THE SUNDARAKĀṆḌA

THE FIFTH BOOK OF THE VĀLMĪKI RĀMĀYAṆA

The National Epic of India

Critically edited

by

G. C. JHALA, M.A.,

Head of the Department of Sanskrit,

St Xavier's College, Bombay.

Oriental Institute

Baroda (India)

1966

Printed by R. J. Patel, Manager, The Maharaja Sayajirao University of Baroda Press (Sadhana Press), near Palace Gate, Palace Road, Baroda, and published by Prof. B. J. Sandesara, the Director, Oriental Institute, Baroda, 1966.

CONTENTS

ABBREVIATIONS AND DIACRITICAL SIGNS

add = adding
addl = additional
adhy = adhyaya (s)
App = Appendix
B = Bombay edition of the R (Gujarati Printing Press A D 1912 The Vulgate)
chap = chapter(s)
comm = commentary (taries)
cont = continue(s ed ing)
corr = corrected correction
Crit App = Critical Apparatus
ed = edition
fig = figure(s)
fol = folio(s)
foll = following
frag = fragment(ary)
G = Gorresio's ed of the R
Gov = Govindaraja
hapl = haplograph ic(al ally)
hypm = hypermetric
illeg = illegible
inf lin = *infra lineam* (below the line)
ins = insert (s ed ing)
int lin = *inter lineas* (between the lines)
interp = interpolate(s)
introd = introduction introductory
K = Kumbhakonam ed of the R
Kat = Kataka
L = Lahore ed of the R
l = line(s)
m or marg = marginal(ly)
Mah = Mahesvaratirtha
Manu = Manusmrti (N S P ed)
Mbh = Mahabharata
meta = by metathesis
N = Northern
NE = North eastern
NR = Northern Recension
NW = North western
om = omit(s ing ed)
orig = original(ly)
post = posterior
pr m = *prima manu* (by own hand)
R = Ramayana
r = repeat(s ed ing)
Ram = Ramanuja
ref = refer(ence)
resp = respective
respy = *respectively*
Rm = Ramayanamanjari (Kavyamala No 83)
Ro = Ramopakhyana (Mbh III 258-275, BORI, Poona 1942)
S = Southern
sec m = *secunda manu* (by another hand)
SR = Southern Recension
st = stanza(s)
subm = submetric
subst = substitute (s ed)
suppl = supplementary.
sup lin = *supra lineam* (above the line)
Til = Tilaka (comm by Nagesa)
transp = transpose(s ed) transposition
v = verse
v l = varia(e) lectio(nes)
(var) = (with variation)
vulg = vulgate
W = Western

---

§§ (in the critical footnotes) enclose citations from commentators

[ ] besides their normal uses enclose *additions* to MS readings

( ) besides their normal uses enclose superfluous letters, which should be *omitted* from MS readings

* (superior star) in the text indicates an *emendation*

* (in the crit foot notes before a verse or verses and preceded by a numerical figure) indicates additional or substitute passages

* * (in the MS readings) indicate equal no of syllables lost through injury to MS

~~~ printed below (or along the side margin of) any part of the constituted text indicates that the reading of it is less than certain

C denotes a commentary , prefixed to the abbreviation of the name of a commentator (or a commentary) thus Cv = Comm Vivekatilaka Cr = Comm of Ramanuja, Cm g = Comm of Mahesvaratirtha and Govindaraja Ck t = Comm Kataka and Tilaka A *p* is added on to denote a patha or variant thus, C*rp* = a patha mentioned in the Comm of Ramanuja
~~~

PREFACE

It gives me great pleasure to place before the world of scholars this fifth volume of the Critical Edition of the Vālmīki-Rāmāyaṇa, comprising the Sundara-Kāṇḍa edited by Prof. G. C. Jhala.

I am very sorry to note that Professor Govindlal H. Bhatt, who from the very beginning was the General Editor of the Critical Edition of the Rāmāyaṇa, passed away on 4-4-1965. Prof. Bhatt, as Director of the Oriental Institute, proposed the scheme of this Critical Edition of the Valmiki Rāmayana which was readily accepted by the then Vice-Chancellor (of the M. S University of Baroda) Smt. Dr. Hansaben Mehta, who has been taking keen interest in this work even after her retirement. Professor Bhatt took great pains to collect the necessary manuscript material from all over India and abroad, and himself chalked out the principles governing this Critical Edition. These principles, though generally following the principles of the Mahābhārata evolved by the great savant, the late Dr V. S. Sukthankar, were slightly modified by Prof. Bhatt, in the light of the special textual problems of the Rāmāyaṇa and the manuscript data collected.

Prof Bhatt himself edited the first Kāṇḍa (the Bālakāṇḍa) and as General Editor of this Critical Edition he had also planned to edit the last Kāṇḍa (the Uttarakāṇḍa).

Unfortunately Prof Bhatt passed away before the completion of the whole scheme. The staff of the Rāmāyaṇa Department of the Oriental Institute and the present General Editor as well as the Assistant Editor hereby pay their homage to the departed soul. May his soul rest in peace.

The undersigned took charge as General Editor from 5-7-1965.

The publication of the SundaraKāṇḍa is unfortunately delayed by about six months for which we crave the indulgence of scholars.

The first part of the Critical Edition of the Yuddhakāṇḍa, edited by Dr. P. L. Vaidya, is already in the Press, under print.

My sincere thanks are due to our Vice-Chancellor, Dr. C. S Patel, for the keen interest he has been showing in the work of this Critical Edition. To the University Grants Commission and to the Gujarat Government I am thankful for the financial assistance given to the Rāmāyana Department.

I am also thankful to the Staff of the Rāmāyana Department for their sincere co-operation, and to the Director, Oriental Institute, for the interest he has taken. I thank very heartily the Manager of the University Press for his co-operation and the painstaking care he has been taking in the printing

Rāmāyana Department,
Oriental Institute,
Baroda.
7-11-1966.

UMAKANT P. SHAH
General Editor
and
Head of the Rāmāyana Department.

INTRODUCTION

The Critical Edition of the Sundarakāṇḍa of the Vālmīki-Rāmāyaṇa is based on 29 MSS These MSS. are written, as in the case of the first four Kāṇḍas, in the principal scripts such as Śāradā, Newārī, Maithilī, Bengali, Devanāgarī, Telugu, Grantha and Malayālam. Of the 29 MSS. 14 MSS are common to the Kāṇḍas 1–5, 4 (D$_{11}$ T$_2$ M$_2$) are common to 4 and 5, and 1 (D$_5$) is common to 1, 3, 4 and 5 Two MSS. (V$_1$ D$_5$) are common to the Kāṇḍas 3–5, 2 (D$_{7}$ $_{11}$) are common to 1, 4 and 5, whereas 1 (D$_1$) is common to 3 and 5 Five new MSS. (V$_2$ B$_{1-4}$ M$_2$) are utilized for this Kāṇḍa. The MSS. are fairly representative of different periods as they range from A.D. 1020 to A.D. 1850. The commentaries of Udāri Varadarāja (earlier than A.D. 1250), Rāmānuja (14th century), Maheśvaratīrtha (c A.D. 1550), Govindarāja (c. A.D. 1600), Kataka yogīndra (c A.D 1650) and Nāgeśa Bhaṭṭa (c. A.D. 1700) have been also regularly utilized for the purpose of variants. All these six commentators hail from South India and comment upon the Southern text of the Rāmāyaṇa. The Bengali commentator Lokanātha Cakravarti has, however, commented upon the Bengali text of the Rāmāyana He very often refers to Vimalabodha and Sarvajña-Nārāyana (both between A.D. 1100 and 1300), the old commentators of both the Rāmāyana and the Mahābhārata, and quotes from their commentaries on the Rāmāyana which are not available at present.

The 29 MSS. utilized for this Kāṇḍa are as follows

I N(orthern) Recension (16 MSS. — Ś Ñ V B 9 + D 7)

(a) North-Western Group

(i) Śāradā Version (Ś)

Ś$_1$ = Baroda, Oriental Institute, No 14061. Undated.

(b) North-Eastern Group

(i) Newārī Version (Ñ)

Ñ$_1$ = Baroda, Oriental Institute, No. 14156 Microfilm of MS No 934 of the Bir Library, Kathmandu, Nepal. Undated.

Ñ$_2$ = Baroda, Oriental Institute, No. 14157. Microfilm of MS. No. 905 of the Bir Library, Kathmandu, Nepal. Dated Newārī Samvat 795 (c. A D. 1675).

(ii) Maithili Version (V)

V$_1$ = Baroda, Oriental Institute, No. 4 (Addenda). Microfilm of a Maithili MS. of the University Library, Patna. Dated Śaka 1670 (A D. 1748).

V$_2$ = Baroda, Oriental Institute, No 14146. Devanāgarī Transcript of a Maithili MS. of the Palace (Raj) Library, Darbhanga. Dated Śaka 1772 (A.D. 1850).

(iii) Bengali Version (B)

B$_1$ = Baroda, Oriental Institute, No. 14125. Photostat copy of MS. No. 348 of the Bibliotheque Nationale, Paris Undated

B$_2$ = Calcutta, Asiatic Society of Bengal, No. G 393. Undated.

B$_3$ = Calcutta, Bangiya Sāhitya Pariṣad, No. 94. Undated.

B$_4$ = Calcutta, Bangiya Sahitya Pariṣad, No. 1434 (G.A.). Undated.

(c) Devanāgarī Composite Version (D)

D$_1$ = Poona, Bhandarkar Oriental Research Institute, No 825 of 1875–76 Dated Samvat 1650 (c. A D. 1594). (W)

D_2 = Baroda, Oriental Institute, No. 12864. Dated Samvat 1716 (c. A.D. 1660). (NW)

D_3 = Ujjain, Scindia Oriental Institute, No. 5600. Dated Samvat 1787 (c. A.D. 1731). (W)

D_4 = Jodhpur, Palace Library, Bandha No. 5 Dated Samvat 1788 (c. A.D. 1732). (W)

D_5 = Baroda, in private possession (of Prof. G. H. Bhatt). Unnumbered, Dated Samvat 1831 (c. A.D. 1775). (S) It contains the commentary of Govindarāja.

D_6 = Ujjain, Scindia Oriental Institute, No. 1611. Dated Samvat 1837 (c. A.D. 1781). (NE)

D_7 = Ujjain, Scindia Oriental Institute, No. 1633. Dated Samvat 1888 (c. A.D. 1831). (S)

D_8 = Poona, *Bhārata Itihāsa Saṃśodhaka Maṇḍala*, No. 844. Dated Śaka 1698 (c. A.D. 1776). (S) It contains the commentary of Maheśvaratīrtha

D_9 = Jodhpur, Palace Library Unnumbered. Undated. (S) It contains the commentary of Nāgeśa Bhaṭṭa.

D_{10} = Jodhpur, Palace Library, Bandha No. 4. Undated. (NW)

D_{11} = Jodhpur, Palace Library, Bandha No. 5. Dated Samvat 1835 (c. A.D. 1779) (NW)

II S(outhern) Recension (13 MSS. — T G M 9 + D 4)

(i) *Telugu Version* (*T*)

T_1 = Madras, Adyar Library, No. 72372. Undated.

T_2 = Madras, Adyar Library, No. 75597. Undated

T_3 = Madras, Adyar Library, No. 74122. Dated Śaka 1730 (A.D. 1808).

(ii) Grantha Version (G)

G_1 = Baroda, Oriental Institute, No. 6362. Dated Kollam 993 (A.D. 1818).

G_2 = Trippunithura (Kerala State), Maharaja's Grantha Library, Sanskrit College, No. 152. Undated.

G_3 = Ahmedabad, in private possession (of Muni Śrī Punyavijayaji). Unnumbered and undated.

(iii) Malayālam Version (M)

M_1 = Trippunithura (Kerala State), Maharaja's Grantha Library, Sanskrit College, No 158. Dated Kollam 865 (c. A.D. 1690).

M_2 = Trippunithura (Kerala State), Maharaja's Grantha Library, Sanskrit College, No. 953. Dated Kollam 817 (c. A.D. 1642).

M_3 = Chundampatta (via Pattambi), South Malbar, in private possession (of C. Chitrabhanu Nambudiri). Unnumbered and undated.

TESTIMONIA

(1) Commentaries

Cv = Commentary (Vivekatilaka) of Udāri (also Udāli) Varadarāja as in the transcript of the MS. No. 3409 of the Government Oriental Manuscripts Library, Madras. The commentary is earlier than A.D. 1250.

Cr = Commentary of Rāmānuja as given in MS. No. 14132 of the Oriental Institute, Baroda, Transcript of MS. No. 8214 of the Government Oriental Manuscripts Library, Madras Undated.

Cm = Commentary of Maheśvaratīrtha (D_8) as given in MS. No. 844 of the Nasik Patwardhan Collection deposited at the Bhārata Itihāsa Saṃśodhaka Maṇḍala, Poona. Dated Śaka 1698 (c. A.D. 1776).

Cg = Commentary of Govindarāja as given in MS. (D_5) of Prof. G. H Bhatt, Baroda. Dated Saṃvat 1831 (c. A.D. 1775).

Ck = Commentary (Kataka or Amṛtakataka) of Katakayogīndra (alias Mādhavayogin) as given in MS. No. 24258 of the Oriental Institute, Baroda; Transcript of MS. No. B 11777 of the Tanjore Maharaja Serfoji's Sarasvati Mahal Library, Tanjore. Undated.

Ct = Commentary (Tilaka) of Nāgeśa Bhaṭṭa as given in D6. Undated. Also as printed in Vulgate editions.

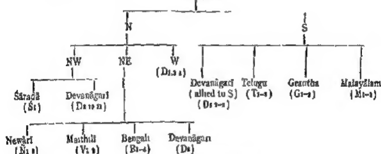
(ii) Epitomes

(1) The Rāmopakhyāna: Mbh. III. 258–276 (BORI, Poona, 1942).

(2) Purāṇas—Viṣṇu-Purāṇa III. 3, IV. 4 (Gītā Press, Gorakhpur, 1937).
Agni-Purāṇa Chaps. 5–11 (Ānandāśrama ed., Poona, 1900).
Padma-Purāṇa IV. 66; IV. 112, V. 35 (Ānandāśrama ed., Poona, 1893-94) etc.

(3) The Rāmāyaṇa-Mañjarī of Kṣemendra (Kāvyamālā No. 83, Nirṇaya Sāgara Press, Bombay, 1903).

All the MSS. utilized for this Kāṇḍa clearly show that there are two main Recensions, Northern and Southern, each of which is further divided into several versions. This will be clear from the following pedigree of the MSS.:

Detailed Description of the MSS.

Ś1

Baroda, Oriental Institute, No. 14061. Undated. It was purchased for the Institute by Dr. S. N. Sharma of Shrinagar. Thick unglazed paper, size 11½" × 6½". Śāradā script.

The MS. is complete in seven Kāṇḍas, total number of folios for Sundara being 109. The folio has 14 to 16 lines to a page and about 36 to 43 letters to a line. Margins are unruled. Stanzas are unnumbered. Sargas are not regularly numbered. The total number of Sargas for Sundara is 100, which includes Crit. Sargas 1–15 of Yuddha. The first Sarga of Sundara appears at the end of Kiskindhā as its part. A single daṇḍa demarcates both the halves of the stanza. Colophons, which bear significant Sarga names, are daubed over with red chalk and erasures, which are not many, are made by the copyist himself with black ink and orpiment. There are marginalia occasionally. Corrections are few and are *pr m.* Transpositions of stanzas are noticed in some places. Stanzas are at times omitted. Condition fairly old. Writing fairly legible and correct. Parasavarṇa is generally used. No pṛṣṭhamātrās. The MS seems to have been written by two scribes.

Though the Kāṇḍa is undated, it seems to be a very late exemplar.

The MS. represents the NW version.

The * passages exclusive to this MS. are: (*Ins.*) 217, 224, 357, 1185, 1229, (*Subst.*) 1222, 1228, 1230.

Ñ1

Baroda, Oriental Institute, No 14156 Microfilm of MS No. 934 of the Bir Library, Kathmandu, Nepal Undated. Palm-leaves, size 21½" × 2". Newārī script.

The codex has preserved all the seven Kāndas. Folios 377 to 505 cover the subject-matter of Sundara The folio has 5 to 6 lines to a page and about 100 letters to a line. Sargas and stanzas are unnumbered. The first Sarga of Sundara appears at the end of Kiskindhā as its part. So also Crit Sargas 1-15 of Yuddha are relegated to Sundara.

For details, *vide* Bālakāṇḍa, Intro p. XV.

The scribe seems to have been changed from Sundara onwards since prsthamātrās (contrary to the prevalent practice in earlier Kāndas) are absent and the script is to some extent *modernized*.

No date is recorded at the end of Sundara. However, the post-colophon entry at the end of Kiskindhā gives the date as follows:

संवत् १०७६ आषाढ वदि ४ महाराजाधिराजपुण्यावलोकपरमभट्टारकश्रीमद्रुद्रदेवभुज्यमानतीरभुक्तौ कल्याण-विजयराज्ये नेपालदेशीयमाण्डशालिकश्रीआनन्दस्य हृते पाटकावस्थितपण्डितकायस्थश्रीश्रीकुरस्यात्मजश्रीगोपतिनालेखीदम् ॥

(The post-colophon entry given in the detailed account of Ñ1 in the Bālakānda was based upon a microfilm which is not clear. The above reading is from the enlarged photostat copy of Ñ1 recently obtained on loan from Dr. Lokeshchandra, Director, The International Academy of Indian Culture, New Delhi, to whom we are very thankful for his kind courtesy and cooperation. The word कायस्थ is added intralinear.)

The MS. represents the NE version.

The following * passages are exclusive to this MS., (*Ins.*) 239, 245 (A), 270, 271, 296, 309 (A), 311, 312, 315, 316, 317, 322, 328, 334, 337, 339, 340, 341, 347, 349, 350, 352, 363, 366, 372, 373, 383, 386, 387, 398, 414, 418 (A), 431, 436, 443, 445, 448, 449 (A), 450, 452, 453, 454, 455, 457, 460, 463, 466, 487, 490, 491, 496, 503, 519, 521, 522, 535, 538, 543, 544, 545, 549, 551, 552, 553, 554, 559, 561, 562, 564, 565, 567, 568, 569, 573, 588, 589, 596, 597, 626, 627, 628, 639, 665, 667, 675, 682, 684, 685, 690, 694, 713, 717, 721, 734, 735, 741, 743, 765, 786 (A), 786 (B), 813, 824, 831, 832, 833, 845, 846, 854, 856, 857, 863, 865, 868 (A), 872, 876, 877, 879, 882, 893, 895, 923, 925, 930, 938, 942, 944, 951, 1328, (*Subst*) 302, 439, 718.

Ñ2

Baroda, Oriental Institute, No. 14157. This is a microfilm of MS. No. 905 of the Bir Library, Kathmandu, Nepal, dated Newārī Samvat 795 (A.D. 1675). It is written on thick country paper, size 20½" × 5", in the Newārī script.

98 folios are devoted to the Sundarakāṇḍa.

For details, *vide* Bālakāṇḍa, Intro, p. XV.

At the end of the Bālakānda, a list of the total number of Sargas and stanzas in each Kānda is provided, *pr. m.* Accordingly, the Sundarakāṇḍa has 43 Sargas and 2045 stanzas. Actually, however, the present Kānda has 106 Sargas This number covers Crit. Sargas 1-15 of Yuddha as well as Crit. Sargas 63-66 of Kiskindhā.

The MS represents the NE version.

There is only one * passage exclusive to this MS., *viz.*, (*Ins.*) 365 (A).

V1

Baroda, Oriental Institute, No. 4 (Addenda). This is a microfilm of the MS. which is in possession of the University Library, Patna. Dated Śaka 1670 (A.D. 1748). Size of the microfilm 1" × ½". Maithili script.

The codex has preserved all the seven Kāṇḍas in 535 folios and has been utilized for the Crit. Edition of *Araṇya and Kiṣkindhā* Crit. Sargas 63-66 *of Kiṣkindhā and Crit.* Sargas 1-15 (mostly illeg.) of Yuddha are included in the present Kāṇḍa as its integral parts. Many Sargas are illegible in this Kāṇḍa, e.g. the portion from 5 11 29 up to Sarga 5 19 of our Crit. Text is illegible.

For details, *vide* Araṇyakāṇḍa, Intro. p. XIII.

The MS. represents the NE version.

Only two * passages are exclusive to this MS., *viz.*, (*Ins.*) 298 and 826 (A).

V₃

Baroda, Oriental Institute, No. 14146. *This is a transcript in Devanāgarī, of the Sundarakāṇḍa* MS. which is in possession of the Palace (Raj) Library, Darbhanga. The original MS. in the Maithilī script is dated Śaka 1772 (A.D. 1850). The total number of folios is 62 with 14 to 15 lines to a page and about 66 to 72 letters to a line. The MS. contains only the present Kāṇḍa.

The Devanāgarī transcript contains 290 leaves (written on one side only) of size 13" × 8", with 22 lines to a page and 16 letters to a line. Margins are unruled. Sargas, which amount to 86, are numbered, while stanzas are not. The Sundarakāṇḍa commences from Crit. Sarga 2 and ends with Crit. Sarga 15 of Yuddha in this MS. Single and double daṇḍas are used in first eighty-three leaves to demarcate the two halves *of a stanza, while in the rest a single daṇḍa alone is used.* Colophons *with suitable* Sarga names are written in red ink. Corrections which are very few are made in the margin either in black or red ink. Corrupt readings are at times noticed. The rule of parasavarṇa is generally followed. Writing legible and correct.

The post-colophon entry, giving the date of the MS. as also the scribe's name, at the end of this MS. runs as follows:

शाके १७७२ कार्तिककृष्णत्रयोदश्यां रवौ श्रीगोपालशर्मणा लिखितमिदम्.

The MS. represents the NE version.

The exclusive * passages peculiar to this MS. are:

(*Ins.*) 152, 221, 417, 796, (*Subst.*) 223, 227, 299

B₁

Baroda, Oriental Institute, No. 14125. Photo-copy *in situ* of MS. No. 348 of the Bibliothèque Nationale, Paris. Undated. This MS. was utilized by Dr. Gorresio for his edition, and was designated G by him. Palm-leaves. Bengali script. Size of the photograph 17½" × 2½".

The MS. is complete in seven Kāṇḍas, total number of folios for Sundara being 175. The MS. has been utilized for the Crit. Edition of the previous four Kāṇḍas also. It has 7 lines to a page and 45 to 50 letters to a line. Margins are unruled. Stanzas are unnumbered, while Sargas are numbered. The total number of Sargas for Sundara is 91. Crit. Sargas 63-66 of Kiṣkindhā and Crit. Sargas 1-12 of Yuddha are included in this MS. as integral parts of Sundara. A single daṇḍa is used to mark the halves of the stanza. Colophons give significant Sarga names. Sometimes marginal readings as well as marginal corrections *pr. m.* are found. Corrections are at times made *sup. lin.* by the scribe himself. Stanzas are rarely transposed. The condition of the original MS. is generally good; but at some places the folios are broken. Handwriting is nice, devoid of errors. Rules of saṃdhi are usually observed and pṛṣṭhamātrās are commonly used. Parasavarṇa is generally used. The Kāṇḍa is copied by a single scribe.

No date is recorded at the end of Sundara. But the Bālakāṇḍa gives the date Śaka 1610 (c. A.D. 1688).

The MS. represents the NE version.

There is only one * passage exclusive to this MS., *viz.*, (*Ins.*) 1278 (A).

B2

Calcutta, Asiatic Society of Bengal, No G 393 Undated Written on paper, size 18¼" × 6½". Bengali script

This MS. contains only three Kāṇḍas viz. Sundara, Yuddha and Uttara It has 83 folios for Sundara and 12 to 15 lines to a page and 52 to 64 letters to a line Margins are unruled. Sargas are numbered throughout, while stanzas are numbered only in the *latter half portion* of the present Kāṇḍa. The total number of Sargas of Sundara is 96, which includes Crit Sargas 1–15 of Yuddha. Double daṇḍas separate the two halves of stanzas Colophons bear suitable Sarga names Red ink is used for corrections and marginal writings in some places in the beginning Corrections which are few are made by the scribe himself, at times in margin. *Additional Sargas and omissions are noticed.* Instances of transpositions of stanzas and lines are very few. The MS is in good condition Handwriting very nice and correct Parasavarṇa is used only in few places Anusvāra is predominantly used. Pṛṣṭhamātrās are used and rules of saṃdhi are usually followed The MS seems to be copied by single scribe but with different pens

No date is mentioned at the close of this Kaṇḍa

The MS. represents the NE version.

The exclusive * passages pertaining to this MS are

(*Ins*) 45, 59, 68, 72, 123, 167, 193, 222, 234, 290, 293, 297, 319, 339, 358, 377, 405, 494, 517, 558, 584, 591

B3

Calcutta, Bangīya Sāhitya Pariṣad, No 94 Undated Written on paper, size 18¼" × 4½". Bengali script.

The MS has preserved only the Sundarakaṇḍa It has 97 folios. The folio has 9 to 10 lines to a page and approximately 60 letters in each line Margins are unruled. Stanzas are not numbered, while Sargas are generally numbered The total number of Sargas is 91. Crit Sargas 63–66 of Kiṣkindhā and Crit Sargas 1–15 of Yuddha are relegated to Sundara in this MS. A single daṇḍa is used for separating both the halves of stanzas Colophons give significant Sarga names Corrections which are very few in number are made by the scribe himself Scribal errors such as [illegible] for [illegible] are sometimes found; but the scribe corrects such errors *pr. m.* in margin *Supr. lin* readings are also found. Corrupt variants like [illegible] for [illegible] are at times noticed Transpositions of stanzas and lines are rare Additional Sargas and omissions of stanzas are found. The MS is in good condition. Writing is good and generally correct Pṛṣṭhamātrās are used Saṃdhi rules are strictly observed. Parasavarṇa is used only in a few places Anusvāra is predominantly used The entire MS is from the pen of a single scribe

The MS is silent as regards the date of the MS and name of the scribe

The MS. represents the NE version

The * passages exclusive to this MS. are (*Ins*) 71, 81, 255, 258, 413, 620, 633, 678, 688, 692, 693, 744, 748, 758, 808, 873, 906, 908, 911, 916, 969 978, 986, 992, 993, 994, 996, 1000, 1013, 1014, 1017, (*Subst.*) 508, 914

B4

Calcutta, Bangīya Sāhitya Pariṣad, No. 1434 (G A.). Undated. Written on paper, size 18" × 4½". Bengali script.

This MS. contains the Sundarakaṇḍa only and has 1[illegible] folios. Folio 46 is missing. The folio has 7 lines to a page and 65 to 68 letters to a line. Margin is unruled. Sargas but not the stanzas are numbered The aggregate number of Sargas is 108. Crit. Sargas 63–66 of Kiṣkindhā and Crit. Sargas 1–15 of Yuddha are relegated to Sundara in this MS. Both the halves of stanzas are demarcated by single daṇḍas. Colophons contain suitable Sarga names. Very few marginalia and corrections. Corrections

are made *pr m* Marginal readings, over and above the original readings, are found. Additional Sargas and omissions of stanzas (at times haplographically) are noticed. Stanzas and lines are transposed in very few places The MS. is in good condition Handwriting ■ neat and legible, devoid of errors. Pṛṣṭhamātrās are used. Saṃdhi rules are strictly followed. The whole MS. is copied by a single scribe

No mention of date of the MS and name of the scribe is noticed.

The MS. represents the NE version

This MS. has got the following exclusive * passages (*Ins*) 187, 1037, 1076, 1082 (B), 1095, 1105, 1278 (B), 1282(C). (*Subst*) 364, 1387

D1

Poona, Bhandarkar Oriental Research Institute, No. 825 of 1875–76 Dated Samvat 1650(c. A D. 1594). Written on old paper, size 11" × 4⅜". Devanāgarī script.

This MS., utilized for the previous four Kāṇḍas, contains all the seven Kandas in full The total number of folios for Sundara is 191 It has 10 lines on each page and about 40 letters in each line Margins are ruled Folio numbers are written in margin. Sargas and stanzas are unnumbered The first Sarga of Sundara appears at the end of Kiṣkindhā as its part. Crit Sargas 1–31 of Yuddha are relegated to Sundara in this MS. Double dandas are used to separate both the halves of stanzas Colophons give appropriate Sarga names Very few marginalia. Corrections, both *pr. m.* and *sec m*, are found Some additional Sargas and stanzas are noticed Stanzas are sometimes transposed. A few repetitions are to be found in this MS. The condition of the paper is old Writing fairly legible with few errors ब is sometimes used for व, so also ष for ख. The letter र्ज is replaced by ई. Scribal errors such as त्रिपु for त्रिषु and स्वपुरेत for श्वपुरेत are noticed. Visarga is dropped in many cases—generally at the end of a line. The use of pṛsthamatras is seen. Samdhi rules are observed The whole Kanda is copied by a single scribe and is complete.

The post-colophon entry at the end of this Kānda, giving its date, runs ■ follows

संवत् १६५० वर्षे कार्तिकमासेऽसितपक्षे द्वादशी चन्द्रवारे लिखितमिदं सुन्दरकाण्ड ॥ छ ॥

The MS. represents the W version.

*The * passages exclusively found in this MS. are* (*Ins*) 43, 49, 530, 761, 787, 790, 821, 843, 852 and 936

D2

Baroda, Oriental Institute, No 12864 Dated Samvat 1716 (c A D 1660) Written on old paper, size 14⅝" × 5¼" Devanāgarī script.

The MS contains all the seven Kandas and was utilized for the Crit Edition of Bāla, Aranya and Kiṣkindha The MS has 80 folios (nos 74–154) for Sundara The folio has 11 lines to a page and about 154 letters to a line Margins are ruled in black ink. Stanzas and Sargas are not numbered The first Sarga of Sundara appears at the end of Kiṣkindha as its part Crit Sargas 1–5 of Yuddha are relegated to Sundara in this MS Black ink is used for dandas as well as colophons, but colophons are daubed over with red colour Colophons give significant Sarga names A single danda demarcates both the halves of stanzas No marginalia. Some *pr m* corrections are found Stanzas are rarely omitted Transpositions of stanzas are noticed in few places The MS is dilapidated in condition Handwriting is nice, with few errors Corrupt readings are sometimes found Visarga dropped through mistake is inserted *sup. lin* many times व is sometimes used for ब and vice versa so also ख for ष The letters ने and र्े are written as र्न and र्ं respy No pṛṣṭhamātrās Rules of samdhi are generally followed The Sundara-kāṇda ■ complete

For details regarding date and scribe, *vide* Aranyakanda, Intro p XVII.

The MS represents the NW version

The * passages exclusive to this MS are (*Ins*) 120, 216, 279, 397, 719, 937, 951, 953, 1193

D1

Ujjain, Scindia Oriental Institute No 5600 Dated Samvat 1787 (c. A.D 1731) Written on paper, size 12" × 5¼". Devanagari Script

The codex is complete in seven Kāndas, and was utilized for the Crit Edition of Aranya and Kiskindhā. The total number of folios for Sundara is 127 It has 15 lines to a page and approximately 39 letters to a line. Stanzas are unnumbered, while Sargas are numbered The aggregate number of Sargas of Sundara is 110 Crit. Sargas 1–15 of Yuddha appear at the end of Sundara as its integral parts No marginalia. Some additional Sargas are found. Corrupt readings are sometimes noticed. The Kānda is in good condition No pṛsthamātrās. The Kānda is complete. The codex seems to have been copied by a single scribe

For details, *vide* Aranyakānda, Intro p XVII.

As stated at the end of the present Kanda, the scribe completed the Sundarakānda on Monday, the sixth day of the Bright Half of the month of Āsādha in Samvat 1787 (c A.D. 1731):

संवत् १७८७ आषाढ़शुक्लपक्षे षष्ठ्यां तिथौ (?) भद्दे ॥ आषाढशुक्ल ६ चन्द्रवारे ॥

The MS represents the W version

This MS has a large number of exclusive * passages, *viz*, (*Ins.*) 98, 102, 103, 105, 108, 112, 115, 143, 148, 182, 190 200, 213, 252, 259, 272, 294, 641 (B), 698, 705, 762, 830, 888, 912, 947, 971, 972, 1006, 1012, 1020, 1036, 1067, 1082 (A), 1087, 1103, 1111 (A), 1113, 1116 (A)—(F), 1122, 1135, 1138, 1173, 1188, 1202, 1225, 1252, 1262, 1302, 1316, 1326, 1327, 1329, 1331, 1346, 1348, 1349, 1351, 1364, 1366, 1368, 1369, 1372, 1383 and App I Nos 3 and 6, (*Subst*) 375, 599, 902, 967, 1161, 1165, 1172, 1181, 1186

D2

Jodhpur, Palace Library, Bandha No 5 ; Dated Samvat 1788 (c. A.D. 1732). Written on paper, size 15" × 6½" Devanāgarī script.

The MS. has preserved all the seven kāndas and has been utilized for the Crit. Edition of Kiskindhā The total number of folios for Sundara is 133 It has [illegible] lines to a page and about 59 letters to a line. Margins are ruled. Stanzas as well as Sargas are unnumbered. At the end of Sundara, the total number of stanzas of the present Kānda is stated to be 4655. The first Sarga of Sundara is read at the end of Kiskindha as its integral part. Similarly, Crit Sargas 1–31 of Yuddha are relegated to Sundara in this MS Single and double dandas are used at random to separate the halves of stanzas. Colophons give significant names to Sargas. Red ink is used for dandas Scribal mistakes such as कालोचीम् for कालाचिम् are noticed, but they are corrected *pr m.* either in margin or *sup. lin.* Omissions of stanzas and lines are found. Additional Sargas and occasional transpositions of stanzas are noticed. The MS. is somewhat old and writing is clear, with occasional errors The words यक्ष and विम्ब are usually written as यव and बिम्व respy. The word अङ्क is generally written as अङ्क. विम्बु is written as विन्बु. No pṛsthamātrās Samdhi rules are generally observed. The Kānda is copied by one person.

The Yuddhakānda records Samvat 1788 (c A D. 1732) as the date of the MS.

The MS represents the W version.

The * passages exclusive to this MS are (*Ins*) 116, 643, 7631 (*Subst.*) 304.

D3

Baroda, in private possession (of Prof G. H Bhatt) Unnumbered, Dated Samvat 1831 (c. A.D. 1775). Written on rough and durable paper, size 12½" × 5¼". Devanāgarī script. Handwriting of North India

This codex is complete in seven Kandas and is utilized for the Crit. Edition of all the previous Kāndas. The total number of folios for Sundara is 116. The MS. contains the comm. Śrngāratilaka

of Govindaraja The folio has approximately 14 lines to a page and about 50 and 54 letters to a line in the text and the commentary respy Folio 49* contains the commentary portion only The total number of Sargas of Sundara is 68 as in the Vulgate Scribal errors such as गिरि for गिरे, वैस for वैस्य, भीरू for त्वरू are noticed The Kanda is copied by a single scribe

For details *vide* Kiṣkindhākanda Intro p XVI (*i e* D4)

The post colophon entry made at the end of Sundara indicates that the scribe completed the Kanda in Śrīpuruṣottamakṣetra *on Sunday, the twelfth day of the Bright Half of the month of* Vaiśākha in Samvat 1831 (c A D 1775)

लिख[लि]त श्रीपुरुषोत्तमक्षेत्र सम्वत् १८३१ वैशाखमासे शुक्ल[शुक्ल]पक्षे द्वादशी दिन[रवि]वारे ॥

The MS represents the S recension and the text is usually of Govindarāja

No exclusive * passage is found in this MS

D6

Ujjain Scindia Oriental Institute, No 1611 Dated Samvat 1837 (c A D 1781) Written on old and durable paper, size 13" × 5½" Devanagari script

This MS contains all the seven Kandas, written probably by different scribes at different periods The MS is utilized for the Crit Edition of all the earlier Kandas It has 131 folios for Sundara The central part of the first folio is kept blank The folio has 11 lines on each page and about 40 letters in each line Margins are ruled Only the Sargas are numbered stanzas are not The total number of Sargas of Sundara is 106 Crit Sargas 63–66 of Kiskindha are read in the beginning of Sundara Similarly, Crit Sargas 1–15 of Yuddha are relegated to Sundara *Double dandas in red ink are used to demarcate the two halves of stanzas Colophons which give suitable Sarga names are written in red ink* Corrections are made by the scribe himself in margin Corrupt readings are found in plenty, *e g* दुक्ला for श्रुत्वा and शप्यम् for वक्ष्य Additional Sargas and omissions of stanzas are noticed Stanzas and lines are transposed only in few places Condition good Writing fairly legible with some errors Scribal errors like समुद्र for समुद्र are found Samdhi rules are generally followed The whole Kanda is written in one hand and is complete

The post-colophon remark giving the name of the scribe as also the date and place of the MS at the end of Sundara runs as follows

संवत् १८३७ शाके १७०२ पौषे कृष्णपक्षे १० रविवासरान्वितायां ४५ श्रीरामचन्द्र १९४५० अक्षरोल मध्यम अक्षरों ३० लिखित प श्रीहुबे काशीराम कनोजिया टहरोली शुभस्थान ॥

The Ms represents the NE version

There is no * passage exclusive to this MS

D7

Ujjain Scindia Oriental Institute No 1633 Dated Samvat 1888 (c A D 1831) Machine manufactured paper, size 12" × 5" Devanāgarī script Handwriting of Rajasthan

This codex utilized for the Crit Edition of Bala and Kiṣkindha contains all the seven Kandas, total number of folios for Sundara being 216 The folio has 7 lines to a page and about 33 letters to a line Sargas and stanzas are numbered Sargas of Sundara amount to 68 as in the Vulgate No pṛṣṭhamātrās The Kanda is complete and is from the pen of a single scribe

For details *vide* Kiṣkindhākanda Intro p XVII

At the end of Uttara it is stated that the entire Ms was completed by Paṇḍit Śrī Tiwari Lakhana in the Samvat year 1888 (c A D 183)

The MS represents the S recension

No exclusive * passage is found in this MS

D8

Poona, Bharata Itihāsa Saṁśodhaka Maṇḍala, No 844. Dated Śaka 1698 (c. A.D. 1776). Written on paper, size 14" × 6¼" Devanāgarī script

This codex contains all the Kāndas except Kiskindha and has been utilized for the Crit. Edition of Aranya. Sundara has 154 folios The folio has 8 lines to a page and about 47 letters to a line. The total number of Sargas of Sundara amounts to 68 as in the Vulgate. Black ink is used for dandas and colophons Scribal errors are corrected in margin So also letters dropped through oversight are inserted in margin. विधु is written as विद्यु. No pṛṣṭhamātrās. Samdhi rules are generally followed. The Kanda is from the pen of a single person and is complete.

For details, *vide* Aranyakaṇḍa, Intro p XVI.

The MS contains the commentary of Maheśvaratīrtha.

Although no date is mentioned at the end of Sundara, there is mention at the close of Uttara that the codex was completed in the Śaka year 1698 (c. A.D. 1776).

The MS represents the S recension.

The following * passages are exclusive to this MS. (*Ins.*) 26, 48, 132, 1113

D9

Jodhpur, Palace Library. Unnumbered. Undated. Written on tough paper, size 13½" × 6". Devanāgarī script.

This codex contains all the seven Kāṇḍas written probably by different scribes at different periods and is thus a composite MS It has been fully utilized for the Crit. Edition of the previous four Kāṇḍas The total number of folios for Sundara is 212. Folio 99 is blank. It has 8 lines to a page and about 34 letters to a line. Sargas of Sundara amount to 68 as in the Vulgate. Dandas are in red ink, while colophons are in black ink. Corrupt readings are found in big number; e g मक्षिगै for मक्षिकै and ग्रामकाणि for ग्रामकाणि. Anusvāra is sometimes dropped when it is required and vice versa. Scribal mistakes such as सह for मह are also noticed. No pṛṣṭhamātrās. The Kāṇḍa is from the pen of a single scribe and is complete.

For details, *vide* Araṇyakanda, Intro p. XV (i.e. D11).

The MS contains the commentary Tilaka of Nageśa Bhaṭṭa.

No date is mentioned at the end of Sundara.

The MS. represents the S recension.

No exclusive * passage is found in this MS.

D10

Jodhpur, Palace Library, Bardha No. 4. Undated. Written on paper, size 13½" × 7". Devanāgarī script.

The MS, utilized for the Crit. Edition of Bāla and Kiṣkindhā, has all the seven Kaṇḍas The total number of folios for Sundara is 88, the last folio being unnumbered. It has 18 lines to a page and approximately 40 letters to a line Margin is unruled Stanzas and Sargas are not numbered. The first Sarga of Sundara appears at the end of Kiṣkindhā as its integral part. Crit. Sargas 1–15 of Yuddha are relegated to Sundara in this MS. There is no device to separate the halves of stanzas. Colophons contain appropriate Sarga names No marginalia. Corrections are few in number and are made by the copyist himself with yellow pigment of black ink. Corrupt readings are found; e g. दुर्लक्षयिता for दुर्नेत्र्यथिता and इवला for ज्वरा Omissions of stanzas are noticed here and there. Some additional Sargas are found. Stanzas and lines are at times transposed Conditions good. Writing neat and legible, with some errors. Visarga is unnecessarily inserted in many places. The word दुष्पार्वा is usually written

as ढु खाता. Scribal errors such as रामस्व for रावस्व, देतु for पेतु, सक्दर for सुन्दरे, मेश for मृश are to be found many times No pṛṣṭhamātrās The Kāṇḍa is copied by a single scribe and is complete

At the close of Araṇya, it is stated that a Brahmin by name Gopāla Khare wrote the MS. at Kalāmūla Maṭha in Central Kashmir. Though the MS. is undated, it seems to be about 350 years old.

The MS represents the NW version

Only two exclusive * passages are found in this MS., viz., (Ins) 76 and 881.

Dn

Jodhpur, Palace Library, Bandha No 5 Dated Samvat 1835 (c A D 1779). Written on paper, size 15" × 5⅜". Devanagari script

The MS has all the seven Kāṇḍas and was utilized for the Crit. Edition of Kiṣkindhā. It has 173 folios for Sundara, folio no. 97 being duplicated The folio has 9 lines to a page and about 40 letters to line. The first Sarga of Sundara appears at the end of Kiṣkindhā as its integral part, while Crit. Sargas 1–15 of Yuddha are relegated to Sundara. Colophons and daṇḍas are written in black ink. Colophons contain significant Sarga names Very few marginalia Additional Sargas are found. Stanzas are sometimes omitted Corrupt readings are found in plenty, e g मधमाधु for मधमा च Scribal mistakes are also noticed. Visarga is sometimes unnecessarily inserted; e g सुदर्शनाय for सुदर्शनाय कौशिकम् is always written as कौशकम्. No pṛṣṭhamātrās The Kāṇḍa is written in one hand and is complete.

For details, vide Kiṣkindhākāṇḍa, Intro p. XIX, (i e. Dn)

The post-colophon remark in the end of Uttara indicates that the entire MS. was completed by a Brāhmin named Raṇrāma at Kṛṣṇagaḍh on the 5th day of the Bright Half of the month Kārtika in the Samvat year 1835 (c A D. 1779).

The MS represents the NW version.

The * passages exclusive to this MS. are: (Ins.) 114, 266, 550, 669, 699, 739 910, 1152, 1388.

T1

Madras, Adyar Library, No 72372. Undated. Written on palm leaves, size 18¼" × 2". Telugu script.

The MS, utilized for the Crit. Edition of the previous four Kāṇḍas, contains all the seven Kāṇḍas. Folios 177 to 217 cover the portion of Sundara Sargas of Sundara amount to 68 as in the Vulgate, Sarga numbers being mentioned in words The whole MS is written in one hand.

For details, vide Araṇyakāṇḍa, Intro. p XIX.

Although no date is recorded anywhere in the MS, the MS seems to be more than 300 years old.

The MS. represents the S recension.

*No exclusive * passage is found in this MS.*

T2

Madras, Adyar Library No 75597. Undated Written on palm leaves, size 19½" × 2". Telugu script.

This MS, utilized for the Crit. Edition of all the earlier Kāṇḍas, contains only the first six Kāṇḍas written by different scribes Araṇya and Sundara seem to have been written by one scribe. The total number of folios for Sundara is 23 The back side of folio 23 is blank. The folio has 16 to 18 lines to a page and 124 to 130 letters to a line. Sarga numbers are stated in words. Sundara has 67 Sargas in all, Vulgate Sargas 59 and 60 (=Sargas 57 and 58 of the Crit. Edition) being combined into one Sarga The word हृ is written as हृ

For details, *vide* Aranyakanda, Intro. p. XX.

The MS is not dated anywhere, but it seems to be 350 years old.

The MS represents the S recension.

The exclusive * passages peculiar to this MS are (*Ins*.) 285, 659, 818, 1049, 1128, 114c, 1209, 1337, 1354 and App I No 10.

T3

Madras, Adyar Library, No 74122. Dated Śaka 1730 (A D. 1808). Written on palm-leaves, size 19¾" × 2¼". *Telugu script.*

The MS has preserved all the seven Kāndas and has been utilized for the Crit. Edition of Kiṣkindhā Folios 134 to 169 comprise the subject-matter of Sundara. The folio has 13 to 16 lines per page and about 103 to 106 letters per line. Sargas, which amount to 68 as [redacted] the Vulgate, are numbered in words. The word कृ is written as कृ. The MS. is written in one hand.

For details, *vide* Kiṣkindhākānda, Intro. p. XX.

As stated at the end of the Uttarakānda, the MS. was completed by Lakṣmana on Wednesday, the tenth day of the Dark Half of the month of Caitra in the Śaka year 1730 (*i.e.* 20th April 1808).

The MS. represents the S recension.

Only two * passages are exclusive to the MS, *viz*, (*Ins.*) 16 and 1356.

G1

Baroda, Oriental Institute, No. 6362. Dated Kollam 993 (A.D 1816). Written on palm-leaves, size 16¼" × 2¼". Grantha script.

This MS. is complete in seven Kāndas and is utilized for the Crit. Edition of all the previous Kāndas. Folios 94ᵃ to 119 cover the portion of Sundara. Sargas are numbered in words and they are [redacted] as in the Vulgate. No additions and omissions. Corrupt readings like सर्वेषा' for सर्वेषां are of rare occurrence. The word मधुरं is written as मधुर. Samdhi rules are generally followed. The whole MS. is from the pen of a single scribe

For details, *vide* Aranyakānda, Intro. p. XX.

As stated at the end of Uttara, the MS. was completed by Śrīnivāsan on Friday, the 28th day of the month of Mithuna (named here as Āni) [redacted] Hastanakṣatra in Kollam year 993 called Bahudhānya samvatsara (A D. 1818).

The MS. represents the S recension.

The following * passages are found exclusively in this MS. (*Ins.*) 27 (A), 851, 1023, 1201, 1281.

G2

Trippunithura (Travancor Cochin, now Kerala State), Maharaja's Grantha Library, Sanskrit College, No. 152. Undated. Written on palm leaves, size 17" × 1¾". Grantha script.

The MS. is complete in seven Kandas and is utilized for the Crit. Edition of the previous four Kandas. Folios 191 to 234 comprise the portion of Sundara. Sargas, 68 as in the Vulgate, are numbered in words. No additions and omissions. The scribal peculiarities of G1 are shared by this MS. also. Samdhi rules are mostly observed The entire MS is from the pen of a single scribe.

For details, *vide* Aranyakānda, Intro p. XXI.

Though the MS. is undated, it seems to be about 300 years old.

The MS represents the S recension.

Only one * passage is exclusive to this MS., *viz*, (*Ins.*) 1219.

G3

Ahmedabad, in private possession (of Muni Śrī Puṇyavijayaji). Unnumbered and undated. Written on palm-leaves, size 15" × 2¼". Grantha script.

The MS. contains all the seven Kāṇḍas and has been utilized for the Crit. Edition of the four earlier Kāṇḍas. Folios 83 to 102 comprise the subject-matter of Sundara. Sargas of Sundara amount to 68 [illegible] in the Vulgate and bear numbers in words No additions and omissions. Some lines are illegible. Repetitions of stanzas are found in few places The word श्रृ is written as शृं The scribal peculiarities of G1 are shared by this MS. also. The MS is written in one hand.

For details, vide Araṇyakāṇḍa, Intro p XXI.

The MS represents the S recension

Only two * passages are exclusive to this MS, viz, (Ins.) 206 and (Subst) 1373.

M1

Trippunithura (Travancore-Cochin, new Kerala State), Maharaja's Grantha Library, Sanskrit College, No. 158. Dated Kollam 865 (c. A.D. 1690). Written on palm-leaves, size 20" × 2" Malayalam script.

The MS, utilized for the Crit. Edition of the previous four Kandas, is complete in seven Kāṇḍas The portion of Sundara is covered by folios 162 to 207 The folio has about 13 lines to a page and 94 to 96 letters to a line. Margins are unruled and folio numbers are written therein Stanzas are unnumbered Sargas are numbered in words and they are [illegible] as in the Vulgate Dandas are not used, the writing is continuous. No marginalia, no corrections, no additions. Stanzas are rarely omitted. Transpositions of stanzas and lines are few in number. The MS. is not in good condition: the central part as also the two ends of folios are broken Some pādas are damaged Writing is clear and correct with few errors The following scribal peculiarities are noticed वर्णो is written as वर्णौ, धर्मे as धर्मे, वै as वै, पत्र as पत्र, and कीर्ति as कीर्ति. The rules of saṃdhi are observed. The whole MS is written in one hand.

The Uttarakāṇḍa states that the MS was completed by Candraśekharan, son of Karakuja-thilrikkum Pillai Kutti for Śivabhaktis Mullamangalattu Śivabhaktavās on the 29th day of the month of Kārtika in the Anja (i e Kollam) year 865 (A D. 1690)

The MS. represents the S recension

The * passages exclusive to the MS. are: (Ins) 644, 780, 884 and 1008.

M2

Trippunithura (Travancore-Cochin, now Kerala State), Maharaja's Grantha Library, Sanskrit College, No. 953 Dated Kollam 817 (c A D. 1642). Written on palm leaves, size 12½" × 2". Malayalam script.

This MS contains only three Kāṇḍas viz Sundara, Yuddha and Uttara and has 310 folios in all. The total number of folios for Sundara is 70 Two blank folios are inserted one at the beginning and the other at the end of the MS. The folios has 11 lines to a page and 55 to 60 letters to a line Margins are unruled and folio numbers are written therein Stanzas are unnumbered Sargas are numbered in words. Sargas of Sundara amount to 68 as in the Vulgate. Sargas generally begin with श्रीरामाय नम There [illegible] no device to separate the ślokārdhas or even ślokas. Corrections by a different hand are found. No marginalia, no additions. Stanzas are very rarely omitted Instances of transpositions of stanzas and lines are very few. Condition good. Handwriting is nice and correct. The scribal peculiarities of M1 are shared by the present MS. also. Samdhi rules are observed The whole MS is written in one hand.

As stated at the end of Uttara, the MS was completed on Wednesday, the 13th day of the Dark Half of the month of Kumbh in the Antu (i.e. Kollam) year 817 (c. A.D. 1642):

आण्डु ८१७ मत कुंभमास मध्येद्दं (अपिता) कृष्णपक्षत्रयोदशि बुधवार अस्ते मिथुनराशिलोग्न (मिथुनलग्ने) रामायणं.

The MS represents the S recension.

The following * passages are found exclusively in this MS. (Ins.) 29, 333, 629, 655 (A), 655 (B), 658, 955, 1265, 1392

M3

Chundampatta, via Pattambi, South Malbar, in private possession (of C. Chitrabhanu Nambudiri). Unnumbered and undated. Written on palm-leaves, size $27\frac{1}{4}" \times 2\,1"$. Malayālam script.

The MS. is complete in seven Kāṇḍas and is utilized for the Crit. Edition of Kiṣkindhā. Folios 120–148 comprise the subject-matter of Sundara. It has 12 lines to a page and 155 to 160 letters to a line. Margins are unruled, Kanda name, Sarga numbers and folio numbers are all written in margin. Stanzas are not numbered. Sargas of Sundara are 68 as in the Vulgate and they are numbered [redacted] words. There is no device to separate the halves of stanzas or even stanzas. No marginalia, no omissions. Corrections are few in number and they are *pr. m.* Stanzas are transposed in few places. Lacunae are found in four places. The MS. is in very good condition and its writing is very nice and correct. The scribal peculiarities of M1 are shared by this MS. also. त्र is written as त्त्र. Rules of samdhi are observed. The entire MS. is from the pen of a single scribe.

The Ms. is undated, however, it seems to belong to a relatively modern period.

The MS. represents the S recension.

The single * passage exclusive to this MS is: (Ins.) 848.

The Southern Recension

That the S recension represented by its three versions has on the whole preserved a uniform text has been noted in regard to the first four *Kandas* of the *Ramayana* by their respective editors. The same holds good in the case of the Sundarakaṇḍa, too, as will be seen from the following analysis.

Appendix Passages: Out of a total of 14 Appendix passages, only two, nos. 11 and 13, are insertions in S recension (all MSS.) only. No. 5 is a S insertion but the length of the passage varies in different MSS. No. 1 consisting of 73 lines is a S insertion which however [redacted] seen also in composite codices D1 and D2. No. 2 (12 lines) is common to S recension and NW and W versions of the N recension.

Star Passages:

The following exclusive star passages are found in all the MSS. of the Telugu, Grantha and Malayalam versions, i.e., the entire S recension:

Insertion: 65, 67, 80, 82, 94, 113, 153, 158, 160, 162, 169, 170, 172, 174, 175, 184, 191, 195, 204, 236, 243, 262, 276, 277, 314, 406, 469, 499, 518, 528, 542, 548, 610, 613, 624, 645, 648, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 660, 664, 666, 704, 706, 716, 720, 727, 731, 732, 745, 751, 779, 836, 839, 842, 853, 860, 867, 875, 913, 917, 919, 932, 948, 956, 959, 965, 979, 1029, 1032, 1039, 1041, 1043, 1064, 1072, 1077, 1080, 1081, 1088, 1089, 1092, 1098, 1100, 1119, 1127, 1129, 1133, 1136, 1144, 1160, 1189, 1191, 1192, 1195, 1200, 1226, 1232, 1238, 1239, 1246, 1248, 1250, 1253, 1279, 1285, 1296, 1324, 1380, 1384 = 114

Substitute: 1245 = 1

The following star passages are common [redacted] a smaller or larger number of MSS. of the S recension only:

Insertion: 33, 63, 214, 284, 295, 359, 473, 477, 479, 493, 520, 534, 536, 537, 574, 585, 594, 609, 611, 612, 619, 624, 631, 662, 663, 683, 705, 801, 802, 850, 861, 874, 961, 962, 963, 995, 1003,

1051, 1052, 1053, 1055, 1056, 1058, 1059, 1062, 1070, 1073, 1074, 1083, 1091, 1123, 1151, 1234, 1259, 1266, 1268, 1280, 1288, 1355, 1365 = 60
Substitute: Nil.

Two things stand out clearly from this analysis. (i) S recension has not remained static since it first received the text from the North. It has as many as 175 exclusive additional passages in addition to the Appendix passages, which indicates that in course of time the text of the S recension has undergone inflation. (ii) It is noteworthy that out of a total of 175 exclusive star passages, as many as 115 are common to *all* the codices of the S recension—which indicates the uniformity of the text-tradition in the S recension which is otherwise discernible on the whole.

These conclusions are borne out by the fact that individual codices of the S recension have a negligible number of exclusive star passages—a total of 33, which would be reduced to a mere 22, if T1 and T2 (which are noticed in detail below) are excluded. M7 is a codex utilized for the first time; it has nine exclusive insertions. However, it by no means follows that the text preserved in the S recension carries a dead—rubber stamp—uniformity. As a matter of fact, each one of the MSS. carries variants which are peculiar to itself or common to one or more MSS of the S recension or sometimes even common to one or more of the codices of the different versions of the N recension. The variations in the readings of the different codices of the S recension would appear to be of the same kind as are found in the codices of the N recension. *It would therefore be erroneous to believe that the uniformity of the S recension is artificial or unnatural.*

T1

There are, moreover, two MSS —T1 and T2—which reveal significant affinity with the MSS of the N recension. T2 shows not infrequently variants which are common to one or more MSS of the N recension. The deviations of T1 from the text-tradition of the S recension are, however, significant by virtue of their nature as well as number. In the first place, T1 has an Appendix passage (No. 10) of 33 lines as an insertion exclusive to itself. Secondly, it has nine exclusive inserted star passages all its own (for details see the description of the codex). This is indicative of the fact that this codex is not toeing the line of the S recension.

More important is the fact that T1 discloses positive agreement with MSS. of N recension in passages which are not found in any other MS. of the S recension. It has the following nine star passages in common with N recension (two or more MSS.): 679, 680, 999, 1045, 1273, 1310, 1342, 1357, 1370. It has one passage, no. 453, in common with Ñ1 only. Together with D1-4 which are composite Southern codices, T1 reads the following 15 star passages in common with N recension (one or more MSS.): 1101, 1114, 1143, 1272, 1274, 1291, 1300, 1305, 1318, 1319, 1323, 1332, 1338, 1344, 1359. Together with D7 4, it reads 1102 in common with N MSS.

In the matter of variants, T1 is seen to go with N recension much more frequently than with MSS of S recension. This codex, therefore, while retaining its basic character as a Southern codex, does provide an indication, which other S MSS., too, more or less support, that the S recension is not a closed recension in the sense that it has not altogether resisted additions or modifications without sacrificing the unity of its text-tradition. That this recension has preserved a more ancient text than the N recension has been pointed out, among others, by the editors of the preceding *Kandas* of this edition; this view is amply justified by the state of language and grammar in this *Kanda* also.

N recension

The Northern recension is represented by the NE version (Ś V B D5), the NW version (Ś1 D2.3.7.11) and the W version (D1.5.6). The NE version includes the codex Ñ1 which, as is already known, is our earliest MS. of the *Rāmāyaṇa* so far available. The editors of the previous *Kandas* have

already pointed out that despite its being a NE codex by virtue of its script and provenance, it is generally in agreement with the NW version. Let us discuss its character in detail.

Ñ1

This codex assumes additional—perhaps, intriguing—importance for the Sundarakānda and the following two *Kandas* for two reasons. Firstly, the last three *Kāndas* beginning with the Sundarakānda are written by a scribe different from the one who copied the first four *Kāndas*. Secondly, there is no mention of the date of copying or any other personal data anywhere in any of these three *Kāndas*.

The codex contains a post-colophon entry at the end of the Kiskindhākāṇḍa, *i e*, at the end of the first Sarga of the Sundarakānda here, which is as follows:

संवत् १०७६ आपाद वदि ४ महाराजाधिराज-पुण्यावलोक-सोमवंशोद्भव-गरुडध्वज श्रीमद्-गाङ्गेयदेव भुज्यमान तीरभुक्तौ कल्याणविजयराज्ये नेपालदेशीय- भाण्डशालिक श्रीआनन्दस्य कृते पाटकावस्थित (कायस्थ *sic. lac.*) पण्डित श्री श्रीकुरस्यात्मज-श्रीगोपतिनालेखीदम् ।

Prof. G. H. Bhatt, the former General Editor, had reproduced this entry in the description of Ñ1 in his Introduction to the Bālakānda (p. xv) but he had realized that his reading was far from satisfactory and accepted the correctness of Dr. Mirashi's reading (*cf.* B. O. R. I. Vol. XXIII [1942], p. 293) in a footnote on the first page of his Supplementary Introduction to the same *Kānda*. The original wrong reading was somehow reproduced in the Introduction (p ix) to the Ayodhyākānda. This entry states that the copy of the *Ramāyana* was made by Gopati, son of Śrikura, in the Samvat year 1076 which has been unanimously identified with Vikrama Samvat 1076 and is thus equivalent to 1020 A.D. We are not here concerned with the historical question of the identity of the king mentioned in this entry. What is more important for our purposes is the fact that the first scribe Gopati went on with the work of copying the *Ramayana* from *Kānda* to *Kānda* without mentioning his name or date anywhere until he came to the end of the Kiṣkindhākāṇḍa at the close of which he affixed a colophon giving the date of copying, the name of the ruling king and his own identity as well in a manner which clearly shows that he had completed his task. Now, it is impossible to believe that a scribe would be commissioned to copy the text of the *Ramāyana* up to the end of the Kiṣkindhākāṇḍa only. The question naturally arises as to what made the scribe suddenly to end his assignment and affix his signature, as it were, at the end of his part of the work by way of the post-colophon entry.

The second question relates to the data of the copying of the last three *Kāndas* beginning with the Sundarakānda As no date is mentioned anywhere in this part of the MS., it is difficult to state with any degree of certainty what margin of time separates, if it does at all, the copying of the *first four Kāndas from that of the last three in this codex*. *In fact*, had it not been for the continuous numbering of the folios of Sundara and the two following *Kāndas*, a more fundamental question would have naturally risen whether these three *Kandas* really form part of a single MS. whose first four *Kandas* were copied by Gopati. We may also take note of the fact that the first four *Kāndas* as well as the last three are copied continuously *i e.* without leaving any space between the end of the preceding *Kanda* and the beginning of the following ones. It is only at the end of the Kiskindhākanda that this uniformity is broken: the Kiṣkindhākanda ends on folio 376ᵇ with only a single line written on it while the Sundarakānda is commenced on folio 377ᵃ.

Ñ1—its character

Prof. G H Bhatt has stated in the Introduction to the Aranyakānda that Ñ1 appeared to lean towards the NW version rather than the NE version to which it belonged. Prof. D. R Mankad, in his Introduction to the Kiṣkindhakānda, endorsed this observation of Prof. Bhatt on the strength of the evidence of the Kiṣkindhākāṇḍa While in the Aranyakanda Ñ1 has 185 star passages (87 ins. + 98 subst) in common with NW version, it has 186 star passages (95 ins. + 91 subst.) in common with NW version in the Kiṣkindhākanda. This clearly shows that the affiliation of this NE codex to the NW version is not accidental or casual. This is confirmed negatively by the fact that Ñ1 has 40 star passages

(16 ins. + 21 subst.) in common with the NE version (one or more MSS.) in the Araṇyakāṇḍa, while in the Kiṣkindhākāṇḍa it has merely 3 inserted star passages common to NE version (one or more MSS.). It is obvious that while Ñ1 remains steady in its relation with NW version in both the Araṇyakāṇḍa and Kiṣkindhākāṇḍa, its relation with NE version, so far as the evidence of the star passages goes, deteriorates substantially in the Kiṣkindhākāṇḍa.

This tendency of Ñ1 to agree with NW version rather than NE version continues to be as pronounced [illegible] the Sundarakāṇḍa as in the Kiṣkindhākāṇḍa. Let us consider the evidence in detail.

At the outset, we find that in regard to the extent of the Sundarakāṇḍa, Ñ1 agrees with NW MSS. rather than with NE MSS. For, while the NE MSS., viz., Ñ2 V1 B1-4 D1 include Sargas 63–66 of the Kiṣkindhākāṇḍa (Cr. Ed.) in the Sundarakāṇḍa, Ñ1 agrees with NW and W MSS., viz., Ś1, D2-4.11 12 and reads the first Sarga of the Sundarakāṇḍa (Cr.) as the last Sarga of the Kiṣkindhākāṇḍa. That this agreement of Ñ1 with NW MSS. is not accidental becomes clear when we consider the evidence provided by the star passages in the Sundarakāṇḍa.

Note: NW stands for NW + W MSS. in this section.

Ñ1 going with NW (one or more MSS.) only:

Ins.: 30, 38, 46, 58, 96, 100, 106, 138, 154, 282, 288, 370, 442, 449, 456, 458, 461, 468, 475, 481, 483, 488, 512, 514, 523, 546, 555, 572, 581, 587, 600, 601, 708, 709, 712, 723, 735, 740, 746A, 756, 757, 769, 782, 788, 791, 810, 816, 820, 822, 827, 834, 869, 880, 915, 920, 929, 943, 954, 982, 1033, 1061, 1065, 1068, 1071, 1126, 1130, 1139, 1150, 1153, 1156, 1218, 1236, 1241, 1249, 1289, 1290, 1310, 1317, 1321, 1330, 1336, 1376, 1391 = 83

Subst.: 32, 247, 516, 575, 579, 593, 595, 598, 803, 828, 878, 883, 836, 896, 973, 958, 1001, 1028, 1142, 1148, 1184, 1203, 1210, 1221, 1271, 1282B, 1309, 1371A, 1382 = 29

Ñ1 going with NE (one or more MSS.) only:

137, 273 = 2 (both insertions)

The obvious conclusion is reinforced by negative evidence, too.

NE (two or more MSS.) only without Ñ1:

Ins.: 6B, 8, 40, 44, 55, 78, 85, 87, 89, 90, 97, 107, 131, 133, 135, 145, 150, 159, 171, 181, 192A, 207, 211, 233, 235, 248, 250, 260, 261, 269, 274, 291, 301, 318, 320, 321, 323, 329, 331, 344, 345, 346, 348, 361, 362, 365, 374, 379, 402, 409, 412, 424, 426, 428, 440, 446, 447, 462, 467, 472, 500, 506, 507, 509, 513, 547, 556, 557, 560, 621, 622, 634, 638, 643, 661, 677, 695, 747, 753, 755, 770, 781, 783, 805, 806, 826, 835, 862, 898, 901, 924, 940, 1025, 1034, 1035, 1038, 1042, 1047, 1050, 1066, 1079, 1154, 1171, 1237, 1295, 1298, 1301, 1308, 1314, 1335, 1345, 1350, 1381, 1390 = 114

Subst.: 12, 31, 36, 61, 64, 66, 69, 69A, 70, 101, 109, 111, 117, 127, 134, 139, 140, 141, 166, 176, 177, 178, 194, 196, 198, 202, 208, 218, 219, 226, 230, 232, 253, 254, 256, 268, 303, 305, 336, 343, 353, 376, 380, 422, 429, 430, 433, 437, 451, 459, 474, 478, 489, 492, 495, 504, 576, 580, 586, 592, 636, 637, 668, 701, 702, 711, 729, 733, 749, 750, 773, 785, 792, 793, 794, 797, 799, 811, 812, 814, 829, 837, 838, 858, 899, 900, 905, 906, 935, 939, 975, 990, 991, 997, 998, 1004, 1022, 1026, 1046, 1054, 1057, 1158, 1204, 1205, 1206, 1227, 1240, 1260, 1264, 1276, 1283, 1311, 1322, 1340, 1374, 1375, 1377, 1379 = 118

NW (two or more MSS.) only without Ñ1:

Ins.: 5, 7, 14, 15, 17, 19, 25, 28, 34, 47A, 53, 60, [illegible] 75, 84, 88, 91, 92, 95, 95A, 110, 119, 130, 351, 387, 411, 420, 444, 482, 565, 632, 635, 700, 707, 724, 767, 772, 775, 957, 1016, 1018, 1027, 1112, 1282D, 1282E, 1333 = 46

Subst.: 2, 6A, 21, 73, 129, 246, 434, 438, 441, 485, 602, 670, 771, 817, 819, 1313 = 16

Besides, in regard to variants, Ñ1 is found to go more frequently with NW MSS. than with NE

MSS. The evidence provided by the Sundarakāṇḍa considered both positively and negatively would compel the conclusion that Ñ1 is a filiate of NW version rather than a codex of NE version to which it belongs.

Ñ1 has, in fact, gone further. It appears that it has developed its own identity—independently of any version. When Prof Mankad remarked in his Introduction to the Kiṣkindhākāṇḍa, 'the point worthy of note is this that there are some cases in which Ñ1 does not go with NE, NW or S i.e. it has its own tradition' (p. xxix), he could not have had in mind the evidence of the Kiṣkindhākāṇḍa only; because in the Kiṣkindhākāṇḍa Ñ1 has only *two* exclusive insertions (nos. 148 and 1233) and *two* exclusive substitute passages (nos. 183 and 614)—which would be negligible as evidence on which to base any opinion. Probably, he had the evidence of the Araṇyakāṇḍa in mind: for, in that *Kāṇḍa*, Ñ1 has 47 exclusive passages (38 ins + 9 subst.). In comparison with the practically total absence of exclusive passages in the Bālakāṇḍa, Ayodhyakāṇḍa and Kiṣkindhākāṇḍa, the existence of as many as forty-seven exclusive passages in the Araṇyakāṇḍa is striking and marks a deviation in the character of this codex in that *Kāṇḍa*.

In the Sundarakāṇḍa, this deviationist tendency of Ñ1 reveals itself quite clearly. It has in this *Kāṇḍa* a total of 131 exclusive passages (128 ins + 3 subst.) all to itself. For details, see the description of the codex. This is practically one-tenth of the total number of star passages in the whole *Kāṇḍa* and is quite remarkable for a single MS to register.

Lastly, N recension (NW two or more MSS. + NE two or more MSS.) going without Ñ1 in the following star passages:

4, 6, 9, 10, 11, 35, 51, 56, 57, 62, 99, 163, 183, 186, 203, 205, 209, 210, 214, 327, 382, 570, 571, 582, 630, 646, 647, 649, 650, 710, 754, 774, 776, 1131, 1195, 1197, 1198, 1199, 1213, 1275, 1276, 1286, 1287, 1297, 1299, 1312 = 46

Out of these, six passages viz. 51, 214, 1134, 1213, 1276, 1286, are not supported by Ds. Besides, the following eight passages of N recension are not supported by any MS. of W version:

392, 393, 578, 974, 989, 1030, 1315, 1334.

There is not a single star passage which is common to Ñ1 and W version exclusively.

There is not a single star passage in which Ñ1 agrees alone with one or more MSS. of the S recension.

The following conclusions may be drawn on the basis of this evidence of the Sundarakāṇḍa:

1. Ñ1 represents a text-tradition of the Northern recension after the *original common text* had been divided into the Northern and the Southern recensions.
2. Ñ1 individually reveals no influence of the S recension.
3. Ñ1 represents a text-tradition of the N recension before its bifurcation into NW and NE versions occurred, because 54 star passages which are exclusive to the N recension are absent in Ñ1. This would be possible only if the text-tradition common to NW and NE recension developed after the text-tradition represented by Ñ1 had separated from it.
4. The text-tradition represented by Ñ1 later came under the influence of NW version after the bifurcation of N recension into NW and NE versions took place, as the 112 star passages (83 ins + 29 subst.) which Ñ1 has in common with NW only would show.
5. At the same time, the text-tradition of Ñ1 was itself undergoing inflation as indicated by the 131 exclusive star passages which are not found in any other codex.
6. All these stages of development were completed before 1020 A.D., the date of the codex.

Before concluding these observations regarding Ñ1, it is worth noting that the individualistic tendency of Ñ1 represented by its own exclusive passages is fluctuating: in Bālakāṇḍa and Ayodhyā-

kāṇḍa, it is practically non-existent; it emerges in a definite form in Araṇyakāṇḍa (with 47 exclusive passages), subsides in Kiṣkindhākāṇḍa (with 4 exclusive passages) and appears again in a pronounced manner in Sundarakāṇḍa (with 131 exclusive passages). Obviously, we have to wait for the evidence of the last two *Kāṇḍas* before arriving at a final assessment of the character of this codex.

Other NE MSS.

Ñ1 and B1 continue to remain steady in the text-tradition represented by NE version. But the other three codices of Bengali version viz., B2-4 which are utilized for the first time show a varying degree of fluctuation as indicated, for example, by the number of exclusive star passages in each one of them. More particularly, B2 and B4 are seen sometimes to agree with MSS of NW version and at others recording their own individual variant readings. B4 has twelve additional lines at the end of Appendix passage no. 12 which it has in common with other N MSS.

W version

The question of the existence of an independent Western version was first mooted by Prof. G. H. Bhatt in his Introduction to the *Bālakāṇḍa*, but he later revised his opinion in the Introduction to the Araṇyakāṇḍa and stated that the MSS in question should be included in NW version as there was not enough evidence to warrant the postulation of an independent Western version. Before Prof. Bhatt revised his opinion in 1963, the Ayodhyākāṇḍa had been published and its editor, Dr. P. L. Vaidya, had seen no need to differ from Prof. Bhatt's opinion and accepted an independent W version represented by three MSS. Prof. D. R. Mankad, editor of the Kiṣkindhākāṇḍa, took note of the shift in Prof. Bhatt's view, examined the question in relation to Kiṣkindhākāṇḍa and came to the conclusion that the acceptance of an independent W version would be justified.

It is only natural that this important question should be investigated in relation to the Sundarakāṇḍa. There are three MSS., viz. D1, 3, 4 involved in the problem so far as this *Kāṇḍa* is concerned. We shall examine the evidence furnished by each one of them.

We may note in the beginning that in regard to the extent of the Sundarakāṇḍa D1, 3, 4 agree with NW MSS. in reading the first Sarga of the Sundarakāṇḍa (Cr.) as the last Sarga of the Kiṣkindhākāṇḍa. As regards the end of the Sundarakāṇḍa, all N MSS. except B1 D1, 3, 4 read Sargas 1-15 of the Yuddhakāṇḍa (Cr.) in the Sundarakāṇḍa. D1 and D4 stand apart from all the other MSS. of both the recensions in reading Sargas 1-31 of the Yuddhakāṇḍa (Cr.) as part of the Sundarakāṇḍa.

Let us examine the three codices individually on the basis of star passages.

D1

Exclusive passages : 43, 49, 530, 761, 787, 790, 821, 843, 852, 936 (all insertions).

It has only one passage—no. 52—in common with NE only and none at all in common with NW only. It has two insertions—no. 51 and 945—and one subst. passage, no. 889 in common with NW and NE versions taken together. It has no passage in common with S recension only.

D3

Exclusive passages

Ins 116, 643, 763, *Subst* : 304

D3 agreeing with	NE only		Nil	
" " "	NW only		442, 632, 635	
" " "	N recension	*Ins*	408, 435,	*Subst* 809
" " "	S recension	Nil		

This analysis shows that there is hardly anything distinctive about these two MSS., that they are individually not influenced by S codices so far as star passages are concerned, that on the whole they

are N MSS., D_2 having a single star passage in common with NE but none with NW, and D_4 having three star passages in common with NW but none with NE.

This assessment of their character remains unaffected when the two MSS. are considered together:

D_2 and D_4 have one insertion (531) and one substitute passage (3) exclusive to them together.

They have the following star passages in common with N recension (one or more MSS.) only:

Ins.: 104, 154, 164, 214, 367, 369, 385, 403, 607, *791*, 1040, 1075, 1124, 1125, *1126*, 1132, *1147*, 1213, *1218*, *1236*, 1257 (nos. in *italics* being found only in $\bar{N}_1$ among NE MSS.).

Subst. 124, 199, 604, 605, *896*, 973, 976, 988, 1134, 1137, *1148*, 1183, *1184*, *1203*, 1216, *1221*, 1286 (nos. in *italics* being found only in $\bar{N}_1$ among NE MSS.).

D_2 and D_4 together have no star passage common with S recension only.

Next, let us consider D_2 and D_4 each in combination with D_5. The picture emerging from the above detailed consideration does not change materially, although the impact of D_5 is not imperceptible.

D_2 and D_5

—have the following star passages exclusive to them:

Ins.: 18, 39, 47A, 50, 671, 676, 722, 760, 870, 885, 892, 903, 916, 918, 958, 968, 985 = 17
Subst.: 22.

—have in all 24 star passages in common with N recension out of which

(i) 5, 7, 19, 34, 88 are insertions common to NW version (one or more MSS.) only,

(ii) 6, 9, 10, 57, 62, 83, 93, 464, 868, 952, 1197 are insertions and 35, 54, 56, 73, 1243 are substitute passages common to N recension (one or more MSS. of NW and NE versions),

(iii) 470, 816 are insertions and 32 a subst. passage common to NW (one or more MSS.) and $\bar{N}_1$ only from the NE version.

—have only five star passages common to S recension (one or more MSS.: 20, 24, 27, 529, 927) (all *insertions*)

Now let us consider D_5 and D_4 together.

D_5 and D_4

—have five exclusive star passages. 118, 242, 515, 798, 964 (all *insertions*).

—have 465, 501, 511, 646, 672, 909, 1231 (*ins.*) and 670 (*subst.*) in common with N recension (one or more MSS.).

—have 456, 514, 601, 712, 740, 756 (*ins.*) and 883 (*subst.*) in common with NW (one or more MSS.) and $\bar{N}_1$ only from NE version.

—have no star passage common to S recension only.

D_5

The picture undergoes a significant change when we examine D_5 individually and $D_{2,4,5}$ all together. Considered individually, it has two Appendix passages (Nos. 3 and 6) consisting of a total of 75 lines (33 + 42) exclusively to itself. Besides, it has 68 inserted and 9 substitute passages, making a total of 77, exclusively to itself. (For details, see description of the codex). This is a clear indication that D_5 is not moving in the groove of any particular version or recension.

Moreover, D_5 has

—452 (*ins.*) and 1313 (*subst.*) in common with NW (one or more MSS.) only,

—1123 (*ins.*) and 122, 249, 1220 (*subst.*) in common with NE (one or more MSS.) only,

—172, 404, 420, 453, 531, 552, 546 A, 925, 983, 1110, 1130, 1149, 1150, 1233, 1275, 1278,

1282 B, 1287, 1297, 1299 (*ins.*) and 125, 212, 1277, 1294, 1312 (*subst.*) in common with N recension (one or more MSS. of NW + NE versions),

—126, 168, 263, 264, 656, 1007, 1011, 1131, 1207, 1212 (all *ins.*) in common with S recension (all MSS.) only.

D3, thus, appears individually to be a misch-codex, deviating from NW version, too, unlike D2 and D4. The fact that it has ten star passages in common with the entire S recension indicates how, unlike its allied codices, it is individually influenced by S recension.

When D1 2 4 are considered collectively, the incidence of deviation rises.

D1.2.4

—have the following 16 star passages exclusive to them:

ins.: 121, 238, 308, 382 A, 526 A, 527, 618, 623, 642, 956, 987, 1063, 1120, 1353.

Subst.: 225, 231.

—go with N recension (one or more MSS. of NW + NE versions) only:

ins.: 4, 128, 144, 157, 163, 180, 183, 185, 192, 203, 205, 209, 210, 212, 228, 241, 242, 275, 278, 283, 289, 300, 307, 309, 310, 313, 324, 326, 327, 330, 333, 351, 356, 360, 368, 371, 382, 384, 391, 399, 407, 416, 418, 425, 464, 476, 480, 484, 497, 524, 525, 532, 533, 539, 541, 563, 570, 577, 603, 606, 617, 636, 641, 641 A, 647, 650, 673, 674, 681, 689, 695, 697, 707, 710, 736, 737, 738, 742, 746, 752, 754, 759, 764, 766, 767, 768, 774, 776, 777, 784, 786, 789, 793, 807, 823, 844, 855, 859, 864, 866, 887, 897, 932, 950, 980, 1010, 1015, 1021, 1069, 1081, 1107, 1117, 1118, 1141, 1146, 1155, 1187, 1190, 1196, 1217, 1224, 1293, 1304, 1343, 1371 = 125

Subst.: 99, 136, 155, 179, 186, 201, 237, 240, 245, 249, 257, 281, 286, 287, 306, 325, 342, 355, 432, 505, 550, 583, 608, 616, 649, 681, 714, 715, 729, 730, 778, 800, 804, 815, 825, 840, 841, 847, 849, 907, 921, 922, 970, 984, 1002, 1009, 1019, 1024, 1045, 1050, 1090, 1094, 1104, 1159, 1182, 1198, 1199, 1208, 1211, 1214, 1215, 1235, 1242, 1244, 1247, 1251, 1254, 1256, 1258, 1282, 1303, 1325, 1378 = 73

—have one subst. passage (no. 220) only in common with NE version without Ñ1.

—have the following star passages in common with NW (one or more MSS.) and Ñ1 only:

Ins.: 100, 106, 138, 280, 288, 370, 400, 401, 421, 423, 442, 449, 458, 461, 468, 475, 481, 512, 516, 523, 546, 552, 572, 587, 600, 708, 709, 723, 725, 757, 769, 782, 788, 810, 820, 822, 827, 828, 834, 869, 880, 886, 894, 915, 920, 929, 943, 954, 982, 999, 1033, 1061, 1065, 1068, 1156, 1241, 1249, 1271, 1280, 1290, 1310, 1317, 1321, 1330, 1336, 1339, 1376, 1382, 1391 = 69

Subst.: 247, 421, 579, 593, 595, 598, 803, 810, 878, 1001, 1028, 1072, 1142, 1210, 1309, 1371 A, 1382 = 17

—have the following star passages in common with NW (one or more MSS.) only

ins.: 130, 354, 381, 411, 420, 767, 771, 772, 775, 817, 1018, 1027 = 12

subst.: 129, 434, 438, 485, 510, 819 = [illegible]

—have only three star passages in common with S recension (one or more MSS.) only:

1, 502, 526 (all *insertions*).

On the basis of these data, it may be stated that D1.2.4 together represent a text-tradition which, so far as star passages are concerned is practically unaffected by the S recension, that the text-tradition is essentially based on the N recension, however, this tradition is totally unaffected by NE version exclusive of Ñ1 which, as we have already seen, is a representative of the NW version. The relation of

D1·3·4 (together) with NW and Ñ1 appears rather significant. D1·3·4 have only 18 star passages (12 ins.+6 subst.) exclusively in common with NW version (one or more MSS.). This contrasts sharply with the 86 star passages (69 ins. + 17 subst.) which they have in common with NW (one or more MSS) version plus Ñ1. It would appear therefore that after the NW version separated from the NE version, its text continued to grow through additions which are also received in Ñ1 and D1·3·4 which therefore represent a later stage of development. Thereafter, however, Ñ1 and D3 continued to develop each on its own, as the very large number of star passages exclusive to each of the two would show.

A broad survey of the variants exclusive to each one of these codices revealed the proportion to be, D1 : D3 D4 = 5 : 28 : 2 and D1·3 : D1·4. D3·4. D1·3·4 = 13 45 : 1 : 16.

Putting all these facts together, it appears that D1·3·4—*more particularly* D3—represent a text-tradition which is based on but not identical with NW version and show distinctive peculiarities in such number as would justify the hypothethation of a separate version—called W version—represented by them.

The Extent of the Sundarakāṇḍa

S recension is unanimous in regard to the extent of the Sundarakāṇḍa which is the accepted in this edition. N recension is, however, divided both in regard to its beginning and its ending. And this division is, as might only be expected, version-wise. The NE version except Ñ1 includes the last four Sargas (63–66) of the Kiṣkindhākāṇḍa in the Sundarakāṇḍa, while Ñ1 and NW MSS. read the first Sarga of the Sundarakāṇḍa as the last Sarga of the Kiṣkindhākāṇḍa. As for the end, N recension MSS. are unanimous in extending the Sundarakāṇḍa over a few Sargas at the beginning of the Yuddhakāṇḍa. All of them except B1 D1·3 include Sargas 1–15 of the Yuddhakāṇḍa (Cr. ed.) in the Sundarakāṇḍa. B1 includes only 1–12 Sargas and D3 only 1–5 Sargas of the Yuddhakāṇḍa in the Sundarakāṇḍa; while D1 and D4 extend the Sundarakāṇḍa so as to include the first thirty-one Sargas of the Yuddhakāṇḍa.

We may refer to the view of some scholars regarding the extent of the Sundarakāṇḍa in the earlier stages of the growth of the epic. For instance, Dr. V. S. Agrawala and Rai Krishnadas state: "Some MSS. (in N-W recension) carry the title Sundarakāṇḍa up to the end of Yuddha kāṇḍa, treating the latter as the Laṅkā-parvan of the former. This shows that at one time only the Ayodhyā-kāṇḍa and the Sundarakāṇḍa formed the whole text up to Rāma's coronation."—JAOS Vol. 82 (1962), p. 578. Suffice it to say here that the evidence of the MSS. in this respect should be treated with great circumspection. For it is not unlikely that the scribes were not as serious in this matter as they might be expected to be. For instance, D1 designates किष्किन्धाकाण्ड as सुन्दरकाण्ड in the colophons of Sargas 49 and 50; D12 has the colophon: सुन्दरकाण्डे किष्किन्धा etc., at the end of Sarga 27 and सुन्दरकाण्डे युद्धकाण्ड at the end of Sarga 28 of the Sundarakāṇḍa.

In Kṣemendra's Rāmāyaṇamañjarī

Kṣemendra's Rm which generally follows the NW recension does so in this respect also. The contents of the first Sarga of the Sundarakāṇḍa are found included in the Kiṣkindhākāṇḍa in st. 510–573.

Rm. lists the following topics which constitute the contents of the Sundarakāṇḍa in this edition (additional titles are placed within brackets):

In Kiṣkindhākāṇḍa—1. [हनुमतः महेन्द्रपर्वतारोहणम् (st. 510–533)], 2. मैनाकदर्शनम् (534–47); 3. सुरसादर्शनम् (548–559), 4. सिंहिकावधः (560–64); 5. सागरलङ्घनम् (565–73).

In Sundarakāṇḍa—6. पुरप्रवेशः (1–47); 7. अन्तःपुरदर्शनम् (48–121); 8. अशोकवनिकाप्रवेशः (122–136); 9. सीतादर्शनम् (137–161); 10. सीतातर्जनम् (162–280); 11. त्रिजटास्वप्नः (281–297); 12. हनुमत्सीतासंभाषणम् (298–381); 13. महोद्यानविध्वंसः (382–413); 14. किंकरवधः (414–431), 15. जम्बुमालिवधः (432–439); 16. मन्त्रिपुत्रवधः (440–443); 17. दुर्धरादिवधः (444–452); 18. अक्षवधः (453–462); 19. हनुमद्बन्धनम् (463–483); 20. लङ्कादीपनम् (484–570); 21. हनुमत्प्रत्यागमनम् (571–596), 22. मधुवनविध्वंसनम् (597–632), 23. वानरसमागमनम् (633–643), 24. [हनुमता सीता-

वृत्तान्तनिवेदनम् (644-660)]; 25. समुद्रतरणम् (661-678), 26. [रावण गुप्तचर प्रेषण (679-693)]; 27. [रावण शुकसारण. (694-705)].

Nos 25, 26 and 27 *of this list are included in the Sundarakāṇḍa in the Rm. but they form the* contents of Sargas 1–5 of the Yuddhakāṇḍa in this edition. Rm. agrees with Ds in this respect.

The Story [redacted] the Sundarakāṇḍa

In the Sundarakāṇḍa, Hanumān flies over the strip of the ocean in an attempt to find out Sītā's whereabouts. On the way, he shoves aside the mountain Maināka which had emerged from the water to provide a resting platform to him, he had to use his wits against Surasā whom the gods had sent to test his strength, and had to kill Siṁhikā, the female demon, who blocked his progress. After landing on the island, he scans the beauty of the city of Laṅkā nestling on the Trikūṭa mountain. Wondering how to get inside this strongly guarded capital of Rāvaṇa, he finally enters it evening time, assuming the size of a cat. The moon [redacted] scattering its silver sheen over the landscape, while Hanumān searches the city and the palaces of *Rāvaṇa and his councillors and the Aśokavanikā where he is lucky to find Sītā* surrounded by female demons. In the early hours of the morning, Rāvaṇa lustfully visits Sītā and coaxes, cajoles and threatens her in an attempt to secure her willing submission. Sītā, however, spurns his advances whereupon he orders the female demons to bend Sītā to his will by any and every means and leaves the place.

The attempts of the female demons to persuade or frighten Sītā fail. They threaten to cut the distressed Sītā to pieces. But Trijaṭā intervenes and warns them all against the terrible fate that would overtake Rāvaṇa as indicated by the dream she had had and asks them to treat Sītā kindly.

Hanumān who was perched on a tree was a *witness to all these happenings. He proclaims the* glory of Rāma and his family and, then presenting himself before Sītā, assures her about his identity and narrates the events leading to his arrival there. He then offers her the ring which Rāma had sent. Sītā is greatly moved. She describes her own plight and warns that Rama should rescue her from Ravana within two months after which Ravana had threatened to dispose of her if she remained unyielding. Hanuman asks for a token of recognition for Rama whereupon Sītā hands over her crest jewel to him and describes the crow incident which was known *in its details to no other persons except Rama and herself.*

The Hanumān, *desiring to test the strength of Ravaṇa*, destroys the Aśoka garden and kills the guards of the garden. Rāvaṇa sends bands of armed demons and his son, Akṣa, who is killed by Hanumān. Then Indrajit comes on the scene, he fetters Hanumān with the Brahma missile and marches him off to Rāvaṇa who out of rage orders that the tail of Hanumān be tied with rags, soaked in oil and set afire. With his tail ablaze, Hanumān roams about the city, setting everything on fire and in the end plunges into the ocean to extinguish the blaze on his tail. After taking leave of Sītā who luckily had remained unharmed, Hanuman flies back across the ocean to the Mahendra mountain where the monkeys were anxiously waiting for his return. He is warmly received by Aṅgada and other monkeys who are all pleased with the success of his mission. On their way back, the monkeys, being full of elation, ravage the Madhuvana which was beloved of Sugrīva, the monkey-chief and belabour the monkey-guards. Then, they all meet Rama, Lakṣmaṇa and Sugrīva and narrate Hanumān's successful flight to and from Laṅkā. Rāma anxiously asks for details about Sītā whereupon Hanumān offers him the crest-jewel and gives a detailed account of how Sītā was living in the hope of her rescue by Rama himself.

The contents of the Sundarakāṇḍa with some details are attested, apart from other *testimonia*, by Kalidāsa in *Raghuvaṁśa* 12 60[cd]–65 and in *Meghaduta* st.

Critical Remarks

This *Kāṇḍa* is peculiar in its constitution because it contains internal checks in regard to its contents. Whatever experiences Hanumān goes through in the course of his flight and stay in Laṅkā are recounted by him before the monkeys on his return and then before Rama on the Prasravaṇa mountain. Broadly speaking, therefore, Hanumān's recapitulation of his experiences would act as a check on the

contents of the earlier Sargas of the *Kanda*. There is discernible a high sense of propriety and relevance in the manner of Hanuman's reporting to his superiors because he reports to Angada and other monkey-chiefs his experiences during the flight and the scenes in Ravana's palace and his witnessing how Ravana threatened Sita and his own conversation with Sita. It is only proper that the details of his conversation with Sita, her laments, her reference to the highly personal details of experience in the Crow incident are all recounted before Rama. This peculiarity of containing built in checks marks off the Sundarakanda from other *Kandas*.

The *Critical Notes* are designed to deal with questions of detail as well as larger questions which ordinarily would be dealt with in the Introduction. The *Notes* are therefore to be treated as a part of the Introduction. We shall notice here some of the episodes or aspects of episodes which have not been discussed in the *Notes*. Before taking them up however we shall discuss the significance of the title of this *Kanda*.

The Title of the Kanda

The title 'Sundarakanda' is unusual so to say. For while the titles of Ayodhyā-, Araṇya- and Kiṣkindhā- *kāṇḍas* are derived from place-names and Yuddhakanda is also optionally known as Laṅkākaṇḍa, the names of the Bala- and Uttara-*kaṇḍas* are based on the earlier and later life of the hero, *i.e.* they are based on the element of time. The title of the Sundarakāṇḍa conforms to neither of the two principles of designation and thus stands apart from the rest in this respect. Jacobi (*Das Ramayana*, p. 124) has opined that the lovely descriptions in which this *Kanda* abounds gave it its name—Sundara Kanda (the Beautiful Section). Winternitz is inclined to the same view. Cf. *History of Indian Literature* (Eng. tr.) Vol. I (1927) p. 490. It should be noted in this connection that the word सुन्दर occurs only once in 6.15 in this *Kanda* in a quite inconspicuous manner. The question of the origin of the title is brought no nearer to solution by taking into consideration the possible larger extent of this *kāṇḍa* in the earlier stages of the growth of the epic.

Episodes and Incidents

Surasā episode—The details of this episode and the sequence of the three encounters which Hanuman faced and overcame are set forth in the *Critical Notes*. But the larger question regarding the authenticity of this episode remains, despite the fact that it is supported by the MSS. The question arises because of the internal checks referred to above.

The difference in location of the Surasā episode in the first Sarga in NW and W versions on one side and NE version on the other inside the same-Northern recension may raise doubts which are only strengthened by its omission (*which is unlikely to be due to haplology*) in Sarga 56 in NW and W (except D1) versions. As a matter of fact the very motivation of this episode looks absurd in the context and makes the episode suspect. It is said that gods wanted to test Hanuman's prowess and therefore requested Surasa (mother of gods or Nagas) to obstruct his progress ([illegible]) that Hanuman who is the only one among monkey leaders capable of crossing the ocean and who has undertaken this task in the larger interests of the gods should have to face an additional obstacle deliberately created by the gods with a view to test his strength, is a proposition too unreal to be convincing. Very probably, this episode is inserted here to counterbalance the Simhika episode; indeed according to the evidence of some MSS it is no more than a duplication of the Simhika episode in conception and details of description.

That the Simhikā episode is an organic part of the contents of the Sundarakāṇḍa is beyond doubt. When Sugriva briefs the monkey leader about the topography and land marks of the Southern direction, he states that in the midst of the southern ocean there lived a female demon, known as Angaraka, who lived on creatures by catching hold of their shadows.

दक्षिणस्य समुद्रस्य मध्ये तस्य तु राक्षसी।
अङ्गारकेति विख्याता छायामाक्षिप्य भोजनी ॥—4.40.26

He mentions Maināka, too, but there is, naturally, no mention of Surasā for, as we learn from this *Kāṇḍa*, she was a temporary obstacle engineered by gods and not a permanent feature of the southern ocean.

The evidence of the Rāma-upākhyāna in the *Mahābhārata* (III. 258-276) is also significant. *Mbh.* III. 266 57 reads:

[illegible] पितरमाविश्य पुत्रेऽस्ं महार्णवम् ।
शतयोजनविस्तीर्णं निहत्य जलराक्षसीम् ॥

This statement about the destruction of a water-demoness clearly refers to the destruction of Siṁhikā. (It may be borne in mind that Surasā is not destroyed, and that she, mother of gods, is described as assuming the demon form). The version of the Rāma story utilized by Ru. has, therefore, no knowledge of the Surasā episode.

Rm. knows the Surasā episode with its motivation as conceived in the present *Kāṇḍa*. On the other hand, the *Agni Purāṇa* refers to the Maināka and Siṁhikā episodes but does not mention the Surasā episode Cf दृष्टेरिव च मैनाक सिंहिकां विनिहत्य च ।—A P. 9 3. The *Padma Purāṇa* is silent about all the three episodes and therefore sheds no light on the question under consideration

Lastly, it should be noted that the two tables of contents given in the first and the third Sargas of the Bālakāṇḍa do not mention any of these three episodes.

It is apparent on the evidence before us that the Surasā episode, notwithstanding the support of the MSS, did not form part of the original text of the *Rāmāyaṇa* and therefore is a later addition.

Laṅkā-devī episode—Relegated to the Appendix I (No 1). It is supported by the entire S recension and by D5 and D6 from the N recension D6 is a misch-codex, influenced by S recension. The statement in the 70th line of this passage contradicts the statements made earlier by all these MSS. regarding the manner of Hanumān's entry into the city

Puṣpaka-varṇana—Relegated to the Appendix I (No. 2). The passage is supported by S recension and NW and W versions of N recension: it is omitted in NE version. This passage is omitted in the edition of Gorresio as well as that of Amarnath Thakur in the Calcutta Sanskrit Series (wherein it is Sarga 13 and the footnote adds: क and घ पुस्तकेषु सर्गो नास्ति । p 3565). The passage is highly artificial in language and style and empty of ideas behind high-sounding expression

Gorresio has omitted Sarga 6 (= 7 B. ed) also, despite the fact that it is supported by all NE MSS, too.

Appendix passage no. 4—is a NW and W insertion of 70 lines. Apart from the amplification contained therein, the passage states that Hanuman had to wait for a whole day before he could convince himself about the identity of Sītā at night-fall.

Appendix passage no 5—is a S insertion It amplifies the details of Trijaṭā's dream and unreservedly describes Rāma not only as Viṣṇu but the Highest Brahman. Cf lines 18 ff.

The Kāka episode—is fully supported by both the recensions in Sarga 36 where Sītā narrates it before Hanumān at the latter's request for a means of recognition for Rāma and again in Sarga 65 where Hanumān gives a description of the plight of Sītā, hands over to him the crest jewel sent by Sītā and repeats the Kāka-incident to convince Rāma about the authenticity of the information brought by him. It may be recalled that this episode is not included in the constituted text of the Ayodhyākāṇḍa by its editor, Dr. P. L. Vaidya, for want of adequate MS. support

The *Kāka*-episode is attested by Kālidāsa in *Raghuvaṁśa* 12 22-23, Ru. 266 67, *Agni Purāṇa* 9.14, *Padma Purāṇa* 6 269 194 ff and Rm 5 369-372. The Padma Purāṇa version is slightly different from all other accounts towards the end: it states that at the request of Sītā Rāma spared the crow through mercy, there is no mention of the crow losing one eye for his misadventure.

Aksa vadha episod —is fully supported by the MSS It is attested by Kalidasa *Raghu* 12 63, *Agni P* 9 17 *Padma P* 6 269 286 (राक्षसा हुत is clearly अग) Rn however does not refer to the destruction of Aksa

The first table of contents in Balakanda refers to the crushing of the brave Aksa' (1 1 60) but the second table in the third Sarga of the same *Kanda* is silent about it

Lanka dahana episode—is supported by both the recensions It is attested by Kalidasa, *Raghu* 12 63 Rn 266 68^{cd}, *Agni P* 9 22 *Padma P* 6 269 288, Rm 5 484–570

Both the tables of contents refer to the burning of the city of Lanka. Cf I 1 62 and 3 23

Jacobi after a careful invest gation of the evidence considers both the Aksa vadha and Lanka dahana episodes as later additions Cf *Das Ramayana* pp 31 ff

Madhuvana episode—is described in Sargas 59 62 The MS evidence is discussed in the Critical Notes on 2274* Jacobi (*op cit* p 37) holds that the incident of the spoliation of Madhuvana interferes with the smoothness of the narrative and therefore is a later interpolation

The arguments of Jacobi can be understood but are such as leave room for a different and equally valid approach to the problem He has made out a strong case against the Lanka dahana episode being a part of the original *Ramayana* and in the course of his reference to the epic in Hanuman which the reciters and poets would be tempted to exploit to the full he makes a reference to the devastation of Madhuvana by the monkeys who were elated at their success in the mission It appears that while the crux of Jacobi s argument remains valid, the appraisal of the Madhuvana episode has suffered from its being assessed from what may be described as a subsidiary stand point Let us see how

It would be readily conceded by every one, I hope that the successful completion of a rather difficult assignment generates a sense of elation in everyone ; Valmiki was a poet and the author of a poem like the Ramayana could not possibly miss or forego the description of this natural reaction in the host of monkeys bursting with the joy of a mission successfully carried out What the monkeys would have done would be nothing more than taking some liberty with things usually forbidden to them While returning they might have trespassed on the Madhuvana the preserve of the monkey chieftain Sugriva, and plucked fruits and helped themselves with the exhilarating fruits juices ignoring the protests of the guards This would be not only intelligible but natural enough There is evidence to show that originally this was the only manner in which the monkeys dealt with the Madhuvana—they enjoyed ' it For instance Rn (266 26) states मधुवन हृत वनमन । Rn thus refers to the forcible enjoyment of the Madhuvana by Hanuman Angada and their companions This reading (हृत) is supported by all MSS utilized for the Critical Edition of the third Parvan of the *Mahabharata* The *Agni P* is perhaps more explicit when it states मधु पीत्वा मधुवने मधु । निवार्य दधिमुखादीन । (9 23) It clearly asserts that the elated monkeys drank *Madhu* in the Madhuvana despite the protests of Dadhimukha and others which were brushed aside The *Padma P* in keeping with its tendency to pass over some details in this context makes no mention of the Madhuvana at all Rm lists the topic as *Madhu vilopana* but describes the drinking of *Madhu* by the monkeys who played pranks characteristic of their kind and the overpowering of Dadhimukha by Angada who pressed him to the ground and ' broke some of his limbs Actually while introducing this incident, Rm states that Angada permitted them ' to enjoy the festival of drinking *madhu* ' (अनुज्ञात पिबतां मधुमन्मोत्सव) (5 626)

Finally, it may be noted that the first table of contents in the first Sarga of the Balakanda makes no mention of the Madhuvana episode while the second table in the third Sarga of the same Kanda refers to the forcible enjoyment of *Madhu* by the monkeys Cf मधूनां हरण तथा । (st 23) This should not straightaway be taken as indicative of this episode being a later interpolation For while the first table of contents is as believed by scholars earlier than the second it sometimes requires explanation in matters of detail For instance the disputed Aksa vadha episode is mentioned in the first table but omitted in the second

There is, therefore, evidence to show that originally the exuberant monkeys indulged in drinking *Madhu* and taking liberties with the Madhuvana, being quite unmindful of the protests of the guards. On this natural foundation, the later reciters built, as argued by Jacobi, the superstructure of the fights and fisticuffs and the devastation of the Madhuvana. The *Bhoga* (enjoyment) of the Madhuvana was distorted into its *Bhanga* (destruction)—how easy it is in Sanskrit to change भोग into भङ्ग! The layers of the superstructure are not difficult to discern.

Principles followed in the Constitution of the text

The principles followed in the Constitution of the text of the Sundarakāṇḍa are the same [redacted] those which were formulated and enunciated by the late Prof. G. H. Bhatt, the first General Editor of the Rāmāyaṇa, in his Introduction to the Bālakāṇḍa. I should like to add for clarification that when S MSS. are divided among themselves [redacted] well as against N MSS. which, too, are not uniform, a reading has been chosen, which would reasonably account for the variants in both the recensions.

* * * * *

Before concluding, I am glad to make acknowledgements. In the first place, I have to refer, with a sense of personal loss, to the sudden demise of Prof. G. H. Bhatt, the first General Editor of the Rāmāyaṇa, in April last year. A man of genial temperament and untiring in the discharge of his duties, Prof. Bhatt considered the *Rāmāyaṇa* project a mission to which in the last few years he dedicated himself entirely. I acknowledge my deep debt of gratitude to him for the help and advice which he offered to me unreservedly in the course of my work in connection with this *Kaṇḍa*. He was able to see the first printed form of the Sundarkāṇḍa before [redacted] passed away suddenly. Next, I tender sincere thanks [redacted] my esteemed *friend and senior colleague, Rev. A. Esteller, S. J., former Head of the Department of* Sanskrit at the College, who with his unbounded interest *in text-critical problems* was generous in offering his views full of critical insight and thereby enabled me to have a better perspective of the points which I referred to him. I sincerely thank Dr. U. P. Shah, the present General Editor of the Rāmāyaṇa, for the uniform courtesy shown [redacted] me. I offer my heart felt thanks to Shri M. R. Nambiar, Shri H. T. Desai (both of whom are an asset to the dept.) and all other members of the staff of the Rāmāyaṇa Department for their willing and generous co-operation extended to me in the course of my work on this *Kaṇḍa*. I, also, thank Shri R. J. Patel, *Manager of the University Press, for the neat* elegant printing of a work of (from the printer's point of view) such a complicated nature.

वन्देऽहं रामचन्द्रं पवनसुतनुतं सुन्दरं सुन्दरास्यम् ।

आश्विन शुद्ध १, वि. सं. २०२३
BOMBAY,
15th October, 1966

G. C. JHALA

CONCORDANCE OF THIS EDITION

with the Bombay, Kumbhakonam, Gorresio and Lahore Editions

N.B. —(i) A * passage that is a substitute in one edition and an insertion passage in another edition is marked by the sign { placed before that * passage.

(ii) A passage noted in footnotes in the Lahore edition is marked by fn in the Concordance.

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
1 1	1 1	1 1	5 1	—
1*	2	2	—	—
2	3	3	—	IV. 60 13
3-6	4-7	4-7	—	14-17
4* l. 1-2	—	—	—	10
" l. 3-6	—	—	2-3	11-12
" l. 7-10	—	—	4-5	—
5* l. 1-3	—	—	—	61 6-7^{b}
" l. 4	—	—	—	—
6* l. 1-2	—	—	13^{c}-14^{a}	9
" l. 3-4	—	—	14^{c}-15^{b}	15-16^{b}
6(B)*	—	—	—	—
6* l. 5-8	—	—	—	16^{c}-17
" l. 9-10	—	—	15^{c}-16^{b}	18
—	—	—	16^{cd}	—
6* l. 11-12	—	—	—	19
7* l. 1-2	—	—	—	7^{c}-8
" l. 3-4	—	—	—	—
7^{ab}	8^{ab}	8^{ab}	6^{cd}	60 18^{ab}
8*	—	—	7-8^{b}	—
7^{c}	8^{c}	8^{c}	8^{c}	18^{c}
7^{d}-8^{a}	8^{d}-9^{a}	8^{d}-9^{a}	—	18^{d}-19^{a}
8^{b}	9^{b}	9^{b}	8^{d}	19^{b}
9* l. 1	—	—	6^{ab}	—
" l. 2-3	—	—	—	19^{b} fn.
10* l. 1	—	—	9^{ab}	19^{ab} fn.
" l. 2-3	—	—	9^{c}-10^{b}	19^{c}-20^{b}
" l. 4	—	—	—	—
" l. 5	—	—	—	20^{cd}
8^{c}-10^{b}	9^{c}-11^{b}	9^{c}-11^{b}	—	61 1^{c}-3^{b}
11* l. 1	—	—	—	3^{cd}
" l. 2	—	[11^{cd}]	10^{cd}	4^{ab}
10^{cd}	11^{ef}	11^{ef}	—	4^{cd}
11^{ab}	12^{ab}	12^{ab}	11^{ab}	5^{ab}
13*	—	—	11^{c}-12	—
14*	—	—	—	5^{cd}
11^{cd}	12^{cd}	12^{cd}	16^{cd}	—
12	13	13	17	20
15*	—	—	—	21-22
16*	—	—	—	—
13	14	14	—	—
14^{a-d}	15	15	—	23
17*	—	—	—	24-25^{b}
18*	—	—	—	—
19*	—	—	—	[illegible]
14^{ef}	16^{ab}	16^{ab}	13^{cd}	—
20*	16^{cd}	16^{cd}	—	—

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
15-16	17-18	17-18	—	26-27
17-19	19-21	19-21	—	11-13
23*	—	—	—	14
24*	—	—	—	—
20-24	22-26	22-26	—	28-32
25-26	[27^{a-b}]	27-28	—	33-34
27-28	27-28	29-30	—	35-36
25*	—	—	—	37-38
26*	—	—	—	—
27* l. 1	29^{ab}	31^{ab}	—	—
27(A)*	—	—	—	—
27* l. 2	29^{cd}	31^{cd}	—	—
29-33	30-34	32-36	—	39-44
28*	—	—	—	45
34	35	37	—	46
35^{a-c}	36	38^{a-d}		47
35^{d}-39	37-41^{b}	38^{e}-42^{d}	—	60 20^{b}-24
29*	—	—	—	—
40^{ab}	41^{cd}	42^{ef}	—	61 1^{ab}
40^{cd}	42^{ab}	43^{ab}	—	47^{cd}fn
30*	42^{cd}	43^{cd}	—	47^{cd}fn
41-47	43-49	44-50	19-20	48-54
31* l. 5-6	—	—	—	—
48-49	50-51	51-52^{d}	—	55-56
33*	[52^{ab}]	52^{ef}	—	—
50	52^{c-f}	53	—	57
34*	—	—	—	58-59
51-52	53-54	54-55	21-22	60-61
53-54	55-56	56-57	—	62-63
55	57	58	23	64
56	58	59	—	65
57	59	60	25	66
58	60	61	—	67
59	61	62	26	68
60	62	63	24	69
61	63	64	—	70
62	64	65	27	71
63	65	66	—	72
64	66	67	28	73
65-67^{b}	67-69^{b}	68-70^{b}	—	75-77^{b}
37*	69^{c}-70^{b}	70^{c}-71^{b}	—	77^{c}-78^{b}
67^{cd}	70^{cd}	71^{cd}	—	78^{cd}
38* l. 1-3	71-72^{b}	72-73^{b}	—	79-80^{b}
" l. 4	72^{cd}	73^{cd}	—	—
68	73	74	29	74
39*	—	—	—	—
69^{ab}	74^{ab}	75^{ab}	30^{ab}	—
69^{cd}	74^{cd}	75^{cd}	30^{cd}	80^{cd}
70	75	76	31^{a-d}	81
40*	—	—	31^{ef}	—
41*	76	77	7 57^{c}-58^{b}	82
42* l. 1-2	77	78	—	83
" l. 3	78^{ab}	79^{ab}	61^{cd}	84^{ab}
" l. 4	78^{cd}	79^{cd}	—	84^{cd}
" l. 5	79^{ab}	80^{ab}	63^{ab}	85^{ab}
—	79^{c}-80	80^{c}-81	—	85^{c}-86
71-74	81-84	82-85	—	87-90
75-83	85-93^{d}	86-94	1-9	91-99
84-85^{b}	[93^{e}-93v]	95-99^{b}	10-14^{b}	100-104^{b}
85^{c}-89^{b}	93^{w}-94^{b}	99^{c}-100^{b}	14^{c}-15^{b}	104^{c}-105^{b}

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
43*	—	—	—	—
89^{cd}	94^{cd}	100^{cd}	15^{cd}	103^{cd}
44*	—	—	16	—
45*	—	—	—	—
90	95	101	17	106
46*	96	102	—	107
91–97^{e}	97–103	103–109^{e}	18–24	108–114
47* l. 1	—	—	47^{cd}	115^{ab}
47 A)*	—	—	—	—
47* l. 2	—	—	48^{ab}	115^{cd}
47* l. 3	—	—	—	116^{ab}
97^{ef}	104^{b}	109^{ef}	25^{ab}	116^{cd}
48*	—	—	—	—
98	104^{c}–105^{b}	110	29^{c}–30^{b}	117
49*	—	—	—	—
99–101^{b}	105^{c}–107	111–113^{b}	25^{c}–27	118^{c}–120^{b}
101^{c-f}	108	114	28^{c}–29^{b}	121
50*	—	—	—	—
102^{ab}	109^{ab}	113^{cd}	28^{ab}	120^{cd}
102^{c}–107^{b}	109^{c}–114^{b}	115–120^{b}	30^{c}–35	122–126
51*	—	—	36^{c}–40^{b}	127–130
107^{cd}	114^{cd}	120^{cd}	36^{ab}	—
108–112	115–119	121–125	40^{c}–45^{b}	131–135^{b}
52*	—	—	45^{c}–48^{b}	—
113	120	126	48^{c}–49^{b}	135^{c}–136^{b}
53*	—	—	—	136^{cd}
114–116^{b}	121–123^{b}	127–128	49^{c}–51	137–139^{b}
55*	—	—	52^{ab}	—
116^{c}–117	123^{c}–124	129	52^{c}–54^{b}	139^{c}–140
57*	—	—	54^{c}–55^{b}	141
118^{ab}	125^{ab}	130^{ab}	55^{cd}	142^{ab}
118^{cd}	125^{cd}	130^{cd}	—	142^{cd}
119	126	131	56^{a}–57^{b}	143^{a-d}
58*	—	—	—	143^{ef}
120^{ab}	127^{ab}	132^{ab}	—	62 1^{ab}
120^{cd}	127^{cd}	132^{cd}	56^{ab}	1^{cd}
59*	—	—	—	—
121^{ab}	128^{ab}	133^{ab}	cf. 41* l. 1	2^{ab}
60*	—	—	—	2^{cd}
121^{cd}	128^{cd}	133^{cd}	cf. 41* l. 2	3
122–129^{b}	129–136^{b}	134–141^{b}	66–73^{b}	4–11^{b}
62*	—	—	73^{cd}	—
129^{cd}	136^{cd}	141^{cd}	—	11^{cd}
63*	—	[142^{cd}]	—	—
130^{ab}	137^{ab}	142^{ab}	6 2^{ab}	12^{ab}
130^{c}–136	137^{c}–143	142^{c}–148	2^{c}–8	12^{c}–18
65*	144	[149]	—	—
137^{ab}	145^{ab}	150^{ab}	9^{ab}	19^{ab}
137^{cd}	—	150^{cd}	9^{cd}	19^{ab} fn.
138–142	145^{c}–149	151–155	10–14	20–24
67*	150–151^{b}	156–157^{b}	—	—
—	151^{c}–152^{b}(r.)	157^{c}–158^{b}(r.)	—	—
143	152^{c}–153^{b}	158^{c}–159^{b}	15	25
68*	—	—	—	—
144	153^{c}–154^{b}	159^{c}–160^{b}	16	26
145^{ab}	[154^{cd}]	160^{cd}	17^{ab}	27^{ab}
145^{cd}	154^{ef}	161^{ab}	17^{cd}	27^{cd}
146–149	[155^{a}–155p]	162–165	18–23^{b}	28–31
150^{ab}	155qr	166^{ab}	23^{cd}	32^{ab}
150^{cd}	155st	[166^{cd}]	24^{ab}	32^{cd}

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
151–156	156–161	166^f–171	24^c–29	33–38
157	162	172	1	39
72*	—	—	—	—
158–159	163–164	173–174	7 58^c–60^b	40–41
74*	—	—	—	—
160^ab	165^ab	175^ab	64^cd	42^ab
75*	—	—	—	—
160^c–161^b	165^c–166^b	175^c–176^b	62	42^c–43^b
161^cd	166^cd	176^cd	60^cd	43^cd
162^ab	167^ab	177^ab	61	44^ab
162^cd	167^cd	177^cd	—	44^cd
76*	—	—	—	45
163–164^b	168–169^b	178–179^b	—	46–47^b
77* l. 1	169^cd	179^cd	—	—
77* l. 2–3	170	[180]	—	47^c–48^b
164^cd	171^ab	[181^ab]	63^cd	48^cd
78*	—	—	64^ab	—
165	171^c–172^b	[181^c–f]	65	49
79*	172^c–173^b	182	—	—
166–170	173^c–178^b	183–187	8 1–5	50–54
80*	178^cd	188^ab	—	—
171–173	179–181	188^c–190^d	6–8	55–57
81*	—	—	—	—
82*	182^ab	190^ef	—	—
174–175^a	182^c–183^c	191–192^a	9–10^a	58–59^a
175^bc	183^d–184^a	192^bc	10^bc	—
175^d	184^b	192^d	10^d	59^b
176	184^c–185^b	193	—	59^c–f
177^ab	185^cd	194^ab	11^ab	60^ab
83* l. 1	—	—	—	60^cd
83* l. 2–4	—	—	—	—
177^cd	186^ab	194^cd	11^cd	61
84*	—	—	—	62
85*	—	—	12–14	—
86* l. 1–2	186^c–187^b	195	—	—
		[illegible]	—	64^ab

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
2 97^*	2 —	2 —	9 1^{ab}	V. 1 —
1	1	1	1^c–2^b	1
2	2	2	—	2
98^*	—	—	—	—
3	3	3	2^c–3^b	3
100^*	—	—	—	4^{ab}
4–7^b	4–7^b	4–7^b	3^c–6	4^c–7^b
7^c–8	7^c–8	7^c–8	—	7^c–8
9^{ab}	9^{ab}	9^{ab}	7^{ab}	9^{ab}
102^*	—	—	—	—
9^c	9^c	9^c	7^c	9^c
9^d–10^a	9^d–10^a	9^d–10^a	—	9^d–10^a
10^{bcd}	10^{bcd}	10^{bcd}	7^d–8^b	10^{bcd}
103^*	—	—	—	—
11–12^b	11–12^b	11–12^b	8^c–9	11–12^b
104^*	—	—	10^{ab}	12^{cd}
105^*	—	—	—	—
12^c–13	12^c–13	12^c–13	10^c–11	13–14^b
106^*	—	—	—	14^{cd}
14^{ab}	14^{ab}	14^{ab}	12^{ab}	15^{ab}
107^*	—	—	12^c–14	—
14^c–16^b	14^c–16^b	14^c–16^b	15–16^b	15^c–17^b
110^*	16^c–17^b	16^c–17^b	—	17^c–18^b
16^{cd}	17^{cd}	17^{cd}	17^{ab}	18^{cd}
17–19	18–20	18–20	17^c–24^b	19–21
20^a	24^a	24^a	—	23^a
20^b	[24^b]	24^b	—	23^d
20^{cd}	[24^{cd}]	24^{cd}	16^{cd}	25^{ab}
21^{abc}	[$24^{e/f}$]	25^{abc}	—	25^{cde}
21^d	24^b	25^d	—	25^f
22	21	21	—	24
112^*	—	—	—	—
113^*	22^{ab}	22^{ab}	—	—
114^*	—	—	—	—
23^{a-d}	22^c–23^b	22^c–23^b	24^c–25^b	22
23^{ef}	23^{cd}	23^{cd}	—	23^{ab}
115^*	—	—	—	—
24	24^{g-j}	26	25^c–26^b	26
116^*	—	—	—	—
25	25	27	26^c–27^b	27
118^*	—	—	—	—
26–29^b	26–29^b	28–31^b	27^c–30	28–31^b
119^*	—	—	—	31^{cd}
29^{cd}	29^{cd}	31^{cd}	31^{ab}	31^{ef}
30	30	32	—	32
31	31	33	31^c–32^b	33
120^*	—	—	—	—
32–33	32–33	34–35	32^c–34^b	34–35
34^{ab}	34^{ab}	35^{ab}	—	36^{ab}
34^{cd}	34^{cd}	36^{cd}	34^{cd}	36^{cd}
121^*	—	—	—	—
35	35	37	35	37
36^{ab}	36^{ab}	38^{ab}	36^{ab}	—
36^c–38	36^c–38	38^c–40	36^c–38	38^{ab} fn.
39–45	39–45	41–47	39–45	38–44
123^*	—	—	—	—
46^{a-d}	46	48	46	45
{ 125^*	—	—	—	—
125^*	47^{ab}	49^{ab}	—	—
46^{ef}	47^{cd}	49^{cd}	47^{ab}	46^{ab}

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
151-156	156-161	167^{c}-172	24^{c}-29	33-38
157	162	172	1	39
72^{*}	—	—	—	—
158-159	163-164	173-174	7 55-60^{b}	40-41
74^{*}	—	—	—	—
160^{ab}	165^{ab}	175^{ab}	64^{cd}	42^{ab}
75^{*}	—	—	—	—
160^{c}-161^{b}	165^{c}-166^{b}	175^{c}-176^{b}	62	42^{c}-43^{b}
161^{cd}	166^{cd}	176^{cd}	60^{cd}	43^{cd}
162^{ab}	167^{ab}	177^{ab}	61	44^{ab}
162^{cd}	167^{cd}	177^{cd}	—	44^{cd}
76^{*}	—	—	—	45
163-164^{b}	168-169^{b}	178-179^{b}	—	46-47^{b}
77^{*} I 1	169^{cd}	179^{cd}	—	—
77^{*} I 2-3	170	[180]	—	47^{c}-48^{b}
164^{cd}	171^{ab}	[181^{ab}]	63^{cd}	48^{cd}
78^{*}	—	—	64^{ab}	—
165	171^{c}-172^{b}	[181^{c-f}]	65	49
79^{*}	172^{c}-173^{b}	182	—	—
166-170	173^{c}-178^{b}	183-187	8 1-5	50-54
80^{*}	178^{cd}	188^{ab}	—	—
171-173	179-181	188^{c}-190^{d}	6-8	55-57
81^{*}	—	—	—	—
82^{*}	182^{ab}	190^{ef}	—	—
174-175^{a}	182^{c}-183^{c}	191-192^{a}	9-10^{a}	58-59^{a}
175^{bc}	183^{d}-184^{a}	192^{bc}	10^{bc}	—
175^{d}	184^{b}	192^{d}	10^{d}	59^{b}
176	184^{c}-185^{b}	193	—	59^{c-f}
177^{ab}	185^{cd}	194^{ab}	11^{ab}	60^{ab}
83^{*} I 1	—	—	—	60^{cd}
83^{*} I 2-4	—	—	—	—
177^{cd}	186^{ab}	194^{cd}	11^{cd}	61
84^{*}	—	—	—	62
85^{*}	—	—	12-14	—
86^{*} I 1-2	186^{c}-187^{b}	195	—	—
" I 3	187^{cd}	196^{ab}	—	64^{ab}
" I 4	187^{ef}	—	—	64^{cd}
178-179^{ab}	188-189^{b}	196^{c}-197^{b}	15-16^{b}	65-66^{b}
87^{*}	—	—	16^{c}-18^{b}	—
179^{cd}	189^{cd}	197^{cd}	18^{cd}	66^{cd}
88^{*}	—	—	—	67
180	190	198	19	63
181	191	199	20	68
89^{*}	—	—	21^{ab}	—
182^{ab}	192^{ab}	200^{ab}	22^{ab}	69^{ab}
90^{*}	—	—	22^{c}-23^{b}	—
182^{cd}	192^{cd}	200^{cd}	21^{cd}	69^{cd}
91^{*}	—	—	—	
183-184	193-194	201-202	—	70-72^{b}
92^{*}	—	—	—	72^{c}-73
185-187	195-197	203-205	—	74
93^{*}	—	—	23^{c}-25	75-77
94^{*}	198	206	—	78
188	199	207	—	—
189	200	208	—	79
95^{*}	—	—	26	80
96^{*} I 1-2	201^{ab}	209^{ab}	—	81^{ab}
96(A)*	—	—	—	82^{ab}
96^{*} I 3-4	201^{cd}	209^{cd}	—	82^{cd}
190	202	210	—	81^{cd}
			—	83

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
2 97*	2 —	2 —	9 1^{ab}	V. 1 —
1	1	1	1^{c}–2^{b}	1
2	2	2	—	2
98*	—	—	—	—
3	3	3	2^{c}–3^{b}	3
100*	—	—	—	4^{ab}
4–7^{b}	4–7^{b}	4–7^{b}	3^{c}–6	4^{c}–7^{b}
7^{c}–8	7^{c}–8	7^{c}–8	—	7^{c}–8
9^{ab}	9^{ab}	9^{ab}	7^{ab}	9^{ab}
102*	—	—	—	—
9^{c}	9^{c}	9^{c}	7^{c}	9^{c}
9^{d}–10^{a}	9^{d}–10^{a}	9^{d}–10^{a}	—	9^{d}–10^{a}
10^{bcd}	10^{bcd}	10^{bcd}	7^{d}–8^{b}	10^{bcd}
103*	—	—	—	—
11–12^{b}	11–12^{b}	11–12^{b}	8^{c}–9	11–12^{b}
104*	—	—	10^{ab}	12^{cd}
105*	—	—	—	—
12^{c}–13	12^{c}–13	12^{c}–13	10^{c}–11	13–14^{b}
106*	—	—	—	14^{cd}
14^{ab}	14^{ab}	14^{ab}	12^{ab}	15^{ab}
107*	—	—	12^{c}–14	—
14^{c}–16^{b}	14^{c}–16^{b}	14^{c}–16^{b}	15–16^{b}	15^{c}–17^{b}
110*	16^{c}–17^{b}	16^{c}–17^{b}	—	17^{c}–18^{b}
16^{cd}	17^{cd}	17^{cd}	17^{ab}	18^{cd}
17–19	18–20	18–20	17^{c}–24^{b}	19–21
20^{a}	21^{a}	23^{a}	—	23^{a}
20^{b}	[24^{b}]	24^{b}	—	23^{b}
20^{cd}	[24^{cd}]	24^{cd}	16^{cd}	25^{ab}
21^{abc}	[24^{ef}]	25^{abc}	—	25^{cde}
21^{d}	24^{h}	25^{d}	—	25^{f}
22	21	21	—	24
112*	—	—	—	—
113*	22^{ab}	22^{ab}	—	—
114*	—	—	—	—
23^{a-d}	22^{c}–23^{b}	22^{c}–23^{b}	24^{c}–25^{b}	22
23^{ef}	23^{cd}	23^{cd}	—	23^{ab}
115*	—	—	—	—
24	24^{a-d}	26	25^{c}–26^{b}	26
116*	—	—	—	—
25	25	27	26^{c}–27^{b}	27
118*	—	—	—	—
26–29^{b}	26–29^{b}	28–31^{b}	27^{c}–30	28–31^{b}
119*	—	—	—	31^{cd}
29^{cd}	29^{cd}	31^{cd}	31^{ab}	31^{ef}
30	30	32	—	32
31	31	33	31^{c}–32^{b}	33
120*	—	—	—	—
32–33	32–33	34–35	32^{c}–34^{b}	34–35
34^{ab}	34^{ab}	35^{ab}	—	35^{ab}
34^{cd}	34^{cd}	36^{cd}	34^{cd}	36^{cd}
121*	—	—	—	—
35	35	37	35	37
36^{ab}	36^{ab}	38^{ab}	36^{ab}	—
36^{c}–38	36^{c}–38	38^{c}–40	36^{c}–38	38^{ab} fn.
39–43	39–45	41–47	39–45	38–44
123*	—	—	—	—
46^{a-d}	46	48	46	45
{125*	—	—	—	—
126*	47^{ab}	49^{ab}	—	—
46^{ef}	47^{cd}	49^{cd}	47^{ab}	46^{ab}

Crit Ed	Bom Ed	Kumbh Ed	Gorresio Ed.	Lahore Ed
128^{*} 1–2	—	—	—	46^{c-f}
″ 3	—	—	50^{cd}	47^{ab}
″ 4	—	—	50^{ab}	47^{cd}
″ 5–7	—	—	$51-52^{b}$	$48-49^{b}$
″ 8–10	—	—	—	$49^{c}-50$
47	48	50	68	51
48–49	$49-50^{d}$	51–52	—	52–53
50^{ab}	[50^{ef}]	53^{ab}	—	54^{ab}
130^{*}	—	—	—	54[illegible]
$50^{c}-51$	$50^{e}-51$	$53^{c}-54$	—	55–56
52	52	55	$61^{a}-62^{b}$	57
53	53	56	—	58
54–55	54–55	57–58	11 1–2	59–60
3 1^{ab}	3 1^{ab}	3 1^{ab}	—	2 1^{ab}
1^{cd}	1^{cd}	1^{cd}	9 67^{cd}	1^{cd}
2^{ab}	2^{ab}	2^{ab}	47^{cd}	2^{ab}
131^{*}	—	—	48^{ab}	—
$2^{c}-3^{b}$	$2^{c}-3^{b}$	$2^{c}-3^{b}$	—	$2^{c}-3^{b}$
$3^{c}-4^{b}$	$3^{c}-4^{b}$	$3^{c}-4^{b}$	49	$4^{c}-5^{b}$
132^{*}	—	—	—	—
4^{cd}	4^{cd}	4^{cd}	58^{ab}	4^{ab}
133^{*}	—	—	58^{cd}	—
5^{ab}	5^{ab}	5^{ab}	55	5^{cd}
135^{*}	—	—	56	—
5^{cd}	5^{cd}	5^{cd}	57^{ab}	7^{ab}
137^{*}	—	—	—	7^{ab} fn
6^{ab}	6^{ab}	6^{ab}	57^{cd}	3^{cd}
6^{cd}	6^{cd}	6^{cd}	—	6^{cd}
138^{*}	—	—	—	7^{cd}
7^{ab}	7^{ab}	7^{ab}	59^{ab}	8^{ab}
7^{cd}	7^{cd}	7^{cd}	46^{cd}	6^{ab}
8^{ab}	8^{ab}	7^{ef}	60^{ab}	8^{cd}
8^{cd}	8^{cd}	8^{ab}	52^{cd}	9^{ab}
$9-10^{b}$	$9-10^{b}$	8^{c} 9^{b}	$53-54^{b}$	$9^{c}-10$
10^{cd}	10^{cd}	9^{cd}	54^{cd}	—
11	11	10	$59^{c}-60^{b}$	11
12^{ab}	12^{ab}	11^{ab}	61^{ab}	12^{ab}
12^{cd}	12^{cd}	11^{cd}	—	12^{cd}
142^{*}	—	—	—	—
13–17	13–17	12–16	$62^{c}-67^{b}$	13–17
18	18	17	10 1	18
143^{*}	—	—	—	—
19	19	18	2	20
App I (No 1) 1–27	$20-33^{b}$	$19-32^{b}$	—	—
″ ″ 27fn	—	[32^{cd}]	—	—
″ ″ 28–45	$33^{c}-41^{f}$	$32^{e}-40$	—	—
″ ″ 45fn	—	—	—	—
″ ″ 46–56	$42-47^{b}$	$41-46^{b}$	—	—
″ ″ 56fn	—	—	—	—
″ ″ 57–67	$47^{c}-51$	$46^{c}-50$	—	—
″ ″ 68–70	4 $1-2^{b}$	4 $1-2^{b}$	—	—
″ ″ 71	2^{cd}	[2^{cd}]	—	—
″ ″ 72–73	3	3	—	—
20^{ab}	4^{ab}	4^{ab}	—	—
20^{cd}	4^{cd}	4^{cd}	6^{ab}	21^{ab}
144^{*}	—	—	6^{cd}	21^{cd}
145^{*}	—	—	7	—
146^{*}	—	[5^{ab}]	—	—
147^{*}	5^{ab}	5^{cd}	—	—
21^{ab}	5^{cd}	6^{ab}	3^{ab}	22^{ab}

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
21^{c-f}	6	6^{c}–7^{b}	5	24
22	7–8^{b}	7^{c}–8	3^{c}–4	22^{c}–23
148*	—	—	—	—
23	8^{c}–9^{b}	9	8	25
150*	—	—	9–11^{b} (cf. 5 2.48–50)	—
151*	9^{c}–10^{b}	10	—	19
24–25	10^{c}–12	11–13^{b}	11^{c}–13	26–27
152*	—	—	—	—
153*	13^{ab}	13^{cd}	—	—
26^{ab}	13^{cd}	14^{ab}	16^{ab}	29^{cd}
26^{cd}	14^{ab}	14^{cd}	14^{ab}	37^{ab}
154*	—	—	—	37^{cd}
27–28^{b}	14^{c}–15	15–16^{b}	14^{c}–15	28–29^{b}
28^{cd}	16^{ab}	16^{cd}	16^{cd}	29^{ef}
156*	—	—	—	30^{ab}
29^{ab}	16^{cd}	17^{ab}	17^{ab}	30^{cd}
29^{cd}	17^{ab}	17^{cd}	18^{ef}	33^{cd}
30^{ab}	17^{cd}	18^{ab}	19^{ab}	34^{cd}
30^{cd}	18^{ab}	18^{cd}	21^{ab}	34^{ab}
30^{ef}	18^{cd}	19^{ab}	22^{cd}	33^{ab}
31^{ab}	19^{ab}	19^{cd}	17^{cd}	31^{ab}
157*	—	—	18^{ab}	31^{cd}
158*	19^{cd}	20^{ab}	—	—
31^{cd}	20^{ab}	20^{cd}	19^{cd}	32^{ab}
159*	—	—	20^{ab}	—
160*	20^{cd}	21^{ab}	—	—
32^{ab}	21^{ab}	21^{cd}	21^{cd}	36^{cd} fn.
161*	—	—	—	36^{ef}
32^{cd}	21^{cd}	22^{ab}	—	32^{cd}
33^{ab}	22^{ab}	22^{cd}	20^{cd}	33^{ab}
162*	22^{cd}	23^{ab}	—	—
33^{cd}	23^{ab}	23^{cd}	21^{ab}	35^{cd}
{163*	—	—	—	—
{164*	—	—	—	—
165*	—	—	—	36^{ab}
34^{ab}	23^{cd}	24^{ab}	22^{ef}	—
167*	—	—	—	—
168*	24–25	24^{c}–26^{b}	—	—
34^{cd}	26^{ab}	26^{cd}	—	—
35–37^{b}	26^{c}–28	27–29^{b}	—	38–40^{b}
169*	29^{ab}	29^{cd}	—	—
37^{cd}	29^{cd}	29^{ef}	—	40^{cd}
170*	30	30	—	—
4 171*	5 —	5 —	11 1–2	3 —
1–5	1–5	1–5	3–7	1–5
172*	6–7	6–7	—	—
6–9^{a}	8–11^{a}	8–11^{a}	8–11^{a}	6–9^{a}
9^{b}	11^{b}	11^{b}	11^{b}	9^{d}
9^{c}	11^{c}	11^{c}	11^{c}	10^{b}
9^{d}	11^{d}	11^{d}	11^{d}	9^{a} fn.
10^{a}	12^{a}	12^{a}	12^{a}	9^{c}
10^{b}	12^{b}	12^{b}	12^{b}	9^{b}
173*	—	—	—	—
174*	12^{cd}	12^{cd}	—	—
10^{c}	13^{a}	13^{a}	12^{c}	10^{a}
10^{d}	13^{b}	13^{b}	12^{d}	10^{c}
175*	13^{cd}	13^{cd}	—	—
11–18	14–21	14–21	13–20	11–18
19	22	22	—	19

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
20-24	23-27	23-27	21-25	20-24
180* l. 1-3	—	—	—	26^{b}
—	—	—	—	26^{c}-29 (cf. 5 3.34^{c}-37 (var.))
180* l. 4-7	—	—	26	30
5 1	6 1	6 1	12 —	4 6
2	2	2	17^{c}-18^{b}	18^{c}-19^{b}
181*	—	—	18^{cd}	—
3^{ab}	3^{ab}	3^{ab}	25^{cd}	19^{cd}
3^{c}-6	3^{c}-6	3^{c}-6	19-22^{b}	19^{c}-22
7-11^{b}	7-11^{b}	7-11^{b}	—	23-27^{b}
182*	—	—	—	—
183*	—	—	22^{cd}	27^{cd}
184*	11^{cd}	11^{cd}	—	—
11^{cd}	12^{ab}	12^{ab}	23^{ab}	28^{ab}
185*	—	—	—	29^{cd}
12^{ab}	12^{cd}	12^{cd}	23^{cd}	28^{cd}
187*	—	—	—	—
12^{cd}	13^{ab}	13^{ab}	24^{ab}	29^{ab}
188*	—	—	24^{c}-25^{b}	—
13^{ab}	13^{cd}	13^{cd}	—	30^{ab}
13^{c}-14^{b}	14	14	26	30^{c}-31^{b}
189*	—	—	27-29^{b}	—
14^{cd}	15^{ab}	15^{ab}	29^{cd}	31^{cd}
190*	—	—	—	—
191*	15^{cd}	15^{cd}	—	—
192* l. 1	—	—	1^{ab}	1^{ab}
191(A)*	—	—	1^{cd}	—
192* l. 2-8	—	—	2-5^{b}	1^{c}-4^{b}
192* l. 9	—	—	—	4^{cd}
" l. 10	—	—	—	5^{ab}
" l. 11	—	—	5^{cd}	5^{cd}
15^{ab}	16^{ab}	16^{ab}	6^{ab}	7^{ab}
193*	—	—	—	—
15^{c}-18^{e}	16^{c}-19^{e}	16^{c}-19^{e}	6^{c}-9^{c}	7^{c}-10^{e}
18^{f}	19^{f}-20^{a}	19^{ab}	—	10^{f}-11^{a}
18^{f}-20	20^{b}-22^{b}	19^{f}-21	9^{d}-11	11^{b}-13^{b}
195*	22^{cd}	22^{ab}	—	—
21-24^{b}	23-26^{b}	22^{c}-25^{b}	12-15^{b}	13^{c}-16^{b}
197*	—	—	—	—
24^{c}-26	26^{c}-28	25^{c}-27	15^{c}-17	16^{c}-18
27^{a-d}	29	28^{a-d}	—	32
27^{e}-28	30	28^{e}-29^{b}	30	33
203*	—	—	31^{ab}	37^{ab}
204*	31^{ab}	29^{cd}	—	—
29^{ab}	31^{cd}	30^{ab}	34^{cd}	34^{ab}
205* l. 1	—	—	—	34^{cd}
" l. 2-5	—	—	35-36	35-36
29^{c}-30^{b}	32	30^{c}-31^{b}	31^{c}-32^{b}	37^{c}-38^{b}
30^{cd}	33^{ab}	31^{cd}	34^{ab}	38^{cd}
31^{ab}	33^{cd}	32^{ab}	—	39^{ab}
31^{cd}	34^{ab}	32^{cd}	32^{cd}	30^{cd}
206*	—	—	—	—
32	34^{c}-35^{b}	33^{a-d}	33	40^{a-d}
33^{ab}	35^{cd}	33^{ef}	37^{ab}	40^{ef}
33^{cd}	36^{ab}	34^{ab}	—	41^{ab}
34-35	36^{c}-38^{b}	34^{c}-35	—	41^{c}-42
36-37	38^{c}-39	36-37	37^{c}-39^{b}	43-44
207*	—	—	39^{c}-41^{b}	—
3[illegible]	40	38	41^{c}-43^{b}	45

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
39	41	[illegible]	47	46
209* l. 1	—	—	48^{ab}	47^{cd}
" l. 2	—	—	48^{cd}	52^{cd}
210* l. 1	—	—	46^{ab}	53^{ab}
—	—	—	—	53^{cd}
" l. 2	—	—	46^{cd}	54^{ab}
40	42	40^{a-d}	$42^{c}–43^{b}$	47^{a-d}
211* l. 1	—	—	—	—
" l. 2-3	—	—	$43^{c}–44^{b}$	—
41	43	$40^{e}–41^{b}$	$44^{c}–45^{b}$	48
42^{ab}	44^{ab}	41^{cd}	49^{ab}	49^{ab}
212*	—	—	—	54^{cd}
213*	—	—	—	—
214* l. 1	—	—	45^{cd}	49^{cd}
" l. 2-6	—	—	—	$50–52^{b}$
42^{cd}	44^{cd}	41^{ef}	49^{cd}	55^{ab}
215*	—	—	—	55^{cd} (r.)
6 1	7 1	7 1	—	5 9
216*	—	—	—	—
2	2	2	—	10
217*	—	—	—	10^{d} fn.
3-5	3-5	3-5	—	11-13
6^{ab}	6^{ab}	6^{ab}	—	13^{d} fn.
$6^{c}–7^{b}$	$6^{c}–7^{b}$	$6^{c}–7^{b}$	—	14
7^{cd}	7^{cd}	7^{cd}	—	14^{d} fn.
8^{a}	8^{a}	[illegible]	—	15^{a}
8^{bcd}	8^{bcd}	8^{bcd}	—	—
9^{ab}	9^{ab}	9^{ab}	—	15^{bc}
221*	—	—	—	—
9^{c}	9^{c}	9^{c}	—	—
222*	—	—	—	—
9^{d}	9^{d}	9^{d}	—	15^{d}
10^{a}	10^{a}	10^{a}	—	16^{a}
10^{b}	10^{b}	10^{b}	—	—
10^{cd}	10^{cd}	10^{cd}	—	16^{bc}
224*	—	—	—	16^{c} fn.
—	—	—	—	16^{d}
11	11	11	—	—
12	12	12	—	17
13	13	13	—	17^{d} fn.
228*	—	—	—	—
14-17	14-17	14-17	—	18-21
7 App. I (No. 2) l. 1-2	8 1^{ab}	8 1^{ab}	—	—
App. I (No. 2) l. 3-8	$1^{c}–2$	$1^{c}–2$	—	$30–31^{b}$
App. I (No. 2) l. 8 fn. [l. 1-18]	—	—	—	$31^{c}–35$
App. I (No. 2) l. 8 fn. [l. 19-20]	—	—	—	35 fn.
App. I (No. 2) l. 9-10	3^{ab}	3^{ab}	—	36^{ab}
App. I (No. 2) l. 11	3^{c}	3^{c}	—	36^{d}
App. I (No. 2) l. 12	3^{cd}	3^{d}	—	36^{e}
App. I (No. 2) l. 13-25	$4–7^{a}$	$4–7^{a}$	—	$37–40^{a}$
App. I (No. 2) l. 26-27	7^{bc}	7^{bc}	—	—

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
App. 1 (No. 2) l. 28–32	7^{d}–8	7^{d}–8	—	40^{b}–40^{f}
1	9 1	9 1	[illegible] 6	1
233^{*}	—	—	1–2	—
234^{*}	—	—	—	—
2^{ab}	2^{ab}	2^{ab}	3^{ab}	3^{ab}
235^{*}	—	—	3^{c}–5^{b}	—
2^{cd}	2^{cd}	2^{cd}	7^{cd}	3^{cd}
3	3	3	—	2
236^{*}	4	4	—	—
4–8	5–9	5–9	—	4–8
9^{ab}	10^{ab}	10^{ab}	—	22^{ab}
238^{*}	—	—	—	—
9^{c}–14^{b}	10^{c}–15^{b}	10^{c}–15^{b}	—	22^{c}–27^{b}
14^{cd}	15^{cd}	15^{cd}	7^{ab}	27^{cd}
241^{*}	—	—	—	28^{ab}
15^{ab}	16^{ab}	16^{ab}	—	28^{cd}
242^{*}	—	—	—	29^{ab}
15^{cd}	16^{cd}	16^{cd}	—	29^{cd}
243^{*}	17–18	17–18	—	—
244^{*}	[19^{ab}]	19^{ab}	—	—
15^{ef}	19^{cd}	19^{cd}	5^{cd}	29^{ef}
$245(A)^{*}$	—	—	—	—
16–26	19^{e}–30^{b}	20–30	8–18	41–51
27	30^{c-f}	31	20	52
{249^{*}	—	—	—	—
28	31	32	21	[illegible]
29	32	33	19	54
{250^{*}	—	—	—	—
251^{*}	—	—	—	55–56
App. 1 (No. 3)	—	—	—	—
30^{ab}	33^{ab}	34^{ab}	22^{ab}	57^{ab}
252^{*}	—	—	—	—
30^{c}–39	33^{c}–42	34^{c}–43	22^{c}–31	57^{c}–66
255^{*}	—	—	—	—
40–46	43–49	44–50	32–38	67–73^{b}
258^{*}	—	—	—	—
47–48	50–51	51–52	—	73^{c}–74
49–50	52–53	53–54	39–40	75–76
51	54	55	—	77
52^{ab}	55^{ab}	56^{ab}	41^{ab}	78^{ab}
259^{*}	—	—	—	—
52^{cd}	55^{cd}	56^{cd}	41^{cd}	78^{cd}
53–55^{b}	56–58^{b}	57–59^{b}	(cf. l. 3–7 of 274^{*})	79–81^{b}
55^{cd}	58^{cd}	59^{cd}	—	81^{cd}
56–57^{a}	59–60^{a}	60–61^{a}	56–57^{a}	82–83^{a}
57^{bc}	60^{bc}	61^{bc}	—	83^{bc}
57^{d}–58	60^{d}–61	61^{d}–62	57^{b}–58^{b}	83^{d}–84
59^{ab}	62^{ab}	[63^{ab}]	59^{ab}	85^{cd}
59^{cd}	62^{cd}	[63^{cd}]	58^{cd}	85^{ab}
60–61	63–64	64–65	59^{c}–61^{b}	86–87
62^{ab}	65^{ab}	66^{ab}	—	88^{ab}
62^{cd}	65^{cd}	66^{cd}	61^{cd}	88^{cd}
260^{*}	—	—	62–63 (For l. 1–2 and l. 3–4 cf. 5.9 32 and 5.9 28 respy.)	—
63	66	67	64	89
64	67	68	—	90

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
65^{ab}	68^{ab}	69^{ab}	65^{ab}	91^{cd}
65^{cd}	68^{cd}	69^{cd}	65^{cd}	91^{ab}
261*	—	—	66–67	—
262*	69	70	—	—
66–69	70–73	71–74	68–71	92–95
8 1	10 1	10 1	14 1	96
263*	2	2	—	—
2	3	3	2^{c}–3^{b}	97^{c}–98^{b}
264*	4	4	—	—
3^{ab}	5^{ab}	5^{ab}	8^{ab}	99^{cd}
{265*	—	—	—	—
3^{cd}	5^{cd}	5^{cd}	7^{cd}	97^{ab}
4^{ab}	6^{ab}	6^{ab}	2^{ab}	98^{cd}
4^{cd}	6^{cd}	6^{cd}	3^{cd}	99^{ab}
5–8^{b}	7–10^{b}	7–10^{b}	4–7^{b}	100–103^{b}
8^{c}–9	10^{c}–11	10^{c}–11	8^{c}–9	103^{c}–104
266*	—	—	—	—
10^{ab}	12^{ab}	12^{ab}	12^{ab}	105^{ab}
267*	—	—	—	—
10^{cd}	12^{cd}	12^{cd}	12^{cd}	105^{cd}
11	13	13	14	106
12	14	14	13	107
13–15^{b}	15–17^{b}	15–17^{b}	15–17^{b}	108–110^{b}
15^{c}–16^{b}	17^{c}–18^{b}	17^{c}–18^{b}	—	110^{c}–111^{b}
16^{c}–17	18^{c}–19	18^{c}–19	17^{c}–18	111^{c}–112
269*	—	—	19^{ab}	—
18–21	20–23	20–23	—	113–116
270*	—	—	—	—
22^{ab}	24^{ab}	24^{ab}	—	117^{ab}
271*	—	—	—	—
22^{cd}	24^{cd}	24^{cd}	—	117^{cd}
272*	—	—	—	—
23–25	25–27	25–27	—	118–120
26	28	28	—	—
27	29	29	—	121
273*	—	—	—	121 fn.
28^{ab}	30^{ab}	30^{ab}	—	122^{ab}
28^{c}–30	30^{c}–32	30^{c}–32	20^{c}–22	122^{c}–124
274*	—	—	23–28	—
			(For l. 1–2, cf. 5. 9 31, l. 3–7, cf. 5. 7. 53–55^{b} and l. 9–12, cf. 5 9. 8–9)	
31	33	33	19^{c}–20^{b}	125
32	34	34	—	126
33^{ab}	35^{ab}	35^{ab}	13 45^{ab}	—
33^{cd}	35^{cd}	35^{cd}	43^{cd}	130^{ab}
275*	—	—	—	130^{cd}
276*	36	36		—
34	37	37	42	126 fn.
35–36	38–39	38–39	43–44	127–128
37^{ab}	40^{ab}	40^{ab}	47^{ab}	129^{ab}
277*	40^{c}–41^{b}	40^{c}–41^{b}	—	—
37^{cd}	41^{cd}	41^{cd}	47^{cd}	129^{cd}
38	42	42	46	131
{278* l. 3–4	—	—	—	132
39–40^{b}	43–44^{b}	43–44^{b}	48–49^{b}	133–134^{b}
279*	—	—	—	—
40^{cd}	44^{cd}	44^{cd}	49^{cd}	134^{cd}

Crit. Ed.	Bom Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
41	45	45	51	136
42	46	46	50	135
43-44	47-48	47-48	52-53	137-138
45	49	49	—	140
282*	—	—	—	141
46	50	50	14 29	142
47	51	51	$31^{c}-32^{b}$	144
48	52	52	30	143^{a-d}
283*	—	—	31^{ab}	143^{ef}
49	53^{a-f}	$53-54^{b}$	$32^{c}-33$	145
284*	[53gh]	54^{cd}	—	—
285*	—	—	—	—
50	54	55	—	146
9 $1-3^{d}$	11 1-3	11 $1-3^{d}$	34-36	6 1, 3-4
288*	—	—	—	5^{ab}
289*	—	—	—	5^{cd}
290*	—	—	—	—
291*	—	—	37-38	—
3^{ef}	4^{ab}	3^{ef}	39^{ab}	2^{ab}
292*	4^{cd}	—	39^{cd}	2^{cd}
4	5	4	13 59	6
5^{ab}	6^{ab}	5^{ab}	54^{ab}	5 139^{ab}
293*	—	—	—	—
5^{cd}	6^{cd}	5^{cd}	54^{cd}	139^{cd}
294*	—	—	—	—
$6-7^{b}$	$7-8^{b}$	$6-7^{b}$	14 $10-11^{b}$	$7-8^{b}$
295*	$8^{c}-10^{b}$	—	—	—
7^{c}	10^{c}	7^{c}	11^{c}	[illegible]
296*	—	—	—	—
7^{d}	10^{d}	7^{d}	11^{d}	8^{d}
8-9	11-12	8-9	(cf. 1 9—12 of 274*)	9-10
$10-11^{b}$	$13-14^{b}$	$10-11^{b}$	$40-41^{b}$	$11-12^{b}$
297*	—	—	—	—
$11^{c}-12^{b}$	$14^{c}-15^{b}$	$11^{c}-12^{b}$	$41^{c}-42^{b}$	$12^{c}-13^{b}$
298*	—	—	—	—
$12^{c}-13^{b}$	$15^{c}-16^{b}$	$12^{c}-13^{b}$	$42^{c}-43^{b}$	$13^{c}-14^{b}$
$13^{c}-14^{d}$	$16^{c}-17$	$13^{c}-14^{b}$	—	$14^{c}-15$
14^{ef}	18^{ab}	14^{cd}	43^{cd}	16^{ab}
300*	—	—	44^{ab}	16^{cd}
15^{ab}	18^{cd}	15^{ab}	45^{ab}	20^{cd}
$15^{c}-18^{b}$	19-21	$15^{c}-18^{b}$	—	17-19
18^{cd}	22^{ab}	18^{cd}	45^{cd}	20^{ab}
{301*	—	—	—	—
19^{ab}	22^{cd}	19^{ab}	—	23^{ab}
19^{cd}	23^{ab}	19^{cd}	44^{cd}	23^{cd}
$19^{e}-20^{b}$	$23^{c}-24^{b}$	20	46	21
20^{c-f}	$24^{c}-25^{b}$	21	48	25
21^{ab}	25^{cd}	22^{ab}	—	22^{ab}
21^{cd}	26^{ab}	22^{cd}	49^{ab}	22^{cd}
22	$26^{c}-27^{b}$	23	47	24
23	$27^{c}-28^{b}$	24	$49^{c}-50^{b}$	26
24^{ab}	28^{cd}	25^{ab}	50^{cd}	26^{cd} fn.
24^{cd}	29^{ab}	25^{cd}	51^{ab}	27^{cd} fn.
25^{ab}	—	26^{ab}	51^{cd}	26^{cd} fn.
25^{cd}	—	26^{cd}	52^{ab}	27^{ab}
26-27	$29^{c}-30$	27-28	—	$27^{c}-28$
28	31	29	(cf. 1. 3-4 of 260*)	29
29^{ab}	32^{ab}	30^{ab}	53^{cd}	30^{ab}
29^{c}	32^{c}	30^{c}	—	31^{c}

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
—	—	—	—	31^{b}
307* l. 1	—	—	—	—
{ „ l. 2	—	—	—	30^{c}
29^{f}	32^{cd}	30^{cd}	—	30^{d}
30^{a-d}	33	30^{e}–31^{b}	—	31^{c}–32^{b}
30^{ef}	34^{ab}	31^{cd}	51^{ab}	32^{cd}
31–32	34^{c}–35^{b}	32–33	(cf. l. 1–2 of 274* and l. 1–2 of 280*)	33–34
33	36^{a-f}	[illegible]	51^{c}–55^{b}	35
308*	—	—	—	—
309* l. 1	—	—	—	37^{ab}
„ l. 2	—	—	52^{cd}	37^{cd}
„ l. 3	—	—	—	38^{ab}
309(A)*	—	—	—	—
309* l. 4	—	—	53^{ab}	38^{cd}
34^{ab}	37^{ab}	35^{ab}	—	39^{ab}
34^{cd}	37^{cd}	35^{cd}	55^{cd}	39^{cd}
{310*	—	—	—	40^{ab}
35^{ab}	38^{ab}	36^{ab}	56^{ab}	40^{cd}
311*	—	—	—	—
35^{c}–37	38^{c}–40	36^{c}–38	56^{c}–58	40^{e}–42
312*	—	—	—	—
38–43	41–46	39–44	59–64	43–48
44	47	45	—	49
313*	—	—	—	50–51
314*	48	46	—	—
10 1^{ab}	12 1^{ab}	12 1^{ab}	65^{ab}	7 1^{ab}
315*	—	—	—	—
1^{c}–5	1^{c}–5	1^{c}–5	65^{c}–69	1^{c}–5
6^{ab}	6^{ab}	6^{ab}	15 1^{ab}	6^{ab}
316*	—	—	—	—
6^{c}–7	6^{c}–7	6^{c}–7	1^{c}–2	6^{c}–7
317*	—	—	—	—
8^{ab}	8^{ab}	8^{ab}	3^{ab}	8^{ab}
8^{cd}	8^{cd}	8^{cd}	4^{cd}	8^{cd}
{318*	—	—	—	—
9	9	9	3^{c}–4^{b}	9
10^{ab}	10^{ab}	10^{ab}	5^{ab}	10^{cd}
10^{cd}	10^{cd}	—	7^{ab}	10^{ab}
11–12^{b}	11–12^{b}	10^{c}–11	5^{c}–6	11–12^{b}
12^{cd}	12^{cd}	12^{ab}	—	12^{cd}
13^{ab}	13^{ab}	12^{cd}	8^{ab}	13^{ab}
13^{cd}	13^{cd}	13^{ab}	8^{cd}	—
14^{ab}	14^{ab}	13^{cd}	9^{ab}	13^{cd}
14^{cd}	14^{cd}	14^{ab}	7^{cd}	—
15^{ab}	15^{ab}	14^{cd}	—	13^{ef}
15^{cd}	15^{cd}	15^{ab}	9^{cd}	14^{ab}
16^{a-d}	16	15^{c}–16^{b}	10	14^{c}–15^{b}
16^{ef}	17^{ab}	16^{cd}	—	15^{cd}
319*	—	—	—	—
320*	—	—	11^{ab}	—
17^{a}	17^{c}	17^{a}	11^{c}	16^{a}
321*	—	—	11^{d}–12^{a}	—
17^{b}–20	17^{d}–20	17^{b}–20	12^{b}–15	16^{b}–19
21	21	21	—	20
22	22	22	16	21
322*	—	—	—	—
23	23	23	17	22
24	24	24	—	23

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
25^{ab}	25^{ab}	25^{ab}	18^{ab}	24^{ab}
323^{*}	—	—	18^{c}–22	—
25^{cd}	25^{cd}	25^{cd}	—	24^{cd}
324^{*}	—	—	—	25
11 1–2^{b}	13 1–2^{b}	11 1–2^{b}	—	8 1–2^{b}
326 l. 1	—	—	—	2^{cd}
326(A)*	—	—	—	—
326^{*} l. 2–4	—	—	—	2^{e}–3
2^{cd}	2^{cd}	2^{cd}	—	4^{ab}
327^{*}	—	—	—	4^{cd}
328^{*}	—	—	—	—
3	3	3	—	9
329^{*}	—	—	—	—
4	4–5^{b}	4	—	10–11^{b}
330^{*}	—	—	24^{c}–25	11^{c}–12
331^{*}	—	—	23–24^{b}	—
5	5^{c-f}	5	26	13
6^{ab}	6^{ab}	6^{ab}	—	5^{ab}
332^{*}	—	—	—	—
6^{cd}	6^{cd}	6^{cd}	—	5^{cd}
333^{*}	—	—	—	6–8
7–11	7–11	7–11	27–31	14–18
334^{*}	—	—	—	—
12	12	12	32	19
13–14	[13^{a-b}]	13–14	33–34	21–22
15	13^{c-f}	15	35	20
16^{a-c}	14^{a-c}	16^{a-c}	36^{a-c}	23^{a-c}
337^{*}	—	—	—	—
16^{d}–17^{b}	14^{d}–15^{b}	16^{d}–17^{b}	36^{d}–37^{b}	23^{d}–24^{b}
338^{*}	—	—	—	—
17^{c}–18	15^{c}–16	17^{c}–18	37^{c}–38	24^{c}–25
19	17	19	—	26
339^{*}	—	—	—	—
20	18	20	39	27
21^{ab}	19^{ab}	21^{ab}	—	28^{ab}
340^{*}	—	—	—	—
21^{cd}	19^{cd}	21^{cd}	—	28^{cd}
22^{a}	20^{a}	22^{a}	40^{a}	29^{a}
341^{*}	—	—	—	—
22^{b}–27	20^{b}–25	22^{b}–27	40^{b}–44^{b}	29^{b}–34
344^{*}	—	—	44^{c}–45^{b}	—
28	26	28	45^{c}–46^{b}	35
345^{*}	—	—	46^{cd}	—
29^{ab}	27^{ab}	29^{ab}	47^{ab}	36^{ab}
346^{*}	—	—	—	—
29^{cd}	27^{cd}	29^{cd}	47^{cd}	36^{cd}
347^{*}	—	—	—	—
30–31	28–29	30–31	48–49	37–38
32	30	32	—	39
33–35	31–33	33–35	50–52	40–42
36	34	36	—	43
37–38^{b}	35–36^{b}	37–38^{b}	53–54^{b}	44–45^{b}
348^{*}	—	—	54^{cd}	—
38^{cd}	36^{cd}	38^{cd}	—	45^{cd}
39^{ab}	37^{ab}	39^{ab}	—	46^{ab}
349^{*}	—	—	—	—
39^{c}	37^{c}	39^{c}	—	45^{e}
350^{*}	—	—	—	—
39^{d}	37^{d}	39^{d}	—	46^{e}

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
40	38	40	—	47
351*	—	—	—	48
41	39	41	55	49
352*	—	—	—	—
42–43	40–41	42–43	56–57	49 fn. l. 1–4
354*	—	—	—	49 fn. l. 5
44^{ab}	42^{ab}	44^{ab}	—	49 fn. l. 6
44^{cd}	42^{cd}	44^{cd}	—	50^{ab}
45	43	45	58	$50^{c}–51^{b}$
356*	—	—	—	$51^{c}–53$
46^{ab}	44^{ab}	46^{ab}	—	54^{ab}
357*	—	—	—	—
358*	—	—	—	—
$46^{c}–48$	$44^{c}–46$	$46^{c}–48$	—	$54^{c}–56$
359*	47^{ab}	[49^{ab}]	—	—
49–50	$47^{c}–48$	$49^{c}–50$	—	57–58
51	49	51	59	59
52–54	50–52	52–54	—	60–62
55	53	55	(cf. l. 3–4 of 365*)	63
$56–66^{a}$	$54–64^{a}$	$56–66^{a}$	—	$64–74^{a}$
360*	—	—	—	74^{bc}
$66^{b}–68$	$64^{b}–66$	$66^{b}–68$	—	$74^{d}–76$
{361*	—	—	—	—
69	67	69	—	77
{362*	—	—	—	—
12 1	14 1	14 1	—	9 1
$2–3^{b}$	$2–3^{b}$	$2–3^{b}$	16 $1–2^{b}$	$2–3^{b}$
363*	—	—	—	—
3^{cd}	3^{cd}	3^{cd}	2^{cd}	3^{cd}
365* l. 1–2	—	—	3	—
,, l. 3	—	—	4^{ab} (= 5 11.55^{ab})	—
365(A)*	—	—	—	—
365* l. 4	—	—	4^{cd} (= 5 11.55^{cd})	—
366*	—	—	—	—
367*	—	—	5^{ab}	4^{ab}
4^{ab}	4^{ab}	4^{ab}	6^{cd}	6^{ab}
{368*	—	—	7^{ab}	6^{cd}
4^{cd}	4^{cd}	4^{cd}	5^{cd}	4^{cd}
369* l. 1	—	—	6^{ab}	5^{ab}
,, l. 2	—	—	—	5^{cd}
5	5	5	$7^{c}–8^{b}$	7
370*	—	—	—	7^{ab} fn.
6^{ab}	6^{ab}	6^{ab}	8^{cd}	12^{ab}
6^{cd}	6^{cd}	6^{cd}	9^{ab}	8^{ab}
371*	—	—	—	$8^{c}–11$
7^{ab}	7^{ab}	7^{ab}	10^{ab}	12^{ab}
7^{cd}	7^{cd}	7^{cd}	9^{cd}	12^{cd}
$8–11^{a}$	$8–11^{a}$	$8–11^{a}$	$10^{c}–13^{a}$	$13–16^{a}$
372*	—	—	—	—
$11^{b}–12$	$11^{b}–12$	$11^{b}–12$	$13^{c}–15^{b}$	$16^{b}–17$
373*	—	—	—	—
$13–17^{b}$	$13–17^{b}$	$13–17^{b}$	$15^{c}–19$	$18–22^{b}$
374*	—	—	20^{ab}	—
$17^{c}–19$	$17^{c}–19$	$17^{c}–19$	$20^{c}–22$	$22^{c}–24$
20	20	20	—	25
21^{ab}	21^{ab}	21^{ab}	23^{ab}	26^{ab}
377*	—	—	—	—
$21^{c}–22^{b}$	$21^{c}–22^{b}$	$21^{c}–22^{b}$	$23^{c}–24^{b}$	$26^{c}–27^{b}$
378*	—	—	24^{cd}	—

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
$22^{c}-25^{b}$	$22^{c}-25^{b}$	$22^{c}-25^{b}$	25-27	$27^{c}-30^{b}$
25^{cd}	25^{cd}	25^{cd}	—	30^{cd}
26-27	26-27	26-27	28-29	31-32
379*	—	—	—	—
28^{ab}	28^{ab}	28^{ab}	30^{ab}	33^{ab}
28^{cd}	28^{cd}	28^{cd}	—	33^{cd}
29-33	29-33	29-33	$30^{c}-35^{b}$	34-38
34^{ab}	34^{ab}	34^{ab}	—	39^{ab}
381*	—	—	—	$39^{c}-40^{b}$
$34^{c}-35$	$34^{c}-36^{b}$	$34^{c}-35$	$35^{c}-37^{b}$	$40^{c}-41$
382* l. 1-4	—	—	$37^{c}-39^{b}$	41^{cd} fn.
382* l. 5	—	—	39^{cd}	—
" l. 6-7	—	—	40	42
" l. 8	—	—	41^{ab}	42 fn. l. 1
384(A)*	—	—	—	—
382* l. 9	—	—	41^{cd}	42 fn. l. 2
" l. 10-11	—	—	42	43
36^{a-d}	$36^{c}-37^{b}$	36^{a-d}	46	47
383*	—	—	—	—
384*	—	—	$47-48^{b}$	$48-49^{b}$
36^{ef}	37^{cd}	36^{ef}	48^{cd}	49^{ab} fn. l. 1
37-39	38-40	37-39	43-45	44-46
385*	—	—	(cf. 46^{ab})	—
40^{ab}	41^{ab}	40^{ab}	49^{ab}	49^{ab} fn. l. 2
$40^{c}-41^{a}$	$41^{c}-42^{a}$	$40^{c}-41^{a}$	$49^{c}-50^{a}$	$49^{c}-50^{a}$
386*	—	—	—	—
41^{bcd}	42^{bcd}	41^{bcd}	50^{bcd}	50^{bcd}
387*	—	—	—	—
388*	—	—	51	51
42^{ab}	43^{ab}	42^{ab}	52^{ab}	52^{ab}
389*	—	—	52^{cd}	—
42^{cd}	43^{cd}	42^{cd}	53^{ab}	52^{cd}
390*	—	—	53^{cd}	—
43	44	43	54	53
44-47	45-48	44-47	—	54-57
391*	—	—	—	58^{ab}
48-49	49-50	48-49	—	$58^{c}-59$
50	51	50	—	60
51	52	51	55	61
11 1^{ab}	15 1^{ab}	15 1^{ab}	17 1^{ab}	10 1^{ab}
1^{cd}	1^{cd}	1^{cd}	1^{cd}	3^{ab}
392*	—	—	—	3^{cd}
393*	—	—	2	2
2^{ab}	2^{ab}	2^{ab}	3^{ab}	3^{ab} fn.
394* l. 1-3	—	—	$3^{c}-4$	—
" l. 4-5	—	—	—	—
2^{cd}	2^{cd}	2^{cd}	—	3^{cd}
3-4	3-4	3-4	8-9	4-5
395* l. 1	—	—	10^{ab}	—
" l. 2	—	—	10^{cd}	5^{cd} fn.
5^{ab}	5^{ab}	5^{ab}	11^{ab}	6^{ab}
396*	—	—	11^{cd}	6^{cd}
$5^{c}-7$	$5^{c}-8^{b}$	$5^{c}-8^{b}$	12-14	7-9
397*	—	—	—	9^{cd} fn.
$8-9^{b}$	$8^{c}-9$	$8^{c}-9^{b}$	$15-16^{b}$	$10-11^{b}$
398*	—	—	—	—
9^{cd}	10^{ab}	9^{cd}	16^{cd}	11^{cd}
10-12	$10^{c}-13^{b}$	10-12	5-7	12-14
13-14	$13^{c}-15^{b}$	13-14	17-18	15-16
399*	—	—	19	—

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
400*	—	—	—	—
15–17	15^{c}–18^{b}	15–17	20–22	17–19
18^{a-c}	18^{c}–19^{a}	18^{a-c}	18 1^{a-c}	20^{a-c}
401*	—	—	—	20^{d}–21^{a}
18^{d}	19^{b}	18^{d}	1^{d}	21^{b}
402*	—	—	2^{ab}	—
403*	—	—	2^{c}–3^{b}	21^{ab} fn. l. 1–2
18^{e}–20^{b}	19^{c}–21^{b}	19–20	3^{c}–5^{b}	21^{c}–23^{b}
404*	—	—	5^{cd}	21^{ab} fn. l. 3
405*	—	—	—	—
20^{c}–21	21^{e}–22	21–22^{b}	6–7^{b}	23^{c}–24
22	23	22^{c}–23^{b}	8^{c}–9^{b}	25
23	24	23^{c}–24^{b}	12^{c}–13^{b}	26
24^{ab}	25^{ab}	24^{cd}	11^{ab}	27^{ab}
406*	25^{cd}	25^{ab}	—	—
24^{c}–25^{b}	26	25^{c}–26^{b}	21^{c}–22^{b}	27^{ab} fn.
25^{c}–28^{b}	27–29	26^{c}–29^{b}	22^{c}–25^{b}	27^{c}–30^{b}
407*	—	—	25^{cd}	30^{cd}
28^{cd}	30^{ab}	29^{cd}	26^{ab}	31^{ab}
29^{ab}	30^{cd}	30^{ab}	26^{cd}	—
29^{cd}	31^{ab}	30^{cd}	11^{cd}	31^{cd}
408* l. 1	—	—	—	31^{cd} fn.
,, l. 2	—	—	—	32^{ab}
409*	—	—	12^{ab}	—
30^{ab}	31^{cd}	31^{ab}	9^{cd}	32^{cd}
410*	—	—	—	33^{ab}
30^{cd}	32^{ab}	31^{cd}	10^{ab}	33^{cd}
31^{ab}	32^{cd}	32^{ab}	10^{cd}	—
31^{c}–32^{b}	33	32^{c}–33^{b}	7^{c}–8^{b}	34
32^{cd}	34^{ab}	33^{cd}	13^{cd}	35^{ab}
411*	—	—	—	35^{c}–36^{d}
33^{ab}	34^{cd}	34^{ab}	—	36^{ef}
33^{cd}	35^{ab}	34^{cd}	14^{ab}	37^{ab}
412*	—	—	14^{cd}	—
34–35	35^{c}–37	35–36	15–17^{b}	37^{c}–39
413*	—	—	—	—
36–37^{a}	38–39^{a}	37–38^{a}	17^{c}–18^{c}	40–41^{a}
414*	—	—	—	—
37^{bcd}	39^{bcd}	38^{bcd}	18^{d}–19^{b}	41^{bcd}
415* l. 1–2	—	—	19^{c}–20^{b}	—
—	—	—	20^{cd}(r.)	—
415* l. 3	—	—	21^{ab}	—
38–39^{b}	40–41^{b}	39–40^{b}	—	42–43^{b}
39^{cd}	41^{cd}	40^{cd}	—	43^{ab} fn. l. 1
40^{ab}	42^{ab}	41^{ab}	19 12^{ab}	43^{ab} fn. l. 2
40^{c}–42^{a}	42^{c}–44^{a}	41^{c}–43^{a}	12^{c}–14^{a}	43^{c}–45^{a}
42^{bc}	44^{bc}	43^{bc}	—	45^{bc}
42^{d}	44^{d}	43^{d}	14^{b}	45^{d}
43–44	45–46	44–45	10–11	46–47
45	47	46	—	48
46	48	47	19^{c}–20^{b}	49
416* l. 1–2	—	—	20^{c}–21^{b}	50
,, l. 3–4	—	—	21^{c}–22^{b}	—
47–48	49–50	48–49	16^{c}–18^{b}	51–52
49	51	50	31	—
50	52	51	18^{c}–19^{b}	53
—	53 (cf. 5.14.27)	52 (5.14.27)	—	—
51	[54^{a-d}]	53	18 37	70
52	54^{e-h}	54	38	71
14 1–2	16 1–2	16 1–2	19 1–2	11 1–2

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
3^{ab}	3^{ab}	3^{ab}	—	10 54^{ab}
3^{c}–4^{b}	3^{c}–4^{b}	3^{c}–4^{b}	29^{c}–30^{b}	54^{c}–55^{b}
417*	—	—	—	—
4^{cd}	4^{cd}	4^{cd}	30^{cd}	55^{cd}
5	5	5	31	56
6–7	6–7	6–7	18 27–28	57–58
8–10	8–10	8–10	29–31	60–62^{d}
418* l. 1	—	—	32^{ab}	62^{ef}
418* from l. 2— the prior of l. 9	—	—	—	63–66^{c}
418(A)*	—	—	—	—
418* the post half of l. 9	—	—	—	66^{d}
11^{ab}	11^{ab}	11^{ab}	32^{cd}	59^{ab}
419*	—	—	33^{ab}	—
11^{cd}	11^{cd}	11^{cd}	33^{cd}	59^{cd}
12^{abc}	12^{abc}	12^{abc}	34^{abc}	67^{abc}
420*	—	—	—	—
12^{d}–14	12^{d}–14	12^{d}–14	34^{d}–36	67^{d}–69
15–20^{b}	15–20^{b}	15–20^{b}	19 3–8^{b}	11 3–8^{b}
20^{cd}	20^{cd}	20^{cd}	8^{cd}	9^{ab}
21^{ab}	21^{ab}	21^{ab}	9^{ab}	8^{cd}
21^{cd}	21^{cd}	21^{cd}	9^{cd}	9^{cd}
22	22	22	14^{c}–15^{b}	10
423*	—	—	—	11^{ab}
424*	—	—	15^{cd}	—
425*	—	—	16^{ab}	11^{cd}
23–28	23–28	23–28	22^{c}–28^{b}	12–17
App I (No. 4) l. 1–65	—	—	—	18–48^{b}
App. I (No. 4) l. 65 fn.	—	—	—	—
App. I (No. 4) l. 66–70	—	—	—	48^{c}–49
427* l. 1	—	—	29^{cd}	(18^{cd} = l. 2 of App. I [No. 4])
" l. 2	—	—	29^{ab}	10 54^{cd}
29	29	29	33	7[illegible]
30	30	30	—	73
31	31	31	35	11 50
32	32	32	34	51
15 1	17 1	17 1	—	12 1
2–3	2–3	2–3	20 1–2	2–3
426*	—	—	3	—
4	4	4	17 23	4
5^{ab}	5^{ab}	5^{ab}	24^{cd}	5^{ab}
5^{cd}	5^{cd}	5^{cd}	24^{ab}	5^{cd}
6^{abc}	6^{abc}	6^{abc}	25^{abc}	6^{abc}
431*	—	—	—	—
6^{d}–7^{b}	6^{d}–7^{b}	6^{d}–7^{b}	25^{d}–26^{b}	6^{d}–7^{b}
7^{cd}	7^{cd}	7^{cd}	—	7^{cd}
8^{ab}	8^{ab}	8^{ab}	28^{cd}	8^{ab}
8^{cd}	8^{cd}	8^{cd}	26^{cd}	8^{cd}
9–10^{b}	9–10^{b}	9–10^{b}	27–28^{b}	—
10^{c}–11	10^{c}–11	10^{c}–11	29–30^{b}	10 and 8^{ef}
435*	—	—	—	9
436*	—	—	—	—
12^{ab}	12^{ab}	12^{ab}	32^{cd}	11^{ab}
12^{cd}	12^{cd}	12^{cd}	—	11^{cd}
440*	—	—	33^{ab}	—

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
13^{ab}	13^{ab}	13^{ab}	—	12^{ab}
442*	—	—	—	12^{cd}
13^{c}–14^{b}	13^{c}–14^{b}	13^{c}–14^{b}	30^{c}–31^{b}	13
443*	—	—	—	—
14^{cd}	14^{cd}	14^{cd}	31^{cd}	14^{ab}
444*	—	—	—	14^{cd}
445*	—	—	—	—
15^{a}	15^{a}	15^{a}	32^{a}	15^{a}
15^{bcd}	15^{bcd}	15^{bcd}	—	15^{bcd}
16^{a}	16^{a}	16^{a}	—	—
16^{b}	16^{b}	16^{b}	32^{b}	—
16^{cd}	16^{cd}	16^{cd}	34^{ab}	—
447*	—	—	34^{cd} (cf. 449* l. 1)	—
448*	—	—	—	—
17^{ab}	17^{ab}	17^{ab}	33^{cd}	16^{ab}
449* l. 1	—	—	—	16^{cd}
449(A)*	—	—	—	—
449* l. 2–3	—	—	—	17
450*	—	—	—	—
17^{c}–18^{b}	17^{c}–18^{b}	17^{c-f}	35	18
18^{c}–19	18^{c}–19	18	—	19–20^{b}
452*	—	—	—	—
20–24^{b}	20–24^{b}	19–23^{b}	—	20^{c}–24
453*	—	—	—	—
24^{c-f}	24^{c}–25^{b}	23^{c}–24^{b}	36	25
25	25^{c-f}	24^{c-f}	—	26
454*	—	—	—	—
26–32^{b}	26–32^{b}	25–31^{b}	—	27–33^{b}
455*	—	—	—	—
32^{cd}	32^{cd}	31^{cd}	—	33^{cd}
456*	—	—	—	—
16 1	[illegible] 1	18 1	—	13 1
457*	—	—	—	—
2	2	2	—	2
458*	—	—	—	3^{ab}
3	3	3	20 4	3^{c}–4^{b}
460*	—	—	—	—
4^{ab}	4^{ab}	4^{ab}	5^{ab}	4^{cd}
461*	—	—	—	5^{ab}
4^{c}–5	4^{c}–5	4^{c}–5	5^{c}–6	5^{c}–6
462*	—	—	7^{ab}	—
6^{ab}	6^{ab}	6^{ab}	7^{cd}	7^{ab}
6^{c}–7^{a}	6^{c}–7^{a}	6^{c}–7^{a}	8^{a}–9^{a}	8^{abc}
463*	—	—	—	—
7^{b}	7^{b}	7^{b}	9^{b}	8^{d}
{464* l. 1	—	—	—	12^{ab}
" l. 2	—	—	10^{ab}	12^{cd}
7^{cd}	7^{cd}	7^{cd}	9^{cd}	9^{ab}
465*	—	—	12^{cd}	9^{cd}
8^{ab}	8^{ab}	8^{ab}	11^{cd}	10^{cd}
466*	—	—	—	—
467*	—	—	12^{ab}	—
8^{c}–9^{b}	8^{c}–9^{b}	8^{c}–9^{b}	10^{c}–11^{b}	11
9^{cd}	9^{cd}	9^{cd}	8^{ab}	7^{cd}
10	10	10	13	13^{a-d}
11^{ab}	11^{ab}	11^{ab}	14^{ab}	10^{ab}
11^{c}	11^{c}	11^{c}	14^{c}	13^{e}
11^{d}	11^{d}	11^{d}	14^{d}	—
468*	—	—	—	—

Crit Ed	Bom Ed	Kumbh Ed	Gorresio Ed	Lahore Ed
12^{abc}	12^{abc}	12^{abc}	—	—
12^{d}	12^{d}	12^{d}	—	13^{f}
13	13	13	15	14
14	14	14	—	15
15	15	15	—	20
469* l 1-3	$16-17^{b}$	$16-17^{b}$	—	20 fn (l 1 3)
l 4-8	$17^{c}-19$	$17^{c}-19$		—
$16-20^{b}$	$20-24^{b}$	$20-24^{b}$	$16-20^{b}$	16-19
$20^{c}-21$	$24^{c}-25$	$24^{c}-25$	$20^{c}-21$	19^{cd} fn and 20^{cd} fn (l 5 and 9 resp)
{470*	—	—	—	20^{cd} fn (l 6)
22	26	26	22	20^{cd} fn (l 7-8)
23^{ab}	27^{ab}	27^{ab}	23^{ab}	21^{ab}
23^{cd}	27^{cd}	27^{cd}	23^{cd}	21^{ab} fn
24^{ab}	28^{ab}	28^{ab}	24^{ab}	21^{cd}
472*	—	—	24^{cd}	—
$24^{c}-26^{b}$	$28^{c}-30^{b}$	$28^{c}-29$, 30^{cd} [30^{ab}]	25-26	$22-23^{b}$
473*	30^{cd}		—	—
26^{cd}	30^{ef}	30^{ef}	27^{ab}	23^{ef}
27^{ab}	31^{ab}	31^{ab}	—	24^{ab}
27^{cd}	31^{cd}	31^{cd}	27^{cd}	24^{cd}
28	32	32	—	25
475*	—	—	—	—
17 1	19 1	19 1	21 —	14 1
2-5	$2-6^{b}$	$2-6^{b}$	$1-5^{ab}$	$2-6^{b}$
476* l 1	—	—	5^{cd}	6^{cd}
l 2	—	—	8^{ab}	7^{ab}
477*	6^{cd}	6^{cd}	—	—
	(cf 5 15 25^{cd})	(cf 5 15 25^{cd})		
6	7-8	7-8	6-7	$7^{c}-8$
7-9	9-10	9-10	$8^{c}-10^{b}$	9-10
479*	[11^{a-d}]	11	—	—
	(cf 5 13 33^{ab} and 36^{cd})	(cf 5 13 33^{ab} and 36^{cd})		
10^{ab}	11^{ef}	12^{ab}	10^{cd}	11^{ab}
480*	—	—	13^{cd}	11^{cd}
$10^{c}-11^{b}$	$11^{c}-12^{b}$	$12^{c}-13^{b}$	11	12
11^{cd}	12^{cd}	13^{cd}	—	13^{ab}
12^{ab}	13^{cd}	14^{ab}	12^{ab}	13^{cd}
12^{cd}	14^{ab}	14^{cd}	12^{cd}	—
13^{ab}	14^{cd}	15^{ab}	13^{ab}	14^{cd}
13^{cd}	15^{ab}	15^{cd}	14^{ab}	—
14	15	16	$14^{c}-15^{b}$	15
15^{ab}	16^{ab}	17^{ab}	15^{cd}	17^{ab}
481*	—	—	—	17^{cd}
482*	—	—	—	—
15^{cd}	16^{cd}	17^{cd}	16^{ab}	14^{ab}
16	17	18	16^{c} 17^{b}	18
483*	—	—	—	16
17	18	19	$17^{c}-18^{ab}$	19
484* l 1	—	—	18^{cd}	20^{ab}
l 2	—	—	—	20^{cd}
l 3-6	—	—	19-20	21-22
18	19	20	—	23
19-20	20-21	21-22	21-22	24-25
487*	—	—	—	—
21	22	[illegible]	—	26
18 1	20 1	20 1	22 1	15 1
{488*	—	—	—	—
2	2	2	2	2

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
3	3	3	5	3
490*	—	—	—	—
4–5	4–5	4–5	3–4	4–5
6	6	[illegible]	6	6
491*	—	—	—	—
7–16^{c}	7–16^{c}	7–16^{c}	7–16^{c}	7–16^{c}
493*	[16^{d-e}]	16^{d-e}	—	—
16^{d}–19^{b}	16^{f}–19^{b}	16^{f}–19^{b}	16^{d}–19^{b}	16^{d}–19^{b}
494*	—	—	—	—
19^{c}–33	19^{c}–34	19^{c}–34	19^{c}–34	19^{c}–34
34	35	35	—	35
35	36	36	35	35
19 1	21 1	21 1	23 1	16 1
496*	—	—	—	—
2–4^{b}	2–4^{b}	2–3	—	2^{c}–4
{497*	—	—	—	2^{ab}
2^{c}–9^{b}	4^{c}–9^{b}	4^{c}–9^{b}	2–7^{b}	5–10^{b}
498*	9^{cd}	9^{cd}	—	—
9^{cd}	10^{ab}	10^{ab}	7^{cd}	10^{cd}
499*	10^{cd}	10^{cd}	—	—
10	11	11	9	11
500*	—	—	—	—
11	12	12	8	12
12–14	13–15	13–15	10–12	13–15
501*	—	—	13^{ab}	16^{ab}
15–18	16–19	16–19	13^{c}–17^{b}	16^{c}–19
502*	20–22	20–22	—	—
19	23	23	17^{c}–18^{b}	20
503*	—	—	—	—
20–22	24–26	24–26	18^{c}–21^{b}	21–23
506*	—	—	—	—
23	27	27	21^{c}–22^{b}	24
507*	—	—	22^{cd}	—
24	28	28	23	25
509* l. 1–2	—	—	24	—
,, l. 3–10	—	—	25–28	(cf. 512*)
,, l. 11–12	—	—	29	—
25	29	29	30	26
{510*	—	—	—	—
{511*	—	—	—	—
26–29	30–33	30–33	31–34	27–30
30	34	34	—	31
20 1–6	22 1–6	22 1–6	24 1–6	17 1–6
7	7	7	—	7
512*	—	—	(cf. l. 3-10 of 509*)	8–11
8–9	8–9	8–9	7–8	12–13
513* l. 1	—	—	—	—
,, l. 2	—	—	9^{cd}	—
,, l. 3	—	—	9^{ab}	—
,, l. 4	—	—	—	—
10–12	10–12	10–12	10–12	14–16
514*	—	—	—	17
13	13	13	13	18
515*	—	—	—	—
14–19^{b}	14–19^{b}	14–19^{b}	14–19^{b}	19–24^{b}
517*	—	—	—	—
19^{c}–21	19^{c}–21	19^{c}–21	19^{c}–21	24^{c}–25
22	22	22	—	27
23–25	23–25	23–25	22–24	28–30
26	26	26	26	31

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
528^{*}	27	27	—	—
27	28	28	25	32
529^{*}	—	—	—	—
530^{*}	29	29	—	—
28^{abc}	30^{abc}	30^{abc}	27^{abc}	33^{abc}
531^{*}	—	—	—	—
28^{d}–29^{b}	30^{d}–31^{b}	30^{d}–31^{b}	27^{d}–28^{b}	33^{d}–34^{b}
532^{*}	—	—	—	—
29^{c}–30	31^{c}–32	31^{c}–32	28^{c}–29	34^{c}–35
31	33	33	—	36
32	34	34	—	—
33	35–36^{b}	35–36^{b}	—	37
533^{*}	—	—	—	38
{534^{*} l. 1	—	—	30^{ab}	39^{ab}
{ " l. 2	—	—	30^{cd}	39^{ef}
" l. 3–5	—	—	31–32^{b}	—
{ " l. 6	—	—	32^{cd}	39^{cd}
34–38^{b}	36^{c}–40	36^{c}–40^{b}	33–37^{b}	40–44^{b}
38^{c-f}	42^{c}–43^{b}	42	37^{c}–38^{b}	44^{c}–45^{b}
{535^{*}	—	—	38^{cd}	45^{cd}
536^{*} l. 1	41^{ab}	40^{cd}	—	45^{cd} fn. l. 1
$536(A)^{*}$	—	—	—	45^{cd} fn. l. 2
536^{*} l. 2	41^{cd}	41^{ab}	—	45^{cd} fn. l. 3
537^{*}	—	—	—	45^{cd} fn. l. 4–7
538^{*}	42^{ab}	41^{cd}	—	—
39^{ab}	43^{cd}	43^{ab}	39^{ab}	46^{ab}
539^{*}	43^{c}–44^{b}	43^{c}–44^{b}	—	—
39^{cd}	44^{cd}	44^{cd}	39^{cd}	46^{cd}
40^{a}	45^{a}	45^{a}	1^{a}	47^{a}
540^{*}	—	—	—	—
40^{bcd}	45^{bcd}	45^{bcd}	1^{bcd}	47^{bcd}
41	46	46	—	48
21 1	23 1	23 1	—	18 1
541^{*}	—	—	—	—
2	2	2	25 2	2
3–5^{b}	3–8^{b}	3–8^{b}	—	3–8^{b}
542^{*}	—	—	—	8^{cd}
6^{c}–10	8^{c}–11^{b}	8^{c}–10	—	9–11
543^{*}	—	11	—	—
11–12^{c}	11^{c}–12^{c}	12–13^{c}	—	12–13^{c}
544^{*}	—	—	—	—
12^{d}–13	12^{d}–13	13^{d}–14	—	13^{d}–14
545^{*}	14^{ab}	15^{ab}	—	—
14–15	14^{c}–15	15^{c}–16	—	15–16
546^{*}	16^{ab}	17^{ab}	—	—
16^{ab}	16^{cd}	17^{cd}	—	17^{ab}
547^{*}	—	—	—	—
16^{c}–19	16^{c}–19	17^{c}–20	—	17^{c}–20
548^{*}	—	—	—	21
22 1–2^{b}	25 1–2^{b}	24 1–2^{b}	3–4^{b}	19 1–2^{b}
549^{*}	—	—	—	2^{cd}
2^{cd}	2^{cd}	2^{cd}	4^{cd}	3^{ab}
3^{ab}	3^{ab}	3^{ab}	5^{ab}	—
3^{cd}	3^{cd}	3^{cd}	5^{cd}	3^{cd}
550^{*}	—	—	6–7	4–5
551^{*}	4	4	—	—
4	5	5	8	6
552^{*}	—	—	—	—
5^{abc}	6^{abc}	6^{abc}	9^{abc}	7^{abc}
553^{*}	—	—	—	—

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
$5^{d}-6$	$6^{d}-7$	$6^{d}-7$	$9^{d}-10$	$7^{d}-8$
7^{a-d}	8	8	—	9
545*	—	—	—	—
7^{ef}	9^{ab}	9^{ab}	11^{ab}	10^{ab}
546*	—	—	—	10^{c-f}
547*	—	—	$11^{c}-12^{b}$	—
548*	$9^{c}-13^{b}$	$9^{c}-12$	—	—
8	13^{c-f}	13	$12^{c}-13^{b}$	11
549*	—	—	—	—
$9-11^{a}$	$14-16^{a}$	$14-16^{a}$	$13^{c}-15^{c}$	$12-14^{a}$
551*	—	—	—	—
$11^{b}-12$	$16^{b}-17$	$16^{b}-17$	$15^{d}-17^{b}$	$14^{b}-15$
552*	—	—	—	—
13	18	18	$17^{c}-18^{b}$	16
553*	—	—	—	—
$14-16^{b}$	$19-21^{b}$	$19-21^{b}$	$18^{c}-20$	$17-19^{b}$
554*	—	—	—	—
$16^{c}-20$	$21^{c}-26^{b}$	$21^{c}-25$	21-25	$19^{c}-24^{b}$
555* l. 1	—	—	—	24^{cd}
" l. 2-3	—	—	—	—
" l. 4	—	—	—	25^{ab}
556*	—	—	26-27	—
21	26^{cd}	26^{ab}	28^{ab}	25^{cd}
557*	—	—	28^{cd}	—
22	27	26^{c-f}	29	26
558*	—	—	—	—
23^{ab}	28^{ab}	27^{ab}	30^{ab}	27^{ab}
559*	—	—	—	—
23^{c}	28^{c}	27^{c}	30^{c}	27^{c}
560*	—	—	—	—
23^{d}	28^{d}	27^{d}	30^{d}	27^{d}
561*	—	—	—	—
24^{ab}	29^{ab}	28^{ab}	31^{ab}	28^{ab}
562*	—	—	—	—
24^{cd}	29^{cd}	28^{cd}	31^{cd}	28^{cd}
563* l. 1-2	—	—	32	29
—	—	—	33 (r.)	—
563* l. 3—the prior half of l. 5	—	—	$34-35^{a}$	$30-31^{a}$
564*	—	—	—	—
563* the post half of l. 5	—	—	35^{b}	31^{b}
$24^{e}-25$	$30-31^{ab}$	$28^{e}-29$	$35^{c}-36$	$31^{c}-32$
$26-27^{b}$	$31^{c}-32$	$30-31^{b}$	$37^{c}-38$	$33-34^{b}$
27^{cd}	33^{ab}	31^{cd}	37^{ab}	34^{cd}
28	$33^{c}-34^{b}$	32	39	35
565*	—	—	—	—
29-31	$34^{c}-37^{b}$	33-35	40-42	35-38
566*	—	—	—	39
567*	—	—	—	—
32	$37^{c}-38^{b}$	36	43	40
568*	—	—	—	—
33	$38^{c}-39^{b}$	37	44	41
569*	—	—	—	—
$34-36^{b}$	$39^{c}-41$	$38-40^{b}$	$45-47^{b}$	$42-44^{b}$
$36^{c}-37$	[42^{a-f}]	$40^{c}-41$	$47^{c}-48$	$44^{c}-46$
{570*	—	—	—	45^{c-f}
38^{ab}	[42^{ab}]	42^{ab}	49^{ab}	47^{ab}
38^{cd}	42^{cd}	42^{cd}	—	45^{ef}
39^{ab}	42^{ef}	43^{ab}	49^{cd}	47^{cd}

Crit Ed.	Bom. Ed	Kumbh Ed.	Gorreso Ed.	Lahore Ed.
39^{cd}	43^{ab}	43^{cd}	—	47^{ef}
40-41	43^{c}-45^{b}	44-45	50-51	48-49^{d}
571* l. 1	—	—	52^{ab}	—
" l. 2	—	—	52^{cd}	49^{ef}
42	45^{c-f}	46	53	50
572*	—	—	—	51
23 1^{ab}	25 1^{ab}	25 1^{ab}	54^{ab}	20 1^{ab}
573*	—	—	—	—
1^{cd}	1^{cd}	1^{cd}	54^{cd}	1^{cd}
2	2	2	26 3	6
574*	—	—	—	—
3	3	3	4	7
4-6	4-6	4-6	8-10	12-14
7	7	7	25 55	2
577*	—	—	56	3
578* l. 1	—	—	—	17^{ab} fn.
" l. 2-6	—	—	—	—
8-9	8-9	8-9	26 1-2	4-5
10^{ab}	10^{ab}	10^{ab}	5^{ab}	8^{ab}
10^{cd}	10^{cd}	10^{cd}	5^{cd}	8^{cd}
11	11	11	11	8^{e-f}
12-13	12-13	12-13	6-7	10-11
14^{ab}	14^{ab}	14^{ab}	12^{ab}	9^{ab}
14^{c}-20^{b}	14^{c}-20^{b}	14^{c}-20^{b}	12^{c}-18^{b}	15-20^{b}
581*	—	—	—	20^{cd}
20^{cd}	20^{cd}	20^{cd}	18^{cd}	21^{ab}
582*	—	—	19^{ab}	21^{cd}
[illegible] 1	26 1	26 1	19^{c}-20^{b}	[illegible]
{583*	—	—	—	—
584*	—	—	—	—
2-5	2-5	2-5	20^{c}-24^{b}	23-26
585*	6	6	—	—
6	7	7	24^{c}-25^{b}	27
7-8	—	8-9	25^{c}-27^{b}	28-29
9-13	8-12	10-14	27^{c}-32^{b}	30-34
14^{ab}	[13^{ab}]	15^{ab}	—	35^{cd} fn.
14^{cd}	[13^{cd}]	15^{cd}	—	—
15	[13^{e-f}]	16	33^{c}-34^{b}	35
16	13^{g}	17	40^{c}-41^{b}	36
17	14	18	—	37
18	15	19	32^{c}-33^{b}	38
19^{ab}	16^{ab}	20^{ab}	34^{cd}	39^{ab}
587*	—	—	—	39^{cd}
588*	—	—	—	—
19^{c}-24^{b}	16^{c}-21	20^{c}-25	35-40^{b}	40-44
589*	—	—	—	—
24^{c}	22^{a}	26^{a}	41^{c}	45^{a}
591*	—	—	—	—
24^{def}	22^{bcd}	26^{bcd}	41^{d}-42^{b}	45^{bcd}
592*	—	—	—	—
25^{ab}	23^{ab}	27^{ab}	43^{cd}	46^{ab}
593*	—	—	—	—
25^{cd}	33^{d}	27^{cd}	43^{ef}	46^{cd}
26-28	24-26	28-30	—	47-49
29	27	31	42^{c}-43^{b}	—
30-32	28-30	32-34	—	50-52
594*	31^{ab}	35^{ab}	—	—
33-35	31^{c}-34^{b}	35^{c}-37	—	53-55
36^{ab}	[34^{cd}]	38^{ab}	—	56^{ab}
36^{c}-40	34^{e}-38	38^{c}-42	—	56^{c}-60

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
596^*	—	—	—	—
41–45	39–43	43–47	—	61–65
597^*	—	—	—	—
$46–49^b$	$44–47^b$	$48–51^b$	—	$66–69^b$
600^*	—	—	—	69^{cd}
49^{cd}	47^{cd}	51^{cd}	—	69^{ef}
25 1^{ab}	27 1^{ab}	27^{ab}	27 1^{ab}	21 1^{ab}
601^* l. 1–2	—	—	—	—
" l. 3	—	—	—	1^{cd}
" l. 4–5	—	—	—	—
$1^e–7$	$1^c–7$	$1^c–7^d$	$1^c–7$	$1^e–7$
603^*	—	—	8^{ab}	8^{ab}
8–9	$8–9^b$	$7^c–8^d$	$8^c–9$	$8^c–9$
606^*	—	—	10	10
10	$9^c–10^b$	$8^e–9$	11	[illegible]
—	10^{cd} (cf. 17^{cd})	9^{cd} (cf. 17^{ef})	—	—
11^{ab}	11^{ab}	10^{ab}	—	12^{ab}
11^{cd}	11^{cd}	10^{cd}	12^{ab}	12^{cd}
{607^*	—	—	—	—
11^{ef}	12^{ab}	10^{ef}	12^{cd}	12^{ef}
12–16	$12^c–16^d$	11–15	—	14–18
17^{ab}	16^{ef}	16^{ab}	14^{ab}	19^{ab}
17^{cd}	17^{ab} r.	[17^{ab} r.]	14^{cd}	19^{cd}
App. 1 (No. 5) l. 1–5	—	[$17^c–19$]	—	—
App. 1 (No. 5) l. 6	—	20^{ab} (cf. 17^{ef})	—	—
App. 1 (No. 5) l. 7–8	—	—	—	—
App. 1 (No. 5) l. 9–32	—	[$20^c–29$]	—	—
17^{ef}	18^{ab} (cf. l. 4 of 610^*)	30^{cd} (cf. l. 4 of 610^*)	13	13
608^* l. 1	[16^{ab}]	16^{cd}	—	—
" l. 2	—	—	—	—
609^*	17^{cd}	30^{ab}	—	—
610^* l. 1–2	$18^c–19^b$	$30^e–31^b$	—	—
" l. 3	[19^{cd}]	31^{cd}	—	—
" l. 4	[19^{ef} r.]	32 r.	—	—
—	—	33–34 r.	—	—
" l. 5–6	[19^{gh}]	35	—	—
" l. 7–8	$19^h–20^b$	36	—	—
18	$20^c–21^b$	37	15	$20^{a–d}$
19^{ab}	21^{cd}	38^{ab}	16^{ab}	—
611^*	22–25	$38^c–41^d$	—	—
19^{cd}	26^{ab}	[41^{ef}]	16^{cd}	—
612^*	—	—	—	—
20	$26^c–27^b$	42	17	—
613^*	$27^c–28^b$	43	—	—
21^{ab}	28^{cd}	44^{ab}	18^{ab}	—
21^{cd}	29^{ab}	44^{cd}	18^{cd}	20^{ef}
614^* l. 1	29^{cd}	44^{ef}	—	—
" l. 2–5	[$29^{e–h}$]	$45–46^d$	—	—
" l. 6	29^{ij}	46^{ef}	—	—
22–23	30–31	47–48	19–20	21–22
615^*	[$32^{a–d}$]	49	—	—
24–25	$32^e–33$	50–51	21–22	23–24
617^*	—	—	23	25
618^*	—	—	—	—

Crit. Ed	Bom. Ed	Kumbh Ed	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
26	34	52^{a-d}	24	26
—	—	[52^{ef}]	—	—
27	35	53	25	27
28	36	54	—	28
29–30	37–38	55–56	$29^{c}-31^{b}$	29–30
619*	—	—	—	—
(cf. 5.56.73–74 [including star passages])				
31	39	57	—	31
32^{ab}	40^{ab}	58^{ab}	31^{cd}	32^{ab}
620*	—	—	—	—
$32^{cd}-33$	$40^{cd}-41$	$58^{cd}-59$	$32-33^{b}$	$32^{cd}-33$
621*	—	—	33^{cd}	—
34	42	60	34	34
35^{ab}	43^{ab}	61^{ab}	26^{ab}	35^{ab}
35^{cd}	43^{cd}	61^{cd}	27^{ab}	35^{cd}
622*	—	—	27^{cd}	—
36^{ab}	44^{ab}	62^{ab}	26^{cd}	36^{ab}
$36^{c}-37$	$44^{c}-45$	$62^{c}-63$	$28-29^{b}$	$36^{c}-37$
38	46	64	35	38
623*	—	—	—	—
624*	47	[65]	—	—
26 $1-7^{b}$	28 $1-7^{b}$	28 $1-7^{b}$	28 $1-7^{b}$	22 $1-7^{b}$
{625*	—	—	—	—
$7^{c}-9^{b}$	$7^{c}-9^{b}$	$7^{c}-9^{b}$	$7^{c}-9^{b}$	$7^{c}-9^{b}$
626*	—	—	—	—
$9^{c}-10$	$9^{c}-10$	$9^{c}-10$	$9^{c}-10$	$9^{c}-10$
11–15	11–15	11–15	—	$11-15^{b}$
16^{ab}	16^{ab}	16^{ab}	—	—
16^{cd}	16^{cd}	16^{cd}	—	15^{cd}
17	17^{a-b}	18	—	16
18	17^{c-d}	17	—	17
19^{ab}	18^{ab}	19^{ab}	—	18^{ab}
19^{cd}	18^{cd}	19^{cd}	11^{ab}	18^{cd}
20^{ab}	19^{ab}	20^{ab}	—	19^{ab}
20^{cd}	19^{cd}	20^{cd}	11^{cd}	19^{cd}
27 1–4	29 1–4	29 1–4	14–15	23 1–4
5	5	5	—	5
6–8	6–8	6–8	16–18	6–8
[illegible] 1^{ab}	30 1^{ab}	30 1^{ab}	29 1^{ab}	24 1^{ab}
627*	—	—	—	—
1^{cd}	1^{cd}	1^{cd}	1^{cd}	1^{cd}
628*	—	—	—	—
2	2	2	2	2
629*	—	—	—	—
3–6	3–6	3–6	3–6	3–6
7^{ab}	7^{ab}	7^{ab}	—	7^{ab}
$7^{c}-8$	$7^{c}-8$	$7^{c}-8$	$7-8^{b}$	$7^{c}-8$
9	9	9	—	9
10–13	10–13	10–13	$8-12^{b}$	10–13
14	14	14	$13^{c}-14^{b}$	14
630*	—	—	$14^{c}-15^{b}$	
15	15	15	$12^{c}-13^{b}$	15
$16-17^{b}$	$16-17^{b}$	$16-17^{b}$	$15^{c}-16$	16
17^{cd}	17^{cd}	17^{cd}	—	$17-18^{b}$
18^{ab}	18^{ab}	18^{ab}	17^{ab}	18^{cd}
18^{cd}	18^{cd}	18^{cd}	18^{ab}	19^{ab}
631*	[19^{ab}]	18^{ef}	—	19^{cd}
19	19^{c-f}	19	—	—
				20

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
20^{ab}	20^{ab}	20^{ab}	17^{cd}	21^{ab}
20^{cd}	20^{cd}	20^{cd}	—	21^{cd}
$21-23^{b}$	$21-23^{b}$	$21-23^{b}$	$18^{c}-20$	$22-24^{b}$
632^{*}	—	—	—	—
$23^{c}-24$	$23^{c}-24$	$23^{c}-24$	$21-22^{b}$	$24^{c}-25$
25	25	25	—	26
$26-27^{b}$	$26-27^{b}$	$26-27^{b}$	$22^{c}-23$	$27-28^{b}$
633^{*}	—	—	—	—
27^{cd}	27^{cd}	27^{cd}	24^{ab}	28^{cd}
28^{ab}	28^{ab}	28^{ab}	29^{ab}	29^{ab}
634^{*}	—	—	—	—
28^{cd}	28^{cd}	28^{cd}	29^{cd}	29^{cd}
29^{ab}	29^{ab}	29^{ab}	—	29^{cd} fn.
29^{cd}	29^{cd}	29^{cd}	24^{cd}	29^{cd} fn
30	30	30	25	30
31^{ab}	31^{ab}	31^{ab}	25^{ab}	31^{ab}
635^{*}	—	—	—	—
31^{cd}	31^{cd}	31^{cd}	26^{cd}	31^{cd}
32-33	32-33	32-33	26-27	32-33
34	34	34	30	34
638^{*}	—	—	—	—
35	35	35	31	35
36^{ab}	36^{ab}	36^{cd}	32^{ab}	36^{ab}
36^{cd}	36^{cd}	36^{ab}	—	36^{cd}
37-38	37-38	37-38	—	37-38
(cf 5 2 37-38)				
39	39	39	—	39
$40-41^{b}$	$40-41^{b}$	$40-41^{b}$	$32^{c}-33$	$40-41^{b}$
639^{*}	—	—	—	—
640^{*}	—	—	34^{ab}	—
41^{cd}	41^{cd}	41^{cd}	34^{cd}	41^{cd}
42-43	42-43	42-43	—	42-43
641^{*} l 1	—	—	35^{ab}	44^{ab}
$641(A)^{*}$	—	—	—	44^{cd}
" $(B)^{*}$	—	—	—	45^{ab}
641^{*} l 2	—	—	35^{cd}	45^{cd}
44	44	44	—	46
29 1^{ab}	31 1^{ab}	31 1^{ab}	30 1^{ab}	23 1^{ab}
642^{*}	—	—	—	—
643^{*}	—	—	—	—
$1^{c}-2^{b}$	$1^{c}-2^{b}$	$1^{c}-2^{b}$	$1^{c}-2^{b}$	$1^{c}-2^{b}$
2^{cd}	2^{cd}	2^{cd}	2^{cd}	3^{ab}
644^{*}	—	—	—	—
645^{*}	$[3^{ab}]$	3^{ab}	—	—
2^{ef}	$[3^{cd}]$	3^{cd}	—	—
3-4	$3^{c}-4$	4-5	[illegible]	2^{ef}
646^{*}	—	—	—	$3^{ab}-5^{b}$
5	5	6	—	5^{cd}
6^{ab}	6^{ab}	[illegible]	[illegible]	6
6^{cd}	6^{cd}	[illegible]	[illegible]	7^{ab}
$7-8^{b}$	$7-8^{b}$	$8-9^{b}$	[illegible]	[illegible]
647^{*}	—	—	[illegible]	$8-9^{b}$
648^{*}	8^{cd}	—	—	9^{cd}
8^{ef}	9	[illegible]	—	—
650^{*}	—	[illegible]	[illegible]	[illegible]
651^{*}	$10-14^{b}$	—	[illegible]	[illegible]
9	$14^{c}-15^{b}$	[illegible]	—	—
10-11	$15^{c}-16$	[illegible]	—	[illegible]
652^{*}	17	[illegible]	[illegible]	[illegible]
12	18	[illegible]	—	[illegible]

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
30 1^{ab}	32 1^{ab}	[illegible] 1^{ab}	13^{ab}	26 1^{ab}
653*	1^{cd}	1^{cd}	—	—
1^{cd}	2^{ab}	2^{ab}	13^{cd}	1^{cd}
654*	2^{cd}	2^{cd}	—	—
—	3^{ab}	[3^{ab}]	—	—
	(cf. 2^{ab})	(cf. 2^{ab})		
655* l. 1–3	3^{c}–4	3^{c}–4	—	—
655(A)*	—	—	—	—
" l. 4	5^{ab}	5^{ab}	—	—
655(B)*	—	—	—	—
655* l. 5–6	5^{c}–6^{b}	5^{c-f}	—	—
[illegible]	6^{cd} (r.)	6^{ab} (r.)	14^{ab}	2^{ab}
2^{cd}	6^{ef}	6^{cd}	14^{cd}	2^{cd}
656*	7	7	—	—
3	8	8	15	3
4	9	9	—	4
5	10	10	16	5
657*	11	11	—	—
6–8	12–14	12–14	17–19	6
658*	—	—	—	—
31 659*	33 —	33 —	31 —	27 —
660*	1	1		—
1–3	2–4	2–4	1–3	1–3
4	5	5	—	9
5–6	6–7	6–7^{cd}	4–5	4–5
662*	[8^{ab}]	7^{ef}	—	—
7	8^{c-f}	8	6	6
8	9	9	—	7
663*	10	10	—	—
9	11	11	7	8
10	12	12	8	10
664*	13	13	—	—
11	14	14	9	11
665*	—	—	—	—
666*	15	15	—	—
12–13	16–17	16–17	10–11	12–13
14–19	18–23	18–23	12–17	14–19
669*	—	—	—	—
20–22^{b}	24–26^{b}	24–26^{b}	18–20^{b}	20–22^{b}
671*	—	—	—	—
22^{c}–26	26^{c}–30	26^{c}–30	20^{c}–24	22^{c}–26
27	31	31	—	27
672*	—	—	—	28
32 1	34 1	34 1	25	28 1
673*	—	—	—	2–3
2	[illegible]	[illegible]	26	4
674*	—	—	—	5^{ab}
675*	—	—	—	—
676*	—	—	—	—
3	3	3	—	5^{c-f}
4	4	4	27	6
677* l. 1–9	—	—	28–29^{b}	—
677* l. 4–5	—	—	—	—
" l. 6–12	—	—	29^{c}–32	—
678*	—	—	—	—
5–6	5–6	5–6	—	—
679*	—	—	—	7–8
7^{ab}	7^{ab}	7^{ab}	—	9^{ab}
[680*	—	—	—	9^{cd}
7^{c}–11	7^{c}–11	7^{c}–11	—	—
				9^{e}–13

Crit. Ed	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
682*	—	—	—	—
683*	[12^{ab}]	12^{ab}	—	—
12^{ab}	12^{cd}	12^{cd}	—	14^{ab}
684*	—	—	—	—
12^{cd}	12^{ef}	12^{ef}	—	14^{cd}
$13–14^{b}$	$13–14^{b}$	$13–14^{b}$	$33–34^{b}$	$15–16^{b}$
14^{cd}	14^{cd}	14^{cd}	—	—
685*	—	—	—	—
$15–16^{b}$	$15–16^{b}$	$15–16^{b}$	—	—
16^{cd}	16^{cd}	16^{cd}	34^{cd}	16^{cd}
686*	17	17	—	—
$17–18^{b}$	$18–19^{b}$	$18–19^{b}$	$35–36^{b}$	—
18^{cd}	19^{cd}	19^{cd}	36^{cd}	17^{ab}
19–20	20–21	20–21	38–39	$17^{c}–18$
21	22	22	37	19
22–24	23–25	23–25	40–42	20–22
25^{ab}	26^{ab}	26^{ab}	43^{cd}	23^{ab}
687*	26^{cd}	26^{cd}	43^{ab}	23^{cd}
688*	—	—	44	—
25^{cd}	—	—	—	—
26	27	27	45	24
689*	—	—	$46–47^{b}$	$25–26^{b}$
$27–28^{b}$	$28–29^{b}$	28	$47^{c}–48$	$26^{c}–27$
690*	—	—	—	—
$28^{c}–29$	$29^{c}–31^{b}$	29–30	49–50	$28–29^{b}$
691*	—	—	—	$29^{c}–30$
692*	—	—	—	—
30	$31^{c}–32^{b}$	31	52	31
31	$32^{c}–33^{b}$	32	51	32
693*	—	—	—	—
$32–34^{e}$	$33^{c}–35^{e}$	$33–35^{e}$	$53–55^{e}$	$33–35^{e}$
694*	—	—	—	—
$34^{f}–37^{b}$	$36^{b}–38$	$35^{f}–38^{b}$	$55^{f}–58^{b}$	$35^{f}–38^{b}$
695*	—	—	$58^{c}–59^{b}$	$38^{c}–39^{b}$
$37^{c}–39$	39–40	$38^{c}–40$	$59^{c}–61$	$39^{c}–41$
696*	—	—	62	—
697*	—	—	—	42
33 1	36 1	35 1	32 1	29 1
698*	—	—	—	—
2	2	2	2	2
3	3	3	—	3
4	4	4	3	4
699*	—	—	—	—
5–6	5–6	5–6	4–5	5–6
$7–8^{b}$	$7–8^{b}$	$7–8^{b}$	—	$7–8^{b}$
700*	—	—	—	8^{cd}
$8^{c}–9^{b}$	$8^{c}–9$	$8^{c}–9$	—	$9–10^{b}$
10^{ab}	10^{ab}	10^{ab}	6^{ab}	10^{cd}
(cf. 5 29 6)				
10^{cd}	10^{cd}	10^{cd}	—	—
11	11	11	—	11
12	12	12	$7^{c}–8^{b}$	12
13	13	13	$6^{c}–7^{b}$	13
14^{ab}	14^{ab}	14^{ab}	9^{cd}	14^{ab}
14^{cd}	14^{cd}	14^{cd}	9^{ab}	14^{cd}
15	15	15	10	15
16^{ab}	16^{ab}	16^{ab}	8^{ab}	16^{ab}
16^{cd}	16^{cd}	16^{cd}	11^{ab}	16^{cd}
703*	—	—	—	—
17^{ab}	17^{ab}	17^{ab}	13^{ab}	18^{ab}

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
704*	17^{cd}	17^{cd}	—	—
17^{ef}	18^{ab}	18^{ab}	13^{cd}	18^{ab}
18^{abc}	18^{e}–19^{a}	18^{e}–19^{a}	13^{e}–14^{a}	19^{abc}
18^{d}–19^{a}	19^{bc}	19^{bc}	—	—
19^{b}	19^{d}	19^{d}	14^{b}	19^{d}
App. I (No 6)	—	—	—	—
19^{c-f}	20	20	11^{c}–12^{b}	17
20	21	21	—	21
21	22	22^{a-d}	14^{c}–15^{b}	20
705*	23^{ab}	[22^{ef}]	—	—
706*	23^{c}–24^{b}	23	—	—
22	24^{c}–25^{b}	24	18	23
23–25^{b}	25^{c}–27^{b}	25–27^{b}	—	24–26^{b}
25^{cd}	[27^{ab}]	27^{ab}	—	26^{cd}
26^{ab}	27^{cd}	28^{ab}	—	28^{ab}
{707*	—	—	—	27
26^{c}–28	28–30^{b}	28^{c}–30	—	28^{c}–30
708* l. 1–2	—	—	—	31
" l. 3–4	—	—	—	—
29–32	30^{c}–34^{b}	31–34	—	32–35
709*	—	—	—	36^{ab}
33^{ab}	34^{cd}	35^{ab}	—	37^{cd}
33^{c}–34	35–36^{b}	35^{c}–36	—	36^{c}–37^{d}
710* l. 1–3	—	—	15^{c}–16	—
{" l. 4–5	—	—	17	22
" l. 8–16	—	—	19–21	—
35^{ab}	36^{cd}	37^{ab}	32^{ab}	38^{ab}
35^{c}–36	37–38^{b}	37^{c}–38	—	38^{c}–39
37^{ab}	38^{cd}	39^{ab}	32^{cd}	40^{ab}
37^{cd}	39^{ab}	39^{cd}	—	40^{cd}
711* l. 1–2	—	—	31	—
38	39^{c}–40^{b}	40	33	41^{a-d}
712*	—	—	—	41^{ef}
39^{ab}	[40^{cd}]	41^{ab}	—	42^{ab}
39^{cd}	40^{ef}	41^{cd}	—	42^{cd}
40	41	42	34	43
41	42	43	—	44
713*	—	—	—	—
42–45	43–46	44–47	35–38	45–48
46	47	48	39	—
47	48	49	—	49
716*	49	50	—	—
48	50	51	—	50
717*	—	—	—	—
49	51	52	—	51
50–51^{b}	52–53^{b}	53–54^{b}	—	30 1–2^{b}
719*	—	—	—	—
51^{cd}	53^{cd}	54^{cd}	—	2^{cd}
720*	54	55	—	—
52^{ab}	55^{ab}	56^{ab}	—	3^{ab}
*721	—	—	—	—
52^{cd}	55^{cd}	56^{cd}	—	3^{cd}
—	—	—	—	4^{a-d}
722*	—	—	—	4^{ab} fn.
723*	—	—	—	4^{cd}
53^{ab}	56^{ab}	57^{ab}	—	5^{ab}
724*	—	—	—	5^{cd}
725*	—	—	—	5^{cd} fn.
53^{c}–55	56^{c}–58	57^{c}–59	—	5^{e}–7^{b}
726* l. 1	59^{ab}	—	23^{cd}	7^{cd}

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
726 l. 2	—	—	24^{ab}	8^{ab}
727*	59^{cd}	60^{ab}	—	—
56	$60–61^{b}$	$60^{c}–61$	$24^{c}–25$	$8^{c}–9$
57	$61^{c}–62^{b}$	62	—	10
58^{ab}	62^{cd}	63^{ab}	{ 26^{ab}	11^{ab}
58^{cd}	63^{ab}	63^{cd}	,,	—
59^{ab}	63^{cd}	64^{ab}	26^{cd}	11^{cd}
59^{cd}	64^{ab}	64^{cd}	—	—
60–61	$64^{c}–66^{b}$	65–66	27–28	12–13
62^{a-d}	$66^{c}–67^{b}$	67	—	14
731*	67^{cd}	68^{ab}	—	15^{cd}
62^{ef}	68^{ab}	68^{cd}	—	15^{ab}
732*	$68^{c}–69^{b}$	69	—	—
63^{ab}	69^{cd}	70^{ab}	—	16^{ab}
63^{cd}	70^{ab}	70^{cd}	29^{cd}	16^{cd}
733* l. 1	—	—	29^{ab}	—
,, l. 3–4	—	—	30	—
734*	—	—	—	—
64^{abc}	$70^{c}–71^{a}$	71^{abc}	—	17^{abc}
735*	—	—	—	—
64^{d}	71^{b}	71^{d}	—	17^{d}
65–66	$71^{c}–73^{b}$	72–73	—	22–23
$67–68^{b}$	$73^{c}–74$	$74–75^{b}$	—	31 $9–10^{b}$
736*	—	—	—	$10^{c}–11^{b}$
$68^{c}–70$	$75–77^{b}$	$75^{c}–77$	—	$11^{c}–13$
737*	—	—	—	14
71^{ab}	77^{cd}	78^{ab}	—	15^{ab}
71^{cd}	78^{ab}	78^{cd}	—	15^{ab} fn. l. 1
738*	—	—	—	15^{ab} fn. l. 2
739*	—	—	—	15^{ab} fn. l. 3
72	$78^{c}–79^{b}$	79	—	15^{c-f}
73^{ab}	79^{cd}	80^{ab}	40^{ab}	30 18^{ab}
740*	—	—	—	—
$73^{c}–74$	80	$80^{c}–81$	$40^{c}–41$	$18^{c}–19$
741*	—	—	—	—
75	$81–82^{b}$	$82–83^{b}$	$42–43^{b}$	$20–21^{b}$
742*	—	—	43^{cd}	21^{cd}
743*	—	—	—	—
744*	—	—	—	—
745*	82^{cd}	83^{cd}	—	—
76^{ab}	83^{ab}	84^{ab}	33 13^{ab}	32 1^{ab}
76^{cd}	83^{cd}	84^{cd}	14^{cd} (cf. l. 28 of App. 1 (No. 7))	1^{cd}
77^{ab}	84^{ab}	85^{ab}	15^{cd}	2^{ab}
746* l. 1–2	—	—	16	$2^{c}–3^{b}$
746* l. 3	—	—	—	3^{cd}
,, l. 4–5	—	—	17	4
746(A)*	—	—	—	—
746* l. 6–12	—	—	$18–21^{b}$	5–7
747*	—	—	32 $46–47^{b}$	—
77^{cd}	84^{cd}	85^{cd}	47^{cd}	31 19^{cd}
748*	—	—	—	—
78^{a-d}	85	86	48	—
$78^{e}–79$	86	87	—	—
			—	—
751*	87	88	—	—
80	88	89	—	30 24
752*	—	—	—	25
753*	—	—	—	—

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
App. 1 (No. 7) l. 1–12	—	—	33 1–6	31 1–6
App. 1 (No. 7) l. 13–14	—	—	7	6^{cd} fn.
App. 1 (No. 7) l. 15–16	—	—	8	7
App. 1 (No. 7) l. 17–27	—	—	$9–14^{b}$	7^{cd} fn.
34 1	36 1	36 1	—	8
2^{ab}	2^{ab}	2^{ab}	—	—
2^{cd}	2^{cd}	2^{cd}	32 44^{ab}	17^{ab}
754*	—	—	45	16
755*	3^{ab}	3^{ab}	—	—
2^{ef}	3^{cd}	3^{cd}	—	17^{cd}
—	—	[3^{ef}]	—	—
3^{ab}	4^{ab}	4^{ab}	—	18^{ab}
756*	—	—	—	$18^{c}–19^{b}$
3^{cd}	4^{cd}	4^{cd}	—	19^{cd}
4	5	5	—	20
(cf. 33 $77^{c–f}$)				
5^{ab}	6^{ab}	6^{ab}	—	21^{ab}
757*	—	—	—	21^{cd}
5^{cd}	6^{cd}	6^{cd}	—	—
6	7	7	33 $21^{c}–22^{b}$	32 9
758*	—	—	—	—
7–10	8–11	8–11	$22^{c}–26^{b}$	10–13
759*	—	—	—	14–15
11	12	12	$26^{c}–27^{b}$	16
12–13	13–14	13–14	—	31 22–23
760*	—	—	—	—
761*	—	—	—	—
762*	—	—	—	—
763*	—	—	—	—
$14–15^{b}$	$15–16^{b}$	$15–16^{b}$	$27^{c}–28$	32 $18–19^{b}$
15^{cd}	16^{cd}	16^{cd}	29^{ab}	17^{cd}
16	17	17	$29^{c}–30^{b}$	20
764*	—	—	—	—
765*	—	—	—	—
766*	—	—	$30^{c}–31^{b}$	21
17–19	18–20	18–20	$31^{c}–34^{b}$	$22–24^{d}$
20	21	21	$34^{c}–35^{b}$	25
21	22	22	—	36
767*	—	—	—	37
22^{ab}	23^{ab}	23^{ab}	35^{cd}	26^{ab}
768* l. 1–5	—	—	$36–38^{b}$	$26^{c}–28$
—	—	—	38^{cd}	—
			(r. cf. 34^{ab})	
768* l. 6	—	—	35^{ef}	24^{ef}
,, l. 7–10	—	—	39	39
22^{cd}	23^{cd}	23^{cd}	—	17^{ab}
769*	—	—	—	19^{cd}
23–24	24–25	24–25	$44^{c}–45$	38–39
770*	—	—	—	—
25–26	26–27	26–27	46–47	40–41
771*	—	—	—	42
27–28	28–29	28–29	40–41	30–31
29^{ab}	30^{ab}	30^{ab}	—	32^{ab}
774* l. 1–2	—	—	42^{ab}	32^{cd}
,, l. 3–4	—	—	—	33^{ab}
29^{cd}	30^{cd}	30^{cd}	42^{cd}	33^{cd}

Crit. Ed	Bom Ed	Kumbh Ed	Gorresio Ed	Lahore Ed
775*	—	—	—	34
776*	—	—	43-44^{b}	35-36^{b}
30	31	31	—	43
31-32^{b}	32-33^{b}	32-33^{b}	34 1-2^{b}	33 1-2^{b}
778*	—	—	2^{cd}	2^{cd}
779*	33^{cd}	33^{cd}	—	—
780*	—	—	—	—
32^{c}-33^{b}	34	34	4	—
33^{c-f}	35	35	3	3
782*	—	—	—	4
34-35	36-37	36-37	5-6	31 21-22
783*	—	—	7^{ab}	—
36-37	38-39	38-39	7^{c}-9^{b}	23-24
784* l 1	—	—	9^{cd} (cf 782*)	33 10^{ab}
" l 2	—	—	10^{ab} (cf 782*)	—
38	40	40	—	34 25
39	41	41	10^{c}-11^{b}	33 5
786* l 1-3	—	—	11^{c}-12	6-7^{b}
786(A)*	—	—	—	—
786* l 4-10	—	—	13-16^{b}	7-10
786(B)*	—	—	—	—
786* l 11-12	—	—	16^{c}-17^{b}	11
40-41	42-43	42-43	17^{c}-19^{b}	12-13
787*	—	—	—	—
42-43	44-45	44-45	19^{c}-21^{b}	14-15^{d}
788* l 1	—	—	—	15^{ef}
" l 2	—	—	—	16^{cd}
789* l 1-2	—	—	21^{c-f}	—
" l 3-6	—	—	22	18
44	46	46	23	17
45	47	47	—	31 24
790*	—	—	—	—
791*	—	—	—	—
35 1-9^{a}	37 1-9^{a}	37 1-9^{a}	35 1-9^{a}	34 1-9^{a}
794* from the prior half of l 1 up to the post half of l 2	—	—	9^{bc}	—
9^{bcd}	9^{bcd}	9^{bcd}	9^{d}-10^{b}	9^{bcd}
795*	—	—	10^{cd}	—
10-11	10-11	10-11	11-12	10-11
12	12	—	13	12
796*	—	—	—	—
13^{ab}	13^{ab}	—	14^{ab}	13^{ab}
798*	—	—	—	—
13^{cd}	13^{cd}	—	14^{cd}	13^{cd}
14-19	14-19	12-17	15-20	14-19
801*	—	—	—	—
20	20	18		
(cf 34 32^{c}-33^{b})			—	20
21-22	21-22	19-20	—	25-27
23-24	23-24	21-22	21-22	28-29
805*	—	—	23	—
25-26	25-26	23-24	24-25	30-31
27^{ab}	27^{ab}	25^{ab}	—	32^{ab}
27^{cd}	27^{cd}	25^{cd}	26^{ab}	32^{cd}
806*	—	—	26^{cd}	—
28-29	28-29	26-27	27-28	33-34

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
807*	—	—	29	35
808*	—	—	—	—
30	30	28	30	36
810*	—	—	—	37
31	31	29	—	38
32–33ab	32–33ab	30–31ab	31–32ab	39–40ab
33cd–34ab	33cd–34ab	31cd–32ab	—	40cd–41ab
34cd	34cd	32cd	32cd	41cd
35ab	35ab	33ab	—	—
35cd	35cd	33cd	—	42ab
36–40	36–40	34–38	33–36	42cd–46
813*	—	—	—	—
41–45	41–45	39–43	37–41	47–51
46	46	44	—	52
47	47	45	42	53
816*	—	—	—	54
48–57	48–57	46–55	—	55–64
818*	—	—	—	—
58	58	56	—	65
59	59	57	—	—
60ab	60ab	58ab	—	66ab
820*	—	—	—	66cd–69ab
821*	—	—	—	—
60cd–61	60cd–61	58cd–59	—	69cd–70
822*	—	—	—	71
823*	—	—	43	72
824*	—	—	—	—
62ab	62ab	60ab	44cd	73cd
62cd	62cd	60cd	44ab	73ab
63	63	61	45	74
826* l. 1	—	—	46ab	—
826(A)*	—	—	—	—
826* l. 2	—	—	46cd	—
64ab	64ab	62ab	47ab	75ab
827*	—	—	—	75cd
64cd	64cd	62cd	47cd	75ef
65–67	65–67	63–65	—	76–78
68	68	66	48	79
36 1–7	38 1–7	38 1–7	26 1–7	35 1–7
830*	—	—	—	—
8	8	8	—	8
831*	—	—	—	—
9ab	9ab	9ab	8ab	—
832*	—	—	—	—
9cd	9cd	9cd	8cd	—
10	10	10	9	9
833*	—	—	—	—
11ab	11ab	11ab	10ab	10cd
11cd	11cd	11cd	10cd	10ab
App. I (No. 8) l. 1–15	—	—	11–15	—
App. I (No. 8) l. 16 fn.	—	—	—	—
App. I (No. 8) l. 17	—	—	19ab	—
App. I (No. 8) l. 17 fn.	—	—	—	—
App. I (No. 8) l. 18–20	—	—	19cd–20	—

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
App. I (No. 8) l. 20 fn.	—	—	—	—
App. I (No. 8) l. 21-22	—	—	21	—
App. I (No. 8) l. 22 fn.	—	—	—	—
App. I (No. 8) l. 23	—	—	22^{ab}	—
App. I (No. 8) l. 23 fn.	—	—	—	—
App. I (No. 8) l. 24	—	—	23^{cd}	—
App. I (No. 8) l. 24 fn.	—	—	—	—
App. I (No. 8) l. 25-34	—	—	23-27	—
App. I (No. 8) l. 34 fn.	—	—	—	—
App. I (No. 8) l. 35-36	—	—	28	—
App. I (No. 8) l. 36 fn.	—	—	—	—
App. I (No. 8) l. 37-40	—	—	29-30	—
11-14	11-14	11-14	31-33	11-13
834*	—	—	—	$14-15^{b}$
—	—	—	—	15^{cd}
835*	—	—	34	—
15	21^{cd}	21^{cd}	—	22^{ab}
836* l. 1	22^{ab}	21^{ef}	—	—
" l. 2-3	22^{c-f}	22	—	$22^{c}-23^{b}$
" l. 4-5	23	23	—	—
" l. 6-7	[24^{a-d}]	24	—	—
" l. 8	24^{ef}	25^{ab}	—	—
16-20	15-19	15-19	35-37	16-20
835*	—	—	40^{ab}	—
21^{ab}	20^{ab}	20^{ab}	42^{cd}	21^{ab}
21^{cd}	20^{cd}	20^{cd}	41^{ab}	23^{cd}
839*	21^{ab}	21^{ab}	—	21^{ef}
22-25	$24^{e}-28$	$25^{c}-29$	—	24-27
$26-27^{b}$	$29-30^{b}$	$30-31^{b}$	$41^{c}-42^{b}$	$28-29^{b}$
842*	30^{cd}	31^{cd}	—	—
27^{c-f}	31	32	$42^{c}-43^{b}$	29^{c-f}
843*	—	—	—	—
{844*	—	—	$43^{c}-44^{b}$	30
28^{ab}	32^{ab}	33^{ab}	—	31
845*	—	—	—	—
28^{cd}	32^{cd}	33^{cd}	—	31^{cd}
846*	—	—	—	—
29^{ab}	33^{ab}]	34^{ab}	—	32^{ab}
29^{cd}	33^{cd}	34^{cd}	—	—
29^{ef}	[34^{ab}]	34^{ef}	44^{cd}	—
30	34^{c-f}	35	45	$32^{c}-33^{b}$
848*	[35^{ab}]	35^{ab}	—	—
31	35^{cd}	35^{cd}	45^{ab}	33^{cd}
850*	35^{ef}	36^{ef}	—	—
851*	—	—	—	—
32	36	37	—	34
33	37	38	$45^{c}-47^{b}$	35
34^{ab}	38^{ab}	39^{ab}	45^{cd}	43^{ab}

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
853^*	38^{cd}	39^{cd}	—	—
34^{cd}	39^{ab}	40^{ab}	45^{ab}	43^{cd}
35^{ab}	39^{cd}	40^{cd}	56^{ab}	44^{ab}
854^*	—	—	—	—
855^*	—	—	56^{cd}	44^{cd}
35^{cd}	40^{ab}	41^{ab}	57^{ab}	45^{ab}
856^*	—	—	—	—
35^{ef}	40^{cd}	41^{cd}	—	—
857^*	—	—	—	—
36	41	42	47^{c}–48^{b}	36
37–41	42–46	43–47	49^{a}–54^{b}	37–41
859^*	—	—	54^{c}–55	42–43^{b}
—	47–51 (The lines of 38.12–16 [var.])	48–52 (The lines of 38.12–16 [var.])	—	—
860^*	52–53^{b}	53–54^{b}	—	—
861^*	[53^{cd}]	54^{cd}	—	—
42	53^{c}–54^{b}	55	57^{c}–58^{b}	45^{c}–46
862^*	—	—	58^{c}–59^{b}	—
43–45	54^{c}–57	56–58	59^{c}–62	47–49
46	58	59	64^{c}–65^{b}	51^{c}–52^{b}
863^*	—	—	—	—
47–48^{b}	59–60^{b}	60–61^{b}	63–64^{b}	50–51^{b}
48^{c}–49^{b}	60^{c}–61^{b}	61^{c}–62^{b}	65^{c}–66^{b}	52^{c-f}
864^*	—	—	—	53
49^{cd}	61^{cd}	62^{cd}	67^{ab}	54^{cd}
865^*	—	—	—	—
866^*	—	—	67^{c}–68	55–56^{b}
49^{ef}	62^{ab}	63^{ab}	66^{cd}	54^{ab}
867^*	62^{c}–63	63^{c}–64	—	—
50–51	64–65	65–67^{b}	67–71^{b}	56^{c}–58
868^* l. 1–4	—	—	71^{c}–73^{b}	59–60
$868(A)^*$	—	—	—	—
868^* l. 5	—	—	73^{cd}	61^{ab}
52	66	67^{cdef}	74	61^{c-f}
53	67	68	—	62
54^{ab}	68^{ab}	69^{ab}	75^{ab}	63^{ab}
869^*	—	—	—	63^{cd}
870^*	—	—	—	—
54^{cd}	68^{cd}	69^{cd}	75^{cd}	64^{cd}
871^*	—	—	76^{ab}	64^{ab}
872^*	—	—	—	—
55	69	70	76^{c-f}	65
873^*	—	—	—	—
56	70	71	77	66^{c}
37 1–4^{b}	39 1–4^{b}	39 1–4^{b}	—	36 1–4^{b}
4^{cd}	4^{cd}	4^{cd}	—	4^{cd}
874^*	5^{ab}	4^{ef}	—	—
5–7	5^{c}–8^{b}	5–7^{b}	—	5–7
875^*	8^{cd}	7^{cd}	—	—
8	9	[illegible]	—	—
(= 5.38.22)				
9^{ab}	10^{ab}	9^{ab}	—	8^{ab}
876^*	—	—	—	—
9^{cd}	10^{cd}	9^{cd}	—	8^{cd}
877^*	—	—	—	—
10–20	11–21	10–20	[for 10, 13^{ab}; 14^{c}–16^{f}, l. 1–2; l. 5–10 of 901^*]	9–19
879^*	—	—	—	—

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed	Lahore Ed.
21-27	22-28	21-27	—	20-26
28	29	28	—	27
880* l. 1-2	—	—	—	—
,, l. 3-4	—	—	—	28
29-32	30-33	29-32	—	29-32
881*	—	—	—	—
$33-37^{b}$	$34-38^{b}$	$33-37^{b}$	—	$33-37^{b}$
882*	—	—	—	—
$37^{c}-47$	$38^{c}-48$	$37^{c}-47^{d}$	—	$37^{c}-47$
884*	—	47^{ef}	—	—
48-49	49-50	48-49	—	48-49
885*	—	—	—	—
50-53	51-54	50-53	(for 50 cf. l. 11-12 of 901*)	50-53
38 1-2	40 1-2	40 1-2	37 1-2	37 1-2
888*	—	—	—	—
3-6	3-6	3-6	3-6	3-6
890*	—	—	7^{ab}	—
$7-8^{b}$	$7-8^{b}$	$7-8^{b}$	$7^{c}-8$	$7-8^{b}$
$8^{c}-9$	$8^{c}-9$	$8^{c}-9$	$9^{c}-10$	$8^{c}-9$
10	10	10	9^{ab}	10
11	11	11	11	11
892*	—	—	—	—
12-13	12-13	12-13	—	12-13
893*	—	—	—	—
$14-18^{b}$	$14-18^{b}$	$14-18^{b}$	—	$14-18^{b}$
894*	—	—	—	18^{cd}
18^{cd}	18^{cd}	18^{cd}	—	19^{ab}
895*	—	—	—	—
$18^{e}-20^{b}$	19-20	$18^{e}-20^{b}$	—	19^{cd}, $21-22^{b}$
20^{c-f}	21	20^{c-f}	$22^{c}-23^{b}$	$22^{c}-23^{b}$
897*	—	—	23^{cd}	23^{cd}
898*	—	—	24	—
21	22	21	12 (cf. 37.7)	24
22 (= 37.8)	23	22	13 (cf. 37.9)	25
901* l. 1-2 (= 37.10)	—	—	14	—
,, l. 3-4	—	—	15	—
,, l. 5-10 (= 37.13^{cd} and $14^{c}-16$)	—	—	16-18	—
901* l. 11-12 (= 37.50)	—	—	19	—
901* l. 13-17	—	—	$20-22^{b}$	—
23	24	23	25	26
903*	—	—	—	—
904*	—	—	26	20
24	25	24	27	27
39 1-3	41 1-3	41 1-3	28-30	33 1-3
906*	—	—	—	—
4-5	4-5	4-5	31-32	4-5
908*	—	—	—	—
6^{ab}	6^{ab}	6^{ab}	33^{ab}	6^{ab}
909*	—	—	33^{cd}	6^{cd}
910*	—	—	—	—
$6^{c}-8^{b}$	$6^{c}-8^{b}$	$6^{c}-8^{b}$	$33^{c}-35^{b}$	$6^{c}-8^{b}$
911*	—	—	—	—
8^{cd}	8^{cd}	8^{cd}	35^{cd}	8^{cd}

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
App. 1 (No. 9) l. 7-27	—	—	$4-14^{b}$	—
36	44	43	—	60
41 1-2	43 1-3	43 1-3	38 —	39 —
946*	4	4	—	—
3	5	5	27	29
4-7	6-9 (r. cf. 40.31-34)	6-9 (r. cf. 40.31-34)	28-31 (cf. 45-46) for 30 and 31	34-37
949*	—	—	—	—
8-9	10-11 (r. cf. 40.35-36)	10-11 (r. cf. 40.35-36)	32-33	38-39
10^{ab}	12^{ab}	12^{ab}	34^{ab}	40^{ab}
950*	—	—	—	—
10^{e}	12^{e}	12^{e}	34^{e}	40^{e}
951*	—	—	—	—
10^{f}	12^{f}	12^{f}	34^{f}	40^{f}
952*	—	—	35-36	41-42
11^{ab}	13^{ab}	13^{ab}	—	—
11^{c-f}	$13^{c}-14^{b}$	13^{c-f}	—	50
—	$14^{c}-15^{b}$ r. (cf. 40.27)	14 r. (cf. 40.27)	—	—
953*	—	—	—	—
12	$15^{c}-16^{b}$	15^{a-d}	—	(cf. 929*)
13	16^{cd}	15^{ef}	—	51^{ab}
954*	—	—	—	51^{cd}
14	$17-18^{b}$	$16-17^{b}$	—	—
955*	—	—	—	—
956*	$18^{c}-19^{b}$	$17^{c}-18^{b}$	—	—
15^{ab}	19^{cd}	18^{cd}	—	52^{ab}
15^{cd}	20^{ab}	18^{ef}	44^{cd}	52^{cd}
—	—	—	45-46 r. (cf. 30-31)	—
16	$20^{c}-21^{b}$	19^{a-d}	47	53
957*	—	—	—	54-55
958*	—	—	—	—
959*	$21^{c}-24^{b}$	$19^{e}-22^{b}$	—	—
17-18	$24^{c}-25$	$22^{c}-23$	48-49	56-57
960* l. 1	—	—	—	58^{ab}
" l. 2-3	—	—	$50^{c}-51^{b}$	$58^{c}-59^{b}$
42 1-2	44 1-2	44 1-2	39 $14^{c}-18^{b}$	40 1-2
961*	—	$[3-4^{b}]$	—	—
962* l. 1	—	$[4^{cd}]$	—	—
" l. 2-3	—	$[7^{a-f}]$	—	—
3-4	3-4	5-6	$16^{c}-18^{b}$	3-4
963*	—	$[7^{ab}]$	—	—
$5-7^{a}$	$5-7^{a}$	$8-10^{a}$	$18^{c}-20^{c}$	$5-7^{a}$
964*	—	—	—	—
$7^{b}-8$	$7^{b}-8$	$10^{b}-11$	$20^{d}-22^{b}$	7-8
965*	9	12^{a-d}	—	—
9^{ab}	10^{ab}	12^{ef}	22^{cd}	9^{ab}
$9^{c}-11^{b}$	$10^{c}-12^{b}$	$13-14^{b}$	23-24	$9^{c}-11^{b}$
968*	—	—	—	—
$11^{c}-14$	$12^{c}-15$	$14^{c}-17$	$25-28^{b}$	$11^{c}-14$
969*	—	—	—	—
15-17	16-18	18-20	$28^{c}-30^{b}$	15-17
971*	—	—	—	—
18^{ab}	19^{ab}	21^{ab}	31^{cd}	18^{ab}
972*	—	—	—	—
$18^{c}-19$	$19^{c}-20$	$21^{c}-22$	$31^{e}-32$	$18^{c}-19$

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
912*	—	—	—	—
913*	9	9	—	—
9-12	10-13	10-13	36-39	9-12
13	14	14	—	13
915*	—	—	—	14
14	15	15	40	15
916*	—	—	—	—
15	16	16	41	16
917*	17-18	17-18	—	—
16	19	[illegible]	42	17
918*	—	—	—	—
919*	20	20	—	—
17	21	21	43	18
40 920*	42 —	42 —	38 —	39 1
1-10	1-10	1-10	1-10	2-11
921*	—	—	—	—
11-14	11-14	11-14	11-14	12-15
922*	—	—	—	—
15-16	15-16	15-16	$15-16^{b}$	16-17
17^{ab}	17^{ab}	17^{ab}	—	18^{ab}
$17^{c}-22$	$17^{c}-22$	$17^{c}-22$	$16^{c}-21$	$18^{c}-23$
923*	23	23	—	—
23-25	24-26	24-26	22-24	24-26
924*	—	—	25-26	27-28
26	27	27	36	30
27	28 (cf. 41.$14^{c}-15^{b}$)	28 (cf. 41.14)	—	31
929*	—	—	—	32 (cf. 41.12*)
930*	—	—	—	—
931*	—	—	37^{ab}	33^{ab}
932*	29	29	—	—
28^{ab}	30^{ab}	30^{ab}	—	—
28^{cd}	30^{cd}	30^{cd}	37^{cd}	33^{cd}
—	31-36 (cf. 41.4-9)	31-36 (cf. 41.4-9)	—	—
$29-31^{b}$	$37-39^{b}$	$37-39^{b}$	$38-40^{b}$	$43-45^{b}$
933*	—	—	40^{cd} (cf. 41.13)	—
$31^{c}-32$	$39^{c}-41^{b}$	39^{c-f}	$41-42^{b}$	$45^{c}-46^{b}$
934*	41^{cd}	(39^{ef})	—	46^{cd}
33	$41^{e}-42^{b}$	40^{a-d}	—	47
935*	—	—	—	—
936*	—	—		—
34^{ab}	42^{ab}	41^{ab}	42^{cd}	48^{ab}
937*	—	—	—	—
34^{cd}	42^{cd}	41^{cd}	43^{ab}	48^{cd}
940*	—	—	$43^{c}-44^{b}$	—
941*	—	—	—	—
35^{ab}	43^{ab}	42^{ab}	50^{ab}	49^{ab}
942*	—	—	—	—
943*	—	—	—	49^{cd}
944*	—	—	—	—
35^{cd}	43^{cd}	42^{cd}	51^{cd}	59^{cd}
945*	—	—	51^{ef}	59^{ef}
946*	—	—	—	—
(for l. 2 cf. 939*)				
947*	—	—	—	—
App. I (No. 9) l. 1-6	—	—	39 1-3	59^{ef} (n.

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
App. 1 (No. 9) l. 7–27	—	—	$4–14^{b}$	—
36	44	[illegible]	—	60
41 1–2	43 1–3	43 1–3	38 —	39 —
948^{*}	4	4	—	—
3	5	5	27	29
4–7	6–9 (r. cf. 40.31–34)	6–9 (r. cf. 40.31–34)	28–31 (cf. 45-46) for 30 and 31	34–37
949^{*}	—	—	—	—
8–9	10–11 (r. cf. 40.35–36)	10–11 (r. cf. 40.35–36)	32–33	38–39
10^{ab}	12^{ab}	12^{ab}	34^{ab}	40^{ab}
950^{*}	—	—	—	—
10^{e}	12^{e}	12^{e}	34^{e}	40^{e}
951^{*}	—	—	—	—
10^{f}	12^{f}	12^{f}	34^{f}	40^{f}
952^{*}	—	—	35–36	41–42
11^{ab}	13^{ab}	13^{ab}	—	—
11^{c-f}	$13^{c}–14^{b}$	13^{c-f}	—	50
—	$14^{c}–15^{b}$ r. (cf. 40.27)	14 r. (cf. 40-27)	—	—
953^{*}	—	—	—	—
12	$15^{c}–16^{b}$	15^{a-d}	—	(cf. 929^{*})
13	16^{cd}	15^{ef}	—	51^{ab}
954^{*}	—	—	—	51^{cd}
14	$17–18^{b}$	$16–17^{b}$	—	—
955^{*}	—	—	—	—
956^{*}	$18^{c}–19^{b}$	$17^{c}–18^{b}$	—	—
15^{ab}	19^{cd}	18^{cd}	—	52^{ab}
15^{cd}	20^{ab}	18^{ef}	44^{cd}	52^{cd}
—	—	—	45–46 r. (cf. 30–31)	—
16	$20^{c}–21^{b}$	19^{a-d}	47	53
957^{*}	—	—	—	54–55
958^{*}	—	—	—	—
959^{*}	$21^{c}–24^{b}$	$19^{e}–22^{b}$	—	—
17–18	$24^{c}–25$	$22^{c}–23$	48–49	56–57
960^{*} l. 1	—	—	—	58^{ab}
" l. 2–3	—	—	$50^{c}–51^{b}$	$58^{c}–59^{b}$
[illegible] 1–2	44 1–2	44 1–2	39 $14^{c}–18^{b}$	40 1–2
961^{*}	—	$[3–4^{b}]$	—	—
962^{*} l. 1	—	$[4^{cd}]$	—	—
" l. 2–3	—	$[7^{c-f}]$	—	—
3–4	3–4	5–6	$16^{c}–18^{b}$	3–4
963^{*}	—	$[7^{ab}]$	—	—
$5–7^{a}$	$5–7^{a}$	$8–10^{a}$	$18^{c}–20^{c}$	$5–7^{a}$
964^{*}	—	—	—	—
$7^{b}–8$	$7^{b}–8$	$10^{b}–11$	$20^{d}–22^{b}$	7–8
965^{*}	9	12^{a-d}	—	—
9^{ab}	10^{ab}	12^{ef}	22^{cd}	9^{ab}
$9^{c}–11^{b}$	$10^{c}–12^{b}$	$13–14^{b}$	23–24	$9^{c}–11^{b}$
968^{*}	—	—	—	—
$11^{c}–14$	$12^{c}–15$	$14^{c}–17$	$25–28^{b}$	$11^{c}–14$
969^{*}	—	—	—	—
15–17	16–18	18–20	$28^{c}–30^{b}$	15–17
971^{*}	—	—	—	—
18^{ab}	19^{ab}	21^{ab}	31^{ab}	18^{ab}
972^{*}	—	—	—	—
$18^{c}–19$	$19^{c}–20$	$21^{c}–22$	$31^{c}–32$	$18^{c}–19$

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
29	29	29	15	$29^{c}-30^{b}$
30–31	30–31	30–31	—	$30^{c}-32^{b}$
32–36	32–36	$32-36^{d}$	16–20	$32^{c}-37^{b}$
37	37^{ab}	36^{ef}	—	37^{cd}
38–39	37–38	37–38	21–22	38–39
46 $1-3^{b}$	45 $1-3^{b}$	48 $1-3^{b}$	43 $1-3^{b}$	44 $1-3^{b}$
1003*	3^{cd}	3^{cd}	—	—
$3^{c}-6^{b}$	$4-6^{b}$	$4-6^{b}$	$3^{c}-6^{b}$	$3^{c}-6^{b}$
1005*	—	—	6^{cd}	6^{cd} fn.
6^{cd}	6^{cd}	6^{cd}	7^{ab}	6^{cd}
1006*	—	—	—	—
7	7	7	7^{c-f}	7
1007*	8^{ab}	8^{ab}	—	—
8^{abc}	8^{cde}	8^{cde}	$8-9^{a}$	$8-9^{a}$
1008*	—	—	—	—
8^{d}	8^{f}	8^{f}	9^{b}	9^{b}
1010*	—	—	9^{cd}	9^{cd}
9–10	9–10	9–10	10–11	10–11
1011*	11–12	11–12	—	—
11–13	13–15	13–15	12–14	12–14
14–15	16–17	16–17	—	15–16
16	18	18	15	17
17–18	19–20	19–20	44 1–2	18–19
1012*	—	—	—	—
19–21	21–23	21–23	—	20–22
22–25	24–27	24–27	3–6	23–26
26–28	28–30	28–30	—	27–29
29–30	31–32	31–32	7–8	30–31
1013*	—	—	—	—
31^{ab}	33^{ab}	33^{ab}	9^{ab}	32^{ab}
1014*	—	—	—	—
31^{cd}	33^{cd}	33^{cd}	9^{cd}	32^{cd}
32^{abc}	34^{abc}	34^{abc}	—	33^{abc}
1015*	—	—	—	$33^{d}-34^{c}$
32^{d}	34^{d}	34^{d}	—	34^{d}
1016*	—	—	—	35^{ab}
33	35	35	[illegible]	35^{c-f}
1017*	—	—	—	—
34	36	36	—	36
1018* l. 1	—	—	—	—
= l. 2–6	—	—	—	37–38
35	37	37	—	39
36	38	38	11	40
37–39	39–41	39–41	—	41–43
40	42	42	17	44
1020*	—	—	—	—
41–43	43–45	43–45	—	45–47
1021*	—	—	—	48
44	46	46	12	49
45	47	47	18	50
46	48	48	—	51
47–48	49–50	49–50	13–14	52–53
1023*	—	—	—	—
49	51	51	15	54
1025*	—	—	16	—
50	52	52	19	55
51–57	53–59	53–59	—	56–62
58–59	60–61	60–61	20–21	63–64
47 $1-4^{b}$	49 $1-4^{b}$	49 $1-4^{b}$	45 $1-4^{b}$	45 $1-4^{b}$
1027*	—	—	—	4^{cd}

Crit. Ed	Bom Ed	Kumbh Ed	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
—	—	—	33	20
974*				
43 1–10	45 1–10	45 1–10	40 1–10	41 1–10
{977*	—	—	—	—
11–13b	11–13b	11–13b	11–13b	11–13b
13cd	13cd	13cd	—	13cd
978*	—	—	—	—
14 15	14–15	14–15	13c–14	14–15
979*	16	16	—	—
16	17	17	15	16
44 1–3	46 1–3	46 1–3	41 1–3	42 1–3
980*	—	—	—	4ab
				4cd
4	4	4	4	5
5	5	5	5	6a–7b
6a–d	6	7a–d	6	6ab
981* l 1	7ab	[6ab]	7ab	—
l 2	7cd	[6cd]	7cd	7c–8b
6ef–7b	8	7c–8b	8	8c–9
982*	—	—	—	9cd fn.
983*	—	—	9ab	10ab
7cd	9ab	8cd	9cd	—
985*	—	—	—	10a–11b
8	9c–10b	9	10	—
—	10c–11b	—	—	
	(1 cd 4)			
9ab	11cd	10ab	11ab	11cd
986*	—	—	—	—
9c–10c	12–13b	10c–11c	11c–12c	12–13a
987*	—	—	—	—
10d–12	13c–15b	11d–13	12d–14	13b–14
989*	—	—	15	15
13–20	15c–22f	14–21	16–23	16–23
21	23	22	—	24
22–26	24–28	23–27	24–28	25–29
992*	—	—	—	—
27–30	29–32	28–31	29–32	30–33
993*	—	—	—	—
31–35	33–37d	32–36d	33–37	34–38
991*	—	—	—	—
995*	37ef	[36ef]	—	—
36	38	37	38	39
996*	—	—	—	—
37–39	39–41	38–40	39–41	40–42
45 1–2	47 1–2	47 1–2	42 1–2	43 1–2
3	3	3	—	3
4–6	4–6	4–6	3–5	4–6
7–10	7–10	7–10	—	7–10
11	11	11	6	11
12–13	12–13	12–13	—	12–13
14–15a	14–15a	14–15a	7–8a	14–15a
998* l 2–3	—	—	8bc	—
15bcd	15bcd	15bcd	8d–9b	15bcd
16–21b	16–21b	16–21b	—	16–21b
21c–24	21c–24	21c–24	9c–12	21c–24
25	25	25	—	25
26	26	26	13	26
27ab	27ab	27ab	—	27ab
999*	—	—	—	27cd
27c–28b	27c–28b	27c–28b	14	28
1000*	—	—	—	—
28cd	28cd	28cd	—	29ab

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
29	29	29	15	29^{c}–30^{b}
30–31	30–31	30–31	—	30^{c}–32^{b}
32–36	32–36	32–36^{d}	16–20	32^{c}–37^{b}
37	37^{ab}	36^{ef}	—	37^{cd}
38–39	37–38	37–38	21–22	38–39
46 1–3^{b}	49 1–3^{b}	48 1–3^{b}	43 1–3^{b}	44 1–3^{b}
1003*	3^{cd}	3^{cd}	—	—
3^{c}–6^{b}	4–6^{b}	4–6^{b}	3^{c}–5^{f}	3^{c}–6^{b}
1005*	—	—	6^{cd}	6^{cd} fn.
6^{cd}	6^{cd}	6^{cd}	7^{ab}	6^{cd}
1006*	—	—	—	—
7	7	7	7^{c-f}	7
1007*	8^{ab}	8^{ab}	—	—
8^{abc}	8^{cde}	8^{cde}	8–9^{a}	8–9^{a}
1008*	—	—	—	—
8^{d}	8^{f}	8^{f}	9^{b}	9^{b}
1010*	—	—	9^{cd}	9^{cd}
9–10	9–10	9–10	10–11	10–11
1011*	11–12	11–12	—	—
11–13	13–15	13–15	12–14	12–14
14–15	16–17	16–17	—	15–16
16	18	18	15	17
17–18	19–20	19–20	44 1–2	18–19
1012*	—	—	—	—
19–21	21–23	21–23	—	20–22
22–25	24–27	24–27	3–6	23–26
26–28	28–30	28–30	—	27–29
29–30	31–32	31–32	7–8	30–31
1013*	—	—	—	—
31^{ab}	33^{ab}	33^{ab}	9^{ab}	32^{ab}
1014*	—	—	—	—
31^{cd}	33^{cd}	33^{cd}	9^{cd}	32^{cd}
32^{abc}	34^{abc}	34^{abc}	—	33^{abc}
1015*	—	—	—	33^{d}–34^{e}
32^{d}	34^{d}	34^{d}	—	34^{f}
1016*	—	—	—	35^{ab}
33	35	35	10	35^{c-f}
1017*	—	—	—	—
34	36	36	—	36
1018* l. 1	—	—	—	—
" l. 2–6	—	—	—	37–38
35	37	37	—	39
36	38	38	11	40
37–39	39–41	39–41	—	41–43
40	42	42	17	44
1020*	—	—	—	—
41–43	43–45	43–45	—	45–47
1021*	—	—	—	48
44	46	46	12	49
45	47	47	18	50
46	48	48	—	51
47–48	49–50	49–50	13–14	52–53
1023*	—	—	—	—
49	51	51	15	54
1025*	—	—	16	—
50	52	52	19	55
51–57	53–59	53–59	—	56–62
58–59	60–61	60–61	20–21	63–64
47 1–4^{b}	[illegible] 1–4^{b}	49 1–4^{b}	45 1–4^{b}	45 1–4^{b}
1027*	—	—	—	4^{cd}

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
4^{c}-6	4^{c}-6	4^{c}-6	4^{c}-6	5-6
7	7	7	—	7
8-18	8-18	8-18	7-17	8-18
1029*	19^{ab}	19^{ab}	—	—
19-20	19^{c}-20	19^{c}-20	18-19	19-20^{d}
1030*	—	—	—	20^{ef}
48 1	50 1	50 1	46 1	46 1
1031*	2-3	23	—	—
2-3	4-5	4-5	2-3	2-3
1032*	6	6	—	—
4-9	7-12^{b}	7-12^{b}	4-9^{b}	4-9^{b}
1033*	—	—	—	9^{cd}
1034*	—	—	9^{cd}	—
10^{ab}	12^{cd}	12^{cd}	10^{ab}	10^{ab}
1035*	—	—	10^{c}-11^{b}	—
10^{c}-14	13-17^{b}	13-17^{b}	11^{c}-15	10^{c}-14^{b}
1036*	—	—	—	—
15	17^{c}-18^{b}	17^{c}-18^{b}	16	14^{c}-15^{b}
1037*	—	—	—	—
1038*	—	—	17	—
1039*	18^{cd}	18^{cd}	—	—
16	19	19	18	15^{c}-16^{b}
1040*	—	—	—	16^{cd}
49 1-10	51 1-10	51 1-10	47 1-10	47 1-10
1041*	11	11	—	—
11-14^{d}	12-15	12-15	11-14	11-14
1042*	—	—	15	—
14^{ef}	16^{ab}	16^{ab}	—	—
1043*	16^{cd}	16^{cd}	—	—
15-18	17-20	17-20	16-19	15-18
1044*	—	—	20^{ab}	—
19^{ab}	21^{ab}	21^{ab}	21^{ab}	19^{ab}
19^{cd}	21^{cd}	21^{cd}	20^{cd}	19^{cd}
—	—	—	21^{cd} (r. cf. 19^{cd})	—
20-22	22-24	22-24	22-24	20-22
23-25^{b}	25-27^{b}	25-27^{b}	27-29^{b}	25-27^{b}
{1045*	—	—	—	—
1046*	—	—	29^{cd}	—
25^{cd}	—	27^{cd}	—	27^{cd}
26^{ab}	27^{cd}	[28^{ab}]	—	28^{ab}
26^{c}-31	27^{e}-32	28^{c}-33	30-35^{b}	28^{c}-33
32-33	33-34	34-35	25-26	23-24
34	35	36	35^{c}-36^{b}	34
35	36	37	—	35
1048*	37-44	38-45	—	—
1049*	—	—	—	—
36	45	46	—	37
50 1	[redacted] 1	52 1	36^{c-f}	36
2-4	2-4	2-4	48 1-3	48 1-3
1051*	5	5	—	—
5	6	6	4	4
1052*	7-13	7-13	—	—
6^{ab}	14^{ab}	14^{ab}	5^{ab}	5^{ab}
1053*	—	—	—	—
6^{c}-9	14^{c}-17	14^{c}-17	5^{c}-8	5^{c}-8
1055*	[18^{a-d}]	[18-19]	—	—
10-12^{b}	18^{e}-20^{b}	20-22^{b}	9-11^{b}	9-11^{b}
12^{cd}	[20^{cd}]	22^{cd}	11^{cd}	11^{cd}
13-14	20^{e}-21	23-24	12-13	12-13

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
1056*	—	[25-28]	—	—
15-17	22-24	29-31	24-26	14-16
1058*	25	32	—	—
1059* l. 1-2	—	—	—	—
" l. 3-24	—	33-35	—	—
51 1-4	53 1-4	53 1-4	49 1-4	49 1-4
5	5	5	—	5
6-7	6-7	6-7^{b}	5-6	6-7
1060*	—	—	7^{ab}	—
8-9	8-9^{b}	7^{c}-8	—	8-9^{b}
1061*	—	—	—	9^{cd}
1062* l. 1	[9^{cd}]	9^{ab}	—	—
" l. 2	10^{ab}	9^{cd}	—	—
10	9^{ef}; 10^{cd}	10	—	10
11^{ab}	11^{ab}	11^{ab}	7^{cd}	11^{ab}
1063*	—	—	—	11^{cd}
11^{cd}	11^{cd}	11^{cd}	8^{ab}	12^{ab}
1064*	12	12	—	—
12-13^{b}	13-14^{b}	13-14^{b}	—	12^{c}-13
1065*	—	—	—	14^{ab}
13^{cd}	14^{cd}	14^{cd}	9^{ab}	14^{cd}
13^{ef}	15^{ab}	14^{ef}	8^{cd}	14^{ef}
14	15^{c}-16^{b}	15	9^{c}-10^{b}	15
1066*	—	—	10^{c}-12^{b}	—
1067*	—	—	—	15^{ef} in.
15-16	16^{c}-18^{b}	16-17	12^{c}-14^{b}	16-17
1068*	—	—	—	18^{ab}
1069*	—	—	14^{c}-15^{b}	21
1070*	18^{cd}	18^{ab}	—	—
17	19	18^{c}-19^{b}	—	18^{c}-19
18	20	19^{c}-20^{b}	15^{c}-16^{b}	20
1072*	21^{ab}	20^{cd}	—	—
1073*	—	20^{ef}	—	—
19	21^{c}-22^{b}	21	—	22
1074*	[22^{c-f}]	22	—	—
20-24	22^{c}-27^{b}	23-27	16^{c}-21^{b}	23-27
25-26	[27^{c-f}]	28-29	21^{c}-23^{b}	28-29
27^{ab}	[27^{gh}]	30^{ab}	—	30^{ab}
1075*	—	—	—	30^{cd}
27^{cd}	[27^{ab}]	30^{cd}	—	30^{ef}
1076*	—	—	—	—
28	27^{c}-28^{b}	31	23^{c}-24^{b}	31
1077*	28^{c-f}	32	—	—
App. I (No. 10) l. 1-17	—	33-39	—	—
—	—	40^{ab}	—	—
App. I (No. 10) l. 18-33	—	40^{c}-47^{f}	—	—
29-33	29-33	47^{c}-51	24^{c}-29^{b}	32-36
34^{ab}	34^{ab}	52^{ab}	—	37^{ab}
1078*	34^{c}-35	52^{c}-53^{d}	—	37^{c}-38^{ab}
34^{cd}	36^{ab}	[illegible]^{ef}	—	38^{cd}
35-38	36^{c}-39	54-57	29^{c}-33^{b}	39-42
1079*	—	—	33^{c-f}	—
39	40	55	—	43
52 1-6	54 1-6	[illegible] 1-6	50 1-6	50 1-6
1080* l. 1-3	7-8^{b} (cf. 5.6.16-17^{b})	7-8^{b} (cf. 5.6.16-17^{b})	—	—
" l. 4	8^{cd}	8^{cd}	—	—

Crit Ed	Bom Ed	Kumbh Ed	Gorresio Ed	Lahore Ed
1080* l 5	9^{ab} (cf 5 6 17^{cd})	9^{ab} (cf 5 6 17^{cd})	—	—
7	9^{cd}	9^{cd}	7^{ab}	7^{ab}
1081*	—	—	7^{cd}	—
App 1 (No 11)	10–20	10–20	—	—
8	21	21	8^{c}–9^{b}	8
1082* l 1–2	—	—	—	9
1082(A)*	—	—	—	9^{ab} fn
1082* l 3–9	—	—	—	10–12
1082(B)*	—	—	—	—
1082* l 10–16	—	—	—	13–15
9	22^{ab}	22^{ab}	9^{ab}	7^{cd}
1083*	[22^{cd}]	22^{cd}	—	—
[illegible]	22^{e}–23^{b}	23	9^{c}–10^{b}	17
11	23^{c}–24^{b}	24	10^{c}–11^{b}	16
1084*	24^{c} 27^{b}	25–26	—	—
12–13^{b}	27^{c}–28	27–28^{b}	11^{c}–12	18–19^{b}
13^{cd}	29^{ab}	—	—	—
{1085*	—	—	—	—
1086*	29^{cd}	28^{cd}	13^{ab}	19^{cd}
App 1 (No 12) l 1–4	—	[33–34]	13^{c}–15^{b}	20–22
App 1 (No 12) l 5–6	—	[35]	—	22
App 1 (No 12) l 7	—	[36^{ab}]	15^{cd}	23^{ab}
App 1 (No 12) l 8–10	—	—	16–17^{b}	23^{c}–24
App 1 (No 12) l 10 fn	—	—	17^{c}–18^{b}	—
App 1 (No 12) l 11 14	—	—	18^{c}–19	25–26^{f}
App 1 (No 12) l 14 fn	—	—	—	—
App 1 (No 12) l 15–18	—	[36^{c}–38^{b}]	3^{c}–5^{b}	26^{g}–28^{b} (cf after l 5 of App 1 No 14)
App 1 (No 12) l 19–21	—	[38^{c}–39]	5^{c}–6	28^{c}–29
—	—	[40–41 cf 5 52 14–15]	—	—
—	45 (cf l 5–8 of 1088*)	[42 cf l 5–8 of 1088*]	—	—
App 1 (No 12) l 22–25	—	—	7–8	30–31
App 1 (No 12) l 25 fn	—	—	—	—
App 1 (No 13) l 1–2	—	29	—	—
App 1 (No 13) l 3–12	30–32	30–32	—	—
App 1 (No 13) l 13–44	33–40	43–50	—	—
14	41	51	20	32
15	42	52	—	35
1085* l 1–4	43	53	—	—
l 5 8	[44^{a-d}]	54	—	—
16	44^{e-h}	[illegible]	21	33
1089* l 1–4	45	56	—	—

Crt. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
108* L 3-8	46	60	—	—
" L 9-10	47	57	—	—
" L 11-12	[50^{c-d}]	59	—	—
11	49	55 1	—	34
App I (No. 14) before L 1 fn	—	—	—	51 1^{ab}
App I (No 14) L 1-5	—	—	52 1-3^b	1^c-3^b
—	—	—	—	3^c-5^b (T.)
App I (No 14) L 6-17	—	—	9-14	5^c-10
App I (No 14) L 18-19	—	—	15	—
App I (No. 14) L 20-23	—	—	16-17	11-12
App I (No. 14) L 24-39	—	—	—	13-16^b
App I (No 14) L 40-43	—	—	18	16^c-17^b
App I (No. 14) L 44-45	—	—	—	17^{cd}
App I (No. 14) L 46-47	—	—	19	18
33 1	55 1		51 1	52 1
2-3	2-3	2	—	2-3
109*	4-7	3-4	—	—
4	8	5-8	4	4
5-6	9-10	9	2-3	5-6
7-21	11-25	10-11	5-19	7-21^d
22^{ab}	26^{ab}	12-26	—	—
22^{cd}	26^{cd}	27^{ab}	20^{cd}	21^{ef}
[110*] L 1	—	27^{cd}	20^{ab}	22^{ab}
" L 2	—	—	—	22^{cd}
23^{ab}	27	—	—	—
23-25	28-30	28	21-23	23-[illegible]
110*	31	29-31	—	—
25	32	32	24	26
111*	33	33	—	27
27-28	34-35	—	25-26	[illegible]
34 1	56 1	34-35	53 1-2^b	53 1
[illegible]	—	56 1	—	[illegible]
[illegible]	—	—	—	[illegible]
2	2	—	2^c-3^b	[illegible]
110*	—	2	—	[illegible]
110*	3-10	—	3^c-11^b	[illegible]
3 (= 37.27) 110* L 1-2	11	[3-10]	11^c-12^b	[illegible]
(= 37.28) 110* L 3-4	—	11	12^c-13^b	[illegible]
4-6	—	—	—	—
(= 37.29-31) 110* L 1-2	12-14	—	13^c-14^b	[illegible]
(= 37.32) 110* L 3	15	12-14	14^c-17^b	[illegible]
(= 37.33^{ab}) 7	16	[15]	17^c-18^b	[illegible]
110*	17^{ab}	[16^{ab}]	18^{cd}	
110*	17^{cd}	[illegible]	[illegible]	

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
8^{cd}	13^{ab}	12^{ef}	11^{cd}	12^{cd}
9	13^{c}–14^{b}	13	12	13^{a-d}
10	14^{c}–15^{b}	14	17	18
1130*	—	—	—	19–20
1131* l. 1	15^{cd}	15^{ab}	—	—
—	16^{ab} (r. cf. 8^{ab})	15[illegible] (r. cf. 8^{ab})	—	—
1131* l. 2–11	16^{c}–20	16–20	—	—
11–16	21–26	21–26	5–10	6–11
1132*	—	—	11^{ab}	12^{ab}
1133*	27	27	—	—
17–18	28–29	28–29	18–19	21–22
1135*	—	—	—	—
1136*	30	30	—	—
19	31	31^{a-d}	20	23
20^{ab}	32^{ab}	31^{ef}	31^{cd}	34^{cd}
20^{cd}	32^{cd}	32^{ab}	29^{cd}	33^{ab}
21	33	32^{c}–33^{b}	21	24
22^{ab}	34^{ab}	[33^{cd}]	22^{ab}	25^{ab}
22^{cd}	34^{cd}	—	22^{cd}	25^{cd}
23–24	35–36	34–35	23–24	26–27
25	37	36^{a-d}	30^{c}–31^{b}	33^{c}–34^{b}
26–27	38–40^{b}	36^{e}–38	—	56 5^{c}–7
1138*	—	—	—	—
1139*	—	—	—	1
28–31^{a}	40^{c}–43^{a}	39–42^{a}	25–28^{a}	55 28–31^{a}
1140*	—	—	—	—
31^{bcd}	43^{d}–44^{b}	42^{bcd}	28^{bcd}	31^{bcd}
1141*	—	—	29^{ab}, 30^{cd}	32
32–33	44^{c}–46^{b}	43–44	—	56 9–10
1143*	46^{c}–47^{b}	[45]	—	11
1144*	47^{cd}	46^{ab}	—	—
34	48	46^{c}–47^{b}	—	12
35	49	47^{c}–48^{b}	32	55 35
1145*	50^{ab}	[48^{cd}]	33^{ab}	36^{ab}
36	50^{c}–51	48^{c}–49	33^{c}–34	36^{c}–37
1146*	—	—	35	38
1147*	—	—	—	39^{a-d}
37^{ab}	52^{ab}	50^{ab}	36^{ab}	40^{ab}
1148*	—	—	—	39^{ef}
37^{cd}	52^{cd}	50^{cd}	36^{cd}	40
38	53	51	—	41
56 1	58 1	58 1	—	56 1
1149* l. 1–2	—	—	—	2
" l. 3	—	—	56 1^{ab}	3^{ab}
1150*	—	—	—	3^{c}–5^{b}
1151*	2^{ab}	—	—	—
2^{ab}	2^{cd}	2^{ab}	—	13^{ab}
1152*	—	—	—	—
2^{c}–4^{b}	3–4	2^{c}–4^{b}	1^{c}–3^{b}	13^{c}–15^{b}
1153*	5^{ab}	[4^{cd}]	—	15^{cd}
4^{cd}	5^{cd}	4^{ef}	3^{cd}	16^{ab}
1154*	—	—	4	16^{ab} fn
5–6	6–7	5–6	5–6	16^{c}–17
1155*	—	—	—	18
7	8	7	7	19^{a-d}
1156*	—	—	—	19^{ef}
1157*	—	—	8	—
8–19^{b}	9–19	8–18^{b}	40–50	32–42^{b}
1160*	20	18^{c-f}	—	—

Crit Ed	Bom Ed	Kumbh Ed	Gorresio Ed	Lahore Ed
1111* l 1-2 (= 37 41)	17	[17]	—	18
1111* l 3-5 (= 37 42-43^{b})	18 19^{b}	[18-19^{b}]	26^{c}-27	19-20^{b}
1111(A)*	—	—	—	—
1111* l 6 8 (= 37 43^{c}-44)	19^{c}-20	[19^{c}-20]	28-29^{b}	20^{c}-21
7^{cd}	[illegible]^{cd}	21^{cd}	—	—
8	22	22	29^{c-f}	[illegible]
1112*	—	—	—	23
1113*	—	—	—	—
1114* l 1	23^{cd}	[23^{cd}]	—	54 1^{ab} fn
,, l 2	24^{ab}	[24^{ab}]	54 1^{ab}	1^{cd}
—	23^{ab}	[23^{ab}]	—	2^{ab}
1114* l 3	24^{cd}	[24^{cd}]	1^{cd}	2^{cd}
l 4	25^{ab}	[24^{ef}]	—	2^{ef}
1115*	—	—	—	—
9-10^{b}	25^{c}-26	25-26^{b}	2-3^{b}	3-4^{b}
1116* l 1	27^{ab}	26^{cd}	—	—
1116(A)*	—	—	—	—
1116* l 2-5	27^{c}-29^{b}	27-28	—	—
1116(B)*	—	—	—	—
1116* l 6	29^{cd}	29^{ab}	—	—
1116(C)*	—	—	—	—
1116* l 7	30^{ab}	29^{cd}	—	—
1116(D)*	—	—	—	—
1116* l 8-13	30^{c}-33^{b}	30-32	—	—
1116(E)*	—	—	—	—
1116* l 14	33^{cd}	33^{ab}	—	—
1116(F)*	—	—	—	—
10^{c}-12	34-36^{b}	33^{c}-35^{b}	3^{c}-5	4^{c}-6
13	36^{c}-37^{b}	35^{c-f}	—	7
14-19	37-43	36-41	6-12^{b}	8-14^{b}
1117*	—	—	12^{cd}	14^{cd}
20-22	44-46	42-44	13-15	15-17
23	47	45	17	19
1118*	—	—	18	20
24	48	46	16	18
25	49	47	19	21
26	50	48	—	22
1119*	51	49	—	—
55 1120*	57 —	57 —	55 —	55 1^{ab} fn
1121*	1^{ab}	[1^{ab}]	—	1^{ab}
1122*	—	—	—	—
1-3^{b}	2 4^{b}	1^{c}-3^{b}	1-3^{b}	1^{c}-3^{b}
3^{cd}	1^{cd}	3^{d}	3^{cd}	3^{cd}
1123*	4^{cd}	4^{ab}	—	—
3^{ef}	6^{ab}	4^{cd}	4^{ab}	5^{ab}
4	5	5	—	4
5^{ab}	—	6^{ab}	13^{ab}	13^{cd}
1124*	—	—	13^{d}	14^{ab}
—	—	[6^{cd}]	—	—
5^{cd}	6^{cd}	6^{ef}	14^{ab}	14^{cd}
1125*	—	—	14^{cd}	15^{ab}
1126*	—	—	—	15^{cd}
6-7	7 8	7-8	15-16	16-17
1127*	9-10	9-10	—	—
8^{ab}	11^{ab}	11^{ab}	4^{cd}	5^{cd}
1128*	—	—	—	—
1129*	11^{c}-12	11^{c}-12^{d}	—	—

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
8^{cd}	13^{ab}	12^{ef}	11^{cd}	12^{cd}
9	13^{c}–14^{b}	13	12	13^{a-d}
10	14^{c}–15^{b}	14	17	18
1130*	—	—	—	19–20
1131* l. 1	15^{cd}	15^{ab}	—	—
—	16^{ab}	15^{cd}	—	—
	(r. cf. 8^{ab})	(r. cf. 8^{ab})		
1131* l. 2–11	16^{c}–20	16–20	—	—
11–16	21–26	21–26	5–10	6–11
1132*	—	—	11^{ab}	12^{ab}
1133*	27	27	—	—
17–18	28–29	28–29	18–19	21–22
1135*	—	—	—	—
1136*	30	30	—	—
19	31	31^{a-d}	20	23
20^{ab}	32^{ab}	31^{ef}	31^{cd}	34^{cd}
20^{cd}	32^{cd}	32^{ab}	29^{cd}	33^{ab}
21	33	32^{c}–33^{b}	21	24
22^{ab}	34^{ab}	[33^{cd}]	22^{ab}	25^{ab}
22^{cd}	34^{cd}	—	22^{cd}	25^{cd}
23–24	35–36	34–35	23–24	26–27
25	37	36^{a-d}	30^{c}–31^{b}	33^{c}–34^{b}
26–27	38–40^{b}	36^{e}–38	—	56 5^{c}–7
1138*	—	—	—	—
1139*	—	—	—	1
28–31^{a}	40^{c}–43^{a}	39–42^{a}	25–28^{a}	55 28–31^{a}
1140*	—	—	—	—
31^{bcd}	43^{d}–44^{b}	42^{bcd}	28^{bcd}	31^{bcd}
1141*	—	—	29^{ab}, 30^{cd}	32
32–33	44^{c}–46^{b}	43–44	—	56 9–10
1143*	46^{c}–47^{b}	[45]	—	11
1144*	47^{cd}	46^{ab}	—	—
34	48	46^{c}–47^{b}	—	12
35	49	47^{c}–48^{b}	32	55 35
1145*	50^{ab}	[48^{cd}]	33^{ab}	36^{ab}
36	50^{c}–51	48^{e}–49	33^{c}–34	36^{c}–37
1146*	—	—	35	38
1147*	—	—	—	39^{a-d}
37^{ab}	52^{ab}	50^{ab}	36^{ab}	40^{ab}
1148*	—	—	—	39^{ef}
37^{cd}	52^{cd}	50^{cd}	36^{cd}	40
38	53	51	—	41
[illegible] 1	58 1	58 1	—	56 1
1149* l. 1–2	—	—	—	2
" l. 3	—	—	56 1^{ab}	3^{ab}
1150*	—	—	—	3^{c}–5^{b}
1151*	2^{ab}	—	—	—
2^{ab}	2^{cd}	2^{ab}	—	13^{ab}
1152*	—	—	—	—
2^{c}–4^{b}	3–4	2^{c}–4^{b}	1^{c}–3^{b}	13^{c}–15^{b}
1153*	5^{ab}	[4^{cd}]	—	15^{cd}
4^{cd}	5^{cd}	4^{ef}	3^{cd}	16^{ab}
1154*	—	—	4	16^{ab} fn.
5–6	6–7	5–6	5–6	16^{c}–17
1155*	—	—	—	18
7	8	7	7	19^{a-d}
1156*	—	—	—	19^{ef}
1157*	—	—	8	—
8–19^{b}	9–19	8–18^{b}	40–50	32–42^{b}
1160*	20	18^{c-f}	—	—

Crit Ed	Bom. Ed	Kumbh Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
75–76	92c–94b	86–87	95c–97b	74–75
1202*	—	—	—	—
77–79b	94c–96	88–90b	97c–99	76–78b
1205*	—	—	100ab	—
79c–84	97–102	90c–95	100c–106b	78c–83
1207*	103	96	—	—
85–87b	104–106b	97–99b	106c–108	84–86b
1209*	—	—	—	—
87c–98	106c–117	99c–110	109–120b	86c–97
99–100	118–119b	111	—	—
101	119cf	112ab	123ab	100cd
1212*	120ab	112cd	—	—
102	120c–121b	113a–d	123c–124b	101
1213*	—	—	124cd	102ab
103–104b	121c–123b	113e–115b	120c–122	98–100b
104c–f	123c–124d	115c–116b	125	102c–103b
1217*	—	—	126ab	103cd
1218*	—	—	—	104
105ab	124e–125a	116c–117a	126c–127a	105abc
1219*	—	—	—	—
105cd	125b	117b	127b	105cd
106	125c–126	117c–118d	—	—
107	127–128b	118e–119	128c–129b	—
1221*	—	—	—	106
108ab	128cd	120ab	127cd	107ab
1223*	—	—	128ab	—
108c–109	129–130b	120c–121	129c–130	107–108d
1224*	—	—	131ab	—
1225*	—	—	—	—
1226*	130cd	122ab	—	—
110	131	122c–123b	131c–133b	111
1229*	—	—	—	111 fn 1 2
111	132	123–124b	132c–133b	112
112–113	133–134	124c–125	—	113–114
114ab	135ab	125ab	133cd	115ab
{1231*	—	—	—	124cd
114cd	135cd	126d	—	115cd
1232*	137ab	127ab	—	—
115ab	136ab	[126cd]	—	116ab
115cd	136cd	—	—	116cd
115e–117b	137c–139b	127c–129b	—	116e–118b
1234*	[139cf]	129c–130b	—	—
117c–124b	139g–145b	130c–136b	—	118c–124b, 125b
124cd	146ab	136cd	134ab	125cd
1236*	—	—	—	126ab
1237*	—	—	134cd	—
1238*	146cd	137ab	—	—
125	147	137c–138b	135	126c–f
1239*	148	138c–139b	—	—
126ab	149ab	139cd	136ab	127ab
126c–127b	149c–150b	140	—	127–128b
127c–129	150c–152	141–143b	136c–138	128c–130
130ab	153ab	143cd	—	131ab
1241*	—	—	—	131c–132b
130cd	153cd	144ab	139ab	132cd
131ab	154ab	144cd	—	133ab
131cd	154cd	—	—	133cd
132ab	155ab	145ab	—	134ab
132c–135	155c–158	145c–147	139c–142	134c–137
136ab	159ab	[148ab], 148cd	143ab	138ab

Crit Ed	Bom Ed	Kumbh Ed	Gorresio Ed	Lahore Ed
1246^*	159^{cd}	148^{ef}	—	—
136^{cd}	160^{ab}	149^{ab}	143^{cd}	138^{cd}
1248^*	160^c–161^b	149^{c-f}	—	—
137^{ab}	161^{cd}	150^{ab}	144^{ab}	139^{ab}
1249^*	—	—	—	139^{cd}
137^{cd}	162^{ab}	150^{cd}	144^{cd}	139^{ef}
138^{ab}	162^{cd}	151^{ab}	—	140^{ab}
1250^*	163–165^b	151^c–153^d	—	—
138^{cd}	165^{cd}	153^{ef}	—	141^{cd} (r)
1252^*	—	—	—	—
1253^*	166–167	154–155	—	—
139–140	168–169	156–157	145–146	144–145
1255^*	—	—	—	140^c–143
57 1–2	59 1–2	59 1–2^d	57 1–2	57 1–2
3^{ab}	3^{ab}	[2^{ef}]	3^{ab}	3^{ab}
3^c–5	3^c–5	3 4	3^c–5	3^c–5
6–7^b	21 22^b	24–25^b	6–7^b	6–7^b
7^c–8^b	22^c–23^b	25^c–26^b	—	7^c–8^b
8^c–10^b	23^c–25^b	26^c–28^b	7^c–9^a	8^c–10^b
10^{cd}	[25^{cd}]	28^{cd}	9^{cd}	10^{cd}
11–16^b	25^c–30^b	29 33^d	10–14	11–16^b
{1258^*	—	—	—	—
16^{cd}	30^{cd}	33^{ef}	—	16^{cd}
1259^*	31	34	—	—
17	32	35	15	17
[illegible] 1^{ab}	60 1^{ab}	60 1^{ab}	58 1^{ab}	18^{ab}
1^c 4	59 6–8	[illegible] 5–7	1^c–4	18 –21
1261^*	60 7^{cd}	10 2^{ef}	—	—
5–6^b	[illegible] 9	59 8 9^b	5–6^b	22–23^b
1262^*	—	—	—	—
6^c–8	10–12^b	9^c–11	6^c–8	23^c–25
—	12^{cd} (r)			
	(cf 7^{cd})	—	—	—
9–10^b	13–14^b	12–13^b	9–10^b	26–27^b
1263^*	—	—	—	—
10^c–12	14^c–16	13^c–15	10^c–12	27^c–29
1265^*	—	—	—	—
13^{ab}	17^{ab}	16^{ab}	13^{ab}	30^{ab}
1266^* 1 2	17^{cd}	16^{cd}	—	—
—	[18^{ab}]	—	—	—
	(cf 2–5^b)			
1266^* 1 2–7	18^c–20	21 23	—	—
1267^*	—	—	—	—
13^{cd}	60 2^{ab}	17^{ab}	13^{cd}	30^{cd}
1268^*	(cf 18^{cd} of 59 Sarga)	17^{cd}	—	—
14–16	2^c–5^b	18 20	14–16	31 33
17	[1^{c-f}]	60 3	17	34
—	1^{ab} (= 59 17^{ab})	—	—	—
—	5^c–6^b (r) (= 59 7)	[1^{c-f}] (r) (= 59 6)	—	—
—	6^c–7^b (r) (= 59 8)	—	—	—
18	8	4	18	35
1269^*	—	—	19^{ab}	—
19	9	5	19^c–20^b	36
1270^*	10	[6]	—	37
20	11	7^{a-d}	20^c–21^b	38
1272^* 1 1	12^{ab}	[7^{ef}]	21^{cd}	39^{ab}

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
1272* l. 2	12^{cd}	—	21^{ef}	39^{cd}
,, l. 3–4	13	[8]	—	40
21	14	9	59 1^{ab}	58 1^{ab}
1274*	15–19	[10–14]	1^{c}–6	1^{c}–6
22	20	15	—	—
59 1^{ab}	61 1^{ab}	[illegible] 1^{ab}	—	7^{ab}
{1275*	—	—	7^{ab}	7^{cd}
1^{cd}	1^{cd}	1^{cd}	—	8^{ab}
2^{ab}	2^{ab}	2^{ab}	8^{cd}	8^{cd}
{1276*	—	—	—	—
2^{cd}	2^{cd}	2^{cd}	7^{cd}	9^{ab}
3^{ab}	3^{ab}	3^{ab}	—	9^{cd}
3^{cd}	3^{cd}	3^{cd}	8^{ab}	9^{ef}
4–11	4–11	4–11	9–16	10–17
1278* l. 1	—	—	17^{ab}	18^{ab}
1278(A)*	—	—	—	—
1278(B)*	—	—	—	—
1278* l. 2–10	—	—	17^{c}–20	18^{c}–21
12	12	12	—	59 2
13	15	15	—	—
14–15^{a}	16–17^{a}	16–17^{a}	—	—
15^{b}	17^{b}	17^{c}	—	—
1279* l. 1	—	17^{d}	—	—
,, l. 2	—	17^{e}	—	—
15^{c}–16^{b}	17^{c}–18^{b}	18	—	—
1280*	—	[19^{ab}]	—	—
16^{cd}	18^{cd}	19^{cd}	—	—
1281*	—	—	—	—
17^{a}	19^{a}	20^{a}	—	—
17^{b}	[19^{b}]	20^{b}	—	—
1282* l. 1–9 (subst. of st. 14–17^{b} in L. ed.)	—	—	—	17–19^{a}
1282(B)*	—	—	—	—
1282* l. 10–19	—	—	—	19^{b}–21^{c}
1282(C)*	—	—	—	—
1282* l. 20–21	—	—	—	21^{d}–22^{a}
1282(D)*	—	—	—	22^{b}
1282* l. 22	—	—	—	22^{c}
—	—	—	—	22^{d}
1282(E)*	—	—	—	22^{d} fn.
1282* l. 23–24	—	—	—	—
1283* (subst. of st. 14–17^{b} in G. ed.)	—	—	60 15–17	—
1284*	—	—	—	—
17^{c}	19^{c}	20^{c}	18^{a}	23^{a}
17^{d}	[19^{d}]	20^{d}	18^{b}	23^{b}
17^{e}–18	19^{e}–20	21–22^{b}	18^{c}–19	23^{c}–24
19	21	22^{c}–23^{b}	20	26
20	22	[illegible]^{c}–24^{b}	61 18	27
21	23	24–25^{b}	19	25
22	24	25^{c-f}	20	28
60 1	62 1	62 1^{a-d}	—	—
1285*	2^{ab}	1^{ef}	—	—
2	2^{c} 3^{b}	2	60 1	59 1
3	3^{c}–4^{b}	3	2	3
4	4^{c}–5^{b}	4	3	4
1287*	—	—	4[illegible]	5^{ab}
5	5^{c}–6^{a}	5	4^{c}–5^{b}	5^{c-f}

Crit. Ed.	Bom. Ed	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
1246*	139^{cd}	148^{ef}	—	—
136^{cd}	160^{ab}	149^{ab}	143^{cd}	138^{cd}
1248*	160^{c}–161^{b}	$149^{c–f}$	—	—
137^{ab}	161^{cd}	150^{ab}	144^{ab}	139^{ab}
1249*	—	—	—	139^{cd}
137^{cd}	162^{ab}	150^{cd}	144^{cd}	139^{ef}
138^{ab}	162^{cd}	151^{ab}	—	140^{ab}
1250*	163–165^{b}	151^{c}–153^{d}	—	—
138^{cd}	165^{cd}	153^{ef}	—	141^{cd} fn.
1252*	—	—	—	—
1253*	166–167	154–155	—	—
139–140	168–169	156–157	145–146	144–145
1255*	—	—	—	140^{c}–143
57 1–2	1–2	59 1–2^{d}	57 1–2	57 1–2
3^{ab}	3^{ab}	[2^{ef}]	3^{ab}	3^{ab}
3^{c}–5	3^{c}–5	3–4	3^{c}–5	3^{c}–5
6–7^{b}	21–22^{b}	24–25^{b}	6–7^{b}	6–7^{b}
7^{c}–8^{b}	22^{c}–23^{b}	25^{c}–26^{b}	—	7^{c}–8^{b}
8^{c}–10^{b}	23^{c}–25^{b}	25^{c}–28^{b}	7^{c}–9^{b}	8^{c}–10^{b}
10^{cd}	[25^{cd}]	28^{cd}	9^{cd}	10^{cd}
11–16^{b}	25^{e}–30^{b}	29–33^{d}	10–14	11–16^{b}
{1258*	—	—	—	—
16^{cd}	30^{cd}	33^{ef}	—	16^{cd}
1259*	31	34	—	—
17	32	35	15	17
58 1^{ab}	60 1^{ab}	60 1^{ab}	58 1^{ab}	18^{ab}
1^{c}–4	59 6–8	59 5–7	1^{c}–4	18^{c}–21
1261*	60 7^{cd}	60 2^{ef}	—	—
5–6^{b}	59 9	8–9^{b}	5–6^{b}	22–23^{b}
1262*	—	—	—	—
6^{c}–8	10–12^{b}	9^{c}–11	6^{c}–8	23^{c}–25
—	12^{cd} (r.) (cf. 7^{cd})	—	—	—
9–10^{b}	13–14^{b}	12–13^{b}	9–10^{b}	26–27^{b}
1263*	—	—	—	—
10^{c}–12	14^{c}–16	13^{c}–15	10^{c}–12	27^{c}–29
1265*	—	—	—	—
13^{ab}	17^{ab}	16^{ab}	13^{ab}	30^{ab}
1266* l. 1	17^{cd}	16^{cd}	—	—
—	[$18^{a–e}$] (cf. 2–5^{b})	—	—	—
1266* l. 2–7	18^{e}–20	21–23	—	—
1267*	—	—	—	—
13^{cd}	60 2^{ab}	17^{ab}	13^{cd}	30^{cd}
1268*	(cf. 15^{cd} of 59 Sarga)	17^{cd}	—	—
14–16	2^{c}–5^{b}	18–20	14–16	31–33
17	[$1^{c–f}$]	60 3	17	34
—	2^{ab} (= 59 17^{ab})	—	—	—
—	5^{c}–6^{b} (r.) (= 59.7)	[$1^{c–f}$] (r.) (= 59 6)	—	—
—	6^{c}–7^{b} (r.) (= 59 8)	—	—	—
18	8	4	18	
1269*	—	—	19^{ab}	—
19	9	5	19^{c}–20^{b}	36
1270*	10	[6]	—	37
20	11	—	20^{c}–21^{b}	38
1272* l. 1	12^{ab}	[7^{cd}]	21^{cd}	39^{ab}

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
14^{cd}	16^{cd}	16^{cd}	—	17^{cd}
15^{ab}	17^{ab}	17^{ef}	—	18^{ab}
15^{cd}	17^{cd}	19^{ab}	—	18^{cd}
16–18	19^{f}–22^{b}	21–23	—	22–24
19^{ab}	22^{cd}	24^{ab}	17^{ab}	23^{ab}
19^{cd}	23^{ab}	17^{ab}	17^{cd}	25^{cd}
20^{ab}	23^{cd}	18^{ab}	18	19
20^{cd}	24^{ab}	18^{cd}	19^{ab}	20^{ab}
20^{ef}	24^{cd}	24^{cd}	19^{cd}	20^{ef}
{1316* l. 1–2	—	—	21 (v.) (= 18)	—
" l. 4	—	[19^{cd}]	—	—
1319*	—	[20]	—	21^{a-d}
21	25	25	20	26
22–23	26–27	26–27	22–23	27–28
{1320* l. 2	—	—	—	21^{ef} (= 27^{cd})
1321*	—	—	—	29–30^{d}
24–25^{c}	28–29^{c}	28–29^{e}	24–25^{c}	35–36^{b}
25^{d-e}	29^{d}–30^{e}	29^{de}	—	36^{c}–37^{a}
25^{f}–26	30^{b}–31^{b}	29^{f}–30	25^{d}–26	37^{b}–38^{b}
1323*	31^{c-f}	[31]	27	38^{c-f}
27	32	32	28	39
1324*	33	33	—	—
63 1–5	64 1–5	64 1–5	64 1–5	62 1–5
1326*	—	—	—	—
6^{ab}	6^{ab}	6^{ab}	6^{ab}	6^{ab}
1327*	—	—	—	—
6^{cd}	6^{cd}	6^{cd}	6^{cd}	6^{cd}
1328*	—	—	—	—
1329*	—	—	—	—
1330*	—	—	—	7^{ab}
1331*	—	—	—	—
7^{ab}	7^{cd}	7^{ab}	7^{ab}	7^{cd}
1332*	7^{ab}	[6^{ef}]	—	8^{ab}
1333*	—	—	—	9^{ab}
7^{cd}	8^{ab}	7^{cd}	7^{cd}	8^{cd}
1335*	—	—	8	—
1336*	—	—	—	9^{cd}
[illegible]	8^{c}–9^{b}	[8]	9	10
9^{ab}	9^{cd}	9^{ab}	10^{ab}	11^{cd}
9^{cd}	10^{ab}	9^{cd}	10^{cd}	11^{ab}
10–13^{b}	10^{c}–13	10–13^{b}	11–14^{b}	12–13^{b}
1337*	—	—	—	—
1338*	14^{ab}	[13^{cd}]	—	15^{cd}
13^{c}–16	14^{c}–17	13^{c}–16	14^{c}–17	16–18^{b}
1339*	—	—	—	18^{cd}
17–23	18–24	17–23	16–21	19–25
—	25^{ab} (= 37^{cd})	[24^{ab}] (= 37^{cd})	—	—
24	25^{c}–26^{a}	24^{c-f}	25	26
25–26	26^{c}–25^{b}	25–26	65 1–2	63 1–2
1341*	28^{cd}	[27^{ab}]	—	3^{ab}
27	29	27^{c-f}	3	3^{c}–4^{b}
1342*	—	—	—	4^{cd}
28–30^{d}	31–32	28–30	4–6	5–7
{1343*	—	—	12^{ab}	—
1344*	36–37^{b}	[33^{c}–34]	7^{c}–8	8
1345*	—	—	9^{cd}	—
30^{ef}	33^{ab}	31^{ab}	7^{ab}	—

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
14^{cd}	16^{cd}	16^{cd}	—	17^{cd}
15^{ab}	17^{ab}	17^{cd}	—	18^{ab}
15^{cd}	17^{cd}	19^{ab}	—	18^{cd}
16–18	19^{e}–22^{b}	21–23	—	22–24
19^{ab}	22^{cd}	24^{ab}	17^{ab}	25^{ab}
19^{cd}	23^{ab}	17^{ab}	17^{cd}	25^{cd}
20^{ab}	23^{cd}	18^{ab}	18	19
20^{cd}	24^{ab}	18^{cd}	19^{ab}	20^{ab}
20^{ef}	24^{cd}	24^{cd}	19^{cd}	20^{cd}
{1316* l. 1–2	—	—	21 (r.) (= 18)	—
" l. 4	—	[19^{cd}]	—	—
1319*	—	[20]	—	21^{c-f}
21	25	25	20	26
22–23	26–27	26–27	22–23	27–28
{1320* l. 2	—	—	—	21^{ef} (= 27^{cd})
1321*	—	—	—	29–30^{b}
24–25^{e}	28–29^{e}	28–29^{e}	24–25^{e}	35–36^{b}
25^{d-e}	29^{d}–30^{a}	29^{bc}	—	36^{c}–37^{a}
25^{f}–26	30^{b}–31^{b}	29^{d}–30	25^{e}–26	37^{b}–38^{b}
1323*	31^{c-f}	[31]	27	38^{c-f}
27	32	32	28	39
1324*	33	33	—	—
62 1–5	1–5	64 1–5	64 1–5	62 1–5
1226*	—	—	—	—
6^{ab}	6^{ab}	6^{ab}	6^{ab}	6^{ab}
1227*	—	—	—	—
6^{cd}	6^{cd}	6^{cd}	6^{cd}	6^{cd}
1228*	—	—	—	—
1229*	—	—	—	—
1330*	—	—	—	7^{ab}
1331*	—	—	—	—
7^{ab}	7^{cd}	7^{ab}	7^{ab}	7^{cd}
1332*	7^{ab}	[6^{cd}]	—	8^{ab}
1333*	—	—	—	9^{ab}
7^{cd}	8^{ab}	7^{cd}	7^{cd}	8^{cd}
1335*	—	—	8	—
1336*	—	—	—	9^{cd}
8	8^{c}–9^{b}	[8]	9	10
9^{ab}	9^{cd}	9^{ab}	10^{ab}	11^{cd}
9^{cd}	10^{ab}	9^{cd}	10^{cd}	11^{ab}
10–13^{b}	10^{c}–13	10–13^{b}	11–14^{b}	12–15^{b}
1337*	—	—	—	—
1338*	14^{ab}	[13^{cd}]	—	15^{cd}
13^{c}–16	14^{c}–17	13^{c}–16	14^{c}–17	16–18^{b}
1339*	—	—	—	18^{cd}
17–23	18–24	17–23	18–24	19–25
—	25^{ab} (= 37^{cd})	[24^{ab}] (= 37^{cd})	—	—
24	25^{c}–26^{b}	24^{c-f}	25	26
25–26	26^{c}–28^{b}	25–26	65 1–2	63 1–2
1341*	28^{cd}	[27^{ab}]	—	3^{ab}
27	29	27^{c-f}	3	3^{c}–4^{b}
1342*	—	—	—	4^{cd}
28–30^{d}	31–32	28–30	4–6	5–7
{1343*	—	—	12^{ab}	—
1344*	36–37^{b}	[33^{c}–34]	7^{c}–8	8
1345*	—	—	9^{ab}	—
30^{ef}	33^{ab}	31^{ab}	7^{ab}	—

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
14cd	16cd	16cd	—	17cd
15ab	17ab	17cd	—	18ab
15cd	17cd	19ab	—	18cd
16-18	19c-22b	21-23	—	22-24
19ab	22cd	24ab	17ab	25ab
19cd	23ab	17ab	17cd	25cd
20ab	23cd	18ab	18	19
20cd	24ab	18cd	19ab	20ab
20ef	24cd	24cd	19cd	20cd
{1318* l. 1-2	—	—	21 (1.) (= 18)	—
" l. 4	—	[19cd]	—	—
1319*	—	[20]	—	21a-d
21	25	25	20	26
22-23	26-27	26-27	22-23	27-28
{1320* l. 2	—	—	—	21ef (= 17cd)
1321*	—	—	—	29-30b
24-25e	28-29e	28-29e	24-25e	35-36b
25d-e	29f-30a	29be	—	36c-37a
25f-26	30b-31b	29d-30	25f-26	37b-38b
1323*	31c-f	[31]	27	38c-f
27	32	32	28	39
1324*	33	33	—	—
62 1-5	64 1-5	64 1-5	64 1-5	62 1-5
1326*	—	—	—	—
6ab	6ab	6ab	6ab	6ab
1327*	—	—	—	—
6cd	6cd	6cd	6cd	6cd
1328*	—	—	—	—
1329*	—	—	—	—
1330*	—	—	—	7ab
1331*	—	—	—	—
7ab	7cd	7ab	7ab	7cd
1332*	7ab	[6ef]	—	8ab
1333*	—	—	—	9ab
7cd	8ab	7cd	7cd	8cd
1335*	—	—	8	—
1336*	—	—	—	9cd
8	8c-9b	[8]	9	10
9ab	9cd	9ab	10ab	11cd
9cd	10ab	9cd	10cd	11ab
10-13b	10c-13	10-13b	11-14b	12-15b
1337*	—	—	—	—
1338*	14ab	[13cd]	—	15cd
13c-16	14c-17	13e-16	14c-17	16-18b
1339*	—	—	—	18cd
17-23	18-24	17-23	18-24	19-25
—	25ab	[24ab]	—	—
	(= 37cd)	(= 37cd)		
24	25c-26b	24e-f	25	26
25-26	26c-28b	25-26	65 1-2	[illegible] 1-2
1341*	28cd	[27ab]	—	3ab
27	29	27c-f	3	3c-4b
1342*	—	—	—	4cd
28-30d	31-32	28-30	4-6	5-7
{1343*	—	—	11ab	—
1344*	36-37b	[33c-34]	7c-8	8
1345*	—	—	5cd	—
30ef	33ab	31ab	7ab	—

Crit Ed		Bom. Ed		Kumbh Ed.		Gorresio Ed		Lahore Ed.	
	31-32		$33^{c}-35^{b}$		$31^{c}-32$		$9^{c}-11^{b}$		—
	33		35^{cd}		33^{ab}		11^{cd}		8^{cd} fn. l 1
	1346*		—		—		—		8^{cd} fn. l 2
	1347*		—		—		—		—
	34^{a-d}		$37^{c}-38^{b}$		35^{a-d}		$12^{c}-13^{b}$		9^{a-d}
	1348*		—		—		—		—
	1349*		—		—		—		—
	$34^{e}-38^{b}$		$38^{c}-42^{b}$		$35^{e}-39^{b}$		$13^{c}-17^{b}$		$9^{e}-13^{b}$
	1350*		—		—		17^{cd}		—
	1351*		—		—		—		—
	38^{cd}		42^{cd}		39^{cd}		—		13^{cd}
	1352*		43		[40]		—		—
	39-40		44-45		41-42		18-19		14-15
63	$1-4^{b}$	65	$1-4^{b}$	65	$1-4^{b}$	66	$1-4^{b}$	[illegible]	1-4
	1354*		—		—		—		—
	$4^{c}-7^{b}$		$4^{c}-7^{b}$		$4^{c}-7^{b}$		$4^{c}-7^{b}$		$4-6^{b}$
	1353*		7^{cd}		7^{cd}		—		—
	7^{cd}		8^{ab}		7^{ef}		7^{cd}		6^{cd}
	$8-14^{b}$		$9^{c}-15$		$9-14^{d}$		$8-14^{b}$		7-13
	14^{cd}		16^{ab}		14^{ef}		14^{cd}		14^{cd}
	15^{ab}		16^{cd}		15^{ab}		15^{ab}		14^{ab}
	15^{cd}		17^{ab}		15^{cd}		15^{cd}		14^{ef}
	1356* (= 1259*)		—		—		—		—
	$16-17^{b}$		$17^{c}-18$		16		$16-17^{b}$		$15-16^{b}$
	1357*		—		—		17^{cd}		16^{cd}
	17^{c-f}		19		17		18		17^{a-d}
	1358*		—		—		—		$17^{e}-19$
	1359*		—		—		19-22		20-23
	18		20		18		29		28
	{1360*		—		—		—		29
	1361*		—		—		30-31		$30-31^{b}$
	19		21		19		$25^{c}-26^{b}$		25
	20^{ab}		22^{ab}		20^{ab}		23^{ab}		24^{ab}
	1362*		—		—		—		—
	20^{cd}		22^{cd}		20^{cd}		23^{cd}		24^{ab} fn
	21^{ab}		23^{ab}		21^{ab}		24^{ab}		24^{cd}
	1363*		—		—		24^{cd}		—
	21^{c}		23^{c}		21^{c}		25^{a}		23^{a}
	1364*		—		—		—		—
	1365* l 1		—		21^{d}		—		—
	" l 2		[23^{a}]		22^{a}		—		—
	—		[24^{b}]		—		—		—
	21^{d}		23^{d}		22^{b}		25^{b}		25^{b}
	22^{a}		24^{c}		22^{c}		26^{c}		26^{a}
	1366*		—		—		—		—
	22^{b}		24^{d}		22^{d}		26^{d}		26^{b}
	1367*		—		—		27^{ab}		—
	1368*		—		—		—		—
	$22^{c}-23$		$24^{e}-25$		23		$27^{c}-28$		$26^{c}-27$
	24		26		24		32		31^{c-f}
	1369*		—		—		—		—
	1370*		—		—		34		32
	1371*		—		—		—		35
	25		27		25		33		33
	26		28		26		—		34
64	$1-15^{d}$	66	$1-15^{d}$	66	$1-15^{d}$	67	1-15	65	$1-15^{d}$
	1374*		—		—		—		—
	15^{ef}		15^{ef}		[15^{ef}]		—		15^{ef}
65	1-3	67	1-3	67	1-3	68	1-2	[illegible]	1-3

Crit. Ed.	Bom. Ed.	Kumbh. Ed.	Gorresio Ed.	Lahore Ed.
4^{ab}	4^{ab}	4^{ab}	3^{ab}	—
4^{c}–8	4^{c}–8	4^{c}–8	3^{c}–7	4–7
1376^{*}	—	—	—	7^{cd} fn. l. 1
9–11	9–11	9–11	8–10	8–10
12^{ab}	12^{ab}	12^{ab}	11^{cd}	11^{ab}
{1378^{*}	—	—	—	—
12^{cd}	12^{cd}	12^{cd}	12^{ab}	11^{cd}
13^{ab}	13^{ab}	13^{ab}	11^{ab}	12^{ab}
13^{c}–14	13^{c}–14	13^{c}–14	12^{c}–13	12^{c}–13
1380^{*}	15^{ab}	15^{ab}	—	—
15–16^{b}	15^{c}–16	15^{c}–16^{b}	14–15^{b}	14–15^{b}
1381^{*}	—	—	15^{c}–16^{b}	—
16^{c}–23	17–24^{b}	16^{c}–23	16^{c}–23	15^{c}–22
1383^{*}	—	—	—	—
24–32	24^{c}–33	24–33^{b}	24–33^{b}	23–32^{b}
1384^{*}	34^{ab}	33^{cd}	—	—
1385^{*}	34^{c}–40	[34–39]	33^{c}–39	32^{c}–38
33–34	41–42	40–41	40–41	39–40^{d}
1386^{*}	—	—	—	40^{ef}
35–36	43–44	42–43	42–43	41–42
66 1	68 1	68 1	69 1	67 1
2	2	2	—	2
3–17	3–17	3–17	2–16	3–17
1388^{*}	—	—	—	—
18–19^{b}	18–19^{b}	18–19^{b}	17–18^{b}	18–19^{b}
1389^{*}	—	—	—	—
19^{c}–21^{b}	19^{c}–21^{b}	19^{c}–21^{b}	18–20^{b}	19^{c}–21^{b}
1390^{*}	—	—	—	—
21^{c}–28^{b}	21^{c}–28^{b}	21^{c}–28^{b}	20^{c}–27^{b}	21^{c}–28^{b}
1392^{*}	—	—	—	—
28^{c}–29	28^{c}–29	28^{c}–29	27^{c}–28	28^{c}–29

CONTENTS OF THE SUNDARAKĀṆḌA

(N.B.: The figures within brackets show the number of stanzas.)

CONTENTS OF THE SUNDARAKĀṆḌA

(N B The figures within brackets show the number of stanzas)

॥ वाल्मीकिरामायणम् ॥

॥ सुन्दरकाण्डम् ॥

१

ततो रावणनीतायाः सीतायाः शत्रुकर्शनः ।
इयेष पदमन्वेष्टुं चारणाचरिते पथि ॥ १

अथ वैदूर्यवर्णेषु शाद्वलेषु महाबलः ।
धीरः सलिलकल्पेषु विचचार यथासुखम् ॥ २ G. 5. 5. a B. 5. 1. 3 L. 4. 60. 13

☞ Ś1 Ñ1 D1-4 10.11 read this Sarga as the last Sarga of Kishkindhā Kāṇḍa. Ñ2 V1 (=V2 of Kishkindhākāṇḍa) B1 3 4 D5 (=D2 of Kishkindhā kāṇḍa) begin Sundarakāṇḍa from 4.63. V2 begins from Sarga 2 only and so its var. are not recorded for Sarga 1. D3 begins with श्रीरामाय नमः; D5 begins with the following benedictory st.:

जयति रघुवंशतिलकः कौशल्याहृदयनन्दनो रामः ।
दशवदननिधनकारी दाशरथिः पुण्डरीकाक्षः ॥
कूजन्तं रामरामेति मधुरं मधुराक्षरम् ।
आरुह्य कविताशाखां वन्दे वाल्मीकिकोकिलम् ॥
रामेति वर्णद्वितयं मुखान्तर्गतं सदा ।
यस्य माहात्म्यकथने नाहं शक्तो न लोकधृक् ।
■ वर्णाभिलिखितुंदरहरः सम्भ्रमितस्तदा-
हारमीर्थेयं कृत्वा विन्दुगलितं रामरामायणं मधु ।
जन्मकर्माधिमरणनिपतितकर्णाश्रमन्तमोपन्नं
समारं स विहाय गच्छति पुमान्विष्णोः पदं शाश्वतम् ॥
चरितं रघुनाथस्य शतकोटिप्रविस्तरम् ।
एकैकमक्षरं पुंसां महापातकनाशनम् ।
पठितव्यं वेदः शास्त्रपारगतो वा
यमनियमपरो वा धर्मशास्त्रार्थवृद्धा ।
अपि तु मरणसीमेनागतो वा कृताधि-
कं रि इति यदि रामः मनीषेतदृया स्यात् ॥
रामेति वर्णद्वयमादरेण
सदा स्मरन्मुक्तिमुपैति जन्तुः ।
कलौ युगे कल्मषमानसाना-
मन्यत्र धर्मे खलु नाधिकारः ॥
यत्र यत्र रघुनाथकीर्तनं
तत्र तत्र कृतमस्तकाञ्जलिम् ।
बाष्पवारिपरिपूर्णलोचनं
मारुतिं नमत राक्षसान्तकम् ॥
निज भगवता तेन हरिणा लोककारिणा ।
मध्ये निखिल विश्वरूपेण निर्गुणेन गुणात्मना ।

—Thereafter cont. the introductory st. of Govindarājīya:

यज्ज्ञानसमुद्भवो धनदयस्तात्स्य सातो महा-
श्चिन्त्यं कमलाविवासचरणं दद्यानुरागः श्रियः ।
मत्तेशः परिपाक इव अगताभक्तस्पुष्पावले-
रसाकः निपिरस्थो स्थितवतं श्रीमान्कटाद्रिगुरुः ॥
श्रीरामायणभूषणे प्रकृतो रामभक्तिः ।
व्याख्यां सुन्दरकाण्डस्य विलस (करवाण्यहम्) ।

—D7 begins with श्रीरामचन्द्राय नमः which is followed by the पारायणविधि of the सम्पूर्ण रामायण; D9 with ॐ श्रीगणेशाय नमः; T2 with श्रीहयग्रीवमूर्तये नमः । श्रीरामचन्द्राय नमः । श्रीसीतारामचरणारविन्दाभ्यां नमः निरन्तरायोऽस्तु ॥ G3 (m.) सुन्दरकाण्डे; G1 (m.) with हरिः ॐ शुभमस्तु । श्रीगुरुभ्यो नमः । सुन्दरकाण्डे.

1

☞ T1 missing st. 1–66 on missing fol. Ñ1 illeg. for 1–32

1 Ś1 D2 10 11 om. 1. G2 damaged for 1[b].—[a]) ■ (after corr. as in text) परिमार्गेण, D1 लोककर्शनः; D2 T2 3 °सूदन, D2 7 8 10 Ct °कर्शनः; Cr m.g. as in text (for शत्रुकर्शनः).—[c]) D6 पदिवस् (sic), T2 3 (also) पथम् (for पदम्).—G2 damaged from इ up to चारणा in [d].—[d]) Ñ2 B1 2 4 (च)न्यचिते (for -(चा)चरिते). B3 वानराध्युषिते पथि; D1 4 वानराचरिते पथि. ॐ Cr m.: अत चन्द्रमिति पदमध्याहृतेऽस्यम् । शत्रुकर्शनो हनुमान् रावणनीताया रावणेनापहृतायाः सीतायाः पदं स्थानमन्वेष्टुं चारणाचरिते पथि सुरपथे गन्तुमिवेषेति योजना ॥.—After 1, Ñ2 V1 B D6 ins. l. 3–10 of 4*, while D1.2-4 7-9 T2 3 G M ins.

1* हनुमान् विनयविदुर्धिं विरितिरत्नं वानरः ।
समुद्रप्लवितोऽधीनो यथा पालितवन्धनैः ॥

[(1 1) D1 4 हि वानरं (for विनयविदुः). D2 4 विरितुं, Cg as above (for विनयम्). D1.4 पवनसुतः (for वानर).]

2 Before 2, Ś1 D2.10 11 ins. l. 1–6 of 4*. Ñ2 V1 B D6 om. 2–6.—[a]) Some MSS. वैदूर्य.—[b]) D2-4 7-9 12

D1 a further cont Ś1 D2 10 11 cont after 14*

5* गिरिराक्रम्यमाणस्य तेन प्रवगता तदा ।
चन्दनानि विमुञ्चन्ति रस स्वच्छं सर्पेसम् ।
गिरिस्थस्य समानान्ता हरितालमनःशिला ।
धातुसंघातश्च विमिद्धन्यन्ताश्च सुमहत् शिला ।

[(l 1) Ś1 D2,10 11 गिरि प्रवम्यमाणस्य (for the prior half) D3 प्रजन्ते (for प्रक्रमता) —(l 2) D3 विमुच्य रस (sic) (for विमुञ्चन्ति) Ś1 D2 10 11 स मुक्तसैकतान्(D2 10 11 °क्रिया) रस (for the prior half) [redacted] सविष (for सर्पेसम्) —(l 3) D2 तस्य (for तस्य) —Ś1 D2 10 11 om l 4 —(l 4) D3 धातुसंघाताश्च विमिद्धन्यन्ताश्च महत् शिला]

D1 a cont after 5* Ś1 D2 10 11 cont l 1-2 after 7* and l 3-12 after 23*, Ñ2 V1 B D4 ins l 1-10 after 14*' and l 11-12 after 14**

6* शिलाजतुरसा सद्य पीड्यमाना महाशिला ।
सधूम ज्वलन घोर शुशुभुर्वेणेन सुता ।
समाक्रान्तो बलवता वानरेण महागिरि ।
सुमोच पाण्डुरा धारा सलिलस्य समन्तत ।
स चन्दनरसै रक्तैर्मिश्रै काञ्चनपाङ्गुभि ।
गिरिकाञ्चनसमृद्धे शिखरै पुष्पितैर्नितै ।
समन्तादिव तु पीठ पाण्डुर विपुल महत् ।
मुक्तानालैरिवाभाति सर्वतो धातुभि गिरि ।
भिद्यमानानि शृङ्गाणि किंनरांश्चुम्बितानि च ।
गिरिराक्रम्यमाणस्य शिखराणि चकम्पिरे ।
स तु धात्री सहस्रसंघूर्णमानैश्च पादपै ।
शोभते पुष्पवानेव प्रवृत्त इव पर्वत ।

[V1 moth eaten for l 1 For l 1-2 cf l 5-6 of 1409* of Kiskindhakanda —(l 1) B1 3 4 शैलाग्रलग्ना, B2 शैलाग्रलग्ना B1 सैं (for सर्वा) Ś1 महाशिला, D10 महाशिला (for महाशिला) —(l 2) B4 D4 सधूमज्वल, D1 सधूमज्वलित (for सधूम ज्वलन) Ś1 शोभितैर्मुखे, D2,3 11 ज्वलि(D11 °ल)तैर्मुखे, D10 शोभितैर्मुखे (for ज्वलन मुखा) Ñ2 V1 B D4 ससंग्रुच्ये महारम (for the post half) —After l 2 Ś1 D1-3 10 11 ins (var) the lines of 4 66 41

[नि श्वसद्भिरतथा तैस्तु भुजगैरभि सते ।
शोभते ज्वालानि स तदा पर्वताश्रय ॥]

[(l. 1) D3 नि श्वसद्भिः Ś1 D1-3 10 11 तथा (for तदा) Ś1 D2 10 11 सर्पै (for तैस्तु) —(l 2) D2 तदा स (by transp) Ś1 D2,10 11 महेन्द्रपर्वत श्रीमान्शोभत स्वालयो]

Thereafter Ś1 D2 10 11 read st 17-19

—(l 3) D11 स च कान्तो —(l 4) Ñ2 V1 B1-4 धात्रा (for पाण्डुरा) —For l 4 Ś1 D2 10 11 subst

6(A)* जन्यात प्रभुसाव महावीर्यैव गिरि ।
पुनातरमाशु ता धारा सलिलस्य समन्तत ।

[(l 1) D11 प्रजुयात Ś1 D11 गिरि —(l 2) D2 11 प्रजुयात् (for सुमाच)]

—After l 4 Ñ2 B D4 ins

6(B)* स चन्दनरस गिरिणा स्वनधातुभि ।

[B2 3 D4 -[च]न्दनरस B1 गिरिं B3 D4 गिरं, B2 गिरं (for गिरि)]

☞V1 illeg from l 5 up to वसता in 5 2 13*. —D4 om l 5-7 Ñ2 B transp l 5 and l 6 —(l 5) Ñ2 B शोभेव (for रक्तै) Ś1 D10 रक्तचन्दनरसैस्तत्र, D2 स चन्दनरसैस्तत्र D11 सचन्दैव प्रस्ताव (for the prior half) Ś1 D2 10 11 मिश्र Ñ2 मिश्र, B1 4 मिश्रै B2 मिश्र (for मिश्रै) —(l 6) B3 गिरि (for गिरि) D3 गिरिकाञ्चन सकृपे, D2 °गीतकाञ्चनसृ° (for the prior half) B3 (marg also पुष्पितैर्ति)नानैरपि (for पुष्पितैर्नितै) Ś1 D2,10 11 गिरि काञ्चनपुष्पा शर्शनेन धीरे क्षा —Ñ2 [redacted] om l 7 —(l 7) D3 शाश्वतं (for मधुर) Ś1 D2 10 11 समन्तात्तत्पोत्पन्नस्य(Ś1 °गैश्वर्य) (for the prior half) Ś1 D2,10 11 विवर (for विपुल) —(l 8) Ñ2 B D4 धा(B3 त)र्मीय(D4 °मा) (for मुक्तानालै) Ś1 D2 10 11 वशी (for [भा]भाति) Ś1 D2 10 11 मनसामाहैते (for सर्वतो धातुभि) Ñ2 B D4 रक्तैश्चन्दनैर्(D4 °रा)ज्ञता (for the post half) —(l 9) Ñ2 B3 D2 4 -शृङ्गाणि B1 D11 शृङ्गाणि (for शृङ्गाणि) Ś1 D2,10 11 किन्नराश्चलितानि च Ñ2 B D4 विनेशिप्सितानि च (for the post half) —(l 11) Ñ2 B3 D4 स्वराश्व B1 4 स्वरैश्च D4 धात्राश्च (for स तु धात्री) Ñ2 B2 4 D4 तमादैर्, B1 4 सत्सृवैर्((for सहस्रै) Ś1 D10 विघूर्णाद्भि, D2,11 चाघूर्णद्भि (for घूर्णमानैश्च) —(l 12) Ś1 Ñ2 B D1 3 10 11 प्रबुवे (for शोभते)]

—Thereafter D1 3 ins (var) the lines of 4 66 41

[तस्मानात्सप्रणामात् सविन्हीन्द्रकोटरा ।
शुश्राव्रदिव वानरमानुषस्य महागिरि ॥]

[(l 1) D1 3 सेव्यमाने (for तस्मानान्) D1 सविन्दैव (for सविन्दैव) —(l 2) D1 3 चम्पकाशमाहोङ्गनात्रगत्रै प (D3 °शीग)महागिरि]

—Then D1 3 cont Ś1 D2,10 11 cont l 1-2 only after 5*

7* सद्गुणा पतिरिति स्वर्थं चेतुमतस्य महाशिला ।
पृथिव्या तेन सन्देहे पुपुधे महावलम् ।
दुर्गमारुतस्य सन्दृत शिखाराणि चकम्पिरे ।
विद्याधरैश्च क्रीडद्भिस्तैरे विदुर्मेदोरसि ।

[(l 1) Ś1 D2 10 11 तस्य (for तस्य) —(l 2) Ś1 D2 10 11 पृथिव्याम् (for पृथिव्यां) —(l 4) D3 शिखरं (for शिखरं)]

—Thereafter, Ś1 D2,10 11 cont l 1-2 of 6* while D1 3 ins (var) the lines of 4 66,43

स सूर्याय महेन्द्राय पवनाय स्वयंभुवे ।
भूतेभ्यश्चाञ्जलिं कृत्वा चकार गमने मतिम् ॥ ७
अञ्जलिं प्राङ्मुखः कुर्वन्पवनायात्मयोनये ।
ततो हि ववृधे गन्तुं दक्षिणो दक्षिणां दिशम् ॥ ८
प्लवंगप्रवरैर्दृष्टः प्लवने कृतनिश्चयः ।
ववृधे रामवृद्ध्यर्थं समुद्र इव पर्वसु ॥ ९
निष्प्रमाणशरीरः सँल्लिलङ्घयिषुरर्णवम् ।
बाहुभ्यां पीडयामास चरणाभ्यां च पर्वतम् ॥ १०

[कोटिभिरासमधान्तःस्वल्पान निरीक्ष्य ।
सीऽमहति कान्तारे सार्श्वेन त्वायमा ॥]

[(l 1) D1 सर्वस्व (for स्वधान्तेस) D1 त्यतस्त्वस्य D3 त्यायो म (for त्यायस्य) —(l 2) D1 8 स्तावमेव व्याविक (for the post half)]

7 ☞ D1 om 7 190 —a) Ñ2 V1 B D3 चन्द्रसूर्ये महेन्द्रस्य —b) Ś1 D10 सूर्याय च D1 विष्णवे च D3 वरुणाय G पावकाय Cg k t as in text (for पवनाय) G2 [त्व]मयोनये Cg t as in text (for स्वयंभुवे) D3 विष्णवे पवनाय च —After 7ab Ñ2 V1 B D3 ins

8* महेश्वराय स्कन्दाय यमाय वरुणाय च ।
रामलक्ष्मणसीताभ्यः सुग्रीवाय महात्मने ।
ऋषिभ्यश्च पितृभ्यश्च महेन्द्राय च धीमते ।

[(l 1) D3 om from यमाय up to पितृभ्यश्च]

—c) D1 8 नमस्कार (for [श्च]ाञ्जलिं कृत्वा) Ś1 D2 10 11 स ह(Ś °सी)न्यश्च नमस्कार —d) Ñ2 V1 B पुनर्ने (for गमने) Ś1 D–3 10 11 चक्रिरे (for गमने मतिम्) D1 चकार इति मतः ॥ Cr सूर्यस्येति । प्रागीप्सितावधि पक्षिमात्रस्य सूर्याग्निभ्यो नमस्कार । सिद्धवादाकाशगमनेन योगिवरप्रकाशेन या नमस्कार ॥ Cg स सूर्याय । स्वयंभुवे चतुर्मुखाय । भूतेभ्यो देवयोनिभ्य । Ck पवनस्तनाविभिस्सिद्धिमाथवनिक्षयोगिवृन्द इति पवनो भग वा प्रत्यक्ष वभूव । स्वयमेव गीवात्मना सकलस्वपरिकरानु महाय भवत्वभिन्यास इति स्वयंभू । Ct स्वयमुत पवनाय सूयत मन स्वकायेन योगिवृन्द स पवनो भगवान्प्रत्यक्षस्वभूतो ता । पवन सकलस्थितमशक्योपहृताधाथनापूर्व आशा कान्त्यपि सहायतो यस्थित ॥

8 ab) B2 D7 8 11 प्राङ्मुखं Ś1 Ñ2 V1 B D 5 6 10 11 Cg कृत्वा (for कुर्वन्) D1 13 समनाय (for पवनाय) Ś1 D10 कृत्वा वादि प्रदक्षिण Ñ2 V1 B D3 पुनरवान् B1 समनाय B1 समागम्य D2 (व स्व ञाय) मनोद्भवे (for b) D1 3 प्रयात अगतो (D1 प्राङ्मुखो) भूत्वा समनाय विनाशिने —After 8ab D1 3 11 ins Ñ2 V1 B D3 cont l 1 only after 4*

9* प्रणम्य ■ महाबाहुर्दैवताश्च समाहित ।
मनसा वन्द्य राम च लक्ष्मण ■ महारथम् ।
सागर सरितश्चैव प्रणम्य शिरसा कपि ।

[D–13 om l 1 —(l 1) Ñ2 V1 B1 D6 8 B2 च च (for तु) —(l 2) D1 वन्दन (for °रथम्) —(l 3) D2 स्तस्तु (for सरित्स्तु) D2 3 11 स वानरो (for शिरसा कपि)]

—Thereafter D1–3 11 cont while Ś1 Ñ2 V1 B D6 10 ins after 8ab

10* ज्ञातीन्स्ता सपरिष्वज्य कृत्वा चाभिप्रदक्षिणम् ।
अरिष्ट गच्छ पन्थानं पुण्य वायुनिषेवितम् ।
पुनरागमनायेति वानरैरभिपूजित ।
स गत्वा मलयस्यान्तं सागर प्रतिपूजित ।
इहैव तिष्ठतेत्युक्त्वा प्लवनायोपचक्रमे । [5]

[Ś1 D10 om l 1 —(l 1) Ñ2 V1 B D6 ज्ञातीश्च D3 ज्ञातीश्च (for ज्ञातीन्स्ता) D2 11 ज्ञातीश्च परिष्वज्य (for the prior half) D2 11 [ज]ि D3 [ष]ि D6 रि (for [अ]रि) —(l 2) B1 D1 बाधित (for बाधित) B2 D1 पुण्य (for पुण्य) —(l 3) D2 प्रापूजित (for अभिपू°) —Ñ2 V1 B D6 om l 4 5 Ś1 D2 10 11 om (hapl) l 4 —(l 4) D1 गन्धमादन D3 हनुमान्वानरैर्युत (for the post half) —(l 5) Ś1 D10 तिष्ठ त्वा (for तिष्ठेत्युक्त्वा) D2 10 11 प्लवङ्गम प्लवनाय D3 प्लवनायेप° (for the post half)]

—Thereafter Ś1 D2 10 11 (D2 10 11 repeating them in their proper places) read 35c–40d, while D1 3 ins the lines of 4 66 44 with colophon

—Ñ2 V1 B D6 om from 8c–10 —c) G2 M1 3 [s]ति Cg as in text (for हि) Ś1 D1–3 11 13 ततो व्यायुधे (D1 °विपुल D3 °वपुल) दृष्टो ॥ Cg अञ्जलि इति । आत्मयोनय स्वकारणभूताय । दक्षिण समर्थ । हनुमान् प्राङ्मुख सन्नात्मयोनय पवनायाञ्जलिं कृत्वा ततो दक्षिणां दिशं गन्तुं ववृधे इत्यन्वय । हि पादपूरणे । अञ्जलि प्राङ्मुख कुर्व न्निति पाठस्तुल्य । नत्वेतदप्राधान्यगादनिगाभिदिकयो दक्षिणदिग्गमनयोगो परयो रक्तानिक्षयमात्मा विराधात् । नहि प्राङ्मुखस्यैव ततो दक्षिणाभिगमनोद्योगो युज्यत ॥

9 Ñ2 V1 B D3 om 9 (cf v l 8) —a) Ś1 प्लवग , D7 9 T3 G2 M1 प्लवग Cg as in text (for प्लवग) D1 3 10 12 T3 प्लवग प्रवर्तैर (D1 °रण) —b) D1 प्लवन (for प्लवन) —c) D1 रामवृद्ध्यर्थं D3 कामसिद्ध्यर्थं D10 °कृत्यर्थं G2 °सिद्ध्यर्थं Cm g k t as in text (for रामवृद्ध्यर्थं) —d) Ś1 D1 3 11 T2 3 पर्वणि (for पर्वसु)

10 Ñ2 V1 B D3 om 10 (cf v l 8) —a) V2 D1–3 निःप्रमाण D1 तु (for सँल्) Ś1 D2 3 11 महीत स (for महीत सँल्) D3 विप्रकरामित म —b) D2 11 ल्लिलङ्घयिषु(D1 °षुम्) (for °षुर्) —After 10ab Ś1 D2 10 11 ins Ñ2 V1 B D3 cont l 2 only after

स चचालाचलश्चारु मुहूर्तं कपिपीडितः ।
तरूणां पुष्पिताग्राणां सर्वं पुष्पमशातयत् ॥ ११

तेन पादपमुक्तेन पुष्पौघेण सुगन्धिना ।
सर्वतः संवृतः शैलो बभौ पुष्पमयो यथा ॥ १२

तेन चोत्तमवीर्येण पीड्यमानः स पर्वतः ।
सलिलं संप्रसुस्राव मदं मत्त इव द्विपः ॥ १३

पीड्यमानस्तु बलिना महेन्द्रस्तेन पर्वतः ।
रीतीर्निर्वर्तयामास काञ्चनाञ्जनराजतीः ।
मुमोच च शिलाः शैलो विशालाः समनःशिलाः ॥ १४

G 5 5 13
B 5 1 16
L 4 61 0

10* (due to om) while D1 3 6 M2 ins l 2 after 10^ab

11* मोत्स्वतेनक्षया वीर्यं प्रविवेश महाबल ।
प्रगृह्य स महाबाहु वज्रायविसुसन्धित ।

[(l 1) D3 11 -स्य (for -स्य) —(l 2) Ñ2 V1 B2 प्रहृ B B3 स प्रगृह्य (by transp) D6 प्रग्रह च (for प्रगृह्य स) Ñ2 V1 B D4 महाबाहु Ś1 D1 3 10 11 प्रगृह्य महाबाहु, M2 प्रगृह्य महाबाहु (for the prior half) B1 वज्राभिमुसन्धित (for the post half)]

—After 10 M1 reads 4–5

11 ^a) D1 3 चारु, D10 चारुः G1 चैव G2 चारुं, M3 चापि (for चारु) D3 [क]पपीडितो —For 11^ab, Ñ2 V1 B D6 subst

12* समाक्रान्तस्तु तेन स चचाल महागिरि ।

[B1 चचाल म (by transp) B2 चचाल च (for स चचाल)]

—Thereafter cont while D1 3 6 G1 3 M1 cont after 23*

13* गिरेरास्फाल्यमानस्य तस्य तरुणाकुला ।
पुष्पगुल्मलतासु रक्तपुष्पकलाप्य ।
गैरिकाञ्जनसंघाता हरितालसमाकुला ।

[(l 2) D1 G1 3 M1 पुष्पराणि (for -कलाप्य) D6 G1 प्राकल्य (for रक्त) D1 -मुक्ति D3 -भिन्न D6 G1 -भिन्न (for -भय) G1 M1 स्रोतस्त्वगमिन (for the post half) —(l 3) D1 M1 -संघाता D3 G1 3 -संकुल (for -समाकुला) B1 D1 3 6 G1 3 M1 समाकुला]

—After 13*, Ñ2 V1 B D6 read 14^ef (followed by l 1–10 of 6*) while D1 3 6 G1 3 M1 cont 24*

—After 11^ab, Ś1 D3 10 11 ins

14* वने सिंहपराभूतो मदोत्पात इव द्विप ।

[D3 11 पराभूतो (for परा°) Ś1 D10 मदोन्मत्त (for मदोत्पात)]

—Thereafter Ś1 D3 10 11 cont 5* —Ś1 D3 10 11 om 11^cd —^c) D1 3 नगानां (for तरूणां) —^d) T2 सर्वं (for सर्वं) Ñ2 B1 2 4 D6 कुसुमोत्करं (B2 D6 °रं) D6 T2 3 G1 अपातयत् (for अशातयत्) B2 पुष्पाणि च प्रसीदता ‡ Cr m अशातयदपातयत् (Cr °पतितम्) i. Cg स चचालेति । कपिपीडितोऽप्यचलश्चलाचलः । अशातयत् शातयत् । इव । Ct स्थिरमपि । Ct अशातयत् सर्वं पुष्पमपातयत् । अनुगोऽस्य कथा ‡

12 ^a) B2 D6 -युक्तेन, T2 -युक्तेन (for -मुक्तेन) Ś1 D10 पादपविमुक्तेन D3 11 पादपविमुक्तेन —^b) Ś1 Ñ1 B D1 3 6 10 11 कुसुमेन (for पुष्पौघेण) ‡ Cr पुष्पौघेण पुष्पाणां समूहेन ‡ —^c) Ñ2 B2 D6 स पुनः (for संवृतः) ‡ Cr पुष्पमय इव । Ck यथा पुष्पमय इति पुष्पात्मक इव । अभूतोपमेयम् । पुष्पमयो यथावत्तत्वेन सर्वशोक विशेषितः । Ct पुष्पमयो यथा पुष्पमयं स्वरूपमिवासीत् ‡ —After 12 Ś1 D3 10 11 ins

15* मत्तवानरमहागानुः सलिलैनामहोरग ।
मत्तवानरमहागिरिमहीभूत महागिरि ।
पक्षिभिश्चावसत्राविलचक्रवाकोऽतिदूरत ।
स्थान स च स्वल्पतयत स च दिशोध्वग ।

[D3 om (hapl ?) l 2–4 —(l 2) D11 -मह (for मह) Ś1 -गन (for -गन) —(l 4) D11 स्थान संस्थान (for the prior half) D10 च स (by transp) D11 सुमहाभिस्थत L (ed) सुप सत्वाभिसाव (for the post half)]

while T2 ins

16* तस्य चोत्तमवेग पुष्करस्य सागर ।
प्रभूत हृदसवाद्रे मदमत्त इव द्विप ।

13 Ś1 Ñ2 B D3 6 10 11 om 13 G1 transp 13^ab and 14^ab —^a) D1 3 6 (for तेन चोत्तम) —^b) D1 3 महागिरि (for स पर्वत) —^c) D1 स प्रसुस्राव, D6 सप्रसुस्राव —^d) D1 3 T2 G1 मद (for मदं) D6 मदोन्मत्त (for मदं मत्त)]

14 G1 transp 13^cd and 14^ab T2 om 14^ab —^ab) Ś1 D10 11 G1 स D6 च (for तु) Ñ2 B D6 स पर्वतवर श्रीमान्पीड्यमान समन्तत —^e) B1 G2 M1 2 रीतिं D6 रीतिम् Cr m g k.t as in text (for रीतीर्) Ñ2 D1 3 5 8–11 निर्गत (Ñ2 °त)पामास —^f) B1 D3 11 -राजता (B2 °ती) D5 10 -राजति (for राजती) —After 14^cd, Ś1 D3 10 11 ins

17* तस्य व्याघूर्णमानस्य वरवयस्तरुमाकुला ।
मुमुचु सहस्र वृक्ष शैलो पलपुष्पमिव ।
सवादृपसो व्याघ्रो विश धावनपादुभि ।

[(l 3) D3 10 -स्माद्रो (for -स्मो व्याघ्रो).]

while Ñ2 V1 (illeg) B D6 ins l 11–12 of 6* and D1 3 ins after 14^cd

G 5 5 0 / B 5 1 17 / L 4 61 20

गिरिणा पीड्यमानेन पीड्यमानानि सर्वशः ।
गुहाविष्टानि भूतानि विनेदुर्विकृतैः स्वरैः ॥ १५
स महासत्त्वसंनादः शैलपीडानिमित्तजः ।
पृथिवीं पूरयामास दिशश्चोपवनानि च ॥ १६
शिरोभिः पृथुभिः सर्पा व्यक्तस्वस्तिकलक्षणैः ।
वमन्तः पावकं घोरं ददंशुर्दशनैः शिलाः ॥ १७
तास्तदा सविषैर्दष्टाः कुपितैस्तैर्महाशिलाः ।
जज्वलुः पावकोद्दीप्ता बिभिदुश्च सहस्रधा ॥ १८
यानि चौषधजालानि तस्मिञ्जातानि पर्वते ।
विषघ्नान्यपि नागानां न शेकुः शमितुं विषम् ॥ १९

18* सम-ता युक्तक्कूटैर्लक्षितैः कनकधातुभिः ।

—Thereafter Ś1 D1 3 m cont

19* परिक्षिप्त शिखिशिरोभिर्यो नैकधातुभि ।

[D10 परीक्षित D3 4 ओभा-मेरुमिवापरं (for the post half)]

—Ś1 D2 10 11 om 14[cd] Ñ2 V1 B D6 read 14[cd] after 13* —[a]) D1 स सुमेरु (for सुमोघ च) Ñ2 V1 B D6 ब्यदीर्यं (Ñ2 V1 °दीर्णं, B3 °दार्यं) स गिरेस्तस्य —[c]) N2 V1 B D6 शिलाश्च (for विशाला) D3 च D5 सु (for स) —After 14[cd] Ñ2 V1 B D6 ins l 1–10 of 6* while D1 3 4 7 8 T1 3 G M ins after 14

20* मध्यमेनार्चिषा जुष्टो धूमराजिरिवाम्बरे ।

[T2 युक्तो (for जुष्टो) D3 5 मध्यमेनैवलिन्तु(D5 °ना सु)ले M1 2 ऊर्ध्वमार्गेषु जुष्टा (for the prior half) D1 6 M1 2 धूमराजी(M2 3 °जिर्) D3 धूमराजी चाम्बर (for the post half) ※ Cv मध्यमेनार्चिषा मध्यमया ज्वालया । सा पुन कालो करालीविस्फुलिङ्गिनीधूम्रवर्णा पिङ्गलचित्रेति सप्तजिह्वासु मध्यमा चतुर्थी धूम्रवर्णा । Cr मध्यमेनार्चिषा जुष्ट । काली कराली विस्फुलिङ्गिनी धूम्रवर्णा सुचिता लोहिता सुलोहिता इत्यभिधानात् सप्तजिह्वासु मध्यमया धूम्रवर्णार्चिषा जुष्ट Cm मध्यमेनार्चिषा जुष्ट । कालीकराली विस्फुलिङ्गिनीधूम्रवर्णाविश्वरुचिलोहितासप्तजिह्वा इत्यभिधानात् सप्तस्वर्चिष्षु मध्यमया धूम्रवर्णया अर्चिषा धूम्रराजीरिव धूम्रपङ्क्तिवाम्बरे नैव पर्वतशिला दृश्यन्तेति संबन्ध । Cg मध्यमेनार्चिषा मध्यमया ज्वालया । पार्श्वज्वाला हि न धूमनिर्गमे । Ck मध्यमेन मध्यमेनार्चिषा जुष्ट संबद्धो योऽनलस्तस्य धूमराजिरिव बभासिरे चेत । Ct मध्यमेन मध्यभागेनार्चिषा ज्वालया जुष्टो योऽनलस्तस्य धूमराजिरिव बभासिरे । च वैलक्षण्यार्थ । धूमराजिरिव इति स्वपाठ । तीर्थेस्तु मध्यमेनार्चिषा मध्यमार्गमध्यस्थितया जुष्टे विस्फुलिङ्गैर्धूमराजिरिव धूम्रविग्रहानीचर्णो 'धूमराजीरिव इति च पाठ इत्युक्त ※]

15 N1 B D6 om 15–34 D1 3 (repeats) read 15–16 after 24* —[a]) D7–8 G1 Ck t हरिणा, Cg as in text (for गिरिणा) Ś1 D2 10 11 तत सपीड्यमानेन ※ Cr 'गिरिणा पीड्यमानोऽपि' पाठ ※ —[b]) D1 3 5 7 9 M1 2 सर्वत (for सर्वश) —[c]) D7 8 G1 Ct सत्त्वानि Ck as in text (for भूतानि) —[d]) Ś1 D2 10 11 विकृत (D11 °त) स्वर (for विकृतै स्वरै)

16 Ñ2 B D6 om 16 (cf v l 25) D1 3 (repeats) read 15–16 after 24* —[a]) D3 7 8 G2 M1 2 महान् (for महा) G2 सुमहान् (for स महा) D1 -सत्त्वसत्त्व , D2 10 11 सत्त्वनिनाद (for °संनाद) ※ Cm स इति महासत्त्वा महाजन्तवस्तेषा संनाद । Cg सत्त्वसंनादो भूत संनाद । Ct "स महासत्त्व " इति पाठे महासत्त्वा महाजन्तवस्तेषा संनाद इति तीर्थ । 'स महान्सत्त्वसंनाद ' इति पाठ स्वरस ※ —[b]) D1 शैल D5 शैलपीडा , M2 शैलपीड —[c]) Ś1 D2 10 11 पृथिवी, D1 दशानि (for दिशश्च) G2 M1 दिशश्चोपदिशस्तथा

17 Ñ2 B D6 om 17 (cf v l 15) —Ś1 D2 10 11 read 17–19 (including star passage) after l 2 of 6* which is followed by the l of 4 66 42 —[a]) D3 उच्छ्रितैः (sic) (for शिरोभि) Ś1 D2 10 11 पैत्र D7 8 नाग (for सर्पा) —[b]) Ś1 पृथु , D2 10 11 पद्म , M1 पद्मै (for व्यक्त) D1 3 -लक्षणा (for -लक्षणै) —[c]) Ś1 D2 10 11 G2 तीव्र, D1 3 क्रुद्धा (for घोर)

18 Ñ2 B D6 om 18 (cf v l 14) For sequence in Ś1 D2 10 11 cf v l 17 —[a]) D1 M1 तथा (for तदा) Ś1 D1-3 10 11 G2 M1 [आ]शीविषैर् Ck t as in text (for सविषैर्) —[b]) D1 महाविषै (for °शिला) —[cd]) D1 पावकैर्दीप्ता T2 पावकाद्दीप्ता Ct as in text D2 G1 सहस्रश (for °धा) Ś1 D1 2 10 11 प्रदीप्ता पावकाविष्टा व्यभिद्यन्त सहस्रश (Ś1 D11 10 °धा)

19 N1 B D6 om 19 (cf v l 15) For sequence in Ś1 D2 10 11 cf v l 17 —[a]) D3 5 7 8 T2 M1 तु (for च) D5 T2 [औ]षधि Ś1 D1-3 10 G2 M1 जाता (D1 °तो)नि (for जातानि) —[b]) D1 3 तस्मिन् सति महाचले (D1 नगोत्तमे) ※ Cr m g t शमितुं शमयितुम् ※ —For 19[cd] Ś1 D2 10 11 subst

21* विषघ्नान्युरगाणां तु तेषां तन्नाशितं विषम् ।

[D2 तैलन्द्रमन्यापि विष (for the post half)]

while D1 3 subst for 19[cd]

22* विषघ्नान्यौषधानि शेकु शमयितु विषम् ।

Ś1 D2-3 10 11 cont while D5 G1 2 M2 ins after 19

23* अपरे च महाकाया वसन्तोऽपि स्वर्गताः ।
कन्दरेभ्यो विनिष्पेतु कपिपादप्रपीडिता ।

[(l 1) D5 G2 M1 तु G1 [ऽ]पि (for च) Ś1 D2 10 11 रुषिताः (for स्वर्गता) —(l 2) Ś1 D2-3 10 11 निवरेभ्यो (for कन्द°) Ś1 D10 विनिःसृत (for °पेतु) G2 lacuna for कपिपाद D1 3 G2 M2 निपीडिता (for प्र°)]

भिद्यतेऽयं गिरिर्भूतैरिति मत्वा तपस्विनः ।
त्रस्ता विद्याधरास्तस्मादुत्पेतुः स्त्रीगणैः सह ॥ २०
पानभूमिगतं हित्वा हैममासनभाजनम् ।
पात्राणि च महार्हाणि करकांश्च हिरण्मयान् ॥ २१
लेह्यानुच्चावचान्भक्ष्यान्मांसानि विविधानि च ।
आर्षभाणि च चर्माणि खड्गांश्च कनकत्सरून् ॥ २२
कृतकण्ठगुणाः क्षीबा रक्तमाल्यानुलेपनाः ।
रक्ताक्षाः पुष्कराक्षाश्च गगनं प्रतिपेदिरे ॥ २३
हारनूपुरकेयूरपारिहार्यधराः स्त्रियः ।
विस्मिताः सस्मितास्तस्थुराकाशे रमणैः सह ॥ २४
दर्शयन्तो महाविद्यां विद्याधरमहर्षयः ।
सहितास्तस्थुराकाशे वीक्षांचक्रुश्च पर्वतम् ॥ २५　　G 5 5 6 B 5 1 27 L 1 62 33

—Ś1 D2.10.11 further cont l 3 12 of 6* and D1.8 G1.2 M1 cont 13* and thereafter D1.8 G1.2 M1 cont

24* स्पर्शाद्यैश्च गिरेस्तस्य शिलातला समन्विताः ।
सचन्दनरसैस्ताम्रैश्चित्रैः काञ्चनधातुभिः ।
परिक्षिप्त शिलितिभैः गरुकिरिव धातुभिः ।

[(l 1) D1.8 G1 स्पर्शैश्च D1 शिलितम D2 गिरेस्तस्य D1 शिलाधाम्न् —G2 om l 2–3 —(l 2) D8 सचन्दनस्य स्तावग्न्, G2 सचन्दनरसान्वित M1 सचन्दनरसतासाय् (for the prior half) G1 चित्र (for चित्रैः) D8 M1 चित्र धातव धातुभिः (M1 °धातुभि) (for the post half) —G1 om l 3 —(l 3) D1 परिक्षिप्त (for परिक्षिप्त) M1 चित्र शिलितिभैः चित्रैर्गिरिधातुभिः]

—Thereafter D1.8 (repeats) read st 15–16

20 Ñ1 B D8 om 20 (cf v l 15) —a) D2.10 यो (for ऽयं) Ś1 D2.10 देवैर् (for भूतैर्) D1 भिद्यतेति गिरिर्देवैर्, D11 खर्वतीवृक्षरे (sic) ‡ Cr भूतैः पिशाचा विविधरूपैरिति ।, Cm भूतैः पृथिव्यादिभिः सह ।, Ck t भूतैर्नैशचरोद्भुतः, Ct °क्ष प्रभृति सहाभूतैः ‡ —b) Ś1 D2.10.11 मत्वाविन्द्य (for तप°) ‡ Cr तपस्विन इति विद्याधरविशेषणम् । तेषां तपस्विनत्व भूतपूर्वेणयाः ‡ —c) G2 तुष्ट, M1 त्रस्त, Cg as in text (for त्रस्ता) Ś1 D2.10.11 वेगम् (for तस्माद्) —d) Ś1 D1–3.10.11 पत्नीभि (for स्त्रीगणैः)

21 Ñ1 B D8 om 21 (cf v l 15) —a) D1 पानभूमिं गते, D2 °भूमिं गतौ, D10 °भूमिगता (for °भूमिगतं) —b) Ś1 D10 हेमराजत, D2.11 हैमासनं, G2 M2 Cg हेममासन (for हैममासन) D2 भोजन (for भाजनम्) —c) Ś1 D1–3.10.11 पात्राणि, Cg as in text (for पात्राणि)

22 Ñ1 B D8 om 22 (cf v l 15) —a) Ś1 D2.10.11 मद्यमुच्चावचं स्वच्छ, D2.3 हैममुच्चावच भक्ष्य (D2 °क्ष) —b) Ś1 D2.10.11 माल्यानि, D1.2 पानानि, G2 रसानि (sic) (for मांसानि) —D1 om 22cd —c) D8 वस्त्राणि (for चर्माणि) —d) Ś1 D10 कनकाचितान्, D1 विविध रसम्, D2 विविधानुरूपम् (for कनकत्सरून्)

23 Ñ1 B D8 om 23 (cf v l 15) —a) D1.8 रक्तकण्ठ, D2.11 कृतकण्ठ, G2 कृतकम (for कृतकण्ठ) M1 क्षीबा Ś1 D10 कृतपानगुणक्षीब —c) Ś1 D2.10.11 पुष्क (D10.11 °ल्य)राक्षा (for °क्षाश्च) —d) Ś1 D1–3.10.11 रथ तस्था (for गगन)

24 Ñ1 B D8 om 24 (cf v l 15) —a) Ś1 -कयूर (for -केयूर) T2 हार नूपुरकेयूर —b) Ś1 परिहार्यधरा स्त्रिय, D1.3 पा(D1 प)रिहार्यधना स्त्रिय, D1.11 परिहा(D11 °धा)र्यवरा(D11 °र) स्त्रिय, D10 पारिहार्यधरा स्त्रिय, G2 पारिहार्यैस्तथैव च —c) Ś1 D2.10.11 सहिताश् (for सस्मित्‌ास्) D2.3 विरक्ता विस्मिताश् —d) D1 सार्धं (for रमणैः) D2.10 भाकाशेरमणं (D11 °रैः) सह ‡ Cv g पारिहार्यं कटकम् ।, Cr m पारिहार्यो वलय । "आवापकः पारिहार्यः कटकः वलयोऽस्त्रियाम्" इत्यमरः ।, Ck पारिहार्यं हस्त् खेड्गानी । तथा स्मान्यमहाशा धीरक्रमहाकनीरा यथोग 'पुरत्रैभिव त्रिभुवनदुर्गैर्णवधिकसुवर्णपारिहार्याणि । करवैः मनसि महाशि रमणैर्मवपिशुवनमभासालि' इति । अत्र च श्लोकद्वय मध्यिस, हविस्सुखके । तपस्विनत्व पुत्रा समग्रमेय दृश्यु । कटकादयं भूतैस्य सिद्धिभियात (इति) पुद्गमस्य ।, Ct पारिहार्यस्वद् श्रेयसाधीरि कटक । पारिहार्यो वलय इति वाच । एतद्भुमे 'दर्शयन्तो महा°, सहितास्तस्थु°, शुशुभुश्च द°, चारणाश्च सिद्धाश्च स्थिताः स्थिताः ।' इति श्लोकद्वय प्रक्षिप्त इविधेति कटक ‡

25 Ñ1 B D8 om 25 (cf v l 15) G1 om 25ab G2 transp ab and cd —a) D1 दर्शयन्तो Ś1 D1–3.6.10.11 विद्याम्(D1.6 °मा) D8 om (for विद्या) —b) Ś1 D2.3.10.11 ते (D2 तास) तु विद्याधरर्षभा (D1 °षिय), D1 विद्या विद्याधरप्रभा ‡ Cv शुशुभुश्चात्र विद्याधरमहर्षयश्च महात्मनः अपि विद्याधरा एव आरुह्य । इति विद्याधरा शुभमहात्मन्। Cr विद्याधरा महर्षय इव । तपसैव स्वास्थ्याद्गिरिमिति वादिना समास । विद्याधरश्रेष्ठ इत्यर्थ । अन्न दृढस्वभावमन्त्री करणम् । उपरितनश्लोके विद्याधरा पुरश्चैव श्रवणकर्तृत्वादन्मये विद्याधराणामेवोपादानात् ।, Cm विद्याधरमहर्षयो विद्याधरश्रेष्ठा इत्यर्थ ।, Cg विद्याधरमहर्षयो विद्याधरा महर्षयश्चेत्युभयविधत्वमाप । उपमेव व्याघ्रादिभि सामान्याप्रयोग इत्यनुशासनात् । विद्याधरश्रेष्ठा इत्यर्थ । विद्याधरा महर्षयश्चेति द्वन्द्वसमासो न युक्त । इति विद्याधरा शुभेच्छुपरितनश्लोके विद्याधराणामेवोपादानात् ‡ —c) Ś1 D1–3.10.11 G1.2 सहितास, D8 समन्वाद्य, G2 M1.2 Cv विस्मितास (for सहितास्)

G 5 5 0
B 5 1 27
L 4 61 34

शुश्रुवुश्च तदा शब्दमृषीणां भावितात्मनाम् ।
चारणानां च सिद्धानां स्थितानां विमलेऽम्बरे ॥ २६
एष पर्वतसंकाशो हनूमान्मारुतात्मजः ।
तितीर्षति महावेगं समुद्रं मकरालयम् ॥ २७
रामार्थं वानरार्थं च चिकीर्षन्कर्म दुष्करम् ।
समुद्रस्य परं पारं दुष्प्रापं प्राप्तुमिच्छति ॥ २८
दुधुवे च स रोमाणि चकम्पे चाचलोपमः ।
ननाद च महानादं सुमहानिव तोयदः ॥ २९
आनुपूर्व्याच्च वृत्तं च लाङ्गूलं रोमभिश्चितम् ।
उत्पतिष्यन्विचिक्षेप पक्षिराज इवोरगम् ॥ ३०
तस्य लाङ्गूलमाविद्धमतिवेगस्य पृष्ठतः ।
ददृशे गरुडेनेव ह्रियमाणो महोरगः ॥ ३१
बाहू संस्तम्भयामास महापरिघसंनिभौ ।
ससाद च कपिः कट्यां चरणौ संचुकोच च ॥ ३२
संहृत्य च भुजौ श्रीमांस्तथैव च शिरोधराम् ।
तेजः सत्त्वं तथा वीर्यमाविवेश स वीर्यवान् ॥ ३३
मार्गमालोकयन्दूरादूर्ध्वं प्रणिहितेक्षणः ।
रुरोध हृदये प्राणानाकाशमवलोकयन् ॥ ३४

---

26 Ñ B D om 26 (cf v l 15) —ᵃ) D1 सुसुवुश (for शुश्रुवुश) T2 सह T3 तथा (for तदा) —ᵈ) Ś1 D2.10.11 विपुला(D2.11 °ले)म्बरे D3 विमला° (for विमलेऽम्बरे)

27 Ñ B D om 27 (cf v l 15) —ᵃ) D1 सुमं, D5 भव (for एष) —ᵇ) D1.3 मारुत वानर (for मारुता त्मज) —ᶜ) D5 तितीर्षुस्तं D6 G3 °र्षु स Cg as in text (for तितीर्षति) Ś1 V2 D1.2.3.9.11 T2 G3 M वेग, T3 वेगात् (for वेगं) ※ Cv तितीर्षति महावेग इति समस्तपद। Cc तितीर्षुरिति। महावेगमिति पाठ। महावेगमिति क्रियाविशेषणम् ※ —ᵈ) G3 सागर (for समुद्र) Ś1 D2.3.10.11 सरितां पतिं, D6.9 T2 वरुणालय (for मकरालयम्)

28 Ñ B D om 28 (cf v l 15) —ᵃ) Ś1 D2.10 वानरार्थं च, D2.8.11 दानवानामर्थं, M2 वानराणां च (for वानरार्थं च) —ᵇ) Ś1 D1.3 T2 चिकीर्षुं, D5 चिकीर्षन् D1 दुष्कर (for दुष्करम्) —ᵈ) D2.8 G3 दुर्गम, D2.8.11 दुःप्राप, D5 दुष्प्राप्य T2 दुष्प्राप (for दुष्प्राप) —After 28 Ś1 D2.10.11 ins

25* देवाश्च दृष्ट्वा सर्वे वैश्वे सह महर्षिभि ।
ऋषय सह गन्धर्वै सिद्धाश्च सह चारणै ।
जातकौतूहलास्तस्थुस्तद्द्रष्टुं महदद्भुतम् ।

[(l 1) Ś1 मरुत् (for सर्वे) —(l 3) D2 स (for तद्)]
while D5 ins

26* समुत्पतति वेगेन समुद्रं [illegible] पर्वतेर ।

—Thereafter D5 cont while D1.2.3.9 T2.3 G M ins after 28

27* इति विद्याधरा वाच श्रुत्वा तेषां तपस्विनाम् ।
समपश्येव दृष्ट्वा पर्वते वानरर्षभम् ।

[T3 om l 1 —(l 1) D5 T3 G M2 श्रुत्वा वचन, M1 श्रुत्वा वाचम् (by transp) (for वाच श्रुत्वा) D1.2.3 M महात्मनां (for तपस्विनाम्) —After l 1, G1 ins

27(A)* महुमानेन वै सर्वे हनुमन्त प्रपेदिरे ।

—(l 2) D1.2 दैवैश्च सह महर्षिभि (for the post half)]

29 Ñ B D om 29 (cf v l 15) —ᵃ) Ś1 D1.10 दुधुवे, Ck t as in text (for दुधुवे) D11 दुधुवे चाधिरो माणि —ᵇ) D5 T3 चाचलोपम, D2.11 च महाचल (D11 °ले) D1.9 चाचलोपम, G1 चाचलेश्वर (for चाचलोपम) —ᶜ) Ś1 D2.10 T3 G3 M1 तु, D1.11 G1 स (for च) —ᵈ) G1 स सहान् (for सुमहान्) D5 अपि (for इव)

30 Ñ B D om 30 (cf v l 15) —ᵃ) Ś1 D10 अनुरूप च, D1.8 आनुपूर्वं च, D2.11 हनुरूप च, T3 °र्व्यं च, M1.2 Cg °व्यण B(ed) °पूर्वा च (for आनुपूर्व्याच्च) D1.2.3 T2 सह, D5 [illegible] (for second च) —ᵇ) Ś1 D2.8-11 T3 G1.3 रोमभिश्च —ᶜ) Ś1 D2.9.10.11 स चिक्षेप D1 सुवि°, Cm t as in text (for विचि°)

31 Ñ B D om 31 (cf v l 15) —ᵃ) M2 आप्त (for आवि) Ś1 D2.10.11 वीर्यस्य (for वेगस्य) —ᶜ) D2.8.9 G3 [ए]व (for [इ]व) —ᵈ) Ś1 D2.10.11 घूयमाणो, G3 M2 दीयमानो (for ह्रियमाणो) D1 M2 पयोरग (for महो°)

32 Ñ B D om 32 (cf v l 15) —ᵉ) Ś1 D10 समावृत्य D2.11 समारुदो, D5.1 Ct आससाद, T3 ननाद च, Cm as in text (for ससाद च) Ś1 कपि कस्या (sic) M1 क**** (for कपि कट्या) —ᵈ) G3 हृ Cr g as in text (for च) D5 चरणौ सकुचतौ, D11 चरणौ सकुचतौ

33 Ñ B D om 33 (cf v l 15) Ñ1 resumes from 33 (cf v l 1) —ᵃ) Ś1 Ñ1 D2-8.10.11 स सहृ (D10 °हृ)त्य (for संहृत्य च) —ᶜ) Ś1 D2.3.11 ओज (for तेज) Ś1 M2 सह D1 यथा, T3 तदा (for तथा) —ᵈ) D5 चाविवेश (for आविवेश) Ś1 D2.3.10.11 [अ]पि, D1 [अ]य (for स) —After 33 Ś1 D2.10.11 ins

28* वैनतेयस्य सदृशो यथो चाप्यनिलात्मज ।

34 Ñ B D1.8 om 34 (for all except D1, cf v l 15) —ᵃ) Ś1 D10 मालोकयद् , Ct [illegible] text (for

पद्भ्यां दृढमवस्थानं कृत्वा स कपिकुञ्जरः ।
निकुञ्च्य कर्णौ हनुमानुत्पतिष्यन्महाबलः ।
वानरान्वानरश्रेष्ठ इदं वचनमब्रवीत् ॥ ३५
यथा राघवनिर्मुक्तः शरः श्वसनविक्रमः ।
गच्छेत्तद्वद्गमिष्यामि लङ्कां रावणपालिताम् ॥ ३६
न हि द्रक्ष्यामि यदि तां लङ्कायां जनकात्मजाम् ।
अनेनैव हि वेगेन गमिष्यामि सुरालयम् ॥ ३७
यदि वा त्रिदिवे सीतां न द्रक्ष्यामि कृतश्रमः ।
बद्ध्वा राक्षसराजानमानयिष्यामि रावणम् ॥ ३८
सर्वथा कृतकार्योऽहमेष्यामि सह सीतया ।
आनयिष्यामि वा लङ्कां समुत्पाट्य सरावणाम् ॥ ३९
एवमुक्त्वा तु हनुमान्वानरान्वानरोत्तमः ।
उत्पपाताथ वेगेन वेगवानविचारयन् ॥ ४०
समुत्पतति तस्मिंस्तु वेगात्ते नगरोहिणः ।
संहृत्य विटपान्सर्वान्समुत्पेतुः समन्ततः ॥ ४१ G 5 1 39 B 5 1 43 L 4 61 48

मालोकयन्) G2 पीमान्, Ck t as in text (for दृढान्) —^{f}) Ś1 D3 5 8–10 M1 2 कर्णे, Ck t as in text (for कर्णौ) G1 -[इं]क्षण —After 34^{ab}, Ñ1 reads 35^{cd} —^{d}) Ś1 Ñ1 D3 8 10 11 मभिवेद्दिशान्, Ck as in text (for मवलोकयन्)

35 Ñ1 partly illeg for 35^{ab} —^{b}) B D1 2 transp कृत्वा and स M1 -कुञ्ज* —Ñ2 reads 35^{cd} after 34^{ab} —^{c}) Ś1 Ñ1 B1 2 4 D3 8 10 निकुञ्च्य, Ñ2 निरुच्य (sic) D1 सूलिकु (sic) M1 अकुञ्च्य, Cr as in text, Ck t निकुञ्च्य (for निकुञ्च्य) Ś1 Ñ1 D3 10 11 मतिमान् (for हनुमान्) —^{d}) B D4 उत्पपात (for उत्पतिष्यन्) —Ś1 D3 10 11 read (D3 10 11 repeat here [cf v l 8]) 35^{e}–40^{b} after 30* Ñ2 B D4 om 35^{e}–40 Ñ1 om 35^{e}–40^{ab}. —^{e}) D5 वानर श्रेष्ठ D1 2 वानरो वानरश्रेष्ठान्

36 Ñ B D4 om 36 (cf v l 35) For sequence and repetition in Ś1 D3 10 11 cf v l 35 —^{a}) D1 2 यथैव ज्याविनिर्मुक्त —^{c}) D3 (second time) गच्छाम्य (for गच्छेत्) M2 तावद् (for तद्वद्) D3 10 (both second time) 11 (both times) गमिष्येऽहं (for °ष्यामि)

37 Ñ B D4 om 37 (cf v l 35) For sequence and repetition in Ś1 D3 10 11 cf v l 35 —^{a}) Ś1 D1 द्रक्ष्यामि यदि नाहं तां (D1 तामहं), D3 8 10 11 (D3 10 11 both times) M1 द्रक्ष्यामि यदि वा नाहं ✿ Cv g न हीत्यत्र (Cg °हीति ।) हिशब्दः पादपूरणे ✿ —^{c}) Ś1 D1–3 10 (D3 10 first time) य, D3 10 (both second time) 11 (both times) च, G2 तु (for हि) —^{d}) Ś1 D3 (first time) गमिष्येऽहं, M1 गमि** (damaged) (for °ष्यामि)

38 Ñ B D4 om 38 (cf v l 35) For sequence and repetition in Ś1 D3 10 11 cf v l 35 —^{a}) Ś1 D1–3 10 11 (D3 10 11 both times) अथ (for यदि) G1 च (for वा) —^{d}) G1 Cg [अ]कृतश्रम, M2 [अ]कृतश्रम ✿ Cr g राक्षसराजानमित्यत्र समासान्तटचाभावः आर्षः (Cg °नमित्यत्र टजभाव आर्षं) । आनयिष्यामित्यानेष्यामि । Ck राक्षसराजानमिति । अनित्य समासान्त इति वदन्ति रावणम् । Ct आनयिष्यामित्यानेष्यामि ✿

39 Ñ B D4 om 39 (cf v l 35) For sequence and repetition in Ś1 D3 10 11 cf v l 35 —^{b}) D10 (second time) इन्द्राग्नि (for ए°) Ś1 D3 10 (D3 10 first time) 11 (both times) ष्यनेष्यामीह (D11 °मि स) जानकी —^{c}) G2 वै, G3 वा (for वा) —^{d}) D3 11 (both both times) समुत्पाद्य, Ck t as in text (for °त्पाट्य) D1–3 10 (D3 10 second time) M1 2 सराक्षसां, D3 8 11 (both times) G1 सरावण (sic) (for सरावणाम्) —After 39 Ś1 D3 10 11 (D3 10 11 after 37 first time) read an additional colophon

[Kanda name D10 किष्किन्धा —Sarga name D3 10 11 हनुमत्पर्वतारोहण]

—After 39 M2 ins

29* रावणं वा वधिष्यामि वृत्तमीव महाबलम् ।
आगमस्तु हृता सीता महावीर्या भविष्यति ।

40 Ñ2 B D4 om 40 (cf v l 35) Ñ1 om 40^{ab} (cf v l 35) For sequence and repetition in Ś1 D3 10 11, cf v l 35 —^{a}) Ś1 D3 10 (both first time) उक्त्वा स D1 2 आभाष्य (for उक्त्वा तु) D3 यदुपा (for हनुमान्) G1 इत्येवमुक्त्वा हनुमान् —^{b}) D1 2 M1 वानरो (for वानरान्) —D11 om 40^{c}–41^{b} Ś1 om 40^{cd} —^{c}) D3 10 च (for [अ]थ) —^{d}) D3 10 अवि चारयन्, Ct as in text (for अवि°) D1 2 वेगमाभवि चारयन् —After 40 Ñ1 D1–3 6 7 10 T1 2 G M ins

30* सुपर्णमिव चाकाशं मेने स कपिकुञ्जरः ।

[Ñ1 अग्रगामि कपीश्वरः (for the post half)]

41 D11 om 41^{ab} (cf v l 40) —^{a}) Ś1 D3 10 समुत्पतन्त, Cv r m g t as in text (for समुत्पतति) Ś1 D8 3 10 G1 M2 Ct वेगात्तु, Cv r m g as in text (for तस्मिंस्तु) Ñ1 T2 समुत्पतनवेगात्तु D1 2 T1 तस्यो त्पतनवेगेन —^{b}) Ś1 D3 10 G1 M2 Cr नगास्ते (M2 °ते), T2 वेगिता, Cm g t as in text (for वेगात्ते) D1 पादपा नगरोहिण —For 41–47, Ñ2 B D4 subst 31*

G 5 1 0
B 5 1 44
L 5 61 49

स मत्तकोयष्टिभकान्पादपान्पुष्पशालिनः ।
उद्वहन्नूरुवेगेन जगाम विमलेऽम्बरे ॥ ४२

ऊरुवेगोद्धता वृक्षा मुहूर्तं कपिमन्वयुः ।
प्रस्थितं दीर्घमध्वानं स्वबन्धुमिव बान्धवाः ॥ ४३

तमूरुवेगोन्मथिताः सालाश्चान्ये नगोत्तमाः ।
अनुजग्मुर्हनूमन्तं सैन्या इव महीपतिम् ॥ ४४

सुपुष्पिताग्रैर्बहुभिः पादपैरन्वितः कपिः ।
हनुमान्पर्वताकारो बभूवाद्भुतदर्शनः ॥ ४५

सारवन्तोऽथ ये वृक्षा न्यमज्जँल्लवणाम्भसि ।
भयादिव महेन्द्रस्य पर्वता वरुणालये ॥ ४६

स नानाकुसुमैः कीर्णः कपिः साङ्कुरकोरकैः ।
शुशुभे मेघसंकाशः खद्योतैरिव पर्वतः ॥ ४७

विमुक्तास्तस्य वेगेन मुक्त्वा पुष्पाणि ते द्रुमाः ।
अवशीर्यन्त सलिले निवृत्ताः सुहृदो यथा ॥ ४८

---

42 For subst in Ñ2 B D6 cf v l 41 and 47 —a) Ś1 D3 10 कपींद्र पथि नानाद्रुमान्, D1 समत्त कोयष्टिका द्रुमान्, D5 11 स तत्कोयष्टिकाश्चात्वन्, D6 ससत्वो यष्टि भकान्, T2 G M स मत्तकोयष्टिभकान् ❀ Cv g कोयष्टिभक कोयष्टि i, Cr कोयष्टिभक पक्षिविशेष i, Ck कोयष्टिरेव कोयष्टिभ i, Ct कोयष्टिकोयष्टिभौ पर्यायौ ❀ —b) D11 कुसुम (for पुष्प)

43 For subst in Ñ2 B D6 cf v l 41 and 47 —a) Ñ1 illeg from द्धता up to मुहूर्तं in b D1 3 T2 3 G3 [उ]त्थिता, G2 [उ]द्धृता (for [उ]द्धता) D5 8 उत्क्षेपा द्धता —b) Ś1 मुहूर्तं (for °र्तं) Ñ1 (also) D6 कपि कुञ्जर D11 °त्तमा, G1 °त्तमं (sic) (for कपिमन्वयु) —c) M1 दूरम् (for दीर्घम्)

44 For subst in Ñ2 B D6, cf v l 41 and 47 —ab) Ñ1 illeg from गो up to द्र (see var) in b D5 [न]म (for [न]त्त) Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 सालश्च (D1 °श्चा)द्र(Ñ1 illeg)नवस्तथा (D11 °पादपा) (for b) ❀ Cg तथेति । तमूरुवेगोति पाठ ❀ —c) Ś1 D3 10 11 मीना, D1 3 सेना (for सैन्या) Ś1 D10 महा (for मही) ❀ Cr g सैन्या सेनायां समवेता पुरुषा i (Cg "सेनायां समवेता वै सैन्यास्ते सैनिकाश्च ते" इत्यमर ।), Ct सैन्या सम्ब्रोधर्यादि ❀

45 For subst in Ñ2 B D6 cf v l 41 and 47 —a) Ñ1 om D3 T2 G M1 3 स (for सु) Ś1 D10 [प्र]फि लितै (D11 [प्र]फलितै) (for [सु]पुष्पितै) —b) D1 मारुत (for कपिभि) Ś1 D3 10 11 हरि (for कपि) D3 पार्श्वे कपिवृत —c) Ś1 D1-3 10 11 नीयद्राकाशे —d) D11 [म]स्मित (for [म]द्भुत) —After 45 Ñ1 reads 48

46 For subst in Ñ2 B D6 cf v l 41 and 47 —a) Ś1 D1 10 11 च वृक्षा ये, Ñ1 तु न वृक्षा, D1 3 च वृक्षौघा —b) Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 निपेतुर्, Ck t as in text (for न्यमज्जँल्) —d) Ś1 D1-3 10 11 दानवा, [illegible] as in text (for पर्वता) D1 [illegible] वरुणालये, D10 वर्णालये

47 a) D5 कीर्णे (for कीर्ण) [illegible] D10 नानाकुसुम सकोप , D5 नानाकुसुमैः कीर्णे , D11 नानापुष्पवतै कीर्ण —b) Ś1 D10 गेगाक्षे Ct as in text (for कोरकै) Ñ1 कपि पर्वतसन्निभ —c) Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 T2 मेरु, Cg as in text (for मेघ) D5 सकाशं , T2 स्तुगाभ , Cg as in text (for सकाश) —d) Ś1 खद्योत इव —For 41-47, Ñ2 B D6 subst

31* बभूवोरोगोत्थ(?)रिता स्वालस्पन्दनपादपा ।
उत्पतन्त समुत्पेतुर्हनुमन्त सुपुष्पिता ।
समुन्मथितवेगात्ते नगेन्द्रवरशोभित ।
सकल्पविटपा भग्ना समुत्पेतु समं तत ।
अनुजग्मुर्हनूमन्त वरोरोन्मथितद्रुमा । [5]
प्रस्थितं दीर्घमध्वान स्वबन्धुमिव बान्धवा ।

[(l 1) D5 स्वावचस्वरपाटपा, D6 स्वालेवमपादपा (for the post half) —(l 3) Ñ2 D6 -वृक्षाले B3 वेगेन (for वेगात्ते) B1 नवेंद्रवर B2 नागेश्वर D6 नगेंद्र इव (for नगेन्द्रवर) —(l 5) B2 4 D6 [उ]मथिता B3 [उ]त्थिता (for [उ]मथित) —(l 6) B2 दूरम्, B4 दीर्घम् (for दीर्घम्)]

48 Ñ2 reads 48 after 45 —a) D5 विमुक्तास्, T2 विमुक्तस्यातिवेगेन —b) D1 3 त्यक्त्वा, Cg as in text (for मुक्त्वा) Ś1 B3 D3 10 मुक्तपुष्पाश्च, B2 (before corr as in text) मुक्त्वा पुष्पाश्च (sic) D11 मुक्ता पुष्पाश्च (sic) B4 मुक्तपुष्पा वनद्रुमा —c) Ś1 D1 10 11 भ्रष्टशीर्षेत Ñ1 अवधूयमाना, Ñ2 B1 D3 4 अव-द्(B1 D3 °वा)शीर्यंत, D7-9 अवा°, G2 M1 अवशीर्यंत (for अवशीर्यन्त) D3 सलिलैर् ❀ Cm अवशीर्यंत । अडभाव आर्ष । , Cg अवशीर्यन्तास्ते इति अ आत्मनेपदमडभावश्च आर्ष । स्थितवन्त इत्यर्थ । Ct व्यवशीर्यन्त । आर्षोऽडभाव ❀ —d) B1 (after corr as in text) प्रवृत्ता (for निवृत्ता) D1 M1 बान्धवा (for सुहृदो) B3 तथा (for यथा) Ñ1 निवृत्ता [illegible] बान्धवा ❀ Cm सुहृदो यथेति । बन्धुप्रस्थापनार्थं गता सुहृदो बन्धून् प्रस्थाप्य यथा निवर्तन्ते तथा द्रुमा निवृत्ता इत्यर्थ ॥ Cg निवृत्ता च पूर्वमुक्तस्य विवृत्ता । सुहृदो सलिले इति सामीप्ये सप्तमी । "उदकान्तात्स्निग्धो बन्धुमनुव्रजेत्" इत्युक्ते । Ct सुहृदो यथा । बन्धुप्रस्थापनार्थं गता सुहृदो यथा तान्प्रस्थाप्य निवर्तन्ते तद्वत् ❀

लघुत्वेनोपपन्नं तद्विचित्रं सागरेऽपतत् ।
द्रुमाणां विविधं पुष्पं कपिवायुसमीरितम् ॥ ४९
पुष्पौघेणानुबद्धेन नानावर्णेन वानरः ।
बभौ मेघ इवोद्यन्वै विद्युद्गणविभूषितः ॥ ५०
तस्य वेगसमुद्भूतैः पुष्पैस्तोयमदृश्यत ।
ताराभिरभिरामाभिरुदिताभिरिवाम्बरम् ॥ ५१
तस्याम्बरगतौ बाहू ददृशाते प्रसारितौ ।
पर्वताग्राद्विनिष्क्रान्तौ पञ्चास्याविव पन्नगौ ॥ ५२
पिबन्निव बभौ चापि सोर्मिजालं महार्णवम् ।
पिपासुरिव चाकाशं ददृशे स महाकपिः ॥ ५३
तस्य विद्युत्प्रभाकारे वायुमार्गानुसारिणः ।
नयने विप्रकाशेते पर्वतस्थाविवानलौ ॥ ५४

G 5 3 0
B 5 1 56
L 4 61 b)

---

49 Ñ2 B D4 om 49 and 50 —a) D4 त G1 ग (for तद्) —b) T2 विविधे, G2 विपुल (for विविध) D5 [ऽ]पते (for ऽपतत्) ए Cg लघुत्वेनोपपन्नं लघुत्वेन युक्तम् ।, Ct अपतदिति शेषः । यद्वृत्तलघुत्वेनोपपन्नमुपपतितम् ॥ —For 49 Ś1 Ñ1 D1-3.10.11 subst

32* लाघवेनोपपन्नं च पतनाय महार्णवे ।
द्रुमाणां विविधं पुष्पं कपि वायुसमीरितम् ॥

[(l 1) D1.3 न (for च) Ñ1 D10 महार्णव (for °र्णवे) —(l 2) D11 मधुर (for द्रुमाणां) —Ñ1 illeg from विविध up to ताराभि in 67a Ś1 D11 कपि°]

—After 49 D2 G1.2 M1.2 ins

33* नानाकुसुमिताकाशः बभौ स महार्णवः ।

[D2 तारकाद्यम्, M1 Cg तराभिश्च (for नानाकु°) M1 बभौ च Cg ■ above (for बभौ) G2 M2 च Cg as above (for स)]

50 Ñ2 B D4 om 50 (cf v l 49) Ñ1 illeg for 50 (cf v l 49) —a) Ś1 D1.3.10.11 T2 [अ]नुबन्धेन, D1-3 सुगन्धेन, G2.3 °विद्धेन (for [अ]नुबद्धेन) —c) Ś1 D10 [उ]द्यते, D2.3 [उ]द्यतन्, G1 (उ)द्यन्ते, G2 M2 (आ) कारो (for (उ)द्यन्वै) —d) Ś1 D1-3.10.11 मेरुनाम्नाद्रि कृत —After 50 Ś1 D1-3.10.11 ins

34* प्रचकर्ष महामेघ समुद्रोत्थानविद्युतम् ।
प्रबभौ कपिराजस्य वायुमार्गमिवाजिरं ।
समुत्पतितमेघस्य समुद्भूतस्य वा ।
ममज्जागोचरा इव सागरस्याम्बरस्य च ।

[(l 1) D3 म चर्ष D3 मध्ये (for मुद्रो) —(l 2) D1 सावेव, D3 सावेव D11 प्रव° (for प्रब°) D1.11 वायु (for राजस्य) D1.3 वनो गगने (D2 °वि)स्त्र, D1.11 वायुमार्गे (D2 °म)वाजिर (for the post half) —(l 3) D1 मगुद्र (for मद्भूत)]

51 Ñ1 illeg for 51 (cf v l 49) —a) D5 T2 G2 M1.3 -समाधूतै, D1-3 T2 समुद्भूतै —For 51cd, Ś1 Ñ1 B D1-3.6.10.11 subst

35* तस्य वायूद्धते पुष्पे ददर्श कुसुमे वृक्षम् ।

[D1 तस्ये (for तस्य) Ñ1 B वर्जोद्धते, D1.2 वेगोद्धते (for वायू°) Ñ2 B1.2.3 D3 कि, B3 शि (for वृक्ष)]

—c) Ñ2 B1.3 D5 अभि(B1 °भि)ताभिर्, B3.4 प((P1 ए)व ताराभिर्, D2.3 Ct इव प°, D11 स्थिता° (for उदिताभिर्) —d) Ś1 D10.11 स्थिताभिर् (for उदिता°) B1 ताराभिर्विराजते

52 Ñ1 illeg for 52 (cf v l 49) D5 om 52-54 —a) D2 [अ]म्बरगतौ, D3 [अ] भराद्भुते, G2 [अ] प्रसारितौ —b) Ś1 Ñ1 B D1-3.10.11 ददृशाते (for दृशाते) —c) Ś1 D1.3.10.11 पर्वताद्विनिष्क्रान्तौ (D1-3 °वि क्रा)न्तौ —For 52cd Ñ1 B subst

36* आकाशादिव निष्क्रान्तौ निर्मुक्तौ भुजगाविव ।

[B3 निर्मुक्ते (for °मुक्तौ)]

53 Ñ1 illeg for 53 (cf v l 49) D1 om 53 (cf v l 52) Ñ2 B om 53 and 54 —a) D11 पिबति च (sic) (for पिबन्निव) Ś1 D10 चाथ, D1 चापि, M1 श्रीमान् (for चापि) —b) D1.3 M2 सार्° (for सो°) T2 महार्णवम् —c) Ś1 D1.3.10.11 विभिन्नम्, D2 विजिघं(sic) (for पिपासुर्) —d) D1 महाकपि ॥ Cr पिबन्निवेति सोर्मिजालं उर्मिसहितम् महार्णवं पिबन्निव बभौ स महाकपिः । पिपासुरिव चाकाशं ददृशे । ऊर्ध्वं पश्यतीत्यर्थः । यद्वा । तथा पीतवान् इव भवति । सन्नतो महार्णवे विचरन् बभौ । आकाशं पिपासुरिव च ददृशे । आकाशमधस्तात् दृष्टं महाकायत्वात् कपिः । अतः पिपासुरिव च । Cr विवक्षितेति । सागरप्रमाण-प्रदेशावलम्बेन महोर्मिं विवक्षितं बभौ । तदुपरि गगनं यस्याकाशमाकाश पिपासुरिव ददृशे, Cm विवक्षितेति । अधर समीपगमनविलम्बनेन विवक्षितं बभौ । उपरि गगनस्याकाश पिपासुरिव दृश्यते ।, Cg विवक्षितेति । अधो विवक्षित आकाश पिपासुरिवास्य महानुद्योग सूच्यते । लङ्घनवेगेन सह्या वीचिमाले सागरस्योपरि स पीयमान इव भवति । पश्यमानश्च । तदोर्ध्वमुखेन गच्छन् महार्णवे विवक्षित बभौ तथाकाशमपीताइ ।, Ct विवक्षितेति । महावेगसाद्भुत वक्रतया गमनात् ।, ■ विवृतवक्त्रतया विवक्षितेति । सन्ने वक्त्र इवमुखेन । ऊर्ध्ववक्त्र च आकाश पिपासुरिवेति ॥

54 Ñ1 illeg for 54 (cf v l 49) Ñ2 B D5 om 54 (for D5 cf v l 52 and for the rest cf v l 53) —b) Ś1 D1.10.11 वायुवेग —c) G1 मद्यकाशेते, Ct विप्रकाशेते (as in text) —d) D1.3 वह्नेरिव नगोत्थितौ

G 5 5 0 B 5 1 44 L 6 61 49 स मत्तकोयष्टिभकान्पादपान्पुष्पशालिनः ।
उद्वहन्नूरुवेगेन जगाम विमलेऽम्बरे ॥ ४२
ऊरुवेगोद्धता वृक्षा मुहूर्तं कपिमन्वयुः ।
प्रस्थितं दीर्घमध्वानं स्वबन्धुमिव बान्धवाः ॥ ४३
तमूरुवेगोन्मथिताः सालाश्चान्ये नगोत्तमाः ।
अनुजग्मुर्हनूमन्तं सैन्या इव महीपतिम् ॥ ४४
सुपुष्पिताग्रैर्बहुभिः पादपैरन्वितः कपिः ।
हनुमान्पर्वताकारो बभूवाद्भुतदर्शनः ॥ ४५
सारवन्तोऽथ ये वृक्षा न्यमज्जँल्लवणाम्भसि ।
भयादिव महेन्द्रस्य पर्वता वरुणालये ॥ ४६
स नानाकुसुमैः कीर्णः कपिः साङ्कुरकोरकैः ।
शुशुभे मेघसंकाशः खद्योतैरिव पर्वतः ॥ ४७
विमुक्तास्तस्य वेगेन मुक्त्वा पुष्पाणि ते द्रुमाः ।
अवशीर्यन्त सलिले निवृत्ताः सुहृदो यथा ॥ ४८

42 For subst in Ñ2 B De cf v l 41 and 47 —a) Ś1 D2 10 कपीन्द्र पक्षिशालास्तरून्, D1 समत्त कोयष्टिका स्मान्, D3 11 स मत्तकोयष्टिमत्तास्तान्, D5 समदको यष्टि भवान्, T2 G M स मत्तकोयष्टिभकान् ※ Cv g कोयष्टिभक धीयष्टि । Cr योपष्टिभक टिकविशेष । Ct कोयष्टिरेव कोयष्टिम ।, Ct कोयष्टिकोयष्टिभौ पर्यायौ ※ —b) D11 गुल्म (for पुष्प)

43 For subst in Ñ2 B De cf v l 41 and 47 —a) M1 illeg from द्धता up to मुहूर्त in b D1 3 T2 3 G3 [उ]त्थिता, G1 [उ]द्भुता (for [उ]द्धता) D1 3 जवनेन हता —b) Ś1 मुहूर्त (for °र्तं) Ñ1 (also) D5 कपि मुन्नतः D11 °सत्तम, G1 °समयु (sic) (for कपिमन्वयुः) —c) M1 दूरम् (for दीर्घम्)

44 For subst in Ñ2 B De, cf v l 41 and 47 —ab) Ñ1 illeg from मो up to स (see var) in b D8 [न]म्य (for [न]थि) Ś1 Ñ1 D1-3 10 12 शालश्च (D2 °शाला)श्च (Ñ1 illeg)नवतका (D11 °वन्द्राः) (for b) ※ Cg नमिति । तमूरुवेगेनेति पाठः ※ —d) Ś1 D1 10 11 पौरा, D1 3 सेना (for सैन्या) Ś1 D10 महा (for मही) ※ Cr g सैन्या सेनायां समवेता पुरुषाः । (Cg 'सेनाया समवेता ये सैन्या' इति सैनिकाश्च ते" इत्यमर ।), Ct सैन्य शब्दोऽपीत्यादि ※

45 For subst in Ñ2 B De cf v l 41 and 47 —a) Ñ1 om D1 T2 G M1 2 स (for सु) Ś1 D10 [अ]भि कीर्णैः, D3 11 [अ]भिवितैः (for [अ]ग्रैर्बहुभि) —b) D1 आवृत (for अन्वित) Ś1 D3 10 11 हरि (for कपि) D1 पादपैः करिताविव —c) Ś1 D1 3 10 11 नोपमाकारो —d) D11 [अ]मित (for [अ]द्भुत) —After 45 Ñ1 reads 48

46 For subst in Ñ2 B De cf v l 41 and 47 —a) Ś1 D1 10 11 च वृक्षा ये। Ñ1 सु ■ वृक्षा, D1 3 च वृक्षेषु —b) Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 निपेतुर्, Ct as in text (for न्यमज्जँल्) —d) Ś1 D1-3 10 11 दानवा, Ct as in text (for पर्वता) D1 11 वरुणालयो D10 वरुणालये

47 a) D1 कीर्णे (for कीर्णः) Ś1 D10 नानाकुसुम सकीर्ण, D3 नानाकुसुमितै कीर्ण, D11 नानापुष्पशतैः कीर्ण —b) Ś1 D10 रोमकैः, Ct as in text (for कोरकैः) Ñ1 कपि पर्वतसंनिभ —c) Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 T1 मेरु-, Cg as in text (for मेघ) D2 सकाशैः, D3 सुप्रभ, Cg as in text (for संकाश) —d) Ś1 प्रदीप्त इव —For 41-47, Ñ2 B De subst

31* तमूरुवेगोन्मथिता सालस्तम्भनवादृता ।
उत्पतन्त समुत्पेतुर्हनुमन्त सुपुष्पिता ।
समुन्मथितवेगास्ते नगेन्द्रमवरोहिण ।
सस्कन्धविटपा भग्ना समुत्पेतु समन्तत ।
अनुजग्मुर्हनूमन्त वेगेनोन्मथितद्रुमा । [5]
प्रस्थित दीर्घमध्वान स्वबन्धुमिव बान्धवा ।

[(l 1) B1 मालवदवस्थिता D2 सालवेतमचरता (for the post half) —(l 3) Ñ2 D2 -मूलरे B1 वेगेन (for वेगास्ते) B2 नगेश्वर B1 नागेश्वर, De नगेन्द्र इव (for नगेन्द्रम) —(l 5) B1 4 De [स]मथिता B3 [स]पुष्पिता (for [स]मथित) —(l 6) B1 दूरम्, B1 दीर्घम् (for दीर्घम्)]

48 Ñ1 reads 48 after 45 —a) D1 विमुक्तास्तु T1 विमुक्तास्ततिवेगेन —b) D1 1 त्यक्त्वा, Cg as in text (for मुक्त्वा) Ś1 B2 D3 10 मुक्तपुष्पाश्च, B1 (before corr as in text) मुक्त्वा पुष्पाश्च (sic) D11 मुक्ता पुष्पाश्च (sic) D1 मुक्तपुष्पा नगद्रुमा —c) Ś1 D1 10 11 अवशीर्यन्त Ñ1 समुपागम्य, Ñ2 B1 D1 6 न्य व(B1 D5 °द्य)शीर्यन्त, D1 9 न्यवर्°, G2 M1 अवशीर्यन्त (for अवशीर्यन्त) D2 सलिलैः ※ Cm अवशीर्यन्त । अडभाव आर्षः ।, Cg अवशीर्यन्तावा शीर्यन्त । आगमशासनस्यानित्य त्वादडभाव । निपतन्त इत्यर्थ ।, Ct अवशीर्यन्त । आर्षोऽडभाव ※ —d) B1 (after corr as in text) प्रवृत्ता (for निवृत्ता) D1 M1 बान्धवा (for सुहृदो) B1 तथा (for यथा) Ñ1 निवृत्ता इव बान्धवा ※ Cm सुहृदो यथेति । बन्धुमनुयातार्थं गता सुहृदो बन्धुं न्यवस्थाप्य यथा निवर्तन्ते तथा द्रुमा निवृत्ता इत्यर्थः ।, Cg निवृत्ता बन्धूननुगम्य निवृत्ताः । सुहृत्पक्षे सलिल इति सामीप्ये सप्तमी । "उदकान्तात्प्रियो बन्धुमनुव्रजेत्" इत्युक्ते ।, Ct सुहृदो यथा । बन्धुमनुयातार्थं गता सुहृदो यथा तान्यस्थाप्य निवर्तन्ते तद्वत् ※

लघुत्वेनोपपन्नं तद्विचित्रं सागरेऽपतत् ।
द्रुमाणां विविधं पुष्पं कपिवायुसमीरितम् ॥ ४९
पुष्पौघेणानुबद्धेन नानावर्णेन वानरः ।
बभौ मेघ इवोद्यन्वै विद्युद्गणविभूषितः ॥ ५०
तस्य वेगसमुद्धूतैः पुष्पैस्तोयमदृश्यत ।
ताराभिरभिरामाभिरुदिताभिरिवाम्बरम् ॥ ५१
तस्याम्बरगतौ बाहू ददृशाते प्रसारितौ ।
पर्वताग्राद्विनिष्क्रान्तौ पञ्चास्याविव पन्नगौ ॥ ५२
पिबन्निव बभौ चापि सोर्मिजालं महार्णवम् ।
पिपासुरिव चाकाशं ददृशे स महाकपिः ॥ ५३
तस्य विद्युत्प्रभाकारे वायुमार्गानुसारिणः ।
नयने विप्रकाशेते पर्वतस्थाविवानलौ ॥ ५४

G 5 5 D
N 5 1 56
T 4 61 63

49 Ñ2 B D6 om 49 and 50 —a) D5 त G1 वा (for तद्) —b) T3 विचित्रे G1 विवृत (for विचित्र) D3 (ऽ)पते (for ऽपतत्) ॥ Cg लघुत्वेनोपपन्न लघुत्वेन युक्तम् । Ct अपतदिति शेषः । यद्वा लघुत्वेनोपपन्नमुप पतितम् ॥ —For 49 Ś1 Ñ1 D1.3.10.11 subst

37* लाघवेनोपपन्न च कुसुमानि महाणव ।
द्रुमाणां विविधं पुष्पं कपिं वायुसमीरितम् ।

[(l. 1) D1.3 न (for च) Ñ1 D3 मगज्ञ (for °णवे) —(l. 2) D11 मद्रुम (for द्रुमाणां) —Ñ1 illeg from विविधं up to सागर in 67b Ś1 D11 समीरणम्]

—After 49 D3 G1.2 M1.2 ins

33* ताराशतमिवाकाशं बभौ स महार्णवः ।

[D5 ताराग्रहम्, M1 Cg तारचित्रम् (for ताराशतम्) M2 बभौ च Cg as above (for ,बभौ) G3 M3 च Cg as above (for स)]

50 Ñ2 B D6 om 50 (cf v l 49) Ñ1 illeg for 50 (cf v l 49) —a) Ś1 D3.10.11 T3 (म)नुबद्धेन, D7 मुदघन, G1.2 °विद्धेन (for (म)नुबद्धेन) —c) Ś1 D10 (इ)वार्ते D1.3 (इ) ह्यद् G1 (इ)वाते, G3 M2 (आ)वाते (for (इ)वोद्यन्वै) —d) Ś1 D1-3.10.11 मद्युत्पणि मुण —After 50 Ś1 D1-4.10.11 ins

34* प्रवकर्णं महामेघ सपुरोवातविद्युतम् ।
प्रबल कपिराजस्य वायुमार्गमिवाश्रित ।
समुपेतितमेघस्य समुद्रस्यान्तरस्य च ।
समभामीत्तमा इव सागरस्यान्तरस्य च ।

[(l. 1) D3 स चार्ते D4 सपक्षे (for मुखे) —(l. 2) D1 माघेव D3 मागेव D11 प्रव° (for प्रव°) D11 पवन (for राजस्य) D1.3 बभौ गगने (D1 °वि)व, D11 वायुमार्ग (D3 °व)श्रित (for the post half) —(l. 3) D1 समुद्रत (for समुद्रस्य)]

51 Ñ1 illeg for 51 (cf v l 49) —a) D3 T3 G1 M1.2 समायूतैः, D1-4 T3 समुद्भूतैः —For 51cd, Ś1 Ñ2 B D1-4.10.11 subst

35* तस्य वायुद्धृतं पुष्पं अर्णवे कुसुमे वृतम् ।

[D1 तस्मो (for तस्य) Ñ2 B वेगोद्धृतैः, D1.4 वेगोद्धृतैः (for वायु°) Ñ2 B1.3.4 D5 चितं, B2 चितं (for वृतम्)]

—c) Ñ2 B2.3 D6 बभौ (B1 °वि)ताराभिर्, B3.4 नभ (B1 इ)व ताराभिर्, D5.7.8 Ct इव सं°, D11 ब्रवि° (for अभिरामाभिर्) —d) Ś1 D1-3.10.11 रविरामिर् (for उदिता°) B3 नभसीवाम्बरे

52 Ñ1 illeg for 52 (cf v l 49) D5 om 52-54 —a) D1 (अ)म्बरगतौ D3 (अ)म्बरगतौ, G3 (अ)पनतौ —b) Ś1 Ñ2 B D1.3.10.11 मुमुभाते (for ददृशाते) —c) Ś1 D1.3.10.11 पर्वताद्विनिष्क्रान्तौ (D1.3 °नि प्रा)न्तौ —For 52cd Ñ2 B subst

36* समताविव निष्क्रान्तौ निर्मुक्तौ भुजगाविव ।

[B1 निर्मुक्तौ (for °क्रान्तौ)]

53 Ñ1 illeg for 53 (cf v l 49) D5 om 53 (cf v l 52) Ñ2 B om 53 and 54 —a) D10 पिबन्ति च (sic) (for पिबन्निव) Ś1 D10 वाय, D1 यापि M3 शीघ्रम् (for चापि) —b) D1.3 M3 साग (for चाप) T3 महार्णवम् —c) Ś1 D1.2.10.11 विविधद्, D3 पिविमर्दन्(sic) (for पिपासुर्) —d) D1 महाकपिः ॥ Cr पिबन्निवेत्यादिश्लोकद्वयेन सहसा क्षीयमाणे सागरस्य विस्तारे स पीयमान इव भवति । आस्य च तथा । ततोऽपि वेगेन गच्छन्स महार्णव पिबन्निव बभौ । आकाश पिपासुरिव च ददृशे । आकाशस्यापरिच्छिन्नस्य ग्रासो नोपपद्यते । तस्मात्पिपासुरित्युक्तम् ॥ Cr पिबन्निवेति । सागरस्याम्भः प्रदेशमगमवेगाद्या महोर्मि पिबन्निव बभौ । तदुपरि गगना वकाशमाकाश पिपासुरिव ददृशे ॥ Cm पिबन्निवेति । सागर समीपगमनवेगात्सुर्मि पिबन्निव बभौ । उपरि गमनात्स्वात्मा काश पिपासुरिव ददृशे ॥ Cg पिबन्निवेति । सागर पिबन्निव वाकाश पिपासुरिवेत्याभ्यामस्य महानुद्योग सूच्यते । वेगवेगेन सहसा क्षीयमाणे सागरविस्तारे स पीयमान इव भवति । नभसम्भवर च । ततोऽपि वेगेन गच्छन्स महार्णव पिबन्निव बभौ उपाकाशमपीत्याह ॥ Ck पिबन्निवेति । सगाढयत्रादिकृत वक्रीतवा गमनात् ॥ Ct विद्युत्प्रभाकारावित्युत्तरे वायि विवेति । सयो वक्र च द्रवमुखेन । ऊर्ध्वगमनस्य चाकाश पिपासुरिवेति ॥

54 Ñ1 illeg for 54 (cf v l 49) Ñ2 B D5 om 54 (for D5 cf v l 52 and for the rest cf v l 53) —b) Ś1 D1.2.10.11 वायुवेग —c) G1 समप्रकाशत Ck Ct वि प्रकाशेते (as in text) —d) D1.3 वनक इव नभोगते]

G 5 23 B 4 1. 97 L 4 61 64 पिङ्गे पिङ्गाक्षमुख्यस्य बृहती परिमण्डले ।
चक्षुषी संप्रकाशेते चन्द्रसूर्याविव स्थितौ ॥ ५५
मुखं नासिकया तस्य ताम्रया ताम्रमाबभौ ।
संध्यया समभिस्पृष्टं यथा सूर्यस्य मण्डलम् ॥ ५६
लाङ्गूलं च समाविद्धं प्लवमानस्य शोभते ।
अम्बरे वायुपुत्रस्य शक्रध्वज इवोच्छ्रितः ॥ ५७
लाङ्गूलचक्रेण महाञ्शुक्लदंष्ट्रोऽनिलात्मजः ।
व्यरोचत महाप्राज्ञः परिवेषीव भास्करः ॥ ५८
स्फिग्देशेनाभिताम्रेण रराज स महाकपिः ।
महता दारितेनेव गिरिर्गैरिकधातुना ॥ ५९
तस्य वानरसिंहस्य प्लवमानस्य सागरम् ।
कक्षान्तरगतो वायुर्जीमूत इव गर्जति ॥ ६०
खे यथा निपतत्युल्का उत्तरान्ताद्विनिःसृता ।
दृश्यते सानुबन्धा च तथा स कपिकुञ्जरः ॥ ६१
पतत्पतंगसंकाशो व्यायतः शुशुभे कपिः ।
प्रवृद्ध इव मातंगः कक्ष्यया बध्यमानया ॥ ६२

55 Ñ1 illeg for 55 (cf v l 49) —a) Ñ2 B1 3 4 D6 मुखे B2 अधो (for पिङ्गे) D3 पिंगाक्षस्य (hypm) (for पिङ्गाक्ष) —b) Ś1 D2 10 11 चक्षुषी Ñ2 B D6 महती (for बृहती) —c) Ś1 D2 10 11 बृहती (for चक्षुषी) D1 च प्रकाशेते —d) D4 G3 [श्रे]वे, G2 M1 2 [उ]दितौ, Ch t as in text (for स्थितौ) Ś1 Ñ2 B D1-3 5 10 11 पार्श्वस्य्रसुधांशिव (D3 °सोपमौ) —After 55 Ñ2 B D6 read 60

56 Ñ1 illeg for 56 (cf v l 49) Ñ2 B D6 om 56 —a) Ś1 D2 10 11 मत्स्यया ताम्रया पद्मौ —G3 om 56cd —c) Ś1 D1-5 10 11 यथा समस्ति सम्ध्यायां (D3 4 °या) —d) Ś1 D1-4 10 11 सहा, Ct as in text (for यथा) D4 G1 M1 2 सादृश्यं, D7-9 T1 साम्यं (for सूर्यस्य)

57 Ñ2 illeg for 57 (cf v l 49) G3 reads ab in marg in Malayalam script —a) Ś1 D2 10 11 सहसा विद्ध, B2 M2 च समाविद्ध (B2 °द्ध) (sic) Cv g च समाविद्ध (as in text) —b) Ñ2 B D6 प्रमायानस्य (for प्लवमानस्य) D12 प्लवमानस्यशोभने (sic) —c) D3 अंबरे (for अम्बरे) —d) B3 4 D1 2 [उ]त्थित, D2 3 4 5 [उ]च्छित (for [उ]च्छ्रित) T2 M3 शक्रध्वज मिवोच्छ्रित

58 Ñ1 illeg for 58 (cf v l 49) Ñ2 B D6 om 58 —a) D1 4-9 T2 लाङ्गूलचक्रो हनुमान् —b) Ś1 D10 वर, D1 शुभ, D6 (m after corr as in text) शुक्ल, T1 शुभ्र (for शुक्ल) Ś1 D2 10 11 हि वानर, G1 महाकपि, M1 महाबल (for अनिलात्मज) —c) D1 3 महातेजा, G1 °दृढ (for °प्राज्ञ) —d) Ś1 परिवेषी ⊛ Ct शुक्लदंष्ट्रत्व चन्द्ररश्मिसाम्य न तु परिवेषिभास्करोपमोपयोगि ⊛ —Ś1 om 59c-60b —c) D2 महता (sic) (for महता) T2 [ए]व (for [इ]व) —d) G3 गिरेर् (for गिरिर्) D3 धातुवान् (for धातुना)

60 Ñ1 illeg for 60 (cf v l 49) Ś1 om 60ab (cf v l 59) Ñ2 B D6 read 60 after 55 —a) D3 तस्य (for तस्य) D1 3 वानरराजस्य —b) Ñ2 B D6 कम्पमानस्य —c) Ś1 D10 कक्षान्तरगतो वायुर्, D2 11 कक्षा वर्तिगतो वायुर्, D3 कक्षान्तर्गतो वायुर् (subm) —d) ⊛ Cr g सर्वेषां समानं तत्, Cm t सर्वांति सर्वं ।, [illegible] जीमूत इवेति । जीमूतस्य इवेत्यर्थे । जीमूत इति सप्तम्यर्थेऽपि च शेष ।, Ct जीमूत इति सप्तम्यर्थमिति कतक ⊛

61 Ñ1 illeg for 61 (cf v l 49) Ñ2 B D6 om 61 Note hiatus between a and b —a) Ś1 D10 [ए]व पतति, D1 3 4 M नि(D3 नि)पतति, D2 11 [इ]व पतति (for निपतति) —b) Ś1 D2 10 11 उत्तरापाद्, D6 उत्तरात, M1 (to avoid hiatus) सूत्त° (for उत्तरान्ताद्) Ś1 D2-4 10 11 M विनि सृता, D6 T1 3 G1 विनिःसृता (D6 °ता) —c) T1 सानुबन्धाश्च (sic), G1 °बन्धो वा (for °बन्धा च) Ś1 D2 10 11 सानुबन्धश्च दृश्यते, D1 3 सानुबन्धा प्रदृश्यते, D3 M2 दृश्यतः सानुबन्धा (M2 °बन्धा) ⊛ Cm सानुबन्धा सूक्ष्मोल्कासहिता ।, Cg सानुबन्धा सपुच्छा । उल्का हि पुच्छयुक्ता निपतति ।, Ck t सानुबन्धा सूक्ष्मोल्कान्तरानुबन्धसहिता (Ct °बद्धा । इह विशेषेण पुच्छसादृश्यात् ।) ⊛ —d) D2 11 यथा स, T1 स यथा (for तथा स)

उपरिष्टाच्छरीरेण छायया चावगाढया ।
सागरे मारुताविष्टा नौरिवासीत्तदा कपिः ॥ ६३

यं यं देशं समुद्रस्य जगाम स महाकपिः ।
स स तस्याङ्गवेगेन सोन्माद इव लक्ष्यते ॥ ६४

सागरस्योर्मिजालानामुरसा शैलवर्ष्मणाम् ।
अभिघ्नंस्तु महावेगः पुप्लुवे स महाकपिः ॥ ६५

कपिवातश्च बलवान्मेघवातश्च निःसृतः ।
सागरं भीमनिर्घोषं कम्पयामासतुर्भृशम् ॥ ६६

विकर्षन्नूर्मिजालानि बृहन्ति लवणाम्भसि ।
अत्यक्रामन्महावेगस्तरङ्गान्गणयन्निव ॥ ६७

प्लवमानं समीक्ष्याथ भुजङ्गाः सागरालयाः ।
व्योम्नि तं कपिशार्दूलं सुपर्णमिति मेनिरे ॥ ६८   G 5.5.29 B 5.1.73 L 4.61.74

(orig as in text marg) 3 कश्यया यथा B3 वह)लाण्या Ck t कश्यया श्यमानया (as in text)

63 Ñ1 illeg for 63 (cf v l 49) Ñ2 B D5 om 63 —[a]) D3 शरीरस्य, G2 रे च (for रेण) Ś1 D12 उपरि(D10 °रि)ष्ट शरीरस्य (sic) —[b]) D1 गाढयानया, D13 स्वयगाढया —[c]) Ś1 D2 10 11 च मारुतविष्टा(D2 °ष्ट) D3 3 मरुताविष्टा(D3 °ष्ट) Cl t as in text (for मारुता°) —[d]) Ś1 D1 3 10 11 स कपिर्नौरि(D1 °र्विरि [sic])वाम्बरे

64 Ñ1 illeg for 64 (cf v l 49) —[a]) Ñ2 B3 4 transp जगाम and स D3 जगाम कपिर्नाम —[c]) D3 3 4 G1 3 तु, D13 च (for second स) G3 M3 तस्योरु Ś1 D12 वायुना, Ñ2 B1 3 D1 6 11 वातेन (for वेगेन) B1 तु तस्याप्यवातेन —[d]) D1 3 सोत्पात (for °न्माद) M1 दृश्यते, Cm as in text (for लक्ष्यते) —After 64 Ś1 D2 10 11 read 68

65 Ñ1 illeg for 65 (cf v l 49) Ñ2 B D5 om 65–67 —[a]) D1 3 4 M1 सागराः, D3 T2 G2 नालानि (with hiatus) (for °जालानाम्) —[b]) Ś1 D2 3 10 11 महता D1–3 T1 2 G2 3 शैल(T2 शैव)वर्ष्मणा, G3 स्वजामभ महता (for °वर्ष्मणाम्) D1 महता देववर्ष्मणा —[c]) Ś1 प्रतिघ्नन्, D1 विनिघ्नंस्तु G1 महावेगात् (for °गम्) D2 3 10 11 प्रतिघ्नन् महावेग(D1 °गात्) D1 अभिघ्नन्पुप्लुवे वेग (sic) —[d]) D3 पुप्लुवेऽसौ (unmetrical) (for स महाकपिः) Cr ऊर्मिजालानामित्यत्र न रोकयर्ववति षष्ठ्या विशेषणत्वे षणिबधोगाभावपुस्तम्। Ck t ऊर्मिजालामभिघ्नन्। (Ct ऊर्मीणां जालानि संघाः) तानभिघ्नन्निति यावत्

66 Ś1 illeg for 66 (cf v l 49) Ñ2 B D5 om 66 (cf v l 65) —[b]) Ś1 मेघस्य (for मेघ) D5 T2 3 G3 निसृत , D2 3 निर्गत (for नि सृत) —[c]) Ś1 D2 10 11 मेघ (for भीम) D1 3 महान्त, D1–3 निहार (for निर्घोष)

67 Ñ1 illeg up to वहून्ति in[a] (cf v l 49) Ś1 Ñ2 B D5 om 67 (for all except Ś1, cf v l 65) D3 om 67[cd] T1 resumes from 67 (cf v l 1) —[b]) T2 वेगेन (for बृहन्ति) D1 3 G3 लवणाम्भसः —After 67[ab], D1–3 4 7 8,10 11 S ins whereas D5 ins 1 2 only before 67[cd]

37* पुप्लुवे कपिशार्दूलो विकिरन्निव रोदसी।
मेरुमन्दरसंकाशानुद्धतान्स महार्णवे।

[(l 1) D1 3 10 11 G1 3 विरन् Ct as above (for °निव) D2 3 10 11 शो° (sic) —(l 2) D1 3 उद्धता° D2 मुन्दरा (sic) D1–3 T2 उद्धतान् (T2 °न) D 4 °न्द्व° D11 न्द्व° G1 3 उदि° (for उद्धता°) T2 तरति (for °र्णवे)]

—[c]) D2 3 10 11 M1 3 Cv r अतिक्रामन् D1 महागमान् (for °क्रामन्) D1 अत्यक्रामन्महावेगम् — Cv g अति क्रामद्वचनाम्, — —[d]) D1 तरङ्गान्, D10 suf lin (for तरङ्गान्) D11 तरङ्गा सुगयांश्च (sic) —After 67 Ś1 D1–3 5 7–11 S ins

35* तस्य वेगसमुद्धूतं जलं सजलदं तदा।
अन्तरिक्षे विनिक्षिप्तं शारदाभ्रमिवाततम्।
तिमिनक्रझषाः कूर्मा दृश्यन्ते विवृतास्तदा।
वस्त्रापकर्षणेनेव शरीराणि शरीरिणाम्।

[(l 1) D10 सम Ce m g k t as above (for म°) Ñ1 T2 G2 3 M1 Cm p g उद्धृत(Ñ1 Cm p °द्ध)म D1 3 11 समुद्धूत(D11 °ब) D10 समुद्धूत (sic) Cm k t as above (for समुद्ध°) D1 आपीनस्य, M1 अधिक Ce m g k t as above (for सजल°) D5 T2 यदा (for तदा) Ñ2 D1 1 जल हरिकिरिणम् D1 10 11 जल सह लाजं यदा (for the post half) Cr तस्य वेगसमुद्धूतं इति पाठः Ck तस्य वेगसमुद्धूतं शिक्षत एव कतल अन्तःसौकिबाहु धनीविशालं देयं च। वेगसमुद्धूतं शिरस्ट्रम पाठोत्तर दान वह वर्षा। कस्तत्र सज्ज्य सज्जनसम्बन्ध विशाय धारासाथ उन बन्धुवर्षा। कस्तत्र संग्राहकाणि सम्बन्धित वर्त्तीदशीयुक्तिसे स्वाद, इत्यधूम। उपसमन्धानि जलसम्पूर्णाव ध्यानामानविस्तारदूर्ततार्थ इत्यु —(l 2) D2 3 10 अन्तरक्षे D1–3 T1 M1 वि(D1 व)क्षिप्तं M1 वि° अन्तरक्षे Cm as above (for विक्षिप्तं) D2 3 अवरमन्दाति विक्षिप्त (for the prior half) —Ñ1 illeg from the post half up to 72[a] D1 3 T2 G1 Cl इत्यम्बरम् Cm k शारदाभ्रम् (as above) M1 (before corr after corr as above) तथा Cm k t as above (for तत) D10 [आ]तत Cl t as above (for [आ]ततम्) —(l 3) D2 11 नक्रा (for नक्र) D3 कूर्मा (sic) D10 कूर्मा, D11 दृशा (sic) (for कूर्मा) D3 T2 G3 तथा (for तदा) D2 3 10 11 T2 विविधाम्बरा(T2 °रा) (for विवृतास्तदा) —D2 10 11 om l 4]

68 Ñ1 illeg for 68 (cf v l 35*) Ś1 D2 10 11

G 5 1 30 / B 5 1 74 / L 4 61 0 दशयोजनविस्तीर्णा त्रिंशद्योजनमायता ।
छाया वानरसिंहस्य जले चारुतराभवत् ॥ ६९
श्वेताभ्रघनराजीव वायुपुत्रानुगामिनी ।
तस्य [illegible] शुशुभे छाया वितता लवणाम्भसि ॥ ७०

प्लवमानं तु तं दृष्ट्वा प्लवगं त्वरितं तदा ।
ववृषुः पुष्पवर्षाणि देवगन्धर्वदानवाः ॥ ७१
तताप न हि तं सूर्यः प्लवन्तं वानरेश्वरम् ।
सिषेवे च तदा वायू रामकार्यार्थसिद्धये ॥ ७२

read 68 after 69 —a) D3 प्लवमान (sic) D7 9 क्रममाण Ś1 D10 समारुह्य D9 11 समारुह्य (for समीक्षाय) —b) Ś1 Ñ2 B D5 8 7 9 11 T2 G1 M3 भुजगा D7 8 सागरगता (for °रालया) —c) D8 10 11 हरिशार्दूलं —d) D11 समुद्गम् (sic) G2 सुपर्णम् (for सुपर्णम्) Ś1 Ñ2 B D1-3 5 11 T इव (for इति) G3 सुपर्ण * * * रे —After 68 D8 ins

39* महाकायावर विश्रान्तया दृष्ट्वा हनूमत ।
सुपर्ण इति विज्ञाय वातात विविशुस्तदा ।

69 Ñ1 illeg for 69 (cf v l 38*) Ś1 om 69-70 D8 11 om 69ab —a) G3 गात (for दश) Ñ2 B D5 विस्तीर्णा —b) Ñ2 B D5 दृष्ट्वा त्रि(B3 द्वि)गुणमायता —cd) D1 वानरराजस्य D7 9 जले (for जले) D11 चारुतया, T2 °मता (sic) (for °तरा) Ñ1 [illegible] D5 छाया वानरराजस्य सस्पष्ट(Ñ2 D5 वाप्णा) विस्तृत गता

70 Ñ1 illeg for 70 (cf v l 38*) Ś1 om 70 (cf v l 69) —a) Ñ2 B3 4 श्वेताभ्रे Ñ2 B D5 श्वेत, D1 गत (sic) D5 -घन (for घन) —b) G2 -[व]नुसारिणी (for °गामिनी) —c) D11 स्या तस्य (by transp) B1 (marg [illegible] in text orig) [S]तीव (for छाया) —d) Ñ2 B D5 महद्दा D7 9 पतिता T1 पतति (for वितता) —After 70 Ñ2 B D5 ins

40* से पुरा पैतृकेयस्य हरिप्यत इवामृतम् ।

[B3 हरिष्यति (with hiatus) (for °त्यन)]

—Thereafter all the above MSS ins an addl colophon

(Sarga name Ñ2 B1 3 D5 हनुमत्प्लवन B3 हनूमत् एकागमन B4 हनूमद्गुप्लवन —Sarga no (figures words or both) B1 om Ñ2 B2-4 D5 5]

—Then they read st 157 130-156 (including omissions and star passages)

—After 70 D1 3 6 7 11 S ins while Ñ2 B D5 subst for 121

41* शुशुभे [illegible] महातेजा महाकायो महाकपि ।
वायुमार्गे निरालम्बे पक्षवानिव पर्वत ।

[(l 1) D10 om (hapl) महाकायो Ñ2 B D5 महाबल, T3 G3 महामति M3 महा * * (for °कपि) —(l 2) D5 G1 निरालम्ब]

—Thereafter D1-3 6 7 11 S cont Ñ2 B D5 ins l 3 after 162ab and l 5 after 161cd

42* येनासौ याति बलवान्वायुपुत्र कपिकुञ्जर ।
तेन मार्गेण सहसा द्रोणीकृत इवार्णव ।
आपाते पक्षिसंघाना पक्षिराज इव व्रजन् ।
हनुमान्मेघजालानि प्रकर्षन्मारुतो यथा ।
पाण्डुरारुणवर्णानि नीलमाञ्जिष्ठकानि च । [5]

[(l 1) D1-3 10 11 [illegible] स (for येनासौ) —After l 2, D1 3 ins the lines of 157

[(l 1) D1 3 बाल वायुसुत (for the post half) —(l 2) D1 3 स्वयं बलात्मवता (for the post half)]
—(l 3) B1 3 D5 आपाते, B2 बधूते B4 प्रपाते T3 M3 आपाते (for आपाते) D1 3 10 11 T2 M3 पक्षिवत्, Ñ2 B1 3 4 D5 पक्षि(B4 °क्षि)राजेव गच्छन्, B2 damaged (for the post half) Cm आपाते इति । आपातेन सहसाऽतीक्षिलक्षणाभ्युपागते मार्गे । so also Ch t —(l 4) D1 6 7 G1 2 M3 9 हनुमान् D3 6 10 M3 प्रावहन् Ct as above (for प्रक°) —T1 reads l 5 and the line of 164cd after 165cd —(l 5) B1 2 D5 T2 G M पीवर B3 D7 9 G नीलमञ्जिष्ठकानि]
—Thereafter D1 3 6 7-11 S ins the lines of 164c-165

[(l 1) G1 प्लवगानामि, Ch t as above, for [मा]रुत°) D3 11 महाकपि (for °मालि) —(l 2) D11 निपतत्, D10 11 निरन्तर (for नित्य°) —(l 3) D1 3 9 दृश्यन्ते (for लक्ष्यन्ते)]

71 Ñ1 illeg for 71 (cf v l 38*) Ñ2 B D5 om 71-74 —a) G3 च (for तु) —b) M3 प्लवग (for प्लवग) D5 यथा T3 यदा, C1 3 तथा (for तदा) Ś1 D1-3 10 11 समुद्र(D1 प्लवग D3 त्वरित, D11 समूहे) प्लवगर्षभ —c) Ś1 D8 10 11 सुमुचु (for ववृषु) D1 3 9 T2 M3 Ct तत्र पुष्पाणि (for पुष्पवर्षाणि) —d) G3 -चारणा (for दानवा) Ś1 D1-3 10 11 देवतास्तस्य सूर्येति

72 Ñ2 B D5 6 om 72 (for all except D1 cf v l 71) Ñ1 illeg for 72a (cf v l 38*) —a) G1 हरिं (for हि त) Ś1 D1-3 10 11 न तताप (D11 पपात) तदा (D1 महा) सूर्य, Ch t तताप न हि त सूर्य (as [illegible] text) —b) Ś1 D8 10 11 प्रयान्त(D11 °न्ते) (for प्लवन्त) Ś1 D1-3 10 11 वानरर्षभ (D11 °भे), Ñ1 M3 वानरोत्तम (for वानरेश्वरम्) —c) Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 सुखो, T3 यदा (for तदा) Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 वायो, Ct as in text (for वायू)

ऋषयस्तुष्टुवुश्चैनं प्लवमानं विहायसा ।
जगुश्च देवगन्धर्वाः प्रशंसन्तो महौजसम् ॥ ७३
नागाश्च तुष्टुवुर्यक्षा रक्षांसि विबुधाः खगाः ।
प्रेक्ष्याकाशे कपिवरं सहसा विगतक्लमम् ॥ ७४
तस्मिन्प्लवगशार्दूले प्लवमाने हनूमति ।
इक्ष्वाकुकुलमानार्थी चिन्तयामास सागरः ॥ ७५
साहाय्यं वानरेन्द्रस्य यदि नाहं हनूमतः ।
करिष्यामि भविष्यामि सर्ववाच्यो विवक्षताम् ॥ ७६
अहमिक्ष्वाकुनाथेन सगरेण विवर्धितः ।
इक्ष्वाकुसचिवश्चायं नावसीदितुमर्हति ॥ ७७
तथा मया विधातव्यं विश्रमेत यथा कपिः ।
शेषं च मयि विश्रान्तः सुखेनातिपतिष्यति ॥ ७८
इति कृत्वा मतिं साध्वीं समुद्रश्छन्नमम्भसि ।
हिरण्यनाभं मैनाकमुवाच गिरिसत्तमम् ॥ ७९
त्वमिहासुरसंघानां पातालतलवासिनाम् ।
देवराज्ञा गिरिश्रेष्ठ परिघः संनिवेशितः ॥ ८०
त्वमेषां ज्ञातवीर्याणां पुनरेवोत्पतिष्यताम् ।
पातालस्याप्रमेयस्य द्वारमावृत्य तिष्ठसि ॥ ८१
तिर्यगूर्ध्वमधश्चैव शक्तिस्ते शैल वर्धितुम् ।
तस्मात्संचोदयामि त्वामुत्तिष्ठ नगसत्तम ॥ ८२

G 5 7 8
B 5 1 92
L 4 01 58

73 Ñ2 B D6 om 73 (cf v l 71) —ᵃ) Ś1 D10 [ए]व (for [ए]नं) —ᵇ) Ś1 D3 10 11 G2 M1 विहायसि, [illegible] (after corr as in text) °यस Ñ1 महाकपि, T1 G2 M2 (for विहायसा) —ᶜ) D1 10 जग्मुश्च (for जगुश्च) —ᵈ) Ś1 D2 10 11 प्रशशंसु (for प्रशंसन्तो) Ś1 D1-3 10 11 प्लवगम, Ñ1 विहायसि, D1 3 वनौकस, T2 महौजस, G3 महाजव (for महौजसम्)

74 Ñ2 B D6 T1 G1 M2 om 74 (for Ñ2 B D6, cf v l 72) —ᵃ) Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 नागाश्च यक्षा सुपर्णाश्च —ᵇ) Ñ1 D1 3 M1 राक्षसा, Cg as in text (for रक्षांसि) Ś1 Ñ1 D2 3 M1 विविधा (for विबुधा) D5 तथा, T2 सदा (for खगा) D7 8 रक्षांसि विविधानि च —Ñ1 illeg from कपिवरं in ᶜ up to चिन्तया in 75ᵈ —ᶜ) Ś1 Ñ1 D2 10 11 प्रेक्षकाश्चैते, D1 7-9 T2 M2 प्रेक्ष्य सर्वे (for प्रेक्ष्या काशे) —ᵈ) Ś1 D10 योपपन्नं तु, D2 3 13 स्तु(D1 स्य)पपन्नं तु, D3 वेगपुष्पाकरं (for विगतक्लमम्)

75 Ñ1 illeg up to चिन्तया in ᵈ (cf v l 74) —ᵃ) B2 वानर (for प्लवग) —ᵇ) Ś1 D2 10 11 विहायसि (for हनूमति) —ᶜ) B1(marg also as in text) इक्ष्वाकु वंशजस्यार्थे

76 B2 om 76-77 —ᵇ) Ś1 D2 10 11 [अ]हं वै (for नाहं) —ᶜᵈ) Ś1 D2 10 11 न च वाच्यो, D1 3 वाच्य सर्वे (by transp) Ch t as in text (for सर्ववाच्यो) D2 3 6 G1 विवति(D3 °क्ष्य)ता (for विवक्षताम्) Ñ2 B1 3 4 D6 करोमि कममाणस्य लोके वाच्यो(B1 [marg also लोके वाच्यो] मित्रद्रोही) भवाम्यहं

77 B2 om 77 (cf v l 76) —ᵇ) Ñ B1 D2 7 8 T1 G M1 सागरेण (for सग°) —Ñ1 illeg from कु in ᶜ up to 78ᶜ —ᶜ) Ś1 D10 इक्ष्वाकु (for इक्ष्वाकु) —ᵈ) B4 न विषीदितुम् (for नावसीदि°) Ñ2 B1 3 D6 नावमान(B1 °मन्तु)मिहार्हति, B1 (marg see as) मा मनश्चिद्य मर्हति, D1 7-9 T2 G1 3 M1 2 नावसीदत्यसौ(D3 T2 °सी)दितु Cr नावसीदितुमर्हतीति पाठ

78 Ñ1 illeg for ᵃᵇ (cf v l 77) —ᵃ) T1 तथा, G2 तपसा (for तथा) —ᵇ) Ś1 D2 10 11 विश्रामयेत, Ñ2 B D3 6 विश्रम्यति (for विश्रमेत) —ᶜ) B2 स्वल्प, B1 शेष, D10 शेषे (for शेष) Ñ2 B2-4 D1 3 6 हि (for च) —ᵈ) D3 °स्यति Ś1 D2 10 11 सुखेनाथि(D2 °ति)गमिष्यति, Ñ1 सुख शीघ्रो गमिष्यति, Ñ2 B D6 सुखेनाभिपतिष्यति, D7-9 T2 सुखी सो(T2 °ऽसौ)तिपतिष्यति

79 ᵃ) G2 मत्वा (for कृत्वा) —ᵈ) Ñ1 B2 4 D1 स्थितम् (for छन्नम्) Ś1 D2 10 T2 °र्णमसा (for °म्भसि) D11 सुवर्णकामयसा Cr m t हिरण्यनाभ हिरण्यप्रधानम् (Ct °प्रधान सम्यगिति यावत्)। नाभिहिरण्मयमित्यर्थ, "नाभि प्रधाने कस्तूर्याम्" इति विश्व। Cg हिरण्यनाभ हिरण्यप्रधाने [illegible]। नाभिशब्दो मध्यवचन [illegible] सुवर्णमयानीति दर्शय —ᵈ) Ñ2 B D6 समुद्रो गिरि(B2 °वर)मब्रवीत्

80 M2 om 80-82 —ᵇ) D1 3 T2 3 दयराज्ञा महात्मना —Ñ1 illeg for 80ᶜ-81ᵇ —ᶜ) Ś1 D2 10 G2 गिरिश्रेष्ठ, D3 नगश्रेष्ठ (for गिरि°) Ñ2 B D6 देवरानेव मैनाक, D1 देवै D3 नगश्रेष्ठ Ch देवराज्ञे ह्यप नगश्रेष्ठ D1 3 T2 3 पातालविलवासि हि Cr देवराज्ञे त्वत्र सकलासान्तस्यानित्यत्वात् —ᵈ) Ś1 प्रतिष्ठा, D2 11 प्रतिघ, D10 प्रविद्धा (sic), G2 M3 परिख (for परिघ)

81 M2 om 81 Ñ1 illeg for 81ᵃᵇ (for both, cf v l 80) —ᵃ) Ś1 D2 10 11 त्वेषां, Ñ2 B D6 चैव, D1 3 एव (for एषां) Ś1 D1 ज्ञाति (sic), Ñ2 D6 [अ]द्भुत, B1 (marg also as in Ñ2) 2 [अ]ज्ञात, D1 3 T1 G1 M1 ज्ञान, Ct as in text (for ज्ञात) —ᵇ) Ś1 D1 10 11 स महातलचारिणा, B2 (marg also as in text) पुनरेव पतिष्यता —ᵈ) D3 आक्रम्य (for आवृत्य) B2 द्वारमाक्रम्य तिष्ठसि

82 M2 om 82 [cf. v l 80]. —ᵈ) B1 वर्धितु, T1

G 5 5 30 B 5 1 74 L 4 61 0 दशयोजनविस्तीर्णा त्रिंशद्योजनमायता ।
छाया वानरसिंहस्य जले चारुतराभवत् ॥ ६९
श्वेताभ्रघनराजीव वायुपुत्रानुगामिनी ।
तस्य [illegible] शुशुभे छाया वितता लवणाम्भसि ॥ ७०

प्लवमानं तु तं दृष्ट्वा प्लवगं त्वरितं तदा ।
ववृषुः पुष्पवर्षाणि देवगन्धर्वदानवाः ॥ ७१
तताप न हि तं सूर्यः प्लवन्तं वानरेश्वरम् ।
सिषेवे च तदा वायू रामकार्यार्थसिद्धये ॥ ७२

read 68 after 64 —[a]) D2 प्लवमाना (sic) D3-6 क्रममाणा Ś1 D10 समाक्रम्य, D11 समाक्रम्य (for समीक्ष्याथ) —[b]) Ś1 Ñ2 B D2-6 7 9 11 T2 G1 M2 सुरगा D7 सागरगमा (for °राक्षसा) —[c]) D10 11 हरिशार्दूल —[d]) D11 समुद्रम् (sic) G2 भुजगम् (for सुपर्णम्) Ś1 Ñ2 B D1-3 6-11 T इव (for इति) G1 सुपर्ण****वे —After 68 D1 6 ins

39* महानगाश्च विस्तब्धाशाखा दृष्ट्वा हनूमत ।
सुपर्ण इति विज्ञाय पातालं विविशुस्तदा ।

69 Ñ1 illeg for 69 (cf v l 38*) Ś1 om 69-70 D6 10 11 om 69[ab] —[a]) G1 शत (for दश) Ñ2 B D2 विस्तीर्णा —[b]) Ñ2 B D2 दृष्टा त्रि(B2 द्वि)गुणमायता —[cd]) D1 6 वानरराजस्य D7 6 जवे (for जले) D11 चारुतया, T1 °भवा (sic) (for °तरा) Ñ2 B D2 छाया वानरराजस्य जलधौ(Ñ2 D2 चार्णवे) विजय गता

70 Ñ1 illeg for 70 (cf v l 38*) Ś1 om 70 (cf v l 69) —[a]) Ñ2 B2 3 श्वेताभ्रे Ñ2 B D2 मेघ, D1 रर (sic) D2 -घन (for घन) —[b]) G2 [वा]युलोचिनी (for °गामिनी) —[c]) D10 सा तस्य (by transp) B1(marg [illegible] in text orig) [s]तीव (for छाया) —[d]) Ñ2 B D2 प्रसृता, D7-9 वर्तिता T1 वतते (for वितता) —After 70, Ñ2 B D2 ins

40* खे पुरा कैकेयस्य हरिणा हयासुतम् ।
[D2 हरिण्यक्ति (with hiatus) (for °त्त)]

—Thereafter all the above MSS ins an addl colophon

[*Sarga name* Ñ2 B2 3 D2 हनुमत्प्लवन, B1 हनूमत् एकागमन, B4 हनूमद्गमन —*Sarga no* (figures, words or both) B1 om Ñ2 B1-4 D2 5]

—Then they read sl 157 130-156 (including omissions and star passages)

—After 70 D1-6 7 11 S ins while Ñ2 B D2 subst for 12?

41* शुशुभे [illegible] महातेजा महाकायो महाकपिः ।
वायुमार्गे निरालम्बे पक्षवानिव पर्वतः ।

[(l 1) D10 om (hapl) महाकायो Ñ2 B D2 महाबलः, T2 G2 महामतिः M1 महा** (for °कपि) —(l 2) D2 G1 निराश्रये]

—Thereafter D1-3 5 7 11 S cont Ñ2 B D2 ins l 3 after 162[cd] and l 5 after 161[cd]

42* येनासौ याति बलवान्वेगेन कपिकुञ्जरः ।
तेन मार्गेण सहसा द्रोणीकृत इवाम्बरम् ।
आपाते पक्षिसंघानां पक्षिराज इव व्रजन् ।
हनुमान्मेघजालानि प्रकर्षन्मारुतो यथा ।
पाण्डुरारुणवर्णानि नीलमाञ्जिष्ठकानि च । [5]

[(l 1) D1-3 10 11 यत्र स (for येनासौ) —After l 2, D2 6 ins the lines of 157

[(l 1) D2 3 येन कपिना (for the post half) —(l 2) D2 3 यथा गगने यथा (for the post half)] —(l 3) B1 2 D2 आपाते, B2 आप्लुते, B3 प्रपाते, T2 M2 आपाते (for आपाते) D1 2 10 11 T2 M1 व्रजन् Ñ2 B1 2 3 D2 चरि(D2 °च)तानि खेचराः, D2 damaged (for the post half) ‡ Gm आपाते इति । आपतनि खगसंघनिविडतास्थाने इत्यर्थः । , so also Ck t ‡ —(l 4) D1 2 5 6 G2 3 M1 2 हनुमान् D2 3 10 M2 प्रकर्षन्, Ct [illegible] above (for प्रक°) —T1 reads l 5 and the line of 164[cd] after 165[cd] —(l 5) B1 2 D2 T1 G M पाण्डर B1 D2 3 G-मञ्जिष्ठानि]

—Thereafter D1-3 6 7-11 S ins the lines of 164[a]-165

[(l 1) G1 गृध्रवर्णानि Ck t as above, for [आ]कृष्य°) D2 11 महान्ति (for °ञ्जाणि) —(l 2) D2 3 नि पत्य, D10 11 विलग्न (for निप°) —(l 3) D2 1 3 दृश्यते (for लक्ष्यते)]

71 Ñ1 illeg for 71 (cf v l 38*) Ñ2 B D2 om 71-74 —[a]) G1 च (for तु) —[b]) M2 प्लवगं (for प्लवगं) D2 यथा, T2 यदा, G1 2 तथा (for तदा) Ś1 D1-3 10 11 समुद्रे (D1 प्लवगं, D2 त्वरितं, D11 समुद्रे) प्लवगर्षभं —[c]) Ś1 D2 10 11 मुमुचुः (for ववृषुः) D1 7 8 T1 M2 Ct तत पुष्पाणि (for पुष्पवर्षाणि) —[d]) G1 चारणा (for दानवा) Ś1 D1-3 10 11 देवतास्तस्य मूर्धनि

[illegible] Ñ2 B D2 om 72 (for all except D2 cf v l 71) Ś1 illeg for 72[a] (cf v l 38*) —[a]) G1 हि तं (for हि तं) Ś1 D1-3 10 11 न तताप (D11 प्रताप) तदा (D1 महा) सूर्यं , Ck t तताप न हि तं सूर्यं (as in text) —[b]) Ś1 D2 10 11 प्रयान्त(D11 °न्ते) (for प्लवन्तं) Ś1 D1-3 10 11 वानरर्षभं(D11 °भे), Ñ1 M2 वानरोत्तम (for वानरेश्वरम्) —[c]) Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 सुखो, T2 यदा (for तदा) Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 वातो, Ct as in text (for वायु)

ऋषयस्तुष्टुवुश्चैनं प्लवमानं विहायसा ।
जगुश्च देवगन्धर्वाः प्रशंसन्तो महौजसम् ॥ ७३
नागाश्च तुष्टुवुर्यक्षा रक्षांसि विबुधाः खगाः ।
प्रेक्ष्याकाशे कपिवरं सहसा विगतक्लमम् ॥ ७४
तस्मिन्प्लवगशार्दूले प्लवमाने हनूमति ।
इक्ष्वाकुकुलमानार्थी चिन्तयामास सागरः ॥ ७५
साहाय्यं वानरेन्द्रस्य यदि नाहं हनूमतः ।
करिष्यामि भविष्यामि सर्ववाच्यो विवक्षताम् ॥ ७६
अहमिक्ष्वाकुनाथेन सगरेण विवर्धितः ।
इक्ष्वाकुसचिवश्चायं नावसीदितुमर्हति ॥ ७७
तथा मया विधातव्यं विश्रमेत यथा कपिः ।
शेषं च मयि विश्रान्तः सुखेनातिपतिष्यति ॥ ७८
इति कृत्वा मतिं साध्वीं समुद्रश्छन्नमम्भसि ।
हिरण्यनाभं मैनाकमुवाच गिरिसत्तमम् ॥ ७९
त्वमिहासुरसंघानां पातालतलवासिनाम् ।
देवराज्ञा गिरिश्रेष्ठ परिघः संनिवेशितः ॥ ८०
त्वमेषां ज्ञातवीर्याणां पुनरेवोत्पतिष्यताम् ।
पातालस्याप्रमेयस्य द्वारमावृत्य तिष्ठसि ॥ ८१
तिर्यगूर्ध्वमधश्चैव शक्तिस्ते शैल वर्धितुम् ।
तस्मात्संचोदयामि त्वामुत्तिष्ठ नगसत्तम ॥ ८२

G 5 7 8
D 5 1 93
L 4 61 68

73 Ñ2 B D5 om 73 (cf v l 71) —a) Ś1 D10 [प्लु]त (for [ष्टु]व) —b) Ś1 D8 10 11 G2 M1 विहायसि, Ñ1 महाकपि, T1 G2 M3 (after corr as in text) °यसं (for विहायसा) —c) D1 10 जग्मुश्च (for जगुश्च) —d) Ś1 D10 11 प्रशशंसु (for प्रशंसन्तो) Ś1 D1–3 10 11 सुवचसं, Ñ1 विहायसि, D7 8 वर्मौकस, T2 महौजस G2 महानन (for महौजसम्)

74 Ñ2 B D5 T2 G2 M2 om 74 (for Ñ2 B D5, cf v l 71) —a) Ś1 Ñ1 D1–3 10 11 नागा यक्षा सुपर्णाश्च —b) Ñ1 D1 3 M1 राक्षसा, Cg as in text (for रक्षांसि) Ś1 Ñ1 D1 6 M1 किंनरा (for विबुधाः) D5 यथा, T2 यदा (for खगाः) D7 8 रक्षांसि निशिचराणि च —Ñ1 illeg from कपिवर in c up to चिन्तया in 75d —c) Ś1 Ñ1 D8 10 11 प्रेक्षमाणे, D5 7–9 T3 M3 प्रेक्ष्य सर्वे (for प्रेक्ष्याकाशे) —d) Ś1 D10 चोपपन्नमु, D6 13 ययु(D6 श्च)व चमु, D5 तेष्वुपागतम् (for विगतक्लमम्)

75 Ñ1 illeg up to चिन्तया in d (cf v l 74) —a) B3 वानर (for प्लवग) —b) Ś1 D8 10 11 विहायसि (for हनूमति) —c) B1 (marg also as in text) इक्ष्वाकु मानकाङ्क्षी

76 B3 om 76–77 —b) Ś1 D8 10 11 [ना]हं वै (for नाहं) —cd) Ś1 D8 10 [illegible] च वाच्यो, D3 5 वाच्य सर्व (by transp) Ch t as in text (for सर्ववाच्यो) D2 3 5 G2 विवक्षि(D2 °क्ष्य)ता (for विवक्षताम्) Ñ2 B1 2 4 D5 करोमि क्रममाणस्य लोके वाच्यो(B1 [marg also लोके वाच्यो] मित्रद्रोही) भवाम्यहं

77 B3 om 77 (cf v l 76) —a) Ñ B2 D5 8 11 T1 G M3 सागरेण (for सग°) —Ñ1 illeg from कु in a up to 78c —c) Ś1 D10 पुष्टस्तु (for इक्ष्वाकु) —d) B4 न विषीदितुम् (for नावसीदि°) Ñ2 B1 2 D5 नावमान (B1 °मन्तु)मिहार्हति, B1 (marg sec m) मा मवसितु महति, D5 7–9 T2 G1 2 M2 3 नावसीदितुमर्हति (D2 T2 °सी) ति तु ❀ Ct नावसीदितुमर्हतीति पाठः ❀

78 Ñ1 illeg for abc (cf v l 77) —a) T2 तदा, G2 तस्मात् (for तथा) —b) Ś1 D8 10 11 विश्रामयेत, Ñ2 B D1 2 6 विश्राम्यति (for विश्रमेत) —c) B3 भूयः, B4 शेष, D10 शेषे (for शेष) Ñ2 B2 4 D1 2 4 हि (for च) —d) D2 ऽश्यति Ś1 D2 10 11 सुखेनाधि(D2 °ति)गमि ष्यति, Ñ1 सुखं वीरो गमिष्यति, Ñ2 B D5 सुखेनाभिपति ष्यति, D2 6 T2 सुखी सो(T2 °रोवा)ऽतिसरिष्यति

79 a) G2 मत्वा (for कृत्वा) —b) Ñ2 B2 4 D5 स्थितम् (for छन्नम्) Ś1 D8 10 T2 ऽम्भसा (for °सि) D11 सुवर्णोज्ज्वलमत्वा ❀ Ct cmt हिरण्यनाभं हिरण्यप्रधानम्। हिरण्मयमित्यर्थः (Ct °प्रधानं वनमयमिति यावत्)। "नाभि प्रधाने कस्तूर्याम्" इति विश्व। Cg हिरण्यनाभं हिरण्य प्रधानम्। नाभिशब्दो मध्यवाची। मध्य च पर्वतस्याभ्यन्तरमेव। नाभिरस्यान्तरस्ति दर्पणः ❀ —d) Ñ2 B D5 समुद्रो गिरि(B3 वानर)मब्रवीत्

80 M2 om 80–82 —b) D7 8 T2 3 सुवासा महात्मना —Ñ1 illeg for 80c–81b —c) Ś1 D5 10 G1 गिरिश्रेष्ठ, D2 नगश्रेष्ठ (for गिरि°) Ñ2 B D5 देवराजेन मैनाक D2 देवै इव नगश्रेष्ठ D7 8 T2 3 पातालनिलयानां हि ❀ Ct इदमत्र समाप्तमन्यत्वामिति पाठक्रमः ❀ —d) Ś1 प्रतिष्ठा D8 11 प्रतिघ, [illegible] प्रतिष्ठा (sic) G2 M3 परीक्ष (for परिघ)

[illegible] M2 om 81 Ñ1 illeg for 81ab (for both, cf v l 80) —a) Ś1 D2 10 11 क्षेपा, Ñ2 B D5 चैव, D2 3 पुन (for त्वमे) Ś1 D2 ज्ञाति (sic) Ñ2 D8 (ब)लुन, B1 2 (marg also as in Ñ2) 4 [ब]लान्त, D2 3 T1 G2 M3 जात, Ct as in text (for ज्ञात) —b) Ś1 D8 10 11 स महीवलचारिणा B3 (marg also as in text) पुनरेवोत्पतिष्यता —d) D3 धाविश्य (for आवृत्य) B3 द्वारमाकृष्यविष्यसि

82 M2 om [illegible] (cf v l 80) —b) B1 वर्तितु, T2

G 5 7 9
B 5 1 93
L 4 61 59

स एष कपिशार्दूलस्त्वामुपर्येति वीर्यवान् ।
हनूमान्रामकार्यार्थं भीमकर्मा खमाप्लुतः ॥ ८३
तस्य साह्यं मया कार्यमिक्ष्वाकुकुलवर्तिनः ।
मम हीक्ष्वाकवः पूज्याः परं पूज्यतमास्तव ॥ ८४
कुरु साचिव्यमस्माकं न नः कार्यमतिक्रमेत् ।
कर्तव्यमकृतं कार्यं सतां मन्युमुदीरयेत् ॥ ८५

सलिलादूर्ध्वमुत्तिष्ठ तिष्ठत्वेष कपिस्त्वयि ।
अस्माकमतिथिश्चैव पूज्यश्च प्लवतां वरः ॥ ८६
चामीकरमहानाभ देवगन्धर्वसेवित ।
हनूमांस्त्वयि विश्रान्तस्ततः शेषं गमिष्यति ॥ ८७
काकुत्स्थस्यानृशंस्यं च मैथिल्याश्च विवासनम् ।
श्रमं च प्लवगेन्द्रस्य समीक्ष्योत्थातुमर्हसि ॥ ८८

येष्मिंषु Cm [illegible] in text (for वर्धितुम्) G2 शत्र सौल॰ (विवर्धितु —c) Ś1 D2.10.11 सर्वेशत्यामि, D1 सर्वेद्॰ D5 सुवेड्॰, D3 सुवेद॰ (for सर्वेड्॰) B3 [अ]ल्लाद्, D10 T1 ःतम् (for त्वाम्) Ñ2 B1.3.4 D5 तस्मात्त्वा यो(B1 ॰स्त्व मो)ह्यहमप्यस्माद् —d) D5.7.8 T2.3 M3 गिरिसत्तम T1 :त्र नगोत्तम (for नगसत्तम)

83 T1 G3 M1.2 repeat 83ab after 87 —a) Ś1 Ñ B D1–3.6.10.11 प (for स) T3 गिरिशार्दूल (for कपिशार्दूल्य) —b) Ñ1 माम् (for त्वाम्) T1 G3 (both second time) उपैष्यति (for उपर्येति) Ś1 D2.10.11 मामुपैष्यति वेगवान्, Ñ2 B1.3.4 D5.8 समोपर्येति वीर्यवान्, B3 दर्पितोमि समा ःमन, D4 सामापात्यभि वीर्यवान् —B3 om 83c–84b. Ñ1 illeg for 83c —c) Ś1 Ñ2 B1.2.4 D2.3.7.9.11 कार्यार्थी, D1.3 कार्यार्थे, D4 कामार्थे (for कार्यार्थं) —d) M3 महामम, B1 (m sec m) महा प्लुत) D1 समाप्लुत, [illegible] त सारति, D8 महाप्रभ (for समाप्लुत) B2 भीमकर्माणं माप्रित (sup lin also ॰मारुति), ॐ Cr no त्वामुपरि सर्वोपरि । (Cr उपर्यध्यधस सामीप्य इति द्वितीया) । Ck त्वामुपर्येतीति । त्वोपरिप्रदेश प्राप्नोति । तस्मात्वमुत्थि- तस्तम तद्विश्रमायेति पूर्वेणान्वय । ' हनुमान्रामकार्यार्थी भीमकर्मा खमाप्लुत । श्रम च प्लवगेन्द्रस्य समीक्ष्योत्थातुमर्हसीति पाठ पाठ । खमाप्लुत इत्यत्र अनन्तर सम्प्रत्यत्रेपलक्षणी कश्चित्प्रक्षिप्तश्लोकमाक्षिपत् । श्रम चेति । तस्माद्रामकार्यार्थी यतश्च श्राम्यति ततस्तस्य प्लवगेन्द्रस्य श्रम समीक्ष्योत्थातुमर्हसि । Ct उपर्यति सर्वोपरिप्रदेश प्राप्नोति । तस्माद्विश्रामाय त्वमुत्तिष्ठेति पूर्वेणान्वय । एतदुत्तरम्, ' हनूमान्रामकार्यार्थी भीमकर्मा खमाप्लुत । श्रम च प्लवगेन्द्रस्य समीक्ष्योत्थातुमर्हसी 'ति प्राचीन पाठ पाठ । अत्र ' खमाप्लुत ' इत्यनन्तर कश्चिच्छ्लोका प्रक्षिप्ता परैरिति कतक । यतो रामकार्यार्थी यतश्च श्राम्यति ततस्तस्य श्रम समीक्ष्योत्थातुमर्हसि ॐ

84 B3 om 84ab (cf v l 83) D7.8 M3 om 84–86b —a) B4 तस्य स्थान D2 ससाह्यम्य (sic), D6.10.11 M1 Cg तस्य साह्य, Cr as in text (for तस्य साह्य) Ś1 Ñ D1.3 D1.3.8.10.11 देयम् (for कार्यम्) B4 समादेयम् D5 transp साह्य and कार्यम् M1 साहाय्य तस्य कर्तव्यम् —b) Ñ2 B1.3.4 D5 हितकाम्यया, D1.3 T1 हितवर्तिन, G2 तस्य वर्तिन (for ॰कुलवर्तिन) —c) Ś1 Ñ1 D1–3.6.10.11 T1 G M1.2 हीक्ष्वाकव, Ñ1 B D5 चेक्ष्वा॰, T2.3 त्विक्ष्वा॰ (all to avoid hiatus) —d) D5 प्रति, M1 पूज्य (for पर) Ś1 D2.10.11 तस्य (for तव) Ñ2 BD5 गिरे पूज्यतरास्तव, D1 परिपूज्यतमास्तथा —After 84 M1 reads 87cd

85 D7.9 M3 om 85 (cf v l 84) —a) Ñ2 B D5 साह्यम्यम् (for साचिव्यम्) —Ñ1 illeg from यम in a up to कार्यं in c. —b) D3 तत, T3 न तु (for न न) Ś1 D2.10.11 न कालात्ययो भवेत्(D1 महान्) Ñ2 B1.3.4 D5.8 नाद्य (B1 ॰त्र) कार्यं त्वयान्यथा(D5 ॰थैवसित्तम), B3 नात्र कार्या विचारणा —c) Ś1 D2.3.8.11 सुकृत, Ñ2 B D5 सुकृत D1 सुकृत D3.8 T3.3 M1 सकृत, Cm [illegible] in text (for अकृत) —d) Ñ2 B D5 त्वयास्य वचनाम्मम([illegible] D5 ॰न मम)

[illegible] D7.8 M3 om 86 (cf v l 84) —a) B3 तूर्णम् (for ऊर्ध्वम्) —b) Ñ2 B1 तिष्ठत्येव, B1 विश्रान्त्येव, B3 तिष्ठेच, D5 विपक्ष (for तिष्ठत्वेष) Ś1 D1.10.11 विश्रमेत यथा कपि —Ñ1 illeg for 86c–87b —c) Ñ2 B D1–3.5.8.11 T2.3 M1 होष (for चैव) Ś1 D10 अस्माकमपि चैवेष —d) Ñ2 B3.4 D5 पतता (for प्लवता)

87 D7.8 M3 om 87 (cf v l 84) Ñ1 illeg for ab (cf v l 86) B4 reads 87–88b in marg M1 reads 87cd after 84 —a) Ś1 D10 हयामाति, V1 B1 महाप्राण, B4 (marg also as in text) D1.3.11 G1.3 महाभाग B3 यथाभाव, T3 ॰नाद (for महानाभ) —b) Ñ1 सुर, B3 नाग, D6 वसु (for देव) Ś1 D2.10.11 पूजित, Ñ2 B1 D1.3.4.6 सेवित (B1 ॰ते) (for सेवित) ॐ Cr चामीकरो हिरण्यमय । महानाभिर्देवगन्धर्वैर्विलेर्येव माक्षिस्तम् ॐ —c) D11 त्वय (for त्वयि) B2 विश्राम्य (for विश्रान्त) —Ñ1 mostly illeg for 87d —d) Ś1 D2.10.11 पुन, D5 जय (for तत) D10 प्रयास्यति (for गमि॰) N2 B1.3.4 D5 सम शेष करिष्यति, B3 शेष सागर सेव्यति, T1 G3 शेष वै स्तरिष्यति, M2 शेष समसरिष्यति —After 87, T1 G3 M1.2 repeat 83ab

88 D7.8 M3 om 88ab (cf v l 84) B4 reads 88ab in marg (cf v l 87) —a) Ś1 Ñ2 B D1.3.5.6.10.11 T2.3 [अ]नृशस्य, Cm [illegible] in text (for [अ]नृशस्य च) —b) Ñ1 मैथिल्याश्चापि वासन —c) B3 शत (corrupt) (for श्रम) T3 जलनेन्द्रस्य (for

हिरण्यनाभो मैनाको निशम्य लवणाम्भसः ।
उत्पपात जलात्तूर्णं महाद्रुमलतायुतः ॥ ८९
स सागरजलं भित्त्वा बभूवाभ्युत्थितस्तदा ।
यथा जलधरं भित्त्वा दीप्तरश्मिर्दिवाकरः ॥ ९०
शातकुम्भमयैः शृङ्गैः सकिंनरमहोरगैः ।
आदित्योदयसंकाशैरालिखद्भिरिवाम्बरम् ॥ ९१
तस्य जाम्बूनदैः शृङ्गैः पर्वतस्य समुत्थितैः ।
आकाशं शस्त्रसंकाशमभवत्काञ्चनप्रभम् ॥ ९२
जातरूपमयैः शृङ्गैर्भ्राजमानैः स्वयंप्रभैः ।
आदित्यशतसंकाशः सोऽभवद्गिरिसत्तमः ॥ ९३
समुत्थितमसंगेन हनूमानग्रतः स्थितम् ।
मध्ये लवणतोयस्य विघ्नोऽयमिति निश्चितः ॥ ९४   G 5 7 21 B 5 1 100 L 4 61 111

ष्यगो°) —B1 2 read ^{d} in marg —^{d}) D1 2 समीक्ष्य (for समीक्ष्य) Ś1 B1 (after corr as in text) D6 10 11 [उ]त्थितुम्, B2 [उ]द्गतुम् (for [उ]त्थातुम्) B1 समीक्ष्य ध्यातुमर्हसि

89 B2 reads 89 in marg —^{a}) D2 5 T2 हिरण्य गर्भो, Cr m g k t as in text (for °नाभो) Ñ2 D6 व्यालय°, V1 B2 4 D2 3 दरवसो, D1 सद्गुरो, B2 सुवसो (for मैनाको) —After 89^{ab}, D1 ins

43* पुनरभिप्रयत्नसोनाथ समुद्र सलिलं पर्वतम् ।

—Ñ1 illeg from तो in ^{c} up to 90^b —^{c}) B2 जला त्पूर्णं (for जलात्तूर्णं) —^{d}) Ś1 D2 10 11 नाना (for महा) Ś1 Ñ B D2 6 7 8 10 T2 -वृत (for -युत) —After 89 Ñ1 B D6 ins

44* ततो नीलाम्बुधस्य सलिलात्प्रकाशितः ।
उत्पपात महात्मा पर्वतः सूर्यसंनिभः ।

[(l 1) B2 पनाद (for नील°)]

—B2 cont

45* पूर्वा दै च हनुमत विश्रामस्यापि हेतवे ।

90 Ñ1 illeg for ^{ab} (cf v l 89) —^{a}) D6 G1 M1 सागरस्य (for स सागर) Ñ2 B2 D1 4 -तर (for -जल) —D6 G1 om (hapl) 90^{bc} —^{b}) Ñ2 B2 D2 3 5 T1 [अ]भ्युद्धितस्, D3 4 5 8 10 11 T1 2 G1 2 M1 2 [अ]भ्युत्थितस् (for [अ]भ्युत्थि°) D1 2 G2 तथा (for तदा) —D10 om from 90^c up to l 2 of 46* D6 om 90^{cd} —^{c}) B1 यथा च तिमिरं भित्त्वा —After 90 Ś1 Ñ1 (illeg up to शृङ्गै in 91^a) D1-5 8 10 11 (D8 10 after 90^{ab} owing to om) S ins

46* स महात्मा मुहूर्तेन पर्वतः सलिलावृतः ।
दर्शयामास शृङ्गाणि सागरेण निवेशितः ।

[D10 om l 1 —(l 2) Ś1 D2 11 (with hiatus) वहितः (for पर्वत) Ś1 [आ]श्रितः (for [आ]वृतः)]

91 Ñ1 illeg for ^{a} (cf v l 90) —^{a}) Ś1 D2 10 11 -कुम्भ (for -कुम्भ) —Ñ1 illeg from शृङ्गै up to आलिख in ^{d} —^{b}) Ś1 D6 10 M1 भ्राजमानैः स्वयंप्रभैः, D2 11 शुशुभे स महागिरिः ※ Cv शातकुम्भमयैरादित्यसंकाशैरालिखद्भिरिव उल्लिखद्भिरिव कृताया । कूटस्य च महान्तं । Cr स महाप्रभावात्परोऽयमर्क वाक्यम् । पर्वतः सलिलावृतः इति पाठः । शातकुम्भमयैश्चित्रैः शृङ्गैरुल्लिखिष्यन्त ऊनाया । Cm शातकुम्भमयैः शृङ्गैरम्बरमिव । C$_0$ शातकुम्भनिभैः स्वर्णमयैः । आदित्योदयसंकाशैरादित्यो दयतुल्यैः । शृङ्गैरम्बरमिव शृङ्गाणि दर्शयामासेति योजना । Ck 'सागरेण निवेशितः' इत्यनन्तरम्, शातकुम्भमयैः शृङ्गैरिति पाठः । इदमपि प्रक्षिप्तमुत्थस्य । अत्रापि 'निवेशितः' इत्यनन्तरं द्विगुणा श्लोकाः प्रक्षिप्ताः । हिरण्यनाभो हिरण्यशृङ्गो इत्यादि प्रवृत्तैः शातकुम्भमयैरित्यादि । Ct शातकुम्भमयैरित्यादि । अत्रापि हिरण्यनेरुक्तैव परेषाम् । हिरण्यनाभनिरूपणं शातकुम्भमयैरिति । आदित्योदयसंकाशैरुपलक्षितं इति शेषः ※ —^{c}) Ś1 सह, D3 रश्मि (for -[उ]दय) —^{d}) Ś1 Ñ1 B1 2 D2 3 6 11 T G1 उल्लिखद्भिर् (for आलि°) B1 भ्राजमानैः स्वयंप्रभैः (= 93^b)

92 B1 om 92–93 D2 11 om (hapl) 92^d–93^a D5 transp 92 and 93 —^{ab}) D6 T2 M1 तत (for तस्य) Ñ2 B1-3 D1 3 4 G1 2 समुत्थितः (for °थितैः) T1 G2 तस्य जाम्बूनदमयैः शृङ्गैः तस्य समुत्थितः —Ś1 om 92^c–93^b Ñ1 illeg from सकाशम् in ^{c} up to 94^b D2 illeg for ^{c} —^{c}) Ñ2 B2 सह, B1 वर्णं, B2 शस्त्र (for शस्त्र)

93 B1 D5 om 93 Ś1 D10 om 93^{ab} D2 11 om 93^a Ñ1 illeg for 93 (for Ś1 Ñ1 B1 D2 11 cf v l 92) D5 transp 92 and 93 —^{a}) D6 जाम्बूनदैः शृङ्गैः, G2 जाम्बूनदमयैः शृङ्गैः —Ñ2 B1 2 D6 transp ^{b} and ^{d} —^{b}) D11 सर्वतोऽपि (for भ्राजमानैः) D2 3 महाप्रभैः, T1 स्वर्णकूटैः (for स्वयंप्रभैः) —^{c}) Ñ2 D1 2 T1 2 G M1 2 [उ]दय, B2 [उ]पम (for -शत) Ñ2 B1-3 T2 G1 2 M1 सकाशैः (for सकाश) —^{d}) G1 अभवद् (for सोऽभवद्)

Ñ1 illeg for 94^{ab} (cf v l 92) D2 11 om (hapl) 94–96^b —^{a}) Ś1 Ñ2 B1 2 4 D1 2 3 8 10 T2 3 सम् (for सम्) S2 [illegible] D1 महाशृङ्गैः, T3 [illegible] (for असंगेन) B2 समुत्थितमसंगेन —^{b}) B1 D1 4 M1 स्थितः (for स्थितम्) —^{d}) Ś1 D2 10 [अ]यमिति Ñ1 [अ]त्रितयद्, Ñ2 बुद्धिमान्, B D6 बुद्धवान्, M1 निश्चय (for निश्चित) D6 विघ्नोऽयाविस्मयान्वितः ※ Cv संनिरुद्ध्य 'निश्चित' इत्यनेन सम्बन्धः । कर्तारं च विघ्नं निश्चितवानित्यर्थः, so also Cr g ※

कृते च प्रतिकर्तव्यमेष धर्मः सनातनः ।
सोऽयं तत्प्रतिकारार्थी त्वत्तः संमानमर्हति ॥ १००
त्वन्निमित्तमनेनाहं बहुमानात्प्रचोदितः ।
योजनानां शतं चापि कपिरेष समाप्लुतः ।
तव सानुषु विश्रान्तः शेषं प्रक्रमतामिति ॥ १०१
तिष्ठ त्वं हरिशार्दूल मयि विश्रम्य गम्यताम् ।
तदिदं गन्धवत्स्वादु कन्दमूलफलं बहु ।
तदास्वाद्य हरिश्रेष्ठ विश्रान्तोऽनुगमिष्यसि ॥ १०२
अस्माकमपि संबन्धः कपिमुख्य त्वयास्ति वै ।
प्रख्यातस्त्रिषु लोकेषु महागुणपरिग्रहः ॥ १०३
वेगवन्तः प्लवन्तो ये प्लवगा मारुतात्मज ।
तेषां मुख्यतमं मन्ये त्वामहं कपिकुञ्जर ॥ १०४   G 5 7 13 B 5 1 111 L 4 11 121

(for उद्धधि) Ś1 D8-11 G1 परिवर्तित (for परिवर्धित) Ñ2 B D2 पूर्वैः(Ñ2 B1 D2 °कै) रावसस्यायमुदधि स(D4 सु)मर्धि(B1 °ति)त —c) Ś1 त्व, D3 T1 G2 M3 त्वः (for त्वा) D2 युक्त (for युक्त) —d) Ś1 D3 10 11 M1 प्रत्यर्थं(D11 °र्थं, M1 °र्थ)यति (for प्रत्यर्थयति) Ñ2 B D2 प्रत्य(B2 प्रत्य)र्थयितु(Ñ2 ... [illeg])मिच्छति (B2 °मर्हति)

100 a) Ś1 D10 पूर्वेण Ñ B2 3 4 D2 कृत हि, B1 सुते हि, D1 कृत हि, Cm as in text (for कृते च) D10 G1 परिकर्तव्यम् (for प्रति°) —b) Ś1 Ñ1 D2 3 10 11 एषा आत्म स(D1 तावत्य)त्य(Ś1 °त्य) त(D2 त)ति —B1 reads ab in marg —c) Ś1 D10 यो (for सो) Ś1 D1 3 10 11 प्रत्युपकारार्थी T2 Cg स्व प्रति°, Cm as in text (for तत्प्रति°) Ñ2 B D2 सोय(D2 अद्य) त्व(B1 प्रति, B2 त्व मि, B2 त्वमि)त्कामार्थी —d) Ś1 D10 त्व न Ñ2 त्वत (for त्वत्त) Ś1 D10 अर्हति, Cm g अर्हति (as in text) B1 त्वं तु समनुमर्हसि, B2 4 विश्राम(B4 °श्राम) त्वमिहार्हसि, ... त्वम सत्कर्तुमर्हसि, D2 त्वम मुखमर्हसि ✱ Cm कृत चेति । कृते उपकारे सोऽयमुदधिस्त प्रतिकारार्थीति पाठ ✱ —After 100 T1 reads 102ab

पथा चानिलेनापि तथा अप्यन्यरित ।
सतृष्ट हिमाद्रिस्त्वागाचारिविरत ।

[(l 1) D2 [5]ति (for सं) D2 ... —(l 3) Note hiatus between the two halves]

102 G2 om 102ab Ñ1 illeg for 102ab Ś1 Ñ B D1-3 5 8 10 11 T2 3 G1 M read 102ab after 101ab while T1 reads 102ab after 100 —a) D1 3 त्व तिष्ठ (by transp) D2 त्वतिष्ठ (for तिष्ठ त्व) G1 M1 Cr m कपिशार्दूल Ś1 D3 10 11 त्वतिष्ठ गिरिशिखरे Ñ1 B D2 त्वतिष्ठ पर्वतश्रेष्ठे, Cr m l, t as in text —b) Ś1 D3 10 11 त्वयि विश्रम्य तु क्षण, Ñ2 B3 4 D2 त्वयि विश्र(B3 °श्रा) म्य गच्छतु B1 विश्रान्तो व गमिष्यति, D3 मयि विश्र(D3 °श्रा) म्यतामिति T1 विश्रम्य मयि गम्यता ✱ Ct अत्र 'तिष्ठ त्वम्' इत्यर्थ प्रतिवक्तीति कविद ✱ —B2 om 102c-f —d) Ñ2 B2 3 4 D2 सुरभि (for बहु) D2 मूल (for मूल) G2 महत् (for बहु) —e) Ś1 D3 10 11 आस्वाद्य तद्, Ñ2 B1 (before corr as in B1) 4 D2 तदास्वाद्य, B2 समास्वाद्य (for तदास्वाद्य) —f) T2 विश्राम्य (for विश्रान्तो) Ś1 D1 3 10 11 (5)सि Ñ1 illeg Ñ2 B2 3 4 D2 3, D2 (5)सि , D10 सि, T2 श्रो (for नु) D2 3 T2 G1 M3 गमिष्यसि(D1 G2 °सि) D11 गमिष्यति (for °सि)

G 5 7 22 B 5 1 101 L 4 61 112 स तमुच्छ्रितमत्यर्थं महावेगो महाकपिः ।
उरसा पातयामास जीमूतमिव मारुतः ॥ ९५
स तदा पातितस्तेन कपिना पर्वतोत्तमः ।
बुद्ध्वा तस्य कपेर्वेगं जहर्ष च ननन्द च ॥ ९६
तमाकाशगतं वीरमाकाशे समवस्थितम् ।
प्रीतो हृष्टमना वाक्यमब्रवीत्पर्वतः कपिम् ।
मानुषं धारयन्रूपमात्मनः शिखरे स्थितः ॥ ९७
दुष्करं कृतवान्कर्म त्वमिदं वानरोत्तम ।
निपत्य मम शृङ्गेषु विश्रमस्व यथासुखम् ॥ ९८
राघवस्य कुले जातैरुदधिः परिवर्धितः ।
स त्वां रामहिते युक्तं प्रत्यर्चयति सागरः ॥ ९९

95 D11 om 95 (cf v l 94) —a) Ñ1 D1 3 10 G2 उच्छ्रितम् (for उच्छ्रितम्) D1 अत्युच (for अत्यर्थं) Ñ2 B D1 समभ्युच्छ्रितमत्यर्थं —b) D4 महाद्युति (for °कपि) —c) B1-3 D2 4 तरसा (for उरसा) Ś1 B1 4 (orig) पातयामास, B2 4 D5 6 पात° D2 3 पात°, G2 पात° (for पात°) —Ñ1 illeg for 95d–97—d) Ś1 Ñ2 B D6 10 मारुति

96 D11 om 96ab (cf v l 94) Ñ1 illeg for 96 (cf v l 95) —a) Ñ2 B1 2 D5 G1 3 M1 2 तथा (for तदा) Ś1 Ñ2 B D5 10 (पा)त्यमानस्तु, D3 4 7–9 T1 M3 G1 1 सादि°, G2 तादि° (for पाति°) —b) G2 नगसत्तम (for पर्वतोत्तमः) —c) D2 बुद्ध्वा (for बुद्ध्वा) D3 5 G1 दृष्ट्वा (for कपेर्वेगं) Ś1 D3 10 11 दृष्ट्वा तस्योत्तमेन च(D11 °तेन) D4 बुद्ध्वात्सं च महावेगा —d) Ś1 D1 10 11 जहर्षे (for जहर्ष) N2 B1 2 4 D3 5–7 T1 G1 M1 2 ननाद (for ननन्द) B2 जहर्ष पर्वतोत्तम ※ Cv जहर्ष विलिलिपिरे। Cr m जहर्ष च ननाद(Cm °नन्द) च। (Cr °चेति पाठः।) 'च' इत्यनेन कायप्रणतोऽपि तिस्यते। Ck 'जहर्ष च ननाद चेति पाठः। तस्यैवात्र दृष्ट्वा अहर्ष। नगस्योत्पानप्रयोजनापेक्षया ननाद च शब्दं च कृतवान्। Ct 'जहर्ष च ननाद च' इति प्राचीन पाठः। पर्वतोऽत्र दृष्ट्वा जहर्ष हर्षो भावप्रयोजनापेक्षया ननाद शब्दं कृतवान्। 'ननन्द' इति त्वाधुनिककल्पित पाठः ※

97 Ñ1 illeg for 97 (cf v l 95) —a) Ś1 Ñ2 B D1 3 4 10 11 स समाकाशगतवीरम्(D3 °गमनम्) —b) D2 T2 आकाश (for °शे) Ś1 D11 च समुस्थित, N2 D2 5 7 9 10 M1 समुपस्थित(D2 9 M3 °त) T1 M2 समवस्थित, G3 पर्वतस्थित (for समवस्थितम्) B1 2 4 आकाशस्थमपि (B1 °प)स्थित B3 दुर्दर्शीय व्यवस्थित —D2 transp cd and ef —c) Ś1 D2 10 11 स्थितो हृष्टमना Ñ2 B D5 हृष्ट (B3 हृष्टा) प्रीतियुत, D1 3 स(D1 स)प्रहृष्टमना, D3 प्रीतो हृष्टमना (for प्रीतो हृष्टमना) —d) B2 हरि (for कपिम्) D3 पर्वत कपिमब्रवीत् (by transp) —After 97cd Ś1 D1 2 3 10 11 ins while D3 ins after 97

47* हिरण्यनाभो भगवान् काञ्चन पर्वत कपे।
मयि विश्रम भद्रं ते त्वद्दर्शनसमुत्सुक ।
प्रत्यदीच्य हनूमन्त काञ्चन पर्वतोत्तम ।

[(l 1) Ś1 D10 11 om (hapl) from भद्र up to भद्रं in l 3 —After l 1 D1 3 ins

47(A)* मा वीर भूय भद्र ते प्रिय घरे मनोगतम्।
विश्रो विश्रम्योऽद्य हि गिरौ प्रियमव्यस्त ।

[(l 2) D1 वाद (for (s)द हि)]

—(l 2) D3 अत्र (for मयि) D3 विश्रम D11 विश्राम्य (for विश्रम) D3 11 उचित (for त्वद) D1 पर्वतेभिर्मरागत (for the first half) —D3 om l 3 —(l 3) D3 11 व (for च)]

—e) B3 मानुष्य Ś1 D3 10 11 धारयन्मानुष (by transp) —f) Ś1 D10 रसात्, D3 11 स्थीये च (for आत्मन) B3 शिखर (for °रे) —After 97 D3 ins

48* उवाच हरिशार्दूलं मैनाक पवनात्मजम् ।

98 Ñ2 B D2 read 98 after 102 —a) N2 illeg D1 11 दुष्कृत, Cr as in text (for दुष्कर) D3 करिष्यसि महत्कर्म —b) D11 मद् (sic) (for इद) N2 B D1 वानरे वर, D1 11 वानरोत्तम —Ñ1 illeg from शृङ्गेषु in c up to यथा in d —c) Ñ2 B निपत्य, D1 निपात (for निपत्य) B3 कूटेषु (for शृङ्गेषु) —d) Ś1 D3 10 विश्राम्य हर, N1 B1 2 4 D5 विश्राम्येद्, B3 विश्रामय, D3 विश्रम त्व, D11 °म्य त्व (for °मस्व), D2 4 सुर विश्रम्य गम्यता ※ Cv विश्रमस्व यथासुखमिति पाठ । Cr विश्रमस्वेति । श्रमिता मनोरथौ आत्यन्तिक कथिष्यसि। तथाचोक्त महर्षिभिः विश्रम्यवीति विश्राम्यतौ यथा विश्रामते मतमिति ※ —After 98 D1 ins

49* इदा वीर कथये यथा सागरस्य महीयस ।
मध्यागत समुद्रवि मद्वचनाद्यावत् मना।
स मानाद् सुतो द्वीप वायो प्रियसत्तस्य ते।
रावणार्थे कुतोऽप्येतीति लङ्का रावणपालिताम्।
सीता दृक्ष्यसि दुर्धर्षां रामस्य महिषीं प्रियाम्।
रावणस्य विनाशाय राघवस्यार्थसिद्धये।
देवानां च महर्षीणां विनाशाय च रक्षसाम्।
कपिवक्त्रस्य वीरस्य कपिसिंहस्य पर्वत।
मारुतस्य प्रिय कुर्वेऽधुविश्रम्य नगोत्तमा।
त्वया च कृतविश्रान्त समुद्र च तरिष्यति।
सागरस्य च पारं हनुमान्कपिसत्तम ।
कृत हि पूर्वं विज्ञास्य तव पर्वतसत्तम।

99 Ñ1 illeg up to रुदधि in b —ab) Ś1 मुदा च

कृते च प्रतिकर्तव्यमेष धर्मः सनातनः ।
सोऽयं तत्प्रतिकारार्थी त्वत्तः संमानमर्हति ॥ १००
त्वन्निमित्तमनेनाहं बहुमानात्प्रचोदितः ।
योजनानां शतं चापि कपिरेष समाप्लुतः ।
तव सानुषु विश्रान्तः शेषं प्रक्रमतामिति ॥ १०१
तिष्ठ त्वं हरिशार्दूल मयि विश्रम्य गम्यताम् ।
तदिदं गन्धवत्स्वादु कन्दमूलफलं बहु ।
तदास्वाद्य हरिश्रेष्ठ विश्रान्तोऽनुगमिष्यसि ॥ १०२
अस्माकमपि संबन्धः कपिमुख्य त्वयास्ति वै ।
प्रख्यातस्त्रिषु लोकेषु महागुणपरिग्रहः ॥ १०३
वेगवन्तः प्लवन्तो ये प्लवगा मारुतात्मज ।
तेषां मुख्यतमं मन्ये त्वामहं कपिकुञ्जर ॥ १०४

G 5. 7. 13
H 5. 1. 111
L 4. 61. 131

(for दत्त्वि) Ś1 D8 11 G1 वहिर्वर्त्ति (for पर्विवर्तित) Ñ2 B D6 दृष्ट्वैं (Ñ2 B1 D5 °वै) रामरक्षार्थमुद्दधि म(D6 मु)मरर्धि(B1 °र्वि)स —°) Ś1 सं, D1 T1 G2 M1 त्वा (for त्वा) D6 पुरा (for पुरा) —°) Ś1 D8 10 11 M1 प्रसर्वे(D11 °र्वे, M1 °र्वं)वति (for प्रवर्धयति) Ñ2 B D6 प्रस(D6 काय)र्धयितु(Ñ2 ... (illeg))मिच्छति (B1 °मर्हति)

100 °) Ś1 D10 पूर्वोक्त, Ñ B1 2 3 D6 कृते हि, B3 कृते हि, D4 कृत हि, Cm as in text (for कृते च) D10 G1 परिकर्तव्यम् (for प्रति°) —°) Ś1 Ñ1 D1-3 8 10 11 कृपा ताम म(D1 ताकाम)त्ता(Ś1 °त्ता) त(D8 म)ति —B1 reads °d in marg —°) Ś1 D10 यो (for सो) Ś1 D1-3 10 11 प्रत्युपकारार्थी, T1 G3 सम्प्रति°, Cm as in text (for तत्प्रति°) Ñ2 B D6 सोय(B3 वद्ध) त्वति(B1 मति, B2 मि, B3 तमि)पकारार्थी —°) Ś1 D10 11 ऋ, Ñ2 अस्त (for त्वत्त) Ś1 D10 मर्हसि, Cm g मर्हति (as in text) तु समनुमर्हसि, D3 4 नि त्वात्(B1 °शाम) त्वमिहार्हति, B2 वत्र सम्प्रोतुमर्हसि, D6 त्वते सुस्वरगर्हसि ꣸ Cm कृते चेति । कृते उपकारे पोऽप्युपदधितः प्रतिकारार्थीति पाठ ꣸ —After 100, T1 reads 102ab

101 °) Ñ1 illeg up to कृत्स्नात्) in ° —°) B1 D1 प्रचोदितः, B3 प्रमोदितः (for प्रचोदितः) —After 101ab Ś1 Ñ B D1-3 4 5 10 11 T2 3 G1 M read 102ab —°) Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 शूद्र, Ñ2 B D6 सहा, D5 तानि (for चापि) —°) D3 कथ येन (for कपिरेष) Ñ2 B D6 समादित, D1-3 8 11 T2 G1 M1 Ck t समाप्तुत, Cm as in text (for समाप्लुत) —B1 reads 101cd in marg —°) D3 मम, D6 तव, D11 तन (for तव) D6 सानुनि (for °षु) Ñ2 B D6 निवसन (for विश्रान्त) —°) B1 D1 10 11 नि(D6 म)श्रमताम्, Cr प्रश्रमताद्, Cm g k t as in text (for प्रक्रमताम्) Ñ2 B1 सय (for इति) Ś1 D8 10 11 त(D3 इव)त शेषं गमिष्यति ꣸ Cv त्वन्निमित्त मित्यादि । अत्र पूर्वार्धं पश्चार्धं द्वयम् । एतदस्तु प्रमादा त्पतितम्), Cr m त्वन्निमित्तमित्यादि श्लोकद्वयमेक वाक्यम् ꣸ —After 101, Ñ2 B D6 read 98 —After 101, D1 3 ins

50* सोऽहमेत समुद्रेण सखायोऽर्थे महानक ।
तत्र सर्वोऽपि पुत्रेण विश्रान्तस्तत्रैव ।

तथा यान्ति च स्वासानि तथा महर्षिणः ।
मनुष्य शिर्षांशीतिमन्त्यामारयानितिम्त ।

[(l 1) D3 [s वे (for वै) D3 ... —(l 3) Note hiatus between the two halves]

102 G1 om 102ab Ñ1 illeg, for 102ab Ś1 Ñ B D1-3 4 5 8 10 11 T2 3 G1 M read 102ab after 101ab while T1 reads 102ab after 100 —°) D1 3 त्वं तिष्ठ (by transp) D3 त्वमिह (for तिष्ठ त्वं) G1 M1 Cm कपिशार्दूल Ś1 D8 10 11 त्वमिह गिरिशार्दूल, Ñ2 B D6 त्वमिह पर्वतेन्द्रे Cr m k t as in text —°) Ś1 D8 10 11 मयि विश्राम्य तु गम्य. Ñ2 B3 4 D6 मयि वि श्र(B1 °श्र)स्व गच्छतु, B1 विश्रान्तो गमिष्यसि, D3 मयि विश्र(D3 °श्र) म्यतामिति T1 विश्रम्य मयि गम्यता ꣸ Ct अत्र 'तिष्ठ त्वम्' इत्यर्धं प्रक्षिप्तमिति भाति ꣸ —B1 om 102cd —°) Ñ2 B1 3 4 D6 पुष्टि (for कन्द) D1 मूल (for मूल) G1 मधु (for बहु) —°) Ś1 D8 10 11 आस्वाद्य च, Ñ1 B1 (before corr as in B3) 4 D6 समास्वाद्य, B1 समास्वाद्य (for तदास्वाद्य) —°) T1 विश्रम्य (for विश्रान्तो) Ś1 D1 3 8 10 11 (s वैति Ñ1 illeg Ñ2 B1 3 4 B1 वै, D4 °s पि, D1 6 s म, T1 मी (for s नु) D1 3 8 T1 G1 2 M1 2 गमिष्यसि (D1 G2 °सि) D8 11 गमिष्यति (for °सि)

103 Ñ1 D1 3 transp 103 and 104 and read after 105 —°) Ś1 D8 10 11 वेगु (for मुख्य) Ś1 Ñ B D1 3 8 10 11 महास्त्यति (for त्वयास्ति वै) —°) Ñ2 illeg B D6 प्रथितम्, D1 3 विख्यातम् (for प्रख्या°) D3 reads गोवृषु in m S Cr महागुणसंग्रहो महागुणानां परिग्रहो महागुण परिग्रह I, Cm महागुणपरिग्रहो महागुणानां यागुणा परिग्रहः इति यथा I, Cg प्रख्यात इत्यत्र सम्बन्ध विशेषणम् । महागुणाना परिग्रहो यस्मिन्स तथा I, Ct t महागुणपरिग्रह । त्रयीत्रि वम् । मन्यन्ते त्रि, Ct सन्ति त्रि पु लोकेषु प्रख्यात ꣸

104 Ñ1 D1 3 transp 103 and 104 and read after 105 —°) Ś1 B1 D1 10 T2 3 पुवन्तो ये, B1 कपिवेग (for प्लवन्तो ये) Ñ2 D6 वेगेन प्लवमाना ये —°) D1 T1 प्लवगा —B1 om 104° (except तथा) —°) D6 M1 तव, Ct t as in text (for तेषां) B1 मुख्यतमं, G1 °तमं Ct t as in text (for °तम) —°) M1 त्वि (for अहं) Ś1 D8 10 11 कपिसत्तम, Ñ1 कपिपुत्र, Ñ2 B D6 वरवानर, D6 कपिकुञ्जर

G 5 7 22 B 5 1 102 L 4 61 112 तमुच्छ्रितमत्यर्थं महावेगो महाकपिः ।
उरसा पातयामास जीमूतमिव मारुतः ॥ ९५

स तदा पातितस्तेन कपिना पर्वतोत्तमः ।
बुद्ध्वा तस्य कपेर्वेगं जहर्ष च ननन्द च ॥ ९६

तमाकाशगतं वीरमाकाशे समवस्थितम् ।
प्रीतो हृष्टमना वाक्यमब्रवीत्पर्वतः कपिम् ।
मानुषं धारयन्रूपमात्मनः शिखरे स्थितः ॥ ९७

दुष्करं कृतवान्कर्म त्वमिदं वानरोत्तम ।
निपत्य मम शृङ्गेषु विश्रमस्व यथासुखम् ॥ ९८

राघवस्य कुले जातैरुदधिः परिवर्धितः ।
स त्वां रामहिते युक्तं प्रत्यर्चयति सागरः ॥ ९९

95 D5.11 om 95 (cf v l 94) —a) Ñ1 D1.9.10 G1 उच्छ्रितम् (for उच्छ्रितम्) D2 अत्युग्र (for मत्यर्थं) Ñ1 B D6 तमभ्युच्छ्रितमत्यर्थं —b) B4 महाद्युति (for °कपि) —c) B1-3 D3.6 करसा (for उरसा) Ś1 B2.4 [मा]च्छादयामास, B2.3 D5.10 छाद° D1.4 सद°, G3 छाद° (for पात°) —Ñ1 illeg for 95d–97 —d) Ś1 Ñ2 B D5.10 मारुति

96 D1.11 om 96ab (cf v l 94) Ñ1 illeg for 96 (cf v l 95) —a) Ñ2 B1.3 D6 G1.3 M1.2 तथा (for तदा) Ś1 Ñ2 B D5.10 [मा]च्छादितस्, D1.3.5.7–9 T2 M3 Ck t छादि°, G2 तादि° (for पाति°) —b) G2 नगसत्तम (for पर्वतोत्तम) —c) D6 बुद्ध्वा (for बुद्ध्वा) D7.8 G3 हृतेद् (for कपेर्) Ś1 D5.10.11 दृष्ट्वा तस्योरुवेगं च (D11 °गेन) D2 उद्धास्य च महावेग —d) Ś1 D2.10.11 जहर्ष (for जहर्ष) N2 B1.2.4 D1.3.4–9 T2 G1 M1.2 ननाद (for ननन्द) B3 जहर्ष पर्वतोत्तम ‡ Cv जहर्ष चेति [illegible] । Cm जहर्ष च ननाद(Cm °नन्द) च । (Cr चेति पाठ ।) 'च' इत्यनेन कायमनसोर्विकृतिरुच्यते । Ck 'जहर्ष च ननाद चेति पाठ । तत्रैवम् दृष्ट्वा जहर्ष । अप हर्षो ध्यानप्रयोजनावेदनाय ननाद च शब्दं च कृतवान् । Ct जहर्ष च ननाद च' इति प्राचीन पाठ । तत्रैवम् दृष्ट्वा जहर्ष हर्षोत्थानप्रयोजनावेदनाय ननाद शब्द कृतवान् । 'ननन्द' इति त्वाधुनिकपरिष्कृत पाठ ‡

97 Ñ1 illeg for 97 (cf v l 95) —a) Ś1 Ñ2 B D1–4.6.8.10.11 G उमाकाशमगमीतम्(B3 °गमनात्) —b) D3 T2 आकाश (for °शे) Ś1 D11 च समुत्थित, Ñ2 D2.4.7.9.10 M1 समुपस्थित(D2.7.9 M3 °त) T M2 समवस्थित, G2 पर्वतस्थित (for समवस्थितम्) B1.2.4 आकाशमवनसि (B1 °व)स्थितं, B3 दूर्यमीप ध्वनस्थित —D3 transp cd and ef —c) Ś1 D [illegible] स्थितो हृष्टमना Ñ2 B D4 दृष्ट (B1 दृष्ट्वा) प्रीतियुत D3.8 स(D1 स)प्रहृष्टमना, D5 प्रीतो मुदमना (for प्रीतो हृष्टमना) —d) B3 हर्षि (for कपिम्) D5 पर्वत कपिमब्रवीत् (by transp) —After 97d Ś1 D2–5.10.11 ins while D8 ins after 97

47* हिरण्यनाभो नामाहं काञ्चन पर्वत कपे ।
मयि विश्रम भद्रं ते स्वागतं हनुमन्कपे ।
मन्यस्व हनुमन्नत्र काञ्चन पर्वतोत्तम ।

[(l 1) Ś1 D10.11 om (hapl) from पवन up to काञ्चन in l 3 —After l 1 D1.8 ins

47(A)* त्वं वीर भुव प्रकर नास्ति यतो मनोगतम् ।
विद्धे विश्रमितोऽस्य हि गिरौ विश्रमपश्यतार ।

[(l 2) D1 नाह (for [ऽ]स्य हि)]
—(l 2) D8 अत्र (for मयि) D8 विश्रम्य D11 विश्राम्य (for विश्रम) D2.11 स्थित्व (for स्वागत) D5 सर्वत्रैभिसमत (for the post half) —D8 om l 3 —(l 3) D1.11 त (for च)]
—e) B3 मानुषं Ś1 D8.10.11 धारयन्मानुष (by transp) —f) Ś1 D10 स्मसत्, D2.11 स्थीते च (for आ मन) B3 शिखर (for °रे) —After 97 D5 ins

48* उवाच हर्षितात्पूर्व मैनाक पवनात्मजम् ।

98 Ñ2 B D6 read 98 after 101 —a) Ñ1 illeg [illegible] स्तुप्कत, Gr as in text (for दुष्कर) B3 करिष्यसि महत्कर्म —b) D11 अह (sic) (for इद) Ñ1 B D6 वानरे° ष्ठ, D1.11 वानरोत्तम —Ñ1 illeg from शृङ्गेषु in c up to यथा in d —c) Ñ2 B निपत्स D6 निपात (for निपत्य) B2 कूटेषु (for शृङ्गेषु) —d) Ś1 D5.10 विश्रामस्व, Ñ2 B2.3.4 D6 विश्रम्येह, B1 विश्रमय, D3 विश्रम स्व, D11 °श्रम स्व (for °मस्व), D1.3 सुख विश्रम्य गम्यता ‡ Cv विश्रामस्व गमासुखमिति पाठ ।, Cr विश्रमस्वेति । क्वचित मनोरथी भावादिक कर्त्रिदृष्टिः । तथाचोक्त महर्षिणा विश्राम्यतीति विश्राम्यो यथा विश्रमते मनसीति ‡ —After 98 D1 ins

49* त्वा वीर श्रुत्वे शृङ्ग सागरस्य महीधर ।
अध्यायात स्थानुदधि महेन्द्रात्तरमागता ।
स मामाह सुतो होष वायो प्रियसखस्य मे ।
रावणार्थे प्लुतोऽभ्येति लङ्का रावणपालिताम् ।
सीता द्रक्ष्यति दुर्धर्षो रामस्य महिषीं प्रियाम् ।
राक्षसप विनाशाय रामस्यार्थमिदं धृतं ।
देवाना च महताय विनाशाय च रक्षसाम् ।
महावेगस्य वीरस्य कपिसिंहस्य पर्वत ।
मारुतस्य प्रिय कुर्वन्नुत्तिष्ठस्व नगोत्तम ।
त्वया च कृतविश्रान्त सकुन्न च रक्षिष्यति ।
सागरस्य पर पार हनुमान्कपिसत्तम ।
इत्त हि पूर्वं विश्रमस्य तव पर्वतसत्तम ।

99 Ñ1 illeg up to स्तुथि in a —ab) Ś1 मुदा च

कृते च प्रतिकर्तव्यमेष धर्मः सनातनः ।
सोऽयं तत्प्रतिकारार्थी त्वत्तः संमानमर्हति ॥ १००
त्वन्निमित्तमनेनाहं बहुमानात्प्रचोदितः ।
योजनानां शतं चापि कपिरेष समाप्लुतः ।
तव सानुषु विश्रान्तः शेषं प्रक्रमतामिति ॥ १०१
तिष्ठ त्वं हरिशार्दूल मयि विश्रम्य गम्यताम् ।
तदिदं गन्धवत्स्वादु कन्दमूलफलं बहु ।
तदास्वाद्य हरिश्रेष्ठ विश्रान्तोऽनुगमिष्यसि ॥ १०२
अस्माकमपि संबन्धः कपिमुख्य त्वयास्ति वै ।
प्रख्यातस्त्रिषु लोकेषु महागुणपरिग्रहः ॥ १०३
वेगवन्तः प्लवन्तो ये प्लवगा मारुतात्मज ।
तेषां मुख्यतमं मन्ये त्वामहं कपिकुञ्जर ॥ १०४ G 5. 7. 83 B 5. 1. 111 L 4. 61. 124

(for बहुपि) Ś1 D6-11 G1 परिवर्जित (for परिवर्जित) Ñ1 B D4 पूर्वैर्(Ñ2 B2 D5 °कै) राघवस्याप्युद्दधि न(D4 स)प्रवर्धि(B1 °र्धि)त —c) Ś1 स्व, D1 T1 G2 M1 स्वा (for स्व) D6 युक्त (for युक्त) —d) Ś1 D1 10 11 M1 प्रत्यर्थं(D2 °र्थे, M1 °र्थै)वति (for प्रत्यर्थयति) Ñ2 B D4 प्रत्य(B1 प्राप्त)यितु(Ñ1 * * (illeg.))मिच्छति (D1 °मर्हति)

100 a) Ś1 D10 कृतेऽपि, Ñ B2 3 D5 कृते हि, B1 कृते हि, D1 कृत हि, Cm as in text (for कृते च) D1 G1 परिरक्ष्यम् (for प्रति°) —b) Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 एष नाग स्व(D2 तावत्स)मा(Ś1 °वा) ग(D5 स)मि —B1 reads cd in marg. —c) Ś1 D10 पो (for सो) Ś1 D1-3 10 11 मदुपकारार्थी, T2 Cg तत्प्रति°, Cr m as in text (for तत्प्रति°) Ñ2 B D5 सोऽय(B1 बहु) त्वत्त्व(B1 वात्र, B2 त्व त्रि, B4 तत्रि)त्प्रकारार्थी —d) Ś1 D10 त्व न, Ñ2 त्वत्र (for त्वत्त) Ś1 D10 मर्हसि, Cr m g मर्हति (as in text) B1 त्व तु समनुमर्हसि, B2 3 विधात(B4 °श्राम) त्वमिहार्हसि, B1 तव सत्कर्तुमर्हसि, D4 तव मुहरसमर्हसि ‡ Cm कृते चेति। कृते उपकारे प्रत्युपकारः प्रतिकर्तव्यमिति पाठः ‡ —After 100 T1 reads 102ab

101 a) Ñ1 illeg. up to बहुमाना in b —b) B1 D1 प्रचोदित, D5 समीरित (for प्रचोदित) —After 101ab Ś1 Ñ B D1-3 5 10 11 T2 3 G3 M read 102ab —c) Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 शत, Ñ2 B D4 शत, D5 त्वपि (for चापि) —d) D1 कपि शेष (for कपिरेष) Ñ2 B D4 समाप्लुत, D1-3 11 T2 G1 M1 Ck t समाप्लुत, Cr m as in text (for समाप्लुत) —B1 reads 101cd in marg. —e) D1 मम, D2 तव, D11 तत्र (for तव) D4 सानुनि (for °षु) Ñ1 B D1 विश्रम्य (for विश्रान्त) —f) B2 D1 2 3 वि(D1 स)क्रमताम्, G1 प्रक्रमताद्, Cm g k t as in text (for प्रक्रमताम्) Ñ1 B1 तव (for इति) Ś1 D1 10 11 स(D1 कर)ति शेष मप्रिर्यति ‡ Cr त्वन्निमित्त मित्यादि। अत्र पूर्वार्धं पश्चार्धं दृष्टव्यम्। त्वत्सकाशात् प्रत्यागतव्यम्, Cm त्वन्निमित्तमित्यादि श्लोकद्वयमेकं वाक्यम् ‡ —After 101, Ñ1 B D4 read 98 —After 101, D1 3 ins.

50* सोऽहमेव समुद्रेण प्रवृत्तोऽर्थं महाकपे ।
उक्तः सप्रीतियुक्तेन विश्रान्त्वानशोचय ।

तथा यामिनि यत्नापि त्वया अत्र शिरः ।
मद्वत सिन्धुर्भागसामान्यरथो विस्मय ।

[(L 1) D3 ś वै (for śa) D1 अत्र° —(L 3) Note hiatus between the two halves]

102 G2 om. 102cd Ñ1 illeg. for 102ab Ś1 Ñ B D1-3 5 10 11 T2 3 G3 M read 102ab after 101ab while T1 reads 102ab after 100 —a) D1 3 त्व तिष्ठ (by transp.) D2 तिष्ठ (for तिष्ठ त्व) G1 M3 Cr m कपिश्रेष्ठ Ś1 D1 10 11 तिष्ठ गिरिसानु, Ñ2 B D4 तिष्ठ पर्वतेऽस्मिन् Cr m k t as in text —b) Ś1 D1 10 11 त्वयि विश्राम्य तु गम्य Ñ2 B2 4 D5 त्वयि विश्र(B1 °श्र)म्य गम्यताम्, B1 विश्रान्तो न गमिष्यसि, D1 3 मयि विश्र(D2 °श्र) म्यतामिति T1 विश्रम्य मयि गच्छ ‡ Cr अत्र 'तिष्ठ त्वम्' इत्यर्थे प्रतिष्ठामिति पठित ‡ —B3 om. 102cd —c) Ñ2 B2 3 4 D5 सुरभि (for स्वादु) D1 मूल (for मूल) G1 महत् (for बहु) —d) Ś D1 10 11 भावाद्यतद्, Ñ B1(before corr. as in B1) 3 D1 समास्वाद, B2 समास्वाद (for तदास्वाद्य) —e) T1 विश्रम्य (for विश्रान्तो) Ś1 D1 3 10 11 (1 ...) Ñ1 illeg. Ñ2 B2 3 4 D5 तै, D5 ऽपि, D1 3 च, T1 सौ (for ऽनु) D1 2 3 T2 G1 2 M1 2 गमिष्यसि(D1 G2 °सि) D1 11 गमिष्यति (for °सि)

103 Ñ1 D1 3 transp. 103 and 104 and read after 105 —a) Ś1 D1 10 11 देव (for सुबन्ध) Ś1 Ñ B D1 2 3 10 11 महात्मनि (for त्वयास्ति वै) —c) Ñ1 illeg. B D4 प्रथितम्, [illegible] विख्यातम् (for प्रख्या°) D1 reads लोकेषु in m ‡ Cr महागुणपरिग्रहो महागुणवान् परिग्रहो महागुण परिग्रह इ, Cm महागुणपरिग्रहो महागुणवत् वस्तुना परिग्रह इति यथा, Cg प्रख्यात इत्यस्य प्रख्यापितम्। महागुणानां परिग्रहो यस्मिन् तथा, Ck t महागुणपरिग्रहः। अस्मीति शेषः। कस्य त्रि(Ct यत्)स्मिन्नु लोकेषु प्रख्यात ‡

104 Ñ1 D1 3 transp. 103 and 104 and read after 105 —a) Ś1 B1 D1 10 T2 3 पुत्रवेग ये, B1 कपिवेग (for प्लवन्तो ये) Ñ2 D5 वेगात् प्लवमाना ये —b) D1 T1 प्लवगा —B3 om. 104a (except तथा) —c) D6 M1 तनु Ck t as in text (for तथा) B1 पुराणस्य, G2 °पुङ्ग Ck t as in text (for °तम) —d) M1 त्वि (for अहं) Ś1 D1 10 11 कपिसत्तम, Ñ1 कपिपुङ्गव Ñ2 B D4 वानरोत्तम, D5 कपिकुञ्जर

7 31 / 3 112 / 6 125 अतिथिः किल पूजार्हः प्राकृतोऽपि विजानता ।
धर्मं जिज्ञासमानेन किं पुनर्यादृशो भवान् ॥ १०५
त्वं हि देववरिष्ठस्य मारुतस्य महात्मनः ।
पुत्रस्तस्यैव वेगेन सदृशः कपिकुञ्जर ॥ १०६
पूजिते त्वयि धर्मज्ञ पूजां प्राप्नोति मारुतः ।
तस्मात्त्वं पूजनीयो मे शृणु चाप्यत्र कारणम् ॥ १०७
पूर्वं कृतयुगे तात पर्वताः पक्षिणोऽभवन् ।
तेऽपि जग्मुर्दिशः सर्वा गरुडानिलवेगिनः ॥ १०८
ततस्तेषु प्रयातेषु देवसंघाः सहर्षिभिः ।
भूतानि च भयं जग्मुस्तेषां पतनशङ्कया ॥ १०९
ततः क्रुद्धः सहस्राक्षः पर्वतानां शतक्रतुः ।
पक्षांश्चिच्छेद वज्रेण तत्र तत्र सहस्रशः ॥ ११०
स मामुपगतः क्रुद्धो वज्रमुद्यम्य देवराट् ।
ततोऽहं सहसा क्षिप्तः श्वसनेन महात्मना ॥ १११
अस्मिँल्लवणतोये च प्रक्षिप्तः प्लवगोत्तम ।
गुप्तपक्षः समग्रश्च तव पित्राभिरक्षितः ॥ ११२

105 ^{a}) Ś1 D2.10.11 प्रायः D5 हि न (for किल) D6 पूजार्हं D11 पूजयार्हे —^{b}) Ñ1 सन सतः D1 सता वा, D2 सता सत, D3 विजानत (for विजानता) Ñ2 B1.3 D4 जानता (D1 °त, B2 (marg) also समास) [illegible] Ñ2 अ)कृतो हापि D8 अज्ञाता अकृतो पापि. B4 पूजां प्राप्नोति मारुत (sic) —^{c}) D5 धर्मे D6 धर्मे, M3 सदा (for धर्मं) Ñ1 D1.3 धर्मं विजानता (D3 °ता) मिथ, Ñ2 B1 D6 धर्मज्ञेन (B1 °ज्ञस्य) मपिचेह D2 धर्मोपिजासमानोऽपि —^{d}) B3 D1 T2 G3 M3 हि पुनस्त्वादृशो महान् (D2 °शो भवान्, T2 °वोऽतिथि) ❀ Cr in यादृशो महानिति पाठः । Ct । मद्यान्यादृशस्तादृशः पूज्य इति । कि पुनरिति योजना ❀ —After 105 Ñ1 D1.3 read 103–104 (transp)

106 ^{a}) D2 तेन (for त्वं हि) —^{b}) Ñ2 D1 पावकस्य (for मारुतस्य) —^{d}) B1.4 D1.3.5.11 M3 कपिकुञ्जर

107 ^{a}) Ś1 D2.10.11 प्राप्नोति Ñ1 D1.3 धर्मात्मा, Ñ2 B पूजितेऽ(Ñ1 °ऽ, B2 °ऽ) D5 पूजा(D6 Ds–8 T1 धर्मज्ञे (for धर्मज्ञ) —^{b}) Ñ1 वायु ... (illeg) मित, B2 D5 पूजित (D6 प्राप्नोति) स च मारुत —After 107^{ab} Ś1 D2.10.11 ins while Ñ2 B D1.3 ins after 107

51* गच्छमुक्तस्तु हनुमान्मुख्येन महात्मना ।
कृताञ्जलिरुवाच श्रीमान्मारुतस्यात्मसम्भवः ।
स त दृष्ट्वा महावीर्यं पर्वतं मेरुभूषितम् ।
मणिरत्नाकरं दिव्यं सुवर्णमणिमण्डितम् ।
समुद्रस्याप्रमेयस्य महामकरसंकुले । [5]
किं त्वमम्भसि तिष्ठसि किमर्थं ब्रूहि कारणम् ।
एवमुक्त शुभं वाक्यं सुनाभः पर्वतोत्तमः ।
प्रत्युवाच हनूमन्तं शृणु चाप्यत्र कारणम् ।

(l 1) D5.11 मारुतिः (for हनुमान्) —(l 2) Ñ2 B1 अदृश्यत B2 reads from मारुतस्य up to श्रीमान् (see var) in l 6 in marg —(l 3) Ñ2 B1 D1.3 दृष्ट्वा B3 दृष्ट्वा त (for त दृष्ट्वा) Ñ2 B3.4 D1 महाबाहु (for °र्यं) Ñ1 B1.3 D1.3 हेम (for मेरु) T1 मणि (for भूषितम्) —(l 5) B1 समग्रस्य (for °मेयस्य) Ś1 D11 °संकुले (for संकुले?) —(l 6) Ñ2 D2 वीरन्, B1.3.4 D5 वीरम्, B3 वीरम् (for वीर) Ñ1 किं तु B2 किं तु D1 फिरस (for किमर्थं) —^{a} om (hapl) from l 7 up to 107 —(l 7) D5.11 उक्तस्तु (for उक्त) Ñ1 ... तोत्तम (illeg) (for the post half) —(l 8) Ñ2 B D5 वायवे(B4 D6 °वो) वायवेऽपि(Ñ1 B2 D5 °प) (for the post half)]

—Thereafter B4 cont l 4–6 of 52* D5.10.11 om (hapl) 107^{cd} —^{c}) Ñ2 B D1 तस्मात्पूजार्ह एव त्व —^{d}) B2 [अ]न्यस्तु D6 [अ]त्रापि (for [अ]प्यत्र) D1 वदाम्यत्र च कारणम्

108 B1 om 108–112 —^{ab}) Ś1 D2.10.11 पुरा (for पूर्वं) Ñ B1.3 D1 पर्वतास्तु पुरा शैलाः पक्षयुक्ताः सविग्रहाः —^{c}) Ś1 D2.10.11 ते (D5 वि) समन्ति, Ñ1 B1.3 D5 जग्मुः सर्वा, D5 तेऽपि सर्वे T1.2 G2 M3 तेऽभिजग्मुर्दिशः (for तेऽपि जग्मुर्) B1 नानादेशाञ्जग्मुस्ते ❀ Cg पक्षिण एवासन् । हि पादपूरणे ❀ —^{d}) D7–9 G गरुडा इव (for °निल) Ś1 Ñ1 B1–3 D2.10.11 वेगाः (for वेगिनः).

109 B1 om 109 (cf v l 108) —^{a}) Ñ1 सहतत्त्वा, Ñ2 B1–3 D2.3 सहस्रशः, D3.10 T1 महर्षिभिः, M1 सुरर्षिभिः (for सहर्षिभिः) —^{d}) D10 पातन, D11 पर्वत (sic) (for पतन)

110 B1 om 110 (cf v l 108) —^{a}) Ś1 D2.10.11 पुरन्दर, Ñ B1.3 D5 सहस्राक्षः, D3 महात्मानो, D1 तदा सर्वे (for शतक्रतुः) —^{c}) G2 चिच्छेद पक्षान् (by transp) —^{d}) Ñ2 G2 तत्रस्थान् D7–9 G1 M3 [illegible] तत्र, T3 M2 शतशश्च (for तत्र तत्र) Ñ B1–3 D1 सर्वशः (for सहस्रशः) ❀ Cr तत्र तत्र सहस्रश इति पाठः ❀

111 B1 om 111 (cf v l 108) —^{ab}) D2.6 उपागत, T1 उपागमत्, M2 उपागम (for उपागत) D11 समुपागमत क्रुद्धो (for ^{a}) Ś1 देवराट् T1 मां चापि वज्र मुद्यम्य पर्वतं छेत्तु देवराट् —^{c}) T1 दृष्ट, Cg as in text (for क्षिप्त) —^{d}) Ñ B1–3 D1 G1 पवनेन (for श्वसनेन).

112 B1 om 112 (cf v l 108) Ñ1 illeg for ^{a}, —^{b}) B1 विक्षिप्तो (for प्रक्षिप्त) Ñ2 D1.3 D6 वानरर्षभ, G2 प्लवंगमा —^{c}) Ś1 D2.10.11 गुप्त(D2.10 °प्त) पक्षः Ś1 D2.10.11 समस्तेश्च, Ñ2 B1–3 D1 समग्रेश्च, D1 सम ग्रेह, D7 समग्रश्च, T2 समुद्रश्च, G1 समृद्धश्च, Cg as in text

ततोऽहं मानयामि त्वां मान्यो हि मम मारुतः ।
त्वया मे ह्येष संबन्धः कपिमुख्य महागुणः ॥ ११३
अस्मिन्नेवंगते कार्ये सागरस्य ममैव च ।
प्रीतिं प्रीतमनाः कर्तुं त्वमर्हसि महाकपे ॥ ११४
श्रमं मोक्षय पूजां च गृहाण कपिसत्तम ।
प्रीतिं च बहु मन्यस्व प्रीतोऽस्मि तव दर्शनात् ॥ ११५
एवमुक्तः कपिश्रेष्ठस्तं नगोत्तममब्रवीत् ।
प्रीतोऽस्मि कृतमातिथ्यं मन्युरेषोऽपनीयताम् ॥ ११६
त्वरते कार्यकालो मे अहश्चाप्यतिवर्तते ।
प्रतिज्ञा च मया दत्ता न स्थातव्यमिहान्तरा ॥ ११७   G 5 7 34 / B 5 1 124 / L 4 63 140

(for समग्रह) —^{d}) Ñ1 महात्मना, D1-3 D5 10 11 दि(B2 मु, D2 10 11 [त्र]ति) रुचिर (for श्र शिर°) Ś1 G3 समग्र समग्रस्य । गुणसमग्रप्यश्च यथा यज्ञाणि तथापि र्जितोऽस्मीत्यर्थः — After 112 Ñ2 B1-3 D1 6 ins while B3 cont l 4-6 only after 51*

52* तदा गिरिणा मयैव तिरमानाश्च कृताञ्जना ।
पक्षाभ्यां मङ्गलेन प्रविष्टोऽहं महार्णवम् ।
मोऽहमिन्द्रभयात्तत्र प्रविष्टो वरुणालयम् ।
यमावभ्यर्हितो घोरे भोगवानिव पन्नगः ।
हिरण्यनाभो सारङ्ग काञ्चन पर्वतोत्तम । [5]
मा मैपीविश्रमात्र त्व त्वद्रथमहमुत्थितः ।

[(l 1) B3 D1 नभो (for °हा) Ñ2 B2 D6 महात्मना (for °ना) D1 [illegible] (for the post half) —(l 2) B3 पक्षनरथु°°वय D1 [illegible] (for the prior half) —(l 3) B2 भवानी° (for भवन्तम्) D1 समाम [illegible] (for the post half) —(l 4) D1 भिक्षन् (for भ्रमात) B4 पक्षकास्य [illegible] पार (corrupt) (for the prior half) Ñ2 D1 वन (for वनम्) —(l 5) For l 5-6, cf l 1-2 of 47* Ñ2 B3 काम (for नाभा) D1 सुवर्णेन —(l 6) Ñ2 B2 3 मा भैषी(Ñ2 °षा)स्त्व तात त्व D1 4 सर्वि(D3 मा तेऽ) हिमव मह [illegible] (for the prior half)]

113 ^{a}) B2 मतो (for ततो) B2 मानयिष्यामि, B3 भिरमयिष्य (for मानयामि त्वां) —^{b}) T2 [हि]मि (for हि) Ñ2 B1 2 4 D6 मान्यमानि सुतो मम, B2 मानयाम्य महत्तम, D7 2 मान्योऽसि मम मारुत —^{c}) D 2 मम (for मे हि). Ś1 D5 10 11 ष्वमसमन्त्रियो ह3, Ñ B D1 2 6 एष मे त्वयि मत्तस्य —^{d}) B1 3 T2 3 G2 महागुणः, D2 11 महामत —After 113 Ś1 D5 10 11 ins

53* एप म त्वयि सबन्ध कृत कपिवरोत्तम ।

[D5 reads कृत in marg Ś1 D10 -वरोत्तम .]

114 ^{a}) T2 तस्मिन् D1 2 D5 स(B2 न)स्मिन्नेव Ś1 D10 च मवधे, B4 च कार्येषि, D1 G1 चिरे कार्ये, G1 t as in text (for गते कार्ये) —^{b}) D3 G1 M1 हि, M2 8 (for च) —^{c}) Ñ1 D7 8 11 G3 प्रीतिमना, Ñ2 [illegible] D2 प्रीतिमत, D1 यतमना (for प्रीतमना) —^{d}) D2 T2 G2 M1 अर्हसि त्वं (by transp) Ś1 D7 10 11 महाकप(D10 °र), D7 2 °मते (for °कपे)

115 ^{b}) D2 1 3 T2 G2 M2 हरिसत्तम T2 हरिपुङ्गव (for कपिसत्तम) — G3 मो वा सुखा मो व नियत दृष्टि चौतस्मि घासु — For 115^{cd}, Ś1 Ñ B D1 2 5 10 11 subst

54* श्रममोक्षाय पाद्यार्घ्यं गृहाण च कपीश्वर ।

[Ñ2 D2 3 [illegible] B1 पाद्यार्घ्ये D4 अर्घ्ये (for पाद्यार्घ्यं) Ś1 D5 6 3 [illegible] (for the prior half) Ś1 D5 10 11 [illegible] (for गृहाण) Ś1 Ñ D1-3 5 10 11 [illegible], B4 [illegible]]

—^{c}) D5 मात्र , D7 8 मम (for बहु) D7 मान्यस्व, D1 मानयस्व, D11 मान्यस्त्र (for मन्यस्व) D2 प्रीतिं सुरकृपा [illegible] —^{d}) B3 प्रमाता (for प्रीतोऽस्मि) Ś1 Ñ1 B D5 6 10 11 [illegible]

116 ^{ab}) Ñ1 B D6 इत्युक्तः शैलराजेन हनूमान्मारुतात्मजः —After 116^{ab}, Ñ2 B D6 ins

55* भवतां कृतकृत्योऽस्मि विश्रान्तश्च नगोत्तम ।

—^{c}) B1 प्रियम् (for कृतम्) —^{d}) D1 चैव (for एषो) Ś1 D5 2 10 11 त्वया मे पर्वतोत्तम(D11 °म) Ñ1 मौहार्दं मपनीयताम्, Ñ2 B3 D6 सौहार्दं चापि दर्शित, B3 हार्दिक चापि दर्शित. B2 4 हार्दिक चापि(B4 °पि)दर्शित

117 ^{a}) D5 त्वरते, D10 त्वरेच, G3 4 M g as in text (for त्वरते) Ś1 D10 मास् (for मे) Ñ1 B D6 त्वरया कार्यलोभेऽ, D5 त्वरेय चलित कार्यं , D11 त्वरते कार्यमुपात Note hiatus between ^{a} and ^{b} —^{b}) Ñ1 B D6 कालोऽयं, D5 11 कालोऽपि, D6 G2 अह° (to avoid hiatus) G3 4 g as in text (for अहश्चापि) B2 [illegible] (for [illegible]) T2 [illegible] —D10 om 117^{cd} —^{c}) Ñ1 कृता मया प्रतिज्ञा च —^{d}) Ñ1 G1 मया, M1 3 मम, G3 r g as in text (for इह) D5 [illegible], D6 T1 2 M1 3 G3 r g [illegible] (for [म]न्तरा) —For 117^{cd}, Ś1 Ñ2 B D1-3 5 11 subst

56* कर्तव्यम प्रतिज्ञाने यथा च शार्ङ्गमण्डले ।
सांप्रतं योजनशतं गन्तव्यं त्वयमिसुख ।

[(l 1) B2 D6 [illegible] (for °त्र) Ś1 D2 3 11 [illegible] B1 D5 [illegible] B2 [illegible] (for प्रतिज्ञाते) D2 [illegible] (for the prior half) B2 एव (for यथा) Ñ2 D2 [illegible] (for च) D2 इत्येव (for यथा च) Ś1 D2 3 11 [illegible] (D1 [illegible]) (for the post half) —(l 2) B2 [illegible] D1 2 [illegible], D6 मायर (for सांप्रतं) Ś1 [illegible]

G 5 7 55 B 5 1 125 L 4 61 142 इत्युक्त्वा पाणिना शैलमालभ्य हरिपुंगवः ।
जगामाकाशमाविश्य वीर्यवान्प्रहसन्निव ॥ ११८
स पर्वतसमुद्राभ्यां बहुमानादवेक्षितः ।
पूजितश्चोपपन्नाभिराशीर्भिरनिलात्मजः ॥ ११९
अथोर्ध्वं दूरमुत्पत्य हित्वा शैलमहार्णवौ ।
पितुः पन्थानमास्थाय जगाम विमलेऽम्बरे ॥ १२०
भूयश्चोर्ध्वगतिं प्राप्य गिरिं तमवलोकयन् ।
वायुसूनुर्निरालम्बे जगाम विमलेऽम्बरे ॥ १२१
तद्द्वितीयं हनुमतो दृष्ट्वा कर्म सुदुष्करम् ।
प्रशशंसुः सुराः सर्वे सिद्धाश्च परमर्षयः ॥ १२२
देवताश्चाभवन्हृष्टास्तत्रस्थास्तस्य कर्मणा ।
काञ्चनस्य सुनाभस्य सहस्राक्षश्च वासवः ॥ १२३

जगाम(?) B1 (marg also) क्षमा बोनमजे, B3 सचिवे बोनकन D3 11 सौम्ये समगजे (for the prior half)]

Ś1 Ñ3 B D1-3 cont D10 ins after 117[cd] (owing to om)

57* तस्मादिह न विश्रामि त्वयि पर्वतसत्तम ।
स्थास्यामि त्वदिममुक्त्वा मानितोऽस्तु भयाम्बिति ।

[(l 1) Ś1 D2 10 11 गाह स्थास्यामि वै तस्माद्, D1 3 तस्मादह न स्थास्ये (for the prior half) —(l 2) Ś1 D1 3 10 सत्यवाक्यमनुज्ञस्य, B3 सत्यवाक्यमनुज्ञस्य D1 11 संसृष्य वाक्यमनुज्ञस्य (for the prior half) B3 [ऽ]सि, D1 न, D3 11 [ऽ]सि (for ऽस्तु) Ś1 D10 गमनमस्यानिनि (for the post half)]

118 [illegible] reads 118[ab] and 120[cd] here in marg repeating them after 119 Ñ2 B1 2(second time) 3 4 D6 transp 118[ab] (all om [cd]) and 119 —[a]) B3 [ऽ]ड्यक्त्वा (for °क्त्वा) B3 पाणिना (for पाणिना) —[b]) B2 (both times) सहस्रधा, D6 G2 आलिम्य, T2 3 M2 Cr आरभ्य, Cm t as in text (for आलभ्य) —Ñ2 B D6 om 118[cd] —[d]) Ñ1 illeg from वान् up to 119[a] Ś1 D1 10 11 वानवोत्साह, Cr t as in text (for प्रहसन्निव)

119 Ñ1 illeg for 119[a] (cf v l 118) Ñ2 B D1 transp 118[ab] and 119 —[b]) B2-4 अपेक्षित (for अवेक्षित) —[c]) G1 स (for च) Ñ1 illeg after श्चो up to र्भि in [c] —[d]) Ñ1 D3 9 अविसद्दित (for अनिलात्मज) B3 सत्यर्षिभिर्नमोऽसम (sic) —After 119 Ś1 D1 10 11 ins while Ñ1 ins only colophon

58* द्विगुण तु कृतोत्साह सोत्तर समयाहव ।

Colophon

[D3 कृत (for कृत) D2 स समाप्त (for समाहव). —Kanda name Ñ1 D10 किष्किन्धा —Sarga name Ś1 Ñ1 D10 मैनाक(Ñ1 ### [illeg]) D3 11 मैनाकप्रसाद]

—After 119 B3 repeats 118[ab] and 120[cd]

120 Ñ2 B D6 om 120[ab] —[a]) D11 अतोर्ध्वं (metri causa) Ś1 D3 10 11 उत्सृज्य, Ñ1 उ प्लुत्य, D7 9 G2 M1 आप्लुत्य (for उत्पत्य) D6 तत ऊर्ध्वं समुत्पत्य —[b]) Ś1 D1-3 10 11 [म]चल (for शैल) —B3 repeats here 120[cd] (cf v l 118) —[c]) B1 (marg also as in text) पूर्वं (for पितु) Ś1 D10 आप्लुत्य, Ñ2 B1 D3 7-9 11 T1 G1 समासाद्य, D2 आश्रित्य (for आस्थाय) B3 पितु स्थान समासाद्य —[d]) Ñ2 B (B3 both times) D6 प्रहसन्निव (for विमलेऽम्बरे) —After 120[cd] (first occurrence), B3 ins

59* एतावदेव मुहूर्तेऽस्य सर्वथा गिरिसत्तम ।

121 Ñ1 M3 om (hapl) 121 —[a]) T1 G1 2 ततः, Cr as in text (for भूयः) Ś1 [ऊ]र्ध्वं, D1 3 [ऊ]र्ध्वां (for [ऊ]र्ध्वं) —After 121[ab], Ś1 D10 ins

60* जगामाकाशमाविश्य वेगेन गरुडो यथा ।

[Cf 137[cd]]

—[c]) Ś1 D1-3 10 11 वायुपुत्रो (for °सूनुर्) D1 7-11 निरालम्बो (for °लम्बे) —[d]) D1 कपिवरो, D2 7 9 T2 3 कपिकुञ्जर (for विमलेऽम्बरे) —For 121, Ñ2 B D6 subst 41*.

122 Ñ2 B D6 read 122-129[b] after 165 —[a]) Ñ1 [illegible] D6 सद्बु(B1 [marg also] अद्वि)तीय, B3 T2 अद्वि (marg also as in text)तीय D3 अतिद्वितीयं (hypm), D2 न द्वितीय (for तद्द्वितीय) D3 11 हनुमता (for °तो). —[b]) D3 11 कृत्वा (for दृष्ट्वा) G1 transp दृष्ट्वा and कर्म D1 सुदुस्तर (for °ष्करम्) Comm Cv द्वितीयमिति । समुद्रलङ्घन प्रथम पूर्वोक्त । अयो द्वितीय कर्म ।, Ct द्वितीयं कर्म, समुद्रलङ्घन कर्म प्रथम मैनाकगिरौ विश्रम्य तत्र कार्यगुरुत्वाय पितु पन्थानमास्थाय गमन द्वितीय कर्म ।, Cm समुद्रलङ्घन प्रथम कर्म । द्वितीय मैनाकगिरावविश्रम्य गमनम् ।, Cg तद्द्वितीय मिति । द्वितीय समुद्रलङ्घनापेक्षया द्वितीय तत्पर्वतोपरूप कर्म ।, Ck तद्द्वितीय कर्मेति । अविश्रम्यैव पुनरूर्ध्वोत्पतनरूप कर्म । so also Cr —[c]) Ñ2 B D6 देवता ह्य(B1 2 °श्च, B3 4 च)मवस्तुष्टा —[d]) Ñ2 B D6 सर्वे (for सिद्धाश्च)

123 For sequence in Ñ2 B D6 cf v l. 122 and 165 —[a]) Ñ1 देवाश्चाति (for देवताश्च) Ś1 Ñ1 D2-3 10 11 G2 तुष्टाश्च, Cr m as in text (for हृष्टास्) Ñ2 B1 2 4 D6 वायसस्यन्दितेन, B3 सागरपर्वतयोश्च —[b]) Ñ3 विस्मितास, D6 तत्रस्थ (for तत्रस्थास्) B1 2 4 D6 तेन (for तस्य) B3 विस्मिताश्च कर्मणा —[c]) D1 समुद्रस्य (for काञ्चनस्य) Ñ2 D3 समुद्रश्च सु(D3 स)नाभश्च Comm Ck काञ्चनस्येति । काञ्चनमयस्येति यावत् । शोभना नाभिर्यस्य [illegible] तथा । हसाम्या हिरण्मयाद्रिरिति व्युत्पत्तिद्वयसा कविना दर्शितम् ।, Ct काञ्चनस्य

उवाच वचनं धीमान्परितोषात्सगद्गदम् ।
सुनाभं पर्वतश्रेष्ठं स्वयमेव शचीपतिः ॥ १२४
हिरण्यनाभ शैलेन्द्र परितुष्टोऽस्मि ते भृशम् ।
अभयं ते प्रयच्छामि तिष्ठ सौम्य यथासुखम् ॥ १२५
साह्यं कृतं ते सुमहद्विक्रान्तस्य हनूमतः ।
क्रमतो योजनशतं निर्भयस्य भये सति ॥ १२६
रामस्यैष हि दूत्येन याति दाशरथेर्हरिः ।
सत्क्रियां कुर्वता शक्त्या तोषितोऽस्मि दृढं त्वया ॥ १२७
ततः प्रहर्षमलभद्विपुलं पर्वतोत्तमः ।
देवतानां पतिं दृष्ट्वा परितुष्टं शतक्रतुम् ॥ १२८
स वै दत्तवरः शैलो बभूवावस्थितस्तदा ।
हनूमांश्च मुहूर्तेन व्यतिचक्राम सागरम् ॥ १२९
ततो देवाः सगन्धर्वाः सिद्धाश्च परमर्षयः ।
अब्रुवन्सूर्यसंकाशां सुरसां नागमातरम् ॥ १३० G 5 6 2 B 5 1 137 L 4 62 12

काञ्चनमयस्य सुनाभस्य शोभनमध्यस्य इ° —d) Ñ2 B D6 परितुष्टश्च, G2 °न्वाश्च स, C6 as in text (for सगद्गदम्)

124 For sequence in Ñ2 B D6 cf v l 122 and 165 —a) Ś1 D10 इत्य तु D8.11 स इत्य (for उवाच) Ñ1 illeg for उवाच वचन D4 स्वयं (D6 तथो)मत्पति धीमान् —b) Ś1 D8.10.11 परितोषस्य लक्षण, Ñ2 D1.3 परितुष्ट पुरन्द —For 124cd, Ñ2 B D6 subst

61* इत्य शोवाच वचन लक्ष्मणद्वचन सद् ।

[Ñ2 स नाथ B1 लक्ष्यतैद् B4 तत्र न D6 स यथा (for लक्ष्मण)]

—c) B3 सुनाभ, D1 समाभ (for सुनाभ) —d) Ñ1 —e) B3 सुनाभ, D1 समाभ (for सुनाभ) —d) Ñ1 illeg from मेव up to द्विका in 126b Ś1 D1-3.10.11 बाह् (for मव) Ñ2 B D6 स्मद(B3 बाह)मिद सुरेश्वर

125 For sequence in Ñ2 B D6 cf v l 122 and 165 Ñ1 illeg for 125 (cf v l 124) —c) D6 प्रय स्यामि (for प्रयच्छामि) —d) D8.10 G तच्छ (for तिष्ठ) B3 स्वामि निष्ठ गिरिश्रेष्ठ

126 For sequence in Ñ2 B D6 cf v l 122 and 165 Ñ1 illeg up to द्विका in b (cf v l 124) —a) B3 D2.3.4 T2 M1 —a) D11 transp कृत and ते —b) B2.3.4 D8 क्रामतो विक्रान्तस्य (for विक्रान्तस्य) —c) B2.3.4 D3 क्रामतो (for क्र°) —d) D1 निर्भयस्य (for °स्य) ⊕ C6 निर्भ यस्य भये सति सवहतां सति तत्कार्ये निर्भयस्य समुद्रतरणे कि भविष्यतीत्यभ्यासक भये सतीति वा । C5 निर्भयस्य भये सति । प्रतिदिनसमुद्रोपघातादागमन समुद्रलङ्घनभयनिमित्तसमा धनादासति निर्भयस्य ⊗

127 For sequence in Ñ2 B D6 cf v l 122 and 165 —a) Ñ2 D6 रामस्यार्थ B2 रामस्य D1-3.8.11 G1 रामस्यैव (for रामस्यैष) D8.11 G2 M3 हि दूत्येन D6 हि दूतोऽय D7.8 हितार्थाय (for हि दूत्येन) Ś1 D10 रामकार्यार्थमुद्युक्त B1.3.4 रामस्य हि स गत्वेन —b) Ś1 D10 याति Ñ1 D10 हरे, D1 हरि D10 त्वया (for याति) Ś1 Ñ1 D10 हरे, D1 हरि D7.8 कपि (for हरि) —c) D8.11 सत्क्रिया (for °या) D1.2 T1 G2 M3 तस्य G1 भद्रय (for शक्त्या) —d) Ñ2 B D1.2 T1 G2 M3 तस्य G1 भद्रय (for शक्त्या) —d) Ñ2 B D6 तोषितात्मा D2 °इ (for तोषितोऽस्मि) Ś1 D10 त्वया सदा, Ñ2 B2.3 D6 दृढ यथा B1.4 यथा दृढ, D1.3.11 त्वया दृढ (by transp) (for दृढ त्वया)

128 For sequence in Ñ2 B D6 cf v l 122 and 165 —a) D7.8 स तत् (for ततः) Ś1 Ñ B D8.10.11 M3 अ(Ś1 illeg after अ up to मे [see v.l] in b)तुलं, D1.3 T2.3 M3 समागद् D6 G1 समागद् (for अलभत्) —c) Ś1 Ñ1(illeg) D2.10 स ऐमे D11 सुनाभ (for विपुल) Ś1 B1.3.4 D6 हेमो सानुगिरोत्तम B2 हेमो गिरिवरास्तम —c) Ñ2 B D6 प्रभु (for पतिं) —d) D11 तुष्ट (for तुष्ट) D1.2 शचीपति (for शतक्रतुम्)

129 For sequence in Ñ2 B D6 cf v l 122 and 165 —a) Ś1 D10 सोऽपि Ñ2 D1.6 स तु, B स तेन, D2 वसु D8.11 स हि (for स वै) —b) Ś1 Ñ1 B1 D10.11 तत T2 सदा (for तदा) ⊕ C6 तदा तस्मिन्काले शक्तोऽस्मृतियर्थ । अवस्थितस्थैति पाठ ⊗ —After 129ab, Ñ2 B D6 ins while D1-3.11 ins only colophon after 129

62* देवता सिद्धगन्धर्वा यथायथमुपस्थम् ।

Colophon

[Ñ2 D6 कथायति सुन्दैव B1 मधुमार्तिपरमुपक्रम (for the post half) —Kanda name D1 किष्किन्धा —Sarga name Ñ2 B1.4 सुनाभोदय B3 समाश्वस्ता सुनाभोदय B2 सुनाभोदय D1.11 व्यापकत्व(D2 °त) D3 सुनाभमध —Sarga no (figures words or both) B1 D8.11 om Ñ2 B2-4 D6 7 D1 48 D3 2]

—Ñ2 B D6 om 129cd —c) D2 तु (for च) T2 समुपस्य (for मुहूर्तेन) —Ś1 illeg for d —d) Ś1 D10 व्यतिक्रा(Ś1 °क्र)न्त च (for व्यतिचक्राम) —After 129 T2 G1 M1 ins while D1 ins after 130ab

63* त प्रयान्त समुद्दिश्य आकाशे मारुतात्मजम् ।

[M1 transp त and प्रयान्त D6 (to avoid hiatus) प्रयान्त (for आ°)]

130 For sequence in Ñ2 B D6 cf v l 70 —a) T2 च (for स) D11 om सग वथा —After 130ab, D1 ins 63* —Ñ1 illeg up to नाग in d —d) Ś1 D8.10 नाम D1.3.11 देवम् (for नाग)

G 5. 6. 5 B 5. 1. 138 L 4. 62. 13

अयं वातात्मजः श्रीमान्प्लवते सागरोपरि ।
हनूमान्नाम तस्य त्वं मुहूर्तं विघ्नमाचर ॥ १३१

राक्षसं रूपमास्थाय सुघोरं पर्वतोपमम् ।
दंष्ट्राकरालं पिङ्गाक्षं वक्त्रं कृत्वा नभःस्पृशम् ॥ १३२

बलमिच्छामहे ज्ञातुं भूयश्चास्य पराक्रमम् ।
त्वां विजेष्यत्युपायेन विषादं वा गमिष्यति ॥ १३३

एवमुक्ता तु सा देवी दैवतैरभिसत्कृता ।
समुद्रमध्ये सुरसा बिभ्रती राक्षसं वपुः ॥ १३४

विकृतं च विरूपं च सर्वस्य च भयावहम् ।
प्लवमानं हनूमन्तमावृत्येदमुवाच ह ॥ १३५

मम भक्षः प्रदिष्टस्त्वमीश्वरैर्वानरर्षभ ।
अहं त्वा भक्षयिष्यामि प्रविशेदं ममाननम् ॥ १३६

एवमुक्तः सुरसया प्राञ्जलिर्वानरर्षभः ।
प्रहृष्टवदनः श्रीमानिदं वचनमब्रवीत् ॥ १३७

131 For sequence in Ñ2 B D6 cf v l 70 —a) Ñ2 B D6 वायुसुत (for वातात्मज) —b) G3 M3 क्रमते (for प्लवते) D1 3 सागर इति (for °रोपरि) Ñ2 B D6 लङ्घयिष्यति सागर —c) M3 तस्मात् (for तस्य) —d) B3 गच्छते (for मुहूर्तं) G3 damaged for विघ्नमाचर

132 For sequence in Ñ2 B D6 cf v l 70 Ñ2 T2 M2 om 132 —a) B2 3 तापसी (B3 °सीं) (for राक्षस) B3 सकुल (for रूपम्) D10 आस्थाय (for आस्थाय) —b) B4 सुघोरा (for सुघोर) D6 पर्वतोपम B1 3 सुघोरा पर्वतोपमा B3 सुघोरा पर्वतोपमा —c) B1 2 D6 11 कराल, B3 कराला (for कराल) B3 पिङ्गाक्षी (for °क्ष) —d) [illegible] एवं (for वक्त्र) Ś1 B3 D10 12 नभ स्पृशम्, D6 T3 G3 M3 °स्पृश (for नभ स्पृशम्) After 132 Ct नभ स्पृशमिति पुरुषमात्रम्। पञ्चशतश्लोकोऽयं वाल्मीकिः

133 For sequence in Ñ2 B D6 cf v l 70 —a) Ñ1 T3 G3 बलम्, Ck t as in text (for बलम्) D11 इच्छाम्यहं (for °महे) —b) T3 [भू]यि (for [भू]यः) —For 133cd, Ñ1 B D6 subst

64* यस्य विघ्नमिच्छामः तस्य भाग्यं महात्मनः ।

[B3 भय (for यस) B3 च आगत D3 तु आगत (for विघ्नम्)]

—D11 om 133c–134 —c) Ś1 B3 D3 10 G3 किं करिष्य त्युपायं वा Ñ Bt 3 4 D1 3 6 कं(D1 3 किं) मनिष्यत्युपायं वा

135 For sequence in Ñ2 B D6, cf v l 70 Ñ1 illeg for 135 (cf v l 131) —a) B1 विक्रम (for विकृत) D1 तु (for च) D3 वलिरूप, D11 बहु° (for च विरूप) —b) Ñ2 B D6 दृष्ट्वा रूप, D3 सर्वेषामपि, M3 सर्वेषां च (for सर्वस्य च) —After 135ab, G3 ins 67* —T1 damaged for 135c–136b —c) D11 आहूय, G3 वसत्य च (for आवृत्य) M3 [ए]वम् (for [इ]दम्) D11 च (for ह) Ñ2 B D6 स(B3 स)मावृत्येदमब्रवीत्

136 For sequence in Ñ2 B D6 cf v l 70 Ñ1 illeg up to वानर° b (cf v l 131) T1 damaged for 136cd (cf v l 135) —a) Ś1 D3 10 भक्षभूत, Ñ2 B D1 4 5 T2 M1 मम भक्ष, D11 भक्षभूत (for मम भक्ष) Ś1 B1 (after corr in marg as in text) D4 5 M1 प्रविष्टस्, G1 3 प्रतिष्ठम् (corrupt) (for प्रदिष्टस्) —b) G3 धर्मेश्वर (for ईश्वरैर्) Ñ1 D1 4 11 वान(Ñ1 वा[illeg])रर्षभ (for °र्ष) Ñ2 B D6 सैन्यैः सुरगणैः कपे —c) D1 transp अहं and त्वा Ñ2 B1 4 5 D6 खादयिष्यामि(D6 °मि) मुखान्तः, B3 इह खादामि मुखान्तः —d) G1 प्रविश त्वं (for प्रविशेदं) D11 स्वमाननं (for ममा°) —After 136 D1–6 G3 M1 ins repeating them after 67* while D6 T G2 3 M2 3 cont after 67*

65* तद् एष पुरतः तेजो मम धावति [illegible] यदा ।
आयाहि यत्र त्रिगुणं स्थिता सा मानसे पुरा ।

रामो दाशरथिर्नाम प्रविष्टो दण्डकावनम् ।
लक्ष्मणेन सह भ्रात्रा वैदेह्या चापि भार्यया ॥ १३८
अस्य कार्यविषक्तस्य बद्धवैरस्य राक्षसैः ।
तस्य सीता हृता भार्या रावणेन यशस्विनी ॥ १३९
तस्याः सकाशं दूतोऽहं गमिष्ये रामशासनात् ।
कर्तुमर्हसि रामस्य साह्यं विषयवासिनि ॥ १४०
अथवा मैथिलीं दृष्ट्वा रामं चाक्लिष्टकारिणम् ।
आगमिष्यामि ते वक्त्रं सत्यं प्रतिशृणोमि ते ॥ १४१
एवमुक्ता हनुमता सुरसा कामरूपिणी ।
अब्रवीन्नातिवर्तेन्मां कश्चिदेष वरो मम ॥ १४२ G 5 6 14 B 5 1 140 L 4 62 24

---

138 For sequence in Ñ2 B D5 cf v l 70 —a) Ñ2 B D1 3 4 T1 2 G2 श्रीमान् (for नाम) —b) Ś1 Ñ B D1-4 8 9 10 11 दण्डक (for दण्डका) —d) D6 T2 G1 M1 सीतया (for वैदेह्या) D2 [स]हि च (by transp) D3 T2 G2 3 M2 चैव, M1 सह (for चापि) G2 सीतया (for भार्यया) Ñ2 B D5 दयिता च सह सीतया

139 For sequence in Ñ2 B D5 cf v l 70 G2 om 139–142b —ab) Ñ2 तस्य D1 3 T1 2 G1 2 Cv r g k अस्य (for अस्य) ※ Cm तस्येति पाठ ※ D5 कार्य (for कार्ये) Ś1 Ñ2 B1 3 4 D2 8 10 11 जनस्थाननिवासि च, D3 °कार्यविमुक्तस्य (for °) D6 °वैरस्य (for °वैरस्य) D1 रक्षसा (for राक्षसैः) B2 हतमित्रस्य तस्य जटायुरत्र घातिन —c) Ñ1 सा तु, M1 तत्र (for तस्य) Ś1 D1 10 T1 M2 transp सीता and भार्या G1 रामस्यापहृता भार्या —d) Ñ1 बलीयसा T2 °न (for यशस्विनी) —For 139cd Ñ2 V2 B D5 subst

66* महार भार्यां वैदेहीं रावणो राक्षसाधिप ।

[B2 पत्नी रामस्य (for भार्यां वैदेहीं) V2 B2 रावणो नाम (V2 * * . * * [damaged]) राक्षस (for the post half)]

140 For sequence in Ñ2 B D5 cf v l 70 G2 om 140 (cf v l 139) —a) Ś1 D10 सकाशे, D11 समीपे (D11 °प) (for सकाशं) Ñ2 B D5 यास्यामि, T2 °य (for दूतोऽहं) —b) Ñ2 B D5 दूतोऽहं (for गमिष्ये) Ś1 D8 10 11 गच्छामि नृपशासनात्, Ñ2 गमिष्यामि तवाज्ञया —c) Ś1 D8 10 11 मा त्वम् (for कर्तुम्) —d) Ñ2 B1 (before corr as in text) 2 6 सत्य, D8 11 मित्र (for साह्य) B2 सह्य विनयवादिनि ※ Cv विषयवासिनी रामराज्यवासिनी । सर्वं हि नागराज्य राज्यमिति भाव । Cr g त्रिपथवासिनी रामराज्यवासिनी (Cr दृष्टादृष्टाविव भूमि सर्वेऽश्वमेधकेसुता वा सर्वस्यापि रामविषयत्वम्) । Cm विषयवासिनि रामराज्यवासिनि । जगतोऽस्य रामाधीनत्वादित्युक्तस्येति भाव । Ck विषयवासिनीति । 'इक्ष्वाकूणामियं भूमि सशैलवनकानने' इत्युक्त्यात्त्वमपि रामराज्यवासी यतोऽतः साह्य कर्तुमर्हसीति । Ct विषयवासिनीति । अस्य राज्याधिपति भाव ※

141 For sequence in Ñ2 B D5 cf v l 70 G2 om 141 (cf v l 139) —Ñ2 illeg up to चाक्लि in a —c) B1 3 4 D5 अह तु (B1 च, D5 हि) B2 तस्य च (for अथवा) —d) Ś1 D10 रामस्याक्लिष्टकर्मण —D6 om (hapl) 141d–143c —d) D7 यदि (for प्रति) D3 [अ]हं (for ते) Ñ2 B सत्यमेतद्ब्रवीम्यहं (B2 °मि ते)

142 For sequence in Ñ2 B D5 cf v l 70 —G2 om 142ab (cf v l 139) D6 om 142 (cf v l 141) —a) B1 3 D7 तरसा (for °मता) —b) D1 सरमा (for सु°) B2 वादिनी (for रूपिणी) —D3 om 142c–143d G1 reads 142cd after l 2 of 67* —c) B2 सामर्षात्, G1 हनूमन् (for अब्रवीत्) Ś1 D8 9 10 11 T2 G2 M3 Cm नातः Ñ2 B1 3 4 नत्वां, D1 नृपात्मज G1 3 नातिवर्तेत् [redacted] नातिवर्त्यां Cm p as in text (for नातिवर्तेत्) —d) D1 वर (sic) (for मम) Ś1 D8 10 11 क्षितिपिठे वानरोत्तम, Ñ2 कश्चिदि * चि मे वर Ñ2 B1 3 4 कश्चिदेष सुरः कृत B2 केचिदेष सुरो मम ※ Cv नातिवर्तेन्मामतिक्रम्य न गच्छेत् । अत्र पर (त) प्रयच्छमित्यादिश्लोकाः प्राक्षिप्ता इति न भ्रमितव्यम् । प्रत्य(?) शोऽपि तत्रोपजीव्यत्वात् । Cr नातिवर्तेन्मामिति वा पाठ । तदानीं परस्मैपदमार्षम् । Cg नातिवर्तेन्मा मामतिक्रम्य न गच्छेत् । अतिवर्तेदित्यत्र परस्मैपदमार्षम् । अत्रानिकरणं द्रष्टव्यम् । अब्रवीन्नातिवर्तेन्मा कश्चिदेष वरो ममेत्यस्यानन्तर "तदृष्ट्वा व्यादितं त्वास्य वायुपुत्र सुबुद्धिमान्" इत्यादिश्लोका द्रष्टव्या । मध्ये तु प्रयान्तमित्यादय केचन श्लोकाः प्रक्षिप्ता असङ्गताश्च । तथाहि प्रयान्त पावनं कामरूपिणी इत्यादि विरोधात् । त इमे प्रक्षिप्ता श्लोकाः —त प्रयान्त समु°, तत्र निगाह्य°, प्रविश्य व°, स एव सु°, व्याप्य वि°, प्रत्युक्त सु°, समीक्ष्य°, इत्युक्त्वा सु°, द्विगुणं स°, त दृष्ट्वा मेघ°, चकार सु°, हनूमांस्तु त°, चकार सुरसा च°, तमूर्ध्व हनु°, चकार सुरसा श°, ततो हनु°, चकार सुरसा च°, हनुमानथ°, चकार सुरसा वक्त्रं शतयोजनमायतम्" इत्यत । Ck कश्चिदपि नातिवर्तेनातिक्रामितो न गन्तुमर्हतीत्यर्थ । Ct कश्चिदपि मा मामतिक्रम्य न गच्छेदित्यर्थ । परस्मैपदमार्षम् ※ —After 142 D3 7-9 T G2 M ins G2 ins after 135cd, while [redacted] ins l 1-2 after 142ab and l 3 after 142cd

67* त प्रयान्त समुद्वीक्ष्य सुरसा वाक्यमब्रवीत् ।
बल जिज्ञासमाना सा नागमाता हनूमत ।
प्रविश्य वक्त्रं मेऽद्य त्वं गन्तव्य वानरोत्तम ।

[(l 1) G2 सं° M2 तत्र Ck t as above (for त) D8 9 प्रयात (for °न्त) —(l 2) D3 जिज्ञासुर्वा (for °माना) D8 T1 3 G1 M न (for सा) ※ Cr देवमाता हनूमत बल पर प्रविश्य वक्त्रं मे गन्तव्य वानरोत्तम । एवं एव पुरा दत्तो मम धात्रा इत्यर्थे पाठ । ※ —(l 3) D7 Ct r विश्य Cr k as above (for प्र°)]

G 5. 6. 3 B 5. 1. 138 L 4. 61. 13

अयं वातात्मजः श्रीमान्प्लवते सागरोपरि ।
हनूमान्नाम तस्य त्वं मुहूर्तं विघ्नमाचर ॥ १३१
राक्षसं रूपमास्थाय सुघोरं पर्वतोपमम् ।
दंष्ट्राकरालं पिङ्गाक्षं वक्त्रं कृत्वा नभःस्पृशम् ॥ १३२
बलमिच्छामहे ज्ञातुं भूयश्चास्य पराक्रमम् ।
त्वां विजेष्यत्युपायेन विषादं वा गमिष्यति ॥ १३३
एवमुक्ता तु सा देवी दैवतैरभिसत्कृता ।
समुद्रमध्ये सुरसा बिभ्रती राक्षसं वपुः ॥ १३४
विकृतं च विरूपं च सर्वस्य च भयावहम् ।
प्लवमानं हनूमन्तमावृत्येदमुवाच ह ॥ १३५
मम भक्षः प्रदिष्टस्त्वमीश्वरैर्वानरर्षभ ।
अहं त्वा भक्षयिष्यामि प्रविशेदं ममाननम् ॥ १३६
एवमुक्तः सुरसया प्राञ्जलिर्वानरर्षभः ।
प्रहृष्टवदनः श्रीमानिदं वचनमब्रवीत् ॥ १३७

131 For sequence in Ñ2 B D5 cf v l 70 —[a]) Ñ2 B D5 वायुसुत (for वातात्मज) —[b]) G2 M3 प्लवते (for प्लवते) D6 8 सागर हरे (for °रोपरि) Ñ2 B D5 क्रमयिष्यति सागरे —[c]) M3 तस्मात् (for तस्य) —[d]) B3 गच्छते (for मुहूर्तं) G3 damaged for विघ्नमाचर

132 For sequence in Ñ2 B D5 cf v l 70 Ñ1 T2 M2 om 132 —[a]) B3 4 राक्षसी (B2 °सीं) (for राक्षस) B3 वपुम् (for रूपम्) D6 मास्थाय (for मास्थाय) —[b]) B1 सुघोरा (for सुघोरं) D5 पर्वतोपमम् B1 3 सुघोरा पर्वतोपमा, B3 सुघोरा पर्वतोपमा —[c]) D2 8 D6 11 -कराल, B3 -करालां (for कराल°) B2 पिङ्गाक्षीं (for °क्ष) —[d]) B3 रक्तं (for वक्त्रं) Ś1 B3 D10 11 नभ स्पृशम्, D5 T3 G3 M3 °स्पृशम् (for नभःस्पृशम्) ※ Cf नभ स्पृशामीति सुरसमार्षम् । वक्त्रयामहोऽप्यर्थितिर्वां ※

133 For sequence in Ñ2 B D5 cf v l 70 —[a]) Ñ1 T2 G3 यशम्, Ck l as in text (for बलम्) D11 इच्छाम्यह (for °महे) —[b]) T3 [वा]पि (for [श्च]स्य) —For 133[cd] Ñ2 B D5 subst

64* एष विज्ञातुमिच्छाम त्वया चास्य महाबलम् ।

[B3 मम (for मम) B3 च आतुम् B3 g ज्ञातुम् (for विज्ञातुम्)]

—D11 om 133[c]-134 —[c]) Ś1 B3 D6 10 G2 हि करिष्य त्युपायं वा, Ñ B1 3 4 D1 3 6 क्व (D1 3 कि) अभिभ्यत्युपाय वा

134 For sequence in Ñ2 B D5 cf v l 70 D11 om 134 (cf v l 133) —[a]) B1 2 D6 M3 उक्त्वा (for उक्ता) D11 om तु (snom) —[b]) Ś1 D1 3 G1 2 M3 देवदैर् (sic) (for दै°) Ś1 B3 4 D3 10 G1 M1 अपि (for अभि) D2 अभिसत्कृता D2 °पूजिता (for °सत्कृता) D1 1 दैवतैरपि सुपूजिता (D5 च स कृता), T2 देवैरभ्यपराजिता —G3 damaged for ° except सा —[c]) Ñ1 illeg from र up to नान in 136[a] Ñ2 B D5 तत्रस्थ° D1 सहसा G3 M3 सदृशा (for सुरसा) —[d]) D1 3 धारयद् (for बिभ्रती) Ś1 D3 10 राक्षसी (for °स) D3 transp बिभ्रती and राक्षस Ñ1 B D5 धारयन्ना (Ñ1 B1 °न्ना)-क्षसीं वपु

135 For sequence in Ñ2 B D5, cf v l 70 Ñ1 illeg for 135 (cf v l 134) —[a]) B3 विरूप (for विकृत) D1 तु (for च) D1 वलिरूप, D12 वल° (for च विरूप) —[b]) Ñ2 B D5 दृष्ट्वा रूप, D1 सर्वेस्यापि, M3 सर्वेषां च (for सर्वस्य च) —After 135[cd], G2 ins 67* —T1 damaged for 135[c]-136[b] —[c]) D11 प्लवन्त, G1 वाक्यं च (for मनूम) M3 [तु]वम् (for [ह]वम्) D2 च (for ह) Ñ2 B D5 स(B2 स)मावृत्येदमब्रवीत्

136 For sequence in Ñ2 B D5 cf v l 70 Ñ1 illeg up to नान in [a] (cf v l 134) T1 damaged for 136[ab](cf v l 135) —[a]) Ś1 D3 10 भक्ष्यभूत, Ñ2 B D1 4 7 T2 M3 मम भक्ष्य, D11 भक्ष्यभूत (for मम भ र) Ś1 B1 (after corr in marg as in text) D2 8 M3 प्रविष्टस्त्व, G1 3 प्रविष्टस्त्व (corrupt) (for प्रदिष्टस्) —[b]) G1 अमरैर् (for ईश्वरैर्) Ñ1 D1 9 11 वान(Ñ1 * * [illeg])रर्षभ (for °ऋ) Ñ2 B D5 देवैः सुरगणैः कपे —[c]) D1 transp अहं and त्वा Ñ2 B1 3 4 D5 त्वामद्य खादामि(D5 °मि) भूमानन, B1 शृव खादामि नूतनं —[d]) G1 प्रविश त्व (for प्रविशेदं) D11 स्वमानम (for ममा°) —After 136 D3 9 G1 M3 ins repeating them after 67* while D5 T G1 3 M1 2 cont after 67*.

65* वा एव पुरा दत्तो मम धात्रेति स वरा ।
व्यादाय वक्त्रं विपुलं स्थिता सा मारुते पुर ।

[(l 1) M1 (first time) एव (for एष) —(l 2) T1 G3 (first time) विदार्य (for व्यादाय), D5 9 (D7 9 second time) G1 सुवक्त्रं (for विपुलं) T2 G1 (both times) विपुलं वक्त्रं (by transp) D7 9 (both first time) G1 (both times) पुरा (for पुर)]

137 For sequence in Ñ2 B D5 cf v l 70 —[a]) Ñ1 उक्त, D11 उक्त (for उक्त) D1 सरसया (sic) (for सुरसया) —[b]) Ś1 D10 वाक्यमब्रवीत्, D1 G1 M3 पवना त्मज (for वानरर्षभ) D3 9 प्रहृष्टवदनोऽब्रवीत् —Ś1 D1 9 10 om 137[cd] —[c]) Ñ2 B1 3 4 D5 9 विषण्णवदन, Ñ2 B2 D3 6 विवर्ण°, D1 विशीर्ण° (for प्रहृष्टवदन) D1 धीमान्, D3 सुहृत्वा (for श्रीमान्) —[d]) Ñ1 D1 3 T3 सुरसां (D1 °सा) वाक्यमब्रवीत्

हनूमानचलप्रख्यो नवति योजनोच्छ्रितः ।
चकार सुरसा वक्त्रं शतयोजनमायतम् ॥ १४९

तद्दृष्ट्वा व्यादितं त्वास्यं वायुपुत्रः स बुद्धिमान् ।
दीर्घजिह्वं सुरसया सुघोरं नरकोपमम् ॥ १५०

स संक्षिप्यात्मनः कायं जीमूत इव मारुतिः ।
तस्मिन्मुहूर्ते हनुमान्बभूवाङ्गुष्ठमात्रकः ॥ १५१

सोऽभिपत्याशु तद्वक्त्रं निष्पत्य च महाजवः ।
अन्तरिक्षे स्थितः श्रीमानिदं वचनमब्रवीत् ॥ १५२

G 5. 6 75
B 5. 1 157
L 5. 61 31

149 For sequence in Ś1 B D5 cf v l 70 For subst in Ś1 B D5 cf v l 145 and 150 Ś1 Ñ1 D3.11 om 149 D10 om 149ab (cf v l 146 and 148 resp) —a) D1.11 पमूह न(D5 म पमूह) सिते प्रख्यो, D3 Cl हनुमानचलप्रख्यो —b) D1.2.4 T नवति, D11 G1.2 M1.2 Cv.m g नवती, Cl as in text (for नवति) —c) D1.10 स(D10 सु)रसा (for सुरसा) —d) D3 शत (for शत)

150 For sequence in Ś1 B D5 cf v l 70 —a) Ś1 D3.7-11 T1 G2 M1.2 Cv.m g k t as in text (for तद्) Ś1 व्यादित दृष्ट्वा (sic) D1.3.11 व्यापात वस्त्र, D10 तद्) Ś1 व्यादित दृष्ट्वा (sic) D1-3.11 व्यादित वक्त्र Cv.m g k t as in text (for व्यादितं त्वास्यं) Ñ1 तद्दृष्ट्वा व्या तथा * (illeg) ॐ Cv व्यादितं त्वास्यं Ñ1 तद्दृष्ट्वा व्यादित्त्वास्य । अतिनिवृत्त स्वास्यम् i, Cl व्यादितं त्वाऽस्यम् । दृष्ट्वागमस्त्वास्य । अतिनिवृत्त स्वास्यम् i, Cl व्यादिता स्यमिति । व्यात्तमिति पाठः । सुरसया व्यादितमुखस्यमावविशेषण मास्य दृष्ट्वेत्यन्वय i, Ct व्यादितं त्वास्यम् । दीर्घजिह्वं घोरं मास्य दृष्ट्वेत्यन्वय i, Ct व्यादितं त्वास्यम् । दीर्घजिह्वादि गुणविशिष्ट व्याप्त तदास्य मास्य दृष्ट्वेत्यन्वय —D11 om (hapl) 150b–152a —b) Ñ1 illeg for वायुपुत्र Ś1 (s)मि, D3.1 T1 M Cg सु T2 सु (for स) Ś1 D3.10 Ta शतयोजनमायत —For 149–150ab Ñ1 B1-3(B 2 only) i D5 subst

69* स दृष्ट्वा सुमहद्रूप राक्षसी घोरदर्शना ।
चकार सुरसा वक्त्र दशयोजनमायतम् ।
ता दृष्ट्वा दशविस्तारा सोऽभूद्विंशतियोजन ।
दृष्ट्वा विंशतिविस्तार सा त्रिंशद्योजनामभवत् ।
त्रिंशद्योजनिका दृष्ट्वा चत्वारिंशद्गतो ह्यभूत् ।
चत्वारिंशत्कृत दृष्ट्वा सा तु पञ्चाशता गता ।
स ता पञ्चाशत दृष्ट्वा षष्टियोजनविस्तारोऽभवत् ।
षष्टियोजनिता दृष्ट्वा सोऽभूत्सप्ततियोजन ।
सप्तति तु च स दृष्ट्वा अशीत्येव स्थिता हि सा ।
अशीतिजिता तु ता दृष्ट्वा सोऽभून्नवतियोजन ।
नवति योजन दृष्ट्वा सोऽभवच्छतयोजन ।
शतयोजनविस्तार त दृष्ट्वा राक्षसा तत ।
चकार सुरसा वक्त्र शतयोजनमायतम् ।
स्थित्वा राक्षस भवत्स प्रविशस्वोदर मम ।

[B1 transp l 1–2 and l 3–4 —(l 1) B1 तद् (for त) D1 सा (for तु) B2.3 (before corr) विंशति (for the post half) B1 reads from ता up to l 7 in marg —(l 2) Ñ1 B1 (due to transp) D5 om from the post half up to ता in l 5 B1 om (hapl) from the post half up to the prior half of l 13 —(l 3) B1 दश — मभूद्विंशतियोजन —(l 4) B1 विंशति सा त्रिंशद्योजना —(l 5) Ñ1 B1 D5 च दृष्ट्वा (for गतो हि) —(l 6) Ñ1 B1 D5 तु सा (for गता) Ñ1 B1 D5 सप्तत्याशद्योजन (B1 °नतः, D5 °योजन) (for the post half) —(l 7) l 7 (sic) Ñ1 B1 D5 च तु B1 सा (for तु सा) Ñ1 B1 D5 सा षष्टियोजनायाभूत् (for the post half) —After l 8 Ñ1 ins a line mostly illeg —(l 9) D5 चैव त्व (for तु च स) Ñ1 सप्तति स्थिता स्थिता (for the prior half) Ñ1 अशीति (for अ°) —(l 10) D5 त (for तु) —For l 11–12 Ñ1 B1 D5 subst

69(A)* नवति योजन दृष्ट्वा विस्तार राक्षसी तत ।

—(l 13) Ñ1 illeg for राक्षसा —Ñ1 B1 D5 om l 14 D5 reads l 14 in marg]

—D5 M1 om 150cd —c) Ś1 Ñ1 B1.2(also sup lin) 3.4 D1.4.10 T1 दर्श (for दीर्घ) D1.10 स(D10 सु)रसया (for सुरसया) —d) Ś1 D3.10 महोरं D2 सुभीम (for सुघोरं) D1.3 पावक (for नरक) Ñ1 सुघोरं निरयोपम Ñ1 B D5 विलोक्य निरयोपम

151 For sequence in Ñ1 B D5 cf v l 70 D11 om 151 (cf v l 150) —a) Ś1 om स (vulm) Ś1 सनुन्निष्य D3 समाक्षिप्य D1 स समाक्षिप्य T1 G1.2 सक्षिप्य च T2 M1 सु° (for स संक्षिप्य) Ñ1 तद संक्षिप्य काय स —D2 T1 G2 M om 151cd —b) Ñ1 D1.2 जीमूतमिव मारुत (Ñ1 वानर) —c) D3 वानराद् (for हनुमान्) G1 अङ्गुष्ठ तु सुमहान् —d) M1 मात्रक (for °क) ॐ Cg प्रकृत विलिखित । तद्दृष्ट्वा व्यादितं त्वास्यं वायुपुत्र सुबुद्धिमान् । सुसंक्षिप्यात्मन काय बभूवाङ्गुष्ठमात्रक इति ॐ

152 For sequence in Ñ1 B D5 cf v l 70 D11 om 152a (cf v l 150) Ñ1 illeg up to च in b Ñ1 illeg up to निष्पत्य in d —a) D1 G [5] निपत्याशु D2.3 °पत्य, T1 °पत्य (for °पत्याशु) B1.3 तद्वक्त्र B2.4 D1 तद्वक्त्र (for (सो) अभि तु तद्वक्त्र) —b) Ś1 D12 निष्पत्य स्थान् B1 निष्पत्य च B2 निष्पत्य (sup lin °ष्प) च च L1 D1.11 निष्पत्य च M1 मतिरक्ष (for निष्पत्य च) D2.3 T1 G2 महाजव (for °जव) —c) B1 D1.2.11 रक्षणीय (for °क्षे स्थित) T1 धीमान् (for श्री°) —d) Ñ1 D1.2.6.11 T1.2 M1 इदमब्रवीत्, Cl,t as in text (for इदं वचनम्)

G 5 6 15 / B 5 1 152 / L 4 62 23 एवमुक्तः सुरसया क्रुद्धो वानरपुंगवः ।
अब्रवीत्कुरु वै वक्त्रं येन मां विषहिष्यसे ॥ १४३

इत्युक्त्वा सुरसां क्रुद्धो दशयोजनमायतः ।
दशयोजनविस्तारो बभूव हनुमांस्तदा ॥ १४४

तं दृष्ट्वा मेघसंकाशं दशयोजनमायतम् ।
चकार सुरसाप्यास्यं विंशद्योजनमायतम् ॥ १४५

हनुमांस्तु ततः क्रुद्धस्त्रिंशद्योजनमायतः ।
चकार सुरसा वक्त्रं चत्वारिंशत्तथोच्छ्रितम् ॥ १४६

बभूव हनुमान्वीरः पञ्चाशद्योजनोच्छ्रितः ।
चकार सुरसा वक्त्रं षष्टियोजनमायतम् ॥ १४७

तथैव हनुमान्वीरः सप्ततिं योजनोच्छ्रितः ।
चकार सुरसा वक्त्रमशीतिं योजनायतम् ॥ १४८

—Thereafter D5 T G2 3 M2 3 cont while D7 9 G1 M1 repeat 65* and G2 alone repeats l 3 of 67*

143 For sequence in Ñ3 B D6 cf v l 70 D1 om 143^{abc} (cf v l 141) D2 om 143 (cf v l 142) —^a) D2 सुरसया (for °सया) —^c) Ś1 B1 कुरु वक्त्र तं (B1 तु), Ñ B2 3 कुरु वक्त्रं B4 कुरुविक्रम, D1 G2 कुरु ते वक्त्र, D3 कुरु वक्त्र त्वं (for कुरु वै वक्त्र) —^d) Ś1 D5 10 11 विसहि° (D11 °हि)ष्यसि, Ñ1 D2 3 विसहिष्यसि (D3 °षि), Ñ2 B भक्षयिष्यसि (B1 [marg also] 3 4 °सि) D7 विसहिष्यसि D9 विषहिष्यसि, T1 विसहिष्यसे, Cr m g as in text (for विषहिष्यसे) —After 143 B4 ins

68* इत्युक्त्वा सुरसा चक्रे दशयोजनकं मुखं ।

144 For sequence in Ñ3 B D6 cf v l 70 —^a) D1 11 T3 [उ]क्त्वा (for [उ]क्त्वा) Ś1 D3 5 11 T2 सुरसा वचनं (D3 T3 क्रुद्धो) D1 सरमा वक्त्र, Cg as in text (for सुरसां क्रुद्धो) D5 एवमुक्त्वा सुमहास्य —^b) Ñ2 B D6 त्रिंशद् (for दश) B2 D3 6 T2 G1 2 सुरसा, D7 9 Cl t आयता Cr g as in text (for आयत) Ś1 D1 3 10 11 चकार दशयोजन —^d) Ś1 D10 कपि D5 तथा (for तदा) Ñ2 D1 3 5 D6 बभूव दशयोजन, B3 शतमात्मानमात्मना, D1 13 बभूव स महाकपि, D3 9 हनुमानभवत्तदा

145 For sequence in Ñ3 B D6 cf v l 70 D3 5 om (hapl) 145^{cd} For 145–150^b Ñ3 B D6 subst 69* —^a) Cg ह (as in text) Cl तद् D6 गिरि संकाशं (for मेघ°) —^b) Cg as in text Cr त्रिंशद् (for दश) D2 11 उच्छ्रितं (for आयतम्) —^c) D1 10 सुरसा (for °सा) Ś1 D1 10 11 T3 Cr वक्त्रं T2 ह्यास्य, M2 Cg चास्य Cv k t as in text (for [अ]प्यास्य) —^d) D11 आयता (for °तम्) Ś D10 पञ्चयोजनविस्तृत D1 2 त्रीण्(D3 त्रि)शद्योजन D2 चत्वारिंशत्तदायत ✻ Cv r तत्र परं ' हनुमांस्तु त°, चकार सुरसा व° बभूव हनु°, चकार सुरसा व°, तथैव हनु° चकार सुरसा व°, हनु(Cr °नु)मा°, चकार सुरसा वक्त्र शतयोजनमायतमिति षट् श्लोका प्रायेण पुस्तकेषु लेखकप्रमादात्पतिता (Cr °योजनमायतमित्येव पाठक्रम केषुचित्कोशेषु प्रमादात्पतित)। Ck चकार सुरसाप्यास्यं त्रिंशद्योजनमायतमित्यनन्तरं तद्दृष्ट्वा व्यादित त्वास्यमिति पाठ इदमतिसुश्लिष्टप्रश्लेपस्थलम्। अत एकत्रात पर ' हनुमांस्तु ... • त्रिंशद्योजनमायतम्" इत्यादि 'शतयोजनमायतम्' इत्यन्तमायतश्लोका प्रक्षिप्ता । व्याख्यातमायतम्। शतयोजने समस्त त्रिंशत् षट्पञ्चयोजनमायतम् इत्युक्तम्। Ct "चकार सुरसाप्यास्य त्रिंशद्योजनमायतम्" इत्यनन्तरम्, तद्दृष्ट्वा व्यादितं त्वास्यमिति प्राचीन पाठ । अत्र ' तद्दृष्ट्वा मेघ', हनुमां°, चकार सु° बभूव हनु°, चकार सुर°, तथैव हनु°, चकार सुर°, हनुमानवे°, चकार सुरसा वक्त्र शतयोजनमायतम्' इति श्लोकास्तु प्रक्षिप्ता इति बोध्य ✻ —After 145 T1 M3 ins the line of 150^{cd} (with v l तत्र निहताम्य सु and सुसूक्ष्मार्)

146 For sequence in Ñ3 B D6 cf v l 70 For subst in Ñ3 B D6 cf v l 145 and 150 Ś1 Ñ1 D1 3 5 om (hapl) 146–149 D10 om (hapl) 146–147 D1 om (hapl) 146 —^a) D11 च (for तु) G1 सुमहद्रूप, Cv r g k as in text (for ततः क्रुद्धस्) T2 बभूव हनुमान्वीरो, G1 M1 तत पर हनुमांस्तु —^b) D2 उच्छ्रित , D11 G2 3 आयत, Cv r g k as in text (for आयत) —^c) D1 सरमा (for सुरसा) G1 [अ]प्यास्य, Cv r g k as in text (for वक्त्रं) —^d) D1 11 तदाय (D11 °यु)त, T2 तथैव च, G1 तथायत M1 तथोच्छ्रितं, Cv g k as in text Cr °त्त (for तथोच्छ्रितम्)

147 For sequence in Ñ3 B D6 cf v l 70 For subst in Ñ3 B D6 cf v l 145 and 150 Ś1 Ñ1 D1 3 5 10 om 147 (cf v l 146) —^a) D1 सरमा (for सुरसा) —^d) Cv r षष्टि, Cg k as in text (for षष्टि) D2 6 T2 3 G2 M1 Cr l उच्छ्रितं, Cv g as in text (for आयतम्)

148 For sequence in Ñ3 B D6, cf v l 70 For subst in Ñ3 B D6 cf v l 145 and 150 Ś1 Ñ1 D1 3 5 om 148 (cf v l 146) —^a) D1 3 11 बभूव (for तथैव) D1 2 11 क्रुद्ध , D10 क्रुद्धेन् (for वीर) —^b) D1 5 6 T सप्ततिं, G1 2 M2 3 सप्तति , Cv g °ती, Cr k as in text (for सप्तति) ✻ Ck सप्ततीयोजनोच्छ्रित इत्यादिषु दीर्घं आर्षं ✻ —D10 om (hapl) 148^c–149^b —^c) D1 2 11 प्रसार्य (for चकार) D1 सरमा (for सुरसा) —^d) D1 6 T1 2 G2 3 M Cl षडशीति , D2 11 T3 अशीतिं, Cr as in text Cg °ती (for षडशीतिं) D1 Cg k [उ]च्छ्रित Cv r as in text (for [आ]यतम्) G1 योजनाशीतिमायत

हनूमानचलप्रख्यो नवतिं योजनोच्छ्रितः ।
चकार सुरसा वक्त्रं शतयोजनमायतम् ॥ १४९
तद्दृष्ट्वा व्यादितं त्वास्यं वायुपुत्रः स बुद्धिमान् ।
दीर्घजिह्वं सुरसया सुघोरं नरकोपमम् ॥ १५०
स संक्षिप्यात्मनः कायं जीमूत इव मारुतिः ।
तस्मिन्मुहूर्ते हनुमान्बभूवाङ्गुष्ठमात्रकः ॥ १५१
सोऽभिपत्याशु तद्वक्त्रं निष्पत्य च महाजवः ।
अन्तरिक्षे स्थितः श्रीमानिदं वचनमब्रवीत् ॥ १५२ G 5. 6 26 B 5 1 157 L 4 6: 34

149 For sequence in Ñ2 B D6 cf v l 70 For subst in Ñ2 B D6 cf v l 145 and 150 Ś1 Ñ1 D3 7 2 om 149 D10 om 149^ab (cf v l 146 and 148 respy) —^a) D1 3 11 यमूत स(D1 स यमूत) गिरि प्रख्यो, D5 Ck हनुमानचलप्रख्यो —^b) D1-4 T नवतिं, D12 G2 3 M1 2 3 Cv r g नवती, Ck as in text (for नवतिं) —^c) D1 10 स(D10 सु)रसा (for सुरसा) —^d) D2 शत (for शत)

150 For sequence in Ñ2 B D6 cf v l 70 —^a) Ś1 D8 1-11 T2 G3 M1 2 3, Cr m g k t as in text (for तद्) Ś1 व्यादित दृष्ट्वा (sic), D2-3 11 व्यादित वक्त्र, D10 T1 2 व्यादित्य वक्त्र, Cr m g k t as in text (for व्यादित त्वास्य) Ñ1 तद्दृष्ट्वा ख्या तम(* (illeg) ,Cr त्वादि त्वास्य) Ñ1 तद्दृष्ट्वा व्यादितं त्वास्यम्, Ck व्यादित तद् । हनुमानचलप्रख्यो नवतिं योजनोच्छ्रितः । चकार सुरसा व्यादितमुखमानमिदोपप्त्य मिति । व्यादितमिति यावत् । सुरसया व्यादितमुखमानविशेषण माह्य दृष्ट्वस्यन्वय ।, Ct व्यादित व्यात्तम् । दीर्घजिह्वादि गुणविशिष्ट व्यात्त तत्सया माह्य दृष्ट्वस्यन्वय ⊛ —D12 om (hapl) 150^c–152^a —^c) Ñ1 illeg for वायुपुत्र Ñ2 [s]पि, D1 6 T2 M Cg सु T3 सु (for स) Ś1 D2 10 T1 शतयोजनमायत —For 145-150^ab Ñ2 B1-3 (l 1 only) 4 D6 subst

69* स दृष्ट्वा सुमहद्रूप राक्षसी घोरदर्शना ।
चकार सुरसा वक्त्रं दशयोजनमायतम् ।
ता दृष्ट्वा दशविस्तारा सोऽभूद्विंशतियोजन ।
दृष्ट्वा विंशतिविस्तार सा त्रिंशद्योजनामभवत् ।
त्रिंशद्योजनविस्तारं दृष्ट्वा चत्वारिंशतो हरिः ।
चत्वारिंशत्कृत दृष्ट्वा सा तु पञ्चाशता गता ।
स ता पञ्चाशत दृष्ट्वा षष्टियोजनविस्तरोऽभवत् ।
षष्टियोजनविस्तरा दृष्ट्वा सोऽभूत्सप्ततियोजन ।
सप्तति तु च त दृष्ट्वा अशीत्येन स्थिता हि सा ।
अशीतिविस्तरा तु सा दृष्ट्वा सोऽभून्नवतियोजन ।
नवति योजन दृष्ट्वा सोऽभवच्छतयोजन ।
शतयोजनविस्तार स दृष्ट्वा राक्षसी तद ।
चकार सुरसा वक्त्र शतयोजनमायतम् ।
शत रोदन भवत प्रविशन्योजन मम ।

[B1 transp l 1-2 and l 3-4 —(l 1) B3 नद (for स) D6 हा (for सु) B1 3 (before corr) 4 विंशद्यो जनमायत (for the post half) B4 reads from राक्षसी up to l 7 in marg —(l 2) Ñ2 B1 (due to l transp) D6 om from the post half up to हा in l 5 B2 om (hapl) from the post half up to the prior half of l 13 —(l 3) B4 न दृष्ट्वा त्वा विस्तार सा भूद्विंशतियोजना —(l 4) B4 दृष्ट्वा विंशतिविस्तारो न त्रिंश योजनम् —(l 5) Ñ2 B4 D6 त्रिंशतेन (for मो ग्रमः) —(l 6) Ñ2 B1 D6 च तु (for ना) Ñ2 l 6 D6 सोम् पञ्चाशद्योजन (B4 °शता , D6 °योना) (for the post half) —(l 7) l 7 (sic) Ñ2 B1 D6 म तु B1 तता (for स ता) Ñ2 B4 D6 षष्टिश्चैवान्वमूत (for the post half) —After l 8 Ñ2 ins a line mostly illeg —(l 9) D6 चैव तद (for तु च त) Ñ2 तनयु सुरसा गता (for the prior half) Ñ2 गाशीति (for अ°) —(l 10) D6 हि (for तु) —For l 11-12, Ñ2 B1 D6 subst

69(A)* नवतिं योजन दृष्ट्वा विस्तार राक्षसी तत ।

—(l 13) Ñ2 illeg for चकार —Ñ2 B1 D6 om l 14 B4 reads l 14 in marg]

—D5 M3 om 150^cd —^c) Ś1 Ñ2 B1 3 (also sup lin) 4 D8 6 10 T2 क्षेत्र (for क्षेत्रे) D1 10 म(D10 सु)रमया (for सुरसया) —^d) Ś1 D2 10 सुघोर, D7-9 सुभीम (for सुघोर) D1 3 नरक (for नरक) Ñ1 सुघोर निरयोपम, Ñ2 B D6 निरयेत्र निरयोपमा

151 For sequence in Ñ2 B D6 cf v l 70 D12 om 151 (cf v l 150) —^a) B4 om स (subm) Ś1 ससुक्षिप्य D2 समाक्षिप्य, D3 स संक्षिप्य T2 G2 3 संक्षिप्य च T3 M2 सु° (for स संक्षिप्य) Ñ1 तत संक्षिप्य काय स —D6 T1 G2 M om 151^bc —^b) Ñ1 D1 3 जीमूतमिव मारुत (Ñ2 वानर) —^c) D2 भगवान् (for हनुमान्) G1 तस्मिन्मुहूर्ते तु सुमहान् —^d) M3 मात्रत (for °क) ⊛ Cg अङ्गुल मितिर्यत । तद्दृष्ट्वा व्यादित त्वास्य वायुपुत्र सुबुद्धिमान् । सुसंक्षिप्यात्मन काय बभूवाङ्गुष्ठमात्रक इति ⊛

152 For sequence in Ñ2 B D6 cf v l 70 D12 om 152^a (cf v l 150) Ñ2 illeg up to च in ^b Ñ1 illeg up to निष्पत्य in ^b —^a) D5 G [s]भिपत्याशु D1 3 °पात्य T3 °त्याय (for °त्याशु) B1 3 सहद्वक्त्र, B4 6 D6 महाक्त्र (for [स्या]शु तद्वक्त्र) —^b) Ś1 D10 निष्पत्या स्याम्, B1 निष्पत्य च B2 निष्पत्य(sup lin °त्य)च च B3 D8 11 निपत्य च, M3 सन्निपत्य , (for निष्पत्य च) D1 3 T1 G2 महाजवः (for °जव) —^c) B1 D2 3 11 अन्तरीक्षे (for °रिक्षे) T3 धीमान् (for श्री°) —^d) Ñ1 D1 2. 6 11 T1 2 M3 प्रहसन्निदम्, Cl t as in text (for इद वचनम्)

सिंहकुञ्जरशार्दूलपतगोरगवाहनैः ।
विमानैः संपतद्भिश्च विमलैः समलंकृते ॥ १५९

वज्राशनिसमाघातैः पावकैरुपशोभिते ।
कृतपुण्यैर्महाभागैः स्वर्गजिद्भिरलंकृते ॥ १६०

वहता हव्यमत्यन्तं सेविते चित्रभानुना ।
ग्रहनक्षत्रचन्द्रार्कतारागणविभूषिते ॥ १६१

महर्षिगणगन्धर्वनागयक्षसमाकुले ।
विविक्ते विमले विश्वे विश्वावसुनिषेविते ॥ १६२

देवराजगजाक्रान्ते चन्द्रसूर्यपथे शिवे ।
विताने जीवलोकस्य वितते ब्रह्मनिर्मिते ॥ १६३

बहुशः सेविते वीरैर्विद्याधरगणैर्वरैः ।
कपिना कृष्यमाणानि महाभ्राणि चकाशिरे ॥ १६४ G 5 7 63 B 5 8 171 L 4.61 45

159 T₃ om 159 T₁ missing (for both cf v l 158) —^ab) B₄ सिंहशार्दूलतुरग (for °) Ñ₂ B₁₋₃ D₂ -तुरग, B₁ तुरग, D₁ तुरग, G₃ पन्नग, Ck t as in text (for पतग) D₆ वाहनैः (for वाहनैः) Ś₁ D₂₋₁₀₋₁₁ सिंहशार्दूलगरुडैस्तुरगोरगवाहनैः (Ś₁ °नैर्) —^c) D₆ विमानैः (for विमानैः) D₃ संपतद्भिश्च विविधैर् (D₁ °संपद्) —^d) Ś₁ Ñ B D₂₋₈₋₁₀₋₁₁ विविधैः, D₃ विमानैः (for विमलैः) Ś₁ Ñ₁ B₂ D₂₋₁₀ समलंकृते (B₂ °तैः) —After 159 D₂₋₁₁ ins

74* वज्राशनिसमाघातैः शतघ्नीभिर्विभूषिते ।

160 T₃ om 160 T₁ missing (for both cf v l 158) B₃ om 160^cd Ñ₂ B₁₋₃₋₄ D₂ read 160^ab after 78* —^a) Ś₁ Ñ₁ B₄ D₂₋₈₋₁₀ निपातैश्च, Ñ₂ B₁₋₃ D₁₋₁₁ निपातैश्च (B₂ D₂₋₁₁ °श्च) D₆ निपातैश्च, T₂ समाघूर्णैः, G₃ -समापातैः (for -समाघातैः) —^b) B₃ पावकैर् (for पावकैर्) Ś₁ Ñ₁ D₁₋₈₋₁₀ उपशोभित, D₆ उपशोभिते, D₁₋₈ सुशोभिते (for उपशोभिते) B₁ पावकैरुपसेविते —After 160^ab D₂₋₁₁ ins

75* वायवत देवसद्यानि ददृशुश्च इव मनत् ।
[Cf l 3 of 42*]

—^c) B₂ महा (for कृत) —^d) Ñ₂ B₃₋₄ D₆ स्वर्गजिद्भिर् (for °जिद्भिर्) D₁₋₃ G₃ अलंकृत, D₇₋₈ समिद्धि (D₁ °ति)ते (for अलंकृते) Ś₁ Ñ₁ D₁₀ समासाद्य (Ñ₁ *** [illeg]) विराजिते, B₁₋₃ D₁₁ स्वर्गजिद्भिरलंकृते ⊛ Cv g वज्राशनिसमाघातैः पावकैर्वज्राशनिसमाघात हनुमित्यर्थं पावकैः ।, Cm वज्राशनिसमाघातैर्वज्राशन्यो समतुल्य आघातो अभिघातो येषां तैः पावकैः ।, Ck t वज्राशनिसमस्पर्शैस्त अभिघातो येषां तैः पावकैः ।, Ct °स्थिर स्वर्गजिद्भिर्विशिष्टः । इत्यादौ पावकैः पवित्रैः (Ct °स्थिर स्वर्गजिद्भिरविशिष्टः । 'समाघातैः' इति पाठे वाक्ये गुण आघातोऽभिघातो येषां तैरित्यर्थः) ⊛

161 T₃ om 161 T₁ missing (for both cf v l 158) —^a) Ś₁ B₁₋₄ D₁₀ G₂ M₁₋₃ हव्य (Ś₁ °वि)मत्यर्थं, D₁₂₋₁₁ हतमत्यर्थ, D₅ कव्यमत्यर्थ, D₆ हव्यमालम्ब (for हव्यमत्यन्त) —^b) Ś₁ Ñ₁ B₁ D₁₋₂₋₁₀ सेवित (for °ते) ⊛ Ck t पवमानविनोऽपसर्पित (Ck °स पावक)मित्यर्थः ⊛ —After 161^ab, Ñ₂ B D₆ ins l 5 of 42* —^c) Ś₁ Ñ₁ Ś₁ Ñ₂ B₁₋₄ D₁₋₃₋₈₋₁₀ ग्रहचन्द्रार्कनक्षत्र —^d) Ś₁ Ñ₁ D₂₋₈₋₁₀₋₁₁ विराजित (D₁₁ °ते) Ñ₂ B D₆ विभूषित (for विभूषिते) —After 161 T₃ ins the line of 159^ab (var सेविते for -वाहनैः)

162 ^a) Ñ₂ B D₆ युत (for -गण) —^b) Ś₁ D₁₀ पति (for -यक्ष) Ś₁ Ñ₁ D₁₋₈₋₁₀ समाकुल (for °ले) Ñ₂ B₁₋₃ D₆ गन्धर्वाप्सरसेविते, B₁₋₄ अग्नि (B₄ यम)राग निषेविते —After 162^ab, Ñ₂ B D₆ ins l 3 of 42* Ñ₂ B D₆ om 162^c-164^b —^c) D₁₂₋₁₁ भूते (for विश्वे) Ś₁ Ñ₁ D₁₋₃₋₁₀ विविक्त विमल दिव्य (Ñ₁ D₁₋₃ विश्व) —^d) Ś₁ Ñ₁ D₁₋₃₋₁₀ निषेवित (for °ते) ⊛ Cv g विश्वे विश्वावसुनिषेविते (Cg व्यापक इत्यर्थः) ।, Ct विश्वे विश्वव्यापिनि विश्वे व्यापक इत्यर्थः ।, Cm t विश्वे विश्वव्यापके (Ct °व्यापके) । विश्वावसुर्गन्धर्वेश्वरः ।, Ck विश्वे विश्वाश्रय इत्यर्थः ⊛ —After 162, D₁₀ ins

76* सेविते वारिधाराभिर्मुक्ताभिः निषेवितम् ।

163 Ñ₂ B D₆ om 163 (cf v l 162) —^a) Ś₁ Ñ₁ D₁₋₃₋₁₀ -नागाकाल, D₁₂ सुरोन्मत्ते, G₂ (after corr and line as in text) पद्मासन (for गजाक्रान्ते) ⊛ Cv g देवराजगजाक्रान्ते (Cg ऐरावतभिषाक्रान्तगजाक्रान्ते)। Ck t देवराजगजाः यत्र पुण्डरीकाक्षाः ⊛ —^b) D₁₋₃ -पथ शुभ, T₁ G₂ पदे गिरे (for पथे शिवे) Ś₁ चन्द्रसूर्यापरोक्षित, Ñ₁ सूर्यचन्द्र ** शुभ (illeg), D₁₂₋₁₁ सूर्यचन्द्रोपगोभि (D₁₁ °शोभि)ते D₁₀ सूर्यचन्द्रोपरिस्थित —T₃ om 163^cd —^c) Ś₁ D₁₋₃₋₁₀₋₁₁ वितत (D₁₁ °ते) Ñ₁ वितत (for विताने) —^d) D₁₂₋₁₁ विमाने, D₁₋₈ वितते, M₁ सेविते (for वितते) Ś₁ Ñ₁ D₁₋₃₋₁₀ निर्मित (Ñ₁ °मल D₁₋₃ °माने) ⊛ Cg वितानं वस्त्रोपच्छदे। आज्ञो वितानमुल्लोच इत्यमरः ।, Cv विताने विस्तारभूते। वितानं इति वितानमिति इत्यमरः । विताने आकाशावरणरूप 'चन्द्रमा' इति प्रसिद्ध उल्लोचम् । विताने आकाशावरणरूप ⊛

164 Ñ₂ B D₆ om 164^ab (cf v l 162) —^a) Ś₁ ... बहुभिः (for °शः) Ś₁ Ñ₁ D₁₋₃₋₁₀ सेवित ... (for सेविते) —Ñ₁ illeg from गीर्वा up to वर in ^b —^b) D₁₂₋₁₁ वरैः, D₁₋₃ वृते, D₃ युत (for वरैः) D₁₋₃ सूत ⊛ Cv g विद्याधरगणैः, T₂ विद्याधरगणेश्वरैः ⊛ Cv r विद्याधरगणैर्वरैः विद्याधरवरैः, 'गगनं' वसुधायां च (Cr '...) अन्तरिक्ष विस्तृत पवन, 'गगन' वसुधायां च (Cr वासा इ)ति पाठस्त । तत्र तु प्रमाणविरुद्ध गगनविहारी (Cr °वाम्) ⊛ —After 164^ab, D₁₋₈ S ins ... D₁₋₂ ₁₀₋₁₁ ins l 2–3 only after 164^ab

G 5 6 26 प्रविष्टोऽस्मि हि ते वक्त्रं दाक्षायणि नमोऽस्तु ते ।
B 5 1 158 गमिष्ये यत्र वैदेही सत्यं चास्तु वचस्तव ॥ १५३
L 4 62 35 तं दृष्ट्वा वदनान्मुक्तं चन्द्रं राहुमुखादिव ।
अब्रवीत्सुरसा देवी स्वेन रूपेण वानरम् ॥ १५४
अर्थसिद्ध्यै हरिश्रेष्ठ गच्छ सौम्य यथासुखम् ।
समानय च वैदेहीं राघवेण महात्मना ॥ १५५

तत्तृतीयं हनुमतो दृष्ट्वा कर्म सुदुष्करम् ।
साधु साध्विति भूतानि प्रशशंसुस्तदा हरिम् ॥ १५६
स सागरमनाधृष्यमभ्येत्य वरुणालयम् ।
जगामाकाशमाविश्य वेगेन गरुडोपमः ॥ १५७
सेविते वारिधाराभिः पतगैश्च निषेविते ।
चरिते कैशिकाचार्यैरैरावतनिषेविते ॥ १५८

153 For sequence in Ñ2 B D6 cf v l 70 —c) Ś1 D3 10 11 (s) हि च, D5 2 चास्मि, Cr g l t as in text (for ऽस्मि हि) D11 तद् (for ते) Ñ3 मध्यवक्त्र —For 153ab, Ñ2 B D6 subst

70* दाक्षायणि प्रविष्टो ऽहं तव वक्त्र नमोऽस्तु ते ।

[D5 वक्त्र (for वक्त्र) D3 नाहत्त्व वचनोऽस्तु ते (for the post half)]

—B3 om 153cd.—c) Ñ B2 3 4 D6 यास्यामि (for गमिष्ये) —d) Ś1 अस्तु, D5 T1 G2 3 चासीद् (for चास्तु) D3 G3 M1 2 वर (for वचस्) D8 11 यथा (for तव) Ñ1 D7 1 M3 सत्यमासीद्वचस्तव, Ñ2 B1 2 3 D6 सत्यं वचनमस्तु ते, D1 2 T2 सत्यमस्तु वचस्तव (D2 °वा) ❀ Cr सत्यं चासीद्वर तव । त्वदास्यं प्रविश्य निर्गमनरूपत्वात् इत्यत्र आसीदित्यर्थं । वचनादृत्य नपुंसकत्वमार्षम्]. Ct सत्यं आसीत्सत्यो जाता इत्यर्थं ❀

154 For sequence in Ñ2 B D6, cf v l 70 G1 om 154ab —a) D5 वचनात् (for वदनात्) —b) Ñ3 illeg up to मुखाद् —For 154ab B3 subst

71* एवमुक्त्वा हनुमता नागमाता अपश्यत ।

—c) D1 10 स(D10 सु)रसा (for सुरसा) —d) G2 स्वेह (for स्वेन) M1 वाचा (for वानरम्)

155 For sequence in Ñ2 B D6 cf v l 70 —a) Ś1 B1 2 D10 सिद्धैः Ct t as in text (for सिद्ध्यै) B3 कपि (for हरि) —b) B3 इह हि (for सौम्य) —c) B1 (before corr as in text) 2 4 D6 समानय, B3 °नयत D2 11 °योजय, T2 M3 Ct °नयस्व (for °नय च) N2 B2 3 D6 वैदेहीं ❀ Cm समानय संयोजय।, Ct समानय संगमय ❀ —d) D11 महामन (sic) (for °ना) Ś1 D6 राघवस्य महात्मन, Ñ2 B D6 सम दशरथात्मज

156 For sequence in Ñ2 B D6 cf v l 70 —a) Ñ B4 तद्द्वितीय B1 2 D6 T2 यद्द्वितीय (for तत्तृतीय) D1 स समुत्तीर्य हनुमान्, D8 11 तृतीय हनुमतो दृष्ट्वा (hypm) ❀ Cr तृतीय कर्म सुरसावक्त्रनिर्गमनरूपम्।, so also Cm k t ❀ —b) D2 कृत्वा D11 दृष्ट्वा (for दृष्ट्वा) G3 transp दृष्ट्वा and कर्म —B3 om 156cd —c) D6 जना (for तदा) N2 B2 3 4 D6 साधु सुमहितात्मन —After 156 Ñ (Ñ1 illeg) B1-3 (after 155) 4 D6 ins an addl colophon

[*Sarga name* Ñ2 B3 4 सुरसावृत्तान्तः, B1 2 सागरलङ्घने सुरसावृत्तान्तः, D6 सुरसासुरवृत्तान्तः —*Sarga no* (figures, words or both) B3 D6 om Ñ2 B1-4 6]

157 For sequence in Ñ2 B D6 cf v l 70 Ñ3 om 157ab —a) D5 अनादृश्यम् (for °धृष्यम्) —b) Ś1 B3 D10 मध्ये स, B1 2 D1 3 11 मध्येन, B4 मध्ये च, D6 स च, G1 सरोषं (for अभ्येत्य) D6 वेगेन कपिकुञ्जर —c) M3 आप्लुत्य (for आविश्य) —d) Ś1 Ñ B1 3 4 D1 3 4 10 11 गरुडो यथा, B3 मारुतो यथा (for गरुडोपम) D6 गरुड पक्षिराडिव —After 157 B2 ins

72* स दृष्ट्वा क्षोभितं तेन सागरं भयविह्वल ।

158 a) Ś1 Ñ1 D1 3 10 सेवित (for सेविते) —b) D6 T1 G2 3 M3 पतगैश्च, G1 पतगैस्तु (for पतगैश्च) Ś1 Ñ1 D1 3 10 निषेवित (for °ते) B3 पतगैरपि समावृत्ते, D6 पतगसुनिषेविते, D11 पतगैः सुरनिषेवित (corrupt) —T3 om 158c-161 T2 missing —c) Ś1 Ñ2 D10 चरित, D2 3 G1 सेविते (for चरिते) B1 2 कौशिकाचार्यै, B3 4 D8 10 M3 कौशिकाचार्यैः, D2 काशिकाचार्यैः (for कैशिकाचार्यैः) T2 गुरुकामुनिसिद्धैश्च (by pm) ❀ Cv कैशिकाचार्यैरिति। कैशिक इति नृत्तविशेषणम्। यद्वा मार्गविशेषणम्। तत्राचार्या कैशिकाचार्या। तत्र विद्याधरचरिते।, Cr m कैशिकाचार्ये कैशिक गानविशेषस्त(Cm °क नृत्तादि त)दाचार्यैस्तुम्बुरुप्रभृतिभिरित्यर्थ (Cm °तिभि)।, Cg कैशिकाचार्यैः कैशिकं रागविशेष आचार्यैर्विद्याधरविशेषैरित्यर्थ ।, Ck t कैशिकं गानविद्या तदाचार्यास्तुम्बुरुप्रमुखा गन्धर्वा (Ct °चार्यैस्तुम्बुरुप्रभृतिभिर्गन्धर्वै) ❀ —d) D1 ऐरावण (for °त) Ś1 D8 10 ऐरावणनिषेवित (D2 °त), Ñ3 ऐरावतापि सेवित ❀ Cr m ऐरावतनिषेविते। ऐरावतमिन्द्रहस्तीन्द्रधनुरुच्यते। (Cr तेन निषेविते इति। 'इन्द्रायुधं शक्रधनुस्तदेव ऋजु रोहितम्'। ऐरावतं च विद्युत्सु चक्रवत्तथा चपलेति वैजयन्ती)।, [illegible] ऐरावतं हस्ती शीर्षमिन्द्रधनुरेति तीर्थ। वनविशेष इत्यन्ये ❀ —For 158cd D1 3 11 subst

73* सेवितश्च महाभागैर्भास्करैस्तु शोभितम् ।

[D11 [illegible] (for the prior half) D11 —शोभिते (for शोभितम्)]

सिद्धचारणशार्दूलपतगोरगराक्षसैः ।
विमानैः संपतद्भिश्च विमलैः समलंकृते ॥ १५९

वज्राशनिसमाघातैः पावकैरुपशोभिते ।
कृतपुण्यैर्महाभागैः स्वर्गजिद्भिरलंकृते ॥ १६०

वहता हव्यमत्यन्तं सेविते चित्रभानुना ।
ग्रहनक्षत्रचन्द्रार्कतारागणविभूषिते ॥ १६१

महर्षिगणगन्धर्वनागयक्षसमाकुले ।
विविक्ते विमले विश्वे विश्वावसुनिषेविते ॥ १६२

देवराजगजाक्रान्ते चन्द्रसूर्यपथे शिवे ।
विताने जीवलोकस्य वितते ब्रह्मनिर्मिते ॥ १६३

बहुशः सेविते वीरैर्विद्याधरगणैर्वरैः ।
कपिना कृष्यमाणानि महाभ्राणि चकाशिरे ॥ १६४

G 5 7 63
B 5 3 171
L 4 61 43

159 T₁ om 159 T₂ missing (for both cf v l 158) —ᵃᵇ) D₆ सिद्धशार्दूलतुरग (for °) Ñ₂ B₁ ₃ D₃ -तुरग, B₂ तुरग, D₁ तुरग, G₁ पवन, C₁ ₂ as in text (for -पवन) D₆ -यानैर (for पक्षैः) Ś₁ D₁,₂,₁₀,₁₁ सिद्धशार्दूलगन्धर्वसुरगोरगनागकैः (Ś₁ °गैः) —ᶜ) D₁ विमानैः (for विमानैः) D₁ ₃ समायाद्भिश्च विविधैर (D₃ °सैर्) —ᵈ) Ś₁ Ñ M D₂,₃,₁₀,₁₁ विविधैः, D₁ ₃ विमानैः (for विमलैः) Ś₁ Ñ₁ B₃ D₁,₃,₁₀ समलंकृत (B₃ °ते) —After 159 D₃ ₁₁ ins

74* वज्राशनिसमाघाते समन्तात्परिभूषित ।

160 T₁ om 160, T₂ missing (for both cf v l 158) B₁ om 160ᵃᵇ Ñ₂ B₂,₃ D₃ read 160ᵃᵇ after 78*. —ᵃ) Ś₁ Ñ₁ B₁ D₁,₃,₁₀ निपातैश्च, Ñ₁ B₃ D₁₁ निपाताश्च (B₂ D₃ ₁₁ °च), D₆ निपातश्च T₃ समायुक्ते, G₃ -समापाते (for -समाघाते) —ᵇ) B₁ पावकैर (for पावकैर्). Ś₁ Ñ₁ D₁,₃,₁₀ उपशोभित, D₃ उपशोभिते, D₁ ₃ इव शोभिते (for उपशोभिते) B₁ पावकैरवशोभिते —After 160ᵃᵇ, D₃ ₁₁ ins

75* शासते देवमार्गस्य दैवतानि इव सवन् ।

[Cf l 3 of 42*

—ᶜ) B₃ महा (for पुण्य) —ᵈ) Ñ₂ B₁ ₃ D₆ स्वर्गजिद्भिर (for 'जिद्भिर्) D₁ ₃ G₃ अलंकृत, D₁₋₃ समृद्धि (D₃ °द्धि)ते (for अलंकृते) Ś₁ Ñ₁ D₁₀ समाकृते (Ñ₁ ₃,₄ [illeg]) दिव्यलंकृत, B₁ ₃ D₁₁ स्वर्गगतैरलंकृते ॐ C₁ g पवनासनमासाद्य पावकैरन्यतनिस्समाघातैर्विभ्राजितं पावकैः। पवनशनिसमाघातैः पावकैः C₁ m वज्राशनिसमाघातैर्वज्रास्त्रसे समानतुल्य आघातो प्रतिघातो येषां ते पावकैः। C₁ t वज्राशनिसमनपवनैः इक्ष्वाकवे पावकैः पवनाग्निभिः (C₁ °मिति स्वर्गजिद्भिर्दिवि। 'समाघात' इति पाठे समाघात तुल्य आघातोऽभिघातो येषां तैरित्यर्थः) ॐ

161 T₁ om 161 T₂ missing (for both, cf v l 158) —ᵃ) Ś₁ B₃ ₄ D₁₀ G₁ M₁ ₃ हव्य (Ś₁ °म्)मत्यर्थं, D₃ ₁₁ हव्यमत्यन्त, D₁ कव्यमत्यन्तं, D₆ हव्यमत्यन्त (for हव्यमत्यन्तं) —ᵇ) Ś₁ Ñ₁ B₁ D₁,₁₀ सेवित (for °ते) ॐ C₁ t पवनाग्निभिश्चोपरमतिः (C₁ °च पावक)विराजितम् ॐ —After 161ᵃᵇ, Ñ₂ B D₆ ins l 5 of 42* —ᶜ) Ś₁ Ñ₁ Ś₁ Ñ₂ B₁ ₂,₃ D₁,₃,₁₀ ग्रहचन्द्रार्कनक्षत्र —ᵈ) Ś₁ Ñ₁ D₁₋₃,₁₀,₁₁ तारागणविभूषित (D₃ ₁₁ °ते) Ñ₂ B D₆ विभूषिते (for विभूषिते) —After 161, T₃ ins the line of 159ᵃᵇ (var सेविते for -आवृते)

162 ᵃ) Ñ₂ B D₆ देव (for -गण) —ᵇ) Ś₁ D₁₀ -यति (for -यक्ष) Ś₁ Ñ₁ D₁,₃,₁₀ -समावृत (for °ले) Ñ₂ B₁ ₃ D₆ पन्नगाप्सरसेविते, B₂ ₄ -नाग B₃ यक्ष)गण निषेविते —After 162ᵃᵇ, Ñ₂ B D₆ ins l 3 of 42* Ñ₂ B D₆ om 162ᶜ-164ᵇ —ᶜ) D₃ ₁₁ गेहे (for विश्वे) Ś₁ Ñ₁ D₁,₁₀ विविध विमल दिव्ये(Ñ₁ D₁ ₃ विमल) —ᵈ) Ś₁ Ñ₁ D₁,₁₀ निषेवित (for °ते) ॐ C₁ g विश्वे विश्वासे (C₁ व्यापक इत्यर्थः)। C₁ विश्वे विश्वसिन्धौ विश्वे व्यापक इत्यर्थः।, C₁ m t विश्वे विश्वस्मिन्(C₁ °व्यापके) विस्तृत इत्यर्थः।, C₁ विश्व विश्वव्याप्ये इत्यर्थः ॐ —After 162 D₆ ins

76* सेवित ऋषिभिः सिद्धैर्गन्धर्वैश्च निषेवितम् ।

163 Ñ₂ B D₆ om 163 (cf v l 162), —ᵃ) Ś₁ Ñ₁ D₁,₃,₁₀ -गजाक्रान्त, D₃ ₁₁ -जीवमृते, G₁ (after corr) as in text) -गजाक्रान्ते (for -गजाक्रान्ते) ॐ C₁ g देवराजगजाक्रान्ते (C₁ देवराजस्य ऐरावतस्य आक्रान्ते)। C₁ t ऐरावतेन यत्र पुष्करीकाश्च ॐ —ᵇ) D₁ ₃ -पथे शुभे, T₃ G₁ -पथे शिवे (for -पथे शिवे) Ś₁ चन्द्रसूर्यपथोत्तिष्ठ शुभ, T₃ G₁ -पथे शिवे (for -पथे शिवे) Ñ₁ सूर्यचन्द्रपथे शुभ (after), D₃ ₁₁ सूर्यचन्द्रपथे शिवे D₃ ₁₁ सूर्यचन्द्रपथेऽविशि ते D₃ सूर्यचन्द्रपथे शिवे —T₃ om 163ᶜᵈ —ᶜ) Ś₁ D₁₋₃,₁₀,₁₁ वितत (D₃ ₁₁ °ते) Ñ₁ वितत (for वितते) —ᵈ) D₃ ₁₁ विताने, D₁₋₃ वितते M₃ सेविते (for वितते) Ś₁ Ñ₁ D₁,₃,₁₀ वितत (Ñ₁ °तम् D₁ ₃ °तः) ॐ C₁ वितान ब्रह्मोपकल्पिते । यद्वी वितानमुल्लोच इव वितत ॐ C₁ विताने वितत्पुण्ये वितत इति वितानवति इत्यर्थः। C₁ वितानेऽवस्थानस्य 'वितत' इति वितत पत्रम्। ॐ

164 Ñ₂ B D₆ om 164ᵃᵇ (cf v l 162) —ᵃ) Ś₁ D₁₋₃,₁₀,₁₁ बहुभिः (for °शः) Ś₁ Ñ₁ D₁,₃,₁₀ सेवित (for सेविते) —Ñ₁ dmg from वीरैः up to ञ्ज्ञ in ᵇ —ᵇ) D₃ ₁₁ वीरैः D₁ ₃ वृते D₆ वृत (I - ग्र) D₁ ₃ वृत विद्याधरैर्, T₃ विद्याधरगणैः ॐ C₁ t विद्याधरगणैर्वरैः विद्या धारा, 'गन्धर्व' शब्दस्य च (C₁ °तैः) समानार्थित्वात् नाम्ना (C₁ यावत्) इति पाठस्य । तत्र तु समानार्थीनाम् (C₁ 'वरः) ॐ —After 164ᵃᵇ, D₁,₃ S ins, Ś₁ D₃ ₁₁ ins. l 2-3 only after 164ᵃᵇ.

G 5 7 65 B 5 1 171 L 4 61 49

प्रविशन्नभ्रजालानि निष्पतंश्च पुनः पुनः ।
प्रावृषीन्दुरिवाभाति निष्पतन्प्रविशंस्तदा ॥ १६५

प्लवमानं तु तं दृष्ट्वा सिंहिका नाम राक्षसी ।
मनसा चिन्तयामास प्रवृद्धा कामरूपिणी ॥ १६६

अद्य दीर्घस्य कालस्य भविष्याम्यहमाशिता ।
इदं हि मे महत्सत्त्वं चिरस्य वशमागतम् ॥ १६७

इति संचिन्त्य मनसा छायामस्य समाक्षिपत् ।
छायायां संगृहीतायां चिन्तयामास वानरः ॥ १६८

समाक्षिप्तोऽस्मि सहसा पङ्गूकृतपराक्रमः ।
प्रतिलोमेन वातेन महानौरिव सागरे ॥ १६९

तिर्यगूर्ध्वमधश्चैव वीक्षमाणस्ततः कपिः ।
ददर्श स महासत्त्वमुत्थितं लवणाम्भसि ॥ १७०

77* नगाश्च वायुमार्गं च गरुत्मानिव मारुतिः ।
हनुमान्मेघजालानि प्रकर्षन्मारुतो यथा ।
कालागरुसवर्णानि रक्तपीतसितानि च ।

[M3 repeats l 1 after 164 as in M1 —(l 1) D5 G2.3 M1 मार्गेण, G1 वेगेन M5 मार्गं तु (for मार्गं च) G1 वानर (for मारुति) —M3 om from l 2 up to 165 —(l 2) = l 4 of 42*. D3.4 T2 M1.2 प्रकर्षन् (for मारुतैः) —(l 3) D2.3.8.11 कालागरु. T2 -सुवर्णानि (for स°) Ś1 D10 शुक्लानि रक्तवर्णानि (for the prior half) T2 G1 पीतरक्त (by transp) (for रक्तपीत) Ś1 D3.8.10 [अ]सितानि (for सितानि) D6 रक्ते चापसितानि च (sic) (for the post half)]

—Ñ1 D1 om 164c–165 —c) B1 कर्षमाणानि (for कृष्य°) —After 164 Ñ2 B D6 ins

78* पत्रजालानीव लक्ष्मी वज्राणीव विभूषिते ।

[Cf 74* B3 वज्राणीविभाव (for the post half)]

—Thereafter Ñ2 B3.4.5 D6 read 160cd

165 Ñ1 D1 M3 om 165 (cf v l 164) —a) B1 निलेप, D1 निष्पतन् (for निष्पतंश्च) D1 समन्तात् (for पुनः पुनः) —cd) M1 प्रावृषि (for °षी) D3.4.8 T2 M1 तथा (for तदा) Ś1 Ñ2 B D3.8.10.11 प्रच्छन्नश्च प्रकाशश्च चन्द्रमा इव लक्ष्यते —After 165, Ñ1 D1.3.4.7–9 S ins

79* प्रदृश्यमानः सर्वत्र हनुमान्मारुतात्मजः ।
भेजेऽम्बरं निरालम्बं लम्बपक्ष इवाद्रिराट् ।

[T3 om. T1 reads *inf lin* l 1 —(l 1) D7.8 प्रदृश्यमान D4 G1 प्रविदृश्यमान (for प्रदृश्यमानः) ❀ Cr प्रदृश्यमान इत्यपि पाठः ❀ —(l 2) Ñ2 D7–9 लम्बपक्ष, D9 पक्षिराज G1 लम्बपक्ष G2 लम्बपक्ष (for लम्बपक्ष)]

—After 165 Ñ2 B D6 read st 122–129b

166 a) Ś1 Ñ1 D3.10.11 ततस्तं तु, D1.2 तथा तम्, G2 M1 हरिं (M1 हि त) दृष्ट्वा (for तु तं दृष्ट्वा) Ñ2 B D6 प्लवमाने ततस्तस्मिन् —b) D1.4 सिंहका (for सिंहिका) Ś1 Ñ1 D1–3.10.11 प्रे(Ñ1 D1.3 वी)क्ष्य वानरं (for नाम राक्षसी) —c) B1 चिन्तयामास तु बभौ

167 a) B1 कपि, D5 तथा, T2 तस्य (for अद्य) Ś1 D1.10.11 सुदीर्घस्याद्य D2.3 °स्य तु) कालस्य, D6 सदास्य दीर्घकालस्य —b) B3.4 D5 आशिता (sic) D11 आशिसि (sic) (for आशिता) ❀ Cr भविष्याम्यहमाशिता । अहं भुक्तवती भविष्यामि । आशित कर्तरि निपातनात्साधु ।, Cm आशिता भुक्तवती । Cg °आशिनी ।, Ck आशिता भुक्तवती भविष्यामि । आशित कर्तरि निपातनात्सिद्ध् ।, Ct आशिता कृतभोजना ❀ —c) Ñ1 D1–3 मम, Ñ2 B हे तु, T3 च मे (for हि मे) Ś1 D3.10.11 महद्भूत, Ñ1 D7–9 T3 महासत्त्व (for महत्सत्त्वं) —D10 om d —d) B1 च समागतं (for वश°)

168 Ñ1 illeg up to चिन्तया in d —a) Ś1 D1–3.10.11 स्था तदा, G2 सहसा (for मनसा) —B1 om 168b (except छाया) —b) D3.11 आशु (for अस्य) T2 समाक्षिपत् (for समा°) Ś1 छायया समुपाक्षिपत्, Ñ2 D6 छाया वक्त्रेण धर्षिता, B1 छायामुत्क्रम[after marg corr °या पश्यति]माक्षिपत्, B2 (marg. also छायायामग्रसिषत्) छाया वशमिवाक्षिपत्, B4 छायाया वशमाक्षिपत्; D1.3 छाया(D1 चारिम [hypm])व्यक्तमिवाक्षिपत्, D10 छायायामसुमाक्षिपत् ❀ Cm समाक्षिपत्अग्रहीत् ।, Cg समाक्षिपत्सम्यगगृहीतवती ।, Ck छाया समाक्षिपदिति । छायाग्रहात्तद्वस्तुनिरोधसामर्थ्यमुक्तं । तथा च स्वरूपग्रहणं ।, so also Ct ❀ —c) Ñ2 B D6 नि(Ñ2 तु)गृहीतायां, D1 7–9 M3 गृह्यमाणायां (for संगृहीतायां) —d) G1 मारुति (for वानरः)

169 a) Ñ2 B D6 कस्माद्विक्षिप्तोऽस्मि (for समा°) —T1 damaged for b —b) Ś1 Ñ B1.2.4 D1–3.8.10.11 निरुद्ध(B1.2.4 D6 °रुद्ध) इव पर्वत, B3 पञ्च वा पुष्टविक्षिप्त, M1 पङ्गूकृत इवाभव —T1 illeg for 169c–170b —c) D6 वातेन (for वातेन) —d) Ś1 D1–3.10.11 महापोत इवार्णवे ❀ Cg पङ्गूकृतपराक्रम कुण्ठितगति ।, Ck पङ्गूकृत स्तब्धगति पराक्रमो यस्य स तथा । स्वन्तोऽयम् ।, Ct पङ्गूकृत स्तब्धगति पराक्रमो यस्य । महानौर्यथा पङ्गूकृतपराक्रमा स्तब्धगति प्रतिलोमेन वातेन क्रियते । तद्वद् देवयति विरोधि पुनर स्तब्धयति मम् । यद्वा तेन यथा विपरीत गतिप्रापणाद्यर्थं स्तब्धयति कार्यंत तथाह केनचित्स्तब्धगति कृत ❀

170 T1 illeg for 170ab (cf v l 169) —a) Ś1 D1–3.10.11 ऊर्ध्वमपि, Ñ2 B1–3 D6 मधस्ताच्च(B3 °तु) (for मधश्चैव) —b) Ś1 B1 D1–3.10 T2 वीक्षमाणश्च,

कपिराज्ञा यदाख्यातं सत्त्वमद्भुतदर्शनम् ।
छायाग्राहि महावीर्यं तदिदं नात्र संशयः ॥ १७१

स तां बुद्ध्वार्थतत्त्वेन सिंहिकां मतिमान्कपिः ।
व्यवर्धत महाकायः प्रावृषीव बलाहकः ॥ १७२

तस्य सा कायमुद्वीक्ष्य वर्धमानं महाकपेः ।
वक्त्रं प्रसारयामास पातालाम्बरसंनिभम् ॥ १७३

स ददर्श ततस्तस्या विवृतं सुमहन्मुखम् ।
कायमात्रं च मेधावी मर्माणि च महाकपिः ॥ १७४

स तस्या विवृते वक्त्रे वज्रसंहननः कपिः ।
संक्षिप्य मुहुरात्मानं निष्पपात महाबलः ॥ १७५

आस्ये तस्या निमज्जन्तं ददृशुः सिद्धचारणाः ।
ग्रस्यमानं यथा चन्द्रं पूर्णं पर्वणि राहुणा ॥ १७६

G 5 . 0
B 5 1 185
L 4 62 59

Ct as in text (for वीर्य°) Ś1 D2.5.10.11 G1 M1-2 तादृशं, Ñ1 B D4 स्व (B3 सु) मारुति, D7.8 तत्र कपि, Ct as in text (for तत कपि) —c) Ñ B1-3 D4 स Ct as in text (for तत कपि) Ds G2 दृष्ट्वा (Ds reads दृष्टां (by transp) B3 दृष्ट्वाय, Ds G2 दृष्टां (Ds reads from दृं up to म्बाणि in d in marg) सु (for प्रस्तं स) Ñ B1-3 D6.10 M3 महाग्रसम् (for महा°) D5.11 दृष्ट्वा महासत्त्वं प्रोक्तम् ⊛ Ct महासत्त्वं घोरतर प्राणिनम् ∼ महता सत्त्वम् ⊛ —d) Ś1 D10 मत्कुर (for इन्दिरा) Ñ B1-4 D4 °म —e) Ś1 D10 मत्कुर (for इन्दिरा) Ñ B1-4 D4 °मि (for °मि) D7.11 उपाम (D11 °त्य)त यथाचर (D11 °वस्), G3 निपपातास्य यान्तरं —After 170 Ds → T1 (damaged from 80* up to 172) G M ins

80* तद्बुद्ध्वा निपपातास्य सार्वनिर्विहितावयाम् ।

[D1 T3 G3 ins D4 T3 M1.2.3 स (for तत्) D5 निपपात°
T3 G1 M1.3 (after corr sec m as above) °न T3 G1 M1.3 (after corr sec m as above) स्य (for °नाम्) G3 (with hiatus) वनिपतत्य अपि (= 170d) (for the post half)]

171 T1 damaged for 171 (cf v l 80*) D2.11 om 171ab —a) Ś1 Ñ1 D10 ममाख्यातं, D3.9 T2.3 om 171ab —b) Ñ2 B D4 कपिवचनाद्वा(T3 °ना)त (for यदा°) Ñ2 B D4 कपिराजेन कपिना ⊛ Ct कपिराज्ञा कपि कपिराजेन, M3 कपिराजेन कपिना ⊛ Ct कपिराजेन कपिना ⊛ —c) Ś1 D10 सत्त्वं सुमहोदधौ Ñ1 सत्त्वमत्र ** (illeg) Ñ2 B D4 यत्सत्त्वं मे महोदधौ D2 सत्त्वं बलिह चोक्तानि —d) D2 छायाग्राहि (for °ग्राहि) —d) B1 संदेहः न संशय, D1.2 मतिविभ्रमो न संशय

172 T1 damaged for 172 (cf v l 80*) Ñ1 illeg for a —a) M3 मत्वा (for बुद्ध्वा) Ñ2 B1.2.4 D1.2.6.8.11 [स]थ, D5 स्व (for [स]तां-) B2 बुद्ध्वा स तां महावीर [स]थ, D5 स्व (for [स]तां-) B3 इति बाल्य (for —b) Ś1 Ñ1 D1-3.10.11 कपिकुञ्जर, B3 इति बाल्य (for मतिमान्कपि) —After 172ab, B3 erroneously repeats 169cd and brackets it —D6 om 172c–173b D11 om 172cd —c) Ś1 D10 प्रावर्धत (for व्यव°) —d) Ñ B1-3 D1.3 पयोधर (for बलाहक)

173 D4 om 173ab (cf v l 172) —a) Ś1 D10 [स]य (for सा) —b) T2 वर्धमाना (for °मानं) —Ñ1 illeg for 173c —c) Ś1 D10 विवर्धमान, Ñ1 B1-3 D1-3.8.11 स्य (B3 D11 वि)वृतुलास्यं, B3 विवृतमास्यं (for प्रसारयामास) —d) T1.2 पातालाभ्र G1.2 पातालवक्त्र (for पातालाम्बर) Ś1 D1.8.10 सन्निभ (for संनिभम्) Ñ1 D7.11 पाताल° D11 °लं)विव सिंहिका, Ñ2 B D4 पाताल° सदृशं तदा (B1 °शा) — Ct पातालाम्बरसंनिभ पाताल° सदृशं तदा (B1 °शा) — Ct पातालाम्बरसंनिभ पाताल विवरसंनिभम् । पातालान्तरसंनिभमिति पाठेऽप्ययमेवार्थः ⊛ —After 173, B3 ins

81* मुख ज्वालाकुलं तस्याः दृष्ट्वा च राक्षसी ।,

while D3.7-9 S ins. after 173

82* घनराजीव गर्जन्ती वानरं समभिद्रवत् ।

174 D1.3 om 174 —a) M3 यास्या (for तस्या) —b) Ś1 Ñ1 D10 G1 M3 विवृत (for विवृत) D4 सुमहा (for सुमहन्) Ñ2 B1.4 D4 सुमहद्विवृतं मुख, B3 शरीरात संक्षिप्त यद् , G3 विवृतास्य महन्मुख —Ñ1 illeg from c up to च in d —c) Ñ2 कायमात्र च B1 कायमात्र (marg also °वस्त्र) च, B1 कायं तत्पाश्च, B2 कायविस्तारं च, D4.10 कायंप्रमाणं च D5 कायमेतच T3 कायमात्र स Ś1 D10 कायमात्राणि संक्षिप्य, B4 कायमात्रगुणि (m also कायमात्र च) मेधावी (sic) —d) D5.11 मर्मविद (for मर्माणि च) Ñ1 D2.11 महाबल (for °कपि) ⊛ Ct कायमात्र कायपरिमाणम् । शुभ्रकायमिति पाठः । 'मात्र कात्स्न्र्येऽवधारणे' इत्यमर । Cm g कायमात्र शरीर(Cg °र दध्ये)प्रमाणम् । (Cm स्वशरीरस्यावस्थानपर्याप्तमित्यर्थ ।), Ch कायमात्र कायप्रमाणम् । मात्रशब्दोऽत्रकार्त्स्न्ये सूक्ष्मकल्पित कार्त्स्न्यं मात्र कायप्रमाणम् । मात्रशब्दोऽत्रकार्त्स्न्ये सूक्ष्मकल्पित कार्त्स्न्यं प्रमाणस्यावधारणार्थी । मर्माणि चेति भेदनार्थं ददर्शेत्यर्थ । Ct कायमात्र स्वशरीरस्यावस्थानपर्याप्त शरीरप्रमाण मित्यर्थ इति तीर्थ । मात्रशब्दोऽप्यवधार्णीति कतक ⊛

175 T2 om (hapl) 175ab Ñ1 illeg for 175a —a) D1.3 तस्या स (by transp) D12 स तस्या (for स तस्या) D4.7-9 T1.2 विवृते (for °वृते) Ś1 D10 सितदंष्ट्रे मुखे तस्मिन्, Ñ2 B2.4 D4 तस्मिन्स्व(D5 °मु) विवृते वक्त्र, B1 तस्मिन्यापवृत वक्त्रे —Ś1 D10 om 175cd.—c) B4 B3 वज्रसारो महाकपि —D6 om 175c–176 —c) B2 D4 पुनर्, B4 बहुधा (for मुहुर) —d) Ñ D3.5.8.11 T2 G1 Ct निपपात, B प्रविवेश (for निष्पपात) Ñ1 B3 महामति , Ñ2 B1.2.4 D5.7-9 °कपि (for °बल) Ś1 D10 स पपात महाबल ⊛ Ct सक्षिप्य पुनरात्मानं निष्पपात महाबल इति पाठ . ⊛

176 Ñ1 B1-3 D4 om 176 (for D1 cf v l 175) —a) D2.11 [स]वि मज्जत (for निमज्जन्त) —b) Ś1 B4 D10 ते बलासमा , Ñ1 illeg , D1.3 त समस्ता , D5.11 गगने

यस्य त्वेतानि चत्वारि वानरेन्द्र यथा तव ।
धृतिर्दृष्टिर्मतिर्दाक्ष्यं स कर्मसु न सीदति ॥ १८०
स तैः संभावितः पूज्यः प्रतिपन्नप्रयोजनः ।
जगामाकाशमाविश्य पन्नगाशनवत्कपिः ॥ १८१
प्राप्तभूयिष्ठपारस्तु सर्वतः प्रतिलोकयन् ।
योजनानां शतस्यान्ते वनराजिं ददर्श सः ॥ १८२
ददर्श च पतन्नेव विविधद्रुमभूषितम् ।
द्वीपं शाखामृगश्रेष्ठो मलयोपवनानि च ॥ १८३
सागरं सागरानूपान्सागरानूपजान्द्रुमान् ।
सागरस्य च पत्नीनां मुखान्यपि विलोकयन् ॥ १८४

G 5 8 0
B 5. 1 194
L. 4 62 73

कृता सेनाश्च पन्थान सुरा गच्छन्ति खेचरा ।
धर्जेया निहता यया राक्षसी कामरूपिणी ।

[(l 2) B1 यथा (for यस्या) —B3 om l 2 —(l 3) M3 D6 गच्छतु (for गच्छन्ति)]

—d) Ñ2 D6 सायक स्तम् (for साधवावेशु) —d) D1-3 11 —a) Ñ2 D6 सायम स्वम् (for साधयावेश्) —d) D1-3 11 —d) Ñ2 B D6 घन(B6 सायमव, T2 सत्तम (for यष्टिः) Ñ2 B D6 घन(B6 सायमव , T3 सतुप (for यरिष्ठ) Ñ2 B D6 पन(B6 सायमव, D3 11 कुशलोऽधर, T1 3 गच्छ मारुते (for कुशला गच्छ) वानर, D3 11 सुवर्णेश्वर, T1 3 गच्छ मारुते (for कुशला गच्छ) यानर) ⁂ Cr अरिष्ट शुभम् । 'अरिष्टं तु शुभाशुभे' इत्यमर । , Cm g अरिष्ट शुभम्(Cg °म यथा भवति तथा) । , Ck अरिष्ट 'दिष हिंसायाम्' । विरोध यथा तथा साधय । , so also Ct ⁂ —After 179 Ś1 D10 ins while D1 3 ins after 180

88* चतुर्थं कर्म तद्दृष्ट्वा सुरा हृष्टा हनूमता ।
सेन्द्रा सुरगणाश्चैव वृत्रान्तकमदूनयन् ।

[(l 1) D1 कम पीनमा (for हृष्टा°) —(l 2) D1 3 सुरि (for सुर) D10 समपूनयत् (for समू°)]

180 Ś1 D10 read 180 after 84* B3 reads 180ab in marg —a) Ś1 D10 यस्य त्वेतानि Ñ2 B D6 एतानि (B1 3 4 सर्वाणि) यस्य, D1 तस्य चैतानि, D6 सततचैतानि, D11 यस्य त्वतस(sic), Ct as in text (for यस्य त्वेतानि) —cd) Ñ1 illeg from दं up to न Ś1 D10 धृतिर्मादृष्टिर्य दाक्ष्यं, Ñ2 B1 3 4 D1-3 8 11 धृतिर्मतिर्दृष्टिर् दाक्ष्यं(Ñ2 दाक्ष्य) (for °) B2 सत्, D3 3 दाक्ष्य, D1-3 4 11 दाक्ष्य) (for °) B3 सन्, D3 3 दाक्ष्यं T2 3 G1 M3 स, M3 न (for न) D1 (before corr in marg) कर्मस्य (for कर्मसु) M3 स (for न) B3 धृतिर्मतिर्दृष्टिर्भवस्य सर्व प्रसीदति —After 180 Ś1 D10 ins l 3-4 of 86* while D1 3 ins 88*

181 a) Ś1 Ñ B1 3 4 D1 3 8 10 संभावितः, B2 D2-4 G1 2 Ck t स(B1 सु)पूजित , Cg as in text (for संभावि) Ś1 Ñ B D1 3 6 10 प्राज्ञ , T3 G1 3 पूज्यो (for पूज्य) D3,11 स तैः सस्तुत(D11 °यात्)मानो वै —b) Ś1 D10 प्रपन्न शतयोजन, D2 11 इष्टिपरम प्रयोजने, D6 प्रति पन्न प्रयोजने, Cv m g k as in text, Ct प्रतिपन्नप्रयोजने —c) Ś1 Ñ1 D1-3 10 12 जगाम पुष्पकाकाश(Ñ1 illeg —d) Ś1 Ñ1 D1-3 10 12 जगाम पुष्पकाकाश(Ñ1 illeg from काश up to प्राप्तम् in 182a) —d) Ñ2 B D6 स्वरमाणो महाकपि —After 181, Ñ2 B D6 ins

89* स सागरमनाधृष्य मतीत्य वानरर्षभ ।

182 Ñ1 illeg for प्राप्तम् (cf v l 181) Ñ2 B D6 transp ab and cd —a) Ś1 D10 -वारा स, Ñ2 B1 2 D1 3 4 -पारश्च, B3 पारेषो, M3 -पारस्तु (for -पारस्तु) —b) Ś1 Ñ1 D1 3 8 10 प्रति, Ñ2 B1 2 4 D6 स हि, D7 9 यति (for प्रति) B3 द्विवो दृश विलोक्यन् —After 182ab, Ñ2 B D6 ins

90* ददर्श वनराजी स्फुरा विविधाद्रिशिरे स्थिताम् ।
ससूर्य सागरपर्यन्तं कुद्ध्येलामसरसनाम् ।

[(l 1) B1 यहर्ती (for वनरी)]

—d) Ś1 B2 D3 9 11 T1 2 वनराजीं D7 10 G2 M3 °राजीं (for वनराजिं) Ñ B D6 4 G2 ह (for स) —After 182 Ś1 D10 ins

91* तालान्प्रियकनकाश्च बाणकानसहरिश्चकान् ।
पुन्नागीसालाशोकांश्च त्वचाकुरवकिंशुकान् ।
किंशुकाकबन्धुसंप्रान्तिभवाविदित्वपान्नान् ।
कदम्बान्महतश्चापि द्रुमांश्च कुमावकान् ।
बन्धूकासितवल्नुदूनलाङ्कारदुमानपि । [5]

[(l 3) Ś1(sup lin also) D10 वनलाम् (for वनुमान्)]

183 Ñ2 B D6 om 183 184 —a) Ñ1 illeg for ददर्श T1 G2 स (for च) D1 3 दृष्टम् (for पतन्) Ś1 D10 स कृष्णापर्णत्र, D3 11 स ददर्श सागर (sic) —b) Ñ1 D7 2 10 12 -शोभित (for भूषितम्) Ś1 विविधद्रुमशोभित —c) Ñ1 D3 11 द्वीपियसमाश्रुणं तु —d) Ś1 D3 10 निषूद (for मलय) Ñ1 D3 11 [स]पवत महन् (for [व]प वनानि च) ⁂ Cv मलयोपवनानि । लङ्कामलय इति दक्षिण तीरेष्वाति मलयसस्योपवनानि । , Cm मलयो लङ्काया मलयो नाम गिरि । , Cg मलयोपवनानि लङ्कामलय इति दक्षिणतीरे स्थितमलयस्योपवनानि । Ck t मलयोपवनानि । (Ct सबेन) उत्तरतीर इव दक्षिणतीरेऽपि मलयाख्य पर्वतोऽस्ति (Ct °स्तीति बाध्यत) ⁂

184 Ñ2 B D6 om 184 (cf v l 183) —a) Ś1 D10 सागरानूपे, T1 3 G M1 3 सागरानूप (for °नूपान्) —b) D1 3 सागरोपवनानि च —c) D3 om च (subm) —Ñ1 illeg for 184d —d) Ś1 D1 2,10 11 M1 [म]पि , D3 om D3 [अ]पि (for [म]पि) Ś1 D1 7 9 G विलोकयत् , D2 11 [स]विलोकयत् (for विलोकयन्) ⁂ Ct विलोकयन्नुपलोकयत् ⁂ —After 184 Ś1 D10 ins

G 5 8 11
B 5 1 185
L 4 61 60

ततस्तस्या नखैस्तीक्ष्णैर्मर्माण्युत्कृत्य वानरः ।
उत्पपाताथ वेगेन मनःसंपातविक्रमः ॥ १७७
तां हतां वानरेणाशु पतितां वीक्ष्य सिंहिकाम् ।
भूतान्याकाशचारीणि तमूचुः प्लवगर्षभम् ॥ १७८
भीममद्य कृतं कर्म महत्सत्त्वं त्वया हतम् ।
साधयार्थमभिप्रेतमरिष्टं प्लवतां वर ॥ १७९

चारा (for सिद्धचारणा) —N₁ illeg from चन्द्र in ° up to मर्माण्यु in 177ᵇ —ᶜ) Ś₁ प्रास्यमान, D₃ प्रख्यातं (for प्रस्यमान) —ᵈ) D₃ सूर्ये, D₆ पूर्णे, D₇ T₂ पूर्ण, D₁₀ पूर्णे (for पूर्ण)

177 Ñ₁ illeg up to मर्माण्यु in ᵇ (cf v l 176) —ᵇ) Ś₁ D₁₀ [मा]कृत्य, B₃ [आ]मिय, T₂ [उ]त्कृष्य (for [उ]त्कृत्य) —After 177ᵃᵇ Ñ₂ (partly illeg) D₁₋₃ ₁₁ ins Ś₁ Ñ₁ D₁₀ ins l 1 only after 177ᶜᵈ

83* आकाशाच्चापतत्त्थ नखैर्तस्थैरपास्यन्तो मुखात् ।
कृतोऽस्य हृदये साथ मध्यात् स्वकाम्यसि ।
स्वयम्भुवैव हनुमानस्यास्या निपातिता ।
स दृष्ट्वा पतनान्मुख चन्द्रे राहुमुखादिव ।

[(l 1) Ñ₁ transp नखानि and वेगेन Ś₁ D₁ ₁₀ निहतो (for [अ]पास्यन्तो), —(l 2) D₃ तु (for अथ) Ñ₁ पवन (for मध्यात्) D₃ सिंहिकायाः —(l 3) D₂ ₃ ₁₁ स्वयम्भुवा च Ñ₁ स्वयंभूरेव पतनात् (for the prior half) —(l 4) D₂ ₁₁ ₁₂ कृत्वा पतनोत्सुक (for the prior half)]

—D₁ ₂ om 177ᶜ- 178ᵇ Ñ₁ D₂ ₁₂ om 177ᶜᵈ —ᵈ) Ś₁ D₁₀ घोरो मारुततरः, Ñ₁ B D₆ मनोमारुतविक्रम (B₃ °वेगवान्) —After 177, Ś₁ D₁₀ ins

84* सा पतन्ती हृता तेन भित्वे हृदयबन्धने ।
आकाशात्पतन्मन्त्रवेगेनद्वानवसुमाय ह ।

[(l 1) D₁₀ [अ]वनिहता (for पतन्ती हता)]

—Thereafter they read 180
—After 177 Ñ₂ B D₆ ins

85* पद्मः प्रायैस्तेन पत्या च दाक्ष्येण विनिहत्य च ।
स कपि प्रवरो वेग निवृधे पुनरप्यगात् ।
सा तु तेनैव वेगेन मनोमारुतरंहसा ।
निहता वानरेन्द्रेण निपपात महोदधौ ।
स सिंहिकामथ कृत्वा वेगमाशुसमाहित ।
लङ्काद्वीप प्रतिप्रेप्सुर् पपात पपात च ।

[(l 1) Ñ₂ D₆ धारयेन (for प्रायैस्तेन) B₃ बुद्धा सा च स्वधीर्येण (for the prior half) Ñ₂ दाक्षिण्ये (for दाक्ष्येण) B₄ ([illegible] also च नखैर) न विकृत्य (for विनिहत्य) B₃ दाक्षिण्येन निहत्य च (for the post half) —(l 2) B₃ वितये B₃ परमात्मवान् (for पुनरप्य°) —B₁ om l 3-4 —(l 3) B₂ D₆ सा तु तेनापि B₃ प्रख्यातेन (for सा तु तेनैव) —D₆ om l 4-6 —(l 6) B₂ तत सीताम् (for लङ्काद्वीप) B₂ ₃ अभिप्रेप्सुः (for प्रति°) B₃ महात्मवान् (for पपात च) B₁ स्वर्ग प्रतिज्ञामाशु वेगेन परतो कपा B₄ स्वर्गं भास्वद्दीं अपुर्णमने कृतनिश्चय ।]

while D₇₋₉ S ins after 177, Ś₁ D₁₀ ins l 3-4 only after 180

86* तां तु दृष्ट्वा च धृत्या च दाक्षिण्येन निपात्य च ।
स कपिप्रवरो वेगाद्ववृधे पुनरात्मवान् ।
हृतहृत्सा हनुमता पपात स्वकाम्भसि ।
स्वयम्भुवैव हनुमानुत्पन्नस्या निपातिते ।

[(l 1) D₆ M₃ ₄ Cv m g हत्वा T G₂ ₃ M₅ हत्वा, Cr k t as above (for दृष्ट्वा) M₃ [ब]ध (for first च) G₁ हत्वा, M₅ धृत्वा, Cm g k t as above (for धृत्या) G₂ निहत्य (for निपात्य) D₇ ₈ तु, G₁ हि Ck t as above (for third च), Ck,t दिष्टया दैवानुयोगेन ।, Ct 'हत्य' इति पाठे वक्ष्यमाणेनैव नेत्यर्थ । —(l 2) D₇ ₉ कपिप्रवरो वेगेन (for the prior half) —(l 3) Ś₁ D₁₀ निहता, D₁ हतास्त (for हृतहृत्) Ś₁ D₁₀ स्वपाद्, D₁ marg (for पपात) D₁₋₉ M₃ ₄ विधुराम्भसि (for स्वकाम्भसि) —D₆ T G₁ ₃ M₃ ₄ om l 4 —(l 4) D₆ M₁ निपातक (for निपातिते) Cm हृतहृत्सा हारितहृदया । अत एव विधुरा विह्वला ।, Cg हतहृदिति । विधुरा विह्वला ।, Ck हृतहृत्सा हृदयलक्षणप्राणस्थाना । अत एव विधुरा प्राणशून्याम्भसि पपात । अनन्तरम्, " स्वयम्भुवैव हनुमान्सृष्टस्तस्या निपातने ' इत्यर्थं प्राचीनपाठे । हनुमन्तमपि तस्या गृहीत्वा निरोध लक्षणक्रियाया न केनापि प्रयत्नाहारासम्भव-स्थलनिर्देशन गच्छता स्वयम्भुवैव मर्तुमशक्नुवन्त्या कर्तुं च तथा साक्षात्स-म्भवत्वात्तस्या निपातने निपातननिमित्त हनुमन्नारायणनाशाय रामवरदानेन पेशितलक्षणस्मात्सर्वदानेनानुगृहीत इत्यर्थ । अयमेवार्थो 'दिष्ट्या धृत्येति' विशेषणेन सूचित । परन्तु —ममप्रयत्नस्य सहभाव समर्थं त्वत्कात् इत्याहरित्यर्थमिति सरस्वात् । Ct हृताहृत्सा हृदयलक्षणप्राणस्थाना । अत एव विधुरा प्रत्यक्षान्तःभूरि पपात । अत कश्चित् प्रेहते—तस्यामहत्या-म्नुष्मेव मक्षणादिक्रियाया सिंहिकाया निपातने निपातननिमित्त रावणनाशाय स्यात्स्वयमतत्स्वत्स्वयो हनुमानाह ।

178 D₁ ₂ om 178ᵃᵇ (cf v l 177) —ᵃᵇ) D₃ वानरेणाथ, M₃ °रेन्द्रेण (for °रेणाशु) Ś₁ Ñ₂ B₁ ₂ ₄ D₆ ₁₀ निहता वानरेन्द्रेण (for °) Ñ₁ D₂ ₁₁ निहतां च महारौद्रां सागरे दृश्य सिंहिकाम् —ᶜ) D₂ ₁₁ तत (for भूतानि) D₃ चारीणि (for चारीणि) —ᵈ) G₃ माहु (for तमूचु) D₇ ₈ T₂ G₃ M₃ प्लवगोत्तमम् (for °गर्षभम्)

179 ᵃ) Ś₁ D₁₀ महद् (for भीमम्) Ñ₂ B D₆ कर्म (for अद्य) D₃ सत्यकृत, D₁₁ अद्यकृत (for अद्य कृत) Ñ₂ B D₆ सत्त्व (for कर्म) —ᵇ) Ñ₂ om B₃ D₁₁ महा (for महत्) Ś₁ यथा (for त्वया) —After 179ᵃᵇ, Ñ₂ B D₆ ins

87* अस्मा मयस्तु(प)तिदेवाश्च सह चारणैः ।
कृम येष गर्जयन्ति सा त्वया निहता बलात् ।

यस्य त्वेतानि चत्वारि वानरेन्द्र यथा तव ।
धृतिर्दृष्टिर्मतिर्दाक्ष्यं स कर्मसु न सीदति ॥ १८०

स तैः संभावितः पूज्यः प्रतिपन्नप्रयोजनः ।
जगामाकाशमाविश्य पन्नगाशनवत्कपिः ॥ १८१

प्राप्तभूयिष्ठपारस्तु सर्वतः प्रतिलोकयन् ।
योजनानां शतस्यान्ते वनराजिं ददर्श सः ॥ १८२

ददर्श च पतन्नेव विविधद्रुमभूषितम् ।
द्वीपं शाखामृगश्रेष्ठो मलयोपवनानि च ॥ १८३

सागरं सागरानूपान्सागरानूपजान्द्रुमान् ।
सागरस्य च पत्नीनां मुखान्यपि विलोकयन् ॥ १८४

G 5. 8. D
B 5. 1. 194
L 4. 61. 73

कृत्वा क्षेमाश्च पन्थान सुप्त गच्छ न संचरा ।
कन्येया विहगा छाया राक्षसी कामरूपिणी ॥

[(l. 1) B1 कथा (for कत्वा) —B3 om l. 2 —(l. 3) B3 D6 गच्छ (for गच्छति)]

—d) Ñ2 D6 सापत्य गतम् (for सापत्यार्थम्) —d) D1-3.11 … T2 वतुष (for वरिष्ठ) Ñ2 B D6 यत्र (B3 आसन्न), T2 … D3.11 … T1.3 …(for …) ⊕ Cr वरिष्ठ शुभम् । 'वरिष्ठे शु शुभाशुभे' इत्यमर । Cm वरिष्ठ शुभम् (Cg °म यथा भवति तथा) I. Ct वरिष्ठ 'रिष हिंसायाम्' । विनाश यथा तथा भावय I. so also Ct ⊕ —After 179 Ś1 D10 ins while D1.3 ins after 180

88* चतुर्थं कर्म तद्दृष्ट्वा दुष्करं कृतमोजसा ।
सेन्द्रा सुरगणाश्चैव दुष्करमभ्यनन्दयन् ।

[(l. 1) D3 कर्म चौजसा (for कृतमो°) —(l. 2) D1.3 सर्वे (for सुर) D10 समपूजयन् (for नन्द°)]

180 Ś1 D10 read 180 after 84* B3 reads 180ab in marg —a) Ś1 D10 यस्य ह्येतानि Ñ2 B D6 चत्वारि (B1.4 चरमाणि) यस्य D1 यस्य चैतानि, D2 तस्यैतानि, D11 यस्य चैतत्र (sic), Ct as in text (for यस्य त्वेतानि) —cd) Ñ1 illeg from धृ up to क Ś2 D10 धृतिर्मतिर्दृष्टिर्दा Ñ2 B1.3.4 D2-4.8.11 धृतिर्मतिर्धैर्यं दार्ढ्यं (Ñ2 दाक्ष्य, Ñ2 D1.3.4 D2-4.8.11 दार्ढ्य) (for °) B1 सत्, D3.4 (before corr in marg) T2.3 G1 M1 स्व, M2 न (for स) D6 (before corr in marg) कर्मसु (for कर्मसु) M3 स (for न) B3 धृतिर्मतिर्मतिर्बुद्धिर्यस्य सर्वं प्रसीदति —After 180 Ś1 D10 ins. l. 3–4 of 86*, while D1.3 ins 88*

181 a) Ś1 Ñ B1.2.4 D3.4.10 संमानित , B3 D2-4 G1.2 Ck t स(B3 सु)पूजित , Cg as in text (for संभा°) Ś1 Ñ B D1.2.6.10 प्राज्ञ , T2 G1.3 पूर्णं (for पूज्य) D2.11 स तैः सत्कृत्य (D11 °याथ)मानो वै —b) Ś1 D10 प्रपन्न शतयोजन, [illegible] D2.11 प्रतिपन्न प्रयोजने, D3 प्रति पन्न प्रयोजन, Cv m g h as in text, Ct प्रतिपन्नप्रयोजने —c) Ś1 Ñ1 D1-3.10.11 जगाम पुनराकाश (Ñ1 illeg from काश up to प्राप्तम् in 182a) —d) Ñ2 B D6 सागरस्यो महाकपि —After 181, Ñ2 B D6 ins

89* स सागरमनाधृष्य मतिमा वानरर्षभ ।

182 Ñ1 illeg for प्राप्तम् (cf v l 181) Ñ1 B D6 transp ab and cd —a) Ś1 D10 प्राप्त स. Ñ2 B1.2 D1.3.4 प्राप्य B3 प्राप्यैवं, M3 प्राप्य तु (for प्राप्तस्तु) —b) Ś1 Ñ1 D1.3.4.10 प्रति, Ñ2 D1.4 D6 स वि, D10 सर्व (for प्रति) B3 विलोकयन् दृश विलोकयन् —After 182ab, Ñ2 B D6 ins

90* दृष्ट्वा सागरं महा विष्टपिनं विषमाम्बुराशिम् ।
सहस्रं सर्वपर्वतेन्द्रस्थावरान् ।

[(l. 1) B1 सर्गी (for सर्गे°)]

—d) Ś1 B1 D1.2.11 T1.2 वनराजी D4.10 G2 M1 °राजीं (for वनराजिं) Ñ B D1.4 G2 ह (for स) —After 182 Ś1 D10 ins.

91* नानाविधवनाढ्याश्च नानाधातुमहीधरान् ।
नानावीरतरुगुल्मलताढ्यांस्तरुविमुकान् ।
गिरिगुहाः सुगुह्यश्च मध्ये वनसहितानि च सपल्लवान् ।
सन्ध्याकारांश्च संपूर्णमाल्यवान् ।
समुद्रसलिलान्यपुष्पसंमेकदेशानि । [5]

[(l. 3) Ś1(sup lin also) D10 सपल्लवान् (for वनुषान्)]

183 Ñ2 B D6 om 183–184 —a) Ñ1 illeg for ददर्श T1 G2 स (for च) D1.3 सुवन् (for पतन्) Ś1 D10 स इन्द्रपादेन D2.11 स … सदेन (sic) —b) Ñ1 D2-4.10.11 शोभित (for भूषितम्) Ś1 विविधद्रुमशोभित —c) Ñ1 D2.11 द्वीपशाखामृगैस्तैः —d) Ś1 D1.10 विकृष्ट (for मलय) Ñ1 D2.11 पुर चैव सहर (for मलयोप वनानि च) ⊕ Cv मलयोपवनानि । लङ्कायाम् इति पूर्वोक्त द्वीप यस्य मलयस्य उपवनानि । Cm मलयो लङ्काया मलयो नाम गिरि I. Cg मलयोपवनानि लङ्कायाम् इति दक्षिणतीरे विद्यमानमलयपर्वतोपवनानि I. Ck t मलयोपवनानि । (Ct यत्र) दक्षिणतीरस्थ इव हनुमद्भिर्दृष्टो मलयाख्य पर्वतोऽस्ति (Ct °स्तीति मन्यते) ⊕

184 Ñ2 B D6 om 184 (cf v l 183) —a) Ś1 D10 सागरान्ते T1.3 G M1.3 सागरानूप (for °नूपान्) —b) D1.3 सागरोपवनानि च —c) D3 om च (subst) —Ñ1 illeg for 184d —d) Ś1 D2.3.10.11 M3 [स]मि, D3 om, D5 [स]मि (for [अ]पि) Ś1 D1.4 G विलोकयत्, D2.11 [अ]विलोकयन् (for विलोकयन्) ⊕ Ct विलोकयन्नवलोकयन् ⊕ —After 184 Ś1 D10 ins

C 5 8 23 B 5 1 195 L 4 62 93 स महामेघसंकाशं समीक्ष्यात्मानमात्मवान् ।
निरुन्धन्तमिवाकाशं चकार मतिमान्मतिम् ॥ १८५

कायवृद्धिं प्रवेगं च मम दृष्ट्वैव राक्षसाः ।
मयि कौतूहलं कुर्युरिति मेने महाकपिः ॥ १८६

ततः शरीरं संक्षिप्य तन्महीधरसंनिभम् ।
पुनः प्रकृतिमापेदे वीतमोह इवात्मवान् ॥ १८७

स चारुनानाविधरूपधारी
परं समासाद्य समुद्रतीरम् ।
परैरशक्यप्रतिपन्नरूपः
समीक्षितात्मा समवेक्षितार्थः ॥ १८८

ततः स लम्बस्य गिरेः समृद्धे
विचित्रकूटे निपपात कूटे ।
सकेतकोद्दालकनालिकेरे
महाद्रिकूटप्रतिमो महात्मा ॥ १८९

92* समुद्रतीरेषु तथा सूक्ष्मपाठीनवालुका ।
हरितरूपाणि यत्राभूत् चिन्तयामास वानरः ।

185 ᵃ) B₄ समुद्र D₁ महान् (for महा) D₆ तेज (for मेघ) B₃ D₃ ₉ सकाश —ᵇ) B₃ निरीक्ष्य (for समीक्ष्य) Ś₁ Ñ₂ B D₁ ₉ ₁₀ T₃ ₃ G₁ ऽत्मना, Ct as in text (for ᵒवान्) —ᶜ) Ś₁ B₃ D₆ ₁₀ M₃ निरुन्धत्, Ñ₁ निरन्धत्, B₃ T₂ निरुन्धन्, D₇-₉ ₁₁ निरुन्धन्तम् (for निरुन्धन्तम्) G₃ महा (for इव) —ᵈ) Ñ₂ B D₆ महत्याम्(Ñ₂ ᵒस्यां वा)त्मात्मवानपि

186 D₆ om (hapl ?) 186 —ᵃ) D₁₀ कार्य, D₁₁ रूप (for काय) B₃ स्थान (for वृद्धिं) Ś₁ Ñ B D₁ ₃ ₈ ₁₀ ₁₁ प्र(B₃ वि)वेशं (for प्रवेग) —ᵇ) D₁ ₃ दृष्ट्वैव मम (by transp) —B₃ om 186ᶜᵈ —ᶜ) Ś₁ D₁₀ कपिर्न B₂ मम, B₃ कपि (for मयि) —ᵈ) Ś₁ D₁₀ स वानर Ñ₂ ₃ विज्ञाय, D₇ ₉ महामतिः (for महाकपिः) N₁ B₁ ₂ ₄ D₅-₉ ₁₁ इति मे निश्चिता मतिः

187 ᵃᵇ) Ś₁ D₁₀ स (for तत्) D₁ ₂ संक्षिप्य तु शरीरं हि(D₂ सो) महीधरसमोपम —ᵈ) D₁ ₂ [आ]त्मवि (for ᵒवान्) —For 187 Ñ B D₅ ₈ ₁₁ subst while Ś₁ D₁ ₁₀ ins after 187

93* स तु शरीरमव्यक्तं संक्षिप्याथ सुसंवृतः ।
कपिः प्रकृतिमापेदे विष्णुर्विक्रमकारिव ।

[(l 1) Ñ₂ अव्यक्त (for अव्यक्तं) Ś₁ D₁₀ सुनिवृत्त च इसवृत B₃ स संक्षिप्याथ संवृत D₁ ₃ ₁₁ संक्षिप्य च(D₁ स) सुसंवृत (D₁ ᵒवृत) (for the post half) —(l 2) D₁₀ हरि (for कपिः) Ś₁ D₁₀ हरिद् D₆ विष्णुर् (for विष्णुर्) D₅ ₁₁ विष्णुस्त्रिवि(D₁₁ ᵒवि च) विक्रमान् (for the post half)] —After 187 D₆ ₇-₉ S ins

94* सद्रूपमतिसंक्षिप्य हनूमान्प्रकृतौ स्थितः ।
त्रीन्क्रमानिव विक्रम्य बलिवीर्यहरो हरिः ।

[(l) D₆ ₈ T₂ G₃ M₁ ₂ अपि Ck t as above (for अति) M₁ स्वरीस्य (for संक्षिप्य) —(l 2) T₂ हरि Ck t as above (for च) B₃ T₁ Cl t बले (for बले)]

188 Ñ₁ B D₆ om 188 —ᵃ) G₁ चापि, Cr g t as in text (for चारु) —ᵇ) Ś₁ D₁₀ पार (for पर) —After 188ᵃᵇ, D₆ ₆ read erroneously l 2-4 of 96*. —ᶜ) Ñ₂ D₇ ₉ T₁ ₂ G₁ M₁ Ch t महाबल (for परैरशक्य) M₁ -रूप (for रूप) —ᵈ) G₁ समीक्षिताशी (for समीक्षितात्मा) Ś₁ समनीक्षितार्थ, Ñ₂ समये कृतार्थ, ‡‡ Cv पूर्वोक्तोपसंहारश्लोक एव ।, Cr पूर्वोक्तार्थसमग्रश्लोको ऽयम् ‡‡

189 Ñ₂ B D₆ transp 189 and 190 —ᵃ) D₁₀ तत (for ततः) Ś₁ Ñ₂ B D₁ ₈ ₁₀ सुवेलस्य, D₃ मलयस्य, T₂ (with hiatus) गुरो मलय, M₁ समालम्ब (for स लम्बस्य) Ś₁ D₁₀ प्रवीर, Ñ B D₅-₉ प्रवृद्धे(B₃ ᵒद्धो) (for समृद्धे) D₁₁ तत प्रलयाधिसिरे प्रवृद्ध (corrupt) ‡ Cr m k t लम्बस्य लम्बाख्यस्य (Cm ᵒख्यस्य गिरेः ।, Ct ᵒख्यपर्वते) ।, Cg लम्बस्य लम्बनामकस्य स्थितस्य । त्रिकूटाद्यवयवस्य ‡‡ —ᵇ) D₁ विविचित्रकूटे (for विचित्र°). Ñ₂ B D₆ शृङ्गे (for कूटे) Ś₁ D₁₀ प्रवृद्धकूटस्य पपात शृङ्गे —ᶜ) Ś₁ D₁₀ सकतशीर्षक (Ś₁ ᵒवक्षक) (for सकेतको° हालक) Ś₁ Ñ B D₅-₁₀ T नारि(Ñ₁ ᵒरि)केले (Ś₁ D₁₀ ᵒरे, B₃ T₂ ᵒरैः) D₁ नालिकेरले (for -नालिकेरे) ‡‡ Cv उद्दालकः वृक्षविशेषः ।, Cg उद्दालकः श्लेष्मातकः ।, so also Ck t ‡‡ —ᵈ) Ś₁ Ñ B₁ ₃ ₄ D₁ ₃-₁₀ T₁ G₃ M₁ ₂ महाभ्रकूट, D₁ ₁₁ महागमूर (sic) (for महाद्रिकूट) Ñ₁ B₁-₄ D₁ ₃ ₈ ₁₁ प्रतिमे (for प्रतिमो) Ñ₁ D₁ ₁₁ कपीन्द्र (for महात्मा) —After 189 Ś₁ D₁₀ ins

95* तत शरीरं परमाद्भुतात्म
संक्षिप्य वीरो गिरिसंनिकाशात् ।

—Ś₁ D₁₀ cont while Ñ₁(partly illeg) D₁ ₅ ₇-₉ ₁₁ S ins after 189

96* ततस्तु संप्राप्य समुद्रतीरं
समीक्ष्य लङ्कां गिरिवर्यमूर्ध्नि ।
कपिस्तु तस्मिन्निपपात पर्वते
विधूय रूपं व्यथयन्मृगद्विजान् ।

[Ś₁ D₁₀ transp l 1-2 and l 3-4 —(l 1) Ñ₁ D₁ ₁₁ ततस्तु पारं सलिलस्य चेत्य —(l 2) Ś₁ Ñ₁ D₁₀ गिरिम-

स सागरं दानवपन्नगायुतं
बलेन विक्रम्य महोर्मिमालिनम् ।
निपत्य तीरे च महोदधेस्तदा
ददर्श लङ्काममरावतीमिव ॥ १९०

G 5 8 ०
B 5 1 202
L 4 62 83

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे प्रथमः सर्गः ॥ १ ॥

सुराम D8 11 गिरिसुतोत्तम Cb t as above (for गिरिवरोत्तम) —After] 2 (transp) Ś1 ins D10 ins after] 4 (transp)

96(A)* कश्चिद्गु लतिमविषवार जैते
रावस्य पार्श्वे समन्ता तमन्ब ।

—(1 3) D8 11 स (for तु) —(1 4) D11 विषवान्, T3 विषमद् (for स्वधवन्) D5 तृणम् (for तृण) M1 2 विपाद् (for द्विजान्) ❀ Cv ततस्तु समाप्ते वाक्यार्थेन यम । Cg वचनुपमानि Ck वनसहारेण वाद पहितिकाधि ❀]

190 Ñ2 B D4 transp 189 and 190 —a) D5 Ñ2 B D1 3 6 [आ]श्य (for पन्नगालय (by transp) Ñ2 B1 2 3 -[आ]युत) —a) Ś1 D10 पारे स, Ñ1 पारे स Ñ2 B1 2 3 D1-3 6 13 पारे च, B3 वेगेन (for तीरे च) D5 तथा (for यदा) —d) Ś1 D10 यथा (for इव) B3 ददर्श लङ्काममरा ❀ Cg अस्मिन्सर्गे सार्धैकाधिकद्विशतश्लोका ❀ सदाय

Colophon Before colophon G1 records st no 2134 —*Kanda name* Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 12 किष्किन्धाकाण्डे —After *Kanda name* D1 ins उद्योगपर्वणि द्वितीये —*Sarga name* Ś1 B1 3 4 D6 10 सागरलङ्घन (B1 °प्लवन) Ñ B3 D2 11 समुद्रलङ्घन, D1 समुद्रप्लवन, D4 हनुमत्सागर प्लवन D4 हनुमत्पर्वतारोहण D8 हनुमत्प्रवितरण —*Sarga no* (figures words or both) Ś1 Ñ1 B1 3 D2 4 10 11 om, Ñ2 B3 4 D4 8 D1 42 D3 3 —After colophon Ś1 ins

समाप्तश्चायं किष्किन्धाकाण्ड । शुभमस्तु । अत पर सुन्दर काण्डो भविष्यति ।

—Ñ1 ins

संवत् १७०६ आषाढ वदि ७ महाराजाधिराजपुण्यमावेत्रीक्षेम वलोद्भवगतरुपानश्रीमज्जयदत्तसुनमानीरसुत । कल्याण निजपाल्ये नेपालदेशीयसागरमाि कश्रीमानन्दस्य इस पाल्या सम्निशमण्डितकायस्थश्रीश्रीगुरुस्वामप्रश्रीगोपालनारस्यीदम् ॥

—D1 ins

संवत् १८९१ वर्षे कार्तिक वदि ५ दिने वारह दिरामासमये हैदराबादनगरस्थायिन यथादी यभाराम दयाशिवक भवानीदास श्री

—D2 ins (marg)

समाप्त किष्किन्धाकाण्ड ।

—D11 ins

समाप्तोय किष्किन्धाकाण्ड ।
श्लोकाना द्वे सहस्रे च अष्टौ श्लोकशतानि च ।
श्लोकाना च शत चैव पञ्चविंशतिरेव च ।
श्रीरामाय नम ।

—D12 ins

समाप्तमिति । इति किष्किन्धाकाण्ड समाप्तिमगमत् ।

—After colophon G M2 conclude with श्रीरामाय नम

२

G 5. 9. 1
B 5. 1. 1
L 5. 1. 1

स सागरमनाधृष्यमतिक्रम्य महाबलः ।
त्रिकूटशिखरे लङ्कां स्थितां स्वस्थो ददर्श ह ॥ १
ततः पादपमुक्तेन पुष्पवर्षेण वीर्यवान् ।
अभिवृष्टः स्थितस्तत्र बभौ पुष्पमयो यथा ॥ २
योजनानां शतं श्रीमांस्तीर्त्वाप्युत्तमविक्रमः ।
अनिःश्वसन्कपिस्तत्र न ग्लानिमधिगच्छति ॥ ३
शतान्यहं योजनानां क्रमेयं सुबहून्यपि ।
किं पुनः सागरस्यान्तं संख्यातं शतयोजनम् ॥ ४
स तु वीर्यवतां श्रेष्ठः प्लवतामपि चोत्तमः ।
जगाम वेगवाँल्लङ्कां लङ्घयित्वा महोदधिम् ॥ ५

Ś1 begins with ॐ अथ सुन्दरकाण्ड लिख्यते Ñ1 ॐ नमो श्रीरामचन्द्राय V3 D1 ॐ नमो रामचन्द्राय, D5 नम D6.12 श्रीगणेशाय नम , D10 ॐ श्रीरामचन्द्राय नम ॐ, M1.2 श्रीरामाय नम

—Thereafter Ś1 D10 read the introductory st शिव भगवता सेव etc Ñ1 D5.6 read कृताञ्जलि राम रामेति etc and V3 reads जयति हनुमल्लिङ्ग etc

—Before 1 B D5 ins , while Ñ2 ins after 2

97* ततः स हनुमांस्तत्र सागरं प्रकृतात्मवत् ।

1 V3 illeg up to प्लवता in 11^d (cf v l 6*) Ñ2 repeats 1^{cd} after 97* —^a) Ñ2(second time) V3 B D4 निपत्य च परे पारे —^b) Ñ2 (second time) V2 B विक्रम्य च D5 निःश्वस्य च M3 अभिक्रम्य (for अतिक्रम्य) B1 महाकपि (for °बल) Ś1 N (Ñ2 first time) D1.4.5.9.11 विक्रम्य हरिपुङ्गव , D5 विलङ्घ्य कपिकुञ्जर —^{cd}) Ś1 Ñ1 D1.3.7-11 T2 G1 M1.2 Ck.t त्रिकूटस्य तटे (D1 G1 M1 °के) स्थितां(Ś1 गता [sic]) V3 त्रिकूटन्तटे स्थिता (for °) Ś1 N D1-5.7.9.11 T2 M1.3 Ck.t स्थित (for स्थितां) Ś1 Ñ1 D2.8.10 निरीक्ष्य Ñ2 D1.11 निरीक्ष्य, D5 स्वयम् (for ददर्श ह) V2 B D6 ददर्श तां(B1 लङ्कां तु) पुरीं लङ्कां त्रिकूटशिखरे(V2 D6 °र) स्थिता ॐ Cr त्रिकूटशिखरे लङ्कां स्थितामिति पाठ ॐ

2 V3 illeg for 2(cf v l 1) V2 B D5 om 2 —^a) D5 मुक्तस्य (for -मुक्तेन) G1 पादपैः समुत्सृष्ट —^b) D1 -वर्षस्य (for -वर्षेण) —^c) D5 m स्तुष्ट (for -वृष्ट) D5.7.9 G2 M1 स्ततः (for स्थितस्) —^d) D10 हरि (for यथा) —After 2 Ñ2 ins 97*, while D5 ins

98* स वीर्यवान् कुसुमे नमस्कारमयोऽभवत् ।

3 V3 illeg for 3 (cf v l 1) B1 transp ^{ab} and ^{cd} Ñ1 illeg from ^a up to [अ]प्यु in ^b —^a) D5 तारयन् (for श्रीमान्) —^b) D1 यथा (for तीर्त्वा) —For 3^{cd}, Ś1 Ñ1 V2 B D1-4.6.8.10 subst

99* सागरान्मागरस्यान्ते निपत्यो चाप्यविक्रमः ।

(V2 B1 सगरा (for मागरा) Ś1 D10 विपत्य (for निपत्य) D5 [अ]पु° (for [उ]त्त)]

—^c) Ś1 N B1 D5 समाश्वस्य, V3 B1.2 D1-3.10.11 समा (D6 स्व च)श्वस्य Cr m k t as in text (for अनिश्वसन्) —^d) M1 ग्लानम् (for ग्लानिम्) Ś1 D10 चाप्यगच्छत, Ñ1 illeg D1.3.6 सोऽप्यगच्छत, D11 अधिगच्छत, T2 अधि गच्छति (for अधि°) Ñ2 V2 B1-4 D5 न ग्लानिं नाप्यगच्छत (B3.4 °ति) B2 सोऽदृश्यत(marg also न श्रम ना and न ग्लानि ना)धिगच्छति ॐ Cv तत्र न ग्लानिमधिगच्छति । तत्र समुद्रलङ्घने ग्लानिं नाप्यगच्छत् । भूतार्थ लट् ।, Cr अनिश्वसन्नश्वसनक्रियानाहीर्घनिःश्वासमकुर्वन् । आलम्बने निमित्त सप्तमीयम् । अधिगच्छति । अप्यगच्छत् ।, Cm अधिगच्छति । अप्यगच्छत् । Ck न ग्लानिं गच्छति इमेति कविवाक्यमिदम् । एवं वक्ष्यमाणेषु हनुमत्कार कविना प्रदर्शित ।, Ct न ग्लानि मिति । कविवाक्यमेतत् ॐ —After 3 Ś1 Ñ1(mostly illeg) D1.3.4.10.11 ins

100* आगमस्य मन कृत्वा विस्मयामास सागर ।

[D11 आगमनस्य तु वि°न (for the prior half) D5 वीरवान् (for सागर) Ñ1 (illeg except विस्मय) D1.4.11 स्वयमत्र स(D11 °ब्र)विस्मय (for the post half)]

4 V3 illeg for 4 (cf v l 1) —^a) D5 इत्येव (for शतानि) Ñ2 V2 B D5.11 योजनानां सहस्राणि —^b) Ñ1 विक्रमेत बहून्यपि —^c) B1 [ओ]त , D1.12 [अ]त (for [अ]न्त) —^d) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 वारि(D11 वार [with hiatus])सत्यात(D1.4 °त)योजन, Ñ2 V2 B D5.6 वरिहस्तपालयोजन ॐ Cv शतान्यहमि त्यादि । अस्यार्थ इत्यर्थ इतिसर्गे प्रदश्य ।, Crm अहं सुबहून्यपि योजनानां शतानि क्रमेयम् । शतयोजन(Cm °जन चता यथा)सत्यातं सागरस्यान्त किं पुनरित्यस्यपरति शेष ।, Ck t योजनानां(Ck °नाना तु) बहूनि शतान्यपि क्रमेय क्रामेय क्रमितु शक्त(Ck °कोऽस्मि) । शतयोजनमिति सख्यातं सागरस्यान्तं पर पारं कामेयमिति [illegible] गमना ममेति । मन्यते स्मेति शेष ॐ

5 V3 illeg for 5 (cf v l 1) —^{ab}) Ñ2 V3 B1.2.4 D5 इति (for स तु) Ñ2 V2 B1.2.4 D5 मति कृत्वानिला त्मज । D5 इत्थं सुमहाबल (for ^b) B3 इति सम्यङ्मतिं कृत्वा तदा स पवनात्मज —D5 om 5^{cd} —^c) Ñ1 illeg up to वेगवाँ Ś1 D1.3.4.11 धनिमाँल्, Ck as in text

शाद्वलानि च नीलानि गन्धवन्ति वनानि च ।
गण्डवन्ति च मध्येन जगाम नगवन्ति च ॥ ६
शैलांश्च तरुसंछन्नान्वनराजीश्च पुष्पिताः ।
अभिचक्राम तेजस्वी हनुमान्प्लवगर्षभः ॥ ७
स तस्मिन्नचले तिष्ठन्वनान्युपवनानि च ।
स नगाग्रे च तां लङ्कां ददर्श पवनात्मजः ॥ ८
सरलान्कर्णिकारांश्च खर्जूरांश्च सुपुष्पितान् ।
प्रियालान्मुचुलिन्दांश्च कुटजान्केतकानपि ॥ ९
प्रियङ्गून्गन्धपूर्णांश्च नीपान्सप्तच्छदांस्तथा ।
असनान्कोविदारांश्च करवीरांश्च पुष्पितान् ॥ १०
पुष्पभारनिबद्धांश्च तथा मुकुलितानपि ।
पादपान्विहगाकीर्णान्पवनाधूतमस्तकान् ॥ ११ G 5 ५ 9 B 5 2 11 L 5 1 11

(for शैलाग्रेषु) D3 दृष्ट्वा प्रतिमा येन —For 5^cd, Ñ2 V3 B D5 subst

101* प्रतिष्ठत समाधत्तो लङ्कां प्रति महाकपि ।

[Ñ2 D6 महाबाहु (for तत्राधत्तो) Ñ2 D6 [illegible] (for लङ्कां प्रति) V3 B1 महाबल]

6 V1 illeg for 6 (cf v l 1) —^a) D5-8 10-9 11 G M1 2 शाड्वलानि, Cr m g शाड्वलानि (as in text) Ñ1 illeg after च up to गन्धवन्ति in ^b D2 रम्याणि (for नीलानि) —^b) Ś1 D1 3 4 10 11 मालवन्ति, Ñ2 V3 B1 3 4 D6 विविधानि (for गन्धवन्ति) Ñ1 V3 फलानि (for वनानि) D6 पुष्पवन्ति द्रुमैश्च —^c) D7 9 B2 वनानि विविधानि च, D6 पुष्पवन्ति द्रुमैश्च —^c) D7 9 G1 मधुमन्ति, D1 G2 M1 2 गजवन्ति, Cr मयवन्ति, Cm g as in text (for गण्ड°) Ś1 Ñ V3 B D5-8 10 11 T M3 गन्धवन्ति च सुप्रभम् (Ś1 D10 गच्छन, Ñ2 D6 8 11 T M3 मध्येन, B1 सोपवनम्, D1 4 द्रुमाणि) —^d) Ñ2 V3 B D6 प्लुत्य, D1 4 तथैव (for जगाम) V3 B1 (marg also) 1 (after corr marg also as in text) D1 2 नगवन्ति (for नग°) ॐ Cr नगवन्ति प्रकाशवृक्षयुक्तानि।, Cm गण्डवन्ति स्थूलपाषाणवन्ति। नगवन्ति क्षुद्रगिरिमन्ति।, Cg गण्डवन्ति स्थूलोपलवन्ति। मार्कण्डेयो नामगण्डेव गण्डशैलैर्गण्डशैला उच्यन्ते।, Ck t नगवन्ति वृक्षवन्ति। प्रासादैर्युक्तम् ॐ

7 V1 illeg for 7 (cf v l 1) —^a) Ś1 D10 गिरिशिलाभिसंवृत्ता ॐ Cr शैलान्गिरीन्। अत्र शैलशब्द उपलपर्यायः। एवं गिरिरूपमित्यमनस्योपमानितायास्।, Ck शैलानिति। शब्द गिरिपर्यायस्पालित्वर्थं।, so also Ct ॐ —Ñ2 V3 B D5 6 गिरिप्रायः पालित्वर्थं।, —Ñ2 V2 B D5 6 om 7^c-8 —^c) Ś1 D1 4 10 11 कपि, D3 वीर (for अभि) —^d) Ñ1 D1 4 13 मारुतात्मज, T2 वानरर्षभ (for प्लवगर्षभ)

8 V1 illeg for 8 (cf v l 1) Ñ2 V2 B D5 6 om 8 (cf v l 7) —^a) Ś1 D10 स च तस्मिन्नगे तिष्ठन् —^c) Ñ1 D10 11 पर्वताग्रे, Ct as in text (for स नगाग्रे) D2 3 G2 M1 Ct स्थिता, D2 स्थितो (for च ता) Ś1 तपवन्ता पत्ना पुरी (sic) D1 4 नगाग्रे च लङ्कां स D5 पर्वताग्रे च तान्नगरान् —^d) Ñ1 D1 4 11 ददर्श हनुमान्कपि ॐ Cv g स तस्मिन्नित्याद्य च ददर्शलङ्कामित्यन्तम्।, Cr स हनुमान् तस्मिन्नचले उदयगिरौ तिष्ठन्नानि उपवनानि च ददर्श तत्परम् सबन्धनीयम्। अन्यथा तद्दूष्टो Sसि विरोधः।, Ck स तस्मिंल्लम्बाचलपर्वतपर्वते तिष्ठञ्छाखा वनान्युपवनानि च ददर्श। अपि च स पवनात्मजश्च लङ्कां नगाग्रे पर्वताग्रे ददर्शेति तच्छब्ददूयस्य योजना। स तस्मिन्निति श्लोकपूर्वार्धोक्तानां तत्परत्वेन सरलानित्यादि।, So also Ct ॐ

9 V1 illeg for 9 (cf v l 1) —^a) Ś1 कालिकान्, B4 भल्लातान्, D6 सब्बरान्, D10 मालिकान् (for सरलान्) Ñ1 शालास्तालांस्तथा सालान्, D2 4 11 शालांस्तालान्कर्णिकारान् —^b) Ś1 B1 2 D2 3 4 10 11 खर्जूरांश्च पुष्पितान्, B2 खर्जूरान्सुपुष्पितान्, B3 प्रियालान्निम्बुकवन्ति, D3 कदम्बांश्च पुष्पितान् —After 9^ab, D5 ins

102* कल्पवृक्षान्सुवृक्षांश्च [illegible] तथैव पुष्पितान् ।

—Before 9^cd D3 reads 11^ab D6 8 om (hapl) 9^c-[illegible] —^c) V3 B1 2 प्रियालान्, B3 भल्लातान्, M1 बकुलान्, Cv r g as in text (for प्रियालान्) Ñ1 च मुचुन्दान्, Ñ2 B D1 3 4 10 11 मुचु(D3 °च)कुन्दान्, V1 मच कुन्दान्, D3 मुचकुन्दान्, D6 शिशुमन्दीन्, T1 विचुलवान्, G1 M1 Cv मुचिलिन्दान्, Cr g k t as in text (for मुचुलिन्दान्) Ś1 D10 प्रिया(Ś1 प्रिया)लान् पुलिन्दान्श्च ॐ Cv मुचिलिन्दो [illegible] 1, Cr g मुचुलिन्दाभ्रवीनान्।, so also Ck t ॐ —Ñ2 V3 B om (hapl ?) 9^d-10^a —^d) D1 कटुकान्, D2 तिन्दुकान्, G1 M3 कुटजान् (sic) (for °जान्) M3 केतकान् (for कट°) D2 करवीरांश्च पुष्पितान् (=10^d)

[illegible] V1 illeg for 10 (cf v l 1) D6 8 om 10 Ñ2 V3 B om 10^a (for all cf v l 9) —^a) Ñ1 illeg from गून् up to च in ^b Ś1 D10 नागवृक्षान्, D1 4 च कपित्थान्, T2 वृक्षपूर्णांश्च, Ck t as in text (for गन्धपूर्णांश्च) D5 स प्रियङ्गुपुष्पांश्च, D11 प्रियालाम्रान् गन्धपूर्णान्, —^b) Ś1 D3 10 T1 2 G2 अपि, T2 तदा, V3 बहून् (for तथा) —D3 om 10^cd —^c) Ś1 Ñ1 D1 3 10 11 पनसान्, V3 B1-3 अशोकान्, D6 आसनान् (for असन°) B2 कोविदारांश्च —^d) D2 कम्बोरांश्च (for कर°) V3 (also) सु, D11 स (for च) D4 पुष्पितान्कलिकास्तथा —After 10 D5 ins

103* पुष्पभारानतश्चैव पत्रैश्चैवोपशोभितान् ।

[illegible] V1 illeg for 11 up to पवना in ^d (cf v l 1) D3 reads 11^ab before 9^cd —^a) Ś1 D3 10 विरूढांश्च, B1 विबद्धांश्च, Ñ2 V2 B1-3 D1 4 13 [illegible] बद्धांश्च, B4

G 5 9 9 B 5 2 12 L 5 1 12 हंसकारण्डवाकीर्णा वापीः पद्मोत्पलायुताः ।
आक्रीडान्विविधान्रम्यान्विविधांश्च जलाशयान् ॥ १२
संततान्विविधैर्वृक्षैः सर्वर्तुफलपुष्पितैः ।
उद्यानानि च रम्याणि ददर्श कपिकुञ्जरः ॥ १३
समासाद्य च लक्ष्मीवाँल्लङ्कां रावणपालिताम् ।
परिखाभिः सपद्माभिः सोत्पलाभिरलंकृताम् ॥ १४
सीतापहरणार्थेन रावणेन सुरक्षिताम् ।
समन्ताद्विचरद्भिश्च राक्षसैरुग्रधन्विभिः ॥ १५

D4 [अ]वनस्राद्, D2 [वि]वदान्, D5 T1.2 G1 [स]विव (D8 °च)दान्, M1 [अ]विवरान् (for निवदान्) —b) T3 वदा (for तथा) B3 स्वर्गनिभान् D2 कुसुमितान् (metr) (for मुकुलितान्) D1.3 तथा मुकुलितानि च —c) Ś1 D10 विहगांश्च M1 विचयकीर्णांश्च (for विहगाकीर्णान्) —d) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 मारुतोद्धूत, V B D2.3.8 T3 पवनोद्धूत, D5 पवनाहत (for पवनाधूत)

12 T1 damaged from 12–13a —a) B3 [आ]कीर्णान् (for °कीर्णा) —b) D2 वाप्य (for वापी) Ś1 N2 D2.3.8.9.10–11 [अ]युता, Ñ1 [आ]श्रिता, D1.4 [अ]न्विता (for [आ]युता) B3 नानाविधजलायुतान् —After 12ab Ś1 Ñ V B D1.3.4.8.10.11 ins

104* गदा कुसुमजालैश्च पादपैरुपशोभिता ।

(Ś1 कुसु D2 शोभ (for कुसु) D1.4.11 पर्वताग्रेषु शोभिता (for the post half))

while D2 ins

105* समन्तात्पुष्पसंकीर्णे पादपैः पुष्पितैरपि ।

—c) D3 क्रीडान् (for आक्री) Ś1 D10 विविधाश्चम्यान्, Ñ1 V1 B1 D6 सुमहद्रम्यान्, B2.3 सुमहद्रम्यान्, M1 विविधा नदी (for °धान्रम्यान्) —d) V2 सुमहत्स्व (for विविधांश्च) D1.3.4 जलाश्रयान् (for °शयान्)

13 T1 damaged for 13abc (cf v l 12) —a) Ś1 Ñ1 B1 (marg also) D9–11 संवृतान्, Ñ2 V B2.3.4 D6 विविधान्, B3 सगतान्, G1 समतान् (for संततान्) D3 T3 M1 विविधम् (for °धैर्) D2 वृक्षान् (for वृक्षैः) —b) Ñ1 D1.4.11 कुसुमोत्कर(D3 °त्करि (D11 °त्करान्)) Ñ1 V B3.4 D6 °फलपुष्पितैः (for °पुष्पितैः) D2 सर्वत्र फलसंयुतं —d) Ś1 Ñ V B D1.4.8.10.11 निरीक्ष्य (for ददर्श) Ś1 Ñ2 V1 B3.4 D3.8.10.11 कपिसत्तम ‡ C3 आक्रीडान्क्रीडास्थानानि । सर्वर्तुफलपुष्पितैः सर्वर्तुषु फलपुष्पं येषां सजातमिति सर्वर्तुफलपुष्पिताः । तैः सर्वर्तुफलपुष्पितैः । C1 आक्रीडाकाननान्यपि सर्वसाधारणोद्यानविशेषान् । उद्यानानि राज्ञः साधारणवनमित्यमरः । सर्वर्तुफलपुष्पितैः सर्वर्तुष्वपि सजातफलपुष्पैः । उद्यानानि राज्ञः साधारणान्युपवनानि ।, Cm आक्रीडाः साधारणोद्यानानि । उद्यानानि राज्ञामसाधारणानि ।, Cg आक्रीडान्सर्वसाधारण क्रीडास्थानानि । उद्यानानि राजोद्यानानि । सर्वर्तुफलपुष्पितैः सर्वर्तुषु फलपुष्पाण्येषां सजातानीति तैः ।, Ct आक्रीडा क्रीडापर्वता ।, C1 राजगम्योद्यानविशेषाः सर्वं कृत्वा सर्वदा पुष्पिता इति न कश्चिद्विरोधः । आक्रीडाः क्रीडापर्वताः इति कतक साधारणोद्यानान्याक्रीडा इत्यन्ये ‡ —After 13 Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 ins

106* ददर्श लङ्कां हनुमान्निविष्टां गिरिमूर्धनि ।

[Ś1 Ñ1 D10 निविष्टो (for °ष्टा)]

14 a) Ś1 Ñ V B3.4 D1–4.8.10.11 आससाद (for समासाद्य) Ñ2 V B1.2.4 D5 T1.2 G1 स, D1.4.11 [अ]थ (for च) D8 आससाद ततो लक्ष्म्या —b) B1 लङ्का (for लङ्कां) —c) T G3 M परिखाभि (for °खाभिः) ‡ Cm (Cr समासाद्येति ।) लङ्कां लङ्कासमीपम् ।, Cg समासाद्येति । समासाद्य ददर्शेति क्रियाभेदाल्लङ्कापदावृत्तिः । Ck t समासाद्येति लङ्कासमीपं प्राप्योत्प्रेक्षमाणलक्षणां लङ्कां ददर्शेत्यर्थः, so also in Ct ‡ —After 14ab, Ñ1 V B D6 ins

107* स(शु?)ङ्कुमालिकमालाभैरकीर्णैर्न पर्वसु ।
खधिकोद्भूततोयेन वेलालोपमहोर्मिणा ।
नागरत्नाकरजला तिमिरावासहासिनी ।
नानासुरविलासेन पवनोद्धूतवीचिना ।
गत्वेव यत्र कृत्स्न सागरेणाभिसंवृताम् । [5]

[(l 1) B1 (m also) 2.4 भवरी°षु (for °कीर्णैर्न) —(l 2) V2 [उ]द्धृत B2.4 [उ]द्धृत D6 [उ]द्धूत (for [उ]द्भूत) V1 B1 (m also as above) तोय (for °तोये) B3 वेलालोले महोर्मिभि (for the post half) —(l 3) D6 हासिनि (for °हासिनी) —(l 4) B6 नानासुर V2 [उ]द्धूत (for [उ]द्धूत) —B1 om l 5 —(l 5) V2 D6 वारिता (for °संवृताम्)]

—For 14c–16b, Ñ1 V B D6 subst 109* —After 14 D2 ins

108* अनेकयोजनायामसुधाप्राकारतोभिताम् ।

15 For subst in Ñ1 V B D6 cf v l 14 and 16 D5 transp 15ab and cd —a) Ś1 D10 सीतापह(Ś1 °हृत्)रणोद्योगेन, M1 °हरणा ** (illeg) D1.4 °हरणार्थेन (sic) D2.3 °हरणपर, D11 °हरणाकृत ‡ Cv r सीतापहरणार्थेन सीतापहरणरूपप्रयोजनहेतुना (Cr °रूपहेतुना । "अर्थः स्याद्विषये मोक्षे शब्दवाच्ये प्रयोजने । व्यवहारे धने शास्त्रे वस्तुहेतुनिवृत्तिषु" इत्यमरः ।) ।, Cm सीतापहरणार्थेन सीतापहरणहेतुना प्रयोजनेन हेतुना सुरक्षितामित्यर्थः ।, Cg सीतापहरणमयं प्रयोजनं यस्य तेन । सुरक्षितत्वे हेतुरयम् ।, Ct t सीतापहरणकालीनात्मरक्षणप्रयोजनाद्धेतोरित्यर्थः ‡ —b) Ś1 D1–4.8.11 रावणेन च पालिता, Ñ1 रावणेन *** (illeg)

काञ्चनेनावृतां रम्यां प्राकारेण महापुरीम् ।
अट्टालकशताकीर्णां पताकाध्वजमालिनीम् ॥ १६
तोरणैः काञ्चनैर्दिव्यैर्लतापङ्क्तिविचित्रितैः ।
ददर्श हनुमाँल्लङ्कां दिवि देवपुरीमिव ॥ १७
गिरिमूर्ध्नि स्थितां लङ्कां पाण्डुरैर्भवनैः शुभैः ।
ददर्श स कपिः श्रीमान्पुरमाकाशगं यथा ॥ १८
पालितां राक्षसेन्द्रेण निर्मितां विश्वकर्मणा ।
प्लवमानामिवाकाशे ददर्श हनुमान्पुरीम् ॥ १९

G 5 9 24
B 5 2 20
L 5 2 21

—D2 reads 15^cd twice —^d) D1 a लक्षिताभिता D3 (first time) लक्षिरक्षिता, D3 (second time) मीवन्दर्शन, D7 T G1.2 उपप्रचन्दमि, D11 उपशोभिता (for उपशोभितम्) Ś1 D10 रामसैरपक्षिता ❀ Cr उपशोभिता। इमाश्च ते घटिता।, Cg विचरद्भिर्लेखन चकाशे विलक्ष्य। शाश्वैश्च पुरिमिताम्।, Ck इमाश्च परिवेशश तथा ❀

16 Ñ1 illeg from 16 up to कारण in 32^b D3 reads 16^cd after 17^ab —^a) D2 14 सौवर्णेन (for काञ्चनेन) 16^cd after 17^ab —^b) T2 [आ]वृता D3 4 11 हिम्या, M1 रम्या (for रम्या) —^b) T2 [आ]वृता (sic) (for महा) —For 14^c–16^b, Ñ2 V B D2 subst

109* यत्रै श्वेतवर्णकारे परिवारमिव सर्वतः।
मगाधारव्यथतोपामिव परिहितामिव।
शातकुम्भेन महता प्राकारेण सुसंवृताम्।

[(l 1) B2 प्राकारैस्तु रावणे (for the prior half) B1 सर्व (for सर्वत) V2 परिवारमभवत्त (for the post half) —(l 2) B2 (before corr) मणिदीपयुक्तोपामिव (for the prior half) B1 मेरु (meta) (for आयु) Ñ2 B2 परिवृताम् (for °हिताम्)]

—After 16^ab, D1–3 7–11 S ins

110* शृङ्गैश्च गिरिसङ्काशैः शारदाम्बुदसंनिभैः।
पाण्डुराभिः प्रतोलीभिरुच्चाभिरभिसंवृताम्।

[(l 1) M2 शृङ्ग (for गिरि) —(l 2) D1 श्मा°भि Cm t as above D10 प्रपुराभि, T2 G M Cv g पाण्डुरैः (for पाण्डु°) D1 4 रथ्याभिर् D3 अवाधिन् T2 डिकाभिर् (for उच्चाभिर्) D3 4 10 11 प्रणीतिम (for अभिसंवृताम्)]
—Before 16^cd, Ñ1 V B D2 read 20^cd —^cd) T2 G1 पताका Cr m g t as D3 शताकीर्णा (for शता°) T2 G1 पताका Cr m g t as in text (for पताका) Ñ2 V1 B2 3 4 D2 7 9 G2 3 ॰शोभिता V3 ॰सविता, Cr m g t as in text (for मालिनीम्) B2 रत्नकाञ्चनचित्राढ्यतोरणाभिरलङ्कृता

17 Ñ1 illeg for 17 (cf v l 16) —^a) G2 दीप्त (for दिव्यैः) —^b) D1 लताकिरा, D2 3 T2 ॰मणि, G1 Ck ॰पति, Cv r m g t as in text (for ॰पङ्क्ति) D10 विचित्रिते, M3 विचित्रितैः, Cr as in text (for विचित्रितैः) Ś1 D10 रत्नैः (D10 रत्नैः)रतिचित्रविचित्रिता D4 ॰राजेव विचित्रिता —After 17^ab, D2 reads 16^cd (including 110*) —^c) Ś1 D1 2 4 10 12 transp हनुमान् and लङ्का —^c) D1 दृश्ये, D2 om (for दिवि) ❀ Cm ददर्श हनुमाँल्लङ्का मिव पुन पुन (Cm °मानुपरिशिष्ट ■ व)दिव्यनामिवान विशेष स्वर्गचित्रमयोपमाता नहिविचयत्य च ❀ —For 17–19 Ñ2 V B D2 subst 111*

■ Ñ1 illeg for 18 (cf v l 16) For subst in Ñ2 V B D2 cf v l 17 and 19 —^a) M3 गिरि, Ck t as in text (for गिरि) Ś1 D1 2 3 10 11 उर्ध्व, D2 शृ तु, D1 T2 G1 M1 रम्या Ct as in text (for लङ्का) —^b) T2 G M1 3 पाण्डुरैः (for पाण्डु°) Ś1 D1 2 4 10 11 भवनोत्तमैः (for °नैः शुभैः) —^c) G2 transp कपिः and स T2 अपि, G2 3 हरि (for स कपि) M3 कपिश्रेष्ठ (for कपि श्रीमान्) —^d) Ś1 D10 पुरमार्ग(Ś1 °र्गं) मनसा, D3 4 T2 पुरीमा काशगामि(D3 T2 °मा यथा) ❀ Ck आकाशगा पुरिमिताम्।, Ct गिरिमूर्धस्थ राक्षसपुरोपमतया लङ्काया ❀

19 Ñ1 illeg for 19 (cf v l 16) —^b) D1 निर्मिता (for निर्मितां) —After 19^ab Ś1 D1 3 4 10 11 read 23 and om 19^cd —^c) D3 4 प्लवमानमिवाकाश(D3 °शे) —^d) D1 2 7–9 T2 G2 3 M1 4 Cv g कपि, Cm as in text (for पुरीम्) ❀ Ck आकाशे प्लवमानामिव च गिरिमूर्धि स्थितत्वात्।, Ct गिरिमूर्धस्थ प्रेक्ष्याकाशे प्लवमानामिव। लङ्का उच्चैर्भवन इव तद्भवनप्रभवस्य च तेजस्याश्रयमणतया दर्शनात् पुनरपि नेपाव। विमानेव पुन पुनर्दर्शनं वा तात्पर्यम् ❀ —For 17–19 Ñ2 V B D2 subst

111* हर्म्याग्रैः काञ्चनैर्दिव्यैर्मणिमुक्ताविभूषितैः।
प्रासादसदनैर्दिव्यैः शरदम्बुदसंनिभैः।
हर्म्यप्रासादकलिलां नगाग्रैर्दीप्ततोरणाम्।
हर्म्याग्रैर्दिव्यसंकाशैः कवाटैर्भूषितामिव।
राक्षसेन्द्रपुरीं स्वर्गे यथैव मधुसूदनः।
चन्द्रकुन्दनिभैः प्रसूतैरिव हर्म्यैर्युताम्।
विमानैर्दिव्यनिर्मूढैः शृङ्गैरिवोच्छ्रितैः।
ध्वजाग्रध्वजमालाभिरलंकृतामिव श्रियम्।
नानाविहगनिनादैश्च हयानां हेषितेन च।
बृंहितेन च नागानां रथनेमिस्वनेन च।
सिंहनादैश्च रक्षसां गम्भीराणां मनस्विनाम्।
समुद्रस्य च घोषेण दृप्ताम्बुदनिनादिव।
गिरिमूर्ध्नि स्थितां दिव्यां निर्मितां विश्वकर्मणा।
प्लवमानामिवाकाशे पुरीं स्वर्गोपमां च ताम्।

[(l 2) B2 D2 अपि (for च) —B2 reads l 3 4 in marg —(l 3) Ñ2 D2 हम्यानि, V1 अप्रासादनैः, B2 महाकाशकलितां (for the prior half) V1 illeg from हर्म्ये up to कवा in l 4 V2 कवाटैर् (for कवाटैर्) —(l 4) Ñ2 B2 भवनैः, V1 अदैश, B2 (m also as

G 5 9 6 B 5 2 24 L 5 1 23

संपूर्णां राक्षसैर्घोरैर्नागैर्भोगवतीमिव ।
अचिन्त्यां सुकृतां स्पष्टां कुबेराध्युषितां पुरा ॥ २०

दंष्ट्रिभिर्बहुभिः शूरैः शूलपट्टिशपाणिभिः ।
रक्षितां राक्षसैर्घोरैर्गुहामाशीविषैरिव ॥ २१

वप्रप्राकारजघनां विपुलाम्बुनवाम्बराम् ।
शतघ्नीशूलकेशान्तामट्टालकवतंसकाम् ॥ २२

द्वारमुत्तरमासाद्य चिन्तयामास वानरः ।
कैलासशिखरप्रख्यमालिखन्तीमिवाम्बरम् ।
ध्रियमाणमिवाकाशमुच्छ्रितैर्भवनोत्तमैः ॥ २३

---

above) -चोतिम B3 -लक्षते (for मन्दरने) Ñ2 D6 तथा (for रा) —(l 5) B3 -सुक्रोश D6 गुहेशु (for -गुहेश) B1 नानायुद्धविशारदैः (for the post half) —(l 6) ■ रक्षसा बहु (for °द्विरिव) —(l 7) V1 illeg from नै up to विद्वैः B3 D3 हेम (for दत्त) V3 B3 D6 निर्व्यूहैर् B1 शातुम्भैर् (for निर्व्यूहैर्) B3 चालर्द्धिः (for विदैह्यः) B3 सुति (for मणि) —(l 8) B1 उन्मीलन्तीम् (for वक्षिरन्तीम्) —(l 9) V3 हलिकैत (for हेलि°) —(l 10) V3 सरेण (for -स्वनेत) B1 तुरगान्त नित्यानेन च (for the post half) —(l 11) V3 हद्यार्थ (for द्वाना) —(l 12) B1 (m also as above) आ॥मन्त्र (for मत्तरतक) R3 -स्वाग्नेः D6 च घोरे च (for च घोषेण) B1 हर्षित (hypm) (for दर्पित) —(l 14) V3 B1 पुरमिव (B1 °व) (for पुरोत्तमम्)]

20 Ñ1 illeg for 20 (cf v l 16) Ñ2 V B D6 om 20^{ab} D3 (after 115*) 1-3 S (G1 transp 20^{b} and 21^{d}) read 20–21 after 23 D5 7 G2 om (hapl) 20^{b}–21^{c} After 20^{ab}, S1 D9 1 10 read 22 —Ñ2 V B D6 read 20^{cd} before 16^{cd} —^{cd}) Ś1 D6 10 सुहृतसदशी Ñ2 V1 B2 4 D1 3 10 °तासप्यां (B2 °सैता, D12 °प्रत्या) V3 °सिरवाह B1 M1 °त (B1 °मि)रवाह D6 °वाहृदा (for सुकृतां स्पष्टां) Ś1 V2 B3 D2 3 4 8 10 11 पुरीं (for पुरा) D1 मर्चित्यामप्रमेष्या च दृतमवद्वानीं

21 Ñ1 illeg for 21 (cf v l 16) Ñ2 V B D6 om 21–22 D5 (after 115*) 1-3 S (D3 9 G1 om 21^{abc} [cf v l 20]) read 20–21 after 23 —^{a}) D5 4 10 11 यक्षिभि (for बहुभिः) —^{b}) T G2 3 M पट्टस (for पट्टिश) —G1 transp 20^{b} and 21^{d} —^{d}) D6 इवाषवां इवेरिव

22 Ñ1 illeg for 22 (cf v l 16) Ñ2 V B D6 om 22 (cf v l 21) Ś1 D2 4 10 11 read 22 after 20^{cd} D1 reads 23^{cd} in marg —^{a}) D4 वज्र (for वप्र) —^{b}) D1 T1 G2 [अ]त्रुपा, D5 10 M5 [अं]बुजन (for [अ]म्बुनव) Ś1 D10 विपुलैश्चन्नरैर्वृता, D2 4 विपुलाम्बुधरावृता, D5 विपुला भवनावृता, D11 विपुलां तुलिनिर्वृता, M1 विपुलोपवनावृता —^{c}) Ś1 D10 -भत, D5 मूल (for शूल) G1 सकालाम् (for केशान्ताम्) —^{d}) D5 7 ■ [अ]वतसका, T1 2 वतसिका (for वतंसकाम्) D1 3 4 महाट्टालानवतलि (D5 °स)का D11 महाळकव्यामिन ❁ Cv प्राकारेत्यादावपि ददर्श हनुमान्कपीरित्यनुवर्तते । वप्र प्राकारमूलिकः प्राकार सालः । शतघ्नी यन्त्रविशेष ।, Cg वप्रेति ।

वप्रेत्यादावपि ददर्श हनुमान्कपीरित्यनुवर्तत । वप्र प्राकारमूलिक । प्राकार साल । विपुलाम्बु परीवाहरूप नवाम्बर यस्या सा । शतघ्नी यन्त्रविशेष । शतसोऽन्तस । भागुरिमतनालोप ।, Cm वप्रेति । वप्र (Cm वप्रश्च 1) प्राकारधारवेदिकेति यादव । ' स्यात्चयो वप्रमस्त्रियाम् " इत्यमर । विपुलाम्बुनवाम्बराम् । नवाम्बु (Cr °म्बर)शब्देन परिखान्तर्गतजलमुच्यते । (Cr अट्टालकवतंसकाम् । प्राकारवेदिकोपरि युद्धार्थं परिकल्पित मञ्चविशेषरूपाभरणाम् ।), Ct वप्रेत्यादिना लङ्कापा श्री समाधि । वप्र प्राकारान्तरवेदिका । प्राकार साल । विपुलाम्बु समुद्र ।, Ct वप्रेति । वप्र प्राकारान्तरवेदिका । तद्युक्तप्राकार जघनाम् । विपुलाम्बु समुद्रो नवानि धाम्बर वाससी यस्यास्ताम् । नवाम्बुवस्त्रेण परिखान्तर्जलमिति तीर्थ ❁ —After 22, D5 ins

112* शोभिता राजमार्गैश्च वेदी ससिलचेलुकाम् ।,

while D1 2-4 S ins

113* मनसेव कृता लङ्का निर्मिता विश्वकर्मणा ।

(M1 [ए]व सम (for [इ]व कृता) Post. half = 19^{d} ❁ Cv निर्मिता विश्वकर्मणेति पुनवचन मनसा कृतामिव निर्मितां ■ कर्मेत्यस्य विशेष वचनम् । Cc मनसा कृता विचारमैणा निर्मितां लङ्कामत्र दर्शैरित्यनुवक्ते । Cm निर्मितामिव दर्शेत्यनुवक्ते ।, Cg वस्तुतो विश्वकर्मणा निर्मिता विचार्यमाणे केनापि मनसा निर्मितामिव स्थितामित्युत्प्रेक्ष ।, Ck विश्वकर्मणा निर्मिता वेनापि मनसेव कृतामत्र स्थिताम् ❁]

whereas D11 ins

114* यस्यावासकृतायातता कयाकृतककुद्वी ।

23 Ñ1 illeg for 23 (cf v l 16) Ś1 D2 4 10 11 read 23 after 19^{ab} —^{a}) Ñ2 V B D6 उत्तर द्वारम् (by transp) D11 द्वारमुपमम्, G1 उत्तरद्वारम् (for द्वारमुत्तरम्) B3 वातिका, D1 11 मास्थ (for आसाद्य) —^{b}) Ñ2 V B1 2 4 D6 तस्याश्च (B1 °स्या स) हरिपुगव, B3 तस्या घोर सहस्रश, D1 ददर्शतां पुरीं कपि ❁ Cv द्वारमुत्तरमित्यादि । द्वारमुत्तरमासाद्य ता चिन्तयामास ता निरूपयामास ।, Cr द्वारमिति । उत्तरद्वारमासाद्य लङ्का केन प्रदेशेन सुखप्रवेशेति प्रजल्पेति भाव ।, Cm चिन्तयामास । लङ्का केन प्रदेशेन वर्तन्येति चिन्तयामासेति भाव ।, Cg द्वारमिति । उत्तर द्वारमासाद्य चिन्तयामास मनसा निरूपयामास । वैदेही दर्शनोपायमिति शेष ।, Ck द्वारमुत्तरमासाद्येति । समुद्रदक्षिणतटपरापेक्षयोत्तरद्वारमेव किल प्राप्यम् । चिन्तयामास । सा तु कस्यामर्नीतिका ।, Ct द्वारमुत्तरमासाद्य समुद्रदक्षिणतटे

तस्याश्च महतीं गुप्तिं सागरं च निरीक्ष्य सः ।
रावणं च रिपुं घोरं चिन्तयामास वानरः ॥ २४
आगत्यापीह हरयो भविष्यन्ति निरर्थकाः ।
न हि युद्धेन वै लङ्का शक्या जेतुं सुरैरपि ॥ २५
इमां तु विषमां दुर्गां लङ्कां रावणपालिताम् ।
प्राप्यापि स महाबाहुः किं करिष्यति राघवः ॥ २६
अवकाशो न सान्त्वस्य राक्षसेष्वभिगम्यते ।
न दानस्य न भेदस्य नैव युद्धस्य दृश्यते ॥ २७
चतुर्णामेव हि गतिर्वानराणां महात्मनाम् ।
वालिपुत्रस्य नीलस्य मम राज्ञश्च धीमतः ॥ २८

G 5. 9. 19
B 5. 2. 28
L 5. 2. 30

गगनेन तस्यैव प्रथम प्राप्ते। ध्रिया उद्धमानमवाग्य ॐ —ᵇ) B₁ D₃₋₆.₁₃ वैसरा, D₇₋₉ G₁ Ct निन्य (for निरत) Ś₁ D₁₋₆.₁₀.₁₃ M₃.₄ प्रन्याम्, T₃ प्रत्यर्द्, Ct as in text (for ॰न्तरम्) —ᵈ) Ś₁ D₃.₄.₁₀.₁₁ T₃ M Ct as in text (for ॰न्तरम्) Ñ₂ V B D₆ समुच्छ्रितम्, D₃ उच्छ्रितनीम्, शालिनीम्, Ñ₂ V B D₆ समुच्छ्रितम्, D₃ उच्छ्रितनीम्, Ch ‡ as in text (for शालिरत्नाम्) ॐ Cr शालिरत्नसंमितां लिङ्गलयस्य मार्गे ॐ —Ñ₂ V B D₆ om 23ᵉᶠ —ᵉ) D₃.₄ M की(M₃.₄ पी)यमानाम्(M₃ ॰नम्) T₃ G₃ पीयमानाम् G₁ प्रममानम्, Ct as in text (for प्रियमाणाम्) Ś₁ D₃.₃₀ हीयमानामिवाकाशे, D₄.₁₁ कीयन्(D₁₁ ॰न्त्य)मान(D₄ ॰मा) मिवाकाशे T₁.₃ G₃ विनर्मा(G₃ ॰त)मिव चाकाशम्. ॐ Cv g हीयमानं गच्छन्तीम् I (Cg "हीयं विहायसा गतां" इत्यस्यान्त्यानम्) I, Cr उड्डीयमानामित्यादि I उड्डीयमाना मिवोत्पतन्तीमिव I उड्डीयमानत्वादिविशेषणविशिष्टाम् I, Cm हीयमानामिवाकाशे महदुत्पतन्तीमिव स्थिताम् I हीयमान त्वादिविशेषणविशिष्टाम् ॐ —ᶠ) Ś₁ D₃.₄.₁₀.₁₁ चायर्द्, D₅(with hiatus) उच्छ्रितद् (for उच्छ्रितेद्) —After 23, D₃ ins

115* महाकायैर्महानीपैर्महोरस्कैर्महाबलैः ।

—Thereafter D₃ reads while D₁₋₉ S read after 23 20–21, G₁ alone transp 20ᵇ and 21ᵃ

24 Ñ₁ illeg for 24 (cf v l 16) D₃ om 24 —ᵃᵈ) Ś₁ D₁.₁₀ M₁ तस्या च(D₁ तु), V₂ V B D₆ च तस्या (for तस्याश्च) D₁ तस्यां तु महतीं गुप्तिं (for ᵃ) [Ś₁ D₁.₆.₁₀ प्राकार (for सागर) D₁₁ तस्या सम सागरं च प्राकारांश्च निरीक्ष्य च —ᵉ) Ś₁ D₁.₃.₁₀.₁₁ [स] रि(D₁.₄ ॰ति) महीम, Ñ₂ V B D₆ [स]मि रावण (for रिपुं घोर) ॐ Ch भवनोत्तमैरत्नमालिकान्तमिव स्थित्वा लङ्कायां बलदर्पवतीमेव I अत परम्, "सम्पूर्णां राक्षसैर्घोरै र्गुहाभागीविषैरिव" इति पाठ I इदमपि सर्वार्चीन प्रक्षेप स्यात् I अत्रापि स्थित प्रक्षेप कश्चित् I राक्षसैः पूर्णां नगरीम् तस्या महतीं गुप्तिं च घोरं रिपुं रावणं च निरीक्ष्य चिन्तयामास I, Ct उच्छ्रितैर्भवनोत्तमैरत्नमालिकान्तमिव I आकाशं ध्रियमाणा मिवाकाशधारणं कुर्वन्तीमिव I तदग्र "सम्पूर्णां राक्षसैर्घोरैर्भुजगैरिव" इति पाठ I इतरत्प्रक्षिप्तमिति कतक I राक्षसै सम्पूर्णां नगरीं महतीं गुप्तिं रिपुं रावणं च सागरं च निरीक्ष्य चिन्तयामास सागरं चिन्तयामासेत्यर्थ ॐ —After 24 D₃ ins

116* नगरी साधु गुप्तेयं दुराधर्षा सुरैरपि ।

25 Ñ₁ illeg for 25 (cf v l 16) —ᵃ) D₁₋₄ आयत्नापीह (metri causa) Ś₁ D₁₀ M₁ आगतापीह (M₁ ॰आपि) हरयो, Ñ₂ V₁ B₁.₃.₄ D₆ आगता हरयो यत्र, V₃ आगता हरयो यत्र, B₃ आगता हरयोऽप्यत्र, D₁₁ आगता हरयो पीह ॐ Cr अत्रापीह इत्यत्र "हरयोऽपि" इति पाठः युद्धेनापि ॐ सुरैरपि सूच्यते ॐ —ᵇ) Ñ₂ V B D₆ गमिष्यन्ति (for भवि॰) —ᶜ) D₁₋₄.₁₀.₁₁ वा (for वै) Ś₁ D₁₀ लङ्का (for लङ्का) —ᵈ) T₃ transp शक्या and जेतुं G₃ M₁ सुरासुरै (for सुरैरपि) Ś₁ D₁₀ प्राप्ता दूरे भवेन वा, D₁₁ शक्या प्राप्तुं रणेन वा, D₃ दैत्यदानवैरेव वा, D₅(with hiatus) शक्या रावणस्य च —For 25ᶜᵈ, Ñ₂ V B D₆ subst

117* नेह युद्धेन वा शक्या किंचिद्दृश्यागमेन वा ।

[B₃ न्योन वा B₄ युधि (sic) तत्र (for युद्धेन वा) V₃ अथवान्येन V₂ B₁ व्याहितं, B₁ बलाद्वेन B₃ अभ्यमेन (for वलवैन) V₂ च (for वा)]

—After 25 D₁₋₄ ins

118* नैवस्याववान्यर्थं वापदार्थमिषु वरन् ।

[D₁ तन्या वा वेदेन च (for the post half) Cf 25ᵈ V 1]

26 Ñ₁ illeg for 26 (cf v l 16) B₁ om 26ᵃᵇ —ᵃᵇ) Ś₁ V₂ B₁.₂.₄ D₁.₃.₄.₆.₁₀.₁₁ सुविषमा(V₂ ॰षा) Ñ₂ दुर्विषमा, V₁ D₆.₁ दुर्विषमा D₃ सुविषमं (for तु विषमां) B₁ reads दुर्गां in marg D₁.₇.₉ T₁ G₁.₂ M₁.₂ transp दुर्गां and लङ्कां —ᵈ) D₁.₉ T₁ G₃ M₁ सु (for स) Ś₁ Ñ₂ V₁ B D₁₋₆.₁₀.₁₁ प्राप्य दाशरथी राम —ᵈ) Ñ₂ V₁ B [illegible] वीर्यवान्, D₁.₄.₁₃ राघव (for राघव॰) ॐ Ck प्राप्यापीत्यपिना वानरैरावागमनमेव तावद्दुष्कर मिति सूच्यते। किं करिष्यति I प्राप्तेन राघवेणापि तु साध्य मित्यर्थं I So also Cr. ॐ

27 Ñ₁ illeg for 27 (cf v l 16) —ᵃ) Ś₁ D₁.₄.₇.₉.₁₁ सान्त्वस्य, B₃ सामस्य (sic), D₃ साम्नश्च (for सान्त्वस्य) V₃ अवकाशो न सन्धानस्य (hypm) —ᵇ) Ñ₁ V B D₆ [इ]ह दृश्यते, D₁ T₁ G₁.₃ M₂ [अ]भिगम्यते, D₃ [अ]पि गम्यते (for [अ]भिगम्यते) Ś₁ D₁.₄.₁₃ राक्षसेश्वा(Ś₁ ॰ना)पि(D₁.₄ ॰द)गम्यते —ᵈ) D₃ नैवं (for नैव)

28 Ñ₁ illeg for 28 (cf v l 16) —ᵃ) D₃ [इ]ह (for हि) D₃ सन्तेद् (for गतिद्) Ñ₂ V B D₆ गतिरत्र चतुर्णां हि —ᵇ) Ś₁ च महात्मना (hypm) D₃ द्विजात्मना, D₁₋₉ त्वमिमा (for महात्मनाम्) —ᶜ) D₁₁

G 5 9 30 B 5 2 29 L 5 1 31 यावज्जानामि वैदेहीं यदि जीवति वा न वा ।
तत्रैव चिन्तयिष्यामि दृष्ट्वा तां जनकात्मजाम् ॥ २९
ततः स चिन्तयामास मुहूर्तं कपिकुञ्जरः ।
गिरिशृङ्गे स्थितस्तस्मिन्रामस्याभ्युदये रतः ॥ ३०
अनेन रूपेण मया न शक्या रक्षसां पुरी ।
प्रवेष्टुं राक्षसैर्गुप्ता क्रूरैर्बलसमन्वितैः ॥ ३१
उग्रौजसो महावीर्या बलवन्तश्च राक्षसाः ।
वञ्चनीया मया सर्वे जानकीं परिमार्गता ॥ ३२
लक्ष्यालक्ष्येण रूपेण रात्रौ लङ्कापुरी मया ।
प्रवेष्टुं प्राप्तकालं मे कृत्यं साधयितुं महत् ॥ ३३
तां पुरीं तादृशीं दृष्ट्वा दुराधर्षां सुरासुरैः ।
हनुमांश्चिन्तयामास विनिःश्वस्य मुहुर्मुहुः ॥ ३४
केनोपायेन पश्येयं मैथिलीं जनकात्मजाम् ।
अदृष्टो राक्षसेन्द्रेण रावणेन दुरात्मना ॥ ३५

---

corrupt (for राक्षस) B3 सुग्रीवस्य ममापि च, D2.4 मम सुग्रीवस्य च

29 Ñ1 illeg for 29 (cf v 1 16) —a) B4 न हि (for यावन्) Ś1 D10 G2 वैदेही (for °हीं) —b) B4 यानि (for यदि) Ś1 पुन (for न वा) D11 यदि जीवति सत्यया —After 29ab Ś1 D10 ins

119* इमां सुकिपसः दुर्गां विचिन्त्य च महापुरीम् ।
[D10 विचित्र (for विचिन्त्य)]

—c) D1 तदैव, D3 G2 तत्रेव (for तत्रैव) —d) Ñ2 V B1.3.4 D5.6 G1 transp दृष्ट्वा and तां ॥ Cv यावज्जानामीति । यावच्छब्दोऽवधारणे । ज्ञास्याम्येव । तत्र संशय कार्यं इत्यर्थः ।, Cr m यावदिति । जीवति वा नवेति वैदेही (Cr °हीं न)जानामि यावत् । ज्ञास्याम्येव । यदि जीवति तां जनकात्मजां दृष्ट्वा तत्रैव तस्मिन्काल एव चिन्तयिष्यामीति योजना । (Cm यद्वा जीवति वा जीवतीति वैदेहीं न जानामि यावत्, न जानाम्येव वा । तत यदि जीवति तां जनकात्मजां दृष्ट्वा तत्रैव तस्मिन्काल एव चिन्तयिष्यामीत्यर्थः ।, Cg यावदिति । यावद्यदा जीवति वा न वेति वैदेहीं जानामि । तत्रैव काले तां जनकात्मजां दृष्ट्वा चिन्तयिष्यामि । यद्वा यावच्छब्दोऽवधारणे । जानाम्येव जीवति वा न वेति जानाम्येव । यदि जीवति तदा तां जनकात्मजां दृष्ट्वा तत्रैव तत्काल एव चिन्तयिष्यामीत्यन्वयः । Ct । यावज्जानामीति । 'यावत्पुरा' इति स्मृ । ज्ञास्य इत्यर्थः । तां दृष्ट्वैव यथा यच्चिन्त्य तत्तदानीमेव चिन्तयिष्या(Ct °ष्यामिष्या)मीति शेष

30 Ñ1 illeg for 30 (cf v 1 16) Ñ2 B1.3 D5 om 30 —a) V B3.4 D1.4.11 एवम् (for ततः) B4 D1.4.11 T2 G2.3 M3.5 सः (for स) —b) D10 पुनश (for °कुञ्जरः) —c) V1 D7.9 गिरेः शृङ्गे B2 गिरिशृङ्ग D5 शैलशृङ्गे (for गिरिशृङ्गे) D6 श्रीमान्, D11 यत्र (for तस्मिन्) —d) G3 [स]कुदये (sic) (for °भ्युदये) Ś1 V1 D1.4 T3 M1 स्थित, D11 नत (for रत) D7.9 Ct राम स्याभ्युदय रत (D9 °याभ्य च [corrupt]) D10 °भ्युद्योदय

31 Ñ1 illeg for 31 (cf v 1 16) —a) D1.4 एवम् (for अनेन) Ñ2 V B D5 रूपेणानेन च मया —b) ■ V1 B3 D3.11 न शक्य (D3 °क्या) राक्षसीं पुरीं, V2 B1.2.4 D5.6 न शक्य रक्षसः पुरीं (D6 °री) —c) Ś1 D10 गुप्ता, Ñ1 B घोरैः, V दीप्तैः, D3 घोरैः, D6 सुघोरैः (for गुप्ता) —d) Ñ2 गुप्ता, V B1.2 D5.6 गुप्ता, D1.4.11 सुदैः (for क्रूरैः) Ś1 D10 नानाभावस्तमिव (cf 20b) B3 गुप्ता मनिसुप्ता सता —After 31, D3 ins

120* अविज्ञातेन रक्षोभिर्मकृद्यरूपसमन्विते ।

32 Ñ1 illeg up to बलव (cf v 1 16) Ś1 D10 om 32 —a) D1.4 उग्रयोद्धा (D1 °धा) D7.9 महौजसो, D11 उग्रो महो (sic) (for उग्रौजसो) —b) B3 बलान्वित (for च राक्षसा) —c) B3 धारणीया (for वञ्चनीया), G1 सम्यग् (for सर्वे)

33 a) Ś1 D10 [अ]लक्ष्यास्म Cm g m in text (for °रूपेण) —b) Ś1 D1.4.11 Ct रात्रौ लङ्कामिमां पुरीं, V1 D11 रात्रौ लङ्का महापुरीं Ñ2 V B D5 रात्रौ लङ्का(B1 D5 °का)पुरीमिमां —After 33ab T2 reads 36 for the first time, repeating it in its proper place —c) V B1 G2 प्राप्तकाले (V1 °ले), D1 काल पुनः Cr m g t as in text (for प्राप्तकाल) D7.9 transp प्रवेष्टुं and प्राप्तकाल Ñ2 च (for मे) —d) Ś1 D10 तस्य, D5 कृत्ये Cr m g t as in text (for °त्य) —After 33 D3 ins 121*

34 Ñ2 V1 B D6 om 34ab —a) D3 स (for तां) —c) Ś1 Ñ1 V2 D7.9.10.11 मुहुर्मु(V2 मुहुर्ग)र्षां (D1 दुर्धर्षां च, D11 °र्षैः) सुरैरपि —V1 illeg from 34c up to मैथिलीं in 35b —c) Ñ2 B2.3 D5 पुनश्च, V2 B1.4 स पुनः (for हनुमान्) G1 चिन्तयामास हनुमान् —d) D1.4 T2.3 M2 Cv विनिश्चित्य T1 G M1.3 Cr विनिश्चस्य (for विनिःश्वस्य) Ś1 Ñ1 D1.2.4.10.11 मुहूर्तं कपिकुञ्जर , Ñ2 V2 B D5 हनुमान्मारुतात्मज —After 34 D1.4 ins while D3 ins after 33

121* तदुपाय न पश्यामि येनोपायेन वानरा ।
अत्रैव सततैरन्वेष्यन्ति बाहुद्गतात्मजा ।
[(1 x) D1 तम्, D3 तत् (for तद्)]

35 V1 illeg up to मैथिलीं in b (cf v 1 34) —a) D3 पश्यामि, D11 पश्येम (sic) (for पश्येयं) —D11 om (hapl) 35c–36 G3 om 35c–36b —c) B3 सहसा (for अदृष्टो) —d) D10 कथं भवेत् (for दुरात्मना)

न विनश्येत्कथं कार्यं रामस्य विदितात्मनः ।
एकामेकश्च पश्येयं रहिते जनकात्मजाम् ॥ ३६
भूताश्चार्था विपद्यन्ते देशकालविरोधिताः ।
विक्लवं दूतमासाद्य तमः सूर्योदये यथा ॥ ३७
अर्थानर्थान्तरे बुद्धिर्निश्चितापि न शोभते ।
घातयन्ति हि कार्याणि दूताः पण्डितमानिनः ॥ ३८
न विनश्येत्कथं कार्यं वैक्लव्यं न कथं भवेत् ।
लङ्घनं च समुद्रस्य कथं नु न वृथा भवेत् ॥ ३९
मयि दृष्टे तु रक्षोभी रामस्य विदितात्मनः ।
भवेद्व्यर्थमिदं कार्यं रावणानर्थमिच्छतः ॥ ४०
न हि शक्यं क्वचित्स्थातुमविज्ञातेन राक्षसैः ।
अपि राक्षसरूपेण किमुतान्येन केनचित् ॥ ४१
वायुरप्यत्र नाज्ञातश्चरेदिति मतिर्मम ।
न ह्यस्त्यविदितं किंचिद्राक्षसानां बलीयसाम् ॥ ४२
इहाहं यदि तिष्ठामि स्वेन रूपेण संवृतः ।
विनाशमुपयास्यामि भर्तुरर्थश्च हीयते ॥ ४३
तदहं स्वेन रूपेण रजन्यां ह्रस्वतां गतः ।
लङ्कामभिपतिष्यामि राघवस्यार्थसिद्धये ॥ ४४ G 5 9 B 5 8 L 5 1

36 D11 om 36, G3 om 36[ab] (for both, cf v l 35) T3 repeats 36 here (cf v l 33) D10 om (hapl) 36–39 Ñ1 om 36–39[b], Ś1 D3 T3 om (hapl) 36–38 —[a]) D3 दृष्ट (for कथं) —[b]) D1 2 3 रावणस्य महात्मन —V2 illeg for 36[c]–37[c], D2 repeats G3 reads 36[cd] after 41 —[c]) D5 7 8 G1 तु (for च) Ñ2 V2 B D6 पश्येय कथमेकाके, D1 2 3 एका कथं तु(D3 च) पश्येयं, D5 (first time) एक एका च पश्येय —[d]) Ñ2 V2 B1 2 रहिता, B3 4 विहिता, D1 हिता, D5 रहितो (for रहिते)

37 Ś1 Ñ1 D3 10 T3 om 37, V2 illeg for 37[a] (for all, cf v l 36) —[a]) Ñ2 V2 भूताश्चार्था, B भूता ह्यर्था, D1 2 3 महोत्पथा, D5 T2 Cl. भूतार्थाश्च D13 C5 भूतार्थाय, Cr m g as in text (for भूताश्चार्था) Ñ2 V2 B D1 2 4 5 6 7 8 11 Ct विपद्यन्ति, Cr m g as in text (for विपद्यन्ते) —[b]) B3 कार्ये (for काल) D1 2 6 विरोधिन (for विरो) M3 damaged from मासा in [c] up to सम् in [d] —[c]) B2 दूतम्, D5 दूतम् (for दूतम्) D13 विक्लवं दूतमासाद्य

38 Ś1 Ñ1 D3 10 T3 om 38 (cf v l 36) B2 om 38[ab] —[a]) D12 [अ]नर्थान्तरे (for नर्थान्तरे) —V2 illeg after दि in [b] up to [d] —[b]) V2 निश्चितापि (for तापि) D11 हि (for न) —[c]) B2 शोभते (sic) Ñ2 च, B1 D1 2 3 [इ]ह, Cr as in text (for हि) B1 D3 घातयि ष्यन्ति कार्याणि —[d]) D11 दूत (for दूता) ☸ Cr घातयन्ति हि कार्याणीति । तस्मादृक्षत्वे 'घातयन्ति' इत्यर्थं प्रमादात्लिखितम् ☸ —After 38, V1 reads 41[cd] for the first time, repeating it in its proper place

39 D10 om 39 Ñ1 om 39[ab] (for both, cf v l 36) —[a]) D3 दृष्ट (for कथं) —[b]) D11 सखे (for भवेत्) D3 वैक्लव्येन कथं सख —[c]) B1 हि, B4 D1 6 G1 तु (for च) —[d]) Ñ1 V B1 4 D4–8 11 तु न, B1 हि न, B3 G3 च स, D3 स तु, D5 न च (for तु न). V2 D13 T M3 transp वृथा and भवेत् Ś1 न विद्ये कथं यतः

40 [a]) Ś1 B1 D2 10 [S]पि, Ñ2 V1 B2–4 हि (for तु) V1 illeg from क्षो up to 40[d] D2 रक्षोभिर्पि दृश्येय —[c]) B2 इत्यर्थं (for इदं कार्यं) —[d]) V1 V2 B1 2 रावणस्यार्थमिच्छत, B3 वा पापमिच्छतः, D5 रावणे नाशमिच्छत

41 V2 repeats 41[cd] here cf v l 38) D3 transp [ab] and [cd]. —[a]) V V B1 D1 4 5 11 कथं स्थातुमिह(Ñ1 V1 B1 ॰हा) शक्यम् —[b]) B अ(B3 [sup for also वि]ज्ञातेन D5 अविज्ञातम (for अवि॰) —[d]) M3(also as in text) कथं वा (for केनचित्) Ś1 Ñ V B D1–4 6 7 8 11 न दृश्यमर्थे(V1 ॰मपि D6 च न्यथि)तु कथा —After 41, D5 repeats while G3 reads 36[cd]

42 D3 reads 42 in marg —[a]) V1 illeg after (अ)त्र up to [b] T M3 न ज्ञातश्च (for नाज्ञा॰) —[b]) B1 इह (for इति) D6 reads इति in marg B1 इति मे कर्के मति —B1 reads 42[c]–43[b] in marg —[c]) Ñ V1 B1 4 D1 4 6 T1 G2 न ह्यत्र, B3 नात्र, D3 न खल, Cl. as in text (for न ह्यस्ति) D6 T1 विज्ञा(D5 ॰ता) (for [अ]वि॰) —D12 om 42[d]–43[c] —[d]) V1 महात्मना (for बलीयसाम्) D1 3 Ct दृष्टा भीमकर्मणा

43 D11 om 43[abc] D3 reads 43[cd] in marg (for both cf v l 42) —[a]) V1 D1 1 ॰प॰ न (for [अ]ह) D5 दृश्योऽस्मि, Ct as in text (for तिष्ठामि) —For 43[ab], B3 4 D5 subst

122* इहाहं स्वेन रूपेण यदि तिष्ठामि संवृत ।

[D3 स्थास्यामि (for तिष्ठामि) B3 संवृतः D5 [स]संवृत (for सं॰)]

—[c]) Ś1 Ñ V B D1 4 5 11 विनाशं(B3 नं च ता) प्राप्स्येऽहं प्रयास्यामि(D1 ॰स्यसि), Ct विनाशमुपयास्यामि(as in text) —[d]) Ñ2 D4–8 11 T2 G2 हास्यते, Ñ2 V B D5 7 हास्यति D5 कर्मणा T1 नश्यति, T3 G2 हन्यते (for हीयते)

44 V1 illeg for 44[ab] —[a]) D11 तद्यं D10 G1 सोऽहं, Cr L t as in text (for स्वेन) Ñ1 B D 5

G 3 9 41 B 5 2 45 L 5 1 44

रावणस्य पुरीं रात्रौ प्रविश्य सुदुरासदाम् ।
विचिन्वन्भवनं सर्वं द्रक्ष्यामि जनकात्मजाम् ॥ ४५
इति संचिन्त्य हनुमान्सूर्यस्यास्तमयं कपिः ।
आचकाङ्क्षे तदा वीरो वैदेह्या दर्शनोत्सुकः ।
पृषदंशकमात्रः सन्बभूवाद्भुतदर्शनः ॥ ४६
प्रदोषकाले हनुमांस्तूर्णमुत्पत्य वीर्यवान् ।
प्रविवेश पुरीं रम्यां सुविभक्तमहापथाम् ॥ ४७

सद्रनेनैव रूपेण —°) B₃ D₃ M₃ शक्ति, G₁ k t as in text (for शक्ति) B₂ D₆ गमिष्यामि G k t as in text (for पति°)

45 °) Ñ₁ रूपा D₆ रम्या (for रात्रौ) —°) Ś₁ D₅ च D₁₁ स M₁ (का)लु G as in text (for सु) B₂ समविशद् दुरासदः —°) D₃₋₄ प्रविश्य (for विचिन्वन्) Ś₁ च ■ (for भवन) Ñ₂ V₁ B D₆ म(B₂ सु)चयामि विचिन्वानो (D₃ °ष्यन्), D₁₁ विचिन्वन्नपि सर्व —After 45 B₂ ins

123* यत्र तिष्ठति सा देवी रामस्य महिषी प्रिया।

46 B₁ om V₃ illeg for 46ᵃᵇ —°) Ś₁ Ñ₁ B₁ D₃₋₄ सचिंत्य (sic) Ñ₂ D₃₋₅ निश्चित्य (for संचिन्त्य) V₂ मनसा (for हनु°) —°) Ñ V₂ B₂₋₄ D₁₋₁₁ G₂ [स] शासन, D₆ °सम G as in text (for °मय) Ś₁ Ñ₂ V₂ B₃₋₄ D₁₀ प्रति N₁ D₁₋₁₁ तदा G₁₋₃ हरि (for कपि) D₂ सुग्रीवसचिवस्तत, D₆ सूतस्याङ्गरत प्रति —°) D₆ तथा (for तदा) —For 46ᶜᵈ Ś₁ Ñ₁ V₂ B₄ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ subst

124* चकाङ्क्षे मनसा वीरो वैदेह्या दर्शनं तदा।

[Ś₁ Ñ₁ D₁₀ चकाङ्क्ष (for चकाङ्क्षे) Ñ₁ illeg B₄ धीरो (for वीरो) B₄ दर्शने (for °न) Ñ₁ D₁₋₁₁ मति (for तदा)]

—Then Ñ₁ V₂ B₄ D₁₁ cont while Ñ₂ V₁ B₁₋₃ D₃₋₆ subst for 46ᶜᵈ

125* रहस्यान्तरेऽसौ लङ्कामाविश्य कामगम्।

[D₁₁ अन्तर (for अन्तर) D₁₁ कामग (for कामम्)]

—Thereafter D₃ cont while D₁₋₄ S ins after 46ᵃᵇ

126* सूर्ये चास्तं गते रात्रौ देहं संक्षिप्य मारुतिः।

[After रात्रौ T₂ repeats erroneously 45ᵇᶜᵈ and the prior half of 126* D₃ वीर्यवान् (for मारुतिः)]

—ᶠ) D₁₋₆ Ct पृषदंशक D₁ पृष दंशक, Gm as in text (for पृषदंशक) D₃₋₅ G₁ [s]न् (for सन्) Ś₁ Ñ₂ V₂ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ द्विदश(D₆ समर)मात्र (D₁₁ °त्र) स यथिरः M₂ पृषदंशमात्र स कपिर् (hypm) (for °) M₁ कपिस्तु (for बभूव) D₃ मार्जारमात्रो भूत्वा तु पुष्पे द्भुतविक्रम ‡ Gm g पृ (Cg पृ)षदंशकमात्र । (Cm पृषाम्मूषिकान्दशतीति पृषदंशो मार्जार ।) विडालमात्र (Cg °लप्रमाण) । (Gm "कोतुर्मोंतुगो मार्जार पृषदंशक वासु भुक्त" इत्यमर) । Ck पृषदंशक आखुभुग्बिडाल । तन्मात्र तत्प्रमाण । Ct पृषा मूषकान्दशतीति पृषदंशको मार्जारस्त न्मात्रस्तत्प्रमाण ‡ —For 46ᵉᶠ, Ñ₂ V₁ B D₆ subst

127* पृषदंशप्रमाणस्तु ततो भूत्वा गतेऽहनि।

[B₃₋₃ प्रमाण (for °णस्) Ñ₂ द्विदशविमात्र तु (for the prior half)]

—After 46 Ś₁ Ñ₁ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ ins while Ñ₂ V (V₃ first time) B D₆ ins l 3–7 (transposing l 3 and 4) after 5 3 4ᵃᵇ

128* स तु पर्वतशृङ्गस्थ पुरीमालिक्य वानर ।
आलोक्यामास तदा सुरदरपुरीमिव।
अनेकजनसंपूर्णामुद्यानवनशोभिताम्।
सुविभक्तमहारथ्या नानाचत्वरभूषिताम्।
सप्रथप्रोपकरणा प्रभूतबलवाहनाम्।
हस्त्यश्वरथसंपूर्णा सर्वकामसमृद्धिनीम्।
शिलाप्रवालवैदूर्यमुक्ताकाञ्चनराजते ।
आत्ययाता गृहे श्रेष्ठैर्वंशजैर्गोतर पथः।
निविष्टा पर्वतस्याग्रे विमानमिव शोभितम्।
तां सकैलशिखराश्च राक्षसैराहृता पुरीम्।

[(l 1) Ñ₂ D₃₋₄ शीलाग्रं नगमिन्दम् (V₃ °न****[illeg]) D₃ अथ पर्वतमास्थी (for the prior half) D₃ आसाद्य (for आश्रित्य) —After l 2 D₃ ins 142* —(l 3) Ś₁ D₁₀ संकीर्णा (for संपूर्णा) Ñ₂ V B D₆ अनेकशैलसमाधिताम् (for the prior half) Ñ V₂ B₃ D₁₁ मन B₂ वर (for -वन) V₁ (after corr as in text) शोभिता (for -शोभिताम्) —(l 4) D₃ सुविभक्ता B₂ महारथ्या (for °रथ्या) Ś₁ Ñ₂ V₂ B D₁₀ शोभिता V₁ शोभिता (for भूषि°) —B₁ om l 5 —(l 5) Ñ हस्त (for हस्ति) V₂ मद (for रथ) Ś₁ D₁₀ नर (for रथ) —(l 6) V₂ रत्न D₁₁ रत्न (for हस्त) B₄ -समृद्धि (for -समृद्धिनीम्) Ñ₂ D₆ नानाकाशनमालिनी V₂ सकलैश्वर्यिणी (for the post half) —(l 7) N₁ illeg after शिला up to 55ᵇ V₁ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ -वैडूर्य (for -वैदूर्य) Ś₁ D₁₀ शिलाग्र (Ś₁ °ग्र [sic]) प्रविश्यैर्वैदूर्यैः (for the prior half) B₁ -राजितै (for -राजतैः) Ñ₂ V₁ D₆ मुक्ता (V₂ °ता) जलकावले (for the post half) —(l 8) Ś₁ राक्षसाना (for राक्षसा) D₁₋₃ ₁₀ गृह (for गृहे) —(l 9) Ś₁ D₁₀ स्वर्गम् (for विमान°)]

47 Ñ₁ illeg for 47 (cf v l 128*) Ñ₂ V (V₃ after 1ᶜᵈ first time) B D₆ read 47 53 and colophon after 53 1 —°) Ñ₂ V B D₆ प्रदोषसमये धी

प्रासादमालाविततां स्तम्भैः काञ्चनराजतैः ।
शातकुम्भमयैर्जालैर्गन्धर्वनगरोपमाम् ॥ ४८
सप्तभौमाष्टभौमैश्च स ददर्श महापुरीम् ।
तलैः स्फाटिकसंकीर्णैः कार्तस्वरविभूषितैः ॥ ४९
वैडूर्यमणिचित्रैश्च मुक्ताजालविभूषितैः ।
तलैः शुशुभिरे तानि भवनान्यत्र रक्षसाम् ॥ ५०
काञ्चनानि विचित्राणि तोरणानि च रक्षसाम् ।
लङ्कामुद्द्योतयामासुः सर्वतः समलंकृताम् ॥ ५१
अचिन्त्यामद्भुताकारां दृष्ट्वा लङ्कां महाकपिः ।
आसीद्विषण्णो हृष्टश्च वैदेह्या दर्शनोत्सुकः ॥ ५२ G 5 7 62 B 5 2 52 L 5 1 51

(V श्री]मान् —ᵇ) Ś1 V2 D8 10 G2 3 M1 3 उद्भुत (for प्रपुत्र) Ś1 V B D1–4 8 10 11 वेगवान् (for वीर्यवान्) —ᶜ) Ś1 Ñ2 V2 B D(–4 8 10 11) T2 G2 लङ्का (for रम्या). —ᵈ) M1 damaged from सत्त up to प्रापा in 48ᵃ B4 D1 7–8 T1 2 प्रविभक्त (for सुवि°) B4 महात्मा (sic) (for °पथान्) ❀ Cr m प्रविवेश प्रवेष्टुमुपक्रान्त । "प्रकारेण महाबाहुः प्राकारमभिपुप्लुवे" इति चतुर्थे (Cm °थें) सर्गे प्राकारप्रवेशस्य वक्ष्यमाणत्वात् ।, Cg प्रयोपक्रान्त इत्यर्थः। प्रविवेश प्रवेष्टुमुपक्रान्त । चतुर्थे सर्गे प्रवेशस्य वक्ष्यमाणत्वात् । लङ्कादर्शनं तु शिखरदर्शनमित्यर्थः ।, Ck प्रविवेश पुरीमित्यादिना प्रवेशाभिधानमल्पोपोक्तिप्रायमाविष्कारेण ।, Ct प्रविवेश पुरीमिति प्रवेशपूर्वकान्वेषणसंक्षेपोक्ति ❀

[illegible] Ñ1 illeg for 48 (cf v l 128*) M1 damaged up to प्रासा in ᵃ (cf v l 47) Ñ2 V B D6 om. 48–51 —ᵇ) D3 4 सन्निभैः (for °राजतैः) —ᶜ) Ś1 D1–4 10 कौम्भमयैः, D5 7–8 कुम्भनिभैः, Cg as in text (for कुम्भमयैः) —ᵈ) Ś1 D1–4 10 (उ)पमे (for –(उ)पमाम्) ❀ Cg शातकुम्भमयैर्जालैर्गोपशोभिताम् । गन्धर्वनगरोपमामिति । गन्धर्वनगरं नाम आकाशमध्ये दृश्यमानविचित्रप्रासादादियुक्तमायाविरचितनगरम् तद्वदाश्चर्यजनकमित्यर्थः । यथोक्तम्—"अनेकवर्णाकृति चेद्विराजते पुरं पताकाध्वजतोरणान्वितम् । यदा तदा हस्तिमनुष्यवाजिनां पिबत्यसृग्भूरि रणे वसुंधरा।" इति ❀

49 Ñ1 illeg for 49 (cf v l 128*) Ñ2 V B D6 om 49 (cf v l 48) —ᵃ) G1 च (for स) D1 G2 transp स and ददर्श. —ᵇ) T2 दृष्ट्वे (for तले) T2 स्फटिक (for स्फा°) D3–4 Ck t तलैः स्फटिकसंकीर्णैः —ᶜ) D5 परिष्कृतैः (for विभूषितैः) ❀ Cr सप्तभौमाष्टभौमैः । भूमौ भवन्तीति भौमानि तलानि । सप्त भौमानि येषां ते सप्तभौमाः । अष्ट भौमानि येषां तेऽष्टभौमाः । सप्तभौमाश्चाष्टभौमाश्च तैः । प्रासादैरिति शेषः ।, Cm भूमिषु भवन्तीति भौमानि तलानि । सप्त भौमानि येषां ते तथा । एवमष्टभौमाः । तैः प्रासादैरिति शेषः ।, Cg सप्तभूमाष्टभूमैश्चेति । भूमिशब्देनावरणवलयादियोग्य तल मुच्यते । सप्त भूमयो येषां ते सप्तभूमाः । "कृष्णोदक्पाण्डुसंख्यापूर्वाया भूमेरजिष्यते" इत्यच्प्रत्ययः । एवमष्टभूमाः । सप्तभूमादिशब्देन तादृशा प्रासादविशेषा उच्यन्ते । यद्वा प्रासादैरिति शेषः । तैरुपलक्षिताम् ।, [illegible] "कार्तस्वरविभूषितैः" इत्यत्र च प्रत्येकस्थलत्वादेकार्थस्य प्रक्षेप इत्यत्र ।, Ct तलैरिति । भूमीनां समूहे सप्तसंख्याष्टसंख्यैरुपलक्षिताम् । स्फाटिकसंकीर्णैः स्फटिकपाषाणैः स्वर्णविकारैः । स्फट म् । "तले" इति पाठेऽपि स एवार्थः । तलैः आसाद्यैरिति शेषः ❀ —For 49, Ś1 D1–4 10 11 subst

129* दृष्टं बहुभौमाश्च सप्तभौमाश्च धाम ।
तलैः स्फटिकसवीतैः प्रासादैः स्वर्णभूषितैः ।

[D4 om up to the prior half of l 2 —(l 1) D3 पूर्वे कृत्वा (for बहुभौमाः) Ś1 म प्रासादा (for सप्त भौमाश्च) —(l 2) Ś1 तले, D4 तले (for तलैः) D11 स्फाटिकवीतैः (for the prior half)]

50 Ñ1 illeg for 50 (cf v l 128*) Ñ2 V B D6 om 50 (cf v l 48) D7 8 om (hapl) 50ᵃᵇ —ᵃ) D5 विराजितैः (for विभूषितैः) Ś1 D1–4 10 11 मुक्ता (D3 4 10 °(र)जतचित्रैः —After 50ᵃᵇ, Ś1 D1–4 10 11 ins

130* आप्सवैर्गृहमेदैश्चैवदिव्य चित्रितैः ।

[D1 4 गृहैः (for गृह) Ś1 D1 10 आप्सवा मि°भैः (for the prior half) D4 ओवरे (for चित्रितैः)]

—D8 om 50ᶜᵈ M1 damaged for 50ᵉ —ᶜ) Ś1 D1 4 तले, D7 8 तैले (for तलैः)

[illegible] Ñ1 illeg for 51 (cf v l 128*) Ñ2 V B D6 om 51 (cf v l 48) —ᵃ) G1 च चित्राणि (for विचित्राणि) —ᵇ) G2 विचित्राणि (for तोरणानि) Ś1 D1 10 द्व (D4 2) सर्वभूषितानि च, D2 3 4 10 तोरणान्युच्छ्रितानि (D4 °च्छ्रि°) भाति च —ᵈ) G2 सर्वत्र (for सर्वतः)

52 Ñ1 illeg for 52 (cf v l 128*) Ñ1 V B D6 read 52 after 53 12ᵃᵇ —ᵃ) Ñ2 V2 B D6 हनुमान्मारुतात्मजः ❀ Cr अचिन्त्यामिति । विषण्णो दुःखशाली । चिन्तायाश्च विषण्णादिपदः । अद्भुताकारचारुत्वं । यद्वा अचिन्त्या प्रवेशचिन्ताविषयभूताम् । अद्भुताकारा प्रवेष्टुम चिन्त्येषु दुर्गेषु । पुरीषु । अतो विषाद ।, Cm विषण्णो लङ्काया दुर्घर्षत्वाद्विषण्ण । अद्भुतत्वाद्धृष्ट ।, Cg अचिन्त्येति । विषण्णो हृष्टश्चेति । अचिन्त्या दुष्प्रधर्षेति च विषण्ण । यतोऽद्भुताकारा, अतो विस्मयनिबन्धनः हृष्ट ।, Ck t अचिन्त्या मनस्याप्यप्रधर्षिताम् । मम विषादहेतु । अद्भुताकारामित्यय (Ct °मिति) हर्षहेतु ❀

53 Ñ1 illeg for 53 (cf v l 128*) Ñ2 V B D6 read 47, 53 and colophon after 53 1. —ᵃ) Ś1 D1 10 अथ पादुरासाव, Ñ2 V स पादु(Ñ2 °दु)रेदिदृ, B

G 5.9.0
B 5.7.53
L 5.7.55

स पाण्डुरोद्विद्धविमानमालिनीं
महार्हजाम्बूनदजालतोरणाम् ।
यशस्विनीं रावणबाहुपालितां
क्षपाचरैर्भीमबलैः समावृताम् ॥ ५३

चन्द्रोऽपि साचिव्यमिवास्य कुर्वं-
स्तारागणैर्मध्यगतो विराजन् ।
ज्योत्स्नावितानेन वितत्य लोक-
मुत्तिष्ठते नैकसहस्ररश्मिः ॥ ५४

शङ्खप्रभं क्षीरमृणालवर्ण-
मुद्गच्छमानं व्यवभासमानम् ।
ददर्श चन्द्रं स कपिप्रवीरः
पोप्लूयमानं सरसीव हंसम् ॥ ५५

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे द्वितीयः सर्गः ॥ २ ॥

स पाण्ड(D₁ °ण्डु)रोद्द्युत D₃ ₄ ₆ स पाण्डुरोद्भव, D₅₋₇ Ch t स पाण्डुरभिद्य (D₆ °रोद्दुत) D₁₁ स पाण्डुरो इव, G₃ स पाण्डुरोद्धत, Cr m as in text (for स पाण्डुरोद्विद्ध) V₂ विमान (for विमान) M₁ damaged from वी up to त in ᵇ D₂ मालिनी (for मा°) D₃ स पाण्डुरविद्धविमानमालिनी —ᵇ) Ś₁ V₂ V B D₁₋₄ ₆ ₁₀ ₁₁ चित्र (for जाम्ब°) D₂ °तोरण (sic) —ᶜ) D₁ यशस्विनो (sic) D₃ पालिता पुरी (for -बाहुपालिता) —ᵈ) Ś₁ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ G₂ ₃ निशाचरैर् (for क्षपा°) D₃ ₄ ₆ समाश्रिता D₁₀ सुपालिता G₁ सुरक्षिता (for समावृताम्) V₂ V B D₁ विवेश शाला हनुमान्महाकपि

54 Ś₁ illeg for 54 (cf v l 126*) Ś₂ V B D₂ om 54-55 here and ins before 5 4 1 —ᵃ) Ś₁ D₃ ₁₀ (ऽ)प्य D₁ ₃ ₆ च (for ऽपि) Ś₁ D₃ ₁₀ इवापि, D₁ ₃ ₆ इवास्य G₃ सखायं (for इवास्य) D₁₁ चन्द्रं सानिध्यमिवास्य कुर्वंस्ताम् —D₃ tr no p ᵃ and ᵇ —ᵇ) Ś₁ D₃ T₂ M₁ विराजद् D₁₁ °जद् Cr m t as in text (for °जन्) —ᶜ) D₃ om वितत्य Ś₁ D₃ ₁₀ विवि(D₁₀ °वित्य), Cr m g t as in text (for वितत्य) D₁₋₃ ₆ ₁₁ Cr m t लोकान्, Cg लोकम् (as in text) —ᵈ) D₃ ₁₀ G₁ Ch t (ऽ)पि (for नैक) Ś₁ D₃ ₁₁ समुत्थि(D₃ °तिष्ठ)तोऽनेकसहस्ररश्मिः D₁ उत्थित नैक° ◇ Cr चन्द्र इति । सहस्ररश्मिस्सचिव्यमिवाकरोदित्यन्वयः सचिवस्य कार्यं साचिव्यम् । ज्योत्स्नावितानेन लोकान्वितत्य मुत्तिष्ठते सचिवो यथा प्रभुम् भूमिष्ठं कुर्वन् सहायं करोतीत्यर्थः । Cm ज्योत्स्नावितानेन लोकान्वितत्य विसर्पितृत्वात् हनुमतो मेघनाकिराद्युत्पत्तिमिव कुर्वन्निव मध्यगतः सर्वोपलिङ्गे मद्गु भूमिष्ठत्वात् । Cg चन्द्रोऽपीति । अनेकसहस्ररश्मिस्तारागणमध्यगतो विराजन् स्वकीयेन प्रकाशेन साहाय्यं कुर्वन्नुत्थितः । ज्योत्स्नावितानेन लोके वितत्य वर्तमानः सन् अभिव्यक्तोऽभूत् । "उत्थितं मण्डलम्" इत्यभिधानम् । Cn साचिव्यं साहाय्यं कुर्वन् । इदं तु सर्वमवगन्तव्यम् । उदितं स्तब्धं सम्यक्त्वं पूर्णं समग्रमण्डलम् । अनेकसहस्रशब्देन प्राचुर्यमात्रं लक्ष्यते । पूर्णचन्द्र इति भावः । Ct मध्यगत मध्ये गतः । अनेकसहस्रेण नैक पूर्णत्वम् । अनेकसहस्ररश्मिः स्वोदयेन वितत्य विरराज । उत्तिष्ठते । आरोहत् । ज्योत्स्नावितानेन लोकान्वितत्य साचिव्यमिव कुर्वन्निव । ननु समाप्यमानस्य प्रदोष उदयो ऽमायां न तदा पूर्णत्वम् । पूर्णस्य तु न समाप्यमानस्योदय इति चेन्न । शुक्लपक्षे समाप्यमानतिथावेव चन्द्रस्य पूर्णत्वम् उदयश्च पूर्णचन्द्रस्येव व्यपदेशः । यद्वा प्रतिपद्युक्ता संक्रान्त्या उदयो भवतीति मध्यगतश्चन्द्रो विराजन्निव यथा पर्वणीति । अत एव रात्रिशेषे हनुमतो सीतान्वेषणकाले दीपिकाग्रहणं कृतम् । तेन च मधुमासे माघशीर्षे वा । फाल्गुने पञ्चम्यां प्रतिपदा सीतायाः "सत दशमो मासो द्वौ तु शेषौ प्लवङ्गम" इति हनुमन्तं प्रति वचनात् । हनुमदिति एव च सीताया उद्धारे एव रामस्यासीदिति स्पष्टम् ॥

55 Ś₁ illeg for 55ᵃᵈ (cf v l 126*) Ś₂ V B D₂ om 54-55 here and ins before 5 4 1 —ᵃ) D₁ क्षीर (for क्षीर) D₁₁ मृणाल (for मृणाल) —ᵇ) D₁₋₄ ₁₁ उद्यन्तं D₆ °व्य)मान (for उद्ग°) Ś₁ D₃ ₁₀ दिदि भासुरं, D₁ ₃ ₆ ₁₁ व्यवभासमानं, T₁ ₂ व्य(T₂ वि)भासमानं (for व्यवभासमानम्) D₃ T₃ प्रोद्गच्छमानं द्युतिमानमानं —ᶜ) T₁ ₂ G₂ M₂ हरि (for कपि) —ᵈ) Ś₁ D₁₀ प्रोद्गीयमानं (for पोप्लू°) ◇ Cr m t पोप्लूयमानं भृशं प्लवमानम् ॥ Cg पोप्लूयमानं पुनःपुनस्तरन्तम् ◇ Ś₁ illeg for हंसम्

Colophon —Sarga name Ś₁ B₁ D₁₀ हनुमत्प्रवेशः, V₁ हनुम....., V₂ V B₂ D₂ ₃ लंकाप्रवेशः, B₃ हनुमतो लंकाप्रवेशः D₁ ₆ हनुमच्चिन्ता, D₃ हनुमच्चिन्तनम् D₁₁ लंकायां हनुमच्चिन्तनम् —Sarga no (figures, words or both) Ś₁ V₂ B₂ D₁ ₃ ₁₀ ₁₁ om V₁ V₂ B₂₋₄ D₂ 9 V₃ 1 D₃ 4 —After colophon D₃ concludes with शुभं G₂ M₂ with श्रीरामाय नमः —After 5 2 D₃ reads for the first time 5 3 18-19 repeating them in the proper place

३

स लम्बशिखरे लम्बे लम्बतोयदसंनिभे ।
सत्त्वमास्थाय मेधावी हनुमान्मारुतात्मजः ॥ १
निशि लङ्कां महासत्त्वो विवेश कपिकुञ्जरः ।
रम्यकाननतोयाढ्यां पुरीं रावणपालिताम् ॥ २
शारदाम्बुधरप्रख्यैर्भवनैरुपशोभिताम् ।
सागरोपमनिर्घोषां सागरानिलसेविताम् ॥ ३
सुपुष्टबलसंगुप्तां यथैव विटपावतीम् ।
चारुतोरणनिर्यूहां पाण्डुरद्वारतोरणाम् ॥ ४ G 5 9 5 B 5 3 4 L 5 3 4

3

Ñ1 V B cont the previous Sarga Ñ2 begins with श्रीरामाय नमः

1 Cr missing up to 5 3 24 Ñ2 V1 2 (first time) B D6 om 1^{ab} V3 (except 2^{c}–3^{b}) repeats at 1 3 (reading 3^{c} 4^{d} after 4^{cd}) before 18 (including star passages) —^{a}) Ś1 D5 लम्ब D6 लम्बे (sic) (for स लम्ब) Ś1 D1 8–10 लम्बे Ñ1 D1 3 4 11 लम्बिम् Cr m g k t as in text (for लम्बे) ◎ Cr लम्बे लम्ब शाखाग्रे । लम्बतोयदसंनिभे । लम्बशिखरे लम्बपत्रशिखरे । Cm लम्बे लम्बाकारे । लम्बशिखरे लम्बगिरिशिखरे । Cg लम्बे लम्बाख्ये । लम्बशिखरे लम्बगिरिशिखरे इति पाठः । यद्वा लम्बे लम्बमान इव स्थिरे । लम्बशिखरे लिम्बशिखरे । Ck स लम्बऽलम्बशिखरे इत्यादि । लम्ब लम्बपदम् । लम्बशिखरे अलम्बशिखरे । अत एवालम्बतोयदसंनिभे । यद्वा लम्बे लम्ब नाम्ने लम्बस्य गिरेः इत्यादि । किं तत लम्बस्य शिखर शब्द धारद्वयकल्पनाप्र दृश्यम् । अत मधुपर्कमा[°ला ?]दिति न भातीति । Ct लम्बशिखरे उत्तमशिखरे लम्बे उत्सङ्गपर्यन्तं, अत एव लम्बतोयदसंनिभे ◎ —Ñ1 partially illeg for 1^{cd} Ñ2 V B D6 (after 19 first time preceded by App I [No 1]) read 1^{cd} (V3 1^{cd} first time) 5 2 47 53 and colophon after 17 —^{a}) B3 एवम् (for सत्त्वम्) —^{d}) D1 8 11 M1 2 Cr हनूमान् (for हनु°) Ñ2 V1 2 (first time) B D6 ततो मारुतनन्दन

2 V3 repeats 2^{cd} (cf v 1 1) V1 illeg from 2^{ab} up to क्रा in 131* —^{a}) Ñ2 V2 (first time) B D6 तत्र (for निशि) —^{b}) M1 damaged from ह up to ङ्ग in 2^{c} Ś1 Ñ1 V2 (second time) D2–8 10 11 जगाम (for विवेश) Ñ2 B1 (also in marg as in D6) 4 प्र(B4 प्रा)विश्य मारुतात्मज V3 (first time) B1 2 D6 प्रा(V3 प्र)विशत्(B3 प्रवेष्टुं) मारुतात्मज —After 2^{ab} Ñ2 V(V3 first time) B D6 ins

131* निविष्टे पर्वताग्रे च लङ्कालङ्कामिव ।

[V1 illeg up to क्रा V3 निविष्टे (for °ष्टे)]

—Ñ2 V1 3 (first time) B D1 6 om 2^{c}–3^{b} —^{d}) Ś1 Ñ1 V2 D1 3 4 10 11 रम्यां काननपैरमात्मा

3 Ñ2 V1 3 (first time) B D6 6 om 3^{cd} (cf v 1 2) The sequence of ■ 3–11 (including subst and ins) in Ñ2 V1 3 (first time) B D6 3 7^{cd} (B3 om) 3–4^{b} (all om 3^{cd}) 128* (1 3–7) 8^{c}–10, 5–6^{b} 4^{cd} 7^{ab} 11 8^{cd} —^{a}) Ñ1 illeg up to ष Ś1 D10 [स]सम्र D5 [स]म्बर (in marg) D11 [स]गो° (for [स]म्बुधर) —^{b}) G3 भवनैः (for °रु) Ś1 Ñ2 V2 D1 3 4 10 प्रतिमण्डिता G1 शोभ° (for उपशोभिताम्) —After 3^{ab} Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 11 read 6^{ab} and 4^{cd} V2 repeats 3^{cd} (cf v 1 1) —^{c}) Ñ2 B3 निर्घोषा (for °षा) —^{d}) Ś V2 (second time) D10 –वी(D10 वा)रिता D5 सीलता (sic) D11 –वारिता (for –सेविताम्) B1 D1 3 4 अपरानिलवारिता

4 For sequence in Ñ2 V B D6 cf v 1 3 V2 repeats 4 (cf v 1 1) —^{ab}) D5 –जिर (sic) (for –बट) D1 4 सगुप्त D6 G1 2 M3 –मगुप्ता T2 मगुप्ता (for –संगुप्ता) Ś1 Ñ1 V3 (second time) D3 10 11 सुवर्णा(Ñ2 D11 °र्णि V2 °र)चित्र गुप्ता D1 4 सुवर्ण चित्र(D1 °त्र)ता गुप्ता M3 सुवर्णा रत्नगुप्ता (for °) Ś1 Ñ1 V3 (second time) D1–4 10 11 सर्वैश्च (for य°) Ś1 विस्तारप्रभा (for °वताम्) Ñ2 V1 (illeg) 3 (first time) B D6 सुगुप्ता राक्षसैर्दिव्य सर्वदेवभयावहा —After 4^{ab} D3 reads 7–12 (preceded by 138*) while D6 ins

132* वस्त्रोत्क्रमाल्यसमिता सुसा नवोच्चसौर्यम् ।

—After 4^{ab} G1 reads for the first time 5^{c}–6^{b} repeating them in their proper place —Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 11 read 6^{ab} and 4^{cd} after 3^{ab} D5 reads 4^{cd} after 6^{ab} —^{c}) V1 3 (first time) B3 D1 3 4 10 11 निर्व्यूह(D3 °हा) B1 4 विर्युक्त D2 4 निर्यूह(D6 °हा) Cr m g k t as in text (for निर्यूहां) —^{d}) Some MSS and Cr m k पाण्डर Cg as in text (for पाण्डुर) B3 गोपुरा (for –तोरणाम्) Ś1 Ñ1 V1 2 (first time) B1 4 D1–4 8 10 11 पाण्डुरद्वा(D6 °द्व)रगोपुरा V3 (second time) पाण्डुराणागोपुरा B2 सप्ताकारगोपुरा —After 4 Ñ2 V1 3 (after 4 first time) B D6 ins

133* महाप्रतिमहानक्षमासमद्ववायुधाम् ।

[V3 –नात्रक– (for क्षमास) V1 illeg after म Ñ2 D6 [आ]युधां]

—After 4 G1 reads 6^{cd} for the first time repeating it in its proper place

C 5 9 51 B 5 3 5 L 5 2 5

सुजनाचरिता शुभ्रां शुभां भोगवतीमिव ।
तां सविद्युद्घनाकीर्णां ज्योतिर्मार्गनिषेविताम् ॥ ५
चण्डमारुतनिर्ह्रादां यथेन्द्रस्यामरावतीम् ।
शातकुम्भेन महता प्राकारेणाभिसंवृताम् ॥ ६
किङ्किणीजालघोषाभिः पताकाभिरलंकृताम् ।
आसाद्य सहसा हृष्टः प्राकारमभिपेदिवान् ॥ ७
विस्मयाविष्टहृदयः पुरीमालोक्य सर्वतः ।
जाम्बूनदमयैर्द्वारैर्वैदूर्यकृतवेदिकैः ॥ ८

5 For sequence in Ñ2 V B D6 cf v l 3 V3 repeats 5 (cf v l 1) D6 T2 M2 om. 5-6[b] D5 om 5[ab] —[a]) M1 सुजना (for भुजग) Ñ1 उग्रा (for शुभ्रां) Ś1 V3(second time) D1 2 4 10 11 भुजगपति (V3[second time] D° °र्षि)शासुभा —[b]) M3 damaged from शि up to तां in 5[b] D6 शुद्धा (for शुभ्रा) —For 5[ab], Ñ2 V(V3 first time) B D6 subst

134* पन्निविलमिवोर्ध्वैर्दिव्यैः शुभ्रबद्धिप्रवाहिनि ।
रक्षितां राक्षसैर्घोरैर्नागैर्भोगवतीमिव ।

[V1 illeg from र in l 1 up to नां in l 2 —(l 1) cf 5 2 21[ab] B1 3 धूर्वनि (for वाहिनि) —(l 2) cf 5 2 20[ab] B4 om from the post half of l 2 up to the prior half of l 2 of 135*]

—Thereafter all the above MSS cont

135* ज्वलितैश्चपलिहैर्भोगिभिर्घोरैर्बिभ्रि सदा ।
सर्पाणां राक्षसैर्भीमैर्गुहामाश्रीमिवेति ।

[(l 1) B1 ज्वलितैर् B3 ज्वलितैर् (for ज्वलितैर्) V1 उ * * * * सैश्च (illeg) (for the prior half) V3 गुहीं (for गृहीं) —For l 2 cf 5 2 21[cd]]

—G2 repeats 5[cd] (cf v l 4) —[d]) D2-4 M1 सत्त्व, G1 मार्गे (for मार्गं) —For 5[cd], Ś1 Ñ V1(illeg) 3 B D1-4 8 10 11 subst, while V3 B3 only repeating here

136* साभ्रज्योतिर्गणाकीर्णां विद्युज्ज्वालासमाकुलाम् ।
[Ś1 D10 साभ्रां, B4 सर्वं, D11 शुभ्र (for साभ्र) Ñ2 B2 (first time) कुल (for गण) V3 (second time) विद्युन्माला (for °ज्ज्वाला) Ñ2 V3 (first time) B (B2 both times) D6 परिवृतां (for समाकुलाम्) D2 साभ्रविद्युत्प्र कीर्णां (sic) ज्योतिर्गणनिषेविता]

—Thereafter, Ñ1 V3 cont

137* विद्योतमाना सहसि चाश्रित कुलिशारिणीम् ।
[Ñ1 करिणी (for शालिनीम्)]

6 For sequence in Ñ2 V B D6 cf v l 3 Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 read 6[ab] and 4[cd] after 3[ab]. G2 repeats 6[ab] here (cf v l 4) D6 T2 M2 om 6[ab] (cf v l 5) —[a]) D3 चण्ड (for चण्ड) D1 4 10 सदाद्रा, D8 (after corr as in text) M1 सवार्दा. Ck as in text (for निर्ह्रादा) Ś1 Ñ1 D1 11 चारु(D1 11 चाद्) मारुतसदा (Ś1 °द्रा)दा, Ñ2 V B D6 चण्डमारुतसर्पाणां, M2 मंद्रमारुत सञ्चरा (for °) Ś1 D2 10 यथा स्वर्गे, N1 पूर्वेरपि, Ñ2 V B D6 नाकस्थे(D6 °स्थं)व, D1 11 त(D12 य)थैव हि, D3 यथैवापि, D1 4 G1 2 यथा चापि (for यथेन्द्रस्य) D4 5 M1 यथावद् (D6 यथैवम)मरावतीं (for °) G2 (second time) मद मारुतसन्नादामतीरसुमदर्शनां ¶ Ck भ्रमरावतीमिव स्थिताम् । अमरा यस्यां सन्तीत्यमरावती चौरित्यर्थ । "मतौ बह्वच" इति दीर्घाऽसञ्ज्ञायामप्यार्षे । न त्विहेन्द्रपुरीत्युक्तौ अमरावतीशब्द । सकरक्ष्याभ्रतयात्र । सञ्ज्ञया चक्रवाकसुलक्षणम् । साल्वकाररासस वस्थानप्रदीपप्रदीपनिस्वप्रकाशमात्रेवालदर्शनसमृद्ध्यै यदस्योपवर्तुलत्वा च । Ct भ्रमरावतीमिव स्थिताम् । अत्रामरा सन्त्यस्यामित्यमरावती द्यौ । अस्यां तात्पर्ये 'मतौ बह्वच ' इत्यार्षो दीर्घ । न त्विहेन्द्रपुर्यमरावती । तल्लक्षणाभावात् । सञ्ज्ञया चक्रवाकसुलक्षणस्य च तास्वकारासस्वस्थानप्रदीपनाद्युपवर्तितु यस्तक कि —After 6[ab], D2 reads 4[cd] —Ñ1 V B D6 om 6[cd], G1 repeats 6[cd] here (cf v l 4) —[c]) Ś1 D1-4 10 11 कौम्भेय. Cr k t as in text (for कुम्भेन) —[d]) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 सुस(Ś1 Ñ1 समा)वृता (for [अ]भिसंवृताम्) —After 6, Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 ins, while D3 ins after 4[cd]

138* महावप्रमहाकायां पताकाध्वजमालिनीम् ।
[Ś1 Ñ1 D11 महाप्र (for °वप्र)]

7 For sequence in Ñ2 V B D6, cf v l 3 D2 reads 7-12 (preceded by 138*) after 4[cd] V1 om 7[ab] —[a]) D6 -स्वाल (sic) (for जाल) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 विघोषैः. Ñ2 V3 B D6 घाषा(V3 °ष)का (for -घोषाभि) —[b]) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 बहु(D11 बहु [sic]) रत्नसमावृता —B2 om 7[cd] —[c]) Ś1 D3 स (Ś1 च) कपिः. G1 स महा (for सहसा) —[d]) Ś1 D10 सोऽभ्युपैद्याय, D2 द्वय पेयवान्. Cr as in text (for अभिपेदिवान्) D3 प्राकारमुपपेदिवान् —For 7[cd], Ñ1 V B1 2 4 D6 subst

139* कृत्स्नामालोकयामास प्राकारमधिरुह्य स ।
[V3 स कृत्स्नाम् (hypm) B1 अधि (for अधि) V3 पुरद्वारपुरीमिव (for the post half)]

8 For sequence in Ñ2 V B D6, cf v l 3 and for sequence in D2 cf v l 7 —[b]) M1 damaged from श्य up to द in 8[b]. Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 वानर (for सर्वत) —For 8[ab], Ñ2 V B D6 subst

140* विस्मयोत्फुल्लनयनः समन्तादवलोकयन् ।

मणिस्फटिकमुक्ताभिर्मणिकुट्टिमभूषितैः ।
तप्तहाटकनिर्यूहै राजतामलपाण्डुरैः ॥ ९
वैडूर्यतलसोपानैः स्फाटिकान्तरपांसुभिः ।
चारुसंजवनोपेतैः खमिवोत्पतितैः शुभैः ॥ १०

क्रौञ्चबर्हिणसंघुष्टे राजहंसनिषेविते । 44/D0
तूर्याभरणनिर्घोषैः सर्वतः प्रतिनादिताम् ॥ ११
वस्वोकसाराप्रतिमां समीक्ष्य नगरीं ततः ।
खमिवोत्पतितां लङ्कां जहर्ष हनुमान्कपिः ॥ १२ G 5 9 0 B 5 3 12 L 5 7 12

[B3 मनयान विनोक्य, B3 दिशो दश विनोक्य (for the post half)]

—a) B2 सदा (for सर्वत) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 द्वारैः (for द्वारैः) ❀ Cr आम्बूनदमयैर्द्वारैरित्युपलक्षणे तृतीया। राजहंसनिषेवितैरित्यन्ये विशेषणविशिष्टैर्द्वारैरुपलक्षिता लङ्का नगरीं समीक्ष्येति सम्बन्धः। Cm आम्बूनदमयैर्द्वारैरित्युपलक्षणे तृतीया। राजहंसनिषेवितैरित्यन्तविशेषणविशिष्टैर्द्वारैरुपलक्षिता लङ्कानगरीं समीक्ष्य हनुमाञ्जहर्षेति सम्बन्धः। Cg आम्बूनदमयैर्द्वारैरित्यादौ सहयोगे तृतीया ❀ —c) Some MSS वैडूर्य (for वैडू°) D1 3 4 G1 2 मय, Cr g k t as in text (for कृत) V B वैडूर्यमणिचित्रैः, D10 वैडूर्यमय चैरिभि

9 For sequence in Ñ1 V B D6 cf v l 3 and for sequence in D2 cf v l 7 —a) D6 G2 M2 Cr m g वज्र, T1 शुद्ध, Ck t as in text (for मणि) D3 5 G1 M1 3 Ck स्फाटिक, Cr m g t as in text (for स्फ°) —b) M1 हेम (for मणि) D1 भूषणै D2 वन्दितै (for भूषितैः) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 प्रवालकृत (V1 °कुसि) भूमिभि —c) Ś1 D10 निर्यूह, D4 5 निर्यूह, Cr as in text (for निर्यूहैः) —d) Some MSS पाण्डुरैः, Cr m as in text (for °पाण्डुरैः) G1 राजतास्तरणैरभि

10 For sequence in Ñ1 V B D6 cf v l 3 and for sequence in D2 cf v l 7 —a) Some MSS वैडूर्य, Ct as in text (for वैडू°) D7 8 M2 3 कृत (for तल) Ś1 D1 10 मणिभिः, N1 मणिमयैः, D11 मणिमय Ck t as in text (for सोपानैः) D6 वैडूर्यसोपानैः —b) D7 8 G1 स्फटिकाद्य, Cr g k t as in text (for स्फा°) D6 पांसुभि, Cr g as in text (for पांसु°) Ś1 D1 10 हाटकैश्च (D1 °कान्त)रज्जुभि, N2 D3 5 11 हारकान्त (N1 °कोत्त)वर्णि —Ś1 D1-4 10 11 om 10cd —c) D1 T2 संजीवन, Cr m g k t as in text (for संजव°) —For 9-10, Ñ1 V B D6 subst

141* मणिसोपानसम्पन्नैः प्रवालाचितभूमिभिः ।
कैलासशिखराकारैः शारदाम्बुदपाण्डुरैः ।
आनन्दा गृहश्रेष्ठैर्भ्राजमाना यथा ।
प्रीतिमभागमासाद्य चिरं नैकर्मनो भवेत् ।

[(l 1) V1 illeg after म्र B1 मधूरै (for °भवै) V2 विचित्रमणिसोपान (for the prior half) B3 प्रवालोचित (for °लाचित) —B2 om l 2 V1 partially illeg for l 2 —(l 2) All except V2 पाण्डु° (for °पाण्डुरै) —(l 3) V2 D6 आनन्दा (D6 °न्दा) —(l 4) Ñ1 D6 प्रवनानाम्, V1 B2 3 वीक्ष्यमाणम्, V2 विमानानाम् (for वीक्ष्यमाणम्) V2 सुचिन्तैः (for अ°)]

11 For sequence in Ñ1 V B D6 cf v l 3 and for sequence in D2, cf v l 7 —a) V1 illeg up to ह 11b. B2 3 सारस (for बर्हिण) Ś1 संघुष्टैः (sic) (for संघु°), —b) D11 निषेवितैः (for °वित) Ñ1 V B2 4 D6 हंस(D6 °स)सारसकूजित (N2 D4 °नादि)तैः, B1 हंससारसकीर्णैः, B3 हंसबर्हिनिषेवितैः —c) D1 समीपे (for निर्घोषैः) Ñ1 V B तूर्यभूषणघोषैश्च, D6 तूर्यघोषेण भूषैश्च —d) B1 पर्वत (for सर्वत) N2 D7 8 पादि (for प्रति)

12 For sequence in D2 cf v l 7 —a) V2 B2 3 वस्वेन्द्र, D1-4 V1 3 वस्वौक, D11 विश्वैक, Cr as in text (for वस्वोक) Ś1 Ñ1 B2 3 4 D1-4 8-11 T2 G1 2 M2 Cr प्रतिमां (for [अ]प्र°) —b) D5 M2 ह वीक्ष्य, G2 सर्वा° (for समीक्ष्य) Ś1 D1-4 10 11 तदा (for ततः) Ñ2 V2 B D6 रावणस्य पुरीं शुभां V2 रावणस्य महापुरीं ❀ Cr अत्र वस्वोकसारप्रतिमामिति पूर्वस्यां दिशि स्थितराजपुरीसाम्यमुच्यते। "वस्वोकसारा शक्रस्य याम्या संयमनी तथा। पुरी सुखा प्रतीच्यां सोमस्यैशान्यां विभावरी" इति विष्णुपुराणवचनात्पुरी वाचकत्वम्। Cm वस्वोकसारा पूर्वदिग्गतेन्द्रपुरी। Cg वस्वोकसाराख्या। यद्वा वस्वोकसारा पूर्वदिगवस्थिता शक्रपुरी। "वस्वोकसारा शक्रस्य पूर्वस्यां दिशि वै पुरी" इति पुराणवचनात्। Ck वस्वोकसारा लङ्का। तत्प्रतिमा वर्त्म। भाम्बूनदमयैर्द्वारैरित्यादिभिर्वस्वोकसारकचमाचारस्तदुपवर्णितत्वात्। Ct वस्वोकसाराख्या अमरावती। इत्थं भाव जाम्बूनदमयद्वारशालिना सारखस्य ❀ —After 12ab N2 V B D6 read 5.2.52 and om 12cd —c) Ñ1 कामात् D11 कामा, M2 काम (for लङ्का) Ś1 D1 4 10 M2 Cm खमिवोत्पतितां(D10 °त)कामात्(D1 °ता, D2 M2 Cm °मा) ❀ Cm उत्पतितु कामामुत्पतितुमिव स्थिताम्, ❀ —d) D2 हृदि (for कपि) —After 12 D5 ins D4 ins after l 2 of 128*

142* रम्यकाननतोयाढ्या नानावसशोभिताम् ।
द्रुमसालसमाकीर्णा मारुतानिलसेविताम् ।
समृद्धा सुगुप्ता च महाबलपराक्रमैः ।
सभूमौ राक्षसैर्घोरैः सर्वशस्त्रधरैरिव ।

[(l 1) D2 रम्य (for रम्य) D2 -नवतीर्णा (for -नवशोभिता) —(l 4) =5.8.20ab]

प्रविष्टः सत्त्वसम्पन्नो निशायां मारुतात्मजः ।
स महापथमास्थाय मुक्तापुष्पविराजितम् ॥ २०
हसितोद्घुष्टनिनदैस्तूर्यघोषपुरःसरैः ।
वज्राङ्कुशनिकाशैश्च वज्रजालविभूषितैः ।
गृहमेधैः पुरी रम्या बभासे द्यौरिवाम्बुदैः ॥ २१
प्रजज्वाल तदा लङ्का रक्षोगणगृहैः शुभैः ।
सिताभ्रसदृशैश्चित्रैः पद्मस्वस्तिकसंस्थितैः ।
वर्धमानगृहैश्चापि सर्वतः सुविभूषितैः ॥ २२ G 5 10 4 B 5 4 8 L 5 2 33

मनःस्थितिमिदेदीर्घ ॐ Cr सासीति । अथ वृद्धवात्पक्ष्यते । यद्वा । एकस्य पक्षपक्षत्रय प्रतिश्लिष्टपक्षत्वेन श्लोकद्वयमेक वाक्यम् ।, Cm [illegible] संबन्धादिश्लोकद्वयमेक वाक्यम् । वाक्य प्रच्छन्द प्रतिश्लिष्य । अपर प्रकृतपरामर्शी ।, Cg ता संबन्धद्वय शैलपक्ष्यते । मत्येक वाक्य श्लोकद्वयम् । तच्छन्दद्वयमसो गात् । प्रथमे श्लोके श्लोकारब्धोत्तेश ।, Ct वा प्रविष्टाम् ॐ —[b]) D3 11 भास्करैस्, D10 भासुरैस्. (for मारुत°) Ś1 D10 गर्भे (for -गृहे) —[c]) D6 G1 नगर (for °री) B3 राक्षसगते M1 * * * मन्दस्य (for राक्षसेन्द्रस्य) —[d]) Ś1 D5 10 प्रविश्य च, V3 D1 प्रविवेश D6 (first time) -न स ददर्श (by transp) Ñ V2 B D6 (second time) 11 प्रविवेश (Ñ2 °रूप स) स्वे कपि D5 प्रधान पवनात्मज, D6 ददर्श हनुमान्कपि —After 19 D1 6 (after 19 first time) 1-9 S ins a passage relegated to Appendix I (No 2)

[illegible] Ś1 Ñ V B D1-6 8 10 11 om 20[ab] —[a]) D7 प्रविष्टे, M1 * स्व (for प्रविश) —Ñ2 V1 B1 2 4 D6 read 20[cd] (B1 4 (first time) preceded by l 2 of 150*) after 21 B3 reads 20[cd] after 21[ab]. —[c]) Ś1 R1 D1 10 आसाद्य, Cr as in text (for आस्थाय) —[d]) D6 7 8 G1 M3 मुक्त- (for मुक्ता) Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 11 मुक्तामिश्र (D11 °ग्र)सकुसुम(D4 11 °मा), Ñ2 V B D6 सर्वत प्रवि(V2 प्रवि, B1 परि)लोकयन्, D2 मुक्तापुष्पविचित्रित —After 20 Ś1 Ñ V B D1-6 8 10,11 ins

144* मातङ्गमदगन्धाढ्य पवनस्य समीहितम् ।

[Ñ1 illeg the prior half Ś1 V2 D1 4 11 -गन्धाढ्य, B1 °ढ्यम् (for °ढ्य) Ś1 Ñ2 V2 D10 11 मार्गमासाद्य (Ś1 °द्योपि)सो, D1-6 मार्गमासाद्य(D1 °मय)सेव(D1 °मृ)स (for the post half)]

—Thereafter Ñ2 V1 B D6 cont

145* अभीक्षा गृहमुख्यानां नक्षत्रग्रहशोभिनाम् ।
निवेशमनुपश्यामि [illegible] समुत्पतनानि ।

[(l. 2) B1 राक्षसानां कुलानां (for the post half)]

—After 20, D7 G2 ins

146* संवितं राक्षसैर्भीमैर्वेश्मभि समलंकृतम् ।

[G2 बहुभि (for वरिभि)]

while D1-6 S ins

147* रावणस्य तां पुरीं लङ्कां रम्यामभिययौ कपि ।

[G1 गीते (for लङ्कां) D3 T1 G2 3 M1 2 transp लङ्कां and रम्याम् M3 हरि (for कपि)]

21 [a]) Ñ2 illeg up to यं Ś1 D10 स सूर्य, D5 हेषित G1 सिंहत (sic) (for हसित) D3 5 7-9 11 T M1 2 Cm g k t [उ]त्कृष्ट, Cr [illegible] in text (for [उ]द्घुष्ट) D3 सुदिवैर् (for निनदैस्) Ñ2 V1 B D6 ज (B1 क)निस्तोत्कृ(B1 also as in text [marg])ष्ट सिते V2 स तूर्यघोषनिनदे, D1 सुरत्वां हृष्टनिनदे (sic) ॐ Cr निनदैश्चेत्युपलक्षणे तृतीयान्तमेतत् । गृहमुख्यविशेषण वा ॐ —[b]) Ś1 Ñ2 V1 B1-4 D1 6 10 स्तुति, V2 D1 4 श्रुति, D5 सूर्य (sic), D11 स्तव (for तूर्य) Ś1 D10 पुरस्कृत D7 9 -पुरस्कृतैः (for पुर सरै) D3 युक्तियोपपुर - सर —After 21[ab], Ś1 Ñ V1 B2 3 4 D1-4 6 10 11 read 22 (Ñ2 B4 om 22[ef]) while B3 reads 20[cd] —[c]) B3 वज्रस्य, Cr m g k t as in text (for वज्राङ्कुश) Ś1 Ñ V B2 3 4 D1-4 6 10 11 वज्रवैडू(V B1 2 4 °ड्)र्यचित्रैश्च ॐ Cr वज्राङ्कुशनिकाशैर्वज्राकारसमानैः । . अङ्कुश इति हैम यन्त्री ।, Cm वज्राङ्कुशनिकाशैर्वज्रनिकाशैरङ्कुशनिकाशैश्च । Cg वज्राङ्कुशनिकाशैर्वज्रमङ्कुशो यस्य स वज्राङ्कुश ऐरावतस्तत्तुल्यैसद्दन्तुर्धवलैः । वज्राङ्कुशानुरूपसंस्थानैर्वा ।, Ck वज्राकारानुकारान् च विकाशा प्रविश्य येषु गृहमेधेषु ते तथा । So also Ct ॐ —Ñ1 illeg for 21[d] —[d]) Ś1 V B D1 3 4 6 10 11 हेम (for वज्र-), Ñ2 हेमजालविरोचिते, D5 हेमजालविभूषिते —D6 8 T1 M1 repeat 21[ef] after 22 —[e]) Ś1 -वेश्मै B3 -जालै, D6 (both times) 8 (second time) T1 (both times) G1 2 Cmg सुधैः T1 3 -सदै, Cm g as in text (for मेघै) Ś1 Ñ V B1 2 D1-4 (second time) 6 8 (second time) 10 11 T1 3 गृह, B4 गृह (sic) M1 श्वा (for रम्या) B2 गृहमेधै पराभूय ॐ [illegible] गृहमुख्यैरिति पाठ । गृहमेधैरिति पाठे मेघशब्द श्रेष्ठवाची । Cg गृहमेधैर्गृहश्रेष्ठै । " उपमित व्याघ्रादिभि " इत्युपमितसमास ॐ —[f]) Ś1 Ñ V B D1-4,6,10 11 सुशुभे (for बभासे) D1 10 [अ]म्बुधे (for °दै) —After 21 Ñ2 V1 B1 2 4 (B2 4 (repeats l 2 in its proper place) preceded by l 2 of 150*) D6 read 20[cd]

22 G (G2 only 22[cd]) M1 2 om 22 Ś1 Ñ V1 B1 2 4 D1-4 6 10 11 read 22 (Ñ2 B4 om 22[ef]) after 21[ab] —[a]) Ñ1 illeg from च in लङ्का up to प in 22[c] Ś1 Ñ1 B2 D3 10 11 प्रजज्वाल सा (D3 च) Ñ2 V1 B1 2 4 D6 चकाशेव (D6 °च) V2 दिदीपे सा D1 रराज सा (for प्रजज्वाल) [illegible] तथा T1 2 पुरी (for तदा) B2 लंका (for

G 5 10 8 B 5 4 8 L 5 2 25 तां चित्रमाल्याभरणां कपिराजहितंकरः ।
राघवार्थं चरञ्श्रीमान्ददर्श च ननन्द च ॥ २३
शुश्राव मधुरं गीतं त्रिस्थानस्वरभूषितम् ।
स्त्रीणां मदसमृद्धानां दिवि चाप्सरसामिव ॥ २४
शुश्राव काञ्चीनिनदं नूपुराणां च निःस्वनम् ।
सोपाननिनदांश्चैव भवनेषु महात्मनाम् ।
आस्फोटितनिनादांश्च क्ष्वेडितांश्च ततस्ततः ॥ २५

स्त्रा] D3 जयशैत्र पुरी ह्रस्त्र —b) Ś1 V3 D7.8.10.11 गतैः (for गृहैः) V2 D6 शुभा (for शुभैः) Ñ2 V1 B D6 राक्षसानां हि(Ñ2 च V3 सु) वेश्मसु(B6 °नि) —c) Ś1 D7-9.10.11 स्वजाम (for सितास) D6 शुभ्रैः (for चित्रैः) Ñ2 V B D6 स्वजामसहि(V1 °ग्रवि B1.4 °हासि [meta])तैश्चित्रैः —d) Ś1 V2 सहुवैः, Ñ1 सस्हुवैः B3 -सहितैः, B1 D11 चित्रितैः D8.10 -सगुणैः Cr m g k t as in text (for -सहितैः) —Ñ1 B4 om 22cd —e) Ś1 Ñ1 V3 B3 D1.9.11 नियैः(B3 °का)श्चैव V1 B1.4 D5.9.6 विशेषैश्च G1 गृहैश्चैव Cr as in text (for गृहैश्चापि) —f) D3 नयाव (sic) (for सर्वत) T3 G2 M3 शुचि भूषिता(G1 °ता) (for °तैः) Ś1 Ñ1 V3 D7.9.10 वर्धमानगृहैस्तथा V1 B2-3 D6 वर्धमानचितैः(B3 °तैः)स्तथा D11 वरानतामहैस्तथ ॥ Cr वर्धमानगृहैर्वर्धमानसहलस्यास गृहैः ।, Cm वर्धमानगृहैर्वर्धमाननाम्ना सस्थानेन सहितैः । स्वस्तिकनामकगृहा अावृत्या चतुरस्रा । "चतुःशाला चतुर्द्वारा सर्वतोभद्रसंज्ञिता । पश्चिमद्वाररहिता नन्द्यावर्ता प्रधानका । दक्षिणद्वाररहिता वर्धमाना धनप्रदा । प्राग्द्वाररहिता स्वस्तिकाख्या पुत्रधनप्रदा ।" इत्युक्तेः पश्चस्वस्तिकवर्धमानाख्यगृहैः प्रभुगृहैरेषां इत्यर्थः ।, Cg पञ्चस्वस्तिकसंस्थितैः पञ्चस्वस्तिकनामकस्थानविशेषाख्या संस्थितैः । वर्धमानगृहैर्वर्धमाननाम्ना संस्थानेन सन्निवेशगृहैः । तल्लक्षणानि पराङ्मिहिरसंहितायां ज्यायानि विस्तरभयान्न लिख्यन्ते ।, Ck पञ्चाद्रिस्वस्तिकसंनिवेशेन स्थितमत्र स्थानं येषां तु तथा । वर्धमान शिरोगृहम् ।, Ct वर्धमानगृहैः वर्धमाननामकसंस्थानयुक्तैः । "चतुःशालं चतुर्द्वारं सर्वतोभद्रसंज्ञितम् । पश्चिमद्वाररहितं नन्द्यावर्ताह्वयं तु तत् । दक्षिणद्वाररहितं वर्धमानं धनप्रदम् । प्राग्द्वाररहितं स्वस्तिकाख्यं पुत्रधनप्रदम् ।" इत्युक्तेः ॥ —After 22 D6 ins

148* प्रासादराजमालाभिः नक्षत्रपथगोभिताम् ।
निरीक्ष्य नातिपश्यामि सत्यमुत्पतताम् ॥

while D5.6 T3 M3 repeat 21cd after 22

[illegible] a) Ś1 Ñ1 D7.8 नाना, D11 V3 मालाः (for माल्य) —b) Ś1 V2 D7.10 हित(D11 °तं)करः, D1.4 स्तन रिपुम (for हितकर) Ñ1 नाना *** (illeg)भूषिता, D3 T1 [illegible] कपिराजो भयंकर D11 कपी राजहितंकर ॥ Ch t हितकर इत्यर्थे (Ct °यार्थे सत्) [illegible] —For 23ab, Ñ1 V1 B D5.6 subst

149* विचित्रनानाभरणालंकृतभवनोत्तमाम् ।

[Ñ1 B3.4 D6 तत्र (for तत्र) D2 कपिराजहितं [illegible] (for the post. half)]

—c) D2-4 रामकार्ये, M1 °र्थंश्च (for °र्थं) Ś1 Ñ1 V1 D1.9.10 राघवार्थंश्च धीमान्, Ñ2 V1 B D6 राघवार्थं कपि श्रीमान् ॥ Cr श्रीमान्, श्रीशब्देन स्वामिकार्यस्मरणरूपसंपत् उच्यते ॥ —d) G2 जहर्ष, Cr t [illegible] in text (for ददर्श) V1 ननाद, D1 ननर्द (for ननन्द) —After 23, Ñ1 V1 B3.4 D6 ins B6 ins l 1 and l 3-5 after 23 and l 2 after 21

150* प्रासादमाला विविधास्ततैः काञ्चनराजतैः ।
जात्रकुम्भमयैर्जालैर्गन्धर्वनगरोपमैः ।
वैडूर्यमणिसकाशैर्मुक्ताजालविचित्रितैः ।
वरैः स्फाटिकमकारैरुपेता सुमनोहरैः ।
ददर्श बहुभौमाश्च सप्तभौमाश्च वानरः । [5]

[Cf 5.2.48-50 —(l 1) Ñ2 V1 B3 D6 तासे (for तैः) —B4 repeats l 2 here (cf v l 21) —After l 2 B3.4 (after l 2 first time) read 20cd. —(l 3) D6 वैडूर्य Ñ2 B4 राजत (for र°) B3 मुक्तामणि-समाकिर्णैः (for the post half) —(l 4) Ñ2 V1 B3 D6 स्फटिक (for स्फा°) Ñ2 V1 B3 चपेतान्, B1 -न्वेता (for उपेता)]

while D5-8 S ins after 23 whereas Ś1 Ñ1 V3 D7.8.10.11 ins after 28 D6 ins before 19

151* भवनानीह रम्याणि ददर्श पवनात्मजः ।
त्रिविधकुसुमरूपाणि भवनानि ततस्ततः ।

[(l 1) Ñ1 illeg up to दर्श D1-3 पवित्रुजः —(l 2) D1.2 त्रिविधान्यपि D5.11 M2 °हर्म (for °मूर्ति) Ś1 Ñ1 V3 D7.8.10.11 च समृद्ध G1 समृतानि .]

—Thereafter G1 M1 cont 153*

24 a) D7-9 रुचिर (for मधुर) —b) D3 स्वन (for स्वर) D5.6.11 शोभित (for भूषितम्) Ś1 D10 तालमङ्गलम्(D10 °स्वना)न्वित Ñ1 ******* (illeg)न्वि, Ñ2 V1 B D6 सप्तस्वर(V1 °स्वर, B1.4 °तार, B1 °लय)- समन्वित(B3 °मीरित) —c) Ñ1 illeg from न (see var) in a up to इ in d B3 D10 सदा, D2 महा (for मद). D1-3 श्रीमत् मदविह्वलाना —d) Ś1 Ñ2 V B D1-4.11 दिविवे (for दिवि च)

25 a) Ñ2 V1 B D6 कपिश्च (for शुश्राव) Ś1 Ñ1 D1.2.10 -नादं च (for निनदं) D11 शुश्राव किङ्किणीनां च M1 शुश्राव काञ्चीनादं —d) B1 शिञ्जितं (for निःस्वनम्) Ś1 Ñ V B1.3.4 D1.3-5.10 नूपुरस्वनमाहि(Ñ1 illeg from हि up to नं in 25d)।, D3.11 नूपुरस्वरसहितान्(D5 °संयुत)-

स्वाध्यायनिरतांश्चैव यातुधानान्ददर्श सः । रावणस्तवसंयुक्तान्गर्जतो राक्षसानपि ॥ २६ G. 5. 10. 24 B. 5. 4. 14 L. 5. 2. 37

—B3 om. 25cd.—c) D1–4 [स]पि (for [पु]ष). Ś1 D3,10 सोपानानां निनादं च Ñ2 V B1,3,4 D5 प्रस्था (Ñ2 V °स्था)पनं निनादांश्च D1,4 सोपानानां [illegible] नादांश्च, D2 तत्रोद्वाद्यं [illegible] मधुरं D11 सोपानानां निनादांश्च.—d) D1,4 भक्तानां (for °केषु). Ś1 Ñ V B1,3,4 D1–4,10,11 -कपिः (for -[आ]स्तनाम्).—e) B1 D5 आस्फोटन- (D5 °दिता); B3 च सुखाय (for आस्फोटित-).—f) Ś1 D10 क्ष्वेडितानि च वै तथा; Ñ1 वाल्लवं कृतवां (sic) तथा; V1 B घातानां क्ष्वेल(B1 °ळि)तं(B3 च) तथा; V2 वाल्लवानां क्ष्वेडितानि च; D6 घातानां क्ष्वेडितं तथा.—After 25, V3 ins.:

152* भवनान्यन्तराळानि रक्षसां प्रविलोक्य च ॥

while D1,2–4 S (G1 M1 cont. after 151*) ins.:

153* सुष्वाप कपयो तत्र गोष्ठस्थो गृहेषु वै ।

[G1 °त्वा (for °त्वा). G1 -गोषु (for -गृहेषु). D5 G2 च (for वै).]

26 Ñ2 V B1,3,4 D6 read 26cd after 28cd; D5 T2 G2 read 26ab for the first time here repeating it after 28cd.—a) Ś1 Ñ V B D1–4,10,11 तत (for चैव).—b) Ñ1 ∗∗∗ (illeg.) स; Ñ2 V1 B D1–4 (first time), T2 (second time) सहसा ; D1–4 तथैव च (for ददर्श सः) Ś1 D10 ददर्श कपिकुंजरः ; V3 यातुधानांश्चैव सः ; D1–4 यातुधानांस्तथैव च.—V3 reads 26cd after 30. D11 repeats 26cd (followed by 154*) consecutively.—c) Ś1 Ñ1 V3 D1,10,11 (both times) -संयुक्त (D2 °क्तं);

☞ In Ś1 Ñ1 D1–6,10,11, the sequence of stanzas 26–33 (along with substitutes and insertions) is so complicated that it is given separately in a tabular form for the guidance of the reader and is ignored in the Critical Apparatus.

Ś1 D10	Ñ1	D1,4	D5	D6	D11
				26^{cd}	
27^{ab}	27^{ab}	27^{ab}	27^{ab}	27^{ab}	27^{ab}
1[illegible]* (27^{cd})	155* ($27^{[illegible]}$)	155* (27^{cd})	155* (27^{cd})	155* (27^{cd})	155* (27^{cd})
28^{ab}	28^{ab}	28^{ab}	28^{ab}	28^{ab}	28^{ab}
26^{ab}	26^{ab}	26^{ab}	26^{ab}	26^{ab}	26^{ab}
28^{cd}	28^{cd}		28^{cd}	28^{cd}	28^{cd}
156*			156*		156*
29^{ab}	29^{ab}	29^{ab}	29^{ab}	29^{ab}	29^{ab}
31^{ab}	31^{ab}	31^{ab}	31^{ab}	31^{ab}	31^{ab}
157*	157*	157*	157*	157*	157*
				29^{c}–30^{b}	
31^{cd}	31^{cd}	31^{cd}	31^{cd}	31^{cd}	31^{cd}
32^{c}–33^{b}	32^{c}–33^{b}	32^{c}–33^{b}	32^{c}–33^{b}	32^{c}–33^{b}	32^{c}–33^{b}
29^{c}–30^{b}	29^{c}–30^{b}	29^{c}–30^{b}	29^{c}–30^{b}		29^{c}–30^{b}
		28^{cd}			
163* (30^{cd})		163*	163*	163*	163*
164* (30^{ef})	164*	164*	164*		164*
			165*		
					30^{cd}
			30^{ef}		30^{ef}
			32^{ab}	32^{ab}	
33^{cd}	33^{cd}	33^{cd}	33^{cd}	33^{cd}	33^{cd}
165*	165*				
		30^{cd}	30^{cd}	30^{cd}	
32^{ab}					
161*	161*		161*		161* (32^{ab})
		30^{ef}		30^{ef}	
	32^{ab}				
	30^{cdef}				
26^{cd}	26^{cd}	26^{cd}	26^{cd}		26^{cd}
154*	154*	154*	154*		154*
					26^{cd} (r.)
					154* (r.)

G 5 10 14
B 5 4 24
L 5 2.28

राजमार्गं समावृत्य स्थितं रक्षोबलं महत् ।
ददर्श मध्यमे गुल्मे राक्षसस्य चरान्बहून् ॥ २७

दीक्षिताञ्जटिलान्मुण्डान्गोऽजिनाम्बरवाससः ।
दर्भमुष्टिप्रहरणानग्निकुण्डायुधांस्तथा ॥ २८

कूटमुद्गरपाणींश्च दण्डायुधधरानपि ।
एकाक्षानेककर्णांश्च चलल्लम्बपयोधरान् ॥ २९

करालान्भुग्नवक्त्रांश्च विकटान्वामनांस्तथा ।
धन्विनः खड्गिनश्चैव शतघ्नीमुसलायुधान् ।
परिघोत्तमहस्तांश्च विचित्रकवचोज्ज्वलान् ॥ ३०

Ñ2 V1 B D8 -युक्तानि D3.4 युक्त च (for समुत्थाय) —^{d}) D8 गर्जितो, T2 गृह्णतो (for गर्जतो) Ś1 D2.11 राक्षसैर्वेष्टितं बहु, Ñ1 V2 रक्षसां बहुजल्पितम्, Ñ2 V1 B D8 रक्षसां जल्पितानि च D3 राक्षसानां च जल्पितं, D6.11 (both times) रक्षसां जल्पितं(D11 °तान्) बहु —After 26 Ś1 Ñ1 V3 D1.3.6.10.11 (repeats after 26^{cd} second time) ins

154* शुश्राव हनुमांस्तत्र सीतान्वेषणतत्परः ।

27 M1 repeats 27^{ab} after 33 —^{a}) Ś1 Ñ1 V2 D1-4.10.11 स राजपथमास्थाय Ñ2 V1 B D8 राजपथे तत्र —^{b}) Ñ1 illeg after स्थ V3 स्थितं D4.6 (after corr as in text) G2 स्थिताे (for स्थितं) V1 D5-8 G1 M1 (first time) गणं (for बलं) D10 कपि (for महत्) Ś1 स्थितो रक्षोबलं कपि —^{c}) T1 ददर्श मध्यगुल्मे तु —^{d}) M2 रावणस्य (for राक्षसस्य) —For 27^{cd} Ś1 Ñ V B D1-4.6.10.11 subst

155* ददर्श बहुसाहस्रं रावणस्य चरात्मजम् ।

[Ñ2 illeg for साहस्र रा Ś1 D2.10 ददर्श(D2 °र्शे) बहुसाहस्रं(Ś1 °स्रान्) (for the prior half) Ś1 B1-3 D10 च स(D10 स)गुल्म(Ś1 D10 °गुल्मान्) D8 बहुल (for बहु°)]

28 B3 om 28^{ab} —^{b}) Ś1 गोजित (sic) V B3 M1 जटिल, B2 लोहित, D6 अजिन (for गोजिन) D3 वासिन (for वासस) B4 मुण्डाजिनाम्बरवासस (hypm) ☙ Cr गोऽजिनाम्बरवाससः वस्त्रवाससः।, Cm गोऽजिनाम्बरवाससो गोचर्मवाससो विवसनाश्च। Cg गो त्रिनाम्बरधारिणो वृषभचर्मरूपवस्त्रधारिणः।, Ck गोजिनेति। गोरजिनम्। 'सर्वत्र विभाषा गो' इति प्रकृतिभावसमाव। गोऽजिनवाससश्चाम्बरवाससश्च तथा।, Ct गोऽजिन गवाजिन वद्वाससोऽम्बरवाससो विवाससः। ननु कद्रूया भारतसन्दृष्टिमर्थेन कर्मभूमित्वाभावाच्च तत्र राक्षसा दीक्षिता इति चेन्न। नित्यकर्मस्वन्यदेशोऽप्यधिकारात्। रावणादेस्तपोमाहात्म्यात्तत्र काम्यकर्मसिद्धिरभीलभ्यते। 'यथा रक्षुरमेन्द्रस्येव सोममाजह्रे' इत्यादिश्रुतयोक्तरीत्या। एतेन देवानामीप्सितकर्मणि यज्ञान्दर्शयतीति भाष्यरीत्या यज्ञवैकल्येऽप्यनुष्ठितकर्मणो मुख्योत्पत्तिरूपकामनासिद्धिस्तथा प्रकृते देवरूपात्वैकल्येऽपि तत्सिद्धिः। रक्षसामपि देवयोनित्वात् ☙ —After 28^{ab}, Ñ2 V B2.3.4 D4 read while D8 T2 G2 repeat 26^{ab} —^{c}) D4 प्रस्तरणान् (for -प्रह°) —^{d}) D11 महाबल (for अग्निकुण्ड) T2 तदा (for तथा) ☙ Cr अग्निकुण्डायुधाश्च यतोमशीलान्।, Cm अग्निकुण्डायुधान् त्याग्योत्पादनद्वारा शत्रु(Cr परा)भावकत्वादग्निकुण्डानामायुधत्वम्।, Cg अग्निकुण्डायुधानाश्रयार्थं होमशीलान्।, Ck अग्निकुण्डमेवायुधं येषां ते तथा।, Ct कृत्यात्पादनद्वारा शत्रुमारकत्वादग्निकुण्डान्यायुधानि येषाम् ☙ —After 28 Ś1 D2.10.11 ins

156* विरूपान्वकुरूपांश्च विकटान्वामनांस्तथा।

[D2 विरूपान् (for विरूपान्)].

29 ^{a}) Ś1 Ñ1 V D10.11 पाश, Ñ2 B D1-4.6 प्रास, T2 गज, Cg k t as in text (for कूट) D11 -हस्तान् (for पाणींश्च) —^{b}) D11 चाप (for दण्ड) B4 -धरान् (for धरान्) —After 29^{ab}, Ñ2 V1 B2.3.4 D8 read 31^{cd} (followed by 157*) —V3 reads 29^{cd} after 31 —^{c}) Ś1 D2-4.11 एकाक्षांश्चैक, Ñ1 एका*** (illeg) (for एकाक्षानेक) Ñ2 V1 D8 वर्णांश्च (for कर्णांश्च) D10 एकाक्षांश्चैव वर्णांश्च —^{d}) D6.7.9 Ck t चलल्लम्ब D2 G1 M1 लम्बकर्णं, T1.2 G2.3 M2 चलल्लम्ब, M3 लम्बोदर (for चलल्लम्ब) Ñ2 लम्बोदरान् Ś1 D10 लम्बितो(D10 °तो)दरस्तनोदरान्, Ñ1 कर्णोदरावरणानपि (sic), V1 लम्बोदरस्तनान्, V2 B1.4 D8 चल(V2 घुम)लम्बस्तनो दरान्, B2.3 D5 स्तनकर्णं(B2 °मान D3 °र्णं)स्तनोदरान्, D1 लम्बोदरांश्च बहूदरान्, D3 लम्बमानस्तनूदरान्, D11 चलल्लम्बस्तनूदरान्

30 T2 reads 30^{cd} after 33^{cd} —^{a}) D1.3.4.10.11 भग्न, D8 गुप्त (for भुग्न) V1 -वाक्यान्, B4 वक्त्रान्, T1 M3 (after corr as in text) -वक्त्रान् (for वक्त्रांश्च) Ś1 करालवक्त्रजातांश्च, Ñ1 करालान्भग्नवक्त्रांश्च, Ñ2 B1 D8 करालान्(B1 °क)भग्नवक्त्रांश्च, V2 कटकान्भग्नदर्पांश्च, D2 (also as in B4) करालान्भग्नदन्तांश्च(B2 °वक्त्रा [hypm])श्च —^{b}) M1 विरूपान् (meta) Cv r m g t as in text (for विकटान्) D4 वासनान् (sic) (for वामनान्) Ñ1 विकटास्यानमनोपि (sic) —After 30^{ab}, V2 ins 163* —Ñ2 V1 B2.3.4 D8 read 32(32^{cd} om) and 30^{cdef} after 163* V2 transp 30^{cd} and 30^{ef} —^{e}) Ñ2 B D1.4.6.11 [ध]नि (for [घ]न) —^{d}) V3 D2 शूल(D2 प्रास)पाणि-स्तथापरान् —After 30^{cd}, V3 ins 165* followed by 161* —^{f}) Ñ V1 B D8 स ददर्श महाकपि, V3 D1.3.4.11 ददर्श स(D11 च) महाकपि.

—After 30 V3 reads 26^{cd}.

नातिस्थूलान्नातिकृशान्नातिदीर्घातिह्रस्वकान् ।
निरूपान्बहुरूपांश्च सुरूपांश्च सुवर्चसः ॥ ३१
शक्तिवृक्षायुधांश्चैव पट्टिशाशनिधारिणः ।
क्षेपणीपाशहस्तांश्च ददर्श स महाकपिः ॥ ३२
स्रग्विणस्त्वनुलिप्तांश्च वराभरणभूषितान् ।
तीक्ष्णशूलधरांश्चैव वज्रिणश्च महाबलान् ॥ ३३

G. 5 10 25
B. 5 4 33
L. 5 8 35

31 Ñ2 V2(B1 3 4 D2 read 31^{ab} (followed by 157*) after 29^{ab} —^{a}) Ñ2 V1 नाति (for first नाति) Ś1 Ñ1 (illeg after ना up to the end of 31^{a}) V2 B D1-4 6 to 11 नातिस्थूलान(D2 °ला)तिकृशान् —^{b}) T2 3 transp दीर्घ and ह्रस्व M1 -दीर्घाय (for °ति) Ś1 D10 कृष्णान्दीर्घांस्तथापरान्, Ñ2 V B D1-4 6 11 दीर्घा(D2 दीर्घान्)स्तथा(Ñ2 D8 °थापि)स्तथापरान्(V2 °पर पुन) ※ Cg नातिदीर्घातिह्रस्वकानित्यत्र ह्रकारोपरि भकारोच्चारणं वृत्तभङ्गपरिहाराय। एवं व्यचिदि हान पदकन्दे ष्पष्टीतिप्रयुक्तिश्च छन्दोभङ्गपरिहारार्थैव।, Ck नातिदीर्घातिह्रस्वकानित्यि। वृत्तभङ्ग आर्ष। यथाऽप्रत्येषि। Ct नातिदीर्घातिह्रस्वकान्। वृत्तभङ्गो ऽत्र कारमयोगपरो गुरुत्वार्थकारीति न ※ —After 31^{ab}, Ś1 Ñ V B D1-4 6 10 11 ins

157* स ददर्श महाबाहुर्नाक्षसान्भीमदर्शनान्।

[B1 D2 transp स and ददर्श Ś1 -बाहो Ñ1 V3 D1-4 10 11 बाहु B3 -ममान् (for -बाहुः) Ñ1 भूशोणी (for घोरदर्शनान्)]

while D3 7-9 S ins

158* नातिदीर्घान्नातिह्रस्वान्नातिकृशान्न वामनान्।

[D5 T2 G2 3 M2 अतिरात्रान्(G2 °*)तिमन्नाद् (for the prior half) T2 G3 M3 नाप (for नाति) D5 T2 G2 3 M2 3 नातिपुष्पतिप्रामकाम् G3 नातिपुष्प वामनम् (for the post half)]

—^{c}) Ś1 D2 10 ददर्श (for निरूपान्) —^{d}) Ś1 D2 10 वि(D2 सु)रूपांश्चैव सर्वशः Ñ1 सुरूपान्** बहुरूप, Ñ2 V1 B1 सुरूपानतिरूपिंश्च, V2 स्वरूपान्बहुरूपांश्च, B1 3 सुरूपानमितानत(B2 °वर्च)स, D6 *** नतिवर्चस

—After 31 Ñ2 V1 B D2 ins

159* विशालं रावणस्य तु कथाकथमवस्थितान्।

[B3 (रामचन्द्रस्य) (for the prior half) B2 -कथम् B3 * * * D6 -कथम् (for -कथम्)]

while D3 7-9 S ins

160* ध्वजिनं पताकिनश्चैव ददर्श विविधायुधान्।

[All except D5 6 T2 M2 read prior half hypm D6 ध्रुति (for ध्वजिन) D6 पताकाध्वजिनश्चैव T2 पताकिनश्च ध्वजि M1 ध्वजिन पताकिनश्च (for the prior half) ※ Ct2 छन्दोभङ्ग आर्ष ※]

—After 31, V2 reads 29^{cd}, while D6 reads 33^{ab} after 31 (preceded by 159*)

[illegible] D1 4 om 32^{ab} V2 reads 32^{ab} after 33 Ñ2 V1 B2 4 [illegible] read 32 (32^{cd} om) and 30^{cdef} after 31(3^{a} —^{ab}) G1 शक्र (for शक्ति) Ñ1 V2 (श)चि (for (वृ)क्ष) Ś1 D2 10 शक्तिवृक्षायुधाश्चापि, Ñ1 V1 B [illegible] शक्ति(D2 शक्ति)शूलायुधान्कांश्च (for °) D10 पट्टिश, T2 3 G M Ck पट्टिश, Cg t as in text (for पट्टिश) Ś1 Ñ V B2 3 4 D6 8 10 (स)शुध, B2 (अ)स, Ct t as in text (for (श)शनि) D2 शक्तिशूलायुधान्कांश्चित्पट्टि शासनिधरानपि —For 32^{ab} D1 subst while Ś D10 ins after 32^{ab} whereas Ñ1 V2 cont after 163* and D2 ins after 30^{cd}

161* भिन्दिपालधराञ्छूलानूध्वहस्तांश्च दण्डिनः।

[Ñ1 V2 भिन्दिपाल (for भिन्दि°) Ñ2 मनि D2 10 नपि (for नहि) D2 भिन्दिपालधरांश्चारसहितांस्तथा दण्डिनः]

—Ñ2 V1 B D1 om 32^{cd} —^{c}) Ś1 Ñ1 V2 D2 4 10 11 विशाल(D2 °ए) रावणमा वै(Ś1 [illegible] D2 च) —^{d}) Ś1 Ñ1 D1-6 10 11 transp. ददर्श and स D2 हनुमान् (for स महा)

33 D2 reads 33^{ab} after 31 —^{a}) Ś1 D1 2 4 10 11 G1 2 स्रग्विण सु D2 चन्देव D2 स्रग्विणश्च (for स्रग्विणस्तु) Ñ2 V2 स्रग्विणो वधरिश्चाङ्गि(V2 °गान्), Ñ2 V1 B2 3 4 D2 स्रग्विणो लिप्तक(B1 [before corr] °मा)ल्याश्च B2 सग्विणश्च वरप्रिन —^{b}) Ś1 D10 परमाभरणोन्वितान्, Ñ V B D2 4 6 11 परमाभरणा(D2 °माश)न्वितान् —After 33^{ab} V2 reads 30^{ab} while D3 7-9 S ins after 33^{ab}

162* नानावर्णसमायुक्तान्यथा स्वैरगता मनून्।

[D5 -समायुक्ताम (for °न्) D2 यथा T2 3 वेषान् (for वा) D7 9 वशान् G1 -गति (for -वशाद्)]

—^{cd}) D2 -शूल (sic) (for -शूल) D4 11 धराश्च (for °शान्) Ñ1 D1 (ख)पि (for (च)व) Ś1 Ñ1 D10 11 पाशपाणि(D11 °चाप स्वधरान्, D1 6 4 वज्रासिधरं धारणं D6 वज्रायुधधरानपि (for ^{d}) V2 शक्तिशूलधरा नाशिष्कवज्रमुद्गरायुधान् —For 33^{cd}, Ñ2 V1 B D2 subst. Ś1 D10 subst for 30^{cd} V2 D2 11 ins after 30^{ab} D4 6 ins after 28 D2 ins after 33^{ab}

163* विद्युत्क्षेपिणोत्रीतान्निषङ्गानुकारवपि।

[Ś1 D2 10 विद्युत्क्षे- B2 विद्यु° D1 4 °क्षेप D2 विद्यु° D11 विद्युतेष (sic) (for विद्युते) D2 वस्तान् (corrupt) (for वस्°) D10 (before corr) विद्युत्तैलननाकया (for the post half)]

B. 5 4 23 शतसाहस्रमव्यग्रमारक्षं मध्यमं कपिः ।
L. 5 3 0 प्राकारावृतमत्यन्तं ददर्श स महाकपिः ॥ ३४
त्रिविष्टपनिभं दिव्यं दिव्यनादविनादितम् ।
वाजिहेषितसंघुष्टं नादितं भूषणैस्तथा ॥ ३५
रथैर्यानैर्विमानैश्च तथा गजहयैः शुभैः ।
वारणैश्च चतुर्दन्तैः श्वेताभ्रनिचयोपमैः ॥ ३६
भूषितं रुचिरद्वारं मत्तैश्च मृगपक्षिभिः ।
राक्षसाधिपतेर्गुप्तमाविवेश गृहं कपिः ॥ ३७

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे तृतीयः सर्गः ॥ ३ ॥

—After 163*, Ñ2 V2 B1.2.4 D6 read 32 (32cd om) and 30cdef. After 163*, V2 D1.2.4.11 cont., Ñ1 ins after 30ef Ś1 D10 subst. for 30ef

164* पद्मपत्रानुमान्यादिग्युद्धयानि ।
[D3 यथाविध (for यथान्वित)]

—After 33 Ś1 Ñ1 D10 ins., while V3 ins. after 30cd, whereas D3 cont. after 164*

165* यत्तोमरहस्ताश्च शिलपाशानुपातथि ।
(Ñ1 अ॰, V1 क्व (for क्व) Ñ1 यद (for पाद)]

—Thereafter V2 cont. 162*.

—After 33, V3 reads 32cd, M1 repeats 27cd.

34 Ś1 Ñ1 V3 D1.2.4.10.11 om. 34 —a) D3 सहस्रम् (for साहस्रम्) —d) D3 मध्यमं ददर्श कपि ❀ Cg शतसहस्रमेव शतसाहस्रम् ❀ —For 34cd, Ñ2 V1 B D6 subst.

166* राक्षसेन्द्रनाथशालाभिकाराद्यैः मध्यमे स्थितम् ।
[Ñ2 D1 … B3 विनिधायादम् (for उपशोभितम्) B4 दुर्गे (for मध्ये) D6 यत्नपुष्पकनिकाम् (for the post. half)]

—Then B3 cont.

167* आश्चर्यं च तदा मेने वायुपुत्रः प्रतापवान् ।

—After 34cd, D3.7–9 S ins.

168* रत्नोपशोभितैर्दिव्यैः दृश्यान्तिपुरवासितः ।
स तदा तद्गृहं दृष्ट्वा महाहाटकतोरणम् ।
राक्षसेन्द्रस्य विख्यातमद्रिमूर्ध्नि प्रतिष्ठितम् ।
पुण्डरीकावतंसाभिः परिखाभिः समावृतम् ।

[(l. 1) D7 रत्नैः … (for रत्नो°) D9 … (for the post. half).—(l. 2) D9 … (for तदा). D8 न … —(l. 3) D7 … (for अद्रि) —(l. 4) M3 … M4 … (for समावृतम्). ❀ Cs स इत्यादि … राक्षसेन्द्रस्य गृहं ददर्शेत्यन्वयः । … प्रथमश्लोकेन … द्वितीय … । Cr स इति । श्लोकेन । … दृष्ट्वा राक्षसेन्द्रस्य गृहं ददर्शेति । द्वितीयश्लोकान्वयः प्रतिष्ठित । Cm स इत्यादि श्लोकद्वयमेकं वाक्यम् । द्वितीयश्लोकान्वयः प्रतिष्ठितम् । Cg स तदेत्यादि श्लोकद्वयमेकं वाक्यम् । स कपिस्तदा … स राक्षसेन्द्रस्य गृहं ददर्शेत्यन्वय । … Ct स … प्रविष्ट कपिः । राक्षसेन्द्रस्य गृहं … ददर्श ❀]

—Ñ2 V1 B D6 om. (hapl.) 34c–37 —c) T1.2 M1 … (for –[आ]वृतम्) T3.4 G1.2 M3 अत्यर्थं (for °न्त) D9 प्राकारगुह्यमारक्ष.

35 Ñ2 V1 B D6 om. 35 (cf. v. l. 34) G2 reads 35cd for the first time here repeating it (var.) after 37 —a) V3 तत्र (for दिव्य) Ś1 D10 त्रिविष्टपनिभा दिव्या —b) D4 दुर्ग (for दिव्य) Ś1 Ñ1 V3 D1.2.4.10.11 T2 विनादितं (Ś1 D10 °ता) G2 (second time) M3 –विभूषित (for विनादितम्) D3 दिव्यपालिप्रनादित —c) Ñ1 V3 D1.4.11 वाजिहेषित (for °हेषित) Ś1 D10 संघुष्टा (for °ष्टं) —d) G1 भूषितैस् (for भूषणैस्). T1 तदा (for तथा) Ś1 Ñ1 V3 D1.2.4.10.11 नादितं (Ś1 D10 °ता) भूषणानां D7.8 वस्तुभेषु हर्षैस्तथा

36 Ñ2 V1 B D6 om. 36 (cf. v. l. 34) —a) M3 रथैर् (for रथैर्). D11 यानैर् (for यानैर्). —b) M1 तदा (for तथा) D1.2 T2 M3 हयवारणैः (by transp.), D6 G2 M1.2 [च]शुभहयैः, G1 भूषितैर्दैश (for गजहयैः) Ś1 D1.10.11 शुभैर्युत (Ś1 D10 °युता, D2 °भूत) हयैस्तथा. Ñ1 V3 शुभैस्(V3 °तम)तथा स्तथा. ❀ Cg दन्ताभिरिष्य … दिव्यसर्वार्थ । … वारणैः … पुरुषा … Ct … ❀ —c) D10 वाजिभिर् (metr.) (for वारणैश्). —d) M2 [श]वि- (for [श]व) Ś1 Ñ1 V3 D1.4.10.11 [D1.4.5]श्वेताभ्रसन्निभैः (D1 °भैः)

37 Ñ2 V1 B D6 om. 37 (cf. v. l. 34) —a) D1.2.4 भूषितैः (for °तं) D3 द्वारैः (for द्वारं) —b) Ś1 Ñ1 V3 D1.2.4.10 … D11 पक्षिभिः (for भीषित्). D1 (before corr.) पक्षिभ (for पक्षिभिः) —After 37cd, D3.7–9 S ins.

४

ततः स मध्यंगतमंशुमन्तं
ज्योत्स्नावितानं महदुद्वमन्तम् ।
ददर्श धीमान्दिवि भानुमन्तं
गोष्ठे वृषं मत्तमिव भ्रमन्तम् ॥ १ G. 5. 11. 3 B. 5. 5. 1 L. 5. 3. 1

169* रक्षितं सुमहावीर्यैर्यातुधानैः सहस्रशः ।

[D3 रक्षितश्च (for रक्षितं सु-).]

—c) Ñ1 illeg. from गृं up to d. —d) D3 प्रविवेश (for ष्टापि²). V2 कपिः पुनः; D2–4.11 कपिर्गृहं (by transp.); M3 यथा कपिः (for गृहं कपिः). —After 37, G2 repeats 35ab, while D2.5–7 S ins. after 37:

170* महेन जाम्बूनदचक्रपालं
महार्हमुक्तामणिभूषितान्तम् ।
परार्ध्यकालागरुचन्दनार्हं
स रावणान्तःपुरमाविवेश ।

[(l. 2) D2.3 M3 -भूषिताङ्गम् (for °न्तम्). —(l. 3) G1 परार्घ- (for °र्ध्य-). D2.3 -[अ]गुरु- (for -[अ]गरु-). D7.8 -चन्दनाढ्यं; D6 °वाप्तिमं (for °नार्हं). ❀ Cv: महेनेत्यादि । हेमाख्यस्य कपि सुवर्णम् । जाम्बूनदं जम्बूनद्यां जातम् । चक्रपालं प्राकारमण्डलम् । महेनेति केचित्पठन्ति ।; Cr: महेन हेमनिर्मितं सर्वतश्चक्रवालैमितिविद्यावर्तम् । जाम्बूनदचक्रवालं जाम्बूनदमयप्राकारमण्डलयुक्तम् । चक्रपालं तु मण्डलमित्यमरः । स रावणान्तःपुरमाविवेश । विशेषणान्तराणि सर्वाण्यपि वृत्तानि स्पष्टानि मत्तेभस्य पुनरभिमानम् ।; Cm: महेनेति छेदः । हेममयेन जाम्बूनदचक्रवालभित्तिर्वा स्वर्णप्राकारमण्डल-युक्तम् ।; Cg: महेनेति । हेमाख्यस्य काचं सुवर्णम् । जाम्बूनदं जम्बूनद्यां जातम् । चक्रपालं प्राकारमण्डलम् ।; Ck: हेम्ना सुवर्णमयेन जाम्बूनदेन घोटकमणिमयेन च निर्मितं चक्रपालं प्राकारमण्डलं यस्य तथा । एवं मणिपरागानुसृतम् । महेनापालं महार्हेत्यादि । अतः द्विरोभागः । कालागरुचन्दनाभ्यामर्हशीर्षं पूजा यस्य तथा । अन्तःपुरमाविवेशेति संबंधः ।; Ct: हेम सुवर्णं तथा जाम्बूनदेन घोटकमणिमयेन निर्मितं चक्रपालं प्राकारमण्डलं यस्य. ❀]

Colophon. —B2 om. (cont. the Sarga). —*Sarga name*: Ś1 V2 D2.3.4.10.11 लंकावर्णनं: (Ś1 V2 D10 °नं); Ñ1 हनुमल्लंकावर्णनं; Ñ2 B2 D3 लंकाविचयः V3 लंकापुरदर्शनं; B1 महालंकाविचयः; B4 लंकाप्रवेशः; D5 लंकाप्रवर्णनं. —*Sarga no.* (figures, words or both): Ñ1 D2.4.10.11 om.; Ś1 V2 2; Ñ2 V1 B1.3.4 D6 10; D1.2.7–9 S 4; D5 6. —After colophon, D3 concludes with श्रीरामः; G with श्रीरामाय नमः.

4

M1.2 begin with श्रीरामाय नमः.

Before 1, Ñ2 V B D6 ins.:

171* चन्द्रश्च साचिव्यमिवास्य कुर्वं-
स्तारागणैर्मध्यगतो विराजन् ।
ज्योत्स्नावितानेन वितत्य लोका-
नुत्तिष्ठतेऽनेकसहस्ररश्मिः ।
शङ्खप्रभं क्षीरमृणालवर्ण-
मुद्गच्छमानं दिवि भासयन्तम् ।
ददर्श चन्द्रं स कपिप्रवीरः
पोप्लूयमानं सरसीव हंसम् ।

[Cf. 5.2.54–55 which are omitted in the proper place. —(l. 1) V1 स चन्द्रः B4 चंद्रस्तु (for चन्द्रश्च). —(l. 2) V2 विराजन् (for °जन्). —(l. 3) B1.2 वितत्य (for वितत्य). —(l. 4) Ñ2 उत्ति- (for उत्ति-). —(l. 6) B2 उद्गच्छन्तम् (for °मानम्). V B2 काशं (for भासं). V2 इव (for दिवि). —B2 om. l. 7–8. —(l. 8) Ñ2 B4 प्रदीप्यमानं (for पोप्लूय°). B1 मारुति (for सरसीव). V3 प्लवमानं सरसीव हंसम् ; D6 हंसं यथा सागरमध्य भूतं. ❀ Ct: " चन्द्रोऽपि साचिव्यमिवास्य कुर्वंस्तारागणैर्मध्यगतो विराजन् । ज्योत्स्नावितानेन वितत्य लोकानुत्तिष्ठतेऽनेकसहस्ररश्मिः । शङ्खप्रभं क्षीरमृणालवर्णमुद्गच्छमानं व्यवभासमानम् । ददर्श चन्द्रं स कपिप्रवीरः पोप्लूयमानं सरसीव हंसम् । " इति श्लोकद्वयं प्रक्षिप्तम्. ❀]

1 a) D11 सु- (for स). V2 B1.2.4 मध्ये (for मध्यं-). B2 -गतिम् (for -गतम्). D5 ततः समध्युषितमंशुमंतं. —D1 om. (hapl. ?) 1b–2a. D3 transp. b and c. —b) Ś1 [illegible] -[अ]वदातं (for -वितानं). Ñ2 D2.7–9 सुहुद्वहंतं (D2 °हं)ते; [illegible].2 D6 महदुद्वहंतं; B2 सुमहद्वहंतं; D5 [illegible]-सुद्वमंतं; D10 महदुद्धमन्तं (sic); T2 महदुद्वदंतं (for महदुद्वमन्तम्). —c) Ñ2 V1 B D6 वीरो (for धीमान्). D2.7.8 G1 मुदि (for दिवि). D11 भानुमंतं (for भानु°). —d) D6 गोष्ठे (for गोष्ठे). Ś1 D10 वृषभेन्द्रम् (for वृषं मत्तम्). V2 प्रमत्तः G2 [अ]भियांतं (for भ्रमन्तम्). ❀ Cv: मध्यंगतं व्योमार्धमंशुमन्तं चन्द्रं भानुमन्तो तेजस्विनम् ।; Cr: गोष्ठे वृषं मत्तमिव भ्रमन्तमिति दृष्टान्तमध्यान्मध्यंगत-मिति तदामध्यमत्त्वं निश्चलियोपपद्यते । आकाशमध्यगतत्वे विलसिते नभसन्तारस्थेऽप्यलंकारमितियुक्तम् । भानुमत्त्वेन गमनविन्देव । अंशुमन्तं शीतांशुमन्तम् । भानुमन्तं प्रकाश-किरणम् ।; Cm: मध्यंगतं गगनमध्येगति शेषः । यद्वा ताराणां मध्यं-गतमंशुमन्तं चन्द्रम् । भानुमन्तं दीप्तिमन्तम् ।; Cg: ततः स मध्यमित्यादि । दिव्याश्चर्ये मध्यंगतमाकाशमध्यगतमित्यर्थः । लङ्काप्रवेशे चन्द्रोदयोक्तं रावणस्यावरोधेऽवेशात् इति सूच्यते । उत्तरश्लोके प्रथमपर्व्यमित्यनेन नाभिगमनमुच्यते । दक्षिणां दिशं गच्छतोऽभिमुखत्वाभावात् । किं तु गमनमात्रम् । सप्तदशे सर्गेऽपि " प्रजगाम नभश्चन्द्रः " इति प्रकर्षेण गमनवचनं नभो-मध्यात्प्रस्थानमाचष्टे । अंशुमन्तमिति चन्द्र एवोच्यते । भानुमन्तं दीप्तिमन्तम् ॥ Ck: मध्यं व्योममध्यम् । अंशुमन्तं शीतांशुम-

G 5 10 22 B 5 4 23 L 5 2 0 शतमाहसमव्यग्रमारक्ष मध्यमं कपिः ।
प्राकारावृतमत्यन्तं ददर्श स महाकपिः ॥ ३४

त्रिविष्टपनिभं दिव्यं दिव्यनादविनादितम् ।
वाजिहेषितसंघुष्टं नादितं भूषणैस्तथा ॥ ३५

रथैर्यानैर्विमानैश्च तथा गजहयैः शुभैः ।
वारणैश्च चतुर्दन्तैः श्वेताभ्रनिचयोपमैः ॥ ३६

भूषितं रुचिरद्वारं मत्तैश्च मृगपक्षिभिः ।
राक्षसाधिपतेर्गुप्तमाविवेश गृहं कपिः ॥ ३७

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे तृतीयः सर्गः ॥ ३ ॥

—After 163* Ñ2 V1 B1.2.4 D5 read 32a (32cd om) and 30cd. / After 163* V2 D1.2.4.11 cont. Ñ1 ins after 30cd; Ś1 D10 subst for 30cd:

164* चन्द्रचक्रानुभा राशिर्मुक्तजालिवृता [illegible] ।

[D1 [illegible] (for [illegible])]

—After 33 Ś1 Ñ1 D10 ins, while V3 ins after 30cd, whereas D6 cont after 164*:

165* घनतोयदहताश्च [illegible] ।

[Ñ1 [illegible] V3 [illegible] (for [illegible]) Ñ1 [illegible] (for [illegible])]

—Thereafter V3 cont 161*.

—After 33 V1 reads 32ab. M1 repeats 27ab.

34 Ś1 Ñ1 V3 D1.2.4.10.11 om 34 —a) D5 [illegible] (for [illegible]) —b) D5 [illegible] ददर्श कपिः. ⊛ Cg शतसाहस्रमेव [illegible] ⊛ —For 34cd Ñ2 V1 B D5 subst:

166* [illegible] मध्यमे स्थितान् ।

[Ñ2 D5 [illegible] B3 [illegible] (for [illegible]) B1 [illegible] (for [illegible]) B3 [illegible] (for the post half)]

—Then B1 cont:

167* आश्चर्यं च तदा तत्र वायुसुतः प्रतापवान् ।

—After 34ab D5.6.7 S ins:

168* [illegible] दृष्ट्वा [illegible] ।
स तत्र तद्गृहं दृष्ट्वा [illegible] ।
[illegible] परिक्षिप्तम् ।
[illegible] परिवार्य समावृतम् ॥

[(l. 1) D5 [illegible] (for [illegible]) D5 [illegible] (for the post half) —(l. 2) [illegible] तथा (for [illegible]) D5 [illegible] —(l. 3) D7 [illegible] (for [illegible]) —(l. 4) M1 [illegible] M3 [illegible] (for [illegible]) ⊛ Cr [illegible] प्रथमतीर्थे प्रथमसुवर्णप्रमाणार्थो द्वितीय सकार । Cr स इति । [illegible] । [illegible] गृहं [illegible] । द्वितीय[illegible] [illegible] । Cm स इत्यादि श्लोकद्वयमेकं वाक्यम् । द्वितीयस्य [illegible] [illegible] । Cg स इत्यादि श्लोकद्वयमेकं वाक्यम् । स कपि[illegible] स राक्षसेन्द्रस्य गृहं [illegible] । क्रियाम[illegible] । Ct स [illegible] प्रविश कपि । राक्षसेन्द्रस्य गृहमुपमानविशेषण [illegible] ⊛]

—N3 V1 B D5 om (hapl.) 34c–37. —c) T1.2 M1 गृहम् (for (आ)वृतम्) T1.2 G1.2 M1 अत्यर्थं (for °न्त) D5 प्राकारवृतमारक्ष

35 N3 V1 B D5 om 35 (cf. v.l. 34). G2 reads 35ab for the first time here, repeating it (var.) after 37. —a) V3 [illegible] (for त्रिप°) Ś1 D10 त्रिविष्टपनिभं दिव्यं —b) D5 [illegible] (for दिव्य) Ś1 N1 V3 D1.2.4.10.11 T2 [illegible] (Ś1 D10 °त) G2 (second time) M1 विभूषित (for विनादितम्) D5 [illegible] —c) N1 V3 D1.2.11 [illegible] (for °हेषित) (Ś1 D10 [illegible] (for °ह)) —d) G2 भूषितैस् (for भूषणैस्) T2 तदा (for तथा) Ś1 V1 V3 D1.2.4.10.11 [illegible] (Ś1 D10 °र्त) भूषणानां D5.6 [illegible]

36 N3 V1 B D5 om 36 (cf. v.l. 34). —a) M1 [illegible] (for रथैर्) D11 [illegible] (for यानैर्) —b) M1 तदा (for तथा) D1.2.6 T1 M3 [illegible] (by transp.) D6 G2 M1.3 [illegible] G1 [illegible] (for गजहयैः) Ś1 D1.10.11 [illegible] (Ś1 D10 [illegible] D1 [illegible] N3 V3 [illegible] (V3 [illegible]) [illegible] ⊛ Cr [illegible] । [illegible] Ct [illegible] —c) D10 [illegible] (metr.) (for वारणैश्च) —d) M1 [illegible] (for [illegible]) Ś1 N1 V3 D1.2.10.11 [illegible] (D1 [illegible]) [illegible] (D5 °र्भ)

37 N3 V1 B D5 om 37 (cf. v.l. 34). —a) D1.7.8 भूषितं (for °त) D5 द्वारैः (for द्वारं) —b) Ś1 Ñ1 V3 D1.2.10 [illegible] D1.11 [illegible] (for मत्तैश्च) [illegible] (before corr.) [illegible] (for [illegible]) —After 37ab, D5.6 S ins.

४

ततः स मध्यंगतमंशुमन्तं
ज्योत्स्नावितानं महदुद्वमन्तम् ।
ददर्श धीमान्दिवि भानुमन्तं
गोष्ठे वृषं मत्तमिव भ्रमन्तम् ॥ १ ॥ G 5.11.3 B 5.5.1 L 5.3.1

769* रचित कुसुमहारशोभितांशुपाणि महद्वह ।

[D3 रचितनिश्च (for रचितं तु)]

—ᵃ) Ś1 illeg from गुं up to ᵇ —ᵈ) D3 प्रविवेश (for भ्राजि°) V2 कपि पुन , D1-4 11 कपिगृह (by transp), M2 यथा कपि (for गृह कपि) —After 37, G2 repeats 35ᶜᵈ, while D1-3 S ins after 37

170* महेम जाम्बूनदचक्रवाल
महार्हमुक्तामणिभूषितान्तम् ।
परार्ध्यकालागुरुचन्दनाक्तं
स रावणान्तःपुरमाविवेश ॥

[(l 2) D5 6 M1 -भूषितान्त (for °न्तम्) —(l 3) G1 परार्ध (for °र्ध्य) D5 6 -[क]- (for -[का]गु°) D7 8 -चन्दनाढ्यं D6 °नाक्तं (for °नाक्तं) ॐ C1 महेम्यादि । हेमान्यम् आप सुवर्णम् । जाम्बूनदं जाम्बूनदमयं आवनम् । चक्रवालं प्राकारं यस्य । महार्हैः बहुमूल्यैः मणिभिः उपलक्षितम् । G1 महेम हेममयेन महाकाञ्चनवेदिकया सहितम् । जाम्बूनदचक्रवालं जाम्बूनदमयप्राकारमुक्तम् । चक्रवालं तु मण्डलमित्यमरः । स रावणान्तःपुरमाविवेश । नितरां प्रकाशितेनान्तःपुरस्थानं प्रविश्य पुरमभिगमनम् । Cm महेम हेमं । हेममयेन जाम्बूनदचक्रवालेन प्राकारेणोपलक्षितम् । Cg महेमम् । हेममयं यस्य तत् । जाम्बूनदं जाम्बूनदमयं आवनम् । चक्रवालं प्राकारमण्डलम् । Ck हेम्ना हेमशब्देन जाम्बूनदं देवतान्तरं न भिन्नं प्राकारं आवरणं यस्य तथा । एवं मण्डपादीनामुक्तम् । मणिभिः महार्हैरादि । अत्र शिरोमणिः । जाम्बूनदजाम्बूनदवर्णकारिणा पूर्वं यस्य तथा । अन्तःपुरमाविवेशेति स्यात् । Ct हेम शुभं स्वर्णं जम्बूनदेन जाम्बूनदेन निर्मितं चक्रवालं प्राकारं यस्य ॐ]

Colophon —B3 om (cont the Sarga) —*Sarga name* Ś1 V2 D1 3 4 10 11 लङ्कावर्णनं (Ś1 V2 D10 °न). Ñ1 हनुमल्लङ्कावर्णनं, Ñ2 B2 D6 लङ्काप्रवेश , V1 लङ्कापुरवर्णनं, B1 महालङ्काप्रवेश , D4 लङ्काप्रवेश , D9 लङ्कापुरवर्णनं —*Sarga no* (figures, words or both) Ñ1 D2 3 10 11 om , Ś1 V2 2 , Ñ2 V1 B1 2 4 D9 10 , D2 5-8 S 4 , D7 6 —After colophon, D2 concludes with श्रीराम, G with श्रीरामाय नम.

4

M1 2 begin with श्रीरामाय नम

Before 1, Ñ2 V B D9 ins -

171* चन्द्रश्च सांचिप्यमिवास्य कुर्वं
स्तारागणैर्मध्यगतो विराजन् ।
ज्योत्स्नावितानेन वितत्य लोका
नुत्तिष्ठतेऽनेकसहस्ररश्मि ।
शङ्खप्रभं क्षीरमृणालवर्णं
मुत्तिष्ठमानं निशि भासयन्तम् ।
ददर्श चन्द्रं स कपिप्रवीर
पोप्लूयमानं सरसीव हंसम् ।

[Cf 5 2 53-55 which are omitted in the proper place —(l 1) V1 न चन्द्र B1 चन्द्र (for चन्द्रश्च) —(l 2) V2 विराजन् (for °जन्) —(l 3) B2 4 वितत्य (for वितत्य) —(l 4) Ñ2 ऋषि (for ऋग्नि) —(l 6) B2 भासयन् (for °यन्तम्) V B1 भासा (for भासा) V1 इव (for निशि) —B2 om l 7-8 —(l 8) Ñ2 B1 महत्तमान (for पोप्लू°) B1 सरसीव (for सरसीव) V2 सरसीव तत्र इव हंसं D9 इव यथा दैवतैर्वे श्रमं. ॐ Ct "चन्द्रोऽपि सांचिप्यमिवास्य कुर्वंस्तारागणैर्मध्यगतो विराजन् । ज्योत्स्नावितानेन वितत्य लोकानुत्तिष्ठतेऽनेकसहस्ररश्मिः । शङ्खप्रभं क्षीरमृणालवर्णमुत्तिष्ठमानं व्यवभासमानम् । ददर्श चन्द्रं स कपिप्रवीरः पोप्लूयमानं सरसीव हंसम् ।" इति सेतुदर्पणकार ॐ]

1 ᵃ) D11 सु (for स) Ñ2 B2 3 4 मध्ये (for मध्य) B2 गतम् (for गतम्) D3 तत्र समस्तमुपगतमंशुमत D1 om (hapl ?) 1ᵇ-2ᵃ D2 transp ᵃ and ᵇ.—ᵇ) Ś1 D10 [स]न्नत (for वितान) Ñ2 D1-4 सुदुद्गहन् (D2 °ह)न, B2 3 D6 महद्वहन्, D8 सुमहद्वहन्, D3 तत्र सुमहत D10 महदुद्वहन (sic) T1 महदुद्वहन्त (for महदुद्वमन्तम्) —ᶜ) Ñ2 V1 B D9 धीरो (for धीमान्) D2 3 G1 भुवि (for दिवि) D11 भानुमत (for भानु°) —ᵈ) D6 गोष्ठ (for गोष्ठे) Ś1 D10 वृषभेन्द्रम् (for वृषं मत्तम्). V2 भ्रमन्त, G2 [भ्र]मन्त (for भ्रमन्तम्) ॐ C1 मध्यगतम् ज्योत्स्नोऽंशुमन्तं चन्द्रं भानुमन्तं तेजस्विनम् । Ct गोष्ठे वृषं मत्तमिव भ्रमन्तमिति दृष्टान्तबलात्तारामध्यगतत्वमभिहितम् । दिवि ताराणामिव वितिमिरमिव गम्यते । आकाशमध्यगतत्वं विवक्षितं सकलस्तारकौघो दृश्यमानत्वात् तत्तुल्यम् । भासितुमर्थेन गमनविच्छेदेन । अंशुमन्तं दीप्तांशुमन्तम् । भानुमन्तं प्रकाशविशिष्टम् । Cm मध्यगतं गगनमध्यगतं शेषं । यद्वा ताराणां मध्यगतमित्यर्थः । भानुमन्तं दीप्तिमन्तम् । Cg ततः स मध्यमित्यादि । दिवि आकाशे मध्यगतमाकाशमध्यगतमित्यर्थः । एतावता चन्द्रोदयकालः सकलकालमध्ये प्रवेशः इति सूच्यते । उत्तरश्लोकेऽभिव्यक्तमित्यनेन सर्वगमनमुच्यते । दक्षिणा दिग्भ्रमणोऽभिमुखगामभवत् । किं तु गमनमात्रम् । सततं सोऽपि "प्रकाशं वमयन्तं" इति मन्त्रेण गगनचरत्वं नभोमध्यगतं आचष्टे । अंशुमन्तमिति चन्द्रं प्रोच्यते । भानुमन्तं दीप्तिमन्तम् । Ct मध्यं व्योममध्यम् । अंशुमन्तं शीतांशुम

G 5 11 4
B 5 5 2
L 5 3 2

लोकस्य पापानि विनाशयन्तं
महोदधिं चापि समेधयन्तम् ।
भूतानि सर्वाणि विराजयन्तं
ददर्श शीतांशुमथाभियान्तम् ॥ २

या भाति लक्ष्मीर्भुवि मन्दरस्था
तथा प्रदोषेषु च सागरस्था ।
तथैव तोयेषु च पुष्करस्था
रराज सा चारुनिशाकरस्था ॥ ३

हंसो यथा राजतपञ्जरस्थः
सिंहो यथा मन्दरकन्दरस्थः ।
वीरो यथा गर्वितकुञ्जरस्थ-
श्चन्द्रोऽपि बभ्राज तथाम्बरस्थः ॥ ४

स्थितः ककुद्मानिव तीक्ष्णशृङ्गो
महाचलः श्वेत इवोच्चशृङ्गः ।
हस्तीव जाम्बूनदबद्धशृङ्गो
विभाति चन्द्रः परिपूर्णशृङ्गः ॥ ५

न्तम् ।, Ct तथोऽस्त पुरप्रवेशोत्तरम् । तत्र प्रथमयामस्य समाप्तिकल्पतामेतेति बोध्यम् । मध्यकम व्योममध्य तारामध्य च प्राप्तमप्युमन्त शीतांशु भानुमन्त सूर्यसंयोगेन प्रकाशवन्तं करण वन्ताम् ॥

2 D1 om 2ᵃ (cf v l 1) Ñ1 om (hapl ?) 2 —ᵃ) D12 दीपानि (for पा°) Ś1 Ñ2 V1 B D6.10 विनाशयत, D2 विनाशयत, D11 विनाशयत (for विनाशयन्त) ॥ Cv g k पापानि दुःखानि । Ct पापानि पापशब्देन पापफलं दुःखमुच्यते । लोकाह्लादकरत्वात्सकलस्य दुःखविनाशकत्वम् । यद्वा चन्द्रसूर्यादीनां सकलपदार्थप्रकाशकत्वात्पापविनाशकत्वम् । तथा च पापफलम — एकस्तथा विद्धृत्यक्ति सोमसूर्यांशुमालकोतीति ।, Cm लोकस्येति । पापशब्देन पापफलं दुःखमुच्यते । लोकाह्लादकत्वात्सर्वस्य दुःखविनाशकत्वम् । यद्वा सूर्यचन्द्रादीनां लोकपावनत्वादिति भाव ।, Ct पापानि पापजन्यदुःखानि ॥ —After 2ᶜ Ś1 D8.10 read 2ᵈ —ᵇ) D3 [ए]व (for [अ]पि) —ᶜ) D2 परिनयत, D3.10 T2 M1 ता(D11 ए)वयत (for विराजयन्त) —ᵈ) V1 B D6 [अ]वयत, D14 [उ]वायत, D5.8.10 [अ]भिवात (for [अ]भियान्तम्)

3 ᵃ) V1 B D6 या(B4 ता)वा हि, V2 यथाति, D2 विभाति, D10 या भाति, Cv r m k t as in text (for या भाति) —V2 transp ᵇ and ᶜ —ᵇ) Ñ V2 D7.9 यथा, D3 तत (for तथा) Ñ2 प्रभातेषु D3 प्रदेशेषु, D11 प्रदोषेषु (for प्रदोषेषु) V1 B2(marg also as in B1) यथा प्रभाते सितपुष्करस्था, B3(marg) यथा प्रभातेषु च पुष्क(B3 गद्)रस्था, D4 यथा प्रभा प्रभाते पुष्करस्था (unmetrical) —Ñ2 partially illeg for 3ᶜᵈ —ᶜ) V1 B D6.8 यथा (for तथा) Ś1 तोयेषि (for तोयेषु) Ñ2 V1 B D1.4 सागरस्था (for पुष्क°) —ᵈ) D3 रात्रि (for चारु) V1 B तथा रात्रे(B3 °त्रै)व निशाकरस्था

4 ᵃ) B1(marg also) सिंहो (for हंसो) Ś1 D10 भाति सुवर्णस्य, Ñ V B D1-4.6 राजति पुष्कर(D4 पकर)स्य, D11 राजति पञ्जरस्य (for राजतपञ्जरस्य) —ᵇ) D11 तथा (for यथा) Ś1 सुन्दर, V1 B D6 राजति (for मन्दर) B1(marg also as in text) कुञ्जरस्था, B2 मद्°, D3 -***स्य (for कन्दरस्य) —ᶜ) B4 शशी (for वीरो) Ś1 Ñ1 V2 D3.10 दर्पित, Ñ2 V1 B D2.6 राजति, D14 गर्जति (for गर्वित) M3 वीरो यथा कुञ्जरगर्वितस्य —Ñ1 illeg from श्च in ᵈ up to महाचल in 5ᵇ —ᵈ) V2 D11 विभाति (for ब°) Ś1 D11 चन्द्रस्तथा राजति चाम्बरस्थः, Ñ2 V1 B D2.6 रराज चन्द्रोऽपि तथाम्बरस्थः, D3 चन्द्रोऽपि विराजति अम्बरस्थः ॥ Cv हंसो यथेत्यादौ श्लोकद्वये हंसपुरुषसुकुमारसप्रथमैरनेकदृष्टान्ते हंसादिषु ये गुणास्ते प्रायेण तेषां चन्द्रस्य च साम्यम् । किं च राजतपञ्जरस्थो गगनगर्भस्य ज्योत्स्नाक्षालितत्वात् । मन्दरकन्दरस्थत्वस्य रजतगिरित्वात् । गर्वितकुञ्जरस्थो नीलरूपस्य नभस उपरि स्थानात् ।, Cr अम्बरस्य राजतपञ्जरसाम्य ज्योत्स्नाशुक्लितया ।, Cg हंस इति । राजतपञ्जरस्थो गगनगर्भस्य ज्योत्स्नाक्षालितत्वात् । मन्दरकन्दरस्थत्वस्य धवलगिरित्वात् । गर्वितकुञ्जरस्थो नीलरूपस्य नभस उपरि स्थानात् ।, Ck हंसो यथेत्यादिश्लोकद्वये किंचिदाधारादि प्रतिष्ठितत्वमात्रेणाम्बरस्थचन्द्रसादृश्यमात्रम् । अन्यदर्थ स्वरूपकथनमात्रम् ।, Ct हंसो यथेति । किंचिदाधारप्रतिष्ठितत्वमात्रेणाम्बरस्थचन्द्रे सादृश्यमिति कतक । कुञ्जरोऽप्यत्र श्वेत एव । सम्यगपि परिदृश्यमानेन श्वेतमिति बोध्यम् । अत्र हस्तोऽम्बरस्थस्य ॥

5 Ñ1 illeg up to महाचल in ᵇ (cf v l 4) —ᵇ) D4 महाचर, D8.12 महाचल (for महाचलः) D11 शैल (for श्वेत) Ñ D2.9-11 T1 [ऊ]र्ध्व (for [उ]च्च) —ᶜ) D11 शृ (for [इ]व) —After 5ᶜ G2 repeats 5ᵃᵇ erroneously —ᵈ) Ñ1 V2 B1.4 D6 T1.2 G2 M3 रराज (for विभाति) Ś1 पूर्ण, Ñ1 शुभ्र (for चन्द्र). D11 T1.2 G1.2 M1.2 Cv प्रति, Cr m g k t as in text (for परि) Ñ1 V2 D3 विव, D11 चन्द्र (for शृङ्ग). रराज चन्द्र प्रतिविरराज —After 5 D1-6 S ins

172* विनष्टशीतम्बुतुषारपङ्को
महाग्रहग्राहविनष्टपङ्कः ।
प्रकाशरूपाश्रयनिर्मलाङ्गो
रराज चन्द्रो भगवान्शशाङ्कः ।
शिलातलं प्राप्य यथा मृगेन्द्रो [5]
महारणं प्राप्य यथा गजेन्द्र ।
राज्यं समासाद्य यथा नरेन्द्र
स्तथा प्रकाशो विरराज चन्द्र ।

प्रकाशचन्द्रोदयनष्टदोषः
प्रवृद्धरक्षःपिशिताशदोषः ।
रामाभिरामेरितचित्तदोषः
स्वर्गप्रकाशो भगवान्प्रदोषः ॥ ६

तन्त्रीस्वनाः कर्णसुखाः प्रवृत्ताः
स्वपन्ति नार्यः पतिभिः सुवृत्ताः ।
नक्तंचराश्चापि तथा प्रवृत्ता
विहर्तुमत्यद्भुतरौद्रवृत्ताः ॥ ७

मत्तप्रमत्तानि समाकुलानि
रथाश्वभद्रासनसंकुलानि ।
वीरश्रिया चापि समाकुलानि
ददर्श धीमान्स कपिः कुलानि ॥ ८

परस्परं चाधिकमाक्षिपन्ति
भुजांश्च पीनानधिविक्षिपन्ति ।
मत्तप्रलापानधिविक्षिपन्ति
मत्तानि चान्योन्यमधिक्षिपन्ति ॥ ९

[illegible] 5 11 11
D 5 5 11
L 5 3 0

[(1 1) G2 M3 [अ]र- (for -[अ]र) —(1 6) M3 महारथ (for °र) —(1 8) T2 तथाऽक्र प्राप्य राज्यं ...च् Cg विभूषितः । ... कुमारा ... इत्यर्थः । ... "कुमार क्रीडने" इति ... । ... स च कृतकर्मा ... कि च ... [illegible] ...]

—Thereafter D6 ins विराजते सम

6 ᵃ) D11 प्रकाश (for प्रकाश) Ñ2 V3 B1-3 D5 रम्यदोषः, V3 -नष्टदोषः (for नष्टदोषः) —After 6ᵃ, Ś1 D2.10 read 6ᵈ. —D5 om (hapl) 6ᵇ B3 om from शि in ᵇ up to second ष in ᶜ —ᵇ) V2 B1.2.4 T1.3 M3 Cr प्रवृत्तरक्ष-, V3 प्रवृद्धदोषः, Cv m g k t as in text (for प्रवृद्धरक्ष-) B1 (also as in text) पिशिताशि, M1 पिशिता च (for पिशिताश-) Ś1 Ñ1 D1.3.4.10 प्रनष्ट(Ñ1 °रो)ष पिशिताशिनो(Ñ1 °शनो, D10 °शितो)षो, D2 प्रनष्टश्च पिशिताशिदोषः, D11 प्रकाश ... पिशिताशितोषः Ck प्रवृद्ध ... "... " ... —B3 reads 6ᶜᵈ in marg —ᶜ) B1.4 D11 रामा(B4 °म)(D11 °भि)रा (for -रामेरित) T2 चित्त (for चित्त) Ś1 Ñ1 D1-4.10 रामाभिरामोपितचित्तदोषः, B3 **** मोहितचित्तदोष —ᵈ) Ś1 D10 रजनिमुखो, Ñ V B D1.4 स्वर्गोपमो(Ñ °मा)मुद् (B1 [marg also] °प्रसृष [sic]) D6 रात्रि प्रविष्टो, Cr m g k t as in text (for सर्वप्रकाशो)

7 ᵃ) Ś1 Ñ B1 D1.4 G1 स्वरा (for -स्वना) B2 -सुख प्रसुप्ता, D6.8 सुप्ता निवृत्ता, D11 सुखीसुप्ता (sic) (for सुखा प्रवृत्ता) —ᵇ) D5 रुचिरा, T3 रमन्ति (for स्वपन्ति) D11 माया (for नार्यः) V D3.4 प्रवृत्ता, D2.10 समेता, D7-9 Ct सुवृत्ता, Ck सु° (for सुवृत्ता) Ct 'सुवृत्ता' इति पाठे ... —V1 om (hapl) 7ᶜᵈ —Ñ1 illeg from च in ᶜ up to मत in ᵈ —ᶜ) V1 रक्षोगणाश्च (for नक्तंचराश्च) D2 ते (for च) B1.3.4 D2.4.6 M3 तदा, Ck t as in text (for तथा) —ᵈ) [illegible] विनेतुं (for विहर्तुम्) B1 D1 अत्यद्भुत, D2 अत्युद्भुत, D11 अत्यद्भुत (for अत्यद्भुत)

8 Ñ1 partly illeg for 8ᵃᵇ —ᵃ) D1.4.10 मत्त(D10 मत्तं)प्रवृत्तानि, D2 प्रमत्तमत्तानि (for मत्तप्रमत्तानि) Ś1 ... —ᵇ) Ś1 रथानि, V3 गजाश्व (for रथाश्व) B3 ... संकुलानि —B3 om (hapl) 8ᶜᵈ —ᶜ) D11 विर (for वीर) Ś1 D2.10 ... (for श्रिया चापि) T3 ... Cg t as in text (for समा°) Cv ... इति ... Cg वीरश्रिया ... —ᵈ) D2 धीमान् (for धीमान्) Ś1 Ñ V B1.2.4 D1-4.8.10.11 ... (for स कपिः) Ñ2 illeg from कुलानि up to 9

9 Ñ1 illeg for 9 (cf v l 8) —ᵃ) V1 ... (for आक्षिपन्ति) Ñ2 V1 [illegible] D6 परस्पर ... (D1.4 D5 °क्षि)पन्ति, D7 ... अधिक्षिपन्ति Cv ... । So also Cm g —D11 om (hapl) 9ᵇ —ᵇ) Ñ2 V1 B D2.4 ... (for अधिविक्षिपन्ति) Ś1 ... V2 ... विनिक्षिपन्ति, D1.4 ... विनिक्षिपन्ति, D5 ... विनिक्षिपन्ति

☞ V1 illeg from -अस्तान् in ᵃ up to 5 5 31ᵇ (except 5 5 29ᶜᵈ and 30ᶜᵈ) —ᵃ) Ñ2 V1 B D2

G. 5 11 12
B 5 5 12
L 5 3 9

रसांसि वक्षांसि च विक्षिपन्ति
गात्राणि कान्तासु च विक्षिपन्ति ।
ददर्श कान्ताश्च समालपन्ति
तथापरास्तत्र पुनः स्वपन्ति ॥ १०

महागजैश्चापि तथा नदद्भिः
सुपूजितैश्चापि तथा सुमद्भिः ।
रराज वीरैश्च विनिःश्वसद्भि-
र्ह्रदो भुजङ्गैरिव निःश्वसद्भिः ॥ ११

बुद्धिप्रधानान्रुचिराभिधाना-
न्संश्रद्दधानाञ्जगतः प्रधानान् ।
नानाविधानान्रुचिराभिधाना-
न्ददर्श तस्यां पुरि यातुधानान् ॥ १२

पुन (for तत्र) D11 अपालन्, T3 प्रलापान्, Cr as in text (for प्रलापान्) Ś1 V2 B2·4 D1-4·6·8 ब्रवि(Ś1 D2·3·10 वदि)सन्ति, V3 D11 वक्षिसल्पति, B1·3 M1·3 क्षपित (M1·3 क्षपितं) क्षिपन्ति (for वक्षिविक्षिपन्ति) —Ś1 D10 om (hapl) 9ᵈ-10ᵃ —ᵃ) Ś1 V1 B D5 मत्ता म(V3 °न्त)धा; D1·3·4·11 मत्ता(D1 मत्ता)श्चा, D9 मत्ता पुपा (for मत्तानि च) B2·4 वक्षिक्षिपन्ति, D11 वक्षिपन्ति (for वक्षिक्षिपन्ति)

10 Ś1 D10 om 10ᵃᵇ (cf 5 1 9) Ñ1 B1 T3 om (hapl) 10ᵃᵈ M3 transp ᶜ and ᵈ including star passage —ᵃ) V1 दासानि B3 D11 रक्षांसि, D3 वपुषि (for वपूंसि) D1 transp रक्षांसि and वक्षांसि V3 D6·4 समाक्षिपन्ति, B3 विनि°, D1 समापयन्ति (for च विक्षिपन्ति) M1 रक्षांसि वक्षोरुपर्यान्ति —V3 D6 om (hapl) from 10ᵈ up to l 3 of 173ᵃ —ᵇ) B1·3·4 D1·3·4·11 च विक्षिपन्ति T3 विनि° (for च वि°) —After 10ᵃᵇ D5 ins V1 [illegible] (both due to om) ins l 4 only after 10ᵈ

173ᵃ सरक्ष वक्षांसि पतिस्तुकानि
सदान्यमन्त पुरत स्वपन्ति ।
विहृत्य वक्षांसु च मार्ल्यपनि
चमूरहत्याश्च विनिक्षिपन्ति ॥

while D2-4 T G M3·4 ins M1 ins after 10ᵈ (transp)

174ᵃ रसानि विक्षानि च विभिन्दी ह
रतानि पापानि च विक्षिपन्ति ।

[(l 1) G1 क्षतानि (for विक्षानि) T3 विपिनि च (for च विभिन्दी) ⊕ Ch विजय च्याप विस्मय वैरस्ताऽस्तवेन वीतरवादि च सन् ⊕ —T3 om (hapl) l 2 —(l 2) T1 विवि, वि (for च वि°) ⊕ Cg पाणि पानम् ⊕]

—D1 om (l 2 l) from यस् in 10ᶜ up to वीरैश्च in 11ᶜ —ᶜ) Ñ1 illeg for ददर्श कान्ता B1 D4 कान्तिश्च, D3 कांश्चन (for कान्ताश्च) Ś1 V1 D2·10 समालपन्ति Ñ1 B1-3 D4 प्रलपन्ति, B4 विलपन्ति D5 T1 G1·2 M1 Cg समालप (G1 °न्ति) धन्यान्; D1-4 T1 G1 M1·3 Cv r m g k t समालपन्त्यः; D11 समानयन्ति (for समालपन्ति) D1 ददर्श काचिद् मन्त्रयन्ति Cv समालपन्त्योऽङ्गनापानुरक्ताः । सर्वत्र प्रथमार्थे द्वितीयार्थे प्रथमा ॥ Cr समालपन्त्योऽङ्गनाभ्यो नानुरक्ताः । समालपन्त्योऽनुरक्तविशेषणम् ॥ Cm समाल-

भन्त इत्यादौ द्वितीयार्थे प्रथमा । समालपन्त्यःशब्दादीनामनुरक्तस्य । समालप्यो विशेषणमित्यर्थ ॥ Cg समालपन्त्यो ऽङ्गनाभ्योऽनुरक्तस्य । समालपन्त्य इति च पाठ । सर्वत्र व्यत्ययेन द्वितीयार्थे प्रथमा ॥ Ct समालपन्त्यः अङ्गनाः इतीति शेष । द्वितीयार्थे इयं प्रथमा । समालपन्त्यश्च ददर्शेति शेषो वा ⊕ —D6 illeg for 10ᵈ —ᵈ) Ñ1 B D5 तथापरा: स्व(B1 स्व)पि, T3 तथापरास्तत्र (for तथापरा स्तत्र) D5(marg) 7-9 S स्वपन्त (for स्वपन्ति), Ś1 तथापरेरत्र सुख स्वपन्ति, V3 D1-4·10·11 तथापरास्त्व(D3 °त्वे[प्व])त्र सुख स्व(V1 स)पन्ति —After 10, D1 7-9 S ins

175ᵃ सुखसंवरणाश्च तथा हसन्त्य
शुद्धा परागापि विनि भजन्त्य ।

[(l 1) D5 सहज (for सु°) —(l 2) D5 तया [for शुद्धा]]

11 D5 om 11ᵃᵇᶜ (cf 5 1 10) V3 om [illegible] —ᵃ) Ñ1 illeg from वि up to ति Ś1 D1·10·11 चैव (for चापि) D5 T3 यदा (for तथा) Ś1 नयद्भि, D1 नदद्भि, D3 वसद्भि, D5 प्रमद्भि D10·11 मदद्भि (for नदद्भि) Ñ1 B2·3·4 D5 महार्णवैस्तामरसैश्चमद्भि (D5 °हृष्टद्भि), B3 महार्णवैर्हृष्टतरैश्चमद्भि —Ś1 om (hapl) 11ᵇ Ñ1 illeg from स्व in ᵇ up to सुमद्भि in ᵇ —ᵇ) T3 यदा (for तथा) D5·4 T3 G1·2 सुहृद्भि, Cg k t as in text (for सुमद्भि) V1 B1·4 D1-4·8 सु(D1 सु; D3 सु)पूजितैश्चापि च सु(D3·4 °वसु)हृद्भि, B1 सुपूजितैश्चापि सुहृद्भि, B3 मत्तैश्च पुत्रा प्रमत्तैः सुहृद्भि, D11 सुपूजितस्तत्र ⊕ ⊕ ⊕ ⊕ ⊕, [illegible] सुपूजितैश्चापि सुहृद्भि —ᶜ) D11 सुविद्भि (for वीरैश्च) D5 समुद्भवद्भि Ś1 D1-4·10 रराज सुविप्र समुद्भवद्भि ; V1 B D5 रराज रसोविहिभि, B1 (°वि) श्वसद्भि —T3 om (hapl) 11ᵈ —ᵈ) V1 D1·3 T1·3 हृदा, D1 सदा, Cr as in text (for ह्रदो)

12 ᵃ) Ñ1 V1 D1-4·11 M3 प्रधानबुद्धीन्, Cv r g k t as in text (for बुद्धिप्रधानान्) Ś1 D1·10 प्रधानबुद्धि (Ś1 °द्धि)विवितविधानि, V1 B D1 M1 प्रधानबुद्धी (B1 [marg also] °बुद्धा) पुष्टिप्रधानान् ⊕ Cv बुद्धिप्रधाना न्प्रधानबुद्धीन् । Cg बुद्धिप्रधानान्बुद्ध्या प्रधानप्रधानानुप्रधाना । प्रधानबुद्धीनित्यर्थ ॥ Ck बुद्धि प्रधानं मुख्यं येषां ते तथा ॥ [illegible] बुद्धि प्रधानं प्रधानभूतं येषाम् ⊕ —Ñ1 illeg for ᵃ (except प्रधानान्) —ᵃ) V3 रुचुदमानान् ; D1·4 प्र(D6

ननन्द दृष्ट्वा स च तान्सुरूपा-
न्नानागुणानात्मगुणानुरूपान् ।
विद्योतमानान्स च तान्सुरूपा-
न्ददर्श कांश्चिच्च पुनर्विरूपान् ॥ १३

ततो वरार्हाः सुविशुद्धभावा-
स्तेषां स्त्रियस्तत्र महानुभावाः ।
प्रियेषु पानेषु च सक्तभावा
ददर्श तारा इव सुप्रभावाः ॥ १४

श्रिया ज्वलन्तीस्त्रपयोपगूढा
निशीथकाले रमणोपगूढाः ।
ददर्श काश्चित्प्रमदोपगूढा
यथा विहंगाः कुसुमोपगूढाः ॥ १५

अन्याः पुनर्हर्म्यतलोपविष्टा-
स्तत्र प्रियाङ्केषु सुखोपविष्टाः ।
भर्तुः प्रिया धर्मपरा निविष्टा
ददर्श धीमान्मदनाभिविष्टाः ॥ १६

G 5 11 18
B 5 5 14
L 5 3 16

स)मद्भ्यानाम (for सअद्ध्यानाम) Ś1 D1 8 स (D9 सु)बुद्ध बुद्धि जगत प्रधान, Ñ1 B D5 स(B2 3 स)बुद्धानात्तपसो निधानात्, D3 सअद्ध्यान जगत प्रधान, D11 स महभावाभि जनप्रधानात् —D6 om (hapl) 12^cd —^c) D1 10 निधान, D3 M1 [अ]भिधानात् (for विधानात्) Ś1 रचिरस्वराणां, V3 D1 3 4 10 11 °शवरम्य (for °राभिधानात्) Ñ2 B नानाविधानस्य समाद्धानात्, D5 नानाविधानामरणा न्द्धानात् —^d) B3 प्रति (for बुद्धि) Ś1 D1 3 10 11 राक्षसानां, V1 D4 राक्षसीनां (for यातुधानान्)

13 ^a) Ś1 D1 3 4 10 न च D5 न स, D7 8 T3 च स (by transp) (for स च) D11 नदृष्टे (for स च तान्) Ś1 D1-4 10 11 विरूपान् D5 G3 M3 स्व° Cr ■ in text (for सु°) —Ñ1 illeg for 13^bc D5 transp ^b and ^c —^b) Ś1 D3 10 11 विधानतो ध्यायवतो वि(D11 °भि)रूपान् D1 3 4 इव्यावतो ध्यायवतोऽभिरूपान् —^c) G2 विद्योतयति (sic) M1 3 विद्योतयती, Cr t as in text (for °मानान्) D6 T1 2 G2 3 तथा M2 तद्या (for च तान्) G2 M1 सुरूपान् M2 (अ)नु°, Ct as in text (for सु°) Ś1 D1 3 4 10 11 नानागुणाद्या मद्गुणानुरूपान् D5 नानागुणानाम गुणानुरूपान् —^d) D10 काश्चिच D12 काश्चित् T3 कामश्च, M1 2 कामाम (for कांश्चिच) Ś1 D10 विकासरूपान्, D1 चतुर्विरूपान्, D3 पुन सु° M1 2 पुनर्विरूपा (for पुनर्वि रूपान्) ※ Cr ददर्श कांश्चिच पुनर्विरूपानिति पाठः ※ —For 13 Ñ2 V1 B D5 subst

76 विविध दृष्ट्वा तु ■ तांश्चिरूपा
ननन्द कांश्चिच्च पुन सुरूपान् ।
नानागुणाना मनुजानुरूपा
विधावतो ध्यायवतोऽनुरूपान् ।

[(l 1) B1 [अ]पि (for तु) —(l 2) Ñ2 तु (for च) V1 स्वरूपान् (for सु°) —B3 om after च in l 3 up to ह in l 4 (see var) —(l 3) Ñ2 V1 नाम (for ना म) V1 B3 4 गुण (for -गुण-) —(l 4) B2 4 विधा वतो B3 इव्यावतो (for विधा°) B3 ■ (for [S]नु) Ñ2 D5 इव्यावता गम(Ñ2 °श्याय)तोऽनुरूपान् V1 विधावतो यावतो विरूपान्]

14 ^a) D10 वधाह (corrupt) G2 वरा (for वरार्हाः) B3 सम स्वभावा B1 2 सुचिशु(B3 °सि)द्ध D7 8 T2 सु वि° M3 सुसद्ध (for सुविशुद्ध) ※ Cr m वरार्हाः बहुमूल्यानुलेपनाद्धि(Cr °बहुमूलेपन)योग्याः । Cg वराणां श्रेष्ठानामर्हा वरार्हाः । Ck वरार्हाः श्रावनार्हाः उत्तमो चमरूपा इत्यर्थः । Ct वरार्हाः श्रेष्ठविभूषादियोग्याः उत्तमो चमरूपाश्च ※ —G2 reads 14^bc twice —^b) Ñ1 illeg for महानुभावा —Ś1 D10 om (hapl) 14^cd —^c) Ñ V3 B प्रियस्य, D5 ददर्श, D9 विशेषु (for प्रियेषु) Ñ V3 B D5 M1 भावेषु, D11 चान्येषु (for पानेषु) B2 रूपा (for भावा) —^d) D5 भाया (for तारा) V3 रुचि (for इव) Ñ D1-4 7 T1 G2 सुख(D1 2 सुद्ध, D3 दृष्ट)भावा, D11 समभाव (for सुप्रभावा) ※ Cg महानुभावाः पातिव्रत्यरूपमहत्प्रभावाः । पद्मा महानुभावा, मनुभावाः कटाक्षभुजाक्षेपादयः । सुप्रभावाः शोभनरेखयाः ※

15 Ñ1 illeg from र in ^a up to रमणो in ^b —^a) D7 8 T2 श्रिये (for श्रिया) Ś1 D1-4 10 11 ज्वलन्त्या (D1 11 °न्तो) D5 T2 G1 ज्वलन्तस्त् Ct ■ in text (for ज्वलन्तीस्) Ś1 D1-4 10 11 भुवनोपगूढा Ñ2 V1 B D5 दयितोप° —^b) Ñ2 V2 B D5 ददर्श काश्चित्प्रमदा मनोज्ञा (D5 °दा समस्ता) —^c) D10 om ददर्श D11 कामात् (for काश्चित्) D3 4 °दा सुगूढा D3 4 M2 °दोपगूढा (D1 °ढान्) D11 °दा समूढा (for °दोपगूढा) Ñ2 V1 B D5 यथावस्थायास्तथा भव(Ñ2 D5 यथा)मस्ता —^d) Ś1 D1-4 11 M2 विहंगी, Ñ1 D7 10 °मा Ñ2 B D5 °मं, D5 om (for विहगा) B1 कुसुमोपरूढा, D3 कुसुदोपगूढा, ■ 8 विहगौ° (for कुसुमोपगूढा) ※ Cv विहगा विहगी । So also Cr m g. ※

16 ^a) B1 मध्य (for हर्म्य) D1 4 12 G1 तले निविष्टास् (for तलोपविष्टास्) —D11 om (hapl) 16^bc Ñ1 illeg for ^b Ś1 D3 11 transp ^b and ^c —^b) Ñ2 V2 B D2 8 तस्मिन्द्(for तत्र) D5 [अ]मेषु (for [अ]ङ्केषु) —D3 om (hapl) 16^cd —^c) Ś1 V2 B1 3 4 D1-4 10 भर्तुः, ■ as in text (for भर्तुः) D1-3 Ct परा (for प्रिया) Ś1 Ñ V2 B D1 3 4 10 पचे, D5 पदे, Ct as in text

G. 5 11. 19
B. 5 5. 20
L. 5 3. 17

अप्रावृताः काञ्चनराजिवर्णाः
काश्चित्परार्ध्यास्तपनीयवर्णाः ।
पुनश्च काश्चिच्छशलक्ष्मवर्णाः
कान्तप्रहीणा रुचिराङ्गवर्णाः ॥ १७

ततः प्रियान्प्राप्य मनोभिरामा-
न्सुप्रीतियुक्ताः प्रसमीक्ष्य रामाः ।
गृहेषु हृष्टाः परमाभिरामा
हरिप्रवीरः स ददर्श रामाः ॥ १८

चन्द्रप्रकाशाश्च हि वक्त्रमाला
वक्राक्षिपक्ष्माश्च सुनेत्रमालाः ।
विभूषणानां च ददर्श मालाः
शतह्रदानामिव चारुमालाः ॥ १९

न त्वेव सीतां परमाभिजातां
पथि स्थिते राजकुले प्रजाताम् ।
लतां प्रफुल्लामिव साधु जातां
ददर्श तन्वीं मनसाभिजाताम् ॥ २०

(for रता) —d) N2 V3 B1.2.4 D5 काश्चित् (for श्रीमान्) Ś1 Ñ1 D1.4-8 G2 Ct -[अ]वशिष्टा (D5 [before corr] [आ]वेष्टा) B2 [अ]भिसृष्टा (for [अ]धिविष्टा)

17 a) Ś1 D1.8.10.11 सुसमावृता, Ñ1 illeg Ñ2 V3 B D5 अपराजिताद् (B1 °ता) D1.6 वृताङ्गा, D5 अपा° (for अप्रावृता) Ś1 Ñ3 D1.2.4.10.11 रश्मिवर्णा, Ñ2 V3 B1-4 D6 हाटि(D3 चूर्ण)वर्णाश्च(B2 °नदाश्च), B4 D3 T2 G3 M3 राजिवर्णा, Cr m g t as in text (for राजिवर्णा) —D12 om (hapl) 17bcd T3 om (hapl) 17b D5 M3 read 17b after 17d —b) D5 यथा (for काश्चित्) Ś1 D10 पुनश्च काश्चिच्छत(D10 °ति)-काञ्चवर्णा, N2 स्थिताश्च काश्चिन्नलिनकान्तवर्णा, Ñ2 B1.2 D5 तथा परार्ध्या(B2 °र्ध्ये)स्तपनीयपूर्णान् (B3 [marg also] °स्तरणोपपन्नान्) V3(also as in Ñ2)तथा परार्ध्यास्तिपनीयपूर्णान्, B3 * * * * * तपनीयवर्णान्, B4 तथा परार्ध्यास्तपनीयपूर्णा, D6.8 पुनश्च काश्चिच्छशि(D1[also]°श)रश्मि (D1 °कालि)वर्णा —c) Ś1 N2 D1.2.4.10 कमलाभि, D5 शशि° (for शशलक्ष्म) —D10 om (hapl) 17d —d) D1.3.4 T1 G कोशा, D6 काता, T3 कात, Cm g t as in text (for कान्त) D5.6 T2 G2 Ck प्रवीणा, G3 प्रियाङ्गी, G3 प्रवीणा, Cv r m g t as in text (for प्रहीणा) Ś1 काश्चित्प्रियगुप्तसुवर्णा —For 17cd, Ñ2 V3 B D5 subst

377* अपराजितान्काञ्चनशुभ्रवर्णा
न्ददर्श वीरो रुचिराङ्गवर्णान् ।

[(l 1) V3 अपराजिता, B3 *(marg also as above) अपराजिताम्, B2 °अमाम्, B4 °अथा (for अपराजितान्). B- (marg also as above) चित्र, B4 चूर्ण, D5 -तुल्य (for चन्द्र) —(l 2) B2(marg also as above) रुचिर (for रुचिर) B4 वर्णा (for वर्णान्)]

18 a) Ñ1 V3 सत (for ततः) Ś1 D8.10 स्त्रिया (for प्रियान्) Ś1 D10 स चाभिरामा, Ñ1 D5 G1 M1 मनोभि रामा, V3 D1-4.11 स(D3 त, D11 स)ह्राभिरामा (for मनोभिरामान्) Ñ3 B D5 सह स्थिता वै कमलोभिरामा —b) Ś1 T1 स प्रीति, B4 D11 स सुप्रीत, Cv,m g t as in text (for सुप्रीति) Ñ1 सुप्र * * * * (illeg), Ñ2 V3 B D5.7.8 Ct सुमनोभिरामा, Cv r m g t p as in text (for प्रसमीक्ष्य रामा) —c) V3 D1.4.11 गृहे गृहे ता, D5 गृहे स्वास्था, D10 स्त्रिये समेता (for गृहेषु हृष्टा) T3 प्रहृष्टा, Cm t as in text (for परम) Ś1 स्त्रिये समेता परयाभिरामा —d) Ñ1 कपि (for हरि) ⊛ Ct सुमनोभि र्गुणैरभिरामा, अत एव हृष्टा परमया शोभयाभिरामा स्वस्व कान्तमनोहरा रामा गृहेषु ददर्श। 'प्रसमीक्ष्य रामा' इति पाठे प्रियान्प्राप्य तान्समीक्ष्य प्रीतियुक्ता रामास्ते स्त्रियै रम्यमाणा अत एव गृहेषु हृष्टा रामा। ददर्शेति शेषः ⊛ —For 18cd Ñ3 B D5 subst

378* गृहे गृहे ता स हरिप्रवीर
परिभ्रमंस्तत्र ददर्श रामा ।

[(l 1) B1 मन्दाभिरामा (for स हरिप्रवीर) —(l 2) B3 परिक्रमन् (for °भ्रमन्)]

19 Ñ2 B D5 om 19 —a) Ś1 D11 प्रकाशामल, Ñ1 V3 प्रकाशाम्बर, D1.4 प्रकाशाश्च तु, D10 प्रका * * *, T3 प्रकाशामल G1.3 M1 प्रकाशा शशि (for प्रकाशाश्च हि) —b) D1.4 सूत्राक्षि, D5 वक्त्राक्षि, D6 (before Corr वक्त्राक्षि)। T1 वक्रा तु, T2.3 G2 M3 वक्राक्षि (for वक्राक्षि) D5 T3 G1 पक्ष्माढ्य (for पक्ष्माश्च) Ś1 चन्द्रप्रभोद्भासितनेत्रमाला, Ñ1 चन्द्रोदयाभासमनेत्रमाला, V3 स्फटास्र पत्राभसनेत्रमाला, D8.10 वक्रा पक्ष साध्वतनेत्रमाला, D8.11 वक्त्राभिसतसीरित(D11 °पक्ष्मो वक्र)नेत्रमाला —c) D5 विभूषितानां (for °षणानां) V3 D11 स (for च) ⊛ Ck चन्द्रेत्यन्दी पादपूरणौ। मालाशब्दः समूहवाची। शत ह्रदानां चारुतरा इव विभूषणानां च माला ददर्श।। Ct च हि पादपूरणौ। वक्रमाला वक्त्रसमूहा वक्रा वक्त्रमेखला। सुपक्ष्मा शोभनपक्ष्मयुक्ता नेत्रमाला ददर्श। 'वक्राक्षिपक्ष्मा' इति पाठे अक्षिपक्ष्मविशेषः। वक्रपक्ष्मत्वं हृद्यत्वेनोचितम्। पक्ष्मसु वक्रत्वमपि विलासितापि चिन्त्यम् ⊛

20 a) B3 om न त्वेव सीता Ś1 D8.10 न चैव, B3 D5 नन्वेव (for न त्वेव) —G3 damaged from a up to मन in d. —b) B2 स्थितो, D1.4 स्थिता (for स्थिते). Ñ1 [अ]भिजाता, D11 प्रयाता (for प्रजाताम्). V3 B पथि स्थिता(V3 स्थितो) राजकुल(V3 B1 °लाभि)जा(B3 °सु)तां.

सनातने वर्त्मनि संनिविष्टां
रामेक्षणीं तां मदनाभिविष्टाम् ।
भर्तुर्मनः श्रीमदनुप्रविष्टां
स्त्रीभ्यो वराभ्यश्च सदा विशिष्टाम् ॥ २१

उष्णार्दितां सानुसृतास्रकण्ठीं
पुरा वराहोत्तमनिष्ककण्ठीम् ।
सुजातपक्ष्मामभिरक्तकण्ठीं
वने प्रनृत्तामिव नीलकण्ठीम् ॥ २२

अव्यक्तलेखामिव चन्द्रलेखां
पांसुप्रदिग्धामिव हेमलेखाम् ।
क्षतप्ररूढामिव बाणलेखां
वायुप्रभिन्नामिव मेघलेखाम् ॥ २३ G. 5 21 24 B. 5 5 26 L. 5 3 25

— D3 om 20ᶜ–21ᵈ. —ᶜ) Ñ2 illeg up to सा D8 साधुजन. T2 सा सुजाता (for साधु जात). ⊛ Cr m साधुजातामिपंक्तह्रतविशेषणम् ⊛ —ᵈ) Ś1 D5.6–10 मनभिप्रजाता. Ñ1 D11 मनसि(D11 °स)प्रजाता. Ñ· V2 B मदिरप्रजाता. M3 मदनाभिजाता (for मनस्यभिजाताम्)

21 D2 om 21ᶜᵈ (cf 5 1 20) —ᵃ) V2 वस्तुनि, B2 कर्मणि (for वर्त्मनि) D4 संविष्टया (for °विष्टा) —ᵇ) Ñ2 रामैदिणीं D5.6 T2.3 G2.3 M3 Cr रामेक्षणा (for रामेक्षणीं) Ñ2 -युता (for विष्टाम्) Ś1 D1.8.10 रामेक्षिणीं (D8 °क्षिणीं) तां समता निविष्टा, V2 B D2 रामैकिणीं तां मदना(B1 प्रमदा)भि(D2 °ति)भु B2 °यु)ता, D2 रामैक्षिणीं वामपस्या निविष्टा (corrupt) D11 रामेक्षिणीं ता मनसि प्रविष्टा ⊛ Cr रामेक्षणात् राम एवक्षण ज्ञान यस्यास्ताम् ।, Cg रामे क्षणे अन्यो निश्चयो यस्यास्ताम् ।, Ck रामनीक्षणं व्यापकीति रामेक्षणी । प्युदादित्वान्ङीप् ।, Ct रामनीक्षते व्याप्नोति रामेक्षणी ताम् ⊛ — B1 reads 21ᶜ and 22ᵈ after l 1 of 179* —ᶜ) Ñ V1 B D1 चापि तथा (for श्रीमदनु) Ś1 D5.10 भर्तुर्मनस्था D1 °स्थ (°नस्थ)निविष्टा —ᵈ) D5.6 T G1.3 M3 परास्यश्च (for व°) V1 D1.2.8 सर्वा (for सदा) D8 (स्व,)प्रविष्टा, M1 शस्ता (for विशिष्टाम्) B1 स्त्रीभ्यो परिमुष्टकरा (corrupt), D2 स्त्रीभ्यो वरापि सर्वा विशिष्टा (corrupt)

22 B4 om 22ᵃᵇ —ᵃ) D4 मुष्णार्दिता सानुसृताश्रुकण्ठीं ⊛ Ct अनुसृतस्रावा प्रवृत्तबाष्पेण मद्दकण्ठा कण्ठे यस्यास्ताम् । अत्र टीकायां 'कण्ठाम्' इति वा पाठः ⊛ —For 22ᶜᵈ, Ś1 Ñ V1 B1.2.4 D1–4.6.10.11 subst

179* शोकाग्नितापश्रुचिलोलकण्ठीं
पुरा वराहोत्तमनिष्ककण्ठीम् ।

[(l 1) Ñ1 ताप (for शोक). Ñ1 B2 D1 श्रुचिलोल (B1 [marg. also] °चिताप) V2 श्रु°लोल D2 श्रुचिपूर्ण (for श्रुचिलोल) Ś1 तापाग्नितापश्रुसुकण्ठी (sic), D1.4 शोकाग्निना शोकसुखकण्ठी, D2.10 तापाग्निना सानुसृता(D10 °तं)-कण्ठीं, D11 तापाग्निना सामृतकुण्ठी (sic) —After l 1, B1 reads 21ᶜ and 22ᵈ —(l 2) Ś1 D1.3.10.11 पुरा, D5 om (for वरा) —Ñ2 illeg for -कण्ठीम्]

—ᶜᵈ) D10 स्व (for सु) Ś1 D10 पक्ष्मवि. Ñ2 पक्ष्मानु, (for पक्ष्मामभि) V2 नाम (for रक्त) Ñ2 B D2 सुजातपक्षामपि(B1 °मिव)नामकण्ठीं D2 कृत (for वने) B1 G2 प्रविष्टाम्, B2 प्रवृद्धाम्, T M3 Cr प्रनृत्ताम् (for प्रनृत्ताम्) B3.4 सुर्जातपक्षामपि रक्तकण्ठीं वनाभिषिक्तामिव नीलकण्ठीं

23 G2 damaged up to ष m° —ᵃ) V2 सुव्यक्त (for अ°) Ś1 Ñ V2 B D1–6.8.10.11 इवाम्, D2.9 T1.2 M3 Cr m g k t रेखाम्, Cv as in text (for लेखाम्) B1 D2.3 T2 M3 चन्द्ररेखा (for चन्द्रलेखाम्) —After 23ᵃ, D1.4 read 23ᵈ —D2 om (hapl) 23ᵇᶜᵈ —ᵇ) D1.4 पांसु (for पांसु) D1 M1.3 प्रवृत्ताम्, T1 प्रविष्टाम् (for प्रदिग्धाम्) B1 D5.6 T M3 Cm g हेमरेखा B2 °रेखा, D2 धूमलेखा (for हेमलेखाम्) Ś1 D10 वायुप्रभग्नामिव चारा D10 वायु सिक्तां —B2 om (hapl) 23ᶜᵈ. B2 reads 23ᶜ twice (var) —ᶜ) Ś1 क्षत Ñ2 B1(marg also as in text) D1.4 कृत, B2 (both times) हत. D2 अस्त (for क्षत) D1 प्ररूढाम्, (for प्ररूढाम्) Ś1 D10 वारलेखा V2 B2 (first time) हेम°, B2.4 D1 T M3 Cm g बाणरेखा, D2.3 Cr प्रणरेखा, D11 हेमवरा, Ck as in text (for बाणलेखाम्) ⊛ Cv क्षत प्ररूढा क्षते प्ररूढा क्षते सति रोपिताम् । अन्तर्गतशल्याम् । यदि समाहितामित्यर्थः ।, Cr क्षतप्ररूढाम् क्षते सति यदि समाहितामित्यर्थः ।, Cm क्षतप्ररूढा क्षता च सा प्ररूढा च ताम् अन्तर्गतां भविष्यद्दलितामित्यर्थः । यद्वा क्षते व्रणे प्ररूढा प्रवीणाम् ।, Cg क्षतप्ररूढा क्षतेन प्ररूढामिवाभातां वणशीलाम् । मन्दा शल्योपरागी यदि समाहिताम् ।, Ct क्षतेन बाणक्षतेन प्ररूढामुपायाम् ।, Ck क्षतप्ररूढा क्षतेन प्ररूढा मुषणाम् ⊛ —ᵈ) Ś1 V2 D1.2.10.11 M1.3 प्रभग्नाम्, Ñ1 D5.6 T2 प्रभुग्नाम्, T2 प्ररुग्णाम्; Cg as in text (for प्रभिन्नाम्) D1 हेमरेखा, D3.10 T M3 C, मेघरेखा (for मेघलेखाम्). Ñ2 B1.2.4 D1 वायुप्ररुग्णामिव धूमरेखा,

G 5 11 25
B 5 5 27
L 5 3 24

सीतामपश्यन्मनुजेश्वरस्य
रामस्य पत्नीं वदतां वरस्य ।
बभूव दुःखाभिहतश्चिरस्य
प्लवंगमो मन्द इवाचिरस्य ॥ २४

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे चतुर्थः सर्गः ॥ ४ ॥

---

24 a) Ś1 B D1 2 3 4 5 10 सीताम्, D1 अ सतीम्, G m g as in text (for सीताम्) —b) Ś1 V3 D1 2 3 4 10 11 भार्यां बहुला, Ñ B D8 भार्यां जगता (for पत्नीं वदता) D9 रामस्य पत्नीं जगतीश्वरस्य —c) Ñ1 D10 T1 G1 2 M1 Ck t (च)महता, Cr g as in text (for (अ)भिहतश्च) ॐ Ck चिरस्येति विमलिप्रतिकूलतावयवम् । चिरमिन्यव्यय पदयम् ।, Ct चिरस्य चिरमित्यर्थेऽव्ययम् ॐ —d) Ś1 प्लवगम साधुगत्याचिवस्त, Ñ2 V1 B D6 8 क्षेमे प्रणाद तथ प्रदिरस्य D1 2 4 प्लवगमो सद्द्विमिवारय D9 °प्ल)स्य, D10 प्लवगमो * * * * तरस्य —After 24, Ś1 Ñ1 V3 D3 10 ins D1 2 3 11 ins 1 1-3 after Sarga 4 and along with Ñ2 V B D4 ins 1 4-7 after 24

1*0* समीक्ष्यमाणो बहुधा वस्त्रौ कपिकुंजरः ।
प्राकारमासाद्य शक्तिमान पुरं महत् ।
पुण्डरीकाग्रशालानि परिखाभि समावृतम् ।
प्रविश्य नाम्यूतवृक्षालकाम्भ
मणिप्रभेकाशप्रकाशकाम्यम् । [5]
पताकाध्वजहारपुद्दिप्रगता
इवात्मनल्कोनर निरान्तम् ।

[(1 1) D1 2 3 11 अ वीक्ष्यमाणो D10 समीक्षमाणो (for °क्ष्यमाणो) D1 4 बहुधो, D5 हनुमान् D11 विविधा (for बहुधा) D3 प्लवगेश्वर (for कपिकुंजर) —(1 2) Ñ1 V3 D11 प्राकारमुत्प्लुत्य(D11 °प)त (for the prior half) D3 ददर्श (for तत्र) —(1 3) V3 D5 पुरस्तात्मित्य (D3 °मा)मि (sic) (for the prior half) D1 2 4 11 सदृश D3 10 समाकुल (for °वृत्) —After 1 3 Ś1 Ñ1 V3 D1-3 10 11 ins (var) the lines of 5 3 34c-37

((1 1) Ś1 Ñ1 V3 D1-3 10 11 वा(Ś1 वा)तोलागलकुम (D10 °च D11 °मिलुदै) (for the prior half) V3 समुद्रश पल्लसुग (for the post half) —(1 2) D3 om D3 शुभा (sic) (for वि°) Ś1 N1 V3 D1-4 10 11 दिवाविदेवी रक्त(Ñ1 D11 °नाविव D1 2 4 °वादिन) (for the post half) —(1 3) Ś1 Ñ1 V3 D1-3 10 11 भूगिवल्वैर (for भूमिवेष) —(1 4) Ś1 D3 10 रथ (for रथैः) Ś1 Ñ1 V3 D1-4 10 11 शुभेह्रम(Ś1 °गंल, D3 10 °भै फर, D11 °रै शत)वैवे(Ñ1 V3 °नौ)लाभा (for the post half) —(1 5) Ś1 V3 D1-4 10 11 राजमानवसन्निभे, Ñ1 illeg (for the post half) —V3 om 1 6 Ñ1 partly illeg for 1 6-7 —(1 6) Ś1 D3 10 वचिरोवासम्, D1 2 4 रुचिरोन्तरै((D3 4 °र) Ś1 D10 अ वैश्म D1 3 4 सवेश्म D3 अ वेश्म (for महेशम) —(1 7) Ñ1 V3 D1-4 11 transp गृह and अपि)]

—(1 4) D3 प्रवास (for प्रविश्य) D3 शालकाम (for नाम्°) Ś1 Ñ1 V3 D3 10 अ(Ñ1 वि, V3 सु) शुभम पुष्पाकुलता, D1 4 द्रविडमनुत्पलाम्पक D11 समुद्रमाकुलपविन्यस्त —B3 transp 1 5 and 6. —(1 5) D1 4 वेविकाल D4 जालबाति (for म्मन्तराम्) Ś1 D10 मणिसिंदेक्षमरणाम(D10 °न्य)मत Ñ1 D11 मणिप्रवाल(D11 °वरत)मलवेदिका, V3 मणिमयश्रेष्ठमयालकरा, B3 D2 3 मणिप्रवेशसमवेदि(B3 °रत्न)वर्म —(1 6) Ñ1 B1-3 पताश (for °ध्व) B1 (marg also as above) मारवा B3 नर्णे (for हार) D1 4 नन्दकात D3 °शुक्त (for कविकन्त) —(1 7) B3 दशानवात (for °नान्तर्) B1 निभांत (for नितान्तम्) Ś1 Ñ1 V3 D1-3 10 11 प रावणान पुरमाविवेश D4 स रावण रावणवेदिर शुभ (रावणदिर शुभ in marg)]

Colophon —D1 reads colophon in marg —*Sarga name* Ś1 V3 B3 D2 3 10 प्रदोषवर्णन Ñ1 पुरप्रवेशो प्रदोषवर्णनः Ñ2 B1-3 D1 प्रदोषवर्णनः(D1 °न) D3 प्रदोष चन्द्रोदयवर्णन D3 रावणमंदिरदर्शन, D11 दिग्विजये प्रदोष वर्णन —*Sarga no* (figures, word, or both) Ñ1 D3 4 10 11 om, Ś1 V3 D1 3 Ñ2 B1 3 4 D6 11, B3 10, D3 7, D5 7-9 S 5 —After Colophon, D3 Concludes with श्रीकृष्ण, G with श्रीरामाय नम

५

स निकामं विमानेषु विचरन्कामरूपधृक् ।
विचचार कपिर्लङ्कां लाघवेन समन्वितः ॥ १
आससादाथ लक्ष्मीवान्राक्षसेन्द्रनिवेशनम् ।
प्राकारेणार्कवर्णेन भास्वरेणाभिसंवृतम् ॥ २
रक्षितं राक्षसैर्भीमैः सिंहैरिव महद्वनम् ।
समीक्षमाणो भवनं चकाशे कपिकुञ्जरः ॥ ३

रूप्यकोपहितैश्चित्रैस्तोरणैर्हेमभूषितैः ।
विचित्राभिश्च कक्ष्याभिर्द्वारैश्च रुचिरैर्वृतम् ॥ ४
गजास्थितैर्महामात्रैः शूरैश्च विगतश्रमैः ।
उपस्थितमसंहार्यैर्हयैः स्यन्दनयायिभिः ॥ ५
सिंहव्याघ्रतनुत्राणैर्दान्तकाञ्चनराजतैः ।
घोषवद्भिर्विचित्रैश्च सदा विचरितं रथैः ॥ ६ G. 5. 12. 29 N 9. 6. 6 L 5. 4. 22

5

☞ Ñ1 mostly illeg. for Sarga 5. V1 illeg. for 1-31[b] (except 29[cd] and 30[cd]) (cf. v.l. 5.4.9). M1.2 begin with श्रीरामाय नमः.

Before 1, V3 D1-1.10 12 ins. 192*.

1 Ś1 Ñ B D6 om. 1-2[b]. —[a]) D1-4 10 विविधासु (for स निकामं) D1 (also) विमानेषु (for °षु) —G3 om. 1[b]-2[a]. —[b]) D6 T3 M3 Cr g विचरन्, T3 विचिन्त्य (for विचरन्). V3 D1-6 10 विचर, V3 प्रचर. D6 विविध)-स्थानेषु च, D12 स्थपयत्वानपेषु च. —[c]) D6 विचचार (for विचचार). T1.2 M3 Cr पुनर् (for कपिर्) —[d]) V3 D1-4 12 लघुम(D11 °रि)समन्वितम्, D10 लघुसमनन्तरा स°. ☞ Cr: विचचारपुनर्लङ्कामिति लक्ष्यम् । विचचार कपिर्लङ्कामिति पाठेऽपि वैयर्थ्यदुष्टेन विधण्वस्य हनुमतोऽन्वेषणेन लङ्काभिधानानुनरन्वेषणं पुनरावृत्तिश्च दर्शयन्ति. ☞

2 Ś1 Ñ V3 B D1-4 6 10 11 om. 2[ab]; G3 om. 2[abc] (for all except V3 D1-4 10 12, cf. v.l. 1). —[a]) D3 4 9 T1.2 M3 Cr च (for [स]थ). —[b]) D10 राक्षसस्य (for राक्षसेन्द्र-) —Ś1 Ñ1 (mostly illeg.) V3 B (for om. cf. 7) D1-6 9 10 11 read 2[c]-24 after 26. —[c]) T2 G1 [श]सि- (for [स]र्क). —[d]) G1 भासुरेण (for भास्वरेण). Ś1 Ñ V3 B D1-6 9 10 महता सुमहा(D5 6 °महा सु-(D10 ह)ता) D12 समंततः सुमहाद्भुतं. —After 2, Ñ2 B D6 ins.:

181* पुष्करिणीसमायुक्तैः पक्षिभिश्च परिक्षिप्तम् ।

[B1 परिक्षेत्र (for परिक्षिप्तम्).]

3 For sequence in Ś1 Ñ V B D1-4 6 10 11, cf. v.l. 2. Ñ2 V3 (r.) B1.3 4 (after 12[cd] transp.) D6 11 (r.) read 3[ab] after 12 (preceded by 185*) B3 om. 3[ab]. —[a]) Ś1 रक्षितम् (for रक्षितं). Ś1 Ñ2 V2 B1 3 4 D2.4 10 11 (V3 D11 second time) T2 G2 3 M3 घोरैः (for भीमैः). —[b]) D1 सिंहैरि (for सिंहैर्) Ś1 Ñ2 V3 (first time) B1 3.4 D1-4 6 10 11 (both times) महावन (for महद्वनम्). —D3 om. 3[cd]. —[c]) Ñ2 V3 B3 4 D6 स वीक्ष(D6 °क्ष्य)माणो, B1.3 D1,2 4,5 7-9 T2 समीक्षमाणो (for समीक्ष°) Ś1 D1 2 4 10 11 समीरे (for भवनं). —[d]) T2 Cr p,m,b चचार; Cr m as in text (for चकाशे). Ś1 Ñ2 V3 B D1 2 6 10 11 परिचक्राम वानरः. ☞ Cr m: 'चचार कपिकुञ्जरः' इति वा पाठः । Cg: चकाशे जहर्षेत्यर्थः. ☞

4 For sequence in Ś1 Ñ V3 B D1-4 6 10 11, cf. v.l. 2. —[a]) T2 रूप्यैः; Cr m e h k t as in text (for रूप्यक). Ś1 V3 D1-4 10 11 मणिरत्नैश्च(D1 2 4 11 °प्रोत)स-वर्णम्, Ñ2 B D6 मणिरत्नसुवर्णैश्च. —[b]) D3 तोरणैर् (for तोरणैर्). Ñ2 V3 B1 3 4 D6 विमलैः; B1 D7-10 G3 M3 -भूषणैः (for -भूषितैः). D5 वर्णहेममयैरपि. —[c]) Ś1 Ñ2 V3 B D1 2 6 10 11 रत्नाभि(Ś1 D3 10 °ता)भिश्च (for विचित्राभिश्च). B1 प्रथमाभि; D1 3 4 कक्षाभि; Cv r m g as in text (for कक्ष्याभिर्). D3 मणिरत्नोज्ज्वलैरपि —[d]) D10 रुचिरावृत (for रुचिरैर्वृतम्). Ś1 D3 10 रुचिरं Ś1 तैस्तैर्हेममये शुभे; Ñ2 B D6 रुचिरं(Ñ2 तैस्तैः) हेममयैरपि. V3 D1 11 रत्नैर्हेममयैरपि. D5 द्वाराद्वारैर्युतं. G1 द्वारैश्चारैर्विभूषितं

5 For sequence in Ś1 Ñ V3 B D1-4 6 10 11, cf. v.l. 2. —[a]) Ś1 Ñ2 V3 B D1-4 6 10 11 महामात्रैर् (D1.2 11 °मात्रैर्). M3 गजास्थितैर्, Cr k t as in text (for गजा°). B3 महापात्रैः; Cr 4 °स्थितैः; D11 °मात्रैः (for °मात्रैः). —[b]) B3 शूरैश्च (for शूरैश्च). Ś1 V3 D3 4 10 11 कृतविक्रमैः, B3 विगतक्लमैः; D3 4 कृतविश्रमैः. D3 M1 [स]-मस्ताश्रमैः (for विगतश्रमैः) —[c]) B3 (marg. also as in text) महाकायैर्; B3 महासीमैर् (for असंहार्यैर्) —[d]) V3 वीरैश्च B1 2 D3 4 6 11 T2 G M1 2 हयैः; Ck as in text (for हयैः) M3 damaged for स्यन्दन. V3 -योधिभिः; B1 (m also as in text) T2 G2 सादिभिः; Cg k,t as in text (for यायिभिः). Ś1 D11 हयैर्गम्भीर-मुखा(D10 °मुखा)यिभिः. ☞ Cr. हयैः स्यन्दनयायिभिरिति पाठः. ☞

6 For sequence in Ś1 Ñ V B D1-4 6 10 11, cf. v.l. 2. —[a]) Ñ2 B D6 सिंहव्याघ्रादिसंघृष्टैर् —[b]) Ś1 D1 2 दंतैः; V3 दृप्तैः; B1 (m also) 4 D11 धातु, B2 (after corr. as in text) D6 दीप्तैः; B2 तथा, D11 रत-

G 5 12 0 / B 5 6 7 / L 5 4 73

बहुरत्नसमाकीर्णं परार्ध्यासनभाजनम् ।
महारथसमावासं महारथमहासनम् ॥ ७
दृश्यैश्च परमोदारैस्तैस्तैश्च मृगपक्षिभिः ।
विविधैर्बहुसाहस्रैः परिपूर्णं समन्ततः ॥ ८
विनीतैरन्तपालैश्च रक्षोभिश्च सुरक्षितम् ।
मुख्याभिश्च वरस्त्रीभिः परिपूर्णं समन्ततः ॥ ९
मुदितप्रमदारत्नं राक्षसेन्द्रनिवेशनम् ।
वराभरणनिर्ह्रादैः समुद्रस्वननिःस्वनम् ॥ १०
तद्राजगुणसम्पन्नं मुख्यैश्च वरचन्दनैः ।
भेरीमृदङ्गाभिरुतं शङ्खघोषविनादितम् ॥ ११
नित्यार्चितं पर्वहुतं पूजितं राक्षसैः सदा ।
समुद्रमिव गम्भीरं समुद्रमिव निःस्वनम् ॥ १२

(for दारत्न) N₂ D₄ शनितै —°) D₁ घोषवन्दिर् (for घोषवि°) —d) B₃ महा (for सदा) Ś₁ V₂ B₁ ₂ ₄ D₂ ₃ ₄ ₆ ₁₀ ₁₁ [अ]नुचरित, D₅ सु°, T विरचित (meta) (for विनदित) B₄ सदानुचरसेवितं —After 6 ■ ins 183*

7 For sequence in Ś₁ Ñ V₂ B D₁-₄ ₁₀ ₁₁ cf v l 2 B₁ om 7-11 D₃ ₄ ₆ om 7 11b —a) Ś₁ D₁₀ बहु (for बहु) Ś₁ Ñ₂ V₂ D₃ ₅ ₁₀ ₁₁ महाकक्ष(D₃ ₁₀ °क्ष D₅ °रत्न) (for समाकीर्णं) D₄ बहुरत्न महारत्न —b) D₁ ₄ भूषित (for भाजनम्) —c) D₁ ₂ ₆ महारस (for महारथ) Ñ₂ D₆ सुरसाथ V₂ D₃-₆ महा (D₄ ₅ समा)वास, D₁ ₉ ₁₁ M₃ Cr(p m) k t समावास, T₃ समवास, Cv r ns in text (for समावास) Ś₁ D₁₀ महार्थरत्नचित —d) D₃ G Cg महासन, Cv r m k t as in text (for महासनम्) Ś₁ N₂ D₁ ₉ ₁₀ महार्ह (D₁ ₄ °रत्न)वरासन (D₂ ₄ °न) V₂ D₃ महार्हवरासन D₂ महासुखवरासन D₆ महारत्नपरिच्छद

8 For sequence in Ś₁ Ñ V₂ B D₁-₄ ₆ ₁₁ cf v l 2 B om 8 (cf v l 7) —a) Ś₁ V₂ D₃ ₁₀ प्रथैश्च, Ñ₂ D₆ प्रख्यैश्च D₁ ₄ ₁₁ मुख्यैश्च, Cr m k t as in text (for दृश्यैश्च) —c) Ś₁ D₃ ₁₀ विविधैश्च, M₁ विविधैर् (for विविधैर्) —d) G₃ परिकीर्णं (for °पूर्णं)

9 For sequence in Ś₁ Ñ V₂ B D₁-₄ ₁₀ ₁₁ cf v l 2 B T₃ om 9 (for B cf v l 7) —a) Ś₁ D₁₀ नक्षपालैश्च, D₃ अविकारैश्च (for अन्त°) —b) Ś₁ V₂ D₁ च सुसंवृत, Ñ₂ D₆ सुसमावृतै (D₆ °त) G₁ च समावृत, M₁ च समन्वित (for च सुरक्षितम्) D₂ ₄ ₁₀ ₁₁ रथिभिश्च सुसंवृत D₅ पक्षिभिश्च समाकुल —c) Ñ₂ D₆ सुरस्त्रीभि (for वरस्त्रीभि) —d) Ś₁ N₂ V₂ D₁ ₂ ₄ ₆ ₁₀ ₁₁ समन्तात्परिवारित

10 For sequence in Ś₁ Ñ V₂ B D₁-₄ ₆ ₁₀ ₁₁ cf v l 2 B om 10 (cf v l 7) —a) D₅ G₃ मुदित (for मुदित) Ñ₂ V₂ D₂ ₃ ₄ ₁₀ प्रमद रम्य (for प्रमदारत्न). Ś₁ D₁ ₁₀ मुदितं (D₅ °त) सर्वतो रम्य —b) ⊕ Cv राक्षसेन्द्रनिवेशनम्। राक्षसेन्द्राः निविशन्ते सामीप्येन निविशन्ते इति निविशि राक्षसेन्द्रनिवेशनम्। एव सति वक्ष्यमाणस्य वेश्मनो विशेषणं भवति। अन्यथा पुनरुक्ति स्यात् So also Cg ⊕ —c) Ñ₂ D₁ दिव्य, T₁ ₂ महा (for वर) V₂ D₃ ₆ ₇ ₈ T M₃ सह्रादै (for निर्ह्रादै) —d) G₃ Cv समुद्रमिव Cr g k t as in text (for °स्वन) D₅ निस्वनै S निस्वन (for निःस्वनम्) Ś₁ N V₂ D₁-₄ ₆ ₁₁ ■ समुद्रमिव सस्वन

11 For sequence in Ś₁ Ñ V₂ B D₁-₄ ₁₀ ₁₁ cf v l 2 B₃ om 11 B₁ ₂ ₄ om 11ab (for all cf v l 7) —a) Ś₁ N₂ V₂ D₁ ₂ ₄ ₆ ₁₀ दिव्यैर्नाना(D₁ ₄ °ना)रत्ना यु(Ś₁ Ñ₂ D₆ ₁₀ °सि)क, D₅ बाहु न शक्यते गुरु —b) D₁ ₄ दिव्यश्च, D₅ सुगन्ध (for मुख्यैश्च) D₅ M₃ चागुरु T₃ परम, Ck t as in text (for च वर) —After 11ab D₅ ins

182* दिव्यैर्नानागरुच्छत्रैः पुष्पैश्च विविधैस्तथा।
—D₅ cont, while Ś₁ N₂ V₂ D₁ ₂ ₄ ₆ ₁₀ ₁₁ ins after 11cd B ins after 6 (owing to om)

183* रत्नाकलशवद्भिर्भाण्डैर्घोषैश्च नादितम्।
[V₂ D₁-₆ ₁₁ सेव्यते (D₅ °ते) (for घोषैश्च) B₁ नादितै]

—Thereafter V₂ cont 186*

—After 11cd D₅-₆ S ins

184* महारथसमाकीर्णं निवेदित महाप्रभम्।
[T₁ ₂ G₂ ₃ M₃ महात्मै (for महाप्रभ) —After the prior half G₁ reads (erroneously) 13d–14 and in their proper place]

—D₃ ₁₀ om 11cd D₁ ₄ transp 11cd and 12 (including star passage) —c) T₁ [अ]भिष्टुत, M₁ निहत (for [अ]भिरुत) —d) V₂ स्वन, D₅ नाद, D₁₁ शब्द (for घोष) Ś₁ V₂ B₁ ₄ D₁ ₂ ₄ ₁₁ G M₃ निना दित (for विना°) —After 11 V₂ D₁ ₂ ₄ ins, Ś₁ D₃ ₁₀ ins after 12, B₄ cont after 187*, D₁₁ ins after 3ab (r)

185* यातुधानसहस्रैश्च सर्वतो भोगवतीमिव।
[V₂ B₄ D₁₁ जुष्ट (for युक्त) Ś₁ D₁ ₁₀ नागैर् (for सर्वैर्). D₁ ₄ यथा (for इव)]

12 For sequence in Ś₁ Ñ V₂ B D₁-₄ ₁₀ ₁₁, cf v l 2 and 11 —a) D₁ ₆ G₃ M₃ Ct पर्वसुत (M₃ °तै), Cr m g k as in text (for °हुत) —b) D₅ सह (for सदा) ⊕ Cr नित्यार्चितं गन्धपुष्पादिभिर्नित्यमर्चितम्। पर्वसु हुत होमो यस्मिन् स्तत्पर्वसु हुतम्। रावणस्याहिताग्नि सन्नृहे पर्वसु पौर्णमास्यादि

महात्मनो महद्वेश्म महारत्नपरिच्छदम् ।
महाजनसमाकीर्णं ददर्श स महाकपिः ॥ १३

विराजमानं वपुषा गजाश्वरथसंकुलम् ।
लङ्काभरणमित्येव सोऽमन्यत महाकपिः ॥ १४

गृहाद्गृहं राक्षसानामुद्यानानि च वानरः ।
वीक्षमाणो ह्यसंत्रस्तः प्रासादांश्च चचार सः ॥ १५

G 5.12 6
B 5 6 10
L 4 7

[illegible] । अस्यादित्ताख्यित युद्धकाण्ड परिदृम् । पूर्णित शम्ये मद्गा । स्थाणिपूतष्या[illegible] सन नमस्कृतम् । पूजा नमस्यापचि तिरिस्मार । विशाचित निसोरनम् । सावसुपतिश्चर्य । अनितमिति वा पाठ । पयतनमिति वा पाठे पवस दृश्येत्मव उच्यते ॥—For 12ᵃᵇ Ś₁ Ñ₁ V₃ (subst and cont after 183*) B D₁ ₄ ₆ ₁₀ ₁₁ subst

186* विस्ताहितमहाद्गृह सम पदेषु राक्षसं ।

[Ś₁ D₁₀ निरा[illegible] B₃ [illegible] D₁ ₄ [illegible] D₆ [illegible] D₁₁ [illegible] (for [illegible]) B₃ D₁ ₄ महाद्गृह, B₁ ₃ D₁₁ महाद्गृह (for °गृह) S₁ म च (for सम) D₆ ₄ पूर्णि (for राक्षसं) B₃ पूर्णि राक्षसे सम (for the post half)]

—Then B₃ cont

187* राक्षसेन्द्रस्य तस्यैव समाचन्त महाजनम् ।

—Thereafter B₃ further cont 185* —V₃ reads 12ᶜᵈ 3ᵃᵇ (r) and 14ᵃᵇ after 9 B₃ transp 12ᶜᵈ and 13ᵃᵇ —ᵈ) Cv r g t [illegible] (as in text) V₃ [illegible] D₃ T G₁ M₁ निम्ने Ś₁ V₃ B D₁ ₄ ₆ ₁₁ पर्यन्ताभि(B₃ °ताम) सु(V₃ तु B₁ ₃ ति)षन D₁ ₂ ₃ G₁ ₂ M₁ ₂ समुद्रसम (D₁ G₁ M₁ ₃ [illegible] D₃ [illegible])मि(D₁₀ मि)[illegible] —After 12 Ś₁ D₃ ₁₀ ins 185*, while Ñ₂ V₂ B D₉ ₁₁ ins

188* [illegible] ।
[illegible] ।

[(l 1) D₃ [illegible] (for [illegible]) D₁₀ [illegible] (for [illegible]) —(l 2) D₃ [illegible] (for [illegible])]

—Then Ñ₂ V₂ (repeats) B₃ ₄ D₉ ₁₁ (repeats) read 3ᵃᵇ

13 For sequence in Ś₁ Ñ V₃ B D₁ ₄ ₆ ₁₀ ₁₁ cf v l 2 B₃ transp 12ᶜᵈ and 13ᵃᵇ V₃ B₃ ₃ D₆ om 13ᵃᵇ —ᵃ) Ś₁ Ñ₁ B₃ D₁-₃ ₆ ₁₀ ₁₁ महात्मना Cᵗ as in text (for महद्वेश्म) —ᵇ) Ś₁ Ñ₁ V₃ B₃ D₁-₃ ₁₀ ₁₁ महारथै(D₃ °सुरै) सुरक्षित —ᶜ) V₃ D₁ ₃ ₁₁ महासत्व D₁ ₇-₉ S महाजन (for महाजन) V₃ D₁ ₃ ₁₁ [illegible], [illegible] ₃ समापूर्णं (for समाकीर्णं) —ᵈ) Ś₁ Ñ V₃ B D₁-₃ ₁₀ ₁₁ [illegible] (D₁ [illegible]) [illegible](V₃ D₆ °ह) [illegible](D₃ °बोधनै)

14 For sequence in Ś₁ Ñ V₃ B D₁-₃ ₁₀ ₁₁ cf v l 2 —ᵃ) V₃ V₃ B D₆ [illegible] (for वपुषा) Ś₁ D₁₀ गृह [illegible](D₁₀ °त्र) —ᵇ) D₆ [illegible] (for रथ) D₃ G₁ transp गज and रथ D₆ [illegible] (for संकुलम्) —After 14ᵃᵇ V₃ V₃ B D₉ ₁₁ ins

189* [illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] । [5]

[(l 1) V₂ D₆ [illegible] (for [illegible]) V₃ [illegible] (for the prior half) V₃ [illegible] D₁₁ [illegible] (for [illegible]) —(l 2) D₃ [illegible] (for the post half) —(l 4) D₆ [illegible] (for [illegible]) —[illegible] —(l 5) B₃ [illegible] D₁₁ [illegible] (for [illegible])

—ᶜ) V₃ B₁ ₃ D₁ ₄ ₁₁ [illegible] D₃ [illegible] (for [illegible]) —ᵈ) D₃ [illegible] (for सोऽमन्यत) Ś₁ Ñ₁ V₁ D₁ ₄ ₁₀ ₁₁ महावल (for °कपि) V₃ B D₆ [illegible](B₁ °ह) [illegible] —After 14 D₃ ins

190* [illegible] ।
[illegible] ।

[Cf 5 5 1]

—while D₁ ₇ ₈ S ins after 14

191* [illegible] ।

15 Before 15, Ś₁ Ñ₁(mostly illeg) ₁ B D₆ ins V₃ D₁-₃ ₁₀ ₁₁ ins before 1

192* [illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] । [5]
[illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] । [10]
[illegible] ।

[(l 1) Ñ₂ B D₆ [illegible](B₃ °न) [illegible] (for [illegible]) D₃ [illegible] (sandhi causa) (for the prior half) V₃ B₁ ₃ ₄ D₆ [illegible] B₃ [illegible] (for [illegible]) —After l 1 Ñ₂ B D₆ ins

192(A)* [illegible] ।

[Ñ₂ D₆ [illegible] (for [illegible]) and [illegible] (for [illegible])]

—(l 2) V₃ B D₆ [illegible] (for [illegible]) D₁ ₄ [illegible] (for

C 5 12. 7
D 5 6. 17
L 5 4. 8

अवप्लुत्य महावेगः प्रहस्तस्य निवेशनम् ।
ततोऽन्यत्पुप्लुवे वेश्म महापार्श्वस्य वीर्यवान् ॥ १६

अथ मेघप्रतीकाशं कुम्भकर्णनिवेशनम् ।
विभीषणस्य च तथा पुप्लुवे स महाकपिः ॥ १७

महोदरस्य च तथा विरूपाक्षस्य चैव हि ।
विद्युज्जिह्वस्य भवनं विद्युन्मालेस्तथैव च ।
वज्रदंष्ट्रस्य च तथा पुप्लुवे स महाकपिः ॥ १८

शुकस्य च महावेगः सारणस्य च धीमतः ।
तथा चेन्द्रजितो वेश्म जगाम हरियूथपः ॥ १९

जम्बुमालेः सुमालेश्च जगाम हरियूथपः ।
रश्मिकेतोश्च भवनं सूर्यशत्रोस्तथैव च ॥ २०

अविशत्) Ñ2 B1.2.4 D6 transp. the post. halves of l. 2 and 3. B2 तत्रविद्युताभा (for the post. half). —(l. 3) Ñ1 B1.2.4 D6 सत्त्वा (for स्तुमान्). V2 रामशिप- चिरीरिता. B3 ततो राजप्रासादिक (for the post. half). —(l. 4) Ś1 B4 D10 च मते (for समते). D8.10 नद्ध्वा (for वदा). D1.4.4.11 वैदूर्यस्तंभसंबद्धा (for the prior half). D2 च (for था). —(l. 5) Ñ2 V3 B कदा यानि वेश्मी. D6 कद यानि वेश्मै (for the prior half). Ñ2 B D6 हा प्रवेश (for प्रविशे). V2 का च कृता हि स प्रवेश (for the post. half). —(l. 6) Ñ2 V2 B D6 अनुपूर्वा हि यथा (for the prior half). Ś1 D5.6 वेविशी (for वेवेशी). —(l. 7) Ñ2 गेव. B2 D6 अनु (for चानु-). Ñ2 D6 मम (for मया). —(l. 8) B2 समयगाय (for मम कृता). —Ñ2 V2 B D6 om. l. 9–10. —(l. 9) D2 स्थूले (for स्थूली). —D10 om. (hapl.) from the post. half up to the prior half of l. 10. D11 समुद्रे (for समुद्र). Ś1 स्तु समु- माय न. Ñ1 D2 समुद्रे राक्षसानुगं (for the post. half). —Ś1 Ñ1 om. l. 10–11. —(l. 10) D2 transp. म and स्त्र. —(l. 11) B2 तथा (for यदा). D5.10 रावण (for रावण). Ñ2 V2 B1.2 D6 रावणस्य पुरे पुरे, B2.4 रावणस्य निवेशनं (B1 °नै) (for the post. half).]

—[a]) Ñ1 B3.4 गृहं गृहं B1.3 D6 गृहे गृहे (for गृहाद्गृहं) —[b]) D3.4 G1.4 सर्वत्र (for सागर) —After 15[ab], B3 ins.:

193* अलाइशे स बहुस्थाने न दृष्टा तत्र मैथिली ।

—[a]) Ś1 D2.4.5.6 T2 M2 वीरपुत्रवाणो D12 दृष्टे (for वीर्य°). D3.4.5.6.11 [S.]पि (for हि). Ś1 [स]मदात : V2 D1.4.11 [स]'मदात ; D2 [स] विरूप (for [स] समद्भुत). —[d]) G1 हु (for स). Ś1 Ñ1 V2 D1.10.11 प्रापादुप्राप्तविदुरमान्. —For 15[cd], Ñ2 B D6 subst.:

194* स वीरवृषभो रामसमादिष्टेव स बेश ।

[B1 om. स (subst.). B2 निगत्या हि स वीरुदा° (for स वीर°).]

16 Ś1 D5.6 प्राकार च. Ñ1 V2 D1.4.10.11 प्राप्य च. Ñ1 B D6 स पुप्लुवे (Ct as in text (for अवप्लुत्य). —D1 om. (hapl.) 16[c]–17[b]. —[c]) B2 पुप्लुवे (for पुप्लुवे). B3 ततो जगाम वेगेन. —[d]) Ñ2 D6 राक्षस. V2 वेगवान् (for वीर्य°).

17 D1 om. 17[ab] (cf. v. l. 16). —[a]) Ñ2 B2.4 D6 गत्वा. B1 तदा (for अथ). Ñ2 महा ; T2 मेघ- (for मेघ). T3 प्रकाश च (for प्रतीकाशं). —[b]) B2 (m. also as in text) कुम्भमेव (for कुम्भकर्ण). —[c]) Ś1 D10 तत ; D2 V2.3 तथा (for तथा). Ñ2 B D6 विभीषणगृहं तथैव —[d]) Ñ2 B D2.4.6 प्रविवेश (for पुप्लुवे स).

18 G1 om. (hapl.) 18. —[a]) Ś1 D1.4.10 भवनं, Ñ2 या गृह. V2 च तत. B2 (m. also) D6 M2 च गृहं D2 T2 च तथा (for च तथा). —Ś1 D10 om. 18[b]–[c]. —[b]) Ñ2 B D6.4 महाशयस्य, D1.4 महावेगस्य, D11 महापार्श्वस्य (for विरूपाक्षस्य). D11 M2 हु (for हि). V2 सुपार्श्वस्यापि सागर. —[c]) B4 वेगुः, D1.4 गृहि (for विद्यु). D2.4 सदनं (for भवनं). —[d]) Ñ2 B2 जा D2 जा तुमालेश्च, D3.4.11 सूर्यशत्रोः (for विद्युन्मालेः). Ñ2 B D6 विद्युन्मालिन एव च —[e]) D2.4 वज्र D6 पञ्च D6 वज्र (for वज्र) T2 तदा (for तथा). —[f]) [illegible] पुप्लुवे (for पुप्लुवे) Ñ2 कपिपुंगव. B1.2.4 कपिपुंगव. (for स महाकपिः). Ś1 D10 स जगाम महाकपि ; D2 महस्तस्यापि सागर. —After 18, T2 read 21.

19 [a]) Ś1 Ñ1 V2 D2.4.10 महातेजा, T2.3 G2 M2 °वेगः (for °वेग) —Ś1 om. (hapl.) 19[ab] —[b]) Ñ V2 B D1.4.10.11 तथैव च (B2 हि) (for च धीमत) —Ñ2 reads 19[c]–20 in marg. —[c]) Ñ V2 B D1.4.11 तथा (for तथा) —[d]) M1 पुप्लुवे (for जगाम). D2 हरिसत्तम.

20 Ñ2 reads 20 in marg. (cf. v. l. 19). T2 om. 20 D2 om. 20[ab] T1 transp. 20[ab] and 20[cd]. —[a]) Ś1 Ñ1 V2 D1.4.10.11 विद्युन्माले (for जम्बुमाले). Ñ2 B D6 वज्रदंष्ट्रस्य च ततो V2 D2 °स्य भवनं). —[b]) Ñ2 D6 कपिपुंगव ; B G1 भवनं कपि (G1 तत), D2.4 T2 M2 हरिसत्तम, M1 स महाकपि (for हरियूथप). Ś1 Ñ1 V2 D1.4.10.11 स(D1.4 सु)मालेश्च पर्ययौ(V2 ययौ) कपि. —[c]) Ś1 D2.10 धूम्राक्षस्य. Ñ2 B D6 रश्मिकेतस्य (for °केतोश्च). —[d]) B D6 सूर्या(D6 सूर्य)क्षस्य, D1.4.11 सूर्यमालेश्च (for सूर्यशत्रोः). D11 हि (for च). —After 20, D2.4.5 T2 G M ins.:

धूम्राक्षस्य च संपातेर्भवनं मारुतात्मजः ।
विद्युद्रूपस्य भीमस्य घनस्य विघनस्य च ॥ २१

शुकनाभस्य वक्रस्य शठस्य विकटस्य च ।
ह्रस्वकर्णस्य दंष्ट्रस्य रोमशस्य च रक्षसः ॥ २२

युद्धोन्मत्तस्य मत्तस्य ध्वजग्रीवस्य नादिनः ।
विद्युज्जिह्वेन्द्रजिह्वानां तथा हस्तिमुखस्य च ॥ २३

करालस्य पिशाचस्य शोणिताक्षस्य चैव हि ।
क्रममाणः क्रमेणैव हनूमान्मारुतात्मजः ॥ २४

तेषु तेषु महार्हेषु भवनेषु महायशाः ।
तेषामृद्धिमतामृद्धिं ददर्श स महाकपिः ॥ २५

सर्वेषां समतिक्रम्य भवनानि समन्ततः ।
आससादाथ लक्ष्मीवान्राक्षसेन्द्रनिवेशनम् ॥ २६

G 5.37 27
B 5.6 18
L 5.6 18

195* वज्रकायस्य [illegible] तथा धुम्र्‍र्‍ स महाकपि ।

[Cf 5 5 18ᵉᶠ]

21 D6 om (hapl ?) 21 T3 read 21 after 16 —ᵃ) D3 10 T [क]पि, D4 7-9 G2 M3 (क)प (for धू) Ś1 D11 मरुतो (for मरुतात्म) —ᶜ) Ś1 Ñ2 V3 D1 2 3 D4-6 10 11 विरूपस्य (V3 °रूप)स्य, B2 धूम्राक्षस्य च (for विद्युद्रूपस्य) —ᵈ) Ś1 Ñ2 B1 2 D4-6 10 11 G2 3 M3 घनस्य (for घनस्य) Ś1 B1 2 G M3 विघसस्य, B3 D4-6 8 10 11 नरा(D4 °भव)स्य (for विघनस्य) B4 प्रघसस्य घसस्य च

[illegible] Ś1 D10 om 22 23ᵇ —ᵃ) Ñ1 B2 3 D1 3 8 9 T2 M3 शुकनाश(B3 °स, D6 T3 M2 °स)स्य, B1 वज्रनासस्य (for शुकनाभस्य) N V2 B1 2 T वक्रस्य D2 3 D5-8 11 च(D6 स)वस्य D3 विकटस्य (for वक्रस्य) —ᵇ) G1 3 कंटकस्य (for शठस्य) Ñ1 V1 D5 G2 विकटस्य Ñ2 B1 2 D6 विकटस्य D2 वामकस्य, D8 विकटस्य D6 विकटस्य D1-4 कपटस्य (for विकटस्य) D5 शठस्य च महाकपि —ᶜ) M3 महाकर्णस्य (for ह्रस्व°) V1 हस्वकर्णाकस्य —ᵈ) Ñ1 V2 D7-9 11 रोमशस्य D5 8 रोमशस्य, D6 T3 रोमकस्य (for रोमशस्य) —For 22ᶜᵈ Ñ2 B D5 subst

196* रक्षसो रोमशस्याथ ह्रस्वकर्णस्य रक्षसो ।

[Ñ2 B1 (m also) D5 रोमशस्य (for °शस्य) V2 B3 ह्रस्वकर्णस्य (for the post half)]

23 Ś1 D10 om 23ᵃᵇ (cf v l 22) —ᵃ) V2 D1 3 4 6 11 वज्र(D3 11 °व)ग्रीवस्य (for ध्वज°) D2 वादिन, D1-5 सादिन, G2 वक्रस (for नादिन) —ᶜ) Ś1 D1-4 10 11 दर्के, V2 B D5 दर्कस्य (B1 °स) D7 8 विह्वदि (for जिह्वेन्द्र) Ś1 D8 10 विह्वल, G2 M3 विद्युत्व (for जिह्वानां) V2 विद्युज्जिह्व विद्युत्व T3 विद्युन्निद्रोऽथनिद्रस्य G1 Cv विद्युन्निह्वन्द्रजिह्वा नामिति बहुवचन तथामानस्य बहुत्व इति। विद्युज्जिह्वेन्द्रजिह्वाना मिति च पाठ। Cr विद्युज्जिह्वेन्द्रजिह्वानामिति बहुवचननिर्देशात् समासा चतुर सर्न्धीला राक्षसा। विद्युज्जिह्वेन्द्रजिह्वाना मिति पाठेऽपि षष्ठ्यर्थे चतुर्थी। Cm विद्युज्जिह्वेन्द्रजिह्वाना मिति बहुवचनमार्षम्। यद्वा तत्समासे बहुत्व मन्यत Cg विद्युज्जिह्वे इन्द्रजिह्वानामिति बहुवचनम्। तत्रास्माकं बहूना सत्त्वात्। Ck विद्युज्जिह्वेन्द्रजिह्वानामिति व्यस्यबहुवचनम्। विद्युज्जिह्वेन्द्रजिह्वोऽपि च। Ct विद्युज्जिह्वेन्द्रजिह्वानामिति बहुवचनान्तम्। समासोऽत्र वैशिष्ट्ये। 'विद्युज्जिह्वेन्द्रजिह्वानाम्' इति वा पाठ —ᵈ) B3 चैव (for इति)

24 ᵃ) B3 समवस्य (for करालस्य) D1 3 T1 M1 पिशाचस्य (for पिशाचस्य) —ᵇ) Ñ2 B D1 ततम, V1 D1-4 11 महा(D11 °द)म, D5 V2 चैव च G1 वीरस्य (for चैव हि) Ś1 D10 शो(D10 °णो)णिताक्षस्य तद्गृह —After 24ᵃᵇ V2 D11 ins

197* महाकायस्य योधस्य तथा ग्रुह्यनिधयो ।
त्रिशिरोहस्तवक्त्रस्य देवान्तकनरान्तयो ।
सम्पूतस्वप्लाव्यवमस्तब्धद्वारेषु।
ह्रस्वकर्णस्य तथा सर्वविकासयो ।
महापक्षस्य भवन ययौ कपिरथा । [5]

[(1 2) D11 [त्रि]रस्य (for [त्रि]रस्य) D1 त्रामाया —(1 3) D11 पत्र (for प्र) D11 °रे (for °रे) —(1 4) V2 ह्रस्वकर्णस्य भवनानि (for the post half) —(1 5) D1 गत्वा तत्र (for तथा तत्र) and ययौ न (for ययौ)]

—ᶜ) D2 3 G1 क्रममाणः (for क्रममाणः) Ñ2 D1-3 च (for [क्र]मे) —ᵈ) Ś1 V2 D4-6 10 11 रक्षसेन्द्रस्य Ñ2 B D5 तत्(D5 °ति)रक्षसा D1 G2 M1 3 महात्मवान् (for मारुतात्मजः)

25 ᵃ) D1 तेषा (for first तेषु) Ś1 Ñ2 V2 B3 (m also) 2-4 D8 10 महामति, T1 (म)हाराति, D1 2 4 [म]हामति, D11 च धार्मिकी (for महार्हेषु) —ᵇ) Ś1 Ñ2 V3 B D1-4 10 11 महाकपि (for °यशा) —Ś1 D8 10 om 25ᶜ-26ᵇ —For 25ᶜᵈ Ñ2 B subst

198* स्वर्णिमासु प्रासादेषु दृष्ट्वा वस्तुमुत्तमम् ।

while, V2 D1 4 11 subst

199* वेश्मसुऋद्धिसमृद्धिं कपिः पश्यन्महत्तमम् ।

[D1 वेश्मसृद्धिमा इदं D1 वेश्मनेन महद D11 ऋ वृद्धिमा इदं (for the post half)]

whereas D2 sub 1 for 25ᶜᵈ

200* स वीक्ष्यमाणो बहुधा राक्षसानृद्धिमुत्तमम् ।

26 Ś1 D8 10 om 26ᵃᵇ (cf v l 25) —ᵃ) V2

G 5 12 9 B 5 6 29 L 5 4 28 रावणस्योपशायिन्यो ददर्श हरिसत्तमः ।
विचरन्हरिशार्दूलो राक्षसीर्विकृतेक्षणाः ।
शूलमुद्गरहस्ताश्च शक्तितोमरधारिणीः ॥ २७

ददर्श विविधान्गुल्मांस्तस्य रक्षःपतेर्गृहे ॥ २८
रक्ताञ्श्वेतान्सितांश्चैव हरींश्चैव महाजवान् ।
कुलीनान्रूपसंपन्नान्गजान्परगजारुजान् ॥ २९

D1 2 4 11 य सर्वेषाम् (for सर्वेषां सम) —b) Ñ2 V2 B D1 2 6 11 महाकपि , G1 2 महायशा (for समन्वत).—c) Ñ2 B D4 स (for [स]च) D1 4 लक्ष्मीस् (for लक्ष्मीवान्) —d) Ś1 V2 D1 1 रावणस्य D11 रक्ष सत्व (for राक्षसेन्द्र) —After 26 Ś Ñ V2 B D1 4 6 10 11 read 2c – 14

27 Ñ2 B D6 om 27a–d —a) G2 राक्षसस्य Cv r g as in text (for रावणस्य) ❁ Cv रावणस्योपशायिन्यो रावणस्य पर्यायशायिनी । Cr रावणस्येति । उपशायिन्य स्व स्व यामद्वय पुरस्थ । संचारे वा पर्यायशायिन्य ।, Cm उप शायिन्य समीपशायिन्य ।, Cg रावणस्येति । उपशायिन्य पर्यायशायिनी । रात्रौ राज्ञो रक्षको रक्षण । Cl पर्यायवत्वे जागरिप न प्र हारिका उपशायिन्य । उपशायोऽपशायश्च पर्यायशयनार्थकौ ।, Ct उपशायिन्य । 'उपशायोऽपशायश्च पर्यायशयनार्थकौ ।' पर्यायेण जयरक्षणरक्षिका इत्यर्थ इत्याह् ❁ —b) G2 हरियूथप (for °सत्तम) —For 27ab Ś1 V2 D1–4 6 10 11 subst

201* रावणस्य स्त्रीयस्यागत स समैक्षत ।

[Ś1 स्त्रीयस्याग D6 [उ पश्चाि मह (for स्त्रीयस्याग) Ś1 D1 10 समागो (for स स)]

—c) Ś1 D10 विचिन्वन् (for विचरन्) —d) D1 4 विकृता नना D11 चक्षुषेोत्पल (for विकृतेक्षणा) Ś1 D10 M1 राक्षसा °विकृतेक्षणान् —e) Ñ2 B D1 2 6 11 तोमर (for मुद्गर) Ś1 D10 M1 हस्ताश्च Ñ2 V2 B D1–4 6 11 हस्तास्ता (for हस्ताश्च) —f) Ś1 D1 10 शक्र , D6 शूल (for शक्ति) Ñ2 B 1 D1 4 6 मुद्गर (for तोमर) Ś1 D1–10 T2 3 G1 M1 धारिण , V2 B D1 2 6 धारिण्य, V2 D2 11 धारिणा (for धारिणी)

28 a) T2 विमलान् , M1 हनुमान् (for विविधान्) D11 बृन्दान् , M1 तत्र (for गुल्मान्) —b) V2 T3 तत्र (for तस्य) M1 राक्षसानां पतेर्गृहे —For 28 Ñ2 B1 2 3 D6 subst

202* ददर्श स महागुल्मं विचरन्स तदा गृहात् ।

[B2 3 गृहे (for दर्श च)]

—Then all the above MSS cont B3 subst for 28 Ś1 V2 D1–4 10 11 cont after 205*

203* स तु बुद्धिद्रौर्यद्वीपादश्वानभिषिच्चितान् ।

[V2 च (for तु) V2 पुनर् , B1(m also as above) D1–4 बुद्धा B3 कुशन् (for हस्त्य) V2 बुधि विरतन् B2 4 D11 सर्वनिपन् D1 2 4 च विविधान् D3 नवदित (for विविधान्) Ś1 D10 दिवाचेन च सयुतान् (for the post half)]

—After 25, D5 7–9 S ins

204* राक्षसांश्च महाकायांस्तत्राप्रहरणोद्यतान् ।

29 Ñ2 V1 B D6 read 30cd and 29ab after 32 —a) Ñ2 V1 B2 3 D6 पीतान् , G1 श्वेत (for श्वेतान्) Ś1 D2 4 6 7–10 T3 M1 2 [अ]पि (for [श्चै]व) V3 रक्ता पीतासितश्वेतान् , B1 रक्तान्पीतान्सितान्नीलान् D6 रक्तपीता सितांश्चैव D1 रक्ताश्च ..अ पीतान् D11 रक्तश्वेतान्सितान्पीतान् —b) Ś1 V2 D1–4 6 7 11 T2 M2 3 हरींश्चापि (D6 M3 °श्च) Ñ2 V1 D6 हरीन्द्रान्स (V1 °न्द्रु) B1 2 हरीश्च स, B3 D2 G1 हरिवांश्च G2 हरीश्च तु , M2 हरीश्चाथ (for हरींश्चैव) D2 महाद्युतान् D11 T2 महाबल (T3 °बलान्) M3 महाजवान् (for महाजवान्) B3 घोटकांश्च हिमोवि च —After 29ab Ś1 Ñ2 V B D1–4 6 10 11 ins

205* कुलीनान्रूपसंपन्नान्दृष्ट्वा कपिसत्तम ।
कल्पकान्सतालवृक्षांश्च कौशेयान्कंसरोमकान् ।
मल्लिकाश्चान्धिक्षुपाश्च श्रीमत्कान्कानकोमलान् ।
चारुपुच्छांश्च कौशेयान्मल्लिका कुसुमप्रदाणान् ।
सुवर्णानतांश्च सुरक्तानन्यकक्षान्तर गत । [5]

[(l 1) Ś1 V2 D1 2 6 10 11 हरियूथप D2 स महाकपि (for कपिसत्तम) —(l 2) V2 रक्षकान् B2 हस्तकान् (for कल्प°) Ś1 D2 10 11 कल्पकान्सतालवृक्षांश्च V1 कल्पवृक्षांस्तताय तु, B3 कल्पवृक्ष च हरितान् D2 4 6 सत्प (D6 °श्च)कान्तिरूपांश्च (for the prior half) Ś1 V2 B3 D1–4 10 11 कौश (for कौशेयान्) Ñ2 D6 सौवीरान् D3 स्थाणान् (for °रोमकान्) —(l 3) Ś1 D3 10 मल्लिकाश्चान्, V1 D1 4 11 मल्लिकाश्चान् (for निम्बाक्षान्) B2 मल्लिकांश्च दन्तांश्च D1 मल्लिकाश्च पुष्पांश्च (for the prior half) Ñ2 D6 कौशेयान् V1 मारवी कान् B1 मंदी पल्लवे (for रासभान्) Ś1 V2 D1–4 10 11 हस्तमारसेमान् (for the post half) —(l 4) B1 चारुमुखं चैव B2 चारुहस्तान् (for आरुहान्) V1 मल्लिकान्, V2 मल्लिकान् B1 एडकान् (for गाङ्गिकान्) D3 मारुतं कुलीनांश्च (for the prior half) Ś1 D1 2 4 10 11 मल्लिकाश्च कर्षिकान् (by transp) B3 राज्ञां सुरक्षितान् (for the post half) D2 कैलाशिक कंसराजन्यभानवि —B2 reads l 5 before l 1 —(l 5) B3 D1 4 गुरुकान्तांश्च B4 पुष्पानतांश्च, D2 शकुन वांश्च D2 रत्नानतांश्च, D11 गुर्वीगुमांश्च (for सुवर्णानतांश्च) B2 रक्तं (for सुरक्त) B2 4 गतान् (for गत) Ś1 V2 D1–4 10 11 रक्ते कक्षिकान्तर , B3 कक्ष्यान्तरविगत (for the post. half)]

—Thereafter, Ś1 V2 D1–4 10 11 cont 203*

निष्ठितान्राजशिक्षायामैरावतसमान्युधि ।
निहन्तॄन्परसैन्यानां गृहे तस्मिन्ददर्श सः ॥ ३०

क्षरतश्च यथा मेघान्स्रवतश्च यथा गिरीन् ।
मेघस्तनितनिर्घोषान्दुर्धर्षान्समरे परैः ॥ ३१

सहस्रं वाहिनीस्तत्र जाम्बूनदपरिष्कृताः ।
हेमजालैरविच्छिन्नास्तरुणादित्यसंनिभाः ॥ ३२

ददर्श राक्षसेन्द्रस्य रावणस्य निवेशने ।
शिबिका विविधाकाराः स कपिर्मारुतात्मजः ॥ ३३

लतागृहाणि चित्राणि चित्रशालागृहाणि च ।
क्रीडागृहाणि चान्यानि दारुपर्वतकानपि ॥ ३४

कामस्य गृहकं रम्यं दिवागृहकमेव च ।
ददर्श राक्षसेन्द्रस्य रावणस्य निवेशने ॥ ३५

G 3 12 0
B 5 6 38
L 5 4 42

—c) V3 स्रव (for स्रव) —d) T1 वीर (for पर) Ś1 गजानुजान् (sic) B1 D13 T2 गजारुहान् (D13 T2 °ह) D1 गजारुज, D2 गजानुज, D3 G2 गजानपि (for गजारुहान्) B3 तुषाराजलपातान्गजान् ※ Cr परगणाहन्तृन्। गजशीक्षारजान्। परगणानामारक्षा परगणाः। गजरक्षा इत्यर्थः।, Cm परगणारक्षान्। परगणानां गजरक्षान्।, Cg पर गजारूढानपि पीडयतस्त परगजारजान्।, Ck परगणान्वनु गजानारजति संहरति परगणारजा।, Ct परगणान्वनु गजानारजति मर्दयति इति ताम् ※

30 D4 om 30ab —a) D2.3 G2 शिक्षितान् D1 विदितान्, G3 विनतान् (for निष्ठितान्) D2 शिक्ष्याम् (sic) (for शिक्षायाम्) —b) Ś1 D2.3.7.10 ऐरावण, B3 मदान्तम् (for ऐरावत) V2 B सम(B2 सम)युधि —N2 V2 B D1 read 30cd and 29cd after 32 V3 transp 30cd and 31 —c) Ś1 Ñ2 V B D1.2.3.5.7.10.11 हन्तॄन् D3 हन्ति (for निहन्तॄन्) —d) D3 [illegible] (for गृहे) D4 तत्र (for तस्मिन्) V3 ह (for स) G3 तत्रैव तत्र

31 D4 om 31cd V3 transp 30cd and 31 —a) Ś1 Ñ2 V3 B D3.10 गर्जतश्च, G2 स्रवतश्च Cg as in text (for क्षरतः) B1 तु (for च) N2 V2 B G1.2 M1.2 यथा D13 तथा (for यथा) B2.3 घोषाद् (for मेघान्) ※ Cg क्षरतश्चेति वृष्टिमदान्धिक्षमक ※ —b) Ś1 D1.2.11 द्रुतवत् N2 D2.3 धावतश्च, B1 स्रवतः, D3 द्रवतः (for स्रवतः) N2 L1.3 T2 M3 यथा, M3 तथा (for यथा) V3 धावतश्च गिरीनिव, T1 यथा चैव महागिरीन् —d) G3 दुर्वारान् (for दुर्धर्षान्) N2 V B D1 समराणि (for समरे परैः) D13 दुदुर्धराम्बुतेरपि —After 31 G3 ins

206* शाला नरपविच्छिन्न वरणाद्भुतसंनिभम् ।

—Thereafter G3 reads 33ab

32 D1 T2 read 32ab after 33ab —a) T2 G2 महत्स, Cg Ck as in text (for °स्रं) Ś1 D2.3.5.10 G2 M1 वाहिनम् T1.2 वाहिनीः C k as in text (for वाहनीम्) D2 इम (for तत्र) N2 V1 B D1 महत्स्रो वहि तत्र V3 हस्त्योष वहिस्तत्र D2.3 रहस्वानि (D3 °हि)-मतत्र —b) Ś1 D1.2.3.5.10.11 T2 G2 M1 परिष्कृतान् (T2 °ता) N2 V1 B D1 विभूषितान् (for परिष्कृताः) —T1.2 M3 om 32c–33b M1 reads 32cd after 33 —c) Ś1 V2 D2.10.11 मण्ड (V2 °ज)वालाः Ñ2 V1 B D1 लसि (B1 °षि)ताम् D1 हस्तता (sic) D1.5 सतताम्, B1 हेम रूप्याम् T1 अपस्करास् G1 परिच्छिन्नान् Ck Ct as in text (for अविच्छिन्नाः) D6 M3 हेमरूप्यपरिष्कृतान् (M3 °तास्) —d) Ś1 D2.10 सु/D7.8 स)प्रभान् Ñ2 V B D2.3 G1.2 M1 वर्णांश्च, D1.3.5.11 T1 G2 अभिभान् (for संनिभाः) ※ Cg सहस्रमिति । वाहिनी सेना यथा नीनित्यर्थः । न सन्नह्य जम्बूनदमयम् आसाम् । हेम मेचकवर्णम् । समसंनिभवर्णांस्ताभिराभूषिता इत्यर्थः । Ck सहस्र वाहिनी इति । अनेकसेना इत्यर्थः । हेमजालैरविच्छिन्ना इति । भावाद् प्रमाणभूषिता इत्यर्थः । Ct॰ हेमजालैरविच्छिन्ना मणयो भूषिता इति शिबिकाविशेषणम् ※ —After 32 Ñ2 V1 B D1 read 30cd and 29cd

33 T1.2 M3 om 33ab (cf v l 32) M1 om 33ab G3 reads 33ab after 206* —a) Ñ2 V1 B D1 विविधो (for ददर्श) —b) B2.3 निवेशन —After 33cd D1 T2 read 32ab —V1 B D3 om (hapl) 33c–35 G3 om 33cd —c) T1 शिबिका नानाविधाकाराः —After 33 M1 reads 32cd

34 V1 B D3 om 34 (cf v l 33) —a) Ś1 V2 D2.3.10 रम्याणि D3 द्रुताणि D11 रम्याणि (for चित्राणि) —b) G2 V1 मत्र Cm k t as in text (for चित्र) V2 [illegible] (for च) —Ś1 D4.7 om (hapl ?) 34cd —c) N2 D3 क्रीडागृहाण्यथान्यानि —d) Ñ2 D2.3.7.10 तथा सभिगृहाणि च D2.3 T2 G1.2 M3 दारुपर्वतकानि च (T2 G1 M3 °वनि) ※ Cr चित्रशालागृहाणि चित्रशालागृहाणि । चित्रशालाश्चित्रलिखितभवनान्युपवनस्य । Cm चित्रशालागृहाणि चित्रशालायुक्तगृहाणि । Ck चित्रयुक्तानि चित्रशालानि च शाला इव गृहाणि तथा दारुनिर्मिता क्रीडापर्वता । Ct चित्रशालागृहाणि चित्रयुक्तशालाश्च गृहाणि । दारुनिर्मिताः क्रीडापर्वताः। क्रीड समाप्तम् ※

35 V1 B D3 om 35 (cf v l 33) —a) V2 कामग (for कामस्य) Ś1 Ñ2 V2 D1.2.4.7.10.11 T1.2 G1.2 च (Ñ2 V2 D2.3.11 तु) गृह (for गृहकं) D6 दिव्य (for रम्यं) ※ Ct कामस्य गृहकं रतिगृहकं स्वापगृहकं दिवाविहारगृहम् । सन्ध्याकालं तस्यालिकं चेत् ※ —b) N2 V2 D2.4.11 दिवागृह (D3 °कर) मनुत्तमं D1.5 चाप्यवासगृहकं —D2.4.11 om

G. 5. 12 37
B. 5. 6. 38
L. 5. 4. 43

स मन्दरतलप्रख्यं मयूरस्थानसंकुलम् ।
ध्वजयष्टिभिराकीर्णं ददर्श भवनोत्तमम् ॥ ३६

अनन्तरत्ननिचयं निधिजालं समन्ततः ।
धीरनिष्ठितकर्मान्तं गृहं भूतपतेरिव ॥ ३७

अर्चिर्भिश्चापि रत्नानां तेजसा रावणस्य च ।
विरराजाथ तद्वेश्म रश्मिमानिव रश्मिभिः ॥ ३८

जाम्बूनदमयान्येव शयनान्यासनानि च ।
भाजनानि च शुभ्राणि ददर्श हरियूथपः ॥ ३९

(hapl) 35ᶜ-36 G1 om 35ᶜᵈ —ᵈ) V- गृहोत्तमे, D6 M1 निवेशन (for निवेशने) ❀ Cg रावणस्य निवेशन इति पाठ ❀

36 D1.11 om 36 (cf v l 35) D2 reads 36 40 and 42ᵃᵇ (including star passages) after 5 7 26 —ᵃ) G2 त (for स) Ñ2 T1.3 G2.3 M2 गिरि, D7.9 स्तम, T2 [म]चय (for तल) B1 नमितृमक्समप्रख्य, D3 समुद्रगृहप्रख्य —ᵇ) V3 D2.6 स्रत B1.2.4 G2 स्थान, B3 स्थक- (for स्थान) G3 नादित (for संकुलम्) —ᶜ) B3 पक्तिभिर् (for यष्टि°) V1 B1.3 D6 मापूर्णं (for आकीर्णं) V1 ध्वजयष्टिसमाकीर्णं —D3 om (hapl ?) 36ᵈ – 37ᵃ.

37 D1 om 37ᵃ (cf v l 36) For sequence in D1 cf v l 36 —ᵃ) Ñ2 V3 B D3 संपूर्णं (for निचयं) Ś1 Ñ1 V3 D2.3.4.10.11 M3 अनेकाय (M3 °च)सर्वैः(V3 D11 °र्व)र्णं —ᵇ) Ś1 V2 D1-4.10.11 निधिजालावृतसक, N1 illeg Ñ2 V1 B D3 G2 निधिजालं B1 °क)समावृत, M3 निधिजालनिरतर —ᶜᵈ) V3 B1.2 (both in also) D1.3.4.6.11 धीर- (for धीर) B3 G1 [भ]निष्ठित, D6 निश्चित (for निष्ठित) D3.5.9 C1.1 -कर्मांश (for -कर्मान्त) ❀ Cv धीरनिष्ठितकर्मान्त धीरैः कृतकर्मविशेषम् ।, Cr धीरनिष्ठितकर्मान्तं निष्ठिता निष्पन्ना रचना । धीराश्च ते निष्ठिताश्च तेषां कर्म तपोरूपम् । तस्यान्त फल महा सत्त्व फलमिति यावत् । कर्मान्त फलविनाशाभावात् फल विवक्षितम् ।, Cm धीरनिष्ठितकर्मान्तं निष्ठिता निष्पन्ना रचना । धीराश्च ते निष्ठिताश्च धीरनिष्ठितास्तेषां कर्म तपोरूपं तस्यान्त फल महत्तप फलमिति यावत् ।, Cg धीरनिष्ठितकर्मान्तं धीरैः कृतकल्पकर्मकम् ।, Ck धीरैर्निर्मयैर्विश्वकर्मादिभिर्निष्ठित निर्वृत कर्मान्तो निधिरभाकर्मणोऽन्ते सहितादिकक्षैर्यस्मिस्तथा । कर्मान्तमिति पाठ । परस्तु कर्मान्तमिति पठित्वा कर्मणरविषयमाह । नैश्वर्यस्तदर्थं प्रसिद्ध ।, Ct धीरनिष्ठितकर्मान्तं धीरैर्निर्मयैर्विश्वकर्मादिभिर्निष्ठित निर्मित कर्मान्तो निधिरखादिकर्मणोऽन्त्य सहितादिकक्ष यस्मिन् । न त्वितु कर्मान्तमिति पठित्वा धीरनिष्ठित स्मानुष्ठितस्य कर्मणस्तपोरूपस्यान्ते फलरूपमित्यर्थमाह ❀ —ᵈ) D3 पशु (for भूत) B3 नाथाधीकेतानित —After 37 Ñ2 V1 B D6 ins

207* नानाविधमहाभक्ष्य पानभोज्यसमाकुलम् ।
दृदीक्ष परमोदारैर्हसैस्तेष मृगपक्षिभि ।
विचित्रैर्बहुसाहस्रैः परिपूर्णं समन्ततः ।
यक्षाश्च च मुख्याभिर्वरनारीभिरावृतम् ।

[V1 om l 1 —(l 2) B2 तूर्यैर (for हंसैश्च) B3 विविधैर् (for हंसैश्च) —(l 4) B3 नर (for वर) D6 नरनारीभिर् Ñ2 V3 B2 आश्रित (for आवृतम्)]

38 For sequence in D3 cf v l 36 —ᵃ) Ś1 Ñ2 V1 B D1.3.4.10.11 अर्चिषा, Ñ1 illeg, V3 D6 प्रभया, Cg as in text (for अर्चिर्भिश्) Ś1 Ñ1 D1.3.4.10.11 तैश्, Ñ2 V B D6 वा (for चापि) —ᵇ) B3 तेषां च भावना पुनर्, T1.3 रावणस्य च तेजसा —Ñ1 illeg for ᶜ —ᶜ) V3 D1.6.7.9.11 च, D3 [म]रि (for [थ]) —ᵈ) V3 D1.6.7-9.11 T1.3 G1 रश्मिवान्, Cg as in text (for °मान्) Ś1 D2.10 रश्मिवती रश्मिमालिन —For 38ᶜᵈ, N2 V1 B D6 subst

208* विराजमान सर्वत्र रश्मिवन्तमिवांशुभि ।

[B1 विभ्राजमान (for विराजमान) Ñ2 B2.3 रश्मिमन्त (for °वन्त)]

39 For sequence in D3, cf v l 36 Ñ2 V1 B D6 read 39 after 41 (preceded by l 1 of 214*) —ᵃ) D1 सर्वमेव (for मयान्येव) —Ñ1 illeg for ᵇ —ᵇ) Ś1 D1.4.10 रत्नानि, Ñ2 V B D6.11 भाजनानि (for शयनानि) —ᶜ) Ñ V B1.4 D1-6.11 भूषणानि च, T2 भ्राजमानानि (for भाजनानि च) V3 D3.6 M3 मुख्यानि D3 शुभानि, D2 रत्नानि (for शुभ्राणि) Ś1 D11 भूषणानि विचित्राणि —Ñ1 illeg for ᶜ —ᵈ) Ś1 ददर्श (for ददर्श) N2 V1 B D6 G1.3 कपिकुञ्जर, V3 हरिपुङ्गव, D3.10.11 हरि यूथप, D3 कपिसत्तम (for हरियूथप) —After 39 N2 V1 B D6 ins Ś1 D2.10 ins l 1 after 40 and cont l 2 after 214* V3 ins l 1 for the first time after 40 and repeats after 214* and then cont l 2 D1.4 cont after l 1 of 214*, D2 ins after 40 D11 cont l 1 for the first time after l 5 (first occurrence) of 214* and repeats after l 5 (second occurrence) of 214* and then cont l 2

209* शोभयन्ति स्म तद्वेश्म शोभमाना यथाश्रिय ।
यथा वैश्रवणस्याणि भवन किंनरोत्तमा ।

[(l 1) V3 [त]त्र (first time [त]त्र च [hypm]) B1.3 च (for स्म) V3 (first time) D1.4.11 (first time) यथा स्वर्गे B3 प्रभया (for शोभमाना) —(l 2) D6 भवन (for भवन) Ś1 D10 किंनराणि (for °त्तमा)]

—Thereafter Ś1 V3 D1-4.10.11 cont, Ñ1 V1 B D6 cont after l 1 of 214*

मध्यासवकृतक्लेदं मणिभाजनसंकुलम् ।
मनोरमसंबाधं कुबेरभवनं यथा ॥ ४०
नूपुराणां [redacted] घोषेण काञ्चीनां निनदेन च ।
मृदङ्गतलघोषैश्च घोषवद्भिर्विनादितम् ॥ ४१
प्रासादसंघातयुतं स्त्रीरत्नशतसंकुलम् ।
सुव्यूढकक्ष्यं हनुमान्प्रविवेश महागृहम् ॥ ४२ G. 5.12.49 B. 5.6.44 L. 5.4.53

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे पञ्चमः सर्गः ॥ ५ ॥

210* क्षौमैश्च क्षौमप्रावारैर्ज्वलितमलयोभयैः ।
इतश्चेतश्च धावद्भिर्युक्तं सर्वैर्मनोरमैः ।

[(l. 1) Ś1 D1-4 10 12 [illegible] (for [illegible]). D1 4 -[illegible] ; D11 -[illegible] (for -[illegible]). B3 [illegible] (for the post. half).—After l. 1, Ś1 D8 (repeats after 42) cont. 215*.—Ś om l. 2.—(l. 2) B3 [illegible] (for [illegible]). D5 मनोहरैः . V2 D1 8 12 [illegible], D1 8 10 [illegible] (D5 [illegible]) [illegible] (for the post. half).]

—Thereafter V2 D1 4 10 12 cont. 212*.

40 For sequence in D5, cf. v.l. 36.—a) B3 [illegible] (for [illegible]). V2 [illegible].—d) Ś1 D10 -[illegible], Ñ2 V B D1-4 8 12 -[illegible] (for -भवनं यथा).—After 40, Ś1 V2 (first time) D8 10 ins. l. 1 of 209*, while Ñ2 V1 B D5 ins. after 40:

211* नानाविधमहारत्न [illegible] ।
महार्हास्तरणोपेतैर्दिव्यैः [illegible] ।
[illegible] ।

[B3 om l. 1.—(l. 3) D5 [illegible]. Ñ2 B2 D5 -[illegible] (for -[illegible]). B3 [illegible].]

—After 40, D1 4 ins. l. 2-5 of 214*, while D5 ins. 209*, whereas D11 ins. l. 5 (first time) of 214*, repeating it in its proper place.

41 D3 om 41.—a) D5 M1 [illegible] (for घोषेण).—D10 om (hapl.?) 41cd.—b) Ñ2 V2 B D5 [illegible] (V1 D5 [illegible]) (for निनदेन).—c) D11 मृदङ्गैः. Ñ2 V B D1 4 8 12 M1 [illegible] (for -तल). Ś1 D2 -घोषैश्च. D1 3 4 T1 निर्घोषैः (for -घोषैश्च).—d) V2 घोषवद्भिः (for °वद्भिर्). V2 D1 8-11 T G1 Ck निनादितं. Ct as in text (for विना°). Ś1 [illegible]. Ñ2 V1 B D5 सर्वतो [illegible].—After 41, Ñ2 V1 B D5 read 39 (preceded by l. 1 of 214*).

42 For sequence in D5 cf. v.l. 36. B3 om 42.—b) Ś1 V2 D1 3 4 10 11 [illegible] (for स्त्रीरत्न).—d) Ś1 D8 10 -[illegible] (for -संकुलम्).—For 42ab, Ñ V2 B1 2 4 D5 subst., V2 D1 3 4 10 11 cont. after 210*:

212* [illegible] ।

[Ñ1 V2 D1-4 10 12 [illegible] (for -[illegible]).]

—Thereafter D5 cont.:

213* [illegible] ।
[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] । [5]

—After 42ab, Ś1 V2 D8 10 12 ins., Ñ2 V1 B D5 ins. l. 1 only after 41, D1 4 ins. l. 1 after 42ab and l. 2-5 after 40. D5 ins l. 1 and 6 only after 42cd:

214* [illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] । [5]
[illegible] ।

[(l. 1) B1 (marg. also as above) [illegible]. D1 11 [illegible] (for [illegible]). B2 [illegible], B3 [illegible] (for °[illegible]).—After l. 1, Ñ2 V1 B D5 cont. 210*, while D1 4 cont. 209*.—(l. 2) Ś1 V2 D8-[illegible] (V2 °[illegible]) (for [illegible]). Ś1 D8 [illegible] (for [illegible]).—(l. 3) D1 4 [illegible] (for [illegible]). V2 [illegible] (for [illegible]). D1 4 [illegible] (for -[illegible]).—(l. 4) D1 4 -[illegible] (for -[illegible]). D2 [illegible] (for [illegible]).—D11 reads l. 5 for the first time after 40, repeating it here.—(l. 5) D1 4 11 (first time) [illegible] (D11 °[illegible]) (for the post. half).—After l. 5

६

G. 5. 9. 0 B. 5. 7. 1 L. 5. 9. 9

स वेश्मजालं बलवान्ददर्श
व्यासक्तवैडूर्यसुवर्णजालम् ।
यथा महत्प्रावृषि मेघजालं
विद्युत्पिनद्धं सविहंगजालम् ॥ १

निवेशनानां विविधाश्च शालाः
प्रधानशङ्खायुधचापशालाः ।
मनोहराश्चापि पुनर्विशाला
ददर्श वेश्माद्रिषु चन्द्रशालाः ॥ २

गृहाणि नानावसुराजितानि
देवासुरैश्चापि सुपूजितानि ।
सर्वैश्च दोषैः परिवर्जितानि
कपिर्ददर्श स्वबलार्जितानि ॥ ३

(first time) D2 cont 1 1 of 209* and repeats after 1 5 (1) and then cont 1 2 of 209* —V3 D1 4 11 om 1 8 —(1 6) D5 वेश्मानि सुमहा (for the post half)]

—Thereafter, Ś1 D3 8 cont 1 2 of 209* while V3 cont 209* (repeating 1 1 here)

—Ś1 om 42cd —c) D1 4 10 11 स व्यूह(D3 10 11 °ह)कर्ये (D12 °हर्य) D4 T3 G2 3 स(G3 स)व्यूहकक्ष्य(D5 °क्ष) D3 10 11 महद्द (for महत्पहम्) Ñ2 V B D6 सु(B2 [also] 4 स)व्यूह(V3 D6 °व्यान)कक्ष्ये सुमहत्प्रविश्य(D6 °हिवेन स) कपिर्गृह —After 42 Ñ2 V3 D11 ins while Ś1 D12 cont after 1 1 of 210* (D12 alone repeating here)

215* रत्नानुकूलं स ददर्श हर्म्यं [illegible] ।

[Ś1 D10 (first time) [illegible] (for [illegible]) D10 (first time) [illegible]]

Colophon Vs om colophon —Sarga name Ś1 D1-4 10 11 [illegible] Ñ1 [illegible] * * * (illeg) Ñ2 V1 D1 3 4 रावणभवनदर्शनं B3 रावणगृहदर्शनं D6 रावणभवनदर्शनं —Sarga no (figures words or both) Ñ1 B1 D1 3 10 11 om Ś1 4 Ñ2 V1 B3 4 D2 12 B2 11 D1 3 D4 8 D6 7-9 S 6 —After colophon D2 concludes with श्रीकृष्ण G with श्रीरामाय नम —After Sarga 5 Ś1 D10 read 5 7 1–8 while D1 8 read 5 7 1–9^b (all including omissions and star passages)

६

☞ Ś1 D12 missing for Sarga 6 V3 continues the previous Sarga M3 4 begin with श्रीरामाय नम

1 ab) Ś1 D10 स ततो [illegible] Ñ2 V B D1 [illegible] (B2 °[illegible] [sic]) [illegible] (for a) Ñ2 V B1 3 D1 [illegible] B3 [illegible] (for व्यासक्त) Ś1 D11 [illegible] Cr m g as in text (for सुवर्ण) D11 [illegible] —Ś1 D10 om (hapl) 1c —B3 om (hapl) 1d D11 reads 1d twice —c) D2 10 (first time) विद्युद्विनद्ध, D11 (second time) [illegible] (for विद्युत्पि°) —After 1 D5 ins

216* [illegible] ।

[Cf 1c]

2 a) B2 3 [illegible] M3 निवेशनानां V1 B2 (sup lin also) 4 D1 शाला (for शाला) Ś1 D3 10 [illegible] (Ś1 °[illegible]) —B3 om (hapl) 2b —b) T3 प्रवाल, Cr m g k t as in text (for प्रधान) Ś1 Ñ2 D1 4 10 प्रधानशालाश्च [illegible] (D1 10 °[illegible]) V B2 (sup lin) 4 प्रधान[illegible] (B2 [orig] °[illegible]) B3 प्रवालशाला (marg also प्रधानशाला) [illegible] D1 2 4 [illegible] —c) G1 मनोहराश्च —d) Ś1 B1 D1 2 4 10 Cr g k वेश्माद्रिषु Cr m t °द्रिषु (as in text) Ś1 D1 2 4 10 चित्र, Cv r m g t as in text (for चन्द्र) V1 B3 शाला (for शाला) D3 ददर्श [illegible] Cr निवेशनानां विविधाश्च शाला इति पाठे प्रधानभूतानां [illegible] शाला दृश्यन्तां भवति। वेश्माद्रिष्विति [illegible] ॥ so also Cm ॥ —After 2 Ś1 ins

217* कपिप्रवीरो [illegible] ।

3 a) D1 [illegible] (for गृहाणि) Ñ1 V B D1 [illegible] (for -वसु) B2 [illegible], B1 [illegible], B3 [illegible] (for राजि°) —D1 repeats 3ab (var) after 4a —b) D1 (second time) सुर (for देव) D1 स (for सु) D1 [illegible] —c) D1 om दोषैः D1 (second time) परिवर्जितानि (sic) T3 [illegible] (for परिवर्जितानि) —D1 reads 3d in marg —d) Ś1 D1 4 10 [illegible] (for स्व) Ñ1 V1 B D1 ददर्श [illegible] V3 ददर्श [illegible] ॥ Cr [illegible] ॥ [illegible]

तानि प्रयत्नाभिसमाहितानि
मयेन साक्षादिव निर्मितानि ।
महीतले सर्वगुणोत्तराणि
ददर्श लङ्काधिपतेर्गृहाणि ॥ ४

ततो ददर्शोच्छ्रितमेघरूपं
मनोहरं काञ्चनचारुरूपम् ।
रक्षोऽधिपस्यात्मबलानुरूपं
गृहोत्तमं ह्यप्रतिरूपरूपम् ॥ ५

महीतले स्वर्गमिव प्रकीर्णं
श्रिया ज्वलन्तं बहुरत्नकीर्णम् ।
नानातरूणां कुसुमावकीर्णं
गिरेरिवाग्रं रजसावकीर्णम् ॥ ६

नारीप्रवेकैरिव दीप्यमानं
तडिद्भिरम्भोदवदर्च्यमानम् ।
हंसप्रवेकैरिव वाह्यमानं
श्रिया युतं खे सुकृतां विमानम् ॥ ७

यथा नगाग्रं बहुधातुचित्रं
यथा नभश्च ग्रहचन्द्रचित्रम् ।
ददर्श युक्तीकृतमेघचित्रं
विमानरत्नं बहुरत्नचित्रम् ॥ ८ G 5.0.0 B 1.7.8 L 5.3.0

---

4 G1 om (hapl) 4ab —a) Ś1 D3.5.10 प्रयत्नानि D5 G2.3 M1 प्रयत्नेन, Cv r m g t as in text (for प्रयत्नानि) D1.4 सुसंहतानि, T3 -समाहृ° Cv r m g t as in text (for समाहितानि) Ñ2 V B D6 नाना V2 महा)- प्रसन्नानि (D3 °शस्तानि) सुमह(Ñ2 B2.4 °हि, V1 °हृ)तानि. D2 तानि प्रसन्नानि ***तानि (marg also गृहाणि पुना) —After 4a, D6 repeats 3cd (var) —b) V3 योगेन B2 धात्रा तु (for मयेन) Ś1 D3.10 तत्रापि (D3 °नि) हि, V1 D1.4.4 साक्षादपि (for साक्षादिव) —c) Ś1 Ñ1 V B D1-4.6.10 गुणान्वितानि D5 गृहोत्तमानि (for °गुणोत्तराणि) ‡ Cv प्रयत्नाभिसमाहितानि प्रयत्नेन कृतसमाधानानि। लङ्काप्रतिना एवंकारितविषयोऽयं श्लोकः। अन्यथा लङ्काया विश्वकर्मनिर्मितत्वादियाया न सङ्गच्छेत।, Cr मयेन प्रयत्नसमाहितानि प्रयत्नेन विन्यासविधानेन कृतसमाधानानि। Cg प्रयत्नाभिसमाहितानि प्रयत्नेन यथायोग स्थापितानि। मयेनेति विश्वकर्मा लक्ष्यते। महीतले निर्मितानि। इव शब्देन मयस्य निर्मातृत्वव्यवच्छेदः। रावणप्रयत्नेनैव निर्मितानीत्यर्थः। यद्वा अन्यानि गृहाणि विश्वकर्मनिर्मितानि। इमानि तु मय स्वाधीकृत स्वपक्षुपायप्रदर्शनमुखेन निर्मितानीति पूर्वगृहेभ्यो विशेष उच्यते ‡

5 a) D2 [आ]वृत्त, M3 [उ]दृत्त (for [उ]च्छ्रित-) Ś1 D1-3.10 शैल (for -मेघ) —b) G1 मनोरम (for °हर) D1.4.4 चित्ररूप M3 -शातिपर्णं (for चाररूपम्) —c) D1.4.4 तदात्मनस्यापगुणानुरूप —d) Ś1 D10 सुप्रतिपन्न, D1.4.4 सोप्रतिरूप, D3 सुप्रति° (for ह्यप्रतिरूप) G1 गृहोत्तमस्य प्रतिरूपरूप —For 5 Ñ1 V B D6 subst

218* स वानरस्तत्र मनोज्ञरूपं
ततो ददर्शोच्छ्रितशैलरूपम्।
मनोहरं काञ्चनचाररूप
रक्षोऽधिपस्यात्मबलानुरूपम्।

[(l 1) V1 मदोत्कट —(l 2) B1 -रूप (for -शैल-) —(l 3) D6 जातु** (for -काञ्चन)]

6 Ś1 D10 om 6ab —a) D6 स्वर्ग (for न्ग?) B1 रत्नम् (for स्वर्गम्) D1 G1.3 [प्र]दत्तं C t as in text (for प्रकीर्णं) —b) M3 damaged for श्रिया V3 B1.4 -पूर्ण, B3 पूर्ण, B2 श्रिय- (for ज्व) D1.4.4 प्रदीपितं सूर्यसमानु (D4 [after corr sup lin] °तनु)- वर्णं D5 प्रदीपितं रत्नसमानवर्णं —Ñ2 V B D6 om (hapl) 6cd —c) D1.4.4 कुसुमैः प्रकीर्णं (for कुसुमाव°) —d) Ś1 D1-4.10 रजसावकीर्णं

7 a) D3.10 अपि, D1.4.4 अति (for इव) —b) D7.9 अम्भोदवरम् (for °दवद्) Ś1 D1-4.10 तडिद्भिरम्भोदमिवार्च्य (Ś1 °च)मान —For 7cd, Ñ2 V B D6 subst

219* नारीप्रवेकैरपि तोभितं तं
महोदधिं चन्द्रमसेव पूर्णम् ।

[(l 1) V2 कन्याप्रवेकैः B1 नानाविधैः (for नारीप्रवेकैः) Ñ1 V2 D6 स(Ñ1 शि)तैर्वं D6 (स)मिद्धं (for शोभि°)] —Ś1 Ñ2 V B D3.10 om (Ś1 D10 hapl) 7cd —c) D6 अतिविधमान (for इव वाह्य°) D1.4.4 मन प्रवीणस्य नोदमान —d) D1.4.4 युत (for युत) D1.2.3.5 G1 सुकृत Cr m g as in text (for °तां) ‡ Cv कामगत्येनापि सुकृतानां ‡ Cv नारीप्रवेकैर्दीप्यमानं विमानं इव लक्ष्य इति। Cr प्रवरैः श्रेष्ठ। नारीप्रवेकैरिव। अन्ययान मोकागमनार्थं स्त्रीसमूहैः श्रेष्ठं। अत्र रत्नजालदीप्तिस्वयोदकं इति। अन्यथान पूर्व मानम्। न्यासादिविद्ये यत्कनिर्नं यदुक्तयमाने तु नारियत्र कार्यं ‡ —After 7 D1.4.4 read 11 D3 reads 11cd

8 a) Ś1 D3.10 बहुधानुपूर्णं D5 G2 °धातुविचित्र (for °धातुचित्र) —Ś1 D3.10 om (hapl) 8bcd —V1 reads 8b after l 1 of 220* —b) D3 om from च up to चित्रम् D1.4 महश्च (for नभश्च) V1 B1.4 D6 -चन्द्र (for -चन्द्र) V2 यथा नभः सुप्रविराजितं, D1 (m, also as in V1) यथा नभः सुग्रहचन्द्रचित्रं —c) D6 युक्तीकृत G1.3 युत गृह (G3 कृत) (for युक्तीकृत-) D1.4 -चारुमय (for -मेघचित्र) —d) D1.9 चित्र विमान (for विमानरत्न)

C 5 0 0
B 5 7 0
L 5 5 15

महीं कृता पर्वतराजिपूर्णा
शैलाः कृता वृक्षवितानपूर्णाः ।
वृक्षाः कृताः पुष्पवितानपूर्णाः
पुष्पं कृतं केसरपत्रपूर्णम् ॥ ९

कृतानि वेश्मानि च पाण्डुराणि
तथा सुपुष्पा अपि पुष्करिण्यः ।
पुनश्च पद्मानि सकेसराणि
धन्यानि चित्राणि तथा वनानि ॥ १०

पुष्पाह्वयं नाम विराजमानं
रत्नप्रभाभिश्च विवर्धमानम् ।
वेश्मोत्तमानामपि चोच्चमानं
महाकपिस्तत्र महाविमानम् ॥ ११

कृताश्च वैदूर्यमया विहंगा
रूप्यप्रवालैश्च तथा विहंगाः ।
चित्राश्च नानावसुभिर्भुजंगा
जात्यानुरूपास्तुरगाः शुभाङ्गाः ॥ १२

M1 चित्र (for नत्र) —For 8^cd N2 V B D1.3.4.6 subst

220* यथा हा सानुचर्हलचित्र
तथा मही सहस्रचित्रम् ।

[(l 1) V1 च (for स-) V2 सतत्र (for सानुच-).]

9 ^a) Ñ1 V B D6 कृतिमहीं (B3 °रम), D1.3.4 G1 M1 Cv पर्वतराज (for पर्वतराजि). Ś1 D2.10 महीसूना काचनरातिपूर्णा ¶ Cr मही कृता मही निर्मिता। एवमुत्तरत्रापि कृतपदार्थः ¶ —^b) V2 वृक्षा, B2 मला (sic) (for शैला) V3 पुष्प (for वृक्ष) M1 -समृद्, M3 विमान, Ct as in text (for -वितान) Ś1 D2.10 क(D2 दे)लकृत पुष्पवितानपूर्णा —After 9^ab, V2 ins

221* प्राप्त कृता पद्मपराग(?)पूर्णा
गृहा कृता रत्नवितानपूर्णा ।

—Ś1 D2.10 om (hapl) 9^c. —After 9^c, B3 ins in marg

222* तथा कुसीम पद्मवेश्मपूर्णा ।

—^d) Ś1 D11 कुसुमैः D2 पुष्पं कृत (for पुष्पं कृतं) Ñ2 V1 B1.2.4 कृतम्, Ś1 D2.10 यत, B2 यद, M1 जात (for नत्र) G2 -कीर्ण (for -पूर्णम्)

10 ^a) Ś1 D2.10 सुपुष्पाणि (D2 °राणि), T1 G1 (?) च पाण्डराणि (for च पाण्डुराणि) —Ś1 D2.10 om 10^b —^b) Ñ2 V1 B D1.4.6 तथा प्रफुल्ला D1.3.4 °हरा जि च पुष्पराणि G1 M3 तथा सुपुष्पाणि च पद्मा M3 °वापि पुष्प राणि —^c) Ñ2 V1 B1.2 D6 स (for च) Ś1 Ñ2 V2 B D1-4.6.10 पद्मोत्पल D6 पद्म वि सु (for पद्मानि स) V1 B1.4 D6 कुसुमानि —D1 om 10^d–11^a —^d) T1 धान्यानि G2 धराणि (for धन्यानि) Ś1 Ñ2 V1 B D1.3.4.6.10 वनानि चित्राणि मनोज्ञ (Ś1 D10 मनोज्ञ D1.3.4 मनोहराणि D2.3 T1 M3 वनानि चित्राणि तथा च D2.3 मनोज्ञ M1 तथाप्यराणि D1 वनानि वनानि तथाकराणि —For 10, V2 subst

223* रत्नानि वेश्मानि मनोहराणि
हर्म्याणि सर्वाणि च पाण्डुराणि ।
वनानि चित्राणि तथैतराणि
यत्र प्रफुल्लानि च केसराणि ।

—After 10, Ś1 ins

224* सुमायुत्तान्यत्र मनोहराणि ।

11 D2 om 11^abc (cf v l 10) Ś1 Ñ2 V B D1.10 om 11 D1.3.4 read 11 (with subst) after 7 —^b) D3.4 विवृधमान (for विवर्ध°) D1.3.4 रत्नप्रवेकैरभिवर्धमान —D3 reads 11^d after 7 —^d) T1.2 M3 Cv तत्र (for तत्र) ¶ Cv महाकपिस्तत्र महाविमानमिति पाठः ¶ Cr वेश्मोत्तमानामपि च उच्चमानं पश्यति। तथा तत्र महाकपिस्तत्र महाविमानं पश्यति । अपि चेति निपातसमुदायो विशेषण परसमुच्चयपरः ¶ Cg वेश्मोत्तमानां वेश्मश्रेष्ठानामपि उच्चमानं सर्वेभ्योऽप्युच्चं परमसुन्दरं प्रापुः। so also Ct —For 11^cd, D1.3.4 subst

225* वेश्मोत्तमस्यापि च मुख्यमान
ददर्श वीरः सुमहद्विमानम् ।

12 ^a) B3 महार्हं D6 कृताश्च (for कृताश्च) B1 वैदूर्यमहा, D2 M3 वैदूर्यमया (for वैदूर्यमया) —B1 om (hapl ?) from 12^a up to विहंगाः in 13^a Ś1 D10 om (hapl ?) 12^a —^b) D1.3.4 रौप्य (for रूप्य) D2.3.4 प्रवालैश्च (D3 °श्च तथा), D3 सुवर्णविमाना (for तथा विहंगाः) N2 V2 B1.2 D6 रूप्य B1 रौप्य, D2 रूप्यप्रवाल B3 (marg also) रूप्यप्रवाल प्रवालविमानाः —^c) D6.8 G2 विहगा (for भुजंगा) —^d) T1 जात्यानु, G2 जात्यानु Cv (?) as in text (for जात्यानु) Ś1 D2.10 पुष्पाह्वयं सविरिस कृतिता ¶ Ct जात्यानुरूपाः जातिनियमानुरूपाः तुरगविशेषाः यस्य ¶ —For 12^cd, N2 V2 B1.2 D6 subst

226* चित्रागमा हयविमृष्टिमाः
वातनु चित्रनु विविधिताः ।

[(l 2) B2 स्वानु (for वातनु) D2 चित्रनु वातनु (by transp.)]

—For 12, V2 subst

प्रवालजाम्बूनदपुष्पपक्षाः
सलीलमावर्जितजिह्मपक्षाः ।
कामस्य साक्षादिव भान्ति पक्षाः
कृता विहंगाः सुभुजाः सुपक्षाः ॥ १३

नियुज्यमानाश्च गजाः सुहस्ताः
सकेसराश्चोत्पलपत्रहस्ताः ।
बभूव देवी च कृता सुहस्ता
लक्ष्मीस्तथा पद्मिनि पद्महस्ता ॥ १४

इतीव तद्गृहमभिगम्य शोभनं
सविस्मयो नगमिव चारुशोभनम् ।
पुनश्च तत्परमसुगन्धि सुन्दरं
हिमात्यये नगमिव चारुकन्दरम् ॥ १५

ततः स तां कपिरभिपत्य पूजितां
चरन्पुरीं दशमुखबाहुपालिताम् ।
अदृश्य तां जनकसुतां सुपूजितां
सुदुःखितां पतिगुणवेगनिर्जिताम् ॥ १६

G 5. 9. 0
B 5. 7. 16
L 5. 9. 10

227* सहस्रपत्त्रप्रमुखोपिताङ्गा
कृताश्च वैडूर्यमया विहंगाः ।
हेमप्रवालाङ्कुरशोभिताङ्गा
विचित्रवर्णा हेमविभूषिताङ्गाः ।

—After 12, D2 ins 228*

13 B1 om up to विहंगाः in 13d (cf v l 12) Ś1 D12 om 13 V3 transp a and b —a) Ñ1 V3 B1-4 D4 6 -नक्ष(B4 रत्न)पक्षाः, D1 3 4 -पदप्रदक्षाः, T2 G3 °वृक्षाः, G1 4 चित्रपक्षाः, Cv r m g t as in text (for पुष्पपक्षाः) —b) Ñ2 V1 B1 4 D1 3 4 6 सली(D6 सनी)लमावृत्य(D1 °या वृद्धि, B3 °मावृति) विभूषिताङ्गाः, V3 सपेषु चित्रेषु विभूषिताङ्गाः, B2 सलीलमव्रुत्तविभूषिताङ्गा, D5 सलील माहृत्य विनिम्नपक्षाः (sic), Cv महीलमावर्जितवक्रपक्षाः —V3 transp c and d —c) D3 5 पक्षाः (for साक्षाद्) Ñ2 B2 D5 भक्त, V1 B3 भवि, V2 B2 दर्शि (for भान्ति) —d) Ñ2 V B1 3 D1 3 4 6 कृताः विहंगाः, B3 om (for कृता वि°) —After 13 Ñ2 V B D1 3 4 6 ins, whereas D2 ins after 12

228* द्विजाश्च रत्नाविमपक्षतुण्डा
द्विजाश्च हेमान्वितपादतुण्डाः ।
द्विजाश्च चामीकरपादतुण्डा
द्विजाश्च शोभि परिस्पन्दतुण्डाः ।

[(l 1) D1 3 4 रत्नाक्ष (for °विम) V3 -तुण्डपक्षा (by transp) (for -पक्षतुण्डा) D4 द्विजाश्च रत्नान्वितपक्षतुण्ड —D1 om (hapl) l 2-3 —(l 2) B3 (inf by also) -चाङ्गु (for पाद) D1 3 4 तुण्ड (for -तुण्डा) B2 द्विजाश्च रत्नान्वित(marg also हेमान्वित)हेमतुण्डा —(l 3) V3 om -तुण्डा —(l 4) D4 शोभि (sic) (for शोभि) B3 च सु (for परि)]

14 a) Ś1 Ñ2 V3 B2 3 D6 12 नि(Ś1 स)युज्यमानाश्च, V3 निबद्ध°, D2 निरुद्ध° (for नियुज्य°) M3 तु (for च) Ś1 B4 हत्र(B1 स)हस्ता (for सु°) —D12 om (hapl) 14b —b) D2 सकेसरास्, Ś1 D1 2 खिन्नश्च(Ś2 D2 सर्वेत्र) पद्मोत्पलपत्त्रहस्ता, Ñ2 V B2 3 D6 सह सु(V D6 सह B6 सासील)सुपोत्पलपत्त्रहस्ता(Ñ2 °त्र)हस्ता , B3 शत पत्त्रोत्पलपत्त्रहस्ता (sic) D1 सरसात्पलपत्त्रहस्ता —c) D6 देवी (neut) (for देवी) G2 कृता (Ś1 कृता) —d) T2 तदा, G2 भियाम (for तथा) D1 3 4 लक्ष्मीस्तथा पद्मिनिपद्महस्ता —For 14cd, Ś1 D12 subst:

229* लक्ष्मीस्तथा पद्मविशालहस्ता
गृहान्तरे शान्ति मरुत गतश्च ।

[(l 1) D2 लक्ष्मीस्तथा पद्मविशालहस्ता —(l 2) D2 गृहान्तर (for °न्तरे) Ś1 तत्र (for मरुत).];

while Ñ2 V B D6 subst.

230* बभूव देवा सुरसा प्रगल्भा
लक्ष्मीस्तथा हेमपत्त्रोरहस्ता ।

[(l 1) Ñ2 V3 D6 सुरसा (for प्रगल्भा). B1 स देवता नायिका प्रगल्भा (sic)]

15 a) M1 तस्याभ्य (for अभि°) B(ed) शोभमानं (for शोभनं) Ś1 इत्येव स तद्गृहमवेक्ष्य सुरम्यं Ñ2 V3 B1 3 4 D1-4 6 10 इति स(D1 3 4 ददर्श D 10 इत्यं स) तद्गृहमवेक्ष्य सुरम्यं, V3 इत्यं कपिर्तदृहमवेक्ष्य सुरम्यं, B3 इत्यमयो तद्गृहमवेक्ष्य सुरम्यं —b) Ś1 D1 12 सु(Ś1 स) विस्मय, V3 सविस्मयो D1 3 4 विविस्मिये (for सविस्मयो) —D12 om (hapl) from शोभनं up to चारु in d Ś1 Ñ2 V B D1-4 6 10 -कान्तं, T2 -कुञ्जं, G2 as in text (for शोभनम्) —c) Ś1 Ñ2 V B2 D1 3 4 6 पुनः B1 पर (for पुनश्च) Ś1 अति°, V2 B1 3 4 D6 गृह (for सुन्दरं) B3 परमं गृहवरमिव सुन्दरं, D5 पुनः स तत्सुगन्धि मन्दिरं (sic) —M3 om (hapl) 15d —d) D1 3 4 वनम् (for नगम्) Ś1 B2 3 अद्रि, D1 3 4 G3 -सुन्दरं, [redacted] अद्रिं, Cr r k t as in text (for -कन्दरम्) Cv इतातेमादि इत शब्द पादपूरणे । Cg इतीव न इव शब्दो वाक्यालङ्कारे । इतातेकदेवतानो वा समासार्थः —After 15 D2 wrongly reads 16a, some portion of 16b and 15c, and d twice.

16 a) D2 पुन (for ततः) M1 तु (for स) Ś1 D1 2 भवि(D12 भवि) मोह्य, Cr as in text (for अभिपत्य)

G 5.[illegible] B 5.7.17 L 5.5.21

ततस्तदा बहुविधभावितात्मनः
कृतात्मनो जनकसुतां सुवर्त्मनः ।
अपश्यतोऽभवदतिदुःखितं मनः
सुचक्षुषः प्रविचरतो महात्मनः ॥ १७

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे षष्ठः सर्गः ॥ ६ ॥

D1 M1 2 सुचिरं (for पृथिवीं). D5 तत्रासु तां स गविर- निरीक्ष्य पृथिवीं T3 तत्र स तां गविरमुख भाविनीं. —[b]) D2 6 T3 M3 4 -विधिता (for -परिव्रताम्). Ś1 D3 10 यत्रं पुरीं बहुविधमुर्विताम्. —For 16[cd], D3 4 subst.:

231* ततः स मरुलिनिभूय दुर्बलं
बहुपुर बहुविधमुर्विताम् ।

—[c]) Ś1 D1-4 10 ददर्श सौ जनकसुतां सुमध्यमां (D2 °तैं) तां (D1 2 6 °मतनिदिशां). —[d]) Ś1 सु दु पितां. D5 T1 2 M1 2 Cv.r.m सुदु पित (for मृदु पितां). Ś1 D3 10 -वेश (D2 °तां) परिंतां (for -वेगतां °) D1 4 6 पतिगुणवेषत (D2 °वेत नि पितां. B Cr g° तत हलादि महाप्रदुग्ध फलिनिसा तनावस्य) इति रवपू) Cr: भद्रपदगुग्धा स्ववादिष वार्यं) So al o Cr.m g.k.t. —For 16, Ñ1 V B D1 subst.:

232* तत्र स तां प्रकाशक् मृदुकंप.
मृदु पितां पतिगुणकोविदांगताम् ।
हुतार्थे प्रवसुतां विशेषय
स दृष्टवानपरलीय दुःखितः ।

((1 2) B1 मृदुमित (for मृदुमितां). B3 मृदुकिलां मुख्यसंपतीमत)

17 Ñ2 V B D6 om 17. —[a]) D1 T3 G1 तथा D5 G2 M1 तु तदा Cr as in text (for तदा). G1 बहुगुण ; Cr.m g.k.t as in text (for °विध.). —[b]) Ś1 D10 महात्मन स्तदसुवितावेशर्तेन ; D1 4 4 कृतात्मनः (D2 om hapl.) समदविरावेशर्तेन ; D5 महात्मनो तु विदार्थं सुन्द्र. —[c]) D5 G2 [ऽ]भवदिति ; T1 मदति तु (for ऽभवदति). D6 मदुदशतोभूदतिदुःखितं मन . —[d]) Ś1 D1-4 10 सुपुचर ; D2 4 T1 2 G1 M1 Cv.k.t सचक्षुषः ; Cr.m g as in text (for सुचक्षुषः). D1 प्रतिचरतो.

Colophon: V3 om (cont. the Sarga). —*Sarga name*: Ś1 D10 ममनवर्णन: Ñ1 V1 B1 4 D5 सीतादर्शनो B2 राजगृहदर्शनो B3 D1 रावणभवनदर्शनं (D2 °न.), D1 4 6 पुष्पकदर्शनं (D1 °न.). —*Sarga no.* (figures, words or both): D1 2 4 10 om., Ś1 5 ; Ñ1 V1 B1 2 4 D6 13; [illegible] 12, D5 9, D7-9 S 7. —After colophon, D1 concludes with राम, G with श्रीरामाय नम.

७

तस्यालयवरिष्ठस्य मध्ये विपुलमायतम् ।
ददर्श भवनश्रेष्ठं हनूमान्मारुतात्मजः ॥ १
अर्धयोजनविस्तीर्णमायतं योजनं हि तत् ।
भवनं राक्षसेन्द्रस्य बहुप्रासादसंकुलम् ॥ २
मार्गमाणस्तु वैदेहीं सीतामायतलोचनाम् ।
सर्वतः परिचक्राम हनूमानरिसूदनः ॥ ३
चतुर्विषाणैर्द्विरदैस्त्रिविषाणैस्तथैव च ।
परिक्षिप्तमसंबाधं रक्ष्यमाणमुदायुधैः ॥ ४
राक्षसीभिश्च पत्नीभी रावणस्य निवेशनम् ।
आहृताभिश्च विक्रम्य राजकन्याभिरावृतम् ॥ ५

G 5 15.0
B 5 9 6
L 5 9 5

7

Before Sarga 7, D5 7-9 S ins App I (No 2) V3 cont the previous Sarga M1 2 begin with श्रीरामाय नमः

1 V1 om 1 Ś1 D10 om 1^{ab} Ś1 D5 10 read st 1-8, D1 2 4 read st 1-9^b (all including omissions and star passages) after 5 5 Ñ2 V2 B D6 read 1 and 2^{cd} (including star passages) after 245* —^a) Ñ B1 D5 6 [अत्र]लय (for [आ]लय) V2 B1 D3 वरिष्ठ च, D5 वरिष्ठस्य (for वरिष्ठस्य) V2 B1 2 4 वस्यालीय वरिष्ठ च (B1 3 °ष्ठस्य) —^b) Ñ1 V1 D3 5 6 G विमलम् (for विपुलम्) D6 आश्रित (for मायतम्) —^c) B1 (m also as in text) हृष्टमनोहरे, D3 8 10 G1 4 M1 भवन श्रेष्ठ, Cr m as in text (for भवनश्रेष्ठ) —^d) Ś1 Ñ2 D5 10 11 हरियूथप, D3 5 6 हरिपुंगव (for मारुतात्मज) B1 तत्र मारुतात्मज.—After 1 V2 V3 B1 2 4 D6 read 240*.

Before 2^{ab}, Ñ2 V B D6 ins

233* अथ शुश्राव निनदं मेघनादमिव गर्जताम् ।
शङ्खदुन्दुभिनादानां तूर्यगीतविमिश्रितम् ।
ददर्श दशग्रीवस्य शुशुभे यत्र स स्वयम् ।
स्वयं पुष्पकं नाम विमानं काञ्चनमयम् ।

[(l 1) V D6 गर्जितं B1 गर्जित (for गर्जताम्) —(l 2) B1 D6 घोष (for नाद) Ñ2 तूर्यघोषविमिश्रितम् V2 तूर्यनाद मिश्रित (for the post half) —B3 om l 3 —(l 3) B1 तद् (for त) B1 D6 आगत्य (for °स्य) V2 शुश्रुवे. B1 4 निस्वन (for स स्वयं)]

—Thereafter B1 cont

234* न दृष्टं न श्रुतं वस्तु परमाश्चर्यकारकम् ।

2 For sequence in Ś1 D1-4 10 cf v l 1 Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 transp 2 and 3 (Ś1 D10 om 3^{ab}) —^a) V2 सार्धं, D3 द्वा (for अर्ध) Ñ1 V2 B D1 3 4 6 M1 2 विस्तारम्, Cr t as in text (for विस्तीर्णम्) —^b) D5 7-9 T2 M1 महत् (for हि तत्) Ś1 Ñ V B D1-4 8 10 11 सार्धं (Ñ2 V B D6 अर्धं, D1-4 साम, D11 साम) योजनमायतं (V3 °मुच्छ्रितं) —After 2^{ab} Ñ2 V B D6 ins

235* काञ्चनस्तम्भसंबाधं मणिकाञ्चनतोरणम् ।
मुक्ताजालपरिच्छन्नं सर्वकामफलद्रुमम् ।
नातिशीतं न चात्युष्णं सर्वर्तुसुखदं शुभम् ।
दिव्यं काममयं दृष्ट्वा प्रवालोर्ध्वकतोरणम् ।

[(l 1) B3 मणिमय (for second काञ्चन) —(l 2) B3 परिच्छिन्न (for परिच्छन्न) V B2 3 D6 नानाद —B3 om l 3 —(l 4) Ñ2 V1 दिव्य (for दिव्यं) B1 प्रवालाचित]

—Thereafter, V2 reads 245* —Ñ2 V1 B D6 read 1 and 2^{cd} (including star passages) after 245* V2 reads 2^{cd} after 13^{cd} —^c) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 तद्गृहं, Ñ2 V B D6 सुगृहं (for भवनं) V2 राक्षसेन्द्रेण —^d) D6 सयुतं (for संकुलम्) Ñ1 V B D6 बहु(V1 बह)प्रासाद शोभित

3 For sequence in Ś1 D1 4 10 cf v l 1 B3 om 3-15^a Ñ2 V1 B1 2 4 D6 om 3-14^b V2 om 3^{ab} Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 transp 2 and 3 (Ś1 D10 om 3^{ab}) —^a) Ñ1 D1-4 11 स मार्गमाणो (for मार्गमाणस्तु) —^b) Ñ1 असितेक्षणा, D3 11 कमललोचना (for आयत°) —V2 reads 3^{cd} and 6 9 after 29 (preceded by 252*) —^c) Ś1 V1 V2 D1-4 10 11 वानर (for सर्वत) ⊕ Cv m सर्वत पुष्पकस्यात्र सर्वत्र ⊕ —^d) Ś1 Ñ1 V2 D1-4 10 11 मधुसूदन, D6 G2 रिपुसूदन —After 4 D5 7-9 S ins

236* उवास राक्षसावासं हनुमानवलोकयन् ।
आससादाथ लक्ष्मीवान्राक्षसेन्द्रनिवेशनम् ।

[(l 1) D5 राक्षसेन्द्रस्य आलयम् (for °आवासं हनुमान्)]

4 For sequence in Ś1 D1-4 10, cf v l 1 Ñ2 V1 B D6 om 4 (cf v l 3) V2 om 4-5 Ñ1 illeg from द्विर in ^a up to ^b —^a) Ś1 D1-4 10 11 च गजैर् (for द्विरदैः). —^b) Ś1 D1-4 10 11 T2 द्विविषाणैश्च —^c) D11 असंबद्ध —^d) D1 2 4 9 11 रक्ष्यमाणम् Ñ1 रक्षोभि सायुधैर् महद् (etc)

5 For sequence in Ś1 D1-4 10 cf v l 1 Ñ2 V B D6 om 5 (cf v l 3 and 4) —^a) Ś1 D10 सपत्नीभी, D1 2 4 11 च बह्वीभी (for च पत्नीभी) G1 राक्षसै

तथ्यरमकराकीर्णं तिमिंगिलझषाकुलम् ।
वायुवेगसमाधूतं पन्नगैरिव सागरम् ॥ ६
या हि वैश्रवणे लक्ष्मीर्या चेन्द्रे हरिवाहने ।
सा रावणगृहे सर्वा नित्यमेवानपायिनी ॥ ७
या च राज्ञः कुबेरस्य यमस्य वरुणस्य च ।
तादृशी तद्विशिष्टा वा ऋद्धी रक्षोगृहेष्विह ॥ ८
तस्य हर्म्यस्य मध्यस्थं वेश्म चान्यत्सुनिर्मितम् ।
बहुनिर्यूहसंकीर्णं ददर्श पवनात्मजः ॥ ९
ब्रह्मणोऽर्थे कृतं दिव्यं दिवि यद्विश्वकर्मणा ।
विमानं पुष्पकं नाम सर्वरत्नविभूषितम् ॥ १०
परेण तपसा लेभे यत्कुबेरः पितामहात् ।
कुबेरमोजसा जित्वा लेभे तद्राक्षसेश्वरः ॥ ११
ईहामृगसमायुक्तैः कार्तस्वरहिरण्मयैः ।
सुकृतैराचितं स्तम्भैः प्रदीप्तमिव च श्रिया ॥ १२

सह पक्षोभी ॐ Cv पुष्पकाशोद्भवस्य पश्चाद्दृश्यमाण राद्धाश्सी लिरित्मार्गे श्लोकद्वयेऽस्यासमार्थेति सम्बन्ध । रावणस्य निवेशन मिति पुनरुपादान पूर्वविशेषणविवक्षया ॐ

6 For sequence in Ś1 D1-4 10 cf v l 1 Ñ2 V1 B Ds om 6 (cf v l 3) For sequence in V3 cf v l. 3 —ᵃ) Ś1 D10 वायुर्म , Cv r g as in text (for तथ्यर) —ᵇ) Ś1 D11 G1 3 M3 तिमिंगल M1 तिमि भीन, Cv r g as in text (for तिमिंगिल) —ᶜ) Ś1 D10 समवधर्यं. V1 D14 समुद्धूत D8 11 -समुद्धूत. D5 G1 समापूर्ण (for -समाधूत)

7 For sequence in Ś1 D1-4 10 cf v l 1 Ñ2 V1 B Ds om 7 (cf v l 3) For sequence in V3 cf v l 3 —ᵃ) Ś1 Ñ1 V3 D1 3 10 12 च (for हि) —ᵇ) Ñ1 V1 D3 5 T1 3 G3 M3 यद् (for चेन्द्रे) Ś1 हरिपाहिनी (sic) —ᶜ) D3 om सा (subm) D14 T1 रावणस्य गृहे (for सा रावणगृहे) Ś1 Ñ1 D10 लक्ष्मीर, V1 D13 4 यथा D3 7 9 तथा, D11 यस्मात् (for सर्वा) —ᵈ) ॐ Cr या हि वैश्रवणे इति श्लोकद्वयेन वैश्रवणेन्द्रयोर्दृश्यमितदिक्पालानामुपलक्षणम्. ॐ

8 For sequence in Ś1 D1-4 10 cf v l 1 Ñ2 V1 B Ds om 8 (cf v l 3) For sequence in V3 cf v l 3 —ᵃ) G3 हि (for च) Ś1 Ñ1 V3 D1-4 10 12 यादृश हि (for या च राज्ञ) —ᶜ) D5 तद्विशेषा (for °शिष्टा) Ś1 V3 D1-4 10 11 तादृश तद्विशिष्ट वा(V3 D3 वा) —ᵈ) M1 ऋद्धी (for ऋद्धी) D5 [च]हि, D3 G3 M3 [ह]यत्र T1 [अ]हो G3 3 वे (for [इ]ह) Ś1 Ñ1 V1 D1-4 10 11 तस्य तत्र पर्यगृह

9 Ñ1 V1 B D5 om 9 (cf v l 3) For sequence in V3 and D3 4 cf v l 3 and 1 resp —ᵃ) G3 हर्म्यस्य (for हर्म्यस्य) —ᵇ) D5 सुनिर्मितं —For 9ᵃᵇ Ś1 V1 V3 D1-4 10 11 subst (D14 repeat after 9ᶜᵈ and D3 repeats before 9ᶜᵈ)

23*ᵃ पद्मवरस्य मध्यस्थं यदृश्य विनिर्मितम् ।
Ś1 D10 28 यद् (for यदृश)

—After 3 * [1 1 1 1 —] D1-4 10 11 cont

. 8* ... सुविनिर्मितम्

[D3 निर्यूह (for नि यूह)]

—ᶜ) V3 D11 दिव्य (for बहु) D14 निर्व्यूह Ś1 Ñ1 D1-4 दिव्य निगूह (D3 4 °व्यूह) D7 संयुक्त (for संकीर्णं) —ᵈ) Ś1 V3 D1-4 10 11 हनुमान्कपि , Ñ1 हरि पुङ्गव (for पवनात्मज) ॐ Cv g तस्य हर्म्यस्येत्यादे पूर्वं मुक्तार्थस्यापि पुनरुपन्यास पुष्पकस्य मध्ये रावणस्य निवास भवनमन्यदस्तीत्यस्यार्थस्य स्पष्टीकारार्थं ।, Cr तस्य हर्म्यस्य पूर्वोक्तविशेषणविशिष्टस्य राजभवनस्य ।, Cm तस्य हर्म्यस्ये त्यादिश्लोकत्रयस्य पवनात्मजस्तद्विमान ददर्शेति सम्बन्ध ।, Ck तस्य हर्म्यस्येति । अर्धयोजनविस्तीर्णमित्यायुक्तरूपहर्म्य स्येत्यर्थ । वेश्मेति । सखीकाशयनगृहम् ।, Ct तस्य हर्म्यस्यार्धयोजनविस्तीर्णस्यादिपूर्वोक्त । वेश्म सखीकाशयनगृहमिति कतक । वेश्म पुष्पकाख्यमिति तीर्थे । अत्र तीर्थव्याख्या व्याख्यासी ॐ

10 Ñ1 V B D5 om 10 (for all except V3 cf v l 3) —ᵃ) Ś1 Ñ1 D3 10 महार्थे हि, D3 4 महती (D3 °ती) हि, Cr g k t as in text (for °णोऽर्थे) D11 महार्थं कृत दिव्य हि —ᵇ) D5 M1 विभिरद् (for दिवि यद्) —ᵈ) Ś1 D1-4 10 11 सर्वकामगम शुभ, Ñ1 सर्वकामसमन्वय ॐ Cr ब्रह्मणे इत्यादि । यद्ब्रह्मणोऽर्थे कृत यत्कुबेरस्तपसा लेभे तद्वपुः ददर्शेति पूर्वेण सम्बन्ध । पुष्पेरित्याख्य मकृत राम रेन्द्रस्यविलक्षणत्वाख्यम् । अतो बहुसाधन पुष्पकादादेव न वीक्षरत्वम् ।, Cg ब्रह्मणोऽर्थे इत्यादि । ब्रह्मणोऽर्थं कृत यत्कुबेरस्तपसा लेभे तद्देश ददर्शेति पूर्वेण सम्बन्ध ।, Ck ब्रह्मणोऽर्थं इत्यादि । भगवद्दीलाप्रयोजनार्थमर्थे ।, ब्रह्मणोऽर्थे इति । भगवतो लीलाप्रयोजनार्थमित्यर्थ , ॐ —After 10 Ñ1 ins

239* ... दिव्यमर्थं सत्त्वादित्ययुतं शुभम् ।

11 Ñ1 V1 B D5 om 11 (cf v l 3) —ᵃ) D5 G1 परस्य (for परेण) —D3 om 11ᶜᵈ —ᶜᵈ) Ś1 Ñ1 V3 D1-4 11 कुबेरदो(Ś1 Ñ1 D3 °से)त्था लेभे राक्षसस्तद्दोष्मतं

12 Ñ1 V1 B D5 om 12 (cf v l 3) —ᵃ) Ñ1 V3 D11 G3 आमार्थित G3 °पुर्णे) D1-4 समायुक्त (for °समायुक्तै) Ś1 D10 विविधैर्भूति समायुक्त —ᵇ) D1-4 विभू षित T1 3 G3 विभूषितैः (for हिरण्मयैः) G1 कार्तस्वर मयैरिति G1 कार्तस्वरहिरण्य स्वर्णकारविशेषो स्वर्ण इति केचित् । —ᶜ) Ś1 Ñ1 D1-4 सुकृत स्वाहृत V3

मेरुमन्दरसंकाशैरालिखद्भिरिवाम्बरम् ।
कूटागारैः शुभाकारैः सर्वतः समलंकृतम् ॥ १३

ज्वलनार्कप्रतीकाशं सुकृतं विश्वकर्मणा ।
हेमसोपानसंयुक्तं चारुप्रवरवेदिकम् ॥ १४

जालवातायनैर्युक्तं काञ्चनैः स्फाटिकैरपि ।
इन्द्रनीलमहानीलमणिप्रवरवेदिकम् ।
विमानं पुष्पकं दिव्यमारुरोह महाकपिः ॥ १५

तत्रस्थः स तदा गन्धं पानभक्ष्यान्नसंभवम् ।
दिव्यं संमूर्छितं जिघ्रन्रूपवन्तमिवानिलम् ॥ १६

G. 5. 13. 8
B. 5. 9. 23
L. 5. 9. 41

D1.3.a.11 सु(V3 [illegible]: D3 सं) [illegible]: D5 सुरं[illegible]: D7.8 °है राजितं D4 °रं राजत. T2 G2 M3 सुरं[illegible] M4 सुर[illegible] (for सुर[illegible]).

13 Ñ2 V1 B D6 om. 13 (cf. v.l. 3). —ᵃ) [illegible] [illegible]: D5 [illegible] [illegible] (for [illegible]). —ᵈ) Ś1 D10 शुभाकारैः; Ñ1 D1–4.8 M3 शुभाकारैः; V3 [illegible] (for शुभाकारैः). D1 [illegible].

14 B2 om. 14. Ñ2 V1 B3.4 D6 om. 14ᵃᵇ (for both, cf. v.l. 3). —ᵃ) Ś1 Ñ1 D1–4.8.10.11 T3 G2.3 M3 [illegible]: G1 as in text (for [illegible]). —ᵇ) V3 D1.3.4.11 सुहृतं (for सुकृतं). —ᶜ) D5.7 G1.3 [illegible] (for [illegible]). —G2 om. (hapl.) 14ᶜ–15ᵃ. —For 14ᶜᵈ, Ś1 Ñ V B1.3.4 D1–4.8.10.11 subst. (Ñ2 V1 B3.4 D6 read after 1):

240* [illegible]

[B1 [illegible]; D11 [illegible]. D1.3.4 [illegible] (for [illegible]). Ñ2 V1 B3.4 D6 [illegible], D1 [illegible]. D11 [illegible] (for the post. half).]

—Thereafter Ś1 Ñ1 V3 D1–4.8.10.11 cont.

241* [illegible]

[D1.3.4.11 [illegible] (for °[illegible])]

15 Ñ2 V1 B D6 om. 15ᵃ⁻ᵈ (for B2, cf. v.l. 3). G2 om. 15ᵃ (cf. v.l. 14). —ᵃ) D4.9.10 [illegible]. —After 15ᵃᵇ, Ś1 Ñ1 V3 D1–4.10.11 ins.:

242* [illegible]

[Ś1 D4.10 [illegible] (for [illegible]). V3 [illegible]; D11 [illegible] (for [illegible]). D1.3.4.11 [illegible] (for [illegible]). D5 [illegible].]

—ᶜ) D5 [illegible] (for इन्द्रनील-). G2 [illegible]. Cit. Ck.: [illegible]। [illegible] Ct: [illegible]। [illegible]. —After 15ᶜᵈ, Ś1 D1–4.11 ins. a passage relegated to App. I (No. 2); V3 reads 2ᶜᵈ; while D1.3–4 S ins.

243* [illegible]
[illegible]

[D1 [illegible] (for the prior half). —(l. 2) D5.6 T2 G3.3 [illegible]: G2 [illegible] (as above) M3 [illegible] (for [illegible]). —(l. 4) D5 M3 [illegible] (for °[illegible]). M3 [illegible] (for the post. half) [illegible] Ct: [illegible]]

—Thereafter D5 T2 G2.3 M cont., D5 ins. after 15ᶜᵈ:

244* [illegible]

[D4 [illegible], G1.3 [illegible], M3 [illegible] (for [illegible]). D5 [illegible] (for [illegible]).]

—Ś1 D10 om. 15ᶜᵈ. —For 15ᶜᵈ, Ñ V3 B subst. (Ñ reads after 233*) B D1–4.11 subst.

245* [illegible]

[D11 [illegible] (for [illegible]). —After the prior half, Ś1 ins.:

245(A)* [illegible]

Ś1 D1–4 [illegible], B2 [illegible]; D11 [illegible] (for [illegible])]

—Thereafter Ñ2 V3 B D6 read 1 and 2ᵃᵈ (including star passages).

16 ᵃ) D1–4 G1 [illegible] T2 G2.3 M3.4 स [illegible] (for स [illegible]) —ᵇ) G2 [illegible]. —For 16ᵃᵇ, Ś1 D11 subst.:

246* [illegible]

[D11 [illegible] (for [illegible]).]

while Ñ2 D1–4.11 subst.

247* [illegible]

[Ñ2 [illegible] up to [illegible] D1.3 [illegible]

G 5 13 9 / B 5 9 20 / L 5 5 42

स गन्धस्तं महासत्त्वं बन्धुर्बन्धुमिवोत्तमम् ।
इत एहीत्युवाचेव तत्र यत्र स रावणः ॥ १७

ततस्तां प्रस्थितः शालां ददर्श महतीं शुभाम् ।
रावणस्य मनःकान्तां कान्तामिव वरस्त्रियम् ॥ १८

मणिसोपानविकृतां हेमजालविराजिताम् ।
स्फाटिकैरावृततलां दन्तान्तरितरूपिकाम् ॥ १९

मुक्ताभिश्च प्रवालैश्च रूप्यचामीकरैरपि ।
विभूषितां मणिस्तम्भैः सुबहुस्तम्भभूषिताम् ॥ २०

(D11 गवाक्ष) (for the prior half) V2 पानमाल्यानुगमन D11 पानमत्स्यप्रभोज्य (for the post. half)]

—c) D3 4 T3 V3 4 समुर्छित C. k t as in text (for समूर्छित) Ś1 D6 10 कर्षी D5 8 11 T1 V3 Cv r m g विसृत्, Ck t as in text (for निसृत) ※ Cv विसृत । कर्कि प्रति । भद्रासनसमाप्लवस्थानिद्राबाहुल्यादेशमात्र ।, Cr विसृत । आलिप्य । सदाशय आर्य ।; Cm g विसृत । आलिप्य ※ —d) D3 5 G1 [स]रति D11 [स]चार्ल Cr m k t as in text (for [स]लिलम्) —For 16 Ñ2 V B D6 subst

248* पर्तो च तत्र सुरभि पानमाल्यानुलेपनैः ।
स्निग्ध समूर्छितो गन्धो रूपवानिव मारुत ।

[(l 1) V3 माल्योपलेपनै —(l 2) B2 (m) मनुर्छितो D3 समन्वितो (for समूर्छितो)]

17 a) B1 सुगन्धित, B2 3 सुगन्धस्त, B4 सुगन्धस्य D6 ततस्तं (for स गन्धस्त) V3 यत्र यत्र अन्यासौ —b) V3 हरिर (for बन्धुर) V3 [उ]चित, D3 [उ]चित, M3 [आ]गत (for [उ]त्तमम्) Ñ2 V1 B3 4 D6 बन्धुर्बन्धोरिवोचित —c) Ś1 Ñ2 V B1 2 4 D1-3 5 6 [ए]ष, B1 [अ]थ, D11 [इ]ह (for [इ]व) —d) D1 4 6 T3 यत्र (for तत्र) Ñ2 B1 2 3 D3 5 6 9 तत्र Ck t as in text (for यत्र) Ñ2 V1 B2 3 4 D6 वानर, D11 वानर (sic) (for रावण) V3 तत्र यत्र पताकध्वज, B2 अधीर स स वानर ※ Ck यत्र स रावणो वर्तिमगृहे स रावणस्तत्र महीत्युवाचेव । दिव्यगन्धेन रावणो यत्र शेते तद्गृह ज्ञापयितुमित्यर्थ ।, Ct यत्र स रावणस्तत्र स्थानं इव एहीत्युवाचेव । उपगुणाप्नु कवा । दिव्यगन्धेन रावणशयनगृह ज्ञापयित्वेत्यर्थ ※

18 a) D3 11 T3 G3 ततस्तां, Cr m k t as in text (for ततस्ता) Ñ V B D6 स[Ñ2 स]प्रस्थित (for तां प्रस्थित) —b) D7 8 दिव्यां (for शुभाम्) —c) B4 स वै D7 1 महा, D11 मर्म (sic) (for मन) ※ Cr m ततस्तामित्यारभ्य तां लोकनादिनी दिव्या श्रिय मवागनी मिथ्यत्यागवर पारवम् । एवमाप्य प्रस्थित हनूमान् मनस्यत अपरो ददर्शेत्यनेन ।; Ck "ततस्ता प्रस्थित शालाम्" इति पदयोरपि षष्ठी । तस्याः पुष्पकादुदरस्थां तां रावणायन शालां प्रति प्रस्थित सन्तः शाला ददर्श । परन्तु तत्रस्थ प्रस्थित मन्त्रालनिश्चय पुष्पकस्था शाला प्रस्थित सन्ता पुष्पकस्थां रावणशयनशालां ददर्शेति तत्पत् । विपरीतम् प्रतिष्ठितस्वगृह एव सर्वोकत्ययनस्योचितत्वात्प्रस्थित इत्युक्ति वैयर्थ्याच्च । अपि च अर्धयोजनविस्तीर्णमित्यादिना गृहाकथ प्रवृत्तोपक्रमवैयर्थ्यं च । अत्र गृहाल्यदर्शनानन्तरं तद्धि प्रतिष्ठित पुष्पकमेव यानद्वन्द्विष्य पश्चाद्रावणगृहाल्यं विशेष्य मीति धिया पुष्पकारोह । तस्मिन्निवचिते तत्स्थ एव मन्दिरम् गन्धेन रावणशयनगृहमनुमाय तां प्रति पुष्पकादवरुह्य प्रस्थित सन्ता ददर्शेति व्याख्यं मन्यामहे गृहाल्यवर्णनम् ।, Ct ततस्तस्या पुष्पकादवरुह्य गन्धानुमिता या रावणशयनशाला प्रस्थितस्तां शाला ददर्श । यद्वा पुष्पकस्यैव सा शाला तद् इदमस्य तदन्तरमित्यर्थ इति, सम्यग्भवन् । प्रस्थित इति पदस्वारस्यात् । अर्धयोजनविस्तीर्णमित्यादिना गृहाकथनदर्शनोपक्रमाच्च । गृहा लय दृष्ट्वा तदारोह्य पुष्पकमन्विष्य तत्स्थ एव रावणशयनगृह तद्गन्धेनानुमाय पुष्पकादवरुह्य तं प्रति प्रस्थितस्तां ददर्शेत्येव व्याख्येयमिति कतक । शक्तिमत्यादिनोक्ता व्याख्यैव युक्तेति मम भाति । "अवतीर्य विमानाच्च हनुमान्मारुतात्मज" इत्यत्र उप सहारात् ※

19 a) Ś1 Ñ2 D11 मुक्ता, V B D6 विरता (for विकृता) —b) Ñ2 D6 G3 M1 विभूषिता, G2 3 विराजिता (for विराजिताम्) —c) Ñ1 illeg for स्फाटिकैरावृत Ś1 Ñ2 V B D1-4 6 10 11 स्फाटिकैरावृततला (D10 *तला (metr.)) —d) Ś1 D10 धातुतरित, V3 B2 4 दन्ततारित, V2 सतारस्तुलिप (sic), B1 दृष्टान्तारित, B3 दन्तविकृत, D11 दन्तान्तरित (corrupt) (for दन्तान्तरित) Ś1 Ñ2 V B D1 4 6 10 11 रूपक (for रूपिकाम्)

20 B3 om 20ab —a) Ś1 Ñ V B1 2 D1-4 6 10 11 मुक्ताभि, B4 मणिमुक्ता D1-4 6 1 मुक्ताभि (for मुक्ताभिश्च) V3 तु (for second च) —b) V3 B1 शैल्य (for रूप्य) G2 तथा (for अपि) —c) Ñ2 V B1 2 4 D6 विभूषितैः (V2 *षणै) (for विभूषिता) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 विभूषितमणिस्तम्भ —d) Ś1 D1-4 10 सुवर्ण (for सुबहु) D1 2 4 11 स्थित (for भूषिताम्) Ñ1 V B D6 समन्ताद्धुप शोभिता, D6 बहुस्तम्भविभूषिता C1 समन्ताद्विभूषिते, M2 सुमणिभि विभूषिता ※ Cr सुबहुस्तम्भभूषिते । स्फटिकमयैर्विनिर्मितस्तम्भे सुबहुस्तम्भभूषिते । भूषितामिति पाठे सुवर्णानि सुबहुस्तम्भभूषितामित्यर्थ ।, Cm सुबहुस्तम्भभूषितामित्यत्र बहुत्वविधानाय स्तम्भानुवादात् पौनरुक्त्यम् । Cg सुबहुस्तम्भभूषिताम् । अत्र अन्तरबहुस्तम्भभूषिताम् । सुबहुस्तम्भ भूषितेति पाठे सुबहुस्तम्भ मध्यवर्तिस्तम्भपद्धतिपूर्णत्वमिति स्थितं । Ct स्तम्भशोभनाय पुन स्तम्भानुवाद । बहुत्व च विपुलत्वम् ※

समैर्ऋजुभिरत्युच्चैः समन्तात्सुविभूषितैः ।
स्तम्भैः पक्षैरिवात्युच्चैर्दिवं संप्रस्थितामिव ॥ २१

महत्या कुथयास्तीर्णां पृथिवीलक्षणाङ्कया ।
पृथिवीमिव विस्तीर्णां सराष्ट्रगृहमालिनीम् ॥ २२

नादितां मत्तविहगैर्दिव्यगन्धाधिवासिताम् ।
परार्ध्यास्तरणोपेतां रक्षोधिपनिषेविताम् ॥ २३

धूम्रामगरुधूपेन विमलां हंसपाण्डुराम् ।
चित्रां पुष्पोपहारेण कल्माषीमिव सुप्रभाम् ॥ २४

मनःसंह्लादजननीं वर्णस्यापि प्रसादिनीम् ।
तां शोकनाशिनीं दिव्यां श्रियः संजननीमिव ॥ २५

इन्द्रियाणीन्द्रियार्थैस्तु पञ्च पञ्चभिरुत्तमैः ।
तर्पयामास मातेव तदा रावणपालिता ॥ २६

G 5 13 18
B 5 9 30
L 5 5 31

21 Ñ1 partly illeg for ab —a) V1 ऋजुभिर्, B1 उच्चैर्द्रिर् (for ऋजुभिर्) B3 D3 4 11 ऋजुभिर्, D6 सुसुभे (for ऋजुभे) —b) D4 च, D6 न (for सु) Ñ1 D1-4 T1 G2 विभूषिता (D2 3 °ता), Ct as in text (for °षितैः) Ś1 D10 समेतश्च विभूषिता, Ñ2 V B D6 सर्वैत समलङ्कृतैः (V1 °ता, V2 °ता) —c) B1 स्वर्णैश्च (for पक्षैर्) Ñ2 V1 B D6 यथा (for इव) Ñ1 [अ]त्युच्चैर् (for °च्चैर्) —Ñ1 illeg from 21d up to 22a —d) D1 2 4 11 Ck दिवि D6 दिव, Ct m g as in text (for दिवं) Ś1 D8 10 संप्रस्थितेरपि, Ñ2 V1 B1 3 संप्रस्थिते दिव, Cm k t as in text (for °तामिव) V2 स्थिते सस्थितैरपि

22 Ñ1 illeg for 22a (cf v l 21) Ś1 D10 om 22ab —a) B1 (m also as in text) कथया, D3 11 कुप्यया (for कुथया) Ñ2 V2 B1 D5 [आ]कीर्णं D1 8 9 [आ]रीर्णां (for [आ]स्तीर्णां) —D9 transp a and d —b) B2 लक्षणान्विता, D1 लक्षणाङ्कया (sic) (for °णाङ्कया) D6 न ता नुपुरमालिनी —After 22ab, D6 wrongly reads 22d —d) G2 सुराष्ट्र (for सराष्ट्र) Ñ V1 D3 11 मालया, D5 मालिनी, T2 Ct मालिनीं (for मालिनीम्) Ś1 D10 शाला नुपुरशा (D10 °श) लिनी, V2 B1 (marg also) 3-4 सु (B1 स) राष्ट्रगृहमालया B1 स्वालिन्यास्तरणावृता, D1 4 5 शाला गृहमालया M2 सुराष्ट्र प्रासमालिनी

23 a) Ś1 नादिता, Ñ2 V2 B D6 उषता (for नादिता) Ś1 Ñ1 D8 11 यत्र, D1-4 10 यत्र (for मत्त) —b) V2 गन्धाद्विवासितां, B1 संवसुवासिते, D6 गन्धविवासिता D11 गन्धेश्च वासिता —B4 om (hapl ?) 23cd —c) Ś1 V1 D1 3 10 [आ]स्तरणैर्युक्ता (V2 °युक्ता), Ñ2 V1 B1 3 4 D6 तार्णसंयुक्त, D2 3 11 [आ]भरणैर्युक्ता (for [आ]स्तरणोपेता) —d) G2 रक्षोगण (for रक्षोधिप) D1 निषेविता (for निषेविताम्) Ś1 V1 B1 D1-4 10 11 रक्षोभि परिरक्षिता

24 V1 illeg from 24-52 —a) V2 धामुरु, D3 4 मयुर (for अगरु) Ś1 Ñ1 D8 10 धूमे (D6 °म) नागुरुधूपाक (Ñ1 °पन) B1 अरनामगरुधूपेन D3 4 11 धूमेनागरुणा धाम्ना (D4 धाया) D6 सद्गुणागरुधूपेन —b) Ś1 D10 व्रतपाण्डुरा Ñ2 B D6 हंसवर्णाभ (for हंसपाण्डुराम्) Ñ1 नाना * * * * (illeg) G2 विमलया सपाण्डरा —After 24ab Ñ1 reads a line which is illeg —c) Ś1 D10 पूर्णां D1 2 पत्र (for चित्रां) Ś1 पुष्पोपहा (marg also) °हारैश्च V1 D6 G1 पुष्पोपहारैश्च Ñ1 चित्रमा-लोपहारेण —d) Ñ2 B1 4 D8 10 कल्माषा (B1 °ल्माषा) मिव V2 कल्माषपीव (for कल्माषीमिव) T1 सप्रभा Ś1 कल्माषा सुप्रभामिव, B1 कल्माषामिव च प्रभा, B3 कल्माषामिव च सुप्रभा

25 V1 illeg for 25 (cf v l 24) —a) Ñ1 मन प्रहर्षं Ñ2 B1 3 4 D6 मनः प्रह्लाद, V2 मनः प्रहादि, B2 मनः प्रसाद D1 मन संहृदे (sic), D2 T1 G1 M1 मनसो ह्लाद, D3 5 मनसो मोद, G2 मनसा ह्लाद (for मनःसंह्लाद) —b) Ś1 D10 कामस्य Ñ2 D6 विषयस्य (for वर्णस्य) Ñ B1 D1-3 T1 G2 Cg (प्रसादि (B1 °दा)नीं P2 4 D1-3 10 M2 प्रसादनीं (for °दिनीम्) D6 सर्वपापप्रणाशिनीं, T2 वर्णस्यापिप्रसाधिनीं —c) D1 T2 3 M2 शोकनाशनीं Ś1 Ñ2 B D1 4 8 10 11 दृष्ट्वोर्वीं D6 °व प्रासादि (B1 3 D1 4 11 °म भीं V2 कृष्णश्वेतासितैर्नीं (for तां शोकनाशिनीं) —d) Ś1 Ñ1 D1-4 10 श्रेय D11 सेव (for श्रिय) G1 M2 मपि (for इव) V2 अपरस्त मन्यतीमिव ※ Cv 'तत्सदृश्रमित्र' इत्येतन्मात्रस्य 'श्रिय संजननीमिव' इत्येतदन्ते वाक्यार्थे प्रथमस्या तस्य परिधान इत्यनेन सम्बध्यते। द्वितीयो इत्यानतेन। ता प्रसिद्धतयाः स्पृशति। Cg ता शोकनाशिनी इति। श्रवसस्यामिति वर्तमाने शुभरसतृष्णत्त उपसंहाराय। ता यदि प्रसिद्धो स्पृशति सा सदस्या ※

26 V1 illeg for 26 (cf v l 24) —a) Ś1 G1 इन्द्रियाणु (for इन्द्रियाणि) Ś1 Ñ V2 B D2 8 10 च (for तु) D6 [इ]न्द्रियार्थान D3 4 इन्द्रियाणां प्रियार्थैश्च —b) Ś1 Ñ1 D8 10 सर्व, Ñ2 V2 B1 3 4 D3 4 11 सम, B2 स्वयं (for पञ्च) —V2 B1 om 26cd —c) D11 तर्पयामास Ñ1 D1-4 सतत D11 स तदा (for मातेव) Ś1 D10 तर्पयन्तीं च सतत V2 B1-4 D6 तर्पयन्तीमिव सुहृ —d) Ś1 Ñ B1-4 D8 10 M1 सदा, D2 सात (corrupt) (for तदा) Ś1 Ñ P2-4 D1 8 10 सेविता (D8 10 °तं, D2 °ता) (for पालिता) D1 2 4 रक्षोभिपरिसेवित D11 रावणाधिपसेविता —After 26 Ñ2 B2 read 250* while D3 reads 5 5 36–42b (om 41)

[illegible] 5 13 20
B 5 9 30
L 5 5 52

स्वर्गोऽयं देवलोकोऽयमिन्द्रस्येयं पुरी भवेत् ।
सिद्धिर्वेयं परा हि स्यादित्यमन्यत मारुतिः ॥ २७
प्रध्यायत इवापश्यत्प्रदीपांस्तत्र काञ्चनान् ।
धूर्तानिव महाधूर्तैर्देवनेन पराजितान् ॥ २८
दीपानां च प्रकाशेन तेजसा रावणस्य च ।
अर्चिर्भिर्भूषणानां च प्रदीप्तेत्यभ्यमन्यत ॥ २९
ततोऽपश्यत्कुथासीनं नानावर्णाम्बरस्रजम् ।
सहस्रं वरनारीणां नानावेषविभूषितम् ॥ ३०

27 V1 illeg for 27 (cf v l 24) —a) N1 D11 ब्रह्म (for देव) Ś1 D10 स्वर्गोऽयं देवलोकोऽयं, D3 ब्रह्मलोकोऽयमिति च —b) D2 3 इन्द्रस्यापि M1 गान्धर्वीय (for इन्द्रस्येय) Ś1 Ñ B D1-4 8 10 11 इव सिद्धि परा(Ś1 D10 °द्धिपदा)भवेत् (Ñ1 मता), V3 इति सिद्धि परा मता —c) D1 G1 M3 गान्धर्वीय (for सिद्धिर्वेयं) T1 G2 M2 पुरा, G3 M1 पुरी (for परा) D5 सिद्धिर् (for हि स्याद्) ॥ Cv स्वर्गोऽयमित्यादि । पातालं स्वर्गो भौमः स्वर्गो नाकिल। तत्र स्वर्गदेवलोकयोर्न पुनरुक्तिः । गान्धर्वी अलका ।, Cr स्वर्गो इति । स्वर्गशब्दिय देवलोकोऽवान्तरभेदः । इन्द्रस्य पुरी यस्यौकसतदा शक्रस्येत्युक्ता पूर्वदिग्वर्तिनी शक्रस्य पुरी ममित्वा। कल्पतरुः फलभूतो ब्रह्मलोक ।, Cm स्वर्गे पाताले। देवलोको वायुवरुणादिलोक । इन्द्रपुर्यमरावती । परा सिद्धिरुत्कृष्टतम फलभूतो ब्रह्मलोक ।, Cg स्वर्गोऽयमिति। सामान्यतः स्वर्गोऽयम्। तथापि देवलोकस्वर्वर्गत्वाल्लोके। अत्रापीन्द्रस्य पुर्यमरावती। परा सिद्धिरेषा स्याममिवमुक्तोऽत्र वर्षे ।, Ct स्वर्गो ज्योतिष्टोमादिफलभोगभूमि । देवलोको वायुवरुणादिलोक । इन्द्रस्य पुर्यमरावती ॥ —For 27cd, Ś1 Ñ V1 B D2-4 8 10 11 subst while D5 ins after 27

249* इति संचिन्तयामास बहुधा स विलोकयन् ।

[Ś1 Ñ1 D3 10 बहु चिन्तयन् (D5 °या) B1 सुविलोकयन् D1 4 मार्गमाणस्तु D5 बहुरूपा D11 बहिरुपार (for स विलोकयन्) D2 दशमाद्भुतामन्त्रा (for the post half)]

28 V1 illeg for 28 (cf v l 24) —a) V2 प्रध्यायत, T1 विकासित, Cr m g k t as in text (for प्रध्यायत) B1 तदा (for इव) Ś1 D10 प्रध्यायन्नेव स (D10 स)पश्यत् —Ñ1 illeg for 28abd —b) D7 8 11 G1 M3 Cl प्रदीपास्तु Ñ2 B D6 दीपांस्तत्र च (B4 स) काञ्चनान् ॥ Cr g प्रध्यायत इव निश्चलतया प्रकृष्टध्यानयुक्तानिव ।, Cm प्रध्यायत इव ध्याननिष्ठानिव । अध्यायत इति पाठे प्रदीपप्रकाशसंभारात्प्रकाशमानगण्डक इव सिथतान् ।, Cl प्रध्यायत इति द्वितीयाबहुवचनम् ।, Ct प्रध्यायतो ध्याननिष्ठान् ॥ —cd) D2 3 8 धूर्तानिव Ś1 D10 देवनैः, Ñ2 V1 B1 देवनेषु (for °नेन) D2 3 11 पराजितौ, B2 धूतानि पठने सागमाश्रयणे स्वपराजितान् (sic)

29 For sequence in V2 cf v l 27 V1 illeg for 29 (cf v l 24) —a) V2 B4 तु (for च) —b) Ś1 Ñ1 V1 B1 D1-4 10 प्रिया चानुरूपा (V2 चानुरूप (sic) D6 चानुरूपा) तथा (D7 °था) D11 प्रिया सरूपया तथा —c) D1-3 11 M2 अर्चिर्भिर् (for अर्चिर्भिर्) Ś1 Ñ1 V2 D3 तु (for च) —d) D2 च मन्यत (for [अ]भ्यमन्यत) Ś1 D10 दीप्त(D10 °प्त)दीप्तामपश्यत, V2 D2 प्रदीप्तामन्यत (V3 °श्यत), B1 D1 4 सा प्रदीप्तामपश्यत, D11 सा प्रदीप्तेति मन्यते —For 29 Ñ2 (reads after 26) B2-4 D6 subst, V2 ins after 30 while B1 ins after 26

250* राक्षसेन्द्रप्रभावेन प्रिया चानुरूपा तथा ।
अर्चिषा भूषणानां च ज्वलन्तीमिव सर्वतः ।

[(l 1) Ñ2 B D6 प्रभावेण B1 तथा (for तथा), B2 चापि विभूतिर्भिः (for चानुरूपा तथा) —(l 2) V2 B3 (marg) अर्चिभिर् (for °षिा) B4 च हाटकस्य (for भूषणानां च) B3 ज्वलितां (for सर्वतः) V2 ज्वलद्भिरिव सर्वतः (for the post half)]

—After 29 Ś1 Ñ1 V2 B4 D2 4 8 10 11 ins

251* काञ्चनैरक्तवर्णैर्दीप्तैः समन्तादवभासिताम् ।
कपाटजालैर्विततैरद्रुमन्ती प्रभामिव ।
सा तदा प्रविशद्दूरे हनूमान्मारुतात्मजः ।
वि शब्दपदविक्षेपैर्दूरतः पिहितेक्षणः ।

[D3 om l 1 —(l 1) V3 मजुतैर् (for काञ्चनैर्) Ś1 D10 दूरतःपिहितेक्षणः (for the post half) —Ñ1 (partly) illeg for l 2 —(l 2) Ś1 N1 V2 B4 कनार (for कपाट-) Ś1 B4 D4 विततैर् D10 विपुलैर् (for विततैर्) V2 D2 4 8 जयन्ती, D2 ज्वलन्ती, D10 ज्वलती (for दधन्ती) D11 वहन्ता प्रभामिव (for the post half) —(l 3) B4 पुरी (for सा) Ñ2 तत्र तदा (by transp), D2 4 तदा स (for सा तदा) Ñ1 आविशद् (for प्रा°) Ś1 Ñ2 D10 मारुतात्मज (for मारुता°) —(l 4) Ñ1 पदवि क्षेपाद्, V2 पदविक्षेपो B4 पादविक्षेपो, D2 4 पदविक्षेपैर् (for °विक्षेपैर्) Ś1 D10 दूर (for दूरतः) Ś1 [इ]क्षणे]

—Thereafter V2 reads 3cd and 6–9 —After 29, D2 ins a passage relegated to App I (No. 3)

30 V1 illeg for 30 (cf v l 24). —a) Ś1 Ñ1 D2-4 11 अथ V2 तत्र (for ततो) Ś1 D10 कुथास्तीर्णे, Ñ1 D11 कुथास्तीर्णं V2 कुथास्तीर्णं D2 कथाकीर्णा (sic), D7 सुखासीनं (for कुथासीनं) —b) D11 नानागन्धाम्बरस्रजं ॥ Cr नानावर्णाम्बरस्रजम् । नानावर्णा अम्बरस्रजो यस्य तत् । स्वर्स्रग्दस्य हलन्तत्वाद्वाचनान्तर्थ चा। मा?)पुरिमते स्रिदम्।, Cg नानावर्णाम्बरस्रजमिति हलन्तस्य स्रक्शब्दस्य भागुरमतेन यवन्ताबादन्तत्वोपपत्ति ॥ —After 30cd, D3 ins

252* स्त्रैणेन तासां सुरूपेण ताम्रपर्णां च सुप्रभम् ।

परिवृत्तेऽर्धरात्रे तु पाननिद्रावशं गतम् ।
क्रीडित्वोपरतं रात्रौ सुष्वाप बलवत्तदा ॥ ३१
तत्प्रसुप्तं विरुरुचे निःशब्दान्तरभूषणम् ।
निःशब्दहंसभ्रमरं यथा पद्मवनं महत् ॥ ३२
तासां संवृतदन्तानि मीलिताक्षाणि मारुतिः ।
अपश्यत्पद्मगन्धीनि वदनानि सुयोषिताम् ॥ ३३
प्रबुद्धानीव पद्मानि तासां भूत्वा क्षपाक्षये ।
पुनः संवृतपत्राणि रात्राविव बभुस्तदा ॥ ३४
इमानि मुखपद्मानि नियतं मत्तषट्पदाः ।
अम्बुजानीव फुल्लानि प्रार्थयन्ति पुनः पुनः ॥ ३५ G 5 13 27 ■ 5 9 45 L 5 5 62

—^{cd}) D3 सहस्र Ś1 Ñ1 D7.10.11 सहस्रोव(D11 °क) (for सहस्र वर) G1.2 -क्षण (for येप) Ś1 Ñ2 D10 वैनाचय(D10 °च)लिपा D1.3.11 वरवरस्त्रिया(D3 °त्रिपा) D3 -वेपवस्त्रिवपर (for -वेपर्विभूषितम्) D6 वरायसभूषित (for ^{d}) V2 शयनीय परार्ध्ये च स्त्रिय सनरहस्यत —For 30 Ñ2 B D6 subst

253* कुथास्तरणपद्मानां शातकुम्भरराजत्म् ।
नारी सहस्रशस्तत्र शयानेयोऽध्यर्धचिप ।

[(l 1) Ñ2 D6 कुथास्तरणपद्म B1 कथान्तरमा (after corr in also कुथास्तरणपद्म) B4 कुथयारणपद्म B3 नामाव) कुलक (for the post half) —(l 2) B3(m as in B1) s -नेत्र B1 -क्षण (for चेप) B2 [स]येत (for स्थित)] —After 30 V3 reads 250*

31 V1 illeg for 31 (cf v l 24) —^{a}) Ś1 V2 V3 B1.2.4 D3.4.10 परावृत्त, [illegible] परावृत्त (for परिवृत्त) B1 च (for तु) D1.4.11 परावृत्ता(D11 °त्त [sic]) अर्धरात्रेण —^{b}) V2 प्रासौ D6 तद्य T3 पानाद् (for पान) B4 गता (sic) (for गतम्) —^{c}) Ś1 Ñ1 D7.10.11 क्रीडना(Ñ1 D3 °डिता)विरत (for क्रीडित्वोपरत) Ś1 D3.10 सर्वं, Ñ1 सुप्त, D3.5.6 प्राप्त D11 रम्य (for रात्रौ) Ñ2 B1 (marg) D6 क्रीडि(D6 °ड) शोपरतयौ(B1 [orig]°त शामि) V3 क्रीडत पसम संनी —^{d}) Ś1 Ñ2 B D7.8.9.10.11 G Ck t प्रसुप्त Ś1 Ñ2 Ñ1 गुष्वाप V3 प्रवाल्ता D1 सुषुपे (for सुष्वाप) Ś1 Ñ2 D1.10 बहुले तत Ñ2 V3 B1.2.4 D6 बहुला तदा (V2 reads तदा in marg), B3 वराबलवा D1.3.4 बलवत्° (for बलवत्तदा) D11 जग सुखदुःख तत

32 V1 illeg for 32 (cf v l 24) —^{a}) Ś1 D10 तत्र सुप्त Ñ1 * * * * (illeg) D3 स च सुप्त Ct as in text सुप्त Ñ1 * * * क्ष (illeg) D3 स च सुप्त Ct as in text (for तत्प्रसुप्त) M1 प्रतिवरवी (for विरुरुचे) V2 V3 B D6 प्रसुप्तविहग चैव D11 तत प्रसुप्त रराज —^{b}) V2 B1.2 D1.4.8.11 [शं]बर (for [अ]न्तर) D7.9 सूचित (for भूषणम्) Ś1 Ñ2 D10 नि शब्द वरभूषण —^{c}) D6 निलीन (for नि शब्द) —^{d}) V1 V2 B D6 वसौ D11 पपा (for यथा) V1 V2 J D11 यथा D1.4.8 तथा (for महत्)

33 V1 illeg for 33 (cf v l 24) —^{a}) V2 संवृत Cr m g k t as in text (for संवृत) Ś1 V2 B1.2 D3.4.10.11 दंष्ट्राणि D3 गोप्तानि Cr m g l t as in text (for दन्तानि) B1 (orig) 1 मुद्रित Pt [m also सवृत, B3 मुद्रत] दंष्ट्राणि D3 स वृत्तगतानि (for संवृतदन्तानि) —^{b}) Ś1 V1 V2 B1 D3.4.6.10 T1.2 Ck t मीलिताक्षीणि, M1 निमीलितानि (for मीलितानि) m Ck निद्रा(?)गतत्वात् संवृतदन्तानि संवृतपक्ष्माणि स्वानिद्रसु(स्वानिन ?)रेत्नेन मीलितानीत्यर्थः। संनिधिमृतप्रज्ञानि। स्वगतरलोकादिवरसंवृत मीलितानीरपि कल्पो भेद इत्युक्तमेव। अपि वा वर्णना। सर्वत पौनरक्त्यमनन्यथासिद्धेयेवोपरम परिहार। राजितानां स्थाप्या तुल्यम्(तुल्य ?)व्याख्यानभव्यासिद्धियान्। अपि च नेदं सूत्रं मत्यान्तिक वा। येन प्रयोजनानि चिन्त्येत(°न्त्येत ?)। अपि च कारणमन्वेषम्। तत्र च न वनानि (कर्तृ ?) शक्त्या पदप्रयोगण क्रिया। Ct निद्रितत्वात् संवृतानि संवृतपक्ष्माणि तादृशानि च तानि दन्तानि वदनानि मीलितानीण्यानि संवृतपक्ष्माणि स्वर्णोत्थ लोकादृशीव संवृतमीलितयोरपि भेदो योग्य। यद्वा संवृतग्राह्या नीयर्थैव व्याख्यान विशेषितत्वानीति। यद्वा संवृतत्व मोहयो ० —^{c}) Ś1 D10 पद्मपद्मानि, D3(m also) वस्त्रपद्मानि (for पद्मगन्धीनि) —D3 reads 33^{d} in marg —^{d}) Ś1 V2 B D1.4.11 स योषितां

34 V1 illeg for 34 (cf v l 24) D1 om 34 —^{a}) D3 प्रसुप्तानीव D6 प्रबुद्धानीव —^{b}) B1 विनि M1 [illegible] (for तासां) Ś1 V1 V2 B D1.4.8.10.11 उद्भूता (for भूत्वा) Ñ2 B1.4 D3.9.10 क्षपाक्षये Cr m g k t as in text (for °क्षये) D3 तस्मुप्तानि क्षपाक्षये —^{c}) Ś1 D10.11 T2 G1.2 M1 Ck सहृत D1 संवृत, Cr m g as in text (for संवृत) D3 पात्राणि (for पत्राणि) —^{d}) D3 रात्रावन Ś1 D10 यथा तथा D3 बभौ तत्र (corrupt) T2 रमणया Cr m g k t as in text (for बभुस्तदा) D3 गात्राणि रियभुस्तदा D11 रात्रौ विरमभुस्तदा —For 34^{cd} Ñ2 V1 B D6 subst

254* तदा वै कुमुदानीव वदनानि स्त्रियोत्तम ।

[Ñ2 B2 D6 नग तु B2 तत्तु (for तदा वै) D3 कुन्दानि (for कुमुदानि) B3 स योषिता (for स्त्रियोत्तम)]

35 V1 illeg for 35 (cf v l 24) —^{a}) Cr इमानी (for इमानि) Ś1 Ñ V2 B D7.8.10.11 वक्त्र(V1 रक्त) पद्मानि D3 बहुपद्मानि Cr m g t as in text (for मुख°) —^{b}) V2 B D6 प्रिय D1 तत्र D10 सनु T1 पद्म (for मत्त) Ś1 (before corr as in text) D10 षट्पद . D3 विवाउविवशाषट्पदा —^{c}) D3 प्रबुद्धानीव (for अम्बुजानीव) D3 पद्मानि (for फुल्लानि) Ś1 Ñ2 D7.8.10.11 अम्बुजानीति

G 5 13 28 B 5 9 39 L 5 5 63 इति वामन्यत श्रीमानुपपत्त्या महाकपिः ।
मेने हि गुणतस्तानि समानि सलिलोद्भवैः ॥ ३६
सा तस्य शुशुभे शाला ताभिः स्त्रीभिर्विराजिता ।
शारदीव प्रसन्ना द्यौस्ताराभिरभिशोभिता ॥ ३७
स च ताभिः परिवृतः शुशुभे राक्षसाधिपः ।
यथा ह्युडुपतिः श्रीमांस्ताराभिरभिसंवृतः ॥ ३८
याश्च्यवन्तेऽम्बरात्ताराः पुण्यशेषसमावृताः ।
इमास्ताः संगताः कृत्स्ना इति मेने हरिस्तदा ॥ ३९
ताराणामिव सुव्यक्तं महतीनां शुभार्चिषाम् ।
प्रभावर्णप्रसादाश्च विरेजुस्तत्र योषिताम् ॥ ४०
व्यावृत्तगुरुपीनस्रक्प्रकीर्णवरभूषणाः ।
पानव्यायामकालेषु निद्रापहृतचेतसः ॥ ४१
व्यावृत्ततिलकाः काश्चित्काश्चिदुद्भ्रान्तनूपुराः ।
पार्श्वे गलितहाराश्च काश्चित्परमयोषितः ॥ ४२

(Ñ1 D1.4.11 °ब) मन्यास (D10 सयाता) —d) Ś1 B2 D2.3.10.11 प्रार्थयते, T2 प्राप्नुयात (for प्रार्थयन्ति) ☸ Cr प्रार्थयन्ति प्रार्थयेरन् । निपात नूनम् ।, Cm प्रार्थयन्ति प्रार्थयेरन् । निपात नूनम् । 'प्रार्थयन्त' इति पाठे प्रार्थयमाना अभवन्निति शेष ।, Cg प्रार्थयन्ति प्रार्थयेरन् । मधुरमधुरुपातत्यत्र पुनः पुनः पतेयुरित्यर्थः । स्वरूपेण परस्परेषाम् । अनुलापतयेनासमेतेषदाभावात् । निपात नूनम् ।, Ct निपात निश्चयम् ☸

36 V1 illeg for 36 (cf v l 24) —a) Ś1 V3 D2.3 G2.3 [इ]ध (for इति) D11 [इ]त्यमन्यत, G2 M1.2 चामन्यत (for वामन्यत) Ñ2 B D6 इत्यमन्यत स श्रीमान् —b) Ś1 Ñ1 D10.11 M1 ज्ञापत्य च (D10 स) Ñ2 B2 (m after corr) 3.4 D6 तान्यवेक्ष्य, V3 तल्पतुल्य स, B1 (m also तद्विलोक्य) ता विलोक्य, D1.4 उपेत्य स, T2 G उपपत्त्य (G3 °य) Cr m g t as in text (for उपपत्त्या) D1 महान् (for महा) D2 तत्पत्य सहसाकपि D3 रूपेणापि गुण तदा —c) B3 तत्र (for मेने) Ñ3 च (for हि) D2 हि गुणतस्, D11 च गुणतस् (for हि गुणतस्) —d) D11 समान (for °नि)

37 V1 illeg for 37 (cf v l 24) —a) D2 तत्र (for ताभिः) —M2 om 37cd —) B1 (after corr in m) D1-3.7.9.10 T2 G1 M2 शरदीव (for शारदीव) —d) Ñ2 V2 B D2.3.4.6.11 उपशोभिता, T2.3 इव शोभिता, G1 अभिसंवृता (for अभिशोभिता)

38 V1 illeg for 38 (cf v l 24) —a) Ś1 Ñ V2 B D1-4.6.10.11 तासि परिवृत स्तु (Ñ2 V2 B D6 स्त्रीभि) —b) Ś1 Ñ1 D3.4.10.11 M1 राक्षसेश्वर, Ñ2 B D6 राक्षसस्तदा (B2 °था) —D11 om 38cd —c) Ñ2 V2 B D6 तारापति, D2 ताराधिप, T2 चोडुपति (for ह्युडुपति) —d) Ś1 D10 परिवारित, Ñ1 D5.7.8 G1 इव सहत Ñ2 V2 B D1.4 उपशोभित D2 इव शोभित, D3 अभिसंवृत (for अभिसंवृत)

39 V1 illeg for 39 (cf v l 24) Ś1 D10 om 39ab —a) Ñ1 या(*****)ाचारा (illeg) D1.4 याश्च्युता ह्यम्बरात्तारा, D3.6.11 G2 याश्च्यवन्त्यम्बरात्तारा, D2 याश्च्युता नभसस्तारास् —b) Ñ1 V2 D2.3.4.11 काले काले निराकृता, Ñ1 B D6 तत्र मर्त्ये (B2 °र्त्यै) निराकृता —c) Ś1 Ñ2 V3 D1.3.4.10.11 सर्वा, D2 तास (for कृत्स्ना) —Ś1 D10 om 39d–41a —d) D2.3.4.11 तथामन्यत वै इति —After 39 B3 ins

35 सेवन्ते कुङ्कुमानीव वदनानि विलोक्य ते ।

40 V1 illeg for 40 (cf v l 24) Ś1 D10 om 40 (cf v l 39) B2 om 40ab —a) Ñ2 V2 B1.3.4 D2.3.4.11 हि व्यक्त, D2 सुप्रभैर् (for सुव्यक्त) D3 ताराणामिव व्यक्त —b) D11 महती च (for महतीनां), Ñ1 illeg B1 सुवर्चसा, B2 (after corr in text) सुवर्चिसा, D1.4.11 महार्चिषा (for शुभार्चिषाम्) —V3 om 40c–43 —c) B1 प्रभाव तत्-, B2 प्रभावाच्च, D2 प्रभावर्ण (for प्रभावर्ण) B3 प्रसादाच्च, T1.3 G2 प्रभावाश्च (for प्रसादाश्च) M1 प्रसादार्चिर्, B1 प्रभावप्रसादश्च, D2 प्रभावर्णा प्रसादा (sic) —d) B2 ताश्च (for तत्र) B3 विरेजुरपि (for विरेजुस्तत्र)

41 V1 illeg for 41 (cf v l 44) Ś1 D10 om 41a (cf v l 39) V3 om 41 (cf v l 40) —a) D1.4 G1 Ct वृत्त, D3 कुच, Cr m g as in text (for गुरु) Ñ V B D6 व्यावृत्त (B2 °त्ता) विरलस्रस्त, D1-4 व्यावृत्तापि (D2 °रोपि) स्रस्ता, D11 व्यावृत्त गृहस्त ग्रस्ता (sic) —b) Ś1 Ñ2 B D1-4.6 [स्र]स्त (for स्रक्) D10 प्रकीर्णा वरभूषणा ☸ Cr व्यावृत्तगुरुपीनस्रक् प्रकीर्णवरभूषणाश्चेति कर्मधारय ☸ —c) Ś1 D1.2.4.10 -कालेषु, Ñ1 -काले च, Ñ2 B D1.6 -क्षिपाराज, G2 -लोकास्यो, Cv m g t as in text (for -कालेषु) D11 वाक्यास्य आसकाले च —d) Ś1 Ñ D1-4 Ct -[अ]पहृत, B2 D1.4.10 G2 [अ]पहृत, Cg as in text (for [अ]पहृत) D1 निद्रापस्पृष्टचेतस, D2 निद्रया हृतचेतस

42 V1 illeg for 42 (cf v l 24) V3 om 42 (cf v l 40) —a) Ś1 Ñ D1.4.10.11 नि(Ñ1 वि)वृत्त, B व्यावृत्त, D2 दृष्टैव, D3 विवृत्त, Cg t as in text (for व्यावृत्त) D10.11 तिलका काचित् —b) D3 om (hapl) D10.11 काश्चित् (for काश्चिद्) Ś1 D1.4.10 उद्वृत्त, Ñ1 illeg Ñ2 प्रभ्रष्ट, D2.11 उत्कृष्ट, Cr m g t as in text (for उद्भ्रान्त) D10.11 नूपुरा —cd) B2 D1.4 पार्श्वाद् (for पार्श्वे) Ñ2 B1 (m) 2.4 D6 पार्श्वगलित (B1 [before corr] °कुलित) T2 पार्श्वाद्गलित

मुक्ताहारवृताश्चान्याः काश्चित्प्रस्रस्तवाससः ।
व्यानिद्धरशनादामाः किशोर्य इव वाहिताः ॥ ४३
सुकुण्डलधराश्चान्या विच्छिन्नमृदितस्रजः ।
गजेन्द्रमृदिताः फुल्ला लता इव महावने ॥ ४४
चन्द्रांशुकिरणाभाश्च हाराः कासांचिदुत्कटाः ।
हंसा इव बभुः सुप्ताः स्तनमध्येषु योषिताम् ॥ ४५
अपरासां च वैडूर्याः कादम्बा इव पक्षिणः ।
हेमसूत्राणि चान्यासां चक्रवाका इवाभवन् ॥ ४६
हंसकारण्डवाकीर्णाश्चक्रवाकोपशोभिताः ।
आपगा [illegible] ता रेजुर्जघनैः पुलिनैरिव ॥ ४७
किङ्किणीजालसंकाशास्ता हेमविपुलाम्बुजाः ।
भावग्राहा यशस्तीराः सुप्ता नद्य इवाबभुः ॥ ४८ G 5 33 0 B 5 9 51 L 5 5 74

(for पार्श्व गलित) G2 विवेतुरस्त्र योषित (for °) D11 पार्श्वे गलितहारास्त्र काश्चिद्वरयोषित

43 V1 illeg for 43 (cf v l 24) V3 om 43 (cf v l 40) B1 om 43^ab Ñ1 mostly illeg for 43^a —^a) D5 T2 3 M2 3 Cg मुक्ताहारावृताः (for °स्तृताः) Ś1 D1 2 4 10 मुक्तसा(D1 4 प्रमुक्त)रसना काश्चित्, D9 मुक्ता सारमना काश्चित्, D11 मुक्तसरशना काश्चित् —^b) Ñ1 वि स्रस्त, D1 1 4 5 9 प्र ग्रस्त, T2 M3 स(M2 वि)स्रस्त (for प्रस्रस्त) —For 43^cd, Ñ2 B2 3 4 D5 subst

256* मुक्ता स्वरसना काश्चिन्नाश्चिदामुक्तनूपुरा ।

[B1 मुक्तना, B3 मुक्तनना (for स्वरसना) B4 स्वालस्त[illegible] B4 अक्षामलोचना, D5 आमुक्तनूपुरा (for आमुक्त°)]

—^c) Ś1 Ñ1 D10 विमुक्त, Cr m g k t as in text (for व्यानिद्ध) Ñ2 B3 -वसना B1 2 D1-3 -वसना (for -रशना) Ñ3 [illegible] यामा D5 व्यावद्धरसमाद्दाम्नी, D10 प्रमुक्तरसना यामा —^d) G1 इति (for इव) Ñ2 B D5 वामना, D6 11 वामिता (for वाहिता)

44 V1 illeg for 44 (cf v l 24) —^a) Ñ1 V3 D1 2 4 5 9 11 अ(V3 D3 11 स)कुण्डल (for सुकुण्डल) —Ñ1 illeg for 44^b —^b) D8 10 विभिन्न, M3 विच्छन्न (for विच्छिन्न) B3 विमद (for मृदित) D7-9 विच्छिन्ना मृदित —^c) D6 मृगेन्द्र (for गजेन्द्र) Ś1 D10 -अयिता, B4 -मृदिता, D3 मर्दिता (for -मृदिता) V3 क्षीणा, D11 फुल्या (for फुल्ला)

45 V1 illeg for 45 (cf v l 24) —^a) Ś1 Ñ Vs B D1 4 6 10 नि(B3 नि)श्यामा(D3 °शामा)श्च, D11 निशाराणा C3 निरणानारा (for किरणाभाश्च) —Ñ2 illeg for 45^b —^b) D7 1 G1 उत्कटा Cg as in text (for उत्कटा) B3 हारा रायकवजीभि —^cd) G1 तनु, Cg as in text (for स्तन) G1 -मध्ये तु (for मध्येषु) M1 स्तनमध्ये सुयोषिता —For 45^cd, Ś1 Ñ V3 B D1-4 6 10 11 subst

257* स्तनमध्येषु सुप्तानां विरेजुर्हंससंनिभा ।

[N2 B2 4 विरक्ता (for सुप्तानां) V3 B3 D6 स्तना ये शुचि यता(V3 [m also] °स्तीर्णा) B1 तन्मध्येषु शुचिनक्ता D1 2 4 11 स्तनमध्ये सु(D2 11 स)सुप्तानां (for the prior half) Ñ2 B1 2 4 D6 पत्तिं(D6 °शु)का B3 -नयन (for -संनिभा)]

46 V1 illeg for 46 (cf v l 24) —^a) V3 इकरासा, B1(m also as in text) सुयशासा (for अपरासां) Ñ1 G2 तु (for च) —V1 illeg for 46^bcd —^b) V3 B1 D10 कन्या —^d) Ñ2 B D1 G2 [आ]बभुः, V3 [आ]सुरा (for [अ]भवन्) D3 10 11 चक्रवाक इवा भवत् ॥ Ck कादम्ब कलहंस । हेमसूत्राणि चैति । तत्रापि स्तनमध्योद्भासितमनुकर्षं । चक्रवाकाना पीतवर्णत्वसाम्यात्पुपमा । Ct वैडूर्या वैडूर्यमणिमाला । कादम्बा कलहंसा । अत्र काद म्बशब्देन कलहंसपदवाची अश्कादशब्द उच्यते । अन्यथा वैडूर्यो पमानत्वमसंगतं स्यात् । हेमसूत्राणि च । अत्रापि स्तनमध्योद्भूता नीत्यनुकर्षः । चक्रवाकाना पीतवर्णत्वसाम्यादुपमानत्वम् ॥ —After 46 B3 ins

258* सुरतेषु च कान्ताभिरता सुनिरता इव ।

47 V1 illeg for 47 (cf v l 24) —^a) B3 -वन, D7 3 [अ]पेताद (for [आ]कीर्णाः) —Ñ1 illeg for 47^d —^d) Ñ2 V3(m also as in text) B1-3 D1 पुलिनोपमै (for °नैरिव) D6 सर्वत्र पुलिनैरपि

48 V1 illeg for 48 (cf v l 24) —^a) Ś1 V1 D2 10 11 -आदित्स्वत्र, Ñ1 वाल्भव (illeg) Ñ2 D1 विभावाला B3 -सोऽहवाम, B3 4 D1 -शोभशोभाश B4 -शोभाढ्याय D1 4 मालिन्य D5 G3 M2 Cv m g मकौ शाद्, T2 नैरागास, G2 सर्वोत्स Cr k t as in text (for संकाशाः) —^b) D5 M3 ईव D1 इव (for हेम) Ś1 D2 10 विर(D1 नदि [meta])काश्चिता Ñ1 V3 D11 विल्कार्चिता Ñ2 B D3 4 विरकाशुना M1 विमलाशुना (for विपुलाम्बुजा), D1 4 मालोलाविरकालिता T2 G1 ता पत्रकलकाशुना —^c) Ñ1 हासग्राह Ñ2 D1 कान्तीग्राहा D5 भावग्राह (for भावग्राहा) Ś1 D7 10 भावग्राहो। D2 10 °ग्राहो विलासीरा V3 हावग्राहा हवस्तीरा (sic) B1(m also as in text) कन्तीग्रान्त सुकसीरा B3 4 कन्तीग्राहाय(B3 [m also] सान्द्र ग्राह) थयोरा B4 कचीग्राहा मनस्तीरा, D1 4 भावग्राहा सुवासीता D11 काविद्ग्राहसुवसीता —^d) B1 G2 सुप्त D3 सुप्यन्न (for सुप्ता) Ś1 Ñ V2 B1-4 D1-4 6 10 1 [स]भवन् (for [आ]बभुः) ॥ Cg किङ्किणीति । किङ्किणीजालमकोशा किङ्किणीजालमेव मकोशा मुकुलानि यासां ता । पूर्वस्थाने सरकोशा इति पाठान्तर

G 5 13 39
B 5 9 52
L 5 5 75

मृदुष्वङ्गेषु कासांचित्कुचाग्रेषु च संस्थिताः ।
बभूवुर्भूषणानीव शुभा भूषणराजयः ॥ ४९
अंशुकान्ताश्च कासांचिन्मुखमारुतकम्पिताः ।
उपर्युपरि वक्त्राणां व्याधूयन्ते पुनः पुनः ॥ ५०
ताः पताका इवोद्धूताः पत्नीनां रुचिरप्रभाः ।
नानावर्णसुवर्णानां वक्त्रमूलेषु रेजिरे ॥ ५१
ववल्गुश्चात्र कासांचित्कुण्डलानि शुभार्चिषाम् ।
मुखमारुतसंसर्गान्मन्दं मन्दं सुयोषिताम् ॥ ५२
शर्करासवगन्धः स प्रकृत्या सुरभिः सुखः ।
तासां वदननिःश्वासः सिषेवे रावणं तदा ॥ ५३

दर्शनासकोशशब्दो मुक्तस्वातीत्यवगम्यते ।, [illegible] किङ्किणी जालसकाशाद्दन्मुक्तलितनयनातस्थाने च यथा मुकुलित कुसुमानि । हेमनिपुणस्तुकुचेन वक्त्रनिमग्नमुखभावे तु न निग्रहणम् । "किङ्किणीजालसंपाधा" इति पाठे किङ्किणीजाल समाधत्सुभयत्रापि स्पष्टमेव । अन्द्यात्सापम्यौत्किङ्किणी शब्देन स्ट्रीवालम्युक्त । अथवा विलासो एव स्वाप्निकसुरतभावो या प्राप्तो यामा ता । यतोऽतिपुष्प वक्ष्यपक्ष एव वीर यासा ता । यत्र शब्देन लक्षणया कामिनीत्यर्थे ❀

49 V1 illeg for 49 (cf v l 24) —[a]) V1 B3 मद्गेषु (B3 °षु ∗) B2 (m also as in text) मृदुगेषु च, G1 मृदुष्वङ्केषु (for मृदुष्वङ्गेषु) —Ñ3 illeg from कासा up to स in [d] (see var) —D12 om (hapl) 49[b]-52[a] —[b]) Ś1 D14 प्रतिरूप समुत्थ Ñ3 V1 D6 प्रतिरूप स(Ñ1 illeg up to स)मुत्थित, Ñ2 प्रतिरूपसुपस्थिता, B1 अयत समुपस्थिता, B2 उदमत समुत्थिता, B3 सुमध्यजरगुणवा, B4 उपमतसुमिता, D1 3 प्रतिरूप समुत्थिता (D5 °स्त्र), D8 सभोगीतया समतत, D9 ∗∗ रूप ∗∗ स्थिता —[c]) D1 भ्रमराणि (for भूषणानि) Ś1 D10 तासा बभुभूषितथा, G2 बभूवुभ्रमरास्तथा —[d]) D3 5 शुभा (for शुभा) V3 (आ) भरण (for भूषण) ❀ Cv भूषणराजय । भूषणधारणमार्गरेखा ।, Cr m भूषणराजय । भूषणविमर्दजनितरेखा विलसद्भूषणास्तु कासाश्चिद्भूषणस्थानरेखा भूषणानीव बभूवु रित्यर्थ । Cg भूषणराजय । भ्रमराणीव भ्रमरा इव । व्यत्यय आर्ष । कामुका इव बभूवु । "भ्रमर कामुके भृङ्गे" इति दर्पण । केचित्तु भूषणानीति पाठ कल्पयित्वा भूषणराजयो भूषण विमर्दकृतरेखा । विरचितभूषणानामपि कासाश्चिद्भूषणानीव बभूवुरित्यर्थ इत्याहु ।, Ck भूषणाना राजय इत्यनेन वैडूर्य मणिमाला । भ्रमराणीवेति वचनसामर्थ्यात् । Ct भूषणानामपि विमर्दजनितरेखा । 'भूषणराजय ' इति पाठेऽप्ययमेवार्थो अस्मादिना बोध्य ❀

[illegible] V1 illeg for 50 (cf v l 24) D11 om 50 (cf. v l 49) —[a]) T2 अंशुकान्ताद्य —Ñ2 illeg for 50[b] —[b]) Ñ3 V3 B1 3 4 D1 2 4 5 पट्टिका, B3 D3 -पट्टिका (D3 °शा] D5 -कल्पिता (for -कम्पिता) —[c]) Ñ3 B D6 वक्त्राणि (for °णा) —[d]) V3 व्याधूयत, D10 व्यधूयंते (for व्याधूयन्ते) ❀ Cr अंशुकान्ता इति । उपर्युपरि वक्त्राणाम् । पट्टीपोत स्थाने । वक्त्राण्युपर्युपरीत्यर्थे । व्याधूयन्ति चलन्ति । व्यत्ययेन श्यन् । अंशुकान्ता व्याधूयन्त इत्यनेनांशुकान्ताना मृदुसूक्ष्मत्व द्योत्यते ।, Cg अंशिति । मुखमारुतकम्पिता अंशुकान्ता सूक्ष्मवस्त्रा । उपर्युपरि वक्त्राणा वक्त्राण्युपर्युपरि । "धिगुपर्यादिषु त्रिषु । द्वितीया म्रेडितान्तेषु" । इति द्वितीयाभाव आर्ष । व्याधूयन्त इति व्यत्ययार्थ । चलन्ते कथान्चिदात् ।, Ct वक्त्राणामुपर्युपरी त्यन्वय ❀

51 V1 illeg for 51 (cf v l 24) D11 om 51 (cf v l 49) Ñ3 B D6 om 51 —[a]) G1 ता (sic) Cr m g t as in text (for ता) D1 4 [ता]धूता (for [इ]वोद्धूता) M3 पताका इव पोद्धूता ❀ Cr ता इति । अंशुकान्ता । विधे प्राधान्याच्छोलिङ्गनिर्देश ।, Cg ता इति । विधेयप्राधान्यात्स्त्रीलिङ्गता ।, Ct ता इति । विधेयपताकापेक्षया स्त्रीलिङ्ग निर्देश ❀ —[b]) Ś1 Ñ1 V1 D1-4 11 स्त्रीणा (for पत्नीना) D5 रुचिरा —[c]) Ñ3 V3 D1-4 8 T1 3 G1 M1 वर्णा, Cv r m g t as in text (for वर्णा) G2 सवर्णाना M3 नानासुवर्णवर्णेषु —[d]) D6 जज्ञिरे (for रेजिरे)

52 V1 illeg for 52 (cf v l 24) D11 om 52[a] (cf v l 49) —[a]) V1 ववल्गु, B1 (before corr) ववल्गुः (for ववल्गुश्च) B3 चापि, G3 M3 तत्र, M1 चात्र (for चात्र] B4 ववल्गुश्चात्र कासाचित्, D1 ववल्गुश्चापासाचित् —[b]) Ś1 D1 2 4 8 11 महार्चि(D11 °चि)षा, Ñ3 V3 B D6 [श]यदार्चि च, D8 सुयोषिता, Ck t [illegible] in text (for शुभार्चिषाम्) —After 52[ab], D8 ins

"52[∗] अशुकानि च सूक्ष्माणि रेजिरे तत्सुतानि च ।

—B1 om 52[cd] —[c]) D1 मुख (for मुख) Ś1 Ñ1 D1 3 10 11 कर्षे(D9 स्पर्शे(meta))त्, Ñ3 V3 B1 2 4 D6 -काबेन, D1 4 कर्मेस्तु, D5 7 9 G1 Ck t -सकर्वेद्, D1 M3 सक्षोभाद्, T2 -संकर्षेद्, G2 सर्कर्षेद्, M2 -सर्गे (for संसर्गात्) —[d]) Ś1 मद मदे , D1 4 मदमंदैस्त, D3 10 मदमदे, D11 तमभदे , Ct as in text (for मन्दं मन्दं) Ñ1 D7 8 च D1 सु, D5 8 T2 G2 3 M3 स्व (for सु) Ñ3 V3 B1 2 4 D6 मद्(Ñ3 B1 °द)मदेन पीपिता

53 Ñ3 V1 B D6 om 53-55 (V1 55[a]) (cf 5 8 I 3 7 of 274[a]) —[a]) Ś1 D10 T2 गन्धश्च, Ñ1 V3 D2 T1 3 G2 M2 पायी त(V3 तु) D1 3 4 -पायी च, D5 -गन्धिन्य , D11 गमीर, G1 V3 गवेश्च, M1 -गोधास्य , Ct as in text (for -गन्धः स) —[b]) Ś1 D10 शुभ , V3 सुख, D1 3 4 सुख D5 T1 3 G1 3 सुख, Ck t as in text (for सुख) —[c]) Ñ3 D5 तासा Ś1 D10 सुरभि , Ñ3 illeg (for वदन) Some MSS. निश्वास (for निःश्वास) —[d]) D1 4 सदा (for तदा) ❀ Cr. प्रकृत्या

रावणाननशङ्काश्च काश्चिद्रावणयोषितः ।
मुखानि स्म सपत्नीनामुपाजिघ्रन्पुनः पुनः ॥ ५४
अत्यर्थं सक्तमनसो रावणे ता वरस्त्रियः ।
अस्वतन्त्राः सपत्नीनां प्रियमेवाचरंस्तदा ॥ ५५
बाहूनुपनिधायान्याः पारिहार्यविभूषिताः ।
अंशुकानि च रम्याणि प्रमदास्तत्र शिश्यिरे ॥ ५६
अन्या वक्षसि चान्यस्यास्तस्याः काचित्पुनर्भुजम् ।
अपरा त्वङ्कमन्यस्यास्तस्याश्चाप्यपरा भुजौ ॥ ५७
ऊरुपार्श्वकटीपृष्ठमन्योन्यस्य समाश्रिताः ।
परस्परनिविष्टाङ्ग्यो मदस्नेहवशानुगाः ॥ ५८
अन्योन्यस्याङ्गसंस्पर्शात्प्रीयमाणाः सुमध्यमाः ।
एकीकृतभुजाः सर्वाः सुषुपुस्तत्र योषितः ॥ ५९
अन्योन्यभुजसूत्रेण स्त्रीमाला ग्रथिता हि सा ।
मालेव ग्रथिता सूत्रे शुशुभे मत्तषट्पदा ॥ ६० G 5 11 69 B 5 9 63 L 5 9 86

सुरभिरयि । वायुरिति] शेष । मुख मुखारह सुरभिगन्धो बभूव ।, Ct शर्करासव आसवविशेषस्तद्योग्यत्तङ्गन्ध प्रकृत्या च सुरभि, अतएव सुरसास्तासा वदनानि श्वासो रावण सिषेवे । यद्वा महत्स्वासुरभिरयि वायुरिति शेष । तासा वदनानि श्वासस्तद्युक्त । सर्वं भावमन्वयम् । अत एव शर्करासवगन्धो रावण सिषेवे ॥

54 Ñ1 V2 B D6 om 54 (cf v l 53) —ab) D10 [क]लेन (sic), Ck t as in text (for -[वा]नन). Ñ1 illeg for शङ्काश्च काश्चि Ś1 सलाश्च (for -शङ्काश्च) D8 रामस (for रावण) —c) Ś1 Ñ1 D1-6 10 11 सुखवात (D11 °स), D7-9 सुरानि च, M1 मुखाग्राम (for मुखानि स्म)

55 Ñ2 B D6 om 55 V1 om 55ab (cf v l 53) —a) Ś1 अत्यन्तासक्त , V2 हस्यर्थं सक्त D2 10 G3 अत्यर्थं सक्त (for अत्यर्थं सक्त) —b) Ś1 Ñ1 D1 6 11 काश्चन, V2 रावण , D8 ता वरा, Ck t as in text (for ता वर) D2,10 रावण काश्चन स्त्रिय , D8 तत्र काश्चन योषित , T2 रावणेन हृता स्त्रिय —V2 illeg from 55c up to रावण in 62d —c) Ś1 Ñ1 V1 D8 10 11 सु(Ñ1 स्व)प्रियस्त्वाम् (for अस्वतन्त्रा) D3 4 6 सखिवाश्च तत्कपोलि —d) Ś1 Ñ1 D2,3,10 प्रीयमाणा बभु(D10 स्वपु)स्तदा, V2 प्रीयमाणा पुनस्तदा, D1 4 11 प्रीयमाणा बभु(D11 बभु)स्तदा

56 V1 illeg for 56 (cf v l 55) —a) Ś1 Ñ1 D10 बाहूपरि , V2 बहुदर्प, D10 बाहू उप (for बाहूनुप) Ñ1 illeg. after परि up to शेप in b (see var) M3 [क]स्या (for [ना]-न्या) Ñ2 B D8 स्वभुजानु(B1 D6 °न्नु)पधायान्या , D2 बाहून्यभिनिधायान्या , G3 बाहूनुपरि धायान्या —b) G2 परिहार्य D3 G3 M1 2 विभूषितान् (for °ता) Ś1 Ñ2 D11 पा(D10 प)रिहारोप(Ñ1 illeg up to रोप)शोभिता , Ñ2 V1 B D1-4 6 11 प(Ñ2 B2 D2 पा)रिहा(V2 B1 2 °हा)र्योपशोभितान्(B D2 3 11 °ता) D6 परिहार्यं विभूषितान्. —Ñ1 illeg after अंशुका in c up to प्रमदा in d. —c) Ś1 V1 D2 10 11 [शु]न सूक्ष्माणि, Ñ2 B D3 4 च(B2 तु) सूक्ष्माणि, D8 6 [व]स्त्रकाणि (for च रम्याणि) —d) Ñ2 सुखाश्च, V2 B1-3 D6 सुखप्रसु, B1(marg also) 4 प्रसुप्तास् (for प्रमदास्) Ś1 D1-4 10 शिश्यिरे , Ñ V2 B D6 शेरते (B1 °ता) D1 शेरते, D11 सस्वपु (for शिश्यिरे)

57 V1 illeg for 57 (cf v l 55) —a) D2 8 9 वक्षसि (sic) (for वक्षसि) V2 (अ)न्यामा (for [अ]-न्यस्यास्) —Ñ2 B D6 om (hapl) 57cd —d) D11 अन्या (for तस्या) Ś1 D2 3 4,10 G3 2 M1 2 काश्चित् (for काचित्) G1 भुजौ (for °जम्) Ñ1 V2 तस्याश्चान्या पुन भुजौ —c) V2 अपरा सैवमन्यासा —d) Ś1 Ñ2 B1 2 D2-4 6 [illegible] भुजौ, Ñ1 V2 भुज, M1 कमौ (for भुजौ) B2 अन्यस्या पार्श्वौ भुजौ, B4 तथा चान्यपरा भुजौ, D11 तस्या चैवापरा भुजौ ॥ Cv अन्या वक्षसीत्यादि । अत्र शिश्यिरे इत्येतदेकवचनान्त सूत्रत समाप्यते । उपशिश्ये चेति च, so also Cr m g Ct t ॥

[illegible] V1 illeg for 58 (cf v l 55) —a) Ś1 B1 D2 4 ऊरु(D2 °रू)पार्श्व, T2 G ऊरुपार्श्व (T1 °र्श्वे) (for ऊरु-पार्श्वे) D2 6 -कटि (for -कटी) D11 पृष्ठम् (for -पृष्ठम्) B2 ऊरु कटी तथा पृष्ठम् —b) Ñ2 V2 D1-4 10 11 G1 अन्यो(V2 D1 3 4 °न्या)न्यस्या Ñ2 B D2 M3 अन्योन्य समुपाश्रिता —c) Ś1 Ñ1 V1 D10 विविष्टाङ्गा (Ś1 °ग) Ñ2 B1 2 D6 (वा)श्लिष्टाङ्ग्यो, B2 [वा]प्युपि ताङ्ग्यो (sic), D2 विविष्टाङ्गा, D11 निविष्टाङ्गा (for निविष्टाङ्ग्यो) B2 वा परस्पराश्लेषिण्यो —d) D2 मद् (sic), D8 महत् , D11 मद्य (for मद) B4 -स्वेद (for -स्नेह) Ñ2 D6 वशं गता (for -वशानुगा)

59 V1 illeg for 59 (cf v l 55) M1 om (hapl) [illegible] D6 om 59ab —a) Ñ V2 B1 2 D1 4 10 11 अन्योन्यगात्र , B4 °न्यगात्र (for अन्योन्यस्याङ्ग) V1 D3 T2 M2 स्पर्श , D2 11 G1 -संस्पर्शा (for -संस्पर्शात्) —b) M2 ह्रियमाणा B2 सुमध्यमा (for सुमध्यमा) —Ś1 om 59cd —c) Ñ1 D3 सूत्राश्च(D2 °स्तु) ता , B1 सूत्रभुजा , D1 3 4 10 सूत्र का ता D11 सूत्रा स्पृता (for -कृतभुजा) —d) B4 G1 प्रसुप्ताश्च (for सुषुपुस्त)

60 V1 illeg for 60 (cf v.l 55) —a) G1 अन्योन्य Ś1 D10 -न्यभावस्य , Ñ V2 B D1-4 6 -सूत्रेषु (D2 °ष) D11 -सुखास्त्र (for सूत्रेण) —b) B1 ([illegible] also) श्री (for स्त्री) Ś1 Ñ2 B D1-4 6,10 यथा Ñ1 V2 इव (for हि सा). D11 स्त्रीमाला ग्रथिता यथा —c) D11 ग्रथिता Ś1

G 5 13 60 B 5 9 64 L 5 5 87 लतानां माधवे मासि फुल्लानां वायुसेवनात् ।
अन्योन्यमालाग्रथितं संसक्तकुसुमोच्चयम् ॥ ६१
व्यतिवेष्टितसुस्कन्धमन्योन्यभ्रमराकुलम् ।
आसीद्वनमिवोद्धूतं स्त्रीवनं रावणस्य तत् ॥ ६२
उचितेष्वपि सुव्यक्तं न तासां योषितां तदा ।
विवेकः शक्य आधातुं भूषणाङ्गाम्बरस्रजाम् ॥ ६३
रावणे सुखसंविष्टे ताः स्त्रियो विविधप्रभाः ।
ज्वलन्तः काञ्चना दीपाः प्रेक्षन्तानिमिषा इव ॥ ६४
राजर्षिपितृदैत्यानां गन्धर्वाणां च योषितः ।
रक्षसां चाभवन्कन्यास्तस्य कामवशं गताः ॥ ६५

D5 10 तत्र, N1 D1 3 4 8 11 M1 सूत्रे (for सूत्र) —^d) G1 नेत्र (for मत्त) V1 illeg for षट्पदा

61 V1 illeg for 61 (cf v l 53) —^a) B4 माता D11 T1 मासे (for मासि) —^b) Ñ2 B2-4 सेविते, D11 °सेवनात् (sic), T2 °सेवया (for सेवनात्) Ś1 D1 3 4 10 फुल्लानामिव योषिताः, B1 D5 फुल्लानां सुख(B1(m also) वायु॰ D5 om)सेवित —D5 reads 61^cd in marg —^c) Ś1 D1 3 4 10 वायु V3 °ग्रं (for माला) D5 अन्योन्य मालाग्रथित —^d) Ś1 D10 संसक्ते N1 V2 D1 3 4 11 सपक्ष, B4 सकुन्द (for संसक्त) D2 [उ]च्चय (for [उ]च्चयम्)

62 V1 illeg up to रावण in ^d (cf v l 55) —^a) D2 3 G1 M1 Cl अभि(M1 विनि)वेष्टित D2 8 11 व्यतिवेष्टित, D7-9 Ct प्रतिवेष्टित, Cg as in text (for व्यतिवेष्टित) Ñ2 B1 D5 सुजातम्, B2 मरौगम् G2 3 M1 स(M1 सु)स्कन्धम् Cg k t as in text (for सुस्कन्धम्) Ś1 D10 व्यवेष्टत तथा सुसु, D5 व्यति वेष्टितसुजाते B4 व्यवलिवेष्ट सुजातम् —^b) Ś1 D3 10 य(D3 न)थान्ये, B2 अन्योन्य D1 4 भ्रमाणि, M1 मालक (for अन्योन्य) —After 62^ab V3 reads 5 8 33-45 —B1 reads 62^c-63 in marg —^c) D5 8 11 [उ]द्भूत G1 [ना]भूत (for [उ]द्धूत) —^d) Ś1 Ñ1 D2 10 स्त्रीदल D11 स्त्री स्त्रीणां (sic) Ct as in text (for स्त्रीवन) D5 राक्षसस्य (for रावणस्य) V2 च, D2 10 तु (for तत्) —After 62 N2 V B1(m) 2 4 D5 ins

260* तासां निद्राभिभूतानां मूर्छितानां मदेन च ।
पद्मिनीनां प्रसुप्तानां रूपमासीद्यथैव हि ।
तासामुच्छ्वासवातेन माल्यं वस्त्रं च गात्रत ।
नासिर्थे स्पन्दते चित्रं प्राप्य मन्दमिवानिलम् ।

[For l 3-4 cf 5 9 28 —(l 4) B2 आसन (for नासिर्थे) V2 कृत (for चित्र) D5 स्थानं]

63 B1 reads 63 in marg (cf v l 62) —^a) Ś1 Ñ1 V2 B2 3 अचिरेण, N2 V1 B1 अ(marg also) 4 D5 सुचिरेण, D1 4 उदितेन D1 10 रुचिरेण D3 उचितेन, D11 रूपितेन (for उचितेषु) [redacted][अ]पि (for [अ]पि) —^b) B2 तथा, D5 सदा (for तदा) B4 स तासं योषित तथा —^cd) D2 8 Ck t विवेक शक्यम् D5 साधयितु, D5 आदातुं (for आधातुं) Ś1 D1 3 4 10 11 विवेकः शक्यमाधातुं, Ñ1 विवेक शक्यते कर्तुं (for ^c) Ś1 Ñ1 D1 3 4 भूषणाम्बर, D2 भूषणाग्र (for भूषणाङ्ग-) D2 3 -[अं]बरस्रजा D10 भूषणाम्ब्वाम्बरस्रजा (corrupt), D11 भूषितास्या वरस्रजा (for ^d) Ñ2 V B D5 विवेक शक्यते कर्तुं भूषणाङ्गम्बरस्रजा (V3 B3 D5 °जः)

64 Ñ2 V1 B D5 om 64 —^a) Ś1 D10 रावण Ś1 V3 D2 10 सुसुप्त(V3 D5 °प्ते) Cr m g t as in text (for संविष्टे) M1 रावणेन सुसंसुप्तास् —^b) D11 स (for ताः) G2 रुचिर (for विविध) Ś1 प्रिया (for प्रभा) D2 10 विपुलप्रिया —G2 mostly damaged for 64^c —^c) Ñ1 V3 D5 ज्वलिता (for ज्वलन्त) T2 दीप्ता (for दीपा) Ś1 D10 ज्वलिता काञ्चनदीप्ता , D1 4 ज्वलिते काञ्चनैर्दीपै D11 ज्वलत काञ्चनान्दीपान् (sic) —^d) Ś1 D10 M1 Cg प्रेक्षत , Ñ1 V2 D7 9 T प्रेक्षन्ते D1-3 प्रेक्षयते D5 11 Cm प्रक्षते M1 प्रेक्षमाणा (for प्रेक्षन्त)

65 B1 reads 65 in marg —^a) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 -नृप , D2 3 G1 Ck t पितृ Cr as in text (for पितृ) G1 देवानां Ck t as in text (for दैत्यानां) Ñ2 V B1 2 D5 नृपाणा(B1 °णां)सुरदैत्या(V3 °दैत्या)नां, B4 नृपाणामसुरदैत्यानां —^b) D5 10 11 योषिता , Ct [redacted] in text (for °तः) —^c) B4 (also) राक्षसानां (hypm) (for रक्षसां च) B2 (अ)भजतसखे (for °भवन्कन्याः) M1 राक्षसानां च या कन्यास् —^d) D10 तत्र (for तस्य) Ś1 D10 कामसक्ता Ñ1 D1 कामासक्ता D5 मदासक्ता D1 वश यत्रा D11 यथा इव (for वशं गताः) N2 V B1 3 4 D5 ता(B3 स) हि स(B2 °सिक्त)स्य परिग्रह (V3 °हाः), B2 राक्षसस्य परिग्रह , D5 तस्य काम्यवशास्तदा —After 65 Ñ2 V B1(m) 2-4 D5 ins

261* तासां चन्द्रोपमैर्वक्त्रैः शुभैर्ललितकुण्डलैः ।
बभासे तद्विमानं तु नभस्तारागणैरिव ।
नूपुरैस्तविशेषैश्च वलयैश्चापि भास्वरैः ।
हारैश्च हरिणाक्षीणां प्रकीर्णैः शुशुभे मही ।

[l 1-2 = 5 8 32 —(l 1) B2 ललित (for शुभैर) —(l 2) B2 तु (for तु) V3 भ्रश शान्त, D5 विताने त (for विमानं तु) —(l 4) B3 शुशुभत (for शुशुभे मही)]

while D7-9 S ins

262* दुदन्तामेव ता सर्वा रावणेन हृता स्त्रिय ।
समदा मदनेनैव मोहिता काश्चिदागता ।

[(l 1) ⊛ Ct सर्वाः दवे बाहुवाभिप्रायम् ⊛ —(l 2) T2 समदा Ct t as above (for समदा) G2 3 M1 अगता Cr g as above (for आगता)]

न तत्र काचित्प्रमदा प्रसह्य
वीर्योपपन्नेन गुणेन लब्धा ।
न चान्यकामापि न चान्यपूर्वा
विना वरार्हां जनकात्मजां तु ॥ ६६

न चाकुलीना न च हीनरूपा
नादक्षिणा नानुपचारयुक्ता ।
भार्याभवत्तस्य न हीनसत्त्वा
न चापि कान्तस्य न कामनीया ॥ ६७

बभूव बुद्धिस्तु हरीश्वरस्य
यदीदृशी राघवधर्मपत्नी ।
इमा यथा राक्षसराजभार्याः
सुजातमस्येति हि साधुबुद्धेः ॥ ६८

पुनश्च सोऽचिन्तयदार्तरूपो
ध्रुवं विशिष्टा गुणतो हि सीता ।
अथायमस्यां कृतवान्महात्मा
लङ्केश्वरः कष्टमनार्यकर्म ॥ ६९ G. 5. 11. 73 B. 5. 9. 71 L. 5. 9. 95

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे सप्तमः सर्गः ॥ ७ ॥

66 [a]) Ś1 Ñ V B1 D1-3.7-9 G M1 Cr g k t तत्र काश्चित्, B3 तत्र काचित्, D11 कश्चित्, Cv m, as in text (for तत्र काचित्) Ś1 Ñ V B3 D1-3.7-9 G M1 Cr g k t प्रमदा, Cv m as in text (for °दा) G2 damaged from सह्य up to लब्धा in [b] Ñ2 V B D3 प्रयाता (for प्रसह्य) —[b]) D7.9 G1.3 M1 Cr g k t लब्धा, Cv m लब्धा (as in text) Ś1 Ñ D1-3.8-10.11 प्रयाता (Ñ2 D3 °सह्य) वीर्येण यत्ने (D1-3.8 हि न) न लब्धा (D8.10.11 °ब्धा) V B1-3 बलेन वी (B1 (marg. also) वी) र्येण च (B3 तु) या न लब्धा, B4 रूपेण वीर्येण च या न लब्धा —[c]) D11 चाप्यकामापि Ś1 Ñ V B D1-3.8-10.11 न (V2 च) तथा (for [चा]पि न च) —[d]) T1.3 G M3 तु, T2 च (for तु) Ś1 Ñ1 D1.4.10 विना वरार्हां (D1.3 वरांगां) जनकात्मजां या, Ñ2 V B D3 सीता च यस्या (D8 °स्य)-मकामनाथा, D11 विना वराह जनकात्मजाया

67 [a]) V2 [भा]र्यास्या या (for [भा]कुलीना) V2 हीनसत्त्वा (for °रूपा, —[b]) V2 D11 न दक्षिणा (for [ना]दक्षिणा) T2 च (for second न) Ñ1 B1 D3 G1 M1 -युता, B3 रता (for -युक्ता) D1.3.8.11 [ना]प्युपचारयुक्ता (D1.3 °रा) Ś1 D10 नाद्यप्रपार्श्व (D10 °नाद्य) पचारयुक्ता, B3 नादक्षिणा नोपमचारयुक्ता —B2 om. 67[cd] —[c]) D11 भार्या (for भार्या) Ś1 D10 [भा]र्याभुत्, B1 भवेद्, D8.11 G1 M1 [भ]भवत् (for [भ]भवत्) Ñ2 तान** (illeg.) B1 भार्याभवत्तस्य D11 हीनसत्त्वा (for हीनसत्त्वा) —[d]) Ñ2 [भ]न्य (for [भ]पि) Ś1 Ñ1 D1-3.10.11 कान्तस्य, Ct as in text (for कान्तस्य) D3.8.11 G1 M1 कामनीया Ñ2 V1 B1.3.4 D8 न चान्यकामा (B1 °रसत्त्वा) न च (B3 °स्य न) कामहीना V2 न चास्य कान्तस्य न हीनकामा

[illegible] [a]) Ś1 Ñ1 च हरीश्वरस्य, Ñ2 V B D1-3.8.10.11 च कपी° (for तु हरी°) —[b]) Ś1 D11 वेदग्धी (for दृ°) G2 damaged from यद up to साधु in [d] —[c]) D8.9 यदा (for यथा) V2 B1.3 -भाया (for -भार्याः) —[d]) Ś1 D8.10 सुजातमस्या इव, Ñ V1 B1-3 D1.3.8 सुजातमस्या इति, V2 सुजातशोभा इति, B4 यथा जातमस्या इति, D11 सुजातमस्या इति (for सुजातमस्येति) Ñ2 V B1.3.4 D8 साधुबुद्धि, B2 D1.3.8 T2 साधुबुद्धिः, Cr m g l t as in text (for साधुबुद्धेः)

69 [ab]) Ś1 Ñ1 D1-3.8.10.11 चार्तरूपो, B1 (m) D7 M3 Ct t चार्तरूपो, Cv r m g as in text (for °दार्तरूपो) V2 पुनश्च वीरो हनुमान्महात्मा सुविनश्च गुणा हि साता ... Cv आर्तरूप इति । पूर्वं सुग्रीवानुशासनविनाशहारण तत्रैतत् तावत्ति ईदृशीमपवर्गयोग्यत्वम् विभाविताः तत्र मनसोऽन्तर्गतमर्थं । Cr m लङ्केश्वरोऽनार्यत्वात्सद्दधरण कष्टं इत्यादि कर्मणीयस्या तद्रूप पुनश्चाचिन्तयत् (Cm °रूप सत्पुनश्चाचिन्तयदिति मतम्) ।, Cg आलस्योऽल्पमाया । प्रशमाया स्वन्यु । पुनश्चाचिन्तयत् । Ct आवदव इति पाठः । इमांदावं निरूपयति । "न तासैव विगुणा या स्वगुणेर्भि भामिनी" इत्यादिना । "ध्रुवं महत्त्वमतस्य इति परिगृह्य स्वत्रप्र महत्त्व इत्यादि बहुकरणमनाथम् । तथात्व इति पाठान्तरपुनः इत्याह । तत्र यत्र काव इत्येतावतैवायम् । अथान्येऽपि विपरीता । Ct आवरूप पाटपूर्वकमायरूप मनस्य मध्यगमात्र अवहि तथा इत्यत्र । । "आर्तरूप इति पाठे सर्वं यथावदेव रूप परमेश्वरे हनुमदिद्यगम् । अत्र परीक्षात्मकरूप इत्यर्थं P —Ñ2 om. 69[cd] —[c]) Ś1 Ñ1 B1.4 D1 यथायमस्या, Ñ2 V1 B3 D3.8.11 अथाय यस्या, B3 सो चेकत्र सा, D8 सर्वे च यस्या D11 यथायमस्या, M1 ** यमस्या (damaged) (for अथायमस्यां) —[d]) D11 लङ्केशर Ś1 Ñ V1 B1-3 D1.3.8.11 कष्टा (D11 ना) यमेतत् (for मनार्यकर्म) B1 लङ्केश्वर दशरथार्यमेतत्, D10 लङ्केश्वर श्रेष्ठ न कार्यमेतत् (sic)

Colophon. B1 reads in marg. —*Sarga name* Ś1 B1 D11 रावणगेह (D11 °गृह***) दर्शन, Ñ1 अन्तःपुरदर्शनोऽन्तःपुरगमन, Ñ2 V1 B1 D1.3.11 गवाक्ष दर्शन (D3.8 °न), V2 अंतःपुरगमन, B3 श्रीरामदर्शन, B4 अन्तःपुरदर्शनं, D1.8 गवाक्षोपगमन, D3 अन्तःपुरविचयो रावण गवाक्षगमन —*Sarga no.* (figures, words or both) Ñ1 D1-3.10.11 om. Ś1 6, Ñ2 V1 B1-3 D1 14, V2 4, B4 12, D1-3 S 9 —After colophon, [illegible] concludes with नमः [illegible] with श्रीरामाय नमः

लोहितेनानुलिप्ताङ्गं चन्दनेन सुगन्धिना ।
संध्यारक्तमिवाकाशे तोयदं सतडिद्गुणम् ॥ ६

वृतमाभरणैर्दिव्यैः सुरूपं कामरूपिणम् ।
सवृक्षवनगुल्माढ्यं प्रसुप्तमिव मन्दरम् ॥ ७

क्रीडित्वोपरतं रात्रौ वराभरणभूषितम् ।
प्रियं राक्षसकन्यानां राक्षसानां सुखावहम् ॥ ८

पीत्वाप्युपरतं चापि ददर्श स महाकपिः ।
भास्वरे शयने वीरं प्रसुप्तं राक्षसाधिपम् ॥ ९

निःश्वसन्तं यथा नागं रावणं वानरोत्तमः ।
आसाद्य परमोद्विग्नः सोऽपासर्पत्सुभीतवत् ॥ १०

अथारोहणमासाद्य वेदिकान्तरमाश्रितः ।
सुप्तं राक्षसशार्दूलं प्रेक्षते स्म महाकपिः ॥ ११

शुशुभे राक्षसेन्द्रस्य स्वपतः शयनोत्तमम् ।
गन्धहस्तिनि संविष्टे यथा प्रस्रवणं महत् ॥ १२

काञ्चनाङ्गदनद्धौ च ददर्श स महात्मनः ।
विक्षिप्तौ राक्षसेन्द्रस्य भुजाविन्द्रध्वजोपमौ ॥ १३ G 5. 24. 13 B 5. 10. 15 L 5. 5. 108

प्रदीप्त) D5 6 -[उ]त्तरम् , D10 सुस (for [उ]त्तम). V1 सत्कांचनसुवर्णं, D1 प्रदीप्तापरसुवर्ण (sic) —c) D5 लोहिताङ्ग (for °ताङ्ग) G1 रागे (for अङ्गु) —d) D6 7 राजत, D10 Cvp gp रागा (for -रजत) Ñ1 शुचित B3 सनिव (for -भावसम्) D3 यत्किंशुकसुगन्धिना

6 a) Ñ1 illeg from ना in लिप्ताङ्ग up to b —b) D2 सुशोभित (for सुगन्धिना) —c) B3 रक्तसंध्याम् (by transp) (for संध्यारक्तम्) B1(also m) 4 [आ]काश (for °शे) —d) V1 घन, B2 (sup lin also) घन, B3 T1 2 M3 नागं, D5 गृह (for गुणम्)

7 a) D3 4 वृतस्य (for वृतम्) B3 आभरणैः (for आभ°) Ñ V B D2 6 M1 शुभ्रैः (for दिव्यैः) —b) Ś1 D1 3 4 10 11 सुरूप, D3 4 स्वरूप (for सुरूप) D1 (also in marg) -धारिण (for -रूपिणम्) —c) D1 3 12 सु, Cvr m g t m in text (for स) B3 सम, D2 4 -तरु, D11 वन (for वन) B1 गन्धाढ्य (for गुल्माढ्य) —d) B2 (sup lin also, unmetrical) मन्दर, B2 मदिर, D2 11 अंबर (with hiatus) (for मन्दरम्)

8 a) Ś1 D1-4 10 क्रीडमानं द्विरदं रात्रौ, Ñ1 क्रीडितो द्विरदं रात्रौ, Ñ2 V B D2 11 क्रीडितं (V2 D13 °तम्) विरत रात्रौ, D8 क्रीडितोपरत रात्रौ —b) B3 नाना (for वर) B1 विविधस्त्रीगुणैर्युत —After 8ab Ñ2 V2 B3 D2 repeat 3cd (followed by 265*) B3 reads while D11 ins 265* —c) D6 प्रिय (for प्रियं) Ś Ñ V B D1-4 6 10 11 नैर्ऋत (for राक्षस) D6 कल्याना (for -कन्यानां) —d) Ñ1 illeg, B2 3 4 राक्षसीना, G2 रक्षस्य च, M1 सतत च (for राक्षसानां) G3 शुभावह

9 Ñ1 illeg for 9a —a) D6 द्वि (for first [अ]पि) Ś1 V2 D3 10 पानादुपरत चैव (V2 तत्र), Ñ2 V1 B2-4 D6 पीत्वा च विरत तत्र, B1 पीत्वा मधूनि विरत D1 2 4 11 पाना दुप(D2 °पा)रत वा(D4 वा)पि —b) V2 D1 6 12 स ददर्श (by transp) B1 त ददर्श (for ददर्श स) Ñ1 ददर्श हरि यूथप —c) D10 भासुरे (for भास्वरे) B1 धीर (for वीर) D2 भास्वरे शयनेवीरे —d) Ñ2 D2 शयानं, D6 प्रसुस (for प्रसुप्तं) Ñ1 D1 4 11 G2 राक्षसेश्वर, B3 रात्री (for राक्षसाधिपम्) —After 9 Ñ2 V B D1 read 596-7 while D11 ins

266* दिव्यकन्धरमाख्यं तो राक्षसेन्द्रं महाबलम् ।

10 T1 3 om 10cd —a) V1 3 D1 8 10 11 T2 G M निश्वसत B1 महा (for यथा) —d) M3 राक्षसोत्तम M4 वानरर्षभ (for वानरोत्तम) B3 स तदा कपिसत्तम —After 10ab B2 ins

267* दृष्ट्वा त च महावीर चेतावार सुदुर्मनम् ।

—d) Ś1 Ñ1 D2 10 सोप(Ñ1 D10 °प्र)सर्प्य V3 B2 D3 6 11 G2 3 M4 सोपसर्पत् (for सोऽपासर्पत्) Ś1 Ñ2 D1 2 4 10 11 विनीतवत्, Ñ2 V1 B3 4 D3 समतिक्रम, V3 समीपत, B2 अपेतश्री, D2 विसीतवत्, D6 भ्रमी° (for सुभीतवत्) B2 पतसे विस्मय गत

11 Ñ2 V1 B D6 transp 11 and 12 —a) B2 तथा D2 यथा (for अथ) —b) D11 [उ]त्तरम् (for [अ]न्तरम्) B3 व्यास्थित, D3 12 M2 साश्रित (for आश्रित) Ñ2 D2 वेदिकामवस्थित V1 वेदिकात समाश्रित —c) M1 तल्पे, D7 8 वीर (for सुप्त) D1 6 T1 2 राक्षस (for शार्दूल) —d) V1 B1 2 4 D6 ई(B1 4 धी)क्षते, B3 ईक्षते च D3 4 ईक्ष्यते स्म (for प्रेक्षते स्म) D11 सदा (for महा)

12 Ñ2 V1 B D6 transp 11 and 12 —a) Ñ2 V1 B3 4 D6 शय्यो हि(B3 च), B4 2 सत्तमौ (for शुशुभे) —D1 4 om (hapl) 12b–13c —b) V1 प्रसुप्त (sic) T2 स्फाटिक (for स्वपत) D7 8 शयन शुभ (for °नोत्तमम्) —c) D3 हस्तेन (for हस्तिनि), Ñ2 V D7 8 सविष्ट (for °ष्टे) —d) D2 3 6 11 प्रस्रवण Ñ2 V1 B D6 यथा प्रस्रवणो गिरि

13 D2 4 om 13abc (cf. v. l. 12) —a) Ś1 D2 10 -बद्धौ च, Ñ V1 B D6 नद्ध(B1 orig °द्धा [sic])श्च, V3 D7 8 Ct संनद्धौ(V3 °द्धान्), G1 बद्धेन (for -नद्धौ च) —b) V B D1 [अ]स्य, D3 T1 2 M2 सु (for स) Ñ1 महाहरि Ñ2 D3 11 M1(also sup lin prm as in text) °कपि (for °त्मन) —c) Ñ2 V B D6 वि

८

G 5 14 1 B 5 10 1 L 5 5 96 तत्र दिव्योपमं मुख्यं स्फाटिकं रत्नभूषितम् ।
अवेक्षमाणो हनुमान्ददर्श शयनासनम् ॥ १
तस्य चैकतमे देशे सोऽग्र्यमाल्यविभूषितम् ।
ददर्श पाण्डुरं छत्रं ताराधिपतिसंनिभम् ॥ २
बालव्यजनहस्ताभिर्वीज्यमानं समन्ततः ।
गन्धैश्च विविधैर्जुष्टं वरधूपेन धूपितम् ॥ ३
परमास्तरणास्तीर्णमाविकाजिनसंवृतम् ।
दामभिर्वरमाल्यानां समन्तादुपशोभितम् ॥ ४
तस्मिञ्जीमूतसंकाशं प्रदीप्तोत्तमकुण्डलम् ।
लोहिताक्षं महाबाहुं महारजतवाससम् ॥ ५

8

M1 2 begin with श्रीरामाय नमः

1 ᵃ) D1 4 ततो, T2 तत्र (for तत्र) Ś1 [illegible]1 D1-4 10 11 शुभ्र, D6 M1 रम्य (for मुख्यं) Ñ2 V B D6 सत्र (B1 [in marg]) दिव्योप(Ñ2 °प)म तत्र —ᵇ) B1 हेम, D1 रक्त (for रत्न) Ñ1 V1 -शोभित (for भूषितम्) —After 1ᵃᵇ, G2 reads 2ᶜᵈ for the first time here, repeating it in its proper place —D11 om (hapl) 1ᶜ-2ᵇ —ᶜ) Ś1 D1-4 7 8 अ(D6 च)वेक्षमाणो, Ñ2 V1 B D6 निरीक्ष्य(B2 4 °क्ष)ᵉ D6 आवेक्ष°, Cm t as in text (for अवेक्ष°) —ᵈ) Ś1 Ñ V B (B1 [in marg]) D1 2 3 10 प(B2 श)य्यासन, D6 चलासनम्, Ct as in text (for शयनासनम्) —After 1 Ś1 Ñ1 D1 2 3 10 read 3ᶜᵈ Ñ2 V1 B2-4 D6 read 4ᵃᵇ, V2 reads for the first time 3ᶜᵈ repeating it after 8ᵃᵇ while D2 7 8 S ins

263* दान्तकाञ्चनचित्राङ्गैर्वैदूर्यैश्च वरासनैः ।
महार्हास्तरणोपेतैरुपपन्नं महाधनैः ।

[(l 1) D5 चित्राग (for °गै) D2 G2 वैदूर्यैः Cm g t as in text (for वैदूर्यैश्च) —M1 damaged from वै in वरासनै up to first म्हा in l 2 —(l 2) D1 5 7 8 G1 M2 Ct [म]हा(D6 om हा)र्हारण (for महार्हा)]
—Thereafter D5 G2 3 M1 cont 264*

2 D11 om 2ᵃᵇ (cf v l 1) D6 om 2ᶜᵈ —ᵃ) D1 4 तत्र (for तस्य) G2 lacuna from चै up to सो in ᵇ —ᵇ) Ś1 Ñ1 D10 M1 2 सो(M1 सा)ग्र्यमाला, Ñ2 V B1 2 4 D6 नानाग्र्य, D2 8 सर्वमाल्य, D7 8 दिव्य माल्य G1 सोग्र्य° (for सोऽग्र्यमाल्य) D7 8 M2 [उ]प शोभित (for विभूषितम्) —After 2ᵃᵇ T2 reads 4 G2 repeats 2ᶜᵈ here (cf v l 1) —ᶜ) D1 11 पाण्डुर, T1 M पाण्डर (for पाण्डुरं) —ᵈ) D1 तारका (for तारा) V2 -वर्चस (for संनिभम्) B2 ताराधिपसमन्वित ॥ Cv उपयत महाधनैरित्यत पर "तस्य चैकतमे" इत्यादिश्लोक । अत पर दान्तकाञ्चनेत्यादि । व्यत्यासस्तु लेखकप्रमादकृत । Cr तस्येति । तस्य चैकतमे देश इति श्लोक एतस्मादनन्तर केषु चित्कोशेषु लेखकप्रमादकृत ॥ —After 2, Ś1 D1 2 4 10 read 4 D6 7 8 T2 G2 M1 2 ins while T1 3 ins after 3ᵃᵇ whereas D5 G1 3 M1 cont after 263*

264* प्रावरस्थपरिक्षिप्त चित्रभानो समप्रभम्
अशोकमालाचितत ददर्श परमासनम् ।

[(l 1) D5 T1 2 M1 2 चित्रभानु (for °नो) —(l 2) D5 अशोकमाल्यवक्त्र (for the prior half) D5 शयन महत्, G2 कपिरासन Cv g k t as above (for परमासनम्)]

3 D2 reads 3ᶜᵈ after 4 Ñ1 illeg from वर in ᵃ up to धा in ᵇ —For 3ᶜᵈ Ñ2 V1 B1 D6 subst. and read after 3ᶜᵈ (r), V1 B2 subst and read after 3ᶜᵈ, B2 subst and reads after 8ᵃᵇ D11 ins after 8ᶜᵈ

265* वीज्यमान वरस्त्रीभिर्बालव्यजनपाणिभि ।

[Ñ2 V1 B2 वीज्यमान (for वीज्यमान) D11 वरस्त्रीणा (for °भिः)]
—After 3ᵃᵇ, T1 2 ins 264* D11 om 3ᶜᵈ Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 read 3ᶜᵈ after 1 Ñ2 B1 D6 read 3ᶜᵈ (first time) after 4ᵃᵇ while V2 reads 3ᶜᵈ (first time) after 1 and all repeat 3ᶜᵈ after 8ᵃᵇ —ᶜ) Ś1 Ñ1 B4 (second time) D3 10 अर्कैभिर् (for गन्धैश्च) V2 (second time) बहुभिर्, M2 damaged (for विविधैर्) V1 (first time) विद्र, B4 (second time) युक्तैर्, D1 4 युक्त (for जुष्ट) —ᵈ) Ñ2 (first time) V2 (second time) B1 D6 (second time) वरधूपाद्य, V1 °पोय, B1 °पाभि, G1 °पैश्च (for °पेन) B2 वरधूपोपशोभित

4 V2 om 4ᵃᵇ Ś1 D1 2 4 10 read 4 after 2 Ñ2 V1 B2-4 D6 read 4ᵃᵇ after 1 T2 reads 4 after 2ᵃᵇ —ᵃ) Ś1 D2 10 परमास्तरण चैव, B2 परमास्तरणाकीर्णं D2 बालव्यजनक चैव G2 महास्तरणास्तीर्णम् —ᵇ) Ś1 Ñ D1 2 4 10 राकवं, D2 वराजव (sic) Cv m g k t as in text (for माविक) Ñ1 वासस, B2 सस्वृत (for -संवृतम्) D11 आविवेश कपिर्गृहं —After 4ᵃᵇ Ñ2 B4 D6 read 3 ᵈ for the first time —ᶜ) D11 रामाभिर् (sic) (for दामभिर्) G2 चय (for वर) B2 -मालाना (for माल्याना) M1 दाम सर्वमाल्याना (sic) —After 4, D6 reads 3ᶜᵈ

5 ᵃ) Ñ2 V B D6 ततो, G2 तस्य, M2 तीक्ष (for तस्मिन्) —ᵇ) Ś1 Ñ2 B D1-4 4 प्रतप्त, D10 °प्त (for

लोहितेनानुलिप्ताङ्गं चन्दनेन सुगन्धिना ।
संध्यारक्तमिवाकाशे तोयदं सतडिद्गुणम् ॥ ६

वृतमाभरणैर्दिव्यैः सुरूपं कामरूपिणम् ।
सवृक्षवनगुल्माढ्यं प्रसुप्तमिव मन्दरम् ॥ ७

क्रीडित्वोपरतं रात्रौ वराभरणभूषितम् ।
प्रियं राक्षसकन्यानां राक्षसानां सुखावहम् ॥ ८

पीत्वाप्युपरतं चापि ददर्श स महाकपिः ।
भास्वरे शयने वीरं प्रसुप्तं राक्षसाधिपम् ॥ ९

निःश्वसन्तं यथा नागं रावणं वानरोत्तमः ।
आसाद्य परमोद्विग्नः सोऽपासर्पत्सुभीतवत् ॥ १०

अथारोहणमासाद्य वेदिकान्तरमाश्रितः ।
सुप्तं राक्षसशार्दूलं प्रेक्षते स्म महाकपिः ॥ ११

शुशुभे राक्षसेन्द्रस्य स्वपतः शयनोत्तमम् ।
गन्धहस्तिनि संविष्टे यथा प्रस्रवणं महत् ॥ १२

काञ्चनाङ्गदनद्धौ च ददर्श स महात्मनः ।
विक्षिप्तौ राक्षसेन्द्रस्य भुजाविन्द्रध्वजोपमौ ॥ १३ G. 5 14 15 B. 5 10 15 L. 5. 9 108

मंडित) D7 9 -[स]्रश्च, D10 हु स (for [स]मम), V1 सत्तकाचनकुडल, D1 प्रदीयागमकुडल (sic) —c) D2 शोभित्वाम (for °श्राम) G1 राग (for -श्राङ्ग) —d) D8 9 -रास्त, D16 Cv p g p रजत (for -रक्त) Ś1 भूषित, B2 सुभिम (for -रायमम्) B3 बहिपुच्छाशुकाइत

6 a) Ñ1 illeg from ग in ठिशाङ्ग up to b —b) B2 सुशोभित (for सुगन्धिना) —c) B2 रत्नमध्याम् (by transp) (for संध्यारक्तम्) B1 (also m) 4 [मा]काशं (for °शे) —d) V1 प्रस, B3 (sup lin also) घन, B3 T1 2 M1 -गण, D2 -गुण (for गुणम्)

7 a) D2 9 वृतम् (for वृतम्) B3 मा+रणैर् (for माम°) Ñ V B D2 8 M1 शुभ्रैर् (for दिव्यैः) —b) Ś1 D1 4 10 11 सुरूप, D4 6 स्वरूप (for सुरूप) B3 (also in marg) धारिण (for रूपिणम्) —c) D7 9 11 सु, Cv r m g t as in text (for स) B3 गण, D1 2 -गण, D11 वन (for वन) M4 गणाढ्य (for गुल्माढ्य) —d) B3 (sup lin also, unmetrical) सकर, B3 मन्दिर, D8 11 अंबर (with hiatus) (for मन्दरम्)

8 a) Ś1 D1-4 10 क्रीडमानादिरत रात्रौ, Ñ1 क्रीडित्वा विरत रात्रौ Ñ2 V B D8 11 क्रीडित्वा(V2 D11 °वाद्) विरत रात्रौ D2 क्रीडित्वोपरत रात्रौ —b) B3 माला (for वरा-) B3 विविधस्त्रीगुणैर्युत —After 8ab, Ñ2 V2 B1 D2 repeat 3cd (followed by 265*), B2 reads while D11 ins 265* —c) D2 प्रिय (for प्रिय) Ś1 Ñ V B D1-4 8 10 11 नैर्ऋत (for राक्षस) D2 कन्यानां (for -कन्यानां) —d) Ś1 illeg , B1 3 4 राक्षसीना, G2 रक्षसां च, M3 मनस च (for राक्षसानां) G2 सुखावह

9 Ñ1 illeg for 9a —a) D2 हि (for first [अ]पि) Ś1 V2 D1 10 पानात्पुपरत चैव(V2 सम्र), Ñ2 V1 B2-4 D2 पीत्वा च विरत तत्र, B1 पीत्वा मधूनि विरत, D1 3 4 12 पानात्पुप(D2 °पा)रत चा(D4 पा)पि —b) V2 D1 4 12 स ददर्श (by transp) B1 च ददर्श (for ददर्श स) Ñ1 ददर्श हरि यूथप —c) D10 भासुरे (for भास्वरे) B1 वीर (for वीरं) D2 भास्वरे शयनेर्वीरे —d) Ñ1 D2 शयानं, D2 प्रसुप्त (for प्रसुप्तं) Ñ1 D1 4 12 G2 राक्षसेश्वर, B2 रावणं (for राक्षसाधिपम्) —After 9 Ñ2 V B D2 read 5 9 6–7, while D11 ins

266* दिव्यचन्दनसात्राङ्गो राक्षसेन्द्र महायशम् ।

10 T1 2 om 10ab —a) V1 2 D1 4 10 11 T2 G M निश्वसत B1 यदा (for यथा) —b) M1 राक्षसोत्तम M2 वानर्षभ (for वानरोत्तम) B2 स यथा कपिसत्तम —After 10ab, B2 ins

267* दृष्ट्वा स च महावीर मेघाकार सुदुर्नयम् ।

—d) Ś1 Ñ1 D2 10 सोप(Ñ1 D10 °पा)सर्पत्, V2 B2 D2 6 11 G1 2 M1 अपसर्पत (for सोऽपासर्पत्) Ś1 Ñ1 D1 4 6 10 11 विवीजवत्, Ñ2 V1 B1 3 4 D2 सभीतवत , V2 सभीपत, B2 अपेतासी, D2 विभीतवत्, D2 सभी° (for सुभीतवत्). B2 परम विस्मय गत

11 Ñ2 V1 B D2 transp 11 and 12 —b) B2 तथा D2 यथा (for अथ) —b) D11 [उ]त्तरम् (for [आ]न्तरम्) B1 व्यास्थित, D2 3 M1 व्याश्रित (for आश्रित) Ñ2 D2 वेदिकान्तरसंश्रित V1 वेदिकाया समाश्रित —c) B2 तयो D7 9 क्षीव (for सुप्त) D2 7 T1 2 राक्षस (for शार्दूल) —d) V2 B1 2 4 D2 ई(D1 2 वी)क्षते, B2 ईक्षते च D2 5 प्रेक्ष्यते स्म (for प्रेक्षते स्म) D11 सदा (for महा)

12 Ñ2 V1 B D2 transp 11 and 12 —a) Ñ2 V2 B2 4 D2 बभौ हि(B2 च), B1 2 स्वपतौ (for शुशुभे) —D1 4 om (hapl) 12b – 13a —b) V2 प्रसुप्त (sic) T2 स्फाटिक (for स्वपत) D7 9 शयन शुभ (for °नोत्तमम्) —c) D2 हस्तेन (for हस्तिनि) Ñ2 V D7 9 सविष्ट (for °ष्टे) —d) D2 3 5 11 प्रस्रवणं Ñ2 V1 B D2 यथा प्रस्रवणो गिरि

13 D1 4 om 13abc (cf. v l 12). —a) Ś1 D2 10 -नद्धौ च, Ñ V1 B D2 नद्धा(B1 orig °द्धा [sic])वृ, V2 D7 9 Ct संनद्धौ(V2 °द्धान्), G2 नद्धेन (for नद्धौ च) —b) V B D2 [अ]पश्य, D2 T2 3 M1 सु (for स) Ś1 महाहरि Ñ2 D2 11 M1 (also sup lin pr m as in text) °कपि (for °त्मन) —c) Ñ2 V B D2 वि

G 5 14 16
B 5 10 16
L 5 5 109

ऐरावतविषाणाग्रैरापीडितकृतव्रणौ ।
वज्रोल्लिखितपीनांसौ विष्णुचक्रपरिक्षतौ ॥ १४

पीनौ समसुजातांसौ संगतौ बलसंयुतौ ।
सुलक्षणनखाङ्गुष्ठौ स्वङ्गुलीतललक्षितौ ॥ १५

संहतौ परिघाकारौ वृत्तौ करिकरोपमौ ।
विक्षिप्तौ शयने शुभ्रे पञ्चशीर्षाविवोरगौ ॥ १६

शशक्षतजकल्पेन सुशीतेन सुगन्धिना ।
चन्दनेन परार्ध्येन स्वनुलिप्तौ स्वलंकृतौ ॥ १७

उत्तमस्त्रीविमृदितौ गन्धोत्तमनिषेवितौ ।
यक्षपन्नगगन्धर्वदेवदानवराविणौ ॥ १८

ददर्श स कपिस्तस्य बाहू शयनसंस्थितौ ।
मन्दरस्यान्तरे सुप्तौ महाही रुषिताविव ॥ १९

(V3 प्र)क्षिप्तौ (for °क्षौ) —[d]) D5 ध्वजाविव (for °रगौ) Ñ2 V B D6 भुजगेन्द्राविव, D8 ध्वजा विव्र्ध्वजोपमौ

14 [a]) Ś1 D1 2 3 7 9–11 ए(D2 7 ऐ)रावण (for °त) B3 विमाराग्रैर् (sic) (for विषाणाग्रैर्) —[b]) V3 D1 7 9 11 T1 2 G3 M3 Ct भापीडन D5 इापीडन Ck as in text (for भापीडित) Ś1 D2 10 कृतघ्नौ Ñ2 V B D6 11 कृतव्रणान् (D11 °णौ) Ck t as in text (for कृतव्रणौ) —[c]) B2 वज्र (for वज्रो) Ś1 पीतलाौ (sic) Ñ1 D6 10 पीवरांसौ (Ñ1 °लौ) N2 V1 B1 3 4 D5 पीनांसान् V3 B2 पीनांसान् (for पीनांसौ) —Ñ2 om 14[cd] —[d]) N1 D1 4 11 नानायुध (Ñ1 °ध्) (for विष्णुचक्र) D2 M3 परिक्षितौ (for °क्षतौ) Ś1 D10 दाशौ युद्धपरीक्षितौ V1 B3 4 D6 नानायुध (V1 °ध्)परिक्षतान् V3 B1 D5 नानायुधपरीक्षितान् (D5 8 °तौ) B2 नानाशैलनपीडितान्

[ ] D1 4 11 om (hapl ?) 15[ab] —[a]) Ś1 Ñ1 D10 सम् (for सम) Ś1 D10 भनुजातौ तौ Ñ1 भनुजातांसौ, D5 समजातांसौ (for सुजातांसौ) —[b]) T3 G1 Cm[p] सङ्गतौ Cv m g t as in text (for संगतौ) D6 -सगतौ (for संयुतौ) Ś1 Ñ2 D10 सहतौ बलिताव(D10 °यु)तौ D5 a सह(D5 °हि)तौ बलिसंयुतौ —For 15[cd] Ñ2 V B D6 subst

268* वलताक्षा समान्वीतान्महतान्भुजगायतान् ।

[B1 [अ]गन् (for [अ]तान्) B3 त्रयाता वता गिनान् (for the prior half) B3 स्वहस्तान् (for सुतान्)]

—[c]) Ñ2 V B D6 -नखाङ्गुष्ठान् D5 कृताङ्गुष्ठ D3 4 11 कृता(D3 नख)गुष्ठौ (for नखाङ्गुष्ठौ) —[d]) N1 D7 9 G1 M3 Ct स्वङ्गुलीयक B1 3 4 अंगुलीयक (for स्वङ्गुलीतल) N1 भूषितौ N2 V B1 3 4 D6 स(D6 om hapl स)ल्ल णान् (for लक्षितौ) Ś1 D10 अङ्गुलीभिरलङ्कृतौ B3 स्व गुलीतल(sic also in marg °गुम)स्थणान् D3–4 11 स्व (D3 स्वं)गुलीयौ D11 °मिद्(?)भूषितौ ※ Ck स्वङ्गुलीयक इति पाठः ※

16 [ab]) N2 सम्पती D3 4 सम्पता D7 9 सङ्गतौ T1 भास्वरौ M3 सगतौ Cv r g as in text (for संहतौ) Ś1 N1 D1 3 10 11 करौ (for वृत्तौ) D5 महा(in marg)करि करोपमौ G2 यथोत्तमनिषेविते (for [b]) N2 V B D6 विशालि परिघाकारान्वृत्तान्करिकरोपमान् —[c]) Ñ1 illeg from क्षि up to शीर्षा in [d] Ś1 N1 V1 [ ] D3 8 9 10 विस्तीर्ण D11 विक्षिप्ते (for विक्षिप्तौ) V3 विस्तीर्णावायने शुभे —[d]) Ñ2 [ ] [ ] D6 पञ्चशीर्षाविवोरगान् ※ Cv प्रथमस्य विक्षिप्ताविसस्य पदस्य दीर्घीकृताविस्तरार्थः । द्वितीयस्य विक्षिप्ताविति ※

17 [a]) Ś1 शशि V3 शश, B1(after corr as in text) शश B2 तिरि (for शश) N2 V1 B D6 लोहित (for क्षतज) —[b]) Ś1 D10 चदनेन Ñ V B D1 3 4 6 11 M3 शीतलेन D5 शीतेन स (for सुशीतेन) —[c]) Ś1 D10 शीतेन च (for चन्दनेन) B3 सुशीतेन D5 विचित्रेण (for परार्ध्येन) —[d]) Ś1 Ñ1 D1 3 4 सुतेजसौ D3 11 स्व(D3 सु)तेजसा (for स्वलंकृतौ) N2 V1 B1 3 4 D6 स्वनुलिप्ता सुतेजस V3 सुलिप्तागात्रतेजस, [ ] सुलिप्तासुतेजस (sic) D11 स्वनुलिप्तौ सुतेजसौ —After 17 Ñ2 V B D6 ins

269* चार्हस्तस्य महावक्षैर्मुक्तगेन्द्रासनिभान् ।

[B3(Before corr as above) : [अ]ति (for [अ]हं) V3 सुवपदसमन्वात् (for the post half)]

—Thereafter Ñ2 B1 4 D6 read 31

18 B om 18 28[cd] Ñ2 D6 om 18–21 V3 om 18 20 V1 om 18[cd] T2 transp [ab] and [cd] —[a]) D11 प्रमुदितौ (for विमृ°) —[b]) Ś1 D3 10 गन्धोत्त(D10 °तु [sic])म (for गन्धोत्त°) Ś Ñ1 D6 निषेवि(N1 °दि)तौ, T3 M3 विभूषितौ (for निषेवितौ) —[c]) M3 किंनर (for पन्नग) —[d]) Ś1 पूजितौ N1 D1 4 10 सेवितौ D11 सुपूजा G2 राजयौ Cr as in text (for -राविणौ) [ ] द्वानवर्षिपवान् —After 18 V1 reads 31

[ ] Ñ2 V3 B D6 om 19 (cf v l 18) V1 om 19–28[ab] —[a]) M3 transp ददर्श and स —[b]) Ś1 D1 4 10 सततौ D11 सयुतौ (for संस्थितौ) ※ Cr g ददर्शेति पुनरभिधाय विशेषणान्तरविवक्षया Cm ददर्श स कपिरित्यत्र ददर्शेति क्रियापदस्य पुनर्विशेषणानुरूप्यात् । Ct ददर्शेत्यादरम ददर्शेत्यत्र पुनरुक्ति ※ —[c]) G1 [इ]चरे (for [अ]न्तरे) D3 गुहौ (for सुप्तौ) —[d]) D11 पुरुषाविव (sic) (for रुषिताविव)

ताभ्यां स परिपूर्णाभ्यां भुजाभ्यां राक्षसाधिपः ।
शुशुभेऽचलसंकाशः शृङ्गाभ्यामिव मन्दरः ॥ २०
चूतपुंनागसुरभिर्बकुलोत्तमसंयुतः ।
मृष्टान्नरससंयुक्तः पानगन्धपुरःसरः ॥ २१
तस्य राक्षससिंहस्य निश्चक्राम मुखान्महान् ।
शयानस्य विनिःश्वासः पूरयन्निव तद्गृहम् ॥ २२
मुक्तामणिविचित्रेण काञ्चनेन विराजता ।
मुकुटेनापवृत्तेन कुण्डलोज्ज्वलिताननम् ॥ २३
रक्तचन्दनदिग्धेन तथा हारेण शोभिना ।
पीनायतविशालेन वक्षसाभिविराजितम् ॥ २४
पाण्डरेणापविद्धेन क्षौमेण क्षतजेक्षणम् ।
महार्हेण सुसंवीतं पीतेनोत्तमवाससा ॥ २५
माषराशिप्रतीकाशं निःश्वसन्तं भुजंगवत् ।
गाङ्गे महति तोयान्ते प्रसुप्तमिव कुञ्जरम् ॥ २६
चतुर्भिः काञ्चनैर्दीपैर्दीप्यमानैश्चतुर्दिशम् ।
प्रकाशीकृतसर्वाङ्गं मेघं विद्युद्गणैरिव ॥ २७ G 5 14 0 B 5 10 29 L 5 5 182

20 Ñ2 V3 B D6 om 20 (cf v l 18) V1 om 20 (cf v l 19) —ab) D5 T2 शु, D6 T3 G3 M1 3 शु (for शु) D7 om (hapl) from first भ्या up to भुजा D7 T2 ऊभ्याम्, D11 रावणो (for भुजाभ्यां) Ñ1 D1-3 T2 3 G3 M2 राक्षसेश्वर (for °साधिप) —c) Ñ1 शकेश्वरोऽसौ शुशुभे, D11 शुशुभे स च पर्वत

21 Ñ2 B D6 om 21 (cf v l 18) V1 om 21 (cf v l 19) —ab) D11 सनाग (for पुं°) Ñ1 केसरोत्तम (for बकुलो°) D2 सुभित (for सयुत) D7 बकुलामोदसमत (for b) V3 तत पुन्नागसुरभिर्बकुलोत्तम सन्निभ ❀ Ct बकुलोत्तमसंयुत बकुलपुष्पसम्पृक्त । अथ पुरुषविशेषवाससंभवे इति कतक । चूतादिसुरभित्व तु तदधिवासितपर्युपसेपनात् ❀ —c) Ś1 Ñ1 V2 D1 3 4 10 11 मि (D1 3 4 मृ)ष्टान्नरससंपन्नो —d) V3 D3 6 10 11 नाना (for पान) Ñ1 नानासौरभसंयुत —After 21, Ñ2 ins

270* विशुद्धगन्धसुरभिर् (sic) नानागन्धपुर सर ।

22 B and V1 om 22 (cf v l 18 and 19 respy) —a) D7-8 G1 M1 राक्षस (for सिंहस्य) b) Ñ2 D7-8 T1 2 G1 2 M1 2 महामुखात्, D6 गुहामुखात्, D11 मुखान्महत् (for मुखान्महान्) —After 22ab, Ñ1 ins

271* गन्धो वनसमाहारी रामाभिमुखपर्ब ।

—c) Ñ D1-9 11 S वि (D6 च) निश्वास V2 च वि श्वास —After 22 D3 ins

272* शिरोभिर्दशभिश्चैव शुशुभे राक्षसाधिप ।
शिखरैर्धातुभिश्चित्रैर्मन्दराद्रिरिवापर ।

23 B and V1 om 23 (cf v l 18 and 19 respy) —b) Ñ2 * * नेन (illeg) (for काञ्चनेन) Ś1 D2 3 4 10 11 G1 M3 विराजित (Ś1 D2 [before corr] 10 °ता, M3 °त) (for °जता) —c) T1 2 G M मकुटेन Ś1 Ñ V1 D2 3 6 10 11 [अ]वर्णेन T3 विवद्धेन (for [अ]पवृत्तेन) D3 राजता मुकुटेनार्क D6 राजता मुकुटेनार्कवर्णेन (hypm) —d) T2 [उ]द्योतित (for [उ]ज्ज्वलित) Ś1 D2 3 10 11 -[आ]नन (for [आ]ननम्)

24 B and V1 om 24 (cf v l 18 and 19 respy) —a) D3 10 दिग्धेन (for दिग्धेन) —b) D6 एव, T3 तारा (for तथा) Ś1 सितहारेणदीपिता, Ñ1 V2 D3 4 11 हारसारेण (D3 °रत्न, D4 °शेष) शोभिना D2 3 वर (D5 चारु) हारोपशोभित (D5 °ता) D10 ताराहारेण शोभिता, G1 चारुहारेण शोभिना ❀ Cv "तथा हारेण शोभिना" इति पाठ ❀ —c) D2 पीनायत (for पीनायत) —d) Ś1 V1 D10 G2 Crp [अ]भि, Ñ1 च D6 11 हि (for [अ]भि) Ś1 Ñ D10 विराजिता (Ś1 D10 °ता) D5-8 Ct °त (D8 [before corr] °वि)ता (D6 °त) Crp as in text (for °जितम्)

25 B and V1 om 25 (cf v l 18 and 19 respy) —a) T1 G M पाण्डरेण, Ct पाण्डुरेण (as in text) Ś1 Ñ1 V2 D3 4 10 11 [अ]पवरेण (for [अ]पविद्धेन) —b) Ś1 D1 4 10 क्षतजेक्षण (Ś1 °णं) V3 च परिच्छन्न, D5 [आ]वरितेक्षण (for क्षतजेक्षणम्) —c) Ś1 च संवृता, V1 सुसंवृत, D1 4 10 सुसंवीत, D6 तु संवीत, Ct as in text (for सुसंवीतं) —d) Ñ V2 D3 4 5 11 G2 Ct पीतेनोत्तर, D10 °नो तु स (sic) G1 क्षौमेणोत्तर (for पीतेनोत्तम)

26 B and V1 om 26 (cf v l 18 and 19 respy) Ś1 Ñ V2 D3 4 10 11 om 26 —a) D1 3 4 मेघ (for माष) —b) D1 2 3 S निःश्वसन्त —c) D1 4 तोयौघे (for तोयान्ते)

27 B and V1 om 27 (cf v l 18 and 19 respy) —a) Ñ1 V2 बहुभि (for चतुर्भि) —b) Ś1 D10 दीप्य मानाद्य Ñ2 D3-8 T3 Ct °च, D1 4 11 M2 °वद् (for °श्च) —cd) D10 प्रकाश (for °शी) Ś1 D1 4 10 सर्वांग (D1 4 °गे) (for सर्वाङ्ग) Ś1 D10 मेघा, D1 4 मेघो (for मेघं) D1 3 4 11 G2 M1 Cv r m tp -स्तैर्, Crp rp mp g as in text (for -गणैर्) D1 मेघैर्विद्युद्गणैरिव (for d) V2 प्रकाशमाननेत्राङ्ग घन विद्युल्लतैरिव ❀ Cv मेघ विद्युद्गणैरिवेत्यत्र कथिपयोगाभावात्वेन पुंलिङ्गता । Cr m विद्युद्गणैरिवेति (Cm °र्गणैरि) पाठे लिङ्गव्यत्यय आर्ष ।, so also Ct ❀ —After 27, Ñ1 V1 ins

273* स ददर्श महावीरो मारुतिरिव केसरी ।
मारुतिर्वेद्यपाशी बहुलीकृत्य विक्रमम् ।
[(l 1) Ñ1 transp स and ददर्श]

G 5 14 0
B 5 10 30
L 5 5 122

पादमूलगताश्चापि ददर्श सुमहात्मनः ।
पत्नीः स प्रियभार्यस्य तस्य रक्षःपतेर्गृहे ॥ २८
शशिप्रकाशवदना वरकुण्डलभूषिताः ।
अम्लानमाल्याभरणा ददर्श हरियूथपः ॥ २९
नृत्तवादित्रकुशला राक्षसेन्द्रभुजाङ्कगाः ।
वराभरणधारिण्यो निषण्णा ददृशे कपिः ॥ ३०
वज्रवैडूर्यगर्भाणि श्रवणान्तेषु योषिताम् ।
ददर्श तापनीयानि कुण्डलान्यङ्गदानि च ॥ ३१
तासां चन्द्रोपमैर्वक्त्रैः शुभैर्ललितकुण्डलैः ।
विरराज विमानं तन्नभस्तारागणैरिव ॥ ३२

---

28 B and V1 om 28^cd (cf v l [illegible] and 19 respy) —^a) V3 D6 T2 G1 पादमूल, Gm t as in text (for °ल) D6 [आ]गताश्च (for गताश्च) D1 [अ]स्य (for [अ]पि) —^b) Ś1 D1–3 10 11 T3 G1 ददर्श स, Ñ2 V2 स ददर्श (for ददर्श सु) —^c) Ś1 Ñ1 D1–3 10 पत्नीस्ता, Ñ1 V1 B D5 पत्नीस्ताः V2 कलत्रस्या, T2 G2 पत्नी स (for पत्नी स) D11 स पत्नीस्ता प्रिया भार्यास्य —^d) Ñ2 D6 तथा, V B3–4 सदा (for गृहे) B1 रक्षोधिपपतेस्तदा

29 B2 om 29^cd —^a) D6 सकाश (for प्रकाश) —^b) T1 2 G3 M1 2 चारु (for वर) Ś1 V2 D1 2 4 7–9 11 M1 भूषणा, Ñ1 -मण्डिता, D10 भूषिण (for भूषिता) —^c) Ś1 D1–4 9 11 म्ल[D7 आ]म्लान (for अम्लान) V2 B2 4 D6 माला (for माल्य) —^d) Ś1 D7 10 प्रमुखा (for ददर्श) Ñ1 हरिकुञ्जर, G2 स महाकपि Ñ2 V B D6 सोपश्यद्युपशायिनी

30 ^a) Ñ V B D1 9–11 T2 नृत्य D6 नृत्त, D10 नृत्त (for नृत्त) —^b) T2 रावणस्य (for राक्षसेन्द्र) Ñ D6 भुज(Ñ1 °जा)गता, B2 भुजाश्रया, G1 कुचा गता, M1 भुजागताः (metr) Cv r m g t as in text (for भुजाङ्कगा) —^c) Ś1 Ñ1 V2 D2 4 10 11 सद्युक्ता, Ñ2 V1 B D6 सध्वस्ता, Cv r m g t as in text (for धारिण्यो) —^d) D1 ददर्श (sic) (for ददृशे) T1 2 G1 M2 हरि (for कपि) Ś1 D10 स ददर्श वानरेश्वर, N2 D1 3 4 11 नि(Ñ1 D11 नि)षण्णास्तत्र ता स्त्रिय, Ñ2 V B1 3 4 D6 स्निग्धोपपन्नस्तथा(V2 °था)परा B2 समाप्तवाक्त्रिषु स्थिता, D2 निपुणा भूषिता स्त्रिय ※ Cv वराभरणधारिण्य इति स्वरूपेण द्वितीयार्थे प्रथमा।, Cr वराभरणधारिण्यो वराभरणधारिणीरित्यर्थं । स्वरूपेण प्रथमा। निषि(°ष?)ण्णा अधिशायिताः ददृशे। आत्मनेपदमार्षम्।, Cm t धारिण्यो धारिणी ।, Cg वराभरणधारिण्य इति द्वितीयार्थे प्रथमा। निषण्णा शयानाः । ददृशे इत्यात्मनेपदमार्षम् ※ —After 30, V1 B ins Ñ2 D1 (I 1 8) ins after 32, while V1 (second time) ins after 281*

271* श्यामावदाता सुन्दर्या काचित्कृष्णा वराङ्गना ।
काचित्काञ्चनवर्णाङ्गी प्रमदा सुपाश्रिता ।
मदिरासवगन्धी तु मदृत्वा सुरभि मुख ।
तासां वदननिश्वास सिषेवे रावणं तदा ।
रावणाननसंस्पर्शात्काश्चिद्रावणयोषित ।
वदनानि सपत्नीनामुपाजिघ्रु पुन पुन ।
स्वयं स्वयमसो रावणं रावणमिव ।
बाहुषि परिरभ्यैनमत्यर्थ निजगूहिरे ।
तासां मध्ये महाबाहु शुशुभे राक्षसेश्वर ।
गोष्ठे महति मुख्याना गवा मध्ये यथा वृष ।
स राक्षसेन्द्र शुशुभे ताभि परिवृत स्वयम् ।
करेणुभिर्महारण्ये परिकीर्णो यथा द्विप ।

[For l 1–2, cf 5 9 31 —(l 1) Ñ2 D6 सुरूप्य, B2 सुरूपा (for सुन्दर्या) B3 (sup. lin also as above) किंचित् (for काचित्) V2 कृशा, B2 कृता, B4 कृता (for कृष्णा) —(l 2) V2 कनक (for काञ्चन) B2 वर्णाभा (for -वर्णाङ्गी) Ñ2 D6 समाश्रिता V2 उपासते (for उपाश्रिता) —For l 3–7, cf 5 7 53–55^ab —(l 3) V2 मधुलालस- (for मदिरा°) V1 गन्धिरतु B1 (m also within brackets as above) गन्धेन, B2 गन्धी च B2 -वासका (for गन्धी तु) V2 मुख B3 (sup lin also as above) सुरा (for मुख) B1 (m also within brackets as above) मधुरासवमध्यमा, B2 वाक्यनी वनितावरा (for the post half) —(l 4) V2 B1 रावणस्य —(l 5) [illegible] रावण चन्दनेन (for रावणयोषित) —(l 6) V B3 4 उपाजिघ्रन् (for °घ्रु) B2 उपाजघ्रु परस्पर (for the post half) —(l 7) V B2 स्वक B1 स्वयं (for स्वक-) D1 4 स्वयंसिक V2 B3 स्वयमे B2 रावणाय (for रावण) —(l 8) Ñ2 D6 भुजगूहिरे, B2 विजुगूहिरे (for निजगूहिरे) —l 9–12 = 5 9 8–9 —(l 9) V2 राक्षसोत्तम (for °श्वर) —B1 om l 10 —(l 11) B1 रामेश्वर (for स राक्षसेन्द्र) V स्तवन् B2 भवन् (for स्वयम्) —(l 12) B1 [अ]रण्य V2 यथा (for द्विप) N2 मतगज (for यथा द्विप)]
—Thereafter [illegible] reads 46

31 Ñ2 B2 4 D6 read 31 after 269*, while V1 reads 31 after 18 —^a) Some MSS वैदूर्य D2 वातादि, D6 योनि (for गर्भाणि) —^b) Ñ2 V1 B D6 चैव हि (for योषिताम्) —^c) B2 तापनीयस्त, D2 3 10 तपनीयानि —^d) D6 कुण्डलस्ते (for °नि) Ś1 [अ]पि (for च)

32 V1 om 32 45 B om 32 —^b) D1 शुभे (sic) (for शुभैर्) Ś1 D10 वलित ; D1 2 3 11 ज्वलित (for ललित) —^c) Ś1 Ñ1 V2 D1–4 6 10 11 व्यरोचत, D1 7 9 Ct विराजत (for विरराज) V2 विमानस्थ (sic), D2 11 विमानानि(D11 °ना) (for विमान तत्). Ñ1 व्यचरत विमानानि ※ Ct विमान मण्डपविशेष । पुष्पकमित्यन्ये।

मदव्यायामखिन्नास्ता राक्षसेन्द्रस्य योषितः ।
तेषु तेष्ववकाशेषु प्रसुप्तास्तनुमध्यमाः ॥ ३३
काचिद्वीणां परिष्वज्य प्रसुप्ता संप्रकाशते ।
महानदीप्रकीर्णेव नलिनी पोतमाश्रिता ॥ ३४
अन्या कक्षगतेनैव मड्डुकेनासितेक्षणा ।
प्रसुप्ता भामिनी भाति बालपुत्रेव वत्सला ॥ ३५
पटहं चारुसर्वाङ्गी पीड्य शेते शुभस्तनी ।
चिरस्य रमणं लब्ध्वा परिष्वज्येव कामिनी ॥ ३६
काचिदंशं परिष्वज्य सुप्ता कमललोचना ।
निद्रावशमनुप्राप्ता सहकान्तेव भामिनी ॥ ३७ G 5 13. 46 B 5 10 41 L 5 5 129

विराजत स्वराजत ४६ —After 32 Ñ2 D6 (l 1-8 only) read ins 274*

33 V1 om 33 (cf. v l 32) Ś1 om 33-34 Ñ1 V3 (second time) D1-4 10 11 om 33ab Ñ2 B1-3 (after 52ab owing to om) 4 D5 read 33-45 after 5 7 52 reading 33 after 36 (D5 om 33ab and 36cd) V3 reads for the first time 33-45 after 5 7 62ab reading 33 after 36 and repeats 33-45 (om 40, 42 and 43) here —a) G2 च (for ता) Ñ2 V3 (first time) B म(Ñ2 B2 3 व)दविन्यासस(V3 B3 5 °सु)ग्वस्ता —b) Ñ2 V3 (first time) B1 4 D5 ससुप्(V3 D5 सासु)-राक्षयायत, B1 स्वसस(m also °सु)नाभावस्त्व (m also °भायता) B2 सखसुप तथा तथा —Ñ1 V3 (second time) D1-4 10 11 read 33cd after 37 (Ñ1 after 37a) —cd) Ñ2 V3 (first time) B तेषु तेषु च भावेषु (Ñ2 कालेषु) (for c) B2 सु (for प्र) V3 (first time) सुप्तास्तत सुमध्यमा, B3 प्रसुप्ता च सुमध्यमा (for d) Ñ1 V3 (second time) D1-4 10 11 वेषु (Ñ1 * *) चाञ्चिपरि-ष्वाय (Ñ1 V3 °ष्वमालिंग्य) प्रसुप्ता सतुमध्यमा —After 33, Ñ1 V3 (second time) D1-4 10 11 ins while Ś1 ins after 37

275* चिरस्येव समागम्य पत्नी मामासिक पतिम् ।

[Ś1 चिरमेव, D11 °स्येव (for °स्येव) V3 (marg also as above) समासिक (for °गम्य) V3 मान्य सक (for मामासिक) D5 कामिनी कामित प्रिय, D11 पत्नी वा प्रभुरीति (corrupt) (for the post half)]

while D5 7-9 S ins

276* भद्रहारैस्तथैवान्या कोमलैर्मुक्ताशालिनी ।
विन्यस्तशुभसर्वाङ्गी प्रसुप्ता वरवर्णिनी ।

[(l 1) D5 भारैस, G2 -रांस, Cv r m g t as above (for हारैस) M1 च (for [ए]व) D5 7 8 Ct मुक्त, Cv r m g as above (for मुक्त) —(l 2) G2 मुख (for -शुभ) M1 -सर्वांगा (for -सर्वाङ्गी)]

34 V1 om 34 (cf v l 32) Ś1 om 34 (cf v l 33) For sequence in Ñ2 V3 B D5 cf v l 33 D10 om 34 —ab) Ñ1 V3 (second time) D1 2 4 दिपची च, D3 विपची च (sic), D11 विपर्वा च (sic) (for काचिद्वीणां) V3 (second time) D1-4 11 [अ]न्या (for स) Ñ2 V3 (first time) B1 2 4 D5 काचिदर्पक लीना सुप्ता तथ स्म राजते, B3 कामाविदध्यंतके प्रसुप्ताश्च विरेजिरे —cd) Ñ1 D5 -नदीप्रकीर्णेव, V3 (second time) D1 3 -नदी प्रकी(V3 °की)र्णेव D2 (before corr as in D1) -नदी प्रपन्नेव, D11 -नदी प्रनीतेव Ñ2 B1 2 4 D5 (after corr m m) 6 कुसुम् (for पोतम्) Ñ2 D5 मास्थिता (for माश्रिता) Ñ1 V3 (second time) D1 नारी कूलसमाश्रिता, V3 (first time) मल्लिनीदलमाश्रित्य, D2 (before corr) नारी कुलसमाश्रिता D11 नारिङ्गणा पाञ्चिता (sic) (for d) B3 महानदीकर्णैव पद्मं भल्लिनी कुसुमाश्रितं (sic)

35 V1 om 35 (cf v l 32) For sequence in Ñ2 V3 B D5 cf v l 33 Ñ1 partially illeg for 35ab —a) Ś1 D10 एका(D10 °का) कक्षय (Ś1 [before corr] °कृते) (for अन्या कक्ष) D10 [का]गतेन (for गतेन) Ñ2 V3 (first time) B D5 कन्या(B1 2 4 D5 °का) पतासिवर्तिका, D5 अन्या कर्णे(सते) सेव (corrupt) —b) Ñ2 V3(first time) B D5 मृगुमेपा, V1 (second time) पटहेन, D5 मड्डेन, D11 मैड्डन (for मड्डुकेन) Ś1 D10 मृदङ्गेनापतसन्ना, D1-4 वपरे(D2 मड्डुक)नायतसना —c) Ś1 D10 सुमध्या, B1 प्रसुप्ता (for प्रसुप्ता) Ñ2 V3 (both times) B D1 2 4 4 कामिनी, D11 मालिनी (for भामिनी) Ñ1 प्रसुप्ता भाति भामिन्य —d) Ñ1 D5 -पुत्रेण M1 -वत्सेव (for -पुत्रेव) Ñ1 वत्सया, D5 वत्सला (for वत्सला)

36 V1 om 36 (cf v l 32) For sequence in Ñ2 V3 B D5 cf v l 33 —a) B2 मृदङ्ग, B3 मृदङ्गे (for पटहं) —b) M1 2 मरस (for पीड्य) Ś1 V3 (second time) D1-4 10 11 शेते मयोद्वं भामि(V3 D11 °नि)नी, Ñ1 शेते सर्वा स मानिनी (sic), Ñ2 V3 (first time) B D5 सवालिंग्य तथापरा(B3 °लिंगा) —D5 om 36cd —c) Ś1 Ñ1 V3 (second time) D1-4 10 11 चिरेण (for चिरस्य) Ś1 Ñ1 D1 2 10 11 कामिन, V3 (second time) कामिनं (for रमणं) V3 (first time) सुप्याय शास्त्रं लब्ध्वा B3 विरमय यमत लब्ध्वा —d) B2 परितज्जेव, D11 परिष्वज्य च (for °ष्वज्येव) V3 (second time) मानिनी, D5 सस्ता D1 2 3 T1 2 M3 भामिनी (for कामिनी) —After 36, Ñ2 V3 (first time) B D5 (after 36ab owing to om) read 33.

37 V1 om 37 (cf v l 32) For sequence in Ñ2 V3 B D5, cf v l 33 and for subst. see 38

G 5 13 47 B 5 10 42 L 5 5 131 अन्या कनकसंकाशैर्मृदुपीनैर्मनोरमैः ।
मृदङ्गं परिपीड्याङ्गैः प्रसुप्ता मत्तलोचना ॥ ३८
भुजपार्श्वान्तरस्थेन कक्षगेन कृशोदरी ।
पणवेन सहानिन्द्या सुप्ता मदकृतश्रमा ॥ ३९
डिण्डिमं परिगृह्यान्या तथैवासक्तडिण्डिमा ।
प्रसुप्ता तरुणं वत्समुपगूह्येव भामिनी ॥ ४०
काचिदाडम्बरं नारी भुजसंभोगपीडितम् ।
कृत्वा कमलपत्राक्षी प्रसुप्ता मदमोहिता ॥ ४१

D₁ om 37–38 —ab) D₃ ₇ ₉ G₁ ₂ M₃ वीणां, T₂ वेणु, G₃ as in text (for वक्ष) G₂ ₃ प्रसुप्ता कमलेक्षणा (for b) Ś₁ Ñ₁ V₃ (second time) D₁–₄ ₁₀ ₁₁ अन्या वीणां समालिङ्ग्य प्रमदा प्रियदर्शना —After 37ab D₃ ₇ ₉ S ins

277* [illegible] प्रियतम गृह्य सकामा [illegible] कामिनी।
विपञ्चीं परिगृह्यान्या नियता नृत्तशालिनी।

[(l 1) D₆ रर D₇ ₉ रर (for रत) G₁ ₃ सकामम् (for °मा) T₁ ₂ भामिनी (for का°) D₃ ₇ ₉ G₂ M₃ सकामेव हि(M₃ च) कामिनी (for the post half) —(l 2) D₆ ₇ [illegible] (for नृत्त)]

—c) M₁ damaged from वृ up to म —After 37c, Ñ₁ reads 33cd (followed by 275*) —Ñ₁ illeg for 37d —d) T₂ G₂ M₃ कामिनी (for भा°) Ś₁ V₃ (second time) D₁–₄ ₁₀ ₁₁ सकान्ता प्रमदा यथा (D₂ ₁₁ इव) —After [illegible] Ś₁ ins 275* V₃ (second time) D₁–₄ ₁₀ ₁₁ read 33cd (followed by 275*)

38 V₁ om 38 (cf v l 32) For sequence in Ñ₂ V₂ B D₅ cf v l 33 D₆ om 38 (cf v l 37) —a) D₁ ₄ प्रिय, D₃ ₁₀ अन्या, G₃ कन्या (for अन्या) V₃ (second time) सकाशा (for °शैर्) —b) Ś₁ Ñ₁ V₃ (second time) D₁–₄ ₁₀ ₁₁ मृदुपीन(D₃ नै)र्मनोरमै (V₃ °रा) —c) D₃ ₄ मृदङ्गम् (for मृदङ्ग) Ś₁ Ñ₁ V₃(second time) D₁–₄ ₁₀ ₁₁ च(D₃ स D₁₁ हि) प्रपीड्याङ्गै D₇ ₉ T₂ परिपिष्टाङ्गी (for परिपीड्याङ्गै) —d) Ś₁ Ñ₁ V₃(second time) D₁₁ सुप्ता कमललोचना, D₁ ₄ ₁₀ सुप्ता कमललोचना —For 37 38 Ñ₂ V₃(first time) B D₅ subst while Ñ₂ D₁–₄ ₁₁ ins only l 3–4 after 38

278* प्रियकुचकलकलशीकुसुमाभा पयोधरौ ।
मृदङ्गं परिपीड्यान्या सुप्ता कमललोचना ।
आलिङ्गयेषु तलान्कृत्वा प्रसुप्ता परमा स्त्रिय ।
वेणुवक्रमाश्चत्वाश्च प्रसुप्ता पाणलोहिता ।

[(l 1) B₁ पयोधरा (for °धरे) —(l 2) B₁ स्वाश्लिष्ट (for मृदङ्ग) V₂ परिवाह्य या (for °पीड्य या) —V₃ om l 3 —(l 3) Ñ₁ B₁ ₂ D₁ ₂ ₁₁ आलिङ्गेषु(D₁₁ °च) तल (Ñ₁ D₁₁ °ता) कृत्वा (Ñ₂ illeg from कृत्वा up to स्त्रिय), [illegible] आलिङ्गेषु च (m also पतलिङ्गेषु) त दत्वा B₂ आलिङ्गेषु नभ कृत्वा D₂ ₄ आलिङ्गेषु तल मु(D₄ कृ)त्वा (for the prior half) Ñ₁ B₂ ₄ D₅ परमस्त्रिय B₂(m also as in Ñ₂) प्रमदा स्त्रिय, D₁–₄ ₁₁ प्रमदा स्त्रिय —(l 4) Ñ₁ B₃ वेणुहस्ता Ñ₂ D₅ वेणुप्राप्य B₁ विभज्य (m also as above) (for वेणुवक्रमा) V₂ वेणु स्तनाभरा काश्चित D₁ ₄ प्रविश्लेषुतास्याश्च D₂ ₁₁ बहुवेणुलाभा (D₁₁ °हता)श्च D₃ अहृ वेणुश्यामा च (for the prior half) B₁ दुःखात D₁₁ प्रबल (for प्रसुप्ता)]

39 V₃ om 39 (cf v l 32) For sequence in Ñ₂ V₂ B D₅ cf v l [illegible] —a) D₂ स्वयम् (for भुज) Ś₁ Ñ₁ D₁ ₃ ₄ ₁₀ T₁ ₂ पाश (for पार्श्व) Ś₁ D₁ ₃ ₄ ₁₀ [र्श्व]न्त(D₃ [क]ल)स्थं च, D₁ स्थित वैव (for [न्त]रस्थेन) —b) Ś₁ Ñ₁ V₃(second time) D₁₀ ₁₁ स्त(D₁₀ सु)कक्षेण, Ñ₂ V₃(first time) [illegible] D₅ सुकक्षेण, D₃ ₄ समकक्ष, D₆ सुकक्षा वै, M₃ चकक्षेण (for कक्षगेन) —c) D₆ ₇ ₉ वेण (for पण°) Ñ₁ V₃(second time) समाश्रु(Ñ₁ °स)त्य D₆ M₁ सहैवान्या G₃ सहानिन्द्या (for सहानिन्द्या) Ś₁ D₁–₄ ₁₀ ₁₁ पणव काचिदालिङ्ग्य Ñ₂ V₃(first time) B D₅ पणव च समालिङ्ग्य —d) D₁ सुप्ता मद, D₄ प्रसुप्ता मद (hypm) (for सुप्ता [illegible]) G₁ transp मद and कृत Ś₁ D₁₀ विमोहिता D₁₁ कृत्वा मद (for कृतश्रमा)

40 V₁ om 40 (cf v l 32) For sequence in Ñ₂ V₂ B D₅ cf v l 33 V₃(second time) om 40 —a) D₆ डिंडिमं D₃ ₁₀ ₁₁ प्रदि, G₁ as in text (for परि) V₃(first time) B₁ ₃ D₅ गृह्यान्यास्, D₃ विभ्रान्या (for गृह्यान्या) —After 40a Ś₁ D₁₀ read 42bcd omitting (hapl) 40bcd to 42a —b) B₁ सदानायासक्त [illegible] त * * * क (for तथैवासक्त) Ñ₂ B₂ ₄ गोमुखा V₃(first time) B₁ ₃ D₅ गोमुखा D₁ डिंडिमा (for डिण्डिमा) D₂ प्रसुप्ता शुचि भामिनी D₁₁ तथैव डिंडिम कृत्वा —After 40ab D₃ ins

279* दृष्ट्वा च करिशावेऽङ्क अथान्या सतडिण्डिमा ।

—Ñ₁ illeg from च in c up to d —c) D₁₁ प्रसुप्ताऽ, T₁ ₃ प्रमदा (for प्रसुप्ता) D₁ तरुणी G₃ तरुणी (for तरुणं) V₃(first time) प्रसुप्तस्तरुणं गृह्य —d) D₁ ₁₀ ₁₁ G₃ गृहेव (for गू°) Ñ₂ B D₅ भाविनी, D₃ ₁₁ योषित, T₂ कामिनी (for भामिनी)

41 V₁ om 41 (cf v l 32) For sequence in Ñ₂ V₂ B D₅ cf v l 33 Ñ V₃(first time) B D₅ ₂(om [hapl] 41a–44b) ₃ ₄ ₆(om [hapl] after प्रसुप्ता in 42b up to प्रसुप्ता [illegible] 41c) ₁₁ transp 41 and 42 —a) Ś₁ Ñ₁ V₃(second time) D₁ ₂ ₄ ₁₀ ₁₁ आ(Ś₁ D₁₀ पा)लिङ्ग्य(D₁₁ °ने), [illegible] आभरणं, D₆

कलशीमपविद्ध्यान्या प्रसुप्ता भाति भामिनी ।
वसन्ते पुष्पशबला मालेव परिमार्जिता ॥ ४२
पाणिभ्यां च कुचौ काचित्सुवर्णकलशोपमौ ।
उपगुह्याबला सुप्ता निद्राबलपराजिता ॥ ४३
अन्या कमलपत्राक्षी पूर्णेन्दुसदृशानना ।
अन्यामालिङ्ग्य सुश्रोणी प्रसुप्ता मदविह्वला ॥ ४४
आतोद्यानि विचित्राणि परिष्वज्य वरस्त्रियः ।
निपीड्य च कुचैः सुप्ताः कामिन्यः कामुकानिव ॥ ४५ G 5.13 0 B 5.10.49 L 5 5 140

मालयन (for माल्यवर) V2 (first time) काचिद्वाक्करा श्रिता —^{b}) G1 सुर (for सुरु) Ñ2 V2 (both times) B D3 V3 Cm सयोग, Cv r g k t as in text (for -सयोग) Ś1 Ñ1 V2 (second time) D3 4 10 पीडिता, Cv r g k t as in text (for °सम्) D11 सुमै समोघ पीडितै —Ś1 D10 om 41^{cd} —^{d}) N1 illeg N2 V2 (first time) B D3 4 कामर्मोहिता, V2 (second time) D1 4 11 पान°, T2 वरस्रीणी (for मदमोहिता) G3 सुप्ता मदनमोहिता

42 V1 om 42 (cf v l 32) For sequence in Ñ2 V2 B D3, cf v l 33 Ś1 D10 read 42^{bcd} omitting (hapl) 40^{bcd} to 42^{a} after 40^{a} Ñ V2 (first time) B D3 5 (om [hapl] 41^{c}–44^{a}) 3 8 9 (om [hapl] after प्रसुप्ता in 42^{a} up to प्रसुप्ता in 41^{a}) 11 transp 41 and 42 V2 (second time) om 42 —^{ab}) Ñ2 D1–4 10 11 (N2 B)सनाम् (for कलशीम्) D3 4 उप (for अप) Ñ2 B D3 कलस च समाविध्य (B1 °विध्य G[ed]°लिङ्ग्य) (for °) Ñ2 सुसुप्ता B3 प्रसुप्तामिव (hypm) (for प्रसुप्ता) Ś1 D1–4 11 शुचि (for भाति) Ñ B D15 कामिनी M2 मालिनी (for भामिनी) D3 प्रसुप्ता मदविह्वला (for ^{b}) V2 (first time) कलश च समाविध्यमानेव प्रतिभामिनी —^{c}) Ś1 D1–4 10 संयुक्ता (D3 °क्ता) (for शबला) Ñ2 V2 (first time) B D11 वसन्तपुष्पप्रथिता (D13 °सक्ता) —^{d}) Ś1 D10 परिवर्जिता B2 परमार्चिता N2 V2 (first time) B1 3 D11 परिवर्तिता B2 °वर्तिता B4 °वर्धिता, D1 4 °मोहिता G3 °भाषती (for °मार्जिता) D3 माल्य *परिमार्जिता

43 V1 om 43 (cf v l 32) For sequence in Ñ2 V2 B D3 cf v l 33 V2 (second time) D3 9 om 43 (for D3 cf v l 41) B2 reads twice 43 —^{a}) D3 पाणिपादौ (for °भ्यां च) D1 4 कुचौ तथान्या (D3 °था*) पाणिभ्यां —^{b}) T2 कमलोपमौ (for कलशो°) —For 43^{ab}, Ś1 Ñ V2 (first time) B D3 10 11 subst

280* काचित्पाणी वपान्योन्य मकाल्तसुपाश्रिता ।

[Ñ2 illeg from पा up to र V2 पाणिभ्यां च B3 (first time) कृत्वा पाणीस्तु (for काचित्पाणी) Ś1 D10 11 पाणी (D11 °णि) तथान्या (D11 °या च) पाणिभ्यां B4 (with hiatus) पाणि° तथान्या अयाय (for the prior half) Ś1 D10 तथान्योन्यौ Ñ2 D3 तथान्योन्यौ V2 कथाश्रित्य B2 (second time) अथा (first time तथा)श्रितान् D3 तथान्यौ (for तथाश्रिता) B3 पाणिपान्यथान्यौ स तद्वानसमाश्रित]

—D3 om 43^{c}–44 —^{c}) Ś1 Ñ1 V2 (first time) B1 D1 3–5 11 T1 3 G3 -गृह्य, Ñ2 B2–4 (B3 both times) D3 10 गुह्य (for -गृह्य) Ś1 Ñ1 D10 11 T1 G3 [अ]बला, V2 (first time) B3 (both times) 4 [अ]बला M1 (before corr as in text) वला (for [अ]बला) —^{d}) Ś1 V2 (first time) B2 (second time) D1 3 4 10 11 -बलम्, Ñ1 सुख Ñ2 बला, B1–3 (B3 first time) [आ]वेश, B4 D3 वेग, D3 -वलम् (for -बल) Ś1 V2 (first time) B2 (second time) D1 3 4 9 10 11 उपागता (V2 B3 °ता), Ñ2 समाश्रिता, B2 (first time) 4 °जिता (for पराजिता)

44 V1 om 44 (cf v l 32) For sequence in Ñ2 V2 B D3 cf v l 33 D3 om 44^{a} (cf v l 41) D3 om 44 (cf v l 43) —^{a}) Ñ2 V2 (first time) B D3 पूर्णचन्द्रनिभानना —^{c}) Ñ2 V2 (first time) B D3 वीणाम् (for अन्याम्) Ś1 N1 D1 2 3 9 10 T1 2 M1 2 सुश्रोणी (for °श्रो°) —D3 om 44^{d}–45^{a} —^{d}) D3 प्रसुप्ता (for °प्ता) G1 मोहिता (for विह्वला) D7 9 निद्रावश समुपागता —After 44 Ñ2 V2 B D3 read 5 9.4–5 (transp), V2 alone repeating 5^{ab} only after 44 (second time) Ś1 Ñ1 D1–6 10 11 (Ś1 D3 10 om [hapl] 5^{bc}) read 5 9 5 after 44

45 V1 om 45 (cf v l 32) For sequence in Ñ2 V2 B D3 cf v l 33 D3 om 45^{a} (cf v l 44) V2 (first time) om 45 —^{a}) Ś1 Ñ1 V2 (second time) D1–6 10 11 तूर्याणि च, Cv r m g t as in text (for आतोद्यानि) —^{b}) Ś1 Ñ V2 (second time) B D1 4 6 10 11 तासामन्य (for परिष्वज्य) Ñ2 B D3 वरानुगा, T2 G2 [अ]परा (G2 परा)श्रिय (for वरस्त्रिय) —^{c}) D3 G1 कुचौ (for कुचै) D3 कस्मिन् (for सुप्ता) —For 45^{cd} Ś1 Ñ V2 (second time) B D1–6 11 subst

281* उपगूह्य प्रसुप्तास्ता भावनिद्रावशानुगाः ।

[Ñ2 V2 B D3 8 10 गुह्य (for -गृह्य) D1 4 निषिद्धम् (for प्रसुप्ता)]

—Thereafter Ś1 Ñ1 D1–6 10 11 cont

282* नूपुरैश्चापविद्धैस्तैर्वलयैश्चापि शोभितैः ।
हारैश्च हरिपाणीनां प्रदीपैः शोभते मही ।
सर्वैर्वस्तुविकारैर्वेश्मराजी मनोरम ।

[(l 1) D3 4 चाप D10 चापि (for चाप) Ñ1 D3 4 च D11 तु (for तैः) D11 [अ]पि (for [अ]पि) D1 2 3 खडितैः (for शोभितैः) —(l 2) D1 3 4 शालिना (for शोभते)

९

अवधूय च तां बुद्धिं बभूवावस्थितस्तदा ।
जगाम चापरां चिन्तां सीतां प्रति महाकपिः ॥ १

न रामेण वियुक्ता सा स्वप्तुमर्हति भामिनी ।
न भोक्तुं नाप्यलंकर्तुं न पानमुपसेवितुम् ॥ २

नान्यं नरमुपस्थातुं सुराणामपि चेश्वरम् ।
न हि रामसमः कश्चिद्विद्यते त्रिदशेष्वपि ।
अन्येयमिति निश्चित्य पानभूमौ चचार सः ॥ ३

क्रीडितेनापराः क्लान्ता गीतेन च तथा पराः ।
नृत्तेन चापराः क्लान्ताः पानविप्रहतास्तथा ॥ ४ G 5.13.15 B 5.11.5 L 5.6.6

9

Ñ2 V1 B D4 continue the previous Sarga. M3 begins with श्रीरामाय नमः .

1 ^a) G2 तु (for च) —^b) D5 तथा (for तदा) —For 1^{ab}, Ś1 Ñ V B D1–4.8.10 subst.

287* ततस्त्वा मारुतिश्चिन्तां व्यवधूय व्यवस्थितः ।

[D11 तु (for ता) Ś1 Ñ1 D1–4.10.11 हनुमान् (for मारुतिः) Ñ1 व्यवधाय D8 व्यवधूय D5 व्यवस्थितः (for व्यवधूय) D1 समुत्थितः (for व्यवस्थितः) Ś1 D2.10.11 अवधूय च बुद्धिमान् (D5 समुत्थिता, D11 महाकपिः), B2 सीता प्रति महात्मना , D6 विधूय समुपस्थितः (for the post half)]

—B3 om. 1^{cd} —^c) D6 चोत्तरां, D11 परमां (for चापरां) Ś1 Ñ V1 B1.2.4 D1.2.4.8 चिन्तामपरां, V2 D2.10 चिन्तां परमां —^d) Ñ2 युति , V2 B1.3 D6 मति (for कपि) —After 1, Ñ1 D1.8.11 read 3^{ef} and 292*

2 ^a) Ñ2 V1 B1 D2.4 वियु(D5 °य)क्ता सा, B2 वियुक्ता च T2 विनियुक्ता (for वियुक्ता सा) —^b) B2 स्वप्तम्, D11 सहतुम् (for स्वप्तुम्) Ñ1 V2 इच्छति (for अर्हति) Ś1 Ñ1 V1 D1.8.10.11 मैथिली, Ñ2 V1 B D6 भाविनी (for भामिनी) —^d) D1 गानम् (for पानम्) Ś1 Ñ1 V2 D1–4.10.11 तु(Ś1 च)त पानं निषेवितु(Ś1 D11 °त)

3 ^a) B1 जनम् (for नरम्) —^b) V2 इव (for अपि) Ñ2 V B D6 वासव (for चेश्वरम्) Ś1 Ñ1 D1–4.10.11 चापरशक्तिमो हि स , M1 नराणामपि चेश्वर —D1 reads 3^c in marg. —^c) D6 रा–सम (for रामसमः) Ñ2 त्रिदशे कश्चित्, D1.2 त्रिदिवेष्वपि (for त्रिदशेष्वपि) Cv 'सीतां प्रति महाकपि' इत्यत परमन्येयमित्यादर्थं प्रमादाल्लिखितम् । 'विद्यते त्रिदशेष्वपी'त्यत परमेवास्य स्थानम् । So also Cr. Cg त्रिदशेष्वपीत्यनन्तरमन्वेयमित्यर्धम् ॥ —After 3^{cd}, Ś1 Ñ1 D1–4.10.11 ins.

288* इति सचिन्त्य हनुमानुद्ध्या स कपिकुञ्जरः ।

[Ñ1 बहुधा (for हनुमान्) Ś1 D2.3.10 सस्मृत्य Ñ1 सा (for बुद्ध्या स)]

Thereafter, Ñ1 D1.4.11 cont. Ś1 D2.3.10 cont. 292*, whereas Ñ2 V2 B3 D6 ins after 3

289* ततस्त्वन्तःपुरे भूयो विचेतुमुपचक्रमे ।

[D1.4.11 [अ]न्तःपुरे (for –[अ]न्तःपुरे)]

—After 3^{cd} B3 ins.

290* तस्य पत्नी महा साध्वी सर्वधर्मपरायणा ।

—Then cont. while Ñ2 V B1.2.4 D6 ins after 3^{cd}

291* इयं सीता महाभागा धर्मज्ञा धर्मचारिणी ।
कायेनैव मनसा उपतिष्ठेत रावणम् ।
इति वायुसुतस्तत्र चिन्तयामास वानरः ।
इत्थमभ्यवयामास नैव सीतेति निश्चितम् ।

[(l. 2) B2 वाच- (for काय) B2 –ध्येन (for –नै°) Ñ2 V1 B कायेन (to avoid hiatus) D6 उपतिष्ठेत —(l. 3) V2 चिन्तयानवतस्युन (for the post half) —(l. 4) V1 निश्चय (for निश्चितम्)]

—Ñ1 D1.4.11 read 3^{ef} after 1 —^f) D7–9 भूयस्तत्र (for पानभूमौ) Ś1 Ñ1 D2.10.11 भूयस्तत्र तु(Ś1 स) वानर , Ñ2 V B D6 भूयस्तामन्विवेष स , D1.4 भूयश्चचार वानर , D3 भूयस्तत्र सुबुद्धिमान् —After 3 Ñ2 V1 B1 D6 ins 289* and then cont. Ś1 V2 B1.2.4 D2.3.8.9–11 T2 G1 M2 ins after 3 while Ñ1 D1.4.11 ins after 3^{ef}

292* पानभूमौ हरिश्रेष्ठ सीतासंदर्शनोत्सुकः ।

[Ś1 D2.3.8.10 T2 M3 Cr भूमि (for –भूमौ) B2 पानभूमिं सुनिश्चित्य (for the prior half) D2 सीता (for सीता) Ñ1 सीतान्वेषण लालसः B1.2 स सीता(D2 सीतायां)दर्शनोत्सुकः (for the post half)]

—Thereafter Ś1 D2.3.10 cont. 289* G1 reads l. 4 of 291* after 3

4 V1 om. 4–5 Ś1 D10 om. 4 Ñ2 V2 (after 4^a [first time]) B D6 transp. 4–5 and read after 5.8.44 —^a) D6 क्रीडया च (for क्रीडितेन) D1.2.11 परा (for [अ]परा) B2 D2.4 G3 काश्च —^b) D5 पीनन (for गी°) V1 V2 B D2.4.8.11 इतश्च पीनन चापरा D6 पानेन विप्रहितास्त्वा D8 सगीतेन च चापरा —^c) Ñ V2 B D1–4 T2 मूत्रेन (for नृत्तेन) B3–4 D5 [अ]परा क्लान्ता , D2.3.8 [अ]परा क्लान्(D5 °न्ता)ता D6 तथा क्लान्ता (for [अ]पराः क्लान्ताः) V2 काता, प्रसुप्ता इत्येन, D11 सुनृत्ये-

G 5 14 29
B 5 10 50
L 5 5 142
तासामेकान्तविन्यस्ते शयानां शयने शुभे ।
ददर्श रूपसम्पन्नामपरां स कपिः स्त्रियम् ॥ ४६

मुक्तामणिसमायुक्तैर्भूषणैः सुविभूषिताम् ।
विभूषयन्तीमिव च स्वश्रिया भवनोत्तमम् ॥ ४७

गौरीं कनकवर्णाभामिष्टामन्तःपुरेश्वरीम् ।
कपिर्मन्दोदरीं तत्र शयानां चारुरूपिणीम् ॥ ४८

स तां दृष्ट्वा महाबाहुर्भूषितां मारुतात्मजः ।
तर्कयामास सीतेति रूपयौवनसम्पदा ।
हर्षेण महता युक्तो ननन्द हरियूथपः ॥ ४९

आस्फोटयामास चुचुम्ब पुच्छं
ननन्द चिक्रीड जगौ जगाम ।
स्तम्भानरोहन्निपपात भूमौ
निदर्शयन्स्वां प्रकृतिं कपीनाम् ॥ ५०

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे अष्टमः सर्गः ॥ ८ ॥

—(l. 3) D6 देव (for येन) D6 स्वदयीम् (for °यी) D1 6 जम्पया D6 तथैव (for जोषिय)]

—whereas V1 reads 274* after 261* (second time)

46 B reads 46 after 274* —a) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 °सम्पदस्ते, V2 °सवदस्ते, Cm k t as in text (for विन्यस्ते) Ñ2 V1 B1 2 4 D6 तस्य चो(B1 सो)पास सम्पदस्ते, B1 तस्य चौपान्तमुपसक (sic) D11 तासामेकान्त सम्पातम —c) D6 मृत (for रूप) —d) Ś1 Ñ V B3-4 D1-4 9 10 11 सुश्रोणीं, D5 9 तत्र ता (for अपरा) Ś1 च कपि, Ñ2 वानर (for स कपि) B2 सुश्रोणि कपिसत्तम (marg also स कपि स्त्रिय)

47 Ś1 Ñ V B D1-4 9 10 11 transp 47 and 48 —a) V2 माला (for -मणि) —b) Ś1 Ñ V B D1-4 9 10 11 तद्व(D6 रत्न)कांचनैः (for सुविभूषिताम्) —c) T1 2 तत् (for च) Ś1 Ñ1 V2 D1-4 9 10 11 भूषिता भूषयन्ती वा(D6 तद्) Ñ2 V1 B2-4 D6 भासयन्तीमिव ता(V1 B2 तत्, B3 तु) B1 भासयन्तीमिवाग्नी च —d) Ś1 Ñ1 V2 D1 2 4 9 10 स्वश्रिया(D6 °या) (for स्व°) D4 5 शुभग (for भ°) D6 [उ]त्तमे (for [उ]त्तमम्) B2 स श्रिया सिद्ध शोभया

48 Ś1 Ñ V B D1-4 9 10 11 transp 47 and 48 —a) B1 रत्नाभाम् (for वर्णा°) B2 कैलासकनकवर्णाभाम् —b) Ś1 D10 भर्तुः (for अन्तः-) D6 पुरेश्वर (for °रीम्) —cd) D10 दर्दोदरीं (for मन्दो°) D6 शयाना शयने तत्र (for cd) Ñ1 D1 4 11 शयने तदा (Ñ2 D11 शुभे) D6 चारुभाषिणीं (for चारुरूपिणीम्) Ś1 D2 9 10 यौवनोत्तम शालिनी (for d) Ñ2 V B D6 तत्र मन्दोदरीं(D6 °री) नाम शयानां शयनोत्तमे —After 48, Ś1 Ñ V B D1-4 9 10 11 ins

283* ददर्श तल्पे नीले व्यवस्थितामिव विद्युतम् ।

[Ś1 D2 10 दृष्ट्वा D6 राजन्तीं (for ददर्श) Ñ1 D1 4 नीलजन्ते D11 नीले तल्पे (by transp) (for तल्पे नीले), D11 चपलां वैद्युतीं यथा (for the post half)]

[illegible] a) Ś1 Ñ1 V2 D1-4 10 11 तां समी(Ś1 स वी)क्ष्य, Ñ2 V1 B D6 स तां वीक्ष्य (for स तां दृष्ट्वा) D1 4 -भुजैर् (for बाहुर्) —b) Ś1 Ñ V [illegible] D1-4 9 10 11 हनुमान्(D6 °मत्) (for भूषितां) Ñ1 कपिकुंजर (for मारुतात्मज) —c) D11 [इ]य (for [इ]ति) —D4 om 49cd —c) Ś1 Ñ V B D1-4 9 10 11 T2 [अ]भिहृष्टो (for युक्तो) —d) Ñ2 V2 कपिकुंजर, Ñ1 B D6 च स(D6 तु) विभिस, V1 हरिविक्रम, D6 10 11 कपियूथप, D1 कपिसत्तम (for हरियूथप) —After 49, D6 G2 M1 ins

284* दृष्ट्वा सीतेति तत्रासीत्प्रहर्षोत्फुल्लमानसः ।

[M1 हृष्टे (for तत्र)]

while T2 ins

285* दृष्ट्वा तां सुप्तेऽभूत्प्रीतिश्चापि प्रहर्षणम् ।

50 Ñ2 V1 B D6 om 50 —a) D6 चुचुप (sic) (for चुचुम्ब) Ś1 पुच्छ (for पुच्छं) —b) D10 चचुमे (sic) T2 जहास, Cm k t as in text (for जगाम) Ś1 Ñ1 V2 D1-4 ननर्द चिक्रीड जगौ च बभ्रु(Ś1 भूरि), D6 ननर्द चिक्रीड जगौ च दाम, D11 ननर्द चिक्रीड जगौ जगाम (corrupt) —c) D6 स्तम्भादरोहन् —d) D4 स्वदर्शयन्स्वा, D6 निदर्शयन्ते, G2 M3 °यन्स्व, Cm k t as in text (for निदर्शयन्स्वां) —For 50cd, Ś1 Ñ1 V2 D2 4 10 11 subst

286* स वानरास्तत्र प्रभूतम प्रतीतो
ज्ञात्वा नरेन्द्रस्य सुता च सीताम् ।

[Ś1 प्रतीत D10 प्रमोतो (for प्रतीतो) Ś1 D2 10 नरेन्द्र- (for नरेन्द्रस्य) D2 4 g (for च)]

Colophon Ñ2 V1 B D6 om (Sarga cont) —*Sarga name* Ś1 V2 स्त्री(V2 श्री)दर्शन, Ñ1 रावणशयन … स्त्रीदर्शन, D1 4 लङ्काप्रवेशे अंत पुरदर्शन, D2 11 अंत पुर विचये रावणस्त्रीदर्शन(D11 °न), D2 मन्दोदरीदर्शन, D10 अंतपुरविचये स्त्रीदर्शन —*Sarga no* (figures words or both) Ñ2 D1 4 10 11 om , Ś1 7, V2 5, D4 13, D2 6-8 S 10 —After colophon, D1 concludes with ग्रंथ, while G with श्रीरामाय नम .

९

अवधूय च तां बुद्धिं बभूवावस्थितस्तदा ।
जगाम चापरां चिन्तां सीतां प्रति महाकपिः ॥ १

न रामेण वियुक्ता सा स्वप्तुमर्हति भामिनी ।
न भोक्तुं नाप्यलंकर्तुं न पानमुपसेवितुम् ॥ २

नान्यं नरमुपस्थातुं सुराणामपि चेश्वरम् ।
न हि रामसमः कश्चिद्विद्यते त्रिदशेष्वपि ।
अन्येयमिति निश्चित्य पानभूमौ चचार सः ॥ ३

क्रीडितेनापराः क्लान्ता गीतेन च तथा पराः ।
नृत्तेन चापराः क्लान्ताः पानविप्रहतास्तथा ॥ ४ G 5.13.55 B 5.11.1 L 5.6.6

Ñ1 V1 B D4 continue the *previous Sarga*. V2 begins with श्रीरामाय नमः.

1 ᵃ) G2 तु (for च) —ᵇ) D6 तथा (for तदा) —For 1ᵃᵇ, Ś1 Ñ V B D1-4.6.10.11 subst

287* ततस्ता मारुतिश्चिन्तां व्यवधूय व्यवस्थितः ।

[D11 तु (for ता) Ś1 Ñ1 D2-4.10.11 हनुमांस् (for मारुति°) Ñ1 व्यपधाय, D2 समधूय, D6 °व्यवस्थितः (for व्यव°) D1 समुत्थितो (for व्यवस्थित) Ś1 D2.10.11 सवधूय च बुद्धिमान् (D2 सदुर्धिमान्, D11 महाकपि) D2 सीतां प्रति महायशा, D6 विमृश्य सुस्थितो (for the post half)]

—B3 om 1ᶜᵈ —ᶜ) D6 चोत्तरां, D11 परमां (for चापरां) Ś1 Ñ V2 B1.3.4 D1.3.4.6 चिंतामपरां, V3 D3.10 चिंतां परमां —ᵈ) Ñ1 पुनः, V3 B3.4 D1 प्रति (for कपि) —After 1, Ñ1 D1.6.11 read 3ᵉᶠ and 292*

2 ᵃ) Ñ1 V2 B1 D6.8 विप्रयुक्ता(D6 °क्ता) सा, B3 वियुक्ता च, T2 विनिर्मुक्ता (for वियुक्ता सा) —ᵇ) B2 स्वप्नम्, D11 स्वप्तुम् (for स्वप्तुम्) Ñ1 V3 इच्छति (for अर्हति) Ś1 Ñ1 V3 D2.3.10.11 मैथिली, Ñ2 V1 B D6 भामिनी (for भामिनी) —ᵈ) D1 मानम् (for पानम्) Ś1 Ñ1 V2 D1-4.10.11 तु(Ś1 स)न पानं निषेवितुम्(Ś1 D1 °त)

3 ᵃ) B3 जनम् (for नरम्) —ᵇ) V3 इव (for अपि) Ñ V B D6 वासव (for चेश्वरम्) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 पालयतिमो हि स, M1 नराणामपि चेश्वर —D6 reads 3ᶜ in marg —ᶜ) D6 रामस्य (for रामसम) Ñ1 त्रिदशे व्विप्, D1.3 त्रिदिवेष्वपि (for त्रिदशेष्वपि) cf. G1 "सीता प्रति महाकपि" विचिन्त्य परमन्येय सिद्धार्थ प्रसादादिप्रेक्षितम्। विद्यते त्रिदशेष्वपि ततः परमेवास्य स्थानम्। So also Cr. cf. त्रिदशेष्वपीत्यनन्तरमन्येयमित्यर्थम् 80 —After 3ᶜᵈ, Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 ins

288* इति संचिन्त्य हनुमान्बुद्ध्या [illegible] कपिकुञ्जर ।

[Ñ1 बहुधा (for हनुमान्) Ś1 D2.3.10 स्वबुद्ध्या Ñ1 बहु स (for बुद्ध्या स)]

—Thereafter Ñ1 D1.6.11 cont , Ś1 D2.3.10 cont after 292*, whereas Ñ2 V3 B3 D5 ins after 3

289* रावणान्तःपुरे भूयो विचेतुमुपचक्रमे ।

[D1.4.11 (अ)न्तःपुरे (for °(अ)न्तःपुरे)]

—After 3ᶜᵈ, B3 ins

290* तस्य पत्नी मनो सत्यां सर्वधर्मरतापराः ।

—Then cont while Ñ2 V B2.3.4 D5.10 ins after 3ᶜᵈ

291* दृष्टं सीता महाभागा धर्मज्ञा धर्मचारिणी ।
कामवृत्तेन महता दर्पितेन रावणम् ।
इति वायुसुतस्तत्र सीतान्वेषणतत्पर ।
हरिश्रेष्ठस्तथावास वेश्म सर्वत्र निश्चितम् ।

[(l 2) B2 दाम (for वाम) B2 वशात् (for °तु°) Ñ2 V3 B वर्षित (to avoid hiatus) D6 कामिर्षि —(l 3) V2 वीरसन्तापान्तपुन (for the post half) —(l 4) V3 निश्चय (for निश्चितम्)]

—Ñ1 D1.6.11 read 3ᵉᶠ after 1 —ᶠ) D1-4 भूयस्तत्र (for पानभूमौ) Ś1 Ñ1 D2.10.11 भूयस्तत्र तु(Ñ1 स) वानर, Ñ2 V B D6 भूयस्तत्रान्वियेषस, D11 भूयश्चकाम वानर, D3 भूयस्तत्र शुशुद्धियात —After 3 Ñ2 V3 B1 D5 ins 289* and then cont Ś1 V1 B1.2.6 D2.3.4-10 T3 G3 M2 ins after 3 while Ñ1 D1.4.11 ins after 3ᵉᶠ

292* पानभूमौ हरिश्रेष्ठः सविस्मयः सकौतुक ।

[Ś1 D2.3.4.10 T2 M2 Cr भूमि (for °भूमौ) B3 पानभूमौ सुसंस्थित (for the prior half) D1 सर्वं (for सवि°) Ñ1 सीतान्वेषण तत्पर B1.2 स दीप्त(B3 दीप्तस)ततो (for the post half)]

—Thereafter, Ś1 D2.3.10 cont 289* G2 reads l. 4 of 293* after 3

4 V3 om 4-5 Ś1 D10 om. 4 Ñ2 V3 (after 4ᵃ [first time]) B D6 transp 4-5 and read after 5.8.46 —ᵃ) [illegible] क्रीडया च (for क्रीडितेन) D2.3.11 परा (for [अ]परा) B1 D5.8 G2 श्रान्ता —ᵇ) D1 पीनेन (for गी°) Ñ2 V3 B D2.4.9.11 श्रान्ता गीतेन चापरा D5 पानेन विक्लिन्नास्ता, D8 क्रीडितेन च चापरा —ᶜ) V3 B D1-4 T2 नृत्येन (for नृत्तेन) B2-6 D5 [अ]परा श्रान्ता, D2.3.6 [अ]परास्तु(D5 श्रा)न्ता D6 तथा श्रान्ता (for [अ]परा क्लान्ता) V3 श्रान्ता प्रसुप्ता दर्शनं, D11 सुसुप्तं

G 5 13 51 B 5 11 6 L 5 5 139 मुरजेषु मृदङ्गेषु पीठिकासु च संस्थिताः ।
तथास्तरणमुख्येषु संविष्टाश्चापराः स्त्रियः ॥ ५

अङ्गनाना सहस्रेण भूषितेन विभूषणैः ।
रूपसंल्लापशीलेन युक्तगीतार्थभाषिणा ॥ ६

देशकालाभियुक्तेन युक्तवाक्याभिधायिना ।
रताभिरतसंसुप्तं ददर्श हरियूथपः ॥ ७

तासां मध्ये महाबाहुः शुशुभे राक्षसेश्वरः ।
गोष्ठे महति मुख्यानां गवां मध्ये यथा वृषः ॥ ८

स राक्षसेन्द्रः शुशुभे ताभिः परिवृतः स्वयम् ।
करेणुभिर्यथारण्ये परिकीर्णो महाद्विपः ॥ ९

सर्वकामैरुपेतां च पानभूमिं महात्मनः ।
ददर्श कपिशार्दूलस्तस्य रक्षःपतेर्गृहे ॥ १०

नापरा स्थिता —ᵈ) D₆ प्रवि (for विप्र) D₄ ₈ ₁₁ परा, T₁ तदा (for तथा) Ñ₂ V₂ B D₆ प्रसुप्ता (V₃ सदसा) स्त्रान योषित (B₁ D₆ °ता) D₆ पानविप्रदलापरा

5 V₂ D₄ om 5 (for V₃ cf v l 4) Ś₁ Ñ₁ (partly illeg) D₂ ₃ ₁₀ ₁₁ (Ś₁ D₈ ₁₀ om [hapl ?] 5ᵃᵇ) read 5 after 5 8 44 Ñ₂ V₂ B D₆ transp 4–5 and read both after 5 8 44 V₂ alone repeating 5ᵃᵇ after 5 8 44 (r) —ᵃ) Ñ₂ V₂ (first time) ■ D₆ पणवेषु T₁ ₃ G M₁ ₃ Ck मुरवेषु Ct as in text (for मुरजेषु) —ᵇ) D₇ ₉ Ct चेलिकासु (for पीठिकासु) Ñ₂ V₂ (first time) B D₂ ₃ ₆ ₁₀ सर्वेष च (for च संस्थिताः) —After 5ᵃᵇ, B₃ ins

293* करताल करे कृत्वा काश्चित्सुप्ताश्च कामदाः ।

—ᶜ) Ñ₂ B₁ ₃ ₄ D₆ M₂ तुल्यास्तरण, D₁ सुखास्तरण, T₁ तथास्तरण (for तथास्तरण) —ᵈ) T₂ पर, T₃ [अ]पर, M₁ ₃ परा (for [अ]परा) Ś₁ D₈ तथा तालान्तरेषु च, Ñ₁ V₃ B₁–₃ D₁–₃ ₆ ₁₁ तथा (D₃₁ गेहे) तालीच, D₂–₃ ₁₁ °स)पत्तु च, B₄ तथा सौधतलेषु च
—After 5 D₆ ins

294* अनेकेष्वपरातेषु सुप्ता मदविमोहिता ।

6 Ñ₂ V B D₆ read 6–7 after 5 8 9 —ᵃ) B₃ स्त्रीगणानां (for अङ्गनानां) —ᵇ) Ś₁ D₈ ₁₀ ₁₁ विभूषित (D₁₁ °तै) Ñ₁ V B D₆ समता (for विभूषणैः) D₂ ₄ ₈ ₉ ₁₀ ₁₁ भूषणैः —ᶜᵈ) Ñ₂ V B₁ ₂ ₄ D₆ कृतसल्लाप (for रूपसंल्लाप) D₆ युक्तै (for युक्त) Ś₁ D₈ ₁₀ -[अ]भिभाषिणा Ñ₂ V B₂ ₄ D₆ -[अ]नुवादिना, B₃ [अ]नुनादिना G₃ -[अ]र्थभूषणा (for [अ]र्थभाषिणा) D₁₁ युक्ता गीतार्थभाषिणी (for ᵈ) B₃ कृत आलोपशीलेन सुगीतानानुवादिना

7 Ñ₂ V B D₆ read 6–7 after 5 8 9 —ᵃ) D₆ देशकाले Ś₁ D₂–₄ ₁₀ ₁₁ भियुक्तेन, M₂ [अ]भियुक्तेन, Ñ₂ V B D₆ विविक्तेन; Cm g k t as in text (for [अ]भियुक्तेन) —ᵇ) D₃ युक्त; D₄ युक्त (for युक्त) D₆ विधायिना (for -[अ]भि°) Ś₁ D₈ युक्तवाक्या भिभाषिणा D₁ ₂ ₄ युक्तवाक्य(D₆ also °वाक्य)भिधायिना —After 7ᵃᵇ, D₇ ₉ G₂ ins, D₃ M₃ ins l 2–3 after 7, G₃ ins l 2–3 after 7ᵃᵇ and l 4 after 3

295* रताभिरत संयुक्ता ददर्श हरियूथप ।
अन्यत्रापि वरस्त्रीणां रूपसल्लापशालिनाम् ।
सहस्र युवतीनां तु प्रसुप्त स ददर्श ह ।
देशकालाभियुक्त तु युक्तवाक्याभिधायि तत् ।

(For l 1 cf 7ᶜᵈ —(l 1) G₁ Ck संयुक्त (for °ता) G₃ अभिसंमोदन युत (for the prior half) —(l 2) G₁ -जीवन (for -स्त्रीणां) D₇ ₉ Ck t शालिनां (for शालिनाम्) D₃ स्वाप्नां स्वप्नशालिनां (for the post half) —(l 3) D₃ G₂ प्रसुप्त च G₃ प्रसुप्तं स (for स ददर्श ह) —(l 4) G₁ [अ]भिधायि च G₂ [अ]भिधायिन (for [अ]भिधायि तत्) ※ Ck अन्यत्रापि वर° सहस्र युव°, देशकाल° रताभिरत° अन्तरा तासां मध्ये इति पाठः पाठ 1 अत्र लिखितश्लोकद्वय विहत्य गच्छति पर । सर्वसूचकत्वात् । Ct अन्यत्रापीत्यादि श्लोकद्वय नास्ति प्रमादात् पठन्ति ※]

—ᶜ) Ñ₁ D₂ ₃ ₁₁ G₁ ₃ रताभिरत, Ñ₂ V B₁ ₃ ₄ D₆ रतोपरम, B₂ यस्मिन् परम, D₁ ₄ T₂ G₂ रतोपरत, D₈ रतारत, Cv m g as in text (for रताभिरत) Ñ₁ T₁ संयुक्त D₁ -संयुक्त, D₂ T₃ ₃ G₂ -संयुक्त, M₁ संसुप्तां, Cv m g as in text (for संसुप्त) Ś₁ रतावस्तसंयुक्त —After 7ᶜ, Ñ₁ ins

296* वरांगीव सुरेश्वरि ।
कन्दर्पमिव गेहे रावणस्य महीपत ।
सप्तसं स्सुप्त

—ᵈ) T₂ ₃ -सप्तत, Ct as in text (for यूथप) Ś₁ D₁–₃ ₁₀ राक्षसेन्द्रं ददर्श स; Ñ₂ V B D₆ राक्षसेन्द्रं महाबल

8 Cr folio missing from 8 up to 5 10 4ᵈ Ñ₂ V B D₆ om 8–9 here (cf l 9–12 of 274*) Ñ₁ partly illeg for 8ᵃᵇ —ᵇ) D₂ राक्षसाधिप (for °सेश्वर) —Ś₁ D₈ ₁₀ om 8ᶜ–9ᵇ B₃ om 8ᶜᵈ —ᶜ) M₂ मुख्यानां (for मुख्यानां) —ᵈ) D₃₁ G₁ M₃ (after corr as in text) महावृष (for यथा वृष)

9 Ñ₂ V B D₆ om 9 here (cf v l 8) Ś₁ D₈ ₁₀ om 9ᵃᵇ (cf v l 8) —ᵇ) D₆ स्वस्य (for स्वयम्) —ᶜ) D₁ ₃ ₄ ₁₁ G₁ ₃ यदा (for यथा) —ᵈ) D₃–₄ ₈ यथा (for महा) D₁₁ परिरोध महाद्विप

10 ᵃ) D₁₁ सर्वेसारां Ñ₂ V₁ B₂ ₃ सर्वकाम(D₆ °पान)-समोपेतां V₂ B₁ ₄ D₆ सर्वकामरसो(V₃ °गुणो)पेतां(B₄

मृगाणां महिषाणां च वराहाणां च भागशः ।
तत्र न्यस्तानि मांसानि पानभूमौ ददर्श सः ॥ ११
रौक्मेषु च विशालेषु भाजनेष्वर्धभक्षितान् ।
ददर्श कपिशार्दूलो मयूरान्कुक्कुटांस्तथा ॥ १२
वराहवार्ध्राणसकान्दधिसौवर्चलायुतान् ।
शल्यान्मृगमयूरांश्च हनूमानन्ववैक्षत ॥ १३
क्रकरान्विविधान्सिद्धांश्चकोरानर्धभक्षितान् ।
महिषानेकशल्यांश्च छागांश्च कृतनिष्ठितान् ।
लेह्यमुच्चावचं पेयं भोज्यानि विविधानि च ॥ १४
तथाम्ललवणोत्तंसैर्विविधै रागषाडवैः ।
हारनूपुरकेयूरैरपविद्धैर्महाधनैः ॥ १५

G 5.14.0
B 5.11.19
L 5.6.17

D6 °न्) —ᵈ) D1 4 5 ददर्श स (D4 ह) (for महात्मन) B4 पानभूमौ महात्मना —D1 2 4 om 10ᶜᵈ —ᶜ) Ñ1 illeg from वि up to हे 10ᶜ T2 3 G2 M2 हस्त (for कपि) —ᵈ) M4 D6 11 गृह (for गृह)

11 ᵃ) D3 10 महिषीणां (for °षाणां) B2 तु (for च) —ᵇ) G3 वराहांश्च (for °हाणां च) Ñ2 V1 B D6 M1 सर्वेश (for भागशः) Ś1 (erroneously) पानभूमिं महात्मन —After 11ᵃᵇ, B2 ins (in brackets)

297* कपिश्रेष्ठस्तस्यामि स पानानि व्यलोकयत् ।
कपिवरस्ताश्च विविधान्

—ᶜ) B1 तत्रो (for तत्र) B2 तस्य न्यस्तानि मांसानि —ᵈ) B2 om पान B3 ददर्श कपिकुञ्जर

12 ᵃ) Ś1 D3 10 रौक्मेषु तु (D4 *) Ñ1 B2 सौवर्णेषु B2 सौवर्णेषु च (for रौक्मेषु च) V1 विशालेषु (for विशालेषु). —ᵇ) Ñ1 [अ]*भक्षितान्, B1 (also as in text (sup lin)) व्यवस्थितान्, D1 4 11 च (D11 तु) संस्कृता, D7 4 10 [अ]न्य(D10 च)भक्षितान् (for [अ]र्धभक्षितान्) —After 12ᵃᵇ, V1 ins

298* मांसराशीन्विविधांस्तत्पानभूमौ ददर्श स ।
मयूरान्कुक्कुटांश्चैव तथान्यानर्धभक्षितान् ।

—After 12ᵃᵇ, M3 reads 14ᶜᵈ for the first time repeating it in its proper place

—ᶜ) V3 D2 4 T G2 M1 हरि (for कपि) —ᵈ) B1 2 D1 T1 2 G1 मायूरान्, Cv g as in text (for म°) V2 B2 D1 G2 कौक्कुटान् (for कु°) T2 अपि (for तथा) V1 द्विजान्यामधिभास्तथा

13 Ñ1 partially illeg for 13ᵃᵇ —ᵃ) B1 D1 2 T1 2 वाराह (for व°) Ś1 D10 मृगमयुरान्, Ñ2 V1 B1 2 D1 -वधी सुकृता V2 -वाराहान्सुकृतान्, B3 -सुकृतान्मृगान्, B4 माससान्सुकृतान्, D1 4 -वाधीसुकृतान् D2 -मृगान्सुकृतान् D3 -वध्वान्सुकृतान्, D2 7 9 वाधीणसकान्, T2 -मृगान्सुम कान् G1 M1 -मृगान्सुकृतान् (for वार्ध्राणसकान्) D11 वरा यद्वाश्च सुकृता —ᵇ) B1 दाय D1-4 11 दधा (for दधि) B4 सौवर्चलान् Ś1 D10 [अ]न्वितान्, Ñ2 V1 B1 2 D1 11 -[आ]युता, B4 अपि, D2 [आ]न्वितान् (for [आ]युतान्) —V1 (cf 298*) B om 13ᶜ–14ᵈ —ᶜᵈ) Ś1 D1-4 1 10 शल्यान्, D11 अन्यान् (for शल्यान्) D6 वाहयन्हन्मायूरान्

(for °) D1 4 अपि (for अनु) Ś1 ददर्श कपिकुञ्जर, D2 10 हनुमान्दृष्टवान् (for ᵈ) V3 मृगांश्च मृगमयूरान्कुक्कुटान्विविधानपि

14 V1 B om 14ᵃᵇᶜᵈ (cf v l 13) —ᵃ) Ñ1 D7 9 T1 G1 कृकलान्, D1 4 क्रकचान्, D2 कृकरान्, T2 Cmp कृकलान्, Cm g कृक°, Ck as in text (for क्रकरान्) D2 विविधान् (sic) D1-4 छागान्, T2 विविधान्, T1 मत्स्यान्, G1 कृकलान्, Cg as in text (for विविधान्) —ᵇ) D1 4 ससारसान् (for चकोरान्) —T2 om, D4 reads in marg 14ᶜᵈ M3 repeats 14ᶜᵈ here —ᶜ) Ś1 D10 वैद्य, [illegible] चक्र ; Cv m g k t as in text (for म°) Ś1 Ñ1 D1-4 6 14 मृगल्यान्, D11 -मृगान्, Cv m g k t as in text (for -शल्यान्) —ᵈ) D2 6 छेदान्, D1 मेषान् (for छागान्) Ś1 D1 10 विग्रह, D1 4 11 निर्मितान्, Cv m g k t as in text (for निष्ठितान्) Ñ1 हत**** (illeg) निष्ठितान्

—For 14ᵃᵇᶜᵈ, V2 subst.

299* सिद्धांश्चकोरा··· कान्मृगाश्च महिषानपि ।

—Ñ1 illeg for ᵉ —ᵉ) B2 मधुर (for लेह्यम्) D2 द्रव्य (for पेय) D1 7 9 T2 G2 M1 2 उच्चावचमपेयं, —ᶠ) Ś1 Ñ V B D1 2 4 6 10 11 सर्वाणि, G1 मद्यानि (for भोज्यानि) D2 पेय भोज्यकाणि च, D1 4 भोज्यानुपचयानि च —After 14 Ś1 Ñ V B1 2 4 D1-4 6 10 11 ins.

300* वाराहवलोकांश्च विविधानि ददर्श ह ।

[Ñ2 नाना (for वरा) Ś1 D10 -नवर, B2 वाहित (for °नव) Ś1 D2 10 -सुसुक्तन् Ñ1 -सुमय D11 -सुकृतानि (for -लोकांश्च) V2 वराहांश्च मृगान् B1 वाराहावलेयनं B1 नवारसविशेषांश्च, D2 दधिका दधि तेन च (for the prior half) Ś1 D2 10 सर्वेणार्थ(D10 °रथ) Ñ2 ···, V2 3 स्वार्थान् D11 विविधानि (sic) (for विविधानि) Ś1 Ñ1 B1 (after corr as in text) 2 D1 4 स (for ह)]

—Thereafter Ñ2 V B read 19ᶜᵈ while D4 reads 19ᵃᵇᶜᵈ

15 Ś1 D2 10 read 15ᵃᵇ after 18 —ᵃ) Ś1 V1 2 B1 D2 10 [इ]षदै(B1 °व) B2 [इ]क्षुदै (for -[उ]त्तंसैः) —ᵇ) D1 2 11 Ct सान्द्रै, D1 T1 2 षाड्वै, Cv m g k as in text (for षाडवैः) Ś1 D10 विविधैरान्वितस्तथा, Ñ1

G 5 14 0 B 5 11 19 L 5 6 17 पानभाजनविक्षिप्तैः फलैश्च विविधैरपि ।
कृतपुष्पोपहारा भूरधिकं पुष्यति श्रियम् ॥ १६
तत्र तत्र च विन्यस्तैः सुश्लिष्टैः शयनासनैः ।
पानभूमिर्विना वह्निं प्रदीप्तेवोपलक्ष्यते ॥ १७
बहुप्रकारैर्विविधैर्वरसंस्कारसंस्कृतैः ।
मांसैः कुशलसंयुक्तैः पानभूमिगतैः पृथक् ॥ १८
दिव्याः प्रसन्ना विविधाः सुराः कृतसुरा अपि ।
शर्करासवमाध्वीकाः पुष्पासवफलासवाः ।
वासचूर्णैश्च विविधैर्मृष्टास्तैस्तैः पृथक् पृथक् ॥ १९
संतता शुशुभे भूमिर्माल्यैश्च बहुसंस्थितैः ।
हिरण्मयैश्च करकैर्भाजनैः स्फाटिकैरपि ।
जाम्बूनदमयैश्चान्यैः करकैरभिसंवृता ॥ २०

V B3-4 D2 बाहा(V3 भवनः D5 भाजन)नकविभूषिते, B1 गुडेन सह मिश्रितं —After 15^{ab} Ś1 D5 read 19^{ef}, while Ñ1 D5 ins 301* —V1 B om 15^{e}–18^{b} V3 om 15^{e}–16^{b} —^{e}) D1-3 M3 बहु (for हार) —^{f}) D2 इपशुकैर् (for भपविद्धैर्)

16 V1 B om 16 V2 om 16^{ab} (for both cf v l 15) —^{a}) D2 T1 2 G2 भोजन (for भा°) D11 निक्षिप्तै, T3 विक्षेपै (for विक्षिप्तै) —Ñ1 illeg from ^{b} up to दधि in ^{c} —^{b}) D5 स्थूलैश्च, D6 विमलैर् (for फलैश्च) —^{c}) D5 भूत, D10 स्फुत (for कृत) —^{d}) V3 D3 4 6 7 9 T G3 अधिकां (for °कं) D11 पुष्पित (for पुष्यति) Ñ1 illeg D2 4 भय, D8 9 श्रिया (for श्रियम्)

17 V1 B om 17 (cf v l 15) —^{a}) D6 om (hapl) second तत्र Ś1 Ñ V3 D1-3 5 10 11 वीते(V3 D6 11 वीपे)श्च कक्षधीतैश्च —^{b}) Ś1 Ñ V3 D3 4 6 10 11 विन्यस्तै, D3 7-9 सुश्लिष्ट, T3 G3 M3 सश्लिष्टै, T3 सुश्लिष्टै (for सुश्लिष्टै) G3 damaged from सनै up to विवि in 18^{a} —D11 om 17^{c}–18 —^{d}) D2 10 -लक्ष्यते (for लक्ष्यते) —After 17, V3 reads 21^{ab}

18 V1 B om 18^{ab} (cf v l 15) D11 om 18 (cf v l 17) G3 damaged up to विवि in ^{a} (cf v l 17) —^{a}) V1 प्रकार (for °रैर्) Ñ1 बहुप्रकारविधैश्च —^{b}) D1 4 गुरु (for वर) Ś1 सभार (for संस्कार) D6 ससंस्कारसंस्कृतै —^{c}) T3 कुशल, Cm g t as in text (for कुशल) Ñ1 V3 D1 4 G3 समितै ; D3 सकृतै, D5 सन्निधै, Cm g k t as in text (for संयुक्तै) Ś1 D3 10 भक्षै कुशलिभि सिद्धै —For 18^{cd} V1 B subst while Ñ1 D5 ins after 15^{ab}

301* भक्ष्यप्रकारैर्बहुभिर्मांसैर् मधुफलादिभि ।

[Ñ1 B3 मांसैश्च(Ñ1 मांस+) मधुपानैर् (sic) (for the post half)]

—After 18 Ś1 D3 10 read 15^{ab} and V2 reads 20^{cd}

19 M3 om (hapl) 19 Ñ1 V1 B om 19^{ab} Ś1 D3 10 read 19^{abcd} after 21 D5 reads 19^{abcd} after 300* —^{a}) D1-4 11 (प्र)सन्ना, D8 9 तथा (for ऽपि) Ś1 D10 सुरास्तत्र तथापरान्, T3 सुरा कृतरसास्तथा (for °) B3 प्रसन्ना विविधा दिव्या सुदा * *** (illeg) सुरा, V2 दिव्या प्रसन्ना सुरसा सुदाश्च विविधा सुरा —Ñ1 V B read 19^{cd} after 300* —^{c}) Ś1 D10 माध्वीकान्, Ñ1 V1 B -माध्वीक, V3 T3 M3 -माध्वीक, Cv m g k t as in text (for -माध्वीका) ※ Cv m g माध्वीका मधुना कृता । (Cm माद्वीका इति पाठे द्राक्षाफलविकारा वा । "मृद्वीका गोस्तनी द्राक्षा" इत्यमर)। Ck मधूपादाना माध्वीका मधूक पुष्पप्रभवा ।, Ct मधूपादानको माध्वीक । द्राक्षोपादानक इत्यन्ये । मधूकपुष्पादिकृत पुष्पासव ※ —^{d}) Ś1 V3 D10 [फल]सवान्, Ñ1 V1 B °य (for °वा) —Ś1 D5 read 19^{ef} after 15^{ab} B1 reads 19^{ef} in marg —^{e}) T1 वासमाल्यैश्च (sic) G3 °चूर्णैश्च, M3 वासैश्च° Cv m g k t as in text (for °चूर्णैश्च) Ś1 Ñ D10 वासैश्च पूर्णैर्माल्यैश्च (D10 om from र्मा up to 20^{a}) V1 वासैश्च पूर्णैश्च माल्यैश्च, B D1-4 6 8 9 11 वासै(B1 [also in marg] वासै)श्चूर्णैश्च माल्यै(B3 माल्यै, D2 वासै)श्च —G3 damaged from 19^{f} up to भू in 20^{a} —^{f}) Ś1 N1 D8 11 विविधैस्तै, Ñ1 B D3 6 विविधैश्च, V1 च माल्यैश्च, D3 6 T3 1 G3 M3 4 Cm g मृष्टास्तैस्तै, Ck t as in text (for मृष्टास्तैस्तै) D1 4 चूर्णैश्च विविधै पृथक्

20 D10 om 20^{a}, G3 damaged up to भू (for both cf v l 19) V3 reads 20^{ab} after 18 —^{a}) Ñ1 B1 3 D2 4 6 समवान्, B3 समस्ता (for संतता) —^{b}) D1 सु (for च) Ñ1 -सहस्रै D11 -सज्जितै (for संस्थितै) Ś1 D3 पुष्प(D3 बहु)माल्यैश्च सज्जितै ; Ñ V B D5 भक्ष्यै(Ñ1 V1 B1 भक्षै)श्च विविधैस्तथा(B1 °था) D10 माल्यैश्च बहुसज्जितै ※ Cv सन्ततेति । भक्षानन्तरं हिरण्मयैरित्यादि प्रथमार्धश्लोको द्रष्टव्य ※ —After 20^{ab} Ñ1 V1 D5 read 22 and Ś1 V3 D3 4 10 11 T1 read 20^{cdef} after 22 Ñ1 reads 20^{cdef} after 301* D1 reads 20^{cdef} after 21 —^{c}) D2 3 4 6 स (for च) Ś1 D3 10 M3 विविधैर्, B3 D2 3 कलशैर्, B3 चषकैर्, D1 सुघटैर्, T1 करकैर् (for करकैर्) —^{d}) D6 कलशै (for भाजनै) Ś1 D10 राजतैर् (for स्फाटिकैर्) D3 4 transp भाजनै and स्फाटिकैर् B3 तथा (for अपि) —^{e}) Ñ1 T1 [श्चा]पि (for [श्चा]न्यै) —^{f}) T1 कांस्यैर्, M3 चषकैर्, Cg t as in text (for करकैर्) V2 वस्त्र, D3 5-9 11 G2 3 अपि, Cg as in text (for अभि) Ś1 D3 8 10 T1 G3 M3 -संवृता(Ś1 D10 °वान्, T1 °त) Ñ1 D5 -पूरिते, V1 पूरितै, D1 सवृतै, D2 4 सम्भृतै, Cm g as in text (for -संवृता) B1 शात

राजतेषु च कुम्भेषु जाम्बूनदमयेषु च ।
पानश्रेष्ठं तदा भूरि कपिस्तत्र ददर्श ह ॥ २१

सोऽपश्यच्छातकुम्भानि शीधोर्मणिमयानि च ।
राजतानि च पूर्णानि भाजनानि महाकपिः ॥ २२

क्वचिदर्धावशेषाणि क्वचित्पीतानि सर्वशः ।
क्वचिन्नैव प्रपीतानि पानानि स ददर्श ह ॥ २३

क्वचिद्भक्ष्यांश्च विविधान्क्वचित्पानानि भागशः ।
क्वचिदन्नावशेषाणि पश्यन्वै विचचार ह ॥ २४

क्वचित्प्रभिन्नैः करकैः क्वचिदालोडितैर्घटैः ।
क्वचित्संपृक्तमाल्यानि जलानि च फलानि च ॥ २५

शयनान्यत्र नारीणां शून्यानि बहुधा पुनः ।
परस्परं समाश्लिष्य काश्चित्सुप्ता वराङ्गनाः ॥ २६

G 5 11 0
B 5 11 39
L 5 6 18

कुम्भमयैस्तथा (also सरकैरपि पूरितैः in marg) B3 करकैर् (B3 °नकै)रभिपूरितैः, B4 करकैरपि पूरितैः —After 20 D6 reads 25

21 V2 reads 21^{ab} after 17 —^{a}) Ñ3 V1 B3 (marg) B4-4 D4 राजतेषु (B3 °षि) कुम्भेषु —^{b}) Ñ3 V3 B3-4 D4 शातकुम्भमयेस्तथा —^{c}) D2.3.10.11 पान श्रेष्ठं D6.7-9 M3 Ck t पानश्रेष्ठा (for पानश्रेष्ठं) Ś1 N1 V3 D1-3 T2 G2 M2 तथा (for तदा) N2 V2 B D6 पानभूमिं तदा (B4 यथा) कीर्णां D7-9 पानश्रेष्ठं तथा (D6 तदा) भूमिं —^{d}) D1 T2 M1.2 स, T1 हि G2 damaged (for ह) Ś1 V3 D1-4.10.11 ददर्श हरि (D6 कपि)यूथपः, Ñ V1 B D6 ददर्श कपिकुञ्जरः —After 21 Ś1 D2.10 read 19^{cdef} while D1 reads 20^{cdef} (owing to om of 22)

22 D1 om 22 Ñ2 V1 B D6 read 22 after 20^{ab} —^{a}) V2 D6 तात (for शात) Ś1 Ñ D2.6.10.12 -कौम्भानि —^{b}) Ś1 D10 कपिर्, B1 D1-3 सीधोर् (B3 (before corr) सिधार) B4 सधोर् (sic) D2 सिध्येर् (sic) D11 सीधौर् (sic) T2 सिदेर् (sic) Cm g as in text (for शीधोर्) —^{c}) Ñ2 D1.2 तानि यानि (for राजतानि) Ś1 D10 रम्याणि V2 D2.11 शुभ्राणि (for पूर्णानि) —For 22^{cd}, Ñ2 subst

302* भाजनानि विचित्राणि रत्नजाम्बूनदानि च ।
शातकुम्भमय ** *मपश्यत्तोरणैकथा ।
तत्राप्यथ कपिश्रेष्ठ सम * * * *मद्य ।

—Thereafter Ñ2 reads 20^{cdef}

—After [illegible] Ś1 V2 D1-4.10.11 T2 read 20^{cdef}

23 ^{a}) T2 G2 सन्नं Cm t as in text (for अर्धे) Ś1 V3 (क्व)चिद्दोषेण B3 (क्व)चिदिहानि Cm t as in text (for (क्व)वशेषाणि) —^{b}) D7.8 (क्व)चित्पव (for सर्वश) —^{c}) D2 (च)र्च G2 (च)प (for (च)न) B4 च (for न) Ñ2 V1 B1.3.4 D6 क्वचित्र नैव (B3 °च्चापि नैव) पीतानि D11 क्वचिन्नैव प्रतानि —^{d}) Ś1 D10 पानानि प्रेक्षते स्म स N1 B4 स पाना न्यवलोकयत्, V2 B2.3 D2.4.6 स पानानि व्य(D6 वि)लोकयत्; B3 भाजनानि व्यलोकयत्, D2.11 पानानि व्यति(D11 सम)लोकयत्

[illegible] D1-4 om 24. D6 transp ^{ab} and ^{cd} —^{a}) B4 भोज्यांश्, D7-9.11 G1 M2.3 भक्ष्यांश् Cg as in text (for भक्ष्यांश्) —^{b}) D6 सर्वत्र (for भागशः) Ś1 D10 पानानि विविधानि च [illegible] V [illegible] D3.4.11 पानानि च (B1 विधानि D11 पातनानि (corrupt)) क्वचित्क्वचित्, D7.9 क्वचित्पान विभूषित —G2 mostly damaged for 24^{cd} —^{c}) Ś1 Ñ1 D7.10 T1.2 अर्धं (for अन्न) G3 क्वचिदन्न विशेषाणि —^{d}) M स (for ह) D3.11 कपिर्वीर (for विचचार ह) Ś1 D10 प्रेक्षमाणः कपिकुञ्जरः N1 पश्यमान कपिकुञ्जर —For 24^{cd} Ñ2 V B D6 subst

303* फलानि चार्धशेषाणि क्वचित्ति भक्षितानि च ।

[V3 (क्व)च (for (अ)र्ध) Ñ2 V1 क्वचिद् (for भक्षि)]

—For 24 D6 subst

304* क्वचित्प्रभिन्नैः सार्धैः क्वचित्पीतानि सर्वशः ।
क्वचिन्नैव प्रपीतानि स पानानि व्यलोकयत् ।

25 Ñ1 om 25–26^{ab} D2.4 om 25 D6 reads 25 after 20 —^{a}) D6 प्रभिन्न D11 प्रसक्तैः (for प्रभिन्नैः) D1 सरकैः T2 करकैः (for करकैः) V2 क्वचिद्भिन्नैश्च सारकैः —^{b}) Ś1 V2 D1-4.10 आलोपितैर्, M1 आलोपितैर्, Cv आलोडितैर् (for आलोडितैर्) D11 क्वचिदालोपितैर्घटैः

—For 25^{cd} Ñ2 V1 B D6 subst

305* क्वचित्प्रभिन्नान्करकान्क्वचिदालोडितान्घटान् ।

[B1 क्वचित्प्रभिन्नकरान् (for the prior half)]

—^{c}) Ñ1.2 सयुक्त, T2 सपृक्त Cv g as in text (for संपृक्त) —^{d}) Ś1 D1-4.10.11 फलानि च जलानि च Ñ2 D6 विविधानि फलानि च V B1.2.4 फलानि (B3 om hapl) विविधानि च —After 25 Ñ2 V1 B D6 ins, 1 2 and 4 of 309*

26 Ñ1 om 26^{ab} (cf v l 25) Ñ2 V1 B D6 om 26 28 —^{a}) D2 च (for (त्र)त्र) —^{b}) T2 M2 शुभ्राणि Cm t as in text (for शून्यानि) Ś1 V2 D2.10 शुभ्र(V2 शुभ्रा)णि विविधानि च D1.4.11 शून्यानि विविधानि च & Cm शून्यानि बहुधा पुनरित पाठ । शून्यानि चविद्यमानानि &c —^{c}) D1.11 समालिङ्ग्य, D2.6 समालिङ्ग्य (for समाश्लिष्य) —^{d}) Ś1 D10 काश्चित् (for वराङ्गना) D5 काचि सुप्ता वरांगना

G 5 14 9 B 4 11 50 L 5 6 28 काचिच्च वस्त्रमन्यस्या अपहृत्योपगुह्य च ।
उपगम्याबला सुप्ता निद्राबलपराजिता ॥ २७

तासामुच्छ्वासवातेन वस्त्रं माल्यं च गात्रजम् ।
नात्यर्थं स्पन्दते चित्रं प्राप्य मन्दमिवानिलम् ॥ २८

चन्दनस्य च शीतस्य शीधोर्मधुरसस्य च ।
विविधस्य च माल्यस्य पुष्पस्य विविधस्य च ॥ २९

बहुधा मारुतस्तत्र गन्धं विविधमुद्वहन् ।
स्नानानां चन्दनानां च धूपानां चैव मूर्छितः ।
प्रववौ सुरभिर्गन्धो विमाने पुष्पके तदा ॥ ३०

श्यामावदातास्तत्रान्याः काश्चित्कृष्णा वराङ्गनाः ।
काश्चित्काञ्चनवर्णाङ्ग्यः प्रमदा राक्षसालये ॥ ३१

तासां निद्रावशत्वाच्च मदनेन विमूर्छितम् ।
पद्मिनीनां प्रसुप्तानां रूपमासीद्यथैव हि ॥ ३२

---

27 Ñ2 V1 B D5 om 27 (cf v l 26) —ᵃ) G1 M2 काचिच (for काचिच्च्) —ᵇ) G2 damaged from प up to ला in ᵇ D6 -गूह्य च, G1 M1 गुह्य तम्, Ct as in text (for गुह्य च) D5 T3 M3 Ck अभिह(T2 अपह)त्योपगुह्य वा, T1 3 G2 M3 त्वपरा परिधाय च —For 27ᵃᵇ, Ś1 Ñ1 V2 D1-4 10 11 subst

306* काश्चिदन्योन्यवस्त्राण्यपहृत्योपगुह्य च।

[V2 कांचिद्, D2 10 वश्चिद् (for काश्चिद्) D11 वस्त्रहे (corrupt) (for °हृत्य) Ś2 Ñ1 D10 [अ]व(Ñ1 [अ]प) गृह्य D3 [अ]वगुह्य (for [उ]पगुह्य) V2 अपगुह्योपगुह्य च (for the post half)]

—ᶜ) Ś1 Ñ1 V1 D1-4 10 M2 अभि(D2 परि, M2 उप)-सृत्य, T1 3 M3 आहृत्य वा T3 G2 उपमृत्य, G1 अभिगम्य, Ct as in text (for उपगम्य) Ś1 D1 3 4 T2 [अ]बला, T3 [अ]परा (for [अ]बला) Ñ1 D10 11 M2 अभि(M2 उप)सृत्यावला सुप्ता D5 उपगम्यावला सर्वा, M3 आहृत्य चावला सुप्ता —ᵈ) D3 -वश (for बल) D1-4 T2 M3 6 पराजिता (for °जिता) Ś2 Ñ1 V2 D10 निद्रावशपराजिता (Ñ1 °वशगा, V2 °वशगा)

28 Ñ1 V B D5 om 28 (for all except V2 cf v l 26) For 28 cf l 3-4 of 260* —ᵃ) D5 नि श्वास (for उच्छ्वास) —ᵇ) D1 6 10 T1 3 G1 2 वस्त्र (for वस्त्रं) Ś1 N1 D3 4 10 11 T2 मात्रग (for °जम्) ⊛ Cm g t गात्रजं मात्रस्थम् ⊛ —ᵈ) Ś1 वसायं (sic)

29 ᵃ) D1 [इ]व (for च) Ś1 Ñ V B D1 3 (marg) 3 4 10 11 दिव्यस्य (for शीतस्य) —ᵇ) Ñ V B2 D1-4 Ct सीधोर्, M1 च शीधोर् (hypm) (for शीधोर्) T2 मधुमयस्य, Cv as in text (for °रसस्य) ■ सीधोर्व मधुरस्य च —B2 om 29ᶜ–30ᵈ D5 om 29ᶜ–30ᵇ Ñ1 D1 2 4 11 transp ᶜ and ᵈ —ᶜ) B2 D2 om च G1 पुष्पस्य (for माल्यस्य) —After 29ᶜ, D2 ins Ś1 V2 D10 subst l 2 for 29ᵈ, while Ñ2 D1 2 4 11 ins l 1 after 29ᶜ and l 2 after 29ᵈ

307* पथितस्य शुभै कौ ।
कर्पूरस्य तथाऽगरुस्य

[(l 1) D11 कौ शुभै (by transp)]

—ᵈ) B3 4 फलस्य, D5 T1 2 M3 धूपस्य, G1 माल्यस्य (for पुष्पस्य) D1 च फलस्य (for विविधस्य)

30 B2 om 30ᵃᵇᶜᵈ (cf v l 29) Ñ2 V1 B3-4 D5 om 30ᵃᵇ (for D5 cf v l 29) —ᵃ) Ś1 D1-4 10 11 बभूव, V2 प्रववौ (for बहुधा) D5 1-3 T1 M3 हस्व (for तत्र) —ᵇ) T M1 3 उद्वमन् (for °वहन्) —ᶜᵈ) G2 damaged for स्नानानां चन्द V2 D1 1 नादयानां, B2 भक्ष्याणां, B3 पुष्पाणां, B4 पयसां, D5 M2 Cg रसानां, T2 मधूनां, G1 2 M1 पानानां, Cv m as in text (for स्नानानां) T3 पानानां (for धूपानां) Ś1 D10 च स, D5 स च (for चैव) D5 भक्ष्याणां च धूपानां सुगंधीनां चैव मूर्छित ⊛ Ct 'स्नानानां चन्दनानाम्' इति पाठे स्नानार्थचन्दनानामित्यर्थः ⊛ —ᵉ) V2 ववौ च B3 प्रववौ (for प्रववौ) Ñ2 V1 B D5 वायुर् (for गन्धो) —ᶠ) Ś1 Ñ2 V1 B3 D1 T2 यथा (for तदा) D11 विमाने पुष्पकेषु च —After 30 D5 reads 33ᵃᵇ

31 Ñ2 V B D5 om 31 and 32 here cf l 1-2 of 274* and l 1-2 of 258* respy —ᵃ) D1 6 [अ]वदाता (for °दातास्) Ñ1 D2 11 सुतास्त्वा D1 4 काश्चिच्च, D2 3 4 6 (for तत्रान्या) Ś1 D10 श्यामावदाता सुतास्त्वा ⊛ Cg अदाता अवदाता । मारुतिस्तेनालोचयेत् । सुप्ता इत्यर्थः ⊛ —ᵇ) D3 10 काश्चिद् (for काश्चित्) D5 सुप्ता (for कृष्णा) D3 10 वराङ्गनाः (for °ना) D2 काश्चित्कृष्णावरा सत, D5 रक्तकृष्णावदातना, D11 काश्चित्कृष्णावदातना —ᶜ) D10 11 काश्चित् (for काश्चित्) D10 कनक (for काञ्चन) Ñ1 सर्वाङ्ग्य, D5 -वर्णाभा (for वर्णाङ्ग्य)

32 Ñ2 V B D5 om 32 (cf v l 31) —ᵇ) Ś1 D1-4 10 11 M1 च, Ñ1 तु, D1 om (for वि) —ᵈ) G1 damaged for मासीद Ñ1 च D3 10 तत् (for हि) Ś1 रूपमासीत्तथैव तत्, D11 रूपमासां तथैव तत्, D2 रूप मासीद्यथा तथा D5 रूपं तासां तथैव ■■ ⊛ Cg तासामिति । पञ्चश्लोक्येकं । निद्रावशत्वानामपि तासां रूपं प्रसुप्तानां पद्मिनीनां रूपमिव रम्यमासीदित्यर्थः ⊛

एवं सर्वमशेषेण रावणान्तःपुरं कपिः ।
ददर्श सुमहातेजा न ददर्श च जानकीम् ॥ ३३
निरीक्षमाणश्च ततस्ताः स्त्रियः स महाकपिः ।
जगाम महतीं चिन्तां धर्मसाध्वसशङ्कितः ॥ ३४
परदारावरोधस्य प्रसुप्तस्य निरीक्षणम् ।
इदं खलु ममात्यर्थं धर्मलोपं करिष्यति ॥ ३५
न हि मे परदाराणां दृष्टिर्विषयवर्तिनी ।
अयं चात्र मया दृष्टः परदारपरिग्रहः ॥ ३६
तस्य प्रादुरभूच्चिन्ता पुनरन्या मनस्विनः ।
निश्चितैकान्तचित्तस्य कार्यनिश्चयदर्शिनी ॥ ३७
कामं दृष्टा मया सर्वा विश्वस्ता रावणस्त्रियः ।
न तु मे मनसः किंचिद्वैकृत्यमुपपद्यते ॥ ३८
मनो हि हेतुः सर्वेषामिन्द्रियाणां प्रवर्तने ।
शुभाशुभास्ववस्थासु तच्च मे सुव्यवस्थितम् ॥ ३९

G 5 11 60
B 5 11 42
L 5 6 44

33 D5 reads 33^cd after 30 —^a) T2 अशेष चै, G1 विशेषेण (for अशेषेण) —^b) D1.4 राक्षस (for रावण) V1 T2 [अं]त पुरे (for °र) —D6 om 33^c–34 —^c) Ś1 D2.7.9–11 ददर्श स, Ñ2 D8 स ददर्श, Ñ3 V B अभियेष, G1 M1 ददर्श च (for ददर्श सु) B3 D3 …तेजा D1 धीरो (for तेजा) —^d) Ś1 D10 मैथिलीं न ददर्श च, Ñ V B न चा(B4 वा)पश्यत(Ñ3 V1 B4 °त) जानकीं, G1 जानकीं न दृष्टा हि —After 33 D1.4 ins

308* स च ता चिन्तयामास कपिर्बुद्धिमतां वरः ।

—Thereafter, all the above MSS cont (om [hapl] l 2 3) while Ś1 Ñ1 V3 D2.9.11 ins after 33 whereas Ñ3 V1 B D1 ins l 2 and 4 after 35

309* फलानि नानाशेषाणि माल्यानि विविधानि च ।
सुस्थितान्यपविद्धानि गन्धवन्ति ददर्श स ।
बहूनि विविधाकाराण्याम्रजातानि विविधानि च ।
कामश्च विविधाकारा प्रकीर्णाश्च रावणम् ।

[Ś1 D10 om l 1–2 —(l 1) V3 स (for च) D5 [अ]प (for [अ]व) —(l 2) Ñ1 V3 [अ]परिमितानि (hypm) (for [अ]पवि°) Ñ3 V1 B D5 तत्र च (for ददर्श स) —(l 3) V3 इत्यत्र (for बहूनि) —After l 3 Ñ1 ins

309(A)* * * नि गन्धवन्तीनि रचितानि च म * * * ।

—(l 4) B3 विप्रकीर्णान (for विविधाकारा) D5 प्रविकीर्णाश्च, D8 प्रविकीर्णाश्च (for प्रकीर्णाश्च) Ñ3 V1 B2.4 D8 विकीर्णाश्च रावणं च (B4 द), B1 विविधा प्रचुरं च (for the post half)]

34 D6 om 34 (cf v l 33) Ñ3 V1 B om 34^ab —^ab) D2.3.7.8 निरीक्ष्यमाणस्तु, G3 तु (for च) T2 M3 तदा (for ततस्) V3 निरीक्ष्यमाणस्ता सर्वा (for °) V3 D11 स्त्रियश्च (for ता स्त्रियः) D1 सु, D3 T2.3 च (for स) D7 … प्रिय शुभदर्शना (शुभदर्शना [in marg]) (for ^b) Ñ1 समताच्च निरीक्षन्वै वानरीयां महाकपिः —D6 om 34^cd —^c) D1.9 G1.2 V3 बुद्धिं (for चिन्तां) V1 B जगामाथ उद्विग्ना —^d) D2 भय (for धर्म-) Ś1 D10 विस्मय ; Ñ3 V1 B2.4 साध्व , Cm g k t as in text (for साध्वस) B3 इत्यस्मात्सत्वाभिव

—After 34 Ś1 Ñ1 V3 D2–7.10.11 ins while D1 subst for 34^ab

310* स बुद्ध्या चिन्तयामास कपिर्बुद्धिमतां वरः ।

[Ś1 D6 सा D10 तु (for स), Ñ2 मतिमान् (for बुद्धिमतां)]

35 D5 repeats 35^ab (var) after 36^ab —^a) D5 परराजा- (for परदारा) D6 [अ]वरुद्धस्य (for [अ]वरोधस्य) —^b) B D2.4 सु(B3 सु [sup lin])प्तस्य च (for प्रसुप्तस्य) —After 35^ab, Ñ1 ins

311* तस्य राक्षसराजस्य रावणस्य दुरात्मनः ।

—^d) Ñ2 V1 B लोपो, V3 लोपोऽपि, D5 लोपे (for लोपं) Ñ3 V B D5 भविष्यति (for करि°)

36 ^a) V3 M3 दारेषु, Cg k t as in text (for दाराणां) —^b) Ñ V B1–3 D5 बुद्धिर (for दृष्टिर्) B4 बुद्धिर्विषयवर्तिनी —After 36^ab, D5 repeats 35^ab (var) —^c) Ñ1 V3 D1.2.9 to 11 अथ, D5 G3 चाद्य (for चात्र) Ś1 अथ लोके मया दृष्टः, T2 सर्वे चात्र महादृष्ट —^d) V3 D1.4 दृष्टा (sic) (for दृष्टः)

37 Ś1 D10 om 37–38^ab —^ab) D2.4 तस्यमेव, D3.9.11 पुनरेव (for पुनरन्या) Ñ3 V B1–3 D5 पुनरेव महा(B3 °समा)मना (for ^b) B4 तस्य चापि महाचिन्ता बभूव सुमहात्मन —^c) D1.4.11 निश्चितैकरस(D11 °कान्त) D5 निश्चय लोकेऽस्मिन्, D8 स्वस्वैकान्त —^d) B3 विशेष (for निश्चय) Ñ V B D1–4.9.11 -दर्शिनी (for दर्शिनी) —After 37, Ñ1 ins

312* इत्युक्तोऽविचिंत्तस्य विरोधस्य महात्मनः ।

38 Ś1 D10 om 38^ab (cf v l 37) D5 transp 38 and 39 —^a) B2.4 D9.11 दृष्ट्वा (for दृष्टा) —^b) Ñ2 [illegible] 4 विश्वस्ता Ñ3 V1 B1–3 D5 विश्वस्ताद्, B4 विविधा (for विश्वस्ता) V2 D2.3.11 विश्वस्ता(V3 °विधा)रावण (V3 °ण) स्त्रिय —^c) Ñ3 V B2.3.4 D3.6.11 च T2.3 G3 M3 हि (for तु) Ñ2 D10 T2 मनसा (for °सः) —^d) Ś1 Ñ3 V1 B D2.6.10 वैरूप्यम् (for वैकृत्यम्) Ś1 B3 D3.10 कपि °पद्यते, Ñ1 V3 D1.2.9.11 °जायते, B3 °रुप्यते, B4 °गच्छति (for उपपद्यते)

39 D5 transp 38 and 39 —^a) Ś1 D10 हि (for च) B3 शुभावस्तु व्यवस्थित, D2.4 तच्च मे सुव्यवस्थित

G 5 14 61
B 5 11 43
L 5 6 43

नान्यत्र हि मया शक्या वैदेही परिमार्गितुम् ।
स्त्रियो हि स्त्रीषु दृश्यन्ते सदा संपरिमार्गणे ॥ ४०
यस्य सत्त्वस्य या योनिस्तस्यां तत्परिमार्ग्यते ।
न शक्यं प्रमदा नष्टा मृगीषु परिमार्गितुम् ॥ ४१
तदिदं मार्गितं तावच्छुद्धेन मनसा मया ।
राजन्यान्तःपुरं सर्वं दृश्यते न च जानकी ॥ ४२
देवगन्धर्वकन्याश्च नागकन्याश्च वीर्यवान् ।
अवेक्षमाणो हनुमान्नैवापश्यत जानकीम् ॥ ४३
तामपश्यन्कपिस्तत्र पश्यंश्चान्या वरस्त्रियः ।
अपक्रम्य तदा वीरः प्रध्यातुमुपचक्रमे ॥ ४४

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे नवमः सर्गः ॥ ९ ॥

40 Ś1 D12 om 40–41 —a) Ñ2 B D2 चान्यत्र (for [अ]न्यत्र हि) —b) D2 मैथिली (for वैदेही) —D11 om (hapl) 40c–41 B1 reads 40c–41 in margin —c) B3 सदसत्, D1 सर्वदा D3 सर्वेव, M1 सोना स, Cg t as in text (for सदा स)

41 Ś1 D10 11 om 41 B1 reads 41 in marg (for all cf v l 40) —a) D2 यस्य (for सत्त्वस्य) B1 यस्य यस्या मनो बुद्धिस्य —b) D2 स, G1 तु (for तत्) Ñ1 V2 ([marg] also as in V1) D3 5 G1 Ck t मार्गते, Ñ2 V1 B1 2 D3 4 G3 दृश्यते, B1 दृश्यते, B4 -दृश्यते (for मार्ग्यते) —c) Ñ V B D1 3 4 T1 G2 M3 शक्या, Ck t as in text (for शक्यं)

[illegible] a) V3 D11 M3 मार्गितु (for °तं) V2 सत्यक् G2 यावत् (for तावत्) —b) D5 (after corr as in text) शुद्धेन (for शुद्धेन) Ñ2 V1 B D2 विशुद्धेनात्मना समदा —c) V2 सम्यक् B3 तावत् (for सर्वं) D3 [अ]न्त्र, T1 हि G3 M1 तु (for च) D2 मात्र दृष्टा च मैथिली

43 B3 D1 om 43–44 D10 (hapl ?) om 43 B1 illeg from गन्ध in a up to नाग in b —b) Ñ1 च सर्वेश, Ñ1 V B1 3 4 सर्वेश च (for च वीर्यवान्) —c) T3 अन्वीक्ष- माणो (for अवे°) Ñ2 V B1 3 4 यक्षराक्षसकन्याश्च —d) Ś1 V2 D1–4 11 च (for [ए]व) D1 3 4 G2 3 पश्यति, Cg as in text (for [अ]पश्यत) Ñ2 V1 B2 3 4 दृश्यते न च (Ñ2 B2 तु) जानकी ⊕ Cg अपश्यत अपश्यत् ⊕ —After 43 N2 ins l 9–12 of 313*

44 B3 D2 om 44 (cf v l 43) Ñ2 V1 B2 3 4 om 44 —a) Ś1 D12 तामपश्यन्कपिस्तत्र —b) Ś1 D12 अपि, V3 D1 3 4 11 चापि, D2 चाथ (for चान्या) Ñ1 D11 यदा, V2 D1 3 4 [अ]था D120 यद (for वर) —c) D2 संक्रम्य, G2 Ck अपक्रामत्, Ct as in text (for अपक्रम्य) Ś1 Ñ1 V1 D1–4 10 11 ततो धीर (for तदा वीर) —d) Ś1 Ñ1 D1 सध्यातुम्, V2 D2–4 12 सन्ध्यातुम्, D3 7–9 M1 2 प्रस्थातुम्, D11 सध्यायम् (for प्रध्यातुम्) —After 43 Ś1 Ñ1 V1 D1–4 10 12 ins while Ñ2 ins only l 9–12 after 43

313* मोक्ष्ये स पौरोगवसाद्वदैः
पानैरुदारैश्च विस्म्यमानम् ।
दृष्ट्वा प्रसुप्तं प्रमदाजनं स
प्रहृष्टरोमा प्लवगो बभूव ।
वसुप्रकृष्ट स जलाम्बुदोपम
महद्वसुप्रिमभीमचारिणम् ।
रहोगत रावणमुग्रदर्शनं
ददर्श घोरं हनुमान्महाकपि ।
स पर्वतं प्रेक्ष्य वसुप्रयाता
मपश्यमानो जनकात्मजां च ।
सुग्रीवकारी मतिमान्विमाना
दवाररोह स्वरितोऽथ तस्मात् ।

[(l 1) Ś1 मोक्षेत D2 10 मोक्षेत (for मोक्ष्ये स) —(l 2) Ś1 D10 महाहुणै, D11 विस्म्यमाण (for °मानम्) —(l 3) D2 स (for स) —(l 4) Ñ1 * * * (for प्रहृष्ट) —(l 6) Ñ1 म * * V1 D1 3 4 11 भरीत (for भयीत) —(l 7) D2 रूप (for -दर्शन) —(l 8) D1 2 हुमान् D2 सुमहा (for हनुमान्) —V1 om l 9–12 —(l 10) Ñ1 व D1 2 तां D11 [illegible] (for च) —Ñ1 om l 11–12 —(l 11) Ś1 Ñ1 D1 2 11 तु (for तु) —(l 12) D1 4 च (for अथ)]

—After 44 D3 1–4 S ins

314* स भूयस्तस्मुर श्रीमान्मारुतिर्येन मास्थित ।
ध्यानात्ममूर्मिग्रुस्मृत्य तद्विचिन्त्य प्रचक्रमे ।

[(l 1) D6 G3 सावर (G2 °र), D7–9 सचर, T2 सुपर, G1 M1 2 Cm सवर, M3 Cg तु पर (for तसुर) —(l 2) D2 ध्यात्मुरि समुत्पन्न (for the prior half) D3 2 T2 G1 M1 स चिन्तेयु, D2 चिन्तेयु च (for तद्विचन्त्य) D2 उपचक्रमे (hypm) (for प्रचक्रमे) M3 चिन्तेयुरुपचक्रमे (for the post half)]

Colophon —Ñ2 V1 B D2 reads colophon after 5 10 5 —*Sarga name* Ś1 रावणपानभूमिवर्णनम्, Ñ1 रावण शयनपानभूमिवर्णन Ñ2 D2 सीता वेषण (D2 °णे) हनुमच्चिन्ता, V2 D1 3 4 11 पानभूमिवर्णन (V2 D2 °न) D2 प्रमदादर्शन, D12 रावणभूमिदर्शन —*Sarga* [illegible] (figures words or both) Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 11 om Ñ2 V1 B1 3 4 D2 15, V2 5, B2 13, D2 14 D5 7–9 S 11 —After Colophon, D2 concludes with श्रीकृष्ण, while G concludes with श्रीरामाय नम

१०

स तस्य मध्ये भवनस्य वानरो
लतागृहांश्चित्रगृहान्निशागृहान् ।
जगाम सीतां प्रति दर्शनोत्सुको
न चैव तां पश्यति चारुदर्शनाम् ॥ १

स चिन्तयामास ततो महाकपिः
प्रियामपश्यन्रघुनन्दनस्य ताम् ।
ध्रुवं नु सीता म्रियते यथा न मे
विचिन्वतो दर्शनमेति मैथिली ॥ २

सा राक्षसानां प्रवरेण बाला
स्वशीलसंरक्षणतत्परा सती ।
अनेन नूनं प्रतिदुष्टकर्मणा
हता भवेदार्यपथे परे स्थिता ॥ ३

विरूपरूपा विकृता विवर्चसो
महानना दीर्घविरूपदर्शनाः ।
समीक्ष्य सा राक्षसराजयोषितो
भयाद्विनष्टा जनकेश्वरात्मजा ॥ ४

सीतामदृष्ट्वा ह्यनवाप्य पौरुषं
विहृत्य कालं सह वानरैश्चिरम् ।
न मेऽस्ति सुग्रीवसमीपगा गतिः
सुतीक्ष्णदण्डो बलवांश्च वानरः ॥ ५ G. 5. 14. 69 B. 5. 12. 5 L. 5. 7. 5

10

D10 begins with श्रीः; M2 with श्रीरामाय नमः.

1 Cr missing for st. 1-4^a (cf. 5.9 B) —^a) Ñ2 V B D6 तत्र स (for स तस्य). Ś1 D2.3.8.10.12 वीरो (for मध्ये). [illegible] V B D6 T2.3 M1 मारुतिर्; D1-4 G2 सौमित्रो (for वानरो). Ñ1 ततः स वीरो भवनानि वानरो. —^b) B3 निशालयः; D6 दिव्यो गृहान्; D10 निशागृहं. T1 G3 M3 दिवागृहान्; T2 सदृ°, G1 Ck सतां°; Cm g t as in text (for निशागृहान्). B1 लतागृहं चित्रगृहं तथैव च; D11 लतागृहांश्च निशया जगाम —After 1^ab, Ñ1 (partly illeg.) ins.:

315* स्वशीय * * मतिमान्विमा-
पुरा पुरी * * दि * तस्य ।

—^c) V1 B2.4 विचित्य, B3.4 D6 विचित्य, D11 om. (for जगाम). D6 दर्शनोत्सुको —^d) D3 [क]पि (for [चै]व). Ñ2 V1 B D6 पैक्षत (for पश्यति). G1 चारुदर्शिनीं.

2 ^a) V1 D11 om., D3 क (for स). Ś1 Ñ1 V2 D1.10.11 महाकपिस्तदा; V1 B महाकपिः प्रियाम् (for ततो महाकपिः). —^b) Ś1 Ñ V2 D2.3.4.5.7.8.10.12 T2.3 रघुनन्दनस्य (for °नस्य ताम्) V1 B स(B3 स)शी(B3 °वे)क्ष्यमाणो रघुनंदनस्य(B3 °नस्य ता). ⊕ Cv. रघुनन्दनस्य तामिति पाठः. ⊕ —^c) Ś1 Ñ V [illegible] D2-4.6.7.9-12 T1 G1 Ct ना D1 G2.3 M1 नु, T3 M2 हि (for नु). D1.4.12 T2 Ct म्रियते; T3 ह्रियते; Cv,m g k as in text (for म्रियते). Ś1 D10 यथा(D10 °थ)ता तथा मे. Ñ2 B1.3 D2.4 ध्रियते य(D2 त)था मे. V1 B2.4 म्रियते य(V1 त)था हि मे. V2 म्रियते * * * *, D1.3.4 म्रि(D3 ध्रि)यते य(D6 °*-*)थो न मे. D4 म्रियते यथा न मे. ⊕ Ct: "ध्रुवं नु सीता म्रियते" इति क्वचित्पाठ । तत्र हेतु: यथेति । यत इत्यर्थ:. ⊕ —^d) V2 मा विचिन्वतो (for विचिन्वतो). Ñ2 B D6 चैव(B3 °व), V2 चैव सा (for मैथिली).

3 ^a) D6 प्रवरेन (for °वरेण). V1 यावता, B1.3 यावता; T1.2 G2 M3 जानकी (for बाला). B3 सा सीतेयमाला प्रवरेण यावता. —^b) V1 B3 D2.3 सु(D3 स)शील°. B4 स्वशील (sic) (for स्वशील) —^c) B1 (after corr. m. as in text) सूते (for नूनं). T1 G3 तत, T2.3 यति (for प्रति) Ñ2 V B D6 विध (for दुष्ट) Ś1 Ñ1 D1-4.6.8.11 अनेन(Ś1 °याति) सव(D2 सयाद्; D10 साध) प्रविदृ(D6 °दृष्ट)कर्मणा. —^d) B2 वरा (for हता). D6 दीर्घपथे (for आर्ये°). Ś1 D10 परा; Ñ1 D8.11 वरे; Ñ2 V B D1.2 स्थव°; D1 T1.2 पति (for परे)

4 ^a) B1.2.4 सुरूप सु (for विरूपा वि). B3 विरूप रूपाकृषण सुवर्चसो —T1 illeg. [illegible] 4^cd. —^c) Ś1 D1.10 वै, Ñ1 V2 D1.3.8.11 वा, Ñ2 V1 B3 D2.6 T2 वा (for सा) T2 समीक्ष्य सा राक्षसयोषितस्तदा —^d) Ñ1 [ऽ]भवद् (for भयाद्) Ś1 Ñ1 V2 D1-4.10.11 विरता (for विनष्टा). Ñ2 V1 B D6 भयाद्विपन्ना जनकात्मजापरा

5 ^a) Ś1 [illegible] 3.4.10 [अ]पि (for हि) D2 [म]प्यनवाप्य; D11 च च नाप्य (for ह्यनवाप्य) —^b) V2 B2 विहृत्य (for °हृत्य) V2 B2 वानरैश्चिरं, B2.4 राक्षसैश्चिरं(B2 °शत्) (for वानरैश्चिरम्). —^c) T2 हि (for ऽस्ति), V1 B1.2.4 D2.6.11 T1 G2 M2 -समीपगा गतिः. —^d) D6 स (for सु). D1 दण्डो हि (for दण्डो) Ś1 Ñ V B D1-4.6.10.11 हि (V2 स) वानरः, G2 महाकपिः (for च वानरः) —After 5, Ñ2 V1 B D6 read colophon of 5.9.

G 5 15 7 A 5 12 6 L 5 7 6 दृष्टमन्तःपुरं सर्वं दृष्टा रावणयोषितः ।
न सीता दृश्यते साध्वी वृथा जातो मम श्रमः ॥ ६
किं नु मां वानराः सर्वे गतं वक्ष्यन्ति संगताः ।
गत्वा तत्र त्वया वीर किं कृतं तद्वदस्व नः ॥ ७
अदृष्ट्वा किं प्रवक्ष्यामि तामहं जनकात्मजाम् ।
ध्रुवं प्रायमुपेष्यन्ति कालस्य व्यतिवर्तने ॥ ८
किं वा वक्ष्यति वृद्धश्च जाम्बवानङ्गदश्च सः ।
गतं पारं समुद्रस्य वानराश्च समागताः ॥ ९
अनिर्वेदः श्रियो मूलमनिर्वेदः परं सुखम् ।
भूयस्तावद्विचेष्यामि न यत्र विचयः कृतः ॥ १०
अनिर्वेदो हि सततं सर्वार्थेषु प्रवर्तकः ।
करोति सफलं जन्तोः कर्म यच्च करोति सः ॥ ११
तस्मादनिर्वेदकृतं यत्नं चेष्टेऽहमुत्तमम् ।
अदृष्टांश्च विचेष्यामि देशान्रावणपालितान् ॥ १२

---

6 ^{a}) Ś1 Ñ1 D2.10.11 सर्वा, D1.5.6.9 दृष्ट्वा (sic) (for दृष्टं) Ś1 Ñ D रावण (for रावण) D5 योषिता —After 6^{ab}, Ñ2 ins

316* न च सीता महासाध्वी दृष्टा **** **।

—^{d}) D4 (after corr *orig.* *lin.*) व्यर्थं (for वृथा) Ś1 Ñ2 D1.5.6.10.11 परिश्रम (for मम श्रम)

7 ^{a}) Ñ2 V1 न V2 B1.3 D7–9.10.11 तु (for नु) —^{b}) D3 प्रवक्ष्यति, Ck t as in text (for व°) Ś1 Ñ1 V2 D1.3.4.10.11 सामिन, Ñ2 V1 B सुमित्र, D3 सामित्र, D6 पुष्पित (for संगता) —^{c}) B3 पुत्र (for तत्र) —^{d}) Ś1 Ñ1 V2 D7–9.10.11 किं कृतं पवनात्मज, Ñ2 V1 B2.3 D6 कृत किं तद् (Ñ2 न, D6 तु) व्यवसित B1.4 कृत किं तद्विषक्षित ‡ Cg किं त्विति सामान्येन निर्देशोऽपि । विशेषतश्चाह—गच्छेति । इत्युक्त इति शेष । वदस्व न इत्युक्त किं प्रवक्ष्यामि । यद्वा किं त्विति पाठ । पूर्वेवदर्थं ऽप्यनेक यावगस्य किं त्विति पूर्वस्माद्विशेषोक्ति । अत्र वानरा वदस्व न इति वक्ष्यन्ति तदादृष्ट्वा किं प्रवक्ष्यामीति योजना ‡ —After 7 Ñ1 ins

317* तेषु वानरमुख्येषु प्रस्थितेषु वनौकसु ।

8 ^{a}) M1 प्रपश्यन् (for अदृष्ट्वा) B2 तु (for प्र) —^{b}) V1 B1 तत्र (for ताम्) —After 8^{ab}, V2 reads 9 for the first time repeating it in its proper place —^{c}) D1.4 नूनं (for ध्रुवं) Ś1 D10 प्रायशः, Ñ1 D6 कालम्, V2 प्रियाद् (sic) D11 प्राप्यम्, Cg t as in text (for प्रायम्) Ś1 Ñ D8.10.11 उ (Ñ2 D6 क) पैष्यते (D11 °ति) D1.4 T1.2 G1 उपैष्यामि, D2 उपैष्यामि D6 M2 उपैष्यति, D7.8 T2 M3 उपासिष्ये (for उपेष्यन्ति) —^{d}) D6 प्रति (for व्यति) Ñ1 V2 वर्तनात्, D3 वर्तिन, Cg t as in text (for वर्तने) Ś1 D5.10 कालस्य परिवर्तते, N2 कालस्य प्रतिवर्तने D1 कालस्य व्यतिवर्तिन, G1 कालश्चाप्यतिवर्तते —For 8^{cd}, V1 B subst and read after 9, while Ñ1 D6 ins after 9

318* पुरः प्रायमुपैष्यन्ति नूनं हि परिविद्विषी ।

[Ñ2 V1 उपेक्ष्यन्ति B4 (*m* also) उपैष्यन्ति, B2 प्रतिष्यामि (for उपैष्यन्ति) B3 प्रायशस्त्वाविल (corrupt) (for the prior half) D6 om हि]

9 V2 reads 9 after 8^{ab}, repeating it here —^{a}) Ś1 Ñ1 D7–9.10.11 हि G1 M1 Cr, त्वा, Ct as in text (for वा) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 तु (for च) Ñ1 V B D6 किं तु (V2 [first time] B2.4 D1 तु) पश्यत्यसौ हृष्टो, V2 (second time) किं मां वक्ष्यति सुग्रीवो —^{b}) Ś1 D1.4 जाम्बवान् Ś1 Ñ1 D1.10.11 तथा, N2 D1.6 च सः, V2 (second time) तथा (for च सः) —^{c}) D10 गतु —^{d}) Ñ1 illeg after वा up to अनिर्वेद in 10^{a} Ś1 वै, D6.10 वा (for च) V2 (first time) B D1 कथय स्वयं (V2 °वा) मम —After 9 Ñ1 V2 B D1 read 318*

10 Ñ1 illeg up to अनिर्वेद in ^{a} (cf v l 9) D1.4 T1 transp ^{ab} and ^{cd} —^{b}) D6 अनिर्वेद (sic) B1 सदा (for परं) D11 विवेद परम सुख —T1.2 G1.2 M3 om 10^{cd} Ñ1 V1 B1–3 D6 read 10^{cd} and 14^{cd}, V1 B1 G1 read only 10^{cd} after 12^{ab} —^{c}) D6 पुनश्च (for भूयस्त) Ś1 D10 च, D1.4.7–9 तत्र (for तावद्)

11 ^{a}) Ñ1 om सततं —^{b}) Ś1 D2.10 नियर्तक, Ñ1 V2 B2.4 D1.4 (स)नुपवर्तते (D1.4 °क), V1 B1.3 प्रवर्तते, D6.11 (स)निवर्तक (D6 न°) (for प्रवर्तक) —^{c}) B1 G1 सफल, M1 सफल Cg t as in text (for सफलं) D1.4 जन्म, D11 तस्य G1 M1 जन्तु (for जन्तो) —^{d}) T1 यद् (for यच्च) D6 M1.3 तत् (for च) T1 G1 च (for स) Ś1 D2.10 जीवित जीविते त्यपि (Ś1 [with hiatus] °ते अपि), Ñ V B2.3.4 D1.4.5 जीवित इत्य (N2 [illeg]) जेष्यपि (B1 °यु च) D6 जीवित मनु (*m* also °तमद) जेष्यपि, D6 जीवितस्य सनेत्रपि, D11 जीवित त्यजतेष्यपि (corrupt)

12 Ñ1 illeg for 12 except तस्मादनि —^{a}) Ś1 Ñ1 V B D7–9.10.11 G1.2 Ck t कृत, G3 यात Cr m g as in text (for कृतं) —^{b}) D1 यत्र T1.2 यत्नम्, G2 युक्त Cg t as in text (for यत्नं) Ś1 D10 चेष्टे (Ś1 °इ मम्) D1.4 दृष्टेऽहम् (for चेष्टेऽहम्) D6 उत्तम Ñ2 V1 B यत्न कर्तास्म्यनुत्तम, D5 यत्न कर्तुमनुत्तम, D11 यत्न चेष्टे हनूमत (corrupt) G1.2 यत्न कुर्यामनुत्तम —After 12^{ab}, N2 V B D6 G1.2 (V1 D1 G2 only 10^{cd}, G1 only 14^{cd}) read 10^{cd} and 14^{cd}, D2 reads 14^{ab} Ñ1 V B D6 om 12^{cd} —^{c}) Ś1 D1.4.10.11 अदृष्टां

आपानशाला विचितास्तथा पुष्पगृहाणि च ।
चित्रशालाश्च विचिता भूयः क्रीडागृहाणि च ॥ १३

निष्कुटान्तररथ्याश्च विमानानि च सर्वशः ।
इति संचिन्त्य भूयोऽपि विचेतुमुपचक्रमे ॥ १४

भूमीगृहांश्चैत्यगृहान्गृहातिगृहकानपि ।
उत्पतन्निपतंश्चापि तिष्ठन्गच्छन्पुनः क्वचित् ॥ १५

अपावृण्वंश्च द्वाराणि कपाटान्यवघट्टयन् ।
प्रविशन्निष्पतंश्चापि प्रपतन्नुत्पतन्नपि ।
सर्वमप्यवकाशं स विचचार महाकपिः ॥ १६

चतुरङ्गुलमात्रोऽपि नावकाशः स विद्यते ।
रावणान्तःपुरे तस्मिन्यं कपिर्न जगाम सः ॥ १७

प्राकारान्तररथ्याश्च वेदिकाश्चैत्यसंश्रयाः ।
श्वभ्राश्च पुष्करिण्यश्च सर्वं तेनावलोकितम् ॥ १८

C 5 15 15
B 5 12 18
L 5 7 18

हि D5 °श्वा तु G1 भूयस्तास्ताल्, M3 भूयस्तास्ता (for अद्यास) —d) Ś1 D1 3 4 10 11 पुरं (D1 3 पुरीं) रावण (D11 वरण) पालिता —After 12 T2 reads 14cd

13 G1 om 13 14a —a) D11 आपणांश्च (subst) (for आपानशाला) Ś1 V2 V3 B D2 3 8 विचिताम् (for विचितास्) —V1 om (hapl) 13bc —b) D1 4 तस्य (for तथा) —Ś1 D10 om 13c–15b V1 D4 9 11 om (hapl) 13cd —c) V1 V2 B D4 T2 M1 विविधा (for विचिता) —d) V2 B2 भूमिगृहा B1 प्रासादाः (for भूयः क्रीडा) V3 [अ]पि (for च) ⊕ Cv भूयः क्रीडागृहाणि पश्यन् चित्रशालामारभ्य इति शेषो द्रष्टव्य ⊕

14 Ś1 D6 om 14 G1 om 14ab (for both cf v l 13) V1 D2 3 11 transp 14ab and 15ab D5 reads 14cd after 12ab —a) B2 कुमारा D11 रथ्यानि M1 प्रासादा Cv r m g t as in text (for रथ्याश्च) V2 निष्कुटान्तरमार्गाश्च —D6 om 14b —b) M3 सदा (for °शः) —V1 om 14c–15b V3 D1 3 11 om 14cd Ś1 V2 B1 3 D5 G1 (only 14cd) read 20cd and 14cd after 12ab T2 reads 14cd after 32 —cd) T2 कपिर्मे G1 हनुमान् (for भूयोऽपि) V2 V3 B D5 इति कृत्वा मति तत्र हनुमान्मारुतात्मज

15 Ś1 V1 D10 om 15ab (cf v l 13 and 14) D6 om 15 16a V1 B G1 om 15cd V1 D2 3 4 11 transp 14ab and 15ab —a) V2 D1 4 6 भूमिं (V2 निम्न) गृहास् T1 सौधा गृहान्, D5 विम M3 चित्र (for चैत्य) D11 भूमीगृहांश्चैत्यगृहा —V1 illeg for b —b) D1 4 गृहाग्र (for °का) D1 11 गृहाश्च (D11 °णि) गृहका अपि D2 गृहाणि गृहकानपि D8 तथा चैत्यगृहाणि T1 3 G2 M1 गृहानतिगृहाणि च (G2 M1 °हि) M2 गृहातिगृहकानि च —c) Ś1 D8 निपतन् D5 नय° (for निप°) D2 उत्पत्यनिपतंश्चापि —d) Ś1 D2 10 गति (for तिष्ठन्) D2 om गच्छन् Ś1 V1 B1 D1 4 6 10 11 M2 पुनः (for क्वचित्) V2 गत्वाथ पुनः पुनः ⊕ Cv गृहस्य गृहाणि राक्षसर्विहारार्थं निर्मिता गृहा गृहातिगृहकाः Cr m g as in Cv ⊕

16 D6 om 16a–c (cf v l 15) —a) Ś1 D10 आपानभूमि D1 11 कपाटांश्च D2 कपाटानि G1 2 अवघट्टयन् (for °घट्टयन्) V2 V1 B द्वा(V1 द्वा)राणि समुत्(B2 स समुद्)घाट्य —b) V1 V2 कपाटान् B2 3 G M1 3 कपाटानि (for कपा°) B2 [अ]वघाट्य, D5 विघट्ट° D5 [अ]वपाट्य° D11 उद्घाट्य° T G1 M1 3 Cr g [अ]वघट्ट°, Ct as in text (for [अ]वघट्ट) Ś1 D6 कपाटस्थ(D10 °स्था) [metr] °कम् D1 4 घट्टयन्स्त घाटयन् —c) D10 om 16cd —c) V2 निपतन्, D1 11 M3 निपतन्, D1 T2 उत्पतन् D6 निपत्य Cm g t as in text (for निष्पतन्) —d) D2 उत्पतन् T2 निपतन् (for प्रप°) D2 4 दृष्ट (for अपि) D1 4 निष्क्रम्यान्प्रविश्य पुनः D5 विविधमार्गचारी —B1 3 om 16ef —e) Ś1 V1 V2 B1 D1 11 स तम् D5 अन्यम् D2 सर्वम् (for सर्वम्) D2 [अ]वकाशं Ś1 V1 V2 D1 5 10 12 न (for स) V2 B2 अन्यावकाशमन्यच्च —f) D11 स (for वि) —After 16 B1 ins

319* सामाययत्योऽधिको न दृष्टो यत्र वानरैः ।

—Then B1 cont while V2 V3 B 2 4 (B1 after 16cd owing to om) D5 ins after 16

320* न कपि न्यायमार्गे प्रयत्नत इवात्मन ।
[V2 पुनः (for न°) V1 V2 B2 D5 न्यायात् (for °न)]

17 a) V2 V3 B2 3 D5 मात्र सद्मं V2 (also) मार्गे न L5 मात्रश B2 मात्र च (for मात्रोऽपि) —After 17a V2 V3 B D5 ins

321* पारावारमिव वानरः ।
न हि यत्र गमिष्यति

[(l 2) B1 [आ] गम्य (for गमि°)]

—b) Ś1 सः V2 तु D1 4 [s]त्र (for स) V2 B1 2 D5 transp स and न V2 B2 3 सोऽवकाशो हि विद्य(B1 द्यते)न T2 सावकाशो न विद्यते —c) D1 11 प (for पु) D5 transp य and कपिर् D6 [आ]गताम (for °म°) Ś1 D10 वासात् विन्यासम् सः V2 4 8 स कपिरुत्तार (illeg) M2 V2 B D5 न किंचित् यच्च(B1 °स्य)र स G1 न जगाम महाकपि ⊕ Cr य कपिर जगाम स इति पाठ ⊕

18 a) D2 रथ्याश्च D1 2 Ct आपदश्च, Cv r m g as in text (for रथ्याश्च) —b) [illegible] प्रथमा Cv r m g

B 5 15 14 B 5 12 19 L 5 7 18 राक्षस्यो विविधाकारा विरूपा विकृतास्तथा ।
दृष्टा हनूमता तत्र न तु सा जनकात्मजा ॥ १९
रूपेणाप्रतिमा लोके वरा विद्याधरस्त्रियः ।
दृष्टा हनूमता तत्र न तु राघवनन्दिनी ॥ २०
नागकन्या वरारोहाः पूर्णचन्द्रनिभाननाः ।
दृष्टा हनूमता तत्र न तु सीता सुमध्यमा ॥ २१
प्रमथ्य राक्षसेन्द्रेण नागकन्या बलाद्धृताः ।
दृष्टा हनूमता तत्र न तु सा जनकनन्दिनी ॥ २२
सोऽपश्यंस्तां महाबाहुः पश्यंश्चान्या वरस्त्रियः ।
विषसाद महाबाहुर्हनूमान्मारुतात्मजः ॥ २३
उद्योगं वानरेन्द्राणां प्लवनं सागरस्य च ।
व्यर्थं वीक्ष्यानिलसुतश्चिन्तां पुनरुपागमत् ॥ २४
अवतीर्य विमानाच्च हनूमान्मारुतात्मजः ।
चिन्तामुपजगामाथ शोकोपहतचेतनः ॥ २५

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे दशमः सर्गः ॥ १० ॥

---

as in text (for सुखवा) D6 वैविध्यशैलसप्रभाम् D5 वैविध्यशैव सप्रभा —D10 om 18°–20ᵇ —ᵉ) N1 V3 D1.4.5.8 सुप्रांश्च, N2 V3 B3.4 भ्राणि B4(sup lin also as in N3) विभ्राणि, D3.6 सुपाणि D13 सुभांश्च, G1 सुहांश्च M1 वार्णिका G3 as in text (for भ्राया) —ᶠ) N3 V1 B1.3 D5 सर्वा(B3 °म)स्तास्तेन वीक्षिता B4 सर्वास्तेन निरीक्षिता D3.4 सर्वं तेषै(D3 °ना)व लक्षित

19 D10 om 19 (cf v l 18) —ᵃ) N2 D5 विविधाकारा B3 विकृताकारा (for विविधा°) —ᵇ) K2 V1 B1-3 D8 सुरूपा, B4 सरूपा (sic) (for वि°) V3 D1.4 G3 विकृताननाः Ś1 N1 दृढरूपा विविधाश्च (N1 °कृताश्च) था. D1.3.11 सु(D1 स)रूपा विविधा(D3 °कृता)श्च(D3 °श्च) था —B3 om 19ᶜ–20ᵇ T2 reads inf lin 19ᶜ–21 —ᶜ) B3 D1.11 दृष्ट (sic) (for दृष्टा) —Ś1 T3 om (hapl) 19ᵈ–22ᶜ D5 om (hapl) 19ᵈ–20ᶜ —ᵈ) N1 न स्वेका K2 V D6.11 न स्वेव B1 न ह्येषा B4 नात्रैव D1.4 न दृष्टा (for न तु सा) B3 न सा दशरथस्नुषा, T3 न तु राघवनन्दिनी G3 न तु सीता सुमध्यमा

20 D1.10 om 20ᵃᵇ (for D10 cf v l 18) Ś1 T3 om 20 D5 om 20ᵃᵇᶜ B3 om 20ᵃᵇ T2 reads 20 inf lin (for all cf v l 19) G3 reads 20 twice —ᵃ) V1 चैव (for लोके) —ᵇ) N2 V1 B1.3.4 D5 श्रेष्ठ D1.4 सिद्ध , D1.9 M3 परा (for वरा) N1 V2 D11 देवगन्धर्वयोषित , G1 विद्याधरवरस्त्रिय , G3 (first time) तथा चन्द्रसमप्रभा —B3 reads 20ᶜᵈ after 22ᵃᵇ D1 transp 20ᶜᵈ and 21ᵃᵇ —ᶜ) V2 तेन (for तत्र) —T1 om (hapl) 20ᶜ–21ᶜ —ᵈ) D3 कामिनी (for नन्दिनी) K V B1.2.4 D1-6.8.10.11 न सा(D5 दृष्टा [hypm]) दशरथस्नुषा, B3 T2 G3(second time) न सा जनकनन्दिनी, T3 (also) न सा राघवसुन्दरी, G3(first time) न तु सा जनकात्मजा

21 Ś1 T3 om 21 (cf v l 19) T2 om 21ᵃᵇᶜ (cf v l 20) K2 V1 B D1 om 21 D1 transp 20ᶜᵈ and 21ᵃᵇ —ᵇ) D8 पूर्णाद्य , D5 पूर्ण (for पूर्ण) —D4 om 21ᶜᵈ —T2 reads 21ᵈ inf lin —ᵈ) K2 V1 D1.3.8.10.11 न सा जनकनन्दि(D1.11 °ह)नी, D1.9 न तु सा जनकात्मजा

22 Ś1 T3 om 22ᵃᵇᶜ (cf v l 19) D3 transp ᵃᵇ and ᶜᵈ (22ᶜᵈ read twice) T1 reads 22ᵃᵇ inf lin —ᵇ) K V B1.3 D1-6.11 T1 M1 इव , D10 G1 राज Cv r m g t as in text (for नाग) N3 कृता बलात्, V3 हृताश्च वा , D1 °हृता (for बलाद्धृता) B3.4 बलाद्दत्तवा कृता ⊛ Cv प्रमथ्येत्यादिः प्रसह्य प्रमथ्य बन्दीकृत्य नागकन्या उच्यन्ते। पूर्वोक्तोऽस्मात् नागकन्यानां गुणाढ्यत्वात् । Ct बलाद्धृता नागकन्या इत्यभिधानादत्र बन्दीकृतानां प्रस्ताव। पूर्वत्र सुरूपा नागकन्यानाम्। अतो न पुनरुक्ति । so also Cm g t ⊛ —After 22ᵃᵇ, B3 reads 20ᶜᵈ —ᶜ) V3 तव (for तत्र) —ᵈ) K2 B3(second time) D1.11 न सा दशरथस्नुषा V3 D1.4 न चैव जनकात्मजा T3 न सा राघवसुन्दरी, G3 न तु सीता सुमध्यमा —After 22 N1 (partly illeg) ins

322* प्रमदाया हुव तत्र रतिनामिषप्रभम् ।
दृष्ट सापश्यौ पुत्र ******सि ।
इति चिन्ता* ** ** ** ***।

23 ᵃ) Ś1 K2 V B D1.2.4.6.10 अपश्यत्, G1 वीक्षयाद —ᵇ) Ś1 B3 D10 अन्यां D5 रम्या (for चान्या). —After 23ᵃᵇ M3 wrongly repeats 23ᶜ and 23ᵈ —ᶜ) Ś1 N1 V2 D1.10.11 महातेजा N3 V1 B1.3.4 D8 वज्र तत्र B4 कपिशार्दूल, M3 सुदुर्धीमान् (for महाबाहुर्) D8 G1 M1 विषादमगमद्धीमान् (M1 °द्दीर्घ) —ᵈ) Ś1 D9 पवनात्मज N3 पार्थ(also वीर्य)विक्रम (for मारुतात्मज) ⊛ Cr ' विषादमगमद्धीमान्हनुमान्मारुतात्मज ' इति पाठ ⊛

24 Ś1 D5 om (hapl) 24–25ᵇ K2 V1 B D1 om 24 —ᵃ) K1 उद्योग D4 वानरेन्द्रस्य (for °न्द्राणां). —ᶜ) D10 व्यर्थ (for व्यर्थं) N1 illeg after वीक्ष्य up to 25 —ᵈ) D7-9 उपागत , D10 उपेयिवान् (for उपागमत्)

25 Ś1 D5 om 25ᵃᵇ K2 illeg for 25 (for both cf v l 24) —ᵃ) D1.11 विमानात्त D4 G3 °नागाच्,

११

विमानात्तु सुसंक्रम्य प्राकारं हरियूथपः ।
हनूमान्वेगवानासीद्यथा विद्युद्घनान्तरे ॥ १

संपरिक्रम्य हनुमान्रावणस्य निवेशनात् ।
अदृष्ट्वा जानकीं सीतामब्रवीद्वचनं कपिः ॥ २

G, 5 15 0
B 5 13 2
L 5 8 4

(G1 °ग्राम्) Cm k t as in text (for °काय) —d) Ś2-, V1 B3-4 D2 विमानाद्य तु °ण्ड, D11 हनुमान्वनाथेन. —After 25cd, Ś2 V1 B D2 ins

323* स प्रकाशमिह स्थातु दानवे रावणालये ।
तापा हि रावण क्रूर हंन मचिन्त्य बुद्धिमान् ।
परिक्रम्य ततो हंस पुष्पकांश्चपुनागमन् ।
ततो न्दृष्ट्वा प्रयत्नेन विचित्य पवनात्मजः ।
रावन्यामथंडंवाया प्राकारे निपपात स । [5]
निराशो मोघसङ्कल्पश्चिन्तयित्विषया मर्मा ।
विशाल्य सागर् श्राग्धो महाविभ्यामहार्णवे ।
स व्याक्षेन मनसा प्राकारस्थो महाकपि ।
मपश्यञ्जानकीं सीता चिन्तया स बुद्धिमान् ।

[(l 1) B1 transp स and प्रकाशमिह —(l 2) B1 राक्षस (for ताप) —(l 3) V1 B3 उत्तम (for °नगम्) —(l 4) B1 3 D2 विचित्र (sic) (for विचित्य) —(l 5) B1 इ (for स) —(l 6) B3 मुक्त (for मोघ) Ś2 B3 D2 विविधं मति —(l 7) B1 3 सागर (for °र) V1 श्रान्तो B1 (श्रा,)न्तो B2 शान्तो (for श्रान्तो) —(l 8) B3 [अ]पश्य (for [अ]दृष्ट्वा) —(l 9) B1 मानसम् (for म°) B2 सा (for सीता)]

—V1 B1 3 4 om from 25c to 5 11 4 Ś2 B3 D2 om from 25d to 5 11 2 —c) D2 [आ]गम्य (for आगम) Ś1 [अ]र्थ, D2 10 11 [आ]सु (for [आ]य) —d) D11 ससेप (for सोत्सेप) —After 25, Ś1 V2 D2-4 10 11 ins

324* स्यावधः क्षण न्तो नृपो विचेतुमुपचक्रमे ।
हृदि कृत्वा प्रयत्न तु प्रयत्न मनन विधि ।

[(l 1) V2 D1 3 4 (न्तो) (for न्तो) —D1 3 4 om l 2 —(l 2) Ś1 स्त D10 च D11 प (for तु) V2 प्रत्न (for second °त्न).]

Colophon Ś1 Ñ V B D2 4 10 11 om D2 reads colophon after 5 11 1 —Sarga name D1 3 4 सर्गसुर विचय —Sarga no (figures words or both) D1 4 om D2 15, D3 7-9 S 12 —After colophon, G concludes with श्रीरामाय नम

11

Ś1 Ñ1 V2 D2 4 10 11 continue the previous Sarga M3 begins with श्रीरामाय नम

1 V1 B1 3 4 om 1-4 Ś2 B3 D2 om 1-2 (for both, cf v l 5 10 25) —a) D5 7-9 T2 M2 G1 m म (for सु) Ś1 V1 D11 स विमानाम निपत्य, V1 D11 स विमानाद्रिहि क्रम्य, D2 3 4 स विमानं तु सङ्क्रम्य —b) T1 प्रासादं (for प्राकारं) V2 प्रासाद हरिपुङ्गव, —c) V2 अथ हनुमान् (hypm) (for हनूमान्) Ś2 यथा वेगेन हनुमान् —d) Ś1 Ñ1 V2 D2 3 10 घनान्तरम्, D3 4 त (D2 द)-नान्तरे, G1 m k t as in text (for घनान्तरे) D11 यथा विद्युदिवाम्बरे (sic) —After 1, D2 reads colophon of 5 10

2 Ś2 V3 B D2 om 2 (cf v l 1) —b) D3 7-9 G1 m निवेशनात्, G2 G1 p निवेशनं, Ct निवेशनात् (as in text) —For 2cd, Ś1 Ñ1 V2 D3-4 10 11 subst

325* रावणान्तःपुरं सर्वं विचित्य स महाकपिः ।

[D1 स्व, D11 त्व (for सं) V2 विचित्य D2 4 विचित्य, D2 3 विचित्य Ñ1 सन्धाय (for स महाकपि)]

—Then Ś1 Ñ1 V2 D2 10 11 cont while D1 3 4 cont l 1 and 3 and ins l 4 after 2

326* स दृष्ट्वा तत्र सीतां तां आविग्नो जनकात्मजाम् ।
लङ्केन्त्रयमिवं तथा व्योम्नि शीघ्रमत्रागमत् ।
तत्र प्रासादहर्म्येषु विमानमन्दिरेषु च ।
निष्कुटेषु च रम्येषु तथा मर्दनेषु च ।

[(l 1) V2 D2 4 रक्षा (for तत्र) Ś1 D10 न तत्र सद्यो सीता (for the prior half) V2 विरामेषु च पुनः पुनः (for the post half) —After l 1 Ñ1 ins.

326(A)* रावणस्य गृहे सर्वां नष्टाऽस्मीति इत्यर् ।

—(l 2) Ś1 दर्शनं, V2 जालेषु D11 जानके (for नवत्रात्) —(l 3) D2 तत्र (for तत्र) D3 तत्र (sic) (for विमान) [illegible] तथा नदनदेषु च (for the post. half) —V2 om (hapl) l 4 —(l. 4) Ñ1 D2 निष्कुटेषु Ś1 गृह- D10 गृह- (for तत्र), D2 -वनेषु (for वनेषु) D1 4 च वनेषु (for मर्द°) Ñ1 सरस्सु वनेषु च, D2 वनान्तरेषु च (for the post half)]

—d) Ś1 V2 D1-3 10 11 निरीक्ष्य च मुहुर्मुहुः, Ñ1 प्रविवेश च पुनः पुनः —After 2, Ś1 V2 D3 10 11 ins D1 3 4 cont. after l. 4 of 326* whereas Ñ1 B1 D2 ins. before 3

327* नेह पश्यामि हनुमानिति बुद्धिं महाकपि ।

[V2 नेह (for नेद) and पश्यामि (for °मीति) Ñ1 B2 D2 विचित्य तथा (for the post half)]

—Thereafter Ś1 D1-3 4 10 11 read 6 (followed by 333*) —After 2, Ñ1 ins

G 5 15 0 D 5 13 3 L 5 8 9

भूयिष्ठं लोडिता लङ्का रामस्य चरता प्रियम् ।
न हि पश्यामि वैदेहीं सीतां सर्वाङ्गशोभनाम् ॥ ३

पल्वलानि तटाकानि सरांसि सरितस्तथा ।
नद्योऽनूपवनान्ताश्च दुर्गाश्च धरणीधराः ।
लोडिता वसुधा सर्वा न च पश्यामि जानकीम् ॥ ४

इह संपातिना सीता रावणस्य निवेशने ।
आख्याता गृध्रराजेन न च पश्यामि तामहम् ॥ ५

किं नु सीताथ वैदेही मैथिली जनकात्मजा ।
उपतिष्ठेत विवशा रावणं दुष्टचारिणम् ॥ ६

328* सीता नेदेति वैदेहि मन्त्रान्त पुरे कपिः ।
विमानाद्विचरस्तत्र बुद्धिं चक्रे महामतिः ।

—Thereafter Ñ1 reads st 6

3 V1 B1 3 4 om 3 (cf v l 1) Ñ2 B2 D8 ins 327* before 3 —a) D5 6 भूयिष्ठा Ś1 N V2 D1 D1-4 6 10 11 विचिता D3 8 S Cr m g k t लोलि(S °लि)ता (for लोडिता) —b) Ś1 D3 10 [च]तुर Ś1 D2 °र)ता (for चरता) Ś1 B2 D2 3 10 प्रिया (for प्रियम्) G1 परम प्रिया (for चरता प्रियम्) —D1 4 om 3cd —c) Ś1 नानु Ñ1 D10 नैव Ñ2 V2 B3 D2 3 5 12 न च (for न हि) G2 * * पश्यामि —d) Ñ1 T1 2 सर्वाङ्गसुंदरी —After 3 Ñ2 D6 ins

329* अपश्यञ्जानकीं सीता पैतृकाधैर्यसमन्विता ।
[D6 प्राकारान्तरस्थाना (for the prior half)]

4 V1 B om 4 (for V2 B1 3 4 cf v l 1) —a) Ś1 Ñ D3 4 6 10 11 तडागानि (for तटाका°) —c) Ś1 V2 D2 6 12 नद्यश्चोपवनाश्च(D6 °श)श्च, Ñ2 कदला नद्यो नदास्तथा (sic) V1 द्रुमा नद्य वनान्ताश्च D1 4 नद्यनूपवनान्ताश्च (D1 °नाताश्च) च D5 G2 नद्यश्चोपवनान्ताश्च Cv t m g [as] in text —d) Ś1 N V2 D1 4 6 10 11 दुर्गाणि Ś1 D8 धरणीधर (sic) V2 D3 °धरान् (for °धरा) —e) Ś1 N V2 D2 3 10 11 विचिता D7 8 S लोलि (S °लि)ता (for लोडिता) D2 4 विचिता वसुधा सर्वे D6 विचित्य वसुधा सर्वे —f) D6 T1 2 M2 तु (for च) D12 पश्यामि न (by transp) N1 मैथिली —After 4 Ś1 Ñ1 V2 D1 3 4(repeating after 331*) 10 11 ins Ñ2 B cont after 331*

330* सीता कमलपत्राक्षी रामस्य महिषी प्रियाम् ।
न सोऽस्ति धीरो भूमिरा सरित काननानि च ।
यत्र नार्या मया सीता मार्गिता चापि मह्नीम् ।

[(l 2) Ñ1 तु नास्ति (by transp) (for न सो स्ति) Ñ2 B D4 (second time) न सन्ति भुवि गैरा वा(B2 °वरे) V2 न सन्ति भूमिर्गैरो D4 (first time) न सन्ति भूमि धैरो वा (for the prior half) V2 नधस्व D4 (first time) नर (sic) (for सरित) Ñ2 B2 4 D2 3 6 (both times) वा (for च) —(l 3) Ñ1 न मया (by transp) V2 यत्र नार्या Ñ1 [ ] D4 (second time) यथार्था न(B2 मार्या येन [sic]) मयैव (for the prior half) Ñ2 B D4 (second time) मया (for महीम्)]

while Ñ2 ins after 4 B ins before 5 (preceded by 330*) and D4 cont after 330* (first time)

331* न हन्ते वानरा सर्वे विचिता सर्वतो दिश ।
यत्र चाक्रमिता तीर्णा सागर मकरालयम् ।
ता न पश्यामि वैदेहीं धर्मज्ञा धर्मदर्शिनीम् ।

[(l 3) B3 transp ता and न B2 धर्मचारिणी (for °दर्शिनीम्)]

5 Before 5 B ins 331* and 330* —a) Ñ2 B2 4 इति (for इह) —c) D5 गृध्रराजन (sic) G1 गृध्रर * * —d) G2 damaged for न च D4 om च (subm) Ś1 Ñ2 D6 T2 जानकीं Ñ1 V1 B D2 10 11 मैथिलीं (for तामहम्) D6 न च ता रावणो तु किं

6 Ñ2 V B D6 G1 om 6 Ś1 D1-4 10 11 read 6 (followed by 333*) after 327* Ñ1 reads 6 (followed by 333*) after 328* —a) D7 T1 G2 Cr g Cv m g k t as in text (for नु) T2 [च]था, Cr m g as in text (for [च]था) Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 कथं हि (N2 तु D5 च) सीता (for किं नु सीताथ) —After 6ab M2 ins

332* उपविष्टा विशालाक्षी रावणेन हृता बलात् ।
—c) T2 3 4 Cv g as in text (for उप) Ś1 उपतिष्ठेद्रमणस्य Ñ1 विरमेद्रावणस्य D5 न उपतिष्ठत्स(D5 °त वि)वशा D11 उपतिष्ठत्तु विवशा T2 उपाविष्टद्विशालाक्षी —d) D5 * * * दुष्टचारिण D7 8 Ct रावणेन हृता बलात् ॥ Ct 'रावणं दुष्टचारिणम्' इति पाठे तु यथाश्रुतमेव ॥

—After 6 Ś1 Ñ1 V2 D1 4 10 11 ins

333* नेह स्थास्यति वैदेही रामपत्नी यशस्विनी ।
अन्य मन्येऽन्वे दुधर्षं काननं प्रमदालयम् ।
विचित्य लङ्का सकल हनुमान्मारुतात्मजः ।
समन्ताद्राक्षसेशस्य प्राकारं विपपात ह ।
स त्वद्भुत मतिमान्प्राकारस्थो महाकपि । [5]
क्व सा सीतेति हनुमाञ्चिन्तयामास वानर ।

[(l 2) Ñ1 V2 D4 अस्तु(Ñ1 V2 °स्तु) कानिवे D11 अन्य द्रमिवे D5 दुर्गं (for °र्षं) Ś1 कनन D2 10 कानन (for कानन) V2 प्रमदावन —For l 3-5 cf 323* (l 4 5 and 6 respy) —(l 3) Ñ1 D3 4 विचित्य (sic) D6 सकलं D4 सदेव (sic) (for सकल) Ñ1 स्तुविक्रम (for मारुतात्मज) —(l 4) Ś1 D10 राक्षसाधिपतेरस्य

क्षिप्रमुत्पततो मन्ये सीतामादाय रक्षसः ।
बिभ्यतो रामबाणानामन्तरा पतिता भवेत् ॥ ७
अथवा ह्रियमाणायाः पथि सिद्धनिषेविते ।
मन्ये पतितमार्याया हृदयं प्रेक्ष्य सागरम् ॥ ८
रावणस्योरुवेगेन भुजाभ्यां पीडितेन च ।
तया मन्ये विशालाक्ष्या त्यक्तं जीवितमार्यया ॥ ९
उपर्युपरि वा नूनं सागरं क्रमतस्तदा ।
विवेष्टमाना पतिता समुद्रे जनकात्मजा ॥ १०
अहो क्षुद्रेण चानेन रक्षन्ती शीलमात्मनः ।
अबन्धुर्भक्षिता सीता रावणेन तपस्विनी ॥ ११
अथवा राक्षसेन्द्रस्य पत्नीभिरसितेक्षणा ।
अदुष्टा दुष्टभावाभिर्भक्षिता सा भविष्यति ॥ १२
संपूर्णचन्द्रप्रतिमं पद्मपत्रनिभेक्षणम् ।
रामस्य ध्यायती वक्त्रं पञ्चत्वं कृपणा गता ॥ १३

G 5 15 33
B 5 13 13
L 5 8 31

(for the prior half) V₂ विविराम (for विर°) —(1 5) Ś₁ Ñ₂ D₁₀ म मुहृन्म, V₂ म म° , D₅ ₆ मेमह°, D₆ मस्तह° (for म स्तह°). —(1 6) Ś₁ D₃ ₁₀ वर्षो मीतेति, Ñ₂ म मा मतीति (sic), D₃ वेद मी° (for ह मा सातीति) Ñ₁ किन वसु वहाति D₃ स्वरितमावसस्तम् (for the post half)], whereas G₃ reads 15 and 11–14 after 6

7 ᵃ) Ś₁ Ñ₁ B₁ D₅ ₆ ₁₀ ₁₂ उत्पतितो —ᵇ) Ś₁ Ñ B₃ D₁ ₆–₁₁ राक्षस, B₁(m as in text) रावण (for रक्षस) —ᶜ) Ñ₂ बिभीतो, D₃ बिभ्रस्तो, G₃ damaged (for बिभ्यतो) D₁ ₃ मार्गेश्च (for बाणानाम्) Ś₁ D₁₀ बिभ्यत्य राक्षस (D₁₀ °रण) इतुः, Ñ₂ V₁ B D₆ शत्रु(B₃ °त्रु)ता रावणवाकाद् —ᵈ) Ś₁ D₁–₆ ₁₀ ₁₂ अ(Ś₁ वा, D₁₀ सा)-कादि, Ñ₁ V₂ एका वि, B₁(m as in text) ₃ भद्रवा (for अन्तरा) Ñ₂ V₁ B D₆ भुवि (for भवेत्)

8 ᵃ) Ñ₂ V₁ B D₆ तस्या वा(B₃ °त्रा) (for अथवा) D₆ क्रियमाणाया —B₃ om (hapl ?) 8ᵇᶜ G₃ mostly damaged for ᵇ —ᶜ) Ś₁ Ñ₂ V₂ D₁–₃ ₁₀ ₁₁ मन्ये पतितम्, Ñ₂ V₁ B₁ ₃ ₄ D₆ शङ्के हृदयम् (for मन्ये पतितम्) —ᵈ) Ñ₂ V₁ B₁ ₃(marg as in B₂) D₆ दृष्ट्वा, B₂ पतित, B₄ शान्ति (sic) (for प्रेक्ष्य) Ś₁ Ñ₁ V₂ D₁–₃ ₆–₁₁ वीक्ष्य Ñ₂ V₁ B D₆ रावणं, T₂ सागर (for सागरम्)

9 ᵇ) V₁ B D₆ भुजयोः V₂ B₂ ₃ D₁₁ पीडनेन (for पीडितेन) V₁ B₂ वा (for च) —ᶜ) T₁ ₂ तदा (for तया) —ᵈ) Ñ₂ V₁ B D₆ जीवित त्यक्तम् (by transp)

10 ᵃ) G₃ damaged from वरि up to सागर in ᵇ Ś₁ Ñ V₂ D₁ ₂ ₃ ₉–₁₁ T₂ M₃ वा (for वा) —ᵇ) Ñ₂ V₁ B₁–₃ D₆ गच्छतस् (for क्रम°) D₃ ₁₁ तथा —Ñ₁ D₁₁ repeat (var) 10ᶜᵈ after 15ᶜᵈ —ᶜ) Ś₁ Ñ₁(first time) ₂ V₁ ₂ B D₁–₁₀ ₁₁ (both times) विचेष्टमाना —G₃ damaged from प up to द्रे in ᵈ Ñ₁ (second time) निश्चेष्टा पतिता सा वा —ᵈ) Ñ₁ (first time) V₂ D₁ ₃ ₄ ₈ M₁ सागरे Ś₁ Ñ₁(both times) ₂ V B₁–₄ D₁–₆ ₈ ₁₀ ₁₁(both times) जानकी ध्रुवं (for जनकात्मजा). B₁ जानकी शुभपी ध्रुवं

11 G₃ reads 15 and 11–14 after 6 —ᵃ) Ś₁ Ñ₁ D₁–₃ ₉–₁₁ M₃ G₁ ₂ ₃ h अहो, Ñ₂ V₁ B D₆ मम, G₁ अहो (as in text) Ñ₁ हा हन्त B₃(sup lin as in text) क्षुद्रेण (for क्षुद्रेण) Ś₁ Ñ V₂ B D₁ ₂ ₄ ₆ ₁₀ ग्रस्तेन, D₁₁ G₃ M₁ पापेन, G₃ वाल्येन (for चानेन) V₁ अथ दूषितं भर्तृज —ᵇ) D₆ रक्षमा (sic) (for रक्षन्ती) Ś₁ D₁₀ इच्छते, D₁₁ मात्मना (for आत्मनः) —ᶜ) Ñ₂ D₆ अबद्धा B₃ (marg after corr as in text) सुबन्धुर् (for अबन्धुर्). B₃ भक्षिता (sic) (for भक्षिता) —ᵈ) V₁ D₆ यशस्विनी, M₁ मनस्विनी —After 11, Ñ₁ ins

334* दुरात्मना तेन देवी जानकी रामवल्लभा ।

12 For sequence in G₃ cf v l 11 D₃ om. 12ᵃ–13ᵇ G₃ damaged for 12ᵃ —ᵃ) Ś₁ Ñ V₂ B₁–₃ D₁–₆ ₁₀ ₁₁ चिरसामिर, V₁ वैशाखिर (for मायाभिर्) B₄ दुष्टरिता दुष्टाभिर —ᵈ) T₂ M₃ वा (for सा) D₃ भक्षयद्भिः (for भक्षिता सा) Ś₁ Ñ₂ V B D₁–₆ ₁₀ ₁₁ जनकात्मजा Ñ₁ जानकी ध्रुवं (for सा भविष्यति) cf. Cs मत पर समीचीन प्रक्षेपस्थलम्। अत्र हि श्लोकाः प्रक्षिप्ताः प्राचीन कोशेषु न दृश्यन्ते। "कथम्", "संपूर्णचन्द्र°", रामस्य ध्यायतः°, हा राम लक्ष्मण°, विलप्य बहु वैदेही न्यस्त° इत्यादि श्लोकद्वय प्रक्षिप्तानि इत्यत्र —After 12, Ś₁ D₁₀ read 15

13 For sequence in G₃ cf v l 11 D₃ om 13ᵃᵇ (cf v l 12) D₁ ₂ ₃ M₁ om (M₁ hapl) 13–14 G₃ repeats erroneously 13ᵃᵇ after 14 —For 13ᵃᵇ, Ś₁ Ñ₁ V₂ D₁₀ ₁₁ subst

335* पुष्पबद्धकाकलापम शुभ जनहितकुण्डलम् ।

[Ñ₁ -कलाप, D₃-कलाप (for -कलाप) V₂ शुभ, D₁₁ शुभ (for शुभ) D₆ जानकी दुःखिता (for the post half)] —while Ñ₂ V₁ B subst

336* अथवा चन्द्रसंकाशं वक्त्रपङ्कजकुण्डलम् ।

[B₃ -कलाप (for -कुण्डल-)]

—ᶜ) G₃ illeg from वक्त्र up to भविष्य in 14ᶜ Ś₁ D₁ ₂ ₃ ₁₁ राघवस्य विनिश्चितम्, D₁₁ °घनरघ°, Ñ₁ V₂ रामानन चिन्तयी, Ñ₂ V₁ B D₃ ₆ रामस्य चिन्तयन्ती (B₃ विचरन्ती)

G 5 15 31
B 5 13 15
L 5 8 21

हा राम लक्ष्मणेत्येव हायोध्येति च मैथिली ।
विलप्य बहु वैदेही न्यस्तदेहा भविष्यति ॥ १४

अथवा निहिता मन्ये रावणस्य निवेशने ।
नूनं लालप्यते मन्द पञ्जरस्थेव शारिका ॥ १५

जनकस्य कुले जाता रामपत्नी सुमध्यमा ।
कथमुत्पलपत्राक्षी रावणस्य वशं व्रजेत् ॥ १६

विनष्टा वा प्रनष्टा वा मृता वा जनकात्मजा ।
रामस्य प्रियभार्यस्य न निवेदयितुं क्षमम् ॥ १७

निवेद्यमाने दोषः स्याद्दोषः स्यादनिवेदने ।
कथं नु खलु कर्तव्यं विषमं प्रतिभाति मे ॥ १८

अस्मिन्नेवंगते कार्ये प्राप्तकालं क्षमं च किम् ।
भवेदिति मतिं भूयो हनुमान्प्रविचारयन् ॥ १९

यदि सीतामदृष्ट्वाहं वानरेन्द्रपुरीमितः ।
गमिष्यामि ततः को मे पुरुषार्थो भविष्यति ॥ २०

ममेदं लङ्घनं व्यर्थं सागरस्य भविष्यति ।
प्रवेशश्चैव लङ्काया राक्षसानां च दर्शनम् ॥ २१

सा —[d]) Ś1 D8 10 नूनमागता Ct as in text (for कृपणा गता) Ñ1 सा हैवम् कृपणा गता, D11 हैव कृपणा गता (sic)

14 For sequence in G2 cf v l 11 Ś1 D2 3 6 10 M1 om 14 (for D2 3 6 M3 cf v l 13) G2 illeg up to भविष्य in [d] (cf v l 13) —[a]) Ñ2 V B D7 9 11 T G1 M3 [ह]र, Ct as in text (for [ह]त्य) Ñ1 हा लक्ष्मणेति (for लक्ष्मणेत्येव) —[b]) Ñ2 V2 वालरूप्, D7 8 भामिनी (for मैथिली) Ñ2 V1 हायोध्याति बालरूप् (subm) B1 हा चायोध्येति बालरूप B3 4 हायोध्या इति चा (B4 या |रुदन् (with hiatus), D6 लक्ष्मणेति च बालरूप्, D1 हा अयोध्येति मैथिली (with hiatus) D5 हा हायेति चायाइरुत् । D11 अयोध्येति बालरूप (subm) —[c]) Ñ1 बहुश सीता (for बहु वैदेही) —[d]) V2 D6 त्यक्त (for न्यस्त) Ñ2 V1 B D8 सुतरामस्य तपस्विनी —After 14 G2 repeats erroneously 13[ab]

15 Ś1 D8 10 read 15 after 12 G2 reads 15 after 6 —[a]) D8 रहो वा, G3 अहम् (for मन्ये) Ś1 D8 10 G1 Cm निहिता Ñ2 B2 D1 6 11 निहता, B3 4 D2 निहता Cv g k t निहिता (as in text) —[b]) D8 निवेशने —After 15[ab] Ñ1 D11 repeat (var) 10[cd] —[c]) V2 B सीता D7 11 सचिरम्, D7 8 Ct भूत, Ck as in text (for नूनं) M1 विलप्यते Ñ2 V1 B D2 3 4 7 9 G1 2 Ct बाला D8 नूनं D9 T1 2 M3 सीता, D11 विना, Cr as in text (for मन्द) Ś1 D11 वविद्गालप्यनी (Ś1 °प्यते) दीन, Ñ1 वविलालप्यत नून V2 नूनं सा रूपते बाला T2 नूनं कालप्यमाना सा —[d]) Ś1 Ñ V B1 2 D1 4 11 Ct सारिका

16 Ś1 D8 om 16[ab] —[a]) T1 2 M3 पुत्र सीता (for कुले जाता) —[b]) G2 damaged from सी up to व्रजेत् in [c] Ñ V1 B2 4 D1 4 T2 G1 2 यशस्विनी B1 तपस्विनी D1 सुमध्यमा (for सुमध्यमा) —[c]) Ś1 कथन्ना (for कथम्) B1(m after corr as in text) नेत्रा या (for पत्राक्षी) —After 16[c], Ñ2 ins

337* वैदेही वामलोचना ।
सहस्रपत्त्रहस्तश्री सूर्यवंशविवर्धिनी ।
राक्षसेन दुरात्मना

—[d]) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 वशानुगा Ñ2 V B D6 वशं गता (for वशं व्रजेत्)

17 [a]) G2 damaged after विन up to प्रन —[d]) D1 4 वानरेद् D11 मृता च (for मृता वा) Ñ2 V1 B D6 भक्षिता वापि मैथिली —After 17[ab] B1 ins

338* भक्ष्या वा कथं यास्मि किं पादेयति राघव ।

—[c]) D11 रामस्य (sic) (for रामस्य) —[d]) D8 om न (subm) D6 हि वदितु (for निवेद°) B1 3 4 क्षम

18 [a]) V2 D8 11 निवेद्यमानो —[b]) Ñ2 V1 B1 (orig) 2-4 D6 स्य (B1 [marg also] 3 4 स्य)दोषमनिवेदन —[d]) G2 मा (for मे) Ś1 Ñ V1 B1 4 D1-4 8 10 11 भवसन्न लक्षित (D1 4 वचि)द सहत V2 B2 3 दारुण (V2 प्राप्तद्) स्यमत सहत

19 Ñ2 V1 B D6 om 19 G2 mostly damaged for [a] —[a]) Ś1 तस्मिन् D12 पूर्वविधे (for °गते) D10 कार्य —[b]) V2 कार्ये, D1 -काल (for -काल) D8 तु (for च) —[c]) Ś1 D11 भवेद् D1 4 पुनद् D3 5 T1 2 M मर्ति (for मतिं) —[d]) Ñ1 प्रविष्टोत्तम D3 T1 2 M1 2 प्रवि चारयन्, G2 प्रविचार — —After 19 Ñ1 (l 1 partly illeg) ins

339* ***** सख्ि ** विचेतु प्रविचारयन् ।
दर्शनेन आयमनेव सखा रामस्य वानरः ।

20 [a]) D8 अदृष्टैव D4 अ *** (for अदृष्ट्वा) —[d]) B2 गमिष्यामि (sic), T1 2 वानरस्य (for वानरेन्द्र) D5 एव (for इत) D4 न भविष्यति गोचरे (gloss चक्षुर्विषये न भविष्यति) —D4 om 20[c]–21[b].

21 D4 om 21[ab] (cf v l 20) Ñ2 V1 B D6 om 21 —[d]) Ś1 V2 D7 10 11 महात्मन Ñ1 सदीयस (for भविष्यति) —After 21[ab], Ñ2 ins

किं वा वक्ष्यति सुग्रीवो हरयो वा समागताः ।
किष्किन्धां समनुप्राप्तौ तौ वा दशरथात्मजौ ॥ २२
गत्वा तु यदि काकुत्स्थं वक्ष्यामि परमप्रियम् ।
न दृष्टेति मया सीता ततस्त्यक्ष्यति जीवितम् ॥ २३
परुषं दारुणं क्रूरं तीक्ष्णमिन्द्रियतापनम् ।
सीतानिमित्तं दुर्वाक्यं श्रुत्वा स न भविष्यति ॥ २४
तं तु कृच्छ्रगतं दृष्ट्वा पञ्चत्वगतमानसम् ।
भृशानुरक्तो मेधावी न भविष्यति लक्ष्मणः ॥ २५
विनष्टौ भ्रातरौ श्रुत्वा भरतोऽपि मरिष्यति ।
भरतं च मृतं दृष्ट्वा शत्रुघ्नो न भविष्यति ॥ २६
पुत्रान्मृतान्समीक्ष्याथ न भविष्यन्ति मातरः ।
कौसल्या च सुमित्रा च कैकेयी च न संशयः ॥ २७
कृतज्ञः सत्यसंधश्च सुग्रीवः प्लवगाधिपः ।
रामं तथागतं दृष्ट्वा ततस्त्यक्ष्यति जीवितम् ॥ २८

G 5 15 45
B 4 15 26
L 5 8 55

340* महात्मान एव यावद्वै कर्म मेऽभिभविष्यति ।

—a) Ñ1 D3 [भ]वि (for [ए]व) Ñ2 V2 D1-5.10.11 हृष्टाया —b) G3 damaged for यावद्वै

22 a) Ś1 Ñ V B1.2.4 D1-4.10.11 T2.3 M3 मा D5 T1 मा (for वा) B3 वक्ष्यस्व (sic) D9 वक्ष्यति (for वक्ष्यति) —After 22a, Ñ1 ins

341* वानराधिपतिर्धीमान् ।
कृतवानहरिश्रेष्ठः श्रावणीयो महाकपिः ।
सुग्रीवेण परमश्चैव दं वैभवा सपीवरा ।
प्रेक्षितौ रामसुग्रीवौ जाम्बवान्स हरीश्वरः ।
किं मां वक्ष्यन्ति वानराः [5]

—b) Ñ1 T1 [अ]पि (for वा) D7.8 [भ]र्तुराज्ञया D1 महायशा (for समागता) —c) Ś1 B3.4 D6 किष्किन्धा (Ś1 °न्धं) B1 D1-4 T3 M1.2 समनुप्राप्तः, D9.10 समनुप्राप्त (D1 °प्तौ) —d) Ñ1 V2 हर्षो वा रामलक्ष्मणौ

23 Ñ1 om 23-24b —a) D9 गत्वा G1 गत्वा Ñ2 V1 B D6 [अ]द्य (for तु) B3 काकुत्स्थौ —b) Ñ2 V1 B1.4 D6 परमाप्रियम्, V2 °प्रियं D7.8 परुषं वच (for परमप्रियम्) ⊕ Cr g अप्रियमिति (Cr °मि यद्)त्येव ⊕ —c) D1 तु दृष्टा D1 G1 दृष्टा हि, Ck t as in text (for दृष्टेति) Ś1 V3 D1-4.10.11 न सीतामभिपश्यामि, Ñ2 V1 B D6 न दृष्टा (B1.3 °ष्टा) मैथिली चेद् (B1 °ली सा) —d) Ś1 D10 त्यक्ष्यामि (for °क्ष्यति) B4 जीवन

24 Ñ1 om 24ab (cf. v. l. 23) —ab) B2 D1 (before corr.) 10 पुरुष, G1 पौरुष, Cv r m g t as in text (for प°) G1 दारुण Ñ2 D6 क्रूरं, V1 B1 कृच्छ्रं B2.3 क्षुद्रं, B4 (sup. lin. as in B1) कृच्छ्रं, Cv r m g as in text (for क्रूर) Ñ1 V1 B D6 तीक्ष्णं, G1 तीक्ष्णम्, Cv r m g as in text (for तीक्ष्णम्) V2 D5.7.8 G3 Ct transp क्रूर and तीक्ष्णम् B4 °दीपन (for °तापनम्) —c) V1 D1.4 निमित्ते Ñ2 B D6 स श्रुत्वा, D1 दुर्वाक्य (sic) D1.10.11 दुर्वाच्यं (for दुर्वाक्यं) —d) Ñ2 B1 D6 दुर्वाक्यं, B1.4 दुर्वाच्यं, B3 दुराप D2 सत्त्व स (for श्रुत्वा स) Ś1 D1.11 न स (by transp) D1.4 [अ]सौ न (for स न)

25 D1.4 om (hapl.) 25-26b —a) B2 च कृच्छ्र (for तु कृच्छ्र) —b) Ś1 पञ्चत्व, D1 पञ्च (for पञ्चत्व) Ñ2 V2 B रामं तथागतमानसं V2 तथागतमनसा तत D1.4 स तत्र गतमानसं —c) Ñ V B1 D7 [अ]नुरागे, D6 [अ]नुरक्तो (for °रक्तो) —d) B1 D1 लक्ष्मणो न भविष्यति

26 D1.4 om 26ab (cf. v. l. 25) For 26-27 V1 B subst 343* —a) D10 दृष्ट्वा (for श्रुत्वा) —b) Ś1 Ñ2 V2 D1.4 G1.2 न भविष्यति (for ऽपि मरि°) —c) G1 श्रुत्वा (for दृष्ट्वा) —d) M1 [ऽ]पि मरिष्यति (for न भवि°) —For 26cd, Ś1 Ñ V2 D1-4.10.11 subst

342* भ्रातृव्यसनमाश्रुत्य तु शत्रुघ्नोऽपि मरिष्यति ।

(Ś1 विनाश Ñ2 विदुरा V2 D1.4 श्रुत्वा च D2.10 ना° D9 हत्वापि D6 °ल D11 भ्रा°(for श्रुत्य तु) Ñ1 D1.4 न (Ñ1 [ऽ]स)न्भविष्यति (for ऽपि मरि°)]

27 a) Ś1 Ñ V2 D1.4.6.10.11 पुत्रान्मृतान् (by transp) Ñ1 om समीक्ष्याथ —b) Ś1 Ñ V2 D1-4.10.11 न भविष्यन्ति (for न भवि°) —d) D11 न च (by transp) —For 26-27 V1 B subst

343* भरतो भ्रातृशोकेन शत्रुघ्नश्च मरिष्यति ।

(B1 [अ]थ (for [ए]व) B2 भरतेनैव सहसा (for the prior half)]

—V1 B cont. whereas V2 D6 ins. after 27

344* यदि गच्छाम्यहं सीतामदृष्ट्वा जनकात्मजाम् ।
दुःखस्यैवास्य महतः अन्तं नैव भवेत् ध्रुवम् ।

[(l. 1) D6 [अ]द्य (for [अ]ह) V1 सीतां (for सीताम्) —(l. 2) B3 दुःखस्य (for दुःखस्य), B1 एव (for एव) B2 न्यायं एव भविष्यति (for the post. half)]

28 a) Ś1 Ñ1 V2 D1.10.11 क्लिष्टः (for कृतज्ञः) G1 सत्यसंधः —b) Ñ1 प्लवगेश्वरः Ñ2 V1 B D6.11 प्लवगेश्वरः D10 प्लवगर्षभः —c) Ś1 Ñ V B D1-4.10.11 दुःखार्तं (for तथा°) V2 मत्वा —d) Ś1 Ñ V B D1.2.4.11 राजा, D8 यदि, D10 त्यक्ष्य (for ततस्) Ś1 Ñ D10 त्यजति (for °क्ष्यति) —After 28 Ñ2 V1 B1.2.4 D6 ins

G 5. 15. 47 B 5. 13. 27 L 5. 8. 36 दुर्मना व्यथिता दीना निरानन्दा तपस्विनी ।
पीडिता भर्तृशोकेन रुमा त्यक्ष्यति जीवितम् ॥ २९

वालिजेन तु दुःखेन पीडिता शोककर्शिता ।
पञ्चत्वगमने राज्ञस्तारापि न भविष्यति ॥ ३०

मातापित्रोर्विनाशेन सुग्रीवव्यसनेन च ।
कुमारोऽप्यङ्गदः कस्माद्धारयिष्यति जीवितम् ॥ ३१

भर्तृजेन तु शोकेन अभिभूता वनौकसः ।
शिरांस्यभिहनिष्यन्ति तलैर्मुष्टिभिरेव च ॥ ३२

सान्त्वेनानुप्रदानेन मानेन च यशस्विना ।
लालिताः कपिराजेन प्राणांस्त्यक्ष्यन्ति वानराः ॥ ३३

न वनेषु न शैलेषु न निरोधेषु वा पुनः ।
क्रीडामनुभविष्यन्ति समेत्य कपिकुञ्जराः ॥ ३४

सपुत्रदाराः सामात्या भर्तृव्यसनपीडिताः ।
शैलाग्रेभ्यः पतिष्यन्ति समेत्य विषमेषु च ॥ ३५

विषमुद्बन्धनं वापि प्रवेशं ज्वलनस्य वा ।
उपवासमथो शस्त्रं प्रचरिष्यन्ति वानराः ॥ ३६

345* सीतामारोहन स्वर्ग अभिपतिन गते मयि ।
[D5 आगत (for आगे°)]

☞ V1 illeg. from st 29 up to Sarga 39

29 Ś1 V2 om (hapl) 29 Ñ1 repeats (var) 29 after 347* D1.4 transp ᵃᵇ and ᶜᵈ —ᵃ) Ñ1 (second time) illeg for दुर्मना D10 दुर्दशव्यथिता (sic) (for दुर्मना व्य°) —ᵇ) Ñ1 (second time) निरालम्बा (for °नन्दा) V2 यशस्विनी (for तप°) Ñ2 B1-3 D6 तारा (B1 D4 रुमा B2 माता) तत्र भविष्यति —For 29ᶜᵈ B1 subst while B1 (marg.) ins after 29ᵃᵇ

346* सुग्रीव तु मृत दृष्ट्वा तत्र धर्मो भविष्यति ।
[B1 न (for तु) and तत्र तत्र (for तत्र धर्मो)]

—ᶜ) T1 पीडिता (for पी°) Ñ2 (first time) दुःखेन (for शोकेन) —ᵈ) D6 तारा (sic) (for रुमा) Ñ1 (first time) शोकेन महता युक्ता Ñ2 B D6 भार्या चैव (B1 तस्य) पतिव्रता —After 29 V1 ins

347* न जीविष्यति वैदेही * * * परायणा (illeg) ।

30 ᵃ) B1 वैवर्येण (for वालिजेन) Ñ1 B2.3 D1-6.10 G2.3 M1 च (for तु) V2 B3 D5 शोकेन (for दुःखेन) D1 वालिनो मृत्युदुःखेन —ᵇ) V2 पतिता V2 M1 दुःखक्षीण D6 शोक (for शोक°) Ñ2 B D6.8.10 कर्षिता (for °र्शिता) V1 पीडिता शोककर्शिता —ᶜ) B3 पञ्चत्वगमनेनाशु, D1.3 पञ्चत्वगमनात् राज्ञः, D5 T M3 पञ्चत्वं च (T2 तु) गत राजनि (D5 T2 °ता राज्ञः)

31 D5 transp 31 and 32 —ᵃ) Ñ2 B D6 मातापितृवियोगेन —ᵇ) D1.6 for च, D3 तु (for च) Ś1 (धा) रयद् (for °व्यसने°) Ñ2 B D2.6 चीनात् D1.6 तात दुः D3 वारणम् (for कस्माद्°) —ᵈ) D1.6 शिरसि स्वजनि (for धारयि°) V2 B D1.6 सुवर्ण (B1 सवृत D5 भगवान्) न भविष्यति

32 Ñ2 B D6 om 32 D5 transp 31 and 32 Note hiatus between ᵃ and ᵇ —ᵃ) V2 D1.3 M1 च, G2 हि (for तु) Ś1 Ñ1 V2 D1-4.7-10 T2 M1.2 दुःखेन (for शोकेन) —ᵇ) Ś1 Ñ1 D2.3.10 परि(Ñ1 °रा)भूता, V2 M3 ह्यति(M2 °थि)भूता (to avoid hiatus) D1.3.11 G1.2 M3 ह्य(D1.3 च, G3 त्व)भिभूता (to avoid hiatus) D5 अभिजाता —ᶜ) D5 शिरसि Ś1 D1 च, D10 नि (for (अ)भि) Ś1 D5 हनिष्यन्ति —ᵈ) G1 वा (for च)

33 ᵃ) D10 सत्येन (for सान्त्वेन) Ś1 Ñ1 V2 D10.11 (अ)प, D1 तु, D2 (अ)थ (for (अ)नु) B4 D5 प्रसादेन, G1.2 प्रसादेन (for प्रदानेन) B1 (m also as in text) सान्त्वेनाथ प्रसादेन, B3 श्रीरामस्य प्रसादेन —ᵇ) D5 reads मानेन in marg B2 (तु)थ, D3.11 तु (for च) —ᶜ) B1 पालिता D2-4 G1 वालिना (for राजेन) —ᵈ) Ñ2 B D6 देह (for प्राणान्)

34 V2 om 34 —ᵃ) D3.4 च (for second न), Ñ1 D11 M1 वनेषु नदीषु (Ñ1 न च दी)षु Ñ2 B D6 गिरिषु वनेषु (Ñ2 D6 °र्नु)षु —ᵇ) Ñ2 B D6 नदीतीरेषु G नदीतीरेषु, M1 निरोधेषु न Cm gt as in text (for न निरोधेषु) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 गिरि शेष (Ś1 °ष)षु वानराः, D6 निरोधेषु च वानराः —ᶜ) Ñ2 B D6 मधु (for अनु) —ᵈ) Ś1 D1-4.10.11 पुनरे Ñ2 B D6 सर्वस्व (B2.4 °सुखं)मवाप्यति

35 B1 om 35ᵃᵇ —ᵃ) D5 न (for स) D5 समामात्य (for °त्या) —ᵇ) B1 सामन्त दार (for भर्तृव्यसन), D5 वर्जिता (for पीडिता) Ñ2 B1.3 D6 राम (B2 °ज)व्यसनमोहिता —ᶜ) Ñ2 B शैलमात्र , D5 °माद्रा (for °ग्रेभ्य) —ᵈ) D1-4 समेत्य Ś1 Ñ1 V2 D1-4.10.11 हरि (V2 वरि)पुङ्गवाः , Ñ2 B D6 हरिपुङ्गवाः (for विषमेषु च).

36 Ñ2 B D6 om 36 —ᵃ) D5 विषमाद्बन्ध V2 च (for वा) —ᵇ) Ś1 D10 प्रवेशं हि, T2 ज्वलनस्य (for °नस्य) Ś1 V2 D1.3.10.11 च (for वा) —ᶜ) D5 उपवासम् (for उप°) D5 शस्त्रं (for शस्त्रं) —ᵈ) Ś1 Ñ1 V2 D1.3.11 M2 प्र(Ñ1 om)करिष्यन्ति (for प्रच°)

घोरमारोदनं मन्ये गते मयि भविष्यति ।
इक्ष्वाकुकुलनाशश्च नाशश्चैव वनौकसाम् ॥ ३७
सोऽहं नैव गमिष्यामि किष्किन्धां नगरीमितः ।
न हि शक्ष्याम्यहं द्रष्टुं सुग्रीवं मैथिलीं विना ॥ ३८
मय्यगच्छति चेहस्थे धर्मात्मानौ महारथौ ।
आशया तौ धरिष्येते वानराश्च मनस्विनः ॥ ३९
हस्तादानो मुखादानो नियतो वृक्षमूलिकः ।
वानप्रस्थो भविष्यामि अदृष्ट्वा जनकात्मजाम् ॥ ४०
सागरानूपजे देशे बहुमूलफलोदके ।
चितां कृत्वा प्रवेक्ष्यामि समिद्धमरणीसुतम् ॥ ४१
उपविष्टस्य वा सम्यग्लिङ्गिनं साधयिष्यतः ।
शरीरं भक्षयिष्यन्ति वायसाः श्वापदानि च ॥ ४२ G 5 15 56 B 5 13 60 L 5 8 0

37 a) Ś1 कायोधन Ñ2 B1 2 3 D2 सु वै(B1 नि)शम, V3 भारोदन D4 °दुन (sic?) (for भारोदनं) B3 वा (sup lin म)ध्ये चैतन्य मन्ये — b) B3 om गते मयि — c) Ś1 D10 नाशार्थ, D6 नाशश्च (for नाशश्च) — d) Ñ2 B D6 सर्वैव च D11 सत्र नाशो (for नाशश्चैव) Ś1 D1 4 10 हरीणां च सह(D1 3 4 नि सह) तथा Ñ1 नाशश्च हरीणां सह, V3 हरीणां मृगतापस. —After 37, D6 ins 348*

38 a) G1 सोऽहं नैव, G2 नाहं चैव — b) Ś1 किष्किन्धा D3 सह (for इत) Ñ2 B D2 सुग्रीवस्य पुरीमित (B3 समीपत) —After 38ab, Ñ2 B1 3 4 ins B2 cont after 351* while D6 ins after 37

348* यावत्त्वन विशेषः हि न द्रष्टुमस्मुमहं ।
[B1 तु (for हि)]

—Ñ2 B1 3 4 D6 om 38c–40 — c) Ñ1 नैव, D5 T1 2 M1 न च, D11 न० B3 D11 शक्ष्यामि (sic), D5 शक्नोमि (for शक्ष्यामि) B3 वै (for अहं)

39 Ś1 Ñ2 B1 3 4 D6 10 om 39 (for Ñ2 B1 3 4 D6, cf v l 38) — a) D1 D11 मयि गच्छति — c) D3 G1 M1 महारथौ (for °रथौ) —After 39ab, Ñ1 (partly illeg) ins

349* वानरान* *द्यौ वैदेह्या हि विनाकृतौ ।
** *** ******** दुःखम् ।

— c) D5 T2 न (for तौ) D2 कलयितौ (sic) (for आशया तौ) D3 धरिष्यत, D5 T2 M1 ध(M3 व)रिष्येत Cm t as in text (for धरिष्येते) B3 मार्गमाणौ धरिष्येत —After 39c, Ñ1 ins

350* जीवित ध्रुवमाकर्षम् ।
वानराश्च ससुग्रीवाः

— d) Ñ1 विनाशश्च (for वानराश्च) V1 V3 B2 D1 2 3 11 T1 G1 तर(B2 D1 4 °प)स्विन, D2 यशस्विन

40 Ñ2 B1 3 4 D6 om 40 (cf v l 38) B2 om 40ab — a) Ñ2 मुखाग्रे वा (for °दानो) Ś1 V2 D1-4 10 11 हस्ताग्रे वा मुखाग्रे वा — b) V2 D4 5 10 12 G2 वृक्षक Cv r m g t मूलिक (as in text) —Note hiatus between c and d — d) D2 T2 3 G2 3 M3 दृष्ट्वा (to avoid hiatus) (for अ°) Ś1 D1-4 10 11 हा(D3 न)दृष्ट्वा कमलेक्षणा (to avoid hiatus) —After 40 Ś1 Ñ1 V2 B3 D1-4, 10 11 ins

351* तस्य बुद्धिरिव जाता निश्चयं निश्चितं ।
तावत्पर्वतनिकुञ्जा वर्णिता धर्मवत्सलाः ।

[(l 1) B3 om जाता —(l 2) D11 -तं° (for °कु°) Ś1 D10 नि(Ś1 नि)कुञ्ज, D3 4 निकु° (for निकुञ्जा) Ñ1 V3 -वत्सला B3 -मता (for -वर्णिता) Ś1 D10 वर्मैव धर्मवत्सल (for the post half)]

—Then B3 cont 348*

41 ab) Ś1 (स)मुद्रान्ते, D1 10 (स)मुद्रान्त D2 [स]मुद्रे, Cg as in text (for सागरानूप) Ñ2 B1 सागरानूपन्तरे(B1 °तीर) (for °) D2 सत (for नूप) Ñ2 B1-3 D6 -नपानुत्ते(D6 °न) (for -नूपजे) B2 सागरस्यैतत्तीरे तु देशवनसमावृत — c) Ś1 चिता D3 6 चिति (for चितां) D3 प्रवक्ष्यामि, D6 प्रवेक्ष्यामि — d) Ś1 समिद्धम् Ñ2 सरणाम V1 V2 B D6 सत्वरेण D10 °णे मुत D11 °णी सुत (sic) Cr m g b t as in text (for मरणीसुतम्) —After 41, V1 ins

352* वह्निमग्निमग्निस्थितः ग्रसतु **** (illeg) ।

42 a) V1 illeg from वा up to b Ś1 V1 D1-4 10 11 स्थित्वा (for सम्यक्) V2 B D6 साविद्रस्य हि(B3 4 च) मे नृप — b) V1 B D5 स्वस्य(D2 °ह) D2 लिङ्गिना (sic) D3 लिङ्गिन D11 इति T1 G1 2 M3 Cv p g b लिङ्गि(G1 °ना)नी, Cr m t as in text (for लिङ्गिनं) M1 साधयिष्यत (for साध°) Ś1 V2 D1 2 3 10 हविषामथ (D1 4 °स्य)तथान (V2 °मथ च) Cv लिङ्गिन मात्र विधान आमान मोक्षयिष्यत । लिङ्ग शरीरम् । लिङ्गिनमिति च पाठ । तदप्यत्र व्यवहारत । लिङ्ग मन्धान, अन्तरात्म्, तद्वान् लिङ्गिनी वा साधयिष्यत इति । Cr m लिङ्गिन लिङ्ग(Cr °ङ्ग) शरीरमस्यास्तीति लिङ्गी तथा आत्मानमित्यर्थ (Cr °मानम्) । साधयिष्यत शरीरान्मो(Cr °रतो)चयिष्यत । Cg लिङ्गिनम् लिङ्ग मन्यमानोऽस्तत्त्वत लिङ्गिनी वा साधयिष्यत । लिङ्गिनमिति क्वचित्पाठ । तत्र लिङ्ग शरीर तद्वॉल्लिङ्गी, आत्मा त साधयिष्यत शरीरादात्मान मोक्षयिष्यत इत्यर्थ । Ck लिङ्गिनं प्राणलिङ्गिनम् । Ct लिङ्गिन प्राणलिङ्गिन लिङ्गशरीरवन्त आत्मान साधयिष्यत शरीरात् वियोजयिष्यत । 'लिङ्गिनम्' इति पाठे प्राणलिङ्गिनी विविक्षम् । वैश्वदेवेत्यर्थः ।

G 3 15 57 B 5 13 61 L 5 8 0

इदमप्युपमिदं निर्वाणमिति मे मतिः ।
मन्ययापः प्रवेक्ष्यामि न चेत्पश्यामि जानकीम् ॥ ४३
सुजातमूला सुभगा कीर्तिमाला यशस्विनी ।
अभवा चिररात्रीयं मम सीतामपश्यतः ॥ ४४
तापसो वा भविष्यामि नियतो वृक्षमूलिकः ।
नेतः प्रतिगमिष्यामि तामदृष्ट्वासितेक्षणाम् ॥ ४५

—ᶜ) D₃ भविष्यामि (sic) —ᵈ) M₃ वासता (for वासया) Ś₁ V₁ D₁ ₈ ₁₀ ₁₂ आपदा वासर्स सह B₃ आपदा सह वासर्स, V₂ B D₆ आपदानि बयासि च D₃ आपदा वासयादय ॥ Cv आपदानि व्याधादीन्युपसत्त्वानि L, Cr आपदानीति लिङ्गव्यत्यय आर्षः । आपदा व्याघ्रादयो दुष्ट जन्तवः । व्याघ्रादयो वनस्य भवत्या आपदा रसता इति इत्यर्थः । Cm g आपदानि आपदा व्याघ्रादय ॥

43 ᵃ) Ñ₁ illeg प्युपि up to ᵇ D₃ च अपिमिदं, D₃ मे म°, T M₃ सद्दर्श° (for अप्युपमिदं) Ś₁ D₃ ₃ ₁₀ G₃ ₃ इदं V₁ लिङ्गा (for इदं) D₃ इदं समुपमिदं, D₁₁ इदमप्युपमिदं (sic) —ᵇ) D₁ ₄ G₃ निर्वाणम् (for निर्वा°) D₃ om मे —D₃ reads 43ᶜᵈ (including 354*) after 44 —ᶜ) T₂ M₁ यत्र, Cr m g k t as in text (for मन्य) Ś₁ Ñ₁ V₁ D₁₋₈ ₁₀ ₁₁ मम सम्यक् ॥ Cc मम, मम इत्यर्थः ।, So also Cm g k t ॥ —ᵈ) D₆ च (sic) (for चेत्) D₇ V₃ पश्यामि Ñ₁ V₃ D₁₁ मैथिलीं (for जानकीम्) Ś₁ D₁₋₃ ₁₀ तामदृष्ट्वासितेक्षणा —For 43 Ñ₂ B₁₋₃ D₆ subst B₁ subst 1 2 only for 43ᶜᵈ

353* इदमस्मिनुप प्राप्य विविधं मनो हि मे ।
यो नाथ प्रवेक्ष्येऽहमदृष्ट्वा जनकात्मजाम् ।

[(1 2) Ñ₂ D₆ मम गुणा (sic) (for मन°) D₃ निविधं मनसा (for °म मनसो) —(1 2) B₃ नाह प्रवेक्ष्यामि दृष्ट्वा]

—After 43 Ś₁ D₁₋₃ ₁₀ ins

354* तापसः पश्यामि वैदेहीं मैथिलीं जनकात्मजाम् ।

[Ś₁ ते भद्र (for नाहं) D₃ नो वैदेहीं न पश्यामि (for the prior half)]

44 Ñ₂ B D₆ om 44 —ᵃ) D₃ सुभगा —ᵇ) T₃ कीर्तिमाली —For 44ᵃᵇ, Ś₁ Ñ₁ V₁ D₁₋₈ ₁₀ ₁₁ subst

355* अशोकवनिका सुभगा कीर्तिमती यशस्विनीम् ।
[Ś₁ अशोकवन, Ñ₁ अशोकवन]

—Ñ₁ D₃ om (hapl) from 44ᶜ up to 1 2 of 356*, —ᶜ) Ñ₁ V₁ D₁ ₃ ₁₀ ₁₁ इनश्री —Ñ₁ illeg after चिरा up to ᵈ V₁ चिरकालाय D₁ ₄ ₈ ₉₋₁₁ T₃ G₃ Ch t °रात्राय G₃ t m g as in text (for °रात्रीयं) D₆ मम सतो चिरात्रम् —ᵈ) V₁ D₁ ₃ ₁₁ सीतामपश्यतम् ॥ Cg चिररात्री अशोकवाव दीर्घभूत रात्रिः । अभवत् अजायत । एवं कल्याणीयं रात्रिः सीता दर्शनाभावे सा व्यर्थैव जातेत्यर्थः । "कृन्दकारिकेन" इति ङीप् ॥ Ck चिररात्रं अल्पयम् । चिरात्रिः पाठः ॥ Ct चिररात्रो ऽन्तयम् । चिरोदरम् । चिरायं माससेऽपि दृष्टम् आत्यर्थः । नन्देष्टु—"चिररात्रीयं मम" इति पाठे अकस्य । चिर°) D₆ मम°ᵃ ₃ ₃ ₆ ₃ मम]

सीतान्वेषणोपयुक्तत्वेन शोभनप्रदा सीतान्वेषणाकार्यापादक चन्द्रिकया सुभगा सीतान्वेषणमहाकार्यणोति सर्वे क्रियमाणा कीर्तिरिव माला यस्याः सेयं चिररात्री चिरकालविशिष्टा दीर्घा रात्रिः स्वस्य दुष्कालवेशात्रि अभवत् निष्फला जातेत्यर्थः । अनेन रामकार्यसहकारिणी चन्द्रिका रात्रिरिष्यामान वर्धितवर्णादि सूचिता इत्यादि ॥ —After 44, D₃ reads 43ᶜᵈ (including 354*)

45 Ś₁ D₃ om up to 1 2 of 356* (cf v 1 44) —ᵃ) G₃ तापसोऽह (for तापसो वा) —D₁₀ om (hapl) 45ᵇᶜ —ᵇ) V₃ T₃ नियत Ñ₁ V₁ D₄ (before corr as in text) ₁₁ मूलक (for मूलिकः) Ñ₁ B D₆ वृक्षमूलफला शन ॥ Cv, तापसो वा तापस एव । अनेकार्थत्वादवधारणेऽत्र वाशब्दः । अन्यथा वैफल्यम् । "विकल्पे यद्यपि दोषः" इति वचनं विरोधात् ।, Cr g यात्राद्दोऽरण्यादि । Ch t तापसो अरण्यवासादिसिद्धो यति ॥ —ᶜ) Ñ₁ V₁ D₁ ₄ ₆ ₁₁ नाहं, Ñ₁ B D₆ M₁ न g, D₃ नियत (hypm) (for नेत) B₃ पतिष्यामि (for गामि°) —Ñ₁ illeg for ᵈ —ᵈ) Ñ₂ B₁₋₃ D₆ शुभाननाम्, B₃ तु जानकीं, D₃ (मा)वलोक्य, D₁₀ यशस्विनी (for (म)सितेक्षणाम्) —After 45, Ś₁ Ñ₁ (1 1-2 only) V₁ B₃ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ ins

356* पक्षारे वा वनान्ते वा यदि वा वृक्षमूलके ।
वने वने चरिष्यामि तामदृष्ट्वा यशस्विनीम् ।
अस्मादस्य निरावृत्य सीताया दर्शने मतिः ।
स्वकुंभकायां यमसी जुहोमि स्वतोयनम् ।
गुरुशोकाभितप्तश्चानि निरश्नानि यतेन्द्रियः । [5]
कायमाशोषयिष्यामि प्रतिमारिव दुर्गमम् ।

(Ś₁ D₃ ₁₀ om 1 1-2 —(1 1) V₁ B₃ D₄ (before corr as above) ₁₁ मूलक (for °मूलिके) V₁ वासुकि कामिनि वा (for the post half) —(1 2) V₁ V₃ गमन (for च°) Ñ₁ illeg for the post half V₃ (orig marg also as above) ₁₀ ... D₁₁ ... (for यशस्विनीम्) —(1 3) Ś₁ D₃ ₁₀ अप (for मति) Ś₁ ... (sic) (for सीताया) —(1 4) D₁ ... (sic) D₃ ... D₁ ... (for स्वतोयनम्) Ś₁ D₁₀ ... (for the prior half) Ś₁ D₁₀ ... (for ...) —(1 5) D₁ ... D₃ ... D₃ ... D₁₁ ... (for गुरुशोक) ... (for the prior half) —D₃ om (hapl) from the post half up to 45ᶜ Ś₁ ..., B₃ ... —(1 6) V₃ काये वा ... D₁₁ ... (for the prior half) B₃ (का)य ... D₁₁ ... (for ...) D₆ ...]

यदीतः प्रतिगच्छामि सीतामनधिगम्य ताम् ।
अङ्गदः सहितैः सर्वैर्वानरैर्न भविष्यति ॥ ४६
विनाशे बहवो दोषा जीवन्प्राप्नोति भद्रकम् ।
तस्मात्प्राणान्धरिष्यामि ध्रुवो जीवति संगमः ॥ ४७
एवं बहुविधं दुःखं मनसा धारयन्मुहुः ।
नाध्यगच्छत्तदा पारं शोकस्य कपिकुञ्जरः ॥ ४८
रावणं वा वधिष्यामि दशग्रीवं महाबलम् ।
काममस्तु हृता सीता प्रत्याचीर्णं भविष्यति ॥ ४९
अथवैनं समुत्क्षिप्य उपर्युपरि सागरम् ।
रामायोपहरिष्यामि पशुं पशुपतेरिव ॥ ५०
इति चिन्तासमापन्नः सीतामनधिगम्य ताम् ।
ध्यानशोकपरीतात्मा चिन्तयामास वानरः ॥ ५१
यावत्सीतां न पश्यामि रामपत्नीं यशस्विनीम् ।
तावदेतां पुरीं लङ्कां विचिनोमि पुनः पुनः ॥ ५२
संपातिवचनाच्चापि रामं यद्यानयाम्यहम् ।
अपश्यन्राघवो भार्यां निर्दहेत्सर्ववानरान् ॥ ५३

G 5 15 0
B 5 33 51
L 5 8 61

46 D1 om 46^{a} (cf v l 45) B1.3.4 om 46–50, D6 om 46–50^{ab} Ñ2 om 46–48 Ñ1 illeg for 46 —^{a}) Ś1 B2 D2.3.10.11 वा, V2 D1.2.8 T2 G M3 तु (for [इ]त) —^{b}) M1 समनिताय —After 46^{cd}, Ś1 ins

357* ध्यानशोकपरीता सा चिन्तयामास वानर ।

—whereas B2 ins

358* मनोहरा हविहरा सीतामथ प्राणहारिणीम् ।

—^{c}) Ś1 V2 D7.8.10 T1.2 G सहित, B2 D2.3.11 M सह वै, T1 सचिवै (for सहितै) —^{d}) B2 इतरै (for वानरै)

47 Ñ1 B2.3.4 D6 om 47 (cf v l 46) B2 om 47–50 Ś1 D12 om 47 —^{a}) Ñ2 D1–3.10 तु (D11 तु) महान् (Ñ1 D2 °हा)न्तोपो (Ñ1 °पः) —^{b}) D2 जीवन प्रति (for °प्राप्नोति) Ñ1 D1–4.11 पश्कुम, V2 भवत्य (for भद्रकम्) D2 T1.2 M1.3 जीवन्प्राप्नोति पश्यति —^{c}) D2 हि रक्षिष्ये, T2 G1 M1 हि रक्ष्यामि (M1 °ष्ये), G2 धरिष्यामि, Ck t as in text (for धरिष्यामि) Ñ1 V2 D1–3.11 M2 तस्मात्प्राणा हि (Ñ1 °णाहि, D2 °ष्यामि) रक्ष्या मे (D2 M2 मे) —Ñ1 illeg for 47^{d}–48^{b} —^{d}) V2 ध्रुव, D2.3 ध्रुवो (for ध्रुवो) D2.3.4.11 M2 Cm जीवित संगम Ct साधेतु मत्र "जीवितसंगम" इति पाठ कल्पयामास

48 Ñ1 B D6 om 48 (for B2 cf v l 47 and for the rest cf v l 46) Ñ1 illeg for 48^{ab} (cf v l 47) V2 reads 48^{ad} twice (var) —^{a}) V2 (second time) स संप्रेक्ष्य तु स —^{b}) D11 बहुशो (for मनसा) Ś1 D10 चिन्तयन् V2 (first time second time as in D2) महान्, D2.3.4.11 T2 G M3 भृशं (for मुहुः) —^{c}) D11 T2 नाध्य गच्छत् —After 48 D7–9 G1 ins

359* ततो निरुत्साहमाय धैर्येणा कपिकुञ्जर ।

49 B D6 om 49 (for B2 cf v l 47 and for the rest, cf v l 46) Before 49 Ñ2 reads 51 D2 transp ^{ab} and ^{cd} —^{a}) Ś1 Ñ V2 D2.3.4.11 तु (for वा) V2 दृष्ट्वाऽथ D1.4 हनिष्यामि (for वधिष्यामि) —^{b}) V2 महाबल: D2 दुरात्मान (for दशग्रीव) —^{c}) Ś1 कामस्तु (for °मस्तु, D2 G1 रामपत्नी हृता येन & Cv रामपत्नी हृता येनेति समवपाठ & —^{d}) Ś1 V1 D2.10.11 प्रेक्ष्य कीर्तितं, [illegible] दृष्ट्वा कीर्तितं T2 G1 M2 प्रत्याचीर्णा, Cv r m k t प्रत्याचीर्णं (as in text)

50 B om 50 (for B2 cf v l 47 and for the rest cf v l 46) D6 om 50^{ad} (cf v l 46) Note hiatus between ^{a} and ^{b}. M2 reads erroneously 49^{a} as in D2 in place of 50^{a} —^{a}) V2 D1.2.3.11 T G1 अथ चैन Ś1 D1–4.10.11 समाक्षिप्य, Ñ V2 समादाय (Ñ1 °क्षिप्य) (for समुत्क्षिप्य) —^{b}) Ś1 Ñ1 D1.2.3.10 उपरि (to avoid hiatus) (for first उपरि) —D1 reads 50^{cd} after 51^{ab} —^{c}) D2 रामस्य D2 [उ]प (for [उ]प) —^{d}) Ś1 पशुपतिः, D2 °पतेः (om hapl)

51 Ñ2 reads 51 before 49 —^{a}) Ñ1 B1 D1.3.4.11 T2.3 G चिन्ता Ñ2 D2 समापन्न B1 G1 समागम्य (for समापन्न) —^{b}) B1.3.4 स (for ताम्) Ñ1 D1–4.11 मनसि (Ñ1 मनसि) रक्षितम्, Ñ2 D2 °मनध स, V2 मनसि चिन्तयन्, B2 °चिन्तयन्न च (for मनधिगम्य ताम्) —After 51^{ab} D1 reads 50^{cd} D6 om 51^{c}–53 Ś1 om 51^{cd} —^{c})D2 योग (for शोक) Ñ2 समापन्न, B परी (B2 °री [sic])तापस —^{d}) Ñ2 B मरुतो च (B2.4 स) चिन्तया मति

[illegible] (52) Ñ2 D6 om 52 (for D6 cf v l 51) B om 52–67 —^{c}) D2 G2 M1 तु T1.3 G2 M3 हि G1 तु (sic) (for तु) —^{d}) V2 D3.8 T2 G2 M2 पुनः G1 एव (for एता) & Cr यावदिति । यावत्पुनरपि सर्वतोऽन्विष्येति भविष्यदर्थे लट् । So also Cm g t &

53 B om 53 (cf v l 52) —^{a}) Ś1 D1.2.3.10.11 चेद्, V2 च (sobm) D6 T2 G2 M2.3 वापि (for चापि) —^{b}) D1.4 प्रत्यानयामि D2 यद्यहं D2.11 यद्यान° (for यद्यान°) Ś1 D2.10 राम यास्यामि वा (D10 वा) यद्य —^{d}) B2 निर्दहन् (sic) D2 विदहेत् (for निर्द°)

G 5 15 0 B 5 13 51 L 5 8 ■ इहैव नियताहारो वत्स्यामि नियतेन्द्रियः ।
न मत्कृते विनश्येयुः सर्वे ते नरवानराः ॥ ५४

अशोकवनिका चापि महतीयं महाद्रुमा ।
इमामभिगमिष्यामि न हीयं विचिता मया ॥ ५५

वसून्रुद्रांस्तथादित्यानश्विनौ मरुतोऽपि च ।
नमस्कृत्वा गमिष्यामि रक्षसां शोकवर्धनः ॥ ५६

जित्वा तु राक्षसान्देवीमिक्ष्वाकुकुलनन्दिनीम् ।
संप्रदास्यामि रामाय यथा सिद्धिं तपस्विने ॥ ५७

स मुहूर्तमिव ध्यात्वा चिन्ताविग्रथितेन्द्रियः ।
उदतिष्ठन्महाबाहुर्हनूमान्मारुतात्मजः ॥ ५८

नमोऽस्तु रामाय सलक्ष्मणाय
देव्यै च तस्यै जनकात्मजायै ।
नमोऽस्तु रुद्रेन्द्रयमानिलेभ्यो
नमोऽस्तु चन्द्रार्कमरुद्गणेभ्यः ॥ ५९

स तेभ्यस्तु नमस्कृत्वा सुग्रीवाय च मारुतिः ।
दिशः सर्वाः समालोक्य अशोकवनिकां प्रति ॥ ६०

स गत्वा मनसा पूर्वमशोकवनिकां शुभाम् ।
उत्तरं चिन्तयामास वानरो मारुतात्मजः ॥ ६१

54 B om 54 (cf v l 52) Ñ2 D6 om 54-56 —a) Ñ1 प्रायमाशिष्ये (for नियताहारो) —c) Ñ2 V3 मत्कृते ते(V3 हि) D1 31 नमस्कृते (sic) D3 सन्य°, D4 मम कृते (for न मत्कृते) —d) T3 5 G3 ते सर्वे (by transp) D1 6 नर (for नर) D3 वानरा नरा (for नरवानरा) Ś1 D10 वानराश्च तथा नरा

■ Ñ1 B D6 om 55 (for Ñ2 D6 cf v l 54 and for B cf v l 52) —a) Ś1 D10 [अ]शो च, D1 6 चापि, M3 चेयं (for चापि) —b) T1 3 G3 M3 तथैव (for महतीयं) D3 महद्रुमा —c) D1 1 5-9 31 G3 M3 अपि (for अभि) Ś1 Ñ1 V3 D5-8 10 11 गमिष्यामि —M3 om (hapl) 55d-56a —d) D3 नहीयं (for न हीयं)

56 Ñ2 B D6 om 56 (for Ñ2 D6 cf v l 54 and for B cf v l 52) M3 om 56a b (cf v l 55) —a) Ñ1 transp वसून् and रुद्रान् D3 तथा दैत्यान् (sic) D11 च * दित्यान्, T3 तथादित्यान —b) D11 चाश्विनौ (for अ°) D1 मारुतौ (sic) Ś1 D10 तथा V3 D1 4 5 T1 3 [ऽ]पि वा (for ऽपि च) Ñ1 मरुतश्चाश्विनौ तथा —Ś1 wrongly repeats 54c in place of 56c —c) Ñ1 V3 D1-4 10 11 G3 नमस्कृत्य G3 प्रयास्यामि (for गमिष्या°) —d) Ś1 राक्षसां D4 शोकवर्धन (sic)

57 B om 57 (cf v l 52) V3 om 57-58b —a) D5-8 10 हि, D11 [अ]स्तु (for तु) T3 5 G3 M3 स्वामि (for देवीम्) —b) D6 31 T3 5 कुलनन्दनीं —c) Ś1 D10 रामाय संप्रदास्यामि (by transp) —d) Ñ1 D6 सर्वसिद्धिम् Ñ2 D5-8 10 11 M3 Cm k सिद्धेतपिता Cr g as in text (for यथा सिद्धिं) Ñ D1 10 तप(V3 यश)स्विनीं, D1 6 11 मनस्विन(D6 °नी)

58 B om 58 (cf v l 52) V3 om 58ab (cf v l 57) —a) T3 इति (for इव) D11 स मुहूर्तमपि ध्यात्वा —V3 D6 transp b and c —b) Ñ1 ध्यात्वा, T3 ध्यायित, G1 [अ]भिप्रथित , M3 [अ]प्रथित°3 Cm k t as in text (for विग्रथित) Ś1 V3 D1-8 10 11 M3 चिन्तया व्य(M3 च)थितेन्द्रिय —c) Ñ1 D10 समतिष्ठत्, Ñ2 D6 उपातिष्ठत् T1 3 G1 3 M3 महातेजा (for °बाहुर्)

59 B om 59 (cf v l 52) —a) D3 च (for स) —b) Ñ2 D6 नमोऽस्तु (for देव्यै च) —c) D3 [अ] नलेभ्यो —d) D3, T1 G M3 नमश्च Ś1 Ñ V3 D1-3 6 11 [अ]पि (for [अ]स्तु).

60 B om 60 (cf v l 52) Ñ2 D6 om 60-64 —a) Ś1 D1 सर्वे(D1 °र्वे)भ्यश्च, Ñ1 स तेभ्य (subm) V3 D1 3 10 11 T3 स तस्यश्च, D1 T1 3 स तु तेभ्यो (by transp) M3 इति तेभ्यो Ś1 Ñ1 V3 D1 3 4 10 11 G3 नमस्कृत्य (for °त्वा) M1 इति तेभ्योऽञ्जलिं कृत्वा —b) V3 स मारुतिः , G1 महाकपिः —Note hiatus between a and d —c) D1 दिशश्च (for दिशः) D11 तदालोक्य (for समा°) M3 दिशः समवलोक्याथ —d) Ś1 M3 ह्यशोक (to avoid hiatus) D3 7-9 11 T G M3 सो(D11 स्व)शोक (to avoid hiatus) Ś1 D10 यथौ D3 गत (for प्रति) ✻ Cv स तु तेभ्यो नमस्कृत्ये(?)त्यत्रैतिकाग्रो बृहय । इति तस्यै नमस्कृत्ये(?)ति। सुग्रीवाय च मारुतिरित्यत्र नमस्थाय इति शिष्यतेऽपरिणाम कार्ये । सोऽशोकवनिका प्रतीक्ष(°स्यत)समालोक्यदिश्याबोक्यतश्च । अन्यथा सकारन्द्रोऽसिद्धिप्यते । अथ कोऽपि दृश्यस्वरस्य पाग्स्थ निगाद । समीचीनस्तु पाठो न ■ । Cr m सुग्रीवाय चेत्यत्र नमश्चेत्र (Cr °वाय नमस्य) इति कर्मोपपदविभाष । अशोकवनिकां गत । मनसेति शेष । अशोक वनिकां प्रत्यन्ति पाठे समालोक्यदिशालोक्यतनिवर्तीणाम । अन्यथा तत्पदस्योऽसिद्धिरथान ।, Cg न तस्यमिरत्यादिश्लोकद्वय मेकान्वयम्। नमस्कृत्वालोक तन्यनिश्चाभेदात्पदत्वद्रुपसु। नम स्कृत्य अशोकवनिकां प्रत्युद्दिश्य सर्वा दिश समालोक्याशोक वनिकां परिस्रोऽतं तदथ सर्वा दिशो दृष्ट्वा। स मनसा गत्वोत्तर चिन्तयामासेति योजना। अशोकवनद् गच्छेत् ध्यात्वा।, Ct अशोकवनिका गत । अवतरेत् शेष । 'अशोकवनिकां प्रति' इति पाठे गत इत्यध्याहार ✻

■ Ñ2 B D6 om 61 (for Ñ2 D6 cf v l 60 and for B cf v l 52) G3 om 61ab —a) D3 पूर्णम् (for पूर्वम्) —b) D3 वनि (for शुभाम्)

ध्रुवं तु रक्षोबहुला भविष्यति वनाकुला ।
अशोकवनिका चिन्त्या सर्वसंस्कारसंस्कृता ॥ ६२

रक्षिणश्चात्र विहिता नूनं रक्षन्ति पादपान् ।
भगवानपि सर्वात्मा नातिक्षोभं प्रवायति ॥ ६३

संक्षिप्तोऽयं मयात्मा च रामार्थे रावणस्य च ।
सिद्धिं मे संविधास्यन्ति देवाः सर्षिगणास्त्विह ॥ ६४

ब्रह्मा स्वयंभूर्भगवान्देवाश्चैव दिशन्तु मे ।
सिद्धिमग्निश्च वायुश्च पुरुहूतश्च वज्रभृत् ॥ ६५

वरुणः पाशहस्तश्च सोमादित्यौ तथैव च ।
अश्विनौ च महात्मानौ मरुतः सर्व एव च ॥ ६६

सिद्धिं सर्वाणि भूतानि भूतानां चैव यः प्रभुः ।
दास्यन्ति मम ये चान्ये अदृष्टाः पथि गोचराः ॥ ६७

तदुन्नसं पाण्डुरदन्तमव्रणं
शुचिस्मितं पद्मपलाशलोचनम् ।
द्रक्ष्ये तदार्यावदनं कदा न्वहं
प्रसन्नताराधिपतुल्यदर्शनम् ॥ ६८

G	5	15	0
B	5	13	66
L	5	8	76

62 Ñ3 B D6 om 62 (for Ñ2 D6, cf v.l 60 and for B, cf v l 52) —ᵃ) Ś1 ध्रुव, D5 10 ध्रुव, Cr g k t as in text (for ध्रुव) Ñ1 D1 बहुलो (D1 °ल) V3 D2 3 10 बहु(D3 बा, D12 तु)हपि . D1(after corr sup lin pr m) ध्रुवं तु । C3 g k t as in text (for तु रक्षो) —ᵇ) Ś1 D3 10 12 वनाकुल, D4(after corr pr m) समा° (for वना°) —ᶜ) Ś1 D10 सदा, Ñ2 V2 D2 3 4 11 चिन्त्या, D7 8 पुण्या, Cr g as in text (for चिन्त्या) —ᵈ) D10 दिव्य , Cg k as in text (for सर्वे) Ñ2 V2 D2 3 4 10 11 शोभिता, Cg t as in text (for संस्कृता) Ś1 कथं सीताभिरक्षिता

63 Ñ2 B D6 om 63 (for Ñ2 D6 cf v l 60 and for B, cf v l 52) —ᵃ) D12 [रक्ष]णि (for [रक्षि]णः) Ś1 G2 निहिता, D5 सहिता —ᵇ) Ś1 D10 घोरा (for नूनं) —ᶜ) V2 धर्मात्मा D2 3 विश्वात्मा (for सर्वा°) —ᵈ) D5 [क्षो]भि (for [क्षो]भं) Ś1 D2 3 4 10 11 क्षोभ Ś1 Ñ1 V2 D1-4 8-11 G1 3 प्रवा(V3 °वा)त्यसौ, D4 5 G3 M3 Cr प्रवाति च(D5 M3 °वे) (for °यति) M1 भैरमयाति वै * * (corrupt)

64 Ñ1 B D1 om 64 (for Ñ2 D6, cf v l 60 and for B cf v l 52) —ᵃ) Ñ1 V3 तु (for च) Ś1 D2 10 T3 महात्मा च, D1 4 8 ममात्मा च D5 महात्मा [illegible] D11 सत्वा प्राह (sic) G3 मया चात्मा (by transp), Cm k t as in text (for मया मा च) —ᵇ) G1 2 कथायां Ś1 D10 G1 2 राघवस्य, Ñ1 V3 वानरस्य, Cv r m g t as in text (for रावणस्य) —ᶜ) D1 तो T3 वै (for मे) Ś1 G3 सिद्धिं मे संविधास्यन्तु Ñ1 बुद्धिं मे [illegible] प्रदास्यन्तु, V3 G3 Cv सिद्धिं मे सम्प्रदास्यन्ति, D5 सिद्धिमेव विधास्यन्ति, D7 8 सिद्धिं दिशन्तु मे सर्वे —ᵈ) G1(before corr after corr pr m as in text) तथा (for त्विह) D12 देवा ऋषिगणैः सह ‖ Cv सम्प्रदास्यन्तीति शेषोऽर्थं छन्दः । सम्प्रदास्यन्ति च । मया सह संक्षिप्तो ऽशोकवनिकाप्रवेशः सम्यगुक्तस्य ।, Cg संविधास्यन्ति न्यूनमिलय , ‖

65 B om 65 (cf v l 52) —ᵃ) Ś1 D1-4 8 10 11 V3 वज्राणू, T3 वज्रास, Cs g k t as in text (for वज्रभृत्) D7 8 तपस्विन (for दिशन्तु मे) —ᶜ) D1 11 सिद्धम् (for °द्धिम्) —ᵈ) Ś1 V2 D1-10 G2 V3 वज्रभृत्, Ñ1 V3 D12 T2 G1 2 M1 3 वज्रधृक

66 B om 66 (cf v l 52) —After 66ᵃ Ś1 Ñ V3 D1-4 8 10 11 ins

360* वासुदेवश्च धनदः ।
सकल शूलहस्तश्च

[D2 om l 1 —(l 2) Ñ1 V2 D11 सत्यक]

D2 erroneously reads 66ᵇ twice —ᶜ) D2 om (hapl) च महात्मानौ —ᵈ) M3 अथ (for सर्व)

67 B om 67 (cf v l 52) —ᵃ) D4 सः हि (for सिद्धिं) —ᵇ) V3 वपि (for चैव) D1 यत्, D5 हि (for यः) —Note hiatus between ᶜ and ᵈ —ᶜ) Ś1 T3 G2 ददस्यन्तु, V2 दास्यति D5 ददत, D8 M3 सिद्धिं च (for मम ये) D7 वा (for च) —ᵈ) Ñ2 D1 4 3 7 [s]दृष्टाः (to avoid hiatus) V3 T G M1 3 ह्यदृष्टाः (to avoid hiatus) D6 ये च ह्यु, D3 M1 भूताश्च (for अदृष्टा) D1 2 अथ (for पथि) D11 [s]दृष्टा पथि सगोचरा (sic)

68 Ś2 transp 68 and 69 D6 repeats 68ᵃᵇ after 69.—ᵃ) Ś1 D10 तद(D10 °ह)नसम् V2 V3 B1-3 D6(second time) तु तदुन्नत(V3 °क्षत)म्, D1 4 तदुन्नत D5 तदुन्नम, D1 4 T2 G2 Cr m सदुन्नस (D2 °त) Cg k as in text (for तदुन्नस) B1-3 T1 G M वाञ्छ V1 द्रष्टव्यं D11 त्सदुन्नस —ᵇ) B1 सविस्मित B3 सुनिर्मित D2 सुस्मित (for शुचिस्मित) —ᶜ) Ś1 Ñ1 V2 D1-4 8 10 11 द्रक्ष्यामि सीता , D7 8 T3 द्रक्ष्ये कदाया , G1 द्रक्ष्येयमाया D1 4 कदा स्वह D5 कदाहं, D5 कथ सह, T2 कथ न्वह (for कदा न्वह) —ᵈ) G1 damaged for प्रस V1 D7 8 कमल (for प्रसन्न) ‖ Cr सदुन्नसम् । सदुन्नता नासिका यस्य तत्सदुन्नसम् । उन्नसमिति समासान्तः प्रत्ययो न भाष्यसम्मतः । अजननमर्थं तदभिहतेन रामस्य निर्विण्णम् । तदुन्नसमिति पाठे तच्छब्दः पुनरभिधेयेत्यायाम् ।]

G 5 15 0 B 5 13 67 L 5 8 77

क्षुद्रेण पापेन नृशंसकर्मणा
सुदारुणालंकृतवेषधारिणा ।
बलाभिभूता अबला तपस्विनी
कथं नु मे दृष्टिपथेऽद्य सा भवेत् ॥ ६९

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे एकादशः सर्गः ॥ ११ ॥

तदार्यविदनमित्यत्र 'तदा' इति पद छेत्तव्यम् । तदानीमनीक्षित न घटते । समुच्चयार्दीनां सार्वकालिकत्वात् ॥ —For 68^{cd}, Ñ2 B subst , whereas D2 ins after the second occurrence of 68^{cd}

361* द्विजातिसिंहसमविश्रुतदर्शनं
शुचिदृक्षमेक्षान्सुरमानसम् ।

[(l 1) Ñ2 D2 सुकृतपार्थिवनृ-नदर्शन, B3 द्विजातिसमविश्रुतिम दर्शन (unmetrical) —(l 2) Ñ2 स (for शु) B3 -चीतभम् (for मेघनम्) Ñ2 D2 उत्प्रगुणं, III उत्प मानम, D2 उत्प्र°रेत]

—Thereafter Ñ2 D2 cont 362*

69 Ñ2 transp 68 and 69 —^a) Ñ1 नृशेण(illeg) III 2 T2 3 दीनेन (for पापेन) D2 -कारिणा, D1-3 -मूर्तिना (for -कर्मणा) —^b) D2 3 G -वेश (for वेष) D2 [सु]रूपलिङ्ग D2 सु°°पालंकृतवेषधारिणा —^c) Note hiatus between °भूता and अबला D2 T2 बाला (for बल) Ś1 Ñ1 V1 D2 4-6 S हृताबला (to avoid hiatus), Ñ1 बृतबला (to avoid hiatus) D2 4 [बल],च-पला D2 शत्रु भा, D1 8 हृदृत्वा(sic) (for अबला) Ś1 III 2 4.10 यतस्विनी —^d) D2 1.8.4.8 म तु (for नु) D10 सा (for सै) Ś1 D12 से (for मा) —For 69 B subst , while Ñ2 D2 cont after 361*

362* कथं दशास्येन सुशमवादिना
ममोत्तमां सुगमन्यवर्तिना ।
बलाभिभूतेव बलात्कृता सती
सुरेश्वराशा बत हि भावयेत् ।

[(l 2) B1 3 ममेत्युत्त —(l 3) B2 [भ]द्रुणेन (for [अ]भिभूतेव) —(l 4) B2 सुरेशानां Ñ2 D2 च, B2 om (for हि) D2 भावयेत् B2 कथं नु मा दृष्टिपथे समल प (sic)]

—After 69 D2 repeats 68^{cd}.

Colophon —*Sarga name* Ś1 D2 1.2.3 ससुन्दरपचिन्तन (D2 °चिन्तन । D12 °चिन्ता) Ñ2 हनूम°°रेषण (illeg), Ñ2 V2 B2 D2 हनुमच्चिन्ता. B2-3 प्रासादस्थ(B2 °स्थे)-हनुमच्चिन्ता, D1 2 पुरदर्शनम, D2 हनुमच्चिन्तासमाप्ति . —*Sarga no* (figures words or both) Ñ1 D1 2 4 5 10 11 om , Ś1 10, Ñ2 B1 3 4 D1 26 V1 7 B2 14, D3 7-9 S 13 —After colophon D2 concludes with राम , G M1 with श्रीरामाय नम

१२

स मुहूर्तमिव ध्यात्वा मनसा चाधिगम्य ताम् ।
अवप्लुतो महातेजाः प्राकारं तस्य वेश्मनः ॥ १
स तु संहृष्टसर्वाङ्गः प्राकारस्थो महाकपिः ।
पुष्पिताग्रान्वसन्तादौ ददर्श विविधान्द्रुमान् ॥ २

सालानशोकान्भव्यांश्च चम्पकांश्च सुपुष्पितान् ।
उद्दालकान्नागवृक्षांश्चूतान्कपिमुखानपि ॥ ३
अथाम्रवणसंछन्नां लताशतसमावृताम् ।
ज्यामुक्त इव नाराचः पुप्लुवे वृक्षवाटिकाम् ॥ ४ C 5 15.3 B 5 14 1 L 5 [illegible]

12

Ñ1 illeg for Sarga 12 (cf v l 5 11 29) M3 begins with श्रीरामाय नमः

1 Ñ2 V1 B1 D6 om 1 G3 damaged from स्वात्वा in ᵃ up to वा in ᵇ. —ᵃ) T2 मुहूर्तमपि. G1 °मिति. Cg as in text (for °मिव) —ᵈ) D12 [च]वि (for च). T1 G1 Ch [च]चि, Cm t as in text (for [च]चि) —ᶜ) D10 अवप्लुत्य, D11 अप्लुतो हि (for अवप्लुतो) M3 महावेग (for °तेजाः) —Ś1 om (hapl) 1ᶜ–2ᵃ —ᵈ) D1 2 4 10 M3 प्राकारम्(D10 °र) D13 तस्मात्, Cr m g k t as in text (for प्राकारं) T1 प्राकारान्तरस्थान

2 Ś1 om 2ᵃ (cf v l 1) —ᵃ) Ñ2 V2 B1 3 4 D1 संहृष्टसर्वाङ्ग . B2 संहृष्टसर्वाङ्ग : D13 सर्वाङ्गसंहृष्ट (by transp), T1 संहृष्टसर्वाङ्ग (for संहृष्टसर्वाङ्गः). —ᵃ) Ś1 D1-4 10 11 वसन्ते च(D3 8 वा) Ñ2 वसन्त तु. Ñ2 V1 B D1 च(D2 य)धापदन्तु 1 Cg k t as in text (for वसन्तादौ) —ᵈ) V2 V1 B1 3 4 D2 ददृशे. B2 वृक्ष (for ददर्श)

3 D1 om 3 Ñ1 illeg from अ in ᵃ up to ᵇ —ᵃ) Ñ2 V1 B1 D1 3 4–4 1 2 शालान् (for सालान्) V2 V3 B1–3 D2 भव्यान्, D1 6 दिव्यान् (for भव्यान्) M1 सालांश्च कोविदारांश्च —ᵇ) D1 c दे बकान् (sic) (for चम्पकान्) Ś1 D1 6 11 तालशोभिरतान्, V2 V1 B3 4 D1 2 4 6 मतिमुक्तकान्, B2 अतिपुष्पितान् (for च सुपुष्पितान्) (ᶜ) Cg अथवानुमालिनमितोऽविशेषम्। यद्वा मय इव महीजारि सर्वाम्रविदुर्यासुपविश्य 1 Cl 1 अथवा पराक्रमुन्नत् etc —After 3ᵃᵇ, A1 (mostly illeg) ins.

363* कदम्बानशोकं * * * * * * * * * * * 1
कशवान * * * * * * * * * * * सालिरान् ।

—D11 om 3ᶜᵈ —ᶜᵈ) D10 उद्दालकान्, G1 उद्दालान् (for °कान्) Ñ1 किंशुकांश्च (for नागवृक्षान्) V1 V2 B1–3 D1 दुर्दरान् (Ñ2 बदरान्, B1 दुर्दरान् [also in marg ददर्श and दर्दरान्]) B1 रक्तान्, D6 मन्दारान्) नाग वृक्षान् (for °) —G1 damaged from मा in ᵈ up to अ in 4ᵃ. D1 (also sup lin) सरलान् (for चूतान्) Ś1 D10 -सुखानलान् (for -मुखानपि) V1 सत्यकानकानकान्. Ñ2 V2 L1 2 D1 पुष्पकान्वितान् (Ñ2 V1 Gh पुष्पफल) (for °) Ñ2 V2 G1 पुष्पाकरान् (for °) —After 3, P1 adds

364* अशोकान्सुरपुन्नागपाटलांश्च करवीरकान्।

—B1 cont. Ñ2 V2 B1–3 D1 ins after 3

365* सा तु दृष्ट्वा महाबाहुरशोकवनिकां शुभाम्।
विचचार महावृक्षं हनूमान्मारुतात्मजः।
अशोकवनिका ह्येषा महद्वा शुभसंयुता।
इत्यादि त्रिदशाभि च सत्या विविधा द्रुमाः।

[(l 1) B2 वीर्य (hypm) (for सा) —(l 2) D1 मध्ये, D1 om (for दृष्ट्वा) —(l 3) Ñ2 B1 च(V1 B2)च (for ह्येषा) Ñ2 मध्ये ... (for the post half) —After l 3, Ñ2 ins

365(A)* इत्यादि ... ।
—Ñ1 om l 4 —(l 4) B1 च (for च)]

—Thereafter, V3 B D1 cont 367*.

—After 3 Ñ1 (l 1 partly illeg) ins

366* समाविशत्पुष्पिताग्रान् * * * * * * ।
तेषु वृक्षेषु वनिताम्बरमाग्रतः ।

—Thereafter Ñ1 cont while Ś1 D1 2 4 10 ins after 3, whereas V3 B D1 cont after 365*

367* अथ वैदेह्यस्याश्च प्रमुखमपि कौशल्या।

[Ñ1 illeg from वै up to पि V3 B D1 मध्य (for अस्य) B1 वृत्त (for वृत्त) V3 B D1 तत्र , D1 2 4 वृतान् (for वैदेह्)

—Thereafter, Ś1 D10 cont l 2 of 367* while Ñ2 cont. one line, which is illeg (except वाताम)

4 Ñ2 V2 B D1 2 4 10 transp ᵃᵇ and ᶜᵈ —ᵃ) D1–4 T1 2 M1 मया (for अथ) Ñ1 D10 प्रसार (for [आ]म्र) T1 -मया (for -संछन्ना) V1 V2 B D1 3 तत (B1 ह्यं) पाददम्भ(B1 °र्त) —ᵇ) Ś1 च शोभ D1 6 -वृक्ष . D10 -वृत (for शत) L1 D2 -पुष्पित (D1 °वृत्ता) D11 -मनोरमा (for -समावृताम्) V2 पत्रानि चाम्पिता —After 4ᵃᵇ, V1 V2 B D1 2 4 10 ins., while V1 V2 D1 11 subst for 4ᶜᵈ

365* अशोकवनिका हर्षा वनिका महाकपि ।

G 5 15 7
B 5 14 5
L 5 9 7

स प्रविश्य विचित्रां तां विहगैरभिनादिताम् ।
राजतैः काञ्चनैश्चैव पादपैः सर्वतो वृताम् ॥ ५
विहगैर्मृगसंघैश्च विचित्रां चित्रकाननाम् ।
उदितादित्यसंकाशां ददर्श हनुमान्कपिः ॥ ६
वृतां नानाविधैर्वृक्षैः पुष्पोपगफलोपगैः ।
कोकिलैर्भृङ्गराजैश्च मत्तैर्नित्यनिषेविताम् ॥ ७
प्रहृष्टमनुजे काले मृगपक्षिसमाकुले ।
मत्तबर्हिणसंघुष्टां नानाद्विजगणायुताम् ॥ ८
मार्गमाणो वरारोहां राजपुत्रीमनिन्दिताम् ।
सुखप्रसुप्तान्विहगान्बोधयामास वानरः ॥ ९

—c) V2 D3 विमुख (for व्यामुख) —d) B1 पुष्पे B2 प्रद्रु(also °द्रु sup lin)ते (for पुष्टे) V1 B1.3.4 D4 G1 पुष्प , B2 (s)शोक (for वृक्ष) —After 4 Ñ1 V3 B D1.2.6.11 ins while Ś1 D10 cont l 2 only after 367*

369* स गत्वा वेगवान्वेगाद्धनूमान्मारुतात्मजः ।
ददर्शाशोकवनिकां पुष्पितांशोकशोभिताम् ।

[(l 1) D2 मत्वाम् (for हनू°) —V3 B D6 om l 2]

5 a) T2 M3 स (for स) —b) D1.4.6 विहगैर् (for विहगैर्) Ś1 Ñ1 म(Ñ2 प्र)तिनादिता, Ñ2 V2 B1.3.4 D6 समशोभिता B1 D12 उप(D11 अनु)नादिता, D3 G2 अभिनदि(D2 °नदि)ता, D5 समप्रनादिता (for अभिनादिताम्) D10 विहगाद्यभिनादिता —Ś1 D10 om 5cd.—c) M3 रजतैः (for राजतैः) Ñ2 विचित्रै , B2 D1.2.3.11 चापि (for चैव) —d) Ñ1 B1 D6 उपशोभिता Ñ2 B3.4 भनुसमन्ततः, B4 समन्ततः (for सर्वतो वृताम्) ※ G1 राजतैः रजतादि सारभूतैःस्वर्णैश्च ※ —After 5 Ñ1 D1-3.11 ins

370* शोभमानैश्च सर्वत्र सततादृताम् ।

[D1.2.3 विहगैः (for विहगै) Ñ2 D2 समशोभिता D2.4 °नादिता (for °नादिताम्)]

6 Ś1 Ñ1 D1-3.10.11 transp ab and cd —a) Ś1 D2.3 T1 G1 विहगैर्, D10 विहग (for विहगैर्) Ś1 Ñ B1 D6.10.11 विहग (for संघैश्च) T2 वृता विहगसंघैश्च —Ñ1 illeg for 6b —G2 damaged from चित्र in b up to ख in c —b) Ś1 D1.3.10 विचित्रे (for °त्रां) B2 शोभनां (for काननाम्) —c) D2 उदय (for उदित) Ś1 Ñ1 V2 B D1.2.3.10.11 अचिरोदितसूर्याभा(D2.4 °र्यां ता) D3 प्रतिरोदितसूर्याभां —d) D10 चक्षौ (for कपि) Ñ1 ददर्श स महाकपि Ñ2 V2 B D6 अपश्यन्मारुतात्मज —After 6 Ś1 Ñ2 D1-3.10.11 ins while Ñ2 B2 D6 ins l 1 only after 6

371* मनोहरां वहिष्कृतां सौगन्ध्यघ्राणहारिणीम् ।
महता प्रांशुना चैव सुचित्रलिखितेन च ।
प्राकारेणाम्बुदनेव सौवर्णं कृतमेखलाम् ।
गदापाणिभिरेकाग्रैरासीनैर्द्वारि रक्षकैः ।
गुप्तद्वारां महाद्वारामनाकम्प्यां सुरैरपि । [5]
नीलवर्णैर्द्रुमगणैर्मेघवृन्दैरिवावृताम् ।
स्वपदं तत्समासाद्य हनुमान्प्रविवेश ह ।

[(l 1) M1 मनोरमां (for °हरां) [illegible] उज्ज्वलां (for वहिष्कृतां) B2 सानन्दं D3 सौगंधि (sic) (for सौगन्ध्य) Ñ [मा]नस (for घ्राण) D3 सौगन्धं(before corr °घ्रा)-णहारिणीं, D6 सेव्य समन्ता हारिणं (sic) (for the post half) —(l 2) D1.4 सुमहत , D3 महद्भ (for सुचित्र) Ñ1 विचित्रेण (for लिखितेन) D11 सुमुखिरलिखितेन च (for the post half) —(l 3) Ś1 Ñ2 D3.4.11 [म]हद्वेन, D2 [ह]त्वीरेण (for [म]म्बुदेनेव) —(l 4) D10 द्वारं (for द्वारि) —(l 5) D3.10 अनाकम्प्यां(D10 °म्पा) (for °म्प्यां) —(l 6) Ś1 विल सितैर्, D10 द्रुमसितैर् (for द्रुमगणैर्) D1.2.6 वर्णैर् (for वृन्दैर्) —(l 7) Ñ1 D2 तत्समासाद्य, D3 तदुपागम्य (for तत्समासाद्य) D6 स (for ह)]

7 Ñ V1 B D6 transp ab and cd Ñ1 illeg for 7a —a) V2 D2 वृतैर्, D1.4 वृता (for वृता) —b) Ś1 पुष्पपूग (for पुष्पोपग) Ñ2 D6 कर्णि(Ñ2 कर्णिका)-कारादिभिस्तथा, D6 पुष्पोद्गमफलोद्गमैः —c) Ñ1 रागहरिद्र (for भृङ्गराजैश्च) D1.4 रागहरैः कोकिलैश्च —d) B2 सततैर् (sic) D2 सर्वैर् (for मत्तैर्) Ś1 Ñ2 B2-4 D1.2.6.10 नित्य (for नित्य) B1 (after corr as in text) निषेविते , D1.4.11 °त (for °ताम्) Ñ1 समन्ताच्च अपेक्षिता

8 D2.3 transp ab and cd —a) B2 प्रहृष्ट (for °हृ) Ś1 Ñ V2 B2.3.4 D1-4.11 G1 मुदिते, B1 मुदितैः , D2.4 G1 मनुजः G2 मनुजै , Cv T m g [illegible] in text (for मनुजे) —b) D10 पक्ष (for पक्षि) Ś1 D2.3 सु(D2 सु)खाकुले Ñ2 V1 B D6 निषेविते(D6 °ता) D1.4 सुखाकुले(D4 °ह) D2 महाकुले, D10 G1 सदाकुला (G1 °ले) D11 सदाकुले (for समाकुले) Ñ1 मृगपक्षिणा ***(illeg) ※ Ct 'प्रहृष्टमनुजे काले' इति पद्यद्वये सप्तम्यन्तपाठे तत्तत्काले वसन्तप्रारम्भे तत्सन्निहिते काले इत्यर्थ ※—G2 damaged from ण in c up to यो in 9a —c) D1.2.4 बर्हिण (for बर्हिण) Ñ2 V2 B1.3 D6 चकोरैर्, B2 चकोरैर् (for संघुष्टां) —d) G2 द्रुम (for द्विज) Ś1 D2 गणाकुला Ñ1 °रिता D1.4 निषेवितां (for गणायुताम्) Ñ2 V2 B D6 वसन्त(D6 °न्त)कामदीपने (B2 °नैः)

9 G2 damaged up to यो in a (cf v l 8) —c) B2 अथ, B2 सुख (for सुख) —d) G2 मारुति (for वानर)

उत्पतद्भिर्द्विजगणैः पक्षैः सालाः समाहताः ।
अनेकवर्णा विविधा मुमुचुः पुष्पवृष्टयः ॥ १०

पुष्पावकीर्णः शुशुभे हनुमान्मारुतात्मजः ।
अशोकवनिकामध्ये यथा पुष्पमयो गिरिः ॥ ११

दिशः सर्वाभिधावन्तं वृक्षषण्डगतं कपिम् ।
दृष्ट्वा सर्वाणि भूतानि वसन्त इति मेनिरे ॥ १२

वृक्षेभ्यः पतितैः पुष्पैरवकीर्णा पृथग्विधैः ।
रराज वसुधा तत्र प्रमदेव विभूषिता ॥ १३

तरस्विना ते तरवस्तरसाभिप्रकम्पिताः ।
कुसुमानि विचित्राणि ससृजुः कपिना तदा ॥ १४

निर्धूतपत्रशिखराः शीर्णपुष्पफलद्रुमाः ।
निक्षिप्तवस्त्राभरणा धूर्ता इव पराजिताः ॥ १५

हनूमता वेगवता कम्पितास्ते नगोत्तमाः ।
पुष्पपर्णफलान्याशु मुमुचुः पुष्पशालिनः ॥ १६

विहंगसंघैर्हीनास्ते स्कन्धमात्राश्रया द्रुमाः ।
बभूवुरगमाः सर्वे मारुतेनेव निर्धुताः ॥ १७ G 5 16 22 H 5 11 17 L 5 9 21

10 a) Ś1 D10 स(D10 त)त्पतन्तो द्विजगणा —b) D7 पक्ष (for पक्षैः) Ś1 Ñ1 D1.2.6.10.11 सालात (D2.6 °ला), D5 वृक्षा, D3 साला, D7-9 शाखाः (for सालाः) Ś1 D1.10.11 समाहिताः (D2.11 °ता) D9 समावृता, G1 °वृता (for °हृता) Ñ2 V2 B D4 पवनाहतमुद्धताः (B1 °मभितः, B2.4 °मुद्धतः) —cd) Ñ2 V2 B D4 सहसैव (for विविधा) Ñ2 V2 D1.2.3 D5 विसृजन्, B3 विसृजन् (for मुमुचुः) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 अनेकवर्णा मुमुचु (D11 मुच) पुष्पवृष्टि(D4 °ष्टी) समन्ततः ※ Cv: पुष्पवृष्टयः । बहुत्वेन (Cv °त्वम् इति) द्विविधार्थे प्रयोगः । , Cm g L t पुष्पवृष्टयः पुष्पवृष्टी ※

11 G2 damaged from पु in a up to म in c. —a) Ś1 D10 तत्र की(D10 °कीर्णो)र्णो स, V1 V2 B D1-3.10 समाकी(B2 D4 [also inf lin °र्णो])र्णो (D2 °र्णो) (for पुष्पावकीर्णः) Ñ1 समाकीर्णो पुष्पाणीव (hypm) —After 11a, Ñ1 ins

374* कुसुमैः शाखोत्थैः ।
विशोभत स्थिरः सदा

12 a) D2 सर्वा दिशो (by transp), T1.2.3 सर्वा (for दिशः सर्वा) Ś1 D10 स्वधावत (sic), V1 V2 B D1.2.11 T1.2 G1 M1 विधावत, G2 [अ]भि धावत, M2 प्रधावत (for [अ]भिधावन्त) P1 दिशः सर्वाश्च धावन्त ※ Cl सर्वाभिधावन्तमिति मध्यपाठान्तरम् ।, so also Cr ※. —b) Ś1 Ñ V1 D1.2.4-6 -षण्ड, D4 -षण्ड (for षण्ड) Ñ1 D2 द्रुमि, B1 D4.11 T1 कपि (sic) (for कपिम्) —c) B1 reads भूतानि in marg —d) Ñ V1 B D1-6.11 T1 वसन्तमिव (for °त इति) Ś1 D10 वाद्रिर् (D10 °रा) (for मेनिरे) —After 12, Ñ1 ins

373* प्रादुर्भूतं भूचितस्त्व तत्र वसन्तमिह स्थिते ।

13 a) Ñ1 कर्मेभ्य , V1 B D4 द्रुमेभ्य (for वृक्षेभ्य) —b) B1 D1.3.11 T1 M1 अवकीर्णा (D1 M1 °ण्णा [sic], D11 T1 °र्णो) (for °णा) D4 विधा (for विधैः) —c) D11 वसुधा (for वसुधा) B1 यत्र (for तत्र) —G2 damaged from d up to त in 14a —d) B1 प्रमदेव (for °व)

14 G2 damaged up to त in 14a (cf v l 13). —a) Ñ1 तेन (hypm) (for ते) Ñ1 V1 B D4 तरसायात (for ते तरवस्) —b) V1 तरसा (for तरसा) Ś1 D1.10 विप्रकम्पिता, Ñ1 D1.11 प्रवि° V1 V2 B D4 सम°, D6 [अ]पि प्र°, D9 G1 Cl. t वहु°, T1 विना° (for च भिप्र°) —c) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 पुष्पवृष्टिं विविधा मु(D1.4 बौ, D3 बौ), Ñ1 V1 B1 पुष्पवृष्टिं वदृषु(V1 °वृष्टि)रते, B1.4 पुष्पवृष्टिमव(B2 [before corr]°मव)पेते(B1 °त) D5 पुष्पवृष्टिसुपुम्ने —d) Ñ1 V1 B1.4 D4 विविधा (Ñ1 V1 D6 °धा), B2 विसृजा, T2 G2 मुमुचु (for ससृजु) Ñ1 हरिणा (for कपिना) Ś1 Ñ1 V1 D1.2.3.10.11 [अ],दृता , Ñ1 B1.4 मुदा , B2 D6 (त)दा(D6.7 °दा)सा , B3 तदा , D5 द्रुत वा (for तदा)

15 a) D1.4 विधूत (for निर्धूत) Ś1 M1 -पत्रा, B D6 -पर्णी , T2 -पुष्प , Cl. t as in text (for पत्र) —b) Ñ1 V1 B2(before corr) D4 शीर्णो , B1 (after corr sup lin) शीर्णा , D6 शीर्णा , T2 M1 शीर्णे (for शीर्ण) Ś1 D10 पर्ण , D1.4 T2 G1 -पत्र (for पुष्प) Ś1 D10 M2 पत्र (for -फल) —G1 om (hapl) 15c-17b —c) Ś1 Ñ V1 B1.4 D1-4.6.11 विविध (for निक्षिप्त)

16 G2 om 16 (cf v l 15) —a) Ś1 विधूनाम्, Ñ1 कम्पितम्, D1.4 विधूनाम्, D1.10.11 पुनिशाद (for कम्पितास्) D10 मद्रूपाय (for नगोत्तमाः) —D1 reads 16cd in marg —c) Ś1 D1.2.3.10 पुष्पात्र , Ñ1 V1 B1-3 पर्णपुष्प (by transp) [unclear] पत्रपुष्प, D6 वन पुष्प , D11 पुष्पपर्णं (for पुष्पपर्ण) D5 om from फलान्याशु up to मात्रा in 17b B3 -मल्लार्दिते, D2 °न्यन्ये (for °न्याशु) —d) Ñ1 V1 B D4 -पत्र (for पुष्प) D11 शर्णिन (for शालिन)

17 G2 om 17ab (cf v l 15) D5 om up to मात्रा in b (cf v l 16) —a) Ś1 पूर्वर्, Ñ1 V1 B1.4 D4 मरु, B2.3 -गण D1.2.3 -संघैर्, D10 विहैर् (for -संघैर्) Ñ1 B D4 च (for ते) V1 नीडाश्रयः M1 विहंगमा (for हीनास्ते) Ñ1 हीना विहगसंघस्ते —b) Ś1 Ñ1 D1.2

G 5 16 21
B 5 14 18
L 5 9 23

विधूतकेशी युवतिर्यथा मृदितवर्णका ।
निष्पीतशुभदन्तोष्ठी नखैर्दन्तैश्च विक्षता ॥ १८
तथा लाङ्गूलहस्तैश्च चरणाभ्यां च मर्दिता ।
बभूवाशोकवनिका प्रभग्नवरपादपा ॥ १९
महालतानां दामानि व्यधमत्तरसा कपिः ।
यथा प्रावृषि विन्ध्यस्य मेघजालानि मारुतः ॥ २०

स तत्र मणिभूमीश्च राजतीश्च मनोरमाः ।
तथा काञ्चनभूमीश्च विचरन्ददृशे कपिः ॥ २१
वापीश्च विविधाकाराः पूर्णाः परमवारिणा ।
महार्हैर्मणिसोपानैरुपपन्नास्ततस्ततः ॥ २२
मुक्ताप्रवालसिकताः स्फाटिकान्तरकुट्टिमाः ।
काञ्चनैस्तरुभिश्चित्रैस्तीरजैरुपशोभिताः ॥ २३

4 10 स्थिता , D3 तथा (for द्रुमा) Ñ2 V2 B D6 पत्र पुष्पचिता (V2 B3 4 °चिता) कृता , D11 स्कन्धमात्रस्थिता स्थिता —After 17^{cd} Ñ2 V2 B D6 ins

374* नानुष्पन्न शिव पुष्पा विरला इव चिर्णता ।

[B2 (after corr sup lin as above) नानुपुष्प, B3 नानापुष्प (for नानुष्पन्न)]

—B1 reads 17^{c}–18 in marg —^{a}) B2 D6 नाग (B3 पुर्ण)मा , D2 वनमा , D5 नगता (for नगमा) Ś1 वसुरवगमा सर्वे —^{b}) Ś1 (अ)पि निर्धुता Ñ2 D6 निवासिता , V2 B D2 7 8 T1 G2 3 Cb t विनिर्धुता , D2 प्रकम्पिता , D8 [इ]व निर्दिता , D10 विनिमता , D11 T2 3 G1 [प्]व निर्धुता , Cr m e as in text (for [इ]व वि°) N3 विहता इव मातुषी ❀ Cb विनिर्धुता इत्त साम्यतो इत्यर्थः , Ct विनिर्धुता इति हस्व आर्षं इति कतकस्तु धृता । हस्वत्वमपि पुरा स्मृतम् ❀

18 B1 reads 18 in marg (cf v l 17) —^{a}) Ś1 Ñ1 D2 10 11 यमुप चेतया B2 3 D6 विधूतकेशा (B2 D6 °केशा , B3 °केशी) B4 D5 T1 3 Cg विधूतकशी (B4 °शा D5 °शा) , Cr as in text (for विधूत°) N3 V2 B D6 प्रमदा, D3 जगति D2 G3 M3 युवतीर् , D8 C3 M3 युवती (for युवतिर्) —^{b}) B2 4 मुषित (for मृदित) Ñ2 D6 चेपना (D6 °ना) V2 वर्तिका B3 4 4 कणिका B2 D2 3 M3 वर्णका (for वर्णका) D11 यथा द्वितीय वर्तिका —For 18^{ab}, D3 subst

375* दयन्ते शाखिन सर्वे विधूतयुवती तथा ।
मुदितघणिका (sic) चित्र कामिना वामत वरा ।

—^{c}) Ś1 Ñ1 D2 8 G3 निपीत , D1 3 6 10 11 निवात (for निष्पीत) Ś1 Ñ2 शुक , D10 शुभ्र (for शुभ) Ñ1 D1 3 4 11 क(D7 ग प)पोष्ठी, D5 दन्तोष्ठ D10 दन्तोष्ठी (for दन्तोष्ठी) D4 विपक्वा शुभ्रन्तोष्ठी —^{d}) D11 स (for च) D1–4 विक्षिता (D1 °ता) D6 वीक्षता (for विक्षता) —For 18^{cd} N2 V2 B D6 subst

376* मीडनस्तानि विरला नखदन्ताभिविक्षता ।

[V2 मीडस्यानि B2 पर्णीडनाते D6 मीडनाद्यानि B3 4 चिता (for विरला) N2 B2 [अ]पि क्षिता V2 [अ] भिरक्षिता D6 [अ]भिविक्षता (for [अ]भिविक्षता)]

19 ^{a}) B2 यथा, T2 तदा (for तथा) Ś1 Ñ V2 B D1–4 8 10 11 हस्ताभ्यां D5 7 8 T3 G1 हस्तैस्तु —^{b}) Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 समाहता D11 समाहिता (for च मर्दिता) ❀ Ct लाङ्गूलहस्तैरित्येकवचनाभाव आर्षः ❀ —D11 om 19^{c}–20 —^{c}) D2 3 यथैव (for बभूव) —^{d}) Ś1 Ñ1 D2–4 7 10 M3 वन (for वर) Ñ2 V2 B D6 भग्नावर पादपा, D9 प्रभग्नामिव पादपा (sic)

20 Ñ2 V2 B D2 11 om ■ (for D11 cf v l 19) —^{b}) Ś1 D2 10 विहरन्तरसा D3 4 विहरत्तरसा (for व्यध मत्तरसा) Ñ1 विवि * * * * + (illeg) —^{c}) Ś1 D10 प्रवृषेद (for प्रावृषि) D2 8 वेगेन (for विन्ध्यस्य) D6 यथा प्रावृट्प्रवरावि —^{d}) D6 मारुता (for मारुत)

■ ^{a}) B2 स तस्मिन (for तत्र मणि) Ś1 D1 4 10 11 भूमि (for भूमीश्) —D2 11 T om (hapl) 21^{ab} —^{b}) Ś1 D1 3 4 10 राजती च मनोरमा Ñ2 V2 B D6 काञ्चनीश्च महाकपि —After 21^{ab} B2 ins

377* नानारत्नमयी चैव बहुरूपा च शोभिता ।

—^{c}) Ñ2 V2 B D6 रा(B र)जत (for काञ्चन) Ś1 D1 4 10 भूमि D6 भूमीश्च (for भूमीश्) —^{d}) Ś1 N1 D1–4 10 11 ददृशे (for ददृशे) Ñ1 V2 B D6 विचचार समाहित (B2 महाकपि) D5 M3 ददर्श विचरन्कपि ,

22 ^{a}) D5 G1 वाप्यश्च, D11 वापी च (sic) (for वापीश्च) —D2 om 22^{b}–24^{a} —^{b}) D11 पूर्णाश्च (hypm) (for पूर्णा) B2 विविध (for परम) —After 22^{ab}, Ñ2 V2 B D2 11 ins

378* प्रसन्नसलिलाभास्वा नलिनी फुल्लपङ्कजा ।

[D11 [आ]पि (for [अ]श्च) Ñ2 D6 नलिन्य V2 नलि नीश्च (hypm) (for नलिनी) D11 पुष्प (for फुल्ल)]

—^{c}) Ś1 V2 B D1 (before corr as in text) 4 10 महार्हे (for °हैर्) D11 हर (for मणि) —^{d}) V2 समतत , T2 सहसत (for ततस्तत)

23 D6 om 23 (cf v l 22) —^{a}) Ñ1 V2 B D6 मणि- (for मुक्ता) Ś1 D10 वैदूर्य , Ñ2 D1 3 4 T2 M3 सिकता , N2 V2 B1 4 D5 विकृता , B3 वितता , B2 विहिता , D11 सिकण (sic) Cb t as in text (for सिकता) —^{b}) D5 8 10 स्फटिक (for स्फा°) Ś1 D1 10 11 भूषिता Ñ1 D1 4 शोभिता , V2 भूषिता (for कुट्टिमा)

फुल्लपद्मोत्पलवनाश्चक्रवाकोपशोभिताः ।
नत्यूहरुतसंघुष्टा हंससारसनादिताः ॥ २४
दीर्घाभिर्द्रुमयुक्ताभिः सरिद्भिश्च समन्ततः ।
अमृतोपमतोयाभिः शिवाभिरुपसंस्कृताः ॥ २५
लताशतैरवतताः सन्तानकसमावृताः ।
नानागुल्मावृतवनाः करवीरकृतान्तराः ॥ २६
ततोऽम्बुधरसंकाशं प्रवृद्धशिखरं गिरिम् ।
विचित्रकूटं कूटैश्च सर्वतः परिवारितम् ॥ २७
शिलागृहैरवततं नानावृक्षैः समावृतम् ।
ददर्श कपिशार्दूलो रम्यं जगति पर्वतम् ॥ २८ C 16 9 B 5 11 15 L 5 9 11

—Ñ1 D11 om 23cd —d) Ś1 नीरन्द्र, G1 रन्द्र (for कारन्द्र) Ñ1 V1 B D6 मार्गिर्णो (V2 B2 °र) पक्षोभिता (B1 °ते)

24 D6 om 24a (cf v l 22) V3 om (hapl) 24ab Ñ1 reads 24-26d after 27 D6 reads 24 in marg —a) Ś1 Ñ2 D6 8 11 G3 M1 2 फु (D10 °क) ल Cr as in text (for फुल्ल) Ñ1 पद्माः V2 V3 B1 3 4 D5 10 वनीः (for °वनाः) G3 चक्रवाकोप शोभितवद् —b) Ś1 V1 3 (marg also) B1 3 4 D6 8 11 T1 G1 3 शोभिता, D6 मुदिता (for °शोभिताः) V3 (orig) करवीरवनान्तरा —c) Ś1 D10 निर्हत Ñ1 ऽयह D1 3 4 8 11 T1 G1 दात्यूह Cr g k t as in text (for नत्यूह) Ñ1 V1 B D6 कादम्बकलापीता —d) V1 सेविता (for नादिता)

25 For sequence in Ñ1 cf v l 24 —a) Ś1 नदीभिर् (for दीर्घाभिर्) Ś1 D10 समन्ताभिः Ñ1 पद्मवनाभिः, Ñ2 V3 द्रुमयुक्ताभिः B1 (marg also) समयुक्ताभि (B1 °क्ष) B1 (marg also as in text) पुष्पयुक्ताभि D11 शुभगन्धाभि Ch t as in text (for द्रुमयुक्ताभि) D1 4 पीनां विद्रुमयुक्ताभि G3 पीयूषाभिश्च हृद्याभि —b) Ś1 D10 वीचिभिर् (for सरिद्भिर्) B1 3 4 ततस्ततः (for समन्ततः) V3 सरिद्भिश्च ततस्ततः —c) B1 3 om 25cd —c) D11 अमृताः सरित्तोयाभिः (sic) —d) D6 निम्नाभिर् (for शिवाभिर्) Ś1 D1 4 10 11 G1 M1 2 नदि (D6 °भि D10 °द्भि) संवृता B1 D6 नदि (D6 °भि) संवृता (for उपसंस्कृता)

26 For sequence in Ñ1 cf v l 24 D6 om 26-27 —a) Ś1 D6 शुभैर् Cr m as in text (for शतैर्) Ś1 D8 10 संवृता Ñ V2 B D1 6 G1 संवृता (D1 6 °ता B1 °त G1 °त) D11 समुद्गता (for अवतता) —b) Ś1 V2 D1 3 4 10 11 संवृता (D1 [sup lin] पुष्प) सन्तानसंवृता (Ś1 D1 10 11 °ता V1 °ता) Ñ1 V1 B D6 संतान (V1 सरोवर B1 द्रुमजाल B1 सद्वतान) सेविता D1 3 4 T1 M1 2 G1 सन्तानकसमावृता —c) T M1 3 वना (for वनाः) Ś1 V2 D1 2 4 10 11 लताद्भि (D1 2 °द्र) ता (V1 2 3 4 5 [illeg]) काश्चला V1 °ता D1 4 °ता) V1 B1 3 लतागृहसमोपेता (B1 °तार) V1 लतामण्डपगृहोपेता B1 D6 लतागृहसमोपेता (D6 °ता) —d) Ś1 D1 10 11 कुसुमौघा V1 V3 B1 3 4 D6 संवृत्ता (D1 °ता D6 °ता) B1 D6 दुर्गीता D1 कुसुमिता (for कृतान्तरा)

27 D6 om 27 (cf v l 26) Ñ1 reads 24-26 after 27a —a) Ś1 D1 3 ततः D1 3 4 8 ततः Ch t 14 in text (for ततो) B1 तत्र नीलघनाभं —b) V1 प्रवृद्ध (for °वृद्ध) D11 गिरिं (for गि) Ś1 D1 3 4 10 11 महत् B1 पुरं (for गिरिम्) —c) Ś1 D10 विचित्र तथा V1 D1 4 पूर्णं वृत्तं V1 sec दृढ़ं D6 कुसुमैः, D1 कूटैर्विचित्रं D11 कूटैः समैः (for कूटैः कूटैश्च) —d) T1 सर्वतः D1 3 4 समन्तात् (for सर्वतः) —For 27 Ñ1 V1 B1-3 D6 subst 335* cf D6 ins after 28

335* कामरूपमयश्लाघ्यैः बहुशिखरैः शुभं ।
विविधैः विहगसंघैः पर्वतमणि भास्वरम् ।

[(l 1) B1 अम्बुधर (sic) (for मेघरूप) B1 महा (for °शि) —(l 2) B1 विविध (for °धैः)]

—After 27 Ñ1 reads 24-26b

28 G1 om (hapl ?) 28ab —a) M1 नाना (for शिला) Ś1 D1 गृहैस्सर्वैः V1 D6 गृहसमायुक्तं V1 B गृहशतसिता (for गृहैरवततं) —b) Ñ1 V1 B1 D1 3 4 11 G1 द्रुम V1 B1 3 4 गुह (for द्रुमैः) V1 च मनुज V1 2 4 B1 महाविपुल D1 4 सर्व तं D1 G1 मनोहरं D6 समायुतं (for समावृतम्) V1 V2 B1 3 D6 om (hapl ?) 28cd —c) B1 D6 T1 3 G1 M1 हरिः (for कपि) & Ct नानावृक्षावृतम् । वृक्षा आश्रयान द्रुम द्वीपं पद्मं । Ct नानाव(क्षै)स्थान । इत्यर्थः । नानामृगैः समन्वितं । तस्याधारत्(स्थाना धारां)शाखिभिरनेकैः पत्र । पुष्प नानाविधवृक्ष इति सत्या । Cm शिलागृहैः अवततं । तस्य शिलागृह अवकाशाः इत्यर्थः । जगतां भूमिमुखानि यावत् । तस्यानेकाकाराशिखरदर्शनम् । Cg आर्थानि लोके रम्यतमत्वम् अस्य विविधशिखरैः पर्वत इत्यर्थः । Ct जगति रम्यं गतः सुन्दरत्वम् पर्व तम् । यस्तु मानीशत्वम् । इत्यर्थः । केवलं (°कपि)स्य । इत्यत्र वृक्षशिलाः किं (न)मानात्वं नानावृक्षैः न वर्जितः । Ct नागः लोके सर्वं सुन्दर वस्तुष्वेऽपि सम्पूर्णतम् । तत्वम् अन्वीक्षणे विषय । इत्यर्थः । मूलपुष्पफलानि फलानि ग्राह्याणि ददर्श पर्व —After 28 B1 ins 336*

G 5 16 30 B 5 14 29 L 5 9 34 ददर्श च नगात्तस्मान्नदीं निपतितां कपिः ।
अङ्कादिव समुत्पत्य प्रियस्य पतितां प्रियाम् ॥ २९

जले निपतिताग्रैश्च पादपैरुपशोभिताम् ।
वार्यमाणामिव क्रुद्धां प्रमदां प्रियबन्धुभिः ॥ ३०

पुनरावृत्ततोयां च ददर्श स महाकपिः ।
प्रसन्नामिव कान्तस्य कान्तां पुनरुपस्थिताम् ॥ ३१

तस्यादूरात्स पद्मिन्यो नानाद्विजगणायुताः ।
ददर्श कपिशार्दूलो हनुमान्मारुतात्मजः ॥ ३२

कृत्रिमां दीर्घिकां चापि पूर्णां शीतेन वारिणा ।
मणिप्रवरसोपानां मुक्तासिकतशोभिताम् ॥ ३३

विविधैर्मृगसंघैश्च विचित्रां चित्रकाननाम् ।
प्रासादैः सुमहद्भिश्च निर्मितैर्विश्वकर्मणा ।
काननैः कृत्रिमैश्चापि सर्वतः समलंकृताम् ॥ ३४

---

29 ^{a}) Ñ2 D6 सिरां (D6 °म) ता तस्या, V3 वनगा तस्या, D1 वनमत्स्यस्या D3 च गता तस्या (sic) B4 वापिका तस्या, D4 स नगात्तस्मात् (for च नगात्तस्मात्) —^{b}) D5 मही (for नदीं) Ś1 D10 प्रपतिता Ñ2 V1 B D6 निःसृतिं D5 निपतितास् D8 M1 निष्पतिता Cm t as in text (for निपतिता) Ś1 D10 भुवि, Ñ1 पुन D5 तत, D11 वर (for कपि) —^{c}) B1 (after corr marg as in text) स्वर्गादिव, B3 मार्गादिव, D6 अन्यादिव (for अङ्कादिव) —^{d}) Ś1 Ñ2 V1 B D1-4 8 10 11 कुपिता, T2 G2 प्रियता, Cm t as in text (for पतिता) —After 29 B3 reads 31^{cd} for the first time repeating it in its proper place

30 ^{a}) Ś1 D1 सालैर्, Ñ1 D2-4 11 शाखैर् (for वाग्रै) D5 Ct वाक्षैर् पतिताग्रैश्च D10 वालैर्निपतिताग्रैश्च —Ñ1 illeg for 30^{a}–30^{b} —^{c}) D12 पार्यमाणाम् (for वा°) —^{d}) T1 तृप, Cm k t as in text (for प्रिय) —For 30 Ñ2 V1 B (B3 reads after 31^{cd} [first time]) D6 subst

380* बालपल्लवशाखा च स ददर्श नगोत्तमे ।
श्रीमती शोभया युक्ता प्रमदामिव सुन्दरीम् ।

[(l 1) B4 शाखास्य (for शाखा च) B3 वनोत्तमा (for नगोत्तमे) —(l 2) B4 (marg also as above) युक्ता (for यु°) D6 गोप्रवालयुता (sic) (for °या युक्ता)]

31 Ñ1 illeg for 31 (cf v l 30) —^{a}) Ñ2 V1 B D6 आगतमाना च D6 आवृत्ततोयाश्च, G1 आगततोया च Cm g k t as in text (for आवृत्त°) —^{b}) Ñ2 V1 B D6 हरित (V3 B1 2 °ता) कपि (for स महाकपि) —B3 repeats 31^{cd} here (cf v l 29) —^{d}) B3 कान्त (for कान्तां) Ñ2 V3 B1 2 4 D6 T1 2 G2 उपागतां Cm t as in text (for उपस्थिताम्) B3 (both times) कान्ता च पुनरागता

32 Ñ1 illeg for 32 (cf v l 30) —^{a}) Ś1 D10 पद्मिनी स, Cv m g k t as in text (for स पद्मिन्यो) Ñ2 V2 B D6 स्वपद्माश्च नदीस्तत्र, D1-4 तत्र नद्य स (D8 सु)-पद्मिन्यो, G1 तस्मादूरात्पद्मिन्यो —^{b}) D1-4 11 पक्षि (for द्विज) Ś1 B1 D1 M3 समायुता (for °युता) —^{c}) Ñ2 V1 B D6 हनुमान्वीरो, G2 3 M3 हरि° (for कपिशार्दूलो)

—^{d}) Ś1 पवनात्मज (for मारुता°) Ñ2 V1 B D6 महद्भिर्विहगै (B3 °द्भि पक्षै) शुभै, D1 3 4 विहगद्विरुता शुभा ✿ G1 m g k t पद्मिन्य पद्मिनी, Cr पद्मिन्य । व्यत्ययेन द्वितीयार्थे प्रथमा ✿

33 Ñ1 illeg for 33 (cf v l 30) —^{a}) Ś1 Ñ2 V1 B D1-4 8 10 11 च (Ś1 D10 स) नदी (B1 °दीस्) G2 दीर्घिकाश् (sic) (for दीर्घिकां) Ś1 B1 2 D1-4 10 11 रम्या, Ñ2 B3 D6 चा (B4 चा) न्या, V3 दिव्या, B3 पुण्याम् (for चापि) —G2 om (hapl) 33^{b}–34^{a} —^{b}) B3 अन्या (for पूर्णां) V3 D6 शीतल, B3 4 शीतलम (for शीतेन) B1 4 D6 वारिणा (for °णा) —^{c}) V3 मण (sic) (for मणि) Ś1 B3 D1 10 11 प्रवाल (for प्रवर) —^{d}) Ś1 D1-4 10 11 मुक्तासकता (Ś1 D10 °सैकत) सलता Ñ2 V1 B D6 मुक्ता सिकता (B4 °प्रतिम) वालुका (B3 °पत्रका) ✿ Ct सिकता शोभिताम् सिकताभिः शोभिताम् इत्यर्थः ✿

34 Ñ1 illeg for 34 (cf v l 30) G2 om up to 34^{a} (cf v l 33) Ñ2 V2 B D6 om 34^{ab} —^{a}) D5 विविधैर् (for विविधैर्) Ś1 D10 मृगविहङ्ग, D11 द्रुम भूतैश् (for मृगसंघैश्) —^{b}) D5 सेविता (for विचित्रां) Ś1 D10 चित्रितानना (for चित्रकाननाम्) —After 34^{ab}, Ś1 D1-4 10 11 ins

381* पद्मिनीभिश्च चित्राभिः काननैश्च महाद्रुमैः ।
तरुपद्मिलसत्कान्ति शोभिता सपुष्पितैः ।

[D1 11 om l 2 —(l 2) D1 om शोभिता D11 द्रुमपुष्पितैः (for सपुष्पितैः) Ś1 शोभिताभिश्च पुष्पितैः (for the post half)]

—^{c}) B3 प्राकारै (for प्रासादै) —^{d}) Ś1 D10 T1 2 G1 निर्मिता, Ñ2 V1 B1-3 D6 सु (V3 स्व) कृतैर् (for निर्मितैर्) B1 (m also as in text) पुण्यकर्मणा —^{e}) Ś1 Ñ2 B1 2 3 D1-4 8 10 11 कानने B3 पर्वतै G1 कृत्रिमै (for काननै) Ñ2 V2 B1 2 3 D6 पर्वतैश्, B4 G1 काननैश् (for कृत्रिमैश्) Ś1 Ñ2 V2 B D1-4 8 10 11 T2 G2 [इ]व (for [अ]पि) —^{f}) D2 11 पर्वतै (for सर्वत) Ñ2 V1 B D6 कृत्रिमैरुपशोभिता

ये केचित्पादपास्तत्र पुष्पोपगफलोपगाः ।
सर्वे ते मणिवैडूर्यैर्मण्डिताः [illegible] ॥ ३५

[illegible] सहस्रैर्मणिभिः [illegible] ।
शाद्वलैः [illegible] त्रायस्त्रिंशति [illegible] ।
स्थूलां हेममयीभिश्च वेदिकाभिः समन्ततः ॥ ३६

G [illegible] R [illegible] L [illegible]

35 Ñ1 illeg for 35 (cf v l 39) —[a]) D[illegible] [illegible] (for ये केचित्) —[b]) Ś1 [illegible] (for °प्रा) —D1 om 35[cd] —[c]) D[illegible] (for [illegible]) D[illegible] G[illegible] (for मणिवैडूर्य) Ñ1 V1 B De [illegible] B[illegible] [illegible] D[illegible] [illegible] —D[illegible] om (hapl) 35[d] —[d]) Ś1 D[illegible] (for सर्व) ✡ G[illegible] [illegible] ✡ —After 35 Ñ1 V1 B D[illegible] ins while Ś1 D[illegible] ins l 6–7 and 10–11 only after 35

352* [illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] ॥ [5]
[illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] ॥ [10]
[illegible] ।

[(l 2) D[illegible] (for [illegible]) —(l 2) D[illegible] (for [illegible]) B[illegible] (for [illegible]) —(l 3) Ñ1 B[illegible] D[illegible] (for [illegible]) Ś1 B[illegible] D[illegible] (for [illegible]) Ñ1 D[illegible] (sic) D[illegible] (sic) (for [illegible]) B[illegible] (for the post half) —(l 4) V1 B[illegible] D[illegible] (for [illegible]) D[illegible] (for the prior half) V1 B[illegible] D[illegible] (for [illegible]) —(l 5) B[illegible] (for [illegible]) Ś1 B[illegible] (for [illegible]) —(l 6) B[illegible] (for [illegible]) Ś1 [illegible] (for [illegible]) D[illegible] (for [illegible]) Ś1 D[illegible] (by transp) (for [illegible]) D[illegible] (for [illegible]) —(l 7) D[illegible] (for [illegible]) D[illegible] (for [illegible]) V1 B D[illegible] (for the post half) —(l 8) D[illegible] (for [illegible]) D[illegible] —After l 8 D[illegible] ins.

354(1)* [illegible]

—D[illegible] om l 9 —(l 9) [illegible] (for [illegible]) Ñ1 D[illegible] (for [illegible]) D[illegible] (for [illegible]) —(l 10) [illegible] (for [illegible]) [illegible] (for [illegible]) Ś1 D[illegible] (for the post half) —(l 11) [illegible] D[illegible] (for [illegible]) D[illegible] (for [illegible])]

36 Ñ1 illeg for 36[ab] cf [illegible] Ñ1 V1 B D[illegible] om 36[cd] Ś1 D[illegible] read l 3 [illegible] after —D[illegible] read 36 after 3 —[a]) D[illegible] (for [illegible]) —[b]) D[illegible] D[illegible] T[illegible] (for [illegible]) D[illegible] T[illegible] (for [illegible]) V1 B D[illegible] read 36[cd] after 35[b] —[c]) Ñ1 [illegible] Ñ1 V1 B D[illegible] G[illegible] M G[illegible] [illegible] (D[illegible]) [illegible] D[illegible] T[illegible] [illegible] G[illegible] as in text (for [illegible]) V1 om (hapl) after [illegible] in 36[d] up to [illegible] in l 3 of 354* —[d]) Ñ1 [illegible] Ñ1 B D[illegible] D[illegible] G[illegible] M [illegible] (for [illegible]) —After 36[ab] Ñ1 (partly illeg) ins

353* [illegible] ।

—Thereafter, Ñ1 cont [illegible] Ñ1 V1 B D[illegible] ins after 36[ab]

354* [illegible] ।
[illegible] ।
[illegible] ।

[V1 om up to [illegible] in l 3 [illegible] up to [illegible] in l 3 —(l 1) Ñ1 B D[illegible] (for [illegible]) —(l 2) D[illegible] (for [illegible]) D[illegible] (for [illegible]) D[illegible] (for [illegible]) D[illegible] (sic) (for [illegible]) D[illegible] (for the post half) —[illegible] up to [illegible] in l 3 —(l 3) Ś1 [illegible] D[illegible] (for [illegible]) D[illegible]]

—Ś1 D[illegible] om 36[cd] —[d]) D[illegible] (for [illegible]) Ñ1 V1 B D[illegible] G[illegible] (for [illegible]) —[d]) V1 [illegible] (for [illegible])

G 5 36.43 B 5 14 38 L 5 9 44

सोऽपश्यद्भूमिभागांश्च गर्तप्रस्रवणानि च ।
सुवर्णवृक्षानपरान्ददर्श शिखिसंनिभान् ॥ ३७
तेषां द्रुमाणां प्रभया मेरोरिव महाकपिः ।
अमन्यत तदा वीरः काञ्चनोऽस्मीति वानरः ॥ ३८
तां काञ्चनैस्तरुगणैर्मारुतेन च वीजिताम् ।
किङ्किणीशतनिर्घोषां दृष्ट्वा विस्मयमागमत् ॥ ३९
सुपुष्पिताग्रां रुचिरां तरुणाङ्कुरपल्लवाम् ।
तामारुह्य महावेगः शिंशपां पर्णसंवृताम् ॥ ४०
इतो द्रक्ष्यामि वैदेहीं रामदर्शनलालसाम् ।
इतश्चेतश्च दुःखार्तां संपतन्तीं यदृच्छया ॥ ४१
अशोकवनिका चेयं दृढं रम्या दुरात्मनः ।
चम्पकैश्चन्दनैश्चापि बकुलैश्च विभूषिता ॥ ४२

37 Ñ1 om 37–39 —[a]) Ś1 D1–4.10.11 पश्यन् (for ऽपश्यद्) D6 भूमिभागैश्च (for °गांश्च) —[b]) Ñ2 B1–3 D1.4.6.11 तत्र V2 B4 T3 तत्र, D7.9 तथा M3 तत्र (for गर्त) Ś1 D10 लतागृहाणि चरणानि च —[cd]) D2 सौवर्णं, D4 सुवर्ण (for सुवर्ण) G3 पुष्पान् (for वृक्षान्) Ś1 सदृश सन्निभान्, D6 marg (for शिखि°) Ñ2 V1 B D5 तथा (B4 °था) सुवर्णवृक्षाश्च सौवर्णे(V2 °र्णे)कुसुमच्छदान्(B3 °सुमान्)

38 Ñ1 om 38 (cf v l 37) —[a]) Ś1 D10 मेरुम्, D5 मेरवत् (for मेरोर्) Ñ2 D5 समस्त, V2 [illegible] समप्रभ, D1 T1.2 G2.3 M3 दिवाकर (for महाकपि) —[c]) Ś1 Ñ2 V1 B D1–4.6.10.11 महातेजा T2 तदा वीर T3 तस्य वीर (for तदा वीर) —[d]) Ñ2 V2 B D5 M3 मारुति, D7.9 सर्वत (for वानर) —After 38 Ś1 D10 read 36[cd]–[ef]

39 Ñ1 om 39 (cf v l 37) Ś1 D10 om 39–40[b] —[a]) D3.5.11 T1 M3 तम्, Cm g as in text (for ता) Ñ2 V1 B D5 G1 Ck t तां काञ्चनतरुगणान्, D7.9 कान्चन (D9 काञ्चा)वनानृपगणान्, M1 तरुकाननैस्तु तरोभिर् —[b]) B1 मरुतेन (for मारुतेन) —After मारुतेन, D6 repeats erroneously from महातेजा (see var) in 38[c] up [illegible] मारुतेन in 39[b] Ñ2 V2 B D1–4.6.11 समीरिताम्(D3.4 °ता, D8.11 °त) D7.9 प्रकम्पिताम्(D9 °त), D6 G3 च वीजितं(G1 °तान्), T2 च कम्पितं, M1 च शोभितां M3 प्रविराजित (hypm) (for च वीजिताम्) —[c]) D1.3.4 °जाल (for शत) Ñ2 V2 B D2.3.4 G1 निर्घोषाम्, D8.9 M1.2 निर्घोषं Cg as in text (for निर्घोषां) —[d]) D4 T2 G1 Ck आगमत् Ct as in text (for मागमत्) Ñ2 V1 B D5 ददर्श पवनात्मजः D1–4.11 ददर्श स महाकपि —After 39 Ñ2 V2 B D1.6.8.11 ins

385* लताप्रवालैस्तरुभिः पत्रैश्च बहुभिर्वृताम् ।

[Ñ2 D6 तत्र B1 तत्र (sic) (for लता) D11 प्रवालैस् (for प्रवालैस्) D1.4.11 बहुभि (for तरुभि) B3 लतावाले तरुणा [illegible] लता पुष्पितस्त्रैः (for the prior half) V2 B1 पत्रैश्च (for पत्रैश्च)]

—Thereafter they read 36[cdef] —After 39 D2.3 read 36

40 Ś1 D10 om 40[ab] (cf v l 39) —[a]) B2.4 M1.3 Ck t सुपुष्पिताग्राम्, D2.3.4 T1.2 Cm g त पुष्पिताग्रा (D5 °ग्राम्) D6 सुपुष्पिताग्र (for सुपुष्पिताग्रां) Ñ2 V2 D1 D7.9 G M3 रुचिराम्, D2 हनुमान्, M1 तरुणाम् (for रुचिरां) Ñ2 B2.3 D5.8.11 पुष्पिताग्रां(D11 °ग्रा) सुरुचिरां —[b]) Ñ2 V1 B D5 °शोभिता, D7 कोरका (sic) D7.9 पल्लवाम् (for पल्लवाम्) —[c]) Ś1 Ñ2 V2 B D2.4.10 स(Ś1 D10 स)मारुह्य (for ता°) Ś1 Ñ V2 B D1–4.10.11 वेगा, T1.2 G1 M1 बाहु (for वेग) —[d]) D1.4 शशिपा D8.10.11 शिंशिपा, D2.7.9 T2.3 M3 Cm शिंशुपा, G3 शिशुपा (for शिंशपा) Ñ2 V2 B D5 नामकिरायत्, T3 पर्णसंयुता (for °संवृताम्)

41 [a]) Ś1 ततो, Ñ2 V2 B D6 [illegible] (for इतो) ※ Cg इतो द्रक्ष्यामि, इमामारुह्य द्रक्ष्यामि । इत्यध्याहरे पञ्चमी ※ —After 41[b] Ñ1 ins

386* रामपत्नीं यशस्विनीम् ।
स ता जनकराजस्य

—[c]) T1 सपतन्तीं, B(ed) सतपतीं (for संपतन्तीं). —After 41 Ñ1 ins

387* सतपत्नीं भृश वार्तां राक्षसीगणवेष्टिताम् ।

—Thereafter Ñ1 cont while Ś1 Ñ2 V2 B D6.10.11 ins after 41

388* निरुद्धा परमोद्विग्ना बाष्पाविहितलोचनाम् ।
मृगेण हरिणी हीना मृगराजवशामिव ।

[Ñ1 illeg from दि in l 1 up to l 2 —(l 1) Ś1 V2 D10.11 नष्टोदन B1 बाष्पसंवि (for बाष्पाविहित) D11 चनाम —(l 2) Ś1 D10.11 विहीना मृगराजेन (for the prior half) Ś1 D11 वशम् D11 वशग् (for वशाम्)]

42 [a]) Ñ2 V2 B D6 हीय D11 चैव (for चैव) —[b]) Ś1 D8.9.10 G1 दृढा, D6 तातु D11 दृष्ट्वा (for दृढं) [illegible] D7 रम्या (for रम्या) D1 महात्मन (for दुरा°) —After 42[ab] Ñ2 V2 B D6.11 ins

389* वासवैराहुवा सुगन्धैर्कुसुमि सुमनोहरैः ।
[D11 माहेन्द्र (for भ(११))]

—[c]) Ś1 Ñ1 D10 चम्पकै (for चम्पकैर्) Ś1 Ñ V2 B D1.2.4.6.10.11 सर(B4 °ल)लैर्, D7 तिलकैर् (for चन्दनैर्) D7–9 G1.2 M1.2 चन्दनैश्चम्पकैर् (by transp).

इयं च नलिनी रम्या द्विजसंघनिषेविता ।
इमां सा राममहिषी नूनमेष्यति जानकी ॥ ४३

सा रामा राममहिषी राघवस्य प्रिया सदा ।
वनसंचारकुशला नूनमेष्यति जानकी ॥ ४४

अथवा मृगशावाक्षी वनस्यास्य विचक्षणा ।
वनमेष्यति सा चेह रामचिन्तानुकर्शिता ॥ ४५

रामशोकाभिसंतप्ता सा देवी वामलोचना ।
वनवासरता नित्यमेष्यते वनचारिणी ॥ ४६

वनेचराणां सततं नूनं स्पृहयते पुरा ।
रामस्य दयिता भार्या जनकस्य सुता सती ॥ ४७

संध्याकालमनाः श्यामा ध्रुवमेष्यति जानकी ।
नदीं चेमां शिवजलां संध्यार्थे वरवर्णिनी ॥ ४८

G 5 16 0
B 5 14 49
L 5 9 58

Ñ₂ V₂ B D₄ चैव G₃ चापि (for चापि) —ᵈ) D₆ चापि भूषिता, T₃ उपशोभिता, G₁ as in text (for च विभूषिता) Ś₁ Ñ₂ V₂ B D₁₋₄ ₉ ₁₀ ₁₁ शोभिता षट्पदैस्तथा (D₆ °दै पुष्पैः), Ñ₁ षट्पदैश्च सुशोभिता —After 42, Ñ₂ V₂ B D₄ ₁₁ ins

390* लताभिश्च सुपुष्पाभिस्तरुभिश्च मनोरमा ।

[B₃ चपुष्पाभि, D₆ च गुल्माभिर्, D₁₁ च सुपुष्पाभिर् (for च सुपुष्पाभिर्) V₂ B₁ तरुभिर् B₃ शाखैश्च (for मालैश्च)]

[illegible] D₆ om 43 —ᵃ) Ś₁ सिंह, V₂ इह (for चह) —Ñ₁ illeg from महिषी in ᵇ up to ᵈ —ᶜ) Ñ₂ V₂ B D₆ इह (for इमां) Ñ₁ D₃ ₅ ₈ ₉ G₁ M₂ ₃ Cl राम, G₂m as in text (for राम) —ᵈ) D₆ om (hapl) from एष्यति up to 46ᶜ Ś₁ D₁₀ ह जानकी (for नूनमेष्यति) —After 43 Ñ₁ ins 5 lines which are illeg —After 43 D₁ (first time) ins 391* while D₁ reads 47ᵃᵈ (preceded by 391*)

44 D₁ om 44 (cf v l 43) V₃ B₁₋₃ om 44–50 Ñ₂ om 44–46ᵈ. Ś₁ Ñ₂ D₃ ₁₁ om (hapl) 44 —ᵃ) D₁ वने चे सारासा (corrupt) (for सा रामा) D₆ ₁₋₈ T₃ राम (for राम) D₆ सा राममहिषी देवी —ᵇ) M₁ राजवस्य (for राघवस्य) D₇ T₁ ₃ G₂ M₃ सती (for सदा) B₁ D₁₋₃ ₁₀ रामस्य च सती (D₁ ₃ ₁₀ °ती) प्रिया [illegible] Ck t [illegible] रामचिन्तानु [illegible] —ᶜ) M₁ °चारेषु (for संचार) —ᵈ) D₅ ₁₋₈ T₂ G₁ ₃ M₂ ₃ ध्रुवम्, D₁₀ वनम् (for नूनम्) —After 44, D₁ reads 47ᵃᵇ (preceded by 391* [second time])

45 Ñ₂ V₃ B₁ ₃ D₆ om 45 (cf v l 43 and 44) D₁ ₄ read 45ᵃᵇ after 46 —ᵃ) Ñ₁ दिदृक्षया (for विचक्षणा) —ᶜ) D₂ ध्रुवम् (for वनम्) Ś₁ B₄ D₂ ₁₀ सा चेह, Ñ₁ सा चेह, D₁ ₄ सार्येय, D₃ सार्येह, D₅ सार्या हि, D₇ ₉ सार्येह, D₈ G₂ M₃ Cvp g सार्येह, D₁₁ साध्वीह, T₃ सा देवी, G₁ सा नूनं, G₃ सार्येह, M₂ साध्वेह (for सा चेह) —ᵈ) Ñ₁ D₅₋₈ सुकर्शिता (for [का]र्शि°) [illegible] Cv सार्येहेति पाठे सा भार्या इह वन इ [illegible] (?) वनसंदर्शनोत्पन्नसुखसमानं [illegible] Cg सा आर्येति [illegible]

46 D₆ om 46ᵃᵇᶜ (cf v l 43) V₂ B₁₋₃ om 46, Ñ₂ om 46ᵃᵇ (for both cf v l 44) —ᵇ) Ñ₁ जानकी (for सा देवी) Ś₁ D₁₀ दृष्टी कमललोचना —ᶜ) B₄ °वासकी, D₃ ₁₀ G₃ M₂ ₃ °वासे रता (for °वासरता) —ᵈ) D₁₁ वनचारिका, T₂ वरवर्णिनी (for वनचारिणी) [illegible] Cg एष्यते एष्यति [illegible] —After 46 D₁ ₄ read 45ᵃᵇ

47 V₃ B₁₋₃ om 47 (cf v l 44) Ñ₂ D₆ om 47ᵃᵇ D₁ ₄ (after 43 owing to om) read 47ᵃᵇ after [illegible] (both preceded by 391* [D₁ 391* second time]) —ᵃ) D₁ ₄ सुभग (for सततं) —ᵇ) D₁₀ स्पृहयन्ती, D₁ स प्रियते (sic) (for स्पृहयते) Ś₁ सुहि, Ñ₁ सुभा, B₄ वन, D₈ ₁₁ G₂ M₂ यदा, D₃ च सा, D₁₀ रति, M₁ सदा (for पुरा) D₁ ₄ राम सुस्पृहे सा (D₄ स) दा —ᶜ) D₆ च प्रिया (for दयिता) D₇ ₉ चापा (for भार्या) —ᵈ) Ś₁ Ñ₂ [illegible] D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ नूनमेष्यति जानकी, Ñ₁ नूनमेष्यति जानकी (sic) —After 47, Ś₁ Ñ B₄ D₈ ₁₁ ins D₁ (repeats after 44) ₄ ins after 43

391* शोकशोकाभिसंतप्ता प्रिया रामस्य भामिनी ।

[D₁ °शोकि (sic) (for °शोकाभि) D₁ (both times) [illegible] मनोहरा (for °रता) Ñ₁ illeg रामराघवा (for the post half)]

—Thereafter Ñ₁ reads नूनमेष्यति and then illeg up to 5 13 6

48 V₃ B₁₋₃ om 48 (cf v l 44) Ñ₁ illeg for 48 (cf v l 47) Ñ₂ D₆ om 48–49 Ś₁ D₁₀ om (D₁₀ hapl) 48ᵃᵇ —ᵃ) D₁ ₄ T₂ °कालज्ञ, D₁₁ °कालज्ञ, Cv r m g as in text (for °कालमना) D₁ श्याम (for श्यामा) B₁ सुध्येव नामरस्त्वाते —ᵇ) D₁ वनम् (for ध्रुवम्) D₅ T₂ मैथिली (for जानकी) D₁ ₄ सुगरुडपराक्रमा —ᶜ) Ś₁ B₄ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ इमां नदीं T₁ ₃ नदीं चैनां, Ck as in text (for नदीं चेमां) Ś₁ B₄ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ T₁ G₃ M₂ शीत, D₅ ₇ ₈ शुभ (for शिव) —ᵈ) B₄ सन्ध्या च (sic) (for सन्ध्यार्थे)

G 5 16 0
H 5 14 50
L 5 9 59

तस्याश्चाप्यनुरूपेयमशोकवनिका शुभा ।
शुभा या पार्थिवेन्द्रस्य पत्नी रामस्य संमता ॥ ४९

यदि जीवति सा देवी ताराधिपनिभानना ।
आगमिष्यति सावश्यमिमां शिवजलां नदीम् ॥ ५०

एवं तु मत्वा हनुमान्महात्मा
प्रतीक्षमाणो मनुजेन्द्रपत्नीम् ।
अवेक्षमाणश्च ददर्श सर्वं
सुपुष्पिते पर्णघने निलीनः ॥ ५१

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे द्वादशः सर्गः ॥ १२ ॥

---

49 Ñ2 V3 B1-3 D5 om 49 (cf v l 44 and 48) Ñ1 illeg for 49 (cf v l 47) —a) D1 तस्या (for तस्याश्) —b) B4 शुभा (for शुभा) —c) Ś1 D2 10 सुमत्यां B1 अत्र या D3 1 2 3 G3 M3 2 सुभाया (for शुभा या) —d) D1 3 4 5 T3 G3 M1 2 पत्न्या (for पत्नी) Ś1 D10 राघव D3 सतता D5 M1 3 सप्तमा (for संमता)

50 V3 B1-3 om 50 (cf v l 44) Ñ1 illeg for 50 (cf v l 47) —b) Ś1 Ñ2 B4 D2 3 8 10 ताराखाति (for °धिप) —c) Ś1 Ñ2 D7 6 11 सुव्यक्तम् (Ś1 D10 °क्ता) (for सावश्यम्) —d) D2 7 8 T3 G2 3 M1 3 शीत, Cg as in text (for शिव) Ś1 Ñ2 B4 D1-4 8 10 11 पुण्यां महानदीं

51 Ñ1 illeg for 51 (cf v l 47) —a) D1 om D3 स (for तु) D3 5 7 8 कृत्वा Ñ1 V3 B D6 इत्येव मुक्त्वा (for एवं तु मत्वा) B3 भगवान् (for हनुमान्) —D5 reads from मत्वे in a up to अवेक्ष in c in marg —b) Ñ1 V2 B1 3 4 D6 निरीक्ष्य V2 D6 °दृष्ट)माणो, B2 परीक्षमाणो, D3 4 5 प्रतीक्ष्यमाणो, Cg t as in text (for °क्षमाणो) M1 पुत्र (sic) (for पत्नीम्) —c) V3 D1 6-8 11 अवेक्ष्यमाणश्च Cg t as in text (for अवेक्ष°) Ś1 D10 स, D6 तु (for च) —d) D1 3 4 D5 सुपुष्पित, D5 6 सुपुष्पिते (for सुपुष्पिते) Ś1 Ñ2 V3 B D1-4 8 10 11 पत्रघन (B4 °न)मि Cv m g k t as in text (for पर्णघने) B4 प्रलीन, D1 4 5 8 विलीन, G1 निलीन, Cm g as in text (for निलीन)

Colophon Ñ1 illeg (cf v l 47) —Sarga name Ś1 D10 अशोकवनिकादर्शनं Ñ2 V3 B D1 अशोकवनिका (B3 °वन)प्रवेश, D1 8 हनुमद्वितर्क, D5 11 अशोकवनिकाप्रवेशे हनुमद्वितर्क D3 अशोकवनिकाप्रवेशे हनुमच्चिंता —Sarga no (figures words or both) D1 3 4 10 11 om, Ś1 11 Ñ2 B1 2 4 D2 6 17, V3 8 B3 15 D7 8 9 S 14 —After colophon, G M1 conclude with श्रीरामाय नमः

१३

स वीक्षमाणस्तत्रस्थो मार्गमाणश्च मैथिलीम् ।
अवेक्षमाणश्च महीं सर्वां तामन्ववैक्षत ॥ १
सन्तानकलताभिश्च पादपैरुपशोभिताम् ।
दिव्यगन्धरसोपेतां सर्वतः समलंकृताम् ॥ २
तां स नन्दनसंकाशां मृगपक्षिभिरावृताम् ।
हर्म्यप्रासादसंबाधां कोकिलाकुलनिःस्वनाम् ॥ ३
काञ्चनोत्पलपद्माभिर्वापीभिरुपशोभिताम् ।
बह्वासनकुथोपेतां बहुभूमिगृहायुताम् ॥ ४

G. 5 17 9
B 5 15 4
L. 5 10 5

13

☞ Ñ1 alleg for Sarga 13 (cf v l 5 11 29) V2 begins with श्रीरामाय नमः

1 Ñ1 alleg for 1-6 (cf v l 5 12.47) —ᵃ) Ñ2 V1 D3.11 T2.3 Ck समीक्षमाणस्, B2 V1 समी°, Cr m g t as in text (for स वीक्षमाणस्) Ñ2 V2 B स्थाय, D1 2.4 मत्तस्थो (for तत्रस्थो) Ś1 D10 वनेष्वास मश्रान्तो —ᵇ) D2 मृग्यमाणा (for मार्गमाणश्) V3 D5 तु (for च) Ñ2 V2(m also) B1.2.4 D5 मानवीं (for मैथिलीम्) ☞ Cr स वीक्षमाणस्तत्रस्थो मार्गमाणश्च मैथिली मिति पाठ &c —ᶜ) Ś1 D1-4 10 11 भूमिं च Cr m g t as in text (for च महीं) —For 1ᶜᵈ, Ñ2 V2 B D5 subst while Ś1 D10 ins after 1ᵃᵇ, whereas D2.11 ins after 2

392* अपश्यद्भूमिभागांश्च सर्वान् सुमनोहितान् ।

[B1 सम्यक् Ś1 Ñ1 B2.3 D3.10 मनसा सं (Ñ2 D5 °सुतान्)]

—Thereafter all cont

393* सुगन्धिपुष्पवृक्षेषु विचरन्तं वनान्तिकम् ।
स्पर्शं हनुमांस्तत्र मणिकाञ्चनतोरणान् ।

[(l 1) V3 D5 सुगन्धेषु B1 विचरन्तम् (for °न्तं) V2 मनसम् D5 नरितान् (for विचरन्तं) Ñ2 D5 सुमनस्सु वनान्तम्, B2 नवौदृष्ट्वाग्निनाम् D11 मनसाञ्चकौ तान् (for the post half) Ś1 D10 दृष्ट्वान्यत् स्पृष्टु बहून्(D10 °न्)न्य स्थितान् —V2 reads l 2 twice —(l 2) V2 D11 नोरणान् (for तोरणान्)]

2 Ñ1 alleg for 2 (cf v l 1) B3 om 2 Ś1 D10 om 2ᵃᵇ —ᵃ) D1 सर्वतस —ᵇ) V1 अभिताम् (for °शोभिताम्) Ñ2 B2.3.4 D1.4 6 11 पादपानु(D1-4 °पुष्प) शोभिताम् —After 2ᵃᵇ, Ñ2 V2 B1.3.4 D5 ins while D3 11 subst l 5 for 2ᶜᵈ

394* सुरम्य पुष्पफलिनं नीलकानिव सर्वतः ।
पत्रैश्च पर्णैश्च तथा ग्राम्यगिरिगुहैः ।
वनान्तरंबिभिः पुष्पैः समन्तादुपशोभिताम् ।
तमालैः कर्णिकारैश्च बकुलैश्च सुपुष्पितैः ।
मेरोः शिखरसंकाशैर्नानाविधशिलान्वितान् । [5]

[(l 1) D5 सरन (sic) (for सुरम्य) —(l 2) V2 स्वच्छ (for वनान्तर) —(l 3) B1 पुष्प (for पुष्पैः) —(l 4) D5 om second च —(l 5) D3 11 शिखरैश्च B2 D5 नानाविधशिलान्(D5 °न)कान् (for the post half)]

—V1 om (hapl) 2ᶜ–4ᵈ Ñ2 V3 B1.2.4 D1 om 2ᶜᵈ —ᶜ) Ś1 D1 5 10 दिव्यैश्च (for °रस) —ᵈ) Ś1 D1-4 10 11 सर्वैश्च (for सर्वतः) D1-4 समलङ्कृतान्

3 Ñ1 alleg for 3 (cf v l 1) M1 om 3 (cf v l 2) G1 om (hapl ?) 3 4ᵈ Before 3 V1 V2 B D5 read 10 12 —ᵃ) Ś1 D10 तत्र V2 V3 B1.2.4 D5 स तु, B3 स च, D1 तान्स, T1 ता स Ct as in text (for तां स) Ś1 B1 D10 G3 सदृश, Ct as in text (for संकाश) Ñ2 V2 B D5 मधुरां D2 सर्वतान् (for °शां) —ᵇ) D3 वानराम् (for °वृताम्) Ś1 D10 T2 मृग पक्षिसमायुता(T2 °युता) V1 V3 B D5 मृगपक्षि(M3 °युत)निषेवित(V2 °गणैर्युत) —ᶜ) B3 हर्म्य (for हर्म्य) Ñ2 V2 B D5 -संबाध D2 संकुलाम् —ᵈ) D2 T G2.3 M1.3 विस्वना Ś1 M1 4 10 11 कोकिलाना(Ś1 °क)लनादिता (D3 °नादिताम्) Ñ1 V2 B D5 कोकिलो दृता(V2 D5 °लो हता, V2 °हावृत B3 °लोद्गत)नादिता

4 Ñ1 alleg for 4 (cf v l 1) G1 M1 om 4ᵃᵇ (cf v l 3 and 2 resp,) —ᵃ) V2 V2 B D5 पुष्पित (for काञ्चन) Ñ1 Ñ2 D5 पद्माभिर् (for -पद्माभिर्) —ᵇ) B1 (after corr as in text) वापीभिर् (for वापीभिर्) Ñ2 V2 B D2.4 शोभित(D5 °तान्) —ᶜ) B1.4 बहु, B3 °हुए)सन- M3 बह्व°, Cv r m g t as in text (for बह्वासन) Ś1 V1 V2 B D1 4 10 11 T2 G1 M1 कुशो(T2 कुथो)पेत(V2 V2 B D5 °त D1 °तान्), Cr m g t as in text (for -कुथोपेतां) ☞ Cv बह्वा सनकुथोपेतामिति पाठ &c —ᵈ) B2 रत्न, D5 बहु (for बहु) V2 V2 B1.3 D5 भूमि(V2 भूमि)गृह D1.4 नानागृह (for गृहा°) B1 मणिकाञ्चनतोरण्य D5 बहुभौमगृहायुतान् —After 4 Ñ2 V2 B D2.4 ins

395* स्तम्भिकाभिर्विचित्राभिर्विविधैः सुखमण्डपैः ।
तथा गुल्मलतैश्चैव सर्वतः समलङ्कृताम् ।

[D2 om l 1 —(l 1) Ñ2 B2 स्तम्भिकाभिर् D1 स्तम्भिकाभिर् B1 कुसुमैः (for विविधैः) —After गुल्मैः B1 erroneously repeats from 4ᵇ up to गुल्मैः in l 1 of 395* —(l 2) D1 समलङ्कृता (for °ताम्)]

G 5 16 0
B 5 14 50
L 5 9 59

तस्याश्चाप्यनुरूपेयमशोकवनिका शुभा ।
शुभा या पार्थिवेन्द्रस्य पत्नी रामस्य संमता ॥ ४९

यदि जीवति सा देवी ताराधिपनिभानना ।
आगमिष्यति सावश्यमिमां शिवजलां नदीम् ॥ ५०

एवं तु मत्वा हनुमान्महात्मा
प्रतीक्षमाणो मनुजेन्द्रपत्नीम् ।
अवेक्षमाणश्च ददर्श सर्वं
सुपुष्पिते पर्णघने निलीनः ॥ ५१

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे द्वादशः सर्गः ॥ १२ ॥

49 Ñ2 V1 B1-3 D6 om 49 (cf v l 44 and 48) Ñ1 illeg for 49 (cf v l 47) —a) [illegible] तस्य (for तस्याम्) —b) B4 शुद्दा (for शुभा) —c) Ś1 D8 10 शुभार्था, B4 अत्र या D4 5 7-9 G3 M1 2 शुभाया (for शुभा या) —d) D1 2 5 6 T2 G3 M1 2 पत्न्या (for पत्नी) Ś1 D10 संमता, D3 समता D5 M1 2 सपत्नी (for संमता)

50 V1 B1-3 om 50 (cf v l 44) Ñ1 illeg for 50 (cf v l 47) —b) Ś1 Ñ2 B4 D2 3 8 10 ताराधति (for °धिप) —c) Ś1 Ñ2 D1 6 10 सुन्दरम्(Ś1 D10 °रा) (for सावश्यम्) —d) D2 7-9 T1 G1 2 M1 2 शुभ, Cg as in text (for शिव) Ś1 Ñ2 B4 D1-4 6 10 11 पुण्या महानदी

51 Ñ1 illeg for 51 (cf v l 47) —a) D2 om, D3 स (for तु) D5 7 9 गत्वा Ñ2 V1 B D6 इत्येव सुरम्या (for एवं तु मत्वा) D3 भगवान् (for हनुमान्) —D5 reads from मत्वे in a up to अवेक्ष in c in marg —b) Ñ2 V1 B1 3 4 D6 निरीक्ष(V2 D6 °क्ष)माणो, B2 परीक्षमाणो, D2 5 6 प्रतीक्ष्यमाणो, Cg t [illegible] in text (for °क्षमाणो) M1 पुत्र (sic) (for पत्नीम्) —c) V2 D1 9-11 अवेक्ष्यमाणम् Cg t as in text (for अवेक्ष°) Ś1 D10 स, D6 तु (for च) —d) D1 3 4 D6 सुपुष्पित, D1 8 सपुष्पिते (for सुपुष्पिते) Ś1 Ñ2 V2 [illegible] D1-4 8 10 11 पत्र(B2 °ण)ने, Cv m g k t [illegible] in text (for पर्णघने) B2 प्रलीन D1 4 5 8 विलीन, G1 विलीन, Cm g [illegible] in text (for निलीन)

Colophon Ñ1 illeg (cf v l 47) —*Sarga name* Ś1 D10 अशोकवनिकादर्शन Ñ2 V2 [illegible] D6 अशोकवनिका (B2 °वन)प्रवेश D1 4 हनुमद्वितर्क, D5 11 अशोकवनिका प्रवेशे हनुमद्वितर्क, D4 अशोकवनिकाप्रवेशे हनुमच्चिंता —*Sarga no* (figures words or both) D1 3 4 10 11 om, Ś1 11 Ñ2 B1 2 4 D1 6 17, V2 8, B2 15, D5 7-9 S 14.—After colophon, G M1 conclude with श्रीरामाय नमः

१३

स वीक्षमाणस्तत्रस्थो मार्गमाणश्च मैथिलीम् ।
अवेक्षमाणश्च महीं सर्वां तामन्ववैक्षत ॥ १
सन्तानकलताभिश्च पादपैरुपशोभिताम् ।
दिव्यगन्धरसोपेतां सर्वतः समलंकृताम् ॥ २
तां स नन्दनसंकाशां मृगपक्षिभिरावृताम् ।
हर्म्यप्रासादसंबाधां कोकिलाकुलनिस्वनाम् ॥ ३
काञ्चनोत्पलपद्माभिर्वापीभिरुपशोभिताम् ।
बह्वासनकुथोपेतां बहुभूमिगृहायुताम् ॥ ४

G. 5. 17. 9
B. 5. 15. 1
L. 5. 10. 5

13

☞ V2 illeg for Sarga 13 (cf v l 5. 11. 29). M1 begins with श्रीरामाय नमः

1 Ś1 illeg for 1–6 (cf v l 5. 12. 47) —a) Ñ2 V1 D3.7.11 T2.3 Ck समीक्षमाणस्. B3 M1 अवे°. Cv r m g t as in text (for स वीक्षमाणस्) Ñ2 V1 B तत्रस्थ D1.2.4 मनस्सो (for तत्रस्थो) Ś1 D10 अयक्षमाण समासो —b) D5 मृगयमाणा (for मार्गमाणश्च) Ñ2 D5 तु (for च) Ñ1 V3 (m also) B2.3.4 D6 जानकीं (for मैथिलीम्) ꣸ Cr स वीक्षमाणस्तत्रस्थो मार्गमाणश्च मैथिलीमिति पाठः ꣸ —c) Ś1 D1–4.10.11 भूमिं च G m g t as in text (for च महीं) —For 1cd, Ñ2 V2 B D6 subst while Ś1 D10 ins after 1ab, whereas D5.12 ins after 1

392* अपश्यत्कुसुमितांश्च सर्वान् सुमनाश्रितान् ।

[D1 मनसम्, Ś1 Ñ2 B2.4 D8.10 समाश्रित (Ñ2 D6 °तान्)]

—Thereafter all cont

393* सुमनसु वेतसु विनपतः सम्प्रवेश्य मत् ।
स्पृष्टो हनुमांस्तत्र मणिकाञ्चनतोरणात् ।

[(l 1) V3 B3 सुमनसु D5 विनपतान् (for वे°षु) V2 भ्रष्टान् D6 मणिकान् (for विमानान्) Ñ2 D6 सुखासृष्ट वेष्टितान् B1 वक्रैर्वृक्षैर्वेष्टितान् D11 महाजालकोटिशतान् (for the post half) Ś1 D10 सुसाविष्णु वृक्षेषु सुकृत (D10 °म)वेष्टितान् —Ñ2 reads l 2 twice —(l 2) V2 D11 कोटरात् (for तोरणात्)]

2 Ñ1 illeg for 2 (cf v l 1). B1 om 2. Ś1 D10 om 2cd —a) D5 सतांश्च —b) V3 चम्पितान् (for शोभिताम्) Ñ2 B1.3.4 D1–4.8.11 पादपानु (D1.4 °पुष्प) वेष्टितान् —After 2ab Ñ2 V2 B1.2.4 D6 ins while D5.11 subst l 2 for 2cd

394* सुमन पुष्पपत्राणि जीमूतानिव पर्वत ।
चन्दनैश्च प्रवालैश्च तथा सालतमालितैः ।
नानावनैरिव पुष्टैः समन्तादुपशोभिताम् ।
तमालैः कर्णिकारैश्च चम्पकैश्च सुपुष्पितैः ।
सर्वो गिरिसमद्भासंकाशैरिव विराजिताम् । [5]

[(l 1) D6 पवन (sic) (for वन) —(l 2) V2 श नग (for शालमलि°) —(l 3) B1 पुरो (for पु°) —(l 4) D6 om second च —(l 5) D3.11 गिरिगिरि B1 D6 सर्वैरिव राजि (D6 °त)ताम् (for the post half)]

—M1 om (hapl) 2c–4b. Ñ2 V1 B1.2.4 D6 om 2cd —c) Ś1 D1–4.10 °ड पैर् (for °रा) —d) Ś1 D1–4.10.11 सर्वत्र (for सर्वत) D1–4 समलंकृताम्

3 Ñ1 illeg for 3 (cf v l 1). M1 om 3 (cf v l 2). G1 om (hapl ?) 3–4b. Before 3, V1 V2 B D6 read 10–12 —a) Ś1 D10 रम्य. Ñ2 V1 B1.2.4 D6 स त, B3 स च, D3 स त, T2 सा च. Ct as in text (for तां स) Ś1 B3 D10 G3 रम्य, Ct as in text (for नन्द) Ñ2 V2 B D6 नगन D5 नगानाम् (for °शा) —b) D3 मादुमानाम् (for °ताम्) Ś1 D10 T2 मृग पक्षिगणायुता (T2 °कुला) V2 V1 B D6 मृगपक्षि (B3 °यूथ)निषेविता (V2 °गणैर्युता) —c) B2 हर्म्यं (for हर्म्य) Ñ2 V2 B D6 प्रास(इ, D5 समृद्धाम् —d) D1 T G3.3 M2.3 निस्वना Ś1 D1.10.11 कोकिलाना (Ś1 °न)समाकुला (D5 °नाकुलाम्), Ñ2 V1 B D6 कोकिलोद्घुष्ट (Ñ2 D6 °घोषित V2 °शब्द B3 °कोकुल)नादिता

4 Ñ1 illeg for 4 (cf v l 1). G1 M1 om 4ab (cf v l 3 and 2 resp) —a) Ñ2 V2 B D6 पुष्पित (for काञ्चन) Ś1 Ñ2 D6 पद्माभिः (for °पद्माभिर्) —b) B1 (after corr as in text) प्रवाभिर् (for वापीभिर्) Ñ2 V2 B D2.4 शोभिता (D2 °ताम्) —c) B1.4 बहा, B2 °द्रुम)सन M1 बहु° Cv r m g t as in text (for बह्वासन) Ś1 V1 V2 B D1.4.10.11 T2 G1 M1 गृहो (T2 कुथो)पेता (V2 V1 B D6 °त D2 °ताम्), ꣸ Cv बह्वासनकुथोपेतामिति पाठः ꣸ —d) B2 बहु, D6 बहू (for बहु) Ñ2 V2 B1.2 D6 शतै (V2 मध्ये)र्गृह D2.4 नगरायुता (for गृहा°) B1 मणिकावसर्वाणि D3 बहुभौमगृहायुताम् —After 4 Ñ1 V2 B D2.4 ins

395* रत्नानि नानाविधानि पुष्पैः सन्ततबहुधन् ।
तथा गुल्मलतांश्च सर्वत सममहरत् ।

[D2 om l 1 —(l 1) Ñ2 B2 रत्नान्येव D6 रत्न रिपोर् B2 बहुनि (for विविध) —After 395 B1 erroneously repeats from 4b up to 395 and l 1 of 395* —(l 2) D2 समाहरत् (for °हरत्)]

G 5 17 11
B 5 15 5
L 5 20 6

सर्वर्तुकुसुमै रम्यैः फलवद्भिश्च पादपैः ।
पुष्पितानामशोकानां श्रिया सूर्योदयप्रभाम् ॥ ५

प्रदीप्तामिव तत्रस्थो मारुतिः समुदैक्षत ।
निष्पत्रशाखां विहगैः क्रियमाणामिवासकृत् ।
विनिष्पतद्भिः शतशश्चित्रैः पुष्पावतंसकैः ॥ ६

आमूलपुष्पनिचितैरशोकैः शोकनाशनैः ।
पुष्पभारातिभारैश्च स्पृशद्भिरिव मेदिनीम् ॥ ७

कर्णिकारैः कुसुमितैः किंशुकैश्च सुपुष्पितैः ।
स देशः प्रभया तेषां प्रदीप्त इव सर्वतः ॥ ८

पुंनागाः सप्तपर्णाश्च चम्पकोद्दालकास्तथा ।
विवृद्धमूला बहवः शोभन्ते स्म सुपुष्पिताः ॥ ९

शातकुम्भनिभाः केचित्केचिदग्निशिखोपमाः ।
नीलाञ्जननिभाः केचित्तत्राशोकाः सहस्रशः ॥ १०

नन्दनं विविधोद्यानं चित्रं चैत्ररथं यथा ।
अतिवृत्तमिवाचिन्त्यं दिव्यं रम्यं श्रिया वृतम् ॥ ११

---

5 Ñ1 illeg for 5 (cf v l 2) —a) D10 सर्वं सद् (for सर्वर्तु) D1 4 सम्य, T3 G3 M3 रम्या (for रम्यै) Ñ2 V3 B D6 द्विरेफै सर्वर्तुकुसुमै —After 5ed Ñ2 V3 B D2 6 11 ins

396* द्विरेफगन्धसत्स्पर्शा शोभिता सत्सुपुष्पिते ।

[D3 11 शोभितो Ñ2 D6 च सु (for सत्)]

—d) Ś1 B2 D10 श्रिय (for श्रिया) Ñ2 V3 B2 3 6 D6 प्रभा सूर्योदय प्रति

6 Ñ1 illeg for 6 (cf. v l 1) —a) Ñ2 V3 B2 3 4 D6 प्रनष्टाम्, B3 D3 प्रदीप्ताम् (for प्रदीप्ताम्) —b) V3 B1 4 D2 11 समवैक्षत (for समुदै°) T2 हनुमानभ्यवैक्षत —c) V3 D1 9 8 निष्पत्र Ñ2 V3 B D6 शाखाश्च नगाः, D1 शाखा विहगै (for शाखां विहगैः) —d) D3 कृतमानाम् (for क्रियमाणाम्) Ñ2 V3 B1 3 4 D6 क्रिय(V3 क्रिय, B2 धिय, D6 कीर्य)माणा इवासकृत्, B3 क्रियमाणा कलाकृत् —e) Ś1 Ñ2 V3 B D2 10 G3 विनिपतद्भिः, D1-8 11 विनि प°, Ct विनिष्पतद्भिः (as in text) M3 शकुनैश्च, Ct as in text (for शतशश्च) —f) B2 द्विजै, B3 चित्र, D6 तीक्ष्णै (for चित्रै)

7 a) Ñ2 V3 B D6 आमूलात्, D8 9 समूल, Ck as in text (for आमूल) D3 पत्र (for पुष्प) Ñ2 दर्शितैर्, B1 D3 8 11 M3 निचितैर्, D2 [अ]वचितैर्, D10 इचितैर्, T1 3 [अ]वचितैर्, T2 निचयैर् (for निचितैर्) Ś1 आमूल निचिते पुष्पैर् —b) V3 अपशोभिते B1 D4 11 शोकनाशकै —c) D11 पुष्पभारादि Ñ2 V3 B D6 भारेण (for भारैश्च) Ñ2 पुष्पसभारसोभेश्च —After 7, D2 ins

397* प्रफुल्लैः सुमनोभिश्च हारस्यन्दैर्मे शुभैः ।
रोहितकर्णैश्चैव पुष्पभारावनामितैः ।

8 a) Ñ2 V3 B सदृशं कर्णिकारैश्च D6 सार्धं कर्णिकारैश्च (subm) —Ñ1 illeg from कैश्च in b up to सर्वत in d —b) B4 [अ]पि पुष्पितै —B3 reads 8cd in marg —c) Ñ2 V3 D6 भ्रमराणाम्, B1 भ्रमराणाम्, B2 भ्रमरैः कीर्णः, B4 भ्रमरा पास्त (sic) (for प्रभया तेषां) B3 प्रदेशो स्म देशोस्य (sic) (also in marg °शस्यात्) —d) Ñ2 V3 B D6 दृश्यते (for सर्वतः) —For 8cd, D3 11 subst l 5 of 394*

9 a) T1 पुनाग (for °गाः) —b) T2 तथा (for तथा) Ś1 D11 चम्पकाः किंशु(D10 °का)पाटला —After 9ab, Ñ1 ins

398* चन्दनागुरुकदम्बा सर्जकालककण्टका ।
कारका क्रियाशालकमालका वासमर्ज्ज * * ।

—c) Ñ2 V3 B D6 शतशः (for बहव) D3 प्रवृद्धमूला बहवः —Ñ1 illeg from सु in d up to 10a —d) D2 10 च (for स्म) Ñ2 B2 4 शोभयति, B1 5 D1 4 °यत (for शोभन्ते स्म) B3 4 स्म (for सु) V3 शोभयति च सर्वतः

10 Ñ1 illeg for 10a (cf v l 9) Ñ2 V3 B D6 read 10-12 before 3 —a) Ś1 D2-4 10 शातकौम्भ (for °कुम्भ) Ñ2 V3 B2 3 D2 10 प्रभाः, D1 D11 समाः (for निभाः) —b) B3 erroneously repeats केचिदग्नि Ś1 Ñ1 D10 T2 M3 शिखाप्रभाः, D1 2 4 8 9 11 शिखप्रभा (sic) (for शिखोपमाः) —c) D3 शुभा (for निभा) —d) Ñ2 V3 B1 2 4 D6 समन्ततः (for सहस्रशः) B3 तापनीयाः समन्ततः

11 Ñ2 V3 B D6 read 10-12 before 3 —a) Ś1 D10 चन्दनैर् (for नन्दनं) Ñ V3 B3 D3-8 9 C1 2 Ck t विबुधोद्यानं Cv r m g as in text (for विविधो°) B1(marg also) 4 यथा नन्दनमुद्यानं, M3 नन्दन विविधै वृक्ष —b) Ś1 Ñ2 V3 B2 D1 10 चत्र M3 चित्र, Cr m k t as in text (for चित्रं) V3 चैत्ररतं, D2 11 चैत्ररथो (sic) Ñ2 D6 तथा, D3 तद्वत् (for यथा) —c) Ś1 Ñ1 D2 10 अति(Ñ2 °प्र)वृत्तम्, V3 B1 D6 Cr अति(V3 Cr °भि)वृत्तम्, D3 इतिवृत्तम्, T1 2 अति(T2 °भि)वृद्धम्, G1 2 अति(G2 °ति)वृत्यम्, Cv m g k t as in text (for अति वृत्तम्) Ñ V3 B D6 [अ]दित्यम् (for [अ]चिन्त्य) D11 अतिवृद्ध सदृशं च —d) Ś1 D7 8 रम्य (for रम्यं) D8 9 M3 युत (for वृतम्) Ñ2 V3 B D6 अचिन्त्य तद्वनोत्तमं

द्वितीयमिव चाकाशं पुष्पज्योतिर्गणायुतम् ।
पुष्परत्नशतैश्चित्रं पञ्चमं सागरं यथा ॥ १२
सर्वर्तुपुष्पैर्निचितं पादपैर्मधुगन्धिभिः ।
नानानिनादैरुद्यानं रम्यं मृगगणैर्द्विजैः ॥ १३
अनेकगन्धप्रवहं पुण्यगन्धं मनोरमम् ।
शैलेन्द्रमिव गन्धाढ्यं द्वितीयं गन्धमादनम् ॥ १४
अशोकवनिकायां तु तस्यां वानरपुंगवः ।
स ददर्शाविदूरस्थं चैत्यप्रासादमूर्जितम् ॥ १५
मध्ये स्तम्भसहस्रेण स्थितं कैलासपाण्डुरम् ।
प्रवालकृतसोपानं तप्तकाञ्चनवेदिकम् ॥ १६
मुष्णन्तमिव चक्षूंषि द्योतमानमिव श्रिया ।
विमलं प्रांशुभावत्वादुल्लिखन्तमिवाम्बरम् ॥ १७
ततो मलिनसंवीतां राक्षसीभिः समावृताम् ।
उपवासकृशां दीनां निःश्वसन्तीं पुनः पुनः ।
ददर्श शुक्लपक्षादौ चन्द्ररेखामिवामलाम् ॥ १८ G 5 18 3 B 5 15 17 L 5 10 21

12 Ñ2 V3 B D1 read 10-12 before 3 — b) D1 चित्र (for पुष्प) Ś1 D11 ज्योतिर्गणैर्युतं, V2 V2 B1.3.4 D1 ज्योतिर्गणायुतं, D3.10 °ज्योतिर्गणाद्युं (D3 °र्युं)म — c) D11 °सर्वैरह्न, G1 सर्वैर् (for शतैर्) Ñ2 V2 B D6 चित्रं (for चित्र) — d) B4 पञ्चम सागरो यथा

13 a) Ś1 D1 सर्वैश्च, D10 सर्वे तु (for सर्वर्तु) Ś1 V1 V2 B1.3.4 D1.4.10 पुष्पनिचयं, V2 B2 D2.3.4.11 पुष्पनिचितं — c) D1 निनादैर् (for निनादैर्) Ś1 V V2 B D1.2.4.10.11 नानाविहगसंघुष्टं (Ś1 Ñ2 D2.10.11 °घुष्ट B4 (marg also) °संघं) D3 नानाविनादसंघुष्ट — d) V2 V2 B D1 दिव्यं (for रम्यं) D11 द्युति (for मृग) V1 D1-4.9-10 T1.2 G2 M3 -गणद्विजैः, V1 D11 गणैर्युतं, V2 V2 B D2 गणायु(Ñ1 B1 D2 °यु)त (for गणैर्द्विजैः)

14 a) Ñ1 D11 दिव्य, T2 रम्य (for गन्ध) B4 D1.4.6.11 T2 G2.3 M3 प्रभवं (D1.4 °वं) (for प्रवहं) — b) D1 पुष्पगन्धि, D1.4 दिव्यगन्ध, D3.10 G2 M1.2 पुण्य(D3 °न्य)गन्ध (for पुण्यगन्धं) D3.9 मनोहरं (for °रमम्) Ś1 Ñ V1 B1.4 D1.4.6.11 T2 G1 पुण्य(B4 °ण्य) गन्ध(Ñ2 B2.4 D6 °न्धि)मनोहरं — cd) V2 V2 B D2 गन्धमादनवत् (for °दन द्वितीयं) — After 14, V1 V2 B D1.2(m.) 5.6.11 ins

399* बहुप्रासादसहितं लोकितं त्रिदशैरपि ।
कोकिलैर्नन्दितं नित्यं हरिणैश्च समावृतम् ।

[(l 1) Ñ1 D1.4 अयातं (for °तं) D1 °वीथि (for °त) Ñ1 B1.4 D11 °नन्दन (Ñ1 °दं) (for °दं) —(l 2) Ñ1 चक्रोरैर् D1.2.4 चकोरैर्, D11 चकोरैर् (D11 °रम्) (for कोकिलै:)]

—Thereafter V1 D1.2(marg) 5.6.11 cont

400* नास्ति वापिका सर्वत्र च श्रीमनोहरम् ।
नास्ति दुःखा पीडा सुरम्यं समाश्वतम् ।

[D1-4.11 om l 1 —(l 2) V1 दुःखम् (for नास्ति) Ñ1 सुन्दर (for सुरम्य)]

15 a) B1 (marg also) 2.3 च (for तु) — c) Ñ2 V2 B D2 सोऽपश्यत् (for स ददर्श) V2 V2 D1 [अ वि]दूरस्थं, D1 चित्रं D11 चित्र (for स विदूरस्थं) D11 प्रासादं विदूरात् — d) Ś1 D11 चैत्य, V1 चित्र, T2 G2 चैत्र (for चैत्य) Ś1 D11 प्रसाद V1 D1.2.4.11 B1 प्रासादम्, D1.4 G1 M3 प्रासाद (for °प्रासादम्) V2 V2 B D2 प्रासादं चैत्यमुत्तमम् (B2 °मम)

16 a) V2 B1.2 D2 पुर V2 B2.4 D1 पुर (for मध्ये) — b) V2 V2 B D2 रम्य D1 स्थितं (for स्थितं) Ś1 D11 °स्तम्भ, B D2 T2 G1.2 M पाण्डुर (for °पाण्डुरम्) G2 कैलासमिव पाण्डुर — c) G1 प्रवालै (for °ल) — d) D1 तप्त (for तप्त) V1 मूर्धि (for °वेदिकम्)

17 b) B D1 द्योतयन्तम् (for °मानम्) D1 श्रिया — c) D1 विमलं (for विमलं) V2 V2 B1.2 D1 विपु(V2 °म)ल प्रांशुभावाद्, B1 ममलं (before corr विमलं) प्रांशुभावाद्, B2 विपुलप्रेक्षमाणत्वा — d) B1 ससंदिग्धम् (for उ°) D1 [अ]म्बरं (for अम्बरम्) —After 17, Ñ2 V2 B D2 read 5 15.4-21

18 a) Ś1 V1 D1.2.4.10.11 सहितं (for ततो) Ñ1 V2 B1.2.3 D2 मलिनवस्त्रसंवीतां B1 (before corr as in text) ततो मलिन समावृता — b) V1 मलनपरां, V2 V2 B2.3 D2 मृगयूथ्या — d) V2 कृशां (for कृशां) —After 18a, Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 ins

401* सर्वोपद्रवबाधिताम् ।
प्राणशोकपरायणां

[(l 1) V1 बाधिते (for °बाधिताम्) —(l 2) V1 °परायण (by transp.) Ś1 °परायण]

— d) D2.11 दृष्टवन्तीं, D1.2 S निःश्वसन्ती (for निःश्वसन्तीं) D11 मुहुर्मुहुः (for पुनः पुनः) —After 18cd, V2 V2 B D2 ins

402* शोकशोकातुरां दीनां मनुष्यमतकरी गतम् ।
[Cf 401* B1.2 वा (for दीनां)]

—Thereafter all the above MSS cont while V1 D1.2.4 ins after 18cd

403* स्मरन्तीं हनुमन्तं दृष्ट्वा राक्षसीभिः ।
पूर्णचन्द्रप्रतिकाशां लोकस्य कान्तिमिव ।

G. 5 18 4
B. 5 15 20
L. 5 10 22

मन्दप्रख्यायमानेन रूपेण रुचिरप्रभाम् ।
पिनद्धां धूमजालेन शिखामिव विभावसोः ॥ १९
पीतेनैकेन संवीतां क्लिष्टेनोत्तमवाससा ।
सपङ्कामनलंकारां विपद्मामिव पद्मिनीम् ॥ २०
व्रीडितां दुःखसंतप्तां परिम्लानां तपस्विनीम् ।
ग्रहेणाङ्गारकेणेव पीडितामिव रोहिणीम् ॥ २१
अश्रुपूर्णमुखीं दीनां कृशामनशनेन च ।
शोकध्यानपरां दीनां नित्यं दुःखपरायणाम् ॥ २२
प्रियं जनमपश्यन्तीं पश्यन्तीं राक्षसीगणम् ।
स्वगणेन मृगीं हीनां श्वगणाभिवृतामिव ॥ २३
नीलनागाभया वेण्या जघनं गतयैकया ।
सुखार्हां दुःखसंतप्तां व्यसनानामकोविदाम् ॥ २४

[(l. 1) D3 रहा (for वहां) —(l. 2) Ñ V2 B D3 दृ J (for °देवम्णी) Ñ1 वानर फ्रि (for परिखनाम्)]

—Ś1 illeg from 18^e up to सुमध्या in 28^d —^a) Ñ2 V1 B1 D3 D5 साश्रुंती, B2 सुन्धी D2 सुन्धी (for दृश्यं) B3 सुमुपश्रीयत D4 सुदृश्या (for सुदृश्यादौं) —^c) Ñ2 B2 D1 T2 G3 M2 लेखाम् (for रेखाम्) Ñ1 B1 D1 [अ]शिरा, V2 [अ]सिता, B1 D1 [अ]सता, D1 M1 [अ]सरा, D2 [अ]गरे (for [अ]सराम्)

19 Ś1 illeg for 19 (cf v l 18) —^a) Ñ2 B1 Cm g मद, D1 मद, D2 as in text (for मन्द) B1 D3 मक्षीयमाणेन, D1 मख्याय° (for मख्याय°) Ś1 D1 विप्रख्यायमानेन —^b) V2 V1 B D1 रूपेणा (D1 °पधी) प्रतिमेम ता, D3 रूपेण रचिता शुभा —^c) Ś1 D1 पिनद्धा, B1 D1 निबद्धा D1 निबद्धा (for पिनद्धा) —^d) Ñ1 V2 B D1 प्रभाम् (for शिखाम्)

20 Ś1 illeg for 20 (cf v l 18) —^a) D3 क्लिष्टेन (for पीतेन) —^b) Ñ2 B1 कृशेन, V1 क्लिष्ट, B1 कृशेन, D3 पीतेन (for क्लिष्टेन) Ñ2 V2 B D1 G1 [उ]त्तर G1 as in text (for [उ]त्तम) Ś1 D1 दीनेन (D1 °व) वपमा ता(D1 °व)सा, D3 क्लिष्टेनोत्तमवाससा G1 क्लिष्टेनोत्तमवाससेति पाठ. ^d —After 20^ab, Ñ2 V2 B D1 ins

404* शुक्लपक्षे शशाङ्कस्य प्रतिपत्तनुलेखया।

[P1 (also in marg) मन्दया (for शुक्लपक्षे) D3 शशाङ्कस्य(D3 मन्द)या D1 शुक्लपक्षादौ (sic) (for the prior half) B1 (also in marg as above) °तनुया (for °लेखया)]

—Thereafter B1 cont

405* पूर्णचन्द्रो यथा राहोर्मेघमध्यस्थितो भवेत्।

—D3 repeat 20^c–21^b after 29 —^c) Ñ2 V2 B D1 नदीमाम्, B1 (also in marg) मयूखाम् (for सपङ्काम्) —^d) Ś1 D1 विद्रुमाम्, V2 V1 B1 (also in marg) विपद्मम्, B1 पद्माम्, B1 नतामाम्, B1 व्याकुलाम् (for विपद्माम्) D3 पद्मरेखामिव स्थितं —For 20^cd, D1 subst 1 1 of 415* —After 20, G1 reads 24^c–25

21 Ś1 illeg for 21 (cf v l 18) D3 repeat 20^c–21^b after 29 G1 reads 21^cd after 24^cd (preceded by 406* —^a) B1 व्रडिता, D3 विरहा, D1 पीडिता, G1 सुखार्हा (for व्रीडिता) —^b) Ñ2 V2 B1 D1 M2 परिम्लाना, B1 सुकुमारी, D1 परिक्षीणा, M1 परिक्लिष्टां (for परिम्लाना) —^cd) M3 उग्रेण (for ग्रहेण), Ś1 D1 G1 M1 [इ]व (for [ए]व) D1 हिमि (for ग्रह) Ñ2 V2 B D3 ग्रह(Ñ2 ग्रसे)ण रोहिणीयेन रोहिणीमिव पीडिता

22 Ñ2 illeg for 22 (cf v l 18) The sequence of st 22–37 in Ñ2 V2 B is 31^c–32^b, 22, 30–31^b, 24^cd, 29^cd, 23 32^c–37 (om 33^cd) and 24^e–29^b (all including star passages) D3 om 22–24^b V2 B1 repeat 22^ab after 1 2 of 415* —^a) Ñ2 V2 B (V2 B1 first time) अश्रुपूर्ण (for अश्रुपूर्ण) B1 बाला (for दीना) —^b) D1 आतरा (for कृशाद्) Ś1 D1 पीडिता शोकसंत(Ś1 D1 °प्त)-ता, B1 कृशा सातप्तु स्थिता —^cd) Ś1 D1 ध्यानशोक (by transp) D1 साध्वी (for दीना) D1 T1 G1 मित (for नित्य) Ś1 D1 ताम (for दुःख) Ñ2 V2 B दुःखैत दुःखसन्ता सुकुमारी सपस्विनी,

23 Ñ2 illeg for 23 (cf v l, 18) For sequence in Ñ2 V2 B, cf v l 22 D3 om 23 (cf v l 22). —D3 reads from प्रिय in ^a up to ^b in marg. —^a) D1 अपश्यन्ती (sic) —^b) D1 G1 पश्यन्ती (sic) (for पश्यन्तीं) Ś1 Ñ2 V2 B D1 G1 M1 गण (for गणम्) D1 राक्षसीगणमध्यगा (reads मधुरता sup lin) —^c) Ś1 D1 मृगीयेव, Ñ2 V2 B यूथ हीना, D1 स्वयूथेन, D1 स्वगता (for स्वगणेन) Ś1 D1 दीना (for हीना) —^d) V2 V1 B1 D1 शार्दू(D1 °दु)लवृ(D3 °वि, D3 °वि)ताभिव, B1 शार्दूलाहिताभिव, D1 शार्दूलाभिसृताभिव (by pm), D1 T1 श्वगणेना वृतामिव, D1 श्वगणाभिवर्जिता, G1 श्वगणेरिव संवृता M1 श्वगणेन समावृता

24 Ñ2 illeg for 24 (cf v l 18) For sequence in Ñ2 V2 B cf v l. 22 D3 om 24^ab (cf v l 22) —^a) Ñ2 D1 व्याघ्रशोभ (for नीलनाग), B1 वेश (for वेण्या) Ś1 D1 व्याघ्रमोहोत्सन्तां वरेण्यां(D1 °मा वेण्या), B1 नीलया शोभया वेण्या D1 व्याघ्रमोहोपर वेण्या —^b) Ś1 D1 जघन(D1 °ने)स्थितयैकया B1 ...

तां समीक्ष्य विशालाक्षीमधिकं मलिनां कृशाम् ।
तर्कयामास सीतेति कारणैरुपपादिभिः ॥ २५
ह्रियमाणा तदा तेन रक्षसा कामरूपिणा ।
यथारूपा हि दृष्टा वै तथारूपेयमङ्गना ॥ २६
पूर्णचन्द्राननां सुभ्रूं चारुवृत्तपयोधराम् ।
कुर्वन्तीं प्रभया देवीं सर्वा वितिमिरा दिशः ॥ २७
तां नीलकेशीं बिम्बोष्ठीं सुमध्यां सुप्रतिष्ठिताम् ।
सीतां पद्मपलाशाक्षीं मन्मथस्य रतिं यथा ॥ २८
इष्टां सर्वस्य जगतः पूर्णचन्द्रप्रभामिव ।
भूमौ सुतनुमासीनां नियतामिव तापसीम् ॥ २९
निःश्वासबहुलां भीरुं भुजगेन्द्रवधूमिव ।
शोकजालेन महता विततेन न राजतीम् ॥ ३० G 5 18 32 B 5 15 32 L 5 10 33

⁂ तु यं कथा (sic) D11 अथवागतेयवत्त्वा, M1 अत्र प्रति एवथा —After 24^{cd}, D5-9 S ins

405* तीव्रया नीरुजाशये यनसा या महीमिव ।

—Thereafter G3 reads 21^{cd} Ś1 D10 om 24^{c}–25^{b} D4 reads 24^{c}–29^{b} after 37 (preceded by 415^{*}) G2 reads 24^{c}–25 after 20 —^{c}) V2 तु सार्णि (sic) G1 कालीवत् (for सुप्राही) D2 तुष (for तुरा) Ñ2 B4 सुपहीला तु ननसा —^{d}) D2 व्यालनार्णम् (for °नाम्)

25 Ñ1 illeg for 25 (cf v l 18) Ś1 D10 om 25^{ab} (cf v l 24) For sequence in Ñ2 V2 B cf v l 22 and for D4 cf v l 24 G1 reads 24^{c}–25 after 20 —^{a}) D4.6 T3 G1 निरीक्ष्य, Cg as in text (for समीक्ष्य) —^{b}) B1 D11 अधिक (for °कं) B2 G1 मलिनीं (for °नां) B4 मलिना कम्पिता च —^{d}) Ñ2 V2 B D4 उपपादयन्

26 Ñ1 illeg for 26 (cf v l 18) For sequence in Ñ2 V2 B, cf v l 22 and for D4 cf v l 24 —^{a}) V2 D1.2.3.11 T G2 M1 ह्रियमाणा D4 तु सा (for तदा) Ñ2 V2 [अ]नेन, B1-2 D2.6 [अ]नेन (for तेन) B4 ह्रियमाणा दशास्येन —^{b}) D1.2.4 भीम (for काम)—Ś1 D10 om 26^{cd} —^{c}) D6 हि, D7.9 सा (for वै) Ñ1 V2 B1.3.4 D2 यथा पुरा वै दृष्टा मे (V2 च), B3 D5 यथा पुरा (D5 यथारूपा) मया दृष्टा, D1.7.9.11 यथारूपा (D5 °प) मपश्याम —^{d}) D5.6 तथारूपेण सगता (D5 भावता)

27 Ñ1 illeg for 27 (cf v l 18) For sequence in Ñ2 V2 B, cf v l 22 and for D4, cf v l 24 —^{a}) Ś1 D1-4.10 निशा श्यामा (D2 शोभा), Ñ2 V2 B D5 -[आ]नना श्यामा, D4 -[आ]नना शुभा, D11 शिशा श्यामा (for -[आ]नना सुभ्रूं) —^{b}) Ś1 चक्र (for चारु) Ś1 Ñ2 V2 B D1-4.8.10 पयोधरा, M1 शिरोधरा ; G1 mg t सुभ्रू सुमध्यमा । (Cg उपटाभाव मार्ग), cs —^{c}) Ś1 D1.2.4.10 कुर्वती, Ñ2 V2 D5 T3 G1 कुर्वता B D2.11 कुर्वन्ती, Cg as in text (for कुर्वन्तीं) B D1-4.10.11 G1.2 देवी (for देवीं) M1 कुर्वती तेजसा स्वेन

28 Ñ1 illeg up to सुमध्या in ^{b} (cf v l 18) For sequence in Ñ2 V2 B cf v l 22 and for D4 cf v l 24 —^{a}) D7.9 नीलकर्णी (for °कर्णी) D6 सा नीलकण्ठी विम्बोष्ठी —After 25^{cd}, Ś1 Ñ V2 B D1-4.6.10.11 ins

407* पीनायतभुजं मोहं दृष्ट्वा महत्तमोह्य ।

[B2 भुज (for भुजं) D1.4 महत्तमं (for the prior half) Ñ2 V3 B1.2.4 D4 श्रम (for मोह) B3 श्रम लघुत्वा (for the post half)]

—^{c}) V2 V3 B D6 पद्मपत्रविशालाक्षीं —^{d}) Ñ B D1-4.6.11 रताभित (metri causa) (for रतिं यथा)

29 For sequence in Ñ2 V2 B cf v l 22 and for D4 cf v l 24 Ś1 B4 D10 om 29^{ab} Ś1 D11 read 29^{ab} after 30^{ab} —^{b}) B1 निशाम् (for प्रभाम्) —After 29^{ab}, Ñ1 ins. 410* while V2 V3 B (B4 after 28) D6 read 1 24 (6 14 —D4 om 29^{c}–31^{b} —^{c}) D5 सकलम् (for सुतनुम्) Ñ1 transp भूमौ and आसीना V2 B1.2.4 भूमौ देवी स(B4 स)मासीना, V1 B3 भूमौ देवी तत्र(B3 °या) सीता —^{d}) B1 निरता (for नियताम्) Ñ1 V2 B 11 तापसीमिव (by transp) —After 29 Ś1 Ñ1 D2.10.11 ins

408* सविलासमरुत्कान्ता पद्महीनामिवाम्भसीम् ।
दुःखेन तु परसरार सुकुमारा यशस्विनीम् ।

[(1 1) Ś1 सावक, D11 आतत् (for सविलास) Ñ1 मदनसमा यान (for the prior half) Ś1 पुष्प (for पद्म) Ñ1 D2 विम् (for [अ]म्भसीम्) —(1 2) Ñ1 दुःखार्ता दुःखार्ता सीता (for the prior half) D11 सुकुमारा (for °रा) Ś1 तपस्विनी (for यश°)]

while Ñ2 V2 B(B4 after 30) ins after 29

409* प्रध्यानपरमा बाला ध्यायन्ती दुःखशीलिव ।
[B4 ध्यायन्ती (sic) (for ध्याय°)]

—whereas D2.10 repeat 20^{a}–21^{b} after 29

30 For sequence in Ñ2 V2 B cf v l 22 D4 om 30 (cf v l 29) —^{a}) D1.2.3-11 S निःश्वास (for निःश्वास) V2 परमा (for बहुला) Ñ V2 B D1.4 सीता निःश्वास) —D4 om 30^{c}–31^{b} —^{c}) Ñ2 M1 सीता (for भीरु) —After 30^{ab}, Ś1 Ñ1 V2 B G2 पर्यकेन्द्र (for भुज°) —After 30^{cd}, Ś1 Ñ1 (after 29^{cd}) D1.3.10 ins, while D7 ins after 32^{cd}

410* ध्यायन्तीमिव त्रिविष्टपामहासिनीं विश्रेविताम् ।

G 5 28 10 B 5 15 32 L 5 10 22 संसक्तां धूमजालेन शिखामिव विभावसोः ।
तां स्मृतीमिव संदिग्धामृद्धिं निपतितामिव ॥ ३१
विहतामिव च श्रद्धामाशां प्रतिहतामिव ।
सोपसर्गां यथा सिद्धिं बुद्धिं सकलुषामिव ॥ ३२
अभूतेनापवादेन कीर्तिं निपतितामिव ।
रामोपरोधव्यथितां रक्षोहरणकर्शिताम् ॥ ३३
अबलां मृगशावाक्षीं वीक्षमाणां ततस्ततः ।
बाष्पाम्बुप्रतिपूर्णेन कृष्णवक्त्राक्षिपक्ष्मणा ।
वदनेनाप्रसन्नेन निःश्वसन्तीं पुनः पुनः ॥ ३४
मलपङ्कधरां दीनां मण्डनार्हाममण्डिताम् ।
प्रभां नक्षत्रराजस्य कालमेघैरिवावृताम् ॥ ३५
तस्य संदिदिहे बुद्धिर्मुहुः सीतां निरीक्ष्य तु ।
आम्नायानामयोगेन विद्यां प्रशिथिलामिव ॥ ३६

[Ś1 Ñ1 आयताम् D3 आशा प्रतिहतामिव (for the post half)]

—After 30ab, Ñ2 D11 read 29ab, while D2 reads 32ab —D11 om (hapl) 30c–31 B1 om 30cd —c) Ś1 D1–3 समासक्ता Ñ2 V2 B1 3 [स]मिसक्ता, Cr M1 दिव°, Cr g k as in text (for च शास्वतीम्) Ś1 D10 दिवृते(D10 °के)न समावृता —After 30 B2 ins 409*

31 For sequence in Ñ2 V2 B, cf v l 22 D2 om 31ab (cf v l 29) D11 om 31, Ś1 Ñ1 D1 4 10 om 31ab (for D10 cf v l 30) —a) Ñ2 V2 B सचक्रा (for ततस्ता) —B1 om 31c – 32b —c) Ś1 Ñ1 D1–4 10 तां बुद्धिम् B3 D5 6 तां स्मृतिम्, D3 पृथ्वीम्, Cr m g 1 t as in text (for तां स्मृतीम्) D2 सदृशाम् —d) Ñ1 सिद्धिं (for ऋद्धिं) B2 सपतिताम् D6 प्रतिह° (for निपतिताम्) ✲ Cr स्मृतीं स्मृतिम् । दुर्धं आर्षं । so also Cm h t ✲ —After 31 D6 ins 411*

32 For sequence in Ñ2 V2 B cf v l 22 B2 om 32ab (cf v l 31) D6 om (hapl) 32 – 33b D2 reads 32ab (followed by 410*) after 30ab —a) Ś1 D1 10 विहिताम्, Cg h t विहता (as in text) Ś1 सत्यहृताम्, D10 सहृदाम् (for च श्रद्धाम्) Ñ2 V2 B1–3 आशा(B2 संज्ञा)मिव व्यपगताम् —b) Ñ2 V2 B1–3 आशां (for आशा) —D3 om (hapl) 32cd —c) Ś1 Ñ1 D1 M1 वृद्धिं (for बुद्धिं) Ñ2 V2 B प्रतिहताम्, D10 11 सु(D11 स)कलुषाम् (for सकलुषाम्) T2 सुबुद्धिं कलुषामिव —After 32 Ś1 (l 3 only) D1 3 4 10 11 ins while D3 ins after 32

411* प्रभामिव पर्वक्षीणां स्मृतिं प्रतिहतामिव ।
दीप्तामिव दिवा काले पूजा पर्युषितामिव ।
पौर्णमासामिव निशा राहुग्रस्तनिशाकराम् ।

[(l 1) D1 4 प्रभाम्, D11 प्रज्ञाम् (for प्रभाम्) D1–4 प्रतिहताम् (for °हताम्) —D3 10 om (hapl) l 2 —(l 2) D11 प्रतिष्ठाम् (for स्मृतिताम्) —(l 3) D3 11 पूर्णमासीम्]

33 D6 om 33ab (cf v l 32) For sequence in Ñ2 V2 B, cf v l 22 Ñ2 V2 B om (hapl) 33ab —a) Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 11 प्रभूतेन, M3 अभू° Cr m g k t as in text (for अभूतेन) —b) D10 प्रतिहताम् (for निपतिताम्) ✲ Cr अद्भुतेनेति पाठ ✲ —Ś1 D10 om 33cd —c) Ñ2 V2 B1 D3 रामा(B2 सीता)परार्थ, M3 रामावरोध (for रामोपरोध) —d) G1 ग्रहण (for हरण) Ñ V2 B D3 5 कर्षिता (for कर्शिताम्) D7 8 रक्षोगणनिपीडिता —After 33 Ñ2 V2 B D3 ins

412* निराशिव अहमस्ता राक्षसीगणरक्षिताम् ।

[D6 मृदं (for मद) B1 निवासिव गृहस्थानां (for the prior half) V2 -रक्षिता (for रक्षिताम्)]

34 For sequence in Ñ2 V2 B, cf v l 22 —a) D6 असत्य (for अबलाम्) —b) Ñ1 दृग्मा * णाम् (sic) D6 ईक्षमाणम् (for वीक्षमाणां) Ś1 Ñ V2 B D10 G1 इतस्ततः, G1 समन्ततः —c) Ś1 Ñ1 D1 अश्रुवाष्प(Ñ1 °शोका)ति, Ñ2 V2 B1 3 4 D5 शोकजा पाथि (D5 °ति), D3 4 11 अश्रुसल्पाति, D2 7 8 T3 M1 3 बाष्पाम्बुपरि, D10 अश्रुपुष्पाति (for बाष्पाम्बुप्रति) B2 शोकबाष्पाकुलेन —d) D6 कृष्ण (sic) (for कृष्ण) Ñ1 D6 रक्ताम्, V2 B3 4 -वण्मा(ं)ि, B1 -वक्त्राणं, B2 वर्णाय, D7 T1 3 वक्त्राक्षि, Ct as in text (for वक्त्राक्षि) Ś1 Ñ2 D1 4 10 11 धारकृष्णा D1 4 °गात्रा)क्षिपक्ष्मणा, D6 कृष्णं वक्त्राक्षिपक्ष्मणा —e) Ñ2 V2 D1 3 D6 नयनेन (for वद°) —f) Ñ2 V2 B1 D3 1 7 8 11 S निःश्वसतीं Ñ2 V2 B D6 मुहुर्मुहुः (for पुनः पुनः)

35 For sequence in Ñ2 V2 B cf v l 22 —a) B3 [धा]रता (for धरां) —b) Ś1 D10 मण्डनेनापि(D10 °मि)मंडिता —c) T2 -नाथस्य (for राजस्य) —d) D1 काले (for मेघैः) —After 35 B3 ins

413* मुग्धां कार्यवतीमस्तां पर्वणीव निरोधिताम् ।

36 For sequence in Ñ2 V2 B cf v l 22 —b) D7 8 सद्य (for मुहुः) D6 सिद्धिं (for सीतां) D7–9 च (for तु) Ś1 Ñ1 D1–4 10 प्र(D3 तु)पश्यत, D11 स्वपश्यत, T2 निरीक्षितुं, T3 M1 निरीक्ष्यते(M1 °ता) Ñ2 V2 B D6 च दृष्ट्वा तद्विनिर्णं(B1 °श्च)ये —c) Ś1 Ñ1 D1 3 4 11 समाम्नायाम्, D10 समाम्नायानाम् (for आम्नायानाम्),

दुःखेन बुबुधे सीतां हनुमाननलंकृताम् ।
संस्कारेण यथा हीनां वाचमर्थान्तरं गताम् ॥ ३७
तां समीक्ष्य विशालाक्षीं राजपुत्रीमनिन्दिताम् ।
तर्कयामास सीतेति कारणैरुपपादयन् ॥ ३८
वैदेह्या यानि चाङ्गेषु तदा रामोऽन्वकीर्तयत् ।
तान्याभरणजालानि गात्रशोभीन्यलक्षयत् ॥ ३९
सुकृतौ कर्णवेष्टौ च श्वदंष्ट्रौ च सुसंस्थितौ ।
मणिविद्रुमचित्राणि हस्तेष्वाभरणानि च ॥ ४०
श्यामानि चिरयुक्तत्वात्तथा संस्थानवन्ति च ।
तान्येवैतानि मन्येऽहं यानि रामोऽन्वकीर्तयत् ॥ ४१
तत्र यान्यवहीनानि तान्यहं नोपलक्षये ।
यान्यस्या नावहीनानि तानीमानि न संशयः ॥ ४२
पीतं कनकपट्टाभं स्रस्तं तद्वसनं शुभम् ।
उत्तरीयं नगासक्तं तदा दृष्टं प्लवंगमैः ॥ ४३

G 5 17 [illegible]
B 5 15 45
L 5 20 45

D₄ T₃ प्रयोगेण, G₁ m g as in text (for °गेन) Ñ₂ V₃ B D₃ वा(B₃-₄ च)प्राप्त(Ñ₂ मध्याप्त, B₁ मर्कीना) योगहीनस्य, D₃ समाप्तराप्रयोगेण —ᵈ) Ś₁ Ñ₁ म(Ñ₂ सु)निश्चितान्, Ñ₂ V₃ B D₅ प्रांजस(Ñ₂ B₃ D₆ इ)तान्

37 For sequence in Ñ₂ V₃ B, cf. v l. 22 Ś₁ D₁₁ om (hapl) 37 —ᵃ) B₁ दुर्विभिन् (for दु खेन) Ñ V₃ B₁,₃,₄ D₁,₄,₆ सीतां (for सीतां).—After 37ᵃ, Ñ₁ ins :

414* यत्नेन महता [illegible] ।
विदिता सा रामभार्या

—ᵇ) Ñ₂ V₂ B D₅,₆ सान्त्वयन (for हनुमाननलंकृताम्) —ᶜ) B₁ सस्कृतेन (for संस्कारेण) Ñ₂ हीना यथा (by transp) —ᵈ) B₁ M₁ वाचमर्थान्तरा(M₁ °रा)गता —After 37, Ñ₂ V₂ B D₅ ins, while D₆ subst l 1 for 20ᶜᵈ

415* निश्वासैस्तनव कारा शोच्यमाना मनोरमा ।
अथवा तु समस्ता निरानन्दा तपस्विनीम् ।
पङ्केनेवावृता दीना तावसंवेष्टितां प्रियाम् ।

[(l 2) B₃ [illegible] Ñ₂ B₁ तां च (for तु त) —After l 2, V₃ B₃ repeat 22ᵃᵇ —(l 3) Ñ₂ D₆ [illegible] (for [illegible])]

—Thereafter D₆ reads 24ᶜ–29ᵈ

38 Ñ₂ V₃ B D₆ om 38–39 —ᵃ) Ñ₁ समीक्ष्य तां (by transp) —ᵈ) Ñ₁ उपशोभिता D₁,₂,₃,₁₁ T₁,₂ M₁,₂ उपपादिभिः (D₂ °ता), Ck,t उपपादयन् (as in text)

39 Ñ₂ V₃ B D₆ om 39 (cf v l 35) —ᵃ) D₃ चानानि (for चाङ्गेषु) —ᵇ) Ś₁ Ñ₁ D₁,₁₀,₁₁ G₁ [ऽ]न्वकीर्तयन् (sic), D₃ [ऽ]नुकीर्तयत् —ᶜ) Ś₁ D₇,₁₀,₁₁ M₂ -जातानि (for -जालानि) —ᵈ) D₁,₂ T₁,₂ [illegible] Cv r m g गात्र, D₁₁ गात्र, Ck as in text (for गात्र-). Ñ₁ D₁₀,₁₁ लक्षये (for [अ]लक्षयत्) Ś₁ D₁₀ तुष्टानि [illegible] लक्षये, D₁,₃ सीतायामुपलक्षये, D₂ यानीमानि च लक्षये (sic) ॥ Cf. सीतायाः चिरसंज्ञानि इति पाठ [illegible] रामविश्लेषसमये भूषणपरिशेषानुचिन्ताविदैषां भूषणानि स्वाङ्गेभ्य उन्मुच्य सान्त्वया न्यस्तानीति गम्यत इति

व्याख्या, [illegible] त्वा [illegible] Gis reads for the first time 42ᶜᵈ repeating it in its proper place

40 Ñ₂ V₃ B D₆ read 40–45 after 5 14 21 reading 43–44 before 40 —ᵃ) Ś₁ D₁₀ सुकृतौ, Cr k t as in text (for सुकृतौ) D₂ [illegible], D₃ [illegible] (for [illegible]) B₃ कुण्डे च कर्णवेष्टौ च D₆ सुमहार्हौ कर्णवेष्टौ —ᵇ) Ś₁ [illegible], D₁,₄ [illegible], D₁₀,₁₁ T₁ Cv सु D₁₀ [illegible], D₁₁ [illegible], Cv r m g t as in text (for [illegible]) Ś₁ Ñ₁ D₇-₁₀ T₂ G₁ सुसंस्थितौ, D₃ [illegible], Ck t सुसंस्थितौ (as in text) Ñ₂ V₃ B D₅ [illegible] च सुमहा (B₁ [illegible], D₆ [illegible] च [illegible], G₁ सुमहार्हौ च [illegible] —ᶜ) Ñ₂ V₃ B D₆ [illegible] (for विद्रुम) —ᵈ) Ś₁ Ñ₁ D₁,₁₁ हस्तेषु, D₇ हस्तेषि T₁ [illegible] (for हस्तेषु) Ñ₂ [illegible] from [illegible] up to च V₃ B D₆ [illegible]

41 For sequence in Ñ₂ V₃ B D₆ cf v l 40 —ᵃ) Ś₁ D₇,₁₀,₁₁ [illegible], Ñ₂ [illegible], B₁ [illegible] B₁ [illegible], D₃ [illegible] (for श्यामानि) Ś₁ V₃ B₂ D₁₁ चिरयु (Ś₁ °रा)क्तत्वात्, V B₁ D₁,₂,₄,₆ चिरयु(D₁,₂ °यु)क्तानि (for °युक्तत्वात्) B₁ यानि [illegible] —ᵇ) Ś₁ D₁₀ तदा, T₁ तदा (for तथा) B₁ D₆ [illegible] —ᶜ) Ñ₂ V₃ B D₆ [illegible] D₂ यानि [illegible] —ᵈ) Ñ₁ B₃ [ऽ]नुकीर्तयत्, D₁,₂,₁₁ [ऽ]न्वकीर्तयत् (sic) V₃ यानि [illegible] (sic)

42 For sequence in Ñ₂ V₃ B D₆ cf v l 40 —ᵃ) D₁₀ यत्र Ś₁ [illegible] D₁₀ (अ,] D₁₁ [illegible]) हीनानि Cr m g t as in text (for [illegible]) Ñ₂ V₃ B D₆ [illegible] —D₂ om (hapl ?) 42ᵇ–44ᵃ, Ś₁ Ñ₂ V₃ B₁ D₆ om (hapl) 42ᶜᵈ —ᵇ) D₁,₂ नेह (for [illegible]) —G₁ repeats 42ᶜᵈ here (cf v l 39) —ᶜ) B₁,₂ D₁₀ [illegible] B₃ तु) [illegible], D₁,₁₁ [illegible] (for [illegible]) T₂ [illegible], M₂ [illegible] —ᵈ) Ñ₂ V₃ B D₆ [illegible] (for [illegible]).

43 For sequence in Ñ₂ V₃ B D₆ cf v l 40. D₇ om 43 (cf v l 42) —ᵃ) D₆ [illegible] (for कनक-)

G 5 19 11 B 5 15 46 L 5 10 47

भूषणानि च मुख्यानि दृष्टानि धरणीतले ।
अनयैवापविद्धानि स्वनवन्ति महान्ति च ॥ ४४

इदं चिरगृहीतत्वाद्वसनं क्लिष्टवत्तरम् ।
तथा हि नूनं तद्वर्णं तथा श्रीमद्यथेतरत् ॥ ४५

इयं कनकवर्णाङ्गी रामस्य महिषी प्रिया ।
प्रनष्टापि सती यस्य मनसो न प्रणश्यति ॥ ४६

इयं सा यत्कृते रामश्चतुर्भिः परितप्यते ।
कारुण्येनानृशंस्येन शोकेन मदनेन च ॥ ४७

स्त्री प्रनष्टेति कारुण्यादाश्रितेत्यानृशंस्यतः ।
पत्नी नष्टेति शोकेन प्रियेति मदनेन च ॥ ४८

अस्या देव्या यथारूपमङ्गप्रत्यङ्गसौष्ठवम् ।
रामस्य च यथारूपं तस्येयमसितेक्षणा ॥ ४९

Ś1 B3 D10 G2 अर्णाव, D3 4 11 पन्नास, as in text (for पद्माभ) N3 V3 B2 3 4 पीव(N2 B3 °र)काचनवर्णा (V3 B3 °पद्मा)भ —[b]) Ñ2 V2 B D6 व(B1 3 त)स्त्राभ्र इवशोभन(B3 °न शुभ) —Ñ2 illeg (from न in [c] up to [d] —[c]) Ś1 D12 तद्वा(D11 समा)सक्त V2 B1 3 4 D6 नगो(V3 °ग) स्वण, B2 सत्यत्त (for नगासक्त) —D5 reads 43[d] in marg —[d]) D2 4 तत्र (for तद्वा) D11 दय (sic) (for दय) V2 B D6 दय मे वा(B2 तद्वा)मैर तद्

44 For sequence in Ñ2 V2 B D6 cf v l 40 D8 om 44[d] (cf v l 42) —[a]) T2 विचित्राणि (for च मुख्यानि) —[b]) B2 भ्रष्टानि D10 G1 अशानि (for दृष्टानि) —Ñ1 illeg from धा in [c] up to [d] —[c]) D1 3 प्रयुद्धानि D3 प्रक्षिप्तानि D10 प्रविद्धानि (sic) T2 [अ]प विद्धानि G1 M1 प्रमुक्तानि (for [अ]पविद्धानि) Ś1 D11 स्वनवन्ति प्रवृद्धानि

45 For sequence in Ñ2 V2 B D6 cf v l 40 —[a]) D1 चिर (for चिर) V2 गृहीत्वा तु T2 °त्वा तद् (for °गृहीतत्वाद्) Ś1 D10 इदं चीरं गृही त्वा तु —[b]) Ś1 हृ परतर N1 क्लिष्टमुत्तर D3 कृष्टवत्तरं D10 कृष्णवत्तरं N2 V2 B D6 पटीक्ष्ठि(V2 त क्लि)ष्टमनन्तर T2 यात क्लिष्टवत्तर —[c]) D1 G2 तथा T2 3 यथा (for तथा) Ś1 N1 D1 2 4 10 11 हि त(D1 न)नु तद्, Ñ2 B1 D6 तत्र हि तद्(D1 त) V2 हि तत्र तद् B2 तद्धितम् D13 M3 Ch t [अ]प्यनून तद्, G2 स्त तथा M3 [अ]पि नूनं तद् Cm g as in text (for हि नूनं तद्) N1 वर्ण (for वर्ण) B1 तथा त न हि तस्य वस्त्रम् B4 यथा हि पूर्वम् अधसम् D3 तथा हि तनु वर्णं च —[d]) Ś1 D10 11 Ch t यथा G1 तद्वा Cm g as in text (for तथा) Ñ1 D3 10 11 T2 G1 [इ]तर N1 हितम् Ch t as in text (for [इ]तरत्) N2 V2 B D6 उत्तरीय त(B2 य)थैव तत्(V2 B1 3 4 च) D1 तथा श्रीरयथोत्तर

46 Ñ2 V2 B D6 read 46–48 50 (reading 46 after 50) after 475* —[a]) Ñ1 N1 V2 B D1-4 6 10 11 इयमिन्दुसदृशास्या —[b]) V2 च या (for प्रिया) —[cd]) Ś1 N1 D1 2 4 5 10 T G M1 2 प्रणष्टा Ś1 N1 D1-4 10 11 सत्या D5 इदृशा D6 T1 2 M3 यस्या Cm g k t as in text (for यस्य) Ś1 विनश्यति N2 V2 B D6 चिरमन(N2 D6 °ष्ट)हापि सती हृदयान्न प्रणश्य(V2 °न हि नश्य B3 4 °न्नापसर्प)ति —After 46 Ñ2 V2 B D1-4 6 11 ins (D1-4 11 ins l 1-2 only)

476* परिक्लेशेन चाविष्टा तपसा च कृशा भृशम् ।
प्रतिपच्चन्द्रलेखेव दृश्यते शोभनेन च ।
इयं प्रवृत्ता वन्यानी तद्वियोगाच्च कर्षिता ।
अनभ्यस्तवरारोहस्य विपद तनुता गता ।

[(l 1) D11 परी (for पर्ी) V2 च हिया D6 कृशी (for च कृशा) —(l 2) D1-4 6 योगेन न (for °भेन) —(l 4) V2 अ व रम (for अनभ्य°)]

47 For sequence in Ñ1 V2 B D6 cf v l 46 N1 illeg for 47[cd] —[a]) D3 परितप्यति D6 पालयिष्यति D10 इव तप्यत —Ñ1 om 47[c]–50[b] —[c]) Ñ2 V2 B D1-4 10 11 कारुण्येन Cm g k t as in text (for कारु°) N2 V2 B1 D1-4 9 11 [आ]नृशंसेन

48 For sequence in Ñ2 V2 B D6 cf v l 46 N1 om 48 (cf v l 47) Ś1 D10 11 om 48–49 —[a]) D6 धी (for स्त्री) N2 B D1 2 4 T1 2 G2 3 M1 प्रणष्टा M2 (इ)व नष्टा (for प्रनष्टा) Ñ2 V2 B D1 3 4 कारुण्यम्(D1-4 °ण्याद्) D1 2 T G1 कारुण्याद्, Cv m g k t as in text (for कारुण्याद्) —[b]) D6 M3 आश्र(M3 °श्र)या (sic) (for आश्रिता) Ñ1 B D6 T1 2 [अ]नृशंसता V2 D6 T2 G1 M2 [आ]नृशंसता D1 4 [अ]नुकम्पया D1-4 M2 [आ]नृशंस्यता (sic) Cv m g t (आ)नृशंस्यत (as in text) Cv °प्रनष्टेति(ति च)कारुण्यादाश्रितेत्यानृशंस्यतः इति पाठः —[c]) N2 V2 B D6 पतिव्रत(V2 B1 °ता)ति D1 4 सान्ना सात्वीति D2 3 सात्वी नष्ट(D1 हृत)ति (for पत्नी नष्टेति) —[d]) T1 मदनेति च

49 Ś1 N1 D1 4 10 11 om 49 (for Ñ1 cf v l 47 and for Ś1 D10 11 cf v l 48) N2 V2 B D6 read 49 after 5 14 4 —[a]) D1 4 G1 यस्या Cr m g as in text (for अस्या) Ñ2 V2 B D6 -गुणम् (for रूपम्) —[c]) G2 यथा (for यथा) Ñ2 V2 B D6 रा(B1 का)मस्य हि च(B2 4 5)था युक्ता G2 रामस्य च यथारूपंरूपं (hypm) —[d]) Ñ2 V2 B D6 पत्नी (for तस्य)

अस्या देव्या मनस्तस्मिंस्तस्य चास्यां प्रतिष्ठितम् ।
तेनेयं स च धर्मात्मा मुहूर्तमपि जीवति ॥ ५०
दुष्करं कुरुते रामो य इमां मत्तकाशिनीम् ।
सीतां विना महाबाहुर्मुहूर्तमपि जीवति ॥ ५१
एवं सीतां तदा दृष्ट्वा हृष्टः पवनसंभवः । G 5 18 39
जगाम मनसा रामं प्रशशंस च तं प्रभुम् ॥ ५२ B 5 15 54 / ? 5 17 31

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे त्रयोदशः सर्गः ॥ १३ ॥

50 For sequence in Ñ2 V2 B D6, cf v l 46 Ñ1 om 50ab (cf v l 47) —a) Ś1 अस्यास्तस्मिन्मनो देव्याः Ñ2 V3 B D6 स्व(B4 त)स्यास्तत्र मनो न्य(स्त) —b) Ñ1 V3 B D6 [इ]ह (for [अ]स्याः) —c) Ś1 न वेय (sic), T1 केनाय, Cr m g t as in text (for तेनेयं). D1 T2 च स (by transp) Ñ2 V3 B D6 येनेयं स च तेजस्वी —d) Ś1 D10 क्षणं कष्टेन, Ñ1 illeg D1-3 11 क्षणि(D2 क्षण. D11 क्षणा)कृच्छ्रेण (for मुहूर्तमपि) Ñ1 D11 जीवन (for °ति) —After 50, Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 read 5 14 3-14, while D3 7-9 S read 5 14 27 for the first time repeating it in its proper place

51 D7 8 om (hapl) 51 —a) D1-3 11 दुष्करं, T2 दुष्कृते Ś1 D1 4 10 11 T3 कृतवान्, Cg as in text (for कुरुते) V3 पाप (for रामो) Ñ1 कृतवान्दु करं रामो —b) Ñ2 V3 B D6 यद् (for य) D1 3 11 मत्तका (D11 °ता)मिनीं, D3 मत्त कामिनीं (for मत्तकाशिनीम्) Ś1 D10 यदिमां हंसगामिनीं —c) Ñ1 D2 M1 विना सीता (by transp) D3 4 सतोऽहं (for महाबाहुः) Ñ2 V3 B D6 विना सीतां महाभाग —d) D6 इव (for अपि)

52 ab) D7 8 T3 M3 Ct तथा (for तदा) Ś1 Ñ1 M3 नद्ध (for संभवः) Ñ2 V2 B D6 इत्थं दृष्ट्वा तदा सीतां हनूमान्मारुतात्मजः —c) D1 3 4 वानरः, D1 11 राघवं (for तं प्रभुम्) Ś1 Ñ2 D10 प्रशंस स च(D10 च स) राघवं (Ñ1 वानरः) Ñ2 V2 B D6 सीतां च प्रशशंस ह —After 52 Ś1 D1-3 10 11 read 5 14 29-30

Colophon Ñ2 illeg —Sarga name Ś1 Ñ2 B2 4 D1 3 4 6 11 सीतादर्शनं(D1 3 4 °नं) V2 D1 3 सतोक वनिकाभि(B1 °कि)चये सीतादर्शनं, D3 सीतादर्शनम्, D11 अशोकवनिकाप्रवेशो सीतादर्शनं .—Sarga no (figures, words or both) D1 3 4 6 10 11 om , Ś1 12 , Ñ2 B1 2 4 D6 16, V2 9, B3 16 D7-9 S 15.—After colophon, G concludes with श्रीरामाय नमः .

१४

G 5 19 1 B 5 16 1 L 5 11 1

प्रशस्य तु प्रशस्तव्यां सीतां तां हरिपुंगवः ।
गुणाभिरामं रामं च पुनश्चिन्तापरोऽभवत् ॥ १

स मुहूर्तमिव ध्यात्वा बाष्पपर्याकुलेक्षणः ।
सीतामाश्रित्य तेजस्वी हनुमान्विललाप ह ॥ २

मान्या गुरुविनीतस्य लक्ष्मणस्य गुरुप्रिया ।
यदि सीतापि दुःखार्ता कालो हि दुरतिक्रमः ॥ ३

रामस्य व्यवसायज्ञा लक्ष्मणस्य च धीमतः ।
नात्यर्थं क्षुभ्यते देवी गङ्गेव जलदागमे ॥ ४

तुल्यशीलवयोवृत्तां तुल्याभिजनलक्षणाम् ।
राघवोऽर्हति वैदेहीं तं चेयमसितेक्षणा ॥ ५

तां दृष्ट्वा नवहेमाभां लोककान्तामिव श्रियम् ।
जगाम मनसा रामं वचनं चेदमब्रवीत् ॥ ६

अस्या हेतोर्विशालाक्ष्या हतो वाली महाबलः ।
रावणप्रतिमो वीर्ये कबन्धश्च निपातितः ॥ ७

विराधश्च हतः संख्ये राक्षसो भीमविक्रमः ।
वने रामेण विक्रम्य महेन्द्रेणेव शम्बरः ॥ ८

14

V1 illeg for Sarga 14 (cf v l 5 11 29) M3 begins with श्रीरामाय नमः

1 Ś1 illeg for 1-2 —ª) Ś1 V2 प्रशस्य (for प्रशस्य) Ñ2 B D6 च D1 om (for तु) V3 प्रशस्याहीं (for प्रशस्तव्यां) —ᵇ) Ś1 Ñ2 V3 B D1 4 6 10 11 स (for तां) T2 हरियूथप —ᶜ) D2 6 तथा (for पुनश्च) D2 विललापो (for °परो)

2 Ñ1 illeg for 2 (cf v l 2) —ª) D10 तु Cm g as in text (for स) G1 इति (for इव) —D6 om 2ᶜ-3ᵇ —ᶜ) D1 आसृत्य D5 आसाद्य (for आश्रित्य) G1 मेधावी (for तेजस्वी) —ᵈ) G2 तु (for ह) D2 मारुतात्मज (for विललाप ह) Ñ2 V2 B विललाप सुदु दिस

3 Ñ2 V2 B2 3 4 D2 3 om 3ᵃᵇ (for D6 cf v l 2) B1 om up to सीतापि in ᶜ (cf v l 28) Ś1 Ñ1 D2 8 (om 3ᵃᵇ) 3 4 10 11 read 3-14 (Ś1 D10 om 5) after 5 13 50 —ª) Ś1 (marg also as in text) मस्या D1 4 मन्ये (for मान्या) Ś1 D10 विनीतस्य Cv t m g t as in text (for °तस्य) —ᵇ) Ś1 गुणा (for गुरु-) D10 लक्ष्मणस्य गुरुप्रियः —After 3ᵃᵇ Ś1 Ñ1 D2 (before 3ᶜᵈ owing to om) 10 11 ins 1 2 only of 427* —V2 B D1 read 3ᶜ-4 5 13 49 and 5 (D6 om 5) after 427* V1 reads 3ᶜ-4ᵇ (preceded by 427*) after 28 —ᶜ) Ś1 D10 कथं, Ñ2 V2 B1 2 D6 यत्र B1 यद्वा Cr m g t as in text (for यदि) Ś1 D2 3 Ct. हि, G1 तु Cr m g t as in text (for [पि]पि) —ᵈ) Ñ1 तु, V1 B2 3 4 D6 च (for हि) B2 स्वतिक्रम (for दुरति°) B3 काल एव ह्यतिक्रम

4 For sequence in Ś1 V1 V2 B D1-4 6 10 11 cf v l 3 V1 illeg for 4ᵃᵈ except रामस्य —ᵃ) Ś1 Ñ2 V2 B D1-4 6 10 11 सत्त्व (B2 सति) ज्ञा लक्ष्मणस्य च —After 4ᵃᵈ V3 ins

427* परवच्चाननो दह लाससागमनकाङ्क्षया (hypm) । —V2 reads 4ᶜᵈ 5 13 49 and 5 after 27ᵃᵇ —ᶜ) Cg [न]ार्थं (as in text) Ck t [अ]त्यर्थ B1 क्षुभते (sic) Ñ2 V1 B D6 वाला (for देवी) —ᵈ) T1 गङ्गावेगे Cg t as in text (for °गमे)

5 For sequence in Ñ V2 B D1 4 11 cf v l 3 and 4 Ś1 D2 10 om 5 —ª) Ñ2 V1 D1 6 तुल्यां G1 रूपां Cr m g t as in text (for °वृत्तां) D1 तुल्य शीलवतां तुल्यां —Ñ1 illeg for 5ᵇ except तुल्या —ᵇ) B1 रूपिता D12 सदृशां (for °लक्षणाम्)

6 For sequence in Ś1 Ñ1 D2-4 10 11 cf v l 3 Ñ2 V2 B (B1 after 28) D6 read 6-14 after 5 13 29ᵃᵇ —ª) Ñ2 V2 B D1 तदा, D1 तु (for नव) T1 हेमाभां Ct as in text (for हेमाभां) —ᵈ) Ñ2 V2 B D6 मारुतश्चात्मसंभव

7 For sequence in Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 and Ñ2 V2 B D6 cf v l 3 and 6 respy —ª) D2 राघवेण (for विशालाक्ष्या) —ᵇ) B1 हतो वालि, D2 राक्षसो वै (for हतो वाली) —ᶜ) D10 वीर (for वीर्ये) Ś1 रावणोपमितो वीर —ᵈ) D1 कबधस्य (sic) (for °न्धश्च) B1 च महावल T2 विनिपातत (for च निपातित) —After 7, Ś1 Ñ1 D2 4 10 11 (om 11ᵃᵇ) read 11

8 For sequence in Ś1 Ñ1 D2 4 10 11 and Ñ2 V2 B D6 cf v l 3 and 6 respy —ª) G2 M1 वध (for हत) —ᵇ) D2 4 भीमदर्शन (for °विक्रम) —Ś1 D10 om 8ᶜᵈ —ᶜ) Ñ1 D2-4 11 सायक (for विक्रम्य) Ñ2 V2 B D6 तथा विक्रम्य रावण (D6 °माणव) —ᵈ) D1 सहसा (for महेन्द्रेण) D2 च D12 [ण]व (for [इ]व) V1 B1 D2 शवर, B2 वासुर, D10 सवर (for शम्बर)

चतुर्दशसहस्राणि रक्षसां भीमकर्मणाम् ।
निहतानि जनस्थाने शरैरग्निशिखोपमैः ॥ ९
खरश्च निहतः संख्ये त्रिशिराश्च निपातितः ।
दूषणश्च महातेजा रामेण विदितात्मना ॥ १०
ऐश्वर्यं वानराणां च दुर्लभं वालिपालितम् ।
अस्या निमित्ते सुग्रीवः प्राप्तवाँल्लोकसत्कृतम् ॥ ११
सागरश्च मया क्रान्तः श्रीमान्नदनदीपतिः ।
अस्या हेतोर्विशालाक्ष्याः पुरी चेयं निरीक्षिता ॥ १२
यदि रामः समुद्रान्तां मेदिनीं परिवर्तयेत् ।
अस्याः कृते जगच्चापि युक्तमित्येव मे मतिः ॥ १३
राज्यं वा त्रिषु लोकेषु सीता वा जनकात्मजा ।
त्रैलोक्यराज्यं सकलं सीताया नाप्नुयात्कलाम् ॥ १४ G 5 18 30 B 5 16 14 L 5 10 63

9 For sequence in Ś1 Ñ2 D2 4 10 11 and Ñ2 V2 B D1 cf v l 3 and 6 respy —b) D3 सहस्रा हि (for सहस्राणि) —d) Ñ1 D1-4 10 11 शरकर्मणा, B3 [illegible] (for भीमकर्मणाम्) —d) D1 4 संस्तराशिखोपमैः

10 For sequence in Ś1 Ñ1 D2-4 10 11 and Ñ2 V2 B D1, cf v l 3 and 6 respy —a) G2 V1 सख्ये (for संख्ये) D1 निहतास्तेषां (sic) —b) Ś1 Ñ2 B D2-4 10 11 G1 दूषणश्च, Ñ2 V2 दूषणस्तु, D2 [illegible] (for त्रिशिराश्च) Ñ V3 B D2 8 महाबलः (for निपातितः) —c) Ś1 V2 B D1 4 4 10 11 G1 त्रिशिराश्च (for दूषणश्च) Ś2 D10 महावीर्यो (for °तेजा) —d) B3 विनिपातितः, G1 [illegible] (for विदितात्मना). —After 10 Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 ins, while Ñ2 V2 B D1 ins l 1 only

418* [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] [5]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[(l 1) Ñ1 V1 B D1 [illegible] (for [illegible]) D1 [illegible] (for चैव) D10 [illegible] (for [illegible]) Ñ2 D10 [illegible], Ñ2 B1 4 D1 [illegible] B2 [illegible] D3 [illegible] (for [illegible]) V1 D1 D1 2 4 11 [illegible] (D1 4 [illegible]) (for the post half) —(l 2) Ś1 D10 [illegible] Ñ1 D1 4 [illegible] (Ñ1 [illegible] [sic]) (for [illegible]) —(l 4) Ś1 D10 [illegible] (for [illegible]) —(l 5) D9 10 [illegible] (for [illegible]) Ś1 D1 4 [illegible] (for [illegible]) —(l 6) D2 4 10 [illegible] (for [illegible]) —Ś1 D10 om l 7 —(l 7) Ñ1 [illegible] (for °[illegible]) Ñ1 D1 4 [illegible], D3 [illegible] (for [illegible]) Ñ1 illeg for the post half D1 4 [illegible], D2 11 [illegible] (for [illegible]) D3 [illegible] (for [illegible]) —(l 8) Ñ1 transp [illegible] and [illegible] D1 4 [illegible], D3 [illegible] (for [illegible]) D2 [illegible] D3 [illegible] (for the post half) —(l 9) D1 4 [illegible], D11 [illegible] (for [illegible]) —After the prior half of line 9 Ñ1 ins

418(A)* [illegible]
[illegible]

Ñ1 D1 4 [illegible] D11 [illegible] (for [illegible])]

11 For sequence in Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 and Ñ2 V2 B D1 cf v l 3 and 6 respy Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 (om 11ab) read 11 after 7 —a) D1 वानराणाम् —b) B2 3 वालिन (for वालिपालितम्) —After 11cd, Ñ V2 B D2 4 ins

419* [illegible]

[B2 [illegible] (for [illegible]) V2 [illegible] (for the prior half)]

—c) Ñ1 [illegible] D2 4 T1 G2 M1 [illegible], Cr m g t as in text (for °[illegible]) —d) Ś1 [illegible], Ñ2 V2 B1 D1 10 [illegible], B2 [illegible], D1 4 [illegible], D2 3 [illegible], D11 [illegible] (for [illegible]) B3 [illegible], D2 [illegible]

12 For sequence in Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 and Ñ2 V2 B D1 cf v l 3 and 6 respy —a) D2 [illegible] (for मया क्रान्तः) —c) Ś1 D2 4 10 11 कृते (for हेतोः) —After 12ab D1-4 ins

420* [illegible] मया मही।
[illegible]

—d) D2 प्रदर्शिता, T2 [illegible] (for निरीक्षिता)

13 For sequence in Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 and Ñ2 V2 B D1, cf v l 3 and 6 respy —b) D11 परिवर्तयन् (for °येत्) Ñ1 वसुधां पर्यवर्तयेत् —c) Ś1 Ñ2 V1 B D2 3 6 10 11 सर्वम्, Ñ1 D1 4 [illegible] (for चापि) —d) Ś1 Ñ V2 B2 4 D1-4 10 11 [illegible] (Ś1 D10 [illegible]) मन्ये (D1 4 °मन्ये) [illegible], B2 [illegible]

14 For sequence in Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 and Ñ2 V2 B D1 cf v l 3 and 6 respy —b) D2 om वा Ñ V2 B1 2 4 D2 3 4 6 11 सीता वा (D11 च) जनकात्मजा —T1 om 14c–16 —For 14cd, Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 subst.

421* मन्ये सर्वे त्रयो लोका सीतायाः [illegible] ।

[Ñ1 मन्ये D11 [illegible] (for सर्वे त्रयो) D1 4 [illegible] (for सीताया नाप्नु°)]

while Ñ2 V2 B D1 subst

G 5 19 3 B 5 16 15 L 5 11 3 इयं सा धर्मशीलस्य मैथिलस्य महात्मनः ।
सुता जनकराजस्य सीता भर्तृदृढव्रता ॥ १५
उत्थिता मेदिनीं भित्त्वा क्षेत्रे हलमुखक्षते ।
पद्मरेणुनिभैः कीर्णा शुभैः केदारपांसुभिः ॥ १६
विक्रान्तस्यार्यशीलस्य संयुगेष्वनिवर्तिनः ।
स्नुषा दशरथस्यैषा ज्येष्ठा राज्ञो यशस्विनी ॥ १७
धर्मज्ञस्य कृतज्ञस्य रामस्य विदितात्मनः ।
इयं सा दयिता भार्या राक्षसीवशमागता ॥ १८
सर्वान्भोगान्परित्यज्य भर्तृस्नेहबलात्कृता ।
अचिन्तयित्वा दुःखानि प्रविष्टा निर्जनं वनम् ॥ १९
संतुष्टा फलमूलेन भर्तृशुश्रूषणे परा ।
या परां भजते प्रीतिं वनेऽपि भवने यथा ॥ २०
सेयं कनकवर्णाङ्गी नित्यं सुस्मितभाषिणी ।
सहते यातनामेतामनर्थानामभागिनी ॥ २१
इमां तु शीलसम्पन्नां द्रष्टुमिच्छति राघवः ।
रावणेन प्रमथितां प्रपामिव पिपासितः ॥ २२

422* मन्ये लोकाद्ययोऽप्येते नाहन्ति जनकात्मजाम् ।
[B3 [°]प्येते B4 ह्येते (for प्येते)]

15 T3 om 15 (cf v l 14) D6 om 15[ab] Ñ1 illeg for 15–22[b]. —[a]) B1 4 च (for सा) —[b]) D7 9 जनकस्य (for मैथिलस्य) G3 सत्पुत्रोऽव्यनिवर्तिन —[c]) D7 9 मैथिल (for जनक)

16 T3 om 16 (cf v l 14) Ñ1 illeg for 16 (cf v l 15) —[a]) Ś1 Ñ2 V3 B D2 3 6 10 धरणीं D1 4 धारिणीं, D11 दुर्वीं Ck t as in text (for मेदिनीं) —[b]) Ś1 Ñ2 V3 B D1 3 4 6 10 11 क्षेत्राद् (for क्षेत्रे) Ś1 मुखक्षता, Ñ2 B D1 6 4 10 11 °क्षतात्, V3 °क्षमात् (for मुखक्षते) D7 क्षेत्रादलमुपस्थिता —[c]) B1 (marg also as in text) पद्मकुसुमनिभैर् Ñ2 B3 स्तृता, V3 स्तृता, D1 स्तृता (also स्तृता in marg) B3 वृता B4 D6 स्तृता, D1 4 कीर्णी, D5 marg (for कीर्णा) —[d]) Ś1 Ñ2 V3 B D1 4 6 10 11 गौरैः, D5 गौरी, D9 गौर, D6 marg (for शुभैः) V3 B2 4 D1–6 8 10 11 पांसुभि, B3 रेणुभि, Cg as in text (for पांसुभिः)

17 Ñ1 illeg for 17 (cf v l 15) —[a]) V3 [स्या]र्य (for [स्या]र्य) —D6 om 17[b]–18[a] —[b]) D2 समरेषु निवर्तिन —D3 reads 17[c] in marg —[d]) Ñ2 V3 B2 3 मा(B3 म)हिषी च, P1 सुवासिन्या B4 चाहनैशा (for ज्येष्ठा राज्ञो) D1 4 महात्मन, D3 मनस्विन, G3 M1 3 यशस्विन (for यशस्विनी)

18 Ñ1 illeg for 18 (cf v l 15) D6 om 18[a] (cf v l 17) —[a]) D2 धार्मिकस्य (for धर्मज्ञस्य) —[b]) G1 विनिश्चयान (for विदि°) —[d]) B4 राक्षसीभि समावृता

19 Ñ1 illeg for 19 (cf v l 15) —[a]) Ñ2 V3 B D6 सुख सर्व (for सर्वान्भोगान्) —[b]) T1 भर्तु (for भर्तृ) Ś1 D10 वशीकृता B3 भया कृता D3 परा कृता (for बलात्कृता) B3 भर्तृव्यसनकर्षिता —[c]) B4 तु सार्थं D1 3 T1 G1 कष्टानि (for दुःखानि) Ś1 D10 विहाय निस्त्रियानि, D1 4 11 विहाय भव(D4 वर)नानि —[d]) Ś1 M1 विपिन (for निर्जन)

20 Ñ1 illeg for 20 (cf v l 15) —[a]) Ñ1 illeg after शुश्रू up to [d] V3 D1 3 4 6 8 G M1 3 रता (for परा) D10 M3 Ck t भर्तृशुश्रूषणा परा, D11 भर्तृशुश्रूषणेन च —B1 om 20[cd] —[c]) V3 D1 3 4 D6 या गृहे, D11 या परा (for या परा) V3 भजता, D1 4 भवने (for भजते) —[d]) V3 भवन यथा B1 3 4 भजते यथा, D3 °ने यथा, D6 भजते यथा (for भवने यथा) T3 भवनेपि वने यथा

21 Ñ1 illeg for 21 (cf v l 15) —[a]) D1 (also as in text, in marg) 4 सैषा (for सेयं) Ś1 कनक (for कनक) Ś1 Ñ2 V3 B D6 10 वर्णाभा D1 सर्वाङ्गी (for वर्णाङ्गी) —[b]) D6 नित्य (for नित्यं) Ś1 V3 B D1 6 8 10 सस्मित, G3 विस्मित (for सुस्मित) D3 11 सेयं सस्मितभाषिणी —[c]) G1 M1 3 वहते (for सहते) D11 om यातनाम् Ś1 Ñ2 V3 B D6 घोराम्, D1 G एनाम् (for एताम्) —[d]) Ś1 D1–4 10 11 मभाजन (for मभागिनी) Ñ2 V3 B D6 म(B3 मा)भाया महभागिनी —After 21 Ñ2 V3 B D6 read 5 13 40–45 (reading 43–44 before 40)

22 Ñ1 illeg for 22[cd] (cf v l 15) —[a]) B1 च, B3 स्तु (for तु) —[b]) D1 इच्छति (sic), D3 6 11 M1 मर्हति (for इच्छति) Ñ2 V3 B D6 द्रष्टुमिच्छामि मैथिलीं —[c]) परामृता T3 प्रवसिता (for प्रमथिता) —[d]) D11 प्रवाम् (sic) (for प्रपाम्) Ś1 Ñ2 V3 B D1 4 6 10 11 पिपासुना Ñ1 पिपास र (illeg) (for °सित) T3 प्रसामिव पिपासतो —After 22 Ś1 Ñ1 D1–4 10 11 ins

423* पतिशोकातिसंतप्ता तपसा च कृशा भृशम् ।
[D11 [अ]बला (for च कृशा)]
while Ñ2 V3 B D6 ins

424* दुष्टाऽतुरसंहसाद्रावणेनोद्धृता बलात् ।
[V3 धृता बलात्, B3 कृता बलात्, D1 बलाद्धृता (for [उ]द्धृता बलात्)]
—Then both the groups cont

425* शृगाली यद्वत्सिंहेन न विभाति विभाति च ।
[Ś1 सिंहेन D1 शिवा D6 मृगेन (for सिंहेन) Ñ1 पङ्क्तिषा शृगालीव (for the prior half) Ñ1 V3 विभाति च

अस्या नूनं पुनर्लाभाद्राघवः प्रीतिमेष्यति ।
राजा राज्यपरिभ्रष्टः पुनः प्राप्येव मेदिनीम् ॥ २३

कामभोगैः परित्यक्ता हीना बन्धुजनेन च ।
धारयत्यात्मनो देहं तत्समागमकाङ्क्षिणी ॥ २४

नैषा पश्यति राक्षस्यो नेमान्पुष्पफलद्रुमान् ।
एकस्थहृदया नूनं राममेवानुपश्यति ॥ २५

भर्ता नाम परं नार्या भूषणं भूषणादपि ।
एषा हि रहिता तेन शोभनार्हा न शोभते ॥ २६

दुष्करं कुरुते रामो हीनो यदनया प्रभुः ।
धारयत्यात्मनो देहं न दुःखेनावसीदति ॥ २७

इमामसितकेशान्तां शतपत्रनिभेक्षणाम् ।
सुखार्हां दुःखितां दृष्ट्वा ममापि व्यथितं मनः ॥ २८ G. 5. 19. 5 B. 5. 16. 5 L. 5. 15. 1

B4(also in marg.).4 D8—4 न भाति च (for न विभाति). B1 सर्वविनी (for विभाति च).]

—Thereafter Ñ2 V2 B D6 read 5.13.47–48, 50 and 46.

23 a) Ñ2 V3 B D6 B1 transp. अस्या and नूनं. D6 om.(hapl.) from पुनर् up to प्राप्स्यति (see var.) in b. D1 महत् (for पुनर्). Ś1 Ñ1 D10.11 रामं (for लाभाद्). —b) Ś1 Ñ2 D1.10.11 प्रतिपत्स्यते; B4(also as in text in m.) °मेष्यति (for प्रीतिमेष्यति). —c) M3 राज्यान् (for राज्य-). Ś1 Ñ1 D1.11 -विहीनः (D11 °नं) सन् (D1 स) (for -परिभ्रष्टः). D5 राज्यपरिभ्रष्टविहीनस्तु; D10 राजा सुख-विहीनस्य. —d) Ñ2 V3 B D1.4 लभ्येत (for प्राप्येत). Ś1 Ñ1 D10.11 महीमिव पुनर्यथा; D1.4 प्राप्नोति (D5 om.) पुनर्महीं; D3 पुनर्लब्ध्वा महीं यथा.

24 a) D1.10 काम (for काम-). D5 विप्रहीना; G1 °भ्रष्टा (for परित्यक्ता). Ñ2 V2 B D6 कामभोगविहीनेयं. —b) M3 सीता (for हीना). —c) B3 धारयति; D1.11 धारयेती (for धारयति). —d) Ś1 Ñ V2 B D1–4.10.11 -कांक्षया (for -काङ्क्षिणी). —After 24, V3 reads 28, 3c–4d (including 427*).

25 a) Ś1 Ñ1 D1.4.5.10.11 राक्षसीः पश्यते नैषा; Ñ2 V3 B1.2.4 D2.4 राक्षसीर्वीक्षते नैषा; B3 राक्षसीर्विकृताकारा (also °र्नैषा). —b) Ś1 D10 न च; T2 नैतान्; Cg as in text (for नेमान्). B D1.4.11 -फलान्; T3 -फल-; Cg as in text (for -फल-). D3 नैषा पुष्पफलान्युतान्; G2 नेमान्पुष्पित-पादपान्. [illegible] Cv.r.m g.t : राक्षस्यो राक्षसीः (G.t राक्षसीरि-त्यर्थः). [illegible] —c) B1 D3.4 -हृदयां (B2 °यं) (for -हृदया). Ñ1 D1.4 मन्ये; B3 तस्या; D1.11 चांके (for नूनं). Ś1 D10 एकस्थहृदयश्च; Ñ2 V3 B2–4 D1.4 एकस्थं (D6 °स्थ) हृदये ह्यस्या (B2 त्व)स्या (D1 मन्ये). —d) Ñ2 प्रपश्यति; D1.3.4 प्रपश्यते; D3 °ते; D1 न पश्यति (for [म]नुपश्यति).

26 a) Ś1 भर्तुर्; D6 भार्या (for भर्ता). G1 हि परमं (for नाम परं). B4 D1.3.4 भार्या- (for नार्या). —b) D10 Ct शोभनं (for भूषणं). Ś1 Ñ V2 B D1.3.4.8.10 भूषणैरपि (for °णादपि). —c) G2.3 सैषा (for एषा). Ś1 D10 T2 वि-; T1.3 G3 M3 तु (for हि). M3 [म]पि (for तेन). —d) Ś1 G1 शोभनापि; D1–4.11 शोभार्हापि; D3 T3 [illegible] M1.3 भूषणार्हा; D10 शोभनाना (for शोभनार्हा). D1 om. शोभनार्हा न. —For 26cd, Ś1 V2 B D1 subst.:

426* एषा तस्यानुरागेण शोभतेऽप्यनलंकृता ।

[V3 च (for ऽपि).]

27 D1.3–6 S read 27 first time after 5.13.50, repeating it here. —a) D3 T2 M1 (all first time) दुष्करं; Cr m g.t (both times) [illegible] in text (for दुष्करं). Ñ1 (illeg.) B1 D1.3–6.8–9 S(D3 7–9 T M Cg.t first time, G both times) कृतवान्; Cm.t (second time) as in text (for कुरुते). —b) D3 हीने (for हीनो). Ś1 [स]मात् (for यद्). G1 (first time) दर्शनात् (for अनया). Ñ2 B D6 विभुः; V3 सुधि (for प्रभुः). —After 27ab, V1 reads 4cd, 5.13.49 and 5, while G2(at the second occurrence) errone-ously repeats 24a–27b. —V1 om. 27cd. —c) M1 (first time) धारयामि (for धारयति). —d) Ś1 [illegible] B D6 7–9 S Cm g (D6.7–9 S Cg first time) शोकेन; Ct (second time) as in text (for दुःखेन). D11 [स]पि (for [अ]व-).

28 V3 reads 28, 3c–4d (including 427*) after 24. —a) D5 इदमित्युक्त (for असित-). —b) Ñ2 illeg. from -निभेक्षणां up to ममापि in d. Ś1 Ñ1 V2 B D1–4.8.10.11 -निभाननां; Cg as in text (for -निभेक्षणाम्). —D1 om. 28cd. —c) Ñ1 D3–9 T2 M1.2 ज्ञात्वा; Cg as in text (for दृष्ट्वा). —d) [illegible] मम; D1 मया (for मम). Ś1 Ñ B1.4 D1.7.8.10.11 व्यथते; V2 वृष्टते (sic); Cg as in text (for व्यथितं). —After 28, Ś1 Ñ1 D1–3.4(l. 1–66).10.11 ins. a passage relegated to App. I (No. 4). —After 28, Ñ2 V2 B D6 ins.; while Ś1 Ñ1 D10.11 ins. l. 2 only after 3ab, D3 ins. l. 2 before 3cd (owing to om.):

427* कदा नु खलु दुःखस्य पारं यास्यति मैथिली ।
राघवस्याप्रमेयस्य लक्ष्मणस्य च धीमतः ।

[(l. 1) B2 नु (for नु). B1(after corr. inf. lin. as above) नुपनु, B2.4.6 नु नु (by transp.) (for नु खलु). —B3 om. from दुःखस्य up to यास्यति in 3a. D6 मैथिलि. —(l. 2) Ś1 D10 [अ]पि धीमतः, D11 [अ]पि वीर्यस्य (for

G 5 19 33
B 5 16 29
L 5 10 72

क्षितिक्षमा पुष्करसंनिभाक्षी
या रक्षिता राघवलक्ष्मणाभ्याम् ।
सा राक्षसीभिर्विकृतेक्षणाभिः
संरक्ष्यते संप्रति वृक्षमूले ॥ २९

हिमहतनलिनीव नष्टशोभा
व्यसनपरंपरया निपीड्यमाना ।
सहचररहितेव चक्रवाकी
जनकसुता कृपणा दशां प्रपन्ना ॥ ३०

अस्या हि पुष्पावनताग्रशाखाः
शोकं दृढं वै जनयन्त्यशोकाः ।
हिमव्यपायेन च मन्दरश्मि-
रभ्युत्थितो नैकसहस्ररश्मिः ॥ ३१

इत्येवमर्थं कपिरन्ववेक्ष्य
सीतेयमित्येव निविष्टबुद्धिः ।
संश्रित्य तस्मिन्निषसाद वृक्षे
बली हरीणामृषभस्तरस्वी ॥ ३२

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे चतुर्दशः सर्गः ॥ १४ ॥

[अ]प्रमेयस्य) N₁ कापुरुष° (for एकमनय) V₃ om B₁ D₁₁ [स्]पि (for च) Ś₁ D₁₀ शीतिम (for जीवत)]
—Thereafter Ñ₁ B D₆ read 3ᵉ–4 5 13 49 5 (D₆ om 5)

29 Ś₁ D₁ ₆ ₁₆ ₃₁ read 29–30 after 5 13 52 —ᵃ) D₃₁ क्षया (for क्षमा) Ś₁ गात्रुत्र (for पुष्कर) D₇ ₈ सन्निभेक्षणा (for सनिभाक्षी) N₂ V₃ B D₆ इव पुरा पङ्कजसंनिभाक्षी —ᵇ) B₁ ₃ लक्ष्मणराघवाभ्यां —ᶜ) B D₆ विकृताननाभि D₁₁ विकृतै° (for विकृतेक्षणाभि) —ᵈ) D₃ ₄ सरक्षते D₆ ₉ ₁₀ सरक्षिते, D₁₁ संरक्ष्यते, Ct as in text (for संरक्ष्यते)

30 Ś₁ D₁₋₄ ₁₆ ₁₁ read 29–30 after 5 13 52 Ñ₃ V₃ B D₆ om 30 —ᵃᵇ) V₃ illeg from [इ]व up to व m ᵃ D₆ विनष्ट (for [इ]व नष्ट) M₁ परंपरा (for परंपरया) Ś₁ N₁ D₁ ₃ ₄ ₃₁ [अ]नुपश्यमाना D₂ ₁₀ [अ]नुगम्य° D₅ G₁ M₂ Cg [अ]तिपीड्य°, G₃ [अ]भिपीड्य° (for निपीड्यमाना) —ᵈ) D₁₀ करुणा (for कृपणा) —After 30 D₆ ins 1 67 70 of App I (No 4)

31 Ñ₁ V₃ B D₆ transp 31 and 32 —ᵃ) D₆ अस्या (for अस्या) D₁ [अ]प्रशाखा D₆ प्रशाखा D₁₀ [अ]प्रशाखा (for [अ]ग्रशाखा) N₁ V₃ B D₆ इमे च पुष्पावनता सुशाखा , D₁₁ अस्या हि पुष्पावनता समया —ᵇ) Ś₁ N₁ D₁ ₃ ₄ ₁₀ ₃₁ G₁ ₃ M₁ दृढ स , N₁ V₃ B D₆ भृशं मे(Ñ₁ वै) G₁ महद्वै (for दृढ वै) D₆ सजनयत्यशोक (for वै जनयन्त्य शोका) —ᶜ) N₁ illeg up to च Ś₁ B₁ D₁₀ ₁₁ हिम (for हिम) D₆ तु (for च) N₁ तुषार , B₁ D₇ ₉ T₁ G₁ M₂ Ck t च शीत , Cr m g as in text (for च मन्द) V₃ B₁₋₄ D₆ क्षपात्ययापाये स्व(V₃ [illegible] °स्व)प(D₆ °भिव) मदरश्मिर्, D₃ ₄ °ये तु सहस्ररश्मिर्, [illegible] क्षपात्ययेनैव च मदरश्मिर् —ᵈ) Ś₁ Ñ V₃ B D₁₋₄ ₆ ₁₀ ₁₁ रविहर (Ñ₁ V₁ B °व) शशाङ्क , Cr k [ऽ]नेक°, Cm g t as in text (for नैकसहस्ररश्मि)

32 Ñ₁ V₃ D D₆ transp 31 and 32 —ᵃ) D₁₀ [ए]वम् (for [ए]वम्) M₁ तुङ्गर (for कपिर्) M₂ अनु वीक्ष्य (sic) (for अन्ववेक्ष्य) N₁ V₃ B₁ ₃ ₄ D₆ एव स का हेतुमित्यवेक्ष्य(B₁ °वी D₆ °वै)क्षय(B₁ °क्षय्) B₂ एव स [illegible] वानरोऽभिवीक्ष्य —ᵈ) D₁ ₄ ₁₁ M₁ विनष्ट D₇ ₉ Cm t तु जात (for निविष्ट) —ᶜ) Ñ₁ V₃ B D₆ सश्रीय, D₁ ₂ ₄ ₁₁ समसृत्य D₃ ससृत्य, T₃ सनृत्य G₁ सकृत्य Cm k t as in text (for संश्रित्य) T₁ वृत्य, T₃ स्थित्य Ck t as in text (for तस्मिन्) N₁ V₃ B₁ D₁ निपसाद, D₃ ₄ निपपात (for निषसाद) —ᵈ) T₃ मुखानाम् (for हरीणाम्) T₁ ₃ G₁ प्रवरस (for ऋषभस) D₁₀ सहस्री (for तरस्वी)

Colophon — *Sarga name* Ś₁ D₁₀ सीतान्वेषण Ñ₁ D₁ ₃ ₄ ₁₁ सीतापरिज्ञान(D₁ ₄ °न) N₁ V₃ B₁ ₃ ₄ D₆ हनु मद्दिक्षण , B₂ हनुमद्दर्शन D₁ अशोकवनिकाप्रदेशे सीता परिज्ञान —*Sarga no* (figures words or both) N₁ D₁ ₃ ₄ ₁₀ ₁₁ om Ñ₁ B₁ ₂ D₂ 19 V₃ 10 B₃ 17 B₄ 9 D₇ ₉ S 16 —After colophon G concludes with श्रीरामाय नमः

१५

ततः कुमुदषण्डाभो निर्मलं निर्मलः स्वयम् ।
प्रजगाम नभश्चन्द्रो हंसो नीलमिवोदकम् ॥ १
साचिव्यमिव कुर्वन्स प्रभया निर्मलप्रभः ।
चन्द्रमा रश्मिभिः शीतैः सिषेवे पवनात्मजम् ॥ २
स ददर्श ततः सीतां पूर्णचन्द्रनिभाननाम् ।
शोकभारैरिव न्यस्तां भारैर्नावमिवाम्भसि ॥ ३
दिदृक्षमाणो वैदेहीं हनूमान्मारुतात्मजः ।
स ददर्शाविदूरस्था राक्षसीर्घोरदर्शनाः ॥ ४
एकाक्षीमेककर्णां च कर्णप्रावरणां तथा ।
अकर्णां शङ्कुकर्णां च मस्तकोच्छ्वासनासिकाम् ॥ ५
अतिकायोत्तमाङ्गीं च तनुदीर्घशिरोधराम् ।
ध्वस्तकेशीं तथाकेशीं केशकम्बलधारिणीम् ॥ ६
लम्बकर्णललाटां च लम्बोदरपयोधराम् ।
लम्बोष्ठीं चिबुकोष्ठीं च लम्बास्यां लम्बजानुकाम् ॥ ७ G. 5 17 6 B 5 17 7 L 5 17 7

15

Ś1 illeg for Sarga 15 (cf v l 5 11 29) V2 begins with श्रीरामाय नम

1 Ñ3 V2 B1-4 D2 om 1 —a) D2 कुसुम (sic) (for कुमुद) Ś1 Ñ1 B2 D1-4 9-11 Ct षण्(Ś1 इ)डाभो (D11 °भ) (for षण्डाभो) —b) Ś1 D10 निर्मलकुमुदं स्वयं Ñ1 T2 G3 M1-3 निर्मलो निर्मलं स्वयं D5 V3 निर्मल(D6 °लो) निर्मलप्रभ D1-4 विमल (D5 °शोभ) निर्मलोदय —c) Ś1 B1 D1 8 10 प्रजगाह T2 जगाम Ct m g as in text (for प्रजगाम) —d) B2 हंसा (sic) (for हंसो)

2 a) D1 4 साहाय्यम् (for साचिव्यम्) Ś1 Ñ2 B2 3 D1-4 8 11 कुर्वाण (for कुर्वन्स) D10 साचिव्यमपि (sic) कुर्वाण —b) B2 विमल (for निर्म°) D6 प्रभया विमल प्रभ —c) D2 शीत (for शीतै) —d) V2 सिषेवे (for सि°) Ñ2 V2 B D2 मारुतात्मज (D6 °ज [sic]) D10 पवनात्मज (sic) (for पवनात्मजम्)

3 D3 10 om 3-4b —b) B2 प्रभावता (for निभा°) —c) Ś1 कषायस्ता D2 6 समाक्रान्ता D2 भयत्रस्ता D11 क्लिश्यमानां (for इव न्यस्तां) Ñ2 V2 B [redacted] शोक भारसमाक्रान्ता (B1 °भाव [also sup lin °भ्रान्ता]) —d) D1 [भ]ग्नेव (for [भ]वाम्भसि) —After 3 Ñ2 V2 B D1 ins

4·8* राक्षसानां सभामध्ये ददर्श कपिकुञ्जरः ।
कलितां शुक्लपक्षादौ चन्द्रलेखामिवामलाम् ।

[(1 2) B2 [अ]मलां]

4 D3 10 om 4ab (cf v l 3) —Ñ2 V2 B D2 read st 4 24 (including star passages) after 5 13 17 —b) D2 11 T2 M3 पवनात्मज (for मारुता°) —c) D2 7 10 T G3 विदूरस्था (for [अ]विदूरस्था) —d) T3 राक्षसीर्विकृतेक्षणा —For 4 Ñ2 V2 B D2 subst

429* स प्रविश्य महाबाहुरशोकवनिकां शुभाम् ।
ददर्श विकृतास्तत्र राक्षसीः कपिकुञ्जरः ।

[(1 2) B2 समस्ति वा ह —(1 2) Ñ2 दृष्ट्वा (hypm) (for ददर्श) V2 transp विकृता and राक्ष]

5 For sequence in Ñ2 V2 B D2 cf v l 4 —a) D1 8 10 एककर्णां (for कर्णां) Ñ2 V2 B D2 एकाक्षीमेक (B2 °क्षीम)कर्णां(V2 D2 °कर्णा) —b) Ñ2 V2 B D2 प्रावरणा (for °णां) D11 कर्णप्रावरणां —Ś1 om 5cd —cd) Ś1 शङ्कुकर्णां लम्बकर्णां च D1 लम्बकर्णां शङ्कुकर्णां D11 लम्बकर्णां च (sic) (for c) D2 लम्बकर्णां विकर्णिका (for d) D10 अकर्णां शङ्कुकर्णां च लम्बकर्णां विकर्णिका —For 5cd, Ñ2 V2 B D2 subst and read before 5ab

430* विरूपा लम्बकर्णास्तु लम्बभारस्तनान्विताः ।

[V2 D2 विरूप (V2 °पा) etc (for the prior half) V2 B2 लम्ब (B2 °ब sic) D2 लम्ब (for °स्त) B2 लम्बमुखाः (for the post half)]

6 For sequence in Ñ2 V2 B D2 cf v l 4 D11 om 6-7d —ab) Ñ2 V2 B1 3 D2 मात M1 दीर्घ (for काय) Ñ2 (त)तराङ्गीं V2 (उ)त्तमाङ्गीं (for [उ]त्तमाङ्गीं) V2 B2 तनु (for तनु) V2 D2 शिरो(D2 धरो)धरा(D2 धरा) B1 3 4 °ग्रा (for शिरोधराम्) B2 मात्रगात्रोत्तमाङ्गी दीर्घनासिकोदरा —c) Ś1 D11 ध्वस्तकेशी V2 कृष्णकेशी D2 लम्बकेशी (for तथा°) Ñ2 V2 B D2 शुक्लकेशी (V2 °त्व) —After 6c, Ñ2 ins

431* अकर्णा लम्बकर्णिकाम् ।
उत्कटकालोदर्यां कर्णीं

—d) Ñ2 V2 B D2 धारिण (for °णम्)

7 For sequence in Ñ2 V2 B D2 cf v l 4 D11 om 7ab (cf v l 6) B2 om 7 —a) D2 पृथु (for लम्ब) V2 कृश्वर (for लम्बकर्ण) V2 B1 3 4 पृथु कर्णललाट(B1 °ट)ा D2 लम्बकर्णी ललाटकी —b) Ś1 कर्णललाटाः(B1 °ट)ा लम्बोदर (for लम्बोदर) V2 B1 3 D1 4 कृष्णगात्रा (for °राम्) —V2 B1 3 4 D2 om 7cd —cd) D2

G 5 17 28
B 5 17 28
K 5 12 25

ह्रस्वा दीर्घा च कुब्जां च विकटा वामनां तथा ।
करालां भुग्नवक्त्रां च पिङ्गाक्षीं विकृताननाम् ॥ ८
विकृताः पिङ्गलाः कालीः क्रोधनाः कलहप्रियाः ।
कालायसमहाशूलकूटमुद्गरधारिणीः ॥ ९
वराहमृगशार्दूलमहिषाजशिवामुखाः ।
गजोष्ट्रहयपादाश्च निखातशिरसोऽपराः ॥ १०
एकहस्तैकपादाश्च खरकर्ण्यश्वकर्णिकाः ।
गोकर्णीर्हस्तिकर्णीश्च हरिकर्णीस्तथापराः ॥ ११

विकुक (sic) D2 T1 G3 M1 Cm g कुब्जा C r t as in text (for कि°) M1 स्त्रीर (for °वक्त्राम्) G1 नासिका (for °ननाम्) D1 स्त्रोढीश्चिवुक्रोष्ठीश्च स्त्रावस्या स्त्रवपानुगा

8 For sequence in Ñ2 V2 B D2 cf v l 4 G2 om 8–11ᵈ —ᵃ) Cg ह्रस (for ह्रस्वा) T2 कुब्जा च दीर्घा च (by transp) T3 M2 ह्रस्वा दीर्घा तथा कुब्जा —For 8ᶜᵈ Ś1 Ñ1 D3 subst Ñ2 V2 B [illegible] subst and read after 433*

432* ह्रस्वा दीर्घास्तथा कुब्जा विकटा वामनास्तथा ।

[B1 D1 ह्रस्व (for °स्वा) Ś1 D1 च कुब्जाश्च (Ś1 D2 °ज च) (for तथा कु °जा) B1 विकृता (for वामनाः)] —B1 om 8ᶜ–9 —ᶜ) Ś1 Ñ V2 B D करालां भग्न (Ś1 Ñ1 D स्त, B2 भुग्न)वक्त्रां (D °क्त्रं च) —ᵈ) D1 पिङ्गाक्षी D1 पिङ्गल, Cr as in text (for पिङ्गाक्षीं) Ś1 Ñ1 D पिङ्गाक्षीर्विकृताननाः, Ñ2 V1 B D5 विकृता विकृताननाः (B1 °नना)

9 For sequence in Ñ2 V2 B D2 cf v l 4 B1 G1 om 9 (cf v l 8) D2 reads 9 twice —ᵃᵇ) D काली (for काली) Ñ2 V2 B D कुमुखा (B D °खी) कपिला कृष्णा (for °) Ś1 D transp विकृता and क्रोधना D क्षिप्रा (for °त्रा) —ᶜ) Ś1 Ñ1 B1 D1 शूला (D1 °ल), D1 प्रास (for कूट) —ᵈ) Ś1 Ñ1 D1 खड्ग, D2 शूल, G1 गदा (for कूट) B1 पत्तन, D G2 धारिणी (D °ण G2 °णीं) (for धारिणी) D1 मुद्गलप्रासधारिणी, D मुद्गरा खड्गधारिणी, D मुद्गरायुधधारिणी —After 9 Ñ1 ins 435*

10 For sequence in Ñ2 V2 B D2 cf v l 4 G2 om 10 (cf v l 8) Ñ1 om 10ᵃᵇ —ᵃ) D2 वराह —ᵇ) M1 [ज]श (for [श]श) Ś1 D1 शुनीमुख (D °खी स)था D1 शिलीमुखा D2 T1 G3 M1 शिवामुखी (for °खा) D2 गोवृषानासिकानना —For 10ᵃᵇ, Ñ2 V2 B D1 subst

433* वराहतनुवक्त्राश्च महिषा शिवदर्शना ।

[Note hiatus between the two halves B1 महि-, B1 नक (for तनु)]

—Thereafter they read 432*

—After 10ᵃᵇ Ś1 D1 read 434* and D1 ins 435* —ᶜ) Ñ2 V2 B D1 खर (for हय) D1 G2 M1 पादौश्च (D °दाश, D1 °दौ) M1 -वक्त्रास (for पादाश्च) D1 गजोष्ट्रखरवक्त्राश्च —ᵈ) M1 निपात (sic) (for °खात) Ś1 Ñ1 D1 निखातशिरसो अपरा Cr m g k t as in text (for शिरसोऽपराः) Ñ2 V2 B1 शार्दूलमहिषानना D1 विकृता विकृतानना, D1 तिर्यग्दशिरोधेषा, D2 पृथुपादशिखापादिका

11 For sequence in Ñ2 V2 B D2, cf v l 4 G2 om 11ᵃᵇ (cf v l 8) —ᵃ) G1 हस्तैश्च (for हस्तैक) D1 पादाश्च, D °दैश्च, D1 °दश्च, D1 °दौ (for पादाश्च) —ᵇ) D2 G1 M1 कर्णाश्च (D °र्णैश्च) (for कर्ण्यश्च), Ñ1 D गजकर्णाश्च (Ñ1 °र्णी स D1 कर्णा)कपिला, D1 स (D1 च)हकर्णिका (D1 °म)कर्णिका (D1 °क), D1 बहुपादशिखापादका —Ñ1 illeg for 11ᶜᵈ except गोकर्णी —ᶜ) D1 हस्त (for हस्ति) —ᵈ) D1 हय (for हरि) ⊛ Cv g हरिकर्णाः कपिकर्णी ।, Ck t हरिकर्णी सिंहकर्णी ⊛ —For 11ᶜᵈ, Ś1 D1 subst (Ś1 D1 read after 10ᵃᵇ)

434* गोकर्णी हयकर्णी च हस्तिकर्णी तथापराम् ।

[D1 हस्ति (for हय) D1 गोकर्णी हस्तिकर्णी च (for the prior half) D1 हय (for हस्ति) D1 हयकर्णी (for हस्तिकर्णी)]

—Thereafter Ś1 D1 cont while Ñ1 ins after 9 and D1 ins after 10ᵃᵇ

435* दुर्मुखी दुष्टवक्त्राश्च सिंहाश्वाशिवदर्शना ।
ह्रस्ववक्त्रास्तथा घोरा महिषोष्टमुखीस्तथा ।

[(l 1) Ñ1 दुर्मुखा विकृताकारैः D1 दुर्मुखा दुष्कर्णाश्च (for the prior half) Ñ1 illeg for सिंहाश्व D1 शिवाश्ववत् (for [श]शिव°) —(l 2) D1 -वक्त्रा (for °वक्त्राः) D1 च नाट्क (for तथा घोरा) Ñ1 ह्रस्ववक्त्रा गृध्रवक्त्रा (for the prior half) Ñ1 D1 -मुखा (for °खीः)]

—Thereafter Ñ1 cont

436* गजेन्द्रखरवक्त्राश्च काककङ्क * * स्तोऽस्तथा ।

—For 11 Ñ2 V2 B D1 subst

437* हस्वपादस्तनाक्षास्या महतोच्छ्रायनासिका ।
बहुपादाश्चैकपादाश्च पृथुपादौ स्थिपादिका ।

[D1 om l 1 —(l 1) B1 -स्य (for -स्त्र) V1 -नासया (for नास°) —(l 2) D1 बहुपादैः (for °पादैः) B1 हि (for रिं)]

—After 11, Ñ1 ins a passage which is illeg

अनासा अतिनासाश्च तिर्यङ्नासा विनासिकाः ।
गजसंनिभनासाश्च ललाटोच्छ्वासनासिकाः ॥ १२
हस्तिपादा महापादा गोपादाः पादचूलिकाः ।
अतिमात्रशिरोग्रीवा अतिमात्रकुचोदरीः ॥ १३
अतिमात्रास्यनेत्राश्च दीर्घजिह्वानखास्तथा ।
अजामुखीर्हस्तिमुखीर्गोमुखीः सूकरीमुखीः ॥ १४
हयोष्ट्रखरवक्त्राश्च राक्षसीर्घोरदर्शनाः ।
शूलमुद्गरहस्ताश्च क्रोधनाः कलहप्रियाः ॥ १५
कराला धूम्रकेशीश्च राक्षसीर्विकृताननाः ।
पिबन्तीः सततं पानं सदा मांससुराप्रियाः ॥ १६   G 5 17 3 B 5 17 3 L 5 12

12 For sequence in Ñ2 V2 B D1 cf v l 4 Ñ2 V2 B D1 read 12 after 15ab —a) Ñ2 V2 B1 2 D1 ह्रस्व(V2 अथ)नासातिनासा(B2 °दीर्घा)श्च, B4 ह्रस्वनासाश्च तिर्यङ्. D7 अतिनासाश्च काश्चिच्च —b) V2 [अ]तिं, B3 च, D1 3 M1 श्च, T1 G1 2 M3 द्विं (for वि) —d) Ñ2 V2 B1 2 4 D1 [उ]च्छ्रित) (for -[उ]च्छ्वास) B3 घटाहेष्टितनासिका —For 12 Ś1 D1-4 10 11 subst

438* अनासा चातिनासा च हुस्वनासा तथापराम् ।
गजसंनिभनासा च तिर्यङ्नासा तुनासिका ।

[(l 1) D2 नसि, D12 नासे (for नासि) D7 (इ)त्यां (for [अ]पराम्) D3 11 तिर्यङ्नासां तुनासिका (for the post half) D1 अनासाश्चातिनासाश्च हस्वनासा तथापरा —(l 2) Ś1 नासाम् (for नासां) D1 4 तिर्यङ्नासां तुनासिकां D3 11 ललाटोच्छ्(D12 °च्छ्वास)नासिकां (for the post half)]

while Ñ1 subst for 12

439* विनासा सर्वनासा च दीर्घनासा स्तनासिकाम् ।
तुनासीसुषनासा च हयनासा तथापराम् ।
महाप्रकम्पनासिनामूर्ध्वनासा तथापराम् ।

—Thereafter Ñ1 cont a passage which is illeg —After 12, Ñ2 V2 B D1 ins

440* कविसुरमुखाहि च्युतीमांसभोजना ।

13 Ñ2 V2 B D1 om 13ab and for sequence in them cf v l 4 —a) G2 हस्तिपादा Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 हस्तिपादामपादा च —b) Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 गोपादा पादचूलि (D1 °चूडि [sic] D2 °चूलि)का(Ñ1 D1 2 °का) —For 13cd D1(l 2 only) is subst

441* श्वपादामपादीं च चतुष्पादत्रिपादिकाम् ।
नागपादीमपादीं च दीर्घपादीं तथापराम् ।
हस्तिपादीमपादीं च दीर्घपादीं तथापराम् ।

[(l 1) D11 पृथुपादी * * * (for पृथुपादामपादी) D11 चतुष्पदाच (sic) (for चतुष्पदत्रि)]

—Thereafter D11 cont, Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 ins after 13cd

442* चतुष्पादी द्विपादा च चतुष्पादी त्रिपादिकाम् ।

[D11 चतुष्पादी Ś1 D1 10 चतुष्पादपादिकां Ñ1 द्विपादी * * पादिकां, D4 गोपादां चाष्टपादिकां (for the post half)]

—Thereafter Ñ1 cont two lines which are mostly illeg —D1 om 13c–14b —c) Ś1 अद्रि (sup lin also as in text) (for अति) V2 स्तन (for शिरो) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 -ग्रीवाम् (for ग्रीवा) —d) B1 अद्रि (sup lin also as in text) (for अति) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 कुचो(D2 कुचा)दरीं(D4 °रीं, D2 °रा), Ñ2 B1 स्तनो(Ñ2 -कुचो)दरा, V2 B3 -स्तनोदरी (for कुचो°)

14 For sequence in Ñ2 V2 B D1 cf v l 4 D1 om 14cd (cf v l 13) —a) B1 अद्रि (for अति) Ś1 D1 2 4 10 11 नेत्राश्च(Ś1 °श्च) B2 नयना (for नेत्राश्च) —b) Ś1 V2 B1 2 4 नखीम्(Ś1 °खीम्) D2 3 T1 [आ]ननाम्, T2 -मुखाम् (for -नखास्) Ś1 अपि (for तथा) —After 14ab, Ñ1 ins

443* अपि * * मुखीं * * * * गोमायुमुखनासिकाम् ।

—c) B1-4 अथ, D2 धेनु, D1 खर, D4 हस्त (for हस्ति) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 अजामुखीं हस्तिमुखीं, Ñ2 अजामुखा खरमुखीर् B1 अजमुखीरश्वमुखीर् —d) D1 2 4 10 11 गोमुखीं सूकरमुखा(D11 °खा), Ñ1 गोमुखीं च सारेवरा (sic), D2 हस्तमुखा च वराननाः —After 14 Ś1 D1 4 10 11 ins.

444* गोमायुमुखीं चैव शृगालवदनाननाम् ।

[D1 -मुखा (for -मुखीं)]

while Ñ1 ins

445* तिर्यगा * मुखीं सीमा प्रलम्बस्तनोदरीम् ।

15 For sequence in Ñ2 V2 B D1 cf v l 4 —a) V2 B1 2 4 D2 उष्ट्र (for हयोष्ट्र) Ñ1 D2 हयोष्ट्र मुख(D1 °मुख)वक्त्राश्च Ñ2 मुखाश्च(D1 °श्च)वक्त्राश्च, B2 अश्वमुखवक्त्राश्च —b) Ñ2 V2 B1-3 D1 भीमविक्रमा (V2 °क्रमाः) (for घोरदर्शना) —After 15ab, Ñ2 V2 B D1 read 12 —Ñ2 V2 B D1 om 15c–16b —c) G1 मूल alt कूट (for शूल)

16 Ñ2 V2 B D1 om 16ab (cf v l 15) and for sequence in them cf v l 4 Ś1 D1 10 om (l 1) 16 —a) D2 T1 कराल (D1 °ली) D1 3 4 11 G1 ... च (D2 G1 °श्च), D2 -केशिन्यो (for केश्य[श्च] —b) G1 विमाहीर् (for राक्षसीर्) Ñ1 विकृतानना (for °नना) G2 T1 राक्षसीर्विकृतानना विकृतानना ...

G 5 17 33
B 5 17 17
L 5 12 16

मांसशोणितदिग्धाङ्गीर्मांसशोणितभोजनाः ।
ता ददर्श कपिश्रेष्ठो रोमहर्षणदर्शनाः ॥ १७
स्कन्धवन्तमुपासीनाः परिवार्य वनस्पतिम् ।
तस्याधस्ताच्च तां देवीं राजपुत्रीमनिन्दिताम् ॥ १८
लक्षयामास लक्ष्मीवान्हनूमाञ्जनकात्मजाम् ।
निष्प्रभां शोकसंतप्तां मलसंकुलमूर्धजाम् ॥ १९
क्षीणपुण्यां च्युतां भूमौ तारां निपतितामिव ।
चारित्र्यव्यपदेशाढ्यां भर्तृदर्शनदुर्गताम् ॥ २०
भूषणैरुत्तमैर्हीनां भर्तृवात्सल्यभूषिताम् ।
राक्षसाधिपसंरुद्धां बन्धुभिश्च विनाकृताम् ॥ २१
वियूथां सिंहसंरुद्धां बद्धां गजवधूमिव ।
चन्द्रलेखां पयोदान्ते शारदाभ्रैरिवावृताम् ॥ २२

शेप (Cv °ति सरघ्यसे। अन्यथा राक्षसीभिरित्यतिरिच्यते।, Cm °ति शेप। अतो न पौनरुक्त्यम्) ⊛—D5 om 16ᶜ–17ᵇ —ᶜ) D1.7.9 G3 पिबन्ति (for पिब-न्तीः) Ñ3 S.K. पिबन्ती सततं (sic) —ᵈ) V3 मधु (for सुरां) D7.9.12 Ck Ct सुरामांससवं (D7.9 Ck Ct °समदां) प्रियाम् —For 16ᶜᵈ Ñ2 V3 B D6 subst and read after 17ᵃᵇ

446* पिबन्ती सततं नित्यं मांससमप्रिया ।

[Ñ2 रतं V3 [म]सवं B3 मन (for मां)]

—Thereafter they cont

447* अनाशिता सदा क्षुधा सर्वभक्षा समुत्सुका ।

[V3 क्षुदा B3 क्षुता (for क्षुधा) Ñ2 B3 सुसंगता D6 समतत (for समुत्सुका)]

—After 16 Ñ1 ins

448* वसाशोणित * * * * * शोणितप्रिया ।

17 D5 om 17ᵃᵇ (cf v l 16) —ᵃᵇ) D6 मज्जाक्त (for दिग्धाङ्गीर्) D3 शोणिता (for भोजना) Ñ2 V3 B D6 वसा(Ñ2 मुसा [sic], D6 मेदो)दिग्धवदना Ñ1 वसाशोणितभोजिन्य दुष्प्रेक्ष्यविरोचना —After 17ᵃᵇ Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 ins

449* अनासिका राक्षसाश्च सर्वभक्ष्या सुदारुणा ।
नानाविकृतवेषाश्च नानारूपाननस्थिता ।
दुर्दर्शाश्च तथा चान्या राक्षसीर्विकृताननाः ।

[(l 1) Ś1 नूतन॰ (for सना°) Ñ1 D1.11 अनासिकाश्च (D11 °दि)श्च (for the prior half) D1.11 महा (for -भक्ष्या) —After l 1, Ñ1 ins

449(A)* कर्णिनश्च कोटाश्च शिशुमस्तकमूर्धजा ।
हस्तपादेषु मुखेषु काश्चिन्नृत्यन्ति भूतलम् ।
मस्तक * कता काश्चिद्वमन्ती शिरोधराः ।
कृत * * * नाम हस्ताग्रमुखेन्नता ।
नृत्यन्ति विकृत काश्चिद्विकृत च हसन्ति वै । [5]
पात्रेण विकृत काश्चिद्वै गायन्ति च ।

—D1 om l 2-3 Ś1 om l 2 —(l 3) D1 विकृतास्ता]

—After 449* Ñ1 cont

450* ददर्श स कपिश्रेष्ठो रोमाञ्च * जगाह च ।

—After 17ᵃᵇ, Ñ2 V3 B D6 read 446* —ᶜ) S1 D1.3.10 M1.2 कपिश्रेष्ठो G2 हरिश्रेष्ठो, M3 हरिः श्रेष्ठो M1 तुल्यं सर्वभक्षिताश्चापि (sic) —ᵈ) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 दर्शन (Ś1 B4 °ना) (for दर्शना) D3 दर्शनहर्षणा (by transp) ⊛ Cr ता ददर्श हरिश्रेष्ठो रोमहर्षणदर्शना इति पाठ ⊛ —For 17ᶜᵈ N2 V1 B D6 subst

451* ता दृष्ट्वा वानरो हृष्टो रोमहर्षसमन्वित ।

[Ñ2 B3 रोमहर्षो V3 B1.3.4 समुत्सुक (for समन्वित)]

18 ᵃ) Ś1 Ñ1 V3 B1.3.4 D1-8.11 T1 G1 उपासीन (D4 °सीर्णां) (for उपासीना) —ᵇ) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 M3 परिवीक्ष्य (M3 °वार्य), Ct as in text (for °वार्य) D6 रामवत (for वनस्पतिम्) —Ñ2 V3 B D6 om 18ᶜ–24ᵇ —ᶜ) T3 [अ]धस्था (for [अ]धस्ताच्च) Ñ1 दृता D11 सिता (for च ता)

19 Ñ2 V3 B D6 om 19 (cf v l 18) —ᶜ) Ñ1 D1-4.11 विप्रभां —ᵈ) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 दीनां मलिन (D1.3 मलिन)मूर्धजां (Ñ1 °वाससां) —After 19 Ñ1 ins

452* धूम्रिकाभवेषपाशां धूलिध्वस्तमनुत्तमाम् ।

20 Ñ2 V3 B D6 om 20 (cf v l 18) Ś1 om 20ᵃ–24ᵇ —ᵃ) D6 क्षीणां (for क्षीण) —ᵇ) Ñ1 D1-3 भद्(D1 इंदु B4 चन्द्र)कलाम् (for निपतिताम्) D1.10.11 तारां मन्दप्रभामिव —ᶜ) D11 व्यपदेशांतां (for -व्यप°) D4.10 चारित्र शू(D11 शू)पदेशाढ्यां (D4 °ढ्या) (corrupt) —ᵈ) M1 D1.8 T3 G1 M1 दुःखितां D4.10 दुर्गमां, G1 दर्शिता Cv r m g t as in text (for -दुर्गताम्)

21 Ñ2 V3 B D6 om 21 (cf v l 18) Ś1 om 21 (cf v l 20) —ᵃ) Ñ1 D3 G1.3 M3 Cg भूषणां, Ck as in text (for भूषिताम्) —ᶜ) D1.3 सद्(D3 °म)द्वां (for संरुद्धां) G1 राक्षसीभिश्च संरुद्धां —ᵈ) D1.11 विनाकृतां

22 Ñ2 V3 B D6 om 22 (cf v l 18) Ś1 om 22 (cf v l 20) —ᵃ) G1 वियूथा (sic) Ñ1 व्याघ्र (for सिंह) —ᵇ) Ñ1 D1.3.4.10.11 वनं, D3 श्रस्तां M3 बध्यां (for बद्धां) —ᶜ) D1-9 T3 G1 M3 रेखां (for लेखां) —ᵈ) D1 पुष्करैर् (for शारदा°)

क्लिष्टरूपामसंस्पर्शादयुक्तामिव वल्लकीम् ।
सीतां भर्तृहिते युक्तामयुक्तां रक्षसां वशे ॥ २३

अशोकवनिकामध्ये शोकसागरमाप्लुताम् ।
ताभिः परिवृतां तत्र सग्रहामिव रोहिणीम् ।
ददर्श हनुमान्देवीं लतामकुसुमामिव ॥ २४

सा मलेन च दिग्धाङ्गी वपुषा चाप्यलंकृता ।
मृणाली पङ्कदिग्धेव विभाति च न भाति च ॥ २५

मलिनेन तु वस्त्रेण परिक्लिष्टेन भामिनीम् ।
संवृतां मृगशावाक्षीं ददर्श हनुमान्कपिः ॥ २६

तां देवीं दीनवदनामदीनां भर्तृतेजसा ।
रक्षितां स्वेन शीलेन सीतामसितलोचनाम् ॥ २७

तां दृष्ट्वा हनुमान्सीतां मृगशावनिभेक्षणाम् ।
मृगकन्यामिव त्रस्तां वीक्षमाणां समन्ततः ॥ २८

दहन्तीमिव निःश्वासैर्वृक्षान्पल्लवधारिणः ।
संघातमिव शोकानां दुःखस्योर्मिमिवोत्थिताम् ॥ २९

तां क्षामां सुविभक्ताङ्गीं विनाभरणशोभिनीम् ।
प्रहर्षमतुलं लेभे मारुतिः प्रेक्ष्य मैथिलीम् ॥ ३०

हर्षजानि च सोऽश्रूणि तां दृष्ट्वा मदिरेक्षणाम् ।
मुमोच हनुमांस्तत्र नमश्चक्रे च राघवम् ॥ ३१

G 5. 10. 6
H 5. 17. 31
L 5. 12. 32

23 Ñ1 V1 B D1 om. 23 (cf. v. l. 18). Ś1 om. 23 (cf. v. l. 20). D2 om. 23–24^{b}. —^{a}) D1.10 क्लिष्ट (for क्लिष्ट°). D1.3.8.10 Ck असंस्पर्शात्, Ct (v. l. ?) as in text (for °र्शाद्). —^{b}) D3.12 lacuna for वल्लकीम्. Ñ2 कामुकामिव पद्मिनीं. —^{c}) D3.6 G1 M1 स्वता T1.2 M3 -यशो (for हिते). D2 स तत्र परिक्लिष्टे युक्ताम्. —^{d}) D1 सयुक्ता (for अ°). D6 T1.2 Cg रक्षसो, Cr m t as in text (for रक्षसां). T3 वशे, Cr m g t as in text (for वशे). Ñ1 रक्षसा वशमागता, D3.8.10 सु(D3.10 स)युक्तां राक्षसीवशे (D3 °शे).

24 Ñ2 V1 B D2 om. 24^{ab} (cf. v. l. 18). Ś1 om. 24^{ab} (cf. v. l. 20). D1 om. 24^{ab} (cf. v. l. 23). —^{a}) D1.3.4.10.11 अशोकवनिकोद्देशे. —^{b}) D3.8.10 T3 -सागर- (for °सम्). D1.2.4.10 समु(D3.4 °सु)त्था, D11 आप्लुता. Ct as in text (for आप्लुताम्). —After 24^{ab}, Ñ1 (1–2 illeg.) T3 ins.:

453* राक्षसीभिश्च ताभिर्वै यथा ग्रुद्धाभिरेव हि ।
ताभिः परिवृता सीता ददर्श हनुमान्कपि ।

—Ñ1 om. 24^{cd}. —^{c}) D1 परिवृतो (sic) (for °ता). D11 ता हि (for तत्र). —^{e}) Ñ2 V1 B1.2.3 D6.9.10 तत्र, B2 सीता (for देवीं). D1 ददर्श स महातेजा. —^{f}) Ś1 लता सकुसुमामिव. Ñ2 V1 B D4.5 T G1.2 M3 Cg लता कुसुमिताभिव, D11 लतामकुसुमाचिता. Ct Cm लतामकुसुमामिवेति पाठः. —After 24, B1 reads an addl. colophon.

25 Ñ2 V1 B D2 om. from 25 up to 5. 16. 2. —^{a}) D2 तु, D3 (त)थि, D11 (त)त्रि (for च). —^{b}) D1–4.10.11 वपुषा च विभूषिता, D6 वपुषाप्यनलंकृता. —^{cd}) Ñ1 D1–4.10.11 पद्मिनी (for मृणाली). Ñ2 -पद्म (for पङ्क). Ñ1 दि (for न). D1.3 T1.2 M3 Cm न विभाति (for च न°). D8 न भाति च विभाति च, D6.10.11 न विभाति विभाति च (for ^{d}). Ś1 पद्मिनी पद्मदिग्धेव न विभाति विभाति च. —After 25, Ñ2 ins.:

454* मनस्कारा सा देवी सान्ध्येव शोभते ।

26 Ñ2 V1 B D2 om. 26 (cf. v. l. 25). —^{a}) Ñ1 D1–3.8.11 च (for तु). D1–3.11 सूक्ष्मेण, M3 यत्नेन (for वस्त्रेण). Ś1 D6.10 श्लक्ष्णेन मलिनेनाथ. —^{b}) M1 क्लिष्टय (for °ष्ट). Ś1 Ñ1 D1–3.10.11 वसनेन वराङ्गना (Ś1 °राङ्गना, Ñ1 D1.3 °ङ्गना). —^{c}) Ś1 D10 संवृता (for °वृतां). D2 वीरयामाक्षीं (sic) (for मृगशावाक्षीं).

27 Ñ2 V1 B D2 om. 27 (cf. v. l. 25). —^{b}) Ś1 D1–3.10.11 स(D1.3 च)तेजस्वनुपायता. Ñ1 रक्षो * हनुप स्थिता. —D1 reads 27^{cd} twice. —^{c}) Ś1 स्वेन Ñ1 D1 (both times) 2–4.10.11 वृत्तेन (for शीलेन). —^{d}) D2 क्षामाम् (for सीताम्).

28 Ñ2 V1 B D2 om. 28 (cf. v. l. 25). —^{a}) Ñ1 दृष्ट्वा तां (by transp.). D2 विवश (for तां दृष्ट्वा). —^{c}) Ñ1 बालाम् (for -कन्याम्). —^{d}) D1–3.7–9.11 वीक्षमाणा (for वीक्ष°). Ñ1 om. D1 M1 सर्वतश्च, G1 इतस्ततः (for समन्ततः).

29 Ñ2 V1 B D2 om. 29 (cf. v. l. 25). Ś1 om. 29–30^{d}. Ñ2 om. 29^{ab}. —^{a}) D1–3.9.10.11 S निश्वासैः (for नि°). —^{b}) D2 -कोमलान् (for धारिणः). D1.4.10 वृक्षान्कोमलपल्लवान्, D2 सुवृक्षपल्लवकोमलान्. —^{c}) Ñ1 D2 नारीमिव (Ñ1 स ??)मिव शोकस्य. D1.3.4.10.11 स(D3 मा)तीमिव शोक(D2 शोकं)स्य.

30 Ñ2 V1 B D2 om. 30 (cf. v. l. 25). Ś1 om. 30^{ab} (cf. v. l. 29). —^{a}) Ñ1 स्थितां तां, D1.3.4.10 तां श्यामां, D2 सुश्यामां, D6.8 T3 तां क्षामां, G1.2 M1 तां समां (for तां क्षामां). —^{b}) G1 तदा (for विना). Ñ1 illeg. D2 भूषिता. D3.4.10.11 शोभिता (for -शोभिनीम्). D1 नरादीं वरवर्णिनीं. —^{d}) D11 वीक्ष्य (for प्रेक्ष्य). Ś1 D1.10 जानकीं. D2 मारुतिर्मैथिलीमपि.

31 Ś1 Ñ2 V1 B D2 om. 31 (for all except Ś1, cf. v. l. 25). —^{a}) D2 तथा. G1 तु सो (for च सो). —Ñ1

C 5.19.9 B 5.17.39 L 5.11.33 नमस्कृत्वा च रामाय लक्ष्मणाय च वीर्यवान् । | सीतादर्शनसंहृष्टो हनूमान्संवृतोऽभवत् ॥ ३२

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे पञ्चदशः सर्गः ॥ १५ ॥

१६

तथा विप्रेक्षमाणस्य वनं पुष्पितपादपम् ।
विचिन्वतश्च वैदेहीं किंचिच्छेषा निशाभवत् ॥ १
षडङ्गवेदविदुषां क्रतुप्रवरयाजिनाम् ।

शुश्राव ब्रह्मघोषांश्च विरात्रे ब्रह्मरक्षसाम् ॥ २
अथ मङ्गलवादित्रैः शब्दैः श्रोत्रमनोहरैः ।
प्राबोध्यत महाबाहुर्दशग्रीवो महाबलः ॥ ३

illeg for 31ᵇ; Ñ2 om 31ᶜᵈ —ᶜ) D3 सुमोह (sic) (for सुमोच) —ᵈ) T1 समय (meta) (for समय) D11 जानकी (for रावणम्) D1.10.12 नमस्कृत्य (D1 °स्कि°, D11 °स्कृत्य च) जानकी

32 Ś1 V1 B D6 om 32 (cf v.l. .5) —ᵃ) Ś1 D1–11.12 T1 नमस्कृत्य, G3 नमस्कृत्वा (as in text) Ś1 D2.10 T M1 तु D1.6 G3 [तु]च (for च) —ᵇ) Ñ1 illeg M1 वीमने (for वीर्यवान्) —After 32ᶜᵈ, Ñ1 ins

455* वीर्यवानथ विज्ञाय विप्रुषो हर्ष****।

—ᵈ) Ś1 D1–4.11.12 T1 विप्र(D1.5 T1 °ह्रु)ष्टो(Ś1 °च्छो)ः Gm g h t as in text (for संवृतो) V1 हनुमान्यविप्रुष —After 32 Ś1 Ñ1 D1–4.10.12 ins

456* विपुंसो रावणस्याथ मेने च वरले वरम् ।

(Ñ1 मेने वरं तु तत्र(sic) D1.5.11 दृष्ट्वा(D1 °न) रावणार्थं (for the prior half))

Colophon Ś1 V1 B D1–4.6 om (cont the Sarga) —Sarga name Ś1 D2.10 सीतादर्शनं D11 सुन्दरकाण्ड —Sarga no (figures wor ls or both) D1.11 om D1.2–4.10 S 17 —After the colophon G concludes with श्रीरामाय नमः

16

V1 illeg for Sarga 16 (cf v.l. 5.12.27) Ś1 V1 B D1–4.6 continue the previous Sarga M1 begins with श्रीरामाय नमः

1 Ñ1 V1 B D1–4 1ᵃᵇ (cf v.l. 5.15.25) Ś1 om 1ᵃ —ᵃ) Ś1 D1.10 सप्ति T1.2 सहस्रा वि T1 तथा च, G3 as in text (for तथा वि) D1.1 वीक्षमाणस्य D11 विचिन्वतस्य (for प्रेक्षमाणस्य) D1.5.7 सप्रेक्षमाणस्य —ᵇ) D1 विचिन्वतस्तु, D1 विनिघ्नतश्च D1 विचिन्वतश्च, D1 (before corr) विचिन्वतश्च (for विचिन्वतश्च) Ś1 वै देवीम् (for वैदेहीं) —ᵈ) M1 भवेत् (for [अ]भवत्) Ś1 Ñ1 D1–4.10.11 कर्थेयं च(D1 °ष वि, D11 °शेष)यामे D1 यावृति तु यामिन्या —After 1, Ś1 ins

457* ददृशुश्च हरिस्तत्र रामदूतस्य धीमतः ।

2 Ñ1 V1 B D1 om 2 (cf v.l. 1) —ᵃ) Ñ1 D1.11 सुश्रुवे D1.10 साधार (for शुश्राव) Ś1 V1 D1.11 T1 घोषं (for घोषांश्च) Ś1 D1–4.10.11 M1.3 च (for च) —ᵈ) Ś1 D1.10 मेघिर्यो V1 यज्ञार्थे D1 विगामी D1 [ऽ]पेयाय D11 विमानो T1 सुरस्त्री G1 वीरोऽस्य (for विरात्र) —After 2 Ś1 Ñ1 D1–4.10.12 ins

458* कतलिकाकरे मुख मीक्षिसि मम् महोत्पथ ।

3 ᵃ) Ś1 D1.6.11 समुदि ; V1 D1 सतो V1 भग्न D1 तत्र (for तथ) —Ś1 illeg after अथ up to श्रोत्र in 3ᵈ V1 B D1 तावत्र (for °त्रै) —ᵈ) V1 B1.4 D1 घोष ; D1 घोषैः D1 किल्विषे (for शब्दै) D1 स्तोत्र ; D1 श्रुति (for श्रोत्र) Ś1 T1.2 G1 M1.2 मनोरमैः ; V1 B1–4 D1 मनोहर (for °हरै) —ᵉ) Ś1 D1.10 T1.2 M1.2 प्रबुध्यत V1 D1–3 T1 सबुध्यत D11 विबुध्यत (for प्राबोध्यत) Ś1 महाबाहु D1 महा + हु —Ś1 om from 3ᵉ up to 4ᵉ —ᵈ) V1 महाभुज (for °बल) —For 3ᶜᵈ, Ś1 V1 B D1 subst

459* बोध्यमान दशग्रीव महाबलपराक्रम ।

[D1 बध्य (for बध्य) D1 [म ...] (for °म)]

—After 3, V1 ins

460* मद् वाद्यो विप्रभुवो देवगुह्य*****।

विबुध्य तु यथाकालं राक्षसेन्द्रः प्रतापवान् ।
स्रस्तमाल्याम्बरधरो वैदेहीमन्वचिन्तयत् ॥ ४
भृशं नियुक्तस्तस्यां च मदनेन मदोत्कटः ।
न स तं राक्षसः कामं शशाकात्मनि गूहितुम् ॥ ५
स सर्वाभरणैर्युक्तो बिभ्रच्छ्रियमनुत्तमाम् ।
तां नगैर्विविधैर्जुष्टां सर्वपुष्पफलोपगैः ॥ ६
वृतां पुष्करिणीभिश्च नानापुष्पोपशोभिताम् ।
सदामदैश्च विहगैर्विचित्रां परमाद्भुताम् ॥ ७
ईहामृगैश्च विविधैर्वृतां दृष्टिमनोहरैः ।
वीथीः संप्रेक्षमाणश्च मणिकाञ्चनतोरणाः ॥ ८ G 5.20.10 B 5.18.8 L 5.13.11

4 Ś1 om. 4^a (cf. v.l. 3) —^{a}) Ñ2 V2 B D6 स वि(B1 °ब)बुध्य, D1 प्रबुध्य तु, D2 विबुध्येव, D3.5.7.9 T2 G1 वि(D3 प्र, G1 प्र)बुध्य च, D8.10 प्रातुरुत्य (sic), D11 स्वप्नभ्रष्ट (for विबुध्य तु). D4 यथाकाले, D8.11 महातेजा, D7.9 महाभागो (for यथाकालं). Ñ1 ·····महातेजा —^{b}) Ś1 D5.6.10.11 महात्मना, Ñ स रावण, V2 V3 B D6 महाबल, D1 महाबुध (for प्रतापवान्) —After 4^{ab}, Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 ins.:

461* प्रबुद्धस्तामनिशं कैलास इव सूक्ष्मान्।
[Ś1 D4.10 स (for न)]

—^{c}) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 स्निग्ध, Ct as in text (for स्रस्त) B1 श्रीबो, B1 -बीबो (for धरो) V3 वरमान्यानुमदा चौ (sic) B3 शुक्लाम्बरधरश्रीबो —^{d}) Ś1 Ñ B2 D1-5.10 T G1 M2 मनुचिन्तयन् (Ñ B2 °यत्) (for मन्वचिन्तयत्)

5 ^{a}) B1 विनुक्तस्, D2 नियमाय (for नियुक्तस्) D11 यस्मा (for तस्या) Ś1 Ñ B1.3 D2.3.8.9.10 हि, V2 B1 च, D6 om. (subm.) (for च) —^{b}) Ñ1 D8 मनोहरः, D5 महोत्कटः —Ś1 D1.10 om. 5^{cd}. —^{c}) Ñ1 D7.9 तु स, D11 सुत (for स त) Ñ2 V2 B D6 न शशाकात्मनि कामम् —^{d}) Ñ2 V2 B1.2 D2.6 आत्मनि निगूहितुम्, B3 कामं विनिगूहितुं, B4 निगूहितुं समागत, D11 शशाकात्मन्यगूहितुं —After 5 Ñ2 V2 B D6 ins.:

462* मैथिलीं प्रकामोऽस्य विनंतस्य ततो गृहात्।
[B3 है (for स्य)]

6 ^{a}) Ñ1 सर्वाभरणसंयुक्तो, Ñ2 V2 B D6 स(Ñ2 ∗)सर्वाभरणोपेतो —^{b}) T2 श्रीमतम् (for श्रियम्) —After °ममुत्तमाम्, M2 wrongly reads 8^{cd} and 8^{cd} repeating it in its proper place —After 6^{ab} Ś1 Ñ V2 B D1-4.6.10.11 read 9^{cd} —D1 om. 6^c–7^d —^{c}) Ñ2 illeg. up to सर्वै in ^{d} B3 तुलाग्र, B1 ■ मृगं T1.3 V2 बहुविद् (for विविधैर्) D1.11 तुलां, D4 युक्ता (for जुष्टां) —^{d}) V2 D1.3 D4 दिव्य, B1 भिन्न (for सर्व) M1 om. पुष्प B1 फलोपग़ां, G1 -फलोत्कै (for °फलो)

7 D1 om. 7^{ab} (cf. v.l. 6) —^{a}) D6 om. च (subm.) —After 7^b, Ñ3 ins.:

463* शोभिताभिश्च पुष्कैः ।
सर्वैश्चामरगंधैश्च

—^{c}) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 विविधैर्(D11 °विधै)विहगै(D11 °)हृष्टैः, Ñ2 V2 B D6 विविधैर्बहुभिर्(B1 विविधै)मृगैः, D6 सविश्वासवनतोरणा —After 7^{cd} Ñ2 V2 B (B1 alone repeating 1–2 after 7^{cd}) D6 ins. Ś1 Ñ1 D1.3.11 ins. after 9^{ab} and D1.11 subst. for 8^c–9^{ab}:

464* दृष्ट्वान्तरपुरकाले सुविभक्तरूपां नृप ।
समभूमितला रम्या दिव्या वैडूर्यमणि ।

[B2 reads] 1–2 in brackets —(1 2) Ś1 Ñ1 B2 D3.4.10.11 नानाप्र V2 धावन D4.1 भिन्न B2 पवन (for नेन्य) Ś1 Ñ1 नीलमरकते Ñ2 B1 मरकतमणि B2 मणिमरकते D1.10 मणिमुक्ता (for नलिनमालि) B1 D3.11 पुंड़ै —(1 2) Ś1 Ñ B1 D1.11 न्य B1 (second time) तरो D1 न्यग्र (for न्यग्र) D1 रुचा (for रुचा) D2 समूर्तितल स्य (for the prior half) B1 (first time) om. स्नि D2 दिरि D3 दिव D6 भिन्नीयु (for दिव्या) D8.1 रिग्ध स्या (by transp.) B3 नव (for नव) Ś1 D1 (३)मण(D1 °था) D4-4.10.11 वैडूर्यसमा(D6 °म D7 °)]

—Thereafter D11 cont. 465* D8 om. 7^c–8 Ñ1 V2 B3.4 D8 om. 7^{cd} —^{c}) D5-9 G1 M1 सहैश्च (for सदामदैश्च) D6 विविधैर् (for विहगैर्) —^{d}) Ś1 D1.11 विचित्रैर्, Ñ1 B1 D2.8.10 विचित्र M1 विविधै (for विचित्रां) Ś1 Ñ1 B1 D1.4.6.10.11 मनुदर्शं (B1 D1.10 °र्श) D5-9 समलङ्कृतं (for °द्भुताम्) —After 7 Ś1 D1.10 ins., while Ñ V2 B D2.8 ins. after ■ while D11 cont. after 464*:

465* आगम मदलोभ्यतो हस्रोसे सहारु ।

—Thereafter Ś1 D1.10 read 11^{ab}

8 D6 om. 8 (cf. v.l. 7) Ñ1 V2 B D1 read 8^{ab} after 9^{ab} —^{a}) Ś1 D1.10 क्यों, D11 महा (for ईहा) Ñ1 repeats मृगांश्च Ñ1 om. T2 विहगैर् (for विविधैर्) —^{b}) T1.3 M3 (before corr. तत्र) युत (for वृतां) B2 T2 G1 M1.2 मनोरमैः, G1 °हरा G2 °रमा (for मनोहरैः) Ś1 D1.10 मनोजनितवृता Ñ1 वृत····मुखै, D1.2 वृता पराक्रान्तया D11 वृता पवनवैदुर्या —After 8^{ab}, Ñ1 ins.:

466* स····पि बहुभिर्वृता पत्रवनाक्षि ।
while Ñ2 V2 B D6 ins. after 8^{ab}:

467* क्रीडामृगैश्च विविधैराकुलां भवनो दिशम्।

G 5 20 11 B 5 18 9 L 5 13 11

नानामृगगणाकीर्णां फलैः प्रपतितैर्वृताम् ।
अशोकवनिकामेव प्राविशत्संततद्रुमाम् ॥ ९
अङ्गनाशतमात्रं तु तं व्रजन्तमनुव्रजत् ।
महेन्द्रमिव पौलस्त्यं देवगन्धर्वयोषितः ॥ १०
दीपिकाः काञ्चनीः काश्चिज्जगृहुस्तत्र योषितः ।
वालव्यजनहस्ताश्च तालवृन्तानि चापराः ॥ ११
काञ्चनैरपि भृङ्गारैर्जह्रुः सलिलमग्रतः ।
मण्डलाग्रानसींश्चैव गृह्यान्याः पृष्ठतो ययुः ॥ १२
काचिद्रत्नमयीं पात्रीं पूर्णां पानस्य भामिनी ।
दक्षिणा दक्षिणेनैव तदा जग्राह पाणिना ॥ १३
राजहंसप्रतीकाशं छत्रं पूर्णशशिप्रभम् ।
सौवर्णदण्डमपरा गृहीत्वा पृष्ठतो ययौ ॥ १४
निद्रामदपरीताक्ष्यो रावणस्योत्तमस्त्रियः ।
अनुजग्मुः पतिं वीरं घनं विद्युल्लता इव ॥ १५

[V3 सकीर्णां, B1 सपूर्णां (for शिथिरैः) B2.3 द्रिज, B4 द्रुम (for द्रिजम्) V3 B1 विहगैश्च समन्ततः (for the post half)]

—Ñ2 mostly illeg for 8cd M3 wrongly reads 8cd preceded by हरे after द्रिजम् in 6cd, repeating it here —a) B1.3.4 D5.8.11 G1.3 वीथी (for वीथी) V2 D1.6–9.11 G2 सप्रेक्ष्यमाणस्य, Ś1 सुवर्णं प्रेक्षमाणस्य —c) Ś1 V1 B1.3.4 D2.3–8.10 G -वीथ्या (D11 °थ्यै) —For 8c–9b, D4.10 subst 464*

9 For 8c–9b, D4.10 subst 464*.—a) B1.3.4 D6 गणैः कीर्णां (for -गणा°) —b) Ñ1 D1.3 वृत्ता (for वृताम्) Ñ2 V2 B2 विहगैश्च सदामत्तैः, B3 विहगैश्च विनादिताम्, B4 विहगोश्च समावृता, D3 D6 विह(D6 °ह)गैश्च मदान्वितैः —After 9ab Ś1 Ñ1 D1–3.10 ins 464* while Ñ2 V3 B D5 read 8cd, Ś1 Ñ V3 B D1–3.6.10.11 read 9cd after 6ab —c) Ś1 एव (for एव) —d) Ś1 Ñ1 D1–6.10.11 विवेश (for प्राविशत्) Ś1 विकचद्रुमां, Ñ1 D1–6.11 दलितद्रुमा(D1 °मै) B3 कुसुमितद्रुमां, D4.10 स बहुद्रुमां, G2 नरद्रुमैः, G3 M1.2 स ततद्रुमा (for संततद्रुमाम्)

10 D11 transp 10 and 11 —a) Ś1 Ñ1 D3.4.7.10 स्त्रीणां D5 शतयुक्त (for मात्रं तु) —b) V2 शतसहस्रम्, D3 व्रजन्तं च, D2 व्रजत तं (by transp) (for तं व्रजन्तम्) Ś1 Ñ1 D3.4.10 समन्वयुः, Ñ2 V2 B1.2.4 [illegible] प्रयाति च, B3 समन्वय, D1.3.11 समन्व(D1 °न्वा)यात्, D5.7.9 Cr k t अनुव्रजन्, Cm g as in text (for अनुव्रजत्) —c) Ñ2 V2 [illegible] D6 सुरेशम् (for महेन्द्रम्) ❀ Crm अनुव्रजन् (Cm °जत्) । शतमात्र सार्धं । , Cg अनुव्रजत्, अन्वव्रजत् । , Ct अङ्गना शतमात्रमित्यपपाठ इति कतक । देवगन्धर्वयोषितो महेन्द्रमिव पौलस्त्य रावणमनुव्रजन् । शतमात्र सार्धं ❀ —After 10 N V3 B D3.4.9 ins 465*

11 D11 transp 10 and 11 Ś1 D4.10 read 11ab (preceded by 465*) after 7 —a) Ś1 Ñ V3 B D2–4.6.10.11 काञ्चनीः(D6 °ना)दीपिकाश्चिन्या G1 दीपिका काञ्चनी काश्चिद् —c) Ñ2 V2 B D3.6 व्यजनसम्पाता(B1.2 D3 °न्याश्च) (for -व्यजनहस्ताश्च) —Ś1 D10 om. 11d–12a. —d) B1 (before corr.) सूत्राणि (for -वृन्तानि). D3.6 [illeg]पिता Ñ2 तालवृन्तसमायुता —After 11, Ñ1 D1–4 ins while D11 ins before 11

465* अपरा दर्शयन्त्यार्या हस्तमालम्ब्य दक्षिणम् ।

[D3.4 मवसात्म्यार्य (hypm) (for the prior half) D11 आलिंग्य (for आलम्ब्य)]

12 Ś1 D10 om 12abc (cf v l 11) —a) Ñ1 D1–6.11 अथ, D6.7.9 चैव (for अपि) —b) Ñ1 D1.4 जह्रु, B3 वह्नु, D4 जगृहु (hypm) D6 M3 जह्रु, D11 जुहु (for जह्रुः) V3 अगृह्णु सलिलमाप्त, T1.2 G1 जगृहुर्जलम ग्रत —c) Ñ1 D3.11 मण्डलाग्रासिहस्ताश्च, Ñ2 V2 B D6 असीकल्पश्च(B2 °ल्पा हु) निशितान्, D1.4 कुसुमालङ्कहस्ताश्च, D5 मण्डलाग्रा स्थिता अन्या (sic) D7.8.9 G1 M3 मण्डलाग्रा गृहीत्वैव, T1.2 G2 मण्डलाग्राण्यसींश्चैव —d) Ś1 Ñ1 D1.3.4.10.11 यया(D11 °या)न्या : D6 गृहीत्वा (for गृह्यान्याः) Ś1 D1.4.10 [s]न्वयुः (for ययुः) Ñ2 V3 B1(in after corr) 3–4 आदायाप्यपरे पृष्ठतः, B1 अनुजग्मुरपरे पृष्ठतः, D6 करवालाश्च पृष्ठतः ❀ Cg गृहीत्वासिन्नसम् । गृह्य गृहीत्वा । , Ck मण्डलाग्रा गृहीत्वैव पाठः । , Ct भृङ्गारैः जह्रुः । धनुःकुसुमसदृशपाणिरित्यर्थ इति तीर्थः । मण्डलाग्रा वृत्ताग्रखड्गा । गृहीत्वासनविशेषात् ❀

13 a) V3 काचित् Ś1 D1.3.10.11 रत्नमय, D3 रत्नमय (for रत्नमयीं) Ś1 D1.4.10.11 पात्र(D11 °त्र) M3 Cg पात्रीं (for पात्रीं) Ñ2 B D6 काचिद्रत्नमयी पात्री, D5 मणिरत्नसमायुक्त —b) Ś1 D1–3.10 पूर्णं, Ñ1 D4.11 पूर्ण, Ñ2 B D6 पूर्णा, Cr m g k t as in text (for पूर्णां) Ñ1 भामिनी, Ñ2 V2 B D5.6 योषित, D3.11 भाजन, D7.9 Ct भाजनी, D8 M3 भाजनीं (for भामिनी) —c) Ñ2 V2 B D6 दक्षिणेहस्तेन, D5 दक्षिणे पाणौ, M3 दक्षिणेनैव —d) Ñ2 D3.11 काचित्, D1.4 सादौ (for तदा) Ś1 D10 गृहीत्वा पाणिना ययौ, Ñ2 V2 B D6 मदशयानानुगता, D5 गृहायान्मक्षन्त यायता —After 13, B3 D6 ins the line of 23cd

14 Ñ2 V2 B D6 om 14–15 —c) D10 सुवर्णं —d) Ś1 Ñ1 D1–4.10.11 प्रययौ (for पृष्ठतो)

15 Ñ2 V2 B D6 om 15 (cf v l 14) Ś1 D10 om 15 Ñ1 D1–4.11 read 15 after 20 —b) D1.2.4.5.11

ततः काञ्चीनिनादं च नूपुराणां च निःस्वनम् ।
शुश्राव परमस्त्रीणां स कपिर्मारुतात्मजः ॥ १६

तं चाप्रतिमकर्माणमचिन्त्यबलपौरुषम् ।
द्वारदेशमनुप्राप्तं ददर्श हनुमान्कपिः ॥ १७

दीपिकाभिरनेकाभिः समन्तादवभासितम् ।
गन्धतैलावसिक्ताभिर्ध्रियमाणाभिरग्रतः ॥ १८

कामदर्पमदैर्युक्तं जिह्मताम्रायतेक्षणम् ।
समक्षमिव कन्दर्पमपविद्धशरासनम् ॥ १९

मथितामृतफेनाभमरजो वस्त्रमुत्तमम् ।
सलीलमनुकर्षन्तं विमुक्तं सक्तमङ्गदे ॥ २०

तं पत्रविटपे लीनः पत्रपुष्पघनावृतः ।
समीपमुपसंक्रान्तं निध्यातुमुपचक्रमे ॥ २१ G 5 22 21 B 5 18.25 L 5 15 0

G1 2 M1 3 [उ]त्तमा (for [उ]त्तम) —ᶠ) V1 D5 मध, G3 घना (sic) (for घन) —After 15 D5 7 9 S ins.

469* प्यावितहारकेयूरा समाक्रन्दितवसना ।
समालम्बितकेशान्ता सस्वेदवदनाम्बुजा ।
घूर्णन्त्यो मदशेषेण निद्रया च शुभानना ।
स्वेदक्लिष्टाङ्गकुसुमा सुमाल्याकुलमूर्धजा ।
प्रयान्तं नैर्ऋतपतिं नार्यो मदिरलोचना । [5]
बहुमानाच्च कामाच्च प्रियभार्यास्तमन्वयुः ।
स च कामपराधीनः पतिस्तासां महाबलः ।
सीतासक्तमना मन्दो मन्दाञ्चितगतिर्बभौ ।

[(l 1) T1 M1 व्यावृत्त D5 -मुक्तिकाला —(l 2) T1 समाकुलित T1 m समद (for सस्वेद) T2 वदा D5 -वदनाम्बुज (for °नाम्बुजा) —(l 4) G1 क्लिष्ट- T G3 M1 3 सुमाल्याकुल- —(l 5) D5 प्रयान्तं; G1 प्रयाते (for प्रयान्तं) G1 मदन, Ch.t as above (for मदिर-) —(l 6) M प्रिय भार्याः.—D1 reads l 8 (except सीता) in marg —(l 8) D5 T2 G M1 3 मद (for मन्दो) M Cr g मदान्वित D1 -मति (for -गति) D5 M1 बभौ (for बभौ)]

16 ᵇ) Ñ1 क्वणित, D1 2 3 6 S निस्वन. —ᶜ) T1 परम D1 स्त्रीणां शुश्राव परम —ᵈ) Ñ1 V3 B1 2 4 D5 तदा, B3 तामा (for कपिर्) D7 9 कपिर्मारुतनन्दन

17 D1 om 17 —ᵃ) Ś1 Ñ V1 B D3 5 6 7 समप्रतिम B(ed) -पुर्याणम् (for -कर्मा°) —D1 om (hapl) from प्राप्त in ᶜ up to हनु in ᵈ —ᵈ) Ñ1 हनुमान्हरि, Ñ1 V3 B D6 पवनात्मज, G3 स महाकपि

18 ᵃ) Ś1 Ñ1 D1 3 4 11 स्त्रीभिश्च समन्तात्, D11 स्त्रीभिश्च परिवारित —ᶜ) B1-4 D1 3 T1 [अ]सिक्ति(B1-4 °षि)-ताभिर्, D1 4 [अ]वस° (for [अ]वसिक्ताभिर्) —ᵈ) Ś1 D1 10 11 ध्रियमाणाभिर्, D5 T2 2 क्रियमाणाभिर्.

19 ᵃ) B2 काम (for काम) Ś1 मदैर्; D1 2 4 -मदैर् (for मदैर्) V2 मत्त (for युक्त) B1 कामदर्पवशोन्मत्तो (sic) D5 केदर्पगतमानस, T2 कदर्पैरुपसंयुत —ᵇ) V2 D1 जिह्म Ś1 D10 घूर्णि व्यातु राक्षस, Ñ1 D1-4 11 जिह्मताम्रा कुटिलेक्षण(D1 °ण [sic]), T1 पद्मपत्रायतेक्षण —B1 repeats 19ᶜᵈ after 21ᵃᵇ —ᶜ) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 समग्रम्; Ñ2 V2 B1-3 (both times) D5 साक्षात् (B1 also शुद्धांस्), B2 तत्ध्वजम् (for समक्षम्)

20 ᵃ) D1 मेनाभ, D5 -फेनाभम् —ᵇ) Ś1 B1 D10 T1 दृष्ट्वाऽन D1 विरजो (for अरजो) D11 निर्मलम् (for वस्त्रम्) B2 D5 वस्त्रोत्तमम् Ś1 अक्षुण्ण B1 आयत (for उत्तमम्) D1 3 4 वज्रमावृत Ñ1 मर्गोपशावृत, D2 शुभो हिरण्यमुत्तम —Ś1 D10 om 20ᶜ–22 —ᶜ) Ñ B D1-3 6-8 11 M1 Ch.t मनुमूलम्, V2 D1 3 T1 G1 M1 सु पुष्पम्, Cr m g as in text (for सलीलम्) Ñ2 B1 3 D1 6 T1 इव कर्षन्, V2 B1 (also) 3 इव वर्धन्, D1 7 9 Ch.t मनुकर्षन्, Cr m g as in text (for अनुक°) —ᵈ) Ñ1 B2 D1 3 4 विमृश्य, Ñ1 V1 B1 4 D1 11 विश(V1 B1 4 D11 °ष)क्य(D11 °क्य) B1 विमृष्ट (for विमुक्त) Ñ1 V1 B1 3 D5 6 8 11 मध्यम्, Ñ1 सदाम्, B1 9 मस्तम्, G3 स्थितम् (for सक्तम्) Ñ2 D1 3 11 अङ्गुष, Ñ2 B1 अंशम, V2 B1 2 4 अम्बर°, D1 वचन, D1 अंशम (for अङ्गदे) D5 विमलचन्द्रसमप्रभम् —After 20, Ñ1 D1-4 11 read 15 ※ Cr सलीलमनुक(°मनुक)र्षन्तमिति पाठः । Ck सपुष्पमवकर्षन्त विमुक्तमित्येव सर्वत्र पाठः । पुष्पमाली योजनायत्तया वयेद पतति यत्र । Ct सपुष्पमवकर्षन्तमित्येव पाठः । तीर्थस्तु एवशोभनायत्तया 'सलीलमनुकर्षन्तम्' इति पाठं कल्पयति ※

21 Ś1 D10 om 21 (cf v l 20) D1 4 om 21-22 —ᵃ) Ñ1 V1 B D5 स, T1 2 तत् (for तं) Ñ V1 B D1 3 4 11 वृक्ष (for पत्र) Ñ1 D1 3 11 विटपाद्गीन —ᵇ) B1 -वनावृते, D1 6 घनावृते, D1 -समावृत, T1 वनावृत (for घनावृत) Ñ1 पुष्पवर्णेघनावृत, Ñ1 V1 B1 D6 पुष्पघनच्छन्नावृत, B1 4 पुष्पघनच्छादावृत, D1 वृक्षपर्णघनावृत, D11 पुष्पधनसितावृत (sic).—After 21ᵃᵇ, Ñ1 ins a line which is mostly illeg whereas B1 repeats 19ᶜᵈ after 21ᵃᵇ —Ñ1 D11 transp 21ᶜᵈ and 22 D1 reads 21ᶜᵈ after 25 —ᶜ) G1 V1 इव (for तम्) Ñ1 D1 G1 समं D1 -गम्य D11 T1 समस (for -सक्रान्तं) —ᵈ) Ñ1 सन्ध्यातुम्, D1 2 6 Ch.t विध्यातुम्, D11 वध्यातुम् (sic) T1 2 प्रध्यातुम्, Cr m g tp as in text (for निध्यातुम्) —For 21ᶜᵈ, Ñ1 V1 B D1 subst while D11 ins after 21ᵃᵇ and D1 after 21

470* हनुमानविगच्छन्तं तमशोकं ददर्श ह ।

[Ñ1 V1 B1 4 अशोक(B1 °कं च B1 °कं वा) D11 -भवेतद् (sic) (for -गच्छन्तं) B1 2 D1 8 11 अशोकं च (for तमशोकं)]

G 5 20 22 B 5 18 26 L 5 13 9

अवेक्षमाणश्च ततो ददर्श कपिकुञ्जरः ।
रूपयौवनसम्पन्ना रावणस्य वरस्त्रियः ॥ २२
ताभिः परिवृतो राजा सुरूपाभिर्महायशाः ।
तन्मृगद्विजसंघुष्टं प्रविष्टः प्रमदावनम् ॥ २३
क्षीबो विचित्राभरणः शङ्कुकर्णो महाबलः ।
तेन विश्रवसः पुत्रः स दृष्टो राक्षसाधिपः ॥ २४
वृतः परमनारीभिस्ताराभिरिव चन्द्रमाः ।
तं ददर्श महातेजास्तेजोवन्तं महाकपिः ॥ २५
रावणोऽयं महाबाहुरिति संचिन्त्य वानरः ।
अवप्लुतो महातेजा हनूमान्मारुतात्मजः ॥ २६
स तथाप्युग्रतेजाः सन्निर्धूतस्तस्य तेजसा ।
पत्रगुह्यान्तरे सक्तो हनूमान्संवृतोऽभवत् ॥ २७
स तामसितकेशान्तां सुश्रोणीं संहतस्तनीम् ।
दिदृक्षुरसितापाङ्गीमुपावर्तत रावणः ॥ २८

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे षोडशः सर्गः ॥ १६ ॥

—After 21cd (transp) N1 ins while B1 ins after 26cd

471* किमिद् कारण कोऽप्य निशि सीतामुपस्थित ।
[B1 केय (for कोऽय)]

22 Ś1 D5.6.10 om 22 (cf v l 20 and 21) D8 om 22–24b Ñ1 D11 transp 21cd and 22 —a) D5.6.7 अवेक्ष्यमाणस्, G1 अन्वेक्षमाण Ñ1 G1 स, D7.9 T1.2 M1 तु (for च) D7–9 तदा (for ततो) —d) Ñ1 B2 (m also) D2 दुर्मिगुण, Ñ2 V2 B D2 इति (B1 कपि)रतना —c) T2 G2.3 M1 वरा (for वर) Ñ V2 B D5.8.11 भूषणोत्तममूषिता

23 D1 om 23 (cf v l 22) Ś1 om 23–24 —a) G1 स्त्रीभि (for ताभि) —b) Ñ2 V2 B1.2.4 D2 युवतीभिर्, B3 सुरनीभिर्, D5 स्वरूपाभिर् (for सुरूपाभिर्) D11 महद्यशा —Ś1 D10 om 23cd —d) D1.4 प्रविवेश महावन T2 प्रहृष्ट प्रमदावन ❀ G प्रविष्ट प्रमदावनमिति पाठ ❀

24 Ñ1 om 24 and D2 om 24ab (cf v l 20 and 22 respy) —a) B2 (before corr) क्षीवो, M1 क्षीबो (for क्षीबो) —b) D2.4 महाबुध —After 24ab, Ñ2 V2 B D2 ins

472* इमशानचैत्यद्रुमवद्भूषितोऽपि भयंकर ।

—c) Ś1 D10 स हि (for तेन) —d) Ś1 D10 प्राविशद्, B1 सुदृष्टो G2 सदृष्टो (for स दृष्टो) Ñ2 V2 B D2 राक्षसेश्वर

25 a) Ñ3 भाव (for वृत) —Ñ1 illeg for b —c) Ś1 D10 दिदृक्षुर् Ñ1 D1–4.11 निरीक्ष्य (for ददर्श) D2 महाकाय —d) Ś1 Ñ1 D1.3.4.10.11 तेजोयुक्त D11 महा मति Ñ2 B2.4 तेजोभिः(Ñ2 °भ)र(B2 र) कपि, V2 D2 तेजोयुक्त(D2 °इ)र कपि, B1.4 नच मनवार कपि —After 25 D2 reads 21cd

26 a) Ñ2 V2 B D2 रावणाय स (for रावणोऽय) —b) G1 सतत्वं Ñ3 V2 B1.3.4 D2 धीर्यवान्, M1 साहति M2 वानर (for वानर) —After 26ab, B1 ins 471* —After 26cd D1–3 M1 ins

473* सोऽयमेव पुरा शेते पुरमध्ये गृहोत्तमे ।

—D1.3 om 26cd —c) Ñ2 D2 अपप्लुत्य V2 B अवप्लुत्य D2 धाप्लुत्य स Ś1 D10 प्लुत, Ñ3 V2 B1.3.4 D2 पुप्लुवे, B2 बाहुर, D2 वीर्ये (for -तेजा) —d) Ñ2 V2 B D2 दिदृक्षुरस्य चेष्टित, D2 तथा स्थानाग्महाकपि

27 Ñ2 V2 B D2 om 27ab —a) T1 तदा D1.5.10 T1.2 [स]युग्र, D11 [स]तुम (for [अ]प्युग्र) Ś1 D1.3.5–10 T2 M2 स, Ñ1 G3 (m also सन्) च (for सन्) —cd) D1.3.4 पत्र (for पत्र) Ś1 D10 -गेहान्तरे D1.4 -गुह्यातर, G2 गुह्यान्तरे (for -गुह्या-न्तरे) D1.4 -[स]सक्तो, D2 सुप्तो D2.9 सलिलमान् (for हनूमान्) Ś1 चलन्नश्वचलसीता हनुमानवसत्तदा —For 27cd Ñ2 V2 B D2 subst

474* पत्रगुल्मवृतामल्पां शाखां तां ना स्थितोऽभवत् ।

[B1.2 गुल्म(B2 °ल्मा)वृताम् B3 गुल्मावृताम् B4 पुष्प वतीम् (for पुष्कलाम्)]

28 Ñ2 V2 B D2 om 28 D2 reads 28 after colophon —a) D2.3 T2 G1 M1.2 सीताम्, D11 अथो (with hiatus) (for स ताम्) —c) D2.6 दिदृक्षुम् T2.3 G M2 [अ]पाङ्गम् —d) Ś1 उपावसत्, T2 उपासर्पत D12 पावत (sic) (for रावण) —After 28 N1 D1–4.11 ins

475* दिव्यामिवाहृत चौर्यैर्विद्युदिव तोयद ।

१७

तस्मिन्नेव ततः काले राजपुत्री त्वनिन्दिता ।
रूपयौवनसम्पन्नं भूषणोत्तमभूषितम् ॥ १

ततो दृष्ट्वैव वैदेही रावणं राक्षसाधिपम् ।
प्रावेपत वरारोहा प्रवाते कदली यथा ॥ २

ऊरुभ्यामुदरं छाद्य बाहुभ्यां च पयोधरौ ।
उपविष्टा विशालाक्षी रुदन्ती वरवर्णिनी ॥ ३

दशग्रीवस्तु वैदेहीं रक्षितां राक्षसीगणैः ।
ददर्श दीनां दुःखार्तां नावं सन्नामिवार्णवे ॥ ४

असंवृतायामासीनां धरण्यां संशितव्रताम् ।
छिन्नां प्रपतितां भूमौ शाखामिव वनस्पतेः ।
मलमण्डनदिग्धाङ्गीं मण्डनार्हाममण्डिताम् ॥ ५

समीपं राजसिंहस्य रामस्य विदितात्मनः ।
संकल्पहयसंयुक्तैर्यान्तीमिव मनोरथैः ॥ ६ G 5 21 6 B 5 19 7 L 5 24 7

Colophon D11 om —*Sarga name* Ś1 N B1 D1 3 4 6 10 रावणदर्शनं (Ñ1 D3 4 °नो) V3 B1 2 अशोकवनिकाप्रवेशे रावणदर्शनं, B3 अशोकवने अशोकवनिकाप्रवेशो रावणदर्शनं, D8 रावणागमनं —*Sarga no* (figures words or both) Ñ1 D1 3 4 10 om Ñ2 B1 2 D9 20 V3 22 B3 D2 5-8 S 18 —After colophon D8 reads 28 and concludes with राम, G2 with श्रीरामाय नमः

17

D11 cont the previous Sarga V3 alleg for Sarga 17 (cf v l 5 11 29)

1 Ñ2 V1 B D8 om 1 —b) Ś1 D1 3 4 10 हि (for तु) —c) Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 रूपवत्या, Cr g as in text (for °सम्पन्नं) —d) Ś1 D8 भूषिता (for °तम्) Ñ1 भूषणैरप्यभूषिता, D1 4 भूषणार्हाप्यभूषिता ※ Cr रूपयौवनसम्पन्नं भूषणोत्तमभूषितमिति पाठ ※

2 a) Ś1 D10 तत्र (for ततो) D2 3 दृष्ट्वैव सहसा बाला, D8 सा तु दृष्ट्वा च वैदेही —b) D6 om रावण Ś1 Ñ2 D1-4 8 10 राक्षसेश्वरं, T3 दुष्टमीदृशं (for राक्षसाधिपम्) —Ś1 D10 om 2c-3b —cd) Ñ1 प्रावेपत N2 B1 2 D6 महाभागा, B3 महासीता (for वरारोहा) Ñ B1 2 D2 8 11 कदलीवानिलाहता (for d) V3 B3 वेपमाना महाभागा कदलीवानिलाहता

3 Ś1 D10 om 3cd (cf v l 2) —a) Ñ V3 B D1-4 6 11 T M3 प्र(D3 T M3 का)च्छाद्योदरमूरुभ्यां —b) T3 कराभ्यां (for बाहुभ्यां) —cd) Ñ2 V3 B D8 वरारोहा (for विशालाक्षी) Ś1 Ñ V3 B D1-4 6 7 9-11 T3 Ck t रुदती, Cm as in text (for रुदन्ती) D6 8 T2 G M1 उपविष्टां विशालाक्षीं रुदतीं वरवर्णिनीं

4 a) Ś1 Ñ2 D1 10 11 T1 2 G1 M3 सीतां, D3 दीनां D4 दुःखार्तां (for दुःखार्तां) —c) Ś1 D3 10 11 नावमा(D3 मा)प्रम्, Ñ V3 B1 2 4 D8 9 सन्नां नावम्, B3 सन्नां नावम्, D5 M3 नाव मिवाम्, Cm t as in text

5 ab) Ñ1 असंवृतायाम्, V3 D8 सुसंवृतायाम्, D5 सुपरिवृतायाम् D8 असंवृतायाम् (for असंवृतायाम्) D11 असंवृता चामासीना (sic) (for a) Ś1 D5 10 संश्रित, Ñ2 V3 B3 4 D8 सु(D8 सं)वृत, B1 सुदृढ, D1 4 नालित, Cr m t as in text (for संशित) B4 असंवृतामासीना विटपेषु कृशाननां —c) B4 मलिनां (for छिन्नां प्र) Ñ2 V3 B1-3 D1-4 6 निपतितां, T3 °वर्ती (for प्रपतितां) —d) Ś1 Ñ V3 B1-3 D1 3 4 6 10 11 लताम् (for शाखाम्) B4 लतया आलवेषु (sic) ※ Cr शाखामिव वनस्पतेरित्यनन्तरं छूस श्लोकं कुत्रचिदेव कोशेषु प्रमादाल्लिखिता । ऋक्षाङ्गुलस्या (°हा)न रोहिणी धूमकेतुनेव वरम् ※ —e) T M1 -मलक (for -मण्डन) D1 6 T3 G1 M1 3 Cm g दिग्धाङ्गीं (M1 °गी) Ck t as in text (for दिग्धाङ्गीं) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 मलसंदिग्धसर्वाङ्गीं, Ñ2 V3 B D8 भूषणैर्विहीना दीनतां (B3 दीनया, D8 दिग्धाङ्गीं) —f) B3 अमण्डिता, D2 3 T अमण्डना, D10 सुमण्डिता (for अमण्डिताम्) M1 मलनाहमप्यमण्डना ※ Ck मलेन मण्डनस्थानेषु दिग्धाङ्गीं रूपिकाङ्गीम् । एव पाठ । मलमण्डनदिग्धाङ्गीमेति पठति ※ । मलमेव मण्डनं तेन दिग्धा अङ्गीमिति । कर्बुरत्वमर्थः । वर्णवत्त्वस्य मलमपि मण्डनं गृह्यते च ।, Ct 'दिग्धाङ्गीम्' इति पाठेऽपि अलङ्कारेण मण्डनेन दिग्धाङ्गीं कर्बुरसीमर्थं लोके कामः । स पाठस्तिरस्कृतोऽप्युचित अन्य मतेऽपि मण्डनत्वबुद्धिः ※ —After 5, Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 ins Ñ2 V3 B D8 ins l 1 after 5 and l 2 after 7

476* अविशुद्धरजोध्वस्तां काञ्चनीं प्रतिमामिव ।
द्विष्येनेव समाघ्रातां घोषकामामनिन्दिताम् ।

[(l 1) Ñ2 V3 B1-4 D1 3 सुविशुद्धां, B1 D8 अविशुद्धां, D4 8 शुचि°, D11 अशि° (for अविशुद्ध) Ñ1 -रजोऽस्तां (for -रजोध्वस्तां) —(l 2) B4 [वा]मात्रु (for [ए]वाघ्रा-) B3 घोषकामिव (for °मानाम्)]

while D1-3 T G M1 3 ins after 5

477* रूपवती पद्मदिग्धेव विभाति न विभाति च ।

[Cf 5 15 25cd G M1 Cv च न भाति Cr t as above (for न विभाति) ※ Cg रूपवती पद्मदिग्धेव तेलदाहादिवत् ※]

6 a) M3 सकाशं (for समीपं) —c) V3 संकल्पं (sic) (for संकल्प) Ś1 फल, B4 D8 हर्ष (for हय) —d) Ś1 D10 यान्तीं (for यान्तीम्) D11 मनोहरै (for °रथैः)

G 5 21 7 B 5 19 8 L 5 14 8 शुष्यन्तीं रुदतीमेकां ध्यानशोकपरायणाम् ।
दुःखस्यान्तमपश्यन्तीं रामां राममनुव्रताम् ॥ ७
वेष्टमानामथाविष्टां पन्नगेन्द्रवधूमिव ।
धूप्यमानां ग्रहेणेव रोहिणीं धूमकेतुना ॥ ८
वृत्तशीले कुले जातामाचारवति धार्मिके ।
पुनः संस्कारमापन्नां जातामिव च दुष्कुले ॥ ९
सन्नामिव महाकीर्तिं श्रद्धामिव विमानिताम् ।
प्रज्ञामिव परिक्षीणामाशां प्रतिहतामिव ॥ १०
आयतीमिव विध्वस्तामाज्ञां प्रतिहतामिव ।
दीप्तामिव दिशं काले पूजामपहृतामिव ॥ ११
पद्मिनीमिव विध्वस्तां हतशूरां चमूमिव ।
प्रभामिव तमोध्वस्तामुपक्षीणामिवापगाम् ॥ १२
वेदीमिव परामृष्टां शान्तामग्निशिखामिव ।
पौर्णमासीमिव निशां राहुग्रस्तेन्दुमण्डलाम् ॥ १३
उत्कृष्टपर्णकमलां वित्रासितविहंगमाम् ।
हस्तिहस्तपरामृष्टामाकुलां पद्मिनीमिव ॥ १४

7 a) Ś1 D10 गच्छन्तीं N1 D5 9 11 स्फुरन्तीं, D1 6 स्वपन्तीं (for शुष्यन्तीं) G1 रक्षिताम् (for रुदतीम्) —b) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 ध्यानेनोपहता भृशं —For 7ab, Ñ2 V3 B D6 subst

478* स्रवन्तीं दृष्टिमेवैकं शोकेनोपहतां भृशम् ।

[B1 उपितामेकां (sic) B3 दृष्टिं वीक्षां B4 स्रवन्तीम् (for दृष्टिम् एव) Ñ2 D6 महता भृश B1 [अ]स्रवा भृश B3 [उ]पहतामिव (for [उ]पहतां भृशम्)]

—c) Ś1 Ñ1 D1 4 5 8 10 11 दु शोकेनानुगता सता (D1 4 सताम्) B1 दु रितां ता सु पश्यन्तीं D6 दिव अमलपश्यन्तीं —d) B3 मर्त्या रामम् D1 4 राम कामम् (for रामा रामम्) —After 7 Ñ2 V3 B D6 ins l 2 of 476*

8 a) D1 6 वेष्टमानाम् G3 M1 2 समाविष्टां, M3 तथा° (for अथा°) Ś1 Ñ V3 B D1 4 5 10 11 विचेष्टमानामाविष्टां (D6 °ष्टा) —B4 om 8cd —c) B1(sup lin also as in text) 4 6 धूप्यमाना, D8 10 11 धूपयमाना T2 धूयमानाम् (for धूप्यमाना) D2 3 8 M3 [इ]व (for [इ]व) D1 4 धूप्यमानामिवोग्रेण, D5 इव्यमानामिवोग्रेण

9 a) Ś1 Ñ V3 B2 (sup lin also) 3 4 D3 4 5 8 11 वृत्तानित B1 गुणवृत्त्ये D1 4 5 समानमि (D5 °मिव) D6 T1 3 M G1 m 2 वृत्तशीलं (for वृत्तशीले) —c) Ś1 D10 सुताममिवधानिमाम् (D10 °म) B1 तदैव आचिपातिनेन (with hiatus) B4 आचारमभिवाधिक (sic) —d) Ś1 Ñ1 D1-4 8 10 11 सु , B1 om (for च) Ñ2 V3 B1 3 4 D6 म[D6 म्]गामिव B3 नारामिव (for जातामिव च) —After 9 T1 2 M1 ins while D1 ins after 14

479* सन्नसेवापवादेन कीर्तिं निपतितामिव ।
आराधनामयोगेन विद्यां प्रशिथिलामिव ॥

[Cf 5 13 33cd and 36cd]

10 a) D1 3 11 प्रज्ञाम् (for स°) Ñ2 V3 B D6 प्रभा (D6 °भो)दिशं कीर्तिमिव —After 10cd Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 ins while B3 ins after 10 Ñ2 V3 B1 2 4 D6 ins after 13cd

480* विध्वस्तां पतितां भूमौ चन्द्रलेखामिवाम्बरात् ।

[B4 D6 रेखाम् (for लेखाम्) B1 गुणवतीनां मध्ये इव (for the post half)]

—a) B1-3 D6 8 10 11 प्रभाम्, D5 M G2 पूजाम्, Cv as in text (for प्रज्ञाम्) —d) Ñ1 D3 5 8 11 विनिहताम् (for प्रति°) B3 आशामिव विप्रहता ⊛ Cv प्रज्ञामिव परिक्षीणां विशि सम्यक् ⊛ —After 10 D5 reads 15cd

11 B1 om (hapl) 11-15b D1 4 om 11-13, Ñ2 D6 om (hapl) 11 Ś1 D10 om (hapl) 11ab Ñ1 reads 11cd and 15cd after 12ab —a) B1 (before corr as in text) 4 (marg also) देवताम्, B4 D11 M3 आयतीम् (for आय°) B3 (m also) विध्वस्ताम्, B3 विध्वस्ताम् (for विध्व°) —G1 om (hapl) 11c-12a D5 om (hapl) 11c-12c —c) D5 दिशा (for दिशं) —d) V3 D3-5 म(D5 उ)पहताम् (for °हृताम्) Ś1 Ñ1 D3 8 11 पूजामिव निपतिता D5 प्रभा मुपहतामिव —After 11, D1 6 read 13cd

12 B1 D1 4 om 12 G3 om 12abc D5 om 12cd (for all cf v l 11) V3 transp 12ab and 12cd B3 transp 12c and 12a —c) D5 erroneously repeats 11a in place of 12a Ś1 D10 सरस्वती, T3 हत नाम (for हतशूरा) —After 12ab Ñ1 reads 11cd and 15cd while D5 reads 15cd —Ś1 om (hapl) 12c-15b D10 om (hapl) 12c-14 —c) D11 प्रजाम् (for प्रभाम्) —d) Ñ2 V3 B1 2 4 D6 परिक्षीणाम्, T1 2 तम (T3 तम)स्तमसाम् (for तमोध्वस्ताम्) Ñ1 D2 3 11 उपक्षीणा (D2 3 °णा)मिवापगाम्

13 Ś1 B3 D1 4 10 om 13 (cf v l 11 and 12) D5 om 13-14b T3 om (hapl) 13c-14c —After 13ab, Ñ2 V3 B1 2 4 D6 ins 480* —Ñ1 D3 11 om 13cd D5-8 read 13cd after 11 —c) T3 पौर्णमासीम् M3 नौर्णमासीमिव दिशं (hypm) —d) D1 4 तमोग्रस्त (for राहु°) V3 V3 B1 2 4 D6 विमानतां (for [इ]न्दु-मण्डलाम्)

14 Ś1 B3 D10 om 14 (cf v l 11 and 12) T3 om 14abc, B1 om 14cd (for both cf v l 13)

पतिशोकातुरां शुष्कां नदीं विस्रावितामिव ।
परया मृजया हीनां कृष्णपक्षे निशामिव ॥ १५
सुकुमारीं सुजाताङ्गीं रत्नगर्भगृहोचिताम् ।
तप्यमानामिवोष्णेन मृणालीमचिरोद्धृताम् ॥ १६
गृहीतामालितां स्तम्भे यूथपेन विनाकृताम् ।
निःश्वसन्तीं सुदुःखार्तां गजराजवधूमिव ॥ १७
एकया दीर्घया वेण्या शोभमानामयत्नतः ।
नीलया नीरदापाये वनराज्या महीमिव ॥ १८

G 5.21.0
B 5.19.19
L 5.14.23

—ᵃ) Ñ₂ V₃ B₁ ₂ ₄ D₁ ₄ ₆ T₃ निश्वाकृपण (B₁ ₆ D₁ ₄ °ष्ठ), D₃ ढकृष्ठपूर्ण, D₈ उपृतवर्ण, G₁ M₁ °वर्ण, Cv m g k t as in text (for शत्रुदर्पण) ‖ Cr उपृत्चपर्यवस्त्रामिति पाठः ‖ —ᶜ) D₃ यूथ (for हस्त) Ñ₂ V₃ B₁ ₂ ₄ D₄ परिग्र(B₂ °गृ)हाम्, D₁₁ -समाविष्टाम् (for परासहाम्) —ᵈ) D₃ स्वात्मनाम् (for बाहुना) D₁ ₃–₆ G M₁ transp पद्मिनीम् and इव —After 14 D₃ ins 479* while D₁₁ ins 1 2 of 483*

15 Ś₁ B₄ om 15ᵃᵇ (cf v l 11 and 12) D₁₀ transp 15ᵃᵇ and 15ᶜᵈ —ᵃ) G₁ अति (for पति) Ñ₂ D₁ ₃ ₄ ₁₀ ₁₁ शोकाकुला V₃ -शोकपरा (for शोकातुरा) Ñ V₃ B₁ ₂ ₄ D₁–₄ ₆ ₁₀ ₁₁ दीना Ct as in text (for शुष्कां) —ᵇ) D₄ ₄ मृगीं (sic) (for नदीं) D₆ G₁ M₃ निस्रावितां D₃ नि शोषि° M₃ विश्रावि°, Cr m g k t as [illegible] text (for निस्रावि°) Ñ₂ D₆ शुष्कतोयां नदीमिव, V₃ B₁ ₂ ₄ शुष्कतोयां (V₃ °तथा) नदीमिव —After 15ᵃᵇ, Ñ₁ D₁–₄ ₁₀ ₁₁ ins

481* रामलक्ष्मणहीनां तां दुःखकर्शितविग्रहाम् ।
[D₂₃ दुःखी D₁₁ दुःखार्तां (for दुःख°)]

—Then D₃ ₄ cont

482* ध्यानशुष्कपरीताङ्गीं कृशामनशनेन तु ।
[D₁ च (for तु)]

—D₁ ₄ ₁₁ G₂ (haplo) om 15ᶜᵈ Ñ₁ reads 15ᶜᵈ after 11ᶜᵈ D₃ reads after 12ᵃᵇ, while D₃ reads after 10 —ᶜ) Ś₁ D₃ ₁₀ सुखिया Ñ₁ B₃ D₄ प्रभया B₂ ए° M₃ र° Cv r m g t as in text (for मृजया) Ñ₁ श्रिया परमया हीना —ᵈ) V₃ B₁ ₃ D₂ ₄ ₆ T₂ ₃ G₂ ₃ M₃ -पक्ष (for पक्षे)

16 Ś₁ om (hapl) 16–17 —ᵃ) D₂ ₆ सुकुमारां D₁₀ om (for सुकुमारीं) B₃ D₃ सुजातासां (D₃ °ता च) V₃ सुकुमारां सुजाताङ्गीं —ᵇ) D₁₁ om -गर्भ Ñ₂ D₃ -गृहोचिता —Ñ₁ D₁₀ om (hapl ?) 16ᶜᵈ —ᶜ) D₁–₄ तप्यमानाम् —ᵈ) D₁ ₃ ₄ ₁₁ पद्मिनीम् (for मृणालीम्) Ñ₂ D₁ मचिरोद्धृता, V₃ B₁ ₄ इव चोद्धृता B₂ D₁–₄ ₁₁ मचिरोत्थि(B₂ °द्धृ)ता —After 16 Ñ₁ (after 16ᵃᵇ owing to om) D₃ ₈ ins while D₁₁ ins 1 2 only after 14

483* शिवामिव विनश्यन्तीं हस्तकामां पतत्त्रिणः ।
नाव यथा विपद्यन्तीं चिर चोपहतामिव ।

17 Ś₁ om 17 (cf v l 16) —ᵃ) B₃ D₃ शालिता D₁₀ Ct k शालिता T₁ आयस G₁ योजिता Cv r m g as in text (for आलिता) D₁ स्तंभे (for स्तम्भे) Ñ₁ B₁ ₆ D₆ ₈ ₁₁ गृहीं स शालिता स्तम्भे (D₁₁ °बद्ध) Ñ₂ B₂ D₃ गृहीं वा शालिता (B₂ बद्धा D₂ °कलि°)ता स्तम्भे D₁₀ बद्धा गृहीता स्तम्भे च —ᵇ) B₄ यूथपाना (for °पेन) B₂ D₃ ₁₅ विराकृता, B₃ निराकृतां (for विनाकृताम्) ‖ Ch शालिता स्तम्भसुपसप्ताम्। यत्पूर्वं तत् एविरा शालनाय। शालितामिति पाठः। परन्तु आलितामिति पठित्वा, आलानिता(°ता)मित्यर्थः इत्याह। Ct कश्चित्तु 'गृहीतामालिताम्' इति पठित्वा बीलवितामित्यर्थमाह ‖ —ᶜ) Ñ₁ D₁–₄ ₁₁ स(Ñ₁ मु)वि श्वासा (for निःश्वसन्तीं) D₁₀ सुवि श्वास सुदु प्रात (sic) —After 17 Ñ₁ D₁ ₄ ₁₀ ₁₁ ins Ñ₂ V₃ B D₆ ins 1 1–2 after 17 and 1 3–6 after 18

484* विवस्त्रा धरयन्तीं च गात्रैर्वस्त्राणि सर्वतः ।
व्याधिभिरभिसमायुक्ता प्रपद्यमाना मृगीमिव ।
आभिमण्डलयाभिन्न्या प्रसत्रापतनीदृशा ।
भूषयन्तीं स्तनौ पीनौ रोमराज्या पयोधरौ ।
समौ वा सुपार्श्वौ च स्तनौ स्तवकसंनिभौ । [5]
प्रच्छादयन्तीं सर्वाश्च पीतस्यान्तेन वाससः ।

[(1 1) D₁₁ वा धारयन्तीं (for धारयन्तीं च) and सत्व (for °श) —(1 2) V₃ व्याधैरभि- D₃ व्याधेराभि (for °भि) B₃ ₄ पा(B₄ -सा)यां (for -समायुक्ता) Ñ₁ D₃ वने व्याधभयार्तां D₃ व्याधेन विवश प्राप्तां (sic) D₁ ₄ व्याघ्रस्य वशमाप्तां D₃ ₁₀ ₁₁ व्याधेन हि शराप्तां (for the prior half) B₃ D₃ प्रपश्यमाना D₃ मृगमाता (for प्रपद्यमानां) —(1 3) D₃ शार्दूलाया (for -भिन्न्या) B₃ प्रसन्नाय च (sic) [for °पत°] D₁ ₃ -नीलया (for -नीलया) D₁₁ प्रसन्नायतनीलया (for the post half) —(1 4) Ñ₂ D₁–₄ ₁₀ ₁₁ भूषिते स्त(D₁ ₃ ₄ ₁₁ स्त)नौ पीनौ रोमराज्या सुमध्यया —Ñ₂ om 1 5 —(1 5) [illegible] समावौ B₃ समौ च D₁ ₂ ₄ ₁₀ ₁₁ समौ च (for समौ वा) D₃ सहितौ सुगौ पीनौ (for the prior half) D₃ स्तबक- (for स्तवक) D₁₁ जलिनौ —(1 6) D₁₀ छादयन्तीं च (for प्रच्छादयन्तीं) Ñ₂B₄ सुवीतं D₃ सर्वां- D₆ छादयन्तीं तद्वर्णेन (for the prior half) D₃ पीनस्य (for पीतस्य) D₆ वाससा V₃ D₁₀ पीतेनायत(D₁₀ °त वित)वाससा (for the post half)]

[illegible] ᵃ) Ñ₁ नीलया (for एकया) D₁₀ एकया दीर्घ प्राचीवा —ᵇ) Ś₁ D₁₀ ₁₁ शोभमाना समस्त, D₃ शोभमाना प्रयत्नतः —ᵈ) B₃ मेघराजा B₂ वर° (for वनराज्या) Ś₁ D₁₀ मही यथा —After 18, Ñ₂ V₃ B D₆ ins 1 3–6 of 484*

G 5 21 21 B 5 19 20 L 5 14 24 उपवासेन शोकेन ध्यानेन च भयेन च ।
परिक्षीणां कृशां दीनामल्पाहारां तपोधनाम् ॥ १९
आयाचमानां दुःखार्तां प्राञ्जलिं देवतामिव ।
भावेन रघुमुख्यस्य दशग्रीवपराभवम् ॥ २०

समीक्षमाणां रुदतीमनिन्दितां
सुपक्ष्मताम्रायतशुक्ललोचनाम् ।
अनुव्रतां राममतीव मैथिलीं
प्रलोभयामास वधाय रावणः ॥ २१

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे सप्तदशः सर्गः ॥ १७ ॥

---

19 Ś1 om. 19 —a) D3 वियोगजेन, D10 उपस्ताप्त च (for उपवासेन) —b) Ñ2 चिन्तया M3 व्यायेन (sic) (for ध्यानेन) D11 om. first च D3 [अ]भयेन (for च भयेन) —d) V2 B2.3.4 स्वल्पाहारां, B2 (m also) निराहारा (for अल्पाहारां) G1 तपस्विनीं (for तपोधनाम्) Ñ2 V D4 स्वल्पाहारां तपोद(D5 °श)नां, D10 गजराजवधूमिव (17d) D11 अल्पाहारतपोत्वा

20 a) B2 (before corr. as in text) D1–3 T1 G2 आयाच(D3 °च्य)माना G1 M3 याचमाना तु, Cv.r m g t as in text (for आयाचमानां) D10 दु:खार्ता (for दुःखार्तां) —b) Ś1 D10 कृताञ्जलिं, D5 G2 M1.3 प्राञ्जलीं, D3 सांजलिं, D6 प्राञ्जलिर् (for प्राञ्जलिं) D1.2.4 संदेवितां(D1 °ता) (for देवतामिव) ⊕ Ck देवतामिव । इवशब्द एवार्थेऽत्र प्रयोगः, so also Ct ⊕ —c) G1 रघुनाथस्य, Cm g t as in text (for °मुख्यस्य) —For 20cd Ś1 D1.2.4.10.11 subst.

485* अत्र च रघुश्रेष्ठस्य दशग्रीवस्य चान्तरम् ।

[Ś1 (before corr.) अन्न (for अत्र) Ś1 M3 रघुनाथस्य D11 वा (for second च)],

while Ñ V3 B D3.4 subst. for 20cd

486* रामस्य च भवं नित्यमभव रावणस्य च ।

[V2 D3 तु (for first च) Ñ1 D3 [अ]भ्युदयं शुभम् (for च भवं नित्यम्) Ñ2 illeg. for the post. half V3 D3 अभवं(D1 °वे)]

—Then Ñ1 cont.

487* अथ राजा राक्षसानां कन्दर्पेणावृतेन ।

21 a) Ñ1 D3 समीक्ष्यमाणा(D3 °णो) Ñ2 V3 B D5 स वी(B1 सवी)क्षमाणो, D1.4.8.11 G3 Ck समीक्ष्यमाणो (D3.12 G2 Cr. °ण्य), D7 सम्मीक्षमाणो, Cg as in text (for समीक्षमाणां) Ñ2 D1 सुदु:खितां, D3 मानिता (for अनिन्दितां) —b) Ñ1 सु* * * *यत (illeg.) V3 सुसुद्व ताम्रायत, B1.3 सुसूक्ष्म°, B2 सत्रास्य° (for सुपक्ष्म°) Ś1 Ñ D2.4.6.10.11 चारु, V3 B1–4 शुद्ध, D1.4 नील, D1 M3 पद्म, Cg t as in text (for शुक्ल) —d) Ś1 Ñ1 [illegible] 2.4.10.11 प्रलोभयन्त्या(D12 °आ)स, D8 समाश्वसीद्रास (for प्रलोभयामास)

Colophon.—Sarga name: Ś1 D10 रावणयाने सीता वर्णनं, Ñ D1.2.4.6.11 सीतावर्णनं(Ñ2 D6.11 °नं) V3 B1.2.4 सीतासदन्वर्णनं(V3 °नं), B3 सीतादु:खवर्णना, D3 सीतादौस्थ्यानवर्णनं.—Sarga no. (figures, words or both): Ñ1 D1.2.4.10.11 om., Ñ2 B1.4 D3.5 21, V3 19, B2 20, B3 D5–8 S 19.—After colophon, D3 concludes with राम G with श्रीरामाय नमः

1

१८

स तां परिवृतां दीनां निरानन्दां तपस्विनीम् ।
साकारैर्मधुरैर्वाक्यैर्न्यदर्शयत रावणः ॥ १
मां दृष्ट्वा नागनासोरु गूहमाना स्तनोदरम् ।
अदर्शनमिवात्मानं भयान्नेतुं त्वमिच्छसि ॥ २
कामये त्वां विशालाक्षि बहु मन्यस्व मां प्रिये ।
सर्वाङ्गगुणसम्पन्ने सर्वलोकमनोहरे ॥ ३
नेह केचिन्मनुष्या वा राक्षसाः कामरूपिणः ।
व्यपसर्पतु ते सीते भयं मत्तः समुत्थितम् ॥ ४
स्वधर्मो रक्षसां भीरु सर्वथैष न संशयः ।
गमनं वा परस्त्रीणां हरणं संप्रमथ्य वा ॥ ५
एवं चैतदकामां च न त्वां स्प्रक्ष्यामि मैथिलि ।
कामं कामः शरीरे मे यथाकामं प्रवर्तताम् ॥ ६
देवि नेह भयं कार्यं मयि विश्वसिहि प्रिये ।
प्रणयस्व च तत्त्वेन मैवं भूः शोकलालसा ॥ ७ G. 5. 21. 7 B. 5. 20. 7 L. 5. 15. 7

18

V1 illeg. for Sarga 18 (cf. v.l. 5.17.29). M3 begins with श्रीरामाय नमः

1 a) Ś1 D10 G2 स्रोता, B3 सर्गो. Cm g as in text (for स ता). Ñ1 V1 B2.3.4 D1-4.9.10.11 T2.3 M3 परिवृता, Ck.t as in text (for परिवृता) —c) Ñ1 D3 साक्षयत्; D1.2.4 सकामो, T2 M3 सत्कमैर् (for साकारैर्) —d) Ñ2 व्यलोभयत, D5.6 प्रालोभयत, D7 *शोभयत, T3 व्यासभावेय, G1 निदर्शयत (sic). G2 न्य°, Cm g k.t as in text (for न्यदर्शयत) —For 1cd, Ś1 D10.11 subst., while Ñ1 D3 ins. after 1:

488* सकामो मधुरैर्वाक्यैरिदं वचनमब्रवीत् ।

[D3 रावणैर् (for °णो). Ñ2 illeg. for मधुरैर्वाक्यैर्. Ñ1 वचनं चेदम् (for इदं वचनम्)],

whereas Ñ2 V3 B D1 subst.:

489* सरागो रावण सीतामिदं वचनमब्रवीत् ।

[B1 सरागो]

2 a) Ś1 D1.10 नागनासोरु (for °नासोरु) —b) M3 प्रगूहमाना, Ck.t as in text (for गूह°). Ś2 Ñ V2 B2-4 D1-4.6.10.11 स्तनोदरम्, Ck.t as in text (for स्तनोदरम्). B1 गूहु (before corr. sup. lin. प्राप्य) सगात्रिपटलाश (sic) —c) Ś1 इव (for इव) —d) Ñ2 B2-4 D5 इहेच्छसि, V3 B1 इच्छसि (for त्वमिच्छसि)

3 Ñ2 V2 (om. 3cd) B D5 read 3 after 5. —a) Ś1 रमयिष्ये, D1-4.10.11 रमये त्वां, M3 कामये त्वा, Cv m g k t as in text (for कामये त्वां). D5 विशालाक्षी —b) B1 पति (for बहु). M3 मा, Cv m as in text (for मां) —D1.2.4 repeat 3cd after 7cd. —d) Ś1 D10 मनोरमे (for °हरे) —After 3, Ñ2 ins.:

490* नेह कश्चित्प्रिया सार्धं राक्षसी मम भामिनि ।

4 a) Ś1 D10 ते हि, Cm g k t as in text (for नेह). Ñ1 D7 किंचिद्, B1 कश्चिन्, D11 कश्चिद् (for केचिन्). Ś2 D1-4.10 G2 M1.2 Cv मनुष्याश्च, B4 मनुष्यो वा, D11 मिथ्या राक्ष. Cm as in text (for मनुष्या वा) —b) Ñ2 V3 B D5 राक्षस्या (B4 °स्यो) वापि भामिनि (B D5 °नी), D2 राक्षस्या सह भामिनी, D11 राक्षसीममराहेमि (sic) —c) Ñ2 व्यवसर्पतु, Ñ1 V3 B D5 व्यपगच्छतु, D1.4 व्यपसर्पतं, G2 M3 व्यप°, Ck.t as in text (for व्यपसर्पतु) —d) D1.2.4 सह (for भय)

5 a) Ś1 B3 D2.10 स्वधर्मो, D1.4 स धर्मो, Cr m g k.t as in text (for स्वधर्मो). Ñ1 D1.3.4 सीते (for भीरु) —b) D1-3 सर्वदैव, T1.2 M3 °थैव, T3 °दैष (for °थैष). Ś1 Ñ V3 B D1-4.6.10 सर्वथैव (Ñ2 D1.4.6.10 °दै)व (D1 °ष) संशयः. D11 सर्वत्र च संशयः —c) B3 ग्रहण (for गमनं). D1-4 च (for वा). D5 बलात् (for वा). Ś1 D10 पारदाराणां (for वा परस्त्रीणां). Ñ2 B1.2.4 D5 ग्रहणं वा (Ñ2 D5 च) बलात्स्त्रीणां. V3 ग्रहणं राघवस्त्रीणां —d) Ñ2 वा, D5 च (for वा). D2.4 च (for वा). T3 वा संप्रमथ्य वा —After 5, Ñ2 V2 (om. 3cd) B D5 read 3

6 V2 om. (hapl. owing to sequence) 6–7a —a) D5 चैवं हि, D1-4 Ct चैवम्, Ck cp as in text (for चैतद्). B4 चेद्, D2.4 T1.2 G2 M3 तु D7.9 Ct.t त्वा (for second च). Ś1 D10 एवं सर्वतु कामात्व (D10 °मा). Ñ1 पुनरेतत्त्वकामा च. D11 पुनरेव सकामा —b) Ś1 D10 त्वं, D7.9 न च. Cm k.t as in text (for न त्वां). Ś1 Ñ D5.10 प्रेक्ष्यामि, B1 द्रक्ष्यामि, B2 D5.6 स्प्रक्ष्यामि, B4 T2 वक्ष्यामि, [illegible] रक्ष्यामि (sic), D11 युज्यसि. Cm k t as in text (for स्प्रक्ष्यामि). Ñ2 B D5 भामिनी, D4 G2 मैथिलि (for मैथिलि) —c) B3 काम (for कामं). B1 transp. काम and कामः —d) B1 यथाकाम°, D4 यथा कामं (for यथाकामं). D11 प्रवर्तते. —After 6, Ñ2 ins.:

491* तथा तावत् हे भीरु मयि कामः प्रवर्तताम् ।

7 V2 om. 7ab (cf. v.l. 6) —a) Ñ2 नेह देवि (by transp.), D2 वैदेहि च (for देवि नेह) —b) D1 विश्वस हि (for °सिहि). Ś1 D10 विश्वासं गच्छ मैथिलि; Ñ1 D1-4.11 विश्वासं गच्छ मे प्रि (D1 मयि) ये —After 7ab, D1.2.4 repeat 3cd —c) Ñ2 प्रणय चैव. T2.3 प्रीणयस्व च.

G 5 22 8
N 5 20 8
L 5 15 8

एकवेणी धराशय्या ध्यानं मलिनमम्बरम् ।
अस्थानेऽप्युपवासश्च नैतान्यौपयिकानि ते ॥ ८
विचित्राणि च माल्यानि चन्दनान्यगरूणि च ।
विविधानि च वासांसि दिव्यान्याभरणानि च ॥ ९
महार्हाणि च पानानि यानानि शयनानि च ।
गीतं नृत्तं च वाद्यं च लभ मां प्राप्य मैथिलि ॥ १०
स्त्रीरत्नमसि मैवं भूः कुरु गात्रेषु भूषणम् ।
मां प्राप्य तु कथं हि स्यास्त्वमनर्हा सुविग्रहे ॥ ११
इदं ते चारु संजातं यौवनं व्यतिवर्तते ।
यदतीतं पुनर्नैति स्रोतः शीघ्रमपामिव ॥ १२
त्वां कृत्वोपरतो मन्ये रूपकर्ता स विश्वकृत् ।
न हि रूपोपमा त्वन्या तवास्ति शुभदर्शने ॥ १३
त्वां समासाद्य वैदेहि रूपयौवनशालिनीम् ।
कः पुमानतिवर्तेत साक्षादपि पितामहः ॥ १४
यद्यत्पश्यामि ते गात्रं शीतांशुसदृशानने ।
तस्मिंस्तस्मिन्पृथुश्रोणि चक्षुर्मम निबध्यते ॥ १५

Cm g k t as in text (for प्रणयस्व च) G₃ तथ्येन —ᵈ) Ñ₁ शोकविह्वला ※ Ct प्रणयस्व समागम कुरु । समागमे भयदोषः मनोपद्रवम् । , so also Ct ※—For 7ᶜᵈ, Ñ₂ V₃ B D₆ subst

492* प्रणय कुरु वैदेहि मैव शोकपरा भव ।

[B₃ (after corr marg as above) प्रणाय, B₄ प्रसन्न (for प्रणय) B₄ नैव (for मैव)]

8 ᵃ) D₇ ₂ Ck t अथ (with hiatus), Cv r m g as in text (for धरा) Ś₁ D₅ ₈ ₁₀ ₁₁ एकवेण्योपधा रज च, Ñ V₃ B D₁ ₃ ₄ एकवेणीधरत्वं च —ᵇ) Ś₁ D₁₀ ध्यानाद्य मलिनाम्बरा —ᶜ) Ś₁ अस्थान च Ñ B₂ D₁₀ ₁₁ अस्थान च (for अस्थानेऽपि) V₃ B₁ ₃ ₄ D₁ ₃ ₄ अस्थान (B₄ अस्थाण [sic] D₃ अस्तन म) चोपवास च —ᵈ) D₁₀ ₁₁ [औ]पयिकानि (for [औ]प°) D₃ ₄ च (for ते) B₃ एव कथ कर्तुमर्हसि

9 D₅ om 9 D₂ om 9ᵃᵇ —ᵇ) Ś₁ Ñ V₃ B D₁ ₃ ₄, ₇ ₉ ₁₀ [अ]गुरूणि D₁₁ गुरूणि (for [अ]गरूणि) —B₁ reads 9ᶜᵈ in marg

10 B₃ om (hapl) 10ᵃᵇ —ᵃᵇ) Ñ₂ V₃ B₁ ₂ ₄ D₃ भावयानि (for पानानि) T₂ transp पानानि and यानानि D₁ ₄ विविधानि D₁₁ वसनानि (for शयनानि) Ñ₂ V₃ B₁ ₂ ₄ D₃ ₄ M₃ शयनान्यासनानि च (for ᵇ) —ᶜ) M₃ गीत (for गीतं) Ñ V₃ B D₂ ₁₁ T₂ ₃ नृत्य (for नृत्त) D₁ गीतनृत्य, G₃ M₃ नृत्त गीत (by transp) —ᵈ) Ś₁ D₁ ₃ ₄ ₁₀ ₁₁ भज Ñ₁ illeg M₃ लभ्य (sic) Cm k as in text (for लभ) D₁ ₄ भामिनि (for मैथिलि) Ñ₂ B₁ ₂ D₃ ₄ मा चैवार्हसि मैथिलि V₃ मास्म चैवार्हसि मैथि B₄ मास्म चार्हसि मैथिलि ※ Cm लभ प्राप्नुहीति सवन्य । Ck लभ लभस्वेति यावत् । so also Ct ※

11 ᵃ) Ñ₂ V₃ B D₃ कल्याणि D₁₀ चव भू (sic) (for मैव भू) —ᵇ) B कुरु गात्र वि(B₂ °यैर्वि)भूषण D₂ कुरु मातर्विभूषण (corrupt) —Ś₁ D₁₀ om 11ᶜᵈ. —ᶜ) Ñ₁ D₃ च Ñ₂ B D₃ ₄ ₅ ₇ ₉ ₁₁ T₁ G₁ ₂ M हि, D₁ om (sulum) G₃ [अ]पि (for तु) Ñ₂ V₃ B न, D₁ ₃ ₅ G₂ M₂ नु D₅ ₁₁ नु, D₇ ₉ T₂ तु, Cv r m g as in text (for हि) D₃ प्राप्य मा हि कथ सुदया —ᵈ) T₁ G₁ मानाहा Cr m g k t as in text (for मनर्हा) Ñ₁ D₁ ₃ ₄ स्वप्नरवा सुमध्यमे Ñ₂ V₃ B D₃ त्वमेवं(B₁ D₃ °व) चरन्तीति, D₃ त्वपरोना सुविग्रहे, D₁₁ सुमदवा सुविग्रहे (corrupt) ※ Cv प्राप्य हीत्यत्र हिशब्द पादपूरणे ।, Cr प्राप्य हीत्यत्र हिशब्दस्तात्पर्ये ।, Cm प्राप्य हि प्राप्यापि ।, Cg हि पादपूरणे अव्ययमेतत् । Ck t सुविग्रहे । इति संबुद्धि ※

12 ᵃ) Ñ₁ D₁ ₃ ₄ एतत्, B₄ इति, D₃ एव (for इदं) Ś₁ D₁₀ तु (for ते) —ᵇ) Ñ₁ व्यतिरिच्यते, B₁ D₁ ₄ चाति वर्तते, B₂ D₇ ₉ G₁ M₃ व्याति°, T₂ व्यति° (for व्यतिवर्तते) —ᶜᵈ) Ś₁ D₁₀ यदि, M₃ तद् (for यद्) B₁ reads ᵈ in marg B₁ (after corr as in text) स्रुत (for स्रोत) V₃ B₂ ₄ स्रोत (V₃ स्रुत, B₃ स्रुत, B₄ नत) शीघ्रमिवोदक (for ᵈ) D₃ पुनर्नैति स्रोत सरिता तु शीघ्रमपामिव

13 Ś₁ D₁₀ om 13 —ᵃ) D₃ सृष्ट्वा (for कृत्वा) B₂ ₄ T₂ M₃ [उ]परत (sic) Cr m g k t as in text (for [उ]परतो) —ᵇ) Ñ₂ B₃ रूप कृत्वा D₃ च (for स) G₁ ₂ विश्वसृक्(G₂ °इ) (for विश्वकृत्) B₄ रूपकर्तारमद्भुत —ᶜ) Ñ₁ च (for हि) D₁₁ रूपोपमया (sic) (for °पमा) Ñ₁ D₁ ₄ ₅ ₉ G₂ ₃ त्वन्या Ñ₂ V₃ B D₃ काचित्, D₂ T₁ ₂ G₁ [अ]प्यन्या (for त्वन्या) —ᵈ) Ñ₂ V₃ B D₃ तव मैथिलि विद्य(V₃ B₂ ₄ यते)ते

[illegible] ᵃ) V₃ B₁ ₂ ₄ D₃ वैदेहीं, D₃ चार्वङ्गीं (for वैदेहि) —ᵈ) D₇ ₉ पुनर् (for पुमान्) Ś₁ Ñ B₁ ₂ D₁ ₃ ₈–₁₀ T₁ G₃ M₃ Cv r m k t वातिवर्तेत B₃ पति°, D₃ नाभि°, Cv p m g t p as in text (for अतिवर्तेत) ※ Cr m क पुमान् विवर्तेतेति पाठे न कोऽप्यतिक्रमेत (Cr °मेदि) त्यर्थः ।, so also Ct ※

15 ᵇ) Ñ₂ V₃ B D₃ चन्द्राशु (for शीतांशु) T₁ ₂ सामदर्शने (for सदृशानने) —ᶜ) Ś₁ D₁₀ च(D₃ [illegible] सुश्रोणि (for पृथु°) Ñ V₃ B D₃ ₄ तत्र तत्र विशालाक्षि —ᵈ) B₁ transp चक्षुर् and मम

भव मैथिलि भार्या मे मोहमेनं विसर्जय ।
बह्वीनामुत्तमस्त्रीणां ममाग्र्यमहिषी भव ॥ १६
लोकेभ्यो यानि रत्नानि संप्रमथ्याहृतानि मे ।
तानि ते भीरु सर्वाणि राज्यं चैतदहं च ते ॥ १७
विजित्य पृथिवीं सर्वां नानानगरमालिनीम् ।
जनकाय प्रदास्यामि तव हेतोर्विलासिनि ॥ १८
नेह पश्यामि लोकेऽन्यं यो मे प्रतिबलो भवेत् ।
पश्य मे सुमहद्वीर्यमप्रतिद्वन्द्वमाहवे ॥ १९
असकृत्संयुगे भग्ना मया विमृदितध्वजाः ।
अशक्ताः प्रत्यनीकेषु स्थातुं मम सुरासुराः ॥ २०
इच्छ मां क्रियतामद्य प्रतिकर्म तवोत्तमम् ।
सप्रभाण्यवसज्जन्तां तवाङ्गे भूषणानि च ।
साधु पश्यामि ते रूपं संयुक्तं प्रतिकर्मणा ॥ २१
प्रतिकर्माभिसंयुक्ता दाक्षिण्येन वरानने ।
भुङ्क्ष्व भोगान्यथाकामं पिब भीरु रमस्व च ।
यथेष्टं च प्रयच्छ त्वं पृथिवीं वा धनानि च ॥ २२
ललस्व मयि विस्रब्धा धृष्टमाज्ञापयस्व च ।
मत्प्रभावाल्ललन्त्याश्च ललन्तां बान्धवास्तव ॥ २३   G 5 22 24 B 5 20 24 L 5 25 24

16 ᵃ) D₂ मातमि मार्ये (sic) (for मैथिलि भार्या) —ᵇ) Ś₁ D₂,₁₁ पुत्र, Ñ V₂ B₁ ₃ ₄ D₃ ₅ ₋ ₉ G₁ M₂ Cm पत्र, D₁₀ पुत्र (for पुत्र) Ś₁ B₂ D₂ ₃ वि(D₂ तु)सर्जय (for विसर्जय) B₂ विसर्जय च संशय —ᶜ) Ś₁ बहूनाम् (sic) (for बह्वी°) —After 16ᵃ, T₃ ₂ G₂ ₃ M₃ ins.:

493* [illegible]मन्नागमिष्यसि ।
सर्वाङ्गेषु भद्रं ते

—ᵈ) Ś₁ Ñ₁ D₂ ₃ ₄ ₁₀ ₁₁ ममाग्र्या Ñ₂ V₂ B D₄ [illegible], D₃ ममाद्य, Cm t as in text (for ममाग्र्य)

17 ᵃ) D₁ लोके यानि च रत्नानि —ᵇ) B₂ ₃ D₂ ₃ ₄ G₂ M₁ हृतानि (for [आ]हृतानि) Ñ₂ B₁ ₄ च G₂ ₃ M₂ वै (for मे) —ᶜ) D₂ ₄ G₁ M₃ स (for ते) —ᵈ) Ś₁ Ñ₁ V₂ B D₇ ₋ ₉ ₁₀ ₁₁ चेदम्, Ñ₂ D₃ सर्वम् (for चैतद्) D₁ ₄ तु (for च) D₄ राज्य चैव ददामि ते, T₁ ₃ राज्यं चैतत्तव च मे

18 ᵃ) Ś₁ Ñ V₂ B D₂ ₃ ₁₁ [illegible](D₃ [illegible] [corrupt])[illegible], D₁ ₄ [illegible], D₅ [illegible] (for नानानगरमालिनीम्) —ᵈ) G₁ मनुजर्षे (for विलासिनि)

19 ᵃ) Ś₁ D₂ ₃ ₄ ₁₀ ₁₁ न च Ñ₁ नाह, V₂ B₂ ₋ ₄ D₃ T₃ न हि B₁ नाह, D₁ न त, D₂ नेव (for नेह) Ś₁ D₁₀ ₁₁ न लोके Ñ₁ न लोके, Ñ₂ V₂ B D₂ ₄ लोकेऽस्मिन्, D₁ ₂ ₄ लोके तं (for लोकेऽन्यं) —ᵇ) D₂ प्रतियोद्धा, D₅ °बलो (for °बलो) —After 19ᵃᵇ, B₂ ins.:

494* जितो दृश्यन्ते यस्य मातुलेन च मे कथा ।

—ᶜ) Ñ V₂ B D₂ ₄ पश्यन्तु D₂ पश्य (for पश्य) D₁₀ मां (for मे) B₂ ₄ स महद्वी(B₁ °हार्ष)वीर्यम् B₂ D₂ सुम(D₂ सन्ना)हार्वीर्यम् (for सुमहद्वीर्यम्)

20 Ñ₁ illeg for 20ᵇ —ᵃ) B₂ D₂ ₃ विमृदिता B₂ प्रमृदित (for विमृदित°) B₁ भग्ना दृता विमृदिता, G₁ भग्ना विमृदिते —ᶜ) Ñ₂ V₂ B D₂ ₃ न शक्ता (for अशक्ता) —ᵈ) Ś₁ D₁₀ सर्वे D₃ सुर स्थातुं (for स्थातुं मम)

21 ᵃ) Ñ₁ D₅ ₋ ₉ ₁₁ T G₁ G₂ m g इच्छया Ñ₂ V₂ B D₂ इच्छ त्वं, G₁ इच्छ वे M₃ इच्छ मा (for इच्छ मां) D₁ प्रीयताम् (for क्रि°) —ᵇ) B₂ प्रीति (for प्रति) Ś₁ वरोत्तम, B₂ तवाद्यैव D₁₂ (व)त्तम तव (by transp) B₃ तवोत्तमं, D₁₁ तु चो°, T₁ ₂ G₂ तथो° (for तवोत्तमम्) —V₂ illeg for 21ᶜ–29ᵇ B₁ reads 21ᶜᵈ twice (var) in marg —ᶜ) Ś₁ Ñ₂ V₂ B₁ (both times) ₂ ₄ D₂ ₃ ₋ ₁₁ M₃ सु (for स) Ś₁ V₂ B₁ (both times) ₄ D₁₂ ₁₀ (अ)वसृज्यताम्, B₂ °इष्यताम्, D₁ ₄ ₁₁ [व]त्र गम्यताम् D₂ [सु]र सत्त त्व, D₃ [अ]पि सत्तता, M₃ [अ]पसत्तता (for [अ]वसज्जन्तां) B₃ सुप्रभाने च बध्यता —ᵈ) Ś₁ B₂ D₁₀ ₁₁ बसङ्गे Ñ₂ शरीरे V₂ B₁ (first time) D₁ ₂ ₄ सवाङ्ग, B₁ (second time) शरीरे, B₂ मत्वा B₃ ससाम (sic) D₂ सर्वाङ्गे (for तवाङ्गे) D₃ भूषणानि (for °णानि) Ś₁ B₁ (first time) ₂ ₋ ₄ D₃ ₋ ₉ ₁₀ ₁₁ तु, D₂ ₇ ₉ हि, G₂ ₃ G₃ [अ]पि M₁ ₃ तु (for च) —ᵉ) D₃ ₄ पश्येम (for पश्यामि) M₃ (after corr as in text) लोके (for रूपं) B₁ transp ते and रूपं —ᶠ) Ś₁ V₂ D₂ ₃ ₅ ₋ ₁₀ सुयुक्त D₂ °क्त Cg as in text (for संयुक्तं) B₃ reads प्रतिकर्मणा in marg. ※ Cg पश्यामि पश्येयम् ※

22 Ñ₁ illeg for 22 (cf v l 21) —ᵃ) Ś₁ Ñ₁ V₂ B₂ (marg) ₃ ₄ D₅ ₋ ₉ ₁₀ ₁₁ प्रातश्चैव संयुक्ते —ᵇ) Ñ₂ V₂ B वरानने, D₁ T₁ ₂ वरानने D₃ वरानन (for वरानने) —ᶜ) B₃ भुक्त्वा (for भुङ्क्ष्व) D₁ ₄ कामान् (for भोगान्) —ᵈ) B₂ मया (for पिब) Ñ₂ V₂ B D₂ त्वं विहरस्व, D₂ भीरु रमस्व (for भीरु रमस्व) D₁ ₄ से (for च) —ᵉ) D₁₀ om (subst) M₃ स (for च) Ñ₂ V₂ B D₂ यथेष्टानि (for यथेष्टं च) D₂ प्रतीच्छ (for प्रयच्छ) —ᶠ) Ś₁ D₁₀ च (for वा) Ñ₂ V₂ B D₂ सहस्र पृथ्वीं (for पृथिवीं वा), V₂ वै B₁ (sup lin also as in text) ₂ ₄ D₁ ₂ G₁ ₂ M₂ ₃ वा (for च)

23 Ñ₁ illeg for 23 (cf v l 21) —ᵃ) Ś₁ D₃ ₄ ₁₀ T₃ लालस्व, Ñ₂ V₂ B₁ ₂ G₁ ₂ M₁ रमस्व, B₂

G 5 22 25
B 5 20 25
L 5 15 25

ऋद्धिं ममानुपश्य त्वं श्रियं भद्रे यशश्च मे ।
किं करिष्यसि रामेण सुभगे चीरवाससा ॥ २४
निक्षिप्तविजयो रामो गतश्रीर्वनगोचरः ।
व्रती स्थण्डिलशायी च शङ्के जीवति वा न वा ॥ २५
न हि वैदेहि रामस्त्वां द्रष्टुं वाप्युपलप्स्यते ।
पुरोबलाकैरसितैर्मेघैर्ज्योत्स्नामिवावृताम् ॥ २६
न चापि मम हस्तात्त्वां प्राप्तुमर्हति राघवः ।
हिरण्यकशिपुः कीर्तिमिन्द्रहस्तगतामिव ॥ २७
चारुस्मिते चारुदति चारुनेत्रे विलासिनि ।
मनो हरसि मे भीरु सुपर्णः पन्नगं यथा ॥ २८
क्लिष्टकौशेयवसनां तन्वीमप्यनलंकृताम् ।
त्वां दृष्ट्वा स्वेषु दारेषु रतिं नोपलभाम्यहम् ॥ २९
अन्तःपुरनिवासिन्यः स्त्रियः सर्वगुणान्विताः ।
यावन्त्यो मम सर्वासामैश्वर्यं कुरु जानकि ॥ ३०
मम ह्यसितकेशान्ते त्रैलोक्यप्रवराः स्त्रियः ।
तास्त्वां परिचरिष्यन्ति श्रियमप्सरसो यथा ॥ ३१

भजस्व D₁ छालस्व, Cv r g t as in text (for लालस्व) D₆ मम (for मयि) Ś₁ D₁₀ विस्रम, B D₁₋₆ विस्रब्धा (D₅ °ब्ध) (for विपक्षा) D₁₃ लस्वधमविविधमाद् (corrupt) —ᵇ) Ś₁ D₂ D₁₀ T₂ हृदयम्, V₃ मा स्वयम्, D₆ om, D₇ स्वयम् (for धृष्टम्) M₃ चाद्यापयस्व Ś₁ B₂ D₁₀ M₁ मा (for च) —B₃ reads 23ᶜᵈ in marg. —ᶜ) Ś₁ Ñ₂ V₃ B D₁₋₆ ₁₁ T₂ G₂ M₂ Cr m t प्रसादात्(D₁₁ °दाय्) (for प्रमादात्) B₄ कलमास्थ, D₂ M₃ लभ्य(M₃ °स्)त्वाद्य D₂ कलमस्थाय, D₁₃ च लालक्षा (for लज्जस्याम) —ᵈ) T₂ लमसे, M₃ लाभसे, Cr m as in text (for लम्यताम्) Ś₁ Ñ₂ V₃ B D₁₋₆ ₁₁ मर(B₂ मद्, D₂ मह, D₆ मम)तु तद यापया, D₇ लालसा चाभस्कलम, D₁₃ लालसा तव यापय

24 Ñ₁ illeg for 24 (cf v l 21) —ᵃ) V₃ ऋद्धिं, D₂ D₆ सत्व्, D₇ सिद्धि, T₂ M₃ बुद्धिं, Cv r m as in text (for ऋद्धिं) V₃ B₃ D₆ M₃ मम्(for मम) D₂ [अ]प (for [अ]नु) B₃ ऋद्धिं तु मम पश्य त्व, B₄ ऋद्धिं मम पुरस्थस्य D₁ सिद्धिं समनुपश्य त्व, D₂ ऋद्धिं त्वामनुपश्यत्व (sic) —ᵇ) Ñ₂ V₃ B₃₋₄ D₆ श्रुतं, D₆ श्रेयो, D₂ ₂ ₆ श्रिय(D₂ °ये) (for श्रियं) Ś₁ भद्र (for °द्रे) B₄ ते (for मे) V₂ यथास्य से, B₁ D₂ ₅₋₆ यशस्विनि, B₂ यशो मम (for यशश्च मे) —D₅ om 24ᶜᵈ —ᶜ) D₂ सुखदे (for सुभगे) D₆ ₇ G चीरवर्मिणा ※ Cm अचीरवाससेति छेद् । चीरवासोऽहितेन पीताम्बरधारिणेत्यर्थ ※

25 Ñ₁ illeg for 25 (cf v l 21) —ᵃ) B₃ D₂ ₆ विक्षिप्त, B₄ आयात (for निक्षिप्त) Ś₁ B D₁ ₂ ₄ ₆ ₁₀ ₁₁ विषयो, V₃ (marg also) ज्ञपयो, Cm g k t as in text (for विजयो) —ᶜ) D₂ व्रती, T₂ व्रत (for व्रती)

26 Ñ₂ illeg for 26 (cf v l 21) —ᵃ) Ñ₂ B D₁ ₂ ₄ ₆ ₁₀ च V₃ न, Cr g as in text, (for हि) —Ś₁ om (hapl) 26ᵇ–27ᵃ —ᵇ) D₁₋₄ ₁₀ श्रोतुमपि, Cr m g k t as in text (for द्रष्टुं वापि) D₁ ₂ ₆ G₂ M₁ Ch t [अ]पलप्स्यते T₁ ₂ °पश्यते, Cr m g tp as in text (for [उ]पलप्स्यते) Ñ₂ V₃ B D₆ भूय (Ñ₂ D₆ पुन) पश्येत्स्वधवन, D₁₃ शुभिस्पुपुलक्ष्यते (corrupt) ※ Ct उपलप्स्यते । ज्ञास्येन इष्टर् ।, so also Cr ※ —ᶜ) D₁₀ पुरीं व सकाम् (for पुरोबलाकैर्) D₁ ₄ बलाकाभ(D₁ °भ्र)-हितैर् (for -बलाकैरसितैर्) —ᵈ) D₂ लेखयोऽभाभिरावृता —For 26ᶜᵈ, Ñ₂ V₃ B D₆ subst

495* स्निग्धैर्वलाहकैर्ज्योत्स्नि चन्द्रलेखामिवावृताम् ।

[D₆ स्निग्धैर्वनाद् ये ज्योत्स्नि (sic) (for the prior half) V₃ D₆ रेखाम् (for लेखाम्)]

27 Ñ₁ illeg for 27 (cf v l 21) Ś₁ om 27ᵃ (cf v l 26) —ᵃ) V₃ B D₆ त्वा (for [अ]पि) Ñ₂ B₁ ₃ ₄ D₆ हस्तादि V₃ °द्वै, B₂ °तु, D₆ °त्वा, T हस्तास्त्वा (for हस्तात्त्वां) —ᶜ) V₃ B₁ D₆ M₁ कशिपोर् (for °पु) Ñ₂ V₃ B D₆ लक्ष्मीम् (for कीर्तिम्) ※ Cv हिरण्यकशिपु कीर्तिमिति सम्यक् ।, Ct इयं च कथा भागवते प्रसिद्धेति बोध्यं ※

28 Ñ₂ illeg for 28 (cf v l 21) —ᵃ) B₂ चारु हसे (for °स्मिते) V₃ D₂ ₆ ₁₁ चारुदृशि, B₂ °वक्त्रे, B₄ D₆ °नेत्रे (for °दति) —ᵇ) D₆ चारुसर्वे (for °नेत्रे) B₂ तनुसितानि (for विलासिनि), B₄ पीनोन्नतपयोधरे —ᶜ) D₁₀ हरसि (meta) (for हरसि) V₃ B D₆ देवि (for भीरु) —ᵈ) Ñ₂ V₃ B D₆ इव पन्नगं, D₃ पन्नगीं यथा

29 Ñ₂ illeg for 29ᵃᵇ (cf v l 21) —ᵃ) V₃ B कृष्णा (for क्लिष्ट) —ᵇ) Ś₁ Ñ₂ V₃ B D₁ ₃ ₄ ₆ ₁₀ ₁₁ पृथक्, D₂ पुनाम् G₂ सम्यम (sic) (for तन्वीम्) —ᶜ) D₁ [अ]न्येषु (for स्वेषु) —ᵈ) Ś₁ Ñ V₃ B D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ [उ]पलभे प्रिये(B₄ सुखं D₄ त्वं) Cm as in text (for [उ]पलभाम्यहम्)

30 ᵃ) B₂ विलासिन्य G₂ [अ]धिवासिन्य (for निवासिन्य) —ᵇ) D₁ ₄ सर्वा (for सर्व) —ᶜ) Ś₁ Ñ V₃ B D₁ ₄ ₁₀ ₁₁ G यावत्यो (for °न्त्यो) Ś₁ Ñ V₃ B D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ तासां त्वम् (for सर्वासाम्) —ᵈ) D₂ आधिपत्यं (for ऐश्वर्यं) Ñ₂ V₃ B₁ ₂(marg also as in D₆) ₃ ₄ भामिनि, D₆ मानिनि (for जानकि)

31 ᵃ) Ñ₁ वा D₇ तु D₁₀ [अ]पि, G₂ [ए]हि (for हि) M₃ [अ]सिता (for [अ]सित) Ś₁ D₁₀ M₁ वशी

यानि वैश्रवणे सुभ्रु रत्नानि च धनानि च ।
तानि लोकांश्च सुश्रोणि मां च भुङ्क्ष्व यथासुखम् ॥ ३२

न रामस्तपसा देवि न बलेन न विक्रमैः ।
न धनेन मया तुल्यस्तेजसा यशसापि वा ॥ ३३

पिब विहर रमस्व भुङ्क्ष्व भोगा
न्धननिचयं प्रदिशामि मेदिनीं च ।
मयि लल ललने यथासुखं त्वं
त्वयि च समेत्य ललन्तु बान्धवास्ते ॥ ३४

कुसुमिततरुजालसंततानि
भ्रमरयुतानि समुद्रतीरजानि ।
कनकविमलहारभूषिताङ्गी
विहर मया सह भीरु काननानि ॥ ३५ G 5 21 35 B 5 20 36 L 5 19 36

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे अष्टादशः सर्गः ॥ १८ ॥

त्वम् (for -ष्वाग्ने) —[b]) D3 4 त्रैलोक्ये K3 D7 8 10 प्रवर (for प्रवरा) D11 त्रैलोक्यस्य प्रभविष्ण

32 Ś1 D10 om 32 —[a]) B4 D11 सति, G M3 4 शुभ्रु (for सुभ्रु) K V3 B2-4 D1-4 6 यानि वैश्रवण स्थानानि —[b]) D2 धनानि (for रत्नानि) K1 B D1-4 6 11 M2 विविधानि (for च धनानि) —[c]) K2 V2 B D1-4 6 11 सर्वाणि (for लोकांश्च) —[d]) D7 8 मया (for मां च) D3 transp च and भुङ्क्ष्व

33 D3 transp [ab] and [cd] —[a]) Ś2 K V3 B D1-4 6 10 11 भीरु (for देवि) —[b]) V3 D5 7 8 G च विक्रमैः; D3 5 11 पराक्रमैः (for न विक्रमैः) Ś1 D10 विक्रमेण बलेन च —[c]) Ś1 D10 धनेन च, D5 न धनेन; G1 धनेन न (by transp); G2 न धनैर् (for न धनेन) —[d]) K V3 D1 3 4 6 11 शिवम् (for [य]शसा वा)

34 K2 V1 B D6 om 34 —[a]) Ś1 विहरस्व (for विहर) —[d]) T1 G C1 प्रदिशामि (for °मि) Ś1 K1 D1-4 10 11 धननिचयाग्र्यविधान (for °चयं प्रदिशामि) D5 8 वा, D2 om (for च) [x] Cv विहर, अनुभव 1 1 Cg विहर संचर । विहारशब्दस्य संचारेऽपि प्रयोगात् [x] —[c]) Ś1 D3 10 पर, D2 om, D11 सुरित (sic), T1 लल (m L t as in text (for लल) Ś1 om, D2 10 11 हि (for त्वं) —[d]) D1 4 मयि (for त्वयि) Ś1 K1 D10 मत्समेत्य (for च समेत्य) D1-4 च ललन्तु समेत्य (by transp), M1 विहरन्तु समेत्य (for च समेत्य ललन्तु)

35 [a]) M1 घन (for -तरु-) Ś1 K V3 B D1-4 6 10 11 सत्रु(D2 11 °भ्रु)तानि (for -संततानि) —[b]) D5 कमलयुतानि (for °युतानि) B2 सीतयाबाधितानि (hypm) D3 तीरजानि (for तीरजानि) —[c]) K V3 B3 4 D2 3 6 विमलकनक (by transp) B1 4 विमलकमल, D5 कनककमल (for कनकविमल) K1 भूषितानि (for भूषिताङ्गी) —[d]) B1 विचर (for विहर) B1 om भीरु

Colophon —*Sarga name* Ś1 K B3 4 D2-4 6 10 11 सीतापलोभनं (D2-4 °नं); V3 B2 सीताप्रलोभनं (B4 °लोभ्ने) रावणवाक्यं, B1 सीताप्रलोभ (also °प्रलोभ in marg), D5 सीताप्रलोभन —*Sarga no* (figures words or both) Ś1 D1 3 4 10 11 om K2 B3 4 D2 6 22 V3 23 D5 21, B2 D3-5 T G M1 2 20 M3 19 —After colophon, G concludes with श्रीरामाय नम

१९

G 5 23 1
B 5 21 1
L 5 16 1

तस्य तद्वचनं श्रुत्वा सीता रौद्रस्य रक्षसः ।
आर्ता दीनस्वरा दीनं प्रत्युवाच शनैर्वचः ॥ १
दुःखार्ता रुदती सीता वेपमाना तपस्विनी ।
चिन्तयन्ती वरारोहा पतिमेव पतिव्रता ॥ २
तृणमन्तरतः कृत्वा प्रत्युवाच शुचिस्मिता ।
निवर्तय मनो मत्तः स्वजने क्रियतां मनः ॥ ३
न मां प्रार्थयितुं युक्तस्त्वं सिद्धिमिव पापकृत् ।
अकार्यं न मया कार्यमेकपत्न्या विगर्हितम् ।
कुलं संप्राप्तया पुण्यं कुले महति जातया ॥ ४
एवमुक्त्वा तु वैदेही रावणं तं यशस्विनी ।
राक्षसं पृष्ठतः कृत्वा भूयो वचनमब्रवीत् ॥ ५
नाहमौपयिकी भार्या परभार्या सती तव ।
साधु धर्ममवेक्षस्व साधु साधुव्रतं चर ॥ ६
यथा तव तथान्येषां रक्ष्या दारा निशाचर ।
आत्मानमुपमां कृत्वा स्वेषु दारेषु रम्यताम् ॥ ७
अतुष्टं स्वेषु दारेषु चपलं चलितेन्द्रियम् ।
नयन्ति निकृतिप्रज्ञं परदाराः पराभवम् ॥ ८

19

V1 illeg for Sarga 19 (cf v l 5 11 29) M6 begins with श्रीरामाय नम

1 a) Ñ1 B1 2 [त्]तद् (for तद्) —b) D1-4 11 तदा (for सीता) —c) T2 आर्त D2 11 हीन (for दीनं) Ś1 Ñ V3 B D1-8 9 10 11 G1 दीना G2 M t as in text (for दीनं) —d) Ñ2 V2 B D5-9 G M1 तत सैः M2 शनै शनै (for शनैर्वचः) Ś1 Ñ1 D1 3 10 11 शनै रक्षितकोपना —After 1 Ś1 B2 D1-4 10 11 ins 497* while Ñ1 (slightly illeg) ins

496* स्तुत्वा च कस्य ** दहिता कदली यथा।
समीक्ष्य दृश्य ह च महामृतभयावहम् ॥

—Thereafter Ñ1 cont 497*

2 B1 2 om 2-4b —a) Ś1 सा प्रस्दती Ñ1 स * रुदती B3 समस्मुदिता D1-4 11 समरु[D2 °रु]दिता (for रुदती सीता) D10 दु आता सरुदतीवे (corrupt) —b) Ñ2 सुनु खिता, D2 4 11 मनस्विनी, D10 यशº (for तपस्विनी) —c) Ś1 D1 10 11 स(D3 11 सा) चिन्तयित्वा वैदेही, Ñ1 D3 सचिंत्य राम वैदेही, D1 4 सचिन्तयन्ती वैदेही —For 2-4b, Ñ1 V1 B3 D5 subst 497*

3 B1 2 om 3 (cf v l 2) Ñ1 om 3ab For subst in Ñ2 V3 B3 D5 cf v l 2 and 4 —a) B4 तृणवच्च तत कृत्वा —b) G1 तत शनै (for शुचिस्मिता) — Cr m g प्रत्युवाचेति पुनरभिधान वचनप्रकारविशेषकथनार्थम् । दु खार्तायाः अपि शुचिस्मितत्वाभिधान वस्तुस्वभावेन स्मितवत्प्रतीयमानत्वात् (Cm °नार्थम् । शुचिस्मितेति । वस्तुत स्वभाववर्णनम्) । Ct कुद्धेनका मन पदादे पौनरुक्त्य न दोषमाह । वर्णनीयधर्मीभावात् (?) कवेरपि वाच्य न दोषाय — c) G2 निवर्तस्व —d) D1 2 G1 M1 2 Ck t क्रियतां, G1 क्रियता (for क्रियतां) D3 हि तत् (for मनः)

4 B1 2 om 4cd (cf v l 2) —a) B1 D1-3 11 प्रापयितु (for प्रार्थº) B4 D1-4 11 शक्यस् (for युक्तस्) D10 न च मा प्रापितु शक्तस् —b) T1 2 M1 2 सु (for स्व) —For 2-4d, Ñ2 V2 B3 D5 subst while Ś1 B1 D1-4 10 11 ins after 1 Ñ1 cont after 496*

497* रावण राक्षसश्रेष्ठ कोपपर्याकुलेक्षणा ।

[Ñ1 सुवेनेव रावण स (for the prior half) D5 [मा]कुलेक्षण]

—c) Ñ2 V2 B D5 साधु (for एक) —Ś1 D10 om 4ef —e) V1 B3 4 कुले, D5 कुम (for कुलं) V2 B3-4 पुण्ये (for पुण्यं)

5 a) Ś1 D10 सं मनस्विनी, Ñ2 D5 राक्षसेश्वर, D2 4 11 स तपस्विनी, G1 स यशस्विन (for तं यशस्विनी) V3 B राक्षसेंद्र तपस्विनी —c) Ñ V3 B D5 ‍ 1 राक्षस (for राक्षस) —d) D1 2 4 11 रावणम् (for वचनम्) Ñ2 V3 B D5 सुयोषिता (V3 B4 2 °षो सा)ह सुभाषिणा

6 Ś1 D10 om 6ab —a) D3 11 औपायिकी (for औपयिकी) —b) D5 reads परभार्या in marg —c) B3 निरीक्षस्व (for अवेक्षस्व) —d) D5 सदा, G1 त्व च (for साधु) V2 वद (sic) (for चर) Ś1 साधुधर्मं समाचर, T1 साधुवृत्त च रावण

7 b) Ñ2 V2 B D10 T1 2 M1 2 transp रक्ष्या and दारा Ś1 (before corr) निशाचरे, Ñ2 V1 B D5 न संशय (for निशाचर) —c) Ś1 D10 उत्तम (for उपमा) —d) D5 reads दारेषु in marg Ñ1 (with hiatus) वा प्रभावर्तसु, Ck स्वदारेष्वेव (for स्वेषु दारेषु) Ś1 रम्यता (for रम्यताम्)

8 a) Ś1 D10 G1 अविष्ट, D1 4 असृष्टं, Cr m g t as in text (for अतुष्टं) Ñ2 V1 B D5 8 असंतुष्ट स्वदारेषु —b) D5 चलिते (for चपलं) Ś1 Ñ B1 D1-4 7 8-11 चपल T2 चपल (for चलित) —c) Ś1 D1 11 निवर्ते

इह सन्तो न वा सन्ति सतो वा नानुवर्तसे ।
वचो मिथ्याप्रणीतात्मा पथ्यमुक्तं विचक्षणैः ॥ ९
अकृतात्मानमासाद्य राजानमनये रतम् ।
समृद्धानि विनश्यन्ति राष्ट्राणि नगराणि च ॥ १०
तथेयं त्वां समासाद्य लङ्का रत्नौघसंकुला ।
अपराधात्तवैकस्य नचिराद्विनशिष्यति ॥ ११
स्वकृतैर्हन्यमानस्य रावणादीर्घदर्शिनः ।
अभिनन्दन्ति भूतानि विनाशे पापकर्मणः ॥ १२
एवं त्वां पापकर्माणं वक्ष्यन्ति निकृता जनाः ।
दिष्ट्यैतद्व्यसनं प्राप्तो रौद्र इत्येव हर्षिताः ॥ १३
शक्या लोभयितुं नाहमैश्वर्येण धनेन वा ।
अनन्या राघवेणाहं भास्करेण प्रभा यथा ॥ १४ G 5 23 12 B 5 21 15 L 5 16 15

(for नश्यन्ति) Ś1 D3 10 विन्कृति, B1 T3 G1 विकृत, D4 प्रकृते, D11 T1 विकृति, Cr m g k t as in text (for विकृति) D11 T1 प्राप्ता (for प्राप्त) —d) D3 10 वार (for वाता)

9 a) Ñ2 इहक (for इह) Ś1 (m also as in text) सन्तो (for सन्तो) Ñ1 D4 न भवन्ति (for न वा सन्ति) —b) Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 सद्भिद्, B3 सन्ति (for सतो) Ś1 D3 10 11 नानुवर्तं (D11 °वर्थ)से, B1 2 नान्व (B2 °पि) वर्तसे D4 नानुवर्त्यसे, Cr m g k t as in text (for नानुवर्तसे) Ñ1 D4 यथा समनुवर्तसे —After 9ab, D3 6 9 S ins

498* तथा हि विपरीता ते बुद्धिराचारवर्जिता ।

[D1 9 T1 G3 Ck t यथा Cr m g as above (for तथा)]

—c) Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 प्रणीत (D10 °त) ते, Ct as in text (for प्रणीतात्मा) Ñ2 V1 B D3 न च, D-4 च) धर्मप्रणीत ते —d) B2 (m) पथ्यमुक्त D11 यथामुक्त (sic) M3 पथ्यमुक्त (for पथ्यमु°) —After 9 D1 7-8 S ins

499* राक्षसानामभावाय त्वं वा न प्रतिपद्यसे ।
—Thereafter G1 reads 12

10 Ñ2 V2 B transp 10 and 11 —a) T1 अयथा, Cm k t as in text (for अकृत) —D6 om (hapl) 10b–11a —b) Ñ2 V1 B अधर्मम् (for राजानम्) Ñ2 V1 B D3–4 स्थितम् D11 परं (for रतम्) —c) Ñ2 B सुसमृद्धा V2 सुसमृद्धा (for समृद्धानि) Ś1 D1 6 10 [ब]हि नश्यन्ति, V2 B1 4 विनश्यन्ति, D2 [ब]हि पतन्ति (sic) (for विनश्यन्ति) —d) Ñ1 V2 B दुर्गाणि (for राष्ट्राणि) D1-9 11 च पुराणि, D1 om (hapl) T1 3 विविधानि (for नगराणि) —After 10 V2 B1 (m) 3 4 ins while Ñ2 B3 ins after 11 (1), D6 ins after 11

500* भित्त्वा तु समासाद्य नाथ रक्षोगणाधिपम् ।
भवत्यप्यनयाकीर्णा रक्षोगणसमाकुला ।

[(l 1) B1 भिद्य (for भित्त्वा) —(l 2) B2 रक्ष नीत विनश्यति (for the post half)]

11 D6 om 11a (cf v l 10) Ñ2 V2 B transp 10 and 11 Ñ2 B3 repeat 11 after 10 (transp) —a) Ś1 Ñ1 D1-4 10 यथेयं D1 9 T G1 2 तथैव (for तथेयं) Ñ2 (first time) V2 B1 2 (first time) 3 4 सकृदासाद्य —b) Ñ2 (both times) V2 (m also) B4 (first time) 3 4 D6 -संकुला (for -संकुला) —c) [illegible] ह्यविनाद्, G3 (with hiatus) अविनाद् (for नचिराद्) Ñ2 (both times) V2 B1 2 (both times) 3 4 D6 न चिरेण विनश्य (B1 °श्यत)ति —After 11 Ñ2 B1 D1 (Ñ2 B3 after 11 r) ins 500*

12 G1 reads 12 after 499* —a) Ś1 स्वकृत, Ñ1 B1-3 [illegible] स्वकृतैर्, B1 D10 सुकृतैर्, Cm k t as in text (for स्वकृतैर्) V1 अवध्यमानस्य, B2 हन्यमानाय (for हन्यमानस्य) —b) Ś1 Ñ1 B1 D1-4 10 11 रावण (for रावण) [illegible] जीवित (for दर्शिन) M1 Cv g राक्षसा, Cg °बला ऽपि दर्शिन इत्यत्र राक्षसे (Cg °बले)ति सदुदि ।, Cr रावणादीर्घदर्शिन इति पाठ ।, Cm रावणेति सम्बोधनम् ॥ —D6 reads 12c – 13b in marg —c) D1 विद्रति, Ct as in text (for -नन्दन्ति) —d) Ś1 Ñ1 V1 [illegible] D2-4 6 10 12 विनाश, D1 विनाश (sic), Ck t as in text (for विनाशे) Ś1 कर्मिण, B4 धर्मिण (for -कर्मण)

13 [illegible] reads 13ab in marg (cf v l 12) —a) Ñ1 त्वामेव (by transp) (for एवं त्वां) —b) Ś1 B1 4 D2 11 T1 G1 निकृत, Ñ2 D6 निवृता, D1 निहीर्ते, Ck t as in text (for निकृता) D1 द्विषा Ck t as in text (for जना) M3 निकृताजन —c) Ś1 D3 10 दिष्ट्येव, Ñ B2 4 D6 दिष्ट्या, V2 B1 दृष्ट्वा, D2 11 दिष्ट्यैव (D11 °व) (for दिष्ट्यैतद्) Ñ2 D11 निहृतं (D11 °त) (for व्यसन) —d) Ñ V1 B D6 रौद्रकर्मेति V2 D12 कर्मिणा , B4 धर्षिता (sic) D2 मर्षिता , G1 मानिता (for हर्षिता)

14 a) Ś1 Ñ V1 B D1-4 6 10 11 transp शक्या and नाहम् —b) Ś1 D10 ह्यैश्वर्येण, D1 मै° (for ऐश्वर्येण) B2 नरेण (for धनेन) Ñ2 D6 च (for वा) —c) Ś1 D10 अनन्या (for अनन्या) Ś1 Ñ V1 [illegible] D1-4 6 10 11 राघवस्य (for °वेण) D1 [अ]हं (for [अ]हं) —d) Ś1 Ñ V1 B D1-4 6 10 11 भास्करस्य V1 B4 D6 7 यथा प्रभा (by transp) (for प्रभा यथा) —After 14 Ś1 Ñ V1 B D1-4 6 10 11 ins

501* वेत्थाद् लोकनाथस्य रामस्य विदितात्मन ।

G. 5. 23. 13 B 5. 21. 16 L 5. 16. 16

उपधाय भुजं तस्य लोकनाथस्य सत्कृतम् ।
कथं नामोपधास्यामि भुजमन्यस्य कस्यचित् ॥ १५
अहमौपयिकी भार्या तस्यैव वसुधापतेः ।
व्रतस्नातस्य विप्रस्य विद्येव विदितात्मनः ॥ १६
साधु रावण रामेण मां समानय दुःखिताम् ।
वने वाशितया सार्धं करेण्वेव गजाधिपम् ॥ १७
मित्रमौपयिकं कर्तुं रामः स्थानं परीप्सता ।
वधं चानिच्छता घोरं त्वयासौ पुरुषर्षभः ॥ १८
वर्जयेद्वज्रमुत्सृष्टं वर्जयेदन्तकश्चिरम् ।
त्वद्विधं न तु संक्रुद्धो लोकनाथः स राघवः ॥ १९
रामस्य धनुषः शब्दं श्रोष्यसि त्वं महास्वनम् ।
शतक्रतुविसृष्टस्य निर्घोषमशनेरिव ॥ २०

---

15 ᵃ) Ś1 Ñ2 V2 B2.3 D2.4.6.7 ... D5 दिव्य (for सत्कृ) —ᵇ) Ś1 Ñ1 B4 D3.10.11 चन्दनाशु(D3 °न)क, B3.4 D5 लोकपालस्य (for लोकनाथस्य) D5 सत्कृत D11 स कृत (sic) —ᶜ) M3 [उ]पधास्यामि (for [उ]पधा°)

16 ᵃ) D3.11 सौपायिकी —ᵇ) Ñ1 वसुधाधुप, Ñ2 V1 B1–3 D6 सु(D5 हि)महात्मन D9 विदिता मन, D7.9 च धरापते, D11 वसुधाधिपे (sic) (for वसुधापते) —ᶜ) A1 व्रतस्नातस्य, A2 V3 B D6 स्नात(B2 °त) व्रतस्य, D11 व्रतस्थितस्य (for व्रतस्नातस्य) D5 T2 G2.3 M1.3 Cg tp धीरस्य D7.9 Ct विप्रेण, G2 वीरस्य Ch as in text (for विप्रस्य) —ᵈ) D7.9 Ct विप्रस्य, Ce as in text (for विद्येव) ❀ Ct अन्ये तु विप्रस्य त्रैवर्णिकस्यरम् । त्रैवर्णिकस्यैव यज्ञादिव्यापारविधानात् । अतएव 'धीरस्य' इति क्वचित्पाठ इत्याहुः ❀

17 ᵇ) Ś1 D2.10 समानीय D5 °दुःख Cm g k t as in text (for °नय) B4 D4 दुःखित (sic) (for °ताम्) —ᶜ) D1 वन D11 वने (for वने) Ś1 Ñ V2 B D2.3.4.6.9.11 T2.3 G1 वासितया, D4 वासितया (for वाशितया) Ś1 Ñ2 V2 B1.3 D2.3.4.10.11 सह Ñ1 B4 D3.4 सिव, Cm k t as in text (for सार्धं) —ᵈ) Ś1 D1.2.3.10 M1 करिण्येव, Cg k t as in text (for करेण्वेव) D3 महागज (for गजाधिपम्) Ñ2 V1 B1–3 D5 करेण्वा यूथप यथा ❀ Cvr करेणुर्गजवधूः । सैव युवतिवशिता ।, Cm वने वासिता वशा करेणु गजाधिपेन सार्धमिति विभक्तिविपरिणामेन योज्यम् । अन्यथा विरोधात् ।, Cg वाशितया यौवनं गतया । "वाशिता युवति प्रोक्ता हस्तम करिणोलक" इति यादवः । यद्वा वासितयेति पाठ । वने वासितया वह्रया । अत्र विवक्षित्यत्वात्स कार्यं । वने वासिता करेणु गजाधिपेनेवेति वस्तुतस्तु समान्यास्त एवान्वेति ।, Ch वने वासितयेति पाठः । वाशिता करेणुस्तया सार्धं क्रीडार्थं गजाधिप करेण्वेव समानय । Ct वने वाशितया कामुकया करेण्वा सार्धं गजाधिपमिव । उपमानोपमेययोर्वचनवैषम्यं तु कुदृष्टिरहितबुद्धिमतां दोषावहम् । करेणु गजाधिपेनेति वक्तुमुचितम् ❀

18 ᵃ) B2 D3.11 औपायिक Ñ1 D5 सख्ये (for कर्तुं) —ᵇ) D1 परीप्सता (for परीप्सता) Ś1 Ñ2 V2 B1–3 D2.3.4.6.10.11 राघव(D11 °वो) रावण त्वया, ... त्वया रामेण रावण, B4 रामेण रावण त्वया, D5 राघवो रावणस्य च

❀ Cg मित्रशब्दस्योभयत्र औपयिकमिति नपुंसकनिर्देश ❀ —ᶜ) B2 वध, D3 वध (for वधं) D11 वा (for च) —Ñ1 illeg from 18ᵈ up to वज्रम् in 19ᵃ —ᵈ) Ś1 Ñ2 V2 ... D1–4.6.10 पुरि च(V2 वा) परिरक्षता, D11 पुरी सदति रक्षता —After 18 D1.2–4.7.9 S ins

502* निश्चित स हि धर्मज्ञ शरणागतवत्सल ।
तेन मैत्री भवतु ते यदि जीवितुमिच्छसि ।
प्रसादयस्व त्वं चैनं शरणागतवत्सलम् ।
मां चास्मै प्रयतो भूत्वा निर्यातयितुमर्हसि ।
एवं हि ते भवेत्स्वस्ति संप्रदाय रघूत्तमे । [5]
अन्यथा त्वं हि कुर्वाणो वधं प्राप्स्यसि रावण ।

[(l 1) D1.3.4 निश्चित D1 म ह, D7.9 Ct सर्व, D8 तव (for स हि) D8 धर्मिष्ठ (for धर्मज्ञ) —(l 3) D7.9 G2 च (for त्वं) —(l 4) G2 मैव (for चास्मै) D1.3.4 मा वसी प्रयतो भूत्वा (for the prior half) —(l 5) D3 तु (for हि) D1.3.4 वा (for ते) —(l 6) D1 तु (for हि) D7.9 परा (for वध) D3.4 प्रयत्नत, D7.9 मारुत (for रावण)]

19 Ñ1 illeg up to वज्रम् in ᵃ (cf v l 18) —ᵃ) D1.4 वज्रम्(metri) B2 वज्रिण (sic) (for वज्रम्) Ñ2 D5 अतस्तो मर्त्यं, V2 B1–3 औत्क्रमर्त्यं, B4 धैर्यमुत्सृष्टो, D5 °वि सृष्ट, D6 वह्नि सत्सृष्टो (sic) (for वज्रमुत्सृष्ट) —ᵇ) B4 मानव (for वर्जयेद्) Ś1 D2.10 कुपितान्तक, Ñ1 B4 D1.3.4.11 कुपितोऽन्तक, Ñ2 V2 B1.3 D5 भविताऽन्तक T2 अन्तक क्वचित् (for अन्तकश्चिरम्) —ᶜ) Ś1 D10 त्वद्विधे, D1.3.4.11 त्वद्वधं (for त्वद्विधं) D6 स तु T2.3 तु न (by transp) (for न तु) Ñ1 D5 न वर्जयति संक्रुद्धो, Ñ2 V2 B1–3 D6 न तु त्वा(B1 त्वां च, B2 हि त्वा) रावण क्रुद्धो, D1 त्वद्विध मानिसत्क्रुद्धो —ᵈ) D1.4 पाल, D11 T2 नाथ (for नाथ) B1(also as in text) सनातन (for स राघव) —After 19 Ñ2 partly illeg ins

503* त्वद्विध खलु पौ * स्त्य * * * * * * * * * ।
राघवस्याप्रमेयस्य क्रुद्धस्याक्लिष्टकर्मण ।

20 ᵇ) Ś1 Ñ1 B1 D1–4.10.11 सुदारुणम् Cv r m g t as in text (for महास्वनम्) Ñ1 V2 B1–3 D6 श्रोष्यसे घोर (Ñ2 D6 घोष)निस्वन —Ñ1 illeg for ᶜ (except शतक्र) —ᶜ) Ś1 विसिष्टस्य, B4 विसृष्टस्य (for विसृष्टस्य) D1 शतक्रतोर्विनिर्मुक्तं —ᵈ) Ś1 B4 D1.3.10.11 निर्घातम्, D5

इह शीघ्रं सुपर्णाभो ज्वलितास्या इवोरगाः ।
इषवो निपतिष्यन्ति रामलक्ष्मणलक्षणाः ॥ २१
रक्षांसि परिनिघ्नन्तः पुर्यामस्यां समन्ततः ।
असंपातं करिष्यन्ति पतन्तः कङ्कवाससः ॥ २२
राक्षसेन्द्रमहासर्पान्स रामगरुडो महान् ।
उद्धरिष्यति वेगेन वैनतेय इवोरगान् ॥ २३
अपनेष्यति मां भर्ता त्वत्तः शीघ्रमरिंदमः ।
असुरेभ्यः श्रियं दीप्तां विष्णुस्त्रिभिरिव क्रमैः ॥ २४ G 5 23-25 B 5 21-28 L 5 16-25

विरुपोग्रम् (for नियतम्) —For 20ᶜᵈ Ñ2 V2 B1 2 D2 subst

504* वज्रद्रुमविसुभाया विस्फूर्जितशिखाग्नये ।

[B1 2 ॰र्जित Ñ2 D1 ॰विसुभस्य (for ॰याया)]

21 ᵃ) D2 तामाद्य (for इह) Ś1 सुपर्णाशो (sic) (for सुपर्णाभो) —ᵇ) M1 ज्वलन्तास्या (for ज्वलितास्या) Ñ1 B2 ज्वलिताग्निशिखोपमा —ᶜ) Ñ V2 B D2 3 क्षत्राणामाशु पतिष्यन्ति, D1 शरास्तीक्ष्णा मोक्ष्यन्ति —D2 om (hapl) while D2 reads in marg from 21ᵈ up to the prior half of 505* —ᵈ) D2 ॰नामाख्य (for ॰लक्षणाः) Ś1 Ñ V2 B1 2 3 D3 5-12 T2 G2 Ck t ॰लक्षिताः, D5 ॰विष्णुताः, D2 ॰वीरिताः Cv r m g as in text (for ॰लक्षणाः) D1 रामरामाङ्कलक्षिताः

22 D2 om, while D2 reads in marg up to the prior half of 505* (cf v l 21) —ᵃ) D3 निघ्नन्ति, D12 निघ्नन्तः, G2 दारयन्तः (for परिनिघ्नन्तः) Ś1 Ñ1 B4 D1-3 10 11 रक्षसां हन्यमानानाम्, Ñ2 M1 2 रक्षसां च (B2 सु)प्यमानानाम्, V1 रक्षसां रक्षसामेव (marg also सुप्यमानानाम्) T2 राक्षसान्निहनिष्यन्ति —ᵇ) Ś1 Ñ V2 B D1-4 11 अस्यां पुर्यां (by transp) D10 अस्यां पुरि (for पुर्यामस्यां) D7 8 समन्ततः, D11 सर्वशः (for समन्ततः) —ᶜ) T1 2 G1 Ck tp असंपातं, M2 ॰पातं Cv m g t as in text (for ॰पातं) —ᵈ) T2 पतिताः (for पतन्तः) G1 2 ॰वाजिनः, Ct as in text (for ॰वाससः) —For 22ᶜᵈ, Ś1 Ñ V2 B D1-4 10 11 subst

505* असंपाता भविष्यन्ति शरजालैः समन्ततः ।

[D2 om, while D2 reads in marg the prior half Ś1 D10 असंख्या हि Ñ2 V2 B1 2 4 अ(Ñ2 सु)संख्या B3 असंख्या च, D1 असंपाता (for असंपाताः)]

—Thereafter, Ñ2 V2 B1 3 D4 cont

506* रामचापविनिर्मुक्तैः कङ्कपत्रैः शिलाशितैः ।

[B2 ॰बाण (for चाप) V2 ॰निर्मुक्ते (for ॰मुक्तैः)]

23 Ñ1 illeg for 23ᵃ —ᵃ) B1 2 राक्षसेन्द्र Ś1 Ñ2 V2 B D1 2 11 ॰सर्पं, D5-8 10 ॰सर्पं, Cm g k t as in text (for ॰सर्पान्) —ᵇ) Ś1 B1 2 D1 3 4 11 रामो (for राम) —ᶜ) Ś1 Ñ V2 B D1-4 6 10 11 ॰रद्धी (B1 ॰रं) हरिष्यति (for उद्धरि॰) —ᵈ) Ś1 Ñ B D5-8 10 11 [उ]रगं, D1 [उ]रगं (sic) (for [उ]रगान्) —After 23 Ñ2 V2 B D4 ins

507* नदीदाशाय कृद्धं शास्त्रं ग्राहमहाविग्रम् ।

[B1 2 नदीय D2 नदीशाय (for नदीदा॰)]

24 ᵃ) Ñ2 D2 शपते यति V2 B1 2 M2 मत्र(M1 ॰य) नयिष्यति, D2 मयि नयति Cm g t as in text (for अपनेष्यति) V2 B1 2 म (for मां) —ᵇ) D1 त्वा तु (for त्वत्तः) D11 शीघ्रम —ᶜ) T2 असुरेभ्यः (for ॰रेभ्यः) D11 श्रियं (for श्रियं) —ᵈ) Ś1 transp विष्णुः and त्रिभिः —For 24ᶜᵈ, B1 subst

508* असुरेभ्यः श्रियं विष्णुरिन्द्राय प्रददौ यथा ।
तथा त्वत्तः पुरीं लङ्कां प्राप्स्यति स राघवः ।

—Thereafter B2 cont while Ñ2 V2 B1 3 4 D2 ins after 24

509* पश्यन्नपि मदृशो यदि न राक्षसाधिप ।
असमाहितमन्दुष्टो पथस्य पश्यतापि ।
श्रीसामभ्यमालाल अस्मात् राममहानम् ।
तथा हि पदपाणय मारस तथमाश्रम ।
न युक्त पदं पारगमीयं विलिपानि च ।
कलस्य महतो सन्धे प्रकृतिमोर्तिरवर ।
मत्कुलो हि नानिता मरिप्य मानुष्यतः ।
पुष्पं सा न मन्त् मर्तुरस्ता मय स्वर्गे ।
धारतोऽस मम ज्योषे यथा च रामुदन्तिरत ।
अथाप विलुपेय रम श्रीस्मनारोम पार्थक ।
तस्य राज्ञयरास्य यात्रा न मयूरे वषं ।
पुण्यकीर्तिसमारीर्ति का कोपायुराम हं ।

[(l 1) B2 राजेन्द्र (for राक्षसाधिप) —(l 2) Ñ2 D2 मत्तरजलताद्वे (for the prior half) V2 बन्धन (sic) —(l 3) Ñ2 B1 2 D2 अ(B2 न)मदय (for ॰यम) —(l 4) B2 [अ]ति (for हि) B1 वनमानुषस्य (for पद॰ पाणय) —(l 5) V2 B1 2 वदुन् (for मारस) B1 2 4 वा (for च) —V2 om l 8-10 —(l 8) Ñ2 उक्ता, B1 वर्ते (for मथ ते) B2 दुःख तद्दुःखे न्य (for the prior half) B1 हि (for तु) B2 मर्तुरिच्छा कय स्वयि (for the post half) —(l 9) B1 [अ]पि (for च) —(l 10) B2 मत्तापेर घातये B1 मतनाविनाशिने (sic) (for the post half) —(l 11) D2 om न (subst) —(l 12) D2 [अ]भिर्त (for [अ]रीतिं) B1 कस (for तत्)]

while D2 3 ins 511* after 24

G 5 23 30
B 5 21 29
L 5 16 26

जनस्थाने हतस्थाने निहते रक्षसां बले ।
अशक्तेन त्वया रक्षः कृतमेतदसाधु वै ॥ २५
आश्रमं तु तयोः शून्यं प्रविश्य नरसिंहयोः ।
गोचरं गतयोर्भ्रात्रोरपनीता त्वयाधम ॥ २६
न हि गन्धमुपाघ्राय रामलक्ष्मणयोस्त्वया ।
शक्यं संदर्शने स्थातुं शुना शार्दूलयोरिव ॥ २७
तस्य ते विग्रहे ताभ्यां युगग्रहणमस्थिरम् ।
वृत्रस्येवेन्द्रबाहुभ्यां बाहोरेकस्य निग्रहः ॥ २८
क्षिप्रं तव स नाथो मे रामः सौमित्रिणा सह ।
तोयमल्पमिवादित्यः प्राणानादास्यते शरैः ॥ २९
गिरिं कुबेरस्य गतोऽपधालयं
सभां गतो वा वरुणस्य राज्ञः ।
असंशयं दाशरथेर्न मोक्ष्यसे
महाद्रुमः कालहतोऽशनेरिव ॥ ३०

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे एकोनविंशः सर्गः ॥ १९ ॥

---

25 D11 om 25 —a) D5 जनस्थान, D9 °न (for °ने) Ś1 D3 10 हत शून्य। T3 महास्थाने, Ck t as in text (for हतस्थाने) D4 जनस्थानेन वा स्थाने (sic) —b) D3 निपात (for निहते) D10 वर्गे (for बले) Ś1 निहत रक्षसा बल —D5 reads from हि in c up to वै in d in marg —For 25cd Ś1 D1 2 3 10 subst while Ñ1 cont after 512*

510* हीन त्वमासुखा तु क सम्भोमार इत्यापुर ।

[D1 3 4 मातमात् (for भात्या) D5 वैर (for तु क) Ñ1 पूर्व मार D1 4 पूर्वमानिम् D6 पूतमात् (for सम्भोमार)]
—For 25 Ś V2 B D10 subst while D2 4 ins after 24

511* जनस्थानवध श्रुत्वा हतौ च खरदूषणौ ।
पूर्ववैरमनुध्याय मामिहानीतवानसि ।

[(1 1) Ñ1 illeg after जनस्था up to the prior half of l 2 B1 4 D1 जनस्थाने (for °न) D5 च वी (for वध) —(l 2) V2 अनुमान (hypo) D2 इह भ्रा वा D3 4 इह स्थावद् (for अनुध्याय) D2 2 वा(D3 4 मा)मिहानीतवानसि (for the post half)]

26 Ś1 D10 om 26 —a) Ñ1 illeg for आश्रम तु Ñ2 V2 B D3-6 8 11 आश्रम (for आश्रमं) Ñ2 V2 B1 3 D5 हि, D5 5 9 तत् (for तु) B1 T1 3 तत (for तयो) Ñ1 B1 D1 3 11 शीघ्र (for शून्य) D1 आश्र न तु तयोर्मन्ये (sic) —b) Ñ1 B3 D1 4 11 गतयो Ñ2 B1-3 आसीयत् V1 आसीत्, D1 मार्गप्रव(sic) (for प्रविश्य) —c) Ñ2 V2 B D5 मृगया (for गोचर) D1 न तयोर् (sic) T1 न गतो (for गतयोर्) D 4 11 गोचर य(D1 °रय) गतो मृगयो —d) M3 पुरा (for [अ]धम) Ñ2 V2 B D5 तदानीं सिंहयोरिव D1-3 11 शृगाल इव सिंहयो ※ Cv गोचर गतयो । यातो हि बाह्ये चरन्ति ।, Cm गोचर गतयो मायामृगरूपनिर्दिष्टार्थं गतयो ।, Cg गोचर गतयो । बाह्यदेश गतयो ।, Ck गोचर वनप्रदेश गतयो ।, Ct गोचर गतयो । मायामृगानुसारेण आश्रु गतयो । गोचर वनप्रदेश गतयोरिति वाच ※

27 Ñ1 partially illeg for ab —a) Ñ2 V2 B D5 समाघ्राय (for उपाघ्राय) —b) D5 तदा M3 तयो (for त्वया) —cd) V2 शक्य हि B1 न शक्य D5 शक्य तु (for शक्य स) Ś1 D10 न शक्य स्पर्शने स्थातु शृगाल इव सिंहयो

28 a) Ś1 Ñ1 V2 B D1-4 8 10 11 विग्रहस्, Ñ1 T1 विग्रह, Cv as in text (for विग्रहे) —b) Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 11 व(Ś1 ग्र, D1 नि D4 न)युक्तो सोऽहमास्थित, Ñ2 V2 B D5 अयुक्तोऽयमुपस्थित D5 प्रयुक्तो सोऽहमास्थित ※ Cv r m यु(Cv सयु)गग्रहण युद्धमप ।, Cg युगग्रहण सयुगे सम ग्रहणम् । अस्थिरमसमाप्तिम् । यद्वा युगग्रहण युद्धारम्भ ।, Ck युगग्रहण सहायसम्पादनम् ।, Ct युगग्रहण सहाय सम्पत्ति ※ —c) Ś1 Ñ B1 4 D1-4 10 11 विष्णुभ्या (for बाहुभ्या) —d) Ś1 Ñ B1 D1 4 10 11 पर्यैकस्य, V2 B2 बाहोरेकस्य, B4 महानेकस्य, M3 बाहू° (sic) (for बाहोरेकस्य) Ś1 Ñ V2 B D1-4 8 10 11 विग्रह , D7 8 विग्रहे, M3 विग्रह, Cv as in text (for निग्रह)

29 a) V2 B2 D11 हि(D11 च) तव (for तव स) Ś1 Ñ V2 B D1 4 8 10 11 सलैन्यस्य (for स नाथो मे) ※ Cg स नाथ इति पदच्छेद ※ —Ñ1 partially illeg for cd —c) M3 [आ]दित्य (for [आ]दित्य) —d) M3 आदास्ये (for °स्यते) Ś1 V2 B D1 3 10 11 प्राणा नादाय यास्यति, Ñ2 D5 प्राणानय(D5 °न्यादि)हरिष्यति

30 a) D5 गिरे , D10 11 गिर (sic) Cv r m g k t as in text Cr m g कुबेर (for गिरिं) Ś1 Ñ V2 B D1 3 4 8 10 गतस्त्वमालयं D1 11 गत तदालयं, D5 M3 गतोऽपधा य (M3 °ध वा) (for गतोऽपधालयं) —b) D5 समागतो (for सभां गतो) Ś1 Ñ1 B4 D1-4 10 11 सभो गतो वा (D5 11 °सं स्था) वरुणस्य वा D2 3 10 वाऽरुण्य, Ñ2 V2 B1-3 D5 भयाद्गतो

२०

सीताया वचनं श्रुत्वा परुषं राक्षसाधिपः ।
प्रत्युवाच ततः सीतां विप्रियं प्रियदर्शनाम् ॥ १
यथा यथा सान्त्वयिता वश्यः स्त्रीणां तथा तथा ।
यथा यथा प्रियं वक्ता परिभूतस्तथा तथा ॥ २
संनियच्छति मे क्रोधं त्वयि कामः समुत्थितः ।
द्रवतो मार्गमासाद्य हयानिव सुसारथिः ॥ ३
वामः कामो मनुष्याणां यस्मिन्किल निबध्यते ।
जने तस्मिंस्त्वनुक्रोशः स्नेहश्च किल जायते ॥ ४
एतस्मात्कारणान्न त्वां घातयामि वरानने ।
वधार्हामवमानार्हां मिथ्याप्रव्रजिते रताम् ॥ ५
परुषाणि हि वाक्यानि यानि यानि ब्रवीषि माम् ।
तेषु तेषु वधो युक्तस्तव मैथिलि दारुणः ॥ ६
एवमुक्त्वा तु वैदेहीं रावणो राक्षसाधिपः ।
क्रोधसंरम्भसंयुक्तः सीतामुत्तरमब्रवीत् ॥ ७

G 5.24.[illegible] B 5.22.7 L 5.17.7

(D₃ °ह्तो [sic]) या वरुणालयात्परं. ※ Cv गिरिं कुबेरस्य गतोऽस्यपत्येति सम्बद्ध। कुबेरस्य गिरिं गन्धमादनम्, अथवा, अपक्रम्य, Cg गिरिं कैलासम् ※ —ᶜ) Ñ₂ D₇ ₉ T₁ Ck t दाशरथेर्हि, D₂-₈ ₁₁ दाशरथिनं, G₃ दामबस्य (sic) (for °थेर्ते) Ñ V₃ B₁ ₃ ₄ D₁ ₅ G₁ ₂ Ct मोक्षसे, D₆ ₁₁ मोक्ष्यसे (for मोक्ष्यसे) —ᵈ) B₁ यथा (for महा) V₃ कुल (for कुल) D₃ G नागो, Ck t as in text (for नागो) Ñ₂ V₃ B D₆ यथाग्ने (for ग्रानेरिव) Ś₁ V₁ D₁-₄ ₁₀ ₁₁ कुल (Ś₁ D₁₀ कुलो, D₁ कुल) यथा वज्रगतो (D₁₁ °गि) महाग्नि (Ś₁ Ñ₁ D₁ ₁₀ °ने) ※ Ct विमोक्ष्यसे प्राप्स्यसीति शेष । 'विमोक्ष्यसे ' इति पाठे पाश इति कर्तृ ※ —After 30 D₃ ins राम

Colophon —*Sarga name* Ś₁ Ñ₂ V₃ B₁ ₃ ₄ D₃ ₄ ₆ ₁₀ ₁₁ सीतावाक्य, Ñ₁ रावण प्रति सीतावाक्य, B₂ सीतावध, D₁ ₂ रावणतिरस्करण —*Sarga no* (figures words or both) Ś₁ Ñ₁ D₁ ₂ ₄ ₆ ₁₀ ₁₁ om Ñ₂ D₃ D₆ 23 V₃ 14 B₁ M₃ 20, B₂ 21 D₅ D₇-₉ T G M₁ ₂ 21 —After colophon, D₃ concludes with कृष्ण. G with श्रीरामाय नमः

[illegible]

M₃ begins with श्रीरामाय नमः, श्रीगुरवे नमः

1 ᵃ) Ś₁ Ñ₁ B₁ D₁₋₄ ₆ ₁₀ ₁₁ तद्वच, Ñ₂ V B₁ ₂ तु वच (for वचन) —ᵇ) Ś₁ Ñ V B D₁-₁₀ राक्षसेश्वर, Cm as in text (for °साधिप) —ᶜ) Ñ₂ V B D₆ पुन (for तत) —ᵈ) B₁ विप्रियं, D₁ अप्रिया, D₄ अप्रिय (for विप्रियं) D₁ प्रियदर्शिना, D₂ ₄ °दर्शन, D₁₀ °दर्शनाम्, Ct as in text (for प्रियदर्शनाम्)

2 ᵃᵇ) [illegible] D₄ ₆ सान्त्वयिता (for °यिता) D₁₁ वश्य (for वश्य) [illegible] यथा यथा (for यथा यथा) D₁ यथा सान्त्वयिता वश्य स्त्रीणा भर्ता यथा यथा —ᶜ) D₄ ₁₁ भूत (for यथा) D₁ यथा सान्त्वयिता भूत —ᵈ) D₆ om (hapl) second तथा

3 ᵃ) V₃ D₁₀ ₁₁ स, D₁ य D₅ स, Cr m g h, t as in text (for च) D₆ च (for मे) V₁ कोप, D₁ मोक्षम (sic) (for क्रोध) —ᵇ) V₃ D₁ ₄ ₆ ₁₁ M₁ समुत्थित, B₁ उपस्थित, M₁ समुच्छ्रित, Cm h t as in text (for समुत्थित) —ᶜᵈ) Ñ₂ V B₃ ₄ D₅ गृह्य, B₁ (marg also as in B₂) गृह्य (for मार्गम्) V₃ मासाद्य (for आसाद्य) Ś₁ Ñ₁ D₁ ₄ ₁₀ ₁₁ तु (D₁ तत्र [hypm]) सुसारथि (Ś₁ N₁ D₁₀ ₁₁ °ना) ※ Cs सारथि हयानिव नाददाति ※ Cr m g मार्गमितिनि चोदेत्, so also Ck t ※

4 V₁ illeg for 4–9ᵃ —ᵃ) Ñ₂ V₂ B M₃ काम, D₂ यत (sic) (for वाम) —ᵇ) D₂ तु परिवध्यते, D₃ उपनिबध्यते, T₂ तु किल बध्यते (for किल नि°) —ᶜ) D₁₁ येन (for जने) Ś₁ Ñ₂ V₂ B D₄ ₆ ₁₀ ₁₁ T₂ G₃ Cr m k t अनुक्रोश, D₁ ₄ ह्यनुक्रोश D₂ न तु क्रोध D₁ स्वनु°, Cv g as in text (for त्वनुक्रोश) —ᵈ) Ñ₂ V₂ B D₆ स्नेहं (for किल) D₁ ₄ प्रतिहृत्वोपि जायते

5 V₁ illeg for 5 (cf v l 4) —ᵃ) D₁₁ तस्मात् (subm) (for एतस्मात्) —ᵇ) G₃ घातयामि (for घात यामि) —ᶜ) Ñ₂ V₃ B D₆ अम(B₂ °क्ष)मानार्हां D₃ मम मानार्हां (for अवमानार्हां) —D₂ om 5ᶜ–7ᵃ —ᵈ) D₄ ₆ वृथा (for मिथ्या) Ñ₂ D₆ °प्रवजिता (sic) V₃ D₁ ₉ T₂ M₃ Ck t °प्रव्रज्य, G₁ प्रव्रजिते G₂ प्रव्रजने, Cr m g tp as in text (for °प्रव्रजिते)

6 V₁ illeg D₂ om 6 (cf v l 4 and 5) —ᵃ) B₁ D₃ ₆ M₁ च, B₂ D₄ ₉ ₁₀ T₂ ₃ M₃ ₄ [तु]तु (for हि) —ᵇ) D₁ om (hapl) first यानि Ñ₁ B₃ D₁ ₁₀ तु, T₃ M₃ मा (for माम्) —ᵈ) G₁ दारुण (sic) (for दारुण)

7 V₁ illeg for 7 (cf v l 4) D₂ om 7ᵃ (cf v l 5) Ñ₂ V₃ B D₆ om 7 D₁ reads 7 after 9 —ᵇ) Ś₁ D₁₀ राक्षसेश्वर, D₁-₄ ₁₁ राक्षसेश्वर (for राक्षसाधिप) —ᶜ) M₃ क्रोध (for °संरम्भ) D₂ समुत (for °यु°) D₁ G₃ क्रोधसंरम्भवचन —ᵈ) T सीता पुनरथाब्रवीत् —After 7, Ś₁ Ñ₁ D₁-₄ ₁₀ ₁₁ ins

G 5 24 7 B 5 22 8 L 5 17 32

द्वौ मासौ रक्षितव्यौ मे योऽवधिस्ते मया कृतः ।
ततः शयनमारोह मम त्वं वरवर्णिनि ॥ ८
द्वाभ्यामूर्ध्वं तु मासाभ्यां भर्तारं मामनिच्छतीम् ।
मम त्वां प्रातराशार्थमारभन्ते महानसे ॥ ९
तां तर्ज्यमानां संप्रेक्ष्य राक्षसेन्द्रेण जानकीम् ।
देवगन्धर्वकन्यास्ता विषेदुर्विपुलेक्षणाः ॥ १०
ओष्ठप्रकारैरपरा नेत्रवक्त्रैस्तथापराः ।
सीतामाश्वासयामासुस्तर्जितां तेन रक्षसा ॥ ११
ताभिराश्वासिता सीता रावणं राक्षसाधिपम् ।
उवाचात्महितं वाक्यं वृत्तशौण्डीर्यगर्वितम् ॥ १२

512* स्त्री येनदृचन भद्र [illegible]माश्रिता ।
मापसे परुषाण्येव विश्रब्ध गतसाध्वसा ।
न युक्तं परुषं वक्तुं मामीश्वरे हरिप्रिये च ।
जातस्य पर्यङ्को मध्ये प्रभविष्योर्विशांपते ।
सत्कारो हि नारीणां दाक्षिण्यं परमुच्यते । [5]
दुर्लभं नच ते सीते कथं भर्तुः प्रिया ह्यसि ।
भावतोऽपि [illegible] यथावच्यमवस्थिता ।
पश्चात् त्वं [illegible] तु वक्ष्यसे ।

[(l 1) D2 [illegible] (for वचन) D1 सीतेव [illegible] मद्‌ D3 [illegible] (for the prior half) Ñ1 D5 [illegible] D6 [illegible] D11 [illegible] (by prm) (for the post half) —(l 2) Ś1 D10 परुष [illegible] D6 °ष्येव (for परुषाण्येव) Ñ1 [illegible] D11 [illegible] (for विश्रब्ध) D10 [illegible] (sic) (for साध्वसा) —(l 3) Ś1 (after corr वाक्य) [illegible] Ñ1 D11 युक्तं D10 [illegible] (sic) (for युक्तं) Ś1 (after corr as above) युक्तम् (for वक्तुं) Ñ1 D11 [illegible] (sic) (for °रे) D4-6 वा (for च) D1 [illegible] (for the post half) —(l 4) Ś1 (before corr as above) [illegible] Ñ1 D2 3 11 [illegible] D3 [illegible] (for पर्यङ्के) D1 [illegible] D2 [illegible] D11 [illegible] (for प्रभविष्णोः) —(l 6) D2 नच D11 नच (for नच) D3 सीते ते (by transp) (for ते सीते) —(l 7) D10 [illegible] (for [illegible]) Ś1 [illegible] D11 [illegible] (for the post half) —(l 8) Ñ2 D2 3 10 11 [अ]वस्थाय (Ñ2 D1 °य) D4 [illegible] (for त्वं [illegible]) D5 [illegible] (for the prior half) D11 [illegible] (sic) D1 [illegible] (for तु वक्ष्यसे) Ñ1 D2 [illegible] (D2 °[illegible] D3 °न तु D4 [illegible]) [illegible] (D5 °[illegible]) (for the post half)]

V3 त्वं प्रतिनाशोव (corrupt) D7 9 त्वां प्रातराशार्थे (for त्वां प्रातराशार्थम्) Ś1 D10 [illegible] Ñ1 D2 4 11 [illegible] प्रातराशार्थं (D11 °र्थं [sic]) (for °) D6 G3 M3 Cv m आलभते Cg as in text (for आरभन्ते) Ś1 Ñ V B1 3 4 D1-4 7 8 9 11 सूदाः [illegible] (Ś1 D1 6 10 [illegible]) [illegible] (for °) B2 [illegible] [illegible] [illegible] Cg [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] —After 9 Ñ3 V B D6 ins

513* न हि मैथिलि रामस्त्वां प्राप्स्यते कामसाधकः ।
हिरण्यकशिपुर्दमी[illegible]मिवागतामिव ।
न च मैथिलि रामस्ते पुनः समुपलप्स्यते ।
पुरा [illegible] ।

[(l 1) B1 च (for हि) V [illegible] D1 [illegible] (sic) (for [illegible]) B2 [illegible] (sic) B4 पुनः समुप लप्स्यते (for the post half) —(l 2) Ñ2 V1 B1 4 हिरण्य कशिपोः (for °पुः) —(l 3) D5 हि (for च) —(l 4) D6 पुरो (for पुरा) B4 [illegible] (for the prior half) B4 [illegible] (for [illegible]) D6 [आ]गतां (for °तम्)]

—After 9 D6 reads 7

10 a) Ñ2 D6 संतर्ज्यमानां B4 D7 9 तां [illegible] Ñ3 V1 B D6 [illegible] V3 [illegible] (for संप्रेक्ष्य) —b) Ñ2 V B D6 [illegible] (for राक्षसेन्द्रेण) —c) Ś1 B1 तां Ñ1 D2 11 च (for ताः) —d) D1 3 निषेदुः (for विषेदुः) Ś1 D2 10 [illegible] D7 9 V3 [illegible] (for विपुलेक्षणाः)

नूनं न ते जनः कश्चिदस्ति निःश्रेयसे स्थितः ।
निवारयति यो न त्वां कर्मणोऽस्माद्विगर्हितात् ॥ १३
मां हि धर्मात्मनः पत्नीं शचीमिव शचीपतेः ।
त्वदन्यस्त्रिषु लोकेषु प्रार्थयेन्मनसापि कः ॥ १४
राक्षसाधम रामस्य भार्याममिततेजसः ।
उक्तवानसि यत्पापं क्व गतस्तस्य मोक्ष्यसे ॥ १५
यथा दृप्तश्च मातंगः शशश्च सहितौ वने ।
तथा द्विरदवद्रामस्त्वं नीच शशवत्स्मृतः ॥ १६
स त्वमिक्ष्वाकुनाथं वै क्षिपन्निह न लज्जसे ।
चक्षुषो विषयं तस्य न तावदुपगच्छसि ॥ १७
इमे ते नयने क्रूरे विरूपे कृष्णपिङ्गले ।
क्षितौ न पतिते कस्मान्मामनार्य निरीक्षतः ॥ १८
तस्य धर्मात्मनः पत्नीं स्नुषां दशरथस्य च ।
कथं व्याहरतो मां ते न जिह्वा पाप शीर्यते ॥ १९

G 5 21 19
B 5 22 19
L 5 17 24

पुण्यकीर्तिर(V3 B1 °र्ति)वर्जिता, D5 पुण्यकीर्तिविमार्जिता, D6 पुण्यकीर्तिविवर्जिता —After 12, Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 ins

514* तस्य राजन्यराजस्य सीता न प्रभवेत् वच ।
पुण्यकीर्तिरिवार्जीर्ति पुन कोपत्तुवाच ह ।

[(l 2) Ś1 D10 जोवाद (for कोपत्) D3 3 न (for ह) D11 भवत्यपराजिता (for the post half)]

13 ᵃ) V3 D5 8 11 ते न (by transp) D6 वै ते, D9 न स (sic) (for न ते) G1 damaged for जन क —ᵇ) D1 3 Ct ममास्ति, Cr m g k as in text (for मस्ति) D3 7-9 T1 3 Ct नि श्रेयसि, Cr m g k as in text (for नि श्रेयसे) Ñ3 V B D6 पर, M3 रत (for स्थित) —ᶜ) Ś1 D10 M1 हि, D1 [न]स, Cm g t as in text (for न) —D6 reads 13ᵈ (except कर्म) in marg —ᵈ) V3 D1 विगर्हित (sic), D10 विगर्हितां (sic) —After 13 D3 4 ins

515* देवानामपि पूज्योऽहं यक्षाणामपि सुपूजितम् ।
आत्मनाशाकरं देवद्वेषैर्वैरोपलेभया ।

14 ᵃ) Ñ2 V B D1 6 म (for मा) D2 [म]ह, G3 यो (for हि) —ᵇ) Ś1 D1 8 10 शचीमतो, V2 शचीपति (for शचीपते) —ᵈ) Ñ1 V B1 4 D5 [क]स, B3 G3 मा (for क) —For 14ᶜᵈ, Ś1 Ñ1 D1-8 10 11 subst

516* प्रार्थयेत्तामपि मनसा त्रिषु लोकेषु कोऽपर ।

[Ñ1 D3 प्रार्थयित्वा, D1 प्रार्थये न D11 प्रार्थये च (for प्रार्थयेत) Ñ1 illeg for [अ]पि मनसा Ś1 D10 क पर, D1 क पुमान् D5 नापर (for कोऽपर)]

15 ᵃ) D1 राक्षसाधिप (for °धम) —ᵇ) Ñ2 V B D6 पत्नीम् (for भार्याम्) —ᶜ) D11 उक्तवा त्वं (for उक्तवान्) Ś1 Ñ V B1 4 D1 4 10 11 मामिद वाक्य, B1 ईदृश वाक्य, D1 2 4 त्वमिद वाक्य, M1 मपि यत्पाप, Ct as in text (for असि यत्पाप) —ᵈ) D1 तत्र विमोक्ष्यसे (for तस्य मोक्ष्यसे) Ś1 D10 गुणतस्त्व(D10 °तोपि) न मोक्ष्यसे, Ñ2 V B D6 प्रक्ष्यसे तस्य(B1 °त्र) निश्चयं ॐ Cr m तस्य सकाशात्, so also Cg ॐ

16 ᵃᵇ) D1 को हि (for यथा) V3 B1 दृप्त, D5 [अ]तिदृप्त ; D10 दुष्टश्च, Cm k t as in text (for दृप्तश्च) Ś1 D10 सदृशो भवेत् Ñ V D2 सदृशो युधि(Ñ1 V1 भुवि), D1 विहितौ वने, M1 3 Cr g महितौ वने, Ck t as in text (for सहितौ वने) B D6 सहस्रया(D1 4 °त्रा, D2 °सह्या)यदृशो युधि(D6 युधि) (for ᵇ) D1 4 को हि दृप्तस्य मातस्य शशक सदृशो भवेत्, D10 न जातु शशको दृप्तो मातंगस्य सदृशो भवेत् ॐ Cm 'महितौ' इति पाठ ॐ —ᶜ) D11 T3 यथा Cr m g k t as in text (for तथा) Ñ3 V B D1 मातंगवद्, D1 स द्विरदो, D5 हि द्विरदो (for द्विरदवद्) —ᵈ) Ñ V2 B1 4 D3 4 11 T3 M1 नीच, Ck as in text (for नीच) B1 दुष्ट (for त्व नीच) Ś1 D10 -शशोपम, V2 °समित , B1-3 D1 शशवगत , D5 शशक स्मृत , D11 शशकसम (unmetrical) (for शशवत्स्मृत) D1 4 शृगाल (D1 स वैद) सकाशो मम

17 ᵃ) Ś1 D1-4 10 11 नाथ स, Ñ2 V B D1 -नाथाद (for नाथ वै) —ᵇ) V1 क्षिपक्षिप, D1 °मार्गे (for क्षिप ष्टि) Ś1 Ñ1 B1 D1 4 क्षिप नाथ क्षिपेद्य(Ñ1 B4 D1 °नस्य)सि, Ñ2 V2 B1-3 क्षिपक्षिप(B1 2 °क्षेप) न कुप्यसे D1 क्षिप न विरसिष्यति D1 क्षिपेयमदसामपर D10 क्षिप नाथ नष्टियति, D11 पश्यसीव न पश्यति —G3 om 17ᶜᵈ —ᶜ) B1 3 D3 4 8 11 T1 3 M1 3 चक्षुषोर् (for चक्षुषो) Ñ V II D2 4 विषये, D1 11 विषयस (for विषय) D5 चक्षुषी विषये तस्य —ᵈ) Ś1 V D1 2 10 M1 Ck t यावद् , Cg as in text (for ता°) Ñ2 V B D6 तव(B1 °वि) तिष्ठसे, D1 11 उपतिष्ठसि (for उपगच्छसि) ॐ Cr m उपगच्छसि । प्रत्ययेन भूतं तद् ॐ

18 ᵃ) Ñ2 V B D6 विषमे D1 4 T3 G1 विकृते (for विरूपे) M1 कृत (for कृष्ण) —ᶜ) Ñ2 V B D5 क्षिप (for क्षितौ), G3 3 M1 नि, Ck t as in text (for न) Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 11 T1 G1 पतत , B1 स्तुतिते Ck t as in text (for पतिते) G1 किं तु (for कस्माद्) D6 क्षिप नाशततवसमत —ᵈ) G1 M1 सनार्यो (sic) G3 निरीक्षित (for °क्षत) Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 समनार्यं निरीक्षता(D1 विलोकता)त् , Ñ2 V2 B1 3 4 मदीय(B1 °य) मा (Ñ1 B1 मा) दि पश्यत V1 B1 मां मामसिरक्षत , D1 यदेनमपिपश्यते (sic)

19 ᵇ) D1 दशरथस्य (for दशरथस्य च) —After 19ᶜᵈ, B1 ins

G 5 84 20
B 5 22 20
L 5 17 25

असंदेशात्तु रामस्य तपसश्चानुपालनात् ।
न त्वा कुर्मि दशग्रीव भस्म भस्मार्हतेजसा ॥ २०
नापहर्तुमहं शक्या तस्य रामस्य धीमतः ।
विधिस्तव वधार्थाय विहितो नात्र संशयः ॥ २१
शूरेण धनदभ्राता बलैः समुदितेन च ।
अपोह्य रामं कस्माद्धि दारचौर्यं त्वया कृतम् ॥ २२
सीताया वचनं श्रुत्वा रावणो राक्षसाधिपः ।
विवृत्य नयने क्रूरे जानकीमन्ववैक्षत ॥ २३
नीलजीमूतसंकाशो महाभुजशिरोधरः ।
सिंहसत्त्वगतिः श्रीमान्दीप्तजिह्वोग्रलोचनः ॥ २४
चलाग्रमकुटः प्रांशुश्चित्रमाल्यानुलेपनः ।
रक्तमाल्याम्बरधरस्तप्ताङ्गदविभूषणः ॥ २५
श्रोणीसूत्रेण महता मेचकेन सुसंवृतः ।
अमृतोत्पादनद्धेन भुजगेनेव मन्दरः ॥ २६

517* कथं ... सुवि ... ।

—^{c}) D2 ... (for °शो) Ñ2 V B D5 ... (B3 °द) D2 ... (for या ते) —^{d}) Ś1 Ñ1 D2 ... जिह्वा पाप न (by transp.) D1 जिह्वा पापैः, D3 ... जिह्वापि (for न जिह्वा पाप) D6 M1 Ck ... शीर्येत T1 M3 ... शीर्यंते G1 ... (for पाप शीर्येत Ñ2 V B D4 जिह्वा न पतिता तव । Ñ2 D6 भुवि)

20 ^{a}) Ñ2 ... Ś1 Ñ V B1 ... D1 ... हि B1 D1 च (for तु) —^{b}) D1 (च)तुरेऽपनात् (for °पालनात्) —^{c}) D5 M1 त्वां (for त्वा) G1 कुर्यां (for कुर्मि) Ś1 Ñ1 B1 D1 ... न त्वां क(D5 ...)रोम्यद्य ... Ñ2 B1 D5 न त्वां करोमि ... —^{d}) Ś1 V1 B D1 ... G2 ... (D1 °... G1 °...) तेजसा (Ś1 °स) ... तेजसा M1 ... तेजसा. Cr g कुर्मि करोमि । ... भस्मार्हं भस्मीकरणार्हं । (Cg तेजसा पातिव्रत्यप्रभावेण)। Cm भस्मार्हा भस्मीकरणार्हा । कुर्मि करोमि । भस्मार्हा भस्म इति पाठः । Ck हे भस्मार्ह भस्मीकर्तुं योग्य ... तेजसा ... पातिव्रत्येन न भस्म कुर्मि करोमि । Ct भस्मार्हेण ... तेजसा ... तेजसा न भस्म कुर्मि करोमि ।

21 ^{a}) B2 ... D2 नाप ... (sic), D5 नोप° (for नापहर्तुम्) M3 ... (for शक्या) D1 ... (D5 ...)... —^{b}) T2 G2 M3 ... (for तस्य) Ñ2 V B1 D4 धीमत G1 तेजसा (for धीमत) —^{c}) D1 विधिस्तव हितार्थाय —^{d}) Ś1 Ñ V B1 D2 ... (Ś1 D2 ... °य) B1 D1 ... (D1 ...) न संशय (for नात्र संशय)

22 Ñ2 B1 D5 om. 22 —^{a}) B1 समुदितेन (for °न) D1 om. च (subst.) D6 बलेन सुदितेन च —V1 om. 22^{cd} —^{c}) D2 ... D2 Ct ... (for कस्माद्धि) Ś1 Ñ1 D1 ... च ते राम V2 D3 ... (V2 °रे) रामस्य (D1 रामे हि), B1 D2 ... राम हि (B1 रामे हि D1 ते रामे) —^{d}) D1 दारचौर्ये (for °र्यं) Ś1 Ñ1 V3 B1 D1 ... कृतं, Ct as in text (for त्वया)

23 ^{a}) Ś1 Ñ V3 B D1 ... शत्रुण । V2 तु वच (for वचन) —^{b}) D2 राक्षसेश्वर (for °साधिप) —D1 om. 23^{c}–24^{b} —^{c}) T2 विवृत्य, Cg as in text (for विवृत्य) Ñ2 V B1 ... (for क्रूरे) B1 ... नयनै ... —^{d}) T2 सीता ताम् (for जानकीम्) Ś1 Ñ2 D1 ताम वैक्षत, V3 D1 °वैक्षत, D1 समवै° (for अन्ववैक्षत)

24 D2 om. 24^{ab} (cf. v. l. 23) —^{b}) Ñ1 D2 पतिमह (for शिरोधर) —^{c}) Ś1 D10 ...गति, V1 सत्त्वगति, D1 T1 M3 ..., D1 M1 Cc p ..., Cg t as in text (for सत्त्वगति) D1 धीमान् T1 G2 वीरो (for श्रीमान्) D2 सिंहविक्रमशालिनो (sic), D1 सिंहासनस्थ श्रीमान् —^{d}) Ś1 Ñ2 D2 ... G1 M1 Cg जिह्वाग्र (for जिह्वोग्र) Ñ2 V1 B D2 दीप्तास्यो दीप्तलोचन V1 erroneously reads 25^{d} (cf. v. l.) in place of 24^{d}

25 ^{a}) D2 चलार्के, D1 शिखाग्र (for चलाग्र) Ś1 Ñ V B D1 ... मुकुट D2 T1 M1 Cg t मुकुट, G1 M1 मकुट (for मुकुट) V2 ... मुकुट (sic) —^{b}) B2 गन्ध (for चित्र) D1 माला (for माल्य) —After 25^{ab}, D1 erroneously repeats (v. l.) 24^{d}–25^{b}. —^{cd}) M1 रक्ताम्बरधरश्चैव (for °) D1 M2 ...मङ्गद, D1 ...तांगद, G1 ...तांगद, Cg as in text (for तप्ताङ्गद) D1 विभूषित (for °षण) Ñ2 V B D1 रक्ताम्बरधर श्रीमांस्तप्तकाञ्चनभूषण

26 Ñ2 V B D1 transp. 26 and 27 —^{a}) D1 श्रोणि, Cr m k t as in text (for श्रोणी) —^{b}) Ś1 D10 काञ्चनेन, V1 ..., B1 (marg. also) मेचकेन (sic) B1 पाण्डुरेण, D1 सुहृतेन, D2 पाण्डुरेण (for मेचकेन) D1 सुसंवृत (sic) D1 विराजित, D1 सुसंवृत (sic) (for सुसंवृत) —^{c}) Ś1 Ñ V B D T1 अमृतोत्पादने य(B1 D1 ...)तो —^{d}) B1 D1 ... T G1 M3 भुजगेनेव, B1 भुजगेनैव —After 26, D1 ins.

518* ताभ्यां स परिपूर्णाभ्यां भुजाभ्यां राक्षसेश्वर ।
शुशुभेऽचलसंकाशः शृङ्गाभ्यामिव मन्दर ।

[(l. 1) D5 G1 ... Cg t as above (for ताभ्यां) T1 G1 M3 ... (for स), Ck ... [illegible] ... Ct ...]

तरुणादित्यवर्णाभ्यां कुण्डलाभ्यां विभूषितः ।
रक्तपल्लवपुष्पाभ्यामशोकाभ्यामिवाचलः ॥ २७

अवेक्षमाणो वैदेहीं कोपसंरक्तलोचनः ।
उवाच रावणः सीतां भुजंग इव निःश्वसन् ॥ २८

अनयेनाभिसम्पन्नमर्थहीनमनुव्रते ।
नाशयाम्यहमद्य त्वां सूर्यः संध्यामिवौजसा ॥ २९

इत्युक्त्वा मैथिलीं राजा रावणः शत्रुरावणः ।
संदिदेश ततः सर्वा राक्षसीर्घोरदर्शनाः ॥ ३०

एकाक्षीमेककर्णां च कर्णप्रावरणां तथा ।
गोकर्णीं हस्तिकर्णीं च लम्बकर्णीमकर्णिकाम् ॥ ३१

हस्तिपाद्यश्वपाद्यौ च गोपादीं पादचूलिकाम् ।
एकाक्षीमेकपादीं च पृथुपादीमपादिकाम् ॥ ३२ G 5 24 0 B 4 22 31 L 5 17 0

27 Ñ2 V B D1 transp 26 and 27 —a) B2 महीसान्निध्य, B1 सदृशादित्य B1 (marg also as in text) -सकाश (for वर्णाभ्या) —b) T2 विराजित (for विभूषित) —Ś1 D10 om 27c–28b —c) T2.3 G2 शुद्ध (for रक्त) B3 शाखाभ्याम् (for पुष्पाभ्याम्) G1 रक्तपुष्पपल्लवाभ्याम् —d) D1 यथा (for इव) —After 27 Ñ1 ins

519* स हि राजा राक्षसानां रावणो लोकरावणः ।

while D4 T1.3 G M1.2 ins

520* स कल्पवृक्षप्रतिमो वसन्त इव मूर्तिमान् ।
श्मशानचैत्यप्रतिमो भूषितोऽपि भयंकरः ।

[(l 1) D1 (after corr as above) G1 स (for स) —(l 2) M1 -न्नरो (for प्रतिमो) ⊛ Cr श्मशानचैत्यमिव श्मशानवृक्षमिव । Cg चैत्य श्मशानवृक्ष श्मशानमण्डपो वा । Ck श्मशानचैत्यमिव इति । तद्वद्भयंकरत्वं ... । Ct अमान एव भूषितोऽपि श्मशानचैत्यमिव ... । चैत्य बुद्धायतनम् । अत एव भयंकर ⊛]

28 Ś1 D1.10 om 28ab (for Ś1 D10, cf v l 27) D6 om 28 —b) Ñ1 V B D1.4 रोष (for कोप) —c) Ñ1 वचन (for रावण) Ñ2 V B वाक्य (for सीता) —After 28c Ñ1 ins

521* ... तु शोकमोहितम् ।
प्रकम्पमाना सुमुख

—d) B1 reads भुजंग in marg V2 D1 विश्वसन्, D2.7.11 S निश्वसन् (for निःश्वसन्) B1 भुजगा इव श्वसन्

29 D1 om 29–30 —a) B2 [अ]भि, D2 [अ]भि (for [अ]भि) Ś1 Ñ V1 B1.2.4 D1.4.8.10 समुपाप्य, V2 B3 समुपेत्य, D11 समाश्रयम्, T2.3 सम्पन्ने, T2 सम्पन्नाम् (for सम्पन्नम्) —b) B1 D11 अर्थहीनाम् (for नम्) Ñ1 अनर्थेन, V1 अनुव्रत, D1.4 T2 अनुव्रता Ct as in text (for अनुव्रते) Ś1 Ñ2 B1.4 D2.8.10 अर्थहीनामनुव्रता (D2 व्र)ता, D1 मम शत्रुमनुव्रता —After 29ab, Ñ1 ins

522* आर्यमनार्यं चरितामार्यविगर्हितं च यत् ।
रावणानुगतं मूर्ढं तु ... तु मानुषि ।

—c) D1 [ए]व (for त्वा) —d) Ñ2 V B D1 Ct [उ]दित, B2 [उ]दात (for [औ]जसा) ⊛ Cm न चैवेति श्लोक कैश्चित्कोशेषु वाल्मीकि ... न व्याख्यात । Ck अनयेन महाअधर्मेण । सूर्य इति । उदित इति शेष । ... अनयेनार्जितम् ... अर्थहीन प्रयोजनहीन यत राम या । 'अनुव्रते' इति सम्बोधनम् ⊛

30 D1 om 30 (cf v l 29) —a) D1 तत्र, T1 सीता (for राजा) —b) Ś1 D10 शत्रुकर्शन, Ñ2 V B D1 लोकरावण (for शत्रुरावण) D11 राक्षसाधिपरावण —c) D7.8 अद्दर्श (for संदिदेश) —d) D1 राक्षसी (sic) (for राक्षसीर्) D2 भीमदर्शना

31 a) Ñ1 वेकर्णां, D1.10 एककर्णी (for एककर्णां) D1 शुक्राभारेककर्णाम्, D4.6 शुकाक्षी चैककर्णी च, D11 अकर्णां ... च —b) D1 कर्ण (for कर्णं) D1 प्रावरणाम्, D1 °र्णी (for प्रावरणा) Ś1 Ñ1 D1.4.8.10.11 G1 M1 अपि (for तथा) ⊛ Cv g ... एकाक्ष्यौ द्वे ... । अत ... कुवरणाम् (Cg धावमूले द्वे एकाक्ष्यौ । अतो न पुनरुक्ति । अथवा ... । एकाक्षीमेकेन ...) । Cm s t एकाक्षीमिति ... । ... ⊛ —c) D1.4 लम्बकर्णी, D1 शेषकर्णी (for हस्तिकर्णी) D1 गोकर्णी हस्तिकर्णी च —d) D1.4 हस्तिकर्णी, D1 °कर्णी] G1 शङ्कुकर्णी (for लम्ब-कर्णीम्) D1 सकर्णिका (for °काम्) —For 31–33 Ñ2 V B D1 subst 524*

32 For subst in Ñ2 V B D1, cf v l 31 and 33 —a) T2 [अ]श्वपाद्या (for °पाद्यौ) Ś1 D10 हस्तिपादा च अोपाद्यम्, Ñ1 D1.11 हस्तिपादीमपादीं च (D1 °दीव), D1 हस्तिपादी अपादी, D2.3 हस्तिपादी च (D2 पा)पादी च, D1.4 हस्तिपादश्व(D1 °पा)दी च, D1 हस्तिपादाश्वपादा च, T1.3 हस्तिपादाश्वपादाश्च (T2 °पदौ च), G1 हस्तिपदा अश्वपदा —b) D2 गोपादी, D1 M1 गोपादीं T1.3 G2 गोपादा (for गोपादीं) Ś1 D10 अपादा पादचू(Ś1 °चू)-लिका, D8 गोपा(D18 °पा)दी पादचूलिका, D1 गोपादी पादचूलिका —D1 om 32c–33b Ś1 Ñ1 D1.10.11 om 32cd —cd) T1.2 G1.3 M1 एकपादा (for °दीं) T1.3 B1.3 पृथुपादाम् (for °पादीम्) D1 अपादिका (for अपा°) D1.4 ... पृथुपादीमपादिका

G 5 24 0 B 5 22 35 L 5 17 37

अतिमात्रशिरोग्रीवमतिमात्रकुचोदरीम् ।
अतिमात्रास्यनेत्रां च दीर्घजिह्वामजिह्विकाम् ।
अनासिकां सिंहमुखीं गोमुखीं सूकरीमुखीम् ॥ ३३

यथा मद्वशगा सीता क्षिप्रं भवति जानकी ।
तथा कुरुत राक्षस्यः सर्वाः क्षिप्रं समेत्य च ॥ ३४

प्रतिलोमानुलोमैश्च सामदानादिभेदनैः ।
आवर्तयत वैदेहीं दण्डस्योद्यमनेन च ॥ ३५

इति प्रतिसमादिश्य राक्षसेन्द्रः पुनः पुनः ।
काममन्युपरीतात्मा जानकीं पर्यतर्जयत् ॥ ३६

उपगम्य ततः क्षिप्रं राक्षसी धान्यमालिनी ।
परिष्वज्य दशग्रीवमिदं वचनमब्रवीत् ॥ ३७

मया क्रीड महाराज सीतया किं तवानया ।
अकामां कामयानस्य शरीरमुपतप्यते ।
इच्छन्तीं कामयानस्य प्रीतिर्भवति शोभना ॥ ३८

33 D₂ ₄ ₆ om (hapl except D₂) 33ᵃᵇ (for D₂ cf v l 32) —ᵃ) Ñ₁ दीर्घं (for मात्र) —ᵇ) D₁₀ कृशोदरीं, T₂ शिरो° (for कुचो°) —ᶜ) D₂ मात्रा च, D₆ M₂ मात्रसु, M₁ मत्यादि (for मात्रास्य) D₁ ₄ नेत्रास्य —ᵈ) D₁ नेत्रा (for जिह्वाम्) Ś₁ D₁₀ स्वानना, G₂ सजिह्विका (for अजिह्विकाम्) Ñ₂ D₅ ₇₋₉ ₁₁ T₂ G₁ M₁ ₂ दीर्घजिह्वा (D₃ ₅ ₉ °ह्व)जस्वामपि (Ñ₂ D₃ ₁₁ °नमा) D₁ ₄ दीर्घं जिह्वानयामना (D₄ °स्या-•) —ᵉᶠ) M₁ D₁₀ सनासिका (for °सिका) Ñ₁ व्याघ्र (for सिंह) Ñ₂ D₃ ₉ सूकरानना, D₇ ₉ सूकरी° (for सूकरीमुखीम्) Ś₁ D₁₀ ममुखीं सूकरानना, D₁₁ व्याघ्रसूकरसाननम् (with hiatus) (for ᶠ) D₁ ₄ सातसास्या सिंहमुखीगोमुखी सूकरानना —After 33, Ñ₁ D₁ ₄ ₁₀ ₁₁ ins while D₂ ₄ ins 1 2 only after 33

523* हयोष्ट्रखरवक्त्राश्च गजमीवोष्ट्रदर्शना ।
सद्यश्छिन्नाक्षूलानि शोणितार्द्राणि बिभ्रती ।

[(l 1) Ñ₁ मत्कर्णा (for घोरदर्शना) D₁₁ गृह्णाति सतावभिः (for the post half) —(l 2) Ñ₁ शूलान्स (by transp) D₁₀ शोभमानानि (for शोणितार्द्राणि)]
—Thereafter Ñ₂ D₂ ₃ ₄ cont 1 2 only D₁ ₁₀ cont 1 1 6 and 2 D₁₁ cont 1 1 and 6 while Ñ₁ V B D₆ subst for 32–33

524* नानाप्रहरणा घोरा नानारूपसमन्विता ।
मांसशोणितदिग्धाङ्गीर्मेदोदिग्धमलावृता ।
भक्तादिता मस्तुगृहा सदा मांससुरप्रिया ।
नानारूपसमुत्थाना नानावेषधरा सदा ।
कालमुद्गरनिस्त्रिंशशक्तिप्रासवधायुधा ।
विचित्रमाल्याभरणा रक्तमाल्यानुलेपना ।

[(l 1) D₂ ₁₀ ₁₁ महाघोरा (for °णा घोरा) and गुणान्विता (for °रूपसमन्विता) —(l 2) III दिग्धास्यो (for °दिग्धाङ्गी) D₂ मेधा- (sic) (for मेदो) —V₁ illeg from l 3 up to 41 —(l 3) V₂ भक्ताशिता, D₆ भक्ताशिनी (for भक्तादिता). V₂ -[मां]सा (for -मस्तु) —(l 4) B₂ ₄ -समुद्भवा (for समुत्थाना) B₂ रूप (for -वेष) Ñ₂ V₂ B₂ D₆ तथा (for सदा) —(l 5) B₂ ₄ असि- (for काल) V₂ B₂ D₆ -गदा (for -प्रास).—(l 6) B₂ दधती (for °माल्य)]

34 V₂ illeg for 34 (cf v l 524*) —ᵃ) B₂ मम वशा, D₂ ₁₁ मे वशगा (for मद्वशगा) —ᵇ) G₁ भवतु (for °ति) —ᵈ) Ñ₁ D₂ क्षिप्रं सर्वाः (by transp), D₁ G₂ ₃ सर्वं क्षिप्रं (for सर्वाः क्षिप्रं) Ñ₁ D₂ ₄ वा (for च) Ñ₂ V₂ B D₆ नि शक मम शासनात्

35 V₁ illeg for 35 (cf v l 524*) —ᵃᵇ) D₂ [आ]नुलोमाभ्या (for °लोमैश्च) D₁ reads in marg ᵃ. Ś₁ D₂ ₄ ₁₀ -विभेदनैः (for -[दा]नादिभे°) D₁₁ सामदाम विभेदैश्च (for ᵇ) Ñ₂ V₂ B₂ ₄ D₆ सामदानादि (V₂ °नादि) भेदैश्च प्रतिलोमानुलोमतः (V₂ B₁ °लि, B₂ °ले) B₁ साम दानादिभिश्चैव प्रतिलोमानुलोमतः —ᶜ) Ñ₁ आवर्तयत, B₂ सत्वावर्तयत, D₁ ₄ ₆ ₇ ₉ ₁₁ T₁ ₂ G₁ M₁ G₂ ₃ आवर्जयत (for आवर्तयत) —ᵈ) D₁ ₃ ₄ ₁₁ [उ]द्यमनैरपि (for °मनेन च) Ś₁ D₁₀ विवेधद्यम (Ś₁ [before corr] °वा)नैरपि, Ñ₂ V₂ B₁ ₋₃ D₆ वा (B₄ च) द्युद्योग (Ñ₂ V₂ B₁ °वैदे) नैरपि

36 V₁ illeg for 36 (cf v l 524*) —ᵃ) D₁₁ सीतां (for प्रति) —ᵇ) Ñ₂ V₂ B D₆ राक्षसी (V₂ B₁ °सी) राक्षसेश्वर —ᶜ) Ś₁ D₁₀ कोप (for काम) —ᵈ) D₁ समतर्जयत्, D₆ T₂ M₂ पर्यवर्जत, D₇ ₉ C₁ प्रतिगर्जत, G₁ पर्यतर्जयत्, M₂ परि°, M₃ पर्यवर्जयत् (for पर्यतर्जयत्) Ś₁ D₁₀ गर्जयामास जानकीं, Ñ₁ D₂ ₁₁ पर्यगर्ज (D₂ °र्ज) तत जानकीं, D₃ ₋₄ वर्तयते (D₄ °मासे,तत जानकीं # C₁ प्रतिगर्जत प्रत्यगर्जत् #.

37 V₁ illeg for 37 (cf v l. 524*) —ᵃ) Ś₁ D₁₀ उपागम्य (for उपगम्य) Ś₁ D₁₀ शीघ्रं, Ñ V₂ B D₃ ₋₄ ₆ ₁₁ तूर्णं (for क्षिप्रं) —ᵇ) Ś₁ D₁₀ वाक्यमालिनी D₁ व्याघ्र°, D₃ ₄ धन्य°, D₁₁ बध्य° (for धान्यमालिनी) Ñ₂ V₂ B D₆ प्रिया मंदोदरी तदा (Ñ₂ B₁ [marg also] °था)

38 V₁ illeg for 38 (cf v l 524*) —ᵃ) D₁₁ रम (for क्रीड). T₂ मद्गमात (for °राज) —ᵇ) G₂ सीताबी (sic) (for सीतया). Ś₁ Ñ₁ V₂ B₁ ₄ D₁ M₂ करिष्यसि Ñ₂ B₂ ₃ D₂ ₋₄ ₆ ₁₀ ₁₁ करिष्यति (for तवानया) —D₂ G₁ M₃ om 38ᶜᵈᵉᶠ —ᶜ) B₁ ₄ D₆ काममानस्य —ᵈ) Ñ₁ V₂ B D₆ परिदीप्यते D₁ शोष° (for उपतप्यते) —Ś₁ D₁₀ om 38ᵉᶠ.—ᵉ) Ñ₁ सकामां, B₂ D₁ ₄ ₆₋₉ इच्छतीं (for इच्छन्तीं) D₇ ₉ काममानस्य (for °यानस्य) —ᶠ) Ñ₁ B D₆ हि रतिः (for प्रीतिः) G₁ भवतु (for °ति) —After 38, Ñ V₂ B D₂ ₋₄ ₆ ins, while D₁₁ subst for 38ᵉᶠ.

एवमुक्तस्तु राक्षस्या समुत्क्षिप्य ततो बली ।
ज्वलद्भास्करवर्णाभं प्रविवेश निवेशनम् ॥ ३९
देवगन्धर्वकन्याश्च नागकन्याश्च तास्ततः ।
परिवार्य दशग्रीवं विविशुस्तद्गृहोत्तमम् ॥ ४०

स मैथिलीं धर्मपरामवस्थितां
प्रवेपमानां परिभर्त्स्य रावणः ।
विहाय सीतां मदनेन मोहितः
स्वमेव वेश्म प्रविवेश भास्वरम् ॥ ४१

G 5 24 0
B 5 22 46
L 5 17 40

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे विंशः सर्गः ॥ २० ॥

525* प्रीतिमाहुस्तु विद्वांस कामस्य च समुत्तमम् ।

[V3 प्रीतमाहि (sic) (for °माहु) — Ñ3 D2 न D1 4 ह (for तु)]

—D1 3 4 cont , D5 7 8 S ins after 38cd

526* विरूपया कृपणया मानुष्या राक्षसेश्वर ।
मूलमस्था महाराज न दया भोक्तुमस्मान ।

[(l 1) D2 विलक्षणया D3 4 [स]ज्जनया (for राक्षसेश्वर) ⊕ Cm अकृपणयेति छेदः । अकृपणया पतिरक्षणा शीलया किं करिष्यसि । असमानुष्येति छेदः । असमानुषया अत एव विलक्षणा मानुष भोगविलक्षणया । अकृपणयैवं ⊕ —After l 2 D3 4 ins

526 (A)* कन्यैवागतया राजलक्ष्म्या किं करिष्यसि ।

—(l 2) D1 4 9 T1 M2 अत्रो (for भ्रम) D3 5 G1 महाबाहो (for °राज) D2 राविष्यान् M3 Cg न दिव्यान् (for न दया) D1 3 4 पूर्णा (for हतमान्)]

—D1 4 further cont

527* विद्युतेन दौर्भाग्यात्स्याविष्यति जानकी ।
देवगन्धर्वकन्याश्च यक्षराक्षसकन्यका ।
कन्याश्चैव महाबाहो पौरुषेण त्वयार्जिता ।
तासि क्रीड महाराज जहीमामप्रियामनाम् ।

[(l 2) Prior half = 40ab —(l 3) D1 (ए)व (for (ए)व) —(l 4) D4 महाबाहो (for °राज)]

—After 526*, D5 7-8 S cont

528* विद्याधरमरुभोज्जन बाहुवर्गान्वितम् ।

[M1 वेश्म, Ck t as above (for वेश्म) Cg विद्याधरमरुश्रेष्ठम् (for the prior half) G1 कन्यहिता (for °न्वितान्)]

39 V1 illeg for 39 (cf v l 524*) —a) T2 उत्क्षेप (for उत्क्षम्) Ś1 Ñ1 D9 10 11 तथा राक्षं, Ñ2 V2 B D3 4 दशग्रीव , D1 4 स राक्षस्या (for तु राक्षस्या) —b) D2 M1 समुत्क्षिप्य, Ct as in text (for °प्य) Ś1 Ñ1 D2 10 11 विना कृत्वा दशाननं, Ñ2 V2 B D4 5 प्रियया मोचयन् (D2 °रक)या D3 4 मानाहितो महाबलः —After 39ab, D5 7 8 S ins

529* ज्वलन्मेघसंकाशो राक्षस स न्यवर्तत ।
प्रस्थित स दशग्रीव कम्पयन्निव मेदिनीम् ।

[(l 1) G1 ज्वलन् Ck t as above (for ज्वलन्) D3 4 जगाम Ñ2 V राक्षसेन्द्रः (for the post half)]

—D8 om 39cd —c) Ś1 Ñ1 V3 B D3 5 10 11 ज्वलद्भास्कर (Ñ1 °हारक) (for ज्वलद्भास्कर) D7 8 मरीच (for °वर्णाभं) —D2 om (hapl ?) 39d–40c —d) Ś1 तत्रो गृहं, Ñ1 गृहं स्वकं Ñ2 V2 B D3 5 10 11 गृहं तदा (B1 तथा), D1 गृहोत्तमं (for निवेशनम्)

40 V1 illeg for 40 (cf v l 524*) D1 om 40abc (cf v l 39) —After 40ab Dc ins

530* यक्षराक्षसकन्यकाः ।
तथा च राक्षसकन्याश्च

[(l 1) = Post half of l 2 of 527*]

—b) Ś1 महत्ताश्च , Ñ1 अपि च Ñ2 च राक्षस्याः V2 D1–4 D2 च तास्तदा, B1 च तु तथा, D1 3 4 10 11 च सर्वशः , D2 च तासिव , T1 2 G2 M2 च सर्वतः , T3 तदस्तत (for च तास्ततः) —Ñ1 illeg for 40cd —d) D1 4 T1 M2 विविशुस्ता, D7 8 M2 प्रविशुस्ता G2 °शुस्त (for विविशुस्तद्) Ś1 D2–4 10 11 वि(Ś1 प्र)विशुर्भवनोत्तमं, Ñ2 V3 B D1 प्राविशन्गृहमुत्तमं ⊕ Ct प्रविशु प्रविविशु ⊕

41 V1 illeg for 40 (cf v l 524*) —a) B1 लोकपराम्, D1 4 धर्मपथे (for धर्मपराम्) D2 4 व्यवस्थिता, (for अव°) —D11 om 41b —b) D1 प्रवेशमानं (for प्रवेप°) V3 B1–3 परिवर्ज्य, D2 प्रविभाष्य D1 परिरभ्य (corrupt) (for परिभर्त्स्य) Ś1 Ñ1 B1 D2–4 10 तु विहाय

२१

G. 5.75.9 B. 5.23.1 L. 5.18.1 इत्युक्त्वा मैथिलीं राजा रावणः शत्रुरावणः ।
संदिश्य च ततः सर्वा राक्षसीर्निर्जगाम ह ॥ १
निष्क्रान्ते राक्षसेन्द्रे तु पुनरन्तःपुरं गते ।
राक्षस्यो भीमरूपास्ताः सीतां समभिदुद्रुवुः ॥ २
ततः सीतामुपागम्य राक्षस्यः क्रोधमूर्छिताः ।
परं परुषया वाचा वैदेहीमिदमब्रुवन् ॥ ३
पौलस्त्यस्य वरिष्ठस्य रावणस्य महात्मनः ।
दशग्रीवस्य भार्यात्वं सीते न बहु मन्यसे ॥ ४
ततस्त्वेकजटा नाम राक्षसी वाक्यमब्रवीत् ।
आमन्त्र्य क्रोधताम्राक्षी सीतां करतलोदरीम् ॥ ५
प्रजापतीनां षण्णां तु चतुर्थो यः प्रजापतिः ।
मानसो ब्रह्मणः पुत्रः पुलस्त्य इति विश्रुतः ॥ ६
पुलस्त्यस्य तु तेजस्वी महर्षिर्मानसः सुतः ।
नाम्ना स विश्रवा नाम प्रजापतिसमप्रभः ॥ ७
तस्य पुत्रो विशालाक्षि रावणः शत्रुरावणः ।
तस्य त्वं राक्षसेन्द्रस्य भार्या भवितुमर्हसि ।
मयोक्तं चारुसर्वाङ्गि वाक्यं किं नानुमन्यसे ॥ ८

(for रावण) —ᶜ) D₆ तु खिन (for मोहित) —ᵈ) B₃ शक्य, B₃ स्वकीय (for स्वकीय) Ś₁ Ñ B₃ D₁ ₄₋₇ G₃ M₁ ₃ रावण, V₂ B₂ ₃ ₄ D₅ ₆ दुर्मना, G₃ वीर्यवान् (for भास्वान्)

Colophon —*Sarga name* Ś₁ D₅ सीतारावणसंवाद, Ñ₁ D₁₁ राक्षसीसमादेश, Ñ₂ B₁ D₉ रावणतर्जन, V B₃ ₄ रावणतर्जन B₂ रावणगमः D₁₀ सीतातर्जन, D₂ रावण राक्षसीसमादेश, D₃ राक्षसीसमादेश —*Sarga no* (figures words or both) Ñ₁ D₁ ₃ ₁₀ ₁₁ om Ñ₂ V₂ B₁ ₄ D₅ ₆ 24 V₃ 25 B₂ 23 B₃ D₇ ₉ T G M₁ ₂ [illegible] M₃ 19 —After colophon, D₂ concludes with राम। G श्रीरामाय नमः

21

M₃ begins with श्रीरामाय नमः

1 ᵃ) Ñ₁ D₅ राक्षसेश्वर, Ñ₂ V₁ B₂ ₃ ₄ D₆ लोक°, B₃ °कर्षण (for शत्रुरावण) —ᶜ) G₃ तु (for च) D₅ समादिश्य (for संदिश्य च) V₁ B₁ ₄ सर्वा D₂ ₃ ₁₀ तथा (for ततः) —ᵈ) B₄ D₁ ₄ स, G₂ स्म (for ह) —After 1, D₁ ₄ ins

531* प्रविवेश गृहं तत्र राक्षसेन्द्रो महाबलः ।
संदिश्य त्रिजटां चैव राक्षसीनां महत्तमाम् ॥

[(1 2) D₄ नृपतीं (for महत्तमाम्)]

2 ᵃ) Ñ₂ D₁₋₄ निष्क्रान्ते, Ñ₃ V₂ B₂ ₃ ₄ D₆ निर्(B₃ °या)ते (for निष्क्रान्ते) —ᵇ) Ś₁ D₅ रावणे शत्रुरावणे —ᶜ) D₂ राक्षसेन्द्रे (sic) (for राक्षस्यो) B₁ विकारा, T₃ रणात्मा (for रूपास्ताः) —ᵈ) D₃ °समभिदुद्रुवन् (sic) Ñ₂ सीतां दुद्रुविरे° (corrupt)

3 ☞ V₂ B₁ om from 3 up [illegible] colophon —ᵃ) Ś₁ Ñ₁ V₁ B₁ ₄ D₁ ₂ ₄ ₅ ₁₀ ₁₁ वैदेहीं समु(V₁ °स्तामु)पागम्य, V₂ विकृत समुपागम्य, B₃ तत प्रहस्य तां सीतां D₂ ततस्तां समुपागम्य —ᵇ) B₂ विकृताननाः (for क्रोधमूर्छिताः) —Ñ₂ illeg for ° —ᶜ) V₂ B₃ D₂ पुनः (for परं) —ᵈ) D₂ राक्षस्य, G₂ मैथिलीम् (for वैदेहीम्) Ś₁ D₅ ₁₁ अब्रवीत् (sic)

4 V₂ B₁ om 4 (cf v l 3) —ᵃ) Ś₁ Ñ V₁ B₂₋₄ D₁₋₄ ₆ ₁₀ ₁₁ पौलस्त्यतनय (for °स्त्यस्य) B₁ परिव्रज्य (sic) (for वरिष्ठस्य) —ᵈ) D₁₁ मन्यते

5 V₂ B₁ om 5 (cf v l 3) Ñ₂ B₃ D₂ om from 5 up to colophon —ᵃ) D₁₁ त्रिजटा (for [ए]कजटा) B₂ नाम्ना —ᵇ) T₁ ₂ G₂ वाचम् (for वाक्यम्) —Ñ₁ illeg for ° —ᶜᵈ) D₉ आमन्त्र्य Ś₁ D₁ ₄ ₅ ₁₁ क्रुध, D₆ क्रुद्ध, D₁₁ क्रूर (sic) (for क्रोध) Ś₁ D₁₀ G₂ ताम्राक्षीं V₁ B₃ अमर्षपूरिताम्राक्षी (for °) D₆ ता वामलोचना (for करतलोदरीम्) B₄ ताम्रनाक्षी शुभा सीता रामस्य प्रियकारिणी —After 5 D₁ reads 7ᵃᵇ in marg

6 Ñ₂ V₂ B₁ ₂ D₆ om 6 (cf v l 3 and 5) —ᵃ) G₁ M₂ च (for तु) B₄ चतुर्णां (for षण्णां तु) Ñ₁ षण्णां च प्रजापतीनां —ᵇ) D₁ ₄ ₁₁ T₁ ₂ [S]च (for य) —D₁ reads 6ᶜ–7 in marg —ᶜ) D₂ मनसो (for मा°) —ᵈ) D₁₁ पौलस्त्य (sic)

7 Ñ₂ V₂ B₁ ₂ D₆ om 7 (cf v l 3 and 5) D₁ reads 7 in marg (cf v l 6) D₄ reads (m) 7ᵃᵇ after 5 —ᵃ) D₁₁ च (for तु) T₁ ₂ G₂ स पुलस्त्यस्य (T₂ °स्य) (for पुलस्त्यस्य तु) —ᵇ) B₂ ₄ D₁ ₄ ₁₀ T G₂ महर्षेः B₃ D₁₀ स्मृतः (for सुतः) —ᶜ) Ś₁ Ñ₁ [illegible] D₁ ₄ ₁₀ ₁₁ तु B₃ om, D₂ च (for स) —ᵈ) Ś₁ Ñ₁ V₁ B₃ D₁₀ –सम प्रभुः, B₄ D₁ ₄ ₁₁ °प्रभुः (for –समप्रभः)

8 Ñ₂ V₂ B₁ ₂ D₆ om 8 (cf v l. 3 and 5) —ᵇ) B₃ D₂ विशालाक्षे, D₁ ₃ ₄ G₁ ₂ M₂ °लाक्षी (sic). —After 8ᵃᵇ, Ś₁ Ñ₁ V₁ B₃ ₄ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ ins

ततो हरिजटा नाम राक्षसी वाक्यमब्रवीत् ।
विवृत्य नयने कोपान्मार्जारसदृशेक्षणा ॥ ९
येन देवास्त्रयस्त्रिंशद्देवराजश्च निर्जितः ।
तस्य त्वं राक्षसेन्द्रस्य भार्या भवितुमर्हसि ॥ १०
वीर्योत्सिक्तस्य शूरस्य संग्रामेष्वनिवर्तिनः ।
बलिनो वीर्ययुक्तस्य भार्यात्वं किं न लप्स्यसे ॥ ११
प्रियां बहुमतां भार्यां त्यक्त्वा राजा महाबलः ।
सर्वासां च महाभागां त्वामुपैष्यति रावणः ॥ १२
समृद्धं स्त्रीसहस्रेण नानारत्नोपशोभितम् ।
अन्तःपुरं समुत्सृज्य त्वामुपैष्यति रावणः ॥ १३
असकृद्देवता युद्धे नागगन्धर्वदानवाः ।
निर्जिताः समरे येन स ते पार्श्वमुपागतः ॥ १४ G 5 23. 9 D. 5.23. 14 L. 5.18 15

532* पुष्पोत्कटायासुरसश्चतुर्थे भणितमद्यात् ।

—Then they all subst for 8cd

533* मा तस्य रक्षोधिपतेर्भार्या च किं न करसे ।

[B4 कश्चिन्नर् (sic) (for रक्षोधि°) B4 मम त्वंपत्र मत्त (for the prior half) Ś1 D10 भार्या, V1 त्वं भार्या (for भार्याच) D3 भार्या किं तु न मत्तो (for the post half)]

—d) D3 मयोक्त, D11 समीक्ष D7 8 11 G1 M3 समांगी (sic) (for °क्षि) —f) B3 मां न, B4 त्वं न, G1 M3 मम (for नातु) Ñ1 कथं वाक्य न मन्यसे —After 8, G1 reads 11

9 Ñ2 V3 B1.4 D1 om 9 (cf v l 3 and 5) —a) B4 (स)लेकमाला (for हरि°) —b) Ś1 D10 तर्जिनी (for राक्षसी) D3 पुनरब्रवीत्, D6 क्रोधमूर्छिता (for वाक्यम ब्रवीत्) —After 9ab, D3 ins l 2 only of 534* —Ś1 D10 om 9c-10b —c) Ñ1 V1 B2.3 D2-4.11 क्रोधदीप्ते (D1.2 °दीप्ते)क्षणा क्रूरा (D3 दीप्ता) —d) D3 दृष्ट्वा (for सदृश) D1 (सा)लेखा (for [शे]क्षणा)

10 Ñ2 V3 B1.4 D2 om 10 (cf v l 3 and 5) Ś1 B3 D10 om 10ab (for Ś1 D10 cf v l 9). —b) B3 सुर (for देव) D11 वर्जित, G M3 निर्जिता —D3 om 10cd —c) Ś1 Ñ1 V1 B2 D1.2.3.5.11 तस्य (Ś1 D10 सीते) राक्षसाधिप (Ñ1 V1 D2 °राज)स्य, B2 तस्य त्रैलोक्यराजस्य —d) Ś1 V2 B1 D10 भार्या त्व (Ś1 D10 °त्वं) किं न करस्से, Ñ1 B1 D3 भार्यात्वं (B4 °त्वं वै) किं न म (D3 नानुम) न्यसे. —After 10 T1.2 G (G3 after 12) M1.2 ins , while D3 ins l 2 only after 9ab

534* ततस्तु प्रघसा नाम राक्षसी क्रोधमूर्छिता ।
भर्त्सयन्ती तदा घोरमिदं वचनमब्रवीत् ।

[M1 om l 2 —(l 2) D2 भर्त्सयन्ती G3 परं (for घोरम्)]

11 Ñ2 V3 B1.4 D1 om 11 (cf v l 3 and 5) G1 reads 11 after 8 —a) D3 [व]लिक्रान्तस्य (for -[व]सिक्तस्य) V1 B3 वीरस्य (for शू°) —b) Ś1 [म]नि वर्जिता (for °न). D3.11 समरे न निवर्तिन .—c) Ś1 Ñ2 V1 B3 D1-4.10.11 विक्रमयुक्तस्य, B4 नियुक्तस्य (for वीर्य°) —d) Ś1 D3.10 भार्यायां (D3 °यै) किं, D5 भाया किं त्वं (for भार्यात्वं किं) Ś1 D7-9 Ch t (त्व)यसि, Ñ2 V1 D1 G1 M3 मन्यसे, B1 D5.10.11 कामये (for लप्स्यसे) B4 भाव्यत्र नाभिमन्यसे

12 Ñ2 V3 B1.4 D1 om 12 (cf v l 3 and 5) —ab) Ś1 बहुमतीं D10 °मतीं (for °मतां) D1 T1.2 प्रिया बहुमता भार्या (for °) D1 स त्व त्यक्त्वा D3 महाबलपत्नी (for त्यक्त्वा राजा) Ś1 D10 transp भार्यां and राजा Ś1 महाबली, Ñ1 °भुज (for °बल) —c) Ś1 Ñ1 V1 B2.4 D1.4.10.11 मंदोदरीं मनोज्ञाङ्गीं (Ś1 D10 °ज्ञां वै D1 °ज्ञां च) G1 स सर्वास महाभागाम् —After 12ab Ñ1 ins

535* स * रक्ष समाकुलम् ।
मन्दरध्वजसंवीतमद्भुतं दिव्यसंकाशं ।
पारिजातसुमन्धाढ्यं मनोहरवरैर्युतम् ।
राजा स राक्षसेन्द्रस्तु

—d) Ś1 B2.4 D1-4.10.11 त्वामुपैष्यति स (D1 हि, D3 च) Ñ1 उपैष्यति स्वयं स, D7-9 T1.2 G2.3 M1 Cv °पैष्यति (sic) Cr m g t as in text (for त्वामुपैष्यति) —After 12 G3 ins 534*

13 Ñ2 V2 B1.4 D1 om 13 (cf v l 3 and 5) D1 om (hapl) 13 D3 transp 13 and 14 —a) B2.4 समृद्धं, D11 समस्त (for समृद्धं) Ś1 Ñ1 V1 B2.3 D1.2.10.11 स्त्रीसहस्त्रैश्च (B3 °स्तु) —b) Ś1 Ñ1 V1 B2.3 D2-4.10 नानारत्नै (D3 °रत्नै)श्च भूषितं. T1.2 M3 नानारत्नेन शोभित (sic) —c) D3.5.9 T2 G3 M3 सद् (for सम्) —d) Ś1 Ñ1 V1 B2.3 D1.2.10.11 उपैष्यति स, D7-9 T1.2 G1.2 M1 उपै° (for उपैष्यति) —After 13, D1.2 T1.2 G1.2 M1.3 ins

536* अथवा तु विकटा नाम राक्षसी वाक्यमब्रवीत् ।
[T2 तु (for तु)]

14 Ñ2 V3 B1.4 D1 om 14 (cf v l 3 and 5) D3 transp 13 and 14 —a) Ś1 V1 B3 D1.4.10.11 देवता (D1.4 दैवतै) भार्यं, V2 B1 D2 देवता मता (D3 °तैः), D7.9 भीमवीर्येण (for देवता युद्धे) —b) Ś1 T2.3 देव, Ñ1 V1 B2.4 D1-4.10.11 यक्ष , D1.2.9 G1 M3 नागा , B(ed) नागा (for नाग) D3 राक्षस (for गन्धर्व) Ś1 Ñ1 B3 D2.10.11 -दानवैः (for °वाः) —c) D3 समरे निर्जिता (by transp) —d) Ś1 V1 V2 B2.4 D1.2.4.10.11 मूलम् (for पार्श्वं) D3 उपागतम्, D6 °गमः (for °गत), D3 स ते मूलमुपागत (sic).

G 5.25.0
B 5.23.15
L 5.18.16

तस्य सर्वसमृद्धस्य रावणस्य महात्मनः ।
किमर्थं राक्षसेन्द्रस्य भार्यात्वं नेच्छसेऽधमे ॥ १५
यस्य सूर्यो न तपति भीतो यस्य च मारुतः ।
न वाति स्मायतापाङ्गे किं त्वं तस्य न तिष्ठसि ॥ १६
पुष्पवृष्टिं च तरवो मुमुचुर्यस्य वै भयात् ।
शैलाश्च सुभ्रु पानीयं जलदाश्च यदेच्छति ॥ १७
तस्य नैरृतराजस्य राजराजस्य भामिनि ।
किं त्वं न कुरुषे बुद्धिं भार्यार्थे रावणस्य हि ॥ १८
साधु ते तत्त्वतो देवि कथितं साधु भामिनि ।
गृहाण सुस्मिते वाक्यमन्यथा न भविष्यसि ॥ १९

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे एकविंशः सर्गः ॥ २१ ॥

15 Ñ2 V2 B2.3 D5 om 15 (cf v l 3 and 5) —a) D1 यस्य (for तस्य) B3 मूल (for सर्व) —b) Ñ1 महीयस (for महात्मन) —c) D3 यत्र, T2.3 G1.3 M नत्र (for सर्व) —d) Ś1 D10 भार्यार्थं (for °त्वं) Ś1 Ñ1 V1 B1.4 D1-4.10.11 [ने]च्छ[ि] (Ñ1 V3 [ना]च्छि), D1 D10 [न]च्छ, D1 [ए]च्छ, D2 [म]च्छ[स]-वसे (for [ने]च्छसेऽधमे) —After 15, D7.9 T1.3 G M1.2 ins

537* तत्त्वतु दुर्मुखी नाम राक्षसी वाक्यमब्रवीत् ।
(D5 T2 ni (for तु))

16 Ñ2 V2 B2.3 D5 om 16 (cf v l 3 and 5) —a) Ś1 Ñ1 V1 B1.4 D1-4.10 ... यद्भयात्तु तपत्यर्को (Ś1 D10 °पेत्सूर्यो) —b) D1.2 स (for च) Ś1 V1 B1.4 D1-4.10.11 पवनाद, Ñ1 यस्मिन् (for यस्य च) —After 16ab, Ñ1 (1 2 illeg) ins

538* ***************** ।
न यो यस्त्रो देवतास सर्वदृश्य यत्र स्थिता ।

—c) V1 B1 D1.6.10 स्मायताक्षि, B2 D2.4 स्वा (B4 वा), D1 स्वा(?)यताक्षि, D3.11 G1 स्मायता°, D3 मनवायाक्षि, D3 वासितायाक्षि D3 M1 वासितायाक्षि, M2 °से) (for स्मायतापाङ्गे) Ñ1 यस्य तस्य च पीतस्य —D5 reads 16d in marg —d) D1.2 T2 G1 Cm तिष्ठसे, Cv r g t as in text (for °सि) Ś1 Ñ1 V1 B1.4 D1-4.10.11 तस्यास्य (D1.4 °स्य त्वं) न त्रिविधं किं & Cv r g तस्य न तिष्ठसि तस्मै न तिष्ठसे । प्रकाशनार्थिष्यार्था वाक्यपरस्मैपदं षष्ठी च (! Cr °स्मै न तिष्ठसि । आत्मने न प्रकाशयसीत्यर्थः । षष्ठ्यैवन्यथार्थम्) ।, Cm तस्य न तिष्ठसि यथा इति शेषः । तस्मै न तिष्ठसे इति यावत् ।; so also Ct, a.

17 Ñ2 V2 B2.3 D5 om 17 (cf v l 3 and 5) —a) D1 पुष्पवृष्टीर् Ś1 Ñ1 V1 B1.4 D1-4.10.11 पुष्पवृष्टिं(Ś1 Ñ1 D10 वि)सृजन्ति यस्मात्(D11 °स्य)च महा(Ñ1 सुर)द्रुमा (Ś1 °द्रमात) —c) Ñ1 V1 B1 T3.4 ससु D1.3.11 सुश्रु (for सुभ्रु) Ś1 D10 शैलाधराश्च, B4 शैलेन्द्र रैव, D2.9 T2 Ch t शैला सुभ्रु (T1 °सुभ्रु) (for शैलाश्च सुभ्रु) Ñ1 om पानीय —d) Ś1 Ñ1 V1 B1.4 D1-4.10.11 T2.3 M2 यथेच्छया(Ś1 D10 °या, D1 T2.3 °ति) D5 यदृच्छया, D3 यदीच्छति Ch t as in text (for यदेच्छति) D1 जलदेय ** च्छया

18 Ñ2 V2 B2.3 D5 om 18 (cf v l 3 and 5) —a) D1.4 नायकस्य (for राजस्य) —b) Ñ1 श्रीमत । B1 D11 भामिनि, B4 मैथिलि (for भामिनि) —d) B1 D1.10 भार्यार्थे, D1 T2 M2 °र्थे, Ct as in text (for भार्यार्थे) B1 D11 T2 च, B4 D2.10 T1 ह (for हि)

19 Ñ2 V2 B2.3 D5 om 19 (cf v l 3 and 5) —a) D1.4 सत्यमस्तु ते, D1 धर्मज्ञस्ते, G1 सत्य तु ते (for ते तत्त्वतो) Ś1 D10 युक्तमाशु मया देवि, Ñ1 V1 साधु वै(V1 मे) तदुक्तो देवि(Ñ1 देव), B1.4 D2.11 सत्य(B1 सत्य)मिवतद्धो देवि —b) Ś1 V1 B1 D1.3.10.11 मानिनि, D1 निश्चितं, Cm g t as in text (for कथितं) G1 सम (for साधु) Ś1 B1 D1.3.4.11 मानिनि (for भामिनि) Ñ1 B1 D1 मानिनि वाक्यमानिनि, D1 ***** मानिनि & Cm t साधु कथितं साधु गृहाण (Cm °च देवि पदच्छ) ।; so also Cg & —c) Ś1 Ñ1 V1 B1 D1-4.10.11 सुमिते, G1.2 सुस्मित (G3 °ते) (for सुस्मिते) B1 सुस्मिते वाक्यं (for सुस्मिते वाक्यम्) —d) T1 अनन्यथा (for मन्यथा) G1 भविष्यसि Ś1 Ñ1 D10 मामृते मरणं ध्रुवम्; V1 B1.4 D1-4.11 मामृते (B4 हि वै म)नास्ति ते ध्रुवम् —After 19, Ś1 Ñ1 V1 B1.4 D1-4.10.11 ins

539* लक्ष्मीविलासि यस्य प्रमदाविलयवेश
विभूषितानि सुखं भवनानि पुरस्य ।
विविधमहद्ध्योक वाक्यं तं महेन्द्रं
विदितानि न भुवनानाम भवनानि ।

२२

ततः सीतामुपागम्य राक्षस्यो विकृताननाः ।
परुषं परुषा नार्य ऊचुस्ता वाक्यमप्रियम् ॥ १
किं त्वमन्तःपुरे सीते सर्वभूतमनोहरे ।
महार्हशयनोपेते न वासमनुमन्यसे ॥ २
मानुषी मानुषस्यैव भार्यात्वं बहु मन्यसे ।
प्रत्याहर मनो रामान्न त्वं जातु भविष्यसि ॥ ३
मानुषी मानुषं तं तु राममिच्छसि शोभने ।
राज्याद्भ्रष्टमसिद्धार्थं विक्लवं तमनिन्दिते ॥ ४ G. 5 25 8 B. 5 24 5 L. 5 10 6

[(l 1) D3 तत D5 ग्रह, D4 ग्रस (for मध्य) B3 विग्रस (for विध्वस्त) D5 देता (for चेता) —(l 2) B1 सुर (for विद्द) Ś1 Ñ1 D10 युक्त, D3 युक्त (for युक्ता) D3 पश्चात्मयुक्तया (sic), B4 पलायोपभूर (for पल्वित युक्ता) —(l 3) B4 यथेच्छ D1 महेश, D12 महेंद्र (for यथेच्छ) V1 मायसीच्छ B1 त्वन्नतस्य —(l 4) Ś1 D10 [उ]त्थाय, B1 [आ]पनाद्धि (for [आ]नताद्धि)

Colophon Ñ1 V1 B1 3 D5 om (cont the Sarga) —*Sarga name* Ś1 सीताप्रबोध, Ñ1 B2 3 D2 सीतातर्जन (D3 °न) V1 D1 सीतासमतर्जन (D5 °न) D7 समूहवाक्य, D4 राक्षसीसमूहवाक्य, D10 सीताप्रबोधन, D12 राक्षसीवाक्य —*Sarga no* (figures words or both) Ñ1 B1 D1 3 10 11 om V1 B4 D3 25 D4-8 T G M1 2 23 M3 [illegible] —After colophon G concludes with श्रीरामाय नम

22

M3 begins with श्रीरामाय नम

1 a) D4 पुन (for तत) Ś1 Ñ2 B3 D (except D6) T2 G1 M1 2 समभ्यास्य (for उपागम्य) Ñ2 V B1 3 D6 तत (V1 पुन) प्रहस्त तां सीता (D4 5 9) —b) Ś1 Ñ V B D1-4 6 7 9 (after corr inf lin also) 8-11 [आ]गतम्, D12 T2 G1 1 [अ]नत्यत (for नार्य) M3 परुषाणा वाचा (sic) —d) Ś1 Ñ1 D1-4 ऊचुश्चाह, B4 ताम्लुर, D5 8 10 11 T2 G1 2 ऊचुस्ता (for °स्ता) Ñ2 V B1-3 D6 मप्रिय पारुष्यमहुवन्

2 a) Ś1 सा (for कि) —b) [illegible] पूर्व (for सर्व) Ś1 D7 मनोरमे Ñ2 V B1-3 D1 5 8 सर्वकामसमायु (B2 °कान्वि, D1 1 °मा[यु])ते —After 2ab, Ś1 D2 10 11 ins

540* वारस्त्रसमाकीर्णे न विश्वसिषि मैथिलि ।

—D1 om (hapl) from 2b up to l 2 of 541* —c) D2 शयने पाने (sic) (for °नोपेते) —d) Ś1 B1 D2 10 11 M1 बहु मन्यसे, Ñ2 V B3 D6 मभिनन्दसि (for मनुमन्यसे) B1 2 निवास नाभिनन्दसि

3 D2 om up to l 2 of 541* (cf v l 2) D11 om (hapl) 3 D5 M1 om (hapl) 3ab —a) B1 मनसा D1 4 मानुषे (sic) (for °षी) D2 त्व (for [ए]व) Ś1 D10 मानुषी मानुष राम, Ñ2 V B2 3 D6 मनसा मानुष चैव (V1 तं त्व, B2 त्वन, B3 वीर) —b) Ś1 D10 किं न त्व, Ñ2 V B1-3 D6 मतार, D2 पतीत्व, D7 किं नु त्व (for भार्यात्व) —c) Ñ2 V B1-3 D6 निवर्तय मति रामात्, —d) D7 T2 Ck t [ए]व, Cv r m g as in text (for त्व) Ś1 Ñ2 V B1 D6 भविष्यसि, D5 Ck t भविष्यति Ñ1 B4 D1 4 5 न च (Ñ1 त्व, D1 तु) जातु गमिष्यसि, D2 D10 न त्व तत्र (D10 जात (sic)) गमिष्यसि, B4 न त्व जीवितुमिच्छसि ⊛ Ck रामान्ति पाठम् : “ त्वं जातु भविष्यति ” इति पाठ: । एव सं रामगमनाभीष्ट जातु कदाचिदप्यत्र पर न भविष्यति । अत्र रामस्य प्रमस्त्यमनायात च तत्र प्रमत्यमायात् वेत्याशय । , so also Ct ⊛ —After 3 Ś1 Ñ V B D1-4 6 10 11 (l 3-4 only after 2 owing to om) ins, D5 ins before 3cd

541* किं त्वमावसये रम्ये सावासजितिमूषिते ।
मद राक्षसराजेन रमसे नाद्य मैथिलि ।
येन देवाश्च यक्षाश्च सुरराजश्च निर्जित ।
तस्य नैरृतराजस्य भार्यात्वं किं न कल्पसे ।

[D5 om l 1-2 D6 reads l 1 after l 4 —(l 1) D5 अत पुरे (for आवसये) V1 मय (for माला) Ś1 Ñ1 दिव्य Ñ1 सु[अ]लमनोहरे B4 किं न लोकमनोरमे D2 6 10 दिव्य-(D1 °श्ये)लमनोहरे D1 दिव्यारत्नमनोहरे (for the post half) —D4 om l 2 —(l 2) D6 महा (for मद) B1 युध (for नाथ) Ś1 Ñ1 B4 D1 3 10 आवासमनुमाति न बहु बहु(D10 बहु बहु न) मन्यसे (Ñ1 न चाम मयसे न कि [sic]) —(l 3) Ś1 Ñ1 B4 D1 3 10 11 येन लोकाश्च सर्वे (for the prior half) —Ñ1 illeg from the post half up to l 4 —(l 4) B1 राक्षस (for नैरृत) Ś1 D10 भार्यार्थं, D2 4 11 मार्याते [illegible] भार्यार्थं (for °त्वं) Ñ1 V1 तु (for न) B1 भूर्वा किं न भविष्यसि, B4 D1 मार्यात्व किं न मन्यसे (for the post half)],

while D7-9 S ins after 3

542* त्रैलोक्यवसुभोक्तार रावण राक्षसेश्वरम् ।
भर्तारमुपसंगम्य विहरस्व यथासुखम् ।

[(l 1) M1 राक्षसमपि (for °सेश्वरम्)]

4 a) Ś1 D10 राम, Ñ2 V B D6 किं त्व, D4 11 मनु, T2 G न त्व, Cv r m g as in text (for तं तु) —b) Ś1 D10 रावणम्, D1 मनुम्, Ct as in text (for रामम्) D1 शोभन ⊛ Cv मानुष त्व इति सम्यक् । [illegible] त्वमिति पाठे रेफस्थानित्व ।, Cr मानुषी मानुषं तं तु

G 5 25 9 B 5 24 6 L 5 19 7 राक्षसीनां वचः श्रुत्वा सीता पद्मनिभेक्षणा ।
नेत्राभ्यामश्रुपूर्णाभ्यामिदं वचनमब्रवीत् ॥ ५
यदिदं लोकविद्विष्टमुदाहरथ संगताः ।
नैतन्मनसि वाक्यं मे किल्बिषं प्रतितिष्ठति ॥ ६
न मानुषी राक्षसस्य भार्या भवितुमर्हति ।
कामं खादत मां सर्वा न करिष्यामि वो वचः ।
दीनो वा राज्यहीनो वा यो मे भर्ता स मे गुरुः ॥ ७
सीताया वचनं श्रुत्वा राक्षस्यः क्रोधमूर्छिताः ।
भर्त्सयन्ति स्म परुषैर्वाक्यै रावणचोदिताः ॥ ८
अवलीनः स निर्वाक्यो हनुमाञ्शिंशपाद्रुमे ।
सीतां संतर्जयन्तीस्ता राक्षसीरशृणोत्कपिः ॥ ९

रसमिति पाठ ।, Cg मानुषीति हेतुगर्भम् । मानुषी त्वं मानुष सन्निकर्षेति ॥ —ᵉ) Ś1 Ñ2 D2 शक्नुद्, Ñ2 V B1–4 D1–4 11 शक्य, Cm ■ in text (for राज्याद्) T2 भरतार्थं Cm ■ in text (for भविष्यत्वं) —ᵈ) D2 4 11 T2 M स्वम्, Cm as in text (for त्वम्) Ñ2 V B D1 3 4 6 विद्रुत दी(D1 दी)नवाचस, G2 याज्यहीनमविदिते —After 4, Ñ1 (partly illeg) ins

543* ततस्तासां तदा तत्र जल्पन्ती चा＊विप्रियम् ।
कविह राक्षसी यथा＊＊＊＊＊＊＊＊ ।

5 ᵃ) Ñ2 V B D2 पद्मनिभानना, D2 पद्मदलेक्षणा —ᵉ) Ś1 D1 10 वारि, D2 मति (for अश्रु) —After 5ᵃ, Ñ1 ins

544* पश्यन्ती च＊भूतम् ।
निःश्वसन्ती शुशोच

6 ᵃ) Ñ2 V B D2 दारुण (for संगता) —ᶜ) V2 B1 3 D1 4 तद् (for [ए]तद्) Ś1 D1 3 4 10 transp वाक्य and मे —ᵈ) Ś1 D10 कलुष Ś1 D1 3 4 10 11 समतिष्ठते, Ñ2 (sup lin also as in V1) समुपस्थते, V B D1 4 मद(B1 मति)र्ताते, T1 4 G1 M1 °मति च (for प्रतितिष्ठति)

7 Ñ1 V B D1 om 7ᵉ–ᶠ —ᵉ) D2 3 11 खादत (for खादत) —ᵈ) Ñ2 राक्षसे (for वो वच) —After 7ᵉᵈ, Ñ1 ins

545* भर्तारमात्र गुरुपञ्चरूपासां च महीयसाम् ।
न सर्वासां च सर्वेषां देवता मम राघव ।
देवता＊＊＊यत्रा विशेषदारि यो दिव । (illeg) [3]
सर्वे यै ते समं भगः राघव परमो मम । [7]
(Lines 4, 5 6 and 8 are illeg)

—Ñ1 om 7ᵉᶠ —ᵉ) Ś1 दीनो (for दीनो) D10 राज्यहीनो, G2 [अ]पि दीनो (for राज्यहीनो) —ᶠ) V2 B2 स मे, B1 सखो (for यो मे) —After 7, Ś1 D1 4 10 11 ins Ñ1 cont after 545*

546* यथो गुरुर्महातेजा नक्षत्रानुगतो यथा ।
न स राघव परित्यक्तुं मतिं दैवतं यदि ।

[(l 1) Ñ1 illeg for the prior half Ś1 D10 यथा (for यथो) Ś1 D10 मर्दन (for दूरत) D11 [अ]नुगते —D1 om l 2 —(l 2) Ñ1 transp न and स. D2 दैवत (for स दैव) A1 दैव Ś1 यथा D1 4 11 यदि (for यदि)]

while Ñ2 V B D2 ins after 7

547* यथा भृगुर्महावीर्यं स्वरथा पश्यः सतोऽभवत् ।
तथाहमस्य परित्यक्तुं समाप्तौ दैवत पति ।

[(l 1) B1 (m also as above) गुरु (for भृगु) V2 स्वर्या पत्नी V विते (for मनो) B2 D2 मनेद् (for अभवत्) B2 पत्युमस्य वनो भवेद् (sic) B1 त्वस्या पत्नी वनो भवेद् (for the post. half) —(l 2) V B2 तथाहस्य B2 न हि तस्य B1(m also) अमना (for मन) V1 समाप्तो नैव पति (for the post half)]

whereas D1 1–4 S ins

548* न विस्मनुरत्नाक्षि यथा सूर्यं सुवर्चला ।
यथा शची महाभागा शक्रं समुपतिष्ठति ।
अरुन्धती वसिष्ठं च रोहिणी शशिनं यथा ।
लोपामुद्रा यथागस्त्यं सुकन्या च्यवनं यथा ।
सावित्री सत्यवन्तं च कपिलं श्रीमती यथा । [5]
सौदासं मदयन्तीव केशिनी सगरं यथा ।
नैषधं दमयन्तीव भैमी पतिमनुव्रता ।
तथाहमिक्ष्वाकुवरं रामं पतिमनुव्रता ।

[(l 2) G1 महाभागा D1 3 T1 G M1 3 समनुतिष्ठति —T1 G3 transp l 4 and 5 —(l 7) T2 अनुव्रता (for °व्रता) —G2 M1 om (hapl) l 8]

8 ᵃ) Ñ2 V2 B D1 4 तद्वच, D2 तद्वचनं (hypm) (for वचन) —ᵇ) D2 रोषु (for क्रोध) —V1 illeg for 8ᵃ–23 —ᵉ) B1 तर्जयन्ति (for भर्त्सयन्ति) Ñ2 V B D2 वैदेहीं, D2 परुषं (for °षैर्) —ᵈ) Ñ1 देशिता । D1 चोदिता, D10 चोदितैः (for चोदिता) Ñ2 V B D2 दुर्वाक्यैरभ्यसंगत —After 8, Ñ1 (partly illeg) ins

549* तासां च स्वरमावर्तं दृष्टार्तं＊मनिन्दितम् ।
＊＊＊＊＊＊＊＊＊दृष्टिदर्शमानिन्द्रम् ।
पश्यन्तुत्तरवाक्यं वानरो मारुतात्मज ।

9 V1 illeg for 9 (cf v l 8) —ᵃ) Ś1 अव (for अव) Ś1 V2 B1 3 D2 10 तु गहनस्थ Ñ1 तु हनुमान् V2 B2 D1–4 11 तु(B2 च) निर्वाक्यो(D11 °क्यो) Ck 2 as in text (for स नि°) B1 अवहीनैः तु निर्वाक्यो —ᵈ) Ñ1 म＊क (for हनुमान्) T2 Ck निःशब्दवाक्यो Ct as in text

तामभिक्रम्य संरब्धा वेपमानां समन्ततः ।
भृशं संलिलिहुर्दीप्तान्प्रलम्बदशनच्छदान् ॥ १०
ऊचुश्च परमक्रुद्धाः प्रगृह्याशु परश्वधान् ।
नेयमर्हति भर्तारं रावणं राक्षसाधिपम् ॥ ११
सा भर्त्स्यमाना भीमाभी राक्षसीभिर्वरानना ।
सा बाष्पमपमार्जन्ती शिंशपां तामुपागमत् ॥ १२
ततस्तां शिंशपां सीता राक्षसीभिः समावृता ।
अभिगम्य विशालाक्षी तस्थौ शोकपरिप्लुता ॥ १३
तां कृशां दीनवदनां मलिनाम्बरधारिणीम् ।
भर्त्सयांचक्रिरे भीमा राक्षस्यस्ताः समन्ततः ॥ १४
ततस्तां विनता नाम राक्षसी भीमदर्शना ।
अब्रवीत्कुपिताकारा कराला निर्णतोदरी ॥ १५
सीते पर्याप्तमेतावद्भर्तृस्नेहो निदर्शितः ।
सर्वत्रातिकृतं भद्रे व्यसनायोपकल्पते ॥ १६ G 5 25 21 B 5 24 21 L 5 19 19

(for °भुजे) —For 9cd, Ś1 Ñ V2 B D1-4.6.10.11 subst

550* सीता सर्वाङ्गसंवीता राक्षसीवाक्यपाश्रुणोत् ।

[D1.2 सम(D1 निर्म)ल्लवीनः B2 D1.4 वाला बवस्व, (for राक्षसीनाद्) Ñ1 अश्रुगोद्गम (hypm) Ñ2 B1-3 स(Ñ1 च) गुवौ D2 समाश्रयेव, D2 °शोकं (for अश्रुगोनं) V2 B4 शुश्रुवे पवनात्मन (for the post half)]

10 V1 illeg for 10 (cf v l 8) —a) Ñ1 सपद्या, T1 G1.2 M1.2 सहृत्वा (for सरब्धा) V2 B D3.4.6.10.11 M1 तामभिक्रम्य सरब्धा (B1.4 D8.11 °ब्धा) D1.4 तास्तथ तिरस्य सरब्धा, T2 ता समीक्ष्य सुसरब्धा —D12 om 10b–11a —b) Ñ2 D3-6 सर्वतः (for समन्ततः) Ś1 D1.10 वेपमानारतस्ततः —c) Ś1 D8.10 भिद्य, Ñ1 D3 वीड Ñ2 V2 B D1.4 भिद्य (for दीप्तान्) D2 भृश लिलिहुर्निक्रोशा —d) D1.2 T2 M प्रत्यात्, D2 प्राप्य (for प्रलम्ब) Ś1 Ñ V2 B D2.4.6.10 °च्छदा (for °दान्) D1 प्रत्न दशनच्छदा, D3 प्रवं दशनच्छदा

11 V1 illeg for 11 (cf v l 8) D11 om 11a (cf v l 10) —a) Ś1 Ñ2 V2 B D1-6.10 ऊचुश्चैना सुसरब्धा (V2 B1 D3 °ब्धा) Ñ1 ऊचुश्चैना सुसं रब्धा, D2 ऊचु परमसरब्धा —After 11a, Ñ1 ins

551* राक्षस्यो दुरतिक्रमा ।
भयकरा सत्य यदि,

—b) Ś1 परिगृह्य, Ñ2 V2 B1-3 D2 गृहीत्वासि (D2 °सि) 1.2 G1 प्रगृह्यासि (for °ह्याशु) —cd) Ś1 D10 यैनस्, D1 नैवम्, D2 नेनम् Ñ2 D1-4 इच्छति (for अर्हति) D1-4 रावण व(D4 मा)प्यवामिय (for d) Ñ2 V2 B D2 यदि नेच्छसि भर्तारं रावण वध्यसे ध्रुव

12 V1 illeg for 12 (cf v l 8) —a) D6 M2 समस्यमाना Cr gp k t as in text Ñ2 V2 B D2 शोकाक्षी (for भीमाक्षी) Ś1 (sic) D10 सा भर्त्स्यते न भीमाक्षी (D10 °क्षी) D1 निर्भर्त्स्यमाना भीमाक्षी (sic) —b) B2 D1.4.7.8 G1 वरागना ※ Cg सा भर्त्स्यमानेति पाठे भर्त्सनोपलक्षणरूप विधाभेदात्तच्छब्दद्वयम् ※ —cd) B2.4 D6 T2 स (for सा) Ñ2 D2.3 उपमर्पती, Ñ2 V2 B1.4 D6 अपसर्पती, T G1.2.3 Cl अप(T2 °सि)सार्पंति, Cr as in text (for अप°) [illegible] सा चाश्रुणा वाप्तमयी (for c) B1 D1.2 तम् (for ताम्) Ś1 [illegible] सबाष्पमुखसर्पंती शिंशपा [illegible] समागमत्, D1.4.11 सबाष्पमुपसर्पंती शिंशपा समुपागमत् (D11 °ता) —After 12 Ñ1 ins

552* अश्रुपूर्णमुखी दीना च तु तीक्ष्णपयोधरा ।

13 V2 illeg for 13 (cf v l 8) —a) D1 सा (for ता) D3.6 T2.3 G1 Cg विशुषा —b) Ñ2 समवृता, V2 B1.2.4 अभिद्रुता, B2 अनुस्रता, D2 विरोधिता T2 °वृता (for समावृता) Ñ1 राक्षसीपरिवर्जिता —After 13 Ñ1 ins

553* समीक्ष्य तत्रस्थां व सरणे कृतनिश्चयाम् ।
रावणस्य प्रिया भार्या सक्रोधा जनकात्मजाम् ।

[illegible] V2 illeg for 14 (cf v l 8) —a) V2 वशा (for कृशा) —b) Ñ2 V2 B1.2.4 D6 नदृशा D1.2-3 T1 M1.2 च सितीं (for धारिणीम्) Ś1 Ñ1 D1.3.10.11 मलिना क्लिन्न(D11 °श, D1 कृश)वाससा —cd) D11 T1.2 M2 सीता, G2 सता (for भीमा) Ñ2 V2 B D2 अत्रामयत (Ñ2 D2 °श्र, B1 °ब्रा) वैदेही (for c) M2 ता (for ता) G2 विवृता वृता (for ता समन्ततः) D1 विशयवश वै वैदेही राक्षस्यस्तर्जयति च

15 V2 illeg for 15 (cf v l 8) —a) Ś1 Ñ V2 B D2.3.4.7.9-11 तु (for ता) D2 विनता D11 वनिता (meta) (for विनता) —b) Ś1 D1.10 भीमाति (D10 °ति) स्वना, Ñ V2 B D1 घोरदर्शना —c) Ś1 Ñ1 D2.3.10.11 कृता (for -[आ]कारा) —d) D1 वतुला D1 T2 करारी (for °ला) Ś1 V2 B1 D1.10 विनिवोदरी, Ñ2 D1 विन°, Cv m g k t as in text (for निर्णतो°) ※ Cv g निर्णतोदरी उन्नतोदरी । Cm k t निर्णतो° कृशोदरी (Ck निर्णो°, [illegible] अतिनिम्नोदरी) ※

16 V1 illeg for 16 (cf v l 8) D8 om 16 —a) T2 M2 भर्तुं (for भर्तृ) G2 निदर्शित°, Ś1 D10 भर्तृभि (Ś1 °र्तृभि) ता प्रदर्शिता, Ñ1 D1.2-4.11 भर्तुं (D1-4.11 °र्तृ) स्नेह प्रदर्शित, Ñ2 V2 B भर्तुं (B °र्तृ) स्नेहभि (B2 °हाभि) दर्शन —After 16cd, Ñ2 ins

G 5 25 21 B 5 24 22 L 5 19 20

परितुष्टास्मि भद्रं ते मानुषस्ते कृतो विधिः ।
ममापि तु वचः पथ्यं ब्रुवन्त्याः कुरु मैथिलि ॥ १७
रावणं भज भर्तारं भर्तारं सर्वरक्षसाम् ।
विक्रान्तं रूपवन्तं च सुरेशमिव वासवम् ॥ १८
दक्षिणं त्यागशीलं च सर्वस्य प्रियवादिनम् ।
मानुषं कृपणं रामं त्यक्त्वा रावणमाश्रय ॥ १९
दिव्याङ्गरागा वैदेहि दिव्याभरणभूषिता ।
अद्यप्रभृति सर्वेषां लोकानामीश्वरी भव ।
अग्नेः स्वाहा यथा देवी शचीवेन्द्रस्य शोभने ॥ २०
किं ते रामेण वैदेहि कृपणेन गतायुषा ॥ २१
एतदुक्तं च मे वाक्यं यदि त्वं न करिष्यसि ।
अस्मिन्मुहूर्ते सर्वास्त्वां भक्षयिष्यामहे वयम् ॥ २२

554* एवावस्त ॰ कौसल्या धर्मश्चापि क्रियामति ।

—^c) D4 विहृत्य (for [ज]तिहृत्य) T3 भद्र B2 सर्वांश्चा निष्कृत भद्र —^d) D4 विहृत्य (for प्यसनाय) D2 [पु]व (for [ड]प) D6 [ड]पकल्प्यते D1 3 व्यवसायोपपद (D1 °ल्पय)ते

17 T1 illeg for 17 (cf v l 8) —^ab) D1 4 परि तुष्टा स्म N V3 B2 3 G2 3 M3 ते भद्रे, B4 भद्रं ते, D3 ते भीए (for भद्र ते) Ś1 Ñ V2 B D3–4 10 12 कर्तव्य मानुष कृ(B3 °याद)स D1 कर्तव्यमनिमानुष (for ^b) D6 सीते भद्र म कर्तव्य मानुष प्रति ते कृप —^c) Ś1 D5 6 10 वचन, N1 illeg D5 8 11 च वच (for तु वच) Ñ3 V3 B D6 ममाना(B1–2 °म या)मि वचन(V3 वचा)त्पथ्य, D1 यत्व ममापि वचन —^d) D3–4 T3 कुरुत्वा N3 V3 B D6 यथा (for कुरु)

18 V1 illeg for 18 (cf v l 8) —^a) Ś1 D10 कुरु (for भज) —^b) D6 om (hapl) भर्तार —^c) B2 3 D1 12 विक्रान्त, D2 विक्रात (sic) Ś1 Ñ1 D3 10 रूपसपन्न D3 8 T1 आपन्न च (for रूपवन्त च) —^d) Ñ3 V1 B D6 वीरमिन्द्रमस युधि

19 V3 illeg for 19 (cf v l 8) —^a) B3 D2 दाक्षिण्य (sic) T3 सर्वत्र Ñ3 V3 B1 3 4 D6 वा(B4 वी)र्य शील B3 वीर्यवत (for त्याग°) —^b) D12 T M3 प्रियदर्शन —^cd) T3 दीन (for राम) B4 त्यक्त्वा राम (by transp) D10 मानुषमाश्रय (sic)

20 V1 illeg for 20 (cf v l 8) —^a) D11 दिव्याय रागे D1–4 T G M1 2 वैदेही —^b) D11 भूषिते —^cd) [illegible] भूतानाम् (for लोका°) V3 B1 3 4 D1 2–6 transp सर्वेषा and लोकानाम् —^e) D6 स्वाहा चाग्नेः Ś1 N V4 (sup lin also as in text) B D1–4 6 10 11 यथा, G1 देवि (for देवी) —^f) D1–4 शची चेन्द्रस्य, D11 (with hiatus) शची इन्द्रस्य Ś1 D10 शाश्वते (for शोभने) Ñ3 V3 B D6 शक्रस्य च यथा शची —After 20 Ś1 Ñ1 D1–4 10 11 ins

555* उमा देवी च रुद्रस्य सख्य पूर्णो वरानने ।
दाक्षायणी च सोमस्य लक्ष्मीर्विष्णोर्यशस्विनी ।
धात्रातस्य शुभा भार्या सैव बहुमता प्रिया ।
[illegible] रव राक्षसेन्द्रस्य भव पत्नी वरानने ॥

[D10 transp] 1 and 2 —(l 1) Ñ1 दे ॰ (for उमा) Ñ1 D6 11 देवस्य (for देवी च) D1 शची (for सख्या) D10 शिवानी (for वरानने) —Ś1 om (hapl) l 2 4 —(l 2) Ñ1 D4 दीक्षा(D4 दाक्षी) देवस्य सोमस्य D6 11 दीक्षा सोमस्य देवस्य (for the prior half) Ñ1 transp लक्ष्मीर् and विष्णोर् D10 मनस्विनी (for यश°) —D10 om l 3 —(l 3) D6 शिवा (for शुभा) Ñ1 रामो तस्य मा भार्या (illeg) D3 सत्यगु सुशुभा भार्या (for the prior half) D11 बहुमती —(l 4) Ñ1 रव राक्षसराजस्य (for the prior half) D1 भवमीता (sic) D3 सुता पत्नी D10 पत्नी भव (by transp) (for भव पत्नी)]

while Ñ3 V3 B D6 ins after 20

556* उमा यद्वस्य देवस्य सूर्यस्य च सुवर्चला ।
दीक्षा सोमस्य महिषी लक्ष्मीर्विष्णोर्यशस्विनी ।
ब्रह्मणो वा प्रिया भार्या सख्या पूर्णो वरानना ।
एव त्व राक्षसेन्द्रस्य सुता पत्नी वरानना ।

[(l 1) B3 उमा देवस्य रुद्रस्य (for the prior half) B1 2 4 सुवर्चसा (for °र्चला) —(l 2) B3 om लक्ष्मी Ñ3 B4 D6 विष्णोर्लक्ष्मीर् (by transp) —(l 3) V3 ब्रह्म लोकप्रिया भार्या B4 ब्रह्मणो ह्येवा भार्या (for the prior half) B3 सवित्रा —(l 4) V3 D1 वरानने B3 सुमानना (for वरा°)]

21 V1 illeg for 21 (cf v l 8) —^a) V1 तेन (hypm) (for ते) B3 रूपेण (for रामेण) Ñ3 T1 B D6 सुभगे —^b) Ś1 D3 10 मानुषेण (for कृपणेन) —After 21 Ñ3 V3 B D6 ins

557* रावण भज भर्तार त्वमिन्त ब्रवरानने ।

22 V1 (first time) illeg for 22 (cf v l 8) Ñ3 V B1 3 4 D6 repeat [illegible] after l 2 of 563* —^a) V3 B1 (both second time) D1 4 एतदुक्त, D3 एतदुक्त B3 (second time) वाक्य मे (by transp) —^b) V3 B4 (both second time) यदीद (for यदि त्व) V3 न त्व (by transp) —^c) D6 (first time) om त्वा —^d) Ś1 Ñ1 B3 D6 11 12 भक्षया(D3 ॰ °ये)म(B1 °मो) न सशय , V1 (second time) भक्षयिष्यामो न सशय (hypm) B1 3 (both second time) भक्षयिष्यत्सशय, B1 (second time) भक्षयामो नात्र सशय (sic) —After 22 (first occurrence) B1 ins

558* तिलश कल्पयिष्यामि भक्षा या रावणस्य च ।

अन्या तु विकटा नाम लम्बमानपयोधरा ।
अब्रवीत्कुपिता सीतां मुष्टिमुद्यम्य गर्जती ॥ २३
बहून्यप्रतिरूपाणि वचनानि सुदुर्मते ।
अनुक्रोशान्मृदुत्वाच्च सोढानि तव मैथिलि ।
न च नः कुरुषे वाक्यं हितं कालपुरस्कृतम् ॥ २४

आनीतासि समुद्रस्य पारमन्यैर्दुरासदम् ।
रावणान्तःपुरं घोरं प्रविष्टा चासि मैथिलि ॥ २५
रावणस्य गृहे रुद्धा अस्माभिस्तु सुरक्षिता ।
न त्वां शक्तः परित्रातुमपि साक्षात्पुरंदरः ॥ २६

G 5 23 38
B 5 24 32
L 5 19 33

[Note the hiatus between the two halves]

—After 22, D2 ins l 3–5 of 563*

23 V3 illeg for 23 (cf v l 8) B3 om 23–24 —a) D1 अथ सो, D3 कन्या तु, D6 अथान्या D5 कन्याति (for अन्या तु) Ś1 विकटा D10 विकृता B3 (m) घोरा (for नाम) —b) Ś1 Ñ1 D1–4 10 11 राक्षसी लोमपूर्विका, Ñ2 V3 B1 2 4 D5 राक्षसी घोरदर्शना —After 23ab, Ñ1 ins

559* महाघोरा-घोरा या घोरकर्मा महोत्कटा।

—c) Ś1 Ñ2 D1–4 10 11 वचन (for कुपिता) Ñ2 V3 B1 2 4 D5 G1 अब्रवीत्कुपिताकारा —After 23c, Ñ2 B2 4 D5 ins

560* दीर्घास्या दीप्तलोचना।
जानकीं कुपिताकारा

—d) M1 पतिम् Ś1 Ñ2 D1–10 M1 Ck t तर्जनी Ñ3 illeg, B2 D11 G1 3 गर्जति ०ί Ct तर्जती तर्जयन्ती ते —After 23 Ñ1 ins

561* गर्जयन्ती भार्त्सयन्ती तर्जयन्ती पुनः पुनः।

24 B1 om 24 (cf v l 23) —a) D2 प्रतिरूपाणि, D1 3 T1 3 M1 3 [अ]प्रियरूपाणि (for [अ]प्रति°) —b) Ś1 B1 D4 10 सहामहे, Ñ1 B4 D9 11 सहामि ते, Ñ2 V B2 D1 5 सहामहे, T1 च दुर्मते (for सुदुर्मते) —After 24ab Ñ1 ins

562* दुर्णीत्यप्रतिरूपाणि भवत्याप्रियवादिनी।

—c) D11 अनुक्रोश B1 मृदुत्वात् (for मृदु°) —d) Ś1 D1 10 खेदाय, Ñ1 D2 सर्वथा, D1 6 बालभावात्, D8 श्रोष्यामि, D11 एकत्वात् (for सोढानि) G1 मम (for तव) Ñ2 V B1 2 4 D5 खेदाय (B1 °हत्वात्, D4 om) तव जानकि —After 24cd, Ś1 Ñ V B1 2 4 D1–3 5 8 10 12 ins, B3 ins l 3–5 only after (owing to om)

563* अत्र हेतोर्यम वाले परिक्लिश्यामहे ध्रुवम्।
इच्छ या रावण सीते नेच्छ वा किं चिरेण ते।
ततो दुर्मुखी घोरा कम्पितास्या निशाचरी।
अब्रवीत्कुपिता सीतां दीप्तास्या दीप्तलोचना।
अनुनीता त्वमस्माभि पर सान्त्वेन मैथिलि। [5]

[(l 1) Ś1 D10 विप्राल्पि Ñ2 D1–4 11 तव रूपं (for यम वाले) Ñ1 D1–4 11 चिरं, V3 पुत्र (sic), V3 B1 4 वय B1 D1 गुण (for ध्रुवम्) Ś1 D10 सर्वा हिस्यामहे वय (for the post half) —(l 2) V3 B1 त्व (for वा) Ñ1 गच्छ त्व D3 इच्छाम (sic), D4 भजा (for इच्छ वा) Ñ2 D5 वदे (for सीते) Ś1 D3 10 कि चिरेण विवर्ये Ñ1 D1 3 11 [ ] चिरे (D1 सर्वे) न विवरा या (Ñ1 कि गृहे [corrupt]), D5 कि विलम्ब कृत्य वा (for the post half) —After l 2 Ñ3 V B1 2 4 D5 repeat (vuc) 22 —(l 3) Ś1 Ñ2 D1–4 10 11 ततो हता (Ś1 D10 °दुर्मुखी (D6 °दुर्मुखी) नाम लम्बमाना (Ñ1 भ्रष्टिय) पयोधरा —Ñ3 reads l 4 twice —(l 4) Prior half = 23a and post half = l 1 of 560* B1 कुपिता Ś1 D10 तेभ्यः B3 सीता D5 सीता (for सीतां) B1 दीप्तास्या, D6 °स्या (for दीप्तास्या) D1 4 11 दीप्तकृशा —D5 om l 5 —(l 5) —After the prior half of l 5 Ñ2 ins

564* सर्वेरेवं कुलाहवे।
सुक्षेम चिर यावु

Ś1 D1–6 10 11 चिर (for पर) Ñ1 सान्त्वेन तु भामिनी (for the post half)]

—e) Ñ2 D1 3 11 न च त्वं (Ñ1 वे) V3 यदि न B1 न चेत्, G1 यदि च (for न च नः) Ñ1 D1 T1 कुरुते —f) D1 ध्रुव, G3 M3 इद (for हित) Ś1 Ñ1 काल उपस्थिते, B1–3 काल (B1 2 3)परिष्कृत, D1 G3 M1 Cv m g k °पुर सर, D10 11 °मुपस्थिते (D10 °त) Ct as in text (for °पुरस्कृतम्)

25 a) ■ अनुनीतासि (hypm) —b) D1 10 सर्वथा, D2 यदि, G2 सन्ये (for अन्यैर्) Ñ2 V1 2 (m / lm also) B2–4 D5 दुरागम —After 25ab, B3 reads 27cd —B3 om 25cd —c) B2 [क्षी]रपुर रम्य, D2–5 °पुरे घोरे —d) V B1–3 D5 [अ]सि च (by transp.) M1 प्रविष्टा ** वास्यासि (illeg) —After 25 Ñ2 V B1–3 D5 read 27cd

26 a) Ñ1 D1 3 11 T3 रुद्धाम (for रुद्धा) Ś1 Ñ1 V B D2 4 10 राक्षसस्य गृहे (V1 B3 °र) रुद्धाम् (B3 गन्छ) —Note hiatus between a and b —b) T (except T3 to avoid hiatus) ह्यस्माभिस् Ś1 च प्ररक्षिता, Ñ V B1 3 D1 4 8 10 11 T3 M3 च सुरक्षिता (D3 T3 M3 °ता), B3 परिरक्षिता B3 D7–9 G1 3 Ct च परिरक्षिता (B3 °ता) T3 G3 M3 तु सुरक्षिता (T3 °ता), M3 सर्वे रक्षिता (for तु सुर°) —d) Ñ2 V B D3 अपि देव, D3 साक्षादपि (by transp) (for अपि साक्षात्) Ś1 D10 शतक्रतु (for पुरंदर)

G 5 25 38
B 5 24 32
L 5 19 34

कुरुष्व हितवादिन्या वचनं मम मैथिलि ।
अलमश्रुप्रपातेन त्यज शोकमनर्थकम् ॥ २७
भज प्रीतिं प्रहर्षं च त्यजैतां नित्यदैन्यताम् ।
सीते राक्षसराजेन सह क्रीड यथासुखम् ॥ २८
जानासि हि यथा भीरु स्त्रीणां यौवनमध्रुवम् ।
यावन्न ते व्यतिक्रामेत्तावत्सुखमवाप्नुहि ॥ २९
उद्यानानि च रम्याणि पर्वतोपवनानि च ।
सह राक्षसराजेन चर त्वं मदिरेक्षणे ॥ ३०
स्त्रीसहस्राणि ते सप्त वशे स्थास्यन्ति सुन्दरि ।
रावणं भज भर्तारं भर्तारं सर्वरक्षसाम् ॥ ३१
उत्पाट्य वा ते हृदयं भक्षयिष्यामि मैथिलि ।
यदि मे व्याहृतं वाक्यं न यथावत्करिष्यसि ॥ ३२
ततश्चण्डोदरी नाम राक्षसी क्रूरदर्शना ।
भ्रामयन्ती महच्छूलमिदं वचनमब्रवीत् ॥ ३३
इमां हरिणलोलाक्षीं त्रासोत्कम्पपयोधराम् ।
रावणेन हृतां दृष्ट्वा दौर्हृदो मे महानभूत् ॥ ३४

27 ^{b}) V3 वचनात् N1 तव (for मम) —Ñ2 V B (B4 after 25^{ab}) D6 read 27^{cd} after 25 —^{c}) Ś1 D5 10 12 G2 M1 सुरवम्, Cr m as in text (for अलम्) D1-3 Cmp निपातेन (for प्रपा°) Ñ1 तुल्यमाश्रुप्रपातेन —^{d}) B4 टोकम् (sic) (for शोकम्)

28 ^{a}) B4 भजे (for भज) D6 M3 प्रीतिं (for प्रीतिं) Ś1 N2 V B D2 10 च (for भ) D5 12 भज प्रहर्षं प्रीतिं (D12 शोक) च —^{b}) V2 त्यज त्वा च (hypm) D7 त्यज्यतां D3 8 M2 त्यज तां, G2 त्यजैता (for त्यजैतां) D3 4 नित्यदीनतां Ś1 Ñ1 B1 D10 12 त्यज त्व (Ñ1 B3 D11 ता) नित्यदीनतां, Ñ2 V1 B2 3 4 D1 2 3 त्यजेतां (Ñ2 V1 °न्तां, M3 °ता D1 °दयतां) नित्यदीनतां, D2 T2 3 त्यजेतां नित्य D6 दैन्य (°दैन्यता —^{c}) Ś1 N1 D3 5 10 12 त्वं त्वं (for सीते) —^{d}) D6 सक्रीडय (sic) D7 8 G1 2 Cr परिक्रीड, G3 समाक्रीड, Cm m in text (for सह क्रीड) Ñ1 रावणेन महात्मना —After 28, Ñ1 (partly illeg) ins

565* ********* तवैविषु यथासुखम् ।

29 ^{a}) Ś1 Ñ2 V1 B1 3 4 जानासि च, V3 D6 12 जानासि च, D1 6 11 जानासि हि, D7 8 जानीमहे G2 जानासीह, Cm as in text (for °सि हि) —^{b}) Ñ2 V1 B1 2 4 D5 स्त्रियः (for स्त्रीणां) Ñ1 योषितां यौवनं ध्रुवं —^{c}) B2 4 न तद्, D1 2 4 तत्र D11 न च (for न ते) D11 व्यतिक्रामेत Ś1 N2 D10 तत्र व्यतिक्रामेत (Ñ2 °क्राम) Ñ1 V2 न व्यतिक्रामेत (V2 °क्रम्य (sic)) B2 न व्यतिक्रामेत D6 न ह्यत्येति कामेव (sic) D1 T2 नैतत्त्व T3 °द)तिक्रमेत् (for न ते व्यति क्रामेत्) D3 व्यतिक्रामति यावत्त्वम् —^{d}) Ś1 तु सम् (sic) D11 सर्वम् (for सुखम्)

30 ^{a}) Ś1 D10 सर्वाणि, Ñ1 दिव्यानि (for रम्याणि) D11 शद्रिराणि च दिव्यानि —D10 om 30^{cd} —^{c}) Ś1 भज Ñ1 D2 3 रम (for चर) N2 V B D6 त्वं (D3 त्व)म च मदिरेक्षणा

31 D5 om 31-32 —^{a}) D1 4 [स]नेकानि, D7 8 (before corr as in text) ते देवि, G1 ते सुन्दर (for ते सप्त) Ñ2 D6 स्त्रीणां सह सहस्राणि —^{b}) Ñ2 V B D6 8 मैथिलि (for सुन्दरि) —D4 om 31^{cd} —^{cd}) = 18^{ab} —After 31 Ś1 D10 11 ins

566* यदि त्वं स्त्री विमानीते तेनार्थं प्रयतामि ते ।
श्रीमत्सितकरे गतिर्थक्तालेन त्वया प्रमत्तविमहम् ।

[(l 1) D11 विमानिति (sic) D11 तेनार्थं मतीमि ते (for the post half) —(l 2) Ś1 transp श्रीमत् and सितो Ś1 यत्तत्त D11 सीते (for गतस्त) D11 प्रार्थयामहे (for प्रमत्तिवहम्)]

while Ñ1 ins after 31

567* न करिष्यसि वैदेहि वचनं मम पातुले ।

32 D3 om 32 (cf v l 31) B2 transp 32^{cd} and 32^{ab} —^{a}) B2 पाटू, D10 ते वा (by transp) M1 वा (for वा ते) Ñ1 हृदयं ते समुत्पाट्य —^{b}) N1 ते स्वयं, V3 [ब]ह स्वयं, D2 च मैथिलि (hypm) Ñ2 V1 B भक्षयिष्यामहे चैव Cv m g उत्पाट्य वा उत्पाटयन् । Cr वा स्वाहितस्त्रोपमयोरेकार्थे च समुच्चय इति विश —^{c}) B2 वक्तुम् तथा वाक्यं —^{d}) Ś1 Ñ2 V B1 3 D5 6 10 यथावत्तु (by transp) B1 यदि त्वं न, B2 तव कृपा न (for न यथावत्) —After 32 Ś1 reads 34^{ab} while Ñ1 ins

568* दुर्विनीता दुराचारा भक्षयिष्याम्यसंशयम् ।

33 ^{a}) Ś1 चण्डोदरी N2 V B1 2 4 D6 चण्डो°, B3 चण्डो° (for चण्डो°) —^{b}) Ś1 क्रूरदर्शन, Ñ1 क्रोधविह्वला Ñ2 V B D6 T2 घोरदर्शना, D3 M2 °निश्चला, D3 T1 2 G2 3 M3 क्रोधमूर्छिता, D11 °कर्षिणा (sic) (for क्रूरदर्शना) —^{c}) D2 12 भ्रमयन्ती Ś1 D1 4 10 महा (for महच्) —N1 illeg for ^{d} —^{d}) Ś1 D12 वचनं चेदमब्रवीत् —After 33 Ñ1 ins

569* उवाच वचनं चाप्य भ्रामयन्ती दिशो दश ।

34 Ś1 reads 34^{ab} after 32 —^{a}) V2 नेत्राक्षीं, D1 2 3 G2 चावाक्षीं (for लोलाक्षीं) —^{b}) B D1 4 T1 3 G2 3 M3 त्रासोत्कम्पि, D3 °रकम्प (sic) (for °त्कम्प) —B1 reads 34^b–35 in marg —^{c}) Ś1 राक्षसेन D1 2 M3 [आ]हृतां —^{d}) Ś1 Ñ1 D1-4 8 10 11 दोहदो, D6

यकृत्प्लीहमथोत्पीडं हृदयं च सबन्धनम् ।
अन्त्राण्यपि तथा शीर्षं खादेयमिति मे मतिः ॥ ३५
ततस्तु प्रघसा नाम राक्षसी वाक्यमब्रवीत् ।
कण्ठमस्या नृशंसायाः पीडयामः किमास्यते ॥ ३६
निवेद्यतां ततो राज्ञे मानुषी सा मृतेति ह ।
नात्र कश्चन संदेहः खादतेति स वक्ष्यति ॥ ३७
ततस्त्वजामुखी नाम राक्षसी वाक्यमब्रवीत् ।
विशस्येमां ततः सर्वान्समान्कुरुत पीलुकान् ॥ ३८
विभजाम ततः सर्वा विवादो मे न रोचते ।
पेयमानीयतां क्षिप्रं माल्यं च विविधं बहु ॥ ३९

G 5 25 9
B 5 24 3
L 5 19 7

G3 4 दंष्ट्रने (for दंष्ट्रिणे) D1 2 8 T1 3 G2 M2 मम (for मयूर) Ñ2 V B D5 समामूलादशो महान्

35 B1 reads 35 in marg (cf v l 34) Ñ1 illeg for 35–41 —ᵃ) D1–4 M1 Cm t यकृत्प्लीह, T2 यथोत्कृत्य, G2 M2 यथोत्क्रोड, Cmp g k tp as in text (for यथो त्पीडं) Ś1 D10 यकृत्प्लिह च हृदय, Ñ2 D5 यकृत्पित्त (D5 °प्लीह) मथोत्क्रो., V B1–3 यकृत्पि (V2 उत्कृत्य यं [hypm]) B4 यकृत्पि) मथोत्क्रोड B4 उत्कृत्य शिर सक्रोड, D1 4 यकृत्पित्त (D4 यत्काशिव [sic]) च क्रोड च, D2 यथाशिर तथा क्रोड, D8 यत्रशिर च ... D9 यकृत्प्लीहमेवक्रोड, D11 यत्क्लिपक्व क्रोधाच (corrupt) —ᵇ) Ś1 D10 रुधिर (for हृदय) V1 om च (m) V2 सबल, B4 सबान्धव, D1 सकधर, D4 लि° (for सबन्धनम्) D6 (before corr) महद्दय स्नायुवपन ※ Cv उत्क्रोडमिति च पाठ°), Cr g कण्ठमस्य प्लीहमांसहृदयाभ्यन्तरस्थमांसम् (Cg उत्क्रोडमिति पाठ उत्क्रोडो हृदयस्य स्थानम्)।, so also Ck t ※ —ᶜ) D1 4 गात्राणि, D5 S नाड्याणि Ñ2 V B1 3 D5 च (for [अ]पि) V2 यथा (for तथा) Ś1 B1 D1–4 10 11 अंत्राण्यस्या (D1 °णि च, D1 °णि) शिरश्चैव (B3 °श्चोक) B3 स्तनौ सुरुचिरौ दृष्ट्वा —ᵈ) B1 D5 6 M1 खादयामि (for खादेयम्)

36 Ñ1 illeg for 36 (cf v l 35) B1 om 36–38ᵃᵇ —ᵃ) D1 तत (for तु) D3 अघसा, D11 पद्मसा (for प्रघसा) V B1 3 4 पुनर्वा (B4 °र्व) विकटा नाम —ᵇ) Ñ2 B1 3 D5 निपीड्यैव (D5 °व) (for नृशंसाया) V कण्ठे मस्या निपीड्यैव (with hiatus) —ᶜ) G2 पीडयामि, T2 छाद्°, Ct as in text (for पीडयाम) Ś1 B4 D1–4 10 11 पीड(Ś1 D10 पाट)यामि किमेतया, Ñ2 V D5 प्रद्य(Ñ2 °द्य) हन्ति निपेयता, B3 मृतेति प्रतिवेद्यता, B4 मृतेव प्रातपाद्यता

37 Ñ1 illeg B1 om 37 (cf v l 35 and 36) V1 om 37ᵃᵇ —ᵃ) Ś1 D10 निवेद्यते, D11 निवेदय D5 तथा (for ततो) —ᵇ) Ś1 B4 D2 10 11 [इ]य, D1 च Ct as in text (for ह) Ś1 B4 D2 10 11 हि, D1 4–8 3 च (for ह) —ᶜ) Ś1 V2 B4 D2 10 11 अत्र कश्चि(D11 कश्चि)द्, D1 3 अत्र कश्चित्(D1 °त् [sic]) (for नात्र कश्चन) —ᵈ) Ś1 [illegible] D2 10 11 [इ]ति, T2 स, [illegible] as in text (for स) D11 वक्ष्यति (for वक्ष्यति) V1 खादयत्व च वक्ष्यति, D1 खदतेत्येव वदयते, D5 खाद्यनिवेद्य वक्ष्यति —For 37, Ñ2 V1 B1 2 D5 subst, while Ś1 V2 B4 D1–4 10 11 ins after 37

570* दृष्ट्वा देवा विरूपाक्षा वैश्रवणानि गताम् ।
भक्ष्यतामिति मुख्यक रावणो ह्यभिधास्यति ।

[(l 1) V1 D5 (ह)ता D5 (ह)ता (for [ह] ता) D5 विरूपाक्षी (for °पाक्षा) Ñ2 V B1 2 4 D1 4 मृगा (for गताम्) —(l 2) Ś1 D10 भक्ष्याम् D5 भिक्षुवशान् (hypm) Ś1 D1 10 भक्षाते, D1 4 सर्वाने D11 ग सर्वां (for मुख्यक) Ñ2 V B1 2 6 D1 4 प्रभुणापरिपाल्य (for the post half)]

[illegible] Ñ2 illeg for 38 (cf v l 35) B1 om 38ᵃᵇ (cf v l 36) V2 transp ᵃᵇ and ᶜᵈ —ᵃ) D5 च (for तु) Ś1 D1 2 10 11 (अ)जोमुखी, D1 4 [अ]घो°, D1 4 [अ]ज° (for [अ]जा°) —ᵇ) Ñ2 V B1 2 4 D1 4 राक्षसी प्रत्युवाच सा —Ś1 om (hapl) 38ᶜ–40ᵇ Ñ1 V1 B1 2 4 D5 om 38ᶜᵈ —ᶜ) D1 विशस्य D11 °भाष्य (for °शस्य) V2 D1 8 [इ]मा, D6 D1 3 11 [इ]दा (for [इ]मां) V2 D1 6 G1 2 M1 3 सर्वा (for सर्वान्) D10 निर्गम्यता तत सर्वा —ᵈ) B4 सास (sic) (for समान्) V2 भागश, B4 चेदन, D1 कीलक, D2 सर्वेत, D3 देवास D5 पारिघा (sic) D1 2 6 T1 3 G2 Cr m k t पिंड(Cr °डि)कान्, D11 भावत, T1 M3 Cv पीलकान्, G2 पेलकान्, Cg as in text (for पीलु°) D1 मांसानि कुरुपिंडकान् (sic) ※ Ck अत्र श्लोकद्वय इचित्प्रक्षिप्तम्। सुपस्वेरमिम्° म्यवम्।, Ct विशस्येमामिति। अस्ये 'कण्ठमस्या नृशं°, निवेद्यता त°, नात्र कश्चिन्न स° ततस्त्वजामुखी नाम रा°' इति श्लोकद्वय प्रक्षिप्तमिति कतक ※

39 Ñ1 illeg for 39 (cf v l 35) Ś1 om 39 (cf v l 38) —ᵃ) D1 T2 G2 4 M1 विभजामस, [illegible] विभजामहि (for °जाम) D5 समान्कृत्वा, D11 कुरुतो व (sic) D11 समत्वेन (for तत सर्वा) Ñ2 V B1 2 4 D5 विभजाम्यो(B2 °म) वय सर्वा, B3 °जाम समान्त्वेतान्, D8 °जाम समास्त्रीणा (sic), D6 °जाम समाश्लेषा —ᵇ) D1 वचनो (for विवादो) D11 रुच्यत (sic) D11 भाषते (for रोचते) —D5 om (hapl) 39ᶜ–40 Ñ2 V B D5 om 39ᶜᵈ —ᶜ) D1 पानम् (for पेयम्) D1 4 शीघ्रं (for क्षिप्रं) D11 मेध्यमानीयता क्षिप्र —ᵈ) D5 कल्पने, G1 देवा च, M1 मद्य च (for माल्य च) T1 3 G2 M3 Cg देवमुपहार बहु

G 5 25 38
B 5 24 32
L 5 19 34

कुरुष्व हितवादिन्या वचनं मम मैथिलि ।
अलमश्रुप्रपातेन त्यज शोकमनर्थकम् ॥ २७
भज प्रीतिं प्रहर्षं च त्यजैतां नित्यदैन्यताम् ।
सीते राक्षसराजेन सह क्रीड यथासुखम् ॥ २८
जानासि हि यथा भीरु स्त्रीणां यौवनमध्रुवम् ।
यावन्न ते व्यतिक्रामेत्तावत्सुखमवाप्नुहि ॥ २९
उद्यानानि च रम्याणि पर्वतोपवनानि च ।
सह राक्षसराजेन चर त्वं मदिरेक्षणे ॥ ३०
स्त्रीसहस्राणि ते सप्त वशे स्थास्यन्ति सुन्दरि ।
रावणं भज भर्तारं भर्तारं सर्वरक्षसाम् ॥ ३१
उत्पाट्य वा ते हृदयं भक्षयिष्यामि मैथिलि ।
यदि मे व्याहृतं वाक्यं न यथावत्करिष्यसि ॥ ३२
ततश्चण्डोदरी नाम राक्षसी क्रूरदर्शना ।
भ्रामयन्ती महच्छूलमिदं वचनमब्रवीत् ॥ ३३
इमां हरिणलोलाक्षीं त्रासोत्कम्पपयोधराम् ।
रावणेन हृतां दृष्ट्वा दौर्हृदो मे महानभूत् ॥ ३४

27 ^{b}) V4 वचनम् N2 तव (for मम) —Ñ2 V B (B4 after 25^{ab}) D6 read 27^{cd} after 25 —^{c}) Ś1 D5.10.12 G3 M1 सुखम्, Cr m as in text (for वचनम्) D7–9 Cmp निपातेन (for प्रपा°) Ñ1 सुहृद्वाक्यप्रदानेन —^{d}) B4 शौकम् (sic) (for शोकम्)

28 ^{a}) B1 भव (for भज) D5 M1 प्रीतिं (for प्रीतिं) Ś1 Ñ1 V B1 D5.12 च (for प्र) D11 भज प्रहर्षं प्रीतिं (D11 शोक) च —^{b}) V3 त्यज त्यं च (hypm) D7 त्यक्त्वा D6.8 M2 त्यक्त्वा त्वं, G3 त्यजैना (for त्यजैतां) D6.8 नित्यदीनता Ś1 Ñ1 B3 D10.12 त्यज त्वं (Ñ1 B3 D11 चा) नित्यदीनता, Ñ2 V1 B2.3.4 D1.2.3 त्यजैनां (Ñ2 V1 °जती, B4 °ता D6 °ष्यता) नित्यदीनतां D3 T1.2 त्यजैनां नित्य (D4 दैन्य) दैन्यता —^{c}) Ś1 N2 D3.8.10.11 सा त्वं (for सीते) —^{d}) D6 सक्रीडय (sic) D7.9 G1.2 Ct परिक्रीड, G3 समाक्रीड Cr as in text (for सह क्रीड) Ñ2 रावणेन सहानया —After 28, Ś1 (partly illeg) ins

565* ******** तपस्विषु यथासुखम् ।

29 ^{a}) Ś1 N2 V3 B1.2.3 जानासि च, V2 D4.10 जानासि च, D1.2.11 जानासि हि D7.9 जानीमहे, G2 जानामीह, Cm as in text (for °सि हि) —^{b}) Ñ2 V1 B1.2.4 D6 स्त्रियः (for स्त्रीणां) Ñ2 शोभितं यौवनं शुभं —^{c}) B2.4 न यद्, D1.2.4 यस्, D11 न ते (for न ते) D11 व्यतिक्रामेत् Ś1 N2 D10 यस्य व्यतिकामेत् (Ñ2 °क्राम) Ñ1 V2 न त्वमतिक्रामेत् (V2 °क्रम्य [sic]) B4 न व्यतिचरताम्, D6 न हृष्यति कामेत् (sic) D8 T2 नैतत्तद् T3 °द्)तिक्रमेत् (for न ते व्यतिक्रामेत्) D3 अतिक्रामति यावच्च —^{d}) Ś1 हु सम् (sic) D11 सर्वम् (for सुखम्)

30 ^{a}) Ś1 D10 सर्वाणि, Ñ1 दिव्यानि (for रम्याणि) D11 मन्दिराणि च दिव्यानि —D10 om 30^{cd} —^{d}) Ś1 भज, Ñ1 D3.8 रम (for चर) Ñ2 V B D6 अ(B4 र)त्र मदिरे कटा

31 D6 om 31–32 —^{a}) D1.6 [श]तेस्मानि, D7.8 (before corr as in text) शते देवि G1 ते सुभ्रु (for ते सप्त) N2 D4 स्त्रीणां सप्त सहस्राणि —^{b}) N2 V B D5.8 मैथिलि (for सुन्दरि) —D1 om 31^{cd} —^{cd}) = 18^{ab} —After 31 Ś1 D10.11 ins

566* क्रीडस्व त्वं विशालाक्षि तेनार्थं प्रमदीमि ते ।
स्त्रीणां स्त्रियो गतिर्यस्तस्मिन् तथा समतोम्भवद् ।

[(l 1) D11 निवासनि (sic) D11 तेनार्थं मनीमि ते (for the post half) —(l 2) Ś1 transp स्त्रीणां and स्त्रियो Ś1 त्वस्मात् D11 सीते (for यस्मात्) D11 प्रार्थयामहे (for प्रतीच्यसे)]

while Ñ1 ins after 31

567* न करिष्यसि चेदेवं वचनं मम पाद्मुले ।

32 D6 om 32 (cf v l 31) B1 transp 32^{ab} and 32^{cd} —^{a}) B4 वाहु, D10 ते वा (by transp) M1 वाक (for वा ते) Ñ1 हृदयं ते समुत्पाट्य —^{b}) N1 त्व हृदय, V2 [अ]द्य त्वप, D4 च मैथिलि (hypm) Ñ1 V1 D6 भक्षयिष्यामहे वय ॐ Cv m g त्वत्पाट्य वा त्वत्पाट्येव Cr वा स्वाद्विकल्पोपसन्नरिवार्थे च समुच्चय इति विश —^{c}) B3 एतदुक्तं मया वाक्यं —^{d}) Ś1 Ñ2 V B1.2 D यथावत् (by transp) B1 यदि त्वं न, B4 त्व — (for न यथावत्) —After 32 Ś1 reads 34^{cd} Ñ1 ins

568* दुर्विनीता दुराचारा भक्षयिष्यामसंशयम्

33 ^{a}) Ś1 चण्डोदरी Ñ2 V B1.2.4 D1 चण्डो (for चण्डो°) —^{b}) Ś1 क्रूरदर्शन, Ñ1 क्रोधविष° D6 T2 घोरदर्शना, D2 M2 °तिदर्शना, D3 घोररूपिणी, D11 °दर्शना (sic) (f —^{c}) D5.10 भ्रामयती Ś1 D1.2.10 महा (f illeg for ^{d} —^{d}) Ś1 D10 वचनं चेदमब्र Ñ1 ins

569* ववाच वचनं चाप्य भ्रामयन्ती दिर

34 Ś1 reads 34^{ab} after 32 —^{a}) D7.9 G3 —ताम्राक्षीं (for लोलाक्षीं) —^{b}) B G2.3 M3 त्रासोत्कम्पि : D8 °हर्षं (sic) (for °i —B1 reads 34^c–35 in marg —^{c}) Ś1 राक्षसेन G1.2 M2 [क्ष]हृता —^{d}) Ś1 Ñ1 D1–8.10.11 दोहदो, L

२३

तथा तासां वदन्तीनां परुषं दारुणं बहु ।
राक्षसीनामसौम्यानां रुरोद जनकात्मजा ॥ १
एवमुक्ता तु वैदेही राक्षसीभिर्मनस्विनी ।
उवाच परमत्रस्ता बाष्पगद्गदया गिरा ॥ २
न मानुषी राक्षसस्य भार्या भवितुमर्हति ।
कामं खादत मां सर्वा न करिष्यामि वो वचः ॥ ३
सा राक्षसीमध्यगता सीता सुरसुतोपमा ।
न शर्म लेभे दुःखार्ता रावणेन च तर्जिता ॥ ४
वेपते स्माधिकं सीता विशन्तीवाङ्गमात्मनः ।
वने यूथपरिभ्रष्टा मृगी कोकैरिवार्दिता ॥ ५
सा त्वशोकस्य विपुलां शाखामालम्ब्य पुष्पिताम् ।
चिन्तयामास शोकेन भर्तारं भग्नमानसा ॥ ६
सा स्नापयन्ती विपुलौ स्तनौ नेत्रजलस्रवैः ।
चिन्तयन्ती न शोकस्य तदान्तमधिगच्छति ॥ ७ G 5 25 55 B 5 25 7 L 5 20 2

23

Ñ1 V B D1 continue the previous Sarga M3 begins with श्रीरामाय नमः The sequence of st in Cv is as in text It adds एष व्याख्यापाठक्रमः । अन्य कोशेषु क्रमव्यत्यासदृष्टः ।, while in Cr, it is as follows 1–7, 11–13 8, 9 एष पाठक्रमः । केषुचित्कोशेषु श्लोकमस्य लेखकभ्रमादृष्टः

1 a) D7 T2 M1 Cv तथा, Cr m g t as in text (for तथा) D1 मुवतीना Ś1 D1–3,10 11 तथा (Ś1 इति, D1 कथ) वदन्तु दारुणेषु —b) Ś1 V2 D10 वच (for बहु) —After 1ab, Ñ1 ins.

573* दुष्टदर्शिविशालाक्षी घोरासु निष्ठुरासु च ।

—c) Ś1 D3 10 राक्षसीष्वतिघोरासु, Ñ1 भयासौम्यासु राक्षसी (sic) B1 राक्षसीना च क्रूराणां, D3 राक्षसीषु सुघोरासु D5 11 राक्षसीष्वसौम्यासु —After 1 T2 reads 7–9 while M1 reads 7ab

2 B1 om 2–5 The sequence of st 2–14 in Ś1 Ñ1 D1–4,10 11 is 7–9 2–3 (D1 om 3) 10ab, 11, 14ab, 10cd (D1 to 11, 14ab), 12–13 4–6 and 14cd (Ś1 D10 om 6 and 14cd), while the sequence in Ñ2 V B2–4 D5 6 G1 is 7–9 2–3 10 12–13 (D5 repeats 12–13 after 11), 4–6, 11 and 14 —a) T1 तथ (for तु) D1 4 तत्र सर्जिता सीता —b) Ñ1 B2 भर्त्सिता (for मनस्विनी) D1 राम मनस्यमम् —After 2ab, Ś1 D3 10 ins l 1 of 578* —c) D3 अयेन (for उवाच) B1 मदन (for परम) —d) Ñ2 विह्वलया (for गद्गदया) D2 निश्वसती मुहुर्मुहु, M3 ** सद्विषया गिरा —After 2 T3 G1 ins

574* रावणस्य नृशंसस्य वचनं कर्तुमर्हथ ।

3 B1 om 3 (cf v l 2) For sequence in Ś1 Ñ V B2–4 D1 4 10 11 G1, cf v l 2 —c) D1 हि (for न) —d) D1 करिष्यामि न (by transp)

4 B1 om 4 (cf v l 2) For sequence in Ś1 Ñ V B2–4 D1–4,10 11 G1 cf v l 2 —ab) B1 राक्षसीना (for सा राक्षसी) —c) D1 शर्म न (by transp) D1 4,5 –8 G3 M1 शोकार्ता (for दुःखार्ता) Ñ1 V1 B1 3 D1 कत्तावमात (for लेभे दुःखार्ता) —d) B(ed) (च)त्र (for च) D2 3 भर्त्सिता B2 रावणेन विवर्जिता

5 B1 om 5 (cf v l 2) For sequence in Ś1 Ñ V B2–4 D1–4 10,11 G1, cf. v l 2 —For 5ab Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 subst

575* शोकेनार्ता तु सा सीता भयात्रस्तेव चाकिरात् ।

[D3 c आर्त्ता (for सीता) D1 4 4 वतिरात् (for चा°)] while Ñ2 V1 B2–4 D2 subst for 5ab

576* स्वगात्रं प्रविशन्तीव सा वारोपत मैथिली ।

[Ñ2 D2 वारोप्त B2 (ग)त्रं च (by transp) B3 (ग)त्रेव (for वारोपत) V3 वारोपत च]

—c) D1 4 सूची D5 11 वन (for वने) Ś1 यथा (for यूथ) —d) D1 4 वने D11 मनैर् (sic) (for मृगी) Ñ2 D2 व्याघ्रैर्, B2 श्वभिर्, D1–6,8 10 T1,2 G2 M1 कौकैर्, G3 व्याघ्रैर् G m g t as in text (for कोकैर्)

6 For sequence in Ś1 Ñ V B2–4 D1–4,10 11 G1 cf v l 2 Ś1 D10 om 6 B1 transp 6 and 7 —b) D1 शाखाग्र, D11 आदाय सु (sic) (for आलम्ब्य) Ñ2 पुष्पिता (for पुष्पिताम्) —c) Ñ2 V2 ■ D2 शोकार्ता (for शोकेन) —d) Ñ V1 B D1–4 5 11 गतमानसा

7 For sequence in Ś1 Ñ V B2–4 D1–4 10 11 G1, cf v l 2 T2 reads 7–9 while M1 reads 7ab after 1 ■ transp 6 and 7 —a) Ś1 मक्षालयन्ती D2 विमलौ (for विपुलौ) V B D1 विपुलौ सा V1 B2 3 (प्ला)पयन्ती सा —b) B2 बाष्प (for नेत्र) D11 नेत्रश्रु° °र्भैः (corrupt) —c) Ś1 Ñ1 V B D1 10 च (for न) —d) D1 पार सम् , D2 मां पसम् (for तदन्तम्) Ś1 ■ पार चानधि गच्छति Ñ2 V B D2 तदपार वाष्प V2 °प)गच्छति D2 पार तस्य जगाम सा —After 7 Ś1 Ñ V B D1–4,10 11 ins

G 5 25 50 B 5 24 43 L 5 19 48 ततः शूर्पणखा नाम राक्षसी वाक्यमब्रवीत् ।
अजामुख्या यदुक्तं हि तदेव मम रोचते ॥ ४०
सुरा चानीयतां क्षिप्रं सर्वशोकविनाशिनी ।
मानुषं मांसमासाद्य नृत्यामोऽथ निकुम्भिलाम् ॥ ४१
एवं संभर्त्स्यमाना सा सीता सुरसुतोपमा ।
राक्षसीभिः सुघोराभिर्धैर्यमुत्सृज्य रोदिति ॥ ४२

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे द्वाविंशः सर्गः ॥ २२ ॥

40 Ñ2 illeg for 40 (cf v l 35) Ś1 om 40ab (cf v l 38) D3 om 40 (cf v l 39). —a) D7-9 11 T2 3 G1 2 शूर्पणखी ✻ Cr शूर्पणखा राक्षसस्यपुरम्या।, so also Ck t ✻ —cd) D7-9 T2 तै (for हि) Ñ2 V B1 3 D6 यदेवोक्त B4 अमुख्या च यदेवोक्त (for c) Ś1 D1-4 10 11 अयो(D2 4 °खो)मुख्या यदेवोक्त मया(D3 11 °या)प्योल्लिखितं

41 Ñ1 illeg for 41 (cf v l 35) —a) B2 सर्वा, G2 शीघ्र (for क्षिप्र) Ś1 D1 4 10 सुरामानयत क्षिप्र D1 सुरा मानय क्षिप्र च, D2 4 T2 सुरामानी(D1 °न, T3 °रा चानी) यता क्षिप्र —b) M1 शोभ (for शोक) Ś1 D1 3 10 T2 विनाशिनी Ñ2 V B1-3 D6 मानुष च(D6 मांस *) विविध बहु B4 मय च विविध कुरु —c) Ś1 D10 मासाद्य, B2 3 D6 T1 G M1 2 आस्वाद्य, D3 4 आसाद्य (for मासाद्य) —d) B4 नियमिता (sic) D2 4 T2 M1 °मोद(D2 °द) D1 °मद्य (for नृत्यामोऽथ) Ś1 D10 यथासुख (for निकुम्भिलाम्) Ñ2 V B1-3 D6 अनृत्याम(V2 °मो) निकुम्भिले, D3 11 नृत्याम(D11 °मोद) निकुम्भिले —After 41, Ś1 Ñ2 V B D2 3 4 10 11 ins

571* उच्यमानैस्मसाभि करोति वचन न यत् ।
तस्मादेनामरक्ष्य खादाम सहिता वयम् ॥

[Ś1 D2 4 10 om] 1 —(l 1) D6 [इ]मम् (for [य]वम्) ¹ B3 चेद् (for यद्) D11 न करोति वचो यदा (for the post half) —(l 2) Ś1 D3 10 11 एताम्, D6 इमाम् (for एनाम्) V1 B3 2 अमुख्य D2 °छन्दां, D3 श्रवसां (for अवश्य) Ś1 D10 मदयाम (metri causa), V B1 D6 11 खादाम D3 सकृण परा (for सहिता वयम्)]

42 a) Ñ V B D6-9 विभर्त्स्यमाना, D1 4 11 सतर्ज्यमाना D6 om सा D3 राक्षसीनां वच श्रुत्वा —c) D4 सु * * *, D7 8 विरूपाभिर् (for सुघोरा°) —d) Ś1 Ñ V B D2-4 (D6 om up to च) 6 10 11 धैर्य त्यक्त्वा रुरोद ह (B3 सा, B4 चा) ✻ Cr m g t रोदितिरुदता।, Ck रोदिति। "रुदादिभ्य सार्वधातुके" इतीट् ✻ —After 42 Ś1 Ñ1 D2-4 10 11 ins

572* इत्युच्यमाना परुषैरिभ रूयंमाना
सा राक्षसीभिरसितोत्पलपत्रनाक्षी ।
भियाभिभूतमनरोषमृगार तन्तरद् ·
तुल्य सुख तदधिक तत एव वायूद ।

[(l 1) Ś1 D2 10 अत्युग्रकराभिर् —(l 3) Ś1 Ñ1 निमाय D4 धूमम् (for धूमम्) D1 खनि (for मृग) D3 इत्थ तदा हनुमता च वै च सीता —(l 4) D1 सुख्यांपि D2 4 11 यत् (for तद्) D1 4 आसीद् (for °भूत्) D3 तथापि बोध मधुरो बभूव (sabon)]

Colophon Ñ1 V B D6 om —*Sarga name* Ś1 D1 4 10 सीतार्णव (Ś1 D10 °न) Ñ2 सीताविभीषिका, D2 राक्षसीगर्जन , D3 सीताविभीषिका, D11 सीताभीषण —*Sarga no* (*figures words or both*) Ñ1 D1 2 10 11 om , Ś1 20 D6 26 D7-9 T G M1 2 24 , M3 23 —After colophon, G concludes with श्रीरामाय नम .

२३

तथा तासां वदन्तीनां परुषं दारुणं बहु ।
राक्षसीनामसौम्यानां रुरोद जनकात्मजा ॥ १
एवमुक्ता तु वैदेही राक्षसीभिर्मनस्विनी ।
उवाच परमत्रस्ता बाष्पगद्गदया गिरा ॥ २
न मानुषी राक्षसस्य भार्या भवितुमर्हति ।
कामं खादत मां सर्वा न करिष्यामि वो वचः ॥ ३
सा राक्षसीमध्यगता सीता सुरसुतोपमा ।
न शर्म लेभे दुःखार्ता रावणेन च तर्जिता ॥ ४
वेपते स्माधिकं सीता विशन्तीवाङ्गमात्मनः ।
वने यूथपरिभ्रष्टा मृगी कोकैरिवार्दिता ॥ ५
सा त्वशोकस्य विपुलां शाखामालम्ब्य पुष्पिताम् ।
चिन्तयामास शोकेन भर्तारं भग्नमानसा ॥ ६
सा स्नापयन्ती विपुलौ स्तनौ नेत्रजलस्रवैः ।
चिन्तयन्ती न शोकस्य तदान्तमधिगच्छति ॥ ७ G 5 25 35 B 5 25 7 L 5 20 8

23

Ś₁ V B D₅ continue the previous Sarga M₂ begins with श्रीरामाय नमः The sequence of st in Cv is as in text It adds एष साक्षात्पाठक्रमः । अन्यकोशेषु तत्क्रमसादृश्यम् । while in Cr it is as follows 1–7 11–13 8 9 एष पाठक्रमः । कतिपयकोशेषु क्रमव्यत्यासादृश्यम्

1 ᵃ) D₇ T₂ M₁ Ck यथा, Cr m g t as in text (for तथा) D₅ दुष्टानां Ś₁ D₁–₃ ₁₀ ₁₁ तासां Ś₁ इति, D₂ यथा) वाचं वदतीषु —ᵇ) Ś₁ V₃ D₁₀ घन (for बहु) —After 1ᵃᵇ, Ś₁ ins

573* दुष्प्रधर्षविशालाक्षी घोरासु विकृतासु च ।

—ᶜ) Ś₁ D₁₀ राक्षसीष्वविधोरासु Ś₁ भयानकासु राक्षसी (sic) B₁ राक्षसीनां च सर्वासां, D₆ राक्षसीषु सुघोरासु D₁₁ राक्षसीष्वसौम्यासु —After 1 T₂ reads 7–9 while M₂ reads 7ᵃᵇ

2 B₁ om 2–5 The sequence of st 2–14 in Ś₁ Ś₁ D₁–₃ ₁₀ ₁₁ is 7 9 2–3 (D₂ om 3) 10ᵃᵇ 11 14ᵃᵇ 10ᶜᵈ (D₁ ₂ 10 11 14ᶜᵈ) 12 13 4–6 and 14ᶜᵈ (Ś₁ D₁₀ om 6 and 14ᶜᵈ) while the sequence in Ñ₂ V B₂–₄ D₆ ₇ G₁ is 7–9 2–3 10 12–13 (D₅ repeats 12–13 after 11) 4–6 11 and 14 —ᵃ) T₁ च (for तु) D₁ ₂ तत्र सर्वाभिता सीता —ᵇ) N₂ B₂ वरिष्ठुता (for मनस्विनी) D₅ राम इ मनमाश्रया —After 2ᵃᵇ Ś₁ D₁₀ ins 1 1 of 578* —ᶜ) D₇ अवेन (for उवाच) B₁ पृथक् (for परम) —ᵈ) N₁ विह्वला (for गद्गदया) D₁ निश्वसती मुहुर्मुहुः, M₂ रुदन्त्या गिरा —After 2 T₁ G₁ ins

574* रावणस्य मुखात्तस्य वचनं क्रूरमद्य ।

3 B₁ om 3 (cf v l 2) For sequence in Ś₁ Ñ V B₂–₄ D₁–₃ ₁₀ ₁₁ G₁ cf v l 2 —ᵃ) D₅ हि (for न) —ᵈ) D₅ करिष्यामि न (by transp)

4 B₁ om 4 (cf v l 2) For sequence in Ś₁ Ñ V B₂–₄ D₁–₃ ₁₀ ₁₁ G₁ cf v l 2 —ᵃᵇ) B₁ राक्षसीनां (for सा राक्षसी) —ᶜ) D₅ शर्म च (by transp) D₁ ₂ ₃ ₇–₉ G₃ M₂ नोलभत (for दुःखार्ता) Ñ₂ V₃ B₃ ₄ D₆ क्लान्तेव (for लेभे दुःखार्ता) —ᵈ) B(ed) (c)च (for च) D₇ ₈ मावता B₂ रावणेन विवर्जिता

5 B₁ om 5 (cf v l 2) For sequence in Ś₁ Ñ V B₂–₄ D₁–₃ ₁₀ ₁₁ G₁ cf v l 2 —For 5ᵃᵇ, Ś₁ Ñ₁ D₁–₃ ₁₀ ₁₁ subst

575* आवेपताधिकं सीता सत्रासमिव चाभितः ।

[D₁ ₂ मानी (for सीता) D₁ ₂ ₄ वाविशत् (for वा°)]
while Ñ₂ V₃ B₂–₄ D₆ subst for 5ᵃᵇ

576* स्वगात्रं प्रविशन्तीव सा वायोरेव मैथिली ।

[Ñ₂ D₆ वाजेन B₂ (स)नेन च (by transp) B₄ (स)न्जोनेन (for चांगेन) V₃ सतेन च]

—ᶜ) D₁ ₂ मृगी D₁₁ वन (for वने) Ś₁ यथा (for यूथ) —ᵈ) D₁ ₂ वने D₁₁ मृगीव (sic) (for मृगी) Ñ₂ D₆ व्याघ्रैर्, B₂ कोकैर् D₁–₃ ₁₀ ₁₁ T₂ ₃ G₂ M₂ वृकैर्, B₃ व्याघ्रैर्, Cr m g t as in text (for कोकैर्)

6 For sequence in Ś₁ Ñ V B₂–₄ D₁–₃ ₁₀ ₁₁ G₁ cf v l 2 Ś₁ D₁₀ om 6 B₁ transp 6 and 7 —ᵇ) D₅ मालिन्य, D₁₁ आश्रम्य (sic) (for मालम्ब्य) Ñ₁ तु सितां (for पुष्पिताम्) —ᶜ) Ñ₂ V₃ B D₆ शोकार्ता (for शोकेन) —ᵈ) Ñ V₃ B D₁–₃ ₁₁ भीतमानसा

7 For sequence in Ś₁ Ñ V B₂–₄ D₁–₃ ₁₀ ₁₁ G₁ cf v l 2 T₂ reads 7–9 while M₂ reads 7ᵃᵇ after 1 B₁ transp 6 and 7 —ᵃ) Ś₁ सखापयन्ती D₅ विपुलौ (for विपुलौ) V B D₆ विपुलौ च V₁ B₂ ₄ (स्ना)पयन्ती सा —ᵇ) B₂ बाष्प (for नेत्र) D₁₁ वैजीपर्णैः (corrupt) —ᶜ) Ś₁ Ñ₂ V B D₁₁ च (for न) —ᵈ) D₅ पारं ययौ, D₆ सा पारम् (for तदान्तम्) Ś₁ D₁₀ पारं चाधिगच्छति Ñ₂ V B D₆ तदन्तं नाभ्यगच्छत V₃ °(न्त)मगच्छत D₅ पारं तस्य नगाम सा —After 7 Ś₁ Ñ V B D₁–₃ ₁₀ ₁₁ ins

G 5.26.1 B 5.21.8 L 5.21.6

सा वेपमाना पतिता प्रवाते कदली यथा ।
राक्षसीनां भयत्रस्ता विषण्णवदनाभवत् ॥ ८
तस्याः सा दीर्घविपुला वेपन्त्याः सीतया तदा ।
ददृशे कम्पिनी वेणी व्यालीव परिसर्पती ॥ ९
सा निःश्वसन्ती दुःखार्ता शोकोपहतचेतना ।
आर्ता व्यसृजदश्रूणि मैथिली विललाप ह ॥ १०
हा रामेति च दुःखार्ता पुनर्हा लक्ष्मणेति च ।
हा श्वश्रु मम कौसल्ये हा सुमित्रेति भामिनी ॥ ११
लोकप्रवादः सत्योऽयं पण्डितैः समुदाहृतः ।
अकाले दुर्लभो मृत्युः स्त्रिया वा पुरुषस्य वा ॥ १२

567* सर्वोस्ताभिस्तथा सीता सा राक्षसीभिः ।
तूष्णीं बभूवुर्दुःखार्ता अनुरागा ।

[(l. 1) Ś1 B1.3 D5 सा(B3 सा)स्य Ñ3 तास्य (for तस्याः) I संवेपमाना (for the prior half) D1.4.10.11 सा D5 om. (hapl.) (for सा) Ñ2 V B D6 ... D10 ... (for ...) —(l. 2) V3 सी (for सा सी) Ñ1 D11 सा (D1 ...) V3 D1.4 ... D8 ... (for ...).]

—Ñ2 V B D cont.: while Ś1 D3.10 ins. l. 1 only after 2ab.

568* राक्षसीभिः विरूपाभिः घोरा वाचः सुदारुणाः ।
समर्थ्यमानसिया सीता शोकोपेता वचः ।
मूले शरीरे मम पातकानां
सद्ये निशे देवपतिः शरीरे च ।
मतिमसमागम सीता शोके
ममाद्यैवनसा प्रपद्य । [5]

Colophon.

[(l. 2) B4 ... (for ...) —(l. 2) B1 ... (for ...) V3 om. ... —(l. 3) B1 ... (for ...) —(l. 5) D4 ... —(l. 6) B3 ... V3 D6 ... B4 ... (for ...) —Colophon. Sarga name: Ñ2 V3 B1 D6 ... B4 ... B1 ... —Sarga no. (figures, words or both): Ñ2 D6 25; V3 B1 26; V3 (B1) D11 24.]

8 For sequence in Ñ1 V1 B1.2 D1.4.10.11 G1 cf. v.l. ... Ś1 ... D5 ... after 13. —a) Ś1 D1.4.10 ... Ñ3 ... M1 ... (for ...) V1 B3 D6.8 D5 ... (for ...) —b) Ñ1 V3 D1.4.10.11 ... D5 ... C ... as in text (for ...). Ñ2 V3 B1 D6 ... D5 ... —d) D4 M3 ... (for ...)

9 For sequence in Ñ1 V1 B1.2 D1.4.10.11 G1 cf. v.l. 2 ... om. 9 (cf. v.l. 5). D6 reads 9ab after 13. —a) D1.4 G1 ... (for ...) Ñ3 V1 B1.4 D6 ... —b) D1 ... Ñ2 V1 B1.4 D6 ... D5 G1 M1 ... —For 9cd, Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 subst.

569* तस्याः सा वेपमानायाः दीर्घा सुविपुलासिता ।
[D5 ...]

—c) Ś1 D10 कंपिता Ñ2 V B1.4 D6 ददृशे (for ददृशे) Ś1 D10 दर्शिता Ñ2 V B1.4 D1.4.11 T1 G1 M1 कंपिता M3 दर्शिनी (for कम्पिनी) —d) Ñ1 V3 B1.4 D6 परिवर्तिनी (D6 °वा) G1 °वर्तिनी (C (m.g.) as in text) (for °सर्पती). Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 सर्प (Ś1 D1 ...) भुजगी यथा (C (m.g.) ... (C ...) ... परिसर्पती ... (C ...) ...

10 For sequence in Ñ1 V1 B1.2 (l. e.g. from 10 up to 5.24.22) D1.4 D1.4.10.11 G1 cf. v.l. 2. B1 om. 10 (cf. v.l. 5). —a) Ś1 Ñ1 D1.4.10 ... (D1.4.10 ...) ... Ñ3 V3 B1.4 ... (B1 ...) B1 ... D1.4 S ... D5 ... D6 ... (for ...) D1.4 ... (for ...) —b) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 ... V3 V1 B1.4 D6 ... (for ...) D1.4.10 ... (for ...) —c) Ś1 D1.4 ... (for ...) D10 ... D6 ... —d) Ś1 Ñ2 V3 B1.4 D1.4.10.11 G1 M1 ... (for ह)

11 For sequence in Ñ1 V1 B1 (l. e.g.) ... D1.4.10.11 G1 cf. v.l. 2. —a) Ñ1 ... D1.4.10 च (D1 om.) ... D5 ... (for च दुःखार्ता) Ś1 D10 ... (D10 ...) Ñ1 V3 B D6 ... (with ...) —b) Ñ2 V3 B D1.4 S transp. ... V3 ... —c) G1 ... M3 ... (C (m.g.) as in text) (for ...) ... D1.4.10.11 ... V1 ... Ñ1 V3 B D6 ... C ... also C ...

12 For sequence in Ñ1 V1 B1.2 ... D1.4 repeats 12 ... G1 cf. v.l. 2 ... 12–13. —a) ... D5 ... D6 ... —b) Ñ2 V3 B1.4 D6 ... (for ...) —c) ... D5 ... (for ...) —d) D1.4 ... G M3 ... (for ...) B1 ... D5 ... (for ...)

यत्राहमाभिः क्रूराभी राक्षसीभिरिहार्दिता ।
जीवामि हीना रामेण मुहूर्तमपि दुःखिता ॥ १३
एषाल्पपुण्या कृपणा विनशिष्याम्यनाथवत् ।
समुद्रमध्ये नौः पूर्णा वायुवेगैरिवाहता ॥ १४
भर्तारं तमपश्यन्ती राक्षसीवशमागता ।
सीदामि खलु शोकेन कूलं तोयहतं यथा ॥ १५
तं पद्मदलपत्राक्षं सिंहविक्रान्तगामिनम् ।
धन्याः पश्यन्ति मे नाथं कृतज्ञं प्रियवादिनम् ॥ १६
सर्वथा तेन हीनाया रामेण विदितात्मना ।
तीक्ष्णं विषमिवास्वाद्य दुर्लभं मम जीवितम् ॥ १७
कीदृशं तु मया पापं पुरा देहान्तरे कृतम् ।
येनेदं प्राप्यते दुःखं मया घोरं सुदारुणम् ॥ १८
जीवितं त्यक्तुमिच्छामि शोकेन महता वृता ।
राक्षसीभिश्च रक्षन्त्या रामो नासाद्यते मया ॥ १९
धिगस्तु खलु मानुष्यं धिगस्तु परवश्यताम् ।
न शक्यं यत्परित्यक्तुमात्मच्छन्देन जीवितम् ॥ २० G. 5 26 18 B. 5 25 20 L. 5 30 32

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे त्रयोविंशः सर्गः ॥ २३ ॥

13 For sequence in Ś1 Ñ V1(illeg) B2-4 D1-4 (repeats 13) 6 10 11 G1, cf. v l 2 B1 om 13 (cf v l 12) —a) B3 यद्यो, B4 (m also) यत्र (for यत्र) B2 D4 यदि; T2 3 M2 पुरे (for आभि). Ñ2 D6 क्रूराभी, D1 घोराभिर् (for क्रूराभी) D3 यथाहमपि घोरा भिर्, (Cm g यत्र यत), so also Ct —b) N2 V2 B1 4 D1 अभिभूता, D1 समुद्धता (for इहार्दिता) D1 4 यातुधानाभिरर्दिता —c) Ś1 D1-4 10 11 पतिना हीना, Ñ2 V2 B2-4 D2 पतिहीना च (B3 om [subm]), D4 (second time) यदि रामेण, D1 [अ]द्य न रामेण (sic) (for हीना रामेण) Ñ1 यस्या विना * जीवामि (sic), D2 (first time) विना रामेण जीवामि —d) B1 अपि च (hypm) D3 इव (for अपि) —After 13, D6 reads 8–9

14 For sequence in Ś1 Ñ V1(illeg) 3 B2-4 D1-4 10 11 G1, cf v l 2 —a) D4 6 9 पुण्य (for पुण्या) D4 विपुला (sic) (for कृपणा) —b) T3 दीना द्रक्ष्यामि (for विनशिष्यामि) Ś1 N1 D1-4 10 11 विनश्यामि यथाबल(Ś1 D10 °बल, D1 3 °बला) Ñ1 V3 B D6 विनश्यां (V3 D6 °श्येयं)मि यथातुरा —Ś1 D10 om 14cd B2 reads 14cd twice —c) D11 स्वरता (for पूर्णा) —d) D1 वायुनाद् D2 [अ]हते, D11 [अ]भ्यग्र (for [आ]हता) N2 V2 B D6 ताडिता मारुतेन(B2 3 °वेगा)

15 V1 illeg for 15 (cf v l 10) —a) Ś1 D1 4 10 तम् (for तम्) —b) ■ V2 B D6 पश्यन्ती राक्षसीनाम्(V2 °नाम् B2 °बुग°); D1 6 राक्षसीनां वशं गता —c) D6 ननु (for खलु) B1 दु रीत —d) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 कूलं तोयहतं(Ś1 D10 °हृ Ñ1 °ह)व

16 V3 illeg for 16 (cf v l 10) —a) B2 4 D1 2 पद्माक्ष B1 -पत्त्र° (for पद्म°) Ś1 D10 सुपत्त्र पत्त्राक्ष (Cv g पद्मदलपत्राक्षम् । दृश्यमिति पत्र विक्रमेण यस्यासिनम् । यद्वा प्रकृतीवि दत्त गर्भपद्मम्। विस्तारपत्राक्षम् सदृश या) —b) B1 विक्रम (for विक्रान्त) B1 सिंहविक्रमशालिन —c) Ś1 D10 न यम, Ñ1 illeg Ñ2 B1 2 4 D6 काकुत्स्थ, D2 11 वै राम (for मे नाथ) B3 धन्या पश्यामि काकुत्स्थ —d) Ś1 B1 D1 10 प्रियदर्शं(D1 °र्शि)न D1 11 सत्यवादिन

17 V1 illeg for 17 (cf v l 10) —a) M3 विष तीक्ष्णम् (by transp) V2 B4 D1-4 11 T1 [आ]स्वाद —c) D11 सत्य (sic) (for मम) D1 3 जीवित Ñ2 V2 B1 2 4 D6 transp मम and जीवित B3 जीवित दुर्लभ मम

18 V1 illeg for 18 (cf v l 10) —a) V1 B4 हि (for तु) D2 T1 M1 2 3 D1-4 मह्य (for मया) G1 ईदृश तु पुरा पाप —b) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 पूर्व (D1 °र्वं) B2 परं, D1-4 T1 G1 M1 2 मया (for पुरा) M1 2 जन्मान्तरे —cd) D1 4 मह्य (for मया) D1-4 transp दुःखं and घोरं Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 यदि(D2 येने)दं प्राप्य तस्या मया(D1 4 °हं) घोरं सुदारुणम्, N2 V1 B D6 यद्य प्राप्यते शोके मया घोरं च(B2 तु) दारुणं Ck सुदारुणमित्यत्र-तस्मेव शोक इति प्रक्षिप्त —After 18, G2 3 ins 585* (G1 alone repeating it after 5 24 7)

19 V1 illeg for 19 (cf v l 10) After 19ab, B1 reads 5 24 3c–5b —Ś1 D10 om 19cd —c) G2 3 तु (for च) Ñ1 D1-4 11 राक्षसीभिरिहस्थाया (Cm g रक्षन्त्या रक्ष्यमाणया)—d) N1 D1-4 11 M3 कामो (for रामो) —For 19cd, Ñ2 V2 B D6 subst

5[8]0* मया नाप्यत कामो रक्षन्त्यैमि सुदुःखिता।

[B3 रामो (for कामो) B2 राक्षसीजनमध्यस्था (for the post half)]

20 V1 illeg for 20 (cf v l 10) —a) D2 धीमतर तु (sic) (for खलु मानुष्य) —After 20ab, Ś1 N1 D1-4 10 11 ins

5[8]1* राक्षसीवशमापन्नं मामेवंविधया सुदारुणम्।

२४

G 5 26. 19
B 5 26. 1
L 5 20. 32

प्रसक्ताश्रुमुखीत्येवं ब्रुवन्ती जनकात्मजा ।
अधोमुखमुखी बाला विलप्तुमुपचक्रमे ॥ १
उन्मत्तेव प्रमत्तेव भ्रान्तचित्तेव शोचती ।
उपावृत्ता किशोरीव विवेष्टन्ती महीतले ॥ २
राघवस्याप्रमत्तस्य रक्षसा कामरूपिणा ।
रावणेन प्रमथ्याहमानीता क्रोशती बलात् ॥ ३
राक्षसीवशमापन्ना भर्त्स्यमाना सुदारुणम् ।
चिन्तयन्ती सुदुःखार्ता नाहं जीवितुमुत्सहे ॥ ४
न हि मे जीवितेनार्थो नैवार्थैर्न च भूषणैः ।
वसन्त्या राक्षसीमध्ये विना रामं महारथम् ॥ ५

[D1-4 रक्षसा च Dr रक्षसाना (for बलात्मना) Dt 1.12 स्वल्पगाना]

—c) Ñ1 V1 B De यत्र शक्य (by transp) M1 न शक्यते (for न शक्य यत्) —d) Ś1 Ñ1 D10 स्वच्छन्देनात्म, B2 आत्मनैव तु, T1.3 G3 मम छन्देन Cg k t as in text (for आत्मच्छन्देन) —After 20 Ś1 Ñ1 B2.4 D3.8.10.11 ins

582* यस्मात्पार्देषु सैमौ प्राप्ता नयति नाम्तक ।

[B1 D6 नयन्ते तु जे मां B3 मतीव (sic) (for नान्तक)]

Colophon Ś1 Ñ V1 B D1.3.8.10.11 om (cont. the Sarga) —*Sarga name* D2.4 सीताविलाप —*Sarga no* (figures words or both) D4 om, D1.1-4 T G M1.3 25 M2 24 —After colophon, G concludes with श्रीरामाय नम

24

Ś1 Ñ V1 B D1.3.8.10.11 cont the previous Sarga M1 begins with श्रीरामाय नम

1 V1 illeg up to 12 (cf v l 5 23 20) —a) D2 प्रतिपत्तासु, D1.10 T1 प्रसृतासु, D13 प्रवलासु (sic) Cm g k t as in text (for प्रसक्तासु). Ñ1 V1 B1 D1.3.8.11 T1.3 M3 त्येवं B1 होव (for [इ]त्येव) —B1 om from जन in 1b up to त्वद् in 586* —b) Ś1 B1 D1.10 रुदती, Ñ V1 B1.3.4 D1.3.8 T Ct कुवती, D1 कुर्वती, Cm k as in text (for ब्रुवन्ती). —c) B4 D1 अधोम(B4 °न)ल (for °मुख) B1 दीना, D1 दीना (for बाला) —d) M3 प्रलप्तुम्, Cm k t as in text Ñ1 V1 B1-4 D1 विलपाय मृदु गिरा ◊ Cm k t विलप्तुं विल पितुम् ◊ —For 1cd Ś1 Ñ1 D1-3.8.10.11 subst, while B1 ins after 1

583* अधोमुखी विलपितु बाष्प समुपचक्रमे ।

—After 1, B1 ins

584* हा राम हा ॰ सौमित्रे हा तात च पुन पुन ।

2 V1 illeg for 2 B1 om 2 (for both, cf. v l 1) —a) Ś1 D11 रुदती च(D10 °तीव) (for उन्मत्तेव) D1 reads प्रमत्तेव in marg. —b) Ś1 D1-4.10.11 भामिनी Ñ1 मानवी, Ñ2 V1 B1-4 D1 चातुरा, Ck t as in text (for शोचती) ◊ Ck t शोचती शोचन्ती ◊ —c) B1 D1.3.8 T1 उपावृत्त, G1 उपविष्टा, Cr m g k t as in text (for उपावृत्ता) D1 च (for [इ]व) D11 कुमारी च (for किशोरीव) —Ñ1 illeg for 2d-3a —d) Ś1 B1 D1.11 च(Ś1 वि)चेष्टन्, Ñ1 V1 B1.4 D1.3 चेष्टमाना, D1.3-4 विचेष्टती, D10 विचेष्टन (for विचेष्टन्ती)

3 V1 illeg for 3 B1 om 3 (for both cf v l 1) Ñ1 illeg for 3a (cf v l 2) —a) Ś1 Ñ1 B1 D1.3.8.10 M1.3 Cm g t प्रमत्तस्य, V1 B1 प्रमत्तस्य, D1 D1 G3 [अ]प्रमेयस्य, Cr as in text (for [अ]प्रमत्तस्य) ◊ Cr अप्रमेयस्येति पाठ सम्यक् ◊ —B1 reads 3c-5b after 5 23 19cd. —c) D1 प्रविश्य (for प्रमथ्य) —d) Ñ1 V1 B1-4 D1 रुदती (for क्रोशती) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 क्रोशन्त्यपहृता बलात्

4 V1 illeg for 4 B1 om 4 (for both cf v l 1) For sequence in B1 cf v l 3. Ś1 om. 4c-5b —c) Ñ V1 D1.3.8 T1 च दारुणे(V1 °ण), D1.4 दुःख [illegible], D1 °[illegible] D11 सु॰हृते (for सुदारुणम्) —D10 om 4c-5b —c) Ñ1 D1-4.11 G1 विचिन्तयन्ती(Ñ1 D1.11 °यामि) (for चिन्तयन्ती तु) —d) Ñ V1 B1.4 D1-4.11 नाहं(Ñ1 V1 B1.3 D1 न हि) शक्ष्या(B1.4 °क्ते)मि जीवितुं

5 V1 illeg for 5 B1 om 5 (for both cf v l 1) For sequence in B1 cf v l 3 Ś1 D10 om 5ab (cf v l 4) —a) M1 च (for हि) M2 जीवितेनार्थो —Ñ1 illeg for b —b) V1 B1.3 [अ]पि, D1 वा T1 G1 च (for [इ]व) V1 B1 नाप्यर्थैर, D1 नाप्यर्थै Cg नैवार्थैर्न (as in text) B1 D1-4 पि, B1 [अ]पि D11 [इ]व (for च) —c) Ś1 B1 D10 वसती V1 B1.3 D1-4.8.10.11 राक्षसी (for राक्षसी) —d) Ñ V1 B1.3 D1 T1.3 G1 महाबले, D1 मृदु गिरा (for महारथम्) —After 5 D1-4 T G3 M1.3 ins while G1.2 ins after 5 23 18(G1 repeating it after 5 24 7)

585* अस्मात्पापमिदं नूनमभाग्यजननमम् ।
हृदयं मम येनेदं न तु रोग विशीर्यते ।

[(L 1) G1(first time) अस्मात्पापमिदं —(L 2) M1

धिगस्मामनार्यामसतीं याहं तेन विना कृता ।
मुहूर्तमपि रक्षामि जीवितं पापजीविता ॥ ६

का च मे जीविते श्रद्धा सुखे वा तं प्रियं विना ।
भर्तारं सागरान्ताया वसुधायाः प्रियंवदम् ॥ ७

भिद्यतां भक्ष्यतां वापि शरीरं विसृजाम्यहम् ।
न चाप्यहं चिरं दुःखं सहेयं प्रियवर्जिता ॥ ८

चरणेनापि सव्येन न स्पृशेयं निशाचरम् ।
रावणं किं पुनरहं कामयेयं विगर्हितम् ॥ ९

प्रत्याख्यातं न जानाति नात्मानं नात्मनः कुलम् ।
यो नृशंसस्वभावेन मां प्रार्थयितुमिच्छति ॥ १०

छिन्ना भिन्ना विभक्ता वा दीप्ते वाग्नौ प्रदीपिता ।
रावणं नोपतिष्ठेयं किं प्रलापेन वश्चिरम् ॥ ११

ख्यातः प्राज्ञः कृतज्ञश्च सानुक्रोशश्च राघवः ।
सद्वृत्तो निरनुक्रोशः शङ्के मद्भाग्यसंक्षयात् ॥ १२

राक्षसानां जनस्थाने सहस्राणि चतुर्दश ।
येनैकेन निरस्तानि स मां किं नाभिपद्यते ॥ १३

G 5 26 37
B 5 26 18
L 5 20 31

न मनैन (for मम मने°) G1 (first time) 1 दु ग्ध न (by transp) T2 M2 [अ]राधिने]

6 V1 illeg for 6 B1 om 6 (for both, cf v l 1) —ᵇ) B1 असायाम् —ᶜ) B4 सेनाहं (by transp) —ᵈ) Ñ1 V1 B2–4 D1 7 8 11 M1 Ct जीवामि, D2 निहामि (for रक्षामि) Ś1 Ñ1 D1–7 10 मम्मु (D7 ग मु [sic]), D3 मुहु हुतमपीप्यामि —ᵈ) Ñ2 V2 B2 4 D6 जीवती, D2 8 10 11 जीविहुं (for जीवितं) Ś1 B1 D5 7 8 10 जीविका, Ñ1 B2 4 D2 जीविका, D1 जीवितं, G1 जी-का, Ck as in text (for जीविता) 26 Ck पापजीवितेत्यत्र "पापेनापीत्याहि"। अत्र च मध्ये द्वौ श्लोकौ प्रक्षिप्तौ, so also Ct ✿

7 V1 illeg for 7 B1 om 7 (for both cf v l 1) D1 7 T2 M1 om 7–8 —ᵃ) Ñ2 D6 वा (for च) V2 वा (for मे) Ñ1 D2–4 11 नास्ति मे B3 का वामे, B4 का मेमि, Cr as in text (for का च मे) D6 वचा (for श्रद्धा) Ś1 D10 जीविते नास्ति मे श्रद्धा —ᵇ) V2 रति (for वा तं) Ś1 D1–4 10 11 विना प्रियं (by transp) Ñ2 विना पति —After 7 G1 repeats 583*

8 V1 illeg for 8 (cf v l 1) B1 D5 7 9 T2 M2 om 8 (cf v l 1 and 7) —ᵃ) Ś1 Ñ2 V2 B2–4 D1–4 10 11 च्छिद्यतां (for भिद्यतां) Ñ1 छिद्यतां (for भक्ष्यतां) Ñ1 V2 B2 4 D6 वा शरी, G1 मेद (for वापि) —ᵇ) Ś1 दारुणं नेदशं दुःखं, Ñ2 V2 B2–4 D6 न चेहं (Ñ2 °द्धं, V2 °हं) सुमहद् खं D1 2 8 मा चिरं विर्ष्यं दुःखं, D3 11 मचिरमचिरं दुःखं D10 दुर्गमहित दुःखं —ᵈ) D1 प्रियवर्जित

9 V1 illeg for 9 B1 om 9 (for both cf v l 1) —ᵃ) D1 T1 G1 (अ)पि (for [अ]पि) Ñ2 V2 वामेन, Ct as in text (for सव्येन) —ᵇ) B2 D1 स्पृशेयं न (by transp) Ñ2 V2 B2–4 D6 कदाचन (for निशाचरम्) —ᶜ) G1 के (for किं) Ñ V2 B2–4 D1–4 8 11 मीर्षे (for अहं) Ś1 D10 किं पुना रावणं वीच —ᵈ) Ś1 कामयेयं Ñ2 V2 B2–4 D6 पृथग्जनं, D7 9 निशाचरं (for विगर्हितम्)

10 V1 illeg for 10 B1 om [illegible] (for both cf v l 1) Ñ2 om 10ᵃᵇ —ᵃ) Ś1 Ñ2 D3 7–11 T2 M1 Ct k t प्रत्याख्याय (Ś1 Ñ2 D10 °ख्यो), V2 B2 4 D6 °तिम् (V2 B4 °तं), Cr m g [illegible] in text (for °ख्यातं) B2–4 D7 8 न, D10 हि, Cv t as in text (for न) Ś1 Ñ1 D1–6 10 11 पार्थिवे, Cv t as in text (for जानाति) —ᵇ) Ś1 D10 न मान (with hiatus) (for ना°) —ᶜ) Ś1 Ñ1 D1–6 11 प्रभावेन (D2 °भव, D3 11 °यो मा), D10 -स्वभावत्वात् (for स्वभावेन) —ᵈ) T2 G1 मा (for मां) Ś1 Ñ1 D1 2 10 धर्षयितुम्, Ñ2 B2–4 D6 परत्राद्दुम्, V2 मा - स्पर्शुम्, Ct t as in text (for प्रार्थयितुम्) D3 6 11 प्रपर्ययितुम्

11 V1 illeg for 11 (cf v l 1) —ᵃ) D7 9 प्रमिता (for विभक्ता) —ᵇ) D7 9 T2 दीप्ता (for दीप्ते) Ś1 Ñ1 [s]ग्नौ वा (by transp), D1 11 वाग्नौ (for वाग्नौ) Ś1 Ñ1 D1 4 प्रवेशिता, D1 प्रवेशनात् (for प्रदीपिता) D10 प्रदीप्तेऽग्नौ प्रवेशिता ✿ Cv r दीप्ते वैश्वानरे येमि वह्न्येव ✿ —For 11ᶜᵈ, Ñ2 V2 B D6 subst

586* छिन्ना भिन्नापि रक्षाभ्यां दीप्ते वाग्नौ प्रवेशनात् ।

[B1 om up to रक्ष° (cf v l 1) V2 B1 छिन्ना (for भिन्ना) Ñ2 B2 D6 च (for [अ]पि) Ñ2 D6 न्यग° Ñ2 V2 B2 रक्षा (for रक्ष) Ñ2 B1 D6 व (for वा) D6 प्रदीप्ता] —ᵈ) Ś1 विलपेन B2 च यच, D3 10 11 च चिरं T2 विश्वम (sic) Ct as in text (for वश्चिरम्)

[illegible] V1 illeg for 12 (cf v l 1) —ᵃ) D1 10 प्राप (for प्राज्ञः) [illegible] 11 न्यायाभ्रज्ञ Ñ2 V2 B D6 गुणैर्युक्त T2 स (for च) —ᵇ) D6 [s]पि, T2 स (for च) —ᶜ) Ś1 D10 सत्यत Ñ2 B2 4 D3 6 9 11 T2 3 G2 M2 Ck सद्वृत्तो, B1 चलितो, D6 G2 M1 सुवृत्तो Cg [illegible] text (for सद्वृत्तो) —ᵈ) B1 om शङ्के D1 10 मद्भाग्य (for मद्भाग्य°) Ñ2 D12 मद्भाग्यात् (sic) D3 M1 सक्षये G1 सुक्षयात् Cr m g k t as in text

[illegible] ᶜᵈ) B1 सहस्राणां T2 3 G1 M2 सहस्राणि जनस्थाने (by transp) —ᶜ) D5–7 T1 एकेनैव (for येनैकेन)

G 5 26 0
B 5 26 13
L 5 20 0

निरुद्धा रावणेनाहमल्पवीर्येण रक्षसा ।
समर्थः खलु मे भर्ता रावणं हन्तुमाहवे ॥ १४
विराधो दण्डकारण्ये येन राक्षसपुंगवः ।
रणे रामेण निहतः स मां किं नाभिपद्यते ॥ १५
कामं मध्ये समुद्रस्य लङ्केयं दुष्प्रधर्षणा ।
न तु राघवबाणानां गतिरोधी ह विद्यते ॥ १६
किं नु तत्कारणं येन रामो दृढपराक्रमः ।
रक्षसापहृतां भार्यामिष्टां नाभ्यवपद्यते ॥ १७
इहस्थां मां न जानीते शङ्के लक्ष्मणपूर्वजः ।
जानन्नपि हि तेजस्वी धर्षणां मर्षयिष्यति ॥ १८
हृतेति योऽधिगत्वा मां राघवाय निवेदयेत् ।
गृध्रराजोऽपि स रणे रावणेन निपातितः ॥ १९
कृतं कर्म महत्तेन मां तदाभ्यवपद्यता ।
तिष्ठता रावणद्वंद्वे वृद्धेनापि जटायुषा ॥ २०
यदि मामिह जानीयाद्वर्तमानां स राघवः ।
अद्य बाणैरभिक्रुद्धः कुर्याल्लोकमराक्षसम् ॥ २१

—^d) Ś1 Ñ V B D1–4 8 10 11 Ck स मा(D6 मा) नाभ्युप(Ś1 Ñ2 D1–4 10 Ck °भ्यव)पद्यते ॥ Ck अत्र पर कामं मध्य इत्यादि। अत्र च मध्ये द्वौ श्लोकौ प्रक्षिप्तौ कल्पितौ। Ct एतदुत्तर कामं मध्य इति। मध्ये, निरुद्धा रावणेन, समर्थं खलु मे, विराधो दण्डकारण्ये, रणे रामेण इति श्लोकौ प्रक्षिप्ताविति ज्ञातव्यम् ॥

14 G2 om (hapl) 14–15 Ñ2 V B D1 2 6 om 14 —^a) Ś1 Ñ1 D8 10 12 [इ]ह Ck as in text (for [अ]हम्) —^b) Ś1 Ñ1 D10 इत्येव, D11 त्वेन, Ck as in text (for अल्प) Ś1 Ñ1 D8 10 12 वीर्यवान्(D8 °त), Ck as in text (for रक्षसा) —^c) Ś1 Ñ1 D10 11 कथं नु, Ck as in text (for समर्थ) Ś1 Ñ1 D10 11 मा (for मे) —Ñ alleg for ^d —^d) Ś1 D8 10 11 रामो नाभ्यव(D12 °भ्युप)पद्यते(Ś1 °वर्तते)

15 G1 om 15 (cf v l 14) Ñ2 V B D6 read 15 after 18 —^a) D8 8 विराधो (sic) Ck as in text —^c) Ś1 Ñ V B D1–8 9 10 11 वीर्येणैव, Ck as in text (for रणे रामेण) —^d) Ś1 Ñ V B D1–8 9 11 T1 G1 Ck स मां(D6 मा) नाभ्युप(Ñ2 V B D8 11 °भ्युप पद्यते

16 Ñ2 V B D6 read 16 after 24^ab —^a) D11 यत्र (for काम) —^b) Ñ2 V B D6 दुर्धर्षा(V1 B2 °र्षा) रक्षसा(V1 राक्षसी) पुरी —^c) D8 10 तु, Ct as in text (for तु) V2 B3 4 राघव (for राघव) —^d) Ś1 Ñ1 D1–4 गतिरोध(D8 °वा सुर(Ñ2 D2 °हन)धारये Ñ2 V B D6 नप्राप्य शुद्धि विद्यते D3 7 8 [illegible] गतिरोधो भवि ष्यति(D5 हि विद्यत D9 °प्र दृश्यते) D10 नप्राप्येगुप्यापारये D11 न प्राप्येसत्रधारये

17 Ñ2 V B D6 om (hapl) 17 —^a) D1–4 9–10 M3 किं(D8 तु, sic)) नु (for किं नु) Ś1 D10 किं (sic) (for तत्) —^cd) D1 भार्या मिष्टा (sic) G1 इष्टा म च (for भार्यामिष्टा) D8 1 यो नाभिपद्यते, D8 11 नाभ्युप पद्यत, G2 नाभ्यवपद्यन

18 ^a) D3 इह स्थानं G2 इह * * (damaged) Cm g h t as in text (for इहस्थां मां) B2 मामि (for मा न) G1 जानाति —^b) Ñ2 V B D6 नून (for शङ्के) —D6 reads from मत्वो in ^a up to ^d in marg —^c) V1 B2 4 D1–4 6 11 G2 M1 8 न हि, T2 इह (for अपि) Ś1 Ñ V B D T2 G2 M1 8 स (for हि) —^d) B3 न मैवं, D5 T2 M2 धर्षणं —After 18, Ñ2 V B D6 read 15.

19 ^a) Ś1 Ñ1 D1 2 8 10 11 M2 योऽपि(Ś1 Ñ1 °हि, D11 °वि)गत्वा मां, Ñ2 V B1 2 4 D6 यो हि मां ग(Ñ2 [illegible] श)त्वा, B3 यो मां स गत्वा च (hypm ^a), D1 योऽपि मां गत्वा, D8 6 Ct मां योऽधिगत्य, Ck as in text (for योऽधिगत्वा मां) —^b) G1 M1 न्यवेदयेत् (sic) —After 19^ab, Ś1 Ñ2 D1–4 10 11 ins

587* सुमहत्तेन कर्माणि कृतं स्यात्तोकनन्दनम्।

—Thereafter Ñ2 cont

588* न च पश्यामि सद्भार्यां सुहृदं करुणात्मनम्।

—^c) Ñ1 च, D8 6 T2 G1 1 M2 हि (for अपि) M1 हि (for स) Ś1 Ñ1 D8 10 11 समरे Ñ2 V B D6 रणे सोऽपि (by transp) (for अपि स रणे) D1 7 8 स गृध्रराज समरे.

20 ^a) Ś1 Ñ1 B2 D8 10 11 transp कर्म and तेन —Ñ2 V B D6 transp ^b and ^c —^b) D8 4 मां (for मां) M3 Cm तथा (for तदा) Ś1 D1 [अ]भ्यव(D2 [अ]भ्युप)पद्यता Ñ2 V B D8 4 11 [अ]नुपपद्यता, D11 मदर्थमुक्त (corrupt) M1 ह्यवपद्यता ॥ Cr मां तदाभ्यव पद्यता मामुद्दिश्य विपद्यतेत्यर्थे । पदसिद्धमार्षम् ॥ —^c) Ñ1 रावणे, D1 2 4 6 T1 रावण M1 परन (for रावण) Ñ1 D6 युद्धे D8 6 Ck t च ते, Cr m g tp as in text (for द्वंद्वे) ॥ Ck 'रावणवधे' इति पाठ । रावणस्याधर्षण इत्यर्थः । Ct रावणवधे तिष्ठता रावणवधार्थं यतता । 'रावणद्वंद्वे' इति पाठे रावणेन सह द्वंद्वयुद्ध इत्यर्थः ॥ —^d) D11 गृध्रेणापि, M3 वृद्धेन हि (for वृद्धेनापि) Ñ1 गतायुषा G2 ज * * *.

21 ^a) D8 4 G2 यदि त Ck as in text (for इह) —^b) D1 7 8 हि (for स) Ñ2 V B D6 विद्यतीं रावण स्थं —D8 reads 21^cd in marg —^c) D8 4 अथ (for अद्य) Ñ1 D8 10 G2 यदि, Ñ2 V B D6 शुभ, G1 M1 8 यदि

विधमेच्च पुरीं लङ्कां शोषयेच्च महोदधिम् ।
रावणस्य च नीचस्य कीर्तिं नाम च नाशयेत् ॥ २२
ततो निहतनाथानां राक्षसीनां गृहे गृहे ।
यथाहमेवं रुदती तथा भूयो न संशयः ।
अन्विष्य रक्षसां लङ्कां कुर्याद्रामः सलक्ष्मणः ॥ २३
न हि ताभ्यां रिपुर्दृष्टो मुहूर्तमपि जीवति ।
चिताधूमाकुलपथा गृध्रमण्डलसंकुला ।
अचिरेण तु लङ्केयं श्मशानसदृशी भवेत् ॥ २४
अचिरेणैव कालेन प्राप्स्याम्येव मनोरथम् ।
दुष्प्रस्थानोऽयमाख्याति सर्वेषां वो विपर्ययः ॥ २५
यादृशानि तु दृश्यन्ते लङ्कायामशुभानि तु ।
अचिरेणैव कालेन भविष्यति हतप्रभा ॥ २६
नूनं लङ्का हते पापे रावणे राक्षसाधिपे ।
शोषं यास्यति दुर्धर्षा प्रमदा विधवा यथा ॥ २७
पुण्योत्सवसमृद्धा च नष्टभर्त्री सराक्षसा ।
भविष्यति पुरी लङ्का नष्टभर्त्री यथाङ्गना ॥ २८ G 5 26 0 B 5 26 26 L 5 20 49

(for भवि) D8 त वाणैरपि सत्कृत —ᵈ) Ñ2 V B D2 कुर्यात्कामराक्षसा (B1 °सौ)

22 ᵃ) Ś1 D10 विध्वंसेच Ñ1 हविरोषु, B1 विध्वंसयेत् (3 D3 7 8 निर्दहेच —ᵇ) Ñ2 D7 8 निर्दहेत् (for शोषयेत्) Ñ1 तु (for च) Ñ2 V B D2 महार्णव —ᶜ) D6 [अ]रा (for च) B2 सवंशस्य (for च नीचस्य) —ᵈ) Ñ2 V B D2 6 कुलं नाशयेत्

[illegible] ᵈ) Ś1 D9 10 Cv राक्षसानां D11 om (hapl ?) Cg [illegible] in text (for राक्षसीनां) —ᵃ) B2 समीक्ष, Cr m g k t as in text (for [अ]हमेव) Ñ2 V B D1 3 8 6 रुदिते (for रुदती) —ᵉ) T1 2 G1 2 भूयात्, Cv as in text (for भूयो) M1 भविष्यति (for न संशयः) Ś1 Ñ V B D1-4 8 10 11 प्रवीशेत्(Ś2 Ñ1 D16 °भाते च, Ñ2 V1 D6 °भीते च) पुरीं प्रवेश् —ᵉᶠ) V B1 D2 6 अन्वेष्य(D2 6 °ष्य) T1 2 G1 समवीक्ष्य G2 सम्य Cv [illegible] in text (for अन्विष्य) V2 B1 G1 राक्षसीं D1 2 T3 G3 M1 राक्षसान्, Cv as in [illegible] text (for रक्षसां) M3 लोकान् (for लङ्कां) Ś1 Ñ1 D10 11 विनष्टराक्षसां लङ्कां(Ś1 °संलोकान्) Ñ2 D4 समवीक्ष्य(Ñ2 तां वीक्ष्य) मतसलक्षणा (for °) D3 सह (hypm) (for स) B2 रामलक्ष्मणयोर्युद्धे संख्ये परिविधोपमे ※ Cv r अन्विष्य रक्षसामिति पाठः ※

24 ᵃ) Ś1 D10 11 वारे दृष्टो, Ñ1 D1 4 यातौ दृष्टौ (D1 4 °द्रिप्रौ) (for रिपुर्दृष्टो) Ñ2 V B D2 न तयोर्हि शरे दृष्ट(B1 °दृष्टे)हो —After 24ᵃᵇ, Ñ1 ins

589* दुरात्मभ्यो दुराचारो रावणो लोककण्टकः ।

—After 24ᵃᵈ, Ñ2 V B D6 read 26 —ᶜ) Ñ1 D11 धूमाकुल(चासौ(D11 चैव) —After 24ᵉ D11 ins

590* गृध्रधूमाकुला तथा।
चिताशताकुला चैव

—ᵈ) D7 8 भविता (for भवेत्) —ᵉ) D6 [ए]व (for तु) Ś1 Ñ V B D2 4 8 10 11 पुरी लङ्का D7 8 [ए]व कालेन (for तु लङ्केयं) —D8 reads ᶠ in marg

25 ᵃ) Ś1 Ñ2 D1-4 10 11 नचिर(Ś1 Ñ1 [illegible] न)दीर्घेण (for अचिरेणैव) —ᵇ) Ś1 प्राप्स्ये (sic) Ś1 B2 तन्(sic) V D6 [ए]वन्(sic), B2 [ए]व, D1 2 3 4 11 M1 [इ]व, D6 T3 3 [ए]व (for [ए]व) D11 महारथ D10 प्राप्स्यते स मनोरथ —After 25ᵃᵇ, B2 ins

591* भविष्यति तथा कार्यं मम वानरानुनादिव ।

—ᶜ) Ś2 Ñ1 D1-4 8 10 11 G1 दुःख(Ś1 D10 G1 दुष्ट)स्थान (Ñ1 °नो) Ś1 D2 8 10 11 स(D2 म)माख्याति, Ñ1 D7 8 Ct [ऽ]यमाभाति D1 7 8 यथाख्याति(D1 °ति) D6 [ऽ]यमाख्याति, Cm as in text (for ऽयमाख्याति) —ᵈ) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 हि, D11 च (for वो) Ś1 Ñ1 D1 4 8 10 11 S Cm विपर्ययः, Ct °र्ययं (as in text) D6 दुःखस्थान्यविपर्ययात् —For 25ᶜᵈ, Ñ2 V B D6 subst

592* दुःखस्थाय यथाख्याति राक्षसो वधमात्मन ।

[Ñ2 B2 D6 न भाति (for यथाख्याति) D1 राक्षसे B2 रावणो भवेत् (for वधमात्मनः)]

26 Ñ2 V B1 4 D6 om 26–49 B1 om 26 —ᵃ) [illegible] T2 Ck तादृशानि, Cr m g t as in text Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 T1 3 G2 M3 Cg [इ]ह, M3 च (for तु) —ᵇ) Ś1 Ñ2 D1-4 10 11 M3 च, T1 3 G2 M3 वै (for तु) —ᶜ) T1 3 M3 तु (for [ए]व)

27 Ñ2 V B2 4 D6 om 27 (cf v l 26) B1 reads 27–29 in marg —ᵃ) D6 ध्रुव, Ck लोके (for लङ्का) [illegible] पत्नी (for हता) Ś1 Ñ1 D2 4 10 11 हते लङ्काधिपे(D2 4 पापे) —ᵇ) D6 रावेण (for रावण) Ś1 D10 राक्षसेश्वरे B1 D3 4 T1 3 M3 राम्यपाल्ये D1 रामेण हत —ᶜ) Ś1 [illegible] 10 शोकं Ñ1 illeg D3 4 हानिं (for शोषं) D1-4 नश्यति (for यास्यति) D11 शोचयेयं यदि D8 ध्रुवं (for दुर्धर्षा) —ᵈ) D8 गृहिणी (for प्रमदा)

28 Ñ2 V B2 4 D6 om 28 (cf v l 26) B1 reads 28 in marg (cf v l 27) —ᵃ) D1 पुण्यो मद D11 नाशो° (for पुण्योत्सव) Ś1 Ñ2 B1 D2 4 10 11 [अ]पि (for च) —D3 om (hapl) 28ᵇᶜ —ᵇ) Ś1 B1 D2 10 नु(B1 न)हमत्था स, Ñ1 नुष्टमग्रम, D1 3 4 11 नष्ट(D11 °ति)ग्रह, M3 °पत्नी स (for नष्टभर्त्री स) —ᶜ) Ś1 D10 विनश्यति, D3 विनश्यति + M3 om (hapl) 28ᶜ–

C 5 26 42
B 5 26 27
L 5 20 0

नूनं राक्षसकन्यानां रुदन्तीनां गृहे गृहे ।
श्रोष्यामि नचिरादेव दुःखार्तानामिह ध्वनिम् ॥ २९
सान्धकारा हतद्योता हतराक्षसपुंगवा ।
भविष्यति पुरी लङ्का निर्दग्धा रामसायकैः ॥ ३०
यदि नाम स शूरो मां रामो रक्तान्तलोचनः ।
जानीयाद्वर्तमानां हि रावणस्य निवेशने ॥ ३१
अनेन तु नृशंसेन रावणेनाधमेन मे ।
समयो यस्तु निर्दिष्टस्तस्य कालोऽयमागतः ॥ ३२
अकार्ये ये न जानन्ति नैरृताः पापकारिणः ।
अधर्मात्तु महोत्पातो भविष्यति हि साम्प्रतम् ॥ ३३
नैते धर्मं विजानन्ति राक्षसाः पिशिताशनाः ।
ध्रुवं मां प्रातराशार्थे राक्षसः कल्पयिष्यति ॥ ३४
साहं कथं करिष्यामि तं विना प्रियदर्शनम् ।
रामं रक्तान्तनयनमपश्यन्ती सुदुःखिता ॥ ३५
यदि कश्चित्प्रदाता मे विषस्याद्य भवेदिह ।
क्षिप्रं वैवस्वतं देवं पश्येयं पतिना विना ॥ ३६
नाजानाज्जीवतीं रामः स मां लक्ष्मणपूर्वजः ।
जानन्तौ तौ न कुर्यातां नोर्व्यां हि मम मार्गणम् ॥ ३७

---

30 —d) Ś1 L1 D2.3.10.11 मत्त (sic) D1.6 नत्वा (for भर्त्री) B1 बधाकत्त

29 Ñ2 V B2.3 D5 M3 om 29 (cf v l 26 and 28) D3 reads 29 in marg (cf v l 37) —b) Ś1 Ñ1 D2.7.10.11 T2 G1.2 M1 रुदतीनां —c) D5 श्रोष्यति —d) D10 दु खातानां (sic) Ś2 Ñ2 D1-4.10.11 महा , B1 वहं, D7.8.13 Cm p l t इव G1 अपि (for इह) ⊛ Ct दु खार्ताय नीय इति पाठ ⊛

30 Ñ2 V B2-4 D5 om 30 (cf v l 26) M3 om 30abc (cf v l 28) B1 om 30–49 —c) T2 हतौधाना —b) M1 गत (for हत) —For 30, Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 subst

593* सान्धकारविशेषोत्थ हते राक्षसपुंगवे।
भविष्यति समुन्मोहो मेघाना शारदीय चे ।

[(l 1) D11 °शेषाख —D3 om from l 2 to st 31 —(l 2) D1 समुन्मोहो D3 तु है मोहो (for समुन्मोहो) D1 शारदाने]

31 Ñ2 V D D2.6 om 31 (cf v l 26 and 30) M1 om 31cd —a) D6 राम (for नाम) —b) D5 इह (for रामो) G1 रक्तांत ‥ —c) D5 मे, D2.6 Cm g l. मां D6 Ct मत (for हि) —D3 reads d in marg —d) D1.7.8 T1 Ck t रामणस्य Cr m g as in text

32 Ñ2 V B D5 om 32 (cf v l 26 and 30) —b) D1 च (for तु) —b) D10 T1 M2 च (for मे) —c) D5 प्र, D6 हि (for तु) —d) Ś1 Ñ1 D1.6.10.11 [s]नि(Ñ1 D11 [s]मि D6 न)पतत (for ऽयमागत) —After 32, D1.7 ins

594* स च मे विहितो मृत्युरस्मिन्दुष्टेन वर्तते।

33 Ñ2 V B D5 om 33 (cf v l 26 and 30) D3 om 33 —a) Ś1 अकार्यं (sic) (for अकार्ये) —b) D4.5.11 G1 M1.2 पापकारिण , Cm g l t as in text Ś1 D10 राक्षसा पिशिताशिन —c) D6 तैर (for तु) T1 महोत्पाद Ś1 Ñ1 D1.2.4.10.11 पतत्येते (Ś1 Ñ1 D10 धर्मेस्ते, D5 कर्मे त (for महोत्पातो —d) T1 भविष्यति Cm g t as in text Ś1 D1.2.4.10.11 मा प्रति Ñ1 मा मिमे (for साम्प्रतम्) ⊛ Ct यथोऽस्मानुकर्ष इति कतक ⊛

34 Ñ2 V B D5 om 34 (cf v l 26 and 30) Ś1 D5 om 34ab —ab) D1 T1 Cr ते (for [नै]ते) D11 प्रजीवति (for विजानन्ति) D4 पिशिताशिन D10 नैते वा पापकर्मेण (metri causa) (for a) D5 नैव धर्मं विजानाति राक्षस पिशिताशन —D5 repeats 34c–35d after 48cd —c) Ś1 Ñ1 D1.8 (both times) T1 Ck t प्रातराशार्थं (D1 °थ) D6 प्रति प्राशाय, D10 प्रात.प्राशर्थ (sic) (for प्रातराशार्थे) —d) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 योजयिष्यति (for कल्प°) D5 भूय संयोजयिष्यति

35 Ñ2 V B D5 om 35 (cf v l 26 and 30) D5 repeats 34c–35d after 48cd —a) Ś1 Ñ1 D1.2.10.11 भविष्यामि M1 धारि°, Ct as in text (for करि°) —b) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 वीर (for विना) D1 प्रियदर्शिन —c) Ś1 रामीरक्तान्तनयन —d) Ś1 D10 च (for सु)

36 Ñ2 V B D5 om 36 (cf v l 26 and 30) D2 om 36, D6 transp 36 and 37cd —a) D5 विषस्य Ś1 D10 T1.2 G1.2 भविष्यति D5 भवेदिति (for भवेदिह) —b) Ñ1 विवस्त (sic) D10 देव (for देवं) —d) D6 पश्येह ⊛ Ct पतिनेति नामाय भार्ये ⊛

37 Ñ2 V B D5 om 37 (cf v l 26 and 30) D6 transp 36 and 37cd —a) M1 नाजानी (for नाजानात्) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 न जाने हि (Ś1 Ñ1 D10 त्रि)चा (D5 यद्यपे) राम ⊛ Cg l t जीवतीं जीवन्तीम् ⊛ —b) Ś1 Ñ1 D1.2.10.11 चा, D5 तु D6 च (for मां) Ñ1 D1.10.11 सप्रात्र D3.7.8 G1 M2 भ्रात (for लक्ष्मण) —c) D6.11 G1 जीवन्तौ, Cv g l t as in text (for जानन्तौ) D5 तु (for तौ) Ś1 Ñ1 D11 जीवंती न कुर्याता M1 जानन्तौ च्यवर कुर्यात (sic) ⊛ Cv जानन्तौ तौ न कुर्यातामिति पाठ ⊛ —d) D7.8 T1 Ct च र (for मम) D1 कुरिष्यामि, D6 मोक्ष्यामि हि (sic) D5 कर्ये तु यदि । D6 मोक्ष्यामि हि मम (hypm.) D11

नूनं ममैव शोकेन स वीरो लक्ष्मणाग्रजः ।
देवलोकमितो यातस्त्यक्त्वा देहं महीतले ॥ ३८
धन्या देवाः सगन्धर्वाः सिद्धाश्च परमर्षयः ।
मम पश्यन्ति ये नाथं रामं राजीवलोचनम् ॥ ३९
अथवा न हि तस्यार्थो धर्मकामस्य धीमतः ।
मया रामस्य राजर्षेर्भार्यया परमात्मनः ॥ ४०
दृश्यमाने भवेत्प्रीतिः सौहृदं नास्त्यपश्यतः ।
नाशयन्ति कृतघ्नास्तु न रामो नाशयिष्यति ॥ ४१
किं नु मे न गुणाः केचित्किं वा भाग्यक्षयो हि मे ।
याहं सीता वरार्हेण हीना रामेण भामिनी ॥ ४२
श्रेयो मे जीवितान्मर्तुं विहीना या महात्मना ।
रामादक्लिष्टचारित्राच्छूराच्छत्रुनिबर्हणात् ॥ ४३
अथवा न्यस्तशस्त्रौ तौ वने मूलफलाशनौ ।
भ्रातरौ हि नरश्रेष्ठौ चरन्तौ वनगोचरौ ॥ ४४
अथवा राक्षसेन्द्रेण रावणेन दुरात्मना ।
छद्मना घातितौ शूरौ भ्रातरौ रामलक्ष्मणौ ॥ ४५
साहमेवंगते काले मर्तुमिच्छामि सर्वथा ।
न च मे विहितो मृत्युरस्मिन्दुःखेऽपि वर्तति ॥ ४६ G. 5. 26. 6 B. 5. 26. 44 L. 5. 30. 66

कोऽर्थस्तमपि हि; M₁ तस्कोऽर्थो मम (for कोऽर्थो हि मम). D₆ मार्गामि. —After 37, D₃ reads 44–45.

38 Ñ₂ V B D₆ om. 38 (cf. v.l. 26 and 30). —ᵃ) D₁ नूनं (for नूनं). D₃ च मम (for ममैव). —ᵇ) Ś₁ D₁₀ रामो (for वीरो). —For 38ᶜᵈ, Ś₁ Ñ₁ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ subst.:

595* देवातिथेयं शुद्धात्मा मन्ये त्रिदिवमागतः ।
[Ñ₁ धर्मात्मा (for शुद्धात्मा). D₁ मन्ये मम. D₃ देवात्मा शुद्धात्मा गतो वैश्वसनं यमः]

39 Ñ₂ V B D₆ om. 39 (cf. v.l. 26 and 30). —ᵃ) D₃ देवा धन्याः (by transp.). —ᵇ) D₃ यथा दृश्यतां यथा. —ᶜ) Ñ₁ ते च (for मम) and मे (for ये). D₄,₇₋₈ T₃ M₁ C₁ वीरं (for नाथं). D₃ मम पश्यन्ति ये राम. —ᵈ) D₁ वीरं (for राम).

40 Ñ₂ V B D₆ om. 40 (cf. v.l. 26 and 30). —ᵃ) D₆ यथा वा (for अथवा). D₃ तस्य हस्तार्थो (sic) (for न हि तस्यार्थो). —ᵇ) T₃ धर्मज्ञस्य. —ᵈ) Ñ₁ विदितात्मनः. —After 40, Ñ₁ ins.:

596* न भयं धर्मज्ञो राजा सोऽनुमन्येत कर्हिचित् ।

41 Ñ₂ V B D₆ om. 41 (cf. v.l. 26 and 30). —ᵃ) D₃ पश्यतो हि (for दृश्यमाने). —ᵇ) G₁ सौहार्दे. D₇₋₈ G₁ ₃ M₁ C₁ [अ]दृश्यतः; T₃ [अ]पश्यतः, Cm g as in text (for [अ]पश्यत). Ś₁ Ñ₁ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ भवद्धे प्रीति(Ñ₁ D₃ रति; D₄ मति; D₃ नास्ति सौहृद. —ᶜ) G₁ नाशयन्तु. D₃ वै, D₁₁ च (for तु).

42 Ñ₂ V B D₆ om. 42 (cf. v.l. 26 and 30). —ᵃ) Ñ₁ D₁ ₃ ₄ ₈ ₁₁ तु (for नु). D₃ मन्ये हि (for किं नु मे न). D₁ किंचित्; D₁₀ सन्ति (for केचित्). D₁₁ गुणाः यश्चित् Ś₁ किं रामे न गुणाः सन्ति; D₃ किं वा मम्यगुणाः केचित्. —ᵇ) D₃ यथा (for किं वा). D₃ [ऽ]पि वा. T₃ G₃ M₃ मम (for हि मे). —ᶜᵈ) D₃ च, D₈ T₃ M₃ हि; C₁ as in text (for [अ]हं). Ś₁ Ñ₁ D₂ ₄ ₁₀ ₁₁ हीना. D₃ M₃ सीता, G₁ स्थिता (for सीता). D₁₀ वरार्हेन (sic) (for वरार्हेण). T₃ G₂ ₃ M₃ याहं सीतास्मि रामेण (for ᵈ). D₃ T₃ विना (for हीना) T₃ G₂ ₃ M₃ शूरेण (for रामेण) G₁ कामिनी. Ś₁ Ñ₁ D₂ ₄ ₁₀ ₁₁ रामेण विदितात्मना (for ᵈ). D₁ धर्मज्ञेनानुतापेन राघवो न विपश्यते.

43 Ñ₂ V B D₆ om. 43 (cf. v.l. 26 and 30). —ᵃ) Ś₁ D₁₀ श्रेयान् (for श्रेयो). D₃ जीवित (for ᵒतान्). —T₁ damaged from न्म up to रा in 45ᵃ. Ś₁ Ñ₁ D₁₀ ₁₁ मृत्युर; D₃ मर्तुं; G₂ g as in text (for मर्तुं). —ᵇ) Ś₁ D₂,₁₀,₁₁ यदहं सता Ñ₁ रामवर्ज; D₃,₄ ₇₋₈ T₃ G₃ M₃ G₂ g महात्मनः; M₁,₂ तमेनसः; C₁ as in text (for महात्मना). Cr विहीनायाः महात्मन इति पाठः; Cg: महात्मनो रामाद्विहीनाया महात्मना रामेण विहीनाया: तृतीयार्थे पञ्चमी; so also Cm.h. —ᶜ) Ś₁ D₁₀ अक्लिष्ट-; D₁ प्रशस्य; D₃ अविक्लिष्ट- (sic) (for अक्लिष्ट-).

44 Ñ₂ V B D₆ om. 44 (cf. v.l. 26 and 30). T₁ damaged for 44 (cf. v.l. 43). D₃ reads 44–45 after 37. —ᵃ) Ś₁ D₁₀ न्यस्त- (for न्यस्त-) —ᵇ) D₁ वन- (for वने). Ś₁ Ñ₁ D₄ ₈ ₁₀ T₃ ₃ G₂ ₃ M₁ ₂ -फलाशिनौ. —ᶜ) G₁ सुखतौ (sic) (for भ्रातरौ). D₁ ₃ पुरुष-; M₁ नर- (for हि नर-). D₃ लोकस्य सुहृदयौ. —ᵈ) Ś₁ Ñ₁ D₁₀ चरतो; D₃ तु स्थितौ; D₃ चरन्तु; T₃ G₂ M₂ C₂ सततौ (for चरन्तौ).

45 Ñ₂ V B D₆ om. 45 (cf. v.l. 26 and 30). T₁ illeg. up to रा म ᵃ (cf. v.l. 43). D₃ reads 44–45 after 37. —ᵃ) D₃ यस्मात् (for अथवा). —ᶜ) D₃ मोहितौ (sic); D₅ M₁ C₁ [अ]प सादितौ (for घातितौ). Ś₁ Ñ₁ D₄ ₁₀ ₁₁ वीरौ (for शूरौ). —After 45, Ñ₁ ins.:

597* संग्रामे मम जीवेतां द्विषद्भिः सत्तरौ ।

46 Ñ₂ V B D₆ om. 46 (cf. v.l. 26 and 30). —ᵃ) D₃ न (for सा). D₇₋₈ M₁ सर्वं चैवं. —ᵇ) M₁ यमम् (for मर्तुम्). D₃ M₃ सर्वतः; D₁₀ G₁ सर्वतः. —T₁ damaged for 46ᶜ–47. —ᶜ) D₃ हि (for च). —ᵈ)

धन्याः खलु महात्मानो मुनयः सत्यसंमताः ।
जितात्मानो महाभागा येषां न स्तः प्रियाप्रिये ॥ ४७
प्रियान संभवेद्दुःखमप्रियादधिकं भयम् ।
ताभ्यां हि ये वियुज्यन्ते नमस्तेषां महात्मनाम् ॥ ४८
साहं त्यक्ता प्रियेणेह रामेण विदितात्मना ।
प्राणांस्त्यक्ष्यामि पापस्य रावणस्य गता वशम् ॥ ४९

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे चतुर्विंशः सर्गः ॥ २४ ॥

S1 D13 तमिह् (for ममिह्). D10 'S]मि॰ D6 म (for S]मि) S1 Ñ1 D1.4.10.12 T2.3 M1 [S]मि(Ñ1 D1.4 म), D3 T2.3 M3 [S]मि D13 [S]मि)र्गते D8 मिरवैमे (for [S]मि वर्तमि). — Cr. दु गेश्मि वर्तमि दु रि वर्तमानेऽमि। सत्कौरत्समारोम् ; Cg वर्तमि वर्तमाने ; Ct वर्तिवर्तमि वर्तितोयेन वर्तमाने.

47 Ñ2 V B D9 om. 47 (cf. v.l. 26 and 30). T1 damaged for 47 (cf. v.l. 46). —[a]) S1 Ñ1 D1.4.10.11 खलव ; D5 धन्या (for मुनयः). S1 D1.10.12 सत्यसम्मताः ; Ñ1 °धारताः ; D8 मातु°; D6 G1 M3 सत्यविनिश्चिताः ; Ct as in text (for सत्यसंमताः). —[c]) D2 T3 महा(T3 धीरा)त्मानो, Ce k t as in text (for जिता°). Ñ1 D1 स(D1 हि)तात्मानो D6.11 महात्मानो (for महाभागा) —[d]) D3 येषां (for येषां). S1 D1.6.11 G2.3 M1.3 न्सिंहः D2 ननु. Ct as in text (for न स्तः). S1 D1.11.12 G2 M2.3 प्रि(D2 °प्रि), Cm k t as in text (for प्रियाप्रिये)

48 Ñ2 V B D9 om. 48 (cf. v.l. 26 and 30) —[a]) S1 D1.4.12 प्रिया(D2 °प्रि)यान, Ñ1 संभवे°. D9 om. (for न संभवेद्) —[b]) Ñ1 D1.4.10 दुःख ; Ñ1 T1 M2 [...] (sic) D1.3 M3 Ct ममेद्, D11 मृते (sic). Cm k t as in text (for भयम्). —After 48[ab], D2 repeats 37[c]-38[b] —[c]) G2 M वियुज्यते. Ct as in text. —After 48[cd], S1 Ñ1 D1.4.10.12 subst.

599* ये विरक्ते विमुक्ताश्च जन्मदुःखे महाभयं ।
(Ñ1 D1 वियुज्य. D11 वि° (for वि°). Ñ1 D1.4.12 थे (for तान्). Ñ1 स्मृत्यपि, D1.4.11 नमस्त(D12 °स्तु (sic))थां, D3 नमस्तेषि (for नमस्तेषां). D1.4.11 महात्मनां.) —For 48, D1 subst.:

599* प्रियात्दुःखं भवति भयं चैवाप्रियात्मनाम् ।
प्रियाप्रियाभ्यां मुक्ता ये नमस्तेभ्यः पुनः पुनः ।

49 Ñ2 V B D9 om. 49 (cf. v.l. 26 and 30). D13 om. (hapl.?) 49[ab]. —[b]) D1 विदेशेन D4.1 Ct °देह, T1.2 G2 M3 विचक्षिणा G1 M1 °त्मना(M1 °ह) (for प्रियेणेह) —[d]) D3 रावणेन महात्मना. —After 49[ab], S1 Ñ1 D1.4.10 ins.:

600* सुंदर विचार्येण मुखेन रावणा ।

[Ñ1 विचार्येण. S1 D12 रामेण (for मुखे°). Ñ1 मुखेन रामेण (for the post. half)]

—T1 damaged from 49[c] up to colophon. —[c]) D1 न रावण (for त्यक्ष्यामि). S1 Ñ1 D1.4.10.11 रावणस्य for जीवितं (for पापस्य). —[d]) S1 Ñ1 D1.4.10.11 गते न सु D4.10.11 न], D6 G M1 बशं गता (by transp.).

Colophon. T1 damaged (cf. v.l. 49). D9 om. —Sarga name. S1 Ñ1 D1.4.11 सीता° D1.4.11 °विलापः ; Ñ2 V B D9 विलाप ; D1 सीतारावणसंवादः. —Sarga no. (figures, words or both) Ñ1 D1.4.10.11 om., S1 23, Ñ2 B1 D9.8 T G M3 26, V3 B2 D5 27, V1 29, T1 M3 25. —After colophon, Ñ2 ins. with सीतारावणसं.

२५

इत्युक्ताः सीतया घोरं राक्षस्यः क्रोधमूर्छिताः ।
काश्चिज्जग्मुस्तदाख्यातुं रावणस्य तरस्विनः ॥ १
ततः सीतामुपागम्य राक्षस्यो घोरदर्शनाः ।
पुनः परुषमेकार्थमनर्थार्थमथाब्रुवन् ॥ २
हन्तेदानीं तवानार्ये सीते पापविनिश्चये ।
राक्षस्यो भक्षयिष्यन्ति मांसमेतद्यथासुखम् ॥ ३
सीतां ताभिरनार्याभिर्दृष्ट्वा संतर्जितां तदा ।
राक्षसी त्रिजटा वृद्धा शयाना वाक्यमब्रवीत् ॥ ४
आत्मानं खादतानार्या न सीतां भक्षयिष्यथ ।
जनकस्य सुतामिष्टां स्नुषां दशरथस्य च ॥ ५
स्वप्नो ह्यद्य मया दृष्टो दारुणो रोमहर्षणः ।
राक्षसानामभावाय भर्तुरस्या भवाय च ॥ ६
एवमुक्तास्त्रिजटया राक्षस्यः क्रोधमूर्छिताः ।
सर्वा एवाब्रुवन्भीतास्त्रिजटां तामिदं वचः ॥ ७
कथयस्व त्वया दृष्टः स्वप्नोऽयं कीदृशो निशि ॥ ८ G. 5 27 8 B. 5 27 8 L. 5 21 8

25

M1 begins with श्रीरामाय नमः

1 T1 damaged from ^{a} up to रावणस्य in ^{d}.—^{a}) Ś1 Ñ2 D5 8 9 10 11 G2 M3 घोरा D14 तास्तु (for घोरं) Ñ2 V B D1 सीतायास्तद्(B2 °इदु व)च श्रुत्वा —After 1^{ab}, Ñ2 ins , Ś1 D5-4 10 11 ins 1 3 only after 1^{ab}

602* महाघोरं महा ० ० सर्वलोकभयंकरम् ।
कर्णिते विरतप्रस्य कुवाक्य्र चनिता स्थिरः ।
सुर्णेञ्जरसिता सुधा मुखमभिरस्वपात ।
तदा तास्त्रिमुखैक्यो राक्षस्यो भीमदर्शना ।
काश्चिद्भ्रसमयातासु भीता वा कुदर्शना ॥ [5]

[(1 3) Ñ2 दीप्ता , D5 10 दीप्त (for मुख) Ś1 D5 10 काश्चित् (by transp) D5 काश्चिद्भीतास्त्र (for the post half)]

—^{c}) Ñ V B D5 तास्तु काश्चित् (by transp) D5 ज्ग्मु स्वाप्तुं Ñ1 V2 तथा (for तद्) Ś1 D5 10 11 जग्मुरन्यास्तथा रयातुं, D14 जग्मुस्तस्य समाख्यातुं —^{d}) Ñ2 V B1 2 4 D1 4-7 9 G2 दुरात्मन (for तरस्विनः)

2 Ñ1 illeg for 2^{ab}.—^{a}) Ñ2 V B D1 समुपे (for तत) —D6 om (hapl) 2^{b}-3^{b} —^{b}) D5 7-9 M1 भीम (for घोर) —^{c}) Ñ2 B D1 4 6 एवार्थम् (for एका°) —Ñ1 illeg for 2^{d}-5^{b}.—^{d}) B1 अनर्थ तान् (for अनर्थार्थम्) M3 [अ]नर्थैम् (sic) B4 D5 8 12 अनर्थाये(D11 °र्थं हि)दमब्रुवन् —For 2^{cd}, Ś1 D10 subst

603* परुषं परुषानर्थामनर्थांश्चेदमब्रुवन् ।

[D10 अब्रवीत् (sic)]

3 D4 om 3^{ab}. Ñ1 illeg for 3 (for both cf v l 2). T1 damaged for 3 4 —^{a}) D5 7 9 T2 3 G M all Cs मद्य (for हन्त) M1 [इ]मानि (sic) V2 B3 4 D1 ऊद्य, G1 हरथा (sic) (for तव) —^{c}) D5 मक्षयिष्यामो —^{d}) Ś1 D10 सव (for एतद्) Ñ2 V B D5 मासमस्यास्तु(B2 °समु)पुरा सर्वे

4 Ñ1 V1 illeg for 4 (for Ñ1 cf v l 2) T1 damaged for 4 (cf v l 3) —^{a}) Ś1 Ñ2 V1 B D1 3 4 6 10 11 सीतां(Ś1 प्रत)[स्मृत्वा (for संतर्जितां) D5 यथा (for तदा) D5 सीतां तामिश्च सीताभिर्दृष्ट्वा (sic) त्रिजटिनता तदा — G1 सीतां तामिरनार्याभिर्दृष्ट्वा भर्त्सितां तदा —^{c}) D1 6 नाम (for वृद्धा) —^{d}) B1 प्रभाता, D2 4 7 9 G1 Ch1 प्रबुद्धा, Cg as in text (for शयाना)

5 Ñ1 illeg for 5^{ab} (cf v l 2) —^{a}) B1 (अ)नार्ये (sic), D1 6 [अ]नार्या (sic) —^{a}) D10 खादयिष्यथ —^{c}) Ñ2 V B D5 (आ)त्मजाम् (for सुताम्) D5 इष्ट (for इष्टां) —^{d}) G1 महाप्राज्ञस्य

6 T1 damaged for 6-7 Ñ1 illeg, for 6-7^{b} —^{a}) B1 [स]मयो, D5 ह्यद्य (transp) (for ह्यद्य) —^{b}) D5 दृष्टो (for दारुणो) V B D1 3 4 10 लोम (for रोम) —^{c}) G1 राक्षसीनाम्, Cm k 2 as in text (for °सानाम्) —^{d}) V2 B1 T2 G M1 उत्साय Cm 1 as in text (for भवाय) D11 भर्तुरस्यासभाव च, T2 भर्तुरस्याभवाय च

7 T1 damaged for 7 (cf v l 6) Ñ1 illeg for 7^{ab} (cf v l 6) —^{a}) Ñ2 V B D5 प्रवृत्त(B1 प्रोक्त) मैथिलीं (for क्रोधमूर्छिता) Ś1 D5-7 10 11 राक्षस्योऽपश्य मैथिलीं (metri causa) —^{c}) V1 D5 सर्वा एव तु सर्वा ता D11 सर्वा एव सुवर्णानाम् (sic) —^{d}) Ñ2 V 1 3-5 D5 त्रिजटा परिताप्य वा —After 7, Ś1 Ñ V B D5 6 10 11 ins

603* ब्रुवेष भोजुमिच्छामस्त्वं तु कस्माद्रक्षसि ।

[Ñ2 V B D5 खादितुमिच्छाम त्वम् (for the prior half) Ñ2 D11 दुष्कृता ऽप V2 B1 2 त्वमा रक्षसि (for the post half)]

8 D5 om. 8-9 —For 8, Ś1 Ñ V B D1 3 5 6 10 11 subst

G 5 27 9
B 5 27 8
L 5 27 9

तासां श्रुत्वा तु वचनं राक्षसीनां सुदारुणम् ।
उवाच वचनं काले त्रिजटा स्वप्नसंश्रितम् ॥ ९
गजदन्तमयीं दिव्यां शिबिकामन्तरिक्षगाम् ।
युक्तां वाजिसहस्रेण स्वयमास्थाय राघवः ॥ १०
स्वप्ने चाद्य मया दृष्टा सीता शुक्लाम्बरावृता ।
सागरेण परिक्षिप्तं श्वेतपर्वतमास्थिता ।
रामेण संगता सीता भास्करेण प्रभा यथा ॥ ११
राघवश्च मया दृष्टश्चतुर्दन्तं महागजम् ।
आरूढः शैलसंकाशं चचार सहलक्ष्मणः ॥ १२
ततस्तौ नरशार्दूलौ दीप्यमानौ स्वतेजसा ।
शुक्लमाल्याम्बरधरौ जानकीं पर्युपस्थितौ ॥ १३
ततस्तस्य नगस्याग्रे आकाशस्थस्य दन्तिनः ।
भर्त्रा परिगृहीतस्य जानकी स्कन्धमाश्रिता ॥ १४
भर्तुरङ्कात्समुत्पत्य ततः कमललोचना ।
चन्द्रसूर्यौ मया दृष्टा पाणिभ्यां परिमार्जती ॥ १५

604* [illegible] म यथा [illegible] सोमु [illegible] हि च ।

[Ś1 Ñ1 D 10 11 [illegible] (for the prior half) Ñ2 V B D4 पर (for सोमु) D11 तु (for हि) D5 वै (for च) Ś1 [illegible] (sic) (for the post half)]

9 D2 om 9 (cf v l 8) —^{b}) T2 3 M2 सुवासयुत —T1 damaged for 9^{c}–10 —^{d}) D6 [illegible] G1 M1 [illegible] Cm e k t as in text (for [illegible]) —For 9 Ś1 Ñ V B D1 3 5 8 10 11 subst

605* [illegible] श्रुत्वा त्रिजटा सुदारुणं वचः ।
[illegible] ॥ स्वप्नमुपचक्रमे ।

[(l 1) B4 तु [illegible] (for वचः) D8 [illegible] (for वच) —(l 2) Ś1 [illegible] (for the prior half) Ñ1 [illegible] (by transp)]

—Then all the above MSS cont D2 cont after 603* (owing to om)

606* [illegible] पृष्टवा [illegible] ।
[illegible] रामो मया दृष्टो [illegible] ।

[(l 1) Ś1 Ñ1 D5 4 5 10 11 [illegible] (for [illegible]) —(l 2) V B3–4 [illegible] (for the prior half) Ś1 [illegible] (for [illegible]) B4 [illegible] (for [illegible])]

10 T1 damaged for 10 (cf v l 9) —^{b}) V2 [illegible] (sic) (for शिबिकाम्) P [illegible] —^{c}) D2 [illegible] Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 [illegible] Ś2 V B D6 [illegible] D2 T2 M2 [illegible] M3 [illegible] Ck t as in text (for वाजि) —After 10 D1 3 7 S C1 read 15^{cd} D1 7 G1 M1 C1 repeating it in its proper place

11 V2 V B D5 om 11^{ab} —^{a}) D1 सीता (for स्वप्ने) G1 [illegible] (for [illegible]) D1 [illegible] (for दृष्टा) —^{b}) D1 [illegible] (for सीता) —^{d}) D1 T2 3 M1 [illegible] (for [illegible]) G1 [illegible] (for °स्थिता) Ś1 D10 [illegible] (sic) —For 11^{cd} V2 V B D5 subst while V2 D1 11 ins after 11^{cd}

607* [illegible] परिक्षिप्तस्य [illegible] ।

[B4 [illegible] D1 [illegible] (for [illegible]) V2 V B D2 [illegible] V2 B3 D1 [illegible] (sic) D1 [illegible] (for the post half)]

—T1 damaged for 11^{d} [illegible] —^{f}) D4 om (hapl ?) सीता —^{f}) D6 10 G1 यथा प्रभा (by transp) D1 भास्करस्य प्रभा इव (to avoid hiatus) —After 11 Ś1 V V2 B D1 4 10 11 read 605*

12 T1 damaged for 12 (cf v l 11) V2 B1 3 om 12

☞ V1 illeg from 12 up to colophon —^{a}) D1 [illegible] (for राघवश्च) D7 8 T1 G1 3 M1 C1 [illegible] (for मया) —^{b}) B1 D 5 चतुर्दंष्ट्र —^{c}) D5 [illegible] (for शैल) —^{d}) Ś1 N1 B3 4 D1 4 4 [illegible] N2 D7 8 C1 [illegible] D6 [illegible] T1 [illegible] Cg as in text (for चचार) D1 स सलक्ष्मण —After 12 D1 ins for the first time l 1–3 of App I (No 5) repeating them after l 22 of the same passage

13 V2 D1 2 om V1 illeg for 13 (for both cf v l 12) V2 B1 D1 om 13–16 —^{a}) D1 3 M1 3 तु (for तौ) B1 तत्रस्थौ D7 8 T1 ततस्तु सुरसाभौ G1 ततस्तु राघवौ शुभ्रौ —^{b}) D1 सुतमनं —^{c}) D1 धरौ (for धरौ) —^{d}) Ś1 B1 D1 4 10 11 [illegible] V1 [illegible], T2 3 G1 M1 [illegible] Cm t [illegible] (as in text)

14 Ś1 V1 B1–4 D1 om V1 illeg for 14 (for both cf v l 12 and 13) D1 transp ^{ab} and ^{cd} Note hiatus between ^{a} and ^{b} —^{b}) Ś1 V1 D1 [illegible] 4 10 11 M1 [अ]स्य (for [अ]ग्रे) —^{b}) D1 7 T G M1 3 [illegible] G1 [illegible] (to avoid hiatus) D1 [illegible] (sic) M1 [illegible] ( ) —T1 damaged for 14^{c}–15 —^{c}) Ś1 D10 [illegible] D1 4 10 11 M1 [illegible] (sic) G1 [illegible] (sic) Cr m t as in text (for भर्त्रा) —^{d}) Ś1 D10 [illegible] Ñ1 D1–4 11 [illegible] Ś1 D1 °[illegible] (for स्थिता)

15 V2 V1 B1 3 D1 om V1 illeg for 15 (for both cf v l 12 and 13) T1 damaged for 15 (cf v l 14) —^{a}) Ś1 [illegible] D10 [illegible] Cm t as in

ततस्ताभ्यां कुमाराभ्यामास्थितः स गजोत्तमः ।
सीतया च विशालाक्ष्या लङ्काया उपरि स्थितः ॥ १६

पाण्डुरर्षभयुक्तेन रथेनाष्टयुजा स्वयम् ।
शुक्लमाल्याम्बरधरो लक्ष्मणेन समागतः ।
लक्ष्मणेन सह भ्रात्रा सीतया सह भार्यया ॥ १७ G 5 27 13 B 5 27 18 L 5 21 19

text —ᵇ) G॰ सीता Ct as in text (for नत) —ᶜ) D₂ ₃ ₈ ₁₁ T₂ ₃ G₂ दृष्टौ (for दृष्टा) Ś₁ D₅ चन्द्रसूर्यसमा दृष्टा —ᵈ) Ś₁ B₃ D₁ ₄ ₁₀ ₁₁ T₂ ₃ G₂ ₃ M₁ ₃ Cg.k. पालिता Ct as in text (for ॰स्था) —After 15 T₂ ins (var) l 1 2 of App I (No 5)

16 Ñ₂ V₂ B₃ ₄ D₅ om Ñ₁ illeg for 16 (for both cf v l 12 and 13) —ᵃ) Ś₁ D₅ मास्थितोसौ, D₁ मास्थितास्तत्र (for ॰त स) —ᵇ) D₆ G₁ ॰रजाग्रम् Ś₁ Ñ₁ B₁ D₄ ₁₀ ₁₁ तत्रो पर्ये (D₄ ग्रन्थ) स्थित स्थितः, D₂ एवा कांचित स्थितः, D₃ एतस्या समुपस्थिताः —After 16 G₁ ins 608*

17 Ñ₁ illeg for 17 (cf v l 12) —ᵃ) V₂ D₆ पाण्डुरभ्रा, B₃ पाण्डुरस्त्र, Ś₁ ₃ G M Cv t पाण्डरर्षभ (for पाण्डुरर्षभ) —ᵇ) Ñ₂ B₁-₃ D₃ ₆ [भ]ज (for [श]ष्ट) Ś₁ Ñ₂ B₄ D₄ ₁₀ ₁₁ युजं Cv as in text (for ॰युजा) Ñ₂ D₆ नरद् (for स्वयम्) —D₃ ₄ ₆ S Ct read 17ᶜᵈ after 10 D₃ ₄ G₃ M₁ Ct repeating it here —ᶜ) D₃ शुक्ल (for शुक्ल॰) D₆ (first time) शुक्लाम्बरधरो धारो —ᵈ) Ś₁ [illegible] D₁-₄ ₇ ₁₁ T₂ G₂ ₃ M Cv k t (D₃ ₄ Ct second time G₁ M₁ both times) सहागत, Ñ₂ V₂ B₁ ₃ D₆ समन्वित (for समागत) —After 17ᶜᵈ (1), G₁ M₃ (l 1-3 and 9 only) ins a passage relegated to App I (No 5) —ᶠ) D₃ ₄ ₆ T₂ G₃ M₃ ₄ Cv g पीवीवास् (for भार्यया) —For 17ᵉᶠ, Ś₁ Ñ V₂ B D₁-₄ ₆ ₈ ₁₁ subst and read after 11 D₃ T₂ ₃ G₂ M₂ ins after 17ᶜᵈ, D₃ ins after 17ᶜᵈ (1) T₂ G₂ M₂ ins l 1 after 17ᶜᵈ and cont l 2 after 609*, G₁ ins after 16

608* हृष्टोपवास काकुत्स्थ सीतया सह भार्यया ।
लक्ष्मणेन सह भ्रात्रा विमाने पुष्पके स्थित ।

[(l 1) D₃ सहोपवास (sic) D₁ वीरवान् (for भार्यया) Ñ₁ भार्यया सह (by transp) Ñ₂ V₂ B₁-₃ D₆ transp सीतया and भार्यया —T₁ damaged from l 2 up to l 2 of App I (No 5) —M₃ om l 2 —(l 2) Ñ₂ V₂ B D₆ न वीरेण (for सह भ्रात्रा) D₃ विमान पुष्पकस्थित (for the post half)]

—Thereafter D₃ ₄ T₃ cont D₇ ₉ ins after 17ᶜᵈ (1) T₁ (damaged) G₃ M₃ (G₂ M₂ repeat before 17ᵉᶠ) ins after l 1 of 608* T₂ G₁ ₃ ins before 17ᵉᶠ

609* ततोऽन्यत्र मया दृष्टो राम सत्यपराक्रम ।

[Ck तत्र (for सतो) D₃ ₄ T₂ M₃ (second time) Cv सह Cr k t as above (for ॰त्र) M₃ (second time) रामो विष्णुपराक्रम (for the post half)]

whereas T₁ ₃ G₂ ₃ M₂ ins a passage relegated to App I (No 5) after 608* ☙ Cv ततो ग्रन्थ लक्ष्मणेन सह", भारत पुष्पक", दृष्टा लक्ष्मणागोनघ" तत्र दृष्टा मया, लक्ष्मणेन सह भ्रात्रा सीतया सह भार्यया इत्यत पाठक्रम । अत्र पुस्तकपश्चात्या येऽपि तत्र श्लोका सन्ति त प्रक्षिप्ता इति न प्रदर्शिता ।, Cr अत्र पुस्तका पश्चात् भारद विभुवनमिलाहव कथम श्लोका दृश्यन्त । तपुनि तस्याग्र न दृश्यन्त । भारम भि व्याख्याता ।, Cg अन्य श्लोका प्रक्षिप्ता । अत एव न व्याख्याता इत्याह । लक्ष्मणेन सह भ्रात्रा । अत एतस्यानन्तरम्— सीतया सह वीर्यवान् भारत पुष्पक' दृष्टा लक्ष्मणेन तत्र दृष्टा मया" लक्ष्मणेन सह भ्रात्रा सीतया सह भार्यया । इति पाठक्रम । विमाने पुष्पक स्थित । भारद विभुवनमित्यारभ्य राम सत्यपराक्रम इत्यन्तो ग्रन्थ प्रक्षिप्त शङ्कितामह तथ्य । तत्पुनेव रत्र भूत्वेत प्रक्षिप्तत्वस्य विष्णुपराक्रम इत्यनन्त वि । ग्राह्य ।, Ck "पुष्पकमारूढ" इत्यनन्तर तावन्तर मन्त्र एव इति अत्र मध्ये "भारद भुवनमित्यारभ्य रामाभ नीत सुराधान्तु" इत्यन्त च चतुर्दशश्लोकी स्वमतानुसारेण प्रक्षिप्ता रामानुजीयानां कोशेषु च दृश्यते । प्रक्षिप्ता । तन्नाद्येयम् । अत्रैव पूर्वोत्तरवाक्यार्थस्वरस्यात्यासेयमित्युक्तम् । Ct अत्र मध्ये "भारद भुवनम्" इत्यादयो बहव श्लोका रामानुजमतस्य पुस्तकेषु दृश्यन्ते । ते प्रक्षिप्ता इति कतकादयोऽप्य च ☙ —After 17 D₃ ₄ ₆ S ins

610* भारत पुष्पक दिव्य विमान सूर्यसन्निभम् ।
दृष्टा विशालोत्तर ततस्ता पुरुषोत्तम ।
पुत्र स्तो मया दृष्टो रामो विष्णुपराक्रम ।
लक्ष्मणेन सह भ्रात्रा सीतया सह वीर्यवान् ।
न हि रामो महातेजा शक्यो जेतु सुरासुरै ।
राक्षसैर्वापि सर्वैश्च स्वर्ग पापकर्मभिरेव ।
रावणश्च मया दृष्टो क्षितौ तैलसमुक्षित ।
रक्तवासा पिबन्मत्त करवीरकृतस्रज ।

[(l 2) D₃ ₄ भालोक Cv g as above (for ॰त्त) T₁ damaged from नाम up to l 5 D₃ ₄ प्रविश Cv g as above (for श्याम) —D₃ ₄ om l 3 6 —(l 3) [illegible] M Cv g रत्र (for स्तो) —(l 4) D₁ T₁ G₂ M₂ Cv g भार्यया T₁ G₃ M₃ रामा (for वीर्यवान्) —After l 4 D₁ ins a passage relegated to App I (No 5) —D₃ ₄ om l 5-6 —(l 5) G₁ महात्मा G₃ महाद्रे (for सुरासुरै) —(l 6) T₁ ₃ M₃ सर्वै G₂ सर्वै (for सर्वै) M₃ स्वर्ग यानि लोकेश (for the prior half) —(l 7) G₁ तु (for च) D₃ ₄ Ck t युक्त (for क्षितौ) T₃ समक्षित (for समुक्षित) —T₁ damaged from l 8]

G 5 27 15
B 5 27 20
L 5 21 20

विमानात्पुष्पकादद्य रावणः पतितो भुवि ।
कृष्यमाणः स्त्रिया दृष्टो मुण्डः कृष्णाम्बरः पुनः ॥ १८
रथेन खरयुक्तेन रक्तमाल्यानुलेपनः ।
प्रयातो दक्षिणामाशां प्रविष्टः कर्दमं ह्रदम् ॥ १९
कण्ठे बद्ध्वा दशग्रीवं प्रमदा रक्तवासिनी ।
काली कर्दमलिप्ताङ्गी दिशं याम्यां प्रकर्षति ॥ २०
वराहेण दशग्रीवः शिंशुमारेण चेन्द्रजित् ।
उष्ट्रेण कुम्भकर्णश्च प्रयातो दक्षिणा दिशम् ॥ २१

---

up to दमनदन् in l 1 of 611* —(l 8) ‰ Cg कार्यीरकुलस्य हस्तकारा तलमार्पण । इत्यवाद्या श्लोको विमानात्पुष्पकाद् स्यात् इत्येतन् वा भिन्न इ (?) }

18 V1 illeg for 18 (cf v l 12) T1 damaged for 18 (cf v l 610*) —ª) D6 दृष्टो, D6 दिव्याद् (for अद्य) —ᵈ) Ś1 Ñ V2 B1 3 D4 [illegible] यथा D1 7 9 G2 3 भितौ (for भुवि) —ᶜᵈ) T2 मता (for स्त्रिया) D5 7 9 transp दृष्टो and मुण्ड Ś1 Ñ1 V2 B2-3 D5-6 मुण्ड श्रीमा(V2 B1-3 D6 दृष्ट)दृष्टो दृष्टमुनि N2 D2 हि च, D6 यद्वन्) B4 रक्ताचरपरो दृष्टः, D5 G2 3 M2 मुण्ड कृष्णा म्बरावृत (for ᵈ) —After 18 D8 reads 20ᶜᵈ

19 V1 illeg for 19 (cf v l 12) T1 damaged up to इन्द्रस्य in l 1 of 611* (cf v l 610*) N2 transp ᵃᵇ and ᶜᵈ —ᵇ) D2 रक्तमाला D9 10 [भ]नु?पदन् —After 19ᵃᵇ D7 9 T1 2(ins after 20) G 2 M1 2 ins while M2 cont after 612*

611* पिव तैल हसन्नन्मत्तश्चलप्लवितास्ररोमक्रियम् ।
गर्दभेन ययौ शीघ्रं दक्षिणां दिशमास्थितः ।
पुनरन्न मया दृष्टो रावणो राक्षसेश्वरः ।
पतितो विहिरा भूमौ गर्दभाद्भयमोहितः ।
सहसोत्थाय संभ्रान्तो भयार्तो मदविह्वलः ।
उन्मत्तरूपो दिग्वासा दुर्वाक्य प्रलपन्बहु ।
[illegible] घ दु बहु घोर तिमिरं नरकोपमम् ।
मलपङ्कं प्रविश्याशु मग्नस्तत्र स रावणः ।

[(l 1) T1 damaged up to इन्द्रस्य T2 3 M2 पिवन् (for [illegible]) —G2 om l 2-5 —(l 2) D7 9 आस्थित (for आस्थितः) —T2 damaged for l 4-7 —(l 4) D7 9 T3 G2 M1 2 [s]अतिरा (for विहिरा) M2 पतित राक्षसेन्द्रो भूमौ (hypm) (for the prior half) T2 सहित (for शीघ्र) —(l 5) T2 भय [illegible] (for भयार्तो) —(l 6) L1 T1 G2 3 M1 2 उन्मत्त इव (for दिग्वासा) —(l 7) G2 दुर्गं —(l 8) M2 मग्न (for मग्न) G2 3 महात्मे (for स रावण)]

—T1 2 G2 3 M2 om 19ᶜᵈ Ś1 transp 19ᶜ–20ᵃ and 20ᶜᵈ L1 reads 19ᶜᵈ after l 1 of 613* —ᶜ) D7 9 दक्षिणां M2 प्रयाद्य (for प्रयातो) —ᵈ) D1 गोमय B(e?) G1 (s कर्दम Ś1 N2 B2 D 6 का(l 1 a कद्वैर्दृष्ट N2 V1 L1 3 D8 9 10 मूत्र दृष्ट D1 गोमय दुर्ग D2 गोमय हृ॰ —After 19 M1 ins while G2 3 cont after 613*

612* रक्तमाल्याम्बरधरो रक्तगन्धानुलेपनो ।

—Thereafter M2 cont 611*

20 V1 illeg for 20 (cf v l 12) Ś1 transp 19ᶜ–20ᵇ and 20ᶜᵈ —ᵇ) M1 कृष्ण (for रक्त) Ś1 D10 वाससा D1 4 वाससा D5 1 वाससी (for वासिनी) —D10 reads 20ᶜᵈ after 18 —T1 damaged from 20ᶜ up to दृष्ट in l 1 of 613* —ᶜᵈ) Ś1 V1 B1 4 D1 2 10 11 काली कामरूपाद्यो B2 काली कराल्वदना (for ᶜ) Ś1 D10 प्रकर्षती B2 प्रयच्छति D11 प्रययमी D1 गाढ्वैर्दशाग्रे दृष्ट्वा कर्दमा दक्षिणामुखा —After 20 D7 9 T2 3 G M ins while T2 ins 611* and then cont

613* पुन तत्र मया दृष्ट कुम्भकर्णो निशाचर ।
रावणस्य सुता सर्वे मुण्डास्तैलसमुक्षिता ।

[(l 1) T1 partially damaged for the prior half M2 पुनस (for दृष्ट) D7 9 T1 राक्षस (for निशाचर) —After l 1 D1 reads 19ᶜᵈ —T1 damaged from l 2 up to 21ᶜᵈ —(l 2) T2 G1 M2 मुण्ड (for मुण्डास्)] —Thereafter G1 2 cont 612*

21 V1 illeg for 21 (cf v l 12) T1 damaged for 21ᶜᵈ (cf v l 613*) Ś1 om [illegible] —ª) D1 वराहेण Ñ1 V2 B1 2 D6 वराहेण मया दृष्ट (V2 समारूढ B1 3 रावण(B2 ॰पैव [sic]) मया दृष्ट —ᵇ) N1 V1 D8 10 11 [श]शुक (for इन्द्रजित्) N2 D6 कृष्यमाणोपि चावहन —ᶜ) V2 सु (for च) N2 D3-4 10 11 उष्ट्रेण च मया दृष्ट (D6 reads च [illegible] in marg) —ᵈ) D1 प्रविष्टो, D2 प्रगतो D5 (m) याति च D7 9 G1 M1 प्रयात —After 21 D1 3-4 S ins

614* एकस्तत्र मया दृष्ट श्वेतच्छत्रो विभीषण ।
शुक्लमाल्याम्बरधर शुक्ल गन्धानुलेपन ।
शङ्खदुन्दुभिनिर्घोषैर्नृत्तगीतैरलंकृत ।
आरुह्य शैलसंकाशं मेघस्तनितनि स्वनम् ।
चतुर्दन्त गजं दिव्यमास्ते तत्र विभीषण ।
चतुर्भि सचिवै सार्धं वैहायसमुपस्थित ।

[(l 1) Cb [illegible] दि [illegible] मया दृष्ट 'चतुर्भि सचिवै' [illegible] अत्र मध्ये श्लोकद्वय [illegible] —After l 1, D6 M2 read l 6 —D8 9 G1 M1 om (hapl ?) T1 damaged for l 2 3 —(l 3) D4 नृत्य (for नृत्त) D8 T2 [illegible] (for [illegible]) —(l 4) M2 [illegible] —(l 6) D6 T2 विहायसम् Cr [illegible] s above (for वैहा॰) D8 [illegible]]

गमाजव महान्दृत्तो गीतवादित्रनिःस्वनः ।
विरतां रक्तमाल्यानां रमणीं रक्तवाससाम् ॥ २२
लङ्का चेयं पुरी रम्या गजाश्वरथसंकुला ।
सागरे पतिता दृष्टा भग्नगोपुरतोरणा ॥ २३
पीत्वा तैलं प्रनृत्ताश्च प्रहसन्त्यो महास्वनाः ।
लङ्कायां भस्मरूपायां सर्वा राक्षसयोषितः ॥ २४
कुम्भकर्णादयश्चेमे सर्वे राक्षसपुंगवाः ।
रक्तं निवसनं गृह्य प्रविष्टा गोमयह्रदे ॥ २५
अपगच्छत नश्यध्वं सीतामाप्नोति राघवः ।
घातयेत्परममर्षी सर्वैः सार्धं हि राक्षसैः ॥ २६ G 5 27 21 B 5 27 34 L 5 21 36

22 V3 illeg for 22 (cf v l 12) —a) Ñ1 D5 T1 M3 रतो, G1 नृ* (for नृत्तो) Ś1 Ñ2 D8.10 मया रतो, D1 महातेजा (for महानृत्तो) —b) G3 damaged for गीतवा Ś1 Ñ1 B2 D1-4.10.12 नृत्यगान, Ch t as in text (for नि स्वन). V1 V3 B1-4 D 9 नृत्यवादित्रगीतजान् —T1 damaged from 22c up to l 1 of 615* G1 damaged for 22cd —c) D1 पूस्रता (s c) (for विरतां) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 विरता रक्तमाल्यानि, Ñ1 V3 B D6 विरता शुक्लपिताले

23 V3 illeg for 23 (cf v l 12) T1 damaged up to l 1 of 615* (cf v l 22) —a) Ś1 Ñ V3 B D1-4.10 दृष्टा, D11 दृष्टा (for रम्या) —b) Ñ1 D8.9 T1 G M1 दुष्टा (for संकुला) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 गजाश्व सितुमा (D10.11 °रथ) तुला —c) D1 सागर Ñ1 *का (for पति) —d) Ś1 भग्न, D1.8.12 प्राकार (for गोपुर-) M1 भग्नतोरणगोपुरा —After 23 T1 G1.2 M1.2 ins

615* लङ्का दग्धा मया स्वप्ने रावणेनाभिरक्षिता।
दग्धा वानरमुख्येन रामेण समन्विता।

[T1 damaged for l 1 —(l 1) G1 पुरी लंका, G2 M1 पुर दग्ध (for मया स्वप्ने) M2 [अ]भि (for [र]क्षि) G1 T1 वानरेण सरक्षिता M1 lacuna (for the post half) —(l 2) G2 damaged after दग्धा up to भस्म in 24c. T2 मारुतमता (for समन्विता) M2 दग्धा च पुरी भया रावणेनाभिपालिता]

24 V3 illeg for 24 (cf v l 12) G1 damaged up to भस्म in c (cf v l 23) M2 transp ab and cd —a) Ś1 D10 T1 प्रनृत्यस्त, V1 D1-2 प्रनृत्ताश्च, B2 प्रनृत्ताश्च, B1 प्रनृत्ताम (sic) D6 प्रनृत्तास्ता, D8-9 M1 प्रमत्ताश्च, G1 M1 प्रनृत्यति (for प्रनृत्ताश्च) —b) B3 प्रियाविता, D10 महास्वरा, M1 °स्वन (for महास्वरा) —c) Ś1 Ñ1 D1.10.11 T1 रूपाया, D1 मृताया, Gm as in text (for रूपायां) Ñ1 B1.4 D6 भस्मरूपाया, B1 T1 G1 भस्मरूपाया —T1 damaged for 24d–26b. —d) D1.11 T1 सर्वे (for सर्वा) T1 M1 प्रविष्टा राक्षसस्त्रिय

25 V3 illeg for 25 (cf v l 12) T1 damaged for 25 (cf v l 24) G1 damaged for a —a) B1 [अ]न्ये, D1 M1 [च]ते, T1 G1 [च]व (for [द]मे) D1 त्रिरूपाश्च कुम्भकर्णादयश्चेमे —b) D1 मह, G1 सर्व (for सर्वे) D1 पुंगवे —c) D1 रक्तनिवसन गृह्य, T1 वसना ह्य प्रगृह्य —d) T1 हृदे Dr G1 गोमये हृदे —For 25cd Ś1 V1 (illeg) 1 V3 B D1-4.8.10 sub :

616* पीतमाल्यानुलेपनवसना कृष्णा गौरमुखेन ह्रदे ।

[Ś1 D10 विरमं हृत्वा 1 पीत्वा रैक्त D1-4.11 चितमाल्य (for ऋषिना वसे) Ś1 Ñ1 V3 D10 शोभ —Thereafter Ś1 Ñ B1.4 D1.4.8.10.11 cont D1 cont. after l 3 of 616* D8 cont after l 2 of 616*

617* वेवसवंसमारुढस्तैव नय विनीतम।
चतुर्भिः सचिवैः सार्धं राक्षसैरिन्द्रजिन्मुखैः।

[(l 1) Ś1 Ñ1 D1.11.11 सन, B1 रूप (for सर) D1 वारणम् B1 D1.12 रुक (for ढोक) D1 राजन् विशीभ (for the post half) —(l 2) B1 D1 सार्ध विम]

—D1 further cont, D1.4 cont after 616*

618* लङ्कायां च मया स्वप्ने पुरा दृष्टं हर्म्यहितम् ।
काले सूत्राणि तरालि पर्वतस्त्री पुर पुर ।
पार्श्वे राक्षसा सर्वानिर्वाचितिरा विशीरणम् ।
दक्षिणे प्रयाता राक्षसे हन्ते शारसमनम ।

[(l 1) D1 वानर पुराण (sic) (for the post half) —(l 2) D1 वारे (for तरा) D1 रा (for रे) —(l 4) D1 transp राक्षसे and हन्ते]

26 V3 illeg for 26 (cf v l 12) T1 damaged for 26ab (cf v l 25) G1 illeg for 26–27a —a) Ś1 D10 उपगच्छ, Ñ V3 B D1.4.8.11 अपगच्छ, D1 अपगच्छतु, M1 अप Cr g k t as in text (for अपगच्छत) Ś1 Ñ1 V3 B1 D1.2.4.10 Ch t नश्यध्व Cr g as in text (for नश्यध्वं). T1 अपगच्छत सितनो इत —b) D1 T1 G1.2 M1 Cg आप्स M1 मायाप्य Ch t as in text (for आप्नोति) Ś1 Ñ B D1.8.11 सुयाता मनु सा, V3 B1 D1.10 सुखा सा मनु D1 मायकृतु म (for सीतामाप्नोति) —D1 om (hapl) 26c–27 —c) Ś1 घातय (for घात') D1 परामर्षी च (for परमामर्षी) —d) D1.4 सुमार्थ (for सर्वै) G1.2 M1 रामभद्र (for °मै) Ś1 Ñ1 D1.10.11 सर्वामात्य (D1.2 °स्य) राक्षसान्, V1 V3 B D1 मातरं हि राक्षसान्, D1 सर्वं न्वामि राक्षसान्. Cr g सदानन्दः अदृत्वं आशुगः आनंदेदव्यं (Cg सर्वंतरात्मा सीतामपि तेनाश्रयेदिया सर्वं रामेन सार्धं सारान् हरि सिद्धम्। सराज्ञः सदस्य सर्वानुन रामाभिलाषाद्यो वा)]

G. 5.27.25
B. 5.27.35
L. 5.21.27

प्रियां बहुमतां भार्यां वनवासमनुव्रताम् ।
भर्त्सितां तर्जितां वापि नानुमंस्यति राघवः ॥ २७
तदलं क्रूरवाक्यैर्वः सान्त्वमेवाभिधीयताम् ।
अभियाचाम वैदेहीमेतद्धि मम रोचते ॥ २८
यस्या ह्येवंविधः स्वप्नो दुःखितायाः प्रदृश्यते ।
सा दुःखैर्बहुभिर्मुक्ता प्रियं प्राप्नोत्यनुत्तमम् ॥ २९
भर्त्सितामपि याचध्वं राक्षस्यः किं विवक्षया ।
राघवाद्धि भयं घोरं राक्षसानामुपस्थितम् ॥ ३०
प्रणिपातप्रसन्ना हि मैथिली जनकात्मजा ।
अलमेषा परित्रातुं राक्षस्यो महतो भयात् ॥ ३१
अपि चास्या विशालाक्ष्या न किंचिदुपलक्षये ।
विरूद्धमपि चाङ्गेषु सुसूक्ष्ममपि लक्षणम् ॥ ३२
छायावैगुण्यमात्रं तु शङ्के दुःखमुपस्थितम् ।
अदुःखार्हामिमां देवीं वैहायसमुपस्थिताम् ॥ ३३
अर्थसिद्धिं तु वैदेह्याः पश्याम्यहमुपस्थिताम् ।
राक्षसेन्द्रविनाशं च विजयं राघवस्य च ॥ ३४

27 Ñ1 V1 illeg. for 27 (for V2, cf. v.l. 12). D1 om. 27 (cf. v.l. 26). G3 illeg. for 27ᵃ (cf. v.l. 26). —ᵇ) Ś1 Ñ2 V3 B D1–4.8.10.11 वनवासेप्यनुव्रतां (D8 °व्रतां). —T1 damaged for 27ᶜ–28. —ᶜ) Ś1 D1–4.8.10.11 भ(D11 र्त्स)ितां (for र्त्सितां). Ś1 B2.3 वापि Ñ2 D6 चैव (for वापि). —ᵈ) T2 G1 Cr [न]मंस्यति. Ś1 D1–4.10.11 राघवो नानुमंस्यते; Ñ2 V2 B D6 न रामो मर्षयिष्यति. —After 27, V3 B read 35–37.

[illegible] V1 illeg. for 28 (cf. v.l. 12). T1 damaged for 28 (cf. v.l. 27). V3 B om. 28. G3 damaged for 28. —ᵃ) D7.9 वः, G2 वा (for वः). D1 क्रूरवाक्यैश्च T2 वाग्भिर्वै (for °वाक्यैर्वः). —ᵇ) D6 सांत्वयित्वा विधीयतां. —ᶜ) Ś1 Ñ D1.4.6.10.11 T2 अभियाचत, D3 अभियाच्य च, Cr g as in text. —After 28, Ñ2 D6 read 35–37.

29 V1 illeg. for 29 (cf. v.l. 12). —ᵃ) D5 T1.2 G3 M1 यस्याः (for यस्या). Ś1 D10 एवंविध, Ñ2 V3 B1.2.3 D6 एतादृशः, D5 चैतादृशः (for ह्येवंविधः). D1 यस्यास्त्वेवंविधः (corrupt). T1 M1 यस्यामेवंविध. —ᵇ) T G3 M1.2 दुःखितायाः. Ś1 D10 प्रदर्शित (for प्रदृश्यते). D6 दुःखितायाः प्रपश्यते. —Ñ1 illeg. for 29ᶜᵈ. —ᶜ) T1.2 G1 M1 विविधैर् (for बहुभिर्). D1 सा दुःखं सर्वमुत्सृज्य. —ᵈ) D1 सुखं (for प्रियं). Ś1 D1.10.11 प्रियं प्राप्नोत्यनुत्तमं; Ñ2 V3 B D6 प्रियं प्राप्स्यत्यसंशयं.

30 V1 illeg. for 30 (cf. v.l. 12). T1 damaged for 30–31. —ᵃ) D6 तर्जितामपि. Ñ2 V3 B D1.4.6.11 भर्त्सितामपि D5 (वि)याच° D7 °याच(ध्)व्वं (V3 B1–3 D6 °याचध्वं) —ᵇ) B1 किमु यथा (sic). G1 किं विवक्षया (sic). —G3 mostly damaged for ᶜᵈ. —ᶜ) D6 यद् (for हि) —ᵈ) M1 भवि (for उप-) —After 30, [illegible] G3 ins.:

619* तत्रभवत्यः भवतः सर्वा विनताथा विरक्षया ।
सर्वा एव समस्ताश्च विप्राणामुपागता ।
सम्यग् वः प्रयतः सु सौम्या अर्थोक्तिं स्ता ।
विरक्ष्य क्रम कृतज्ञता प्रमाणोद्ध मृदु विश्व ।
सत्या प्रत्यापद्युत्थाप विभ्रमा धारयमपर्ति । [5]

[Cf. 5.56.73–74 (including star passage). G3 mostly damaged for l. 1. —(l. 1) G3 सद्धर्म (for निर्°). —(l. 3) G3 वैव (for चैव). —(l. 5) G1 मध्ये (for मध्यम).]

31 V1 illeg. for 31 (cf. v.l. 12). T1 damaged for 31 (cf. v.l. 30). Ñ2 V3 B1–3 D6 om. 31. —ᶜ) Ś1 Ñ1 D1.10 आर्या; D3.4 भार्या; D5 अत्र (for एषा). —ᵈ) Ś1 Ñ1 B4 D1–4.10.11 G1 राक्षसीर् (for °स्यो).

32 V1 illeg. for 32 (cf. v.l. 12). D6 reads 32–33 after 35. —ᵃ) B1 (also).4 तथा चास्या, D3 अपिचाप (for अपि चास्या). B6 दृश्यन्त्यां विशालाक्ष्यां. —ᵈ) D11 चो (for च). D1–3 उपलक्ष्यते. —After 32ᵃᵇ, B1 ins.:

620* देव्या कथमशोभत्या रामनं पुरतः स्थितम् ।
राक्षस्योऽत्र विशालाक्ष्या न किंचिदुपलक्षये ।

—ᶜ) Ñ1 D3.7–10 Cr विरूपम् (for विरूद्धम्). [illegible] विरूपमथवाङ्गेषु. Ñ2 B विरुद्ध(B2–4 रू°) गुणमङ्गेषु. V3 D1.6 विरुद्धगुणमङ्गेषु. D6 विरूपगुणमङ्गेषु ※ Cr: अपि चेति। द्वितीयमपि चेति पादपूरणे. ※ —ᵈ) Ś1 D5.10 यत्. B1 D1.2.3 T1 न; D6 स (for सु). Ś1 सापते. D6 (न) लक्ष्यते. D11 किंचन (for लक्षणम्).

33 V1 illeg. for 33 (cf. v.l. 12). D1 om. 33. T1 damaged for 33–35ᵈ. D1 reads 32–33 after 35. —ᵃ) Ś1 Ñ1 D1.3.10.11 -वैगुण्यमात्र(D11 °मात्र)म् Ñ2 V3 B D6 ईदृशं V3 B1 (m. also) a. ईदृशं वै गुण्यमात्रेण. ※ Cr छायावैगुण्यमात्रम(त्र)मिति शङ्के ※ —ᵇ) Ś1 Ñ1 D1.3.10.11 मन्ये (for शङ्के). Ñ2 V3 B D6 उपागत D6 °मत्) (for उपस्थितम्). —D3.10 om. 33ᶜᵈ. D1 reads 31ᶜᵈ except अदु(ः)खा in marg. —ᵈ) Ś1 D1.3.11 स्थितां सायंते स्थिता; Ñ1 स्थिता समुपस्थिता; Ñ2 V3 B D6 न शोकमनुमर्हति —After 33, Ñ2 V3 B D6 ins.:

621* इयं वै देवसुतेव (B2 °व) शोकमनामिनी ।

34 Ñ1 illeg. for 34 (cf. v.l. 12). T1 damaged for 34 (cf. v.l. 33). D1 T1 M1 om. (hapl.) 31ᵃᵇ. —ᵃ) Ś1 अत्र (for अर्थ). T1 च (for तु). —ᵇ) G3 समु-

निमित्तभूतमेतत्तु श्रोतुमस्या महत्प्रियम् ।
दृश्यते च स्फुरच्चक्षुः पद्मपत्रमिवायतम् ॥ ३५
ईषच्च हृषितो वास्या दक्षिणाया ह्यदक्षिणः ।
अकस्मादेव वैदेह्या बाहुरेकः प्रकम्पते ॥ ३६
करेणुहस्तप्रतिमः सव्यश्चोरुरनुत्तमः ।
वेपन्सूचयतीवास्या राघवं पुरतः स्थितम् ॥ ३७
पक्षी च शाखानिलयं प्रविष्टः
पुनः पुनश्चोत्तमसान्त्ववादी ।
सुखागतां वाचमुदीरयानः
पुनः पुनश्चोदयतीव हृष्टः ॥ ३८ G 5 27 31 B 5 27 40 L 5 21 38

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे पञ्चविंशः सर्गः ॥ २५ ॥

परिस्थिता. Cm g k t as in text (for (अ)स्युप°) A₂ * * * * पत्स्थये (illeg.) —ᶜ) Ñ₂ V₂ B D₆ राक्षणेन्द्र (for राक्षसेन्द्र) —ᵈ) T₃ राक्षसस्य ततः तथा

35 V₁ illeg. for 34 (cf v l 12) T₃ damaged for 35ᵃᵈ (cf v l 33) Ñ₂ V₂ B (V₂ B after 27 owing to om.) D₆ read 35–37 after 28 —ᵃ) Ñ₂ V₂ B D₆ हि (for तु) D₆ निमित्तमेतद्धृतं तु —ᵇ) D₆ श्रोतुम् (sic) (for श्रोतुम्) D₁ M₃ प्रिय, D₆ परं (for प्रियम्) Ñ₂ V₂ B D₆ पुरनास्या तु (Ñ₂ D₆ °स्या न स्या) ह्यक्लिष्य —Ñ₂ V₂ B₁₋₄ D₆ transp. 35ᶜᵈ and 36ᵃᵇ —ᶜ) S₁ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ स्फुरत्पश्यामि (D₁₁ °पश्यापि) नयनं, Ñ₂ V₂ B D₆ पद्मपत्र स्फुरमाण च —ᵈ) D₆ (व)द्धस (for [आ]यतम्) —After 35 Ñ₂ V₂ B D₆ ins.:

622* सखामातोव पुनः प्रयतस्थिर श्रोत्रनम् ।

[D₁ ₃ D₆ इव (for रुद्र)]

while D₆ read₅ 32–33 after 35

36 V₁ illeg. for 36 (cf v l 12) For sequence in Ñ₂ V₂ B D₆, cf v l 35 —ᵃᵇ) T₂ ₃ एवार (for ईषच्च). M₁ हषित D₁ (अ) द्रुषितोऽपि, T₃ स्फुरित च (for हृषितो वा) Ñ D₁ ₃ ह्यस्या, D₁ G₃ बाहुर (for वास्या) Ñ₂ V₂ B D₆ द्युतन्(D₆ यथा) ह्यलिव सव्य, D₁ ईदृश द्युत्तन तस्या (sic) D₅ ईषत्प्रस्फुरितनेत्राया (for ᵃ) Ñ₂ V₂ B D₆ M₃ द्य (M₁ द्य)ह्यक्षिण (for ह्यदक्षिण), D₁ ह्य्यक्षिणा, D₂₋₄ ₁₁ द्रुमितोऽपि D₁₁ °पि)ह्यदक्षिण (D₃ °ष D₁ °ण्य) (for ᵈ) S₁ D₁₀ च व्यादुमितो त्र, D₁₀ °श्चोष्य)स्या दक्षिणोऽपि (D₁₀ °पि)ह्यदक्षिण —T₁ damaged for 36ᵃ–36ᵇ, —ᶜ) D₂ ₁₀ चाथ (for एव) —ᵈ) T₃ एव (for एक) S₁ D₁ ₁₀ प्रवस्यते, Ñ₂ V₂ L D₆ प्रवेपित, D₁ ₄ तत्र वेपते (for प्रकम्पते) D₁ बाहु सव्य भवेपथु, D₁₁ बाहुश्च प्रवेपथ

37 V₁ illeg. for 37 (cf v l 12) T₁ damaged for 37 (cf v l 36). For sequence in Ñ₂ V₂ B D₆, cf v l 35 —ᵃ) D₆ करेणोर (for करेणु) D₆ हस्त (for हस्त) B₂ प्रतिम —ᵇ) S₁ Ñ₁ D₁₋₃ ₁₀ ₁₁ सवेपथु, D₆ ह्यनुत्तम (for अनुत्तम) B₂ सव्य चोरुरनुत्तम, D₆ * * * * * * * * —ᶜᵈ) S₁ Ñ₁ D₁₋₃ ₁₀ ₁₁ वेपन्त्या, T₂ व्यत, M₂ ह्यत्र, Cv t as in text (for वेपन्) G₁ (अ)पि, M₁ (अ)स्यै (for (अ)स्या) Ñ₂ V₂ B D₆ तत्र प्रत्यवतीवास्या, D₁ वेपते सूचयामस्या, D₂ T₃ G₃ M₃ वेपमाना सूचयति, M₁ वेपवन्सूचयतश्च (for ᶜ) S₁ Ñ₁ D₂ ₃ ₁₀ ₁₁ राघवं स्थितमागतं (for ᵈ) D₁ वेपमाना राघव * * सूचयतीवमारत oc. C₁ वेपन्सूचयतीवास्या इति पाठ:

38 V₁ illeg. for 38 T₁ damaged for 38ᵃᵈ (cf v l 36) —ᵃ) D₂ ₃ C₁ (इ)व Cv as in text (for च) T₂ विवश, Cv as in text (for °लय) M₁ प्रहृष्ट, C₁ as in text (for °विष्ट) S₁ D₂ ₁₀ -(आ)सक्त प्रहृष्ट, Ñ₁ G₃ विरुद्ध प्रहृष्ट, Ñ₂ B₁ ₂ ₄ D₆ निलयोत्सु (D₆ °त्सु) ताव, V₂ -निलयाद्गुताव B₂ निलयो द्रष्टानीत, D₁ निलय प्रकाश D₂ ₃ (आ)श्रियन प्रकाश (D₂ पुनः पुन) —ᵇ) Ñ₂ D₂ ₁₀ सावधानी (S₁ °नी) (for सान्त्ववादी) Ñ₁ श्रोतममसान्त्वनादी (for चोत्तम°) B₂ पुन: पुन चोत्तमसान्त्ववादी —ᶜ) S₁ B₂ D₁ ₃ ₇ सुरता B₁ D₁ स्वस्य)वाग, Cv t m p t as in text (for सुखागता) B₁ D₁₁ सुखागत च त (D₁₁ वाक्यम्) S₁ Ñ V₂ B D₁₀ उदीरयन्व (Ñ₁ °यद्य) —ᵈ) G₁ प्रहृष्ट (for [इ]व हृष्ट) S₁ Ñ₁ D₂ ₁₀ ₁₁ प्रत्याभाम (D₂ °स) चोदय (S₁ D₁₀ देश्य Ñ₁ ह्सीय)तीव काल, Ñ₂ V₂ B D₆ प्राह विप्र द्विधीरत काक, D₁ श्री चोदय चोदयतीव काक, D₁ ₄ प्रत्याभाम चोदयतीव काक —After 38, D₁ (l 1–4 only) ins.

२६

G 5. 28. 1
B. 5. 28. 1
L 5. 22. 1

सा राक्षसेन्द्रस्य वचो निशम्य
तद्रावणस्याप्रियमप्रियार्ता ।
सीता वितत्रास यथा वनान्ते
सिंहाभिपन्ना गजराजकन्या ॥ १

सा राक्षसीमध्यगता च भीरु-
र्वाग्भिर्भृशं रावणतर्जिता च ।
कान्तारमध्ये विजने विसृष्टा
बालेव कन्या विललाप सीता ॥ २

सत्यं बतेदं प्रवदन्ति लोके
नाकालमृत्युर्भवतीति सन्तः ।
यत्राहमेवं परिभर्त्स्यमाना
जीवामि किंचित्क्षणमप्यपुण्या ॥ ३

सुखाद्विहीनं बहुदुःखपूर्ण-
मिदं तु नूनं हृदयं स्थिरं मे ।
विदीर्यते यन्न सहस्रधाद्य
वज्राहतं शृङ्गमिवाचलस्य ॥ ४

623* त्यजस्व सीते हृदि शोकमुग्रं
प्रीतिं भज स्वामुदस्य समागम ।
त्वं शोभचन्द्र प्रतिपूर्णमानसा
समाप्स्यसे त्वत्कि कोसलेन्द्रम् ।
इत्येवमुक्ते वचने महार्थे
प्रहस्य शीर्षं दर्शितो गजस्य ।
स राक्षसी सा निजगाद वाक्यं
मा पण्डिते क्षुद्रमिहाल्पवाद ।
किं कुर्महे स्वामिभावे स्थितासि
भाव सर्वं श्रोष्यसे राक्षसेन्द्र ।
एष प्रलापा बहुधैव हत्वा
सुप्ते मणिकृतप्रा सापि सुता ।

[(l. 1) D7 वचित्र D8 त्यज (for त्यज) —(l. 2) D8 समागत (sic) (for °गम) —(l. 3) D7. 8 चन्द्रप्रतिपूर्णमानस (D8 °स) —(l. 4) D8 त्वत्कर्तव D8 समाप्स्यसे —(l. 6) D8 स (for च)]
while D7. 8 ins.

624* एवं सा तीव्रतां वाक्यं भर्तुरागमहर्षिता ।
प्रतीक्षयदि कस्य गवेष शरण हि व ।

Colophon V2 illeg —*Sarga name* Ś1 त्रिजटा तु स्वप्नस्वप्ने, Ñ1 D1. 3. 4. 11 त्रिजटास्वप्नदर्शनं Ñ2 V3 B4 D6 त्रिजटास्वप्नदर्शनं B1. 3 त्रिजटास्वप्नकथनं B2 स्वप्नदर्शनं, D5 त्रिजटास्वप्नदर्शनं D10 त्रिजटास्वप्न —*Sarga no* (figures words in both) Ñ1 D1. 2. 10. 11 om Ś1 24 Ñ2 B1 D2. 3 T G M1. 2 27 V3 18 B2. 3 M3 26 B4 D5 28 —After colophon G concludes with श्रीरामाय नमः

26

M3 begins with श्रीरामाय नमः

1 V1 illeg up to हा in ᵈ —ᵃ) B4 तद् (for सा) Ś1 D3 विचिन्त्य (for निशम्य) G1 निशम्य वाक्य (for वचो निशम्य) —ᵇ) Ś1 Ñ V1 B D1–8. 10 तद्राक्षसीनां च वच सुघोरम् —ᶜ) D4 तदा (for यथा). —ᵈ) D1. 7 [अ]विपन्ना M3 [इ]व° (for न्[अ]भि°) Ñ1 V1 B D5. 6. 8 सिंहाभिपन्ने (B1. 3 °ह्रातिपन्ने, B2 °हावपन्ने, B4 °हाभिपन्ने) व गजेन्द्रकन्या

2 ᵃ) B1. 4 भीरुस्, D3 सुभीता, D10 [अ]पि भीरुर्, D11 सुभीरुर् (for च भीरुर्) —ᵇ) Ś1 D3. 10 वाग्भिर्, [illegible] V B D3. 4. 6 तथा (for वाग्भिर्) D1 D5 तर्जिता, D11 निर्जिता (for तर्जिता) —ᶜ) Ñ2 V1 B D5. 6 निरुद्धा (for विसृष्टा) —ᵈ) Ñ1 V B D6 शोका, [illegible] कोचिद् (for कन्या) B3 विपपात (for विललाप) Ñ1 शोषा (for सीता) D4 रशोद सीता कुररीव दिना

3 ᵃ) Ś1 D10 बतेद्, D1 बतेति, D2 यद्वदन्, D3 य विप्रा D6 हिमद् (sic), D11 च तेद् (sic) (for बतेद्) D11 लोका Ñ2 V B D6 सत्यं वचो ये प्रवदन्ति (B2 तत् +) विप्रा (B4 लोका) —ᵇ) T2 हरति, G1 भविता (for भवति) B1. 4 [इ]ह (for [इ]ति Ś1 D10 विप्रा Ñ V B D6 लोके D1. 4. 11 वयसा (for सन्त)

☞ V1 illeg from 3ᶜ up to colophon —ᶜ) D3 एका (for एवं) Ś1 D10 परिभर्त्स्यमाना, Ñ1 V1 B D1 पतिता विहीना —ᵈ) Ñ1 B1. 2 D6 शोका, V1 B4 भीता D1. 6 Ck t. वस्माम (for किंचित्) Ś1 Ñ1 D10 क्षणमल्प पुण्या, B1 D1. 6. 11 T1 G2 M3 क्षण(D1 फल्गु)मत्र°, B1 क्षणमप्युपाप्ता (for क्षणमप्यपुण्या) ❀ Cr in यत्र यत । Cg यत्र येन । किंचित्कालमपि कुत्सित जीवामि ❀

4 ᵃ) Ś1 Ñ V1 B2–4 D3. 6. 10 सुखैर, B1 (m also as in B2) श्रीर् (for सुखाद्) —ᵇ) N V1 B D1. 3. 4 हि (for तु) D3 दृढ (for स्थिर) —After 4ᵃᵇ D1 erroneously repeats 3ᶜ–4ᵇ and then again 3ᶜ —ᶜ) D1. 3 T1. 2 G2 M1. 2 विशीर्यते Ś1 Ñ V1 D1–4. 6–8. 11 यत्र (for यन्न) D3. 4 सहसा च

नैवास्ति नूनं मम दोषमत्र
वध्याहमस्याप्रियदर्शनस्य ।
भावं न चास्यामनुप्रहातु-
मलं द्विजो मन्त्रमिवाद्विजाय ॥ ५

नूनं ममाङ्गान्यचिरादनार्यः
शस्त्रैः शितैश्छेत्स्यति राक्षसेन्द्रः ।
तस्मिन्ननागच्छति लोकनाथे
गर्भस्थजन्तोरिव शल्यकृन्तः ॥ ६

दुःखं बतेदं मम दुःखिताया
मासौ चिरायाभिगमिष्यतो द्वौ ।
बद्धस्य वध्यस्य यथा निशान्ते
राजापराधादिव तस्करस्य ॥ ७

हा राम हा लक्ष्मण हा सुमित्रे
हा राममातः सह मे जनन्या ।
एषा विपद्याम्यहमल्पभाग्या
महार्णवे नौरिव मूढवाता ॥ ८

तरस्विनौ धारयता मृगस्य
सत्त्वेन रूपं मनुजेन्द्रपुत्रौ ।
नूनं विशस्तौ मम कारणात्तौ
सिंहर्षभौ द्वाविव वैद्युतेन ॥ ९ G 5 28.9 B 5 28 9 L 5 31 9

5 a) T1.2 G1 नैषो (for नूनं) M3 transp नूनं and दोषम् T1.2 G1 नूनमत्र, T3 नैव एवम् (for दोषमत्र) Ś1 Ñ1 D1-4.10.12 दोष (D3 द्रोष) शिक्षणी मम नास्ति नून (D3 शिक्षिद्), Ñ2 V2 B D5 नून शिक्षणी मम (V2 D6 °शीमम) दोषमस्ति ※ Cv r m g दोष दोष (1 Cr g कार्य मधुमक [Cr °मरम]म्), so also Ct ※ — b) Ñ2 V2 D2.4 D6 वध्यास्मि, T1 मयाहम् (for वध्याहम्) Ś1 B3 D1.10 मम, Ñ2 V2 B2.4 D5 तस्य, D6 T1.2 तत्र, T3 अस्या, Cm g k t as in text (for अस्य) — c) Ñ1 B2.4 तावन्, D1 अथैव, M3 भय (for भाव) Ñ2 B D5 दास्यामहम्। D6 वाचाहम् (for चास्यामहम्) Ñ2 V2 B1.3.4 मत्याम्, B3 प्रयातुम् (for प्रहातुम्) — d) M1 मन्नम् (for मलम्) Ś1 Ñ V B D1-4.8.10.11 अर (Ñ2 V2 B1.3.4 महा) द्विजो मन्त्र पपात्मनाय (V2 B3 °नास्य, B1 °मस्य, D5 °जातौ)

6 a) Ś1 D10 चिराद् (sic) (for [च]चिराद्) D1 ममाङ्ग तथैवाद्य — b) D1.7.8 शरैः (for शस्त्रैः) D1.8.11 पतन्ति V2 B1.3.4 राक्षसौघ (for °सेन्द्र) — c) D1.3 नागच्छति, D3 तस्मा° (for तस्मि°), Ś1 D10 लोकनाथे — d) Ś1 Ñ1 D1.7.10.11 हृता (for कृन्त) Ñ2 V2 B1.2 D1.6 गर्भस्थितस्यापि शल्यकृतां (Ñ2 °कृत), B3 *** गर्भानि * शल्यकृतां, B4 गर्भान्निविष्टानिव शल्यकर्ता, D2 गर्भस्थनिष्टानि विशल्यकृतौ (sic) ※ Cv शल्यकृन्तोऽयम् 1, Cr m g शल्यकृन्तो नापित 1, Ck t शल्य शस्त्र तेन कृन्ततीति शल्यकृन्त शल्यहर्ता (1 Ct नापितोऽयम्) ※

7 Ś1 D10 om 7 — a) D5 किंतेद्, D8.9 बतायां, D11 M3 ममेदं, G1 यदेतत्, Cv g k t as in text (for बतेदं) D7.9 ननु M3 बत (for मम) Ñ1 D1-4.11 दुःखं नरया (D11 °रय [sic])न् (for दुःखितायाः) — b) T2 घोषौ (for मासौ) D1-4 [अ]च, T1.2 G2 M3 Cr g [अ]पि, G1 [अ]नि, G3 [अ]प, Ct as in text (for [अ]भि) T1 [अ]भिगमिष्यते Ñ2 om T3 [ऽ]व (for द्वौ) D11 नैवां विरायाय मभिमिष्यतो नौ — For 7ab, Ñ2 V2 B D5 subst while Ñ2 cont after 626*

625* द्वौ चापि मासौ समवाप्यशिष्टौ
दृष्टस्य मे धारयति भास्करोर ।

[(l 1) D5 समवेप्सितो —(l 2) D5 लप्स्यति B3 स्य° (for भोग°)]

— c) D1-4.11 G2 वध्यस्य बद्धस्य (by transp) D3 बध्यस्य यथैव Ms1 Cv g यथा Cr m g p as in text (for यथा) Ñ2 V2 B D5 [अ]वशिष्टे (D1.4 °ष्टे) (for निशान्ते) — d) Ñ1 रात्रोपहतुं तिर (sic), Ñ2 V2 B D5 राजापराधैरिव (B3 °धेन), D1-4.11 राजा (D1.2 °जा)पकर्तुं लिखत्र (D7.11 °ह), D5 T2 G2 Cv राजोपचारं (G2 °का)राणैव, D7.9 राजोपरोधान्निव, Cr m g as in text (for राजापराधादिव) ※ Cg यद्वेति पाठ इत्यन्यो वाक्यालङ्कारे. ※

8 a) D7.9 G2 Ct t जनस्य, D6 जनस्य (sic), T2 न तस्या (for जनन्या) — c) Ñ2 V1 B D5 विन (V1 °श)श्यामि, G1 करिष्यामि G2 °स्यामि, Ct as in text (for विपद्यामि) Ś1 Ñ1 D10 मृणामि (Ñ1 एव हि)पद्य मूढाभरगुण्या, D1-4.11 तृष्णा विपदे (D3 °ष्टे) मूढामल्पमागवा — d) Ś1 Ñ2 D11 वातरया, Ñ2 V2 B1-3 D5.6 वायसू (Ñ2 °यू)ता, B4 वातवशा D1 हतवातता, D2 वातहता, D6 महावता D10 वायुनुता, Cr m g k t as in text (for मूढवाता)

9 ab) B2 G2 M2 तरस्विना (B2 °नो), Cr m g k t as in text Ñ2 B2-3 D5 धारयतो (for °ता) Ñ2 V2 B1.3 D5 ध्यानेन (for सत्त्वेन) Ś1 Ñ1 B4 D1-4.10.11 तौ पालयन्तौ हि मृगाधिपस्य सत्त्व च रूप(Ñ1 वीर्य) च नरेन्द्र (B4 मनुजेन्द्र)पुत्रौ — After 9ab, Ñ1 ins

626* पराक्रमे च समवन्तविक्रमौ
तौ राघवौ सुरास्त्रे च ।

—Thereafter Ñ1 cont 625* — c) Ś1 Ñ V2 B D1-4.8.10.11 निहतौ Cr g k t as in text (for विशस्तौ)

सा जीवितं क्षिप्रमहं त्यजेयं
विषेण शस्त्रेण शितेन वापि ।
विषस्य दाता न तु मेऽस्ति कश्चि-
च्छस्त्रस्य वा वेश्मनि राक्षसस्य ॥ १६

शोकाभितप्ता बहुधा विचिन्त्य
सीताथ वेण्युद्ग्रथनं गृहीत्वा ।
उद्बध्य वेण्युद्ग्रथनेन शीघ्र-
महं गमिष्यामि यमस्य मूलम् ॥ १७

इतीव सीता बहुधा विलप्य
सर्वात्मना राममनुस्मरन्ती ।
प्रवेपमाना परिशुष्कवक्त्रा
नगोत्तमं पुष्पितमाससाद ॥ १८

उपस्थिता सा मृदुसर्वगात्री
शाखां गृहीत्वाथ नगस्य तस्य ।
तस्यास्तु रामं प्रविचिन्तयन्त्या
रामानुजं स्वं च कुलं शुभाङ्ग्याः ॥ १९

शोकानिमित्तानि तदा बहूनि
धैर्यार्जितानि प्रवराणि लोके ।
प्रादुर्निमित्तानि तदा बभूवुः
पुरापि सिद्धान्युपलक्षितानि ॥ २०

G 5 28 12
B 5 27 17
L 5 33 19

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे षड्विंशः सर्गः ॥ २६ ॥

विराद्यनिमित्तमाषा (sic) —^{c}) Ñ2 मोह, D6 D10 मय (for मोच) Ś1 V1 B4 D4 5 10 5 G2 च V2 D6 [क]च D11 म (for [क]थ) Ñ1 D6 तयो वा (for तयो वा) —^{d}) D4 [क]इ D11 शितया (hypm) (for शित) Ñ1 शुच्या, D7 11 12 G1 Ch t ककया, Cg as in text (for मच्या)

16 V2 B1 3 om 16 (cf v l 11) Ś1 V B4 D5 10 11 om 16^{cd} —^{a}) D7 T1 M1 वा, G1 शु, G2 हा (for सा) —D1 om 16^{b} —^{b}) D3 न (for वा) —^{c}) Ś1 Ñ1 D10 तथ, V2 D6 (न हि न D5 M2 शु न (by transp) G1 M3 न हि (for न तु) D3 5 च (D3 न) ममेह, D1 बहुशोऽस्मि, D11 T2 न ममास्ति (for न तु मेऽस्ति) D5 किंचित् —^{d}) D1 राक्षसस्य (for रक्षसस्य वा) Ś1 Ñ1 B4 D1-4 5 10 11 Cr राक्षसस्य Cg g l 1 as in text — Cv राक्षसस्येत्यत पर इतीव इत्यादि बहु (बहुधा विलप्य) तत्। अत शोकाभितप्ता बहुधा विचिन्त्य सीतेत्यत । अनयो पादयोर्व्यत्यासो लम्बकपाठ्यात । Cr राक्षसस्येत्यत पर, इतीव सीता बहुधा विलप्येत्यादि श्लोकद्वयम् । अत्र विलप्यान प्रकृतिविलापयमनताप । अत शोकानि तक्षेति श्लोक । उपस्थितास्तु शरणकल्पेत । Ck राक्षसस्येत्यन तरम्, "इतीवत्यादि" । कतिन श्लोक पञ्चस्तावय प्रक्षिप्त क्वचित् t, so also Ct 68

17 V3 B1 3 om 17 (cf v l 11) Ñ2 D1 om 17^{cd} D3 7-9 T1 2 (T1 2 om 18^{cd}) G2 M2 3 transp 17 and 18 —^{a}) D10 विलप्य (for विचिन्त्य) —^{b}) Ś1 Ñ1 B4 D1-4 11 दीना (for सीता) Ñ1 D3 4 प्रथन, B4 [द्]ग्रथने (for [द्]ग्रथन) D10 सर्वात्मना राममनुस्मरन्ती —^{c}) Ñ2 D5 उद्बध्य (D5 °द्ब्), D3 10 बद्ध्वा D7 उद्बध्य, T2 उद्बध्य (for उद्बध्य) D6 T2 [उ]द्ग्रथितम्, D11 [उ]द्ग्रथने न (sic) (for [उ]द्ग्रथनेन) Ś1 उद्बध्य वेण्युद्ग्रथनेन शीघ्रम् (hypm) —^{d}) T2 इतो (for अहं) V2 मूल (for मूलम्) Cv यमस्य मूलमित्यत्रनिवासस्य योग्य

18 V2 B1-3 om 18 (cf v l 11) D3 7 9 T1 2 (T2 3 om 18^{cd}) G2 M2 3 transp 17 and 18 —^{a}) Ś1 इत्येव, D1 सतीव (for इतीव) D5 7 9 M2 Ch k t दुःखी, Cr as in text (for सीता) —^{b}) Ñ2 D1 बहुप्रपन्ना —V2 D6 T1 2 om 18^{cd} —^{c}) Ś1 प्रति, D3 शु (for परि) D4 शुष्क (for शुष्क) Ñ1 dleg G3 कन्या Ct as in text (for वक्त्रा)

19 V2 B1-3 om 19^{ab} (cf v l 11) —^{a}) D1 3 सूनु (D3 सूना) गात्रेत्रा —^{b}) Ś1 B4 D1 10 तु D5 7 9 च D6 om (for [आ]थ) Ś1 V B4 D1-4 6 10 11 नगोत्तमाय —^{c}) Ñ2 V3 B1-4 D6 T2 च (for तु) Ś1 V1 B4 D4 5 8 9 11 T2 पारे (D5 शुचि) चिन्तयत्या Ñ2 V2 B1 3 D6 प्रति (V3 °वि) चिन्तयन्त्या D1 3 पारे (D2 प्रति) चिन्तयित्वा (sic) D5 G1 2 M1 3 तु (G3 M1 च) विचिन्तयन्त्या —^{d}) Ñ2 V3 B पञ्चु नरं (for रामानुज) B2 सूर्य (for स्व च) Ś1 शुभाय V2 B4 D5 10 11 शुभाया, D2 शुभात्या (for शुभाङ्ग्याः) D1 रामानुज च बहुश विचिन्त्य, D6 रघु कुल स्व च कुल्य माया

20 Ñ2 V2 B1 3 D6 om 20^{ab} —^{a}) Ś1 Ñ1 B4 D1-4 10 11 शुभानि सर्वाणि D5 9 Ct तस्या विशोकानि, D3 शक्य°, T1 G2 शुभानि° M1 शोकापनोदानि Cr m g as in text (for शोकानिमित्तानि) Ś1 B4 D10 T2 G2 M1 3

C 5.28.10
H 5.28.12
L 5.22.10

नूनं स कालो मृगरूपधारी
मामल्पभाग्यां लुलुभे तदानीम् ।
यत्रार्यपुत्रं विससर्ज मूढा
रामानुजं लक्ष्मणपूर्वजं च ॥ १०

हा राम सत्यव्रत दीर्घबाहो
हा पूर्णचन्द्रप्रतिमानवक्त्र ।
हा जीवलोकस्य हितः प्रियश्च
वध्यां न मां वेत्सि हि राक्षसानाम् ॥ ११

अनन्यदेवत्वमियं क्षमा च
भूमौ च शय्या नियमश्च धर्मे ।
पतिव्रतात्वं विफलं ममेदं
कृतं कृतघ्नेष्विव मानुषाणाम् ॥ १२

मोघो हि धर्मश्चरितो ममायं
तथैकपत्नीत्वमिदं निरर्थम् ।
या त्वां न पश्यामि कृशा विवर्णा
हीना त्वया संगमने निराशा ॥ १३

पितुर्निर्देशं नियमेन कृत्वा
वनान्निवृत्तश्चरितव्रतश्च ।
स्त्रीभिस्तु मन्ये विपुलेक्षणाभिः
संरंस्यसे वीतभयः कृतार्थः ॥ १४

अहं तु राम त्वयि जातकामा
चिरं विनाशाय निबद्धभावा ।
मोघं चरित्वाथ तपो व्रतं च
त्यक्ष्यामि धिग्जीवितमल्पभाग्या ॥ १५

Ś1 D1.3 कारणाय, Ñ2 B1.3.4 D3 कारण सो. B2 कारणेन. D2.4.11 °णाय, T2 °णो —ᵈ) B2 reads सिंहनौ in marg. D3 भवि (for इव) Ś1 D10 वैकुण्ठ, D3 °विकुण्ठ. Cv.t.m.g.k as in text (for °वपु°) Ñ2 V3 B D4 सिंहश्चैवं (D5 सि°)पुत्रवक्त्रेण

10 ᵃ) B D4 °रूप (for रूप) —ᵇ) Ś1 मम (for माम्) Ś1 B1 अल्पाय°. Ñ V3 B1.3.4 D2.4.9 पुण्या Ś1 अभवे (for लुलुभे) —V3 om. 10ᶜ B2 repeats 10ᶜᵈ after 11ᵃᵇ —ᶜᵈ) D1.3.9 G3 पुत्रौ (for पुत्र) Ñ1 P1 (both times) —ᵈ) D2 रामोऽयं तथा Ñ2 D1 यश. B2 यत्र) विसृज्य (for °) Ś1 Ñ2 D1.4.10.11 मोहाभयात्तथा तु सौ (D2 तथो, D5 तथा) विगुणौ रामानुजे लक्ष्मणपूर्वजश्च. Cr.m.g. तथ पतिव्रतात्वं (Cr °मासतम नाम्) । विकर्मै (Cg °र्मेति) । मुक्तेन (Cg °ऽन्विद्य) रामपुत्रो वनगतम् (Cm °ऽत्र वनगतम्) ।, Ck विकर्मै विमुक्ति मथ्येऽहमपि (Ck °र्ति विमुक्तिभावितः पतोऽहमहोऽप्य) रिष्टु ॥

11 Ñ2 B1.3 om. 11ᵃ–19ᵇ B2 reads 11ᵃᵈ in marg —ᵃ) B1.3 D2.4.5.11 प्रतिम (for °मान) Ñ1 सत्य (for व्रत) —After 11ᵃᵇ, P1 repeats 10ᶜᵈ —B1 om. 11ᶜ–12ᵇ —ᶜ) B1 हा धीर D1 स्वतेज. D2 हे जीव (for हा जीव) Ś1 Ñ B1 D1.3.4.10.11 हित प्रियश्च T2 हितप्रियस्य G1 M2 हितप्रियो वा Cl.t as in text (for हित प्रियश्च) —ᵈ) Ś1 वध्या D1 वध्याम् (for वध्यां) D1 वध्यामिमां Ś1 D10 वेत्स्यसि Ś1 वध्यामि D2 वेत्सि न (for वेत्सि हि) D1.6 राक्षसीनां D1 वध्यां स्थितां वेत्सि न राक्षसीनां

12 Ś1 Ñ2 B1.3 D10 om. 12 (for V3 B1.4 cf. v.l. 11) —ᵃ) Ś1 D2 इत्थं Ñ1 B1 D1.3.11 T2 G3 M3 (after corr. as in text) इत्थं Cg.k.t as in text (for इयं) Ñ1 ममाप्, Ñ1 D4 ममायं. D2.11 क्षमायं. D3 मयाय. D4 कृतस्य (for क्षमा च) —ᵇ) D4 तु (for च). D1.4 नियमा (D1 °मः)स्तु D5 T1 नियतः, Ñ2 B1 धर्मे. D1.4 धर्मा (for धर्मे) —ᶜ) Ñ2 न मे स्यात् (for ममेदं) D1.4.5.11 च व (D11 न च) मे फलं स्यात्. D2 मयन न मे स्यात् Ñ1 D2 पतिव्रतायां च ममाफलं स्यात्. B1 पतिव्रतत्वं च न मे फलाय

13 Ñ2 B1.3 om. 13 (cf. v.l. 11) —ᵃ) Ś1 D10 मिथ्या, Ñ2 D1.3.4 M3 Cl.t मोघ (for मोघो). D1 च (for हि) Ś1 Ñ2 D2.3.4.5.11 T2 ममाय (Ś1 °मम्) (for ममायं) B1 मया हि धर्मश्च विमो ममायं —ᵈ) Ś1 Ñ2 B1 तथैव. D2 तथैक. D12 यथैक (for तथैक) Ś1 Ñ2 B1 D1.4.5.10.11 T2 G1.2 M3 निरर्थ, Ñ1 निरर्थं (for निरर्थम्) —ᶜ) Ś1 Ñ2 B1 D1.4.5.11 यत् (for या) G1 यावि विपश्यामि. M1 यास्त्व पश्यामि D12 कृषा (for कृशा) B1 विरवा. D1 विहीना (for विवर्णा) —ᵈ) D1 reads from वा up to सं in marg. D1 दीना (for हीना) D1 यावता (for °ने) B1 हीना त्वया समये निराशा.

14 Ñ2 B1.3 om. 14 (cf. v.l. 11). —ᵃ) M3 निर्योगे Cg as in text (for निर्देशं). Ś1 Ñ B1 D1.4.5.10.11 पितुर्नियोगा (B1 D1 °योगा) नियमात् (D1 °ता D1 °त) दी (B1 °र्दी) नो —ᵇ) D1 वनात् (for वनान्) —ᶜ) D1.4 T1.2 G1.3 च (for तु) Ś1 D10 मन्ये (for मन्ये) T1 विपुल (for विपुल) B1 स्त्रीभिस्त्वमर्द्धानि विहृत्य —ᵈ) B1 संरस्यसे, D1 G1 M3.4 Cg.t रंस्यसे, T1 सं रम्यते T1 G1 संरंस्यसे (for संरंस्यसे).

15 Ñ2 B1.3 om. 15 (cf. v.l. 11) —ᵃ) Ś1 D1 हि (for तु).—ᵇ) Ś1 Ñ B1 D1.4.5.10.11 सदा (for चिरं). Ś1 Ñ1 D10 विनाशाय (for विनाशाय) B1 विन्दं. D1.4.5 विबद्ध (for निबद्ध-) Ś1 निबद्धभावा. D1 सदा

सा जीवितं क्षिप्रमहं त्यजेयं
विषेण शस्त्रेण शितेन वापि ।
विषस्य दाता न तु मेऽस्ति कश्चि-
च्छस्त्रस्य वा वेश्मनि राक्षसस्य ॥ १६ ॥
शोकाभितप्ता बहुधा विचिन्त्य
सीताथ वेण्युद्ग्रथनं गृहीत्वा ।
उद्बध्य वेण्युद्ग्रथनेन शीघ्र-
महं गमिष्यामि यमस्य मूलम् ॥ १७ ॥
इतीव सीता बहुधा विलप्य
सर्वात्मना राममनुस्मरन्ती ।
प्रवेपमाना परिशुष्कवक्त्रा
नगोत्तमं पुष्पितमाससाद ॥ १८ ॥
उपस्थिता सा मृदुसर्वगात्री
शाखां गृहीत्वाथ नगस्य तस्य ।
तस्यास्तु रामं प्रविचिन्तयन्त्या
रामानुजं स्वं च कुलं शुभाङ्ग्याः ॥ १९ ॥
शोकानिमित्तानि तदा बहूनि
धैर्यार्जितानि प्रवराणि लोके ।
प्रादुर्निमित्तानि तदा बभूवुः　G. 5. 28. 11 B. 5. 25. 19 L. 5. 24. 19
पुरापि सिद्धान्युपलक्षितानि ॥ २० ॥

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे षड्विंशः सर्गः ॥ २६ ॥

विषादत्यसिद्धकभावा (sic). —^{c}) Ñ2 मोहं; B3 D10 मयं (for मोर्ध). Ś1 Ñ1 B1 D2.3.4.5.8 G3 पर V2 D6 [त]- त। D11 स (for [त]स). Ñ1 D6 तमो हर्न (for नगो मर्त). —^{d}) D6 [स]हि। D11 विग्नं (hypm.) (for शिग). Ś1 -सुण्या। D2.3.11 G1 Ch.t -मावयाः; Cg as in text (for -भाव्या).

16 V1 B1-3 om. 16 (cf. v.l. 11); Ś1 Ñ B2 D2.8.10.11 om. 16^{ab}. —^{a}) D7 T3 M1 सन्त G1 सुः G2 ह्र (for दा). —D1 om. 16^{b}. —^{b}) D5 च (for वा). —^{c}) Ś1 Ñ1 D10 नया; Ñ2 D6 [ब]धि का D2 M2 तु न (by transp.); G1 M1 न हि (for न तु). D3 च (D2 न) समेह; D4 मतु मेहिः; D11 T3 न ममास्ति (for न तु मेऽस्ति). D8 किंचिद्. —^{d}) D8 वस्त्रप्रदो (for शस्त्रस्य वा). Ś1 Ñ B3 D1-4.6.10.11 Cr दारणस्य; Cv.g.k.t as in text. — Cr : राक्षसस्येत्यतः परं, इतीव देवी बहु विलप्यतं (बहुधा विलप्यते) तत् । अतः शोकात्परतः शोकाभितप्ता बहुधा विचिन्त्य-त्येतत् । अनयोः पादयोर्व्यत्यासो लेखकप्रमादकृतः ॥ Cr : रावणस्येत्यतः परं, इतीव सीता बहुधा विलप्येत्यादं श्लोको दृश्यः । अत्र विलप्येति प्रकृतिविलापप्रसङ्गात् । अतः शोकाभि-तप्तेति श्लोकः । व्यत्यासस्तु लेखकदोषः ॥ Ck : राक्षसस्येत्य-नन्तरं, "इतीवेत्यादि" । सर्वत्र श्लोकः कस्मिंश्चित् प्रक्षिप्तः क्वचित् ॥; so also Ct. ✿

17 V1 B1-3 om. 17 (cf. v.l. 11); Ñ2 D6 om. 17^{ab}. D2.3-6 T1.3 (T1.3 om. 18^{cd}) G3 M1.2 transp. 17 and 18. —^{a}) D10 विलप्य (for विचिन्त्य). —^{b}) Ś1 Ñ1 B1 D1-4.11 दीना (for सीता). Ñ2 D2.8 -ग्रथनं; B4 -[उ]द्ग्रथने (for -[उ]द्ग्रथनं). D10 सर्वात्मना राममनुस्मरन्ती. —^{c}) Ñ2 D1 तद्ध्य (D5 °द्ध-); D2.8 बद्ध्वा; D5 तद्ध्व; T2 उद्ध्य (for उद्बध्य). D6 T3 -[उ]द्ग्रथितेन; D11 -[उ]-ग्रथने न (sic) (for -[उ]द्ग्रथनेन). Ś1 उद्ग्रथनं वेण्युद्ग्रथनेन दीप्तम् (hypm.). —^{d}) T3 इच्छे (for अहं). Ñ2 मूलं (for मूलम्). ✿ Cv : यमस्य मूलमित्यत्रैत्यविनाश्यश्च योजयः ✿

18 V1 B1-3 om. 18 (cf. v.l. 11). D2.3-6 T1.3 (T1.3 om. 18^{cd}) G2 M1.3 transp. 17 and 18. —^{a}) Ś1 इत्येवः; D1 अतीव (for इतीव). D2.7-8 M1 Cv.k.t देवीः; Cr as in text (for सीता). —^{b}) Ñ2 D6 मनुस्मरन्ती. —Ñ2 D6 T1.3 om. 18^{cd}. —^{c}) Ś1 प्रवि- D3 वहु- (for परि-). [redacted] -सुद्द- (for -शुष्क-). Ñ1 dleg.; G3 -वक्त्रा; Ct as in text (for -वक्त्रा).

[redacted] V1 B1-3 om. 19^{ab} (cf. v.l. 11). —^{a}) D1.2 मृदु (D3 मृदु)सर्वगात्री. —^{b}) Ś1 B2 D1.10 तु; D2.7.8 च; D6 om. (for [अ]थ). Ś1 Ñ B2 D1-4.6.10.11 नगोत्तमस्य. —^{c}) Ñ2 V1 B1-3 D6 T1 च (for तु). Ś1 Ñ1 B1 D2.3.4.5.7.9-11 T2 परि (D3 मुवि)चिन्तयन्त्याः Ñ2 V1 B1-3 D6 प्रवि (V1 °वि)चिन्तयन्त्याः; D1.2 परि (D3 प्रवि)चिन्तयित्वा (sic); D6 G1.3 M1.2 तु (G3 M1 च)विचिन्तयन्ती. —^{d}) Ñ2 V1 B पश्युः कुलं (for रामानुजं). B3 स्वं- (for स्वं च). Ś1 शुभायाः; V1 B2 D1.10.11 शुभाया; D3 शुभाङ्ग्या (for शुभाङ्ग्याः). D1 रामानुजं च स्वकुलं विचिन्त्य; D6 पश्युः कुलं स्वं च कुलेषु मान्यं.

20 Ñ2 V1 B1-3 D6 om. 20^{ab}. —^{a}) Ś1 Ñ1 B1 D1-4.10.11 शुभानि सर्वाणि; D2.3 Ct तस्या विशोकानि; D7 संदर्शा T1 G2 शुभानि°; M1 शोकापनोदानि; Cr.m.g as in text (for शोकानिमित्तानि). Ś1 B1 D10 T1 G2 M1.2

२७

G 5 28 12
B 5 29 1
L 5 23 1

तथागतां तां व्यथितामनिन्दितां
व्यपेतहर्षां परिदीनमानसाम् ।
शुभां निमित्तानि शुभानि भेजिरे
नरं श्रिया जुष्टमिवोपजीविनः ॥ १
तस्याः शुभं वाममरालपक्ष्म-
राजीवृतं कृष्णविशालशुक्लम् ।
प्रास्पन्दतैकं नयनं सुकेश्या
मीनाहतं पद्ममिवाभिताम्रम् ॥ २
भुजश्च चार्वञ्चितपीनवृत्तः
परार्ध्यकालागुरुचन्दनार्हः ।
अनुत्तमेनाध्युषितः प्रियेण
चिरेण वामः समवेपताशु ॥ ३
गजेन्द्रहस्तप्रतिमश्च पीन-
स्तयोर्द्वयोः संहतयोः सुजातः ।
प्रस्पन्दमानः पुनरूरुरस्या
रामं पुरस्तात्स्थितमाचचक्षे ॥ ४
शुभं पुनर्हेमसमानवर्ण-
मीषद्रजोध्वस्तमिवामलाक्ष्याः ।
वासः स्थितायाः शिखराग्रदन्त्याः
किंचित्परिस्रंसत चारुगात्र्याः ॥ ५

तथा (for तदा) —ᵈ) Ś1 Ñ2 B1 D1.4.10.11 सत्यो (D2 °त्यो) चिताणि, D5 तत्प्राणि यानि Cv as in text (for चेष्टानिताणि) D3 काले (for लोके) —ᵉ) D10 T2.3 तथा (for तत्र) —ᶠ) D5 reads ᵈ except सुतां प्र, in marg Ś1 D1.10 सुता रि Ñ2 D11 सुता सु Ñ3 V3 B D5 सुतांगे D14 सुतां प्र, G3 सुताभि Cr m g k l as in text (for सुतांगे) Ś1 B3 D1.10 सुखानि Cr as in text (for सिद्धानि) Ś1 D10.11 सु (D10 स) लक्षणानि, Ñ1 D14 सुलक्षि°, B4 [स]लक्षणानि Ñ3 B1.2 सिद्धानु (Ñ3 °सु) लक्षितानि

Colophon Ñ3 V3 B1-3 D5 om —*Sarga name* Ś1 Ñ1 B4 D1.4.6.10.11 सीताविश्वास (Ñ1 D4 °प्र) लाप D5 सीताशुभदर्शन —*Sarga no* (figures words or both) Ñ1 D1.4.6.8.10.11 om, Ś1 24 B4 D5 29 D12 T G M1.2 28 D7 18 M3 27 —After colophon G concludes with श्रीरामाय नमः

27

Ñ2 V1 B1-4 D5 cont the previous Sarga M3 begins with श्रीरामाय नमः ।

1 ᵃ) D4 तथागताः T2 परिहीनमानसां (for व्यथितामनिन्दितां) Ś1 D1.10 तथा च तां (D1 °थागतां) सुव्यथितां सुदीनां B3 तथा तपस्वीं बहुधाप्यनिन्दितां —ᵇ) Ñ2 B1 D6 व्यपेतहर्षां D5 °शोक D7.9 T3 व्यतीतहर्षां Cg as in text (for व्यपेतहर्षां) [illegible] प्रविहीनमानसां D11 परिदीन°, T2 व्यथितामनिन्दितां Cg as in text Cg व्यपेतहर्षाम्। हर्षं पूर्वमनुभूय पश्चात् शोकं प्राप्तवत् व्यपगतहर्षाम् सर्वाभरण वर्जितां प्रत्येक —ᶜ) Ś1 D10 G3 तथा M1 D1-4.11 तदा Ñ2 V B D6 शुभाम् Cᵣ L as in text (for शुभां) Ñ3 V B1.2.4 D5 सर्वाणि B3 तानि D1 प्रजज्ञिरे (for भेजिरे) —ᵈ) Ś1 D10 यथा ; Ñ3 नृप (for नर)

Ñ3 V B1.2 D5 [अ]नुजीविनः D1 [अ]पि जी°, D4.7.9 G Ct [उ]पसे°, Cm g as in text (for [उ]पजी°)

2 ᵇ) Ś1 D1.10 राजीवयुत (D1 °युत्) Ñ2 V B1.4 D5 राजीवृत, D4.7.9 Ck t राज्याकृत D3 विराजित, G3 -राजीवृत, Cm as in text (for राजीवृत) Ś1 D10.11 शुक्लं, B4 शुक्लम् (for शुक्लम्) T1.2 M3 शुक्लविशालकृष्णं (by transp) —D4 om from 2ᶜ up to शु in 3ᵈ —ᶜ) [illegible] प्रस्पन्द यैक, D11 प्रस्पन्दैक (sic) (for प्रास्पन्दतैकं) Ñ2 V B D5 सकम्पा, M1 शुभाक्ष्या (for सुकेश्या) —ᵈ) Ś1 D10 T2 बालाहत (for मीना°) Ś1 [अ]तिशुक्लं, V3 [अ]तिपत्रं B D5 G1 [अ]तिताम्रं Cv m g k t as in text (for [अ]भिताम्रम्) D11 पद्मप्रियमभिताम्रं

3 D4 om up to शु in ᵈ (cf v l 2) —ᵃ) Ñ1 V3 B बाहुश्च च (V3 श्री)मवित्त, V1 illeg D5 बाहुश्च पद्मायत (sic) (for भुजश्च चार्वञ्चित) Ñ3 D1-3.6.8 G1 M2 वृत्तपीन (by transp) —ᵇ) D1.3 T1.2 G M1.2 [अ]गरु Ñ2 V B D1 G1 चन्दनाक्त —ᶜ) D4 मनूत्तमेन, D6 मनुत्तमेन (for मनुत्तमेन) —ᵈ) B1-3 D6 धीरेण (for चिरेण) Ñ2 V B D5 परिवेपते स्म (for समवेपताशु) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 प्र (Ñ1 D1 प्र[sic]) वेपताशु सु (D10 सम) चिरेण (Ś1 °रस्य) वाम

4 ᵃ) D1 समस्तयोः Ś1 D10 च मात्र , D1 सुजात, M1 द्विजात , B (ed) तु जात (for सुजातः) N V B1-4 D1-3.6 सोऽथो (Ñ1 D1.4 तथो) रेकः प्रमुखः (Ñ2 B4 D1 शुभः V2 च शुभः) सुगात्र्याः, B4 पीनोरुनैकश्च तत प्रभाव (sic) —ᶜ) M3 प्रस्पन्दमान (sic) D6 मन्दो (for अस्या) N V B D1-3.6 कनकावदाता

5 Ñ2 V B1.2 D5 om 5 —ᵃ) Ś1 Ñ2 D10 सुरुस, D1 सुभ, T2 सुखं, Cr g as in text (for शुभं) —ᵈ) D1-3 बद्ध (for इव) D3.6 [अ]तुलाङ्ग्या —ᶜ) Ñ1 वाससितरथा (sic) (for वासः स्थितायाः) Cv l t as in

एतैर्निमित्तैरपरैश्च सुभ्रूः
संबोधिता प्रागपि साधुसिद्धैः ।
वातातपक्लान्तमिव प्रणष्टं
वर्षेण बीजं प्रतिसंजहर्ष ॥ ६
तस्याः पुनर्बिम्बफलोपमोष्ठं
स्वक्षिभ्रु केशान्तमरालपक्ष्म ।
वक्त्रं बभासे सितशुक्लदंष्ट्रं
राहोर्मुखाच्चन्द्र इव प्रमुक्तः ॥ ७
सा वीतशोका व्यपनीततन्द्री
शान्तज्वरा हर्षविबुद्धसत्त्वा ।
अशोभतार्या वदनेन शुक्ले
शीतांशुना रात्रिरिवोदितेन ॥ ८ G. 5. 28. 18 B. 5. 29. 6 L. 5. 25. 8

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे सप्तविंशः सर्गः ॥ २७ ॥

text Cr m g वृक्षा (for त्वक्षा) —ᵈ) D₆ reads ᵈ except किंचित् in marg D₁ ₂ ₄ सहा (for सौ) Ś₁ D₁₀ ₁₁ रागलेश्वद्दत, D₁₂ हस्त स्वद्दत (for परित्यक्ता) Ñ₁ कार्यविद्यार्थेन च (sic) D₅ चास्त्मना (for °त्मना) B₄ किंचित्प्रारूपता चाप्तनया D₃ किंचित्प्रमाप्तत सुखात गत्वा ⊛ Cr m g t परीत्यन्तस्य पूर्वार्धस्य | Cr g कडमात भावे) ⊛

6 ᵃ) B₁ सतैस्तु (sic) (for एतैस्तु) D₆ च सुभैस् (for अपरैश्च) Ś₁ D₁₀ स्नेहा (for सुभ्रू) —ᵇ) B₃ D₅—₈, ₁₁ T₁ ₂ सचोदिता B₁ ₄ साध्यसिद्धैः, B₂ सिद्धसाध्यैः, B₃ D₁ ₄ साधुबुद्धि (D₂ °बुद्धैः, D₅ °बोधैः) Cm g k t as in text (for साधुसिद्धैः) ⊛ Cm t 'मनःशुद्धिभि' इति पाठ स्यात् ⊛ —ᶜ) B₄ D₃ T₃ श्रान्तम् (for क्लान्तम्) Ś₁ Ñ₁ B₁ ₄ D₁₀ [अ]प्र(Ś₁ B₁ D₁₀ °ण)नष्ट, V₁ [अ]प्रणष्ट, V₂ D₁ [अ]प्रहृष्ट, B₃ [अ]प्रदुष्ट, B₂ प्रहृष्टम्, D₂ [अ]पतिष्ठ, D₈ ₁₁ [अ]पहृष्ट, D₅ प्रहृष्ट, T₁ ₂ प्रहृष्ट Cg as in text (for प्रनष्ट) —ᵈ) Ś₁ वर्षं च (for वर्षेण) D₁₁ जीव (for बीज) Ñ₂ V B₁ ₂ D₆ प्रानसनिर्जीव B₂ हृष्ट जीव हि यथा निरीचे

7 B₁ om 7 —ᵃ) D₅ पुन, G₁ तस्या (for तस्याः). D₁ ₂ यदा (for पुनर्) Ś₁ D₁ ₂ ₄, ₈ ₁₀ ₁₁ T₂ ₃ M₃ फला धरो(D₁ ₄ T₂ ₃ M₃ °रो)ष्ठ Ñ₂ V B₂—₄ D₆ फलाधरौ (V₂ B₃ D₆ °रो)ष्ठ (for फलोपमोष्ठ) —ᵇ) Ś₁ D₁₀ सुचक्षि, Ñ₁ शुभाक्षि, Ñ₂ V B₃ ₄ D₆ सुनासं, D₂ सुकाक्षि, D₅ स्वक्षिभ्रू (sic) D₁₁ स्वक्षिकि (sic), D₁₁ सुभाक्षि (for स्वक्षिभ्रु) —ᶜ) D₅ वदाभाव (for बभासे) Ñ₂ V B₃(also)D₆ ₉ सित (for सित-). D₆ T₂ देव (for °दंष्ट्र) Ś₁ D₁ ₁₀ ₁₁ चारुदंष्ट्र, Ñ V B₃—₄ D₁ ₃ ₄ चारुदत (for शुक्लदंष्ट्र) —ᵈ) D₁ यथा (for मुखात्) V₂ B₃—₄ D₆ इवाधमुख ⊛ Cv सितशुक्ल दंष्ट्र मन्दस्मितस्य द्रष्टव्यम् । सितशब्दस्यैकार्थे शब्दद्वयप्रयोगो वा । Cr सितशुक्लदंष्ट्र नीरन्ध्रत्वेन सुसंगत शुक्लदंष्ट्रम् । Cm सित शुक्लदंष्ट्र पङ्क्तिबद्धधवलदन्तावलिसमर्थ । Cg सितशुक्ल स्मयमान शुक्लदंष्ट्रम् । शब्दार्थे शब्दद्वयप्रयोगोऽतिशयप्रतिपादनार्थ । यथा शुभ्रधवलोपन इति । नीरन्ध्रत्वेन सकलशुक्लदंष्ट्रमिति वार्थः । Ck t सितशुक्लदंष्ट्र स्फटिकादिविशदसुधर्मवद्भुता यस्य यत्र तत् ⊛

8 ᵃ) Ś₁ Ñ₁ B₁ D₂—₆ Cr बद्ध, D₁ नयना, Cm g ut in text (for तन्द्री) —ᵇ) Ś₁ V B₃—₃ D₁ ₂ ₄ ₈ ₁₀ विबुद्धसत्त्वा, B₄ ▢ G₁ ₂ M₃ Cm g विबुद्ध°, Cr k t as in text —ᶜ) Ś₁ D₁ ₄ ₁₀ ₁₁ मुख, Ñ₁ मुखा, D₁ मौता D₃ सता, T₃ M₁ मुखा, Cm g k t as in text (for शुक्ले) Ñ₂ V B D₆ व्याजानना यद्य(B₁ °स्यत) मुख(V₂ °मुखु, B₄ मनीव) शुक्ला(B₃ ₄ °क्ला) G₁ अशोभतार्या वदनेन शुक्ले —ᵈ) D₁₁ शीतांशुनार्धमिवोदितेन

Colophon —*Sarga name* Ś₁ शुभनिमित्तदर्शन, Ñ₂ B₁ D₅ सीतायाशुभनिमित्तदर्शन (B₁ °सूचन, D₅ °सूचक) Ñ₂ V B₂ ₄ D₆ सीतानिमित्तसूचन (D₁ °न) B₃ शुभसूचन D₆ निमित्तदर्शन, D₆ रक्षःस्त्रीभिः सीताया शुभनिमित्तदर्शन, D₁ निमित्तदर्शन —*Sarga no* (figures words or both) Ñ₁ D₂ ₃ ₁₀ ₁₁ om Ś₁ 25, Ñ₂ V₁ D₁—₅ T G M₃ ₂ 29 V₂ 19, B₁ ₂ M₂ 28, B₃ 27 (as in text) B₄ D₃ 30 —After colophon D₃ concludes with राम, G श्रीरामाय नम

२८

G 5 29 1
B 5 30 1
L 5 24 1

हनुमानपि विक्रान्तः सर्वं शुश्राव तत्त्वतः ।
सीतायास्त्रिजटायाश्च राक्षसीनां च तर्जनम् ॥ १
अवेक्षमाणस्तां देवीं देवतामिव नन्दने ।
ततो बहुविधां चिन्तां चिन्तयामास वानरः ॥ २
यां कपीनां सहस्राणि सुबहून्ययुतानि च ।
दिक्षु सर्वासु मार्गन्ते सेयमासादिता मया ॥ ३
चारेण तु सुयुक्तेन शत्रोः शक्तिमवेक्षता ।
गूढेन चरता तावदवेक्षितमिदं मया ॥ ४
राक्षसानां विशेषश्च पुरी चेयमवेक्षिता ।
राक्षसाधिपतेरस्य प्रभावो रावणस्य च ॥ ५
युक्तं तस्याप्रमेयस्य सर्वसत्त्वदयावतः ।
समाश्वासयितुं भार्यां पतिदर्शनकाङ्क्षिणीम् ॥ ६
अहमाश्वासयाम्येनां पूर्णचन्द्रनिभाननाम् ।
अदृष्टदुःखां दुःखस्य न ह्यन्तमधिगच्छतीम् ॥ ७
यदि ह्यहमिमां देवीं शोकोपहतचेतनाम् ।
अनाश्वास्य गमिष्यामि दोषवद्गमनं भवेत् ॥ ८

28

M1 begins with श्रीरामाय नमः

1 a) D3 सशीर, D6 M2 Cr m विक्रान्त, Cg k t as in text (for विक्रान्त) —b) D1 तद्गत (for तत्त्वतः) —After 1ab Ñ2 ins

627* रावणस्य च पापस्य राक्षसीनां च गर्जितम् ।

—c) D4 त्रिजटायाश्च, D5 त्रिजटायास्य (for त्रिजट°) —Ñ2 illeg for cd —d) B3 राक्षसी चव (sic) (for राक्षसीनां च) Ś1 D3 8 9 10 M3 तर्जितं, Ñ2 V B2–4 D6 गर्जितं D2 4 7 8 11 वर्जितं, Cg as in text (for तर्जनम्) D1 सर्वं शुश्राव चेष्टितं —After 1 Ñ1 (partly illeg) ins

628* [illegible] ** विक्रान्तो वीर शुश्राव तत्त्वतः ।
[illegible] ********* ।

2 V1 illeg for 2–13 —a) V2 B2 D1–4 8 11 T2 अवेक्षमाणस्, B3 अवेक्ष्य सीतां D5 सोऽवेक्षमाणस्, Cg as in text (for अवेक्षमाणस्) D2 3 11 एव (for देवीं) —c) T1 3 हनुमान्बहुधा (for बहुविधां चिन्तां) —d) Ñ2 V3 B D1 6 मारुतिः (for वानरः) —After 2 M2 ins

629* अवेक्षमाणो वैदेहीमवोचन्मारुतात्मजः ।

3 V1 illeg for 3 (cf v l 2) —a) Ś1 Ñ1 D1–4 10 11 शतानि (D1 °नि)शतानि (for सहस्राणि) —b) Ś1 Ñ2 V2 B D3 10 च (B3 4 च, with hiatus) युतान्ययुतानि च Ñ1 D3 4 11 सहस्राण्ययुतानि च D5 सहस्राण्ययुतानि च, D6 शतानि नियुतानि च D 8 बहूनि ह्ययुतानि च (with hiatus) —c) D1 सप्तानि (for °सु) D3 10 मार्गन्ति (for मार्गन्ते) Ñ2 V3 B D6 मार्गन्ति जानकी सीता

4 V1 illeg for 4 (cf v l 2) Ś1 D10 om (hapl) 4 —a) B1 3 D1–4 G1 चारेण च M1 चारेणैव M2 चारेण (sic) (for चारेण तु) B2 3 D6 चारेण सुप्रयुक्तेन, D3 चारेण प्रयुक्तेन —b) D5 शत्रौ (for शत्रोः) Ñ2 V3 B D6 शक्तिमवे(B2 3 °वे)क्षता D1 8 °मभीप्सता, D5 °रवेक्षिता (for शक्तिमवेक्षता) —c) Ñ2 V3 B तत्र D2 3 च, D6 नगरं (for तावत्) —d) Ñ2 B1 4 अवेक्षि° (sic) V3 D6 अवेक्षितम्, B3 आलक्षितम् (for अवेक्षितम्) D1 दयया (m.) (for मया)

5 V1 illeg for 5 (cf v l 2) —a) D1 राक्षसी° Ś1 Ñ2 B1 D1 4 8 10 11 विशेषेण (Ś1 D3 4 10 °षा, D12 °षं) Ñ2 D5 विज्ञाताश्च, V3 विज्ञाताश्च, B3 G1 विशेषेण विज्ञाता D6 विशेष च, Cm k t as in text (for विशेषश्च) —b) Ñ1 सुपुरीं Ñ2 V3 B1 D3 4 8 9 निरीक्षिता B1 3 4 परीक्षिता (for अवेक्षिता) D11 पुरीं चेमां निरीक्ष्य (corrupt) —c) Ñ2 V3 B D1 8 तस्य, D5 अस्य (for अस्य) —d) D5 प्रताप (for प्रभावो) D11 तु (for च)

6 V1 illeg for 6 (cf v l 7) —a) D1 8 च (for युक्तं) —b) Ś1 Ñ1 D3 4 10 सर्व (D5 वीर्य) सत्त्वव(D3 4 °द)वतः V3 B सत्त्व सत्त्वयो: (B2 °स्त्वमवतो, °स्य तत्त्व वतो) मया D1 सत्त्वमुत्तमतो मया, D11 सर्वेस्त्वतो मया —Ñ1 illeg for 6cd–16 —c) Ś1 D10 सीता D1 2 8 11 भार्यां (for भार्यां) —d) Ś1 पत्युः, D1 3 10 नाथ (for पति) Ś1 D1 2 4 10 11 काङ्क्षिणी Ñ2 V3 B D1 दर्शना (for काङ्क्षिणीम्)

7 Ñ1 V1 illeg for 7 (cf v l 6 and 2 respy) V3 B1 2 4 om 7ab —a) Ñ2 D10 अश्रुम् D1 दीर्घ (for अहम्) —c) Ś1 दुःखां V2 B2 4 D3 T2 दुःखां (for दुःखा) G1 M1 दुःखस्या (for दुःखस्य) —d) D1 महान्तम् (for न ह्यन्तम्) V2 B1 2 4 D1 3 11 T2 नाधिगच्छति D5 न ह्यनु(D2 अन्त)गच्छति (for अधिगच्छतीम्) G2 M3 दुःखस्यानन्तमनुगच्छतीं

8 Ñ1 V1 illeg for 8 (cf v l 6 and 2 respy) —a) Ñ2 V3 B D1 तु D3 च T1 2 M3 [अ]पि (for हि) D10 सद्योऽम् (for इमां) Ś1 D1 8 10 T2 G M एव Ñ2 V3 B D6 एकां D1 2 8 एनां, D3 दीनां (for देवीं) D11 यदहं विश्वासमेव —b) D1 शोकाभिहत Ñ2 B1 D1–4 T1 2 G1 चेतसं (for -चेतनाम्) —D1 read

गते हि मयि तत्रेयं राजपुत्री यशस्विनी ।
परित्राणमविन्दन्ती जानकी जीवितं त्यजेत् ॥ ९
मया च स महाबाहुः पूर्णचन्द्रनिभाननः ।
समाश्वासयितुं न्याय्यः सीतादर्शनलालसः ॥ १०
निशाचरीणां प्रत्यक्षमक्षमं चाभिभाषणम् ।
कथं नु खलु कर्तव्यमिदं कृच्छ्रगतो ह्यहम् ॥ ११
अनेन रात्रिशेषेण यदि नाश्वास्यते मया ।
सर्वथा नास्ति संदेहः परित्यक्ष्यति जीवितम् ॥ १२
रामश्च यदि पृच्छेन्मां किं मां सीताब्रवीद्वचः ।
किमहं तं प्रतिब्रूयामसंभाष्य सुमध्यमाम् ॥ १३
सीतासंदेशरहितं मामितस्त्वरया गतम् ।
निर्दहेदपि काकुत्स्थः क्रुद्धस्तीव्रेण चक्षुषा ॥ १४
यदि चोद्योजयिष्यामि भर्तारं रामकारणात् ।
व्यर्थमागमनं तस्य ससैन्यस्य भविष्यति ॥ १५
अन्तरं त्वहमासाद्य राक्षसीनामिह स्थितः ।
शनैराश्वासयिष्यामि संतापबहुलामिमाम् ॥ १६   G 5 29 15 B 5 30 26 L 5 31 17

^a in marg —^d) V3 B1 D3 नेष बहुमतं (sic), B2·4 D3·11 दोषो बहुमतो (for दोषस्तत्र)

9 Ñ1 V1 illeg for 9 (cf v l 6 and 2 respy) B3–4 om 9 —^a) B1 मयि च G1 तु मयि, Cg k t as in text (for हि मयि) Ñ2 V2 B1 D5 यत्रेयं (for तत्रेयं) —^b) V3 D3·5·11 तपस्विनी, B2 मनस्विनी (for यश°) —^c) B4 अविन्दन्ती, D2–3 G1·2 अपश्यन्ती M1 अगायन्ती (for अविन्दन्ती) —^d) B3 जीवनं, G1 दिव्यजीवित (hypm) (for जीवितं)

10 Ñ1 V1 illeg for 10 (cf v l 6 and 2 respy) —^a) Ś1 D1·4 यथा (for मया) Ś1 D10 transp च and स B1 महायशा महाबाहु —^c) Ś1 D10 योग्य, V2 D5 M1 युक्त, D6 शक्य, D4 T2 Cr न्याय्य, D11 G2 साध्यं (sic) Cv m g k t as in text (for न्याय्यः) —^d) V2 V3 B1·2·4 D5 °लालित (for °लालसः)

11 Ñ1 V1 illeg for 11 (cf v l 6 and 2 respy) —^b) D4 न क्षम (for अक्षमं) D1·4 चाभिभाषितु(D5 °त), T2 नैव भाषणं Cm h t as in text (for चाभिभाषणम्) Ś1 D14 न खलु प्रतिभाषितुं स, V2 D5 न युक्त चाभिभाषितं (D5 °ऽभिभाषणं), V3 स युक्त चापि भाषणं, B3 च सम्यगभिभाषणं, D1·4 न [illegible] क्ष(D3 चा)भिभाषणं, D2 न क्षमं चाभिमर्षणं, D11 तथा चास्याभिभाषणं, T1·3 M3 कथं चापि भाषणं —^c) V2 B3 D4·6·8 तु (for नु) —^d) Ś1 D5·10 G1 इति, Cm h t as in text (for ह्य°) Ñ2 V1 D5 इति चिन्तापरोऽभवत्

12 Ñ1 V1 illeg for 12 (cf v l 6 and 2 respy) —^a) V2 B1·3 [अ]द्यावशेषेण (for रात्रिशे°) Ñ2 B2 D4 अस्मिन्काले तु कल्याणी —^b) T1 यदि नाश्वास्यतामिह —^c) D3 [अ]त्र (for [अ]स्ति) —^d) B4 परित्यजति

13 Ñ1 V1 illeg for 13 (cf v l 6 and 2 respy) —^a) V2 D10 T1·2 Ct तु Cr] as in text (for च) Ñ2 V2 B D5 मां पृच्छेद् (by transp) —^a) D3 त्वां, D4 M1 मां, Ct as in text (for मां) D3 इति (for वचः) Ñ2 V2 B D1 किं मे कार्यं(B4 मायां)मब्रवीदिति —^c) D11 om त (subm) Ś1 D14 किंच (for प्रति) —^d) Ñ2 B D5 मध्यमां, V2 सन्यमध्यमां (hypm) (for असंभाष्य)

14 Ñ1 illeg for 14 (cf v l 6) Ñ2 V B D5 transp 14 and 15 —^b) V2 B D5 तस्या, D4 त्वरित (for त्वरया) —^c) Ś1 क्रुद्धः, D2·4 क्रोध (for क्रुद्धः) Ś1 Ñ2 V B D5·10 M1 तीक्ष्णेन, D11 निष्प्रभ, (for तीव्रेण) D1 त्वद्याभिमित्यचक्षुषा D5·6 क्रुद्धस्तीक्ष्णेन चक्षुषा D3 कोपदीप्तेन चक्षुषा, D2 क्रोधसंदीप्तया दृशा —After 14 Ś1 Ñ2 V B D1–4·6·10·11 ins

690* यद्यनाश्वास्य यास्यामि संतापबहुलामिमां ।
        महान्दोषो भविष्यामि दोषश्चाश्वासने महान् ।

[(l 1) D1 यदा (for यदि) Ś1 D1 नाश्वास्य (for [अ]नाश्वास्य) Ś1 D1–4·10·11 गच्छामि (for यास्यामि) Ś1 D1·2·3·10·11 नोत्साहयिष्ये(D1·4·11 °नि)र्मिमां (for the post half) —(l 2) Ś1 D10 प्राप्ता दोषो (for महान्दोषो) Ś1 D1–4·10·11 [अ]नल्पो (for [अ]नाश्व°) B3 महा (for महान्) B3 तत्समाश्वासे गुरु (for the post half)]

15 Ñ1 illeg for 15 (cf v l 6) Ñ2 V B D5 transp 14 and 15 —^a) Ś1 D1·10 यद्यहं गमिष्यामि Ñ2 V B D5 चो(V2 B1·2 चे)द्दिष्यामि°, D3·11 वा योजयि°, D4–6 M2 Cl t चोद्योजयि°, T1·2 चेद्योधयि°, G1·2 M1·3 Cr m चोद्योजयि° (for चोद्योजयिष्यामि) —^b) D2 T1·3 हृदारं, D11 कपीन्द्रं, M1 सुग्रीवं, Cm g k t as in text (for भर्तारं) D6 रामसन्निकाशात् (for रामकारणात्) Ñ2 V B D5 राम पश्यन्निमे(B4 °द्दले)दिशम् —^cd) Ś1 D10 वृथागमनमिन्द्रस्येव तस्य राज्ञो भविष्यति

16 Ñ1 illeg for 16 (cf v l 6) —^a) Ś1 अन्तरं (for अन्तरं) B4 [इ]दम् (for [अ]हम्) Ś1 D1·10 च समाश्रित्य (for त्वहमा°) —^b) Ś1 D10 T1 सह स्थित, B3 दृढस्थित, D1 दृढस्थित, D2 G2 समवस्थित (for इह स्थित) —^c) V B1·3 सान्त्व, B3 कथम्, B1 तथाम् (for शनैर्) D1·3 शनैराश्वासयिष्यामि —^d) D1 निःशाप (for संताप) Ñ2 V2 B1·3 D5 शोकसंत(D5 °न्ते)प(B4 °भि, D5 °श)हतेन्द्रियां, V1 शोकेन स्थितेन्द्रियां B1·2 शोकमपि हितेन्द्रियां

२८

G 5 29 1
B 5 30 1
L 5 24 1

हनुमानपि विक्रान्तः सर्वं शुश्राव तत्त्वतः ।
सीतायास्त्रिजटायाश्च राक्षसीनां च तर्जनम् ॥ १
अवेक्षमाणस्तां देवीं देवतामिव नन्दने ।
ततो बहुविधां चिन्तां चिन्तयामास वानरः ॥ २
यां कपीनां सहस्राणि सुबहून्ययुतानि च ।
दिक्षु सर्वासु मार्गन्ते सेयमासादिता मया ॥ ३
चारेण तु सुयुक्तेन शत्रोः शक्तिमवेक्षता ।
गूढेन चरता तावदवेक्षितमिदं मया ॥ ४
राक्षसानां विशेषश्च पुरी चेयमवेक्षिता ।
राक्षसाधिपतेरस्य प्रभावो रावणस्य च ॥ ५
युक्तं तस्याप्रमेयस्य सर्वसत्त्वदयावतः ।
समाश्वासयितुं भार्यां पतिदर्शनकाङ्क्षिणीम् ॥ ६
अहमाश्वासयाम्येनां पूर्णचन्द्रनिभाननाम् ।
अदृष्टदुःखां दुःखस्य न ह्यन्तमधिगच्छतीम् ॥ ७
यदि ह्यहमिमां देवीं शोकोपहतचेतनाम् ।
अनाश्वास्य गमिष्यामि दोषवद्गमनं भवेत् ॥ ८

28

M3 begins with श्रीरामाय नमः

1 a) D3 सलीरः, D5 M2 Cr m विक्रांतः, Cg k t as in text (for विक्रान्तः) —b) D6 बहुश (for तत्त्वतः) —After 1ab Ñ2 ins

627* राक्षसस्य च वाक्यं राक्षसीनां च गर्जितम् ।

—c) B1 त्रिजटायाश्च, D2 त्रिजटायास्तु (for त्रिजट°) —Ñ1 illeg for d —d) B2 राक्षसीं चव (sic) (for राक्षसीनां च) Ś1 D5 8 2 10 M3 वर्जितं, Ñ2 V B2 4 D1 सर्जितं D1 1 9 11 तर्जितं Cg as in text (for तर्जनम्) B1 सर्वं शुश्राव चेष्टितं —After 1 M1 (partly illeg) ins

628* [illegible] * * विशेषेणैव शुश्रावाहनुमानपि ।
मयि [illegible] * * * * * * * * ।

2 V1 illeg for 2–13 —a) V3 B1 D1 4 6 10 T3 अवेक्ष्यमाणस्य B3 अवेक्ष्य सीतां D5 सोऽवेक्षमाणस्य, Cr g as in text (for अवेक्षमाणस्तां) D3 4 11 एव (for देवीं) —c) T1 6 हनूमान्बहुधा (for बहुविधां चिन्तां) —d) N2 V2 B D1 6 मारुतिः (for वानरः) —After 2 M3 ins

629* अवेक्षमाणो वैदेहीमयमीन्मारुतात्मजः ।

3 V1 illeg for 3 (cf v l 2) —a) Ś1 N1 D1–4 10 11 शतानि (D6 °ने)शानि (for सहस्राणि) —b) Ś1 N2 V2 B D8 10 सु (B2 4 सु (with hiatus))बहूनि सुबहूनि च N1 D1 3 4 11 सहस्राण्यबुदानि च D5 सहस्राण्ययुतानि च [illegible] शतानि नियुतानि च D9 9 बहूनि अयुतानि च (with hiatus) —c) D1 सवाणि (for °सु) D3 10 मार्गेण (for मार्गन्ते) Ñ2 V2 B D6 मार्गन्ति जानकी सीता

4 V1 illeg for 4 (cf v l 2) Ś1 D 8 om (hapl) 4 —a) B2 4 D5–8 G1 चारेण च M1 चारेणैव V3 वानरेण (sic) (for चारेण तु) B3 3 D6 चारण सुप्रयुक्तेन D1 चरेण प्रसुयुक्तेन —b) D शत्रो (for शत्रोः) N2 V2 B D6 शक्तिमवेक्ष्य(B2 3 °वे)क्षया D1 2 °समीक्षता, D5 °रवेक्षिता (for शक्तिमवेक्षता) —c) Ñ2 V2 B तावद् D3 4 7 D6 तावद् (for तावद्) —d) Ñ2 B1 4 4 ह्यवेक्षितम् (sic) V3 D6 उपवेक्षितम्, B3 आलक्षितम् (for अवेक्षितम्) D6 तथा (sic) (for मया)

5 V1 illeg for 5 (cf v l 2) —a) D1 राक्षसीनां Ś1 Ñ2 B2 D1 4 6 10 11 विशेषं (Ś1 D1 4 10 °षा D11 °षं) च Ñ1 D2 विवरणाय V2 विवरणाश्च, B3 G2 विशेषेण D8 विवादाय D9 विशेषं च Cm k t as in text (for विशेषश्च) —b) Ñ1 पुरुषीयं N2 V2 B2 D3 4 7 8 विशेषिता B1 4 4 परीक्षिता (for अवेक्षिता) D11 पुरीं चैव निरीक्षणा (corrupt) —c) N2 V1 B D2 6 तस्य D6 स्य (for अस्य) —d) D6 प्रकाशो (for प्रभावो) D11 तु (for च)

6 V2 illeg for 6 (cf v l 7) —b) D7 9 यथा (for युक्तं) —d) Ś1 N1 D2 4 10 सत्य (D3 धीर्य) सत्त्वतो (D2 5 °ता) यथा V2 B सत्त्व सत्त्वगतो (B2 °सत्त्वसत्त्वतो B1 °स्य सत्त्व गतो) यथा D1 सत्त्वगुणसम्पतो यथा D11 सर्वेसत्त्वगतो यथा —N1 illeg for 6c–16 —c) Ś1 D10 सीता D1 4 6 11 भार्या (for भार्यां) —d) Ś1 पत्युर् D1 2 10 भर्तृ (for पति) Ś1 D2 3 4 10 11 काङ्क्षिणी N2 V2 B D6 लालसां (for काङ्क्षिणीम्)

7 N1 V1 illeg for 7 (cf v l 6 and 2 resp) V2 D1 2 4 om 7cd —a) Ñ2 D3 4 सदम् D1 सोऽहम् (for अहम्) —c) Ś1 पूर्वां V2 B2 4 D2 T2 दुःखा (for दुःखां) G1 M2 दुःखार्तां (for दुःखस्य) —d) D11 अद्धान्तम् (for न ह्यन्तम्) V2 B2 4 D1 4 11 T2 नाभिगच्छति D5 8 न तु (D2 उप)गच्छति (for अधिगच्छतीम्) G2 M1 दुःखस्याप्यगच्छती

8 N1 V1 illeg for 8 (cf v l 6 and 2 resp) —a) N2 V2 B D3 तु D3 च T1 2 M2 [अ]पि (for हि) D2 3 सहीम् (for इमां) S1 D4 5 8 10 T2 G M2 एव N2 V2 B D6 एतां D2 8 9 एनां, D1 दीनां (for देवीं) D11 बलाद् निगमाग्नेन —b) D5 शोकाभिहत N2 B2 D1–4 T1 2 G2 चेतसं (for चेतनाम्) —D5 reads

मम रूपं च संप्रेक्ष्य वनं विचरतो महत् ।
राक्षस्यो भयवित्रस्ता भवेयुर्विकृताननाः ॥ २५
ततः कुर्युः समाह्वानं राक्षस्यो रक्षसामपि ।
राक्षसेन्द्रनियुक्तानां राक्षसेन्द्रनिवेशने ॥ २६
ते शूलशरनिस्त्रिंशविविधायुधपाणयः ।
आपतेयुर्विमर्देऽस्मिन्वेगेनोद्विग्नकारिणः ॥ २७
संक्रुद्धास्तैस्तु परितो विधमन्रक्षसां बलम् ।
शक्नुयां न तु संप्राप्तुं परं पारं महोदधेः ॥ २८
मां वा गृह्णीयुराप्लुत्य बहवः शीघ्रकारिणः ।
स्यादियं चागृहीतार्था मम च ग्रहणं भवेत् ॥ २९
हिंसाभिरुचयो हिंस्युरिमां वा जनकात्मजाम् ।
विपन्नं स्यात्ततः कार्यं रामसुग्रीवयोरिदम् ॥ ३०
उद्देशे नष्टमार्गेऽस्मिन्राक्षसैः परिवारिते ।
सागरेण परिक्षिप्ते गुप्ते वसति जानकी ॥ ३१

G 5 30 38
D 5 30 31
L 5 31 31

T1 2 बहु (for भय) N3 V B D1-4 यशा (D1 2 °F) प्राप्त न (L1 °प्तम) शक्नुयु

25 Ñ1 illeg for 25 (cf v l 22) Ñ2 V B D5 om 25 —a) Ś1 D10 सदृश्य, D2 च न दृष्ट्वा D3 च समीक्ष्य, D11 च सदृश्य (for च संप्रेक्ष्य) —b) Ś1 D1 6-11 G3 M3 वने (for वनं) D1 2 4 11 च चरितः D3 विचरितं (for °रतो) D4 द्रुते (for महत्) M1 वचन वदतो महत् —c) Ś1 D1 3 10 सुत्रस्ता, Ct as in text (for वित्रस्ता) —D1 reads d in marg —d) D2 विकृतस्वरा

26 Ñ1 illeg for 26ab (cf v l 22) —a) Ñ2 V3 B1 2 4 D5 तदा (for तत) B3 समाह्वान तदा कुर्युः —b) D1 राक्षसान् (for रक्षसाम्) N3 V B D1-4 रक्षसा भीमकर्मणा —c) Ñ2 V B D5 रक्षसानां (for राक्षसेन्द्र) D1 निवेशात्, B4 महाबला (for निवेशने) D2 11 सम समति भावता (D11 शासने) D4 सह प्रतिमताशने

27 Ñ1 illeg for 27–28b —a) Ñ2 V B3-4 D5 शक्ति (for शूल) B2 शूल, D1 2 T3 धर, D3 4 G3 M3 शक्ति (for शर) B1 राक्षसा सा (for शरत्रं) B4 D4 निस्त्रिंश (for निस्त्रिंश) —Ś1 D10 transp b and d —After 27ab B2 ins

633* प्रहरे वा वधे वापि मम कुर्युर्महाबला ।

—D1 om 27cd —c) V2 आपतेयुर् (for आ°) —d) D1 2 3 T C1 [उ]द्विग्न, C1 m g as in text (for [उ]द्विग्न) C1 m g as in text C1 कारणात् (for -कारिण) Ś1 D10 प्रणवोमरवासिण, Ñ2 V B1-3 D5 वेगिता विप्रकारिण, B4 भविता विप्रकारक, D2-4 वेगेना (D3 °न) विस्मकारिण, D11 विप्रमामहकारिण

28 Ñ1 illeg for 28ab (cf v l 27) V1 om (hapl) 28–29b Ñ2 V2 B1 2 3 (om 28cd) D2 read 28 (including star passage) before 34 —a) D2-4 G2 M1 2 Cg सक्रुद्ध, T3 सवृतस्, G2 सक्रुद्धैस् (for संक्रुद्धास्) Ś1 D10 तेषु तत्र सु M3 तैः परिवृतो (for तैस्तु परितो) B4 D11 सत्कृतैस्तैस्तु रक्षोभि, D1 2 संक्रुद्धैस्तैस्तु रक्षोभि:, D3 सन्नद्धैस् सुरक्षोभिर्, D4 समसन्नैश्च रक्षोभिर्, G1 सक्रुद्धैस्तैः परिवृतो —b) Ś1 विदहन्, D2-4 विधमे

D10 विहसन्, Cg as in text (for विधमन्) Ś1 D1-3 8-11 G1 M3 राक्षसे, D6 राक्षसी, Cg as in text (for रक्षसा) —For 28ab Ñ2 V2 B1-3 D5 subst while B4 ins after 33

634* सहृद्भस्तत्रवेगेन विधमेय निशाचरान् ।

[B1 सहृद्भस्सानि- B2 सहृद्भतिर्स B3 सहसा वापि B4 सहृद्भसनि (for सहृद्भस्सानि) D1 विधमेय (for विधमय) B4 निशाचर]

—B4 om 28c–29b D5 om 28cd —c) D1 शक्रया (sic) (for शक्नुया) Ñ1 illeg D4 तु न (by transp) (for न तु) B1 त प्राप्तु, B2 सम्प्राप्त, T3 समाप (for समाप्तु) Ś1 नियतं प्राप्तु B3 शक्नुवाम कथ प्राप्तु —d) D1 परे पारं (for परं पारं)

29 Ñ2 V B1-3 om 29ab (for V2 B4 cf v l 28) D4 om 29–30b —a) B1 वा गृह्य (for गृह्णीयुर) Ś1 राघवस्य (sic) Ñ1 D1 2 6 आप्लुत्य D2 10 आप्लुत्य (for आप्लुत्य) D1 मा गृह्णीयुर्मेयाह्य च (sic) —b) D1 2 4 11 -कारिण (for कारिण) —c) Ñ1 B4 D1 4 10 विगृहीतार्था (B1 °था वा) Ñ2 V1 B2 वा (B3 वा) गृहीतार्था V2 B1 4 D2 8 11 वा गृहीतार्था T3 G3 च गृही° G1 चाहयाया वि, Cr m g k t as in text (for चागृहीतार्था) —d) B1 D1 वा D4 [वा]पि (for च) V B1 2 स्या (for भवेत्)

30 D6 om 30ab (cf v l 29) Ñ2 illeg for 30a —a) Ś1 मतिक्रुद्धाश्च मा, V B1 2 D1-4 हिंसारुचिवान्मा, B3 हिंसारुचिमा B4 हिंसाशीलाश्च मा D10 मतिक्रुद्धाश्च मा (for हिंसाभिरुचयो) —b) V2 अथ (for इमां) Ś1 B2 D10 च (for वा) —c) B3 तदा D1 कृत D2 अत, D10 तु तत् (for ततः) D10 कर्म (for कार्यं)

31 V2 om 31 Ñ1 illeg for 31ab G2 transp 31ab and 31cd —a) Ś1 D10 यद्देशे B2 त्रिदेशे Cv as in text (for उद्देशे) B2 न तु (for नष्ट) Ś1 D10 च (for °स्मिन्) —D3 om (hapl) from राक्षसै in b up to °स्मिन् in 635* —b) D10 परिवारिते (for °वारिते) —For 31ab D3 subst while D2 11 ins after 31ab

635* देशे सुदूरे दुर्गेऽस्मिन्राक्षसेन्द्राभिरक्षिते ।

G 5 29 16 B 5 30 17 L 5 24 18 अहं ह्यतितनुश्चैव वानरश्च विशेषतः ।
वाचं चोदाहरिष्यामि मानुषीमिह संस्कृताम् ॥ १७
यदि वाचं प्रदास्यामि द्विजातिरिव संस्कृताम् ।
रावणं मन्यमाना मां सीता भीता भविष्यति ॥ १८
अवश्यमेव वक्तव्यं मानुषं वाक्यमर्थवत् ।
मया सान्त्वयितुं शक्या नान्यथेयमनिन्दिता ॥ १९
सेयमालोक्य मे रूपं जानकी भाषितं तथा ।
रक्षोभिस्त्रासिता पूर्वं भूयस्त्रासं गमिष्यति ॥ २०
ततो जातपरित्रासा शब्दं कुर्यान्मनस्विनी ।
जानमाना विशालाक्षी रावणं कामरूपिणम् ॥ २१
सीतया च कृते शब्दे सहसा राक्षसीगणः ।
नानाप्रहरणो घोरः समेयादन्तकोपमः ॥ २२
ततो मां संपरिक्षिप्य सर्वतो विकृताननाः ।
वधे च ग्रहणे चैव कुर्युर्यत्नं यथाबलम् ॥ २३
तं मां शाखाः प्रशाखाश्च स्कन्धांश्चोत्तमशाखिनाम् ।
दृष्ट्वा विपरिधावन्तं भवेयुर्भयशङ्किताः ॥ २४

17 a) D5.7 M3 तु (for हि) Ñ2 विश्लिष्ट V B D2.3.7 [अ]तिक्लिष्ट D3 [अ]तितनुस्त (sic) T3 [अ] त्यलस (for [अ]तितनुश्च) Ñ2 D6 तत्र (for चैव) —Ñ2 V B D5 om 17^{cd} —c) D6 वाचा (for वाचं) D1.4 च (for च) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 [उ]दीरयिष्यामि (for [उ]दाहरि°) —D1 om (hapl ?) 17^{d}–18^{a} —d) Ś1 Ñ1 D1.2.3.11 एव D5.7 T3 इव (for इह) Ś1 D5.10 प्राकृतां Cm g k t as in text (for संस्कृताम्)

18 D1 om 18^{a} (cf v l 17) D2.3 G3 om (hapl) 18^{ab} —a) Ś1 Ñ1 न वाचमिदास्यामि Ñ2 V B D5 वाच वदिष्यामि D7.10 वाचामिभाषयामि D8.11 वैयासि भाषयामि (for वाचं प्रदास्यामि) —Ñ2 illeg for 18^{b}–19^{b} —b) B2 D11 द्विजातिरिव (D11 °मि)व (for द्विजातिरिव) D2 संस्कृता D6 संस्कृतः (for संस्कृताम्) Ś1 D7.10 स्वतः प्रकुर्यामि (D1 °द्य त्रि)मां —After 18^{ab} Ñ2 V B1-3 D6 read 20^{ab} —c) V2 B2 D2.10 G2.3 मन्यमाना तां (B2 हि) D4 वधुमन्यमाना —d) Ñ2 V B D6 पुनस्त्रास गमिष्यति —After 18 D5.6 T1.3 G2.3 M3 ins

631* वानरस्य विशेषेण कथं स्यादभिभाषणम् ।

19 Ñ1 illeg for 19^{ab} (cf v l 18) Ñ2 V B1-3 D6 om 19 —a) D1 अवश्यम् (for अवश्यम्) D2 M3 एव (for एव) Ś1 D2.4.10.11 वक्तुं D5 T2 कर्तव्यं (for वक्तव्यं) —b) Ś1 D6 शक्नुयां (for °त्) —d) B2 [अ]न्यथेयम् D4 [अ]न्यथेनैयम् (for [अ]न्यथेयम्)

20 Ñ2 V B1-3 D6 read 20^{ab} after 18^{ab} —a) D4.11 अन्यथा (for सेयम्) Ñ2 V B1-3 D6 आलक्ष्य रूपं च —b) Ñ2 V B1-3 D6 च मे B2 D5 यथा D6 मया T2 G2 तदा M3 ततः (for तथा) —Ñ2 V B1-3 D6 om 20^{cd} —c) D2 नूनं (for पूर्वं) —Ñ2 illeg for 20^{d}–21 —d) B2 D1 पुनस्तु, D1 भयात् (for भूयस्) D7.8 यास्यति (for गमिष्यति)

21 Ñ1 illeg for 21 (cf v l 20) Ś1 D10 om 21^{ab} —b) D3 श्रुत्वा (for कुर्यात्) D2.4.11 यशस्विनी (for मन°) —c) Ś1 D2.4.10.11 जानीते हि, [illegible] V B D6 विजानती D1 भावती हि D3-5 जानाना सा G3 ज्ञानमाना, Cr m g k t as in text (for जानमाना) —d) B1 वानरं, T1 राक्षसं (for रावणं) Cm जानमाना जानाना । Cg k जानमाना जानाना (Ck °नामेति यावत्) (Cg जानाना)

22 a) Ś1 Ñ1 सीतयास्य (for सीतया) Ś1 Ñ1 D3.10 हि (for च) D11 सर्वे (sic) (for शब्दे) —b) D11 राक्षसीगण (for राक्षसीगणः) —c) D1 प्रहरणैः (for प्रहरणो) Ś1 D10 प्रहरणा घोरा V B2.4 प्रहरणैर्घोरैः D2.4.11 G2 M3 प्रहरणोपेतो (for प्रहरणो घोरः) —Ñ2 illeg for 22^{c}–26^{b} —d) Ś1 D10 समया अन्तकोपम (Ś1 °मा) (sic) Ñ2 V B D2.4.6.11 मामुपेयात् (B2 °यादि मां) सहसा

23 V1 illeg for 23 (cf v l 22) —a) D1.4 तत्र (for ततो) B2.4 मे (for मां) Ś1 D10 तावत् मां संपरिक्षिप्य V1 D5 ततो मे परिसंक्षिप्य D2 तास्तु मां वीक्ष्य तिष्ठत D11 तत्र मां संपरिक्षिप्य —b) Ś1 D10 सर्वाः, B1 सर्वाः D1 विकृताननाः M3 °न (for विकृताननाः) —After 23^{ab} D2.4.11 ins

632* मामेवोद्दिश्य सर्वाः कुर्युः पराक्रमम् ।
[D6 [अ]पि (for [उ]द्दि)]

—c) B D2.6.8.11 वा (for first च) D5 प्रहरणे (for च ग्रहणे) Ñ2 V B D2.6.8 चापि (for चैव) —d) Ñ2 V B2.4 D6 यत्नं कुर्युः (by transp) B1 यत्नं कुर्यात्, V3 कुर्यातां (for कुर्युर्यत्नं) Ś1 D2.3.7.8.11 महाबलाः (D7.8 °लं) D6 तथा बलं (for यथाबलम्) B1 यत्नं कुर्यात् सहसा

24 Ñ2 illeg for 24 (cf v l 22) —a) Ś1 Ñ1 V B D5.6.10 ततः D1.3.4 तां मां D2 G2 M1.3 स्पृष्ट्वा D11 तासां (sic) Ct as in text (for तं मां) B2 D1.5.11 T3 G2 शाखा (G2 °खाः), Ck t as in text (for शाखाः) D3 प्रशाखासु (for °खाश्च) —D1 om 24^{bcd} —b) B2 स्कन्धं च D3 स्कन्धेषु (for स्कन्धांश्च) D11 [उ]त्तर (for [उ]त्तम) D5 शाखिन D10 स्कन्धांश्चोत्तमशाखिनां —c) Ñ2 V B D2.3.4 दृष्टा (for दृष्ट्वा) Ś1 मामभिधावन्त B2 D1 परिविधावन्त (D1 °न्त) D7.8 Ck t च परिधावन्त Cr g as in text (for विपरिधावन्तं) —d) D7.8 Ck परि

मम रूपं च संप्रेक्ष्य वनं विचरतो महत् ।
राक्षस्यो भयवित्रस्ता भवेयुर्विकृताननाः ॥ २५

ततः कुर्युः समाह्वानं राक्षस्यो रक्षसामपि ।
राक्षसेन्द्रनियुक्तानां राक्षसेन्द्रनिवेशने ॥ २६

ते शूलशरनिस्त्रिंशविविधायुधपाणयः ।
आपतेयुर्विमर्देऽस्मिन्वेगेनोद्विग्नकारिणः ॥ २७

संक्रुद्धस्तैस्तु परितो विधमन्रक्षसां बलम् ।
शक्नुयां न तु संप्राप्तुं परं पारं महोदधेः ॥ २८

मां वा गृह्णीयुराप्लुत्य बहवः शीघ्रकारिणः ।
स्यादियं चागृहीतार्था मम च ग्रहणं भवेत् ॥ २९

हिंसाभिरुचयो हिंस्युरिमां वा जनकात्मजाम् ।
विपन्नं स्यात्ततः कार्यं रामसुग्रीवयोरिदम् ॥ ३०

उद्देशे नष्टमार्गेऽस्मिन्राक्षसैः परिवारिते ।
सागरेण परिक्षिप्ते गुप्ते वसति जानकी ॥ ३१

G 5 29 28
B 5 30 31
L 5 24 31

T1 a बहु (for भय) Ñ2 V B D1 3 4 बद्ध (D1 3 °कि) भ्रान्त (B1 °भ्रम) मानुषु

25 Ñ1 illeg for 25 (cf v l 22) Ñ2 V B D5 om 25 —a) Ś1 D10 रवमस्य, D2 च स दृष्ट्वा D3 च सविस्मः, D11 च सदस्य (for च संप्रेक्ष्य) —b) Ś1 D1-3 7 11 G3 M3 वने (for वनं) D1 2 6 11 च चरित, D2 विचरित (for °रतो) D3 दूरे (for महत्) M1 वचन वदतो महत् —c) Ś1 D1 3 10 सत्रस्ता, Ct as in text (for वित्रस्ता) —D5 reads d in marg —d) D7-9 विकृतरूपका

26 Ñ1 illeg for 26ab (cf v l 22) —a) Ñ2 V2 B1 3 4 D5 तत्र (for तत:) B3 समाह्वान तदा कुर्युं —b) D1 राक्षसानाम् (for रक्षसाम्) Ñ2 V B D3 4 4 राक्षसा भीमदर्शनाः —c) Ñ2 V B D5 राक्षसानां (for राक्षसेन्द्र) B1 नियमन B3 महाबला (for नियुक्ता) D9 11 मम भवति धावता (D11 शासने) D3 मम प्रतिभासने

27 Ñ1 illeg for 27–28b —a) Ñ2 V B2 3 D5 शक्ति (for शूल) B3 शूल, D1 2 T2 भल, D3 4 G2 M3 शक्ति (for शर) B1 राक्षसा मा (for शूलशर) B3 D2 निशिता (for निस्त्रिंश) —Ś1 D10 transp b and d —After 27ab, B3 ins

633* प्रहणे वा वधे वापि यत्र कुर्युमहाबला ।

—D1 om 27cd —c) V2 आपतेयुर् (for आ°) —d) D3 9 4 T Ct [उ]द्वेग, Cr m g as in text (for [उ]द्विग्न) Cr m g as in text Ct कारणात् (for कारिणः) Ś1 D10 प्राणघोषरकारिणः, Ñ2 V B1-3 D5 वेगिता विग्रकारिणः, B4 मविता विग्रकारक, D2-4 वेगेना (D2 °न) विग्रकारिणः, D11 विग्नमविह्वकारिण

28 Ñ1 illeg for 28ab (cf v l 27) V1 om (hapl) 28–29a Ñ2 V2 B1 2 2 (om 28cd) D5 read 28 (including star passage) before 34 —a) D2-4 G2 M1 2 Cg संरब्धस्, T2 सन्नाद्धस्, G2 सकुद्वस् (for संक्रुद्धस्) Ś1 D10 तु रक्षसु M1 तै परितो (for तैस्तु परितो) B4 D11 मत्प्रयस्तैस्तु रक्षोभिः, D2 4 सङ्क्रुद्धैस्तैस्तु रक्षो भवे, D3 सन्नद्धैस्तैः सुरक्षोभिः, D3 सशस्त्रैश्च रक्षोभिः, G1 सकृद्धैस्तैः परितो —b) Ś1 विदमन्, D1 विधमे D10 विदमन्, Cg as in text (for विधमन्) Ś1 D1-3 7-9 11 G1 V3 रावण, D6 राक्षसी, Cg as in text (for रक्षसां) —For 28cd Ñ2 V2 B1-3 D5 subst while B4 ins after 33

634* समुद्रस्याविवेकेन विषमेव विशासतात् ।

[B1 सरवस्यामि- B3 समुद्रसिन्द B3 समुद्र नामि, B4 समुद्रमि (for समुद्रस्या) B1 विषमेव (for विषमेव) B3 विशावत]

—B3 om 28c–29b D3 om 28cd —c) D1 शक्नुया (sic) (for शक्नुयां) Ñ1 illeg D3 तु न (by transp) (for न तु) B1 स प्राप्तुं, B3 सम्प्राप्तं, T2 समाप्य (for प्राप्तुं) Ś1 विदम प्राप्तुं B4 सत्सुगामं कथ प्राप्तुं —d) D6 परे पारे (for परं पारं)

29 Ñ2 V B1-3 om 29ab (for V2 B1 cf v l 28) D3 om 29–30b —a) B4 मत्युयुर् (for गृह्णीयुर्) Ś1 राभस्य (sic) Ñ1 D3 9 आप्लुत्य D10 आप्लुत्य (for आप्लुत्य) D2 मा गृह्णीयुर्भवत्प्राप (sic) —b) D7 9 11 वारिणः (for कारिणः) —c) Ñ1 B4 D1 4 10 नियृहीतार्था (B4 °ता था), Ñ2 V1 B3 वा (B3 या) गृहीतात्मा V2 B1 3 D2 3 11 वा गृहीतार्था T2 G2 च यदो G1 चाकृतार्था हि, Cr m g k t as in text (for चागृहीतार्था) —d) B D3 वा, D3 [अ]पि (for च) V B1 2 कृत (for भवेद्)

30 D3 om 30ab (cf v l 29) Ñ1 illeg for 30a —a) Ś1 नशितुद्यश्च मा, V B1 2 D2-4 11 हिंसारुचिनात्मा, B3 हिंसारुचिस्ता B3 हिंसाशीलाश्च मा D10 नशिद्धाश्च मा (for हिंसाभिरुचयो) —b) V2 वध (for इमां) Ś1 B1 D10 च (for वा) —c) B2 यदा D1 कृत D2 भवे, D3 तु तत् (for तत) D10 कार्ये (for कार्यं).

31 V1 om 31 Ñ1 illeg for 31ab, G2 transp 31ab and 31cd —a) Ś1 D10 प्रदेशे B3 विदेशे Cv as in text (for उद्देशे) B1 न तु (for नष्ट) Ś1 D10 च (for [अ]स्मिन्) —D4 om (hapl) from राक्षसैः in b up to परिश्रेत् in 635* —b) D11 परिवारिते (for °वारिते) —For 31cd D5 subst while D7 11 ins after 31ab

635* देशे सुदूरे दुर्गेऽस्मिन्राक्षसेन्द्रनिरक्षिते ।

G 5 29 26 निहते वा गृहीते वा रक्षोभिर्मयि संयुगे ।
B 5 30 32 नान्यं पश्यामि रामस्य सहायं कार्यसाधने ॥ ३२
L 5 24 32 विमृशंश्च न पश्यामि यो हते मयि वानरः ।
शतयोजनविस्तीर्णं लङ्घयेत महोदधिम् ॥ ३३
कामं हन्तुं समर्थोऽस्मि सहस्राण्यपि रक्षसाम् ।
न तु शक्ष्यामि संप्राप्तुं परं पारं महोदधेः ॥ ३४
असत्यानि च युद्धानि संशयो मे न रोचते ।
कश्च निःसंशयं कार्यं कुर्यात्प्राज्ञः ससंशयम् ॥ ३५
एष दोषो महान्हि स्यान्मम सीताभिभाषणे ।
प्राणत्यागश्च वैदेह्या भवेदनभिभाषणे ॥ ३६
भूताश्चार्था विनश्यन्ति देशकालविरोधिताः ।
विक्लवं दूतमासाद्य तमः सूर्योदये यथा ॥ ३७
अर्थानर्थान्तरे बुद्धिर्निश्चितापि न शोभते ।
घातयन्ति हि कार्याणि दूताः पण्डितमानिनः ॥ ३८

—d) Ś1 D10 युग (for युगे) —For 31 Ñ2 V2 B2 3 D2 subst and read after 33

636* देशे रुते सुदूरे च सागरेणाभिसंवृते ।
सुते पश्यति वैदेही राक्षसेन्द्राभिरक्षिते ।

[(1 1) Cf 635* B2 च दूरे (for सुदूरे) B3 4 दूरे च तुगा (for दुर्गे सुदूरे) B3 D2 [अ]भिसंवृते (sic) (for °ते) —(1 2) B3 रक्षेण (for °से इ) V2 [अ]भिरोधिते, B2 °ता D2 °त (for [अ]भिरक्षिते)]

[illegible] a) Ś1 D10 निःहते, B2 D2 निहत, D1 विहत Cr g t as in text (for निहते) —b) Ś1 D10 शोणिते (for रक्षोभिर्) —T3 om 32cd —c) B (ed) नाथ (for नान्य) —d) D10 सहाय, G3 M3 साहाय्य (for सहाय) D2 कर्म (for कार्य) —For 32 V B1-3 subst while Ñ2 D2 subst 1 1 only for 32ab

637* हते वापि गृहीते वा मयि दुर्वैरिकारणे ।
नान्य पीडेत वैदेही रामस्य परमीदृशम् ।

[(1 1) B3 निगृहीते (for [अ]पि गृहीते) —(1 2) B3 ना यो पीडेत वैदेही रामस्य परमीदृश]

33 a) Ñ1 illeg for विमृशंश्च न Ñ2 V1 B2 3 4 D6 10 विमृश्य B3 विमृशन् (sic) Cr g as in text (for विमृशन्) Ś1 D1-3 5 10 नैव, V3 B2 न च (by transp) (for च न) —b) B4 त हते D2 त्वहते (for यो हते) B4 वानर, D6 °रे (for °र) —d) V2 B2 D1 11 लङ्घयेत्, B1 4 लङ्घयेताद्, B3 विलङ्घयेत् D3 लङ्घयिता, D5 लङ्घयेत (for लङ्घयेत) —After 33 Ñ2 V2 B1 3 D2 read 636* while D4 ins 634*

34 Before 34 V2 V3 B2 3 (om 28cd) D6 read 28 (including star passage) V3 B3 4 transp 34ab and 34cd —a) B3 कथ्य (for काम) D10 हर्तुं (for हन्तुं) G2 [s]ह (for ऽस्मि) D5 विमृशंश्चेति न पश्यामि (sic) —b) Ś1 D10 11 सहस्राण्येव D6 सहस्राणि (for सहस्राण्यपि) —Ñ1 illeg for 34c – 40b —c) V3 illeg up to स D4 नत्, M3 न हि, Ct as in text (for न तु) D3 3 शक्यामि (sic) D5 पश्यामि (for शक्ष्यामि) D7-9 [अ]हं प्राप्तुं (for संप्राप्तुं) B3 तनुया न तु सप्राप्तुं, B5 दामुयात्कुतमं प्राप्तु B6 कत्रुया च तद प्राप्तु —d) Ś1 पार (for पर) —For 34cd, Ñ2 V3 B1 D6 subst while V1 B3-4 ins after 34ab

638* एष तु सुमहत्कार्यं विनश्येतात्र संशय ।

[B4 च B5 तद (for तु)]

35 Ñ1 illeg for 35 (cf v l 34) —a) Ñ2 V B D6 M3 अनित्यानि, D11 असत्यानि (for असत्यानि) V हि (for च) Ś1 D10 सहायोपि हि युद्धेषु —c) V3 D3 11 कश्चित्, B3 D1 कथ (for कश्च) T2 3 G1 M3 Cm k नि-संशय Cr g t as in text (for °य) D11 G2 गुणवत् (for कार्यं) Ñ2 V B1-3 D6 नि संशये काय —d) B2 कुर्या G3 कार्यं (for कुर्यात्) Ñ2 V D2 D6 कार्यं (for प्राज्ञ) D10 transp कुर्यात् and प्राज्ञ , V3 न संशय, T3 G1 3 M3 °य , Cm g t as in text (for ससंशयम्) B1 3 कार्यमसंशय D11 प्राज्ञ कार्यं न संशय

36 Ñ1 illeg for 36 (cf v l 34) G1 3 M3 transp 36ab and 36cd —a) B3 D3 तव (for एष) Ñ2 V B D6 तो (for ह) —b) D1 [अ]पि (for [अ]पि) Ñ2 V B D6 सीतायामभिभाषणे —Ñ2 V B1-3 D6 om 36c – 39 M1 2 om (hapl) 36cd —c) Ś1 B4 D1 4 5 11 तु D1 [अ]थ (for च) —d) T3 सुखाभिभाषणे (for अनभि°)

37 Ñ1 illeg for 37 (cf v l 34) Ñ2 V B1-3 D6 om 37 (cf v l 36) =5 2 37 —a) Ś1 B4 D1-4 10 11 सर्वेश्चार्थाः G1 भूतार्थश्च, Cr m g as in text (for भूता-श्चार्था) D7-9 T1 विनश्यति (T1 °ते), T2 M1 विपद्यते, Cr m g as in text (for विनश्यन्ति) —b) Ś1 D10 विरो-धत , D3 4 °त , Cr m g as in text (for विरोधिता) —c) G2 नूतम्, Cr m g as in text (for दूतम्)

38 Ñ1 illeg for 38 (cf v l 34) Ñ2 V B1-3 D6 om 38 (cf v l 36) = 5 2 38 —a) Ś1 (marg also) सर्वार्थानन्तरे, D10 अथानर्थान्तरे, D11 अर्थेद्विषान्तरे (sic) (for अर्थानर्थान्तरे) D1 वापि (for बुद्धिर्) —b) G2 हि (for [अ]पि) Ś1 B4 D1 4 10 11 नीशा वा । Ś1 °ताप D1-4 °ता वा [अ]पि, Cm g as in text (for निश्चितापि) —c) B4 D5 नाशयन्ति D3 11 पातयन्ति (for घातयन्ति) D2 11 om हि (sahan)

न विनश्येत्कथं कार्यं वैक्लव्यं न कथं भवेत् ।
लङ्घनं च समुद्रस्य कथं नु न वृथा भवेत् ॥ ३९
कथं नु खलु वाक्यं मे शृणुयान्नोद्विजेत च ।
इति संचिन्त्य हनुमांश्चकार मतिमान्मतिम् ॥ ४०
राममक्लिष्टकर्माणं स्वबन्धुमनुकीर्तयन् ।
नैनामुद्वेजयिष्यामि तद्बन्धुगतमानसाम् ॥ ४१
इक्ष्वाकूणां वरिष्ठस्य रामस्य विदितात्मनः ।
शुभानि धर्मयुक्तानि वचनानि समर्पयन् ॥ ४२
श्रावयिष्यामि सर्वाणि मधुरां प्रब्रुवन्गिरम् ।
श्रद्धास्यति यथा हीयं तथा सर्वं समादधे ॥ ४३ G 5 29 0 B 5 30 43 L 5 ? 43

39 Ñ1 illeg for 39 (cf v l 34) Ñ2 V B1-4 D4 om 39 (cf v l 33) —a) B2 D1 4 8 12 T G1 हुए Cg as in text (for कथं) —b) D5 न वैक्लव्यं (by transp) D7 4 वैक्लव्यं B1 D2 5 6 8 9 11 G1 M3 मन Cm g as in text (for भवेत्) D5 कथयन —c) D1 5 नु D1 in marg (for च) —d) B1 m, D7 8 9 11 नु (for नु) D1 न नु (for नु न) G3 M1 transp वृथा and भवेत् Ś1 D10 वृथा नु न कथं भवेत्

40 Ñ1 illeg for 40ab (cf v l 39) T1 damaged for 40ab —a) D1 न, D3 वा D6 नु, T2 च, Cr as in text (for नु) Ś1 Ñ1 V B D1 4 8 10 11 transp वाक्यं and मे —M1 om (hapl) from 40b up to the prior half of 640* —b) V B2 D2 T3 G1 M2 ततः B1 G1 मा (for च) Ś1 D10 [उ]द्विजेद्वा D1 शोद्विजवति D1 2 3 3 [उ]द्विजेत च D6 [उ]द्विजेतात (sic) (for [उ]द्विजेत च) —B4 repeats 40c–41b (including star passage) after 42ab —c) D1 10 मतिमान् (for हनुमान्) Ñ1 V B1 3 D6 इति चिन्तयते भूत्वा —d) M3 मनः (for मतिम्) D4 मतिमानथ , D10 हनुमानपि, T1 G3 मतिपुङ्गवः, Cr m g as in text (for मतिमान्मतिम्)

41 B3 om up to the prior half of 640* B4 repeats 41ab (including star passage) (for both cf v l 40) —a) Ś1 Ñ1 D10 रामदूतम् , Ñ2 V B1 2 4 (both times) D5 निर्मितैः , D1 2 4 11 Cr मनः स्थम् , D8 स मधुम् , D1 9 G3 Ct सुमधुम् , Cr m g as in text (for स्वबन्धुम्) Ñ1 अनुकीर्तितु , B4 (first time) °कीर्तयन्, D11 °वदयन् (for अनुकीर्तयन्) —After 41ab, Ñ1 (mostly illeg) ins

639* ******** राम सर्वान्यायमनूद्य ।
******** ******** ।

—After 41cd, Ñ2 V B1 2 (after 40ab due to om) 4 D6 ins , while B3 cont after 641*

640* तस्माद्दृश्यमिष्यहं तावद् मनुष्य इव सद्वृताम् ।

[B3 om the prior half B4 (second time) वेत्थ (for वक्ष्यामि)]

—Ñ1 illeg for 41cd —c) Ś1 D10 वेनाम् Cr g as in text (for नैनाम्) —d) Ś1 D1 2 3 4 10 11 तन्मन (D1 11 °बं) Ñ1 D6 मधुरं , V B G3 सद्बुद्धि (V3 °द्धि) Cr g t as in text (for तद्बन्धु) Ś1 D1 2 11 G3 मानम (sic) D1 7 9 Ct मानसा Ct c g as in text (for मानसाम्) T1 वाक्यमनुत्तमम्

42 For 42 43 Ñ2 V B1-4 D6 subst 641* —After 42ab B4 repeats 40c–41b (including star passage) —B1 om 42cd —c) D1 सूनानि (for युक्तानि) —d) Ś1 D1 4 10 समर्थयन् T1 समर्पयन्, Ct 1 as in text (for समर्पयन्)

43 a) T1 3 G1 मधुर (for सर्वाणि) —b) G1 सर्वाणि (for मधुरां) M1 गिरा (for गिरम्) Ś1 Ñ1 B1 D1 4 10 11 मधुर मधुराक्षर, D1 मधुर प्राञ्जलिः, G1 3 मधुराक्षरा (G1 °र्थां) सुवन्गिरम् —Ñ1 illeg from 43c up to 5 30 7 —c) P1 चेयं, D1 4 सीता D10 वेद (for हीयं) —d) M1 सर्वां , Ct t as in text (for सर्वं) B1 समुत्पदृ , D1 यथा मद् (for समादधे) D6 सविशाकमद् तथा —For 42 43 Ñ2 V B1-4 D6 subst , while Ś1 B1 D1 4 10 11 ins after 43

641* पति तु परिशुद्धवक्ता रामस्क्लिष्टकारिणम् ।
पश्यन्ती चापि तत्सर्वी नोद्वेगं मे गमिष्यति ।

[(l 1) D1 पत (for पति) Ś1 V2 D10 च (for तु) B1 4 परिशुद्धी (for °शुद्धवक्ता) Ś1 D4-4 10 12 विरक्त पुरस्तेम (for the post half) —After l 1 Ś1 B1 D1 4 10 11 ins

641 (A)* वस्य यथा यदि कलुषं भवेत् ।

[Ś1 न्यस (for यस्य) D1 विद्यात्मना]

—D1 cont

641 (B)* मम विक्वनी मम रताऽनुकीर्तयन् ।

—D10 om l 2 —(l 2) Ś1 वानरा (for चापि) Ś1 D1 11 पश्य D1 1 यश D1 विन (for सर्वी) Ñ2 D6 वे (for मे) B1 गमिष्यति B1 गति° (for गमे°) Ś1 D1-4 11 नोद्विजा मे(D1 g) कथं(D1 वने)यति (for the post half)]
—Thereafter, B3 cont 640*

G 5 29 0
B 5 30 44
L 5 24 46

इति स बहुविधं महानुभावो
जगतिपतेः प्रमदामवेक्षमाणः ।
मधुरमवितथं जगाद वाक्यं
द्रुमविटपान्तरमास्थितो हनूमान् ॥ ४४

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे अष्टाविंशः सर्गः ॥ २८ ॥

२९

एवं बहुविधां चिन्तां चिन्तयित्वा महाकपिः ।
संश्रवे मधुरं वाक्यं वैदेह्या व्याजहार ह ॥ १

राजा दशरथो नाम रथकुञ्जरवाजिमान् ।
पुण्यशीलो महाकीर्तिऋजुरासीन्महायशाः ।
चक्रवर्तिकुले जातः पुरंदरसमो बले ॥ २

44 Ñ1 illeg for 44 (cf v l 43) —a) V2 D3 om स B1 बहुविधिर्वं, B3 पवनसुतो, D1 स बहुविधरच (for स बहुविध) T2 महाप्रभावो (for °नुभावो) —b) Ś1 D1-4 10 11 समुपगते, Ñ2 V B D6 मृगनयना, Cr m g k t as in text (for जगतिपते). D5 प्रसादम् (for प्रमदाम्) Ś1 B4 D1 5 6 8 T2 अवेक्ष्यमाण —c) T2 Cr जगाम, Cv m g as in text (for जगाद) —d) D3 G3 माश्रितो (for मास्थितो) Ś1 Ñ2 V B D6 विटपात(B4 °पोद, D6 °पोत्त)रसंस्थितो Ś1 D1 9 8 10 11 महात्मा (for हनूमान्) ※ Cm जगतिपतेरिति दीर्घाभाव आर्ष । So also Cr g k t ※

Colophon —*Sarga name* Ś1 D2 4 11 हनुमद्विकल्प, Ñ2 V1 B D6 हनुमद्विचारण, V2 हनुमद्विचार, D1 2 सीतासमाषण प्रति हनुमच्चिन्ता(D3 °द्वितर्का) D11 कथापर्वणि हनुमद्विकल्पो —*Sarga no* (figures, words or both) D1 2 4 10 11 om, Ś1 26 Ñ1 B1 2 D6 M2 29, V1 D1 5-8 T G M1 3 30, V2 20 B3 28 (as in text), B4 D3 31 —After colophon D2 concludes with राम G with श्रीरामाय नम

29

Ñ1 illeg for Sarga 29 (cf v l 5 28 43) M2 begins with श्रीरामाय नम.

1 a) Ś1 V2 B4 D1 11 एवद्, B1 2 स तद् (for एवं) Ś1 D1 2 10 11 बहुविध चित्र Ñ2 V B D2 4 बहुविधिरार्थं (for °विधां चिन्ता) —b) T2 चिंतयानो, Ct as in text D1 2 11 स(D3 (ex ज)) वाक्य, D2 3 °मति (for महाकपि) Ś1 D2 4 10 चिन्तयामास वाक्य —After 1ab, D1 2 3 ins

612* सुप्तासु वासु घोरासु राक्षसीषु महामति ।
[D1 प्रसाध्य च (for सुप्तासु तासु)]

—D1 cont

613* एव बहुविध चित्र मावविभ्रमपीड स ।
तावत्पूर्वे स्थिता सीता कण्ठ स्व बन्धयेद्रुतम् ।
स्ववेण्यैमेव पाशाय भीता धैर्यविनाशने ।
राक्षसी परिविता प्रेक्ष्य मरणाय प्रतिष्ठिता ।
तावत गृहीत्वा विविधा निपत्याशमागमादनम ।
वपवेषु कृतमतिर्हनुमाश्चिन्तितोऽभवत् ।
तत्क्षण मधुरेणैव हनुमान्मायया मन ।
सत्य प्रवगमहाभागो भक्त्या स्वेन कर्मणा ।
तत सा चकिता भीता कुत्रेद कृतमन्तरा ।
दिश आलोकय सुश्रोणी पुनर्वचनु प्रवक्ष्यते ।
तत कपिवरो श्रीमान्पूर्णात्मचित्रितम् ।

[(l 8) Note hiatus between the two halves] —c) Ś1 D10 प्रस्ताव, D1 2 सु(D3 स)भाव, D2 M1 सश्रवे, Cv m g t as in text (for सश्रवे) Ñ2 V B D6 सर्वं स(Ñ2 V2 स, D6 सु)श्रवो(Ñ2 D6 °वा)वाक्य ※ Cv g सश्रवे सम्यक् श्रूयतऽस्मिन्निति सश्रव समीपम् (Cg समीपे व्याजहार । यद्वा "पाठ्ये गेये च मधुरम्" इति सश्रवे श्रवणे मधुरम्(?)). So also Cr m t ※ —d) Ñ2 V B D6 सीताया (for वैदेह्या) Ś1 D1 2 10 T2 ए, Ñ2 V B1 2 4 D6 वै, G2 ह्य, M1 2 च (for ह)

2 b) Ś1 D11 वाजिवा, D1 G3 वाजिनाम्, Ñ2 V B D2 4 प्रभूतवलवाहन —Ś1 D10 11 transp cd and ef —d) Ñ2 V B D6 दृढ(B4 वेद [meta])व्रती(B4 [marg also] °श्रीलो), D1-3 इक्ष्वाकूणा, M2 3 प्रादु(M3 ऋषि) रासीत् (for ऋजुरासीन्) V2 B4 सहातप, D2 महाव —After 2ef, M1 ins

अहिंसारतिरक्षुद्रो घृणी सत्यपराक्रमः ।
मुख्यश्चेक्ष्वाकुवंशस्य लक्ष्मीवाँल्लक्ष्मिवर्धनः ॥ ३
पार्थिवव्यञ्जनैर्युक्तः पृथुश्रीः पार्थिवर्षभः ।
पृथिव्यां चतुरन्तायां विश्रुतः सुखदः सुखी ॥ ४
तस्य पुत्रः प्रियो ज्येष्ठस्ताराधिपनिभाननः ।
रामो नाम विशेषज्ञः श्रेष्ठः सर्वधनुष्मताम् ॥ ५
रक्षिता स्वस्य वृत्तस्य स्वजनस्यापि रक्षिता ।
रक्षिता जीवलोकस्य धर्मस्य च परंतपः ॥ ६
तस्य सत्याभिसंधस्य वृद्धस्य वचनात्पितुः ।
सभार्यः सह च भ्रात्रा वीरः प्रव्राजितो वनम् ॥ ७
तेन तत्र महारण्ये मृगयां परिधावता ।
जनस्थानवधं श्रुत्वा हतौ च खरदूषणौ ।
ततस्त्वमर्षापहृता जानकी रावणेन तु ॥ ८ G 5 10 9 B 5 12 9 L 5 15 11

644* दिव्य चतुर्वीकरय सुरेश्वरसमद्युत ।

—M1 cont, while D3 T G M3 ins after 2ab, whereas D4 ins after 4

645* रामपीतः गुण सम्पन्ना कीर्तिमि मम ।

[D3 गुर (for गुण) M3 (with hiatus) कर्तिमि G3 कीर्तिमम (for कीर्तिमि मम)]

—Ś1 V B D1-4 7 9 om 2ab D5 reads 2ab (preceded by 645*) after 4

3 a) Ñ2 V B D5 हविर् M2 मतिर् (for -रतिर्) D4 मनुद्र (for अक्षुद्रो) —b) Ñ2 V B D1 3 घ्राण, D1 ध्यान T3 घृणि (for घृणी) Ś1 D10 सत्यपराक्रम, D2 °प्रतिकार (sic) D4 सत्यप्रतिश्रव —c) Ñ2 V B D1 4 6 मुख्यस्य, D1 2 7 T2 G1 3 M3 Ct °स्य (for मुख्यश्च). D1 महतः (for यशस्व) —d) D1 श्रीविवर्धन D5 कीर्ति°, D11 श्रीव° (for लक्ष्मि°) Ś1 D10 लक्ष्म्या(D10 °स)लक्ष्मी विवर्धन Ñ2 V B D1 4 6 विपुल कीर्ति(D5 प्रीति)वर्धन Ct लक्ष्मिवर्धन इति ह्रस्व आर्षः

4 a) G1 पार्थिवैर्, Cr m g Ct as in text (for पार्थिव) Ñ2 V B1 2 4 D5 व्यञ्जनैर्देव, B2 °नै धीमान् (for °नैर्युक्त) Ś1 D10 पृथिवीश्री °संयुक्त —b) M1 पार्थिवात्मज (for °वर्षभ) Ñ2 V B D2 पृथु(B1 °थु) श्री(B1 श्री)र्मानसमन्वित —c) B3 चतुर्भागायां D1 4 11 G1 सागरान्तायां (for चतुरन्तायां) —d) D3 सुरथ (for सुखद) Ś1 सुधी (for सुखी) B3 कीर्तिवर्धन (for सुखदः सुखी) D1 4 विदित सुख(D6 सुख)दांन —After 4 Ś1 Ñ2 D1 4 6 10 11 ins

646* धर्मशीलो यशस्वी च विख्यातो जितेन्द्रिय ।

[D3 स्थ- (for धर्म) Ñ1 D5 महोदा (for यश्स्वी). D2 जितभारि D3 4 सर्व° (for विख्या°)]

—After 4, D3 reads 2ab (preceded by 645*)

5 a) Ś1 D1 10 11 पुत्र, B3 महान् (for प्रियो). D4 11 M1 श्रेष्ठस् (for ज्येष्ठस्) —b) Ś1 Ñ2 V B D1 2 4 11 ताराधिप (for °धिप)

6 For 6 cf 1 1 13ab and 57a Ñ1 V B D5 transp ab and cd Ś1 D10 transp a and c —a) D5 स्वस्य, D5 दुःख (for स्वस्य) Ñ1 D1 4 10 रक्षिता, T1 3 G3 M3 धर्मस्य (for वृत्तस्य) Ñ2 D4 च स्ववृत्तस्य (for स्वस्य वृत्तस्य) —b) V B D1-4 10 G3 M3 च T G3 [स्व]जन- (for [स्व]जन) Ś1 D10 जनस्य च (for स्वजनस्यापि) Ñ2 D5 विपुल रक्षितवांश्च —c) D1 om. (hapl) रक्षिता D5 जीवलोकस्य सर्वस्य —d) Ñ1 V B D5 परिरक्षिता (for च परंतप)

7 a) Ñ2 V B D5 स च (for तस्य) —b) D11 वृद्धस्याद्वचन पितु (sic) —c) D5 सहभार्य (haplogr.) Ś1 स सह, D3 च सह (by transp) (for सह च) D1 भ्रात्रा च, B3 महात्मा (for च भ्रात्रा) D1 4 11 सहभार्यः सह भ्रात्रा —d) Ñ2 V B D5 राम (for वीर) D1 11 M Cg प्रव्राजितो bc Cg वन प्रव्राजित, वन (इ्याय पितु A

8 a) Ś1 Ñ2 V B D5 10 तत्र तस्य, D1-4 11 तस्य तत्र (for तेन तत्र) —b) Ś1 Ñ2 V B D1-4 11 परिधावता Cg t as in text —After 8ab, Ś1 Ñ2 V B D1-4 6 10 11 ins

647* रावणेन हता भार्या सीतेत्यभिहितं मुनेः ।

[Ñ2 V B1 2 D5 सुमन(D5 °न)हत B3 मदुम निहता (for रावणेन हता)],

while D5 7-9 S ins after 8ab

648* रावणा निहता सूरा सह वानरर्षिभिः ।

[G3 transp निहता and सूरा]

—Before 8cd, Ś1 (9ab only) D1-4 10 11 read 9 —c) Ś1 B1 2 D1 10 जनस्थाने Cg t as in text (for °न) D11 कृत्वा G3 श्रुत्वा Ct as in text (for श्रुत्वा) —d) Ñ2 D1 8 Ct निहतौ (for हतौ च) D1 हतौ तौ च महाबलौ —e) G3 [स]मर्षापहृता Cg t as in text —f) G3 रावणेन तु जानकी (by transp) —For 8ef, Ś1 Ñ2 V B D1-4 6 10 11 subst

649* वनात्सखीसहायीता रावणेन दुरात्मना ।

[Ś1 D1 2 4 10 11 वनवासे, D3 वनवर्त्तं (for वनात्स)]

—Thereafter, all the above MSS cont

650* शृणु वैदेहि रामस्त्वा बाला कौसल्यवर्धन ।
देवस्थानि व वीर क्वाप्ती देवि त्वत्कृत ।

ययान्या यथावर्णा यथालक्ष्मी विनिश्चिताम् ।
अर्थीव गयरस्यार्थं मेयमानादिता मया ॥ ९
निर्गमिनमुस्त्वामो यात्र यानगुणान् ।
जानकी चापि कृत्स्ना विस्मय परम गता ॥ १०
ततः सा वक्रकेशान्ता सुकेशी केशसंवृतम् ।
उद्यम्य वदनं भीरु पिङ्गसाक्षमैक्षत ॥ ११
सा तिर्यगूर्ध्वं च तथाप्यधस्ता-
न्निरीक्षमाणा तमचिन्त्यबुद्धिम् ।
ददर्श पिङ्गाधिपतेरमात्यं
वातात्मजं सूर्यमिवोदयस्थम् ॥ १२

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे एकोनत्रिंशः सर्गः ॥ २९ ॥

[(l 1) V B [illegible] (for [illegible]) D[illegible] [illegible] (for रामस्य) S[illegible] D[illegible] [illegible] B[illegible] [illegible] D[illegible] [illegible] (for [illegible]) D[illegible] [illegible] —S[illegible] om l 2 —(l 2) D[illegible] [illegible] D[illegible] [illegible] (for [illegible]) D[illegible] [illegible] D[illegible] [illegible] (for the post half)]

—After 9 D[illegible] S ins

651* [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] [5]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[(l 5) D[illegible] G[illegible] [illegible] (for [illegible]) D[illegible] [illegible] D[illegible] om (sabin [illegible]) G[illegible] (for [illegible]) D[illegible] T[illegible] [illegible] (for [illegible]) —(l 6) D[illegible] T[illegible] M[illegible] [illegible] T[illegible] (for [illegible]) —(l 7) D[illegible] T[illegible] [illegible] G[illegible] [illegible] (for [illegible]) —(l 9) T[illegible] G[illegible] M[illegible] [illegible] (for [illegible]) D[illegible] T[illegible] [illegible] (for [illegible])]

9 [illegible] D[illegible] S[illegible] (9[illegible] only) D[illegible] read 9 before 8 —[illegible]) D[illegible] [illegible] (sc) (for [illegible]) S[illegible] D[illegible] [illegible] [illegible] and [illegible] —[illegible]) D[illegible] [illegible] T[illegible] C[illegible] M[illegible] [illegible] (for [illegible]) C[illegible] as in text (for [illegible]) S[illegible] D[illegible] C[illegible] M[illegible] C[illegible] [illegible] D[illegible] [illegible] (D[illegible] [illegible]) [illegible] (S[illegible] D[illegible] [illegible]) C[illegible] [illegible] —[illegible]) S[illegible] D[illegible] [illegible] D[illegible] [illegible] D[illegible] [illegible] T[illegible] [illegible] (for [illegible]) —[illegible]) S[illegible] D[illegible] [illegible] (S[illegible] D[illegible] [illegible]) [illegible]

10 [illegible]) S[illegible] D[illegible] G[illegible] M[illegible] V B D[illegible] [illegible] M[illegible] T[illegible] [illegible] (for [illegible]) D[illegible] [illegible] (for [illegible]) —[illegible]) S[illegible] V B D[illegible] [illegible] D[illegible] [illegible] D[illegible] [illegible] —[illegible]) T[illegible] [illegible] (for [illegible]) —[illegible]) S[illegible] V B D[illegible] [illegible]

11 [illegible]) D[illegible] [illegible] V B[illegible] D[illegible] [illegible] B[illegible] [illegible] D[illegible] [illegible] (for [illegible]) —[illegible]) S[illegible] V B[illegible] D[illegible] [illegible] D[illegible] [illegible] Ch[illegible] as in text (for [illegible]) V[illegible] B[illegible] [illegible] —[illegible]) D[illegible] [illegible] D[illegible] [illegible] (sc) (for उद्यम्य) S[illegible] D[illegible] [illegible] D[illegible] [illegible] (for भीरु) D[illegible] [illegible] M[illegible] [illegible] —[illegible]) D[illegible] T [illegible] S[illegible] V B D[illegible] [illegible] (D[illegible] [illegible]) [illegible] (V B D[illegible] [illegible]) [illegible] D[illegible] [illegible] —After 11 D[illegible] S ins

652* [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[(l 2) G[illegible] [illegible] (for [illegible]) —(l 3) [illegible]]

12 V B [illegible] D[illegible] om 12 —[illegible]) D[illegible] [illegible] (sc) (for सा तिर्यग्) D[illegible] [illegible] (for च) D[illegible] [illegible] (for [illegible]) S[illegible] B[illegible] D[illegible] G[illegible] [illegible] D[illegible] [illegible] (for [illegible]) D[illegible] T[illegible] M[illegible] [illegible] T[illegible] [illegible] S[illegible] B[illegible] D[illegible] [illegible] (for [illegible]) —[illegible]) T[illegible] D[illegible] [illegible] (sc) (for [illegible])

Colophon [illegible] B[illegible] [illegible] —Sarga name S[illegible] B[illegible] D[illegible] [illegible] —Sarga [illegible] ([illegible] or both) D[illegible] om S[illegible] [illegible] B[illegible] D[illegible] T G M[illegible] M[illegible] —After colophon G[illegible] [illegible] श्रीरामचन्द्र [illegible]

३०

ततः शाखान्तरे लीनं दृष्ट्वा चलितमानसा ।
सा ददर्श कपिं तत्र प्रश्रितं प्रियवादिनम् ॥ १
सा तु दृष्ट्वा हरिश्रेष्ठं विनीतवदुपस्थितम् ।
मैथिली चिन्तयामास स्वप्नोऽयमिति भामिनी ॥ २
सा तं समीक्ष्यैव भृशं विसंज्ञा
गतासुकल्पेव बभूव सीता ।
चिरेण संज्ञां प्रतिलभ्य चैव
विचिन्तयामास विशालनेत्रा ॥ ३
स्वप्नो मयायं विकृतोऽद्य दृष्टः
शाखामृगः शास्त्रगणैर्निषिद्धः ।
स्वस्त्यस्तु रामाय सलक्ष्मणाय
तथा पितुर्मे जनकस्य राज्ञः ॥ ४ G. 5 30 0 B. 5 32 0 L. 5 26 4

30

Ñ₂ V B₁₋₃ D₁₋₄ ₁ continue the previous Sarga M₃ begins with श्रीरामाय नमः शुभमस्तु

1 Ñ₁ alleg for 1–7 (cf v l 5 28 43) —^{b}) Ś₁ Ñ₂ V B D₁₋₄ ₈ ₁₀ ₁₁ ज्ञात्वा (for दृष्ट्वा) B₃ च विमन, G₃ चकित (for चलित) D₂ -लोचना, G₂ मानस, Cv m g t as in text (for मानसा) —After 1^{ab}, D₃ ₇ ₉ S ins

653* वेष्टितां तु महच्छ न विद्युत्सहकाविव स्थितम् ।

—^{c}) Ñ₂ V B D₆ दृष्ट्वा प्रहृष्ट (V₂ D₂ °वितं, B₃ ₂ [also] °युता) सीता —^{d}) Ñ₂ V B D₆ चारुं D₇ ₉ ₁₁ G₁ प्रसृत (for प्रश्रित) D₆ -दर्शन (for -वादिनम्) —After 1, D₃ ₇₋₉ S ins

654* दुःखाशोकेन कृताभिम तत्सर्पाकोर्णलम्मम् ।

—T₁ ₃ G₁ M₃ ₂ cont D₇₋₉ G₃ ₃ M₂ ins after 2^{ab}, T₂ ins after 2

655* मैथिली चिन्तयामास विस्मयं परमं गता ।
अहो भीममिदं रूपं वानरस्य दुरासदम् ।
दुर्निरीक्ष्यमिति ज्ञात्वा पुनरेव मुमोह सा ।
विलप्य भृशं सीता करुणं भयमोहिता ।
राम रामेति दुःखार्ता लक्ष्मणेति च भामिनी । [5]
रुरोद बहुधा सीता मन्दं मन्दस्वरा सती ।

[T₂ om l 1 —(l 2) T₂ रूप (for रूप) D₇ ₉ मिदं, M₃ मे (for रूप) ❀ Ct शाखस्थं । निरीक्ष्य चैव । आगत्य इत्यत् ❀ —(l 3) D₇₋₉ G₁ रू, Ct as above (for इति) D₇ ₉ Ct ज्ञाता Ck as above (for ज्ञात्वा) M₃ मुमोह कन्या । नाम (for the post half) —After l 3, M₃ ins

655 (A)* चिरेण संज्ञां सम्प्राप्य पुनर्वाक्यं भामिनी ।

—After l 4 M₃ ins

655 (B)* विलपन्ती पतिता भूमौ पुनरन्या ।
पुनर्वाक्यं हा नाथेत्यत्र पतनमान ।

—(l 5) M₃ मदर (for भामिनी) —T₂ om l 6 —(l 6) D₇₋₉ महता (for बहुधा) D₂ T₂ G₃ मद (for मन्द)]

—Thereafter, D₇₋₉ G₂ M₂ repeat (var) 2^{cd}

2 Ñ₁ alleg for 2 (cf v l 1) D₇₋₉ G₃ M₂ repeat 2^{cd} after 655* —^{c}) Ñ₂ B D₆ च, V₃ D₆ T₁ ₃ G₁ ₃ M₃ (D₃ G₃ first time M₂ both times) रूप, V₂ D₇₋₉ (D₉ both times D₇ second time) T₂ G₁ M₂ [स]ह (for तु) Ñ₂ V B D₆ ₉ (D₇ second time) हरीश्वर, D₁₀ हरिं (for हरिश्रे) —^{d}) D₁ ₃ दर्शिता D₅ ₇ ₉ (D₉ first time) G₁ सर' D₇₋₉ (all second time) रुपागत (for दुपस्थितम्) —After 2^{ab}, D₇₋₉ G₃ ₃ M₂ ins 655* —^{d}) D₆ दुःख (for इति) Ñ₂ V L D₆ मानिनी, D₁ ₃ ₁₁ विस्मिता (for भामिनी) —After 2 D₆ reads 3^c–4^d (transp) —After 2 T₂ ins 655* and then cont while D₁ ₃₋₉ T₁ ₃ G M₂ ins after 2

656* सा वीक्षमाणा पृथुभुग्नवक्त्रं
शाखामृगेन्द्रस्य यथोक्तकारम् ।
ददर्श पिङ्गप्रवरं महार्हं
वातात्मजं बुद्धिमतां वरिष्ठम् ।

[(l 1) D₃ ₇ ₉ Ct मम Cg k as above (for मुख) —(l 2) T₂ [च]वसरि (for °वारम्) ❀ Cr m g k t यथोक्तकारस्य (Cr °कारिणम्) (Ck t यदा मनोवेदैतानुवत्कारस्य । धार्ष्ट्यं वत्र) ❀ —(l 3) D₆ बद्ध G₃ महात्म (for महा°) T₁ ₃ G₃ M₃ ददर्श पिङ्गाधिपते महार्ह]

3 Ñ₁ alleg for 3 (cf v l 1) —^{a}) B₃ [म]ह (for त) D₁ निरीक्ष्य (for समीक्ष्य) Ś₁ D₁₀ [स]ह, D₆ स (for [मृ]ह) Ñ₂ V B₁₋₃ D₆ विमृश्य कान्ता, D₇ ₉ भृशं विमना, Cg t as in text (for भृशं विसंज्ञा) —^{b}) Ñ₂ V B D₆ विसृष्टचेतना, D₁ भृशं मुकुन्देन, D₆ गतासुना त्वैव (for गतासुकल्पेव) ❀ Cg इवस्य इवे वाक्यालङ्कारे ❀

☞ V₁ alleg from 5 30 3^c up to 5 33 80 —^{c}) Ś₁ D₁₋₃ ₁₀ ₁₁ चिरस्य, Cg as in text (for चिरेण) B₁ D₇ ₉ ₁₁ T₂ G₂ चैव, T₁ ₃ चिरे, G₁ M₃ भूयो (for चैव) D₆ दृष्ट्वा तु सा तत्र हरिप्रवीरं —D₆ transp 3^d and 4^a and reads after 2 —^{d}) B₁ निरीक्ष्य ₃ ₄ ₂, T₂ सा चिन्तया मास D₆ विस्मयमाना, T₂ विशालनेत्री

4 Ñ₁ alleg for 4 (cf v l 1) Ñ₂ V₂ B₁ ₃ D₆ om 4 D₆ transp 3^d and 4^a and reads after 2

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ५
[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ६

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ७
[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ८

इति श्री[illegible] सुन्दरकाण्डे [illegible] ॥ १० ॥

३१

ताममन्यन्महातेजा हनूमान्मारुतात्मजः ।
शिरस्यञ्जलिमाधाय सीतां मधुरया गिरा ॥ १
का नु पद्मपलाशाक्षी क्लिष्टकौशेयवासिनी ।
द्रुमस्य शाखामालम्ब्य तिष्ठसि त्वमनिन्दिता ॥ २
किमर्थं तव नेत्राभ्यां वारि स्रवति शोकजम् ।
पुण्डरीकपलाशाभ्यां विप्रकीर्णमिवोदकम् ॥ ३
सुराणामसुराणां च नागगन्धर्वरक्षसाम् ।
यक्षाणां किंनराणां च का त्वं भवसि शोभने ॥ ४
का त्वं भवसि रुद्राणां मरुतां वा वरानने ।
वसूनां वा वरारोहे देवता प्रतिभासि मे ॥ ५ G 5 31 4 B 5 33 6 L 5 27 4

Colophon —*Sarga name* Ś1 D10 सीतानु(D10 °स)-र्पितम् Ñ1 D1 सीताभाषित(Ñ1 °त) Ñ2 B2.3 D4 सीता समोद(B3 °बोध)न V3 B1.4 सीतासमोद, D13 सीता सम्भाषण(D2 °ण) D11 सीताभिभाषित —*Sarga no* (figures words or both) Ñ1 D1.3.10.11 om Ś1 28 Ñ2 B1.2 D4 30 (as in text) V3 21 B3 29 B4 33 D3.5.7 T G M1.2 32 M3 31 —After colophon G concludes with श्रीरामाय नमः

31

V1 illeg for Sarga 31 (cf v l 5 30 3) Ś1 begins with ॐ M3 with श्रीरामाय नमः

Before 1, T2 ins

659* ततस्ता सहिता सर्वा विद्रुतास्ता निशाचरा ।
परिक्षिप्य समन्तात्ता निद्रावशमुपागता ।
तासु वै विप्रसुप्तासु सीता भर्तृहिते रता ।
विलप्य करुणं दीना प्रशुशोच सुदुःखिता । [5]
प्रतिपातप्रमत्ता हि मैथिली जनकात्मजा ।
तत्र सा ह्रीमती बाला भर्तुर्विप्रमदर्शिता ।
कस्योपवाद्य तत्तस्य भवेय शरणं हि च ।

[Cf 5 56 73–74 (including last 3 l of Star passage)]

—T2 cont while D1.5–8 T1.3 G M ins before 1

660* सोऽपश्यदीर्घं हनूमांस्तस्माद्विद्रुमप्रतिमानन ।
विनीतवेष कृपणं प्रणिपत्योपसृत्य च ।

[(l 1) G3 मवदीर्घं Cr m g l t as above (for दीर्घ°) M1 विद्रुत (for विद्रुम) —(l 2) D5 नीव (for वेष) G1 विनीतवेषकृपण, M3 किङ्किणीकनक्षेण (for the prior half)]

1 T3 transp ab and cd —ab) Ñ1 D1.2.11 पुण्यां-मान्, D1 महावार (sic), D3 महाप्रभावां (for महातेजा) Ñ1 V1 B D8 ततस्तु(V3 B1 °स्तु स) हनुमान्भूयो जानकीमभ्य (B1 °न्त्र)भाषत —T1 G2 om 1cd —cd) B1 D1.8 शिरसाञ्जलिम् Ś1 V3 B1 D1.3.5.10 मानाय (for माधाय) Ñ1 V3 B D2.4.8 वैदेहीं प्रतिपूज्यन्(for d) Ñ1 बद्धाञ्जलि च शिरसि वैदेहीं प्रतिपूज्यन्

2 a) Ñ V3 B1.2.4 D1.2.4.8.11 T1.2.3, D9 [क्व]सि, G1.2 as in text (for नु) G3 M1 पद्म(M1 [also]पद्म) विशालाक्षि (for पद्मपलाशाक्षी) Ś1 D10 कमलपत्राक्षि, B2 D3 वासि (B1 °स) पद्मविशालाक्षि D8 पद्मपत्रविशालाक्षि —b) Ś1 D10 द्रुमाके Ñ V3 B D2.4.8 पीत D3.5.11 श्यामा (for क्लिष्ट) Ś1 Ñ V3 B2.4 D1.5.7.9.10 M1 वासिनि B3 D1 वासमि (sic) (for वासिनी) —Ñ1 transp 2cd and 3 —c) Ñ1 श्यामाभा वा (for शाखामालम्ब्य) —d) D3 T2 तिष्ठसीयम्, T2 G1.2 M3 तिष्ठसीयम् (for तिष्ठसि त्वम्) Ś1 D10.11 M1.2 अनिन्दिते (for °न्दिता) Ñ1 शाखामालम्ब्य तिष्ठसि D1 स्थितस्य तिष्ठसि निर्दिष्टे, D3.4 तिष्ठसे वर(D4 °स्वर)वर्णिनि —For 2cd Ñ2 V3 B D8 subst

661* द्रुमस्य शाखामालम्ब्य तिष्ठस्यमरवर्णिनि ।

[B4 तिष्ठसे (for तिष्ठसि) V3 B1 वा (for [अ]मर) [illegible] तिष्ठसि वर्णिनि (for the post half)]

3 Ñ1 transp 2cd and 3 —a) B1 मिताभ्या (sic) (for नेत्रा°) —D8 (reads 4 after 9) om (hapl) from वि in b up to वर in 5c —b) D3 अश्रु D8 वारि (for वारि) D11 स्रवति (for स्रवति) V3 B नेत्र D5 वै जल, D10 शोभने (for शोकजम्) ॐ Cg किमर्थं करुणं रुदन्ती इत्यर्थ । यद्वा किमर्थं कि चेतसि इत्यर्थ ॐ —c) B1 नयनाभ्यां, B1 T2 G1 विशालाभ्यां (for पलाशाभ्यां) —d) V3 विप्रुत्सृष्टम्, B D3 वि(D3 °)स्तु प्रस्रवम् (for विप्रकीर्णम्)

4 Ñ2 V3 B1–3 D5 om 4 Ś1 Ñ1 B4 D1–8.10.11 read 4 after 9 T2 transp 4 and 5 —a) D1 om (hapl) नागासुरा D2–4.11 M(also) ३ वा (for च) —b) D3 देव (for नाग) —c) B1 D2.10 T2 M3 वा (for च) —d) Ñ1 D1–4.11 प्रश्न से (for शोभने) ॐ Cv सुराणामित्यादि श्लोकस्य स्थाने विप्रकीर्णमिवोदकम् मित्यत पाठम् । उपरि तु श्लेषस्यमसङ्गतम् । so also Cr ॥ Cg सुराणामित्यादिषु श्लोकेषु षष्ठी ॐ

5 D3 om up to वर in d (cf v l 3) T2 transp 4 and 5 G2 transp ab and cd —a) B1 रुद्राणि (for रुद्राणां) —b) D11 मारुतानां (for मरुतां वा) —c) Ś1 Ñ2 V3 B1.2.4 D2.4.10.11 का वसूनां (for वसूनां वा) D1 का वा वसूनां वापि त्वं —d) B2 प्रतिभासिनी, D1 G1.3 M3 प्रतिभाति मे(G2 M3 मा) —After 5, D3 ins 662*

G 5.31.5 B 5.33.7 L 5.—.5

किं नु चन्द्रमसा हीना पतिता विबुधालयात् ।
रोहिणी ज्योतिषां श्रेष्ठा श्रेष्ठं सहगुणान्विता ॥ ६
कोपाद्वा यदि वा मोहाद्भर्तारमसितेक्षणे ।
वसिष्ठं कोपयित्वा त्वं नासि कल्याण्यरुन्धती ॥ ७
को नु पुत्रः पिता भ्राता भर्ता वा ते सुमध्यमे ।
अस्माल्लोकादमुं लोकं गतं त्वमनुशोचसि ॥ ८
व्यञ्जनानि हि ते यानि लक्षणानि च लक्षये ।
महिषी भूमिपालस्य राजकन्यासि मे मता ॥ ९
रावणेन जनस्थानाद्बलादपहृता यदि ।
सीता त्वमसि भद्रं ते तन्ममाचक्ष्व पृच्छतः ॥ १०
सा तस्य वचनं श्रुत्वा रामकीर्तनहर्षिता ।
उवाच वाक्यं वैदेही हनूमन्तं द्रुमाश्रितम् ॥ ११
दुहिता जनकस्याहं वैदेहस्य महात्मनः ।
सीता च नाम नाम्नाहं भार्या रामस्य धीमतः ॥ १२

6 a) Ś1 V1 B D [illegible]. D1 किं च D [illegible] (for किं नु) B1 D [illegible] (for चन्द्रमसा) V [illegible] —b) Ś1 D [illegible] —c) D [illegible] V1 B D [illegible] (for श्रेष्ठा). D [illegible] —d) Ś1 D [illegible] D [illegible] V1 B [illegible] D [illegible] Ct [illegible] —After 6, D reads 8cd.—After 6 D T G M3 ins. D ins. after 5

663* [illegible] ।

7 a) Ś1 Ñ1 D [illegible] V1 B [illegible], Ct as in text (for कोपाद्) B [illegible] (for मोहाद्) —b) D reads from [illegible] up to [illegible] in marg. B [illegible] —c) Ś1 Ñ1 B D [illegible] D M [illegible] V1 B [illegible] D [illegible] (for [illegible]) —d) D Ct [illegible] (for नासि) [illegible] Ñ1 V1 B D [illegible] (V1 [illegible]) [illegible]

8 Ñ1 V1 B D om. 8 —a) Ś1 D [illegible] Ñ1 D [illegible] किं नु, B [illegible] D1 किं नु Ct as in text (for को नु). G om. [illegible] —b) B [illegible] (for [illegible]) [illegible] D [illegible] (for वा ते) —D reads 8cd after 6 —c) B T G M [illegible] (T [illegible]) [illegible], Cg as in text (for [illegible]) D [illegible] (for अमुं). —d) Ś1 [illegible] Ñ1 D [illegible] (sic) B D T G M Cg Ct [illegible], D [illegible] (sic), Cm Cg Ct as in text (for [illegible]).—After 8, D T G M ins.

663* [illegible] ।
[illegible] ॥

[(L 1) D G M [illegible] T [illegible] (T [illegible]) [illegible], V [illegible] (for [illegible]) —(L 2) D G [illegible] Cg [illegible] (Ct [illegible]) [illegible].]

9 a) Ś1 D [illegible] Ñ V1 B D [illegible] G V [illegible] T G (for हि) —b) T [illegible] (for च) B [illegible] (sic).—c) B [illegible] (for [illegible]) —d) D [illegible] (for [illegible]) G [illegible] (for मता) —After 9 Ś1 Ñ1 B D [illegible] read 4.

10 Ś1 D om. 10ab —a) Ñ1 D [illegible] G [illegible] Ct [illegible] V1 [illegible] Cr as in text (for [illegible]). —b) Ñ1 [illegible] D [illegible] (for [illegible]) V1 V B D [illegible] (for भद्रं ते) —d) V1 [illegible] (for तन्). D [illegible] (for पृच्छतः) Ś1 Ñ V1 B D [illegible] (D [illegible]) [illegible] (Ś1 B D [illegible] Ñ1 D [illegible]) D [illegible] —After 10, D S ins.

664* [illegible] ।
[illegible] ॥

[(L 1) D [illegible] (for [illegible]) D G [illegible] (G [illegible]), M [illegible] (for [illegible]) D G [illegible] (for [illegible]) —(L 2) D [illegible] (for [illegible]) T [illegible] (for [illegible]).]

11 a) D [illegible] (for तस्य).—b) D [illegible] (for रामकीर्तन) —d) D [illegible] (for [illegible]) Ś1 D [illegible] Ñ1 V1 B D [illegible] G [illegible] Cv [illegible] —After 11, Ñ1 ins.

665* [illegible] ।
[illegible] ॥

while D S ins.

666* [illegible] ।
[illegible] ॥

[(L 1) G transp. the post. halves of l. 1 and 2 —(L 2) D [illegible], T G [illegible], Cg as above (for [illegible]).]

12 a) Ś1 Ñ1 B D [illegible] (for वैदेहस्य) —c) G M transp. च and नाम Ś1 D [illegible] Ñ V1 B D [illegible] D [illegible] (for नाम्नाहं) D [illegible] (sic), D [illegible] नाम [illegible]

समा द्वादश तत्राहं राघवस्य निवेशने ।
भुञ्जाना मानुषान्भोगान्सर्वकामसमृद्धिनी ॥ १३
ततस्त्रयोदशे वर्षे राज्येनेक्ष्वाकुनन्दनम् ।
अभिषेचयितुं राजा सोपाध्यायः प्रचक्रमे ॥ १४
तस्मिन्संभ्रियमाणे तु राघवस्याभिषेचने ।
कैकेयी नाम भर्तारं देवी वचनमब्रवीत् ॥ १५
न पिबेयं न खादेयं प्रत्यहं मम भोजनम् ।
एष मे जीवितस्यान्तो रामो यद्यभिषिच्यते ॥ १६
यत्तदुक्तं त्वया वाक्यं प्रीत्या नृपतिसत्तम ।
तच्चेन्न वितथं कार्यं वनं गच्छतु राघवः ॥ १७
स राजा सत्यवाग्देव्या वरदानमनुस्मरन् ।
मुमोह वचनं श्रुत्वा कैकेय्याः क्रूरमप्रियम् ॥ १८
ततस्तु स्थविरो राजा सत्यधर्मे व्यवस्थितः ।
ज्येष्ठं यशस्विनं पुत्रं रुदन्राज्यमयाचत ॥ १९
स पितुर्वचनं श्रीमानभिषेकात्परं प्रियम् ।
मनसा पूर्वमासाद्य वाचा प्रतिगृहीतवान् ॥ २० G 5 37 18 B 5 35 24 L 5 37 20

G3 सीता नाम्ना च नामाह —ᵈ) D10 पत्नी (for भार्या) Ñ2 रामस्य महिषी प्रिया ❀ Cv सीता च नामतस्तन्नाम्ना प्रसिद्धा ।, So also Cr m k ❀

13 ᵃ) M1 [त्रा]म, Cv g as in text (for [अ]ह) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 वत्सरान्द्वादश पुरा, Ñ2 V2 B D6 उषिता वर्षमेकं (Ñ2 D6 °कं च, V2 °कं त), D2 सवत्सरान्द्वादश पुरा (hypm) —ᵇ) B1 भर्तुरेव (for राघवस्य) ❀ Cv r तत्रास्मिति [illegible] तस्य (Cr °ति पाठ संगतः) ।, Cg द्वादश समा द्वादश संवत्सरान् । अत्यन्तसंयोगे द्वितीया ❀ —ᶜ) B सर्वभोग, G3 सर्वकामं, Cr g as in text (for सर्वकाम) Ś1 D10 फलान्सह, Ñ2 D1 2 4 11 चरान्बहून्, Cr g as in text (for समृद्धिनी) D6 रता रामेण लालिता —After 13 Ñ1 ins

667* राघवस्य प्रसादस्य कौतुकं समनीषत ।

14 ᵃ) T M1 2 तत्र (for त्रयः) —ᵇ) Ś1 Ñ1 D1 10 राज्ये च D1 राज्यस्य, G1 राम च (for राज्येन) Ś1 D2 10 11 [इ]क्ष्वाकुनन्दन —ᶜ) D1 अभिषेचयितुं —ᵈ) Ś1 Ñ2 D1 2 4 10 11 [s]कर्तुमारेभे (for प्रचक्रमे) —For 14, Ñ2 V2 B D6 subst

668* तत सत्यपरायणं स्वयमेव त पिता ।
राज्येनेक्ष्वाकुवंशस्य साम्राज्ये समुपोषित ।

[(l 1) D6 रामपत्न V2 आतपत्र गृहीतः (for the post half) —Ñ2 om l 2 —(l 2) B2 राम्यं, B2 (with hiatus) राज्य (for राज्ञः)]

15 ᵃ) D6 T2 तस्मिन्, Cg as in text (for तस्मिन्) D2 संभ्रियमाणा D11 संभ्रियमाणे D3 2 4 11, D6 [द]त्र (for तु) Ñ2 V2 B D6 तत्र सर्वलोकानां तु (D6 °चिन्तु) —ᶜ) B1 तु स्व (for नाम) —ᵈ) Ñ V2 B D2 4 7 9 11 इदं (for देवी) ❀ Ct नाम प्रसिद्धमित्यर्थ ❀

16 ᵃ) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 न पिबा (D2 जीया)मि न खादामि, Ñ2 V2 B D6 न पास्ये न च भोक्ष्येऽहं —ᵇ) Ñ2 प्रत्यु°, B2 प्रत्यूद, D2 11 प्रत्यूह (for प्रत्यह) Ś1 D2 10 न च V2 हान, B1 ननु D3 11 ते न (for मम) D6 भाजन (for भोजनम्) D1 2 न च निद्रा करोम्यहं ❀ Cs भोजनमित्यस्य हारयस्य समस्तायिधानम् ।, Cr g मुख्यत इस भोजनम् । (Cr कर्मेति स्मृतः) ।, Cm मम भोजनमित्यत्र अध्याहार्यं पदम् ❀ —ᶜ) D6 न (sic) (for म) —ᵈ) D1 राघवस्य (sic) (for रामो यदि) Ñ2 V2 B D6 transp रामो and यदि

17 ᵃ) Ñ1 V2 B D2 4 11 यदुक्तं तु (Ś1 D2 1 तद्, B2 हि, D11 मे) D6 यदुक्तं तु (for यत्तदुक्तं) Ñ2 D1 पुरा (for त्वया) B1 पूर्वं, D11 कार्यं (for वाक्यं) —ᵈ) D2 8 न नृपसत्तम —Ñ2 illeg for 17ᶜᵈ —ᶜ) Ś1 D10 तच्चेन्न, M1 2 न चेत्, D1 सानुकस्य D3 तच्च न, D11 तदैव (for तच्चेद्) T3 अवितथ (for न वितथ) Ñ2 V2 B D6 सर्वता (V2 B2 4 °सैवा)वितथ चेत्तु, G1 तथाहवितथा-कार्यं (sic)

18 Ñ1 transp ᵃᵇ and ᶜᵈ —ᵃ) Ñ2 V2 B D6 वचनात्तस्याः D2 सत्यवाक्येन (for सत्यवाग्देव्या) —ᶜ) Ñ2 V2 B D6 त्वयं च (for वचनं) —ᵈ) Ñ2 V2 B D6 तु तद् (for क्रूरम्) D2 वाक्य (for अप्रियम्) D11 क्रमपर (sic)

19 ᵃ) Ś1 Ñ V2 B1 2 D1-3 11 स, B2 च, D1 2 3 T1 2 M2 त (for तु) D6 तत्र सत्यासियो राजा —D1 om 19ᵇ-20ᵃ —ᵇ) Ś1 सत्ये धर्मे, D1 2 4 8 11 T2 3 G1 सत्य धर्मे, M2 सत्ये धर्मे (for सत्यधर्मे) V2 सत्यधर्मसमन्वित ; B1 सत्यधर्मपरायण, D2 सत्यधर्मस्य वेष्टित, G1 सत्यधर्मेषु स्थित —Ñ2 illeg for 19ᶜ-20ᵇ —ᶜ) B2 राज्य (for पुत्रं) —ᵈ) B2 पुत्र रामम्, T2 राम राज्यम् (for रुद राज्यम्) D2 रुरोदाच ईश्वर —After 19 D11 ins

669* रामो राज्य न च हित्वा सवत्स देवसम्मताम् ।
यद्यन्यन्मनसा देवि तव भूरि ददामि ते ।

20 D1 om 20ᵃᵇᶜ Ñ2 illeg for 20ᵃᵇ (for both cf v l 19) —ᵃᵇ) Ñ2 V2 B D6 T2 (with hiatus) श्रुत्वा (for श्रीमान्) —ᵇ) Ñ2 V2 [illegible] D6 राज्यादपि महत्तर (for ᵇ) —For 20ᶜᵈ Ś1 D2 4 10 11 subst

670* अभिषेकादभिप्रायं श्रुत्वा स वचनं पितुः ।

G 5 31 19 B 5 33 25 L 5 27 21 दद्यान्न प्रतिगृह्णीयान्न ब्रूयात्किंचिदप्रियम् ।
अपि जीवितहेतोर्हि रामः सत्यपराक्रमः ॥ २१
स विहायोत्तरीयाणि महार्हाणि महायशाः ।
विसृज्य मनसा राज्यं जनन्यै मां समादिशत् ॥ २२
साहं तस्याग्रतस्तूर्णं प्रस्थिता वनचारिणी ।
न हि मे तेन हीनाया वासः स्वर्गेऽपि रोचते ॥ २३
प्रागेव तु महाभागः सौमित्रिर्मित्रनन्दनः ।
पूर्वजस्यानुयात्रार्थे द्रुमचीरैरलंकृतः ॥ २४
ते वयं भर्तुरादेशं बहुमान्य दृढव्रताः ।
प्रविष्टाः स्म पुरादृष्टं वनं गम्भीरदर्शनम् ॥ २५
वसतो दण्डकारण्ये तस्याहममितौजसः ।
रक्षसापहृता भार्या रावणेन दुरात्मना ॥ २६
द्वौ मासौ तेन मे कालो जीवितानुग्रहः कृतः ।
ऊर्ध्वं द्वाभ्यां तु मासाभ्यां ततस्त्यक्ष्यामि जीवितम् ॥ २७

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे एकत्रिंशः सर्गः ॥ ३१ ॥

[D₄ शात्वा स कांक्षित वितु (for the post half)]

—ᶜ) D₁₃ भाहवस्य (sic) G₃ भाषयाय C𝑔 as in text (for भाषेत) —ᵈ) V₃ B राज्य D₂.₄ वच (for वाचा) V₃ B₃.₄ न तु, D₁₀ यदि (for प्रति) B₁ न चेच्छत (for °गृह्णीयात्) D₁₃ T₃ वचन प्रगृह्णीयात्

21 ᵃ) D₂ दृष्ट (for दद्यान्) —D₆ om after प्रति up to 22ᵃ —ᵇ) Ś₁ सत्यम् (for किंचिद्) Ñ₂ V₃ B D₆.₇ सत्य (V₃ B₄ D₈–₉ सत्य B₃ ऋत) मृषाच चानृत, D₂ न कृपाच वचोनृत —ᶜ) D₁₃ जीवति (for जीवित) —ᵈ) Ś₁ पराक्रम (for °क्रम)

22 D₄ om 22ᵃ (cf v l 21) —ᵃ) Ś₁ (before corr) सोऽपिश्रीत (for स विहाय) V₃ [उ]त्तमराज्यानि (hypm) (for [उ]त्तरीयाणि) —ᵇ) T₃ वराह्णाणि (for महार्हाणि) ⊛ Cv स विहायोत्तरीयाणि। भत्रोत्तरीयशब्दो भानोमाले वर्तते। बहुवचनप्रयोगात्। Cr m g उत्तरीयाणि वासांसि (Cr m °सीत्वर्थे) ⊛ —After 22ᵃᵇ D₁ 3 ins

671* मनसा कारविचिने राजय शत्रुकर्शन ।

[D₃ दधाद चीराणि हतो (for the prior half)]

—ᶜ) D₃ च महा (for मनसा) —ᵈ) D₄ वनेष्वा (for जनन्यै) Ñ₂ V₃ B D₆ वनवासित(D₆ °शि)त

[illegible] ᵃ) D₆.₆ तस्य गता (for तस्याग्रतस्) D₆ श्रीघ्रं T₁.₃ तूर्णी (for तूर्णं) —ᵇ) Ś₁ Ñ₁ V₃ [illegible] D₁–₄.₆.₁₀.₁₁ चीरवासिनी (B₁–₄ D₁₆ °सस) Ct as in text (for वनचारिणी) Ñ₂ प्रविष्टा चीरवाससी —ᶜ) D₄ नहि तेन विहीनाया

24 ᵃ) Ñ₂ V₃ B D₆ महाबाहु D₂ M₁ °भाग (for °भाग) —ᵈ) Ñ₁ V₃ B D₆ भ्रातृवत्सल D₆ M₁ मित्रदर्शन (for मित्रनन्दन) —ᶜ) Ś₁ Ñ V₃ B D₁–₄.₆.₁₀.₁₁ [अ]नुयात्रार्थे D₅ °यात्रार्थी (for °यात्रार्थे) —ᵈ) B₃ D₁ 7–9 द्रुम (for द्रुम) D₁₀.₁₁ बलकृत

25 D₄.₄ वाक्यात् (for प्रवेश) —ᶜ) Ś₁ D₁₀ प्रागेव तु Ñ₁ B₁ D₁–₄.₈.₁₁ बहुमन्य D₂ बहुमता (for बहुमान्य) —ᶜ) Ś₁ Ñ₁ D₁–₄.₁₀.₁₁ स्मो दुराधर्षं Ñ₂ D₆ स्म पुरादिष्ट, V₃ B स्म(B₃ स्मा)पुर(B₁ पुन) राज्या T₃ स्म पुरा घोर T₃ स्मा पुरादृष्ट (for स्म पुरा दृष्ट) —ᵈ) D₆ या (for वन) V₃ ■ गम्भीरसोवन ⊛ Cr m t पुरा भदृष्टमिति(Cr °ति पद)च्छेद । So also Cg k. ⊛

26 ᵃ) D₁ वसति (sic) (for वसतो) —ᵇ) B₁ मप्रिमोतस (sic)

27 V₃ B₁–₃ om 27 —ᵃ) D₁ कालोथ D₆.₆ M₁ मे कालो D₁₁ मे काले, T₃ कालो मे (by transp) (for मे कालो). —ᵇ) D₄.₄ [अ]नुग्रहे (for [अ]नुग्रह) D₁ कृतो (for कृत) D₁₀ जीवि(D₁₁ °व)तानुग्रहे कृतो —ᶜ) Ś₁ ताभ्यां (for द्वाभ्यां) —After 27, Ś₁ Ñ D₆ D₁.₄ 10 11 ins

672* रावणो विकृताकारो राक्षसोऽतिभयानक ।
बहुरूपाणि दुःखानि कारं परिमितास्मि ते ।

[(l 1) B₁ D₁.₄ विकृताका(B₁ °रा)रो D₆ विकृतिकारो (for °कारो) Ś₁ D₁₀ [इ]तिभयकर B₁ [इ]तिभयानक D₆ राक्षसोऽत्रभयानक, D₁₁ राक्षसोऽतिभयानक (for the post half) —(l 2) B₄ D₆ पारे (for पाणि) Ñ₂ D₆ दुःख (for दुःखानि) D₁₁ ते (for मे) B₄ सुवर्तिष्कुर (for परिमितास्मि ते)]

Colophon Ñ₂ V₃ B D₆ om —*Sarga name* Ś₁ D₁.₄.₁₀.₁₁ सीतावाक्य Ñ₁ हनुमत्सीतासंवादे सीतावाक्य —*Sarga no* (figures words or both) D₁.₄.₁₀.₁₁ om Ś₁ 29 D₆.₇.₈ T G M₁.₃ 33 M₂ 32 —After colophon G concludes with श्रीरामाय नमः

३२

तस्यास्तद्वचनं श्रुत्वा हनूमान्हरियूथपः ।
दुःखाद्दुःखाभिभूतायाः सान्त्वमुत्तरमब्रवीत् ॥ १

अहं रामस्य संदेशाद्देवि दूतस्तवागतः ।
वैदेहि कुशली रामस्त्वां च कौशलमब्रवीत् ॥ २

यो ब्राह्ममस्त्रं वेदांश्च वेद वेदविदां वरः ।
स त्वां दाशरथी रामो देवि कौशलमब्रवीत् ॥ ३

लक्ष्मणश्च महातेजा भर्तुस्तेऽनुचरः प्रियः ।
कृतवाञ्शोकसंतप्तः शिरसा तेऽभिवादनम् ॥ ४

G 5 31 27
B 5 34 4
L 5 38 6

32

☞ V3 illeg for Sarga 32 (cf v l 5 30 3) Ñ V3 B D6 cont the previous Sarga V3 begins with श्रीरामाय [illegible] .

1 B3 reads 1ᵃ - 2ᵇ in marg —ᵇ) Ñ V3 B1 3 4 D6 हरिसत्तम , B3 D7 8 °पुंगव , D2 3 T1 3 G3 मारुतात्मज (for हरियूथप) —ᶜ) Ś1 D10 महा , Ñ V3 B1 D2 4 6 11 दु रे (for दु खाद्) Ñ B1 3 4 D6 [अ]भिपन्नात्मा, V3 [अ]भिभूतास्मा, B3 [अ]भिपन्नाय, D11 [प]रिभूतामा (for °भूतायाः) —ᵈ) Ś1 Ñ V3 B1 4 D1-4 8 10 11 वाक्यम्, D6 सान्त्वम् (for सान्त्वम्) B2 वाक्य च किंचिदब्रवीत्, B1 वैदेहीं वाक्यमब्रवीत् ※ Ck t दु खाद् दुःखाभिभूता (Ck °दु खं प्रपन्ना)या इत्यनुवादे । दु खपरम्पराभिभाषा ※ —After 1, Ś1 Ñ B4 D1-4 6 10 11 ins

673* एवं सर्वामाणा रामार्थे क्लिश्यन्त मितु वानरा ।
छन्दुपयात्त परिभान्ता सिद्धि कुशिगणा इव ।
रघूणा च हरिणा च भाषास्त्वपि समाहिता ।
सा त्व दिष्ट्या मया दृष्टा नास्ति धन्यतरो मया ।

[(l 1) D11 मार्गमाणे (sic) (for °णा) B4 दृष्ट्वे (for दृष्टे) —(l 2) B1 तैलैस्तरोमिलिमैरे D1-4 6 10 छन्दुपयात्त (D1 3 °त्य)परिश्रान्ता (D4 °क्रान्ता) (for the prior half) D3 इव (for मुनि) —(l 3) D7 भाषाय रघूणं च (for the prior half) B4 समाश्रिता D3 °ना (for समाहिता) —(l 4) Ś1 दृष्ट्वा B4 अथ, D7 8 11 दृष्ट्वा (for दिष्ट्या) D2 3 दिष्ट्या D6 11 दृष्टा (for दृष्ट्वा) Ñ D6 10 11 मया (for मम)]

2 B3 reads 2ᵃᵇ in marg (cf v l 1). M3 om (hapl) 2 —ᵇ) V3 B1-3 D6 इह (for देवि) Ś1 D1 3 10 M1 समागत , Cr m g k t as in text (for तवा°) T3 G1 देवि दूतःसमागत ※ Cr m तत्रभवता समीपमिति शेष ।, Cg अत्र दूतस्त्वां प्रति प्रेषितो दूत ※ —V3 B1 2 om 2ᶜ - 3 —ᶜ) D10 कुशलं (for °ली) —ᵈ) Ñ B3 D2 3 G3 स त्वां, D1 त्वां च , D6 सत्वे (sic) (for त्वां च) Ś1 Ñ3 B1 4 D1-4 6 10 11 कौशलम् (for °लम्) —After 2, Ś1 Ñ B4 D1 3 4 6 10 11 ins

674* दाता भोक्ता प्रहर्ता च श्रेष्ठो लोके धनुर्धर ।

[B4 जेता भोक्ता, D1 कर्ता भोक्ता D6 दाता भोक्ता (for दाता भोक्ता) D11 च हर्ता (for प्रहर्ता) Ñ4 D6 लोके नाथा च भर्ता च (for the prior half) D3 श्रेष्ठो (for श्रेष्ठो) B4 D1 4 6 लोके (for लोके) Ñ2 D6 धनुर्धरा (for °धर)]
—Thereafter Ñ2 cont

675* हन्ता शत्रुगणाना च निधाता सर्व विग्रहः ।,

while D1 3 cont

676* राम महात्मा वेद कौसल्यानन्दवर्धन ।

3 V3 B1 3 om 3 (cf v l 2) B2 D3 om (hapl) 3 —ᵃ) Ś1 Ñ B4 D1 3 4 6 10 11 देव च, Cm t as in text (for वेदांश्च) D5 wrongly repeats वेदांश्च —ᵇ) Ñ3 B4 D6 वेत्ति, D6 om (hapl) (for वेद) —ᵈ) Ś1 B4 D1 3 4 6 10 11 कौशलवद् (for °लम्)

4 ᵃ) D1 3 4 तु (for च) D5 om महा Ñ2 V3 B1 2 -बुद्धि B4 D6 -बाहु , T3 वीर्य (for तेजा) —ᵇ) B4 तेजस्व , D3 स्वनु° (for तेऽनुचर) Ñ3 V3 B1-3 D6 सुमित्रानन्द(V3 D6 °न)वर्धन —ᶜ) D2 सपन्न (for संतप्त) B1 कृतवानभिसंतप्त (corrupt) —ᵈ) [illegible] (with hiatus) भणि (for तेऽभि) D11 वादिन (sic) (for वादनम्) —After 4, Ñ3 V3 B1 3 D6 ins

677* मातुर्वत्सलतात् तथा हि नित्य लक्ष्मीनिवर्धन ।
स पुरा काननारण्ये कृत्वा रूप मनोहरम् ।
मायया मृगरूपेण राक्षसो लोकरावण ।
कुरङ्गरूपी महाकाय सर्वभूतभयंकर ।
वरदानमदोन्मत्तो लोकान्सन्तापविस्मयम् ।
स च रामो मम भ्राता ज्येष्ठ पितृसमप्रभ ।
धर्मात्मा धर्मतत्त्वज्ञो राजीवशुभलोचन ।
त्रिभागांशयुतेनैव शरेणानतपर्वणा ।
कृत्वा च सुमहानाद मारीचो निपपात ह ।
श्रीरामं वहन्च धावी पृष्ठतोऽनुससार ह ।
ततस्तस्मिन्नन्तरे वाक्य धनुष्क परम त्वया ।
स तु प्रणम्य शिरसा लक्ष्मणो दूरि दवार ।

[(l 1) B1 -श्री (for लक्ष्मी) —(l 2) V3 यद् (for स) Ñ3 B1 D6 मनोरम (for °हरम्) —(l 4) V3 कुरङ्गाह (for कुरङ्ग) B1 महाबल (for °काय) —(l 5) V3 -मद- (for -मद) Ñ3 D6 वरदानात्सुदुर्लोके (for the prior half) D6 लोकान्तरविनिर्भय (for the post. half) —(l 6) Ñ3 D6 मम B1 तथा (for मम) —(l 7) Ñ3 D6 धर्मवान्, V3 B1 3 धर्मेण (for धर्मात्मा) B1 -कर [for -शुभ-].

G. 5 31 0
B 5 34 5
L 5 28 7

सा तयोः कुशलं देवी निशम्य नरसिंहयोः ।
प्रीतिसंहृष्टसर्वाङ्गी हनूमन्तमथाब्रवीत् ॥ ५
कल्याणी बत गाथेयं लौकिकी प्रतिभाति मे ।
एति जीवन्तमानन्दो नरं वर्षशतादपि ॥ ६
तयोः समागमे तस्मिन्प्रीतिरुत्पादिताद्भुता ।
परस्परेण चालापं विश्वस्तौ तौ प्रचक्रतुः ॥ ७
तस्यास्तद्वचनं श्रुत्वा हनूमान्हरियूथपः ।
सीतायाः शोकदीनायाः समीपमुपचक्रमे ॥ ८
यथा यथा समीपं स हनूमानुपसर्पति ।
तथा तथा रावणं सा तं सीता परिशङ्कते ॥ ९
अहो धिग्धिक्कृतमिदं कथितं हि यदस्य मे ।
रूपान्तरमुपागम्य स एवायं हि रावणः ॥ १०
तामशोकस्य शाखां सा विमुक्त्वा शोककर्शिता ।
तस्यामेवानवद्याङ्गी धरण्यां समुपाविशत् ॥ ११

—(l 8) B1 D6 शुक्न (for शुक्न) —(l 9) B3 स मारेण पपात ह (for the post half) —(l 10) B3 स्वर्ग (for प्री°) Ñ2 स्वर्ग D6 (also as above) स्वर (for स्वर्ग) —B3 om l 11 —(l 12) Ś1 त (for दे) B3 न स्वा प्राप्य रावणम् (sic) (for the prior half)]
—Thereafter B3 cont

678* तदा स्कन्दे गृहे च स्म रावणेन कृता सती ।

5 Ñ1 V1 B2-4 D6 om 5-12 —a) B1 वाक्य (for देवी) —b) Ś1 B4 D10 वीरयोर, G2 प्रविश्य (sic) (for निशम्य) D3 देवयो (for सिंहयो) —c) Ś1 B4 D1.10 श्रु त्वा D2.3 प्रति, Cr m g as in text (for प्रीति) D11 सहृष्ट (for संहृष्ट) —d) Ñ1 तदो, T2 यथा (for अथ)

6 Ñ2 V1 B2-4 D6 om 6 (cf v l 5) —a) Ñ1 D4.10 तत्, D1 प्रति, Cr m k t as in text (for बत) B4 कल्याणी च यथार्थेय, D11 कल्याणी च तथाप्येव —b) B4 D4.8 मा, D7 G2.3 M2.3 Cm g k t मा (for मे) ⊛ Cm पतति इर्षे । Ck t गाथाया सत्यादिव्यञ्जनतो इर्षो पर्येलनेन सूच्यते ⊛ —c) Ñ2 एहि D7.9 इतेत (sic), D2 पतिद् (sic) (for एति) D1.3 जीवितम् (for जीवन्तम्) B4 D11 पति नीवयमानदे —After 6 Ś1 Ñ1 B4 [illegible] 1.10.11 T3 ins

679* तत हनाववियत्मा सीता प्रतिनिमावता ।

[B4 D1 विधासा D11 एषा T2 सर्वा (for विश्वस्ता)]
—Thereafter T3 cont 680*

7 Ñ2 V2 B1-3 D6 om 7 (cf v l 5) —a) D3 T1.2 G2 M2.3 तथा (G2 °यो) समागते —For 7cd, Ś1 Ñ1 B4 D1-4.10.11 subst while T3 cont after 679*

680* तथा समागतस्यापि हनुमत्प्रीतिमानस ।

[D4 तथा समानितस्यापि (for the prior half) Ś1 D10 प्रीतिमानसौ B4 T2 °मानूर, D3.4 प्रीत° (for प्रीतिमानस)]
—c) Ś1 D10 चालाप्य D3 चान्शोन्य (sic) M1 चालापे (for चालाप) —d) G3 निश्वस्तम् (sic) (for °स्तौ)

8 Ñ2 V2 B1-3 D6 om 8 (cf v l 5) —a) Ś1 ततस् (for तस्याम्) D1-3.10 तु Ct as in text (for तद्)
—b) Ś1 B4 D1-3.10 G2.3 भारतोत्तम (for हरियूथप)
—c) Ñ1 सात, B4 D3.7.10.11 शोकाया, D2.4.6 दीनाया (for °दीनाया) ⊛ Cr m g उपचक्रमे गन्तुमिति शेष (Cg आगतेति अर्थ) ।, Ck उपचक्रम इति । शाखाया अवरुह्य गुल्मेति शेष ।, Ct उपचक्रमे तन्मूलादारोहणपर्यालीचना आदाय तरह समीप गन्तु यथार्थभूमिरिति ⊛

9 Ñ2 V2 B1-3 D6 om 9 (cf v l 5) Ñ1 D6 om 9c-10b —a) Ś1 B4 D1.4.10.11 यथा समीप सीताया —d) D6 सीतानु, M1 सीता [illegible] (by transp) (for तं सीता) —For 9cd Ś1 B4 D1.4.10.11 subst

681* तथा रावण इत्येव [illegible] सीता पर्यशङ्कत ।

[B4 इवेव (for °व) Ś1 D10 मा (for त) D1.2 स्व-शुकत, D11 पर्यशङ्कित (sic) (for पर्यशङ्कत)]

10 Ñ2 V2 B1-3 D6 om 10 (cf v l 5) Ñ1 D6 om 10ab (cf v l 9) —a) D3 अहो मे, D11 अहो मे, T1.2 अहो कि (for अहो धिग्) Ś1 B4 D1.4.10 कि कृतम्, D2.4 G1 M1.2 Cm g कुकृतम्, D11 वैकृतम्, Cr k t as in text (for धिक्कृतम्) D1 om इद —b) Ś1 D10 (erroneously repeats) कथितं हि मे, B4 निष्काशित, D1.4.11 हि यदस्य मे (for हि यदस्य मे) —d) Ś1 D10.11 [अ]यमिति (for [अ]यं हि)

11 Ñ2 V2 B1-3 D6 om 11 (cf v l 5) —a) B4 ताम् (for ताम्) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 शाखा तु, B4 शाखाम्, [illegible] शाखा च D3 G1.2.3 शाखा (by transp) (for शाखां सा) —b) Ś1 D1.10 मुक्त्वा सा, Ñ1 D2.4 त्यक्त्वा सा, D1 त्यक्त्वा सा, D3.4 G2 विमुक्ता, D11 मुक्त्वा सा (for विमुक्त्वा) B4 मुक्त्वा ततोऽत्र कर्पिता —c) Ś1 D1-4.10.11 तथासत्य, Ñ1 B4 तथातुरा (Ñ1 °रा [sic]) (for तस्यामेव) —d) D धराया (for धरण्या) ⊛ Cv तामशोकस्येति । ननु शिशपावृक्षस्य शाखा गृहीत्वा स्थितेत्युक्त्वा कथमशोकस्य शाखा विमुच्येत्युच्यते । न दोष । शिशपाशोकाविमौ सम्रूढौ(°ढे) एकीभूय स्थितावि(°व इ)ति परिकल्प्यते । तेनेद च पूर्वोक्त च सर्वं सर्वं समीचीनम् ।, Cr m t अशोकस्याशोकवनस्थशिशपावृक्षस्येत्यर्थ ।, Cg यद्यपि पूर्वं शिशपशाखावलम्बनमुक्त तथापि शिशपाशाखा अशोकसदृशीति क्वचिच्छिशपे युज्यते

अवन्दत महाबाहुस्ततस्तां जनकात्मजाम् ।
सा चैनं भयवित्रस्ता भूयो नैवाभ्युदैक्षत ॥ १२
तं दृष्ट्वा वन्दमानं तु सीता शशिनिभानना ।
अब्रवीद्दीर्घमुच्छ्वस्य वानरं मधुरस्वरा ॥ १३
मायां प्रविष्टो मायावी यदि त्वं रावणः स्वयम् ।
उत्पादयसि मे भूयः संतापं तन्न शोभनम् ॥ १४
स्वं परित्यज्य रूपं यः परिव्राजकरूपधृत् ।
जनस्थाने मया दृष्टस्त्वं स एवासि रावणः । १५
उपवासकृशां दीनां कामरूप निशाचर ।
संतापयसि मां भूयः संतापं तन्न शोभनम् ॥ १६
यदि रामस्य दूतस्त्वमागतो भद्रमस्तु ते ।
पृच्छामि त्वां हरिश्रेष्ठ प्रिया रामकथा हि मे ॥ १७
गुणान्रामस्य कथय प्रियस्य मम वानर ।
चित्तं हरसि मे सौम्य नदीकूलं यथा रयः ॥ १८
अहो स्वप्नस्य सुखता याहमेवं चिराहृता ।
प्रेषितं नाम पश्यामि राघवेण वनौकसम् ॥ १९ G 5 31 38 D 5 31 20 L 5 28 27

कश्चिद्दृष्टोऽक इति। कथो न कश्चिदेव ॥ —After 11, Ñ1 ins

682* ततो हनूमानमितमहातेजा महा * * । , while D1 T1.2 G1.2 M1.2 ins

683* हनूमानपि तु तस्यां ■ दृष्ट्वा भयमोहिताम् ।
[T1.2 G1 M1 कुर्वाणम् (for °णां)]

12 Ñ2 V2 B1–3 D1 om 12 (cf v l 5) —a) Ś1 D10 अवद्दत(D10 °न्तु), D4 अविन्दत (sic) (for अवन्दत) —After 12ab, Ñ1 ins (sic)

684* दीन च भाषत * * नूतय प्रसादयितुम् ।
सा देवि मैथिली तुष्ट नाईं या * मि रावण ।

—c) D1 [द]ल, D12 [द]ल (for [द]न) Ś1 D9.10 T1 G1 Cm t स्वत्रस्ता Cg as in text (for वि°) —d) Ñ1 वाक्यमभ्युदैक्षत, D1 नैवाभ्यवैक्षत, D3.6 नैवाभ्युदै(D6 °दै)क्षत, D7–9 नैनमुदैक्षत, T2 नैवाभ्यभाषत (for नैवाभ्युदैक्षत)

13 a) D1 दृष्ट्वा स (by transp) Ñ1 D2.3 च (for तु) Ñ2 V1 B1.3.4 D5 वन्दमानं तु तं दृष्ट्वा, B2 इति स वन्दमानं (metri causa) —b) B3 दृष्ट्वा (for सीता) Ś1 D1–4.8–11 चन्द्र, Ñ1 पद्म (for शशि) —cd) B1 दीर्घं श्वस्य, G1 °मुच्छ्वास्य (for °मुच्छ्वस्य) Ś1 Ñ1 D10 स्वर(Ś1 °न) ,D4 [क]स्वर (for स्वरा) Ñ2 V1 B D5 दीर्घमुष्णं च(D5 त्रि) नि श्वस्य वानरं वाक्यमब्रवीत्

14 a) Ś1 D9.10 माया (for मायां) D6.11 मायाविन् (for °वी) Ñ2 V2 B2.4 D5 मायारूप(B3 °रूप) समाविश्य, B1 मायारूपसमाविश्य —D1 om 14b–15b —b) D6 चा (for त्वं) —After 14ab, D11 reads 16cd.—D11 om 14cd —c) Ś1 D9.10 उन्मादयसि, Ñ V1 B D1.2.4–6 संताप° (for उत्पाद°). Ś1 Ñ V1 B D1–5.9.10 मा (for मे) —d) Ś1 Ñ1 B D1–4.9.10 संतापं, Cg t as in text (for संताप) B1 G1 त न (for तन्न) —After 14, Ñ1 ins

685* मृत किं हन्यते कश्चिदयथा किं कथते कदम् ।
मा मृतामिति जानीहि न किंचिदे कर्तु भवेत् ।

15 D4 om 15ab (cf v l 14) Ñ2 V2 B D5 G1 om (hapl) 15–16 —a) Ñ1 स्वक (hypm) D10 स्वे (sic) T1 स्वीय (hypm) V2 Cl. स्व , Ct as in text (for स्वं) D1.2 च, D12 तु, M3 [illegible] (for यः) —b) Ś1 Ñ1 D2.3.8–11 T2 G1 M1 रूपवान्, D1 T1 G1 M1 °धृक् (for रूपधृत्) —c) Ñ1 स त्वम् (by transp) Ś1 Ñ1 D1–3.9–11 T1 एव हि (for एवासि) Ñ1 D3.6.11 राक्षस (for रावण).

16 Ñ2 V2 B D5 G1 om 16 (cf v l 15) —a) Ñ1 चो चे (for दीनां) —b) Ś1 रूपी, D1 रूपिन् (for रूप) Ś1 D1.4.10.11 V1 निशाचार —Ñ1 D2.1 om 16c–18b D11 reads 16cd after 14ab —c) Ś1 D10 स्व चेत्सिहीसिति पुन —d) Ś1 D6.8.10.11 T1.2 V2 सताप्यं, D1 मन्मथ (for संतापं) D6 G2 M1 न तु (for तन्न) —After 16 D2.3.7.8 S ins

683* अथवा नैवदेव हि यन्मया परिशङ्कितम् ।
मनसो हि मम प्रीतिरुत्पन्ना तव दर्शनात् ।

[(l 1) D2 कृतं (sic) (for एव) D2 यदि (for यदि) —(l 2) G1 कथ कृ Ct as above (for रि मम)]

17 Ñ1 D2.1 om 17 (cf v l 16) Ś1 D10 om 17–18 D11 om 17–18b —a) Ñ2 V1 B D5 अथ (for यदि) —b) D5 स्वागत (for आगतो) —c) D5 कथां कथय रामस्य

18 Ś1 D10 om 18 Ñ1 D1.2.4.6.11 om 18ab (for [illegible] except D2, cf v l 16 and 17) D1 repeats 18 after 19 —c) D1.2 भूयो (for सौम्य) Ñ1 D2.6.12 चित्त सिहीसिनाशं(D12 °सि पाय) —d) Ñ V2 D1–4.12 इवामला(D1.2 °ल (sic)) B1–3 इवोम्भस , B4 इवोमय : D6 [illegible] सृत (for यथा रय) —After 18, Ñ2 V1 B D5 read 21

19 a) D6 बहो (for अहो). B2 D6 सुपिता, D11 तु पित्र (for सुखता) Ś1 Ñ1 D10 अहो स्वमस्तु सुखदो —b) D2.3.4 G2 कृत (for एवं) Ś1 D10 प्रिया हृता, Ñ B1 D6 चिराहृता V2 B1 D11 चिरहृता, [illegible] G1 चिरदृष्टा,

G 5 31 39 B 5 34 21 L 5 28 18 स्वप्नेऽपि यद्यहं वीरं राघवं सहलक्ष्मणम् ।
पश्येयं नावसीदेयं स्वप्नोऽपि मम मत्सरी ॥ २०
नाहं स्वप्नमिमं मन्ये स्वप्ने दृष्ट्वा हि वानरम् ।
न शक्योऽभ्युदयः प्राप्तुं प्राप्तश्चाभ्युदयो मम ॥ २१
किं नु स्याच्चित्तमोहोऽयं भवेद्वातगतिस्त्वियम् ।
उन्मादजो विकारो वा स्यादियं मृगतृष्णिका ॥ २२
अथवा नायमुन्मादो मोहोऽप्युन्मादलक्षणः ।
संबुध्ये चाहमात्मानमिमं चापि वनौकसम् ॥ २३
इत्येवं बहुधा सीता संप्रधार्य बलाबलम् ।
रक्षसां कामरूपत्वान्मेने तं राक्षसाधिपम् ॥ २४
एतां बुद्धिं तदा कृत्वा सीता सा तनुमध्यमा ।
न प्रतिव्याजहाराथ वानरं जनकात्मजा ॥ २५
सीतायाश्चिन्तितं बुद्ध्वा हनूमान्मारुतात्मजः ।
श्रोत्रानुकूलैर्वचनैस्तदा तां संप्रहर्षयत् ॥ २६

B4 चिर पश्यौ, D1 3 M3 चिर हृता, D5 9 °हृता, D6 पुरा हृता, Ck t as in text (for चिरहृता) —ᶜ) Ñ2 V3 B1–3 D6 स्वामि, B4 त्वा हि, D1 देव, D11 M3 चानु, Ck t as in text (for नाम) —After 19ᶜ D1 erroneously repeats 19ᵈ —ᵈ) Ś1 D1 11 वनौकसा —After 19 D9 repeats 18

20 ᵃ) Ñ1 D2 हि (for ऽपि) D6 यद् (for यदि) Ñ3 V3 B D6 रामं, D3 वीर (for वीरं) —ᵇ) Ñ2 B1 पश्येह, B2 4 D6 पश्येय, B3 पश्यामि (for राघवं) —ᶜ) M3 वा (for न) Ś1 Ñ1 D2–5 10 11 विषीदेयं, M1 विषादोय (for [ना]वसीदेयं) Ñ2 V3 B D6 जीवेय(B1 °इ)मिति (V3 °मपि, B2 3 4 °मपि) पश्यतो —ᵈ) Ś1 Ñ1 D10 मम च, V3 B3 D3 हि(B3 ‍*) मम, T3 [ऽ]य मम, Cg as in text (for ऽपि मम) D6 मोहन, D5 मत्सरी (sic) (for मत्सरी)

21 Ñ2 V3 B D6 read 21 after 18 —ᵃ) Ñ3 B D6 अहो, V3 मह (for नाह) V3 G1 इद (for इम) —ᵇ) B1 3 D4 दृष्टद (D4 °हे) (for दृष्ट्वा) V3 B D6 च (for हि) B2 3 D6 वामर —ᶜ) D3 शक्यो V3 प्राप्त (sic) D3 10 प्राप्त (sic) (for प्राप्तुं) —ᵈ) Ś1 2 चाक्यश्च, T3 G3 M1 2 प्रियश्च (for प्राप्तश्च) G3 [अ]भ्यधिको, Ct as in text (for [अ]भ्युदयो) Ś1 Ñ V3 B1 4 D1–4 6 10 मया D3 महा(दे), B1 यथा (for मम)

22 ᵃ) Ś1 Ñ V3 B4 D1–3 6 10 11 नु मे, B1 3 D6 नु मे (for नु स्याद्) D5 4 11 समोहो (for मोहोऽयं) —ᵇ) D11 व्यातगतेस् (sic) (for वातगतिस्) D2 स्वयं D6 T3 स्वयं (for त्वियम्) Ñ2 V3 B D6 वा मारुत(Ñ2 D6 वा भूत)विक्रिया(V3 °क्रम), D3 भवेद्वा वातविभ्रम —Ñ3 om 22ᶜ–23ᵈ —ᶜ) Ś1 Ñ1 V3 B D1 4 5 10 11 उन्मादो वा (for उन्मादजो) —ᵈ) Ś1 D10 येयं, D1 6 7 9 11 T1 क्षयं (for इयं)

23 Ñ3 om 23ᵃᵇ (cf v l 22) —ᵃ) B1 D6 मोहादि, B2 4 D3 5 9 10 मोहो हि, M1 मोहो हि. Cr m g t as in text (for मोहोऽपि) B1 D1 3 4 लक्षण B3 मोहा दुन्मादलक्षण, D5 मोहो यथात्र लक्षण (sic) —ᶜ) B3 सबोध्य, B4 सबोधि, M3 प्रबुध्ये, Cr as in text (for संबुध्ये) D5 6 9 13 ना (for च) D1 4 संबुध्ये वा महात्मानम् —ᵈ) Ś1(m after corr as in text) तेषा D11 इद (for इम) D1 शोक (sic), D5 11 वापि (for चापि) D11 11 वनौकसा (sic)

24 ᵃ) Ś1 D10 बुद्ध्वा (for सीता) —ᵇ) V3 B राक्षस, D6 राक्षसी (sic) (for रक्षसां) Ś1 D10 रूपाणां, Ñ V3 B D2 3 11 G3 रूपित्वान् (for रूपत्वान्) —B4 om 24ᶜ–26ᵈ —ᶜ) Ś1 D2 मन्ये, D10 मत्य (sic) (for मेने) V3 B1–3 वानराधिप T3 राक्षसेश्वर (for राक्षसाधिपम्)

25 B4 om 25 (cf v l 24) Ñ1 repeats 25ᵃᵇ after 25 Ñ2 V3 B1–3 D6 transp ᵃᵇ and ᶜᵈ —ᵃ) Ś1 Ñ1(first time) D1 4 11 एव Ś1 G3 तत, D5 6 तथा (for तदा) Ñ3 D6 परीक्ष्यती कपिश्रेष्ठ B3 तां बुद्धिं तु यदा कृत्वा —ᵇ) D5 सा सीता (by transp) G1 3 सीता तु (for सीता सा) G3 जनकात्मजा (for तनुमध्यमा). Ñ1(second time) 3 V3 B1–3 D6 वैदेही वाक्यमब्रवीत् —After 25ᶜᵈ, Ñ1(after 25ᵃᵇ [1]) 3 V3 B1–3 D6 ins while D11 ins after 25

687* अनुमानैः कपिश्रेष्ठ भूयो मे वक्तुमर्हसि ।
यथा रामस्य वृत्तस्य कथा रामो वनौकसाम् ।

[(1 1) D11 अनुमान् (subm) (for अनुमानैः) Ñ1 B3 D11 भूयो वक्तुमेवा(B3 °मथा)र्हसि (for the post half) —(1 2) Ñ2 B3 D6 कथ (for यथा) Ñ V3 D11 च राम (for रामस्य) D11 कथं रामा कपीश्वर (for the post half)] —Thereafter B3 cont

688* समुद्रस्य परे पारे रामस्य का कथं भवेत् ।

—ᶜ) Ś1 D10 जिज्ञासतो तदा भूयो Ñ1 D2 3 11 जिज्ञास(Ñ1 °स्य)ते तदा(D3 11 च सा) भूयो, Ñ3 V3 B1–3 D6 जिज्ञासत्तो भूयो, D1 3 च प्रतिव्याहरद्भूयो

26 B4 om 26ᵃ (cf v l 24) —ᵃ) Ś1 D10 सीताया अथ मत बुद्ध्वा Ñ V3 B1–3 D6 सीतायाश्च(Ñ V3 °स्तु वच) श्रुत्वा D1 सीतायास्त्वेव बहुधा D2 3 11 सीतायास्त्वेव बहुधा D5 सीतया वैश्वसुक्त स D6 7 8 M3 सीताया विचित्य बुद्धा —ᵇ) Ś1 D10 हरियूथप (for मारुतात्मज) Ñ2 V3 B D6 वायुपुत्र प्रतापवान् —ᵈ) D5 M3 तथा D11 सर्वेश (for तदा) D1–3 12 T3 G2 3 M3 Cr k t समहर्षयन् Cg as in text Ś1 हर्षयेत् प्रहर्षयत्, Ñ2

आदित्य इव तेजस्वी लोककान्तः शशी यथा ।
राजा सर्वस्य लोकस्य देवो वैश्रवणो यथा ॥ २७

विक्रमेणोपपन्नश्च यथा विष्णुर्महायशाः ।
सत्यवादी मधुरवाग्देवो वाचस्पतिर्यथा ॥ २८

रूपवान्सुभगः श्रीमान्कन्दर्प इव मूर्तिमान् ।
स्थानक्रोधप्रहर्ता च श्रेष्ठो लोके महारथः ।
बाहुच्छायामवष्टब्धो यस्य लोको महात्मनः ॥ २९

अपकृष्याश्रमपदान्मृगरूपेण राघवम् ।
शून्ये येनापनीतासि तस्य द्रक्ष्यसि यत्फलम् ॥ ३०

नचिराद्रावणं संख्ये यो वधिष्यति वीर्यवान् ।
रोषप्रमुक्तैरिषुभिर्ज्वलद्भिरिव पावकैः ॥ ३१

तेनाहं प्रेषितो दूतस्त्वत्सकाशमिहागतः ।
त्वद्वियोगेन दुःखार्तः स त्वां कौशल्यमब्रवीत् ॥ ३२

G 5 31 33
B 5 31 34
L 5 30 31

D1-4 10 सर्वोत्मा (D2 सर्वेन्न) प्रत्यहर्षयत् (V1 °यन्) Ñ2 V2 B D4 मम वा मम (B3 प्रभ्य) भावय ꙮ Cg मयहर्षयत्मा हर्षयत् ꙮ —After 26, Ś1 Ñ V3 B D1-4 8 10 11 ins

689* प स विप्रवचान्यमे साधु सत्यपराक्रम ।
परिपालश च वाचा च सर्वभूतहिते रत ।
मत्या मातरिश्च महेन्द्र इव सुव्रत ।

[(l 1) V3 D2 तु (for स) D1 मतिमो (for विप्र यान्) D3 तस्य D1 साप (for मम) Ś1 Ñ2 D1-4 10 11 प्रथित (D1 8 10 °य) (for °पराक्रम) —(l 2) Ñ2 परि पाल (for °पाला) Ś1 D8 10 च नरसम Ñ1 D1 8 11 नराणां च (for च नाना च) D2 परिपालनरत (for the prior half) —After the prior half of l 2, Ñ2 ins some lines which are illeg D2 लोक- (for भूत) —Ñ2 illeg for l 3 —(l 3) V2 मत्या तु (hypm) D3 मातर इव (for मातरिश्व) D1 वच्छत् (for सुव्रत)]

27 [b]) Ś1 Ñ B D1 4 8 11 यथा शशी (by transp) —[c]) Ñ1 V1 B D2 विप्र (for राजा) —D2 om from लो up to रय in 28[d] —[d]) Ś1 Ñ2 D10 11 राज्ञो D3 राजा (for देवो) Ñ2 V2 B D2 राजा वैश्रवणोपम, D2 यथा वैश्रवण प्रभु

28 D1 om up to रय in [d] (cf v l 27) —[a]) B1 3 (उ)पपन्नस्य D2 (च)विद्व श्रीमान् (for (च)-पपन्नश्च) —[b]) Ñ2 V2 B D2-वत् (for यथा) —After 28[ab], Ñ1 ins

690* रितवान्वान * * (illeg)न सत्ये तु समाश्रित ।

—After मधुर in [c], D2 erroneously repeats विष्णुर्महायशा । सत्यवादीमधुर —[d]) T2 मंत्रस्तथो (for वाच स्पतिर्)

29 Ñ2 illeg for 29[c] —[c]) Ś1 D10 क्रोधस्थाने Ñ2 V3 B D8 11 नित्यशो र, D1 4 8 स्थाने क्रोध (D1 °ध) D2 स्थाने लोक D7-9 Ck स्थानक्रोधे (D2 °धी) M2 Cm g स्थानक्रोध Ct as in text (for स्थानक्रोध) T2 प्रहर्षेद (for °हर्ता) —[d]) B3 श्रेष्ठ (for श्रेष्ठो) D1 M2 लोक (for लोके) Ś1 D10 भनुजश्रेष्ठ Ñ1 महारथ, M3 °यशा (for महारथ) —[e]) Ś1 B3 D1-4 10 11 मवष्टब्ध Ñ2 समाश्रिता T2 °ष्टब्धा (for °ष्टब्धो) —[f]) D1 तस्य, T2 लोक, Cr m g as in text (for यस्य) Ś1 D8-10 11 T2 लोका T2 यशः, G2 लोके (for लोको). —After 29 Ś1 Ñ2 V3 D1 4 10 11 ins, D3 T2 3 ins l 1 only after 29

691* देवा इव महेन्द्रस्य सौहृद्ये विगतज्वरा ।
स सात्यमनाप्यस्य सुवनानामपि दुर्लभम् ।
महेन्द्रसदृशं शौर्य क्षमाया महिमा समम् ।

[(l 3) Ś1 V3 -सदृशो (for सदृश) D3 शौर्ये (for शौर्य) Ś1 Ñ2 V3 D8 10 क्षमया (for क्षमाया) Ñ1 V3 महत्तेषम (for °या महिम)],

while B3 ins

692* तस्य रावण रूप वा धर वा किं च पौरुषम् ।
त्रिषु लोकेषु न स्थाणुसमकारी रणे प्रभु ।

30 Ñ1 illeg for 30[a] —[a]) Ñ2 V2 B1-3 D2 मम बाहा D4 °कृष्य D1 सकृष्य (for अपकृष्य) Ś1 D8 10 (आ)श्रमात्तु (for °मपदान्) D1 अपकृष्याश्रमात्तु —[b]) V2 राघव (sic) D2 वायव (for राघवम्) —[c]) B2 D2 (अ)पनीतासि (for (अ)पनी°) —[d]) D1 2 T2 G1 V2 तत् (for यत्) Ś1 Ñ1 D8 10 11 फलम् (D1 फूल) द्रक्ष्यसि तस्य च (D1 11 स) V2 V3 B1 3 D4 तस्य सद्रक्ष्यसे (B1 °दृश्यत) फल, B2 D2 फल द्रक्ष्यसि तस्य तत् D1 3 तस्याशु द्रक्ष्यसे फल (D3 तस्य), D2 तस्य द्रक्ष्यामि तत्फल

31 Ñ2 illeg for 31[ab] —[a]) Ś1 B1 D1 8 10 11 कुपितो, Ñ2 D1 2 7 8 M2 Ct नचिराद्, Ck t as in text (for नचिराद्) D8 10 G3 1 M2 3 सख्ये (sic) M1 सख्ये (for संख्ये) Ś1 Ñ1 B1 D8 10 घातयिष्यति, Ñ2 V2 B1 3 D2 8 स(D3 यो) हनिष्यति, Ck t as in text (for यो वधिष्यति) D2 3 वधिष्यति स राघव (for [b]) B3 नचिराद्रावणं संख्ये वधिष्यति न संशय —Ñ1 illeg from 31[c] up to ता in 32[a] —[c]) B1 D2 7 8 क्रोध (for रोष) Ñ2 V2 B D2 प्रदीप्तैर्, D2 8 T प्रयुक्तैर् (for प्रमुक्तैर्) V2 इष्वाभ (sic) (for इषुभिर्) Ś1 [illegible] रोषमुक्तै शरैर्दीप्तैर् —[d]) B3 ज्वलितैर् (for ज्वलद्भिर्) Ñ2 V1 B2-4 D1 8 11 पावकै (for पावकै) —After 31, B3 ins

693* रावण शतधा तूर्णं करिष्यति सबान्धवम् ।

32 Ñ1 illeg up to ता in [a] (cf v l 31) —[a]) V2 हि (for [त]हं) D1 प्रेषितो (sic) (for प्रेषितो) —[b])

G 5 31 34 d 5 34 34 L 5 28 34 लक्ष्मणश्च महातेजाः सुमित्रानन्दवर्धनः ।
अभिवाद्य महाबाहुः सोऽपि कौशलमब्रवीत् ॥ ३३
रामस्य च सखा देवि सुग्रीवो नाम वानरः ।
राजा वानरमुख्यानां स त्वां कौशलमब्रवीत् ॥ ३४
नित्यं स्मरति रामस्त्वां ससुग्रीवः सलक्ष्मणः ।
दिष्ट्या जीवसि वैदेहि राक्षसीवशमागता ॥ ३५
नचिराद्द्रक्ष्यसे रामं लक्ष्मणं च महारथम् ।
मध्ये वानरकोटीनां सुग्रीवं चामितौजसम् ॥ ३६
अहं सुग्रीवसचिवो हनूमान्नाम वानरः ।
प्रविष्टो नगरीं लङ्कां लङ्घयित्वा महोदधिम् ॥ ३७
कृत्वा मूर्ध्नि पदन्यासं रावणस्य दुरात्मनः ।
त्वां द्रष्टुमुपयातोऽहं समाश्रित्य पराक्रमम् ॥ ३८
नाहमस्मि तथा देवि यथा मामवगच्छसि ।
विशङ्का त्यज्यतामेषा श्रद्धत्स्व वदतो मम ॥ ३९

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे द्वात्रिंशः सर्गः ॥ ३२

D11 उप (for इह) —c) D6 त्वद् (for त्वद्) N2 V3 B2.3 D6 शोकार्त (for दुःखार्ते) B4 शोकसंतप्तहृदयेन —d) D5 तथा G M1.2 स त्वा (for स त्वा) Ś1 Ñ1 B1.3.4 D2–4.9.12 कौशल्यम्, G2 कुशलम् B3 स त्वा वाक्यमथाब्रवीत्

33 D1 om (hapl) 33–34 D1.9.10 transp 33 and 34 G1.3 M1.2 transp ab and cd —B3 om 33bc —b) Ñ1 B1.3.4 G M1.3 नति (for [आ]भद्य) D1 वर्धिता (sic) G3 नर्धन (sic) (for -वर्धन) —c) M3 तेजाः (for बाहु) —d) Ś1 Ñ V2 B D1.8.9.11 T1 G2 M3 त्वां, D9.10 त्वा (for ऽपि) Ś1 Ñ1 B D1–3.6.10.11 कौशल्यम्, G2 कुशलम्

34 D1 om 34 (cf v l 33) Ś1 D8.9 om (hapl) 34 D1.9.11 transp 33 and 34 G1.3 M1.2 transp ab and cd —a) Ñ1 रामस्य च G3 रामस्य तु (for रामस्य च) Ñ B1–3 D8.11 वीर (for देवि) V3 D10 महावीर —b) Ñ2 V2 B3.4 D6 वीर्यवान् (for वानर) —V2 om 34cd —After 34a, Ñ2 ins

694* सुर्यपुत्रो महाद्युतिः ।
किष्किन्धायाः पतिः श्रीमान्,

—d) D10 G1.3 M1.2 त्वां (for त्वा) Ñ1 B D8.10.11 कौशल्यम्, G1.3 कुशलम् D1.3 स ते पादौ नमस्यति

35 a) D4 स्मरति (for स्मरति) Ś1 D10 स(D10 ना [sic])मस्ते, Ñ2 V2 B D5.6 M2 ते राम, G2 काकुत्स्थ (for रामस्त्व) —b) Ś1 D8–11 सुग्रीवश्च (for ससुग्रीव) D5 सु (for स) Ñ1 सहसुग्रीवलक्ष्मण, Ñ2 V2 B D1.6 G2 M2 सुग्रीव सहलक्ष्मण —c) Ñ2 D11 जीवति (sic) —d) D1.3 राक्षसीनां वशं गता

36 a) D1.8.9 अचिराद् Ñ1 D8.10 नचिराद्द्रक्ष्यति पति —b) Ñ2 D5 T1.2 G3 M3 बल (for रथम्) Ñ2 B3 D6 स[(D6 सु)]सुग्रीव सलक्ष्मण, V2 B1.3.4 सुग्रीवं सह लक्ष्मण —c) Ś1 D10 मुख्य (for मध्ये) —d) Ś1 D1.4.6.10.11 G1 च महौजसम्, M1 च महाबलम् D2 विपुलौजसम्, D7 T1.2 M1 अमितौजसम् Ñ2 V2 B D6 महतामिव वासवं

37 a) B3 सुग्रीव (for सुग्रीव) —b) Ñ2 D6 वीर्यवान् (for वानर) D1.3 हनूमान्मारुतात्मजः —After 37ab Ś1 Ñ V2 B D1–4.6.10.11 ins

695* यूथोऽहं रामसिंहस्य रामस्याक्लिष्टकर्मणः ।
त्वत्सकाशमनुप्राप्तो रामवाक्यप्रचोदितः ।

[(l 1) Ñ B1.3 D6 [s]मि (for ऽहं) —(l 2) B1 इह (for अनु-) Ñ1 प्रवेशितः B1 D2.3.4 प्रणोदितः ■ सम्मीरितः (for प्रचोदितः) Ś1 D10 रामसादेशतो ह्यद (for the post half)]

—c) D11 प्रविष्ट (sic) (for प्रविष्टो)

38 a) Ś1 D10 मूर्ध्नि कृत्वा (for कृत्वा मूर्ध्नि) —c) Ñ1 द्रष्टुं त्वामुपयातोऽस्मि, Ñ2 V2 B1–3 D6 कृत्वा च विचिता (B3 चरिता) लङ्का, B4 प्रविष्टो विचिता लङ्का —d) Ś1 B1.3 D1–4.6.10.11 समाश्रित्य (for समा°) Ñ2 यशो ** (illeg) (for पराक्रमम्)

39 a) B3 सोऽहं (for न) —b) Ś1 Ñ2 B2 D12 G1 त्वम् G2 g l, t as in text (for माम्) V2 B1–3 D6 मन्यसे D6 अपि (for अव) B1 D11 गच्छति —G1 om 39cd —c) D6 विसज्य, T2 शङ्का च (for विशङ्का) V2 D1 त्यज्यताम् (sic) Ś1 D8.10 विशङ्का मम वैदेहि, Ñ1 B3 D1.11 विशङ्का त्यज्य(Ñ1 B3 त्यजय [archaic]) वैदेहि, B2 विसृज्य तु सिता त्व हि —d) Ś1 Ñ2 B4 D9.10.11 श्रद्धेहि (for श्रद्धत्स्व) T2 वचनं M2 च वचो (for वदतो) N2 V2 B1.3 D6 वदत सत्यमेतद्धि (V2 D1 °द्ध) मे, B2 वदत मा प्रतीहि सा B3 वदत श्रद्दधस्व मे D4 श्रद्धत्स्व वचो मम (subm) —After 39 Ñ2 V2 B D6 ins

३३

तां तु रामकथां श्रुत्वा वैदेही वानरर्षभात् ।
उवाच वचनं सान्त्वमिदं मधुरया गिरा ॥ १
क्व ते रामेण संसर्गः कथं जानासि लक्ष्मणम् ।
वानराणां नराणां च कथमासीत्समागमः ॥ २
यानि रामस्य लिङ्गानि लक्ष्मणस्य च वानर ।
तानि भूयः समाचक्ष्व न मां शोकः समाविशेत् ॥ ३
कीदृशं तस्य संस्थानं रूपं रामस्य कीदृशम् ।
कथमूरू कथं बाहू लक्ष्मणस्य च शंस मे ॥ ४

G 5 32 3
B 5 35 4
L 5 27 4

696* सत्यविदितगर्वितोऽद्यमेको
लवणजलस्य हि गोष्पदाकृतो मे ।
अधुनमपि ममेह नोत्तपूर्वं
वचनमिदं मम मैथिलि प्रणीहि ।

[(l 1) Ñ3 नार्ग गतो V3 B1 4 गर्जितो D6 नग्न गर्वितो (for गर्वितो) —(l 2) Ñ2 V3 om हि B2 4 D6 कम्पित (for लस्य हि) —(l 3) B1 4 D6 च (for [इ]ह) V3 अश्रुतमनुसृतं गतह —After l 3 Ñ2 V3 B1 3 4 D6 cont the lines of 5 30 3 and 5–8

[(l 1) Ñ3 V3 B1 3 4 D6 पुत्रा च(B2 हि) तत्र च हि(Ñ3 तुरि V3 भवि D1 नत)संज्ञाया —(l 2) Ñ3 D6 विमृदुविता च V3 B1 3 4 विमृदवचनाश(V3 °न) —(l 3) Ñ3 B3 [इ]ह D6 [इ]य (for [इ]ह) —(l 5) Ñ2 V3 B1 3 4 D6 सको समा(Ñ3 व वा B3 सम)व तु(V3 न B4 D6 तु)ग्रयेन(B1 ग्रयनेन) वाप —(l 6) Ñ2 V3 B1 3 4 D6 भवे(V3 भुवे)भ गोरैन न प्रमाणात —(l 7) Ñ3 B1 3 4 D6 निशा हि V3 निशा तु (for सुख हि) Ñ2 V3 B1 3 4 D6 कथ(V3 B3 कथं B1 कथा)विहीना (for कथोऽविहीना) —(l 8) V3 B1 3 4 तैलादिमिद(B1 3 4 °तु) B3 कतिभाजनेन मे Ñ2 D6 नैलादिमिन्द्रमतिमैन मया —(l 10) Ñ3 V3 B1 3 4 D6 समर्पिता (for मपीतिना) —(l 12) Ñ2 D6 ध्यानेन V3 B1 4 तमेव B3 तमेव (for तथैव) —(l 14) Ñ3 V3 B1 3 4 D6 न तमेव (Ñ3 D6 तमेव) तुझ्या पतिनयकि —(l 15) Ñ2 V3 B1 3 4 D6 तत्र (for तस्य) —(l 16) Ñ3 V3 नृप (for नृपत्) B1 4 व्यक्त लक्षण B3 व्यक्त च रूप च —(l 17) Ñ2 V3 B1 3 4 D6 नमोऽस्तु क्षण तथैव वर्जिते(B1 4 वर्जित) —(l 19) Ñ2 V3 B1 3 4 D6 मदेव वानर वक्ष्यामि कीर्तित —(l 20) Ñ2 V3 B1 3 4 D6 तथिरिन तथास्तु मे(D1 4 मयास्तु मे)]

—Ñ2 V3 B1 3 4 D6 further cont B3 cont after 696* Ś1 Ñ1 D1–4 10 11 ins after 39

697* स तु पवनसुतः पराक्रमी
महाद्रुमे तत्र तदा निषण्णाम् ।
कौतूहलाच्छोकपरिप्लुताङ्गीं
सीताभ्यगच्छद्धरिता तदा वीरम् ।

[(l 1) Ś1 Ñ1 B1 4 D10 11 अभिवृष्यमाण D1 3 अपरिवेदमाण D6 अभिविक्ष्यमाण (for अभिवक्ष्यमाण) —(l 2) D1 निरुज (for निषण्णम्) —(l 3) D1 कुतूहलात् Ś1 D10 कुतूहलादपरिप्लुताङ्गी D2 कौतूहली धर्षे —(l 4) D1 [अ]पि D3 [अ]पि (for [अ]पि) Ñ2 [अ]प न सह Ś1 रवि (for °वा) Ś1 D10 नमिषे Ñ2 D4 11 हताह (for वन्दीव)]

Colophon B3 om , D1 reads colophon in marg —*Sarga name* Ś1 हनूमद्वाक्य Ñ1 हनूमत्सीतासंवाद Ñ2 V3 B1 4 D1 10 हनूमत्संभाषण B3 हनूमद्वाक्यावण D1 3 सीताविश्वास[D6 °स]न D3 11 हनुमद्वाक्य D1 अशोकवनिकाप्रवेश हनुमद्वाक्य —*Sarga no* (figures words or both) Ñ2 D1 2 4 10 11 om Ś 30 Ñ2 B1 4 D6 31 V3 22 Ds 3 7 9 T G M1 2 3 34 M3 33 —After colophon Ds concludes with श्रीरामाय नमः

33

V1 illeg for Sarga 33 (except 76*ab* and 77*ab* (followed by 746*) (cf v l 5 30 3) B2 continues the previous Sarga Ñ2 begins with श्रीरामाय नमः

1 Ds damaged for 1–20 —*a*) D2 तां तु रामकथां श्रुत्वा —*b*) Ñ2 V3 B D1–4 10 11 T2 G1 M1 2 वानरपुंगव (for °र्षभात्) —*c*) G1 2 M2 मधुर (for वचन) Ś1 Ñ1 V3 B D6 8 10 सत्यम् D3 4 वाक्यम्, D1 11 सीता T2 सस्मृत्, G3 सौम्यम् (for सान्त्वम्) —*d*) D1 प्रिय D11 विद् (for इद) D6 reads मधुरया गिरा in marg —After 1 D6 ins

698* तत सत्याविधस्मा सीता शशिनिभानना ।
हरिवीरमुवाचेदं वाक्यं बाष्पोपरुद्धया ।

2 Ds missing (cf v l 1) —*a*) B3 4 G1 2 क्वचो (for क्व ते) T2 संयोग (for संसर्ग) —*b*) B1 जानासि (for °नासि) —*c*) D1 om (hapl) नराणां Ś1 Ñ2 B3 D10 नराणां वानराणां (by transp)

3 Ds missing (cf v l 1) Ñ2 V3 B1 4 D6 om 3 —*a*) D1 4 11 रामस्य यानि (by transp) D1 3 4 लिङ्गानि Cv m g as in text (for लिङ्गानि) M3 लिङ्गानि रामस्य (by transp) —*b*) Ñ1 महाकपे T2 न वानर, G1 च यानि वै (for च वानर) —*c*) D1 11 G1 M1 2 समाचक्ष्व —*d*) Ś1 D10 न नाकं (for मां शोक) D6 reads समाविशेत् in marg

4 Ds missing (cf v l 1) Ñ2 illeg for 4–29*b* —*a*) D1–3 तस्य च (for रामस्य) Ś1 कीदृशं D1 वानर

G 5 31 4 B 5 35 5 L 5 29 4 एवमुक्तस्तु वैदेह्या हनूमान्मारुतात्मजः ।
ततो रामं यथातत्त्वमाख्यातुमुपचक्रमे ॥ ५
जानन्ती बत दिष्ट्या मां वैदेहि परिपृच्छसि ।
भर्तुः कमलपत्राक्षि संस्थानं लक्ष्मणस्य च ॥ ६
यानि रामस्य चिह्नानि लक्ष्मणस्य च यानि वै ।
लक्षितानि विशालाक्षि वदतः शृणु तानि मे ॥ ७
रामः कमलपत्राक्षः सर्वभूतमनोहरः ।
रूपदाक्षिण्यसम्पन्नः प्रसूतो जनकात्मजे ॥ ८
तेजसादित्यसंकाशः क्षमया पृथिवीसमः ।
बृहस्पतिसमो बुद्ध्या यशसा वासवोपमः ॥ ९
रक्षिता जीवलोकस्य स्वजनस्य च रक्षिता ।
रक्षिता स्वस्य वृत्तस्य धर्मस्य च परंतपः ॥ १०
रामो भामिनि लोकस्य चातुर्वर्ण्यस्य रक्षिता ।
मर्यादानां च लोकस्य कर्ता कारयिता च सः ॥ ११
अर्चिष्मानर्चितोऽत्यर्थं ब्रह्मचर्यव्रते स्थितः ।
साधूनामुपकारज्ञः प्रचारज्ञश्च कर्मणाम् ॥ १२

(for कीदृशम्) —ᶜ) G3 कथमूरू कथं बाहू —After 4 D11 ins

699* हस्तपादानि मुखानि वाक्यानि तथैव च ।

5 D5 missing (cf v l 1) Ñ1 illeg for 5 (cf v l 4) —ᵃᵇ) D2 G2 स (for तु) Ñ2 V3 B2.3 D1 हनुमान्वैदेह्या M1 पवनात्मज (for मारुत°)

6 D5 missing (cf v l 1) Ñ1 illeg for 6 (cf v l 4) —ᵃ) D2.4.11 जानामि M2 जानती (for जानन्ती) T1.2 G3 M1 यदि (for बत) D1 जानामि नाम, D3 जानमानापि (for जानन्ती बत) Ś1 D10 वैदेही (for दिष्ट्या मां) Ñ1 V3 B D2 जानासि (D6.4 °सि) चास्य (Ñ2 पुनः) मिथ्या —ᵇ) Ś1 D10 विहस्य मां Ñ2 V3 B D6 स्वयमेव, D1 G1.2 वैदेही (for वैदेहि) Ś1 D7.10.11 परिपृच्छसि (for °सि) —D1 om (hapl ?) 6ᵈ–7ᶜ —After 6 Ñ1 D6 read 10ᵃᵇ for the first time repeating it in its proper place

7 D5 missing (cf v l 1) Ñ1 illeg for 7 (cf v l 4) D1 om 7ᵃᵇᶜ (cf v l 6) B1–4 om 7–9 D6 om 7 —ᵃ) D2.4.11 देवि (for यानि) Ñ2 लक्षणानि, V3 लक्षणानि B2 D1–4.11 चिह्नानि (for चिह्नानि) T3 चिह्नानि रामस्य (by transp) —ᵇ) D2.4.11 मे (for वै) —ᶜ) D1 T3 लक्षणानि, D10 लक्षितानि (for लक्षितानि) Ñ2 V3 विशालाक्षि लक्षणानि —ᵈ) T3 वै (for मे) Ś1 Ñ2 V3 B4 D1–4.10.11 तानि वै (Ś1 B4 D2.3.10 मे) शृणु तत्त्वतः

8 D5 missing (cf v l 1) B1.2 om 8 (cf v l 7) Ñ1 illeg for 8 (cf v l 4) B3 om 8 9 —ᵇ) M1 सत्त्व (for भूत) Ś1 Ñ2 V3 [illegible] हिते रत, D1 मनोरम (for मनोहर) D3.4 पूर्णचन्द्रनिभानन —After 8ᵃᵇ, Ś1 D7.10.11 ins

700* गुणवाञ्शीलसम्पन्नः सर्वलोकहिते रत ।

[D11 रूप (for शील) Ś1 सर्वभूतमनोरम (for the post half)]

9 D5 missing (cf v l 1) Ñ1 illeg for 9 (cf v l 4) B om 9 (cf v l 7 and 8) —ᵃ) D11 दिव्य (for [आ]दित्य) —ᵇ) Ñ2 V3 D6 सदृशः क्षितेः (for पृथिवीसमः —D3 om 9ᶜ–11 —ᵈ) D6.8.9 वीरवान्

10 D5 missing (cf v l 1) Ñ1 illeg for 10 (cf v l 4) D5 om 10 (cf v l 9) D7.11 om (hapl) 10ᵃᵇ Ñ2 D6 read 10ᵃᵇ for the first time after 6 repeating it here (cf 5 29 6 —ᵃ) Ś1 D11.10 (repeats erroneously स्वस्य) स्वस्य यशस्य (for जीवलोकस्य) —T3 om (hapl) 10ᵈᶜ —ᵇ) G1 M2.3 [स्व]सि (for च) N3 (both times) V3 B D6 (both times) धर्मस्य पति, D1 जनकस्य च (for स्वजनस्य च) B1 om 10ᶜ–13 —Ś1 D10 om (hapl) 10ᶜ–11ᵈ Ñ3 V3 B3.4 D1.4 om 10ᶜᵈ —ᶜ) D2 जीवलोकस्य D4.8.11 G1 स्वस्य वृत्त (D6 G1 धर्मे)स्य (for स्वस्य वृत्तस्य) —ᵈ) G1 स्ववृत्तस्य (for धर्मस्य च) —After 10 D11 read 14 and 20ᵃᵇ resp

11 D5 missing (cf v l 1) Ñ1 illeg for 11 (cf v l 4) B1 D3 om 11 (cf v l 10 and 9) Ś1 D10 om 11ᵃᵇ (cf v l 10) —ᵃ) D11 भामिनि (for भामिनि) D3.4.11 सर्वस्य T1.3 लोकमिमं, Ck1 as in text (for लोकस्य) —ᵇ) D3 सर्ववर्णस्य (corrupt), D11 G2.3 M3 चातुर्वर्ण्यस्य (for चातुर्वर्ण्यस्य) —T3 om (hapl ?) 11ᶜ–13ᵃ —ᶜ) D1 लोकानां (for लोकस्य) —ᵈ) Ś1 D1.4.10.11 स्थापयिता Ck1 as in text (for कारयिता) D11 हि (for च) D1 य (for स) —For 11 N3 V3 B3.4 D6 subst and read after 12

701* मर्यादानां च लोकस्य भर्ता स्थापयिता च सः ।
रक्षत्यहिंसोऽदूर्दान्तः सर्वभूतहिते रतः ।

[(l 1) B3 दाता दानश्र (for मर्यादानां) B1 लोकानां (for लोकस्य) B1 च स्थापिता (for स्थापयिता) —B3.4 om l 2 —(l 2) B1 शूद्र रक्षन् (for रक्षत्यहिं°)]

—Thereafter Ñ3 V3 B3.4 D1 read 16ᵃᵇ

[illegible] D5 missing (cf v l 1) Ñ1 illeg for 12 (cf v l 4) T3 om 12 (cf v l 11) Ñ2 V3 B transp 12 and 13 —ᵃᵇ) Ś1 D11 अर्चितश्चैव, D1.4 अर्चित

राजविद्याविनीतश्च ब्राह्मणानामुपासिता ।
श्रुतवाञ्शीलसम्पन्नो विनीतश्च परंतपः ॥ १३
यजुर्वेदविनीतश्च वेदविद्भिः सुपूजितः ।
धनुर्वेदे च वेदे च वेदाङ्गेषु च निष्ठितः ॥ १४
विपुलांसो महाबाहुः कम्बुग्रीवः शुभाननः ।
गूढजत्रुः सुताम्राक्षो रामो देवि जनैः श्रुतः ॥ १५
दुन्दुभिस्वननिर्घोषः स्निग्धवर्णः प्रतापवान् ।
समः समविभक्ताङ्गो वर्णं श्यामं समाश्रितः ॥ १६
त्रिस्थिरस्त्रिप्रलम्बश्च त्रिसमस्त्रिषु चोन्नतः ।
त्रिवलीवांस्त्र्यवनतश्चतुर्व्यङ्गस्त्रिशीर्षवान् ॥ १७ G 5.31.12 B 5.33.18 L 5.27.18

°श्चार्थद्, D2 T1.2 G1 M1 भवितो विन्य(D2 °राम), D6.11 भवितव्योऽर्थद् (for भवितोऽस्यर्थे) Ś1 D1-3.10.11 ब्रह्मचारि, Cr m g k t as in text (for °चर्यं) D6 M1.3 ब्रह्मोचित Cr m g k t as in text (for ब्रह्मचर्यव्रत) Ñ2 V3 B D5 भवितः सर्वेनीयात्स ब्रह्मचारी ब्रह्मत —°) Ś1 Ñ1 V2 B1-4 D2-4.6.10 उपचारज्ञ D5 स्तुतिस्वचन (sic), Ck t as in text (for उपकारज्ञ). —°) D3 शास्त्रविनीत, D5 प्रणाधे, T1.2 M1 Ch प्रकरणज्ञ, G1 विचारज्ञ, Cv r m g as in text (for प्रचारज्ञ) B1 D2.3 स (D2.3 स्व)कर्मणा —After 12, Ñ2 V2 D1-4 D6 read 701*, while B1 reads 16^ab.

13 D5 missing (cf v l 1). Ñ1 illeg for 13 (cf v l 4). T2 om 13^cd (cf v l 11) D6 om 13 Ñ2 V2 B transp 12 and 13 —°) V2 B D1 राम (for राज) D7.1 श्रीमा (for विद्या) Ś1 Ñ2 B D1-3.10.11 विनीतात्मा (for °तश्च) —°) D2.3.11 उपासक, M1 उप स्थित (for उपासिता).—°) D1-4 M3 श्रुतवान्, Cg as in text (for श्रुतवान्) ※ Cg शीलसम्पन्न सदाचार सम्पन्न । पूर्वं यथाविक्रमोऽनुज्ञात्युक्तमिति न पुनरुक्ति ※ —For 13^cd, Ñ2 V2 B subst

702* रामो विद्याविनीतश्च विनेता च परात्मने ।

[B1 विज्ञः (for विद्या) V2 B1.2 विनेय (for °ता)]

—After 13, Ś1 reads 19^cdef.

14 D5 missing (cf v l 1) Ñ1 illeg for 14 (cf v l 4) Ś1 om 14-16. B2 om 14^ab Ñ2 V2 B1-3 D2 transp ^ab and ^cd D1 reads 14 after 10 —°) Ñ2 B1 D4 ऋग्वेदविद्या, V2 विद्यावेद्, B2 D1.2.6.10.11 ऋग्वेद, Cm k t as in text (for यजुर्वेद्) D5 धनुर्वेदे विनीतात्मा ※ Ch यजुर्वेदविनीतश्चेति चकारादन्येषां समुच्चय । so also Ct ■ —°) B1 विद्वद्भिश्च (for वेद विद्भि). V2 B1.2 D2.6.8.10.11 च(D10 स) पूजित (for सुपू°) —°) B2 D1 om (hapl.) M3 Cg वेदेषु (for वेदे च) B4 धनुर्वेदेषु वेदेषु ※ Cg वेदेषु धनुर्वेदादिषु वेदेषु । अनेन स्वस्य यजुर्वेदत्व सूचितम् ※ —°) D1 सर्वाङ्गेषु (for वेदाङ्गेषु)

15 D5 missing (cf v l 1) Ñ1 illeg for 15 (cf v l 4) Ś1 om 15 (cf v l 14) —°) V2 विपुलाङ्गो (for °लांसो) —°) B1.4 प्रतापवान्, T1 M1 महा हनु (for शुभानन) —D5 repeats 15^cd after 16^ab

—°) B1 दृढजत्रु, B2 दृष्यमंहृद, D6.10 गूढजानु (sic) D11 गूढयत्र (for गूढजत्रु) D1 (both times) स ताम्राक्षो, G2 सुताक्षोष्ठो (for सुताम्राक्षो) V2 गूढयत्रस ताम्राक्षो —°) D1-3.11 भीम (for देवि) T1.2 transp देवि and रामो D11 जन (for जनै) Ñ2 V1 B D5 राम महायशम्

16 D5 missing (cf v l 1) Ñ1 illeg for 16 (cf v l 4) Ś1 om 16 (cf v l 14) Ñ2 V2 B D1 read 16^ab after 12 (except B1 all preceded by 701*) —°) D2 स्वर (for स्वन) —After 16^ab D1 repeats 15^cd —°) D2.3 समश्च सुविभक्ताङ्गो —°) Ñ2 V2 B D1-4.6.10.11 गूढगुल्फ (V2 D11 गुल्फगूढ, B1 दृढगुल्फ, B4 गुल्फदृढ, D1 गूढगूढ, D2.3 गूढो गूढ, D10 गुल्फांस)स्त्रिशिखिक —After 16, Ñ2 V2 B D1.2.3.6.10.11 read 19^cdef while D5 ins after 16

703* त्रिप्रवृद्धो त्रितलश्च न वसर इत्यपवत शासन् ।
चपलाकुलो चेद्यतु त्रिगुरुदशातम ।
देवासो नृपति स स्यात्मायते नैम हेतुना ।
दक्षतुत्वश्वसुक पुरुषस्य भवेदपि ।
आगदपतन वावहरणम भवति प्रिय । [5]
मध्रिषी नासाहिते भ्रिताक्ष वदनं शुभम् ।
अथ कर्मं तथा शुरू विभागा पताका सह ।
विहोड़ी आदुरासे च युद्ध नैने स्त्री मता ।
इहसौ पदौ मत्स्यतो पञ्चाभा दश दृश्यताम् ।
कम्बुविशयुर्थं च शुभ चैव हृकारिका । [10]
कीर्ता थाम्प्यवता शुभ पद्मप्रमिति स्मृतम् ।
स्यात्ह प्रजानुरागेण स्याप्तसाति प्रतापत ।
स्याद्राकेष्टत्य कीर्त्या त्रिभिर्व्याप्ती नृपो भवेत् ।
उदरे वल्यश्चित्रो गम्भीरा यस्य दर्शिता । [15]
गम्भीराच्चवासित्र स प्रशस्तो नृपोत्तम ।
गुह्याद्गुह्यदेवका त्रिवलिषु धार्यते ।
भवाद्दा नृपतितोवा न मर्मेदह कास्यचित् ।

—Thereafter D5 reads 19^cdef

17 D5 missing (cf v l 1). Ñ1 illeg for 17 (cf v l 4) Ś1 Ñ2 V2 B D1-4.6.10.11 transp ^ab and ^cd —°) Ś1 Ñ2 V2 B D1-4.6.10.11 त्रिविक्रम, Cr as in text (for त्रिस्थिरम्) V2 B त्रिप्रलम्बी (for °म्बश्च) —°) Ś1 D11 महास्यो घनस्निग्ध V2 D5 महा स्योष्ठहनु(Ñ2 °नु)स्निग्ध (Ñ2 °च), V2 महास्योष्ठहनुस्तन,

C 5 32 13 B 5 35 18 L 5 29 19 चतुष्कलश्चतुर्लेखश्चतुष्किष्कुश्चतुःसमः ।
चतुर्दशसमद्वंद्वश्चतुर्दंष्ट्रश्चतुर्गतिः ॥ १८
महौष्ठहनुनासश्च पञ्चस्निग्धोऽष्टवंशवान् ।
दशपद्मो दशबृहत्त्रिभिर्व्याप्तो द्विशुक्लवान् ।
षडुन्नतो नवतनुस्त्रिभिर्व्याप्नोति राघवः ॥ १९

सत्यधर्मपरः श्रीमान्संग्रहानुग्रहे रतः ।
देशकालविभागज्ञः सर्वलोकप्रियंवदः ॥ २०

भ्राता च तस्य द्वैमात्रः सौमित्रिरपराजितः ।
अनुरागेण रूपेण गुणैश्चैव तथाविधः ॥ २१

B1 2 4 महान्स्वष्ट महात्मन B3 महात्स्योष्ठहनुश्च स D1 4 महास्योष्ठो महास्वन D3 महौष्ठमहास्वन D9 11 महास्योष्ठ हनुष्वन —After 17ab, D1 5 S ins

704* त्रिताम्रस्त्रिषु च(D5 ०) त्रिस्त्रो गम्भीरस्त्रिषु नित्यशः ।

—c) T3 C1 त्रिवलीवान्, M2 त्रिवलीवान्, Cv r m g k m in text (for त्रिवलीवान्) Ś1 D10 त्रिवलीवान् D3 त्रिवलीवांस्तु (sic) D5 त्रिविनतस्, Cv as in text (for °पवनतस्) Ñ2 V2 B D2 3 त्रिवलीक(D5 °कीं)स्त्रिविनतस् (D6 °नतश्च), D11 त्रिवली च त्रिविनतस् —d) T3 चतुर्वेदस्, G3 चतुर्व्यङ्गस्, Cv as in text (for °व्यङ्गस्) Ś1 Ñ2 V2 B2 3 D1–4 6 8 11 चतुर्गेयस्(V2 °र्वेदस्, B2 °रूपस्[sic]) त्रिकालवित्, B1 3 चतुर्व्यङ्ग(B3 °रूप)स्त्रिविक्रिय

18 D5 missing (cf v l 1) Ñ2 illeg for 18 (cf v l 4) —a) Ś1 Ñ2 B2 3 D2–4 8 10 11 चतुष्कृष्णाश्, V2 चतु किष्कुश्(sic) M3 चतुष्कलीश्, Cv as in text (for चतुष्कलश्) D1 चतुर्लेख (sic) (for °लेखश्) B1 चतुर्लेख चतुष्पूर्व —b) Ś1 Ñ2 V2 B2–3 D1–4 8 10 11 षोडशायत (D3 °तस्, D6 °कस्) D8 षोडशायत (for चतुष्किष्कुश्) —c) Ś1 D10 11 समो (for सम) Ś1 Ñ2 V2 B D1–4 8 10 11 om 18d–19a

19 D5 missing (cf v l 1) Ñ2 illeg for 19 (cf v l 4) Ś1 Ñ2 V2 B D1 4 8 10 11 om 19a (cf v l 18) —b) Ñ2 V2 B D1 2 4 11 पञ्चस्नेहो (for °स्निग्धो) ※ Cv चतुस्त्रिषु स्त्रिष पञ्चस्निग्ध इति चोक्ति पश्चात् विवक्ष्यते । तेन मतभेदसमाश्रयणात्पौनरुक्त्य चतुःपञ्च पञ्चस्निग्ध इति केचित् त्रिस्निग्ध इति । तदुभय समाधिय मतान्तरा द्विरुक्तम् । so also Cr ※ —After 19ab D3 ins a passage relegated to App I (No 6) —S3 reads 19c–f after 13 (owing to om) while Ñ2 V2 B D1 2 3 (preceded by 703*) 4 8 10 11 read 19c–f after 16 —c) Ś1 Ñ2 V2 B2 3 D1–4 8 10 11 चतुष्किष्कु(V2 °ष्कुल)श्चतुर्दंष्ट्रो, B1 4 चतुष्कलश्चतुर्दंष्ट्रो —d) Ñ2 V2 B1 4 D3 4 दशपद्मो (for त्रिभिर्व्याप्तो) Ñ2 द्वि, V2 त्रि (for द्वि) Ś1 B2 3 D1 2 4 10 11 द्वि(B1 त्रि)शुक्लो दशपद्मवान् —e) D4 षडुन्नतो (for षडुन्नतो) Ś1 Ñ2 B3 D1 4 8 10 11 दशवृहत्, V2 B1 2 4 दशावर्तस् (for नवतनुस्) —f) B3 व्याप्तो हि, T2 व्याप्तश्च (for व्याप्नोति) B4 त्रिभिर्व्याप्त त्रिविक्रम

20 D5 missing (cf v l 1) Ñ2 illeg for 20 (cf v l 4) Ñ2 V2 B D6 om 20 Ś1 D2–4 10 11 transp 20 and 21 D8 reads 20ab after 10 —a) D1 4 10 स तु D3 स हि, D11 स च (for सत्य) D7 10 रत, T1 चर (for पर) Ś1 स तु धर्मरत, D1 शूरो धर्मरत (sic) (for सत्यधर्मपर) —b) D1 4 निग्रह D4 विग्रहे (for संग्रह) —c) D9 विभागज्ञ (hypm) (for विभागज्ञ) Ś1 D1 4 10 11 प्रियवाक्(Ś1 °हित D10 11 °वच) सर्वलोकाना(D2 °भूताना) —d) D1 10 °काल (for लोक) D3 सततं प्रियदर्शन D3 सग्रहानुग्रहे रत —After 20 Ś1 D2–4 10 11 ins 1 4–5 of 710* (with variants)

21 Ñ2 illeg for 21 (cf v l 4) Ś1 D1–4 10 11 transp 20 and 21 —a) D6 7–8 M1 चास्य च T2 3 G2 M3 (च)पि च(T2 M3 °चा)स्य Cg as in text (for च तस्य) Ś1 D1 2 10 11 वैमात्र(Ś1 D3 °त्रि D11 °त्र)कश्चास्य Ñ2 D6 वैमात्र वैमात्र V2 B चास्य(B1 चैव) स(B3 च) वैमात्र D6 द्वैमात्रकश्चास्य (for च तस्य द्वैमात्र) D3 द्वैमात्रो योस्य च भ्रातः ※ Cv g द्वैमात्र सपत्नीपुत्र । Cr m द्वैमात्र द्वयोर्मात्रोरपत्य पुमान् द्वैमात्र । (Cr मातुरुत्संख्या सम्भद्रपूर्वाया इत्यण प्रत्यय । उकारासमाव आर्षे । लक्ष्मणस्य द्वैमात्रत्व जन्मसम्पुष्टि । रामस्य कौसल्यया, लक्ष्मणस्य सुमित्रया । Ck द्वैमात्र इति । द्वितीया माता राममात्रपेक्षया । तस्यापत्य सापत्न्यात्प्रज । द्वयोर्मात्रोरपत्यमित्यर्थ । एव मातृद्विरुक्त भेद । एव मातृद्वित्वम् । एव भ्रातृ धम् । Ct द्वैमात्र राम मात्रपेक्षया द्वितीया माता द्विमाता । तस्या अपत्यमित्यर्थ । विमातेरहशातेत्यर्थ । 'वैमात्र ' इति पाठान्तरम् ※ —b) D2 4 अतिरिक्तम D12 अमरसत्रेवित (sic) (for अपराजित) —c) D4 अनुकारेण (for °रागेण) Ñ2 V2 B1 2 4 D6 वीर्येण (for रूपेण) —d) Ś1 D1 4 10 11 चापि T2 3 चापि (for चैव) Ñ2 V2 B D6 रूपे(B4 वीर्ये)ण च समन्वित —After 21 D2 4 ins

705* स सुवर्णच्छवि श्रीमान्रामः श्यामो महायशाः ।

—Thereafter D2 4 cont while D3 4 S ins after 21

706* तावुभौ नरशार्दूलौ त्वद्दर्शनसमुत्सुकौ ।
विचिन्वन्तौ महीं कृत्स्नामस्माभि सह सगतौ ।

[(l 1) M1 उभौ तु (for तावुभौ) D7 4 कृतोत्सवौ, T3 कृतादरौ (for समुत्सुकौ) —T1 om from l 2 up to 23b —(l 2) T1 2 M3 मपि, G3 उत (for सह)]

त्वामेव मार्गमाणौ तौ विचरन्तौ वसुंधराम् ।
ददर्शतुर्मृगपतिं पूर्वजेनावरोपितम् ॥ २२
ऋश्यमूकस्य पृष्ठे तु बहुपादपसंकुले ।
भ्रातुर्भयार्तमासीनं सुग्रीवं प्रियदर्शनम् ॥ २३
वयं तु हरिराजं तं सुग्रीवं सत्यसंगरम् ।
परिचर्यामहे राज्यात्पूर्वजेनावरोपितम् ॥ २४
ततस्तौ चीरवसनौ धनुःप्रवरपाणिनौ ।
ऋश्यमूकस्य शैलस्य रम्यं देशमुपागतौ ॥ २५
स तौ दृष्ट्वा नरव्याघ्रौ धन्विनौ वानरर्षभः ।
अभिप्लुतो गिरेस्तस्य शिखरं भयमोहितः ॥ २६
ततः स शिखरे तस्मिन्वानरेन्द्रो व्यवस्थितः ।
तयोः समीपं मामेव प्रेषयामास सत्वरः ॥ २७
तावहं पुरुषव्याघ्रौ सुग्रीववचनात्प्रभू ।
रूपलक्षणसंपन्नौ कृताञ्जलिरुपस्थितः ॥ २८
तौ परिज्ञाततत्त्वार्थौ मया प्रीतिसमन्वितौ ।
पृष्ठमारोप्य तं देशं प्रापितौ पुरुषर्षभौ ॥ २९ G 5.33.0 B 5.35.37 L 5.37.31

22 Ñ2 illeg for [illegible] (cf v l 4) T2 om 22 (cf v l 706*) For 22-34 Ñ2 V3 B D6 subst 710* —a) D3 मार्गन्तौ (for त्वामेव) D2 त्वां [illegible] (for तौ) —b) T1.2 G1.2 विचिन्वतौ (for विचरन्तौ) —c) Ś1 D2.10 दृष्टवान्तौ च सुग्रीवं, D1.4.11 ददृशाते कपिराजानं, D8 वालिना कपिराजेन, G1 ददर्शे कपिशार्दूल —d) D5 [अ]°वरोपित G1 Cr °रोपितं, Cm g t as in text (for °रोपितम्) D11 सुग्रीवं सत्यसागरम्

23 Ñ2 illeg for 23 (cf v l 4) T2 om 23ab (cf v l 706*) For subst in Ñ2 V2 B D6 cf v l 22 and [illegible] —a) [illegible] शृङ्गे, D7.8 शृङ्गे (for पृष्ठे) Ś1 D1.4.10.11 प्रस्थे च (D1.4 प्रस्थेय, D8 प्रस्थ तत्, D5 पृष्ठेय D11 प्रस्थे वै) ऋश्यमूकस्य —b) Ś1 D10 रम्य, D3-8.11 रम्ये (for बहु) —d) D1.2.11 शुभ (for प्रिय) T2.3 G2.3 -व्यादिम (for -दर्शनम्)

24 Ñ2 illeg for 24 (cf v l 4) For subst in Ñ2 V2 B D6, cf v l 22 and 34 —a) D7.8 च (for तु) Ś1 D1-4.10.11 कपिराजानं (D2 °जं त), D6 M1.2 हरिराजान (for हरिराजं त) —b) Ś1 D10 हितकामं, D1 शुभदर्शनं (for सत्यसंगरम्) —c) Ś1 D1.4.10.11 M3 Cm परिच(D1-4.11 °चा)र्यामहे, Cr k t as in text (for °महे) ※ Cr परिचर्यामहे विहाय इत्यर्थः ।, Ck परिचर्यामहे सेवामहे इति यावत् । भ्रात्रा तत्स्यक्तौ ।, so also Ct ※ —d) D1.3.11 च्याजित, D6 पुरा जित (for [अ]वरोपितम्)

25 Ñ2 illeg for 25 (cf v l 4) For subst in Ñ2 V3 B D6 cf v l 22 and 34 —a) Ś1 D10 T1.2 G2.3 तु (for तौ) Ś1 D1.4.10.11 चीरवल्कलौ, D8 °वसनौ, T1.2 तरवल्कलौ (for चीरवसनौ) —b) D3-5.8 T2 M2 पाणिनौ, Cr m g k t as in text (for पाणिनौ) ※ Cr m g पाणिनाविवत्र(Cg °नाविति) नान्त(Cm इकन्त)त्वमार्षम् ।, Ck t. पाणिनाविति । पाणौ इति यावत् ※ Ś1 D10 धनुःप्रवरधारिणौ —D7.8 om 25cd —c) D1.4 रम्य (for रम्य) D4 रम्यम् (for देशम्) Ś1 D1.2.3.10 उपस्थितौ (for उपागतौ) —After 25 D1-4.11 ins 707*

26 Ñ2 illeg for 26 (cf v l 4) For subst in Ñ2 V2 B [illegible] cf v l 22 and 34 —b) D1 च नरर्षभौ (for वानरर्षभः) —For 26ab, Ś1 D10 subst, while D1-4.11 ins after 25

707* तौ मार्गमाणौ सुग्रीव वन पम्पासरोपमा ।
सुग्रीवो मृगशोऽपश्यद् वानररर्षभः ।

[(l 1) Ś1 तत्र (for श्री) —(l 2) D11 स [illegible] (for [illegible])]

—c) D5 अभिद्रुतो, D3 T1.2 M2 सम (for अभिप्लुतो) —d) Ś1 D1.10 शिखरं (for °र) Ś1 D1-4.10.11 भीतविह्वल (D4 °ल) (for भयमोहितः)

27 Ñ1 illeg for 27 (cf v l 4) For subst in Ñ2 V2 B D6 cf v l 22 and 34 —a) D1 स तस्य, D6 तदोऽ (for तत स) —b) D8 [?] व्यवस्थित (for व्यवस्थितः) —c) D6 सकाश (for समीप) D11 पर्वं (for पुन) —d) Ś1 D1.2-10 G1 M2.3 सत्वर D1.3 शाद्रिणो द्विगतत्वा

28 Ñ2 illeg for 28 (cf v l 4) For subst in Ñ2 V2 B D6 cf v l 22 and 34 —a) T1 दृष्टौ (for अह) —D4 om 28bc —b) D1.4 नाथ (for प्रभू) —After 28 Ś1 D1-4.10.11 ins., while Ñ2 ins. l. 3-4 after 30

708* तत्रापि राघवेणोक्त शोकेनैव महात्मना ।
इच्छ तत्र वैदेहि रावणेन दुरात्मना ।
ऋश्यमूकस्य शिखरे तत्र पृष्ठाय राघव ।
ददर्श कपिराजान पूर्वजेनावरोपितम् ।

[(l 1) D1.3 तथापि D3.11 तदापि (for तत्रापि) —Ś1 D10 om (hapl) l 2 —(l 2) D3 त्वं (for तत्र) —(l 3) Ñ2 शम्भि (for तत्र) —(l 4) Ñ2 D1.11 शाऽजित (for [अ]वरोपितम्)]

29 Ñ1 illeg for 29ab (cf v l 4) For subst. in Ñ2 V2 B D6 cf v l 22 and 34. D6 reads 29b in marg —b) D1 मया प्रीतिं समन्वितौ, D3 सत्याप्रतिसमन्वितौ

G. 5. 33 ० B. 5. 35. 31 L. 5. 29. 33

निवेदितौ च तत्त्वेन सुग्रीवाय महात्मने ।
तयोरन्योन्यसंभाषाद्भृशं प्रीतिरजायत ॥ ३०
तत्र तौ कीर्तिसम्पन्नौ हरीश्वरनरेश्वरौ ।
परस्परकृताश्वासौ कथया पूर्ववृत्तया ॥ ३१
तं ततः सान्त्वयामास सुग्रीवं लक्ष्मणाग्रजः ।
स्त्रीहेतोर्वालिना भ्रात्रा निरस्तमुरुतेजसा ॥ ३२
ततस्त्वन्नाशजं शोकं रामस्याक्लिष्टकर्मणः ।
लक्ष्मणो वानरेन्द्राय सुग्रीवाय न्यवेदयत् ॥ ३३
स श्रुत्वा वानरेन्द्रस्तु लक्ष्मणेनेरितं वचः ।
तदासीन्निष्प्रभोऽत्यर्थं ग्रहग्रस्त इवांशुमान् ॥ ३४
ततस्त्वद्गात्रशोभीनि रक्षसा ह्रियमाणया ।
यान्याभरणजालानि पातितानि महीतले ॥ ३५

30 For subst. in Ñ2 V2 B D6, cf. v.l. 22 and 34. —a) Ś1 D10.11 निवेदितं (D11 °ते), D5.8 का° (for निवेदितौ). —c) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 तेषाम् (for तयोर्). Ś1 D10 संवादात्; Ñ1 D4.11 T1.2 M2 -सल्लापात्; D5 संलापात् (for -संभाषात्). —d) Ñ1 महत्; G1 परा (for भृशं).—After 30, Ñ1 ins. l. 3-4 of 708*.

31 For subst. in Ñ2 V2 B D6, cf. v.l. 22 and 34. —a) D5 M तदा (for तत्र). Ś1 D1-4.10.11 T1.2 M2 प्रीतिसम्पन्नौ; Ñ1 परमप्रीतौ (for कीर्तिसम्पन्नौ). —b) Ś1 D10 नरेश्वरहरीश्वरौ. —c) D5 पर कृत- (sic) (for परस्पर). D11 -कृतालापौ; G2 समा° (for कृताश्वासौ). —d) D5.8 कथापूर्वमनुत्तमा.

32 For subst. in Ñ2 V2 B D6, cf. v.l. 22 and 34. —a) D1.8 M1 ततस्तं (by transp.), D2.8.11 तं तथा; M2 ततः स (for तं ततः). Ś1 D10 T G2 तं स(T2 सम)दा(Ś1 D10 °श्वा)श्वासयामास —c) D5 वालिना (for वालिना). —d) D1 निरस्त°, Ś1 D10 धर्मितेजसा, D1-3 गुरु° (for उरुतेजसा). D2 निरस्तोऽमिततेजसा.—After 32, Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 ins.:

709* तवार्थे हरण तस्य सौमित्रिरथ कीर्तयन् ।

[D10 [अ]र्थे (for [आ]र्थे). D11 हरणात् (for हरण). Ñ1 D2.8 तस्मै (for तस्य) Ś1 Ñ1 D10 अपि- (for अथ).]

33 For subst. in Ñ2 V2 B D6, cf. v.l. 22 and 34. Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 read 33ab after 34. —a) T2 दुःखं (for शोकं) M1 नष्टजाविदं (for °जं शोकं). Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 स तदाश्वासयच्छोकं —d) D5 निवेदयत्.

34 a) D5 M2 s तत् (for तु). —b) D2 G2 [उ]दितं (for [ई]रितं). D11 लक्ष्मणो वेदितं वच- (sic) —c) D8 ततः शोकिप्रभोऽत्यर्थं (sic) —d) T M2 राहु- (for ग्रह-). Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 G2 [उ]डुराट्; D1.2 [इं]दुराट् (for [अं]शुमान्).—After 34, Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 read 33ab. —For 22-34, Ñ2 V2 B D6 subst., Ś1 D1-4.10.11 ins. l. 4 and 5 after 20.

710* यथा च राघवो दूत मामवाप सुनिश्चितो ।
सुग्रीवेण यथा चैव समतस्त्वत्कुते मे ।
हृतायां त्वयि वैदेहि हते चैव जटायुषि ।
रावणेनापनीतायां श्रुत्वा दीनस्तु राघवः ।
अन्विष्यंस्त्वां ततो शूरो जनस्थानं ततस्तत ।
अन्वेषमाणस्त्वां चैव भर्ता ते पृथिवीमिमाम् ।
सुग्रीवं दृष्टवान्भ्राता पूर्वजेन निराकृतम् ।
स यथा देवि शैलाग्रमासीत सहलक्ष्मण ।
चकार मित्रं सुग्रीवं तव दर्शनकाङ्क्षया ।
तं रामो बाहुवीर्येण स्वराज्ये प्रत्यपादयत् ।
कपिराजं रणे हत्वा वालिनं सुमहाबलम् ।
स्वराज्यं प्राप्य सुग्रीवो वानरेन्द्रः प्रतापवान् ।
अन्वेष्टुं वानरान्सर्वानादिदेश दिशो दश ।
तेन स्म कपिराजेन प्रेषिताः सर्वतो दिशम् ।
देवि त्वां राघवस्यार्थे सर्वे वै मृगयामहे ।
अयतिसुला तु न सत्या बिले नष्टतमोऽभुवे ।

[B3 om. l. 1-5, B1 om. l. 1-3.—(l. 1) D5 यदा (for यथा) V3 B4 तु (for च). Ñ2 D6 उवाच (for अवाप) —(l. 2) B2 अथवा, D6 समवदत् (for समागत). B4 च (for तत्).—(l. 4) D1 [अ]पनीतां त्वां, D6 हृता भार्या, D2 [उ]पनीता त्वां (for [अ]पनीतायां). D11 रोमश्चे त्वाशनीला त्वा (sic) (for the prior half). D6 च (for तु). D6 हृतायामथ भीमवत: (for the post. half).—(l. 5) Ś1 D10 तम, D1 यथा, D3 यदा, D11 तथा (for तता). D6 जनस्थाने Ś1 D1.3.4.10.11 ततः (for ततस्तत). D6 ततो जटायुषो वाक्यादेव तौ रामलक्ष्मणौ —(l. 6) B2.3 अन्विष्यमाणस्त्वां B4 तु (for ते).—(l. 7) V3 B1 ददर्श (unmetrical) (for दृष्टवान्). Ñ2 D6 राम (for भ्राता). B2 ददर्श भ्राता सुग्रीव (for the prior half). B1 निवासितं, B1 (also) s विनाकृतं (for निराकृतम्).—(l. 8) Ñ2 B2 शैलाग्रे (for °ग्रम्) V3 स च (for सह-) B2 समासीनं सलक्ष्मण (for the post. half).—(l. 10) V2 B1 बहु (for बाहु). B2 स्वराज्ये, D6 सुराज्ये (for स्वराज्ये).—(l. 11) V3 B1 स महाबलम्.—(l. 12) D6 सुराज्य (for स्व°).—(l. 13) B2 अन्वेषक (for अन्वेष्टुं). D6 व्यादिदेश.—(l. 14) B1.2 [अ]नन्त (for स्म). B2-4 दिशा (for दिशम्).—(l. 15) B1 तां (for वै).—After l. 15, V3 reads st. 55 —(l. 16) B2 न्यतिसलता (for °सुला), B2 [अ]नन्त°, D6 पुन (for तु न.). V3 बने, B2 बिले (for बिले). B4 (marg also) नष्टे (for नष्ट). B1 नष्टोऽभुवि (for °दे).]

—Thereafter, Ñ2 V2 B D6 cont. 726*.

35 For 35-37, Ñ2 V2 B D6 subst. 711*.—a) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 तेन T2 तु Ct. as in text (for त्वद्-).

तानि सर्वाणि रामाय आनीय हरियूथपाः ।
संहृष्टा दर्शयामासुर्गतिं तु न विदुस्तव ॥ ३६

तानि रामाय दत्तानि मयैवोपहृतानि च ।
स्वनवन्त्यवकीर्णानि तस्मिन्विगतचेतसि ॥ ३७

तान्यङ्के दर्शनीयानि कृत्वा बहुविधं ततः ।
तेन देवप्रकाशेन देवेन परिदेवितम् ॥ ३८

पश्यतस्तानि रुदतस्ताम्यतश्च पुनः पुनः ।
प्रादीपयन्दाशरथेस्तानि शोकहुताशनम् ॥ ३९

शयितं च चिरं तेन दुःखार्तेन महात्मना ।
मयापि विविधैर्वाक्यैः कृच्छ्रादुत्थापितः पुनः ॥ ४०

तानि दृष्ट्वा महार्हाणि दर्शयित्वा मुहुर्मुहुः ।
राघवः सहसौमित्रिः सुग्रीवे स न्यवेदयत् ॥ ४१   G. 5. 33. 0 B. 5. 33. 47 L. 5. 33. 44

—[d]) Ś1 D10 हतया राक्षसेन सु. —[e]) Ś1 D1-4.10.11 T1.2 M3 -आत्मानि (for -आत्मानि). —[f]) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 वि(Ñ1 प्र; D3 नि)क्षिप्तानि T1.2 M1 पति° (for पातितानि).

36 For subst. in Ñ1 V2 B D6, cf. v.l. 35 and 37. —[a]) Ñ1 संहृष्य (for सर्वाणि). Ś1 D4.10.11 संहृष्टाः D1.3 संहृष्य (for रामाय). —Note hiatus between [a] and [b]. —[b]) Ś1 D1-4.10.11 रामाय: Ñ1 सर्वाणि; M1 मारुत (for मानीय). D1.3 हरिपुंगवाः D2.4.11 T2 °यूथपः (for °यूथपाः). —[c]) D11 T2 दर्शयामाम (sic). D2 संहृष्टो दर्शयामास. —[d]) D3 च (for तु). D5 T2 न विविदुस् (for तु न विदुस्).

37 [a]) D1 दत्तानि (for दत्तानि). D2 दत्तानि रामाय (by transp.). —[b]) D2 यथा (for मया). Ś1 D1.10 [म]वहृतानि; G1 [उ]पहितानि; G2.k.t as in text (for [उ]पहृतानि). M3 है (for च). —[c]) Ś1 Ñ1 D10 वि(Ñ1 प्र)कीर्णानि; M1 [अ]वकीर्णानि; Ck.t as in text (for [अ]वकीर्णानि). —[d]) D2 विहित-; T1.2 G2 M3 Ck वितत-; G1 निहत-; Ct as in text (for विहत-). Ś1 D10 तस्मै विपुलचेतसा (D10 °सः); D1.4.9 तथा विवि (D2 °इ)तचेतसः; G2 तत्र तानि महीतले. Ck: विगतचेतसीति स्थलपाठश्यमपि सप्तमी। स मूर्छितचित्तोऽमूदित्यर्थः॥ So also Ct. —For 35–37, Ñ2 V2 B D6 subst. and read after 733*:

711* अथास्मिस्ते महार्हाणि भूषणान्यपि भूमिते।
विप्रकीर्णानि रत्नानि निहितानि हि जानकि।
यानि ते स्वयविद्यानि त्वया हिममया।
तानि रामाय दत्तानि मया यानन्ति मैथिलि।

[(l. 1) B1.3 तु (for ते). Ñ2 B1 D6 च(B1 [अ]ति) भूमिषु; V2 [अ]पि भूतले; ■ महीतले (for [अ]पि भूमिते). —(l. 2) B1 निविधानि (for निहितानि). V2 B1.4 च (for हि). D1 हितानि हि (for हि जानकि). —(l. 3) B1 तानि (for यानि). B1 यनिविद्धानि. B1 मया पत्न्यतिद्धानि (for the prior half).]

—Thereafter they read 38–46 (om. 39 and 41).

38 For sequence in Ñ2 V2 B D6, cf. v.l. 37. D3 reads 35[cd] in marg. —[a]) G1 [अ]पि; M1 [इ]व (for [अ]ङ्के). —[d]) Ś1 Ñ2 D1.2.4.9.11 तदा; V2 B1.3 मुहुः; B1 D2.3.4 बहु; D1 G1 M1 तत (for ततः). G1 स्थापयित्वा मुहुर्मुहुः. —[c]) Ñ1 D2.4.9.11 देवि (for तेन). B1 देवि- (sic) (for देव-). Ñ1 D1 -प्रकाशेन; Ñ2 B D1 -विधशेन D1.3 G1 -प्रकाशेन (for -प्रकाशेन). Ś1 D10 देवि देवि प्रकामं मे. —[d]) Ñ2 V2 B D6 रामेण (for देवेन). B1 परिदेवितः D1.2 परिदेवनम्(D1 °नं). Ś1 Ñ2 D2.3.10 देवेश(Ś1 D10 देवेश: Ñ1 मंत्रि /रि कदर्थ विर्. —After 38, Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 ins.:

712* पर्यदेवयतातिष्ठ शोकोपहतचेतनः।

[Ś1 D2.10 पर्यदेवयतात् (for the prior half). Ś1 Ñ1 D2.10 -चेतन (Ñ1 °न) (for -चेतनः).]

39 Ñ2 V2 B D6 om. 39. D1.2 om. 39[cd]. —[a]) D1.3.5.9 तानि (for तस्य). —[b]) Ś1 Ñ1 D10 तप्यतस्; D11 तां यतः (corrupt) (for ताम्यतश्). —[c]) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 प्र(Ñ1 D1.4.11 स)दीपयन्; D2 प्रदीपयन्; Ck.t प्रादीपयन् (for प्रादीपयन्). —[d]) D2.4 G1 तस्य (for तानि). D11 T2 -हुताशनः.

40 For sequence in Ñ2 V2 B D6, cf. v.l. 37. —[a]) Ś1 Ñ1 D1.2.10 शोचितं Ñ2 V2 D1 G Ct शायितं D1 सेवितः (sic); D2 शयनं; Cg as in text (for शयितं). Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 सुचिरं; B1 च चिरु (sic); B1 च चरं; D1.4 चरितं T1 तु चिरं (for च चिरं). Ñ2 V2 B D6 भूमौ (for तेन). —[c]) Ś1 D1.10 ततः Ñ1 V2 B D1-4.9.11 M1 च (for [अ]पि). —[d]) ■ D1.3 उत्थापितः. Ñ1 V2 B1.3 D1 ततः; B1.4 तदा (for पुनः).

41 Ñ2 V2 B D6 om. 41. —[a]) M1 महाबाहुः (for °र्हाणि). —[b]) D1.3 T2 पुनः पुनः. —After 41[ab], Ñ1 ins. a line which is illeg. —[d]) M1 सुग्रीवं (for सुग्रीवे). Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 सुग्रीवमुपगत्य(Ś1 Ñ1 D10 °गम्य)पत्; D1 सुग्रीवं समवोचयत्; D2 G2 Cv.g सुग्रीवे संन्यवेदयत्; D1.3 T2 G1 सुग्रीवे संन्य(T2 स न्य)वेदयत्; G1 सुग्रीवाय न्यवेदयत्. —After 41, Ñ1 ins.:

713* अतिदुःखद वसुधां यत्र राजा विचिन्तयः।

G 5 31 35 B 5 34 43 L 5 29 47 स त्वदर्शनादार्ये राघवः परितप्यते ।
महता ज्वलता नित्यमग्निनेवाग्निपर्वतः ॥ ४२
त्वत्कृते तमनिद्रा च शोकश्चिन्ता च राघवम् ।
तापयन्ति महात्मानमग्न्यगारमिवाग्नयः ॥ ४३
तवादर्शनशोकेन राघवः प्रविचाल्यते ।
महता भूमिकम्पेन महानिव शिलोच्चयः ॥ ४४
काननानि सुरम्याणि नदीप्रस्रवणानि च ।
चरन्न रतिमाप्नोति त्वामपश्यन्नृपात्मजे ॥ ४५
स त्वां मनुजशार्दूलः क्षिप्रं प्राप्स्यति राघवः ।
समित्रबान्धवं हत्वा रावणं जनकात्मजे ॥ ४६
सहितौ रामसुग्रीवावुभावकुरुतां तदा ।
समयं वालिनं हन्तुं तव चान्वेषणं तथा ॥ ४७
ततो निहत्य तरसा रामो वालिनमाहवे ।
सर्वर्क्षहरिसंघाना सुग्रीवमकरोत्पतिम् ॥ ४८
रामसुग्रीवयोरैक्यं देव्येवं समजायत ।
हनूमन्तं च मां विद्धि तयोर्दूतमिहागतम् ॥ ४९

42 For sequence in Ñ2 V3 B D6 cf v l 37 D11 om 42^{cd} —^{a}) M1 वार्यो D2 3 [अ]दर्शनेनार्ये Ś1 Ñ1 D2 11 तवादर्शनशोकार्ये (Ñ1 °थि) Ñ2 V3 B D6 त्वद्दर्शन यतो देवि, D4 तव चादर्शनेनार्ये —^{b}) Ś1 D10 चतुर्थि (for राघव) D10 परितप्यते (for °तप्यते) D5 राम शोकेन चाल्यते —^{c}) D11 शोकेन महता (for महता ज्वलता) Ñ2 V3 B D6 देवि (for नित्यम्) —^{d}) Ñ2 V3 B D6 पर्वतो (for वारिता) G2 [ग्र]थ (for [द्र]थ) Ś1 D2 3 10 हि (for [ग्नि]मि)

43 For sequence in Ñ2 V3 B D6 cf v l 37 —^{a}) D1 त्वदर्थे Ś1 Ñ V3 B D1 3 4 10 12 मद्वर्थेव (V3 B1 4 °त, B3 °ह) D1 3 मद्वर्थे देवि (for तमनिद्रा च) —^{b}) Ś1 B1 4 D2 10 12 शोकचिन्ता (for शोकश्चिन्ता) —^{c}) D3 तापयति (for तापयन्ति) —^{d}) Ś1 Ñ2 V3 B D4 6–12 G1 [-अग्]गारम् (for [अ]गारम्)

44 For sequence in Ñ2 V3 B D6 cf v l 37 —^{b}) D1 7–8 G2 M3 परिता(G2 °पा)ल्यते (for प्रविचाल्यते) —For 44 Ś1 Ñ V3 B D1–4 6 10 11 subst

714* त्वदादर्शनजेनार्ये शोकेन स विचाल्यते ।
महाभूमिचलेनेव शिलाधातुशिलोच्चयः ॥

[(l 1) Ñ2 V3 B D6 [अ]दर्शनजेन V3 °शोकेन D1 3 चादर्शनेनार्ये N2 राघव V3 दुःखेन (for शोकेन) Ś1 D1 3 10 च D1 4 11 तु (for स) Ñ2 परितप्यते Ñ2 III परिताप्यते —(l 2) D2 [च]थ (for [अ]थ) B4 D3 चलेनेव (B4 °नै)व D1 4 चलेनैव B3 (m as above) D11 महाभूतचलेनेव (D11 °नै)व (for the prior half) Ś1 D10 खलो (for गिरौ) Ñ2 V3 B D6 गिरि (for शिला) D1 शिलाधातु विचाल्यत (for the post half)]

45 For sequence in Ñ2 V3 B D6 cf v l 37 —^{a}) D1 च रम्याणि —^{b}) T2 M3 नदीं (for नदी) D6 प्रस्रवणानि —For 45 Ś1 Ñ V3 B D1–4 6 10 11 subst

715* तानि रम्याणि पश्यन्स काननानि महान्ति च ।
रतिं न विन्दते रामस्त्वामपश्यन्नृपात्मजे ।

[(l 1) D2 संपश्यन् (for पश्यन्स) Ñ2 रम्याणि तानि पश्यन्ते Ñ2 V2 B1 3 4 D6 नदी रम्या स (V2 °म्याम) पश्यन्ते B3 नदीं रम्यपश्यन्ते (sic) (for the prior half) —(l 2) Ñ2 D6 नृपात्मज B3 नृपात्मजा B4 वरानने D11 मानिनि (for नृपात्मजे)]

46 For sequence in Ñ2 V3 B D6 cf v l 37 Ś1 D10 om (hapl) 46 —^{a}) Ñ2 V3 B D6 पुरुष (for मनुज) —^{b}) D3 प्रिया (for क्षिप्रं) Ñ V3 B D1–4 6 11 द्रक्ष्यति, M1 द्रक्ष्यति (for प्राप्स्यति) —V3 om 46^{c}–54 —^{c}) B3 T3 सपुत्रबान्धवं, B4 राक्षसान्समरे (for समित्रबान्धवं) —^{d}) N1 लोककण्टक (for जनकात्मजे)

47 V3 om 47 (cf v l 46) Ñ2 B D6 om 47–55 —^{a}) D6 सह तौ (for सहितौ) —^{b}) Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 तत्र, D6 तथा (for तदा) —^{c}) D1 सहितौ (sic) (for समयं) D11 T2 हन्तुं (for हन्तुं) —^{d}) D5 T2 3 M1 तदा, D7 8 प्रति (for तथा) Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 तौ तवान्वेषणाय च —After 47 D5 7 8 S ins

716* ततस्ताभ्यां कुमाराभ्यां वीराभ्यां स हरीश्वरः ।
किष्किन्धां समुपागम्य वाली युधि निपातितः ।

[(l 1) D5 सहित (for वीराभ्यां) M1 हरीश्वर —(l 2) T2 M3 समुपागम्य (for समुपागम्य) D5 8 T1 3 M2 युद्ध (for युधि)]

48 Ñ2 V3 B D6 om 48 (cf v l 46 and 47) —^{c}) Ś1 D10 सैन्यानां, D1–4 11 सिंहानां (for संघानां) —After 48, Ñ1 ins

717* तस्य सर्वचतुष्को यश्चो भीमपराक्रम ।

49 Ñ2 V3 B D6 om 49 (for all except D5 cf v l 46 and 47) —^{a}) Ś1 D10 11 सख्य (for ऐक्य) —^{b}) D2 तस्यैव (for देव्येवं) —Ś1 D10 om 49^{cd} —^{c}) D7 8 देवि (for विद्धि) Ñ1 मां विज्ञानीहि (hypm) (for च मा विद्धि) —^{d}) D1 3 4 5 उपागत (for इहा°) Ñ1 तयोर्दूतमिहागत —After 49 D1 4 ins while Ś1 D10 ins after 49^{ab} (owing to om) an addl colophon

[Sarga name Ś1 D6 हनुमद्वाक्यं, D1 सीताभाषणं, D10 लक्ष्मणकीर्ति सीतासंभाषणं —Sarga no D1 3 10 om Ś1 31]

स्वराज्यं प्राप्य सुग्रीवः समानीय महाहरीन् ।
त्वदर्थं प्रेषयामास दिशो दश महाबलान् ॥ ५०
आदिष्टा वानरेन्द्रेण सुग्रीवेण महौजसः ।
अद्रिराजप्रतीकाशाः सर्वतः प्रस्थिता महीम् ॥ ५१
अङ्गदो नाम लक्ष्मीवान्वालिसूनुर्महाबलः ।
प्रस्थितः कपिशार्दूलस्त्रिभागबलसंवृतः ॥ ५२
तेषां नो विप्रनष्टानां विन्ध्ये पर्वतसत्तमे ।
भृशं शोकपरीतानामहोरात्रगणा गताः ॥ ५३
ते वयं कार्यनैराश्यात्कालस्यातिक्रमेण च ।
भयाच्च कपिराजस्य प्राणांस्त्यक्तुं व्यवस्थिताः ॥ ५४
विचित्य वनदुर्गाणि गिरिप्रस्रवणानि च ।
अनासाद्य पदं देव्याः प्राणांस्त्यक्तुं व्यवस्थिताः ॥ ५५
भृशं शोकार्णवे मग्नः पर्यदेवयदङ्गदः ।
तव नाशं च वैदेहि वालिनश्च तथा वधम् ।
प्रायोपवेशमस्माकं मरणं च जटायुषः ॥ ५६

D. 5 33 85
B. 5 35 61
L. 5 39 9

50 Ñ2 V2 B D6 om 50 (cf v l 46 and 47) —a) Ś1 Ñ1 D1 3 10 11 T2 3 स राज्य, D7 स्व राज्य (for स्वराज्य) —b) D1 3 स्वमानीय (for समानीय). Ś1 D10 M2 हरीश्वरान्, D2 महान्हरीन्, D6 तथा हरीन्, D7–9 महा कपीन् (for महाहरीन्) —c) Ś1 D1–3 10 11 त्वदर्थे प्रेषयन्वीन् —d) D11 दिशि (for दश) Ś1 D10 T1 3 महाबल —For 50cd, Ñ1 subst

718* ***त्वदर्थेन हरीन्सर्वान्दिशो दश ।
महाबलान्महाकायान्महावीर्यपराक्रमान् ।

51 Ñ1 V2 B D6 om 51 (cf v l 46 and 47) —a) D2 G1 M1 हरयश्च G3 वानराश्च (for सुग्रीवेण) Ś1 Ñ1 D1–4 10 11 महात्मना, T1 महात्मने, T2 M3 महौजसा, T3 G2 महौजस (for महौजसः) —After 51ab, D6 ins

719* अद्रिराजप्रतीकाशान्सद्विवेक महाबलान् ।
—c) D8 प्रतीकाश —d) D8 प्रस्थितो Ñ1 प्रेषिता न त्रि (for प्रस्थिता महीम्) —After 51, Ñ1 ins a line which is illeg —After 51 D1 7 8 S ins

720* ततस्ते मार्गमाणा वै सुग्रीववचनातुराः ।
चरन्ति वसुधां कृत्स्नां वयमन्ये च वानराः ।
[(l 1) D3 T1 3 G2 3 वचनातुरा M2 °तुरा, Cr g k t as above (for °तुरा) ⊕ Cr सुग्रीववचनातुरा इति पाठः ⊕ —(l 2) G1 चरन्ति (for चरन्ति)]

52 Ñ2 V2 B D6 om 52 (cf. v l 46 and 47) —b) Ś1 Ñ1 D10 T2 M3 वालिपुत्रो Ñ1 प्रतापवान् (for महाबलः) —After 52ab, Ñ1 ins

721* महाबलो महाकायो द्विषद्बलविनाशकः ।
—Ñ1 illeg for 52c.—After 52, D5 1 ins

722* दक्षिणां दिशमास्थाय मेरुराजेन पालिताम् ।
—Thereafter D1 3 cont, while Ś1 Ñ1 D2 4 10 11 ins after 52

723* त्वां देवि रावणस्यापि गृहे वै मृगयामहे ।
[Ś1 त्वां देवि (sic) D10 गृहे वै (for गृहे वै) D11 मृगयामहे (sic).]

53 Ñ2 V2 B D6 om 53 (cf v l 46 and 47) —a) D3 T2 G3 विप्रवि (T2 °प्र) नष्टा, D10 T1 3 G1 3 M2 Cr k t विप्रणष्टानां, Cv m g as in text —b) M1 मध्ये (for विन्ध्ये) Ñ1 पर्वतमस्तक —After 53ab, Ś1 D10 ins

724* क्षुधार्तानां विशेषेण तृषार्तानां महामनाम् ।,
while Ñ1 D1 4 11 ins after 53ab

725* क्षुधितानां पिपासानां विशेषे कालमेषितुमनाम् ।
[D1 3 क्षुधितानां (for क्षुधितानां) D8 कलिप्रवेशितां]
—c) D10 भ्रम (sic) (for भृशं) —d) D6 त्वहोरात्र D6 महोरात्रि (for अहोरात्र)

[illegible] Ñ2 V2 B D6 om 54 (for all except Ñ1 cf v l 46 and 47) —d) D7 8 व्यवस्थिता (for व्यवस्थिताः) Ś1 Ñ1 D4 10 11 कालस्यातिक्रमेण (Ś1 [marg also] °क्रमण), D1 3 कालस्यापि (D3 °स्य) महाकपाः

55 Ñ2 B D6 om 55 (cf v l 47) V2 reads 55 after l 15 of 710* —a) Ś1 Ñ1 V1 D1 3 4 10 11 विचीय, D8 6 M2 विचित्य (for विचित्य) Ś1 Ñ1 V2 D1–4 7–11 गिरि (for वन) —b) Ś1 V2 D1–4 7–11 नदी, Ñ1 D6 नदी (for गिरि) —c) D1 3 प्रवृत्तिं च (for पदं देव्याः) Ñ1 समालोक्य तस्त्या च —d) Ś1 N1 V1 D1 3 10 11 व्यवस्थिता, D6 reads in marg T1 3 G1 M1 3 समुद्यता (for व्यवस्थिताः) —After 55 Ś1 Ñ1 D1 4 7 10–11 ins while Ñ2 V2 B D6 cont after 710*

726* तस्मात्तत्र गिरेर्मूर्ध्नि वयं प्रायमुपास्महे ।
वयं न पर्वते विन्ध्ये निराहारा मनस्विनः ।
[(l 1) B2 तत्र (for तस्मा) —D2 omit l 2 —(l 2) D11 पतितो विन्ध्ये (sic) Ñ2 V2 B D6 निराहारानिवृत्ति (B2 °ति) (for the post half)]
—Thereafter D7 8 cont while D1 3 S ins after 55

727* दृष्ट्वा प्रायोपविष्टांश्च सर्वान्वानरपुङ्गवान् ।
[G1 तदा दृष्टोपविष्टांश्च (for the prior half)]

[illegible] c) Ñ2 V2 B D6 मग्नान् (for मग्नः) —d) Ñ2 V2 B D6 अंगदः पर्यदेवन्त (V2 B1 पर्यदेवेत्, B2 पर्यबोध,

G 5 31 0
B 5 35 61
L 5 30 10

तेषां नः स्वामिसंदेशान्निराशानां मुमूर्षताम् ।
कार्यहेतोरिहायातः शकुनिर्वीर्यवान्महान् ॥ ५७
गृध्रराजस्य सोदर्यः संपातिर्नाम गृध्रराट् ।
श्रुत्वा भ्रातृवधं कोपादिदं वचनमब्रवीत् ॥ ५८
यवीयान्केन मे भ्राता हतः क्व च विनाशितः ।
एतदाख्यातुमिच्छामि भवद्भिर्वानरोत्तमाः ॥ ५९
अङ्गदोऽकथयत्तस्य जनस्थाने महद्वधम् ।
रक्षसा भीमरूपेण त्वामुद्दिश्य यथातथम् ॥ ६०
जटायोस्तु वधं श्रुत्वा दुःखितः सोऽरुणात्मजः ।
त्वामाह स वरारोहे वसन्तीं रावणालये ॥ ६१
तस्य तद्वचनं श्रुत्वा संपातेः प्रीतिवर्धनम् ।
अङ्गदप्रमुखाः सर्वे ततः संप्रस्थिता वयम् ।
त्वद्दर्शनकृतोत्साहा हृष्टास्तुष्टाः प्लवंगमाः ॥ ६२
अथाहं हरिसैन्यस्य सागरं दृश्य सीदतः ।
व्यवधूय भयं तीव्रं योजनानां शतं प्लुतः ॥ ६३

B₂ यथेवा( )थम् —ᵉ) N₁ वाल्मिवास D₃ ₁₀ ₁₁ यथाविध, D₅ यथा वध M₃ वध तथा (by transp) (for वधा वधम्) —ᶠ) Ś₁ Ñ V₃ B D₂ ₄ ₉ ₁₀ ₁₁ विनाश च D₁ ₃ वध चैव (for सहस च)

57 Ñ₂ V₂ B D₆ om 57 —ᵃ) Ś₁ Ñ₁ D₁₀ सदेशे, G₁ सदेश (for सद्देशात्) —ᶜ) Ś₁ Ñ₁ D₃ ₉ ₁₀ ₁₁ इलोपेत, D₁ ₆ इयाथस, D₃ ₇ ₉ T M₃ इहायात, Ck Ct as in text (for इहायात) —ᵈ) G₂ प्रभु (for महान्) Ś₁ N₂ D₁₋₃ ₁₀ समय(Ś₁ D₁₀ येद)मब्रवीत्, D₁₁ चै सद्रावमब्रवीत् (for वीर्यवान्महान्)

58 ᵃ) Ś₁ Ñ₁ D₁₋₃ ₁₀ ₁₁ वीर्यवान्, D₆ नामत (for गृध्रराट्) —Ś₁ Ñ₁ D₁₋₃ ₁₀ ₁₁ om 58ᶜᵈ —ᶜ) D₆ भ्रातुर्वध (for भ्रातृवध) T₃ कोपात् G₂ पोरस् (for कोपात्) —For 58 Ñ₂ V₂ B D₆ subst

728* तस्य च गृध्रराजस्य भ्राता संपातिरब्रवीत् ।

59 ᵃ) T₁ के हत मम (for केन मे भ्राता) —ᵇ) D₅ हत क्व, M₁ हत स च T₂ सतो भ्राता G₁ निहत क M₂ हत कथित् (for हत क च) D₆ विनाशित, D₃ ₉ M₂ निपातित (for विनाशित) N₂ V₂ B D₂ ₄ ₆ हत कस्मिन्न कारणे, M₃ हत कथम पातित —Ñ V₂ B D₁₋₃ ₉ ₁₀ ₁₁ om 59ᶜᵈ —Ck भवद्भिराख्यातुमिच्छामीति भिन्नकर्तृकेऽपि तुमुन् । Ct आख्यातुमित्यसमानकर्तृकेऽपि तुमर्थं छ

60 ᵇ) D₁ महद्वदं (for महद्वधम्) —ᵈ) D₆ यथावत, D₃ ₉ यथार्थत, T₂ यथा तथा (for यथातथम्) —For 60 Ś₁ Ñ V₂ B D₁ ₄ ₆ ₁₀ ₁₁ subst

729* शशंस चाङ्गदस्तस्मै जनस्थाने महद्वधम् ।
राक्षसेनातिरौद्रेण हवा च तत्रापवादितम् ।

[(l 1) V₃ B तस्य D₆ तत्र (for तस्मै) V₃ महाक्ष, B₁₋₃ D₂ ₄ ₆ महात्वं B₄ तत्रो वध (for महद्वधम्) —(l 2) D₆ [म]तिकायेन (for [अ]ति°) B₂ रावणेनाभिवृत्तेन हत्वा स्व दुरात्मना]

61 ᵃ) T₁ G₂ ₃ M₃ जगतुषो (for जटायोस्तु) —For 61ᵃᵇ, Ś₁ Ñ V₂ B D₁₋₄ ₉ ₁₀ ₁₁ subst

730* जटायुषश्च संपातिर्वधं श्रुत्वाक्षिदु सित ।

[Ñ₁ V₃ B₂ ₃ ₄ D₆ तु (for च) Ñ₂ V₂ B₁₋₄ D₆ तु, D₁ ₃ ₁₁ [च]ब (for [अ]क्षि) D₆ दुःखित (for दुःखित)] —ᶜ) Ś₁ Ñ₁ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ त्वामाह, D₅ माह तु, T₁ ₃ G₂ M₃ ससम, T₂ माह सो (for माह स) Ñ₂ V₂ B D₆ त्वाम्ह अवसीं देवीं(B₁ ₄ °वि) —ᵈ) Ñ₂ V₁ B D₆ विहितां (for वसन्तीं)

62 Ñ₁ illeg for 62ᵃᵇ For 62-63 Ñ₂ V₂ B D₆ subst 733* —ᵃ) D₆ ततस्त (for तस्य) —ᶜ) Ś₁ Ñ₁ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ M₃ सर्वे (for सर्वे) —ᵈ) Ñ₁ तु प्रस्थिता D₁₁ प्रस्थिता (for संप्रस्थिता) —After 62ᶜᵈ, D₃ ₇ ₉ S ins

731* विन्ध्यादुत्थाय संप्राप्ताः सागरस्यान्तमुत्तमम् ।
[T₁ ₃ M₃ वरम् (for उत्तमम्)]

—D₁₀ om (hapl [see var]) 62ᵉ-63ᵇ —ᵉ) Ś₁ Ñ₁ D₂ ₇ ₉ T —र्शने (for दर्शन) D₁ reads from कृतोत्साहा up to त्वद्दर्शन (see var) in 63ᵉ in marg —ᶠ) Ś₁ Ñ₁ हृष्टा यथा, D₁ ₄ ₁ ₉ ₁₁ हृष्टा(D₆ °ष्ट)स्ता, D₂ हृष्टा तुष्टा, D₆ हृष्टा ** (for हृष्टास्तुष्टा) —After 62 D₄ ₇₋₉ S ins

732* अङ्गदप्रमुखाः सर्वे वेलोपान्तमुपस्थिताः ।
चिन्तां जग्मुः पुनर्भीमा त्वद्दर्शनसमुत्सुकाः ।

[G₃ om l 1 —(l 1) D₃ ₉ (in marg) उपागताः G₂ उपस्थिता (for उपस्थिता) —(l 2) D₆ भीमां, T₁ G M₃ भीताः (for भीमा) M₁ महात्मानः (for पुनर्भीमा)]

63 D₁₀ om 63ᵃᵇ D₁ reads up to त्वद्दर्शन (see var) in ᵉ in marg (for both cf v l 62) —ᵃ) Ñ₁ D₆ अथाह, G₁ अहं हि (for अथाह) D₁ सैन्यानां (for सैन्यस्य) —ᵇ) D₁ रावण (sic) (for सागर) Ś₁ Ñ₁ D₁ ₂ ₁₁ G₂ M₃ प्रेक्ष्य, D₃ प्रति, T₂ प्राप्य, G₁ वीक्ष्य (for दृश्य) D₆ सीदतां D₁ सार प्रेक्ष्य प्रसीदत (sic) —ᶜᵈ) D₅ व्यवधूय (for व्यव°) Ś₁ Ñ₁ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ त्वद्दर्शनकृतोत्साहः प्लुतोऽहं शतयोजनम् —For 62-63 Ñ₂ V₂ B D₆ subst

733* सोऽहं तु सपरीवारः श्रुत्वा तत्सुमहद्वचः ।
आसाद्यैव च विज्ञाय श्रुतवान्मकरालयम् ।
अहं च कपिमुख्यश्च गुणवन्तो महाबलाः ।
त्वां देवि राघवस्यार्थे मार्गमाणा भ्रमामहे ।

लङ्का चापि मया रात्रौ प्रविष्टा राक्षसाकुला ।
रावणश्च मया दृष्टस्त्वं च शोकनिपीडिता ॥ ६४
एतत्ते सर्वमाख्यातं यथावृत्तमनिन्दिते ।
अभिभाषस्व मां देवि दूतो दाशरथेरहम् ॥ ६५
त्वं मां रामकृतोद्योगं त्वन्निमित्तमिहागतम् ।
सुग्रीवसचिवं देवि बुध्यस्व पवनात्मजम् ॥ ६६
कुशली तव काकुत्स्थः सर्वशस्त्रभृतां वरः ।
गुरोराराधने युक्तो लक्ष्मणश्च सुलक्षणः ॥ ६७
तस्य वीर्यवतो देवि भर्तुस्तव हिते रतः ।
अहमेकस्तु संप्राप्तः सुग्रीववचनादिह ॥ ६८
मयेयमसहायेन चरता कामरूपिणा ।
दक्षिणा दिगनुक्रान्ता त्वन्मार्गविचयैषिणा ॥ ६९
दिष्ट्याहं हरिसैन्यानां त्वन्नाशमनुशोचताम् ।
अपनेष्यामि संतापं तवाभिगमशंसनात् ॥ ७०

G 5 31 0
B 5 35 77
L 5 31 33

[(l. 1) B1 वदीनामि D2 गुणदक्ष (for गुणदक्षम्) —(l. 2) B1-2 दूतनाम् (for कुशनाम्)]

—Thereafter Ñ1 V3 B D6 read 711* and 38 46 (including star passages).

—After 63, Ñ1 ins.

734* ** माकाशमाविश्य लङ्घने सप्तयोजनम् ।
सागरं सागरगम्भीरमुत्तर सागरायतम् । (sic)

64 V3 om 64–73, B om 64–72 Ñ2 D6 om. 64–66 —a) D6 वा (for च) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 दृष्ट्वा लङ्का (for लङ्का चापि) D2-3 दृष्ट्वा लङ्कामहं रात्रौ —b) Ś1 D1-4 10 11 दृष्टा(D1 °ष्टा) वै, Ñ1 वीक्षिता D5 प्रविष्टो (for प्रविष्टा) D2-3 राक्षसाकुला, T2 रक्ष° (for राक्षसाकुला) D5 दृष्टा राक्षससंकुला —c) D1 तु (for च) Ś1 D2-4 10 11 चापि सह(Ś1 °ह)दृष्ट, D5 M1-3 चापि मे दृष्ट, (for च मया दृष्ट) —After 64a, Ñ1 ins

735* *** परिवेष्टित ।
शतोद्यमसीभाव

—d) D1 तत्र (for त्वं च) Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 शोकेन पीडिता(D1 °त) M1 शोकपरिप्लुता (for शोकनिपीडिता) D5 त्वं शोकेन च पीडिता —After 64 Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 read 73–75

65 Ñ2 V3 B D6 om 65 (cf. v.l 64) —c) D5 सीते, D4 reads in marg (for देवि)

66 Ñ2 V3 B D6 om 66 (cf v.l 64) —a) Ś1 D1 10 11 M1-3 त्व, Ñ1 D1-3 5-8 T1 G2 तद् (for त्वं) D6 च (for मां) Ś1 D2-4 10 11 रामकृतादेशः D5 रामस्य संदेशात्, Cg as in text (for रामकृतोद्योगं).—b) D5 [आ]गते (for °तम्) —D1 om 66cd —c) D6 [म]नुजं (for सचिव) —d) Ñ1 D2 विद्धि मा (for बुध्यस्व) Ś1 D10 जनकात्मजे (for पवनात्मजम्)

67 V3 B om 67 (cf v.l 64) Ś1 Ñ1 (illeg from 67c up to हि in 5 34 2a) D1-4 10 11 read st 67–72 (Ś1 D10 om 72) after 5 34 1, while Ñ2 V3 B D6 read st 67–72, 76ab (V3 B only st 76ab) and 77ab (including star passages) before 5 34 6 —a) Ś1 Ñ2 D1-4 10 11 देवि काकुत्स्थ, Ñ1 राघवो देवि (for तव काकुत्स्थ) —b) D1-4 सागर (for शस्त्र) —c) D1 सक्तो (for युक्तो) —d) Ñ2 D3 4 11 च सु(Ñ2 D1 11 स)लक्ष्मण, D1 5 7–9 T1 2 G2 M1 शुभ(M1 च स)लक्षण (for च सुलक्षण)

68 V3 B om 68 (cf v.l 64) For sequence in Ś1 Ñ1(illeg) 2 D1–4 10 11, cf v.l 67 Ś1 om 68cd —a) Ñ2 D6 तस्य, D5 तत्र (for तस्य) Ñ1 D1–4 10 11 कार्य(D6 °र्य)तो (for वीर्यवतो) —b) Ñ2 D1–3 6 11 सर्वं (for रत) —After 68ab Ñ2 D1–4 10 11 ins while Ś1 ins after 67 (due to om)

736* लोकमालोकयन्त्यन्ये इह संचारिणि ।
मामसहाया परे वीरा वेलायां समुपस्थिता ।

[(l. 1) D1 4 6 रत (for रत) D3 संचरस्थिता (for संचारिणि) —(l. 2) D4 (with hiatus) परे अर्धेर् D11 स्थिताः (for परे वीरा) Ñ2 D4 तत्र सर्वे परीवारा (for the prior half) D3 सुवेले, D1 10 वेलाया, D11 वेल्या (for वेलायां) Ś1 D10 समवस्थिता (for समुप°)]

—d) Ś1 Ñ2 D1–4 6 10 11 सपाल्ये(Ś1 D10 °लि) (for सुग्रीव)

69 V3 B om 69 (cf v.l 64) For sequence in Ś1 Ñ1(illeg) 2 D1–4 10 11, cf v.l 67 —a) Ñ1 D1 G3 [ए]वम् (for [इ]यम्) D1 4 सर्वेव च(D6 स) सहायेन, M1 मयैव सहसा येन —c) D5 M3 om (hapl) दक्षिणा Ś1 Ñ2 D1 2 4 10 11 समाक्रान्ता, G1 मनुप्राप्ता (for मनुक्रान्ता) D5 दक्षिणा दिशमाक्रान्ता (sic) —d) M3 विचयैषिणा, Cg as in text (for विचयैषिणा) Ś1 Ñ2 D1–4 10 11 देवि त्वामनुमार्गता

70 V3 B om 70 (cf v.l 64) For sequence in Ś1 Ñ1(illeg) 2 D1–4 10 11, cf v.l 67 —a) Ś1 दिष्ट्याथ, Ñ2 D6 दिष्ट्या हि, D1–3 10 11 दिष्ट्याहं, G2 दृष्टाहं (for दिष्ट्याहं) Ñ2 सैन्यानि, D1 3 11 सेनाना, D5 सचाना (for सैन्यानां) —b) Ś1 त्वद्भावम् (sic), D1 त्वन्दम् (sic) D3 त्वद्भावम्, D2 त्वदर्थेम् (for त्वन्नाशम्) —d) Ś1 Ñ2 D1–4 6 10 11 [अ]भि(D1 3 10 [अ]भि) गमना दृष्ट्वा, D7 9 M2 Cg° mp t [आ]भि(M3 [अ]भि)गमना(D6 Cg° mp °न)शनात्, Cm g k as in text (for [अ]भिगमशंसनात्) —After 70 Ś1 Ñ2 D1–4 10 11 ins

G 5.32 ° B 5.35 77 L 5.31 15 दिष्ट्या हि न मम व्यर्थं देवि सागरलङ्घनम् ।
प्राप्स्याम्यहमिदं दिष्ट्या त्वद्दर्शनकृतं यशः ॥ ७१
राघवश्च महावीर्यः क्षिप्रं त्वामभिपत्स्यते ।
समित्रबान्धवं हत्वा रावणं राक्षसाधिपम् ॥ ७२
कौरजो नाम वैदेहि गिरीणामुत्तमो गिरिः ।
ततो गच्छति गोकर्णं पर्वतं केसरी हरिः ॥ ७३
स च देवर्षिभिर्दिष्टः पिता मम महाकपिः ।
तीर्थे नदीपतेः पुण्ये शम्बसादनमुद्धरत् ॥ ७४
तस्याहं हरिणः क्षेत्रे जातो वातेन मैथिलि ।
हनूमानिति विख्यातो लोके स्वेनैव कर्मणा ।
विश्वासार्थं तु वैदेहि भर्तुरुक्ता मया गुणाः ॥ ७५

737* दिष्ट्याहं वानरान्सर्वान्हरीणामीश्वरं च तम् ।
द्रक्ष्ये देवीति वक्ष्यामि दृष्ट्वा रामं च सानुजम् ।

[(l 2) D11 दिष्टा (sic) (for दृष्ट्वा) D11 दिरक्ष्य (for वक्ष्यामि) D1 3 5 6 11 दिष्टा (sic) (for दृष्ट्वा)]

71 V3 B om 71 (cf v l 64) For sequence in Ś1 Ñ1(illeg) 2 D1-4 6 10 11 cf v l 67 —ᵃ) T G2 M1 2 मम न (by transp) Ś1 D1 4 6 11 च न व्यर्थमिदं Ñ2 न व्यर्थकमिदं, D6 हि च ममात्मनः G2 कृत महासीम, G1 न मम हि व्यर्थं (for हि न मम व्यर्थं) —ᵇ) Ś1 Ñ2 D1 4 6 10 11 मम G1 इदं (for देवि) D2-5 सागरस्येह लङ्घनं —ᶜ) G1 प्राप्तश्च (for प्राप्स्यामि) Ñ2 D4 6 11 [अ]प्य त्व(D13 इह)दं (for [अ]हमिदं) D2 6 दृष्टि (for दिष्ट्या) Ś1 D11 अहं प्राप्स्यामि दिष्ट्याद्य (D10 °मि (sic)) D3 चाद्य प्राप्स्याम्यहं देवि —After 73 Ś1 Ñ2 D1 4 6 10 11 ins

738* लङ्कायामिह भद्रं ते क्षीणदु:खासि मैथिलि ।
[D2 हि (for [अ]सि) Ś1 D4 10 मालिनि (for मैथिलि)] —D11 cont

739 यशस्ता तपसा चैव वीर्येण च विशालाक्षि ।

72 Ś1 V3 B D10 om 72 (for V3 B cf v l 64) For sequence in Ñ1(illeg) 2 D1-4 6 11 cf v l 67 —ᵃ) N2 D6 7 8 तु (for च) Ñ2 D6 G1 महावीर (for °वीर्य) D5 राघवं च महावीर्यं (sic) —ᵇ) D6 अभिपद्यस्ते (sic) —D5 om 72ᶜᵈ —ᶜ) D7 8 T1 सपुत्र (for समित्र)

73 V3 om 73 (cf v l 64) Ś1 Ñ2 D1-4 10 11 read 73-75 after 64 —ᵃᵇ) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 कुञ्जरो D4 7 8 G1 M3 Cr m g k t माल्यवान्, T2 कैलासो, G3 कौञ्चो M1 गोकर्णो (for कौरजो) Ñ2 B D6 गोकर्णो दृश्यते यस्मात्पर्वताद्वा (B2 D6 °ो गं)न्धमादनात् —After 73ᵃᵇ, Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 ins

740* यतो दृश्येत गोकर्णः पर्वतो गन्धमादन ।
[Ś1 D4 10 ततो (for यतो) Ś1 Ñ1 D10 [ए]कस्य D1 4 11 गोकर्णं, D10 शोकोत (for गोकर्णः)]

—ᶜ) Ś1 Ñ B D1-4 6 10 11 तस्माद् (for ततो) B2 गोकर्णात् —ᵈ) Ñ2 B2 4 D1-4 11 पर्वताद्

74 For sequence in Ś1 Ñ1 D1 4 10 11, cf v l 73 —ᵃ) Ś1 D3 10 11 स तु N1 D6 4 स च, Ñ2 V1 B D6 स च, T2 स हि (for स च) Ś1 Ñ D6 8 10 T2 गुरु, V3 B2 3 4 गुरु, B1 दृष्टे, D7 8 M2 दिष्ट (for दृष्ट) M1 देवर्षिभिर्दिष्टः (for °भिर्दिष्टः) —ᵇ) Ś1 Ñ V3 B D1-4 10 11 तीर्थे, T2 तीरे (for तीर्थे) T1 भद्रपते Ś1 Ñ2 V3 D1 3 11 M2 पुण्ये, Ñ2 B D6 8 11 पुण्ये, D6 पुण्य (sic) (for पुण्ये) —ᵈ) Ñ1 D1 6 10 T3 शम्ब (for शम्ब) T1 2 °सादनम्, M3 °सासनम् (for °सादनम्) Ñ1 D1 3 10 हतम्, D7 8 T1 3 G1 3 M1 Cr t उद्धरन् Cm g as in text (for उद्धरत्) Ś1 D3 10 यथार्थादनमुत्तमम्, Ñ2 V3 B D6 यथायुक्तशमासनवत् D6 शम्ब हासनमुत्तमम् (Cm g उद्धरत् उदहरत्), Ck t उद्धरत् उद्धृतवान् भवनीतिरूपमे । भूलेऽपि ... —After 74 N1 ins (l 1 illeg)

* * * * * * * * * * * * * * * * * * * |

741* स दृष्टुः ससलिलाक्रान्त वैरय * रुपिणम् ।

75 For sequence in Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 cf v l 73 —ᵃ) D4 6 M3 यस्य (for तस्य) Ñ2 V3 B D3 4 11 केसरिणः (for [अ]हं हरिणः) D11 पुत्रो (for क्षेत्रे) Ś1 D1 10 तस्याहं क्षेत्रजः पुत्रो, D3 अहं तस्य हरेः क्षेत्रे Cr m g हरिणः हरेः (Cr m सकाशाज्जातमात्मजम्, क्षेत्रिय इत्यर्थः) —ᵇ) Ñ2 वानरि (for मैथिलि) Ñ2 V3 B D6 आसीद् मातरिश्वना —ᶜ) D4 8 नाम (for इति) B3 D1 व्याख्यातो (for वि°) —ᵈ) D1 ख्यात (for लोके) Ñ1 लोकेह स्वेन, Ñ2 V3 B D3 4 6 प्रख्यातः स्वेन (for लोके स्वेनैव) B3 स्वर्मेणा (for कर्मणा) —ᵉ) B2 विश्वासार्थं B1 3 G हि, D11 च (for तु) Ś1 Ñ1 D1 4 10 ते (Ś1 Ñ1 वै) देवि (for वैदेहि) D3 विश्वासनार्थं ते देवि, D2 तव विश्वासनार्थं तु —ᶠ) Ñ2 V3 B D1 3 पितुर्, D2 om (for भर्तुर्) B2 D11 महागुणा —After 75, Ś1 Ñ V3 B D1-4 6 10 11 ins

742* यथा मा त्वं कपिं त्वक्त्वा सन्देहं कर्तुमर्हसे ।
[D2 यथा त्वं मा (by transp), D3 मन्यसे तु (for यथा मां त्वं) B2 मन्यस्व D1 मन्यसे (for सन्देहं) Ñ2 V3 B D6 ना(B2 च)न्यथेति इ(B1 2 च, B3 D6 हि) (for कर्तुमर्हसे)] —Thereafter Ñ2 cont

743* यथा मामवगच्छ त्वं सत्यं सत्येन ते शपे ।
—After 742*, Ñ2 V3 B1 2 4 M1 read 5 34 2ᶜᵈ (including star passages) while B3 cont after 742*

एवं विश्वासिता सीता हेतुभिः शोककर्शिता ।
उपपन्नैरभिज्ञानैर्दूतं तमवगच्छति ॥ ७६

अतुलं च गता हर्षं प्रहर्षेण तु जानकी ।
नेत्राभ्यां वक्रपक्ष्माभ्यां मुमोचानन्दजं जलम् ॥ ७७

G. 5.32.47
B. 5.35.84
L. 5.31.19

744* अञ्जना नाम मे माता दिव्यस्त्री कामरूपिणी ।
तस्य प्रसादाद्वैदेहि मद्विधं गोष्पदं यथा ।
विलङ्घये यथाकामं क्रीडार्थं शिशुरेव च ।
योजनानां सहस्राणि नियतानां शतानि च ।
क्रमिष्यामि यथाकामं किं पुनः शतयोजनम् ।
स मनो गमने वापि गरुडो वा महाबलः ।
पवनो वा समो वापि पृष्ठतो वा महाबलः ।
कल्पान्तमुपगम्य सर्वेषु शक्तोऽहं सागरात्मजः ।
मद्बलं विक्रमं वापि श्रोष्यसे द्रक्ष्यसे ध्रुवम् ।
मत्समो वाधिको वापि कोटिकोटिमहाबलः ।
महाबला महावीर्या वानराः सन्ति ते ध्रुवम् ।
पर्वतान्स्वकरेणापि चोत्पाट्य निरिक्षिपेयुः ।
युद्धे भीतः पतंगो वा रावणोऽपि भविष्यति ।
विश्वासार्थं तु वैदेहि किंचिदुक्तं मया वचः ।

—Thereafter B3 reads 5.34.3ab.

—After 75 D1.7-9 S ins.:

745* अचिराद्राघवो देवि स्वामिनो गमितालये ।

[D1.7.8 transp. राघवो and स्वामिनो. D12 पुन (for [भ]त्ये.]

76 For sequence in Ñ2 V2 B D9, cf. v.l. 67. Ś1 Ñ1 V1(om. 76cd), D1-4,10,11 read 76–77ab (followed by 746*) before 5.34.6.—a) Ś1 Ñ V2 B D1-4,6,10,11 सा तु, V1 समाहि- (for एवं). Ś1 Ñ V B D1-4,6,10,11 तेन; G3 देवी (for सीता).—b) Ś1 D10 शोकसोऽपि (D10 °देवि)तै ; Ñ1 चापि संस्थिता; Ñ2 V B D9 च नि(B1 सु)र्शिता; D1,3,4,11 चैव संस्थिता; D2 शोकपाविता (for शोककर्शिता).—Ñ2 V B D9 om. 76cd.—c) D1 शोकपवैस्तु (for उप°).—d) D2 दूत; D10 दूतं (for दूत). Ś1 D10 तं चाप्यगच्छत; D3.11 T2 तमवा D4 °भि)गच्छत; D1.3 G1 M1.2 C2 तमधि(G1 °भि)गच्छति (D1 °त), D1 तमभिमन्यते. D9 कपिमभ्यनन्दत; Cr.10 g as in text (for तमवगच्छति).

77 For sequence in Ś1 Ñ V B D1-4,6,10,11, cf. v.l. 67 and 76.—a) Ñ2 अस्तुलं च; D2 अतुलेन (for अतुलं च). Ś1 D10 सा गता; Ñ V1 B2.3 D1,4,11 G2 M1 चागता; B1 समता; D1 सा ततो, D9 तु गता (for च गता).—b) D1 M2 च (for तु). Ś1 Ñ1 D1-4,10 च (Ś1 D10 [हृ]ष्ट; D2 (प्र)हृ) भामि(Ñ1 °नि)नी (for तु जानकी). Ñ2 V B D9 परां प्रीतिं च भामिनी; D12 प्रहर्षमिव भामिनी.—After 77ab, Ś1 Ñ V B D1-4,6,10,11 ins.:

746* बाष्पसंरुद्धनयना विशालाक्षी शुभेक्षणा ।
दृष्ट्वा च हनुमन्तं सा विनीतं बद्धाञ्जलिम् ।
मुमोचानन्दजं वारि गद्गदं मधुराक्षरम् ।
बाष्पमङ्गिग्धया वाचा शोकहर्षविमिश्रया ।
उवाच मधुरं वाक्यं हरिं हरिणलोचना ।
भजेयं देवताः काले यस्यार्थे पुरुषोत्तम ।
दिष्ट्या जीवति मे भर्ता दिष्ट्या जीवति लक्ष्मणः ।
परितुष्टा प्रियाख्यात्रा रामकौसल्ययोः कथाम् ।
लक्ष्मणस्य च वीरस्य प्राणेभ्यश्च मारुतिम् ।
कस्मै त्वामभिवन्दामि चिरं जीव सुखी भव ।
मत्कृते कुशली भर्ता येन मेऽद्य निवेदितः ।
बलेन यशसा चैव वर्धस्व महता तथा ।

[D4 reads from संरुद्ध in l. 1 up to वारि in l. 4 in marg.—(l. 1) B1 -संरुद्ध-; D10 -संरुद्ध; D11 -संरुद्ध- (for -संरुद्ध-). D2 -वदना (for -नयना). D1 मुमोचानन्दजं वारि (for the prior half). Ś1 Ñ1 D2-4,10,11 कपिं तु मधुरे- (D2.10 °रां)क्ष (for the post. half).—D2 om. l. 2.—(l. 2) Ñ1 तं हनुमन्तं; D1 च हनुमन् (for हनुमन्तं सा) Ś1 D10 सा दृष्ट्वा च हनूमन्तं, B1 दृष्ट्वा च हनूमन्तं (for the prior half). B4 च कृताञ्जलिं (for बद्धाञ्जलिं). D2 विनीतवदुपस्थितम् (for the post. half).—D1 om. l. 3–7. Ñ2 V B D9 om. l. 3.—(l. 3) Ś1 D1,10,11 वारि, Ñ1 वारि (for वारि-).—(l. 4) D2 -गद्गदया (for -संस्निग्धया). Ñ1 D8 -विमिश्रितम्; B2 -विमिश्रिता, B3 -विशीर्णया (for -विमिश्रया).—(l. 5) Ś1 Ñ1 D2-4,10,11 वचनं चेदं (Ñ1 सीता, D2-4 चैव) (for मधुरं वाक्यं). D2.4 सीता (for हरिं).—After l. 5, Ś1 Ñ1 D2(l. 1 only)10,11 ins.:

746(A)* कपिं चैव हनूमन्तं विनीतवदुपस्थितम् ।
परितुष्टा प्रियं श्रुत्वा प्रहृष्टेन पुनः पुनः ।

[Ñ1 om. l. 1.—(l. 1) D2 च (subst.) (for चैव). D11 न हनुमन्तं च (for चैव हनूमन्तं) and नवस्थित (for उपस्थितम्).]

—(l. 6) B1 पूजयामि, D4 यजेयं (for भजेयं). Ś1 B1 D2 देवता (for देवताः). D4 काले (for यस्यार्थे).—(l. 7) D4 om. (hapl.) from जीवति up to दिष्ट्या. Ś1 मे स्वर्गे; Ñ1 मे जीवति, D2 जीवते, D10 मे जीवते (for जीवति मे). Ś1 D2.10 चाद्यापि, D2.4 जीवते (for second जीवति).—(l. 8) B2.4 परितुष्टास्मि श्रुत्वा च (B3 ते श्रुत्वा) (for the prior half). Ś1 D10 सीता- (for राम-). Ś1 D1-4,10,11 -कौसल्ययोः (D1,2,4 °सल्या)क्षः.—B4 om. l. 9.—(l. 9) Ś1 [अ]थ (for च). Ś1 Ñ1 D1-4,10,11 प्राणानाथ (for प्राणेभ्यश्च).—(l. 10) Ñ2 D4 अस्त, V2 [illegible] वद (for कस्मै).—(l. 11) Ñ2 मामविलोदित. (sic), D2 ते हरि°; D12 येन नि° (for येन निवेदितः).—Ñ1 illeg. for l. 12.—(l. 12) Ś1 D1-4,10,11 यश(D1-4 °शा)सापि च, B4 यशसा तथा; D1 परमात्मन (for महता तथा). V2 यश्च इत्येतत् तथा (hypm.) (for the post. half).]

G 5 37 0 B 5 35 77 L 5 31 15

दिष्ट्या हि न मम व्यर्थं देवि सागरलङ्घनम् ।
प्राप्स्याम्यहमिदं दिष्ट्या त्वद्दर्शनकृतं यशः ॥ ७१
राघवश्च महावीर्यः क्षिप्रं त्वामभिपत्स्यते ।
समित्रबान्धवं हत्वा रावणं राक्षसाधिपम् ॥ ७२
कौरजो नाम वैदेहि गिरीणामुत्तमो गिरिः ।
ततो गच्छति गोकर्णं पर्वतं केसरी हरिः ॥ ७३
स च देवर्षिभिर्दिष्टः पिता मम महाकपिः ।
तीर्थे नदीपतेः पुण्ये शम्बसादनमुद्धरत् ॥ ७४
तस्याहं हरिणः क्षेत्रे जातो वातेन मैथिलि ।
हनूमानिति विख्यातो लोके स्वेनैव कर्मणा ।
विश्वासार्थं तु वैदेहि भर्तुरुक्ता मया गुणाः ॥ ७५

737* दिष्ट्याहं वानरान्सर्वान्हरिणामीश्वरं च तम् ।
द्रष्टा देवीति वक्ष्यामि दृष्ट्वा राम च सानुजम् ।

[(1 a) D11 दिष्ट्या (sic) (for द्रष्टा) D11 विख्यात (for वक्ष्यामि) D3 4 8 11 दिष्ट्या (sic) (for दृष्ट्वा)]

71 V2 B om 71 (cf v l 64) For sequence in Ś1 Ñ1 (illeg) 2 D1-4 6 10 11 cf v l 67 —a) T G3 M1 3 मम न (by transp) Ś1 D1 4 8 11 च न व्यर्थमिदं Ñ2 न व्यर्थकमिदं D6 हि च ममाव्यग्र, G1 इत महाभीम, G3 न मम हि व्यर्थं (for हि न मम व्यर्थं) —b) Ś1 Ñ2 D1 4 8 10 11 मम G3 इह (for देवि) D7-9 सागरस्येह लंघन —c) G1 प्रयास्य (for प्राप्स्यामि) Ñ2 D6 11 [अ]थ त्व(D11 ह्य)ह (for [अ]हमिदं) D7 9 देवि (for दिष्ट्या) Ś1 D10 अह प्राप्स्यामि दिष्ट्यात्वं(D10 °षि (sic)) D3 अथ प्राप्स्याम्यह देवि —After 71 Ś1 Ñ2 D1-4 6 10 11 ins

738* तदाप्तमिदि भद्रं ते कीर्त्यं ख्याति मैथिलि ।
[D3 ति (for [अ]द्य) Ś2 D6 10 ख्यातिमि (for मैथिलि)]
—D11 cont

739 यशसा तपसा चैव वीर्येण च शिलामति ।

72 Ś1 V2 B D10 om 72 (for V2 B cf v l 64) For sequence in Ñ1 (illeg) 2 D1-4 8 11 cf v l 67 —a) N2 D6 11 [illegible] (for च) Ñ2 D6 G1 महावीर (for °वीर्य) D5 राघव च महावीर्य (sic) —b) D5 अभिपद्यते (sic) —D5 om 72cd —c) D7 9 T1 सपुत्र (for समित्र)

73 V2 om 73 (cf v l 64) Ś1 Ñ2 D1-4 8 10 11 read 73–75 after 64 —a) Ś1 M1 D1-4 8 10 11 कनकरो D5 7 9 G1 M1 Cr m g k t माल्यवान्, T2 कैलासो, G2 कौमदो M1 लोकर्णो (for कौरजो) Ñ2 [illegible] D6 गोकर्णो दृश्यते पश्चात्पर्वताद्(B5 D6 °गो म)चमादनात् —After 73ab Ś1 N1 D1-4 10 11 ins

740* यतो दृश्येत शोकार्णे पर्वतो गन्धमादन ।
[Ś1 D3 10 ततो (for यतो) Ś1 Ñ1 D10 [S]ह्या D4 11 गोकर्णे, D10 शोकार्त (for शोकार्णे)]

—c) Ś1 Ñ H D1 4 8 10 11 तस्माद् (for ततो) B1 गोकर्णाद् —d) Ñ1 B2 3 D1 8 11 पर्वतात्

74 For sequence in Ś1 Ñ1 D1-4 10 11, cf v l 73 —a) Ś1 D3 10 11 स तु Ñ1 D4 6 तत्र, N2 V2 B D6 तत्र, T1 स हि (for स च) Ś1 Ñ D3 4 10 T1 तुष्ट, V1 B1 3 4 तुष्ट, B3 इष्टो, D5 7-9 M1 दिष्ट (for दृष्ट) M1 देवर्षिनिर्दिष्ट (for °भिर्दिष्ट) —c) Ś1 Ñ V2 B D1-11 तीर्थं, T2 तीरे (for तीर्थे) T3 नद्यते Ś1 Ñ1 V2 B D1 3 11 M1 पुण्य Ñ2 B D2 4 11 पुण्ये, D4 पुण्य (sic) (for पुण्ये) —d) Ñ1 D1 3 10 T2 3 शत्रु (for शम्ब) T2 ~साचनम् M1 ~सादनम् (for सादनम्) Ñ1 D1 4 10 उत्तमा) D1 T1 G1 3 M1 Ck t उद्धरन्, Cm g as in text (for उद्धरत्) Ś1 D3 11 गजसादनमुत्तमं, Ñ2 V2 B D6 शम्बसुभासनवध D6 सत्य दानवमुत्तमं ❀ Cm g उद्धरत् उद्धरत् ।, Ck t उद्धरन् उद्धृतवान् अवधीदित्यर्थः । भूतेऽपि [illegible] लङार्थे ❀ —After 74 Ñ1 ins (1 illeg)

* * * * * * * * * * * * * * * * * ।

741* स दृष्ट्वा समतिक्रान्त दैत्य * नागरूपिणम् ।

75 For sequence in Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 cf v l 73 —a) D6 8 M1 यस्य (for तस्य) Ñ2 V2 B D3 4 6 11 केसरिणः (for [अ]हं हरिणः) D11 पुत्रो (for क्षेत्रे) Ś1 D1 10 तस्याहं क्षेत्रज पुत्रो, D6 तस्य दर्शन क्षेत्र ❀ Cr m g हरिणः हरेः (Cr m वकारान्तत्वमार्षम्, पक्षरिणः इत्यर्थः) ❀ —b) N2 जानकि (for मैथिलि) Ñ2 V2 B D6 जातोऽहं मातरिश्वना —c) D1 3 नाम (for इति) B2 D1 ख्यातो (for वि°) —d) D1 ख्यात (for लोके) Ñ1 लोकेऽत्र स्वेन, Ñ2 V2 B D3 4 6 प्रकाश स्वेन (for लोके स्वेनैव) B2 वर्तसेवा (for कर्मणा) —e) B2 विश्वासार्थं B1 3 G हि, D11 च (for तु) Ś1 Ñ1 D3 4 10 ते(Ś1 Ñ1 दे) देवि (for वैदेहि) D1 विश्वासनार्थं ते देवि, D5 तत्र विश्वासनार्थं तु —f) N2 V2 B D1 4 पितुर्, D6 om (for भर्तुर्) B2 D11 महागुणा —After 75, Ś1 Ñ V2 B D1-4 10 11 ins

742* यथा मा त्व कपिं त्वमस्य मन्येथा जनकात्मजे ।
[D2 यथा त्व मा (by transp), D7 यत्नां त्व तु (for यथा मा त्व) B2 नाभिज्ञा, D6 मन्यसे (for मन्येथा) Ñ2 V2 B D6 वा(B2 चा)न्येति द्(B1 3 4 व, B2 D6 ति) (for जनकात्मजे)]
—Thereafter Ñ1 cont

743* यथा मामवगच्छ त्व सत्य सत्येन ते शपे ।
—After 742*, Ñ2 V2 B1 3 4 D6 read 5 34 2ab (including star passages) while [illegible] cont after 742*

एवं विश्वासिता सीता हेतुभिः शोककर्शिता ।
उपपन्नैरभिज्ञानैर्दूतं तमवगच्छति ॥ ७६

744* अञ्जना नाम मे माता विख्याता कामरूपिणी ।
[redacted] प्रसादाद्देहि मसुद्रं गोष्पदं यथा ।
विलङ्घे यथाकामं क्रीडार्थं शिशुरेव च ।
योजनानां सहस्राणि नियतानां शतानि च ।
क्रमिष्यामि यथाकामं किं पुनः शतयोजनम् ।
स मनो गमने वापि गरुडो वा महाजवः ।
पवनो वा समो वापि पृष्ठतो [redacted] महाजवः ।
लङ्कामुत्पाट्य सेनेतुं शक्तोऽहं मारुतात्मजः ।
मद्बलं विक्रमं वापि श्रोष्यसे द्रक्ष्यसे ध्रुवम् ।
मत्समो वाधिको वापि कोटिकोटिसहस्रशः
महाबला महावीर्या वानराः सन्ति ते ध्रुवम् ।
पर्वतान्कवरैरपि चोत्पाट्य निःक्षिपेयुनः ।
युद्धे क्रीडः पर्वतो वा रावणोऽयं भविष्यति ।
विश्वासार्थं तु वैदेहि किंचिदुक्तं मया वचः ।

—Thereafter D3 reads 5.34.2[cd].

—After 75 D1-3 S ins. :

745* अचिराद्राघवो देवि स्वामिसे नयितालये ।

[D6,7,8 transp. राघवो and स्वामिनी. D6,8 मु (for [अ]लये.]

76 For sequence in Ñ2 V2 B D6, cf. v.l. 67. Ś1 Ñ1 V1(om. 76[cd]), D1-8,10,11 read 76–77[ab] (followed by 746*) before 5.34.6.—[a]) Ś1 Ñ V2 B D1-8,10,11 सा तु, V1 सान्ति- (for एवं). Ś1 Ñ V B D1-4,6,10,11 तेन; G3 देवी (for सीता).—[b]) Ś1 D10 चोपपत्तोभि(D10 °वृति)तै. ; Ñ1 चापि सान्त्विता; Ñ2 V B D6 च नि(B4 तु)वर्तिता; D1,2,4,11 चैव सान्त्विता; D3 चोपसाधिता (for शोककर्शिता).—Ñ2 V B D6 om. 76[cd].—[c]) D3 चोपपन्नैर् (for उप°).—[d]) D3 दूतः; D10 धुतं (for दूतं). Ś1 D10 तु वाप्यगच्छत; D9,11 T2 तस्या(D2 °वि)गच्छत, D1,3,4 G1 M1,2 Ct तमवि(G1 °भि)गच्छति (D4 °त), D1 तमभिमन्यते, D3 कपिमाप्तवान; Ct.m.g as in text (for तमवगच्छति).

77 For sequence in Ś1 Ñ V B D1-8,10,11, cf. v.l. 67 and 76.—[a]) Ñ2 सम्पूर्ण च; D6 मतुलेन (for मतुलं च). Ś1 D10 सा गता, Ñ V1 B1,2 D6,8,11 G2 M1 चागता; B3 समगता; D1 सा गतो, Ms [redacted] गता (for च गता).—[d]) D5 M2 च (for तु). Ś1 Ñ2 D1-8,10 च (Ś1 D10 [इ]व; D1 (च)व) भामि(Ñ1 °नि)नी (for तु जानकी). Ñ2 V B D6 परां प्रीतिं च भामिनी; D11 सर्वाप्येव भामिनी.—After 77[ab], Ś1 Ñ V B D1-8,10,11 ins. :

746* बाष्पसङ्कुलनयना शिंशपां तामुद्रेक्षता ।
दृष्ट्वा च हनुमन्तं सा विनीतं सहसागतम् ।
मुमोचानन्दजं वारि गद्गदं मधुराक्षरम् ।

अतुलं च गता हर्षं प्रहर्षेण तु जानकी ।
नेत्राभ्यां वक्रपक्ष्माभ्यां मुमोचानन्दजं जलम् ॥ ७७

बाष्पगद्गदया वाचा शोकहर्षविमिश्रया ।
उवाच मधुरं वाक्यं हर्षं हरिणलोचना ।
वर्धयं देवताः काले यस्यार्थे प्लवगोत्तम ।
दिष्ट्या जीवति मे भर्ता दिष्ट्या जीवति लक्ष्मणः ।
परितुष्टा चिरात्कृत्वा रामकौशलजां कथाम् ।
लक्ष्मणस्य च वीरस्य प्राज्ञमद्य भारतिम् ।
कथे त्वामभिनन्दामि चिरं जीव सुखी भव ।
भस्तुच कुशली भर्ता येन मेऽद्य निवेदितः ।
बलेन वचसा चैव वर्धस्व सहसा तथा ।

[D6 reads from सदृ in l. 1 up to नाम in l. 4 in marg.—(l. 1) B1 -हर्षेण-; D10 -सदृ ; D11 -मुख- (for -सुदृ). D3 -गदया (for -नदया). D3 मुमोचानन्द वारि (for the prior half). Ś1 Ñ1 D1-4,10,11 वचि तं समुद्रे- (D2,10 °दी)क्षत (for the post. half).—D1 om. l. 2 —(l. 2) Ñ1 स हनुमद्; D1 स हनूमत (for हनुमन्त मा) Ś1 D10 मा दृष्ट्वा च हनूमन्, B1 दृष्ट्वा स च हनूमन (for the prior half). B4 च कृताञ्जलि (for सहसागतम्). [redacted] विनीतमुपस्थित (for the post. half).—D1 om. l. 3-7. Ñ1 V B D6 om. l. 3.—(l. 3) Ś1 D2,10,11 वाष्प, Ñ1 वापि (for वारि-).—(l. 4) B2 -बहलया (for -र्शिश्रया). Ñ2 D1 -विक्षिप्ता, B1 -विक्षिप्ता, B3 -विक्षिप्तेन (for -विमिश्रया).—(l. 5) Ś1 Ñ1 D1-4,10,11 वचन चेद (Ñ1 वीना; D1-4 चैव) (for मधुरं वाक्यं). D4,6 सीता (for हरि).—After l. 5, Ś1 Ñ1 D2(l. 1 only),10,11 ins.:

746(A)* कपि चैव हनूमन्त विनीतमुपस्थितम् ।
परितुष्ट चिरं कृत्वा चक्राम पुन पुनः ।

[Ñ1 om. l. 1.—(l. 1) D2 च (subm.) (for चैव). D11 व हनुमत च (for चैव हनूमन्त) and भवस्थित (for उपस्थितम्).]

—(l. 6) B2 पूजामि, D6 नैव (for एवेच) Ś1 B3 D1 देवता (for देवताः). D3 यस्य (for यस्यार्थे).—(l. 7) D4 om. (hapl.) from जीवति up to दिष्ट्या. Ś1 मे स्वामी; Ñ1 मे स्थिते, D2 स्थित मे, D10 मे स्थितो (for जीवति मे). Ś1 D2,10 प्रज्ञानि, D4 स्थिति (for second जीवति).—(l. 8) B1,4 परितुष्टास्मि हनुमा च(B4 तै कृता) (for the prior half). Ś1 D10 सीता- (for राम-). Ś1 D1-4,10,11 -कौशल्यधन (D1,2,4 °मङ्ग)यां.—B1 om. l. 9.—(l. 9) Ś1 [श]द (for च). Ś1 Ñ1 D1-4,10,11 प्राज्ञस्य (for प्राज्ञमद्य).—(l. 10) Ñ2 Di सय, V2 B सय (for कथे).—(l. 11) Ñ2 कुशलिवेदितः (sic), D1 ते कुशलि°; D11 चाद्य नि° (for भेऽद्य निवेदितः).—Ñ2 illeg. for l. 12.—(l. 12) Ś1 D1-4,10,11 बल(D1-4 °ल)वापि च; B3 बलम तथा, D1 बलवान्ः (for सहसा तथा). V2 वर्धन कुशल तथा (hypm.) (for the post. half).]

G 5 32 48
B 5 35 85
L 5 31 20

चारु तच्चाननं तस्यास्ताम्रशुक्लायतेक्षणम् ।
अशोभत विशालाक्ष्या राहुमुक्त इवोडुराट् ।
हनूमन्तं कपिं व्यक्तं मन्यते नान्यथेति सा ॥ ७८
अथोवाच हनूमांस्तामुत्तरं प्रियदर्शनाम् ॥ ७९

हतेऽसुरे संयति शम्बसादने
कपिप्रवीरेण महर्षिचोदनात् ।
ततोऽस्मि वायुप्रभवो हि मैथिलि
प्रभावतस्तत्प्रतिमश्च वानरः ॥ ८०

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे त्रयस्त्रिंशः सर्गः ॥ ३३ ॥

—Before 77^{cd} N2 V2 B1 D5 ins

747* अथ दुर्वर्णा वाक्येन विहितानना ।
मर्त्यवाद् न मती चक्रे स्त्रिमं चैव हि ।
श्रुत्वा च रामसंदेशं दृष्ट्वा चैवाङ्गुलीयकम् ।

[(l 1) V2 B1 2 [आ]विहित B3 सहित (for विहित) V2 B1 [आ]नना (for [आ]नना) —(l 2) B2 4 तद् (for न) B2 कृता (for चक्रे) —(l 3) B3 रामर (for च राम) V2 [अ]ङ्गुलीयकं]

—D1 om 77^{cd} Ś1 N2 D2 8 (repeats after l 2 [1] of 756*) 4 10 11 read 77^{cd} after 756* —^{c}) Ś1 N V2 B1 2 D2 4 5 10 11 कृष्णसा(D2 [first time] 4 °सा)राभ्या B1 कक्षपूर्णाक्ष्या D1 कक्षपक्ष्माक्ष्या T2 पक्ष्मपक्ष्माक्ष्या (for वक्त्रपक्ष्मान्तरं) —^{d}) G2 M1 च्युत (for जलम्) B2 [आ]नद्धानन (for °म आननम्) —After 77 B2 ins

748* एवं सा प्रलपन्तुक सीता सखीव मन्यते सखीं ।
सेनेऽस्मिन् वानरस्य मनसा च कृपूर्णता ।

78 Ś1 N1 D1 5 10 11 om 78 —^{a}) D2 7 8 G1 2 M2 हनूवर्ण M1 तच्चाननं (for तच्चाननं) T2 देव्यास्त (for तस्यास्त) D1 सा तस्य वचनं श्रुत्वा —^{b}) D2 [आ] यतेक्षणा —^{c}) D1 विशालाक्षी (for °क्ष्या) —For 78^{c-f} N2 V2 B D5 subst

749* तद्वाक्यविकसद् वक्त्रं सुवक्त्रा सुग्रीवश्रुतम् ।
यथा राहुविनिर्मुक्तं मेघनक्षत्रमण्डलम् ।

[(l 1) V2 तु B2 च D5 om (subm) (for तद्) B1 2 सुवक्त्र (for सुवक्त्रा) B1 2 सुग्रीव (for सुग्रीव) V2 सुदर सद्गुणैर्युत (for the post half)]

—N2 V1 B D5 om 78^{ef}

79 For 79 N2 V2 B D5 subst

750* इति प्रहृष्टमनसं मैथिलीं जनकात्मजाम् ।
उवाच हनुमांस्तत्र [redacted] सहर्षं वचनं वच ।

[B3 om l 1 —(l 1) B2 संहृष्ट (for प्र°) B1 मनसां —(l 2) V2 संहर्षं (for संहर्षवत्) B2 इन (for वच)]

—After 79 D1 7 8 S ins

751* पृच्छ सर्वमशक्यान समाख्यानिहि मैथिलि ।
किं करोमि कथं वा ते रोचते प्रतियाम्यहम् ।

[Ck किं करोमीत्यादि । वर्धमानसमीपे स्त्री । प्रतियामि प्रतियास्ये राक्षसीयम् किं करोमि किं करिष्ये कथं वा ते रोचते विविधितमेति शेष । so also Ct]

[redacted] Ś1 D1 10 om 80^{ab} —^{a}) T2 3 शाम्बसादने T2 (also) सम्बसादने M1 सम्बरासने (for शम्बसादने) N V2 B D2 4 6 11 हतो गतो (B1 °तो गतो D1 °ऽसुरो) येन स (Ñ1 B1 D1 4 11 च) शम्बसादने (N1 D1 6 समसादने) —^{b}) M2 हरि (for कपि) Ñ1 येन नाद् B1 D3 4 मोदनाद् (for चोदनात्) B1 च सुरदर्शिना (for महर्षिचोदनात्) —^{c}) Ś1 D10 [redacted] तु D1 11 ततस्तु (for ततोऽस्मि) Ś1 D1 10 11 [ऽ]स्मि T2 [ऽ]पि (for हि) N V B D2 4 8 तद् (N1 D2 4 °हद)स्रदे (N1 °रूपे) पवनसुतोऽस्मि मैथिलि (N1 D6 जानकि) —^{d}) V2 B1 प्रभाविततः Ś1 V1 D1 4 10 11 प्रतिमोऽस्मि V2 B2 प्रमवः G2 तद्रस्म (for प्रतिमश्च) —After [redacted] Ś1 N V B D1 4 4 10 11 ins

752* प्रभुर्हि सर्वं हृदयस्थितं ते
स्रा वै विरोधं त्वमतीत्य राक्षसे ।
यावदवीक्ष्युप्रत्ययेन तावत्
प्रियं प्रिया तेऽभिनयेति रामम् ।

[(l 1) Ś1 सीते (for सर्व) Ñ2 B1 2 D1 4 हृद्ये D1-6 11 हृदि स्थ(D1 इ) (for हृदय) Ñ2 V1 B1 2 D1 स्म V2 वै B2 D11 च (for ते) B1 हृदय हि यस्तो (for हृदयस्थितं ते) —(l 2) Ś1 Ñ1 D10 मा सा N2 मा च V2 B2 यन्तो D4 सा वै (for सा वै) B1 विरोध वाचा त्वमचिरात् Ś1 D10 om l 3 4 —(l 4) N1 ते प्रियतेति V1 B1 हैव करोमि (for तेऽभिनयेति)]

—Thereafter, M2 V B D5 cont

753* तथा तु सा वायुसुतेन हर्षिता
बभूव सीता परिपूर्णमानसा ।
हतेषु दैत्येषु यथाभवच्छची
भृशं प्रतीता सुरराजविक्रमी ।

[(l 1) B1 [इ]ति (for तु) —(l 2) B2 परिपूर्णं (l 3) B1 दैत्येषु (for दैत्येषु) B2 शची (for शची)]

३४

भूय एव महातेजा हनूमान्मारुतात्मजः ।
अब्रवीत्प्रश्रितं वाक्यं सीताप्रत्ययकारणात् ॥ १

वानरोऽहं महाभागे दूतो रामस्य धीमतः ।
रामनामाङ्कितं चेदं पश्य देव्यङ्गुलीयकम् ।
समाश्वसिहि भद्रं ते क्षीणदुःखफला ह्यसि ॥ २

गृहीत्वा प्रेक्षमाणा सा भर्तुः करविभूषणम् ।
भर्तारमिव संप्राप्ता जानकी मुदिताभवत् ॥ ३

चारु तद्वदनं तस्यास्ताम्रशुक्लायतेक्षणम् ।
बभूव प्रहर्षोदग्रं राहुमुक्त इवोडुराट् ॥ ४

ततः सा ह्रीमती बाला भर्तुः संदेशहर्षिता ।
परितुष्टा प्रियं श्रुत्वा प्राशंसत महाकपिम् ॥ ५

G 5 35 0
B 5 36 6
L 5 32 8

Colophon —*Sarga name* Ś1 D1 3 4 10 हनुमद्वाक्य, Ñ1 सीताश्वासने हनुमद्वाक्यं, Ñ2 B3 D5 अंगुली(B3 °री) पकसमर्पणं V B1 अंगुली(B2 °री)यकसमर्पणं, B4 अंगुली यकदान, D6 विश्वासार्थे रामचरित, D11 सीताश्वासन —*Sarga no* (figures words or both) Ñ2 D1 2 4 10 11 om Ś1 Ñ1 B1 2 D4 32 V1 33 V2 23 B3 30 B4 D5 6 7-9 T G M1 2 35 M3 34 —After Colophon G concludes with श्रीरामाय नम —After Sarga 33 Ś1 Ñ V B D1-4 6 10 11 ins a passage relegated to App I (No 7)

34

M3 begins with श्रीरामाय नम

1 V1 om 1-5 V2 B om 1-2^b Ñ2 illeg for 1^a —^a) Ś1 Ñ2 D1-4 6 10 11 भूय(Ś1 सम्य)श्चापि (for भूय एव) —^b) D5 6 T1 2 G1 M3 पवनात्मज —^c) Ñ1 प्रश्रुत, D1-4 6 M1 2 प्रसृत Cv as in text (for प्रश्रित) —After 1, Ś1 Ñ1 (illeg from 67^c up to हि in 2^d) D1-4 10 11 read 5 33 67-72 (Ś1 D10 om 72)

2 V1 om 2 Ñ1 illeg up to हि in 2^d (for both cf v l 1) Ś1 Ñ2 V2 B D1-4 6 10 11 om 2^ab (for V2 B cf v l 1) —Ñ2 V2 B D6 read 2^cd (including star passages) after 5 33 75 (followed by 743* B3 followed by 742* and 744*) —^c) B4 श्री रामेण (for रामनाम) D10 [ना]कृत, Ck t as in text (for [ङ्क]ित) B1 इद D5 देवि (for चेद) —^d) Ś1 D1 10 11 दिव्यं पश्य Ñ2 V2 B D6 प्रगृहाण D3 2 स्व गृहाण, D4 प्रगृह्णीष्व (for पश्य देवि) —After 2^cd, Ñ2 V2 B3 4 (Ñ2 V2 B4 om [hapl]) D1 3 4 11 ins while Ś1 B1 D10 ins before 2^cd whereas B2 cont after 755*, while D6 ins after 2

754* सुवर्णस्य सुवर्णस्य सुवर्णस्य च भामिनि ।
प्रेषितं रामचन्द्रेण सुवर्णस्याङ्गुलीयकम् ।

[(l 1) Ś1 न मैथिलि B1 3 D1 11 च मैथिलि B2 [अ]ङ्गुली मदे (for च भामिनि) D10 स्वर्णस्य स्वर्णस्य स्वर्णस्यैव मैथिलि —(l 2) D1 4 राममन्त्रेण B3 D6 तव रामेण D11 रामदेवेन (for रामचन्द्र) B1 रामेण प्रहितं देवि B3 प्रहितं राममन्त्रेण B4 रामेण प्रहितं भद्र (for the prior half) D10 स्वर्णस्य]
—B1 D6 cont Ñ2 V2 B3 4 D1-4 S ins after 2^cd

755* प्रत्ययार्थं तवानीतं तेन दत्त महात्मना ।

[Ñ2 V2 B D6 त्वत्प्रियार्थे हितोर्थे (for the prior half) Ñ2 V2 B D6 दत्त तेन (by transp)]

—Ñ2 V2 B D6 om 2^e-5 —^e) D1 समाश्वसि च (sic)

3 Ñ2 V B D6 om 3 (cf v l 1 and 2) —^ab) Ś1 D3 10 तद्, Ñ1 D11 त D4 [त]त्र (for सा) D3 4 11 विभूषित D1 गृहीत्वा प्रेक्षमाणा तद्भर्तु करभूषणं (sic) —After 3^cd Ś1 Ñ1 D3-4 10 11 ins

756* सुग्रीव हर्षेण वासि सवीडितमधोमुखी ।
तच्छ्रुत्वा मधुरं वाक्यं सीता रामगुणान्वितम् ।

—Then they all read 5 33 77^cd D3 repeating l 2 of 756* and 5 33 77^cd after 762* —^c) Ś1 D3 4 10 11 समाश्च, Ñ1 D1 2 4 T G2 Ct समाप्य Cg as in text (for °प्राप्ता) —^d) D1 2 समभ्यगत (for मुदिताभवत्)

4 Ñ2 V B D6 om 4 (cf v l 1 and 2) —^a) T2 तचारु वदन (by transp) —Ñ1 illeg for 4^b —^b) D1 शुक्ल, D6 शुक्ल (for शुक्ल) Ś1 D1 3 4 10 11 [अ]सित, D2 सित (for [आ]यत) Ś1 D11 [इ]क्षणा (sic) —^c) D7 8 T2 Ck t हर्षोदग्र(D1 °च) च(T2 *) T1 2 हर्षितोदग्र (for प्रहर्षोदग्र) Ś1 D1-4 10 11 हर्षोदग्र(D1 2 °च, D11 ततो हर्षो) बभूवाथ D2 यथा राहुविनिर्मुक्त D6 M2 बभौमत विशालाक्षा ⊕ Cl बभूव हर्षादग्रमित्यत्र स्वरसन्धि पृथग्भावतया पदपूरणाय पाठ्या। Ct 'बभूव हर्षादग्र च' इति पाठ ⊕ —N1 illeg for 4^d —^d) D10 -मस्त (for मुक्त) D11 इवोडुपात् (sic) (for इवोडुराट्) D1 राहुमुक्तमिवेन्दुराट्, D1 राहुमुक्तेन्दुमण्डल

5 Ñ2 V B D6 om 5 (cf v l 1 and 2) —^b) D1 2 भर्तृसंदेश (for भर्तु सदेश) Ś1 D10 भर्तृन्यसन कर्षिता Ñ1 D4 11 भर्तु शोकेन कर्षि(D6 पीडि)ता —After 5^ab, Ś1 Ñ1 (illeg) D1-4 10 11 ins

757* ददती शोकसंतप्ता सुदेवा वाक्यमब्रवीत् ।

G. 5 33 21 B. 5 36 7 L. 5 32 9 विक्रान्तस्त्वं समर्थस्त्वं प्राज्ञस्त्वं वानरोत्तम ।
येनेदं राक्षसपदं त्वयैकेन प्रधर्षितम् ॥ ६
शतयोजनविस्तीर्णः सागरो मकरालयः ।
विक्रमश्लाघनीयेन क्रमता गोष्पदीकृतः ॥ ७
न हि त्वां प्राकृतं मन्ये वानरं वानरर्षभ ।
यस्य ते नास्ति संत्रासो रावणान्नापि संभ्रमः ॥ ८
अर्हसे च कपिश्रेष्ठ मया समभिभाषितुम् ।
यद्यसि प्रेषितस्तेन रामेण विदितात्मना ॥ ९
प्रेषयिष्यति दुर्धर्षो रामो न ह्यपरीक्षितम् ।
पराक्रममविज्ञाय मत्सकाशं विशेषतः ॥ १०
दिष्ट्या च कुशली रामो धर्मात्मा धर्मवत्सलः ।
लक्ष्मणश्च महातेजाः सुमित्रानन्दवर्धनः ॥ ११
कुशली यदि काकुत्स्थः किं नु सागरमेखलाम् ।
महीं दहति कोपेन युगान्ताग्निरिवोत्थितः ॥ १२

[Ś1 हर्षशोकाभ्या (by transp) D6 8 श्रम° (for शोक हर्षाभ्या) D1 3 आनन्दो D2 हृष्टो D4 11 हर्षितो D13 हृषिता (for मुदिता)]

—Thereafter, Ś1 Ñ1 (illeg for all except 45cd) D1-4 10 11 read 12, 13 and 45 (including star passages) —Ś1 Ñ2 D1-4 10 11 om 5cd —c) D5 7-9 13 M3 4 Cv r m g t कृत्वा (for कृत्वा) —d) D5 7 9 M3 प्रशंसन्

6 Before 6 Ś1 Ñ1 V1 (om 76cd) D1-4 10 11 read 5 33 76-77ab (including star passage) while Ñ2 V1 B D6 read 5 33 67-72 (V2 B om 67-72), 76cd and 77ab (including star passages) before 6 —a) D3 महाप्राज्ञ, D1-4 G1 समर्थेत्र (for समर्थस्त्व) —b) Ñ2 V2 B1 3 4 D6 ग्रामगस्त्व B2 समर्थो भव सर्वदा —cd) G1 पुर (for पद) Ś1 Ñ1 V2 D1 2 4 10 11 येनाय राक्षसा(D10 °सो) दारुण, Ñ2 V1 D3 4 D8 येनायं राक्षसा दारुण (for °) D10 सबोकेन (sic) Ś1 Ñ V B1 2 4 D1-4 8 10 11 प्रध(D3 °र्ष)र्षित (for प्रधर्षितम्) B2 येनाह राक्षसाधामे त्वयास्मि विबोधिता —After 6, B2 ins

758* अथ एव महत्कार्यं क करिष्यसि शक्तित ।

7 a) D3 विस्तीर्णे —b) Ñ2 V B D6 च महोदधि (for मकरालय) D5 सागर मकरालय —c) Ñ2 V B (B1 m) [illegible] विक्रमे (B2 also °मे) D6 विक्रम्य (for विक्रम) —d) B1 D8 11 क्रामता, Ct t as in text

8 a) D8 त्वा —b) D1 9 प्लवगोत्तम, D10 G3 वानरो त्तम —c) Ñ2 V B D6 (ए)व (for (य)स्य) —c) Ś1 Ñ1 D1-10 Ct यदि, Ñ2 V B1 3 D2 4 5 न च, B2 नैव, B4 च न, D6 नास्ति, T1 नास्ति (for नापि) B1 संभव, [illegible] वि° (for संभ्रम)

9 a) Ś1 B2 D1 3 10 अर्हसि, T1 हर्षसे (sic), Cr m g k t as in text (for अर्हसे) Ś1 Ñ2 V B3 4 D1 3 6 10 त्व (for च) —b) Ś1 Ñ V1 B1 3 4 D1-4 8 10 11 G1 M1 2 समभिभाषण —c) Ś1 Ñ1 D10 11 परीक्ष्य, Ñ2 V B D6 यस्मात्त(B1 2 °स्म), D5 6 G1 यदसि, D8 यदापि, D4 यद्भि, D6 M3 3 Cr m g यद्यपि, Ck t as in text (for यद्यसि) ❀ Cr अन्यथानानैकार्थत्वादत्र यद्यपीति निपात समुच्चयोऽप्यर्थाश्रये वर्तते । [illegible] also Cg ❀ —d) B1 परमात्मना

10 a) Ś1 Ñ1 V B D1 4 6 8 10 मेधावी (for दुर्धर्षो) —D2 om (hapl) from 10b up to the prior half of l 1 of 759* —b) Ś1 Ñ1 D1-4 11 न रामो (by transp) V2 (or)प्युपरीक्षितु, D6 ह्यपरीक्षित, D11 °क्षत (sic) (for ह्यपरीक्षितम्) —c) D4 इति रामम् (sic) (for पराक्रमम्) [illegible] परिज्ञाय, D11 स विज्ञाय (for अवि°) —d) Ñ2 V B D6 मत्समीप(D6 °पे) —After 10 Ś1 Ñ V1 D1-4 10 11 ins

759* अभिज्ञो राम मेधावी राक्षसो दृढसत्त्व ।
वद्धवाक्यादहमिच्छामि रामसुग्रीवयोरहम् ।
सख्य वालिवध चैव सुग्रीवस्य च ।
कपिराज्यस्कन्धस्य च वृत्तमैन्द्रस्य ।

[(l 1) D10 om the prior half Ś1 दृढव्रत । Ñ1 D1 दृढ(Ñ1 ** (illeg))व्रत Ñ1 दृढव्रत, V1 ** सत्य —(l 2) Ś1 D10 अपि V2 अपि D3 तव (for अथ) D3 श्रोतुमेवाभिलाषामि (for the prior half) —(l 3) D1 -चयस्तु (for -चय चैव) —Ñ2 D2 om l 4 —(l 4) Ś1 D10 पदे, Ñ1 हरि (for कपि) D11 सत्वाय D11 सख्य (for मुख्याद)]

11 a) Ś1 D6 8 10 T1 G1 2 M1 तु, D1 4 11 तु (for च) —b) Ñ2 D6 धर्मज्ञो (for धर्मात्मा) D1 3 M1 सत्यसगर । D1 T G M1 2 सत्यवत्सल —d) V B D6 G M1 2 सुमित्रा नदि —After 11, Ś1 Ñ1 D1 (preceded by 769*) 1-4 10 11 read 22cd

12 Ñ2 V B D6 om 12-13 Ś1 Ñ1 (illeg) D1-4 10 11 read 12, 13 and 45 after 5cd (preceded by 757*) —a) D10 कुशले (sic) —b) Ś1 D1-4 10 11 Cg t न, Cr g k as in text (for नु) ❀ Cr कुशली यदि काकुत्स्थ किं नु सागरमेखलामिति पाठ । ❀ —c) Ś1 D1-4 10 11 लंका, Cg k t as in text (for महीं) —d) D5 reads from श्रा up to त in marg

अथवा शक्तिमन्तौ तौ सुराणामपि निग्रहे ।
ममैव तु न दुःखानामस्ति मन्ये विपर्ययः ॥ १३
कच्चिन्न व्यथते रामः कच्चिन्न परितप्यते ।
उत्तराणि च कार्याणि कुरुते पुरुषोत्तमः ॥ १४
कच्चिन्न दीनः संभ्रान्तः कार्येषु च न मुह्यति ।
कच्चित्पुरुषकार्याणि कुरुते नृपतेः सुतः ॥ १५
द्विविधं त्रिविधोपायमुपायमपि सेवते ।
विजिगीषुः सुहृत्कच्चिन्मित्रेषु च परंतपः ॥ १६
कच्चिन्मित्राणि लभते मित्रैश्चाप्यभिगम्यते ।
कच्चित्कल्याणमित्रश्च मित्रैश्चापि पुरस्कृतः ॥ १७ G 5.33.32 B 5.36.15 L 5.32.22

13 Ñ3 V B D4 om 13 Ñ2 illeg for 13 (for both cf v l 12) For sequence in Ś1 Ñ1 D1-4,10 11 cf v l [illegible] —a) M3 इदानीं Cv g k t as in text (for अथवा) D1 शक्तियुक्तौ, D12 शिक्ष्यमाणौ (sic) (for शक्तिमन्तौ) ⊛ Cv अथवदवतार्य । अथवादेवमन्तरायस्यैवं विकल्पितावाक्यतमलभ्य इति पक्षान्तरस्य अथवाह इदानीमन्यथे सदत ।, Cr अथ चेति । अथान्यथेति [illegible] —c) D3 नास्ति, D1 तु तु , D1 नृप, D3 G1 न तु (by transp) T1 हि न —d) D1 मन्येऽपि D3 नास्ति मन्ये (for अस्ति मन्ये) —After 13 D1 ins

760* तद्दृष्ट्वा हनुमान्कन्या जानक्या परिदेवितम् ।

—D1 cont

761* उवाच शान्त्वया वाचा कुशलं राघवस्य च ।
शिनाम्य वाचं जनकात्मजा सा ।

while D3 cont after 760*

762* भूयश्चापि महात्मा जानकीं पर्यसान्त्वयत् ।
शोकोऽयं त्यजतां वीरे कल्याणं समुपस्थितम् ।
राघवः स महाबाहुः पितृ त्वां प्रतिपस्यते ।
सबान्धवं च हत्वा राघवं राक्षसाधिपम् ।
निर्वैरं स हि धर्मात्मा निहत्य रामसैनिकम् ।
त्वां प्रहीष्यति काकुत्स्थो यथा वसुधाधिपः ।

—Thereafter D3 repeats l 2 of 756* and 5 33 77cd
—After 13 D4 ins

763* यथा यथा विश्वसिता च महि
पुरं प्रमोदं मनसा दधानाम् ।
तथैव श्रुत्वा जनकात्मजा सा
रामस्य वार्तां प्रमुमोद दुःखी ।

14 a) D3 कश्चित् (for कच्चित्) D9 कच्चित् (for रामः) —b) D3 10 कच्चित् —c) D10 11 तु (for च) —d) D1 पुरषर्षभ , G3 नृपतेः सुतः

15 a) D3 कच्चित् Ñ1 V B3 4 वातो न B1 2 दुःखे न (by transp) D9 पीतो न (for न दीनः) —b) Ś1 Ñ V1 B1 3 D12 न विमुह्यति (V1 B1 2 °त) Ñ2 न च विचेते, B1 4 D1 2 4 न च (B3 परि, D1 तु न, D3 [च]पि न, D4 8 न) मुह्यति (D5 °त) (for च न मुह्यति) —After 15ab, D10 ins 769* —Ś1 D12 read 15cd after 22 —c) D1 किंचित् Ś1 Ñ1 D12 पुरुषकारं च (Ñ1 स) D1-4,11 °कार्येण Cg k,t as in text —d) Ś1 Ñ V B D1-4,6,10 11 पार्थिवात्मजः (for नृपतेः सुतः)

16 a) Ñ1 D3 त्रिविधं (Ñ1 °धम्) D6 D8 11 Cr विविधं (for द्विविधं) D3 [उ]पायं , D1 [उ]पायम् (for [उ]पायम्) —b) D8 उपायम् (for उपायम्) Ś1 Ñ V B D1 3 4 6,10 11 कच्चि(B D1,8,9,11 °चि)न्मित्र D5 T2 उपायवत्, Cv as in text (for अपि सेवते) D3 सोपाय समुपस्थित —c) Ñ1 विजिगीषु Ñ1 D4 सुहृ(Ñ1 °हृ)दश्च D1-3 11 13 च दृ(D1 10 द्दृ)ढश्च, D1 G1 सुहृत्कश्चित् (for सुहृत्कच्चित्) —d) Ñ1 D1 3,4,10 11 न च (D10 शेष)परायण (Ñ1 °षु कच्चित्) D3 कच्चिच्चमपि ⊛ Cm सुहृत्परतरो रामो विजिगीषु कच्चित् धोपायं सामदानभेदरूपमुपायम् । अथवामपि दण्डोपायमपि । मित्रेषु अकारान्मित्रेषु च द्विविधं यथा भवति तथा सेवते कच्चित् । मित्रेषु सामदानं अमित्रेषु भेददण्डौ चेत्येवं विभज्य प्रयुङ्क्ते कच्चित् ।, Ck विजिगीषुसुहृत्कच्चित् " बहुव्रीहि तत्पुरुष " ⊛ —For 16cd Ś1 Ñ2 V L D1 subst while Ñ1 ins. after 19 whereas D1,3,4 10,11 ins. after 16ab

764* अविहारी च युद्धेषु कच्चित्कर्माणि चेष्टितः ।

[Ś1 D12 अविहारी Ñ1 अविहारी D3 4 अविहारी D11 न युद्धेषु (for च युद्धेषु) B4 अन्यायस्य युद्ध (for the prior half) Ñ1 D3 D6 10 कच्चित् D1 कर्मि, D1 कर्तुं (for कार्य) Ś1 D12 कर्मिणः, Ñ1 कर्मिण B4 कर्म D1 कर्मिणः]
—Thereafter Ñ1 (partly illeg) cont.

765* कच्चित्र कश्चिदर्शेषु विचारयन् तु विचारम् ।
* * * * * * * * जानकीं रघुनन्दन ।

—Ñ1 further cont l 6 of 765*
—After 764* Ñ2 V B D3 cont while Ñ1 D1-4,10 ins. after 16

766* कच्चित् नावसीदे कार्ये शत्रौ दैवपरायण ।
मित्र भवति मित्रत्वं पलायनपरायण ।

[Ñ1 transp l 1 and 2 —(l 1) Ñ1 नावसीदे Ñ1 D1-4 किंचित् (for कार्ये) —(l 2) D1 मित्रत्व (for मित्रत्व)]

17 Ś1 om (hapl) 17ab —a) D3 कच्चित् Ñ2 V B D6 भजते (for लभते) —b) Ñ2 V P D6 चाप्यपि (Ñ2 V1 °पि) D8-11,12 M1 चाप्युप(D11 °प्यु)प T1,2 चाप्यपि , Cm g k,t as in text (for चाप्यभि) D1 मित्रै चाप्युपस्थितः —c) D5 कच्चित् Ś1 Ñ1 D1,8,11 मित्रैश्च, Ñ2 V1 B1-4 D6 नृपः (Ñ2 D6 °ति)श्च [illegible] मित्रस्य]

G 5.33 32 B 5.36 19 L 5.32 23 कच्चिदाशास्ति देवानां प्रसादं पार्थिवात्मजः ।
कच्चित्पुरुषकारं च दैवं च प्रतिपद्यते ॥ १८
कच्चिन्न विगतस्नेहो विवासान्मयि राघवः ।
कच्चिन्मां व्यसनादस्मान्मोक्षयिष्यति वानर ॥ १९
सुखानामुचितो नित्यमसुखानामनूचितः ।
दुःखमुत्तरमासाद्य कच्चिद्रामो न सीदति ॥ २०
कौसल्यायास्तथा कच्चित्सुमित्रायास्तथैव च ।
अभीक्ष्णं श्रूयते कच्चित्कुशलं भरतस्य च ॥ २१
मन्निमित्तेन मानार्हः कच्चिच्छोकेन राघवः ।
कच्चिन्नान्यमना रामः कच्चिन्मां तारयिष्यति ॥ २२

Crmgkt as in text (for मित्रश्च) —ᶠ) Ñ2 V2 B D6 मित्रैर(V2 °श्च)पि च सङ्गत

18 ᵃ) D2 किंचित् (for कच्चिद्) Ñ1 आशास्ते, D1 माशास्ति Ñ2 V B1-3 D6 देवाना कच्चिदाशास्ते, B4 देवानाश्च(?) यास्ताय ◎ Cr आशास्तीति प्रसीदत्वार्थे t, Cmgk आशास्ति आशास्ते (Ckt प्रार्थयत इत्यर्थः) ◎ —D11 om (hapl) 18ᵇ–19ᵇ D7 reads 18ᶜᵈ in marg —ᶜ) D1 किंचित् (for कच्चित्) D5 वै (for च) —ᵈ) D5 देवता(D6 °ता) (for दैव च) T2 दैवत च प्रपद्यते

19 D12 om 19ᵃᵇ (cf v l 18) —ᵃ) D2 कच्चित् B3 [अ]विगत, G2 विहीन (for विगत) —ᵇ) V3 प्रवासात् (for वि°) D1-3 10 मे नरश्रेष्ठ (for मयि राघव) Ś1 विवास्म्येऽद्रिनीपति, Ñ V B D6 विवासात्सार्थ(?)षभ —Ñ2 V B read 19ᶜᵈ for the first time here repeating it after l 5 of 768* —ᶜ) Ñ2 V B D6 (Ñ2 V B1 3 4 both times B2 first time) अपि, B2 (second time) कथ (for कच्चिद्) M3 मा (for मां) D5 तस्मात् (for अस्मात्) —ᵈ) D7 8 M3 राघव (for वानर) Ś1 Ñ V B D1 4 6 10 (Ñ2 V B both times) सुघोरात्तारयिष्यति, D3 सुघोरात्तारयिष्यति, D12 सुघोरान्मोचयिष्यति —After 19 Ñ2 ins 764*, followed by 765* and l 6 of 768* while D6 ins l 6 of 768* after 19

20 Ś1 D12 om 20 B3 om 20ᶜᵈ —ᵃ) Ñ2 V B1 3 D1 3 5 6 11 च नोचित, B4 दुःखोचित (sic) D2 सु मोचित T2 2 M2 3 Cv r m अनौचित, T2 अनोचित Cgkt as in text (for अनूचित) ◎ Cv r m असुखित एवानौचित (Cv प्रसादिश्यादि सार्थे ऽनुपलब्ध) t, Cg अनूचित इति दीर्घ आर्ष । so also Ckt ◎ —ᶜ) Ñ2 V2 [illegible] D1 4 6 11 उत्तमम् (for उत्तरम्) —ᵈ) D6 कच्चिद् Ñ1 D1 3 4 11 शोचति D5 मुह्यति (for सीदति) —After 20 B3 ins 768*

21 B3 om 21–22 Ñ2 V B1 3 4 D6 om 21 Ś1 D1-4,10,11 read 21 and 23–26 after 29 (includ ing star passages) —ᵃ) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 देव्या (for कच्चित्) —ᵇ) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 कच्चिच्च सुमित्राया —ᶜ) D1 4 10 11 तत्र (for कच्चित्) —After 21, Ś1 D1-4 10 11 ins

767* कच्चिच्छ्रोष्यति कौसल्या सुमित्रा चाप्यकल्मषम् ।
कच्चिद्दूर्षेण ... सुखन्ति सुते नता ।

[D1 om (hapl) l 1 —(l 1) Ś1 D10 शृणोति (for श्रोष्य°) D4 6 वा (for च) D1-4 11 [अ]नामया (for [अ] कल्मषम्) —(l 2) Ś1 D1 10 यथा D4 सुता (for नता)]

22 B3 om 22 (cf v l 21) —ᵃ) Ś1 Ñ V B1 2 4 D1-4 6 10 11 निमित्त च(D2 हि), Cv as in text (for मन्निमित्तेन) —ᵇ) Ś1 Ñ1 D4 11 तापेन, Ñ2 V B1 3 4 D1 4 वानर, G1 3 कोपेन; Cv r m t [illegible] in text (for शोकेन) D6 कच्चित्तस्य D10 कच्चित्तापेन —After 22ᵃᵇ Ś1 Ñ V B (B3 after 20 (owing to om)) D1-4 6 10 11 ins

768* कच्चिन्माश्रयसे वीर सोऽद्य धूमिषते सुत ।
यदि जीवति काकुत्स्थ किमर्थं रावणालयम् ।
न निर्दहति कोपेन युगान्ते पावको यथा ।
किमर्थं मर्षयति मां रिपुमस्याससंशम ।
न रावणविनाशाय प्रयत्नमुपतिष्ठति ।
धक्ष्यते सायकैश्च मां रक्षामि मतिमान्गृहे पुरीम् ।
कच्चित्स नाथो मम राजपुत्र
सर्वस्य लोकस्य च धर्मनाथ ।
मां पीडयन्ता बलवद्गृहीता
मनायवन्ता प्रति चिन्तयाम ।

[Ś1 B2 om l 1 —(l 1) B1 4 भयम् (for भवन्) Ñ2 D6 कान्तव्य B1 आगाश्यने B4 भाषवो (for आश्रयसे) Ñ2 V B1 2 4 D6 रामो (for वीर) D6 रत्नो (for सौम्य) Ñ2 V B1 2 4 D6 मिरेशो मृगते सुत (for the post half) —(l 2) D6 रक्षप्रारय (for रावणालयम्) —(l 3) D4 4 क्रमेण (for कोपेन) Ś1 D1 3 10 11 युगा(Ś1 यथा)न्ते(D1 रक्षाम)विशिरोऽग्निर Ñ2 युगान्तेऽग्निरिवोत्थित (for the post half) —D6 om (hapl ?) from the post half of l 4 up to the prior half of l 6 —(l 4) B2 मर्षते मा च B4 मर्षति श्रीमान् D11 मर्षयिष्यति (sic) (for मर्षयति मा) Ñ V1 अरि (for रिपु) D11 रसातल् (for ससात्) Ñ2 V B2 सर्वत्र B1 2 4 अरिसस्यासमर्षेण (for the post half) —(l 5) D1 स (for न) Ñ V B1 2 4 D6 4 वनुतिष्ठति, D6 व्यतिष्ठते —After l 5 Ñ2 V B repeat 19ᶜᵈ —Ś1 D1-3,10 11 om l 6 Ñ1 cont l 6 after 765* while D6 ins l 6 after 19 —(l 6) D6 [स]न (for [स]र्व) Ñ1 च शरैश्च (for सायकैश्चमां) Ñ2 illeg D6 -मते पुरा (for -मते पुरीम्) —(l 7) D6

कच्चिदक्षौहिणीं भीमां भरतो भ्रातृवत्सलः ।
ध्वजिनीं मन्त्रिभिर्गुप्तां प्रेषयिष्यति मत्कृते ॥ २३
वानराधिपतिः श्रीमान्सुग्रीवः कच्चिदेष्यति ।
मत्कृते हरिभिर्वीरैर्वृतो दन्तनखायुधैः ॥ २४
कच्चिच्च लक्ष्मणः शूरः सुमित्रानन्दवर्धनः ।
अस्त्रविच्छरजालेन राक्षसान्विधमिष्यति ॥ २५
रौद्रेण कच्चिदस्त्रेण रामेण निहतं रणे ।
द्रक्ष्याम्यल्पेन कालेन रावणं ससुहृज्जनम् ॥ २६
कच्चिन्न तद्धेमसमानवर्णं
तस्याननं पद्मसमानगन्धि ।
मया विना शुष्यति शोकदीनं
जलक्षये पद्ममिवातपेन ॥ २७ G 5. 33 40 B 5. 36. 18 L 5 37 30

न (for स) —(l 8) V3 स सा (for मवस्व) Ś1 B6 D13 लोकनाथ D3 भवेरा (for पन्नाय) —B4 om (hapl ? [see var]) from l 9 up to 774* —(l 9) Ñ1 मानवत्वे Ñ2 D4 पार्श्वदायां D3 न्यायवाने D13 नावदानं (for शीलतां) Ñ2 V D1-3 D6 वरेण्य (for वन्यह) —(l 10) Ś1 D12 कस्मात् Ñ1 पुष्यति, Ñ2 D5 मन्यते V1 हास्मिन्, V2 B3 नां यति, D1 11 तस्यति D3 नावति D6 नास्ति (sic) (for नां यति) D1.11 शोकयुक्त (D1 °दर्शा) (for चिन्तयानः) D3 नानापवधान्यति शोकगत]

—Ñ2 V D1 2 D6 om 22cd Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 read 22cd after 21 (including star passage) —c) D2 कच्चित् D1 [क]त्स्मतो (sic) —d) D3 कच्चित् D10 मा (for मा) —After 22 Ś1 D12 read 25cd, —After 22 Ñ1 D2-4.11 ins while D1 ins after 21 whereas D10 ins. after 25ab

769* कपिपतोऽहं दुर्योधिन भावेन व्यवसीदति ।

[D3 कच्चित् D1 2 कच्चिदक्षरयो (D3 °पुरुष यो)मि (for the prior half) D12 परिणीतिका D10 सर्व (for मत्कृते वनि) Ñ1 महता भावेन सीदति (hypm) (for the post half)]

23 For sequence in Ś1 D1-4 10 11, cf v.l. 21 Ñ2 V B D4 read 23-26 after 29 (including star passages) Ñ1 illeg for 23 26 —a) Ś1 D12 अक्षौहिणीयुक्तो (D10 °क [sic]), Ñ2 V B D2.3 अक्षौहिणी नीता, D3 मक्षौहिणी दीना D3 मक्षौहिणीमता, T3 1 G2.3 अक्षौहिणी पूर्णां —b) Ś1 D1-4.10 11 वा (D1 वा)त्सल (D1 °ह)ति (for भ्रातृवत्सल) Ñ2 V [illegible] D4 भरतस्य महात्मन —c) D3 गुप्ता (for गुप्ता) Ś1 D1-4 10 11 ध्वजिन्या मन्त्रिभिर्गुप्ता. Ñ2 V B D4 ध्वजिनी मन्त्रिभिर्गुप्ता —d) Ś1 Ñ2 V B D1-4.6 10.11 क्षिप्रमेष्यति (for प्रेषयिष्यति)

24 For sequence in Ś1 Ñ2 V B D1-4 6.10.11, cf v.l. 21 and 23 Ñ2 illeg for 24 (cf v l 23) —a) Ś1 Ñ2 D1-4.6 10 11 वानराणां पति —D11 om (hapl ?) 24b-25a —b) D1 एष्यते —c) Ś1 Ñ2 D1.2.6 10.11 सार्धं, D3 साक (for वीरैर्) —For 24 V B subst., while Ñ2 D4 ins after 24

770* कच्चिदेष्यागमिष्यन्ति वानरा वीतविक्रमा ।

25 For sequence in Ś1 Ñ2 V B D1-4 6 10,11 cf v.l. 21 and 23 Ñ1 illeg for 25 (cf v l 23) D12 om 25a (cf v.l 24) Ś1 om 25ab —a) V B D1-4 10 11, D6 om (hapl) (for च) Ñ1 V B D1-4 6 10 श्रीमान् (for शूर) —b) Ñ2 V2 [illegible] D6 G M1 3 -[आ]नन्दवर्धन —D6 reads from [illegible] in °up to d in marg —d) Ś1 D1-4 10.11 राक्षसान् प्रमथि (Ś1 D12 शातयि)ष्यति Ñ2 V B D6 प्रमथि (B3 वातयि)ष्यति रणे मम

26 For sequence in Ś1 Ñ2 V B D1-4.6 10 11 cf v l 21 and 23 V1 illeg for 26 (cf v l 23) —a) Ñ2 V B D6 पेशलास्त्र. D1 कच्चिद्रौद्रेण —b) M3 अस्त्रेण (for रामेण) Ś1 D1-4 10 11 युधि (for रणे) —c) M3 रावणं (for रावण) M1 सु (for स) T2 G2 -जनं (for -जनम्) —For 26cd, Ś1 D1-4 10 11 subst

771* द्रक्ष्यामि रावणं क्षुद्रं पतितं रणमूर्धनि ।

[D2.3 क्षुद्र (for क्षुद्र) Ś1 D10 रणे (for दण्डि)]

—They all cont

772* कच्चिद्रामो महाबाहुः लोकान् महता युद्ध ।
अपापः पश्यतामस्तोम विहत इव चोरगमह ।

[(l 1) D1 कुरु (for क्रूर) —(l 2) D1 कच्चिन्नाशे (for पश्यतामस्य) D3 पावक D3 वाहवम् (sic) (for चोरगम्) D1 काव्य वधतरस्य निरस्तवत्यम्]

—After 26 V3 B read an addl colophon (see var below at st 30)

27 B3 om 27 (cf v.l. 22) —a) Ñ1 न सौम्य, Ñ2 V B1-3 D1 2 6 10.11 न (D3 स, D12 च) तत्सौम्य D3 तत सोम (for न तद्धेम) Ñ1 -कांति Ñ2 V B1-3 D6 -वात (for -वर्णं) D3 Cv शुद्धजातुरूपनिति कृत्वा श्यामं रामास्य हयाननमात्ययाम शुष्यते इति —b) [illegible] सोम (for पद्म) [illegible] -पल्लव (for -समान) Ś1 D12 -गात्र (for -गन्धि) —c) Ñ1 -वृत्त (for -दीनं) —d) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 जलाशये —For 27cd, Ñ2 V B1-3 D6 subst.

773* यथाम्बुजं शुष्यति मध्यमानं
सूर्येण चन्द्रो यथा वै क्षयमेधयसे ।

[(l 1) B3 कुरु (for कुज) V3 B3 पश्यति (for शुष्यति)]

G 5 33 41 B 5 36 29 L 5 32 31

धर्मोपदेशात्त्यजतश्च राज्यं
मां चाप्यरण्यं नयतः पदातिम् ।
नासीद्व्यथा यस्य न भीर्न शोकः
कच्चित्स धैर्यं हृदये करोति ॥ २८

न चास्य माता न पिता न चान्यः
स्नेहाद्विशिष्टोऽस्ति मया समो वा ।
तावद्ध्यहं दूत जिजीविषेयं
यावत्प्रवृत्तिं शृणुयां प्रियस्य ॥ २९

इतीव देवी वचनं महार्थं
तं वानरेन्द्रं मधुरार्थमुक्त्वा ।
श्रोतुं पुनस्तस्य वचोऽभिरामं
रामार्थयुक्तं विरराम रामा ॥ ३०

---

28 Ś1 B4 D10 om 28 (for B4, cf v l 22) —a) B1-3 D1-4 6 11 धर्मोपदेशात् Ñ2 V3 B1-3 D2 7 8 स्वराज्य (for च राज्य) —b) V3 [स]हस्य, D3 [स]ह्यवात् (for [स]रण्य) Ñ V B1-3 D1-5 11 T1 पदाते (for पदातिम्) —c) Ñ1 B3 नासीद्, M3 नास्ति (for नासीद्) Ñ V B1 3 D3-5 7 T2 3 M3 यथा (for व्यथा) D1-3 11 तस्य, M1 यास्य (for यस्य) V2 कच्चित् (for शोक) —d) T2 3 G3 M3 च (for स) V3 B1-3 D4 वहते सदै(B1 सदै)व (for हृदये करोति) Ñ2 D3-5 11 कच्चित्तु(Ñ1 °त्स, D1 °स, D1 न कच्चिद्, D5 °च) स्नेहाद्वि(Ñ1 D3 11 °र्व वि)यते वयस्य, V3 स नीतिकार्यं वहते सदैव

B4 om up to लोकनाथ (see var) in l 4 of 774* (cf v l 22) —a) Ñ V2 D1 3 4 6 11 तस्य, D6 ह्यस्य (for चास्य) D3 M3 न चास्य (by transp) D4 न चास्य, G1 न ह्यस्य (for न चास्य) —D11 om (hapl) 29b —b) D4 विशुद्धो (for विशिष्टो) —For 29ab, Ś1 V1 B2-3 D10 subst, while Ñ2 D1-4 6 11 (after 29a) ins after 29ab whereas V3 subst for 29cd

774* स्नेहात्स्वयं वा सम निश्चिता
स व्याधिवृन्दस्य समाधिपाय ।
श्रुत्वा त्वदीयं मायिदं वचनावा
विकारयते कच्चिददीर्घकालम् ।

[Ś1 V1 B1-3 D10 om l 1-2 —(l 1) Ñ2 D4 न मीदेश्च (for समयेद्) D4 निश्चितम् D8 11 निश्चित (for निश्चितम्) —(l 2) V3 व्याधिं निवर्तयति D3 11 न व्याधिमास्यति (for न व्याधिस्यति) D1 [न]विमाय (for °पाय) —(l 3) Ś1 D10 [त]त्रमेव (for सत्ये) Ñ2 V1 B1-3 D4 श्रुत्वा स्वैर्ना(B3 °वीयु) विषयी महर्षि —(l 4) D3 नमीयते (for विकारयते) D1 3 8 कालात् (for -कालम्) Ñ2 V1 B1-3 D4 कच्चित्त निशा(B1 °च हि च)[न] (D6 °कल्प)मिति लोकनाथ]

—c) D1 3 हि मे T1 M1 त्वह (for ह्यह) Ñ2 V1 B D4 तावद्ध(V1 °द्धि) जीवेयमहं हनूमन्, D3 तावद्धि दूत प्रति जीविषेयं —d) B4 मनाक् (for यावत्) Ñ2 V1 B1 3 4 शृणुयात्प्रियो मे Ś1 D1-4 10 11 transp प्रवृत्ति and प्रियस्य —After 29 Ś1 D1-4 10 11 ins

775* कच्चिन्महात्मा न पराजितात्मा
कच्चिन्न दैवं कुरुते प्रमाणम् ।
मनो हि यस्योद्वहतीव भारं
अस्मात्परो दैवमनुप्रयाति ।

[(l 3) D1 [ह]शि (for [ह]त) D6 सार (for भारं), —(l 4) D11 अप (for अनु)]

—They all cont (l 1-2 only), while Ñ1 V1 (preceded by an addl colophon) B D6 ins after 29 whereas V3 cont after 774*

776* उक्त्वा स वक्रात्स्वयं सूक्ष्मा प्रेषितो मया ।
कच्चिद्रामस्य मार्गं कच्चिज्जीवति लक्ष्मणः ।
कच्चिज्जीवति कौसल्या सुमित्रा च यशस्विनी ।

[(l 1) B3 उक्त, D6 उक्तो (for उक्त्वा) Ś1 D1 10 उक्त (D10 °क) स वचः पूर्वं(D6 वाक्ये) D1 3 4 11 उक्त स पूर्वं वचः(D1 पुनर्मे) (for the prior half) Ś1 D10 मूर्धेव प्रेषितो —(l 2) Ś1 D10 -मार्गे D11 -मतो (sic) (for -गत) Ś1 त्वराम् B1 सार्थे (for मार्गं)]

—Thereafter Ś1 Ñ2 V B D1-4 6 10 11 read 22 (Ñ2 V B D6 om) and 23-26

30 V B om 30 —a) Ś1 D11 [इ]व चैदं, Ñ1 D6 [इ]द्युक्त्वा, D1-4 11 [इ]व वपी (for [इ]व देवी) D3 महार्थं, D6 11 सहर्ष, D5 हितार्थं (for महार्थं) —b) Ś1 Ñ D1-4 6 10 11 कपिप्रवीरं (for तं वानरेन्द्रं) D1 पुनः, D6 उक्त्वा (for वक्त्वा) Ñ2 महदर्थयुक्तं (for मधुरार्थमुक्त्वा) —c) D2 श्रुत (sic) D6 वचस्तु (for पुनस्त) Ś1 Ñ2 D6 10 वचो यशोक्तं Ñ1 D1-4 11 यथावद्(D6 °थवृ)त्त, D6 वचोऽभिरामं —d) Ś1 Ñ2 D6 10 रामेण रम्य(Ñ2 D6 हीना), Ñ1 D2-3 रामाय(Ñ1 °त्तु [sic])युक्तं D11 °धयुक्त, Grantha letters in text (for रामार्थयुक्तं) Ñ2 D6 सीता (for रामा) —After 30, Ś1 Ñ D1-4 6 10 11 read an addl colophon while V3 B read it after 26 whereas V1 reads after 29

[Sarga name Ś1 Ñ2 V B D1 3 4-10 सीतावाक्यं, Ñ2 सीताप्रश्नाद्, D4 6 11 सीताप्रश्न —Sarga no (figures, words or both) Ñ2 B4 D1 3 4 10 11 om Ś1 35 Ñ1 B1 3 D6 33 V1 34 V2 24 B4 36 D7 37]

सीताया वचनं श्रुत्वा मारुतिर्भीमविक्रमः ।
शिरस्यञ्जलिमाधाय वाक्यमुत्तरमब्रवीत् ॥ ३१
न त्वामिहस्थां जानीते रामः कमललोचनः ।
श्रुत्वैव तु वचो मह्यं क्षिप्रमेष्यति राघवः ॥ ३२
चमूं प्रकर्षन्महतीं हर्यृक्षगणसंकुलाम् ।
विष्टम्भयित्वा बाणौघैरक्षोभ्यं वरुणालयम् ।
करिष्यति पुरीं लङ्कां काकुत्स्थः शान्तराक्षसाम् ॥ ३३
तत्र यद्यन्तरा मृत्युर्यदि देवाः सहासुराः ।
स्थास्यन्ति पथि रामस्य स तानपि वधिष्यति ॥ ३४
तवादर्शनजेनार्ये शोकेन स परिप्लुतः ।
न शर्म लभते रामः सिंहार्दित इव द्विपः ॥ ३५ G 5 34 6 R 5 36 37 L 5 31 32

31 For 31, Ś1 Ñ V B D1-4 9 10 11 subst

777* एतच्छ्रुत्वा शुभं वाक्यं सीतायाः मारुतात्मजः ।
इदं मधुरया वाचा कृताञ्जलिरभाषत ।

[(l 1) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 एतच्छ्रुत्वा (Ñ1 D11 °त्) V3 तच्छ्रुत्वा तु (for एतच्छ्रुत्वा) Ñ2 D5 वचो (for शुभं) D1-4 10 सीताया (for सीतायाः) Ñ2 D5 मारुतिस्तथा, V वानरोत्तम —(l 2) B3 पुनर् (for इदं) D2 3 4 11 मधु(D1 उरु)रमाषेत (for मधुरया वाचा) Ś1 D1 3 10 मधुराभाषं कृताञ्जलि D8 11 वचः वचनमुत्तमं, D4 वचनं मधुरमुत्तमं (for the post half) Ñ1 इदं वचन * * * मधुर * * * हनुमान् (illeg)]

32 a) Ś1 Ñ2 V B1 3 4 D1-4 9 10 त्वामहेति Ñ1 च देवि त्वं, B2 त्वां जानकि, D11 त्वामहं हि, M3 त्वामिह [illegible] (for त्वामिहस्थां) D1-4 11 T G2 जानाति, Cr °नीते (as in text) —b) T3 4 G1 M1 3 लोचने Ś1 Ñ V B1 3 4 D1-4 9 10 11 त्वामिहस्थां(D11 नाहि वसन्त) तु(V3 तु, D9 हि)राघव, B2 (with hiatus) इहस्था सा च राघव —After 32ab, Ñ2 V B1 3 4 D5 ins, while Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 subst for 32c-33b

778* पश्यते त्वामवैराग्यं लङ्कां प्रविशते मयि ।

[D1 पश्यते D1 2 4 त्वां तु D3 वित्त D11 यातु (for त्वाम्) Ñ2 V B1 3 4 मयि प्रविशते तु वै D5 राम मयि गते तु वै (for the post half)]

while D1 2-4 S ins

779* तेन त्वां नाथवत्याशु शचीमिव पुरंदर ।
[T3 नाथवति (for नाथवति)]

—M1 cont.

780* श्रुत्वैव हरिभिर्वीरैर्युक्तो दन्तनखायुधैः ।

—B1 om 32cd. Ñ2 V B1 3 4 D5 read 32c-33b after 33ef. —c) D1 9 च (for तु) Ñ2 V B1 3 4 D5 मम श्रुत्वैव तु(B3 च) वच (V3 B3 वचनं) G2 M3 श्रुत्वा तु(M1 सुन्दरस्तु) वचनं मह्यं (Cr m g मह्यं मम (Cr g व्यत्ययेन षष्ठ्यर्थे चतुर्थी), Ct मह्यं मम इति

33 For subst in Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 and small sequence in Ñ2 V B1 3 4 D5, cf v l 32 —a) D1 3 4 M हर्यक्ष (sic) (for हर्यृक्ष) D1 9 -संकुला (for -संकुलाम्) —For 33cd, Ñ2 V B D5 subst.

781* प्रकर्षन्महतीं सेना वानराणां महात्मनाम् ।
[B3 हरयन् (for वानरम्)]

—D3 om 33c-f —c) Ñ2 V B1 3 4 D5 विष्टभ्य च वि (for विष्टम्भयित्वा) —d) Ś1 Ñ V D1 2 3 D1-4 8 10 11 समाप्य(D11 °प्य) (for अक्षोभ्यं) —e) Ñ1 D1 9 11 रिपोर् (for पुरीं) —f) Ś1 Ñ1 B4 D1-4 10 11 समरे तु(D1 त)राक्षसान् Ñ2 V B1 सम्यग्(V3 सम्यग्)निर्व्याराक्षसां, D1 3 प्रसादात्प्वराक्षसां, D5 प्रसादात्तु राक्षस —After 33 Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 ins

782* त्वामेव तु विशालाक्षीमनुध्यायति निःश्वसन् ।
त्वच्छोकात्तस्य रामस्य निद्रा नैवोपपद्यते ।

[(l 1) D11 च (for तु) D3 4 विशालाक्षि Ś1 D10 रामो D4 ह न (for अनु) Ñ1 D10 11 निश्वसन्, D1 3 निश्वसः (for निःश्वसन्) D2 मन्युनाप्यायति (for the post half) —(l 2) D3 मधुरसत्य, D3 त्वच्छोकात्तस्य D1 [ब]नस्य D2 4 11 न निद्रा प्रतिशये (for the post half)]

—After 33ef, Ñ2 V B1 3 4 D5 read 32c-33b (subst)

34 Ś1 Ñ1 (second time) D1-4 10 11 read 34-38 after 5 35 20 (Ñ1 [first time] D11 read 36cd after 5 35 17ab) —a) Ñ1 यस्य (for तत्र) D3 [अ]तेर (for [अ]न्तरा) —b) T1 मुनि, T2 मुदा, G1 नदि, Cr m t as in text (for यदि) Ś1 वा सह (for देवा) Ñ1 D1 2-11 महासुरा, D2 सवासवा, D5 सुरासुरा, G2 महोरगा, M1 सहामरा (for सहासुराः) Ñ2 V B D5 यदि सेंद्रा दिवौकस —cd) Ś1 Ñ1 D1 यदि, D1 11 युधि (for पथि) Ñ2 V B D5 स्था(V3 त्य)स्यति तानपि रणे(V3 यदि (sic)) काकुत्स्थो निहनिष्यति

35 [illegible]r sequence in Ś1 Ñ1 D1-4 10 11, cf v l 34 —a) Ñ1 D5 तदा, [illegible]1 यथा (for तव) Ñ2 V B1 3 4 D5 M1 [अ]दर्शनशोकेन(M1 °जेनार्ये) (for °जेनार्ये) B3 तव देवनशोकेन —b) D1 T2 G1 च (for स) Ś1 Ñ1 D1 3 10 11 G3 समभिप्लुत, D2 महताप्लुत D1 9 M1 परिप्लुत(M1 °प्लु)त, G2 सर्वभि° (for स परि°) Ñ2 V B D5 महता समभिप्लुत (B3 सपरिच्छद) —c) Ñ2 V B D5 शान्ति (for शर्म) Ñ1 रामोत्तो (hypm) (for राम) —c) V B1 3(marg also [illegible] [illegible] text) । इवर्धम

G 5 34 7 / B 5 36 38 / L 5 34 36 दर्दरेण च ते देवि शपे मूलफलेन च ।
मलयेन च विन्ध्येन मेरुणा मन्दरेण च ॥ ३६
यथा सुनयनं वल्गु बिम्बोष्ठं चारुकुण्डलम् ।
मुखं द्रक्ष्यसि रामस्य पूर्णचन्द्रमिवोदितम् ॥ ३७
क्षिप्रं द्रक्ष्यसि वैदेहि रामं प्रस्रवणे गिरौ ।
शतक्रतुमिवासीनं नाकपृष्ठस्य मूर्धनि ॥ ३८
न मांसं राघवो भुङ्क्ते न चापि मधु सेवते ।
वन्यं सुविहितं नित्यं भक्तमश्नाति पञ्चमम् ॥ ३९

(for इव द्विप) D6 सिंहान्विज्ञवतद्विप (corrupt). —After 35, Ñ2 V B D2 ins

783* मलयेन च सपे देवि सर्वेण सुफलेन च।
[Ñ2 सत (for सु)]

36 For sequence in Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 cf v l 34 Ś1 D10 om 36 D1 om 36ᵃ G2 M3 transp ᵃᵇ and ᶜᵈ —ᵃ) Ñ1 V1 B2 D2 3 8 दुर्दरेण Ñ2 V1 B3 T2 M3 दर्दुरेण, B4 संकुरेण, D5 दुर्दरेण, D7-9 G2 Ct मदुरेण; D11 दुर्दुरेण, Cr ... in text (for दर्दरेण) Ñ2 D6 8 M1 वै (M1 तु) देवि, V B वैदेहि (for ते देवि) D6 दर्दुरे समये देवि —ᵇ) D1 सोक (sic) D2 8 शाक- (for शपे) Ñ1 वा (for च) B2 शाकमूलफलेषु च —B3 om 36ᶜ–37ᵇ Ñ1 repeats 36ᶜᵈ and alleg (first occurance) for 36ᶜ —ᶜ) V3 मलतेन, B1 3 4 D5 वरलेन (for मलयेन) Ñ2 V3 B1 3 4 D5 स (for च) D6 हिमालयेन विन्ध्येन —ᵈ) D1-3 8 मदिरेण (sic), D1-4 ... g t दर्दुरेण (for मन्दरेण) G3 दर्दुरेण च मेरुणा

37 For sequence in Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 cf v l 34 B3 om 37ᵃᵇ (cf. v l 36), D11 om 37 —ᵃ) Ñ1 मथवः (hypm) D10 सौते (for यथा) V3 नयनस्य (for सुनयन) Ś1 वेणु, Ñ2 V2 B1 3 D5 वीर, V1 B4 वीर (for वल्गु) —ᵇ) D11 बिम्बौष्ठ Ñ2 V B1 3 4 D5 दर्शन, D5 -मडल (for कुण्डलम्) —D1 om 37ᶜ–38 D10 om 37ᶜᵈ. —ᶜ) Ś1 Ñ V B D1-4 क्षिप्र (for मुख). —ᵈ) Ś1 Ñ V B D1-4 पूर्णचन्द्रमिव मुखे (B3 3 D1 3 °ननम) —After 37, Ñ2 V B D5 (after 37ᵃᵇ, owing to om) ins , while Ś1 Ñ1 D3 8 10 11 cont l. 1 only after l 2 of 788*, whereas D2 ins l 1 only after 43

784* रामेव ध्यायति सदा विशाल्यक्षि स राघवः।
सुसस्यैव च रामस्य निद्रा नैवोपजिघति ।

[Cf 782*. —(l 1) Ñ2 D5 ध्यायते नित्य, D1-3 तव स्याति (metri causa) (for ध्यायति सदा) —(l 2) Ñ2 D5 [प]व तु, B3 [प]व हि, B4 चैव (by transp) (for [प]व च) Ñ2 B3 4 D5 [उ]पलिते]

38 For sequence in Ś1 Ñ1 D1-4 10 11, cf v l 34. Ñ2 V B D5 om 38 (for D1, cf v l 37) —ᵇ) D1-4 11 प्रस्रवणे. —ᵈ) D2 8 9 T1 2 G1 2 Cr m ना(D5 [न]-गराज(D2 8 °शृङ्ग)स्य Cf Cr नागराजस्य मूर्धनि । ऐरावतस्य मूर्धनि । नाकपृष्ठस्य मूर्धनीति पाठे स्वर्गोपरीत्यर्थः ।; so also Cm , Cg नाकपृष्ठे नामेन्द्रस्यासाधारणस्थानविशेष ।, Ct नागपृष्ठस्य मूर्धनैरावतोपरि स्थितमिन्द्रमिव मां द्रक्ष्यसीत्यर्थः । नाकपृष्ठस्य' इति पाठ । स्वर्गस्योपरीत्यर्थ इति तीर्थ ? ॥

39 ᵃ) Ś1 Ñ V B D1-4 8 10 11 न भक्षयति मांसानि —ᵇ) Ñ1 दृष्टि, D1-4 देवि, D7 8 चैव (for चापि) Ś1 D10 दृष्टिमद्यासक्त न(D10 °दि नैव) च, Ñ2 V B1-3 D5 न मधूनि(V3 च मृतं, B1 च फलं, B3 च पानं, D5 च मानं) निषे(B3 च से)वते, B4 न च नगत निषेवते D1 11 न देवि मधु सेव्यते (D1 °मेव च) —ᶜ) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 शयानं स्थण्डिले शय्यां —ᵈ) Ś1 D1 10 भक्षयत्, Cm g t as in text (for भक्तम्) Ś1 Ñ2 D1-4 10 11 चाद्यते(D1 3 °म, D3 °फ) Cm g t as in text (for पञ्चमम्), D11 रात्रिं नयति सर्वदा —For 39ᶜᵈ, Ñ2 V B D5 subst

785* वालेयं विहितं लोकमपुरे सत्यमहमम्।

[B3 वालो चर् (for वालेय) B3 पथम् (for लोकम्) B4 राम परिकृत लेकम् (for the prior half) B3 अश्नाति (for अपुरे) Ñ2 V सुखम् (for महम्) Ñ2 B3 D5 उपम (for अहरम्)]

—Thereafter, all the above MSS cont , while Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 ins after 39

786* न व्यायाम न सरस्मार न समाज न पूतये।
आहारमाहारयते प्राप्ते काले समाहिते।
नमिषायामदि काकुत्स्थो वीरशैव विशेषत ।
स्वदिद्योगाद्रु तेन विद्रुत्व समवयत।
न क्षीणे नाथकोशाच्ये न हत्यो न च भोजने। [5]
सुख तिष्ठति वैदेहि त्वद्भूतेनान्तरात्मना।
विक्रमनखरा भीरु शोकश्च बहुशो भृशम्।
जीवितं विन्दते नित्य कुले जन्म च सर्वदा।
विश्वमालाणि दिव्यानि विक्रीर्य विश्वराक्रमम्।
विश्वमस्य मे कुले तेषामिक्ष्वाकूणां महात्मनाम्। [10]
यच्च मे रक्षता भार्या पावीरिष्टतमा सती।
हुताशनस्य दुष्णजकरुणा मे सर्वथा कुलम्।

[D10 om (hapl) l 1–2 —(l 1) Ś1 B4 D3 4 न च व्यायाम (by transp) V3 सरव्यान् (for सरस्मान्) V B1 3 4 समाज न(V3 °मार्थ), D1 न काद्यति (for समाज च) Ś1 पूजन , Ñ1 पूजन , D1 3 पूतिश , D4 पूतिन D2 पूच्या (for पूतये) D11 न समाजोपूजन (for the post half) —(l 2) B3 आहारयति मुडाय (for the prior half) V1 B2 D5 प्राप्त (for प्राप्ते) B3 (marg also) समाहन —(l 3) Ñ2 स हि, B3 D3 11 अपि (for अपि) B3 D1-4

नैव दंशान्न मशकान्न कीटान्न सरीसृपान् ।
राघवोऽपनयेद्गात्रात्त्वद्गतेनान्तरात्मना ॥ ४०
नित्यं ध्यानपरो रामो नित्यं शोकपरायणः ।
नान्यच्चिन्तयते किंचित्स तु कामवशं गतः ॥ ४१
अनिद्रः सततं रामः सुप्तोऽपि च नरोत्तमः ।
सीतेति मधुरां वाणीं व्याहरन्प्रतिबुध्यते ॥ ४२
दृष्ट्वा फलं वा पुष्पं वा यच्चान्यत्स्त्रीमनोहरम् ।
बहुशो [illegible] प्रियेत्येवं श्वसंस्त्वामभिभाषते ॥ ४३ G 5 34 21 B 5 36 45 L 5 33 35

वीरश्च Ś1 D10 एव Ñ1 B3 D3.8.9 चापि (for नैव) —After l. 3 Ñ1 ins.

786(A)* विशेषज्ञो विशिष्टश्च विशेषज्ञोऽन्य ।

—(l. 4) D2 वियोगेन, D8 वियोजनेन (hypm.) (for वियोगज) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 शोकेन (for दुःखेन) V2 B2.4 D5.9 विक्षत (for विहृत) Ñ2 V D6 समपद्ये B3 समपन्न, D6 सम्पादनद् (for समपन्न) —(l. 5) D5 [अ]पि, D8 [अ]प (for [अ]त्र) V2 शुनेन B1.3 सौम्य (B3 marg. also साक्ष्ये) B4 शुनेषु (for नीलाक्षे) D1 राक्षी (for रतौ) Ś1 D3.10.12 कपि ज्ञाने महाकपि (D8 न बोधने) (for the post. half) —After l. 5 Ñ1 ins. a line which is mostly illeg. —(l. 6) Ś1 D10 कुत्र सद्गुण्य (D1 °विद्)त देवि, Ñ1 D3.4 कुत्र न(D8 क) विरहे देवि D3 स चिवपि कुत्र देवि,[D12 स्वकुल विरहे देवि (for the prior half) Ñ2 हृदितेन B3(marg. also) पक्षूतेन (for स्वरूतेन) —(l. 7) D1 विक्षिप्त (for विस्मत) D1.8 बहुधा (for स्थान) Ñ1 देवि (for भीष) V3 D1 शोचते (for शोचस) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 बहुधा (for बहुधो) Ś1 D10 तथा Ñ1 बहु (for बहुव्) —(l. 8) D2 दधि (for मिन) B1 D6.11 कुल (for कुले) D3 विधिवशाविन विश्व च (for the prior half) Ñ2 B3.4 D6 मधुरा, D5 निरुत (for स्वरा) D5 तथा हीन वदामधर् (for the post. half) —(l. 9) Ñ2 मामकाणि B1 सुखानि च B4 मामकानि D6.11 के(D11 मा) सुखानि (for मामकानि) Ś1 in marg. B3 सालि (for प्रियाणि) —Ñ1 illeg. for the post. half —(l. 10) Ñ2 D4 न व च, Ñ2 B1 D6 च तद् (B1 °द) V सुतस, B3 मा प्रिय B1 मधुरा, B1 सुगन्धि, D1 विरुत, D3 न जन (for अन्न से) D1 कुल (for कुले) Ñ2 V B D6 वाम (for तेषाम्) —After l. 10 Ñ1 ins.

786(B)* प्रियाङ्ग ** निरन्तरे विश्वासेन च सम्प्र ।

—(l. 11) V1 यतो B3 यत्र D6 यत्र (for यत्र) V B D6 दग्धमेद् (for दग्धमा) B3 भीते (for भार्या) D8.9 दग्धया D11 विपन्न (for दग्धया) Ś1 Ñ1 D7.8.10.11 प्रिया (for प्रिये) [illegible] प्रागन्यादि गर्भिणी (for the post. half) —(l. 12) Ś1 D10 हतानामनाथ Ñ °नाथे [illegible] D1.3 हतानाम D8 हतानाथय (corrupt) D11 हता [illegible] मये (for हतानाथ) Ś1 हत D1-4.11 हत D6 हता, D10 हत (for हता) B3 मां D2 मद् (for मां) V3 मदनातुर]

40 a) D5 त ; D10 वै (for [अ]त्र) D6 दशान् (sic) (for दंशान्) —b) Ś1 D10 कन्याश्चैव Ñ1 नार ** (illeg.) Ñ2 V3 B1 D3.8 कन्यासानि, V1 B3 D2.3.4.11 नान्याश्चापि(D11 °श्चैव), B1 कन्याश्चापि, D1 नान्यानपि (for न कीटान्) —c) Ś1 Ñ V B1.3 D6.8.10.11 वायस्य गात्र(Ś1 °गात्र), B3 वापयेद्गात्, D1 वायस्यगो (for अपनयेद्गात्रात्) —d) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 तद(D1 न च) रामस्त्व च, Ñ2 V B D6 तवार्थे गतचेतसि

41 D3 reads 41ab twice —a) D3 नित्य D3 (second time) चिन्ता (for ध्यान) —b) Ś1 D10 दुःख, B3 कोप, D3 (second time) मोह (for शोक) —c) V2 B1.3 D7.9 M1 नान्य D8-10.11 नित्य (for नान्यच्) D5 ध्यानपरः, D10 अचिन्तयेत् (for चिन्तयते) Ś1 Ñ2 V D1-3 D5.6.10.11 चापि Ñ1 रामस्, D3 वापि, D6 नापि, T1.3 G3 देवि (for किंचित्) D1 नित्य त्वया सक्तेति —d) T3 हि (for तु) Ś1 Ñ V B D1-4.10.11 स्वद्गतेनान्तरात्मना —After 41, D1 ins.

787* विक्षिप्तबुद्धिश्च सीते त्वद्गतेनान्तरात्मना ।

42 a) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 प्रिय विद्राणो राम, Ñ2 V B D6 त्वामेव चिन्तयत्रा(B3 °न्त)न(V2 °**) —b) Ś1 D10 सुप्तो हि, Ñ1 प्रसुप्तोपि (hypm.), B1 (in marg. also) सुप्तो च, B2 D3 स्वमपि D2 सुप्तोपि, M1 सुप्तापि, Cm (as in text (for सुप्तोऽपि) Ś1 D1.4.8 पुरुषर्षभ, Ñ2 V B D6 प्रतिबुध्यते, D5 भरतप्रज, D1 च नरेश्वर (for च नरोत्तम) —c) D3 मधुर —d) Ś1 D1.10.11 स विबुध्यते, Ñ1 अपि बुध्यते Ñ2 V B D6 पुरुषर्षभ, D5 सम्प्रबुध्यते.

43 a) Ś1 D10 तु (for first वा) Ñ2 V B D6 फल वा(V2 B1.4 D6 वा)शोकस्य पुष्प(B3 मूल) वा D6.11 दृष्ट्वा पुष्प फल वा(D12 पुष्पफल च)पि —b) V2 B1.4 D1.4 T3 M3 वा (for च) Ś1 D1.2 श्री, B3 वै, T1.3 G3 M1 तु, Ct as in text (for स्त्री) G1 यद्भित (for यच्चान्यत्स्त्री) Ñ2 B2 D6 मनोरम ‡‡ Ct स्त्रीमनोहर स्त्रीसन्निधाने मनोहर स्त्रीवा मनोहर वा ‡‡ —c) Ñ2 V B D5 दृष्ट्वा (for बहुशो) D3 प्रिये प्रिय, D5 प्रिये रमेश (for प्रियेत्येवं) —d) D10 श्वसन् (for श्वसन्) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 वि(Ś1 वि)श्वासबहुशोऽभवीत् (Ñ1 D1 °श सदा, D1 °शो भुवन्, D2 °शो रुदन् D11 °शो वदन्) Ñ2 V B D6 वि(V2 [illegible], B1 वि)श्वासपरशोकमद(Ñ2 V2 D6 °नो मपेद्) —After 43 Ś1 Ñ1 D3.8.12 ins., while D1 ins. only l. 2 (preceded by l. 1 of 784*) after 43

788* हा जनकीति वि सम्य मामपापप्रसुरोऽभवत् ।
प्रिय प्रापत्स्यसि वैदेहि राम पद्मलेखना ।

G 5 34 23
B 5 36 40
L 5 33 37

स देहि नित्यं परितप्यमान-
स्त्वामेव सीतेत्यभिभाषमाणः ।
धृतव्रतो राजसुतो महात्मा
तवैव लाभाय कृतप्रयत्नः ॥ ४४

सा रामसंकीर्तनवीतशोका
रामस्य शोकेन समानशोका ।
शरन्मुखेनाम्बुदशेषचन्द्रा
निशेव वैदेहसुता बभूव ॥ ४५

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे चतुस्त्रिंशः सर्गः ॥ ३४ ॥

[(l 1) Ś1 नि श्वस्य V1 निश्वस्य, D11 निश्वस्य D6 यमेव (for स्वयम्) —After l 1 Ś1 Ñ1 D8 10 11 cont l 1 only of 784* —(l 2) D1 आगतो D3 °ऽपतो, D3 दिने क्षणे (for °ऽद्वेक्षणम्) Ñ1 राम रामेश्वरम D6 राम स्वागतम (for the post half)]

—After 43 Ñ2 V B D6 ins while Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 ins l 3–6 only after 44

789* हा सीते हन्तव्यासि हा ममानुपदर्शने।
वासि कुत्रासि वैदेहि इति रोदिति सर्वदा।
उदितमपि निशासु वीक्ष्य चन्द्र
प्रहसितमुख सुखशीतरश्मिनाथम्।
मदनशरशतो विहाय निद्रा [5]
नयति निशि नवमे शशाङ्कमलम्।

[(l 1) V3 सीतेत्यसकृत् V1 B3 मम (for मम) —(l 2) Note hiatus between the two halves D6 इति (for इति) V1 रोदिति (for रोदिति) —(l 3) Ñ1 चन्द्रमिव —(l 4) Ñ1 D1 8 11 °मृगाङ्क° (for सम मत) B1 D1 नाथं (for °नाथम्) —(l 5) B3 om मद D1 स मन्मथेषितो D3 मन्मथपतन (for मदनशरशतो) —(l 6) D1 निशि (for निशि) B3 om नवमे B3 44 D3 om (for अलम्) D6 नयति निशां निशाकरमलम्]

44 a) Ś1 D8 10 स नृप, Ñ2 V B D6 त्वामेव D1 त्वं त (for स देहि) Ś1 Ñ1 D1–4 10 11 बहुशो वि(Ñ1 D1 °सु)चिन्त्य Ñ2 V B D6 परिचिन्तयन्स(V2 °यन्सदा, B4 °यन्मे) (for परितप्यमान) —b) D8 1 सीते पदि (for सीतेत्यसि) Ñ2 V B D6 प्रियेति हा इति च तथ्य(B3 अद्य)मात —) Ñ2 V B1–4 D6 8 F1 2 M1 दृढ (for धृत) B6 वीर (for राज) —d) Ś1 Ñ1 B D1–4 8 10 11 तवै(B3 चापि)परमा(B4 °म्ना)य (for तवैव लाभाय) —After 44 Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 ins l 3–6 only of 789*

45 For sequence in Ś1 Ñ1 D1–4 10 11 cf v l 22 Ñ2 V B D6 om 45 —a) Ś1 D10 रामस्य, Cv as in text (for सा राम) Ś1 D1 8 10 नेहशोका D8 11 -आदहया(D11 °शेषा [sic]) Cv as in text (for वीतशोका) —b) D3 न वीतशोका (for समानशोका) —c) D3 G M Cv r m k मुखे सा (for मुखेन) Ś1 Ñ1 D1 4 8 10 11 शरन्मुखे सा(D10 °खेन)मुदपङ्क्ते(D8 °ते)सा D3 शुभ्रमुखीव तदा मना तदा —d) Ś1 Ñ1 D10 11 निशेव सा राम D1 4 निशा यथा राम, D3 महर्षिता राम, Ct as in text (for निशेव वैदेह) ॥ Ct मनुदर्शनेऽशरत्का सा शरत्। सुखप्रदीपम्। प्रकाशप्रकाशयुक्ताशनिशेव हर्षशोकवती बभूव ॥ —After 45 D1 ins

790* विशोकता सा च महायशे तु।

—Thereafter D1 cont while Ś1 Ñ1 D1 4 10 ins after 45

791* हर्षेषु वैदेहवचनया यथावत्
पत्नी प्रतीता सुरराजविक्रमे।
तथैव सा वायुसुतेन हर्षिता
बभूव सीता परिपूर्णमानसा।

[(l 1) Ñ1 om (प)त्नी D1 यथावद्या शची D1 यथावद्या शची (for (प)त्नी यथावत्) Ś1 D10 हर्षे पि वीतशोक यथावत् —(l 2) Ś1 (in marg also as above) D11 भवेत् (for शची) D1 प्रतिवृत्ता (for शची प्रतीता) —(l 3) Ś1 व (for (स)व)]

—Thereafter, Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 read an addl colophon while D1 reads it after 45

[*Sarga name* Ś1 D10 अङ्गुलीयदान Ñ1 अभिज्ञान दान, D1 4 अङ्गुलीयकदर्शन(D1 °न), D11 अङ्गुलीय(D11 °क)दान —*Sarga no* (figures words or both) Ñ1 D1 4 10 11 om Ś1 33 D1 36]

Colophon —*Sarga name* Ś1 Ñ1 V D1 3 4 D10 11 हनुमद्वाक्य, Ñ1 D1 हनुमत्वाक्य, D3 सीतां प्रति हनुमद्वाक्य D1 सीतावचनानुवाक्यम, D1 मनोवाक्य हनुमद्वाक्य D1 सीतावाक्य —*Sarga no* (figures words or both) Ñ1 D1 3 4 10 11 om, Ś1 D1 3 T G M1 2 36 V1 D1 V1 35 V2 25 B1 32 B4 37 D1 38 —After colophon G concludes with श्रीरामाय नमः

३५

सीता तद्वचनं श्रुत्वा पूर्णचन्द्रनिभानना ।
हनूमन्तमुवाचेदं धर्मार्थसहितं वचः ॥ १
अमृतं विषसंसृष्टं त्वया वानर भाषितम् ।
यच्च नान्यमना रामो यच्च शोकपरायणः ॥ २
ऐश्वर्ये वा सुविस्तीर्णे व्यसने वा सुदारुणे ।
रज्ज्वेव पुरुषं बद्ध्वा कृतान्तः परिकर्षति ॥ ३
विधिर्नूनमसंहार्यः प्राणिनां प्लवगोत्तम ।
सौमित्रिं मां च रामं च व्यसनैः पश्य मोहितान् ॥ ४
शोकस्यास्य कदा पारं राघवोऽधिगमिष्यति ।
प्लवमानः परिश्रान्तो हतनौः सागरे यथा ॥ ५
राक्षसानां वधं कृत्वा सूदयित्वा च रावणम् ।
लङ्कामुन्मूलितां कृत्वा कदा द्रक्ष्यति मां पतिः ॥ ६
स वाच्यः संत्वरस्वेति यावदेव न पूर्यते ।
अयं संवत्सरः कालस्तावद्धि मम जीवितम् ॥ ७
वर्तते दशमो मासो द्वौ तु शेषौ प्लवंगम ।
रावणेन नृशंसेन समयो यः कृतो मम ॥ ८
विभीषणेन च भ्रात्रा मम निर्यातनं प्रति ।
अनुनीतः प्रयत्नेन न च तत्कुरुते मतिम् ॥ ९ G. 5 35 10 B. 5 37 9 L. 5 31 9

35

M3 begins with श्रीरामाय नम

1 a) D1 7 8 M1 Cr सा सीता Ct k as in text (for सीता तद्) —c) Ñ2 V B D5 मथोवाच (for उवाचेद) —d) Ñ1 V B D5 धर्मो (D6 8 ०) समाय (V2 °स)सहित

2 a) Ś1 मसृष्ट, Ñ2 D1 7 8 सहृष्ट, D1 8 मधुर, D1 11 T1 1 G1 मसृष्ट, Cg k as in text (for ०ससृष्ट) —b) D1 तथा M1 यथा (for त्वया) Ñ1 हनुमद्भाषित त्वया —For 2cd, Ñ2 V B D5 subst

792* त्रिदेव यामृत मिश्र भाषित वचन त्वया ।

[Ñ2 V1 त्रिदेवेन, V2 द्विपेन B1-3 त्रिदेव (for त्रिदेव च) B1 [स]द्वेद् V3 (after corr as above) ईन (for मम)]

—c) D10 यत्र B1 (marg also) [स]त्वन्यमना, B1 [स]त्वन्यमना (for नान्यमना). —d) D10 यत्र Ñ2 V B D5 यत्र शोकेन पीडित

3 D1 om (hapl) 3b–4a —b) B1 व्यसनेन D2 चापि दारुण (for वा सुदा°) Cg Ct ऐश्वर्ये व्यसन इति च विषय सप्तमी cf —c) L1 रज्जौ ■ (sic) D2 रज्ज्वे च, D11 रज्जैव (sic) M1 रज्जेव (for रज्ज्वेव) Ś1 Ñ V B D1 4 6 10 11 पुरुषो Ś1 V3 D3 4 10 11 बद्ध, D2 बद्ध (for बद्ध्वा) —d) Ś1 Ñ2 V B D5 6 8 10 11 कृतान्तेनोप (Ś1 [before corr]°नैव)नीयत, Ñ1 यन्दैवेन नीयत

4 D1 om 4abc (cf 3 I 3) —a) Ñ2 V B D5 transp विधिर् and नूनम् B1 असहार्य (for असं°) —b) Ñ2 V B D5 वानरर्षभ (for प्लवगोत्तम) —c) B1 पश्य (for मा च) G1 सीता (sic) (for रामं) —d) D1 विधान, D1 व्यसने (for व्यसनै)

5 a) D1 च (for [स्]य) D1 7 वध्ये (for कदा) —b) Ñ2 V B D5 समतिष्यति, D11 S विगमिष्यति —Ś1 D10 om 5cd —c) D1 4 Ct परिश्रान्तो, D1 °श्रान्तो (for °श्रान्तो) —d) D5 हतनौ, D11 हता नौ D3 4 भ्रान्ता (D1 हत) नौरिव सागरे —For 5cd Ñ2 V B D5 subst

793* पर पारमिवाप्राय पुरुष सलिलार्णव ।

[V1 D1 3 परत् V3 P1 पार (for पर) B1 सलिलार्णवे]

6 a) B1 D1 3–6 M1 वध (for क्षय) B1 राक्षसानाम वैरस्थीर्यतर् —b) Ś1 Ñ1 D1–4 10 11 घातयित्वा, Ñ2 V B D5 सार्थ° (for सूद°) —c) Ñ1 V1 D1 6 T1 उन्मथिता (for उन्मूलिता) V2 (m also) चापि (for कृत्वा) D1 लङ्कामुन्मूलयित्वा तु —d) B1 तदा (for कदा) D1 मा द्रक्ष्यते (for द्रक्ष्यति मा) Ñ1 प्रभु (for पति)

7 a) Ś1 D1 10 मम वाक्येन Ñ1 D1 माचर चैव, V2 सत्वर चेति, D1 तु त्वया चेति (for सत्वरस्वेति) B1 स शावन स वर चापि (hypm) D1 11 सत्वर (D12 तु वाच्य) सत्वरयति, D2 सम सत्वरस्वेति —c) T1 कालेरिपव (for कालस्त)

8 a) B1 नवम कुसुमो मासो D10 वर्तन दशमे मासो —b) T2 च (for तु) D1 शेष D11 शेषौ, M1 मासौ (for शेषौ) Ś1 मासौ द्वौ तु D1 द्वौ शेषौ तु (by transp) (for द्वौ तु शेषौ) Ñ2 V B1 2 6 D1 द्वौ तु मासौ (V1 B1 मासौ तु) सहारुषे, B1 द्वौ मासौ चापि निरुत —c) T2 (also) त्रिदशेन G1 [म]नृशसेन (for नृश°) —d) Ś1 D1 8 6 10 T1 [s य (for न) D11 सदा (sic) (for मम) Ñ2 V B D5 य कृत समयो मम

9 D1 om 9–11b —a) D1 11 सौम्येन, T1 स्व भ्राता (for च भ्रात्रा) —c) Ś1 D1 10 स्वय तेन, Ñ1 स्वय दृष्टो, D1 6 11 स्वय भ्राता D1 स्वय पत्नी (for प्रयत्न) M1 उक्तोऽपि बहुशस्तासो —d) Ś1 D1 10 च ता Ñ1 D2 स ता D2 न तत् (for च तत्) D1 4 न न तद्गत्वामथा (D1 °था) D11 न च ता कृतवा मति —For 9 Ñ2 V B subst

G 5 35-11 B 5 37 10 L 5 31 19 मम प्रतिप्रदानं हि रावणस्य न रोचते ।
रावणं मार्गते संख्ये मृत्युः कालवशं गतम् ॥ १०
ज्येष्ठा कन्यानला नाम विभीषणसुता कपे ।
तया ममेदमाख्यातं मात्रा प्रहितया स्वयम् ॥ ११
अविन्ध्यो नाम मेधावी विद्वान्राक्षसपुंगवः ।
धृतिमाञ्शीलवान्वृद्धो रावणस्य सुसंमतः ॥ १२
रामात्क्षयमनुप्राप्तं रक्षसां प्रत्यचोदयत् ।
न च तस्यापि दुष्टात्मा शृणोति वचनं हितम् ॥ १३
आशंसेयं हरिश्रेष्ठ क्षिप्रं मां प्राप्स्यते पतिः ।
अन्तरात्मा हि मे शुद्धस्तस्मिंश्च बहवो गुणाः ॥ १४
उत्साहः पौरुषं सत्त्वमानृशंस्यं कृतज्ञता ।
विक्रमश्च प्रभावश्च सन्ति वानर राघवे ॥ १५
चतुर्दश सहस्राणि राक्षसानां जघान यः ।
जनस्थाने विना भ्रात्रा शत्रुः कस्तस्य नोद्विजेत् ॥ १६
न स शक्यस्तुलयितुं व्यसनैः पुरुषर्षभः ।
अहं तस्यानुभावज्ञा शक्रस्येव पुलोमजा ॥ १७

794* निर्मीय[illegible]स्तु [illegible] रामस्यो [illegible] ।
[illegible] स मम [illegible] ॥
[illegible] न च [illegible] ॥

[(l. 3) Ñ1 V (S)[illegible] (for [illegible]) B2 [illegible] (for न [illegible])].

Thereafter all the above MSS. cont. while Ñ1 D1-4.10.11 ins. after 9

795* [illegible] [illegible] किम स [illegible] ।

[Ś1 [illegible] V B1 [illegible] (by transp.) D4.10 [illegible] (for [illegible]) Ñ1 D1 [illegible] Ñ1 [illegible] D5 [illegible] D2 [illegible] (in the post. half)]

10 D1 om. 10 (cf. v.l. 9) —a) B3 [illegible] D1 [illegible] (for हि) —b) B1 [illegible] —cd) Ñ1 D1.4.10 [illegible] (for रावण) Ś1 रावणो मार्गते [illegible] D4.11 [illegible] (for c) Ś1 D1-4.10.11 मृत्यु (D1.11 °यु) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 T2 G1 [illegible] (for गतम्) V B [illegible] मध्ये [illegible]

11 D1 om. 11ab (cf. v.l. 9) —ab) D1 G2 [illegible] D1 (nom. [illegible]) [illegible] D2 [illegible] (for [illegible]) Ś1 V B D4.11 [illegible] [illegible] —c) D2 [illegible] (for [illegible]) V B D5 [illegible], T M1 [illegible] Ct as in text (for [illegible]) D2 [illegible] —d) V B1 D5 [illegible] V B1-3 [illegible] (i. e. B2 [illegible]) [illegible] D2 [illegible] D2 [illegible] D1 [illegible] D11 [illegible] (for [illegible])

12 D1 T1.2 G M1 om. 12-13 —a) B1 [illegible] D1 [illegible] Ñ V B2-4 D5-8.11 [illegible] (for [illegible]) —D1 om. (hapl.) from [illegible] in d up to 13a —c) V1 V2 [illegible] B2 [illegible] —d) D11 [illegible], D10 T2 [illegible] T3 [illegible] —After 12 V1 ins.

796* [illegible] राजा [illegible] ॥

13 L (up to 13d) T1.2 G M1 om. 13 (cf. v.l. 12) —a) D2 [illegible], D10 Ct [illegible] Ct [illegible] —b) Ś1 V1 D1.4.10 [illegible], T2 [illegible] (for प्रत्यचोदयत्) D2 [illegible] (by pm.) D4.11 [illegible] (D11 °[illegible]) [illegible] —For 13cd, V1 V B D5 subst.

797* सोऽप्यस्मत्क्षयमनुप्राप्य [illegible] प्रत्यचोदयत् ।

[V3 D5 [illegible] (for [illegible]) B1.2 [illegible] B2 [illegible] (for the prior half) Ś1 D1 [illegible], B2 [illegible] (for [illegible]) V1 [illegible], V2 B3 [illegible] (B3 °[illegible])]

—After 13cd, D4.6 ins.

798* [illegible] प्रत्यचोदयत् ।

—c) D2 [illegible] B2 [illegible] (nom. incol.), D5 [illegible] D[illegible] [illegible] D11 [illegible] (for [illegible]) B1 [illegible]

14 a) Ś1 D10 [illegible] Ś1 V B1.2.4 D1.4.6.11 [illegible] B3 D3 [illegible] (D4 *) D4.11 T2 M [illegible] (for [illegible]) Ñ1 D4.6.10 T1.2 [illegible] (for [illegible]) Cr [illegible], so also Cr *̇ —b) D1 [illegible] D4.11 [illegible] D1 [illegible] (for [illegible]) Ś1 V B D5 [illegible] —Ś1 D10 om. 14cd —c) B1 D1 T [illegible] B3 [illegible] (for हि) D11 [illegible] (for मे [illegible]) —d) B4 [illegible] D5 [illegible] (for च)

15 a) D1 T1 [illegible] D4.11 G1 [illegible] (for [illegible]) —b) Ś1 V1 (V2 also) B D1 [illegible] (for [illegible]) —c) B1 [illegible] (for [illegible]) V1 [illegible] (sic)

16 a) D2 [illegible] —b) Ś1 V V1 B1 D1 [illegible] (for [illegible]) —d) D1 [illegible] (by transp.) D1 [illegible] (for [illegible]) Ś1 D4.11 [illegible] (for नोद्विजेत्)

17 ab) T1 [illegible] D11 [illegible] (for [illegible]) Ñ1 [illegible] (also [illegible] [by pm.]) (for a) V1 D1.4.6.11 T1.2 [illegible] D10 [illegible] (subm.) (for [illegible]) Ś1 [illegible] —After 17ab, V1 (for the first time) ins.

शरजालांशुमाञ्शूरः कपे रामदिवाकरः ।
शत्रुरक्षोमयं तोयमुपशोषं नयिष्यति ॥ १८

इति संजल्पमानां तां रामार्थे शोककर्शिताम् ।
अश्रुसंपूर्णवदनामुवाच हनुमान्कपिः ॥ १९

श्रुत्वैव तु वचो मह्यं क्षिप्रमेष्यति राघवः ।
चमूं प्रकर्षन्महतीं हर्यृक्षगणसंकुलाम् ॥ २०

अथवा मोचयिष्यामि त्वामद्यैव हि राक्षसात् ।
अस्माद्दुःखादुपारोह मम पृष्ठमनिन्दिते ॥ २१

त्वां हि पृष्ठगतां कृत्वा संतरिष्यामि सागरम् ।
शक्तिरस्ति हि मे वोढुं लङ्कामपि सरावणाम् ॥ २२

अहं प्रस्रवणस्थाय राघवायाद्य मैथिलि ।
प्रापयिष्यामि शक्राय हव्यं हुतमिवानलः ॥ २३ G 5 35 21 B 5 37 23 L 5 31 23

and second time cf v l 20) D11 read 5 34 36^{cd} —^{c}) D1 a T1 a प्रभारक्षा (for [श]त्रुया°) —^{d}) Ś1 D1 10 11 यथा शची (for पुरोमजा) Ñ1 D2-4 पुत्रवधुवं (D4 महेंद्रस्य य)था शची —For 17 Ñ2 V B D6 subst

799* नासौ चालयितुं शक्यो धैर्येण पुरन्दरम् ।
महेन्द्र प्रमदक्षा वासवस्य यथा शची ।

[(l 1) Ñ2 V3 च, V3 (also) D6 न (for [ना]सौ) —(l 2) Ñ2 V3 यथा (for यथ) Ñ2 B2 D6 शतदेव (D6 °स्य च) (for वासवस्य)]

18 ^{a}) B2 (m also) शरमाला Ś1 Ñ2 V3 B1 D1 4 10 11 [शं]शुभि (for [शं]शुमान्) Ñ2 V B D6 4 वीर (for शूर) —^{b}) Ñ2 B1 3 D4 कृत्वा (for कपे) —For 18^{cd}, Ś1 Ñ V B D1 4 6 10 11 subst

800* विधमिष्यति संक्रुद्धो राक्षसगणं तथा ।

[D11 विधमिष्यति D4 D6 8 11 स क्षिप्र, D6 संक्षिप्त (for संक्रुद्धो) D1 धमिष्यति स तु क्षिप्र (for the prior half) Ñ2 V1 रावणं B2 रावणं सोदरकं, B1 D5-8 11 तदाकम (D5 तदाकम)नयो महद् (for the post half) Ś1 D10 निने(D11 धमि)ष्यति स तु क्षिप्र रावणं सपुत्रकं Ñ2 विवेष्यति स क्षिप्र तदाघनाम क्षीमते (unmetrical)]

19 ^{a}) D2 [illegible] (for इति) Ñ2 V B D6 समाभाषमाणा ता, D6 9 11 संकल्प(D6 °हल्प)माना तां —^{b}) B2 रामार्थे Ś1 Ñ2 V2 B D6 7-10 कर्षितां, V1 दर्शिता (for -कर्शिताम्) —^{c}) V1 नयनाम् (for -वदनाम्) Ñ1 अश्रुपूर्णमुखीं दीनाम्, B1 अश्रुभि पूर्णवदनाम् —^{d}) Ñ2 V B D6 हरिपुंगव, M1 वचनं कपि (for हनुमान्कपि) —After 19 G2 M2 ins

801* न शक्यसिद्धस्या जानीते राम कमलेक्षण ।
तेन त्वा नानयत्याशु शचीमिव पुरंदर ।

[Cf 5 34 32^{ab} and 779*]

[illegible] =5 34 31^{c}–33^{d} Ñ2 V B D6 om 20-22 Ñ1 illeg for 20^{a} —^{a}) D2 3 च, G2 हि (for तु) Ś1 D1 3 10 11 श्रुत्वा मम वचो देवि, D4 5 श्रुत्वा च(D5 श्रुत्वैव) मत्सुपाद्देवि ※ Cf सद्य मम मत्तो वा ※ —^{b}) Ś1 D1 10 क्षिप्र मुक्षसि राघवे (D1 °ति राघव) —^{c}) Ś1 D10 प्रकृष्टा, D11 प्रकृष्य (for प्रकर्षन्) Ñ1 स त्वा प्रगृह्य महतीं —After 20 Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 read (Ñ1 [first time] D11 read 36^{cd} after 5 [illegible] 17^{ab}) 5 34 31–35 while G2 M2 ins after 20

802* विदग्धमतिना वाणैरक्षोभ्य वरनामयम् ।
करिष्यति पुरीं लङ्कां काकुत्स्थ सा°नरा,तमाम् ।
[Cf 5 34 33^{c-f}]

21 Ñ2 V B D6 om 21 (cf v l 20) —^{a}) D4 मद्यात् Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 G2 मोक्षयिष्यामि (for मोच°) —^{b}) D6 T2 (also) M2 4 सराघवां, D1 1 Ct स रावणात्, D6 च रावणात्, T1 G1 हि रावणात्, T3 च राक्षसात्, G2 M3 रावणे (for हि राक्षसात्) Ś1 D10 तु दारादु सुदारुणात्, Ñ1 D4 11 दुःखादस्मात् स(D6 °सीस)सुदारुणा D2 दुःखादस्मात्ता क्लेशात् (sic), D5 तु दारुणात् अवकरसत्ते —^{c}) D7 अस्माद् G3 त्वमारोह (for उपारोह) —For 21^{cd} Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 subst

803* पृष्ठमारोह मे देवि मा मूत्कालस्य पर्ययः ।

[D11 समर Ś1 फिमारोह मे देवि (for the prior half) D3 कालविपर्ययः]

—Thereafter D3 reads 26^{cd} and 27^{cd} for the first time repeating them in their proper place

[illegible] Ñ2 V B D6 om 22 (cf v l 20) —^{a}) D1 7 8 M3 तु (for हि) Ś1 Ñ1 D1 4 6 10 11 त्वमहं पृष्ठगामित्वा D6 त्वयाहं लीलया पृष्ठे —After 22^{ab} D3 reads 26^{cd} and 27^{cd} —^{c}) D3 च D4 च (sic) (for हि) D1 G3 M2 सोढुं (for वोढुं) —^{d}) Ś1 Ñ1 D1 4 6 1 सरावणा T G2 सराक्षसा (for सरावणाम्)

[illegible] ^{a}) D4 5 प्रस्रवणस्थाय —For 23^{ab}, Ś1 Ñ V B D1-4 6 10 11 subst

804* अहं त्वां वाहयेश्चान्ते रामस्यैव मैथिलि ।

[Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 त्वा (for वाह) Ś1 D1 नेष्यामि D4 राम (for रामस्य) Ś1 D1 4 4 11 मैथिलि Ñ1 मैथिलि (for मैथिलि) D4 रामाय च मैथिलि D11 रामस्यैव मैथिलि (for the post half)]

—^{c}) Ś1 Ñ V B D1-4 6 10 11 दुःखेभ्यो (for शक्राय) —^{d}) D5 हव्याहुतिम् (for हव्यं हुतम्)

G 5 35 22 B 5 37 74 L 5 34 29 द्रक्ष्यस्यद्यैव वैदेहि राघवं सहलक्ष्मणम् ।
व्यवसायसमायुक्तं विष्णुं दैत्यवधे यथा ॥ २४
त्वद्दर्शनकृतोत्साहमाश्रमस्थं महाबलम् ।
पुरंदरमिवासीनं नागराजस्य मूर्धनि ॥ २५
पृष्ठमारोह मे देवि मा विकाङ्क्षस्व शोभने ।
योगमन्विच्छ रामेण शशाङ्केनेव रोहिणी ॥ २६
कथयन्तीव चन्द्रेण सूर्येणेव सुवर्चला ।
मत्पृष्ठमधिरुह्य त्वं तराकाशमहार्णवम् ॥ २७
न हि मे संप्रयातस्य त्वामितो नयतोऽङ्गने ।
अनुगन्तुं गतिं शक्ताः सर्वे लङ्कानिवासिनः ॥ २८
यथैवाहमिह प्राप्तस्तथैवाहमसंशयम् ।
यास्यामि पश्य वैदेहि त्वामुद्यम्य विहायसम् ॥ २९
मैथिली तु हरिश्रेष्ठाच्छ्रुत्वा वचनमद्भुतम् ।
हर्षविस्मितसर्वाङ्गी हनूमन्तमथाब्रवीत् ॥ ३०

24 ᵃ) G1 द्रक्ष्यसे Ñ3 V B D4 अद्यैव पश्य वैदेहि —ᵇ) D3 च सलक्ष्मणः —Ś1 om 24ᶜ-25ᵇ —ᶜ) D2.11 व्यवसायसिरामत्त(D11 °त्त) —ᵈ) Ñ V B D4 ... दै(Ñ V दे)त्यसु(V1 B2 (m also) D11 °सु)रेन्द्रमर्दने —After 24 Ñ2 V B D4 ins

805* वृद्धि पूर्व स्थानस्य देवपालस्य रोमसु।
भद्र त्वा दर्शयिष्यामि रामायाचैव पश्य माम्।

[(l 1) V2 ... B2 (with hiatus) ... (for the post half) —(l 2) Ñ2 V1 B3 D4 रामम् (for रामय) B2 पश्यन्तौ]

25 Ś1 om 25ᵃᵇ (cf v l 24) —ᵇ) V3 माश्रमस्य (sic) B2 मानसस्य (for माश्रमस्य) —ᵈ) Ñ2 V B2 D1.2.3 M1.2 Cv(n) g(p) h t नगराजस्य, D4-6 D8 नग° D2 शैल° M3 Cg नाक° (for नाग°) Cv नाकपृष्ठस्य नाकपृष्ठस्य स्वर्गस्य। नगराजस्येति पाठे मेरोरित्य। Cg नाकराजस्य मूर्धनि नाकपृष्ठस्य मूर्धनि। नगराजस्येति पाठे मेरोरित्यर्थः। Ck t नगराजस्य (Ck पर्वत) शिखरस्य ... पुण्यमिति।

26 D1 om 26ᵃᵇ —ᵃ) D6 पृष्ठम् (for पृष्ठम्) Ś1 B2 D10 मारुह T M3 वैदेहि (for मे देवि) D2 पृष्ठमारुह्य वैदेहि —ᵇ) Ś1 D8.10 T2 G1.2 विकाङ्क्षस्व Ñ1 D8.11 विचारय Ñ2 V1 L2 ... त्वं विषाद V3 ... त्वं विषाद, B1 त्वं विषाद, B2 त्वं विषाद, B3 (m also) ... विषाद B2 मा चिरय, D3 विस्मरं, Cv ep cm g t as in text (for विकाङ्क्षस्व) Cr मा विकाङ्क्षस्वेति पाठे मोपेक्षिता इत्यर्थः। मा विषादेति पाठः ... —D1 reads 26ᶜᵈ and 27ᵃᵇ after 22ᵃᵇ D3 reads 26ᶜᵈ and 27ᵃᵇ for the first time after 803* repeating them here —ᶜ) D10 येन सन्निच्छ रामेण (sic)

27 Ñ2 V B D4 om 27ᵃᵇ —ᵃᵇ) D7-9 वह्निना (for चन्द्रेण) D6 T2 साधीव च महेन्द्रेण G1 M1 पौलोमीव महेन्द्रेण (for ᵃ) D2 T1.2 M1.2 सूर्येण च महाविष्णा D7-9 सावित्र्यर्कि रोहिणी (for ᵇ) Ś1 Ñ2 D10.11 स्वाति(?)रिव चैद्रेण सूर्येणेव सुवर्चला (Ñ2 D11 °व महाप्रभा, D1-8 सर्वे दि सर्वेण पूर्णचन्द्रविमानने (D2 °मा) —D1 reads 26ᶜᵈ and 27ᵃᵇ after 22ᵃᵇ. D3 reads 26ᶜᵈ and 27ᵃᵇ for the first time after 803* repeating them here —ᶜ) Ś1 D10 अधिरोहस्व, Ñ V B D4 °रूह्य त्वं, D1-6 T2 G1 °रोह त्वं Cm as in text (for अधिरुह्य त्वं) —ᵈ) Ś1 D10 तराकाशं, D1.11 तर ओह, D2.3 G1 G3 तराकाशं, T2 ... G2 तराकाशे, Cm as in text (for तराकाश) D6 M3 Cm महार्णवो Ñ1 D1 T2.3 तराकाशमिवार्णवम्, Ñ2 V B1.2 D4 स(B3 (m also) त्व)राकाशेन सागर, B2 सुखं यास्यसि मैथिलि, D5 सत्वराकाश सागर —After 27, Ñ2 V B D4 ins

806* वृषभं समुपारूढा देवि देवीव पार्वती।

[D4 ... देवी च ... (for the post half)]

28 ᵃ) Ś1 D10 नवतौर्ध्वरे, D4 °तोऽनघे (for °तोऽङ्गने) Ñ V B D4 गृहीत्वा त्वां शुभा(Ñ1 B3 यता)नने, D1 त्वां गृहीत्वा वरानने —ᶜ) Ñ2 V B1.2 D4 अनुयातुं B2 यातुयातु (sic) (for अनुगन्तुं) Ś1 D10 इमे, D1 न त D11 सर्वो (for सर्वे)

29 ᵃᵇ) Ñ1 T1.2 G1.2 M1 ... D1.3 सर्वमायेण पुन (for ᵃ) Ś1 D10 यथैवमिह ... हि न संशय —Ñ1 illeg for 29ᵃ —ᶜ) Ś1 D10 नयामि (for यास्यामि) —ᵈ) Ñ1 D11 बाहुभ्याम् (for त्वामुद्यम्य) Ś1 Ñ V1 B D1-3.10.11 T1.2 M1 विहायसा V3 महायसा —After 29 Ś1 Ñ V B D1-4.10.11 ins

807* अथ वेगसमये देवि मम पृष्ठमिहोद्यते।
तृणप्रियमुखायीता धरय रूप करोम्यहम्।

[D1 om l 1 —(l 1) Ñ2 V B D4 ... (for अथ वेग) Ś1 D10 पृष्ठम् (for ...) Ñ1 ... (subst) (for the post half) —(l 2) Ñ1 ... D1 ... (for तृ) Ñ2 V B D4 पूर्व(Ñ1 B1 D4 °स) पूर्व(म) (for the prior half) D11 रूप धरय (by transp)] —Then B2 cont

808* समाने यदसौ यापि पवनो या समो गतौ।

30 ᶜ) G1 विस्मय (for विस्मित) —For 30 Ś1 Ñ V B D1-4.10.11 subst

809* मैथिली तु हरिश्रेष्ठं वीर्य वीर्यवत्ताम्बरम्।
अब्रवीन्मधुरं वाक्यं वाक्यज्ञा वाक्यकोविदम्।

हनूमन्दूरमध्वानं कथं मां वोढुमिच्छसि ।
तदेव खलु ते मन्ये कपित्वं हरियूथप ॥ ३१
कथं वाल्पशरीरस्त्वं मामितो नेतुमिच्छसि ।
सकाशं मानवेन्द्रस्य भर्तुर्मे प्लवगर्षभ ॥ ३२
सीताया वचनं श्रुत्वा हनूमान्मारुतात्मजः ।
चिन्तयामास लक्ष्मीवान्नवं परिभवं कृतम् ॥ ३३
न मे जानाति सत्त्वं वा प्रभावं वासितेक्षणा ।
तस्मात्पश्यतु वैदेही यद्रूपं मम कामतः ॥ ३४
इति संचिन्त्य हनुमांस्तदा प्लवगसत्तमः ।
दर्शयामास वैदेह्याः स्वरूपमरिमर्दनः ॥ ३५
स तस्मात्पादपाद्धीमानाप्लुत्य प्लवगर्षभः ।
ततो वर्धितुमारेभे सीताप्रत्ययकारणात् ॥ ३६
मेरुमन्दरसंकाशो बभौ दीप्तानलप्रभः ।
अग्रतो व्यवतस्थे च सीताया वानरर्षभः ॥ ३७
हरिः पर्वतसंकाशस्ताम्रवक्त्रो महाबलः ।
वज्रदंष्ट्रनखो भीमो वैदेहीमिदमब्रवीत् ॥ ३८
सपर्वतवनोद्देशां साट्टप्राकारतोरणाम् ।
लङ्कामिमां सनाथां वा नयितुं शक्तिरस्ति मे ॥ ३९ G 5 35 35 B 5 37-39 L 5 34 45

[(1 1) Ñ2 V B D4 हनूमन् (for हरिस्त्व) N2 B2 D5 कपि (for वीर) —(1 2) N1 अवरिक्त, D3 4 ज्ञात्वा (for अवरीत्वा) Ñ2 V B D4 अवरीत्वात्सि(B1 2 4 °ग)न वानर वानर गमिष्यसि (D3 5 °स्थ)न]

—Then Ñ1 D3 1 10 11 cont, while D3 2 subst for 30

810* तद्वाक्यमेव श्रुत्वा वानरी ब्रुवन्तीमथाब्रवी ।
ईषदुत्पिन्नसर्वाङ्गी हनूमन्तमथाब्रवीत् ।

[(1 1) Ñ1 illeg for the prior half —(1 2) D3 1 ईषद्वीप्त चार्वङ्गी D5 हनुच्चलितमना (for the prior half)]

31 Ñ2 V B D4 om 31 —a) D5 वोढुं त्वम्, D3 5 मां नेतुम् (for मां वोढुम्) Ś1 D3 11 मर्हसि, D3 11 M3 इच्छति (for इच्छसि) —D5 om (hapl) 31c-32b —c) Ś1 तदेतत्, D5 तदेव D5 खलु (for खलु) —d) Ñ1 कपियूथप, D3 4 अनवस्थित (for हरियूथप)

32 D5 om 32ab (cf v l 31) —a) Ś1 Ñ V B D1 3 4 6 10 11 अल्प, D3 7 9 T अल्प, D6 अल्प, G3 वा स्व (for वाल्प) D10 शरीरस्य —b) D5 इतो मा (by transp), M1 मतो मा M3 अमितो (sic) (for मामितो) Ś1 नेतुमर्हसि, Ñ2 V B D4 वोढुमर्ह(B3 °मिच्छ)सि —c) Ñ2 V B D4 मनुजेन्द्रस्य (for मानवे°) —N1 illeg for 32d —d) B3 D1 प्लवगर्षभ, B4 प्लवगेश्वर, D3 वानरर्षभ, D5 प्लवगोत्तम, Ś1 D10 भर्तुं प्लवगसत्तम, M3 भर्तुरेव प्लवगम

33 a) Ś1 Ñ1 V2 D1-4 10 11 T1 G2 3 तद्रूप, V1 D1 3 तु वच (for वचन) Ñ2 B D4 स सीताया वच श्रुत्वा —b) Ś1 D1 4 10 प्लवगोत्तम, Ñ2 प्लवगर्षभ, Ñ2 V B D4 प्रत्यभाषत, D13 हरियूथप (for मारुतात्मज) —D3 5 om (D5 hapl) 33c-36d Ñ2 V B D4 om 33c-34d —c) Ś1 Ñ1 D10 11 देव्या (for वान्) D3 2 देव्या परिभव कृत,

34 D3 4 om 34; Ñ2 V B D4 om 34ab (for all cf v l 33) —a) Ś1 Ñ2 D3 8 10 T1 जानासि M3 transp सत्त्व and [illegible] —b) Ś1 Ñ1 D3 8 10 T1 वासिते क्षणे, G1 वासितेक्षणा —c) V B1-3 मनुजीशस्य, B4 मा विरीक्षस्व (for तस्मा पश्यतु) Ś1 D10 तस्मात्त पश्य वैदेहि, Ñ2 D4 त्व तु वीक्षस्व वैदेहि G2 तस्मात्पश्यसि वैदेहि —d) Ś1 Ñ1 D2 10 11 परम मम, Ñ2 V [illegible] D4 मम रूपम्, D3 यद्रूप मम (for मम कामत) D6 मद्रूप मनसात्मना || Cv तस्मात्पश्यतु वैदेही यद्रूप मम कामत इत्यय पाठ समीचीन । अन्योऽप्यसमीचीन । पूर्वापरविरोधात् ।, so also Cr g ||

35 Ñ2 V B D1 4 6 om 35 (for D1 4 cf v l 33) Ś1 Ñ1 D2 10 11 om 35cd —cd) T1 3 तथा (for तदा), D5 स तस्मात् प्रत्ययार्थं तु हनुमान्प्लवगोत्तम —c) D7 8 सीताया (for वैदेह्या) —d) D3 10 T2 3 M1 स्व रूपम्

36 D1 3 4 om 36cd (except D3 cf v l 33) —a) Ś1 D10 श्रीमान् (for धीमान्) —b) Ś1 D3 10 11 तस्थु(D3 11 मासु)त्य प्लवगोत्तम, Ñ2 सद्यः प्लुत्य च वानर —c) D10 वृद्धत्वम् (sic) (for वर्धितुम्) —For 36, Ñ2 V B D4 subst

811* तत स कपिशार्दूलो द्रुत प्रस्कन्द्य पादपात् ।
व्यवर्धत महातेजा कामरूपी प्लवगम ।

[(1 1) B3 च (for स) V1 प्रस्कन्द्य (sic) (for प्रस्कन्द्य)]

[illegible] Ś1 om 37 For 37-38 Ñ2 V B D4 subst 812* —a) Ñ1 D2 4 10 गिरि, D5 शैल, D3 बभौ (for मेरु) —c) Ñ1 D3 4 व्यवतस्थे स, D16 व्यवतिष्ठता, T1 M1 समवस्थे च G2 M3 [s]व्यवतस्थे च, Cv g t व्यवतस्थे च (as in text) —d) Ñ2 प्लवेश्वर, D10 G1 M3 वानरोत्तम (for °र्षभ)

38 a) Ś1 D10 G1 वज्रदंष्ट्रनखो भीमो, D1 3 दंष्ट्रो वज्रनखो भीमो —For 37-38 Ñ2 V B D4 subst

812* नीलजीमूतसंकाश [illegible]सूर्याग्निसदृशप्रभ ।
सीताया प्रमुखे स्थित्वा वाक्यमेतदुवाच ह ।

[(1 1) B4 °संकाश तत्र कृत्वा स वानर —(1 2) D4 समुखे (for प्र°) B4 वचनं (for वाक्यम्)]

39 a) D3 4 साद्रि (for सह) D5 अद्वैपुरी (for

G 5 [illegible] 36 B 5 37 40 L 5 34 40

तदस्याप्यतां बुद्धिरलं देवि विकाङ्क्षया ।
विशोकं कुरु वैदेहि राघवं सहलक्ष्मणम् ॥ ४०
तं दृष्ट्वाचलसंकाशमुवाच जनकात्मजा ।
पद्मपत्रविशालाक्षी मारुतस्यौरसं सुतम् ॥ ४१
तव सत्त्वं बलं चैव विजानामि महाकपे ।
वायोरिव गतिं चापि तेजश्चाग्नेरिवाद्भुतम् ॥ ४२
प्राकृतोऽन्यः कथं चेमां भूमिमागन्तुमर्हति ।
उदधेरप्रमेयस्य पारं वानरपुंगव ॥ ४३
जानामि गमने शक्तिं नयने चापि ते मम ।
अवश्यं संप्रधार्याशु कार्यसिद्धिरिहात्मनः ॥ ४४
अयुक्तं तु कपिश्रेष्ठ मया गन्तुं त्वया सह ।
वायुवेगसवेगस्य वेगो मां मोहयेत्तव ॥ ४५
अहमाकाशमापन्ना उपर्युपरि सागरम् ।
प्रपतेयं हि ते पृष्ठाद्भयाद्वेगेन गच्छतः ॥ ४६
पतिता सागरे चाहं तिमिनक्रझषाकुले ।
भवेयमाशु विवशा यादसामन्नमुत्तमम् ॥ ४७

-सौ(सान्) —^{c}) Ś1 Ñ V B D1–4 6.10 11 स्वस्त्यस्ति सनातना (V1 D3 11 °ता स्वा) —^{d}) Ś1 Ñ1 D1–4 10 11 नेतु वै, [illegible] प्रणेतु, D5 नातिनु, G1 k t as in text (for नयितु) B2.4 नेतु (for अस्ति) ※ Ch 1 नयितु नेतुम् (Cl. °भुमिमि यावत्) ※

40 ^{a}) B4 बुद्धि (for बुद्धिर्) —^{b}) V2 D1 3 5 T2 विकाङ्क्षया, V2 V B1–3 D2 5 6 12 विव(D5 °त्र)क्षया, Cm g k t as in text (for विकाङ्क्षया) Ś1 D10 सम सागरलघने(Ś1 °लङ्घने), B4 श्रवण देवि वङ्क्षया —D5 reads 40^{d} in marg —^{d}) D2 कुरु (sic) (for सह) B1 °सहलक्ष्मणौ (subm) —After 40, Ñ3 ins

813* पौरुषतामुतमुखुत्न नीत्वा दृष्ट्वा सुमेरुगे।
सामिदर्शित हि मे गन्तु विमु त्वा सागर फुल ।

41 ^{d}) V1 V B D5 गिरिं, M3 भीम (for [illegible]-भर) —Ś1 B2 om 41^{cd} —^{c}) D2 D6 परमाक्षी (for विशालाक्षी)

42 ^{a}) D1 मप (for तव) B1 3 सात्त्वं D1 8 वीर्य (for चैव) —^{b}) Ś1 Ñ1 D3 8 10 सजानामि, V1 B D2 वेद्मि ते, D11 जानामि त्वां (for विजानामि) —^{c}) Ś1 D4 10 गति चैव(D5 चापि) Ñ1 D1–3 T2 M1 गतिसाम्यं, V1 V B D5 गतिश्चैव —^{d}) D5 तेजसा (for तेजश्च) Ñ1 V1 B D2 इवोत्तम V2 तेजस्याग्निरिवोत्तम

43 ^{a}) Ś1 D1 2 6 10 11 क, V1 च, D5 चेत् (for अन्य) —^{b}) V1 D10 भुवम् (for भूमिम्) —^{c}) Ś1 V1 D1 10 11 चाप्रमेयस्य —^{d}) D1–3 G1 2 M1 2 -पुंगव (for पुंगव) V1 वर्ण पारं च सागरं —For 43, V2 V B D2 subst.

814* त्वत्तः क मानोऽस्ति वित्तक प्रत्ययास्ति च ।
त्वदन्तं हरिसार्दूल पारं गन्तुं महोदधेः ।

[(L 1) B4 त्वतो (for त्वत्तः) B4 च (for क) V2 V3 D2 वित्तं, B2 [मा]नि च B4 D2 च (for [मा]नि च) D2 °इदं हरिशार्दूल (for the post half) —(L 2) V3 त्वत्तः, D2 त्वत्तः B4 त्वदन्त (for त्वदन्तं)]

44 ^{ab}) D2 जाने त्व D5 नयते D2 गमने (for नयने) Ś1 D10 transp गमने and नयने. D2 वा (for च) D10 [s]पि च (by transp), Ñ1 D2 3 11 [s]स्त (for मम) Ñ1 V B D5 नयितु मां सह(V1 B च ते)कपे, D1 3 नयने च तथात्वय (for ^{b}) —Ś1 D10 om 44^{c}–45^{b} —^{c}) Ñ1 V1 B1 3 4 D1 4 6 G1 2 तु, B1 (श)च, D5 स्यात् (for (आ)शु) —^{d}) Ñ V B1 3 4 D1–4 6 11 सिद्धा मया, B2 मनाक्मया, D5 7 8 G1 2 हृदयस्य, M1 महामते (for इहा°) T2 M2 कार्यसिद्धिं महा(M1 °द्विविधा)त्मन

45 Ś1 D10 om 45^{ab} (cf. v. l. 44) —^{a}) D1 T1 G2 M2 हरिश्रेष्ठ (for कपि°) —^{b}) G2 समागन्तु M1 सह वस्तु (for मया गन्तुं) M1 (त्व)मया (for सह) —For 45^{ab}, Ñ V B D1–4 6 11 subst

815* अशक्यं मे हरिश्रेष्ठ त्वया गन्तुं विहायसा ।

[V1 अयुक्तं, D2 अवश्यं, D3 6 अशक्यम् (for अशक्यं) V1 V2 B2 हरिश्रेष्ठ, D1–4 11 कपिश्रेष्ठ (for हरिश्रेष्ठ) D2 [illegible] (for त्वया)]

—^{cd}) D1 3 वायो: समानवेगस्य, D10 T2 M1 वायुवेगस्य (T2 °स्य)वेगस्य (for °) D2 [s]य (for मां) V1 B1 2(m. also) 4 D5 मोहयेद्, V B2 मानयेद्(for मोहये°) D1 तद्वा (for तव) B2 वायुवेगस्य वेगो मामभ्र पातयेतु च

46 V1 V B D5 om 46 —^{a}) D1 G2 आकाश- आसनार V2 D1 2 8 10 11 M1 आपन्ना, D1–4 सपन्ना G1 -नगस्य (for सागरम्) —Note hiatus between ^{a} and ^{b}. —^{b}) Ś1 D1 2 6 10 11 M1 (to avoid hiatus) तूपरि (for उपरि) —D5 om (hapl) 45^{c}–52^{b} —^{c}) D10 पृष्ठात् (for ते पृष्ठाद्) D11 प्रपतेयं यदि ते पृष्ठात्. —^{d}) V1 D1 4 भूयो, D3 सहद् (for भयाद्)

47 D1 om 47 (cf. v. l. 46) —^{a}) V1 D1 च D1 न (for च) —^{b}) D1 तिमिनक्र (for तिमि) V1 V2 B क्रकुरे D2 उरगै°, D11 मकर°, G1 °कुले (for °झषाकुले) —^{cd}) D1 भव (for आशु) V1 भयम् (for उत्तमम्) B2 भवेय विविधैर्नक्रै महता यादसागणै — After 47 Ś1 V D1–4 10 11 ins

816* कथं नौ पतितां तत्र हरिश्रेष्ठ महाभय ।
भक्षयेयु: प्रविश्याशु सागरासिन ।

न च शक्ष्ये त्वया सार्धं गन्तुं शत्रुविनाशन ।
कलत्रवति संदेहस्त्वय्यपि स्यादसंशयम् ॥ ४८
ह्रियमाणां तु मां दृष्ट्वा राक्षसा भीमविक्रमाः ।
अनुगच्छेयुरादिष्टा रावणेन दुरात्मना ॥ ४९
तैस्त्वं परिवृतः शूरैः शूलमुद्गरपाणिभिः ।
भवेस्त्वं संशयं प्राप्तो मया वीर कलत्रवान् ॥ ५०
सायुधा बहवो व्योम्नि राक्षसास्त्वं निरायुधः ।
कथं शक्ष्यसि संयातुं मां चैव परिरक्षितुम् ॥ ५१
युध्यमानस्य रक्षोभिस्ततस्तैः क्रूरकर्मभिः ।
प्रपतेयं हि ते पृष्ठाद्भयार्ता कपिसत्तम ॥ ५२
अथ रक्षांसि भीमानि महान्ति बलवन्ति च ।
कथंचित्साम्पराये त्वां जयेयुः कपिसत्तम ॥ ५३
अथवा युध्यमानस्य पतेयं विमुखस्य ते ।
पतितां च गृहीत्वा मां नयेयुः पापराक्षसाः ॥ ५४
मां वा हरेयुस्त्वद्धस्ताद्विशसेयुरथापि वा ।
अव्यवस्थौ हि दृश्येते युद्धे जयपराजयौ ॥ ५५
अहं वापि विपद्येयं रक्षोभिरभितर्जिता ।
त्वत्प्रयत्नो हरिश्रेष्ठ भवेन्निष्फल एव तु ॥ ५६

G 5 38 0
B 5 37 56
L 5 34 63

(l 2) D3 महारौद्र (for प्रतिभयं)] while V B ins 823* after 47

48 D4 om 48 (cf v l 46) V B om 48–61 Ñ2 D6 om 48 —ᵃ) D1 M2 नच शक्ष्ये, G1 न शक्ष्येह (for न च शक्ष्ये) Ś1 Ñ1 D10 न शक्नोमि त्वया यातुं (Ñ1 गन्तुं) D1-5 11 न शक्ष्यामि (D11 °क्ष्यामि [sic]) त्वया यातुं —ᵇ) Ś1 Ñ1 D1 3 10 11 सर्वे, D8 सार्धं (for गन्तुं) D3 शत्रुविमर्दन —After 48ᵃᵇ, Ñ1 ins l 2 of 823* (repeating it in its proper place) and then reads 62 onwards up to colophon —Ñ1 illeg for 48ᵈ —ᵈ) D7 स्यादपि (by transp) Ś1 D1-3 10 11 भवता, T2 G1 M3 भवताय, Ct in text (for असंशयम्)

49 V B D4 om 49 (cf v l 46 and 48) —ᵇ) Ñ1 D1 भीमदर्शना —D9 reads 49ᵈ in marg

50 V B D4 om 50 (cf v l 46 and 48) —ᵃ) G3 स (for तैस्) D1 परिवृतैः (for °वृत) Ś1 D10 तैः सम्यगावृत्त शूरैः, Ñ D5 11 तैः सपरिवृत (D11 °तैः) शूरैः (D5 शूरै, D4 °रः) —ᵇ) D1 3 पाणिभि (for पाणिभिः) —ᶜ) Ś1 D1 5 10 11 सशयं (for संशयं) —ᵈ) D2 वीर (for वीर) Cv तैस्त्वमित्यादि । तैस्त्वं परिवृतो भवेः । पश्चान्मया कलत्रवान्, मया हरणसाधनाय संशयं प्राप्तश्च भवे । इति वाक्यभेदेन योजना । अन्यथा एकवाक्योऽपि दिन्त्यते । सपरिवृत इति सम्यक् । Cr तैः परिवृत शूरैः परिवृतो भवे । पश्चान्मया कलत्रवाञ्छरपरया मया सहायं प्राप्तो भवेरिति वाक्यभेदेन पुनरुक्तदोषो निरस्तः । तैः सपरिवृत इति पाठ [so also Cm g]

51 V B D4 om 51 (cf v l 46 and 48) —ᵇ) D1 सदायुध (for निरा°) —ᶜ) Ś1 D10 शक्नोषि, D11 समीक्ष्य, T1 शक्ष्यसि (for शक्ष्यसि) Ś1 मा यातुं D2 स्व यातुं G1 Cv सयातुं, Cr g as in text (for संयातुं) M2 कथं शक्ष्यति संयोद्धुं —T1 om (hapl ?) from चैव in ᵈ up to 54ᵃ —ᵈ) Ñ1 D5 6 11 मा चापि, D2 मा चा अ, M2 अस्याः (for मा चैव)

52 D4 om 52ᵃᵇ (cf v l 46) V B T1 om 52 (cf v l 48 and 51) —ᵃ) G1 युध्यमानस्तु —ᵇ) Ś1 D10 M3 तत ते, D6 तथा ते, T2 G1 तैरह (for ततस्तैः) —Ś1 om 52ᶜᵈ —ᶜ) D7 प्रपतेद्ध Ñ1 सह D1 तव, D1 5 च ते, D6 हि तत्, D10 [illegible] (for हि ते) D1 पृष्ठा (for पृष्ठाद्) —ᵈ) D1 हरिसत्तम, D3 हरिपुंगव, D11 T3 हरिकुंजर (for कपिसत्तम)

53 V B T1 om 53 (cf v l 48 and 51) Ñ1 D5 om 53–54ᵈ —ᵇ) D1 2 सर्वाणि (for भीमानि) —ᶜ) D1-4 6 10 11 समराग्रे M3 स्वा (for त्वां)

54 Ś1 V B om 54 (for V B, cf v l 48) T1 om 54ᵃᵇᶜ Ñ1 D6 om 54ᵃᵇ (cf v l 51 and 53) —ᵇ) D10 युद्धस्य, T2 विमुखस्य, M1 विमुखस्य, Cv g k t as in text (for विमुखस्य) —ᶜ) Ñ D5 4 नायेयुस्ते, D1 2 च नयेयुर्मां, D6 10 11 मां (D11 तु) नयेयुस्ते (for च गृहीत्वा मां) —ᵈ) Ñ D1-4 6 10 11 राक्षसा भीमविक्रमा

55 Ñ2 V B D6 om 55 (for V B, cf v l 48) Ñ2 illeg for 55–56ᵈ —ᵃ) D11 चाहरेयुस् Ś1 D10 गृहाणे D6 M1 सरस्वा (for त्वद्धस्ताद्) —ᵇ) D11 विम हरेयुर् T3 तथा (for अथ) Ś1 D10 विघ्ने युध्यतोऽपि वा —ᶜ) D2 3 ममवस्थौ Ś1 D1 4 10 11 च (for हि) —ᵈ) T2 रणे (for युद्धे). M1 जीव (sic) (for जय)

56 V B om 56 (cf v l 48) Ñ1 illeg for 56 (cf v l 57) —ᵃ) Ś1 D6 10 11 वा यद्द, D1 3 यदि T1 चापि (for वापि) Ñ2 D6 विपद्येयमह चापि —ᵇ) D2 चैव, D4 om (hapl) (for अपि) Ś1 D10 भीर्षिता D11 मर्दिता (for तर्जिता) —ᶜ) Ś1 D10 11 त्वत्प्रयत्ने Ñ2 D1 5 6 प्रयत्नेन, D1 3 प्रमादेन (for त्वत्प्रयत्नो) D10 कपिश्रेष्ठ —ᵈ) Ñ2 D1-4 6 10 11 हि (Ñ2 4) भवेत्तु (Ś1 D10 °द्दि, Ñ2 D2 °चि) प्रयोजन —After 56 Ñ2 D2 ins 823*

57 V B om 57 (cf v l 48) Ñ1 illeg for 57 (cf v l 55) Ñ2 D6 om 57–61 —ᵃ) D1 3 6 G1 2 M1 2 यदि (for यदि) D6 सम्प्राप्तो (for यथोक्तो) —ᵇ) D2 विद्युत् सर्वरक्षसां —ᶜ) T1 हीनाद् (for हीनेन) —ᵈ)

G 5.35.?
B 5.37.47
L 5.34.64

कामं त्वमपि पर्याप्तो निहन्तुं सर्वराक्षसान् ।
राघवस्य यशो हीयेत्त्वया शस्तैस्तु राक्षसैः ॥ ५७
अथवादाय रक्षांसि न्यस्येयुः संवृते हि माम् ।
यत्र ते नाभिजानीयुर्हरयो नापि राघवः ॥ ५८
आरम्भस्तु मदर्थोऽयं ततस्तव निरर्थकः ।
त्वया हि सह रामस्य महानागमने गुणः ॥ ५९
मयि जीवितमायत्तं राघवस्य महात्मनः ।
भ्रातॄणां च महाबाहो तव राजकुलस्य च ॥ ६०
तौ निराशौ मदर्थे तु शोकसंतापकर्शितौ ।
सह सर्वर्क्षहरिभिस्त्यक्ष्यतः प्राणसंग्रहम् ॥ ६१

T1 स्वया शास्त्रास्तु राक्षसा —For 57cd Ś1 D1-4.10.11 subst

817* तत्तु स्वर्गीय राघवस्य मत्तो हीयेत राघव ।

[D1 स्वर्गीये D3 ऋ श्रीयेत स राघव, D4 तव हीयेत राघव D11 स किं श्रीयेत राघव (for the post. half)]
—After 57, T2 ins.

818* तथापि कुरुते न भवेद्रूपा वानरपुङ्गव ।

58 Ñ2 V B D1 om 58 (cf v l 48 and 57) Ñ1 illeg for 58ab (cf v l 55) —For 58ab Ś1 D1-4.10.11 subst

819* मामादाय हि रक्षांसि नयेयुरपरे क्वचित् ।

[D2.10 स्वामाय D1 म (for हि) D3 अपरो, D11 क्वचा (for अपरे) D3 4 नयेयुरपराक्षसा (for the post half).] —c) Ś1 Ñ1 D2.3.10.11 यत्र ता, D1 3 तत्र ता (D3 ते) (for यत्र ते) D1 11 न विजानीयुः —d) Ś1 Ñ2 D1 4 10 न च, D11 वापि (for नापि) M3 राघवो

59 Ś1 Ñ2 V B D2.10 om 59 (for all except Ś1 D10 cf v l 48 and 57) —a) D1-4 11 स (D2.11 आ)-धारस्तो (D3 सवाहोऽपि) मदीयोऽयं —b) D1-4 भवेत् (for ततस्) D11 भवेदुरनिरर्थक —G3 reads 59cd after the first occurrence of 64 —c) D1 कथापि (for त्वया हि).

60 Ñ1 V B D1 om 60 (cf v l 48 and 57) —a) D1 कारण (for आयत्त) Ś1 D10 मम जीवितमायत्तः D11 मयि जीवति येष स्याद् —b) D1-4 [म]मितौजस (for महात्मन) —After 60ab, Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 ins

820* तस्मिन्विनष्टे रघुश्रेष्ठ प्राणाः सर्वे महाकपे ।
भ्रातृवत्सलो भ्रातुरस्य प्राणानपि परित्यजन् ।
तत्र निपतितं दृष्ट्वा न भवेद्धरमणो ध्रुवम् ।
यमलमा भ्रातरौ पुत्रा केवलमनयत गतौ ।
कथं जीवेन्महाराज भरतो भ्रातृवत्सल । [5]
तयो प्राणविनाशे किं शेषं स्यात्सह्वानराम् ।

((l 1) D3 अन्विन् D1 चटे ने (for रघुश्रेष्ठ) Ś1 (also sup. lin.) कन (for प्राण) —(l 2) D3 4 अन्यस्य स च (for भ्रातुरस्य) —(l 4) [illegible] युता (for पुत्रा) Ś1 D1.11 न चे (for न) —D4 om. from l. 5 up to st. 62. —(l. 6) D1 रघुवर न मनोर्गति (for the post half)]
—Then D1 cont

821* तेषां च माता सर्वा पुत्रशोकेन कर्शिता ।
न भविष्यति संदेहः सुग्रीवश्च महाकपे ।

—D1 om 60c–61b —c) Ś1 Ñ1 D2.3.4.11 रघुश्रेष्ठ G1 as in text (for भ्रातॄणां च) Ś1 Ñ1 D3 10 महाबाहोत. —d) Ś1 Ñ1 D2.3.4.11 T1 3 तथा, G1 2 3 as in text (for तव) D1 वा (for च)

61 Ñ1 V B D1 om 61 (cf v l 48 and 57) D3 om 61, D1 om 61ab (cf v l 820* and 60 resp) —a) Ś1 Ñ1 D2.10.11 भवान्तौ, D1 समाश्रित्य D1-4 मदर्थं च, G1 समर्थं तु V1 निर्दयं तु (for मदर्थे तु) —b) Ś1 Ñ1 D2.3 + 10-कर्शितौ —c) Ś1 सर्वे सहर्षे हरिभिः, D1 सह सर्वे च हरयः, D2.11 पश्चात्तु हरयःक्षेपकाः D3 सह सर्वेपि हरयस —d) Ś1 D11 त्यक्ष्यन्ति (sic) Ñ1 D2.3 त्यक्ष्यन्ते, D4 3 त्यक्ष्येयुः G2 त्यजता (for त्यक्ष्यतः) D1 reads in marg प्राणसंग्रह —After 62, Ś1 Ñ1 D1-4 (after l 4 of 820* owing to om) 10.11 ins.

822* एवमन्यत्तदा भ्राजे सर्व चैव समापि वा ।
पश्यं वसुधाधेऽस्मिं न तेऽस्य दृश्यमाश्रये ।

[(l 1) D2.11 [स]मागत (for °मये) D3 [स]र (for [व]भ) D1 यदेव D3 च (for वा) —(l 2) D11 अनिहित D11 वर्धेते (for भवन)]

—Then all the above MSS cont (Ñ1 ins. L3 for the first time after 48ab, reading it here illegibly) V B ins. after 47 (owing to om) Ñ1 D1 ins. after 56 (owing to om)

823* तस्य धर्मस्थावस्य पश्यतां रामस्य वानर ।
पुत्र पुत्रेनाम्बेयस्य न सुकमखिलोऽस्तिनुम् ।

[(l 1) D1 न च (for तस्य) B3 तर्ज (for रामा) Ñ1 V1 B1 D1 वीतरा (for नर) —D11 om l 2 to st 62. —(l 2) Ñ1 V1 (first time) B2 D11 तो D1-4 सर्व (for पुत्र) V1 न g (by pm) (for न) Ś1 Ñ1 (first time) B1 D1-4 10 अनिशे Ñ2 °न] D1 पुत्र हरिवर्त (for the post half)]

—Thereafter Ñ1 (post half illeg) further cont

824* कथ त्वमितरस्य * * * * * * * * ।

Colophon

[*Sarga name* हनुमद्वचनं सीताग्रार्थं]

भर्तुर्भक्तिं पुरस्कृत्य रामादन्यस्य वानर ।
नाहं स्प्रष्टुं पदा गात्रमिच्छेयं वानरोत्तम ॥ ६२

यदहं गात्रसंस्पर्शं रावणस्य गता बलात् ।
अनीशा किं करिष्यामि विनाथा विवशा सती ॥ ६३

यदि रामो दशग्रीवमिह हत्वा सराक्षसम् ।
मामितो गृह्य गच्छेत तत्तस्य सदृशं भवेत् ॥ ६४

श्रुता हि दृष्टाश्च मया पराक्रमा
महात्मनस्तस्य रणावमर्दिनः ।
न देवगन्धर्वभुजंगराक्षसा
भवन्ति रामेण समा हि संयुगे ॥ ६५

समीक्ष्य तं संयति चित्रकार्मुकं
महाबलं वासवतुल्यविक्रमम् ।
सलक्ष्मणं को विषहेत राघवं
हुताशनं दीप्तमिवानिलेरितम् ॥ ६६

G 5.35.0
B 5.37.65
L 5.34.77

62 For sequence in Ś1 cf v l 48 D12 om 62 (cf v l 823*) Ś1 D14 om 62ab —a) B2 D6 T2 M1 2 भर्तृभक्ति D1 3 4 भर्तुं शक्ति Ñ2 V (V3 m also) B D5 समाश्रित्य (for पुरस्कृत्य) —b) Ñ2 V3 B1-3 D4 M3 कस्यचिद्, M1 वा न वा (for वानर) B4 रामादन्य न नाथये —After 62ab, D3 reads 825* —cd) G1 [स्]पि, M1 [स]ति (for [स्]प्र) D7 8 स्प्रष्टुं T1 2 सह, G2 M2 सदा, G1 स्वयं (for पदा) D6 वशमागत (for वानरोत्तम) D5 सदा पुनः पुमांस्तस्मा न शुभ स्वपुमांश्च, T1 M3 न स्पृशामि शरीरं तु पुंसो (T1 स्व के) वानरपुंगव —For 62cd, Ś1 Ñ V B D1-3 5 10 subst and all except Ś1 D12 read before 62ab

825* न पुंसो गात्रसंस्पर्शं पुरुषस्य यथा तथा ।

[B3 पुंसो न (by transp) B4 गत (for यथा) —Ś1 D12 om (hapl ?) from the post half up to 63a Ñ2 V1 B2-4 D1 3 सम D4 सदा (for यथा)]

63 For sequence in Ñ2 cf v l 48 Ś1 D12 om 63a (cf v l 62), —a) Ś1 यदयं, B1 D2 3 G2 यदि (G1 °न)स्, D1 यदापि D2 यदापि, D3 यदह (for यदह) —b) Ś1 D10 वश गता D1 4 M3 बलाद्गता (by transp), D5 बलादूता, D11 बलात्कृत T1 पुरस्कृत, G3 हृता बलात् (for गता बलात्) Ñ2 B2 D5 रावणेन बलात्कृता (B4 °ह) —c) B1 D1 मानीशा B2 भवन्ती (for अनीशा) Ñ1 B4 D7 12 करोम्यपिसद् (for करिष्यामि) —d) Ś1 D3 10 11 (Ś1 D10 [with hiatus]) अनाथा, B2 नाथा D3 4 अनाथा (for विनाथा) Ñ2 B1 2 D2 स्ववशा, V2 सदृशा, B3 दुर्वशा (for विवशा) Ś1 D12 सह (for सती) —After 63 Ñ1 V B D2 ins

826* कामतस्तु स्वमेवैक कार्यस्य परिभाषणे ।
पयाहं पार्थीह्य किन्तु त्वा बोधयाम्यहम् ।

[V2 B4 om l 1 —(l 1) B2 च (for अस्य) —After l 1 V1 slightly illeg ins

826(A)* स्वजनं त्वां मन्येतु मनस भुजान्ततम् ।
पुत्रस्येव मया न त्वमन्यथा मदृशाहरम् ।
नैव नेष्यन्ते * * * * * * * * * * ।

—(l 2) Ñ2 V1 मन्ये शील D1 हि वानरि (for अन्यथा)]

64 For sequence in Ś1 cf v l 48 G1 reads 64 twice, reading 59cd after the first occurrence of 64 —a) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 किं नु (for यदि) —b) Ñ1 D1 T1 M1 सवानरं (for सराक्षसम्) —After 64ab Ś1 Ñ1 D9 3 10 11 ins

827* सरावणं रावणपुत्रं च रघुराजविवर्धनं ।

[D1 सरावणं (for सवानरं) Ñ1 स (for च)]

—Ś1 D12 om 64cd —For 64cd, Ñ1 D1-4 (D3 reads after 62ab) ins subst

828* हतो पुत्रो हि मा नेतुं शक्नुयात स महाविभुः ।

[Ñ1 गतो निकुम्भो (hypm) D12 इतो पुनः (for इतो पुत्रो) Ñ1 illeg D2 11 सहविभुः (for महाविभुः)

—For 64 Ñ2 V B D2 subst

829* यदि समीक्षितस्य तां तारया यदि मधुरा ।
मनेन यथेष्टा रामस्य सत्यतस्य यश: स्करम् ।

[(l 1) V3 तत्र(भा) (for तां) —(l 2) B4 नृपस्य रामस्य यशस्करं]

65 For sequence in Ñ1, cf v l 48 V B om 65-67 —a) Ñ2 D1-3 7 8 T1 2 M1 G1 2 च G3 m g 1 as in text (for हि) D4-6 T1 हि (for च) D11 श्रुताः च दृष्टा च D3 पराक्रम विक्रमा (for मया पराक्रमा) Ś1 Ñ2 D10 श्रुतश्च दृष्टश्च महा(Ñ1 °या)पराक्रमो —b) Ś1 D12 मु (D12 इ) वाक्यमर्दनः Ñ1 D11 रणे(D11 °ण)वमर्दन Ñ2 रणे विमर्दिन, D1 रणविमर्दन, D3 4 रणे(D5 °रि)मर्दिन —d) Ñ D5 भवान्ति (for हि संयुगे) G1 Cr श्रुता हीत्यादिनानेन द्विपद पादपूरणे । Cg श्रुता इति । प्रथमान्तं गुणविशेषणम् । द्वितीयो विशेषणाविशेषो) ⁂

66 For sequence in Ñ1, cf v l 48 V B om 66 (cf v l 65) —a) G2 समेत्य (for समीक्ष्य) D1

G 5. 35. 6[illegible] B 5. 37. 6[illegible] L 5. 34. [illegible]

सलक्ष्मणं राघवमाजिमर्दनं
दिशागजं मत्तमिव व्यवस्थितम् ।
सहेत को वानरमुख्य संयुगे
युगान्तसूर्यप्रतिमं शरार्चिषम् ॥ ६७

स मे हरिश्रेष्ठ सलक्ष्मणं पतिं
सयूथपं क्षिप्रमिहोपपादय ।
चिराय रामं प्रति शोककर्शितां
कुरुष्व मां वानरमुख्य हर्षिताम् ॥ ६८

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे पञ्चत्रिंशः सर्गः ॥ ३५ ॥

D[illegible] स्वयंहि, D[illegible] समति (for सयति) —[illegible]) D[illegible] समहेत (for सि[illegible]) —Ñ[illegible] om (hapl) from को up to सलक्ष्मण in 67[illegible].—[illegible]) G B[illegible] (स)शर (sic) (for [स]शिर)

67 For sequence in Ñ[illegible], cf v l 48 V B om 67 (cf v l 6[illegible]) Ñ[illegible] om up to सलक्ष्मण (cf v l 66) —[illegible]) D[illegible] सकामुंक (for सलक्ष्मणं) Ś[illegible] Ñ[illegible] D[illegible] वालिनिपंने —[illegible]) Ñ[illegible] D[illegible] कद्रुजिन, Ñ D[illegible] वने (D[illegible] महा) गजे D[illegible] कद्रूज, M[illegible] निशगज (for दिशागज) D[illegible] दिग्गजवद् (for मत्तमिव) —[illegible]) D[illegible] महेत (for सहेत) D[illegible] सयुगे ह्यत (for मुख्य संयुगे) —[illegible]) Ś[illegible] D[illegible] प्रतिमाग्निप्रतापन्; Ñ[illegible] प्रतिम महौजस D[illegible] °माल्य सायकं D[illegible] °म नराधिप D[illegible] °मान्तार्कम्भिरम्, M[illegible] °मं शरार्चिषा (for प्रतिमं शरार्चिषम्) Ñ[illegible] युगान्तसूर्य शराचिषं (sic), D[illegible] युगान्तसूर्यप्रतिमाकृतिर्ष (sic)

68 For sequence in Ñ[illegible], cf v l 48 —[illegible]) Ś[illegible] Ñ[illegible] D[illegible] T[illegible] G[illegible] M[illegible] सं (D[illegible] T[illegible] G[illegible] M[illegible] स) मे हरिश्रेष्ठ D[illegible] शिव (for पतिं) —[illegible]) V B[illegible] D[illegible] ससैनक, B[illegible] रसैनाय (sic) D[illegible] [स]यदस्त उ (for [उ]पपादय) —[illegible]) Ñ[illegible] D[illegible] शोकदर्शितां Ñ[illegible] B D[illegible] चिराय (B[illegible] °रम्) रामेण हि सगता (V[illegible] °मे, B[illegible] °म B[illegible] सगत) कथं —[illegible]) D[illegible] मा (for मां) Ś[illegible] Ñ[illegible] D[illegible] हर्षमुपं (D[illegible] °मोहि)तम्, Ñ[illegible] V B D[illegible] विशेषमुख्यता V[illegible] °मुख्य (sic)]), D[illegible] T[illegible] M[illegible] वीर हर्षिता, T[illegible] कथं हर्षित G[illegible] मुख्य (G[illegible] हर्ष) मोहिता M[illegible] मुख्य मोहिता [illegible] हर्षमोहितामिति पाठः [illegible]

Colophon —*Sarga name* Ś[illegible] हनुमत्सीतासंवादः V[illegible] हनुमत्सीतासंवाद Ñ[illegible] B[illegible] D[illegible] हनुमत्प्रत्ययदर्शनं, V[illegible] B[illegible] सीताप्रत्ययदर्शनं V[illegible] B[illegible] हनुमद्वाक्य, D[illegible] हनुमत्सीतासंवा[illegible] D[illegible] सीताहनुमत्संवादः, D[illegible] श्रीहनुमत् [illegible] —*Sarga no* (figures, words or both) Ñ[illegible] D[illegible] om Ś[illegible] D[illegible] T [illegible] M[illegible] 37, V[illegible] M[illegible] 35 V[illegible] B[illegible] 33 D[illegible] 31 D[illegible] 39 —After colophon, G concludes with श्रीरामाय नमः

३६

ततः स कपिशार्दूलस्तेन वाक्येन हर्षितः ।
सीतामुवाच तच्छ्रुत्वा वाक्यं वाक्यविशारदः ॥ १
युक्तरूपं त्वया देवि भाषितं शुभदर्शने ।
सदृशं स्त्रीस्वभावस्य साध्वीनां विनयस्य च ॥ २
स्त्रीत्वं न तु समर्थं हि सागरं व्यतिवर्तितुम् ।
मामधिष्ठाय विस्तीर्णं शतयोजनमायतम् ॥ ३
द्वितीयं कारणं यच्च ब्रवीषि विनयान्विते ।
रामादन्यस्य नार्हामि संस्पर्शमिति जानकि ॥ ४
एतत्ते देवि सदृशं पत्न्यास्तस्य महात्मनः ।
का ह्यन्या त्वामृते देवि ब्रूयाद्वचनमीदृशम् ॥ ५
श्रोष्यते चैव काकुत्स्थः सर्वं निरवशेषतः ।
चेष्टितं यत्त्वया देवि भाषितं मम चाग्रतः ॥ ६
कारणैर्बहुभिर्देवि रामप्रियचिकीर्षया ।
स्नेहप्रस्कन्नमनसा मयैतत्समुदीरितम् ॥ [illegible]
लङ्काया दुष्प्रवेशत्वाद्दुस्तरत्वान्महोदधेः ।
सामर्थ्यादात्मनश्चैव मयैतत्समुदाहृतम् ॥ ८
इच्छामि त्वां समानेतुमद्यैव रघुबन्धुना ।
गुरुस्नेहेन भक्त्या च नान्यथा तदुदाहृतम् ॥ ९ G 5.36.8 B 5.38.9 L 5.35.9

36

M3 begins with श्रीरामाय नमः .

1 [ab]) D11 च (for स). Ñ1 D5 इति (for कपि) D3.6 तोषित , Cg as in text (for हर्षित) Ś1 Ñ1 D1-3.8.11.12 स्त(Ś1 D10 स)च्छ्रुत्वा(D3 वाक्यमा)दिव्यसुधा (Ñ1 °सुधा) (for [d]) Ñ2 V B D6 तत कपिर्गुणमहाशयी मान्यवाक्यविशारदः (V1 °मथम , B2 D6 °मा) —[c]) Ñ1 transp सीताम् and उवाच —[d]) T2 विद्या च (for विशारद) Ñ V B D3.6.13 धर्मार्थसहितं वच , D8 हर्षितो वाक्यमब्रवीत्

2 [a]) Ś1 V2 D10.11 अनुरूप (for युक्त°). —[b]) Ś1 D10 M3 प्रियदर्शने, B3 बुद्धिपूर्वक (for शुभदर्शने) —G2 om 2[c]–4[b] —[c]) B3 तु (for स्त्री) —[d]) D2 तथैव, G1 वयस्य (for साध्वीना) Ñ V B D1.3.6.10.11 नियमस्य (for विनयस्य)

3 G3 om 3 (cf v l 2) —[a]) Ś1 Ñ V B D1-4.6-11 T2 G1 Ct सीतायास्तु (B2 °याः (sic), T2 G1 °स्तु) समर्थासि (Ś1 D2.3.4 °र्थं च, V B3.4 D8.11 T2 G1 °र्था हि) —[b]) V2 परिवर्तितु, B2 निर्भि°, G1 शक्ति°, Cr m g t व्यति° (as in text) —[c]) D5 मामधिष्ठाय, D2 स मामधिष्ठाय —[d]) Ś1 D ... सागर दत्तावकाशेन — Cr m (also) स्त्रीत्वमित्यत्र स्त्री (Cr सीता) इति पदच्छेदः । न समर्थासीति लिङ्गव्यत्यय आर्षः । सागरस्य निर्वर्तितुमिति पाठे सागरस्य पारङ्गन्तु ... त्रिलोकीमपि सामर्थ्यात् ... स्त्रीत्वयुक्तसीतात्वं न समर्थं न शक्नोति (Cm °ष्टाय निर्वर्तितुं ... स्त्री ■ न समर्थासि बोध्यम्) ॐ

4 G1 om 4[ab] (cf v l 2) —[a]) D2 तच्च (for यच्च) —[b]) Ś1 D10 प्रियदर्शने, V1 राघवप्रिये, B शुभदर्शने, D1-4.11 कमलेक्षणे (for विनयान्विते) Ñ2 V D6 ... त्वमपि शुभानने —[c]) Ñ2 V B D6 वर्णयामास्यहमन्यस्य —[d]) Ñ2 V B D2-6 T2 G2 M3 मत्स्पर्शम् (for °स्पर्शम्) V2 इह, D11 इव (for इति)

5 [a]) Ś1 Ñ V B D2.4.10.11 सर्वेषामेव वानर —[b]) Ñ2 V B D6 पत्न्या रामस्य धीमत —[c]) D1.8 च (for का) B2 D4.8 तु (for हि) Ś1 Ñ V D1.2.4.6.8.10.13 त्वदते ब्रूयाद् (D6.8.13 देवि) (for त्वामृते देवि) B2 त्वदते का प्रतिब्रूयाद् —[d]) Ś1 Ñ1 D2.10 सीत (for ब्रूयात्) Ñ2 V B D6 वचनं विश्वसीदृश

6 [a]) Ñ2 D6 तथ, V B2.4 तत्र, B1 तदा स, D1 स च (for चैव) Ś1 Ñ2 D2-4.8.11 श्रोष्यतीह स, B2 श्रोष्यत्ये तथ (for श्रोष्यते चैव) —D10 om 6[a] —[b]) Ś1 Ñ1 सर्वं सत्त्वमवेक्षित (sic) Ñ2 V B D6 तत् सर्वमशेषत —[c]) D2 कथित (for चेष्टित) D8 यस्यं D11 यन्ते (for देवि) —[d]) Ś1 Ñ V B D1-4.6-8.11 T2.3 Cm Ct च मसाग्रत (by transp) D10 च समाचित (sic) G2 मम चाग्रत Cg as in text (for मम चाग्रत)

7 [a]) G1 प्रेय (for बहु) ■ अपरञ्च D11 T2.3 प्रसाद , G2 शक्तिश , G3 प्रभुत्व , Cg as in text (for °चिकीर्षया) Ś1 D10 स्नेहप्रस्कन्न(D10 °म)न Ñ2 V B D6 स्नेहविक्लवया बुद्ध्या —[d]) Ñ2 V1 B2-4 D6 यत्, V2 तत् (for [स]मत्) Ś1 Ñ V ■ D1-4.8.10.11 G2 समुदाहृत —After 7, D2 ins

830* यदि नोत्सहसे गन्तुं मया सार्धमनिन्दिते ।

8 Ñ2 V1 B D6.8 om (hapl) 8 V2 transp 8 and 9 —[a]) Ñ1 [दु]स्त (for [दु]ष्प्र) D1 सामर्थ्ये चात्मना चैव —[d]) D1-3 G2 M3 Ct समुदीरित, Ct समुदा° (as in text) —After 8 V1 ins

831* मत्पृष्ठमधिरोह त्वं नयामि राघवान्तिकम् ।

9 V2 transp 8 and 9 —[a]) D11 इच्छामि (for इच्छामि) Ñ1 द्रुतं नेतुम् (for समानेतुम्) —[b]) Ś1 Ñ2 V2 B2 रघुनन्दन, V1 D2.3 Ct °बन्धिना B3 रघुवंशेन, B1

G 5 36 9 / B 5 38 10 / L 5 35 9

यदि नोत्सहसे यातुं मया सार्धमनिन्दिते ।
अभिज्ञानं प्रयच्छ त्वं जानीयाद्राघवो हि यत् ॥ १०
एवमुक्ता हनुमता सीता सुरसुतोपमा ।
उवाच वचनं मन्दं बाष्पप्रग्रथिताक्षरम् ॥ ११
इदं श्रेष्ठमभिज्ञानं ब्रूयास्त्वं तु मम प्रियम् ।
शैलस्य चित्रकूटस्य पादे पूर्वोत्तरे तदा ॥ १२
तापसाश्रमवासिन्याः प्राज्यमूलफलोदके ।
तस्मिन्सिद्धाश्रमे देशे मन्दाकिन्या अदूरतः ॥ १३
तस्योपवनषण्डेषु नानापुष्पसुगन्धिषु ।
विहृत्य सलिलक्लिन्ना तवाङ्के समुपाविशम् ॥ १४
पर्यायेण प्रसुप्तश्च ममाङ्के भरताग्रजः ॥ १५

D6 10 °नन्दने. Cv 1 10 g k as in text (for सुरसुता) —After 9ᵃᵇ Ñ2 ins

832* सततं तापितु ते यमेवत्स्यसि शोभने।

—ᶜ) D1 ह्य (for गुरु) B3 मोदेव (m also as in text) (for क्षेमेन) —ᵈ) Ś1 D10 त्वया (for [स्व]त्वया) Ś1 D1 8 10 T1 G1 सहुपादत. D5-9 11 T2 3 M3 Cm [ए]तद्°, Ct t as in text (for तद्गुणा°)

10 B1 om 10ᵃᵇ —ᵃ) Ś1 Ñ V B1 3 D2 3 4 10 शत्रु (for यातु) —ᵇ) D5 साकम् (for सार्धम्) Ñ2 V B2-4 D1 मया सह विहायसा —ᶜᵈ) Ś1 D10 प्रतीच्छ त्व. [illegible] प्रय च्छाय (for प्रयच्छ त्व) Ś1 ध (sic) D1 M3 तद् (for यत्) Ñ1 V B D6 रामो यद्भिजानीयादभिज्ञान प्रयच्छ मे —After 10 Ñ1 ins

833* प्रत्यय इति गच्छेत रामो मयि तत वै।

11 ᵃ) D10 वचा प (for उवाच) Ñ2 V B D6 वचन D1 दीनं (for मन्दं) Ñ1 सा हनुमत. D1 च मद्वनम्. D2 11 हनुमत् तत् D11 च) (for वचन मन्दं) —ᵈ) Ś1 D3 10 गद्गदिता. Ñ2 V B3 4 D2 4 6 विस्फुटित. B1 निर्घटित. T1 प्रफहित. G2 M3 प्रत्यहित. Cr g as in text (for प्रग्रथित) B2 पा वाष्पकुलभाषिणी. D2 बाष्पगद्गदया गिरा D11 सा पा परिवाक्षरं —After 11 Ñ V B D1-4 6 11 ins a passage relegated to App I (No 8)

12 ᵃ) D1 चैवम्. D3 9 11 चैवास्ति (for श्रेष्ठम्) —ᵇ) B1 च. D1 om (subm) (for तु) Ś1 D3 10 राम्य (for त्व तु) Ñ1 D3 11 इमित मम. Ñ2 V B3 4 D6 मम व वि(B1 वादित)म B2 मम तो वनि. D2 वचनामृतम् (for तु मम प्रियम्) —ᶜ) D1 दीर्घस्य (for शैलस्य, Ñ1 transp शैलस्य and चित्रकूटस्य —ᵈ) Ś1 D10 पूर्वोत्तरे Ñ1 शुभे. D1 यथा D7 8 Ct यद्. M1 पुरा (for तदा) Ñ2 V B D6 पादे वरन्यतरे (Ñ2 V °यत)

13 ᵃ) D3 8 तपसाश्रम D2 T1 G1 2 -वासे च M1 -वादिन्यां (sic) (for वासिन्या) —ᵇ) Ś1 D10 प्राप्त. Ñ2 V1 B1 2 D2 3 6 प्राप्य. B3 सिद्ध 1 D2 11 M3 प्राग्व (for प्राज्य) Ś1 D3 10 -फलोदक Ñ2 V1 B2-4 D6 -मूल (B3 °ए) फले (for फलोदके) V2 M1 प्राज्य(B1 °ज्य) मूल फले फले —V1 illeg for 13ᶜ —ᶜ) B1 तस्मात्देशे D1 7 8

G1 2 Ct सिद्धाश्रिते. Cr m as in text (for सिद्धाश्रमे) Ś1 Ñ2 V B2-4 D2-6 8 10 11 तस्मिन्(B3 °सि)ते देशे D1 च सिद्धमभितो देशे (sic) —ᵈ) Ś1 D1 10 11 महाविन्याम् Ñ2 V B2 4 D6 S ह्यदूरत, D1 8 D7 8 त्व°, D3 वि°, D5 समीपत (for अदूरत) D7 8 Cr महाविन्यादविदूरत

14 ᵃ) B1 2 D1 तेषु (for तस्य) B1 तत्रैव वर D1 7 8 G1 वनेषु Ś1 N V B1 D2 3 10 11 तेषूपवनखण्डेषु —ᶜ) V2 विहृत्य. [illegible] विहृता. D1 विहृता (for विहृत्य) Ñ1 D1-3 7 8 T2 3 सलिले क्लिन्ना(D7 8 °न्नो), B2 D11 सलिलक्लिन्ना G1 3 M1 सलिलक्लिन्नो Ñ2 V1 विहृत्य सलिल क्लिन्ना. B1 विहृत्य सलिले क्लि तु —ᵈ) D7 8 G1 3 M1 मम Cr m as in text (for तव) Ś1 Ñ V B D1-3 10 11 [स]मुपाविश(B3 D6 °विशा) D7-8 G1 Ct °विशं, Gr M1 समुपाविशत्, Cr m as in text (for समुपाविशम्) D1 त्वामहंसमुपाविशा —After 14 Ś1 D10 ins, while Ñ1 D1 4 11 ins l 3 only

834* [illegible] सिक्तमये भाले तिलकं मे [illegible] त्वया।
यदा दाशरथेस्तातदेव चिह्न भवेदि ते।
कुर्वन्तीव महदेन तदाह तालिता त्वया।

((l 2) D10 यद (for यद) —(l 3) Ñ1 D1 11 कुर्वन्ति D1 स्त्री च D6 कुर्वत्यव (for कुर्वन्तीव) D1 महेन Ñ1 D1-4 11 तथा (for तद) Ñ1 D1-4 11 तदा D1 यदा (for तथा)]

whereas Ñ2 V B D6 ins after 14

835* क्रीडता मे तदा पैर त्वया शुद्ध मम शिलाम्।
इचिरस्तिलको यस्ते त्व सम।स्मर्तोऽसि।

((l 1) B1 क्रीडया (for क्रीडता) Ñ2 V2 D1 4 B1 D6 त्वया (for त्व) —Ñ2 illeg for the post half V1 त्वया पुर, V2 B1 चरित्र D6 तदा प्राप्य D6 तो च पुर (sic) (for त्वया शुद्ध) —(l 2) V2 B1 स तोमय, D1 त्व मे अतम् (for स संस्मरत)]

15 Ñ2 V B D6 om 15 D3 7-9 S read 15 (preceded by 839*) after 21 —ᵃ) Ś1 Ñ1 D3 10 [प]र्य सुप्ता च. D6 च सुप्त च D3 8 11 प्रसुप्ता च G1 4 सुप्तश्च Ct as in text (for प्रसुप्तश्च) —ᵇ) D1 तव (for मम) Ś1 Ñ1 D3 4 6 8 11 तवाङ्के रघुनन्दन

—After 15 D3 7-9 S ins.

ततो मांससमायुक्तो वायसः पर्यतुण्डयत् ।
तमहं लोष्टमुद्यम्य वारयामि स्म वायसम् ॥ १६
दारयन्स च मां काकस्तत्रैव परिलीयते ।
न चाप्युपारमन्मांसाद्भक्षार्थी बलिभोजनः ॥ १७
उत्कर्षन्त्यां च रशनां क्रुद्धायां मयि पक्षिणि ।
स्रस्यमाने च वसने ततो दृष्टा त्वया ह्यहम् ॥ १८
त्वया विहसिता चाहं क्रुद्धा संलज्जिता तदा ।
भक्ष्यगृद्धेन काकेन दारिता त्वामुपागता ॥ १९

G 5. 36. 35
B 5. 38. 18
L 5. 35. 19

836* [illegible] तत्र पुनरेवाथ वायस समुपागमत् ।
तत्र मुहुमुहुर्मां रावकाद्वाप्तमुपिस्ताम् ।
वायस सहमानस्य विराद् मुहुरन्तरे ।
पुन पुनरपोत्पत्य विददाद् स मा भृशम् ।
तत समुत्थितो रामो मुखं शोणितबिन्दुभिः । [5]
वायसेन तदा तेन वरबद्धिरयमानया ।
स मया बोधित श्रीमान्सुखसुप्त परंतप ।
स मां दृष्ट्वा महाबाहुर्वितुन्नां स्तनयोस्तदा ।

[(l 1) Ts समुपागम, G1 °विरुद्ध, M3 पुनरागमत् (for समुपागमत्) —(l 2) D4 मुहुर्मुहुः D6 om मां (subst) M3 रावस्य, Ct as above (for रावक) —(l 3) D6 M3 समुपागम्य, T1 समुपागम्य G3 पुनरागम्य Ct as above (for सहमानस्य) D6 T3 M3 विदारु Ct as above (for विदराद्) —(l 4) G3 [वि]तुद (for [वि]दरद्) D6 T3 M3 विददार, Ck t as above (for विददाद्) T2.3 सर्वा (for स मां) —(l 5) G1 शोणितबुभि (sic) —D6 om l 6–7 —(l. 7) D3 मया प्रबोधित, M3 मया सबोधित (for स मया बोधित) G3 सुप्त (for सुख) G3 परतप —(l 8) T2.3 M3 विदीर्णां, Ct as above (for वितुन्नां)]

16 a) D6 G M3 -समायुक्तो; Cr g -समायुक्तो (as in text) Ś1 Ñ1 D1–4 10 11 रोहिता(Ś1 D2.10 °रिता)स्य विमद (Ñ1 D1 4 °वस्य, D5 °मगो) से, M1 ततो मा सहमानतो —b) Ś1 D10 वायसो, Ś1 Ñ1 D1–4 10 11 पर्वित्यादहन, D5 परित्याहति, G1 सहसमुत्पत्य (for पर्यतुण्डयत्) ⊕ Ct म स्तदृशमवापिद समस्तुपरे विराहसमितुल संत्यसमुन्तरम् । स्तनदश दृति देव । यद्वा मामस्मापुर मास्तच्चापुर इत्यर्थ ⊕ —c) Ś1 D3 10 वध्वा (for तम्) —d) [illegible] स्म च (for स्म). D5 भुशनामास, D1 वारयामि स्म Ñ1 D3 सर्वत्र, D3 11 सर्वत्र (for वायसम्) —For 16, Ñ3 V B D5 subst

837* रोहिताश्च पुनश्चापि विदध्य शरासन प्रति ।
कर्णान्ताकाशे मया चैव रोषेण विनिवारित ।

[(l 1) V3 तदपि, B3 प्रख्य काक्रो (for पुनश्चापि), V3 विदिन (for विदध्य), B1.3 च, D5 रुद (for दि) —(l 2) B1 कर्ण (for वर्म्य) B3 रोषि (for काक्रो) D5 प्रति (for विनि)]

17 a) Ñ1 V B1–4 D5 रोषद(B1 2 °ष्ट)यचित (for दारयन्स च) Ś1 D10 रोषदनेव काको से, Ñ3 रोषयमेव कामसेव (sic), B4 रोषादिम मा [illegible] काकस्, D1.2.11 रोषपरेव(D2 °येरेन) काको मा, D3 होद्ववलित काको मद D5 पीत्स्येव च काको मा —b) B3 तत्रैव, D11 च तैव (for तत्रैव) Ś1 Ñ1 परिलीयते, V1 P1 °लीयते, V1 °चालने, B1 °लीति, B3 परिलीन्द्र च, B1 पर्यपीडयत्, D1 °पीडयत्, D2 °पीडिते, D5 T3 °होयते D11 °भीदने, D10 °नीयते, Cg t as in text (for परिलीयते). —c) M1 स (for न), Ñ1 D1–4 10 11 G M Ct [ब]ारमत्, D5 [उ]पारतो (for [उ]पारमन्) Ñ3 V B1 2 D1 तमाप्यप (V1 °पा B2 तदप्यथा)हरन्मांसं B3 4 तदा(B4 °था) चाप्याहरन्मांसं —d) Ś1 Ñ1 D1–4 10 भक्षयन्, Ñ2 V1 B D5 प्रमद्य, V3 प्रद्रुत्य, D11 ह्रुमयन्, T3 भक्ष्यार्थं (for भक्षार्थी) Ś1 D10 बलिभोजन ⊕ Ck t भक्षार्थीति इत्याख्या ह्यर (Ck इत्यस्मिन्नेवाध्याहार्यं) । स्थाने पञ्चमी । मांसमुर एव भक्षार्थी । शङ्कु मांसमाञ्जनं भक्षार्थीति पुनः पुनर्विनेष्यामाव विराम ⊕

18 a) D1–4 उत्कर्षन्त्यां, T1 च कर्षन्त्यां, G1 समुत्कर्षन्त्या च, Cv r m g t as in text Ck साकर्षन्त्या च (for उत्कर्षन्त्या च) Ś1 D10 वसन (for रशना) Ñ1 B1 उत्कर्षयन्त्या वसन, Ñ2 V B1 2 4 D2 11 उत्कर्षन्त्याश्च वसन —b) D1 T3 M1 2 Cm पक्षिणा, [illegible] M3 पक्षिणि Ck t as in text (for पक्षिणि) Ś1 D10 तस्य पक्षिण, D5 मयि पक्षिणि Ñ V B D1–4 11 क्रुद्धायामथ पक्षिणा —c) Ś1 D10 स्रस्यमाने, Ñ2 B1 D2 4 स्रस्यमाने, B3 स्रस्यमाने (hypm), B3 स्रस्यमाने, B1 D2 4 T3 G1 2 M Cm स्र(B1 T3 G2 स्र)स्यमाने, D1 स्रस्यमाने, Ck t as in text (for स्रस्यमाने) D5 निवसने, D1 तु वसने D5 स्रस्य माने वसने (corrupt) —d) G3 [व]दृष्ट्वा (for ह्यहम्) Ś1 D10 त्वया ह्यहमिति मया(D10 * * * * मयि) Ñ V B D1–4 11 धावोपेषु(Ñ1 B3 °पै (sic))शा मया मयि (Ñ2 D5 मया)

[illegible] a) Ś1 D10 प्रहसिता, V D1.5 (प्र)त°, B1 च हसिते, D1–4 च हसिता, T3 G2 M3 (अ)व°, G1 (अ)पि नर्दिता, G3 [अ]पि हसिता (for विहसिता) B3 त्वया च सहितादि चैव —b) G1 मदलज्जिता [illegible] तदा (for तदा) Ñ2 D3 11 [अ]पि परिघावनी, Ñ2 V D5 तत्र प्रयातन्ती(V °त्रिता), B D5 [illegible] B3 च)परिधावन्ती (for संलज्जिता तदा) Ś1 D10 सपा-समलंज्जिता, D1 सुपृष्टी परिलज्जिता, D1 दृष्ट्वा परमलज्जिता, D1 T2.3 मक्रुद्धा लज्जिता तदा —c) D1 दीप्त (for भक्ष्य) Ñ3 V1 B1 D1.2.3.10 G.m g गृध्नेन, B1 G1 2 -गुध्येन, T3 2 -गर्धेन, Ck t as in text (for गृद्धेन). D5 भक्षिता चैव काकेन.—D5 om (hapl) from c up to the prior half of 838*.—d) Ś1 Ñ1 D1.2.10 रुद्(D1 °ह)तीः D5 विक्षता D3 11 विक्षता, G1 दारिता. Cv as in text

G 5 30 30
B 5 38 19
L 5 35 20

आसीनस्य च ते श्रान्ता पुनरुत्सङ्गमाविशम् ।
क्रुध्यन्ती च प्रहृष्टेन त्वयाहं परिसान्त्विता ॥ २०
बाष्पपूर्णमुखी मन्दं चक्षुषी परिमार्जती ।
लक्षिताहं त्वया नाथ वायसेन प्रकोपिता ॥ २१
आशीविष इव क्रुद्धः श्वसन्वाक्यमभाषथाः ।
केन ते नागनासोरु विक्षतं वै स्तनान्तरम् ।
कः क्रीडति सरोषेण पञ्चवक्त्रेण भोगिना ॥ २२
वीक्षमाणस्ततस्तं वै वायसं समवैक्षथाः ।
नखैः सरुधिरैस्तीक्ष्णैर्मामेवाभिमुखं स्थितम् ॥ २३
पुत्रः किल स शक्रस्य वायसः पततां वरः ।
धरान्तरचरः शीघ्रं पवनस्य गतौ समः ॥ २४
ततस्तस्मिन्महाबाहुः कोपसंवर्तितेक्षणः ।
वायसे कृतवान्क्रूरां मतिं मतिमतां वर ॥ २५
स दर्भसंस्तराद्गृह्य ब्राह्मेणास्त्रेण योजयः ।
स दीप्त इव कालाग्निर्जज्वालाभिमुखो द्विजम् ॥ २६
चिक्षेपिथ प्रदीप्तां तामिषीकां वायसं प्रति ।
अनुसृष्टस्तदा काको जगाम विविधां गतिम् ।
त्राणकाम इमं लोकं सर्वं वै विचचार ह ॥ २७

(for सान्त्विता Ñ2 D2.4 उपागम Ñ2 अपागता (for उपागता) V1 रुष्टपरिविनिर्जिता V B1.2 वरदपरि(B2 °ब)जिता B3 वरुरूपविनिर्जिता

20 D4 om 20 (cf v l 19) —ᵃ) Ś1 Ñ1 तु B4 om (for च) D3 सान्त्वा (for श्रान्ता) B2 transp ते and श्रान्ता D5 आसीना च परिश्रान्ता (for ᵃ) Ñ2 V B1.2.4 पुनरेव (Ñ2 V °क) समाश्रिता D3 पुनः क्रोध समाश्रिता (for ᵇ) D2.8 तव क्रोडमुत्सङ्गमासीनस्य समाविश —ᶜ) D1.3 T1 [इ]व (for च) Ś1 Ñ2 V2 D1.10 रुष(D6 °रु)ति च Ñ2 V1 B D2.4 रु(D8 कु)ष्यती(B °ती च) D10 रुदतीव (for क्रुध्यन्ती च) G1 प्रहृष्टेन —ᵈ) Ś1 Ñ1 D1.8.10.11 सान्त्विता पुनः (Ñ1 °नः) Ñ2 V B कोपिता तदा (for परिसान्त्विता) D2 सान्त्विताहं त्वया पुनः —After 20 Ñ2 V B ins , while D2 ins after 19ᵃ (owing to om):

839* तुल्यमत्सरस्य कायत्व सत्याचरसि वारिता ।

[D3 om up to the prior half]

21 V1 D3.11 transp ᵃᵇ and ᶜᵈ —ᵃ) G1 मुखी (for मुखी) Ś1 V1 B D1.8.10 दीना D3 मन्दा (for मन्दं) Ñ1 D3.11 बाष्पपूर्णमुखी दृष्ट्वा —ᵇ) Ś1 B1 D3.8 परिमार्जि(D4.10 °र्ज)न्ती B2 अश्रुविपरिमार्जती —ᶜ) Ś1 D10 सान्त्विताः B1 D3 रक्षिता V1 लक्षिता C1 as in text (for लक्षिता) Ñ1 [च]ति(B3 हि (for [च]हं) Ñ1 D1 सदा (for त्वया) Ś1 Ñ V B D1.2.4.6.10 तस्या D3 तावत् D11 दीन (for नाथ) —After 21 D3.8 S ins :

839* परिश्रमात्प्रसुप्ता च राघवाङ्कस्य्यहं चिरम् ।

[D1.6 C1 न सुप्ता हे (for सुप्ता च) T1 G2 M2 [स]प्ता Cm g C1 as above (for सुप्ता)]

—Thereafter they read 15 (followed by 836*)

22 Ñ1 V1 B D4 om 22–25 —ᵃ) D5 क्रुद्ध (for क्रुद्धः) D5 श्वसम् (sic) (for श्वसन्) V2 D5 वाक्येना D1.3.5–8.11 S अभाषत (for अभाषथाः) —ᵇ) D8 तु T2 वै (for च) —ᵈ) T2 नागोरु —For 22ᶜᵈ Ś1 Ñ1 V1 D1–8.10.11 subst :

840* नखाग्रे केन ते भीरु स्तनयोरन्तर क्षतम् ।

[D1.3.11 नखैः Ś1 Ñ1 कृतं (for क्षतम्)]

—ᵉ) D5 विक्रीडति (for कः क्रीडति) —ᶠ) D1 नीपैण (for वक्त्रेण)

23 Ñ2 V1 B D5 om 23 (cf v l 22) —ᵃ) Ś1 D10 न मृष्यमाणस्तस्मो Ñ1 V2 D1–4.11 निरीक्ष(D2.4 °क्ष) माणस्ततो(Ñ2 D3 °ता) —ᵇ) Ś1 Ñ1 V1 D3.10 सम पश्यथाः D1.8 समपश्यथा (D2 °थ) D5 समपश्य च D3.7 G M1.2 समावेशता T M2 समुदैक्षत (for समवैक्षथाः) D11 तं वायसमपश्यत —ᶜ) Ś1 D10 सुरुधि(D7 °वि)रैः —ᵈ) T1 G1 [अ]भिमुखे D5 स्थित

24 Ñ2 V1 B D6 om 24 (cf v l 22) —ᵃ) D8.11 T2 M1.2 सत (for वर) V2 पतताम् सत D1.8 C1.1 धरान्तरे सत , f1.2 धरान्तरचर Ś1 D1.11 T2 M1 शीघ्र । D1 शीघ्राद् (for शीघ्रं) Ñ1 स यावत्स्थिरेताः । D1.11 धरान्तरगत शीघ्र —ᵈ) M1 गताम् (for गतौ) G1 [?] (sic) ⁂ C1 धरान्तरचारीत्यं तु पवनास्यविनाद । न हि वायुस्यस्य चारीति कल्पक ⁂

25 Ñ2 V1 B D5 om 25 (cf v l 22) —ᵃ) Ś1 D10 तस्य (for तस्मिन्) Ś1 Ñ1 V1 D1–8.10.11 महाबाहो —ᵇ) Ś1 Ñ1 V1 D1–6.10.11 कोपेन(D1 कोपात्मे D11 रोषात्मे)क्षणेक्षण , f1 कोपसवर्तितेक्षण —ᶜ) Ś1 Ñ1 D1.10.11 [अ]कृत्वा (for कृतवान्) V1 कृदयोक्ष (corrupt) —ᵈ) D5 om D1 बुद्धिं (for मतिं) Ñ1 V1 D1.3.7–11 S वर

26 For 26 Ś1 Ñ V B D1–8 (Ñ2 V B D5 for 26–27ᵇ) D10.11 subst 841* —ᵃ) D1 T1.2 G1.2 M1 Cm g स दर्भं M2 विदर्भं C1 as in text (for स दर्भ) T1 संस्तरं (for संस्तराद्) —ᵇ) D1.8 C1 m g k t योजयत् (for योजय) D1.6 S ब्राह्म(G2 M1 °ब्र)णास्त्रं योजयत्

27 ᵃ) V1 D1–8.10 स तां प्रदीप्तां चिक्षेप D1 स चिक्षेप प्रदीप्तां तदा D1.7.8 S स वै प्रदीप्तां चिक्षेप —ᵇ) D1–8 S

स पित्रा च परित्यक्तः सुरैः समहर्षिभिः ।
त्रीँल्लोकान्संपरिक्रम्य त्वामेव शरणं गतः ॥ २८
तं त्वं निपतितं भूमौ शरण्यः शरणागतम् ।
वधार्हमपि काकुत्स्थ कृपया पर्यपालयः* ।
न शर्म लब्ध्वा लोकेषु त्वामेव शरणं गतः ॥ २९
परिद्यूनं विषण्णं च स तमायान्तमुक्तवान् ।
मोघं कर्तुं न शक्यं तु ब्राह्ममस्त्रं तदुच्यताम् ॥ ३० C 5 36 45 B 5 38 34 L 5 35 33

दर्भं त (for इषीका) —For 26-27^a, Ñ2 V B D5 subst, while Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 subst for 26

841* तस्योद्दस्य शरेषीका क्षिप्ता वद्वपाणिना।
ब्रह्मास्त्रेणाभिसंधाय सा प्रजज्वाल खे सदा।

[(1 1) B4 तत्र (for तस्य) Ś1 Ñ1 (also) D10 च वर पाणिना (for वरदपाणिना) Ñ2 B2 प्रक्षिप्ता मत्पाणिना (B2 °पाणिनी) (for the post half) —(1 2) Ś1 D1-4 10 11 ब्रह्मो(D2 °णा)स्त्रेण संधाय (for the prior half) V2 ता (for सा) Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 से (for खे) D3 4 तेजसा (for खे सदा)]

—After 27^ab, D1-4 S ins.

842* ततस्तु वायस दर्भं सोऽम्बरेऽनुजगाम ह।

[D5 स, T1 2 M1 2 (for ह) D2 3 T2 G1 2 M1 2 ह (for ह)]

—^a) D5 G2 M3 Cr m g अनुसुस्रस्य, G1 2 °सृतस्य (for °सृतस्य) Ś1 Ñ1 D1 10 11 अनुपतत्स्व(D2 3 °स्त)था, Ñ2 V B D5 अनुविद्रुत्स्व(B2 4 °स्त)था, D1 अनुपतन् स्वयम्, D6 ब्रवाय स सदा D7 धावये (for काकम्) —^c) Ñ2 V2 B1-4 D6 विविधा गतीः, B4 बहुधा गतिं (for त्रिविधा गतिम्) —^c) Ñ2 V B D5 सपत्तनम् (V1 B1 °नं) D6 T1 2 M1 Cr m g लोककाम, T2 लोकाल्लोकम्, M2 त्राणकाम, Ck t as in text (for त्राणकाम) B2 त्रिम (for इम) B2 लोके (for लोक) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 दी पतन् (Ñ1 पतन्दी [by transp] D11 खे सदा) स इमाँल्लोकान् —^f) Ś1 Ñ V B D6 10 11 भयाद्गुपचार ह, D3 4 विषाद्गु(?) प्रचचार ह, D2 4 भयान्न(D4 °**) प्रचचार ह —After 27, D2 ins

843* ततो राममुपागम्य वाक्यमाकम्पमानत।

—D1 further cont Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 ins after 27, Ñ2 V1 B D5 subst for 28-29^d while V2 subst for 28^c-29^d and reads after 27

844* य स सर्वाणि पर्जन्ये मीढते पुष्पवान्तरे।
तस्येषीका त्वया क्षिप्ता त्रयेष्वनुगता ध्रुवम्।

[B2 om] 1 —(1 1) Ś1 तत्र Ñ1 यत्र B2 4 स स (for य स) Ś1 D10 पर्जन्ये D5 पुष्पान्तरे, D6 पुष्पान्तरे Ś1 Ñ1 D10 दीप्यते पुष्प(Ñ1 पुष्प)वृक्षे D5 वक्षे विक्षेरे (corrupt), D2 3 11 दी(D2 दी)प्यते पुष्पान्त(D11 °र)रे (for the post half) —(1 2) V2 ध्रुव, B2 भुव, D3 ध्रुवम् (sic) (for ध्रुवम्) Ś1 D1 10 त्वयानुगा, D1 4 [अ]न्वगताऽ(D2 °गता) (for [अ]नुगता ध्रुवम्) D11 अन्वगतु धुन धनू (sic) (for the post half)]

28 Ñ2 V B D5 subst 844* for 28-29^d (V2 for 28^c-29^d) —^a) Ś1 तदैव, D10 शक्रेण, D11 पित्रापि, T1 2 G2 च पित्रा (by transp), Cm g k t as in text (for पित्रा च) D2 पित्रा च स —^b) T1 मरैः (for सुरैः) D5 M1 चैव, T2 G1 2 M2 3 च स (for समैः) Ś1 Ñ1 V2 D1-4 10 11 च(D1 स) वासव (for महर्षिभिः) D5 7 8 सर्वैः(D5 पुरैः)स परमर्षिभिः —After 28^ab, Ñ1 (slightly illeg) ins

845* चोऽस्यमरवरोक्त तु नागलोके सदैव च।
नागलोके सपार्तां वै **** ****।

—^c) Ś1 D1 10 परिक्रम्य स लोकास्त्रीन्, D2 11 परीत्येत्य च त्रीँल्लोकान् [?] विपरिक्रम्य लोकांस्त्रीन् —^d) D1 1-4 T G M1 2 Cg तथैव —After 28 Ñ1 ins

846* पित्रा चापिहित सोऽथ वायस शरणोत्सुक।
गच्छ पापिष्ठ शरण शरण्य रघुनन्दनम्।
राम एव शरण स न चान्य विद्यते **।
ततः स वायसस्तूर्णं त्वामेव शरणं गतः।

29 For 28-29^d Ñ2 V1 2 (for 28^c-29^d) B D5 subst 844*. D6 om (hapl) 29 Ś1 om 29^ab —^a) D2 3 5 S तत्र D11 तं तु (for तं त्व) G1 भूम (sic) (for भूमौ) Ñ1 त तस्य पतितं —^b) M3 शरण्य D5 G1 शरण्य गत G2 शरणागतौ —^c) Ś1 Ñ1 D1 2 3-4 12 S Cm g k t पर्यपालयत् —D1 7 8 om 29^ef —^e) Ś1 Ñ1 D1 2 10 11 सौरलब्ध्वा सर्वत्र दासे, Ñ2 V B D5 शरण्वा(V1 B1 2 D5 °लब्धा, B3 °ब्ध) दासे लोकेषु D1 सो लब्ध्वा सर्वमानः G1 न शर्म लब्ध्वा लोकेषु —^f) D5 S तम् (for त्वाम्)

30 ^a) D5 परिपूर्ण (for °द्यून) D1 7 8 T1 G1 2 M1 2 विवर्ण (for विषण्ण) Ñ1 D2 11 परिभूतो (D1 °द्युना) विषण्णश्च, D5 परिद्यूनो विदेहेश —^b) Ś1 Ñ1 D1-4 14 11 स तमायान्तम् (for स त्वमायान्तम्) D3 5 स तमायान्तं समब्रवीत् D7 8 पतमान ब्रवीत् —^c) D1 7-8 T1 G2 M3 Ct शक्य (for कर्तुं) G2 M2 कर्तुं (M2 शक्य) महास्त्रम् T हि (for तु) —^d) G2 M2 कर्तुं (for ब्राह्मम्) D1 7-8 T2 M3 Ct कर्तुं, G2 M2 ब्राह्म (for शक्य) —For 30, Ñ2 V B D5 subst while Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 subst 1 2 only for 30^cd

G 5 36 46 / B 5 38 35 / C 5 35 35

ततस्तस्याक्षि काकस्य हिनस्ति स्म स दक्षिणम् ॥ ३१
स ते तदा नमस्कृत्वा राज्ञे दशरथाय च ।
त्वया वीर विसृष्टस्तु प्रतिपेदे स्वमालयम् ॥ ३२
मत्कृते काकमात्रेऽपि ब्रह्मास्त्रं समुदीरितम् ।
कस्माद्यो मां हरत्त्वत्तः क्षमसे तं महीपते ॥ ३३
स कुरुष्व महोत्साहं कृपां मयि नरर्षभ ।
आनृशंस्यं परो धर्मस्त्वत्त एव मया श्रुतः ॥ ३४
जानामि त्वां महावीर्यं महोत्साहं महाबलम् ।
अपारपारमक्षोभ्यं गाम्भीर्यात्सागरोपमम् ।
भर्तारं ससमुद्राया धरण्या वासवोपमम् ॥ ३५

847* परिद्यूनो विषण्णश्च स त्वयोक्तस्तदा विभो ।
अमोघोऽस्त्वस्मिन्दु शिरः किमद्य ज्ञातपामि ते ।

[(l 1) Ñ2 D6 परिश्रान्त, V3 °भूत, B4 °पूर्णो (for परि द्यूनो) —(l 2) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 पुच्छ (for शिर)]

—After 30 M5 ins

848* हिनस्तु दक्षिणाक्षि त्वच्छरं इत्यथ सोऽब्रवीत् ।

31 ᵇ) G3 सिनत्ति (for हिनस्ति) D5 [स]च तु (for स्म स) —For 31 Ś1 Ñ V B D1-4 8 10 11 subst

849* तेनैक नयन तस्य तद्दिपीकस्य व्यनाशयत् ।

[D1 तूक (for तस्य) B3 तदेषीके D10 ज्वलितीक (corrupt) (for तद्दिषीका) Ñ2 व्यपानयत्, D5 [अ]भ्यशातयत् (for व्यशातयत्) Ś1 Ñ1 B3 तदे(Ñ2 °तै)षीके -च(B3 °त्र)शातयत्, D1 तमैषीकप्र शातन (for the post half)]
—After 31, D1-6 T1 G2 3 M1 3 ins

850* दृष्ट्वा तु दक्षिण नेत्र ममोघ परिरक्षितं ।

[T1 तत्, M3 च (for तु) G3 स दष्ट्वा (for दृष्टा तु)], while G1 ins after 31

851* तदा प्रभृति काकानामेकाक्षि निपीयते ।

32 Ñ1 V B D6 om 32 —ᵃ) D6 7-9 S रामाय (for से तदा) Ś1 D1-4 7-11 G3 नमस्कृत्य —ᵇ) Ś1 राज्ञो (for राज्ञे) Ś1 D1 11 दशरथस्य —ᶜ) Ñ1 विसृष्ट (sic), Ś1 D10 सन्, D5 11 च (for तु) D8 9-9 3 विसृ(G3 सृष्टि) ष्टस्तेन वीरे(D5 रामे, C3 वीरे)ण —ᵈ) G3 प्रपेदेव (for प्रतिपेदे) —After 32, D1 ins

852* स समार्थाय वकथ्यो रामो दशरथात्मज ।
मत्तावैष्कमाश्रित्य तदेयो दैवतास्मरि ।

[(l 2) post half sic]

33 ᵃ) D3 मत्कृते (for मत्कृते) Ñ1 D8 9 11 हि, Ñ2 B1 D6 से, B2 च B3 4 D8 9 T1 G M तु, T1 3 तद् (for ऽपि) V काकमात्रेषु D5 तदा वायसमात्रे तु —ᵇ) B2 समुदीर्ण (for °रितम्) Ś1 D1-4 8 10 11 G1 ब्रह्मास्त्र(D4 °स्त्रं ते)समुदीरित, T2 ब्रह्मास्त्र समीरित —D2 reads 33ᶜᵈ after 36ᵃᵇ (transp) —ᶜ) D7 T1 G1 2 Ck t सा Cm as in text (for मां) B2 D6 T1 2 G3 M3 Cr हरेत्, Cm g k as in text (for हरत्) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 मा हरेत्वत्त, Ñ2 D6 हरते मां त्वं V हरते त्वत्त, B2 हरते दुष्टं, B3 मां हरेत्पूर्वं, D5 मां हरेत त्व, M1 मां हरेत त्व, M2 मा

हरेत्यत्त (for मा हरत्वत्त) B1 तस्मादक्षौहिणु स्म तु ✻ Cg हरत् अहरत् ✻ —ᵈ) Ś1 Ñ1 V B1 D1 4 8 10 11 त्वं (Ñ2 V B1 D4 त) क्षमेथा, Ñ1 B2 D6 क्षमेथास्त्व, B3 न क्षमसि, D8 सक्षमेथा, D5 कृपा कार्या (for क्षमसे त) D5 राघव क्षमसे कथ ✻ Ct कस्मात्क्षमसे इत्यत्वान्तर यत्वान्वे हरत्युक्तवानिति ब्रूहीति वाक्यशेषो द्रष्टव्य इति कतक । मुद्दिश्य रामस्यैव ओपालम्भ सहोत्त्म प्रार्थयते इति तीर्थं । त्वत्तस्त्वत्सकाशाद्यो मा मामहरद्दृतवान् ✻

34 Ś1 Ñ1 D1 4(after 41ᵃᵇ)-4 10 11 read 34-35 (including star passages) (Ś1 D10 om 34ᵇ-35ᵃ) after 41(preceded by 859*) N2 V D6 read 34 after 36 —ᵃ) V B2 4 G1 2 तम् (for स) Ñ1 D5 कुरु त्व (for कुरुष्व) Ś1 Ñ1 D1 4 11 21 T1 कुरुष्व त्व (for स कुरुष्व) Ñ2 V B D1 5 6 महेश्वास, D5 यशो°, D7 8 T1 G1 M1 3 महोत्साह(D7 8 °हा) (for महोत्साह) —Ś1 D10 om (hapl ?) 34ᵇ-35ᵃ. —ᵈ) D6 कपिश्रेष्ठ (for कृपा मयि) B D6 नरेश्वर, D7 11 M3 नरर्षभ N1 ✻✻✻मु नरर्षभ (illeg) —After 34ᵃᵇ, D7-9 S ins

853* त्वया मायवती याय अनाथा इव दृश्यते ।

[T2 मायवे Ct as above (for °वती) —Note hiatus between the two halves T1 3 G2 3 M1 तु (G3 अ)नाथेव हि(G3 च) (for अनाथा इव) ✻ Cr अनाथा शशेव गुणाभव भर्ता ✻]

—ᶜ) B3 4 4 D8 11 आनृशस्य —ᵈ) Ñ1 D6 तवैव हि (for त्वत्त एव) Ñ2 V3 B1 3 4 D5 श्रुतो मया (by transp), V2 D6 8 1-6 T1 2 G1 2 मया श्रुत, D1 8 11 श्रुत मया (for मया श्रुत)

35 Ś1 D10 om 35ᵃ (cf v l 34) For sequence in Ś1 Ñ1 D1-4 10 11, cf v l 34 Ñ1 V B1 4 D6 read 35 (all except V3, om ᵃᶠ) after 42 (preceded by 859*) B3 reads 35 (om ᵉᶠ) 41ᵉ-42 after 47ᶜᵈ (including star passages) —ᵃ) Ñ V B D1-4 8 11 महोत्साह, D6 °सत्व (for महावीर्यं) —ᵇ) Ś1 Ñ V B D1-4 8 10 11 महासत्त्व (for महोत्साह) —After 35ᵃᵇ, Ñ1 (slightly illeg) ins

854* कौसल्या सुदितायांश्च सर्वेश्वकुलेश्वरम् ।
वाक्यपरीक्ष्वाय्य ✻✻✻✻✻ भाविणम् ।

—Ñ1 cont, while Ś1 Ñ1 V B D1-4 8 10 11 ins after 35ᵃᵇ

एवमस्त्रविदां श्रेष्ठः सत्त्ववान्बलवानपि ।
किमर्थमस्त्रं रक्षःसु न योजयति राघवः ॥ ३६
न नागा नापि गन्धर्वा नासुरा न मरुद्गणाः ।
रामस्य समरे वेगं शक्ताः प्रतिसमाधितुम् ॥ ३७
तस्य वीर्यवतः कश्चिद्यद्यस्ति मयि संभ्रमः ।
किमर्थं न शरैस्तीक्ष्णैः क्षयं नयति राक्षसान् ॥ ३८
भ्रातुरादेशमादाय लक्ष्मणो वा परंतपः ।
कस्य हेतोर्न मां वीरः परित्राति महाबलः ॥ ३९
यदि तौ पुरुषव्याघ्रौ वाय्विन्द्रसमतेजसौ ।
सुराणामपि दुर्धर्षौ किमर्थं मामुपेक्षतः ॥ ४०
ममैव दुष्कृतं किंचिन्महदस्ति न संशयः ।
समर्थावपि तौ यन्मां नावेक्षेते परंतपौ ॥ ४१ G 5 37 41 B 5 37 40 L 5 35 41

855* महाप्राण महाशस्त्र केमस्त्रमर्थागमम् ।

[Ś1 Ñ1 D1.4.6.10 transp महाप्राण and महेष्वासं D2 महानार्के महाशत्र D3 महावीर महाशत्र (for the prior half) B3 कीर्तनम् (for केम°) N2 D5.11 महात्म B4 महाश° Ś1 D10 महाकौमारीरम् (D10 °म) (for the post half)]

—D1 om 35ef Ñ1 transp cd and ef —c) Ñ V B D5.6.11 समवाप्नित्म्, D10 °वारम् (for समवाप्यसम्) Cv m समाप्यसम् दूरपारम् । समारम्भगुणसीमामप्राप्स्य ।, Cr g समाप्यार दुर्धिगमपारम् । महीमप्रित्स्य । दुर्धिगम गुणसीमनिरस्थो वा (Cr समाप्यारम् । अत्र पारमरून कर्म समासिकत्वात् । समासा पारा कर्मसमाप्यो यस्य स इत्यर्थ । निरपविकारपयान इत्यर्थ)। Ck t समाप्नवाम् (Ck छान्दसो इत्य) समाप्नामहितम् cf —d) Ś1 Ñ V B D2.4.6.10 गाम्भीर्ये D3.11 गम्भीरं (for गाम्भीर्याम्) —After 35cd, Ñ1 ins

856* कौमार्यशीलसंपन्ना कौसल्यालोकभाविनम् ।

—B1.4 om 35d–36 V1 B2 B3.4 D2 T2 om (hapl) 35ef —f) Ś1 Ñ1 V2 D1–4.10.11 देदीप्य (for पारस्य) —After 35 Ś1 D6 ins a passage relegated to App I (No 8), while Ñ1 ins after 35

857* वामनावपर तीह वामनपरतस्य सुवि ।
वीह रक्ष * घर रक्षविक्रमभूषणम् ।
महाबाहु महाप्राज्ञ वानरेन्द्र महोत्सवम् ।

36 B1.4 om 36 (cf v l 35) D2 transp ab and cd —a) Ś1 D10 एवमस्त्रविद् श्रेष्ठ —b) D3.6 transp सत्त्ववान् and बलवान् N1 B4 बलि (for बलि) —After 36ab (transp) D2 reads 33cd —c) T2 किमर्थं किम (for किमर्थमस्त्र) —d) D2 मोक्षयति (for योजयति) D5.6 T1 M3.5 न योजयति राघवः —After 36 N2 V1 D2 read 34

37 a) Ñ1 V1 B1.2.4 D6 च (for [न]पि) Ś1 Ñ1 D2–4.10.11 देवा [illegible] च, B3 च नागा न D1 दानवाः (for नागा नापि) —b) N2 V1 B2 D5.6 7.8 सुरा (for [न]सुरा) Ñ2 V B [illegible] च राक्षसा (for मरुद्गणा) —cd) Ś1 Ñ V B D1.2.4.6.10.11 तव (B3 °व D11 न त) राम रण, D3 राघवस्य रणे (for रामस्य समरे) B2.4 सेना (for वेगं) N2 V1 B3.4 D2 transp वेगं and शक्ता Ś1 Ñ V B D2.4.6.10 ग्रहि (Ś1 D10 वृ° D1 पर्व) समासितु Ñ2 D5.6 T1 Ck t °समाधितु P2 °समाहिता (sic) D6 °समाश्रितु C6 tp as in text (for प्रतिसमा धितुम्) B2.4 सततं समासितु cf Ck t प्रतिसमाहितुम् । प्रतिसमया विरोद्धुमित्यर्थ । 'प्रतिसमाधितुम्' इति पाठान्तरम् । तत्रापि स एवार्थ cf

38 a) Ñ V B D1.4.6 सत्र (for तस्य) D6 वीर्येण च सत् (for वीर्यवत) —b) D6 न हि (for यदि) G1.2 Ck tp सम (for मयि) D2 सप्रह (sic) (for संभ्रम) —c) Ś1 D1.10.11 किं तु न D2 कि त्वम D3 कथं न D3 कस्मात् (for किमर्थं) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 मार्गणैर् (for न शरैः) —d) T1 क्षप (sic) (for क्षय) Ś1 Ñ V B D1–3.4.6.10.11 नयसि D6 राघव

39 a) T2 भ्रातर (for भ्रातुर) Ñ2 V1 B1–4 D2 वाक्यमथांतो —b) M1 महाबल D1 °तप (for परंतप) —d) Ś1 D10 परित्रायति (D10 °षेत) राघव , Ñ1 D1–4.11 परित्रायति मुक्त —For 39cd Ñ2 V B D5 subst

858* कस्मादिव महावीर्यो न परित्राति मामित ।

[V2 करुतित्, B2.3 न हि (for न) B2.4 महावीरो V2 परित्राति (unmetrical)]

40 a) D1–4.11 यदा (for यदि) Ś1 सदैवानां वा स्यातां Ñ2 V B D6 तौ यदा नरशार्दूलौ —b) Ś1 Ñ V B D1–4.6.10.11 T2.3 G2.3 M2.3 [न]हि (for [इ]न्द्र) —c) D2 दुरावर्षौ (hypm) (for दुर्धर्षौ) —d) Ñ2 V2 B2 D2 उपेक्षसा G1 °क्षेतां (archaic) Cr m g as in text (for °क्षत) B2 किमुपेक्षा कथितवा

41 For sequence in P1 cf v l 35 —a) Ñ V B D2.11 M1 मन्ये (for किंचिद्) —After 41ab B2 ins l 2 of 862* while D1 reads 34–35 —D1 om 41cd —c) Ś1 D10 वौ दृष्टौ (for तौ यन्) —d) Ś1 Ñ1 D10 उपेक्षेता B3 तो वेक्षेत B1 D1.2.11 उपेक्षेते D1 M3 मावेक्षेता (for नावेक्षेते) Ñ V B D6.11 शत्रुं चिराद् (V2 B2.3 °रौ) (for परंतपौ) —After 41 Ś1 Ñ V B D1.2.4.6.10.11 ins

859* स वाच्यो राघवो वीर पूर्णचन्द्रनिभानन ।
अन्तमाहुं मे हृदा मदाद्व वचस सदा ।
करमाय तुरसे वीर कृपावपि मरोञ्च ।

G 5 36 57
B 5 38 53
L 5 35 45

कौसल्या लोकभर्तारं सुषुवे यं मनस्विनी ।
तं ममार्थे सुखं पृच्छ शिरसा चाभिवादय ॥ ४२

स्रजश्च सर्वरत्नानि प्रिया याश्च वराङ्गनाः ।
ऐश्वर्यं च विशालायां पृथिव्यामपि दुर्लभम् ॥ ४३

पितरं मातरं चैव संमान्याभिप्रसाद्य च ।
अनुप्रव्रजितो रामं सुमित्रा येन सुप्रजाः ।
आनुकूल्येन धर्मात्मा त्यक्त्वा सुखमनुत्तमम् ॥ ४४

अनुगच्छति काकुत्स्थं भ्रातरं पालयन्वने ।
सिंहस्कन्धो महाबाहुर्मनस्वी प्रियदर्शनः ॥ ४५

[(l 1) Ś1 V1 D3.4.10.11 श्रीमान् (for वीर) —(l 2) V1 B2.3.4 प्रणम्य (for पणाम) V1 illeg for पूर्वे B4 औदार्याद् (for मौदार्यात्) Ñ2 सुभद्र V2 B1 D6 सखेद B3 सखेन (for सखद) Ś1 Ñ1 D3.4.10.11 भवाब्धस्य सुहृत्प्रिय (for the post half) —Ś1 Ñ1 D3.4.10.11 om l 3 —(l 3) B3 नरेश्वर (for नरर्षभ)]

—Thereafter Ś1 Ñ1 D3.4.10.11 read 34–35 (Ś1 D10 om 34[b]–35[a]) while Ñ2 V B1.4 D6 read 35 (all except V3 om 35[cd]) only

—After 41 D6.7.9 S ins the lines of 5 36 12–16 (var)

[(l 1) T1 पापन Cg as in text (for पालित्य) —(l 2) D5 T1 Cg तथा, T2.3 तदा (for त्वं) D7–9 T G1 M1.2 हरिप्रभ (for महाप्रभ) —D5 om l 3 —(l 3) M1 देहि राम (by transp) M3 च (for हे) —(l 4) D7–9 T2.3 G2 M दुष्टाभिरत्न(T1 M1 °मूर्ते) च (D7.9 T1 तु) T3 G1.3 दुष्टाभिरोषण(T1 °षण) (for शोकाभिभूते तु) —(l 5) D5.8.9 S कथञ्चित्कृती शुभ (by transp) (for the prior half) —(l 6) D5.8 G2 M1.2 Cr हर Cm g t as in text (for हर) D7.9 शोभने T1 M1 [भ]निर्मिते (for भामिनि) D6.9 T1.3 G M2.3 दूरस्थनमनिन्दिते (for the post half) Cr m g हर दुष्टैर्मा[ता]नुदूर्णे(Cr g हतभर्त्रे हितैषिणः) —(l 7) D5.7–9 S महावर्ष्णो (for अविलिन्दिन्तौ) —(l 8) D7.9 लोकाद् (for चेह्न) —(l 9) D5.7–9 T1 G1.2 M च (for तु) D6.7 T1.3 तथा (for तथैव) —(l 10) D5.7–9 S राघवम् (for राघवौ) D1.7–9 T1.3 G M1.2 सुभिक्षेण्वपि (for शोकविधान) T1 M1 नैष्यति सर्वं पुरी प्रति (for the post half)]

—Thereafter they all cont

860* ब्रूहि महाबलो वाक्यो लक्ष्मणश्च महाबलः ।
सुग्रीवो चापि तेजस्वी हरयो वा समागताः ।
इत्युक्तवात धर्मिष्ठा सीता पुनरथानवीत् ॥

[(l 1) T1 ब्रूहा Ch t as in text (for ब्रूहि) —(l 2) T1.2 चापि T1 M3 [s]पि (for second वा) —(l 3) G1 वाक्यम् (for पुनः) T1 M1 सीता सुरसुतोपमा (for the post half)]

—T1 M1 further cont

861* वक्तव्य लोकनाथश्च ह्यनुयम्य शुभवसन् ॥

42 For sequence in D6 cf v l 35 —[a]) Ś1 Ñ1 D10 लोकमोहन, D2.8 °कर्तार (for °भर्तार) —[b]) Ś1 Ñ1 तपस्विनी, B2 यशस्विनी, D10 G1.3 मनस्विन —D6 om 42[cd] —[c]) B1 तत्र (for त) Ś1 D3.10 मम(D3 °मा)र्थं(D10 °र्थे), Ñ2 V B D1 राम त्व (V1 तु, B4 त) Cg k t as in text (for ममार्थे) Ś1 Ñ V B D1–4.8.10.11 पृच्छेः (for पृच्छ) —[d]) B4 तु (for च) Ś1 Ñ1 [अ]भिवादय, Ñ1 V B D1 प्रसादयेः, D1.3.4 [अ]भिवादये, D3 [अ]भिवाद्य च, D10 G1 [अ]भिवादयम्, Cg as in text (for [अ]भिवादय) D11 शिरसाप्रभिवादिन (corrupt) —After 42, Ñ2 V B1.2.3 D6 ins. while B2 ins l 2 only after 41[cd]

862* तदुक्तस्य महेष्वास कृपा मयि नरर्षभ ।
कथितं चेतित चैव यदि स्मासि राघव ।

[(l 2) B4 कथितु (for कथित) M1 कृ° स्मरेथे राघव (for the post half)]

43 [a]) Ś1 D1–4.10.11 सवर्ण Ñ1 M1.2 सुवर्णं, Ñ2 V B2.3 D6 ममार्थे, D5 T2.3 M1 विसृज्य, Cg k t as in text (for स्रजश्च) Ś1 D1–4.10.11 रत्नानां (for रत्नानि) —[b]) Ñ2 V B D6 प्रियाश्चैव (for प्रिया याश्च) Ś1 Ñ1 D1–4.10.11 प्रिया(D2 प्रिय)श्च परमाङ्गनाः —[c]) Ś1 D10 हि (for च) Ś1 D1–4.10.11 विशालाया —[d]) N अभिनन्दति (Ñ1 °ति) V B D6 नाभिनन्दति(B2 °ते, B4 °ति) (for मपि दुर्लभम्) Ś1 D1–4.10.11 पृथिव्या योऽयमन्यथ(D11 °था)

44 [a]) D11 भ्रातरं (for मातरं) D6 transp पितरं and मातरं Ś1 Ñ V B1.2 D1–4.10.11 [उ]भौ, D5 G1 [अ]पि (for [ए]व) —[b]) D1 प्रणम्य (for समान्य) Ś1 D2.3.10 [अ]भिप्रणम्य (for °प्रसाद्य) Ñ1 समान्याभिरावत्र (sic) Ñ2 V B D1 योऽनुमान्य प्रसाद्य च G1 परोक्ष्य समाप्य च (sic) M1.2 परित्यज्य प्रसाद्य च —[c]) D5 T1 G1 M1 अनुव्रजितो, Cv m g as in text (for °व्रजितो) Ś1 D10 नित्य (for राम) —[e]) Ś1 Ñ V B1.2.4 D1–4.10.11 अनुवर्तेन B1 अनुरक्तो हि (for आनुकूल्येन) —[f]) D5 त्यक्त्वा भ्रातृसुखं हि तत्, D6 सुखस्त्वा सुखमुत्तमं

45 D6 om 45 —[a]) Ś1 अनुगच्छत (archaic) V1 °गच्छति (sic) D10.11 अन्वगच्छत (for अनुगच्छति) —[b]) M1 प्रतिकृत्य (for पालयन्) Ñ1 V B D1 transp भ्रातरं and पालयन्

पितृवद्वर्तते रामे मातृवन्मां समाचरन् ।
ह्रियमाणां तदा वीरो न तु मां वेद लक्ष्मणः ॥ ४६

वृद्धोपसेवी लक्ष्मीवाञ्शक्तो न बहुभाषिता ।
राजपुत्रः प्रियश्रेष्ठः सदृशः श्वशुरस्य मे ॥ ४७

मत्तः प्रियतरो नित्यं भ्राता रामस्य लक्ष्मणः ।
नियुक्तो धुरि यस्यां तु तामुद्वहति वीर्यवान् ॥ ४८

यं दृष्ट्वा राघवो नैव वृद्धमार्यमनुस्मरत् ।
स ममार्थाय कुशलं वक्तव्यो वचनान्मम ।
मृदुर्नित्यं शुचिर्दक्षः प्रियो रामस्य लक्ष्मणः ॥ ४९ G 5 36 65 B 5 35 64 L 5 35 51

46 B4 om 46 Ś1 N V B1 D4-6 8 10 11 read 46 after 46^{ab} —^{a}) B3 सोह (sic) (for रामे) Ś1 Ñ2 D1-4 10 11 वर्तेत मयि, Ñ2 V B1-3 D4 च सदा (B1 यथा) मयि, D4 G3 [illegible] मा समाचरन्, G1 मा सदाचरन्, Cr m g as in text (for मा समाचरन्) D5 पितृवद्येव रामेण मातृवद्धृते मयि (sic) —B1 om 46^{cd} —^{d}) G1 च (for तु), G3 देव (metr.) M3 वेत्ति (for वेद) Ś1 Ñ1 D5-8 10 11 मां वेत्ति तु, Ñ2 V B1 3 D4 स्म जानाति (for तु मा वेद) —After 46 Ś1 ins 864*, while Ñ1 ins

863* सन्निधावपि तदा स्थाद्धावयाक्रन्तो बली ।
भारावेव सुतीक्ष्णेन माहिणीयमस्मदृश्यन् ।
राक्षसेन्द्र दुराचारं रावण शोक * * वम् ।
रामानुजो महावीर्यः सुमित्रानन्दवर्धन ।

47 D1 om 47^{ab} —^{a}) Ñ2 V B D4 ह्री (B4 श्री)-मान (for लक्ष्मीवान्) —^{b}) M1 शक्ते (for शक्तो) D5 बहुभाषितु Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 शक्तश्च (Ñ1 शुक्ला, D5 ब्रूते च, D11 शुक्ल) बहुभाषक, Ñ2 V B D4 शूरो न बहुजल्पिता (B4 °त) —After 47^{ab}, B3 reads 35 (om. ^{cd}) and 41^{c}-43 —Ś1 om 47^{cd} —^{c}) V3 B3 D1 3-4 T1 3 Cr राजपुत्र Ñ V B1-3 D1-8 10 11 प्रियो राज्ञ, B4 प्रिय भ्राता, D4 G1 M3 प्रिय श्रेष्ठ, Cl as in text (for प्रियश्रेष्ठ) —^{d}) D10 सदृशेश्चापि पत्युश्च

48 ^{a}) Ś1 V3 D10 मातु, V3 मत्त (sic) B2 T2 M3 सम, Ct as in text (for मत्त) —^{b}) Ś1 D10 सखी, Ñ V B D4 मन्ये, D5 मम, D6-8 10 अपि (for भ्राता) —After 48^{ab}, Ś1 Ñ V B1 D1-6 8 10 11 read 46 —Ś1 B4 om 48^{c}-49^{d} —^{c}) Ñ V B1-3 D1-8 10 11 धु, D11 यो]स्यत, D1 नियुज्य, T2 M3 नियुज्य (for नियुक्तो) Ñ2 V B1-3 D4 हि (for तु) —^{d}) Ñ1 वै वहति (for उद्वहति) Ñ1 D1-4 10 11 धुर्यवत् (for वीर्यवान्) Ñ2 V1 B1-3 D4 स तामुद्वहते धुर, V3 वहतामुद्वहते धुर (hypm)

49 Ś1 B4 om 49^{ab} (cf v l 48) T2 damaged for 49^{abcd} —^{a}) Ñ V B1 3 D1 3 10 11 रामस्नेहाद्गतो (Ñ2 °*** [illeg]]वे (D1 3 10 11 °व), B3 D4 रामस्नेहानुबन्धेन D5 रामप्रियो हसन्नेव, D6 रामप्रियो ह्यसौ नित्य —^{b}) Ñ V B1-3 D1-4 11 T1 M3 Cr t वृत्तम् (for वृद्धम्) D10 वृत्तमागम् (sic) (for वृद्धमार्यम्) Ñ2 V B1-3 D1-8 10 11 G3 मनुस्मरन् । D4 T2 3 G1 3 M1 3 Cr m g °स्मरेत्, Ct as in text (for °स्मरत्) —After 49^{ab}, Ñ V3 D1-6 8 10 11 ins while Ś1 ins after 46

864* मातुरा सहमन्यत्रो सुतौनार्दयत्र ।
हन्यामि समरे क्रुद्ध किं पुना हतकं रणे ।

[(l 1) D5 11 मधुरा V3 मधुराह D8-4 मधुराह (for मातुरा सह॰) D5 11 -मर्दै, D1 मर्दैन् (for -मर्दयत्) V3 -सन (for -सर) D3 मयक्रैयमाद्दयनान् (for the post half) —(l 2) Ś1 D10 निहतान् Ñ2 D11 न हनाम् (by transp) D1 हतान्]

—Ś1 Ñ V B1-3 D1-6 8 10 11 transp ^{cd} and ^{ef} (including star passages) —^{cd}) D1 स महार्थे महाराजे (for °) D5 बहुशस्त्वया, D6 लक्ष्मणस्त्वया (for वचनान्मम) Ś1 D10 मद्वाक्यात्कुशलं वाच्यस्त्वया वानरपुङ्गव, Ñ V B D1-6 8 11 स च (Ś1 D3 11 वै) मद्वचनाद्वाच्य कुशलं वत्स्यत (D5 हनुमत्त्वया) ✽ Ck ममार्थाय मत्प्रयोजनं मत्पुरस्त्य मम वचनाज्जप्य इति ✽ —After 49^{cd} Ñ1 (slightly illeg) ins

865* बहुमनायिताशी * * स्मलहि पुन पुन ।
अभिनन्द्य महाबाहुर्दृश्यम शुभलक्षण ।

—Ñ1 cont, while Ś1 (l 3 only) Ñ2 V B D1 4 8 11 ins after 49^{cd}

866* आसनं कुशलस्ये भवितव्यं स्थयेति च ।
असोपोषाय वक्तव्यो सौमित्रिर्वचनान्मम ।
कुशलं लक्ष्मणं पृष्ट्वा सुग्रीव च महाबलम् ।

[(l 1) D5 ममसान Ñ1 नय भग (for स्वयेति च) —(l 2) [illegible] स्मृतो (for सौमित्रिः) Ñ1 D1-4 10 11 वचन स (Ñ2 D1 °न्स)मान [illegible] (for the post half) —(l 3) D10 transp कुश° and स्मृत]

—B4 om 49^{ef} —^{e}) Ś1 Ñ V B1-3 D1-6 8 10 11 दान्त (for नित्य) —^{f}) Ñ1 लक्ष्मणो राघवप्रिय —After 49 D3 7-8 S ins

867* यथा हि वानरश्रेष्ठ दुःखक्षयकरो भवेत् ।
त्वमस्मिन्कार्यनिर्वाहे प्रमाणं हरिसत्तम ।
राघवस्त्वत्समारम्भान्मयि यत्नपरो भवेत् ।

[(l 1) D5 (ह)हि (for हि) —(l 2) D5 4 T1 G M3 3 -निर्वाणे (for °निर्वाहे) D7-8 हरिपुङ्गव]

G 5 36 69 B 5 38 64 L 5 35 56

इदं ब्रूयाश्च मे नाथं शूरं रामं पुनः पुनः ।
जीवितं धारयिष्यामि मासं दशरथात्मज ।
ऊर्ध्वं मासान्न जीवेयं सत्येनाहं ब्रवीमि ते ॥ ५०
रावणेनोपरुद्धां मां निकृत्या पापकर्मणा ।
त्रातुमर्हसि वीर त्वं पातालादिव कौशिकीम् ॥ ५१
ततो वस्त्रगतं मुक्त्वा दिव्यं चूडामणिं शुभम् ।
प्रदेयो राघवायेति सीता हनुमते ददौ ॥ ५२
प्रतिगृह्य ततो वीरो मणिरत्नमनुत्तमम् ।
अङ्गुल्या योजयामास न ह्यस्य प्राभवद्भुजः ॥ ५३
मणिरत्नं कपिवरः प्रतिगृह्याभिवाद्य च ।
सीतां प्रदक्षिणं कृत्वा प्रणतः पार्श्वतः स्थितः ॥ ५४

50 a) V3 इम D3 एवं (for इदं) Ś1 D8 10 11 तु (for च) Ñ2 V B D6 वाक्य (for नाथं) Ñ1 सवाम्य त्वमिदं ब्रूया D4 स मे नाथमिदं ब्रूया —b) Ñ1 नाथ (for रामं) V1 B3 transp शूरं and रामं —c) Ñ1 धारयाम्येव —d) Ś1 D13 धारयाम्यस्मि (D12 यामि)त्वहं, D5 द्वौ मासौ रघुनन्दन —e) Ś1 ऊर्ध्वं मासं Ñ2 V B D6 मासादूर्ध्वं (by transp) —f) Ś1 Ñ V B2-4 D8 10 11 सत्यमेतद्, B4 सत्यमेव (for सत्येनाहं) B3 [अ]हं (for ते) D1 2 4 सत्यं प्रतिश्रृणोमि ते —After 50 Ś1 ins 868*

51 Ś1 om 51 —a) Ñ V B1 2 D1-4 8 10 11 [उ] परुद्धां, B4 °रुद्धां (for °रुद्धा) ■ [उ]परुद्धां मां —b) D7 निकृत्य (for निकृत्या) Ñ2 D2 3 10 11 प्राकृतामिव Ñ2 V B D6 प्राकृता यथा (B1 सदा [sic]) D4 प्राकृतामिव (for पापकर्मणा) D5 निर्जनामिव माकृता —c) G2 अर्हसि Ñ1 D3 4 10 मत्कर्ता, Ñ2 V1 B D1 8 11 मत्कर्ता V3 त्वमर्ता, G3 मां वीर (for वीर त्वं) —d) Ñ V B D6 पृथिवीमिव (B4 °मपि) मान (Ñ2 B3 D6 राम)व D1 2 4 11 पातालं इव राघव (sic) D3 कश्यपो वसुधामिव D12 वराह इव मेदिनीं —After 51 Ñ V B D1-3 4 10 11 ins while Ś1 ins after 50 (owing to om)

868* सीताया वचनं श्रुत्वा हनुमानिदमब्रवीत् ।
सर्वं करिष्यते रामो यथोक्तं मैथिलि त्वया ।
यत्तु रामोऽभिजानीयादभिज्ञानमनिन्दिते ।
प्रीतिसंजननं तस्य तद्भवांस्तु त्वमर्हसि ।
सा निरीक्ष्य ततः सर्वं देव्या प्रतिसुखमम् । [5]

[(l 1) Ś1 Ñ1 D10 हनुमन् D1-3 11 तस्य (for वचन) —(l 2) B3 कृत्स्नं Ś1 D10 करिष्यति मैथिलि Ñ1 D1-3 11 धारयिष्यसि (D3 11 °सि) मैथिलि (for the post half) —For l 3-4, cf v l 5 38 17 —(l 3) V1 B3 येन D3 युक्त(sic) (for यत्तु) B3 D3 मिजानीयाद (D3 °ते) D11 [s]भिजानीते —(l 4) Ś1 Ñ1 D1 10 11 इद (for तत्) B3 प्रथम दातुमर्हसि D7 दातुं त ममार्हसि D8 दातुमर्हसि मैथिलि (for the post half). —After l 4 Ñ1 ins

868(A)* तथा तथा वदिष्येऽहं यथासौ स्व कथा मम ।
वैदेहि वरारोहेऽद्य सर्वं ते भाषितं तव ।
ततः सीता वाक्यमुवाच हनुमन्तं महाबलम् ।

—(l 5) Ñ1 निरीक्ष्य मा (by transp) D3 सा निकृष्य Ñ2 D8 10 [for तत] D4 सीता (for सर्वं) Ś1 Ñ1 V4 D1-3 10 देव्या D11 देव्युद् (for देव्या)]

52 a) D6 वेणी (for वस्त्र) Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 वेणीं मुक्त्वा ददौ तस्मै Ñ2 V B D6 विमुच्य प्रददौ तस्मै —b) D5 G1 दिव्य (for दिव्यं) D6 शुचि (for शुभम्) Ñ V ■ D1 3 4 11 मणिरत्नं हनूमते —c) Ñ1 B3 D3 11 G2 प्रदेयं, Ñ2 V B3 D6 देवोऽथ, B4 देय च (for प्रदेयो) —d) D1 सा स (for सीता) D3 ददौ (for ददौ) Ś1 Ñ V B D1-3 10 11 सीता सुरसुतोपमा

53 Ñ2 V B D6 om 53 —a) D3 तु स (for ततो) —b) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 मणिं वेणीगतं शुभं —c) D1 6 G3 M1 2 अंगुल्या Cv r m g k t u s in text (for अङ्गुल्या) —d) Ś1 प्राभवद्, Ñ1 G3 प्रभवद्, D5 प्रविशद् (for प्राभवद्) Ś1 D1-4 10 11 भुजे (for भुजः)

54 a) Ñ2 V B D6 हरिवर (for कपिवर) —b) Ś1 Ñ1 D1 4 10 समगृह्य D1 3 11 स संगृह्य (for प्रतिगृह्य) B3 [अ]भिवन्द्य B3 [अ]भिनन्द्य —After 54ab Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 ins

869* आचार्यमिव शिष्यो हि विनीतवदुपस्थित ।

[D12 इति (for हि) D4 उपस्थित Ñ1 D3 11 विनय इव ज्ञीत (for the post half)]

—Thereafter D1 2 cont

870* दत्त्वा तु तं मणिं सीता इदं प्राह शुचिस्मिता ।
अनेन ते हरिश्रेष्ठ मणिरत्नेन राघव ।
अपनीतं दृष्टादृमिति नूनं स मंस्यते ।
स गृहीत्वा मणिवरं हनुमान्प्लवगर्षभ ।

[(l 1) Note lacuna between the two halves D2 शुचिस्मिता (for शुचि°)]

—c) ■ D3 4 G2 प्रदक्षिणीकृत्य —d) Ñ2 V ■ D6 प्राञ्जलि (for प्रणत) Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 पार्श्वतः प्राञ्जलि स्थित —After 54, Ñ2 V B D6 ins, while Ñ1 D12 cont after 869*

871* याचस्व त्वं विशालाक्षि योऽहमद्य कर्तुमर्हसि ।

[Ñ1 D12 आज्ञापय हि ते (D8 त्वं) देवि (for the prior half) Ñ1 illeg for नोऽहमद्य]

—Ñ1 (partly illeg) further cont

हर्षेण महता युक्तः सीतादर्शनजेन सः ।
हृदयेन गतो रामं शरीरेण तु विष्ठितः ॥ ५५

मणिवरमुपगृह्य तं महार्हं
जनकनृपात्मजया धृतं प्रभावात् ।
गिरिरिव पवनावधूतमुक्तः
सुखितमनाः प्रतिसंक्रमं प्रपेदे ॥ ५६ G 5 3 77 B 5 38 79 L 5 35 67

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे षट्त्रिंशः सर्गः ॥ ३६ ॥

872* भागमिष्यति स महा[illegible] ** * *** ।
******** राम पश्य सलक्ष्मणम् ।
इति सधाम मधुधा समाश्वस्य च जानकीम् ।

55 B1 om 55 —a) Ś1 N1 D1–3 [illegible] (सु)क्तः (for युक्त) —b) B3 M2 सद्दर्शनेन (for दर्शनजेन) B1 D3 च (for स) Ñ1 V1 D1 सीतायाः दर्शनेन स (D1 च) —d) N1 V1 M2 च (for तु) Ś1 B1 D[illegible] स्थितिः V1 T1 (स)त्र वि(T1 नि)ष्ठितः B1 (अ)प्यधिष्ठितः D[illegible] च(D1 तु) स्थितः D1 तु स्थितः D1 तु चाष्ठितः (for तु विष्ठितः) D1 [illegible] च सलक्ष्मण —After 55 B1 ins

873* श्रुत्वा तद्वचनं सीता हर्षसम्पूर्णमानसा ।

56 V1 reads 56 and colophon in marg —a) B1 M1 मणिरत्नम् D1 °प्रवरम् (hypm) (for °वरम्) G1 उपगम्य (for °गृह्य) Ś1 B1 D[illegible] वरार्हं B1 महात्म G1 महात्म° (for महार्हं) —b) Ś1 (ज)नक[illegible] D1 (ज)नक T1 (also) सुत (for धृतं) D1 [illegible] प्रभावात् D1 om (for प्रभावात्) D1 [illegible] प्रभावात् —c) V1 V B D1 द्रुम (B1 °व) इव D1 [illegible] T1 G M1 गिरिरिव (D1 °[illegible]) (for गिरिरिव) Ś1 V V B D1 [illegible] मुक्तः D1 मुक्ता (for मुक्तः) —d) D1 परिसंक्रम (for प्रति°) G1 प्रमास्य G1 [illegible] (for प्रपेदे) Ś1 N D1 [illegible] हरि(V1 सुखि)तमनुहनुमांस्तदा बभूव (Ś1 D1 °मा बभूव तदा) V B D1 सुखितमनुहनुमान् हनुमान्सदार्णीं D1 सुखितमना [illegible] तदा बभूव तदा

Colophon V1 reads colophon in marg (cf 5 1 56) —Sarga name Ś1 V V1 B1 D1 मणिप्रदान, V1 D1 सीता मणिप्रदान (D1 °न) B1 चूडामणिप्रदान D1 [illegible] मणिदर्शनक D1 हनुमतो मणिप्रदान —Sarga no (figures words or both) V1 B1 D1 [illegible] om Ś1 D1 [illegible] T G M1 38 V1 M1 37 V1 27 D1 40 —After colophon G concludes with श्रीराम[illegible]

३७

G 5 00 0
B 5 39 1
L 5 36 1

मणिं दत्त्वा ततः सीता हनूमन्तमथाब्रवीत् ।
अभिज्ञानमभिज्ञातमेतद्रामस्य तत्त्वतः ॥ १
मणिं तु दृष्ट्वा रामो वै त्रयाणां संस्मरिष्यति ।
वीरो जनन्या मम च राज्ञो दशरथस्य च ॥ २
स भूयस्त्वं समुत्साहे चोदितो हरिसत्तम ।
अस्मिन्कार्यसमारम्भे प्रचिन्तय यदुत्तरम् ॥ ३
त्वमस्मिन्कार्यनिर्योगे प्रमाणं हरिसत्तम ।
तस्य चिन्तय यो यत्नो दुःखक्षयकरो भवेत् ॥ ४
स तथेति प्रतिज्ञाय मारुतिर्भीमविक्रमः ।
शिरसावन्द्य वैदेहीं गमनायोपचक्रमे ॥ ५
ज्ञात्वा संप्रस्थितं देवी वानरं मारुतात्मजम् ।
बाष्पगद्गदया वाचा मैथिली वाक्यमब्रवीत् ॥ ६
कुशलं हनुमन्ब्रूयाः सहितौ रामलक्ष्मणौ ।
सुग्रीवं च सहामात्यं वृद्धान्सर्वांश्च वानरान् ॥ ७
यथा च स महाबाहुर्मां तारयति राघवः ।
अस्माद्दुःखाम्बुसंरोधात्त्वं समाधातुमर्हसि ॥ ८
जीवन्तीं मां यथा रामः संभावयति कीर्तिमान् ।
तत्त्वया हनुमन्वाच्यं वाचा धर्मसमाहितम् ॥ ९

37

☞ Ñ₁ V B D₆ om Sarga 37. M₃ begins with श्रीरामाय नमः

1 ᵃ) D₁₁ मणि (for तत) —ᵇ) Ś₁ Ñ₁ D₅ ₆ ₇ ₁₀ ₁₁ वानरं वाक्यमब्रवीत् —ᶜ) D₆ अभिज्ञानम् D₅ (marg gloss ज्ञातमेव) (for अभिज्ञातम्) Ś₁ Ñ₁ D₅ ₁₀ मनु (D₅ ₁ °भि)ज्ञानमभिज्ञातम् —ᵈ) T₁ ₃ इद (for एतद्) D₂ ₃ G₃ चीमत (for तत्वत)

2 ᵃ) D₁ दृष्ट्वा (sic) (for दृष्ट्वा) D₃₋₅ T₁ ₃ transp तु and दृष्ट्वा. Ś₁ Ñ₁ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ M₁ मणि तु (D₅ च) रामो (D₅ स तु) दृष्ट्वा (M₃ वै दृष्ट्वा) —ᵇ) D₁₀ स (for स) —ᶜ) D₁ मम चैव जनन्याश्च

3 ᵃ) G₁ त्वम् (for त्व) T₁ G₂ ₃ M₂ C₁ समुत्साह (M₁ °हम्) Cₖ as in text (for °त्साहे) Ś₁ D₆ मम यत्र महोत्साहो, Ñ₁ मया भूय समुत्साहो, D₁ ₂ स भूय स्वयमुत्साहात्, D₅ ■ भूयस्तु समुत्साहो, D₄ स भूयस्त्व समुत्साहात्, D₁₁ स भूय सहसोत्साह —ᵇ) Ś₁ Ñ₁ दृष्टितो, D₃ नोदितो, D₁₁ -सादितो (for चोदितो) Ñ₁ हरिपुङ्गव, D₄ ₁₁ °सत्तम, D₁ वानरर्षभ (for हरिसत्तम) —ᶜ) D₆ यस्मिन् (for अस्मिन्) D₄ ₅ कार्ये (for कार्य) D₇ ₈ C₁ t समुत्साह (for समारम्भे) —ᵈ) G₂ विचिन्त्य G₁ ₃ तद् (for यद्) Ś₁ Ñ₁ D₃ ₄ ₁₀ ₁₁ चि[Ś₁ प्रचि° begins]-न्तयेदुत्तरोत्तरा

4 T₁ om 4ᵃᵇ —ᵃ) D₁ यस्य (for अस्मिन्) Ś₁ D₁₀ संयोगे (for निर्योगे) —ᵇ) M₃ कपि (for हरि) Ś₁ Ñ₁ D₁ ₃ ₄ ₁₀ ₁₁ यूथप, D₃ पुंगव (for सत्तम).—D₆ om 4ᶜ–5 —ᶜ) D₃ ₃ T₃ ₃ M₁ ₃ C₁ चिन्तयतो, Cr t as in text (for °य यो) Ś₁ Ñ₁ D₁ तच्चिन्तय यथान्यो, D₁₁ तत्त्वं चिन्तयेर्यत्नाद् (D₁₀ °त्नो), D₁ तत्र चिन्त्य यत्नाद् —ᵈ) Ś₁ Ñ₁ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ क्षयकर (for °करो) D₁ भवेत् (for भवेत्).—After 4, D₅₋₈ T₂ (before 4ᶜᵈ) G M₁ ins, while T₂ ₃ M₂ ins after 4ᵃᵇ

874* हनूमन्यत्नमास्थाय दुःखक्षयकरो भव।

5 D₅ om 5 (cf v l 4) —ᵃ) Ś₁ तत् (for स) Ñ₁ प्रतिश्रुत्य, D₅ वरा° (for प्रतिज्ञाय) —ᶜ) ❀ C₉ मारुतेति पदच्छेद ❀

6 ᵃ) D₁ तत (for ज्ञात्वा) D₁ तु (for स) D₁₁ स्थिते (for स्थित) Ś₁ D₁₀ वीर (for देवी) —ᵇ) D₁ T₁ ₃ G₃ पवनात्मजम्, D₁ वानरं (for मारुत°) —ᶜ) ■ Ñ₁ D₁ ₂ ₄ ₁₀ ₁₁ पीडितया, D₈ मन्दया (for गद्गदया) —ᵈ) D₁ वानर (for मैथिली)

7 ᵃ) Ś₁ Ñ₁ D₃ ₄ ₁₀ ₁₁ कौशल्य (for कुशल) D₂ ₃ हनुमत्कुशल (by transp) D₁ ₂ ब्रूयात्, D₁ ब्रूहि D₄ ब्रूह (sic) (for ब्रूया) —ᵇ) Ś₁ D₁₀ सह तौ (for सहितौ) —ᶜ) Ś₁ D₁₀ च महात्मान, Ñ₁ D₃ ₁₁ च (D₁₁ स) महामात्य (for च सहामात्य) —ᵈ) D₁ पार्थिवान् (for सर्वांश्च) D₁ ₃ transp वृद्धान् and सर्वान् D₁ भव्यांश्च हरियूथपान् —After 7, D₇₋₉ S ins

875* सुग्रीवस्य वानरश्रेष्ठ कुशलं धर्मसंहितम्।

8 = 5 38 22 Ś₁ Ñ₁ D₃ ₄ ₁₀ ₁₁ om 8 D₁ transp 8 and 9 —ᵃ) D₁ तथा (for यथा) D₁ तु (for स) M₃ स च (by transp) —ᵇ) D₁ ₁ च दुःखं (for दुःखाम्बु) —ᵈ) D₁ तत्समाधातुमर्हसि

9 D₁ ₃ transp 8 and 9 —ᵃ) D₁ सा (for मां) —ᵇ) G₁ समानयति, Cg as in text (for संभावयति) Ś₁ D₁₀ वीर्यवान् (for कीर्तिमान्) —After 9ᵃᵇ, N ins

876* वीर्यवान्प्रीतिसम्बद्धो लक्ष्मणश्च महायशाः ।

—ᶜ) Ś₁ T₃ स तथा, Ñ₁ इदं च, D₁ M₃ Cg तत्त्वया (for तत्त्वया) Ś₁ D₁ वाच्यो, Ñ₁ वाच्यौ (for वाच्य) D₁₁ तथा स (D₁ स तथा) हनुमन्वाच्यो D₄ ₁₁ तत्त्वया (D₁₁

नित्यमुत्साहयुक्ताश्च वाचः श्रुत्वा मयेरिताः ।
वर्धिष्यते दाशरथेः पौरुषं मद्वाप्तये ॥ १०
मत्संदेशयुता वाचस्त्वत्तः श्रुत्वैव राघवः ।
पराक्रमविधिं वीरो विधिवत्संविधास्यति ॥ ११
सीतायास्तद्वचः श्रुत्वा हनुमान्मारुतात्मजः ।
शिरस्यञ्जलिमाधाय वाक्यमुत्तरमब्रवीत् ॥ १२
क्षिप्रमेष्यति काकुत्स्थो हर्यृक्षप्रवरैर्वृतः ।
यस्ते युधि विजित्यारीञ्शोकं व्यपनयिष्यति ॥ १३
न हि पश्यामि मर्त्येषु नामरेष्वसुरेषु वा ।
यस्तस्य वमतो बाणान्स्थातुमुत्सहतेऽग्रतः ॥ १४
अप्यर्कमपि पर्जन्यमपि वैवस्वतं यमम् ।
स हि सोढुं रणे शक्तस्तव हेतोर्विशेषतः ॥ १५
स हि सागरपर्यन्तां महीं शासितुमीहते ।
त्वन्निमित्तो हि रामस्य जयो जनकनन्दिनि ॥ १६
तस्य तद्वचनं श्रुत्वा सम्यक्सत्यं सुभाषितम् ।
जानकी बहु मेनेऽथ वचनं चेदमब्रवीत् ॥ १७
ततस्तं प्रस्थितं सीता वीक्षमाणा पुनः पुनः ।
भर्तुः स्नेहान्वितं वाक्यं सौहार्दादनुमानयत् ॥ १८ G 5. 0. 0 B 5. 39. 10 L 5. 36. 17

त्वया स) हनुमन्वाक्यो. D6 तथा त्वया स वाक्यो ॐ Cg तत्तथा मन्यथावेत्. ॐ —d) D1 ममाशुद्धिं (for वाचा°) Ñ1 श्रेष्ठो नरवरात्मनो —After 9, Ñ1 ins (partly illeg)

877* * * * * * * * * वानराणां * वो यच ।
यतो मयाहरिश्रेष्ठ धर्मकामोऽस्त्वनुत्तमम् ।

10 a) Ś1 D10 युक्त स, Ñ1 D5. 6. 7. 9. 11 -युक्तस्य, D3 -युक्ता (for -युक्ताश्च) —D8 reads 10b in marg —b) Ś1 D10 वाक्य, Ñ1 D2-4. 11 वाच (for वाच) D6 G1. 3 M3 त्वया (for मया) Ś1 Ñ1 D7-9. 10. 11 (ई)रिता (Ś1 D10 °ता) (for [ई]रिता) D1 वाच स्मृत्वा मयेरिता —c) Ś1 D10 विधि(D10 वर्धि)ष्यते दाशरथि

11 a) T G3 M3 -युता, Cm I as in text (for -युता) T G3 M3 वाच (for वाचस्) Ś1 D1. 10 स हि मे त्व (D10 स)स्ममायुक्त(D3 °वा; D4 °वा), Ñ1 इद मे स समादाय, D1 चौरस्य हरममाधाय, D3 इह मे त्वत्समायुक्तो, D11 इदमेतरममाधाय —b) D1. 6. 11 वाच (for त्वत्त) Ś1 Ñ1 D10 वच श्रुत्वा च (for श्रुत्वा श्रुत्वैव) —c) T3 G1 रामो (for वीरो) D3-6 पराक्रमे मति वीरो —d) D11 समधास्यति (for सवि°)

12 a) D8 T3 M3. 4 वचन (for तद्वच) G2 वस्याञ्जनसुत श्रुत्वा —b) Ñ1 illeg , D3-6. 11 पवनात्मज (for मारुता°) —c) T3 शिरसा (for शिरसि) Ś1 D1. 8. 10 T2 ध्याय (for आधाय)

13 a) D3-6. 8. 11 G3 M1 हर्यक्ष (D8 °क्षै) (for हर्यृक्ष), D1 युत , M3 वृत (sic) (for वृत) Ñ1 प्रवरा न्वित , T2 प्रवरैर्युत (for प्रवरैर्वृत) —c) D2 सत्ये, D1 यस्तु D11 यस्से (for यस्ते) M3 युधि (for युधि) Ś1 D1. 2. 4. 10 T (अ)रि (for [अ]रीन्) D11 विनिजित्य (for विजित्यारिन्) —d) D11 व्यपनुदिष्यति (for व्यपनयिष्यति) Ś1 Ñ1 D1. 10 शोकं च(D8 त) व्यपनेष्यति ॐ Cr व्यप नयिष्यति व्यपनेष्यति ॐ

14 Ś1 om 14 —ab) D11 स (for हि) D3 राक्षसेषु (for वासुरेषु) D10 (अ)पि, G1 M3. 4 च (for वा) D3 सुरेष्वसुरेषु च, D5. 11 G2 नासुरेष्वमरेषु वा(D4 च), D3. 7. 9 T2 M3 नासुरे(T2 दानवे)षु सुरेषु वा (for b) Ñ1 तव पश्यामि रोषेऽस्मिन्नसुरेषु सुरेषु वा —c) D1 क्षिपतो, T1. 2 G1. 2 M क्षिपतो, Ck t as in text (for वमतो). D1. 2. 6. 10. 11 यस्तस्याग्रतो(D10 °ग्र)तो बाणान्

15 a) Ś1 D10 वायु (for first अपि) —b) M3 यम (for यमम्) —c) Ś1 Ñ1 D1. 2. 4. 10. 11 विमोक्तुं, G1 हि सोढा (for हि सोढुं) D8 माहवेषु विभाकृत

16 Ś1 om 16 —a) Ñ1 D1. 6. 10. 11 न स D1 य स, D8 न च, M1 स तु M3 न हि, Cg as in text (for स हि) —b) D1. 6 G2 Ck t शासितुम् (for शासितुम्) D1. 3. 5. 6-11 Ct महिं Ch as in text (for ईहते) —c) Ñ1 D1. 2. 6. 10. 11 निमित्त, Ck t as in text (for निमित्तो)

17 a) Ś1 D10 तत्सत्य (for श्रुत्वा) —b) D1. 2 सात्य, D11 साधु (for सत्यं) Ś1 D10 श्रुत्वा सुभाषित, Ñ1 D2. 4 सम्यक्सत्यं प्र(D3 °क्सात्येव, D4 °क्साधु प्र)भाषित —c) Ś1 Ñ1 मन्येव, D1. 2. 4. 10 म(D10 मा)न्येव D3 मान्याथ, D3-6 T3 मेने स, D11 स्नेहेन (for मेनेऽथ) D8 बहुधैतेनम् —d) Ś1 Ñ1 D1. 2. 10. 11 वैदेही (Ś1 D10 वानर) वाक्यमब्रवीत्, D8. 6 T3 इद(D1 सन्धे) वचनमब्रवीत्

18 Ś1 om 18 —a) D8 इति (for ततस्) Ñ1 G1. 2 स (for तं) D3 तत सप्रस्थित सीता —b) D1-3. 5. 9. 11 वीक्ष्यमाणा, D11 वदमाना (for वीक्षमाणा) —c) D3-6. 7. 8. 11 T1. 2 M3 Cr g t भर्तुं, Cv m k as in text (for भर्तु) G1 स्नेहान्वित (for स्नेहान्वितं) D7. 11 भर्तुं, D1 सान्त्वं (for वाक्यं) D1 भर्तुःस्नेहान्वितवाक्य च (sic) —d) D8 G2 M1 अन्वमानयत् (for अनु°) D2. 11 सौहृदादन्वमानयत्, D8. 10 सौहार्दादिदमब्रवीत्, G1 सौहार्द दत्तवान् ॐ Cv r m अनुमानयत् (Cm अनुमानत नी) स्वानयत् (Cv आर्द्रतयाहित व्याजे 1. so also Cr) Cg अनुमानयेद्दृत्यमानयत् 1. Ck t अनुमानमदूजयत् ॐ

G 5 00 0 B 5 39 20 L 5 36 18 यदि वा मन्यसे वीर वसैकाहमरिंदम ।
कस्मिंश्चित्संवृते देशे विश्रान्तः श्वो गमिष्यसि ॥ १९
मम चेदल्पभाग्यायाः सांनिध्यात्तव वीर्यवान् ।
अस्य शोकस्य महतो मुहूर्तं मोक्षणं भवेत् ॥ २०
गते हि हरिशार्दूल पुनरागमनाय तु ।
प्राणानामपि संदेहो मम स्यान्नात्र संशयः ॥ २१
तवादर्शनजः शोको भूयो मां परितापयेत् ।
दुःखाद्दुःखपरामृष्टां दीपयन्निव वानर ॥ २२
अयं च वीर संदेहस्तिष्ठतीव ममाग्रतः ।
सुमहांस्त्वत्सहायेषु हर्यृक्षेषु हरीश्वर ॥ २३
कथं नु खलु दुष्पारं तरिष्यन्ति महोदधिम् ।
तानि हर्यृक्षसैन्यानि तौ वा नरवरात्मजौ ॥ २४
त्रयाणामेव भूतानां सागरस्येह लङ्घने ।
शक्तिः स्याद्वैनतेयस्य तव वा मारुतस्य वा ॥ २५
तदस्मिन्कार्यनिर्योगे वीरैवं दुरतिक्रमे ।
किं पश्यसि समाधानं त्वं हि कार्यविदां वरः ॥ २६
काममस्य त्वमेवैकः कार्यस्य परिसाधने ।
पर्याप्तः परवीरघ्न यशस्यस्ते बलोदयः ॥ २७
बलैः समग्रैर्यदि मां रावणं जित्य संयुगे ।
विजयी स्वपुरं यायात्तत्तु मे स्याद्यशस्करम् ॥ २८

---

19 ᵃ) D1 8 रम॰ T3 मा (for वा) Ś1 D10 वसाद्य Ñ1 D1 3 4 11 वात (for वीर) —ᶜ) D11 G3 कस्मिंश्च —ᵈ) D5 गमिष्यसि

20 ᵃ) Ś1 Ñ1 D5 7 9 11 T2 3 G1 चेत् D6 8 वापि (for चेद्) D5 भाग्याया (for भाग्याया) —ᵇ) D5 T2 3 सान्निध्य(D3 °ध्ये) (for °ध्यात्) Ś1 D10 वीक्षन D1 7-9 T3 (also) G1 M1 वानर (for वीर्यवान्) D2 सान्निध्ये भव वीर्यवान्, D11 सान्निध्यात्तिष्ठतस्तव —For 20ᶜᵈ Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 subst

878* शोकरूपस्य विपुलस्य मुहूर्तं स्यात्तु शम ।

[D3 11 [ब]य (for [स]स्य) Ñ1 विपुलस्य D5 विनाशाय D10 रूपस्य (for विपुलस्य) D3 mørrasanu ष्मनस्य (for the prior half) D1 8 वृति (for मपि) D4 शम (for शम)]
—Thereafter Ñ1 cont (partly illeg)

879* पश्यामि त्वां यावदहं तावसौ रामलक्ष्मणौ ।
सुग्रीवं च महात्मानं * * * * * * * * ।

21 Ś1 D10 om 21-22 —ᵃ) Ñ1 D1 8 T1 Ct गते Ck as in text (for गते) D5 [s]पि M1 Ck तु (for हि) Ñ1 कपि (for हरि) G हरिशार्दूले —ᵇ) T2 च (for तु) D1 पुनरागमनाय कपि (sic) D5 9 पुनरागमनाय(D3 °गामिनि) त्वयि D4 पुनरागमनाये त्वयि (sic) D10 पुनरप्यागमे त्वयि —ᵈ) D5 नास्ति (for स्यान्न) D3 8 11 [श]स्ति (for [श]त्र)

22 Ś1 D10 om (cf v l 21) —ᵃ) D1-4 11 तव त्व(D1 स D10 दा)दर्शन चापि(D5 वीर) —ᵇ) G3 प्रति (for परि) D5 तापयिष्यति (for परितापयेत्) —ᶜᵈ) D2 5 दुःखे (for दुःखाद्) D3 (marg) T2 दुःखं, G1 M1 C t as in text (for दुःख) Ñ1 D1 4 परामृष्टां, D5 परा मृत्वा (for परामृष्टां) M3 इह (for इव) Ñ1 D1 8 दुर्मनस्कामभागिनीं(D5 °स्कां विनाशिनि), D5 मनाप्तां दुःख भागिनीं (for ᵈ) D3 11 दुःखे दुःखतरां(D11 °र) भूत्वा दुर्मनस्कामभागिनीं ※ Ct दुःखपरामृष्टामिति पाठे दुःखपर

(रामृष्टां) मां दुःखं भूयो दीपयन्निव उपशोषयन्निव दीपयेदिति सम्बन्ध । , Cm दुःखं दुःखपरामृष्टामिति पाठे दुःखं मां वारंवार उपशोषयन्निव परितापयेदिति सम्बन्ध ※

23 ᵃ) D6 वाह (sic) (for अय) Ś1 D10 तु (for च) —ᵇ) D11 इह (for इव) —ᶜ) Ś1 D8 10 सह D1 सु D3 च, Ck t as in text (for त्वत्) G3 सकाशेषु Ck t as in text (for सहायेषु) D8 11 सम हस्त(D11 सुमहत्सु)सहायेषु —ᵈ) D11 दृशेषु (subm) G3 हर्यक्षेषु (for हर्यृक्षेषु) Ñ1 कपीश्वर, D1 5 7 9 11 G1 Ck t हरीश्वर (G1 °रा)

[illegible] ᵃ) Ś1 D8 कथं तु Ñ1 D8 11 कथं हि, D1 कथमिद, D8 10 कथं च Ñ1 D5-8 11 दुःपार (for दुष्पार) —ᵇ) D5 महार्णवं (for महोदधिम्) —ᶜ) D1-4 8 11 ह(D5 ति)र्यश्व (for हर्यृक्ष)

25 ᵃ) Ś1 D5-8 11 G1 अपि Ch t as in text (for एव) —ᵈ) Ś1 D1 10 [क]पि, Ñ1 T3 M1 8 (अ)स्य D2 अपि D1 अपि D5 (ह)य , D11 G2 (हृ)य (for [हृ]ह) —Ś1 om 25ᶜ-27ᵈ D10 om 25ᶜ-27ᵈ —ᵈ) D11 च (for second वा)

26 Ś1 D10 om 26 (cf v l 25) —ᵃ) T1 3 G1 त्वम्, (for तद्) D8 एव (for अस्मिन्) D1 3 11 स (for नि) —ᵇ) D1 11 धी(D11 वी)रेश (for वीरैव) D5 देव हि दुरतिक्रम —ᶜ) D8 11 त्वं (for किं) Ñ1 D7 8 पश्यसे —ᵈ) D5 4 8 G2 3 वर

27 Ś1 D10 om 27ᵃᵇ and 27ᵈ resp (cf v l 25) —ᵃ) T3 रावणस्य D5 एक (for एव) —ᵇ) D5 शक्यं कार्यस्य साधने —ᶜ) D1 3 11 T3 M1 वीरघ्नो (for °घ्न) —ᵈ) D5 4 यशसश्च (for यशस्यस्) D6 8 11 तु (for ते) Ś1 Ñ1 D1 3 4 7 9 10 T1 M1 3 Ch फलोदय (D5 °ये) (for बलो°) D1 यशस्यस्तत्फलोदय (hypm)

28 Ś1 reads 28 in marg —ᵃ) Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 11 समस्तैर् (for °ग्रैर्) Ś1 Ñ1 D7 8 युधि (for यदि) —ᵇ) Ś1

चलैस्तु संकुलां कृत्वा लङ्कां परबलार्दनः ।
मां नयेद्यदि काकुत्स्थस्तत्तस्य सदृशं भवेत् ॥ २९
तद्यथा तस्य विक्रान्तमनुरूपं महात्मनः ।
भवेदाहवशूरस्य तथा त्वमुपपादय ॥ ३०
तदर्थोपहितं वाक्यं सहितं हेतुसंहितम् ।
निशम्य हनुमाञ्शेषं वाक्यमुत्तरमब्रवीत् ॥ ३१
देवि हर्यृक्षसैन्यानामीश्वरः प्लवतां वरः ।
सुग्रीवः सत्त्वसंपन्नस्तवार्थे कृतनिश्चयः ॥ ३२
स वानरसहस्राणां कोटीभिरभिसंवृतः ।
क्षिप्रमेष्यति वैदेहि राक्षसानां निबर्हणः ॥ ३३
तस्य विक्रमसंपन्नाः सत्त्ववन्तो महाबलाः ।
मनःसंकल्पसंपाता निदेशे हरयः स्थिताः ॥ ३४
येषां नोपरि नाधस्तान्न तिर्यक्सज्जते गतिः ।
न च कर्मसु सीदन्ति महत्स्वमिततेजसः ॥ ३५
असकृत्तैर्महोत्साहैः ससागरधराधरा ।
प्रदक्षिणीकृता भूमिर्वायुमार्गानुसारिभिः ॥ ३६
मद्विशिष्टाश्च तुल्याश्च सन्ति तत्र वनौकसः ।
मत्तः प्रत्यवरः कश्चिन्नास्ति सुग्रीवसंनिधौ ॥ ३७
अहं तावदिह प्राप्तः किं पुनस्ते महाबलाः ।
न हि प्रकृष्टाः प्रेष्यन्ते प्रेष्यन्ते हीतरे जनाः ॥ ३८
तदलं परितापेन देवि शोको व्यपैतु ते ।
एकोत्पातेन ते लङ्कामेष्यन्ति हरियूथपाः ॥ ३९

G 5 0 0
B 5 39 40
L 5 35 39

Ñ1 D1 3 4 10 11 विलिर्विद्य(D3 3 11 °विद्य च) दशाननं, D3 निजां रावणमाहवे ॥ Cg विद्य निजां, Ct निजित्य मां गृहीत्वा ।, Ct जित्वा निजं सत्त्वं गृहीत्वा ॥ —c) D1 G1 2 M3 स्वः(M3 स्व) पुरीं, D10 सुपुरं, G3 M3 स्व पुरं (for संकुलां) Ś1 Ñ1 D1–4 10 11 रामो (for काकुत्स्थ) —d) Ś1 Ñ1 ममरघाचरा(Ñ1 °ष)वरदर, D1–4 10 11 भवेयवमान स्वरद, D2 6 G2 M3 तत्तस्य सदृशं भवेत् —After 28, Ś1 Ñ1 D1–4 10 11 ins

880* मदीयास्त्वमसत्वात सुरप्रियेऽद्य रावणम् ।
नयेस्त्वं यदि काकुत्स्थ परं तत्स्यात्सदृक्ष्यम् ।
यथाह तस्य वीरस्य अनपविद्धा हृता वनम् ।
रक्षता वज्रमादेव तथा नार्हसि राघव ।

(Ś1 Ñ1 D10 om l 1 and 2 D11 reads l 1 and 2 after l 3 —(l 1) D1 यदीय (for °विता) —(l 3) D1 ममत्याहता वनात्, D3 वाहिनावशिता हृता (for the post half) —(l 4) Ñ1 रक्षत D3 (अ)ईसि)

29 a) D3 वर्ष तु, D3 4 G2 M3 G1 शोरेषु, Ck t चलैस्तु (as in text), D4 10 सतुद (for संकुलां) —b) D3 T1 परवीन (for °र्दन) D3 शरां च संघलन —c) D1 11 m (for मां)

30 a) T1 यद् (for तद्) —b) G1 इह, G2 इव (for महा) —c) D3 सवति (for भवेद्) D11 बाहुव (for आहव) D3 भवेद्रादवस्तस्य —d) D3 12 उपपद्ये (D11 °येत्), D3 उपधारय, G1 अपवादय (for उपपादय)

31 a) Ś1 तदर्थसंहित (for °र्थोपहित) —b) D1 7–10 Ct प्रश्रि(D1 °स्)त, D3 (also in marg) T1 2 G2 सहित, Cv r m g as in text (for सहित) Ś1 Ñ1 D11 प्रश्रि D11 °द)व हेतुमत्सि(Ñ1 °पु, D11 °ह)त, D1–3 प्रसूत हेतु मतु(D3 °ति, D1 °म)त —c) Ś1 D10 देव्या, D3 तस्या, D3 सीता (for शेषं)

32 a) D2 देव D1–4 6–11 G1 M3 हर्यक्ष (for हर्यृक्ष) —b) Ś1 D3 10 प्लवतोत्तम (for °तां वरः) —c) D4 7–9 T1 सत्त्व (for सत्त्व) T1 सुग्रीव सत्यसंपन्न —d) Ś1 त्वदर्थे (for तवार्थे) —After 32 D10 ins

881* तदर्थ सत्त्वसंपन्नो विक्रीत भवदन्तुवि ।

33 Ś1 om 33ab —b) D1 4 11 कोटिभिर् —d) Ś1 D11 10 निषूदन, Ñ1 D1 4 निषूदक (for निबर्हण)

34 a) Ś1 सपक्षा, D1 सपत्न, D11 सपता (for संपन्ना)

35 a) Ś1 D1 10 11 तेषां —b) D3 न विषिन्वस्तत गते —d) D3 महत्स्वप्यति (for °मित) Ś1 D10 विक्रमा (for तेजस) D3 महत्स्वप्यमितौजस

36 a) D1 11 सकृद्वेद (for असकृत्तैर्) —b) Ś1 D1 10 ससा(Ś1 °स)धरा Ck t as in text (for धराधरा) —c) Ñ1 (स)सीमि (for भूमिर्) —d) Ñ1 D1 2 11 सर्वे (for वायु) Ś1 D1 10 वेग, Ñ1 ** (for मार्ग)

37 a) D11 तुर्यांश् (sic) (for तुल्याश्) Ñ1 वा (for च) —After 37ab, Ñ1 ins

882* यद्यपि वानरा देवि महान्तोऽतुलविक्रमा ।

—c) D11 स तु (sic) (for मत्त) —d) Ñ1 नास्ते (for नास्ति)

38 b) T1 महौजस (for महाबला) —d) D1 2 11 प्रेष्य(D2 °ष्य)ते हीनतेजस, T1 प्रेष्यन्त इतरे जना

39 b) M3 व्यपोहतु (for व्यपैतु ते) Ś1 Ñ1 D1–4 10 देवि मन्युरपैतु ते, D11 न देवि पुरयैतु त (sic) —c) D3 G1 2 M3 वै (for ते) —d) Ś1 Ñ1 D1–4 10 11 पुगपा (for यूथपा)

G 5 00 0 B 5 39 41 L 5 36 40

मम पृष्ठगतौ तौ च चन्द्रसूर्याविवोदितौ ।
त्वत्सकाशं महासत्त्वौ नृसिंहावागमिष्यतः ॥ ४०
तौ हि वीरौ नरवरौ सहितौ रामलक्ष्मणौ ।
आगम्य नगरीं लङ्कां सायकैर्विधमिष्यतः ॥ ४१
सगणं रावणं हत्वा राघवो रघुनन्दनः ।
त्वामादाय वरारोहे स्वपुरं प्रतियास्यति ॥ ४२
तदाश्वसिहि भद्रं ते भव त्वं कालकाङ्क्षिणी ।
नचिराद्द्रक्ष्यसे रामं प्रज्वलन्तमिवानलम् ॥ ४३
निहते राक्षसेन्द्रे च सपुत्रामात्यबान्धवे ।
त्वं समेष्यसि रामेण शशाङ्केनेव रोहिणी ॥ ४४
क्षिप्रं त्वं देवि शोकस्य पारं यास्यसि मैथिलि ।
रावणं चैव रामेण निहतं द्रक्ष्यसेऽचिरात् ॥ ४५
एवमाश्वास्य वैदेहीं हनूमान्मारुतात्मजः ।
गमनाय मतिं कृत्वा वैदेहीं पुनरब्रवीत् ॥ ४६
तमरिघ्नं कृतात्मानं क्षिप्रं द्रक्ष्यसि राघवम् ।
लक्ष्मणं च धनुष्पाणिं लङ्काद्वारमुपस्थितम् ॥ ४७
नखदंष्ट्रायुधान्वीरान्सिंहशार्दूलविक्रमान् ।
वानरान्वारणेन्द्राभान्क्षिप्रं द्रक्ष्यसि संगतान् ॥ ४८
शैलाम्बुदनिकाशानां लङ्कामलयसानुषु ।
नर्दतां कपिमुख्यानामार्ये यूथान्यनेकशः ॥ ४९

40 ^{a}) Ś1 D10 M3 तु, D11 हि (for च) —^{b}) Ñ1 सूर्यचन्द्राव (by transp.) D3 चन्द्रसूर्यावुपस्थितौ —^{c}) D3 8 -सकाशे (for सकाशं) D7 9 महासत्वौ (D7 °सिंहाव) D5 हि वैदेहि (for महासत्त्वौ) —^{d}) Ś1 Ñ1 D6 राजपुत्रावि॒हे (D4 °वे)ष्यत D1 8 इह (D6 तौ च) सिंहावि॒वैष्यत D10 11 राजपुत्राविहैष्यत

41 D5 om. 41 —^{a}) Ś1 Ñ1 D1 8 10 11 तौ च D6 T1 3 G1 M3 ततो T2 तस्मौ (for तौ हि) G1 -वराौ (for वरौ) D6 तौ च वीरावरौ —^{c}) Ś1 D1 10 आगत्य (for आगम्य) —^{d}) D11 विधमिष्यति (sic)

42 ^{a}) Ñ1 सबलं (for सगणं) —^{b}) Ñ1 राघवौ रघुनन्दनौ —^{d}) Ñ1 T3 स्वं (for स्व) Ś1 D3 8 T1 G3 स्वपुरीं D1 8 10 स्वां पुरीं (for स्वपुरं) Ñ1 -यास्यत (for यास्यति)

43 ^{a}) G1 M3 समाश्वसिहि D10 11 तदाश्वस(D11 °स्व)सिद (sic) भद्रं ते —^{b}) M3 चरिकाङ्क्षिणी G2 m g t as in text (for काल°) —^{c}) Ś1 D5 10 M3 अचिराद् —^{d}) Ś1 D1 8 10 ज्वलन्तमिव भास्करं —For 43^{cd} Ñ1 D8 11 subst.

883* अचिराद्द्रक्ष्यसि पतिं घन तमिव भास्करम् ।

[D4 इहापि रामश्चिरात् (for the prior half) D8 पतिम् (for पनतम्) D5 -ज्वलन्तमिव पावक (for the post. half)]

44 ^{a}) Ś1 D1 8 10 11 तु M3 [स]हित् (for च) —^{b}) D11 G1 -बान्धवे (for बान्धवे) —After 44^a D11 erroneously reads 45^d and repeats 44^c —^{d}) D8 8 9 [ए]व (for [इ]व) D11 शशाङ्कमिव रोहिणी

45 Ś1 om. 45 —^{a}) D4 वैदेहि D9 द्रक्ष्यसि G1 च दति (for त्वं देवि) D10 क्षिप्रमेष्यसि वैदेहि —^{b}) Ñ1 D7 8 द्रक्ष्यसि, D3 एष्यसि, D10 कोपस्य (for यास्यसि) D6 पर पारं च मैथिलि —^{c}) Ñ1 D1-4 10 11 क्षिप्रं द्रक्ष्यसि रामेण —^{d}) Ñ1 D4 6 10 11 रावणं हतं (for द्रक्ष्यसेऽचिरात्) D1 8 रावणं निहतं युधि (D1 हतं) D7 9 द्रक्ष्यसे निहतं रुषा

46 ^{c}) D8 ■ (for मतिं) D1 चक्रे (for कृत्वा) —^{d}) D4 8 मैथिलीं (for वैदेहीं) Ś1 D10 इदम् (for पुनर्)

47 ^{a}) Ś1 D3 4 10 11 महात्मानं (Ś1 D10 °मानं) (for कृतात्मानं) —^{c}) Ñ1 D1-4 10 11 स(D10 सु)सुग्रीवं (for धनुष्पाणिं) Ś1 लक्ष्मणं सहसुग्रीवं G1 लक्ष्मणेन सह भ्रातां —^{d}) Ñ1 D6 7 9 T1 G1 [उप]गतं (for स्थितम्) —After 47, M1 ins.

884* सुग्रीवसहितं चापि वानरैः परिवारितम् ।

48 Ś1 om. 48–49 —^{a}) D3 4 10 भीमान्, D2 एतान् (for वीरान्) —^{c}) Ñ1 वानरेंद्र च D1-4 11 T1 वानरें(D4 पर्वतें)द्राभान्, D5 वानरेंद्रान् (for वारणेन्द्राभान्) —^{d}) D1 सगणं D3 सहतान् (for संगतान्)

49 Ś1 om. 49 (cf. v.l. 48) —^{a}) D2 हिम (for शैल) Ñ1 समानवर्णा, G2 °भासां (for निकाशानां) —^{c}) D10 नदतां (for नर्दतां) D1 हरिसिंहानां D2-4 10 11 हरि, G2 वानरेंद्राणाम् (for कपिमुख्यानां) Ñ1 नदतां हरिमुख्यानां —^{d}) D2 माय M1 मध्ये (for मार्ये) D1 8 10 T2 मार्ये श्रोष्यसि निस्वनं D6 T1 3 G2 अचिराच्छ्रोष्यसि स्वनं (D6 T1 ध्वनिं) ※ Cv नर्दतां कपिमुख्यानामार्ये यूथान्यनेकशः इति । द्रक्ष्यसीत्येव विभक्तिः । Ct नर्दतां वानरेन्द्राणामचिराच्छ्रोष्यसि स्वनमिति पाठः ※ —After 49 D1 8 ins.

885* स्वकुले च विशालाक्षि दासो राजीवलोचन ।
दुःखमास्ते महाभागश्चिन्तयानो दिवानिशम् ।

स तु मर्मणि घोरेण ताडितो मन्मथेषुणा ।
न शर्म लभते रामः सिंहार्दित इव द्विपः ॥ ५०
मा रुदो देवि शोकेन मा भूत्ते मनसोऽप्रियम् ।
शचीव पत्या शक्रेण भर्त्रा नाथवती ह्यसि ॥ ५१
रामाद्विशिष्टः कोऽन्योऽस्ति कश्चित्सौमित्रिणा समः ।
अग्निमारुतकल्पौ तौ भ्रातरौ तव संश्रयौ ॥ ५२

नास्मिंश्चिरं वत्स्यसि देवि देशे
रक्षोगणैरध्युषितेऽतिरौद्रे ।
न ते चिरादागमनं प्रियस्य
क्षमस्व मत्संगमकालमात्रम् ॥ ५३

G 5 0 0
B 5 39 51
L 5 30 53

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे सप्तत्रिंशः सर्गः ॥ ३७ ॥

50 ᵃ) Ñ1 हि (for तु) Ś1 D1.3.10.11 स हि मर्मसु (Ś1 °र्मसु D11 °र्मण) घोरेण D2.4 स हि मर्मसु घोरेषु —ᵇ) Ñ1 मदनेषुणा

51 ᵃ) D2.3.9 T2 रुद् मा, D8 मा ते G1 रुदो मा (by transp) G2 as in text (for मा रुदो) G2 ते विशोकेन (for देवि शोकेन) Ś1 D1.10.11 मा शुचो देवि शोकार्ते (Ś1 D10 °र्ते) Ñ1 शुचो मा देवि शोकार्ते, D2 मा शोचीर्देवि शोकार्ते, D3 मा मा शुच देवि शोकार्ते —ᵇ) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 मनसि (D1 °सा D2 °स) श्रम (Ñ1 ज्वर) D2.3.9 T2 मनसो भव (for मनसोऽप्रियम्) —ᶜ) D7.9 भर्त्रा (for पत्या) Ś1 D10 शचीवेन्द्रेण सौने त्व, Ñ1 D1.11 वासिनी (D2 चकासे, D4 सहिता) श्रीरिवेन्द्रेण —ᵈ) D9 M1 पत्या (for भर्त्रा) D1.9 नाथवत्यपि शोभने

[illegible] ᵃ) Ś1 D10 को विशिष्टो हि रामेण —ᵇ) Ś1 D10 यो वा, D1 कश्चिद् T1.2 G1.3 M3 यद्वा (for कश्चित्) [illegible] M1 सह (for सम) —For 52ᵃᵇ, Ñ1 D1.4.11 subst

886* को विशिष्टस्तु रामेण सौमित्रेणापि क [illegible] ।

[D1 रामेण च, D1 सौमित्रणापि (for सौमित्रिणापि)]

—ᶜ) Ś1 Ñ1 D1 तु (for तौ) —ᵈ) Ñ1 संश्रय, D1.4 सश्रय (sic) (for संश्रयौ) D1 कार्यवत्सा, D1 शक्तश्रवौ, D11 नात्र संशय, M3 रामलक्ष्मणौ (for तव संश्रयौ)

53 ᵃ) D7.8 G2 M3 वत्स्यति, D11 om (for वत्स्यसि) D1 (marg) चात्र (for देवि) —ᵇ) D1 M1 हि (for अति) —ᶜ) Ñ1 चिरेति (for चिरस्य) —ᵈ) Ś1 Ñ1 D1.3.10.11 तद् (for मत्) D8 क्षमस्व तत्संगमनाय काल

Colophon Ṽ3 V3.3 B D6 om —*Sarga name* Ś1 D1.3.4.10.11 सीताप्रत्याश्वासन (Ś1 D10.11 °न) Ṽ1 सीताश्वासनमाप्तन, D3 सीताश्वासन —*Sarga no.* (figures words or both) Ñ1 D1.3.4.10.11 om Ś1 D2.7.8 T G M1.2 39 D3 41, M3 38 —After colophon, G concludes with श्रीरामाय नम

G 5 00 0
B 5 39 41
L 5 36 40

मम पृष्ठगतौ तौ च चन्द्रसूर्याविवोदितौ ।
त्वत्सकाशं महासत्त्वौ नृसिंहावागमिष्यतः ॥ ४०
तौ हि वीरौ नरवरौ सहितौ रामलक्ष्मणौ ।
आगम्य नगरीं लङ्कां सायकैर्विधमिष्यतः ॥ ४१
सगणं रावणं हत्वा राघवो रघुनन्दनः ।
त्वामादाय वरारोहे स्वपुरं प्रतियास्यति ॥ ४२
तदाश्वसिहि भद्रं ते भव त्वं कालकाङ्क्षिणी ।
नचिराद्द्रक्ष्यसे रामं प्रज्वलन्तमिवानलम् ॥ ४३
निहते राक्षसेन्द्रे च सपुत्रामात्यबान्धवे ।
त्वं समेष्यसि रामेण शशाङ्केनेव रोहिणी ॥ ४४
क्षिप्रं त्वं देवि शोकस्य पारं यास्यसि मैथिलि ।
रावणं चैव रामेण निहतं द्रक्ष्यसेऽचिरात् ॥ ४५
एवमाश्वास्य वैदेहीं हनूमान्मारुतात्मजः ।
गमनाय मतिं कृत्वा वैदेहीं पुनरब्रवीत् ॥ ४६
तमरिघ्नं कृतात्मानं क्षिप्रं द्रक्ष्यसि राघवम् ।
लक्ष्मणं च धनुष्पाणिं लङ्काद्वारमुपस्थितम् ॥ ४७
नखदंष्ट्रायुधान्वीरान्सिंहशार्दूलविक्रमान् ।
वानरान्वारणेन्द्राभान्क्षिप्रं द्रक्ष्यसि संगतान् ॥ ४८
शैलाम्बुदनिकाशानां लङ्कामलयसानुषु ।
नर्दतां कपिमुख्यानामार्ये यूथान्यनेकशः ॥ ४९

---

40 a) Ś1 D12 M1 तु, D11 हि (for च) —b) N2 सूर्यचन्द्राव (by transp) D1 चन्द्रसूर्यावसिवतौ —c) [illegible] सकाशे (for सकाशं) D1 2 3 महासत्त्वौ (D1 °सिंहाव) D2 हि वैदेहि (for महासत्त्वौ) —d) Ś1 Ñ1 D1 रामसुग्रीवौ (D1 °ग्री)व्याघ्र, D1 3 हृष्ट (D3 तौ च) सिंहाविवेप्यत D1 2 11 रामसुग्रावैहेष्यत

41 D3 om 41 —a) Ś1 N1 D1 3 5 11 तौ च, D2 T1 2 G1 M1 तातो, T2 रामौ (for तौ हि) G1 व्याघ्रौ (for वरौ) D4 तौ च वीरनरवरौ —c) Ś1 D3 11 आगम्य (for आगम्य) —d) D12 विधमिष्यति (sic)

42 a) Ñ1 सहस (for सगण) —b) Ñ1 राघवौ रघुनन्दनौ —c) Ñ1 T2 त्व (for त्वा) Ś1 D2 3 4 T1 G2 स्वपुरीं D4 9 10 स्वां पुरीं (for स्वपुरं) Ñ1 -यास्यत (for -यास्यति)

43 a) G2 M2 समाश्वसिहि D10 11 तदाश्व(D11 °श्व)सिह (sic) भद्र त —b) M1 परिकाङ्क्षिणी, Cr m g t as in text (for काल°) —c) Ś1 D3 10 M2 नचिरात् —d) Ś1 D1 4 10 प्रज्वलन्तमिव भास्कर —For 43cd N2 D2 6 11 subst

883* नचिराद्द्रक्ष्यसि पतिं पतन्तमिव भास्करम् ।

[D2 द्रक्ष्यसि रामचन्द्र (for the prior half) D2 अचिरम् (for पतन्तम्) D3 -त्तमिव पावक (for the post half)]

44 a) Ś1 D1-5 10 11 तु M3 [s]स्मिन् (for च) —b) D11 G1 -बान्धवे (for बान्धवे) —After 44a D11 erroneously reads 45d and repeats 44c —d) D2 5 9 [ए]व (for [इ]व) D11 शशाङ्कमिव रोहिणी

45 Ś1 om 45 —a) D4 वैदेहि D2 यास्यसि, G2 च देवि (for त्वं देवि) D11 क्षिप्रमेष्यसि वैदेहि —b) N1 D3 9 द्रक्ष्यसि, D2 एष्यसि, D10 कोपस्य (for यास्यसि) D2 पर पार च मैथिलि —c) Ñ1 D1-4 11 12 क्षिप्रं द्रक्ष्यसि रामेण —d) Ñ1 D2 4 10 11 रावण रणे (for द्रक्ष्यसे‍ चिरात्), D1 3 रावण निहत युधि (D3 रणे) D2 1 द्रक्ष्यसे निहत बलात्

46 a) D3 मन (for मतिं) D2 चक्रे (for कृत्वा) —d) D4 6 मैथिली (for वैदेहीं) Ś1 D10 इदम् (for पुनर्)

47 a) Ś1 D2 4 10 11 सहारामान (Ś1 D10 °माम) (for कृतात्मानं) —c) Ñ1 D1-4 10 11 स (D10 सु) सुग्रीव (for धनुष्पाणिं) Ś1 लक्ष्मण सहसुग्रीव G1 लक्ष्मणेन सह भ्रात —d) Ñ1 D2 7 8 T2 G2 [आ]गतम् (for स्थितम्) —After 47, M1 ins

884* सुग्रीवसहित शूर भ्रातरौ मरिवारितम् ।

48 Ś1 om 48-49 —a) D1 2 10 भीमान् D (for वीरान्) —c) Ñ1 वानरेंद्र च D1-4 11 T1 द (पर्वतेन्द्रा)भान, D2 वानरेन्द्रान् (for वारणेन्द्राभान्) D2 समम, D2 सहतान् (for संगतान्)

49 Ś1 om 49 (cf v. l. 48) —a) D3 नि (शैल) N1 सभारानाम्, G2 °काश (for निकाशा°) D10 नदता (for नर्दतां) D1 हरिर्विन्-वाना D2-4 11 G2 वानरेन्द्राणाम् (for कपिमुख्यानां) N1 नर्दता हरि —d) D2 भाग M1 मध्ये (for आर्ये) D2 3 4 10 1 द्योष्यसि नि स्वन, D2 8 T1 8 G2 सविरात्सृष्टि वसि स्व T1 भानि) ✻ Cv नर्दता कपिमुख्यानामार्ये यूथान्य- द्वारं द्रक्ष्यसीत्येव क्रियापदम्, Cr नर्दतां वानरेन्द्राणामपि चक्षोष्यसि स्वनमिति पाठ ✻ —After 49 D1 8 ins

885* त्वद्दृते च विशालाक्षि रामो राजीवलोचन ।
दुःखमास्ते महाभागश्चिन्तयानो दिवानिशम् ।

एष चूडामणिर्दिव्यो मया सुपरिरक्षितः ।
एतं दृष्ट्वा प्रहृष्यामि व्यसने त्वामिवानघ ॥ ७
एष निर्यातितः श्रीमान्मया ते वारिसंभवः ।
अतः परं न शक्ष्यामि जीवितुं शोकलालसा ॥ ८
असह्यानि च दुःखानि वाचश्च हृदयच्छिदः ।
राक्षसीनां सुघोराणां त्वत्कृते मर्षयाम्यहम् ॥ ९
धारयिष्यामि मासं तु जीवितं शत्रुसूदन ।
मासादूर्ध्वं न जीविष्ये त्वया हीना नृपात्मज ॥ १०
घोरो राक्षसराजोऽयं दृष्टिश्च न सुखा मयि ।
त्वां च श्रुत्वा विपद्यन्तं न जीवेयमहं क्षणम् ॥ ११
वैदेह्या वचनं श्रुत्वा करुणं साश्रु भाषितम् ।
अथाब्रवीन्महातेजा हनुमान्मारुतात्मजः ॥ १२
त्वच्छोकविमुखो रामो देवि सत्येन ते शपे ।
रामे शोकाभिभूते तु लक्ष्मणः परितप्यते ॥ १३
दृष्टा कथंचिद्भवती न कालः परिशोचितुम् ।
इमं मुहूर्तं दुःखानामन्तं द्रक्ष्यसि भामिनि ॥ १४

G 5 37 9
B 5 40-81
L 5 37 14

7 Ś1 reads 7 in marg (cf v l 4) D6 transp ab and cd —a) D3 स ते (for एष) —b) D5 मिय (for मया) D7 8 स (for सु) —c) Ś1 D3 10 T2 G2 एतं, G1 M2 3 एतद् (for एत) Ñ2 V B D3 4 च (B1 त्वा) दृष्ट्वा स (D3 च), D5 त्वा दृष्ट्वैव (for एतं दृष्ट्वा) —d) Ñ1 V B D4 [S]पि तव T3 त्वामिह (for त्वामिव) D6 व्यसने तु महोदयं

8 Ś1 reads 8ab in marg (cf v l 4) —a) D5 निर्यापित (for निर्यातित) D6 शोभ (for श्रीमान्) —b) Ñ1 वारिवारसंभव (hypm) (for वारिसं°) —After 8ab Ñ2 V B D4 read 891* —c) Ñ2 V3 B2 D6 तत परं D3 विना तव (for अत परं) D5 om न (subm) B शक्ष्यामि (sic), D6 शक्यामि (for शक्ष्यामि) —d) D1 6 जीवित Ś1 Ñ1 D2 8 10 11 शोककर्शि(D2 9 11 °र्शि)ता Ñ2 D6 शत्रुसूदन V B1 4 शत्रु(V3 शोक)कर्शन B3 शत्रुकर्शिनी (for शोकलालसा)

9 a) D1 1 G1 V3 हि, G3 [इ]ह (for च) Ñ2 D1 4 D10 असह्यानि च T1 असह्यानि च G3 अतिदुःखानि (for असह्यानि च) —b) Ś1 Ñ1 D10 हृदयविध्रता —c) D2 3 राक्षसानां V1 B2 D1 3 4 च घो(B2 क्रू)राणां B3 (marg) वचनात्तेन (for सुघोराणां) D6 2 तापयैं मह सदाम

10 a) D11 धर्मयिष्यामि —b) D6 11 जीवितं [illegible] क्रमात (for सूदन) —c) Ś1 Ñ2 D1-4 10 11 ऊर्ध्वं मासात्तु जीविष्ये —d) Ś1 D10 नरर्षभ (for नृपात्मज) —For 10 Ñ2 V B D4 subst and read after 8ab

891* मासमेकं च जीवेय सत्यमेतत्काकुत्स्थ ।
[B4 g (for च)]

11 a) Ś1 D10 च (for श्व) —b) Ś1 Ñ1 D6 10 दुःखश्च (Ñ1 illeg from श्र up to 12c D6 दुःखश्चो) न सुख च मे Ñ2 V B D1 4 6 11 सुख(D1 °दुःख)श्च त्वो(B2 पश्य)श्च D5 प्रयत्नेनाभिपद्यता D6 M1 न दृष्टा सुख(M1 °पि)ता मयि T1 दृष्टश्चैव तवानघ —c) Ñ1 V B1-4 D1 6 G1 च दृष्ट्वा B4 श्रुत्वा D4 श्रुत्वा च (by transp) Ck t as in text (for च श्रुत्वा) Ś1 D10 G1 विपद्यन्तं Ñ2 V3 B D4 विपीडितं, D1 3 निरुद्धेष D3 7 8 G2 3 विपन्नं T1 3 विपन्नम् (for विपद्यन्तं) Ck Cv विपद्यन्तं शोकेनाप्यस्मि मरणेन । अन्ये कृतलैंगेनहेतुमिति सह तव शोकसेवायां मरणहेतुमिति त्वामितिप्राय । विपद्यन्तमिति समपद पाठ । विपद्यन्तं विरक्त ?। Cr g विपन्नत विपद्यमानम् (Cr समयैव पाठ साधु)। Cm विपद्यन्तमिति पाठे द्विदयमेवाह । Ck t विपद्यन्तं विरक्त दुःखानम्(Ct °वैमनम्) इति —d) Ñ2 D5 जमताय, D1 3 अपि क्षण (for अह क्षणम्) —After 11 D1 3 ins

893* यदि च कुमारी सीता वानरवानरवचोऽधना ।
शोकाभिभूता सम्बद्धी न सशाकाभिभाषितुम् ।
यद समातिशु वनु वैदेह्यात्मज वच ।
पदकमलाधिसंबन्ध वापनिन्दुभिः ।

[(l 1) D1 4 (for च) D1 [आ]त्मनि (-न्वाक्य) —(l 3) D1 च समाविशु (for न समाविशु) and इदम (for [अ]तिदय)]

12 Ñ2 V B D4 om 12-20ab —ab) D11 करुण (for वचन) and वचन (for करुण) Ñ1 D1 4 transp वचन and करुण Ś1 D10 चाह D1 3 8 11 G2 M1 साश्रु (for साश्रु) T2 वाचन (for भाषितम्) D2 वैदेह्या वाक्य करुणं साश्रु मकरम यथ —c) T2 ततः (for अथ) —d) D2 पवनात्मज

13 Ñ2 V B D4 om 13 (cf v l 12) —a) Ñ1 D1 6 10 [अ]भिमुखो, D6 11 [अ]भिमुखो, D5 विशता (for विमुखो) —b) D11 सत्येन (for सत्येन) —c) T2 G2 M1 दुःख (for शोक) D2 1 भूते च G1 तस च G3 भव तु (for भूते तु) Ś1 N1 D1 2 3 10 रामदुःखाभि भूतश्च D1 11 M1 2 रामशोकाभिभूतश्च(M1 2 °ते च) —d) Ñ1 प्रदासराम ([illegible] परितप्यत) —After 13 Ñ1 ins

893* सत्यं नीरशतदूर सतत परितप्यत ।

14 Ñ2 V B D4 om 14 (cf v l 12) —a) D2 3 11 G2 दृष्ट्वा (sic) (for दृष्टा) T1 2 M2 कथचिद्भवती दृष्टा —b) D 10 परिदेवितु —c) Ś1 D2 3 T G1 2 M1 2 Ck Cm g t as in text (for इम) M2 सुमुहूर्त (hypm) (for मुहूर्त) Cm g इम मुहूर्तम् अस्मिन्मुहूर्त । Ck t

३८

G 5 37 1
B 5 40 1
L 5 37 1

श्रुत्वा तु वचनं तस्य वायुसूनोर्महात्मनः ।
उवाचात्महितं वाक्यं सीता सुरसुतोपमा ॥ १

त्वां दृष्ट्वा प्रियवक्तारं संप्रहृष्यामि वानर ।
अर्धसंजातसस्येव वृष्टिं प्राप्य वसुंधरा ॥ २

यथा तं पुरुषव्याघ्रं गात्रैः शोकाभिकर्शितैः ।
संस्पृशेयं सकामाहं तथा कुरु दयां मयि ॥ ३

अभिज्ञानं च रामस्य दत्तं हरिगणोत्तम ।
क्षिप्तामिषीकां काकस्य कोपादेकाक्षिशातनीम् ॥ ४

मनःशिलायास्तिलको गण्डपार्श्वे निवेशितः ।
त्वया प्रनष्टे तिलके तं किल स्मर्तुमर्हसि ॥ ५

स वीर्यवान्कथं सीतां हृतां समनुमन्यसे ।
वसन्तीं रक्षसां मध्ये महेन्द्रवरुणोपम ॥ ६

38

M₃ begins with श्रीरामाय नमः

1 ᵇ) G₃ वातस्य (for वायुसूनोर्) —For 1ᶜᵈ, Ś₁ Ñ V B D₁₋₄.₆.₁₀.₁₁ subst

887* एवमुक्ता हनुमता प्रिय वाक्य मनोहरम् ।

[Ś₁ Ñ V B D₁.₄.₆ उक्ता T₁ B D₆ हनूमन (for हनुमता) D₆ प्रिय Ś₁ B₄ D₄ अनुत्तम V₂ B₁₋₃ D₁₁ मनोरम (for मनोहरम्)]

—D₆ reads 1ᶜᵈ in marg —ᶜ) B₃ [आ]त्म हित, B₄ [आ]त्महित, M₃ [आ]त्मिमता, Cm k t as in text (for [आ]त्महितं) Ś₁ Ñ V₁ B₁₋₃ D₁₋₄.₆.₁₀.₁₁ सीता (for वाक्यं) —ᵈ) Ś₁ Ñ V B D₁₋₄.₆.₁₀.₁₁ मधुरेण हनुमान्

2 ᵃ) D₁ दृष्ट्वा —ᵇ) Ś₁ Ñ₁ V B D₁.₃.₄.₆.₁₀ प्रहृष्यामि प्लवंगम, Ñ₁ D₁₁ प्रहृष्यामि परं मुदा, D₂ प्रहृष्यामि प्लवंगमा —D₄ om 2ᶜ–4 T₁ damaged for 2ᶜ–3ᵇ —ᵈ) Ś₁ Ñ₁ D₁.₃.₁₀.₁₁ प्राप्य वृष्टिं (by transp) Ñ₂ V B D₆ तोयं प्राप्य (for वृष्टिं प्राप्य).—After 2, D₁ ins

888* सस्यमालासिता भाति वसुधा उपवस्य हि ।
एवमुक्तस्तु वचनं जानक्या सुमनोहरम् ।
उवाच प्राञ्जलिर्वीरः पुनर्वाक्यं विभीषिताम् ।

—Thereafter D₆ reads 17–18 (including 894*)

3 D₁₁ om 3 (for D₄ cf v l 2) T₁ damaged for 3ᵃᵈ (cf v l 2) —ᵃ) D₆ च, G₂ [अ]हं (for तं) —ᵇ) D₃.₇.₈ –कर्शिते —For 3ᵃᵇ Ś₁ Ñ V B D₁.₆.₁₀.₁₁ subst

889* अन्वं रामाय पुरुषं गात्रैर्मलिनता यत ।

[Ś₁ Ñ₁ D₁.₁₀.₁₁ पुनस्तं राघवं (for the prior half) D₆ मम (for गात्रैः) V बलिना (for मलिनता) Ñ₁ वर]

—ᶜ) Ś₁ Ñ₁ D₁₀ न स्पृशेयं(Ś₁ °हं) D₁.₂.₃ स्पृशेयं न, M₃ मस्पर्शेयं (for स्पृशेयं) B₂ महाराज, D₃ न सकामाहं(D₁₁ °मा °हं) D₆ समाप्नुयाम् (for सकामाहं) —ᵈ) D₆ transp कुरु and मयि Ś₁ Ñ₁ D₁.₃.₁₀.₁₁ ममतेषय (D₁ °कुरु) मम, Ñ₂ V B₁₋₃ D₆ कर दयां कुरुषे मया B₄ तत्र वै कुरुत मया।

4 Ś₁ reads 4–5ᵃᵇ in marg —ᵃ) Ś₁ Ñ₂ V₁ B D₁₋₄.₆.₁₀.₁₁ तु, Ñ₁ G₂ हि (for च) Ś₁ Ñ₁ V B D₁.₃ M₃ रामाय (for रामस्य) —ᵇ) D₁ यथा, D₃.₄ G₁ इमा D₆ G₂ M₁.₃ इदं, G₁ k as in text (for दत्तं) T₁ G₂ M₃ –गणेश्वर (for गणोत्तम) Ś₁ Ñ V B D₁₋₄.₆.₁₀.₁₁ दयानस्य हरिपुंगव —ᶜ) B₄ क्षिप्तैषीका तु, D₁ G₁(after corr as in text) ₃ M₁ क्षिप्ता विषीका, M₂ इषीकां शुभ (for क्षिप्तामिषीकां) Ś₁ D₁₀ काकाय V₂ क्षिप्ता नामिषिका काके —ᵈ) D₂.₃ –शातिनी (for शातनीम्) Ś₁ Ñ₁ D₁₋₄.₁₀.₁₁ पुनरागमनादिनीं Ñ₂ V B D₆ दोषादेकाक्षता(D₆ °पा)तनीं

5 Ś₁ reads 5 in marg (cf v l 4) —ᵇ) B₁ गलदेशे (for गण्डपार्श्वे) D₆ नियोजित (for निवेशितः) —ᶜ) D₁ T₁.₃ G M₁.₃ Cr प्रणष्टे Ś₁ D₁.₄.₁₀.₁₁ त्वया महोत्पन्न(D₁₁ स से) Ñ₁ त्वया समुपस्थितः, Ñ₂ V B D₆ त्वया प्रमृष्ट(V₂ B₁ D₆ °प्र [sic])ष्ट स च से, D₁ त्वया प्रहष्टतिलकम् —ᵈ) Ś₁ D₁₀ स पुन, V₁ B₁₋₃ D₆ तथा स(Ñ₁ स्व), G₁ B₂ स च स D₁ तिलक D₃ स पुन, D₆ तिलक D₁₁ T₁ G₁ स किल, Cm k t as in text (for तं किल) D₆ स्मर्तुमर्हसि वीर्यवान्

6 Ś₁ reads 6 in marg (cf v l 4) —ᵃᵈ) Ś₁ D₁₀ इमां Ś₁ D₁.₁₁ हि मां, D₁ हि स्व, D₆ हित (sic) (for कथं) D₁.₄ सीता (for सीतां) T₁ G₁ हावनु, G₂ M₁ समनु (for समनु) T₁.₃ मन्यते Ś₁ Ñ₁ D₁₋₄.₁₀.₁₁ चिरं त्वं समुपेक्षसे(D₁ °मि) (for ᵈ) Ñ₂ V B₁₋₃ D₆ किं रावणहृतं मोहात्समुपेक्षसि(V °हृता D₆ °क्षिता [sic]) परंतप D₁ रावणेन हृता सीता कथं मामनुमन्यसे —ᶜ) V B D₁ राक्षसानां, G₂ राक्षसीमध्ये (for रक्षसां मध्ये) —ᵈ) Ś₁ V₂ D₁.₆.₁₀.₁₁ T₂ G₁ M₃ –वरुणोपम —After 6, V B D₁ ins

890* कथमेव हरिश्रेष्ठ यास्यत्यात्र रघूत्तमम् ।

[B₁₋₃ कथमेव(B₂ °व)]

एष चूडामणिर्दिव्यो मया सुपरिरक्षितः ।
एतं दृष्ट्वा प्रहृष्यामि व्यसने त्वामिवानघ ॥ ७
एष निर्यातितः श्रीमान्मया ते वारिसंभवः ।
अतः परं न शक्ष्यामि जीवितुं शोकलालसा ॥ ८
असह्यानि च दुःखानि वाचश्च हृदयच्छिदः ।
राक्षसीनां सुघोराणां त्वत्कृते मर्षयाम्यहम् ॥ ९
धारयिष्यामि मासं तु जीवितं शत्रुसूदन ।
मासादूर्ध्वं न जीविष्ये त्वया हीना नृपात्मज ॥ १०
घोरो राक्षसराजोऽयं दृष्टिश्च न सुखा मयि ।
त्वां च श्रुत्वा विपद्यन्तं न जीवेयमपि क्षणम् ॥ ११
वैदेह्या वचनं श्रुत्वा करुणं साश्रु भाषितम् ।
अथाब्रवीन्महातेजा हनुमान्मारुतात्मजः ॥ १२
त्वच्छोकविमुखो रामो देवि सत्येन ते शपे ।
रामे शोकाभिभूते तु लक्ष्मणः परितप्यते ॥ १३
कथंचिद्भवती दृष्टा न कालः परिशोचितुम् ।
इमं मुहूर्तं दुःखानामन्तं द्रक्ष्यसि भामिनि ॥ १४ G 5 37 0 B 5 40. 8 L 5 37 14

7 Ś1 reads 7 in marg (cf v. l. 4) D2 transp a and b —a) D3 एवं (for एष) —b) D1 मिश्र (for मया) D7 स (for सु) —c) Ś1 D3 10 T2 G2 एनं, G3 M1 2 एवम् (for एतं) Ñ2 V B D7 त्वा (B4 त्वां) दृष्ट्वा स (D1 च), D4 त्वां दृष्ट्वा (for एतं दृष्ट्वा) —d) Ñ2 V B D1 [S]पि च, T1 त्वामिह (for त्वामिव) D2 व्यसने तु महोदये

8 Ś1 reads 8ab in marg (cf v. l. 4) —a) D2 निर्यापित (for निर्यातित) D2 मोघ (for श्रीमान्) —b) Ñ1 वारीतसंभव (hypm.) (for वारिस°) —After 8ab, Ñ2 V B D2 read 893* —c) Ñ2 V2 B3 D1 तत एव D3 विना तेन (for अत पर) D2 om न (subm) B शक्यामि (sic), D2 यास्यामि (for शक्ष्यामि) —d) D4.6 जीवितं Ś1 Ñ1 D1.3.6 11 शोककर्शि(D2 3 11 °र्शि)ता, Ñ2 D2 शत्रुसूदन, V B1 2 3 शत्रु(V3 शोक)कर्शन B4 शत्रुघातिनी (for शोकलालसा)

9 a) D3.6 G1 M2 हि, G2 (तु)ह (for च) V3 B2.4 D10 मत्समयानि च T3 मत्सम्यानि च G2 मत्प्रियाणि (for असह्यानि च) —b) Ś1 Ñ1 D10 हृदयस्थिता —c) D2.4 राक्षसानां V1 B2 D1 3.4 च घो(B2 तु)राणां B3 (marg) यमसंनिभा (for सुघोराणां) D7 राक्षसै मह सबास

10 a) D11 धर्षयिष्यामि —b) D2 11 जीवितुं D2 —कर्शन (for -सूदन) —c) Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 ऊर्ध्वं मासाच्च जीविष्ये —d) Ś1 D10 नरर्षभ (for नृपात्मज) —For 10 Ñ2 V B D2 subst and read after 8ab

893* मासमेकं च जीवेय दशाननकाङ्क्षया ।
[B4 तु (for च)]

11 a) Ś1 D10 च (for अयं) —b) Ś1 Ñ1 D1.2.6 सुखा (Ñ1 illeg from ऋ up to 11c D2 दुःखदो) न सुखा च मे, Ñ2 V B D1 3 6 11 अशुभा (D1 °शुभ) च दृश(B2 परा) अथ … प्रयत्नेनाभिसर्पता, D4 M1 न दृष्टा सुख(M1 °मि)ता मयि T1 दृष्टश्चैव त्वमानघ —c) Ñ1 V B1-3 D1 4 G2 च दृष्ट्वा … अदृष्ट्वा D1 श्रुत्वा च (by transp) Ck t as in text (for च श्रुत्वा) Ś1 D10 G1 विरमता Ñ2 V1 B D1 विपर्ययेन D1 3 विरचोयं, D3 4 G3 2 विरमन्त T1 2 विपर्यय (for विपद्यन्तं) ॐ Cv विपद्यन्तं शोकेनायमी कृतम् । अन्यैः पूर्वार्धमेतद्धेतुमिदं पद तत्र शोकापत्तयी मरणहेतुभिर्लत्वमित्याद । विपद्यन्तमिति सन्दर्भ पाठ । विपक्षो विपक्ष ? … Cr g विपन्नस्य विपक्षमाणम् (Cr मथनेन पाठ साधु) । Cm विपद्यन्तमिति पाठे विपद्यन्तम् ।, Ck t विपन्नत्व विपक्ष कृतांशम् (Ck °संपन्नम्) ॐ —d) Ñ1 D1 अमन्त्र, D1 3 अपि क्षम (for अहं क्षणम्) —After 11 D1 3 ins

892* एष न सुवर्णा सीता शासकरालोचना ।
शोकाभिभूता तन्वङ्गी न शशाकाभिभाषितुम् ।
तव मनसि तनु वैदेह्याःरहन वच ।
वक्तव्यमाख्यापरिसंहितं कथ्यामि वानरिन्दुमि ।

[(l. 2) D1 तु (for न) D1 (अ)न्वङ्गी (—मार्ग) —(l. 3) D1 न संतापितु (for न समाश्रितु) and वदन (for [अ]वदन)]

12 Ñ2 V B D2 om 12–20ab —ab) D11 करुण (for वचन) and वचन (for करुण) V1 D1 3 transp वचन and करुण Ś1 D10 चारु D2 3 4 11 G1 M1 साश्रु (for साश्रु) T2 वचनं (for भाषितम्) D1 वैदेह्या वाक्य पूर्वाद्या साश्रु मकरुण वच —c) T1 तदा (for अथ) —d) D2 पवनात्मज

13 V2 V B D1 om 13 (cf v. l. 12) —a) V1 D1 3 10 (अ)भिमुखो D1 11 -(अ)भिमुखो, D1 विमना (for विमुखो) —b) D11 सत्येन (for सत्येन) —c) T2 G3 M2 दुःख (for शोक) D1 3 मूते च G1 -भूते च G2 -भूत तु (for -भूते तु) Ś1 Ñ1 D1.3 4 10 रामदुःखाभिभूतश्च D1 11 M1 2 रामशोकाभिभूतश्च (M1 2 °तं च) —d) Ñ1 शाम्यत्यथ (for परितप्यते) —After 13 Ñ1 ins

893* कथं शोकार्दितां सतत परितप्यते ।

14 V2 V B D2 om 14 (cf v. l. 12) —a) D3 3 11 G3 दृष्टा (sic) (for दृष्टा) T2 3 M2 कथंचिद्भवती दृष्टा —b) D1 … परिदेवितु —c) Ś1 D1 3 T G1 2 M1 2 Ck इद Cm g t as in text (for इमं) D1 सुमुहूर्तं (hypm.) (for मुहूर्तं) ॐ Cm g इमं मुहूर्तम् अकिंचिन्मुहूर्तं।, Ck t.

G 5 37 0 B 5 40 15 L 5 37 15 तावुभौ पुरुषव्याघ्रौ राजपुत्रावनिन्दितौ ।
त्वद्दर्शनकृतोत्साहौ लङ्कां भस्मीकरिष्यतः ॥ १५
हत्वा तु समरे क्रूरं रावणं सहबान्धवम् ।
राघवौ त्वां विशालाक्षि स्वां पुरीं प्रापयिष्यतः ॥ १६
यत्तु रामो विजानीयादभिज्ञानमनिन्दिते ।
प्रीतिसंजननं तस्य भूयस्त्वं दातुमर्हसि ॥ १७
साब्रवीद्दत्तमेवेह मयाभिज्ञानमुत्तमम् ।
एतदेव हि रामस्य दृष्ट्वा मत्केशभूषणम् ।
श्रद्धेयं हनुमन्वाक्यं तव वीर भविष्यति ॥ १८
स तं मणिवरं गृह्य श्रीमान्प्लवगसत्तमः ।
प्रणम्य शिरसा देवीं गमनायोपचक्रमे ॥ १९
तमुत्पातकृतोत्साहमवेक्ष्य हरिपुंगवम् ।
वर्धमानं महावेगमुवाच जनकात्मजा ।
अश्रुपूर्णमुखी दीना बाष्पगद्गदया गिरा ॥ २०
हनूमन्सिंहसंकाशौ भ्रातरौ रामलक्ष्मणौ ।
सुग्रीवं च सहामात्यं सर्वान्ब्रूया ह्यनामयम् ॥ २१

इम (Ct. °इ) सुहृत्तम् भविष्यत्यभिज्ञानं इत्यर्थे ... —ᵈ) Ś1 D1 3 4 10 11 स्पृक्ष्यसि, Ñ1 वासयसि (for द्रक्ष्यसि) Ñ1 D11 भाविनि

15 Ñ2 V B D6 om 15 (cf v l 12) —ᵃ) Ñ1 [illegible] पुरुषाद्वृत्ती (for पुरुषव्याघ्रौ) —ᵇ) T1 3 G2 M3 अविक्लवौ (for अनिन्दितौ)

16 Ñ2 V B D6 om 16 (cf v l 12) —ᵃ) Ś1 D11 हत्वा त Ñ1 स हत्वा D1 4 हत्वा स (for हत्वा तु) Ś1 D12 शूर, Ñ1 D1 2 3 क्रूरो, D5 7 9 T2 G1 क्रूरो, D2 M1 2 घोर (for क्रूर) —ᵇ) Ś1 D3 10 राक्षस, Ñ1 D5 7 9 T1 G1 2 M1 बान्धवै (for बान्धवम्) —ᶜ) Ś1 Ñ1 D1–4 10 11 G1 2 M1 राघवस्त (for राघवौ) Ś1 D1 4 विशालाक्षी —ᵈ) Ñ1 पुरीं स्वां (by transp) Ś1 Ñ1 D1–4 10 11 G1 2 M1 प्रापयिष्यति, D7 M2 प्रति नेष्यत (D9 °ति) (for प्रापयिष्यतः) —After 16 Ś1 ins 904*

17 Ñ2 V B D6 om 17 (cf v l 12) S1 om 17-19 D1 reads 17-18 (including 894*) after 2 (preceded by 888*) —ᵃ) D1 2 हि D3 8 10 G2 M1 2 [s]पि, Ct as in text (for हि) —ᶜᵈ) Ñ1 D1 भूपसाय (by transp)

[illegible] Ñ2 V B D6 om 18 (cf v l 12) Ś1 om 18 (cf v l 17) D11 om from 18 up to कपि in 24ᵇ Ñ1 om 18ᵃᵇ D1 reads 17-18 (including 894*) after 2 (preceded by 888*) —ᵃ) D1 3 4 10 पश्चेव, D1 एवैतद्, D3 4 एषाहो, T1 3 G2 M3 एवेति, G1 एवेह (for एवेह) —ᵇ) T2 मम (for मया) D2 अभिज्ञानमनुत्तम —After 18ᵃᵇ, D1–3 10 ins Ñ1 ins before 18ᶜᵈ

894* केशाँल्लोकाभरं मया मणिरत्ने प्रयत्नम् ।

[D1 केशा (for केशौ) D4 10 प्रिय (for मया) Ñ1 यत्ना- त्युते (for प्रयत्नम्)]

—ᵉ) D4 रामस्य (sic) (for रामस्य) —ᵈ) Ñ2 D1 यशेन D10 केशादि, T2 यत्कीर्तिं (for मत्केश) —After 18ᶜᵈ, Ñ1 (partly dlcg) ins

895* यद्याप्तवानि महाबाहुस्तेन यो नम्रमन्वितः ।
तथापि वचनं प्राप्य * * * * * * * * *।

—ᵉ) D3 4 हेतुमद् (for हनुमन्) —ᶠ) D11 सर्वे (for वीर) —After 18, Ñ1 D3 10 ins 004*

19 Ñ2 V B D6 om 19 (cf v l 12) Ś1 D11 om 19 (cf v l 17 and 18 respy) D1 om 19-20ᵃᵇ —ᶜᵈ) D2 पुनरस्मारय वैदेहीं श्रीमान्वानरपुंगव —For 19ᶜᵈ, Ñ1 D1 4 10 subst

896* गृहीत्वा तु मणिं [illegible] श्रीमन्त प्लवगोत्तम ।

[Ñ1 न, D1 (न)प (for तु) D4 सा (for स) Ñ1 हरिवर्य (for प्लवग°)]

—ᶜ) Ñ1 D1 3 10 शिरसा (Ñ1 °सामि (hypm)) तथा वैदेहीं D1 शिरसा चरणौ नत्वा

20 Ñ2 V B D6 om 20ᵃᵇ (cf v l 12) D11 om 20 (cf v l 18) D1 om 20ᵃᵇ (cf v l 19) —ᵃ) Ś1 Ñ1 D10 समु (Ñ1 रुद्र) त्पात —ᵇ) Ś1 D11 समीक्ष्य (for अवेक्ष्य) D1 प्रवणा वर, D2 7 9 G2 हरियूथप T2 M3 हरिसत्तम —Ñ2 V B D6 read 20ᶜᵈᵉᶠ (including 897* and 898*) before 23 —ᶜ) Ś1 D10 महामानम्, Ñ2 V B D6 कृतोत्साहम् (for महावेगम्) —ᵉ) Ś1 D10 वाक्यं D1 3 4 दुःखार्ता (for दीना) —ᶠ) Ñ1 D1–3 8 G1 2 M1 3 सद्गिरया (for गद्गदया) Ś1 D10 मारुतिं (D11 वचनं) कपिसत्तमं —After 20, Ś1 Ñ2 V B D1–3 8 11 ins

897* हनुमद्ग्रमवेक्ष्य शोकसन्तप्तमानसा ।

[B1 वचन (for यमन) Ś1 Ñ1 D1–3 10 हनुमन्तं (Ś1 Ñ1 D10 °न्ते) कथा V1 हनुमन्तमुवाचेदं, B3 हनुमन्त पुरोऽस (for the prior half) V1 B संताप (for सन्त°)]

—Thereafter Ñ2 V B D6 cont

898* हनूमन्कपिशार्दूल मम त्वं साहसी बली ।
यथा भवति भद्रं ते तथा त्वं कर्तुमर्हसि ।।

[(l 1) B1 तु साहस (by transp)]

21 D11 om 21 (cf v l 18) —ᵃ) G2 भीम (for सिंह) —ᶜ) D10 महामात्य (for सहा°) —ᵈ) Ś1

यथा च स महाबाहुर्मां तारयति राघवः ।
अस्माद्दुःखाम्बुसंरोधात्त्वमाधातुमर्हसि ॥ २२

इमं च तीव्रं मम शोकवेगं
रक्षोभिरेभिः परिभर्त्सनं च ।
ब्रूयास्तु रामस्य गतः समीपं
शिवश्च तेऽध्वास्तु हरिप्रवीर ॥ २३

G 5 37 25
B 5 40 24
L 5 37 25

D₁ ₄ ₉ ₁₀ G₁ M₁ ₃ रुरामाय N₁ T₁ ₃ G₂ ₃ M₂ शुनामाय T₂ समाप्य —For 21 Ś₂ V₁ D₂ subst

899* अनाथाय च सुतस्य सहितो रामलक्ष्मणौ ।
सुग्रीव च महासत्त्व यथा सृहाश्र वानरान् ।

[Cf 5 37 7 —(l 1) B₃ सर्वे वै (for स॰॰गे) —T₃ om l 2 —(l 2) D₄ तु (for second च) B₂ सर्वेन्द्रा वनुवानाह (for the post half)]

22 D₁₂ om 22 (cf v l 28) = 5 37 8 —ᵃ) Ñ₁ तथा (for यथा) D₁ स च (by transp) T₂ [स]च स (for च स) G₁ कथापि स —ᶜᵈ) G₃ damaged from अ up to च in 23ᵇ Ś₁ D₁₀ मृदुःख D₁ दुःखोघ D₆ दुःखान्तु , D₃ दुःखात्तु (for दुःखाम्बु) D₈₋₉ T₃ G₁ ₂ M₁ ₂ Ck t ■ (for तम्) D₂ तथा बन्धात्तुमर्हसि [for ᵈ) Ñ₁ ˚∗∗∗∗∗ शुमहसि ‡ Ct Ta समाधातुमितास्य तथैवाह । समाधानं सविधानम् । ' यथापि स महाबाहु ' इति पाठे यद्यपि प्रमाणमेव । यद्यपि शुरूक्ष्मात्त स्वयमेव यात्यतात तथापि त्वमपि यथा मा शीघ्र तारयसि तथा मविधान कुर्विनास ‡ —For ■ Ñ₂ V B D₂ subst

900* वीरवीं मा यथा राम समाश्वति वीर्यवान् ।
तथा हनुमन्धास्य वदस्व धर्मवत्सलः ।

[Cf 5 37 9 —(l 1) B₁ ₄ ₉ समाश्वसि (for समाश्व॰) —(l 2) B₄ स (for सह) Ñ₂ V₃ वाक्य वाक्य (sic) B₁ D₂ वाक्यो(D₂ ˚क्य) वाक्य (for वाक्य वाक्य) Ñ₂ समाहि]

—Then all the above MSS cont

901* {निरुत्सुमाहृत्सुवनस्य श्रुत्वा वाक्यं तथाविधम् ।
(37 10) {वर्धिष्यत दाशरथे धीरस्य मङ्गलाश्रय ।
ततः स हनुमान्वीरो राघवप्रियकाम्यया ।
सीतामाश्वासयामास पुनर्वचनमब्रवीत् ।
(37 13ᵃᵇ) निहनिष्यति काकुत्स्थो हत्वा प्रवरैर्युत ।
(37 14ᶜᵈ) वत्सलः सूनवो बाणाः भ्रातृसुहृत्प्रदत ।
(37 15) {तथाक्रमपि यत्नमपि वैवस्वत यमम् ।
{रण योधयितु दाशरथ रक्षोभिरलमिति ।
(37 16) {स हि सागरपर्यन्ता महीं शासितुमर्हति ।
{रक्षितिरतो हि रामस्य जयो जनकनन्दिनि ।
(37 50) {स हि समष्टु सर्वेषु यातितो माययायुधा ।
{न राम रमस रामं निहाहितं इव हिय ।
मा देवि शोचमाना हि त्वज शोकमनिन्दित ।
विष्णुना श्रीरिहन्द्रेण यथा नाथवता शची ।

यस्या नाथवतो नाथा रामेण नृप प्रभु । (15)
अचिरेणाद्य कालेन स्वामिनो नन्दन सह ।
सुलभमप्य मधुर हनूमन्व प्रागमम् ।

[(l 1) B₂ लवा(sic) (for यत) —(l 2) B₃ सम यथाये B₂ कम वय (for वन्ताय) —(l 3) B₂ तथा हयुक्ता जीतोसि (for the prior half) —(l 4) Ñ₁ B₂ B₃ सुनमेनात Ñ₂ स युक्त्यम् B₂ बिगुप्त्याह (for सुनमह) B₄ [व]कमत (for [व]चन) —(l 5) B₄ प्रवीर (for प्रसर) Ñ₂ D₂ सुत —(l 6) Ñ₂ D₂ पुनीं (for सुताः) —(l 7) B₂ तथोचुः B₄ स चास्य (for यथाता) —(l 10) V₁ B₁ संहितैः D₂ om ˚ (subm) —(l 11) B₂ बसु (for समस्) B₄ मन्त्रासिना D₂ मन्त्रयासिना —(l 13) Ñ₂ V₁ B₁ ₃ ₄ D₂ नायमाना˚ Ñ₂ त्व (for त्यज) —(l 14) B₃(m also as above) ₃ ₄ श्रीमता (for विष्णुना) B₂ विविता (for शोचया) Ñ₂ V₁ D₂ नाथी (for नाथी) —(l 15) B₂ रामः (for नाथवत्) B₂ तथानेव B₃ परवनाथवत्वार्य (for the prior half) —(l 16) B₂ तुर्य B₄ वय (for सन्दह) —(l 17) D₂ इत्युक्त्वा (for प्रागमम्)]

23 D₁₂ om 23 (cf v l 18) G₃ damaged up to इम च in ᵃ (cf v l 22) Before 23 Ñ₂ V B D₂ read 20ᶜᵈᵉᶠ (including 897* and 898*) —ᵃ) Ś₁ D₃ ₅ ₈ T₁ ₃ M₁ ₂ Ce इद C₃ as in text (for इम) D₁ सु (for च) D₆ M₂ शोक G₂ शीघ्र (for तार) D₆ M₁ वाग (for शोक) —ᵇ) Ñ₂ D₂ रक्षोगणाना V₁ B ˚गर्जिते (for रक्षोभिरेभि) Ś₁ ■ वाग्भ्य स्वामित्र G₁ परतत्त्व च —ᶜ) Ś₁ Ñ₂ V ■ D₃ ₅ ₁₀ ब्रूयाश्च G ब्रूयात् —G₃ damaged from शीघ्र in ᶜ up to ब्रूयात् in 24ᵇ —ᵈ) Ś₁ D₁₁ यथा शिवस्तस्तु (for शिवश्च तेऽध्वास्तु) Ñ₂ V₁ B D₂ शिवश्च पन्थास्तव शिवास्सन्तु ‡ Ct शिवश्च तेऽध्वास्तु हरिप्रवीर इति पाठ ‡ —For 23 D₁ subst

902* इद च तात दुःखं प्रदय रक्षोभिश्चाभिभर्त्सनम् ।
रामाविह त्वं ब्रूया पश्चादेव शिरोऽस्तु ते ।

[The prior halves of l 1 a d 2 are hypm and subm respy]

—Thereafter D₁ cont while D₃ ins after 23

903* ततस्तुन वा वचन वाप्यर्गवया गिरा ।
अपारयन्ता यथाहुं दृशन्न विनयम् ।

—After 23 V B₁ ₂ ins Ś₁ ins after 16 (ow og to omission) Ñ₁ D₃ ₁₀ ins after 18 whereas Ñ₁ B₃ ₄ D₂ ins before 24

G 5 37 27
B 5 40 25
L 5 37 27

स राजपुत्र्या प्रतिवेदितार्थः ।
कपिः कृतार्थः परिहृष्टचेताः

तदल्पशेषं प्रसमीक्ष्य कार्यं
दिशं ह्युदीचीं मनसा जगाम ॥ २४

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे अष्टात्रिंशः सर्गः ॥ ३८ ॥

३९

स च वाग्भिः प्रशस्ताभिर्गमिष्यन्पूजितस्तया ।
तस्माद्देशादपक्रम्य चिन्तयामास वानरः ॥ १

अल्पशेषमिदं कार्यं दृष्टेयमसितेक्षणा ।
त्रीनुपायानतिक्रम्य चतुर्थ इह दृश्यते ॥ २

न साम रक्षःसु गुणाय कल्पते
न दानमर्थोपचितेषु वर्तते ।
न भेदसाध्या बलदर्पिता जनाः
पराक्रमस्त्वेव ममेह रोचते ॥ ३

904* एवमुक्तस्तु वैदेह्या हनूमान्मारुतात्मजः ।
पादाभिवन्दनं चक्रे शिरसा कपिकुञ्जरः ।

[(l 1) Ś1 [s]म D5 न (for तु) V3 इति संयतु (for एवमुक्तस्तु) D15 एवमुक्त्वा वैदेह्या (sic) (for the prior half) Ś1 Ñ1 D8 एवमुक्तः वैदेह्या —(l 2) Ñ2 V3 B1 D4 पादाभिवादनं Ś1 Ñ1 B2,4 D8,9,10 हरिपुंगव (for कपिकुञ्जरः)]

24 D11 om up to कपि in b (cf v l 18) G1 damaged up to कृता in b (cf v l 23) Ñ2 B2,4 D6 read 24 (preceded by 904*) before 5 39 1 —a) B1 G1 प्रतिपादितार्थः, D6 विनिवेदितार्थः —b) D8 अति (for परि) Ś1 Ñ1 D8,10,11 (इ D8 तु)ष्टमना, D5 हृष्यमाण, D4 हृष्टमानस (for हृष्टचेताः) Ñ2 V B2,3,4 D6 कपिप्रवीरः परि(V °र प्र [sic]), B3 °रस्त्व हृष्टमानस, B4 कपिः प्रवीरः प्रतिहृष्टमानस —c) B4 तद्गम्य, D5 तदाल्प, M3 Cr m g अल्पाव, Ct as in text (for तदल्प) Ñ2 V B D6 समुद्वीक्ष्य (for प्रसमीक्ष्य) —d) Ñ V B D5,8,11 अ(Ñ1 हि)थाप्युदीचीं

Colophon V B1,3 om (cont the Sarga) —Sarga name Ś1 D8,9,10 अभिज्ञानदर्शनं (D8 °न), Ñ1 अभिज्ञानप्रदान, Ñ2 B3 D6 सीतावाक्य, B4 अभिज्ञानदान, D11 अभिज्ञानवर्णन, D5 सीताभिज्ञाननिवेदन —Sarga no (figures words or both) Ś1 Ñ1 D3,4,10,11 om Ñ2 D6 37 B4 35 D5 M3 39 D1 42, D7-9 T G M1,2 40 —After colophon G concludes with श्रीरामाय नमः

39

1 B1,3 continue the previous Sarga M3 begins with श्रीरामाय नमः

1 Before 1, Ñ2 B2,4 D6 read 5 38 24 (preceded by 904*) —a) Ś1 D4,10 वाग्भिरि, Cg k as in text (for च वाग्भिः) Ñ V B D1-6,8,11 स वाग्भिः सु (Ñ1 D1,8,11 °भिरि)प्रशस्ताभिर् —b) Ñ1 कपि (for तया) Ñ2 V B D6 प्रतिपूजितः (for पूजितस्तया) —c) D7 G1 Ct अपाक्रम्य (for अप°) Ś1 Ñ1 D3,4,10 तथा(Ñ1 D8 तस्या) सीतामथ(Ś1 °थि, D10 °मि)रुद्देशात्, Ñ2 V B D6 वदित्वा चामि(B2 before corr °व, B1 °तु)त्रास्य D3,11 सा चदित्वा प्रकाशं(D11 चवराम्) —d) D11 वीवैभावं, T मारुति (for वानरः)

2 a) B4 तथा (for इदं) —b) D4 क्यो तीक्ष्ण, D11 वप° (for असितेक्ष°) Ñ2 V B D6 पूर्वानुपायात्रि(V1 °ताक)म्य —d) Ñ B2,4 D1,6 इव (for इह) T1 Cg दृश्यते, Cv r m k t as in text (for दृश्यते)

3 b) D6 दातुम् (for दानम्) M3 [ह]पहितेषु (for °चितेषु) Ś1 D10,11 कल्पते, D8 साधयते (hypm), D3 T1,3 G2 M3 कुरुते (for वर्तते) —For 3ab, Ñ V B D6 subst

905* न रावण क्षितिगुणाय वर्तते
तथा न सान्त्वोपचयेषु कल्पते ।

[(l 2) B4 सुत (for नत) B2 [उ]पनयेषु (for °चयेषु) B3 कथ्यते (for कल्पते) B1 यथा न सान्त्वनयेषु कल्पित (sic)]

—c) M3 भेदसाध्या Ck t as in text (for भेद°) D11 दृष्टवर्जिता (for दर्पिता जनाः) Ñ2 V B1,2,4 D3,5,6 न भेदसाध्यो बलदर्पितो जन, B3 भिन्नेदसाध्यो बलदर्पितो जन —d) Ś1 D10 तेषु, Ñ1 D11 त्वेव, Ñ2 V B D6 त्वद्य D1-6,8 G1 M2,3 त्वेव, G2 तेन (for त्वेव) D4 [म]म D3,11 M1 [इ]ह, G2 [ए]व (for [इ]ह) —After 3, B3 ins

न चास्य कार्यस्य पराक्रमादृते
    विनिश्चयः कश्चिदिहोपपद्यते ।
हतप्रवीरास्तु रणे हि राक्षसाः
    कथंचिदीयुर्यदिहाद्य मार्दवम् ॥ ४
कार्ये कर्मणि निर्दिष्टो यो बहून्यपि साधयेत् ।
पूर्वकार्याविरोधेन स कार्यं कर्तुमर्हति ॥ ५
न ह्येकः साधको हेतुः स्वल्पस्यापीह कर्मणः ।
यो ह्यर्थं बहुधा वेद स समर्थोऽर्थसाधने ॥ ६
इहैव तावत्कृतनिश्चयो ह्यहं
    यदि व्रजेयं प्लवगेश्वरालयम् ।
परात्मसंमर्दविशेषतत्त्ववि-
    त्ततः कृतं स्यान्मम भर्तृशासनम् ॥ ७
कथं नु खल्वद्य भवेत्सुखागतं
    प्रसह्य युद्धं मम राक्षसैः सह ।
तथैव खल्वात्मबलं च सारव-
    त्संमानयेन्मां च रणे दशाननः ॥ ८   G 5. 37. 35 B 5. 42. 6 L 5. 38. 8

906* स रावणपुरीं लङ्कां सद्वीपिवनसंकुलाम् ।
तद्वद्य प्रविधाप्स्यामि यद्यस्तु मम पौरुषम् ।

4 a) T2 कार्यस्य (sic) (for कार्यस्य) —b) B3 विनिश्चय. Ñ2 V B D2 ताव सम (for कश्चिदिह). V2 [उ]पपत्स्यते, B3 [इ]हपद्यते (metri causa) (for [उ]पपद्यते). D5 कैश्चिद्विशेषपद्यते —cd) D1.2 च, V3 हि (for तु). D3.4 तु (for हि). T2 इत्येयुर् (for ईयुर्यद्). D5 युधि हार्दे, G2 यदि हार्दं (for यदिहाद्य). Ś1 D6 इह प्रवीरस्य (D10 °ण) रणे हि राक्षसा कथं चिरायातन (D10 °ष्यायात [with hiatus]) इहाद्य मार्दवं —For 4cd, Ñ V B D1-4.11 subst.:

907* हतप्रवीरस्य रणे तु राक्षस ।
कथंचिन्नायापदि च मार्दवम् ।

[(l. 1) B3 इति (for हत). D5 प्रवीर न. V1 च, B3 [s]पि, D3-4 हि. D11 च (for तु). —(l. 2) Ñ1 B1.4 न V3 तु (for च). D1-4.11 आयाद्यदिहाद्य(D3 °इव, D5 यदि साद). B3 कथंचिन्न(m. also °न्न; इदं तु) (m. ad o.n.)यान्ति B3 नाथ यान्त्यत्र निषात नासहाय]

5 a) D3 एककार्येष्व, D1.2.9.10.11 एककार्ये हि. D5 एककार्याणि (for कार्ये कर्मणि). D4 G1.3 M विनिर्दिष्टे, D7-9 C1 निर्दिष्टे (for निर्दिष्टो). Ś1 Ñ V B2.3 D2 एककार्ये(Ś1 Ñ1 B2 °र्ये)विनिर्दिष्टो —b) D3 [अ]पि हि (hypm.) (for [अ]पि). B3 बहून्यपि स (for यो बहून्यपि) —c) Ś1 D1.2.10.11 सर्वे (for पूर्व). Ñ2 V3 B D2 क्रियासिद्धौ, D1.3.12 [अ]वरोधेन (sic) (for [अ]वि°) —d) Ñ1 न कार्यं, B3 चापर (for स कार्यं). Ñ2 B3(also sub lin. as in text) D3.8.11 सर्वदि (for अर्हति) —For 5cd 6ab, V3 subst. 909* —After 5, B3 ins.:

908* एष धर्मः स्वकार्याणां गुहाणां च महात्मनाम् ।
असमाना सविचाना सर्वोऽस्म मम रोचते ॥

6 a) B3 स (for न). V3 B1.4 [उ]क (for [ए]क). Ñ1 illeg. from साधको up to d. Ś1 D10 साधने, B4 साधको (for साधको) —b) D3 G2 [illegible] (for [इ]ह). Ś1 Ñ2 V3 B D1.2.3.4.10.11 कर्मण्यनुपपन्न —After 6ab, Ś1 Ñ V3 B D1-4.10.11 ins., while V1 subst. for 5c-6b:

909* कर्मार्थं मम तातस्य बहूनामर्थसिद्धये ।

[Ś1 D1-4.10.11 सनुपेतानां. V1 स a हेतुना (for ममैतानां) Ñ1 अनुसिद्धये]

—D11 cont.:

910* न ह्यर्थसाधको हेतुरल्पस्यार्थ हि कर्मणे ।
[Cf. 6ab]

—c) Ñ2 V B D6 यस्त्व(B3 °द)र्थं बहुधा वेत्ति(D3 वित्त) —d) B3 तत्कार्यं कुरुते हि, B4 समर्थो ह्यर्थसाधक, D6 समर्थोऽत्र साधने

7 a) D6 इव, T1 [s]हं, G1 C1 [s]प्यहं (for ह्यहं) —b) Ś1 B1.4 D10 व्रजु(B1.4 यदि°)गच्छेय, D1.4 गच्छेयम, C m g k t as in text (for यदि व्रजेय). Ś1 Ñ V B D2.6 प्लवगेश्वरालय(B3 °राज). D5 च निर्गत्य, D11 प्लवगेश° (for प्लवगेश्वरालयम्) —c) Ś1 D10 परात्मसमर्द Ñ2 D6 परात्मसमर्प, V B परार्थं(V1 B3 °त्म, V3 °तु) समर्थं, D2 °भर्तृ T2 °समर्पं, G2 as in text (for परात्मसमर्द). D1 विषय (for तत्त्ववित्). D11 परात्म सर्वदि दिव्यतत्त्ववित् (sic) —d) Ś1 Ñ V B D1.2.4.10.11 इह, D2 अत्र (for मम). Ñ2 भर्तृ * * * (illeg.). B3 °साधने. B3 भर्तृ° (for भर्तृशासनम्)

8 Ñ1 illeg. for 8-9a. B3 reads 8cd twice —a) B3 (first time) D10 न, D4.6.11 तु (for नु). B2 सत्त्वस्य, B3 °त्व, D5 से चाद्य (for खल्वद्य). B1.4 D1.4 M1 सुखावहं, B3 (second time) महाहव. D11 G1 सुखावहं C as in text (for सुखागतं) —b) D6 प्रसह्य (for प्रसह्य) —After 8ab (1), B3 ins.:

911* अपरं नावगिष्यामि राक्षसानां सुदर्शनम् ।

—B3 om. 8cd —cd) Ñ2 V2 B1 D2.4 कथं नु, V1 B2.4 कथं च, D1 कथ - D3.4 कथ हि, D11 कथ तु (for तथैव). Ñ2 D1.2.3.11 हि (for च). Ñ2 V [B1.2.4] D6 तत्त्वत, T2 सारवित्, M3 सारवान् (for सारवत्). Ñ2

G 5.37.36 B 5.41.11 L 5.38.9 इदमस्य नृशंसस्य नन्दनोपममुत्तमम् ।
वनं नेत्रमनःकान्तं नानाद्रुमलतायुतम् ॥ ९

इदं विध्वंसयिष्यामि शुष्कं वनमिवानलः ।
अस्मिन्भग्ने ततः कोपं करिष्यति स रावणः ॥ १०

ततो महत्साश्वमहारथद्विपं
बलं समानेष्यति राक्षसाधिपः ।
त्रिशूलकालायसपट्टिशायुधं
ततो महद्युद्धमिदं भविष्यति ॥ ११

अहं तु तैः संयति चण्डविक्रमैः ।
समेत्य रक्षोभिरसंगविक्रमः ।
निहत्य तद्रावणचोदितं बलं
सुखं गमिष्यामि कपीश्वरालयम् ॥ १२

V B1.2.4 D8 प्रभावयेत्, M2 Cm समान° (for समानयेत्) Ś1 D10 कथ सु(D10 म) सत्त्वस्य चर्ष्टि हि सत्त्वचि (D10 °च)स्समानयेन्मा च दशाननोप ❀ Cv g स दशाननो (Cg °नो रण आत्ममयले स्वपक्षबल मा च सत्यत्) मानयेत् परिच्छिन्न्यात्।, Cr m स(Cr स)मानयेत सम्यक् परिच्छिन्द्यात्।, Ck स दशानन कथ मानयेत् भ्रायेत।, Ct स दशानन कथ मानयेच्छ्रावयेत्। बक्षा तथैव युद्धकाले कलु दशानन आत्मबल मा च सारचरसमानयेत् सम्यक् परिच्छिन्द्यादित्यर्थेन युद्धफलमुक्तम् ❀ —After 8, D8 ins

912* काम तूर्णस्य विहङ्गैर्नैमत्ते युद्धसत्तव ।
अस्तित्रिंश च निर्दिष्ट पद्मलपद्महात्मन ।,

while D6 9–5 S ins

913* तत्र समासाद्य रणे दशानन
समन्त्रिवर्गं सबलप्रयायिनम् ।
हृदि स्थित तस्य मत बल च वै
सुखेन मात्साहमित सुखैजे ।

[(l 2) D7 8 G2 Ck t सत्र सभाचिन T3 मत्र सबाहन G1 M2 राबल प्रियाचित M2 °मदायित Cr m g as above (for सबलप्रयायिनम्) ❀ Ck सबल सदायिनमिति पाठ। तद्याह दीक्षितरत्नस्योति सयायी सारथि। तत्र सदशानस्याकूलिरेखोषो वा। ततश्च सबयानी सरथिरिति भवति। एव कश्रमतुर्थातिप्रसङ्गात् 'सबल प्रयायिनम्' इति यत्पाट पठति वदति च किंचित्। Ct 'सबल सदायिनम्' इति पाठ। सबलप्रयायिनम् इत्याधुनिककल्पित पाठ ❀ —(l 3) T1 transp मत and बल D7 8 G2 च (for च वै) G1 बल च वै सुखा (for मत बल च वै) —(l 4) G1 मनश्च बद्धा (for सुखेन मात्वा)]

9 Ñ1 illeg for 9ᵃ (cf v l 8) —ᵃ) Ś1 D10 बल, G1 कश्य (for अस्य) —ᵇ) V2 (with hiatus) उद्यानवनम्, D1 सदनो° (for नन्दनोपमम्) M3 नदनप्रनामनुत्तम —Ñ1 illeg for 9ᶜ–10ᵇ —ᶜ) Ś1 D10 जबनेत्र, V2 वनितानाः D11 वद बल (for वन नेत्र) D8 वन दृष्ट्व पते कार्त —ᵈ) Ś1 B2 D1.2.10.11 T2.3 द्रुमाकुले, V D8.9 °युत (for °लतायुतम्)

10 Ñ2 illeg for 10ᵃᵇ (cf v l 9) —ᵃ) Ś1 D1–4.10.11 सकलद्, Cv k t as in text (for इद) Ñ2 V B D8 सर्वं विध्वंसयाम्यद्य —ᵇ) V1 D11 शुष्केंधनम्, B1 कक्ष(also शुष्क [m])मूलम्, D6.9 शुष्कवनम् (for शुष्क वनम्) —ᶜ) Ñ1 भग्ने चास्मिन्, B1.3 D1 G1 तस्मिन्भग्ने (for अस्मिन्भग्ने) Ś1 D10 शोक, Ñ2 V B D8 क्रोध (for कोप) D11 transp भग्ने and कोप —ᵈ) D8 T1.2 G2.3 M3 दशानन, D10 हि रावण (for स रावण) Ñ1 यो करिष्यति रावण, Ñ2 V B D8 मम(Ñ2 D8 स तु V3 कपि, B3 कपि, D4 क्षय) राजा गमि(B2 करि)ष्यति

11 ᵃ) D3 महान् (for महत्) D2.3.9 साश्व (for साश्व) Ñ D8 G3 रथ महाद्विप, V B1.2.4 रथ(V3 B2 °थ)द्विपाकुल, D1 रथद्विप बल (for महारथद्विप) Ś1 D4.10 ततो महत्साश्व(Ś1 °ह्र)पदातिसुल —ᵇ) सर्व D1 स वै, D8 om (for बल) Ś1 Ñ V B1.2.4 D1.4.10.11 G M Cg समादेक्ष्यति, Ct in text (for समानेष्यति) Ñ1 राक्षसेश्वर —ᶜ) Ś1 D10 -कालोपम (for कालायस-) Ś1 D6.11.12 पट्टिश, S पट्टस Ñ B6 D8.9.11 [आ]युध, B2 [आ]युत (for [आ]युध) —ᵈ) Ś1 D10 इतो, Cg as in text (for इद) —For 11 B3 subst

914* महाभारथसंयुक्त बल चादेशयिष्यति ।
मया तदा युद्ध सहसा तद्भविष्यति ।

12 ᵃ) B2 om D1 तु, D7.9 T1.2 च (for तु) V1 B3 संप्राति B4 संयत- (for संयति) Ñ2 V B D8 भीम (for चण्ड) —ᵇ) Ś1 B3 D7.9.10 समागम(Ś1 °मा, D2 °सक)विक्रम, Ñ1 B3 अतिप्रसंगोपि(D3 °वारि)त, Ñ2 V B1.3 D8 बलीत्वारिथि, T1.2 G M1.2 असह्य° (for असंगविक्रम) —D2 om (hapl) 12ᵃ–13ᵇ —ᶜ) Ñ2 V B D8 वै (for तद्) Ś1 Ñ2 B1 D10 देशित B1 (marg after corr as in text) मोदित (for चोदित) —ᵈ) Ñ2 V B1–3 D8 ततो, D2.11 सुखी (for सुख) D7–9 Cr t हरीश्वरालय, Cm g कपीश्वरालय (as in text)

ततो मारुतवत्क्रुद्धो मारुतिर्भीमविक्रमः ।
ऊरुवेगेन महता द्रुमान्क्षेप्तुमथारभत् ॥ १३
ततस्तद्धनुमान्वीरो बभञ्ज प्रमदावनम् ।
मत्तद्विजसमाघुष्टं नानाद्रुमलतायुतम् ॥ १४
तद्वनं मथितैर्वृक्षैर्भिन्नैश्च सलिलाशयैः ।
चूर्णितैः पर्वताग्रैश्च बभूवाप्रियदर्शनम् ॥ १५
लतागृहैश्चित्रगृहैश्च नाशितै-
महोरगैर्व्यालमृगैश्च निर्धुतैः ।
शिलागृहैरुन्मथितैस्तथा गृहैः
प्रनष्टरूपं तदभून्महद्वनम् ॥ १६ G. 5. 37. 42 B. 5. 41. 19 L. 5. 35. 17

13 D2 om. 13^ab (cf. v.l. 12). Ñ2 V B D6 om. 13. —^c) D1 तथ (for ऊरु). —^d) Ś1 D10 क्षेप्तुं; D2 क्षेप्तु (for क्षेप्तुम्). Ś1 D1-4.10.11 प्रचक्रमे. Ñ1 उपक्रमे; T1 मथाभवत् (sic) (for मथारभत्). —After 13, Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 ins.:

915* प्रमदाग्रं शुभे धीमान्प्रमञ्जनसुत कपि ।
प्रमञ्जन इवाक्षोभ्यो विध्वंसनमकारयत् ।

[(l. 1) D1 श्रीमान् (for धीमान्). —(l. 2) Ñ1 प्रभंजनि (for विध्वंसन-). Ñ1 D2 -मकरोत्]

14 ^a) Ś1 Ñ V B D4.6.8.10 M3 तु (for तद्). D11 मारुतिस् (for हनुमान्). —^b) D1.11 ध्वंसयत् (for बभञ्ज). D1 सुमहावनं. —^c) D4 (also sup. lin.) नाना; D10 च तु (for मत्त-). Ñ1 V B D6 नानापक्षि-, D6 -समायुक्तं (for -समाघुष्टं). —^d) Ś1 D10.11 -समा(D1 -लता)युक्तं; D2 लताहतं (for -लतायुतम्). Ñ2 V B D6 नानामृगगणा(B1 °समा)यु(B2 °भि)तं —After 14, D1.3 ins.:

916* अथ मारुतवेगेन क्षपिता ते महाद्रुमाः ।
व्याविद्धविटपा जग्मुर्महीं निर्भिन्नपल्लवाः ।

15 ^b) Ñ2 V B D1.2 भग्नैश्च (for भिन्नैश्च). B1 सलिलाशयैः. —^c) Ñ1 पातितः; D6 पतत्र, D1 पादप- (for पर्वत). Ś1 D10 च(D10 तु)र्णितैर्वृक्षैः. —^d) Ñ2 V B D1 [ब]भिन्न- (for [अ]प्रिय-). D1.2 D4 बहुधा प्रियदर्शनं (T2 °नं). —After 15, D5.7-9 (D5 ins. l. 2 after 15^cd) S ins.:

917* नानाशकुन्तविरुतैः प्रभिन्नैः सलिलाशयैः ।
ताम्रैः किसलयैः क्लान्तैः क्लान्तद्रुमलतायुतम् ।
न बभौ तद्वनं तत्र दावानलहतं यथा ।
व्याकुलावरणा रेजुर्विह्वला इव ता लताः ।

[M1 om. l. 1. —(l. 1) G3 -विरुत (for -शकुन-). D5.8 T1 प्रभिन्न, Cv.r as above (for प्रभिन्नैः). G2 भिन्नपुष्पलताकुलैः (for the post. half). —G1 transp. l. 2 and 3. —(l. 2) D7 G2 क्षीणः, G1 क्षीणा, Cv as above; Cr चाल (for क्लान्तैः). D7 क्षत, D9 नीत- (sic), G1.3 M3 Cv.r क्षीण- (for क्लान्त-). D9 -कुलैः; G1 -युताः (for -युतम्). —M1 om. l. 3. —(l. 3) T3 निवत्र, Cv.r as above (for न बभौ). ℬ Cv : प्रभिन्नैः मनोज्ञैरपीत्यर्थः सत्... (पाठः भिन्न)रपि तन्नो वनमद्रुमलतायुतम् । न बभौ तद्वनं तत्र दावानलहतं यथेति पाठश्च], so also Cr. ℬ

16 ■ ^a) D6 चित्रगृहैः (for °गृहैश्च). V B2 D1.8 G1.3 M3 चि(V2 ब, D6 च)त्रगृहैः D1-4 Cr च नाशितैः (for च नाशितैः). —^b) Ñ2 D6 मनोहरैः (for महोरगैः). D1 व्यालमृगैश्च (for व्यालमृगैश्च). Ñ1 D1 विद्रुतैः (D1 °भैः), B1 निर्धुतैः, B2 निर्गतैः, M1 नाशितैः, Cg as in text (for निर्धुतैः). Ś1 D10.11 महोरगैः D3.11 °ग व्यालमृगैः (Ś1 °मृगैः) च क्षितौ D2 निहताः; B2 मनोहरैर्व्यालमृगैश्च निर्धुतैः, D2 महामृगैः पक्षिगणैश्च निर्धुतैः. D1-4 व्यालमृगैश्चनितैश्च पक्षिभिः. —^c) Ś1 तीव्रः; B1 महा (for शिला). B1 विमंथितैस्, T2 रत्नगृहैस् (for उन्मथितैस्). Ś1 Ñ1 D2.4.10.11 मृगागृहैः, Ñ2 V B D6 तथा (B1.2 °श) द्रुमैः, G1.3 तथा गृहैः —^d) Ñ1 विनष्टरूपं; Ñ2 V B D1 प्रदग्धरूपं (B1.2 °रूपं). Ś1 Ñ1 V2 B1 D1-4.10.11 महावनं (for महद्वनम्) G1 तु बभूव तद्वनं. —After 16, D1.3 ins.:

918* स तं विनाशयोप्यनगतं वना
समीक्षितुं पौरजनोपसंश्रयः ।
अशुमन्निर्जीतरुण स मारुति
निवृत्त मारुत तन्महाबलः ।

[(l. 2) D1 समीक्षितु पौरजनालयः. —(l. 3) D3 मरा मनिर्मितम्.],

while D5.7-9 S ins.:

919* सा विह्वलाशोकलताप्रताना
वनस्थली शोकलताप्रताना ।
जाता दशास्यप्रमदावनस्य
कपेर्बलाद्धि प्रमदावनस्य ।

[(l. 1) G3 सा, Cv as above (for सा). ℬ Cg : सा विह्वलेत्यादि श्लोकद्वयम् । प्रमदावनस्य तत्सम्बन्धिनी शोकलताप्रताना दशास्यप्रमदावनस्य सा विह्वलाशोकलताप्रताना स्मरणादिति ... । "इत्यादि श्लोकमनोरमं" इति ... । ...]

G 5 3 43 / B 5 42 51 / L 5 38 18

स तस्य कृत्वार्थपतेर्महाकपि-
र्महद्व्यलीकं मनसो महात्मनः ।
युयुत्सुरेको बहुभिर्महाबलैः
श्रिया ज्वलंस्तोरणमाश्रितः कपिः ॥ १७

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे एकोनचत्वारिंशः सर्गः ॥ ३९ ॥

४०

ततः पक्षिनिनादेन वृक्षभङ्गस्वनेन च ।
बभूवुस्त्राससंभ्रान्ताः सर्वे लङ्कानिवासिनः ॥ १
विद्रुताश्च भयत्रस्ता विनेदुर्मृगपक्षिणः ।
रक्षसां च निमित्तानि क्रूराणि प्रतिपेदिरे ॥ २
ततो गतायां निद्रायां राक्षस्यो विकृताननाः ।
तद्वनं ददृशुर्भग्नं तं च वीरं महाकपिम् ॥ ३
स ता दृष्ट्वा महाबाहुर्महासत्त्वो महाबलः ।
चकार सुमहद्रूपं राक्षसीनां भयावहम् ॥ ४

17 ᵃ) D₅ तस्य Ms तथा च Cr m g k as in text (for स तस्य) Ś₁ Ñ V B D₁₋₃ ₈ ₁₀ ₁₁ कृत्वेर, Cv r m g k as in text (for [क]र्यपतेर) V₂ B₁ ₂ ₄ D₆ यमो कपिर्, B₂ यशो च D₆ महामतिर् (for महाकपिर्) D₇ ₉ C₆ तत स कृत्वा कार्यार्थपतेर्महान्, G₁ कृत्वा नु रक्षोधिपतेर्महात्मनो —ᵇ) D₁₂ G M₁ ₂ महा (for महद्) Ś₁ D₁₀ सहसा, Ñ V B₁ ₃ ₄ D₁₋₃ ₈ ₁₁ महतो, B₂ स कपिर् (for मनसो) V B₃ ₄ D₈ ₁₁ मनस्विन B₂ महात्मा G₁ महाकपि (for महात्मन) —ᶜ) Ś₁ D₁₋₃ ₁₀ ₁₁ G₂ महा बल ? ? M₁ निशाचरै (for महाबलै) —ᵈ) [illegible] श्रियो ज्वलन् (for श्रिया ज्वलन्) ? D₁₋₄ ₂ M₂ माश्रित D₆ मारितम्, D₁₁ वरितम् (for माश्रित) B₄ वर D₆ ? D₁₁ तथा (for कपि)

Colophon —*Sarga name* Ś₁ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ प्रमदावनविध्वंस (D₁ ₄ ₁₁ °सन) Ñ₁ प्रमदावनभञ्ज ? B₂ ₄ D₆ ? B₃ ? —*Sarga no* (figures words or both) Ñ₁ D₁ ₂ ₄ ₁₀ ₁₁ om Ś₁ B₂ D₃ ₉ T G M₁ ₂ 41 Ñ₂ V₁ D₆ 38 V₂ 2ᵉ B₁ ₃ 37 B₄ 36 D₇ 43 M₃ 40 —After colophon [illegible] concludes with राम while G with श्रीरामाय नम

40

M₃ begins with श्रीरामाय नमः

Before 1 Ś₁ Ñ₁ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ ins

920* वाह्यन्त सुमहत्कर्म हनुमान्दर्शयन्बलम् ।
ऐ ? ? ? ? ? ।

[(l 2) D₆ कृत्वा (for कृत्वा) D₁₀ सुमहात्मनो —(l 2) Ś₁ D₁₀ तु (for न) D₃ ₁₁ करीन (for कपिन) D₁₁ वैक्लव्यमा Ś₁ [s]भ्येदयन् (for °वर्दयन्)]

1 ᵃ) B₁ (m also as in text) D₁₁ कपि (for पक्षि) D₂ विवादेन (for °नाद) —ᵇ) V₁ B₃ ₄ D₆ वन (for वृक्ष) —ᶜ) Ś₁ D₃ ₁₀ ₁₁ तय D₁ तत्र D₆ तत D₄ तदु (for त्रास) Ñ V B D₆ बभ्रुवुर्भय(V₁ °स्तनि Ñ₂ V₂ °भृश)मवि(Ñ₂ V₂ B₁ °मुद्वि)ग्ना —ᵈ) D₆ सर्व (for सर्वे)

2 ᵃ) Ś₁ D₁₀ ₁₁ च भयोद्विग्ना V₁ B D₆ च विद्रुता D₇ च भयत्रस्ता G₁ बहुभयत्रस्ता (for च भयत्रस्ता) D₁ विद्रुतानु भयत्रस्ता (metri causa) —ᵇ) D₃ विनिदुर D₁ ₁₀ विनेदुर D₆ विनेदुर् (for विने°) —ᶜ) Ś₁ B₁ D₃ ₁₀ राक्षसानां D₁ राक्षसा दुर, D₁ ₁₁ T₂ राक्षसानां (for रक्षसां च) —ᵈ) D₁ ₈ घोराणि (for क्रूराणि) V₁ B D₆ बहुशोऽपश्यन्, D₁ च प्रपदिरे D₃ च प्रत्यपद्यन्त (for प्रतिपेदिरे)

3 ᵃ) Ñ₂ illeg (for ततो गतायां) D₁ गतायां राक्षस्यो (sic) —ᵇ) B₃ रक्षस्यो (for राक्षस्यो) D₆ विस्मयान्विता —ᵈ) G₁ महाबलम् (for महाकपिम्)

4 Ś₁ om 4–5ᵃ —ᵃᵇ) Ś₁ D₁₀ ₁₁ स [by transp] V₂ B₁ D₃ ₈ स ता(sic) B₂ स ताद् D₁₁ ताश्च (for स ता) D₆ transp महाबाहुर् and महासत्त्वो V B₁₋₃ D₆ महाबा(V₂ B₁ °सा)वो महाकपि (B₁ °बल) (for ᵇ) —ᶜ) D₂ चकार स (l 3 pm) (for चकार) —ᵈ) B₃ राक्षसानां (for °सीनां)

ततस्तं गिरिसंकाशमतिकायं महाबलम् ।
राक्षस्यो वानरं दृष्ट्वा पप्रच्छुर्जनकात्मजाम् ॥ ५
कोऽयं कस्य कुतो वायं किंनिमित्तमिहागतः ।
कथं त्वया सहानेन संवादः कृत इत्युत ॥ ६
आचक्ष्व नो विशालाक्षि मा भूत्ते सुभगे भयम् ।
संवादमसितापाङ्गे त्वया किं कृतवानयम् ॥ ७
अथाब्रवीत्तदा साध्वी सीता सर्वाङ्गशोभना ।
रक्षसां कामरूपाणां विज्ञाने मम का गतिः ॥ ८
यूयमेवास्य जानीत योऽयं यद्वा करिष्यति ।
अहिरेव अहेः पादान्विजानाति न संशयः ॥ ९
अहमप्यस्य भीतास्मि नैनं जानामि कोऽन्वयम् ।
वेद्मि राक्षसमेवैनं कामरूपिणमागतम् ॥ १०
वैदेह्या वचनं श्रुत्वा राक्षस्यो विद्रुता द्रुतम् ।
स्थिताः काश्चिद्गताः काश्चिद्रावणाय निवेदितुम् ॥ ११ G 5 38 13 B 5 42 11 L 5 39 12

5 Ñ3 om 5ab (cf 5.1.4) —a) D4 T3 G2 तु, G3 as in text (for त) Ś1 Ñ1 V B D1–4.8.10.11 मेरु (for गिरि) —b) Ś1 Ñ1 B1 D4.10 M1 महाकायः B3 महाकाय (for अतिकाय) Ñ2 B4 D2.3.11 सर्वसिन्न, D1 तत्विन्नं, D10 T2 M3 (also) महामति, G1 °तुलि, G2 M2 °वति (for महाबलम्)

6 a) G1 तस्य (for कस्य) T2 कुतो (for कुतो) B3 वापी, B4 येय (sic), D1.11 वाप, G3 M3 वापि (for वाय) —b) D11 इहागत —c) D3 [स]नेन पुन (for सहानेन) ⊛ Cv इत्यस्योऽत्यर्थे, Cr m g उतशब्दो वार्थे ⊛ —For 6cd, Ś1 Ñ V B D1–4.8.10.11 subst

921* कथं वा दृष्टवि त्वया राक्षसोऽयमुपस्थितः

[D3 तदा (for कथं) Ś1 D4.8 च (for वा) B3 त्व, D1 मह (for त्वयि) D4 इमान (for संवाद) B3 कथं पति (for राक्षसः), Ñ2 V B D4 करोमत]

7 a) Ś1 D1–4.10.11 त्वं, D3 om (for नो) Ñ2 रक्षसा चक्षु —b) Ś1 Ñ1 D1–4.10.11 मा भूत्त स[D4 *]च घरे (D1.4 शुभे), Ñ2 V B D4 भय मा[D3 मा भय] भूत्तागते, —c) Ñ3 D2.4.11 सत्कारम् (for संवादम्) Ś1 Ñ V B D1–4.7.8–11 असितापाङ्गि —d) B2 त्वयि (for त्वया) D4 सर्वी, D10 सह (sic) (for भयम्)

8 a) D1 तत्र (for अथ) Ñ V B D4 राजपुरी, B4 तत्र साध्वी, D3 तत साध्वी, D10 G1.2 M1.2 तथा साध्वी, D11 राजसुता (for तदा साध्वी) —b) D2 सर्वा (for सीता) Ś1 सर्वाङ्ग (for सर्वाङ्ग-) T2 G1 M2 -सुदती (for -शोभना) Ñ1 D11 सीता राजीवलोचना, B4 सर्वाङ्गसुशोभना —c) M3 भीम (for काम) Ñ2 V1 B D4 रूपि स्वाद् (for -रूपाणां) V2 राक्षसी कामरूपी वा —d) D4.11 मति (for गति) Ñ1 V B2.3.4 D4 विज्ञाने नास्ति मे मति, B3 विविधा विविधा भूता, D7.8 विज्ञाने का गतिर्मम

9 a) Ñ2 यूयमेतद्, D4 यथैतद् Ñ2 V B D4 G2 विजानीत (D4 °थ), D3 M3 [स]विजानीत D8 हि नाऽ, T1.2 [स]स्य जानीथ (for [स]स्य जानीत) Ś1 Ñ1 D1–4.10.11 स्वयमेवास्य (D1 °सु, D2 °स, D3 हि) जानीध्वं (D1 °ते, D2 °त, D4 °याद्) —b) B1 यत्र, B3 योद (for योऽयं) Ś1 D10 यत्र Ñ2 किं, Ñ3 V B2–4 D4 यत्र, B3 योद, D2 यद्य, D3 यद्वा, D4 *द्वा (for यद्वा) D11 यदि वा किं करिष्यति —c) Note hiatus between एव and अह Ñ B D1–4.8.10.11 S ह्यहे (to avoid hiatus) (for अहे) Ś1 D10 पादौ (for पादान्) —d) Ñ V B D4 विजानीयात् (for °नाति)

10 a) D3 भयम् B4 भवतः, D1 अप्यस्मिन्, D7.8 अप्यति (for अप्यस्य) Ś1 D4.10 भीता हि D1 च, D2 °ह), Ñ2 V B D4 सभीता, Cr m as in text (for भीतास्मि) ⊛ Cr m अस्य भयात् भीतास्मि ⊛ —b) D4 नेव, D7.8 M2 नैव (for नैनं) D3 T2 G1.2 M1 ह्यय, D1 *अह (for न्वयम्) Ś1 B4 D4.8.10 तिस्र (B4 D1 भावे) त्रिसंमने मतिं (D1.8 मति), Ñ1 नैतौ मे त्रिगि* जय (illeg), Ñ2 V B1–3 D4 नैतौ (Ñ3 D4 नैतत्, B3 नैता, B3 [with hiatus] इतो) विज्ञाय (V B1 [m also]) निष्क्रमणे) मति, D4.11 तत (D11 येव) मत्सम्पो मति, D3 यदि यो त्रिगंमे मतिं —For 10cd, Ś1 Ñ V B D1–4.8.10.11 subst

922* करोषि रक्षोऽयिरह कामरूपैर्हि वञ्चिता।

[Ñ2 V B D4 रक्षैरपि (for रक्षोऽयिरह) Ś1 D11 रिपवेषि रक्षोषि, D3 काम रक्षोविदेऽरह D1 पूर्वमेवागमि रक्षोषि (for the prior half) Ñ1 च (for हि) Ñ2 V B D4 वञ्चिता काम इतिमि (for the post half)]

—Then Ñ1 cont (sic)

923* भवत्यस्मतनयाप्यपिता * मम यन्त्रम् ।
राघवो राक्षसाना हि कर्ता ते कदन पुनः ।

11 a) Ñ2 V B D4 सीताया (for वैदेह्या) D4 वैदूष (for वचन) —b) D4 तदा, T G1.2 तत, T2 (also) द्रुतं, G1 M2 G3 द्रुत , M1.2 सवाच् (for द्रुतम्) Ś1 D1.8.11 विविधा हट, Ñ1 विविधवानमत्, Ñ3 V B1.4 D2.4.5 वि विधा भूय, B3 विदूथा भूत, D11 वचन हर्द (for विद्रुता द्रुतम्) —c) D11 T G काश्चिद् (for first काश्चित्) Ś1 D10 तथो भीता D11 गता काश्चिद् —d) Ś1 Ñ1 D1.10 [स]त्वचक्रिरे, D3 [स]त्ववर्णिर, D11 विवदिरे (for निवेदितुम्) D3 रावणस्य समीपत ⊛ Cr g निवेदितु निवेदयितुम् ⊛

G 5.38.12 R 5.42.12 L 5.39.13 रावणस्य मनीषे तु राक्षसो विकृताननाः ।
विरूपं वानरं भीममाख्यातुमुपचक्रमुः ॥ १२
अशोकवनिकामध्ये राजन्भीमवपुः कपिः ।
सीतया कृतसंवादस्तिष्ठत्यमितविक्रमः ॥ १३
न च तं जानकी सीता हरिं हरिणलोचना ।
अस्माभिर्बहुधा पृष्टा निवेदयितुमिच्छति ॥ १४
वासवस्य भवेद्दूतो दूतो वैश्रवणस्य वा ।
प्रेषितो वापि रामेण सीतान्वेषणकाङ्क्षया ॥ १५
तेन त्वद्भुतरूपेण यत्तत्तव मनोहरम् ।
नानामृगगणाकीर्णं प्रमृष्टं प्रमदावनम् ॥ १६
न तत्र कश्चिदुद्देशो यस्तेन न विनाशितः ।
यत्र सा जानकी सीता स तेन न विनाशितः ॥ १७
जानकीरक्षणार्थं वा श्रमाद्वा नोपलभ्यते ।
अथवा कः श्रमस्तस्य सैव तेनाभिरक्षिता ॥ १८
चारुपल्लवपत्राढ्यं यं सीता स्वयमास्थिता ।
प्रवृद्धः शिंशपावृक्षः स च तेनाभिरक्षितः ॥ १९

---

12 ^{a}) D1 मनीष D2 तु (for तु) —^{b}) D1 D3.11 रुधिरानना D5 रुधिरानना G1 भयविह्वला (for विकृतानना) —^{c}) Ś1 घस्या च D1.3.10 विरूपा (for विरूपं) D10 वानर (for वानरं) D5 भीम (for भीमम्) —^{d}) D2 भाख्यातुम् (for भाख्या°) T3 उपचक्रमे D3 प्रतिपत्याभ्यधिरे D6.8 रावणाय न्यवेदयन् —For 12 N2 V B D4 subst

924* [illegible]
रावणाय सुमहितः [illegible]

[(1. 1) N2 B3 D5 [illegible] N1 B3 [illegible] B4 [illegible] (for भारि) —(1. 2) Ñ3 D5 [illegible] (for [illegible]) N1 illeg after [illegible]]

13 ^{b}) D5 [illegible] (for [illegible]) —^{c}) D3.11 G3 [illegible] D2 [illegible] (for °[illegible]) —^{d}) D4 (अ)तुल D2 [अ तुल (for [अ मित)

14 ^{a}) G3 हि (for च) B3 [illegible] Ś1 [illegible] (s c) D6 [illegible] (for जानकी) —Ś1 D10 om 14^{c}–15^{b} —^{c}) N2 V1 B1.3 D5 बहुशि V2 B4 बहुश (for बहुधा) —^{d}) D1.11 न वदितुम् M1 न [illegible] Cm k t as in text (for निवेदयितुम्) D3 D5 [illegible] (for इच्छति) —After 14 N2 ms.

925* [illegible]
[illegible]

15 Ś1 D1 om 15^{ab} (cf n 1 14) —^{a}) N2 V B D4 [illegible] (D5 [illegible]) (for वासवस्य) —^{b}) N2 V B D5 [illegible] D3 marg D6 om (hapl) (for दूतो) B2 D4.11 च (for वा) —^{c}) B1 D5 [illegible] Ś1 D10 [illegible] —^{d}) D1 T2 [illegible] (for सीतान्वेषण) B3 D1 [illegible] (for [illegible]) Ś1 N2 V B1.3 D1.6.10 [illegible] D3 [illegible] D5 [illegible]

16 ^{a}) D2 हि D1.8 [illegible] T1 [illegible] (for तु) Ś1 N1 D1.3.10 [illegible] D6 [illegible] —^{b}) N1 [illegible] D2 [illegible] D1 [illegible] (archaic) (for यत्तत्तव) Ś1 N1 D3.1 मनोरम —^{c}) N1 D1.3 G3 [illegible] (for नाना°) —^{d}) D1.3 [illegible] D5 T1 [illegible] G1 [illegible] G2 [illegible] Cr g h t as in text (for प्रमृष्टं) —For 16 N2 V B D5 subst

926* [illegible]

17 N2 V B D1 om 17^{cd} —^{ab}) D5 [illegible] (for [illegible]) N1 D1 [illegible] N1 D1 [illegible] (for ^{a}) N2 [illegible] (illeg) D1.11 [illegible] (D1 [illegible]) (for यस्तेन न) D1.4 [illegible] (for ^{b}) N1 D1 न स कश्चिदुद्देशोऽ[illegible] —D1 T1 om (hapl) 17^{cd} —^{c}) Ś1 D1.4.10 [illegible] N2 V B D5.6.11 [illegible] D1.3 [illegible] (for सा) —^{d}) Ś1 [illegible] N1 D3.11 न तत्र [illegible] N2 V B D1 [illegible] [illegible]

18 D1 om 18 D1 transp. 18 and 19 —^{a}) Ś1 [illegible] D1 [illegible] (for वा) —^{b}) N1 [illegible] T1 (also as in text) ; G3 [illegible] D1 [illegible] D3.5.6 [illegible] (D5 [illegible]) (for °[illegible]) D1 [illegible] —^{d}) D5 [illegible] (for सैव) D1 [illegible] —After 18 D3 repeats 19^{cd} and 2

19 Ś1 D1 om (hapl ?) 19. D1 transp 19 and [illegible] D3 reads 19^{cd} in marg —^{a}) N1 V B1 D1 [illegible] N1 D1.3 [illegible] B2 D3.10 [illegible] D1 [illegible] D1 [illegible] T1.2 [illegible] T3 G1 [illegible] (for [illegible]) —^{b}) D1 [illegible] (for [illegible]) N V B D1 [illegible] N2 D1.4 °[illegible] D1 [illegible] h atus) [illegible] D1 [illegible] D3 [illegible] D1 repeats [illegible] after 18 (transp) —^{c}) M1 [illegible] D1.4 [illegible] D1 [illegible] D3.5 T1.2 G1 [illegible] (for [illegible]) D1 [illegible] —^{d}) N2 V B D1.4 [illegible] Ś1 N1 D1.4 °[illegible]

तस्योग्ररूपस्योग्रं त्वं दण्डमाज्ञातुमर्हसि ।
सीता संभाषिता येन तद्वनं च विनाशितम् ॥ २०
मनःपरिगृहीतां तां तव रक्षोगणेश्वर ।
सीतामभिभाषेत यो न स्यात्त्यक्तजीवितः ॥ २१
राक्षसीनां वचः श्रुत्वा रावणो राक्षसेश्वरः ।
हुताग्निरिव जज्वाल कोपसंवर्तितेक्षणः ॥ २२

आत्मनः सदृशाञ्शूरान्किंकरान्नाम राक्षसान् ।
व्यादिदेश महातेजा निग्रहार्थं हनूमतः ॥ २३
तेषामशीतिसाहस्रं किंकराणां तरस्विनाम् ।
निर्ययुर्भवनात्तस्मात्कूटमुद्गरपाणयः ॥ २४
महोदरा महादंष्ट्रा घोररूपा महाबलाः ।
युद्धाभिमनसः सर्वे हनूमद्ग्रहणोन्मुखाः ॥ २५ G 5 38 14 B 5 42 15 L 5 39 15

20 ᵃ) M₃ वीरस्य (for -रूपस्य) Ś₁ D₂ G₁ M₃ [त्व]म त्व D₃ T₃ [त्व]मस्य (for [त्व]म त्व) Ñ V B D₆ तस्योग्रकर्मणो राजन्, D₁₁ तस्योग्रस्योग्ररूप तु —ᵇ) Ś₁ G₂ माज्ञातुम्, Ñ V B D₆ माहर्तुम्, D₁ (also as in text) ₙ G₃ M₃ माज्ञसुम् —ᶜ) Ñ₂ B₃ समाविता (for संभाषिता) B₁ D₂ येन (for येन) —ᵈ) Ś₁ Ñ₁ च, Ñ₂ om (for च) D₇₋₉ M₃ वन तेन (for तद्वन च)

21 ᵃ) Ś₁ Ñ₁ D ₃ ₁₁ स्वया (for तव) D₁ ₂ ₄ D₆ प्रति (for परि) D₁₀ स्वया प्रति —ᵇ) D₃ ₁₀ ₁₃ स्तव (for तव) —ᶜ) Ś₁ D₁₀ स्तनि , Ñ₂ V B पति (for अभि) —ᵈ) B₁ धनस् (for न स्यात्) D₆ त्यक्तजीवित

22 ᵃ) Ś₁ Ñ V B₁ ₃ ₄ D₄₋₆ ₈ ₁₀ G₂ राक्षसाधिप , B₃ लोकरावण , D₂ राक्षसवर (for राक्षसेश्वर) —ᶜ) Ś₁ Ñ V₁ B₁ ₄ D₄ ₆ ₁₀ ₁₁ हुतोऽग्नि, D₃ ₉ T₁ ₃ विधाग्नि (for हुता°) —ᵈ) T₁ क्रोध Ñ₂ D₂ -संवर्धित , D₃ समूर्छित , D₁ ₁₁ संवर्तित (for संवर्तित) Ñ₂ V B D₆ G₁ क्रोध(G₁ कोप)संरक्तलोचन —After 22, D₃ ₄ ₆₋₈ S ins

927* तस्य क्रुद्धस्य नेत्राभ्यां प्रापतन्नास्रबिन्दवः ।
दीप्ताभ्यामिव दीपाभ्यां सार्चिषः स्नेहबिन्दवः ।

[(l 1) D₁ निपतंति D₃ न्यपतन् (for प्रापतन्) D₁ ₆ ₇ ₈ अश्रु (for नास्र) —D₁ om (hapl) l 2 —(l 2) T₁ ₃ transp दीप्ताभ्याम् and दीपाभ्यां D₃ सार्चिषस्नेहबिन्दवः (for the post half)]

23 ᵃ) T₃ शासन (for आत्मन) D₅ ₆ वीरान् (for शूरान्) Ś₁ सामकारणसभूतान् Ñ V B D₄₋₆ ₈ ₁₀ ₁₁ सौम (Ñ₂ D₄ ₆ सद्य, D₂ ₈ ₁₀ ₁₁ सदृशं) मानसमप्(Ñ₂ °सम [illeg])तान्, D₁ का सम्भूतमसा जातान् .—D₄ om (hapl) 23ᵇ–24ᵃ —ᵇ) D₁ किंकरान् (for किंक°) T₃ वासत (for राक्षसान्) —D₃ om 23ᶜ–24ᵇ —ᶜ) Ś₁ D₁₀ संदिदेश, Ñ₂ V B D₁ समादिदेश(D₆ °श)स (for व्यादिदेश) —ᵈ) Ñ₂ V B D₆ ग्रहणार्थं (for निग्रहार्थं) Ś₁ Ñ₁ D₂ ₃ ₁₀ ₁₁ महाकपे (for हनूमतः)

24 D₃ om 24ᵃᵇ D₄ om 24ᵃ (for both, cf v l 23) —ᵃ) Ś₁ D₁ ₁₀ साहस्रं ₂ Ñ₂ V B₁ ₂ D₃ ₁₁ -साहस्रा B₄ साहस्री (for -साहस्र) —ᵇ) Ñ₁ महावीर D₃ महाबलम् (for तरस्विनाम्) Ñ₂ V B D₆ राक्षसाना महाबलम् D₁₁ किंकराणां महाबलम् —Ñ₂ repeats 24ᶜᵈ and 25 after 5 41.3 —ᶜ) V₁ B D₇ ₈ ₁₁ M₃ निर्ययु, Ś₁ D₁₀ सचनात्, D₃ बलात् (for भवनात्) Ś₁ Ñ₂ V B D₆ ₁₀ तस्य, Ñ₁ (second time) तूर्णं, D₃ सर्वे (for तस्मात्) —ᵈ) Ś₁ Ñ₂ V B D₇ ₈ ₁₀ ₁₁ T₁ शूल Cr g k t as in text (for कूट) Ñ₂ (first time) B₃ D₂ ₄ G₁ पाणिना, Ñ₂ D₁₀ धारिण V₁ B₁ ₂ M₃ -पाणिनः, D₁ -पाणिनी (for पाणय)

25 Ñ₁ repeats 25 after 5 41.3 —ᵃ) Ś₁ Ñ (Ñ₂ second time) V B₁ ₃ ₄ D₄₋₆ ₈ ₁₀ ₁₁ दृष्टा (V₁ D₇ ₁₁ दृष्टा , B₄ ₄ दृष्टा) व्यादिदिशे यु(Ñ₁ र)धा, Ñ₂ (first time) B₂ दृष्टा व्यादिदिशे युध्य —ᵇ) D₁ महा वीर्या (for घोररूपा) B₂ मयावहा (for महाबला) —ᶜ) Ś₁ Ñ₂ (second time) D₄ ₆ ₁₀ -बुद्धि (for मनस) —ᵈ) Ś₁ Ñ₂ (second time) D₄ ₁₀ हनुमत्रासनोत्सुका , Ñ(Ñ₁ first time) V B D₄ ₆ ₁₁ हनूमद्ग्रहणोत्सुकाः (Ñ₂ B₃ D₁₁ °मन्, [illegible] °बु), D₁ हनुमत्रासनोन्मुखान्, D₂ हनूमद्ग्रासनोत्सुका , M₃ °महणोत्सुका —After 25 Ś₁ Ñ V B D₂ ₄ ₆ ₁₀ ₁₁ ins

928* हनूमानपि विक्रान्तः स्वबीरमनुपाश्रितः ।
सहस्रपादमासाद्य स चैत्य सोऽध्यारोहत ।
चारोऽस्मायस्य तस्यो वरो वैपरस्तो महान् ।
सोपानैश्च भवनस्य प्रासादस्य इतस्ततः ।

[(l 1) D₂ महावीरस्य सादृश (for the prior half) Ś₁ D₁₀ ₆ स्व (for स्व) Ś₁ स्वाकित , D₂ ममा° (for स्वा°) —(l 2) Ś₁ सहस्र स्तम्भ B₄ (m also) स हि प्राप्य, B₃ महाप्रासादम् D₁₀ परिक्षिप्य (for सहस्रपाद) B₁ समाप्य (for आसाद्य) B₄ चैत्य B₁ D₂ चैत्य तम् (by transp) Ñ₂ V B D₆ अधिरुह्यात्, D₁₀ सोऽधिरोहत, D₁₁ व्यधिरोहति Ñ₁ सहस्र स्तम्भ चैत्य न सोऽध्यरोहत —D₂ om l 3 —(l 3) Ñ₂ V B D₄ अवाप्य(B₂ ₄ अवाप्य D₆ अवाप्य)ऽवेह तस्य (for the prior half) Ñ₂ V B D₆ वेगात्, Ñ₁ V B महत् (for महान्) —(l 4) Ñ₂ V B D₆ नादात् (for सोपानेषु) and तत्र (for तस्य) D₇ बहून् वानरेन्द्रस्य (for the prior half) —D₂ om from the post half up to 5.41.3ᵃ Ñ₂ B₄ D₆ प्रतिघ्न B₁ °ब्दस्य B₄ °शुम (m also °शुम and °शुभ) B₃ °द्य D₂ °शब्द, D₁₁ °शुद्धे (for °शब्दो), Ś₁ सहस्र , Ñ₂ B D₆ महत्, D₁₀ सशब्द (for द्रुतम्) V प्रवेशुश्च(V₂ °श्च) द्रुतम् (for the post half)]

C 5 38 36
1 5 41
1 5 39 30

ते कपिं तं समासाद्य तोरणस्थमवस्थितम् ।
अभिपेतुर्महावेगाः पतंगा इव पावकम् ॥ २६
ते गदाभिर्विचित्राभिः परिघैः काञ्चनाङ्गदैः ।
आजघ्नुर्वानरश्रेष्ठं शरैश्चादित्यसंनिभैः ॥ २७
हनूमानपि तेजस्वी श्रीमान्पर्वतसंनिभः ।
क्षिताविद्ध्य लाङ्गूलं ननाद च महास्वनम् ॥ २८
तस्य संनादशब्देन तेऽभवन्भयशङ्किताः ।
ददृशुश्च हनूमन्तं संध्यामेघमिवोन्नतम् ॥ २९
स्वामिसंदेशनिःशङ्कास्ततस्ते राक्षसाः कपिम् ।
चित्रैः प्रहरणैर्भीमैरभिपेतुस्ततस्ततः ॥ ३०
स तैः परिवृतः शूरैः सर्वतः स महाबलः ।
आससादायसं भीमं परिघं तोरणाश्रितम् ॥ ३१

26 Before 26 Ś1 V1 B D1-4.6.10 11 read 5.41 3 10 and 932* (D1 om 3 and 10 and also 932*, D1 om 3 B1 om 10cd B1 om 3cd, D1 om 3a cf v l 925*) —ab) D3 तु कपिं तं, D1 सप [illegible] D1 M1 त कपिं D10 स कपिं तु (for तं कपिं तं) Ś1 तपि त कपिमास्थाय (for °) D4.5 11 समासाद्य Ś1 Ś1 D1-6.10 11 कपिश्रेष्ठ (for समवस्थितम्) G1 तोरण समुपस्थित (for °) V1 V1 B D1 तेऽपि (D1 °ऽ) वानरस्थाय स्थित्वा त राक्षसा स्थित (V1 D1 °ता) —c) Ś1 अभि** (illeg) Ś1 D1 10 महाकाय Ś1 D1 °काय, D7 9 °काया G1 °वेग (for °वेगा) —d) D3 पतगा उरगाः यथा

27 V1 V1 B D1 om 27 D1 om 27 here and reads after 5.41 11 while D1-4 S repeat 27 after 5.41 11 D1 reads 27b twice —b) Ś1 D4 कार्यार्थेनक्रया D11 कार्याने [illegible] (s c) (for °लाङ्गूल) —D1 repeats 27cd after 30ab —c) D2 आजघ्नु, D4 T1 आजघ्नुर् (for °घ्नु) D1 (both times) तं (second time स) अभ्युवानर [illegible] —d) Ś1 D3-4 (second time) in S (second time, G1 [both times]) वारैश् (for शरैश्) M1 D1 7 11 T1 G 3 M (D1 G2.3 M1.2 [both times] D1-4 T1.3 G1 [illegible] [second time]) चारैस्त , D1 (first time) वाणैर् T1 (first time as in D1 second time) वाणैर् (for शरैश्) D1 शैलैरि [illegible] —After 27 Ś1 V1 D1-4 10 11 ins

929* [illegible] [illegible] गोपुरस्य गाढस्य त्रिकूटे महान् ।
आविद्धो हनुमांस्तेन वक्षसो [illegible] ।

[(L 1) Cf 5.41 12ab D1 त्रिकूटे (for [illegible]) —(L 2) Ś1 D1 [illegible] हनुमांस् (D1 °मान्) (for the prior half D1 [illegible]]

—Then V1 cont

930* [illegible] महान्तं हनूमन्तं महाबलम् ।
[illegible] [illegible] [illegible] ।

—Thereafter Ś1 further cont V1 D1-4 10 11 cont after 929* while V1 V1 B ins after 25 (owing to om) D1 see after 95 *

931* [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ।

[B1 om from [illegible] up to [illegible] in 30a V1 [illegible] Ś1 V1 B1.2.4 D1 [illegible] (for [illegible])]

On the other hand D1-4 S ins after 27

932* [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] हनूमन्तं सहसा [illegible] ।

[(L 1) M1 [illegible] (for [illegible])]

28 B1 om 28 (cf v l 27) Ś1 Ś1 V1 B1.2.4 D1.4 10 11 om 28ab —a) Ś1 Ś1 V1 B1.2.4 D1-6.9 10 समाविध्य च (V1 °तु V1 D1 11 °स) (for क्षिताविद्ध्य) —c) Ś1 V1 B1.2.4 D1.4 तु , D1.10 स (for च) V1 B1 महास्वर , D7 9 महास्वनैः Ś1 [illegible] V1 [illegible] (illeg) —After 28 D1-4 S read 5.41.4-9 repeating them in their proper place

29 B1 om 29 (cf v.l 27) —a) Ś1 स [illegible] D1 सबाद —b) Ś1 D1 11 [illegible], V1 V1 B1.2.4 D1 [illegible] (for °शङ्किता) —c) V1 V1 B1.2 D1 हनूमन्त च V1 हि हनूमन्त D1 स हनूमन्त —d) V1 D1 2 [illegible] D1 [illegible] (for [illegible]) V1 V1 B1.2.4 D1.11 [illegible] (V1 °म V1 °स B1.2 °मि D1 °मि)

30 B1 om up to [illegible] (cf v.l 27) —a) D1 [illegible] (for [illegible]) D1 [illegible] (for [illegible] —b) D1 [illegible] (for कपिम्) —After 30ab, D1 reads 27cd —c) T1 चित्र (for चित्रैः) G1 [illegible] (for प्रहरणैर्) D1 शरैर् (for भीमैर्) —d) Ś1 V1 D1.4.5 M1 सहसा , V1 V1 B D1 T1 G1.3 महाप्र (for ततस्तत)

31 D1 om 31ab —a) D1.11 तै स D1 [illegible] (for स तैः) V1 D1 11 तैः , V1 V1 B1.2.4 D1 [illegible] [illegible], D1.4 [illegible] (for शूरैः) —b) M1 M1 [illegible] (for सर्वत) V1 V1 B D1 परिवृतः , D1.4.5 11 T G1 M1.2 (T1 G1.2 G3 [illegible]) —After 31ab V1 V1 B1.2.4 D1 ins

933* [illegible] [illegible] आससादायसं [illegible] ।

[Cf 5.41 13]

स तं परिघमादाय जघान रजनीचरान् ॥ ३२

स पन्नगमिवादाय स्फुरन्तं विनतासुतः ।
विचचाराम्बरे वीरः परिगृह्य च मारुतिः ॥ ३३

स हत्वा राक्षसान्वीरः किंकरान्मारुतात्मजः ।
युद्धाकाङ्क्षी पुनर्वीरस्तोरणं समुपस्थितः ॥ ३४

ततस्तस्माद्भयान्मुक्ताः कतिचित्तत्र राक्षसाः ।
निहतान्किंकरान्सर्वान्रावणाय न्यवेदयन् ॥ ३५

G 5. 35. 51
B 5. 42. 43
L 5. 39. 52

[Ñ2 V1 सत्र, D1 रन च (for चत्र) V2 B1 गमादिन B1 मभूत्र सुमहायति (for the post half)]

—B1 om (hapl) 31c–33. For 31c–33, Ñ2 V B2.4 D2 subst. 935* —c) Ś1 D10 [अ]च उ, D2.4 [आ]ह स, D4 M1 [आ]दत्त (for [आ]दाय) Ñ1 D1.2.13 घोर (for भीम) —d) Ś1 D1.3.4.10.11 वीरताश्च (M1 °च) D2 भीमविक्रम.

32 B3 om 32 (cf v l 31) For 31c–33 Ñ2 V B2.4 D2 subst 935* D2 T2 M2 transp 32 and 33 G2 repeats 32 after 33 —a) D2 सत्य (for स तं) Ś1 D10 व्यादाय (for आदाय) —b) Ś2 D5.10 विचरन् (D5 हनुमान्) रक्षसां गणान्, Ñ1 D1.3.13 G2 (second time) M2 सुघोरा (D1 °नवधीद्, G2 M2 महत) रक्षसां गण T1 समपाल च निशाचरान् —After 32, Ś2 Ñ1 D2–5.10.11 T2 G2 (after 32 c) M2 ins D1.4 ins after 33

934* सूदयामास वज्रेण दैत्यानिव सहस्रदृक् ।

[D11 दैत्यानिव Ś1 D10 दानवानिव सम्पूर्ण D2 दैत्य न दानवान् (for the post half)]

33 B3 om 33 (cf v l 31) D2 T2 M2 transp 32 and 33 —a) D2 मारुतिरपि, G2 स पन्नगं M2 युद्ध (for [आ]दाय) —b) G2 परिघं स्फुरन्तं वर —c) D1 भीमो (for वीर) —d) G2 प्रति (for वरि) Ś1 गृहीत्वपरिघो हरि, Ñ1 D1.3.4.13.11 गृहीत्वा (D1 °त्वा तु [hypm]) परिघं हरि (D1 तदा) D2 परिघं मारुतात्मज M1 परिघं गृह्य मारुति ⊕ Cv परिगृह्यकस्य परिघं कर्म ⊕ —For 31c–33 Ñ2 V B2.4 D2 subst

935* प्रासादस्य महद्वृत्य स्तम्भं हेमविभूषितम् ।
उत्पाटयित्वा शतगुणं नाम विख्यातं च मारुतिः ।
राक्षसानां शतं घोरं जघान कपिकुञ्जरः ।

[(l 1) V2 प्रासादस्तम्भमुदग्रं (for the prior half) V2 तुझ (for स्तम्भ) —(l 2) B2 महद्गुण (for शतगुण) —(l 3) B2 (also) शतगुण (for शतं घोरं)]

—After 33, D1 ins

936* परिघेण च तेजस्वी राक्षसानां महद्बलम् ।
क्रुद्धो ददर्श चैव प्रहारेण निषूदयन् ।
यदा प्रहारस्तस्य न शक्ता परिवेष्टितुम् ।
स्थातुं नाप्यथ संभ्रान्ता राक्षसानां गणास्तदा ।
अभ्यधावन्त तं तत्र प्रजग्मुः परस्परम् ।
सर्वं सागररूपेण प्रतिष्ठ न्यपतितास्तदा ।

while D3 ins

937* वज्रनिर्घोषवत्तेन निहतानि निशाचराणाम् ।

—After 33, G2 repeats 32

34 D2 transp ab and cd —ab) Ś1 श्रुत्वा (for हत्वा) Ñ2 V B D1.4 घोरान्, D11 G2 M1.2 वीरान्, G3 सर्वान् (for वीर) B1 G2 transp राक्षसान् and किंकरान् D2 परिघेण हि (for मारुतात्मज) G1 मारुतस्यात्मजो (for b) D4 स हत्वा राक्षसगण पवनोद्धो महाद्युतिः —After 34ab, D2 reads 5.41.15cd–18, while Ñ1 ins

938* महाघोरान्दुराधर्षान्हत्वा वानरपुंगवः ।

—c) D2 G2.3 M युद्धकाङ्क्षी Ś1 Ñ1 D4.10 ततो, D11 तदा, D5.7 T1 युद्ध (for पुनर्) —d) Ś1 Ñ1 D1–4.10.11 समभित्सु (D11 °षु)तः D5.7 T2 M2.3 समवस्थित, T1 M2 समुपाश्रित, G1 ...स्थ (damaged) (for समुपस्थित) T2 वीरसमस्तमवास्थित —For 34cd, Ñ2 V B D2 subst

939* अतिरूढमवष्टभ्य युद्धाय समवस्थितः ।

[B D2 अतिरूढ B2 महोला° (for अतु°). B2 °स्थितः (for °स्थितः)]

—Then they all cont

940* स वै परिघमादाय तद्वै राक्षसपुङ्गवम् ।
सूदयामास सक्रुद्धो भीमो भीमपराक्रमः ।

[(l 1) B2 तद्द (for स वै) —(l 2) V3 पराक्रम]

—Thereafter Ñ2 V B D2 read 5.41.15cd 6 7 (6 and 7 second occurrence) and 16–18 —After 34 D2 ins

941* ततस्ते राक्षसा शूरा गदामुद्गरपाणयः ।

—Then cont 943*.

35 a) Ñ2 D2 तत्र मुक्ता (for भयान्मुक्ता) Ñ1 ततो भयादथ मुक्ता, D2 स ततः ततो मुक्ता —b) Ñ1 तत्र तत्र, V2 B2 कथंचित् (for कतिचित्) B2 ते च D1 तस्य (for तत्र) Ś1 D5.10 केचित्तत्र निशाचरा, B1 D1.11 T2 केचि(D11 किचि)त्तत्र तु (D1 T2 च) राक्षसा —After 35ab, Ñ1 ins

942* कश्चिद्भ्रान्तः शरणं कश्चिद्भयमनोरथा ।
कश्चित्तुपतिता मूर्छा केचित्तु शरणं कपिम् ।
कश्चित् संत्रस्ता राक्षसा भीमविक्रमा ।

G 5 38 0
B 5 42 44
L 5 39 60

स राक्षसानां निहतं महाबलं
निशम्य राजा परिवृत्तलोचनः ।
समादिदेशाप्रतिमं पराक्रमे
प्रहस्तपुत्रं समरे सुदुर्जयम् ॥ ३६

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे चत्वारिंशः सर्गः ॥ ४० ॥

—Then Ñ2 cont., while Ś1 D1.2.4.10.11 ins. after 35ab, whereas D7 cont. after 941*

943* ततस्तु कपिना भीमा कपिश्चैव हनूमता ।

[Ñ2 D4.5.7 °वेश , D8 भीमा (for भीमा) Ś1 D4 सहितैः]

—Then Ñ2 further cont.

944* जम्बु … हरयितो राक्षसा भीमविक्रमा ।

—After 943* Ś1 Ñ2 (after 944*) D2.4.10.11 read 5 41 11cd, 13 (Ś1 D10 om), 15 - 18 (all with star passages D9 om 17ab), while D7 reads 5 41 11cd and 13

—After 35ab, Ñ2 V B D2.4 ins 1, 2 and 3 of 960* — c) D12 राक्षसान् (for निरतान्) — d) Ś1 Ñ1 D1.2.4.10.11 [मा]यवर्जितः V1 D12 निवेदयन् (for न्यवेदयत्). —After 35 Ś1 Ñ V B D10.11 ins

945* तद्वचस्तु महाघोरं श्रुत्वा चुकोप रावण ।

[V2 B1 कष्टं, B2 चुकोप (for चुकोप) Ñ1 रावणेन च गतः (for the post half)]

—Then B1 cont :

946* स वाक्यवादे घोरतमाससारं करालाने ।
कविवृत्तमदोन्माद पुनर्युक्ताभद्रुत ॥
[1 or 1 2 cf. 939*.]

while D2 ins after 35

947* ये त्वया राक्षसा राजन्निर्दिष्टा कपिनिग्रहे ।
ते हतास्तेन वीरेण परिघे गृह्य सत्वरे ।

—After 945*, Ś1 D1.10 ins a passage relegated to App. I (No 9)

36 V3 B2.3 om 36 — a) Ś1 (before corr as in text) D3.10 M3 महद्बलं, Ñ1 … (alleg.) D1.2.4 महाबलं, D11 °बले (for महाबलं) — b) Ś1 reads राजा sup lin — c) G1 damaged for मिम पर Ñ2 D3.11 पराक्रमे (D11 °म) (for °क्रमे) D2 समादिदेशाप्रति मारप्रतिमम् — d) Ś1 Ñ2 D1.10 प्रहस्तपुत्रं, D2 सुतोत्तमं (for प्रहस्तपुत्रं) Ñ1 V1 B1.2 D2.4 [स]मि, D1 म, D11 म (for सु)

Colophon —Sarga name Ś1 Ñ1 B1 D1.4.10.11 किंकरवध , Ñ2 V D1.2.4 D3 चै(V1 चैत्य)प्रासादवध, D1 विंध्य राक्षसवध —Sarga no (figures words or both) Ñ1 D1.2.10.11 om , Ś1 B1 D2.7.4 S (except M1) 42 Ñ2 V1 D3 39, V2 29, B2.3 38 B4 37, D2 44, M1 42 —After Colophon, D2 concludes with राम. G with श्रीरामाय नमः . —After Colophon, Ñ2 V B D2.4 ins a passage relegated to App I (No 9)

४१

ततः स किंकरान्हत्वा हनूमान्ध्यानमास्थितः ।
वनं भग्नं मया चैत्यप्रासादो न विनाशितः ।
तस्मात्प्रासादमप्येवमिमं विध्वंसयाम्यहम् ॥ १
इति संचिन्त्य हनुमान्मनसा दर्शयन्बलम् ।
चैत्यप्रासादमाप्लुत्य मेरुशृङ्गमिवोन्नतम् ।
आरुरोह हरिश्रेष्ठो हनूमान्मारुतात्मजः ॥ २
आप्लुत्य च दुर्धर्षश्चैत्यप्रासादमुन्नतम् ।
हनूमान्प्रज्वलँल्लक्ष्म्या पारियात्रोपमोऽभवत् ॥ ३
स भूत्वा तु महाकायो हनूमान्मारुतात्मजः ।
धृष्टमास्फोटयामास लङ्कां शब्देन पूरयन् ॥ ४
तस्यास्फोटितशब्देन महता श्रोत्रघातिना ।
पेतुर्विहंगा गगनादुच्चैश्चेदमघोषयत् ॥ ५

G 5. 38. 19
B 5. 43. 7
L. 5. 39. 35

41

M3 begins with श्रीरामाय नमः

1 Ś1 Ñ V B D1-4.8.10.11 om. 1-2 — [b]) G1 ध्यानमास्थित. G2 तात्कालक्ष्य (for ध्यानमास्थितः). G3 Cm ध्यानमास्थित इति पाठः. — [c]) D2.3 T मया (for मयि) — [f]) G3 damaged for मयाध्य.

2 Ś1 Ñ V B D1.6.8.10.11 om. 2 (cf. v. l. 1). — [a]) G3 damaged for इति. D3.5 T G2.3 M3.5 मनसा (for हनुमान्). G1 इति संचिन्त्यमानोऽथ — [b]) D5 T G M1.2 हनुमान् (for मनसा). M2 दर्शयन्मारुतात्मज — [c]) D7 Ct उत्प्लुत्य. Cg k as in text (for आ°) — [d]) T3.5 G M1.2 कपि. Cg as in text (for हरि). — [f]) D1 पवनात्मज (for मारुता°). — After 2, D5.7 S ins.:

948* आरुरोह गिरिप्रख्यं प्रासादं हरियूथपः ।
     वनं महाबलस्तत्र प्रविश्य प्रकोष्ठिनः ।

[(1) 2) G3 च (for स). D5 तु (for तु). G3 स वीरः महात्मा (for the prior half). D5 G1 [ज]िरा (for [ज]िरि).]

3 Ś1 Ñ V B D1.4.8.10.11 read 3-10 (D. om. 3. B3 om. 10[cd]. B1 om. 3[ab]. D1 om. 3[c] [cf. v. l. 948*]) before 5.40.26. G3 mostly damaged for 3 — [a]) Ś1 D3 आप्लुत्य. N2 D10.11 समुत्प्लुत्य. V2 B. D8 प्रा[V2 °र]प्य स(D8 च). B3 प्रविश्य स. B4(m)] स (B4 °स) प्र. B3 (a) o) आरुरोह. D5 M2 समाप्लुत्य. G3 स समाप्लुत्य. Cr g k t as in text (for आप्लुत्य). V B1.3 हि. D7.8 M1 तु. D5 तु (for च). Ś1 N1 D.10.11 सुदुर्धर्षं. B3 तु दुर्धर्षं. D3 सुदुर्धर्ष (for च दुर्धर्ष). — [b]) B3.4 चैत्य. D1 तत्र (for चैत्य). Ś1 D10 प्रासादम्. B3 वातस्थम् (for प्रासादम्). Ś1 N1 D1.10.11 आरुरोह. N2 V B1.3 D3.7.8 S उन्नतम् (for उन्नतम्). — [c]) D4.8 प्रज्वलन्. B3 श्रीमान् (for ज्वलन्). — [d]) Ś1 N1 D1.10.11 पारियात्र. Cv g k t as in text (for °यात्र).

B4 महाकाय प्रतापवान्. — After 3, N1 repeats 5.40. 24[cd] 25.

4 For sequence in Ś1 Ñ V B D1.4.8.10.11 cf. v. l. 3. M3 reads 4-9 before 5.40.26. D5.7 S read 4-9 after 5.40.29 repeating them here. — [a]) Ś1 D1.4.10.11 भूत्वा च. N1 च भूत्वा. N2 V1 B D3.7 S (D7 T G M2 [second time]. M1.3 [both times]) भूत्वा तु. D2 बभूव. D5 (both times) तु संभूय (by transp.) (for भूत्वा तु). — [b]) N2 V B D1-4 S (D5.7 S [second time]) प्रतापवान् (for हनूमान्). — [c]) Ś1 D1.7 (D7 [first time]) पुष्पम्. N2 D5 दृष्टं [illegible] D10 T3.5 (T3 [both times]) धृष्टम् (for धृष्टम्). N2 B3 D6 महत् स्फोटयामास. — [d]) D1 G1.3 (all second time) नादयन् (for पूरयन्).

5 For sequence in Ś1 Ñ V B D1.4.8.10.11 and D5.7 S cf. v. l. 3 and 4 resp. — [a]) Ś1 D1.4.10.11 [आ]स्फोटन. B3 [आ]स्फालित. D3 स्फोटन (for [आ]स्फोटित). — [b]) D5 स्फोटवादित्र. D5.6 T3.5 G1.2 M Cm g (all first time) पातुकारिणा. D5 G3 Ct (all first time) भानुघातिना. D10 श्रोत्रघातिना (for श्रोत्रघातिना). ✕ Cm g (all first time). पतन्ति सर्वविहंगाः (Cg गगनात् पतन्ति गच्छन्ति तेऽपि विहगा इत्यर्थः). ✓ — [c]) Ś विहङ्गा. D5 च तु (for पेतुः). G3 (second time) damaged after विहगा up to चै (see var.) in [d]. N2 B D3-5 T3.5 G3 M (D5.7 T3 Ct M3 second time]) पतुर्विहङ्गमास्तस्य. N2 पतुर्विहगास्तस्य. T3 (second time) पेतुराकाशात्. G3 (second time) पतुर्विहङ्गमास्तत्र — [d]) D3 (first time) इत्यम्. D5 G3 (D5 G1 [first time] G3 both times]) च. T3 (first time) च महत्. M3 (first time) चैवम्. Cg (first time) as in text (for चेदम्). Ś1 Ñ B D3.4 T G3.4 M Ct (D5.7 T G3.4 M Ct second time) चैवमाघोषयत् महान्.

G 5 38 32 B 5 43 8 L 5 ■ 6 जयत्यतिबलो रामो लक्ष्मणश्च महाबलः ।
राजा जयति सुग्रीवो राघवेणाभिपालितः ॥ ६
दासोऽहं कोसलेन्द्रस्य रामस्याक्लिष्टकर्मणः ।
हनुमाञ्शत्रुसैन्यानां निहन्ता मारुतात्मजः ॥ ७
न रावणसहस्रं मे युद्धे प्रतिबलं भवेत् ।
शिलाभिस्तु प्रहरतः पादपैश्च सहस्रशः ॥ ८
अर्दयित्वा पुरीं लङ्कामभिवाद्य च मैथिलीम् ।
समृद्धार्थो गमिष्यामि मिषतां सर्वरक्षसाम् ॥ ९
एवमुक्त्वा विमानस्थश्चैत्यस्थान्हरिपुंगवः ।
ननाद भीमनिर्ह्रादो रक्षसां जनयन्भयम् ॥ १०

6 For sequence in Ś1 Ñ V B D1-3 5 7 11 and D4 5 S cf v l 3 and 4 respy Ñ2 V B D6 repeat 6 and 7 after 15cd (cf v l 940*) —a) V3 B2 B4 (marg) D6 (all first time) रामोऽतिदृप्तस्तु V1 (first time) रामस्यातिवदृजयत B3 (first time) रामो विजयते श्रीम D4 5 S (all second time) भगवान्विजयते रामो —b) B3 महायशा (for °बल) —c) D1 (first time) M1 (both times) जयतु (for जयति) —d) Ś1 D10 रामेणैव Ñ1 लक्ष्मणेन (for राघवेण) Ś1 Ñ2 (second time) B1 (first time) 4 (both times) D1-4 4 (both times) 10 11 [अ]नुपालित G2 (first time) as in text (for [अ]भिपालित)

7 For sequence in Ś1 Ñ V B D1-3 7 10 11 and D4 5 S cf v l 3 and 4 respy Ñ2 V B D6 repeat 6 and 7 after 15cd (cf v l 940*) —ab) Ś1 Ñ V B D1-4 6 10 11 (Ñ2 V B D6 both times) पुत्रो (for दासो) D1 (first time) om (hapl) स राम D11 (first time) [अ]क्लिष्टकारिण —c) D6 नाम G1 (second time) मृग (for शत्रु) —d) Ñ2 D6 (both second time) पवनात्मज (for मारुता°) —After 7 Ś1 ins while D6 subst 1 3 only for 7cd

949* सर्वेषां राक्षसेन्द्राणां राक्षसानां च विद्विषाम् ।
हन्तास्मि प्रतिरूपेन रूपेण पृथिवीपते ।
ममागतो विनाशाय सुग्रीवो वायसस्य च ।

[(l 3) D6 सुग्रीवः पुत्र च (for the post half)]

8 For sequence in Ś1 Ñ V B D1-3 5 7 11 and D4 5 S cf v l 3 and 4 respy —a) D11 बाहवम (sic) —b) D5 सर्वे (for भवे) G2 (second time) damaged after न —c) Ś1 Ñ V D1 2 4 D1-3 5-11 T3 G1 M1 (D5 T2 M2 [second time] D5 G1 [both times]) च (for तु) B1 विनिर्भिद्युता यश —d) D5 पादपैश्च पुष्पक

9 For sequence in Ś1 Ñ V B D1-3 5 7 11 and D4 5 S cf v l 3 and 4 respy —a) Ś1 Ñ1 D1-3 7 11 T3 M1 (D4 5 T2 M2 [second time]) मर्दयित्वा Ñ2 V B D6 मारयित्वा(B2 °यत) (for अर्दयित्वा) —c) Ś1 D10 संसिद्धार्थो (D10 °र्थो) Ñ2 B1 सफलितार्थो B2 सुसिद्धार्थो D6 समृद्धार्थो (for समृद्धार्थो) —d) Ś1 पश्यतां B1 मिषता G2 (both first time) as in text (for मिषतां) B2 राक्षसा (for रक्षसाम्)

10 For sequence in Ś1 Ñ V B D1 3 5 10 11 cf v l 3 G2 repeats 10 11ab and cd after 956* —D5 om 10-11ab —a) D1 एवह (for एवम्) Ś1 Ñ1 V B1 3 4 D1-3 5 10 11 विमानाग्र Ñ1 विमानाग्रे B1 विहीनोऽग्र D1-4 M1 महाबाहु, T1 2 G1 (both times) महाबाहुः G1 विमानस्थस्य (for विमानस्थश्च) —b) Ś1 D1 10 11 चैत्ये स Ñ V B D3 1 6 चैत्यस्थ D4 7-9 G1 2 (both times) चैत्यस्थो G2 g as in text (for चैत्यस्थान्) D7 8 T1 G1 (both times) M1 पुनर G1 as in text (for पुंगव) —After 10ab Ñ1 (mostly illeg) ins

950* समाविश्य तु सालस्य ********।

—B1 om 10c-13d —c) Ś1 Ñ V B1 3 4 D1 3 4 10 11 स(Ś1 सा)वश्यद् D1 सपराद् (for ननाद) Ś1 D10 सफलो Ñ2 स * र्दे (illeg) D1 सकाशो D3 11 संहारो (for निर्ह्रादो) —After 10c, Ñ1 ins

951* वायुस्थ * वहार च ।
हनुसाऽसुमहावीर्य

—d) Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 रक्षः शब्दम्(D1 शाब्दम्) शृण्वन् Ñ2 V B1 3 4 D6 रक्षो गर्दे प्रयास्यन —After 10 Ś1 Ñ V B(B2 after 10cd owing to om) D1 3 10 11 ins

952* तद्वाक्यस्य प्रचलित प्रासाद स हनूमतः । 1
स्थानीमेव गिरे श्रृङ्ग वज्रेणेव विदारितम् ।
तदपि वानरप्रासाद चैत्य वै राक्षसा स्थितम् ।
अभिवेगुर्भेदप्रसा सना इव पावकम् ।

[(l 2) Ś1 D10 स पेयः (for शनैर् स) D1 प्राप्य° पुनरपि (for the post half) —(l 2) Ñ1 illeg for गिरे D6 पश्य (for वज्रे) B1 गिरि D1 [अ]पि (for गि) D1 वज्रेणाग्रा°ग (for the post half) —Ñ1 V om 1 3 and 4 —(l 3) Ś1 Ñ1 D10 1 D1 6 D1 4 D10 (for स्थि) Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 चैत्यस्थान्[Ñ1 D1 °स्थ]स्त(D10 °स्]थित (for the post half) —(l 4) Ś1 Ñ2 D1-3 10 11 ववर्षस्ता (for सहसा) Ś1 Ñ1 D1 3 10 11 पवन प्रवि(D1 °विश)विशु(D1 °न) (for the post half)]

—Thereafter D6 cont 951*

तेन शब्देन महता चैत्यपालाः शतं ययुः ।
गृहीत्वा विविधानस्त्रान्प्रासान्खड्गान्परश्वधान् ।
विसृजन्तो महाकाया मारुतिं पर्यवारयन् ॥ ११

आवर्त इव गङ्गायास्तोयस्य विपुलो महान् ।
परिक्षिप्य हरिश्रेष्ठं स बभौ रक्षसां गणः ॥ १२

ततो वातात्मजः क्रुद्धो भीमरूपं समास्थितः ॥ १३

प्रासादस्य महांस्तस्य स्तम्भं हेमपरिष्कृतम् ।
उत्पाटयित्वा वेगेन हनूमान्मारुतात्मजः ।
ततस्तं भ्रामयामास शतधारं महाबलः ॥ १४

स राक्षसशतं हत्वा वज्रेणेन्द्र इवासुरान् ।
अन्तरिक्षस्थितः श्रीमानिदं वचनमब्रवीत् ॥ १५

मादृशानां सहस्राणि विसृष्टानि महात्मनाम् ।
बलिनां वानरेन्द्राणां सुग्रीववशवर्तिनाम् ॥ १६ G 5 51 47 B 5 43 91 L 5 39 53

11 B1 om 11 D4 om 11^{ab} (for both, cf v l 10) Ñ2 V B1 2 4 D6 om 11–15^{ab} Ś1 Ñ1 D1 2 10 11 om 11^{ab} G3 repeats 11^{ab} and ^{ef} after 956* —^a) G2 (both times) damaged up to महद् D7 8 नादेन (for शब्देन) —Ś1 Ñ3 D1-4 10 11 read 11^{c-f}, 13 (Ś1 D10 om) 15–18 (all with star passages D2 om 17^{ab}) after 943* (Ñ1 after 944*) D1 reads 11^{c-f} and 13 after 943* —^{cd}) D4 om अस्त्रा in अस्त्रान् Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 च मुद्गलानि शूलानि मुद्गराणि (Ñ1 …, D2 3 …, D2 11 …, D10 °लि) पट्टिश (D10 °श) प्रास (D2 गुर्वीं वा पट्टिशानि च) —^e) D6 G1 3 महाराज्य T2 महानादान् (for महाकाया) —^f) Ś1 D10 च कपिं, Ñ3 D1 2 4 11 राक्षसा D2 वानर (for मारुतिं) —After 11 D6 reads while D7 8 S repeat 5 40 27 —After 11 D2 ins

953* अथ वातात्मजः क्रुद्धः सुघोरं चैव विक्रमः ।

12 Ñ2 V B D6 om 12 (for B2 cf v l 10 and for the rest 11) Ś1 D10 om 12–14 Ñ1 D1 4 11 om 12 —For 12 in Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 cf 929* —^a) I2 यस्य (sic) (for तस्य)

13 Ś1 Ñ2 V B D1 10 om 13 (for B2, cf v l 10, for Ś1 D10 cf v l 12 and for the rest cf v l 11) —^b) D2 11 G2 3 M2 Cr भीम Cm as in text (for भीम) Ñ1 रूप (for रूपं) D2 G2 समाश्रित, Cr m as in text (for °स्थित) ❁ Cv ततो वातात्मजः क्रुद्ध इत्यत्र वाक्य परिसमाप्ति कार्या। अन्यथा पाश्चात्य … स्यात् ❁ —After 13 Ñ1 D2-4 11 ins

954* राक्षसानां शतं घोरं प्रययौ हरियूथप ।

[D1 2 सहस्राणि D2 हतं तु (for शतं घोरं) D2 कपिपुंगव (for हरियूथप)]

14 Ś1 Ñ V B D1 2 4 10 11 om 14 (for B3 cf v l 10 for Ś1 D10 cf v l 12 and for all the rest except Ñ1 D1 2 11, cf v l 11) D7 om 14–15^{ab} —^a) D4 T2 Cmp महांदेत, G2 महत्तस्य (for महांस्तस्य) —^d) D6 T2 3 G1 2 M2 3 Cr g पवन, Ck t as in text (for मारुत) —M1 repeats 14^{ef} after 956* —^e) M1 (second time) पुनस् (for ततस्) Ct m, Cv r as in text (for स) —^f) D6 शिरा (for शत) ❁ Cv m महास्तम्भस्य महास्तस्य। शेषं (Cm …) इत्येतयं (Cv …) … उत्पाटयित्वेत्यादि पश्चात् ततस्तं भ्रामया मासेत्यादि। उपरि तु …) I, so also Cr Cg … ❁ —After 14 M1 ins

955* … ।

—Thereafter M3 cont while D1 7–9 T G M1 2 ins after 14

956* … ।
… हरियूथप ।

[(1 2) D2 … (for …)]

—Thereafter G2 repeats 10 11^{ab} and 11^{ef} followed by 5 40 27 repeated erroneously

15 Ñ2 V B D2 6 om 15^{ab} (for B2 cf v l 10 for D2 14 and for the rest 11) For sequence in Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 cf v l 11 —^a) G2 यत (for शत) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 स हत्वा राक्षसगणं (Ś1 D10 °णान्) —Ñ2 V B D2 6 read 15^{cd}–18 after 910* (D2 after 5 40 34^{ab}) —^c) D1 2 4 5 G M Ct अंतरिक्षे Ñ2 V B1 2 4 D6 स्थितः V1 °स्थितः B3 सत श्रीमान् (for स्थित श्रीमान्) —^d) Ñ2 वचन चेदमब्रवीत्, Ñ2 V D1 2 4 D6 वाचा वाक्यमुदाहरन् B3 °दीरयन् B4 वाक्यमेतदुवाच ह —After 15^{cd} Ñ2 V B D6 repeat 6 and 7

16 For sequence in Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 and Ñ2 V B D2 6 cf v l 11 and 15 resp —^a) Ñ V1 B D1-4 6 11 ईदृशानां (for मादृशानां) Ñ1 V2 सहस्राणां —^b) Ś1 Ñ V B D1-4 6 10 11 विसृष्टानि Ck as in text (for विसृष्टानि) Ś1 Ñ2 V2 D1 2 4 10 11 च रक्षसा, Ñ2 V1 B च रक्षसां (for महात्मनाम्) —^c) G2 बहूना (for बलिना) D2 2 पालितानां …देन —After 16 Ś1 D10 11 ins

G 5 38 41
B 5 43 21
L 5 39 56

शतैः शतसहस्रैश्च कोटीभिरयुतैरपि ।
आगमिष्यति सुग्रीवः सर्वेषां वो निषूदनः ॥ १७

नैवमस्ति पुरी लङ्का न यूयं न च रावणः ।
यस्मादिक्ष्वाकुनाथेन बद्धं वैरं महात्मना ॥ १८

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे एकचत्वारिंशः सर्गः ॥ ४१ ॥

957* अस्मिन्मानि परे पारे समुद्रस्य महात्मन ।
महतेकतच प्राप्त सीतासहदंशोत्सुक ।
मा च दृष्टा मया साध्वी संदृष्टंसमत्लात्मा ।
दीर्घकार्यसमाधाने हनुमद्विष्व वो नृप ।

[(l 2) D6 तु हं (for सन) —(l 4) D6 मया दृष्टिस्तो नृप (for the post half)]

while D1 4 ins after 16

958* स पूर्वशतिकोटीभिरनेकाभिर्हरीश्वर ॥

—whereas D6-9 S ins after 16

959* महन्ति वसुधां दृष्ट्वा वयमन्ये च वानरा ।
दृश्यतागवशा यंचि ये विशदगुल्मोत्तमा ।
पर्वितागमहृदश्च वसुधामनुरत्नविशता ।
सति पंपदशा केचिन्मृदिता वायुवलोत्तमा ।
भक्षोदवश पर्वितग्रामनृहरिपूदण ।
ईदृशैर्वसु हरिमियूंगो हनुमानाह्वये ।

[G1 repeats l 2 after l 3 —(l 2) G1 (second time) नीति (for -भ्य) D1 om (hapl) first कवि. —(l 4) D6 -भ्य (for -भ्य) D6 T1 G1 M1 केचित् (for second कवि) —(l 5) D1 T1 2 G2 3 M पार्वे (for केचित्) —(l 6) M1 ca (for हेम) M1 वसुधि (for हरिभि)]

17 For sequence in Ś1 Ñ1 D1 2 4 11 13 and Ñ2 V B D2 6, cf v l 11 and 15 resp. —D3 om 17ab. —a) D1 om सर्वे Ś1 Ñ1 V B D1 2 4 10 11 स वाम्य(B3 D10 वाम्य (sic))महात्मा D1 वानिरो वानराणां च —b) D1 2 T1 वायुवेद् (for वसुवेद्) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 कोटि(D1 2)कोटिशत(Ñ1 D5 °शत)वृत Ñ1 V B2 3 4 D1 कोटीशतसहस्रैश्च B1 कोटिसहस्रवृन्देन —d) V1 B1 4 5 (for वो) Ñ2 V B D6 निहन्ता, D1 3 4 निषूदक (for निषूदन) Ñ1 सर्वशत्रोनिषूदक

18 For sequence in Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 and Ñ2 V B D2 6 cf v l 11 and 15 resp —a) G1 पुरा (for पुरी) V2 न न (by transp); D1 न तु —b) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 स, Ñ2 V1 B1-3 D2 6 M1 2 स्तत V1 B2 देवी, D6 मम (for यस्मात्) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 रावण, Ñ2 V1 B1 D6 सोऽयं Vi लोकस्य B1 4 तैलोक्य, B2 त्रैलोक्य, D1 7-9 M1 2 निहन्तुं (for इक्ष्वाकु) Ś1 Ñ V B1 2 4 D G1 M1 वीरेण T1 पूर्वेण (for नाथेन) —d) Ś1 D13 कृत; Ñ1 D1-4 10 11 यत, T1 कृतं (for बद्धं) Ś1 Ñ1 D1 2 10 11 वैरी; V1 वीर (for वैरं) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 विनाशाय (for महात्मना) —After 18, Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 ins while Ñ2 V B D2 6 ins after 5 40 35ab

960* तावन्तु समरप्रमुखा कथितत्वेव राक्षसा ।
स्यावनागनुवहमन्त्रा विवेतुर्महेतेन ।
हताश्चैवेष्टा प्रयान्तु राक्षसा हतबान्धवा ।

[Ñ2 V B D2 6 om. l. 1. —(l. 1) Ś1 D11 रणतः(D1 रणताः) निर्जितश्च D1 2 महाबलि(D1 महाबलि) सर्वे D1 D6 श्वासाष्ठुस्वमनुक्त (subm) (for the prior half). Ñ1 D11 पे केविष्य, D1 2 4 11 बलि(D1 बले)भिश्च (for सौ चौस) —Ñ1 mostly illeg for l 2 —(l 2) Ś1 D1 2 (for रक्ष) D11 तुरंग (for गुहए) Ñ1 D1 महत D6 महेन्द्र (for the prior half) D1 2 ह्रदाह, D1 निद्य (for विनद्य). Ś1 हुए (for ?) —(l 3) Ñ1 सर्वेच (for दानवाः) Ñ1 V B D1 ने सह (by transp)]

Colophon. —*Sarga no* (figures, words or both) D1 2 4 T G M2 3 43 M1 42 —After colophon, G concludes with श्रीराम जय.

४२

संदिष्टो राक्षसेन्द्रेण प्रहस्तस्य सुतो बली ।
जम्बुमाली महादंष्ट्रो निर्जगाम धनुर्धरः ॥ १
रक्तमाल्याम्बरधरः स्रग्वी रुचिरकुण्डलः ।
महान्विवृत्तनयनश्चण्डः समरदुर्जयः ॥ २
धनुः शक्रधनुःप्रख्यं महद्रुचिरसायकम् ।
विस्फारयाणो वेगेन वज्राशनिसमस्वनम् ॥ ३
तस्य विस्फारघोषेण धनुषो महता दिशः ।
प्रदिशश्च नभश्चैव सहसा समपूर्यत ॥ ४
रथेन खरयुक्तेन तमागतमुदीक्ष्य सः ।
हनूमान्वेगसंपन्नो जहर्ष च ननाद च ॥ ५
तं तोरणविटङ्कस्थं हनूमन्तं महाकपिम् ।
जम्बुमाली महाबाहुर्विव्याध निशितैः शरैः ॥ ६
अर्धचन्द्रेण वदने शिरस्येकेन कर्णिना ।
बाह्वोर्विव्याध नाराचैर्दशभिस्तं कपीश्वरम् ॥ ७

G 5 39 [illegible]
B 5 41 7
L 5 40 7

42

M3 begins with श्रीरामाय नमः

1 ᵃ) D1 स दृष्ट्वा D1 मादिष्टो (for संदिष्टो) —ᵇ) Ñ2 V B D4 प्रहस्ततनयो बली —ᶜ) V3 महाबाहुर् (for जम्बुमाली) D1 महाद्युतो (for °दंष्ट्रो) —ᵈ) Ś2 D12 महाबल (for धनुर्धरः)

2 ᵃ) D1 -म्बराधर B1 रक्तमाल्य स्रग्वी, B3 रक्त माल्याम्बर स्रग्वी —ᵇ) B1 चारुरुचिर, B2 चारुकाञ्चन (for स्रग्वी रुचिर) V3 सुश्री रुचिरमकर —G3 om 2ᶜᵈ —ᶜ) Ñ2 V B D4 महा, D5 महद् D3 विवर्त, B3 सुवृत्त (for विवृत्त) Ś1 D10 सोपस्करकवच, T3 सायमाम्बरवसन —ᵈ) D1 समर (for समर) Ś1 Ñ2 D8 10 11 सहसी (D11 °षो) युद्धे बली —After 2, M1-3 ins

961* एकाक्षिपिङ्गलसमो महाबलपराक्रमः ।
महाभुजशिरस्कन्धो महादंष्ट्रो महाननः ।
महाजवो महोत्साहो महासत्त्वो महाबलः ।

—Thereafter M1(I) 1 only and I 2-3 after 963*) 2 cont while G3 ins after 2ᵃᵇ (owing to om)

962* ततस्तमायान्तं वेगेन सायुधं स महारथः ।
लोहिताश्वेन महता कवचेनाभिसंवृतः ।
तिष्ठ तिष्ठेति सहसा हनूमन्तमथाब्रवीत् ।

[(I 1) M1 [म]ति, M2 स (for [म]थ] —(I 2) M1 लोहिताक्षेन M1 [म]वि (for [म]भि)]

3 D1 om 3 —ᵃ) Ś1 Ñ1 D8 10 11 महद् D2 महा, D11 प्रवहद् (by pm) (for महद्) B3 महाशनिसमाकारं —ᶜ) D2 व्यवस्थाप्य D8 10 11 विस्फारयन् (D10 °न्), Cr m g t as in text (for विस्फारयाणो) Ś1 Ñ V3 B1 3 4 D1 विस्फारयन्स (Ś1 Ñ1 °न्स) वेगेन, V3 B2 विस्फार्य महावेगो ∅ Cr m g t विस्फारयाणः विस्फारयन् (Cr सुशोभनं ध्यायं) ∅ —ᵈ) Ñ3 V3 B2 4 D5 वज्रस्वन, B1 वज्रध्वनि (for वज्राशनि) B2 3 -समस्वन (for °स्वनम्) Ś1 Ñ1 D8 10 11 वज्रनिर्घोषम् (Ñ2 D11

°नि)स्वन B1 महावज्र before corr °वज्र)स्वन स्वने D5 वज्रनिर्घोषविस्तर, D1 वज्रनिर्घोषवि स्वनं

4 ᵃ) D1 घोरेण (for घोषेण) D3 तस्य विस्फार घोषेण —ᵇ) Ś1 Ñ1 D8 10 11 महतो, B3 च महा (for महता) —ᶜ) D1 दिशश्च (for नभश्च) Ś1 Ñ1 D1-4 10 प्रदिशो गगनं चैव, Ñ2 V B D8 11 दिशो गगनं चैव —ᵈ) Ś1 D10 महता (for सहसा) Ś1 Ñ1 V3 B1 2 D13 समपूरयत् (B1 3 D 6 °त्) M3 °पूर्यत च, Cv r m g t ∎ in text (for °पूर्यत) B3 महीमेवमपूरयत् ∅ Cr समपूर्यत समपूर्यन्त । वचनव्यत्ययः आर्षः । Cm t समपूर्यत दिगादि समुदायगोचर (Ct °वापेक्ष) तैकवचनम् । Cg नभः समपूर्यत, दिशः प्रदिशश्च समपूर्यन्तेति विपरिणामेनानुषङ्गः ∅ —After 4 M1-3 ins

963* वहुच्छ्रत इवाग्निस्त प्रभयेव च लोहितः ।

[M3 अग्न्युत्थितमिव (for the prior half) M1 च लो हितः]

—Thereafter M1 cont I 2-3 of 962*

5 ᵃ) B1 खरयुक्तेन Ś1 D10 ददृशे, D11 T3 स वक्त्र स (for उदीक्ष्य स) B3 वायस पीडय वानर —ᵈ) B1 जहास (for जहर्ष) D1 G1 ननर्द, D4 ननर्द (for ननाद)

6 ᵃ) B3 ततो धनुः, D1 तस्मै बाणं (for तं तोरण) —ᵇ) G2 मत्येन स M3 महाबलं (for महाकपिम्) —ᶜ) D3 4 महातेजा (for °बाहुर्)

7 ᵃ) B1 2 D1 वदन —After 7ᵃ D3 4 ins

964* बाहुविव्याध सायकं ।
नाराचैर्दशमं तस्य

[(I 1) D3 ∎ (subm) (for बाहु)]

—ᵇ) D4 शिरस्येव (for °स्येकेन) D4 M3 पत्रिणा, Cm g k t as in text (for कर्णिना) —ᶜ) B3 बिभेद (for विव्याध) —ᵈ) Ś1 D8 10 शिरसीलं, Ñ2 निशितैस्तु D3 निशितैस्त D1 3 G3 द्वाभिस्तु D11 शितैर्दशैस्त (for दशभिस्तं) Ś1 Ñ1 D8 10 11 T3 महाकपिं (for कपीश्वरम्) Ñ2 V B D1 द्वाभिस्तु (B3 °स्तु) वानरं

G 5 39 ?? B 5 44 8 ? 5 40 8 तस्य तच्छुशुभे ताम्रं शरेणाभिहतं मुखम् ।
शरदीवाम्बुजं फुल्लं विद्धं भास्कररश्मिना ॥ ८
चुकोप बाणाभिहतो राक्षसस्य महाकपिः ।
ततः पार्श्वेऽतिविपुलां ददर्श महतीं शिलाम् ॥ ९
तरसा तां समुत्पाट्य चिक्षेप बलवद्बली ।
तां शरैर्दशभिः क्रुद्धस्ताडयामास राक्षसः ॥ १०
विपन्नं कर्म तद्दृष्ट्वा हनूमांश्चण्डविक्रमः ।
सालं विपुलमुत्पाट्य भ्रामयामास वीर्यवान् ॥ ११

भ्रामयन्तं कपिं दृष्ट्वा सालवृक्षं महाबलम् ।
चिक्षेप सुबहून्बाणाञ्जम्बुमाली महाबलः ॥ १२
सालं चतुर्भिश्चिच्छेद वानरं पञ्चभिर्भुजे ।
उरस्येकेन बाणेन दशभिस्तु स्तनान्तरे ॥ १३
स शरैः पूरिततनुः क्रोधेन महता वृतः ।
तमेव परिघं गृह्य भ्रामयामास वेगितः ॥ १४
अतिवेगोऽतिवेगेन भ्रामयित्वा बलोत्कटः ।
परिघं पातयामास जम्बुमालेर्महोरसि ॥ १५

8 a) D6 ते (for तस्). — b) N1 D5 transp. तच्छु and मुखम्. — After 8ab, D5 ins. 966* — D5 om. 8c–9b — c) D2 शरद. B4 सरसीव. D11 कासारे च. V1 पूर्णं (for फुल्ल) — d) N5 V B D1·11 रश्मिभिः. — After 8, D1·4·5 ins.

966* तस्तस्य रक्तं रक्तेन रञ्जितं शुशुभे मुखम् ।
यथाकाशे महापद्म सिक्तं चन्दनबिन्दुभिः ।

[(1) 1) T1·3 शुशुभे रक्तं G1 g 1 as in text (for रक्त रक्तम्) — (1) 2) D5 कारे (for [आ]काशे). D1·4 T1·3 G2·3 G1·4 चोक्षम्. G1 as above (for चन्दन).]

9 D1 om 9ab (cf v l 8) — a) D5 स कोप (for चुकोप). D5 राक्षस स (for राक्षसस्य). — After 9ab, D1·4 ins. while D5 ins. after 8cd (owing to om.)

967* महोदरो महाबाहु पार्श्वे समवलोकयन् ।
[D4 सोरोहो D1 समपोकयन्]

— c) Ñ1 D1 पार्श्वे तु. V1 D5 पार्श्वेषु. B4 स पार्श्वे. D2 स च तु, D11 पार्श्वेऽपि. B3 सुविपुलां. Ś1 D10 पार्श्वेऽतिविपुलां शुभां — d) D2 महतीं. B1 ददर्श शिलां तदा.

10 a) Ś1 Ñ1 D1·4·10·11 समुत्क्षिप्य (for °त्पाट्य). B4 स तां समुत्पाट्य चिक्षेप. V1 om. (hapl.) 10b–11a. D5 reads b in marg. — b) B2 बलात्. D1 चुकोप (for चिक्षेप). D1·4 भयदृक्. D10 T1·3 G2 बलवान् (for बलवद्). Ś1 D10 बलवद्दृढं. Ñ2 V1 B D1·4 बलवान्कपिः. D1·4 बलवान्बलात्. — c) V1 V2 B2·3 D5 क्रोधात् (for क्रुद्धम्) — d) Ś1 V1 D1·10 ताडयामास. D1·4 चूर्णयाञ्च. G1 as in text (for ताडयामास). N1 V1 B1·3 D5 विभेदाशु निशाचरः. B4 निशितैर्बाणैः निशाचरः, B2 D5 विभेद स निशाचरः. — For 10cd, D5 subst.

967* तामपतन्तीं संप्रेक्ष्य शिलां राक्षसपुंगवः ।
चूर्णयामास बाणैर्धनंजय स महाबलः ।

11 V1 om. 11ab (cf v l 10) — a) B1 D5 विपन्नं. D5 विफलं. B4 विफलं (for विपन्न). D1·4 सं — After 11ab, D1·4 ins.

968* ततः शालं समुत्पाट्य चिक्षेप तरसा कपिः ।
निहता राक्षसास्तेन ये तस्य प्रमुखे स्थिताः ।
राक्षसान्निहतान्दृष्ट्वा जम्बुमाली सुदुर्जयः ।
चिच्छेद सुमहाशालं नाराचाभिस्त्रिभिः तदा ।
नाराचान्सततो दृष्ट्वा शालवृक्षं महाबलः ।

[(1) 1) D5 आसन (for आलोक्य) — (1) 2) D5 ता (for तेन).]

— cd) Ś1 D1·10·11 समूलम्. D4 सम्मूलम् (for विपुलम्). Ñ1 सालवृक्षं समुत्पाट्य. Ñ2 V1 B D5 वृक्षाणां. V1 B4 D5 °वृक्षं समुत्पाट्य. D1 सालमुन्मूल्य चोत्पाट्य (for °). Ñ2 D11 वेगवान्. N2 D5 वेगितः. V1 B1·3 वेगिना. B2 रक्षितः. B4 स [illegible] (for वीर्यवान्). D1 उन्मूल्य तरसा भ्राम तरसा पतनात्पुनः

12 B4 om. 12–14b — a) B2 भ्रामयित्वा दृष्ट्वा — b) D5 वृक्षोच्छूयं. D1 महाबलं (for महाबलम्). N2 V B1·3 D5 स शाले सुमहाबल (B1 °ह). B1 चिक्षेप सुमहाबलः — V1 om. (hapl.) 12cd — c) B1 D11 T1 G1·3 स, D1 च (for सु). D11 सुमहाबाण — d) D1 निशाचर (for महाबलः)

13 B4 om. 13 (cf v l 12) — a) N1 स तं, D1 शालम् (for सालं) — b) Ñ1 D5 दशभिः, D1 बाणैः (for पञ्चभिः). Ñ1 D1 तरैः (for भुजे) — c) Ñ2 V1 B2 D5 दशभिश्च. V2 B3 बाणेनेकेन. B1 पादे °केन. D11 उरस्येकेन (sic). Ś1 Ñ V B1·3 D1·4·5·10·11 विव्याध (for बाणेन) — d) Ś1 Ñ V B1·3 D1·4·5·10·11 च (for तु)

14 B2 om. 14ab (cf v l 12) — a) D5 पूरितस्तस्य. M1 पूरिततनुः. — c) [illegible] तदैव (for तमेव). Ñ1 V B D1 धीरो (for गृह्य). Ś1 Ñ1 D1·10·11 गृहीत्वा परिघं घोरं. D1 भूय परिघमादाय — d) Ś1 Ñ1 D10·11 वीर्यवान्. Ñ2 V B1 D1·4·5 वेगवान्. B1 वेगवान्. D5 वेगितः. T1·3 मारुतिः. M1 वेगात् (for वेगितः). — After 14, B1 ins.

969* कोपेन महताविष्टः प्रायतद्विक्रमः ।

15 a) D5 अति (for अति). D1 अतिवेगेन परिघं — b) Ś1 B1·3 D5·10·11 बलोत्कटः. Ñ1 V1 D1·4·5 G1

तस्य चैव शिरो नास्ति न बाहू न च जानुनी ।
न धनुर्न रथो नाश्वास्तत्रादृश्यन्त नेषवः ॥ १६
स हतस्तरसा तेन जम्बुमाली महारथः ।
पपात निहतो भूमौ चूर्णिताङ्गविभूषणः ॥ १७
जम्बुमालिं च निहतं किंकरांश्च महाबलान् ।
चुक्रोध रावणः श्रुत्वा कोपसंरक्तलोचनः ॥ १८
स रोषसंवर्तितताम्रलोचनः
प्रहस्तपुत्रे निहते महाबले ।
अमात्यपुत्रानतिवीर्यविक्रमान्
समादिदेशाशु निशाचरेश्वरः ॥ १९ G 5 40 17 B 5 41 20 L 5 40 19

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे द्विचत्वारिंशः सर्गः ॥४२॥

Mı महोत्कट V₃ B₃ D₁ ₃ महोत्कटं, D₅ महाभुज —^c) D₁ ₁ वानरास्तम —^d) D₁₋₄ स्योपरि (for महोरसि) Ś₁ Ñ₁ D₁ ₁₀ ₁₁ जंबुमालि (D₁₁ °ली) रथोपरि Ñ₂ V B D₆ ब्रह्मे जंबुमालिन

16 ^ab) Ś₁ चैव, B₂ तस्य B₃ D₅₋₈ ₁₀ ₁₁ M₃ G₁ चैव, G₂ as in text (for चैव) B₃ D₅ ₈ ₁₁ M₃ [अ]पि (for [अ]स्ति) Ñ₁ V₁ B₁ चैव शिरो नास्ति (sic) D₁ ₂ ₃ G₁ M₃ transp न च and जानुनी Ś₁ D₁ ₂ ₁₀ न जानु दित्वा द्दु (D₁ ₂ बाहू), Ñ₁ न जानु न भुजद्वय Ñ₂ V B D₆ न धनुर्न भुजद्वय, B₃ न जानुस्कन्धयात्र D₆ न जानु निमाइन T₃ न च बाहू न जानुनी (for ^b) D₂ [illegible] ^c) D₁ धनो (for रथो) Ñ₂ V₁ B D₆ [अ]श्वो (for [अ]श्वास्) —^d) T₁ ₃ तस्य (for तत्र) Ś₁ D₁ ₃ ₁₀ तत्र किंचित् दृश्यते, Ñ₂ D₁ तत्र कश्च न दृश्यते Ñ₂ V B D₆ न भूमध्यात् (Ñ₂ V₁ °ध्य [sic] B₁ °स्य) दृश्यते, D₂ तत्र किंचिद्दृश्यत, D₅ तत्र कश्चिन्न दृश्यते ॥ Cv तस्य चैव शिरो नास्ति इति च साध्वलं पाठः । तथा इदानीं अस्मदाद्युन आदृष्यात् सदा दृश्यते । पूर्वं स्थान तद्गुणैः संयुक्तत्वात् । so al o G₂ g t ss

17 ^a) T₁ ₃ G₁ M₁ महाबल (for °रथः) —^c) T₂ सहसा (for निहतो) M₁ निपपात हतो भूमौ —^d) D₁₋₄ T₁ हय द्रुम G₁ विभूषणो —For 17, Ś₁ Ñ V B D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ subst

970* स हि तस्यानिवेगस्य बलेन महता हतः ।
सर्वपूर्वोक्तलक्षण मनसाविप्रविस्फुरन्नपि ।

[(l 1) D₁ च (for हि) Ñ₁ illeg from स up to वेगस्य D₁ [अ]पि (for [अ]पि) D₂ वे न (for वेगस्य) V₂ D₁ [आ]दृत, D₁ न त (for हत) —(l 2) V₂ B₁ ₃ हतो, B₂ हतो Ś₁ Ñ₂ संचूर्णित, V₂ B₁₋₃ चूर्णित (B₂ °त) D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ संचूर्णित (for चूर्णिताङ्ग). D₁₁ तस्य (for तत्र) Ñ₂ D₅ चूर्णितः, B₁ ₃ निपपात D₁ संचूर्णितशिर, भ्रष्ट (for the post. half)]

—Thereafter, D₁ cont

971* तस्मिंस्तत्रान्निर्ज्वले प्रहस्तं विनिपातितम् ।
अमात्यपुत्रान् रावणः जम्बुमालिनमाहवे ।

18 ^a) D₁ निहितम् D₁ ₂ सु° (for च निहतम्) Ś₁ Ñ₂ V B D₁ ₁₀ ₁₁ जम्बुमाली च नि(D₁ ₁₁ निनि)ह(Ñ₂ °ह)त Ñ₁ D₁ प्रहस्तपुत्र निहत D₆ स जम्बुमालिन तत —^b) Ñ₂ निपातितान् Ñ₁ निहतस्तत D₆ निपुत्रितान्, T₁ ₃ समरान् (for महाबलान्) Ś₁ D₁ ₁₀ ₁₁ किंकरा(Ś₁ °र)न् निपतित(D₁₁ विपातित)न्वा (Ś₁ °न्), Ñ₂ V₁ B₁ D₁ ₆ किंकराश्च महाबला(P₁ परिता, D₆ तत्समा) V₃ B₁ ₃ किंकराश्चेश्वरान्वितान्, D₁ किंकरा अनुगम्यता —After 18^ab, D₁ ins

972* रावणोऽस्य महावीरांस्ततः संवे महाबलान् ।

—^c) Ś₁ Ñ₁ D₁ ₁₀ चुकोप G₁ चुक्रोध —^d) Ñ₁ D₁₋₄ T₁ G₁ M₁ क्रोध (for कोप) Ñ₂ V B D₆ बहुपुत्रोऽमं (B₁ °पुत्र स)हावत (V₁ B₁ ₂ °न), D₁ ₂ क्रोधसंरक्तलोचन, D₂ क्रोधपर्य(also [inf. lin.] °स)ंरक्तन D₁₁ क्रोधसंरक्तलोचन.

19 Ñ₁ illeg from स to ° up to प्रहस्त in ^b —^a) Ñ₁ B₁ ₃ D₁ संवर्धित (for संवर्तित) Ś₁ D₁₀ ₁₁ क्रोधजो Ñ₁ V₁ B D₁₋₄ लोलितोचन (for ताम्रलोचन) —^b) Ñ च हते (for निहते), Ś₁ D₅ प्रहस्तपुत्रो निहतो Ś₁ Ñ₂ V B₁ ₂ D₁ ₂ ₁₀ ₁₁ महाबलः, G₁ महाबले —^c) Ñ₁ V B D₁₋₄ वरिवर्य G₁ अतिवीर्य (for अतिवीर्य) —Ñ₂ partly illeg for ^c —^d) M₁ समादिदेशाशु V B D₆ नद्या(B₁ °चो) महाबलान् (for निशाचरेश्वरः), D₁ देशानुसारान्निशाचरान् —For 19^cd, Ś₁ Ñ₁ D₁ ₁₀ ₁₁ subst.

४३

G. 5. 40. 1 B. 5. 45. 1 L. 5. 41. 1

ततस्ते राक्षसेन्द्रेण चोदिता मन्त्रिणः सुताः ।
निर्ययुर्भवनात्तस्मात्सप्त सप्तार्चिवर्चसः ॥ १
महाबलपरीवारा धनुष्मन्तो महाबलाः ।
कृतास्त्रास्त्रविदां श्रेष्ठाः परस्परजयैषिणः ॥ २
हेमजालपरिक्षिप्तैर्ध्वजवद्भिः पताकिभिः ।
तोयदस्वननिर्घोषैर्वाजियुक्तैर्महारथैः ॥ ३
तप्तकाञ्चनचित्राणि चापान्यमितविक्रमाः ।
विस्फारयन्तः संहृष्टास्तडिद्वन्त इवाम्बुदाः ॥ ४
जनन्यस्तास्ततस्तेषां विदित्वा किंकरान्हतान् ।
बभूवुः शोकसंभ्रान्ताः सबान्धवसुहृज्जनाः ॥ ५
ते परस्परसंघर्षास्तप्तकाञ्चनभूषणाः ।
अभिपेतुर्हनूमन्तं तोरणस्थमवस्थितम् ॥ ६
सृजन्तो बाणवृष्टिं ते रथगर्जितनिःस्वनाः ।
वृष्टिमन्त इवाम्भोदा विचेरुर्नैर्ऋतर्षभाः ॥ ७

973* समादिदेशाथ दशग्रीवस्ततो
समात्यपुत्रान्सुमहाबलान् ।

[(l. 1) D6 [अ]सुमान् (for °वस्). Ñ1 [illegible] समा दिदेशाद्(D11 °न)रथिर(D6 °थिर)विक्रमान्(D11 °न). [illegible] समादिदेशाग्रु तदा महाद्युतान् —(l. 2) D6 भतोत्तीर्वविक्रमान्.] —Thereafter, Ś1 D8.10 cont., while Ñ2 V B D6 ins. after 19

974* स राक्षसानां निहतं महाबलं
यदा च तत्रो परमप्रियं बली ।
हनूमताथैव बलं स शुश्रुवा
नेमात्यपुत्रांस्तत आदिदेश ह ।

[(l. 1) B3 महता (for निहतं). Ś1 महाविदो, Ñ2 V B1 महाबल (for महाबलं). —(l. 2) B2.3 तत्र च, D2 शुभा च, B4 निशम्य (for यदा च). B2-3 परम, D2 सुमहत् (for परम-). V परमपर. Ñ2 प * * * * * * * य (illeg.). B2.4 बल (for बली). —(l. 3) D1 यदे (for बलं). Ś1 D8.10 हनूमतस्तु च निशाम्य विक्रमम्, B4 बलं च सुमहद् हनूमतो भृशम्. —(l. 4) Ś1 D8.10 स्वपुत्र(D8 स्वपित्र)मात्यात्मजान्, V2 तत आदिदेश ह.]

Colophon.—*Sarga name*: Ś1 Ñ V B D6-8.10.11 वं(Ñ वा)कुमारनिर्याणः. —*Sarga no.* (figures, words or both): Ñ1 D6.8.10.11 om.; Ñ2 V1 D6 41, V2 31, B1-3 39, B4 D5.6-8 T G M1.2 44, D2 45, M3 43.—After colophon, D2 concludes with राम, G with श्रीरामाय नमः

43

M1 begins with श्रीरामाय नमः.

1 a) D6 तं (for ते). B3 राक्षसेन्द्रस्य.—b) Ñ2 D2 देशिता, B1 D5.3.11 नोदिता, B3 प्रेरिता (for चोदिता). Ñ1 V1 B1 D2.3 M2 मन्त्रिणां सुताः, D2 मन्त्रिसुतवः.—c) D2 सुवनात्.—d) V3 B2 सप्तर्षिः D1 सप्तभिः; D11 सप्तार्चि- (for सप्तार्चि). B2 सप्त सप्तार्चिवर्चस. ‡ Cr: सप्तार्चिवर्चसः रेफाभाव आर्षः ॥ so also Cm g.k.t. ‡

2 a) D7.8 T1 Cl.t सदृढ (for महाबल). D2 महाबला महावीरा.—b) D6 धनुषा ते; D6 °न्वन्तो (for °ष्मन्तो). B4 महारथा.—c) Ñ2 V B D2.3 कृतास्त्रा च श्रेष्ठास्त्र; D6 कृतास्त्रा धुष्मन्तो श्रेष्ठा. ‡ Cv: कृतास्त्रास्त्रविदा श्रेष्ठा ॥ कृतास्त्रा अस्त्रविदश्च श्रेष्ठा ॥ so also Cr m g k.t and Ct adds कृतास्त्रास्त्रेत्यार्षं संधिः. ‡ —d) Ś1 Ñ V B D6-8.10.11 -कृतोद्य(D6 °प)स्ता (for -जयैषिणः.)

3 D6 om. 3-4b.—a) D11 हेमजालैः.—b) D12 मतबलि (for ध्वज°).—For 3cd, Ñ2 V B subst.:

975* महारजतचित्रैस्तैर्ध्वजवद्भिरलंकृतैः ।

[B चित्रैस्तैः, B4 ध्वजीरीभिः (for ध्वजवद्भिः). B2 सप्तभिः (for the post. half)]

—c) D2 -ध्वनि- (for स्वन).—d) D1 वाजिवरैर्युक्तैः

4 D6 om. 4ab (cf. v.l. 3).—a) Ñ2 V B तप्त (for तप्त-). D6 -सुवर्णानि (for चित्राणि).—c) Ñ2 V B M1 धनूंषि, D1 पातानि (sic) (for चापानि) B4 -विक्रम.—c) D6 S विस्फा(D6 °स्फा)र्यन्त. D12 संहृष्टा (for संहृ°).

5 Ñ1 om. 5. V2 om. 5ab.—a) D4 M2 तु (for तास). Ś1 D8.10 सदा (for ततस्). Ñ2 V2 B1.3 D5 वधमन्यस्तास्ते तु, B2 पयुस्तत्र ततस्ते तु.—b) D11 किंकरा हता.—c) Ś1 D8 -विभ्रान्ता, Ñ2 V B1.3.4 D5.6 G3 -संतप्ता; B2 -संविग्ना; Ck.t as in text (for -संभ्रान्ता).

6 a) Ś1 Ñ1 V2 B2 D8.10.11 G3 -संहर्षाः, V1 B2.3 D3.5.6 -संहर्षात्; D6.8 T1.3 G2 M3 -संघर्षात्; Ct as in text (for -संघर्षात्). D1 ते तु परमसंहर्षाः.—b) Ñ2 V B D5 T2 -कुण्डलाः; D10 भूषिणः (for -भूषणाः).—d) B3 T2 तोरणे स्थम्, D2-4 °णस्थम् (for °णस्थम्). B4 (m. also) महाकपिं (for मवस्थितम्). Ś1 D10 तोरणास्थितं तदा. Ñ1 D11 तोरणमध्यवस्थितं, D6 रणाग्रे तु व्यवस्थितं, G2 तोरणं तमवस्थितं.

7 a) D5 वमंतो (for सृजन्तो). Ś1 D8.10.11 M1 -वर्षं ते; Ñ V B D6 -वर्षाणि, D1-3 -वृष्टीस्ते (for -वृष्टिं ते).

अवकीर्णस्ततस्ताभिर्हनूमाञ्शरवृष्टिभिः ।
अभवत्संवृताकारः शैलराडिव वृष्टिभिः ॥ ८

स शरान्मोक्षयामास तेषामाशुचरः कपिः ।
रथवेगांश्च वीराणां विचरन्विमलेऽम्बरे ॥ ९

स तैः क्रीडन्धनुष्मद्भिर्व्योम्नि वीरः प्रकाशते ।
धनुष्मद्भिर्यथा मेघैर्मारुतः प्रभुरम्बरे ॥ १०

स कृत्वा निनदं घोरं त्रासयंस्तां महाचमूम् ।
चकार हनुमान्वेगं तेषु रक्षःसु वीर्यवान् ॥ ११

तलेनाभ्यहनत्कांश्चित्पादैः कांश्चित्परंतपः ।
मुष्टिनाभ्यहनत्कांश्चिन्नखैः कांश्चिद्व्यदारयत् ॥ १२

प्रममाथोरसा कांश्चिदूरुभ्यामपरान्कपिः ।
केचित्तस्यैव नादेन तत्रैव पतिता भुवि ॥ १३

ततस्तेष्ववपन्नेषु भूमौ निपतितेषु च ।
तत्सैन्यमगमत्सर्वं दिशो दश भयार्दितम् ॥ १४

विनेदुर्विस्वरं नागा निपेतुर्भुवि वाजिनः ।
भग्ननीडध्वजच्छत्रैर्भूश्च कीर्णाभवद्रथैः ॥ १५ G 5 40 14 B 5 43 15 L 5 41 15

—ᵇ) D7 8 S विस्वना. Ś1 D10 घोररूप महास्वना, Ñ1 D11 घोर(D12 मेघ)स्वनमहास्वना, Ñ2 V B D3 8 4 रथस्वन(V1 °नेमि)महा(B1 3 °द्रुम)स्वना, D5 रथचाप स्वनोत्कटा —ᶜ) V2 वृष्टिवत्, D7 9 प्रावृट्काल (for वृष्टि काल) —ᵈ) D1 8 9-1 T1 M नैर्मेलानुगा (for °सपंका) Ñ2 V B D5 लाद्यथामानुसर, D2 विद्युन्निर्मलानुगा

8 ᵃ) D4 अवकीर्णस्तु Ñ1 V B2 3 D3 8 8 ततु, D11 स तु (sic) T2 तेषु (for ताभिर्) —ᵇ) D2 हित्वा (for शर) —Ñ1 B2 D1 om (hapl) 8ᶜᵈ —ᵈ) D2 वेग- शालिन (sic) (for °राडिव)

9 ᵃ) Ñ1 स शरान्स् D2 मोक्षयामास (sic) T1 3 स च शरान्, Cr g as in text (for स शरान्) V अवपातयत्, B1-3 मोक्षयामास, D2 S Cg मोच(T M3 Cg °घ)या°, D12 वारया°, Ct as in text (for आशुचरः) ⊛ Cr स शरान्मोक्षयामासेति पाठ ⊛ —ᵇ) Ñ1 D2 11 आशुगम, Ñ2 V1 B1 2 3 D1 °चर, B2 मध्यगत, D3 आशु चरम्, D12 °चर, Ck t as in text (for आशुचरः) —ᶜ) V2 T2 G1 अथ (for रथ) Ś1 D10 वेगेन N V B D3-8 11 M1 Cg वेग च(Ñ1 तु) T2 वेगाय G2 वीराणां, M2 वेगैश्च Ck t as in text (for वेगांश्च) D3 रथवेग विदूष्य च —ᵈ) V1 व्यचरत्, D2 विधूते (for विमले) B2 (orig) व्यचरद्(m also विचरन्)म्बरे

10 ᵃ) Ś1 Ñ1 D10 शरै°, G2 तैर् (for स तैः) D2 धनुष्पाणिर्, D10 धनुष्मद्भिर्, Ct as in text (for धनुष्मद्भिर्) ⊛ Ct 'धनुर्भद्भि' रिति पाठे कार्य कृत्वा ⊛ —ᵇ) V B1-3 D2 प्रकाशत —ᶜ) T2 महामेघैर् —For 10ᶜᵈ, Ś1 Ñ Vs B2 4 D1 2 4 8 10 11 subst

976* गृहमाश्रो धनुष्पाणिस्तोयदैरिव मारुतिः ।

[Ñ2 V2 B2 D2 धनुष्मद्भिः, D7 धनुष्मद्भिः]

while V3 B1 3 D2 subst M3 ins after 10ᵃᵇ

977* सहस्राक्षधनुष्मद्भिस्तोयदैरिव मारुतः ।

11 ᵇ) Ś1 Ñ1 D1 8 10 त्रासयित्वा D11 भासयित्वा (for त्रासयंस्तां) Ñ2 B2 D2 त्रासयन्निव वाहिनीं, V1 B2-4 त्रास(D2 त्रास)यन्नराक्षसीं, D5 त्रासयित्वा महाद्रुम —ᶜ) B2 D12 सुमहा (for हनुमान्) —ᵈ) Ś1 Ñ1 B D1 4 10 11 विक्रम, Ñ2 V D5 विक्रम(D2 °म), D3 8 वैरं G1 वेगवान् (for वीर्यवान्)

12 ᵃ) Ś1 Ñ1 D10 [अ]भ्यवधीद् Ñ2 V B1 2 D1 2 [अ]भ्यवधीत्, B2 4 D5 T2 3 G M [अ]भ्यहनत्, D3 [अ]पि वधेत् (sic) (for [अ]भ्यहनत्) D10 कश्चित (for कांश्चित्) D2 पादैनैवापरान्कांश्चित्, D2 तलैरन्यहनत्कांश्चित् —D11 om (hapl) 12ᵇᶜ —ᵇ) Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 G1 2 M1 पक्षाघातैः कांश्चित्, Ñ2 V B D5 पक्षाभ्यामपरान्, D2 काश्चिदपरान् Ś1 D10 महाबलः (for परंतप) ⊛ Cv g पादैः कांश्चिदिति बहुवचन वानराणां द्विपात्त्वात् चतुष्पात्त्वात् च ग्रहणात् ⊛ —ᶜ) Ñ2 V B2-4 D5 [अ]वधयत्, B2 अवधयत्, D2 पादपीड (for [अ]भ्यहनत्) Ś1 Ñ1 D1 4 10 मुष्टिनावधीत्कांश्चित्, D1-6 T1 M3 मुष्टिभिश्च(M1 °भ्याम)हनत्कांश्चित्(D2 om [hapl] from श्चित् up to श्च in ᵈ) —ᵈ) B2 नखाग्रात् (for कांश्चिद्) Ś1 D10 व्यदारयत् (for व्यदा°) Ñ2 V B2 3 4 D5 नखैरपरान्(V2 °न्नि)दारयत्

13 ᵃ) Ñ1 प्रममाथ D2 स्वात् (for उरसा) B1 प्रमथ्य बाहुभि कांश्चिद् —ᵇ) D2 रूरुभ्याम् (sic) D11 हनूभ्याम् (for ऊरु°) Ñ2 V B D2-8 10 11 अपि (for कपि) —B1 2 om 13ᶜᵈ —ᶜ) Ñ1 तत्र (for तस्य) T2 3 M3 निनादेन (for [ए]व ना°) Ś1 D10 कपिनादेनाभिहता (D10 °नि देशे —ᵈ) Ñ2 V B1 2 D5 राक्षसा स्म(B2 स) पतन्भुवि —After 13, B2 ins

978* लाङ्गूलेनाहता केचित्पतिता लोकविद्रुतिः ।

14 ᵃ) Ś1 Ñ V B1 3 4 D1-4 8 10 11 M1 2 [अ]व सन्नेषु, B2 च सैन्येषु —ᶜ) Ñ2 V B D5 स(B2 चा)भवत् (for अगमत्) —ᵈ) Ś1 भयान्वितम्, Ñ1 D2 °तुरं, D2 °कर्त (for °र्दितम्) Ñ2 V B D5 भयोद्विग्न समंततः

15 V2 om 15 —ᵃᵇ) Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 विस्वरा (D2 °रा)वादान् (for °रं नागा) M3 विनेदुर् (for निपे तुर्) D1 2 वाजिन, G2 वाजिनः (for वाजिन) Ñ2 V1 B D5 भग्नचक्राश्चसंयुक्तैः रथैर्हतवाजिभिः —ᶜ) B1 D2 G1 M1 नीड, T2 नाल, G2 3 M3 नीड, Cr m g t as in

G 5 40 15
B. 5 45 17
L 5 41 16

स तान्प्रवृद्धान्विनिहत्य राक्षसा-
न्महाबलश्चण्डपराक्रमः कपिः ।
युयुत्सुरन्यैः पुनरेव राक्षसै-
स्तदेव वीरोऽभिजगाम तोरणम् ॥ १६

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे त्रिचत्वारिंशः सर्गः ॥ ४३ ॥

४४

हतान्मन्त्रिसुतान्बुद्ध्वा वानरेण महात्मना ।
रावणः संवृताकारश्चकार मतिमुत्तमाम् ॥ १
स विरूपाक्षयूपाक्षौ दुर्धरं चैव राक्षसम् ।
प्रघसं भासकर्णं च पञ्च सेनाग्रनायकान् ॥ २
संदिदेश दशग्रीवो वीरान्नयविशारदान् ।
हनूमद्ग्रहणे व्यग्रान्वायुवेगसमान्युधि ॥ ३
यात सेनाग्रगाः सर्वे महाबलपरिग्रहाः ।
सवाजिरथमातंगाः स कपिः शास्यतामिति ॥ ४

text (for नीड). B1 2 4 व्यजद्भ (for पत्र) D11 भवैश्च भजङ्गैर्भृ —d) Ś1 D2 8 10 भूविकीर्णा, D11 भय° (for भूश्च कीर्णा) T3 4 भ्रुवद् (for [अ]भवद्). Ñ2 V1 B D6 भूतमध्ये तमसत —After 15, D2 3 6 S ins

979* यथता इषिरेणाथ कायाच्यो दर्शिता पथि।
दिविधैश्च पर्वतैर्दृष्ट्वा जगाद् विकृता क्षमा।

[(l 1) M3 कपिरोषेण (for °रेणाथ) —(L 2) G1 विक्रोश् (for विधैश्) D7-9 T3 स्वनैर् (for श्चैर्) G2 विकृता (for °ता) D5 स्वन]

16 a) Ñ2 V B D6 तान Ñ1 विकीर्णान्, D5 च प्रवृद्धान्, D6 प्रवृ°, D11 प्रधानान् (for प्रवृद्धान्) Ś1 T2 विनिप(T3 °पा)त्य, B3 अभिहत्य (for विनिहत्य) —b) D1-3 D5-8 10 महाबलान्, D10 भयं (for चण्ड) B1 (m after corr as in text) महाबल, B3 D10 11 पराक्रमान् (for पराक्रम) Ñ1 हरि —c) D6 सर्वे, D11 सैन्यैर् (for अन्यै) Ś1 Ñ1 D2 10 11 बहुभि स(D11 °भिश्च) (for पुनरेव) —d) Ñ2 M3 ससैन्य, [illegible] तदैव D11 सदेव (for तदेव) D1 3 भूयो, D6 वीरो (for वीरो). V3 B1 D1 विजगाम D1 [ऽ]भि°, D11 [ऽ]पि जगाम (for ऽभि°)

Colophon —*Sarga name* Ś1 Ñ V B D2 8 10 11 मन्त्रिपुत्रवध, D1 मन्त्रिपुत्रनाश D2 उपवने अमात्यपुत्रवध, D3 मन्त्रिपुत्रसूदन —*Sarga no* (figures, words or both) Ñ1 B3 D1 2 4 10 11 om Ś1 B3 D3-9 T G M1 3 45 Ñ2 V1 D6 42, V3 32, B1 2 49 D5 46, M2 44 —After colophon, D5 concludes with राम G with श्रीरामाय नमः

44

M3 begins with श्रीरामाय नमः

1 a) D6 स बाद् (for हतान्) Ś1 Ñ V B D1-11 श्रुत्वा, D5 मत्वा, D8 11 दृष्ट्वा (for बुद्ध्वा) —c) Ñ2 B1 2 D6 कुपित, V B3 कुपित, B2 क्षोभित (for संवृत) —d) Ñ2 V B D5 6 मतिमान्मति (for मतिमुत्तमाम्)

2 a) D10 [अ]विरूपाक्षौ (for [अ]यूपाक्षौ) —b) Ñ2 V B1 2 D5 6 7 8 G3 दुर्धर्षं, B1 दुर्जय (for दुर्धर) Ś1 Ñ V B D1-4 8 10 11 महाबल (for [च्]ऐव राक्षसम्) ※ C11 वेशुपितरोरेषु "रावणस्तु विरूपाक्ष यूपाक्ष चैव दुर्धर" इति पाठ (Cv is missing from 2a up to 5.45.38) ※—c) G2 प्रहस (for प्रघस) D5 भासकर्ण, D6 भासकीर्ण D11 भासकीर्णश्च (for भासकर्ण) —d) Ś1 Ñ2 D10 11 योधिन, Ñ2 V B1 2 D1 4 6 T2 G3 नायिक B2 2 नामिक (for नायकान्) D5 सेनाग्रचि पार्थिव

3 a) Ś1 Ñ1 D5 हन, B1 युद्ध (for नय) —c) D5 विग्रहे (for ग्रहणे) Ñ1 D1 11 व्यग्रो (for व्यग्रान्) Ś1 D11 मन्त्रिपुत्रवधव्यग्रो, Ñ2 V B D5 स तु (B2 च) क्रोध समाविष्टो —d) Ś1 Ñ V B D5 6 10 हनु(V2 D1 2 3 °नू)मद् (B2 °मान्स)हण प्रति, D1-8 11 हनु(D8 11 °नू)मन्निग्रह प्रति —After 3, Ś1 Ñ1 V2 D1-4 10 11 ins

980* महागुणवीर्यसत्वा रणकर्मविशारदा ।

[D5 सर्वे (for महा), Ñ1 D1 11 महा (for रण)]

4 D7 8 repeat 4 after [illegible] —a) Ñ2 V B1 2 D1 5 यातु, D11 यास्य (for यात) V2 D11 सेनाग्रजा (for °ग्रगा) M3 damaged from ऐ up to d. Ś2 Ñ2 D1-4

यत्तैश्च खलु भाव्यं स्यात्तमासाद्य वनालयम् ।
कर्म चापि समाधेयं देशकालाविरोधितम् ॥ ५
न ह्यहं तं कपिं मन्ये कर्मणा प्रतितर्कयन् ।
सर्वथा तन्महद्भूतं महाबलपरिग्रहम् ।
भवेदिन्द्रेण वा सृष्टमस्मदर्थं तपोबलात् ॥ ६
सनागयक्षगन्धर्वा देवासुरमहर्षयः ।
युष्माभिः सहितैः सर्वे मया सह विनिर्जिताः ॥ ७ G 5 41 9 B 5 46 9 L 5 42, 10

10 11 भिन्न Ñ1 V B1 2 4 D6 हीर्णे (for सर्वे) B3 चैव हेतावधीमुश्चैव —d) Ś1 Ñ V B D6 6 10 11 पराक्रमा (B3 °म) (for परिग्रह) —G3 repeats 4cd after 9ab. —c) T1 1 सहाय (for समाधि) B3 तमासाद्यवनालयौ. —d) D1 यदै (for कपि) [illegible] सागरवासम् (for सागरवासम्)

5 Ñ1 D1-4 11 repeat 5cd after 5cd —a) D1 2 (both first time) 1 2 3 M3 यत्तैश्च, D3 (first time) सत्तैश्च, Cr m g k t m in text (for यत्तैश्च) D6 (first time) यत्तैर्महद्भिर् Ś1 Ñ2 V B D1-5 6 10 11 (D1 4 11 second time) यत्नैन(D3 °त्नैश्च) खलु योद्धव्य, Ñ1 (first time) यत्तैर्महद्भिर्योद्धव्य स, M1 यत्तैश्च यत्नमास्थाय —b) D11 (first time) अवसिरतु (for तमासाद्य) Ñ1 (second time) यत्नोत्तम, B1 तुमुलम, D1-4 11 (all second time) महाबल(D11 °बल)ए, G1 च सागर (for वनालयम्) Ñ2 V B1-3 D6 सायक सुनिपुणैः —After 5ab (1), D1-4 11 ins 981* —c) D1 11 वा (for च) G2 [अ]पि (for [अ]पि) —d) N1 B2 D1 3 11 देशकाले Ś1 Ñ2 V B D1 2 4 10 समयम, Ñ1 D1 4 11 च यत्तम, T2 [अ]विरोधिन, G2 M1 3 Cr m g विरोधित(M1 Cr p m g °त) Ct t as in text (for [अ]विरोधितम्) Cr समाधेय परिहर्तव्यम्। देशकालविरोधित देशकालविरोधीत्यर्थः। देशकालाविरोधित मिलित्वे समाधेय कर्तव्यम्। देशकालाविरोधित्वम्। पाठद्वयेऽपि लिङ्गविपरिणामव्यत्यय कार्यः, so also Cm — After 5, Ś1 Ñ1 D10 ins 982*

6 a) Ś1 D10 [अ]पि, Ch t as in text (for हि) —b) D1 3 11 T2 प्रतितर्कयन्, [illegible] t as in text (for प्रति°) Ś Ñ2 V B D1 10 कर्मभि (Ś1 D10 °भ) प्रतितर्कयन् —c) Ś1 सर्वेषाम (for सर्वथा) Ñ1 D6 तन्महाभूत, Ñ2 V B1 D10 स महद्भूत, B2 सुमहद्भूत, B3 4 त(L6 च) महद्भूत, D1 तन्महद्भूत (for तन्महद्भूत) —d) D1 महाबलि (for महाबल) Ñ2 V B D2 3 4 11 G2 °पराक्रम (for परिग्रहम्) —After 6ab, Ñ1 V B D2 3 6 ins, Ś1 Ñ1 D10 ins. after 5, while D1-4 11 ins after 5ab (1)

981* यत्तोऽयमिति ज्ञात्वा न हि मे मुच्यते मन ।
नैव, त कपि मन्ये यथेच्छ मनुष्य कथा ।

[(l 1) Ś1 Ñ1 D10 यदि तत्(B1 °तो) D1 2 3 11 यदि- ज्ञात्वा D3 यत्ज्ञात्वा (for इति ज्ञात्वा) Ñ2 यद्वपुर्ज्ञात्वा B1 D2 3 ह्युदति मे, B3 D3 4 न कुर्यते (for मे मुच्यते) —Ś1 Ñ1 D1 1 10 11 om l 2 —(l 2) B1 [अ]पि (for [इ]व)]

—c) B2 नो चेद् (for भवेद्) N1 वा सृष्ट, Ñ2 V B D1 सृष्टो वा; G1 सृष्टम्; G2 वा दिष्टम् (for वा सृष्टम्) —d) D1-4 यस्मात्प्राप्ति (for अस्मदर्थं) Ś1 D10 मत्प्रदानि तपोबल, Ñ1 D6 11 कृत्तिवा (D1 मत्प्रदत्त D11 मत्प्राप्त) निर्विशेषाः Ñ2 V B D6 मत्सन्ननिविशेषता (V3 B1 °ता), B3 °पोविता, D6 °त)

7 a) Ñ1 V B D6 पन्नग (for सनाग) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 गन्धर्वैः, D1-3 T2 G2 M1 3 गन्धर्वैः (for गन्धर्वा) —b) Ñ1 D1 देवासैव, B1 2 4 देवास स, B2 देवगण (for देवासुर) Ś1 Ñ1 D1 10 देवैश्चापि महर्षिभि ; V देवाश्च परमर्षय, D1-3 11 देवैश्च(D11 °श्च) सहर्षिभि —After 7ab, Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 ins

982* समेत्याभ्युदिवासाय कृत्येय कालरूपिणी।
सहा तस्मादयमत्र योद्धव्यश्च महाबल ।
स्वहिनाम मैत्र्येन सयुगे युद्धदुर्मद ।

[(l 1) D1 कृत्यानां (for कृत्येय) —(l 2) D1 मधुवन (for प्रबल) Ñ1 येद्धव्य च (for योद्धव्य) Ñ1 D1 11 प्रबल (for महाबल) —D1 1 om l 3 —(l 3) D1 11 युधि (for युद्ध) Ñ1 संयुगाणि विशेषत, D1 संयुगेषु दुर्मदा (for the post half)]

—D1 2 cont while Ñ2 V B D6 ins after 7ab

983* विग्रहा सर्वसैन्येषु सयुगेष्वपराजिता ।

[B1-4 विग्रह (for विग्रहा) B2 मैत्र्येण D2 3 मैत्रेण (for सैन्येषु) B3 संग्रामेषु (for संयुगेषु). B2 4 पराजिता, D2 [अ]पराजिता, D3 [अ]पराजय (for [अ]पराजिता)]

—c) D1 2 सहिते (for सहितैः) —For 7cd, Ś1 Ñ V B D1-4 10 11 subst

984* निर्जिता हि मया देवा समागम्य महारणे ।

[V1 D6 निर्जिता (for निर्जिता) D1 ते (for हि) V1 सर्वे (for देवा) B2 4 महारणे (for °रणे) Ś1 D10 संयुगे(D10 स)स्थिता युधि Ñ1 D1-4 11 सेना सुदुर्जया (for the post half)]

—D1 2 cont

985* सुपक्षद्रुमवाहस्य सयुगेष्वपराजिता ।

[D1 सुपक्षि (for [अ]प°)]

G 5 47 10 B 5 46 9 L 5 42 10

तैरवश्यं विधातव्यं व्यलीकं किंचिदेव नः ।
तदेव नाम संदेहः प्रसह्य परिगृह्यताम् ॥ ८
नाहमन्यो भवद्भिश्च हरिः क्रूरपराक्रमः ।
दृष्टा हि हरयः शीघ्रा मया विपुलविक्रमाः ॥ ९
वाली च सहसुग्रीवो जाम्बवांश्च महाबलः ।
नीलः सेनापतिश्चैव ये चान्ये द्विविदादयः ॥ १०
नैव तेषां गतिर्भीमा न तेजो न पराक्रमः ।
न मतिर्न बलोत्साहो न रूपपरिकल्पनम् ॥ ११
महत्सत्त्वमिदं ज्ञेयं कपिरूपं व्यवस्थितम् ।
प्रयत्नं महदास्थाय क्रियतामस्य निग्रहः ॥ १२
कामं लोकास्त्रयः सेन्द्राः ससुरासुरमानवाः ।
भवतामग्रतः स्थातुं न पर्याप्ता रणाजिरे ॥ १३
तथापि तु नयज्ञेन जयमाकाङ्क्षता रणे ।
आत्मा रक्ष्यः प्रयत्नेन युद्धसिद्धिर्हि चञ्चला ॥ १४

---

8 ^{a}) D5 न विहित (for विधातव्य) —^{b}) D2 अत्र (for न) —^{c}) Ś1 Ñ1 D1.4.10 तद्देवन्, Ñ2 V2 B D5 चतेय, V2 बचोय G3.6 तद्देव Ct as in text (for तदेव) D14 (न)चि (for [ना]म) —^{d}) D5 विनिगृह्यताम् Ś1 D10 समस्त(D10 °स्तु)स्य निगृह्यताम्, Ñ1 D1.4.11 स प्रस(D6.11 °ह्य)स्य(Ñ1 °स्य) विगृह्यताम्, Ñ2 V B3 स प्रसह्य(B4 °स्य) वि(V2 प्र)गृह्यताम्, B1.3.4 समु(B4 प्रति)गृह्य विगृह्यताम्, D3 स प्रयत्नेन गृह्यताम् —After 8 D7.9 repeat 4

9 ^{a}) D3.4 नाहमाप्यो T1 च युष्माभिर् (for भवद्भिश्च) Ś1 Ñ V B D1-4.10.11 हरि(Ś1 D10 कपि)स्त्वेव (Ñ1 D1 °व) सोऽपीह (V2 D7.8.9 °ह [sic]) —^{d}) Ś1 Ñ V B D कपि (for हरि) D6-8 T2 M3 धीर, T3 शूर (for क्रूर) —After 9^{ab}, B2 ins

986* वानरोऽयमिति ज्ञात्वा न कर्तव्याल्पिका मतिः ।,

while G3 repeats 4^{cd}.—G3 om 9^{cd} —^{cd}) B1 दृष्टा B2 D3 दृष्टा (for दृष्टा) D5 च (for हि) Ś1 D10 शूरा, Ñ2 V B1 D13 शूरा D10 T1 शीघ्रा, D1 M3 पूर्वे, T2 सर्वे T3 तत्र (for शीघ्रा) D5 मया (for मया) Ñ1 दृष्टा च बहव °शूरा समातुल्यपराक्रमा

10 ^{a}) Ñ2 D5 [सु]ग्रीवः, V B [सु]ग्रीव स(V2 तु) (for सह) —^{b}) D5-8.11 जाम्बवान्, Ś1 जाम्बवांश्च महायशा Ñ2 V B D5 हनूमांश्च महाकपि (B3 °बल) —D3 om (hapl.) from 10^c up to l. 1 of 987* —^{c}) D5 नल, D11 नील (for नील) —After 10^c, D1.4 ins while D5 ins after 10^d

987* नलश्च सुमहाबल ।
मङ्गो वालितनयो
[D3 om l. 1]

—^{d}) D5 तथान्ये (for ये चान्ये) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 सद्गवतः (D1 °ह) Ñ2 V B1.4 D5 तेजवन्ता, B2.3 बलवन्ता, D5 हरिपुङ्गवा (for द्विविदादय)

11 ^{a}) Ñ2 V2 B2 [सु]रा V2 B4 D5 [सु]रा G3 M3 [स]व (for [सु]व) V2 वीर्यं, B1 (before corr as in text) तस्यां D5 स्योतिः, D5 वेगो (for भीमा) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 तेषां तु(D10 च) न(D1 सत्त्व) मतिर्योगे, B3 नया यथा गतिं गीता (sic) —^{b}) B1 तेजोपक (for न तेजो न) —^{c}) B3 D5 न मतिर् (for न मतिर्) D13 T2 बलोत्साहो —^{d}) Ñ2 V B D1.4 वर्ति(D1 वति)त्वत्र Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 न रूप न परिग्रह (Ś1 D10 पराक Ñ1 च विग्रह)

12 ^{a}) M3 श्रेय (for ज्ञेय) Ñ1 V B D5 ते यूपं प्रयत्नं वै (B2 D5 °ताय) D5 यूयमेव समाधाय, D1 तत्र वैनदविग्रह —^{d}) Ñ2 M3 कपिरूप —For 12^{cd}, Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 subst

988* सर्वथैवाप्यवस्यैव कपिरूपस्य तस्य तु।

[D1 [न]पि (for [न]पि) D4.11 सर्वथैव(D4 °व) व्यवस्थैव (for the prior half) D11 ते (for तु)]

—^{c}) B1 सुयत्न (for प्रयत्न) Ś1 D4.11 च(Ñ1 तु) सम स्थाय (for महदास्थाय) Ś1 D10 महाप्रयत्न(Ś1 कृत्वा) स्थाय Ś1 V B1.3 D5 प्रयत्न परममास्थाय, B2 च चमास्थाय D5 Cm t प्रयत्नसिद्धार्थं क्रियताम् —^{d}) D1 शासु (for यस्य) Ś1 D10 कर्तव्यस्तस्य D5 निग्रह (for निग्रह) Ñ1 V B D1.4 निवारयितुमर्हथ —After 12 Ś1 Ñ1 V B D1.4.10 ins

989* नमस्कृत्य महोत्साहासमसैदसायुधे ।
सर्वैरेव समर्थैश्च भवितव्यमसंशयम् ।

[B2 om (hapl.) l. 1 —(l. 1) D5 कपिरेव महोत्सा (for the prior half) Ś1 D4.11 समायुधे V1 समायु (for जायुधे) —(l. 2) D5 इ (for एव) Ś1 D10 सर्वैः, V1 सवैश्व V2 मन येन B1 सर्वेश्च (for सर्वैरेव) B तत्समर्थैश्च विजिगिर् (for the prior half) B3 श्वतकिञ्चि B4 D5 न सशय (D5 °य) (for भवाद्यम्)]

13 ^{a}) Ś1 D10 काम मैनाकयो लोका —^{b}) Ñ1 सुमना (for मानवा) —^{c}) Ś1 D10 समर्था Ñ1 स्थाता B2 न च सक्ता D5 न पर्यन्ता (for न पर्याप्ता)

14 ^{a}) B1 सर्वं कार्ये (for तथापि तु) Ś1 D10 काम नयज्ञ D1 तुल्ययुक्तेन D3 तु नयो ज्ञेयो, D5 नयमास्थाय D11 नायकेनोत्ते G3 विनयज्ञेन Ct as in text (for नयज्ञेन) —^{b}) D1.5 माकाङ्क्षिभी (for माकाङ्क्षता) Ś1 B1-4 D5 नय च(B1 वह च, D5 विनय, D5 जयेप परीक्षा(Ñ2 V2 °नि)ता B1 विनयश्च रिरमता D5 बुद्धि विक्रमशालिना D5 जयमाकाभिर्युधि —^{c}) Ś1 D4.11

ते स्वामिवचनं सर्वे प्रतिगृह्य महौजसः ।
समुत्पेतुर्महावेगा हुताशसमतेजसः ॥ १५
रथैश्च मत्तैर्नागैश्च वाजिभिश्च महाजवैः ।
शस्त्रैश्च विविधैस्तीक्ष्णैः सर्वैश्चोपचिता बलैः ॥ १६
ततस्तं ददृशुर्वीरा दीप्यमानं महाकपिम् ।
रश्मिमन्तमिवोद्यन्तं स्वतेजो रश्मिमालिनम् ॥ १७
तोरणस्थं महावेगं महासत्त्वं महाबलम् ।
महामतिं महोत्साहं महाकायं महाबलम् ॥ १८
तं समीक्ष्यैव ते सर्वे दिक्षु सर्वास्ववस्थिताः ।
तैस्तैः प्रहरणैर्भीमैरभिपेतुस्ततस्ततः ॥ १९
तस्य पञ्चायसास्तीक्ष्णाः सिताः पीतमुखाः शराः ।
शिरस्युत्पलपत्राभा दुर्धरेण निपातिताः ॥ २०
स तैः पञ्चभिराविद्धः शरैः शिरसि वानरः ।
उत्पपात नदन्व्योम्नि दिशो दश विनादयन् ॥ २१
ततस्तु दुर्धरो वीरः सरथः सज्यकार्मुकः ।
किरञ्शरशतैर्नैकैरभिपेदे महाबलः ॥ २२ G. 5 47 14 B. 5 46. 24 L. 5. 48 13

मविताय, Ñ V1 B D6.12 रश्मिवन्त्या (B2 °न्त्य), D1 रश्मि वन्त्य, D2 रश्मो रराज (for भास्या रक्ष) D2 सपवंत (for प्रयत्नेन) V2 रश्मिवन्त्याय यत्नेन —d) Ś1 Ñ V B D2.4.10 T2 युद्धे, D2.11 युधि, Cm.t as in text (for युद्ध) Ś1 Ñ1 D10.12 च, B4 तु (for हि)

15 a) Ś1 Ñ V B D1-3.8.10.11 सूचा (for सर्वे) —b) Ñ2 V B D6 महाबला (V1 °लाः), D5 [स]मि तौजसः (for महौजसः) —T2 om (hapl) 15cd —c) D2 महाबला D5 °भागा (for महावेगा) Ś1 D10 समेत्य तु महाभागा —d) Ñ1 D2 G2 हुताग्नि (for हुताश) Ñ2 V B D6 हुताशिसम (B1 °शैरिव) वर्चसः

16 a) Ñ V B D2.3.8 T3 M2 मत्तैश्च (by transp) M1 च मत्त (for च मत्तैर्) Ś1 Ñ2 V B D2.3.10 M3 मातङ्गैर् D4 च मत्तैर् (by transp) (for नागैश्च) —b) Ś1 Ñ1 V B D6.11 महाबलैः, D11 महौजसः (for महाजवैः) —c) G2 शस्त्रैश्च, M2 शस्त्रैः (for शस्त्रैश्च) D1 7-9 G1.3 M1 विविधैः (for विविधैस्) G2 शस्त्रै (for तीक्ष्णैः) —d) D1-4.11 भूयः (for सर्वैश्च) D7.9 T2 योप चिता Ś1 D10 भूयः चोपचितैर् बलैः, Ñ2 भूयः चोपरि सायकैः —For 16cd, Ñ2 V B D6 subst

990* सर्वैश्च विविधाकारैस्तैरेव प्रययुस्तदा ।

[B4 प्रययुः समुत्पात्यदा (for the post half)]

17 a) Ś1 Ñ2 V B D1.10 ते, D7.9 तु (for त) Ñ2 V B D6 वीरौ, D1 G1 M1 वीर (for वीरा) —b) G2 महाकपिम् (for महाकपिम्) —D2 reads 17c–18 in marg —c) Ñ2 D1-4.11 रश्मिवन्तम् Ś1 Ñ V B D2.10 इवादित्य (for इवोद्यन्त) —d) D6 स्वतः (for स्व) [illegible] रश्मिभिः, G1 मालिन (for मालिनम्)

18 D2 reads 18 in marg (cf v l 17) —ab) B2 तोरणेषु (for °स्थम्) Ś1 D1.10 महाभाग M2 महोत्साह (for महावेग) D2 om (hapl) महासत्त्व D6 transp महावेगं and महाबल —D2 om 18c–19b —c) B4 D2 महाकाय, M2 महावेग (for महोत्साह) —d) Ś1 Ñ2 D1.3.4.10 महाबाहुं (D4 °हु) Ñ2 D2.3 —11 G2 °बुद्धिं, B3 बुद्धिमन्तं, T2 (also as in G2) °सत्त्व, G1 °बलिं, G2 महाद्युतिं, M2 महौजसम् (for महाबलम्) V B2.4 महाकाय (V2 °कम्) पराक्रम ऋद्धिं द्वितीयस्तबन्द्ध अधिकम्

19 B2 om 19ab (cf v l 18) —a) Ś1 Ñ1 D10.12 G2 च, Ñ2 D2 तु V B2.4 [स]य (for [ए]व) —c) Ñ2 V B D6 तीक्ष्णै (for तैस्तै) Ñ D2 घोरैर् (for भीमैर्) —d) Ñ2 V B D6 सहसा (for ततस्तत)

20 a) D1 पञ्चायसान् Ñ2 V B2.4 D6 पञ्चायसा तीक्ष्ण्याः (D6 om (hapl) from तस्य up to स्त्री [see var] in 22c) B2 पञ्चायसैस्तीक्ष्णा (for पञ्चाय सास्तीक्ष्णा) —b) Ś1 D2.4.10 सि(D1 सि)ता पत्र, T2 सिता सित, G1.2 सितास्तीक्ष्ण, M Cg सिता पीत (for सिता पीत) Ñ2 V2 D1.4 सिता (Ñ2 सितास्, V2 स तु) पीतमुखवाहास्, V2 B2 कनकवाजगतावाहास्, B2 सिता धारा मयावहा D2 सिता पत्रास्त्रा दारा, D11 सिताः पीत मुखा शरा —c) Ñ2 V D1.4 —पत्राभाः, B2 °ब्जा (for —पत्राभा) —d) Ñ2 V B दुर्धरेण स (B2.4 स) न्यवे दयत् (B1 °पातयत्)

21 Ñ2 V B D6 om 21 (for D6 cf v l 20) —a) D2 T2 सर्वे, D2 शरैः (for स तैः) Ñ1 आविद्ध : D1.4.8 आविद्ध, G2 आविद्धः (for आविद्ध) —b) D6 शिरः, T2 शिरे (for शरैः) —c) D2.11 शरैः व्योम, D5 नदन्व्योम्नि, G2 नदन्व्योम (for नदन्व्योम्नि) —d) D2 विनादयन् Ś1 D10 दिशो नादेन पूरयन्

22 D6 om up to स्त्री (see var) in a (cf v l 20) —a) D2 च, D2.11 स (for तु) Ñ2 V B तत स घोरो दुर्धर्षं —b) Ś1 स रथी, Ñ1 सरथ, B1 बलवान् (for सरथ) B2.4 D2 T2 G2.3 M1.3 सज्यकार्मुक, B2 महा° (for सज्य°) —c) Ś1 D10 शरान्धेन, Ñ1 शरैर्घोरैर् Ñ2 V B D2.4.8.11 T2.3 G2 M3 —र्नैकैर् (D6 om up to स्त्री) बहुभिर्, T2 —शतैर्गर (for शतैर्नैकैर्) —d) Ś1 D10 Ś1 D10 अभ्यपेदे V2 अभिनत (sic) B2 °वेतु (sic) [illegible] as in text (for अभिपेदे) Ś1 Ñ2 V B D2.10

G 5 41 23
B 5 48 25
L 5 42 26

स कपिर्नाशयामास तं व्योम्नि शरवर्षिणम् ।
वृष्टिमन्तं पयोदान्ते पयोदमिव मारुतः ॥ २३
अर्द्यमानस्ततस्तेन दुर्धरेणानिलात्मजः ।
चकार निनदं भूयो व्यवर्धत च वेगवान् ॥ २४
स दूरं सहसोत्पत्य दुर्धरस्य रथे हरिः ।
निपपात महावेगो विद्युद्राशिर्गिराविव ॥ २५
ततः स मथिताष्टाश्वं रथं भग्नाक्षकूबरम् ।
विहाय न्यपतद्भूमौ दुर्धरस्त्यक्तजीवितः ॥ २६
तं विरूपाक्षयूपाक्षौ दृष्ट्वा निपतितं भुवि ।
संजातरोषौ दुर्धर्षावुत्पेततुररिंदमौ ॥ २७
स ताभ्यां सहसोत्प्लुत्य विष्ठितो विमलेऽम्बरे ।
मुद्गराभ्यां महाबाहुर्वक्षस्यभिहतः कपिः ॥ २८
तयोर्वेगवतोर्वेगं विनिहत्य महाबलः ।
निपपात पुनर्भूमौ सुपर्णसमविक्रमः ॥ २९
स सालवृक्षमासाद्य समुत्पाट्य च वानरः ।
तावुभौ राक्षसौ वीरौ जघान पवनात्मजः ॥ ३०
ततस्तांस्त्रीन्हताञ्ज्ञात्वा वानरेण तरस्विना ।
अभिपेदे महावेगः प्रसह्य प्रघसो हरिम् ॥ ३१

महाकपि (D₆ °पि), Ñ₁ D₆ सतोत्तम, D₂ ₃ [ऽ]सतोपम, D₁₁ मतोत्तम (for महाकप)

23 ᵇ) T₃ -वर्पंम G₃ -वर्षिण (for वर्षिणम्) —ᶜ) D₁ वृष्टिमेव (for °मन्त) Ś₁ Ñ₁ D₅₋₈ ₁₀ ₁₁ निदाघान्ते, D₆ °दात (for पयोदान्ते) —For 23 Ñ₂ V B D₆ subst

991* भृशमद्य नाशयामास स्वरतेन सर्वतः ।
वृष्टिमि स निदाघान्ते जीमूत इव पर्वतम् ।

[(1)] Ñ₂ D₆ स (for च) B₂ ₃ [ना]शयामास]

24 ᵃ) Ñ₂ V B D₆ ताड्यमानस्त, G₁ तुल्य° (for अर्द्यमानस्त). —ᵇ) Ñ₂ V B₁ ₃ D₆ दुर्धर्षेण (for दुर्धरेण) —D₆ om 24ᶜ–25ᵃ.—ᶜ) Ś₁ Ñ₁ D₁ ₂ ₄ ₉ ₁₁ M₃ कदन (for निनद) Ñ₂ V B घोर (for भूयो) —ᵈ) Ñ₁ B₃ स (for च) D₁₀ व्यवर्धयत Ś₁ D₂ ₉ ₁₀ वीर्यवान्, Ñ₁ वै पतन्, Ñ₂ V B वानर, D₆ वेगवत् (for वेगवान्)

25 D₁ om 25ᵃᵇ (cf v l 24) —ᵃ) Ś₁ D₁₀ दूरेः Ñ₂ रोपात्, V B दूरात्, D₁₁ पूर्व (for दूर) D₃ सहसोत्थाय (for सहसोत्पत्य) —ᵇ) Ś₁ D₁₀ रथ शमि, Ñ₁ रथ कपि, D₂ ₈ ₁₁ T₃ रथोपरि, Ś₁ as in text (for रथे हरि) Ñ₂ V B दुर्धर्षस्य रथे हरि —ᶜ) B₃ स वेगैः, D₁ °वीर्यो Gs °वीरो (for महावेगो) —ᵈ) B₁ वज्रम् (for विद्युद्) Ś₁ Ñ₂ V₁ B₁ ₂ ₄ D₅₋₈ ₁₀ श्राशु, D₆ वश्रिर, T₃ राजिर्, G₁ m g as in text (for राशिर)

26 ᵃ) D₁ ₅ ₉ ₉ G₁ M₃ ₄ ₈ स D₆ तु (for त) Ś₁ D₁₀ तथा स मथिताश्वः, Ñ V B₁ ₃ ₄ D₅₋₈ T₂ तत स(Ñ₁ °तस्तु, B₂ °तश्र, D₂ °त सु)मथिताश्व त(Ñ₂ B₂ °श्व च, V₃ D₁ °श्व च, B₁ D₃ T₃ °श्वम) B₂ तत प्रमथितं साश्वं D₁₁ तत स मथित दृष्ट्वा —ᵇ) D₇ ₉ भग्नाक्ष, D₁₁ सोद्धृ (for भग्नाक्ष] —ᶜ) G₂ सहाय(sic) (for वि°) —ᵈ) Ñ₂ V B D₆ दुर्धर्ष स्त्री(₁ ₃ स)त्यजीवित , D₁₁ दुर्धर त्यक्तजीवित —After 26, B₃ ins

992* शिरसा ताड्यमानो वि निद्दान सहस्रश ।

27 ᵃ) D₁ तौ (for त) D₆ रूपाक्षौ (for -यूपाक्षौ) B₃ स यूपाक्षविरूपाक्षौ (by transp) —Ś₁ om 27ᵃ⁽ᵇ⁾. —ᵇ) D₆ निपतितौ (for °त) Ñ₁ D₈ ₁₀ ₁₁ भुवि (for भुवि) —ᶜ) D₇₋₉ तौ (for स) Ñ₁ दुर्धर्षौ D₁₀ ₁₁ उग्रौ (for दुर्धर्षौ) Ñ₂ V B D₆ दर्पेण सु(M₃ °सुख)कुद्धौ, D₅ ₉ समवायेपादुकुद्धौ, D₃ वायोस्तुजातरोषौ —ᵈ) Ś₁ Ñ V B D₅₋₈ ₁₀ ₁₁ सम(Ś₁ D₅ ₈ ₁₀ ₁₁ स्योरि Ñ₁ D₁ दिवतौ, B₁ सम)मुत्पातिनौ(D₁₁ °पतिनौ)

28 ᵃ) D₇ ₉ [अ]सुत (for [अ]म्बर) —ᵇ) Ś₁ D₁ विष्ठितो, Ñ₁ स्थितो वै, D₅ ₈ ₁₁ स्थितो, D₆ स्थितो (sic), G₃ विष्ठित (for विष्ठितो) Ñ₂ V B D₆ सोत्पत्य (D₆ वेगवान्) महाकपि —ᶜ) D₆ मुद्गरेण (for °राभ्यां) Ñ₂ V B₁₋₃ D₆ महावेगा (for °बाहुर) B₁ विराज महावेगो —ᵈ) B₁ वक्षस्यभिहतो, D₁ वक्षस्यभि° (for वक्षस्यभिहत), Ñ₂ V B D₆ वृक्षा (for कपि)

29 ᵃ) D₁₀ om (hapl) from वेग up to महा in 31ᶜ —ᵇ) Ś₁ Ñ₂ V B₁₋₃ D₁ ₂ ₄₋₉ T₃ M₃ विहत्य, Ñ₁ D₂ ₁₁ स विहत्य, D₁ G₃ M₁ विहत्य स D₆ अभिहत्य (for विनिहत्य) Ñ V B₂ ₄ D₆ महाकपि, M₃ °बल (for महाबल) B₁ विहत्य स महा(before corr सहसा) कपि —ᶜ) B₁ वस्त, D₁₁ महा (for पुनर्) —ᵈ) T₃ -वर (for सम) D₆ सुपर्ण इव वेगित

30 D₁₀ om 30 (cf v l 29) —ᵃ) B₁ D₅₋₁ ताल, B₂ ताड (for साल) Ñ₂ V B D₁ ₆ उत्पाट्य (for आसाद्य) —ᵇ) D₉ समाविश्य, M₃ तमु° (for समु त्पाट्य) Ś₁ च पादप, D₂ वनेचर (for च वानर) Ñ₂ V B D₆ प्रहस्य कपिर्दुर (?) —ᶜ) Ñ₁ D₈ ₁₁ मुनी, Ñ₂ V B D₆ घोरौ D₆ भीमौ D₁ वीरौ (for वीरौ) Ś₁ उभौ राक्षसवीरौ तौ —ᵈ) Ñ₁ D₆ सद्यः(Ñ₂ अथ) कपि Ñ₂ V B₂₋₄ D₆ ₈ [अ]मर्दयोरि(B₂ °रोपे)व, D₁ [अ]मर्यौद्धि, D₁₁ महसादि (for पवना त्मज) —After 30 B₃ ins

993* ताड्यमानौ हनुमता विपूर्णौ रक्तलोचनौ ।

31 D₁₀ om up to महा in ᶜ (cf. v l 29) —ᵃ)

भासकर्णश्च संक्रुद्धः शूलमादाय वीर्यवान् ।
एकतः कपिशार्दूलं यशस्विनमवस्थितौ ॥ ३२

पट्टिशेन शिताग्रेण प्रघसः प्रत्यपोथयत् ।
भासकर्णश्च शूलेन राक्षसः कपिसत्तमम् ॥ ३३

स ताभ्यां विक्षतैर्गात्रैरसृग्दिग्धतनूरुहः ।
अभवद्वानरः क्रुद्धो बालसूर्यसमप्रभः ॥ ३४

समुत्पाट्य गिरेः शृङ्गं समृगव्यालपादपम् ।
जघान हनुमान्वीरो राक्षसौ कपिकुञ्जरः ॥ ३५

ततस्तेष्ववसन्नेषु सेनापतिषु पञ्चसु ।
बलं तदवशेषं तु नाशयामास वानरः ॥ ३६

अश्वैरश्वान्गजैर्नागान्योधैर्योधान्रथै रथान् ।
स कपिर्नाशयामास सहस्राक्ष इवासुरान् ॥ ३७

हतैर्नागैश्च तुरगैर्भग्नाक्षैश्च महारथैः ।
हतैश्च राक्षसैर्भूमी रुद्धमार्गा समन्ततः ॥ ३८

ततः कपिस्तान्ध्वजिनीपतीन्रणे
निहत्य वीरान्सबलान्सवाहनान् ।
तदेव वीरः परिगृह्य तोरणं
कृतक्षणः काल इव प्रजाक्षये ॥ ३९

G 5 42 41
B 5 46 42
L 5 42 43

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे चतुश्चत्वारिंशः सर्गः ॥ ४४ ॥

D3 तावु (for वीरौ) M3 वहु (for ह्यता) Ś1 Ñ V B D1-4.8.11 सहसौ निहतौ वहु (D11 वीरौ) —d) Ś1 D2 M3 महात्मना, Ñ V B1.3 D1-4.8.11 महारथौ, B2 बलीयसा (for तरस्विना) —e) Ñ1 D1.4 अविषद्गौ, D2.11 °आत्तौ, D3.4 °गत्य (for अभिपेदे) D3 महावला (for °बेग) Ñ2 V B1-3 D1 बली (B3 °ली) आप महोजसा B2 बलिनोर्वीरो महातेजा —f) Ś1 D1.2.4-8 T2 M3 प्रहरन्, Ñ2 V B D2 विकरन् D3 प्रयुद्ध (for प्रसह्य) Ñ1 कपि, D1-4 T1 वाली (for हरिम्)

[illegible] a) D3 भास्यकर्णस्तु —b) Ñ2 V3 B3.4 D3 स्तसमादाय, V1 B1.2 स च (V1 °र), D2.5 M3 वेगवान् (for वीर्यवान्) —c) N V B D2 कृक च (for एकतः) —d) D1-4.11 अभिद्रुत D2 °तौ, D3 °त), T2 G V1 Ck अवस्थितः (G2 °तः) Cm t as in text (for अवस्थितौ) Ś1 D10 बलाद्वीरमवप्लुतः, Ñ V B D2 उभौ समभिपेततुः

33 a) Ś1 Ñ D1.4.6.8.10.11 शूलेन, V B शूल (B2 शर)ाग्रेण D3.4 शातां°, T2 शिता° (for शिताग्रेण) —b) Ś1 Ñ V B1-3 D3.4 प्रसभं व्यधत्, B2 M3 °पोथयत्, D1.3.4.8 °पेथयत्; D3.4.6.11 T2.3 G1.2 M2.3 °पोथयन् (D11 °यत्) G(ed) प्रत्यविध्यत (for प्रत्यपोथयत्) —c) Ñ2 D1 भास (L2 °स्य ,कर्णश्च (for भासकर्णश्च) B2 खड्गेन (for शूलेन) —d) Ś1 राक्षसे (for °सः) Ñ1 V B1-3 D2 दृष्टमथ (B2 °पुनः), D1.4 हरिकुञ्जर (for कपिसत्तमम्)

34 a) B1.2 D1.4 विक्षतैर् (for विक्षतैर्) D6 ताभ्यां विक्षिप्तगात्रं (sic) —b) Ñ1 हस्तदिग्ध, Ñ2 V2 क्षतसावः, V1 B1.2.4 D2 क्षतगात्रे, B2 क्षतजेन D1 अस्त्रदिग्धाङ्ग [illegible] स्त्रादिग्ध (for असृग्दिग्ध) V3 तनूरुहः, B2 T2 °रुहे (L1 तनूरुह) —c) Ñ1 बभूव Ñ2 V B D3 क्रुद्धो (for अभवत्) Ś1 Ñ V B D1.4.6.10.11 वानर (B °र)श्रेष्ठो (for वानरः क्रुद्धो) —d) D2 यद्वी (for बाल) Ñ V B D1.4 इन्द्रो दव (for बालसम)

35 a) Ñ2 V B D2 च (V1 स)मोत्पाद्य (for समुत्पाट्य) —c) B2 वानर स महास्त्र —d) Ś1 D1 सौ महावर (for कपिकुञ्जरः) —After 35 B2 ins

994* युद्धे रणे समुद्दीप्तौ निरेशतुरिह क्षितौ ।

while D1-3 ins

995* गिरिशृङ्गाभिनिष्पिष्टौ विरसस्तौ बभूवतुः ।

36 D2 om 36 B2 om 36ab —a) B2 हतेष्वाजौ (for [अ]वसन्नेषु) —c) Ś1 D10 तदवशिष्ट D3 तदेव शेष G1 सेनावशेष (for अवशेषं) B1 च T1.3 M2 च (for तु) —After 36 B2 ins

996* महामेघ समुद्दीप्तं पुरस्तो विविक्षेपिन ।

37 a) G2 यस्मात् (for गजैर्) B2 वैनान् G2 नागान् (for नागान्) —b) D2 रथानश्वै (by transp) —c) Ñ2 V B D2.4 सुरसत्तम (for सहस्रा°) —d) B2 इवानरान्

38 a) D2.11 हयैश्च, D2 T2 G2 हयैर् (for हतैर्) D2 नागैश्च (for नागैश्च) B2 तैर्नागैश्च (for हतैर्नागैश्च) V B2.4 D1.8.10.11 G1.2 तुरङ्गैश्च (for च तुरगैर्) Ñ2 तथा नागैस्तु महाशैरे —b) Ś1 Ñ2 V B D1.4.6.10 भग्नैश्च (V B1 °ह्नैश्च, B2 °ह्नैस्तु, B2 °श्च तु), Ñ1 भग्नैर्वा च, D2 धनुश्चैव (for भग्नाक्षैश्च) Ñ1 महायुध D2 च पादपैः (for महारथैः) D11 भग्नैरश्वैर्महारथैः —c) D11 तथैव (for हतैश्च) D2 वीरैश्च (for भूमी) Ñ1 हताश्च ते भूमिगताः, Ñ2 V B D2 राक्षसैश्च (B2 °र)भवद्भूमिः —d) Ñ1 रुद्धमाना, V2 B1-3 D10 दुर्ग°, V3 दुरापा (for रुद्धमार्गा) D3 पतन्ति ता (for समन्ततः)

39 a) D2.11 om ततः Ñ1 B1.2.4 स (for तान्) Ś1 D10 ध्वजिनीपतीन्रणे, Ñ2 V1 ध्वजिनीपतीन्बलौ, B1 °पतीन्रणे; B2 °गणपते T1 ध्वजिनां महाबल, Cm g t as [illegible] text (for ध्वजिनीपतान्रणे) —b) B2 D2 सहान् (for वीरान्)

४५

G 5 48 1
B 5 47 1
L 5 43 1

सेनापतीन्पञ्च स तु प्रमापिता-
न्हनूमता सानुचरान्सवाहनान् ।
समीक्ष्य राजा समरोद्धतोन्मुखं
कुमारमक्षं प्रसमैक्षताग्रतः ॥ १

स तस्य दृष्ट्यर्पणसंप्रचोदितः
प्रतापवान्काञ्चनचित्रकार्मुकः ।
समुत्पपाताथ सदस्युदीरितो
द्विजातिमुख्यैर्हविषेव पावकः ॥ २

ततो महद्बालदिवाकरप्रभं
प्रतप्तजाम्बूनदजालसंततम् ।
रथं समास्थाय ययौ स वीर्यवान्
महाहरिं तं प्रति नैरृतर्षभः ॥ ३

ततस्तपःसंग्रहसंचयार्जितं
प्रतप्तजाम्बूनदजालशोभितम् ।
पताकिनं रत्नविभूषितध्वजं
मनोजवाष्टाश्ववरैः सुयोजितम् ॥ ४

Ñ3 सुवाहान्, V B2.3 D6 सकवचान् (for सवाहनान्) Ś1 सवाहन वान्, V1 B1.3 सवाधवान्, D3 महाहवान् (for सवाहनान्) B3 निहत्य धीरानभिमर्दने घोरे —ᶜ) D1-3 तदैव, T3 जगाम, M3 समीक्ष्य (for तदैव) Ś1 D10 धीर, Ñ1 D1-4 11 सवधी (for धीर) Ñ2 V B D6 T1 M1 [ऽ]भिजगाम, D2 प्रतिपद्य, D5 G1 प्रतिगृह्य, T2 पुनरेव, Cm t as in text (for परिगृह्य) —ᵈ) Ñ1 D2 कृतक्षय, D11 °क्षय (for °क्षण) Ś1 D10 क्षये (D10 °य) यथा (for प्रजाक्षये)

Colophon —*Sarga name* Ś1 हनुमत्सेनापतिवधः, Ñ1 B2 D4.11 सेनापतिवध, Ñ2 V B1.3 D1.3.6 पञ्च सेनापतिवध D10 हनुमत्कृते पञ्चसेनापतिवधः —*Sarga no (figures, words or both)* Ñ1 D2.9.10.11 om Ś1 M3 45 Ñ2 V D6 43 B2.3 41, B1 D1-3 T G M1.2 46 D5 47 —After colophon G concludes with श्रीरामाय नमः

45

M3 begins with श्रीरामाय नमः Cv is missing for 1–38 (cf v l 5 44 2)

1 ᵃ) Ś1 D10 स तान्, D2 तु स, D5 तु तु (for स तु) Ś1 D3.4.10.11 प्रम(D3 °मा)दितान्, Ñ1 प्रबोधितान्, D1 T1 G2.3 प्रमाथितान्, Cm k t as in text (for प्रमापितान्) Ñ2 V B2.4 D6 स पञ्च सेनाधिपतीन्निपातितान्, (V1 B3 °तान्हनूमता), D5 पञ्चाधिसेनापतिकान्निरीक्ष्य D8 स पञ्च सेनाधिपतीन्प्रमापितान् —ᵇ) B2 हतान्रणे (for हनूमता) N1 सानुचरान् Ś1 Ñ2 B3.4 D2.6.10 सवाहनान्, B2 निष धान्, B4 महाहवान् (for सवाहनान्) —ᶜ) Ś1 Ñ V B D2-4.9.11 Cm t निरी(B3 °क्षा)क्ष्य, Cr g as in text (for समीक्ष्य) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 [उ]द्धत तदा, Ñ2 V1 B2.4 D6 [उ]द्धतो युद्ध, V2 [उ]द्धतं तदा, M1 [उ]न्मुखो द्धतं (sic) (for [उ]द्धतोन्मुखं) B3 समरे महोत्सुक —D12 om 1ᶜ–2ᵃ —ᵈ) D2.9.10 कुमारमुख्य(D2 °मक्ष) D5 च (for अ) Ñ2 V B D6 (अ)थ वै D1.4.9 T3 Cm t [आ]क्ष, D6 M3 [अ]प्रम, D5 [अ]ग्र M1 [अ]ग्रणी (for [अ]ग्रतः) Ś1 D10 प्रसमीक्ष्य वर्धी Ñ1 °मीक्ष्य चाग्रत, D1 °मीक्ष्यताजसा, G1 °मीक्ष्यताग्रे G2 °मीक्ष्य क्षण G3 °मीक्ष्यत क्षण (for °मैक्षताग्रतः)

2 D11 om 2ᵃᵇ (cf v l 1) —ᵃ) Ñ2 V B1.2 D6 दृष्ट्वा(V2 °ष्ट्वा) प्रसभ D5 दृष्ट्वा रणे D8 M3 दर्पण (for दृष्ट्यर्पण) D1 D3 प्रणोदित B3 प्रचोदित (for प्रचोदित) Ñ1 स तस्य दृष्टिप्रणिपातचोदित B4 स तस्य वै दृष्टिनिपातचोदित D1 स तस्य दृष्ट्यर्पणमात्रचोदित, D2.4 स तस्य दृष्टिप्रतिपातचो(D2 °चो)दित, D12 स तस्य दृष्टिप्रणयाप्रचोदित (sic) —Ś1 D10 om (hapl ?) 2ᵇ–3ᵃ —ᵇ) B3 कुमार (for कार्मुक) —ᶜ) V2 B D1 G2.3 [आ]द्य (for [अ]थ) B3 वृताग्न्यवधितो (for सदस्युदीरितो) —ᵈ) Ñ2 V B D6 इव हव्यवाहन (for हविषेव पावक)

3 Ś1 D10 om 3ᵃ (cf v l 2) Ñ2 V D1-3 D8 om 3 —ᵃ) Ñ1 D2.9 M1 Ct महान्, Cr m g as in text (for महत्) —ᵇ) D5 om (hapl) जाम्बूनद Ś1 B3 D1.9.10 संवृत Ñ1 D2.4.11 भूषित D5 संतत T2.3 शोभित Ck t as in text (for संततम्) —T1 om (hapl) 3ᶜ–4ᵇ —ᶜ) Ś1 D10 महात्मा (for स वीर्यवान्) —ᵈ) M3 -कपि (for हरिं) Ś1 Ñ1 B2 D1-3.10.11 महातपस्व(Ś1 D10 °स्व स) प्रति वानरर्षभ

4 T2 om 4ᵃᵇ (cf v l 3) —ᵃ) D11 तत (sic) (for तप) Ś1 N V B1-3 D1.3.10 M1 transp संग्रह and संचय B1 D11 [अ]र्चित (for [अ]र्जितं) D5 सत्यवाहृत —ᵇ) Ś1 Ñ1 B2 D1-3.10.11 चित्रकार्मुकं Ñ2 V B1.3 D6 -जाल(B1 D1 °त)चन्द्रक B3 चन्द्रजालके D1-3 °विचित्र T2 °संवृतं (for -जालशोभितम्) —ᶜ) B2 चन्द्र (for रत्न) T2 विभूषण —B2 om 4ᵈ —ᵈ) D11 -[अ]श्ववाहनै (by transp) T3 [अ]श्ववरैर् G1 [अ]श्ववरै (for [अ]ष्टाश्व°) Ñ1 मनोजवैश्वाश्ववरैः प्रयोजित Ñ2 V B1.3 D6 महाजवाष्टाश्वसमाधिसंयुतं B4 मनोज वैरश्ववरैश्च योजित

सुरासुराधृष्यमसंगचारिणं
रविप्रभं व्योमचरं समाहितम् ।
सतूणमष्टासिनिबद्धबन्धुरं
यथाक्रमावेशितशक्तितोमरम् ॥ ५

विराजमानं प्रतिपूर्णवस्तुना
सहेमदाम्ना शशिसूर्यवर्चसा ।
दिवाकराभं रथमास्थितस्ततः
स निर्जगामामरतुल्यविक्रमः ॥ ६

स पूरयन्खं च महीं च साचलां
तुरंगमातंगमहारथस्वनैः ।
बलैः समेतैः स हि तोरणस्थितं
समर्थमासीनमुपागमत्कपिम् ॥ ७

स तं समासाद्य हरिं हरीक्षणो
युगान्तकालाग्निमिव प्रजाक्षये ।
अवस्थितं विस्मितजातसंभ्रमः
समैक्षताक्षो बहुमानचक्षुषा ॥ ८

स तस्य वेगं च कपेर्महात्मनः
पराक्रमं चारिषु पार्थिवात्मजः ।
विचारयन्स्वं च बलं महाबलो
हिमक्षये सूर्य इवाभिवर्धते ॥ ९

स जातमन्युः प्रसमीक्ष्य विक्रमं
स्थिरः स्थितः संयति दुर्निवारणम् ।
समाहितात्मा हनुमन्तमाहवे
प्रचोदयामास शरैस्त्रिभिः शितैः ॥ १० G 5 42 0 B 5 47 10 L 5 43 10

5 a) B3 4 सदाकचारिणं D1 असङ्गचारिणं (sic) — b) B1 D1 3 रविप्रभ D2 समीपगं (for समाहितम्) — B1 om 5cd — c) V1 illeg for तूणमष्टा G3 सतूणस (sic) D5 [illegible] (for बद्ध) Ñ2 V B2 D2 बन्धुरं (for बन्धुरं) Ś1 D10 सु(D10 स)बन्धुरं बद्धविधानबन्धुरं Ñ2 D2 सबन्धुर यान(Ñ1 om)विधानबन्धुरं B3 सधूमकस्तानिबद्धसपर्द B4 सतूणगन्धासिनिबद्धसपर्द D1-4 सुबन्धुरं रथाश्रिता(D2 3 °या)बन्धुरं — d) D1 3 समावेशित (for -क्रमावेशित) Ś1 Ñ2 V1 D5 तोरण (for तोमरम्)

6 a) D5 T3 Cr m प्रति Cg k t as in text (for प्रति) Ś1 Ñ2 D2 3 4 11 -वस्तुक (for वस्तुना) Ñ2 V B D3 6 10 परिपूर्णवस्तुक — b) Ś1 D10 सुहेम Ñ V B D1-4 6 11 -दाम (for दाम्ना) D2 च स, T3 शशि (for शशि) (Ś1 Ñ V B D1-4 5 6 11 वर्चसं — c) D1 दिवा करार्भ D2 दिवर T3 G3 4 तदा (for ततः) Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 सुरर्थ समास्थितं (for रथमास्थितस्ततः) Ñ2 V B1 D2 4 स(V2 D2 सु) यद्गण (B2 °ण) स(D2 4 सु)- रथे समास्थित B3 4 स(B4 सु) भद्रगण स्व(B4 °ण सु)रथ स्वयं स्थितं B4 सुख समारुह्य रथ स्वयं स्थित 🟋 Cr दिवाकराभ दिवाकरसदृशम् । तत्सादृश्य व्योमचरत्वसाम्यात् । अतो रविप्रभमिति न पुनरुक्ति । Cm दिवाकराभमित्यादि पुनर्वचनं रविप्रभमित्यस्यानुसरणार्थम् । Cg प्रतिपूर्णमणिन इति पाठे मणिना धनेनेत्यर्थ । हेमदाम्ना हेममयमाल्यादि बन्धनरज्जुना । शशिसूर्यवर्चसा दाम्ना किंचिद्रजतं किंचित्सुवर्णं चापीतवर्णमित्यर्थ । प्रतिपूर्णवस्तुना शशिसूर्यवर्चसा हेमदाम्ना च विराजमानमित्यन्वय । यद्वा क्वचिच्छशिवर्चसा क्वचित्सूर्यवर्चसा च विराजमानमित्यन्वय । विमानादिषु शशिवर्चसा हैममयरथाङ्गेषु सूर्यवर्चसा । दिवाकराभमित्यात्मा रथविशेषणं दृष्टान्त । अतो न रविप्रभमित्यनेन पुनरुक्ति । तत्फलत्रय च पुनरनुसरणार्थम् 🟋

7 Ñ2 V B D6 om 7-10 — a) Ñ1 D1-4 स्व(D3 स)पूरयन् — b) D1 4 om (hapl) मातंग — c) Ś1 D10 सह, D1 2 4 T3 4 M1 सह (for स हि) D1 4 तोरणे स्थित — d) Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 11 स(Ś1 D10 सु D1 स) मागमत्, D2 समागमत् (for समेत्य)

8 Ñ2 V B D6 om 8 (cf v l 7) — a) Ś1 D1 10 T3 हरीश्वरो, Cr m g k t as in text (for हरीक्षणो) — c) Ś1 D10 विस्मयवीर, D3 T3 M1 विस्मयजात, Cg k as in text (for विस्मितजात) D1 2-4 G Ct -संभ्रम Ñ1 D1 4 11 संभ्रमम, Cg k as in text (for -जातसंभ्रम) — d) D1 समैक्षत D1 11 समीक्ष्य(D1 °क्ष)त (for समैक्षत)

9 Ñ2 V B D6 om 9 (cf v l 7) — a) G1 वेगेन (for वेगं च) — b) Ñ1 D10 T1 रावणात्मज (for पार्थिवा°) — c) Ś2 M1 Cg विचारयन्, Cr g p विचारयन् (as in text) D1 om च Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 विनाशयो, M1 महाबलोत्कटो (unmetric) (for महाबलो) — d) D1 हिमालये, D1-3 T1 युगक्षये Ś1 [स्व]भ्यवर्धत D1-4 [स्व] भ्यवर्धत D10 [स]भिवर्धित, D1 °र्धत, D10 भ्यवर्धत, Cm as in text (for [स्व]भिवर्धते) ✻ Ct अभिवर्धत तेजसा अभ्यवर्धतेत्यर्थ 🟋

10 Ś2 V B D6 om 10 (cf v l 7) — a) D1 स (for स) Ñ1 स जात, D11 स युद्धे (for विक्रमं) Ś1 D1-4 10 प्रसमीक्ष्यविक्रम (D2 °क्रम) (for प्रसमीक्ष्यविक्रम) 🟋 Cm प्रसमीक्ष्यविक्रम दुर्निवारपराक्रमम् । so also Ct cf — b) D2 स्थिरो, D10 G2 3 M1 स्थिरः D11 स्थित T3 स्थिरं (for स्थिर) Ñ1 स्थित स्थ, D1 4 स्थिरात्मा D1 स्थितः D10 स्थित स्थित (by transp), D2 स्थित स्थितं, T3 M1 4 स्थिरस्थितः, G1 स्थिरं स्थितं, Ct as in

G. 5. 42. 6
B. 5. 47. 11
L. 5. 43. 11

ततः कपिं तं प्रसमीक्ष्य गर्वितं
जितश्रमं शत्रुपराजयोर्जितम् ।
अवैक्षताक्षः समुदीर्णमानसः
सबाणपाणिः प्रगृहीतकार्मुकः ॥ ११
स हेमनिष्काङ्गदचारुकुण्डलः
समाससादाशुपराक्रमः कपिम् ।
तयोर्बभूवाप्रतिमः समागमः
सुरासुराणामपि संभ्रमप्रदः ॥ १२
ररास भूमिर्न तताप भानुमा-
न्ववौ न वायुः प्रचचाल चाचलः ।
कपेः कुमारस्य च वीक्ष्य संयुगं
ननाद च द्यौरुदधिश्च चुक्षुभे ॥ १३
ततः स वीरः सुमुखान्पतत्रिणः
सुवर्णपुङ्खान्सविषानिवोरगान् ।
समाधिसंयोगविमोक्षतत्त्ववि-
च्छरानथ त्रीन्कपिमूर्ध्न्यपातयत् ॥ १४
स तैः शरैर्मूर्ध्नि समं निपातितैः
क्षरन्नसृग्दिग्धविवृत्तलोचनः ।
नवोदितादित्यनिभः शरांशुमा-
न्व्यराजतादित्य इवांशुमालिकः ॥ १५

text (for स्थिरः प्रियः). Ś1 Ñ1 D1-3.10.11 दुर्धवाहृति; M1 दुर्निरीक्षणं Ct as in text (for दुर्निवारणम्).—D2 om. 10[cd].—[c]) Ñ1 स देश a श्म: D1-3.10.11 प्रतो(D2 प्रणो, D4 स पो)दृश्यमान. Ś1 शिखिः शिखेः शरैः (by transp.); Ñ1 D1-3.10.11 G1.3 M1 शितैर्शिखिः शरैः (by transp.), D5-6 शिखैः शरैशिखिः (by transp.) (for शरैःशिखि शितैः).

11 [a]) Ñ2 D2 कपीन्द्रं V1 B1.2.4 हरिं तं V2 B2 हरीन्द्र (for कपिं त). D5 समागतं (for ततः कपिं तं). Ñ1 D1.4 समवेक्ष्य Ñ1 कपिंतो; Ñ2 V B1.2.4 D2 तो(B4 यो)र्जित (for गर्वितं).—[b]) Ñ2 V2 B D2 गत- (for जित-). Ś1 D10 कृतं; D7.3 -भिर्त (for -श्रमं). D5 -पराक्रम (for -पराजय-). Ś1 -[ऊ]र्जित, Ñ1 D1.3.4.11 -[ऊ]र्जितं, V1 B D2.5.6 T2 G1.3 M1.3 -[ऊ]र्जितः D10 -[ऊ]र्जितं (for [ऊ]र्जितम्).—[c]) Ñ2 V B1.2.4 D2 समवेक्ष्य (B1.4 °क्ष्य)माणः B3 ■ तोयमानः D2 कुमारमक्षं (for अवैक्षताक्षः). Ñ1 D1.3.5-6 G2.3 M1.3 मानसं.—[d]) D7.3 -पाणः (for -बाण-). D5 T2 -पाणि, D2.3 T2 कार्मुकं. Ñ2 V B D2 त्रिविक्रमात्(B3 °तं स [sic]) प्रगृह्य सहसा(B2 महत्-) धनुः.

12 Ñ2 V B D2 om. 22-23.—[a]) D1.3 -चारुकुण्डलः T2 हेम]ङ्गद.—[b]) D3 G2 स(G2 स)माससाद. G2 -पराक्रम; Cm t as in text (for -पराक्रमः). D5 पराक्रमा- कपिम्.—[c]) Ñ1 तयोर्बभूवाप्रतिम.—[d]) Ś1 Ñ1 D1-3, ■ 11 इव संभ्रमो(Ś1 D10 सम्भ्रमो: D10 ससभ्रमो [sic]) भयप्रदः ■ as in text (for अपि संभ्रमप्रदः).

13 Ñ2 V B D2 om. 13 (cf. v.l. 12).—[a]) Ś1 Ñ1 D1-3.10.11 ररास; D5 रराज (for ररास). D5 ननाद (for ननाद). Ś1 Ñ1 D1-3.10.11 भास्करो T2 भानुर.—[b]) T2 न ववौ [sic] (for ववौ न). Ś1 Ñ1 D1-3.10.11 मेरुः (for चाचलः).—[c]) D1.3 G2 Cl.t च वीक्ष्य M1 समीक्ष्य (for च वीक्ष्य). Ś1 Ñ1 D1-3.10.11 कुमारयोः प्रसमीक्ष्य संयुगे.—[d]) D4 ■ (for first च).

14 [a]) G2 damaged up to सु. Ś1 Ñ1 D1-3.4.10.11 M1 स(D2 प्)तस्य; T1 ततः सु- (for ततः स). D10 समुखान्; G1 प्रमु° (for सुमु°). D3 M1 स(M1 सु) पत्रिणः (for पत°). Ñ2 V B D2 स तस्य वीरः कपिवत्र (V1 °वृन्द)स्य; D1.3 स तस्य वीरः प्रमुखान्स पत्रिणः.—[b]) D11 [उ]रगं (sic) (for °गान्).—[c]) Ś1 Ñ1 D1-3.11 -विमोक्षणान्तरः; D11 °तत्त्ववि (sic) (for °तत्त्ववित्).—D11 om. 14[c].—[d]) D7.8 [अ]पातयत् (for [अ]पात°). Ś1 Ñ1 D1-3.11 शरानमूर्ध्नि(Ñ1 शिरस्तु क्षिप्र) D3.4 शरांस्तु क्षिप्रं मूर्ध्नि कपेर्व्यपातयत्.—For 14[cd], Ñ2 V B D2 subst.:

997* शरत्रयेण मूर्ध्नि समाहितस्तदा
विवेशवानाम निशाचरात्मजः ।

[(L. 1) D2 मूर्ध्नि (for अथो मूर्ध्नि).]

15 For 15-21, Ñ2 V B D2 subst. 998*.—[a]) Ś1 D1.3 शिते, D5 ततः (for स तैः). D11 शरागुरु (for तैः शरैर्). Ś1 Ñ1 ■ तदनिपातितैः.—[b]) T2 G1 क्षरत् (for क्षरन्). G1 damaged from ग्व up to लोचन. D4 -दिग्ध- (for -दिग्ध-). Cm t: असृग्दिग्धमर्थवृत्तनेत्रः । विवृत्तलोचन इति पाठे महद्धोविवृत्तलिदं is so also Ct.—[c]) Ś1 Ñ1 D11 -दिवाकराभश्शरान्.—Also D3.4 निशाचर D11 °ज)रं (sic); G1.3 M1 नवोदित Cm t नवोदय (as in text). Ś1 D10.11 (उ)न्न(D2 (अं)शु)मान्; D3.4 शर(D3 (अं)शु)रश्मिभिः. T2 (अंशुमालिना. T2 °श्मा, Cg as in text; Ct °शु (for (अं)शुमालिकः). D1.3 रराज वासितः ■ रविरिव्.—After 15, D2 wrongly ins. नवोदितादित्यनिभः.

ततः स पिङ्गाधिपमन्त्रिसत्तमः
समीक्ष्य तं राजवरात्मजं रणे ।
उदग्रचित्रायुधचित्रकार्मुकं
जहर्ष चापूर्यत चाहवोन्मुखः ॥ १६

स मन्दराग्रस्थ इवांशुमाली
विवृद्धकोपो बलवीर्यसंयुतः ।
कुमारमक्षं सबलं सवाहनं
ददाह नेत्राग्निमरीचिभिस्तदा ॥ १७

ततः स बाणासनचक्रकार्मुकः
शरप्रवर्षो युधि राक्षसाम्बुदः ।
शरान्मुमोचाशु हरीश्वराचले
बलाहको वृष्टिमिवाचलोत्तमे ॥ १८

ततः कपिस्तं रणचण्डविक्रमं
विवृद्धतेजोबलवीर्यसायकम् ।
कुमारमक्षं प्रसमीक्ष्य संयुगे
ननाद हर्षाद्घनतुल्यविक्रमः ॥ १९

स बालभावाद्युधि वीर्यदर्पितः
प्रवृद्धमन्युः क्षतजोपमेक्षणः ।
समाससादाप्रतिमं रणे कपिं
गजो महाकूपमिवावृतं तृणैः ॥ २० G 5 47 6 B 5 47 20 L 5 43 20

16 For subst in Ñ2 V B D6 cf v l 15 and 21 —[a]) D7-8 इवमाधिप (for स पिङ्ग°) D6 (sup lin also) मध्य (for सत्तम) —[b]) Ś1 राजमहात्मज (for °वरात्मज) —[c]) T2 दच च (for उदग्र) D6 कार्मुक मरी D1 चित्रकार्मुक —[d]) G1 damaged for जहर्ष चापूर्य D1 चापूर्णित (sic) D2 चापर्पित (for चापूर्यत) D3 11 वा (for second च) Ś1 Ñ2 D3 4 10 [ङ]मुख (for [ङ]न्मुख)

17 For subst in Ñ2 V B D6 cf v l 15 and 21 —[a]) Ś1 D10 [ऽ]शुमाश्रित्, Ñ2 [ऽ]था स्थुवद्, D1-4 11 [ऽ]शुमाप्तवद्, D1 G1 2 M1 2 [ऽ]शुमाढितो (for [ऽ]ंशुमाली) —[b]) G1 प्रवृद्ध —D3 om (hapl) from वल up to स स in [c] Ś1 D10 वृद्धि D1-3 11 विक्रम (D1 1 °मं) D2 3 सहुल (for संयुत) Ñ1 विवृद्धकोपानुगवीर्यविक्रम —Ñ1 om (hapl) 17[c]–9[b] —[d]) Ś1 D1-4 10 11 मरीचिसिद्धिभि (for °भिस्तदा)

18 For subst in Ñ2 V B D6 cf v l 15 and 21 Ñ1 om 18 (cf v l 17) —[a]) D3 2 6 M1 2 Cr m g चित्र, Crp mp चक्र Ck t as in text (for चक्र) Ś1 D10 बाणासिति(D10 °चित्र [sic])चित्र, D1 2 4 11 बाणा(D2 चक्र)सलिचित्र (for °नचक्र) —[b]) D1-4 11 प्रबलायुध (for -प्रवर्षो युधि) D10 राक्षसाम्बुज (sic) —[c]) D3 4 [न]च (for [मा]शु) Ś1 D1 4 10 हरीश्वराचल

19 For subst in Ñ2 V B D6 cf v l 15 and 21 Ñ1 om 19[cd] (cf v l 17) —[a]) D1 2 transp [illegible] and कपस्त् M2 विक्रम —[b]) Ś1 D2-10 T C1 प्रवृद्ध M1 कोपो (for बलो) Ś1 D4 10 विक्रम D3 T2 G1 2 M3 -सायुध Ct as in text (for सायकम्) —[d]) D1 8 तु (sic) (for घन) Ś1 D1 2 4 11 T1 2 G1 (before corr as in text) विक्रम D3 4 7 9 11 T2 (also) G1 3 M1 2 विक्रम (for विक्रम)

20 For subst in Ñ2 V B D6 cf v l 15 and 21 Ś1 om (hapl) 20–21[d] —[a]) D1 3 5 मति D10 बल (for युधि) D1 गवित (for दर्पित) —[b]) G1 [अ]क्षिमो D10 महा (for रण) M1 transp रणे and कपि —[d]) D11 यथा कवम् T2 महाकपम् (for महाकूपम्) D10 गज महामत्तमिव D1 [illegible] तृत (for [मा]वृत)

21 Ś1 om 21[ab] (cf v l 20) G2 reads 21[ab] after 23[ab] —[a]) D6 मदम (for समय) D2 निर्गतितिरैः —[c]) D3 4 मेव (for -वार) D3 7 8 S G1 निश्चल D1 11 नि (D11 नि)श्चल Ct निश्चल (as in text) —[c]) D1 1 मधुसूदन (for °सूदन) M1 [अ] थ (for [मा]शु) Ś1 D10 समुद्यत, D1 2 4 समस्तगत (for स मारुतर) Ñ1 D1-4 11 समुद्य(D1 4 °द)मार्ग नभः समागत ॐ Ct सुक्रमन्न सुवा सुकुल इस माथ —[d]) D1-4 11 मुक्तानि (D1 4 °मु) (for मुमोच) D2 विक्रम D11 [illegible] (sic) (for दर्शित) Ś1 D10 नभस्वमेषागमनरितदर्शन —For 15–21 Ñ2 V B D6 subst

995* स ते दर्शितं सुमहिपातिनं
प्रकाश नाद जलदाद्यविस्मम् ।
महाकपि वायर्ण राक्षसाहित
हर्णा शरस्त्रोभिविहितलोचन ।
मनोऽभिवाञ्छितमिव स ते पर [5]
न्युन्नोऽभिनेत्रमुखोरम्भं ।
समुपसारसा नभो महाकपि
मुमोचरं पवित्रसंहित ।

[(l 1) Ñ2 V2 B1 3 D6 वृत्र त (for वृत्र यु) B1 सूर्पित वर्ति पेक्ष्य —(l 3) V1 [illegible] —(l 5) V1 2 नव (for नर) Ñ2 V2 D6 [illegible] B1 जरा (for उ चैव) —(l 6) B1 निद्रि (for [illegible]) —(l 7) D6 [ष]त (for [मा]शु) V1 स्व्नृ (for स्वन)]

G 5.42.6
B 5.47.21
L 5.43.*

स तेन बाणैः प्रसभं निपातितै-
　　श्चकार नादं घननादनिःस्वनः ।
समुत्पपाताशु नभः स मारुति-
　　र्भुजोरुविक्षेपणघोरदर्शनः ॥ २१

समुत्पतन्तं समभिद्रवद्बली
　　स राक्षसानां प्रवरः प्रतापवान् ।
रथी रथश्रेष्ठतमः किरञ्शरैः
　　पयोधरः शैलमिवाश्मवृष्टिभिः ॥ २२

स तान्शरांस्तस्य विमोक्षयन्कपि-
　　श्चचार वीरः पथि वायुसेविते ।
शरान्तरे मारुतवद्विनिष्पत-
　　न्मनोजवः संयति चण्डविक्रमः ॥ २३

तमात्तबाणासनमाहवोन्मुखं
　　खमास्तृणन्तं विविधैः शरोत्तमैः ।
अवैक्षताक्षं बहुमानचक्षुषा
　　जगाम चिन्तां च स मारुतात्मजः ॥ २४

ततः शरैर्भिन्नभुजान्तरः कपिः
　　कुमारवीर्येण महात्मना नदन् ।
महाभुजः कर्मविशेषतत्त्ववि-
　　द्विचिन्तयामास रणे पराक्रमम् ॥ २५

अबालवद्बालदिवाकरप्रभः
　　करोत्ययं कर्म महन्महाबलः ।
न चास्य सर्वाहवकर्मशोभिनः
　　प्रमापणे मे मतिरत्र जायते ॥ २६

अयं महात्मा च महांश्च वीर्यतः
　　समाहितश्चातिसहश्च संयुगे ।
असंशयं कर्मगुणोदयादयं
　　सनागयक्षैर्मुनिभिश्च पूजितः ॥ २७

■ ᵃ) Ś1 Ñ V1 D3.5.8 समुत्पतन्त. Ś3 B3 समभिद्रवद्. B2 D1 समभिद्रुत(D2 °तो), D6.10 समु(D10 समु)त्प°, D5 समभि द्र°, E1 as ■ text (for समभिद्रवद्) D2 चकार —ᵇ) Ñ2 V1 B D2 राक्षसेंद्रस्य सुत (for °सानां प्रवर) —ᶜ) V2 तथा D2 महा (for रथी) Ñ2 D1 T1 M3 रथि (for रथ°) Ś1 Ñ2 V B2.3 D5.8.10 T2 हरि (D11 रथ, T3 कपि)श्रेष्ठ, D7.9 हरि(D9 °री)श्रेष्ठ, G1 °वरः (for रथश्रेष्ठतमः) B3 T2 वर्ष(B3 हरि)श्रेष्ठवा किरन् (for °तमः किरञ्) D2 शरै (for शरैः) —ᵈ) D1.10 पयोधरा D2 शैला(sic) (for °लम्) Ś1 D2.3.4 ... [अ]व., B2 [आ]नु, B3 [अ]नु (for [अ]श्म)

23 G2 विताम् (for स तान्) J1 रणे (for कपिः) Ñ1 D1.4.5.7.8.11 G3 M3 हरिर्विमोक्षयन्, Ñ2 D2 M3 कपि-र्विमोक्षयन् (by transp.); V B3 कपिर्विमोक्ष(V2 °मोह, B1 °मोक्ष)यन् (for विमोक्षयन्कपिः) —ᶜ) G3 damaged from पि up to क्रिं —ᶜ) V2 B1.2.4 D2 शरान्तरा D3.11 स चार (for °न्तरे) V1 D2.4.11 विनिपतन् Ñ2 V B मनोजवद् (for विनिष्पतन्) Ś1 D10 मारुतिर्विनिष्पतन् —ᵈ) Ñ2 V1 B1.2.3 वयास्य D2 चचार सं (for मनोजवः) D1.4 G3 M1.2 चाद्, D5.6 वीर्य, D11 विग (for चण्ड°)

24 ᵃ) Ñ1 V1 B1.2.3 D2.8 दिव (for [आ]त्त °बाण) B2 न(स तावितर्विविधैः (for [आ] मनमाहवोन्मुखं) Ñ1 समागतानां स हरिषु ..., V2 समागताम्यां मनमाहव विदे —ᵇ) Ñ1 D2 स(D3 ख)मावन D1.11 समावृतं T1.2 M3 G1 विस्तीर्णे M2 G1p विविधे (for विविधैः) D3 T1.2 M3 शरोत्तमे (for °त्तमैः). Ś1 D10 समावृतं विविधैः शरोत्तमैः, Ñ2 V B D3.4.5 समावृतं (Ñ2 D2 °सर्द्दयत, B2 °मावश्चिरद्, D2 °मर्दयत) विविधे (D1 विविधैः) शरोत्तमैः —ᶜ) D2.4 सवै(D2 प्रवै)क्षत (for अवै°) Ñ2 V B D2 समदृश मोक्ष(B2 मोद् [sic]) शत्रुणा च(B2 च) चक्षुषा —ᵈ) D10 जगाम ... Ñ2 V1 D1.8 सद, D5.6.7.9 स च (by transp.) D2.4 जगाम मारुतिः (for च स मारुतात्म°)

25 Ñ2 V B D2 om. 25 —ᵃ) T1 भिन्न (for शर) Ś1 Ñ1 D5.6.8.10.11 भुजान्तरस्थली —ᵇ) Ś1 Ñ1 D5.7.10.11 कपि कुमारेण, D2 M3 कुमारवीर्य(M3 °र्ये)ण D2 समरस्था (for महा°) G2 कुमार..... D11 नदा (for नदन्) —After 25ᵃᵇ, G2 reads 21ᶜᵈ —ᵈ) Ś1 Ñ1 D5.8.10.11 विचिन्त्य D1.4 °ह्य)समाय ■ as in text (for °यामास)

26 ᵃ) V2 स सांतवो (sic) (for अबालवद्) Ñ2 V B (स) प्रभ (for प्रभः) D2 प्रभा(for प्रभः) महाबल (sic) —ᵇ) Ñ1 V1 B1.3 D3.5.7.8 T2 G1 M1 महत् (for महत्) Ñ1 B1 D1 महाबल V1 °भट, V1 B1.2 महात्मा, B2 °बलः (for महाबल°) D2 ... —ᶜ) Ś1 Ñ1 V B D1.4.5.6.10.11 साहवस्य (for चास्य) D1.7.8 T1 G1 भ्रांति (for मतिरत्र) —ᵈ) Ś1 D10 प्रमापणे, Ñ1 V1 B1.2.3 D1 प्रमा(V1 B1.4 °पा)णे D2 °वा)णे G2 मतिर्न (for मतिरत्र) Ś1 Ñ1 V1 B1.2.3 D1.4.5.10.11 जायते M1 कश्च (for अत्र) B3 प्रमापणेऽस्य जायते cf. G1 'प्रमापणे मतिरस्य जायते' इति पाठे 'सर्व जन' इतिविशेषणेन हनुमता मारुतिना विशेष्य

27 Ñ1 V1 B D2 om. 27ᵃᵇ —ᵃ) D1.4 न (for

पराक्रमोत्साहविवृद्धमानसः
समीक्षते मां प्रमुखाग्रतः स्थितः ।
पराक्रमो ह्यस्य मनांसि कम्पये-
त्सुरासुराणामपि शीघ्रकारिणः ॥ २८

न खल्वयं नाभिभवेदुपेक्षितः
पराक्रमो ह्यस्य रणे विवर्धते ।
प्रमापणं त्वेव ममास्य रोचते
न वर्धमानोऽग्निरुपेक्षितुं क्षमः ॥ २९

इति प्रवेगं तु परस्य तर्कय-
न्स्वकर्मयोगं च विधाय वीर्यवान् ।
चकार वेगं तु महाबलस्तदा
मतिं च चक्रेऽस्य वधे महाकपिः ॥ ३०

स तस्य तानष्ट हयान्महाजवा-
न्समाहितान्भारसहान्विवर्तने ।
जघान वीरः पथि वायुसेविते
तलप्रहारैः पवनात्मजः कपिः ॥ ३१

ततस्तलेनाभिहतो महारथः
स तस्य पिङ्गाधिपमन्त्रिनिर्जितः ।
स भग्ननीडः परिमुक्तकूबरः
पपात भूमौ हतवाजिरम्बरात् ॥ ३२   G 5 41 16 B 5 47 52 L 5 43-33

first च) Ś1 D1 4 10 11 M2 वीर्यवान् (for °वा) —d) Ś1 D1-4 10 11 (स्व)[सु]त (D1 4 °स्व)सित, Ñ1 [आ]सु स्वौत् (for [स]निसृ(ष्ट्)) —After 27ab, Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 T3 ins.

999* महत्त्व कर्माणि विविध समीक्षत
स बाल माल समरेऽनुवर्तत ।

[(l 1) T3 महोत्र (for महत्त्व) D11 महत्कर्मा सर समीक्ष्ते (sic) —T3 om from l 2 up to 27c —(l 2) D3 तु D5 च, D11 ति (for °तु)]

—c) Ś1 Ñ1 गुणोदयोदय, Ñ2 V B D5 कर्मोदय महद, D1 °य महद (for -गुणोदयादय) —d) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 सुनिशि सवासुनि, N2 V B D5 बहु (B3 बहु) निश (V3 B1 4 °नि सु) सुन्दर (for सुनिशित पुनित)

28 ab) Ñ2 II D6 -समुद्र, V3 -अनुद्र- (for विवृद्ध) D1 5 समीक्ष्यते (for °क्षते) Ñ2 V1 B2 3 4 समरसमस्थित (V3 °स'), D7 8 प्रमुखोऽस्य स्थित, G3 प्रमुखे म° (for प्रमुखाग्रत स्थित) Ś1 D1 5 समीक्षते रण प्रमुखे स्वदस्थित, M2 समीक्षते सप्रमुखेऽग्रे स्थित, V3 स वीक्षते मां समरेऽग्र स्थित, D1 3 4 समीक्ष्यते मत्प्रमुखाग्र स्थित (D3 °द), D5 समीक्षते स समरामुखस्थित, D6 समीक्ष्यते मां समराय मा स्थित (sic), D11 समीक्षते [illegible] इदा स्थित (for d) B1 मामिन****** समरमस्थित —After 28ab, B3 ins

1000* विचित्रयामास निपुणनार्थं
तदा कपीनां प्रवरो विशेषित ।

—D11 T3 om (hapl) 28c-29a. Ñ1 V B D5 om 28cd. —c) D5 यस्य (for ह्यस्य) —d) D5 सुरा****सुर (om hapl) Ñ1 शीघ्रदर्शिन , M2 °शालिन (for °कारिण)

29 D11 T3 om 29a (cf v l. 28) D5 om from भवेद् in 29a up to इति प्र in 30a.—a) Ś1 D10 [स] वि (for [भ]वि) —b) D5 यस्य (for ह्यस्य) D1 2 4 G3 M3 [s]विवर्धते D11 प्र° (for वि°) —c) Ś1 प्रमापण Ñ1 चेद्, V1 illeg V2 चैव, B2 तदा, B3 चास, D5 चेदि (sic) D1-4 ह्यस्य, T2 G3 चैव T3 चेद् (for त्वेव) D6 प्रमापणे तेन (for °णं त्वेव) Ś1 ममास्य Ñ V B2 3 D1-4 ममास्य, D11 ममास्य B1 प्रमापण स्वस्य रणेषु (before corr स्वस्य समेद्) रोचते, B4 प्रमापणं स्वस्य ममास्य रोचते

30 D5 om इति प्र (cf v l 29) Ñ2 V B D5 om 30-31 —a) Ñ1 D1 2 4 10 11 च (for तु) D6 पर मस्य (for तु परस्य) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 कीर्तयन्, T3 कीर्तयन्, Cg as in text (for तर्क°) —b) M1 स, Cr m g k t as in text (for स्व) D5 -वेगं (for योग) D1 4 वीर्यवान्, D11 वीतयन् (sic) (for वीर्यवान्) —c) G2 वीर्यं (for वेग) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 वधे हनुमाहस्य (for चकार वेगं तु) Ñ1 D1 4 -कपिस् (for बलस्) D5 तथा —d) D1 2 T1 2 G1 2 M1 लक्ष्मीं, D6 हनुमान (for महाकपि) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 चकार बुद्धिं हनुमान्महाबल (S1 D1 10 °कपि)

31 Ñ1 V B D5 om 31 (cf v l 30) —a) D5 बहु बहान्, D6 बहवदान् (for अष्ट हयान्) D1 2 4 G1 M1 2 बहून्महाहयान्, T3 °बहान् (for हयान्महाजवान्) Ś1 D10 स तस्य वानुप्रबला महारथात्, D1 4 स तस्य नागाश्च बलो महाबल —b) Ś1 D10 11 -समाधिवर्तिन , Ñ1 -सहा विवर्तिन , D1 2 4 -सहा सुवर्तन , Cr m g k t [illegible] in text (for सहान्विवर्तने) G2 समाहवान्भारसहानुवर्तने —For 31cd, Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 subst

1001* रथे नियुक्तान्विजयान वाजिन
स्वरेश्च तीव्रैश्च कपिर्महाबल ।

[D5 om l 2 —(l 2) Ñ1 तन्महाते स D11 तानिश तीव्रेश Ś1 transp कपिर् and महाबल, D1 4 तन्त्र जग्ह कपिर्महाबलि]

32 a) G1 महान् (for महा) D10 11 -बल (for

C 5 47 19
B 5 47 33
L 5 43 33

स तं परित्यज्य महारथो रथं
समार्गणः खड्गधरः खमुत्पतत् ।
तपोभियोगादिव विश्ववीर्यवा-
न्विहाय देहं मरुतामिवालयम् ॥ ३३

ततः कपिस्तं विचरन्तमम्बरे
पतत्रिराजानिलसिद्धसेविते ।
समेत्य तं मारुततुल्यविक्रमः
क्रमेण जग्राह स पादयोर्दृढम् ॥ ३४

स तं समाविध्य सहस्रशः कपि-
र्महोरगं गृह्य इवाण्डजेश्वरः ।
मुमोच वेगात्पितृतुल्यविक्रमो
महीतले संयति वानरोत्तमः ॥ ३५

स भग्नबाहूरुकटीशिरोधरः
क्षरन्नसृङ्निर्मथितास्थिलोचनः ।
स भिन्नसंधिः प्रविकीर्णबन्धनो
हतः क्षितौ वायुसुतेन राक्षसः ॥ ३६

महाकपिर्भूमितले निपीड्य तं
चकार रक्षोऽधिपतेर्महद्भयम् ॥ ३७

-रथ°) Ñ2 V B D5 पपात तत्रैव (for -हतो महारथ) —[d]) D3 अक्रियां मृत्युः D6 T1 G3 क्रियमाणा (for °निरित्) Ś1 Ñ2 D3.10.11 स तत्र (Ñ1 D11 तत्र स) पिताथिपमक्रियां मृत्युः Ñ2 V B D5 तदा (B1 तत, B2 तदा, B4 धीर) प्रश्वासधिपमक्रियसम, T2 स तस्य पितामहितेमेहा समम —[e]) T2 G M1.2 प्र (for स) B1 चक्र (for -धीर) D5 समासयील Ñ2 V1 B2.3 D5 समरव्यथ, D7 T1 G1.3 M3 परिवृत्त (M3 °युक्त) (for परियुक्त) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 स(Ñ1 D8 वि)मातलिप्त(Ś1 D3.10 °इ स) सुवासपवर Ñ2 B3 स समसीरे स(Ñ2 °स)वधाश्रूस्वर —[f]) D1 निशशाखिनो (for हतवाजिर) Ś1 D10 -वाजिनो रथाद्, Ñ2 V B D6 वाजिनाबधि, D5.6 वाजिकीर्णाद् (for -वाजिसमावाद्) ※ Cg हतवाजि (Cg वाजितिरिति) इत्याकारान्तमार्षम् ※

33 [a]) Ñ1 परित्यज्य (sic) (for °त्यज्य) —[b]) D1 G1 M1 सचापुँर Ś1 D3.10.11 [s]सि(D11 दि)गुच्छे, Ñ1 D1.4 [s]सिद्धदूधे D6.7 T1.2 G M1.2 Cm g t स (D1 G1 स)मुत्पतत् (for समुत्पतत्) Ñ2 V B D5 सचापासिधर (B1 °द मम) मकार्मुक (B1 प्रलम्बबाहु) —[c]) B1 तपोऽपि, D7 T तपोऽपि (for तपोऽपि) Ñ2 D3 विरोधाद् (for वियो°) Ś1 Ñ1 D3.8.10 कपिरूपधि (Ñ1 D3 °स)मुखो Ñ2 V B D5 °रसा(Ñ2 °ग्र)मयो, D1.4 °स्मप्रतो, D6 मक्रियमहन म (sic), G2 °रमतया (for °रमवीर्यवान्) —[d]) D1.4 [वा]स्थे D2 [वा]मये (sic) (for [वा]लयम्) D6 मरुतो दिवालये

34 [a]) D5.6 transp तत and कपिस्तं D5 अंबर —[b]) Ñ2 V B D5 मार्गवारिणि (for सिद्धसेविते) —[c]) D1.6 T2.3 G2 M3 युग (for तत्र) G1 विभ्रमे Ś1 Ñ1 B1 D3.8.10 स(Ñ1 तं) मारुतिमाततमनयोमुद्यात् Ñ2 B1 °मायमे, D5 °समान्नाद्, Ñ2 D5 प्रसादायमान्यमन्युहासेन V B1-4 समारुष(B1 °रुष)मात्सरमनुरागरुध D1.4 समारुष मारुतवेगपराक्रमिः D1 तमादृष्टं वेगवचेन बलवान् —[d]) Ś1 Ñ V B D1-4.6.10.11 G1 M1 करेण (for क्रमेण) Ś1 sup lin B3 M1 स (for स) B1 सुपादयो (for स पादयो) Ñ2 D3.11 भूर्दं, D3 दृढो

35 [b]) Note hiatus between गृह्य and इव Ś1 Ñ V B D3.6.10 गृह्य, D1.2 गृह्यन् (for गृह्य) ※ Cm.t गृह्य इव । असन्धिरार्षः । गृहीत्वेत्यर्थः । so also Cg k ※ —For 35[cd], Ś1 Ñ V B D1-4.6.10.11 subst:

1002* क्षताकक्ष प्रविकीर्णभूषण
विनिष्पिष्टपात्तुरगतिर्महीतले ।

[(l 1) D5 om (hapl) from कपि up to वीर in 36[c] B1 क्षतिरिव B1 वीरर्ति B2(m as above) क्षेपण D11 भूर्णि (for भूषण) —(l 2) Ñ1 D3.4.11 विनि पिष्ट D6 विनिष्पिष्टेन (corrupt) Ś1 Ñ1 D10 -गौ Ñ2 D3 सन्दिर, Ñ2 प्रतिर (for -मतिर) Ñ2 V1 B2.4 D5 महतलं B1 महातल (for महीतले)]

36 D5 om up to कपि in [c] (cf v l 35) —[a]) B प्रकिरस Ñ2 V B D5 पृष्ठ (for बाहु) D11 स्वी घर —[b]) G2 क्षरन्नसृङ् (for क्षरन्नसृङ्) Ñ2 V1 B1 सिन्धु(B3 °सह, B4 °सम)बहुमेशिखामिविक्षेपन (B1 °क्षेप) —[c]) Ś1 Ñ1 D3.8.10.11 विमुक्त, D2 G1.2 M1.2 स(D5 M3 स)भिन्न, T M2 स भग्न (for स भिन्न) G1 -संधि (for -संधि) G1.2 M1 विनीर्ण (for विकीर्ण) Ñ2 V1 B3.4 D5 विमुक्तशस्त्रास्त्रविपाटितवपु(D1 marg after corr °समयु) °बन्धो)विमोक्ष B4 विमुक्तशस्त्र परिपाततमांसको —[d]) D6 मृत (for हतः) D1.4.11 तथुर्ती (for राक्षस°)

37 Ñ2 V B D5 om 37 —[a]) D5 महाबलो (for °कपिर्) Ś1 Ñ1 D1.3.10 निपात्य तं D2 निमग्य तं, D1 विनिष्पीड्य D11 निपत्य (corrupt) (for निपीड्य तं) —[b]) D1 महात्मा

महर्षिभिश्चक्रचरैर्महाव्रतैः
समेत्य भूतैश्च सयक्षपन्नगैः ।
सुरैश्च सेन्द्रैर्भृशजातविस्मयै-
र्हते कुमारे स कपिर्निरीक्षितः ॥ ३८

निहत्य तं वज्रिसुतोपमप्रभं
कुमारमक्षं क्षतजोपमेक्षणम् ।
तदेव वीरोऽभिजगाम तोरणं
कृतक्षणः काल इव प्रजाक्षये ॥ ३९

G. 5. 43. 2
B. 5. 45. 2
L. 5. 41. 2

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे पञ्चचत्वारिंशः सर्गः ॥ ४५ ॥

४६

ततस्तु रक्षोधिपतिर्महात्मा
हनूमताक्षे निहते कुमारे ।
मनः समाधाय तदेन्द्रकल्पं
समादिदेशेन्द्रजितं स रोषात् ॥ १

त्वमस्त्रविच्छस्त्रभृतां वरिष्ठः
सुरासुराणामपि शोकदाता ।
सुरेषु सेन्द्रेषु च दृष्टकर्मा
पितामहाराधनसंचितास्त्रः ॥ २

■ ᵃ) Ñ₂ V₁ B D₁₋₄,₆,₈,₁₁ चक्र[D₈ चित्र]चरैः Ñ₂ D₆ महारथैः D₇,₈ G₁ C₂,k,t समागतैः (*for* महाव्रतैः). T₂ महर्षिभिश्च मरुद्भिरश्च.—ᵇ) Ñ₂ D₆ सह (*for* स-). Ś₁ D₁₀ यक्षैश्च सभूत- (*for* भूतैश्च सयक्ष-).—ᵈ) Ñ₂ V B D₂,₆ प्रपूजितः (*for* निरीक्षितः).

39 ᵃ) T₂ निर्जित (*for* निहत्य). D₅,₈,₉ T G₁ M₃ Ct -सुतोपमं रणे (G₁ क्षणात्) (*for* °प्रभं). Ś₁ Ñ V B D₁,₆,₁₀ स तं निहत्याशु (D₁ °सु) रवीन्दुदुर्जयं Ñ₂ D₆ °सुदर्शं V B °मर्दनं); D₁,₃,₆,₁₁ स तं निहत्या परवीरदुर्जयं; G₂ निहत्य सुरपतिसूनुसमप्रभं. Cv: "निहत्य तं वज्रिसुतोपमप्रभम्" इति पाठः.—ᵇ) Ś₁ Ñ₁ D₁,₃,₆,₁₀ क्षतजेक्षणं कपिः B₃ °ओपमेक्षितं; D₁₁ क्षतजेक्षणं कपिः (*for* क्षतजोपमेक्षणम्).—ᶜ) G₂ M₃,₄ तम् (*for* तद्). Ś₁ D₁₀ प्रतिगृह्य; Ñ₂ D₁,₆,₁₁ [s]थ जगाम (*for* ऽभिजगाम).—ᵈ) B₁ कृतक्षणी (sic); D₁ कृतक्षयः (*for* कृतक्षणः).

Colophon.—*Sarga name*: Ś₁ Ñ₂ B D₁,₁₀ अक्षकुमारवधः; Ñ₁ D₁,₄,₆ कुमाराक्षवधः; V₁ illeg.; V₂ D₄,₈,₁₁ अक्षवधः.—*Sarga no.* (figures, words or both): Ñ₂ D₁,₆,₁₀,₁₁ om.; Ś₁ M₃ 46; Ñ₁ V₁ D₆ 44; V₂ 34; B₁,₂ 42; B₃ 43; B₄ D₁,₇₋₉ T G M₁,₂ 47; D₂ 48.—After colophon, D₂ concludes with रामः; G with श्रीरामाय नमः.

46

M₃ begins with श्रीरामाय नमः.

1 C₂ missing for 1–2.—ᵃ) Ñ₂ V B D₁,₄ T₁,₃ G₁,₂ M₁,₂ स; C₂,k as in text (*for* तु).—ᵇ) Ś₁ Ñ₁ D₁,₆,₁₀,₁₁ T₂ कपि (Ñ₁ D₁,₄ °पिः T₂ °पे) हतेऽक्ष (Ñ₁ D₁₁ °क्षः); Ñ₂ V B D₆ निहतेऽक्षकुमारे; D₁ निहते कुमारे; D₃ M₃ महेन्द्रकल्पो; D₇,₈ स देवकल्पं (*for* तदेन्द्रकल्पं).—ᵈ) Ś₁ D₃,₇,₉,₁₀ G₂ सरोषः; Ñ₂ V₁ B D₂,₆ रुषाय; V₂ (after corr. as in V₁) समाहितः; D₂,₄ G₁ M₁,₂ सरोषं (*for* स रोषात्).

2 ᵃ) V B₁,₃ D₅ T₁ G₁,₂ वरमस्त्रविद्; C₂ त्वमस्त्रविद् (as in text). Ś₁ B₁ D₂,₃,₆,₁₀,₁₁ T₂ M₃ त्व (Ś₁ B₁ D₁₀ च) म्रविद्वांस (*for* शस्त्रभृतां).—ᵇ) Ś₁ Ñ V B D₁₋₄,₆,₁₀,₁₁ प्रख्यातबुद्धिः समरेषु शक्त (Ś₁ D₁₀ °रे प्रशस्य:; B₁ °रे प्रनष्टः; D₆ °रेष्वसाध्यः; D₈ °षु शक्तः).—ᶜ) Ñ₂ V B₁,₂,₄ D₆ दैत्य (B₂ दै)त्येषु देवेषु; B₃ सुरेषु सर्वेषु; D₁ सुरेन्द्रेषु (sic); D₁₁ G₂ सुरेषु चेन्द्रेषु (*for* सुरेषु सेन्द्रेषु). D₂ (स)पि (*for* च). D₂ -कामः (*for* -कर्मा).—ᵈ) Ñ₁ D₆ T -संचित-; C₂,m,g,k,t as in text (*for* -संचित-).

G 5.43.3
B 5.48.3
L 5.44.3

तवास्त्रबलमासाद्य नासुरा न मरुद्गणाः ।
न कश्चित्त्रिषु लोकेषु संयुगे न गतश्रमः ॥ ३

भुजवीर्याभिगुप्तश्च तपसा चाभिरक्षितः ।
देशकालविभागज्ञस्त्वमेव मतिसत्तमः ॥ ४

न तेऽस्त्यशक्यं समरेषु कर्मणा
न तेऽस्त्यकार्यं मतिपूर्वमन्त्रणे ।
न सोऽस्ति कश्चित्त्रिषु संग्रहेषु वै
न वेद यस्तेऽस्त्रबलं बलं च ते ॥ ५

ममानुरूपं तपसो बलं च ते
पराक्रमश्चास्त्रबलं च संयुगे ।
न त्वां समासाद्य रणावमर्दे
मनः श्रमं गच्छति निश्चितार्थम् ॥ ६

3 ᵃ) D₃ ६ हस्त् (for तव) —ᵇ) Ś₁ Ñ₁ D₇ ९ १० सासुरा V B₁ D₈ न सुरा B₂ त्रिसुरा, D₂ T₂ सासुरा (for नासुरा) Ś₁ Ñ₂ B₃-₄ D₁ ३ ४ ५ ८-११ T₃ स (for न) —After 3ᵃᵇ D₃ ६ T G₁ ३ M ins

1003* दोर्भ्यां हि समरे स्थातु सुरेश्वरसमाश्रिता ।

[All except M₃ सबेषु M₃ समाश्रिता]

—ᶜᵈ) Ś₁ Ñ₁ D₂ सर्वेषु D₁ ४ १० ११ सर्वेषु T₁ ३ न केचित् (for न कश्चित्) D₂ त्रि॰लोकेषु G₁ ३ M₁ ३ सयुगेषु, Cv k t as in text (for सयुगे न) D₁₁ गतश्रम (sic), T₁ ३ हतश्रिय, T₂ हतश्रम, Cv k t as in text (for गतश्रम) Ś₁ D₁ ६ ८ १० सयुगेऽपि (D₂ °षु, D₄ °षे च) गता श्रम (Ś₁ त्रिधे, D₁₀ श्रम) Ñ₁ सयुगेषु निर्जिता सम (hypm) (for ᵈ) D₃ पर्याप्ता ससुरे स्यातु न च लोका स्त्रयोऽपि या ❀ Cv सयुगे न गतश्रम न कश्चित् । सर्वे श्रान्ता भवन्तीत्यर्थ । न कश्चित्त्रिषु लोकेषु सयुगे न गतश्रम इति च पाठ । , Cr सयुगे कश्चिदपि न गतश्रमो न सर्वे प्राप्तश्रमा इत्यर्थ । न केऽपि त्रिष्वाहार्यमात्रपाठे तवास्त्रबलमासाद्य असुरो न न गतश्रम । मरुद्गणः न न गतश्रमा । त्रिषु लोकेषु कश्चिदपि न न गतश्रम । न गतश्रमः नेति योजना । कश्चित्त्रिषु न सयुगे न गतश्रम इति पाठ । , Cm कश्चिदपि न गतश्रमो न । सर्वे प्राप्तश्रमा इत्यर्थ । , so also Cg ❀ —For 3ᶜᵈ, N₂ V B D₃ subst

1004* समस्ता समरे स्थातु त्रैलोक्यमपि धावत ।

[B₃ न महर्षी सह (for समर्थी समरे) B₄ ह्यु (for स्थातु)]

4 ᵃᵇ) B₃ त्वद्वत, D₃ -गुप्तस्य (for -गुप्तश्च) D₃ त्व, T₁ ३ तु Ct as in text (for first च) D₁₀ चापि, M₃ चापि, [illegible] as in text (for चापि) B₁ त्वया तु रक्षसा वधो भुजवीर्याभिरक्षित —V₃ om 4ᶜᵈ —ᶜ) Ś₁ Ñ₁ D₇-१० G₁ ३ M₃ Ct प्रधानज्ञ Ñ₁ B D₁₀ नयज्ञस्त्व V₃ अनज्ञश्च (sic) D₃ ४ ११ [अ]पमान, D₃ विविधज्ञ T₃ विधानश्च (for विभागज्ञस्) —ᵈ) Ñ₂ V₁ B D₃ मतिमत्तर (B₃ °तम), D₁ रिपुसूदन, T₂ G₂ Cr मतिसत्तम, Cg k t मतिमत्तम (as in text)

[illegible] ᵃ) D₁ (त्व)शक्य B₃ हि (for अपि) Ś₁ Ñ₂ V₁ B D₁-४ ६ १० ११ (अ)साध्य D₁ (अ)कार्यं (for (अ)शक्यं) Ś₁ D₂ ७ ९ १० G₁ Cg k t कर्मणो, Ñ₂ V₁ B D₃ कर्मे, T₁ ३ कर्मणो Cr m g as in text (for कर्मणा) Ñ₁ न तेऽस्त्यशक्य समरेषु कर्मे (allege) V₃ स्वकर्मणा तेन महाकपीश्वरो (sic) ❀ Ck न तेऽस्त्यशक्य समरेषु कर्मणामिति पाठ । समरेषु कर्तव्यानां कर्मणां मध्ये तेऽशक्य नास्ति, [illegible] also adds 'कर्मणा' (?) इत्येव पाठ साम्प्रदायिक इति वदन् ❀ —ᵇ) D₃ कार्यं (for (अ)कार्यं) D₁ मति (for मति) Ś₁ D₁₀ दृढपूर्व, D₁ ४ ११ पूर्वेदृ D₃ T₁ G₁ -पूर्वमन्त्रिणे D₇ ९ स्वमन्त्रणे Cr m g k t as in text (for पूर्वमन्त्रणे) Ñ V B₁-₃,₄ (marg also) D₃ ६ न तेऽस्ति युद्धे (D₃ °स्य) म (B₄ (orig) न) सिद्धर्शनेषु (Ñ₁ °नेन, D₃ °नेषु च) —ᶜ) Ś₁ D₁ ४ १० ११ G₂ ३ तेऽस्ति, Ñ₂ तेषु, D₁ चापि, D₃ नास्ति Cv as in text (for सोऽस्ति) Ś₁ Ñ₁ D₁ ६ ७ १० T₁ ३ M₁ om , D₁₁ वा (for वै) Ñ₂ V B D₆ न चापि (B₃ °हि) कश्चिद्गुणवान् विचिन्मदे —ᵈ) Ñ₂ V B D₃ ६ व्यतिक्रमेत् (for न वेद यस्ते) Ś₁ D₁₀ वा (for च) Ś₁ D₁ ३ ६ ७ ९ १० T₁ om (second) ते B₃ च ते जन, Cv as in text (for बलं च ते) Ñ₁ D₁ ४ ११ सहित वेग तु (D₁₁ च) त (Ñ₁ च) था बलं च

6 B₃ om (hapl) 6ᵇ —ᵃ) Ñ₁ समान (for ममानु) Ñ₂ V B₁ ३ ४ D₁₀ सुमहद्, D₁ T₁ तपसा (for तपसो) Ś₁ D₁-४ १० ११ om च B₁ ४ om [illegible] —ᵇ) T₁ M₃ पराक्रम D₂ G₂ (अ)स्त्र, D₃ (अ)स्त्रि॰ (for (अ)स्त्र) Ñ₂ V B D₃ ६ ८ चास्त्र (N₂ V₁ B₃ ४ चास्त्र, V₃ चार्य B₃ चार्य D₆ चार्य) परिग्रहश्च D₃ चार्यपराक्रमश्च (for चास्त्रबलं च संयुगे) Ś₁ Ñ₁ D₁₀ ११ पराक्रम चास्त्र (D₁₁ °त्र) परिग्रह (च —After 6ᵃᵇ, Ñ₂ V B D₆ ins while Ś₁ D₁₀ ११ ins after 6

1005* सर्वेषु कार्येषु समर्थयुक्त
बुद्धिप्रकाशेष्व महानुभाव ।

[(1 1) Ś₁ D₁₀ विनिर्जितश्च B₁ समर्थेन च D₁₁ समर्थेऽपि च (for समर्थयुक्त) —(1 2) V₁ प्रकाशे च B₃ प्रकाशेषु B₃ प्रकाशे हि D₂ प्रकाशस्य [illegible] प्रकाशेषु, D₁₁ प्रवीणेषु (for प्रकाशेष्व) Ś₁ D₁₀ ११ महा (D₁₀ °गा) नुभावा (D₁₁ °वा)]

—Thereafter D₃ repeats (var) 6ᶜᵈ B₃ om 6ᶜ —ᶜ) Ś₁ D₁₀ ११ न त्वेव समासाद्य Ñ₂ V D₁ ३ ४ D₃ (second time) ६ न च त्वां समासाद्य D₃ तत्र समासाद्य Ñ₁ B₁ ३ ४ D₃ (second time) ६ ११ (अ)वमर्द, V D₃ (first time) ६ T₂ M₃ (अ)वमर्दने (D₃ T₂ M₃ °ने) ; D₁ ४ (अ)भिमर्द G₂ ३ °मर्दने, Cv as in text (for (अ)वमर्दे) D₃ सर्वेषामात्मन न योगमर्दने —ᵈ) Ś₁ Ñ₁ D₁ ४ ११ [illegible]

निहताः किंकराः सर्वे जम्बुमाली च राक्षसः ।
अमात्यपुत्रा वीराश्च पञ्च सेनाग्रयायिनः ॥ ७
सहोदरस्ते दयितः कुमारोऽक्षश्च सूदितः ।
न तु तेष्वेव मे सारो यस्त्वय्यरिनिषूदन ॥ ८
इदं हि दृष्ट्वा मतिमन्महद्बलं
कपेः प्रभावं च पराक्रमं च ।
त्वमात्मनश्चापि समीक्ष्य सारं
कुरुष्व वेगं स्वबलानुरूपम् ॥ ९
बलावमर्दस्त्वयि संनिकृष्टे
यथा गते शाम्यति शान्तशत्रौ ।
तथा समीक्ष्यात्मबलं परं च
समारभस्वास्त्रविदां वरिष्ठ ॥ १० G 5 43 11 B 5 48 10 L 5 44 11

श्रम, D3 श्रम मनो (by transp) Cv as in text (for मन श्रम) Ñ1 V B D2(second time) e परिश्रम(B2 °श्रान्ति) गच्छामि विधिवत्ये, D2 (first time) श्रम न गच्छामि विविधिवत्यै —After 6 D2 ins

1006* निहत रक्षांसि पहूनि मृधे
कुमारमक्ष च विनाइय त्वम ।
पतीनवन्यूँनि तस्य निमहे
त्वया तु रक्षोवर मविचीकवाम्।

7 ᵃ) B1 स (for च) —ᶜ) D11 मामात्यगमुत्रा —ᵈ) Ś1 D14 -[अ]ग्रगा हता, Ñ V B D1 ... [अ]ग्रयायिनः, D7 ... °गामिन, D6 G1 ... M1 °गायका (for -[अ]ग्रयायिन) —After 7, D5-8 S ins while D6 ins after l 2 of 1009*

1007* तस्मादि मुदमद्वाति मायामयानि च ।
[D2 च (for मु)]

8 ᵃ) D7 ... सहोदरस्त नयित —ᵇ) T2 निपातित, G1 च सायक, G2 विपूदित (for च सूदित) —ᶜ) D6 ... G1 M1 हि (for तु) M1 मे सनार (for तेष्वेव मे) T2 सारो मे (by transp) —After 8ᵃ, M1 ins.

1008* ... शत्रुमूदन।
निहतास्तु समरे

—For 8 Ś1 Ñ V B D1-4 ... subst

1009* अक्ष कुमारोऽवियतो दुर्धर्षश्च महाबल ।
न च ते समरे कश्चित्प्रत्योऽस्ति रिपुसूदन।
न च म मारवा लघु यथा त्वयि महाबले।

[V1 om l 1 —(l 1) Ñ2 D2 दुर्धर्षो V1 B विरतो (for दवितो) Ñ1 D1-4 ... दुराध् Ñ2 D2 निरगद् (for दुरगद्) D1 ... विपातिन D2 [अ]तिवीर्यवान् (for महाबल) —After l 1 D2 ins 1007* —(l 2) D1 न (for न) Ś1 न (for कश्चि) Ś1 D1 ... रिपुघ्न Ñ2 V B D2 न च मे सो(Ñ2 D2 न मे)ऽस्ति मन्ये(B2 °स्ते सम कश्चित्[sic]) तथा तुल्ये रि(V1 °त्वं रिपु[hypm])पूदन (B2 °मर्दन, D2 ... °सूदन) —(l 3) Ś1 D1 [च]त, Ñ1 D1 त, D1 ... वै (for म) Ś1 D1 मार वत् (for मारवा) Ñ1 महाबले (for °बुले)]

—Thereafter all the above MSS cont.

1010* तस्मात्कथासु पुत्र इव सुताम विचार्य च।

[Ś1 D1 [अ]व (for [आ]सु) Ñ2 D1-4 ... [अ]ष च पुत्र (for [अ]सु पुत्र इव) D2 विचाय (for विचार्य)]

9 ᵃ) D1-3 च, T2 G3 तु (for हि) D1 ... निहत, M1 [अ]प्रतिम, Cr m g as in text (for मतिमन्) D2 G1 M2 बल महत् (by transp) T2 G2 M1 महाहवे (for महद्बल). Ś1 D1 ... तुम ह्यद्य परम बलेषु, Ñ V B D2 ... अथ हि कद (Ñ1 D2 ह्यद्य) परमो(Ñ1 °म) बलेषु, B1 ... अथ हि कद परम बलेषु(B1 [m after corr] °मद्य लोके) D2 इमे हि दृष्ट्वातिम बलेषु —ᵇ) D2 हरि, T2 G3 M1 बल (for कपे) Ñ2 V B D3 ... प्रभावश्च पराक्रमश्च —ᶜ) D2 मात् (for त्म) Ñ1 D1 ... [च]पि (for [आ]पि) D1-4 निरीक्ष्य G1 कुरुष्व (for समीक्ष्य) Ñ2 D1 ... सारं (for सार) Ś1 B1 D1 त्वमात्मना वै त्र(B1 °अवीर)मवीक्ष्य सर्वं(B1 °त्र), Ñ2 V B1 ... D2 सम्यक्(Ñ2 °हा हमनवेक्ष्य(B1 °आसि) तथैव स त्वं —ᵈ) Ś1 Ñ1 D1 कार्यं, L1 वीर, D1 ... वीर्यं (for वेगं) Ś1 Ñ V1 s(marg also as in text) B D1 ... स्वगुण, D11 च गुण (for बलानु).

[illegible] ᵃ) B1 हत (for बला) Ś1 D1 ... [अ]वमर्द (D2 °र्द) (sic), D7 G2 M1 Ck t °मर्द्य, Cv r m g as in text (for -[अ]वमर्दस्त्व) Ś1 Ñ1 D11 सनिकृष्टो, Ñ2 V B D1 ... सनिकृष्टो(D1 °ष्ट) (for संनिकृष्टे) —ᵇ) D7 T1 Ck t शान्तशत्रु, Cv r m g as in text (for °शत्रौ) Ś1 Ñ V B D1 ... यथा न गच्छेदुपहार भवता, D2 यथा न मे स्यादिह शान्तशत्रो ... Cm ... यथो त्वयि गते इत्ये ... सन्निकृष्टे हनुमत्समीप प्राप्ते ... वलावमर्दं सेनानाशो यथा शाम्यति सेनाक्षयो यथा न स्यात् तथा आत्मबल पर च समीक्ष्य समारभस्व ।, ... also Cg Ck ... गते निर्गते त्वयि सन्निकृष्टे सति। °पराक्रमर्दे ... प्राप्त । ... शान्तशत्रु ... also Ct &c —ᶜ) D11 [अ]त्व (for [आ]त्म) D1 G2 बाहु (for पर) —ᵈ) D7 T2 G3 M1 [अ]स्त्रभृता, Cr m as in text (for °विदा) D1 वरिष्ठ Ś1 D2 ... प्रतापयुत(D2 ... °युत) कम समारभस्व (D2 °चर)स्व, Ñ V B ... पराक्रम(D1 ... पराक्रम) कर्म समारभ, B1 °भू ,स्व —After 10, D5-8 S ins

C 5 41 12 B 5 48 13 L 5 44 12

न खल्वियं मतिः श्रेष्ठा यत्त्वां संप्रेषयाम्यहम् ।
इयं च राजधर्माणां क्षत्रस्य च मतिर्मता ॥ ११

नानाशस्त्रैश्च संग्रामे वैशारद्यमरिंदम ।
अवश्यमेव बोद्धव्यं काम्यश्च विजयो रणे ॥ १२

ततः पितुस्तद्वचनं निशम्य
प्रदक्षिणं दक्षसुतप्रभावः ।
चकार भर्तारमदीनसत्त्वो
रणाय वीरः प्रतिपन्नबुद्धिः ॥ १३

ततस्तैः स्वगणैरिष्टैरिन्द्रजित्प्रतिपूजितः ।
युद्धोद्धतकृतोत्साहः संग्रामं प्रतिपद्यत ॥ १४

श्रीमान्पद्मपलाशाक्षो राक्षसाधिपतेः सुतः ।
निर्जगाम महातेजाः समुद्र इव पर्वसु ॥ १५

1011* न वीर सेना गणशो च्यवन्ति
न वज्रमादाय विशालसारम् ।
न मारुतस्यास्ति गतिप्रमाणं
न चाग्निकल्पः करणेन हन्तुम् ।
तमेवमर्थं प्रसमीक्ष्य सम्यक् [5]
स्वकर्मसाम्याद्धि समाहितात्मा ।
स्मरंश्च दिव्यं धनुषोऽस्य वीर्यं
व्रजाक्षतं कर्म समारभस्व ।

[(l 1) D3 वीरा (for सेना) and यान्ति (for च्यवन्ति) —(l 2) D3 नाकम्पाद्य वज्रमादाय ... Ct [illegible] एवमेवि गण (Cg गणशः) इत्यादेरिदि । Cr m गणशोऽपि (Cr °शो) वज्रमादाय विशालसारं च [illegible] [illegible] [illegible] सेना मारयितुं न शक्नोति । (Cm [illegible] [illegible] प्रयत्ने ऽपि [illegible] [illegible] दुर्जयमिति) । Ct [illegible] [illegible] पाठ । [illegible] [illegible] [illegible] । हे वीर सेना न सेना वा पुनः [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । तथा [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] । so also Ct ह्° —(l 3) M3 [स]म (for [स्य]स्ति) D3 गति T2 M3 Cm t गते Cr g k as above (for गति°) —(l 4) D3 [illegible] [illegible] —(l 5) D3 [illegible] G1 तम् (for तम्) —(l 6) D3 [illegible] T1 [illegible] T2 [illegible] Cr as above (for [illegible]) —(l 7) D3 [°]विदा T2 M3 Cr m g k [°]स्याव M1 [illegible] Ct as above (for [illegible]) —(l 8) D3 T G2 M1 3 [illegible] Cr m t as above (for [illegible])]

11 ᵃ) Ñ2 V B D6 [illegible] (for [इयं च]) ᵇ) Ñ V 3 D3 [illegible] मतिर्मता D2 [illegible] D3 G2 M1 Ch t [illegible] Cr m g as in text (for मति मता) C [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । so also Ct ह्° —ᶜ) V1 D3 [illegible] (sic) V1 D [illegible] D3 T2 G2 [illegible] D3 M3 [illegible] D3 [illegible] D2 [illegible] Cr m g k t as in text (for यत्त्वा) —ᵈ) Ñ1 D3 इह (sic) (for इयं) V1 B1-3 D2 [illegible] तु D3 तु (for च) B1 [illegible] (sic) (for [illegible]) B2 [illegible] (for [illegible]) —ᵈ) D3 तु (for च) V1 D3 [illegible] (B3 तु) [illegible] च D3 क्षत्रियस्य (for क्षत्रस्य च) Ñ2 V1 B D [illegible] मतिर्मता D3 [illegible] T2 (also in text) Ct मतिर्मत Cr m g k t as in text (for मतिर्मता) ᶜ) D3 [illegible] [illegible] V1 [illegible] [illegible] [illegible]

12 ᵃ) Ś1 V1 D [illegible] -शस्त्रैश्च D3 [illegible] च D3 G M3 -शस्त्रैश्च D3 Ch t [illegible] Cr m g as in text (for -शस्त्रैश्च) —ᵇ) V1 [illegible] B1 [illegible] [illegible], D3 [illegible] (for वैशारद्यम्) —ᶜ) Ñ V 1 B D [illegible] M3 Cr m योद्धव्यं Cr k t as in text (for बोद्धव्यं) —ᵈ) Ñ1 V B1 (marg also as in text) [illegible] D3 [illegible] (for काम्यश्च) Ś1 [illegible]

13 ᵃ) Ś1 सुतस्य (for पितुस्) —ᵇ) V1 D3 [illegible] D3 [illegible], D3 [illegible] (for दक्षसुत) T1 [illegible] Ś1 D3 [illegible] महात्मा —ᶜ) D3 om (hap ?) [illegible] V1 V B D3 [illegible] D3 Ct [illegible] (for [illegible]) —ᵈ) D3 प्रतिपन्नबुद्धि

14 V1 L1 3 om 14–15 —ᵃ) Ś1 D3 [illegible] V1 [illegible] B1 D3 T [illegible] D3 [illegible], Cr m t as in text (for स्वगणैर्) G1 [illegible] Cm as in text (for इष्टैर्) —D3 om 14ᵃ 15 —ᶜ) Ś1 D3 G1 युद्धोद्धत (Ś1 D3 °त, G1 °त) D3 M1 युद्धोद्धत D3 °द्धत Cr m k t as in text (for युद्धोद्धत) D3 [illegible] (sic) ३ Cr g युद्धोद्धत (Cg °त) [illegible] [illegible] —ᵈ) V1 D3 [illegible] G1 M1 [illegible] V1 B1 D [illegible] T1 G1 M1 [illegible] V1 D3 Cm t [illegible] D3 [illegible] (for प्रतिपद्यत)

15 V1 L1 3 om 15 (cf v.l 14) —ᵃ) V1 D3 [illegible] [illegible] (for -पलाशाक्षो) —ᵇ) Ś1 V1 T1 D3 [illegible] —ᶜ) Ñ1 V1 B1 D3 सुमीम सु(V1 [illegible]) D सुभुम सु (for निर्जगाम) ᶜ) D3 महार्वि (V1 महाभूष) V1 V1 B1 D3 महाबल —ᵈ) Ñ1 B3 V1 B1 D3 [illegible] G1 Ct पवन (for पर्वसु)

स पक्षिराजोपमतुल्यवेगै-
र्व्यालैश्चतुर्भिः सिततीक्ष्णदंष्ट्रैः ।
रथं समायुक्तमसंगवेगं
समारुरोहेन्द्रजिदिन्द्रकल्पः ॥ १६

स रथी धन्विनां श्रेष्ठः शस्त्रज्ञोऽस्त्रविदां वरः ।
रथेनाभिययौ क्षिप्रं हनूमान्यत्र सोऽभवत् ॥ १७

स तस्य रथनिर्घोषं ज्यास्वनं कार्मुकस्य च ।
निशम्य हरिवीरोऽसौ संप्रहृष्टतरोऽभवत् ॥ १८

सुमहच्चापमादाय शितशल्यांश्च सायकान् ।
हनूमन्तमभिप्रेत्य जगाम रणपण्डितः ॥ १९

तस्मिंस्ततः संयति जातहर्षे
रणाय निर्गच्छति बाणपाणौ ।
दिशश्च सर्वाः कलुषा बभूवु-
र्मृगाश्च रौद्रा बहुधा विनेदुः ॥ २०

समागतास्तत्र तु नागयक्षा
महर्षयश्चक्रचराश्च सिद्धाः ।
नभः समावृत्य च पक्षिसंघा
विनेदुरुच्चैः परमप्रहृष्टाः ॥ २१

आयान्तं सरथं दृष्ट्वा तूर्णमिन्द्रजितं कपिः ।
विननाद महानादं व्यवर्धत च वेगवान् ॥ २२ G 5 41 3 B 5 48 24 L 5 (4, 8)

16 B3 om 16 —ᵃ) Ś1 Ñ1 D1–4.10.12 राजोत्तम, T3.4 G1 राजाभिख, Cv r m g t as in text (for राजोपम) Ñ1 -तुल्यविक्रमैर्, Ñ2 V B2.3.4 D5 भीमवेगैर् (B1.4 °गैद्) D1.4 -तुल्यवेगैर् (for -तुल्यवेगैर्) ※ Cv पक्षिराजोपमतुल्यवेगै पक्षिराजोपमै, अन्योन्यतुल्यवेगैश्च। अथवैकद्वयार्थमेकार्थे शब्दद्वयप्रयोगो वा ※ —ᵇ) Ś1 D9.10 सिंहैर्, D1 (m also as in Ś1) 3.4.11 व्याघ्रैः, Cv as in text (for व्यालैश्च) Ñ1 V B1.2.3 D5.6 सित, D7.8 G1.2 तु (for सित) —ᶜ) D7–9 असक्त (for असंग) Ñ2 V B1.2.4 D5 समासक्तमसक्त (B1.4 °क्त) B1 D2.3.11 T1.2 M1 वेग ; D3 वेगै (for वेग) —ᵈ) Ñ2 V2 B1.3.4 D5 समप्रभुत्व (B3 °त्व) (for इन्द्रकल्प) G3 समारुरोहामर-राजकायु —After 16 Ñ2 V B1.3.4 D5 read an addl colophon

[Sarga name Ñ2 V B1.3.4 D5 इन्द्रजिद्विजयः —Sarga no (figures words or both) Ñ2 V2 D5 45 V3 35 B1.3 43 B4 46]

17 ᵃ) B2.4 D5 रथी (D5 सर्व)रथिनां —D10 om (hapl see var) 17ᵈ–18ᶜ —ᵇ) Ñ1 शस्त्रज्ञाय, B1 शस्त्रज्ञोथ, B2 सर्वज्ञ, D3.6.6 G2 शस्त्रज्ञोऽथ (for शस्त्रज्ञोऽस्त्र) B1.3 D1.4.11 विशारद (for विदां वर) Ś1 D3 शूर (D3 °र) शस्त्रभृतां वर —ᶜᵈ) D5 [ऽ]पि (for [ऽ]भि) Ś1 N V B D1.4.6.11 रथेनाभिययौ तत्र स वानर सुपादुरवत् (Ś1 Ñ1 °कसात्, D11 °रमत्)

18 D10 om 18ᵃᵇᶜ (cf v l 17) —ᶜᵈ) Ś1 Ñ1 D1.4.11 तु हरिश्रेष्ठ N2 V B D2.6 कपि(D6 हरि)शार्दूल D5 हनुमान्वीर (for हरिवीरोऽसौ) D5 reads sup lin sec m ऽसौ संप्रहृष्टतरो V1 B1.4 D6 G1 समहृष्टतरो (G1 °तरो) B3 समहृष्टपुलो, D3 स संहृष्टतरो (for संप्रहृष्टतरो) G3 संप्रहृष्टवपुस् (for ᵈ) —After 18, D1 ins

1012* इन्द्रजितं कपिं दृष्ट्वा लोकाभिव्यवस्थितम् ।
विगतं सुखमासीन राक्षस क्षुभितोऽभवत् ।

19 Ñ2 V2 B1.4 D5 om 19–23 B2 om 19–21 —ᵃ) Ś1 D6.10 स महद्, Ñ1 सुदृढ, V1 D2.12 महद्, B3 महत्सु, D7.8 हृद्दृढ्य (for सुमहद्) D3 स मासक्यापं माद्दाय (sic) —ᵇ) Ś1 Ñ1 V3 B3 D1–4.10.11 सि(D1–4.11 ति)क्ष्णीताग्रा (for शितशल्यान्) —ᶜ) Ś1 B3 D1.4.6.10.11 अभिदु(Ś1 D10 °दु B3 °दु)त्य, D3 समाप्लुत्य, D7–9 T3 G2.3 °प्रेक्ष्य (for अभिप्रेत्य) —ᵈ) Ś1 Ñ1 V1 B3 D1.4.6.10 युधि वानर, D5 बलिना वर, D11 युधि मारुति (for रणपण्डित)

20 Ñ2 V2 B1.3.4 D5 om 20 (cf v l 19) —ᵃ) D3 ततस् (for तस्मिंस्) Ś1 Ñ1 B3 D1–4.10.11 G1.2 M1 सयुगे, Cg t as in text (for संयति) —ᵇ) B3 बाणपाणौ (for बाण°) —ᶜ) D3 M1.2 तु Ct as in text (for च) Ś1 D10 प्रदिशश्च वेदुर्, B3 G2 कलुषीवभूवुर्, (for कलुषा बभूवुर्) —ᵈ) Ñ1 V1 B3 D2.12 रौद्र (for रौद्रा)

21 Ñ2 V2 B D5 om 21 (for all except B3, cf v l 19) —ᵃᵇ) Ś1 Ñ1 D1.4.6.10 समागताश्च, D11 समीपगतास् (sic) (for समागतास्) Ś1 D10.12 च (for तु) Ś1 गुह्या (sic) D12 -यक्षा (for यक्षा) D2.3.10.11 चक्रधराश्च, M2 ज्योतिश्चराश्च, Cv m g k t as in text (for चक्रचराश्च) D3 समीपतुल्याश्च सहस्राश्च सुरर्षिगणाश्च सुसंगता सवा —ᶜ) Ś1 Ñ1 D1.3.4.10.11 तत (for नभ) and तु (for च) —ᵈ) D11 निनेदुर् (sic) (for विनेदुर्) D2.4.12 प्रसर्पे D3 G1.2 M1 परम Ct as in text (for परम) प्रहृष्टा Ct as in text (for प्रहृष्टा)

22 Ñ2 V2 B1.3 D5 om 22 (cf v l 19) —ᵃ) B2.3 D5 आयात D1.4.6 तम D2 सरवर (for सरथ). —ᵇ) Ś1 Ñ1 V1 B2.3 D1–4.10.11 तूर्णम्, ■ (ed) पूर्णम् (for तूर्णम्) D7–9 Ct इन्द्रप्पर्जं Ś1 Ñ1 V1 B3 D1–4.10

G 5.44.4 B 5.48.25 L 5.44.24 इन्द्रजित्तु रथं दिव्यमास्थितश्चित्रकार्मुकः ।
धनुर्विस्फारयामास तडिदूर्जितनिःस्वनम् ॥ २३

ततः समेतावतितीक्ष्णवेगौ
महाबलौ तौ रणनिर्विशङ्कौ ।
कपिश्च रक्षोधिपतेश्च पुत्रः
सुरासुरेन्द्राविव बद्धवैरौ ॥ २४

स तस्य वीरस्य महारथस्य
धनुष्मतः संयति संमतस्य ।
शरप्रवेगं व्यहनत्प्रवृद्ध-
श्चचार मार्गे पितुरप्रमेयः ॥ २५

ततः शरानायततीक्ष्णशल्या
न्सुपत्रिणः काञ्चनचित्रपुङ्खान् ।
मुमोच वीरः परवीरहन्ता
सुसंनतान्वज्रनिपातवेगान् ॥ २६

स तस्य तत्स्यन्दननिःस्वनं च
मृदङ्गभेरीपटहस्वनं च ।
विकृष्यमाणस्य च कार्मुकस्य
निशम्य घोषं पुनरुत्पपात ॥ २७

शराणामन्तरेष्वाशु व्यवर्तत महाकपिः ।
हरिस्तस्याभिलक्ष्यस्य मोक्षयँल्लक्ष्यसंग्रहम् ॥ २८

इति] B₃ पुष्पि (for कपि) —[c]) Ś₁ Ñ₁ V₂ B₂₃ D₂₃₅ ₆₁₁ T₁₂ नराद् च (B₂₃ T₂ तु), G₂ विनदत (for विनदाद्) D₃ ननाद् सुमहत्नाद् —[d]) G₃ स (for च) D₁₁ व्यपर्यत (for व्यवर्धत च) D₅ G₂ वीर्यवान्

23 Ñ₂ V₃ B₂₄ D₂ om 23 (cf v l 19) —[a]) D₁ सुरथ, D₇₈ T₁₃ सरथ M₃ स रथ, Cr as in text (for तु रथ) —[b]) D₇₈ आस्थितः (for आस्थितश्) —[c]) B₄ कार्मुक स्फारयामास —[d]) Ś₁ Ñ₁ B₃ D₂₃₆₁₀ -स्फूर्जित, D₅ विस्फूर्ज (for दूर्जित) D₄₇₈₁₁ T₁₃ G M Cr m निस्वन, T₂ निस्वन (sic), Cg t as in text (for निःस्वनम्) B₃ तडिदूर्जितविक्रम

24 [a]) Ñ₂ V₃ B D₂ युधि तीव्र (V₁ °ष्ण), D₁₁ अति तीक्ष्ण, G₁ अतितीव्र (for अतितीक्ष्ण) —[b]) B₄ रणाकर्कशागुमौ (marg also युधि निर्विशङ्कौ), B₁ [illegible] D₁ समवाववैरौ —D₃ om (hapl) 24[cd]. —[c]) B₃ सु (for first च) D₇₈ तनुज (for च पुत्र) —[d]) Ś₁ D₁₀ युद्धवैरौ, D₃ कामवैरौ

25 [a]) Ñ₂ V B D₂ तत स (V₃ स), D₃ ततोस्य (for स तस्य) V महारथस्य (for °रथस्य) —[b]) V₃ B₃ धनुर्भृत V₁ संयति विविधशस्त्र, Ñ₂ V B D₂ शस्त्रभृता वरस्य, D₃ संयति समरस्थ (for संयति संमतस्य) —[c]) D₁₀ शरप्रवेग (sic), T₃ शरप्रवेगं, G₃ अशस्त्र वेगं, Cg as in text (for शरप्रवेगं) Ś₁ Ñ₁ D₂₁₀ विनय स (Ñ₁ वि)वृद्ध, D₁₁ विरत्न सम्वृद्ध, D₃ विनय प्रवृद्ध, D₅ व्यहनत्प्रवृद्ध, D₁₁ विपुल प्रवृद्ध, T₂₃ विहृतन्य°, G₁ हनुमत्र° (sic), Cg k t as in text (for व्यहनत्प्रवृद्ध) Ñ₂ V B₂₃ D₂ शरप्रवेगानतिविं (Ñ₂ °नाश°, B₃ °नाम वि)हितवान्स (Ñ₂ V₁ B₁ D₂ °यन्स्य), B₄ शरप्रवेगान्विकिरन्प्रवृद्धाः —[d]) B₁ D₂₃₄₅₁₁ चकार, Cg as in text (for चचार) D₁₁ मार्गे (for मार्गे) D₄₈ T₃ M₂₃ अप्रमेये

26 Ñ₂ V₃ B₂₄ D₂ om 26–28 —[a]) Ś₁ D₁₁ आयतस स, M₃ आयतनीक्ष्ण (for आयततीक्ष्ण) D₁₁ M₃ वेगान्, G₃ सुवर्ण —[b]) B₄ D₃₁₁ पत्त्रिण, Ñ₁ सुपर्वण कर्णिन (for सुपत्रिण काञ्चन) B₄ चित्रपुङ्खान, D₅ पुङ्खचित्रान् (by transp) —[c]) D₁₁ वीर (for वीर) —[d]) Ś₁ Ñ₁ V₁ B₁ D₁₁₅₁₀₁₁ समन्ततः D₅ G₁ सु सवतान्, G₂ M₂ सुसनतान्, Cb t as in text (for सुसंनतान्) G₃ वज्र V₁ D₇₈ समान (for निपात)

27 Ñ₂ V₃ B₂₄ D₂ om 27 (cf v l 26) —[a]) D₇₈ तत स, M₃ ततस्तु (for स तस्य) Ś₁ Ś₁ D₂₄₁₀ स (for तत्) M₃ स्यन्दन च (hypm) (for स्यन्दन) D₄₅ निस्वन (for निःस्वन) D₁₁ स तस्य स विस्वनस्यन्दनस्य (sic) —[b]) D₄ -पणव (for पटह) Ś₁ D₁₀ प्रवाद (for स्वन च) —[c]) D₁₁ विकृष्यमाणस्य D₅ स (for च) —[d]) Ś₁ Ñ₁ V₁ D₂ D₄₋₁₀₁₁ नाद D₇₈ M₃ घोर (for घोष)

28 Ñ₂ V₃ B₂₄ D₂ om 28 (cf v l 27) D₃ reads 28–29[b] in marg —[a]) B₃ शरैरेवे, D₁₁ शरान्तरेष्वाशु —[b]) Ś₁ V₁ D₄₅ Cr व्यावर्तत B₃ D₄₁₁ T₁₂ व्यवर्धत (for व्यवर्तत) Ñ₁ व्यवर्तत वीर्यवान् at Cr शराणामन्तरेष्वाशु व्यवर्तत महाकपिरिति पाठ —[cd]) Ś₁ Ñ₁ D₁₀ [च]विरि(D₁ °क्ष्य)स्य, V₁ B₁ D₄₅₈ T₂ G₂ M₃ Cv r m e t (अ)भि(B₁ D₂ [अ भि])लक्ष्यस्य D₁₄ [अ]भिलक्ष्यस्य (sic) (for [अ]भिलक्ष्यस्य) Ś₁ B₁ D₁₂₃₄₅ T₁ Cmp मोहयन्, D₅ T₂ G₁₂ M₁ Cr m g मोचयन्, T₂ मोचयन्, Cb t as in text (for मोक्षयन्) D₁₀ T₁₃ Cv लक्ष्य, G₃ मोक्ष, Cr m g k t as in text (for लक्ष्य) M₃ लक्ष्यमद्भुतवत् (for °) D₃ ह्नुना न्मोहयल्लक्ष्य प्रकाशवान्

शराणामग्रतस्तस्य पुनः समभिवर्तत ।
प्रसार्य हस्तौ हनुमानुत्पपातानिलात्मजः ॥ २९
तावुभौ वेगसंपन्नौ रणकर्मविशारदौ ।
सर्वभूतमनोग्राहि चक्रतुर्युद्धमुत्तमम् ॥ ३०
हनूमतो वेद न राक्षसोऽन्तरं
न मारुतिस्तस्य महात्मनोऽन्तरम् ।
परस्परं निर्विषहौ बभूवतुः
समेत्य तौ देवसमानविक्रमौ ॥ ३१

ततस्तु लक्ष्ये स विहन्यमाने
शरेषु मोघेषु च संपतत्सु ।
जगाम चिन्तां महतीं महात्मा
समाधिसंयोगसमाहितात्मा ॥ ३२
ततो मतिं राक्षसराजसूनु-
श्चकार तस्मिन्हरिवीरमुख्ये ।
अवध्यतां तस्य कपेः समीक्ष्य
कथं निगच्छेदिति निग्रहार्थम् ॥ ३३ G 5 48 20 B 5 48 35 L 5.44 35

29 D3 reads in marg 29^cd (cf v l 28) —^c) Ś1 D10 वैयाग्रपवतः, D2 T3 G2 °वर्तत, Cm g t as in text (for समभिवर्तत) Ñ2 V B D6 वीर त्वं (V2 B4 स वीर, B1 वीरस्य) कपिपुङ्गव, D5 वर्तमान पुन पुन —G1 om 29^c – 30 —^c) Ñ2 V B1.3.4 D6 प्रहस्य तरसौ, D3 प्रसार्य बाहू (for प्रसार्य हस्तौ) Ś1 D8.10 मतिमान्, D1.4 सुमहान् (for हनुमान्) B1 हनुमान्मारुतवेगेन, T2 प्रसार्य हनुमान्बाहू —^d) Ś1 Ñ1 D1.4.7.10.11 [स]निलोपम, T1 G1 [स]य(G1 [मा]रु) मारुति (for [अ]निलात्मज) Ñ2 V B D6 वायुसमपराक्रम .

[illegible] G1 om 30 (cf v l 29) —^a) B3 कोप (for वेग) —After 30^a, G1 repeats erroneously 29 and 30^a —^d) G2.3 M1 चक्रतु (for चक्रतु) —After 30 B3 ins

1013* तस्य मायानिपातन (?) बलवानेव मुष्टिभि ।
हनुमानस महावेगोऽप्यासबलवानपि च तम् ।
पक्षुमान्स्य विक्षेप शराश्चैव सुदूरत ।
स्वपादनिगप पीडन मर्दयिष्येद मारुति ।
काश्चित्कराभिमातेन काश्चिदिष्येद मारुति । [5]
काश्चिद्दादृढपादेन सजयाश्च च मारुति ।
बलस्तत्रसम नार्दं कृत्वा मुष्टि स विक्रमत् ।
सैन्यं विक्षेप चाकाश डौकयित्रि सर्वत ।
मारुतवद्धृकिना येन दग्धं शुष्कं तृणं यथा ।
तथा तत्र कपीन्द्रेण दग्ध सैन्य महाद्रुत । [10]
वानरस्य बल वीर्यं दृष्ट्वा सर्वं द्विजोत्तम ।
सायु साध्विति तं मुष्टुमत्वा कर्म सुदुष्करम् ।

31 ^a) Ñ2 V B D6 वेत्ति (for वेद) —^b) M3 स (for न) Ñ2 V B1.3.4 D6 च महात्मा (for महात्मनो) B3 स वानरश्चन्द्रजितोऽस्य चान्तर —After 31^ab, B3 ins

1014* तत्व मुष्टिग्रहणेन दारुण

—D3 reads 31^c – 32^d in marg —^c) Ś1 Ñ1 V B1.3.4 D1.3.4.7.10.11 निर्विषयौ (Ś1 D8.11 °य), Ñ1 D2 G2.3 M1 दुर्विषहौ Ct as in text (for निर्विषहौ) Ñ2 V B1.3.4 D6 हि तावुभौ (for बभूवतु) B3 परस्पराविविषयौ हि तावुभौ —^d) Ś1 D1.10.11 मारुततुल्य (Ś1 D11 °भीम) (for देवसमान) M1 D1.2.4 समागतौ मारुततुल्यविक्रमौ. Ñ2 V B [illegible] वसुधाभूर्विविधवाणकोपमौ —After 31, D3 repeats 31^c.

32 D3 reads in marg 32^ab (cf v l 31) Ñ2 V2 B D6 om (hapl ?) 32 —^a) D1.4.10.11 स (for तु) [illegible] लक्ष्य, D5.11 G1.3 M2.3 लक्ष्ये, D2 लक्ष (for लक्ष्ये) Ś1 Ñ1 V1 D1.4.10.11 प्रतिहन्यमाने (D1.4 °ने) T1 प्रतिहार्यमाणे, Cv स वि°, Cr m g t as in text (for स विहन्यमाने) —^b) D5.7.8 T G1 M3 Cv r m g t [अ]मोघेषु, D11 घोरेषु, Cmp as in text (for मोघेषु) Ñ1 V1 वि पतत्सु (for संपतत्सु) Cv 'शरेषु मोघेषु' इति सम्यक् —After 32^a, Ś1 Ñ1 V1 D1.4.10.11 ins

1015* विषादमस्तस्य कपे प्रवेशन् ।
स तं समीक्ष्याप्रतिवीर्यवेगं
महाकपिं मारुततुल्यवेगम् ।
मतिं चकाराशु ततो महात्मा

[V2 illeg for l 1 —(l 1) Ś1 जलदुहा D5 विषाद (for विषाद:) —(l 2) D1 सम D1.4 समीक्ष्य (for समीक्ष्य) Ś1 D1.10 [अ]प्रतिवेगवीर्यं, Ñ1 V1 D2 [अ]प्रतिमेन (Ñ1 °वेग)वीर्यं —(l 4) D4.11 मति (for ततो)]

—^d) V1 संयोगः, D1.4 संयोगे सु (for संयोग) D11 समाहितात्मा, G1 विमोहितात्मा Cv as in text (for समाहितात्मा) —After 32 Ś1 D10 ins

1016* दिव्यास्त्रयोगेन निराकृताय
बला न मृत्युर्विहितोऽस्य तेन ।
[(l 2) Ś1 [illegible] (sic) (for न)]

33 ^a) Ś1 D10 तदा (for ततो) G1 om राज Ñ2 V B D6 सुत (for सूनु) —^b) B3 राज, D11 वीर्यं, [illegible] सूनु (for वीर) —^c) B3 वरत्वता (for अवध्यता) M1 हरे (for कपे) D1.4.11 निरीक्ष्य D2 स वीक्ष्य —^d) Ś1 D10 तु कुमारिति, Ñ1 D1.4.11 नि[D11 तु]गच्छे दिति (Ñ1 °च वि), Ñ2 1.2 B D3.5.7 T तु(Ñ2.3, B1.2.4 D6 न, B3 तु) गच्छेदिति Cv as in text (for निगच्छेदिति) B3 विग्रहार्थं, D5 समद्वे (sic) M3 निग्रहार्थं

G 5.44.○ B 5.48.36 L 5.44.36 ततः पैतामहं वीरः सोऽस्त्रमस्त्रविदां वरः ।
संदधे सुमहातेजास्तं हरिप्रवरं प्रति ॥ ३४

अवध्योऽयमिति ज्ञात्वा तमस्त्रेणास्त्रतत्त्ववित् ।
निजग्राह महाबाहुर्मारुतात्मजमिन्द्रजित् ॥ ३५

तेन बद्धस्ततोऽस्त्रेण राक्षसेन स वानरः ।
अभवन्निर्विचेष्टश्च पपात च महीतले ॥ ३६

ततोऽथ बुद्ध्वा स तदास्त्रबन्धं
प्रभोः प्रभावाद्विगतात्मवेगः ।
पितामहानुग्रहमात्मनश्च
विचिन्तयामास हरिप्रवीरः ३७

ततः स्वायंभुवैर्मन्त्रैर्ब्रह्मास्त्रमभिमन्त्रितम् ।
हनूमांश्चिन्तयामास वरदानं पितामहात् ॥ ३८

न मेऽस्त्रबन्धस्य च शक्तिरस्ति
विमोक्षणे लोकगुरोः प्रभावात् ।
इत्येवमेवं विहितोऽस्त्रबन्धो
मयात्मयोनेरनुवर्तितव्यः ॥ ३९

(for निग्रहार्थम्) D3 कथ निवरश्चेषमिति ग्रहार्थं —After 33 B3 ins

1017* ततस्तु ब्रह्मणोऽस्त्रेण सबाल कृतबन्धुषी ।
सोऽभवत्तेन विभाह पपात धरणीतले ।

—Thereafter B3 reads 44–49 (including omissions and star passages)

34 Ñ2 V2 B2.3.4 D5 om 34–35 Before 34 B3 reads 40 for the first time repeating it (var) in its proper place —ª) G3 घोर (for वीर) —ᵇ) D3 शस्त्रम् (for सोऽस्त्रम्) —ᶜ) D1 चिक्षेप (for संदधे) Ś1 M1.2 स, B2 सु, D10 का, D11 तु (for सु) —ᵈ) D1.11 हुरिं (for हरि) D1 reads प्रति in marg —After 34 D1.2.3 ins while D2 ins after 35ᵃᵇ

1018* तत एव विकल ज्ञात्वा हनूमति महाबले ।
अवध्य सर्वभूतानां तदस्त्र न बबन्ध तम् ।
अथ तद्विदित ज्ञात्वा स जगाम पितामहम् ।
अपागम्य ततो ब्रह्मा मारुतात्मजमब्रवीत् ।
मारुत महत्क कार्यसिद्धेण गच्छ वानर । (5)
एवमुक्तस्तथेत्युक्त्वा ब्रह्मभूत स्थितोऽभवत् ।

[D1.2 om l 2 —(l 2) D1 अवध्य D2 अवध्य D3(in also as above) अवश्य and न (for तदस्त्र and तम् resp) —(l 3) D3.3 बुद्ध्वा (for ज्ञात्वा) —(l 4) D2.3 आगत्य (for आगम्य) —(l 5) D3 कार्य (for कार्यं) —(l 6) D1 ततो (for स्थितो) D3 स कपिरासाथ (for the post half)]

35 Ñ2 V2 B2.3.4 D5 om 35 (cf v l 34) —ª) G3 [अ]धं (for [अ]यं) Ś1 D10 [अ]वध्यभूत, Ñ1 D1–4.11 [अ]वध्यत्वा(D3 °त्व)मवेक्ष्य, B3 [अ]वधितस्त्वा (for [अ]स्त्रतत्त्ववित्) —After 35ᵃᵇ, D2 ins 1018* —ᶜ) G1 निर्जग्राह Cr m g k t as in text (for निजग्राह) D2.3 T1 महाबाहु Ś1 N1 V1 B2 D1–4.10.11 बबन्ध बुद्धि(D2 तथा) विज्ञातो(Ś1 V1 D10 °ता)

36 ᵃᵇ) Ñ2 V B2.3.4 D5 ततस्तं ब्रह्मणोऽस्त्रेण बबन्धेन्द्रजिद् आदिना(V1 °द्विजिद्दलजित् [sic]) —For 36ᵃᵇ, Ś1 N1 B1 D1–4.10.11 subst

1019* स ततो ब्रह्मणोऽस्त्रेण बद्ध कपिराक्षसः ।

[D3 तत स by transp D3.4.11 °बन्धन(D11 °ध) (for राक्षस) D3 बद्धो बालयुग्म (for the post. half)] —ᶜ) Ñ2 V B2.3.4 D5 सोऽभवत्, D2 बभूव (for अभवत्) Ś1 D1.2.10.11 तु (for च) —ᵈ) G3 निपपात (for पपात च) Ś1 N1 V2 B1 D1.2.4.10.11 M1 धरणी, D3 महती (for च मही)

37 Ñ2 V2 B2.3.4 D5 om 37–39 —ª) D5 [ऽ]थ G3 तु (for ऽथ) Ś1 N1 V1 D1–4.10.11 तु(D3 स) विज्ञाय मन्त्र(N1 वद्) (for ऽथ बुद्ध्वा स तदा) T1 तदा न Mt यथास्त्र (for तदास्त्र) D3 बन्धन, D10 बद्ध (for बन्धं) D1 Cm t स तदस्त्रबन्ध, G1.2 तदस्त्रास्त्रबन्धन B3 स तु विज्ञाय महास्त्रबन्धं —ᵇ) T3 प्रभो, Cm t as in text (for प्रभो) Ś1 D10 प्रयोग, D1–4 [ऽ]प्रवेश (D3 °ण) D3 [ऽ]प्रवेश, D5 [ऽ]प्रयोग, T1.3 M1 [आ]त्म वेग T2 प्रभाव Cm k t as in text (for [अ]प्रयोग) V1 B2 D3.10 प्रभो (B3 °भु) प्रभाव विगतोऽ(D3 °ग)वेग Cm विगतात्मवेग इति पाठ —ᶜ) B3 आत्मन (for आत्मनः)

38 Ñ2 V2 B2.3.4 D5 om 38 (cf v l 37) —ª) V1 D1.4 ब्रह्म (for तत) Ś1 स्वयंभुवैर —ᵇ) V1 D1.4 वासि, Cm g t as in text (for अभि) V1 G1 मन्त्रितं (G1 °त) Ś1 N1 B2 D1.3.4.10.11 ब्रह्मास्त्रेणाभिमन्त्रितं, D3 ब्रह्मणोऽस्त्रेण यन्त्रित

39 Ñ2 V2 B2.3.4 D5 om 39 (cf v l 37) —ª) Ś1 D3.4.8–11 M2 Cm g t न मेऽस्य N1 D1.4 ममास्य B3 न चास्य, T2 न मेऽस्ति (sic) (for न मेऽस्य) T अस्त्रस्य (for -बन्धस्य) Ś1 B2 D2.10.11 M2 न, D1.3 तु (for च) B3 चास्ति मे (for चास्ति) —ᵇ) Ś1 D3 T3 लोकगुरु Ś1 N1 V1 B2 D1–4.10.11 प्रसादात् (for प्रभावात्) —ᶜ) G3 M2 [ए]व मत्वा (for [ए]वमेव) T1 एव विहित M1.3 Cv एवोपहितो, Cr m g k t as in text (for एवं विहितो) Ś1 N1 V1 B2 D1.4.10.11 अवश्यमेव विहितस्तु(D1.4 °तोऽत्र) बंधो —ᵈ) B2 ममानुपालैर् (sic) D3 मया स्वयोनेर्, T3 महात्म°, M1 ममात्म°, Cr m g k t as in text (for मयात्मयोनेर्) Ñ1 अनुवर्तनीय

स वीर्यमस्त्रस्य कपिर्विचार्य
पितामहानुग्रहमात्मनश्च ।
विमोक्षशक्तिं परिचिन्तयित्वा
पितामहाज्ञामनुवर्तते स्म ॥ ४०

अस्त्रेणापि हि बद्धस्य भयं मम न जायते ।
पितामहमहेन्द्राभ्यां रक्षितस्यानिलेन च ॥ ४१

ग्रहणे चापि रक्षोभिर्महन्मे गुणदर्शनम् ।
राक्षसेन्द्रेण संवादस्तस्माद्गृह्णन्तु मां परे ॥ ४२

स निश्चितार्थः परवीरहन्ता
समीक्ष्यकारी विनिवृत्तचेष्टः ।
परैः प्रसह्याभिगतैर्निगृह्य
ननाद तैस्तैः परिभर्त्स्यमानः ॥ ४३

ततस्तं राक्षसा दृष्ट्वा निर्विचेष्टमरिंदमम् ।
बबन्धुः शणवल्कैश्च द्रुमचीरैश्च संहतैः ॥ ४४ G 5 41 [illegible] B 5 45 46 L 5 44 49

40 Ñ2 V2 B1.2.4 D2 read 40 (preceded by 1025*) after 49 (for B4 cf v l 54) V2 repeats (var) 40 (preceded by 1025*) after 49 B3 reads 40 for the first time before 34 repeating it (var) here. —a) Ś1 वीर्यं स मनस्य, D7 स वीर्यमस्त्रस्य (for स वीर्यमस्त्रस्य) Ñ1 V1 (second time) B1.2.3 (first time) D2 त्रिदिवा B3 (second time) विचार्य (for विचार्य) D11 स वीर्यमस्त्रस्य विचार्य धीमान् —Ś1 D10 om (hapl) 40cd —c) Ñ1 V1 (first time) D7.11 स(D1 स)मास, B3 (second time) तथानु (for विमोक्ष) Ñ1 V1 (second time) B1.2.3 (first time) D6 च कपिर्विचिन्त्य, B1 च * * स चित्त, D6 परिचिन्त्य वीर (for परिचिन्तयित्वा) —d) V1 (first time) B3 (second time) [आ]ज्ञ परि (for [आ]ज्ञामनु) T1 स (for स्म) Ñ1 V1 (second time) B1.2 (first time) D6 पैतामही (D6 पै * * *) तामनु (V2 B3 ता मम) वर्तताज्ञा — After 40, V1 (after the second occurrence of 40) B1.2.4 D6 read 45 while D2 ins after 40

1020* प्रकृष्टरूपो हरितास्रपूत
समीक्ष्य कार्यं रघुनन्दनस्य ।
सीतामनस्त्र सहते स्म बन्ध

41 Ñ2 V1 B1.2.4 D6 om 41–43 —a) Ś1 V1 D1.10.11 चापि, B1 [अ]पि च, D1.4 [अ]पि स (for [अ]पि हि) B3 बद्धस्य (sic) —b) Ś1 D10 मम न मम विद्यते —d) D1.4 [अ]नलेन च G2 [अ]नुरोधन (sic) (for [अ]निलेन च)

42 Ñ2 V1 B1.2 D6 om 42 (cf v l 41) —a) Ś1 D1.4.10.11 ग्रहणे D2 चापि G2.3 चापि (for चापि) D6 ग्रहणेऽपि —b) Ś1 D10 मनोमिह्, D6 G2 M3 Cg महत्त्वं, D11 माहात्म्ये, Ct as in text (for महन्मे) Ś1 D1.4.11 गुणवत्तां, D10 गुणमुत्तमं, G2 M3 Cg °दर्शनं Ct as in text (for गुणदर्शनम्) —c) Ś1 D10 संवादात्, B3 D6.11 संवाद (D6.11 sic) —d) G1 गृह्णन्तु (sic) (for गृह्णन्तु) D10 मा परे, D11 मामनम् (sic) G3 मा परे (for मां परे) B3 करिष्यामि सुराद वै

43 Ñ2 V1 B D6 om. 43 (for all except B3 cf v l 41) —a) M3 कपि (for पर) D10 -भूता (for -हन्ता) —b) Ñ1 D1.4.11 हरे (for पर) D10 प्रसभं, D11 T1.2 G1 प्रगृह्य Ck.t as in text (for प्रसह्य) Ñ1 [अ]भिगृह्य, V1 [अ]भिमुख्य, D6 [अ]भिगतैस्तु (for [अ]भिगतैर्) D6 निरीक्ष्य (for निगृह्य) —d) Ś1 Ñ1 V1 D1–4.10.11 बभूव तैस्तु, M3 निनादतैस्तु, Ck t as in text (for ननाद तैस्तैः) —After 43 Ś1 Ñ1 V1 D1–4.10.11 ins

1021* ततस्तु बद्धोऽस्त्रेण स वायो वानरर्षभ ।
समस्तविनिवेष्टश्च विचेष्टश्च स्म ततः ।

[(l 1) D6 वानरोत्तम Ñ2 अनिलस्यैव सुतः (for the post half) —(l 2) Ñ1 D1.4.4 तु (for first न) Ś1 V1 D10 विनाशश्च, D6 विचेष्टश्च, D11 निविष्टश्च (for निवेष्टश्च)]

44 B2 reads 44–49 (preceded by 1017*) after 44 —a) Ñ1 D1.3.4.11 ततः स, Ñ2 V B D6.4 ततस्ते, D6 तथा त, D10 ते तथा (for ततस्त) Ñ1 D11 राक्षसं (sic) Ñ2 V B D6 दृष्ट्वा (for दृष्ट्वा) —b) D7.8 T1 विनिविष्टम्, M3 नष्टचेष्टम् (for निर्विचेष्टम्) Ñ2 V B D6 बद्धमस्त्रेण मारुतिं —c) Ś1 D1.4.10.11 पाश(D1.4.11 रज्जु)बन्धन, Ñ1 D6.8 रज्जु(D6 राज्ज)पाशैश्च, Ñ2 V B1.2.4 D6 शणपट्टैश्च, B3 समरे वल्किनः, T2 (also in text) °पाशैश्च, Cv m g k t as in text (for शणवल्कैश्च) —d) D6 reads marg sec m द्रुमचीरैश्च Ñ1 V1 D1 D6 द्रुमवल्कल (B1 °वल्केन), V1 द्रुमचीरैश्च B1.4 द्रुमवल्क- (B1 [in also] °पट्टै)श्च Ś1 Ñ1 D1–4.10.11 मारुतिं Ñ2 D6 संवृते, V2 सवित (sic), B1.4 संहितैः, Cv r m g k as in text (for संहतैः) B3 चर्मरज्जुभिरेव च

G 5 44 9 B 5 48 36 L 5 44 36 ततः पैतामहं वीरः सोऽस्त्रमस्त्रविदां वरः ।
संदधे सुमहातेजास्तं हरिप्रवरं प्रति ॥ ३४
अवध्योऽयमिति ज्ञात्वा तमस्त्रेणास्त्रतत्त्ववित् ।
निजग्राह महाबाहुर्मारुतात्मजमिन्द्रजित् ॥ ३५
तेन बद्धस्ततोऽस्त्रेण राक्षसेन स वानरः ।
अभवन्निर्विचेष्टश्च पपात च महीतले ॥ ३६
ततोऽथ बुद्ध्वा स तदास्त्रबन्धं
प्रभोः प्रभावाद्विगतात्मवेगः ।
पितामहानुग्रहमात्मनश्च
विचिन्तयामास हरिप्रवीरः ३७
ततः स्वायंभुवैर्मन्त्रैर्ब्रह्मास्त्रमभिमन्त्रितम् ।
हनूमांश्चिन्तयामास वरदानं पितामहात् ॥ ३८
न मेऽस्त्रबन्धस्य च शक्तिरस्ति
विमोक्षणे लोकगुरोः प्रभावात् ।
इत्येवमेवं विहितोऽस्त्रबन्धो
मयात्मयोनेरनुवर्तितव्यः ॥ ३९

(for निजग्राह) D5 बद्ध नियच्छेयमिति ग्रहार्थं —After 33 B3 ins

1017* ततस्तु ब्रह्मणोऽस्त्रेण सद्यस्तं कृतवान्सुधीः ।
सोऽभवत्तेन निश्चेष्टः पपात धरणीतले ।

—Thereafter B3 reads 44–49 (including omissions and star passages)

34 Ñ3 V3 B1.3.4 D6 om 34–35 Before 34 B3 reads 40 for the first time repeating it (var) in its proper place —a) G2 धीर (for वीर) —b) D5 शस्त्रम् (for सोऽस्त्रम्) —c) D5 चिक्षेप (for संदधे) Ś1 M1.3 स B2 सु D10 स, D11 सु (for सु) —d) D1.12 हरिं (for हरि) D3 reads प्रति in marg —After 34 D1.3.4 ins while D3 ins after 35ab

1018* तत इह विस्मय ज्ञात्वा हनूमति महाबले ।
मा भय सर्वभूतानि तदस्त्र न बबन्ध तम् ।
अथ हरिश्च ज्ञात्वा स जगाम पितामहम् ।
अथागम्य ततो ब्रह्मा मारुतात्मजमब्रवीत् ।
मारुत मद्वच कार्यसिद्ध्या गच्छ वानर । [5]
गमुसस्त्वयेत्युक्त्वा स्वयंभूव विसर्जितः ।

[D1.3 om l 5 —(l 2) D1 मयत्य D4 अवध्य D1(m also as above) 3 भवत and न (for तदस्त्र and तम् respy) —(l 3) D3.4 बुद्ध्वा (for ज्ञात्वा) —(l 4) D3.4 आगत्य (for अथागम्य) —(l 5) D4 कार्य (for कार्यसिद्ध्या) —(l 6) D1 ततो (for विसर्जितः) D3 बद्ध्वा कपिवानरम् (for the post half)]

35 Ñ1 V3 B1.3.4 D6 om 35 (cf v l 34) —b) G3 [अ]प (for [अ]स्त्र) Ś1 D10 [अ]स्त्रसंमूढम्, Ñ1 D1.4.11 [अ]स्त्रतत्त्व(D11 °स्त्र)वित्, B2 [अ]स्त्रविद्वाय (for [अ]स्त्रतत्त्ववित्) —After 35ab D3 ins 1018* —c) G1 निर्जगाह Cr m g k t as in text (for निजग्राह) D7.9 T2 महाबाहु Ś1 Ñ1 V1 B2 D1–4.10.11 स्वयं पुरि (D3 स च) निजग्राह(Ś1 V1 D10 °ह)

36 cd) Ñ1 V B1.3.4 D6 तन्मर्दं ब्रह्मणोऽस्त्रेण वक्रीदृग्नि-र्जित्(V1 °र्नैषिद्रुत्जित् [sic]) —For 36cd Ś1 Ñ1 B2 D1–4.10.11 subst

1019* स बद्धो ब्रह्मणोऽस्त्रेण बद्ध कपिवरस्तदा ।

[D6 om 4 by transp D1.3.11 अवरुद्ध(D11 °भ) (for बद्ध) D3 बद्धो मारुतपुत्र (for the post half)] —e) Ñ3 V B1.3.4 D6 सोऽभवत्, D5 बभूव (for अभवत्) Ś1 D1.4.10.11 तु (for च) —d) G2 निपपात (for पपात च) Ś1 Ñ1 V3 B2 D1.3.4.10.11 M1 धरणी, D1 मही (for च मही)

37 Ñ3 V3 B1.3.4 D6 om 37–39 —a) D5 [ऽ]थ G3 तु (for ऽथ) Ś1 Ñ1 V1 D1.4.10.11 तु (D3 स) विज्ञाय महा (Ñ1 तद्) (for ऽथ बुद्ध्वा स तदा) T2 तदान M1 तथास्त्र (for तदास्त्र) D1 बन्धम्, D10 बद्ध (for बन्धं) D6 Cm t स तदस्त्रबन्ध G1.2 तदस्त्रबन्धं B1 स तु विज्ञाय महास्त्रबद्ध —b) T3 प्रभु, Cm t as in text (for प्रभोः) Ś1 D10 प्रयोग, D7.9 [अ]स्त्रबन्ध (D1 °न्ध) D5 [अ]प्रवेग D6 [अ]प्ययेग, T1.2 V3 [अ]प्रमेय T2 प्रमाव Cm k t as in text (for [अ]प्रवेग) V1 B2 D2.11 प्रभो (B2 °भु) प्रभाव विगतौज(D5 °ह)वेग & Cm विगतात्मवेग इति पाठ & —c) B1 मत्वास्त्र (for बाह्यमथस्)

38 Ñ3 V3 B1.3.4 D6 om 38 (cf v l 37) —a) V1 D1.4 बद्ध (for ततः) Ś1 स्वयंभुवैर् —d) V1 D2.3 वाति, Cm g t as in text (for मति) V1 G1 मति (G1 °त) Ś1 Ñ1 B2 D1.3.4.10.11 ब्रह्मास्त्राद् मति, D3 ब्रह्मास्त्रेण यति

39 Ñ3 V3 B2.3.4 D6 om 39 (cf v l 37) —a) Ś1 D3.4.7.9.11 M3 Cm g t न मेऽस्य Ñ1 D1.4 ममास्य V1 B2 न चास्य T2 न मेन्ति (sic) (for न मेऽस्त्र) T नचस्य (for बन्धस्य) Ś1 B2 D2.10.11 V3 न D1.4 तु (for च) B2 शक्ति मे (for शक्ति) —b) Ś1 D1 T1 लोकगुरु Ś1 Ñ1 V1 B2 D2–4.10.11 प्रसादात् (for प्रभावात्) —c) G2 M3 [ए]व मत्वा (for [ए]वमेव) T2 एव विहित M1.3 Cv एवोपविहितो, Cr m g k t as in text (for एव विहितो) Ś1 Ñ1 V1 B2 D1–4.10.11 मयाप्यनेन विहितः (D1.4 °बोध) मया —d) B2 मयातुयायैर् (sic) D3 मया स्वयोनेर्, T1 महात्म°, M1 ममात्म°, Cr m g k t as in text (for मयात्मयोनेर्) Ñ1 मनुवर्तनीय

स वीर्यमस्त्रस्य कपिर्विचार्य
पितामहानुग्रहमात्मनश्च ।
विमोक्षशक्तिं परिचिन्तयित्वा
पितामहाज्ञामनुवर्तते स्म ॥ ४०

अस्त्रेणापि हि बद्धस्य भयं मम न जायते ।
पितामहमहेन्द्राभ्यां रक्षितस्यानिलेन च ॥ ४१

ग्रहणे चापि रक्षोभिर्महन्मे गुणदर्शनम् ।
राक्षसेन्द्रेण संवादस्तस्माद्गृह्णन्तु मां परे ॥ ४२

स निश्चितार्थः परवीरहन्ता
समीक्ष्यकारी विनिवृत्तचेष्टः ।
परैः प्रसह्याभिगतैर्निगृह्य
ननाद तैस्तैः परिभर्त्स्यमानः ॥ ४३

ततस्तं राक्षसा दृष्ट्वा निर्विचेष्टमरिंदमम् ।
बबन्धुः शणवल्कैश्च द्रुमचीरैश्च संहतैः ॥ ४४ G. 5. 44. 12 B. 5. 48. 46 L. 5. 44. 49

40 Ñ2 V3 B1.2.4 D6 read 40 (preceded by 1025*) after 49 (for B4, cf. v.l. 54). V1 repeats (var.) 40 (*preceded by 1025**) *after* 49. B3 reads 40 for the first time before 34, repeating it (var.) here.—a) Ś1 वीर्यं स मंत्रस्य; D1.4 स वीर्यमंत्रस्य (for स वीर्यमस्त्रस्य). Ñ2 V1 (second time).3 B2.3 (first time).4 D4.6 विदित्वा, B3 (second time) विचार्य (for विचार्य). D11 स वीर्यमंत्रस्य विचार्य धीमान्.—Ś1 D8 om. (hapl.) 40ab.—b) Ñ1 V1 (first time) D1.3.11 स (D1.4 स्व)धाम-; B3 (second time) तथानु- (for विमोक्ष-). Ñ2 V2 (second time).3 B2.3 (first time) D6 च कपिर्विचिन्त्य, D3 च * * * स चित्र, D5 प्रतिचिन्त्य धीरः (for परिचिन्तयित्वा).—d) V1 (first time) B3 (second time) -[स्व]कां परि (for -[स्व]ज्ञामनु-). T2.3 स्व (for स्म). Ñ2 V2 (second time).3 B2.3 (first time).4 D6 पैतामहीं (D6 पै * * *) तामनु (V3 B3 तां समं)-वर्तमानः.—*After* 40, V1 (*after the second occurrence of* 40) B2.3.4 D6 read 45, while D5 ins. after 40:

1020* महत्कपी हरिसत्तमः
समीक्ष्य कार्यं रघुनन्दनस्य ।
सीतासमक्षं दहते स्म कपिं

41 Ñ2 V2 B1.2.4 D6 om. 41–43.—a) Ś1 V3 D2.10.11 चापि; B3 [अ]पि ॥ D1.4 [अ]पि ग- (for [अ]पि हि). B3 चैवस्य (sic).—b) Ś1 D10 भय न मम विद्यते.—d) D1.4 [अ]नलेन च; G1 [अ]नुरोधनः (sic) (for [अ]निलेन च).

42 Ñ2 V3 B1.2.4 D6 om. 42 (cf. v.l. 41).—a) Ś1 D1.2.10.11 ग्रहणे. D3 वापि, G1.3 चापि- (for चापि). B3 ग्रहणेनापि.—b) Ś1 D10 महान्मे; D3 G2 M2 C2 महत्त्वे; D11 महात्मने; Ct as in text (for महन्मे). Ś1 D1.4.11 गुणदर्शन; D11 गुणदर्शनं; G2 M2 C2 °दर्शनः; Ct as in text (for गुणदर्शनम्).—c) Ś1 D10 महाराज; B3 D2.3.11 सवाद (D3.4.11 sic).—d) G1 गृह्णंतु (sic) (for गृह्णन्तु). D10 मां परेः D3 परसंत (sic), G3 मा परे (for मां परे). B3 करिष्यामि सुरेन वै.

43 Ñ2 V3 B D6 om. 43 (for all except B3, cf. v.l. 41).—a) M3 कपि (for पर). D10 -हर्ता (for -हन्ता).—c) Ñ1 D3.3.11 वरै (for परैः). D10 प्रसह्य-; D11 T2.3 G3 प्रगृह्य, Ct.t as in text (for प्रसह्य). Ñ1 [अ]भिसृत्य; V1 [अ]भिसुत्वा, D1 [अ]भिनिवेद्य (for [अ]भिगतैर्). D3 निरीक्ष्य (for निगृह्य).—d) Ś1 Ñ1 V1 D1–4.10.11 ननाद तैस्तैः; M3 विनादयंतैः; Ct.t as in text (for ननाद तैस्तैः).—*After* 43, Ś1 Ñ1 V1 D1–4.10.11 ins.:

1021* ततस्तु महायोऽस्त्रेण स बद्धो वानरर्षभ ।
समर्थोऽपि विचेष्टश्च विचेष्टश्चैव वानरः ।

[(l. 1) D3 वानरोत्तम. Ñ1 प्रतिबद्धो महाबल (for the post. half).—(l. 2) Ñ1 D1.2.4 तु (for first च). Ś1 V1 D10 *विचेष्टन्*; D3 *विचेष्ट*; D11 *निश्चेष्ट* (*for* विचेष्ट)]

44 B1 reads 44–49 (preceded by 1017*) after 33.—a) Ñ1 D1.4.6.11 तथा तं; Ñ2 V B D1–3 ततस्ते; D2 अथ तं; D10 तं तथा (for ततस्तं). Ñ1 D11 राक्षसं (sic). Ñ2 V B D6 दृष्ट्वा (for दृष्ट्वा).—b) D1.3 T1 निर्विशेषम्; M3 महाचेष्टम् (for निर्विचेष्टम्). Ñ2 V B D6 वज्रसमेन मारुतिं.—c) Ś1 D2.3.10.11 पाश (D1.4.11 रज्जु)बंधैश्च; Ñ1 D1.2 रज्जु (D3 दाम)पाशैश्च. Ñ2 V B1.2.4 D6 शणपट्टैश्च, B3 समरे बलिवृद्धैः T1 (also as in text) °वल्कैश्च; Cv.m.g.k.t as in text (for शणवल्कैश्च).—d) D6 reads marg. sec. m. द्रुमचीरैश्च. Ñ2 V3 B3 D6 द्रुमवल्कल (B3 °वल्क); V3 द्रुमचीरैश्च, B1.4 द्रुमवल्के (B1 (m. also) °वल्कै)श्च. Ś1 Ñ1 D1–4.10.11 मारुतिं, Ñ2 D6 °संवृतैः; V3 संवितैः (sic); D11 संहितैः; Cv.r.m.g.k as in text (for संहतैः). D3 चर्मसूत्रैश्च च.

G 5 44 18
B 5 48 47
L 5 44 50

स रोचयामास परैश्च बन्धनं
प्रसह्य वीरैरभिनिग्रहं च ।
कौतूहलान्मां यदि राक्षसेन्द्रो
द्रष्टुं व्यवस्येदिति निश्चितार्थः ॥ ४५
स बद्धस्तेन वल्केन विमुक्तोऽस्त्रेण वीर्यवान् ।
अस्त्रबन्धः स चान्यं हि न बन्धमनुवर्तते ॥ ४६
अथेन्द्रजित्तं द्रुमचीरबन्धं
विचार्य वीरः कपिसत्तमं तम् ।
विमुक्तमस्त्रेण जगाम चिन्ता-
मन्येन बद्धो ह्यनुवर्ततेऽस्त्रम् ॥ ४७
अहो महत्कर्म कृतं निरर्थकं
न राक्षसैर्मन्त्रगतिर्विमृष्टा ।
पुनश्च नास्त्रे विहतेऽस्त्रमन्य
त्प्रवर्तते संशयिताः स्म सर्वे ॥ ४८
अस्त्रेण हनुमान्मुक्तो नात्मानमवबुध्यत ।
कृष्यमाणस्तु रक्षोभिस्तैश्च बन्धैर्निपीडितः ॥ ४९

45 For sequence in B₃ cf v l 44 Ñ₂ V₃ B₃ om 45–46 V₁ reads 45 after the second occurrence of 40 B₁ ₂ ₄ D₅ read 45 after 40 (for B₄, cf v l 54) —ᵃ) Ś₁ रोचयामास D₉ ₁₀ चिंत(D₁₀ चोप)यामास Ś₁ Ñ₁ D₁–₆ ₁₀ ₁₁ तुमसु, B₂ सरैस् (for परैस्) Ś₁ Ñ₁ V₁ B₁ ₂ ₄ D₁ ₃–₇ ₉ ₁₀ T₂ G₃ च(Ś₁ D₁₀ स) पदं, D₁₁ च बद्ध (for च बन्धनं) —ᵇ) D₃ प्रगृह्य (for प्रसह्य) Ñ₁ वलि, D₅ जपि, D₆ ₁₁ जरि (for वरि) T₂ पी (for च) Ś₁ D₁₀ अभिसत्य(D₁₀ °सद्य)होय, D₁ ₄ अतिनिग्रहं च D₅ अभिमानतेन च, D₇ ₉ अभिगृहंच च (for अभिनिग्रहं च) V₁ B₂ ₄ प्रसह्य(B₂ [before corr] [illegible] च) रक्षोभिरसह्य(B₂ °स [sic])मह च, B₄ प्रसह्य रक्षो भिरह(marg also °हु)मह च —ᶜ) D₆ T₂ G₂ ₃ Ck कुतूहलात्, Cv r m g t कौतूहलात् (as in text) D₁ ₂ ₄ ₁₀ ₁₁ मा(D₁₀ मां)तुमि, T₂ G₁ मे(G₁ मा) यदि (for मां यदि) D₁ ₁₁ राक्षसेंद्र (sic) —ᵈ) Ś₁ व्यासीद् (sic) D₁₀ व्यरस्येद् (sic) M₃ प्रयस्येद्, Cv as in text (for व्यवस्येद्) Ś₁ Ñ₁ D₁ ₁₀ ₁₁ निश्चित्य V₁ B₁ ₂ ₄ D₅ जातबुद्धि, D₃ आतचेष्ट, D₆ निश्चित्य (sic) (for निश्चितार्थः) D₅ दृष्टुं यथा चेच्छति निश्चितार्थः

46 For sequence in B₃ cf v l 44 Ñ₂ V B D₅ om 46 (for Ñ₂ V₃ B₃ cf v l 45) —ᵃ) D₆ तत्र T₂ तेन (for तेन) D₁₁ बद्धस्तेन (sic) Ś₁ Ñ₁ D₁ ₂ ₄ ₁₀ ₁₁ मंत्रेण D₃ वीर्येण, T₂ वल्केश, Cm k t as in text (for वल्केन) —ᵇ) D₁₀ विमुक्तास्त्रेण (sic) —ᶜ) D₆ बद्ध (for बन्ध) Ś₁ Ñ₁ D₁–₆ ₁₀ ₁₁ हि सामान्य (for स चान्यं हि)

47 For sequence in B₃, cf v l 44 —ᵃ) D₅ यथा (for अथ) T₂ ₃ G₃ M₃ तु (for तं) B₂ बद्ध (for द्रुम) Ś₁ Ñ₁ D₁–₆ ₁₀ ₁₁ G₃ M Cm चीरबद्धं, Ñ₂ V B₁ ₂ ₄ -वल्कबन्ध(V₁ °नि)द्धं B₃ चीरनिबन्धं, D₅ -वल्कबद्धं (unmetric) T₂ ₃ G₁ ₂ चीरबन्धन (for चीरबन्धं) —ᵇ) D₃ समीक्ष्य D₁₁ चोप, G₁ धीर (for वीर) G₂ च (for तम्) Ś₁ D₁₀ योधमुख्य, Ñ₁ D₁ ₂ ₁₁ योधमुख्यं, D₃ ₆ राजमुख्य (for सत्तम तम्) Ñ₂ V B M₃ समीक्ष्य धीर इन्द्रजित यदि —ᶜ) T₁ हन्येन, G₂ M₁ ₂ नान्येन Cm g t as in text (for मन्येन) D₅ बद्धो, G₁ ₂ बद्धो Cm g t as in text (for बद्धो) Ś₁ Ñ₁ D₁–₄ ₁₀ ₁₁ न बद्ध मन्यो(Ś₁ Ñ₁ °न्यो [sic]) (for मन्येन बद्धो) D₂ ₄ Ct [s]पि, Ck as in text (for हि) D₁ M₃ निवर्ते Cm g k t as in text (for [ऽ]नु°) ※ Ct 'नान्येन बन्धे ह्यनुवर्ततेऽस्त्रम्' इति पाठे चिन्ताहेतुरूपमिदम् ※—For 47ᶜᵈ, Ñ₂ V B D₅ subst

1022* सुग्रीव व दारुणमवाप्य
मद्बद्धमोक्ष कपिसत्तमेन ।

[(l 1) B₂ दारुण (for दारुणम्) V₃ D₅ अवप् (for -अवाप्य) —(l 2) B₂(m after corr as above) ₄ मोक्ष (for मोक्ष) D₅ ₂ कपिकुमरेण]

—After 47, G₁ ins

1023* इन्द्रजित्तु तदा दृष्ट्वा बध्यमानं तु वल्कुभिः ।
विफलं कर्म मे सर्वं विमुक्तोऽस्त्रेण वानर ।

48 For sequence in B₃ [illegible] v l 44 —ᵃ) D₁ अथो (for अहो) Ñ₂ V₃ D₇ ₉ ₁₀ Ct कृत्य निरर्थ V₁ निरर्थकं कृतं (by transp) B₄ निरर्थकं हि, D₃ कृतं निरर्थक —ᵇ) Cm ध्वनित् Cg t as in text (for -गतिर्) Ś₁ Ñ₁ D₁ ₂ ₄ ₁₁ मत्रं(Ś₁ D₁₀ मत्र)कृतिर्हि(D₁ ₄ °र्न) विमृष्टा, Ñ₂ V B D₅ सञ्चारविमृष्टा(Ñ₂ B₃ D₅ °ष्ट) वाचया (V₃ सदा), D₃ सञ्चारितं चैतद्वया D₁₁ °कृतिर्हि तावद (for मन्त्रगतिर्विमृष्टा) —ᶜᵈ) V₃ B₂ ₄ पि(B₂ [m after corr] पै)रम्भहतो Ñ₁ B₁ D₁ प्र(B₁ वि)हते, D₂ [ऽ]पहते D₅ ₆ G₁ प्र(G₁ वि)हिते, Cr g t as in text (for विहते) Ñ₁ D₁ ₂ G₂ [ऽ]न्यदस्त्र (by transp) V₃ [ऽ]स्त्रमनुवर्तते (hypm) (for ऽस्त्रमन्यत्) D₁₁ पुनश्च नास्त्रे प्रहते तसर्वे (sic) (for °) —V₁ om 48ᵈ B₄ om after प्रवर्ते up to सर्वे B₁(m after corr as in text) ₂ न वर्तते Ñ V₁ B₁ ₃ D₁–₆ ₁₁ खलु [illegible] B₂ खल्वस्य (sic) G₁ व सर्वे (for स्म सर्वे) Ś₁ D₁₀ पुनश्च नास्त्रेऽस्त्रमन्यदस्त्र प्रवर्तते संशयि तच्चलु स्म न

49 For sequence in B₃ cf v l 44 B₄ reads 49 (including 1025*) after 54ᵉᶠ. —ᵃ) D₅ T₁ M₁

हन्यमानस्ततः क्रूरै राक्षसैः काष्ठमुष्टिभिः ।
समीपं राक्षसेन्द्रस्य प्राकृष्यत स वानरः ॥ ५०

अथेन्द्रजित्तं प्रसमीक्ष्य मुक्त-
मस्त्रेण बद्धं द्रुमचीरसूत्रैः ।
व्यदर्शयत्तत्र महाबलं तं
हरिप्रवीरं सगणाय राज्ञे ॥ ५१

तं मत्तमिव मातंगं बद्धं कपिवरोत्तमम् ।
राक्षसा राक्षसेन्द्राय रावणाय न्यवेदयन् ॥ ५२

कोऽयं कस्य कुतो वापि किं कार्यं को व्यपाश्रयः ।
इति राक्षसवीराणां तत्र संजज्ञिरे कथाः ॥ ५३

हन्यतां दह्यतां वापि भक्ष्यतामिति चापरे ।
राक्षसास्तत्र संक्रुद्धाः परस्परमथाब्रुवन् ॥ ५४

अतीत्य मार्गं सहसा महात्मा
स तत्र रक्षोधिपपादमूले ।
ददर्श राज्ञः परिचारवृद्धा-
न्गृहं महारत्नविभूषितं च ॥ ५५

G 5 44 ?
H 5 48 57
L 5 41 60

Cv g सद्गुध्यत, Ck t as in text (for °गुध्यते) —For 49^cd Ś1 N V B D1 6 8 10-21 subst

1024* अथ्रजस्यविमोक्षं तु हनुमानभ्युध्यत ।

[Ś1 D10 अस्य च B1 यथास्य (for -स्यविमोक्ष) Ś1 D5 10 च (for तु) Ś1 Ñ1 V3 नाभ्युध्यत, Ñ2 V1 B2-4 D5 नाभ्युध्यते]

—^a) B3 (marg also as in text) क्रियमाणस्, D5 हन्यमानोऽथ (for हन्यमानस्त) Ś1 D10 हि, Ñ V B D1 6 8-11 G2 M3 च (for तु) —^b) B3 (marg also as in text) दारुणैर्, B4 सत्य यथैर्, D7 8 तैस्तैर्वीर्, D6 तैश्च सवैर् (for तैश्च यथैर्) Ñ1 V2 M3 प(V2 प) पीडित —After 49 Ñ2 V B D4 ins

1025* तत्र पैशाचकैस्तैर्नैर्ऋतैस्तैः स मारुतिः ।
तस्मान् मोक्षयामास तस्मात्काष्ठसमन्वितम् ।

[(l 1) V3 B1 यद्दैर् (for यष्टिर्) B2 तत्र —(l 2) V3 B2 आसात (sic) Ñ2 B3 D4 ततोऽपि (for तस्मा°) B1 तस्मात्काष्ठयाबिता (for the post half)]

—Thereafter Ñ1 V2 B1 2 4 D5 read 46, while V1 repeats 40

50 V2 om 50-57 Ñ2 om 50^ab B1 reads 50 after 45 (cf v l 54) —^a) D5 हनूमांस्तु (for हन्यमानस्) D1 6 10 11 च तै (for तत्र) Ñ1 B2 D1 G1 क्रुद्धै, D1 4 M2 गूढैर् (for क्रूरैर्) —^b) Ś1 Ñ1 D1 8 10 11 काष्ठमुष्टिभि, D7 8 काष्ठमुष्टिभि —^c) D5 समीपे —^d) G3 महाकपि (for स वानरः) Ś1 D10 समाकृष्यत वानर, Ñ2 D1 प्रावेश्यत स मारुति V1 B1 3 समानयत मारुति, B1 सम्प्रवेश्य च मारुति

51 V3 B1 om 51 (for V2 cf v l 50) Ñ2 B1 3 D4 om 51-57 D3 reads in marg 51^a-52^b —^a) The ग्रहेण D1 T1 2 चैव (for यत्) Ś1 D10 -चैवं, D5 M1 -बद्धं (for मुक्तं) —^cd) D5 व्यदर्शयत् G1 पश्य (for तत्र) Ñ1 च (for स) D2 महाकपि महाहव ■ (for °बलं तं हरिप्रवीरं)

52 Ñ2 V3 B1-3 D4 om 52 (cf v l 50 and 51). D3 reads in marg 52^cd (cf v l 51) D6 om 52^d —^b) Ś1 D10 हरि (for कपि) V1 वरासन (for -वरोत्तमम्) —^c) D1 4 राक्षसो, D5 राक्षस (sic) (for राक्षसा) —^d) V1 B4 T2 M3 न्यदर्शयन्, D1 4 वेदय द्वयन्, D5 प्रदर्शयन् (for न्यवेदयन्)

53 Ñ2 V3 B1 3 D4 om 53 (cf v l 50 and 51) —^a) B4 [ऽ]थो (for ऽयं) Ś1 D10 11 कथं, T1 2 कुतो (for कुतो) Ñ1 [अ]थ, M3 [अ]त्र (for [अ]पि) —^b) Ñ1 V1 किंतत्(V1 °ती)र्य (for किं कार्यं) Ś1 Ñ1 V1 B3 D3 10 किं (for को) D10 G1 C1 [ऽ]प्यु(G1 [ऽ]प्यु)पाश्रय, Cm as in text (for व्यपाश्रय) —^c) Ś1 Ñ3 V1 B1 D1-4 10 11 मुख्याना (for वीराणां) —^d) Ś1 N1 B4 D1-4 10 11 तेषां, V1 illeg D7 8 बहु (for तत्र)

54 Ñ2 V2 B1 3 D4 om 54 (cf v l 50 and 51) —^a) D11 कल्प्यता (for हन्यता) Ś1 D10 हन्यता (for दह्यतां) Ś1 Ñ1 B4 D1 8 10 T1 2 च (for वा) —^b) D1 6 भज्यताम् (for भक्ष्यताम्) D5 वदि, D11 इव (for इति) —After 54^ab B1 reads 49 1025* 40 45 and 50 —B4 om 54^c-57 —^c) D10 संयुता (for संक्रुद्धा)

55 Ñ2 ■ B D4 om 55 (cf v l 50 51 and 54) —^a) Ś1 Ñ1 V1 D1 6 10 11 स हन्यमानो बहु(D5 शक्ति)भिश्च तत्र(D11 °श्च वानर) —^b) Ś1 Ñ1 V2 D1-6 10 11 समेत्य (for स तत्र) D2 10 पार्श्वं (for पाद) D10 मूलं —^c) Ś1 Ñ1 V1 D1 8 10 21 परीवृद्धं (D10 °वृद्धं, D11 °द्धा), D5 परिचारवृद्धान्, Cv m g k t as in text Cvp °वृद्ध (for परिचारवृद्धान्) —^d) D1 6 गृहं (for महा) D5 राज्ञ (for रत्न) Ś1 Ñ1 V1 D1-4 10 11 परिच्छदं च(D5 महत्, D10 त D11 च) (for विभूषितं च)

G 5 44 0 B 5 48 38 L 5 44 61 स ददर्श महातेजा रावणः कपिसत्तमम् ।
रक्षोभिर्विकृताकारैः कृष्यमाणमितस्ततः ॥ ५६
राक्षसाधिपतिं चापि ददर्श कपिसत्तमः ।
तेजोबलसमायुक्तं तपन्तमिव भास्करम् ॥ ५७
स रोषसंवर्तितताम्रदृष्टि
दशाननस्तं कपिमन्ववेक्ष्य ।
अथोपविष्टान्कुलशीलवृद्धा-
न्समादिशत्तं प्रति मन्त्रिमुख्यान् ॥ ५८
यथाक्रमं तैः [illegible] कपिश्च पृष्टः
कार्यार्थमर्थस्य च मूलमादौ ।
निवेदयामास हरीश्वरस्य
दूतः सकाशादहमागतोऽस्मि ॥ ५९

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे षट्चत्वारिंशः सर्गः ॥ ४६ ॥

56 Ñ2 V2 B D9 om 56 (cf v l 50 51 and 54) G1 reads in marg 56–57ᵇ —ᵃ) Ś1 Ñ1 V3 D1–6 10 11 स (for स) —ᵇ) D5 कपिकुञ्जर —ᶜ) D1 4 G1 2 विविधाकारैः, D5 विकृताकारैः —ᵈ) T3 कृष्यमाणम् (sic) Ś1 D2 3 8 10 T3 G1 ततस्ततः, V1 समततः (for इतस्ततः)

57 Ñ2 V2 B D9 om 57 (cf v l 50 51 and 54) G1 reads in marg 57ᵃᵇ (cf v l 56) —ᵃ) Ś1 Ñ1 V1 D1 2 6 10 12 [अ]धिपतिं क्रुद्धो D5 [अ]धिपतिं क्रुद्ध —ᵇ) Ś1 V3 D1–6 10 11 कपिकुञ्जर (D5 °र), Ñ2 कपिसत्तम —ᶜ) D5 तपोबल —ᵈ) Ñ1 D1 परतम् (metr), D5 ज्वलन्तम् (for तपन्तम्)

58 T1 illeg for 58ᵃᵇ —ᵃ) B2 3 D1 4 -सवर्जित (for -संवर्तित) Ñ2 V B1 3 4 D6 नेत्र B2 -नेत्रो (for दृष्टिः) —ᵇ) Ś1 D2 9 10 11 अन्ववेक्ष्य (for अन्ववेक्ष्य) Ñ1 V B D9 दशाननं वायुसुतो ददर्श —ᶜ) Ñ2 V2 B D6 सुखोपविष्ट(V2 B1 3 °ष्टान्) D1 उपोप°, D11 अथोपविष्टान्, G1 अथोपविष्ट, G2 अथोप°, G3 as in text (for अथोपविष्टान्) D6 कुलाढ्यां च (for कुलशील) —ᵈ) Ñ2 V B1 D6 समादिदेश Ś1 Ñ1 मन्त्रिमुख्ये, D9 योधमुख्यान् D2 7–9 मुख्यमन्त्रीन्, G1 M1 मन्त्रिमुख्यान्, G2 मन्त्र° M1 वीर° (for मन्त्रिमुख्यान्) cf. G1 मन्त्रीन् मन्त्रीण इत्यर्थे

59 B3 om 59 —ᵃ) Ś1 D10 हि, D5 च (for तैः) D5 सर्वे (for कपिश्च) Ś1 D2 3 10 M1 स (D1 M3 तु) पृष्ट, Ñ1 D1 6 11 हि पृ (Ñ2 ह) ष्ट D1 G2 3 M2 3 विपृष्ट T2 3 विपृ (T1 °पृ) ष्ट, G1 सदृष्ट (for च पृष्ट) D9 यथार्थमेव स कपिर्विसृष्ट —ᵇ) D1 पूर्व (for आदौ) —For 59ᶜᵈ, Ñ2 V B1–3 D6 subst

1026* तं वानरेन्द्र स महोपपन्नम्
महाबल वायुसुतो महात्मा ।

[(ऽ 1) Ñ2 D6 वानरेन्द्र B2 सहसा (for स महा)] —ᶜ) Ñ V B1–3 D1–4 6 10 11 कपीश्वरस्य

Colophon —*Sarga name* Ś1 Ñ2 V B D8 10 हनुमद्ग्रहणम्, Ñ1 D1 3 12 इन्द्रजिद्युद्ध D4 इन्द्रजिद्युद्धं हनुमद्बन्धे —*Sarga no* (figures, words or both) N1 D1 4 5 8 11 om Ś1 M2 47 V2 36 B2 3 44 B3 43 B1 D5 49, D6 7–9 T G M1 3 48 —After colophon D5 concludes with रामः, G with श्रीरामाय नमः

४७

ततः स कर्मणा तस्य विस्मितो भीमविक्रमः ।
हनुमान्रोषताम्राक्षो रक्षोधिपमवैक्षत ॥ १
भ्राजमानं महार्हेण काञ्चनेन विराजता ।
मुक्ताजालावृतेनाथ मुकुटेन महाद्युतिम् ॥ २
वज्रसंयोगसंयुक्तैर्महार्हमणिविग्रहैः ।
हैमैराभरणैश्चित्रैर्मनसेव प्रकल्पितैः ॥ ३
महार्हक्षौमसंवीतं रक्तचन्दनरूषितम् ।
स्वनुलिप्तं विचित्राभिर्विविधाभिश्च भक्तिभिः ॥ ४
विपुलैर्दर्शनीयैश्च रक्ताक्षैर्भीमदर्शनैः ।
दीप्ततीक्ष्णमहादंष्ट्रैः प्रलम्बदशनच्छदैः ॥ ५
शिरोभिर्दशभिर्वीरं भ्राजमानं महौजसम् ।
नानाव्यालसमाकीर्णैः शिखरैरिव मन्दरम् ॥ ६
नीलाञ्जनचयप्रख्यं हारेणोरसि राजता ।
पूर्णचन्द्राभवक्त्रेण सबलाकमिवाम्बुदम् ॥ ७
बाहुभिर्बद्धकेयूरैश्चन्दनोत्तमरूषितैः ।
भ्राजमानाङ्गदैः पीनैः पञ्चशीर्षैरिवोरगैः ॥ ८
महति स्फाटिके चित्रे रत्नसंयोगसंस्कृते ।
उत्तमास्तरणास्तीर्णे उपविष्टं वरासने ॥ ९ G 5 49 8 B 5 49 9 L 5 45 9

47

M3 begins with श्रीरामाय नमः

1 a) Ś1 D1-3.10.11 हु Ñ2 m3 G g k as in text (for स) Ñ2 V B D5.6 ततस्तं (D5 °स्त) कर्मविस्मय, D4 स तस्य कर्मणा तत्र —b) D11 विस्मय (for विस्मितो) Ś1 Ñ1 D1-3.10 विस्मित भीमविक्रम (Ñ1 D1 °कर्मेण) —c) Ñ2 B1 D5.6 T रोष, B1.2 कोप (for रोष) Ś1 Ñ1 D1.2 (before corr as in text)-3.10 G3 ताम्राक्ष (for °ताम्राक्षो) —d) Ñ1 हस्त पतिम्, Ñ2 V D D6 रा.उसेश्वरम् (for रक्षोधिपम्) D1 G1 समैक्षत

2 a) D11 महर्षण (sic) (for महार्हेण) —b) Ś1 D10 काञ्चनेन (for काञ्चनेन) D1.2 (before corr) 3.10.11 विरा जिता, G1 वि** ता (damaged) (for विराजता) —c) Ś1 Ñ V B D5.6.10 वृतासन D1.2.3 [मा]वृत (D11 °वा)तेन D3 नियतेन, D1.2.3 T1 वृतेनाथ M3 विराजेन (for [मा]वृतेनाथ) —d) Ñ2 V1 B1-3 D5 विराजता, V1 B1 महौजसा D1.3 महाद्युति (for °द्युतिम्)

3 B2 om 3 —a) Ñ2 D1 -युक्तैश्च V2 B2 युक्त (for संयुक्तैः) —V3 om from विग्रहैः up to मौलि in 5b —b) D1.3.11 विचित्रैः, D2 विद्रुम (for विग्रहैः) B3 महामणिविभूषितैः —c) B1 मद्वैस (for हैमैः) Ñ1 युक्त (for चित्रैः) —D4 om 3c-4a —d) M3 [प्र]व (for [इ]व) Ś1 Ñ V1 B1.3 D1.2.3.10.11 मूर्तैश्च (D1.3 मनोज्ञैः)-रूपशोभित D4 मनसैवाभिनिर्मितैः

4 V1 om 4 D1 om 4a-c (for both cf v l 3) —a) Ś1 Ñ1 D2 मर्तीव —b) Ñ2 V1 B1-3 चन्दनोत्तम (for रक्तचन्दन) Ś1 Ñ1 B1.3 D1-3.10.11 भूषित, B1 -चर्चित (for रूषितम्) —After 4ab, Ś1 D1.3.10.11 ins

1027* पूर्णचन्द्रानुवर्णेन हारेणोरसि राजता ।

[D2 -गौरेण (for -वर्णेन) D1.3 हारेणाभिविराजित (for the post half)]

—c) Ś1 D10 सनुलि सु, Ñ1 V1 B D1-3.11 अनुलिप्त (for स्वनु°) —D11 om from भक्तिभिः in d up to भीम in 5b —d) B1 T1.2 G1.2 M1.2 पत्रिभिः, B2 D1.3.11 T2 शक्तिभिः, G m g k t as in text (for भक्तिभिः)

5 V1 D10 om up to भक्त in b (cf v l 3 and 4 respy) B2 om 5 —a) D1-3 Ct विचित्र (D1 °चैः), T1 M2 विविधैः M3 विवृतैः (for विपुलैः) —b) G1 दशनैः (for दर्शनैः) Ś1 Ñ1 V B1.2 D1.10 T1 M3 विक्रमैः, V1 D1.2 निर्भरैः (for दर्शनैः) —c) T1 दीप्त (for दीप्त) D1.2 महादंष्ट्र —D1.3 om 5d-6a —d) Ś1 पृथुल, Ñ2 V B1.2.3 सवृत्त, T प्रलम्बि (for प्रलम्ब) D11 -वसन (sic) (for -च्छद-)

6 D1.2 om 6a-c (cf v l 5) —a) Ś1 Ñ1 D1.2.3.10 सौम्य, B1 युक्त D1 वीर्ये D11 वीर्येः (for वीरं) —b) V1 महौजसा, D1.2.11 महाबल (for महौजसम्) —c) D10 गजव्याल, G1 बहुव्याल (for नाना°) Ś1 Ñ2 V B D1.3.10 समाकीर्णं Ñ2 D1.11 समाकीर्णैः (for °कीर्णैः) —d) Ś1 D1 (before corr) सद्रिर (for मन्दरम्)

7 a) D1 नीलरत्न° Ñ2 -प्रकाश, D2 चयसंस्थ (for चयप्रख्य) —b) Ś1 राजता, D1.11 राजित —c) Ś1 Ñ1 V B D1-3.10.11 पूर्णचन्द्रानुवर्णेन (B1 °वक्त्रेण) —d) Ś1 D10 तडिद्वनम्, Ñ1 सुशोभनम्, D2 वराहकम्, D1-3 समाग्रहैः (for सबलाकम्) G1 इवाम्बु

8 a) Ś1 Ñ1 बद्ध, Ñ2 V B D1 च(V1 तु) स, D11 भद्र (for बद्ध) —b) Ś1 Ñ1 D1.3.10.11 G1 भूषितैः (for रूषितैः) —c) D1.2 M1 भीमैः (for पीनैः) Ś1 Ñ V B D1-3.10.11 भ्रा(V1 रा)जमान भुजैः (V B भुजैः) पीनैः (Ś1 Ñ D10 °नैः)

9 a) Ñ1 महद्वि (for महति) D1 M1 स्फटिक D1.2 स्फाटिकैः D1.11 चित्र(D11 °त्रैः) (for चित्रे) G1 स्फाटिके-

G 5 45 9 B 5 49 10 L 5 45 10 अलंकृताभिरत्यर्थं प्रमदाभिः समन्ततः ।
वालव्यजनहस्ताभिरारात्समुपसेवितम् ॥ १०
दुर्धरेण प्रहस्तेन महापार्श्वेन रक्षसा ।
मन्त्रिभिर्मन्त्रतत्त्वज्ञैर्निकुम्भेन च मन्त्रिणा ॥ ११
उपोपविष्टं रक्षोभिश्चतुर्भिर्बलदर्पितैः ।
कृत्स्नैः परिवृतं लोकं चतुर्भिरिव सागरैः ॥ १२
मन्त्रिभिर्मन्त्रतत्त्वज्ञैरन्यैश्च शुभबुद्धिभिः ।
अन्वास्यमानं सचिवैः सुरैरिव सुरेश्वरम् ॥ १३
अपश्यद्राक्षसपतिं हनूमानतितेजसम् ।
विष्ठितं मेरुशिखरे सतोयमिव तोयदम् ॥ १४
स तैः संपीड्यमानोऽपि रक्षोभिर्भीमविक्रमैः ।
विस्मयं परमं गत्वा रक्षोधिपमवैक्षत ॥ १५
भ्राजमानं ततो दृष्ट्वा हनुमान्राक्षसेश्वरम् ।
मनसा चिन्तयामास तेजसा तस्य मोहितः ॥ १६
अहो रूपमहो धैर्यमहो सत्त्वमहो द्युतिः ।
अहो राक्षसराजस्य सर्वलक्षणयुक्तता ॥ १७
यद्यधर्मो न बलवान्स्यादयं राक्षसेश्वरः ।
स्यादयं सुरलोकस्य सशक्रस्यापि रक्षिता ॥ १८

मिश्रतैश्च —^{b}) Ñ2 V B रूप॰, D5 रौप्य (for रत्न) Ś1 D7 10 विन्निते, Ñ3 समृते, B3 संस्थिते, D1 समृते, D4 11 समृते (for संस्कृते) —^{c}) Ñ2 V B D6 -[ड] पेते (for [आ]स्तीर्णे) M1 उत्तमास्तरणैस्तीर्णे —Note hiatus between ^{c} and ^{d} —^{d}) Ñ2 D1 2 3 4 5 6 S सु(D6 सू)पविष्ट (all to avoid hiatus)

10 ^{a}) B2 D2 व्याल (for वाल) —^{b}) T2 समभि सेवित Ś1 Ñ V D1 2 4 D3 8 10 स्त्रीभि समुपवीजि(Ś1 Ñ °जीवि)त B3 स्त्रीभिश्च परिवीजित, D1 4 तत्पत्नीभि सुवीजित D5 11 T1 स्त्रीभि स(T3 मारास)मभिवी(D11 °पू)जित

11 ^{a}) D1 दुर्धरेण, D11 मर्दनेन (for दुर्धरेण) Ñ2 V B D6 महोदरमहत्काय्या —^{cd}) Ñ1 रक्षसा (for मन्त्रिणा) Ñ2 V B1-3 D6 तथैव रणशूरेण निकुम्भेन महात्मना

12 ^{a}) Ñ3 B3 चक्षोपविष्ट, V1 D10 तपो°, M1 D1 4 उपाश्रुपमान, T2 3 M3 सुखो° (for उपो°) T1 2 G2 सचिवैश्च (for रक्षोभिश्च) —^{b}) D11 बहुभिर् (for चतु भिर्) Ñ2 V B D6 7 9 दर्पित (for दर्पितै) Ś1 D10 बलिभिर्भीमविक्रमै, Ñ3 D5 4 सतत(Ñ3 बलिभिर्) बलदर्पितै —^{c}) Ś1 Ñ V B D1 3 4 5 6 8-11 T3 M2 Ck t कृत्स्न (for कृत्स्नै) D2 T2 लोकैस्त, D11 लोके Ck t as in text (for लोक) D3 3 T3 G M1 3 वृत्स्न (T3 M2 °त्स्नै, G2 3 °त्स) परिवृतो लोकस्य —^{d}) B3 इव सागर, D2 परिसागरै

13 D5 om 13 —^{a}) B1 चतुर्भिर् (for मन्त्रिभिर्) ऋ Cr मन्त्रिभि शुभास्मबुत्ते। यत सचिवैश्चिति न पौनरुक्त्यम्।, cf. also Cg ऋ —^{b}) D2 3 T1 शुभदर्शिभि, T1 G2 बहुबुद्धिभि, G3 बहुभिर्बुधै (for शुभबुद्धिभि) Ñ2 V B समास्तै शुभदर्शनै —For 13^{cd} Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 subst

1028* तास्या मन्त्रार्थविद्वद्भिश्च सारणेन शुकेन च।

[Ś1 Ñ1 D10 शुभ (for यथार्थ) D11 सप्तरेण (for सारणेन) Ś1 Ñ1 D10 सखेन(Ñ1 रुषेन) शुकेन च (for the post half)]

—^{c}) Ś1 D10 अन्वास्यमान, D2 7 3 T G1 उपा(D2 उपा)स्य° (for अन्वास्यमान), M3 रक्षोभि (for सचिवै) —^{d}) Ñ1 V B सुरेश्वर (for सुरे°)

14 G2 om (hapl) 14-16^b —^{b}) Ñ V B1 2 D3 4 G3 M3 अमितौजस, B3 कपिकुञ्जर°, D1 4 हरि तेजस (for अतितेजसम्) —^{c}) Ś1 D1-4 10 11 स्थित N V1 B D6 वेष्टित, V2 स्थिरस्थित (for विष्ठित) Ñ1 B3 1 D1 4 शैल शिखरे —^{d}) D6 तोयद (sic) (for तोयदम्) —After 14, D6 reads 16^{cd} for the first time, repeating it in its proper place

15 G2 om 15 (cf v l 14) —^{a}) Ś1 Ñ V B D1-4 6 10 11 चचडै (for स तै स) —^{b}) Ś1 D10 कर्मभि (for विक्रमै) —^{c}) B3 ज्ञात्वा (for गत्वा) —^{d}) Ñ1 V B D6 रक्षपतिम् D1 प्रवैक्षत (for अवैक्षत)

16 G2 om 16^{ab} (cf v l 14) D6 repeats 16^{cd} here (cf v l 14) —^{d}) Ñ1 D1-4 11 G2 स(Ñ1 च)स्य विस्मित, Ñ2 V1 B3 D6 मोहितस्तदा B1 तस्य मारुति (for तस्य मोहित)

17 D6 reads 17^{ab} in marg —^{a}) Ś1 Ñ1 B1 D1 4 10 वीर्यम् (for धैर्यम्) B3 D2 3 11 अहो वीर्यमहो रूपम्(D6 सत्त्वम्) —^{b}) D1 रूपम् (for सत्त्वम्) Ś1 Ñ2 B1 D1-4 10 11 बल (for द्युति) —^{d}) Ś1 Ñ2 B1 D1-4 10 11 -संपद्, V2 B6 D5 G2 M1 -संयुता (for -युक्तता)

18 ^{a}) Ś1 Ñ V B D1-4 10 11 यदि नाधर्मबहुल (Ñ2 V B1 2[in also]). D6 °बलवान्, B3 °रविशिष्ट, D1 °बहुलि) —^{cd}) B1 नर, B2 सर्व, D2 स्वार्ग (for सुर) D5 om स्य सशक्र Ś1 Ñ1 B4 शक्रस्यापि च(B4 °स्यपि) Ñ2 V B1 3 D6 स्वर्लोकस्यापि, D1 4 सशक्रस्यपि, D3 शक्र कस्यापि (for सशक्रस्यापि) —After 18, D1-4 S ins

1029* अस्य शुद्धैर्नृसंसैश्च कर्मभिर्लोककुत्सितै ।

[M1 रौद्रै (for क्रूरै)]

तेन बिभ्यति सत्वस्माल्लोकाः सामरदानवाः ।
अयं युत्सहते क्रुद्धः कर्तुमेकार्णवं जगत् ॥ १९

इति चिन्तां बहुविधामकरोन्मतिमान्कपिः ।
दृष्ट्वा राक्षसराजस्य प्रभावममितौजसः ॥ २०

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे सप्तचत्वारिंशः सर्गः ॥ ४७ ॥

४८

तमुद्वीक्ष्य महाबाहुः पिङ्गाक्षं पुरतः स्थितम् ।
रोषेण महताविष्टो रावणो लोकरावणः ॥ १
स राजा रोषताम्राक्षः प्रहस्तं मन्त्रिसत्तमम् ।
कालयुक्तमुवाचेदं वचो विपुलमर्थवत् ॥ २
दुरात्मा पृच्छ्यतामेष कुतः किं वास्य कारणम् ।
वनभङ्गे च कोऽस्यार्थो राक्षसीनां च तर्जने ॥ ३ [5 46 1; 5 30 5; 5 46 3]

19 B3 om 19 —a) D10 T2 सर्वे, Cv m g as in text, Ctp के न (for तेन) Ś1 D10 तेन सत्वात् बिभ्युर् (D10 °तुर्) Ñ1 तेनास्य बिभ्यति खलु, Ñ2 V B1.2 D5 प्रबीभि तम सत्वस्माद्, B4 बिभ्यत्यस्मात्प्रवीरासो, D1 बिभ्यत्यस्मादि वीराहे, D3 तेन सत्वस्य बिभ्राता, D6 बिभ्य त्यस्माद्वो वीराद्, D8 के न बिभ्यति सत्वस्मात्, D11 बिभ्यत्यस्माद्वीरात् (sic) Ct 'के न बिभ्यति' इति पाठे के नेति पदच्छेदः —b) Ś1 Ñ V1 B1.2.4 D2.3.8.10.11 न (Ñ2 B1 D1 सा)सुर (for सामर) D10 देवास्सा(D7 लोका सा)सुरमानवा —c) Ś1 Ñ2 V2 B2 D1.3.10.11 उत्सहते Ś1 Ñ2 D3.8.10.11 वीर (for क्रुद्ध) —d) D2.4 दग्धुम् (for कर्तुम्) Ś1 Ñ1 B4 D1–3.10.11 एकार्णव (for °र्णवं)

20 B3 om 20 —a) D6 प्रतिचिन्त्य च विविधा —b) B3 चकार (for अकरोन्) D1 T2 G2.3 M3 हरिः (for कपिः) Ś1 Ñ V B1.2 D1–3.10.11 चकार हनुमान्प्रभुः (Ñ2 V B1.2 D6 °मान्कपिः) —c) B3 प्रभावम् (for प्रभावम्) —After 20, Ś1 Ñ2 B3 D1.2.4.10.11 ins

1030* सारसीयं च विभ तेन सतता त्रिषय [illegible] ।

[D4 भिय (for विभ) Ñ2 B3 D3.4 च, B3 (अ)ति, D4 द्र) निमिष्क्षिरे (for त्रिषय गत)]

Colophon —*Sarga name* Ś1 D10 हनुमद्दर्शनं, Ñ V B D1–4.8.11 रावणदर्शनं (D1.2.4.8.11 °न) —*Sarga no* (figures words or both) Ñ1 D2.4.10.11 om, Ś1 M3 48 V2 37, B1.2 45 B3 44 B4 D3 50 D5.7–9 T G M1.2 49 —After Colophon D3 concludes with राम, G with श्रीरामाय नमः

48

M3 begins with श्रीरामाय नमः

1 a) B1 D1.3.4 समुद्वीक्ष्य B2 D10.11 समुद्वी(B2 °द्वी) क्ष्य, Cg as in text (for तमुद्वीक्ष्य) B1.2 D2 T1 महाबाहुं —b) D1 दूरतः (for पु°) —c) M3 कोपेन (for रोषेण) —d) Ñ1 D1–4 रावणस्तम, V1 V2 B D3.11 समुनाव (D11 °सुर) च (for लोकरावण) —After 1, D1–3 S ins

1031* शङ्काहतात्मा दध्यौ स कपीन्द्रं तेजसा वृतम् ।
किमेष भगवान्नन्दी भवेत्साक्षादिहागतः ।
येन शप्तोऽस्मि कैलासे मया प्रहसिते पुरा ।
सोऽयं वानरमूर्तिः स्यात्किंस्विद्बाणोऽपि वासुरः ।

[(l. 1) G2 हतयमाना D3 च (for स) —(l. 2) D3 [illegible] (for इह) —(l. 3) D3 संतप्तेन, D1.3 प्रहसिते (D3 °त) G1 M2 हसतो(M3 °तो)ऽपि, G3 Cb, नष्ट° (for प्रहसिते) —(l. 4) T2 [illegible] स्वर (for किंस्विद्) D4 वासुर (for °रि वा°)]

2 a) Ñ2 V B D4 सदाता (for स राजा) V1 B1–4 रोषस्, T2 कोप (for रोष) —b) Ś1 Ñ2 V B1.2.4 D1.2.4.8.11 हस्तमाह, Ñ1 तस्माद् पति, B3 D3 राक्षसेन्द्र(B3 °र) (for मन्त्रिसत्तमम्) —c) Ś1 कण्ठजम्, D3 काले युक्तम् (for कालयुक्तम्) G1 damaged from द up to विपु in c —d) G3 मर्थवित् (for °वत्) Ś1 V [illegible] D1–4.8.10.11 वचो(D3.4 वाक्य) विपुलविक्रम.

3 a) D2.4 दुरात्मा (for दुरा°) —b) Ś1 B3 D1.2.4.8.11 करत(B4 कस्य) किं वा(D2.4 किं च D11 वा किं) प्रयोजन, Ñ V B1–4 D2.4.6 किं चास्य(V B2 (marg.

G. 5 46 4 B 5 50 7 L 5 46 4 रावणस्य वचः श्रुत्वा प्रहस्तो वाक्यमब्रवीत् ।
समाश्वसिहि भद्रं ते न भीः कार्या त्वया कपे ॥ ४

यदि तावत्त्वमिन्द्रेण प्रेषितो रावणालयम् ।
तत्त्वमाख्याहि मा ते भूद्भयं वानर मोक्ष्यसे ॥ ५

यदि वैश्रवणस्य त्वं यमस्य वरुणस्य च ।
चारुरूपमिदं कृत्वा प्रविष्टो [illegible] पुरीमिमाम् ॥ ६

विष्णुना प्रेषितो वापि दूतो विजयकाङ्क्षिणा ।
न हि ते वानरं तेजो रूपमात्रं तु वानरम् ॥ ७

तत्त्वतः कथयस्वाद्य ततो वानर मोक्ष्यसे ।
अनृतं वदतश्चापि दुर्लभं तव जीवितम् ॥ ८
अथवा यन्निमित्तस्ते प्रवेशो रावणालये ॥ ९
एवमुक्तो हरिवरस्तदा रक्षोगणेश्वरम् ।
अब्रवीन्नास्मि शक्रस्य यमस्य वरुणस्य वा ॥ १०
धनदेन न मे सख्यं विष्णुना नास्मि चोदितः ।
जातिरेव मम त्वेषा वानरोऽहमिहागतः ॥ ११
दर्शने राक्षसेन्द्रस्य दुर्लभे तदिदं मया ।
वनं राक्षसराजस्य दर्शनार्थे विनाशितम् ॥ १२

after corr] वाक्य, D₃,₈ वाक्य) प्रत्येक —M₁ om 3rd —c) T₂ G₂,₃ यन्मनसेव (for °भद्रं च) Ś₁ D₁₀ वन भद्र किमर्थं च, Ñ₂ V B D₅,₇,₈,₉,₁₁ कथमत्र (B₄ D₉ °त्र) किमर्थं वा (D₇,₁₁ °र्थं च, D₂ °र्थेन) —d) Ś₂ Ñ₂ V B₁,₂ D G₁ राक्षसालय, Ś₂ V₁ B D₁-₄,₁₀,₁₁ दर्शन, Ñ₂ D₆ मर्दन (for दर्शने) —After 3 D₁,₂-₉ S ins :

1032* भाषुरीमसहस्वा वै गमने किं प्रयोजनम् ।
मायोपमे वा किं कार्ये पुष्करसाधेप दुर्मति ।

[(l 1) G₃ गमन (for °ने) [illegible] C₁ मधुरीमिति स्वकर्मेते हनीनि वानीनि पक्षी एवमा विलमैनामकारीहते । प्रविष्टो वाक्यार्थे 1, Cr g मधुरी प्रवीनि येन 1, Cm t मधुरम् (Cm °भेदे) प्रविष्ट-नैति ध्रेप । (Ct मायोपमे विकरादिसिद्धे । वक्रा मधुरागमने प्रयुप प्रवाहीतरवं (आर महामय ।) so also Ck [illegible]]

4 G₁ damaged from वच in a up to कह in b —b) Ś₁ transp भद्र and ते —d) Ś₁ D₁₀ कपे त्वया (by transp) Ñ₁ D₁-₈ महाकपे

5 D₃,₈ om (hapl) 5 —a) Ś₁ Ñ₁ D₁₀,₁₁ यदि वा त्व महेन्द्रेण —b) B₃,₂ राक्षसालय —c) T₂ transp मा and ते V B D₃,₈ T₁,₂ M₃ मा भूत्(by transp) —d) G₁ मोक्ष्यते Ś₁ Ñ₁ D₁₀,₁₁ अथ वायस्मयत

[illegible] a) [illegible] [कु]त्र, M₁ [अ]हो (for त्वं) —b) Ś₁ Ñ₁ V₁ B₁,₃,₄ D₁,₃,₆,₁₀ G₃,₄ वा (for च) —c) Ś₁ D₁₀ त्व [illegible] V₁ D₁ हरि , D₂,₅ M₃ Ch. t चारु , D₆ कपि (for चारु) [illegible] भूत्वा च कामरूपी च —d) Ñ₂ V B D₆ प्रविष्टोऽसि, C₁ °ष्टो मत् , G₃ प्र * * * (for प्रविष्टो न) G₂ M₂ इव (for इमाम्) Ś₁ D₁-₄,₁₀,₁₁ T₂ वर्मणीमिमा, M₁ राक्षसालय (for न पुरीमिमाम्)

7 a) B₃ प्रेषितो (for प्रेषितो) B₁ D₆ चापि, B₂ चास्मि —b) Ś₁ Ñ₂ V₁ D₇ त्वया, Ñ₂ V₁ B D₁,₂,₃,₅,₁₀,₁₁ स्त्वा (for दूतो) —d) B₃ वानरं (for वानरम्)

8 a) Ñ₂ V₁ D₆ तत्त्व च, B M₁ तत्त्व तु (M₁ न) (for तत्त्वत) Ś₁ Ñ₁ D₁-₄,₁₀,₁₁ सत्य त्व कथय (D₁,₄ वानर) द्विज —V₂ om 8ab —b) D₆ मोक्ष्यसे किं चिरं कथय D₁₁ बहुना किं प्रयोजन —c) Ś₁ V₁ B₁-₄ D₁,₁₀,₁₁ वाच, V₁ B₁ D₁,₂ वाच, D₃ वाक्य, D₁₁ ह्येन (for चापि) —d) D₁₁ जीवन (for जीवितम्) V B transp दुर्लभ and जीवितम् Ñ₂ D₁ जीवित च सुदुर्लभ

9 a) Ñ₂ V B D₆ किं (for यत्) Ś₁ Ñ V₁ B D₁-₄,₁₀,₁₁ T₂ G₁ M₃ Cr m g निमित्त, Cv m p k t निमित्तम् (as in text) T₂ om ते —b) V₁ B₄ राक्षसालये —After 9 Ś₁ Ñ₁ D₁-₄,₁₀,₁₁ ins

1033* सदेव कथय किम बहुना [illegible] प्रयोजनम् ।

[D₁₁ ततो वानर मोक्ष्यसे (for the post half)]

whereas Ñ₂ V B D₆ ins

1034* तदेतत्कथयस्वाद्य मोक्ष्यसे किं चिरायसा ।

10 a) G₁ M₁ हरिश्रेष्ठ —b) Ñ₁ च राक्षसगोत्तम Ñ₂ V B D₆ वचः राक्षसपुंगव, D₁-₄,₁₀,₁₁ वचः च राक्षसवर —After 10ab, Ñ₂ V₁ B D₆ ins.

1035* समीक्ष्य [illegible] महावेगो हनूमान्वचनात्मक ।
धीमता वाक्यतत्त्वज्ञो रावणाय न्यवेदयत् ।

[(l 1) Ñ₂ स समीक्ष्य (by transp), B₂,₃ सं°, सं° D₆ समीक्ष्य (subst) (for समीक्ष्य स) B₁,₃ D₆ महाकपेः]

—c) D₆ (स)पि (for (स)हित) Ñ₂ D₆ मयापि नहि (for यमस्यास्मि) —d) D₆ reads यमस्य in marg Ś₁ Ñ₂ V₂ D₁,₆,₇,₈,₁₁ G₁ M₃ च, Ch. t as in text (for वा)

11 a) B₂ सौख्य (for सख्यं) —b) G₂ damaged from स्मि up to जा in c B₂ अस्मि (om hapl) B₁ नापि, D₆ चापि (for नास्मि) Ñ₁ देवित, B₁ D₁₁ चोदित —c) Ś₁ कुल, G₂ M₁ (sic) कुला (for एव) Ś₁ V₁ D₁-₄,₁₀,₁₁ [कु]पा हि, D₆ क्षेत्रा, G₃ त्वेव (for त्वषा) Ñ₂ V₁ B D₆ मम वै जातिरेवेय (B₁ °रूपोप)

12 a) B₃ दुर्लभे, T₂ दर्शन, Cr m k t as in text (for दर्शने) —b) Ś₁ (sic) B₁ दर्शने, T₂ दुर्लभ, Cm दुर्लभे

ततस्ते राक्षसाः प्राप्ता बलिनो युद्धकाङ्क्षिणः ।
रक्षणार्थं च देहस्य प्रतियुद्धा मया रणे ॥ १३
अस्त्रपाशैर्न शक्योऽहं बद्धुं देवासुरैरपि ।
पितामहादेव वरो ममाप्येषोऽभ्युपागतः ॥ १४

राजानं द्रष्टुकामेन मयास्त्रमनुवर्तितम् ।
विमुक्तो ह्यहमस्त्रेण राक्षसैस्त्वतिपीडितः ॥ १५
दूतोऽहमिति विज्ञेयो राघवस्यामितौजसः ।
श्रूयतां चापि वचनं मम पथ्यमिदं प्रभो ॥ १६ G 5 46 18 B 5 50 19 L 5 46 16

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे अष्टचत्वारिंशः सर्गः ॥ ४८ ॥

(as in text) Ś1 Ñ1 D1.3.10.12 ततः चन्, Ñ2 V B2 (*sup lin* as in B1) 3.4 D3.5 ततः सन्. B2 ततस्त (for तदेह) D11 मम (for मया) D7-9 Ck t तदेह दुर्लभ मया —c) Ś1 D10 बल च राक्षसङ्गस्य —d) Ś1 Ñ B1 3 D2 3 6.8 10 T2 Cm दृशांमार्थं (Ś1 D10 °र्थ) G1.2 दृशांमार्थं (as in text) D1 3 याचित दृशांनाक्षिप्ता

13 a) Ñ2 V B2 3 4 D1 देव B2 देव, D3 बद्ध (for ततस्) M2 सर्वे (for प्राप्ता) —b) Ś1 D10 युद्धदुर्मदा —c) Ś1 Ñ2 D1-4 10 G3 M1 g, D11 हि (for च) Ñ2 V B D6 शरीरस्य (for च देहस्य) —d) Ś1 Ñ2 D1-3.10 11 चैवकितास्ते, B2 (m as in text) 3 4 G1 M2 प्रतियुद्ध, G3 °योद्धा (sic) Cr m g k t as in text (for प्रतियुद्धा) —G3 damaged from रणे up to पारी in 14a Ñ2 V B D1 रणाजिरे, D3 कृता युद्ध (for मया रणे)

14 G1 damaged for अस्त्रपाशैर् (cf v l 13) —a) Ś1 B1 शस्त्रपाशैर्, V2 अस्त्रपाणैर् (sic) T2 D6 अस्त्रपाशो (for न श°) B1 शाप्यमैन्ने च शक्योऽहं —b) Ñ2 G1 3 बद्ध (sic) Ś1 Ñ1 V1 B D1-8 10 12 आयासकैर्, Ñ2 D6 अप्यदयैर्, V2 ममापि सैर्, Ck t as in text (for देवासुरैर्) —Ś1 D10 om 14cd —c) D1 7 T1 3 Cr k t वर, D6 वर (for वरो) Ñ2 V B1 2 D3 6 मया B2 3 युता (for वरो) —d) Ñ1 D11 शैवो हि D3 6 वैवापि, G1 [अ]प्येष हि (for [अ]प्येषोऽपि) G2 तुपस्थित (for अभ्युपागत) Ñ2 V B D2 6 युतः (B2 3 मया) लब्धो वरो महान्, D3 ममाविरभुपागतम्, D7 8 ममापि हि मयागत —After 14 D3 ins

1036* अस्त्रमत्रमया तस्य महाकार्यं प्रतीक्षितम् ।

15 a) D2 रावण (for राजान) —b) Ś1 Ñ2 D10 11 न मिदा (D10 विद्या) दित, D1 2 4 न निवर्तित (for अनुवर्तितम्) B1 मया यनुपालित —c) Note hiatus between विमुक्तो and अहम् Ñ2 V B2 3 D6 चाहम्, B4 D2 6 T1 3 G3 Cm k t [s]प्यहम्, D5 T2 G1 M1 3 Cv r g ह्यहम् D4 M2 (all to avoid hiatus) [s]स्म्यहम् (for ह्यहम्) Ś1 Ñ1 D3 10 विमुक्तो (Ñ1 °मु)ऽतो महास्त्रेण D1 2 4 विविमु (D2 °मु)क्तोऽहमस्त्रेण D11 विमुक्तोऽहमस्त्र G2 विमुक्तोऽह महाघ्रण —d) Ñ1 D1-4 11 रक्षोभि Ñ2 पराभीडित D1 3 11 T2 M2 त्वरित°, D6 तु नि°, D3 वाढ°, D2 4 Ck त्वभिपीडित, D5 G1 2 M1 G1 नाति(D1 G2 °ति)पीडित (for त्वतिपीडित) Ś1 B1 D10 रक्षोभिरतिपीडित, Ñ2 V B1-3 D6 (all with hiatus) इति तद्धि (B1 m also) न हि (?)ह्यहम्— After 15 B4 ins

1037* न मे भय न मे पीडा मम्यनास्त्रोषामप्यहस( ) ।
मम एव भय विद्धि सर्वलक्षणाभिमानिनाम् ।

—B4 cont while Ñ V B1-3 D6 ins after 15

1038* प्राकृतोऽपि हि यदस्त्रो मया समनुवर्तित ।
स कार्यवशता राजा गोष्ठेऽस्त्वाद्यपहि यद् ।

[(l 1) B3 om B1 च (for हि) Ñ2 तद् B1 मे, B2 मद् (for दद्) —(l 2) B1 गोस्त्वाद् (for °स्वाद्) Ñ2 V D6 नीति]

On the other hand, D7 8 S ins

1039* ततश्चिद्रावार्थेय मयास्तोऽस्मि सवनिक्रम् ।

[D7 8 हत, D8 नाव (for हत) G1 damaged from स up to नव D7 8 (both with hiatus) आगतो (for समायो) Cr Ck t ° राक्षसेन इति (Ct पाठ) पाठ]

16 a) G1 हुद् (for इति) D7 8 G2 विप्नस्त Ś1 Ñ V B D1-4 6 10 11 हृद (B1 इति D1 12 अपि) समायो (for इति विज्ञेयो) —b) Ś1 D10 (अ)मितस्त, T2 G3 महौजस (for [अ]मितौजस) D1 रामस्यामिततेजस —c) D7 8 नव, D11 वापि (for चापि) —d) Ś1 Ñ2 D1-4 11 12 वाक्यम् D6 वाक्यम् (sic) G2 वाक्यम्, M2 सत्यम् (for पथ्यम्) Ś1 Ñ2 V2 B1-3 D2 6 10 11 तत्र V2 मुत्र V1 B4 (marg also as in Ś1) तव, D1 2 4 विमो D3 विभो (for प्रभो) —After 16 Ś1 V2 Ś1 D1 3 10 12 ins V1 ins before 5 49 1 (?)

1040* रामो यदाह धर्मात्मा स च राजा हरीश्वर ।

Colophon Ñ1 D3 om (cont the Sarga) —*Sarga name* Ś1 D10 हनुमद्वाक्य, Ñ2 V B D2 6 मद्वाक्य, D3 हनुमद्वच, D11 प्रहस्त प्रति हनुमद्वाक्य —*Sarga no* (figures words or both) D1 4 10 11 om Ś1 D1 M2 49 V2 38 B2 3 46 B1 D1 51, D2 7 8 T G M1 3 50 —After colophon G concludes with श्रीरामाय नम

४९

G 5 47 1
B 5 51 1
L 5 47 1

तं समीक्ष्य महासत्त्वं सत्त्ववान्हरिसत्तमः ।
वाक्यमर्थवदव्यग्रस्तमुवाच दशाननम् ॥ १
अहं सुग्रीवसंदेशादिह प्राप्तस्तवालयम् ।
राक्षसेन्द्र हरीशस्त्वां भ्राता कुशलमब्रवीत् ॥ २
भ्रातुः शृणु समादेशं सुग्रीवस्य महात्मनः ।
धर्मार्थोपहितं वाक्यमिह चामुत्र च क्षमम् ॥ ३
राजा दशरथो नाम रथकुञ्जरवाजिमान् ।
पितेव बन्धुर्लोकस्य सुरेश्वरसमद्युतिः ॥ ४
ज्येष्ठस्तस्य महाबाहुः पुत्रः प्रियकरः प्रभुः ।
पितुर्निदेशान्निष्क्रान्तः प्रविष्टो दण्डकावनम् ॥ ५
लक्ष्मणेन सह भ्रात्रा सीतया चापि भार्यया ।
रामो नाम महातेजा धर्म्यं पन्थानमाश्रितः ॥ ६
तस्य भार्या वने नष्टा सीता पतिमनुव्रता ।
वैदेहस्य सुता राज्ञो जनकस्य महात्मनः ॥ ७
स मार्गमाणस्तां देवीं राजपुत्रः सहानुजः ।
ऋश्यमूकमनुप्राप्तः सुग्रीवेण च संगतः ॥ ८
तस्य तेन प्रतिज्ञातं सीतायाः परिमार्गणम् ।
सुग्रीवस्यापि रामेण हरिराज्यं निवेदितम् ॥ ९

49

M2 begins with श्रीरामाय नमः —Before 1, V2 ins 1040*

1 a) D3 महत् (for महा) —b) Ś1 Ñ V B2-4 D1-4.8.10.11 पुनस्, D1 -सूनस् (for सत्तम) —G1 damaged from व in a up to वा in d —c) Ñ1 वाक्यम्, D10 om (for वाक्यम्) D8 मतिमद्, B3 यथावद् (for अर्थ°) Ś1 Ñ V B D1-4.8.10.11 आव्यग्रम् —d) Ś1 Ñ V B D1.4.8.10.11 उवाच पवनात्मजः

2 D10 om from 2b up to हरीश in 2c —b) D3 एव (for इह) D5 प्राप्त (sic) (for प्राप्तस्) D6 तवालय (sic) D6 तवालये, D7.9 तवान्तिक (D9 °क). T1.2 त्वदन्तिक (for तवालयम्) —c) Ś1 Ñ1 D1.4.7-9.11 M1 राक्षसेश Ñ2 V B1-3 D5 हरीन्द्रस्त्वां, B4 कपीन्द्र° D2.4.11 हरीशस्य T2 °स्त्वद्, Ct as in text (for हरीशस्त्वां) —d) D2 स वै, G1.2 राजा (for भ्राता) Ñ2 D1.4.11 G1 M2 कौशलम्(G1 M2 °लम्), Cm t as in text (for कुशलम्) Ś1 D10 कुशलं परिपृच्छति

3 a) Ś1 राजन Ñ1 D1.2.4.10.11 राज, B2 प्रभु (for भ्रातु) Ñ2 मयादेश, D3 महा° (for समादेश) G2 भ्रातृ शृणुष्व संदेश —b) B3 कपीन्द्रस्य (for सुग्रीवस्य) —c) Ś1 D10 धर्मार्थयोर्, Ñ1 धर्मार्थाय (for धर्मार्थोप) Ś1 Ñ1 D10.11 चैव, D3.9 युक्तम्, D5 पथ्यम् (for वाक्यम्) Ñ2 V B धर्मार्थं(B3 °स)हित युक्तम्, D2.8 T G1 धर्मार्थसहित वाक्यम् —d) B3 चाप्यत्र (for चामुत्र) Ñ1 D11 चा(D11 वा)क्षय, Ñ2 चोत्तम, D1.4 चा(D1 वा)क्षम, D6 (with hiatus) उत्तम T2 च क्षम, Cg Ct as in text (for च क्षमम्)

4 b) B1-3 D6 वर (for रथ) Ś1 V1 B1.2.4 D2.11 -वाजिना, Ñ2 -सन्निभान् (for वाजिमान्) —c) G1 damaged for पितेव B सर्व (for बन्धुर्) Ś1 D1-4.11 लोकाना (for लोकस्य) —d) D1 महाद्युति, D11 -समद्युति

5 a) B2 तेनौरसस्य (sic), D11 ज्येष्ठस्य च (for ज्येष्ठस्तस्य) —b) Ś1 Ñ V B D1-4.8.10.11 प्रीतिकर D11 M1 प्रियकर (for प्रियकर) Ś1 D10 M2 पितुर् Ñ2 V B1.3 D6.11 शुभ, D1.4 सुत, D2 प्रिय (for प्रभु) —c) Ñ1 B1 B2 D1.2.6.10.11 नियोगात्(Ś1 D10 °त) D5 M1 निर्देशात् (D5 °श) (for निदेशान्) Ś1 D10 लक्ष्यन्य, D11 च नि° (hypm) (for निष्क्रान्त) —d) Ś1 Ñ V B D1-4.8.10.11 M2 दण्डक वन (for °कावनम्)

6 a) Ś1 Ñ2 V1 B2 D2.3.5-11 T2 सह (for चापि) Ñ2 V1 B D2 transp सीतया and भार्यया —b) Ś1 Ñ V1 B D1-4.8.10.11 महर्षिभिरनुव्रत —c) V2 B1.3.4 D1.4.11 धर्मे (for धर्म्यं) D11 -प्रस्थानम् (for पन्थानम्) Ś1 Ñ V B1-3 D1.4.10.11 आस्थित (V2 °त) (for आश्रित°)

7 a) D2.9 वनस्थाने, G3 वने भ्रष्टा (for वने नष्टा) —b) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 सीता नाम यशस्विनी Ñ2 V1 B1.3.4 D8 सीता नाम यशस्विनी, B2 सती सीता तपस्विनी D2.9 प्राप्ता सीतेति विश्रुता —c) Ñ2 V B1 D2.3.4.11 विदेहस्य D11 विदेहराजस्य सुता

8 a) Ś1 Ñ स (for स) D2.9 मार्गमाणस्तु तां देवीं —b) Ś1 Ñ1 D1.2-4.10.11 पुत्रीं (for पुत्र) D2.9.11 महानु(D9 °भु)ज (for सहानुज) —c) Ś1 ऋश्य (for अनु) T2 प्राप्य (for प्राप्त) D10 ऋश्यमूकगिरिं प्राप्त —d) D2.9 महात्मना, D6 वरा मत, G2 च संगत°, M2 समागत, Cb Ct as in text (for च संगत) D11 सुग्रीवसमागत

9 a) B2.4 तेन तस्य (by transp) —b) Ñ1 तत्र (for परि) —D6 om (hapl.) 9c–10d —c) Ś1 V1 V B D1.2.4.11 च, Ñ2 D6 तु (for [स्या]पि) —d) T1

ततस्तेन मृधे हत्वा राजपुत्रेण वालिनम् ।
सुग्रीवः स्थापितो राज्ये हर्यृक्षाणां गणेश्वरः ॥ १०

स सीतामार्गणे व्यग्रः सुग्रीवः सत्यसंगरः ।
हरीन्संप्रेषयामास दिशः सर्वा हरीश्वरः ॥ ११

तां हरीणां सहस्राणि शतानि नियुतानि च ।
दिक्षु सर्वासु मार्गन्ते अधश्चोपरि चाम्बरे ॥ १२

वैनतेयसमाः केचित्केचित्तत्रानिलोपमाः ।
असंगगतयः शीघ्रा हरिवीरा महाबलाः ॥ १३

अहं तु हनुमान्नाम मारुतस्यौरसः सुतः ।
सीतायास्तु कृते तूर्णं शतयोजनमायतम् ।
समुद्रं लङ्घयित्वैव तां दिदृक्षुरिहागतः ॥ १४

तद्भवान्दृष्टधर्मार्थस्तपःकृतपरिग्रहः ।
परदारान्महाप्राज्ञ नोपरोद्धुं त्वमर्हसि ॥ १५

न हि धर्मविरुद्धेषु बह्वपायेषु कर्मसु ।
मूलघातिषु सज्जन्ते बुद्धिमन्तो भवद्विधाः ॥ १६

कश्च लक्ष्मणमुक्तानां रामकोपानुवर्तिनाम् ।
शराणामग्रतः स्थातुं शक्तो देवासुरेष्वपि ॥ १७ G 5 47 18 D 5 51 19 L 5 47 17

वालि , T3 कपि (for हरि) Ś1 Ñ V B D1-3 6 10 11 प्रति(V1 °वि)श्रुत (B1 also in marg प्रयाण), D5 G3 M1 Ck t निवेदितं

10 D4 om 10^{ab} (cf v l 9) —^{a}) Ś1 D10 वने, Ñ V B D1-3 6 11 रणे (for मृधे) —^{b}) Ñ2 V3 B3-4 D6 पवनस्य सख(B1 स च) (for राजपुत्रेण) B4 कपस्य वालिन पम —^{c}) Ś1 D10 प्रापितो (for स्थापितो) Ś1 Ñ2 D10 राज्य —^{d}) Ñ2 V B3-4 D5 हर्यृक्षाधि M1 गणस्य Ś1 D5 10 हर्यृक्षमकराणाम(D5 °धिप) Ñ2 D1 6 11 हर्यृक्षगणाधिप , D3 हर्यृक्षगणपूजित —After 10, D5-9 S ins

1041* यथा विज्ञातपूर्वश्च वाली वानरपुंगव ।
स तेन निहत संख्ये शरेणैकेन वानर ॥

[(l 1) G1 स, Cm k as above (for च) —(l 2) T1 3 G3 M3 शरेण (for स तेन) ◈ Cm स तेन निहत इति पाठ ◈]

11 B4 om 11-12, M1 om 11^{ab} —^{a}) D1 3 5-8 T1 3 मार्गेण (for °णे) G1 स सीतामार्गसक्त —^{b}) Ñ2 [illegible]सागर —D10 om 11^{cd} —^{d}) B1 G3 दिश सर्वान्, D11 सर्वा दिशो (by transp) (for दिश सर्वा)

12 B1 om 12 (cf v l 11) —^{a}) B4 D1 6 हरीणा तु D4 च कपीना (for वा हरीणा) —D5 repeats ^{b} after ^{c} —^{c}) Ś1 Ñ V B1-3 D1 (both times)-3 6 10 11 प्र(Ñ1 D6 नि B3 D11 [with hiatus] अ)मुच्यन्त्युदधिं च (D1 °प्यपि) —Note hiatus between ^{c} and ^{d} —^{c}) [illegible] D6 मार्गेव (for मार्गन्ते) —^{d}) Ñ1 D1 3 7-9 11 S (all to avoid hiatus) ह्यधश्च (for अधश्च) D5 [श्च]परि (for [श्च]ोपरि) Ś1 D10 सुग्रीवस्याप्यनुज्ञया Ñ1 V B1-3 D6 पृथिव्यामपि चापरे

13 Ś1 D10 om 13 —^{a}) B4 पौर (sic) (for तत्र) D5 [अ]नल (for [अ]निल) —V1 om 13^{cd} —^{c}) [illegible] अचिंत्य (for असंग) B3 (m also as in text) गतय (for गतय) Ñ1 चान्या D1 3 6 11 चान्ये, D4 केचिद् , D6 वीरास्य (hypm) (for शीघ्रा) —^{d}) Ñ1 D1 3 6 11 महात्मना (for हरिवीरा) D3 सदा (for महा)

14 ^{a}) Ñ1 च (for तु) —^{c}) Ś1 Ñ1 D1 3 10 कारणात्, Ñ2 V B D6 11 कारणे, G1 M1 च कृते (for तु कृते) V3 (marg also as in text) D2 पूर्वं, B1 [s]ह तु D3 सुस (for तूर्णं) D7 सीतार्थमेकवेगेन —^{e}) Ś1 Ñ V B D1-3 6 10 11 योजनानां शत मुत (B3 6 °त) —After 14^{cd} Ñ2 V B D6 ins

1042* तद्युक्तं महाराज संदेश मम सर्वश ।
इहलोके हित चैव परत्र च सुखावहम् ।

[(l 1) V2 महाभाग (for °राज) D6 वचन —(l 2) B3 4 इहलोक Ñ2 D6 सुख नेव, V सा च धम (for हित चैव) B3 भवेत्क (for परत्र च) Ñ2 D6 सुखद (for सुखावहम्)] —Ś1 Ñ V B D1-3 6 10 11 om 14^{ef} —^{f}) D7 G3 2 त्वा (for ता) G1 सीता द्रष्टुमिहागत ◈ Cm k t इहा द्रष्टुमिहागत इति पाठ (Ck पाठ) ◈ —After 14 D1-3 S ins 1

1043* भ्रमता च मया दृष्टा गृहे ते जनकात्मजा ।
[D5 दृष्टा (sic) (for दृष्टा)]

15 ^{a}) Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 सत्वाधर्म(D11 °र्थं) B3 (m also as in text) सत्वार्थस (for धर्मार्थस) —^{b}) D11 तव (sic) (for तप) D5 G1 2 श्रम , Cr m g k t as in text (for भव) —^{c}) B4 M2 परदार (sic) (for °रान्) V1 वाहो (for प्राज्ञ) —^{d}) Ś1 नोपरुद्ध, D3 नापराद्ध (for नोपरोद्धु) Ś1 D10 समर्हसि (Ś1 °सि) Ñ2 V B1 2 D6 इहार्हसि (B3 °सि) Ck t as in text (for त्वमर्हसि)

16 D11 reads 16^{ab} twice —^{a}) B1 विरोधेषु (for विरुद्धेषु) —^{b}) Ñ2 V B बहुपायेषु D1 3 10 11 बहूपायेषु (for बह्वपायेषु) —^{c}) B1 मूलघातिषु M1 कुलघातिषु, Cm g k t as in text (for मूलघातिषु) D1 सज्जन —^{d}) D6 बुद्धिवन्तो Ñ1 विचक्षणा (for भवद्विधा)

17 ^{a}) [illegible] T3 कश्चित्, Cm t as in text (for कश्च)

G 5. 47. 19
R 5. 51. 20
L 5. 47. 18

न चापि त्रिषु लोकेषु राजन्विद्येत कश्चन ।
राघवस्य व्यलीकं यः कृत्वा सुखमवाप्नुयात् ॥ १८
तत्त्रिकालहितं वाक्यं धर्म्यमर्थानुबन्धि च ।
मन्यस्व नरदेवाय जानकी प्रतिदीयताम् ॥ १९
दृष्टा हीयं मया देवी लब्धं यदिह दुर्लभम् ।
उत्तरं कर्म यच्छेषं निमित्तं तत्र राघवः ॥ २०
लक्षितेयं मया सीता तथा शोकपरायणा ।
गृह्य यां नाभिजानासि पञ्चास्यामिव पन्नगीम् ॥ २१
नेयं जरयितुं शक्या सासुरैरमरैरपि ।
विषसंसृष्टमत्यर्थं भुक्तमन्नमिवौजसा ॥ २२
तपःसंतापलब्धस्ते योऽयं धर्मपरिग्रहः ।
न स नाशयितुं न्याय्य आत्मप्राणपरिग्रहः ॥ २३

—b) D5 om. सम. V3 -लोकात् (for -लोकेषु). Ś1 Ñ1 B1 D1.3.10.11 शरणात् (Ñ3 B4 D2 नाशनात्) नरपुंगवा, B3 कामक्रोधानुवर्तिनः —c) Ś1 V1 B2 D1–4.10.11 हृदया‍त्, B3 गरागत् (for शरणात्).

18 V2 om. 18ab —a) D3 पातु (for चापि) —b) B1 (m. also as in text) विद्यते (for विद्येत). D11 दुखानल्पाद् कश्चन —c) Ś1 Ñ2 D1.10.11 च, B1 ह, D3 तु (for य) —d) Ś1 D4.10 कृत्वा च (D3 च कृत्वा) सुखमाप्नुयात्, Ñ2 D11 कृत्वा च (D1 च) सुखमेधते, D6 च कृत्वा सुखमेधते —After 18, Ñ2 V B2.3 D3 ins., while D4 ins. after 19:

1044* [illegible] वीर सुहृदां [illegible] ते शमम् ।

[Ñ2 तथ्य[illegible], D1 [illegible] (for [illegible]) D3 चैव (for वीर). V [illegible] वीर. B4 [illegible] वीर (for the prior half). D2 [illegible] (for ते).]

19 Ñ2 V B D3 transp. ab and cd, repeating 19cd in its proper place. D3 repeats 19cd after 1044* —a) Ś1 D3 त तु. Ñ3 तत्तु, Ñ2 V B1.2.3 D1.2.6.10.11 तत्तु, B3 तत्तु, T3 तत्र (for तत्रि) V3 धर्मे, B1–3 D6 काले, Cr [illegible], Cm.g.t as in text (for -काल). D1 om. from हि up to च in 20b —b) D2.3.5 धर्मम् (for धर्म्यम्) Ś1 Ñ1 D2.3.5 [अ]नुपालितं, D3.7.9 T3 [अ]नुपालि च. G1 M1.2 °पालि च. Cr m as in text (for °बन्धि च) Ñ2 D2 पथ्य धर्मानुपालित V B कर्त्रे (B3 °र्त्रे) धर्मानु (B3 °र्थं) पालित (B2 °सहित) D11 धर्मसत्त्वानुपालित, G2.3 धर्मार्थानुपालित च —c) Ñ2 V B1.2.4 D4 (all first time) मन्यसे D11 प्रयच्छ (for मन्यस्व) D3.4 [illegible] (for नृपाय) [illegible] [illegible] इति पाठः [illegible] —d) V B1–4 (V both times, B1.4 second time, B2 first time) [illegible] V B1–4 (V2 B2.4 second time, V2 both times, B3 first time) प्रतिपाद्य, B3 (second time) D1.3.10 स (D2 both times च) प्रदाप्यतां (for प्रतिदीयताम्) —After 19, D2 ins. 1044*.

20 D2 om. up to य in b (cf. v. l. 19) —a) D3 दृष्ट्वा (for दृष्टा). Ñ2 V3 B1.4 D4 चैव, V1 B2.3 चेह (for हीय). G1 Cr सीता (for देवी). —D6 om. (hapl. see v. l.) 20b–21a —b) G3 दृष्ट्वा, G3 Ck दृष्टं (for लब्धं). B3 Cr यदिह, D3 यदि हि (for यदिह). Ñ1 [illegible] [illegible] कार्य (for दुर्लभम्) —c) V1 B1 यच्छेषं V1 D1 यच्छेषो (D3 °ष) B3 च शेषो, G3 यदिह, Cm.t as in text (for यच्छेषं)

21 D6 om. 21a (cf. v. l. 20) —a) D11 लक्षिता (metri) (for °तेय). Ś1 D1.9 च विज्ञाते. Ñ2 V B D1–10 विज्ञाताऽसौ. Ñ2 मया देवी (for मया सीता) —b) Ś1 V1 V B D1–4.10.11 तदा, Ñ3 D6 दुःख, T3.4 तदा. Cr.m.g as in text (for तथा) —c) D1.3 T2.3 गृह. G.m as in text (for गृह्य). Ś1 D1.10 गृहीत्वा (D11 °त्वा) किं (D3 या) न जानासि (D10 °मि). Ñ1 D1.6.11 गृहीत्वा किं न जानामि. Ñ2 V B D1 [illegible] ता (B3 °द्वा) न जाने —d) D2 इव (for इव). Ñ1 V B D1.3.10.11 सोर्गी (for पन्नगीम्)

22 a) V2 धारयितुं, B3 नाशयितुं, D1 जीवयितुं. D3 शक्ता (for शक्या). B3 नेयमेवयितुं शक्या —b) Ś1 B1 सासुरैः सुरैरपि, V3 अमरैः सासुरैरपि, D1.6 विबुधैः (D3 दानवैः) सासुरैरपि. D3 सासुरैरपि दुर्लभा —c) Ś1 D11 -संसृष्ट, B1 D1.4.8.11 T -सदृशम् (for -संसृष्टम्) —d) D1.4 इवासुख, D11 महौजसा (for इवौजसा) —After 22, Ñ2 V B D1–4.6.10.11 read 32–33.

23 ab) B1 D1.4 तत (for तप). Ś1 D1.3.8.11 सतप, Ñ2 V B D2 -संतान, D6 -संयम, G1 -प्रभाव. Cr.m.g.t as in text (for -संताप). D3 च (for स). Ñ2 तत सत्यफल प्राप्तो, G3 M1 तपसा खलु लब्धस्ते (for a). D1.3 T1.2 G1.2 M1.2 सो (for यो) Ś1 Ñ V B D1.3.4.8.10.11 योऽयं (Ś1 D1.10 सोऽयं) तु (Ñ3 °प ति, D6 यो वा तु) हि परिग्रहः (for b) D4 तपसा यश संग्राम [illegible] —c) G1 तु. Cg.t as in text (for स). Ś1 D11 नाशयितुं [for नाशयितुं]. Ś1 D1.3.10 T3 Cg न्याय (D3.4 T3 °य्य) रु, D1.4 त्याज्य, D11 राज्य (sic), M3 न्यायम् (also as in text). Cr.m.k.t as in text (for न्याय्य). Ñ3 V B D1 राम! नाशयितुं शक्य, D3 नैवनाशयितुं त्याज्य. Cg न न्याय्य न युक्तम् । [illegible] —d) Ś1 Ñ2 D1.2.4.11 आत्मत्राण, V1 B1.4 D4 आत्मराज्य (V1 D1 °राज), V2 आत्मत्राण, B3 सरदराज, B4 सा हि दान, D3 तथा प्राग, D11 स दव [illegible] (sic) (for आत्मप्राण) Ś1 B1.3 D11 -परिच्छद, V2 D3 -यौवनं, D3 परिग्रहान्

अवध्यतां तपोभिर्यां भवान्समनुपश्यति ।
आत्मनः सासुरैर्देवैर्हेतुस्तत्राप्ययं महान् ॥ २४

सुग्रीवो न हि देवोऽयं नासुरो न च मानुषः ।
न राक्षसो न गन्धर्वो न यक्षो न च पन्नगः ॥ २५

मानुषो राघवो राजन्सुग्रीवश्च हरीश्वरः ।
तस्मात्प्राणपरित्राणं कथं राजन्करिष्यसि ॥ २६

न तु धर्मोपसंहारमधर्मफलसंहितम् ।
तदेव फलमन्वेति धर्मश्चाधर्मनाशनः ॥ २७ G 5 47 31 B 5 51 28 L 5 47 29

---

24 Ś1 D11 om 24 —a) D1 4 12 अवध्यात्व(D12 °त्व) (for अवध्यताम्) Ś2 V B D2-4 8 9 12 T2 तपो(D1 °तो)र्वी(D11 °र्ध)र्यान्, Cr m g as in text (for तपोभिर्यां) —b) D7 पश्यसि (sic) (for पश्यति) Ñ1 D3 5 6 11 भवता यदि मन्यते, Ś2 V B2 3 D5 6 भवान्य इभिमन्यसे (D6 °मन्यसे [sic]) B1 6 भवान्यदिह मन्यसे (B1 °से [sic]), —d) V3 चात्र (for तत्र) D11 सुष्णु (for महान्)

25 a) D1 G2 हि न (by transp), D2 3 G3 M2 न च, G1 [s]पि न (for न हि) —b) G1 [ए]व (for च), T1 2 दानव, G3 M1 2 राक्षस, Cm g p as in text (for मानुष) D7 om यक्षो न च राक्षस ✿ Cr m g न च राक्षस इति पाठ मनुष्यत्व (Cr इति पाठ । मानुषो न च मानुष इति क्वचित्कोशेषु दृश्यते । तदनुचितम् । "नहि चिन्ता ममात्रेषु प्राणिष्वमरपूजित । तृणभूता हि ते सर्वे प्राणिनो मानुषादय" इत्युत्तरश्रीरामायणे मनुष्यादिभिरवध्यत्वस्याप्रार्थितत्वात्तेभ्योऽवध्यत्वं न प्रार्थितं तस्यैव प्रत्युक्तिसौन्दर्यम्) ✿ —For 25ab, Ś1 Ñ2 B3 D1-4 10 11 T2 subst (Ś1 D10 read after 23 owing to om) V2 ins after 26cd (first occurrence), whereas V3 cont after 1047*

1045* न हि राम ससुग्रीवो भवेद् देवो न पन्नग ।

[T2 न (for न) Ñ2 दानव (for पन्नग) Ś1 V1 D1 T2 न देवो न च(D1 नापि) पन्नग (for the post half)], while Ñ2 V B1-3 D1 subst for 25ab

1046* सुग्रीवो हि न देवेषु न रक्ष स्वसुरेषु वा ।

[V3 B2 न हि (by transp), V2 न सुरेषु B3 यक्षु च (for न रक्षसु) V1 B1 सुरेषु (for [अ]सुरेषु) Ñ2 V2 D2 च (for वा)]

—Thereafter they cont

1047* वर्तो वानरराजोऽस्मै न यक्षादभय तव ।

[B3 [ऽ]य (for ऽस्मै)]

—Thereafter V3 reads 26cd for the first time followed by 1045*, while V3 further cont 1045* —Ñ2 B1 3 D5 6 G1 3 M1 3 om 25cd-26ab D1-3 om 25cd —c) M2 दानवो (for राक्षसो) Ś1 Ñ1 V B1 D1-4 10 11 T2 G2 नासुरो(G2 न यक्षो) न च गन्धर्वो —d) Ś1 D10 [ए]व (for च) Ś1 Ñ1 V B2 D1 3 10 T2 किंनर (for पन्नग) D3 11 न च यक्षो न किंनर, D1 यक्षो न न च किंनर, G1 न पिशाचो न राक्षस.

26 Ñ2 B D1 4 T1 G M om 26ab (for all except B2 T2 G2 M2 cf v l 25) —c) Ś1 D10 राजा (for राजन्) —d) V1 वानर (for सुग्रीव) V2 कपीश्वर (for हरी°) D2 सुग्रीवो वानरेश्वर, —V1 reads 26cd for the first time after 1047* and repeats it here —c) Ś1 Ñ1 V2(second time) B1 D1 3 4 10 11 T2 तस्मात्, Ś V3 (first time) B1-3 D1 तत्, Cm g k t as in text (for तस्मात्) Ñ1 D1 4 11 T2 3 प्राणा, Ct as in text (for प्राण) —d) D1 नाम, D10 राजो (sic) (for राजन्) Ś1 D2 न करिष्यसि, B1 D11 करिष्यसि (for करिष्यसि) —After 26cd (first occurrence) V1 ins 1045*

27 B2 om 27-28 —a) D2 नतु (for न तु) G3 न (for [त]तु) Ś1 D1 2 4 6 10 न च(D2 1 हि) धर्मोऽपि(D1 2 4 °प)संहारौ(D1 2 4 °हार), Ñ V B1 2 4 D3 11 न हि(Ñ2 D11 च D1 स) धर्मोपसंहारौ —b) Ś1 Ñ1 D10 11 ह्यधर्मं, Ñ2 V B1 2 D1 6 विपर्ये, B1 विकर्म (for अधर्म) D10 -फल (for फल) Ś2 Ñ1 D1-10 सयुत (D12 °त) Ñ2 V B1 2 4 D1 2 4 6 सहित (for संहितम्) —Ñ2 om 27cd —c) Ś1 Ñ1 D10 11 स वद, B1 तदेव (for तदेव) Ś1 Ñ1 D10 कल्पेति, V B1 2 4 D1 6 नाशोति (for अन्वेति) —d) Ś1 B1 D10 धर्मो बाधते, Ñ1 V D1 2 D8 धर्मोऽथ धर्म, D1 2 6 ह्यधर्मं धर्म, D2 धर्मेणाधर्म, D12 धर्मेण धर्म (sic) (for धर्मश्चाधर्म) V2 D3 11 -नाशन, D1 नाशक (for नाशन) ✿ Cg न चिति । तुलादू उपसंहार व्यावर्तक । धर्म उपसंह्रियतेऽनेनेति धर्मोपसंहार धर्मफलम्। फलेन धर्मस्योपसंह्रियमाणत्वात्। फलीभावत्वमापेक्ष्। Ck यद्वा सहस्तु धर्मोपसंहार धर्मफल कर्तु अधर्मफलसहित तत्सहानुभवत्वत्‌ न भवतीत्याह तत्र "धत्रयवन्ता पुणि" इति धर्मोपसंहार इत्येत साम्यम्। उपसंहारसन्दृश्य स्वर्ग । धर्मोऽधर्मफलसहित इत्येतावत् पुन वक्तव्यत्वात्। नापि चेद् वक्तव्यम्। धर्माधर्मे परस्परं सुखदुःखात्मकत्वयोरुपपादस्य प्रवाविरोधात्। अत्रमे तास्त्य। Ct केचित्तु 'धर्मोपसंहारमधर्मफलसहित' मिति पाठ । धर्मोपसंहार धर्ममुपसंह्रियतेऽनेनेति धर्मफल सुख तदधर्मफल-सहित न भवत्यधर्मफलेन दु खेन सहानुभूत न भवति, तत्तस्मा दव फलमन्वेति धर्मो धर्मस्य सुखमेवान्वेति, एवमधर्मो दुःख दु खस्य फलमेवान्वेति। अग्रे 'धर्मो नाधर्मनाशन' इति पाठ । पूर्वकृतो धर्मोऽधर्मस्तेनार्जितं कृतस्य न नाशन । चाधर्मोऽपि धर्मनाशनो नेत्यर्थं इति वदन्ति। तत्रार्थमात्रासहस्य न्यु नत्वे विभाव्यम्। ✿

C 5 47 31
B 5 51 29
L 5 47 30
प्राप्तं धर्मफलं तावद्भवता नात्र संशयः ।
फलमस्याप्यधर्मस्य क्षिप्रमेव प्रपत्स्यसे ॥ २८
जनस्थानवधं बुद्ध्वा बुद्ध्वा वालिवधं तथा ।
रामसुग्रीवसख्यं च बुध्यस्व हितमात्मनः ॥ २९
कामं खल्वहमप्येकः सवाजिरथकुञ्जराम् ।
लङ्कां नाशयितुं शक्तस्तस्यैष तु विनिश्चयः ॥ ३०
रामेण हि प्रतिज्ञातं हर्यृक्षगणसंनिधौ ।
उत्सादनममित्राणां सीता यैस्तु प्रधर्षिता ॥ ३१
अपकुर्वन्हि रामस्य साक्षादपि पुरंदरः ।
न सुखं प्राप्नुयादन्यः किं पुनस्त्वद्विधो जनः ॥ ३२
यां सीतेत्यभिजानासि येयं तिष्ठति ते वशे ।
कालरात्रीति तां विद्धि सर्वलङ्काविनाशिनीम् ॥ ३३
तदलं कालपाशेन सीताविग्रहरूपिणा ।
स्वयं स्कन्धावसक्तेन क्षममात्मनि चिन्त्यताम् ॥ ३४
सीतायास्तेजसा दग्धां रामकोपप्रपीडिताम् ।
दह्यमानामिमां पश्य पुरीं साट्टप्रतोलिकाम् ॥ ३५

28 B1 om. 28 (cf v l 27) —a) B2 कर्म (for धर्म) D1 तात, D3 चात्र (for तावद्) —c) D2 अत्र तु (for स्यापि) —d) D5 एव (for एव) Ś1 Ñ1 V B1.4 D2.3.11 [उ]पभोक्ष्यसे, Ñ2 D6 [उ]परप्स्यसे D5.9 T2 प्रपात्स्यसे, Cr L प्रपत्स्यसे (as in text) D1.4.11 क्षिप्रं समुप रप्स्यसे (D6 °कल्प्यते, D11 °से)

29 a) B3 वनस्थाने (for °स्थान) Ñ1 घोर, Ñ2 V B D4 श्रुत्वा, D2 दृष्ट्वा (for बुद्ध्वा) —b) D1-4 वालिवधं (for बुद्ध्वा वालि), Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 वालिनश्चैव (Ś1 D2.3.6 °श्चापि) सायकं, Ñ2 V B D5 वालिवधं तथा (B3 यथा) क्षय (Ñ2 V3 D6 वध) —c) Ñ1 D5 हि, Ñ2 om (for च).

30 a) D2 राम (for काम) Ś1 Ñ1 D10 एव (for अपि) —b) B1 D2.10.11 °कुञ्जरा ([illegible] °रः) T2.3 G3 सकुञ्जरां (for कुञ्जराम्) —c) D2 न त्वां (for लङ्कां) [illegible] कालयितुं (for नाश°) Ñ2 V B D5 शक्तो नाशयितुं लङ्कां —d) D1 T1.3 [ए]ष (for [ए]ष), D2.11 बुद्धिः D6.7.8 G2.3 M1.2 Ck t तु न (for तु हि) Ś1 D10 सर्वैकस्य विनिश्चित (D10 °श्चय) Ñ1 तस्यैषैव तु निश्चय (sic), Ñ2 V1 B D5 तत्र चैव तु निश्चय, V2 किं पुनस्ते महात्मना, D3 तत्र चैव विनिश्चय

31 a) B1 T2 तु, D3 [अ]पि (for हि) —b) Ś1 D2.10 हर्यृक्षकपि, Ñ2 V B D5 वानराधिप (for हर्यृक्षगण) —c) B2 उत्सादनम् (for उत्सादनम्) —d) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 क्षिप्रं तस्य (Ś1 D10 तत्तु, Ñ1 तस्य, D2 °प्रमेव) करिष्यति, Ñ2 V B1 येनास्मै मैथिली हृता B2-4 D5 येन सा (B2 मे) मैथिली हृता

32 Ś1 Ñ V B D1-4.6.10.11 read 32–33 after 22 —a) D3 अपकृत्य (for °कुर्वन्) V2 B4 तु, D5 न (for हि) D12 अपकुर्वंश्च रामस्य (sic) —b) B4 राक्षसेन्द्र, D1 साक्षात्त्विह (for साक्षादपि) Ñ1 D1.6.11 शतक्रतु (for पुरंदर) —c) V B D1-4.6.10.11 राजन्, G1 किंचित् (for अन्य) —d) D5 त्वादृशो (for त्वद्विधो) V B2-4 किं पुनरत्वद्विधो जन

33 Ś1 Ñ V B D1-4.6.10.11 read 32–33 after 22 —a) B1 या, B2 सा (for या) Ñ1 या त्वं सीतेति कल्पसि —b) Ś1 येयं तु, Ñ2 B2.4 रूपिणी, D5 आलक्ष्या D1-3 ते गृहे (for ते वशे) Ñ2 D5 निशार्थाममिरूपिणीं, V B1.2 D1-4.10.11 सेयं तिष्ठति रूपिणी —c) B1.2 D2.3 कालरात्रिं हि (D2 तु) (for °रात्रीति) —d) G2 लोक (for लङ्का) d1 B2 V B1-3 D2.3.6.10.11 G2 निवासिना (G2 °नी) (for विनाशिनीम्)

34 a) D1.4.11 अथ (for अलं) —b) M1 °निग्रह (for विग्रह) D11 सीतां ध्यानमहारूपिणीं (sic) —c) V1 V1 B D2.3 कष्ठ (for स्कन्ध) Ñ2 °सेवेन, D11 °पुष्पेन G1.2 सिक्तेन (sic) Ck t as in text (for °सक्तेन) D2 बाधा कृत्वावसक्तेन —d) D1-4 T1.2 क्षेमम् (for क्षमम्) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 क्षेम (D1.3.4 क्षम, D2 क्षम) मात्मेक्षणान्त° Ñ2 V B D5 चिन्त्यतां हितमात्मन —After [illegible] Ś1 V1 B read 5 50 1, D6 ins 1046*.

35 Ñ1 V1 B D6 om 35 —a) D11 छाया (for तेजसा) —b) M1 काम (for राम) D11 °शोक (for °कोप) Ś1 Ñ1 D1-4.9.11 T1 G1.2 प्रदीपिता (for °प्रपीडिताम्) V2 सर्वामित्रभयानकाम् —d) Ś1 Ñ1 D1-3.10.11 हय सरथकुञ्जरा, V2 रामक्रोधप्रदीपिता —After 35 Ś1 Ñ1 T1 D1-4.10.11 read 5 50 1, while D1-4 (D5 after 34 owing to om) S ins after 35

1046* स्थानि मित्राणि भर्तीश्च ज्ञातान्भ्रातृन्सुतान्हितान्।
भोगान्दारांश्च लङ्कां च मा विनाशमुपानय ।
सत्यं राक्षसराजेन्द्र शृणुष्व वचनं मम ।
रामदासस्य दूतस्य वानरस्य विशेषतः ।
सर्वाँल्लोकान्सुसंहृत्य सभूतान्सचराचरान् ।
पुनरेव तथा स्रष्टुं शक्तो रामो महायशाः ।
देवासुरनरेन्द्रेषु यक्षरक्षोगणेषु च ।
विद्याधरेषु सर्वेषु गन्धर्वोरगेषु च ।
सिद्धेषु किंनरेन्द्रेषु पतत्रिषु च सर्वतः ।
सर्वभूतेषु सर्वत्र सर्वकालेषु नास्ति स ।
यो रामं प्रति युध्येत विष्णुतुल्यपराक्रमम् ।

स सौष्ठवोपेतमदीनवादिनः
कपेर्निशम्याप्रतिमोऽप्रियं वचः ।
दशाननः कोपविवृत्तलोचनः
समादिशत्तस्य वधं महाकपेः ॥ ३६　　G 5 47 0 B 5 51 45 L 5 47 37

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे एकोनपञ्चाशः सर्गः ॥ ४९ ॥

तथागतेऽस्मिन्निह कृत्वा त्रिविक्रमुत्तमम् ।
रामस्य बाणाभिहतस्य दुर्लभं तव जीवितम् ।
देवाश्च दैत्याश्च निशाचरेन्द्र
गन्धर्वविद्याधरनागयक्षाः ।
रामस्य लोकत्रयनायकस्य
स्थातुं न शक्ताः समरेषु सर्वे ।
ब्रह्मा स्वयम्भूश्चतुराननो वा
रुद्रस्त्रिनेत्रस्त्रिपुरान्तको वा ।
इन्द्रो महेन्द्रः सुरनायको वा
स्थातुं न शक्ता युधि राघवस्य ।

[(l 1) T1 G3 भवित स्वाति मिहानि (for the prior half) ⊕ Cr g मवीत् भवित । स्वात्मनस्मात्म ⊕ D6 विक्र °सुमानं (by transp) D6 सुमानित, D5 M1 सुहविताम् (for सुमाविताम्) —(l 5) D7-9 T M3 सुमहता G2 समा° (for स महता) —(l 7) T1 सुरेंद्रेषु (for °न°) D7-9 T2 3 G1 [व]त्सेषु (for नागेषु) —G2 om l 8-9 —(l 8) D1 2 नागेषु (for सर्वेषु) D5 8-9 T2 M1 2 सुरेषु D6 सर्वेषु (for [व]त्सेषु) —D5 repeats l 7-8 after l 8 —(l 9) D7 9 G1 M3 सुरास (for °सु) D8 (marg) M1 2 नागेंद्रेषु च सर्वेषु किन्नरेषु च्युतेषु —G1 2 transp l 10 and 11 —(l 10) G1 3 रोगेषु (for भूतेषु) D6 8 Ct transp सर्वभूतेषु and रक्षः T सेरेषु G1 2 भूतेषु (for °नागेषु) D6 यो (for न) ⊕ Cv सर्वभूतेषु सत्सु सर्वलोकेषु नास्ति स । यो राम प्रति युध्येत विष्णुतुल्यपराक्रमम् इति समीचीन पाठ । Cr नास्ति स इति पाठ साधु ⊕ —(l 11) D6 वर्ण्येत (for यु°) D5 वाक्यम —D4 om l 12-27 —(l 12) T1 M1 2 [प]व T2 [व]व (for [व]व) D7-9 T1 G1 2 M1 दैव्य (for उदधम्) —(l 13) G3 नर (for राम) —(l 14) D6 2 निशाचरेंद्र M1 निशाचरस्य —(l 21) D7 9 स्वाह (for चतु) D7 8 राघवस्य (for रामवधम्) ⊕ Cv सकलेषामपि देव दस्त्यादि पुरस्तात् गेयत्वे प्रमादाशयत्व । Cr स तोलेति भेदातुर्य सकैकानतलस्वेति स्रोक उत्तरस्मादि । अथ प्रमादविशि । अतो न पुनरुक्ति । , so also Cg ⊕]

—Thereafter T2 cont

1049* वदन्ते त्रिषु लोकेषु न पिशाच न राक्षसम् ।
आकार वानुपश्यामि न गन्धर्वं न चासुरम् ।

—Then T1 reads 5 50 1 while D6 G1 2 M1 read 5 50 1 after 1048*

36 a) D6 सावित, G1 भाषित, M1 सुभाषित (for °वादिन) —For 36ab Ś1 N V B D1 4 6 10 11 subst

1050* स तस्य तद्वाक्यमदीनभाषिण
कपीश्वरस्य निशम्य क्षिप्रियम् ।

[(l 1) B1 om up to तस्य V1 B4(m also as above) 2 उग्र (for अदीन) —(l 2) B1 2 भाषिन D11 विक्रम (for निषिध्य) D2 कपिनिश्चम्य प्रियमप्रियं वदत्]

—c) Ñ2 V B1 3 4 D1 4 6 11 क्रोध (for कोप) B1 विवृद् (for °च) —d) G2 समादिदेशाशय (for °शचस्य) D1 2 4 11 कपेस्तु (for वध) B1 G1 [आ]ज्ञपत, D1 2 4 11 -वध (for -कपे) Ś1 D10 समादिशत्तत्र महाकपेर्वध

Colophon —*Sarga name* Ś1 Ñ1 V1 B1 D1 2 4 10 11 हनुमद्वाक्य Ñ2 V3 B1 3 D6 दूतवाक्य, B1 दूतवध प्रकार, D2 हनुमत्प्रत्युत्तरदान —*Sarga no* (figures words or both) Ñ1 B2 D1 2 4 10 11 50, Ś1 D6 M1 50 Ñ2 V1 D4 49 V2 39 B1 47, B3 45 B4 D7 52, D8-9 T G M1 2 51 —After colophon D6 concludes with राम, G M1 with श्रीरामाय नम

५०

G 5 47 36
B 5 52 1
L 5 47 36

तस्य तद्वचनं श्रुत्वा वानरस्य महात्मनः ।
आज्ञापयद्वधं तस्य रावणः क्रोधमूर्छितः ॥ १
वधे तस्य समाज्ञप्ते रावणेन दुरात्मना ।
निवेदितवतो दौत्यं नानुमेने विभीषणः ॥ २
तं रक्षोधिपतिं क्रुद्धं तच्च कार्यमुपस्थितम् ।
विदित्वा चिन्तयामास कार्यं कार्यविधौ स्थितः ॥ ३
निश्चितार्थस्ततः साम्नापूज्य शत्रुजिदग्रजम् ।
उवाच हितमत्यर्थं वाक्यं वाक्यविशारदः ॥ ४
राजधर्मविरुद्धं च लोकवृत्तेश्च गर्हितम् ।
तव चासदृशं वीर कपेरस्य प्रमापणम् ॥ ५

50

M1 begins with श्रीरामाय नमः

1 Ś1 Ñ1 V1 D1 4 10 11 read 1 after 5 49 35 Ñ2 V1 B read 1 after 5 49 31 D6 G1 3 M3 read 1 after 1048* T2 reads 1 after 1049* —ᵃᵇ) D7 T2 1 Ct स तस्य Cg k as in text (for तस्य तद्) Ñ1 महाबल Ñ2 V B D2 पुनरुक्तस्तु कपि(B1 वलि)ना पौलस्त्यो राक्षसाधिप —ᶜ) Ñ1 D2 राजा (for तस्य) —ᵈ) D6 in marg क्रोधमूर्छित ⊛ Cg तस्य तद्वचनं श्रुत्वेति श्लोकः सर्गस्य प्रथमः ⊛

2 ᵃ) V2 B3 4 तत्र (for तस्य) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 आज्ञप्ते तु वधे तस्य D6 आज्ञापिते वधे तस्य —ᵇ) V3 वानरेण (sic) (for रावणेन) Ñ2 V B D2 6 हनूमतः, D5 महात्मना (for दुरात्मना) —ᶜ) Ñ2 V B3 5 D1 4 11 वाक्य, G2 3 Cm g) पूज्य Cv g k t as in text (for दौत्य) Ś1 Ñ1 B3 D2 3 5 10 M3 निवेदित(D3 °ते) ततो (M3 वध) वाक्य(Ś1 D5 M3 दौत्य) D6 T2 M3 5 निवेदित सतो(T1 °तौ) दौत्य T1 निवेदितवतो दूत्ये T2 निवेदितवति दूत्य ⊛ Cm निवेदितवती(Cm °ती इति पाठ)। Cg निवेदितवतो दूत्यमिति पाठान्तरम्। Ct 'निवेदितवतो दौत्यम्' इति पाठः ⊛ —ᵈ) Ñ1 नार्थे मेने Ś1 नानुमेने, V1 B अभापत (for नानुमेने)

3 B1 reads 3ᵃ in marg —ᵃ) Ñ2 V1 B3 D3 6 G1 3 स (for तं) Ś1 Ñ1 B1-3 D1 4 10 11 राक्षसाधिपतिं M1 त तु रक्षोधिप —ᵇ) Ś1 D10 समुपस्थितम्, B3 कार्यं चेदम्, D1 तस्य कार्यम् (for तच्च कार्यम्) D1 तच्च कार्यमुपस्थित (hypm) —ᵈ) D1 om कार्यं Ś1 Ñ1 B1 D1 3 4 10 11 विदुरः स्व Ñ2 V1 B1-3 D6 विधि प्रति (for विधौ स्थितः)

4 Ś1 D10 om (hapl ?) 4 —ᵃ) Ñ2 V B (B3 (m also) as in D1) D1 4 11 निश्चितार्थं D2 निश्चितार्थं G1 तदा (for ततः) D1 om D2 सास्ना (sic) (for साम्ना) —ᵇ) Ñ1 D1 3 7 8 पूज्य D5 सव, D2 पूना (sic) (for [सा]पूज्य) Ñ2 V1 B D6 पूजयित्वा स(B3 च) रावण ⊛ Cg आपूज्येति छत्र ⊛ —ᵈ) Ñ2 D7 8 G1 विदुरः वर (for विशारदः) —After 4 D6 —8 T2 G M ins

1051* क्षमस्व रोषं त्यज राक्षसेन्द्र
प्रसीद मद्वाक्यमिदं शृणुष्व ।
वधं न कुर्वन्ति परावरज्ञा
दूतस्य सन्तो वसुधाधिपेन्द्राः ।

[(l 2) D2 7 8 M3 मे (for मद्) —(l 3) D1 परापरज्ञा (for °वरज्ञा)]

5 ᵃ) Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 11 राजवृत्त(D1 °त्ति) D1 5 राजधर्म Ñ2 V B D2 इदं धर्मविरुद्धं हि D6 राजलोकविरुद्धं हि —ᵇ) Ś1 D10 M3 लोकवृत्ते, Ñ1 B1 3 D2 हृत्युत्र, Ct t as in text (for लोकवृत्तेः) V [illegible] वासु(V1 °स्य) त्र गर्हित D3 4 इहामुत्र च(B3 तु) गर्हितं D1 4 10 राजनिन्दितगर्हितं, D3 11 राज(D11 लोक)वृत्तविगर्हितं —ᶜ) Ś1 D10 सर्वथा Ñ1 उवाच (for तव च) Ñ2 V B D1 4 11 रावणो न सदृशं वीर —ᵈ) T2 कपिवधे (for कपेरस्य) Ś1 स्व मारणं, Ñ2 V2 D2 प्रमारण (for प्रमापणम्) B3 वीरस्यास्य प्रमापक —After 5 D2 7 8 G M ins while T2 ins after 6

1052* धर्मज्ञश्च कृतज्ञश्च राजधर्मविशारद ।
परावरज्ञो भूतानां त्वमेव परमार्थवित् ।
गृह्यन्ते यदि रोषेण त्वादृशोऽपि विपश्चितः ।
ततः शास्त्रविपश्चित्त्वं श्रम एव हि केवलम् ।
तस्मात्प्रसीद शत्रुघ्न राक्षसेन्द्र दुरासद ।
युक्तायुक्तं विनिश्चित्य दूतदण्डो विधीयताम् ।
विभीषणवचः श्रुत्वा रावणो राक्षसेश्वर ।
रोषेण महताविष्टो वाक्यमुत्तरमब्रवीत् ।
न पापानां वधे पापं विद्यते शत्रुसूदन ।
तस्मादेनं वधिष्यामि वानरं पापकारिणम् ।
अधर्ममूलं बहुदोषयुक्त
मनार्यजुष्टं वचनं निशम्य ।
उवाच वाक्यं परमार्थतत्त्व
विभीषणो बुद्धिमतां वरिष्ठः ।
प्रसीद लङ्केश्वर राक्षसेन्द्र
धर्मार्थतत्त्वं वचनं शृणुष्व ।
दूतानवध्यान्समयेषु राजन्
सर्वेषु सर्वत्र वदन्ति सन्तः ।

[(l 1) D2 राजधर्म T1 धर्मशास्त्र G1 शास्त्र (for राजधर्म) G3 विदां वर (for विशारद) —(l 2) D1

असंशयं शत्रुरयं प्रवृद्धः
कृतं ह्यनेनाप्रियमप्रमेयम् ।
न दूतवध्यां प्रवदन्ति सन्तो
दूतस्य दृष्टा बहवो हि दण्डाः ॥ ६

वैरूप्यमङ्गेषु कशाभिघातो
मौण्ड्यं तथा लक्षणसंनिपातः ।
एतान्हि दूते प्रवदन्ति दण्डा-
न्वधस्तु दूतस्य न नः श्रुतोऽपि ॥ ७

कथं च धर्मार्थविनीतबुद्धिः
परावरप्रत्ययनिश्चितार्थः ।
भवद्विधः कोपवशे हि तिष्ठे-
त्कोपं नियच्छन्ति हि सत्त्ववन्तः ॥ ८

न धर्मवादे न च लोकवृत्ते
न शास्त्रबुद्धिग्रहणेषु चापि ।
विद्येत कश्चित्तव वीर तुल्य-
स्त्वं ह्युत्तमः सर्वसुरासुराणाम् ॥ ९ G 5 47 8 B 5 51 17 L 5 48 9

परावरज्ञो, G1 परावराणां —(l. 3) G2 नेत्रेण (for तेन) M3 त्वाद्याद्य (sic) D7 5 विवाहृत (for विवक्षित) ⊕ Ch t त्वाद्य इति (Ct त्रिपथ) वयुवंशस्य ⊕ —(l. 4) G2 हन्तव्यात्र (for तत शास्व-) —(l. 6) G1 दूता (for दूत-) —(l. 7) G1 3 राक्षसाधिप —(l. 8) D7-9 कोपेन (for रोषेण) —(l. 9) G2 पापो (sic) —(l. 10) D7 9 वम (for षत) D7-9 G2 Ch t पापकारिण —(l. 11) M3 -रोष- (for -रोष) —(l. 12) D1 in marg निगृह्य —(l. 15) D5 राक्षसेश्वर —(l. 16) D6 G1 2 M2 धर्मविद्युक्त —(l. 17) D5 7-9 T2 G1 दूता न वध्या D6 वधार्थेन G2 मार्गेषु (for स्मार्गेषु) G1 राजा (for राजन्) —(l. 18) G2 कर्मो (for कर्म)]

6 Ś1 D16 om 6^ab —^a) B2 D11 प्रवृद्ध, D5 प्रवृद्ध (for प्रवृद्धः) —^b) B1 कृपेन (sic), D6 त्वनेन (for ह्यनेन) D1 नामिम (for मप्रमेयम्) —After 6^ab, T2 G1 ins

1053* यथार्हेण कर्म कृतं तथापि
दूतस्य हिंसा न वदन्ति सन्तः ।
[(l. 1) T2 यथार्हेण]

—^c) Ś1 (before corr.) D1 3 6 7 न दूतवध्य, D2 वध्य न दूत, G2 न दूतहन्ता Ñ1 D2 10 हि (for प्र) Ñ2 V D12 दूतो न वध्यो हि(D12 °ध्य प्र) वदन्ति सन्तो, B D6 दूता न वध्या हि(D6 °ध्या प्र) वद(B2 मन)न्ति सन्तो ⊕ Cr g दूतवध्यां दूतवधम् । स्त्रियं भावे क्यप् । हन्तेर्यत्पादेश आर्ष ⊕ —^d) D2 हतस्य (for दूतस्य) Ś1 Ñ2 V B D1-4 6 8 10 11 दृष्टा, D2 G2 दृष्ट्वा (sic) (for दृष्टा) Ś1 Ñ1 M1 D1 3 4 10 11 यदि(D4 °दि)ह, Ñ1 D5 6 8 हि दृष्टा V B1 विसृष्टा, B1 हि सृष्टा, B2 (s)पि सृष्टा (for हि दृष्टा) —After 6, T2 ins 1052*

7 Ś1 D14 om 7 —^a) Ñ V B3 4 D3 4 6 11 कशा (Ñ2 V2 D11 °पा)निपातो, B2 कशामघातो, T2 कशाभि घातो —^b) D2 4 6 11 T2 G2 मौंड्य, Ct as in text (for मौण्ड्यं) T2 तदा (for तथा) D7 संनिपात —^c) M1 एतानि (sic) (for एतान्हि) B4 वदो हि दूतेषु वदन्ति दण्डान् —^d) D2 च (for तु) D3 न स, D6 मत्त, T2 न हि, Cr m g k t as in text (for न नः) D2 5 9 श्रुतोऽसि, D6 श्रुतो वै, T2 श्रुतो न, Cm k t श्रुतोऽपि (as in text) Ñ1 *** दूतस्य वधो न दृष्ट, B2 D3 11 दूतस्य दृष्टो हि वधो न दृष्ट (D11 न वधो हि सन्) D1 4 न दूतवधो हि मया प्रसक्त —For 7^cd, Ñ2 V B4-2 D1 subst.

1054* एवंविधानर्हति दण्डपातं
दण्डेषु दूतस्य वधो न दृष्ट ।
[(l. 2) V2 दृष्टेन, B1 D6 दण्डेषु B2 om D6 वधा (for वधो) Ñ1 न युक्त (sic) V1 हि युक्त, D1 नियुक्त (for न दृष्ट)]

8 ^a) Ś1 D8 10 हि (for च) G2 damaged from धर्मा up to प्रत्यय in 8^b Ñ1 धर्मानुविहीन (sic), Ñ2 V B3-4 D6 धर्मानुरूपेण, B1 D1 4 11 धर्मार्थविशुद्ध, D2 बहुधर्मविनीत, M2 धर्मार्थविनीत, T2 -बुद्धि —^b) D2 Cv परापर, M1 परवश —^c) D1 6 G2 क्रोध (for कोप) Ñ1 च, D1 4 न, D2 (s)तु, D6 (s)पि (for हि) Ś1 D3 10 कोपवशा(D2 °वशो)पितिष्ठन, Ñ2 V B D1 13 G1 M1 क्रोध(G1 M1 कोप)वश हि(B2 च) गच्छेत्(D12 न तिष्ठेत्) —^d) Ś1 Ñ1 D3 10 12 क्रोध न(D3 °भति [sic]) गच्छति, Ñ2 V B D1 2 4 6 क्रोध च गच्छति, D1 9 G2 क्रोध न गच्छति D5 न, G1 om (for हि) B1 D7 तत्त्ववन्त

9 B2 4 om 9 —^a) V1 वादे न, D6 वादेषु, D11 वादे न (for -वादे न) Ñ2 B2 2 D5 लोकवत्ते, V1 लोकवादे, V2 तत्त्ववरोहे, G1 लोकवृत्तौ —^b) D6 T1 2 G2 M2 च (for वा) T2 -ग्रहणे तथापि Ś1 Ñ V B1 2 D1-4 8 10 11 च(D11 स्व) शास्त्रबुद्धौ(Ñ2 V B1 2 D5 °द्धया, D2 2 2 °बुद्धौ) तथा(V2 B1 [m also] सु)मते(D5 °वले)न चा(D11 वा)पि —^c) Ñ1 वेदे तु (sic) (for विद्येत) Ś1 Ñ1 D1 4 10 तुल्य पुरुष (for वीर तुल्यस्) Ñ2 V B1 2 D8 6 बल न(D2 विलय) तुल्यस्तव कश्चिदन्यम् (Ñ2 D6 °दन्य, V2 °ह्ये), D11 विद्युत्तम स्त न च तुल्य एव (sic) —^d) Ś1 Ñ1 B1 2 D10 ह्युत्तम (for ह्युत्तमः) D1 om सर्व D5 om (hapl.) सुरा Ñ2 V B1 2 D5 सुरासुरेभ्य ⊕ Ck सर्वसुरासुराणामित्यनन्तरम्, न वाक्यस्य

५०

G 5 47 36
B 5 52 1
L 5 47 36 तस्य तद्वचनं श्रुत्वा वानरस्य महात्मनः ।
आज्ञापयद्वधं तस्य रावणः क्रोधमूर्छितः ॥ १
वधे तस्य समाज्ञप्ते रावणेन दुरात्मना ।
निवेदितवतो दौत्यं नानुमेने विभीषणः ॥ २
तं रक्षोधिपतिं क्रुद्धं तच्च कार्यमुपस्थितम् ।
विदित्वा चिन्तयामास कार्यं कार्यविधौ स्थितः ॥ ३
निश्चितार्थस्ततः साम्नापूज्य शत्रुजिदग्रजम् ।
उवाच हितमत्यर्थं वाक्यं वाक्यविशारदः ॥ ४
राजधर्मविरुद्धं च लोकवृत्तेश्च गर्हितम् ।
तव चासदृशं वीर कपेरस्य प्रमापणम् ॥ ५

50

M3 begins with श्रीरामाय नमः

1 Ś1 Ñ1 V3 D1-4.10.11 read 1 after 5 49 35 Ñ2 V1 B read 1 after 5.49 31 D5 G2.3 M1 read 1 after 1048* T2 reads 1 after 1049* — ᵃᵇ) D7 T1.3 G1 स तस्य Cg k m as in text (for तस्य तद्) Ñ1 महावाक्य Ñ2 V B D6 एवमुक्तस्तु कपि(B1 कपि)ना पौलस्त्यो राक्षसाधिप —ᶜ) N1 D9 राजा (for तस्य) —ᵈ) D6 in marg क्रोधमूर्छित ॐ Cg तस्य तद्वचनं श्रुत्वेति श्लोकः सर्गस्य प्रथमः ॐ

2 ᵃ) V2 B1.4 तत्र (for तस्य) Ś1 Ñ1 D1.2.3.10.11 आज्ञप्ते तु वधे तस्य D2 समाज्ञापित वधे तस्य —ᵇ) V3 वानरेण (sic) (for रावणेन) Ñ2 V B D2.4 हनूमत, D5 महात्मना (for दुरात्मना) —ᶜ) Ñ2 V B1.2.4 D1.4.11 वाक्य, G1.3 G2.3 g/ₕ दूत्य C1 g k l as in text (for दौत्य) Ś1 Ñ1 B2 D1.3.8.10 M3 निवेदित(D2 °त) वचो (M3 वध) वाक्य(Ś1 D5 M1 दौत्यं) D5 T1 M1.2 निवेदित मतो(T3 °तौ) दौत्य T1 निवेदितवतो दूत्ये, T2 निवेदितमतो दूत्य ॐ G1 m निवेदितमर्थ(Cm °र्थ) इति पाठः)ᵃ, Cg निवेदितमतो दूत्यमिति पाठान्तरम् ।, Ck "निवेदितवतो दौत्यम्" इति पाठः ॐ —ᵈ) Ñ1 नार्थं मेने V1 मानुमेने, V2 B अमन्यत (for नानुमेने)

3 D1 reads 3ᵃ in marg —ᵃ) V2 V1 B1 D2.4 G2.3 स (for तं) Ś1 Ñ1 B1.3 D1.2.4.10.11 रक्षसामधिपतिं, M3 स तु रक्षोधिप —ᵇ) Ś1 D10 तद्वधाय्, B2 कार्यं चेदृम्, D3 तस्य कार्यम् (for तच्च कार्यम्) D5 तच्च कार्यमुपस्थित (hypm) —ᵈ) D1 om कार्य C1 Ñ1 B2 D1.4.11 विद्वान्, Ñ2 V D1-3 D6 विधिं प्रति (for विधौ स्थितः)

4 Ś1 D10 om (hapl ?) 4 —ᵃ) V2 V B (B2 [m also] as in D2) D1.4.11 निश्चितार्थं, D6 निश्चितार्थं G1 तदा (for ततः) D1 om D2 साम्ना (sic) (for साम्ना) —ᵇ) V1 D1.3.7.8 पूज्य D3 सत्, D4 पूजा (sic) (for [सा] पूज्य) V2 V B D6 पूजयित्वा स(B2 च) रावण ॐ Cg आपूज्येति छेदः ॐ —ᵈ) V2 D1.4.6 G2 विदां वर (for विशारद) —After 4 D5-8 T2 G M1 ins

1051* क्षमस्व रोषं त्यज राक्षसेन्द्र
प्रसीद मद्वाक्यमिदं शृणुष्व ।
वधं न कुर्वन्ति परावरज्ञा
दूतस्य सन्तो वसुधाधिपेन्द्राः ।

[(l 2) D6.7-9 M3 मे (for मद्) —(l 3) D1 परावरज्ञ (for °वरज्ञा)]

5 ᵃ) Ś1 Ñ1 D1.3.4.10.11 राजवृत्त(D2 °त्ति) D1.5 राजधर्म Ñ2 V B D6 हृद् धर्मविरुद्धं हि D5 राजरोषविरुद्धं हि —ᵇ) Ś1 D10 M1 लोकवृत्ते, Ñ2 B2.4 D1 गुरुवृत्ते, Ch c as in text (for लोकवृत्तेश्च) V1 गुरु वस्तु(V2 °स्य)त्र गर्हितं, D8.9 वृद्धवृत्त वि(B1 तु) गर्हितं D1.4.11 राजनियमगर्हितं, D5.11 राज(D12 लोक)वृत्तविगर्हितं —ᶜ) C1 D10 सर्वथा, Ñ1 उवाच (for तव च) Ñ2 V B D1.2.4.11 त्वयो न सदृश वीर —ᵈ) T2 कपिवधं (for कपेरस्य) Ś1 च सदृश, Ñ2 V2 D6 प्रमापन (for प्रमापणम्) B1 वीरस्यास्य प्रमापणं —After 5, D5-8 T1 M ins, while T2 ins after 6

1052* धर्मज्ञश्च कृतज्ञश्च राजधर्मविशारदः ।
परावरज्ञो भूतानां त्वमेव परमार्थवित् ।
गृह्यन्ते यदि रोषेण त्वादृशोऽपि विपश्चितः ।
ततः शास्त्रविपश्चित्त्वं श्रम एव हि केवलम् ।
तस्मात्प्रसीद शत्रुघ्न राक्षसेन्द्र दुरासद ।
युक्तायुक्तं विनिश्चित्य दूतदण्डो विधीयताम् ।
विभीषणवचः श्रुत्वा रावणो राक्षसेश्वरः ।
रोषेण महताविष्टो वाक्यमुत्तरमब्रवीत् ।
न पापानां वधे पापं विद्यते शत्रुसूदन ।
तस्मादेनं वधिष्यामि वानरं पापचारिणम् ।
अधर्ममूलं बहुदोषयुक्तम्
अनार्यजुष्टं वचनं निशम्य ।
उवाच वाक्यं परमार्थतत्त्वं
विभीषणो बुद्धिमतां वरिष्ठः ।
प्रसीद लङ्केश्वर राक्षसेन्द्र
धर्मार्थतत्त्वं वचनं शृणुष्व ।
दूतानवध्यान्समयेषु राजन्
सर्वेषु सर्वत्र वदन्ति सन्तः ।

[(l 1) D5 राज° T1 धर्मज्ञश्च— G2 सत्यज्ञ (for राक्षस) G2 विनीत (for विशारद) —(l 2) D1

पराक्रमोत्साहमनस्विनां च
सुरासुराणामपि दुर्जयेन ।
त्वया मनोनन्दन नैर्ऋतानां
युद्धायतिर्नाशयितुं न युक्ता ॥ १५
हिताश्च शूराश्च समाहिताश्च
कुलेषु जाताश्च महागुणेषु ।
मनस्विनः शस्त्रभृतां वरिष्ठाः
कोट्यग्रशस्ते सुभृताश्च योधाः ॥ १६
तदेकदेशेन बलस्य तावत्
केचित्तवादेशकृतोऽभियान्तु ।
तौ राजपुत्रौ विनिगृह्य मूढौ
परेषु ते भावयितुं प्रभावम् ॥ १७   G 5 49 16 B 5 51 24 L 5 48 16

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे पञ्चाशः सर्गः ॥ ५० ॥

कुरुष्व तावत्परम प्रयत्न
धर्मे समुत्पाद्य सुरेन्द्रशत्रो ।
दैत्येषु सर्वेषु सपावकेषु
दैत्येषु सर्वेषु सदालयेषु ।
कृत्वा प्रयत्न सुबहु दुर्धर्षं
महाबलसैन्यमसाधुवृत्तं ।
तौ राजपुत्रौ विनिगृह्य मूढौ
जये पर प्राप्स्यसि राक्षसेन्द्र ।

[(l 1) G3 तस्मिन्, M1 गते (for वते) G1 गीत-, M2 राम (for -पूर्व) —(l 2) G1.3 सन (for सर्वे) —(l 5) G1.3 सुह G1 गमि (for भवि) —(l 7) G2 गीत नश, G3 सुप्रयुक्त (for सुप्रयत्न) —(l 9) G1 पत्न- —(l 10) G3 धर्मे समाम्नाय सुरेन्द्रशत्रो —(l 11) M1 सदैषु (for सर्वेषु) G2 सदालयेषु M1 च पालयेषु —(l 13) G3 सुगीर्ण (for सुधीन). —(l 14) G2 दम (for परम)]

15 a) Ñ2 -मनस्विनश्च, V2 B3 मनस्विना च, B4 D2 समन्वितेन (for -मनस्विना च) Ś1 Ñ1 D1.3.10.11 पराक्रमोत्साहवता (D11 °ता) रवेन, B4 पराक्रमोत्साहवतानघेन च, M2 सूरेण धीरेण निशाचरेन्द्र — b) D2 om. (hapl.) सुरा ■ दुर्धर्षे च — c) Ñ1 प्रणेता सह (for मनोनन्दन) D1.11 त्वया सम नर(D1 * *)न राक्षसाना, D5 त्वयानघ नैर्ऋताना (sic) — d) Ś1 Ñ V ■ D1-3.6.10.11 न राघव (Ś1 °वण) शक्य(Ñ V2 D2 °क्य)ति योद्धु(Ś1 D10 कर्तु)मानौ, D1-3 Ck युद्धाय निर्दिश(D3 °श्य)यितु न युक्त (Ck °क्त)

16 a) Ś1 D10 हिताय (for हिताश्च) Ś1 D1-3.10.11 सुमाहिताश्च(D11 °थ) (for समाहिताश्च) — b) Ś1 Ñ1 D1.3.10 सु, D11 तु (for च) B3.4 महागुणाश्च, M1 महा हितेषु (for महागुणेषु) — c) Ś1 D1-3.10.11 यशस्विनः शस्त्रभृतां वराश्च, Ñ1 यशस्विनः शस्त्रभृतोऽसुराश्च — d) D2 कोट्यग्रशस्ते, T1 कार्य भृश ते T2 कोट्यग्रे भृशस्त, G2 M3 कोट्यग्रशस्ते, M2 कोट्यमशस्त्र, B (ed.) कोपप्रशस्ता D5 [s]सुभृताश्च, G1 सुहृद श्च, Cm t as in text (for सुभृताश्च). D5 वीरा, D1 G1 भृत्या (for योधाः) Ś1 Ñ1 D10 कार्योद्य यात्ते सुयुक्ता सर्वेव, Ñ2 V B D2 कोपात्तदेवे(Ñ2 D2 °स्तनास्मिन्, B4 °स्तु ते मे) बहवो हि (V1 [illeg.]) सन्ति (B4 तिष्ठन्ति), D1.3 कोट्योऽप्रमत्तेषु हृत सर्वेव, D11 यद्योऽत्र च सुयुक्त सर्वेव, T1 निशाचरा राक्षसानभृत्या.

17 a) T2 सर्वेक (for तदेक) D1.3 M1 बलेन Ck m g t as in text (for बलस्य) — b) Ś1 Ñ1 D1-3.10.11 कश्चित् T2 (sup. lin. also) बहु (for तव) Ś1 Ñ1 D10 M3 -कृतोऽभियोग (M3 °यातु), D1.3 -कृतो नियोगी, D11 कृयाति(D3 °नि)योग D10 कृतोऽत्र यातु D11 कृता भियोगाए, T2 कृतोऽपयातु — c) Ś1 Ñ1 D1-3.7.8-11 Ct उपगृह्य (for विनि°) D5 मूढौ, D11 मूढा (for मूढौ) — d) D2 वे (sic) (for ते) D1 भावयता, G1 प्रापयितुं, Cm k t as in text (for भाव°) Ś1 Ñ1 D10 परे प्रविशा(D10 परेष्वतस्त्व) प्रतिगृह्य सर्व D11 परेषु तस्य प्रगृह्य सर्व —For 17, Ñ2 V B D2 subst.:

1057* एतौ समेतौ सहितो हि यत्र
स्म योत्स्यसे तौ खलु राजपुत्रौ ।
तस्मादिम गच्छतु सत्र शुक्र
समाहृयत्वाशु गताशुरत्रौ ।

[(l 1) V2 समस्तौ (for समेतौ) —B2 om. (hapl.) तौ हि to सहितौ हि —(l 2) Ñ2 D2 सुसत्वत्वे(D2 °वे) D2 निम (for स्म)]

—After 17, D1-3 T G M1.2 ins.:

1058* विशालशालमखिलोऽद्भुतस्त्व
विमीषणस्योत्तमचासमित्रम् ।
तथाद्य युद्धे सुरलोकशत्रु
महावलो राक्षससत्तमस्य ।

[(l 1) G1 सर्वशालप्रतिमाननेन —(l 2) T1.2 [द्]ति, Ck t as above (for [उ]त्तम) D2 T2 Ck t -वासमित्र, M3 -वासमस्या —(l 3) G2 -युद्ध (for -लोक) —(l 4) T2 G2 महाबले (for महाबलो).]

G 5 48 9
D 5 52 18
L 5 48 9

न चाप्यस्य कपेर्घाते कंचित्पश्याम्यहं गुणम् ।
तेष्वयं पात्यतां दण्डो यैरयं प्रेषितः कपिः ॥ १०

साधुर्वा यदि वासाधुः परैरेष समर्पितः ।
ब्रुवन्परार्थं परवान्न दूतो वधमर्हति ॥ ११

अपि चास्मिन्हते राजन्नान्यं पश्यामि खेचरम् ।
इह यः पुनरागच्छेत्परं पारं महोदधेः ॥ १२

तस्मान्नास्य वधे यत्नः कार्यः परपुरंजय ।
भवान्सेन्द्रेषु देवेषु यत्नमास्थातुमर्हति ॥ १३

अस्मिन्विनष्टे न हि दूतमन्यं
पश्यामि यस्तौ नरराजपुत्रौ ।
युद्धाय युद्धप्रिय दुर्विनीता-
वुद्योजयेद्दीर्घपथावरुद्धौ ॥ १४

कपेरित्यादिः । अत्र मध्ये श्लोकद्वयं प्रक्षिप्तम् । प्राचीनात्र तथा एतत् ※ —After 9 D7.9 T2 G1 M1 (l 5–8 after 10) ins

1055* पराक्रमोत्साहमनस्विना च
सुरासुराणामपि दुर्जयेन ।
त्वया प्रभग्ना सुरदैत्यसंघा
युद्धेषु युद्धेष्वसकृन्नरेन्द्र ।
इमं विपक्षामरदैत्यशत्रो
शूरस्य वीरस्य तथाविधस्य ।
कुर्वन्ति मूढा मनस्वे व्यलीक
प्रीणैर्विमुक्ता न तु वै पुरा ते ।

[(l 2) D6 om (hapl) भया —(l 3) D7.9 तथा प्रमयेण तरेरसया —(l 4) D7.9 निपात (for first युद्ध) —(l 5) G1 अर्थ विहब M1 तथ विपाध (for तथाविधस्य) —(l 6) T2 M1 तथा हिनस्य (for तथाविधस्य) —(l 7) D7.9 कुर्वंतु (D7 °ति) धीरा मनसाप्यलीक —(l 8) D7.9 विमुक्त (for विमुक्ता) G1 M1 नतु (for न तु) D7.9 तो (for ते)]

10 G1 transp 10ab and cd —a) Ñ2 V B2.4 D2.3 [ए]व (for [ह्य]पि) D6 कपेस्ते, T1.3 कपेस्तात —b) B1 D2.4 T1.3 M1 किंचित् (for कंचित्) V2 गुणात् (sic) Ñ1 V1 B1–3 D6 कांचित्पश्याम्यहे गुणान् —c) V B D2.3.6 [ए]व (for [ह्य]यं) —d) D4 यति, D6 यद (for यया) D6 om तु कपि —After 10, M1 ins l 5 8 of 1055*

11 a) M1 सात्वुर्वा (sic) (for साधुर्वा) Ñ2 V B D1–4.10.11 साधु वा यदि वासाधु —b) G1 समर्पित Ś1 D10 परै समेपितो हत, Ñ V B D1–3.6 परैर्वचनमर्पित —c) D11 भुव (for ब्रुवन्) Ñ V2 B D2.3.6 परार्थे, D11 पराणं, T2 यथार्थं (for परार्थं) Ñ2 V B1.3 D6 धर्मेज्ञ, B4 धर्मज्ञो (for परवान्) —d) M2 न स (hypm) (for न) Ś1 Ñ V B D1.2.5.6.10.11 वध प्राप्तुम् (for दूतो वधम्)

12 Ñ1 om 12 —ab) B1 D6 वा (for च) D7.9 transp राजन् and नान्य Ś1 Ñ2 V B D1.2.4.6.11 चान्य, D11 वै वर (for खेचरम्) —D7.9 om 12cd —c) D1.4.11 योन्य पुन (D11 नान्यो हरि)रिहागच्छेत् —d) G1 पर, Cv as in text (for पर)

13 ☞ Cv is missing from 13 to 55.10. —a) Ñ2 V [illegible] D6 नास्य (for नास्य) —b) D1.4.11 T2 परंतप Ñ2 D6 न कार्यो राक्षसाधिप V B न कार्य शत्रुघातन (V1 B2 °न) —D4 om 13c–14b —cd) Ś1 D6 सर्वेषु (for सेन्द्रेषु) G1 transp सेन्द्रेषु and देवेषु D10 मास्थातुम् (for मास्थातुम्) Ś1 Ñ2 V1 D6.10.11 T1 महोस (for अर्हति) D6 भवान्देवानपि विनिम्न विजयेत युधा (hypm)

14 D4 om 14ab (cf v l 13) —a) B2 G3 Ck तस्मिन्, Cm g t अस्मिन् (as in text) G1 प्रनष्टे Mr प्रनष्टे, Cm g k t as in text (for विनष्टे) B3 च (for हि) Ñ1 D2.3 T1.3 G2.3 M1.3 भूतम्, B3 किंचिद् (for दूतम्), G2 अन्य (sic) (for अन्य) —b) D6 वैस, G1 वस (for यस्) Ñ2 V2 B D1–4.11 T2 G3 देव, Cm k t as in text (for राज) —B3 om 14cd —c) Ñ2 V B4 D6.10 योधधर्मे, B2 D2.3.11 युद्धधर्मे, B3 वायवेंद्र D1 युधंर्षेम (sic) D3 राक्षसोत्तम, G1 युद्धे प्रिय, Cm k t as in text (for युद्धप्रिय) D1 दुर्निवार्यौ (for दुर्विनीतौ) —d) Ś1 D10 युद्धेत यस्ता भवतो (D10 °ता) विरुद्धौ Ñ V B2 D1.2.3.4 उद्योजयेद्दू (Ñ2 V B2 °द्रू) भवता (D2 °ता) विरुद्धौ, B1.4 उद्योजयेद्धर्मपथाविरुद्धौ, D2 उद्योजयन्ति युद्धकामौ, D6 उद्योजयेद्धा भवता विरुद्धौ, D11 उद्योगे भवता विरुद्धौ G2 उद्योजयेदीर्घपथाविरुद्धौ ※ Cr पूर्व पथावरुद्धाविस्यत पर पराक्रमोत्साहमनस्विना चेत श्लोक । तत्र पर हिरण्यमेति श्लोक । तदनन्तर संदेशदर्शनेति श्लोक । ततो विभावसावपि सर्गान्तश्लोक । अथवा समीचीन पाठक्रम I, so also Cg And it further adds अन्येऽप्यत्र सर्गे श्लोका कल्पिता दृश्यन्ते ※ —After 14 G M1 ins

1056* अस्मिन्हते वानरयूथमुख्ये
सर्वापवाद प्रवदन्ति सर्वे ।
न हि प्रपश्यामि गुणान्यशो वा
लोकापवादो भवति प्रसिद्ध ।
मूढै प्रयत्नैरपि दुर्विनीतै
वैश्वानरोऽय पुरुषैर्विसृष्ट ।
तेषा वधार्थं कुरु सुप्रयत्न
शीघ्रं विनाशाय निशाचरेन्द्र ।

तस्य तद्वचनं श्रुत्वा राक्षसाः कोपकर्शिताः ।
वेष्टन्ते तस्य लाङ्गूलं जीर्णैः कार्पासिकैः पटैः ॥ ६
संवेष्ट्यमाने लाङ्गूले व्यवर्धत महाकपिः ।
शुष्कमिन्धनमासाद्य वनेष्विव हुताशनः ॥ ७
तैलेन परिषिच्याथ तेऽग्निं तत्रावपातयन् ॥ ८
लाङ्गूलेन प्रदीप्तेन राक्षसांस्तानपातयत् ।
रोषामर्षपरीतात्मा बालसूर्यसमाननः ॥ ९
स भूयः संगतैः क्रूरै राक्षसैर्हरिसत्तमः ।
निबद्धः कृतवान्वीरस्तत्कालसदृशीं मतिम् ॥ १०
कामं खलु न मे शक्ता निबद्धस्यापि राक्षसाः ।
छित्त्वा पाशान्समुत्पत्य हन्यामहमिमान्पुनः ॥ ११
सर्वेषामेव पर्याप्तो राक्षसानामहं युधि ।
किं तु रामस्य प्रीत्यर्थं विषहिष्येऽहमीदृशम् ॥ १२

G 5 49 0
B 5 53 23
L 5 49 23

6 ᵈ) Ñ1 D1.4.10.11 रक्तकक्षा , Ñ2 V क्रोध(V3 कोप)कर्शिता , B4 D2.4 T2 M1 क्रोध°, D3 G1.3 V2 कोपकर्शिता , G2 कोपमूर्छिता (for कोपकर्शिता) —ᵇ) Ś1 V3 D1–4.10.11 M2.3 वेष्टयन्ति स्म, Ñ2 V2 B D6 बबेष्टव, D2 M1 °यतेस्य (for वेष्टन्ते तस्य) ❀ Cr वेष्टयन्ति स्म लाङ्गूलमिति पाठः , Ct वेष्टन्ते, अवेष्टयन्तेत्यर्थः ❀ —ᵈ) B2 D6 कार्पासकैः (for °सिकैः) Ś1 D10 कौशेयका(D10 °क)-पासकार्दैः , D1.4.11 जीर्णैः कार्पासिकैः पटैः (D11 °कौशेयकैः), M3 जीर्णैः कार्पासिकैः पटैः .

7 ᵃ) Ñ V3 B1.4 D1–6.8.10.11 G2 M3 स(Ñ D1 सं)वेष्ट्यमाने, V2 समवेष्टमाने , B1 वेष्टमाने च (for संवेष्ट्यमाने) B2 G1 स वेष्ट्यमान(G1 °नो)लाङ्गूले(G1 °ले) —ᵇ) B4 व्यवर्धत Ñ1 महाबलः (for °कपिः) —ᶜ) D2 शुष्कमुद्भवम् (sic) (for शुष्कमिन्धनम्) —ᵈ) D7 हुताशन —After 7, Ñ2 V B ins

1060* विस्तारमाप महानग्निस्तेजसामप्रमेयं बहु ।

[V3 B1.4 च ह (for बहु)]

8 D6 om 8–11ᵇ Ñ2 V B om 8–10 —ᵈ) Ś1 D10 T2.3 (अ)भ्यपात(Ś1 °द्)यन् , Ñ1 (अ)भ्यपादयन् , D2.3 G1.3 ०द्(G1.3 ०य,)पातयन् , D7.9 G2 Gn 4.5 (अ)पिपात°, D3 स्वर्पाद°, T2 (अ)वपा°, M2 (अ)वपाद° (sic) M3 (अ)स्वपा° (for (अ)वपातयन्) ❀ Cm हुताशन इति पाठे पुष्टो हुताशोऽस्यास्तीति । अवपातयन्नित्यत्र समवोनयन्नित्यर्थः । , Ct अवपादयन्नुदपादयन् ❀

9 Ñ2 V B D6 om 9 (cf v l 8) D11 om 9ᵃᵇ G2 transp ᵃᵇ (including 1062*) and ᶜᵈ —ᵇ) Ñ1 D1.4 स्वपात(Ñ1 °द्)यत् , D2 विनो क्यन्, D3–5 समाहनत् , D11 M2 मदोत्ययत् , C6 as in text (for अपातयत्) Ś1 तत्क्षणात्स व्यपोथयन् , D3 स तत्र स महाकपि —D1 transp 9ᶜᵈ and 10ᵃᵇ —ᶜ) Ś1 D8.10 रोषहर्षे , Ñ1 हर्षरोष , D11 G2 रोमहर्ष , T3.4 G2 सह रोष —ᵈ) Ś1 D10 इवोदित , Ñ1 इवानन , D3.11 G2 विभानन , M3 समप्रभ —After 9 Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 ins , D2 ins after 9ᵃᵇ

1061* प्रदीप्तलाङ्गूलकृताग्निमाली प्रकाशतादित्य इवांशुमाली ।

[Ñ1 स्फुट Ś1 D1.4.11 युतः (for युतः) D1.4 युतो युक्ते Ñ1 D1.4.11 व्यभिदात्, D8.4 व्यभिद्यामे (for व्यराजते) D1 मालिन् (for मालिनः) D1.4.11 इव तोयद]

whereas D3 T M2.3 ins after 9, D7–9 ins l 2 only after 10ᵃᵇ, G2 ins after 9ᵃᵇ

1062* लाङ्गूले संप्रदीप्ते तु दृष्ट्वा सर्वे हनूमत ।
सहर्षोत्साहपूर्णाश्च जग्मुः प्रीतिं निशाचराः ।

[(l. 1) G2 लाङ्गूले च (for °ले तु), D8 त (for तु) D3 T2 तस्य दृष्ट्वा, M2.3 दृष्ट्वा तस्य (for दृष्ट्वा सर्वे) D3 दृष्ट्वा तस्य महात्मन (for the post. half) —(l. 2) D3 रागाक (for हर्षो) D3 T2 M2.3 शीता, T3.4 शीता (for प्रीतिं)]

10 Ñ2 V B D6 om 10 (cf v l 8) D3 transp 9ᶜᵈ and 10ᵃᵇ —ᵃ) D11 सागर (for °तैः) Ś1 D8.10 ▮ (for क्रूरैः) D8.11 भूयोऽप्यपरैस्तैः —ᵇ) Ś1 Ñ1 D1.4.7–11 T1 G2 हरिपुङ्गवः , D3 मीलविक्रमैः , M3 हरियूथपः . —After 10ᵃᵇ, D7–9 ins l 2 only of 1062*

11 D6 om 11ᵃᵇ (cf v l 8) —ᵃ) V1 कार्यं (for कामं) D2 ते (for मे) Ś1 D10 मे शक्तिः , Ñ2 V B शक्ता मे (by transp) —ᵇ) D1.4 सुबद्धस्य D1 (अ)व्य (for (अ)पि) Ś1 D10 रावणे (for °साः) Ñ2 V B D2 बद्धस्यापि निशाचराः (B2 च राक्षसाः) —After 11ᵃᵇ, D1.4 ins

1063* सुबद्धस्य सुतरां स्यातु विरूपैर्नैर्वृतैः सुरा ।

—ᵈ) B2 ▮ 4 च्छिद्य D3 व्युत्पत्य —ᵈ) G1 हनिष्येहम् Ñ B D2.6 गच्छन प्रविश्यार(Ñ2 °राव meta))यो V1 हृष्टि स्यामि पुरीमिमा V2 D1.4 गच्छव प्रभव रात्र(V2 °रोर ,ग, D3 वर्तिना प्रविशामि, D11 गच्छत प्रविशामि —After 11 D7.9 S ins

1064* यदि मङ्गलदितायामानुच मनुत्तमानमा ।
बहूत्येत दृष्टमानो न तु म मि इति कृता ।

[(l. 1) D8.9 T2 C5 मनु , C6 r 1.4 as above (for मनुत्) —D3 om l 2 —(l 2) D8.9 Ct नियाये, T2 करते वे (sic) (for सहस्रेरे)]

▮ Ñ2 V B D6 om 12–13ᵇ. —ᵃ) G1 सर्व (for पुत्र) Ś1 D10 पृथक्स्तु , Ñ1 D1–4.11 पूजा च(Ñ1 D11 च ;ते

५१

G 5 47 1
B 5 53 1
L 5 49 1

तस्य तद्वचनं श्रुत्वा दशग्रीवो महाबलः ।
देशकालहितं वाक्यं भ्रातुरुत्तरमब्रवीत् ॥ १
सम्यगुक्तं हि भवता दूतवध्या विगर्हिता ।
अवश्यं तु वधादन्यः क्रियतामस्य निग्रहः ॥ २
कपीनां किल लाङ्गूलमिष्टं भवति भूषणम् ।
तदस्य दीप्यतां शीघ्रं तेन दग्धेन गच्छतु ॥ ३
ततः पश्यन्त्विमं दीनमङ्गवैरूप्यकर्शितम् ।
समित्रा ज्ञातयः सर्वे बान्धवाः ससुहृज्जनाः ॥ ४
आज्ञापयद्राक्षसेन्द्रः पुरं सर्वं सचत्वरम् ।
लाङ्गूलेन प्रदीप्तेन रक्षोभिः परिणीयताम् ॥ ५

—Then G M3 cont

1059* दृष्ट्वा पुनस्तं प्रति वानरेन्द्र
 स राक्षसेन्द्रो मतिमान्महात्मा ।
किं वानुत प्रख्य एव तेन
 सर्वस्य वीरः व्यालोऽस्य विन्धे ।
यदद्य पुरस्य पारस्य तेन
 स्वर्दूत तेन कपिरेष वीर ।
बभाष मे वेश्मरतेन तेन
 निस्सरवोऽद्य कपिरूपधारी ।
इत्येवमेतद्बुधा विचिन्त्य
 रक्षोभिर क्रोधवशा गताम ।
क्रोधं च भाव हृदये निरुध्य
 विभीषणोक्त वचनं सुयुज्य ।
उवाच रक्षोऽधिपनिर्महात्मा
 विभीषणं वाक्यमुता समितम् ।

[G3 M3 om] 1–2 —(l 3) G1 M1 किं वा पर प्रख्य पर न सत्व (M1 स्वख्य) —(l 4) G3 गाहुर् (for वीर) G3 [°]भ (for व्य) G1 स समवाभ्युगतोऽविविन्धे —(l 5) G2 M1 पर च (for परस्य) —(l 6) G1 स तवैव किं वा कपिर्वीर एव (G1 °रेव वीर) —(l 7) G2 ते (for मे) G2 M1 वैश्यवरेन सम्यक् (M1 °भ) —(l 8) G1 2 विभाग्य नामरूपधारी —(l 11) M1 विभुवा (for विमृश्य) ☸ ▪ अनन्त । क्रोध च आनमित्वाहि क्रोधः (?) प्रविश्य ☸ —(l 12) G1 वाक्य (for सुयुज्य) —(l 13) G1 मने च रक्षोधिपनिर्महात्मा —(l 14) G1 दर्शयता]

Colophon —*Sarga name* Ś1 Ñ V B D1–4 6 10 12 विभीषणवाक्यम् —*Sarga no* (figures, words or both) Ñ1 D1 2 4 10 11 om Ś1 M3 51, Ñ2 V1 D6 50 V2 40 B1 2 48 B3 47 B4 D5 53 D7–9 T G M1 2 52 —After colophon, D2 concludes with राम जय, G M1 with श्रीरामाय नमः

51

M1 begins with श्रीरामाय नमः

1 Ck is missing from 1–10 (cf v l 5 50 13) —a) B3 स तस्य, B4 तद्वाक्यं (for तस्य तद्) —b) B2 2 राक्षसेन्द्रो D3 महामति , D5 7 1 T M2 3 °क्रम (for °बल) Ś1 कपरस्य मनीषिणः , D10 देशकालसमन्वित —D10 om 1c —c) Ś1 [अ]न्वित वाक्य, Ñ1 D1–4 12 हित भ्रातुर् Ñ2 सम भ्रातुर्, V B1 4 D5 क्षम भ्रातुर् , D2 1 क्षम पुर (B3 श्रुत्वा) (for हितं वाक्यं) —d) Ś V B1 2 D1–4 12 वाक्यम् (for भ्रातुर्) Ñ1 उत्तमम्, D12 उत्तरो (for उत्तरम्) B3 2 भ्रातुर्वाक्यमथाब्रवीत्, D10 भ्रातुर्वाक्यमिदं ब्रवीत् (hypm)

2 a) D12 वाक्य युक्ते (sic) (for सम्यगुक्तं) Ñ1 V B D3 4 सम्यगाह भवान्वाक्यं (B1 D3 4 °वाक्य) —b) B4 [अ]तिगर्हिता, D6 1 हि न ° (for वि°) D7 1 दूतवधा (D1 °ध्य) विगर्हितो (D3 °त), D11 वधो दूतो विगर्हित (sic) ☸ Ck दूतस्य वध्या दूतवध्या । वधाति प्रहृत्यर्थात् क्रिया क्यप्पयात्र कर्मार्थ । , so also Ct ☸ —c) T1 G1 वधात्व (for वधात्) M1 अध्यत् —d) V B D6 कार्यो योऽस्य (V1 °य) (for क्रियतामस्य) D5 विग्रह D6 कर्तव्योऽस्य विनिग्रह

3 a) D6 a (both with hiatus) इह हि (for लाङ्गूलम्) —b) D14 युक्त (for भूष) Ñ1 V B D6 इह भूषणमिदं —c) T1 स तस्य (for तद°) D2 11 [आ]दीप्यतां Ñ2 V1 B D6 आशु (for शीघ्रं) —d) D6 दग्धेन D11 दग्धं (sic) G2 दीप्तेन, Cm k t as in text (for दग्धेन)

4 a) D6 पश्यति Ñ2 D1 T2 [अ]यं तु (for [इ]मं) Ñ1 V B D6 पश्यन्तु ज्ञातयश्चैनम् (B2 3 °वम्) —b) Ñ1 श्रौतं B4 श्रीरे (for अङ्ग) Ś1 Ñ2 V B1 2 3 D1–7 10 वैरूप्य कर्षित, D1 4 11 वैरूप्यकर्शित (D11 °रण) , D5 वैकल्यकर्शित —c) Ś1 Ñ V D2 3 10 Ct सुमित्र , B D1 2 4–11 12 T2 G2 M1 2 समित्र , D2 T1 स (T1 सु) मित्रा D6 मित्राणि Cg समित्रा (as in text) Ñ1 V B D2 11 बान्धवा , D5 आप्त (for ज्ञातय) D3 सर्वा (sic) (for सर्वे) —d) D12 ज्ञातय (for बान्धवा) T1 2 च (for स) D2 सकपीश्वरा , M3 marg (for ससुहृज्जना) Ñ1 V B D6 ज्ञातय (V B1 सुहृद्) स (B2 3 °यश)कपीश्वरा

5 Ñ1 V B D6 om 5 —a) D1 ततोऽब्रवीद् (for आज्ञापयद्) D2 11 आज्ञा (D1 °ञ)पयद्राक्षसेन्द्रस्य (sic) —b) Ś1 D1 2 4 5 8 10 11 T2 च (D1 स) सत्वर, Cg as in text (for सचत्वरम्) D2 पुरीमेव सचत्वरां

हनुमांश्चारयामास राक्षसानां महापुरीम् ।
अथापश्यद्विमानानि विचित्राणि महाकपिः ॥ १७

संवृतान्भूमिभागांश्च सुविभक्तांश्च चत्वरान् ।
रथ्याश्च गृहसंबाधाः कपिः शृङ्गाटकानि च ॥ १८

चत्वरेषु चतुष्केषु राजमार्गे तथैव च ।
घोषयन्ति कपिं सर्वे चारीक इति राक्षसाः ॥ १९

दीप्यमाने ततस्तस्य लाङ्गूलाग्रे हनूमतः ।
राक्षस्यस्ता विरूपाक्ष्यः शंसुर्देव्यास्तदप्रियम् ॥ २०

यस्त्वया कृतसंवादः सीते ताम्रमुखः कपिः ।
लाङ्गूलेन प्रदीप्तेन स एष परिणीयते ॥ २१

श्रुत्वा तद्वचनं क्रूरमात्मापहरणोपमम् ।
वैदेही शोकसंतप्ता हुताशनमुपागमत् ॥ २२

मङ्गलाभिमुखी तस्य सा तदासीन्महाकपेः ।
उपतस्थे विशालाक्षी प्रयता हव्यवाहनम् ॥ २३   G. 5.49.30 B. 5.53.26 L. 5.49.26

---

17 Ñ2 V B D6 om. 17 (for B2, cf. v.l. 16). G2 om. (hapl.) 17^{cd}. —^{a}) T1 ख्यापयामास. —^{b}) Ś1 Ñ1 D7.8.10.11 क्रोशन् राक्षसपालितम्. —^{cd}) D6 अथ (for अथा). G1 विचित्राणि विमानानि (by transp.). —For 17^{cd}, Ś1 Ñ1 D7.8.10.11 subst.:

1071* यथाप्रधानविहितं यत्र भवनानि स रक्षसाम् ।
तथा परिविशिष्टा च तां ददर्श पुरीं कपिः ।

[(L. 1) D11 अथ (for यथा). D8 भवनानि. Ñ1 [भ]व. D1 च (for स). D1 भवन सर्व (for °नानि स). —(L. 2) D8 तेन (for तथा). Ñ1 D8.10.11 प्रविशिष्टां (D8 °ष्टं) स, D1.8 प्रविविशिष्टानि, Ñ1 D1.10.11 रक्षमाणाहते कपि (Ñ1 कपि); D8 स पुरीं दहते हरि, D8 रक्षमाण दहते कपि (for the post. half).]

18 B2 om. 18 (cf. v.l. 16). —^{a}) Ś1 Ñ1 D7.8.10.11 लोकपथाद् (for संवृतान्). D6 तु (for च). Ñ2 V B1.3.4 D6 लोकपथाद् (B1 [orig.] अपदेशाद्, (m also) ददर्श स)ममागांश्च —^{b}) B1 चतुष्पथान्; D1.4 च महापथान्; D6 च चतुष्पथान् (for च चत्वरान्). —^{c}) T1.2 M2 वीथीश्च; G3 रथ्यान् (for रथ्याश्च) Ñ2 D6 जन (for गृह) D1 -संबाधा, D1 संबाधा, G2 -संबाधान्. —^{d}) G2 शृङ्गाटकानि. Ñ2 V B1.3.4 D6 वारीशृङ्गाणि च —After 18, Ś1 Ñ1 D7.8.10.11 ins. 1069*, while D1.2.3 S ins.

1072* तथा रथ्योपरथ्यास्तु तथैव च गृहान्तरान् ।

[M3 C5 गृहान्तरान्. C1 ■ above (for गृहान्त°) ⊛ Cg: गृहान्तरान् गृहाणि (गृहाणि, अन्तराणि मध्यमार्गाणि. अन्तरालानि (…. अन्तरालानि). ⊛]

—T1 M2 cont.

1073* गृहांश्च मेघसंकाशान्ददर्श पवनात्मजः ।

19 Ñ2 V B D6 om. 19 (for B2, cf. v.l. 16) —^{a}) D6 च दुर्गेषु —^{b}) Ś1 Ñ1 D7.8.10.11 तथा शृङ्गाटकेषु ■ —^{c}) D11 दीपयन्ति. Ś1 Ñ1 D7.8.10.11 हनू(D8 °नु)मं (for कपिं सर्वे) —^{d}) Ś1 Ñ1 महाकपिरिति (Ñ1 °ति), D1 चारिकमिति, D8 चारकेति च, D10 चार इत्येव. D11 चारक इति, C1.m (ed.k tp as in text (for चारीक इति).

⊛ Cr.m.g. चार एव चारीक (Cr.g चार्ये कप्रत्ययः । चारी) ईर्ष्वेः । Ck: चारतस्करत्वार्थ चार्य इह. ⊛ —After 19, The G3.8 M1.2 ins.:

1074* सीताप्रवृत्तिं निर्मुक्तस्य तत्र कुतूहलात् ।
तं प्रदीपितलाङ्गूलं हनूमन्तं दिदृक्षव ।

[(L. 1) G3 आत्मप्रवृत्तिं (for the prior half) and अनुप (for the first तत्र).]

20 B2 om. 20 (cf. v.l. 16). T1 illeg. for 20–23^{ab}. —^{a}) Ñ2 V B1.3.4 D6 तस्य. G3 तस्मिन्, C1 as in text (for तस्य). Ñ1 D1.8.11 अपि दृष्ट्वा तदा तस्य (D11 °स्य) —^{b}) B1 लाङ्गूलाग्रे, D8 लाङ्गूले तु, D11 लाङ्गूलेन. —^{c}) Ñ2 V B1 ■ D6 राक्षस्य(B2 °स्तं) गाना. D6 ता विरूपाक्षा (for ता विरूपाक्ष्य). —^{d}) M1 अब्रुवन्. Ñ1 D11 देव्यै, D6 देवी, G2 तस्य, C1 as in text (for देव्यास्). Ś1 D7.8.10 शोशंसुर्देव्यै Ñ2 V B1.3.4 D6 सीतायै तच्च(B2 D6 तस्य)वेदयन् ⊛ Cr.m.g t: शंसु शशंसुः । (Cg चार्ये द्विवचनाभावः). ⊛

21 T1 illeg. for 21 (cf v.l. 20) —^{a}) G1 स च (for सीते). Ñ1 D1.8.11 मधुरम् (for ताम्रमुख) —^{c}) B2 च (for स) Ñ2 V B1.3 D6 च लाङ्गूलेन. M1 अनाक्य (for लाङ्गूलेन प्र) —^{d}) M1 दह्योसि (for स एष). Ñ2 V B D6 दह्योसि परिदृश्यते.

22 T1 illeg for 22 (cf v.l. 20). —^{a}) Ñ2 V B D6 तां श्रुत्वा, D1.8 तां तु तद् (for श्रुत्वा तद्) B1 तस्य (with hiatus), ■ तद्वम्, D1.8 श्रुत्वा (with hiatus), G3.5 M2 घोरम् (for क्रूरम्). D8 ■ श्रुत्वा तद्वचो घोरम्. —^{b}) Ñ2 V B1.3 (marg.) D1.8 प्राणहरणोपमम (B2 (orig.) °णं परं), D8 आत्महरणोपमम. —^{c}) Ś1 Ñ1 V B D1.8.10.11 तु नदी —^{d}) Ñ1 D1 समागमत्, Ñ2 V B D6 उदैक्षत्, T1 तथा तत

23 T1 illeg. for 23^{ab} (cf v.l. 20) —^{a}) B तत (for तस्य). —^{b}) Ś1 Ñ1 D1.8.10 श्रुत्वा सीता, Ñ2 V B1.3 D1.8 भूत्वा सीता. B1.3 सीता भूत्वा, D1 तथा सदय, D11 श्रुत्वा तद्व (for सा तदासीन्). Ś1 D10 वदि तपि —^{c}) Ś1 Ñ ■ B D1.8.10.11 निवसा

G 5 49 0
B 5 53 14
L 5 49 13

लङ्का चारयितव्या मे पुनरेव भवेदिति ।
रात्रौ न हि सुदृष्टा मे दुर्गकर्मविधानतः ।
अवश्यमेव द्रष्टव्या मया लङ्का निशाक्षये ॥ १३
कामं बध्नन्तु मे भूयः पुच्छस्योद्दीपनेन च ।
पीडां कुर्वन्तु रक्षांसि न मेऽस्ति मनसः श्रमः ॥ १४

ततस्ते संवृताकारं सत्त्ववन्तं महाकपिम् ।
परिगृह्य ययुर्हृष्टा राक्षसाः कपिकुञ्जरम् ॥ १५
शङ्खभेरीनिनादैस्तैर्घोषयन्तः स्वकर्मभिः ।
राक्षसाः क्रूरकर्माणश्चारयन्ति स्म तां पुरीम् ॥ १६

सु , D तेषां चापि सु (for सर्वेषामेव) —e) M3 मह्युधि (for मह युधि) —e) G2 transp किं तु and रामस्य V1 G3 श्रीत्यर्थं तु (G3 तु) रामस्य G1 M5 किं तु रामप्रियार्थं हि G1 G3 रामस्य श्रीत्यर्थमित्यत्र छन्दोभङ्ग आर्षः —f) M3 ईदृश

13 Ñ1 V B D4 om 13ab (cf v l 12) —a) G3 विचारितव्या D5 G1 M वै (for मे) D11 लङ्का चारयितव्याशु —b) M3 एव (for पुन) Ś1 Ñ1 D1-4 10 12 भविष्यति —After 13ab, Ś1 Ñ1 D2 4.10.11 ins

1065* इति व्यवसितोऽस्मीति राक्षसानामिमां क्रियाम् ।

[Ś1 D10 इति, D6 हस्ते (for हस्ते) [illegible] (after m corr) इत्येव समर्थ्येह (for the prior half)]

—Ś1 Ñ V B D1-4 6 10 11 transp cd and ef —c) Ñ1 D1 2 4 transp न and हि D11 न न हि (for न हि सु) M3 वै (for मे) D1 4 मया दृष्टा (for सुदृष्टा मे) D6 रात्रौ तु न तु दृष्टा मे —d) D6 दुष्कर्म , G1 दुर्गमार्ग , G1 m g t as in text (for दुर्गकर्म) Ñ2 V B D2 4 दुर्गमार्गा समन्तत —e) V B3 4 D5 T G1 M3 चैव, D1 एव V B मे लङ्का (for द्रष्टव्या). V2 D6 चापि लङ्का, D5 तु मया लङ्का (for एव द्रष्टव्या) —f) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 लङ्का रजनीक्षये Ñ2 V B D3 4 द्रष्टव्या रजनीक्षये

14 a) D6 कार्यं (for काम) B3 बधेन, B4 हन्येन, D3 7-9 G1 बध्नतु T1 G2 M1 2 बद्ध्न्वा(sic) M3 बध्नन्तु (for बध्नन्तु) D6 मा (for मे) Ś1 D4 10 भूयो मे (by transp) D6 सभूय —b) G1 M2 3 [आ]दीपनेन (for [उ]द्दीप°) Ś1 Ñ V B D1 2 4 10 11 लाङ्गूलस्य (V2 B3 D5 °लोद्दी)पनेन च D8 पुच्छमुद्दीपयन्तु ते —c) D8 न मे (for पीडां) Ñ2 D1 2 5 7 8 10 G2 M3 कुर्वन्ति M3 बहवो (for रक्षांसि) —d) Ś1 Ñ V B D1 2 4 10 11 G1 च मे Ñ1 G1 मेऽस्ति) मनसि G1 m g k t as in text (for मेऽस्ति मनस) D1 2 4 श्रम D6 पीडया न मनसि श्रम —After 14 Ñ2 V B D6 ins

1066* एष निश्चितः कविना मयं रामहिते रत ।
तु सर्वं सम्प्रपश्यामि मनोऽर्थं हरियूथप ।
ततस्ते वै दुरात्मानो राक्षसा क्रोधमूर्छिता ।
स्नेहाक्तशिरस्तं कृत्वा ज्वालयामासुरोजसा ।

[(1 1) V2 D6 6 हनुमान्, D6 कस्मात् (for मतिमान्) B3 रामनाम (for सर्वं राम) —(1 2) Ñ2 V1 D6 हि (for अपि)]

while D3 ins.

1067* पुच्छ निश्चयबलस्य लाङ्गूलं वेष्टितं पटैः ।
यदा तु सहस्रेण स्नेहस्य सिक्तिसुर्तदा ।
स्नेहावसिक्तं लाङ्गूलं कृत्वा ज्वालयाबभुः ।

15 D1 om 15ab B3 reads 15ab twice(vs. L —a) Ś1 D10 M3 त (for ते) B3(second time) तस्ते (metri causa) (for ततस्ते) Ñ2 V B3 4(first time) D6 तदा प्रहृष्टरूपं —D6 reads a mostly in marg —b) Ś1 D10 समुदतं Ñ1 V B3 4(first time) D6 हनु(V2 B4 °नु)मन्त (for सत्ववन्त) Ś1 Ñ1 D1-4 10 M1 2 महाबल —c) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 प्रहृष्टा निर्ययु सर्वे (Ñ1 °युस्तूर्णं D1 2 4 11 °युर्यद्द) Ñ2 V B D6 निर्ययुर्विक्रमाणाः, D5 निर्ययु नियमुर्वीचा —d) Ñ2 V B D1 राक्षसेश्वर (B °र) (for कपिकुञ्जरम्)

16 a) D6 सह (for शङ्ख) Ś1 D1 2 4 10 11 T1 Ś1 M3 4 तू D1 4 T1 G1 तू (for तैर्) Ñ2 V1 B D6 निनादेन —b) D11 घोषयन्तः Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 M3 स (for स्व) Ñ2 V1 D6 स्वकर्म यद् D6 स्वकर्म (for स्वकर्मभि) B3 om 16c—20 —c) D1 4 घोर (for क्रूर) D11 घोरकर्माण —d) D1 4 11 चारयन्त —After 16 Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 ins

1068* अयोपचितसर्वाङ्गं लाङ्गूलं तं प्रदीपितम् ।

[D1 4 [आ]रचित (for °चित) Ś1 Ñ2 न (for तं)]

while Ñ2 V B1 2 4 D6 ins , Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 ins after 18

1069* दुर्गकर्म च लङ्काया सुनिविष्टाश्च रथ्याः ।
गृहाणि च समृद्धानि राजमार्गान् महाप्रभान् ।

[(1 1) B3 स (for first च) Ś1 Ñ D2 4 10 11 लङ्काया Ś1 Ñ1 D5 सन्निवेशाद्, B1 निविष्टां D1 4 सुनिविष्टाम् (for सुनिविष्टाश्च) —(1 2) Ś1 Ñ1 [illegible] 4 10 11 हर्म्याण्यविरलो यत्र (D1 4 11 °लो दृष्टि , D5 °द° हष्टि) (for the post half)]

On the other hand D6 7-9 T G1 2 M ins. after 16

1070* बन्दीवत्सकलो रक्षोभिर्मन्त्री पुलमर्दिनम् ।

हनुमांश्चारयामास राक्षसानां महापुरीम् ।
अथापश्यद्विमानानि विचित्राणि महाकपिः ॥ १७

संवृतान्भूमिभागांश्च सुविभक्तांश्च चत्वरान् ।
रथ्याश्च गृहसंबाधाः कपिः शृङ्गाटकानि च ॥ १८

चत्वरेषु चतुष्केषु राजमार्गे तथैव च ।
घोषयन्ति कपिं सर्वे चारीक इति राक्षसाः ॥ १९

दीप्यमाने ततस्तस्य लाङ्गूलाग्रे हनूमतः ।
राक्षस्यस्ता विरूपाक्ष्यः शंसुर्देव्यास्तदप्रियम् ॥ २०

यस्त्वया कृतसंवादः सीते ताम्रमुखः कपिः ।
लाङ्गूलेन प्रदीप्तेन स एष परिणीयते ॥ २१

श्रुत्वा तद्वचनं क्रूरमात्मापहरणोपमम् ।
वैदेही शोकसंतप्ता हुताशनमुपागमत् ॥ २२

मङ्गलाभिमुखी तस्य सा तदासीन्महाकपेः ।
उपतस्थे विशालाक्षी प्रयता हव्यवाहनम् ॥ २३

G 5 49 20
B 5 53 26
L 5 49 26

17 Ñ2 V B D6 om 17 (for B3 cf v l 16) G2 om (hapl) 17^{cd} —^{c}) T1 2 विलयमानं —^{d}) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 रक्षा राक्षसपालिता —^{cd}) D5 यथा (for अथ) G3 विचित्राणि विमानानि (by transp) —For 17^{cd}, Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 subst

1071* यथापश्यद्विविधानि तदा सकलानि स राक्षसान्।
तत्र परिविविधा च सा दृष्ट्वा पुरीं कपिः ।

[(l 1) D12 अथ (for यथा) D8 कुलानि Ñ1 [स]च D5 च (for स) D1 भवन सा (for °तानि स) —(l 2) D3 पश्य (for तत्र) Ñ2 D8 11 प्रतिविचित्रा (D3 °त्र) स D1 4 प्रतिविचित्राणि Ñ1 D1 4 11 रूपमाणानृते हरि (Ñ2 कपि) D8 स पुरीं वृषे हरिं D8 समागत बुद्धे कपि (for the post half)]

18 B3 om 18 (cf v l 26) —^{a}) Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 सोपवस्त्यक् (for सवृतान्) D8 तु (for च) Ñ2 V B1 2 4 D6 सोपवस्त्राश्च (B3 (orig) स्वपवस्त्रा [m also] वृत्तां वा)समार्गांश्च —^{b}) B1 चतुरन्तान्, D1 4 च मारतान्, D6 च धातुवान् (for च च त्वरान्) —^{c}) T1 3 M3 वाथीश्च, G1 रथ्याश्च (for रथ्याश्च) Ñ2 D5 नग (for गृह) D1 वाधाश्च D6 मवाधा G1 महाधान् —^{d}) G2 शृङ्गाटकानि Ñ2 V B1 2 4 D6 वारीर्दृक्षुद्गुप्ति च —After 18 Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 ins 1069* while D5 7 8 S ins

1072* तथा रक्षोपस्थानश्च तथैव च गृहोत्तमान् ।

[M3 Cg गृहसंश्रयान्, Ct as above (for च गृहोत्त°) ⊕ Cg गृहसंश्रयान् गृहसंनि कृष्टानि भवनविशेषस्थानानि क्रमेरावेन । भवनसंश्रयान्, ⊕]

—T1 M3 cont

1073* गृहांश्च मेघसंकाशान्ददर्श पवनात्मजः ।

19 Ñ2 V B D6 om 19 (for B3 cf v l 16) —^{a}) D5 च तु (for च) —^{b}) Ś Ñ1 D1 4 10 11 तथा शृङ्गाटकेषु च —^{c}) D11 घोषयन Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 दृष्टु (D6 °तु) मा (for कपि सर्व) —^{d}) Ś1 Ñ1 वातारमिन (Ñ2 °नि) D5 चारिकमिति D3 भाषति च D10 चार इत्येव D6 चार इति Cr m g k tp as in text (for चारीक इति) ⊕ Cr m g चार एव चारीक (Cr g चार्थे कप्रत्यय । चार्थौ दूतौ ।, Ck चरशब्दात्स्वार्थ आप इक ⊕—After 19 T1 2 G2 3 M1 3 ins

1074* सीतामुद्दिश्य निर्गमुस्तत्र हनुमतः ।
स प्रदीप्तलाङ्गूल हनुमत इदृश ।

[(l 1) G1 अभाग्याद्धनैशा (for the prior half) and स्मुख (for the first सं)]

20 B2 om 20 (cf v l 16) T1 illeg for $20\text{-}23^{ab}$ —^{a}) Ñ2 V B1 2 4 D6 तत्र G1 वलिता Ct as in text (for ततः) Ñ1 D6 11 कीर्ति रक्षा तदा तस्य (D11 °क तस्य) —^{b}) B8 लाङ्गूलाग्रे D1 लाङ्गूले तु D11 लाङ्गूलेन —^{c}) Ñ2 V B1 2 4 D6 व्यालक्य (B1 °ता) गत्वा D2 ता विरूपाक्ष्या (for ता विरूपाक्ष्य) —^{d}) M3 कथुर Ñ1 D11 दृष्ट्वे D6 दृष्टौ G2 तस्य Ct as in text (for देव्या°) Ś1 D3 5 8 10 लोचुर्देव्ये Ñ2 V B1 2 4 D6 सीतायै सत्वर (B1 D3 स द्वाप्रियम् ⊕ Cr m g t शशु शशसु । (Cg शंसौ द्विवचनाभाव) ⊕

21 T1 illeg for 21 (cf v l 20) —^{b}) G1 स च (for सीते) Ñ1 D1 4 11 प्रमुखत (for ताम्रमुख) —^{c}) B2 च (for स) Ñ2 V B1 3 D6 स लाङ्गूलं प्रदीप्तेन (for लाङ्गूलेन प्र) —^{d}) M3 स कपि (for स एष) Ñ2 V B D6 हनूमान् परिणीयते

22 T1 illeg for 22 (cf v l 20) —^{a}) Ñ2 V B D6 तां श्रुत्वा D1 4 मां तु तत् (for श्रुत्वा तद्) B1 तस्य (with hiatus) B1 कटुकम् D1 4 श्रुत्वा (with hiatus) G2 3 M3 घोरम् (for क्रूरम्) D1 सा श्रुत्वा तद्वचो घोरम् —^{b}) Ñ2 V B 1 4 (marg) D1 4 6 कटुकं मरणोपम (B4 [orig] °पं पर) D8 भ्रातृपहरणसम —^{c}) Ś1 Ñ V B D1 4 10 11 च तदा —^{d}) Ñ1 D6 समागता Ñ2 V B D6 उपागमत् T3 उपागत

23 T1 illeg for 23^{ab} (cf v l 20) —^{a}) B तत्र (for तस्य) —^{b}) Ś1 Ñ1 D 4 10 शुश्रूषा सीता Ñ2 V B1 2 D3 8 10 सूत्वा सीता B2 3 सखी भूत्वा D1 तथा तस्य D 1 श्रुत्वा तस्य (for सा तदासीन्) Ś1 D 10 तदा हरि —^{c}) Ś1 Ñ V B D1 4 10 11 स्थिता

G 5 49 29 B 5 53 26 L 5 49 27 यद्यस्ति पतिशुश्रूषा यद्यस्ति चरितं तपः ।
यदि चास्त्येकपत्नीत्वं शीतो भव हनूमतः ॥ २४

यदि किंचिदनुक्रोशस्तस्य मय्यस्ति धीमतः ।
यदि वा भाग्यशेषं मे शीतो भव हनूमतः ॥ २५

यदि मां वृत्तसम्पन्नां तत्समागमलालसाम् ।
स विजानाति धर्मात्मा शीतो भव हनूमतः ॥ २६

यदि मां तारयत्यार्यः सुग्रीवः सत्यसंगरः ।
अस्माद्दुःखान्महाबाहुः शीतो भव हनूमतः ॥ २७

ततस्तीक्ष्णार्चिरव्यग्रः प्रदक्षिणशिखोऽनलः ।
जज्वाल मृगशावाक्ष्याः शंसन्निव शिवं कपेः ॥ २८

दह्यमाने च लाङ्गूले चिन्तयामास वानरः ।
प्रदीप्तोऽग्निरयं कस्मान्न मां दहति सर्वतः ॥ २९

दृश्यते च महाज्वालः करोति च न मे रुजम् ।
शिशिरस्येव संपातो लाङ्गूलाग्रे प्रतिष्ठितः ॥ ३०

24 D13 om 24[ab] —[a]) N V B D1-4 6 10 गुरु (for पति) —[c]) Ñ1 D11 चैव, Ñ2 V1 B1-3 D2 6 G1 चापि, V3 M1 चापि, B4 D3 5 वा तु D7 T2 G2 3 चास्ति (for चास्ति), Ś1 D1 3 10 यदि मां तारयत्यार्यः, D8 यो मा तारयत्स्यार्ये (sic) —[d]) Ś1 V3 B D1 3 6 10 11 शिवो (for शीतो) Ñ2 हुताशन (for हनूमत)

25 D2 6 om (hapl) 25–27 Ñ1 D11 transp 25 and 26 D1 4 read 25 after 27 —[a]) D6 किंचिद् (for कश्चिद्) D11 स्वमुक्तोशम् ([?] C[g] किंचिदनुक्रोश इति समस्त पदम् [?]) —[b]) N3 मयि रामस्य, N3 V B D6 तस्यापि मयि D5 तस्यमय्यस्ति, D8 तस्य मय्यस्ति —D8 om (hapl) 25[c]–26 —[c]) Ś1 V2 D1 3 6 10 11 T2 M3 भाग्य शेषो, Ñ2 भाग्यदोष —[d]) Ś1 Ñ V B D1 3 4 6 10 11 शिवो (for शीतो)

26 D2 8 9 om 26 (cf v l 25) Ś1 om (hapl) 26–27 Ñ1 D11 transp 25 and 26 D5 reads 26 in marg —[a]) Ñ1 वृत्त D8 (before corr, as in text) मत (for वृत्त) —[b]) D5 सुशीला, G1 -लालस (sic) (for लालसाम्) Ñ1 D1 4 तदर्शनकृतमानसा Ñ2 V B D6 समुद्रपारगमनावस्ता, D10 11 तदर्शनकृतमानसा —[c]) Ñ1 D1 4 10 11 दुःशासन विजानासि —[d]) Ñ V B D1 3 4 6 10 11 शिवो (for शीतो)

27 Ś1 D2 6 om 27 (for Ś1 cf v l 26 and for D2 6 cf v l 25) V3 om 27–28[a] Ñ2 V1 B1-3 D6 10 om (hapl) 27 —[a]) D7 G2 M C[g] तारयेद् (for °यति) D5 शत्रु —[b]) Ñ1 B4 D1-4 11 कृतघ्न (for सुग्रीव) —After 27[ab], Ñ1 B4 D1 2 4 11 ins

1075* पर पारं समुद्रस्य राक्षसावृत्या सत्वीम् ।

[B4 अपि (for सतीम्) D1 4 राक्षसोपद्रवां पुरीं D3 राक्षसपत्नीं रुरीं (for the post half)]

—[c]) B1 तस्माद् Ñ1 B4 D1 3 4 11 रघुश्रेष्ठ, D3 तु सदो भाद्, D1 °बाहो (for महाबाहु) G3 M3 अस्माद् स्वानु-सोपाय —[d]) Ñ1 B4 D1-4 11 शिवो (for शीतो) —After 27, B4 ins

1076* यद्यहं कर्मणा वाचा मनसा चापि राघवम् ।
शुश्रूषानुव्रतैव शिवो भव हनूमत ।

—After 27, D1 4 read 25

28 V3 om 28[ab] (cf v l 27). —[a]) Ś1 M D1 3 10 स्थिर सांचिर्, D11 तिग्मार्चिर् D1 तपस्तु (for °र) D1 तिग्मोत्कर, D11 सुतीक्ष्ण Ñ2 V1 B D6 ततो स्थिरा (B3 °रा) स्निग्धा B4 स्निग्धा) चिं प्रदक्षिणमथानल —[cd]) V2 ववृधे (for शंसन्) V3 B1 महा, D8 च स D1 शुभ (for शिव). D3 जज्वाल मृगशावाक्ष्या सन्निधस्य महाकपि (corrupt). —After 28 D2 3 5 ins

1077* हनूमल्लाङ्गलाग्रस्थापि पुच्छानलयुतोऽपि ।
यथौ स्वस्त्ययनको देव्या प्राक्तेशानिलशीत ।

[(l 1) D2 3 [इ]व (for [अ]पि) D5 नलनिविष्ट (for -युतोऽपि) —(l 2) T2 (अभि), C[r m g t] as above (for स्वस्त्य). T2 3 चापि, C[r m g t] as above (for देव्या) D5 T M3 [अ]नल, G1 नव, C[r m g t] as above (for [अ]निल) G2 3 मालेयव ([?] C[g] स्वस्त्ययनं दह्यमाने च लाङ्गूल इति श्लोक । अनयो श्लोकयोर्मध्ये केवल श्लोका कतिपयकोशेषु दृश्यते । बहुकोशेषु अदर्शनादर्शोपि विस्तरभयाच्च त्याग कृतोऽ [?])]

—Then T2 ins a passage relegated to App I (No 10)

29 [a]) Ś1 Ñ1 D3 4 10 11 तत प्रदीप्ते, Ñ2 V B D6 स(B2 प्र D6 स)दीप्यमाने (for दह्यमाने च) D1 4 तत प्रदीप्तलाङ्गूल —D5 reads 29[b] in marg —[b]) G2 हारि (for वानर) —[c]) B1 प्रदीप्तार्चिर् —[d]) Ś1 Ñ2 V B D2 6 G1 2 पावक, Ñ1 D1 3 4 11 सर्वत, C[t] as in text (for सर्वत)

30 [a]) D11 दृश्यते V3 B4 R, T2 [5]प (for च) D2 6 11 महाज्वाल —[b]) Ñ2 V B D6 कुरुते V3 D M3 न च (by transp) Ś1 Ñ2 D10 न मनो (for च न मे) Ñ2 V B D6 वपुर्, D8 1 रुज —[c]) Ś1 D10 सवारो V3 B D1-4 6 8 11 संपातो —[d]) Ś1 Ñ V B D1-4 10 लाङ्गूले मे (B3 च) D5 लाङ्गूलेन, D11 लाङ्गूले यद.

अथवा तदिदं व्यक्तं यद्दृष्टं प्लवता मया ।
रामप्रभावादाश्चर्यं पर्वतः सरितां पतौ ॥ ३१

यदि तावत्समुद्रस्य मैनाकस्य च धीमतः ।
रामार्थं संभ्रमस्तादृक्किमग्निर्न करिष्यति ॥ ३२

सीतायाश्चानृशंस्येन तेजसा राघवस्य च ।
पितुश्च मम सख्येन न मां दहति पावकः ॥ ३३

भूयः स चिन्तयामास मुहूर्तं कपिकुञ्जरः ।
उत्पपाताथ वेगेन ननाद च महाकपिः ॥ ३४

पुरद्वारं ततः श्रीमाञ्शैलशृङ्गमिवोन्नतम् ।
विभक्तरक्षःसंबाधमाससादानिलात्मजः ॥ ३५

स भूत्वा शैलसंकाशः क्षणेन पुनरात्मवान् ।
ह्रस्वतां परमां प्राप्तो बन्धनान्यवशातयत् ॥ ३६

विमुक्तश्चाभवच्छ्रीमान्पुनः पर्वतसंनिभः ।
वीक्षमाणश्च ददृशे परिघं तोरणाश्रितम् ॥ ३७

स तं गृह्य महाबाहुः कालायसपरिष्कृतम् ।
रक्षिणस्तान्पुनः सर्वान्सूदयामास मारुतिः ॥ ३८

G 5. 49. 33
B 5. 53. 39
L 5. 49. 42

31 ^{a}) D1 T1. 3 यद् (for तद्) Ś1 D10 सर्वं, Ñ2 V B D3. 4 सम्यं (for व्यक्तं) —^{b}) Ś1 Ñ V B D3. 8. 10. 11 प्रसादाद्, D6 प्रसादम् (for प्रभावात्) —^{d}) Ś1 D10 11 स°व, D1 पवतात्, G2 सर्वेव Cv as in text (for पतौ) D10 पति Ñ2 V B D3. 4. 6 पतनोऽस्मिस्तवसे (B3 °द्वे, D3. 4 °सम) — Cr (also Cg) सरिता पतावपिस्तवार्ये । so also Cg (v.l.)

32 ^{a}) B2 यदि (for यदि) —^{b}) Ś1 Ñ2 V B2–4 D3. 4. 8. 10 सरस्य च (D5 वा) D1 च शैलस्य, D11 च शैल, G1 [द्]व धीमत (for च धीमतः) —D5 om (hapl ?) 32^c–33^b —^{c}) Ś1 Ñ2 B2. 4 D3. 8. 10 G1. 2 रामार्थे, Ñ1 रामार्थे Ñ2 V B2. 4 D6 मानार्थे B3 तस्य, D3 T2 G3. 2 रावनं, Ck t (m) as in text (for तादृक्) —^{d}) Ñ2 V1 B D1. 4 किमग्नेर्न भ(D3 °र्भव)विष्यति

33 D2 om 33^{ab} (cf v l 32) —^{a}) D3. 10 वायु (?) —^{b}) V3 om च (eshm) —^{c}) D2 सख्येन (for सख्येन)

34 Ñ1 V2 B D2 om 34 —^{a}) Ñ1 V1 D1–4. 11 तत (for भूय) Ś1 D10 च V2 D3. 4. 8. 11 T2 M3 Cv स, Cm g as in text (for स) D2 (m also) हनुमान् (for भूय स) —After 34^{ab} Ś1 Ñ1 D1–4. 7–11 ins

1078* कथमस्मद्विधस्येह बन्धनं राक्षसाधमैः ।
प्रतिक्रियास्य युक्ता स्यात्सति मह्यं पराक्रमे ।
सवक्रिया च पापानां राक्षसानां महात्मभिः ।

[(l 1) D1 विधस्य (for विधस्य) Ñ1 D1. 4 बन्धने D3. 11 (sic) बन्धने (for बन्धन) D11 राक्षसाधमे —(L 2) Ś1 D1–4. 10. 11 न (for [म]ह्य) Ś1 मया D3. 4 मयि, D10 न हि (sic) (for मयि) Ś1 मया (for मह्य) D11 प्रतिमपराक्रमे (sic) (for the post half) —(l 3) Ñ1 D1. 3. 4. 11 [आ]नन्द D2 सदा D10 मतान् (for च पाना) D1–4. 11 म (for ते)]

—D11 om 34^{cd} —^{c}) Ś1 Ñ1 V1 D1. 3. 4. 10 च (for [थ]च) —^{d}) Ś1 Ñ1 V1 D1. 4. 10 महाबल

35 ^{a}) T2 पुनर् (for पुर) Ś1 D10 पुरं च विचलत्श्री मान्, Ñ1 D1. 4. 11 पुरीद्वारं विरराजोन्नत Ñ1 °शशीव । Ñ2 V B D3. 8. 6 स पुर(D6 °री)द्वारमभिगम्य V D1 °सम्य) —^{b}) Ñ2 V B D2 शैलाग्राम् V2 B3 [इ]°पत D6 [इ] विद्य (for [इ]वान्नतम्) —^{c}) V1 V1 D2 G2 M2 Ck रक्ष सपाद्यम् Ñ2 V2 B1. 3 D6 रक्षिणास्तु B3 D6 °सा) तम्, B4 रक्षिणापान्य D3. 4 रक्ष सबाधम् D3 रक्ष सपातो D10 रक्षसा बाधम् Cr m g t as in text (for रक्षःसंबाधम्) Ś1 D10 विविक्तं रावणावासम् D2 विवक्त रक्षिपाद्यम —^{d}) Ñ2 V B D2 महाकपि (for [आ]निलात्मज) D2 मोत्य वेद समावहे

36 ^{a}) Ś1 हस्वाय Ś1 D1–4. 10. 11 समनु Ñ1 सभूय, B2 च पुनर् (for भूत्वा) Ñ2 V B1. 3 D6 तथा B1 शुम्भ —^{d}) Ś1 D1. 3. 4. 10. 11 [अ]विसादयत्, Ñ1 V1 B3 D1 [अ]व सादयत् D1 स्वसादयत्, B2 (marg also as in Ñ2 and B1) स्वसादयत्, B1 [अ]वधारयद् (sic) D3 [अ]व सातयत्, D3 विमोचयद्, D2 [अ]वपातयद् —After 36, B3 reads 5 52 17 and 15

37 B3 reads st 37 39 after 5 53 26^{ab} —^{a}) B4 स विमुक्ते (for विमुक्तश्च) Ñ2 V B1. 3 D6 तत (for [अ]भवत्) —^{b}) Ñ2 V B1–4 D6 महाबल(B3 वपुः प) र्वतोपम —^{c}) Ś1 D1–4. 7–11 वीक्षमाणस्तु D1 (sup lin) स (for च) D2 मोक्षयन् (for ददृशे) Ñ2 V B D6 वेगाद्वीप(B3 D6 °ह्य)मानस —^{d}) Ś1 Ñ V2 B D1. 4. 10. 11 तोरणाश्रय

38 For sequence in B3 cf v l 37 —^{a}) Ś1 Ñ1 D1. 4. 10. 11 गृहीत्वा स Ñ2 V B3 तदाज्ञप्त B1. 3 (so also as in Ñ2) B4 कालदायाद D3. 4 मुद्गराग्र्य (D3 °ग्रं च) (for स त गृह्य) —^{b}) Ñ2 V B D3. 4 कालायसमय B1 °मम्) D2. D11 कालायसपरिष्कृतं —^{c}) D2 राक्षसान् (for रक्षिणस्) Ñ2 V B D1 स[Ñ2 V2 B2 D3 तान्] रक्षिणस्तान् महात् —^{d}) B3 चूर्णयामास Ñ2 V B D3. 8 G2 वानर (for मारुति) —After 38 Ñ2 V B D6 ins

G 5.49.20 B 5.53.26 L 5.49.27 यद्यस्ति पतिशुश्रूषा यद्यस्ति चरितं तपः ।
यदि चास्त्येकपत्नीत्वं शीतो भव हनूमतः ॥ २४

यदि किंचिदनुक्रोशस्तस्य मय्यस्ति धीमतः ।
यदि वा भाग्यशेषो मे शीतो भव हनूमतः ॥ २५

यदि मां वृत्तसंपन्नां तत्समागमलालसाम् ।
स विजानाति धर्मात्मा शीतो भव हनूमतः ॥ २६

यदि मां तारयेदार्यः सुग्रीवः सत्यसंगरः ।
अस्माद्दुःखान्महाबाहुः शीतो भव हनूमतः ॥ २७

ततस्तीक्ष्णार्चिरव्यग्रः प्रदक्षिणशिखोऽनलः ।
जज्वाल मृगशावाक्ष्याः शंसन्निव शिवं कपेः ॥ २८

दह्यमाने च लाङ्गूले चिन्तयामास वानरः ।
प्रदीप्तोऽग्निरयं कस्मान्न मां दहति सर्वतः ॥ २९

दृश्यते च महाज्वालः करोति च न मे रुजम् ।
शिशिरस्येव संपातो लाङ्गूलाग्रे प्रतिष्ठितः ॥ ३०

24 D1 om 24ab —a) Ñ V B D1-4.6.10 गुरु- (for पति) —b) Ñ1 D1 चैव. Ñ2 V1 B1-3 D4 G1 वापि, V2 M1 वापि, D6 D7 वा तु D9 T G2.3 चापि (for चास्ति). Ś1 D1.2.10 यदि मां तारयेदार्यो, D5 यो मां तारयत्स्वार्यै (sic) —d) Ś1 V2 B D1-4.6.10.11 शिवो (for शीतो) Ñ1 हुताशन (for हनूमत)

25 D1 om (hapl) 25-27 Ñ1 D11 transp 25 and 26 D1 read 25 after 27 —a) D1 किंचिद् (for यदि किंचिद्) D11 त्वनुक्रोशस्त ⊕ Cg किंचिदनुक्रोश इति समस्त पदम् ⊕ —b) V1 मयि राघव, V2 V3 D1 तस्यापि मयि D1 मय्यमस्ति, D6 सत्र मय्यस्ति —D7 om (hapl) 25c-26 —c) Ś1 V D1.3.10.11 T2 M1 ममाप शेषो, V3 भाग्यदोष —d) Ś1 Ñ V B D1.3.4.6.10.11 शिवो (for शीतो)

26 D1.3.4 om 26 (cf v l 25) Ś1 om (hapl) 26-27 V1 D11 transp 25 and 26 D5 reads 26 in marg —a) Ñ1 वृत्त D6 (before corr as in text) मत (for वृत्त) —b) D6 मासता, G2 त्वायत (sic) (for लालसाम्) Ñ2 D1.4 तत्संङ्गमलालसा, V2 V3 B D5 सहायागमलालसा, D10.11 तत्संगमलालसा —c) Ñ1 D1.3.4.10.11 हुताशन विजानाति —d) Ñ V B D1.3.4.6.10.11 शिवो (for शीतो)

27 Ś1 D1.3 om 27 (for Ś1, cf v l 26 and for D1.3 cf v l 25) V1 om 27-28b V2 V3 B1-3 D5.10 om (hapl) 27 —a) D5 G2 M Cg तारयेद् (for यदि) D1 शस्तु —b) Ñ1 B3 D1-4.11 सुग्रीवः (for सुग्रीवः) —After 27ab, Ś1 B3 D1.3.4.11 ins

1075* पर पार समुद्रस्य राक्षसापहृता सतीम् ।

[B3 अपि (for सतीम्) D1.4 राक्षसेनहृतां पुरीं D2 राक्षस पहृतां सतीं (for the post. half)]

—c) B3 तस्मात् Ñ1 B3 D1-4.11 दुःखोघ, D3 तु सर्वे घात, D5 °बाहो (for महाबाहु) G2 M3 अस्मादुःखात्तु सोभाव —d) Ñ1 B1 D1-4.11 शिवो (for शीतो) —After 27, B3 ins

1076* यथाहं कर्मणा वाचा मनसा चापि राघवम् ।
शुश्रूषाम्यनुरक्तैव शिवो भव हनूमत ।

—After 27, D1.4 read 25

28 V2 om 28ab (cf v l 27). —ab) Ś1 B1 D1-4.10 तिग्मार्चिर्, D11 तिग्मार्चिद् D5 मारुत (for °र). D1 शिखोदर, D11 सुतीक्ष्ण Ñ V B D6 दक्षिण (B3 °ण) शिखा B1 शिखा)बि प्रदक्षिणमथानल —cd) V2 श्वसन् (for शंसन्) V1 B3 महा, D6 च च, D11 शुभ (for शिवं) B3 उज्वाल सुमहाबाल सविषरव महाकपिः (corrupt). —After 28, D1.4 S ins.

1077* हनूमतश्चकथापि पुच्छानलस्तुषोऽनिल ।
यत्रो व्याप्यकरो देवतां मारुताकिंस्तिव ।

[(l 1) D1.4 (क)म (for (श)पे) D1 —तुषोऽनिल (for -तुषोऽनिल") —(l 2) T2 सर्वे, Cr m g t as above (for तथत). T2.3 सर्वे Cr m g t as above (for देवता) D2 T M2 -(म)स्तः, G1 वर, Cr m g t as above (for (म)किन्) G1 भातेव इव ⊕ Cg लाङ्गूले दह्यमाने च लाङ्गूल इति शब्दः । अथवा कोऽयमेवं सर्वदेव कस्तिवमदेवेषु दृश्यते । सुग्रीवेषत्वं नाथोऽपि विस्मयस्तव तत्समर्थः ⊕]

—Then T2 ins. a passage relegated to App. I (No 10)

29 a) Ś1 V1 D1.2.10.11 तत्र प्रदीप्ते Ñ2 V B D1 स(B3 स्) D6 स)ह्यमाने (for दह्यमाने च) D1.4 तत्र प्रदीप्तपुच्छ —D8 reads 29a in marg —b) G1 सारथिः (for वानर) —c) B1 प्रदीप्तार्चिर् —d) Ś1 V2 V3 B D2.3 G1.2 पावक, Ñ2 D1.3.4.11 सर्वतः, Cr t as in text (for सर्वतः)

30 a) D11 दृश्यते V2 B1 हि, T1 (S)च (for च) D1.3.11 महाज्वाला —b) Ñ V B D1 कुरुते V1 B D1 M1 न च (by transp) Ś1 V2 D11 न करो (for च न मे) Ñ V B D6 व्यथां, D1.4 रुजं —c) Ś1 D10 स्वपातो V3 B D1-4.6.11 सपातो —d) Ś1 Ñ V B D1-4.11 लांगूले से (B3 च), D6 लाङ्गूलेन, D11 लांगूले मम

अथवा तदिदं व्यक्तं यद्दृष्टं प्लवता मया ।
रामप्रभावादाश्चर्यं पर्वतः सरितां पतौ ॥ ३१

यदि तावत्समुद्रस्य मैनाकस्य च धीमतः ।
रामार्थं संभ्रमस्तादृक्किमग्निर्न करिष्यति ॥ ३२

सीतायाश्चानृशंस्येन तेजसा राघवस्य च ।
पितुश्च मम सख्येन न मां दहति पावकः ॥ ३३

भूयः स चिन्तयामास मुहूर्तं कपिकुञ्जरः ।
उत्पपाताथ वेगेन ननाद च महाकपिः ॥ ३४

पुरद्वारं ततः श्रीमाञ्शैलशृङ्गमिवोन्नतम् ।
विभक्तरक्षःसंबाधमाससादानिलात्मजः ॥ ३५

स भूत्वा शैलसंकाशः क्षणेन पुनरात्मवान् ।
ह्रस्वतां परमां प्राप्तो बन्धनान्यवशातयत् ॥ ३६

विमुक्तश्चाभवच्छ्रीमान्पुनः पर्वतसंनिभः ।
वीक्षमाणश्च ददृशे परिघं तोरणाश्रितम् ॥ ३७

स तं गृह्य महाबाहुः कालायसपरिष्कृतम् ।
रक्षिणस्तान्पुनः सर्वान्सूदयामास मारुतिः ॥ ३८

G 5. 49. 38
B 5. 53. 39
L 5. 49. 42

31 ^{a}) D3 T1.2 यद् (for तद्) Ś1 D10 सर्वं, Ñ2 V B D1-3 मन्ये (for व्यक्तं) —^{b}) Ś1 Ñ V B D1-3.4.10.11 प्रभावाद्, D2 प्रभावम् (for प्रभावात्) —^{d}) Ś1 D10.11 सर्वेश, D1 पर्वतान्, G2 सर्वे न, Cv as in text (for पर्वत) D10 पति Ñ2 V B D1-3.5 पर्वतोऽदह्यत (B2 °हुते, D1.3 °तम्) ॐ Cr सरितां पत्यावित्याद्यर्थः। so also Cg etc

32 ^{a}) B2 यदि (for यदि) —^{b}) Ś1 Ñ2 V B1-3 D1.3.5.14 मागस्य च (D2 चा), B2 च धावते, D12 च पर्वत : G1 [तु]च धीमत (for च धीमतः) —D2 om (hapl ?) 32^c–33^b —^{c}) Ś1 Ñ2 B1-3 D1.3.5.10.11 G1.2 रामार्थे, Ñ1 परार्थे Ñ2 V B1.3 D5 साम, B2 हस्व, D1 T2 G1.2 सादृक्, Ck.t as in text (for तादृक्) —^{d}) Ñ2 V1 B D1.3 किमर्थं न (D2 °र्थं न) विष्यति

33 D2 om 33^{ab} (cf v l 32) —^{a}) D5.10.11 चानृशंसेन —^{b}) V2 om. च (subm) —^{c}) D2 सख्येन (for सख्येन)

34 Ñ2 V2 B D1 om 34 —^{a}) Ś1 V1 D1-4.11 तत (for भूय) Ś1 D10 स, V1 D2.5.7.9.11 T1 M1 Cv स, Cm g as in text (for स) D1 (m also) हनुमान् (for भूय स) —After 34^{ab}, Ś1 Ñ1 D1-4.9.10 ins

1078* कथमस्मात्रिपरवेद्ध विजयन तात्पपार्श्वे ।
प्रतिक्रियास्य युक्ता स्यादिति सह पराक्रमे ।
तत्कृत्वा च तान्पाशान्वेगवान्वै महाकपि ।

[(l 1) D3 त्रिपद (for -त्रिपरव) Ñ2 D1.3 नाम्नो D3.11 (sic) पस्वते (for न पते) D11 सहमार्गेण —(l 2) Ś1 D1-4.10.11 न (for [स]म्य) Ś1 सख D1.3.4 महि, D10 स हि (sic) (for मति) Ś1 मन (for सह), D11 मतिमप्यालय (sic) (for the post half) —(l 3) Ñ2 D1.3.4.11 [श्रा]सन, D2 सहर- , D10 स तान् (for च तान्) D1-4.11 न (for वै)]

—D11 om 34^{cd} —^{c}) Ś1 Ñ2 V1 D1.3.4.10 स (for [अ]थ) —^{d}) Ś1 Ñ2 V1 D1-4.10 महाकपि

35 ^{a}) T2 पुनर् (for पुर) Ś1 D10 पुरे च विपुल श्री-मान्, Ñ1 D1.4.11 पुरद्वार विशालश्रीमान् Ñ1 °लद्दीन।, Ñ2 V B D2.3.5 स पुर (D2 °रि) द्वारमर्ध्यस्थ (D5 °माद्य) —^{b}) Ñ2 V B D2 हैमवतम् Ñ2 B2 °गु °वत, D5 [इ] विम (for [इ]वतम्) —^{c}) Ñ1 Ñ2 D3 G3 M3 Ck रक्ष सपातम् Ñ2 V2 B1-3 D2 रक्षिभ्यस्त B2 D2 °स्त) तम्, B3 रक्षिसमाकम्, D1.4 रक्षमतान्तम्, D3 रक्ष-समास्तो, D11 रक्षत्या वातम्, Cr m g t as in text (for रक्ष सबाधम्) Ś1 D10 विविध तत्संबाधाम्, D1 विमल स्थिमवाधम् —^{d}) Ñ2 V B D2 महाकपि (for [अ]निला-त्मज) D2 मोक्ष चक्रे समस्तत

36 ^{a}) Ś1 हनुमान् Ś1 D1-4.10.11 पवनु, Ñ1 मनुम, B2 च पुनर् (for परमा) Ñ2 V B1-3 D1 सम्पा, B1 प्राप्य —^{d}) Ś1 D1.4.10.11 [अ]वधानयत्, Ñ2 V2 B1 D1 [अ]न्नादयत्, B2 स्वधारोपयत्, B3 (marg also as in Ñ2 and B1) स्वत्ताशयत्, B1 [अ]वधान्यत् (sic) D2 [अ]थ शातयत्, D3 विमोचयत्, D5 [अ]वपातयत् —After 36, B3 reads 5 52 17 and [illegible]

37 B3 reads at 37-39 after 5 53 26^{cd} —^{a}) B2 स विमुक्तो (for विमुक्तश्च) Ñ2 V B1-3 D1 सम (for [अ]भवत्) —^{b}) Ñ2 V B1-3 [illegible] आयतश्च (B2 यथापूर्व च)-वेशोपत —^{c}) Ś1 D1-3.5.11 वीक्षमाणस्तु D3 (sup lin) स (for च) D3 मोक्षयत (for ददृशे) Ñ2 V B D2 तत्स्थं वीक्ष (B2 D2 °स्थ)माणश्च —^{d}) Ś1 Ñ V2 B D1-4.10.11 तोरणाश्रय

38 For sequence in B3, cf. v l 37 —^{a}) Ś1 Ñ1 [illegible] 4.10.11 गृहीत्वा स, Ñ2 V [illegible] तद्गृह्य, B1.2 (m also as in Ñ2) & D2 स्थाद्गृह्य, D3.4 गृहीत्वाथ (D3 °त्वा स) (for स तं गृह्य) —^{b}) Ñ2 V B D2.3 कालायसमय B2 °मम) etc, D11 कालायसपरिष्कृत —^{c}) D2 तापसान् (for रक्षिण) Ñ2 V B D2 स (Ñ2 V1 B1 D1.3 स) रक्षिणस्तान् सर्वान् —^{d}) B2 चूर्णयामास Ñ2 V B D1.11 G2 घातयत (for मारुति) —After 38, Ñ2 V B D2 ins

G 5 49 0
B 5 53 40
L 5 49 43

स तांश्चिहत्वा रणचण्डविक्रमः
समीक्षमाणः पुनरेव लङ्काम् ।
प्रदीप्तलाङ्गूलकृतार्चिमाली
प्रकाशतादित्य इवांशुमाली ॥ ३९

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे एकपञ्चाशः सर्गः ॥ ५१ ॥

५२

वीक्षमाणस्ततो लङ्कां कपिः कृतमनोरथः ।
वर्धमानसमुत्साहः कार्यशेषमचिन्तयत् ॥ १
किं नु खल्ववशिष्टं मे कर्तव्यमिह साम्प्रतम् ।
यदेषां रक्षसां भूयः संतापजननं भवेत् ॥ २
वनं तावत्प्रमथितं प्रकृष्टा राक्षसा हताः ।
बलैकदेशः क्षपितः शेषं दुर्गविनाशनम् ॥ ३
दुर्गे विनाशिते कर्म भवेत्सुखपरिश्रमम् ।
अल्पयत्नेन कार्येऽस्मिन्मम स्यात्सफलः श्रमः ॥ ४

1079* हतशेषास्तु ये तत्र राक्षसास्ते प्रदुद्रुवुः ।
दृष्ट्वा भास्करसंकाशं पुनः ...

[(l. 1) Ñ2 V ते (for ये) V3 च (for तु) V3 B2 विदुद्रुवुः B1.2 [s]वि(B2 [s]वि)दुद्रुवुः —(l. 2) B2 ... (for पुनः) B4 ...]

39 For sequence in B3 cf v l 37 —a) Ś1 D10 च हत्वा D1.13 तु(D3 नि) हत्वा Ś1 D1.3.4 ... (for विक्रम) N2 V B D9 स ताश्चि(B2 °नि)हत्वा (B4 °त)चपेतो —b) N2 V B2.3 D6 निरीक्ष्य(B4 °क्ष्य)माण B1 D1.4 स(B4 स)मीक्ष्यमाण D2.3.6.8.11 समीक्ष्यमाण —c) B3 प्रदृप्त (for प्रदीप्त) Ś1 ... D1.3.4.10.11 कृताग्नि, D3 धृताग्नि (for कृतार्चि) ⊛ Cr m ... । कृतार्चिमाली । ... o al o Cg k t ⊛ —d) Ś1 D10 ... N2 D1.4.8.11 M2 प्रकाशित, D2 T प्रकाशत Cg as in text (for प्रकाशत) N2 D2.7.9 G1 M3 [स]व्यमाली N2 V B D4 ... दीपवान्

Colophon —Sarga name Ś1 D3.10 हनुमत्पुच्छदाहन (D3 °न) ... B2.4 D6 लाङ्गूलदाहन ... D1.7.8 ... (D1 °न) B3 एकादश ... D11 हनुमत्पुच्छदाहन —Sarga no (Figures, words or both) N2 B3 D1.2.3.8.11 om ... M2 52 N2 V2 D6 51 V3 41 B1.2 ५१ B3 D2 54 D1.7.9 T G M1.3 53 —After colophon D6 concludes with श्रीराम जय G M3 with श्रीरामाय नमः

52

M2 begins with श्रीरामाय नमः

1 B1 reads at 1–14 (om 10–11[a]) and 16 after Sarga 53 D10 om 1 —a) B3 वीक्षमाण D4.8.11 वीक्ष्य° (for वीक्षमाण°) —c) Ñ1 V B D6 ... (for °समुत्साह) ⊛ Cr वर्धमानसमुत्साह इति पाठः ⊛ —d) B1 कार्यमात्रम् (for कार्यशेषम्)

2 For sequence in B3 cf v l 1 —a) D7.8 खलु G3 ... (for नु खलु) Ś1 Ñ1 D1.4.8.11 ... किं नु(D1.4 तु) मे शम(D3 शम च) V B D6.8 विनुक्तमव शेषं (V1 [also] B2 कार्यं) —b) Ś1 इह B3 G1 इति (for इह) Ś1 N2 D2.6.11.13 सर्वत्र (for साम्प्रतम्) —c) Ñ1 पार्थिवा G3 तु पुनः (for रक्षसां) —d) Ś1 D6 संतापाय भवेत् ... N V B D1.4.8.11 संतापमुक्षणा(B3 D4 °सा) दयेत्

3 For sequence in B3 cf v l 1 —a) B1 D4 ... (for वनं) B3 (also) विमथितं G1 damaged (for प्रमथितं) —b) Ś1 Ñ V B D1.4.8.11 प्रसाद ... राक्षसा (for प्रकृष्टा) B1.3 ... D6 ... (for राक्षसा) —c) M1 ... (for ...) B2.4 D1 हतित (for क्षपित) —d) B1 D6 ... (for ...)

4 For sequence in B3 cf v l 1 —ab) D1 विनाशिते (for °शिते) Ś1 D10 ... (for °) Ś1 N1 D1.2.8.11 ... (for सुख) D1 ... (for °श्रमम्) N2 V B D6 विनाशिते दुर्गे मम(B1 ...)

यो ह्ययं मम लाङ्गूले दीप्यते हव्यवाहनः ।
अस्य संतर्पणं न्याय्यं कर्तुमेभिर्गृहोत्तमैः ॥ ५

ततः प्रदीप्तलाङ्गूलः सविद्युदिव तोयदः ।
भवनाग्रेषु लङ्काया विचचार महाकपिः ॥ ६

मुमोच हनुमानग्निं कालानलशिखोपमम् ॥ ७

श्वसनेन च संयोगादतिवेगो महाबलः ।
कालाग्निरिव जज्वाल प्रावर्धत हुताशनः ॥ ८ G 5 50 9 B 5 54 21 L 5 50 8

कर्मेत्यथ —After 4ᵃᵇ, B₂ ins 1082* —B₄ om 4ᶜ–9.—ᶜ) D₁ ₄.₁₀.₁₂ भ्रमयन्. D₃ भ्रमन्तेन (for यस्य यतेन) Ś₁ Ñ₁ D₁ ₃ ₄ ₁₀ ₁₁ यमे स्यात् (for चार्यैर्दर्शितः) Ñ₂ V B₁₋₃ D₂ कर्मणायत्(B₁ °त्म)प्रयात्(V₁ B₁₋₃ °यते) च, D₅ देवे कर्मैव्ययनेन —ᵈ) T₁ न से, T₃ च हि, C₁ k as in text (for मम) Ś₁ D₁₀ [ज]पि (for स्यात्) Ñ₂ V B₁₋₃ D₅ यज्ञनिश्चय, D₁₀ [ज]न्मनः यम (sic) (for यस्य यम)

5 For sequence in B₃, cf v l 1. B₃ om 5 (cf v l 4) —ᵃ) Ñ₂ V B₁₋₃ D₁₁ यस्य D₆ यथा (for यो हि) —ᶜᵈ) D₆ G₃ तस्य (for अस्य) G₃ damaged from स्य up to गृहो Ñ₂ V B₁₋₃ D₆ कर्तुं गृहस्य, D₅ कार्यं कर्तुम् (sic) (for न्याय्यं कर्तुम्) D₁₁ कपि (for भिर्)

6 For sequence in B₃, cf v l 1 D₂ om 6 (cf. v l 4).—ᵃ) D₁₋₄.₁₀.₁₁ प्रदीप्त (for प्र°) —ᵇ) G₃ -दीप्त (for विद्युद्) —ᶜ) Ñ₁ [भ]वेषु D₅ [भ]वेषु (for [भ]वनेषु) Ñ₁ V B₁₋₃ D₂ ₄₋₁₀ T₂ ₃ G₁ ₃ M₃ लङ्कायां (for °यां) —ᵈ) Ś₁ Ñ₁ D₁ ₃.₁₀.₁₁ [भ]विराजत (for महाकपि) —After 6, D₃₋₅ S ins

1080* गृहाद्गृहं राक्षसानामुद्यानानि च वानरः ।
वीक्षमाणो ह्यसंत्रस्तः प्रासादांश्च चचार सः ।
अवप्लुत्य महावेगः प्रहस्तस्य निवेशनम् ।
अग्निं तत्रैव निक्षिप्य श्वसनेन समो बली ।
ततोऽन्यत्पुप्लुवे वेश्म महापार्श्वस्य वीर्यवान् ।

[l 1-3 = 5 5 15–16ᵇ.—(l 2) D₅ ₆ T₂ ₃ G₁ वीक्षमाणो (for वीक्ष°) —(l 3) G₃ damaged from प्रहस्तस्य up to नि in निक्षिप्य in l 4 D₁₀ निवेशने (for °नम्) —(l 4) D₄ ₇ ₉ विनिक्षिप्य M₃ न निक्षिप्य (for [ए]व नि°) —(l 5) Line 5 = 5 5 16ᶜᵈ]

7 For sequence in B₃ cf v l 1 B₃ om 7 (cf. v l 4) —ᵃ) Ś₁ D₁₀ महाघ्नस्य हुताशनं, Ñ V B₁₋₃ D₁ ₃ ₄ ₆ प्र(Ñ₁ म)दीप्तम् हुताशनं (D₁ °नं), D₅ मत्स्यदीप्यत वानरः, D₁₁ स्वतुभ्य च हुताशन —After 7, Ñ₂ V B₁₋₃ D₆(om hapl up to 8ᶜᵈ) ins.

1081* सान्निध्यं तत्र कृत्वाग्नि सुवक्त्रस्य सुवत्मनः ।

[V₁ B₁ D₁₁ तस्य (for तत्र)]

while D₃₋₅ S ins App I (No 11) after 7.

8 For sequence in B₃, cf v l 1 B₃ om 8 (cf v l 4) D₆(hapl) ₈ om 8ᵃᵇ (for D₆ cf v l 1081*) T₁ damaged for 8 Ś₁ Ñ V B₁ ₃(om 8ᶜᵈ) D₁ ₃ ₄ ₆ ₁₀ ₁₁ transp 8 and 9 —ᵃ) Ś₁ Ñ V B₁ ₂ D₁ ₄ ₁₀ तदा श्वसन, B₃ D₂ वात पवन, D₁₁ हुतवह (for श्वसनेन च) —ᵇ) Ñ₂ V B₁₋₃ अति(Ñ₂ °ति)वेगो (for अतिवेगो) Ś₁ Ñ V B₁₋₃ D₁ ₃ ₄ ₁₀ ₁₁ हुताशन (for महाबलः) —B₃ om 8ᶜᵈ M₁ reads 8ᶜᵈ twice —ᶜ) Ñ₂ यद्वोऽग्नि (for कालाग्नि) Ś₁ Ñ₁ D₁ ₃ ₄ ₁₀ ₁₁ G₃ सदीप्तः; Ñ₂ V B₁ ₂ D₆ महद्दहः, D₂ ममालय (for जज्वाल) —ᵈ) Ś₁ Ñ₂ V D₂ ₆ ₁₀ तेषु गृहमुख्येषु Ñ₁ B₁ ₂ D₁ ₃ ₄ ₁₁ तेषु वेश्मसु वर्धते —After 8, Ś₁ Ñ₁ D₁ ₃ ₄ ₁₀ ₁₁ ins B₃ ins after 4ᵃᵇ, while D₂ ins l 1–2 after 8 and repeats l 2 after 1087* and then cont. l 3–16

1082* ततोऽनिलसखो वृद्धो हुताशो वीर्यवान् ।
परिक्षस्तदा दृष्ट्वा मा समन्तात्प्रदहत ।
क्वचित्कनकवर्णाभा तपनीयनिभा क्वचित् ।
कृष्णायसवर्णा च क्वचिच्च रक्तोपमा ।
कुसुम्भोनिभा चापि किंशुकोपमसंनिभा ।
क्वचिद्भासुरा श्यामा स्वर्णाभा रक्तपिङ्गला ।
इन्द्रायुधनिभा भूत्वा नानावर्णा क्वचित्क्वचित् ।
ततस्ते राक्षसा क्रुद्धा रावणस्य महात्मनः ।
नाना गृहाश्च शोचन्ते निर्धुमं गगनादपि ।
प्राहारमवहस्य हस्ते हस्तेन पन्नगात् ।
धूमाकुलदिशं घोरे सौम्यन्तश्चेतसेतरम् ।
विक्षिप्य त्वरितविद्रा प्रस्फन्तो वै ततस्ततः ।
शाखान्यपतिता शस्त्रा पाण्या रात्रौ यथा ।
वज्रायुधस्य यथैव ज्वालमालाकुले पथि ।
आधावमानिव पवनो महाग्रन्थे भयानक ।
जीमूतमहर्मन्दिरस्यान्तवृष्टे वर्षति ।

[B₃ om l 1–3 —(l 1) D₂ [ए]त्यनिले (by transp) (for °निलसखो) —(l 2) Ñ₁ D₂ ₃(both times) ₄ ₁₁ परिक्षिप्य D₃ °तय (for °तदा).–Ñ₁ दृष्ट्वा D₁₋₃(second time) ₄ ₁₁ समो(D₂ °गा) स्त्री, D₂ (first time) पुरी स्त्री (for तदा स्त्रा) D₁ ₃ प्रदीप्त D₁₀ प्रदीप्त (for प्रदहत) Ñ₁ कनकाद्रिनिभा D₂ (first time) मया मार्गेवद and (second time) सर्वाग्निप्रोत्थ D₃ मार्गेवद D₁₁ मानस्य वा प्रवेश्य (sic) (for the post half) —After l 2, D₂(first time) ins

G 5 50 8
B 5 54 2
L 5 50 7

प्रदीप्तमग्निं पवनस्तेषु वेश्मसु चारयत् ॥ ९
तानि काञ्चनजालानि मुक्तामणिमयानि च ।
भवनान्यवशीर्यन्त रत्नवन्ति महान्ति च ॥ १०

तानि भग्नविमानानि निपेतुर्वसुधातले ।
भवनानीव सिद्धानामम्बरात्पुण्यसंक्षये ॥ ११

1082(A)* लोकव्याप्य यशो प्राप्त नीलाभत्र वनवासन् ।
कोलि निग्धप्यावदि मुक्तानि चन्द्रगिरे ।
महेन्द्रगिरिस्थानि श्यामान्यवि सुवत ।
उत्सन्नेत प्रमोदानि तोरणानि चकाशिरे ।
विचित्रितैव नद्यनि भेषजान्यनि सर्वशे ।
दाव धन्यशुभ्रान्तेषु चूर्णे व नग्निनिरे ।
बभञ्जे सा पुरी लङ्का यथै चातिमत्त्वता ।

—(l 3) D₁₋₄ ₁₁ वर्णाभृ (for -वर्णाभा) D₁₋₄ शिम (for शिखा) D₁₂ सपरीवो नम कचिद् (for the post half) —(l 4) Ñ₂ D₃ ₄ ₁₁ म(D₁₀ सु निर्णाम (for -सवर्ण म) B₄ कचिद्दुम्धवर्णाभिम D₈ कनिन्यधवर्णाभ (for the prior half) ‹ रत्नाश्रम B₄ D₂ ₄ ₁₁ °स्रोपम (for रत्नोपमा) —(l 5) Ñ₂ B₄ D₃ ₄ ₁₁ निमङ्गानि D₃ ₁₀ विरत (D₁₀ °आ) शाणि (for विशा यानि) A₂ D₂ -सनिम (for वृ्णा) B₄ शिगुप्तोव्वलनिभ D₁₋₄ कनिलेर्गुप्तनिभ D₁₂ विद्युतोव स सनिम (for the post half) —(l 6) B₄ D₂ ₄ ₁₁ धूमावृत रत्नाशे (for °वृत रत्ना) Ñ₂ B₄ D₃ ₄ ₁₁ विधूमो वन्ति (B₄ °विद्य D₃ °रन) हविद (for the post half) —(l 7) Ñ₂ B₄ D₃ ₁₁ शिखो D₁₄ प्रभो (for शिखा) B₄ D₂ नानावर्णे D₁ ₃ ₄ ₁₁ नानावर्णोपिम कचिद् (for the post half) —(l 8) D₃ हु (for ते) B₄ D₁₁ हुरा D₂ तद (for सदा) Ñ₁ B₄ D₁ ₂ ₄ ₁₁ श्यामल D₃ शतवल (for शतवला) B₄ D ₄ ₁₁ महारक —(l 9) D₁₁ भास्वता स्म A₂ B₄ भास्वन्त शोभते D₁₄ सतारका शोभनो (for the prior half) —After l 9 B₄ ins

1082(B)* कनक पुराणि सर्वाणि दग्धानि सर्वश ।
भूयि कृष्णवत्तवत्सा निवसुन्तराश्रितं ।
रामस्य कृपा सर्वे ते चाग्ने महिमायाम ।

—(l 10) B₄ D₂ ₄ ₁₁ वेश्मन D₂ वेश्मनि (for वेश्मनाम्) —(l 11) D₁₄ कश्चिद् (for कश्चिद्) A₂ मूलान्वितम कश्चि D₁ गन्धकविद्धिनेव (sic) D₁₁ मूलकविद्धिनेन (corrupt) (for the prior half) D₁₄ [र]वतम् (for [र]तम्) —(l 12) B₄ D₃ ₁₁ [र]द्रिश D₂ व्याया D₁₀ [आ]शिश (for [आ] शि —B₄ om l 13 —(l 13) A₂ D₁ ₄ भासा रेवनसाल D₁₁ भासानोन्नम सङ्काश (sic) (for the prior half) —(l 14) D₁₄ नद्युक् (for नद्युत्) D₂ [आ]दुलीकृता (for [आ]दुरे पति) —(l 15) B₄ D₃ ₁₁ भा त (for °ज्वाल A₂ B₄ D₂ ₃ ₁₀ ₁₁ °ज्वी) (for पतन्ते) D₄ वाम विश्व ददौ (sic) (for the prior half) —(l 16) Ñ₂ कश्ची (for च°) B₄ D₁ ₂ ₄ ₁₁ वन्यवेन्ते वली (D₂ च°) (for the post half) D₁ वीतुलाद्विवेता दर्शनामूल्य वनेषित (sic)]

—Thereafter D₄ ins a long passage relegated to App I (No 12)

9 For sequence in B₃, cf v l 1 B₁ D₂₋₈ (owing to transp) ; G₁ om 9 (for D₃ cf v l 4 and for D₂ cf v l 1081*) Ś₁ Ñ V B₁ ₂ D ₅₋₈ ₁₀ ₁₁ transp 8 and 9 —[a]) D₁₀ सदाहम् (for प्रदाहम्) A₂ पवने (sic) (for पवनम्) D₄ ज्वलितानौ —[b]) G₁ तत (for सु) D₂ वै रौ च (for वहमसु) Ś₁ [अ]दाहयत् A₂ D₂ T₂ G₁ ₃ ₄ सारयन्, Ś₁ D₁₁ कारयन् V₁ B₄ [अ]धीरयन् V₂ [अ]कारयन् B₁ धारयन् B₂ [अ]धारयन् D₂ G₂ M Cm [अ]धारयन् D₄ पेतु D₁ दाहयन् (for चारयत्) —After 9 T₁ ₂ G₁ M ins

1083* अनु कृष्णसंयोगात्तिविद्यो हुताशन ।

[Cf 8[cd] M₂ तथा (for अनु)]

10 For sequence in B₃ cf v l 1 B₄ om 10[cd]-11[ab] Ś₁ N₂ B₄ D₁₋₃ ₁₀ ₁₁ transp 10 and 11 G₂ repeats 10[cd] after 11 —[b]) Ś₁ D₁₀ -कुलानि V₁ -कुलानि B₁ ₂ ₄ D₂ ₃ ₄ -वत्तानि D₁₁ विमानि (for मयानि) —[c]) D₃ भुवनानि Ś₁ D₁₀ च द्रुतम् N V B₁ ₂ D₁₋₄ व्यशीर्यन्त B₄ D₂ विशीर्यन्त D₁ ₃ ₁₁ च शीर्यन्त (for [अ]वशीर्यन्त) —[d]) B₁ रत्नानि (for महान्ति) Ś₁ D₁₀ शीर्यन्त रत्नानि च

11 For sequence in B₃ cf v l 1 B₄ om 11[ab] (cf v l 10) Ś₁ A₂ B₁ D₁ ₂ ₁₀ ₁₁ transp 10 and 11 —[a]) Ś₁ N₂ B₄ D₁ ₃ ₄ ₁₀ ₁₁ द्रव्याणि तु (Ś₁ D₄ च) D₃ तानि द्रव्य (for तानि भग्न) N₂ V B₁ D₁₋₄ विमानानि (for विमानानि) —[b]) Ś₁ N₂ V₂ B₁ D₂ ₃ ₄ ₁₀ ₁₁ T₂ G₂ M₂ धरणीतले (for वसुधा°) —B₃ om T₁ damaged for 11[cd] —[c]) Ś₁ N V B₁ ₂ D₁₋₃ ₁₀ विमानानि (for भवनानि) D₂ तु (for [इ]व) B₄ सत्रा यान् (for सिद्धानाम्) —[d]) D₄ वयोगात् (sic) (for संक्षये) Ś₁ D₁₀ आकाशात्पतितानि च A₂ तथा पुण्य क्षयात् —After 11 D₂ ₃ ₄ S ins

1084* सन्नद्धे तस्य करे शाखायामा मयादयम् ।
स्वगृहस्य परित्राणं मही माद्योऽभिवर्धयम् ।
नूनमेषोऽभिरावण कपिरूपेण हा इति ।
क्रन्दन्त सहसा पेतु स्तन धयन्ता स्त्रिय ।
काश्चिदग्निपरीताङ्गो हर्म्येभ्यो मुक्तमूर्धजा ।
पतन्त्यो रेजिरेऽभ्रेभ्य सौदामिन्य इवाम्बरात् ।

[(l 2) D₂ ₃ स्वे स्वे गृ₂ Cg as above (for स्वगृहस्य) D₂ T₂ G₃ M₂ ₃ Cm gṛh [अ]नि T₁ ₂ Cv J₂ मा G₁ Cg -ना Ct as above (for [उ]न्नित) ⊛ Cg भद्रे स्वाहकनिवासिपिति पाठ ⊛ —(l 5) M₁ कश्चित् (for काश्चित्)

वज्रविद्रुमवैदूर्यमुक्तारजतसंहितान् ।
विचित्रान्भवनाद्धातून्स्यन्दमानान्ददर्श सः ॥ १२
नाग्निस्तृप्यति काष्ठानां तृणानां च यथा तथा ।
हनूमान्राक्षसेन्द्राणां वधे किंचिन्न तृप्यति ॥ १३
हुताशनज्वालसमावृता सा
हतप्रवीरा परिवृत्तयोधा ।
हनूमतः क्रोधबलाभिभूता
बभूव शापोपहतेव लङ्का ॥ १४
ससंभ्रमं त्रस्तविषण्णराक्षसां
समुज्ज्वलज्ज्वालहुताशनाङ्किताम् ।
ददर्श लङ्कां हनुमान्महामनाः
स्वयंभुकोपोपहतामिवावनिम् ॥ १५

G. 5. 50. 0
B. 5. 54. 42
L. 5. 52. 38

D₆ ₇ T₁ रीतमये (for °वैदू°) —T₃ damaged from वर्ण्यैश्चे up to सौदामिनी in l. 6 —(l. 6) D₆. ₁₃ G सौदामिन्य Cg as above (for °मिव) M₁ [भ]वन (for [भ]वन)]

while G₂ repeats 10[cd] after 11

12 For sequence in B₃ cf v l 1 —[a]) D₆ वज्र (for वज्र) D₁₋₃. ₅. ₁₁ T₂. ₃ G M वैदूर्य (for वैदूर्य) D₄ वज्रवैदूर्यमुक्ताद्य —[b]) D₄ सर्वान् (for मुक्ता) B₃ नागरा (for रजत) Ś₁ D₁₀ समन्वान्, Ñ₁ D₁. ₂. ₅. ₈. ₁₁ T₁ संहतान्, N₂ V B₁₋₃ D₆ भूषितान् B₄ संस्कृतान् (for संहितान्) —[c]) D₁. ₄ विविधान् (for विचित्रान्) Ś₁ B₄ D₁. ₃. ₄. ₁₀. ₁₁ भवने (for भवनाद्) N₂ V₃ B₁₋₃ D₆ विविधभवनोद्देशात् V₂ विविधभवनाद्देशात् G₃ Cg भवना-त्रिति द्वितीयसमासेन G₃ —[d]) N₂ V B D₁. ₈. ₆ इव मानान् (for स्यन्द°) B₁ ह (for स)

13 For sequence in B₃ cf v l 1 —[a]) T₁ सदा (for तथा) M₂ हरियूथप (for च यथा तथा) —M₃ om 13[cd] —[c]) D₆ वधः (for वधे) —For 13, Ś₁ Ñ V B D₁₋₄. ₈. ₁₀. ₁₁ subst while G₁. ₃ ins after 13

1085* नाग्निस्तृप्यति काष्ठानां नाधिं स हरियूथप ।

[Cf Pancatantra 2 148 Ś₁ D₁₀ नाधौ G₁ न्व (for नाम) G₃ तु (for स) N₂ V B D₁ हरियूथप D₁. ₄. ₁₁ कपि° (for हरियूथ)]

—Ś₁ Ñ V B D₁. ₃. ₈. ₁₀ G₁. ₃ cont while D₅₋₇ G₂ M₃ Cg t ins after 13

1086* न हनूमद्विशस्तानां राक्षसानां वसुंधरा ।

[Ś₁ D₁₀ हनूमता, D₃ न मवति M₃ Cg नाभिनृप्ति (for न हनूमद्) Ś₁ N₂ V B D₁. ₄. ₁₀ निरस्तानां (for विश°)]
—Thereafter Ś₁ N V B D₇. ₈(N₂ V B₁₋₃ D₆) 1–14) is ins while D₁. ₄. ₁₁ ins after 1085* a long passage relegated to App I (No 12) whereas after 1086* D₇. ₈(l 1–12 only) . G M₃ ins a long passage relegated to App I(No 13) —After 1086* D₃ further cont

1087* विमानेभ्य प्रदीप्तेभ्यो दह्यमाना वराङ्गना ।
सखाभरणसंयोगा भयाद्वा विप्रदुद्रुवुः ।
मुक्तोत्तरीया संभ्रान्ता दह्यमानपयोधरा ।
विकीर्णकेश्यो वेपन्त्यो धूमाकुलविलोचनाः ।
हा नाथ हा कान्त इति क्रुश्यन्त्यो लोकवत्सला
धावन्ति यत्र तत्रैव मृग्यो दावार्दिता यथा ।

—Thereafter D₃ cont l 2–16(repeting l 2 here) of 1082*.

—After 13 D₆ T₁. ₃ (l 3–12 only) . M₁. ₂ ins a long passage relegated to App I(No 13)

14 For sequence in B₃ cf v l 1 Ñ₁ D₁₁ repeat 14 after 16 while D₆ T₂ repeat 14 after App I (No 13) —[a]) D₁. ₄. ₁₁ (first time) हुता-शनेनाथ (for हुताशनज्वाल) Ñ₁(both times) समा-वृता D₁₁(second time) °वृता (for °वृता) Ñ₂ V B D₆ हुताशनार्चिः परिवेष्टिता सा(Ñ₂ D₆ °वृता) —[b]) Ś₁ Ñ₁(both times) . V B D₃. ₅. ₈. ₁₀. ₁₁ (first time) परमार्तयोधा D₁. ₄. ₁₁ (second time) प्रमत्तयोधा यथा॥ D₆(first time) हतवर्जितयोधा T₁(first time) परमा-र्तयोधा G₃ परिवृत्तयोधा M₃ परिवृत्तयोधा Cm e t ns in text (for परिवृत्तयोधा) —[c]) Ś₁ हनुमता Ś₁ Ñ₁(second time) B₄ D₁₋₄. ₁₀. ₁₁ (both times) T₁ (first time) G₁. ₃ कोप (for क्रोध) T₃ [स]मिहता (for °भूता) —[d]) Ś₁ Ñ₁ B₄ D₁. ₃. ₄. ₁₀. ₁₁ T₁ (Ñ₁ D₆ T₁ first time, D₁₁ second time) काल V₂ कोप [illegible] पाप, T₁. ₃ शोक (for शाप) —After 14 (first occurr ence) T₂ ins l 13–44 of App I(No 13)

16 V₃ B₁. ₂ om 15 Ś₁ Ñ B₄ D₁₋₄. ₈. ₁₀. ₁₁ read 15 after 17 V₃ transp 15 and 16 B₃ reads 51 17(17[ab] subst) and 15 after 5 51 36 —[a]) D₆ T₁. ₃ G₁. ₃ सशब्दसत्त्वा, D₆ T₃ G₂ M ससंभ्रमस्त (for ससंभ्रम त्रस्त) D₆ विशस्त (for विषण्ण) D₇. ₈ रक्षसां Ś₁ Ñ D₁. ₃. ₄. ₁₀. ₁₁ स सा ससंभ्रां(D₁. ₄ °योद्धा) तनिशाचरजना V₂ D₆. ₈ तदा समुद्भ्रा(B₄ स सा सत्र)-निशाचरकुला D₆ स तत्र ससंभ्रान्तनिशाचरा D₁₁ स तां प्रणश्यन्निशाचाकुलां —[b]) V₁ दुर्गां समुज्ज्वाल (for समुज्ज्वलज्ज्वाल) N₂ D₆ हुताशवेष्टिता D₆ सहसा समावेष्टितां (for हुताशनाङ्किताम्) —[c]) Ś₁ Ñ₁ B₄ D₁₋₄. ₁₀. ₁₁ महायशा N₂ D₆ विहायसा V₂ B₃ स तेजसा T₁ Cgp महसा G₂ °घर (for महामना) ; Cv हनुमान्महामना इति समस्तं । अन्यथा पादस्याष्टाक्षरत्वेन च्छन्दोभङ्गप्रसङ्गात्

G 5 50 21
B 5 51 41
L 5 50 33

स राक्षसांस्तान्सुबहूंश्च हत्वा
वनं च भङ्क्त्वा बहुपादपं तत् ।
विसृज्य रक्षोभवनेषु चाग्निं
जगाम रामं मनसा महात्मा ॥ १६

लङ्कां समस्तां संदीप्य लाङ्गूलाग्निं महाकपिः ।
निर्वापयामास तदा समुद्रे हरिसत्तमः ॥ १७

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे द्विपञ्चाशः सर्गः ॥ ५२ ॥

स्यात् । विषमवृत्तमिति कचित् । Cg हनुमान्महात्मा इति पाठ । हनुमान्महात्मेति पाठे विषमवृत्त वा ॥ —T1 damaged for 15^{cd} —^d) D1 3 T2 G1 Ck t स्वयमुरोषो (G1 °षा)पहतान्, D5 स्वयमुप कोप°, Cg as in text (for स्वयमुरोषोप°) Ñ2 V1 B2 4 D4 11 क्षिति (for [अ]वनिम्) Ś1 Ñ1 D1–6 10 स्वयमुप कोपहनामिव क्षितिं (D6 °वैक्षत). —After 15 D5 T G M2 3 ins D7 9 M1 ins l 1–4 after 15 and l 5–8 after l 10 of 1089*, while D5 ins after 14 (1)

1088* भङ्क्त्वा वनं पादपसंकुलं
हत्वा तु रक्षांसि महान्ति संयुगे ।
दग्ध्वा पुरीं तां गृहरत्नमालिनीं
तस्थौ हनूमान्पवनात्मजः कपिः ।
सुवर्णगृहाग्रतले विचित्रे
प्रतिष्ठितो वानरराजसिंह ।
प्रदीप्तलाङ्गूलकृतार्चिमाली
व्यराजतादित्य इवांशुमाली ।

[(l 3) T2 दग्ध (for रत्न) —D5 T3 M3 om. l 5–8 D5 ins l 5 8 for the first time after 15 repeating them here —(l 5) T2 3 G2 M3 त्रिकूट, G1 पुराग्रि (for गृहाग्र) —(l 8) G2 व्यराजत् (for व्यराजत) D7 (both times) 9 [अ]चिमाली (for [अं]शु°) —After l 8 (first occurrence) D5 ins l 13–14 of App I (No 13)]

—Thereafter T2 3 G2 cont 1089*, G1 cont l 1–4 of 1089*

16 For sequence in B3 cf v l 1 T1 3 G2 om 16 N2 transp 15 and 16 —^a) V रक्षोगणान् (for स राक्षसान्) Ś Ñ1 V2 B1 3 4 D1 4 6 10 11 निहत्य V1 B2 निहत्वा (for च हत्वा) —^b) V3 वरं (for वनं) N1 D3 11 तत D2 3 4 च तत् (for तत्) Ñ2 V B2–3 D5 महद्वनं तत्, D5 बहुपादपाय (for बहुपादपं तत्) —^c) B3 भय* कुलानि, B4 D1 भवनेषु वायु(D4 चाग्निम्), G1 भवनेषि चाग्नि (for भवनेषु चाग्निं) G2 विनाश्य रक्षोहृदय प्रकम्प —^d) Ñ2 V B D6 सीता (for रामं) M1 महाकपि (for महात्मा) —After 16 Ñ1 D2 repeat 14 while B3 ins a long passage relegated to App I (No 14)

—After 16, D1 2–4 M2 Ct ins T1 3 G2 cont after 1088* M1 ins l 9–10 after 10 and cont l 11–12 and l 1–8 after 1091* and G1 ins l 9–10 after 16 and cont l 1–4 after 1088*, l 11–12 and l 5–8 after 1091* G1 M1 ins l 1–4 and l 9–10 after 16 and ins l 11–12 and l 5–8 after 17 (M1 preceded by 1091*) M1 ins l 1–10 after 16 and cont l 11–12 after 1091*

1089* ततस्तु तं वानरवीरमुख्यं
महाबलं मारुततुल्यवेगम् ।
महामतिं वायुसुतं वरिष्ठं
प्रतुष्टुवुर्देवगणाश्च सर्वे ।
देवाश्च सर्वे मुनिपुंगवाश्च
गन्धर्वविद्याधरपन्नगाश्च ।
भूतानि सर्वाणि महान्ति तत्र
जग्मुः परां प्रीतिमतुल्यरूपाम् ।
भङ्क्त्वा वनं महातेजा हत्वा रक्षांसि संयुगे ।
दग्ध्वा लङ्कापुरीं भीमां रराज स महाकपिः ।
तं दृष्ट्वा वानरश्रेष्ठं हनूमन्तं महाकपिम् ।
कालाग्निरिति संचिन्त्य सर्वभूतानि तत्रसुः ।

[D5 reads l 1–4 in marg T1 damaged up to महाबलं in l 2 —(l 1) T2 तरसुत (for ततस्तु तं) G2 3 वानरराज G2 °सूनु (for °वीर) —(l 6) D1 9 पन्नगा M3 वानराश्च (for किंनराश्च) —(l 7) M3 transp भूतानि and सर्वाणि —After l 8 D1 8 T1 3 G1 M3 3 (after l 10) Cg read colophon ॥ Cg आदितः सर्गसंख्या द्विपञ्चाशः । ततो महात्मेऽनेक मन राक्षसानिति श्लोकोक्तार्थ काया एतस्मिन् अधिकं पठ्यते । बहुश्लोकेभ्यो महात्मा भजति सर्वे उदात्तोत्कर्षवर्णनं चैव द्रष्टव्ये ॥ —(l 9) T2 G3 हत्वा राक्षसपुंगवान् (for the post half) —(l 10) D3 9 T2 लङ्कां (for लङ्का) D1 सर्वां T1 2 M3 रम्यां (for भीमां) ॥ Cv अत्र सर्गे 'महाबल [illegible] महातेजा दग्ध्वा लङ्कापुरीं । स पुनः तैलत्वगास्कन्धज्वलत Cr (Venk ed) रामायणस्य मनीषि परमुद्वर्ता निर्मूले लङ्कां समस्तां संदीप्य ' इत्यत्र केषुचिन्कोशेषु प्रमाणं लिखितं ॥ —After l 10 D1 9 M1 ins l 5–8 of 1088* —D1 9 G2 om l 11–12 —(l 11) M1 महाकपि (for °कपिम्) —(l 12) T2 3 M1 3 कालाग्निरिति D5 यदा (for सर्व-)]

17 For sequence in B3 cf v l 15 V B1 3 om. 17 T1 damaged for 17^{cd} —^c) D7 9 संपीड्य (for

५३

संदीप्यमानां विध्वस्तां त्रस्तरक्षोगणां पुरीम् ।
अवेक्ष्य हनुमाँल्लङ्कां चिन्तयामास वानरः ॥ १
तस्याभूत्सुमहांस्त्रासः कुत्सा चात्मन्यजायत ।
लङ्कां प्रदहता कर्म किंस्वित्कृतमिदं मया ॥ २
धन्यास्ते पुरुषश्रेष्ठा ये बुद्ध्या कोपमुत्थितम् ।
निरुन्धन्ति महात्मानो दीप्तमग्निमिवाम्भसा ॥ ३
यदि दग्धा त्वियं लङ्का नूनमार्यापि जानकी ।
दग्धा तेन मया भर्तुर्हतं कार्यमजानता ॥ ४

G 5 49 D
B 5 55 E
L 5 51 4

°दीप्त] —^{b}) D1 I3 G1 2 M3 महात्म (for °कपि) —For 17^{cd}, Ś1 Ñ Ba 2 D1-4.5.8.9.11 subst

1090* स दीर्घं दीप्त्योद्धृत्य लाङ्गूलं भीमदर्शनम् ।

[Ś1 D10 [त] ध्याय Ñ2 D4 त्व, B3 D5 [त]त्मज B4 [व]धिकृत्य (for [त] कृत्य)]

—^{d}) Ś1 D7-10 T3 G1 हरियूथप, Ñ1 B3 D1.4.11 कपि°, D2 °यूथप (for हरिसत्तम) —After 17 Ś1 Ñ B1 D1-4.8.10.11 read 25 while D5-8 T G1 2 M1 3 ins

1091* तत्र देवाः सगन्धर्वाः सिद्धाश्च परमर्षयः ।
दृष्ट्वा लङ्कां प्रदग्धां तां विस्मयं परमं गताः ॥

[(l 1) D5-8 ततो (for तत्र) —(l 2) D8 दग्धा (for °दग्धां) M1 दृष्ट्वा दग्धां पुरीं लङ्कां (for the prior half) G1 परमात्मना]

—Thereafter T3 cont l 11-12 and l 1-8, G1 cont. l 11-12 and l 5-8, M1 cont l 11-12 of 1089*

—After 17, G3 M3 (preceded by 1092*) ins l 11-12 and l 5-8 of 1089*

Colophon V3 B2 om while D1 2 T1 2 G1 M2.3 (after l 10) read colophon after l 8 of 1089*. —Sarga name Ś1 Ñ1 B1 D2.11 लङ्कादीपन Ñ2 V1 B1 2 D6 लङ्कादाह, D1 3 4 लङ्काप्रदीपन, D6 हनूमते हनूमता लङ्कादीपनं —Sarga no (figures, words or both) Ñ2 B3 D1.4.10.11 om Ś1 53 Ñ2 V1 D5 52 B1 50 B2 55 D2 56 D3-8 S 54 —After colophon, G M1 2 conclude with श्रीरामाय नमः —After Sarga 52, Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 ins a long passage relegated to App I (No 24)

53

V2 B2 continues the previous Sarga

1 ^{a}) V2 B1-3 D2.11 M1 2 स दीप्यमाना Ck t संदीप्य° (as in text) D2 विध्वस्तां (for विध्वस्तां) —^{b}) M1 ग्रस्तो (for त्रस्त) D3 गणाकुलां (for -गणां पुरीम्) —T1 damaged for 1^{cd} —^{c}) D6 अवेक्ष्य —^{d}) Ś1 Ñ V B1 (marg also) 3 D2.6.10 विह्वल, [illegible] विह्वल, D1 विस्मय (for वानर) —After 1, V1 reads 5-6 (including star passage) while B1 read 5^{cd} only, all repeating 5^{cd} in its proper place

2 Ñ2 V2 B2 2 D6 om 2-4 —^{a}) Ś1 Ñ1 B1 4 D1.2.4.10.11 G2 M2 [अ] सीत् V1 [अ]ज (for [अ]-भूत्) D3 हनुमतस्त्रास —^{b}) Ñ1 चैव हि, D1.4.11 चैव हि (for चात्मनि) V2 B1 कृत्स्नदेह समागत, B3 कुत्सा देहविशालत —^{c}) Ñ1 किंचित्, D3-6 काम, Ck m k t as in text (for कर्म) —^{d}) Ś1 B2 D1.11 किंचित्, D2 किं चित्, D6 इति (for किंस्वित्) Ñ1 कृत कम मया इद (with hiatus)

3 Ñ2 V2 B1 3 D6 om 3 (cf v l 2^{a}) —^{a}) D1.4 पुरुषा, T2 वानर (for पुरुष) D1-4 धन्या खलु महात्मानो —^{b}) B1.4 कोपमुत्थित D2 कोपमूर्च्छित D1.11 कोप (D11 कोप) मुत्थित (for कोपमुत्थितम्) —^{c}) D6 निरन्धति T1 2 निरुन्धते B2 प्रतिसमनुरुध्यन्ति Ck t निरुन्धन्ति देव महात्मपदपीनगरम्य न कोपाय —^{d}) V1 D1 [अं] भसि (for [अ]म्भसा) —After 3 D1 2 6 S ins

1092* क्रुद्धः पापं न कुर्यात्कः क्रुद्धो हन्याद्गुरूनपि ।
क्रुद्धः परुषया वाचा नरः साधूनधिक्षिपेत् ।
वाच्यावाच्यं प्रकुपितो न विजानाति कर्हिचित् ।
नाकार्यमस्ति क्रुद्धस्य नावाच्यं विद्यते क्वचित् ।
यः समुत्पतितं क्रोधं क्षमयैव निरस्यति ।
यथोरगस्त्वचं जीर्णां स वै पुरुष उच्यते ।
धिगस्तु मां सुदुर्बुद्धिं निर्लज्जं पापकृत्तमम् ।
अचिन्तयित्वा तां सीतामग्निदं स्वामिघातकम् ।

[T1 damaged for l 1 —(l 1) G3 Cmp k (p) न (for क) —(l 2) T2 अपि (for अधि) —(l 3) D6 वाच्य (for वाच्य) G3 न हि (for न वि) —(l 4) D6 T2 G3 कार्य Ck t as above (for [आ]कार्य) D1 2 T1 वाच्य G3 वाच (for [आ]वाच्य) —(l 5) D6 T2 G1 2 M1 कोप (for क्रोध) —T1 damaged for l 6 —(l 7) T2 G1 2 धिग्मामस्तु सुदु° (for the prior half)]

4 Ñ2 V2 B1 3 D6 om 4 (cf v l 2) D1 2 4 om 4-5^{b} —^{a}) Ñ1 V1 B2 4 D2 M2 मया D11 om (for त्विय) D7-9 C1 मया (for लङ्का) Ś1 D9 प्रदग्धा [illegible] —^{b}) B1 नूनमार्या B4 नून मया D2 °मया (for नूनमार्या) D11 मैथिली (for जानकी) —D3 reads 4^{cd} in marg —^{c}) T2 दग्धा Ś1 D10 मया तथा (for तेन

G 5 50 21
B 5 54 41
L 5 50 33

स राक्षसांस्तान्सुमहूंश्च हत्वा
वनं च भङ्क्त्वा बहुपादपं तत् ।
विसृज्य रक्षोभवनेषु चाग्निं
जगाम रामं मनसा महात्मा ॥ १६

लङ्कां समस्तां संदीप्य लाङ्गूलाग्निं महाकपिः ।
निर्वापयामास तदा समुद्रे हरिसत्तमः ॥ १७

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे द्विपञ्चाशः सर्गः ॥ ५२ ॥

स्यात्। विषमवृत्तमिति वक्ति। Cg हनुमान्महात्मा इति पाठ। हनुमत महात्मेति पाठे विषमवृत्तं वा ॥ —T1 damaged for 15[d] —[d]) D2‧3 T2 G1 Ck t स्वयमुपेत्य(G1 °पा)पदृश्यात्, D1 स्वयमुप चोप°, Cg as in text (for स्वयमुपोपेत्य°) Ñ3 V1 B2‧3 D5‧13 स्थितिं (for [स] वनिन्) Ś1 Ñ2 D1–4‧10 स्वयमुप चोपदृश्याक्षिण स्थितिं(D1 °क्षिप्त), —After 15, D6 T G M1‧2 ins D7‧8 M3 ins l 1–4 after 15 and l 5–8 after l 10 of 1089*, while D8 ins after 14 (1)

1088* भङ्क्त्वा वनं पादपरत्नसंकुलं
हत्वा तु रक्षांसि महान्ति संयुगे ।
दग्ध्वा पुरीं तां गृहरत्नमालिनीं
तस्थौ हनूमान्पवनात्मजः कपिः ।
गृहाग्र्यमट्टालकतले विचित्रे [5]
प्रतिष्ठितो वानरराजसिंहः ।
प्रदीप्तलाङ्गूलकृतार्चिमाली
व्यराजतादित्य इवांशुमाली ।

[(l 3) T2 दग्ध्व (for तां) —D6 T1 M3 om. l 5–8 D6 ins l 5–8 for the first time after 15, repeating them here —(l 5) T1‧3 G3 M3 विहृ°, G1 गृहाग्रे (for गृहाग्र्य) —(l 8) G3 व्यभ्राजद् (for व्यराजत) D7‧8(both times)‧9 (अ)चिमाली (for [अ]शु°) —After l 8 (first occurrence), D6 ins l 13–4[a] of App I (No 13)]

—Thereafter T1‧3 G3 cont 1089*, G1 cont l 1–4 of 1089*

16 For sequence in B3 cf v l 1 T2‧3 G3 om 16 Ñ1 transp 15 and 16 —[a]) V रक्षोगणान् (for स राक्षसान्) Ś1 Ñ1 V2 B2‧3‧4 D1–4‧8‧10‧11 निहत्य, V3 [illegible] निहत्य (for [illegible] हत्वा) —[b]) V3 वह (for वनं) Ñ2 D.11 वनं, D7‧8‧9 च वनं (for तत्) Ñ2 V B1–3 D5 महद्वैत्यवनं, D1 बहुपादपाश (for बहुपादपं तत्) —[c]) B3 गृह* हुताग्नि, B4 D6 भवनेषु वाह्नं(D6 चाग्निं), G1 भवनेति चाग्नि (for भवनेषु चाग्निं). G3 निवह रक्षोद्भवश प्रकम्प —[d]) Ñ2 V B D5 सीता (for रामं) Ñ1 महाकपि (for महात्मा) —After 16 Ñ1 D11 repeat 14, while B1 ins a long passage relegated to App I (No 14).

—After 16, D5‧7‧8 M3 Ct ins, T1‧3 G3 cont after 1088*, I1 ins l 9–10 after 10 and cont. l 11–12 and l 1–8 after 109 * and G2 ins l 9–10 after 16 and cont l 1–4 after 1088*, l 11–12 and l 5–8 after 1091*, G3 M3 ins l 1–4 and l 9–10 after 16 and ins l 11–12 and l 5–8 after 17 (M3 preceded by 1091*), M1 ins l 1–10 after 16 and cont. l 11–12 after 1091*

1089* ततस्तु स वानरवीरमुख्य
महाबल मारुततुल्यवेगम् ।
महामतिं वायुसुतं वरिष्ठं
प्रतुष्टुवुर्विबुधगणाश्च सर्वे ।
देवाश्च सर्वे मुनिपुंगवाश्च [5]
गन्धर्वविद्याधरकिंनराश्च ।
भूतानि सर्वाणि महान्ति तत्र
जग्मुः परां प्रीतिमतुल्यरूपाम् ।
भङ्क्त्वा वनं महातेजा हत्वा रक्षांसि संयुगे ।
दग्ध्वा लङ्कापुरीं भीमां रराज स महाकपिः । [10]
स दृष्ट्वा वानरश्रेष्ठं हनूमन्तं महाकपिम् ।
कालाग्निरिति संचिन्त्य सर्वभूतानि तत्रसुः ।

[D5 reads l 1–4 in marg T1 damaged up to महाबल in l 2 —(l 1) T2 ततस्तु (for ततस्तु स) G3 वानरराज, G3 °मुख (for °वीर) —(l 6) D5‧8 गन्धर्व M3 –नागराः (for किंनराश्च) —(l 7) M3 transp भूतानि and सर्वाणि —After l 8, D5‧7 T1‧3 G3 M3 (after l 10) Cg read colophon ॥ Cg अत्रिस्मिं सर्गे लङ्कादाहप्रसङ्गोक्तिः । ततो महात्मनेत्येव न राक्षसविलयोक्तिस्तथा तुभ्यं ... ॥ —(l 9) T2 G3 हत्वा राक्षसपुंगवान् (for the post half) —(l 10) D5‧9 T1 रराज (for रराज) D1 सर्वां T1‧3 M3 रम्यां (for भीमां) ॥ Cv ... इत्यादिश्लोकद्वयम् । ... , Cr (Venk ed) ... —After l 10, D7‧8 M1 ins l 5–8 of 1088* —D5‧9 G3 om l 11–12 —(l 11) M1 महाकपि (for °कपिम्) —(l 12) T1‧3 M1‧3 कालाग्निरिति D1 सर्वे (for सर्व-)]

17 For sequence in B3, cf v l 15 V B1‧3 om. 17. T1 damaged for 17[ab]. —[a]) D7‧8 संदीप्य (for

५३

संदीप्यमानां विध्वस्तां त्रस्तरक्षोगणां पुरीम् ।
अवेक्ष्य हनुमाँल्लङ्कां चिन्तयामास वानरः ॥ १

तस्याभूत्सुमहांस्त्रासः कुत्सा चात्मन्यजायत ।
लङ्कां प्रदहता कर्म किंस्वित्कृतमिदं मया ॥ २

धन्यास्ते पुरुषश्रेष्ठा ये बुद्ध्या कोपमुत्थितम् ।
निरुन्धन्ति महात्मानो दीप्तमग्निमिवाम्भसा ॥ ३

यदि दग्धा त्वियं लङ्का नूनमार्यापि जानकी ।
दग्धा तेन मया भर्तुर्हतं कार्यमजानता ॥ ४

G 5 41 0
B 5 55 8
L 5 54 1

°द्रुप) —ᵈ) D3 T3 G1 2 M2 मङ्गल° (for °कपि) —For 17ᶜᵈ Ś1 Ñ Bs 4 D—6 8 10 11 subst

1090* स दायं सीरपोऽदृत्य हाटक भोमकृशानम् ।

[Ś1 D6 [उ खाय Ñ1 D6 ब्रू B3 D5 [उ त्राय B1 [ब विय (for [ज कृत्य]]

—ᵈ) Ś1 D1 10 T1 G2 हरिपुंगव B1 B3 D2 6 11 कपि° D1 °पुंगव (for हरिसत्तम) —After 17 Ś1 Ñ B4 D1 4 6 10 11 read 15 while D7 8 T G 2 M1 2 ins

1091* तत्र युद्धा सानन्दा निहत्य परमाद्भुतम् ।
लङ्का लङ्कां प्रदग्धा ता विस्मय परमं गता ।

[(l 1) D7 8 तती (for तत्र) —(l 2) D8 प्र°ददं (for °दग्धां) M2 शुत्वा नग्नां पुरीं दग्धा (for the prior half) G1 प्रतापवान्]

—Thereafter T2 cont l 11–12 and l 1–8 G1 cont l 11–12 and l 5–8 M1 cont l 11–12 of 1089*

—After 17 G1 M2 (preceded by 1091*) ins l 11–12 and l 5–8 of 1089*

Colophon V2 B2 om while D1 8 T1 2 G2 M1 2 (after l 10) read colophon after l 8 of 1089* —*Sarga name* Ś1 Ñ1 B1 D2 12 लङ्कादाहः Ñ2 V1 B2 3 D5 लङ्कादाहः D1 3 4 लङ्कादाहनम् D6 लङ्का दहनम् सर्ग एकाशीतिः —*Sarga no* (figures words or both) Ñ1 B3 D1 2 4 10 11 om Ś1 53 Ñ2 V1 D2 52 B1 50 B2 55 D3 56 D7 8 9 5 54 —After colophon G M1 2 conclude with श्रीरामाय नमः —After Sarga 52 Ś1 Ñ1 D—6 10 12 ins a long passage relegated to App I (No 14)

53

V2 B2 continues the previous Sarga

1 ᵃ) V2 B1 2 D2 3 12 M1 2 स दीप्यमानां Cᵏ t संदीप्य° (as in text) D1 विध्वस्तां (for विध्वस्तां) —ᵇ) M2 त्रस्तो (for त्रस्त) D1 महापुरीं (for °गणां पुरीम्) —T1 damaged for 1ᶜᵈ —ᶜ) D6 प्रवृत्य —ᵈ) Ś1 Ñ V B1 3 (marg also) 4 D1 5 6 10 विह्वल B2 विद्रुत B4 विस्मय (for वानर) —After 1 V1 reads 5 6 (including star passage) while B1 4 read 5ᵃᵇ only all repeating 5ᵃᵇ in its proper place

2 Ñ2 V2 B2 3 D6 om 2 4 —ᵃ) Ś1 Ñ1 B1 4 D1 3 4 10 11 G1 M2 [अ]भू तीव्र V1 [अ]भूत् [for [अ]भूत् सु] D5 हनुमतस्त्रास —ᵇ) Ñ1 चैव हि D1 10 11 चैव हि (for चात्मनि) V1 B1 कुत्साऽऽत्मन्यजायत B3 कुत्सा स्वात्मन्यजायत —ᶜ) Ñ1 किंचित् D1 2 4 काम Cᵐ kt as in text (for कर्म) —ᵈ) Ś1 B2 D1 10 11 किंचित्, D8 तत् किं D1 वचित् (for स्वित्) Ñ1 कृत कम मया हुए (with hiatus)

3 Ñ2 V2 B1 2 D6 om 3 (cf v l 2) —ᵃ) D1 4 पुरुषा T2 धन्य (for पुरुष) D1 4 ध्यानं एतु महा त्मानो —ᵇ) B1 4 कोपमुत्थित D5 क्रोधमुत्थित D1 11 क्रोध (D11 क्रोध) मूर्छित (for कोपमुत्थितम्) —ᶜ) D6 निरुन्धन्ति T1 2 निरुन्धत B3 प्रदीप्तमनुदृत्यति ⊛ Cᵐ t दुःसाभिमय देव महात्मपदर्शितस्य त शोषय ⊛ —ᵈ) V1 D5 [अ]ग्नि (for [अ]म्भसा) —After 3 D1 4 6 Ś ins

1092* तत्र पादन बध्यते अतो इत्यतस्तथि ।
तत्र परस्परा यात्रा नर नाप्तुकमिनिपेन ।
बाल्यावस्थ प्रलपितो न विराजति काञ्चित् ।
बालावस्थामपि न दृश्य नावश्य स्थित कर्वेत् ।
म मनुपशिल सोऽथ अनर्थेन निरत्ययि ।
अतोऽपा तत्र तीव्रा न वै कृत्स रजते ।
विमुच्य मा चतुर्थोद विरद्ध धार्यकामम् ।
वर्णित्ययिद्धा सा सीतामपि स्यामिया न्यम् ।

[T1 damaged for l 1 —(l 1) G1 Cᵐ p k tp प्र (for क) —(l 2) T2 सर्वे (for सर्वि) — l 3) D1 कच्चा (for बाल) G2 न हि (for न वि) —(l 4) D6 T2 G2 स्वयम Cᵏ t as above (for [अ]वस्थ°) D1 4 T1 शिष्य G2 श्रुत (for [अ]वश्य) —(l 5) D6 T2 G1 2 M1 क्रोध (for सोध) —T1 damaged for l 6 —(l 7) T2 G1 2 क्रियात्मकपदुद (for the prior half)]

4 Ñ2 V2 B1 2 D6 om 4 (cf v l 2) D1 3 4 om 4–5ᵇ —ᵃ) Ñ1 V1 B2 3 D5 M2 मया D1 om (for त्विय) D1 5 Cᵏ t मर्त्या (for लङ्का) Ś1 D6 दग्धिका पुरी लङ्का —ᵇ) B1 नूपमाया B2 नून मया D1 °मया (for नूनमाया) D6 मैथिली (for जानकी) —D1 reads 4ᶜᵈ in marg —ᶜ) T2 दग्ध Ś1 D6 मया दग्धा (for तेन

यदर्थमयमारम्भस्तत्कार्यमवसादितम् ।
मया हि दहता लङ्कां न सीता परिरक्षिता ॥ ५
ईषत्कार्यमिदं कार्यं कृतमासीन्न संशयः ।
तस्य क्रोधाभिभूतेन मया मूलक्षयः कृतः ॥ ६
विनष्टा जानकी व्यक्तं न ह्यदग्धः प्रदृश्यते ।
लङ्कायाः कश्चिदुद्देशः सर्वा भस्मीकृता पुरी ॥ ७
यदि तद्विहतं कार्यं मया प्रज्ञाविपर्ययात् ।
इहैव प्राणसंन्यासो ममापि ह्यतिरोचते ॥ ८
किमग्नौ निपताम्यद्य आहोस्विद्वडवामुखे ।
शरीरमाहो सत्त्वानां दद्मि सागरवासिनाम् ॥ ९
कथं हि जीवता शक्यो मया द्रष्टुं हरीश्वरः ।
तौ वा पुरुषशार्दूलौ कार्यसर्वस्वघातिना ॥ १०
मया खलु तदेवेदं रोषदोषात्प्रदर्शितम् ।
प्रथितं त्रिषु लोकेषु कपित्वमनवस्थितम् ॥ ११

मया) B3 हत (for मर्दुर) —c) N1 हतुं, B2 कृत, B4 क्षिप्त D3 हत, T2 3 G1 3 क्षिप्त G2 हत्य (sic), Cm t as in text (for कृत) T1 damaged from कार्यं up to 5b

5 D1 3 6 om 5ab T1 damaged up to 5b (for both cf v l 4) V3 reads 5-6 after 1 repeating 5ab here B2 4 read 5ab after 1 repeating it here —a) B1 यद्दृश्योयम् V3 समन्भत (for मारम्भम्) —b) D12 सर्वम् (for कार्यम्) Ś1 D10 तत्कार्यमफलं कृतं, V1 B2 4 (all second time) तत्कार्यमिह नाशितं —B2 om 5c-6 —c) Ñ2 V B1 3 4 D5 [ह्]इ D11 [न]हि (for हि) D1 4 यदि दग्धा मया लङ्का D6 यदि लंका मया दग्धा —d) T2 3 transp न and सीता

6 V1 reads 5 6 (including star passage) after 1 B2 om 6 (cf v l 5) —a) Ś1 D10 ईषत्कृतम्, Ñ1 °कर्म, Ñ2 V2 अल्पशेषम्, V3 B3 4 D5 अल्पशेषम्, D1 3 8 11 Ck ईषत्करम् (for °कार्यम्) —Ś1 om (hapl) 6b-8a —b) Ñ1 D1 4 10 नासीत्पूर्वं (for कृतमासीन्न) D11 मया प्रज्ञाविपर्ययात् (= 8b) —c) D1 6 अस्य, D10 येन (for तस्य) —d) D5 मया (for मया) Ñ1 मूलक्षय, T1 °क्षति, Cv as in text (for °क्षय) T2 कृता —For 6cd, Ñ2 V B1 3 4 D5 11 subst

1093* कस्मै परोपकारोतेन समूलमिह नाशितम् ।

[B3 मया (for कस्मै) V3 तस्मात्कोपपरीतेन (for the prior half)]

7 Ś1 om 7 (cf v l 6) —a) D12 T1 3 M2 सूक्ष्म (for व्यक्तं) —b) Ñ2 प्रकाशते, D11 प्रदह्यते (for प्रदृश्यते) D6 न ह्यदग्धा प्रकाशते —c) D5 T M2 3 स्थानं B3 कश्चिद् (for कश्चिद्) D10 लङ्का नैव हि दुर्धर्षा —T1 damaged for 7c-8b —d) B1 सर्वं D10 मया (for सर्वा) B3 D1 6 T2 मया (for पुरी)

8 Ś1 om 8a (cf v l 6) T1 damaged for 8ab (cf v l 7) —a) D10 यद्यहं Ñ1 D5 10 T3 G विहितं (for विहतं) Ñ2 V B D1 3 11 कदम विहि(V3 V1 B1 °हु, D5 °हि D11 च ह)तं कार्यं, D1 4 यदि वा गर्हितं कर्म, D7 तदेव विहत कार्यं —b) Ñ V B D12 T2 M मम (for मया) D13 मम प्रज्ञाविपर्ययः —c) D2 देह (for प्राण) Ś1 D10 विन्यासो, Ñ1 संन्यासो, A3 V1 B D5 संन्यासम् (for -संन्यासो) —d) D1 3 11 मया (for मम) Ś1 D10 G1 M2 3 [ह्य]सि, V2 D1 4 M1 [ह्य]त्र, D11 [ह्य] पि, G1 हृ (for [ह्य]ति) Ñ2 V1 B D5 ममद्यप्यभि(D5 °पि)रोचये, D1 6 ममैव ह्यपि(D5 ■ ह्यतथापि)रोचते, D2 मम ह्यपि पुरुषते ✱ Cr मम चापि सत्र निपातसमुद्भवं कार्यविहतिसमुत्थमपर ✱

9 a) Ś1 D10 न पतामि, Ñ2 V B1-4 D11 निप(D11 नि)क्षिपे चे(B3 °ह)हम्, B1 निपतिष्यामि D1 नि क्षिपाम्येवम्, D5 (after corr sup lin) निपतोऽमग्नौ D6 °म्यत्र, T3 °तिष्येऽत्र, G1 3 °तिष्ये वा (for निपता म्यद्य) M1 किमत्र न पताम्यग्नौ —Note hiatus between a and b —b) Ñ2 V B1 3 D5 अथवा D1-4 11 आहो स्विद्, M1 वाहो° (for आहो°) B3 वडवानले —c) A1 V B3 D5 अत्र, B1 3 वरा T2 G1 3 इह (for आहो) T1 अद्य शरीरं सत्वानां —d) Ñ2 V B1-4 D5 दद्म(B1 °द्याम्)मि(V3 °दास्मि, V1 °दामि)ह —For 9cd Ś1 Ñ1 B4 D1-4 10 11 subst

1094* शरीरं वापि सत्त्वेभ्यो दद्यामि मकरालये ।

[D1 3 11 च (for वा) Ñ1 भूतेभ्यो (for सत्त्वेभ्यो) D1 दद्याम्ये]

10 a) D5 D7 1 T1 3 G2 तु, D3 च, D4 त (for हि) D2 3 G2 M1 जीवितां D11 शक्य (for शक्यो) —b) N1 V D5 D1-4 11 कपीश्वर (D11 °र) —D1 om 10cd-11a —c) B2 सर्वकार्यविघातिना

11 D2 om 11a (cf v l 10) —a) Ś1 V D1-4 D5 तदेवेदं खलु मया —b) T2 रोष (for रोष) Ñ V D D1 3 11 प्रकाशित, D5 मयाशित (for प्रदर्शितम्) Ś1 D10 दोषालेशा(D1 °शो)त्प्रकाशितं, D2 सत्यमेतत्प्रकाशितं —c) Ś1 D10 प्रथुतं, N2 V B D5 त्रिस्पृष्ट (for प्रथितं) —d) V2 D1 3 (m also as in text) कार्यं यद् (for कपित्वम्) V1 B3 मद्गर्वितम् (for मन°) —After 11 B2 reads 12ab for the first time repeating it in its proper place

धिगस्तु राजसं भावमनीशमनवस्थितम् ।
ईश्वरेणापि यद्रागान्मया सीता न रक्षिता ॥ १२

विनष्टायां तु सीतायां तावुभौ विनशिष्यतः ।
तयोर्विनाशे सुग्रीवः सबन्धुर्विनशिष्यति ॥ १३

एतदेव वचः श्रुत्वा भरतो भ्रातृवत्सलः ।
धर्मात्मा सहशत्रुघ्नः कथं शक्ष्यति जीवितुम् ॥ १४

इक्ष्वाकुवंशे धर्मिष्ठे गते नाशमसंशयम् ।
भविष्यन्ति प्रजाः सर्वाः शोकसंतापपीडिताः ॥ १५

तदहं भाग्यरहितो लुप्तधर्मार्थसंग्रहः ।
रोषदोषपरीतात्मा व्यक्तं लोकविनाशनः ॥ १६

इति चिन्तयतस्तस्य निमित्तान्युपपेदिरे ।
पूर्वमप्युपलब्धानि साक्षात्पुनरचिन्तयत् ॥ १७

अथवा चारुसर्वाङ्गी रक्षिता स्वेन तेजसा ।
न नशिष्यति कल्याणी नाग्निरग्नौ प्रवर्तते ॥ १८

न हि धर्मात्मनस्तस्य भार्याममिततेजसः ।
स्वचारित्राभिगुप्तां तां स्प्रष्टुमर्हति पावकः ॥ १९

नूनं रामप्रभावेन वैदेह्याः सुकृतेन च ।
यन्मां दहनकर्मायं नादहद्धव्यवाहनः ॥ २०

त्रयाणां भरतादीनां भ्रातॄणां देवता च या ।
रामस्य च मनःकान्ता सा कथं विनशिष्यति ॥ २१ G 5 52 19 B 5 51 25 L 5 52 21

---

12 B3 D8 om. 12 D1.4 T3 G2 om. (hapl.) 12^{ab} Ś1 Ñ1 D10 transp. ^{ab} and ^{cd} —^a) Ñ2 राजसभावम्, D6 राजसंभावम् (for राजसं भावम्) —^b) V2 मनीशमनवस्थित. Cf. मनीशशब्दस्य दृढभावपरित्यागार्थत्वं इति कश्चित् — B2 repeats 12^{cd} here (cf. v.l. 11) —^c) Ñ2 V1 D1.2 D5 (द्)र (for (म)पि). Ś1 Ñ3 D1.4.10 M3 यद्रोषात्, D11 तद्रागात्, G2 यन्मोहात् (for यद्रागात्). B1 (first time) इदानीमपि यद्रोषात्, B2 (second time) ईश्वरेण च यद्रागात् —^d) D6 om. न (subm.). T1 न धार (for सीता न)

13 D4 om. 13^{abc} —^a) Ś1 om. (subm.), Ñ2 च, Ñ3 V B1.4 D6 हि (for तु). Ś1 Ñ1 D1.2.10.11 वैदेह्यां (for सीतायां) —^b) D6 न भविष्यतः (for विनशिष्यतः). Ñ2 V B D1 तौ द्वावपि विनश्यत (Ñ2 °श्यतः) —^c) Ñ2 तथा (for तयोर्). Ś1 Ñ V B D1.2.3.10.11 विनाशात् —^d) Ñ1 V B D4 न भविष्यति. D6 विनशिष्यते, D10 विनिशिष्यति (sic). D5 भ्रातुर्नाशे विनश्यति

14 ^a) Ñ2 V1 B D6 तत (for श्रुत्वा). Ś1 Ñ V B1.2.4 D1.2.3.10.11 एतच्छ्रुत्वा. B3 एवं वचः (for एतद्वचः) —^b) Ñ1 धर्मज्ञ. Ñ2 V L D1.4 स च, D1.11 स हि (for सह) —^d) Ś1 शक्नोति. D11 शक्यति (for शक्ष्यति). Ñ2 Ñ3 B D5 नियतं न भविष्यति, V2 न भविष्यति नान्यथा, D1.4 सोऽपि त्यक्ष्य(D4 °क्ष्य)ति जीवितं

15 ^a) Ś1 Ñ1 धर्मिष्ठे (sic). Ñ2 V B D6 धर्मज्ञे. D1.4.10.11 धर्मिष्ठे. D5 नष्टेषु (for धर्मिष्ठे) —^b) Ś1 D10.11 न संशय, Ñ1 D1.4 T3 G1 असंशयं. Ñ2 V B D6 चैव धर्म (Ñ2 B1.2 °र्मं) परिरक्षिता. D1.4 सद्यः (D4 सर्वे) संपरिपालिता. D5 गतो नाशं असंशयं —After 15^{ab}, B2 ins.

1095* विनष्ट या तु सीतायामेव यानि महान्(।

—^c) Ś1 D1.10.11 नशिष्यति, B2.4 भविष्यति. D5 विश्वे दर्शि (for भविष्यन्ति). D6 reads from सर्वाः up to ^d in marg. Ñ2 V B D6 सैव (for सर्वाः). Ñ2 D1.4 प्राणा वियु(D1 वसि, D4 भवि)त्यति —^d) B1 D11 -भवाद (for -संताप)

16 B3 om. 16–17 —^a) D11 श्वय (for भाग्य). Ś1 Ñ B1.2.4 D1.2.3.10.11 मदभाग्यस्तु —^b) D5 M1 लुब्ध (for लुप्त). D11 -आत्मार्थः. M2 धर्मात्म (for धर्मार्थ) —^c) B2 रोष (for दोष). Ñ2 V B1.2.4 D6 मोह (for -दोष). G1 missing for रोषदोष —^d) Ś1 Ñ V B1.4 D1.2.3.10.11 M3 विनाशकः.

17 B1 om. 17 (cf. v.l. 16). Ś1 D10 om. 17. —^a) Ñ V B1.3.4 D6.1.11 सर्वे (B2 °द)य त्रो! B1 त्रो, कल्पशास. D1 तमेव लोकमशास. D4 तमेव गोकमशास —^c) D6 सर्वेष (for पूर्वम्). D6 अपि (for अपि) —^d) Ñ2 V B1.2.4 D6 मर्वं. D5 स ते (sic) (for साक्षात्). D6 स भूय पर्यचिन्तयत्

18 ^a) Ñ V B D1.4 विनश्यति (for नशिष्यति). D1 G1 कल्याणि. D11 न नाशयति कल्याणी —^d) D5 प्रवर्तते (for प्रवर्तते)

19 D11 reads 19^{ab} twice —^a) T3 ता (for हि). Ś1 D10 तस्य धर्मात्मनो भार्यां, D11 (second time) भार्यां धर्मात्मनो विशुद्धस्य —^b) D10 सदर्शिष् (for भार्याम्). D6 अमिततेजसा. Ś1 भार्यां नाममिततेजस, V3 भार्यां नाममितौ जस —^c) Ñ2 V B2 D1.4 स्वचारित्राभि, D1.4 सुचा°, D1.4 सुचा° D6 स्वचा°, D5 स्वच° D5 T3 स्व च(T3 °चा)रित्राभि, G2 स्वचारित्रेण (for °रित्राभि). Ś1 D10 गुप्तस्य. D11 सुचरित्राभिगुप्तायां —^d) B1 द्रष्टुम्, D5 स्प्रष्टुम् (for स्प्रष्टुम्). D10 नार्हति (for अर्हति)

20 ^a) [illegible] हत (for नूनं). Ś1 Ñ1 V2 B D1.2.3.11 रामप्रभावेण —^b) Ś1 D10 वैदेह्यास्तपसापि वा —^c) Ś1 यत्मा D6 नित्य, D6 M1.2 यस्मा (for यन्मां). Ś1 Ñ V1 B D1.2.3.10.11 -कर्मापि. G2 -कर्म सो (for कर्मायं) —^d) D5 मामधाक्षीद्. T3 न दहेद् (for नादहद्)

21 ^a) V B1 द्रव्य (for त्रयाणां) —^b) Ś1 Ñ1 B1

G 5 51 0 B 5 55 26 L 5 54 0 यद्वा दहनकर्मायं सर्वत्र प्रभुरव्ययः ।
न मे दहति लाङ्गूलं कथमार्यां प्रधक्ष्यति ॥ २२
तपसा सत्यवाक्येन अनन्यत्वाच्च भर्तरि ।
अपि सा निर्दहेदग्निं न तामग्निः प्रधक्ष्यति ॥ २३
स तथा चिन्तयंस्तत्र देव्या धर्मपरिग्रहम् ।
शुश्राव हनुमान्वाक्यं चारणानां महात्मनाम् ॥ २४
अहो खलु कृतं कर्म दुर्विषहं हनूमता ।
अग्निं विसृजताभीक्ष्णं भीमं राक्षसमद्मनि ॥ २५
दग्धेयं नगरी लङ्का साट्टप्राकारतोरणा ।
जानकी न च दग्धेति विस्मयोऽद्भुत एव नः ॥ २६

D1 3 4 10 11 दश! D11 येत् [meta] जर्षेषा N2 V1 B1 3 D6 देवोपमा B2 °म(ा), V2 B3 देवोपमा D5 देवतेजसा (for दग्धा च सा) —°) D5 मनसा (for च मन) Ś1 N1 B2 4 D1 3 4 10 11 मन वाता —ᵈ) Ñ2 V B1 तु(V3 B1 तु) विनश्यति, D6 तु विपश्यति (for विनश्यति) Ś1 D10 लि य रामपराक्रमा Ñ1 B4 कथमपि प्रधक्ष्यति, B3 सा कथ सप्रधक्ष्यत, B3 सा कथ न प्रधक्ष्यति, D1 3 4 कथ सा नाशमामुयात्, D5 कथ सोत्र प्रधक्ष्यति, D11 कथ वह्नि प्रधक्ष्यति

22 ᵃ) B4 D1-4 11 T3 G M1 3 यद्वा, D5 यथा (for यद्वा) D6 य , D11 [भ]ता, G3 [भ]तौ (for [भ]व) —ᵇ) Ñ1 B1 D1-4 11 सर्वत्र(Ñ1 °त्रा)मतिम (Ñ1 D1 3 4 °म) प्रभु —ᶜ) N2 B4 D1-4 11 [भ]दहत्मम (for मे दहति) —ᵈ) G1 भविष्यति (for प्रधक्ष्यति) D11 कथ बाधा प्रपद्यते —For 22, Ś1 D10 subst

1096* कथ सा दह्यते वह्निरक्षिणीमपते स्थिताम् ।

[D11 वदने and -नते (for दह्ये and -मीम)],
while Ñ2 V B1-3 D6 subst for 22, Ñ1 B4 D1-4 11 ins after 22

1097* मतोपवासनपरता नित्य रामपरायणाम् ।
ता कथ धक्ष्यते वह्निरविधीना तपस्विनीम् ।

[(l 1) Ñ1 D1 3 4 10 नित्या V1 नियमा V2 नियम (for परता) D1 3 रता (for नित्य) —(l 2) N2 तां कथ न (hypm) D1 कर ता (by transp) D5 वह्निरेनी (for वह्नि°) N1 का ता धक्ष्ये सुधि अविज्ञानपस्विनी, D1 3 11 कथ ता धक्ष्यति(D11 °ते) वह्निरविधीना ॥ सती(D11 °प्रधक्ष्य), D1 कथ धक्ष्यति तां वह्निर्विधीनांतपस्विनी]
—After 22 D5-9 S ins

1098* पुनश्चाचिन्तयत्तत्र हनूमान्विस्मितस्तदा ।
हिरण्यनाभस्य गिरेर्जलमध्ये प्रदर्शनम् ।

[(l 1) G1 निरीक्षत (for विस्मित) D5 हनुमान्सखा तत्र (for the post half) —(l 2) G3 जल (for जल-) D5 marg G3 मध्ये प्रदर्शन]

23 D3 om 23 —ᵃ) Ś1 Ñ1 D1-3 10 सत्यसत्यवाक्यात्, D5 तस्य च वचेन (for सत्यवा°) —Note hiatus between ᵃ and ᵇ —ᵇ) 1 2 (to avoid hiatus) अनन्यत्वात् —For 23ᵉᶠ, N2 V B1 3 4 D11 subst

1099* सा हि सत्यमिवस्वाता तथानन्या च भर्तरि ।

[N2 सत्या हि. B4 सत्यमि (for सत्यम) V B1(m also as above) -नस्वाता D1 सेवाधा, D11 -स्वात्म (for -स्वाता)]

—ᶜ) D7 8 सर्वत्र हि (for अपि सा) D1 वह्निं (for अग्निं) —ᵈ) Ñ1 D1 3 4 11 प्रधक्ष्येत, Ñ2 V B1 3 4 D6 तु निर्दहेत, D10 प्रधक्ष्यति (for प्रधक्ष्यति)

24 ᵃ) Ñ1 D3 4 तद्दा B1 स तदा, B3 तोदे (for तथा) Ñ2 V B2-4 D6 ध्रुवो, B1 देवी (for तत्र) G1 बाहु चिन्तयतस्तस्य ॥ C2 चिन्तयतस्तस्य धर्मपरायणं ॥ चिन्तयन् इत्यर्थं । so also Ck ॥ —ᵇ) D1 4 धर्म, G1 Ck बाहु Cm is in text (for धर्म) —V3 om (hapl) from वाचय in ᶜ up to हनुमान् in l 1 of 1101*. —ᶜ) D11 शुश्रुवे (for शुश्राव). Ś1 शीतया, Ñ1 B1 D11 वाच Ñ2 V1 B1 3 4 D1 3 4 10 11 वाचया, D7-9 [illegible] (for वाचर) —ᵈ) Ś1 D1 3 4 6 11 मनस्विना, Ñ2 V1 B D6 द्विपेषा D5 सत्यवादिना (for महात्मनाम्) Ñ1 आश्चर्यमागा मनस्विनाँ.

25 V3 om 25 (cf v l 24) —ᵃ) D1 om वह्नि —ᵇ) V1 D3 3 C2 दुर्विगाह, D °गाह, D11 च विषह T1 2 M3 दुष्कर हि (for दुर्विषह) —ᶜ) Ś1 Ñ V1 B D1-3 4 10 11 भीम D5 om, D7-9 G1 M1 शीघ्र (for [अ]भीक्ष्णं) —ᵈ) T1 2 G3 M1 वेश्मनि (for -सद्मनि) Ś1 N2 V1 B D1-4 6 10 11 भीमे राक्षसमन्दरे (D1 4 °पुवये D3 11 °सद्मने), N1 रावणनिवेशितैः
—After 25 D5 7 8 S ins

1100* प्रपलायितरक्षो वृन्दाखगकुलसमाकुला ।
जलकोलाहलमावत् सम्प्रदीपाग्निकार्यतैः ।

[(l 1) T2 प्रपलाय (for प्रपलायित] —(l 2) D5 G3 वस्ता, T3 [आ]ध्यारे Crk as above (for-[आ] धाशा) T1 2 M1 3 कल्पी D5 T2 3 G2 M1 [अ]दिभते.]

26 V3 om up to हनुमान् in l 1 of 1101* (cf v l 24) —ᵃ) Ś1 D3 10 T G1 M1 3 सर्वा D11 इयं (sic) (for लङ्का) —ᵇ) D3 साग्नि (for साट्ट) D11 सार्थे प्राकारतोरणा —After 26ᵃᵇ, B3 reads 5 51 37 39. —B3 om 26ᶜ-27 —ᶜ) Ś1 D3 10 M1 न च (by transp), B1 [इ]ति च D1 4 तु च, D5 चैत (for न च) D5 दग्धेयम् —ᵈ) T1 2 M1 [इ]दृशम्, Ś1 D10 [illegible] स्ये भूमहान्दिन , Ñ2 °य महानभूत्, N2 V1 B1 3 D6 °नाद (B1 °द्भुत, B3 [m also] °दूत)भाविणा D1 °माद्भुत

स निमित्तैश्च दृष्टार्थैः कारणैश्च महागुणैः ।
ऋषिवाक्यैश्च हनुमानभवत्प्रीतमानसः ॥ २७

ततः कपिः प्राप्तमनोरथार्थ-
स्तामक्षतां राजसुतां विदित्वा ।
प्रत्यक्षतस्तां पुनरेव दृष्ट्वा
प्रतिप्रयाणाय मतिं चकार ॥ २८ G. 5. 51. 26 B. 5. 45. 35 L. 5. 51. 29

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे त्रिपञ्चाशः सर्गः ॥ ५३ ॥

सेतम; D1 6 11 °प्येतुतमेव च. D7 कृते देवतादिमिहाय. —After 26, Ś1 Ñ V B1.4 D1-4.6-11 T2 ins.:

1101* इति श्रुत्वा हनुमान्वाक्यं तापसेभ्यो यथात्मना ।
बभूव वायव मनसो हर्षदस्यातिसंभवः ।

[V2 om. up to हनुमान् in l. 1.—(l. 1) B2 श्रुत्वा तु, D1 4 11 श्रुत्वैव (for श्रुत्वा). Ñ1 D6 श्रुत्वे हनुमान्वाक्यम् (for the prior half). N1 D6 इति (for यथा).—(l. 2) B2 वायु- (for वायव). Ñ1 बभूव मनसो मनो, B4 बभूवात्र महोत्साहो (for the prior half).]

27 B3 om. 27 (cf. v. l. 26).—a) D4 T1 G2 स्वनिमित्तैश्च. G3 damaged from र्थैः up to महा in b. Ñ2 V1 B1.4 D4.6 दृष्टार्थं. Ś1 D10 स निमित्तश्च दृ(D10 द)-ष्टार्थं.—b) B2 (sup. lin. also) D5 कारणैश्च (for कार°) D6 महात्मनो.—c) D10 ऋषिवाक्ये (for °क्यैश्च).—d) Ñ1 B1 D6 प्रीतिमानभूत्, B1.4 D1.2.3 T2.3 M2 प्रीतिमानस. V पुनर्हृष्टमनोऽभवत्.

28 B3 om. 28 (cf. v. l. 26).—a) G2 प्रीत- (for प्राप्त-). Ñ2 V1 B1.4 D6 °मनोरथार्थं, V2 प्राप्तमना-स्तथा (for °मनोरथार्थः).—b) D5 अक्षिताम् (sic) Ś1 रामसुतां. D6 °स्ताम् (for °सुतां).—c) T2 त्वां (sic) (for तां). D4.6.10 प्रत्यक्षतस्ता (D2 °स्तान्). Ś1 Ñ1 D1.8.11.12 दृष्ट्वा (for दृष्ट्वा). Ñ2 V B1.2.4 D6 सर्वांश्रियोऽपि वि (B2 °मि)निविष्टबुद्धि

Colophon.—Sarga name: Ś1 D4.10 हनुमद्विचा, Ñ1 हनुमद्वचन, Ñ2 V1 B2 D6 सीतासमाश्वासनम्, V2 समाश्वास । B1 समाश्वासे सीतासमाख्यान, B2 सागरलंघनदीपन, B3 हनूमद्योजना, D1.2.6.11 सीतानुशोचन.—Sarga no. (figures, words or both): Ñ1 B2 D1.2.6.10.12 om., Ś1 D5.7.9 T G M1.2 55. Ñ2 V1 D6 53, V2 42, B1 51, B3 49, B4 56, D3 58, M3 54.—After colophon, D3 concludes with रामः; G M1.2 with श्रीरामाय नमः.—After Sarga 53, Ñ2 V B1.2.4 D6 ins. a passage relegated to App I (No 24), while B3 reads 5.52. 1-14 (om. 10-11b) and 16.

५४

G 5 53 1
R 5 56 1
L 5 53 1

ततस्तु शिंशपामूले जानकीं पर्यवस्थिताम् ।
अभिवाद्याब्रवीद् दिष्ट्या पश्यामि त्वामिहाक्षताम् ॥ १

ततस्तं प्रस्थितं सीता वीक्षमाणा पुनः पुनः ।
भर्तृस्नेहान्वितं वाक्यं हनूमन्तमभाषत ॥ २

54

Before 1 D11 ins 1102*

1 a) D5 तु D1 T3 G2 3 Cl स (for तु) Ś1 D1 3 शिं(Ś1 शि)शिपा, D3 शशपा, D7-9 T2 3 शिंशुपा- (for शिंशपा) D12 मध्ये (for -मूले).—b) T2 3 G2 M3 पर्युप (for पर्यव) D11 जानकीं पर्युपस्थिताम् —c) Ś1 Ñ1 D1 2 4 8 10 दृष्ट्वा D11 एषो (for दिष्ट्या) D2 [चा]नघा (for [अ]क्षताम्) Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 दिष्ट्या पश्यामि चाक्षताम् ॥ Cl इत आरभ्य 'पुनर्मध्येन सागरम्' इत्यन्ता सार्धचतुर्दशसर्गी नास्त्यन्यत्र एव ॥ —For 1, Ñ2 V B D2 subst, Ś1 Ñ1 D1-4 7 8 10 T2 ins only 1 1 before 9. D11 ins before 1

1102* अथवातिप्रसाद्दृष्ट्वा बाम निवार्य वाक्यम् ।
दृष्ट्वा च वानरो लङ्का सीता दृष्ट्वा यतो कपि ।
तस्या पाशमवायासे ममताय मनोदधे ।

[D11 repeats 1 1 (var) before 9 —(1 1) Ś1 Ñ1 D1-4 7 8 अक्षतमव्रवात् (by transp) D11 वाक्षयमव्रवात्, D11 (second time) च तव राक्षसात् —(1 2) D4 स दृष्ट्वाय पुरे स्वर्ग D11 दृष्ट्वा च वानरो लङ्का (for the prior half). —(1 3) D11 ता (for च) B3 भवत्याम (for [अ]स्त°) Ñ2 D2 D3 गम्यता (for गमनाय)]

—After 1, D2 ins

1103* आगमन दर्शयित्वा तु तस्या स कपिकुञ्जरः ।
समुद्गमना भूत्वा गमनाय मनो दधे ।

2 a) G2 स (for त) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 दृष्ट्वा (for सीता) Ñ2 V B D2 तम(B2 °द)भिप्रस्थित्(B1 °स्थ [sic])ता दृष्ट्वा —b) Ś1 V D5-12 वीक्षमाणा, Ñ1 D1 2 12 वीक्षमाणा (for वीक्षमाणा) —c) D2 3 भर्तृ (for भर्तृ) D1 1 भर्तृ भर्तृस्नेहमं वाक्यं —For 2cd, Ś1 Ñ V B D1-4 10 11 subst

1104* भर्तृस्नेहादिद वाक्य सौहार्दादनुमान्यवीत् ।

[D1 मतु Ś1 Ñ1 D1 2 4 8 10 11 भर्तु सुह° D3 भर्तु सौहा° (for वाक्य सौहार्द°) D2 सुहृद वाक्यमब्रवीत् (for the post half)]

—Then B1 cont

1105* साधु साधु महावीर यस्य ते यशसीदृशम् ।
दृष्टा लङ्कापुरी सर्वा शत्रो यत्पूर्वशक्ति ।

—Then P2 further cont, while Ś1 Ñ V B1-3 D1-4 8 10 11 cont after 1104*, whereas D7 8 ins after 2

1106* यदि त्वं मन्यसे तात वसैकाहमिहानघ ।
क्वचित्सुसंवृते देशे विश्रान्तः श्वो गमिष्यसि ।
मम चैवाल्पभाग्यायाः सांनिध्यात्तव वानर ।
शोकस्यास्याप्रमेयस्य मुहूर्तं स्यादपि क्षयः ।
गते हि हरिशार्दूल पुनः संप्राप्तये त्वयि ।
प्राणेष्वपि न विश्वासो मम वानरपुंगव ।
अदर्शनं च ते वीर भूयो मां दारयिष्यति ।
दुःखाद् दुःखतरं प्राप्तां दुर्मनःशोककर्शिताम् ।
अयं च वीर संदेहस्तिष्ठतीव ममाग्रतः ।
सुमहांस्त्वत्सहायेषु हर्यृक्षेषु महाबल ।
कथं नु खलु दुष्पारं संतरिष्यति सागरम् ।
तानि हर्यृक्षसैन्यानि तौ वा नरवरात्मजौ ।
त्रयाणामेव भूतानां सागरस्यापि लङ्घने ।
शक्तिः स्याद्वैनतेयस्य तव वा मारुतस्य वा ।
तदस्मिन्कार्यनिर्बन्धे पक्षे दुरासदे ।
किं पश्यसि समाधानं त्वं हि कार्यविशारदः ।

[(1 1) B2 यदि B3 D2 यदि (for यदि त्वं) Ś1 D11 वासर (for तात) Ñ V B1 3 4 D1 4 वसेन्न (for वसैका°) B3 बुद्धाम्यन्तमिहेव (for the post half) —(1 2) V B3 4 D2 स्व (for सु). D2 अस्मिन् सुरो वा (for the prior half) D3 4 गमिष्यति —(1 3) D11 चात्म (for चैवा°). Ñ1 सांनिध्यात्तु परात्परे (for the post half) —V3 om from the post half of 1 4 up to the prior half of 1 5 —(1 4) V1 B1 4 D11 च (for अपि). B3 4 क्षय (for क्षयः) —(1 5) D2 दृष्ट्वैवं Ś1 Ñ1 D2 10 11 मुहूर्तमाने त्वयि Ñ2 V1 B D2 दृष्ट्वा त्वा(B1 4 °द्)मेव त्वयि D2 पुनरागमनात्त्वयि (for the post half) —(1 6) Ñ1 D2 3 4 11 [ष]मे (for [ष्व]पि) Ñ2 V B D2 मामायानामपि (for प्राणेष्वपि न) D2 प्राणानपि तवेहो (for the prior half) Ñ2 V B D2 मम वाक्यमुते (for the post half) —(1 7) D11 मा (for मां) Ś1 Ñ V B D1-4 8 10 11 दारयिष्यति (for दार°) —(1 8) Ś1 Ñ1 V B दुःख (for दुःखाद्) Ś1 D10 11 भूयः Ñ1 भूयान् Ś1 Ñ1 B D1 3 4 8 प्राप्य (for प्राप्तां) Ś1 मलाते Ñ2 V B D1 दुःखिता D10 मयास्ते (sic) (for दुर्मन) Ñ1 D2 दुःखेन हतकर्शिता (for the post half) D2 दुःखे दुःखपरा दुःखितान्तं भाषिते —(1 9) B1 2 संदेह (for स°देह) Ñ1 B3 4 D1 4 [ह]त (for [ष्ठ]ति) —(1 10) Ś1 Ñ V B2 4 D2 3 8 10 सुमहांस्त्वत्(Ñ2 V D2 °त्वद्, B1 4 °स्त्व)न्यो Ñ2 B2 सुमहांस्तानि मे स्थितम् (for the prior half) Ñ2 D11 B3 हर्यृक्षेषु (sic) B3 त्र मानव (for हर्यृक्षेषु) Ś1 D10 11 हर्यक्षेषु (sic) महाबल D2 5 6 हर्यक्षेषु (sic) महाबल (for the post half)

ममस्य त्वमेवैकः कार्यस्य परिसाधने ।
पर्याप्तः परवीरघ्न यशस्यस्ते बलोदयः ॥ ३
शरैस्तु संकुलां कृत्वा लङ्कां परबलार्दनः ।
मां नयेद्यदि काकुत्स्थस्तत्तस्य सदृशं भवेत् ॥ ४
तद्यथा तस्य विक्रान्तमनुरूपं महात्मनः ।
भवत्याहवशूरस्य तत्त्वमेवोपपादय ॥ ५
तदर्थोपहितं वाक्यं प्रश्रितं हेतुसंहितम् ।
निशम्य हनुमांस्तस्या वाक्यमुत्तरमब्रवीत् ॥ ६
क्षिप्रमेष्यति काकुत्स्थो हर्यृक्षप्रवरैर्वृतः ।
यस्ते युधि विजित्यारीञ्शोकं व्यपनयिष्यति ॥ ७

G. 5.51. 0
B. 5.50. 21
L. 5.53. 0

—(l. 11) Ñ1 V2 B1-3 D2.4.6.10 हु यद्. B4 यद्दु- (for हु यद्). Ñ2 V D1-4.8.11 दु गत. Ś1 Ñ2 D1,4,10 पातले(D1.4 °वि)ष्वपि शत्रव; Ñ2 V B1-3 D5 तीष्वपि महोदधि(D5 °र्णव); B4 पर युष्वपि सागर (sic); D2,7,11 सागरेष्व(D11 °ष्व)पि सागर (for the post. half).—(l. 12) B3 D1-4.6.7.9-11 हर्षे(D5 °ह)प्र- (for हर्षुद्ध-). Ñ2 शामर- (for वा नर-). D2.4 -चरोषमौ (for परामतौ). Ś1 D10 तौ चोभौ रामलक्ष्मणौ (for the post. half).—(l. 13) Ñ2 V B1 D2.4.6.11 अपि (for स्व). Ś1 Ñ2 D1-2 D4.6.11 [अ]भि-; V भि; D2.3.4.7.9 [अ]भि-; D10 [अ]स (for [अ]पि). Ñ1 स्थतो माभरत्र वै (for the post. half).—(l. 14) B3 D11 च (for second वा).—(l. 15) Ñ2 V B1-3 D5 अरिमन् (for अत्र). Ś1 D10 -निर्वेदे, Ñ2 B4 -सुंयोगे, D5 -निर्देशे, D11 -निर्मिते (sic) (for -निर्बन्धे). D1.4 कार्यनियोगे (for कार्यनिबन्धे). Ñ2 V B D5 गुणाकरे (for गुणाकरे).—(l. 16) Ś1 एवकामि (for पातकामि). D5 चार्ये (for कार्ये-). Ś1 D5.10 सिद्धे वरं (for -निवादर).]

3 =37.27. B1 om. 3.—a) D5 सुमि (for मम).—c) D1.4.8.11 पवनीरघ्न:—d) T3 G1 बलोदय; G2 M G.k as in text (for बलो°). Ś1 Ñ1 D4.10 न चैनद्गुणितं मम (Ñ1 समदृ); Ñ2 B1 D5 नैतद्र(B4 °तत्र)त्यितं मम (D5 वर); B3 नैतत्रयि मतं मम; B2 नान्यथेति मतिर्मम; D1.4.11 किंतु(D11 किंतुत [by pm.]) सर्वं सुमहता; D3 म चैतत्तु चिरे मम (sic).—After 3, Ś1 Ñ V B D1-4.6. 10.11 (Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 l. 1-2 after 4) ins.:

1107* बहुभिः समरंप्रेद्य मां नियुद्य रक्षसीगणात् ।
नयेत ब्यहुर्ये राम परं सदृशमात्मनः ।
यथाहं तस्य वीरस्य चिरेदे मुदती सती ।
हृत्या क्षेतेन पापेन तथा नार्हति राघवः ।

[l. 1-2 = 37.28.—(l. 1) Ś1 Ñ1 D2.3.4.10.11 बहरेक्ष-मुन्नयेदि मां सुचिं निक्षिप्य रावण —D5 om. l. 2-4.—(l. 2) Ś1 Ñ1 विजित्य, B1 नयेत, D1-4.10.11 जित्वा (for जेन). Ñ2 B2 D5 रघुजी. Ś1 Ñ1 D1-3.10.11 नयेत; Ñ2 राम (for पर). D1 तदह (for तत्पद). B3 तस्यायाम्य वसरर, [illegible] तद्नरयायस्तस्तेर (sic) (for the post. half).—Ś1 Ñ1 D1-3.10.11 om. l. 3-4.—(l. 4) Ñ2 V2 हृतेस्तेन (sic) (for हृता क्षेतेन). B2 तथा नार्हति (for the post. half).]

4 =37.29.—a) D1.4 वारणम्; D2.3 G1 M1.3 G.m g

सरम; G.k as in text (for बलम्).—b) Ñ2 V B D5 -पुरंजयः; D11 -बलार्दनौ (for -परबलार्दन).—c) D1.4 मा; D11 मा- (sic) (for मां).—d) Ś1 Ñ1 वदृशः; V B D1-4.3-11 S तथस्य (by transp.).—After 4, Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 ins. l. 1 and 2 of 1107*.

5 =37.30. B3 om. 5; D5 om. 5ab.—a) D5 यद् (for तद्).—b) T3 मनुपूर्वं (for °रूपं).—c) G1.2 भवेद् (for भवति).—d) Ś1 Ñ V B1.3.4 D1-4.8-11 M3 बलात्(B1 बलां) समुपया(M3 °सा)दय(Ś1 D10 °येः).

6 =37.31.—b) V1 B1.3.4 D1-4.11 प्रसृत(B2 °श्रि)तं (for प्रश्रितं). Ś1 सुसंहितं V2 -संहितम्; D1-4.10.11 -संयु(D5 °स)तं (for -संहितम्).—c) Ñ1 V B D1-4 धीरो (for तस्या).—After 6, Ś1 Ñ V B D1-4.6.7.9-11 ins.:

1108* देवि हर्यृक्षसंख्यानामीश्वरः प्लवतां पतिः ।
सुग्रीवः सत्त्वसंपन्नस्त्वदर्थे कृतनिश्चयः ।
स वानरसहस्राणां कोटीभिरभिसंवृतः ।

[l. 1-2 = 37.12 and l. 3 = 37.13ab. D1 repeats l. 1 and 2 after l. 2 of 1121(A)*.—(l. 1) Ñ2 V B D5 वानर- (for हर्यृक्ष-). Ś1 प्लवतां; Ñ2 V B D5 हरपुंगवः (for प्लवतां पतिः). D5 (second time) मन्त्रिभिः सुसंवृतः (for the post. half).—(l. 2) D1.4 (first time) सत्त्व- (for सत्त्व-).—(l. 3) B3 -सहस्राणि (sic). D1.4.11 कोटिभिर्. V1 परिवृत (for अभिसंवृत). Ś1 D10 कोटिभिर्हि-भिरवृतः; B1.2 कोटिभिः परिवारित (B3 °सह) (for the post. half).]

—Thereafter, D7.8 cont. 1109*.

7 b) D1-4 युतः (for वृतः).—For 7cd, Ś1 Ñ V B D1-4.8.10.11 subst., while D2.3 cont. after 1108*:

1109* क्षिप्रमेष्यति वैदेहि सुग्रीवः प्लवगाधिपः ।

[The prior half = 37.31c. Ñ2 V B D5 सुग्रीवो वैदेहि (by transp.). D2.3 विभुद्धो महान्° (for the post. half).]

—Then Ñ2 V B D5 cont.; D1 cont. after l. 2 (r.) of 1108*; D11 cont. after l. 2 of 1111*:

1110* तस्य विक्रमसंपन्नाः सत्त्ववन्तो महाबलाः ।
मनःसंकल्पसंपाता निदेशे हरयः स्थिताः ।

G. 5.53 B. 5.56 22 L. 5.53 22 एवमाश्वास्य वैदेहीं हनूमान्मारुतात्मजः । गमनाय मतिं कृत्वा वैदेहीमभ्यवादयत् ॥ ८

तेषां नोपहतं लाघवं च तिर्यक्समयते गतिः।
न ते कर्मसु सीदन्ति महत्स्वमितविक्रमाः।
वैकृतस्तैर्महाभागैः ससागरधरा तथा।
प्रदक्षिणीकृता भूमिर्वायुमार्गानुसारिभिः।
मद्विशिष्टास्तथा तुल्याः सन्ति तत्र वनौकसः।
मत्तः प्रत्यवरः कश्चिन्नास्ति सुग्रीवसंनिधौ।
अहं तावदिह प्राप्तः किं पुनस्ते महाबलाः।
न हि प्रकृष्टान्प्रेष्यांश्च प्रेषयन्त्यवरान्।
तदलं परितापेन देवि मन्युर्व्यपैतु ते।
एकोत्पातेन ते लङ्कामेष्यन्ति हरियूथपाः।
मम पृष्ठगतौ तौ च चन्द्रसूर्याविवोदितौ।
त्वत्सकाशं महाभागौ नृसिंहावागमिष्यतः।

[L. 1—14 = 5.37.34-40.—(l. 1) B1 महितस्तो (for तेषां नो). D5 मनोबालस्वस्य (for the post. half). —D1 om. l. 2.—(l. 2) D11 निवेशे (for निवेशे). D6 निवेशमार्गं स्थिता (for the post. half).—(l. 3) V3 D5 वायुसमा; B1 धात्वा (meta.) (for वायव). Ñ2 B3 D5 तिर्यक्सज्जते गति° (for the post. half).—(l. 4) D3 न (for ते). D1 °तेजस (for °विक्रमा°).—B3 om. l. 5-7.—(l. 5) V1 B3 D11 शैलस्थैः(B3 °शैलैः) (for °स्तैः). V1 महाशैल. (for °भागै). B3 एकाकैर्महाभागैः, D1 असंयुत-मनोभागैः (for the prior half). Ñ2 D11 °धरात्री (for °धरा).—(l. 6) D5 सर्वा (for भूमिः). B4 सर्वे- (for वायु) —(l. 7) B4 तथा तत्र, D5 च तुल्याश्च (for तथा तुल्या).—(l. 9) D11 प्राप्ता° [sic] (for प्राप्त°). D1 बलीयस्त (for महाबल).—B3 om. l. 10.—(l. 10) V1 ते, B1 तु (for च). D11 प्रेष्यन्तु (for प्रेष्यन्त). Ñ2 (अ)निवर्तयान्, B4 विवर्जिता (for (अ)नावरान्). [illegible] न हर हन्मन्नेष्यन्ते प्रेषयति च वानरा; D5 न हि प्राकृताः प्रेष्यन्ते * * प्रेत्य मरायरा°.—B1 transp. l. 11-12 and l. 13-14 reading l. 13-14 in marg.—(l. 11) Ñ2 V शोकं (for शोक). B1 देवि सौरत्युपैतु ते, D5 देवि मन्युरपैतु (for the post. half).—(l. 12) B4 एकोत्पातेन लङ्काम् (for the prior half). D5 यूथपा (for -यूथपा°).—V3 om. l. 14.—(l. 14) B1 महाभागे D5 मनस्विनौ (hypm.) (for महाभागौ).]
—Thereafter Ñ2 V B D5 further cont., while Ś1 Ñ1 D1-4.7.8-11 cont. after 1109*

1111* तौ च वीरौ नरव्याघ्रौ सहितौ रामलक्ष्मणौ।
आगम्य नगरीं लङ्कां सायकैर्विधमिष्यतः।
सगणं राक्षसं हत्वा नचिराद्रघुनन्दनः।
त्वामादाय वरारोहे स्वां पुरीं प्रतियास्यति।
समाश्वसिहि भद्रं ते भव त्वं कालकाङ्क्षिणी।
क्षिप्रं द्रक्ष्यसि रामेण निहतं रावणं रणे।
निहते राक्षसेन्द्रे च सपुत्रामात्यबान्धवे।
त्वं समेष्यसि रामेण शशाङ्केनेव रोहिणी।

[L. 1-8 = 5.37.41-44. B3 om. (hapl.) l. 1 and 2.—(l. 1) V वीरौ (for च वीरौ). Ñ2 V B1.3.4 D5 प्राप्तौ (for सहितौ).—(l. 2) Ś1 D10.11 आगत्य (for आगम्य). V3 च पुरीं (for नगरीं). B1 आगत्य रक्षा तौ वीरौ (for the prior half).—After l. 2, D11 cont. 1110*.—(l. 3) D1.4 रणे (for -गणं). Ñ2 V B D5.6 रावणं (for राक्षसं). Ñ2 V B D5 वरारोहे(B3 वानरौ) वराङ्गि(B1-4 °ङ्गी) (for the post. half).—(l. 4) D1 वरारोह. Ś1 स्व; B4 तां (for स्वां). B3 प्रतियास्यत; D3.4 अभियास्यति, D11 प्रतिगच्छति (for प्रतियास्यति).—B3 om. l. 5.—(l. 5) Ñ V B1.3.4 D1-4.8 तद् (for समा-). D11 तदाश्वासय भद्रं ते (for the prior half). B4 देवि (for भद्रं).—After l. 5, D5 cont.:

1111(A)* तानि हर्म्यमन्यानि शतशोऽथ सहस्रशः।
क्षिप्रं द्रक्ष्यसि भग्नानि लङ्काद्वारे स्थितानि च।
मा विषादं विशालाक्षि कुरु द्रक्ष्यसि राघवम्।
लक्ष्मणं च धनुष्मन्तं लङ्काद्वारमुपस्थितम्।
सुग्रीवं च महात्मानं वानरेन्द्रमरिंदमम्।
घनेऽस्मिन्महाकाशाद्वहिर्महिमगोचरे।
व्याघ्रदंष्ट्रायुधान्वीरान्सिंहशार्दूलविक्रमान्।
वानरान्वानरेन्द्रांश्च क्षिप्रं द्रक्ष्यसि सङ्गतान्।
शैलाम्बुदनिकाशानां लङ्कामलयसानुषु।
नर्दतां कपिमुख्यानां क्षिप्रं श्रोष्यसि निःस्वनम्।
निहतं च दशग्रीवं रामबाणैः सबान्धवम्।
निवृत्तवनवासं तं क्षिप्रं द्रक्ष्यसि भामिनि।

[After l. 2, D3 repeats l. 1 and 2 of 1108* and then cont. 1110*.
—(l. 6) Ñ2 V B1 D1.3.4.11 रावणं निहतं (by transp.).—(l. 7) D3.8 तु (for च). B4 निहते राक्षसे चैव (for the prior half). Ś1 D10 -मित्र (for -पुत्र). D11 वीरौ.—(l. 8) Ñ2 D6 वीरेण (for रामेण). B4 तत्र त्वं कान्तेन रामेण (for the prior half).—After the prior half of l. 8, D10 wrongly repeats the post. half of l. 6 and the prior half of l. 7.]

—Ś1 Ñ V B D1-4.8.10.11 om. 7^cd, —^c) D1.8.9 T1.1 विनिर्जित (for विजित्यारिं).

8 D1 repeats 8^cd after 9^ab.—^a) Ś1 Ñ2 V1 B D1.3.4(first time) 6.11 जानकीम् (for वैदेहीम्). D5 समभ्यवादयत्.—After 8, Ś1 D7.10 ins:

1112* समाश्वास्य विशालाक्षीं लक्ष्मीमिव सवसनाम्।
दृष्ट्वा हि सीतां वैदेहीं श्रेयो मे गमनं द्रुतम्।

[(l. 1) D3 समाश्वास्य च सुग्रीवं, D10 आश्वस्य तं * * * (for the prior half).—(l. 2) D3 च (for हि). D7 ते (for मे).]

While D5 ins. after 8:

ततः स कपिशार्दूलः स्वामिसंदर्शनोत्सुकः ।
आरुरोह गिरिश्रेष्ठमरिष्टमरिमर्दनः ॥ ९

तुङ्गपद्मकजुष्टाभिर्नीलाभिर्वनराजिभिः ।
सालतालाश्वकर्णैश्च वंशैश्च बहुभिर्वृतम् ॥ १० C. 5.56.31 B. 5.57.31 L. 5.54.4

1113* हनूमता वानरमुख्यदर्शिना
मनोनुकूल्याभिहितप्रवादिना ।
हनूमतश्चाभिमुखी विदेहजा
मुदा कृतार्थेव बभूव वानरा ।

—Ś1 D2.10 after 1112*; D2 after 1113*; whereas Ñ V1 B D1.4.6.11 after 8; read an addl. colophon.

[*Sarga name*: Ś1 D10 हनुमता सीताश्वासने; Ñ1 D2 सीताप्रत्याश्वासने; Ñ2 B1.3.4 D1.4.6.11 सीताश्वासने (D6.11 °नः); V1 सीतासमाश्वासनं; B2 जानक्याश्वासनं; D2 सीतासमाश्वासने हनुमत्प्रस्थाने. —*Sarga no.* (figures, words or both): Ñ1 D1-4.10.11 om.; Ś1 Ñ2 V1 D2 55; B1.3 53; B2 52; B4 58; D5 59. —After colophon, D2 concludes with ६म.]

9 Before 9, Ś1 Ñ1 D1-4.6.8-11 (D11 repeats cf. v.l. 1) T3 ins. only l. 1 of 1102* and then cont.; while Ñ2 V1 B D2 ins. before 9:

1114* ततः प्रस्थाप्य वैदेहीं प्रसादयित्वा पदं महत् ।
समाश्वास्य कृत्वा समाविश्य च राघवम् ।
दर्शयित्वा बलं घोरं वैदेहीमभिवाद्य च ।
प्रस्थातुं मनश्चक्रे पुनर्दर्शनेन साध्वम् ।

[Ś1 Ñ2 V1 B D2 om. l. 1. D2.10 transp. l. 1 and 2. —(l. 1) D2.10 पुनर्द्दृष्टा (for समाश्वास्य). Ñ1 D2 वा (Ñ2 वा) रक्षित्वा; D2 दर्शयित्वा (hypm.); T2 प्रार्थयित्वा (for दर्शयित्वा). D2.10 प्रसादयित्वा च राघवं; D10 मनश्च प्रस्थातुं (for the post. half). —(l. 2) Ñ1 व्याकुलां. Ñ2 V1 B D2 व्याकुलां मतिं (by transp.). B D2.6 धा (B2 स) रयित्वा (for दर्श°). Ś1 D10 ज्ञात्वा च मतं बलं; D2 आदिष्टा पुरं च (for the post. half). —Ś1 om. l. 3. —(l. 3) D2 वैदेहीम् (for वैदेहीम्). Ñ2 V1 B D2 अभिवाद्य (Ñ2 V1 D2 अभिवाद्य) च मैथिलीं (for the post. half). —Ñ2 V1 B D2 om. l. 4. —(l. 4) D1.2 प्रतिगन्तुं. D2 पुनः (for मनः). D2 कपिः (for पुनः). Ś1 मनो च (for मनश्च).];
whereas D2 ins. before 9:

1115* प्रदक्षिणं परिक्रम्य गमनं चोपचक्रमे ह ।

V3 om. 9–26. Ñ2 om. 9ᵃ. —ᵃ) B2 G2 च; G3 तु (for स). —ᵇ) D2 स्वामिदर्शन उत्सुकः; B2 स्वामिनं (sic) दर्शनोत्सुकः. —After 9ᵃᵇ, D2 repeats 8ᶜᵈ. —ᶜᵈ) Ś1 Ñ V1 B1.3.4 D2.10.11 गिरिं सुमहत्; B2 गिरिं महान् (for गिरिश्रेष्ठम्). D2 सुमहत्; G1 हनूमान्; Cv as in text (for अरिष्टम्). Ś1 Ñ V1 B D2.10.11 नगेन्द्र (Ñ1 B रिपु; D10 निति [sic]) सूदनः (for अरिमर्दनः). D2 स तदा आरोह* गिरिमुख्यमरिसूदनः.

10 V3 B2 om. 10 (for V3, cf. v.l. 9). —ᵃ) Ñ1 D1-4.11 -पुष्पै-; Cv as in text (for -पद्मक-). Ś1 D10 दीर्घकालवनराजिभिः; T2 स तुङ्गपद्मजुष्टाभिः. —After 10ᵃᵇ, D2 (ins. only l. 1 [followed by 1116(A)*] after 13), 1.3-6 S ins.:

1116* सोऽपश्यद्गिरिश्रृङ्गैः सुनीलोत्पलसंनिभैः ।
सोत्तरीयमिव प्रीत्या दिवाकरकरैः शुभैः ।
उन्मिषन्तमिवोद्धृतैर्लोचनैरिव धातुभिः ।
तोयौघनिःस्वनैर्मन्द्रैः प्राधीतमिव सर्वतः ।
प्रगीतमिव विस्पष्टं नानाप्रस्रवणस्वनैः ।
देवदारुभिरुद्धूतैरूर्ध्वबाहुमिव स्थितम् ।
प्रपातजलनिर्घोषैः प्राक्रुष्टमिव सर्वतः ।
वेपमानमिव श्यामैः कम्पमानैः शरद्घनैः ।
वेणुभिर्मारुतोद्धूतैः कूजन्तमिव कीचकैः ।
निःश्वसन्तमिवामर्षाद्घोरैराशीविषोत्तमैः ।
नीहारकृतगम्भीरैर्ध्यायन्तमिव गह्वरैः ।
मेघपादनिभैः पादैः प्रक्रान्तमिव सर्वतः ।
जृम्भमाणमिवाकाशे शिखरैरभ्रमालिभिः ।
कूटैश्च बहुधाकीर्णं शोभितं बहुकन्दरैः ।

[After l. 1, D2 ins.:

1116(A)* दरीषु वनिताः प्रपश्यन्नपरत्रापराः प्रभुम् ।

—(l. 2) T1.2 G1.2 M1 Cr सुभैः; Cg as above (for शुभैः). —(l. 3) D2 (उ)द्भूतैः (for (उ)द्धृतैः). D2 नवैः (for लोचनैः). —(l. 4) D2 G M निःस्वनैः. D2 G2 M2 मन्द्रैः; Cv.g as above (for मन्द्रैः). D2 तोयैघनस्वनैः (for the prior half). D2.4.6 T2 प्रधी (D2 °गी) तम्; Cr.m.g.k.t as above (for प्राधीतम्). T2 सर्वतः; G2 M2 सर्व (for सर्वतः). —D2 transp. l. 5 and 6. —(l. 5) D2 संस्पृष्टं; G2 M1 विस्त (M2 °स्त) रं (for विस्पष्टं). D2 नानाप्रस्रवणै; M1 प्रगीतमेव शुभ्रं (for the prior half). —After l. 5, D2 ins.:

1116(B)* नानाकुसुमितामोदैः स्वच्छैश्चैव जलैः ।
विलोलैः प्रसृतस्थाने क्लिष्टमिव शयनम् ।

—(l. 6) T G2.3 M1.2 अभुद्धृतैः (for उद्धूतैः). —After l. 6, D2 ins.:

1116(C)* प्रसन्नाकर्णितोरक्तैरिवनिव सर्वतः । (hypm.)

—D2 transp. l. 7 and 8. —(l. 7) T2 प्रपात; Cv as above (for प्रपात-). D2 प्रपातजलनिर्घोषैः (for the prior half). D2 प्रक्रुष्टम्; M2 प्रक्रुष्टम्; Cr.m.g.k.t as above (for प्राक्रुष्टम्). T2 सर्वशः; G2 सर्वतः (for सर्वतः). —After l. 7, D2 ins.:

1116(D)* अभिष्यन्दनिर्नादैरुद्वेलैर्वर्षणैः स्थिरवर्षैः ।
विविधैरप्यबहुभिः सह्यैश्चनिनादितम् ।

G 5 54 4 B 5 56 34 L 5 54 5 लतावितानैर्विततैः पुष्पवद्भिरलंकृतम् ।
नानामृगगणाकीर्णं धातुनिष्यन्दभूषितम् ॥ ११

बहुप्रस्रवणोपेतं शिलासंचयसंकटम् ।
महर्षियक्षगन्धर्वकिंनरोरगसेवितम् ॥ १२

लतापादपसंबाधं सिंहाकुलितकन्दरम् ।
व्याघ्रसंघसमाकीर्णं स्वादुमूलफलद्रुमम् ॥ १३

तमारुरोहातिबलः पर्वतं प्लवगोत्तमः ।
रामदर्शनशीघ्रेण प्रहर्षेणाभिचोदितः ॥ १४

तेन पादतलाक्रान्ता रम्येषु गिरिसानुषु ।
सघोषाः समशीर्यन्त शिलाश्चूर्णीकृतास्ततः ॥ १५

—(l 8) G1 कपमलम् D5 T1 3 G2 3 M1 शरदने D5 स्वम माथ शिलोच्चये (for the post half) M3 वेपमानमिवाम्भोशिखरैरभ्रमालिभि ‡ Cv शारदने शारदानिति यथा हृष्यत्यर्थं मनकस्य शरहशमकर हस्तो देतोत्सवामरतीति। Cr k ऋश्वदने (Ck इति पाठ)। मिश्चरलीकेषिति शेष । Cm t शरदं हृसमर्गाश्चिशारदस्समसदे । Cg इरति ये बना बर्धति ये सारहना । शृङ्गरफालपुष्पिण सतस्फूदाश्चतले शुभ्रीभूनेऽवरा स्वपमानमिव स्थित मित्यर्थः । शारदैरिति पाठे बहुधाविकस्रोरित्यर्थः । शरदैरिति पाठे । सप्रदामो ध्वरित । शरदभे आमरथ इयानास्य शारदा इति माए वचनात् ‡ —M3 om l 9–14 —(l 9) D5 reads मिव कीचक in marg —(l 10) D7–9 T2 G M1 3 विस्तृतम् D5 [व]र्षणी D3 4 G [व]र्णे, T3 [व]र्णि Cg as above (for [व]र्णे) —(l 11) T2 [आ]सद G2 [आ]वृत्ति G3 हत Cv as above (for हृत) D7 नीहारमिव गर्भी (for the prior half) D5 क्षरी (for गह्वरे) —(l 12) D5 पृथ्वि D6 मान T2 M1 जाल Cv as above (for मार) G1 मेघमालमिवाभोधि (for the prior half) D5 महत्तम् (for मम न्त) G1 M3 शतम् (for सवत) —T1 illeg for l 13 —(l 13) T3 मालिभि G1 Cr k शालिभि Cm g t as above (for मालिभि) —After l 13 D5 ins

1116(E)* शुभ्रातक्षो मिहितगर्भे तमिव विनि ।
मत्तशुक्लमारीर्णे कुस्यकुसमिताद्गुमम् ।

—(l 14) D5 M1 Cg [आ]र्षी Ck as above (for °र्षी) D5 विधुनैरिवधार्णेः (for the prior half) D5 कुत्रे (for गन्वे) —After l 14 D5 ins

1116(F)* बहुमूलफलैश्च पर्वतैश्च समावृतम् ।]

—a) B1 D1–3 4 माण (for माल) D10 11 मालेसु (for माल) V1 D3 7 9 11 च (for [अ]व) N1 सालताकाश्च वचसा —d) Ś1 D1 2 3 10 11 च येन, Ñ V1 B1 3 4 D5 तुमैस् (for चैश्च) M3 विविधैर् (for बहुभिर्)

11 V2 om 11 (cf v l 9) —a) Ś1 M1 D10 11 बहुभि, Ñ2 V1 B D1 3 4 विविधैः D5 विनत (for वितते) —B1 om (hapl) 11d–13a D5 om (hapl ?) 11cd G1 M1 transp 11d and 13d —d) B1 D1 3 4 निसृत, D5 निस्पद D3 7 मिस्यद, D11 विसृत, M1 निष्पद, Cr m g t as in text (for निष्यन्द) Ś1 Ñ D5 10 शोभित (for भूषितम्) V1 श्मश्रुस्यन्दनभूषित, B2 3 धातु चूर्णविभूषित, T3 स्वादुमूलफलद्रुम (= 13d) ‡ Cv [redacted] विव्य दशूषितमिति पाठ ‡

12 V2 B4 om [redacted] (cf v l 9 and 11) —b) Ñ2 D1 M3 सहुर, M3 सटक Cm t as in text (for सकटम्) Ś1 शिलाभिश्च सुसकट —d) D5 सुविर (for सेवितम्)

13 V2 om 13 B4 om 13abc (cf v l 9 and 11) D5 om 13ab —a) B3 नाना (for लता) D5 M3 Cg सबाध D10 सबाद्, D11 सवाध (sic) Ct as in text (for सबाधम्) —b) Ñ2 V1 B1 [आ]कुलित (sic) D5 7–9 T3 [अ]धिष्ठित, T2 3 M3 [अ]भुषित, G2 M1 3 [आ]कुलित, G3 3 [आ]कोलित (for [आ]कुलित) Ś1 D10 11 सिंह(Ś1 मुनि)सेवितकन्दर D1 4 सिंहगुह(D5 °ह) कन्दर —c) Ś1 Ñ V1 B3 3 D1 10 सिंह, D1 श्रीपि, D6 8 द्विप G2 सर्वे (for सघ) B1 सिंहव्याघ्र D1 7 4 T3 व्याघ्रद्विपि (for व्याघ्रसघ) D11 व्याघ्रसिंहसमायुक्त —G1 M1 transp 11d and 13d —d) D5 चारु (for स्वादु) T1 3 G3 3 फलोदक (for फलद्रुमम्) D5 धातु विचित्रभूषित —After 13 D5 ins only l 1 (followed by 1116(A)*) of 1116*

14 V2 om 14 (cf v l 9) —a) Ś1 D5 10 सम् (for तम्) B2 3 विपुल, D1 4 [अ]तिबल T1 3 G1 M1 हनुमान् (for [अ]तिबल) D1 7 8 T3 G2 3 M1 3 मारुतोऽनिलसुत —b) D1 4 वानरोत्तम T1 3 G1 M1 पवनात्मज (for प्लवगोत्तम) —c) G3 शीघ्रेण Cr m t as in text (for शीघ्रेण) D5 रामदर्शनलालसा —d) V1 B1–3 D5 11 प्रचो(V1 °भो D11 °श्रो)दित D5 च चोदित (for [अ]भिचोदित) Ś1 B3 D6 स हर्षेण(B3 हर्षेण च) प्रचोदित, N1 स हर्षेणाश्च देशित D1 4 पौरुषेण प्रणोदित । D3 5 M3 हर्षेण(D5 मनसा)भिप्रचोदित

15 V2 om 15 (cf v l 9) —a) D5 कपि (for तेन) Ñ2 G1 2 M3 मस्ता [redacted] शिला (for [आ]क्रान्ता) —b) D5 समन्ततेषु(hypm) (for रम्येषु) —cd) Ñ B D5 सन्निनादम् (for सघोषा सम्) M1 समशीर्यंत Ś1 D1 2 4 10 11 सघोषमव(Ś1 D10 °अव)शीर्यंत (for °) Ś1 चूर्णी, B3 D5 चूर्णा (for चूर्णी) D1 2 4 G3 M1 तदा D5 11 तथा Ck as in text (for तत) D5 ततोऽपमिव शीर्यंत शिलाश्चोपलसकरा

स तमारुह्य शैलेन्द्रं व्यवर्धत महाकपिः ।
दक्षिणादुत्तरं पारं प्रार्थयँल्लवणाम्भसः ॥ १६

अधिरुह्य ततो वीरः पर्वतं पवनात्मजः ।
ददर्श सागरं भीमं मीनोरगनिषेवितम् ॥ १७

स मारुत इवाकाशं मारुतस्यात्मसंभवः ।
प्रपेदे हरिशार्दूलो दक्षिणादुत्तरां दिशम् ॥ १८

स तदा पीडितस्तेन कपिना पर्वतोत्तमः ।
ररास सह तैर्भूतैः प्रविशन्वसुधातलम् ।
कम्पमानैश्च शिखरैः पतद्भिरपि च द्रुमैः ॥ १९

तस्योरुवेगोन्मथिताः पादपाः पुष्पशालिनः ।
निपेतुर्भूतले रुग्णाः शक्रायुधहता इव ॥ २०

कन्दरोदरसंस्थानां पीडितानां महौजसाम् ।
सिंहानां निनदो भीमो नभो भिन्दन्स शुश्रुवे ॥ २१

त्रस्तव्याविद्धवसना व्याकुलीकृतभूषणाः ।
विद्याधर्यः समुत्पेतुः सहसा धरणीधरात् ॥ २२

अतिप्रमाणा बलिनो दीप्तजिह्वा महाविषाः ।
निपीडितशिरोग्रीवा व्यवेष्टन्त महाहयः ॥ २३ G 5. 56. 17 B 5. 56. 47 L 5. 54. 49

16 V3 om 16 (cf v.l. 9) —°) Ñ2 B1 D3.4 तीर (for पार) —°) Ś1 D12 पर्वतेन्द्र°, Ñ1 सागरेन्द्र°, Ñ2 V1 B D5.6 नाभि वर्ते (for प्रार्थयँल्) D3.11 °लवणाम्भसे

17 V3 om 17 (cf v.l. 9) —°) B2 अभि, D12 अथ (for अधि) —°) Ñ V1 B D5 घोर (for भीम) —°) B1 D1.7.8 भीम, D5 महा (for मीन) Ñ2 विभूषित (for निषेवितम्) D5 भीमनक्रनिषेवितम्

18 V3 om 18 (cf v.l. 9) —°) Ś1 Ñ V1 B D1.3.6.10.13 [आ]काशे —°) Ś1 Ñ V1 B D1-6.10.13 [कौ]रेय सुत (for [आ]त्मसंभव) —°) Ś1 Ñ V1 B D1.6.10.11 सिंह पवनात्मजम्

19 V3 om 19 (cf v.l. 9) —°) Ś1 D1.12.13 M1 स तथा Ñ V1 B1.3 D5.6 तथा स, B2.4 D3 तत (B4 °त्र) स (for स तदा) —°) D1 ररास, D11 चचाल (for ररास) Ñ V1 B1-4 D5.6 सहितैः (Ñ1 °त) सर्वैः (B1 D5 °र्वे) B1 D5 सह वै सर्व (D5 °र्वै) D1.3 सभूतो भूते, D4-6 T3 G2 M3 विविधैर्भूतैः, D11 सवृक्षैर्भूते, Cg as in text (for सह तैर्भूतैः) Ñ2 V1 B1.2 D1.4.6 G1 M3 प्र(M3 प्रा)विशन्(B4 °द्), D11 प्रविशन् (for प्राविशद्) Ñ2 D1.8.11 च महीतलम् (for वसुधा°) D8 विशन्निव महीतलम् (for °) Ś1 D6 सर्वैश्च सहितः सर्वैः प्रविवेश महीतलम् —B2 om 19cd. —°) G2 इव (for अपि) Ś1 Ñ2 D1.3.4.8.10.11 चाद्रिस्तत्र लोप(Ś1 V1 D11 °स)र्ग, Ñ2 B1.2.4 D6 B3 वि)शत् द्विरवपर्वैः, V1 ******नद्रुमैः (illeg.) D5 पतद्भिश्च द्रुमैर्वरैः —After 19 Ś1 Ñ V1 B1.2.4 D1.6.10.11 ins.:

1117* स गिरि क्षोभितस्तत्र प्रकृत इव लक्ष्यते ।

[B1 प्रकृत (sic) D1.4 प्रकृतम् D3.10.11 प्रकृत (for प्रकृत) Ś1 D6 दृश्यते, B1 लक्ष्यते(sic) (for लक्ष्यते)]

20 V3 om 20 (cf v.l. 9) —°) B D5 वेगात् (for वेग) Ñ D1 मथिता (for [उ]न्म°) Ś1 D12 तस्योरुवेगमाथिता —°) Ś1 D3.10 शोभिता, Ñ V1 B D1-4.6.11 -शोभिता (for शालिन) —°) Ś1 Ñ V1 B D1-4.10.13 भुवि (for रुग्णा) —°) Ś1 Ñ V1 B D1-4.6.10.11 शक्रवज्र(Ś1 °ज्रा) G2 वज्रायुधि Cg c as in text (for शक्रायुध)

21 V3 om 21 (cf v.l. 9) Ñ1 om 21ab —°) Ś1 Ñ2 V1 B1.2.4 D1-4.10.13 T2.3 M3 [र्श]त्वर (for [उ]दर) B2 D6 कन्दराकरमध्य(D6 °मध्या)गा —°) Ś1 D1.3.4.10.13 महात्मना (for महौजसाम्) Ñ V1 B D1.3.4.6.11 घोरो (for भीमो) D6 महान्तु निनदो भूयो —°) D1.6 हि, T3 G2 च (for स) Ś1 Ñ V1 B D1-4.6.10.11 G1 मेघनादमिव शुश्रुवे

22 V3 om 22 (cf v.l. 9) —°) D1.3 Ct त्रस्त, M1 हृत, Cr g k as in text (for त्रस्त) Ś1 D10 प्रवृद्ध, B2 D6 व्याहृत, D1.4 प्रविद्ध, M2 व्याहृत, Cr m g t as in text (for व्याविद्ध) Ñ V1 B1.3 स्र(Ñ2 त्र)स्तव्याकु(B1 °हृ)लवसना, B2 त्रस्तादिविद्धवसना, D5 त्रस्तप्रवृद्धवसना, T1.3 G2 त्रस्तव्याकुल(G2 °विद्ध)वसना ॐ Cm t (Cm त्रस्तव्याविद्धवसना इति पाठः ।) त्रस्तेन त्रासेन(Ct त्रस्ता, भय एव) व्याविद्धानि व्यस्तवस्त्राणि वसनानि यासां ताः ॐ —°) D10 भूषिणः (sic) (for भूषणा) —After 22ab D3 reads 23 —°) Ś1 D10 प्रपेतुरागतादस्ता; Ñ2 V1 B D1 स D2 प(त)तुः पेतुः (D2 °आ)त्परास, D1.4 पेतुराप्यवतरन्त्ता, D13 प्रपेतुरागतादस्ता —°) Ñ1 B1.4 D10 -त्सरात्(D10 °रा) (for धरात्)

23 V3 om 23 (cf v.l. 9) Ś1 Ñ V1 B D2-4.6.10.11 transp. 23 and 24 (including 1118*) —°) D1.6 प्रति (for अति) D1 G2 M3 प्रभाव (for प्रमाण) Ñ V1 B1-3 D6 बद्धो M2 विपुलो (for बलिनो) D1 स्वप्रमाणाश्च महतो —°) D1.4 दीर्घनाभा D2 G2 M2 दीप्तजिह्वा (for दीप्तजिह्वा) —°) D1 निपीडित B1 पुच्छ (for शिर) —°) G2 व्यावेष्टन Ś1 D10 T2 G महोरगा T1.3 भुजगाश्च (for महाहय) Ñ V1 B D6 व्यचेष्टन्त, Ś1

G 5 51 16 B 5 56 48 L 5 54 18 किन्नरोरगगन्धर्वयक्षविद्याधरास्तथा ।
पीडितं तं नगवरं त्यक्त्वा गगनमास्थिताः ॥ २४
स च भूमिधरः श्रीमान्बलिना तेन पीडितः ।
सवृक्षशिखरोदग्रः प्रविवेश रसातलम् ॥ २५
दशयोजनविस्तारस्त्रिंशद्योजनमुच्छ्रितः ।
धरण्यां समतां यातः स बभूव धराधरः ॥ २६

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे चतुःपञ्चाशः सर्गः ॥ ५४ ॥

°चर)व भुजगमा , D₁ ₅ ₈ च(D₅ वि[sic])चैतन महो रगा , D₁₁ निविद्याल्महोरगा ॥ Cm t स्वरेष्मा कुण्डलीकृतशरीरा भवन्ति । स्वचैश्नतेति पाठे चैश्या अतुण्ड विलय ॥ — After 23 Ś₁ Ñ V₁ B D₁–₄ ₉ ₁₀ ₁₁ ins

1118* एषि पुत्तात सजिप काचिद्नगति स्वनम् ।
धातुत्पन्दाश्च विविधा महाभ्रप्रपोदित ।

[(l 1) Ñ V₁ B₃ ₄ D₁–₄ ₉ ₁₁ ग्रु(B₄ D₁–₄ ₁₁ ग्रु)ध्व (sic) (for तुतात) Ñ B₄ D₅ ₆ ₈ वि (N₁ स N₂ B₁ वि)- स्न(D₅ °स)न V₁ विवले B₂ ₄ D₉ विन(D₂ °स)न D₁₁ विस्न (corrupt) (for वि स्वनम्) B₂ क्वचित् स्वनन्त (for the post half) — B₃ om l 2 — (l 2) Ñ₂ B₂ D₂ ₆ भवन्त (for अ चान्न) V₁ B₃ धातून्यन्त विविधान् (for the prior half) Ś₁ पीडिता D₁₁ पीडिताम् (for पीडित) D₄ महापादपीडितम् (for the post half)]

24 V₂ om 24 (cf v l 9) Ś₁ Ñ V₁ B D₁–₄ ₉ ₁₀ ₁₁ transp 23 and 24 (including 1115*) [illegible] reads 24 after 22^ab — ^a) Ś₁ V₁ D₁–₄ ₁₀ ₁₁ M₁ मधर्वा — ^b) Ś₁ यक्षा (for यक्ष) T₁ G₂ ₃ M₂ तदा (for तथा) — ^c) Ñ V₁ B D₄ पीडनान् (for पीडित) D₂ ते (for तं) Ś₁ D₁₁ गिरिवर L₅ °द्वार (for नगवर) — ^d) B₃ थास्थिता (for मास्थिता)

25 V₂ om 25 (cf v l 9) — ^a) Ñ V₁ B D₃ ₄ तु (for च) Ś₁ D₁₀ स चापि पर्वत श्रीमान् — ^b) D₁ ₆ ₁₁ स(D₁₁ [स]त प्रपीडित , D₂ प्रतिपीडित — ^c) Ś₁ D₁₁ समृद्ध (for स वृक्ष) [illegible] स च वृक्षशिरोदग्र , D₂ °शिखर सर्व , D₄ सवशिखरोदग्र — ^d) D₁₄ महीतल (for रसा°)

26 V₂ om 26 (cf v l 9) — ^a) B₁ D₁₁ विस्तीर्ण , G₁ विस्तार (for विस्ताराद्) N₁ द्वयोजन मायत — ^b) G₁ मायत G₂ मायत (for उच्छ्रित) Ś₁ D₁ ₄ ₁₀ ₁₁ त्रिंशदुच्छ्रित(Ś₁ D₁₀ °दुच्छ्राय)योजन Ñ V₁ B D₄ शतयोजनमायत (Ñ₁ °विस्तर) — ^cd) Ś₁ धरणी , D₁ °णी T₁ °धरा (for धरण्या) D₁ प्राप्तो (for यात) B₁ धराधिप (for °धर) D₁₁ बभूव स (by transp) Ś₁ D₁₀ बभूव स महीधर , Ñ V₁ B₁–₃ D₂ ₆ ₁₁ बभूव वसुधा(D₁ ₆ धरणी)धर (for ^d) D₁₁ धरण्या विपुला पार्श्व प्रवेगो धरणीधर — After 26 D₂ ins राम D₁–₄ S ins

1119* स विरक्षुत्पिपुभीत सलील स्वर्णाणवम् ।
कल्लोकातकाल्लस्तुद्रपात नभो हरि ।

[(l 1) D₅ सलिन स्वच्छभीम (for the prior half) D₂ ₆ G₁ M₁ सरित (for सलील) D₅ G₁ M₁ ₂ सलिल (for स्वर्ण) — (l 2) D₁ वेलान्त (for वेलान्त) D₁ हरि (for हरि)]

Colophon — Sarga name Ś₁ D₁₀ अरिष्टपुरन Ñ V B D₁ ₈ ₉ ₁₁ अरिष्टरोहणं(Ñ₂ D₁ ₈ ₁₁ °ण) D₁ अभिसुतन D₂ हनुमत्प्रस्थानेण — Sarga no (figures words or both) N₁ D₁ ₉ ₁₀ ₁₁ om Ś₁ N₂ V₂ D₅–₈ T G M₁ ₂ 56 V₁ 47 B₁ ₄ 54 (as in text) B₂ 52 B₃ 59 D₂ 60 M₃ 55 — After colophon G M₁ ₂ conclude with श्रीरामाय नम (M₁ also शुभमस्तु)

५५

सचन्द्रकुमुदं रम्यं सार्ककारण्डवं शुभम् ।
तिष्यश्रवणकादम्बमभ्रशैवलशाद्वलम् ॥ १

पुनर्वसुमहामीनं लोहिताङ्गमहाग्रहम् ।
ऐरावतमहाद्वीपं स्वातीहंसविलोडितम् ॥ २

वातसंघातजातोर्मि चन्द्रांशुशिशिराम्बुमत् ।
भुजंगयक्षगन्धर्वप्रबुद्धकमलोत्पलम् ।
अपारमपरिश्रान्तः पुप्लुवे गगनार्णवम् ॥ ३

ग्रसमान इवाकाशं ताराधिपमिवालिखन् ।
हरन्निव सनक्षत्रं गगनं सार्कमण्डलम् ॥ ४

मारुतस्यात्मजः श्रीमान्कपिर्व्योमचरो महान् ।
हनूमान्मेघजालानि विकर्षन्निव गच्छति ॥ ५ G 5 55 21 B 5 57 6 L 5 53 14

55

Before 1, D1 4 ins. while D2 ins. after 1ab

1120* सपुच्छोऽथ कपि कर्णौ लाङ्गूल्यः परिपीडितौ ।
स निरुध्य हृदि प्राणानुत्पपात महाबलः ।
दिवसमध्यमाकारं कपिक रोमभिश्चितम् ।
विपरिक्षिप्य लाङ्गूलमुत्पपात महाद्भुत ।

[(l 1) D3 सरोषश्च (for सपुच्छोऽथ) D3 परिपीड्य तौ D4 परिपीडिते —(l 2) D3 सनिरुध्य (for स नि°) D3 प्राणम् (for प्राणान्) —(l 3) D3 रोमभिश्च (for रोमभिश्च)] —Thereafter D1 4 cont Ś1 V B4 D5 10 11 ins before 1, while D7 ins before 3cd

1121* लाङ्गूलं च महावेग पक्षवानिव पर्वत ।

—After 1120*, D1 cont

1122* स एकश्च महाघोर दक्षिण सागरोत्तमम् ।
जगाह्याप्य तरचैव मनाद् व्यवक्रमत ।

1 Before 1 D7-9 read 3cd (preceded by 1121*) —a) V2 सविस्र (for सचन्द्र) Ś1 B4 -कुसुम॰ D11 कुसुद (for कुमुद) —b) Ś1 B4 D1-6.10 11 सूर्य (for सार्क) —c) Ś1 Ñ V B D1-6 8 10 11 पुष्प (for तिष्य) Ñ2 कादंबम् (sic) T3 कारम् (for कादम्बम्) —d) B4 मेघ (for अभ्र) [illegible] D5 6 T2 G1 3 M1 3 Cg शैवाल V2 शैवल D10 शैवल, Ct as in text (for शैवल) D5 6 8 T2 G M1 3 शाद्वल D11 शाद्वलं Cg t -शाद्वल (as in text)

2 a) D1 4 11 महाभीम (D5 °मा [sic]) (for °मीन) —b) B1 G1 लोहिताग, Cr m g t [illegible] in text (for °आङ्ग) Ś1 D1-4 10 11 रत्नाश (Ś1 D10 नक्षत्र D11 रत्नाश) महाभीषण —c) Ś1 Ñ V2 B1 4 D1 6 10 11 स्वाति (for स्वाती) Ś1 V2 D1 4 5 7 8 Cg विलोडित (Ś1 °हि, D4 °भि त), Ñ1 D7 8 विलासित T1 2 G M विलोडित Ct as in text (for विलोडितम्)

3 B3 om 3ab —a) Ś1 वायु (for वात) D3 -संघात (for संघात) Ś1 D3 4 6 10 11 जातोर्मि (Ś1 D10 °र्मि), Ñ1 D4 6 Ct जातोर्मि (Ct °र्मि) Ñ1 V D1 4 6 [illegible] घोरोर्मि, D2 वातोर्मि, D7 9 -ज्वालोर्मि, T1 2 G1 M Cg -आलोर्मि, Ck as in text (for जातोर्मि) —b) D11 शिखर (for शिशिर) Ś1 D1-6 10 11 [अं]बुद Ñ2 V B1 4 4 D3 [ड]रुह, D5 [अं]बुजम् (for [अ]म्बुमत्) [illegible] Ct मधुवर्ष [illegible] —D7 9 read 3cd (preceded by 1121*) before 1 —c) Ś1 Ñ2 D1 4 6 10 11 मधुर (Ñ1 °र) Ñ2 D2 विबुद्ध, V B1 4 विबुद्ध B1 D3 विबुद्ध, B4 विबुध (for प्रबुद्ध) —After 3cd, D3 T G M3 ins, while D6 M2 ins after 3ab

1123* हनूमान्मारुतगतिर्महानौरिव सागरम् ।

—Ś1 D1 3 4 10 11 read 3cd and 8ab after 4 —e) B1 अपारम्, D3 4 हनूमान् (for अपारम्) B1 अपरिश्रान्त —f) T2 स्नान (for गगन) Ś1 D1-4 10 ता(Ś1 वा) तुर्वि सम(Śt D10 सत्व)वाहव Ñ1 V1 B1-4 सोयाम हरम सर (D1 °ह हनूमान्), Ñ2 V2 B1 D3 सोमाहव सम सर, D11 वायु विसमगाहर (sic) —After 3 D1 reads 5ab

4 D2 om 4 5ab Ñ V B om 4 —a) D3 मनागिव महतेवाय —b) D2-6 G1 M2 Cm t [इ]लिखन्(D2 °खन्), D5 [आ]लिखन् (for [आ]लिखन्) Ś1 D 4 4 10 11 तारापतिम् (D1 4 4 °ति)मवलिखन् T1 ताराधिपमिवा लिखन् —After 4 Ś1 D1 3 4 10 11 read 3cd and 8ab

5 D2 om 5ab (cf v l 4) Ñ V B D1 transp 5-7 (D2 5cd-7) and 8cd-9 and only with 10 read (including star passages) after 16 (preceded by 1132*) D1 4 11 read 17ab, 9 and 5 (including star passages) after 10 D3 repeats 5 7 (including star passages) after 9 G1 repeats 5 after l 5 of 1131* Ś1 repeats 5ab (followed by 1124*) after 9 while D3 reads 5ab after 3 —a) Ś1 V1 V2 D1 3 4 10 (Ś1 D10 both times) T G1 M1 3 [आ] रत्न B1 सुत Ck as in text (for [आ]त्मज) B3 राजन् (for श्रीमान्) D3 स मारुतात्मज श्रीमान् (for a) Ś1 D10 (both first time) कविर्व्योमचरो गरे (for

स किंचिदनुसंप्राप्तः समालोक्य महागिरिम् ।
महेन्द्रमेघसंकाशं ननाद हरिपुंगवः ॥ १०
निशम्य नदतो नादं वानरास्ते समन्ततः ।
बभूवुरुत्सुकाः सर्वे सुहृद्दर्शनकाङ्क्षिणः ॥ ११
जाम्बवान्स हरिश्रेष्ठः प्रीतिसंहृष्टमानसः ।
उपामन्त्र्य हरीन्सर्वानिदं वचनमब्रवीत् ॥ १२
सर्वथा कृतकार्योऽसौ हनूमान्नात्र संशयः ।
न ह्यस्याकृतकार्यस्य नाद एवंविधो भवेत् ॥ १३
तस्य बाह्वूरुवेगं च निनादं च महात्मनः ।
निशम्य हरयो हृष्टाः समुत्पेतुस्ततस्ततः ॥ १४

G 5 55 8
B 5 57 24
L 5 55 9

(for वीर्यवान्) —ᵃ) D2 व्यासुग (for ज्वासुक) —ᵈ) D3 7-8 (ऽ)भ्युपागमत् (for °गत) Ś1 Ñ1 B D1 4 10 महावेगमुपागमत्(B2 °द्रुवत्) Ñ3 V D3 8 11 महावेग ययौ(D11 दुया)गमत् —After 9 Ś1 repeats 5ᶜᵈ (followed by 1124*) while D10 repeats 5-7 (including star passages)

10 For sequence in Ñ V B D5 cf v l 5 B3 om 10ᵃ) V1 कति, D2 इव D1 4 बाधान्, G3 damaged (for मनु) Ś1 Ñ3 V1 D4 10 स्वाल B1 समाप्य (for -मवाप्य) —ᵇ) D5 समालोक्य —B1 om 10ᶜᵈ —ᶜ) D3 मलय, D5 7 8 G M महेन्द्र (for महेन्द्र) T3 मेघ (for -मेघ) D7 8 सकाशो Ś1 स्वय हनुमनाद Ñ1 D6 ननाद सुमहानाद, Ñ2 V B1 3 D1 4 6 10 11 सुमहद्धनुमानाद —ᵈ) D2 ननर्द (for ननाद) D7 8 स महाकपि, G1 3 हरियूथप (for हरिपुंगव) Ś1 Ñ3 V B1 3 D1 3 4 10 11 मेघनादस्वन(D1 4 °मिव)स्वन(Ñ3 D5 °न), Ñ2 D6 मेघस्वने स(D6 °नस)मस्वन —After 10 Ś1 Ñ1 D4 10 ins

1130* स दृष्ट्वा पर्वतश्रेष्ठं सुहृद्दर्शनहर्षित ।
महर्षमतुल लेभे हनूमान्मारुतात्मज ।
ते तस्य निनद श्रुत्वा सर्वे एव वनौकस ।
बभूवुरुत्सुकास्सर्वे सुहृद्दर्शनकाङ्क्षिण ।

[Ś1 om l 1-2 —(l 1) Ñ1 illeg for सुहृद्दर्श —(l 2) Ñ1 तद्र (for महर्ष) —D4 om l 3-4 —(l 3) Ñ3 स श्रुत्वा निनद घोर वानरास्ते हनूमत —(l 4) Ñ1 -काङ्क्षण (for -काङ्क्षिण)]
—After 10, D1 4 11 read 17ᵃᵇ, 9 and 5 (including star passages) while D1 7-8 S ins whereas D2 ins only] 10-11 after 10

1131* स प्रयामास कपिर्दिशो दश समन्तत ।
स च देशमनुप्राप्त सुहृद्दर्शनलालस ।
ननाद हरिशार्दूलो लाङ्गूल चाप्यकम्पयत् ।
तस्य नानद्यमानस्य सुपर्णचरिते पथि ।
फलतीवास्य घोषेण गगन सार्कमण्डलम् ।
ये तु तत्रोत्तरे तीरे समुद्रस्य महाबला ।
पूर्व संविष्टिता शूरा वायुपुत्रदिदृक्षव ।
महतो वायुनुन्नस्य तोयदस्येव गर्जितम् ।
शुश्रुवुस्ते तदा घोषमूरुवेग हनूमत ।
ते दीनमनस सर्वे शुश्रुवु काननौकस ।
वानरेन्द्रस्य निर्घोष पर्जन्यनिनदोपमम् ।

[(l 1) G2 हरि (for कपि) —After l 1 D1 7 8 S repeat 8ᶜᵈ —(l 3) D7 8 मु(D8 ग)हनाद (for हरि शार्दूलो) —(l 4) D8 M3 चरिते (for (सु)चरिते) —(l 5) T2 फलती (for फलति) —After l 5 G1 repeats 5 —(l 6) D5 7-8 T1 2 G2 M2 कूले (for तीरे) —(l 7) D3 पूर्व Cm as above Ct पूर्व (for पूर्व) T2 शु T3 शु Cm t as above (for स) D2 Ct पुत्र (for पुत्र) —(l 8) D3 G2 M1 2 वात (for वायु) T3 G3 सुतस्य Cg as above (for -नुन्नस्य) T2 महतोऽन सुतस्य (for the prior half) D5 7 8 Cm t नि(Ct नि)स्वन (for गर्जितम्) —(l 9) D2 तथा M3 Cr मता (for तदा) G3 M1 तुल्य, Cm g k t as above (for घोषम्) T1 2 G3 M1 वेगम्, Cr m g k t as above (for -वेग) —G1 3 om l 10-11 —(l 10) D5 7 8 T2 M2 Cg मनस (for मनस) D5 तत्र सुहृत्क्रम (for the prior half) M2 शुश्रु (for शुश्रु)]

11 Ś1 D10 read 11-16 (including star passage) after 7 —ᵃᵇ) D3 G2 निनद घोर (for नदतो नाद) Ś1 Ñ V B D1 4 6 10 11 स शु(B1 D6 श्रु)त्वा निनद घोर (for ᵃ) D3 वानरेन्द्रा (for वानरास्ते) Ś1 Ñ V B D1 4 6 10 11 हनूमत (for समन्तत) D5 तस्य तं निनद श्रुत्वा सर्वे एव वनौकस —ᶜ) Ś1 D1 3 4 10 11 बभूवु(D11 °स्तु)रुत्सुकास्त, Ñ V B D6 बभूवुर्हृष्टमनस —ᵈ) Ś1 D1 4 10 11 काङ्क्षया (for -काङ्क्षिण)

12 For sequence in Ś1 D10 cf v l 11 —ᵃ) D1-4 जाम्बवान् Ś1 Ñ V B D1 4 6 10 11 च D2 G1 3 तु (for स) —ᵇ) B1 प्रीत, D5 6 प्रीत (for प्रीति) Ś1 D10 संहृष्टहृदय —ᵈ) Ś1 Ñ V B D1-4 6 10 11 समाह्वय(B1 समाह्वय वा)नर्षत् (for इद वचनम्)

13 For sequence in Ś1 D10 cf v l 11 —ᵃ) D2 कृत्यो (for -कार्यो) —ᵇ) Ñ3 V B D4 6 कृत्यस्य (for -कार्यस्य) —ᵈ) Ś1 Ñ V B D1 4 6 10 11 नद (for नाद)

14 For sequence in Ś1 D10 cf v l 11 —ᵃ) Ś1 D10 वेगेन (for वेग च) —ᵇ) Ś1 Ñ V1 B1-3 D1 4 6 10 निनद (for निनाद) D3 हनूमत (for महात्मन) —ᶜ) Ś1 Ñ V B D1 4 10 11 श्रुत्वा D5 श्रुत्वा (for निशम्य) D7 वेगा (for हृष्टा) —ᵈ) D3 समुत्पेतु

G 5 55 15
B 5 7 7
L 5 55 16

पाण्डुरारुणवर्णानि नीलमाञ्जिष्ठकानि च ।
हरितारुणवर्णानि महाभ्राणि चकाशिरे ॥ ६
प्रविशन्नभ्रजालानि निष्क्रमंश्च पुनः पुनः ।
प्रच्छन्नश्च प्रकाशश्च चन्द्रमा इव लक्ष्यते ॥ ७
नदन्नादेन महता मेघस्वनमहास्वनः ।
आजगाम महातेजाः पुनर्मध्येन सागरम् ॥ ८
पर्वतेन्द्रं सुनाभं च समुपस्पृश्य वीर्यवान् ।
ज्यामुक्त इव नाराचो महावेगोऽभ्युपागतः ॥ ९

^{d}) D7 8 अप रमपरिशालधातूंषि समगाहत —After 5^{ab} Ś1 Ñ V B D1 2 4 10 11 ins

1124* सघनपालैन गगने कथंचिद दिशो दश ।

[Ś1 D10 (both first time) स(D10 सं)घनपेन and (second time) सघनपत्र Ñ V2 B1 3 सघनाते(V2 B3 °पे)न D2 D3 सपघाले(D2 °भले)न B4 सघनाले (for सघनपा लैन) V1 सतनपत्रि भोम (for the prior half) D1 दद (for दश)]

—D8 om 5^{cd} 8 —^{d}) D10 (second time) विविशन्, T3 पावर्तेन् G3 प्रकंपन् (for विकर्षन्) —After 5 Ś1 Ñ V B D 2 4 10 11 ins

1125* वायुव्याकृष्टे सक मेघजालं च पाण्डुरम् ।

[Ś1 D2 4 10 first time) ss प्रगन्ते (for वायुव्याप्त) D3 पुन रेवत (for the prior half) D1 om (hapl) from the post half up to the prior half of 1126* Ś1 D2 4 11(first time) ss सु(D2 10 B)पाण्डुर (for च पाण्डुरम्)]

—Thereafter Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 cont

1126* स्वतीरनिर्यासनमाजीसत्य महाकपे ।

[D1 om मरा]

6 For sequence in Ñ V B D2 cf v l 5 D8 om while D12 repeats 6 (cf v l 5) —^{a}) T1 G M पाण्डर —^{b}) Ś1 N V B D2 2 4 6 10(both times) ss सोऽधिगतानि (for माञ्जिष्ठकानि) —G transp 6^{cd} and 7 M1 transp 6^{cd} and 7^{ab} repeating 6^{cd} after l 1 of 127* —^{c}) Ś1 Ñ V B D1 2 4 6 10(both times) s वर्णिता(D11 °हृ)म्यमाभानि —^{d}) M महाङ्गानि (for महाभ्राणि) ✻ Cv पाण्डुरारुणेत्यादिश्लोकस्योत्तरार्धे हरितारुणत्यादि । प्रविशन्नित्यादे श्लोकस्योपरि ऐरावणमहास्व निपतितम् । Cg पाण्डरेति । वासा॰कस्य यानि चेव वत्सर गात्रश्री वर्ण नीलरक्तमुच्यत । यद्वा ' अरुण कृष्ण पीत्रि ' इत्यमरः ✻

7 For sequence in Ñ V B D2 cf v l 5 D8 om v l) D12 repeats 7 (cf v l 5) G transp 6^{cd} and 7 —^{a}) Ś1 Ñ V B D1 2 4 6 10(both times) ss चारु मेघजाला(V B1 °जाला D11 °वृन्द)नि —^{b}) Ś1 N1 D10 (first time) निपतन् N2 V B D1 4 11 स्वपतन्, D2 T3 G3 M1 2 निपतन्, D 6 T3 G1 3 निपतमन् (for निष्क्रमन्) D10 (second time) एषय स [illegible] पुन —After 7^{ab}, M1 reads 6^{cd} repeating it after l 1 of 1127* —^{c}) B4 प्रसन्नश्च (for प्रच्छन्नश्च) V3 om first च D1 4 प्रकाश आप्रकाशश्च —^{d}) D4 लक्ष्यसे (etc) D1 4 दृश्यते (for लक्ष्यते) —After 7 Ś1 D10 read 11 16 (including star passage) —After 7 D3 ins 1132* while D1 7 9 S ins

1127* विविधाभ्रघनापन्नगोचरो धवलाम्बरे ।
दृश्यादृश्यतनुर्वीरस्तदा चन्द्रायतेऽम्बरे ।
स्वस्थायमानो गगने बभासे वायुनन्दन ।
दारयन्मेघवृन्दानि निष्पतंश्च पुन पुन ।

[(l 1) D6 (अ)भ्र, G1 (आ)लम, Cv as above (for (आ)घन) —(l 2) M1 -तनुर् Cv ni g t as above (for तनुर्) D7 8 तथा (for तदा) ✻ Ct अत्र श्लो प्रक्षिप्त इति भाति ✻ —(l 3) D6 गगने (for गगने) D7 8 स बभौ (for बभासे) —(l 4) D4 T2 G2 -वृन्दानि (for वृन्दानि)]

8 D8 om 8 (cf v l 5) Ś1 D1 2 4 10 11 read 3^{cd} and 8^{ab} after 4 D1 7 9 S repeat 8^{ab} after l 1 of 1131* —^{a}) Ś1 D1 2 4 10 11 ववौ (for नदन्) D6 G1 M1 (all second time) हनुमान् (for महता) —^{b}) Ed illeg for मेघस्वन B1 महास्वन D6 हरस्वन (for महास्वन) Ś1 D1 2 4 10 11 गुरुवन्मेघनि स्वन B1 मेघस्वनमिव स्वन, G1(both times) हनूमा मेघनि स्वन —After 8^{ab}, T2 ins

1128* बभार विविध गार रोदसी प्रपदन्नि ।

—Thereafter T2 cont, while D1 7 9 T3 G M ins after 8^{ab}

1129* प्रराशमाणमारुद्य वा नाम विधान्य पारगम ।
आकुल नगरी कृ वा व्यथयि वा च रावणम् ।
अर्दयित्वा बल घोर वैदेहीमभिवाद्य च ।

[(l 1) G1 Ck प्रदीप्तान् —(l 2) D6 दर्शयित्वा (for व्यथयित्वा) —(l 3) D6 दर्शयित्वा (for अ°) D 4 तम् घोराम् G2 नन्दसत्त्व (for बल घोर) G2 3 अभिवाद्य च मैथिलीं (for the post half)]

—For sequence in Ñ V B D2 cf v l 5 D1 2 11 read 8^{cd} (preceded by 1132*) after 1^{ab} —^{c}) D6 महावेगा (for °तेजा) —^{d}) B4 तदा (for पुनर्)

9 For sequence in Ñ V B D1 2 11 cf v l 5 —^{a}) B4 समवस्पृश्य [illegible] D1 2 4 11 स तु हस्ताभ्या (for समुपस्पृश्य) Ś1 Ñ V [illegible] D1 2 4 10 11 पाणिना

स किंचिदनुसंप्राप्तः समालोक्य महागिरिम् ।
महेन्द्रमेघसंकाशं ननाद हरिपुंगवः ॥ १०
निशम्य नदतो नादं वानरास्ते समन्ततः ।
बभूवुरुत्सुकाः सर्वे सुहृद्दर्शनकाङ्क्षिणः ॥ ११
जाम्बवान्स हरिश्रेष्ठः प्रीतिसंहृष्टमानसः ।
उपामन्त्र्य हरीन्सर्वानिदं वचनमब्रवीत् ॥ १२
सर्वथा कृतकार्योऽसौ हनूमान्नात्र संशयः ।
न ह्यस्याकृतकार्यस्य नाद एवंविधो भवेत् ॥ १३
तस्य बाहूरुवेगं च निनादं च महात्मनः ।
निशम्य हरयो हृष्टाः समुत्पेतुस्ततस्ततः ॥ १४

G 5 55 8
B 5 57 24
L 5 55 9

(for वीर्यवान्) —c) D1 न्वामुच (for ज्वामुच) —d) D1 7–8 (s)भ्युपागमत् (for °ग्रत). Ś1 N1 B D1 4 10 महावेगमुपागमत्(D3 °द्रवत्). N2 V D8 9 11 महावेग उपा(D11 द्रवा)गमत् —After 9 Ś1 repeats 5cd (followed by 1124*) while D11 repeats 5–7 (including star passages)

10 For sequence in Ñ V B D8 cf v l 5 B3 om ab —a) V1 कपि D3 दूर, D7–8 वातात्, G3 damaged (for अनु) Ś1 Ñ2 V1 D4 10 सघास B3 -सप्राप्य (for -संप्राप्त) —b) D8 समालोक्य —B3 om 10cd —c) D1 महेन्द्र, D4 8 G M महेन्द्र (for महेन्द्र) T3 मेघ (for -मेघ). D7 8 सकाशो Ś1 व्याप हनुस्तनात्, Ñ1 D8 ननाद् सुमहानाद, Ñ2 V B2 3 D1 4, 10 11 ननादहनुमानाद —d) D3 ननर्द (for ननाद) D7 8 स महाकपि, G1 3 हरियूथप (for हरिपुंगव) Ś1 Ñ2 V B1 3 D1 3 4 10 11 मेघनादवत्(D1 4 °स्त्रि)स्वन(Ñ1 D8 °न), Ñ2 D8 मेघस्वने स(D8 °मम)स्वान —After 10 Ś1 Ñ1 D3 10 ins

1130* स दृष्ट्वा पर्वतश्रेष्ठ सुहृद्दर्शनहर्षित ।
महर्षमतुलं लेभे हनूमान्मारुतात्मज ।
ते तस्य निनद श्रुत्वा सर्वे एव वनौकस ।
आसन्संहृष्टमनस सुहृद्दर्शनकाङ्क्षि ।

[Ś1 om 1 1–2 —(l 1)Ñ1 illeg for सुहृद्दर्श. —(l 2) Ñ1 मतुर (for मतुल) —D3 om l 3–4 —(l 3) Ñ1 स श्रुत्वा निनद घोर वानरास्ते हनूमत —(l 4) Ñ1 -रक्षस (for -काङ्क्षि)]

—After 10 D1 4 11 read 17cd, 9 and 5 (including star passages), while D7–8 S ins whereas D3 ins only l 10–11 after ab

1131* स पूरयामास कपिर्दिशो दश समन्तत ।
स त देशमनुप्राप्त सुहृद्दर्शनलालस ।
ननाद हरिशार्दूलो लाङ्गूल चाप्यकम्पयत् ।
तस्य नादयमानस्य सुपर्णाचरिते पथि ।
फलतीवास्य घोषेण गगन सार्कमण्डलम् ।
ये तु तत्रोत्तरे तीरे समुद्रस्य महाबला ।
पूर्व सनिविष्टा शूरा वायुपुत्रदिदृक्षव ।
महतो वायुनुन्नस्य तोयदस्येव गर्जितम् ।
शुश्रुवुस्ते तदा घोषमूरुवेग हनूमत ।
ते दीनवदना सर्वे शुश्रुवु काननौकस ।
वानरेन्द्रस्य निर्घोष पर्जन्यनिनदोपमम् ।

[(l 1) G1 हरि (for कपि) —After l 1 D5 6 S repeat 8cd —(l 3) D3 4 5(D8 5)महानाद (for हरिशार्दूलो) —(l 4) D8 M चरिते (for [आ]चरिते) —(l 5) T2 नभो (for स्फुटि) —After l 5, G1 repeats 5 —(l 6) D5–6 T2 3 G1 M3 कूले (for तीरे) —(l 7) D9 पूर्वे Cm as above Ct पूर्व (for पूर्व) T1 तु T2 तु, Cm t as above (for स) D1 Ct पुत्र (for -पुत्र) —(l 8) D6 G1 M1 2 घन (for वायु) T2 G1 नुन्नस्य Cg as above (for नुन्नस्य) T3 महावातेन नुन्नस्य (for the prior half) D5 1 2 Cm t नि(Ct नि)स्वन (for गर्जितम्) —(l 9) D6 तथा M2 Cr तदा (for तदा) G2 M1 शुश्रुवु Cm g k t as above (for घोषम्) T1 2 G1 M1 -वेगात्, Cr m g k t as above (for वेग) —G1 3 om l 10–11 —(l 10) D1 2 3 T2 M1 Cg मनाप (for वदना) D3 ते वानरास्तथा (for the prior half) D3 शुश्रु (for शुश्रुवु)]

11 Ś1 D11 read 11–16 (including star passage) after 7 —ab) D1 G1 निनद घोर (for नदतो नाद) Ś1 Ñ V B D1 4 6 10 11 त शु(B1 D8 वन्द्रु)त्वा निनद घोर (for a) D3 वानरेन्द्रा (for वानरास्ते) Ś1 Ñ V B D1 4 6 10 11 हनूमत (for समन्तत) D3 तस्य निनद श्रुत्वा सर्वे एव वनौकस —c) Ś1 D1 2 4 10 11 आसन्स(D11 °स्सु)हृष्टमनस, Ñ V B D8 बभूवुर्हृष्टमनस —d) Ś1 D1 4 10 11 लालसा (for काङ्क्षिण)

12 For sequence in Ś1 D11 cf v l 11 —a) D7–8 जाम्बवान् Ś1 Ñ V B D1 3 4 6 10 11 च, D3 G1 3 तु (for स) —b) B3 प्रीत, D11 प्रीत (for प्रीति) Ś1 D11 सप्रहृष्टतनूरुह —cd) Ś1 Ñ V B D1–4 6 10 11 आगतान्वा(B3 ओंगद वा)नराम् (for इद वचनम्)

13 For sequence in Ś1 D11 cf v l 11 —a) D3 -कृत्यो (for -कार्यो) —c) Ñ2 V B D3 6 -कृत्यस्य (for -कार्यस्य) —d) Ś1 Ñ V B D1 3 4 6 10 11 चेत (for नाद)

14 For sequence in Ś1 D11, cf v l 11 —a) Ś1 D11 वेगेन (for वेग च) —b) Ś1 Ñ V1 B1 3 D1 4 6 10 निनद (for निनाद) D3 हनूमत (for महात्मन) —c) Ś1 Ñ V B D1–4 10 11 संश्रुत्य D8 संश्रुत्या (for निशम्य) D7 श्रेष्ठा (for हृष्टा) —d) D1 समुत्पेतु

G 5 55 9 B 5 57 25 L 5 55 30

ते नगाग्रान्नगाग्राणि शिखराच्छिखराणि च ।
प्रहृष्टाः समपद्यन्त हनूमन्तं दिदृक्षवः ॥ १५
ते प्रीताः पादपाग्रेषु गृह्य शाखाः सुपुष्पिताः ।
वासांसीव प्रकाशानि समाविध्यन्त वानराः ॥ १६
तमभ्रघनसंकाशमापतन्तं महाकपिम् ।
दृष्ट्वा ते वानराः सर्वे तस्थुः प्राञ्जलयस्तदा ॥ १७
ततस्तु वेगवांस्तस्य गिरेर्गिरिनिभः कपिः ।
निपपात महेन्द्रस्य शिखरे पादपाकुले ॥ १८
ततस्ते प्रीतमनसः सर्वे वानरपुंगवाः ।
हनूमन्तं महात्मानं परिवार्योपतस्थिरे ॥ १९
परिवार्य च ते सर्वे परां प्रीतिमुपागताः ।
प्रहृष्टवदनाः सर्वे तमरोगमुपागतम् ॥ २०

(for समुपेयुषः) Ś1 N V B D1-3.5.7.10.11 T1.2 G3 समवत, D2.3 यवीस्तत (for उवस्तत)

15 For sequence in Ś1 D10 cf v l 11 B2 om 15 —a) D5 नगात्तु (for नगाग्रात्) D5.6.8.9 ... (for नगाग्राणि) —D5 reads from प्रहृष्टा in c up to तम in 17a in marg —c) D5 समपद्यते N1 समपद्यत प्रहृष्टास्ते. G1 हृष्टा समभिपद्यते —d) Ś1 D10 दिदृक्षया (for °क्षव)

16 For sequence in Ś1 D10 cf v l 11 D1 reads 16 in marg (cf v l 15) —a) Ś1 D10 स्थिरता, Ñ1 D1.3.4.5.11 T3 G2 M1 स्थिरता B4 प्रासा, Cg as in text (for प्रीता) Ñ1 B1 D5 पर्वत (for पादप) Ñ2 V B D2.3 [अ]ग्राणि (for [अ]ग्रेषु) —b) Ś1 Ñ V B D2.3.5.10 द्रुम (for गृह्य) D7-9 M3 Ct शाखाद् (for शाखा) Ś1 सुपुष्पिता Ñ2 V B1-3 D2.3.6 च पुष्पिता D5 M2.3 सु(M2 प्र)गिलिता, D7-9 नवस्थिता (for सुपुष्पिता) D1.4.11 द्रुमशाखान् वानरा (D1.4 चेलिता) —c) Ś1 N V B1-3 D6-10 M1 Cv च D1 वि (for [इ]व) D5 प्रकाश स, D2 T1 G1 M3 प्रकाशानि D1 T2 G3 M2 महाप्रीता G2 M3 Cm g प्रकाश Ct as in text (for प्रकाशानि) B2 D1.4.11 वासांसि चीरवस्त्राणि ✣ Ck वासांसीव महाप्रीता ... ✣ —d) V1 समाविध्य च D5 °विध्यत (sic) B1 विक्षेपु सर्वे (for समाविध्यन्त) M2 दुधुवुर्नीरसास्तदा ✣ Cv समाविध्यन्त समाधूयन्त । प्रकाशानीति पाठे प्रकाशानि प्रकाण्डानि । समाविध्यन्तेत्यत्र समावेश्य समाश्रयन्त इत्यर्थः ✣ —After 16 Ś1 Ñ V B D1.4.6.10.11 ins while D2 ins after 7

1132* उत्तम् अग्रमास्थाय हर्षाद्वृत्तमिवास ।

[Ś1 D1.4.10.11 वेगम् (for जवम्) N2 विहृत (for विहृत) Ś1 -दीप्तः, D11 दृष्ट्वा V1 D6 विलग्न D1.2 (sup lin as above) भवाम (for विवम)]

—Thereafter Ñ V B D6 read 5-7 (D6 5c-7) and 8c-9 (transposing them) and 10 while D1.4.11 read 8cd —After 16 D1.7-8 S ins

1133* गिरिगह्वरसंलीनो यथा गर्जति मारुत ।
एवं जगर्ज बलवान्हनूमान्मारुतात्मज ।

[(l 2) T1 गर्जत (for जगर्ज) D6 हनुमान्मारुतात्मज]

17 For sequence in D1.4.11, cf v l 5 D5 reads up to तम in marg (cf v l 15) —a) Ś1 Ñ1 V1 D1.3.4.10.11 अद्रि, Ñ2 V1 B1-3 D6 वारि (for अभ्र) Ñ2 V B D6 घन, D11 -नाभ (for घन) —b) Ś1 D1 समायात (for आपतन्त) —c) Ñ1 विहृया (for दृष्ट्वा) —After 17, D5 reads 19 repeating it in its proper place

18 D1 om 18 19 —a) Ñ2 च D2 स (marg) Ñ1 D7.8 वीरो G2.3 महिमान्, Cm as in text (for तस्य) —b) G2.3 गिरौ, Cm t as in text (for गिरेः) Ñ1 बल (for कपि) —For 18ab Ś1 N2 V B1.2 D1.4.6.10.11 subst

1134* स तस्यैव गिरे शृङ्गे निपत्य सुमहाबल ।

[Ś1 B2.3 D10 तस्यैव न (for स तस्यैव) Ś1 D1.4.10.11 विपत्य B1 D2 विपत्य च(D2 -य) B3 निहत्य स (for निपत्य सु)]

—c) Ś1 Ñ V B1-3 D1.4.6.10.11 निपपात D3 स निपपात (sic) (for निपपात) D1.6 Ct गिरेस्तस्य (for महेन्द्रस्य) —d) Ś1 Ñ V B1-3 D1.4.6.10.11 सानौ (for शिखरे) D5 [आ]कुले (for [आ]कुले) —After 18 D5 ins

1135* तेन तस्मिन्निपतता कम्पित स महीधर ।
प्रचकम्पे च पृथिवी क्षोभितास्य वनाशया ।

while D5-8 S ins

1136* हर्षेणापूर्यमाणोऽसौ रम्ये पर्वतनिर्झरे ।
छिन्नपक्ष इवाकाशात्पपात धरणीधरे ।

[(l 1) D6 G3 पूर्यमाणो Cm t as above (for [आ]पूर्यमाणो) D5 रम्य (for रम्ये) ✣ Cm t पर्वतनिर्झरे निर्झरवति शिखरे ... (Cm °न इ वे) ... ✣ —(l 2) M3 हीन (for छिन्न) D5 [आ]काशे (for [आ]काशात्) T1.2 धरणीधरे Cm t धरणीधर (as above)]

19 B2 om 19 (cf v l 18) —a) B1 D1.3 G1 प्रीत (for प्रीत) —c) D1 पर्यचार्य (sic) (for परि°)

20 Ś1 Ñ1 D1.3.4.10.11 read 20cd, 23 and 20ab after 31 (followed by 1141*) Ñ2 V B1 ... read

उपायनानि चादाय मूलानि च फलानि च ।
प्रत्यर्चयन्हरिश्रेष्ठं हरयो मारुतात्मजम् ॥ २१
विनेदुर्मुदिताः केचिच्चक्रुः किलकिलां तथा ।
हृष्टाः पादपशाखाश्च आनिन्युर्वानरर्षभाः ॥ २२
हनूमांस्तु गुरून्वृद्धाञ्जाम्बवत्प्रमुखांस्तदा ।
कुमारमङ्गदं चैव सोऽवन्दत महाकपिः ॥ २३
स ताभ्यां पूजितः पूज्यः कपिभिश्च प्रसादितः ।
दृष्टा देवीति विक्रान्तः संक्षेपेण न्यवेदयत् ॥ २४
निषसाद च हस्तेन गृहीत्वा वालिनः सुतम् ।
रमणीये वनोद्देशे महेन्द्रस्य गिरेस्तदा ॥ २५
हनूमानब्रवीद्दृष्टस्तदा तान्वानरर्षभान् ।
अशोकवनिकासंस्था दृष्टा [illegible] जनकात्मजा ॥ २६
रक्ष्यमाणा सुघोराभी राक्षसीभिरनिन्दिता ।
एकवेणीधरा बाला रामदर्शनलालसा ।
उपवासपरिश्रान्ता मलिना जटिला कृशा ॥ २७ G 5 55 8 B 5 57 10 L 5 56 7

20^cd after 1 1 and 25 and 20^ab after 1 2 of 1141*. B1 3 4 read 20^cd after 1 1 repeating it after 1 2 of 1141* and read 25 and 20^ab after 20^cd (1) D2 om 20^cd —^a) V2 तत, D1 वने (for च हे) —^b) D11 परा (for परा) Ś1 D10 प्रत्रेहिरे, Ñ2 V B D3 उपागमद् (for उपागता) —D3 reads 20^cd after 31 (followed by 1141*) —^c) Ś1 Ñ V B(B3 4 both times) D1-4 6 10 11 प्रमस दृष्टा, G2 3 प्रमस सर्वे (for प्रदृष्टा सर्वे) —^d) B1(second time) समयोगम्, B2 (second time) समयोचद्, D1 4 7 8 समागतम्, D5 स मारुतिम्, D3 समारायम् (for समयोगम्) Ś1 Ñ1 V B1 2(B1 3 4 second time) D1 2 6 10 13 G1 उपस्थित (B1 °ह), Ñ2 D4 समवस्थित, D3 7 8 उपागमद् (for उपागतम्) B(B2 3 4 first time) हनूमन्तमुपस्थित

21 B4 om 21-22^b —^b) Ś1 Ñ V B2 3 D1-4 6 10 11 मधूनि च, B2 सुगन्धीनि (for मूलानि च) —^c) D5 अभ्यर्चयद् (for प्रत्यर्चयद्) G1 हनूमत (for हरिश्रेष्ठ) —For 21^cd, Ś1 Ñ V B1-3 D1 2 5 8 10 11 subst

1137* अर्चयन्तो हरिवर मारुतस्यौरस सुतम्।

[Ś1 Ñ1 D1 2 3 10 11 परिकार्यार्चितवि [illegible] (for the prior half)]

22 B4 om 22^ab (cf v l 21) D1 2 T1 2 G M1 om [illegible] —^a) B2 निरेदुर (for विनेदुर्), V2 सर्वे (for केचिच्) —^b) D1 2 T1 चक्रिर् (for चक्रु) Ś1 किलकिलाश्च ते, V1 B2 3 D1-4 10 13 T2 किलकिलाश्च (B2 D10 T2 °हा)तथा(B2 3 D1 4 T2 °था D10 परे), V2 B1 किलकिलाभ्यति(V2 °हा तथा) —Note hiatus between ^c and ^d —^c) B2 (marg also) हृष्टा, D2 दष्टा (for हृष्टा) Ñ2 B1-4 D5 शाखासु (for शाखाश्च) —^d) D1 T2 स्थानिन्युर्, D3 [आ]नान्नियुर्, D5 वानिन्युर्, D11 विनिन्युर् (for आनिन्युर्) M1 [आ]निन्युर्वानरगणा Ñ2 V1 B1 3 4 D5 न्यु(B1 3 4 च्य) एवंच च वचन V1 न्यत्यरस्तुरुव च B2 ध्यनुर्गद वचन

23 ^a) Ś1 स, D2 3 च (for तु) Ś1 Ñ V B1 3 4 D1-4 6 10 11 गुरु वृद्ध(D3 °मा), [illegible] महाहृद (for गुरून्वृद्धान्) —^b) T G1 2 तथा (for तदा) Ś1 Ñ V B D1 4 6 10 11 जाम्ब(Ś1 Ñ1 D2 4 4 °म्बु)वत महाकपि (D5 °वर) —^c) D10 अंगद्र (for अङ्गद) Ś1 Ñ1 D10 (द्)राम्, D2 (अ)पि (for (द्)र) —^d) Ś1 Ñ1 D10 जाम्बवद्गमहाकल, Ñ2 V B D1 6 पवते स(V2 B1 च, V2 B3 4 °च) महाबल (B1 D2 °कपि), D1 3 3 व्यवदन महाबल (D1 °ह), D2 (अ)पावदन महाबल

[illegible] ^a) V2 B3 4 D6 पूज (for पूज्य) —^b) B4 स (for च) Ś1 D10 (अ)भिपूजित, Ñ V B2 3 D1-4 6 11 समर्पित, B3 4 समाहित (for प्रसादित) —^c) D11 दृष्टा (for दृष्टा) T2 G2 M2 3 सीता (for देवी) D2 T2 G2 विक्रात (for विक्रान्त) —^d) D11 सन्देश (for संक्षेपेण) D11 निवेदयत्.

25 For sequence in Ś1 Ñ V B D1 3 4 6 10 13 cf v l 20 D2 om 25 —^a) Ś1 Ñ V B D1 3 4 6 10 11 ततो हस्ते (for च हस्तेन) —^b) Ś1 Ñ2 V B D10 वालिन सुत, D1 2 3 11 पवनात्मज (for वालिन सुतम्) —^c) B2-4 रमणीय (for °ये) —^d) Ś1 Ñ1 V1 B1 D1 2 3 10 11 दर्दुरस्य, V2 दुर्धरस्य (for महेन्द्रस्य) Ś1 Ñ V B [illegible] 2 4 6 10 11 महागिरे (D10 °रि [sic]) T2 गिरिस्तथा (for गिरेस्तदा)

26 Ñ2 V B D2 4 6 11 om 26-27 Ś1 Ñ1 D1 3 10 read 26-27, 32-34 (including star passages) after 5 56 1 (followed by 1149* and 1150*) —^a) D1 वाक्यजीद्दृष्टस्त्यम्, D2 3 M1 3 सवादी गुरुम् —^b) T2 G2 3 V2 सवानाद् (for तदा तान्) Ś1 Ñ1 D3 10 सर्वान्कान्द्धरि(D11 °कपि)पुङ्गवान्, D5 इद वानरसंसदि —^c) Ś1 Ñ1 D3 10 वनिकामध्ये D6 °वनिकाया तु —^d) Ś1 (अ)सौ Ñ1 D3 10 11 (for सा)

27 Ñ2 V B D2 4 6 11 om 27 (cf v l 26) For sequence in Ś1 Ñ1 D3 10, cf v l 26 —^a) D2 T2 रक्ष्यमाणा (for रक्ष्य°) D2 विशालाक्षी (for सुघोराभी)

G 5 55 25
B 5 57 40
L 5 55 28

ततो दृष्टेति वचनं महार्थममृतोपमम् ।
निशम्य मारुतेः सर्वे मुदिता वानरा भवन् ॥ २८
क्ष्वेडन्त्यन्ये नदन्त्यन्ये गर्जन्त्यन्ये महाबलाः ।
चक्रुः किलकिलामन्ये प्रतिगर्जन्ति चापरे ॥ २९
केचिदुच्छ्रितलाङ्गूलाः प्रहृष्टाः कपिकुञ्जराः ।
अञ्चितायतदीर्घाणि लाङ्गूलानि प्रविव्यधुः ॥ ३०
अपरे तु हनूमन्तं वानरा वारणोपमम् ।
आप्लुत्य गिरिशृङ्गेभ्यः संस्पृशन्ति स्म हर्षिताः ॥ ३१
उक्तवाक्यं हनूमन्तमङ्गदस्तु तदाब्रवीत् ।
सर्वेषां हरिवीराणां मध्ये वाचमनुत्तमाम् ॥ ३२

—^{b}) Ś1 Ñ1 D2.10 मनस्विनी (for सविस्मिता) —^{c}) T1.2 M1 वानी (for बाला) —^{e}) D2 परिम्लाना (for °म्ला-ना) —^{f}) D2 M2 transp मलिना and नम्रिता —After 27, D9 ins

1138* मार्गेण नगरीं लङ्का गुप्ता रावणपालिताम् ।

—Thereafter, D9 cont., while Ś1 Ñ1 D5.10 ins after 27

1139* प्रवेश मारुता दृष्टा सा मया जनकात्मजा ।
तया च सह नारिभ्यो वृद्धा चैनामभाषत ।
अभिज्ञानं गृहीत्वा च सिद्धार्थोऽहमिहागत ।

[(L. 1) D2 मया तु (by transp.) —(L. 2) Ñ1 स पार्श्वाभिमता तां (for the prior half) N1 दृष्ट्वा (for दृष्टा) D5.10 [च]नाम् (for [च]नाम्) —(L. 3) D2 तु (for च).]

28 ^{a}) Ś1 Ñ V B2.3.4 D1-4.8.10.11 दृष्टा (D11 °ष्ट्वा) देवी B1 दृष्टा सीता (for ततो दृष्टा) —^{b}) Ś1 B4 D10 महद्वाक्यं (for महार्थम्) —^{c}) Ś1 Ñ V B2.3.4 D1-4.10.11 श्रुत्वा ते (D2.4 तु) मारुतेस्तस्य B1 श्रुत्वा च वचनं तस्य —^{d}) Ś1 D5.10 हृष्टोऽभवन्, Ñ1 D8.11 हृष्टमनसः, N2 V B D2 कपयोऽभवन्, D3.4 हरियूथपाः, G1 M1 वानरर्षभाः, Cg L [ ] in text (for वानरा भवन्) ‡ Cg भवन् अभवन् । अभिसरसंघाटकमात् L, so also Ct ‡.

29 D5 reads 29 for the first time after 27 repeating it here —^{a}) Ñ2 B1 D2.4 T1.2 G M Cg क्ष्वेलन्त्यन्ये, V1 क्ष्वेलन्तो, B2-4 क्ष्वेलन्त्यन्ये (for क्ष्वेडन्त्यन्ये) Ś1 D5 (D5 both times) 10.11 हसन्त्यन्ये, D9 om (hapl.) M1 वल्गन्त्यन्ये, Cg as in text (for नदन्त्यन्ये) —^{b}) Ś1 D10 नदन्त (for गर्जन्ति) Ś1 Ñ1 D5 (first time) 5.10.11 मुदान्विता Ñ2 V B D2.4 क्ष्वेलन्ति च, D5 (second time) वनौकसः, D6 महास्वनाः (for महाबला) —^{c}) B4 मुदा (for चक्रुः) B2 किलकिलारावम्, D1.4 T1 G2 M Cg किलिकिलाम् —^{d}) D5 (both times) नर्दन्ति (for गर्जन्ति) D2 वानरा (for चापरे) Ñ2 V B D4 ननृतुः (B3 °नुयुः) परे तथा (B4 °दा), G2 मारुतिं प्रति चापरे.

30 ^{a}) Ś1 D10 चोच्छ्रित, B3 उच्छ्रित, D2 उच्छ्रित, G1 उद्धृत (for उच्छ्रित) —B2 om 30^{cd} —^{c}) Ś1 D10 अञ्चितायत, Ñ1 अञ्चितायत, Ñ2 V1 B1.2.4 D2 कुञ्चित वायत, V2 किञ्चिद्दृ ** (illeg.) D7.8 Ct आयताञ्चित (by transp.) Cm g as in text (for अञ्चितायत) ‡ Cm अञ्चितायतदीर्घाणि दीर्घाण्यञ्चितानि विस्तारेण स्थौल्ययुक्तानि L, so also Cg, Ct आयामो विस्तार स्थौल्यमिमान्ये ‡ —^{d}) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 विविधिपु Ñ2 V B1.2.4 D2 विव्यधु M2 प्रविव्यधु, Cg as in text (for प्रविव्यधुः).

31 ^{a}) Ś1 B4 D10.11 M2 च हनूमत Ñ2 V1 B2 D1.2.4.6 हनुमन्तं तु, B3 D2 हनुमन्तं च (for तु हनूम°) —After 31^{a}, T2 ins

1140* उत्फुल्लनयना वानरा ।
ततोऽभ्यन्द हनूमन्त

—^{b}) B2.3 M1 वानर D1.4 श्रीमन्त (for वानरा) Ś1 अम्बरौकस, Ñ1 रावणोपमा Ñ2 V1 B2.4 D5.11 वारणोप (B2.4 °म)मा, V2 B1.3 D1-4.8 वार (D1 °ह)णोपमा, D2.3 वानरोत्तमा, D6 प्रवगर्षभे (for वारणोपमम्) —^{c}) D11 आरुह्य (for आप्लुत्य) D1-4 T2 G1.2 M2 Ct शृङ्गेषु (for शृङ्गेभ्यः) —^{d}) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 T2 G1 प्रहर्षिता, Ñ2 B4 D1 [ ] वाग्मिना V [ ] D2 स वानरा (for स्म हर्षिता) —After 31, Ś1 Ñ V B D1.4.10.11 ins

1141* स्तुवन्ति च नमस्यन्ति परिष्वज्य परस्परे ।
वालिपुत्रो हनूमन्तं परिष्वज्य पीडितम् ।

[(L. 1) Ñ2 V B2.4 D2 स्तुवन्ति, B3.4 स्तुवन्ति (for स्तुवन्ति च) D2 परिष्वज्य वानरे D1 परिष्वजति देवे (sic) (for the post half) D4 स्तुवन्ति स्म नमन्ति स्म नमन्ति स्म तदा तदा —After L. 1, Ñ2 V B1 D1 read 20^{cd}, while B2.3 read 20^{cd} repeating it after L. 2 of this star and read 25 and 20^{ab} after 20^{cd} (1) —V1 om L. 2 —(L. 2) Ñ2 B1 [प]त (for [प]र) Ś1 Ñ1 D10 परिष्वज्य च B2 D11 परिष्वज्य स (for संपरिष्वज्य).]

—Thereafter, Ś1 Ñ1 D1.2.10.11 read 20^{cd}, 25 and 20^{ab} while Ñ2 V B1 D2 read 25 and 20^{ab} whereas D2 reads 20^{cd}.

32 Ñ2 V B D1 om 32-34 For sequence in Ś1 Ñ1 D2.10, cf v.l. 26 D1.4.11 read 32-34 (including star passages) after 1145* —^{a}) T1 तु तदा G1 M2 तथा M1 स तदा (for तु तदा) D2 reads in

सत्त्वे वीर्ये न ते कश्चित्समो वानर विद्यते ।
यदवप्लुत्य विस्तीर्णं सागरं पुनरागतः ॥ ३३

दिष्ट्या दृष्टा त्वया देवी रामपत्नी यशस्विनी ।
दिष्ट्या त्यक्ष्यति काकुत्स्थः शोकं सीतावियोगजम् ॥ ३४

ततोऽङ्गदं हनूमन्तं जाम्बवन्तं च वानराः ।
परिवार्य प्रमुदिता भेजिरे विपुलाः शिलाः ॥ ३५

श्रोतुकामाः समुद्रस्य लङ्घनं वानरोत्तमाः ।
दर्शनं चापि लङ्कायाः सीताया रावणस्य च ।
तस्थुः प्राञ्जलयः सर्वे हनुमद्वदनोन्मुखाः ॥ ३६

तस्थौ तत्राङ्गदः श्रीमान्वानरैर्बहुभिर्वृतः ।
उपास्यमानो विबुधैर्दिवि देवपतिर्यथा ॥ ३७

G 5 55 36
B 5 57 38
L 5 55 40

marg [श]सवीर् —°) T1 यदि (for हरि) D5 भूराणा (for वीराणां) —ᵈ) T1 2 M3 अर्थ वचनमुत्तम —For 32 Ś1 Ñ2 D1-3 10 11 subst

1142* मत्तुर्वेष शुभ वाक्य वायुपुत्रस्य धीमत ।
श्रुत्वैव परमप्रीतो हरिमध्यसतोऽब्रवीत् ।

[(l 1) D5 मनोज (for मत्तुर्वेष) D5 वायुपुत्रमवीहि (for the post half) —(l 2) D1 3 4 11 [ए]तद् (for [ए]व) D11 परम (for परम) D5 गत्वे (for ऽब्रव)]

33 Ñ2 V B D5 om 33 (cf v l 32) For sequence in Ś1 Ñ1 D1 2 10 cf v l 26 and for that in D1 3 11 cf v l 32 —ᵃ) Ś1 Ñ2 D1-3 10 11 तुल्यवीर्यः, G1 तत्त्ववीर्यै, G2 वायुपुत्र (for सत्त्वे वीर्ये) —ᵇ) Ś1 Ñ1 D2-4 10 11 सुराणामपि दृश्यत —G2 damaged from सुराद् in 33ᵈ up to स्वामिनि त in 1144* —ᶜᵈ) T2 ऽभिप्लुत्य (for अव°) Ś1 Ñ1 D1 3 10 11 पुनराप्लुत्य(Ś1 Ñ1 D10 °राप्लुत्य, D3 1 °राप्लुत्य) यो भीम समुद्र व्यभिद्रा(D2 11 °मुच्य)गत —After 33 Ś2 Ñ2 D1 2-11 T1 ins

1143* जीवितस्य प्रदाता नस्त्वमेको वानरोत्तम ।
त्वत्प्रसादात्समेष्याम सिद्धार्था राघवेण ह ।

[(l 1) N1 प्रणातारैव (sic) D1 4 11 महात्म त्वम् D5 प्रणाने नह (for प्रणाता नह) D3 4 वानरोत्तम Ñ1 त्वमेव प्लवग°, D1 4,11 सर्वे वानरपुंगव(D11 °व) (for the post half) —(l 2) Ñ1 D1 10 हि (for ह)]

—Thereafter D2 1 T2 Ct cont, while D5 T1 2 G M ins after 33

1144* अहो स्वामिनि ते भक्तिरहो वीर्यमहो धृति ।
[G2 वैर्यम् (for वीर्यम्)]

34 Ñ2 V B D5 om 34 (cf v l 32) For sequence in Ś1 Ñ1 D1 2 10 cf v l 26 and for that in D1 3 11 cf v l 32 —ᵃ) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 सीता (for देवी) D11 दिष्ट्या सीता त्वया दृष्टा —ᵃ) D11 दृष्टाम् (sic) (for दिष्ट्या) Ś1 Ñ1 द्रक्ष्यति (for त्यक्ष्यति) —ᵈ) Ñ2 सीता शोक (sic) (for शोकं सीता) —After 34 D11 reads 5 56 2ᶜᵈ (followed by 1152*)

35 ᵃ) Ś1 Ñ V B D1 4 5 10 11 नाव(D1 4 5 °द्रु)वर्दं (for ततोऽङ्गद) —ᵇ) T1 2 वानर Ś1 Ñ V B D1-4, 10 11 अंगद च हरि(Ñ2 V1 B1 B4 कपी)वर्दं G2 वानर * * * नाम —ᶜ) Ś1 D10 [प]रिविश्य Ñ1 V2 B1 3 D11 हर्षितेष्टे B3 V3 D5 हर्षितेष्ट B1 4 D1 3 4 4 हर्षिता (for प्रमुदिता) —ᵈ) D1 4 विपुलां गिरि —After 35 Ś1 Ñ V B D1 4 4 11 ins

1145* उपविष्ट गिरेस्तस्य शिलासु विपुलासु च ।

[Ñ2 V B1 4 D5 transp गिरेः and शिलासु Ś1 Ñ2 B1 3 D10 ते B4 5 (for च)]

36 ᵃ) D5 श्रुत्वा (for श्रोतु°) D3 4 वानरोत्तमात् —ᶜᵈ) V1 D1 4 11 G1 सीताया लङ्कायाः (by transp) D5 रावणस्य च दर्शन (for ᵈ) —ᶠ) Ś1 D10 -वक्त्र(D1 -मुख)मोन्मुखाः, M -वदनोन्मुखा (for -वदनोन्मुखाः) Ñ V B D1-4 4 11 परिवार्य समन्ततः —After 36 Ś1 Ñ V B D1 4 5 10 11 ins

1146* श्रीमिव्विस्तारिताक्षास्ते विनम्रा हर्षोऽभवत् ।
निश्चितास्तथा सर्वे हनूमद्वदनोन्मुखा ।

[(l 1) Ś1 D10 विस्तरि (for विस्तारि) D11 विश्वस्ता —D5 om l 2 —(l 2) Ś1 °श्चिताः B1 °श्चिताः D5 निश्चिता, D10 सन्निश्चिता (for निश्चिताः) Ś1 D1 4 चैव (for सर्वे) B1 D1 2 4 11 [उ]न्मुख्य (for [उ]न्मुखाः)]

—Thereafter Ś1 Ñ1 D1 4,5,11 cont, while D5 cont after 1148* (preceded by 1146*)

1147* आसनवाननवातस्तु सर्वे तत्रव च च ।
पश्यन्तश्च यथास्था मध्ये वायुपुत्रमन्तम् ।

[(l 1) Ś1 Ñ1 D1 मञ्जुवाक् Ñ1 D1 4 च (for तु) —(l 2) D5 वायुपुत्रे (by transp) D11 सर्वे हर्षौ (for मध्ये वायु°) Ś1 D10 वीक्षन्त]

—Thereafter, Ś1 D10 cont 1149*

37 D5 om 37 —ᵃ) Ñ2 V1 B वभौ (for तस्थौ) D5 तत्रो (for तत्र) —ᵇ) D5 हनुमान्वानरैर्वृतः —For 37ᵃᵇ, Ñ1 D1 4 11 subst while Ś1 D10 cont after 1147*, whereas D5 cont after 1146*

1148* अङ्गद मध्यत कृत्वा हनूमन्त च वानरा ।

—Thereafter D1 3 11 read 32–34 (including star passages) —D1 4 om from 37ᶜ up to 5 56 1 N1 om 37ᶜᵈ —ᶜ) Ś1 D10 11 विविधैः N2 V B1-3 D1-3
]

G 5 49 0
B 5 57 53
L 5 55 41

हनूमता कीर्तिमता यशस्विना
तथाङ्गदेनाङ्गदबद्धबाहुना ।
मुदा तदाध्यासितमुन्नतं मह-
न्महीधराग्रं ज्वलितं श्रियाभवत् ॥ ३८

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे पञ्चपञ्चाशः सर्गः ॥ ५५ ॥

T1 G2.3 विविधैर् B4 कपिभिर्, D13 मधुभिर् (for विबुधैर्) —[d]) Ś1 D1.10 दैवैर् (for दिवि) Ñ2 V B D6.12 दैवै (B4 बुधै, D13 दिवौ [sic]) मिव (V3 °रपि) पुरन्दर

38 D3.4 om 38 (cf v l 37) —[ab]) D8 वद् (for तथा) D7.9 मद्द (for -बद्ध) Ś1 D10 [अ]ग्निदा विपश्चिता, Ñ1 V B1-3 [अं]गदिना मनस्विना, B4 [अं] गदधारिणा सदा, D5.7 [अं]गदिना (D8 °दिना) विपश्चिता, D4.11 [अ]ग (D6 [अ]र्थ)विदा मनस्विना (for [अ]ङ्गद बद्धबाहुना) Ñ1 हनुमता **** महात्मना *****गदिना मनस्विना (illeg) — Cv यशस्विना, यशःस्तोपाध्यायमप दात वता।, Cr m यशस्विनेत्यङ्गदविशेषणम्। (Cm मतो न पुनरुक्ति)। Cg कीर्तिमतेति हनुमद्विशेषणम्। यशस्विने त्यङ्गदविशेषणम्। भ्रमरोचिता स्वामिन कीर्तिः। अन्यथा पौन रुक्त्यात्। यद्वा, बुद्धिमत्वकृता कीर्तिः। शौर्यकृतं यशः।, so also Ct — D13 om from मुदा in [c] up to मह in [d] —[c]) Ñ V B D2.3.4.10.11 तदा मुदा, D1.8 T2 G2 M3 मुदा सद् (for मुदा तदा) T2 [अ]भ्यासितम् (for [अ]ध्या°) Ś1 Ñ D3.7.8.10 उन्नम्, B2 (marg also) उत्तत (for उन्नत) V3 T2 महान्, B1 महा, D2 हि तत् (for महत्) Ś1 D13 तदा (for श्रिया) D5 महद्, D1 मवेद् (for [अ]भवत्)

Colophon D3.4 om (cf v l 37) —*Sarga name* Ś1 Ñ1 V B1.3 D2.3.10 हनुमत्प्रत्यागमन (B1.3 °प्रत्या°) च (D3 °म), Ñ2 D6 हनुमदागमन, B4 प्रत्यागमनं B2 हनूमत् प्रत्यागमन, D13 प्रतीक्षमाणं —*Sarga no* (figures words or both) Ñ2 D3.10.11 om Ś1 Ñ1 V1 D5-9 T G M1.3 57 V2 46 B1.3 55 B2 53 B4 60 D1 61 M2 56 —After colophon, G M1.2 conclude with श्रीरामाय नमः

५६

ततस्तस्य गिरेः शृङ्गे महेन्द्रस्य महाबलाः ।
हनुमत्प्रमुखाः प्रीतिं हरयो जग्मुरुत्तमाम् ॥ १
तं ततः प्रतिसंहृष्टः प्रीतिमन्तं महाकपिम् ।
जाम्बवान्कार्यवृत्तान्तमपृच्छदनिलात्मजम् ॥ २
कथं दृष्टा त्वया देवी कथं वा तत्र वर्तते ।
तस्यां वा स कथं वृत्तः क्रूरकर्मा दशाननः ॥ ३
तत्त्वतः सर्वमेतन्नः प्रब्रूहि त्वं महाकपे ।
श्रुतार्थाश्चिन्तयिष्यामो भूयः कार्यविनिश्चयम् ॥ ४
यश्चार्थस्तत्र वक्तव्यो गतैरस्माभिरात्मवान् ।
रक्षितव्यं च यत्तत्र तद्भवान्व्याकरोतु नः ॥ ५ G 5.56.5 B 5.55.6 L 5.56.15

56

Ś1 begins with ॐ

1 D1.4 om 1 (cf v l 5 55 37) —a) G2 lacuna for गिरे B1.4 D7.8.11 शृङ्ग (for शृङ्गे) —b) B2 वपविहा (for महेन्द्रस्य) Ñ1 B1.3 D10 महाबल —d) D5.10.11 उत्तम —After 1 Ś1(l 3 only) Ñ V B D2.3.10 ins , D11 ins l 1 before 1 and l 2–3 after 1

1149* समागत महावीर्यं राक्षसे कृतविक्रमम् ।
समीक्ष्य हरय सर्वे परिवार्य समन्तत ।
ततस्तमब्रवीद्वाक्य हृष्टा प्लवगसत्तम ।

[(l 1) D2 समागत D3 महावीर (for °वीर्यं) Ñ1 B2 D2.11 कृतविक्रम B1.3.4 D10 ह(B3 D10 स)मविक्रम (for कृत°) —(l 2) Ñ2 B2 D3 समासन्न्, V1 D11 समासत, D2.3 समागते (for समन्तत) —(l 3) B1(also)2 कपीना (for हृष्टा) Ś1 D2.3.10 महावीर Ñ2 V2 B2 °सत्तमा, V3 पुङ्गवा B1 °र्षभ (for सत्तमा)]

—Thereafter, Ś1 Ñ1 D2.3.10 cont

1150* भूमि वानरशार्दूल हत्वा कर्म सुदुष्करम् ।
अपि दृष्टा त्वया सीता रामस्य महिषी प्रिया ।
प्लवङ्गवर्यो हि हनुमस्तवाङ्गुलाशी मति ।
एतस्त्वया शुभ वाक्यमङ्गदस्य विपश्चित ।

[(l 1) Ś1 D10 कृत (for हत्वा) D2 सुतरा D11 स्व भास्कर (sic) (for सुदुष्करम्) D3 सकल सर्वे दृष्टा (for the post half) —(l 2) D3 पुन (for अपि) D3 रामस्य महिषी (for the post half) —(l 4) D10 अङ्गदस्य च (hypm) D3 स तु रामानन्दैर्मुखो हरिरब्रवीत]

Then Ś1 Ñ1 D2.3.10 read 5 55 26–27, 32–34 (including star passages)

—After 1, D7-9 Ct ins T1.2 subst for 2ab while M1 ins after 2ab

1151* प्रीतिमत्सूपविष्टेषु वानरेषु महात्मसु ।

2 Ñ2 V B D2 om while D11 reads 2ab after 5 55 34 —a) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 स पुन , D3 ततस्त , G1 ततस्त (by transp) (for स तत) D5.8.11 G V3 प्रीति (for प्रति) D1 प्रतिसहृष्ट T2 तत समीक्ष्यमहाप्राज्ञ —b) D7-9 प्रीतियुक्त T1 G3 महावेग (for °कपिम्) Ś1 Ñ1 D2.3.10.11 प्री(D3 प्र)तिमान्वे(D3 °न्त) महाकपि —After 2ab D12 ins

1152* यथो वैदूर्य श्रीमान्जाम्बवान्हरिपुंगव ।,

while M1 ins 1151* after 2ab

—c) Ś1 Ñ1 D2.3 जाम्बवान् —d) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 वायुसूनुं, Ñ2 V B D6 पवना° (for अनिला°)

3 a) D1.3 कृते (for कथं) D5.10.11 दृष्टा (sic) (for दृष्टा) D1.3 om from त्वया up to समागता in 1153* Ś1 Ñ B D2.3.4.10.11 तावत (for देवी) —b) D3 वृत्त (for तत्र) Ñ2 V B D2 रामस्य महिषी प्रिया —c) Ś1 Ñ1 D2.10.11 तथाद्य, Ñ2 B2 स वा(B1 च) तस्या , V B1-3 D3 स वा(B1.3 D2 च) तस्या D3 सर्वेन स, D7-9 T1 तस्या चापि, T2 तस्या यस्य , G3 M3 तस्या वाप (for तस्या वा च) ⊕ Cr m g t कथमुवाच सीतयापरस्य ⊕ —d) Ś1 D10 स रावण , Ñ1 स राक्षस , D2.11 हि रावण , [illegible] निशाचर , G1 दश°°° (for दशानन)

4 D1.4 om up to समागता in 1153* (cf v l 3) —a) Ś1 Ñ1 D2.10.11 व्यासेन, Ñ2 B2.4 D5 यथावत् , D3 विस्तरात् (for तत्त्वत) B1 मे (for न) V B3 यथा सत्यं(V3 °वै)मेतत्तु —b) V सर्वे ब्रूहि, B2.3 ब्रूहि ब्रूहि B3 ब्रूहि सर्वे (for प्रब्रूहि त्वं) Ś1 Ñ2 D2.10.11 महाद्युत (D11 °त) B1 T2 °मते (for °कपे) —After 4ab Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 ins

1153* समागता कथ देवी किं च सा प्रत्यभाषत ।

[D1.4 om D7-9 समागता (for समागता) Ś1 D10 सा च किं (by transp)]

—c) B2 M3 श्रुत्वार्थाश्च G1 श्रुत्वार्थं M1 श्रुतार्थाम् , Cr g श्रुतार्थाश्च (as in text) —d) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 कार्यमवास्य, V3 तस्य कार्यं B3 विनिश्चितम् (sic) (for विनिश्चयम्) —After 4 Ñ2 V B D1 ins

1154* प्लवङ्गवर्यो हि मनीषया पार्थ्यतया शुभ ।
अपि दृष्टा त्वया सीता ब्रूहि न परिपृच्छताम् ।

5 a) Ś1 Ñ1 D2.3.10.11 यथार्थेषु, Ñ2 V B D5 यच्चापि D5 यो वार्थेषु (for यश्चा°) D11 तत्र (for तत्र) Ñ2 कर्तव्यो —d) T M3 भवानद्य (for °वान्) —After

G 5 56 6
B 5 58 7
L 5 56 17

स नियुक्तस्ततस्तेन संप्रहृष्टतनूरुहः ।
नमस्कृत्वा शिरसा देव्यै सीतायै प्रत्यभाषत ॥ ६
प्रत्यक्षमेव भवता महेन्द्राग्रात्समाप्लुतः ।
उदधेर्दक्षिणं पारं काङ्क्षमाणः समाहितः ॥ ७
गच्छतश्च हि मे घोरं विघ्नरूपमिवाभवत् ।
काञ्चनं शिखरं दिव्यं पश्यामि सुमनोहरम् ॥ ८
स्थितं पन्थानमावृत्य मेने विघ्नं च तं नगम् ॥ ९
उपसंगम्य तं दिव्यं काञ्चनं नगसत्तमम् ।
कृता मे मनसा बुद्धिर्भेत्तव्योऽयं मयेति च ॥ १०

5^{ab} Ś1 reads while D6 ins 1155* —B2 om 5^{cd}. —^{c}) D1 2 G2 तु (for च) Ñ2 V B2 (m also) Ñ1 स्वया चापि (Ñ2 D6 चैव) हि महात्मन् (B2 °त्म) B1 3 4 वक्तव्यं चैव यत्तत्र, D11 कीर्तितव्यं तु यत्तत्र —^{d}) Ś1 D10 प्रसवेषु (for अभवत्सु)

6 ^{a}) D6 स , G1 सु (for स) M1 वचः (for ततः) D1 12 स तु प्रहृष्टस्तदा तेन, D6 10 स तु हृष्टस्तु (D10 हृष्ट) तदा तेन —^{c}) D1 4 T1 नमस्य T2 G2 M प्रणम्य (for नमस्कृत्य) Ñ1 देवीं (for देव्यै) Ś1 D10 प्रणम्य मनसा सीता, D1 4 11 प्रणम्य मनसा देवीं (D11 सीता) —^{d}) Ś1 Ñ1 देवीं (Ñ1 सीता) मकथयत्तदा, D1 4 10 11 सीता (D10 11 देवीं) सोऽकथयत्तदा —For 6 Ñ2 V B D2 3 subst Ś1 subst for 6^{cd} and reads after 5^{ab} whereas D10 ins after 5^{ab} Ñ1 D 4 11 ins after 6

1155* इति आज्ञप्तः पृष्टो वानरानुमतः पुनः ।
यथावृत्तं हरिश्रेष्ठ कथयामास मारुतिः ।

[(l 1) Ś1 D4 पञ्चता D11 औनतमा Ñ1 इति आज्ञप्तो हृष्ट (for the prior half) Ś1 Ñ1 D3 8 10 वानरानुमतेन च (Ñ1 D1 4 स) B4 हनूमानुत्तम D6 11 वानरानुमतो (D11 °तै) नव (for the post half) —(l 2) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 कपिश्रेष्ठ (Ś1 D10 °ष्ठ) Ñ2 V2 हरिश्रेष्ठ (for °श्रेष्ठ)]

7 ^{a}) D6 पृथक् (for भव) G2 भवता Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 प्रस्थाय महत् (Ñ1 D11 °सु य) तु (D10 °तः) तु Ñ2 V B D6 प्रस्थाय (B1 °स्थेक) भो मया हि वै —^{b}) Ś1 Ñ V B D1 3 4 6 10 11 समाप्लुत , D3 अह प्लुत (for समा°) —^{cd}) Ś1 Ñ1 D4 10 11 अपर, Ñ2 विस्तृत, V1 B2 अवर V2 D1 4 च पर, B1 4 D6 उत्तर, D3 विदित (for दक्षिण) V2 वीक्ष्य माणो (for काङ्क्षमाण) Ś1 Ñ V B D1 2 4 6 10 11 महाबल (for समाहित) D3 दृक्षिण दक्षिणस्यास्य काङ्क्षमाणोर महो दधे —After 7 Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 ins

1156* अपर तु समुद्रस्य व्योम प्लुप्लुवेऽह समाहित ।

[D2 गगा च D3 मध्यम D11 क्षणा तु (for अपरं तु) Ś1 D10 अपारं तु महदक्षेम (for the prior half) Ñ1 illeg D3 क्लोद सु (for प्लुप्लुवे)]

while Ñ2 V B D6 ins after 7 D11 ins after 20^{ab}

1157* ततो वेगा समायाता क्षणियाधरचारणा ।
विमानस्था समानृत्य प्रहृष्ट सहिता हि माम् ।

[(l 2) D11 प्रस्तरा (for मानृत्य) B1 प्रहृष्टा हि स्वेता (for the post half)]

8 Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 read 8-19 after 44^{ab} (preceded by 1187*) while Ñ2 V B (B2 after 1176*) D6 read 8-20^{b} (including star passages) after 1180* —^{ab}) V B D6 चैव मे (B2 मे) G1 च महा (for च हि मे) D3 घोरो Ñ1 D1 4 11 द्वितीय मे (Ñ1 चापि) मे विघ्न, Ñ2 गतश्चैव महाघोर (for ^{a}) T1 G1 2 दृष्ट्वा (T2 °ष्ट्वा)मह (for °मभवत्) Ñ V B D1 2 4 घोर (Ñ2 V B D6 विघ्न)मापतित महत्, D3 गिरि मापतितो महत् (for ^{b}) Ś1 D10 द्वितीयश्चैव विघ्नो मे (D10 मे विघ्नो) घोर समापतित (D10 °ति)तो महान् —^{c}) Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 सुवर्ण , Ñ2 V B D6 सौवर्ण (B1 °र्ण) (for काञ्चन) D11 शिखरे Ś1 T2 रम्य (for दिव्य) —^{d}) M3 सुमनोरम Ś1 Ñ V B D1-4 6 10 11 अपश्य पर्वतोत्तम (Ś1 Ñ V2 B1 °त्तम) G1 Cv अत्र पश्यामीत्यादयो मूलार्थे वेदितव्या । Cr पश्यामि भवत्स्वेव भूतार्थे लट् । also Cm g k t G1 —After 8, D11 reads 10^{cd}

9 For sequence in Ś1 Ñ V B D1 2 4 6 10 11 cf v l 8 —^{ab}) G1 विघ्नकर (for विघ्न च त) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 मार्गमावृत्य तिष्ठन्त मध्ये नदनदीपते —For 9 Ñ2 V B D6 subst

1158* मध्येसमुद्रं तिष्ठन्त विघ्नभूतमिवात्मन ।

[Ñ2 B1 D6 समुद्रमध्ये (for मध्येसमुद्र) B2 विघ्नभूतमवस्थित (for the post half)]

10 For sequence in Ś1 Ñ V B D1 2 4 6 10 11 cf v l 8 —^{a}) Ś1 Ñ2 V B2 3 D1 2 4 उपागम्य तु (V B1 3 च), B4 उपगम्य च, B1 D11 उपागम्य च (D11 तु) D10 उपागम्य तु (for उपसंगम्य) Ñ1 उपगम्य पुन दिव्य D3 उपगम्याथ तं दिव्य —^{b}) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 पर्वतोत्तम Ñ2 V B D6 3 नगमुत्तम (for °सत्तमम्) —B2 om 10^{c}–11^{b} D11 reads 10^{cd} after 8 —^{cd}) Ñ1 तथा तदा (for मे मनसा) D6 तदो मे बुद्धिरुत्पन्ना (for ^{c}) M1 छेत्तव्यो (for भेत्तव्यो) V2 वा D3 [ऽ]थ (for ऽय) Ñ1 V B1 D1-4 महागिरि , Ñ2 B1 D6 11 मया गिरि । D3 नगोत्तम T2 मयेति च M3 मयेति ह (for °ति च) Ś1 D10 मया कृता तदा बुद्धिर्भेदने तस्य भूभृत

प्रहतं च मया तस्य लाङ्गूलेन महागिरेः ।
शिखरं सूर्यसंकाशं व्यशीर्यत सहस्रधा ॥ ११
व्यवसायं च मे बुद्ध्वा स होवाच महागिरिः ।
पुत्रेति मधुरां वाणीं मनः प्रह्लादयन्निव ॥ १२
पितृव्यं चापि मां विद्धि सखायं मातरिश्वनः ।
मैनाकमिति विख्यातं निवसन्तं महोदधौ ॥ १३
पक्षवन्तः पुरा पुत्र बभूवुः पर्वतोत्तमाः ।
छन्दतः पृथिवीं चेरुर्बाधमानाः समन्ततः ॥ १४
श्रुत्वा नगानां चरितं महेन्द्रः पाकशासनः ।
चिच्छेद भगवान्पक्षान्वज्रेणैषां सहस्रशः ॥ १५
अहं तु मोक्षितस्तस्मात्तव पित्रा महात्मना ।
मारुतेन तदा वत्स प्रक्षिप्तोऽस्मि महार्णवे ॥ १६
रामस्य च मया साह्ये वर्तितव्यमरिंदम ।
रामो धर्मभृतां श्रेष्ठो महेन्द्रसमविक्रमः ॥ १७
एतच्छ्रुत्वा मया तस्य मैनाकस्य महात्मनः ।
कार्यमावेद्य तु गिरेरुद्धतं च मनो मम ॥ १८ G 5 56 50 B 5 58 19 L 5 56 42

11 For sequence in Ś1 Ñ V B D1 3 4 5 6 7 11 cf v l 8 B1 om 11[ab] (cf v l 10) B3 om 11 —[a]) Ś1 प्रहृत च Ñ1 प्रचितैन Ñ2 V1 B2 D2 3 Ms प्रहृतस्य B4 (m also प्रहितस्य) प्रदितस्य D1 6 10 प्रहृत च D3 प्रहृतन D4 5 G3 प्रहृत च D6 प्रहुतस्य D11 प्रहृतन (for प्रहृत च) —[b]) Ś1 (before corr as in text) महागिरौ B2 मया गिर (for महा°) —[c]) B1 2 शिखर सूर्यमकाशो —[d]) B3 D11 व्यद्रवत D6 G3 व्यशी° (for व्यशी°) Ñ1 सहस्रधा

12 For sequence in Ś1 Ñ V B D1 3 4 5 6 7 11 cf v l 8 —[a]) V1 D7 9 T3 G1 M च स बुद्ध्वा D6 G बुद्ध्वा च (for च स बुद्ध्वा) Ś1 Ñ2 V3 B D1 3 4 5 6 11 तस्य व्यवसितं बुद्ध्वा V3 त व्यवसितं च बुद्ध्वा —[b]) Ś1 Ñ2 V B1—3 D1 3 4 5 6 7 10 11 स उवाच B4 स तत्र च T1 3 G2 3 तदोवाच T2 मामुवाच (for स होवाच) —[c]) D6 मधुर (sic) T3 मम वा (for मधुरा) —[d]) Ś1 D6 मां स पर्वतसत्तम Ñ1 D1 4 मां स सत्य(Ñ2 3 4 [illeg])पुरु हृष (Ñ1 °त) Ñ3 V B1 D4 अति(V3 °मि)सत्यपुरस्कृता (Ñ3 V3 °त) B3 अतिमात्रपुरस्कृता B3 अतिमत्र पुरस्कृत B4 सत्यमिव पुरस्कृता D3 11 सद्य सत्यपुरस्कृता D5 मारुतम् निरते स्थित

13 For sequence in Ś1 Ñ V B D1 3 4 5 6 7 11 cf v l 8 Ś1 D10 om 13–14[b] —[a]) T1 3 G3 [द्व]इ T2 हि (for [मा]पि) Ñ1 V B D1—6 11 पितुर्भ्रातरं विद्धि —[b]) Ñ V B D1 3 4 11 सुहृदं मारुतस्य मा(D3 11 च) D3 मारुतस्य महात्मने D6(marg) पितुस्तं सुहृदं तथा —[c]) Ñ V B1 D1 4 11 सुनाभं B2 3 D1 4 सुनाभम्, D5 6 G2 M3 मैनाक (for °कम्) B4 विख्यात —[d]) B1 सहितस्तेह (for निवसन्त) D5 महार्णवे (for महोदधौ)

14 For sequence in Ś1 Ñ V B D1 3 4 5 6 7 11 cf v l 8 Ś1 D10 om 14[ab] (cf v l 13) —[a]) D3 5—7 वत्स (for पुत्र) Ñ V B D1 4 11 पूर्वं पक्ष(D1 4 4) शता पुरा(Ñ1 D1 3 4 11 मुदा) —[b]) B1 D1 3 4 11 बहव (for बभूवु) D3 बभूवुरचला गिरे —[c]) Ś1 Ñ V B D1 3 4 5 6 11 छन्द T1 विन्द T2 G3 1 °न्द Cv °ता G m g k t as in text (for छन्द°) D1 मही (for चेरु) —[d]) D11 विध्यमाना Ñ V B D1 3 4 11 उपो घनात् (for समन्ततः) Ś1 D10 न्यधमासस्तदुरगः D5 बाधमाना इतस्ततः

15 For sequence in Ś1 Ñ V B D1 3 4 5 6 7 11 cf v l 8 —[a]) Ś1 D6 देवेन्द्र (for महेन्द्र) —[c d]) D5 चिच्छेद Ñ1 D2 3 4 वज्रं B1 कुलो (for पक्षान्) D3—5 transp चिच्छेद and वज्रेण Ś1 Ñ2 V B1—4 D3 5 10 11 पुरुणा तत्र (B3 कृत [sic] D11 तत्) Ñ1 B1 D1 3 4 पक्षपतनम् (for [ष]षां सहस्रशः)

16 For sequence in Ś1 Ñ V B D1 3 4 5 6 7 11 cf v l 8 —[a]) B3 त (for तु) Ś1 Ñ1 D1 3 10 T1 3 G3 मोक्षितम् D5 रक्षित (for मोक्षि°) Ś1 Ñ1 B1 D1 3 4 5 10 11 तत्र V B2 3 D5 6 वात D5 तावत् (for तस्मात्) —[c]) Ś1 Ñ1 D10 11 पुत्र D5 तात (for वत्स) —[d]) Ś1 Ñ1 B1 D1 4 10 11 सागर(Ś1 Ñ1 °रे) स(B1 D3 प्र) क्षेपित Ñ2 V B1 2 D6 समुद्र(D3 °द्रे) च प्रवेशित D7 9 क्षिप्तो वरुणालये

17 For sequence in Ś1 Ñ V B D1 3 4 5 6 7 11 cf v l 8 —[a]) D6 रामस्य हि D1 4 राघवस्य Ś1 Ñ1 D10 त्वया (for मया) V2 B4 D1 4 सर्पे B1 3 सह्य B3 साह्य (for साह्ये) —[cd]) D3 महेन्द्रवरुणोपम (for [d]) Ñ2 V [illegible] D6 तत्पराक्रम्य शक्राद्य(D6 °क्रम्याद्य विशाम्य) महावीर्या परगानि च

18 For sequence in Ś1 Ñ V B D1 3 4 5 6 7 11 cf v l 8 —[a]) M1 कृत्वा (for श्रुत्वा) D2 सुनाभस्य B4 D6 M3 वचस्तस्य (for मया तस्य) —[b]) Ś1 Ñ2 V B1(m) 3 4 D1 3 4 5 6 10 11 सुनाभ(Ñ2 V1 °भ)स्य B1 तथा तत्र D3 marg (for मैनाकस्य) Ñ2 V1 B1 3 D6 महा मत (for महात्मन) —[c]) D7—9 T1 3 G1 M1 Cr च (for तु) Ś1 Cv t कार्यमावेद्य च(Cv °द्य?) गिरेरिति पाद ॐ —[d]) G2 M3 उद्धृत G3 उद्धृत M3 Cm g उद्यत, Ct as in text (for उद्धत) D7 9 वै (for च) —For 18[cd], Ś1 Ñ V B D1—6 10 11 subst

G 5 56 50
B 5 58 19
L 5 56 42

तेन चाहमनुज्ञातो मैनाकेन महात्मना ।
उत्तमं जवमास्थाय शेषमध्वानमास्थितः ॥ १९
ततोऽहं सुचिरं कालं वेगेनाभ्यगमं पथि ।
ततः पश्याम्यहं देवीं सुरसां नागमातरम् ॥ २०
समुद्रमध्ये सा देवी वचनं मामभाषत ।
मम भक्ष्यः प्रदिष्टस्त्वममरैर्हरिसत्तम ।
ततस्त्वां भक्षयिष्यामि विहितस्त्वं चिरस्य मे ॥ २१
एवमुक्तः सुरसया प्राञ्जलिः प्रणतः स्थितः ।
विवर्णवदनो भूत्वा वाक्यं चेदमुदीरयम् ॥ २२
रामो दाशरथिः श्रीमान्प्रविष्टो दण्डकावनम् ।
लक्ष्मणेन सह भ्रात्रा सीतया च परंतपः ॥ २३
तस्य सीता हृता भार्या रावणेन दुरात्मना ।
तस्याः सकाशं दूतोऽहं गमिष्ये रामशासनात् ॥ २४

1159* कार्यगौरवमास्थाय मयाक्लिष्टेन विशेषतः ।

[B1 भारयातो Ś1 अपि तेन D1 अक्लिष्टेषु D5 अचिरेण (for अक्लिष्टेन) Ñ2 V B D6 क्लिष्टेन महा(Ñ2 B1 D6 °या)गिरे (B1 °रि) (for the post half)]

19 For sequence in Ś1 Ñ V B D1.2.4.5.10.11 cf v l 8 —a) D11 सोऽहम् (for चा°) —b) Ś1 Ñ V B D1–4.5.10.11 सुनाभेन (for मैनाकेन) —After 19ab, D1.7–9 S ins

1160* स चाप्यन्तर्हितः शैलो मानुषेण वपुष्मता ।
शरीरेण महाशैलः शैलेन च महोदधौ ।

[(l 1) M1 सर्वे Cv as above (for शैलो)]

—d) Ś1 Ñ2 V2 B D1–4.5.10.12 T2.3 G2 M2 पथामसम् (for अध्वानम्) B3 भाषित (for आस्थितः) Ñ3 पथेन निहत स्थित (sic)

20 For sequence in Ñ2 V B D6 cf v l 8 D8 reads 20ab before 34 —a) Ś1 Ñ2 D1–4.10.11 सु (for सु) Ś1 Ñ V B D1.2.4.5.10.11 सु(D11 स्व)चिरे(Ñ2 V2 °र) काले —b) D2.9 जवेन (for वेगेन) D6 [अ]भिगम, T2.3 M2 [अ]भ्यागम (for [अ]भ्य°) M5 पुनः (for पथि) Ś1 Ñ V B D1–4.5.10.11 गच्छन्(V2 B4 D1.2.4.10.12 °सु)अगच्छ पथि(B4 D5 कपि) —After 20ab D11 ins 1157* —Ś1 Ñ1 D2.4.10 om (hapl ?) 20c–33 —For 20c–23 Ñ2 V B D6.11 subst 1163* while for 20c–21 D5 subst 1161*

21 Ś1 Ñ1 D2.4.10 om 21 (cf v l 20) For subst in Ñ2 V B D6.11 cf v l 20 and 23 —b) D7.8 चेदमब्रवीत्, D6 समभाषत —c) D6 T2.3 G1.2 M1 भक्ष (for भक्ष्य) —e) T1 G3 M3 भवस् —f) G3 विहितास्य (for °तस्त्व) D7.9 हि मे सुरे (for चिरस्य मे) —For 20c–21 D5 subst

1161* पश्चनश्च समाख्याय सत्वमम्येत्य विहितम् ।
पश्यात खे तदा रक्षा भक्षयामा च भीषयत् ।
सुरसा सा विजानीहि हनुमत्स्वावरम् ।
मम भक्षस्त्वमुद्दिष्ट ईश्वरैर्वानरर्षभ ।

22 Ś1 Ñ1 D1.2.4.10 om 22 (cf v l 20) For subst in Ñ2 V B D6.11 cf v l 20 and 23 For 22–24 D5 subst 1165* —b) T2 प्रस्थितः (for प्रणतः) —c) D6 G2 विवर्ण (for विवर्णो) —d) T1 एवम्, M2 चैवम् (for चेदम्) T1 M1 उदीरय Ck as in text (for उदीरयम्) ⁂ Ck उदीरयम्, उदैरयमिति पाठः ⁂ —After 22, D6 M1 ins

1162* इत्येव राघवस्यास्य सत्तागत भयकातरा ।
एवमुक्त्वा तु ता देवी रामकार्यं निवेदितम् ।

[(l 1) M1 [अ]भूता (for [आ]हूता) —(l 2) M1 निवेदय (for °दितम्)]

23 Ś1 Ñ1 D1.2.4.10 om 23 (cf v l 20) For subst in D5 cf v l 22 and 24 —d) T G3 [अ]पि भार्यया B (ed) परतप (for परंतप) —For 20c–23 Ñ2 V B D6.11 subst

1163* तदस्मिन्सागरेऽम्बरस्थाक्षसी सुमहानगु ।
विरूपा विकृता वक्त्रा दुष्टा मा प्रत्यभाषत ।
कालेन कायमानस्य मक्षे त्वामिति चाब्रवीत् ।
ता दृष्ट्वा मेघसंकाशा राक्षसीममत स्थिताम् ।
ईषत्स्वप्नमाविश्य उक्तवानस्मि तामहम् । [5]
राजा दशरथो नाम अयोध्याधिपतिः प्रभुः ।
तस्य पुत्रोऽग्रजो रामः सीतया लक्ष्मणेन च ।
प्रविष्टो दण्डकारण्यं पित्राज्ञामनुपालयन् ।

[(l 1) Ñ2 इत्यात् (sic) B1 मीरा (for °लय) B2 सुमहात्मना B3 च महानगु —(l 2) Ñ2 [illegible] D6 विरू V2 विरत, D6 विकृत (for विकृता) V2 प्रत्यभाषत D11 °भाषत (for °भाषत) —(l 3) D6.12 मक्षे (for मक्षे) B2 त्वा (for च) —(l 5) B2 मत (for मत) Ñ2 V2 B2 D6 समाविश्य (for °विश्य) —(l 6) Note hiatus between the two halves —(l 8) D11 [अ]रण्ये (for [अ]रण्य) B2 D11 पित्रर्थम् (for पित्राज्ञाम्) B2 अवधारयन् (for अनुपालयन्)]

24 Ś1 Ñ1 D1.2.4.10 om 24 (cf v l 20) —a) Ñ2 V B D6.11 तस्य भार्या जनस्थानाद् —b) D5 हृतात्मना (for दुरा°) —After 24ab, Ñ2 V B D6.11 ins

1164* सुनिर्मिता समाख्याय हत्वा नष्टा प्रवेशिता ।

कर्तुमर्हसि रामस्य साह्यं विषयवासिनि ॥ २५

अथवा मैथिलीं दृष्ट्वा रामं चाक्लिष्टकारिणम् ।

आगमिष्यामि ते वक्त्रं सत्यं प्रतिशृणोमि ते ॥ २६

एवमुक्ता मया सा तु सुरसा कामरूपिणी ।

अब्रवीन्नातिवर्तेत कश्चिदेष वरो मम ॥ २७

एवमुक्तः सुरसया दशयोजनमायतः ।

ततोऽर्धगुणविस्तारो बभूवाहं क्षणेन तु ॥ २८

G. 5. 55. 0
D. 5. 58. 30
L. 5. 56. 0

[V1 मुनिवेन; D6 कलिवर (for मुखिना). D11 कृता (sic) (for कृत्वा).]

—ᶜ) Ñ2 V B1.2.4 D4.11 गच्छामि; B3 यास्यामि (for दूतोऽहं). —ᵈ) Ñ2 V B D4.11 दूतोऽहं तस्य राक्षसि. —For 22–24, D3 subst.:

1165* एवं व्याविहिते वाक्ये क्रूरे सुरसया तदा ।
रामदूत्येन यास्यीति मया तस्यै निवेदितम् ।

25 Ś1 Ñ V B D1-4.8.10.11 om. 25 (for Ś1 Ñ1 D1.2.4.10, cf. v.l. 20). —ᵈ) D2.7.1 G1 M2.3 C1 साहाय्यं विषये सति; T2 सहायं विषयान्विनि. ⊛ Cv: विषये सति विषयवासिनि ।; Ck: विषयवासिनीत्यार्षं प्रत्येव प्रथमकथनस्थल एव व्याकृतम्. ⊛

26 Ś1 Ñ1 D1.2.4.10 om. 26 (cf. v.l. 20). —ᵃᵇ) D3 पुनश्चोक्ता मया देवी सुरसा कार्यमद्य तु. —D3 om. 26ᶜᵈ. —For 26, Ñ2 V B D4.11 subst.:

1166* दृष्ट्वा सीतां कृतार्थोऽहमागमिष्यामि औरसे ।
सत्यमेवब्रवीमि त्वां तदा भक्षसि मां ध्रुवम् ।

[(l. 1) D11 च तां (for सीतां). B3 सम्यो (for कृतार्थो). —(l. 2) B1 भोक्ष्यसि; D11 भक्षयसि (for भक्षसि).]

27 Ś1 Ñ1 D1.2.4.10 om. 27 (cf. v.l. 20). —ᵃ) D3 एवमुक्ता Ñ2 V1 B1.2.4 D4.11 तदा सा तु; V2 तु मे वचनम्; B3 ततः सा तु (for मया सा तु). —ᵇ) Ñ2 V1 B1-3 D4 न प्रत्यगृह्णात् (B1-3 °ण्ह°)कामरूपवत्; V2 मनुष्यरूपिणी; B4 न च सामनुकम्पयत्; D11 न श्रुत्वा कामरूपिणी (with hiatus). —ᶜ) M1 नातिवर्तेयः (for °वर्तेत). —ᵈ) D3 कश्चिन्मामिति मे वरः. —For 27ᶜᵈ, Ñ2 V B D4.11 subst.:

1167* नातिक्रम्य च मे शक्यं न कालाविपरं क्षणे ।
प्रविश्ये मह्यमिश्चैतद् प्रविश स्थोदरं मम ।

[(l. 1) [illegible] नातिक्रमं; B3 नागते, B2 न गन्तुं (for नाक्रम्य). Ñ2 D4 स्वर्तुं; B1 श्वातुं (for गन्तुं). V2 नाक्रमान न चेन्मां (for the prior half). B1 कालम् (for न काल-). B4 त्वां क्षमि न च मुच्ये (for the post. half). D11 नाशीर्थेव मन्नू न माञ्चलिकेन वा. —B3 om. l. 2. —(l. 2) V2 प्रविश्ये (hypm.); D11 द्रविश्ये (for प्रविश्ये). [illegible] वदनं; B4 प्रति (for मम). D11 प्रविशस्वुदरं मम (for the post. half).]

—Then all the above MSS. cont.:

1168* ततः श्रोत्रसमशोभा [illegible] कुरु वक्त्रं विशामि ते ।
दृष्ट्वा तु सा तं विस्तारं चारु सुरसा सुदारुणम् ।
दशयोजनविस्तारं वक्त्रं कृत्वाथ विष्ठिता ।
तां दृष्ट्वा दशविस्तारामासं विंशतियोजनः ।
दृष्ट्वा विंशतिविस्तारं सा त्रिंशद्योजनान्यभूत् ।
त्रिंशद्योजनिकां दृष्ट्वा चत्वारिंशद्गतो ह्यहम् ।
चत्वारिंशद्गतं दृष्ट्वा सा तु पञ्चाशतं गता ।
गतां पञ्चाशतं दृष्ट्वा षष्टियोजनकोऽभवम् ।
षष्टियोजनकं दृष्ट्वा साभूत्सप्ततियोजना ।
सप्तत्या राक्षसीं दृष्ट्वा अशीत्यैव स्थितो ह्यहम् ।
अशीतिकं तु मां दृष्ट्वा साभूत्नवतियोजना ।
नवत्या राक्षसीं दृष्ट्वा शतयोजनिकोऽभवम् ।
शतयोजनविस्तारं दृष्ट्वा मां राक्षसी तव ।
चकार वदनं सद्य शतयोजनमायतम् ।
दृष्ट्वा विकसमाकर्णाद्वितिविस्मितोऽथ हि ।
ततो सा प्रविश्यास्य वदनं मामभाषत ।
सर्वं छेदेन भगवत् प्रविशस्वोदरं मम ।

[(l. 1) B2.4 च (for सा). —(l. 2) B4 सा मे त- (for तु सा मे). B3 transp. दृष्ट्वा तु and सा ते. B1 कृत्वा चाद (by transp.). —(l. 4) D11 दशविस्तार, V2 D11 मया; B2.4 अह (for आसं). V1 D11 -योजन; B2 -विस्तृत (for -योजन). —(l. 5) V1 B2 D11 सा विंशद्योजनामभवत् (D11 °ना भवत्); V2 साभूत्त्रिंशद्योजना (for the post. half). D2 दृष्ट्वा विस्तार त्रिंशत् योजना नान्यभूत् (sic). —(l. 6) D11 त्रिंशद्योजनकं. [illegible] त्रिंशद्योजनकं दृष्ट्वा (for the prior half). V2 गतो ह्यहम् [illegible] अह तथा, B4 D11 गतो वाद (for गतो ह्यहम्). —(l. 7) B2 च दृष्ट्वा * * * * * (for the prior half). —(l. 8) B2.4 च तां (for गतां). Ñ2 गतसा (sic) (for दृष्ट्वा). B2 अह (for ऽभवम्). —(l. 9) B1-3 षष्टियोजनिक. —(l. 10) V1 D2 ह्यहम्. Note hiatus between the two halves. D11 (to avoid hiatus) सप्ततिरेव. Ñ2 B4 स्थितोऽशीत्यैव स्थितो ह्यहम्; D2 अशीतिं च स्थितो ह्यहं (for the post. half). —(l. 12) V1 D2 शतयो. —V2 om. (hapl.) from the post. half of l. 12 up to the prior half of l. 14. B2 D11 -योजनको. —(l. 13) Ñ2 D4.11 मां दृष्ट्वा (by transp.). V1 B2 तदा (for तव). —(l. 14) Ñ2 सद्य; B1 सा च, B4 सर्वं; D11 सद्य (for सद्य). D2 चकार योजनं वक्त्रं (sic) (for the prior half). —V1 D2 om. (hapl.) from l. 15 up to l. 1 of 1170*. —(l. 15) V2 अपि; B1.2 इति (for अपि-). D11 इति विस्मितमेव हि (for the post. half). —(l. 16) B2 सा वेगत्, D11 सा तु वेन (for ततो सा). B3 प्रतिश्याप्य, D11 वचन (for वदनं). —(l. 17) D11 अत्र विशस्वेव मम (for the prior half).]

28 Ś1 Ñ1 D1.2.4.10 om. 28 (cf. v.l. 20). For

G 5 56 0
B 5 58 30
L 5 56 0

मत्प्रमाणानुरूपं च व्यादितं तन्मुखं तथा ।
तद्दृष्ट्वा व्यादितं त्वास्यं ह्रस्वं ह्यकरवं वपुः ॥ २९
तस्मिन्मुहूर्ते च पुनर्बभूवाङ्गुष्ठसंमितः ।
अभिपत्याशु तद्वक्त्रं निर्गतोऽहं ततः क्षणात् ॥ ३०
अब्रवीत्सुरसा देवी स्वेन रूपेण मां पुनः ।
अर्थसिद्ध्यै हरिश्रेष्ठ गच्छ सौम्य यथासुखम् ॥ ३१

28–30 Ñ1 V B D11 subst 1170* while D2 subst 1172* —[a]) D1 G2 व्यायत (for आयत) —[c]) [illegible] द्विगुण (for 50°) ⊗ Cv तथोऽर्धगुणविस्तार इति। तथोऽर्धं दशांशेम्। तस्य गुणत्रयानुवृत्ति । तस्य द्वयामीति यावत्। अन्तर्गु(°र्धंगु)णो विस्तारो यस्य सोऽर्धगुणविस्तार । दशयोजनविस्तार इत्यर्थं । तद यतश्च। पूर्वं हनुमतो हनूनसमये दशयोजनविस्तारो बभूवेति वचनात्।, Cr तदर्धगुणविस्तार । तदर्थं दशयोजनायामम्। तस्य गुण आवृत्तिर्द्विभाव I, so also Cm t Cg तत इति। अर्धगुणविस्तार । अत्रार्धशब्द एकदेशवाची। किंचिद्विरधिकविस्तारोऽभवमित्यर्थं । एवमेवार्थं । प्रथमप्रमाण दशयोजनविस्तारस्तु विरुद्ध । शङ्क्य कल्पनयेति युक्तम् ⊗ —After 28 D5 T2 M2 ins

1169* सा दृष्ट्वा पर्वताकारमक्षयमचलोपमा ।
चकार सुरसा वक्त्रं दशयोजनमायतम् ।

[(l 1) D5 तदकम्पचलोपमा (for the post half) —(l 2) M2 °वक्त्र (for वक्त्र)]

29 Ś1 Ñ1 D3 . 7 . 10 om 29 (cf v l 20) —For subst in Ñ1 V B D11 cf v l 1170* and for subst in D2 cf v l 1172* —[a]) D7–9 G2 [स]धिक चैव (for [अ]नुरूपं च) —[b]) D5 om D7 . 9 T2 M सु (for तन्) M1 transp मुख and तथा ⊗ Cg व्यादितं व्यात्तम् ⊗ —After 29[ab], G2 M1 read 39[cd] repeating (M1 twice) it in its proper place while D5 reads 30 and 39[cd] after 29[ab] repeating 39[cd] twice in its proper place —[c]) D7 . 9 Cg as in text (for तद्) D1 [अ]प्यानन (for व्यादित) D5 T2 G1 M1 . 2 च (for तु) —[d]) D7 . 9 G2 पुन (for वपु) G2 ह्रस्व कृत्वा पुन पुन

[illegible] Ś1 Ñ1 D1 . 7 . 10 om 30 (cf v l 20) —For sequence in D5 cf v l 29 —[ab]) D5 मुहूर्तं (for °र्ते) T1 . 3 G1 . 3 प्राप्तम (for च पुनर्) M1 प्राप्तवानहम् (for च पुनर्भूत) D5 M2 Cg मात्रक , T2 संमित, Ct as in text (for संमित) T1 . 2 G2 . 3 पुनरङ्गुष्ठमात्रक —[c]) M2 अति पत्य (for अभि°) D5 तद्वक्त्रान

—For 28–30 Ñ1 V B D11 subst

1170* तद्दृष्ट्वा विवृतं वक्त्रं शतयोजनमायतम् ।
समाहितमना भूत्वा पवन इव चेष्टित ।
अङ्गुष्ठमात्रो भूत्वाहं प्रविष्टोऽस्म्युदर महत् ।
दन्तोष्ठपुटसंबद्धं वक्त्रं सापि तदाकरोत् ।
तद्दृष्ट्वा संवृतं वक्त्रं कपयाविश्य दक्षिणम् । [5]
विनिर्गत्य क्षणं तु स्वस्थ प्रहसन्नाननमनुत्तमम् ।

[V1 D5 om l 1 (cf v l 1168*) —(l 1) V2 B1 D11 त (for तद्) V2 विवृत D11 विवृ° (for विवृत) —V2 om (hapl) from the post half up to the prior half of l 5 —(l 2) Ñ1 चेष्टित , B1 चेष्ट (for चेष्टित) D11 पवन इव चेष्टित (for the post half) —(l 3) V1 [s]ह भूत्वा (by transp) B11 वि (for प्रवि) —(l 4) D11 दन्तोष्ठ Ñ1 V1 D11 पुट B1 वक्त्र तद् (for °संबद्ध) D11 तथा (for तदा) —(l 5) V1 D11 त (for तद्) V1 संवृत (for संवृत) V1 कपय (for कप°) —(l 6) Ñ1 स्वस्थ (for स्वस्थ) B1 प्रहस (for प्रहस°) V1 D11 आसीद् (sic) (for नुत्तम)]

—Then they cont (V1 D11 om [hapl] up to 31[d] [see var])

1171* प्रविष्टं ते मया वक्त्रं दाक्षायणि नमोऽस्तु ते ।
गमिष्ये यत्र वैदेही दिष्टया सत्यं वचस्तव ।

[(l 2) B2 दृष्ट, D6 दृष्टा (for दिष्टया) V1 D1 सत्या (B1 सत्य) सत्ये वचस्तव (for the post half)]

while D2 subst for 28–30

1172* पूर्वमुक्तस्तदा तत्र चिन्तयित्वा मुहुर् मिह ।
बाहुं हुत तद्वक्त्रं येन [illegible] प्रक्षिप्यसि ।
इत्युक्ता सा मया देवी दशयोजनविस्तरम् ।
कृतवत्यानने वक्त्रं पञ्चाशद्योजनम् ।
सद्विंशद्योजनव्यास प्रविष्टोऽहं मुखं तदा । [5]
निष्क्रम्य च मुखात्तस्माद्वत्तिरं गत पुन ।

—Then D2 cont

1173* विशाला च मया देवी प्रणम्य विधिवत्तदा ।
प्रविश्य वक्त्रात्विष्क्रान्तो दाक्षायणि नमो स्तु ते ।
गमिष्ये यत्र वैदेही सत्यश्चास्तु वचस्तव ।

31 Ś1 Ñ1 D1 . 2 . 4 . 10 om 31 (cf v l 20) V1 D11 om 31[ab] (cf v l 1171*) —[ab]) D2 क्षेत्र (for स्वेन) Ñ2 V1 B D6 एवमुक्ता मया देवी पुनः तम च सा (B2 वचन) अब्रवीत्, D5 दृष्ट्वा सा तु तदा मुक्तं सुरसाप्यब्रवीद्वच —After 31[ab], Ñ2 V B D11 (V1 D11 after 1170* owing to om) ins

1174* सुरसा वाक्य वीराद देवै सर्वार्थयोजिता ।
त्वं पराक्रमसामर्थ्यं निज्ञासार्थमिहागता ।
युद्धाह ते कपिश्रेष्ठ वायुपुत्र महाबल ।

[(l 1) B1 वरात् D11 हे वीर (for वीराद) B1 सादेवै (for देवै सर्वै) D5 विबोधिता —(l 2) B1 जिज्ञासार्थ (for °मिहा°) [illegible] अट मया (for इहागता) —(l 3) V1 युद्धाद ते B1 तुष्टा तेन (for युद्धाह ते) B1 वानरेन्द्र (for ते कपि°)]

समानय च वैदेहीं रावणेन महात्मना ।
सुखी भव महाबाहो प्रीतास्मि तव वानर ॥ ३२
ततोऽहं साधु साध्वीति सर्वभूतैः प्रशंसितः ।
ततोऽन्तरिक्षं विपुलं प्लुतोऽहं गरुडो यथा ॥ ३३

छाया मे निगृहीता च न च पश्यामि किंचन ।
सोऽहं विगतवेगस्तु दिशो दश विलोकयन् ।
न किंचित्तत्र पश्यामि येन मेऽपहृता गतिः ॥ ३४

G 5 55 53
B 5 53 35
L 5 54 21

—c) V3 B1 G1.2 अ r(B4 कार्य)सिद्धा. T3 सर्वसिद्धा. Cg as in text (for °सिद्धे°). Ñ2 V1 B1.2.4 D6 कर्म सौम्य, V3 सर्व सौम्य, B3 गत्वा सौम्य, D11 तत्सौम्य (for इतिप्रेषु) D5 सर्वेसिद्धि हरिश्रेष्ठ, D3.4 M3 सर्व सा ध्याद्वदस्तो (D3 M3 °श्रेष्ठा) —d) Ñ2 V B2.4 D11 सर्वे (V1 °र्व)न पुनरागतः B3 अशेषस्य परस्य (B3 वानरा)स्य —After 31, Ñ2 V B D11 ins

1175* अथ वायुस्त्वशीर्षं यशेषो शतशाखिनः ।
विज्ञातवानसि वीर सामर्थ्यं गुरुलाघवम् ।
समुद्रलङ्घने हि त्वं देवतायी राक्षसोत्तम ।
स्वस्त्यस्तु ते गमिष्यामि मार्गस्य ब्रजन् प्रति ।
एवमुक्त्वा तु मा देवी तत्र तत्रैव गता । [5]

[(l 1) B2.4 तु (for तस्य) B3 अनेनोपलपरास्मि, D11 अमेया पतपात्मा (sic) (for the post half) —(l 2) V1 विज्ञातु (for °वान) B3 [सा]रं —B3 om from मार्गस्य up to देवी in l 5 Ñ2 V1 D6 तु गच्छामि (for °यति) B1 गमनस्य तु प्रत्यह (sic) (for the post half) —(l 3) D11 देवतृभ (sic) (for तस्यों) —(l 5) D11 उक्ता (for उक्त्वा) D6 तत्रावै B3 तत्रा स गमन का (for the post half)]

—Thereafter Ñ2 V B D11 read 1178*

32 Ś1 Ñ1 D1-4.10 om 32 (for all except D6 cf v.l 20) —For 32, Ñ2 V B D11 subst

1176* परितुष्टा स्म ते वीर शिवोऽस्तु विजयश्च ते ।
समानयस्व वैदेहीं राम व्यापिहि हर ।

[(l 1) V3 D11 परितुष्टैव V3 तु °र (for ते स्म) B2.4 [श]तु (for च) —B3 om from l 2 up to 33c. —(l 2) B3 समानय D6 समानय च (for °यस्व)]
—Then all the above mss (except B3) cont

1177* एवमुक्त्वा ततो देवा गता स्वर्ग्यं स्वदालयम् ।
गतेषु चाहं देवेषु प्रहृष्टेनान्तरात्मना ।
विक्रमेणाप्रमेयेण भीमप्रभाणो महार्णवम् ।

[(l 1) B1 D11 तदा (for ततः) B3 ते (for स्वर्गं) V3 स्वालयं, D6 स्वमन्दिरम्, D11 स्वमाश्रय —(l 2) Ñ2 V2 प्रहृष्ट (for प्रह°) —(l 3) V1 B2.4 भीमयाग (for भीम°)],

while B3 reads 8-20b after 1176*

33 Ś1 Ñ1 D1-4.10 om 33 (cf v.l 20) —For 33ab, Ñ2 V B D11 subst and read after 1175*

1178* ततो देवा समन्ताच्च सिद्धाश्च परमर्षयः ।
पुष्पवृष्टिविधानेन मानु मा तिति चातुरन ।

[(l 1) B3 नभ (for ततः) D11 च (for स) B1 सिद्धाश्च मनसा (for the post half) —(l 2) V1 मानुषम्, B3 वर्षेण (for वृष्टि°)]

—Then all the above mss (except B3) cont

1179* महेन्द्रविक्रम दृष्ट्वा तव वीरानुतोषणम् ।
इद च सुमहत्कर्म कृत सुरगणा वद ।

[(l 1) V3 महेन्द्र D11 वीर (for दृष्ट्वा) —(l 2) B1 तु (for च) B1 कार्य (for कर्म) V2 नुरगणा D6 गदा (for वद)]

—B3 om 33cd —c) V1 ततो (for ततो) —d) V1 पुप्लुवे (for प्लुतोऽहं) —For 33cd, Ñ2 V B1-4 D11 subst

1180* प्रगतश्च इवाभिर मारुतस्यैतो गजन् ।
तथा सुमहद् व्योम सर्वेवादप्रमितुग ।

[(l 1) Ñ2 V1 [आ]हिन V1 [आ]पि B1 [आ] पेद (for [आ]हिर) Ñ2 D6 त्वरा (for ततश्च) Ñ1 B3 D6 [s]हम (for अहम्) V1 ततस्त विसहर (sic) B1 तस्यदे °वैषण (for the post half) —B3 om from l 2 up to 34 —(l 2) V1 आर तु D11 अग तु B3 महे व्योमे (for °ग व्योम) B1 वविहन्य B3 वविहन्य (for अभि°) D11 पुप्लुवे समाहिता (for the post half)]

—Thereafter all the above mss (except D11) read 8-20b (including star passages) while D11 cont the line of 20ab
—For 33 D3 subst

1181* ता आत्मशुभामलय महलपने पुनर्नभः ।
सर्वेऽप्यपि निराश्रया सुविदितयेन्द्रिय ।

34 Before 34, D6 reads 20ab B3 om 34 (cf v.l 1180*) —a) Ś1 बलेन (for छाया मे) Ñ V B1.2.4 D6 बलत्र(Ñ2 B1 °वा)हि(Ñ1 °पि त)गृहीतोऽस्मि (Ñ1 °तस्मा Ñ2 °तश्च) D1.2.4.10.11 बलत्र(D6 °वा)हि गृहीतात्मा D3 बलात्तत्र गृहीतोऽस्मि —b) B1 त न D11 न हि (for न च) —c) G2 सोर D6 विहृत (for विगत) Ś1 Ñ2 V1 D3.6.10 वेगा तत्र, Ñ1 B1 वेगश्च, D11 तत्तत्र (for वेगस्तु) V2 मोह विगतावस्था (sic), D1.4 तदोऽविगतत्रा सम् —d) B1 विलोकयन्दिशो दश —e) D1 नि च (sic) (for किंचित्) M2 तेन (for तत्र) D6 न च किंचित्र

G 5. 55. 53 B 5. 58. 37 L 5. 56. 22 ततो मे बुद्धिरुत्पन्ना किं नाम गमने मम ।
ईदृशो विघ्न उत्पन्नो रूपं यत्र न दृश्यते ॥ ३५
अधोभागेन मे दृष्टिः शोचता पातिता मया ।
ततोऽद्राक्षमहं भीमां राक्षसीं सलिलेशयाम् ॥ ३६
प्रहस्य च महानादमुक्तोऽहं भीमया तया ।
अवस्थितमसंभ्रान्तमिदं वाक्यमशोभनम् ॥ ३७
क्वासि गन्ता महाकाय क्षुधिताया ममेप्सितः ।
भक्षः प्रीणय मे देहं चिरमाहारवर्जितम् ॥ ३८
बाढमित्येव तां वाणीं प्रत्यगृह्णामहं ततः ।
आस्यप्रमाणादधिकं तस्याः कायमपूरयम् ॥ ३९
तस्याश्चास्यं महद्भीमं वर्धते मम भक्षणे ।
न च मां सा तु बुबुधे मम वा निकृतं कृतम् ॥ ४०

पश्यामि —^{f}) Ś1 Ñ2 D10 मे सहसा Ñ2 V1 B2.3 D6 सा मे ह्यग V2 D2 सा मे (D3 मे सा) हता, B4 मे निहृता, D1.4.11 मे सा हृता D8-9 Cr मे विहृता (for मेऽपहृता)

35 ^{a}) Ś1 Ñ1 D1.2.4.10.11 तस्य, D3 तत्र, D7.9 यस्य, T1 तदा (for ततो) —^{b}) B2.3 D4.6 T2 G2 M1.3 गगने (for गमने) B4 किंचित्कालगमने मम —D5 reads 35^{ab} in marg —^{c}) T2.3 M3 विघ्नत्(sic) (for विघ्न) V3 तत्पन्नो, B1 मयन्नो (for उत्पन्नो) Ś1 Ñ1 D10 विघ्न ईदृश उत्पन्नो, Ñ2 B3 D2.8 ईदृग विघ्नमुत्पन्न D1.4.6.11 विघ्नमीदृशमुत्पन्न —^{d}) D8 यस्य D5 यस्य, D7.9 यत्र T3 तत्र (for यत्र) D6 दृश्यमान Ś1 Ñ1 D1.2.4.10.11 येनो मे (Ś1 D10 रूपं मे) यत्र निग्रह, Ñ2 V2 B D6 यत्रास्यो हि (B1 °योऽपि) मे (V2 B2.3 हि) मह, V2 दृश्येत मम निग्रह

36 ^{a}) D2.6 M3 अधोभागे तु —^{b}) D7.9 शोचत D7.9 T3 G2 M1 पतिता, D5 [आ]पातिता (for पा°) D1-4 तदा (for मया) —For 36^{cd}, Ś1 Ñ V B D1-4.6.10.11 subst

1121* अधोमुखो ततो दृष्टिंसभ्रता पतिता मया ।

[Ñ1 V B D6 तत्र, D2 तत्र (for ततो) B2 गिरिता B3 धानीता B4 पतिता D1.4.6 चालिता D11 चालिता (sic) (for पतिता) Ñ1 अधस्तात्त च गता तत्र D6 शोचता विनिपातिता (for the post half)]

—^{c}) Ñ2 om D5 D8.9 M3 तत्र (for ततो) Ś1 Ñ V B D1-4.6.10.11 पश्यामि (for °द्राक्षम्) D5 om भीमा D6 महाभीमां —^{d}) Ñ2 V2 B D6.11 सलिलाश्रया(B1-3 °श्र)ये, V1 सलिलाश्रये, D7.9 M3 °शायया, Cg as in text (for °लेशयाम्)

37 ^{a}) V2 हु D1.4 M2.3 सु, D5 om (subm) (for च) Ś1 D10 महानादो Ñ1 °हास (for °नादम्) —^{b}) Ś1 D10 मुक्तो वै Ñ2 V2 D2.7.9.11 M3 मुक्तोऽहं (for °क्तोऽहं) G2 तदा (for तया) B4 मुक्तोऽहं भीमया मि (sic) D5 तत्तोऽहं भीमरूपया —D3.4 om 37^{cd} —^{c}) Ś1 अथ मुहुर Ñ2 D6 अवस्थितम् (for अवस्थितम्) D10 अथ मुहुरसमाभ्याम् (sic) —^{d}) D5 वचो (for इदं) Ś1 Ñ V B D1-4.6.10.11 सुदारुण (for मशोभनम्)

38 ^{a}) B1 क्वासि D11 क्वासि D5 om गन्ता Ś1 D1.10.11 महाबाहो D5 °काय, D6 °काय (for °काय) —^{b}) T1 M3 ममेप्सित Ś1 V1 B2 D2.4.10.11 मया बुद्धि (B2 °भि)तयेप्सित, D6 त्व प्राप्तोसि ममेप्सित —^{c}) D5 भक्ष, D4 T3 भक्ष्य, Cr m k t as in text (for भक्ष) ‡ Cr k भीमय भक्षहि । (Cf. दीव्यत्यर्थेषु पाठस्वस्। क्रियास्वरैश्वर्यम्। प्रीणयति पाठ । भक्षस्तु स्वर्णेभ्यो भ्रम्य पठति ‡ —^{d}) D6 दीर्घकाल बुभुक्षिता —For 38^{cd} Ś1 Ñ V B D1.2.4.6.10.11 subst

1123* विवरं प्रविशस्व ततो दिष्ट्या धाता महाबल।

[B1 D1.4.6.10 भक्षस्व D2 दाता (for ततो) D1 विश्रम्य मैद्य सत्ये (for the prior half) Ñ1 यत्र (for धाता) Ś1 D1.2.4.10.11 महामते Ñ2 महाबल (for °बल)]

39 T1 illeg for 39 —^{a}) B1 तद्वाक्य (for तां वाणीं) —^{b}) Ś1 D1.2.4.10.11 प्रतिगृह्य वचस्तदा, V2 प्रत्यगृह्णान्वच, B1 प्रत्यगृह्य समताद, B4 प्रतिगृह्यामहं तदा, D6 प्रतिगृह्य ततो मया —D5(after 30) G2 M3 read 33^{cd} for the first time after 29^{cd} repeating (D5 M3 twice) it here T3 reads 39^{cd} twice —^{c}) Cr अधिकम् Ś1 Ñ V1 B D1.2.4.10.11 वर्धयन्विपुलं कायं D6 वर्धितो विपुलं कायम्, D5 T3 (second time) G2 M3 (D5 M3 third time) वर्धितश्चास्मि सुमहान् —^{d}) M3 (first time) तस्या (for तस्याः) B2-4 D1-4.6.10.11 कायम् (for कायम्) Ś1 B1.4 D1.2.4.10.11 T2 G2 अपूरयत्, D5 G2 (both first time) अपूरयत्, Cm g t अपूरय (as in text)

40 ^{a}) B2 वाढ Ñ2 V B D6 महाघोरम्, D5 (first time also as in text) महद्रूपं, T2 महद्रूप M3 महाभीम (for महद्भीम) Ś1 D1.2.10.11 तस्यास्त्वविपुलं वक्त्रं M3 तस्यास्तु वर्धते वक्त्रं —^{b}) Ś1 D10 विवृद्ध (for वर्धते) Ñ2 V B D6 भक्षयन्ती B2.3 °ध स्त्री)वर्धयन्ती D5 दुर्धर्षं भक्षणाय (sic) M3 भक्षणार्थं मम वाचया —^{c}) G2.3 M3 Cr g सा तु (for सा तु) V2 B1-4 न चासमानमबुध्यत सा B1 न चान्य बुद्ध्वात्र तस्याथ (hypm) D5.9 न तु (D5 च) सा माबुबुधे D6 न चावमानमबुध्यत सा (sic) —^{d}) Ñ2 V2 D1.2 D5 गतश्चाहं, B1 मया कृतं, T2 कदैव G1.3 M3 मन्ये मे M3 सत्त्वं मे (for मम वा) T2 [अ]विकृत M3 विकृत Cr m k t as in text (for निकृतं) ‡ Cr g मम इव विकृतं मया कृता विकृतिं ता न ज्ञातवती (Cg बुबुधे)। Cr m मम इव विकृतं वा (Cm वा) मया कृत विकृत (Cm °कार)

ततोऽहं विपुलं रूपं संक्षिप्य निमिषान्तरात् ।
तस्या हृदयमादाय प्रपतामि नभस्तलम् ॥ ४१
सा विसृष्टभुजा भीमा पपात लवणाम्भसि ।
मया पर्वतसंकाशा निकृत्तहृदया सती ॥ ४२
शृणोमि खगतानां च सिद्धानां चारणैः सह ।
राक्षसी सिंहिका भीमा क्षिप्रं हनुमता हता ॥ ४३

तां हत्वा पुनरेवाहं कृत्यमात्ययिकं स्मरन् ।
गत्वा च महदध्वानं पश्यामि नगमण्डितम् ।
दक्षिणं तीरमुदधेर्लङ्का यत्र च सा पुरी ॥ ४४

अस्तं दिनकरे याते रक्षसां निलयं पुरीम् ।
प्रविष्टोऽहमविज्ञातो रक्षोभिर्भीमविक्रमैः ॥ ४५

G. 5.56.65 D. 5.58.46 L. 5.56.41

स्वरूपम् ।, so also Ck t ⊛ —For 40^cd, Ś1 Ñ1 D3 9 1 10 11 subst

1184* स चाहमवसुद्वेव तस्यास्त्वद्भिरुक्त शुभम् ।

[Ś1 सच (for स) D1 1 समुत्थे च D3 तथोद समुत्थे च, D11 तस्यासृतमुत्थैवम् (for the prior half) D11 अतीव (for तस्यास्त्व) Ś1 Ñ1 विपुल मुख]

—Then Ś1 cont

1185* प्रविष्टोऽस्म्यधिक तस्मा कृत्वा रूप च योजन ।

—For 40, D5 subst

1186* अथ धत उतस्तस्या भक्षणार्थे महाननम् ।
तावुभयद ■ चास्मान विपुलमाननं चाकरोत् ।

41 ^a) B3 निकुच (for विपुलं) Ñ2 V B D3 9 काम (for रूप) —^b) D1 1 [अ]निमिषान्तरात् —^c) Ś1 D10 आनाय, Ñ2 V1 B D5 आदीर्य (for आदाय) —^d) Ś1 Ñ V B D1 3 4 6 9 10 11 प्रविष्टोस्मि (B3 ^oह) (for प्रपतामि) ⊛ Cr m t नमसामि प्रपतत् ।, Ck प्रपतामि तत ⊛ V1 T1 नम स्थल, D3 9 1 T2 3 G M नभस्तलम्, D10 (sup lin also as in text) महोदधि (for नभस्तलम्) D5 पूर्णोन्मुत्पतितो नभ

42 ^a) Ś1 D10 निपुष्टया, D11 विशिष्ट^o (for विसृष्टभुजा) Ñ2 V B D3 सा विसृज्य महानादं, D5 सा प्रसार्य भुजौ भीमौ —^c) Ś1 Ñ V1 B D1 3 4 6 10 11 महा (for मया) —^d) D1 11 निहृत (for निकृत्त) Ñ2 सत्रा, Ñ2 V B1 3 D6 [म्रि]यन्ता, B4 D1-3 10 T1 2 G2 3 M2 तदा, D10 मया (for सती)

43 ^ab) Ñ2 V B1 3 D6 श्रुता मे (for शृणोमि), Ñ1 B4 D1 3 4 11 खेचराणां, Ñ2 D6 देवतानां, M2 स गतानां (for खग^o) Ñ1 वा (for च) Ś1 Ñ1 V2 D1 3 7 10 वाच (V2 ^oची) सौम्या महात्मना, Ñ2 V2 B D1 3 11 वाचो (D1 11 ^oच) व्योम्नि महात्मना (for ^b) D5 व्योम्नि खगता यानीस्तुष्टीथ भाविता(त्मना —^c) D7 सिंहिका (for सिंहिका), Ś1 Ñ1 P4 D1-4 10 11 मृता, Ñ2 V B1-3 D6 क्रुद्धा, G2 नाम (for भीमा) —^d) Ś1 Ñ V B D1 3 4 6 10 11 शीघ्र (for क्षिप्रं) D5 सिंहिका च विना कृता

44 ^a) Ñ1 बद्ध्वा (for हत्वा) —^b) Ś1 Ñ V B D1 3 4 6 10 11 कार्यम् (for कृत्यम्), M2 आत्ययिकं D6 कृत्य कृत्यमिक स्मरन् (sic) —After 44^ab, Ś1 Ñ V B D1-4 6 10 11 ins

1187* अम्बरे विमले ज्योतिः वायुवेगसमन्वित ।

[Ñ2 सुवर्च V2 B3 4 D4 अग्रग्य Ś1 Ñ1 D4 D1-4 10 11 विपुले (D3 11 ^oल) (for विमले ; D3 यैव Ñ2 V2 B3-4 D6 वायुवेग D1 3 10 वातवेग (for ^oवेग) Ś1 Ñ1 D1 4 10 समन्वित , B3 समाश्रित , D3 समन्वित D11 समाश्रित]

—Thereafter Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 11 read 8–19

—^c) Ś1 D10 महात्मम् , Ñ1 T1 स महद् , D4 च हृद्य , D1 3 4 11 क्षमद्यम् , D1 च दूरम् , G2 [अ]पि महद् , Ct as in text (for च महद्) D3 गत्वा च महतास्नेन, M2 गत्वा चाद महाध्वान —^d) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 अपश्य Ñ2 V B D6 आसेदिम (for पश्यामि) D11 नागमण्ड —^f) Ñ2 V B D3 4 transp लङ्का and यत्र Ś1 Ñ V B D1 3 4 6 10 11 G1 M2 महापुरी, D5 प्रतिष्ठिता, D3 4 महा पुरी (for च सा पुरी)

45 Ñ1 om (hapl ?) 45^ab D5 reads 45^ab (except अस्त) in marg —^a) B3 दिवाकरे (for दिन^o) B1 अस्तं दिनगते सूर्ये, D5 अस्त गते दिवकरे —^b) Ś1 D1 3 4 10 आलय, ■ 2 D3 9 T2 3 G1 निलयं (sic) D11 मन्दे (for निलय) D4 G1 2 M2 3 पुर, M2 पुर (for पुरीम्) —After 45^ab, D4 ins

1188* प्रविष्टोऽह पताभूय स्वरूपं मूर्तिमत्या ■ ।

—^c) G1 अविज्ञाय (for ^oज्ञातो) Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 11 सप्रविष्टोऽस्मि (D11 ^oष्टो महा)ज्ञातो —^d) Ś1 D10 राक्षसैर् (for रक्षोभिर्) —After 45 D3-6 S ins

1189* तत्र प्रविश्यमानमपि कल्पान्तघनसप्रभा ।
अट्टहास विमुञ्चन्ती नारी काप्युत्थिता पुरः ।
जिघांसन्तीं ततस्तां तु ज्वलदग्निशिरोरुहाम् ।
सव्यमुष्टिप्रहारेण पराजित्य सुभैरवाम् ।
प्रदोषकाले प्रविश भीतयाह तयोदित ।
अहं लङ्कापुरी वीर निर्जिता विक्रमेण ते ।
यस्मात्तस्माद्विजेतासि सर्वरक्षांस्यशेषत ।

[(l 1) T1 तत्र (for तत्र) D4 G1 2 M1 2 सतिका, T1 मितना (for साभा) —(l 2) M1 अट्टहास (sic) D5 ■ (for पुर) D6 मा स्थाप्युत्थिता G1 2 M2 नारीत्युत्थिता पुर (M2 ^oन) (for the post half)

G 5 56 65
B 5 58 52
L 5 55 45

ततोऽहं सर्वरात्रं तु विचिन्वञ्जनकात्मजाम् ।
रावणान्तःपुरगतो न चापश्यं सुमध्यमाम् ॥ ४६
ततः सीतामपश्यंस्तु रावणस्य निवेशने ।
शोकसागरमासाद्य न पारमुपलक्षये ॥ ४७
शोचता च मया दृष्टं प्राकारेण समावृतम् ।
काञ्चनेन विकृष्टेन गृहोपवनमुत्तमम् ॥ ४८
स प्राकारमवप्लुत्य पश्यामि बहुपादपम् ॥ ४९
अशोकवनिकामध्ये शिंशपापादपो महान् ।
तमारुह्य च पश्यामि काञ्चनं कदलीवनम् ॥ ५०
अदूराच्छिंशपावृक्षात्पश्यामि वरवर्णिनीम् ।
श्यामां कमलपत्राक्षीमुपवासकृशाननाम् ॥ ५१
राक्षसीभिर्विरूपाभिः क्रूराभिरभिसंवृताम् ।
मांसशोणितभक्ष्याभिर्व्याघ्रीभिर्हरिणीं यथा ॥ ५२

—(l. 3) D3 M3 बद (for वत्स) M3 भद्रि (for भद्रि). —(l. 4) G3 त्व (for मत्) T3 om. तुभि T1.2 स (for तु) —(l. 5) D3 T2 M3 सवितर, Cr m t as above (for प्रवीण) ⊗ Cr m t सवित्र सावित्र् ⊗ D3 सौम्यश्च G1 सौम्यस्य (for सौम्यस्य) T3 सर्वेरिव —(l. 6) T1 (also सीत) = G3 मया G3 मात (for सीत) —(l. 7) T3 स्मृत् (for यस्मात्)]

46 a) G1 तत (for [त]ह) M3 सर्वं, Cr m g t as in text (for सर्वं) Ś1 Ñ1 V3 B1.2 D1–4.10.11 सर्व राख निशा सर्वां, V1 V2 B3.4 D5 सर्व राह सर्वरात्रं ⊗ Cm 'सर्वाह सर्वरात्रं तु' इति पाठः साधुः ⊗ —b) Ś1 Ñ1 विचिन्वता, D1.6 T1 विचरन् (for विचिन्वन्) —c) Ñ2 V B1.4 D3.6 G1 -गता (for -गतो) B2.3 D5 T2 राक्षस (B3 D5 °कस्य)न पुरे(D3 T1 °र) गता —d) Ś1 Ñ2 D1.3.11 नापश्यं ता, Ñ2 V B D5 न पश्यामि, D3.6 न पश्य ता (for न चापश्य) D2.6 नापश्य जनका मया

47 a) M3 रावणस्तु[sic] (for °णस्य) D3 निवेशने —c) D3 reads from सागर up to d in marg D3 शोकसागरमेत्याह —d) B3 उपलभे (for °लक्षये) ⊗ Cr m t उपलभे उपालभ्यम्, Cl उपलक्षयं इत्यादौ इति सर्वत्र [illegible] ⊗

48 a) Ñ3 V3 B1–4 D5 शोचित च B3 विचिन्वता (for शोचता च) B1 D3 दृष्टं (sic) (for दृष्टं) —b) Ñ2 V3 B1–3 D5 सुसंवृत, D7.8 [अ]भिसंवृत (for समा°) —c) Ś1 Ñ V1.2 B D1–4.6.10.11 प्रकृष्टेन, V2 प्रकृष्टेन, D5.6 G1.3 M1.3 विचित्रेण T3 विचित्र च, Cr m g t as in text (for विकृष्टेन) ⊗ Cr r m g विकृष्टेन विप्रकृष्टेन [illegible] यावत् ⊗ ... Ct विकृष्टेन विप्रकृष्टेन [illegible] यावत् ⊗ —d) Ś1 Ñ2 V1 B1.2 D1–4.8.10.11 गृहोपवनम्, Ñ1 तत्रो°, B3 गृहोपमम्, B4 वनदु° (for गृहोपवनम्)

49 a) D3.6 G1 M1.3 त (for स) D3 उपप्लुत्य (for अव°) Ś1 Ñ V1 B D1.2.4.10.11 स सा(D2 तदा)-कारमनुप्राप्य, B3 °र समासाद्य ⊗ Cr स प्राकारमित्यत्र स इति पदच्छेदः ⊗ —d) Ś1 Ñ V B D1.3.10.11 बहुपादपा —After 49 Ś1 Ñ1.2 (om. [hapl.]) V B D1–4.10.11 ins.:

1190* अशोकवनिका रम्या महेन्द्रस्येव नन्दनम् ।
[D11 रम्या (for रम्या)]

50 a) Ś1 D1.4 शिंशपा, B1 T2.3 G1 शिंशुप- (for शिंशपा) D5 शिंशपापादपाग्रया —c) V1 तत (for तम्) Ś1 Ñ V B D1.2.3.4.10.11 आरुह्य(Ś1 D1.5 °ह्य) D3 आरुह्य तु —d) Ñ1 बहुपादप (for कदलीवन)

51 a) B2 सुदूरात्, M3 अदूरे, Ct as in text (for अदू°) Ś1 D1.2.4.11 शिंशिपा, D5.6 T1.3 G1 G2 शिंशुपा, Cl t as in text (for शिंशपा) —b) Ś1 D1.2.4.10.11 अपश्य (for पश्यामि) —c) V1 V B1.2 D5 गौरीं (for श्यामां) V2 कनक (for कम°) B1 विशाल-स्फीगसर्वाङ्गीम् —d) Ñ1 V B D1 कृशानना (for °ननाम्) Ś1 D1.2.4.10.11 सा यथा सु(D3 स)कृशा(D11 °शा)नना —After 51, D5.7–9 S ins.:

1191* वदेकवसनसंवीता रजोध्वस्तशिरोरुहाम् ।
शोकसंतापदीनाङ्गीं सीतां भर्तृहिते स्थिताम् ।

[(l. 1) ⊗ Cr [illegible] ⊗ —(l. 2) D3 मतुः (for मतुः) D1 T3 M3 [illegible] (for स्थिताम्)]

52 a) Ś1 Ñ2 V1 B D1.2.4.10.11 रक्षसाभिरप्यरा° —D3 om. 52cd —c) Ś1 D1.2.10.11 भक्ष्याभिः, Ñ2 V B2.3 D5 रुधिराभिः, D1.4 समाभिः, D3 T1 G3 M3 मांसाभिः (for भक्ष्याभिः) —d) Ś1 D1–4.10.11 T1.3 G3 M3 हरिणीमिव, Ñ1 V B2.3.4 D5 इव सीतां (for हरिणीं यथा) —After 52 D5.7–9 S ins.:

1192* सा मया राक्षसीमध्ये तर्ज्यमाना मुहुर्मुहुः ।
एकवेणीधरा दीना भर्तृचिन्तापरायणा ।
भूमिशय्या विवर्णाङ्गी पद्मिनीव हिमागमे ।
रावणाद्विनिवृत्तार्था मर्तव्यकृतनिश्चया ।
कथंचिन्मृगशावाक्षी तूर्णमासादिता मया । [5]

[(l. 1) M3 तदा (for मया) ⊗ Cr [illegible] ⊗ [illegible]

तां दृष्ट्वा तादृशीं नारीं रामपत्नीमनिन्दिताम् ।
तत्रैव शिंशपावृक्षे पश्यन्नहमवस्थितः ॥ ५३
ततो हलहलाशब्दं काञ्चीनूपुरमिश्रितम् ।
शृणोम्यधिकगम्भीरं रावणस्य निवेशने ॥ ५४
ततोऽहं परमोद्विग्नः स्वरूपं प्रत्यसंहरम् ।
अहं च शिंशपावृक्षे पक्षीव गहने स्थितः ॥ ५५
ततो रावणदाराश्च रावणश्च महाबलः ।
तं देशं समनुप्राप्ता यत्र सीताभवत्स्थिता ॥ ५६
तं दृष्ट्वाथ वरारोहा सीता रक्षोगणेश्वरम् ।
संकुच्योरू स्तनौ पीनौ बाहुभ्यां परिरभ्य च ॥ ५७
तामुवाच दशग्रीवः सीतां परमदुःखिताम् ।
अवाक्शिराः प्रपतितो बहुमन्यस्व मामिति ॥ ५८
यदि चेत्त्वं तु मां दर्पान्नाभिनन्दसि गर्विते ।
द्विमासानन्तरं सीते पास्यामि रुधिरं तव ॥ ५९ G 5.56.70 B 5.58.69 L 5.56.58

न वानरोऽसि सुन्दरि । न च सुप्ता सुप्तास्ये । तन्न तु अवमता रक्षिता त्वयावत् ।, Ct ... (1 2) T2 G3 ... (for सर्वे) —(1 4) D5 ... (for °वाशी) D3 M3 C3 ... Ct ... (for ...) T3 G3 ... (for the post half)]

53 ᵃ) D3 तादृशीं (for ता°) D6 तां दृष्ट्वा रामपत्नीं —ᵇ) Ś1 Ñ2 D3.8.10.11 रावणस्य (for रामपत्नीम्) D1.2.6 G3 M3 पतिव्रतां (for अनिन्दिताम्) Ñ2 V B D6 शोकसंतापपीडिता —ᶜ) Ś1 D3.8.10 शिंशपा, D6.8 T3 G3 शिंशपा (for शिंशपा) D5 मध्ये, D6 -वृक्ष (for -वृक्षे) —After 53ᶜ D3 ins

1193* शिरसा ... दृश्यतां
...

[(1 3 = 55ᵈ in Ś1]

—ᵈ) Ś1 Ñ2 V D3.4.10 पक्षिवत्समवस्थितः, Ñ1 B D1.4.11 पक्षि(D1.4 °क्षि)वत्समुपस्थितः, D3 [ऽ]धितिष्ठोऽहं सुसंवृतः

54 ᵃ) Ś1 Ñ2 V B D1-4.6.7.8.11 नूपुर (for -नूपुर) B2 नूपुर, D5 निस्वन (for मिश्रितम्) D5 काञ्चीनूपुरमा —Ñ3 illeg. for ᵃᵇ —ᶜ) Ś2 D2.3.10 शृणोम्यह..., Ñ2 V B D6 ...(B2 °...) D1.4 शृणोम्यहसमाधारम्, D11 शृणोम्यहं समाधात —ᵈ) Ś1 D3.4.10.11 च निस्वनं, Ñ2 V B D6 निवेशनात्, D6 सुरा (for निवेशने)

55 ᵃ) Ñ1 मनसा D6 सहसा (for परम) —ᵇ) M3 ... M3 प्रतिसंहरन्, Ct as in text (for प्रत्यसंहरम्) Ś1 Ñ V B1.2 D1-4.6.10.11 रूप(Ñ B2 D3.8.11 रू)पं संक्षिप्य तु (D3 °स्तुतु) B1 रूप प्रतिसंक्षिप्त, B3 स्वरूपं क्षिपस्तथा D5 स्वरूपं प्रत्यसंहरन् (sic) T3 G3 स्व रूपं प्रतिसंहर —B1 om. 55ᵃᵈ —ᶜ) Ś2 Ñ B2.3 D1-4.6.10.11 M3 लीनश्च V1 विलीन V2 निलीन, M3 अहं तु (for अहं च) D6 reads from प up to ᵈ in marg. Ś1 D3.4.6.8 शिंशपा, D1-6 T2.3 G3 शिंशुपा (for शिंशपा) —ᵈ) D5 गगन, T3 G3 M3 गहने, Cm. gt as in text (for गहने) D6 वने (for स्थित) Ś1 Ñ2 D3.8.10.11 स्थितस्तदा दिवसेषा Ñ2 V B2.4 D6 विजिज्ञासुरहं (Ñ2 D6 °ऽ)वस्थित

56 ᵃ) Ś1 Ñ2 B1.2.4 D1.4.6.10 समनुप्राप्तो, Ñ Ñ2 D6.8 T वसु (T °मि)त्याह्रो (D3 °ह्रा) G3 प्रतिपद्यापा (for समनु°) —Ñ1 illeg. for ᵈ —ᵈ) D3 यत्रास्थिता (for [अ]भवत्स्थिता) Ś1 Ñ2 V B D1.4.6.10.11 राक्षसीभि सुसंस्थिता D6 परिक्षीणा सुरक्षिता

57 ᵃ) Ñ2 B1.2.4 D6 स च दृष्ट्वा, Ñ3 सा दृष्ट्वा च B2 तच दृष्ट्वा, T2 सा दृष्ट्वाथ (for तं दृष्ट्वाथ) Ś1 Ñ D1.4.10 तं च (Ś1 D10 तत्र) दृष्ट्वा महाबाहुं, D11 स दृष्ट्वा च महाबाहु —ᵇ) Ś1 Ñ V B D1-4.6.10.11 T3 G3 महावरं (D3 °र) (for गणेश्वरम्) D5 साता पवनात्मिनी —ᶜ) Ś1 Ñ V1 B1.3 D1.4.6.10.11 संक्षिप्य वाममस्तकौ सा (D2.4 च) V3 B1.4 संक्षिप्य परम वामके, D3 संक्षिप्य वाममस्तकौ —ᵈ) M3 भुजाभ्यां (for बाहुभ्यां) Ñ2 D6 बाहूभ्यां स्तनौ D1 परि-रक्षिता (for परिरभ्य च)
—After 57 D1 G3 ins

1194* शाखेव वरारोहा प्रवाते कदली यथा ।

—D1 G3 cont. D3.7.8 T G3.8 M ins after 57

1195* विन्यस्य परमोद्विग्ना पीडयामास चात्मनः ।
त्रस्य किंचिन्महद्वस्त्रीं वेपमाना तपस्विनीम् ।

[(1 1) D1-6 तस्य (for तस्य) D3 M3 विन्यस्य परमौ ... (M3 ...) —(1 2) D1.8 कश्चित् (for किंचित्) D3 महती T1.2 G3 ... (for म°) D3 प्रवेशन ... M3 ... (for the post half)]

58 ᵃ) M3 सर्वं (for सीतां) D5 दुःखितां (for °दुःखिताम्) —ᶜ) D1.4 M3 अवाक्शिरा Cv अवाक्शिरा, Cg अवाक्शिराः (as in text) D3 ... —ᵈ) Ś2 V2 D1.3.10.11 मां प्रिये V2 मां प्रिये D6 मां यदि, D6 मां प्रिय G2 M3 मामिति (for मामिति)

59 ᵃ) Ś1 D11 च त्वं च, Ñ2 V1 D6 च त्वं तु D1 ... हि B3.4 G3 ... B1 ... D1 ... D5 ... D6 ... D5 ... D1.8 ... M3 ... (for चेत्त्वं तु) D3.8.11 मे दर्पात्, D1 मा दर्पात्, M3 दर्पान्मां (by transp.) (for मां दर्पात्) Ñ2 यदि त्व... —ᵇ) Ś1 B1 D3.10.11 नाभिनन्दसि Ś1 D1.4.10.11 [अ]निन्दित, Ñ2 V B1.4 D6 [अ]परित D3 पतित

G 5 56 79
B 5 59 70
L 5 56 59

एतच्छ्रुत्वा वचस्तस्य रावणस्य दुरात्मनः ।
उवाच परमक्रुद्धा सीता वचनमुत्तमम् ॥ ६०
राक्षसाधम रामस्य भार्याममिततेजसः ।
इक्ष्वाकुकुलनाथस्य स्नुषां दशरथस्य च ।
अवाच्यं वदतो जिह्वा कथं न पतिता तव ॥ ६१
किंस्विद्वीर्यं तवानार्य यो मां भर्तुरसंनिधौ ।
अपहृत्यागतः पाप तेनादृष्टो महात्मना ॥ ६२
न त्वं रामस्य सदृशो दास्येऽप्यस्य न युज्यसे ।
यज्ञीयः सत्यवाक्चैव रणश्लाघी च राघवः ॥ ६३
जानक्या परुषं वाक्यमेवमुक्तो दशाननः ।
जज्वाल सहसा कोपाच्चितास्थ इव पावकः ॥ ६४
विवृत्य नयने क्रूरे मुष्टिमुद्यम्य दक्षिणम् ।
मैथिलीं हन्तुमारब्धः स्त्रीभिर्हाहाकृतं तदा ॥ ६५

(for गमिते) D3 न कांक्षिष्यामि भामिनि —c) Ś1 D3 maxt [स]ब्यगतान्, D1 3.4 [स]म्यतरे (for [स]नन्तरं) Ñ3 V D6 ह्रौ मासावरुद्ध (Ñ3 D6 °रुद्ध)तिष्ठस्व B ह्रौ मासौ समानि ष्ठस्व D1 G1.2 M Cg ह्रौ मासावथ सीते, T1 G3 द्विमासाद् ध्व सीते —d) D11 पश्यामि रुधिरं तव

60 a) B1 एव (for एतत्) —D11 om 60c–61d —c) M2 वचन (sic) (for परम) —Ñ1 illeg from 60d up to 73 —d) G2 M1 वचस (for वचनम्) Ś1 Ñ1 V B D1-4.10 सीता सदशाननम्, D6 सीता सुरसुतोपमा

61 Ñ2 V B D1-4.6.9.10 om 61ab (for Ñ1 cf v l 60) Ñ1 illeg for 61 (cf v l 60) —c) G3 damaged from इत up to वदतो in c D1.9 T1 -वन्त (for -वस्त) —d) Ś1 Ñ2 V B D1-4.9.10 धर्मपत्नीं (Ñ2 B1.2 D2 °त्नी) महात्मनः (D3 पतिव्रतां D10 महौजसः) —G3 reads 61d in marg (see m) —f) G2 damaged after कथं V3 तु (for न) M2 शुचि (for तव) D11 कथं नाप्यति वावक (sic)

62 Ñ1 illeg for 62 (cf v l 60) —a) Ś1 Ñ2 V B D2.3.6.9.10.11 किं च, D1.9 किं तद्, [illegible] T2.3 G M1.2 Cr g किंचिद्, M1 किं तु Ct as in text (for किंस्विद्) B2 G1 तवानार्य —b) Ś1 D2.10.11 यो मद्, Ñ2 V2 B2.3 D6 यस्त्वं, V1 यस्त्व, B1 यस्त्व, D1.4 यो मे, D3 त्वमद् (for यो मां) —c) Ś1 D1-4.10.11 मामिहाभ्यागा(D3 °ह वरा)गत्य तु(D3.11 क्रूर, D9 पाप), Ñ2 V B D6 मामिहानीय साम्प्रत(B1 °म्प्रुत) —f) V1 [स]दृष्ट (for [स]दृष्टो) Ś1 महात्मस (sic) —After 62, Ś1 Ñ2 V B D1.2.3.6.9.10.11 ins

1196* शक्तिः तव यदि वीरा च पाप कस्मान्न रक्षसे ।

[Ñ2 V B2 B3 [स]पि (for च) B1 D6 पारक्षसि B2-4 पापरक्षसि D1.2.4 पापरक्षसी (for पाप रक्षसे)]

—Then D3 cont 1197*

[illegible] Ñ1 illeg for 63 (cf v l 60) Ś1 Ñ2 V B D1.2.3.4.6.9.10.11 transp ab and cd —a) Ś1 Ñ2 V B D1.2.3.4.6.9.10.11 तुल्योऽसि (for सदृशो) —b) T3 damaged for ऽप्यस्य Ś1 D6 यस्य त्वं प्राक्ससे तु मा, Ñ2 V B D6 योग्य किं पुनः भाषसे D1.2.4.11 योग्य प्रार्थयसीह(D2.11 °से च) मा, D3 प्रार्थयसि कुलपांसन —After 63ab Ś1 Ñ2 V B1.3.4 D1.2.4.6.10.11 ins., while D3 cont. after 1196*

1197* समीपे कर्ण्यासस्य विराधादिनिमभुषा ।

[Ś1 D10 नव म स D1-3.11 नवनाग्न (for कर्ण°) D11 विराध (for विराद) B1 सविरा (for प्रामा°)]

—e) D3.9 तपोध्र, G1.3 धार्मिक, M1.2 यज्ञीय G1.2 in text (for यज्ञीय) D1-3 T1 शूरो (for चैव) Ś1 D1-4.10.11 यज्वा च सत्यसंधश्च(D3 °धात्र च) Ñ2 V B D6 यायजूक (D2 नपापो वै) सत्यसंधो T1.3 G3 M1 यज्ञीयः सत्यवाक् च ⊕ Ck पठन्तीति यज्ञीय । यजसि वीर यज्ञाहरोत्वार्य ⊕ —f) V1 B3.4 रणे(B1 [स]रणे) श्लाघ्यस्, V1 रणश्लाघ्यस्तु, B1 रणे श्लाघी D6 सत श्लाघी (for रणश्लाघी) —G3 damaged from च up to के in 64c in which the portion from प वाक्य in 64a up to 64d is written sec m marg D12 स राघव (sic) (for च राघव) Ñ2 D6 सत्यपराक्रमि(D6 °मैः) राघव

[illegible] Ñ1 illeg for 64 (cf v l 60) G3 damaged up to के in c (cf v l. 63) —a) D3 सीतया (for जानक्या) Ś1 D1.2.4.9.10.11 परम (for परुष) —b) V1 वाक्यम् (sic) (for एवम्) —cd) Ñ2 V D10 D3 क्रोधाद् (for कोपाच्) Ñ2 D6 आहुतः, V1 अग्न्य B1 आहुताग्नि (for चितास्थ) V1 हुताहुति * * * * B2 हुताग्न इव दीपित (for d) Ś1 D1.2.4.10.11 उवाच राक्षस क्रोधादिस्थया(D11 °या) पावको यथा B1 उवाच सुमहत्क्रोधात्समिद्ध इव पावक, D3 जज्वाल सहसा क्रोधा निर्वाकृत इवानल

65 Ñ1 T1 illeg for 65 (for Ñ1 cf v l 60) —a) D2.10.11 M2 विवृत्य (for विवृत्य) B1 क्रूरो (for क्रूरे).—b) D3 T2 दक्षिणा —c) Ś1 Ñ2 V B1.2.3 D1-4.6.10.11 वैदेही B1 जानकीं (for मैथिलीं) —d) Ś1 D10 वक्रिं स्त्रीभिर्हिकारतम् Ñ2 D2.3.6.11 स्त्रीभिस्तु(Ñ2 D6 °स्तु) निर्भिद्यस्ति, V B स्त्रीभि स तु निवारित D11 स्त्रीभिस्तु स नि(D1 सम)वारित-

स्त्रीणां मध्यात्समुत्पत्स्य तस्य भार्या दुरात्मनः ।
वरा मन्दोदरी नाम तया स प्रतिषेधितः ॥ ६६

उक्तश्च मधुरां वाणीं तया स मदनार्दितः ।
सीतया तव किं कार्यं महेन्द्रसमविक्रम ॥
मया सह रमस्वाद्य मद्विशिष्टा न जानकी ॥ ६७

देवगन्धर्वकन्याभिर्यक्षकन्याभिरेव च ।
सार्धं प्रभो रमस्वेह सीतया किं करिष्यसि ॥ ६८

ततस्ताभिः समेताभिर्नारीभिः स महाबलः ।
उत्थाप्य सहसा नीतो भवनं स्वं निशाचरः ॥ ६९

याते तस्मिन्दशग्रीवे राक्षस्यो विकृताननाः ।
सीतां निर्भर्त्सयामासुर्वाक्यैः क्रूरैः सुदारुणैः ॥ ७०

तृणवद्भाषितं तासां गणयामास जानकी ।
तर्जितं च तदा तासां सीतां प्राप्य निरर्थकम् ॥ ७१

वृथागर्जितनिश्चेष्टा राक्षस्यः पिशिताशनाः ।
रावणाय शशंसुस्ताः सीताध्यवसितं महत् ॥ ७२

G 5. 55. 93
B 5. 58. 83
L 5. 56. 71

66 Ñ1 illeg for 66 (cf v l 60) D8 om 66 G3 damaged for 66 in which the portion from दुरात्मन in ᵇ up to मन्दोदरी in ᶜ is written in marg sec m —ᵃ) M1 समुत्पत्स्यौ, Cv समुत्थाय, Cr समुत्पत्स्य (as in text) —ᵇ) D8 transp तस्य and भार्या D8 ɪ महात्मन (for दुरा°) —ᶜ) T2 -नामा Ct as in text (for नाम) Ś1 Ñ2 V B D3 ɪ 9 10 11 मन्दोदरि नाम शुभा (D11 °भ), D5 धान्यमालिन्यभिख्याता Cv मन्दोदरीत्यादीनि नामानि यत्र तत्सत्वात् एतत्प्रत्यग्रहणेषु हनुमता मुखानीति परिकल्पनीयम् । अन्यथा, अयुक्तविरोधे नाम निर्देश शक्यते न कर्तुम् ।, Cr एवं धान्यमालिन्या प्रतिषिद्ध इत्युक्तम्, इदानीं मन्दोदर्यैवोच्यते । तत्र उभाभ्यामपि प्रतिषिद्ध इत्यवगन्तव्यम् । यद्वा मन्दोदरी, धान्यमालिनी, इति नाम [illegible] मन्दोदर्या एव ।, so also Cm t, Cg मन्दोदरी मन्दम् मृदूदरी । "मदि स्तुत्याम्" इत्यस्माद्धातो पचाद्यच् । मन्दोदरी वा । दृढयोरभेद । कृशो यातिमिस्यात्वर्थ । यद्वा मन्दत्व धारणत्वम् । । सूक्ष्मोदरीत्यर्थं । मन्दा स्वल्पपिपीलिका धाव्यते । प्रख्या इव कृशमस्या उदरमित्यर्थं । ननु पूर्वं धान्यमालिन्या प्रतिषिद्ध इत्युक्तम्, सम्प्रति मन्दोदर्येत्युच्यते । विप्रतिषिद्धमिदम् । नैवम् । उभाभ्यामपि प्रतिषिद्धत्वात्प्रतो व्याघातो नास्ति । मन्दोदर्यादिनामपरिज्ञानं च हनुमत्सत्कथ व्यवहारात् ।, so also Ck. Ct —ᵈ) Ś1 D3 10 11 G3 स D5 च, Cv r k as in text (for स) V B प्रति वारित, D3 4 5 6 प्रतिबोधित Cv s k as in text (for °षेधित)

67 Ñ1 illeg for 67 (cf v l 60) D5 reads 67ᵃᵇᶜᵈ in marg —ᵃ) Ś1 D10 सततं, Ñ2 V1 B2-4 D6 M3 वक्ष (for उक्तश्च) Ś1 D1 3 4 10 11 शुभया वाचा (D3 °चय), Ñ2 V B D6 मधुरं वाक्यं (for मधुरां वाणीं) —D8 reads 67ᵇ in marg —ᵇ) B2 तदा (for तया) Ś1 Ñ2 V B D1 3 4 5 10 11 सानुनय (D11 °या) तदा (B2 च यत्), D5 सप्रणयादिदं (for [illegible] मदनार्दित) —ᶜ) D11 सीताया D2 वद D8 बद D12 न च, G1 सह (for तव) —ᵈ) D2 इंद्रेंद्र (for महेन्द्र) B2 D2 11 -समविक्रम —Ñ2 V1 B D3 4 T1 2 G M om. 67ᵉᶠ

68 Ñ1 illeg for 68 (cf v l 60) D8 reads 68ᵃᵇ in marg —ᵃ) B2 नव (for देव) Ś1 D10 -पन्नग, Ñ2 V B D1 3 4 10 -कन्याश्च, D5 -कन्यासे (for कन्याभिर्) —ᵇ) Ś1 Ñ2 V B D1 3 6 10 11 पन्नगाप्सरसोपि च, D5 अपि नक्षत्रयोपित —G3 damaged from 68ᵉ up to स in 69ᵇ in which 68ᵈ is written in marg sec m —ᶜ) D1-4 T3 [इ]ति (for [इ]ह) Ś1 D10 यामी रमस्व सुभग, Ñ2 V B D6 यामि सह रमस्व त्व D1 3 4 11 यामि सह रमस्वाद्य (D3 °द्यं), D5 यामि सार्धं रमस्वेति —ᵈ) Ś1 D10 प्रयोजन Ñ2 V B1 2 4 D1 3 4 6 नवानया (D4 °या), B3 नवयैया, T3 करिष्यसि (for करिष्यसि) D11 किं त्वया सीतया तथा

69 Ñ1 illeg for 69 (cf v l 60) G3 damaged up to स in ᵇ (cf v l 68) —ᵃ) D1 3 T3 M3 सम स्वभिर् (for समेता°) —ᵇ) Ś1 D1 3 4 10 11 योषिद्भि (for नारीभि) D5 च (for स) —ᶜ) D1 4 11 उत्थाय, D5 G3 M3 उत्थाप्य, D6 M3 उत्थाप्य D3 T1 G1 2 M3 प्रसाद्य (for उत्थाप्य) —ᵈ) Ś1 Ñ2 V B1 2 D1 3 4 10 11 चैनैषा D6 ° एषा स्थापयत्वा पदा (D8 यदा) D3 चैन स्थापयत पथि D5 दिव्य सुभवनागमत्

[illegible] Ñ1 illeg for 70 (cf v l 60) —ᵃ) Ś1 Ñ2 V B D1 3 10 11 गते (for याते) —B3 D11 om (hapl) 70ᶜ-72ᵇ D5 reads 70ᶜᵈ (except सीता) in marg —ᶜ) G1 निर्भर्त्सयामास —ᵈ) T3 क्रूरैः, G3 मध्ये (for क्रूरै) Ś1 Ñ2 V B1 2 D1 3 4 6 10 सुसमवाचा (V3 B2-4 D3 4 °समा) सुदुस्सह D5 क्रूरवाक्यैः सुदुस्सह

[illegible] Ñ1 illeg for 71 (cf v l 60) B3 D11 om 71 (cf v l 70) —ᵃ) D5 तृणवद्भाषिता तासा —ᵇ) Ś1 Ñ2 V B1 3 D1-4 6 10 तु (D1 3 4 तो) त्यागत, B3 तृणमामय (sic) —ᶜ) Ś1 Ñ2 V B2-4 D1-4 6 10 T N1 2 वर्जित, M3 तर्जन (for तर्जित) Ś1 Ñ2 V [illegible] D1 4 6 10 तथा, D3 7 8 G2 तथा (for तदा) D3 4 घोर (for तासां) —ᵈ) Ś1 D1-4 10 सीता शुभा न सोचति, Ñ2 V B1-3 D6 शुभा सीता न सोचति (V2 B2 °त)

72 Ñ1 illeg for 72 (cf v l 60) B3 D11 om 72ᵃᵇ (cf v l 70) B3 om 72 —ᵃ) Ś1 Ñ2 V B1

G 5 56 93 B 5 58 84 L 5 56 72 ततस्ताः सहिताः सर्वा विहतास्या निरुद्यमाः ।
परिक्षिप्य समन्तात्तां निद्रावशमुपागताः ॥ ७३
तासु चैव प्रसुप्तासु सीता भर्तृहिते रता ।
विलप्य करुणं दीना प्रशुशोच सुदुःखिता ॥ ७४
तां चाहं तादृशीं दृष्ट्वा सीताया दारुणां दशाम् ।
चिन्तयामास विश्रान्तो न च मे निर्वृतं मनः ॥ ७५
संभाषणार्थे च मया जानक्याश्चिन्तितो विधिः ।
इक्ष्वाकुकुलवंशस्तु ततो मम पुरस्कृतः ॥ ७६
श्रुत्वा तु गदितां वाचं राजर्षिगणपूजिताम् ।
प्रत्यभाषत मां देवी बाष्पैः पिहितलोचना ॥ ७७

D1 3 4 6 11 गर्जेति, B1 नष्टश्रि (for गानत) G2 विघाना (for निश्चेष्टा) —b) Ś1 Ñ2 V B1 2 D1–6 8 10 विकृता मया (for विक्षिप्तसना) —d) M2 [आ]ध्यनासेव —For 73cd, Ś1 Ñ2 V B1 2 3 D1–6 8 10 11 subst

1198* सीताया व्यवसाय स रावणाय न्यवेदयत् ।

[Ñ2 V1 D6 सा B1 3 4 तु (for स) Ś1 D10 रावणस्य D2 चचक्षिरे (for -न्यवेदयत्)]

73 Ñ1 illeg for 73 (cf v l 60) 73 = l 1-2 of 659* —For 73ab, Ś1 Ñ2 V B D1–6 8 10 11 subst

1199* विहतास्यास्तु ता सर्वा इतस्तेषा सुद्ध स्थिता ।

[Ś1 D10 विकृतास्यास्तु B3 विस्माशास्तु D3 4 विहतास्यास्तु Ś1 तदा B4 D1–4 8 10 11 तत (for सु ता)]

—G1 repeats 73cd after 1201* —c) D6 T1 परिकृष्य, Cg as in text (for °क्षिप्य) D5 T2 G2 3 ता (for तां) Ś1 Ñ2 V B D1 2 3 6 8 10 11 परिवार्य तदा (V1 °र्यो) देवीं, D4 जानकीं परिवार्यास्थ, D7–9 Ct परिक्षिप्य समन्ततस्ता —d) B1 निद्रा च समुपागता

74 74 = l 3-4 of 659* —a) D2 व्यास D6 चैव (for चैव) Ś1 Ñ2 D1 3 8 10 11 तासु च प्रति(D1 2 4 11 स्वप)सुप्तासु, Ñ2 V B1 D6 तासु चाप्यथ(V2 B1 °थ) सुप्तासु B1 4 तासु तासु च(B4 सर्वासु) सुप्तासु —b) D5 भर्तृहे (for भर्तृ) —c) Ś1 Ñ1 D2 10 11 विलेपे, B1 व्यकपत् (for विलप्य) D6 परिक्षिप्य चिर दीना —d) Ś1 Ñ1 D10 चि (D10 चि)राघाम B4 D1 2 4 11 चिरात्वा च, D2 प्रशोचत, T2 प्रशोचत्, T3 G2 प्रशुशोच, Cg t as in text (for प्रशुशोच) D10 च, T2 स (for सु) Ñ2 V B1–4 D1 तद्राशोचत(B2 °दा शोचति) सु स्थिता —After 74 D1 7 9 S ins

1200* तांश्च संख्या मनुष्याय त्रिजटा वाक्यमब्रवीत् ।
आत्मानं खादत क्षिप्रं न सीता मरिष्यति ।
जनकस्यात्मजां साध्वीं स्नुषां दशरथस्य च ।
स्वप्नो ह्यद्य मया दृष्टो दारुणो रोमहर्षणः ।
रक्षसां च विनाशाय भर्तुरस्या जयाय च ।
अलमस्मात्परित्रातुं राघवाद्राक्षसीगणम् ।
अभियाचाम वैदेहीमेतद्धि मम रोचते ।
यस्या ह्येवंविधः स्वप्नो दुःखिताया प्रदृश्यते ।
सा दुःखैर्विविधैर्मुक्ता सुखमाप्नोत्यनुत्तमम् ।
प्रणिपातप्रसन्ना हि मैथिली जनकात्मजा ।
ततः सा ह्रीमती बाला भर्तुर्विजयहर्षिता ।
अवोचद्यदि तत्तथ्यं भवेयं शरणं हि वः ।

[(l 1) M2 सख्ये B(ed) सन्नुखाप्य —(l 2) T1 2 G2 [अ]खर्वा (for क्षिप्र) D7 9 अभिजेष्यसे (for भक्षयिष्यथ) D3 9 T2 M न सीता विनश्यति (for the post half) —(l 3) D3 9 T2 M [आ]त्मजा(T2 सुता) साध्वीं स्नुषा (for ध) —(l 5) T2 G2 M1 राक्षसानां (for रक्षसां च) —(l 6) D5 6 T2 M2 Cm अस्माद्, G1 M1 एवां, Ct as above (for अस्मात्) —(l 7) D5 अभियाचाम —(l 8) D7 9 T2 M2 यदि G2 ताव्या (for यस्या) M2 च (for स) —(l 9) T1 2 G2 3 M1 प्राप्नोति (for आप्नोति) —For l 10–12, cf l 5–7 of 659* —(l 10) D2 reads in marg after अभिप्रात —After l 10 D7 9 T2 ins

1200(A)* अलमेषा परित्रातुं राक्षस्यो महतो भयात् ।

—(l 12) G2 अतः (for तत्)]

—Then G2 cont

1201* एवमुक्त्वा त्रिजटया सहसा राक्षसीगणः ।

—Thereafter G1 repeats 73cd

75 a) Ś1 Ñ1 D1–6 10 [अ]पि (for [अ]हं) D11 तथापि तादृशीं दृष्ट्वा —b) D10 11 सीताया D2 दारुणीं —cd) Ś1 D1 4 10 सुदुर्याह, D5 G1 2 M विभ्रान्तो (for विश्रान्तो) Ñ1 D2 3 11 चिन्तयन्ति तु(D11 तु) सुदुर्गाह, D5 T1 चिन्ता समभिभ्रान्तो(T2 °न्त) (for °) T2 तु (for च) D7 निवृत, D11 निवृत्त (for निर्वृतं) Ñ2 V B D6 कथं समाश्वासयेयं(D6 °सा)मिति चिन्तापरोऽभव

76 B3 om 76ab —a) Ś1 Ñ B1 2 3 D1–6 10 11 M1 समाश्वासनार्थे D2 तु (for च) D2 जानक्यास्तु (hyper) (for मया) V2 समायाण चास्तु मया (sic) —b) Ś1 D11 सीतायास्तु B3 निश्चितो (for चिन्तितो) D1 विधिर्विधिरुत्तम —c) Ñ2 V B D6 इक्ष्वाकवंशस्य, T1 2 G2 M2 इक्ष्वाकूणां हि Ś1 Ñ V B D1 3 4 5 10 11 -वंशस्य D1 वृत्तस्य, T2 वशश्च (for -वंशस्तु) —d) Ś1 Ñ1 V1 D1–6 10 स्तवनो यदि(D2 मत)म, D1 3 5 स्तुतो मया, D11 G1 स्तुतो राम, T2 स्तुतो मनु (for ततो मम) Ñ2 V2 B D6 कथा रामपुरस्कृता —After 76 D2 ins

1202* इक्ष्वाकुकुलवंशीयोऽपि स्वकीर्तितया मया ।
तत सा वचनं श्रान्ता विश्वासमुपपादिता ।

77 a) Ñ2 V B2 3 D1 4 6 च (for तु) V1 [आ]गतां, D2 [अ]नुगतां (for गदितां) D5 G1 वाणीं D10

कस्त्वं येन कथं चेह प्राप्तो वानरपुंगव ।
या च रामेण ते प्रीतिस्तन्मे शंसितुमर्हसि ॥ ७८
तस्यास्तद्वचनं श्रुत्वा अहमप्युत्तरं वचः ।
देवि रामस्य भर्तुस्ते सहायो भीमविक्रमः ।
सुग्रीवो नाम विक्रान्तो वानरेन्द्रो महाबलः ॥ ७९
तस्य मां विद्धि भृत्यं त्वं हनूमन्तमिहागतम् ।
भर्त्राहं प्रहितस्तुभ्यं रामेणाक्लिष्टकर्मणा ॥ ८०
इदं च पुरुषव्याघ्रः श्रीमान्दाशरथिः स्वयम् ।
अङ्गुलीयमभिज्ञानमदात्तुभ्यं यशस्विनि ॥ ८१
तदिच्छामि त्वयाज्ञप्तं देवि किं करवाण्यहम् ।
रामलक्ष्मणयोः पार्श्वं नयामि त्वां किमुत्तरम् ॥ ८२
एतच्छ्रुत्वा विदित्वा च सीता जनकनन्दिनी ।
आह रावणमुत्साद्य राघवो मां नयत्विति ॥ ८३
प्रणम्य शिरसा देवीमहमार्यामनिन्दिताम् ।
राघवस्य मनोह्लादमभिज्ञानमयाचिषम् ॥ ८४ G 5.56.105 B 5.58.102 L 5.55.83

प्राप्तः —^{d}) M3 पुण (for सम) Ñ2 D2-8 T2 G1 M1 भूषिता (for पूजिता) Ś1 D2.10.11 रामावेक्षि(D11 °क्षि)ता मुदा, Ñ2 V B D3.4 रामेणवर्जिता मुदा(D4 °ह मुदा) —M3 reads 77^{cd} twice —^{c}) D3 मन्य भाषत Ś1 Ñ V B D1.4.10.11 सीता (for देवी) —^{d}) Ś1 Ñ B1.2 D2.6.10.11 वाक्यामिदं, V2 सत्यप्याह, V3 D1.4 वाक्योपाह, D4 वाक्यात्प्रिय, D3 वाक्यमब्रवीत

78 ^{a}) Ś1 Ñ V B D1-4.8.10.11 कस्य (for येन) Ñ2 कथम् (for कथं) —^{b}) V2 सुखे (for प्राप्तो) D2 प्राप्तवान्वानरोत्तम —Ñ1 illeg for ^{cd} —^{c}) Ś1 Ñ2 V B D1-4.6.10.11 कथं D3 M1.2 तव च (for या च) D3 से (for ते) —^{d}) D10 इव (for मे) Ś1 V B D1.4.10.11 वक्तुमिह Ñ2 D4 वक्तु यम्, D3 व्याख्यातुम् (for शंसितुम्) G2 Cv तन्मे शंसितुमर्हसीत्यत्र पर तस्यास्तद्वचनं श्रुत्वा अहमप्युत्तरं वचः इत्येतदर्धं ग्रहणम् ॐ

79 Note hiatus between ^{a} and ^{b} —^{ab}) M1 (to avoid hiatus) ग्राहम् (for अहम्) D1.9 [अ]प्य D1 एतच्छ्रुत्वा वचो देव्या मया वाक्यमुदीरितं —For 79^{cd}, Ś1 Ñ1 D1.2.6.10.11 subst

1203* वानरोऽहमहं देवि सहितो वानरैः सह ।
[Ś1 Ñ2 अहं वदी D4 च न वानर, D10 महादेवि (for अहं सीते)]
while Ñ2 V B D4 subst

1204* एवमुक्तवतीऽहं तु प्रत्यवोचं कृताञ्जलिः ।
[B1-4 [उ]वाच (for [अ]वोचं)]
—Thereafter Ñ2 V B D4 cont

1205* विस्तरेण सुग्रीवाख्यं रामसुग्रीवसंगमम् ।
—^{c}) M1 श्रूयतां इति (for देवि रामस्य) —^{d}) Ñ2 V B D4 सखा भीमपराक्रमः —^{c}) Ś1 Ñ V B D1-4.6.10.11 सुग्रीव इति विख्यातो

80 ^{a}) D2 मा D3 च (for त्व) Ś1 Ñ V D14 सचिवं विद्धि B D1.4.6.10.11 विद्धि सचिवं (for विद्धि भृत्यं त्वं) —^{b}) Ś1 D1.10.11 उपागतं —^{c}) Ñ1 D10 G2 M, D3 तु, D2 om (for (अ)हं) T2 G M प्रहितम् (for प्रहितः) Ś1 D1.2.6.10.11 भर्त्रा च प्रहि(D10 प्रहि)तस्तेऽहं Ñ2 V B D4 भर्त्रा च प्रहितोऽहं ते D3 भर्त्रा मत्प्रहित विद्धि ॐ Ct तुभ्यं भर्त्रा अहं भर्त्रा %

81 ^{a}) Ñ2 D7.9 तु (for च) —^{b}) Ś1 Ñ V B D1-4.6.10.11 इक्ष्वाकुकुलनन्दन —^{c}) [illegible] अंगुलीयम् —^{d}) Ś1 Ñ2 D1.2.6.10.11 वानरेन्द्र D3 पुरुषर्षभ (for यशस्विनि) M1 मनस्विनि (for यश°) Ñ2 D4 प्राहसुः(D4 °स) यशस्विनि, V B सत्यवादिनि यशस्विनि

82 D2 om 82-83^{b} B3 om 82 Ñ1 illeg for ^{ab} —^{a}) Ś1 Ñ2 V B1.2.4 D1-4.6.10.11 इच्छेयं (for इच्छामि) Ś1 त्वयाज्ञप्तं, Ñ2 D1.4 तदाज्ञप्त, D10 त्वदाज्ञां तु, M1 त्वयाज्ञप्तुं —^{b}) D3 सीते (for देवि) B1 D2 T1.2 G2 ते (for [अ]हम्) —^{c}) Ś1 Ñ1 D2.6.10.11 मूल, D1.4 मूल, D3 पार्श्वे (for पार्श्वं) —After 82^{c}, D4 erroneously repeats 81^{c}-82^{b} —D3 om 82^{d} —^{d}) D3 त्वा (for त्वां) —For 82^{cd}, Ñ2 V B1.2.4 subst

1206* रामस्य पादमूलं त्वां प्रापयामि यदीच्छसि ।
[Ñ2 V1 पार्श्वे मूलं (for °मूलं त्वां)]

83 D2 om 83^{ab} (cf v l 82) —^{a}) Ś1 Ñ1 D10 च श्रुत्वा सा Ñ2 V B D3.4.11 च(D3 om [subm]) दृष्ट्वा च(Ñ2 सा), D1.4 श्रुत्वा च(D1 om [subm]) D3 विदित्वा तु —Ñ1 illeg for ^{cd} —^{c}) Ś1 Ñ1 B1 D6.10.11 अहं (for आह) Ñ2 D1.3.4 G2 उत्साद्य B1 आदिष्टा, D3 वाप्यात्र (for उत्साद्य) —^{d}) D3 स (for मां) Ś1 Ñ2 V B D1.2.3.4.6.10.11 मामस्य यातु(V1 B2.3 नेतु V2 B3 नीय)मुत्सहे, B4 मामस्या याद्धमुत्सहे (corrupt) D3 रामेणेच्छामि गन्तुम्

84 ^{a}) D11 सहसा (for शिरसा) Ś1 Ñ1 D1.2.6.10.11 सीताम्, D3 वाक्यम् —^{b}) Ś1 Ñ1 D6.10.11 अहमार्याम्, V2 B3 महाभागा(B3 °वीर्यां), B3 मनस्विनीं D1.4 अहकन्या (sic) (for अहमार्याम्) Ś1 Ñ V B D1-4.6.10.11 यश-स्विनीं —^{c}) D3 मनोह्लादि Ś1 Ñ V B D1.2.4.6.10.11 रामपादाह्लादनकरम्(B3 °जनकम्), D3 रामाभिज्ञानकम्

G 5.56.106 B 5.58.104 L 5.55.84 एवमुक्त्वा वरारोहा मणिप्रवरमुत्तमम् ।
प्रायच्छत्परमोद्विग्ना वाचा मां संदिदेश ह ॥ ८५

ततस्तस्यै प्रणम्याहं राजपुत्र्यै समाहितः ।
प्रदक्षिणं परिक्रामम् इहाभ्युद्गतमानसः ॥ ८६

उत्तरं पुनरेवाह निश्चित्य मनसा तदा ।
हनूमन्मम वृत्तान्तं वक्तुमर्हसि राघवे ॥ ८७

यथा श्रुत्वैव नचिरात्तावुभौ रामलक्ष्मणौ ।
सुग्रीवसहितौ वीरावुपेयातां तथा कुरु ॥ ८८

यद्यन्यथा भवेदेतद्द्वौ मासौ जीवितं मम ।
न मां द्रक्ष्यति काकुत्स्थो म्रिये साहमनाथवत् ॥ ८९

तच्छ्रुत्वा करुणं वाक्यं क्रोधो मामभ्यवर्तत ।
उत्तरं च मया दृष्टं कार्यशेषमनन्तरम् ॥ ९०

ततोऽवर्धत मे कायस्तदा पर्वतसंनिभः ।
युद्धकाङ्क्षी वनं तच्च विनाशयितुमारभे ॥ ९१

तद्भग्नं वनषण्डं तु भ्रान्तत्रस्तमृगद्विजम् ।
प्रतिबुद्धा निरीक्षन्ते राक्षस्यो विकृताननाः ॥ ९२

—ᵈ) D₁ चलिताशक्य Ś₁ Ñ₁ D₁₀ समार्पिता B₃ मयेरित D₃ प्रयच्छ मे (for भवत्पितम्) —After 84, D₂.₃.₇ T G₁.₃ M ins.

1207* तव नाभवं चैतत्ते वृत्तान्तमनुत्तमम् ।
सम्पर्येण महाबाहू राक्षस्या बहु मन्यते ।

[(l. 2) G₃ सम्पाने (for °म्) D₅ स्त D₆ मन्ते (for मन्यते)]

85 G₁ om. 85ᵃᵇ —ᵃ) B₂.₄ D₅.₆ एवमुक्त्वा D₃₋₉ T G₁.₂ M इत्युक्त्वा तु (T₂ मा) (for एवमुक्त्वा) —ᵇ) Ś₁ Ñ₁ D₁.₄.₁₀ कलेव (D₁.₂ °मेव) कल्पेन्, Ñ₂ V B D₆ पतन मणिम्, D₆ मा हैमनाभिम्, D₁₁ सीता मे मणिम् (for मणिप्रवरम्) T₁ G₂ M₁.₂ अद्भुत —ᶜ) B₂.₄ D₁.₄ यथो (for वाचा) D₉.₁₁ मा Ś₁ Ñ₁ V₁ B₂.₃ D₁₀.₁₁ च (for ह) D₃ संदिदेश च मामिह

B₁ D₅ om. 86 —ᵃᵇ) Ś₁ Ñ₁ B₁.₂.₄ D₁.₂.₄.₁₀.₁₁ तत प्रणम्य शिरसा वैदेहीं सु(Ñ₂ V B₂.₃ D₆ हि D₃ स)समाहि(D₃ °स)ता —ᶜ) Ś₁ Ñ₁ D₁₀ उपावृत्त, Ñ₂ V B₂.₃ D₆.₇ T₁ G₂ M₁.₂ परिक्रम्य (with hiatus) D₁.₂.₁₁ उपावर्तं T₂ G₃ °क्रमन्, G₂ as in text (for परिकामम्) G₂ परिकाम पर्यक्रामम् —ᵈ) Ś₁ Ñ₁ D₁.₂.₄.₁₀.₁₁ स्वकार्योत्सुक, V₁ D₁.₂.₄ D₆ इहाभ्युद्यत (for इहाभ्युद्गत)

87 ᵃ) T₁.₂ G₂.₃ उवाचेह (for उत्तर) M₁.₂ मति (for एव) T₁.₂ G₂.₃ M₃ [इ]ह (for [वा]ह) T₂ उत्तरं कर्म निश्चित्य —ᵇ) T₂ सोऽह हि (for निश्चित्य) D₆ तत्र T₁.₂ G₂.₃ M₃ तथा (for तदा) —For 87ᶜᵈ, Ś₁ Ñ₁ V B D₁₋₄.₁₀.₁₁ subst.

1208* ततोऽहमब्रवं वाक्यं वानरेन्द्रस्य सिता ।

[Ñ₂ V B D₆ उवाच (for अब्रवं) D₁₁ वाक्य (for वाक्यं) D₁.₄ तत्र D₂.₃ मन (for सिता) Ñ₂ V B वाक्यं मा ... D₁ ... (for the post half)]
—After 87ᵃᵇ, T₂ ins.

1209* हनुमन्मम वृत्तं तत्तो वानर वानरी ।

—ᶜ) B₁ सम (for मम) —ᵈ) Ś₁ Ñ₁ V B D₁.₂.₄.₁₀.₁₁ इत्युक्त्वा B₃ इदं तु, D₃ इत तथा, D₁₁ तु तथा) वक्तुमर्हसि D₇ रामाचारमनुमर्हसि

88 ᵃ) Ś₁ Ñ₁ D₁.₁₀.₁₁ श्रुत्वा यथा च (D₁ °तु) Ñ₂ V B₁.₃.₄ D₆ यथा श्रुत्वा च, B₃ यथा हि श्रुत्वा (for यथा श्रुत्वैव) D₁.₄ श्रुत्वा यथैवमचिरात् —ᵇ) Ś₁ V B D₁₋₄.₁₀.₁₁ उभौ तौ (by transp.) —ᶜ) Ś₁ Ñ₁ D₁.₄.₁₀.₁₁ उप(Ś₁ Ñ₁ D₁₀.₁₁ °या)यान्तम्, Ñ₂ V B₁ D₆ उपा(V₂ B₁ °या)यान्ता

89 ᵃ) Ñ₂ V B₂.₃ D₆ G₁ यद्यन्यथा D₆ यद्यन्यथा D₆ यद्वाप्यथा Ś₁ Ñ₁ B₁.₄ D₁.₂.₄.₁₀.₁₁ कार्यं B₁ कर्म (for एतद्) —ᵇ) Ś₁ Ñ₁ V B D₁.₂.₄.₁₀.₁₁ transp. द्वौ ... and मम —ᶜ) B₁ om. न (subst.) Ś₁ Ñ₁ V B D₁.₂.₄.₁₀.₁₁ पश्यति (for द्रक्ष्यति) —ᵈ) Ś₁ Ñ₁ D₁.₂.₄.₁₀.₁₁ विनाथालिव(D₁.₁₀ °लिङ्ग D₁₁ °लिनि) लोचनी Ñ₂ V B D₆ विवश्यावसीद(B₁ °सि) लोचनी D₃ वैकल्यारथ ...

90 ᵇ) B₁ कोपो (for क्रोधो) Ś₁ Ñ₁ V B D₁.₂.₁₀.₁₁ करुण, D₁₀ °ण)सुवद, D₁.₄ मन्दवाक्य(D₁ °सीत) वद, D₂ बाष्पसंवृत् —ᶜ) D₆(sup. lin. after corr. as in text) उत्तम (for उत्तरं) D₃ हि (for च) —ᵈ) D₃ बहुशत (for अनन्तरम्) D₃ तथ कार्यमनन्तरम्

91 ᵃ) D₆ वसते (for अवर्धत) B₁ कोपो (for कायस्) T₁.₂ G₂.₃ ततोऽह बालवान —ᵇ) Ś₁ Ñ₁ V B D₁₋₄.₁₀.₁₁ महा (for तदा) —ᶜᵈ) Ś₁ Ñ₁ V B D₁.₂.₄.₁₀.₁₁ T₁ युद्धाकाङ्क्षी Ñ₂ D₆ तत्तु D₁ D₁.₂.₄.₁₁ T₁.₂ सत (for तच्च) Ś₁ Ñ₂ V B D₁.₂.₄ वनं Ñ₁ D₁.₂.₁₀ ध्यासित (for आरभे) D₃ ततो युद्धान्वेषं मे वनमुत्तम

92 ᵃ) M₃ तद्भग्न Ś₁ Ñ₁ V B₁ D₁.₂.₄₋₆.₁₁ T₁ G₁ वनखण्ड, G₁ वृक्षषण्ड (for वनषण्ड) Ñ₁ V D₆ च (for तु) D₃ भग्न विनिकीर्णम् —ᵇ) V भ्रान्त- B₂.₄ T₂ भग्न त्रस्त (B₂ त्रस्त) B₁ द्विप (sic) (for °द्विजम्) —ᶜ) Ñ₂ V D₁.₂.₄ T₁ G₁.₂ प्रतिबुद्धा B₁ °बुद्धा P₁ °बुध्य D₆ प्राप्तबुद्धा M₃ °बुद्धा (for प्रतिबुद्धा) Ś₁ Ñ₁ V B₁.₂ D₁.₂.₄.₁₀.₁₁ निरीक्ष्य D₃ निरीक्षन्ते Ñ₂ सह

मां च दृष्ट्वा वने तस्मिन्समागम्य ततस्ततः ।
ताः समभ्यागताः क्षिप्रं रावणायाचचक्षिरे ॥ ९३
राजन्वनमिदं दुर्गं तव भग्नं दुरात्मना ।
वानरेण ह्यविज्ञाय तव वीर्यं महाबल ॥ ९४
दुर्बुद्धेस्तस्य राजेन्द्र तव विप्रियकारिणः ।
वधमाज्ञापय क्षिप्रं यथासौ विलयं व्रजेत् ॥ ९५
तच्छ्रुत्वा राक्षसेन्द्रेण विसृष्टा भृशदुर्जयाः ।
राक्षसाः किंकरा नाम रावणस्य मनोऽनुगाः ॥ ९६
तेषामशीतिसाहस्रं शूलमुद्गरपाणिनाम् ।
मया तस्मिन्वनोद्देशे परिघेण निषूदितम् ॥ ९७
तेषां तु हतशेषा ये ते गता लघुविक्रमाः ।
निहतं च मया सैन्यं रावणायाचचक्षिरे ॥ ९८
ततो मे बुद्धिरुत्पन्ना चैत्यप्रासादमाक्रमम् ॥ ९९
तत्रस्थान्राक्षसान्हत्वा शतं स्तम्भेन वै पुनः ।
ललामभूतो लङ्काया मया विध्वंसितो रुषा ॥ १००
ततः प्रहस्तस्य सुतं जम्बुमालिनमादिशत् ॥ १०१

G 5 56 123
B 5 55 119
L 5 56 100

दृष्ट्वा निरीक्ष्य, D1 प्रातरुप्यतां° श्रुत (sic). D3 वन सर्वेत्र राक्षस्यो —d) D3 विद्रुता (for राक्षस्यो) Ś1 D1.2.6.10.11 भास्करोदयः, Ñ1 प्रातरेवास (for विद्रुताश्च)

[illegible] a) D3 मा (for मां) Ñ2 V B D2.6 पता (B1 °ट्)न्तत (for वने तस्मिन्) —b) D3 समागत्य Ś1 Ñ1 D1.2.6.10.11 परस्पर (for ततस्ततः) —B3 om 93cd —c) Ś1 Ñ1 D1-6.10.11 रावणाधिपतये क्षिप्र Ñ2 V B1.2.4 D1 तासामागम्य क्षिप्र (B1 शीघ्र). T1 M3 ता समस्ता गता क्षिप्र —d) B4 चचक्षिरे

94 a) Ś1 Ñ1 D1.2.6.10.11 राजन्वनम् क्षिप्र, Ñ2 V B1-3 D2.6 राजवत (B3 D5 °महत्, D6 °नृप) वन क्षिप्र (V1 भग्न B3 सर्वं), B4 महाराज वन क्षिप्र —b) V3 वानरेण D1 क्षिप्र भग्न (for तव भग्न) —cd) M1 (ह्य)ध्र प्राप (for (ह्य)विज्ञाय) Ñ2 V B D1 बल (V1 °रु) प्रभाव (B3 °हलाहलाय)मुत्पन्न कपिना विनिपातित —For 94cd, Ś1 Ñ1 D1-6.10.11 subst

1210* चैत्यप्रासादमुत्पन्नं च यद्वधं सुमहाबल ।

[D1.2 प्रासाद (for प्राकार) D1.6.11 मुत्पन्न D3 मुत्पन्न Ñ1 illeg for यद्वधं D1 वानरेण (for यद्वधं सु) D1.6.11 रक्षितं सु(D1 स)महाबल, D3 द्रुमेण सुमहाबल (for the post half)]

95 a) B1 T1 दुर्बुद्धिस्, Ñ2 V B D6 भूपते (for राजेन्द्र) Ś1 Ñ1 D1-6.10.11 कपेर्दुरात्मकस्तस्य, D1.3.5 M1.2 Ct तस्य (M1 °ग) दुर्बुद्धितात (D1 M1.2 °को) राजन् ⊕ Ca दुर्बुद्धेस्तस्य राजेन्द्र इति च पाठ ⊕ —c) B3 वधमाज्ञाप यामास (sic) B4 रणमाज्ञापयेत्यति —d) Ś1 Ñ V [illegible] D1.2.6.10.11 स (for (य)थासौ) Ñ3 V1 विलय (sic) D5.7.8 न पुनर् (for विलय)

96 a) B1 श्रुत्वा च राक्षसेन्द्रस्य —D2 om (hapl) (reads 101-102 before 104cd) from 96b up to the prior half of l 2 of 1214* —b) D3 राक्षसा (for विसृष्टा) Ś1 दव D1 भुज D7.8 बहु, D10 रण, G1.2 पल (for भृश) —c) D1 भक्तिया (for राक्षसा) —d) Ś1 Ñ V B1-3 D1.2.6.10.11 महीपते, B4 दुरात्मन (for मनोऽनुगा)

97 D2 om 97 (cf v l 96) —a) Ñ V B D2-6.11 -साहस्रा —b) B1 पट्टिश (for -मुद्गर) Ś1 Ñ1 D1.2.6.10 धारिणां B4 D7.8 धारिणं B1 D1(marg) -पाणय । M3 धारिणा ⊕ Cm शूलमुद्गरपाणिनाम् । (Cm °धारिणाम्) ईर्ष्यारूप्यमात्र धार्यं ⊕ —M3 om (hapl) 97c-99 [illegible] om 97cd —c) Ś1 Ñ1 D1.10 त मया तद् (for मया तस्मिन्) —d) Ś1 Ñ1 D1.2.10.11 निपातिता, Ñ2 V B D3 निषूदिता

98 D3 M3 om 98 (cf v l 96 and 97 respy) T1 illeg for 98-99 —ab) Ś1 Ñ V B1.4 D1.2.10.11 च (for तु) V B D1-6 T शिरा (for -शेषा) B4 ध्यायन्ति शिरा Ś1 Ñ1 D1.2.10.11 तु तेथ (for ये ते) D1 T1 M1.2 गतास (for गता) Ś1 Ñ V B D1.2.10.11 दुर्मोचाय रावणा, D3 ते गता रावणमिव (for c) D1 (marg) हनूमता हतास्ते तु शेषा रावणं विविशेषतु (hypm) —c) M3 महत्सैन्य —For 98cd, Ś1 Ñ V B D1.2.6.10.11 subst

1211* हत्वा प्रवेशयमश्विन हत सैन्य रणे मया ।

[D10 तो (for श्विन) Ñ2 V B तया निवेदयामास, D1 निवेदयाम क्षिप (hypm) (for the prior half) Ñ2 V1 B1-4 महात्मे (B4 °भाव), V2 B1 महात् D3 मया रणे (by transp) (for रणे मया).]

[illegible] D3 M3 om 99 (cf v l 96 and 97 respy) T1 illeg for 99 (cf v l 98) Ś1 D10 om 99-102 Ñ V B D1-4.11 om 99-100 —b) D1-6 प्रासादमुत्तमम्, T2 G2 M1 प्रासादमक्षने

100 Ś1 Ñ V B D1-6.10.11 om 100 (cf v l 96 and 99) —a) G1 तत्रस्थान्, M3 मया तान् (for तत्रस्थान्) —b) T2 M1 शत (for शतं) —c) G2 लङ्काया —d) M3 स वै विध्वंसितो मया

101 Ś1 D10 om 101 (cf v l 99) Ñ1 (Ñ2 om 102) V B (B1 om 102cd) D1.2.6.11 read 101-102 before 104cd —a) Ñ V B D1.2.6.11 प्रहस्तस्य सुत वीर —b) Ñ1 B4 जम्बुमालिनम् —After 101 D1.2 2-6 S ins.

G 5 56 123
R 5 58 120
L 5 56 101

तमहं बलसम्पन्नं राक्षसं रणकोविदम् ।
परिघेणातिघोरेण सूदयामि सहानुगम् ॥ १०२
तच्छ्रुत्वा राक्षसेन्द्रस्तु मन्त्रिपुत्रान्महाबलान् ।
पदातिबलसम्पन्नान्प्रेषयामास रावणः ।
परिघेणैव तान्सर्वान्नयामि यमसादनम् ॥ १०३
मन्त्रिपुत्रान्हताञ्श्रुत्वा समरे लघुविक्रमान् ।
पञ्च सेनाग्रगाञ्शूरान्प्रेषयामास रावणः ।
तानहं सहसैन्यान्वै सर्वानेवाभ्यसूदयम् ॥ १०४
ततः पुनर्दशग्रीवः पुत्रमक्षं महाबलम् ।
बहुभी राक्षसैः सार्धं प्रेषयामास संयुगे ॥ १०५

1212* राक्षसैर्बहुभिः सार्धं घोररूपैर्भयानकैः ।

[D₂ घोर घोररूपक (for the post half)]

102 Ś₁ Ñ₁ D₁₀ om 102 (for Ś₁ D₁₀ cf v l 99) B₄ om 102^ab For sequence in Ñ₂ V B D₁ ₃ ₄ ₆ ₁₁ cf v l 101 —^a) Ñ₂ V B₁₋₃ D₁ ₂ ₄ ₆ महा (for बह) D₁₁ बलवन्तु वल्गवन्तो —^c) Ñ₂ V B₁₋₃ D₆ [अ]तिकायेन, B₄ [अ]तिवेगेन D₆ सुघोरेण (for [अ]तिघोरेण) —^d) Ñ₂ V B D₆ तह(V तथा B₁ ₄ तत स B₃ महा)सैन्यमसूदय, D₁ ₄ ₁₁ हये सूदितवानह D₂ मौलिकान्यमसादन —After 102 N₂ V B D₁ ₃ ₄ ₆ ₁₁ ins

1213* स कुमार इव श्रुत्वा समरेऽतुलविक्रमः ।

[Ñ₂ D₆ दृष्ट्वा (for श्रुत्वा) B₂ ₃ D₆ [s]मत(B₂ सम, D₆ [s]तुल्य)विक्रम, D₁ ₄ बलशालिन]

103 After 103^cd G₂ reads 104^ef —^f) M₃ पवास (sic) —For 103 Ś₁ Ñ V B D₁₋₄ ₆ ₁₀ ₁₁ subst

1214* तच्छ्रुत्वा राक्षसेन्द्रेण मन्त्रिपुत्रा महाबला ।
पदातिबलसंयुक्ता समीपं प्रेषिता मम ।
सर्वांस्तान्महाघोर प्रगृह्य परिघं तदा ।
सर्वांस्तान्सपरीवारान्प्राहिणवं यमसादनम् ।

[D₆ om up to the prior half of l 2 (cf v l 96) —(l 1) Ñ₂ V B₁₋₃ D₆ महात्मा (for °बल) —(l 2) Ñ₂ V₂ B₁₋₃ D₆ पा(Ñ₂ V₁ प)दात, B₄ प्रबला (for पदाति) V₂ पदातय तुल्यता (for the prior half) D₁ ₁₁ समीपे Ñ₂ ममा (sic) (for मम) D₂ प्रेषिता मम सपक्ष (for the post half) —(l 3) V₁ B D₆ तानाथ D₂ सर्वांस्तान B₂ अद्य (for महा) Ś₁ V₂ D₁ ₁₀ सर्वा(V₂ तामा)यमसय घोर Ñ₂ D₆ बलवन्तमहं घोर (for the prior half) D₂ परिघेणाथ (for परिघं तदा) Ñ₂ V B₁₋₃ D₆ आदाय परिघं पुन (V युद्धे B₂ ₃ तत) (for the post half) —(l 4) D₂ मया (for सर्वास्) B₂ परिवाराश्च Ś₁ Ñ₂ D₁ ₄ ₁₀ ₁₁ सर्वान् D₁₋₄ ₁₁ प्रा)हयामि सह संयुगे (for the post half)]

104 D₁₀ om 104–113^b Ś₁ om 104 —For 104^ab N V B D₁₋₄ ₆ ₁₁ subst

1215* स च निहिताञ्श्रुत्वा दशग्रीव प्रतापवान् ।

[N₁ D₁₋₄ ₁₁ तानपि B₂ च तानि (for तानपि) Ñ₂ M₃ दृष्ट्वा (for श्रुत्वा)]

—Before 101^cd N (N₁ om 102) V B (B₄ om 102^ab) D₁ ₂ ₄ ₆ ₁₁ read 101–102 —^c) V₁ सेनापतीन् D₂ सेनानुगाम् Ñ₁ क्षिप्र, V₂ युद्धे D₂ वीरान् (for शूरान्) —D₁₁ om 104^ef G₂ reads 104^ef after 103^cd —^e) G₂ परिघेण (for सर्वानेव) Ck [अ]भ्यसूदय D₂ तानप्यह तथा तत्र सबला समघोषय —For 104^ef N V B D₁ ₂ ₄ ₆ subst

1216* तानहं सह सैन्येन सूदयित्वा महारथान् ।

[Ñ D₆ सर्व (for सह) B₂ ₃ सैन्यौघ्र (for सैन्येन) B₄ राक्षसान्सर्वान् (for सह सैन्येन) Ñ₁ B₄ महाबलान् (for °रथान्)]

—Then Ñ V B₂ ₃ ₄ D₁ ₂ ₄ ₆ cont while D₂ ins after 104

1217* युद्धार्थी वीरगोदर्श रक्षामि रणमीरित ।

[D₁ ₄ युद्धार्थं Ñ₁ D₄ ₆ तोरणोदस्थो N₂ B₂ ₃ रणोद्देश(N₂ °शे) V₂ च रणोद्देशा D₆ रणोद्देश (subm) N₁ भवामि (sic) Ñ₂ D₆ पश्यामि B₄ गता ये D₂ रथाना D₆ विमिथे (for रक्षामि)]

—Ñ₁ D₁ ₂ ₄ further cont while D₁₁ ins after 104^ef

1218* प्रतीक्षमाणस्तत्राहं भूयस्तस्य महात्मन ।
प्रेषितास्तानहं सर्वान्सर्वैर्याम्यहं तदा ।

[(l 1) Ñ₂ alleg up to महात्मन D₁₁ च (for [अ]हम्) D₂ कुरान् (for महात्मन) —(l 2) Ñ₁ D₁₁ ₄ ₂ ... D₁ ₄ तान(D₂ पश्य)त्वे यान् (for तान्सर्वान्) N₂ निहत्य (for सर्वैर्) D₁ ₄ दत्तवानयमपुरि (for the post half)]

105 D₁₀ om 105 (cf v l 104) For 105 ... Ś₁ subst 1222* —^b) N₂ D₆ दुरासद V₁ D₁₋₄ ₁₁ ... रथ (for महाबलम्) —^cd) Ñ₁ D₁₋₄ ₁₁ राक्षसैर्बहु (by transp) —After 105^a G₂ ins

1219* घोररूपैर्भयानकैः ।
परिघायुधहस्तैस्तैः

Ñ₁ D₁ ₄ ₁₁ चैव युद्ध D₂ अक्षम D₂ दुर्जेय M₃ रावण (l संयुगे) N₂ V B D₂ प्रेषयामास बहुभी राक्षसैरपि(B₁₋₃ °रपरैर् V₂ B₄ °र्बहुभिर्)वृत(B₄ °तै) —After 105 Ñ₂ V B D₆ read 108^cd (including 1223*)

तं तु मन्दोदरीपुत्रं कुमारं रणपण्डितम् ।
सहसा स समुत्क्रान्तं पादयोश्च गृहीतवान् ।
चर्मासिनं शतगुणं भ्रामयित्वा व्यपेषयम् ॥ १०६
तमक्षमागतं भग्नं निशम्य स दशाननः ।
तत इन्द्रजितं नाम द्वितीयं रावणः सुतम् ।
व्यादिदेश सुसंक्रुद्धो बलिनं युद्धदुर्मदम् ॥ १०७
तथाप्यहं बलं सर्वं तं च राक्षसपुंगवम् ।
नष्टौजसं रणे कृत्वा परं हर्षमुपागमम् ॥ १०८
महता हि महाबाहुः प्रत्ययेन महाबलः ।
प्रेषितो रावणेनैष सह वीरैर्मदोत्कटैः ॥ १०९
ब्राह्मेणास्त्रेण स तु मां प्रबध्नाचातिवेगतः ।
रज्जुभिरभिबध्नन्ति ततो मां तत्र राक्षसाः ॥ ११० G 5.56 132 B 5.58 131 L 5.56 122

106 D10 om 106 (cf v l 104) Ñ2 V B D10 om 106 For subst in Ś1 cf v l 105 and 107 For 106–107, Ñ1 D1 2 4 11 subst 1221* —ᵃ) D6 अहं (for तं तु) G1 3 M मदोदरी G2 M1 -वत्स (for पुत्र) —ᶜ) D7–9 समुद्यत (for समुत्क्रान्त) —ᵉ) T1 चमासीन Cr as in text (for चर्मासिनं) ⊕ Cr चर्मा सिनमित्यत्र मकारान्त्यवमार्षम् ⊕ —ᶠ) D8 [व्य]त्र पेषय, M3 पिपेष च, G1 व्यपैषय (sic) (for व्यपेषयम्)

107 D10 om 107 (cf v l 104) —ᵃ) T1 मात्मज (for मागत) —ᵈ) G1 तु (for स) —ᵉ) D8–9 चेंद्रजित —ᵉ) D7 8 हुत क्रुद्धो —ᶠ) M1 युद्धदुर्मद —For 107, Ñ2 V B D6 (reads after 108) 8 subst

1220* ततो राजा दशग्रीव इन्द्रजिन्नाम सुतम् ।
प्रेषयामास रक्षोभिर्बहुभि सुमहाबलम् ।

[(l 1) D3 पुत्रम् and रणे (for सुतम् and सुतम् respy) —D3 om l 2 —(l 2) V2 om (hapl) from the post half up to 109ᵇ B1 सम् (for सु)]

while Ñ1 D1 2 4 11 subst for 106–107

1221* समरे समरे हत्वा तोरणोत्तमसंस्थित ।
ततो द्वितीय तनय व्यादिदेश स रावण ।

[D11 मास्थित (for मास्थित) —(l 2) Ñ1 illeg for द्वितीय तनय]

whereas Ś1 subst for 105–107

1222* ततोऽहमपि मे पुन शालिनो मद्मर्दितम् ।
रावणो राक्षसेन्द्रोऽस्य सोऽपि तत्र हतो मया ।
अथेन्द्रजिन्नामधेयो रावणस्यात्मजा प्रिय ।
मदन्तिकमुपायातो युद्धार्थं युद्धकोविद ।

108 D10 om 108 (cf v l 104) Ś1 om 108–109 Ñ2 V B D6 read 108ᵃᵇ (including 1223*) after 105 —ᵃ) Ñ1 D5 7 8 T2 G2 M1 तथा (for तथा) —ᵈ) V2 M1 तच्च B4 पैच (sic), D2 8 तथा (for तं च) —After 108ᵃᵇ, Ñ2 V B D6 ins while D3 subst for 108ᵇ

1223* सुदर्शिता रणे हतो युद्धोत्कटमतोच्चयम् ।

[Ñ2 D6 रणे (for हतो) Ñ2 B2 3 D6 [अ]त्य(Ñ2 D6 [अ]त्य)तिरथं (for °तोच्चयम्) D3 सेवमानं हतं विना (for the post half)]

—V2 om 108ᶜᵈ (cf v l 107) —ᶜ) D3 च त (for रणे) Ñ V1 B D6 इत्वाह तमाहवस्थ V3 B1 D6 °स्थ), D1 2 4 11 हत्वा (D11 हत्वा) तत्सन्निहितम् —ᵈ) Ñ1 B D8–9 11 T2 G1 M2 3 उपागम —After 108, D3 reads 1220*

109 Ś1 D10 om 109 (for D10 cf v l 104 and for Ś1 108) V2 om 109ᵃᵇᶜ (cf v l 107) —ᵃ) Ñ1 D7–9 M3 [म]हि B3 4 [म]हि D6 च (for हि) —ᵇ) B2 D5 8 प्रयत्नेन (for प्रत्ययेन) Ñ V1 B D1–4 6 11 महाबलैः —ᶜ) D7 8 प्रहितो (for प्रेषितो) D6 [इ]ह, G1 2 M [ए]व (for [ए]ष) Ñ V B D1 4 6 11 प्रेषयामास बहु (D6 रक्षो)भिः —ᵈ) V1 सर्वे (for सह) Ñ1 महो (illeg) Ñ2 V B1 3 4 D6 बलोत्कटैः D1 4 मनोत्कटैः D7–9 °र्मतैः (for मदोत्कटैः) D6 बहुभि सह दुर्जयैः —After 109 Ñ V B D1–4 6 11 ins

1224* सत्वाह तोपमविशस्तस्तैः पमवमात्मवम् ।

[Ñ1 V2 B2 3 सविश D1 4 6 11 स्ववाति पि मया सर्वं (for the prior half) B1 अजस्रम् B3 समागम्य D1 4 6 11 अवमाग्नि (for °मात्मवम्) B2 सर्वं सैन्यमनुत्तम (for the post half)]

whereas D3 ins.

1225* तथाप्यहं रणे सैन्यं तत्सर्वं समसूदयम् ।

while D5 7–9 S ins

1226* सोऽपि निहत हि मां युद्धा स्ववलं नाशयन्नहम् ।

[D6 तु (for हि) D5 7–9 T2 G1 M1 3 समागम्य (for स्वकं) D6 [अ]त्र (for [अ]हं)]

110 D10 om 110 (cf v l 104) —ᵃ) D1 2 4 6 11 महास्त्रेण Ñ1 V2 D1 2 4 11 मा बद्ध्वा D3 स च मां, G1 समम्य G2 मां चात्र [illegible] प्रतिग्रहात् (for स तु मां) ⊕ Cv ब्राह्मणास्त्रेण तु महाप्रतिप्रतिबध्न च ⊕ —ᵇ) D6 मवेगत, T1 2 G1 M1 3 माशुगात् G2 प्रवहात् (for प्रबध्नात्) D3 T1 2 G M वेगित B(ed) वेष्टित (for वेगत) Ñ2 V2 D1 2 4 11 प्रतिगाह्य तुरंगम D2 च बध्नाशु महाबल, D7 8 प्रबद्धा च निरिग्नि ⊕ Ct प्रबद्धा प्रबद्ध्य ⊕ —For 110ᶜᵈ, Ñ2 [illegible] B D6 subst

1227* माहरण मा स चापान बन्धनाय सुदुर्मति ।

■ 5.55 131
B 5.58 132
L 5.56 111

रावणस्य समीपं च गृहीत्वा मामुपानयन् ।
दृष्ट्वा सम्भाषितश्चाहं रावणेन दुरात्मना ॥ १११
पृष्टश्च लङ्कागमनं राक्षसानां च तद्वधम् ।
तत्सर्वं च मया तत्र सीतार्थमिति जल्पितम् ॥ ११२
अस्याहं दर्शनाकाङ्क्षी प्राप्तस्त्वद्भवनं विभो ।
मारुतस्यौरसः पुत्रो वानरो हनुमानहम् ॥ ११३
रामदूतं च मां विद्धि सुग्रीवसचिवं कपिम् ।
सोऽहं दौत्येन रामस्य त्वत्समीपमिहागतः ॥ ११४
शृणु चापि समादेशं यदहं प्रब्रवीमि ते ।
राक्षसेश हरीशस्त्वां वाक्यमाह समाहितम् ।
धर्मार्थकामसहितं हितं पथ्यमिवाशनम् ॥ ११५
वसतो ऋष्यमूके मे पर्वते विपुलद्रुमे ।
राघवो रणविक्रान्तो मित्रत्वं समुपागतः ॥ ११६

[D1 स (for नो) ■ ... Bs ... (for the prior half) B1 च (for [स]च) Ns Bs स (for सु)]

—cd) D5 ... D3 T2 M1 ... (D2 °सि), D4 G1 M3 ... (G1 °व) M2 ... Cr as in text (for ...) Ñ1 D1.2.6.11 ... (Ñ1 D11 ...) (for c) Ñ2 illeg for d D1.2.4.11 ... (D11 °...) ... (D6.12 °...), M3 ... (for d) N2 V B D2 ... (N2 सह) D8 ... —For 110 Ś1 subst

1228* स चिर युद्धमन्वो मे ...।
... सा ... महात्म समुद्गारम् ।
तत ... विप्लुतश्च ...।

—Then cont

1229* ... ।

111 D11 om 111 (cf v l 104) For 111–113ab Ś1 subst 1230* —a) D4 समीपे Ñ1 D1.2.6.11 तु (for च) —b) D2.3 ... (for °नयन्) Ñ2 D1 ... N1 D1.5 ... B1 ... B2.3 D6 ... B4 ... —Ñ2 illeg for c —cd) M1 दृष्ट (for दृष्ट्वा) N2 V B D1.4 दृष्ट्वा (D1.4 नीत) ... (for c) D2.11 ... सा तु रावण स (D11 तु) दुरात्मना

112 D11 om 112 (cf v L 104) V B om 112–113 For subst in Ś1 cf v l 111 and 113 —a) Ñ D1.3.6.11 ... D4 ... —b) N D1.2.6.11 ... D5 ... D2.7.9 T2 M2 च त (for च तद्) —c) Ñ2 D2.11 सर्वं स च (D8.12 च स), D1.4 सर्वं च तत् (by transp) D5 एव तु स D8 ... (for तत्सर्वं च) Ñ2 D2.3 G2 ... (for मया) ... Cv 'तत्सर्वं च मया ... ' ... —d) D1.4 सीतार्थे Ñ1 D1 (with hiatus) ... Ñ2 D1.2.6.12 ... (D8 °त), D2.3 T2 M2 ... (D2 °त)

113 D11 om 113ab (cf v l 104) V B om 113 (cf v.l. 112) —a) Ñ1 D1.4 Cr ... Ñ2 D1.2.4.11 ... D1 ... T G1 ... G1 ... M1 ... Cv ... as in text (for ...) ... Cr ... so also Cm g ... —c) D1.2.4.11 ... (for ...), D ... (for विभो) —For 111–113ab, Ś1 subst

1230* ... ।
... ।
... ।
... ।
... । [5]

—c) Ś1 Ñ D1.2.4.8.10.11 ... (for मारुतस्य)

114 a) Ś1 Ñ D1.2.4.6.8.11 हरिं, T1 ... (for कपिम्) —For 114ab, V B subst while Ś1 N D1.2.4.6.8.11 ins after 113ab

1231* ...।
[D8 ... (for ...) Ś1 Ñ1 D1.2.4.11 ... (for ...) B1 ... (for ...)]

—N B om 114c–123 —c) Ś1 Ñ1 D1 ... D5 G1 M1.2 ... (for ...) Ñ2 D8 ... (by transp) —d) D1 T1 M1 ... (for समीपम्) Ś1 Ñ D1.2.4.8.11 ... —After 114 D8 T1.2 G M ins, while D1 T1 ins after 115ab

1232* सुग्रीवश्च महातेजा ...।
[D8 M1 ... D2 ... (D8 °...) (for °...) M1.2 ... T1.2 G2 M1 ... (for ...)]

115 N B om 115 (cf v l 114) D11 om (hapl) 115–116 D8 T1.2 G M om 115cd —a) D8 शृणु चापि Ś1 D1.2 समादेश (for समादेशं) —b) D8 यन् (for यद्) D8 तु (for प्र) —d) Ñ1 D2.3 समाहितः, D8 ... —After 115cd, D1 T1 ins 1232* Ñ2 D8 om 115ef —e) M1 ... (by transp) G1 ... (for सहितं) —f) D8 ... D8 ... G2 ... (for हितं) G1 ... (for पथ्यम्) Ś1 Ñ1 D11 ... D2.3 T1.2 G2.3 M3 ... (D1 T1 M1 ...) (for इवाशनम्)

116 V B D1.4 om 116 (cf v.L 114 and

तेन मे कथितं राजन्भार्या मे रक्षसा हृता ।
तत्र साहाय्यहेतोर्मे समयं कर्तुमर्हसि ॥ ११७
वालिना हृतराज्येन सुग्रीवेण सह प्रभुः ।
चक्रेऽग्निसाक्षिकं सख्यं राघवः सहलक्ष्मणः ॥ ११८
तेन वालिनमुत्साद्य शरेणैकेन संयुगे ।
वानराणां महाराजः कृतः संप्लवतां प्रभुः ॥ ११९
तस्य साहाय्यमस्माभिः कार्यं सर्वात्मना त्विह ।
तेन प्रस्थापितस्तुभ्यं समीपमिह धर्मतः ॥ १२०
क्षिप्रमानीयतां सीता दीयतां राघवस्य च ।
यावन्न हरयो वीरा विधमन्ति बलं तव ॥ १२१
वानराणां प्रभावो हि न केन विदितः पुरा ।
देवतानां सकाशं च ये गच्छन्ति निमन्त्रिताः ॥ १२२
इति वानरराजस्त्वामाहेत्यभिहितो मया ।
मामैक्षत ततो रुष्टश्चक्षुषा प्रदहन्निव ॥ १२३
तेन वध्योऽहमाज्ञप्तो रक्षसा रौद्रकर्मणा ॥ १२४ D5 56.134 B 5 58.116 L 5 56.105

115) —°) T1 G1.2 तु (for म) —°) D2 G2 विघुष्टे (for विघुष्ट) —For 116ᶜᵈ, Ś1 Ñ D[illegible] subst

1233* [illegible] निजसत्र [illegible] विप्रकालये ।

[Ñ1 illeg. D[illegible] कष्टुनूके (for अश्यनूके) Ñ2 D[illegible] षुलिद (for विसद) D[illegible] विविप्रदुमे (for विप्रशालये)]

—ᵇ) Ñ2 D[illegible] रामकष्ट (for राघवो) —ᵈ) Ñ2 D[illegible] मित्र [illegible] , D[illegible] मम मित्रम[illegible]

117 V B om 117 (cf v l 114) —ᵃ) Ś1 Ñ2 D[illegible] दै, D[illegible] [दृ]व (for मे) Ś2 D[illegible] T[illegible] G[illegible] M[illegible] राक्षा (for रावण) —After 117ᵃᵇ, T2.3 G2.3 M3 ins.

1234* तत्र साहाय्यमस्माक कार्यं सर्वात्मना त्वया ।
मया च कथितं तस्मै पालितस्य वध प्रति ।

—ᵃ) D[illegible] T1 G1 M1 तस्य, D[illegible] सारमात् (for तत्र) Ś1 Ñ1 D[illegible] हेतोस्त्व, Ñ2 D[illegible] हेतुस्त्व, D[illegible] हेतोस्त्व, G1 हेतोर्हि —Ñ3 illeg. for ᵇ —ᵈ) Ś1 D[illegible] [illegible] षु रित, Ñ2 D[illegible] [illegible] सह, D[illegible] [illegible] षु सह D[illegible] तेन [illegible] मे

118 V B om 118 (cf v l 114) D[illegible] om from [illegible] in ᵃ up to सह in ᵈ —ᵃ) M[illegible] [illegible] (for सह) Ś1 Ñ D[illegible] मया वै वालिना स —ᵃ) Ś1 [illegible] D[illegible] कृतः D[illegible] कृत (for चक्रे) G[illegible] [illegible] ऋषि[illegible] (Cr °क [illegible]) [illegible] —ᵈ) D[illegible] राघवश्च सहानुज

119 V B om 119 (cf v l 114) —ᵃ) Ś1 Ñ D[illegible] [illegible], D[illegible] M[illegible] [illegible] (for उत्साद्य) —ᶜ) Ś1 Ñ D[illegible] [illegible] राजा (for महाराज) —ᵈ) Ś1 Ñ D[illegible] प्रभवतां (D[illegible] °तां) D[illegible] T[illegible] G[illegible] M[illegible] स [illegible] T[illegible] G[illegible] M[illegible] [illegible] (for संप्लवतां) T[illegible] G[illegible] M[illegible] वर

120 V B om 120 (cf v l 114) —ᵇ) Ñ2 D[illegible] कृत (for कार्यं) Ś1 Ñ D[illegible] [illegible] (for त्विह) —ᶜ) Ñ1 तद (for तेन) —ᵈ) Ñ2 [illegible] धर्मवित् —For 120ᶜᵈ, Ś1 Ñ2 D[illegible] subst

1235* [illegible] समीपे स [illegible] ।

[D[illegible] (for [illegible]) D[illegible] [illegible] D[illegible] (for [illegible]) Ñ2 [illegible] D[illegible] [illegible] D[illegible] [illegible] (D[illegible]) D[illegible] [illegible] (for समीपे म)]

121 V B om 121 (cf v l 114) —ᵃ) Ś1 Ñ2 D[illegible] T G[illegible] M[illegible] [illegible] D[illegible] तु (for च) —ᶜ) D[illegible] (sic) (for वी) Ñ2 वीरा D[illegible] वीर (for वीरा) —ᵈ) D[illegible] [illegible] (corrupt) (for विधमन्ति)

122 V B om 122 (cf v l 114) —ᵃ) D1 T1 G1 Cl. [illegible] Cm as in text (for वानराणां) Ś1 D[illegible] [illegible] Ñ2 D[illegible] [illegible] D[illegible] [illegible] D[illegible] T[illegible] [illegible] Cm as in text (for प्रभावो हि) —ᵇ) Ś1 D[illegible] न वे म, Ñ2 D[illegible] न [illegible] D[illegible] [illegible] T[illegible] [illegible] (for न केन) Ś1 D[illegible] विदिता —ᶜᵈ) M[illegible] तु (for च) Ś1 Ñ2 D[illegible] [illegible] D[illegible] [illegible] D[illegible] [illegible] (sup.) (for सकाशं च) D[illegible] reads [illegible] in marg. Ś1 D[illegible] [illegible] Ñ2 D[illegible] [illegible] D[illegible] [illegible] (for निमन्त्रिता) Ś1 D[illegible] [illegible] (Ñ2 [illegible] (sup.)) [illegible] [illegible] Cr [illegible] [illegible]

123 V B om 123 (cf v l 114) Ś1 Ñ2 D[illegible] [illegible] [अ]भिहित D[illegible] [illegible] (for [illegible]) —After 123ᵃᵇ, Ś1 Ñ D[illegible] ins 1231* —ᶜ) M1 म [illegible] (for मामैक्षत) M[illegible] [illegible] (for रुष्ट) Ś1 Ñ2 D[illegible] [illegible] D[illegible] [illegible] Ñ2 D[illegible] [illegible] (D[illegible] [illegible]) —ᵈ) Ś1 Ñ D[illegible] [illegible]

124 ᵃᵇ) Ñ2 D[illegible] [illegible] B[illegible] [s]०म् (for [illegible]) D[illegible] [illegible] D[illegible] [illegible] (for [illegible]) Ś1 Ñ V P D[illegible] [illegible] (for ᵇ) D[illegible] [illegible] —After 124 Ś1 Ñ2 D[illegible] ins

G 5 56 135 B 5 58 147 L 5 56 [illegible]6 ततो विभीषणो नाम तस्य भ्राता महामतिः ।
तेन राक्षसराजोऽसौ याचितो मम कारणात् ॥ १२५
दूतवध्या न दृष्टा हि राजशास्त्रेषु राक्षस ।
दूतेन वेदितव्यं च यथार्थं हितवादिना ॥ १२६
सुमहत्यपराधेऽपि दूतस्यातुलविक्रम ।
विरूपकरणं दृष्टं न वधोऽस्तीह शास्त्रतः ॥ १२७
विभीषणेनैवमुक्तो रावणः संदिदेश तान् ।
राक्षसानेतदेवास्य लाङ्गूलं दह्यतामिति ॥ १२८
ततस्तस्य वचः श्रुत्वा मम पुच्छं समन्ततः ।
वेष्टितं शणवल्कैश्च पटैः कार्पासकैस्तथा ॥ १२९
राक्षसाः सिद्धसंनाहास्ततस्ते चण्डविक्रमाः ।
तदादीप्यन्त मे पुच्छं हनन्तः काष्ठमुष्टिभिः ॥ १३०

1236* राक्षसाधिपतिं ज्ञात्वा घातने मम निश्चितम् ।

[N₁ राक्षस° अधिपतिस्तत्र (sic) D₂ ₃ ₄ ₁₁ राक्षसेन (D₃₃ °सानां) पर (D₄ मत) ज्ञात्वा (for the prior half) D₁ ₄ घातेन (for घातने) Ñ₁ D₂ ₃ ₄ ₃₁ निश्चय]

while Ñ₂ V B D₆ ins

1237* रावणस्य परिज्ञाय घातस्य वधनिश्चयम् ।

[D₁ परिज्ञाय (for °ज्ञाय) Ñ₂ V₂ निश्चित B₁ निश्चय (sic) B₂ निश्च (for निश्चय)]

whereas D₅ ₇ ₉ S ins

1238* मध्यमावमनिश्चाय रावणेन दुरात्मना ।

125 ᵃ) Ś₁ Ñ V B D₁ ₂ ₄ ₈ ₁₀ ₁₁ वि(D₆ ₋ ₈ वि)भीषणो नाम तस्य —ᵇ) Ñ₂ समाहित T₃ महाद्युति (for महामतिः) D₂ भ्राता तस्य सुधार्मिक —ᶜ) Ñ₂ V₁ B₁ ₂ ₄ D₅ ₆ M₃ रात स V₃ T₃ G₃ रावणस्य B₃ D₅ ₇ ₉ T₁ M₁ राजा(M₃ °ह) T₃ राजो वै (for राजोऽसौ) —ᵈ) Ñ₁ D₅ ₈ याचितो (for याचितो) —After 125 D₅ ₇ ₉ S ins

1239* नैष राक्षसशार्दूल स्वजनानामेष निश्चय ।
राजशास्त्रव्यपेतो हि मार्गः संसेव्यते त्वया ।

[(1 1) M₃ न्न Cg ₁ as above (for २) D₃ राक्षस राजन् —(1 2) D₅ राजन् (for राज) G₁ [S]पि (for हि) D₅ ₇ ₉ सुर(D₅ °र)क्षो G₁ स्थाप्यते (for संसेव्यते)]

126 B₃ om 126 - 127ᵇ —ᵃ) Ñ₂ V₂ D₃ ₁₀ दूत वध्या Ñ₂ V B₁ ₃ D₆ ₈ विहिता (for दृष्टा हि) B₄ दूता वध्या विहिता —ᵇ) D₁₁ राजशास्त्रेषु G₃ शास्त्रेषु Ś₁ N₁ D₁ ₄ ₁₀ ₁₁ रावण (for राक्षस) Ñ₂ V B₁ ₂ ₄ D₆ राजनिति वचो(B₁ च सो)निपीत् —V B₁ ₂ ₄ om 126ᶜ - 127ᵇ —ᶜ) G₃ हि (for च) Ś₁ Ñ D₁ ₄ ₁₀ ₁₁ मन्तितव्य हि (for वेदितव्य च) —ᵈ) Ś₁ N D₁₋₄ ₇ ₉ ₁₀ G₁ ₃ Ck यथार्थ D₅ ₈ T₃ G₃ M₃ यथार्द (for यथार्थं) D₁₁ यथा हि तत्र याचिना (sic)

127 V B om 127ᵃᵇ (cf v l 126) —ᵃ) D₆ च M₃ वा (for अपि) —ᵇ) D₁ G₁ ₃ [अ]मित (for [अ]तुल) —ᶜ) Ś₁ विरूपकरण B₁ घात्य (for दृष्ट) —ᵈ) T₁ ₂ G₁ transp न and वधो D₅₋₈ T₁ ₃ G₃ हि M₃ [इ]ति (for [इ]ह) Ś₁ Ñ₁ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ नादन्य त्या(D₄ ₁₁ त्या)पि (for न वधोऽस्तीह) Ñ₂ V B₁ ₃ D₆ तावत् निशाचर(V₃ °तम) B₄ शार्दूल च निपातन

128 ᵇ) M₃ ₃ इ (for तान्) Ś₁ N₁ D₁₋₄ ₁₁ रावणो राक्षसेश्वर (D₁ ₄ °सत्तम) —ᶜ) D₃ ₈ M [अ]त्र (for [अ]स्य) Ś₁ Ñ₁ D ₆ ₁₁ आदिदेशाथ (D₁₁ °श) D₄ आदिदेशास्य, G₁ पृथमवीव (for एतदेवास्य) T₁ ₃ G₃ ₁ राक्षसा भूमसात्र —ᵈ) Ś₁ Ñ₁ D₃ ₁₀ लाङ्गूलो —For 128 N₂ V B D₆ subst

1240* तत स रावण क्रुद्धो राक्षसान्सा महाबल ।
अब्रवीदस्य लाङ्गूल क्षिप्रमादीप्यतामिति ।

[(1 1) N₂ D₆ च (for स) B₁ ₄ महाबलान् (for °बल)]

129 ᵃ) G₃ damaged for ततस्य च M₃ ते तस्य वचन श्रुत्वा —ᵇ) Ś₁ Ñ₁ D₂ लाङ्गूल से D₁ ₄ ₁₀ ₁₁ लाङ्गूलं(D₁₁ °लं) मे (for मम पुच्छं) —ᶜ) Ś₁ D₁ ₁₀ वेष्टयन्शाणवल्कैश्च (D₁ ₄ °वल्कैस्तु) N₂ V₁ D₆ स्वेष्टयन्जीर्णवल्कैश्च (B₃ °वल्क | V₃ B₂ ₄ D₃ ₈ आ(V₃ D₂ आ)वेष्ट्यञ्शाणवल्कैश्च(D₆ °जीर्ण)वल्कै (D₄ °वल्कैस्तु, D₆ °जीर्णैश्च) D₁₁ वेष्टयन्त(D₃ °वल्कल)वल्कैश्च —ᵈ) Ñ V B₁₋₃ D₁ ₃ ₉ T₁ पट्टै B₁ वस्त्रै (for पटै) V₃ B₁ ₃ ₄ D₂₋₄ ₁₀ ₁₁ T₃ G₁ M₁ ₃ कार्पासिकैस्त V₁ D₆ अपि (for तथा) T₁ ₃ G₁ M₃ जीर्णैः कार्पासिकै (G₃ °सिकै) पटै

130 N₂ V B D₆ om 130ᵃᵇ —ᵃ) Ś₁ N₁ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ बद्ध (for सिद्ध) T₃ सकल्माम Cv₁ as in text (for संनाहास) —After 130ᵃᵇ Ś₁ N₁ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ ins

1241* लाङ्गूलपरिसंयोगे दत्वकर्मस्तिलशिखिना ।
क्रुद्धा विकविकायन्तस्ते ग्रावपाषाणपाणय ।

[(1 1) D₁₁ अग्नि शिखा (for अग्निशिखिना) —(1 1) D₁₁ विकविकायतो]

—ᶜ) D₆ T₁ ₃ G₁ ₃ Cv₁ तदादहद्व M₃ तदादहस्त — D₆ T₁ ₃ G₁ ₃ M₃ Cr निश्चय G₁ M₁ हनति Cv₁ in text (for हनन्त) Cv₁ तदादहन्त मे पुच्छं (Cr हि)-त काष्ठमुष्टिभिरिति पाठ । Ct हनन्त, मां प्रोज्य । पार्श्वेवत् —For 130ᶜᵈ, Ś₁ Ñ V B D₁₋₃ ₁₁ subst

बद्धस्य बहुभिः पाशैर्यन्त्रितस्य च राक्षसैः ।
न मे पीडा भवेत्काचिद्दिदृक्षोर्नगरीं दिवा ॥ १३१

ततस्ते राक्षसाः शूरा बद्धं मामग्निसंवृतम् ।
अघोषयन्राजमार्गे नगरद्वारमागताः ॥ १३२

ततोऽहं सुमहद्रूपं संक्षिप्य पुनरात्मनः ।
विमोचयित्वा तं बन्धं प्रकृतिस्थः स्थितः पुनः ॥ १३३

आयसं परिघं गृह्य तानि रक्षांस्यसूदयम् ।
ततस्तन्नगरद्वारं वेगेनाप्लुतवानहम् ॥ १३४

पुच्छेन च प्रदीप्तेन तां पुरीं साट्टगोपुराम् ।
दहाम्यहमसंभ्रान्तो युगान्ताग्निरिव प्रजाः ॥ १३५

दग्ध्वा लङ्कां पुनश्चैव शङ्का माम्भ्यवर्तत ।
दहता च मया लङ्कां दग्धा सीता न संशयः ॥ १३६ G 5.56.143 B 5.58.160 L 5.56.138

1242* अद्यापयन्त मे पुच्छ सहान् दुन्धनम् ।
[Ñ1 V B D2.6 ता(B2.6 D6 व)पीचयन् D1.3.11 मापीपयन् D5 पुच्छ मे (by transp) D6 शंसृ (for मे पुच्छ) D1.4 कृ (for दु) V3 चेष्टा.]

131 Ñ1 V B D6 om 131-132ᵇ —D2 T1.3 G M om 131ᶜᵈ —ᶜ) Ś1 D1.3.10 (स)मत्र (for भवेत्) —ᵈ) D10 निपूर्णोः (for दिदृक्षोः)

132 Ñ2 V B D1 om 132ᵃᵇ (cf v l 131) —ᵃ) G3 damaged for राक्षसा शू. Ñ1 D2.3.4 कूरा (for शूरा) —ᵇ) G3 मारुताय (for मामग्नि) Ś1 Ñ3 D1-3.10 T2 G1.4 -संवृत D5 मवृत (for संवृतम्) T3 बद्धमा त्वाप मां ग्रहा —ᶜᵈ) Ñ2 V B D6 घोषयन्राजमार्गेण (for ᶜ) T2 G2 वारियतः Cg as in text (for मागता) Ś1 Ñ1 D1.3.8.11 घोषयन्तो महाकाया नगरीद्वारमागताम् (D5 °मायपु)

133 ᵇ) B2 प्रक्षिप्य D6 निक्षिप्य (for संक्षिप्य) —D5 om 133ᶜᵈ —ᵈ) D6 M3 पुनः स्थितः (by transp) T2 पुनस्तत्र (for स्थितः पुनः) G2 प्रकृतिं पतितः —For 133ᶜᵈ, Ś1 Ñ V B D1-4.8.10.11 subst

1243* तन्त्रमाहत्य बन्धमाक्षिप्य प्रकृतिस्थः पुनः स्थितः ।
[B2 D3 मत्वं स्थानम् (by transp) Ś1 Ñ1 B1 समुत्क्षिप्य (for समाक्षिप्य) Ś1 Ñ2 B2 D11 पुनः पुनः D6 (ऽ)मत पुनः (for पुनः स्थितः)]

134 ᵃ) D11 परिघम् (for परिघं) Ś1 Ñ1 D1.3.10.11 प्राप्य (for गृह्य) Ñ2 V B1-3 D2 भापूर्य परिघं पाणि —ᵇ) Ś1 Ñ1 D1.3.10.11 नगर(D11 °को)द्वारमपि पुनः Ñ2 V1 D6 पुर(V1 मग [sic])द्वारमुपस्थित (D5 °गगत) V3 B1-3 नगरद्वारेष(V3 °दुर)स्थित D2 नगरद्वारमासितवान् —ᶜ) D1 G3 (for तत्) —ᵈ) D1.7 तुरगम् —For 134 B4 D5 subst, while Ś1 Ñ V B1-3 D1.3.4.10.11 subst for 134ᶜᵈ

1244* राक्षसांस्तान्यथोत्साहं सूदयामि स्म संयते ।
[Ś1 Ñ1 D10 सत्वान्स D1.4 यथान्याय D5 यथाकाम (for यथोत्साहं) V1 D6 रणं संयुगे B1 सुदृढ (for स्म संयते) D5 दुर्दान्तानिह सर्वान् (for the post half)]

135 ᵃ) D1 (च)र्य G1 हि (for च) Ś1 Ñ V B1-3 D1.4.8.10.11 प्रदीप्तेन (for पुच्छेन च) D5 सह्येन च धक्ष्यता —ᵇ) D2 नगरी (for तां पुरीं) D1.4 साट्टि (for साट्ट) Ś1 Ñ V B1-3 D1-4.8.10 T2 G1.2 तोरणा (for -गोपुराम्) B1 D6.11 पुरीं साट्टालतोरणा (D5 °गोपुरा) —D1.4 om 135ᶜ-136ᵇ Ñ1 illeg for ᶜᵈ —ᶜ) D5 सुसंभ्रान्तो (for असंभ्रान्तो) Ś1 D10 दृष्ट्वाहमसंभ्रान्तो Ñ2 B2 D2 दग्धवानस्म्यसंभ्रान्तो V B1.3 स्थापयामि समान्तो T2.3 G1.3 M1.3 दहामि स्म सुसंभ्रान्तो Cr दहामि स्म सुसंभ्रान्त इति पाठः —ᵈ) B1 युगान्ताग्निरिव D2 प्रजा D11 (त)र्थित (for प्रजा)

136 D1.4 om 136ᵃᵇ (cf v l 135) —ᵃᵇ) Ñ2 ततो दुष्टा B1 तत्र पश्चाच्च (for पुनश्चैव) Ñ1 शङ्का मे समागमत V3 D6 महात्मनोऽभ्यवर्तत B2 शङ्कामाजम्य वर्तते (for ᵇ) Ś1 D10 लङ्का दग्धवतश्चैव शङ्का मे समागत D5 लङ्का तत पश्चाच्छोको मेऽभ्यवर्तत D2 दग्ध्वा च नगरीं लङ्कां पुनः शङ्का समागमत D11 लङ्का च पश्चान्मामभ्यवर्तत —For 136ᵃᵇ T G1.3 subst while D5.7.9 G2 M subst l 2 only for 136ᵃᵇ

1245* ततो मे ह्यभवत्त्रासो लङ्का दग्ध्वा समीक्ष्य तु ।
विदग्धा जानकी व्यक्तं न ह्यदग्धा प्रदृश्यते ।
[(l 1) T1.3 G1 दग्ध्वा (for दग्ध्वा) T3 च (for तु) —(l 2) M3 (स)दग्ध (sic) (for (अ)दग्धा)]
—Thereafter all cont

1246* लङ्कायां कश्चिदुद्देशः सर्वा भस्मीकृता पुरी ।
[D5 T1 M3 दग्धा]
—ᵈ) T1.3 G2 न सीता परिरक्षिता —For 136ᶜᵈ Ś1 Ñ V B D1-4.10.11 subst

1247* दग्धा सीता न संदेहो ह्यकृते कृतं मे कृतम् ।
[D1.4 सीता (for दग्धा) V D2.3.11 सुकृत D1.4 दुष्कृत (for दुष्कृत)]
—After l 6 D5.7.9 S ins

1248* रामस्य च महत्कार्यं मयेदं वितथीकृतम् ।
इति शोकसमाविष्टश्चिन्तामहमुपागतः ।
[G2 om l 1 —(l 1) D5 G3 M3.4 हि D1 (स्त्व)रं M3 (स्व)त (for च) D5 मया कार्य D5 मुखे वा M3 यदि (for मयेदं) D3 विफलीकृत —(l 2) D5 G2 M3 उपागत (for उपागतः)]

G 5 56 141 B 5 58 161 L 5 56 1
अथाहं वाचमश्रौषं चारणानां शुभाक्षराम् ।
जानकी न च दग्धेति विस्मयोदन्तभाषिणाम् ॥ १३७
ततो मे बुद्धिरुत्पन्ना श्रुत्वा तामद्भुतां गिरम् ।
पुनर्दृष्टा च वैदेही विसृष्टश्च तया पुनः ॥ १३८
राघवस्य प्रभावेन भवतां चैव तेजसा ।
सुग्रीवस्य च कार्यार्थं मया सर्वमनुष्ठितम् ॥ १३९
एतत्सर्वं मया तत्र यथावदुपपादितम् ।
अत्र यन्न कृतं शेषं तत्सर्वं क्रियतामिति ॥ १४०

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे षट्पञ्चाशः सर्गः ॥ ५६ ॥

137 ᵃ) D₄₋₅ ततो, T₃ तदा, T₂ G₂ तथा (for अथ) Ś₁ Ñ₂ D₂₋₆ ₘ ₁₁ स्व(Ś₁ से)माना ततो वाक्य, Ñ₂ V B D₈ सम(B₂₋₃ वाद्यात्)नानाभ्यो वाक्य —ᵇ) Ś₁ Ñ₁ V B D₁₋₄ ₄ ₈ ₁₀ ₁₁ मया श्रुतं, Ñ₁ समाश्रुतं, D₈ यत्ता दिवा, G M₁ शुभाक्षरं, M₂ महात्मनो (for शुभाक्षराम्) —After 137ᵃᵇ, Ś₁ Ñ₁ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ ins

1249* दग्धेयं नगरी लङ्का साट्टप्राकारतोरणा ।
[D₈ सर्वं (for लङ्का)]

—B₄ om 137ᶜ–140ᵇ —ᶜᵈ) Ś₁ D₁ ₄ ₁₀ तु न, D₃₁₁ न तु M₁ च न (by transp) (for न च) D₂₋₃ G₁₋₂ M₁ C₁ विस्मयोदात्त (D₈ °योदात्त), T₁₋₂ G₃ °दुत, Cmp k t as in text (for °दन्त) D₈ M₁ भाषिता Ś₁ Ñ₁ D₁₀ विस्मयादिति भाषित(Ñ₂ °षिता, D₁₀ °षता) D₁₁ विस्मयो यति मौक्त (sic) (for ᵈ) Ñ₂ V B₂₋₃ D₈ सर्वे च(B₃ सह सर्वे) नगरी दग्धा सीता च(B₃ सा सीता) परिरक्षिता ※ Cv r m विस्मयोदन्तभाषिणाम्(Cr °दात्तभाषिणा) विस्मयकृत्-तविषयकमहाराम्। Cv °न्तत्वशुद्धिताम् ?।, Cr °व्यतिरिक्तरहस्तत्वात्)।, Cg विस्मयोदुकभाषितं भ(?)विस्मयोद्भवाम्, उदाकृतमहात्मेत्यर्थः। विस्मयकृत्-यत्कृतामिति वा। Ck विस्मयोदन्तो विस्मय वृत्तान्तः।, Ct विस्मयकारी य उदन्तो वृत्तान्तस्तद्भाषिणां तद्वदताम् ※

138 V₂ B om 138 (for B₁ cf v l 137) —ᵃ) Ś₁ Ñ₁ V₁ D₁ ₄ ₄ ₁₀ हर्षं उत्पन्न, Ñ₂ D₃ ₁₁ दृश्युत्पन्न (sic) (for बुद्धिरुत्पन्ना) —ᵇ) D₇ गिरः (for गिरम्) Ñ₂ D₁ श्रुत्वा चारणभाषित —After 138ᵃᵇ, D₂₋₃ S ins

1250* अदृष्ट्या जानकीमेव निमित्तैरोपलक्षिता ।
ईक्षमाने तु लाङ्गूले न मा दहति पावक ।
हृदयं च प्रहृष्टं मे वाताः सुरभिगन्धिनः ।
तैर्निमित्तैश्च दृष्टार्थै [illegible] महागुणैः ।
ऋषिवाक्यैश्च सिद्धार्थैरभव हृष्टमानसः । [5]

[(l 1) G₁ damaged up to जा G₁ [ए]वा M [ए]व (for [ए]व) D₂₋₃ T₃ G₁ M₁₋₃ Ct लक्षिता T₃ °तैः —(l 2) T₂ च (for तु) G₁ ते (for न°) —(l 5) D₇ ₉ T₂ दृष्टार्थैः (for सिद्धार्थैः) D₈ प्रमत (for अभव)]

—ᶜ) D₂ T₂ G₁ M₂₋₃ पुनर्दृष्टा च वैदेही —For 138ᶜᵈ, Ś₁ Ñ V₁ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ subst

1251* गत्वा च तां पुनर्दृष्ट्वा अभिवाद्याहमागतः ।

[Note hiatus between the two halves. Ś₁ तां च (by transp.) Ñ₁ D₁ तां च वीनां (for गत्वा च तां) D₈ पुनः समाश्रित्य पुनः (for the post half)]

—Then D₃ cont

1252* अवबाध्यापि शरसा द्रष्टवानोऽहमुत्तमाम् ।

—After 138, D₂₋₃ S ins

1253* तत पर्वतमासाद्य तत्रारिष्टमहं पुनः ।
प्रतिप्लवनमारेभे युष्मद्दर्शनकाङ्क्षया ।
ततः पवनचन्द्रार्कसिद्धगन्धर्वसेवितम् ।
पन्थानमहमाक्रम्य भवतो दृष्टवानिह ।

[D₃ transp l 1 and 2 —(l 1) T₁ [अ]रिष्ट (for [अ]रिष्टं) G₁ अरिष्टम् (for M₁ पुनः) —(l 3) D₂₋₃ भवन (for पवन) —(l 4) D₈ T₁ G₁ मह (for इह) ※ Cv अहमारुह्य दृष्टवानिति क्रियापदेनान्वयः। एवमेव पवनपुरोगे मति, उत्तरार्धे मनुष्यो लोके। मत्तो दृष्टवानिति सम्यक्। so also Cr Cm म₁ प यानात्पथ भवतो दृष्टवानिति पाठः। अ यानमान्वीतरः, ※]

139 B₂ om 139 (cf v l 137) —ᵃ) D₁₋₃ G₁ प्रभावेन (for प्रसादेन) —ᵇ) M₁ भाति (for चैव) —For 139ᵃᵇ, Ś₁ Ñ V B₃ ₄ D₁₋₄ ₁₀(Ś₁ D₁₀ repeat after 1253*) ₁₁ subst

1254* एवमार्यप्रसादेन वैदेह्याश्च तपोबलात् ।

[Ś₁ Ñ V₁ B₃₋₄ D₁₀(Ś₁ D₁₀ both times) तपोबलात् D₈ प्रभावेन Ś₁ D₁₀(both second time) तपसे, D₈ च तयो (for च तपो)]

—ᶜ) Ś₁ Ñ₂ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ च प्रीत्यर्थं, Ñ₁ V B₃₋₄ D₁₀ प्रियार्थं च(D₈ तु) (for च कार्यार्थं) ※ Cg कार्यार्थं कार्यमस्तु। क्रीडमानाद्य ※ —ᵈ) B₂ प्रतिष्ठित (for अनुष्ठितम्) D₈ मयाद्य समनुष्ठित

140 B₂ om 140ᵃᵇ (cf v l 137) —ᵃ) D₁₋₃ यथा (for मया) Ś₁ Ñ V B₃₋₄ D₁₋₄ ₈ ₁₀ ₁₁ तत्र D₈ अथ (for तत्र) —ᵇ) Ñ₂ B₃₋₄ D₂ उपवर्णित V अनुवर्णि(V₂ °ति) त च (for उपपादितम्) Ś₁ Ñ₂ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁

५७

एतदाख्याय तत्सर्वं हनूमान्मारुतात्मजः ।
भूयः समुपचक्राम वचनं वक्तुमुत्तरम् ॥ १
सफलो राघवोद्योगः सुग्रीवस्य च संभ्रमः ।
शीलमासाद्य सीताया मम च प्रवणं मनः ॥ २
आर्यायाः सदृशं शीलं सीतायाः प्लवगर्षभाः ।
तपसा धारयेल्लोकान्क्रुद्धा वा निर्दहेदपि ॥ ३
सर्वथातिप्रवृद्धोऽसौ रावणो राक्षसाधिपः ।
यस्य तां स्पृशतो गात्रं तपसा न विनाशितम् ॥ ४
न तदग्निशिखा कुर्यात्संस्पृष्टा पाणिना सती ।
जनकस्यात्मजा कुर्याद्यत्क्रोधकलुषीकृता ॥ ५ G 5 57 5 B 5 57 5 L 5 57 5

समागतु (Ś1 V1 D10 °सखो) एतमत (D12 °सखिह) —Ś1 D10 repeat 140^{cd} (preceded by 1254*) after 1253* —^{d}) D1 T2 सत T1 G1 सदा (for सत) M1 सत (hypm) (for सत) Ś1 Ñ1 D1 10 (Ś1 D10 second time) कृत्वि, T1 G1 कर्म (for सत) Ś1 V2 V B D1 10 (Ś1 D first time) सुप्रसन्नं (D11 °र) कार्यं, D2 सर्वे सत्कर्म शेष तस् —^{d}) Ś1 Ñ1 D1 10 (Ś1 D10 second time) तत्पुन B1 सर्वं तत् (by transp) (for तत्सर्वं) T1 G1 कर्तुमहम् ॥ G1 यदिमं यत्र सार्थवत् पद्युत्तरश्लोका ॥ —After 140^{cd} D10 ins

1254* सागरस्य च श्रुत्वा हनुमद्गुणविक्रम ।
सुदृढ निराश्य सहसा समुद्रे स्वगमासि ।
निवासे पुनस्तत्र गत्वा दृष्ट्वा च पावकीम् ।
अभिवाद्य ततो देवीं जगाम स्वपुरमुख ।
अद्रि समासाद्य पुनश्च सलिलं पतिम् । [5]
सागरोत्तरतिस्तीर्णे वेगेन हरिपुंगव ।
आरुह्य गिरिश्रेष्ठ महता तत्रोत्सुक ।

[(l 2) Ś1 ति स्थ (for निवस्य) —(l 6) Ś1 हरिपुंगव]
—Then Ś1 D10 repeat 1254* and 140^{cd}

Colophon —*Sarga name* Ś1 D1 3 4 10 11 हनुमत्कर्म निवेदन (Ś1 D10 11 °म), V1 हनुमन्निवेदन, Ñ2 V2 B D1 हनुमद्वाक्य V1 हनुमद्वाक्य D2 हनुमत्स्वकर्मनिवेदन —*Sarga no* (figures words or both) Ñ1 B1 D1 2 4 10 11 om Ś1 V1 57 Ñ2 D5 T G M1 2 58 V2 47 B1 64 D1 62 M1 57 —After colophon G M conclude with श्रीरामाय नमः

57

1 ^{a}) Ś1 Ñ V B D1 4 10 11 एताम् (for एतद्) D1 एतमाख्याय स्वर्ग —^{c}) D1 6 समनुपचक्राम —^{d}) D1 वक्तुं वचनम् (by transp) Ś1 Ñ2 Ñ1 B1 4 D1 6 10 11 उत्तम (for °रम्)

2 ^{b}) Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 11 समाः B1 संभ्रम (for °मम) —^{c}) Ś1 शीलम् (for शीलम्) D11 आगम्य (for आसाद्य) M1 °दृष्ट्वा —^{d}) V1 B1 (स)पि (for च) B1 (म) प्रवणं D1 प्रवण D10 lacuna D11 प्रवह (for प्रवण) V1 प्रति T1 पुर (for मनः) D1 4 पुरम प्रति (sic) D1 6 T1 2 G1 M1 2 Cv m g t p प्रवण मन D1 1 Ct प्रोक्षित मन (for प्रवणं मनः) Ś1 मम तदर्शन महत् Ñ1 मता * गमन प्रति (illeg) D1 तदर्थे मम च मन

3 B1 om 3 D1 T1 2 G M om 3^{ab} —^{c}) V1 B1 2 4 D11 धारय (for ध°) B1 कर्म —^{d}) D10 कुत्सित (sic) —^{e}) Ś1 धारयेत् D1 धारयत् D11 धारयेद् (corrupt) G1 धारयेत् (for धारयेत्) —^{d}) Ś1 Ñ1 V2 B1 2 4 D1 2 4 10 11 क्रुद्धा वा V1 क्रुद्धा च D1 कुपिता D1 कुद्धोसि T1 2 G M क्रुद्धो वा Ct as in text (for क्रुद्धा वा)

4 ^{a}) Ñ1 (अ)ति G1 ग Cm g t as in text (for (अ)ति) Ś1 Ñ1 V B D1 4 10 11 प्रमत्तो V1 D1 T1 प्रवृत्तो Cm g t as in text (for प्रवृद्धो) —^{b}) D1 5 राक्षसेश्वर T1 2 G1 2 लोकरावण (for राक्षसाधिप) —^{c}) B1 यस्याः T1 2 G1 M1 Cm तस्य Ck t as in text (for यस्य) Ñ1 D1 स (for ता) D1 यस्य वा स्पृष्ट्वा सा Ś1 Ñ V B1 2 D1 2 4 10 सततं D1 4 सात्र (for गात्र) —^{d}) Ś1 Ñ V B D1 4 10 गात्र न (B1 3 न गात्र B1 सीतां च) तपसा यत्र (V1 D1 इत) D11 सर्वं न तपसा हत

5 ^{a}) Ñ2 V B D1 तथा (for तद्) —B1 om (hapl) 5de —^{c}) Ś1 Ñ V B1 2 D कुर्या (for (अ) ग्नि) —^{d}) B1 यत्क्रोध, D1 4 क्रोधवत् (for य क्रोध)

☞ After 5 D1 2 read 5 58 1^{c}–13^{b} (including 1266*) repeating 5 58 3–4 after st 16 of that Sarga and D1 alone repeating 13^{ab} in its proper place —D1 G1 read 6 and 8^{cd} for the first time after 5 repeating both in their proper place After the first occurrence of 8^{cd} D1 reads 5 58 1^{c}–13^{b} (including 1266*) repeating 1^{c}–2 and 13^{ab} (with l 1 only of 1266*) in their proper place —T1 2 G1 2 read 5 58 1^{c}–13^{b} (including 1266*) for the first time after 5 repeating them along with l 1 only of 1266* in their proper place —After the first occurrence of 8^{cd}, G1 reads 5 58 1^{c}–13^{b}

G. 5 57. 6 B 5 59 21 L. 5 57 6

अशोकवनिकामध्ये रावणस्य दुरात्मनः ।
अधस्ताच्छिंशपावृक्षे साध्वी करुणमासिता ॥ ६
राक्षसीभिः परिवृता शोकसंतापकर्शिता ।
मेघलेखापरिवृता चन्द्रलेखेव निष्प्रभा ॥ ७
अचिन्तयन्ती वैदेही रावणं बलदर्पितम् ।
पतिव्रता च सुश्रोणी अवष्टब्धा च जानकी ॥ ८
अनुरक्ता हि वैदेही रामं सर्वात्मना शुभा ।
अनन्यचित्ता रामे च पौलोमीव पुरंदरे ॥ ९
तदेकवासःसंवीता रजोध्वस्ता तथैव च ।
शोकसंतापदीनाङ्गी सीता भर्तृहिते रता ॥ १०
सा मया राक्षसीमध्ये तर्ज्यमाना मुहुर्मुहुः ।
राक्षसीभिर्विरूपाभिर्दृष्टा हि प्रमदावने ॥ ११
एकवेणीधरा दीना भर्तृचिन्तापरायणा ।
अधःशय्या विवर्णाङ्गी पद्मिनीव हिमागमे ॥ १२
रावणाद्विनिवृत्तार्था मर्तव्यकृतनिश्चया ।
कथंचिन्मृगशावाक्षी विश्वासमुपपादिता ॥ १३

(with 1266*), repeating 13ᵃᵇ (followed by 1267*) in its proper place —M₁,₂ read 5 58 1ᶜ–13ᵇ (including 1266*) for the first time after 5, M₃ repeating 1ᶜᵈ and 13ᵃᵇ (followed by 1267*) in their proper place and M₃ repeating st. 3–12 (followed by 1263* and 1261*) after 5 58 16 —V₃ reads 5 58 1ᶜ–16 (followed by l. 2–7 of 1266*) after 5

6 D₂ G₁ repeat 6 here [cf. v.l. 5] D₁ om. 6ᶜ–7ᵇ —ᶜ) Ś₁ D₁₀ शिंशु(Ś₁ °शि)पामूले, Ñ₁ B₂,₃ D₃,₄,₅ शिंशि(Ñ₁ [also] B₂,₃ °श)पावृक्षम्(Ñ₁ [also] D₃,₄,₅ °पा वृ)। V₁ B₁,₄ D₇,₁₀,₁₁ शिं(D₇ स)शपाया वृ (B₁ हि), V₂ शिंशपावृक्षम्, D₈,₉ (both times) T₂,₃ G₂ शिंशुपावृक्षे, G₁ (both times) शिंशपावृक्षात् —ᵈ) Ś₁ Ñ₁ D₁,₂,₁₀,₁₁ शम्या(V₂ °या)स्ते शोककर्शि(D₁₁ °शि)ता, Ñ₂ V₂ D₅ समन्यास्ते दुःखिता, V₃ B (B₁,₂ with hiatus) स(B₃,₄ सा)ध्वास्ते च मु(V₃ °स्तेता, B₂ °स्तेतीव, B₃ °स्ते प्रति)दुःखिता, D₃ प्रकासते भनका मता

7 D₁ om. 7ᵃᵇ (cf. v.l. 6) B₂ om. 7–8 —ᵃ) G₁ M₁ सा राक्षसी (for राक्षसीभि) —Ś₁ om. (hapl.) 7ᵇᶜ —ᵇ) Ñ₁ D₃,₅,₁₀,₁₁ -दुर्मना, Ñ₂ V B₃,₄ D₂ पीडिता, D₁,₂ -कर्पिता (for -कर्शिता) —Ñ₂ V B₁,₄ D₅ om. 7ᶜ–8ᵇ —ᶜ) D₃,₇,₉ रेखा T₂ -जाले (for -लेखा) —ᵈ) D₃,₇,₉ T₂ चन्द्ररेखा D₁,₂,₅ निःप्रभा, D₁₁ निर्दुःखा (for निष्प्रभा)

8 B₁ om. 8 Ñ₂ V B₃,₄ D₅ om. 8ᵃᵇ (for alt., cf. v.l. 7) —ᵃ) Ś₁ Ñ₁ D₁–₄,₁₀,₁₁ Cl. न चिन्तयति, T₂ न चिन्तयित्वा Cm. as in text (for अचिन्तयन्ती) —D₂ G₁ repeat 8ᵃ here (cf. v.l. 5) Note hiatus between ᵃ and ᵈ —ᶜ) V T₂ G₂,₃ तु (for च) B₁ T₂ G₁ (both times) M₁ Cl. पतिव्रता(T₂ °ता)त्र B₂ °तानां, Cg. as in text (for °ता च) —ᵈ) G₁ (both times) M₁ अवष्टब्धा (to avoid hiatus) T₂ (अ)व, Cg. as in text (for च) Ñ₂ V B₁ सावष्टब्धा नृपात्मजा (to avoid hiatus) B₂ D₂ सा च पूता(D₂ °मत्र?) नृपात्मजा —For 8ᵈ, Ś₁ Ñ₁ B₂ D₁–₄,₁₀,₁₁ subst.

1256* पतिव्रताचे सा दृढी सदा सुव्यवस्थिता।

[D₁,₃,₄ पतिव्रतारे, D₁₀,₁₁ पतिव्रता च(D₁₁ तु) D₂ सुव्य-स्थिता (for सुव्यवस्थिता)]

9 ᵃ) D₂ T₂,₃ G₁ M₃ च (for हि) —ᵇ) T₁ Ñ₁ रामे, T₂ शेष (sic) (for रामं) Ñ₂ V₁ B₃,₄ D₅ G₁ स्थिता V₂ स्थिर B₄ सती M₂ वरा (for शुभा) —ᶜ) Ś₁ Ñ₁ D₂,₄,₇–₁₁ T₂ G₁,₃ Ct अनन्यचित्ता Ñ₁ D₁₀ रामे तु V₁ V B D₃,₆ G₁ सा रामे, D₁₀,₁₁ रामे सा D₇–₉ T G₂ Ct रामेव (for रामे च)

10 B₂ om. 10ᵃᵇ —ᵃ) Ñ₂ V B₁,₄ D₅ सा चैव वासः, D₁,₂,₄,₁₁ सा चैकवस्त्र (D₁ °वास), D₃ तदेव वासः, T₂ तथैकवास, Ct as in text (for तदेकवास°) Ś₁ Ñ₁ D₁₀ तदेव वास सुवस्त्र (Ñ₁ D₁₀ सदा) —ᵇ) Ś₁ Ñ₁ D₁₀ पांसु(D₁₀ परा)ध्वस्ता(Ñ₁ °स्त), D₁₄ पांसु° (for रजोध्वस्ता) D₁₀ [illegible] (for च) —D₃,₇,₉ T₁ M₃ om. 10ᶜᵈ —ᶜ) Ś₁ D₁₀ दुःखार्ता, V₁ V₂ -दीनाङ्गी D₁₁ -सर्वाङ्गी (for -दीनाङ्गी)

11 ᵃ) B₂ वनमध्ये D₃ मृगशावाक्षी (for राक्षसीमध्ये) —ᵇ) B₄ D₂ अवलंबमाना (for तर्ज्य°) Ś₁ V₁ V₂ B D₁–₄,₁₀,₁₁ पुनः पुनः —D₁,₂ om. 11ᶜ–13ᵇ —ᶜ) Ś₁ B₂ D₃,₁₀,₁₁ सुघोराभिः (for विरूपाभिः) —ᵈ) Ś₁ D₁₀,₁₁ रक्षिता, Ñ₂ V B D₃ सद्भृता D₁ सा वने (sic), T₁,₂ G₃ दुराशिः, T₂ दृष्टा च, Ct as in text (for दृष्टा हि)

12 D₁,₄ om. 12 (cf. v.l. 11) —ᵃ) V₂ (also) D₂ दिव्या, D₇,₁₁ बाला, D₁ देवी (for दीना) —ᵇ) B₁,₂ D₂ भर्तुरन्, D₃ राम (for भर्तृ) —ᶜ) Ñ₂ V B D₃ भूमिशय्या, D₁ विवीर्णाङ्गी (for -विव°) —ᵈ) D₃,₇,₉ T₂ M₃ हिमोदये (for हिमागमे) D₁₀ पद्मिनी हि रसातले (sic)

13 D₁,₄ om. 13ᵃᵇ (cf. v.l. 11) —ᵃ) V₁ रावणा Ñ₂ V₂ B D₃ विनिवृत्ता सा (for °तार्था) Ś₁ रावणाद्वि-निवृत्ता —ᵇ) Ś₁ V₁ V₂ B₁,₄ D₁₀,₁₁ मरणे (for °व्य) B₂ मर्तव्यमितिनिश्चया —ᶜ) D₃ कथयन्, D₃ कथं च (for कथंचिन्) —ᵈ) B₂ समुपस्थिता (for उप°) D₁₄ विश्वासकृतनिश्चया (sic)

ततः संभाषिता चैव सर्वमर्थं च दर्शिता ।
रामसुग्रीवसख्यं च श्रुत्वा प्रीतिमुपागता ॥ १४

नियतः समुदाचारो भक्तिर्भर्तरि चोत्तमा ॥ १५

यत्र हन्ति दशग्रीवं स महात्मा दशाननः ।
निमित्तमात्रं रामस्तु वधे तस्य भविष्यति ॥ १६
एवमास्ते महाभागा सीता शोकपरायणा ।
यदत्र प्रतिकर्तव्यं तत्सर्वमुपपाद्यताम् ॥ १७ G 5 57 15 B 5 59 32 L 5 57 17

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे सप्तपञ्चाशः सर्गः ॥ ५७ ॥

14 ^{a}) D₄ [illegible] (for तत) D₉ M₃ समाश्वासिता (for °षिता) D₁₁ सीता (for चैव) Ñ₁ V B D₉ कृत्स्न(B₁₃ ₄ °त्स्नं) स(V₃ g)न्तापयन्तं चैव(V₁ चापि) —^{b}) Ś₁ Ñ V B₁ ₂ ₄ D₁ ₂ ₄,₆ to ₁₁ वचनम्, D₈ यथेष्टम् (for सर्वम्) B₃ स्वाससमर्थं (sic) (for सर्वमर्थं) B₄ D₃ च दर्शिता, D₇ ₈ T₂ C₁ प्रकाशिता Cm g [illegible] in text (for च दर्शिता) G₂ सर्वार्थं चापि दर्शिता —^{d}) Ñ₁ V B D₉ श्रुत्वा प्रीतिमगा (D₉ °गता)न्मम

15 ^{ab}) D₃ नियतं (for °तः) T₃ G₂ नियता समुदाचारा (for °) D₃ नियतं सा सदाचारा भर्तृभक्तिपरायणा —For 15 Ś₁ Ñ V B D₁ ₂,₄,₆ to ₁₁ subst

1257* नियम समुदाचार भक्ति भर्तरि चोत्तमाम् ।
या धारयति लोकेषु महाभेर्यमिषीमत ।

[(l 1) Ś₁ नियम (for °म) —(l 2) Ś₁ D₁₀ सा (sic) B₃ यो (for या) Ś₁ D₃ साध्वी सती, Ñ₁ D₁ ₄ महात्मनी, Ñ₃ D₂ सा माहात्म्ये, V₁ [illegible] साध्वीति B₃ स महात्मा, D₆ तत्सत्यम्, D₁₀ ₁₁ साध्वी सेति (for महात्मेति)]

16 ^{a}) D₁ यत्र हन्याद् T₃ G₂ हन्ति', Cm g t as in text (for यत्र हन्ति) —^{b}) T₃ G₃ ₃ M₂ दशानन, M₃ कृताननः, Cr m g t as in text (for दशाननः) D₃ राघव परित्यजति, M₂ स्वमाहात्म्येन मैथिली —For 16^{cd}, Ś₁ Ñ V B D₁ ₂ ₄ ₆ ₁₀ ₁₁ subst while D₃ ins after 16^{cd}

1258* सर्वथा सीतया दृष्टस्तस्याः स विनाशनम् ।

[D₁₀ transp सीतया and कर्म्मा Ś₁ D₁ ₁ ₄ च (for न)]

—^{c}) Ś₁ Ñ₃ D₁ ₄,₁₀ मूले (for मात्र) —^{d}) B₄ वध्ये (for वधे) B₂ वध (for तस्य) —After 16 D₇₋₉ T₁ ₂ G M₁ ₃ ins

1259* सा प्रकृत्यैव तन्वङ्गी तद्वियोगाच्च कर्शिता ।
प्रतिपत्पाठशीलस्य विद्येव तनुतां गता ।

[(l 1) G₂ प्रकृत्या च, B(ed) °त्येव (for °त्यैव) G₁ ₂ तद्वियोगेन (for °गाच्च) D₇ ₉ कर्षिता, G₂ दर्शिता]

17 ^{a}) T₂ सीता सुरसुतोपमा —^{c}) Ñ₃ B D₂,₈,₁₁ प्रतिपत्तव्य, D₁₀ परिकर्तव्यं, T₂ G₁ M₃ प्रति(T₂ परि)कर्तव्य —^{d}) Ś₁ D₁₋₄ ₁₀ ₁₁ विधास्यसि, Ñ V B D₉ सविधीयताम्, D₇₋₉ उपकल्प्यताम्, T₁ ₂ G M₁ ₃ Cg उप(T₁ ₂ G₂ प्रति)-पद्यत (for उपपाद्यताम्). ⊛ Cg अस्मिन्सर्गे सार्धषट्श्लोका लुप्ताः, Cl. अत्र सर्गविच्छेदो मूलेषु दृश्यते ⊛

Colophon Ś₁ D₁₋₄ ₁₀ T₂ om (cont the Sarga) —*Sarga name* Ñ₁ B₁ हनु(B₂ °नू)मद्वाक्ये सीतामशाध्य Ñ₃ V B₃ ₄ D₈ ₁₁ सीतावस्था —*Sarga no* (figures words or both) Ñ₁ D₁₁ om Ñ₃ V₁ D₇₋₉ T₁ ₂ G M₁ ₃ 59 V₃ 46 B₃ 55 B₄ 62 M₂ 58 —After colophon, [illegible] M₁ ₂ conclude with श्रीरामाय नमः

५८

G 5 58 1 / B 5 60 1 / L 5 57 18 तस्य तद्वचनं श्रुत्वा वालिसूनुरभाषत ।
जाम्बवत्प्रमुखान्सर्वाननुज्ञाप्य महाकपीन् ॥ १
अस्मिन्नेवंगते कार्ये भवतां च निवेदिते ।
न्याय्यं स्म सह वैदेह्या द्रष्टुं तौ पार्थिवात्मजौ ॥ २
अहमेकोऽपि पर्याप्तः सराक्षसगणां पुरीम् ।
तां लङ्कां तरसा हन्तुं रावणं च महाबलम् ॥ ३
किं पुनः सहितो वीरैर्बलवद्भिः कृतात्मभिः ।
कृतास्त्रैः प्लवगैः शक्तैर्भवद्भिर्विजयैषिभिः ॥ ४
अहं तु रावणं युद्धे ससैन्यं सपुरःसरम् ।
सपुत्रं निहनिष्यामि सहोदरयुतं युधि ॥ ५

58

Ś1 D1-4.10 T2 cont. the previous Sarga. Cv does not comment on Sarga 58. It seems from the citation in Sarga 57 that the sequence in Cv of st. 1^{a}–13^{d} is as in T2 etc. Cg comments on st. 22 only.

1 ^{b}) D1 वालिपुत्रोऽब्रवीद् —D1.2.3 read 1^{a}–13^{b} (including 1266*) after 5.57.5, repeating 3–4 after 16 and D3 alone repeating 13^{cd} in its proper place. D2 reads 1^{a}–13^{b} (including 1266*) after the first occurrence of 5.57.8^{cd} (repeating 1^{a}–2 and 13^{cd} [with l. 1 only of 1266*] in their proper place). T1.3 G2.3 read 1^{a}–13^{b} (including 1266*) for the first time after 5.57.5 (repeating them [along with l. 1 only of 1266*] in their proper place). G1 reads 1^{a}–13^{b} (including 1266*) after the first occurrence of 5.57.8^{cd} (repeating 13^{cd} [followed by 1267*] in its proper place). So also in Cr m g t (Ct alone repeating them in their proper place). M1.2 read 1^{a}–13^{b} (including 1266*) for the first time after 5.57.5, M1 repeating 1^{cd} and 13^{cd} (followed by 1267*) in their proper place and M2 repeating 3–12 (followed by 1265* and 1261*) after 16. M3 reads 1^{a}–16 (followed by l. 2–7 of 1266*) after 5.57.5. —^{c}) Ñ1 D1.4 वीरान् M1 (second time) सुद्धान् (for सर्वान्). —^{d}) Ś1 D1-4.10 अनुमान्य, D11 उपामन्त्र्य (for अनुज्ञाप्य). Ś1 D1.3.10.11 G2 (first time) महाकपि, G1 M3 Cr महाहरीन्. Ñ V B D6 हनूमद च वानर. —After 1, G1 reads 7.

2 For sequence in D1.7-9 T1.3 G M, cf. v.l. 1. —^{a}) T2 Ck तस्मिन्, Cr m t अस्मिन् (as in text). Ś1 B1.3.4 D10 [ए]व (for [ए]वं). Ś1 D10 महा-, Ñ D1-8.11 विधे (for गते). —^{b}) D5 विनिवेदिते, D10 भवता चापि निवेदिते. —^{c}) D11 नार्थं (sic) (for न्याय्यं). Ś1 D1.3.10 च, D2 तु, D11 न, T1.3 G2.3 (all both times) हि, Cr m as in text (for स्म). —^{d}) T2 द्रष्टु, Cv r m t as in text (for द्रष्टुं). Ś1 Ñ1 D1.11 नृपवर, D1.2.4 मत्वा- (for तौ पार्थिव). —For 2^{cd}, Ñ1 V B D6 subst.

1260* क्षं गतोऽस्त्वानु वैदेही पश्यतयेः पार्थिवात्मजः ।

[V3 वो (for क्षं). B1.3 (m. also) (द्र)ष्ट्वे वो (for गतो). B2 भवतस्तु वैदेहीं (for the prior half). B1 दृष्टवा पार्थिवात्मजौ, B3 (m. also) ता पश्येताः पार्थिवात्मजा (for the post. half).]

3 For sequence in D1.7-9 T1.3 G M, cf. v.l. 1. V3 om. 3–4^{b}. —^{a}) G1 एकोऽहम् (by transp.). Ñ2 V1 B1-4 D6.10 G2 (first time) हि, D1 तु (for अपि). —^{b}) Ñ1 B4 D1-4.11 लङ्कां तां (by transp.). T2.3 G1 (all both times) transp. लङ्कां and हन्तुं. Ś1 D10 लङ्कां नाशयितुं [illegible]. —^{d}) Ś1 D2.3.10.11 सलोकसं, Ñ1 D1.4 महोदरं, Ñ2 V1 B D6 निशाचरं, D7.9 (both first time) सराक्षसं (for महाबलम्).

4 For sequence in D1.7-9 T1.3 G M, cf. v.l. 1. V3 om. 4^{ab} (cf. v.l. 3). —^{a}) Ñ2 V1 B D6 वीरैर् (B4 बहुभि) सर्वैर् (for सहितो वीरैर्). —^{b}) B2 (marg. also as in text) निशाचरैः, D3 G1.2 (first time) महात्मभिः (for कृतात्मभिः). —^{c}) G1 कृतार्थैः. Ś1 Ñ1 D1.11 प्रवरैः, Ñ2 V B1-3 D6.8 प्लवगैः, B4 वानरैः (for प्लवगैः). D1.4 कृतज्ञैः प्रवरैः शक्तैर्. —^{d}) Ś1 Ñ V D2.3.10 विज(D1 °न)योत्सु(D10 °दि)भिः. B1-3 विजये रतैः, B4 विजये धृतैः, D1.3.4 विजये धृतैः. —After 4, D3.7.9 (all after second occurrence) T2 Ct ins., M2 cont. after 1259*:

1261* वायुसूनोर्बलेनैव दग्धा लङ्केति न श्रुतम् ।

[T2 स्थितं (for न श्रुतम्).]

5 For sequence in D1.7-9 T1.3 G M, cf. v.l. 1. —^{a}) Ś1 D1-4.10.11 हि (for तु). Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 सर्वं V1 संख्ये (for युद्धे). —^{b}) D3 सामात्यं (for ससैन्यं). M1 (first time) सपुत्रबान्धव (for सपुरःसरम्). —^{c}) B1 सपुर (for सपुत्रं). Ñ2 V B D6 निहनिष्यामि. D7 समादयं वधिष्यामि, D7-9 M2 (both times) सहपुत्र वधि(D8 हनि)ष्यामि. —^{d}) T1.3 G2 (all both times) रिपुं, G1 (both times) रणे (for युधि). Ś1 Ñ2 V B D1.2.4.10.11 ससुहृद्बान्धवं युधि, Ñ1 समरे दर्पशालिनं, D3 सपुत्र सहबान्धवं

ब्राह्ममैन्द्रं च रौद्रं च वायव्यं वारुणं तथा ।
यदि शक्रजितोऽस्त्राणि दुर्निरीक्ष्याणि संयुगे ।
तान्यहं विधमिष्यामि निहनिष्यामि राक्षसान् ॥ ६
भवतामभ्यनुज्ञातो विक्रमो मे रुणद्धि तम् ॥ ७
मयातुला विसृष्टा हि शैलवृष्टिर्निरन्तरा ।
देवानपि रणे हन्यात्किं पुनस्तान्निशाचरान् ॥ ८
सागरोऽप्यतियाद्वेलां मन्दरः प्रचलेदपि ।
न जाम्बवन्तं समरे कम्पयेदरिवाहिनी ॥ ९
सर्वराक्षससंघानां राक्षसा ये च पूर्वकाः ।
अलमेको विनाशाय वीरो वायुसुतः कपिः ॥ १०
पनसस्योरुवेगेन नीलस्य च महात्मनः ।
मन्दरोऽप्यवशीर्येत किं पुनर्युधि राक्षसाः ॥ ११ G 5.58.11 B 5.59.15 L 5.57.18

6 For sequence in D1 7 8 T2 3 G M cf v l 1 —a) D1 4 5 T2 3 (second time) ब्राह्ममथ D7 8 आग्न (for ऐन्द्र) D2 11 वायव्य (for रौद्रं च) Ñ2 V B1 3 4 D1 ब्राह्मणस्त्र तथा रौद्र, B2 महाहार्धे च तथा ऐन्द्र —Ś1 om 6c–8a —b) D2 11 रौद्रं वै (for वायव्य) Ñ2 B1 वारुण, V1 D1 4 T2 वार(V1 राव)ण (for वारुण) V2 G3 (first time) वहा D2 च तद् (for तथा) —After 6ab, D3 ins

1262* वारुण पैत्रम् यम कौबेर चासुर तथा।

—c) Ñ1 V D1 यदि (for अस्त्राणि) B1-3 यानि (B2 यदि) शक्रजित मनि B4 यानि शक्रजितोऽस्त्राणि D5 T2 3 G3 (all, except D5 both times) यदि (D5 यानि) शक्रजित् आनि —d) Ñ2 V B1-3 D2 10 11 दुर्निवारानि B4 D2 4 दुनि(B1 यानि वायानि (for दुर्निरीक्ष्याणि) —ef) G3 (first time) तत्र Ck t as in text (for यानि) D11 धमस्मिष्यामि (sic) (for विधमिष्यामि) D3 4 11 निहत्यामि च D10 निहनाक्ष च (corrupt) (for निहनिष्यामि) Ñ1 V2 D7-9 G1 Ct transp विधमिष्यामि and निहनिष्यामि Ñ2 V1 D2 राक्षसि (sic) V1 M2 रावण (for राक्षसान्) B1 3 हनिष्यामि च रावण (for f)

7 For sequence in D5 7-9 T2 3 G M cf v l 1 Ś1 om 7 (cf v l 6) Ñ1 illeg for 7 D3 5 M1 repeat 7 (var) after 8 D5 transp 7 and 8 G1 reads 7 after 1 —a) D1 4 6 10 भवद्भिर् (for भवताम्) Ñ2 B1 [illegible] M1 (both times) भवनुज्ञात V B1 3 समनुज्ञातो D7 8 (both second time) Ck t अनुज्ञातो, T2 G1 M2 (all second time) अभ्यनुज्ञातो, Cm g अभ्यनुज्ञातो (as in text) B4 D3 11 भवद्भिरनुज्ञातो —b) D7-9 (D7 8 second time) T2 G1 M1 (both times) Ck M1, T2 (both times) क (inf hn also as in text) Cm g as in text (for तम्) Ñ2 V B1 3 D1 रुणद्धि, मम विक्रमे B4 D3 4 5 10 11 दर्शयामि च (D10 स्व) विक्रमे D2 दर्शयिष्यामि विक्रम

8 For sequence in D5 7-9 T2 3 G M, cf v l 1 Ś1 om 8a (cf v l 6) B1 om 8-9 D5 transp 7 and 8 —a) [illegible] G1 M1 (both times) मम (for मया) Ñ1 तु D1 4 5 11 च (for हि) Ñ2 V B1 3 4 D2 3 स(D5 च)माहृष्कसंहता हि D10 मयोत्सृष्टविमुक्ता च —b) D11 वनवता (for निरन्तरा) —After 8 D7 8 M1 repeat 7 (var)

9 For sequence in D5 7-9 T2 3 G M cf v l 1 B1 om 9 (cf v l 8) —a) M1 समतियाद् Ś1 Ñ V B1 3 4 D1-4 6 10 11 च/ B4 च्यतिवर्त्याथवो वेला Cr अतिवाद् अतीत्यस्थिरयं । वेलामाक्रम्य । so also Cg [illegible] —b) Ś1 Ñ1 D1-4 10 तथा (for अपि) Ñ2 V B1 3 4 D1 चन्द्रेरपि च(Ñ2 D5 हि) मन्दर (V2 वसुधा) D11 मन्दर कुबनेन च —c) Ś1 Ñ1 D10 जाम्बवत नो (by tr nsp) D5 समाजे (for समरे) —d) B1 3 वद्यू (for अरि) Ś1 Ñ1 B4 D3-4 10 11 कम्पयेद्युधि (D5 युद्ध सर्व) राक्षसा Ñ2 V [illegible] चार (V2 वार) यिष्यत्युवाहिनी D1 कम्पयेद्युधि राक्षसा

10 For sequence in D5 7-9 T2 3 G M cf v l 1 —a) B1 2 सर्व Ś1 Ñ1 D1 4 10 -पक्षाणाम् Ñ2 V B1-3 D2 -ममाणां B4 -यज्ञान D3 11 यथा ये —b) Ñ2 D5 तत्पर B1 D7 8 9 T2 G1 (T1 G3 second time) Ct t पूर्वेषा, T1 ([first time] ms. hn also as in text) M2 (both times) पूर्वेषा G3 (first time) पूर्विका Cm g k पूर्वका (as in text) Ś1 Ñ2 D10 राक्षसेभ्य पूर्वकाम् D2 4 5 11 राक्षसेभ्यश्च पूर्वकम् (D5 °का D11 °जा) —After 10ab D5 G1 2 (after second occurrence) ins

1263* तेषामपि न संदेह समरे बलिना वर ।

—c) Ś1 D1-4 11 हि निधने Ñ2 (ऽ)पि निधने, D7 8 T1 G3 (both second time) Ct [ऽ]पि नाशाय, D10 निर्हि हि (for विनाशाय) —d) Ñ2 D3 4 11 तेषा वायु D1 तैषां वाकि, D5 7-9 T2 3 (T2 3 first time) G1 2 (first time) [illegible] (M2 first time) वीरो वाति (for वीरो वायु) Ś1 (with hiatus) D10 वत्स (D10 कपिर्) वायुपुत्रो महा [illegible] Ck वायुसुत कविरिति पाठ [illegible] —For 10cd, Ñ2 V B D2 subst

1264* समर्थको निहन्ता हि वायवायुनिरपदः ।

[B1 3 महद् D5 सक्ष्य (for सर्व) B1 च (for हि) V2 illeg for औरसात्मजे B2 वायुरिवाल (for °स्य)]

11 For sequence in D5 7-9 T2 3 G M, cf v l 1 B1 om 11ab —a) Ñ1 वनस्य D2 3 पनसस्य (for पनसस्य) —b) Ś1 नैलस्य Ñ1 वनस्य, Ñ2 V L1 2 3 D1-4 6 10 11 T3 (second time) महाबल (for महात्मनः)

G. 5.58 12 B. 5.59 16 L. 5.57 29

सदेवासुरयक्षेषु गन्धर्वोरगपक्षिषु ।
मैन्दस्य प्रतियोद्धारं द्विविदस्य वा ॥ १२
अश्विपुत्रौ महावेगावेतौ प्लवगसत्तमौ ।
पितामहवरोत्सेकात्परमं दर्पमास्थितौ ॥ १३
अश्विनोर्माननार्थं हि सर्वलोकपितामहः ।
सर्वावध्यत्वमतुलमनयोर्दत्तवान्पुरा ॥ १४
वरोन्मादेन मत्तौ च प्रमथ्य महतीं चमूम् ।
सुराणाममृतं वीरौ पीतवन्तौ प्लवंगमौ ॥ १५
एतावेव हि संक्रुद्धौ सवाजिरथकुञ्जराम् ।
लङ्कां नाशयितुं शक्तौ सर्वे तिष्ठन्तु वानराः ॥ १६

D₆ [च]व (for च) —°) T₁₋₃ (both second time) G₂,₃(both times) विशेषेण (for [म]व°) Ś₁ V₂ D₁,₂,₁₀ गिरयोऽपि हि(D₁ °यो स्थान)द्रुमेत(V₂ °षु) Ñ₂ पक्षतापि विद्रवेत (metr causa) V₃ V₁ B पन्नगा अपि सर्वेषु D₅ गिरयोऽप्यवमान्षु D₁₁ गिरयोऽपि हि(D₁₁ °प्यत्र) दैत्येषु

12 For sequence in D₅₋₇ T₁₋₃ G M cf v l 1 —°) Ś₁ Ñ V B D₁₋₄,₁₀ न D₉ तु (for न) V₃ V₄ B₃ °तुरेषु (for °रगेषु) —°) Ś₁ V₁ D₁,₂,₁₀ पक्षगेषु नरे(Ñ₂ V °षो)षु वा(V D₁ वा) B D₁₁ पक्षगेषूरगेषु च D₁ वा) D₂ पक्षोरगेष्वपि च (s c) —°) M₂ (second time) सुमेरु प्रति योद्धारं —°) V₁ D₁,₄ पक्षेषु V₃ V B D₁,₆ मन्येह D₉ पश्यामि (for प्रमत) Ñ₁ V B D₁₋₁₀ G₁(both times) च (for वा) Ś₁ पश्यामि द्विविदस्य च D₁₁ मन्येह द्विविदस्य च M₂ (second time) सर्वे तिष्ठन्तु वानराः —After 12 (second occurrence) M₂ ins.

1263* कृतवान्यत्र तु सर्वं सुराणां च विशुद्धम् ।
तस्य नास्ति समो लोके सर्वे दर्पं च मत्तयोः ॥

—Then M₂ cont 1261*

13 For sequence in D₅,₇ T₁,₂ G M cf v l 1 V₁ illeg for 13^ab —°) B₂ मारुतपुत्रौ B₃ बलपुत्रौ Ñ₂ B₁,₃ T₁,₂ G₂,₃ M₁,₃(T₁,₂ G₂,₃ M₂ second time) महाप्रभाव B₁ D₄(first time) महावीर्यौ(B₄ °र्यौ) T₂ M₂ बलाढ्यौ G₂(both times) महाबाहू (for महावेगाव्) V₃ D₆ अश्विपुत्रौ महाभागाव D₂,₃,₈ अश्विनोरात्मजा(D₃ °जन्मा)वेतौ —°) V₁ D₅ महा D₆(first time) वीरौ T₂ G₁(both times) M₃ वातौ Ck as in text (for वेतौ) Ś₁ V B₁,₂,₄ D₂,₁₀,₁₁ वृतौ वौ(V B₄ वतौ हि B₃ समुत्त) प्लवगोत्तमौ V₁ B₁ D₅ हरी (B₃ वेतौ) हि प्लवगोत्तमौ D₇₋₉(all second time) G₂ M₁(both first time) बलवन्तौ प्लवगमौ —After 13^ab, D₄ T₂(only l 1) M₂ Ct ins. D₅,₇ T₁,₂ G₂,₃ M₁ ins. after the first occurrence of 13^ab M₂ ins l 1 and ll 2–7 after 13^ab and 16 respy

1266* एतयो प्रतियोद्धारं न पश्यामि रणाजिरे ।
मयैव निहता लङ्का दग्धा भस्मीकृता पुन ।
राजमार्गेषु सर्वेषु नाम विश्रावितं मया ।
जयत्यतिबलो रामो लक्ष्मणश्च महाबलः ।
राजा जयति सुग्रीवो राघवेणाभिपालितः ॥ [5]

अहं कोसलराजस्य दास पवनात्मजः ।
हनूमानिति सर्वत्र नाम विश्रावितं मया ।

[D₄ T₁,₂ G₂,₃ repeat l 1 here (cf v l 1) —(l 2) D₋₃ वा (for पुन) —(l 3) M₂ कृत (for मया) T₁ G₂,₃ मया T₂ मया (for मया) —(l 5) M₁ ...]

—After the second occurrence of 13^ab G₁ M₁ ins

1267* मैन्दस्य द्विविदस्यापि नास्ति समो भुवि ।

☞ B₂ missing after विश्रावि in 13^b up to 56.4 (except 1^c 19 and colophon of Sarga 50)

—T₁ om 13^cd —°) M₂ वरोत्सवात् —°) Ś₁ D₁,₁₁ प्रसत्. V₃ D₁₁ वार्यम् (for दर्प) V₃ V B₁,₄ D₆ परं प्राप्तवन्तौ —After 13 D₆ T₂ M ins. T₁ cont after l 1 of 1266* (om 5 to om)

1268* असुरायामिनावपि सत्ववानरसत्तमौ ।

[T₂ G₂ M₁ ... G₂ ... (for the prior half)]

14 For sequence in M₂ cf v.l. 1 —°) Ś₁ D₁ माननार्थं हि V वैव माननार्थं B₁ D₆ माननार्थं च T₂ M₁ माननार्थाय —V₁ illeg for 14^cd —°) Ś [म]तुलं त्वम्, V₂ D₇,₉ [म]वाप्तवत्यम् (for [म]तुलम्) —°) D₆ तदा (for पुरा) Ś₁ D₁,₂,₁₀,₁₁ तयोर्दत्तवान् Ñ₂ V B₁,₂,₄ D₆ वीराभ्यामप्रदत्तदा

15 For sequence in M₂ cf v.l. 1 —°) Ś₁ V V B₁,₂,₄ D₋₄,₁₀,₁₁ तत (for च) Ś₁ D₁₁ ... V₁ D₁,₂ च तत, V₂ V B₁,₂,₄ D₆,₁₁ च(B₃ हि) ततः (for मत्तौ च) —°) Ñ₂ T₁ B₁,₂,₄ D₆ मृत्य V₂ प्रहर्ष(corrupt) D₂ प्रयुध (for प्रमथ्य) —°) V₁ पीतवन्तौ (s c) (for °वन्तौ) D₇,₈ महावीरौ (for प्लवंगमौ)

16 For sequence in M₂ cf v.l. 1 —°) Ś V D₁,₂,₁₀ तदेवतावपि V B₁,₂,₄ D₆ तत्(B₃ तत्)तावपि D₁,₂ तावेतावपि तु, D₁₁ तावेतावपि (for एतावेव हि) D₅ सक्रुद्धौ (for संक्रुद्धौ) —°) D₅ सकला (for °कुञ्जराम्) V समवाजिमकुञ्जरा —°) D₆ सर्वे ह्यत्र (for तिष्ठन्तु सर्वे) V₂ V B₁,₂,₄ D₆ लङ्कां नाशयितुं शक्तौ सर्वे तिष्ठन्तु (D₆ °न्तु) —After 16 D₇,₉ repeat 3 4 and M₂ repeats 3–12

अयुक्तं तु विना देवीं दृष्टवद्भिः प्लवंगमाः ।
समीपं गन्तुमस्माभी राघवस्य महात्मनः ॥ १७
दृष्टा देवी न चानीता इति तत्र निवेदनम् ।
अयुक्तमिव पश्यामि भवद्भिः ख्यातविक्रमैः ॥ १८
न हि नः प्लवने कश्चिन्नापि कश्चित्पराक्रमे ।
तुल्यः सामरदैत्येषु लोकेषु हरिसत्तमाः ॥ १९
तेष्वेवं हतवीरेषु राक्षसेषु हनूमता ।
किमन्यदत्र कर्तव्यं गृहीत्वा याम जानकीम् ॥ २०
तमेवं कृतसंकल्पं जाम्बवान्हरिसत्तमः ।
उवाच परमप्रीतो वाक्यमर्थवदर्थवित् ॥ २१ G 5 59 1 B 5 60 54 L 5 58 1

17 D2 om 17. T1 3 G2 om 17ab —ab) Ś1 Ñ1 D1.2.4.10.11 T2 G1, Cg as in text (for तु) D5 T3 G1 M1 3 च वानरा (D6 °रैः) (for प्लवंगमाः) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 सीतासमि(D2 °मि)त्यलोपनो D5 विद्भ्यद्भिस वानरा (for b) Ñ2 V B1.2.4 जयकस्य सुतः विना देवी सविनलोपनो ⊘ Cg वानरा इति मतोपरम् ⊘ —D6 om. 17cd —c) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 समीप(Ś1 Ñ1 D10 °पे)गमन यस्य, Ñ2 V B1.2.4 D6 युक्त समीपगमनं

18 a) Ś1 Ñ2 V B1.2.4 D6.11 सीता (for देवी) D6 वा (for च) B1 transp न and च D2 दृष्ट्वा सीता न चानीता —Note hiatus between a and b —b) Ś1 D1.2.4.10.11 [इ] त्येव(Ś1 °व) D2 [इ] त्येतत् (for इति) D1 तु * (for तत्र) Ś1 D2.3.7-12 G1 M1 Cm t निवेदनं Ñ1 D1.4 निवेदितं, Ñ2 V B1.2.4 D6 निवेदिते, Ck निवेदनात् (as in text) —cd) D1.3.4 Cm t न युक्तम् D2 इति (for इव) D2.3 वीर्ये, Ck as in text (for विक्रमैः) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 जानामि and ज्ञातोऽसि (for पश्यामि and विक्रमैः) Ñ2 V B1.2.4 D6 वीर्य(V° °र्य)विक्रमतोषिता (D6 °शाल)नः चोपण गर्हित भवेत् —After 18 Ñ2 V B1.2.4 D6 ins

1269* अथवा विक्रमे बुद्धिर्युष्मा द्विरपेन कर्मणा ।
[D6 कथं वा (for अथवा) D6 बुद्धि कुर्वत्]

19 a) Ś1 D1-4.10.11 M1 न (D1 वा) प्लवने T1 3 G2 तुल्यो (for कश्चिद्) Ñ2 V2 B1.2.4 D6 सागरप्लवने लोकयो —cd) Ś1 Ñ1 V2 B1 D1.10 न नः, B2 नरः, T2 नास्ति (for नापि) —d) V B1 हरिपुंगवा (for °सत्तमा) —After 19 Ś1 Ñ1 D1-4.7-11 ins † Ñ2 V B1.2.4 D6 subst for 20

1270* विना दृष्ट्वा महावीर्या हत्वा च राक्षस रणे ।
सीतामादाय गच्छामः सिद्धार्थं हृष्टमानसाः ।
[(l 1) B1 दृष्ट्वा विना (by transp) D11 महवीर्या (for °वीर्यो) Ś1 D2.10 विना सराक्षसा रणे (for the prior half) D6 दे (for त) —(l 2) Ñ2 V B1.2.4 D6 प्रहृष्ट सीतामानीय कृताया हृष्टमानसाः]
—Thereafter, Ñ2 V B1.2.4 D6 cont 1272*

20 For 20, Ñ2 V B1.2.4 D6 subst 1270* —a) D3 T1 3 G2 [ए]व (for [ए]वं) Ś1 Ñ1 D1-4.7-11 वीरेषु D3 T2 M1 वीरेषु; G2 M1 -वीरेषु (for वीरेषु) —c) T2 तत्र (for अत्र) —For 20cd, Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 subst .

1271* किं प्रासकल्प कर्तव्य प्राप्य गच्छाम मैथिलीम् ।
[D2 वक्तव्य (for कर्तव्य) D6 प्राप्य (for प्राप्य) Ś1 D10 गच्छामि Ñ1 गच्छाम प्राप्य]

—Thereafter all the above MSS cont while Ñ2 V B1.2.4 D6 cont after 1270* D7-9 T2 (only l 1) Ct ins after 20

1272* रावणस्तपसो मध्ये व्यपास्य सवनप्रमथम् ।
सं परिक्षिप्य वाम्भां चावलात्कारशमा ।
क्षयमेव हि सर्वा नाद्वया शरमनुगच्छाद ।
राजन दृष्टप्रवणं सुपर्णं सदस्यमप्यहम् ।

[(l 1) Ñ1 Ñ2 D16 व्यपास्य Ñ2 B1 नैपाले V एवाने B2 D3 नैपाये B1 वचले D6 व्यपाये D2.11 नैपाले D6 पलाले (for व्यपास्य) —D6 om l 2 —(l 2) B2 D2.4.8 Cip °तृप्ता D7.9 Ct पर्णपरम्प्र् (for परिक्षिप्य) V2.3 सुतान् B1.2 D2.4 सर्वे B1 सर्वांश (for नाम्भांश्च) Ñ2 B1 D2.4.6 वातरैर्यत् —V B1.2.4 D2.11 om l 3-4 —(l 3) D2 सर्वे (for एव हि) Ñ2 D6 न (for नाद्) Ñ2 D6 पुरा —(l 4) Ś1 Ñ2 D2.4.10 कार्यांय मन्त्रणा (for the post half)]

21 a) D2 ताहुता * * * * * —d) G2 सर्ववित् (for °अर्थवित्) T1 3 G2 3 श्रीमान् (for सर्ववित्) —For 21 Ś1 Ñ1 V (V2 after 1272* owing to om) B1.2.4 D1.2.4.10.11 subst and read after colophon D1 subst for 21cd and reads after 22 T2 subst for 21ab

1273* अङ्गदस्य वच श्रुत्वा जाम्बवान्वाक्यमब्रवीत् ।
[D1.10 अंगु(D10 °ग)दस्य T2 इत्येवमु (for वाक्यम ब्रवीत्)]

—Thereafter all the above MSS (except T2) cont D7-9 T2 Ct ins after 21

1274* नैषा बुद्धिर्महाबुद्धे यद्ब्रवीषि महाकपे ।
विचेतुं वयमाज्ञप्ता दक्षिणां दिशमुत्तमाम् ।
नानेतुं कपिराजेन नैव रामेण धीमता ।
कथंचिन्निर्जितां सीतामस्माभिर्नाभिरोचयेत् ।
राघवो नृपशार्दूल कुलं व्यपदिशन्स्वकम् । [5]
प्रतिज्ञाय स्वयं राजा सीताविजयमग्रतः ।
सर्वेषां कपिमुख्यानां कथं मिथ्या करिष्यति ।
विफलं कर्म च कृतं भवेत्तुष्टिर्न तस्य च ।
वृथा च दर्शितं वीर्यं भवेद्वानरपुंगवाः ।

G. 5 59. 0
B 5 60. 20
L. 5 58 0

न तावदेषा मतिरक्षमा नो
यथा भवान्पश्यति राजपुत्र ।
यथा तु रामस्य मतिर्निविष्टा
तथा भवान्पश्यतु कार्यसिद्धिम् ॥ २२

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे अष्टपञ्चाशः सर्गः ॥ ५८ ॥

यस्मात्त्वत्प्रसादे सर्वे तत्र राम सत्यमम । [10]
सुग्रीवश्च महातेजा कार्यंस्यास्य निवेदने ।

[(l. 1) V B₁.₂.₄ D₆.₁₁ महात्मा), D₃ मम मता, D₄ महाद्युविद् (for °युधे) Ñ₁ D₂.₃.₁₁ वा (for कृ). B₂.₄ महाभये (for °कारे). —(l. 2) Ñ₂ V B₁.₃ D₆ विचिन्त्य(B₁.₃ D₆ °तु)व्यमितिश्लोकः(B₃ °क), B₄ विचिन्त्यमिति सशोका (sic) (for the prior half). —(l. 3) Ś₁ D₁₀ तेन ते; Ñ₁ D₆ त तेषु, Ñ₂ V B₁.₃.₄ D₆ न तेषु (for वानेषु). Ñ₂ V B₂.₄ D₆ [अ]पि, D₆ च (for (इ)न). Ś₁ B₃ D₁₀ राघवेण(B₃ स्वपक्षेण) च धीमता (for the post. half) —(l. 4) Ñ₂ V B₁.₂ D₁.₄.₇ T₂ कथं सिध्ये(T₂ चेति)र्मितां सीताम्(Ñ₂ D₆ सत्यमि) (for the prior half). D₃.₉.₁₁ सोऽस्मामिर् (for मस्यामिर्). Ś₁ D₁₀ नैव, Ñ₂ D₆ सोमि, V₃ सोपि, B₂ इति, B₄ सामि, D₁ अमि-; D₆ न स (for आमि-). —(l. 5) V₃ च व्यपदिशन् (hypm.) Ś₁ Ñ₂ V B₁.₃.₄ D₆.₁₀.₁₁ महत् (for स्वकम्). —(l. 6) D₁.₉(also) स्वक (for स्वयं). Ñ₁(with hiatus) भारतनो.जयम् (for सीतामितजयम्). —(l. 7) B₄ मनिष्यति, D₁₁ करिष्यसि —(l. 8) D₂-₉ विपक्ष (for विपुक). Ś₁ D₁₀ तत्पुरस्, Ñ₁ B₁.₄ सर्वा ते (for च कृत). Ñ₂ V B₁.₃.₄ D₆ विहृते(B₁ °पते) कर्माणि कृते (for the prior half). Ñ₂ V₁ B₂ D₁.₂.₃.₆ तु (for च). —(l. 9) B₃ तथा (for इथा). Ś₁ D₁₋₄.₁₀.₁₁ चे, V₃ चो, D₆ न; T₃ ना (for च). D₁₁ दूर्वे (for सैई). Ñ₁ V B₁.₃.₄ D₆ वाक्यकथा (for °पुनता). —(l. 10) Ñ₁ D₇₋₉ T₁ गच्छाम है (for गच्छामहे). Ñ₂ V B₁.₃.₄ D₆ तत्र (for सर्वे) —(l. 11) Ñ₂ V B₁.₃.₄ D₆ महातेजः (for °तेजा). D₁₁ निवेदाय (for °दने). Ñ₂ V B₁.₃.₄ D₆ कार्यैनैतनिवे(V₂ °न)वनौ (for the post. half).]

22 Ś₁ Ñ V B₁.₃ D₁.₂.₄.₆.₁₀.₁₁ om. 22 —[1]) D₆ om. from न up to मम in [2]. T₁.₃ G₁ B₁ Cm.t as in text (for नो). —[3]) D₆ भवान्यथा (by transp.). D₁ राजपुत्र:. —[4]) D₁ T₁ M₃ हि, D₂ तु (for तु). D₃ विशिष्टा (for निविष्टा). —[5]) G₁ मनि... Cg: कार्यसिद्धिमत्र सार्धद्वश्लोकाः. —After 22, D₁ reads 1273*.

Colophon. V₁ om.; B₂ missing (cf. v.l. 13). —*Sarga name*: Ś₁ Ñ V₂ B₁.₃.₄ D₁₋₄.₉.₁₀.₁₁ अंगदवाक्यं —*Sarga no.* (figures, words or both): Ñ₁ D₁.₂.₄.₁₀.₁₁ om.; Ś₁ Ñ₂ D₇₋₉ T₁.₂ G M₁.₃ 60; V₁ 49, B₄ D₂ 63; T₃ M₂ 59 —After colophon, Ś₁ Ñ V₂ B₁.₃.₄ D₂.₃.₄.₆.₁₀.₁₁ read 1273*, while D₃ concludes with श्रीराम. G M₁.₃ with श्रीरामाय नमः.

५९

ततो जाम्बवतो वाक्यमगृह्णन्त वनौकसः ।
अङ्गदप्रमुखा वीरा हनूमांश्च महाकपिः ॥ १

प्रीतिमन्तस्ततः सर्वे वायुपुत्रपुरःसराः ।
महेन्द्राग्रं परित्यज्य पुप्लुवुः प्लवगर्षभाः ॥ २

मेरुमन्दरसंकाशा मत्ता इव महागजाः ।
छादयन्त इवाकाशं महाकाया महाबलाः ॥ ३

सभाज्यमानं भूतैस्तमात्मवन्तं महाबलम् ।
हनूमन्तं महावेगं वहन्त इव दृष्टिभिः ॥ ४

राघवे चार्थनिर्वृत्तिं कर्तुं च परमं यशः ।
समाधाय समृद्धार्थाः कर्मसिद्धिभिरुन्नताः ॥ ५

प्रियाख्यानोन्मुखाः सर्वे सर्वे युद्धाभिनन्दिनः ।
सर्वे रामप्रतीकारे निश्चितार्था मनस्विनः ॥ ६

प्लवमानाः समाप्लुत्य ततस्ते काननौकसः ।
नन्दनोपममासेदुर्वनं द्रुमलतायुतम् ॥ ७

यत्तन्मधुवनं नाम सुग्रीवस्याभिरक्षितम् ।
अधृष्यं सर्वभूतानां सर्वभूतमनोहरम् ॥ ८ G 5 99 13 B 5 61 8 L 5 58 14

59

☞ B4 missing for Sarga 59 (except st 18-20 22 and colophon) (cf v l 5 58 23) Ś1 Ñ V B2 3 4 D1 3 4 6 10 11 cont the previous Sarga

1 Ñ2 V3 B1 3 4 D4 om 1 —^{ab}) T3 वागृह्णन्काल॰ मौक्षस (for ^{b}) Ś1 Ñ1 V1 D1—4 10 11 जगृहुस्तेथ तद्वाक्यं कपेर्जाम्बवतस्तदा (D1 °ता) —After 1^{ab}, Ś1 V3 D3 5 10 11 ins while Ñ2 V3 B1 3 4 D4 subst for 2^{cd}

1275* वाक्यमिदमेवोक्तवा पै प्रस्थाने समरोचयन् ।

[V3 (इ)दं (for (इ)त्यमा) V3 B2 3 4 तौ (for वै) D3 4 वाक्यमिदमुक्तवा च (for the prior half)]

—^{c}) D1 -मृगुराक्षीतव् (sic) —^{d}) Ś1 D10 तोपनात् (for हनूमान्) T3 महावल

2 ^{a}) Ś1 D10 च ते (for तत) —^{d}) T3 पुरोगमा (for पुर सरा) —For 2^{cd}, Ñ2 V3 B2 3 4 D4 subst and read after 3 V1 ins after 3

1276* क्रमे इत्वा हनूमन्त सर्वे वानरपुंगवा ।

—^{c}) D1 4 महेन्द्रं स , M3 महद्राद्रिं D7—9 महेंद्रमास्स्थ पुप्लुवु —^{d}) Ś1 D3 10 वानरर्षभा , Ñ1 V3 D2 3 4 11 वानरोत्तमा —Ñ2 V3 B1 3 4 D4 subst 1275* for 2^{cd}

3 ^{b}) Ñ1 V1 B1 3 4 D3 11 महाद्रिपा , V3 °द्विपा (for °गजा) —^{c}) D1 छादयतम् (for °न्त) —^{d}) D3 महाकाय Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 11 कपयस्तोयदोपमा (D3 4 11 °दा यथा), D3 वसुधांमाक्रमा —After 3 Ñ2 V (V3 ins) B1 2 4 D4 read 1276*

4 ^{a}) Ś1 D10 11 सपूज्यमान, Ñ2 D4 सभाज्यमानो, B4 स भाज°, D3 समाज्य° (for सभाज्यमान) D5 मूर्धैस् (for भूतैस्) Ś1 V B4 D3 10 11 च, Ñ1 D2 3 4 वैर् , Ñ2 B1 2 D4 तु (for तम्) —^{b}) Ś1 Ñ2 V B1 3 4 D3 4 10 11 हनूमन्त (for आत्मवन्त) G1 3 M3 महाकपिं (for °बलम्) Ñ1 D1 4 जाम्बवान्(D1 °वांस्तु, D4 °न्तु) महाबल ; D2 4 हनूमन्त महाकपिं —^{c}) Ś1 Ñ2 V B1 3 D3 10 कपिश्रेष्ठ महाबाहुं (Ś1 D10 °बाहु), B4 D3 4 11 कपिश्रेष्ठा महाकाया (B4 °काया) D4 हनूमन्त महाभाग —^{d}) Ś1 Ñ2 V B1 3 4 D3 4 10 11 G1 स्थित Cm g k t as in text (for वहन्त) Ñ1 D1 4 पीयमान इवेक्षणं

5 ^{a}) Ñ2 B1 4 D4 रामस्य (for राघवे) G1 M3 च सिद्धि, Cm g k t as in text (for निर्वृत्ति) Ś1 D10 राघवस्यार्थसिद्धि च, Ñ1 रामस्य कार्यसंसिद्धि, V1 रामस्यार्थ विनिर्वृत्त, B3 रामस्य चार्थनिर्वृत्ति D3 4 11 रामस्यार्थ (D3 11 °स्य वा)र्थसिद्धि, D3 रामस्य कार्यमर्थात —^{b}) D5 7—9 S (k t कर्तुं च (for कर्तुं च) Ś1 Ñ1 D1—4 10 11 विपुलं (for परम) —D10 om 5^{c}–6^{b} —^{c}) B1 D3 समादाय (for °धाय) B3 समृद्धाया (for °द्धार्था) —^{d}) B3 कार्य- (for कर्म) D3 4 उद्यता (for उन्नता) Ñ1 D1 2 4 11 कर्म(D3 कार्य)सिद्धिसमुद्यता

6 D10 om 6^{ab} (cf v l 5), —^{a}) B1 कपि (for प्रिय) V3 B1 2 4 D1—4 11 -[ख]मुखा , T3 -परा , G1 3 -मुखा (for [ख]न्मुखा) —^{b}) V1 -काङ्क्षिण , D3 11 -नन्दिता —^{d}) D1 11 विनिश्चितार्थे

7 ^{a}) G1 प्रीयमाणा (for प्लवमाना) Ś1 V D3 10 11 V3 वानरेन्द्र, Ñ2 B1 2 4 D1—4 समाहूय, T3 समाप्लुत्य, T3 G1 3 उत्पत्य —^{b}) D3 सर्वे ते, D3 वनस्थ (for ततस्ते) —^{c}) B3 आसेदुस् (for आसेदुर्) —^{d}) Ś1 Ñ2 V B1 4 D3 4 10 11 -द्रु(Ñ1 द्रु)मायुत, Ñ2 D4 -लतान्वित, D3 -लतायुत, D7 9 T2 3 G2 M3 लतायुत (for -लतायुतम्)

8 ^{a}) D10 यत्तु, G1 युक्त (for यत्तन्) Ś1 Ñ V B1 3 D1 3 4 6 10 11 श्रीमत् (for नाम) —^{b}) Ś1 Ñ V1 B3 D1—4 10 11 सुरक्षित V3 B1 3 (m also सुरक्षित) D3 सुरक्षित (for [अ]भिरक्षितम्) —^{c}) D3 अधृष्य, D3 अदृश्य (for अधृष्य) Ś1 D10 सर्वलोकाना D3 om (hapl) (for सर्वभूताना)

G 5 59 14 B 5 61 9 L 5 18 15

यद्रक्षति महावीर्यः सदा दधिमुखः कपिः ।
मातुलः कपिमुख्यस्य सुग्रीवस्य महात्मनः ॥ ९
ते तद्वनमुपागम्य बभूवुः परमोत्कटाः ।
वानरा वानरेन्द्रस्य मनःकान्ततमं महत् ॥ १०
ततस्ते वानरा हृष्टा दृष्ट्वा मधुवनं महत् ।
कुमारमभ्ययाचन्त मधूनि मधुपिङ्गलाः ॥ ११
ततः कुमारस्तान्वृद्धाञ्जाम्बवत्प्रमुखान्कपीन् ।
अनुमान्य ददौ तेषां निसर्गं मधुभक्षणे ॥ १२
ततश्चानुमताः सर्वे संप्रहृष्टा वनौकसः ।
मुदिताश्च ततस्ते च प्रनृत्यन्ति ततस्ततः ॥ १३
गायन्ति केचित्प्रणमन्ति केचि-
न्नृत्यन्ति केचित्प्रहसन्ति केचित् ।
पतन्ति केचिद्विचरन्ति केचि-
त्प्लवन्ति केचित्प्रलपन्ति केचित् ॥ १४

9 ᵃ) Ś₁ D₁₋₁₀ वीर . Ñ₂ V B₁.₃ D₆ -बाहु , D₃ -वेग (for वीर्य) —ᶜ) Ñ₂ V B₁.₃ D₅.₆ M₁ वानरस्य (for -मुख्यस्य) —ᵈ) Ś₁ D₁.₃.₁₀.₁₁ [ज]मितौजस (for महात्मन)

10 ᵃ) G₃ तद्वनमागम्य (sic) (for वनमुपा°) —ᵇ) Ś₁ B₁ D₁₋₁₀.₁₁ हृष्टमानसा (for परमोत्कटा) Ñ₂ V B₁.₃ D₆ दृष्ट्वा प्रीतिमुपागता —ᶜ) B₄ प्लवगा (for वानरा) Ñ₂ V₃ B₁.₃ D₅.₆ G₁ वानरेशस्य D₆ वानराधिपतेरस्य —ᵈ) Ś₁ Ñ₂ V B₁.₃ D₅.₆.₁₀ मन कान्त मनोहर, Ñ₁ D₁₁ मन कांत मनोरम B₄ D₁.₉ वन कान्त मनोरम (B₄ °हर) D₃.₇.₉ G₂ मन कान्त महावन, D₃ T₂ M₂ मन कान्तं महद्वन ※ G₃ मन कान्ततम महदिति पाठ ※

11 ᶜ) D₁.₄.₆ मभिप्राप्ते (for मभ्ययाचन्त) —ᵈ) D₃ भक्षणे (for पिङ्गला) —For 11ᶜᵈ, Ś₁ Ñ V B₁.₃.₄ D₅.₆.₁₀.₁₁ subst.

1277* हनूमत्प्रमुखास्तत्र जाम्बवत्प्रमुखास्तदा ।

[D₁ जम्बुवान (for जाम्बवान) Ś₁ Ñ₁ ज्योमुख Ñ₂ D₁ तत , Ñ₁ तथा (for तदा)]

—Then all the above MSS cont

1278* स यावदमुखानाम याचते स्म तदा मधु ।
पिदामानां हिरपार्क मधादं कर्तुमर्हसि ।
महद्वसु हनूमन्त प्रवरय शुभया गिरा ।
निमित्तदपि वदति प्रीतो वाक्यमुवाच ह ।
पतृस्य वचः श्रुत्वा हनूमान्हरिपुङ्गव । [5]
वालिनि महिष्यो हर्षादिद वचनमब्रवीत् ।
रक्षन्तु सर्वे निरुपद्रव
सर्व वसुधामिम सुगुहम् ।
मोदिहि दाय हरिपुङ्गवानां
सुपुर्ण स्वे हरितानुगम । [10]

Colophon

[B₁ reads l 1 within brackets —(l 1) Ñ₂ V B₁ D₆ °तं B₃.₄ B₄ सौ (for स च) D₁.₆ वानरै D₁ तदा (for तदा) Ñ₂ V B₁ D₆ हनूमत्प्रमुखैर् B₃ यावत्‌ स यत मधु B₄ मधु यावत सदा (for the post half) —After l 1, B₁ ins.

1278(A)* ऐश्वर्यगुणाश्च हनूमानिदमब्रवीत् ।

while B₄ ins

1278(B)* हनुमो हनुमन्नीतो याचते स्म तदा मधु ।

—(l 2) Ñ₂ V B₁.₃.₄ D₆ तम् (for पित्र) Ñ₁ पितृर् पित्रिद (for पितामहानां पित्र) —Ś₁ om (hapl) l 3 4 —(l 3) D₁ च (for तु) Ñ V₁ B₄ प्रसन्न D₁ °न्त (for प्रसन्न) —(l 4) Ñ₂ V₁ B₁ D₆ प्रीति (for प्रीतो) T₁ वाक्यम् (for वाक्यम्) —(l 5) D₁ माधवस्य D₆ °पुङ्ग (for हरिपुङ्गव) —(l 7) Ñ₂ V B₁.₃.₄ D₆ प्रोतम D₁ रक्षन्तु (for रक्षन्तु) Ñ₂ B₄ निरु निरु पद्रव (for निरुपद्रव) —(l 8) V₁ सुगुम (sic) B₁ सुख च (for सुगुहम्) —(l 9) Ñ V B₁.₃ D₁ दान (for दाय)

[Sarga name Ś₁ D₁.₁₀.₁₁ वानरवनगमन (D₁ °न) Ñ₁ मधुवनगमनम् , Ñ₂ V B₁.₃.₄ मधुवन (V B₁ °न) प्रवेश D₆ मधुवन —Sarga no (figures words or both) Ñ₂ D₁₀.₁₁ om Ś₁ Ñ₂ D₆ 61 ✓ 60, ✓ 59 B₁.₄ 59 B₃ D₁ 63 —After colophon D₁ concludes with सत]

—Thereafter Ś₁ Ñ₁ D₃.₁₀.₁₁ read 5 60 2 while Ñ₂ V B₁.₃.₄ D₁ read 5 60 2 – 22 (except 11ᶜᵈ, including star passages and omissions) —After 11 D₁ ins. विचित्रे मम

12 Ñ₁ V B₁.₃.₄ D₆ om 12–23 —ᵃ) Ś₁ Ñ₂ D₁₋₄.₁₀.₁₁ तथात् (for वृद्धान्) —ᵇ) Ś₁ Ñ₁ D₁₋₃.₁₀ T₁ G₃ M₁ हरीन् (for कपीन्) —ᶜ) D₃ अनुज्ञां ददौ तं —ᵈ) Ś₁ B₄ निसर्ग —After 12 Ś₁ Ñ₁ D₃.₁₀.₁₁ read 5 60 3 – 22 (including star passages and omissions) while D₁₋₄ T₂ ins 1291*

13 Ś₁ Ñ V B₁.₃.₄ D₁₋₄.₁₀.₁₁ om 13 (for Ñ V B₁.₃.₄ D₆ cf 5 1 22) —ᵇ) D₁ संप्रहृष्टा (for सर्वे) —ᶜᵈ) T₂ M₁ चकिरे (for ते च) M₂ मुदिता केचिन्नृत्यन्ति प्रनृत्यन्तोऽपरेऽपरतः ※ G₃ मुदिताश्च ततस्ते केचि पाठ ※

14 For 14 – 17ᵃ Ś₁ Ñ₁ B₁ D₁₋₄.₁₀.₁₁ subst 1282*, while Ñ₂ V B₁.₃ D₆ subst 1253* —ᵃᵇ) D₁₋₆ transp प्रणमन्ति and प्रहसन्ति —ᶜ) D₁ हसन्ति (for पतन्ति) D₁ ₆ प्रयान्ति T₁.₂ G₃ विशन्ति T₂ सरन्ति (for विचरन्ति) —ᵈ) M₂ प्लवन्ति (for प्लवन्ति)

परस्परं केचिदुपाश्रयन्ते
परस्परं केचिदतिब्रुवन्ते ।
द्रुमाद्द्रुमं केचिदभिद्रवन्ते
क्षितौ नगाग्रान्निपतन्ति केचित् ॥ १५

महीतलात्केचिदुदीर्णवेगा
महाद्रुमाग्राण्यभिसंपतन्ते ।
गायन्तमन्यः प्रहसन्नुपैति
हसन्तमन्यः प्रहसन्नुपैति ॥ १६

रुदन्तमन्यः प्ररुदन्नुपैति
नुदन्तमन्यः प्रणुदन्नुपैति ।
समाकुलं तत्कपिसैन्यमासीन्-
मधुप्रपानोत्कटसत्त्वचेष्टम् ।
न चात्र कश्चिन्न बभूव मत्तो
न चात्र कश्चिन्न बभूव तृप्तः ॥ १७ G 5.60.18 B 5.62.19 L 5.59.23

= Cg: °[illegible] केचिन्न(Cg °न्त)न्ति केचि[illegible] [illegible] केचित्। [illegible] केचिद्[illegible] केचि[illegible] [illegible](Cg °[illegible])न्ति केचिन्न [illegible] ॥

15 For subst. in Ś1 Ñ V B1.2.4 D1-4.6.7.8.10, cf. v.l. 1282* and 1283*. M1 reads 15ᵃ twice. —ᵃ) D[illegible] [illegible] M1 (both times) [illegible]. —ᵇ) D2.3 [illegible], T2 M1 [illegible]. —After 15ᵃᵇ, D5 T2 ins., D[illegible] T1.3 G2.3 M2.3 ins. l. 1 after 15ᵇ and l. 2 after 15ᶜ (M2 after 15ᵈ [r.]), G1 M1 ins. after 15ᵈ

1279* परस्परं केचिदु[illegible]
परस्परं [illegible]।

[(l. 2) D5 [illegible], T1.3 G1 [illegible], G2 [illegible], M1 [illegible] (for [illegible])]

—ᶜ) D5.7.9 T2 G2 M1 [illegible] (D5 M1 °[illegible]). M1 [illegible] (for [illegible])

16 For subst. in Ś1 Ñ V B1.2.4 D1-4.6.8.10 cf. v.l. 1282* and 1283*. M1 reads 15ᶜᵈ twice. —ᵇ) D5.9 [illegible] M1 [illegible] T2 [illegible] T3 [illegible] M2 [illegible] (for [illegible]) —After 16ᵃᵇ, D1 T1.3 G M1 (after 15ᶜᵈ [r.]) ins.:

1280* [illegible] केचि[illegible]
[illegible] केचि[illegible] केचित्।

[(l. 1) D5 [illegible] (for [illegible]). —(l. 2) D5 [illegible].]

—After 16ᵇ, T2 reads 17ᵇ.

—ᶜ) D5 om. [illegible]. G1 M1 [illegible] (for [illegible]). —D7.9 M2 om. (hapl.) 16ᵈ. G1 transp. 16ᵈ and 17ᵃ. —ᵈ) D5.6 G1 M2.3 [illegible]; T2 [illegible]; G1 [illegible] (for [illegible]) —After 16, G1 ins.:

1281* [illegible] [illegible]।

17 T3 om.; M1 reads 17ᵃ twice. G1 transp. 16ᵈ and 17ᵃ. —ᵃ) D5.6 [illegible]; T1.3 M2.3 [illegible], G1.3 M1 [illegible] (for [illegible]) —M1 om. (hapl.) 17ᵇ. T2 reads 17ᵇ after 15ᵇ. —ᵇ) D4.5 T1.3 G1 [illegible]. D5 T2 [illegible]; G1 [illegible], G2 [illegible] (for [illegible]) —For 15–17ᵇ, Ś1 Ñ1 B1 D1-4.8.10 subst.:

1282* [illegible] केचि[illegible] केचि-
[illegible] केचि[illegible] केचित्।
[illegible] केचि[illegible] केचि
[illegible] केचि[illegible] केचित्।
[illegible] केचि[illegible] केचि
[illegible] केचि[illegible] केचित्।
[illegible] केचि[illegible] केचि
[illegible] केचि[illegible] केचित्।
[illegible] केचि[illegible]
[illegible] केचि[illegible] केचित्।
[illegible] केचित्तु [illegible] केचि
[illegible] केचि[illegible] [illegible]।
परस्परं केचिदु[illegible]
परस्परं [illegible]।
महीतला केचिदु[illegible]
[illegible] द्रुमाग्राण्यभि[illegible]।
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]।
[illegible] प्रहसन्नुपैति
हसन्तमन्यः प्रहसन्नुपैति।
द्रुमाद्द्रुमं केचिद[illegible]
क्षितौ नगाग्रान्निपतन्ति केचित्।
महीतलात्केचिदुदीर्णवेगा
महाद्रुमाग्राण्यभिसंपतन्ति।

[B2 om. l. 1–2. D1 om. l. 2–9. —(l. 2) Ś1 D[illegible] [illegible], D2.3 [illegible] (for [illegible]) Ś1 D[illegible] [illegible] (for [illegible]) Ñ1 [illegible]. —(l. 3) Ś1 D[illegible] [illegible], Ñ1 D2.3(D3 [illegible])[illegible], B1 [illegible] (for [illegible]). Ñ1 [illegible], B1 D1 [illegible], D2.3 [illegible] (for [illegible]). —Ś1 D[illegible] om. (hapl.) l. 4–11. D1 om. (hapl.) l. 4. —(l. 4) B1 [illegible] (for second [illegible]). —(l. 5) D1 [illegible] (for [illegible]) Ñ1 illeg. for [illegible] [illegible]. —D1 om.

(hapl) l 6 —(l 6) D₂ प्रहर्षन्ति (for नृत्यन्ति) —For l 5–6 B₄ subst and reads before l 3

1282(A)* नैचित्रन्ति गायन्ति नृत्यन्ति च हसन्ति च।

—B₄ om l 7–13 —(l 7) Ñ₁ प्रहसन्ति D₂ प्रहर्षन्ति (for प्रहसन्ति) —(l 8) V₂ स्वपन्ते च वहिन् D₃,₄ शपन्ति केचिद् (for क्रन्दन्ति केचिद्) —D₂ transp l 9 and 10 —(l 9) D₂ om (hapl) गायन्ति केचि [illegible] हि (for हि) —For l 9 Ñ₁ D₂ subst while D₂ ins after l 8

1282(B)* स्तुवन्ति केचित्स्थिरन्ति केचिद्

[D₂ स्थिरन्ति D₃ प्रहसन्ति (for स्थिरन्ति)]

—(l 10) Ñ₁ D₂,₃,₁₁ रोदन्ति (for नृत्यन्ति) D₃ प्रहसन्ति (for नृत्यन्ति) —D₃ reads l 11–16 (om l 14) and l 5 after l 1 —(l 11) Ñ₁ D₁₂ प्रहर्षन्ति D₂ प्रहर्षन्ति D₃ प्रवदन्ति (for प्रवदन्ति) —(l 13) Ś₁ D₁₀ प्रपतन्ति Ñ₁ प्रपतन्ति D₃ ₁₁ प्रपतन्ति (for उत्पतन्ति) —Ñ₁ om l 14–15 D₂ om (hapl) l 14 —(l 14) Ś₁ D₁₀ प्रपतन्ति D₃ ₆ ₁₁ प्रपतन्ति (for प्रपतन्ति) —D₃ om l 15–16 —(l 15) Ś₁ D₁₀ मणीनाम् D₃ ₁₁ मणीनाम् (D₁₁ °कम्प) (for मणीनाम्) —(l 16) Ś₁ Ñ₁ B₄ D₃ ₁₀ द्रुमाग्राणि (B₄ D₂ °णि) (for द्रुमाग्राणि) —(l 17) D₃ च Ś₁ Ñ₁ B₄ D₃ ₁₀ ₁₁ ₁₂ च (Ś₁ D₁₀ [illegible]) प्रपतन्ति (for प्रपतन्ति) —Ś₁ Ñ₁ B₄ D₃,₁₀ ₁₁ om l 18 —(l 18) D₃ प्रपतन्ति (for प्रपतन्ति) —(l 19) D₂ [illegible] B₄ [illegible] —After l 19 B₄ ins

1282(C)* [illegible] प्रपतन्ति
[illegible] प्रविशन्ति।

—B₄ om l 20–21 —(l 20) Ñ₁ प्रपतन् (for प्रपतन्) D₃ ₁₁ प्रपत (D₁₁ °त) प्रति Ś₁ D₁ ₁₀ [illegible] —After l 20 D₂ reads 17ᵃ —V₁ illeg from l 21 on to st 19 —(l 21) Ś₁ D₁₀ प्रपतन्ति D₂ उत्पतन्ति (for प्रपतन्ति) D₂ [illegible] —After l 21 Ś₁ D₁₀ (reads twice) ₁₁ ins

1282(D)* [illegible]

[D₁ [illegible] and [illegible]]

—(l [illegible]) Ś₁ D₁₀ [illegible] (for [illegible]) D₂ [illegible] (for [illegible]) Ś₁ D₁₀ [illegible] (for [illegible]) D₃ [illegible] [illegible] —After l 22 Ś₁ D₁₀ (l 1 only) ₁₁ ins

1282(E)* केचिद्विरेजुर्[illegible]
[illegible] प्रपतन्ति।

—Ś₁ D₁₀ ₁₁ om l 23–24 D₂ reads l 23–24 after l 14 while D₂ reads l 23–24 after l 9 (tra [illegible]) —(l 23) D₃,₄ [illegible] (for [illegible]) —(l 24) D₁ [illegible] D₃ [illegible] (for [illegible])]

while V₁ B₁ ₂ D₂ subst

1283* गायन्ति कश्चित्प्रहसन्ति कश्चि
नृत्यन्ति कश्चित्प्रहसन्ति कश्चित्।
पिबन्ति कश्चिद्विचरन्ति कश्चि
त्स्वपन्ति कश्चित्प्रवदन्ति कश्चित्।
परस्परं कश्चिदुपाश्रयन्ति
क्रीडा द्रुमाणामुपयान्ति कश्चित्।
महाबलाः केचिदुदीर्णवेगा
द्रुमाद्द्रुमाणामभियान्ति सम्पतन्ति।
प्रतीपकम्य प्रहसन्त्युपैति
मधुप्रमत्य प्रपतन्त्युपैति।
प्रयत्नस्य सहसाभ्युपैति
दन्तवन्त्य प्रदक्षुपैति।

[(l 3) V₂ B₁ ₂ [illegible] (for [illegible]) —(l 4) B₁ [illegible] (for [illegible]) V B₁ [illegible] (for [illegible]) —(l 5) V₁ [illegible] B₁ ₂ [illegible] —V₁ repeats l 6 after l 12 —(l 6) V₁ (second time) [illegible] (for [illegible] केचिद्) —(l 8) V₂ B₁ ₂ द्रुमाग्राण्य (B₂ °ण्य) पि (for द्रुमाग्राणि) —(l 9) B₂ [illegible] —(l 10) D₂ [illegible] (for [illegible]) —V₁ om l 11 B₁ om (hapl) from [illegible] in l 11 on to [illegible] in l 12 —(l 11) B₁ [illegible] D₂ [illegible] —(l 12) V₁ [illegible] (for [illegible])]

—After 17ᵇ D₂ T₁ G₁ (T₁ G₁ l 1 only) ins

1284* [illegible]
[illegible]।
[illegible]

—M₁ om 17ᵈ D₂ reads 17ᵈ after l 2 of 1284* —(ᵈ) Ñ₁ D₂ [illegible] D₃ T₁ G₁ [illegible] G₂ [illegible] as in text (for [illegible]) V₁ B₁ D₂ [illegible] l [illegible] D₃ [illegible] (for [illegible]) G₂ [illegible] इति पाठः। [illegible] "[illegible]" [illegible] G₂ [illegible] —D₂ om (hapl) from [illegible] in 17ᵉ up to [illegible] in 17ᶠ —ᶠ) V₁ B₁ ₂ D₃,₅ M₁ [illegible] D₂ [illegible] (for [illegible]) —D₃ om (hapl) from [illegible] up to [illegible] in 18ᵃ [illegible] B₁ [illegible] G₁ M₁ [illegible] (for [illegible]) —B₁ om 17ᶠ —ᶠ) D₂ reads first [illegible] Ñ₁ V₁ B₁ ₂ [illegible] (for [illegible]) D₂ [illegible] and [illegible] (for [illegible] and [illegible] resp) V₁ [illegible] D₃ T₁ G₁ [illegible] G₂ M₁ [illegible] (for [illegible])

ततो वनं तत्परिभक्ष्यमाणं
द्रुमांश्च विध्वंसितपत्रपुष्पान् ।
समीक्ष्य कोपाद्दधिवक्त्रनामा
निवारयामास कपिः कपींस्तान् ॥ १८

स तैः प्रवृद्धैः परिभर्त्स्यमानो
वनस्य गोप्ता हरिवीरवृद्धः ।
चकार भूयो मतिमुग्रतेजा
वनस्य रक्षां प्रति वानरेभ्यः ॥ १९

उवाच कांश्चित्परुषाणि धृष्ट-
मसक्तमन्यांश्च तलैर्जघान ।
समेत्य कैश्चित्कलहं चकार
तथैव साम्नोपजगाम कांश्चित् ॥ २०

स तैर्मदात्संपरिवार्य वाक्यै-
र्बलाच्च तेनाप्रतिवार्यमाणैः ।
प्रधर्षितस्त्यक्तभयैः समेत्य
प्रकृष्यते चाप्यनवेक्ष्य दोषम् ॥ २१

नखैस्तुदन्तो दशनैर्दशन्त-
स्तलैश्च पादैश्च समाप्नुवन्तः ।
मदात्कपिं तं कपयः समग्रा
महावनं निर्विषयं च चक्रुः ॥ २२ G. 5. 61. 20 B. 5. 61. 24 L. 5. 59. 29

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे एकोनषष्टितमः सर्गः ॥ ५९ ॥

18 D11 om, Ñ1 illeg for 18 (for both cf v.l. 17) D3.4 om 18^ab —^a) T1 G2.3 C1 हि (for तत्) Ś1 परिलुप्यमानं, Ñ2 V D5 भवि(V2 परि)भज्यमानं (for परिभक्ष्यमाणं) —^b) D5 नगान् (for द्रुमान्) B2 विधूनित (for विध्वंसित) V B3 -पुष्पपत्रान् (by transp) —^c) Ś1 D2.3.11 सवाद्, Ñ2 V B1.2.4 D5 वृद्ध, D1.4 मयाद् (for कोपाद्) —^d) D11 कपीनमन्तान्, D3 कपि कपीशान्, D1 महाकपीशान् —After 18 Ś1 Ñ1(illeg) D1-3,11 read 21

19 D11 om, Ñ1 illeg for 19 (for both, cf v.l. 17) —^a) Ś1 Ñ2 V B1.4 D1.2.4.8.11 प्रमत्तैः, B2 सवृद्धैः, D1 प्रगृह्य (for प्रवृद्धैः) Ñ2 प्रतिवार्यमाणो; V B2.3.4 D2 °वार्यमाणो (B2 °णै) (for परिभर्त्स्यमानो) —^b) D4.7.8 -वृद्धवीरः (by transp) —^c) Ñ2 D2 मतिम्, D1 पुनर् (for मतिम्), M2 उग्रवेगा —^d) Ñ2 V B1.2.4 D2 वानरेषु (for वानरेभ्यः) Ś1 D1-3.11 वनस्य रक्षां प्रतिरक्ष(D1.3.11 °वार)णार्थं —After 19 (followed by colophon) Ñ2 V B1.2.3 D2 read 5.60.11^cd (preceded by 1293*) and 13–26 (including omissions and insertions)

20 D11 om उवाच in ^a (cf v.l. 17) —^a) Ś1 Ñ1 D11 कश्चित्, B2 कैश्चित् Ś1 Ñ1 D11 दुरं, D3.11 दृष्ट्वा; D1 T1 दृष्ट, D2.3 [स]भीतम् (for धृष्टम्) Ñ2 [illegible] मधुरेण वाचा V D मधुराणि वाचा(B2 वाचा) D1.4 परुषं सरोषं (for परुषाणि धृष्टम्) —^b) Ñ2 V B1.4 D2 समस्तम्, B2 समुत्कम्, B3 समन्ततस् (for असक्तम्) Ś1 Ñ1 D1-3.10.11 T2 कांश्चित्तलाभि(D10 °भि)जघान तलैर्जघान —^c) Ñ2 V B1-4 D2.3.4.11 कश्चित् (for कैश्चित्) B2 कलहाम्, —^d) D5 तदा (for तथा) D5 कैश्चित् (for कांश्चित्) V1 B D5 न चैव तथोपजगाम(B1 °गाम) कांश्चित्, V2 बलं च तथोपजगाम कश्चित्

21 Ñ1 illeg for 21 (cf v.l. 17) D11 om 21 Ś1 Ñ1 (illeg) D1-3.11 read 21 after 18 —^a) Ś1 महामनाश्रित्य परिवार्य, Ñ2 V B1.2.4 D2.3 महाप्रतिवार्यमाणैर्, D3.4 °भाग्यनिपतन्तीयैर्, D1.2.11 °भाग्यनिपतन्तीयैर्, D1 G1.2 M1 °संप्रवर्तवार्य वाक्यैर्, D5 मदात् प्रतिवार्य वाक्यैर्, T1 M1.2 °संपरिवार्यमाणो(M2 °मणैर्) (for मदात्संपरिवार्य वाक्यैर्) Cv स तैर्मदात्प्रतिवार्यमाणैरिति पाठः —^b) V2 बलाच्च [illegible] वक्र (for तेन) Ñ2 V2 B1.2 D1-4.8.11 [च]प्र तिवार्यमाणैः; D1.2 T1 M1 प्रतिवार्यमाणैः, M2 [स]प्रतिवार्यमाणैः. Ś1 बलाद्दर्शैः परिवार्यमाणं, B1 बलाद्युधो नोपनिवार्यमाणो —^c) Ñ1 B1.2.4 प्रहर्षितस्(Ñ2 °तस्), D5 प्रहर्षितैस्, D1.2 Ct प्रधर्षितो Cv as in text (for प्रधर्षितस्) —^d) M2 प्रहृष्यते, Cv प्रकुप्यते, Cm t [illegible] in text (for प्रकृ°) M2 [च]नवेक्ष्य, Cv m t as in text (for °वेक्ष्य). Ś1 प्रकर्षितं कपिभिस्तत्र, Ñ2 प्रहृष्यता क्षिप्यत चापशेषे, V B1.2 प्रहृ(V2 B1.2 °कृ)प्य चा(B2 [so also]°प्यता)क्षिप्य चापशेषे (B2 °क्ष), B3 प्रकृष्य चाक्षिप्य तदुपशेषे; [illegible] अकृष्यताकर्षणद्रोषतान्य (sic) D2.3.11 प्राकर्ष(D5 प्रकृष्य)माकर्षत चापरान्य, D5 प्रकृष्यता क्षिप्यत चापशेषे

22 ^a) Ś1 च कश्चित् Ñ1 D1-4.10.11 च तीक्ष्णैर्, Ñ2 V B D5 क्षिपन्तो, M2 तुदन्तैर् (for तुदन्तो) D1 om दशनैर् —^b) D5 om (hapl.?) पादैश्च Ś1 Ñ1 D2.11

६०

G. 5 [illegible] 0
B. 5. 62 1
L. 5 57 0

तानुवाच हरिश्रेष्ठो हनूमान्वानरर्षभः ।
अव्यग्रमनसो यूयं मधु सेवत वानराः ॥ १
श्रुत्वा हनुमतो वाक्यं हरीणां प्रवरोऽङ्गदः ।
प्रत्युवाच प्रसन्नात्मा पिबन्तु हरयो मधु ॥ २
अवश्यं कृतकार्यस्य वाक्यं हनुमतो मया ।
अकार्यमपि कर्तव्यं किमङ्ग पुनरीदृशम् ॥ ३
अङ्गदस्य मुखाच्छ्रुत्वा वचनं वानरर्षभाः ।
साधु साध्विति संहृष्टा वानराः प्रत्यपूजयन् ॥ ४
पूजयित्वाङ्गदं सर्वे वानरा वानरर्षभम् ।
जग्मुर्मधुवनं यत्र नदीवेग इव द्रुतम् ॥ ५

समाहृतइ , Ñ3 V B D6 हि वादयत ; D1.4 समाप्नुवन्ति, D2.11 °सुवत , D3.7.9 M2 Ct °पवत , Cr as in text (for समानुसन्ध) T2 कौश पादिस ममाप्नुवत.—°) D6 G2 महाकापिः T3 करोमद (for महस्कार्ये) D1.7 हे (for है) D3.9 समवान्; T3 समस (for सवमा) Ś1 Ñ V B D1-4. 6.10.11 महाकाले हे (D1-4.11 त) कपय समेता (B1 °मसा) —ᵈ) Ś1 D1.7.8.10 महाभागा, Ñ3 V B D6 °बल, D8 °बरा , D5 महाद्रुन, T2.3 G2.3 महाद्रुन, G1 नहादन, Ct as in text (for महाबल) Ś1 D2.3.4.10 सर (for च) Ñ3 सवस (sic) V1 B1 मधु , V3 B1.2.4 D6 मधु , D5 च मधु (sic) (for च मधु) Ñ1 महाबलातीव मधुं मम (sic) , D11 बहा सम्पदि विनय मा मधु (sic) —After 22, Ñ2 V B D6 ins. an addl. colophon

[*Sarga name* Ñ3 V B D6 हरिमधुवनविधानं.—*Sarga no.* (figures, words or both) B1 om., Ñ1 D6 63 , V1 62 , V3 52 , B1 62 B3 57 , B4 66.]

Colophon Ñ2 V B1.4.6 D6 read colophon after st 19.—*Sarga name* Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 मधुमहण (Ś1 D1.4.11 °ण) Ñ2 V B1.2.4 D6 मधुवनविधान —*Sarga no.* (figures, words or both) Ś1 D1.2.10.11 om Ś1 Ñ2 D6 62 , V1 D4.7.9 T G M1.3 61 , V3 51 , B2.4 60 , B3 D5 65 —After colophon, G M1 conclude with श्रीरामाय नम

60

D1 missing up to 8 (cf v.l. 5.58.13)

1 V3 om. 1-2ᵇ Ś1 Ñ V1 B1.2.4 D2.3.4.10.11 om 1 —ᵇ) D5 वानरान् (for हनूमान्) D1.4 M1 वानराधम —ᶜ) D1.3 सुग्रीवसनस्य सर्वे —ᵈ) D1.3 सेवन्तु (for सेवत) Ś1 C1 वार् हरि मुखकार्य्य इत्यादि। अन्ये तु वानुवाचैन दिता पुत्रोम सर्वे महेन्द्र (लोके सः), परित्यज्यापि स्थापये। मत्कार्यकस्य मांसुले केनिपनिगा स्नेहाः। so also Cg which further adds सर्वे तु सांगुले केचि ऽपौला पवितः हनुम — After 1 D3.7.9 5 ins.

1285* महाबलनिधानि तुम्हाक परिपन्थिन ।

[D5 M1 महाबलनिधाने; D7.9 Ct महान्तिदने, D6 °ने (for °ने)]

2 V3 om. 2ᵃᵇ (cf v.l. 1) Ś1 Ñ1 D2.3.4.10 read 2, Ñ2 V B1.2.4 D6 read 2-12 (except 11ᶜᵈ, 12 including omissions and insertions) after 1ᵃᵇ (followed by an additional colophon) —ᵃ) Ś1 Ñ1 वानर , Ñ1 D5 संगद (sic) (for हरीणां) Ñ1 D1 उपमेयसः. D6 संगद हरवा दर.—ᵈ) Ś1 D2.3.4.10 महात्मा , Ñ V B1.2.4 D6 हनुमता D1.4 वानरा (for प्रसन्नात्मा)

3 For sequence in Ñ2 V B1.2.4 D6, cf. v.l. 2. Ś1 Ñ1 D2.3.4.11 read 3-12 (including star passages and omissions) after 5.59.12 —ᵃ) Ś1 Ñ V B1.2.4 D1-4.6.10.11 कार्ये (for वाक्य) [illegible] Ñ V B2.3 D2.3.4.10.11 वर , D1.4 प्रिय (for मया) —ᶜ) D6 हि माय (for कर्तव्य) Ś1 Ñ V B2.3.4 D2.3.4.11 वर्तव्यानि (Ñ1 B2.4 °नि, D11 °नि) मांडी (Ñ V1 B1 marg. also वानि) D6 माझा , B1 माझे —ᵈ) Ñ2 B1 D1 V2 मद्ये, B1 (marg. also) मदा B1 मद (for मे)

4 For sequence in Ś1 Ñ V B1.2.4 D2.3.4.10, cf. v.l. 2 and 3. D3 om. 4 —For 4ᵃᵇ, Ś1 Ñ1 V B2.3.4 D1.2.3.4.10.11 subst

1286* एवमुक्त्वा तु वचनमङ्गदस्य मुखाच्युतम् ।

[Ñ2 D6 च (for तु) Ś1 D1.2.3.4.10.11 दत् (D1.4 °स्य) वचन श्रुत्वा (for the prior half) D1.11 हुत्वा D2.4 हत्वविमये (for the post. half)]

—Ñ1 om. 4ᶜ-6ᵇ.—ᶜ) M1 च सर्वे M1 च हत्यि (for सहृष्टा) —ᵈ) G2 हरय , M1 महाश (for वानरा) Ñ2 V D2.4 समपूजयन् —After 4 Ś1 Ñ1 V T1 D2.3 (after 3 owing to om.) 4.10.11 ins.

1287* तेऽङ्गदेनाभ्यनुज्ञाता महता सर्वंवानः ।

° Ś1 D2.3.10.11 न्गेन (for दत्त°) Ś1 D1 हस्त्येषु° D2.3.11 न तु पन्त्रा (for ज्या°) D1 ... (for the post half)]

5 For sequence in Ś1 Ñ V B1.2.4 D2.3.10.11 cf. v.l. 2 and 3. Ñ1 om. 5 (cf. v.l. 4) —ᵃ) D6 हुः

ते प्रहृष्टा मधुवनं पालानाक्रम्य वीर्यतः ।
अतिसर्गाच्च पटवो दृष्ट्वा श्रुत्वा च मैथिलीम् ॥ ६
उत्पत्य च ततः सर्वे वनपालान्समागताः ।
ताडयन्ति स्म शतशः सक्तान्मधुवने तदा ॥ ७
मधूनि द्रोणमात्राणि बाहुभिः परिगृह्य ते ।
घ्नन्ति स्म सहिताः सर्वे भक्षयन्ति तथापरे ॥ ८

G 5 60 8
B 5 62 0
L 5 59 21

(for [श]क्र) —^{b}) Ś1 D10 यूथप यूथपर्षभा , Ñ2 V B1.3 D1.4.8.11 यूथपा यूथपर्षभ(D11 °भा) —^{c}) D5 मधुवने Ś1 D1.10.11 रम्य Ñ2 V1 B3 D6 यत्तद्; V2 B1 सर्वे B2 वन D14 भूयो, D2 रम्ये D2 T2 G2 तत्र, Cl as in text (for यत्र) ⊛ Cm जगुर्मधुवनमिति पुनवचनं संदेहमेदविवक्षयेति द्रष्टव्यम् ।, so also Cg which further adds यद्वा दधिमुखनिवारणेन सीताया हनुमद्दर्शनस्य पुनस्तु स्थापनेन पुनर्नवोत्सुकत्वं ⊛ V1 om 5^d–6^a —^{d}) Ś1 D3.10 G2 M3 वेगा T1.3 G3 वेगाद् (for वेग) D14 [अ]थैव, D1.4 मुम, D11 हृद् (for मुख्य) Ñ2 V2 B2.4 D1 पालिन मुमहाग्भन , B1 पानाय सत्वरास्तदा

6 For sequence in Ś1 Ñ V B1.3.4 D1.2.3.10.11 cf v l 2 and 3 Ñ1 B1 om 6^{ab} (for Ñ1 cf v l 4) V3 om 6^a (cf v l 5) —^{a}) Ś1 Ñ2 V2 B2 D1.2.3.4.10 T1 G1.3 M1.2 Cm t प्रविश्य (for प्रहृष्टा) D5 मधुवने T2 G2 °वनात्, Cm t as in text (for °वन) —^{b}) D5 वनात्; T1.3 फलानि G1.3 वनाद् , Cm g t as in text (for पालान्) D7.8 नाशित , Cm g t as in text (for वीर्यतः) Ś1 D10 चक्राम्यनमत्यस्तदा Ñ1 V B2.4 D3.5.8 पालकान्(V3 B1.4 D5 °न)गणपकादृ D11 वानरा मनमकदा —^{c}) Ñ2 अतिसमागाद्य , T2 G2 °सर्गो G1.3 से निसर्गात् , Cv m g t as in text (for अतिसर्गात्) D1 निकष (sic) (for पटवो) Ś1 D10 अतिहृष्टास्तथा , Ñ2 V B1.3.4 D5 अति(B2 अति D6 मुदि)हृष्टा यशो(B1 D6 हृष्टो) —^{d}) G2 श्रुत्वा दृष्ट्वा (by transp) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 सीतायां हनूमता च —After 6 D3.4.5 S ins

1288* पपु सर्व मधु तदा हस्त्वपात्मनाद् ।

[D5 पुन (for पपु) D5 G2(before corr as above) तथा (for तदा) G2 वापु]

7 For sequence in Ś1 Ñ V B1.3.4 D1.2.3.10.11 cf v l 2 and 3 —^{a}) G3 ससुखम् Ñ2 V B1.3.4 D5 यथा युत्र(Ñ1 D5 °सं) (for तत मर्वे) —^{b}) Ś1 Ñ1 D1.3.11 T2 G1 M1.3 वनपालान् Ś1 Ñ1 D1.2.10.11 समागत 1 D3.4 T1.3 G2.3 M1 समागतान् Ñ V B1.3.4 D5 तद्वन हरियूथपाः —After 7^{ab} Ś1 Ñ1 D1.3.10.11 ins while D1.4 subst for 7^{cd}

1289* ताडयन्ति स्म गात्रस्त दृष्टि दिनो दधा ।

[Ñ1 om स्म (subm) Ś1 D10 हरिभिस्त्स तस्य तद् (D10 भव)रिस्म पि चिह]

—Thereafter all the above MSS cont

1290* गाणयित्वा तु वानयस्मानरस्त मगोत्कटाः ।

[D1.4 मधु (for सर्व) D1.4 मगोत्कटा]

—Then Ś1 Ñ1 D1.3.10.11 cont 1 1–2 and ins 1 3–4 after 7 Ñ2 V B1.3.4 D5 ins 1 1–2 and 1 3–4 after 7^{ab} and 8 respy D1.4.7.8 T1 ins after 5 59 12

1291* ते निहत्य कुशरेण धीमता वालिसूनुना ।
दृसम प्रसपन्त द्रुमान्मधुफलाकुलान् ।
मधवन्त सुगन्धीनि मधूनि हसवन्ति च ।
भक्षु प्रहर्षे ते सर्वे वानराश्च मगोत्कटाः ।

[(l 1) V3 om ते (subm) Ś1 D10.11 मनिहृत्य Ñ V1 B1.3.4 मनिहृत्य D5 मनिहृत्य D6 मनिहृत्य D10 मनिहृत्य (for ते निहत्य) Ñ2 V B1.3.4 D5 वालिपुत्रेण धीमता D5 निहत्य वायुपुत्रेण (for the post half) —(l 2) D1.4.7.8 T1 हनवन (for दृस°) Ñ2 V B1.3 D5 मधुमन्मधुफलान्, ■ रसाक्तिभुजान् D1.4 मधुसकुलान् (for मधुफ°) —Ñ1 om 1 3 —(l 3) B1 मधुसिक्ता D1.4.11 मधुनि Ś1 Ñ1 सूनि (for मधूनि) D5 transp मधूनि and रसानि D1.4.7.8 T1 मूलानि च फलानि (D1 reads फलानि in marg) च (for the post half)]

—^{a}) Ś1 D1.2.10.11 लोडयन्ति D11 om स्म (subm) D5 सतत (for शतशः) Ñ V B1.3.4 D5 योद्ध(Ñ1 जाड V2 जोड)यित्वा च(Ñ1 B1 तु) बहून् D1.4 ते ताडयन्त सतान —^{b}) Ś1 Ñ V B1.3.4 D1.2.3.10.11 सर्वे D5 सर्वे D5 सतान्, D1.4 T2 G1 M1.3 रक्ता G1 सुसात् Cm g as in text (for सक्तान्) Ś1 Ñ V B1.3.4 D1.2.3.10.11 वने (for वने) ⊛ Cv सक्तान्मधुवने इति पाठ ⊛

8 For sequence in Ś1 Ñ V B1.3.4 D1.2.3.10.11 cf v l 2 and 3 —^{b}) Ś1 Ñ1 D1.3.10.11 बहूनि (for बाहुभि) T2 प्रतिगृह्य B1 D1.3.4 च (for ते) —After 8^{ab} Ś1 Ñ1 D1.2.3.10.11 ins

1292* पिबन्ति कपयः केचित्सवानरस्तत्र हृष्टवत् ।

[D5 तत्र (for कपय) D1.4 केचित्पिबन्ति (by transp) Ś1 Ñ1 D10 संगम्य प्रहृष्ट (for the post half)]

—^{c}) M3 Cl पिबन्ति (for घ्नन्ति स्म) D1.4 कश्चिद् (for सर्वे) Ś1 Ñ V B1.3.4 D1.2.3.10.11 पान(Ñ2 V2 B2 पान B1 घोष)यति स्म(V2 B2 D5.11 च) सहृष्टा(Ś1 D10 ते हृष्टा D2 ते नष्टा) D5 खादयन्ति मुहुर्मुहु —^{d}) D5 रस भक्ति M3 Cg किलिकि स्म Ck as in text (for भक्षयन्ति) Ś1 Ñ1 D1.2.3.10.11 रस पायक Ñ2 V B1.3.4 D5 पिबन्ति च (for तथापरे) —After 8 Ñ2 V B1.3.4 D5 ins 1 3–4 of 1291* D1.4 ins 1 1–2 of 1293*

G 5 60 10
B 5 67 0
L 5 59 12

केचित्पीत्वापविध्यन्ति मधूनि मधुपिङ्गलाः ।
मधूच्छिष्टेन केचिच्च जघ्नुरन्योन्यमुत्कटाः ॥ ९
अपरे वृक्षमूलेषु शाखां गृह्य व्यवस्थिताः ।
अत्यर्थं च मदग्लानाः पर्णान्यास्तीर्य शेरते ॥ १०
उन्मत्तभूताः प्लवगा मधुमत्ताश्च हृष्टवत् ।
क्षिपन्त्यपि तथान्योन्यं स्खलन्त्यपि तथापरे ॥ ११
केचित्क्ष्वेडान्प्रकुर्वन्ति केचित्कूजन्ति हृष्टवत् ।
हरयो मधुना मत्ताः केचित्सुप्ता महीतले ॥ १२

9 For sequence in Ś1 Ñ V B1·3·4 D2·3·8·10·11 cf v l 2 and 3 —ᵃ) Ś1 Ñ V B1·3·4 D2·3·8·10·11 पीत्वा केचित् (by transp) Ś1 Ñ1 D2·8·10·11 T2 G2 क्षिप(D1 °च)न्ति, Ñ2 V B2·3·4 D6 क्षिपि(B4 [marg also] ·°च)न्ति, D5 प्रवपन्ति, Cm g t as in text (for [अ]पविध्यन्ति) —ᵇ) Ś1 Ñ V B1·3·4 D1–3·8·10·11 मधु-पाक्या(Ś1 Ñ1 D2·10 °पूर्णा, D1·4 °दृप्ता, D5 °पुष्टा)प्लवङ्गमुखा —D1·4 om 9ᶜᵈ. —ᶜ) G1 किंचिच्च D6 तु(for च) Ś1 Ñ V B1·3·4 D2·3·8·10·11 अपरे मधुशिष्टेन(B1·3 [both in also] °शिषेन, D11 °सृष्टेन) —ᵈ) Ś1 B4 जघ्नुर् D11 अन्ये मदोत्कटाः —After 9, Ś1 Ñ1 D2·3·10·11 (l 3 only) ins , Ñ2 V B1·3·4 D6 ins before 11ᶜᵈ, B3 subst. for 9–11ᵇ D1·4 ins l. 1–2 after 8 and subst l 3 for 10ᵃᵇ

1293* मधु पीत्वा तु ते नादान्वनप्राप्ता बलीमुखाः ।
उपविष्टास्तथा चान्ये जग्मुरन्ये मदोत्कटाः ।
अपरे वृक्षशाखासु व्यवस्थाप्य बलीमुखाः ।

[(l 1) Ś1 D10 [अ]थ नादान् Ñ1 प्रमादाद्य, Ñ2 B1 D6 च(D1 तु) ते नाद, B3 च ते नादान्, D1·4 नानाश्च (for तु ते नादान्) V1 प्रकीर्णम्, V2 D3–6 प्रहृष्टा (for प्राप्ता) Ś1 Ñ1 D2·10 विश्व(D2 with hiatus) मत्त]मपि महाबला , D1·4 [अ]प्युपागम्य महाबला , D5 विशुचति तथापरे (for the post half) —(l 2) Ś1 Ñ1 D1–3·10 अन्ये पुष्टो(D1·4 सधो)पविष्टाश्च V1 प्रसृता * * * * * (illeg) (for the prior half) B1 D2·3·10 जग्मुः (for जग्मुर्) D6 क्षता (for अन्ये) —(l 3) Ś1 Ñ1 D2·3·10·11 वन (for वृक्ष). B3 -शाखाग्र, D1 -मूलेषु (for शाखासु) D6 वृक्षमूलेषु (for वृक्षशाखासु) Ś1 Ñ1 D2·3·10·11 महाविष्टा स्वपिरे, D1·4 शयन्त शाखा स्वपिरे (for the post half)]

—After 9, M1 reads 12ᵃᵇ for the first time, repeating it in its proper place

10 For sequence in Ś1 Ñ V B1·3·4 D2·3·8·10·11, cf v l 2 and 3. For 9–11ᵇ, B3 subst. 1293*, while D1·4 subst. l 3 only of 1293* for 10ᵃᵇ. D6 om 10ᵃᵇ. —ᵃ) Ś1 Ñ1 D2·3·10·11 अन्ये च (for अपरे) M2 -मूले तु —ᵇ) D2·3·8 शाखा Ś1 Ñ V B1·3·4 D2·3·10·11 विहृत्य (Ñ2 V1 व्यवसित, V2 व्याहृत्य : B1 व्यवसाय B3 व्यपेक्ष्य, B4 व्याहृत्य) मुखमधा —T1 damaged for ᵃ. —ᶜ) B1·4 अत्यर्थम् (for अत्यर्थं) Ś1 Ñ V B1·3·4 D2·3·10·11 ब्राह्मी(B1 °ह्मि, D11 °न्त)मा क्लान्ता Ś1 Ñ1 पर्ण)मा , T1 च मधु° (for च मदग्लाना) D1·4 अपरे च मदाकुला.

—ᵈ) Ś1 Ñ B1 T1 G1·2 M1·2 पर्णानि, T2 पर्णस्य (for पर्णानि) D1·4 [आ]कम्प (for [आ]स्तीर्य)

11 For sequence in Ś1 Ñ V B1·3·4 D2·3·8·10·11 cf v l. 2 and 3. For 9–11ᵇ, D6 subst 1293* —ᵃ) D2·8 -चैषा (for -भूता) Ñ1 प्लवेषाः(sic) Ñ2 D6 सहसा (for प्लवगा). —ᵇ) Ś1 Ñ V B1·3·4 D2·3·8·10·11 मधुपानरताः(Ñ2 °च)स्थिता , D1·4 वसन्तुर्मधुना सदा —After 11ᵃᵇ, Ś1 Ñ1 read 1294*, Ñ2 V B1·3·4 D2·3·8·10·11 ins l 1 of 1294*. Ñ2 V B1·3·4 D6 read 11ᶜᵈ (preceded by 1293*) and 13–26 (including om and star passages) after 5 59 19 (followed by colophon) —D2·3·10·11 transp 11ᶜᵈ and 12ᵃᵇ —ᶜᵈ) Ñ2 V B D6 हस, D2·3·11 T2 M1 च (for first [अ]पि) D1·4 क्षिपन्त्य D6 यथा, M2 तथा (for तथा) G1·2 इसन्ति (for स्खलन्ति) D2·3·8 T2 M2 च (for second [अ]पि) Ñ2 V B D6 स्खलन्ति हस(V1 * * यन्ति D2·3 खेलन्ति हस, B1 स्खलन्ति च, D1 हसन्ति) परस्परं D1·4 खेलन्ते हस महीतले D2·3·11 स्खलन्ति च पृथग्विधाः (for ᵈ) Ś1 Ñ1 D10 केचित्क्षिपन्ति चान्योन्यं चलन्ति हस पृथक्क्रिया

12 For sequence in Ś1 Ñ V B1·3·4 D2·3·8·10·11 cf v l 2 and 3 M1 repeats 12ᵃᵇ here (cf v l 9) B3 om 12 D2·3·10·11 transp 11ᶜᵈ and 12ᵃᵇ —ᵃ) M1 om केचित् Ñ2 V B1·3·4 D2·3·8·10 क्ष्वेडान् D1·4 नादान्. D6 Cg क्ष्वेलां, D11 नादं, T G M1(second time) ... क्ष्वेलान् (for क्ष्वेडान्) V B1·4 D6 मधुर (D2 °र), D1 तु कुर्वन्त (for प्रकुर्वन्ति) M1(first time) केचिन्मत्ता मधून्येति —ᵇ) B1 D1–4·10·11 कूर्दन्ति D6 M1(second time) गर्जन्ति (for कूजन्ति) Ñ2 V B1·3 D6 मधुपुष्ट महृष्टवत् —T1 damaged for ᵈ —For 12, Ś1 Ñ1 subst and read after 13ᵃᵇ, D2·3·10·11 ins l 1 after 11ᵃᵇ and subst l 2 for 12ᶜᵈ (reading l 2 before 12ᵃᵇ [transp]), Ñ2 V B1·4 D6 ins l 1 after 11ᵃᵇ and cont. l. 2 after 1295*, B3 ins l 1 after 12ᵃᵇ and l 2 after 12

1294* क्षीबाः कुर्वन्ति हास्यं च कलहं च तथापरे ।
मधुप्रवर्तिनस्त्वन्ये मधूनि मधुपिङ्गलाः ।

[(l 1) Ś1 Ñ1 D10 क्षेलाः , B4 कीरा , D2 क्रीडा (for क्षीबाः) D3 हास्यानि (for हास्यं च) B1·3·4 D2·3·11 कलहं, Ś1 Ñ1 D2·3·10·11 प्रकुर्वते (for तथापरे) —(l 2) V1 कुर्वन्ति (for the prior half) D1 मधुपानं (for मधुपिङ्गलाः)]

येऽप्यत्र मधुपालाः स्युः प्रेष्या दधिमुखस्य तु ।
तेऽपि तैर्वानरैर्भीमैः प्रतिषिद्धा दिशो गताः ॥ १३
जानुभिश्च प्रकृष्टाश्च देवमार्गं च दर्शिताः ।
अब्रुवन्परमोद्विग्ना गत्वा दधिमुखं वचः ॥ १४
हनूमता दत्तवरैर्हतं मधुवनं बलात् ।
वयं च जानुभिः कृष्टा देवमार्गं च दर्शिताः ॥ १५
ततो दधिमुखः क्रुद्धो वनपस्तत्र वानरः ।
हतं मधुवनं श्रुत्वा सान्त्वयामास तान्हरीन् ॥ १६
एतागच्छत गच्छामो वानरानतिदर्पितान् ।
बलेनावारयिष्यामो मधु भक्षयतो वयम् ॥ १७

G 5.61, 8
B 5.61.19
L 5 60 6

—After 12, Ñ2 V B1.3 D6 ins

1295* ददृशुश्च तथा वृक्षान्भग्नान् दधिमुखस्य ।

[V3 पुष्पाद् (for वृक्षान्)]

—After 12 D1-3 S ins.

1296* हृत्वा केचिद्वसन्त्यन्ये केचित्कुर्वन्ति चेतरत् ।
हृत्वा केचिद्रसन्त्यन्ये केचिदुत्पतन्ति चेतरत् ।

[(l 1) D5.6 वृक्षा°, G1 M1 रक्षा°, Cr m g as above (for हृत्वा) D6 M1 किचित् (for first केचित्) T2 G1 [अ]न्यत् (for [अ]न्ये) —(l 2) D6 T2 G2 M1.2 किंचित्, Cm g as above (for first केचित्) T2.3 G M3.4 [अ]न्यत् (for [अ]न्ये).]

13 For sequence in Ñ2 V B2.3.4 D5, cf v l 11. Ñ1 illeg for 13-14ᵃ —ᵃ) Ś1 Ñ2 B1-4 D5.6 यत्र ये (Ś1 वै), V D1.4 ये तत्र, D4 यत्र ते, D7.10.11 तत्रैव, D6 ये यत्र, M3 ये ह्यत्र Ś1 D2.3.10.11 मधुपाला ये. Ñ2 V B D5 मधुपालाश्च (Ñ1 V3 D6 °हे) D1.4 मधुपालस्य, D6 मधुपाला । M3 वनपाला [illegible] —ᵇ) D6 भृत्या (for प्रेष्या) D1.4 च; M3 वै (for तु) Ś1 Ñ1 V B D2.3.4.10.11 किंकरा (D6 °रा) दधिमुखान्वया —Ś1 D2.3.10.11 transp 13ᶜᵈ and 14ᵃᵇ —ᶜ) Ś1 D1-4.10.11 वानरैर्बहुभिर्भीमैः (D12 °भिर्भी°) —ᵈ) T1 G2 प्रतिशिष्टा, G3 M2 °बिद्धा, Ct as in text (for °षिद्धा) —For 13ᶜᵈ, Ñ2 V B D6 subst Ś1 D2.3.10.11 ins after 13ᵃᵇ

1297* वानरैर्वानरैस्तत्र तादृशैर्भीमरूपैः प्रपलायिताः ।

[Ś1 [अ]निलसम, D1 [अ]निलसम् (subm) B1 मानिनवत्तया D1.11 सर्वे (for सर्वे) D1 गर्भेगाग, D10 दुर्गमात्]

14 For sequence in Ñ2 V B2.3.4 D5 cf v l 11. Ñ1 illeg for B1 om 14ᵃᵇ (for Ñ1 cf v l 13) Ś1 D2.3.10.11 transp 13ᶜᵈ and 14ᵃᵇ —ᵃ) D1.4 ते, D6 G2 °ड्ग तु M1 सु (for first च) D1.5 Ck t प्रकृष्टाश् Ś1 V2 D2.10.11 तैर्हि (V3 D1.11 ते हि)कृष्टाश्च जानुभ्यां, Ñ1 D6 तेऽपि क्लिष्टाश्च जानुभ्यां V1 B1.3.4 ते हि (V1 ऽपि)कृष्टाश्च जानुभ्यां D6 ते वै विहस्य जानुभ्यां —ᵇ) Ś1 D1.2.3.10.11 मार्गेषु T2 M1 तु (for च) —After 14ᵃᵇ, Ñ1 V B1.3.4 ins while B1 (owing to om) cont after 1297*

1298* ताड्यमाना दिशः सर्वा जानुभीताः प्रकंपिताः ।

[Ñ1 V2 तालयमाना (hypm) B3 सर्वे (for सर्वाः)]

—D5 om (hapl) 14ᵉ-15 —ᶜ) Ñ2 V B D5 ब्रुवन्तः परित्रस्ता ([illegible] °स्ताः) —ᵈ) T1 सर्वे (for गत्वा) Ś1 Ñ1 V B D2.3.10.11 कृत्वा, D1.4 तत (for वच)

[illegible] For sequence in Ñ2 V B2.3.4 D5 cf v l 11 D5 om 15 (cf v l 14) —ᵃ) Ś1 D2.3.10.11 तात (D11 मीत्य)गाद्धनूमानि, Ñ2 V B D6 हनूमताप्यनैर्बलैर् (B1 °र्यो वै B2.4 °र्बलैर्, B3 °रु) —ᵇ) Ś1 वीर्य (for हृत) Ś1 D11 प्रभो. Ñ1 V B D2.3.4.11 सर्वे, D1.4 च तत् (for बलात्) —After 15ᵃᵇ Ñ1 V B1.3.4 D6 ins while Ś1 D2.3 10.11 ins after 15

1299* मद्यानामभ्यत्र कार्यं तदवागत्य महीपते ।

[B3 D6 वदुथ (for वदुथ) V1 B3.4 D6 महसि (sic) Ś1 D2.3.10.11 तत वदुभिरहनि (for the post half)] —B3 om 15ᶜᵈ —ᶜ) Ś1 Ñ V B1.3.4 D1-4.10.11 वय हि (Ñ1 D1 च, D6 हि)कृष्ट (D11 स)द्य जानुभ्यां (D1 बाहुभ्यां), D6 वय च तैर्भृत्ताशीर्षैर् —ᵈ) D1.4 मार्गेषु, D2.10 मार्गोष्ठ (for मार्गे) T2 स (for च) D11 देवमार्गानुदर्शिताः

16 For sequence in Ñ2 V B2.3.4 D5, cf v l 11 —ᵃ) D1.2 G1.3 बदा (for ततो) D6 पीतवान् (for क्रुद्धो) —ᵇ) T2 वेगवान् (for वनपस्) Ś1 Ñ2 V B D2.3.4.10.11 वनपालाधिपस्तदा, D1.4 वनपालस्तत्र वानरान् —ᶜ) D6 मत्वा, D2.3.4 G1 दृष्ट्वा (for श्रुत्वा) —ᵈ) Ñ1 D1.3.4 कपीन् (for हरीन्) Ś1 D11 हतानाधातयद्धरीन्, Ñ2 [illegible] B1.4 D6 स तानाघातयत्क्रुद्ध (D6 °न्क)पीन्, V1 B3 सर्वाञ्जात्याभ्यधावत् (V2 °न्क)पीन्, B2 D1.11 हताश्चाम्या समन्वीत् (D2 °वद्धरीन्, D11 °वन्हरीन्) ₰ Ck " सान्त्वयामास वानरान् " इत्यनन्तर " एत गच्छत गच्छामः " इत्यत्र मध्ये संक्षिप्तोऽयं प्रक्षिप्तः । प्राचीनस्थग्रथावनुग ₰

[illegible] For sequence in Ñ2 V B2.3.4 D5 cf v l 11 —D5 om 17-27 —ᵃ) Ñ D1.4.7 तदा (Ñ1 D6 समा)गच्छत, V B2.3.4 D10.11 तूर्णं (V1 मत्वा)गच्छत, D2 पूर्वानागच्छत, D1.2 T2 G1.2 M1 Ck दृष्ट्वा (D2.3 Ck तत्र)गच्छत, T1.3 G2 M2 तत्र गच्छत (sic), M1 पुत्रे गच्छत Ct as in text (for एता°), T2 पृच्छामो ₰ Cv गच्छाम इत्यत्रापि बहुवचनम् । Cg गच्छाम इति वै सादि त्वेन बहुवचनम् । मन्यन्ते बहुवचनं वा ₰ —G1 M1.2

G 5 60 10 B 5 62 6 L 5 59 12

केचित्पीत्वापविध्यन्ति मधूनि मधुपिङ्गलाः ।
मधूच्छिष्टेन केचिच्च जघ्नुरन्योन्यमुत्कटाः ॥ ९
अपरे वृक्षमूलेषु शाखां गृह्य व्यवस्थिताः ।
अत्यर्थं च मदग्लानाः पर्णान्यास्तीर्य शेरते ॥ १०
उन्मत्तभूताः प्लवगा मधुमत्ताश्च हृष्टवत् ।
क्षिपन्त्यपि तथान्योन्यं स्खलन्त्यपि तथापरे ॥ ११
केचित्क्ष्वेडान्प्रकुर्वन्ति केचित्कूजन्ति हृष्टवत् ।
हरयो मधुना मत्ताः केचित्सुप्ता महीतले ॥ १२

9 For sequence in Ś1 Ñ V B1.3.4 D2.3.6.10.11, cf v l 2 and 3 —a) Ś1 Ñ V B1.3.4 D2.3.3.10.11 पीत्वा केचित् (by transp) Ś1 Ñ1 D3.10.11 T1 G2 क्षि (D2 °व)पन्ति, Ñ2 V B1.3.4 D6 मवि (B1 स [मधुप also] °व)पन्त, D5 प्रयाति, Cm g t as in text (for [अ]पविध्यन्ति) —b) Ś1 Ñ V B1.3.4 D1–4.6.10.11 मधुपात्रा (Ś1 Ñ1 D3.10 °पूर्ण D1.4 °दूण, D5 °पुष्ट)न्यलीमुखा . —D1.4 om 9cd. —c) G3 किंचिच्च, D6 तु (for च) Ś1 Ñ V B1.3.4 D2.3.6.10.11 अपरे मधुसिक्तेन (B1.3 [both m also] °सिक्तेन, D11 °सृष्टेन) —d) Ś1 B4 समुद्र D11 सर्वे मदोत्कटा —After 9 Ś1 Ñ1 D2.3.10.11 (l 3 only) ins , Ñ2 V B1.3.4 D6 ins before 11cd, B2 subst. for 9–11b, D1.4 ins l 1–2 after 8 and subst l. 3 for 10ab

1293* मधु पीत्वा तु ते मादाग्न्यमसृजन्त वलीमुखा ।
अपरिशारितथा चान्ये जघ्नुरन्ये मदोत्कटा ।
अपरे वृक्षशाखासु व्यवस्थाय वलीमुखा ।

[(l 1) Ś1 D10 [अ]थ नाप्य Ñ1 प्रमाद्य, Ñ2 B1 D6 च (B1 तु) ते मा°, B3 च ते ममत्त, D1–4 प्रमाद्य (for तु ते माद्य) V1 व्यालीकं V3 B1–4 असृज्न (for असृजन्त) Ś1 Ñ1 D2.10 विह (D2 with hiatus) स्य)न्ति महाबलम् . D1.4 [अ]थ स्युलिप्ति मधुमग्ना , D5 विधुन्वन्ति तथापरे (for the post half) —(l 2) Ś1 Ñ1 D1–4.10 अन्ये सुखे (D1.4 सघे)परिशिष्य V3 अमुत्र ***** (illeg) (for the prior half) B1 D2.3.10 अमुत्र (for अमुत्र) D4 अन्य (for अन्ये) —(l 3) Ś1 Ñ1 D2.3.10.11 तरु (for वृक्ष) B2 शाखाग्र, D1 –मूलेषु (for शाखासु) D4 मूलस्थेषु (for वृक्षशाखासु) Ś1 Ñ1 D2.3.10.11 गत्वान्ये वलीमुखाः D1.4 शाखां शाखा वलीमुखाः (for the post, half)]

—After 9, M1 reads 12ab for the first time, repeating it in its proper place

10 For sequence in Ś1 Ñ V B1.3.4 D2.3.6.10.11, cf v l 2 and 3 For 9–11b, B2 subst 1293*, while D1.4 subst. l 3 only of 1293* for 10ab. D6 om 10cd. —a) Ś1 Ñ1 D2.3.10.11 अन्ये च (for अपरे) M3 –मूले [illegible] —b) D2.3.6 शाखा Ś1 Ñ V B1.3.4 D2.3.10.11 विहृत (Ñ2 V1 व्यवहृत, V2 व्याहृत , [illegible] व्यावद्ध, B1 व्यवेक्ष्य, B4 व्यवहृत्य) प्लवगा —T1 damaged for c. —c) B1.3 मार्थम् (for अत्यर्थं) Ś1 Ñ V B1.3.4 D2.3.10.11 मदे (B1 °दा D11 °द)ना प्लुता (Ś1 Ñ1 प्ल)ता, T1 च मधु° (for च मदग्लाना) D1.4 अपरे च मदात्रान्त —d) Ś1 N B1 T1 G1.2 M1.2 पर्णानि, T1 पर्णेषु (for पर्णानि) D1.4 [आ]क्रम्य (for [आ]स्तीर्य)

11 For sequence in Ś1 Ñ V B1.3.4 D2.3.6.10.11 cf v.l 2 and 3. For 9–11b, B2 subst 1293* —a) D1.4 –वेगा (for भूता) Ñ1 प्रवेशा (sic) Ñ2 D6 सहसा (for प्लवगा). —b) Ś1 Ñ V B1.3.4 D2.3.6.10 मधुपानप्रहृ (Ñ2 °ष्ट)पिता , D1.4 मधुपुष्पेषु मत्ता ह्यथ —After 11ab, Ś1 Ñ1 read 1294*, Ñ2 V B1.3.4 D2.3.6.10.11 ins l 1 of 1294* Ñ2 V B1.3.4 D6 read 11cd (preceded by 1293*) and 13–26 (including om and ins passages) after 5 59 19 (followed by colophon) —D2.3.10.11 transp 11cd and 12ab —cd) Ñ V B D6 हस, D2.3.11 T1 M1 च (for first [अ]पि) D1.4 क्षिपन्त्य D5 मत्ता, M3 तथा (for तथा) G1.3 हसन्ति (for स्खलन्त्य). D2.3.10 T1 M1 च (for second [अ]पि) Ñ2 V B D6 स्खलन्ति हस (V1 ** पति, M1.3 क्ष्वेलन्ति हस B1 स्खलन्ति च, D6 वल्गन्ति) परस्परं, D1.4 क्ष्वेडन्ते हस महीतले D2.3.11 स्खलन्ति च पृथग्विध (for d) Ś1 Ñ1 D10 केचित्क्षिपन्ति चान्योन्यं पतन्ति हस पृथग्विधा

12 For sequence in Ś1 Ñ V B1.3.4 D2.3.6.10.11 cf v l 2 and 3 M1 repeats 12ab here (cf v.l 9) B2 om 12 D2.3.10.11 transp 11cd and 12ab —a) M3 om केचित् Ñ1 V B1.3.4 D2.3.6.10 स्वनान् D11 नादान्, D6 Cg क्ष्वेला, D11 नादं, T G M1 (second time) ** क्ष्वेला (for क्ष्वेडान्) V B1.3 D2 प्रकुर्वन्ति (D2 °न), D5 तु कुर्वन्ति (for प्रकुर्वन्ति) M1 (first time) केचित्स्वस्था मधुपेति —b) B2 D1–4.10.11 कूजन्ति D6 M1 (second time) गर्जन्ति (for कूजन्ति) Ñ2 V B1.3 D6 मधुमत्त महत्स्वरम् —T1 damaged for d —For 12, Ś1 Ñ1 subst and read after 11ab, D2.3.10.11 ins l 1 after 11ab and subst l 2 for 12cd (reading l 2 before 12ab [transp]), Ñ2 V B1.3 D6 ins l 1 after 11ab and cont l 2 after 1293*. B2 ins l 1 after 11ab and l 2 after 12

1294* क्ष्वेला कुर्वन्ति हास्ये च कलहं च तथापरे ।
मधुमत्तविभ्रान्त्यन्ये मधूनि मधुपिङ्गला ।

[(l 1) Ś1 Ñ1 D10 क्ष्वेला , B1 गीत , D2 क्रीडा (for क्ष्वेला) D6 हास्यन्ति (for हास्ये च) D1.4 D2.3.11 [illegible] Ś1 Ñ1 D10.11 मधुपाने (for तथापरे) —(l 2) V2 मधुमत्ता विभ्रमेरे (for the prior half) D2 मधुमत्ता (for मधुपिङ्गला)]

पेऽप्यत्र मधुपालाः स्युः प्रेष्या दधिमुखस्य तु ।
तेऽपि तैर्वानरैर्भीमैः प्रतिषिद्धा दिशो गताः ॥ १३
जानुभिश्च प्रकृष्टाश्च देवमार्गं च दर्शिताः ।
अब्रुवन्परमोद्विग्ना गत्वा दधिमुखं वचः ॥ १४
हनूमता दत्तवरैर्हतं मधुवनं बलात् ।
वयं च जानुभिः कृष्टा देवमार्गं च दर्शिताः ॥ १५
ततो दधिमुखः क्रुद्धो वनपस्तत्र वानरः ।
हतं मधुवनं श्रुत्वा सान्त्वयामास तान्हरीन् ॥ १६
एतागच्छत गच्छामो वानरानतिदर्पितान् ।
बलेनावारयिष्यामो मधु भक्षयतो वयम् ॥ १७

G 5. 61. 8
B 5. 61. 19
L 5 60 6

—After 12, Ñ2 V B1.3 D5 ins

1295* वधूत्य च तथा वृक्षान्तद्वन हरिपुंगवा ।

[V2 गृहात् (for वृक्षान्)]

—After 12, D4.7—8 S ins.

1296* कृत्वा केचिदसन्ध्यमेदे केचित्कुर्वन्ति चेतरत् ।
कृत्वा केचिद्दस्यन्ध्यमेदे केचित्कुर्वन्ति चेतरत् ॥

[(l 1) D7.8 कृत्वा, G1 M1 कृत्वा, Cr m g as above (for कृत्वा) D8 M1 किंचित् (for first केचित्) T2 G1 [अ]न्यत् (for [अ]न्ये). —(l 2) D5 T2 G2 M1.2 किंचित्, Cm g as above (for first केचित्) T2.3 G M1.3 [अ]न्यत् (for [अ]न्ये)]

13 For sequence in Ñ2 V B2.3 D5, cf v l 11. Ñ1 illeg for 13–14^{c} —^{a}) Ś1 Ñ2 B1—3 D2.3 तत्र चे (Ś1 चे), V D1.4 चेतत्र, D4 यत्र ते, D1.6.10 तत्रैव D9 चे यत्र, M2 ये ह्यत्र Ś1 D3.10.11 मधुपाला चे, Ñ2 V B D5 मधुपालाश्च (Ñ2 V1 D5 °स्ते) D1.4 मधुपालस्य, D9 मधुपालाः, M3 वनपाला स्यु —^{b}) D7 सुभटाः (for प्रेष्या) D1.4 च, M1 चै (for तु) Ś1 Ñ2 V B D2.5.6.9.11 दिशाः (D8 °स्याः) दधिमुखाज्ञया —Ś1 D2.3.10.11 transp 13^{cd} and 14^{cd} —^{c}) Ś1 D1—3.10.11 वानरैर्कपिभिर्भीमैः (D11 °र्भीमैः) —^{d}) T2 G2 प्रतिषिद्धा, G2 M3 °षिद्धा, Ct as in text (for °षिद्धा) —For 13^{cd}, Ñ2 V B D5 subst Ś1 D2.3.10.11 ins after 13^{ab}

1297* मार्गितवन्त आगस्य दान्तवार्यमाणा कुरुगमा ।

[Ś1 [अ]पितवन्त D5 [अ]ह्निवन्त (subst) D3 मार्गितवन्तो D2.11 सर्वे (for वान्) B2 आर्यमाणा D10 कुरुगमात्]

14 For sequence in Ñ2 V B2.3 D5 cf v l 11 Ñ1 illeg for B3 om 14^{ab} (for Ñ1 cf v l 13) Ś1 D2.3.10.11 transp 13^{cd} and 14^{ab} —^{a}) D1.4 तै, D1 G2 I1 तु, M2 स (for first च) D7.8 Ck t प्रकृष्टाश्च Ś1 V2 D2.10.11 तैश्च (V2 D1.6 तै श्च)कृष्टाश्च जानुभ्याः Ñ2 D5 तेऽपि क्षिप्ताश्च बाहुभ्याः V1 B2.3.4 तै क्षि(V1 अ)कृष्टाश्च बाहुभ्यां D5 ते चै विकृष्य जानुभ्यां —^{b}) Ś1 D2.3.10.11 मार्गांश्च T2 M1 तु (for च) —After 14^{ab}, Ñ2 V B2.3 ins, while B2 (owing to om) cont after 1297*

1298* ताड्यमाना दिशः सर्वा जग्मुर्भीत्या सुदुर्गमा ।

[Ñ2 V2 ताड्यमानास्य (hypm) B2 सर्वे (for सर्वा).]

—D5 om (hapl) 14^{c} – 15 —^{c}) Ñ2 V B D5 मधुर्वन परित्रस्ता (B2 °त्रस्त) —^{d}) T2 सर्वे (for सर्वा) Ś1 Ñ2 V B D2.5.6.10.11 सद्, D1.4 तत (for वयं)

15 For sequence in Ñ2 V B2.3 D5 cf v l 11 D5 om 15 (cf v l 14) —^{a}) Ś1 D2.3.10.11 तात (D11 बीला)बहुसूनुभिः, Ñ2 V B D5 हनूमतागराधीते (B1 °स्वा ते, B2.3 °स्तैर, B3 °रा) —^{b}) Ś1 चीत (for इत) Ś1 D10 हसो, Ñ2 V B D2.3.4.11 कृते, D1.4 च स्म (for बलात्) —After 15^{ab} Ñ2 V B2.3 D5 ins while Ś1 D2.3.10.11 ins after 15

1299* यद्वानस्तर कार्यं तद्भवान्वक्तुमर्हति ।

[B2 D5 वक्तुम् (for वक्तुम्) V2 B2.3 D5 मर्हति (sic) Ś1 D2.3.10.11 तस्य कर्तुमिहार्हसि (for the post half)]

—B3 om 15^{cd} —^{c}) Ś1 Ñ V B2.3 D1—3.10.11 वय कि(Ñ1 D3 ग, D5 हि)कृ(D11 इ)ष्टा जानुभ्यां (B1 बाहुभ्यां), D5 वय च वैर्मंसावैरै —^{d}) D1.4 मार्गांश्च, D2.10 मार्गांश्च (for मार्गं) T2 तु (for च) D11 देवमार्गानुदर्शिता

16 For sequence in Ñ2 V B2.3 D5, cf v l 11. —^{a}) D7.8 G1.2 तदा (for ततो) D1 धीमान् (for क्रुद्धो) —^{b}) T2 वेगवान् (for वनपस्) Ś1 Ñ2 V B D2.3.5.10.11 वनपालाधिपस्तदा, D1.4 वनपालस्तु वानरान् —^{c}) D5 ज्ञात्वा, D6.7.8 G1 दृष्ट्वा (for श्रुत्वा) —^{d}) Ñ1 D1.4 कपीन् (for हरीन्) Ś1 D10 दुरात्मानस्तवानरीन्, Ñ2 V1 B1 D5 स तत्रास्मात्स्यमस्त्र (D3 °स्त्र)वीन्, V2 D2 तावत्तात्स्यमस्त्र (V2 °स्त्र)वीन्, B2 D2.11 तत्र वात्माथ स्वस्वकपीन् (D2 °वदरीन्, D11 °वन्द्रीन्) ❀ Ct "सान्त्वयामास वान्हरीन्" इत्यनन्तर "एत गच्छत गच्छाम" इत्यत्र मध्ये केचित्श्लोका प्रक्षिप्ता । प्राचीनास्तथात्वस्य ❀

17 For sequence in Ñ2 V B2.3 D5 cf v l 11 —D5 om 17–27 —^{a}) Ñ D1.4.6 तदा (Ñ2 D5 समा)गच्छत V B2.3.4 D2.10.11 एहात (V2 प्रत्या)गच्छत, D1 एतागच्छत, D7.8 T1 G1.2 M2 Ck इहा (D7.8 Ck एत)गच्छत, T1.2 G2 M1 एते गच्छत (sic), M1 एते गच्छत, Ct as in text (for एता°) D1 एहागामे ❀ Cv गच्छाम इत्यात्मनि बहुवचनम् ।, Cg गच्छाम इति हैं साद्रि स्वेन बहुवचनम् । आत्मनि बहुवचनं ❀ —G1 M1.3

G 5 61 9
B 5 62 20
L 5 60 7

श्रुत्वा दधिमुखस्येदं वचनं वानरर्षभाः ।
पुनर्वीरा मधुवनं तेनैव सहिता ययुः ॥ १८
मध्ये चैषां दधिमुखः प्रगृह्य सुमहातरुम् ।
समभ्यधावद्वेगेन ते च सर्वे प्लवंगमाः ॥ १९
ते शिलाः पादपांश्चापि पाषाणांश्चापि वानराः ।
गृहीत्वाभ्यगमन्क्रुद्धा यत्र ते कपिकुञ्जराः ॥ २०
ते स्वामिवचनं वीरा हृदयेष्ववसज्य तत् ।
त्वरया ह्यभ्यधावन्त सालतालशिलायुधाः ॥ २१
वृक्षस्थांश्च तलस्थांश्च वानरान्बलदर्पितान् ।
अभ्यक्रामन्त ते वीराः पालास्तत्र सहस्रशः ॥ २२

om (hapl) 17ᶜ–28ᵃ —ᵇ) B1 4 D2 4 M3 बलदर्पितान्, B3 अतिदर्पितान्, D11 बलिगर्वितान्, B2 बलवानपि दर्पितान् —ᶜ) Ñ2 V B1 3 4 D2 6 10 11 M3 वारयिष्यामो, D7 (आ)वारयिष्यामि Ñ1 D1 4 वारयिष्यामहे भृत्या, T2 वारयिष्यामि यस्मात् —T1 3 om 17ᵈ–28ᵃ —ᵈ) Ś1 Ñ2 V B D2 6 10 11 अद्य (V2 B1 4 D2 11 °द्य) माणान्मधुवनम् Ñ1 D1 4 5 5 T2 मधुमानाप्मधुवनम् (Ñ1 °धुमान्, D1 6 °पूत्मान्), D3 पिबतो मधुर मधु —After 17 D1 4 read 19ᶜᵈ for the first time, repeating it in its proper place

[illegible] For sequence in Ñ2 V B1 2 4 D2 cf v l 11 D3 T1 3 G1 M1 3 om 18 (cf v l 17) Ñ1 om 18 D1 4 om 18ᵃᵇ —ᵃ) Ś1 Ñ2 V D1 4 4 D2 3 6 10 11 [पु]नर्, B2 [पु]न (for [पु]न) —ᵇ) Ś1 D2 3 10 11 पद्भ्यां (for वचनं) —D1 4 read 18ᶜᵈ (including star passage) after 21 —ᶜ) Ñ2 V B D4 मधुवनं पीत्वा (by transp) —ᵈ) T2 G2 M2 सहसा (for सहिता) —After 18 D1 4 ins 1 2 of 1300*

19 For sequence in Ñ2 V B1 2 4 D2, cf v l 21 D3 T1 3 G1 M1 3 om 19 (cf v l 17) Ś1 Ñ1 D1 3 10 11 read 19ᵃᵇ after 21 Then all except D2 11 repeat 19ᶜᵈ —Ñ1 illeg for 19ᵃ —ᵃ) D2 मध्य Ñ2 V B D4 6 6 T2 तेषा (for चैषा) —ᵇ) T2 शिला (for तरुम्) Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 प्रगृह्य सुमहत्(D1 °स)तरुम्, Ñ2 V B D4 गृहीत्वा पादपोत्तम(B2 °त्तमम्), D2 6 द्रुमवृक्ष महातरु, [illegible] प्रगृह्य तरसा तरु —D1 4 repeat 19ᶜᵈ here (cf v l 17) —ᶜ) Ś1 Ñ1 V1 D1 2 4 3, 10 T2(Ś1 D2 first time, Ñ1 D2 both times D1 4 second time) C1 समभ्यधावन्, B4 समेत्य शाद्गु, D1 4 (both first time) समापतन्त (for समभ्यधावद्),—ᵈ) Ś1 Ñ1 (both first time) ते सर्वे च (by transp), Ñ1 (second time) D1 2 [illegible] ते च (by transp) D1 6 (both second time) सर्वे चैव, D2 (first time, with hiatus) तथ (second time तेच) सर्वे D2 ते तु सर्वे (for ते च सर्वे) Ñ2 V B D4 सद्य (Ñ1 B3 °दि) ते द्रुतोत्तमैः —After 19ᶜᵈ (r.) D1 4 read 22 (including star passage)

[illegible] For sequence in Ñ2 V B1 2 4 D2, cf v l 11 D1 T1 3 G1 M1 2 om 20 (cf. v l 17) T2 repeats 20ᶜᵈ and 21 after 21 —ᵃ) Ś1 Ñ2 V1 B1 D1 3 4 10 11 T2 (both times) अता, Ñ1 B1 गते V1 गता D2 तालान् (for शिला) Ñ1 T2 (first time) पादपैश्च, Ś1 Ñ V B D1–4 5 7 9–11 T1 (first time) [अ]पि (for [पु]न) —ᵇ) Ś1 Ñ V B D1–4 7 9–11 अपि (for चापि) D3 G1 3 पाणिभिश्चापि (D2 °श्चैव) T1 (first time) पाषाणैरपि, T2 (second time) पाणिभिश्च M3 पर्वताश्चापि (for पाषाणाश्चापि) D2 वेगिन (for वानरा) —ᶜ) Ś1 D1 3 4 6 10 M1 [अ]भ्यागमन्, Ñ2 V B D2 6 11 [अ]भ्य (B1 [अ]भ्या) द्रवन् Ś1 D1 6 ता (for क्रुद्धा) —ᵈ) Ñ2 V B D2 हरिपुंगवा (B1 °पुंगवा) (for कपिकुञ्जरा).

21 For sequence in Ñ1 V B1 2 4 D2 cf v l 21 D1 T1 3 G2 M1 3 om 21 (cf v l 17) T2 repeats 21 here (cf v l 20) B1 D1 6 om 21–22 —ᵃ) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 T2 (both times) क्रुद्धा D1 वीरा (for वीरा) —ᵇ) Ñ2 V B1 2 D2 वै (for तत्) D1 4 (अ)वसज्य च, D11 [अ]वसाद्य T2 (first time) हृदये कोपसहित —ᶜ) D2 च (for हि) Ś1 Ñ1 D1 10 T2 (first time) द्रुतोऽपि (T2 °प) तथा सर्वे, Ñ1 V B1 4 D2 हरिश्रेष्ठाभ्यधावन्त, D2 3 11 द्रुतं तत्र (D2 तत्र) ह्यभ्य T2 (second time) पादपानाश्रयाताश्च —ᵈ) D2 T2 (first time) सालताल (by transp) [illegible] (अ)सिल्व (for शिला) —After 21, Ś1 Ñ1 D1 3 10 11 read 19ᵃᵇ, then all (except D2 11) repeat 19ᶜᵈ here —After 21, D1 4 read 18ᶜᵈ (including star passage)

22 For sequence in Ñ2 V B1 2 4 D2 cf v l 21 D3 T1 3 G2 M1 3 om 22 (cf v l 17) D1 4 read 22 (including star passage) after 19ᶜᵈ (r) Ñ1 V B D1 7 9 om 22 (for B1 D1 9 cf v l 21) —ᵃ) Ś1 वृक्षस्थान् (sic), Ñ1 स्तस्थ°, D2 सक्ष°, D3 तुल्य°, D1 3 11 स्थाने°) D2 om (hapl) (for तलस्थांश्च) —ᵈ) T1 बलवदर्पितान् Ś1 Ñ1 D2–4 10 11 पालि(Ś1 D10 तप, D2 बलि)दर्पितं तं (D2 पीड़ित), D1 अभ्याक्रामन्तो वीरा —ᵈ) Ś1 D10 तत्र (for तत्र) Ñ1 D1 4 महाबला (for सहस्रशः) —After 22, Ś1 Ñ1 D2–4 (D1 4 1 2 after 22 and 1 2 after 18ᶜᵈ) 10–11 T2 ins.

1300* बलाद्विवारयिष्यन्त वासेदुर्हरयो हरीन् ।
सहितोऽतद्भुगा क्रुद्धा मर्दयन्तो मुहुर्मुहुः ।

अथ दृष्ट्वा दधिमुखं क्रुद्धं वानरपुंगवाः ।
अभ्यधावन्त वेगेन हनूमत्प्रमुखास्तदा ॥ २३
तं सवृक्षं महाबाहुमापतन्तं महाबलम् ।
आर्यकं प्राहरत्तत्र बाहुभ्यां कुपितोऽङ्गदः ॥ २४
मदान्धश्च न वेदैनमार्यकोऽयं ममेति सः ।
अथैनं निष्पिपेषाशु वेगवद्वसुधातले ॥ २५
स भग्नबाहुर्विमुखो विह्वलः शोणितोक्षितः ।
मुमोह सहसा वीरो मुहूर्तं कपिकुञ्जरः ॥ २६
स कथंचिद्विमुक्तस्तैर्वानरैर्वानरर्षभः ।
उवाचैकान्तमागम्य भृत्यांस्तान्समुपागतान् ॥ २७
एते तिष्ठन्तु गच्छामो भर्ता नो यत्र वानरः ।
सुग्रीवो विपुलग्रीवः सह रामेण तिष्ठति ॥ २८
सर्वं चैवाङ्गदे दोषं श्रावयिष्यामि पार्थिवे ।
अमर्षी वचनं श्रुत्वा घातयिष्यति वानरान् ॥ २९ G 5.61.3 B 5.62.30 L 5.60.19

[(l. 1) D₁₀ T₁ निरात्यक्ष —(l. 2) D₁₀ दशौष D₁₁ T₁ सरशेष]

—Thereafter Ñ₁ D₁₀ ins an additional colophon

[*Sarga name* Ñ₁ D₁₀ दधिमुखक्षेप]

23 For sequence in Ñ₂ V B₁.₂.₄ D₆, cf v l 11 D₅ T₁.₃ G₁ M₁.₂ om 23 (cf v l 17) D₉ om 23-24ᵃ Ś₁ om 23 B₃ om 23ᵃᵇ —ᵇ) D₁₀.₁₁ सर्वे (for क्रुद्ध) —ᶜ) D₆.₁₁ सम्यद्रवंत Ñ₂ V B D₁.₁₀.₁₁ G₁.₂ सकुपा (for वेगेन) —ᵈ) Ñ₁ V₂ B₃ तथा D₁₂ कपि, D₆ G₁ Ms (for तदा)

24 For sequence in Ñ₂ V B₁.₂.₄ D₆ cf v l 11 D₅ T₁.₃ G₃ M₁.₂ om 24 (cf v l 17) D₉ om 24ᵃᵇ (cf v l 23) —ᵃ) Ś₁ Ñ₁ D₁-₄.₇.₁₀.₁₁ सवृक्षं च (by transp) Ñ₂ V₁ D₁-₃ D₁₀-₁₂ महाबाहुर —ᵇ) B₂.₃ D₁.₄ महाबल —ᶜ) Ś₁ Ñ V D D₁-₄.₇.₁₀.₁₁ वेगवत्स नि(D₁.₂.₄ वि)जघान —ᵈ) Ñ₂ B₁-₃ D₁ भुजाभ्यां (for बाहुभ्यां)

25 For sequence in Ñ₂ V B₁.₂.₄ D₆ cf v l 11 D₅ T₁.₃ G₂ M₁.₂ om 25 (cf v l 17) —ᵃ) Ś₁ Ñ V B D₁-₄.₇.₁₀.₁₁ मदात्वो न(Ñ₂ V B D₆ °थोपि) कुपा चक्र —ᵈ) T₂ मार्दे को, Cm c as in text (for मार्यको) Ñ₁ V B D₆ इति स्मरन्, D₁₂ मनोभव (for ममेति स) —ᶜ) B₂ तथा (for अथ) V₁ B₁ [ना]प (for [ना]पु) —ᵈ) Ś₁ Ñ D₁-₄.₇.₁₀.₁₁ वेगेन, B Ms वेगवान् (for वेगवद्)

26 For sequence in Ñ₂ V B₁.₂.₄ D₆ cf v l 11 D₅ T₁.₃ G₂ M₁.₂ om 26 (cf v l 17) —ᵃ) Ś₁ Ñ V B D₁-₄.₇.₁₀.₁₁ M₃ [क]स्मुखो(M₃ °मुखो) (for विमुखो) —Ś₁ D₁₂ om 26ᶜ-27ᵇ —ᶜ) Ñ V B₁-₃ D₁-₄.₁₁ स(Ñ₁ D₁₁ स)मुमोह महावीर्यो (B₂ °र्यो), B₁ D₆ T₂ मुमोह स(Ms च) महावीर्यो D₁₂ प्रमुमोह महावीरो —After 26 Ñ₂ V B D₆.₁ T₂ G₂.₃ M₂ ins

1301* स समाश्वास्य बलवानसुहृदो राजशासुक ।
वानरान्वारयामास हठेन मधुरेण च ।

[(l. 1) V₂ om स (subst) D₆ G₂.₃ M₂ सहसा, T₂ मतिमान् (for बलवान्) —(l. 2) B₂ स्वभावात् (for वानरान्) B₂ स्नेहे, D₆ हेठेन(sic) (for हठेन) D₆ T₂ G₂.₃ M₂ हठेन मधुमोदितान्(G₂ °वान्तान्) (for the post half)]

27 D₅ T₁.₃ G₁ M₁.₂ om 27 (cf v l 17) Ś₁ D₁₂ om 27ᵃᵇ (cf v l 26) —ᵃ) G₁ कथंचित्स(by transp) B₁.₄ D₁.₇ विमुक्तैस्त —ᵇ) D₆ om (hapl) वानरै —ᶜ) Ñ₁ B₂.₄ D₁₂ सोपरत III मासाद्य, M₃ स्थाधित्य (for मागम्य) Ś₁ D₁₂ समसाद्य तानरवीत् —ᵈ) Ś₁ D₁₀ वानरान्, Ñ₁ D₁₁ स्वान्भृत्यान्। B₁(marg also as in text) हरीस्तान्, D₁.₄.₁₁ G₂ तान्भृत्यान्(by transp), M₂ भृत्यान्स्वान्

28 T₁.₃ G₂ M₁.₂ om 28ᵃ (cf v l 17) —ᵃ) Ś₁ Ñ₁ D₁.₂.₄.₁₀.₁₁ तत्राप्यकतां, Ñ₂ V B D₆ समागच्छत(B₂ °त) D₁₂.₇.₉ G₂.₃ एते(D₆ °ता D₆ °त) गच्छत (for एते तिष्ठन्तु) —ᵇ) B₂ से, B₂ वै (for नो) B D₁-₄ D₁₀.₁₁ वानरा (B₂ °र) —Ś₁ om 28ᶜ-29ᵇ

☞ V₁ illeg from 28ᵈ up to 5.62.13ᵈ —ᵈ) Ñ₁ V₂ B D₁₀ रामेण सह (by transp) Ñ V₂ B D₁.₂.₄.₁₀.₁₁ धीमता (for तिष्ठति) —After 28 D₁ ins

1302* वीरं मधुवनं हेतिर्वीथमाणैर्दुरासदे ।
वक्ष्यामि च हरिश्रेष्ठ सुग्रीव सहराघवम् ।

29 Ś₁ om 29ᵃᵇ (cf v l 28) —ᵃ) Ñ₂ D₁.₄.₁₀.₁₁ सर्वं(D₁.₄ °वें) चापि, Ñ₂ V₂ B D₆ इमं(B₂ °मे) सर्वे, D₂ सर्वमपि (for सर्वं चैव) V₂ B₂ [अ]ङ्ग —ᵇ) Ñ₁ V₂ D₁.₂.₃.₇.₁₀.₁₁ T₁.₃ G M₃ श्रावयिष्यामि, Ñ₂ B D₆ आवश्यामोत(D₆ °ष), D₁₂ श्रावयिष्याम (for श्राव यिष्यामि) Ñ V₂ B D₁.₂.₄.₁₀.₁₁ वानरा —ᶜ) V₂ B₂ D₁.₁₁ अमर्षात्, D₂ अमर्षे, D₆ G₂ अमर्षि L(ed) अमर्षी Ś₁ D₁₂ न हि त Ñ₁ D₁-₄ च हि ता, Ñ₂ V₁ B D₆ न हि च, D₁₂ अपि तान् (for वचन) D₆ om श्रुत्वा —ᵈ) Ś₁ Ñ V₂ B D₁-₄.₁₀.₁₁ घर्षणं मर्षयि(D₆ मरहि)ष्यति

G 5 62 4 B 5 62 32 L 5 60 20 इदं मधुवनं ह्येतत्सुग्रीवस्य महात्मनः ।
पितृपैतामहं दिव्यं देवैरपि दुरासदम् ॥ ३०
स वानरानिमान्सर्वान्मधुलुब्धान्गतायुषः ।
घातयिष्यति दण्डेन सुग्रीवः ससुहृज्जनान् ॥ ३१
वध्या ह्येते दुरात्मानो नृपाज्ञापरिभाविनः ।
अमर्षप्रभवो रोषः सफलो नो भविष्यति ॥ ३२
एवमुक्त्वा दधिमुखो वनपालान्महाबलः ।
जगाम सहसोत्पत्य वनपालैः समन्वितः ॥ ३३
निमेषान्तरमात्रेण स हि प्राप्तो वनालयः ।
सहस्रांशुसुतो धीमान्सुग्रीवो यत्र वानरः ॥ ३४
रामं च लक्ष्मणं चैव दृष्ट्वा सुग्रीवमेव च ।
समप्रतिष्ठां जगतीमाकाशान्निपपात ह ॥ ३५
स निपत्य महावीर्यः सर्वैस्तैः परिवारितः ।
हरिर्दधिमुखः पालैः पालानां परमेश्वरः ॥ ३६
स दीनवदनो भूत्वा कृत्वा शिरसि चाञ्जलिम् ।
सुग्रीवस्याशु तौ मूर्ध्ना चरणौ प्रत्यपीडयत् ॥ ३७

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे षष्टितमः सर्गः ॥ ६० ॥

30 [a]) Ś1 Ñ2 D7.8.10.11 हिव, G1 यद (for इद) —T1 om 30[a]–32 B3 om 30[c]–31[b] —[b]) D1 रम्य (for दिव्य) —[d]) Ś1 Ñ V3 B3 D1–4.8.10.11 दे(Ś1 Ñ V3 D1 दे)वैरप्य(D11 °पि)धर्षितं, [illegible] देवैरपि दुरर्षितं, B3 देवैर्दैत्यधर्षितं

31 T3 om 31 B3 om 31[cd] (for both cf v l 30) —[a]) Ś1 Ñ2 D3–8.10 स वानर(D1.4 कानन)वासि सवान्(Ś1 D10 धीमान्) —[b]) D1.4 मनायुष D6 गतस्य (for गतायुष) ※ Cg गतायुष इत्यधिक्षेपवचनम् ※ —[d]) Ś1 Ñ1 D1–4.10.11 तीक्ष्णेन (for सुग्रीव) Ñ2 V2 D3–4 D6 ससुहृज्जनान्

32 T2 om 32 (cf v l 30) —[a]) Ñ2 V2 D3.7–8 वध्या (for वध्य) Ś1 Ñ1 D1–8.10.11 वधसेपा(D1.6 °प सेप) दुरात्मानां —[b]) D7 नृपाज्ञा परि, D3 राजशासन Ś1 Ñ1 D1.8.10 दूषिणो V3 V2 B D6 धर्षिण D1.4 नृपणात्, D7.8 M1.2 C1 षयिन (for भाविन) D11 नृपाज्ञापरिभारणात् —[c]) D5 शोष (for रोष) —[d]) D7.8 G1 M1 स्ते (for नो) —For 32[cd], Ś1 V1 V2 B D1–4.10.11 subst

1303* धर्षणात्संभवो रोषस्तैर्वा कारयिष्यति ।

[Ś1 V1 D10 धत(D10 °है)स्तं धरिष (sic) D11 धर्षणा सोऽयं Ñ1 V2 B D6 राजा (for रोषस्) and सर्वां वे(V2 °वानान्) कारयिष्यति (for the post half)]

33 [a]) Ś1 Ñ V2 B1–4 D1.3.4.6.8.10.11 M3 वनपालो D2 स्वान्वित (for महाबल) —[cd]) Ś1 Ś1 D1–4.10 समागम्य (D10 °मै), D11 T1 समेत्य (for समन्वित) Ñ2 V2 B D6 वानरैः सहितै (D6 °त) सर्वैर्जगाम हरिपुङ्गव

34 [a]) D3 निमिषान्तर —[b]) Ś1 समाप्तस्तु वनेशः Ñ2 D1–4.10.11 समाप्त स वनेश्वर, Ñ1 V1 B D6 स तु (B1.2 च) प्राप्तो वनेश्वर —[cd]) T2 M1 श्रीमान् (for धीमान्) Ñ2 V2 B D6 यत्रास्ते(B3 °स्ति) सह रामेण सुग्रीव सहलक्ष्मण ※ Ck "सुग्रीवो [illegible] वानर इत्य वक्तर" स शीलवचन " इति। अत्रापि श्लोकद्वयं प्रक्षिप्तम् ※

35 [ab]) Ñ2 V2 B1–3 D6 राघवं (for रामं च) Ś1 Ñ1 B4 D1–4.10.11 राघवं सहसुग्रीवं लक्ष्मणं च समी(B4 D2 °रि)क्ष्य स —Ś1 D10 om 35[c]–36 —[c]) Ñ2 V2 B D1–4 G2 M3 सर्वे Cm (g t as in text) (for सम) D11 सर्वे प्रतिष्ठा जगताम् —[d]) D1.4 आकाशाद् (for आकाशान्) D6 [illegible] (for ह)

36 Ś1 D10 om 36 (cf v l 35) —[a]) B4 D1.4 T2 G1 M3 स निपत्य Ñ2 V2 B D6 महाबाहु D1.4 सर्वे वीर, D10.11 महावीर (for °वीर्य) —[c]) D3.8.11 सह (for पालै) —[d]) Ñ2 V2 B D1.4 वनपालाधिपस्तदा (B1 °पा, D3 °त)

37 [a]) Ñ1 बाहुभि Ś1 V1 D1–4 D6 तव B4 सर्वे (for भूत्वा) —[c]) Ś1 D3.8.9 G1 [क]रौ (D3 के) V1 D6 ततो V3 तदो, T1.2 G2.3 [च]रणौ (for तुग्रौ) D5 पादौ (for मूर्ध्ना) —[d]) Ś1 V1 D3.8.10.11 शिरसा पीडय D1.4 G2 प्रत्यपीडयत् D1 शिरसा पीडयामास ※ Cg वन्दितवान् वनपालकैश्च सहेत्यर्थः ※ —After 37, Ś1 V1 V2 B D1–4.6.10.11 ins

1304* स तं कर्णेविपक्षरिपित्विपुत्र
सर्वोऽयं राज्ञा प्रहतो हरीश्वरात् ।
निषिद्धकामान् वनं न भग्नं
मधूनि भुक्तानि च सर्वतो ॥

६१

ततो मूर्ध्ना निपतितं वानरं वानरर्षभः ।
दृष्ट्वैवोद्विग्नहृदयो वाक्यमेतदुवाच ह ॥ १
उत्तिष्ठोत्तिष्ठ कस्मात्त्वं पादयोः पतितो मम ।
अभयं ते भवेद्वीर सत्यमेवाभिधीयताम् ॥ २
स तु विश्वासितस्तेन सुग्रीवेण महात्मना ।
उत्थाय च महाप्राज्ञो वाक्यं दधिमुखोऽब्रवीत् ॥ ३
नैवर्क्षरजसा राजन्न त्वया नापि वालिना ।
वनं निसृष्टपूर्वं हि भक्षितं तच्च वानरैः ॥ ४
एभिः प्रधर्षिताश्चैव वारिता वनरक्षिभिः ।
मधून्यचिन्तयित्वेमान्भक्षयन्ति पिबन्ति च ॥ ५ G 5 63 6 B 5 63 6 L 5 62 6

[(l 1) B1 विमुक्तं (for विमुक्त) Ñ1 कपिभिर्मुक्त —(l 2) B1 रावे (for राजा) Ñ2 V2 B D2 हरिमुखेन (B3 4 6 °मुख) (for वक्त्रो हरीणाम्) —(l 3) Ñ1 चर (for चर) —(l 4) [redacted] तेरेव D3 चिरसि (for भुक्त्वानि) B1 (in also as above) भक्षयसि (for भक्षितानि)]

Colophon Ñ2 om , V2 illeg for colophon. —*Sarga name* Ś1 D1 4 10 11 मधुवनविलोपनं (D1 4 °म), Ñ2 V2 D2 दधिमुखागमनं, B2 मधुवनविध्वसने दधिमुखवाक्यं, B3 4 मधुवनविध्वसने (B2 °म), B6 दधिमुखसमागमनं, D3 मधुवनविशेषणे सुग्रीवनिवेदनं , D5 मधुवनविलोपनं —*Sarga no* (figures words or both) D1 2 4 10 11 om Ś1 Ñ2 63 V2 53 B2 3 D5 7-9 T2 3 G M1 2 62 B3 58, B4 67, D2 66 D6 64 T1 M3 61 —After colophon D3 concludes with राम. G M1 2 श्रीरामाय नमः

61

V1 illeg for Sarga 61 (cf v l 5 60 28) Ñ2 cont the previous sarga

1 a) B1 [स]निपतित (for निप°) —b) Ñ2 V2 B D2 स(D2 च) हरीश्वर (V2 °र) (for वानरर्षभ) Ś1 Ñ1 D1-4 10 वनपाल कपी(Ś1 D3 10 हरी)श्वर (D1 4 °र), D11 वनपाले महाकपि —c) V2 चाविग्न , B2 4 [ए]वाविग्न (for [द]वोद्विग्न) Ś1 Ñ1 B2 D1-4 10 हृदय (for हृदयो)

2 b) D3 पतित पादयोर् (by transp) —cd) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 वृद्धि(D11 यद्दि) त वीर, Ñ2 V2 D2 त ददानीह(V2 °ति), D5 7 9 T2 G2 M3 ते प्रदास्यामि D6 G1 M1 तेभय वीर (for ते भवेद्वीर) B3 4 D2 कृ(D4 व) दामि तेभय वीर (for °) Ś1 Ñ V2 B2 3 D1-4 6 11 तत्त्वम्, D10 तत्त्वतम् (hypm) T2 G2 M3 सर्वम् (for सत्यम्) B1 4 अभय ददामि ते वीर उच्यमेवाभिधीयताम् *&c.* Ck ' मधुर्ण त दधिवीर' इत्य पाठ *&c.* —After 2 Ś1 Ñ V2 B D1-4 6-11 T2 ins

1305* किं संभ्रमाद्धितकरं ब्रूहि यद्वक्तुमिच्छसि ।
कच्चिन्मधुवने स्वस्ति श्रोतुमिच्छामि वानर ॥

[(l 1) B2 किमर्थ मां (for किं संभ्रमाद्) D1 2 हि नतुप्स्व (sic) D2 11 त्विदि(D11 °तु)कस्तव D6-8 T2 C1 हित सुख (for हितकरं) D2 न साध्यस्त्वत कार्यं (for the prior half) Ñ2 V2 B1-4 D2 मनसा D11 कुरु (for वक्तुम्) B2 D5 7-8 T2 C1 महति (for स्वस्ति) —(l 2) B1 D2 m कच्चित्, D1 4 किंचित् (for कच्चित्) B1 -वन (for -वने) D2 भूत्व (for वानर)]

3 a) Ś1 Ñ1 D1-4 7 9-11 समाश्वासितस्तु B1 2 D2 तु विश्वासितस्तु, B2 तु प्रत्यायितस्तु (for तु विश्वासितस्) —c) Ś1 Ñ2 D1 3-4 7-11 T2 G1 M1 2 स(D11 M1 2 सु) महाप्राज्ञे, [redacted] V2 B D2 [स]हि महाप्राज्ञो, D3 सहसा प्राज्ञो M3 स महाप्राज्ञ (for च महाप्राज्ञो) D1 उत्थाय तत्रो ऋषिमान् (sic)

4 a) T1 नै ** (for नैवर्क्ष) Ś1 Ñ1 D1 2 10 11 ऋक्षराजेन वत्सर्व, Ñ2 V2 B D2 ऋक्ष(B4 सर्वक्ष)पतिना तात, D1 4 ऋक्षराजेन सर्वात्मन् —b) Ñ1 B3 4 D1-4 च (for [न]त्रि) Ñ2 D2 T1 2 G2 न त्वया वालिनापि वा —c) Ñ2 B1(before corr) 2 3 D2 वन(B2 °ति)सृ, V2 B2 प्रसृष्ट , B1(after corr) D2 प्रसृष्ट, D1 2 3 4 M2 विसृष्ट , D2 3 विसृष्ट, D11 विविष्ट , G2 as in text (for निसृष्ट) V2 D2 4 ते , D3 M2 वत, M3 तु (for हि) —d) D2 4 भक्षितं, Cg L as in text (for भक्षित) T2 त तु, M3 तव (for तच्च) Ś1 Ñ V2 B D1-4 6 10 11 वानरैस्तद्विनाशितं —After 4 D5-8 C1 ins 1306*

5 a) D5 7 9 M3 C1 प्रधर्षमाणा च D3 V1 प्रदृष्य प्रमाथ(V1 °से) (for प्रधर्षिताश्चैव) —b) G1 M1 2 वानरा, G1 as in text (for वारिता) D5 9 C1 वारित वन पालके —c) [redacted] त (for [ए]मान्) D3 9 C1 सादन्ति विलपन्तश्च —G2 repeats erroneously 5cd–6ab after 6ab —d) D2 9 पपौ तस्मात् Cm g as [redacted] text (for पिबन्ति च) —For 5 Ś1 Ñ2 D1-4 10 subst D1 1 C1 ins after 4 D11 cont after 1307*

1306* न्यस्यतामयमहं चैवास्तर्हेमिरं जादि ।
भक्षितिस्य तु मया हृष्टा यदच्छति त पिबन्ति च ॥

[D6 om l 1 —(l 1) D11 निवारयन् Ś1 Ñ2 D1 10 चैवाह् D2 8 मानि((for चैवाह्) Ñ2 महिषो (for महेषि) D1 4 -वालिभि D5 11 चोदरैः (for जातिभि) D8 निवारयन मपि मां भक्षयन्ति प्रलयै —(l 2) D1 2 4 भक्षयित्वा D11

G 5 63 10 B 5 63 8 L 5 61 7 शिष्टमत्रापविध्यन्ति भक्षयन्ति तथापरे ।
निवार्यमाणास्ते सर्वे भ्रुवौ वै दर्शयन्ति हि ॥ ६
इमे हि संरब्धतरास्तथा तैः संप्रधर्षिताः ।
वारयन्तो वनात्तस्मात्क्रुद्धैर्वानरपुंगवैः ॥ ७
ततस्तैर्बहुभिर्वीरैर्वानरैर्वानरर्षभाः ।
संरक्तनयनैः क्रोधाद्धरयः संप्रचालिताः ॥ ८
पाणिभिर्निहताः केचित्केचिज्जानुभिराहताः ।
प्रकृष्टाश्च यथाकामं देवमार्गं च दर्शिताः ॥ ९

वतिक्रम्य च (for भर्त्सितस्तु) D2.11 मा सर्वे, D8 मां दृष्ट्वा (for मां दृष्ट्वा) Ñ2 च तरसा (for त्रिनि च)]
while Ñ2 V2 B Dc.11 subst. for 5

1307* बहुश सहितैः सर्वैर्हनुमत्प्रमुखैः कपिः ।
दृष्ट्वा मधुवनस्यैव सर्वतःसानमब्रवत् ।

[(l 2) V2 B4 सुभिः (for °है) V3 D6 कपि (for कपि) D11 मधुवनमुखे सर्वैर्वैरैश्चानिर्दर्शैः]

—Ñ2 V2 B2.3.4 D6 cont

1308* मया चैवैः समेतेन वानरैर्वानराधिप ।
प्रतिषिद्धा वनात्तस्य भक्षयन्ति स्म वानराः ।

[(l 1) V3 B1 D6 च मे, B4 चैनम् (for चैवैः) V3 वानरर्षभ —(l 2) Ñ2 D6 वनात्तत्]

6 G1 repeats 6ab (cf v l 5) —a) D6 T1 G2.3 M1 शिष्टमात्र (sic) Cg as in text (for °मत्र) —b) G1 उदा (for तथा) —c) M1 मोक्षम् (for सर्वे) —d) D1.3 G1 Ck t भ्रुकुटिं (D6 G1 °टीं), T1.2 G2.3 M1 भ्रुवौ वै, M2 भ्रुवौ चैव (for भ्रुवौ वै) —For ■ Ś1 Ñ2 D1.3(marg)-6.10.11 subst

1309* केचित्तु रोषात्पतन्ति विक्षिपन्ति तथापरे ।
मधुरमन्ये परे मद्दा सुखोऽन्ये विक्षिपन्ति च ।

[(l 1) Ś1 D10 च (for तु) D1.11 तेषात्र (for तु रोषात्) —(l 2) D3.5 परा (for [अ]परे) D11 कृता (for कृता) D2.4 सुखेन (D3 °ने) (for सुखोऽन्ये) D2 न (for च)]

—Thereafter they cont

1310* इत्येवमभिसंक्रुद्धा सवहार प्रवर्तिरे ।
ते मया प्रतिषिद्धाश्च मर्दयन्ति वनौकसाः ।
अति चैवोपमुह्यस्ताश्च कुर्वन्ति परस्पर च।

[(l 1) Ñ2 अभिषेकम् D10 अभिसंकृत्य (for अभिसंक्रुद्धा) Ś1 D2.10 प्रकुर्वते (for प्रवर्तिरे) —D11 om l 2 —(l 2) Ñ1 D3.4 प्रतिषिद्धाश्च (Ñ1 °तु D5 °ति D6 °तो) (for प्रतिषिद्धाश्च) D5 भक्षयते (for भक्षयन्ति) —Ś1 Ñ1 D1.4 om l 3 —(l 3) D6 [अ]भ्यवहार (for [उ]पभुह्य)] —For 6 V2 V3 B D6 subst and read after 8

1311* दन्तैः स्वादन्ति कपिवा भक्षयन्ति स्म चापरे ।
मधुरमपरे लोपात्कृत्वैवाप्यवर्जयन् ।

[(l 1) B4 न (for च) V2 V3 भक्षयति (for भक्षयन्ति) —(l 2) Ñ2 V3 B4 म(B4 मा)धुरम(V3 °रम)परे लोपात्; B2 भक्षयन्ते लोपात् (for the prior half) Ba वानरेषु (for भूवेषु) Ñ2 [अ]नादरम् (for [अ]वर्जयन्)]

7 a) Ś1 Ñ V2 B D1.3.6.10.11 बहु तु (Ś1 Ñ1 D2.11 च) संरब्धतरा (Ś1 Ñ1 D2.3.10.11 °रम्) —b) V1 ह्येते D2.5 T2 तदा (for तथा) Ś1 Ñ1 D2.4 स (Ñ1 प्रधर्षितः, Ñ2 V3 B D6 नाशिता वने (V3 वनं) (for संप्रधर्षिताः) B4 तथा च नाशित वनं, D6 तथा न वनवारितम् —Ñ2 D2.4 om 7c-9b —c) D2.5 T2 निवार्यन्तो (for वारयन्तो) —D6 reads 7d in marg —For 7cd Ś1 Ñ2 V3 B D2.6.10.11 subst

1312* वारयामि स्म बाहुभ्यां सहितैर्वनगोचरैः ।

[Ś1 D2.10 निवारयामि, V3 B3 D11 वारयाम स्म B4 D6 वारयमाण (for वारयामि स्म) V3 D6 तद् तैः B1.4 D6 सहितैर्, D6 सर्वाद् (for सहितैर्) Ś1 D2 गोचरैर् (for °गोचरैः)]

8 Ñ1 D1.4 om 8 (cf v l 7) —a) Ś1 D1 सर्वैर् V3 वानरैर्, B वीरैर् D5.11 बहुभिर् D6 क्रुद्धैर् D6 सर्वैर् (for वीरैर्) —b) Ś1 Ñ2 V3 B D2.3.6.10.11 क्रोधाद्धि च D6 T2.3 G1.3 M1 वानरर्षभ (G2 °र्षै) —c) D6 सरक्त (for संरक्त) Ś1 D2.10.11 क्रूरैर्, B4 कोपाद्, ■ T1 M1 कुबेर D6 दर्पात् (for क्रोधाद्) —d) D2.5 T2 सहर्षैः (T2 °र्षैःदि) रात M1.2 प्रवि (M1 से प्र) चालिता (for संप्रचालिता) Ś1 बहु प्रयुत चालित, Ñ2 V3 B D2.6.10.11 बहुसुतरुत (B2 °र सुहुरारि) चालित, D6 V3 प्रहर्षसंप्रचालिता —After 8, Ñ1 V3 B D6 read 1311*

9 V1 D1.4 om 9ab (cf v l 7) —a) Ñ1 B D1 बाहुभ्या, V3 नखैस्तु (for पाणिभिर्) —d) V3 B D6 मुष्टिभिर् (for जानुभिर्) —For 9cd, Ś1 D1.10 subst

1313* °भाश्च कृष्यमाणाश्च जानुभ्या विनिपातिताः ।

[D2 च विनिपिष्टो, D11 दि हताद्यु (for कृष्यमाणा) D11 च (for ति)]

—M1 illeg for 9cd —c) Ś1 V1 B1.4 T2 G1 मद (B4 °टु)प्लवा, D1-3.11 प्रकृष्टं (D2.3.11 °ष्टा) D11 प्रहृष्टश्च (for प्रकृष्टाश्च) Ñ2 V3 D1.3 G M1 च तदा (V3 °दा) (for च यथा) D2.4 -कालं (for -कामं) Ñ1 D6 प्रहृष्टा सूयथा काम —d) V3 मार्गं B4 -मार्गे, D2.11 मार्गम् (for मार्गं) Ś1 वर्जिता, D1-3.10.11 दर्शित (for दर्शिताः) —After 9 Ñ2 V3 B D6 ins.

1314* इत्येवमभिसंक्रुद्धा भवद्धारमकुर्वत ।

एवमेते हताः शूरास्त्वयि तिष्ठति भर्तरि ।
कृत्स्नं मधुवनं चैव प्रकामं तैः प्रभक्ष्यते ॥ १०
एवं विज्ञाप्यमानं तु सुग्रीवं वानरर्षभम् ।
अपृच्छत्तं महाप्राज्ञो लक्ष्मणः परवीरहा ॥ ११
किमयं वानरो राजन्वनपः प्रत्युपस्थितः ।
कं चार्थमभिनिर्दिश्य दुःखितो वाक्यमब्रवीत् ॥ १२
एवमुक्तस्तु सुग्रीवो लक्ष्मणेन महात्मना ।
लक्ष्मणं प्रत्युवाचेदं वाक्यं वाक्यविशारदः ॥ १३

G 5 63 16
B 5 63 15
L 5 61 13

[V3 om from संप्रहारम् up to the prior half of 1315* B3 भग्नेर्णे (for भग्नेन)]

— Ñ2 V2 B D4 cont while Ś1 D10 11 ins after 9

1315* ते सर्वे परमक्रुद्धैर्वनपालाश्च मामकाः ।

[V3 om the prior half D11 कुर्वे (sic) (for सर्व) B ते सर्वे (D4 सर्वे ते) परमक्रुद्धैः (for the prior half) B3 मामकः (for मामकाः)],

while D8 ins after 9

1316* ततोऽहमिह संप्राप्तस्त्वत्सकाशमरिंदम ।
वानरेशा महाप्राज्ञा महाबल महाद्युते ।

10 D1 4 om 10ab — a) Ś1 Ñ1 D8 10 11 अस्मि हताः, Ñ2 D4 तैर्निहता, B1 पूर्वेहत्य, D5 ते निहता, G2 एव हता (for एते हताः) Ś1 Ñ1 V2 B1 2,3 D2 6 10 11 शूरेश (for शूराः) B3 शूराशैव (for हताः शूराः) D2 पूरास्तिमस्ता कुरेश — b) Ś1 D10 भर्तरि तिष्ठति (by transp) [illegible] तमपि तिष्ठसि (for तिष्ठति भर्तरि) — c) D1 सद, D5 तस्य, D6 सर्वं (sic) M1 चैतत् (for चैव) — d) D1 प्रकामं (for °म) Ś1 Ñ1 D1 4 10 तु (D5 तैः) भक्षितं, Ñ2 V2 B D4 स्तु (Ñ2 ते तु, B1 तथ) भक्षितं, D5 6 तेन भक्ष्यते, [illegible] मधुवर्णं (sic), T1 2 तैः प्रभक्ष्यते (for तैः प्रभक्ष्यते)

11 a) B2 विज्ञाप्यमाने (for °मानं) Ñ1 B1 2 3 D2 3 5 T2 3 M2 3 स (for तु) — b) Ś1 Ñ1 D10 M1 वानरे(Ñ1 °रो)न्द्र, D1 4 11 गुरुतोर (for वानरर्षभम्) — c) Ś1 Ñ1 B2 D2 8 10 11 अपृच्छत्स (D1 10 11 °त्तु), Ñ2 V2 B1 3 D2 G2 M1 3 अपृच्छत T2 समपृच्छ, G3 मपृच्छन्तं (corrupt) (for अपृच्छत्तं) Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 महातेजा (for महाप्राज्ञो)

12 a) B2 D2 अयं (for अयं) T1 2 वनपो (for वानरो) — b) T1 2 G1 भवत (for वनप) D2 त्वाम् (for प्रति) Ñ2 V2 B D4 वनपाल (V3 °ल) समागत (V3 °ता) G3 भवत प्रत्यवस्थित — c) Ś1 Ñ1 B1 D1-4 7 9-11 T1 2 G1 किं चार्थम्, Ñ2 B2 कस्यार्थम्, V2 केचार्थम् (sic), D2 कमार्थम्, Cr as in text (for कं चार्थम्) D2 अभिनिर्देश, G2 Ck °दिश्य (for °र्दिश्य)

13 b) D2 लक्ष्मण परवीरहा — c) B1 °लक्ष्मण (for °णं) — d) B2 विचारद् T1 G2 विद्या वा (for विशारद)

☞ In Ś1 Ñ1 D1-4 10 11, the sequence of stanzas 14-24b (along with substitutes and insertions) is so complicated that it is given separately in a tabular form for the guidance of the reader and is mostly ignored in the Critical Apparatus

Tabular Conspectus of the sequence of stanzas 14-24b in Ś1 Ñ1 D1-4 10 11

Ś1	Ñ1	D1 4	D2	D3	D10	D11
14ab	14ab	14ab	14ab	14ab 19ab 19cd	14ab 16a 19cd	14ab 29cd 19ab
19cd	19cd					
14cd	14cd					
1317*	1317*	1317* (14cd)	1317* (14cd)	1317* (14cd)	1317* (14cd)	1317* (14cd)
15	15	15	[illegible]	15	15	15
l 1, l 2, l 3, l 4 of 1318* (20)	l 4 of 1318*	l 4 of 1318*	l 4 of 1318*	l 1, l 2, l 3, l 4 of 1318* (20)	l 1, l 2, l 3, l 4 of 1318* (20)	l 1, l 2, l 3, l 4 of 1318* (20)

Ś1	Ñ1	D1 a	D2	D3	D11	D12
1319*	1319*	1319* (only D1)	1319*	1319*	1319*	1319*
l 2 of 1320*			l 2 (first time) of 1320*	l 2 of 1320*	l 2 of 1320*	l 2 of 1320*
					l 3-4 of 1320*	
16 – 18	16 – 18	16 – 18	16 – 18	16 – 18		16 18
19^{ab}	19^{ab}	19^{ab}				
19^{cd} (r)	19^{cd} (r)	19^{cd}				
21^{ab}	21^{ab}		21^{ab}	21^{ab}		21^{ab}
21^{cd}	21^{cd}	21^{cd}	21^{cd}	21^{cd}		21^{cd}
	l 1 l 2 l 3 l 4 } of 1320* (22 23)	l 1 l 2 l 3 l 4 } of 1320* (22-23)	l 1 l 2 (second time) l 3 l 4 } of 1320* (22 – 23)	l 3 of 132 *		l 3 l 4 } of 1320*
	l 1 l 2 l 3 } of 1321*	l 1 l 2 l 3 } of 1321*	l 1 l 2 l 3 } of 1321*	l 3 of 1321*	l 1 l 2 l 3 } of 1321*	l 1 l 2 l 3 } of 1321*
	l 2 l 3 l 4 (r) } of 1318* (20)	l 2 l 3 l 4 (r) } of 1318* (20)	l 2 l 3 l 4 (r) } of 1318* (20)	l 2 (r) l 3 (r) l 4 (r) } of 1318*		l 2(r) l 3(r) l 4(r) } of 1318*
	l 1 l 2 } of 1319* (r)	l 1 l 2 } of 1319* (D1 r)	l 1 l 2 } of 1319* (r)	l 1 l 2 } of 1319*(r)	l 2 (r) of 1319*	l 1 l 2 } of 1319* (r)
	l 1 l 2 l 3 l 4 } of 1320* (r)	l 1 l 2 l 3 l 4 } of 1320* (r)	l 1 (r) l 2 (third time) l 3 (r) l 4 (r) } of 1320*	l 1 l 2 (r) l 3 (r) l 4 } of 1320* (22 23)	l 1 l 2(r) l 3(r) l 4(r) } of 1320* (22-23)	l 1 l 2(r) l 3(r) l 4(r) } of 1320* (22-23)
24^{ab}	24^{ab}	24^{ab}	24^{ab} 19	24^{ab}	24^{ab}	24^{ab}

आर्य लक्ष्मण संप्राह वीरो दधिमुखः कपिः ।
अङ्गदप्रमुखैर्वीरैर्भक्षितं मधु वानरैः ॥ १४
नैषामकृतकृत्यानामीदृशः स्यादुपक्रमः ।
वनं यथाभिपन्नं तैः साधितं कर्म वानरैः ॥ १५
दृष्टा देवी न संदेहो न चान्येन हनूमता ।
न ह्यन्यः साधने हेतुः कर्मणोऽस्य हनूमतः ॥ १६
कार्यसिद्धिर्हनुमति मतिश्च हरिपुंगवे ।
व्यवसायश्च वीर्यं च श्रुतं चापि प्रतिष्ठितम् ॥ १७
जाम्बवान्यत्र नेता स्यादङ्गदश्च बलेश्वरः ।
हनूमांश्चाप्यधिष्ठाता न तस्य गतिरन्यथा ॥ १८
अङ्गदप्रमुखैर्वीरैर्हतं मधुवनं किल ।
विचित्य दक्षिणामाशामागतैर्हरिपुंगवैः ॥ १९
आगतैश्च प्रविष्टं तद्यथा मधुवनं हि तैः ।
धर्षितं च वनं कृत्स्नमुपयुक्तं च वानरैः ।
वारिताः सहिताः पालास्तथा जानुभिराहताः ॥ २०　G 5 63. 19 B 5 63. 21 L 5 61. 31

14 Ñ2 V3 B D6 om 14–18 —ab) T3 वत्स (for आर्य) Ś1 Ñ1 D1–4. 10 11 अथ लक्ष्मण यथासो वचनं श्रुणु कारणं —b) Ś1 Ñ1 T3 तु (Ś1 वी)रै मधुवनं महत् (T3 किल) ※ Ch. अङ्गदेत्यादि। व्यवसायविशेषणैर्हेतुगर्भैर्मुख्यत्वं ज्ञातमित्याशयः किमेति योजना। उक्तार्थस्यैव विवरणं नैषामित्यादि ※ —For 14cd, D1–4. 10 11 subst., while Ś1 Ñ1 ins after 14ab

1317* आख्याति वाङ्गदमुखैर्वनिरैरीश भक्षितम् ।

(D2 मानमुखैर्, D3. 4 वानराधास्(D6 °मुख)स्तु, D11 सत्र वाच तु (for वानरमुखैर्).)

—After 14, D6 reads 19a–20b, T3 reads 19a–20d for the first time here, repeating them in their proper place while M3 reads 19cd.

15 Ñ2 V3 B D6 om 15 (cf v l 14). G3 om (hapl) 15 —a) Ś1 D10 नैषाम्, D3 नैषाम् (for नैषाम्) Ś1 Ñ1 D1–4. 7 9–11 G1 कार्याणाम् (for कृत्यानाम्) —b) Ś1 D10 नैवश (for ईदृश) Ś1 Ñ1 D1–4. 7 9 10 T3 व्यतिक्रम (for उपक्रम). D11 वार्द्धिकाय व्यतिक्रम (sic) —After 15ab, M3 reads 20a–c —c) M3 यथा (for यथा) D8. 6 M3. 3 Cm [अ]भिष पन्नास्ते, T1 [अ]भिविष्टास्ते, G1 [अ]भिपन्ना ते (for [अ]भिपन्न तैः) Ś1 D1. 9 10 Ch. c अत्र यदृभिपन्नास्ते, Ñ1 D1. 3. 6 11 यदुपभुक्त(D3 °मुख)पन्नास्ते.—d) Ś1 Ñ1 D4. 10 11 वैर्युर, D1 3 वै ध्रुव, D2 3 9 तद्युक्तं (for वानरैः) —After 15, D1–4 T3 ins l 4 of 1318*

16 Ñ2 V3 B D6 om 16 (cf v l 14) D10 om 16–18 —a) Ś1 Ñ1 D3 दृष्टा तु(D3 च) मन्ये वैदेही, D2. 4 दृष्टा च(D4 तु) मन्ये वैदेही, D3 11 दृष्टा(D5 °ष्टा) मन्ये च वैदेही(D8 °ही) —c) G1 न ह्यस्य (for न ह्यन्य) —d) D1 महात्मन (for हनूमत) Ś1 Ñ1 D1–4. 7 कर्म णस्सिद्धियो भवेत्

17 Ñ2 V3 B D6. 10 om 17 (cf v l 14 and 16) —ab) D1 T1 M1. 3 हनूमत कार्यसिद्धिर्, G1 हनूमति हि सिद्धिश्च (for a) M3 मधुना हरियूथपे (for b) Ś1 Ñ1 D1–4. 7 11 हनुमतो हि (D1 °ति च) सिद्धि(D1 2. 4 °द्ध)श्च कर्मैव(D1 कार्ये च)स्तिर्गत च, D4 T1. 3 G2. 3 M3 °सिद्धिर्मतिश्च वभिन्नासमपुंगवे ※ Cr "कार्यसिद्धिर्मतिश्चैव वभिन्नाश्मरपुंगवे" इति पाठः ※ —c) D1 T1 G1. 3 M व्यवसाय (for °यश्च) D1. 11 वीर्यश्च (for वीर्यं) —d) Ś1 Ñ1 D1–4 11 M3 सुर्व(M3 °र्व)तेज [illegible] मृत (Ñ1 प्रभं).

18 Ñ2 V3 B D6. 10 om 18 (cf v l 14 and 16) —a) G1 यत्र (for यत्र). —b) D11 अंगदश्च (for °दश्च) Ś1 Ñ1 D1–3. 7 9 11 G1 M3 महाबल, D1 हरीश्वर, T3 बलाधिप (for बलेश्वर) —c) Ś1 Ñ1 D1–4 11 प्रतिष्ठा(D11 °ष्ठा)ता (for [अ]प्यधिष्ठाता) T1 तु . . . . ता —d) Ś1 Ñ1 D1–3 7–9. 11 T3 G1 मत (for तस्य)

19 a) D1 हत्वा (for हत) Ñ2 B D4. 11 वनं, V3 D11 सहसा (for किल) —T3 repeats 19cd (cf v l 14) D6 reads 19a–20b after 14 M3 reads 19cd after 14 ※ Cv अङ्गदप्रमुखैरित्यादि सुग्रीव वाक्यात्प्राक् दृष्टा देवीत्यत्र अङ्गदप्रमुखैःप्रमुखैर्वीरैर्त मधुवनं विचित्यादिश्लोक, आगतैश्चेत्यर्धं । प्रसङ्गपतितत्त्वेन द्रष्टव्या समर्पणीयम् ※ —c) V3 B2 D1. 3. 11 G1 विचित्य (for विचित्य).—d) M3 आगत (for आगतैर्) Ś1 Ñ1 (Ś1 Ñ1 first time) V3 B1. 3. 4 D1. 3. 11 T1. 3 G1. 3 हरियूथपैः , Ś1 Ñ1 (both second time) D1. 4 कपिसत्तमैः , Ch. as in text (for हरिपुंगवै) D6 वानर स हरीश्वर

20 T3 repeats 20a–d (cf v l 14) D1 reads 19c–20b after 14 M3 reads 20a–d after 15ab —a) D6 प्रविष्ट तु, T1. 3 G1 [अ]प्य(T3 °प्य)स्य तद्, T3 (first time) प्रहृष्ट तद्, G1 M3 प्रमथित (for प्रविष्ट तद्) D1 आनेन्द्राय प्रहृष्टाः G1 अन्यैःप्रविष्टं तद् (sic).—b) D1 T1. 3 G1 हृतं (for यथा) —c) D6 उद्युक्त (for °युक्त) D1. 3 तु (for च) T3 (first time) भक्षितं मधु वानरैः T3 damaged from here up to 20f.—e) T3 G1 वारिता , Ch. as in text (for वारिता) D1 T1 M1. 3 वारयत्त्य सहितान्, D1. 3 धर्षिता वनपालास्ते —f) D1. 6 G1 सदा M3 पाला (for तथा) —For 20,

Ś1	Ñ1	D1.4	D2	D3	D10	…
1319*	1319*	1319* (only D1)	1319*	1319*	1319*	13[illegible]
1 2 of 1320*			1 2 (first time) of 1320*	1 2 of 1320*	1 2 of 1320* 1 3-4 of 1320*	1 2 of 13[illegible]
16 – 18	16 – 18	16 – 18	16 – 18	16 – 18		16 – 1[illegible]
19^{ab}	19^{ab}	19^{ab}				
19^{cd} (r.)	19^{cd} (r)	19^{cd}				
21^{ab}	21^{ab}		21^{ab}	21^{ab}		21^{ab}
21^{cd}	21^{cd}	21^{cd}	21^{cd}	21^{cd}		21^{cd}
	1 1, 1 2, 1 3, 1 4 of 1320* (22–23)	1 1, 1 2, 1 3, 1 4 of 1320* (22–23)	1 1, 1 2 (second time), 1 3, 1 4 of 1320* (22–23)	1 3 of 132[illegible]*		1 3, 1 4 of 13[illegible]*
	1 1, 1 2, 1 3 of 1321*	1 1, 1 2, 1 3 of 1321*	1 1, 1 2, 1 3 of 1321*	1 3 of 13[illegible]*	1 1, 1 2, 1 3 of 1321*	1 1, 1 2, 1 3 of 13[illegible]*
	1 2, 1 3, 1 4 (r) of 1318* (20)	1 2, 1 3, 1 4 (r) of 1318* (20)	1 2, 1 3, 1 4 (r) of 1318* (20)	1 2 (r), 1 3 (r), 1 4 (r) of 1318*		1 2 (r), 1 3 (r), 1 4 (r) of 1318*
	1 1, 1 2 of 1319* (r)	1 1, 1 2 of 1319* (D1 r)	1 1, 1 2 of 1319* (r)	1 1, 1 2 of 1319* (r)	1 2 (r) of 1319*	1 1, 1 2 of 13[illegible]* (r)
	1 1, 1 2, 1 3, 1 4 of 1320* (r)	1 1, 1 2, 1 3, 1 4 of 1320* (r)	1 1 (r), 1 2 (third time), 1 3 (r), 1 4 (r) of 1320*	1 1, 1 2 (r), 1 3 (r), 1 4 of 1320* (22–23)	1 1, 1 2 (r), 1 3 (r), 1 4 (r) of 1320* (22–23)	1 1, 1 2 (r), 1 3 (r), 1 4 (r) of 1320* (22–23)
24^{ab}	24^{ab}	24^{ab}	24^{ab} 19	24^{ab}	24^{ab}	[illegible]

ततः प्रहृष्टो धर्मात्मा लक्ष्मणः सहराघवः ।
श्रुत्वा कर्णसुखां वाणीं सुग्रीववदनाच्च्युताम् ॥ २४
प्राहृष्यत भृशं रामो लक्ष्मणश्च महायशाः ।
श्रुत्वा दधिमुखस्येदं सुग्रीवस्तु प्रहृष्य च ।
वनपालं पुनर्वाक्यं सुग्रीवः प्रत्यभाषत ॥ २५
प्रीतोऽस्मि सौम्य यद्भुक्तं वनं तैः कृतकर्मभिः ।
मर्षितं मर्षणीयं च चेष्टितं कृतकर्मणाम् ॥ २६ C 5 63 26 B 5 63 31 L 5 61 38

[(l 1) Ñ1 (both times) D11 दृष्टा, T2 दृष्ट (for दृष्टं) Ñ2 (first time) D11 T1 वैदेही (for वैदेही) D2 दृष्टं मन्ये तत्र सीतां (for the prior half) Ñ2 (first time) D11 नियानना (for °नाम्). [illegible] (first time) T2 मुनिवानद्रूपेन (for the post half) —Ñ1 illeg for l 2–4 in second occurrence D10 reads l 2–4 for the first time after l. 2 (first time) of 1319* repeating them here D1,11 read l. 2 for the first time after 1319* (first time) repeating it here D2 reads l 2 for the first time after 1319* (first time) repeating it here and also after 1319* (1) —(l 2) D6 (first time) समाप्त- (for सुविय-) Ś1 D2,3,11 (all except Ś1 first time) च (for हि) Ś1 दृष्टिा, Ñ1 (first time) दृश (for वच्म) D2 (third time) 2,10 11 (all second time) दृष्टवाधिकार हर्षे (for the prior half) Ñ1 D1–4 11 T1 (Ñ2 D2 first time, D6 second time, D2 11 both times) मैथिली (for मिथु) Ś1 दृष्टो, D1–4 10 11 (D2 both times, D2 third time, D1,10 11 second time) दृष्टो, D2,3 11 (all first time) दृ(D2 इ)मिना, T2 सहेत (for सहित) —D2 (l 3 only) 11 read l. 3–4 for the first time after 21, repeating them here —(l 3) Ñ1 D10 11 (all first time) T1 मया (for मनुष्य) D11 (first time) सीता हि (for वै सीता) D1–1,10 11 (all second time) मा(D6 हा)न्वाप(D11 हानीय) हि सीता त(D2 वै सीता) (for the prior half) D1 om वानरा in second occurrence D2 2 (both second time) वानरोत्तमा, D2 3 10 11 (all second time) वानरेभ्य(D10 °र्षभ) (for पुरुषर्षभ) —(l 4) Ñ2 V2 B D6 यस्यैव दृष्टं, D2 यदेव (sic), T2 यस्यैव दृष्टं (for यदीयुर) Ñ1 (first time) V2 D2 10 (D1 11 second time) दृष्टा B1 दृष्टा, B2 दृष्टो (sic) (for दृष्टा) Ñ2 V2 B D6 नमित्वानि (for हि वान्ति) D1 दृष्टा वाक्य तु वाक्यानि (for the post half)]

—After 1320* (first time) Ñ1 D2 2 cont , D2 cont l 3 only after l 3 (first time) of 1320*, D10 11 cont after l 4 (first time) of 1320*

1321* तस्य तद्वचनं श्रुत्वा सुग्रीवस्य महात्मनः ।
लक्ष्मणो प्रतिसंहृष्टो वानरेन्द्रमथाब्रवीत् ।
भद्रते यदनुप्राप्तो किष्किन्ध दक्षिणां दिशम् ।

[(l 3) D3 11 यदि संप्राप्तो (for यदनु°) D2 2 10 किंकिराः D1 11 दृष्टा तां (for किंकिरा)]

24 a) T2 damaged for तत . D11 [illegible] दृष्टो (for प्रहृष्टो) —b) B2 स च (for सह) Ś1 Ñ1 D1–4 10 11 राघव सह(Ñ2 °वश्च स)लक्ष्मण —After 24ab, D2 reads 19 —c) D2 श्रोत्रसुखां (for कर्ण°) Ñ2 V2 [illegible] D2 सुग्रीव वदनं सौम्य(V2 सर्व) —d) Ñ2 V2 D6 नाद्धनाद्युता, [illegible] D1 2 4 G1 नाद्धनाद्युता(B °द्युं) D1 नवनाद्युता.

25 a) D1 2 6 प्रहृष्यत (sic), [illegible] प्राहृष्यति (for प्राहृष्यत) D1 3 भृशो (sic) (for भृशं) —b) Ś1 Ñ1 D1–4 10 11 M2 महाद्युति (for °यशा) —For 25cd, Ñ2 V2 B D6 subst

1322* प्रहृष्य च तदा राम: क्रमस्य च सौमित्र ।

[V2 B2 तु (for both च) Ñ2 D6 प्रहृष्य (for प्रहृष्य च)]

—c) D2 दधिमुखस्य (for °स्य) Ñ2 D1–4 [प]वत्, D1 11 [प]व, D6 [प्र]त्र (for [प]स्य) Ś1 Ñ2 V2 B D1,10 हृदृ(Ś1 D10 दृष्टा) दधिमुख वाक्य(Ś1 D10 मैव) —Ñ2 V2 B D6 om (hapl) 25cd —c) M2 स (for तु) Ś1 Ñ1 D1 2 4,10 11 वाक्य(Ś1 च प्र [sic])मुष्य (for तु प्रहृष्य च) D2 सुग्रीवस्य प्रहृष्यत (sic) —f) D2 प्रहृष्ट (for सुग्रीव) Ś1 D10 वाक्यमब्रवीत्. Ñ2 V2 B1 2 D1 सुग्रीवोऽब्रवीत् (B2 °ब्रवीत्), D1 2 वाक्यमब्रवीत् (for प्रत्यभाषत) [illegible] Cv सुग्रीव प्रत्यभाषतेत्यत्र सुग्रीवशब्द: सौम्य(मत्)ग्रीव इति गुणवचनं । अन्यथा पुनरुक्तिः स्यात् ।, so also Cr m g t and Cg further adds वियमेवेदानुगतविवा [illegible]

26 Ñ2 om 26 B2 transp ab and cd —a) D2 2 G1 M2 सौम्, D11 मेय (for सौम्य) D1–4 11 वन वद्, T2 2 G2 2 वाली (for वनं तै) Ñ2 V2 B D1 प्रीतोऽस्मि भुक्तमुक्ते कृतकर्मा स वानर (Ñ2 वानर) —cd) D2 धर्षणं, D2 2 M2 धर्षितं (for मर्षितं) G2 धर्षणीय, Ck as in text (for म°) Ñ2 V2 B D2 2 M2 मर्षणीय च से वस्य(D2 वैषां तत्, V2 से तथा) D2 मर्षणीयमेषां (for °) Ñ2 V2 B D1 कृतकर्मण Ś1 D1 2 4 10 11 T2 तेषां च(T2 तु) कृतकर्मणा मर्षणीय(T2 धर्षणीय) चिन्तित(D2 °तु) —After 26 Ś1 Ñ2 V2 B D1–4 6 7 9–11 T2 Cr ins while Ñ2 ins l 2 only after 25

1323* गच्छ शीघ्रं मधुवनं संरक्षस्व त्वमेव हि ।
ताश्च प्रयत्न सर्वांस्त्वं हनुमत्प्रमुखान्कपीन् ।

[(l 1) D2 तत्र पुन (for त्वमेव हि) Ñ2 V2 B D2 सत्वं स कपीन्द्र (for the post half) —(l 2) Ś1 वानरेन्द्र D2 2 T2 तत्र शेषान (for ताश्च प्रयत्न) B2 D1 2,11

G 5. 63. 20
B 5. 63. 25
L 5. 61. 25

एतदर्थमयं प्राप्तो वक्तुं मधुरया गिरा ।
नाम्ना दधिमुखो नाम हरिः प्रख्यातविक्रमः ॥ २१
दृष्टा सीता महाबाहो सौमित्रे पश्य तत्त्वतः ।
अभिगम्य यथा सर्वे पिबन्ति मधु वानराः ॥ २२
न चाप्यदृष्ट्वा वैदेहीं विश्रुताः पुरुषर्षभ ।
वनं दत्तवरं दिव्यं धर्षयेयुर्वनौकसः ॥ २३

Ś1 Ñ1 D3 1318* subst. Ñ2 V2 B D6 subst and repeat l. 1–2 after 21, while D1–9 T2 ins l. 4 only after 23.

1318* कामलोऽप्यैः मद्धृष्ट यथा मधुवने हरि ।
मधुर्वानरैः सर्वैर्हनुमत्प्रमुखैर्वृतैः ।
धर्षितं च वन सर्वेर्गृहमुन न तत्पद्यु ।
वानराश्च महात्मा पाता वानुमितारूका ।

[Ñ1 D4.5.6 om. l. 1.—(l. 1) Ñ2 V2 B D6 (all first time) [illegible] (V2 B1 °[illegible], B4 °[illegible]) (for कामलोऽप्यै). Ñ2 V2 B2–4 D6 (all first time) [illegible] (Ñ2 V2 °[illegible]) B1 (first time) [illegible] (for मद्धृष्ट). B2 D6 (both first time) तु (for च). Ñ2 V2 B D6 (all second time) [illegible] (D6 °[illegible]) (for the prior half). Ñ2 V2 B1.2.4 D6 (all first time) [illegible]; B1 (first time) [illegible] (for यथा). Ñ2 V2 B D6 (all first time) [illegible], Ñ2 V2 B D6 (all second time) [illegible] (for हरि).—D5.11 repeat l. 2–4 after 1321*.—(l. 2) Ñ2 [illegible], Ñ2 V2 B D6 (all both times) [illegible], D12 (second time) [illegible], D5.11 (both first time) [illegible], D11 (second time) [illegible] (for मधुर्वा). D5 (first time) [illegible] (sic) (for वानरै). D6 (first time) [illegible] (for सर्वै). Ñ2 [illegible], Ñ2 V2 B D6 (Ñ2 B1–4 D6 second time, V2 first time, B4 both times) [illegible], D11 (second time) [illegible] (for [illegible]).—(l. 3) Ñ2 V2 B D6 [illegible] च. D12 [illegible] (for धर्षितं च) Ñ1 [illegible] (by pm.) (for च वन) D5.11 (both first time) [illegible] (for सर्वे). Ñ2 B2 D5.11 (both times) [illegible] (for °[illegible]) Ñ2 तु (for च) Ñ2 V2 B D6 [illegible] (for [illegible]).—Ñ1 D1.4.6 read l. 4 for the first time after 25, repeating it here.—(l. 4) D1–9 T1 [illegible] (for च [illegible]) Ñ2 V2 B2.3.4 D6 [illegible] (V2 °[illegible] B1 °[illegible], B4 °[illegible]) (for the prior half). B2 [illegible], B4 [illegible] (for [illegible]) Ñ2 V2 B2.4 D6 [illegible] (B4 °[illegible]) (for [illegible]) D6 [illegible].—After l. 4 (first occurrence), D6 erroneously ins [illegible].]

—Thereafter, Ś1 D1–11 T1 cont., Ñ1 D1–9 cont. for the first time after l. 4 (first occurrence) of 1318* repeating it after l. 4 (second occurrence) of 1318*, D6 cont. after l. 4 (second occurrence) of 1318*:

1319* तथा न [illegible] कपिर्दधिमुखो बली ।
परिभूतवनस्थानि [illegible] मधुन् ।

[(l. 1) Ñ1 D1–4.11 (all [except D4] second time) [illegible] (for तथा). D5 (first time) [illegible], D11 (both first time) [illegible] (for [illegible]). Ñ1 (second time) [illegible] (sic) (for [illegible]).—Ñ1 (second time) [illegible] l. 2.—D12 repeats l. 2 after 1321*.—(l. 2) Ñ1 (first time) [illegible] (for [illegible]) D5 (second time) [illegible], D1–9 T2 [illegible] (for [illegible]) D4.11 (all second time) [illegible] (for [illegible]) D1 (2nd time) [illegible] (for [illegible]).]

21 D12 om. 21. D11 om. 21ab.—a) Ñ1 D11 [illegible]; D11 [illegible]; T2 M3 C1 [illegible] (for एतद्). Ś1 D1 [illegible] (for अर्थम्). Ś1 Ñ1 D2.3 [illegible]; D11 [illegible]; T1 G1 [illegible] (for प्राप्तो). Ñ1 V2 B1.2 D6 [illegible] (by transp.); B2 [illegible]; B4 [illegible] (by transp.) (for प्राप्तो वक्तुं). Ś1 Ñ1 D2.3.11 [illegible], Ñ2 V2 B D6 [illegible] (B1–2 °[illegible]); D1 T1.2 [illegible] (T1 °[illegible]), M3 [illegible] (for मधुरया गिरा).—c) Ś1 Ñ1 D1 [illegible] T1.2 G2.3 [illegible], T1 [illegible] (for [illegible]). Ñ2 V2 B D6 [illegible] —d) Ś1 Ñ2 D–11 [illegible] (for हरि°). D11 [illegible] (for प्रख्यात).—After 21, Ñ2 V2 B D6 repeat l. 1–2 of 1318*.

22 Ś1 om. 22–23. For 22–23, Ñ1 D1–4.11 subst. 1320*.—a) D5 [illegible] (for दृष्टा) Ñ2 V2 B2.3 D6 [illegible] (V2 °[illegible]) [illegible] (V2 B1 °[illegible]) [illegible] B (marg. also) [illegible], B1 [illegible].—b) D6 [illegible] (for तत्त्वतः) Ñ2 V2 B D6 [illegible].—c) Ñ2 V2 D6 [illegible] (Ñ2 [illegible]) [illegible], B2 [illegible], B3 [illegible] (sic), B4 [illegible], D6 T1 G2 M3.4 [illegible] (D6 °[illegible]) [illegible] (for यथा सर्वे).—d) Ñ2 V2 B D6 [illegible] (for मधु वानराः)

23 Ś1 om. 23 (cf. v.l. 22).—b) M1 [illegible] (for विश्रुता). G1 पुरुषर्षभा.—c) M1 [illegible].—For 22–23, Ñ1 D1–4.11 (Ñ1 D1.2.4 repeat [illegible] 1315* [illegible], D4 after 1319*) subst.; Ñ2 V2 B D6 subst. l. 3–4 for 23, while Ś1 cont. l. 3 only after 1319*, whereas T2 ins. after 23.

1320* दृष्टां तु मन्ये वैदेहीं [illegible] ।
[illegible] हि [illegible] ।
[illegible] हि ते सीतां [illegible] पुरुषर्षभ ।
[illegible] ।

स प्रविष्टो मधुवनं ददर्श हरियूथपान् ।
विमदानुद्धतान्सर्वान्मेहमानान्मधूदकम् ॥ ४
स तानुपागमद्वीरो बद्ध्वा करपुटाञ्जलिम् ।
उवाच वचनं श्लक्ष्णमिदं हृष्टवदङ्गदम् ॥ ५
सौम्य रोषो न कर्तव्यो यदेभिरभिवारितः ।
अज्ञानाद्रक्षिभिः क्रोधाद्भवन्तः प्रतिषेधिताः ॥ ६
युवराजस्त्वमीशश्च वनस्यास्य महाबल ।
मौर्ख्यात्पूर्वं कृतो दोषस्तद्भवान्क्षन्तुमर्हति ॥ ७

G. 5 61 7
R. 5 64 8
L. 5 62 5

D1 8-6 7 9-11 M3 Ck स्वरित Ñ1 ययौ (for गत) Ñ2 V3 B D6 त्वरित स(Ñ2 B3 D6 प्र, V2 स) ययौ वना —B3 om 3ᶜ-5 —ᶜ) D3 reads from सौ up to ᵈ in marg Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 सूमि (for सूमौ)

4 B3 om 4 (cf v l 3) —ᵃ) Ñ2 V3 B1 2 D6 प्रविश्य तद् (for स प्रविष्टो) D6 मधुवने, T1 * * * न (damaged) (for मधुवनं) B2 प्रविश्य बहुल तत्र —ᶜ) Ñ2 D6 विमदान् (for विमदान्) Ś1 Ñ B1 (before corr) 2 4 D1-4 8 10 11 M हर्षितान्, V3 मुदितान्, B1 (marg after corr) हर्षितान्, T2 हर्षितात् (sic) (for उद्धतान्) —ᵈ) Ś1 Ñ1 D10 हीप(Ñ2 देप)मानान्मधूदकम्, Ñ2 V3 B1 2 4 D2 4 पेपमानान्महा(B1 2 D2 °हा)त्मने, D1 3.6 12 पेपमानान्महा(D11 °हा)त्मनान् (D2 11 °मन्)

5 B1 om 5 (cf v.l 3) —ᵃ) Ś1 D10 मधुवने, Ñ1 D11 मधुवनम्, Ñ2 B1 2 D6 उप(B1 °पा)गम्य, B2 मेदुयद् (subm), D1 4 मधुवनम्, D6 मधुवनम् (for उपागमद्) D3 ते सर्वे वानरोत्तमा —ᵇ) D1 2 (अ)ञ्जलि T1 द * * * * वराञ्जलि (damaged) —ᶜ) Ś1 Ñ1 D2 4 10 11 हृष्टवद्, Ñ2 पंव, V3 चेव (for श्लक्ष्णम्) D6 कपिरे मधुरं वाक्यम् —ᵈ) Ñ2 हृष्टम्, V3 हृष्ट, D6 om D6 हित (for हृष्ट) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 हृष्ट दधिमुख (D2 4 °ख) कपि (D3 °पिं), D3 हृष्ट च हृष्टवद् —After 5 D6 ins

1326* अस्माभिर्निर्गमनीयश्च पूर्वमेव महावने ।

6 D6 transp [illegible] and ᶜᵈ (including star passages) —ᵃ) B2 स मा (for सौम्य) D1 4 10 11 (का)रोपो (for रोषो) —ᵈ) V3 मति वारित B1-3 मति वारित, D2 3 G1 अभिवारित D1 4 (marg also) Ct परिवारि(Ct °त) मं T3 Ck परिवारित (Ck °a), M3 अनिवारित M2 [illegible] वारित, Cv r °त Cg as in text (for अभिवारित) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 यदस्मी(Ś1 Ñ1 D10 °स्मा)भिर्निवारिता (D11 °त) —After 6ᵃᵇ, D6 ins

1327* अज्ञानाद्यदि वा ज्ञानापिवन्तद्र हरीश्वरै ।

—ᶜ) Ś1 Ñ V3 B D1-4 6 10 11 यदि वा ज्ञानाद् (for रक्षिभि क्रोधाद्) —ᵈ) Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 समर्थिता (Ś1 Ñ1 D11 °त), T1 प्र * * * * (damaged) (for प्रतिषेधिता) Ñ2 V3 B1 2 4 D6 न धर्षिता(Ñ2 V3 B2 [before corr] D6 °इय)त्यपि D6 यत्र कार्यपरायणाति ॐ Cm t प्रतिस्मानात्कोधाच भवन्त प्रतिषेधिता इति
यदेतदभिवारित(Ct °त) यदिनो वाक्य प्रति रोषो न कर्तव्य इति योजना(Ct °र्थं)।, Cg युभिर्वानैरभिवारित अभिवारितोऽसीति यद्, तत्रार्थे रोषो न कर्तव्य । भवन्त इति पूजाया बहुवचनम् । न च हनुमदादिकमादाय बहुवचनम्, अतस्त्वमेकोऽपि युवानस्त्वादियुक्ते । अज्ञानात्क्रोधात्, अज्ञान युक्तक्रोधादित्यथ । अभिवारितमिति पाठे लिङ्गव्यत्यय मार्ष । किंतु —अज्ञानात्क्रोधाच्च भवन्त प्रतिषेधिता इत्येतदभिवारित परिवारस्य प्रति रोषो न कर्तव्य इति योजयन्ति ।, Cl. भवन्त, प्रतिषेधिता प्रतिषिद्धा इत्यर्थ ॐ —After 6, Ñ1 ins

1328* इदं सुवाचहृष्टीत्सर्वोऽष्टा दधिमुख कपि ।,

while D6 ins after 6ᶜᵈ (transp)

1329* सौभ्यौद्वालब्धमदास तत्र यदोऽयमभवि ।
एतच्छ्रुत्वा च वचन हरिवरस्त्र महप्रिय ।
शासनेन मया सर्व नाति कोऽपि व्यतिक्रम ।

—Ñ1 D6 cont Ś1 D1 2 4 10 11 ins after 6

1330* उवाच वचनं श्लक्ष्णमङ्गदं वनपालसत् ।

[Ñ1 इदम् (for वचनं) D6 समुवाच [illegible] कनाम् (for the prior half) D1 वानर (for श्लक्ष्ण) Ś1 D10 वचन (for वनप)]

—D6 further cont

1331* आर्य कोऽद्य वन विभो मातुलस्ते पितु कपे ।

—Thereafter D6 cont while D2 4 T2 (repeats after 7ᵃᵇ) ins 1332* after 6

7 ᵃ) Ś1 D1 10 युवराज G2 च (with hiatus) (for स्त्वम्) —ᵈ) B2 D2 4 G2 M3 महावल, D6 महाद्युत (for °बल) —After 7ᵃᵇ, Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 ins, D2 4 T2 ins after 6 T2 alone repeating after 7ᵃᵇ, D6 cont after 1331*

1332* आर्ये दूरादुपायातो भक्षणाय भवक मधु ।

[D1 2 दूरविज्ञातो (for दूरादुपायातो) D2 4 T2 (second time) भवत त्व D6 मधुपस्य D11 °स्वन् (for °स्त्व) D1 1 त्व (for त्वद) Ñ1 त्वत्र त्वत्ने मधु (for the post half)]

—Thereafter, Ś1 cont D2 11 cont after 1334*, D6 ins after 8

1333* यदेवं मौर्ख्यदक्षो मे तद्य त्वा मत्प्रसाद्ये ।

[D11 पे (for प्र) D11 प्रसादे (for प्रसादये) and स्वपाददेव (for °दे)]

G 5 63 28
B 5 63 32
L 5 61 39

इच्छामि शीघ्रं हनुमत्प्रधाना-
ञ्शाखामृगास्तान्मृगराजदर्पान् ।
द्रष्टुं कृतार्थान्सह राघवाभ्यां
श्रोतुं च सीताधिगमे प्रयत्नम् ॥ २७

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे एकषष्टितमः सर्गः ॥ ६१ ॥

६२

सुग्रीवेणैवमुक्तस्तु हृष्टो दधिमुखः कपिः ।
राघवं लक्ष्मणं चैव सुग्रीवं चाभ्यवादयत् ॥ १
स प्रणम्य च सुग्रीवं राघवौ च महाबलौ ।
वानरैः सहितैः शूरैर्दिवमेवोत्पपात ह ॥ २
स यथैवागतः पूर्वं तथैव त्वरितो गतः ।
निपत्य गगनाद्भूमौ तद्वनं प्रविवेश ह ॥ ३

T₃ तान् (for तां) M₃ [illegible] (for the prior half) D₁₂₃₄₅ हतान् (for नतीन्)]

27 D₂ om 27 —ᵃ) V₂ सवान् (for शीघ्र) —ᵇ) ■ दर्पिताम् (for दृप्तान्) —ᶜ) B₃ दृष्टुं, D₇₈ प्रष्टुं (for द्रष्टुं) —ᵈ) B₃ तु (for च) Ś₁ V₁ ₂ B₂ D₁₋₆ ₁₀ ₁₁ [अ]धि(V₂ °धि)गम (D₁₋₆ ₁₁ °म [sic]) B₂ [अ]धिगते (sic) (for [अ]धिगमे) V₁ ₂ B T₃ G₁ प्रवृत्तिं, D₂ ₃ ₄ प्रयातम् D₆ ₁₃ ₁₁ °यत्नम् (for प्रयत्नम्) ⊕ C_g अस्मिन् सर्गे एकोनविंशत्श्लोकाः ⊕ —After 27, D₆₋₉ S ins

1324* श्रीतिरपीतासी समाहृतः कुमारौ
दृष्टा मिदासौ मानवाना च राजा।
अद्ये सहते धर्मसिद्धिं विविधा
कल्योपहास्य सोऽभिमाना कल्यम्।

[(l 2) D₂ तरेव (for कुमारौ) —(l 3) D₆₇₈ C₁ सहते T₁ स हते C₂ ₃ m g k as above (for सहते) D₇₈ M₁ C₂ मात, C₃ m g k as above (for मान) —(l 4) D₁₀ C₂ अभिमान (for सोऽभिमान)]

Colophon —*Sarga name* Ś₁ D₁₁ मधुवनगमना, V₁ D₁₂₃₄ सुग्रीववाक्य, V₂ V₃ B D₉ दधिमुखनिवेदना, D₃ दधिमुखे दधिमुखसान्त्वनं D₁₁ सुग्रीवदधिमुखसंवाद —*Sarga no* (figures words or both) M₁ D₁₂₃₄₁₀ om Ś₁ V₁ 61 V₂ 54 B₁ ₂ D₈ ₉ T₁ ₂ G M₁ ₂ 63 B₃ 59 B₁ 68 D₂ 62 D₃ 63 T₂ M₃ 62 —After colophon T₃ concludes with श्रीरामार्पणमस्तु, G M₁ ₂ with श्रीरामाय नमः

62

☞ V₁ illeg for 1–13ᵃ (cf V₁ 5 50 28)

1 ᵃ) Ś₁ उक्ते तु (for उक्तस्तु) B₃ सुग्रीवेणैव सहर्षे —ᵇ) B₃ वीरो (for हृष्टो) Ñ₂ V₃ (marg also) D₇₋₈ D₉ हरि, R₁ [S]नघोव (for कपि) —For 1ᶜ⁻ᵈ Ś₁ Ñ₁ D₁₋₆ ₁₀ subst 1325* while V₁ V₂ B D₁₁ subst l 1 only of 1325* for 1ᶜᵈ

2 ᵃᵇ) V₂ B₁ ₂ प्रणम्य तु B₃ तु प्रणम्य (for प्रणम्य च) B₄ प्रणम्य च स (by transp) D₂ रामलक्ष्मणौ (for च महाबलौ) Ñ₂ V₂ B D₁ राघव(B₁ °व च) लक्ष्मणं तथा(D₁ °था) (for ᵇ) D₁₁ समणम्य तु सुग्रीवं राघवं लक्ष्मणं तथा —For 1ᶜ–2ᵃ, Ś₁ V₁ D₁₋₆ ₁₀ subst V₁ V₂ B D₁₁ subst l 1 only for 1ᶜᵈ

1325* उक्तवा भयमोऽहमस्मीति यत्रागात्यवादयत्।
राघव लक्ष्मण चैव सुग्रीव चाभ्यवादयत्।

[(l 1) B₃ उक्ते (for उक्त्वा) D₁₁ (with hiatus) अत्वा (for अन्ये) Ñ₁ D₁₄ तत पत्तवनयत्(M₁ °वने [sic]) D₂ वत्सवनिवत्स्यवद (for the post half) —(l 2) Ñ₁ सुग्रवन (hypm) D₂ [अ]भि (for [अ]भि-)]

—ᵇ) Ś₁ Ñ₁ D₁₋₆ ₁₀ सह शूरैस्तैर्, V₂ V₁ B D₁ सहितैस्तैश्च, D₇₋₉ सहित शूरैर्, T₁₂ सहते शूरैर् M₁ सचिवैः शूरैर्, C_g as in text (for सहितैः शूरैः) ⊕ C_g वानरैः सहितैरिति पाठः ⊕ —ᵈ) D₂ पुनः पपात (for एवोत्पपात) B₃ च (for ह)

3 ᵃ) B₃ D₁₁ तथैव, G₃ यदैव M₃ यथा च C₁ as in text (for यथैव) ■ श्रीमान्, D₁₂₃ शीघ्रं D₉ पूर्व, D₂ दिव (for पूर्वं) Ś₁ Ñ₁ V₁ B₁ ₂ D₁₁ D₁₃ स(D₁ स)चैव(Ñ₁ स यथैव [hypm]) वानरः श्रीमान्(Ś₁ V₁ D₁₀ शीघ्रं) —ᵇ) D₁₁ वदा, G₁ तदा (for तथा) Ś₁

पीत्वा मधु यथाकामं विश्रान्ता वनचारिणः ।
किं शेषं गमनं तत्र सुग्रीवो यत्र मे गुरुः ॥ १४
सर्वे यथा मां वक्ष्यन्ति समेत्य हरियूथपाः ।
तथास्मि कर्ता कर्तव्ये भवद्भिः परवानहम् ॥ १५
नाज्ञापयितुमीशोऽहं युवराजोऽस्मि यद्यपि ।
अयुक्तं कृतकर्माणो यूयं धर्षयितुं मया ॥ १६
ब्रुवतश्चाङ्गदस्यैवं श्रुत्वा वचनमव्ययम् ।
प्रहृष्टमनसो वाक्यमिदमूचुर्वनौकसः ॥ १७
एवं वक्ष्यति को राजन्प्रभुः सन्वानरर्षभ ।
ऐश्वर्यमदमत्तो हि सर्वोऽहमिति मन्यते ॥ १८
तव चेदं सुसदृशं वाक्यं नान्यस्य कस्यचित् ।
संनतिर्हि तवाख्याति भविष्यच्छुभभाग्यताम् ॥ १९ G 5. 61. 20 B 5. 64. 20 L 5. 62. 21

(Ñ2 V2 B1.3.4 D6.8.11 हि B2 प्र (for च) B2-4 जानीम (for जानामि) V2 तेन जानीह्वे तथा (for the post half)]

—Ñ2 reads 13cd in marg D9.11 transp 13cd and 14ab —c) Ñ2 illeg for तत्क्षम चेद Ś1 तत्क्षमे, D10 तत्क्षमे, T1.2 (before corr as in text) G2 तत्क्षम (for तत्क्षम) Ñ1 D1.4 G2 स (for न) D5 स्यात (for स्यात्) D11 न च चैतमिद्ध स्यात् ⊛ Ck मास्त्वात्विदमत्र न इति पदम् ⊛ —d) D1.3.4.11 कृत, D6 reads in marg (for कृते) D2.4 कार्येद् (for कार्ये) Ś2 Ñ D1-3.10.11 विचेष्टत (for पर्वतवा)

14 D9.11 transp 13cd and 14ab —a) Ś1 Ñ2 V2 B D1-3.6.10.11 पीत (for पीत्वा) B2 यथा (for यथा) Ś1 -काल (for काम) —b) D3.5 विश्रान्ता (for विश्रान्ता) Ñ2 V2 B D5 सर्वेहमादिमन्त्रके —cd) Ñ2 V1 B2 D6.11 तत्क्षम, V2 B4 स क्षेम, B2 तत्क्षम D1.4 विशेष, T1 किं शेष (for किं शेषं) D5 G1 यत्र, Cg k as in text Cgp तथ (for तत्र) M1 सुग्रीवो (for सुग्रीवो) Ś1 Ñ V B1-4 D6.7.8.11 वानर, D3.4.6.10 वानरा, Cg k as in text (for मे गुरुः) B1 गच्छेम तत्र सुग्रीवो यत्र राम सलक्ष्मण, D5 विशेष तत्र गमन कामचारा तस्य दर्शन

15 B2 om (hapl) 15-19 —a) Ś1 Ñ1 च वीक्ष्यते, B2 मा रक्षति, D11 च वीक्षते (for मा वक्ष्यन्ति) —Ñ1 illeg for 15b —b) Ś1 D10 समेता, Ñ2 V B1.3.4 D6.11 वानरो (for समेत्य) D2.4 M2 युवता (for यूथपा) —c) G2 तदा (for तथा) Ś1 D1-4.10.11 तद्वत्य, Ñ1 धर्तव्य (for कर्तव्ये) Ñ2 V B2.3 D6 तथा प्रतिविधा सम —d) Ñ1 भवत, Ñ2 V B1.3.4 D6 भवन्तु (for भवद्भि) D2.4 परिचारित (for परवानहम्)

16 B2 om 16 (cf v l 15) —a) Ñ2 V B1.3.4 D6 M2 नाज्ञापयितुम्, D5 न ज्ञाप° (for नाज्ञा°) G1 (before corr as in text) ईशे (for ईशो) D9.11 वै (for ऽह) —b) Ś1 Ñ2 V1 B1 (om, marg च) D1-3.4.10.11 [ऽ]पि, Ñ2 B2 D6 हि (for ऽस्मि) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 [स्म]हं (for [ऽस्मि]पि) —c) Ś1 D10 न युक्त, Ñ1 V2 B1.4 युक्त तु Ñ2 V2 D6 युक्त हि, B2 युक्त च (for अयुक्त) —d) D6 धर्षयितु (for धर्षयितु] Ñ2 D10 G1 M2 तव D1 त्वया (for मया) Ñ2 V B1.3.4 D6 युक्त समनुमंस्यु (Ñ2 V1 °सु, V2 °स्व) ⊛ Cv अयुक्तमिति। युक्तिपूर्वमेव तदप्ययम्। अन्यथा अयुक्ता इति वक्तव्यम्।, so also Cm g Cg further adds तस्यमित्यितस्यात्पोष्यमाप्युक्तिस्यादिदंत इत्य त्वाह L Ct कृतकर्माणो युष्मद्‌कृतकर्मणो युष्माभिर्यं आर्यमित्रम्। तथाप्यत्र परम् धर्षयितु न युक्तम् ⊛ —After 16 Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 ins

1339* युक्त हि कृतकार्याणां युष्माकमनुवर्तितुम् ।

[Ś1 Ñ1 D11 -कार्याणं (metri causa) (for -कार्याणां) Ñ2 D1.4 वर्तन D10 -वर्तिन D11 -वर्तिता (for -वर्तितुम्) D2 युक्त युष्माकि मिहार्थे वचा तदनुवर्तितु (sic)]

17 B2 om 17 (cf v l 15) —a) Ñ2 V B1.3.4 D6 ब्रुवाणस्य (for ब्रुवतश्च) Ñ2 V B4 D6 [प्]वम्, B3 [प्]व (for [ऐ]व) Ś1 Ñ1 D1.4.6.10.11 एव तत्र युवराजस्य —b) Ś1 Ñ1 वानराम् (for वचनम्) Ś2 Ñ V B1.3.4 D1-3.4.11 T2 अव्ययम् (for अव्ययम्) —c) Ś1 Ñ1 D1.3.4.10.11 G1 वस्वता, D6 वाक्यता (for प्रसत्ता) Ñ2 V B1.3.4 D6 तथ (for वाक्यम्) —D3 reads 17d–19a twice —d) Ñ2 V B1.3.4 D6 प्यावङ्गदं महाबला

18 B2 om 18 (cf v l 15) D3 repeats 18 (cf v l 17) —a) Ś1 Ñ1 D10 च [illegible] वी (D10 च) इयते वीर (Ś1 °र, D10 °र), Ñ2 V B1.3.4 D3 (both times) 4.6.11 G1 M2 क एव (D2 °ता, D11 °ता) न (B2 सो) इयत यत्र (B2 D1 °न्द, G2 M2 राजन्), D1.4 क एव वक्ष्यति यथ (D1 वानर) —b) D1.4 स, D3 (both times) 4.6.7 (for सन्) Ś1 Ñ1 D3 (first time) 3.4.10 वानरोत्तम (D3 second time °म), V2 B1.3 D6 वानरर्षभ (B1 °र्भ) D2 प्रभु सर्वाबरोत्तम, D11 प्रभुत्वस्त्वा बरोत्तम —c) B1 [ऽ]पि (for हि) D2 ऐश्वर्य च प्रमत्तो हि —d) B1 [ऽ]स्म (for ऽहम्) D5 मन्यते (for मन्यते)

19 B2 om [illegible] (cf v l 15) D3 repeats 19a b c (cf v l 17) —a) Ś1 Ñ1 D1 (both times) 3.4.10 [ए]व, D11 [प्]त (for [इ]दं) D3 (both times) 3.4 सुसदृश, D6 सदृश, D11 सु सादृश्य (for सुसदृश) Ñ2 V B1.3.4 D6 युक्तम् (V1 °यन, V2 °वेत, B1.3 °हित, D6 °वेतद्) सत्यो वाक्य, B1 (marg also) तवेद सदृश वाक्य,

G 5 64 9 B 5 64 8 L 5 62 10 यथैव हि पिता तेऽभूत्पूर्वं हरिगणेश्वरः ।
तथा त्वमपि सुग्रीवो नान्यस्तु हरिसत्तम ॥ ८
आख्यातं हि मया गत्वा पितृव्यस्य तवानघ ।
इहोपयानं सर्वेषामेतेषां वनचारिणाम् ॥ ९
स त्वदागमनं श्रुत्वा सहैभिर्हरियूथपैः ।
प्रहृष्टो न तु रुष्टोऽसौ वनं श्रुत्वा प्रधर्षितम् ॥ १०
प्रहृष्टो मां पितृव्यस्ते सुग्रीवो वानरेश्वरः ।
शीघ्रं प्रेषय सर्वांस्तानिति होवाच पार्थिवः ॥ ११
श्रुत्वा दधिमुखस्यैतद्वचनं श्लक्ष्णमङ्गदः ।
अब्रवीत्तान्हरिश्रेष्ठो वाक्यं वाक्यविशारदः ॥ १२
शङ्के श्रुतोऽयं वृत्तान्तो रामेण हरियूथपाः ।
तत्क्षमं नेह नः स्थातुं कृते कार्ये परंतपाः ॥ १३

—^{cd}) D₁ मौख्यात् (for मौरर्यात्) D₅ पूर्वकृतो, T₂ पूर्वकृतान् (for पूर्वं कृतो) D₇ ₉ T₁ G₁ दोषस्, T₂ दोषाद् (for दोषस्) G₃ दोषं पूर्व पूर्वं (by transp.) M₃ त (for तद्) D₃ G₂ (before corr = as in text) M₃ महेसि (for महेंद्र) Ñ₁ मया सौम्यारसुशाना * त्वयस्त्व सजागता —For 7^{cd}, Ś₁ (reads after 1330*) Ñ₂ V₃ B D₁ ₆ ₁₀,₁₁ subst

1334* मूर्विरेलैर्यद्कुत्स्नस्य तत्र यद्वोऽसमन्वाशि ।

[Ś₁ D₃,₁₀ स्वमत्त, D₁₁ स्वमेव (for मूर्वैरेलैर्) B₃ स्वकु स्वकु D₁₂ तद्वत्स्य (for वकुत्स्नस्य) V₃ B₁ ₄ मया, B₂ मय (for सम्)]

—Then Ñ₂ V₃ B D₆ cont

1335* धान्तस्य दुराख्यातस्य स्वक भक्षणतो मधु ।
यो मौरर्यादपकारी मे तदाह स्वा प्रताड्ये ।

[(1 2) B₃ भविष्यती D₆ भक्षणो (for भक्षणी) B₃ (marg also) ते (for मे) B₆ मा (for त्व)]

—For 7^{cd}, D₁ ₃ ₄ subst Ś₁ D₁₀ cont after 1333*, Ñ₁ ins after 7

1336* मया मौरर्यात्र विशालाक्ष यद्वोऽसमन्वाशि ।

[Ñ₁ illeg D₆ एनिमौरर्यक्षणे दोषे (for the prior half) D₆ मया (for त्व)]

8 D₆ T₁ ₂ G M om 8 Ś₁ reads 8 after 10^{ab} —^{a}) B₁ तथैव, D₃ यथा च (for यथैव) Ñ₂ V₃ B D₆ तु, D₁ [तु]व (for हि) V₃ B₁ ₂ ₄ स, B₃ च (for स्मृत) —^{b}) D₃ राजा (for पूर्वं) Ñ₂ V₃ B D₆ कपि (for हरि) —^{c}) Ś₁ D₁₀ ₁₁ सुग्रीव, V₃ B D₁–₃ ₆ सुग्रीवाद् (for सुग्रीवो) —^{d}) Ś₁ N D₁ ₃,₄ ₆ ₁₀ ₁₁ नान्यो वै, V₃ B₁ मन्यो, B₂–₄ मन्यो न, D₃ मान्योऽसि (for नान्यस्तु), Ś₁ D₁₀ ₁₁ यूथप (D₁₁ °प), Ñ₁ B₃ पुङ्गव (Ñ₁ °व), B₄ D₁ T₃ सत्तम (for सत्तम) —After 8, D₁₀ reads 1333* and 1336*

9 Ś₁ D₁–₃ ₁₀ ₁₁ transp ^{ab} and ^{cd} —^{a}) Ñ₁ V₃ B D₆ च (for हि). Ñ₂ V₃ D₆ सर्वं, T₁ damaged (for गत्वा) Ś₁ Ñ₁ D₁ ₃ ₄ ₁₀ ₁₁ गत्वाख्यातं मया तात (Ñ₁ तेभ्य, D₁ तुभ्य), D₃ समाख्यातमितो गत्वा —^{b}) Ñ₁ D₁ ₃ ₁ ₁₁ महामन, Ñ₂ V₃ B D₆ तव प्रभो, D₃ मया तव, D₇ महानघ (for तवानघ) —^{c}) D₂ [उ]पयात, G₁ as in text G₂ °यात (for °यान) Ś₁ Ñ₁ D₁ ₃ ₁₀ ₁₁ भवतां, Ñ₂ V₃ [illegible] D₆ युष्माकं, D₇ भवत (for सर्वेषाम्) —^{d}) Ś₁ Ñ₁ D₁ ₃ ₁₀ ₁₁ सर्वेषां, D₃ T₂ भवता (for एतेषां) Ñ₂ V₃ B D₆ सर्वेषां हरिपुंगव (Ñ₂ B₁ [illegible] °सत्तम B₁ °वा), D₅ सह सर्वे प्लवंगमैः

10 ^{a}) D₇ ₉ सत्त्वद् (for स त्वद्) Ś₁ Ñ₁ D₁–₃ ₁₀ ₁₁ स (Ñ₁ से) तु स्वामागतं श्रुत्वा (Ñ₁ ज्ञात्वा), Ñ₂ V₃ B D₆ स्वां तु प्राप्तमिह श्रुत्वा —^{b}) B₂ सहितैर् (for सहैभिर्) Ś₁ D₇ ₉ वनचारिभिः, Ñ₁ D₁–₃ ₁₀ ₁₁ कपिकुञ्जरैः, M₃ हरिपुंगवैः —After 10^{ab}, Ś₁ reads 8 —^{c}) Ś₁ Ñ₁ D₁ ₃,₄ ₁₀ ₁₁ स्वसह (D₁ °ह, D₁₀ °ह) ष्टो, D₃ तु सहृष्टो, G₂ तु तुष्टो (for तु रुष्टोऽसौ) Ñ₂ V₃ B₁–₃ D₆ सहृष्टो न च सहृष्टो, B₄ सम्प्रहृष्टो न च क्रुद्धो —^{d}) D₃ दृष्ट्वा (for श्रुत्वा) D₁ धर्षितं, D₁₁ प्रधर्षेण (for प्रधर्षितम्)

11 Ś₁ om. 11 —^{a}) Ñ V₃ B₁ ₂ ₄ D₁₁ समाप्रहृष्ट B₃ D₁–₄ ₁₀ मा नाम्यपीत्, G₃ प्रहृष्टोह, M₃ सप्रहृष्ट (for प्रहृष्टो मां) —^{b}) B₂ हृष्टगोवार (for वानरे°) —^{c}) Ñ V₃ B₁ ₃ ₄ D₁ ₃ ₄ ₁₀ ₁₁ तान्सर्वान् (by transp.) D₁ ₁ तास्त्व हि (for सर्वांस्तान्) B₃ शीघ्रं प्रवेशय सर्वान् —^{d}) Ñ V₃ B D₁ ₃ ₄ (D₁ ₄ with hiatus) ₆ ₁₀ ₁₁ इति ह (B₁ (before corr) [ह]) देव (Ñ₁ क्षीणेन) राघवः, D₃ अगाद् प्लवगाधिप

12 ^{a}) T₁ * * * स्वस्य (damaged) (for दधिमु°) D₃ ₁₁ [दृ]षा, D₆ M₃ [इ]दं (for [ए]तद्) —^{b}) D₁₁ वद्व (sic) (for वचन) V₃ श्लिष्टवद् (for श्लक्ष्ण) —^{c}) D₁₀ तु (for तान्) Ś₁ Ñ₁ D₁–₃ ₁₀ ₁₁ G₂ M₃ हरिश्रेष्ठान्, Ñ₂ D₆ हरीन्सर्वान्, V₃ B हरिवरान् (for °श्रेष्ठो) —^{d}) Ñ₂ V₃ B D₆ सर्वा (Ñ₂ D₆ वीरा) नेव (Ñ₂ D₆ °व) प्रहर्षयन्

13 ^{a}) D₁ स्तुतो (for श्रुतो) —^{b}) D₂ सत्तमा, M₃ पुंगवा (for यूथपा) Ś₁ N V₃ B₁ ₂ ₄ D₁ ₃ ₄,₁₀ ₁₁ राज्ञा वानरपुंगवा (Ś₁ Ñ₁ D₁ ₃ ₄ ₁₀ ₁₁ °यूथपा) —After 13^{ab}, T₃ ins

1337* दर्शनं काङ्क्षमाणस्तु पितृव्येन महात्मना ।

—Thereafter T₃ cont while Ś₁ Ñ D₁ ₄ ₃–₁₁ ins. after 13^{ab}, V₃ B₁ ₂ ₄ D₆ subst for 13^{cd}, B₃ subst for 13

1338* अद्य च हर्षांद्दरत्याति तेन जानामि हेतुना ।

पीत्वा मधु यथाकामं विश्रान्ता वनचारिणः ।
किं शेषं गमनं तत्र सुग्रीवो यत्र मे गुरुः ॥ १४
सर्वे यथा मां वक्ष्यन्ति समेत्य हरियूथपाः ।
तथास्मि कर्ता कर्तव्ये भवद्भिः परवानहम् ॥ १५
नाज्ञापयितुमीशोऽहं युवराजोऽस्मि यद्यपि ।
अयुक्तं कृतकर्माणो यूयं धर्षयितुं मया ॥ १६
ब्रुवतश्चाङ्गदस्यैवं श्रुत्वा वचनमव्ययम् ।
प्रहृष्टमनसो वाक्यमिदमूचुर्वनौकसः ॥ १७
एवं वक्ष्यति को राजन्प्रभुः सन्वानरर्षभ ।
ऐश्वर्यमदमत्तो हि सर्वोऽहमिति मन्यते ॥ १८
तव चेदं सुसदृशं वाक्यं नान्यस्य कस्यचित् ।
संनतिर्हि तवाख्याति भविष्यच्छुभभाग्यताम् ॥ १९

G 5 64 20
B 5 64 20
L 5 62 22

(Ñ2 V3 B1 2 4 D2 4 11 हि B3 स (for च) B2-4 वत्सीम (for आलानि) V3 ऐव अत्सीमहे तथा (for the post half).]

—Ñ3 reads 13^{cd} in marg D9 11 transp 13^{cd} and 14^{ab} —^{c}) Ñ2 illeg for तत्क्षम नेह Ś1 तत्क्षणे, D10 तत्क्षणे, T1 2 (before corr as in text) 2 G2 तत्क्षण (for तत्क्षम) Ñ1 D2 4 G2 स (for न) D5 स्थान (for स्यात्) D11 न च सोममिह स्यात् ※ Ck मास्माकमिव न इति पदम् ※ —^{d}) D2 3 4 11 कृत, D5 reads in marg (for कृते) D2 4 कार्ये (for कार्ये) Ś1 Ñ D1-3 10 11 विशेषत (for परवत्वा)

14 D9 11 transp 13^{cd} and 14^{ab} —^{a}) Ś1 Ñ3 V3 B D1-3 4 10 11 पीत (for पीत्वा) B3 यत्र (for यथा) Ś1 -काम (for -कामं) —^{b}) D7 9 विराता (for विश्रान्ता) Ñ1 V1 B D3 सर्वैरस्माभिरत्र वै —^{cd}) Ñ2 V1 B1 D9 11 तत्क्षम, V2 B4 तत्क्षेम, B2 तत्क्षण D2 4 विशेष, T2 कि शेष (for कि शेष) D7 G1 यत्र, Cg k as in text, Cgp तत्र (for यत्र) B2 सुग्रीवो (for सुग्रीवो) Ś1 Ñ V B1 4 D2 3 11 मामा, D1 2 3 10 मामरा, Cg k as in text (for मे गुरु) B1 यत्रैव तत्र सुग्रीवो यत्र राम सलक्ष्मण, D2 विशेष तत्र गमन वाङ्मया तस्य दर्शन

15 B3 om (hapl) 15–19 —^{a}) Ś1 Ñ1 च वीक्ष्यते, B2 मा यदेहि, D10 च वीक्षते (for मा वक्ष्यन्ति) —Ñ2 illeg for 15^{b} —^{b}) Ś1 D10 समेता, Ñ2 V B1 2 4 D2 11 भवतो (for समेत्य) D7 8 M2 यूथका (for यूथपा) —^{c}) G2 तदा (for तथा) Ś1 D1-3 10 11 तद्वाक्य Ñ1 कर्तव्य (for कर्तव्ये) Ñ1 V B1 2 4 D5 तथा प्रतिविधा तव्य —^{d}) Ñ2 भवत, Ñ2 V B1 2 4 D5 भवताम् (for भवद्भि) D1 4 परिवारित (for परवानहम्)

16 B3 om 16 (cf v l 15) —^{a}) Ñ2 V B1 2 4 D5 M2 आज्ञापयितुम्, D1 न ज्ञाप° (for नाज्ञा°) G2 (before corr as in text) ईशे (for ईशो) D2 11 वै (for ऽह) —^{b}) Ś1 Ñ1 V1 B1 (om, orig न) 2 D1 2 3 4 5 10 11 [ऽ]पि, Ñ2 B1 D5 हि (for ऽस्मि) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 [अ]हं (for [अ]स्मि) —^{c}) Ś1 D10 न युक्त Ñ1 V2 B1 4 युक्तं तु Ñ2 V1 D5 युक्त हि, B2 युक्तं [illegible] (for अयुक्त) —^{d}) D5 नाशयितु (for धर्षयितु) Ś1 D7 9 G1 2 चपल, D1 एव (for मया) Ñ2 V B1 2 4 D5 यूय समनुवर्तितुम् (Ñ2 V1 °त, V2 °तेन) ※ Cv मयुक्तमिति। युक्तिर्न्यायेन तदव्ययम्। अन्यथा वचुधा इति वचनम्।, so also Cr on g Cg further adds सत्यमितिवचनमात्मनोपकमायधुर्यं क्रमिन्द्र इत्याहु। Ct कृतकर्माणो यूयम् कृतकर्मणो युष्मान्निग्रहं कर्तुं मिदम्। तथाप्यत्र परम् धर्षयितुं न युक्तम् ※ —After 16 Ś1 Ñ1 D1-3 10 11 ins

1339* युक्त हि कृतकर्माणा युष्माकमनुवर्तितुम्।

[Ś1 Ñ1 D11 -कर्माणं (metri causa) (for -कर्माणा) Ñ1 D1 4 -वर्तन, D10 वर्तित D11 -वर्तित (for -वर्तितुम्) D3 युक्त युष्मानि मिहार्या यथा समनुवर्तितु (sic)]

17 B3 om 17 (cf v l 15) —^{a}) Ñ2 V B1 2 4 D5 सुराज्ञस्य (for सुवाक्यम्) Ñ2 V B4 D5 (ए)वम्, D3 [ए]व (for (ए)वं) Ś1 Ñ2 D1 2 4 10 11 [illegible] वचस्य युवराजस्य —^{b}) Ś1 Ñ1 वानरम् (for वचनम्) Ś1 Ñ V B1 2 4 D1-4 6-11 T2 अव्यय (for अव्ययम्) —^{c}) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 G1 वचना D5 मानसा (for मनसो) Ñ2 V B1 2 4 D5 तत्र (for वाक्यम्) —D3 reads 17^{d}–19^{c} twice —^{d}) Ñ2 V B1 2 4 D5 श्यामदृष्टवं महाप्रदा।

18 B3 om 18 (cf v l 15) D3 repeats 18 (cf v l 17) —^{a}) Ś1 Ñ1 D10 क एव वीर (D10 वा) एवम् वीर (Ś1 °र, D10 °र), Ñ2 V B1 2 4 D1 (both times) 2 3 11 G1 M2 न एव (D2 °ना, D11 °वा) स (B2 मी) कुलस वाव (B2 D2 °वन G1 M2 राजन्), D1 4 क एव यद्यवति वच (D2 वानर) —^{b}) B2 4 स, D1 (both times) 4 त्व (for सन्) Ś1 Ñ1 D1 (first time) 2 4 10 वानरोत्तम (D1 second time °म), V2 B2 4 D5 वानरर्षभ (D2 °भा) D2 प्रभु सत्वाजसत्तम, D11 प्रभुसत्त्वा महोत्तम —^{c}) D1 [ऽ]पि (for हि) D2 ऐश्वर्येण च मत्तो हि —^{d}) B1 [ऽ]यम् (for ऽहम्) D5 मन्यते (for मन्यते)

19 B3 om 19 (cf v l 15) D3 repeats 19^{abc} (cf v l 17) —^{a}) Ś1 Ñ2 D1 (both times) 2 4 10 [ए]व, D11 [ए]व (for [इ]दं) D1 (both times) 2 4 तु सदृशं, D5 ससदृशं, D11 तु सादृश्य (for सुसदृश) Ñ2 V B1 2 4 D5 4 तदेव (V1 °मेव, V2 °चैव, B2 4 °दिदं, D2 °चैतत्) सदृश वाक्य, B1 (marg also) तवेदं सदृश वाक्य,

G 5 64 21
B 5 64 21
L 5 62 22

सर्वे वयमपि प्राप्तास्तत्र गन्तुं कृतक्षणाः ।
स यत्र हरिवीराणां सुग्रीवः पतिरव्ययः ॥ २०
त्वया ह्यनुक्तैर्हरिभिर्नैव शक्यं पदात्पदम् ।
कश्चिद्गन्तुं हरिश्रेष्ठ ब्रूमः सत्यमिदं तु ते ॥ २१
एवं तु वदतां तेषामङ्गदः प्रत्यभाषत ।
बाढं गच्छाम इत्युक्त्वा उत्पपात महीतलात् ॥ २२
उत्पतन्तमनूत्पेतुः सर्वे ते हरियूथपाः ।
कृत्वाकाशं निराकाशं यज्ञोत्क्षिप्ता इवानलाः ॥ २३
तेऽम्बरं सहसोत्पत्य वेगवन्तः प्लवंगमाः ।
विनदन्तो महानादं घना वातेरिता यथा ॥ २४

G2 तव चेद्गत सदस —b) Ks V P1 2 3 D6 शुचि (for वाक्य) B1 कर्हिचित् (for कस्य°) Ś1 Ñ1 D1 (both times) 2 4 10 11 ना(D12 मा)न्यस्य हरिपुंगव(D11 °व), D4 नान्यस्य शुचि कस्यचित् —c) B1 (after corr as in D3) समर्तिर् D2 सवतिर् (for समर्तिर्) D5 च (for हि) D1 (both times) 4 वम् (for नव) B1 G3 स्यामि(G2 °ति:) D1 (first time) [आ]स्याति D3 T2 3 [आ] स्थाविर्, Ct as in text (for [आ]स्यामि) —d) D3 भावित्या (for भविष्यत्) Ñ2 V B1 3 D6 शुभमपर(V1 B1 °र), D2 3-4 M3 Cm t शुभयोस्थावा, D11 G1 शुभ यात्रया D2 4 भवित्या च शुभमपर D5 यासिद्धशुभमपदा

20 a) T2 अपि, T3 इह, G1 वयु, G2 इव (for अपि) Ś2 Ñ V B D1-4 5 10 11 प्राप्त(B3 °प्त, B4 D11 °प्ता:), G1 [अ]प्रसाप्त (for प्रासात्) —b) Ś1 Ñ1 B4 D1-4 10 11 गन्तु तत्र (by transp) (for तत्र गन्तु) Ñ1 V B1-3 D5 त्वरा, B3 D11 Cr क्षण, Cg k t as in text (for क्षणा) —cd) D3 5 यत्र (for यत्र) V2 कपिर्, D3 G1 M3 प्रभुर् (for पतिर्) Ś1 Ñ1 D1 2 5 10 11 वनौकसां वानरश्रेष्ठ सुग्रीवो हेमपिंगल (D5 6 11 हरिपुंगव)

21 a) Ś1 Ñ1 D2 10 ह्यनुक्तैर्, B1 2 D5 11 T1 3 ह्यनुक्ते B3 [अ]नुक्तेन D1 6 ह्यनुक्ते D3 ह्यनुक्तैर् D4 ह्यनुक्तैर् (for ह्यनुक्तैर्) —b) D3 G2 [इ]ह (for [ए]व) D5 वाक्य (for शक्य) Ñ2 V B D6 नेह युक्त कथंचन D1 4 निर्दिशाश्च(D5 °क) पदात्पद् —d) Ś1 Ñ1 D1 10 11 सत्यमेतद्वदा(D3 11 °द्वा)महे D1 4 मन्ये सद्वदामहे D2 संविधस्व मनुत्तर —For 21cd, Ñ2 V B D2 subst

*1340a यथावर्ष्ठं हरिशार्दूल तत्रमेतद्विबोध न ।

[B1 (marg also as above) न तु (for यावर्ष्ठं) V3 त्वम्, B3 सत्वर् (for तत्वम्) V3 एव B1 2 एव (for एतत्) V3 निबोधकन्, D6 मिलोपन (for निबोध न)]

22 a) D11 om तु (subst) Ś1 Ñ V B D1-4 10 11 ब्रुवतां (for वदतां) —b) V B3-4 D11 समहृष्याच (for प्रत्यभाषत) B2 अब्रवीत् प्रहृष्टवत् (marg also °ह् समभाषत) —c) D7 8 साधु (for बाढ) —T1 damaged from गच्छाम up to उत्पपात in c V B1 2 गच्छामि, B3 इत्यादि (with hiatus) D11 गच्छेम (for गच्छाम) Ñ1 V B1-3 D5 6 11 चैनं (for इति) D5 [उ]त्र (for [उ]क्त्वा) —d) D1 2 9 T2 3 G1 M2 3 Cm t समुत्पेतुर् (M3 °त्पेते) Cg k as in text (for उत्पपात) D2 M3 महाबला, G3 महाबलात् (for महीतलात्) Ś1 B1 D1 3 4 10 11 समुत्पत्य च(D4 स) भूतलात्, Ñ1 V1 B1 3 4 D6 समुत्पतितवान्कपि (V1 B1 °समुत्प, B1 °समु B3 °पात (sic)) V3 समुत्पेतु स भूतलात्, B3 (marg also as in B4) समुत्पतति वानर, D5 भूतलात् प्लवग D11 समुत्पतति भूतले (sic) Cg k इत्युक्त्वा समुत्पपात नभस्तलम्

23 a) Ñ2 D5 समुत्पेतु V3 B1 3 D1 2 समुत्पेतु (for अनू°) Ś1 Ñ1 D10 समुत्पततमुत्पेतु —b) T1 3 G1 तु, T3 च (for ते) —d) Ś1 Ñ1 D2 3 यज्ञक्षिप्ता Ñ2 V D6 7 8 T2 G1 M2 Ct यज्ञोत्क्षिप्ता, B1 D5 यज्ञाक्षिप्ता D1 10 11 [illegible] क्षिप्ता, D3 यज्ञोक्षिप्ता (for यज्ञोत्क्षिप्ता) Ś1 Ñ V B4 D1-4 5 10 इवोल्का, D5 G3 इवाग्नय, D7 यथोल्का, D11 इवोल्का, T3 M3 इवानला (for इवानला) B1-3 D5 य(D5 य)ज्ञोक्षिप्तोप(B1 °ल्प)म इव Cr k यज्ञोत्क्षिप्ता, यज्ञोत्क्षिप्तपक्षा यज्ञार्थमुत्क्षिप्ता पर्वता इत्यर्थ (Ck further adds यज्ञोत्क्षिप्ता इवाचला इति पाठ सर्वत्र, योजनप्रकारस्य प्रकारान्तरेण नाम [illegible] भवति अस्य । यज्ञोत्क्षिप्ता इवाचला । यद्वा यज्ञोत्क्षिप्ता इवानला इति) —After 23 D1-3 read for the first time 36cd repeating it in its proper place

24 B2 om 24ab —a) B1 तेजुल (for तेऽम्बरं) M1 [उ]त्पुत्य (for [उ]त्पत्य) —c) Ñ2 V B1 3 D6 नदन्तस्तु, B3 नदन्त तु, D5 नदन्ति स्म (for विनदन्तो) Ś1 Ñ1 V1 B2 D1-4 11 महानादान्, V3 महानादाद्, D10 महानादा Cv विनदन्तो महानादमिति सम्यक् —d) Ś1 Ñ V B D1-4 10 11 मेघा (for घना) —T1 damaged from रि up to ता in 25a Ś1 Ñ V B D3 4 5 11 इव (for यथा) —After 24 Ś1 Ñ2 V B D1 2 10 11 add an addl colophon

[*Sarga name* Ś1 D10 मधुवनादानरीयमन Ñ1 मधुवने आगमन, V1 वानरप्रत्यागमन V2 मधुवनात्प्रयाण D मधुवनादमर प्रयाण D2 स्वर्गे वानरोत्पतन D6 मधुवनादागमन D11 सुग्रीव देवे मधुवनात्प्रयाणम् —*Sarga no* (figures words or both) B2 3 D2 10 11 om, Ś1 65 Ñ2 D6 66 V1 B1 64 V2 55 B4 69 —After colophon D2 concludes with राम]

—After 24 Ñ1 D2 4 5 T3 read for the first time 36cd (Ñ1 D2 followed by an addl colophon)

अङ्गदे ह्यननुप्राप्ते सुग्रीवो वानराधिपः ।
उवाच शोकोपहतं रामं कमललोचनम् ॥ २५

समाश्वसिहि भद्रं ते दृष्टा देवी न संशयः ।
नागन्तुमिह शक्यं तैरतीते समये हि नः ॥ २६

न मत्सकाशमागच्छेत्कृत्ये हि विनिपातिते ।
युवराजो महाबाहुः प्लवतां प्रवरोऽङ्गदः ॥ २७

यद्यप्यकृतकृत्यानामीदृशः स्यादुपक्रमः ।
भवेत्तु दीनवदनो भ्रान्तविप्लुतमानसः ॥ २८

पितृपैतामहं चैतत्पूर्वकैरभिरक्षितम् ।
न मे मधुवनं हन्याददृष्टः प्लवगेश्वरः ॥ २९

कौसल्या सुप्रजा राम समाश्वसिहि सुव्रत ।
दृष्टा देवी न संदेहो न चान्येन हनूमता ।
न ह्यन्यः कर्मणो हेतुः साधने तद्विधो भवेत् ॥ ३०   G 5 65, 7 B 5.61 33 L 5.63 7

repeating it in its proper place On the other hand, D3 reads for the first time 34 (with 1346* and an addl colophon) after 24 repeating it in its proper place

25 T1 damaged up to प्रा m ° (cf v l 24) B3 om from 25 up to colophon —ᵃ) Ś1 Ñ1 D1-4 9-11 Cm t समनुप्राप्ते, D5 T2 (s)प्यननुप्राप्ते, M1 स मनु प्राप्ते, M2 ह्यनुप्रप्ते (for ह्यननुप्राप्ते) Ñ2 V B 2 4 D6 तेषामागमनं श्रुत्वा —ᵇ) Ś1 Ñ1 D12 वानरर्षभ, Ñ2 V3 B1 2 4 D1-4 6-9 11 G1 M1 Cm वानरेश्वर —ᶜ) Ś1 Ñ1 D1-4 7-11 T1 भ्रातः, Ñ2 V B1 2 4 D6 (अ)भिहृष्ट (for (उ)पहत)

26 B3 om 26 (cf v l 25) —ᵃ) G1 समाश्वसस्व हि (for °श्वसिहि) —ᵇ) Ñ2 V B1 2 4 D6 सीता (for देवी) —ᶜ) Ñ2 V B1 2 4 G1 M1 2 आगन्तुम्, M3 नानुगन्तुम् (hypm) (for नागन्तुम्) Ñ2 V B1 2 4 D6 तै शक्यम् (by transp), D1 11 शक्यं ते (for शक्यं तैर्) —ᵈ) Ś1 Ñ1 B1 D1 3 4 6-11 T1 G1 अतीत, Ñ2 अतीव (for अतीते) Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 11 समयेऽर्थे(D4 °ये अ)स्माद्, Ñ2 V D1 2 4 D5 6 T2 G1 M1 3 समयेन हि(V2 च, D5 T2 °यद्धि) D3 समयेप्ययमा, D7-9 समयेऽपिह (for समये हि नः) ⊕ Cr समयेऽतीते सति नेहागन्तुं शक्यम् । Ck — समयमतीत्य सर्वेषां पातः । अतीते समये नह्यागमनं स्यादित्युक्तम् ⊕ —After 26, Ś1 Ñ D1-4 6-11 ins while V1 cont after 1342*

1341* महदस्य महत्कार्यं कृतमर्थ शुभदर्शन ।

[Ś1 D10 महत् Ñ1 D7-9 च (for तु) D5 शुभग्, D1 शुभांगिने D6 शुभदर्शन]

27 B3 om 27 (cf v l 25) —ᵃ) D4 स (for न) —ᵇ) V B1 2 मत्कृ(B1 [marg also]मत्कृ)ते, B4 मत्कृत्ये, D1 10 कृते हि T2 कार्ये हि, T3 कृत्ये वा (for कृत्ये हि) Ñ2 D6 मत्कृत्येव नियोजित, D3 मत्कृत्या कृत्यमुत्तम —ᶜ) Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 11 T1 G1 महाप्राज्ञ (for °बाहु) —ᵈ) D1 4 प्रवरोत्तम, D7-9 अंगदो वर (for प्रवरोऽङ्गद) —After 27, Ś1 Ñ V1 D1 3 4 6 10 11 T1 ins *

1342* दर्शनीयो महाबाहुर्वाग्मिनः कुलाधम ।

—Thereafter V1 cont 1341*

28 B3 om 28 (cf v l 25) —ᵃ) M1 न च (for यदि) Ś1 Ñ B1 D1 4 10 11 हि, B4 तु, D1 तत्र (sic), D1 तु, D5 च (for (अ)पि) Ś1 Ñ V B1 2 4 D1 4 6 10 11 °कार्याणां, D3 कृत्यानां (for कृत्यानाम्) —ᵈ) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 मत्समीपमनु(D3 °मिह्र्य) नजन्, Ñ2 V B1 2 4 D6 मत्सकाशामुप(Ñ2 B3 D6 °गा)स्येत् —ᶜ) Ñ2 V B1 2 4 D6 स भवेत्, D5 भवेच, D6 भवेत्स, T2 M1 भवेद्युः, M3 भवेत, Ct as in text (for भवेत्तु) T2 M1 °वदना, Cv m g k t as in text (for °नो) —ᵈ) Ś1 Ñ1 भ्रान्तो, Ñ2 V B1 2 4 D1 3 4 6 10 11 भ्रान्तो, D5 क्रान्तो, D1 भ्रान्तम् (sic), D6 भ्रान्ति (for भ्रान्त) Ś1 Ñ V1 D2 4 10 विप्लुत, D7 विक्लव, D8 वद्धिप्लुत (hypm) T2 विश्रुत (for विप्लुत) Ś1 Ñ1 B3 D1-4 10 11 चेतसा, T2 M1 मानसा, Cv m as in text (for मानस)

29 B3 om 29 (cf v l 25) —ᵃ) B1 पैतामहैर् Ś1 Ñ V B1 2 4 D1 3 4 10 11 (ए)व (for (च)तत्) —ᵇ) B4 पूर्वैर् (for °कैर्) B4 अपि, D5 पार (for अभि) Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 11 पूर्वं (D1 10 °र्व) यत्(D1 अभि)रक्षित —ᵈ) D6 Cm अहृष्टा T1 3 G1 नष्ट, G1 नष्टु (for अहृष्ट) Ś1 Ñ1 D1 3 4 7-11 T1 महृष्टा प्लवगाधिप Ñ2 V B1 2 4 D6 मद्भृष्टा कपिकुञ्जर, D3 महृष्टा कृपिकुञ्जर ⊕ Ck अदृष्ट इति पाठः । से मधुवनं सदृष्टः सद् न हन्यात्, धर्मज्ञत्वादिति शेषः । ... स्यादृष्ट इति पाठः । हन्यादहृष्ट इति वा पाठः ⊕

30 B3 om 30 (cf v l 25) —ᵃ) Ñ2 V B1 D1 मा शुच, B1 मद्वच, B1 D6 सुजन (for सुव्रत) —ᵇ) B4 सीता (for देवी) —ᵈ) Ñ2 V B1 2 D2 हनूमता —For 30ᶜᵈ, Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 11 subst, while Ñ2 V B1 2 4 D6 ins after 33, whereas D3 ins after 30ᵃᵇ

1343* सर्वथा सत्तु वैदेही रक्षिता नात्र संशयः ।

—Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 cont, Ñ2 V B1 2 4 D6 ins after 30 V1 ins after the first occurrence of 30ᵃᵇ, whereas D7-9 T1 ins after 33

G 5 65 9
B 5 64 31
L 5 63 9

हनूमति हि सिद्धिश्च मतिश्च मतिसत्तम ।
व्यवसायश्च वीर्यं च सूर्ये तेज इव ध्रुवम् ॥ ३१
जाम्बवान्यत्र नेता स्यादङ्गदश्च बलेश्वरः ।
हनूमांश्चाप्यधिष्ठाता न तस्य गतिरन्यथा ॥ ३२
मा भूश्चिन्तासमायुक्तः संप्रत्यमितविक्रम ॥ ३३
ततः किलकिलाशब्दं शुश्रावासन्नमम्बरे ।
हनूमत्कर्मदृप्तानां नर्दतां काननौकसाम् ।
किष्किन्धामुपयातानां सिद्धिं कथयतामिव ॥ ३४
ततः श्रुत्वा निनादं तं कपीनां कपिसत्तमः ।
आयताञ्चितलाङ्गूलः सोऽभवद्धृष्टमानसः ॥ ३५
आजग्मुस्तेऽपि हरयो रामदर्शनकाङ्क्षिणः ।
अङ्गदं पुरतः कृत्वा हनूमन्तं च वानरम् ॥ ३६

1344* यथा हि दर्पितोद्दृप्ता सगता काननौकसः ।
नैवामहत्तकार्यास्मीदस्य रवानुपक्रम ।
वनमङ्गेन जानामि मधुना भक्षणेन च ।

[(l 1) Ñ2 V1 B2 3 D6 तथा D1-4 यथा (for यथा) D14 om [illegible] (subsq) Ś1 Ñ1 D10 दर्पिता यथा (for °तोद्दृप्ता) D4 तथा दृष्टया दृप्ता (for the prior half) Ñ2 V1 B1 3 4 D6 सौगता, D5 संगता (for संगता) D5 समागता वनौकस (for the post half) —(l 2) Ś1 Ñ1 D1-4 10 व्यतिक्रम, Ñ2 D6 11 पराक्रम (for व्य°) —(l 3) B2 3 4 D6 मधुनो (for मधुना)]

—Thereafter Ñ2 V1 B2 (within brackets) 3 4 D6 cont

2345* दृष्टा देवी हरिवरा जानकी धुपमाणता ।

[D6 [प]श्री (for [यं]श्री) B1 3 हि हस्ते and पच च (for हरिवरा and मामता respy)]

—Ś1 Ñ1 D1 2 3 10 11 om 30ᶜ–33 D5 om 30ᶜᵈ V1 reads 30ᶜᵈ twice —ᵃ) Ñ2 V1 (second time as in D1) 3 B2 3 4 D6 जाम्बो (B4 °म्ब)वा, D4 5–9 T2 G2 M1 3 Ct न यस्य (for न तस्य) T1 3 G3 साधने, Ct कर्मणो (as in text) —ᵈ) T1 3 G3 कर्मण्येव हनूमत, M3 साधनेस्य हनूमत

31 B1 om 31 (cf v l 25) Ś1 Ñ1 D1 2 3 10 11 om 31 (cf v l 30) M3 damaged for ᵃᵇ —ᵃ) B1 3 हि B4 [स]श्च D4 7 8 [इ]ह (for हि) D6 मति-श्चैव (for हि सिद्धिश्च) —ᵇ) D1 om (hapl) मतिश्च Ñ1 V B2 3 4 D1-4 तुमत्युत्त G1 मतिसत्तमे (for मति सत्तम) D6 कर्मसिद्धिश्च सत्तम —ᶜ) Ñ2 B1 3 G2 व्यव साय Ñ1 V B2 3 4 D1 5–8 T2 G1 M1 3 शौर्यं (for वीर्यं) —ᵈ) B1 3 4 D1 3 T1 M2 सूर्ये (for सूर्ये) D1 6 सूर्ये यापि प्रतिष्ठित

32 B1 om 32 (cf v l 25) Ś1 Ñ1 D1 2 3 10 11 om 32 (cf v l 30) —ᵃ) Ñ2 V1 B1 3 4 D6 [य]मृद् (for स्याद्) —ᵇ) V1 D4–9 T2 हरीश्वर (for ब°) —ᶜ) V1 B1 3 4 D5 अप्यधिष्ठाता, D2 च प्रतिष्ठाता —ᵈ) Ñ1 V B2 3 4 D5–9 T2 M1 यस्य T1 3 G2 नया, G3 as in text (for तस्य)

33 B1 om 33 (cf v l 25) Ś1 Ñ1 D1 2 3 10 11 om 33 (cf v l 30) —ᵃ) D2 नैव शोक (for मा भूश्चिन्ता) Ñ2 V1 B2 3 4 D1 नैव चिन्तयितुं पुन(B1 °क) V3 नैव चिन्तयितुं शक्य —ᵇ) D5 विभव (for संप्रति) V B1 4 D5 6 G1 विक्रम —After 33 Ñ1 V B1 2 4 D6 ins 1343*, while D2 ins

1346* त्यज शोकं च चिन्तां च सीता प्राप्स्यत्यसंशयम् ।

—After 33 D1-4 T3 ins 2344*, while T1 3 G3 ins

1347* इत्येवमुच्यमाने तु हरिराजेन राघवे ।

34 B1 om 34 (cf v l 25) D6 repeats 34 here (cf v l 24) —ᵃ) B1 तत (for तत) Ś1 Ñ1 D1 4 (both times) 3 10 11 किल (D11 °लि)किलाशब्द T1 3 G3 M2 3 किलिकिलाशब्द —ᵇ) Ñ2 V B1 3 4 D1 स यो (for [वा]सन्नम्) Ś1 Ñ1 D1 2 3 (first time) 4 10 11 शुश्रुवे (D2 3 3 भूपते) विनर्दे (D11 [illegible] नर्दो)वरे, D6 (second time) शुश्रुवे स ततोऽवरे, T1 शुश्रुवे समम्बरे —ᶜ) Ñ2 B1 3 4 D6 (first time) 3 हृष्टानां D2 3 नृत्तानां (for दृप्तानां) D6 (second time) हनूमत्कर्मणा तेन —D11 om 34ᵈ–35ᵃ —ᵈ) Ñ V B1 3 4 D1–3 G3 M1 नर्दतां D6 (second time) दृष्टानां (for नर्दतां) Ś1 D1 4 10 वानराणां वनौकसां —After 34ᵃᵈ (first occurrence) D6 ins

1348* स तेषां तु महानादं सिंहानामिव गर्जताम् ।

—After 34ᵃᵈ (second occurrence) D6 ins 1

2349* अतिक्रम्य बहून्देशानम्योन्यमतिसर्पणात् ।

—ᵉ) D1 (first time) उपयाति स (for °यातानां) —ᶠ) Ś1 D10 इह (for इव) —After 34 (first occurrence), D6 ins an addl colophon

[*Sarga name* अंगदस्याग्मन —*Sarga no* 63]

35 B1 om 35 (cf v l 25) D11 om 35ᵃ (cf v l 31) —ᵃ) D1 3 T1 G1 तत्र (for तत) D2 तं Dv तु (for त) Ñ1 V B1 2 4 D6 कपीनां तु (B1 च) (for निनादं तं) —ᵇ) Ñ2 V B1 3 4 D5 निन (B3 °ना)दं (for कपीनां) Ś1 Ñ1 D1 2 3 10 11 नंदन (for सत्तम) —ᶜ) Ś1 Ñ1 D10 [इ]तिवृत्त, D2 [इ]चित (for [आ]ञ्चित) —ᵈ) D6 प्रीति, M1 हृत (for हृष्ट)

36 B1 om 36 (cf v l 25) —ᵃ) B1 हि (for

तेऽङ्गदप्रमुखा वीराः प्रहृष्टाश्च मुदान्विताः ।
निपेतुर्हरिराजस्य समीपे राघवस्य च ॥ ३७
हनूमांश्च महाबाहुः प्रणम्य शिरसा ततः ।
नियतामक्षतां देवीं राघवाय न्यवेदयत् ॥ ३८

निश्चितार्थं ततस्तस्मिन्सुग्रीवं पवनात्मजे ।
लक्ष्मणः प्रीतिमान्प्रीतं बहुमानादवैक्षत ॥ ३९
प्रीत्या च रममाणोऽथ राघवः परवीरहा ।
बहुमानेन महता हनूमन्तमवैक्षत ॥ ४० G 5 65 19 B 5 65 45 L 5 65 35

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे द्विषष्टितमः सर्गः ॥ ६२ ॥

sपि) Ś1 Ñ1 D1 3 5 10 11 भागतास्ते तु(D2 3 10 11 °स्तेऽ) (for भागमुख्तेऽपि) D3 तेप्यागम्य हर्षिता —^b) Ś1 Ñ1 D1 3 5 6 10 11 रामसुग्रीवदर्शन(Ś1 D2 10 °आगमात्) —Ñ1 D1 3 5 7–9 T1 repeat 36^cd here (cf v l 24 and 23) —^c) D5 (first time) लेभद् (for भङ्गद्) —^d) Ñ1 (second time) पूरित (for मामनम्) —After 36^cd (first occurrence), Ñ1 D2 3 ms add colophon

[Sarga name Ñ1 अङ्गद् ० ० (illeg), D3 3 अङ्गद् यत्वेम —Sarga no (figures, words or both) Ñ1 illeg, D1 1 om]

B1 om 37 (cf v l 25) —^a) Ñ2 V B1 3 4 D2 6 सर्वे (for वीरा) —^b) D2 3 M1 प्रहर्षिता (for मुदा°) Ś1 Ñ1 D1 3 5 10 11 ह(D2 3 12 स D2 सप्र [hypm])हृष्टा परया मुदा, Ñ2 V B1 3 4 D6 सप्र(V2 सर्व, D1 मुख)हृष्टमानसा (V2 B1 °मा) D3 हृष्य प्रीति मानसा —M1 damaged for 37^cd —^c) Ñ2 V D2 6 कपि (for हरि) —^d) Ñ2 V B1 2 4 D6 पार्श्वे, G1 समीप (for समीपे) Ś1 Ñ1 D1–3 10 11 राघवस्य च सन्निधौ (Ñ1 D1 3 पार्श्वे) ⊕ Ck राघवस्य चेत्यनन्तरम्, "बहुमानेन महता हनुमन्तमवैक्षत" सुग्रीवो राममपि शेष । सार्थश्लोकद्वय क्वचिदप्रसिद्धम् । स्मर एव तद्धितम् ⊕

38 B1 om 38 (cf v l 25) —^a) B3 D1 3 4 11 तु (for च) Ś1 D2 10 12 महाकाय, Ñ2 वद्धा राम, D2 3 ध्वजे राम (for महाबाहु) D3 हनूमांश्च तेजस्वी —^b) D4 प्रणत (for प्रणम्य) D3 नतो (for ततः) —After 38^cd, Ñ2 V B1 3 4 D6 ins

1350* अभ्ययादयत प्राज्ञो राम कमलरोचनम् ।

[B1 (before corr as above marg after) s प्राज्ञे (for प्राज्ञो)]

while D3 ins

1351* रामलक्ष्मणयोर्मध्ये सुग्रीव चाभ्यवादयत् ।

—V1 B2 3 4 D3 om 38^cd —^d) D6 ० ० ० ० ० क्षता दृष्टी —^d) D2 3 7 निवेदयत् (sic) —After 38 D7–9 G1 ins

1352* दृष्टा देवीति हनुमद्वक्त्रादमृतोपमम् ।
आकर्ण्य वचन रामो हर्षमाप सलक्ष्मण ।

39 B3 om 39 (cf v l 25) T2 illeg up to सुग्रीव —^a—^b) Ś1 Ñ1 V B2 D1 3 5 10 11 G2 M1 2 निश्चितार्थं (for °र्थे) —^d) Ś1 Ñ1 V B1 3 4 D2 3 10 11 G2 M2 3 सुग्रीव D3 6 पवनात्मज —D1 om 39^cd —^c) Ś1 Ñ1 D1 3 10 11 चैव, D3 चैव D2 3 M1 प्रीतो, T2 पूर्व G2 M1 प्रीति (for प्रीत) Ñ2 V B1 2 3 D6 च पर हृष्टो (for प्रीतिमान्प्रीत) —^d) Ñ2 V B2 3 4 D6 हनूमन्तम् (for बहुमानात्)

40 B3 om 40 (cf v l 25) —^a) Ś1 Ñ1 D2 3 10 परमो(D10 °मो)वैतो (for रममाणोऽथ) Ñ2 V B1 (m also) 3 4 D3 6 प्रीत्या परया युक्तो (V2 B4 प्रीतो B1 [orig] हृष्टो) D1 2 3 5 11 स प्रीत्या परमोपेतो —^b) V2 3 4 D6 राघव (for राघव) Ś1 Ñ1 D1 2 3 10 11 सहलक्ष्मण (for परवीरहा) D3 तथा रामोऽपि बुद्धिमान् ⊕ Cg कश्चित् श्लोक आर्षत्वेनपाठकैरज्ञातः ⊕ —After 40 D1 3 4 ins

1353* सोऽतत्त्वमहृदयश्चैव शोकदुर्गमाक्रम ।

Colophon B3 om (cf v l 25) —Sarga name Ś1 D10 वानरसमागम Ñ1 श्रीरामदर्शनं, Ñ2 V B2 3 4 D6 सुग्रीवाश्वास, D1 3 सुग्रीवदर्शनं D3 11 सीतोपाख्यान, D2 वानरागमन —Sarga no (figures words or both) Ñ1 B1 D1 3 5 10 12 om Ś1 66 Ñ2 D6 67 V1 B2 65, V2 56 B4 70, D3 69 D7 8 9 T1 2 G M1 3 64, T2 M2 63 —After colophon, G M1 3 conclude with श्रीरामाय नम

६३

G 5. 66. 1
B 5. 65. 1
L 5. 64. 1

ततः प्रस्रवणं शैलं ते गत्वा चित्रकाननम् ।
प्रणम्य शिरसा रामं लक्ष्मणं च महाबलम् ॥ १
युवराजं पुरस्कृत्य सुग्रीवमभिवाद्य च ।
प्रवृत्तिमथ सीतायाः प्रवक्तुमुपचक्रमुः ॥ २
रावणान्तःपुरे रोधं राक्षसीभिश्च तर्जनम् ।
रामे समनुरागं च यश्चापि समयः कृतः ॥ ३
एतदाख्यान्ति ते सर्वे हरयो रामसंनिधौ ।
वैदेहीमक्षतां श्रुत्वा रामस्तूत्तरमब्रवीत् ॥ ४
क्व सीता वर्तते देवी कथं च मयि वर्तते ।
एतन्मे सर्वमाख्यात वैदेहीं प्रति वानराः ॥ ५
रामस्य गदितं श्रुत्वा हरयो रामसंनिधौ ।
चोदयन्ति हनूमन्तं सीतावृत्तान्तकोविदम् ॥ ६
श्रुत्वा तु वचनं तेषां हनूमान्मारुतात्मजः ।
उवाच वाक्यं वाक्यज्ञः सीताया दर्शनं यथा ॥ ७
समुद्रं लङ्घयित्वाहं शतयोजनमायतम् ।
अगच्छं जानकीं सीतां मार्गमाणो दिदृक्षया ॥ ८
तत्र लङ्केति नगरी रावणस्य दुरात्मनः ।
दक्षिणस्य समुद्रस्य तीरे वसति दक्षिणे ॥ ९

63

1 a) Ś1 Ñ2 V B D1-3.10.11 ते तु, Ñ1 ते तं, D4 तु ते D5 त तु (for तत) —b) Ś1 Ñ1 D1-3.6.10.11 मागताः (for ते गत्वा) Ñ2 V B D6 मागम्य (V °त्य) हरियूथपा (B2 °पुङ्गवा), D5 मागम्य सुमहात्मन —d) Ñ1 V B1-3 D5 महारथ (for °बलम्) D8 भ्रातरं चास्य लक्ष्मण

2 M3 om 2–3b —a) T1 यु * * त्य (damaged) (for पुरस्कृत्य) —b) Ñ1 चाभिवाद्य च (for अभिवाद्य च). —c) Ś1 Ñ1 D1-3.8.10.11 आख्यातु (D10.11 °न्) तत्र (Ñ1 D1.4 ते तु), D5 आख्याताथ (for प्रवृत्तिमथ) —d) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 M3 प्रवृत्तिम् Ñ2 V B D6 आरब्धास्ते (for प्रवक्तुम्) B2 D4.7.9 उपचक्रमे (for उपचक्रमुः)

3 D5 M3 om 3ab (for M3, cf v l 2). —a) Ś1 D10 घोरैः, D11 रोध (for रोधं) D1.9 रावणान्तःपुरे घोर —b) Ś1 D2.9.10 T2 राक्षसीनां (for राक्षसीभिश्च) —c) T1 अनु * * (damaged) (for अनुरागं) Ś1 Ñ V B D1-4.10.11 अनुरागं च वैदेह्याः (Ñ1 D5 सीतायाः) —d) D3 T1.2 G3 M3 [य]त्र (for [य]पि) D1.4 कृतो यथापि सदय D7.9 यथा च नियमः कृत

4 a) Ś1 D10 समाचचक्षिरे वीराः Ñ1 D1.2.4 एव चा (Ñ1 D1 °वता)चचक्षिरे वीरा Ñ2 V B D6.11 वदावचक्षिरे सर्वे (Ñ2 D11 वीरा, B4 सर्वे), D5 एतदाख्यापयतां, D7-9 T2.3 G3 एतदाख्याय ते (G3 तत्) सर्वे (D7.9 सर्वे) —b) V B D5 वानरा (for हरयो) D6 राम (for राम) —After 4ab, T3 ins

1354* विज्ञा प्रावृत्तिकं सर्वं समहत्त्वमनुत्तमा ।

—D11 om (hapl) 4c–6b —c) B2 इत्युक्तो (sic), D5 सद्यो (for अक्षतां) Ś1 Ñ V B2.3.4 D1-3.4.6.10 रामः श्रुत्वा (by transp) B1 राम रत्वात् (for श्रुत्वा रामस्तू). Ś1 Ñ1 V B D1-3.10 M1 च (for तु) M4 D5 यस्य (for सुसत्त्व)

5 D11 om 5 (cf v l 4) —a) B1 इत्य (for देवी) G1 कच्चिदद्यवर्तते देवि —b) Ś1 Ñ1 D1-3.10 च (for च) D1.4 transp मयि and वर्तते —c) Ñ1 D11 T1 G1 M1 आख्यात T1.2 G1 मूलतस्तं समाख्यात —d) B1 राक्षसीभिश्च तर्जनं = 3b

6 D11 om 6ab (cf v l 4) —a) Ś1 Ñ1 D1.10 तु (D1 च) वच, Ñ2 V B D1-4.6 वचन (for गदित) —c) Ś1 D10 चोदयतो, Ñ1 देशयति, Ñ2 V2 D1.11 प्रचोदयन्, V1 B1 प्रचोदयन्, B2.3 D1 प्रचोदयन् (B1 [marg also] प्रचोदयन्), D1 प्रचोदयन्, D1 चोदयन्ति (for चोदयन्ति) @ Ch अत्र मध्ये द्वौ श्लोकौ (damaged) @

7 a) Ñ1 V B2.4 D6 तत्, D1 च (for तु) B1 तच्छ्रुत्वा (for श्रुत्वा तु) —After 7ab, D6.7.8 S ins

1355* प्रणम्य शिरसा देव्यै सीतायै तां दिशं प्रति ।

—c) D1 वाक्यज्ञ —d) Ñ1 D1 (marg also as in text) D1.4 प्रति, V1 B1 D5 तथा D11 कथा (for यथा) —After 7 Ś1 Ñ1 D1.2.4.7-10 T1 ins l 1–2 of 1357* (V1 D11 repeat them in their proper place)

8 a) B1 तु (for [स]द्र) —b) V शतयोजनविस्तृतं —c) B2.4 D1.4 आगच्छं —d) Ś1 Ñ1 D1.2.3.10 यदृच्छया Ñ2 V B2.3.4 D6.8 दिदृक्षया (for दिदृक्षया) B1 मार्गमाणो दिदृक्षया

9 a) Ñ1 V B D5 लंका नाम पुरी त(Ñ1 D5 य)त्र (B1 om from तत्र up to राक्षसी in 11a) —c) V1 D11 दक्षिणे तु (for दक्षिणस्य) —d) B1 प्रवृत्ति D1 D11 अवसति (for वसति) Ñ1 द्वारेण, D11 दुर्गम (for दक्षिणे)

तत्र दृष्टा मया सीता रावणान्तःपुरे सती ।
संन्यस्य त्वयि जीवन्ती रामा राम मनोरथम् ॥ १०

दृष्टा मे राक्षसीमध्ये तर्ज्यमाना मुहुर्मुहुः ।
राक्षसीभिर्विरूपाभी रक्षिता प्रमदावने ॥ ११

दुःखमापद्यते देवी तवादुःखोचिता सती ।
रावणान्तःपुरे रुद्धा राक्षसीभिः सुरक्षिता ॥ १२

एकवेणीधरा दीना त्वयि चिन्तापरायणा ।
अधःशय्या विवर्णाङ्गी पद्मिनीव हिमागमे ॥ १३

रावणाद्विनिवृत्तार्था मर्तव्यकृतनिश्चया ।
देवी कथंचित्काकुत्स्थ त्वन्मना मार्गिता मया ॥ १४

इक्ष्वाकुवंशविख्यातिं शनैः कीर्तयतानघ ।
सा मया नरशार्दूल विश्वासमुपपादिता ॥ १५

ततः संभाषिता देवी सर्वमर्थं च दर्शिता ।
रामसुग्रीवसख्यं च श्रुत्वा प्रीतिमुपागता ॥ १६

नियतः समुदाचारो भक्तिश्चास्यास्तथा त्वयि ।
एवं मया महाभागा दृष्टा जनकनन्दिनी ।
उग्रेण तपसा युक्ता त्वद्भक्त्या पुरुषर्षभ ॥ १७ G 5 66 18 B 5 64 19 L 5 64 18

10 B1 om 10 (cf v l 9) —^{a}) D5 तात्र (for तत्र) Ñ V B1.3.4 D1-4.11 T2 G2 M1.2 transp दृष्टा and सीता —After 10^{ab} G2 reads 12^{cd} for the first time, repeating it in its proper place —^{c}) D2.4 transp संन्यस्य and त्वयि Ñ1 D1-4.10.11 भावा(D2.4 °र) सा Ñ2 V B1.3.4 D6 भर्तृ त (for जीवन्ती) Ś2 सन्न्यस्य भाव त्वयि [illegible] —^{d}) Ś1 Ñ1 D2.3.4.10.11 M1 राम (for रामा) G1.2 M2 transp रामा and राम Ś1 Ñ1 D1.4.5.10 मनोरथा, D5.11 मनोरमा (for मनोरथम्) Ñ2 V B1.3.4 D6 प्राणाशा(B3 D6 °शा)स्म मनोरथे

11 B1 om up to राक्षसी in ^{a} (cf v l 9) —^{a}) B4 D1 दृष्टा मा, D5.11 सा दृष्टा, D2.10 दृष्टा मे (for दृष्टा मे) Ñ2 जानकी, V3 रक्षसां (for राक्षसी) —^{b}) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 भर्त्स्यमाना (for तर्ज्यमाना) Ś2 Ñ V B D1-4.6.10.11 पुनः पुनः (for मुहुर्मुहुः) —D5 om (hapl) from 11^{c} up to 12^{c} —^{c}) D6 (also) विरूपाभिर्मी (hypm) (for विरूपाभी)

12 D1 om up to 12^{a} (cf v l 11), —^{ab}) T2 G1 M1.2 Cg भामा(G1 °मा)पन्ना Cr k t as in text (for आपद्यते) ⊕ Cg भामापन्ना भासीद्भुद्धि। भामां यद्, ⊕ D4.7.9 तथा वीर(D2 सह) सुखोचिता D6 T G3 M3 तथा (T2 यथा, G2 त्वयि, M3 तथा) सुखोचिता सती (for ^{b}) Ś1 Ñ1 D1-3.10.11 दुःख सा(D3 दुःखेन) वतत सीता सुखा भामुचिता सती, Ñ2 V B D6 दुःखमासन्न सुता सीता नित्य देवी सुखो(B3 यथो)चिता ⊕ Cv तथादुःखोचिता सतीति पाठ ⊕ G2 repeats 12^{cd} here (cf v l 10) —^{c}) D6 [अं]व पुर

13 ^{a}) B3 सा तु (for दीना) —^{b}) B2 दीना (for त्वयि) Ś1 Ñ1 D2.10.11 त्वच्चिन्ता त्वत्, Ñ2 V B2.3.4 D1.4.5 त्वच्चिन्ता त्वद्- D5 भर्तृचिन्ता (for त्वयि चिन्ता) —^{d}) D1 हिमोद्भवे (for हिमागमे)

14 ^{a}) B3.4 D6 [सा]तत (for [सा]पि) —^{b}) Ś2 Ñ1 मृत्यवे, V3 B3.4 D1-4.6.10.11 मर्तव्ये, Ck as in text (for मरतव्य) ⊕ Cg मर्तव्ये मरणे कृतनिश्चया ⊕ —G2 om 14^{cd} Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 transp 14^{cd} and 15^{ab} —^{c}) Ś1 Ñ V B D1-4.6.10.11 कथंचिद्दृष्ट्व(Ś1 Ñ2 D10 °दृषि), [illegible] T1.2 कथंचिद्देवी (by transp) (for देवी कथंचित्) —^{d}) G2 त्वन्मया (for त्वन्मना) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 विश्वासमुप(D2 °स समु)पादिता Ñ2 B3 D6 सा यथा (B3 समया)पादिता मया, V B1.3 तत्र सापथेना मया, B4 तत्र समाश्रिता मया

15 Ś2 Ñ1 [illegible] 4.10.11 transp 14^{cd} and 15^{ab} M1 partly illeg for 15^{ab} —^{a}) V2 कुल (for वंश) Ś1 Ñ1 B4 D1-4.10.11 -यशा(B4 D1.3 °श) वि(Ś1 स्या)त्यान (for वंशविख्यातिं) —^{b}) Ś2 Ñ1 V1 B D1-4.10.11 मया Ñ2 V2 D6 वदा (for [य]नघ) —D3 om (hapl) 15^{cd} —^{c}) Ś1 Ñ1 B1.3 D1.2.4.10.11 तु (for मया) V2 नरशार्दूल V2 B4 काकुत्स्थ काकुत्स्थ —^{d}) V2 B2 प्रतिपादिता B2 प्रतिपादिता(m also प्रतिपादिता) (for उपपादिता) Ś1 Ñ1 D1.4.1.10.11 समाश्वासमुपागता D2.4 समाश्वासितया तदा —After 15 T2 ins

1336* सा प्रहृष्टेव वचसा तदुपोद्घाताय कर्शिता ।
प्रतिपाद्य शरीरस्य विश्वासं चानुमतं मया ।

[= 1239*]

16 Ś2 reads 16 in marg —^{a}) B1 D2 समाश्वासिता B2 सीता (for देवी) Ś1 Ñ1 D1.2.4.10.11 समाश्वास्य ततो देवी(D11 °वीं) —^{b}) Ñ1 om सर्वं च Ś1 D10 प्राहिता Ñ2 V B D2.4.6.11 ख्यापिता (for दर्शिता) D5 सर्वं कथयिता मया —^{c}) V3(also) -सख्यं च (for -सख्यं च) Ñ2 रामसुग्रीवयो सख्य —^{d}) Ś2 कीर्तितम्, D1-4 हर्षम् (for प्रीतिम्) Ñ2 V B2.4 D6 उपागमत्, D2.3.4 यदा गता (for उपागता)

17 ^{a}) Ś1 D3.10 T2 M2 नियम, Ñ V B1-3 D1.4.10.11 नियम (D2 °म), B2 नियम, D5 नियतं, Ct as in text (for नियत) Ñ1 om समुदाचारो —^{b}) Ś1 Ñ2 V1 B1-3 D1-4.10.11 G1 M3 तस्याम्, Ct as in

G 5 66 29
B 5 65 20
L 5 64 28

अभिज्ञानं च मे दत्तं यथावृत्तं वनान्तिके । चित्रकूटे महाप्राज्ञ वायसं प्रति राघव ॥ १८

text (for चाप्यास) Ñ1 B4 मद्(B1 °त्तुंद्)मणिस्. V2 यथा मणिस् (for मणिश्चाप्यास) D7 8 Ct सद्य G1 M2 यथा (for मया) T1 3 G2 3 मणिर्मेऽतीवि चोत्तमा —After 17ab, Ś1 Ñ V B D1-4 8 10 11 T2 ins

1357* यत्र हन्ति दशग्रीव उन्मादयाथा स राक्षस ।

[Ś1 Ñ2 D3 5 8 10 T2 इति यत्र (by transp) D11 इति यत्र V1 B तु V2 T2 स (for तु) Ś1 Ñ2 D10 स रावण B1 D8 स राक्षस B4 स रावण T2 दशानन (for स राक्षस)]

—c) Ñ1 B1 D3 7 8 महात्मास D11 तदा दृष्टा (for महा त्मना) Ś1 Ñ2 D1 3 8 10 एव तदा (Ś1 [illegible]10 दृष्टा) मया दृष्टा —d) Ś1 Ñ1 D1 6 10 11 सीता (for दृष्टा) —M1 partly illeg for 17cd —f) Ś1 Ñ B1 3 4 D1-6 8 11 T1 3 G1 M1 भास्वान्, Ct as in text (for भास्वता) D1 4 8 पुरुषोत्तम, D6 रघुनन्दन (for पुरुषर्षभ) —After 17 Ś1 N2 V1 B4 D3 10 11 ins

1358* तथा धारयति स्नेहात्तु माहात्म्य सुभूषितः ।
सर्वथा सीतया दत्तो राक्षसोऽस्मि महाबल ।
निमित्तमात्र एव तत्र वधे तस्य भविष्यसि ।
मणि च दिव्यरूप मे प्राहाप्युक्तो हुताशना ।
यद्गत्य प्रतिपत्तव्य तदत्रैवपपाद्यताम् । [5]

[Ñ1 om 1 1 —(1 1) V2 B4 वर्षित (for भूषित) —(l 2) B4 (स)सीतया (for सीतया) Ñ1 रावणे (for राक्षसे) Ś1 D10 तु तात (for महाबल) —(l 3) D4 transp स and तत्र —Ś1 om 1 4-5 V1 illeg from l 4 up to 1359* —(l 4) Ñ1 तु (for च) Ñ2 B4 ते (for मे) —(l 5) D3 11 ज्ञायताम्]

—Thereafter Ś1 (except l 1-2) Ñ2 V1 (illeg , cf v l 13 8*) B2 D3 10 11 cont , Ś1 Ñ2 D1 2 4 8-10 T2 ins l 1-2 after 7 (Ñ1 D10 for the first time re peating them here) while D3 ins l 3-7 after 21 whereas Ñ2 V2 B1-4 D6 ins after 17

1359* स मणि दिव्यरूप च दीप्यमान स्वतेजसा ।
दृष्ट्वा रामाय हनुमान्स्त्र माभाषितवानिदम् ।
तासामन्तरमासाद्य राक्षसीना वरानना ।
आमर्षीन्मा तदा सीता शोकसागरपरिप्लुता ।
यथास्यस्त नरव्याघ्रो राम सत्यपराक्रम । [5]
निर्दिष्टे नेह यद्यद्य राक्षसीना च बन्धुनाम् ।
रक्षित राक्षसेन्द्रस्य गौरिव भीषण तथा ।
द्वौ मासौ जीवितव्य मे स यदि समय [illegible] ।

[(l 1) Ś1 Ñ1 D5-10 (Ñ1 D10 first time) कांचन दिव्य, D1 4 6 कनकाद्य (for दिव्यरूप च) Ś1 स्वतेजसा, Ñ1 (second time) शुभेक्षणे D10 (first time) शुभेक्षिणा (for स्वतेजसा) —(l 2) Ś1 transp. दृष्ट्वा and रामाय D10 (first time) दृष्ट्वा राम हनुमांश्च (for the prior half) V1 (second time) D3 11 तदा, B4 तत्र D10 (second time) पुन (for तत) —B4 om l 3 —(l 3) Ñ1 B1 D1 वरांगना (for वरानना) —(l 4) Ñ1 D3 11 तु (for सा) Ñ2 V2 तथा B2 4 तत (for तदा) Ś1 D10 om from शोक up to यद in l 6 B2 4 D6 वाष्पशोक (by transp) (for शोकवाष्प) Ñ2 B4 D3 11 राक्षसीभि सुरक्षिता (for the post half) —(l 5) D6 विज्ञाप्यस्त (for यथा-स्यस्त) Ñ1 महाबाहु D3 11 महाबाहो (for नरव्याघ्रो) [illegible] रामो वाक्पुत्र राघव (for the post half). —(l 6) Ñ1 तु D3 11 च (for [य]द्य) B1 वैद्, D11 तद् (for यद्) B1 निशिरा चेह यद्य (for the prior half) Ś1 D10 सीमीपे B1 सर्वत, D11 बन्धुन (for बन्धुनाम्). —(l 7) Ś1 Ñ1 B1 D1 3 10 11 गर्जित, D6 दर्शन (for रक्षित) Ś1 Ñ1 B1 D3 10 11 तथा (for गर्जित) B1 यथा, D3 तथा (for तथा) —(l 8) B1 D3 11 जीवितव्यौ V1 जीवित देव Ś1 Ñ1 यद्यपि D1 10 11 यद्यपि (for स यदि)]

18 Ś1 Ñ V B D1 6 10 11 read 18 after 23 —b) D1 वनान्तिक Cg as in text (for वनान्तिके) —d) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 मानद (for राघव) —For 18 Ñ1 V B D6 subst while Ś1 Ñ1 D3 10 11 ins after 18

1360* शृणु चैवमभिज्ञान वैदेह्या शृणु राघव ।
वसते चित्रकूटस्य पुरा पार्श्वे मनोहरे ।

[(l 1) D3 [च]दद् (for [द]दम्) V2 शृणु दद विज्ञान (for the prior half) —(l 2) B4 चित्रकूटे च (for °कूटस्य) —D10 om from the post half of l 2 up to the prior half of l 1 of 1361* Ś1 Ñ1 D3 पार्श्वे पुरा (by transp). D11 पार्श्वे पुरे (for पुरा पार्श्वे) Ñ1 V1 मनोहरे (for °रमे) B4 बहुपादपसंकुले (for the post half)]

—Thereafter all the above MSS cont

1361* वायसमावस्य वैदेही मांसार्थे वायसस्य तु ।
क्षिप्तामिषीका काकस्य तस्यार्थे दुष्टचारिण ।
ऐषीकमस्त्रमपि तत्काकार्थे सन्निपातितम् ।
जहि पापमिदं रक्ष क्रूर दारापहारिणम् ।

[(l 1) Ñ1 D1 3 4 वेद (B4 दृष्ट्वा)मानस्य Ñ1 वत्स B2 यो (also क in marg)वायसस्य (sic) (for वायसमावस्य) Ś1 Ñ1 D3 11 दृष्ट्वा (D3 लोभ D11 रोदु)मानस्य काकस्य D10 om. (for the prior half) B1 सीतार्थे (for मांसार्थे) B1 च (for तु) Ś1 Ñ1 D1 10 11 सन्तुष्टेति, [illegible] वायसस्य च (for वायसस्य तु) —(l 2) Ś1 Ñ1 D1 10 11 तस्यैव (for काकस्य) B1 क्षिप्तवान् च (for क्षिप्तामिषीका) Ś1 Ñ1 D1 10 11 तेन (Ñ1 चोदा)दैत्यवाहिनी (for the post half) —D1 om. l 3 —(l 3) Ś1 Ñ V1 D6 दर्शन (for ऐषीक)

विज्ञाप्यश्च नरव्याघ्रो रामो वायुसुत त्वया ।
अखिलेनेह यद्दृष्टमिति मामाह जानकी ॥ १९

इदं चास्मै प्रदातव्यं यत्नात्सुपरिरक्षितम् ।
ब्रुवता वचनान्येवं सुग्रीवस्योपशृण्वतः ॥ २०

एष चूडामणिः श्रीमान्मया ते यत्नरक्षितः ।
मनःशिलायास्तिलकस्तं स्मरस्वेति चाब्रवीत् ॥ २१

एष निर्यातितः श्रीमान्मया ते वारिसंभवः ।
एतं दृष्ट्वा प्रमोदिष्ये व्यसने त्वामिवानघ ॥ २२

जीवितं धारयिष्यामि मासं दशरथात्मज ।
ऊर्ध्वं मासान्न जीवेयं रक्षसां वशमागता ॥ २३

G 5.66.23
B 5.65.25
L 5.64.27

N1 D11 ते, V3 वद् (for तद्) Ś1 D10 वर्णिते (for वर्णि तद्) Ś1 D10 मार्थे D11 कार्थे (for कार्यं) —(l 4) B3 [illegible] (for इद्), B4 मार्गे (for दार) Ś1 D3 10 [अ]वारक (for °रिणम्)]

—After 18, D3 reads 21^{cd}

19 D3 om 19 Ś1 Ñ V B D2 8 10 11 read 19 after 21 —^a) Ñ2 V B D4 11 G2 विज्ञप्य: स, T2 विज्ञाप्यत (sic) (for °प्यश्च) Ñ1 महाराजो (for नरव्याघ्रो) D3 6 विज्ञाप्य पुनस्त्वेव —^b) Ś1 Ñ V B2 3 4 D2 8 10 11 वचनात् (for रामो) B2 वृत्तेन सुदृढा त्वया, D1 6 रामो वायसुत —^c) B3 निखिलेन D1 [इ]ति (for [इ]ह) M1 यत्, Cr as in text (for यद्) D7 8 Ct यथा (for [इ]ह यद्) D5 T3 दृष्टम्, Ct as in text (for दृष्टम्) D4 अखिल यथा दृष्टम् —^d) T1 damaged from second मा up to ह in 20^a V3 B3 ताह, G1 वति (sic), M2 माह, Cr as in text (for माह)

20 T1 damaged up to त in ^a (cf v l 19) —^a) Ś1 Ñ1 D1-6 7 8-11 T2 M3 अथ चास्मै (D1 6 °पि) प्रदातव्यो, Ñ2 V B D4 अथ तस्मै प्रदातव्यो —^b) D3 यत्नात् (for यत्नात्) Ś1 च सुपरिक्षित, Ñ B4 D1-7 8 11 T2 M3 °रक्षित, V3 B1-3 °पालित (for सुपरिरक्षितम्) V3 यत्नार्थं परिपालित —After 20^{ab}, T1 2 G2 3 ins

1362* सशिरस कपिश्रेष्ठ शिरोभूषणमुत्तमम् ।

[G2 3 हरि (for कपि)]

—D1 11 om (hapl) 20^c – 21^b D1 6 om 20^{cd} —^c) Ś1 Ñ1 D10 ब्रुवत्या (for ब्रुवता) Ñ2 V B D5 स च मद्वचनाद्वाच्य —^d) Ś1 Ñ1 D3 10 [अ]पि, V B1 [ए]व (for [उ]प)

21 D1 11 T1 2 G3 om 21^{ab} (for D1 11 cf v l 20) —^a) Ś1 Ñ V B D1 4 6 10 दिव्यो (for श्रीमान्) —^b) D1 6 यत्नात् (for मया) Ś1 Ñ V B D2 3 8 10 M3 सुपरि, D3 ते परि (for ते यत्न) —After 21^{ab}, Ñ2 V B2-3 D5 ins, while D11 ins after 20^{ab} (owing to om)

1363* मत्र निर्यातित सौम्य येनाहं जीविता विभो ।

[B4 निर्यापित D11 प्रभो (for विभो)]

—B1 transp 21^{cd} and 22^{ab} D1 reads 21^{cd} after 22 —^c) Ś1 Ñ V B D T3 M1 Ct 1, 4 तिलक (for तिलकस्) —After 21^c, D2 ins

1364* गण्डपार्श्वे निवेशितम् ।
अथ च मे मणिर्दृष्टस्त्व हतो रघूत्तम ।
रावणेनेव मे श्रुत्वा ।

while T1 2 G2 3 M3 ins

1365* गण्डपार्श्वे निवेशित ।
त्वया प्रणष्टे तिलके

[(l 2) T1 damaged from तके up to स्त in 22^a]
—D7 om 21^d except तद् —^d) B1 4 D1-4 M1 Ck t तद् (for तं) Ś1 Ñ2 D10 स्मरस्वेति, V2 D1 2 4 11 T2 स्मरस्वेति, [illegible] as in text (for स्मरस्वेति) D1 [illegible] (for च) D3 सर्वं ह्यद्यानुमहसि, T2 G2 3 M3 त्वं तिलकं स्मर्तुमर्हसि —After 21 Ś1 N V B D2 8 10 11 read 19 while D3 ins l 3–7 of 1359*

22 T1 damaged up to वा in ^a (cf v l 1365*) [illegible] transp 21^{cd} and 22^{cd} D3 transp ^{ab} and ^{cd} —^a) B1 तत (for एष) B4 D1 निर्यापित (for °तित) —After 22^a, D2 ins

1366* मया सुपरिरक्षित ।
एष निर्यापित श्रीमान्

—After 22^{ab} B2 3 ins

1367* मणिर्मेनकरस्य दुहितुर्मे दिव्योऽव्यय ।

while D1 ins

1368* अत एव च मे कामितीतिरासा नरेश्वर ।

—G3 om 22^{cd} —^c) Ś1 Ñ2 V B2-4 D4 10 T2 G1 तम्, B1 D2 11 च, D5 तम् (for एतं) Ś1 Ñ V B D1-4 10 11 प्रहृष्या (B2 °हृष्या) मि (V2 °म्ये) (for प्रमोदिष्ये) —D11 om (hapl) 22^d – 23^c —^d) Ś1 D2 इव (for इव) Ñ2 V1 B3 [illegible] पीडिता V2 [ऽ]पि हि च B1 2 4 [ऽ]पीह च (for त्वामिव)

23 D11 om 23^a (cf v l 22) —^c) Ñ2 V B D5 G2 मासादूर्ध्वं (by transp) D3 जीविष्ये (for जीवेय) —^d) V B राक्षसी (for रक्षसा) Ñ1 D3 11 न समागमा, D3 वशमागम Ś1 D10 राक्षसेन समागता —After 23, Ś1 Ñ V B D2 8 10 11 read 16

G 5 66 32
B 5 65 26
L 5 61 31
इति मामयमीलीता कृशाङ्गी धर्मचारिणी ।
रावणान्तःपुरे रुद्धा मृगीवोत्फुल्ललोचना ॥ २४
एतदेव मयाख्यातं सर्वं राघव यद्यथा ।
सर्वथा सागरजले संतारः प्रविधीयताम् ॥ २५

तौ जातश्वासौ राजपुत्रौ विदित्वा
तच्चाभिज्ञानं राघवाय प्रदाय ।
देव्या चाख्यातं सर्वमेवानुपूर्व्या-
द्वाचा संपूर्णं वायुपुत्रः शशंस ॥ २६

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे त्रिषष्टितमः सर्गः ॥ ६३ ॥

---

24 [a]) Ś1 Ñ1 D1.2.6.10.11 तन्वङ्गी, Ñ2 V B D4 धर्मज्ञा, D3 सुमुखा (for कृशाङ्गी) D6 वरवर्णिनी (for धर्मचारिणी) —[c]) D1.6 सा हि (for रुद्धा) —[d]) D3 [उ]द्योत (for [उ]त्फुल्ल) —After 24, D3 ins

1369* सा मक्षया च तन्वङ्गी रक्षोद्वेगाय कल्पिता ।
असंश्रयतमालीनस्य विशेष संयुता गता ।

—D3 cont Ś1 Ñ1 D1.2.6.10.11 T1 ins after 24, while Ñ2 V B D4 ins after 25

1370* उत्पातो दृश्यतां कश्चित्तथा नद्नदीपतिम् ।
सविशेष मयान्योर संपेन्य सागर तरेत् ।

[(l. 2) D3 भवेन (for सविशेन) Ś1 D10 सदा (for भवा[न्]) D5 सागरे D10 तरे (for तरेत्) D5 gr सेतु नेन मता नविराश्रतनरिष्यसि]

—Thereafter Ñ2 V B D4 cont Ś1 Ñ1 D1.2.6.11 ins after 26 while D3 ins after 25

1371* यातं श्रुत्वा राजपुत्रौ प्रहृष्टौ
दृष्ट्वा सिद्धिं वानरेन्द्रश्च राजा ।
नेत्राश्रु स्वस्मनःप्रमितानां
दृष्ट्वा तदा वायुपुत्र राघवः ।

[(l. 1) Ś1 Ñ1 D1-4.11 सीता युक्तौ (for वार्तां श्रुत्वा) V1 तौ राजपुत्री (for राजपुत्रौ) Ś1 Ñ1 D1.2.6 मिलत्य V1 om, B1 तौ प्रहृष्ट (for प्रहृष्टौ) —(l. 2) Ś1 सिद्धान्तौ तौ Ñ1 D1-4.11 संसिद्धाथा(D3.11 °थौ) (for दृष्ट्वा सिद्धिं) Ś1 वान राणां च V1 B1 वानरेन्द्र B1 वानरेन्द्रैश्च (for वानरेन्द्रश्च) —B1 om l 3-4 —(l 3) V1 हर्षेणास्य D5 भाषाश्व (for नेत्राश्रु) B1 स्वस्मने (for स्वस्मनः) —(l 4) V1 B1 दृष्ट्वा D1 दृष्टे (for दृष्ट्वा) V राजपुत्र (for वायु°) V1 प्रणाम्य (for रा घ) —For l 3-4 Ś1 Ñ1 D1-4.11 subst

1371(A)* सर्वोत्कृष्टस्य वार्तं हि श्रुत्वा
मूर्छे इव नर्म तथाप्यसम ।

[(l. 1) Ś1 सर्वोत्कृष्टस्य, D5 सर्वे हि सिद्धैः (for सर्वोत्कृष्टस्य). Ś1 वै (for तु) D3 वानरेन्द्र D3 वायुपुत्र (for वानरे व) —(l. 2) Ñ2 युक्त D3.11 युत (for युत) D3 तथाध्ययन (for तथाप्य°) D1.4 ब्राह्मोदाश्वलकर्तुं तथा क्यास]

25 T1 damaged for 25[abc] —[a]) G1 श्रुत्वा M1 युक्ते (for युत) D6 मम, M1 यथा (for मया) Ś1 Ñ V B D4.6.10.11 एतत्ते(D10 °त्तु) सर्वमाख्यात, D5 एवमेतन्मया ख्यात —[b]) Ś1 Ñ V B D3.6.10.11 मया (for सर्वं) Ś1 V1 D8.10 तत्त्वतः Ñ2 V B D6 तत्त्वत (for यद्यथा) —[c]) M1.4 राघव (for सागर) —[d]) D1.4 सविचिन्त्यतां D1.3.11 प्रतिचिन्त्य(D11 °ति)तां (for प्रविधीयताम्) Ś1 Ñ1 D6 सत्र(Ñ1 सत्रा)र प्रविचिन्त्यताम् Ñ1 V B1.3 D6 सत्र Ñ2 V1 °त्र)र प्रवि(B1.3 °चि)चिन्त्य, B4 सत्रा(सतुविश्य —After 25, Ñ2 V B D6 ins 1370* and 1371*, while D3 ins 1371* only

26 [a]) Ś1 Ñ V B2 D1-4.6.10.11 om तौ Ñ2 लब्धाश्वौ (for जातश्वासौ) —[b]) Ś1 Ñ1 D10 तत्राभिज्ञ V1 तौ चाभिज्ञा, D5 श्चाभि°, D11 तथा विज्ञान (for तच्चाभिज्ञानं) —[c]) B1 D6 चाख्याय, T1.2 G1 च्याख्यातं Ś1 Ñ1 D1.4.6.10 देव्या युक्त Ñ2 B1.4 D6 देव्या(B3 °या)ख्यात D11 दृष्ट्वाती (for देव्या चाख्यातं) Ś1 Ñ1 B1 D1.4.6.11 T1 U1 °पूर्व्या B1 °पूर्वै, D3.4 °पूर्वात् (for [आ]नुपूर्व्या) —[d]) G1 सपद्य (for संपूर्णं) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 वाक्यं पूर्णं Ñ2 V B D6 तूर्णोपुत्रस्य (for वाचा संपूर्णं) D11 G1 वायुपुत्र Ñ2 V B D6 तदाम्भृत (for शशंस) —After 26, Ś1 Ñ1 D1.2.4.11 ins 1371*

Colophon —*Sarga name* Ś1 D1.2.4.10.11 सीतानिर्यातन(D1.4 °न), Ñ1 हनुमन्निवेदन, Ñ2 B1 D6 सीतानिमन्त्रण, V B1-4 D5 अभिज्ञानार्पण(B3 om अभि°)सर्ग (D3 °दर्शन) —*Sarga no* (figures, words or both) Ñ1 B1 D1.2.4.11 om, Ś1 V1 66, Ñ2 D6 63, V1 57, B1 67, B3 61, B4 72, D7 70, D11.4 T1.2 G M1.2 65 T1 M3 64 —After colophon, G M1.4 conclude with श्रीरामाय नमः

६४

एवमुक्तो हनुमता रामो दशरथात्मजः ।
तं मणिं हृदये कृत्वा प्ररुरोद सलक्ष्मणः ॥ १
तं तु दृष्ट्वा मणिश्रेष्ठं राघवः शोककर्शितः ।
नेत्राभ्यामश्रुपूर्णाभ्यां सुग्रीवमिदमब्रवीत् ॥ २
यथैव धेनुः स्रवति स्नेहाद्वत्सस्य वत्सला ।
तथा ममापि हृदयं मणिरत्नस्य दर्शनात् ॥ ३
मणिरत्नमिदं दत्तं वैदेह्याः श्वशुरेण मे ।
वधूकाले यथा बद्धमधिकं मूर्ध्नि शोभते ॥ ४
अयं हि जलसंभूतो मणिः प्रवरपूजितः ।
यज्ञे परमतुष्टेन दत्तः शक्रेण धीमता ॥ ५
इमं दृष्ट्वा मणिश्रेष्ठं तथा तातस्य दर्शनम् ।
अद्यास्म्यवगतः सौम्य वैदेहस्य तथा विभोः ॥ ६
अयं हि शोभते तस्याः प्रियाया मूर्ध्नि मे मणिः ।
अद्यास्य दर्शनेनाहं प्राप्तां तामिव चिन्तये ॥ ७
किमाह सीता वैदेही ब्रूहि सौम्य पुनः पुनः ।
परासुमिव तोयेन सिञ्चन्ती वाक्यवारिणा ॥ ८　　G 5.67.8 B 5.66.8 L 5.65.8

64

1 T1 damaged after स in ^{b} up to ह in ^{c} D6 om 1^{cd} —^{d}) Ś1 Ñ V D1-4.7-11 G2 M3 रुरोद स्व (for प्ररुरोद स) ✽ Ck. सलक्ष्मण इत्येक पदम् ✽

2 ^{a}) Ñ2 B3 D2 निरीक्ष्य च, V B2 (before corr. as in Ñ2, m also after corr.) निरीक्ष्य त, B4 स निरीक्ष्य, D4.5.31 स च (D11 स त) दृष्ट्वा Ñ3 मणि (for मणिं) T3 G3 -वर (for श्रेष्ठ) —^{b}) Ś1 V B2.4 D2.7.9.10 -कर्शित, Ñ1 [illegible] D4 मूर्छित (for -कर्शित) —^{c}) Ñ2 V B1.2 (m also वारि) D6 वारि (for अश्रु) —^{d}) Ś1 Ñ1 D1.7.8.10.11 सुग्रीव वाक्यम्, Ñ2 V B D2.5 [illegible] वचनम् (for सुग्रीवमिदम्)

3 ^{ab}) D2 प्रस्रौति D10.11 स्रवते (for स्रवति) D1 यथा धेनु प्रस्रौति (for ^{a}) B2 स्नेहस्य (sic), D2 om. (hapl.) (for व वत्स) D3 यथा हि प्रस्नुता धेनुर्यथा दृष्ट्वा तु वत्सला —^{cd}) D1-3 G1.2 धेनुरस्य, Cg k as in text (for हृदयम्) Ś1 Ñ V B D1.3.4.6.10.11 मम मे (Ś1 Ñ2 म [sic]) मणिरत्नस्य वैदेह्या इव दर्शनं ✽ Ck मणिरत्नस्य दर्शनाद्धृदयमस्रवत्, अद्यास्म्यवगत सौम्येत्यादि। अत्र पूर्वश्लोके प्रतिज्ञा अत्रचिह्नोऽपि (damaged) मन्याऽयोऽप्यधिक वधूमस्तकेऽकर्षकं तस्मात्तु धातूल्य विष धाम ✽

4 B1 om. (hapl.) 4–6 (see 3^{cd} and 6^{d} var.) —^{a}) D2 दिव्यं (for दत्तं) —^{b}) D3 वैदेह्याः Ñ2 V B2.3 D1.3.11 वै, B1 च (for मे) —^{c}) Ś1 Ñ1 D10 पुरा विद्धि Ñ2 V1 D5 T1 G2.3 तथा बद्धम्, V2 B1.2 यद्वा बद्धम्, D1.2.4.11 T2 पुरा बद्धम्, D3 तदा दत्तम्, D3.4 T3 यथा (T3 पुरा) बध्यम्, M2 मया बद्धम्, Cg t as in text (for यथा बद्धम्) —^{d}) B1-3 D3.4 [अ]शोभत (for शोभते) Ś1 D10 मूर्ध्नि तस्याश्च शोभन

5 B4 om. 5 (cf. v. l. 4) —^{a}) D2 इदं (for अयं) D2 जनक, D1.4 हि मणि (sic) (for हि जल) D3 समुद्र —^{b}) Ñ2 V B1.3 D5 T3 G1.2 M2 परम, M3 सज्जन, Ct as in text (for प्रवर) Ś1 Ñ1 D10 भूषण (for पूजित) D1.4.11 मणि परमभूषण (D2 °भास्वर, D3 °शोभन), D5 मणिवरमनुत्तम —^{c}) Ñ2 B1-3 D2 राज्ञे, V राज, D11 यज्ञात् (for यज्ञे) D3 यज्ञ परमया तुष्ट्या —^{d}) D5 दत्त D2 मे पितु (for धीमता)

6 B2 om. 6 (cf. v. l. 4) —^{a}) B1 D2.5.10.11 G1 M2 इदं, D2 इय (sic) (for इमं) D11 दृष्ट्वा (sic) (for दृष्ट्वा) —^{b}) Ś1 Ñ V B2.3 D1.5.6.10 T3 M1 यथा Ś1 Ñ1 D10.11 वत्साय (for तातस्य) —B2 om. (hapl.) while T3 reads twice 6^{cd} Ś1 D10 transp. 6^{cd} and 7^{ab} —^{c}) Ś1 D10 [अ]प्युपगत, Ñ V B1 D5.6 T2 [अ]स्म्यु(V2 [अ]भ्यु)पगत, B2 [अ]प्युप°, D2 [अ]प्यनु°, D1 [अ]प्यवगत, G1 [अ]प्युपागत, M3 [अ]भ्यु°, Cr m g k t as in text (for [अ]स्म्यवगत) D1.4 यथाप्युपगत सौम्य D3 यथाद्यैवाद्यगतानि, T2 (first time) तथाप्युपगत सौम्य, T2 (second time) यथास्य यात सौम्य —^{d}) D2 यथा T1 तदा (for तथा) T2 G1.2 M3 विभो Ś1 D2.10 T2 (first time) वैदेह्याश्चापि दर्शनं, Ñ V B1.2 D2.3.4.6.11 वैदेह्या इव (V2 अपि D1.4 इति) स्मरेत्

7 Ś1 D10 transp. 6^{cd} and 7^{ab} —^{ab}) D11 स (sic) (for हि) D4 यदि शोभति T1 G3 मम शोभते (for मूर्ध्नि मे मणि) D2 वैदेह्या वाक्यमत्र (for ^{b}) V2 B D2 मम मणिरिदं काले प्रियया याचमानया —^{c}) Ś1 V1 D1.2.4.10.11 G1.2 M3 अद्यास्य (by transp.), D2 यद्यस्य —^{d}) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 ता प्राप्ताम् (by transp.) V2 B1.2.3 दृष्टा ताम् Ś1 Ñ2 D5 G2 इव (for इव) D2 इक्ष्य (for चिन्तये) Ñ2 V2 B3 D2 इत्थं तामिति (V1 °थं) चिन्तये (D2 °यत्) —After 7 D2 reads 12–13

8 V2 B1 om. (hapl.?) 8–10 —^{a}) D2 सौम्य वै सीता (for सीता वैदेही) —^{b}) D2 ब्रूया (for ब्रूहि) D2 सर्वं (for सौम्य) —^{cd}) D1.4 G1.2 M3 पिपासुम्, T2

G 5.67.9 B 5.66.9 L 5.64.9 इतस्तु किं दुःखतरं यदिमं वारिसंभवम् ।
मणिं पश्यामि सौमित्रे वैदेहीमागतं विना ॥ ९
चिरं जीवति वैदेही यदि मासं धरिष्यति ।
क्षणं सौम्य न जीवेयं विना तामसितेक्षणाम् ॥ १०
नय मामपि तं देशं यत्र दृष्टा मम प्रिया ।
न तिष्ठेयं क्षणमपि प्रवृत्तिमुपलभ्य च ॥ ११
कथं सा मम सुश्रोणी भीरुभीरुः सती तदा ।
भयावहानां घोराणां मध्ये तिष्ठति रक्षसाम् ॥ १२

शारदस्तिमिरोन्मुक्तो नूनं चन्द्र इवाम्बुदैः ।
आवृतं वदनं तस्या न विराजति राक्षसैः ॥ १३

किमाह सीता हनुमंस्तत्त्वतः कथयस्व मे ।
एतेन खलु जीविष्ये भेषजेनातुरो यथा ॥ १४

मधुरा मधुरालापा किमाह मम भामिनी ।
मद्विहीना वरारोहा हनुमन्कथयस्व मे ।
दुःखाद्दुःखतरं प्राप्य कथं जीवति जानकी ॥ १५

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे चतुःषष्टितमः सर्गः ॥ ६४ ॥

विनातुर, G3 विनातुरम्, Ct as in text (for परातुरम्) Ñ3 V1 B1-3 D5 शोकाग्निना दह्यमानः D1.3.11 दुःखशोकेन दह्यन D2 दुःखशोकाग्निदह्यता, D3 T3 दुःखशोकेन दह्यामि (T3 तप्यतः) (for °) Ñ2 V3 B2-3 D4-6.13 T2.3 मिव मां Ct as in text (for मिवात्मनः) Ś1 Ñ3 D10 दुःखशोकाग्निदग्ध मिव मां (D10 मा) [illegible]

9 Ñ2 B1 om 9 (cf v l 8).—a) Ś1 Ñ Ñ1 B1-3 D1-6.8.10.11 मतम् (for इतम्) —b) Ś1 सर्वेष, Ñ1 D7.9 यमिमं Ñ2 D3 M2 यदिद, B3.4 यदुत B2 यदि°, D10 यमेन (sic), T2 यदीम (for यदिम) —M1 damaged for °d —c) Ś1 Ñ Ñ1 B1-3 D1-6.10.11 मन् D6 वैदेही (for सौमित्र) —d) D6 इमम् (for वैदेहीम्) Ś1 Ñ3 Ñ3 B3.4 D2.6.9 T आगतो D11 विराद (for विना) D3 विना वो दीपमेक्षणा, G1.3 न च पश्यामि जानकी, G2 वैदेहीमागत(sic) विना

10 Ñ2 B1 D11 om 10 (for Ñ2 B1 cf v l 8) —a) Ñ3 Ñ1 B1-3 D6 जीविष्यति चिरं सीता —b) D6 माम मासाद (for यदि मासं) T3 जीव्यति G धारिष्यते Cm g t धरिष्यति (as in text) —c) D7.9 वीर (for सौम्य) —d) Ś1 Ñ2 Ñ3 B1-3 D2.3.6.10 इति निश्चये, Ñ1 इति निश्चय: D6 इति मे मति (for तामसितेक्षणाम्)

11 B1 om 11 —a) D6 सौम्य (for मपि) Ñ2 Ñ D6 हनुमन्सह, B1.3 मम हनुमन् B2 चापि च यत्र (for मपि तं देशं) —b) Ñ2 Ñ B1 D6 [सा] स्तं मा (for दृष्टा) D3 [स] निवेदयत् (for मम प्रिया) मयाप्ते मम सा प्रिया B4 दृष्टा मम प्रिया वने —c) Ś1 Ñ V B1.4 D1-4.10.11 मुहूर्त मा (Ś1 Ñ1 Ñ3 मे) अपि च —d) D6 सकाश्य (for उपलभ्य) Ś1 Ñ1 Ñ3 B1.3 D1-3.10.11 हि, Ñ1 D3 वै (for च) Ñ3 उपलभ्य ते (for °भ्य च)

De reads 12-13 after 7 —a) D6 कथं (for कथं), Ś1 D10 सा वद, Ñ1 सा कुम, B1 D1 सा [illegible] D11 सुतनु (for सा मम) —b) D1 M3 तदा (for तदा) Ś1 D1.2.3.10 T2 G1.3 M1 भीरु: D3 धीरा D11 G2 भीरु G1 मूला भीरुरा सती, Ñ3 D1.11 भीरुहीना मया सह Ñ3 V D1-3 D2 भीरुरेकाकिनी सती, T2 भीरुः सा सती सदा —c) Ś1 D2.3.4.11 मया विहीना सा बाला —d) Ś1 Ñ3 D1.2.11 वसति, D6 वहति (for तिष्ठति) B1 जगति

13 D6 reads 12-13 after 7 om 13ab —a) B1.2 D1.4.9 तिमिरान्मुक्तो D11 शरद्विनिर्मुक्तो (for °) Ś1 D1.3.10 [सं]वृते (for [स] मुहूर्ते) D2 शरद घोरैर्वितैः पद्मविकसिताननैः —c) Ś1 D1.3.10 वन वृतः D10 G1.3 आवृतो, Ct as in text (for आवृतं) Ñ1 D2.11 तद्वदनं (Ñ3 °दन) शुभ तस्या —d) B1 न वै राजते, D6 विराजयति (for न विराजति) Ś1 D1.3.10 [स] राजन, D7.9 मानस (for राक्षसैः)

14 a) D6 कथं वैदेहीयेन —b) B1 सहर्ष D3 [illegible] सह (for तत्त्वतः) D2 T G1 M1.3 कथयाद Ñ1 D1.3.10 सुहि सैव मा पुत्र पुत्र —D6 reads 14c-15d [illegible] —c) Ś1 D10 जीवामि D3 जीवये (for जीविष्ये) —d) B1 विपन्नेन D6 भेषजेन (for भेषजेन) Ñ1 Ñ3 Ñ1 B1 D1.3.10 यथातुर (by transp), Ñ1 D1 व्याधि D6 (with hiatus) इवातुर

15 D6 reads in marg up to 15d (cf. v l 14) Ś1 om 15 —a) Ñ Ñ1 B1 D1-4.10.11 मधुरं मधुर° T2 °रया (hyper)]मधुरा —b) T1 कि[illegible] (damaged) Ñ1 D1.3.10 जानकी Ñ1 Ñ B1.3 D6 मा किं D1 मालिनी (for भामिनी) B2 कथयस्व मे (for मम भामिनी) D6 किं मामाह मुविविना —B2 om. 15cde —c) D2 महीना सा D11 यदि हीना (for मद्विहीना) —After 15cd, D6 ins.:

६५

एवमुक्तस्तु हनुमान्राघवेण महात्मना ।
सीताया भाषितं सर्वं न्यवेदयत राघवे ॥ १
इदमुक्तवती देवी जानकी पुरुषर्षभ ।
पूर्ववृत्तमभिज्ञानं चित्रकूटे यथातथम् ॥ २
सुखसुप्ता त्वया सार्धं जानकी पूर्वमुत्थिता ।
वायसः सहसोत्पत्य विरराद स्तनान्तरे ॥ ३
पर्यायेण च सुप्तस्त्वं देव्यङ्के भरताग्रज ।
पुनश्च किल पक्षी स देव्या जनयति व्यथाम् ॥ ४
ततः पुनरुपागम्य विरराद भृशं किल ।
ततस्त्वं बोधितस्तस्याः शोणितेन समुक्षितः ॥ ५
वायसेन च तेनैव सततं बाध्यमानया ।
बोधितः किल देव्या त्वं सुखसुप्तः परंतप ॥ ६ G 5 68 5 B 5 67 6 L 5 66 5

1372* एवं विलपमानं तु रामं वानरपुंगव ।
आश्वासयामास तदा हनुमान्स कृताञ्जलिः ।

—Ñ2 V D1-4 D5-7.9-12 T2 G M om 15cd —c) D1.4 भाणा, D10 माला (for ग्राम्य)

Colophon V1 D2 om (cont the Sarga). —Sarga name Ś1 Ñ2 V3 B1-4 D6.10 रामपरिदेवन Ñ2 B2 श्रीरामपरिदेवन D1-4 रामदेव(D1 °देव [meta])न D2 मणिनिवेदन —Sarga no (figures, words or both) Ñ1 B2 D1-3.10.12 om, Ś1 67, Ñ2 D6 69 V3 58, B1 68, B3 62, B4 72, D5-9 T2-3 G M1-3 66 T1 M4 65. —After colophon, D1 concludes with राम, M1-3 with श्रीरामाय नमः.

65

V1 D2 continue the previous Sarga

1 D2 T1 om 1 —a) Ś1 D10 स हनुमान्, Ñ1 हनुमता —b) G1 M2 राघवं प्रत्यभाषत —M3 om 1cd —c) Ś1 D10 वैदेह्या (for सीतायाः) Ñ1 भुक्ता G2 सत्य (for सर्वं) —For 1, G2 subst

1373* एवमुक्तस्तु हनुमान्राघवं प्रत्यभाषत ।

2 a) Ś1 D1.4.10 एवम् (for इदम्) —b) T2 रघुनन्दन (for पुरुषर्षभ) —c) D1.4.11 स(D6.11 पू)र्वमुक्तम् (for पूर्ववृत्तम्) D7.8 अभिज्ञान —d) Ś1 Ñ2 D10 तदा तथा, D1.4.11 यथा तथा, D2 यथाभवत्, D5 T3 यथा तथा, T2 यथागतम्, Ct as in text (for यथातथम्) —For 1-2, Ñ2 V B D6 subst

1374* एवमुक्तस्तु रामेण हनुमान्वानरर्षभः ।
पूर्ववृत्तमभिज्ञानं भूयः समुपभाषत ।

[(l 1) V2 स (for तु) —(l 2) V2 संप्रभाषत]

3 a) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 त(Ś1 च)था सुप्ता Ñ2 V B D6 सुप्ता किल, M1 सुखसुप्ता Ś1 D10 सह (for सार्धं) —b) Ś1 Ñ1 V B D1-4.10.11 पुरस्(for पूर्वम्) M1 जानकी पूर्वमुत्थिता —After 3ab, Ś1 D10 read 5cd —c) Ñ2 B2 D6 काकेन, V1 B1.3.4 D5 क(B2 व)ायसो, V2 वायसो (for वायसः) Ñ2 V B D6 सहसोत्पत्य, M1 सहसागम्य —d) Ś1 Ñ1 V B D T2 M1-3 विददार (for विरराद) Ñ2 V2 B D1-4.7 स्तनान्तरम् —After 3, D2 reads 5cd for the first time repeating it in its proper place

4 D1-3 om (hapl) 4-7b Ś1 D10 om 4-5b —a) D2 प्रसुप्तोऽ, D6 T2-3 G2-3 M1 प्रसुप्तस्य D11 [स]ुप्त°, G1 च सुप्तस्य, Ct as in text (for च सुप्तस्त्वं). —b) D2 भरतस्य (for देव्यङ्के) Ñ2 रघुनन्दन (subm) D5.11 T2 पुरुषर्षभ, D1-3 भरताग्रज —For 4cd Ñ2 V B D6 subst

1375* देव्यास्त्वमङ्के सुप्तश्च विरराद स्तनान्तरम् ।

[D1 स्तनं B3 स्तनम् (corrupt) (for स्तनान्तरम्) B2-4 सुप्तश्च (sic), B3 सुप्तोऽसि B2-4 अपि (for अथ)]

—c) D6 च (for स) —d) T1 G2-3 M3 दुःखे, G1 दैव्या Ñ2 V B D6 क्ष(V2 B1 क्ष)णकृत् (for जनयति) D2 क्षय

5 D1-4 om 5 Ś1 D10 om 5cd (for both cf v l 4) —a) Ñ2 M2 पुन (for ततः) Ñ2 V B D6 उपसृत्य(V2 °पेत्योप sic) तथ सहसा D6 तत्र स पुनरागम्य —b) Ñ Ñ2 B D5.6.9 M4 विददार, V2 विचचार, D1 विरराज B1(after corr sup lin as in text) D2 स्तनान्तरं (for भृशं किल) —Ś1 D10 read 5cd after 3ab, while D2 repeats it here (cf v l 3) —c) T1 G त्व (for त्वं) Ś1 D10 अथ त्वं प्रतिबुद्धोऽसि, Ñ2 D2 (both times) च समाप्लुतस्त(D2 °स्तस्य) तत्र, Ñ2 V B D6 त(B2 स)्तस्य(V2 °स्या, B2-4 °स्तु) शु(B4 स)द्धोऽसि —d) G2 रुधिरेण Ñ2 V B1.4 D6 समुक्षितः, D2 (first time) समुक्षित, T2-3 M3 समुक्षित (sic)

6 D1 om 6 (cf v l 4) —a) Ś1 Ñ1 D4.9.10 G1 M2 [सु]त्र (for [स]त्र) Ñ2 V B D2-4 सहसैव, T2 च तस्येव (sic) (for च तेनैव) —b) Ś1 D10 ताड्यमानया, B1-4 D2 बा(D3 बो)ध्यमानया, D2 बाध्यमानेषा (sic), D11 सभ्यमाना (corrupt) —c) D10 देवेन G1-3 खलु (for किल) Ñ2 V B D6 सुप्तस्त्वं (for देव्या) —d) D2-4 परंतप Ñ2 V B D6 वैदेह्या रघुनन्दन

1 5.69.6 1 5.67.7 1 5.65.0 तां तु दृष्ट्वा महाबाहो दारितां च स्तनान्तरे ।
आशीविष इव क्रुद्धो निःश्वसन्नभ्यभाषथाः ॥ ७
नखाग्रैः केन ते भीरु दारितं तु स्तनान्तरम् ।
कः क्रीडति सरोषेण पञ्चवक्त्रेण भोगिना ॥ ८
निरीक्षमाणः सहसा वायसं समवैक्षथाः ।
नखैः सरुधिरैस्तीक्ष्णैर्मामेवाभिमुखं स्थितम् ॥ ९
सुतः किल स शक्रस्य वायसः पततां वरः ।
धरान्तरचरः शीघ्रं पवनस्य गतौ समः ॥ १०
ततस्तस्मिन्महाबाहो कोपसंवर्तितेक्षणः ।
वायसे त्वं कृथाः क्रूरां मतिं मतिमतां वर ॥ ११
स दर्भं संस्तराद्गृह्य ब्रह्मास्त्रेण न्ययोजयः ।
स दीप्त इव कालाग्निर्जज्वालाभिमुखः खगम् ॥ १२

7 D1.4 om. 7^{ab} (cf. 5.1.4). — a) Ś1 Ñ1 D2.10.11 तथा D1 तत्र तु D3.9 T2 G1.3 M3 तां च (for तां तु). Ś1 D8.10 महाद्युते D4 त्रिगुण मे (for महाबाहो). Ñ2 V B D1 तत्र दृष्ट्वा वसतोहा. — b) Ś1 D10 वैदेहास्तन Ñ1 illeg. Ñ1 V1 D6 विदारिता ता, V2 [illegible] विदुता ता, B1 विभिन्दिता ता, B2 विभिद्य ता D2.11 प्रसृत वै D5 चापसैव D1.3 T2.3 M2 (orig.) दृशिता च G3 चादिता च M1 आर्द्रिता च G1 λ as in text (for दारितां च). D2.3.11 स्वमानव. — d) D1 T1.2 G M निःश्वसन् D3.4 G3 M3 समस्यभाषत (for सभ्यभाषथाः). Ś1 D10 समसन्ते वाक्यमुक्तवान् Ñ V B D2.6 बलवत्सत्यमभाषत (B1 D6 °त [sic]). D1.2 T1.3.11 T3 ततो वाक्य समूचिवान् D1.4 °मुक्त°वान्.

8 a) D1 शिर (for नख). — b) D2 वै G3 तु (for तु). Ś1 Ñ1 D10 विमर्दैः तत् Ñ2 V B1.3 D2.6.8.11 विमुखं हि (Ñ2 V1.2, D2.10.11 वै) B2 विभिन्न हि, B4 विमृष्टं, D2 प्रहसत D4.9 T1 G1.3 M3 Ct 1 दारितं वै (T1 त) M1 कृदितं तु (for दारितं तु). V2 D1 T2.3 G1.2 (after corr. prim. as in text). M1 स्तनान्तरे. — d) D3 दीपन (for वक्षेण). Ś1 Ñ1 D1.2.8.10.11 भुज (D2 °ज) भैव बालेन. — After 8 Ñ1 V2 D2.6.8 ins.

1376* [illegible] संस्थाप्यसे भीरु विद्युतं वै स्तनान्तरम् ।

[D1.4 संस्थाप्य° D1 (s)नाभ्या भीरु Ñ2 D8 विभिन्न D1.4.10 हि तु (for विद्युत).]

9 D1 reads 9^{ab} twice erroneously. — a) V1 D2.6.8 विनिरीक्षमाण Ñ2 V B D1.8 सहसा (D8 °से) (for सहसा). Ś1 Ñ1 D1 (both times) 1.4.10.11 कामरूपमभ्यस (D1.4 °रूप° D8.11 °प रू) नखो. — b) Ś1 Ñ1 D1 (both times) 1.4.10.11 (D1.2.8.11 °स) संरब्धया 3 B4 D8 T3 G3 M3 समवेक्षत D1.4 G1 समुद्वीक्ष्य (D2 G3 °क्ष) (for समवैक्षथाः). — c) B2 विस्फुलि (for तीक्ष्णै). — d) Ñ1 Ñ2 V B1.4 D1.4 T2.3 G1.3 M मामेव B2 मत्ते (for मामेव). B1.2 D1.4.11 T2 मुख D3 °ख स्थित (D8 °त).

[illegible] a) Ś1 Ñ1 D10 सूनुः Ñ2 V B D1.8.11 पुत्र (for सुत). D1 om. स (a.lv.). Ñ1 Ñ2 B2 D8 स किल (by transp.). B1 (sup. lin. as in text) सवायसः (for स वायसः). — b) Ñ1 D10 तुल्यो वा Ñ2 V B D1 विहगोत्तम (for पततां वर). — D1.4 om. (hapl.)

10^{c} — 11 D8 reads in marg. after धरा in ^{c} up to ^{d}. — c) T1 G3 धराधर, Ct as in text (for धरान्तर). Ñ1 D2.8.10 T3 तल 3 D3 धर (sic). Ct as in text (for चर). Ñ1 M1 शीघ्र, V D2 धीमान् (for शीघ्रं). Ñ3 B1 (sup. lin.) 1.4 D8 तस्य (B1 long) 1 यातो गरुड धीमान्, D1 महाबाहो दीप्त. — d) M1 मारुत Ś1 Ñ1 D10 M3 गत समः, Ñ2 V D1 समो गत B समौ गतौ (by transp.) (for गतौ समः).

11 D1.4 om. 11 (cf. 5.1.10). — a) Ñ1 Ñ2 तस्य (for तस्मिन्). Ñ2 V B1.4 D8.11 हि (for महा). Ś1 Ñ1 D10 महाबाहु. — b) D8 रोष (for कोप) 1 संवर्तितेक्षण. — c) Ś1 Ñ1 D2.10.11 कृतवान्, D1.4 कृ° D1.4 (marg. orig. as in text) 1 Ct त्व कृथा (for त्वं कृथाः). — d) Ś1 Ñ1 D2.11 G1 M1 वर (for वर). D1 कृतवानसि राघव. — For 11^{cd} Ñ1 V B D8.11 ins. (followed by 13^{ab})

1377* वधे तु तस्य दुष्टस्य कृतवानसि वै मतिम् ।

[B1 हि (for तु). D1 वधे तस्य च Ñ2 D2 °स्य ।। कृतवान् (for दुष्टस्य). B1 दुर्विनीत (for कृतवानसि).]

12 a) D1.4 T2 G1 M3 Ct दर्भं (for दर्भं). D1 दर्भ संस्तर. — b) D1.4 ब्रि (D1 च) योजय 1 T1 G1.2 ब्रह्म योजय (G3 °यत्). T3 M3 ब्राह्मेण (T3 °य). G1 न्ययोजयत्. — For 12^{cd}, Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 subst. ... B1 ins. after 13^{ab}

1378* युद्धेच्छा सहसा दर्भं ब्रह्मास्त्रैरपि योजय ।

[B1 दृष्ट्वा (for संस्तराद्). D1.4 वज्रे (for ...) D1 ब्राह्मेणास्त्रेण D1 ब्रह्मास्त्रेणाभिमन्त्रयन् (for the prior half)],

whereas Ñ2 V B D8 subst.

1379* दर्भं संस्तरात्तत्र सर्वशास्त्रवशोदय ।

[B1 ... (for ...). Ñ2 V ... Ñ2 B1 ... B1 ... (for ...). V1 ..., B1 ... (for the prior half).]

— B1 om. Ñ1 illeg. for 12^{cd}. — c) Ś1 D1.10 स 1 V1 स 1 B1 D8 तु (for स). — d) D1 [स] ... (for [स,...]) Ś1 D8 [स] विद्युत् तम 1 Ñ2 V B1.4 D1 ...

स त्वं प्रदीप्तं चिक्षेप दर्भं तं वायसं प्रति ।
ततस्तु वायसं दीप्तः स दर्भोऽनुजगाम ह ॥ १३
स पित्रा च परित्यक्तः सुरैः सर्वैर्महर्षिभिः ।
त्रींल्लोकान्संपरिक्रम्य त्रातारं नाधिगच्छति ॥ १४
तं त्वं निपतितं भूमौ शरण्यः शरणागतम् ।
वधार्हमपि काकुत्स्थ कृपया परिपालयः ॥ १५
मोघमस्त्रं न शक्यं तु कर्तुमित्येव राघव ।
ततस्तस्याक्षि काकस्य हिनस्ति [illegible] स दक्षिणम् ॥ १६
राम त्वां स नमस्कृत्वा राज्ञो दशरथस्य च ।
विसृष्टस्तु तदा काकः प्रतिपेदे स्वमालयम् ॥ १[illegible]
एवमस्त्रविदां श्रेष्ठः सत्त्ववाञ्शीलवानपि ।
किमर्थमस्त्रं रक्षःसु न योजयसि राघव ॥ १८
न नागा नापि गन्धर्वा नासुरा न मरुद्गणाः ।
[illegible] राम मुखे स्थातुं शक्ताः प्रतिसमाधितुम् ॥ १९ G 5 68. 19 B 5 67 20 L 5 66 18

[स]भिसुन्धो द्विज, D1 [स]क्षिक्षिप्तोऽयम्, D2 10 G2 [स]विद्युच्च द्वारा

13 Ñ2 V B1 3 (including 1378*) 2 4 D5 read 13^cd after 1377* —^a) Ś1 D10 स तद्, V2 यत्त, D5 सद्य्, T2 M2 स तु, Ñ2 D5 दीप्त हि (for प्रदीप्तं). B2 विक्षिप्त (for चिक्षेप) M2 क्षिप्तवांस्त्वं प्रदीप्तं हि ॐ C1 चिक्षेप विशेषेण। आर्षं प्रयोग ॐ —^b) Ś1 Ñ1 D1 2 6 10 11 दर्भाग्र (for दर्भं तं) V B D5 क्षिप्त दर्भ (for तं वायसं) —After 13^ab, B2 ins 1378* —^c) Ñ V B1 3 4 D2 3 स (for तु) Ś1 B2 D10 वायसो V2 B1 3 दीप्त, D5 दर्भं (for दीप्त) —^d) D5 प्रदीप्तो (for स दर्भो) Ś1 Ñ1 D1 2 10 11 [ऽ]नु (Ś1 D10 [ऽ]भि)जगाम ह, D5 [ऽ]नु समाद्रवत् D6 [ऽ]भिजगाम स

14 ^a) Ś1 D5 10 स च पित्रा (by transp), Ñ1 B2 3 D1 2 4 11 पित्रा स तु (L1 2 स च), Ñ2 V B2 D3 6 T2 3 पित्रा च स (by transp) D7 8 सौमित्रे स (for स पित्रा च) —^b) Ñ2 V1 B D2 3 M3 च स (for सर्वैः) D5 7-9 T2 G1 2 M2 3 च वायस, T3 च सर्वैश्च (for महर्षिभिः) D10 सुरै महाऋर्षिभि (corrupt).—^cd) Ś1 Ñ2 D1 2 4 11 स तु लोकान्गत्वा (for संपरिक्रम्य) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 [अ]प्यलब्ध्वा, T3 [अ]थ गच्छति (for [अ]धिगच्छति) Ñ2 V B D5 परिक्रम्य च लोकांस्त्रीन्नाथं (Ñ2 V B2 °तु, D5 °त्वा) विदुषा (V3 °ति.), D5 सर्वलोकाय लोकांस्त्रीन्स्त्वामेव शरणं गत —After 14, D5 7-9 S ins

1380* पुनरेवागतस्त्रस्तः त्वत्समीपमरिंदम।

[D1 7 8 T2 3 M3 अथा (T3 °ह्यथा) गत्य T2 M1 2 स्वत्य (for त्रस्त) D7 8 [ऽ]तः M3 त्वत्समा[ऽ]श्रम्]

15 ^ab) Ś1 D1 2 4 10 11 तत्रो, D5 T3 G3 स तु त्व, D7 8 T3 त्व तु (by transp), M3 स तं (for तं त्वं) D5 तवस्त पतित Ñ1 निपत्य ततो भूमौ G1 स त्व * * * * * * * (for ^a) D1 2 शरण्य (sic), D7 8 शरण्या (for शरण्य) G2 शरण गत (for शरणागतम्) Ñ2 V B D5 स त्वा निपतितो (V2 °तो) भूमौ शरण्य शरणं गत —^c) B2 वधार्होऽपि हि (sic) [illegible] वधार्हमपि (sic) D3 4 T2 G1 काकुत्स्थ —^d) D5 स महाराजा (?) D1 3 T M पर्यपालय (D1 T2 °यत् [sic]), G1 °पालयन् (sic) C1 as in text (for परिपालय)

S1 Ñ1 D1 2 4 10 11 दुष्टात्मासि वायस, Ñ2 V [illegible] D5 दयया त्व तम् (V2 B1 स तम, B1 त्व ततो) पाशी ॐ C1 परिपालय पर्यपालय ॐ

16 ^a) D5 अमघम् (for मघम्) D1 3 4 T1 G M2 अस्तस्य Ś1 Ñ1 B4 D1 2 4 10 च V हि (for तु) B1 [illegible] मोघ समाश्च न शक्य (D1 मन्य च) —^b) Ñ2 V B1-4 D5 कर्तुंसकामसोऽतः —After 16^ab Ñ2 V B D5 ins

1381* सर्वेऽकामस्तु राघव यत्तेऽनिष्टमिति प्रभो।
तेन चैव परित्यक्ष्य चरन वैवर्णेयम्।

[(1 1) V2 B5 [स]मन B4 [ए]मम (for [अ]स्त्रम्) Ñ2 B5 D5 सर्वाण राघव (for the prior half) Ñ1 D5 [ऽ]निमय]

—^c) M3 ममाद् (for ततस्) T3 damaged for क्षि काकस्य —^d) Ñ2 V B1 3 D5 दृष्टिस्य वा (V2 च, B3 3) नित स्वया (V2 तदा), B5 पतित नेत्रेय तदा —For 16^cd, Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 subst

1382* दृष्टिस्य स्थित काकस्य प्रासिद्व नयन स्वया।

[Ś1 Ñ1 D10 धासन नयन, D1 नयन दापित (by transp)]

17 ^a) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 राम तुभ्य, B4 रामचाय, D5 स ते वीर, D7 8 वायसस्त्वा, D5 (marg as in D5) ततो राम, G2 स रामाय, G3 राम त्वा तु (for राम त्वां स) Ś1 Ñ1 B4 D1-4 10 11 G2 M1 3 नमस्कृत्य Ñ2 V B1-3 D5 नमस्कृत्वा स ते राम —^b) Ś1 Ñ V B D1-4 6 10 11 G2 च राज्ञो दशरथाय च (B1 चे) —^c) Ś1 Ñ V B D1-4 6 10 11 T2 च (D5 om [subm], D5 च) स्वया, G1 M2 तु तत (for तु तदा) T1 G2 3 स विसृष्टस्तत (T1 °ष्टा, G3 °दा) काक —^d) B4 सुरालय

18 ^a) D1 3 श्रेष्ठ (for श्रेष्ठः) —^b) T3 सत्त्ववान् Ś1 Ñ1 D1 2 4 6 10 11 T1 G2 M2 सत्त्वशालिनि, Ñ2 V B D5 वरनान्वित (V2 B1 4 °र) (for शीलवानपि) —^c) Ś1 D10 रक्षोभ्यो, D5 राम त्व (for रक्षः सु) —^d) G2 M3 योजयति D5 राजन्ये, G2 M3 राजय (for राघव)

19 ^a) Ñ2 V B D1 2 4 च D5 [अ]पि च (for नापि) D7 8 सुरगणा च (for नागा नापि).—^b) B2 सुरा, B4 यक्षा (for [अ]सुरा) —^c) D1 2 T2 3 न च राम (D1 °म),

G 5 68 20 B 5 63 20 L 5 46 19 तव वीर्यवतः कच्चिन्मयि यद्यस्ति संभ्रमः ।
क्षिप्रं सुनिशितैर्बाणैर्हन्यतां युधि रावणः ॥ २०
भ्रातुरादेशमादाय लक्ष्मणो वा परंतपः ।
स किमर्थं नरवरो न मां रक्षति राघवः ॥ २१
शक्तौ तौ पुरुषव्याघ्रौ वाय्वग्निसमतेजसौ ।
सुराणामपि दुर्धर्षौ किमर्थं मामुपेक्षतः ॥ २२
ममैव दुष्कृतं किंचिन्महदस्ति न संशयः ।
समर्थौ सहितौ यन्मां नापेक्षेते परंतपौ ॥ २३
वैदेह्या वचनं श्रुत्वा करुणं साश्रु भाषितम् ।
पुनरप्यहमार्यां तामिदं वचनमब्रुवम् ॥ २४
त्वच्छोकविमुखो रामो देवि सत्येन ते शपे ।
रामे दुःखाभिभूते च लक्ष्मणः परितप्यते ॥ २५
कथंचिद्भवती दृष्टा न कालः परिशोचितुम् ।
इमं मुहूर्तं दुःखानामन्तं द्रक्ष्यसि भामिनि ॥ २६
तावुभौ नरशार्दूलौ राजपुत्रावरिंदमौ ।
त्वद्दर्शनकृतोत्साहौ लङ्कां भस्मीकरिष्यतः ॥ २७

Ti G1.3 समरे त्वम् (G2 तद्). M3 न च सर्वे (for तव राम). Ś1 Ñ V B1.3 D1.3.7 Ti2.3 M3 युधे वक्ता (for मुखे स्यात्). B3 रणे वाग्रस्य मे यत्ता —c) Ś1 Ñ V B D1.3.5.11 T2.3 M3 Cl वेत्ति (D2.3 T3 Cl तथा, T4 तदा, M5 सदा) प्रतिमन्यासि (D5 °सि तु, D6 न तथा प्रतिमासितु). Cm g. प्रतिमन्यासितु प्रतितुष्य स्यात्तुम्.

20 a) T3 G1.3 M1 तस्य, M2 तथा. Ś1 वीर तव (for वीर्यवत) Ñ2 B D1.3.5.6.7.9.11 T1 G1.3 M1 कच्चित्. —b) D4 विद्यते (for यद्यस्ति) Ñ2 B1.3 D2 G1.3 M1.3 transp. मयि and यद्यस्ति. Ś1 D1.3.5.7.11 यदि मत्कृत (Ś1 D11 °कृ) मुमह, Ñ1 यद्यस्ति मत्पुनमह, D6 यद्यस्ति मयि भव (sic). —cd) Ś1 Ñ1 तु शरैर्, D1.3.4.6.11 तु (D10 तु) शरैर्, D2.3 G1 सुनिशितैर् (for सुनिशितैर्) D1 वध्यता (for हन्यता) Ñ1 V B D3.4 किमर्थं न लंकेश्वरं एव नयति राघवम्.

21 a) T1 निर्देशम्. Ś1 Ñ2 V1 B1 D1.3 G1 M1 सोद्वाय, T2.3 समादाय (for आदाय) —c) Ñ2 V B1.3 D5 तु V ग, B1 च, D8 om (sub m)) मां वीरस् (for नरवरो). B3 किमर्थं हनुमन्नेह —d) Ñ2 V B D1 शक्तौ न (V न) रक्षतः (V1 °तु) हि.

22 a) D5 तु (for तौ). —b) Ś1 Ñ1 D10 वायु (for वाय्व्) Ñ1 D1.3.11 समविक्रमौ —c) B3 reads दुर्धर्षौ in marg. —d) B3 अपि किमर्थम् (by transp.) D1 उपेक्षते (sic), D3 T2 उपेक्षथ (sic), G1 उपेक्षितौ (sic).

23 T1 transp. ab and cd. —a) Ñ2 V B D1 मुर्के मे (for ममैव) V1 D1.3.4.11 दुष्कृत B1 दुष्कृति (sic) P1 कि च (for किंचित्) —b) B3 वक्ष्यति (for महदस्ति) —c) T1 damaged from सहितौ up to d. Ś1 D10 G1.3 M1 समर्थौ (for सहितौ), Ś1 D10 यौ तौ, D2.3 M1 समाह (for यन्मां) Ñ1 D1.3.4.11 मां न त्वा नाथौ (for सहितौ यन्मां) —d) Ś1 यदीक्षेते Ñ2 B D1.6 G2.3 M1.3 न पश्येते, V D3 G1 उपेक्षेते, D4.11 हि (D6 तौ) ईक्षेते च, D5 T2 नापेक्षेत, D8 न पश्येतः D13 नापेक्षे च, T1 नापेक्षेतां (sic), M3 नापेक्षाया (sic) (for नापेक्षेते). Ś1 D10 वीक्षेते परंतपस —After 23 D1 ins.:

1353* इद महद्भयाद्यत्नो रावणः महदंतरः ।
इति अनिमनादिस्वभाव धर्मपरः ।

24 cd) Ñ1 D1.3 transp. तदा and वच. Ñ T1 G1 M1 सातु (for साश्रु) T1 पालन (for भाषितम्) —d) T1 वचन चेदम् (for इद वचनम्). Ś1 Ñ1 D1.3.11 अब्रवीद् (sic), V B1.3.4 उक्तवान्, D1 अद्य (for अब्रुवम्).

25 a) Ś1 D10 (म)विमुखो, Ñ1 D1.3.11 (न वि) मुखो, Ñ2 V B उद्विग्नो, D3 पराक्रो, D4 तत्त्वतो, T2.3 विसतो. Cm g. as in text (for विमुखो) —b) D5 देवि लोकस्य सत्यं —c) D6 T2.3 G1 M1.3 तु T1 च (for च) Ś1 Ñ V B D1.3.4.11 तस्मिन्नेव (Ñ1 V1 D1.6 °तु वा) चिरंतना

26 a) Ś1 D10 त्वयी दृष्टा, Ñ1 V1 B D1.3.11 भवती दृष्टा (B3 दृष्ट्वा). —b) Ś1 Ñ2 V B D1.3.5.6.11 दुःखामितु (D6 °भर्ता (sic)), D5 परिदेवितु D1 T2.3 विलपितु Cm t. as in text (for परिशोचितुम्). Cm g. इदं दुःखावशेषितु न कार्यं योग्य इति. —T1 damaged from मुहूर्तं in c up to सन्तं in d. —c) Ś1 Ñ1 D10 मुहूर्तादि, Ñ1 V1 समितं तु, B1.3 D1.3.4 T2 इमितात्मक तु, B1 अविरात्तु D1 D1 अचिरात्तु (D8 हि), D3 T2 G1 M1.3 अचिरात्तु D4 Cl इदं मुहूर्ते, Cm as in text (for इमं मुहूर्तं). Cm t. इदम् (Cl °द) मुहूर्तम्, सन्निधि मुहूर्ते इत्यर्थः. —d) B1.3 पश्य (for द्रक्ष्य) Ñ1 सादिनि, Ñ1 V1 B1 मैथिलि (for भामिनि).

27 T1 damaged up to नरशार्दूलौ in a (cf. v.l. 5). —a) D1.3 M1.3 पुरुषव्याघ्रौ, D3 राजपुत्रौ —b) Ñ1 B D1.3.11 G1 M1 महेन्द्रिणौ, D1.3 परवन्तौ, D3 M1 महावर्णौ (for अरिंदमौ).

28 a) D1 reads from a up to b in marg. Ñ1 Ñ V B1.3 D1.3.5.6.11 T1.3 मुहूर्तं, B1.3 मुहूर्तं, D1 दर्शि (for

हत्वा च समरे रौद्रं रावणं सहबान्धवम् ।
राघवस्त्वां महाबाहुः स्वां पुरीं नयते शुभम् ॥ २८
यत्तु रामो विजानीयादभिज्ञानमनिन्दिते ।
प्रीतिसंजननं तस्य प्रदातुं तत्त्वमर्हसि ॥ २९
साभिवीक्ष्य दिशः सर्वा वेण्युद्ग्रथनमुत्तमम् ।
मुक्त्वा वस्त्राद्ददौ मह्यं मणिमेतं महाबल ॥ ३०
प्रतिगृह्य मणिं दिव्यं तव हेतो रघूद्वह ।
शिरसा संप्रणम्यैनामहमागमने त्वरे ॥ ३१
गमने च कृतोत्साहमवेक्ष्य वरवर्णिनी ।
विवर्धमानं च हि मामुवाच जनकात्मजा ।
अश्रुपूर्णमुखी दीना बाष्पसंदिग्धभाषिणी ॥ ३२   G 5 61 33 B 5 67 33 L 5 66 32

रौद्र) —[b]) G1 राक्षस (for रावण) G2 सह यत्ने —[cd]) Ś1 Ñ1 D 1 (10 11 G1 2 महाभागे D5 7–9 T2 3 M1 3 वरारोहे (for महाबाहु) D5 G1 स्वपुरीं Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 प्रतिनेष्यति Ñ2 V 1 D3 प्रापयिष्यति, D8 9 T1 G3 M1 3 नयति (D8 9 °यिता) शुभ (for नयते शुभम्) D6 रामस्त्वं पुष्करायच स्वपुरीं प्रतिवाम्यति ◎ Cg नयत इत्यत्र ◎

29 Ś1 om 29 30 —[a]) Ñ2 B1–3 D2 3 G1 2 (5) [illegible] (for वि) D1 रामो यदभिजानीयाद् —T1 damaged from मनिन्दिते in [d] up to साभिवीक्ष्य in 30[a] —[c]) D1 2 3 प्रीति (sic) —[d]) B2 मा त्वम्, B1 D6 मे त्वम्, G M1 3 त्वमिह (for त्वम्) Ñ2 D1 2 4 10 11 सम्ये त्व(Ñ1 om [subm])मातुम्(D10 म त्वम् [sic]) B3 D5 सम्य(B1 प्रति)दातु त्वम् (for प्रदातुं तत्त्वम्)

[illegible] Ś1 om 30 T1 damaged for साभिवीक्ष्य in [a] (for both cf 1 f ng) Ñ1 illeg for 30 —[a]) Ñ2 V B1 2 D1 2 4 G2 3 समीक्ष्य, D6 निरीक्ष्य Cv g as in text (for [सा]भिवीक्ष्य) D11 ससा (corrupt) (for दिश) —[b]) Ñ2 V B D6 प्रथितम् D3 [उ]द्ग्रथितम् (for [उ]द्ग्रथनम्) D1 2 4 10 11 वेण्याग्रम् मालिनी(D10 °लिनी) T1 वेण्युद्ग्रथितमुत्तम —[c]) Ñ2 V B D6 वि(Ñ2 D6 प्र)मुच्य प्र, D1 4 G1 मुक्त्वा च प्र (G1 वस्त्रा), D2 10 11 मुच्य त(D2 °व) प्र Cv m g as in text (for मुक्त्वा वस्त्राद्) ◎ Cr वस्त्र मुक्त्वा ददौ । वस्त्राभिमतं ग्रहणे । वस्त्रात् मणिं मुक्त्वा दत्तवती । Cg अभिज्ञानं ददौ । वस्त्र निबद्धाद् । —[d]) G1 मणिरत्नं D6 G2 M1 2 महाप्रभ (for °बल) Ñ2 V B D1 2 4 10 11 मणिरत्नमिदं शुभ (D10 11 प्रभो)

31 [a]) D11 इम (for मणिं) Ś1 Ñ1 B1 2 4 D1 2 10 11 T2 3 M1 3 दिव्यम्, D12 दीप्तम् (for दिव्यं) —[b]) Ś1 D10 चलितोऽस्मि, D11 तत्र वाहो (sic) (for तव हेतो) Ñ1 इदं मया (sic) V B1 4 D2 7 9 M2 रघूत्तम, D1 4 भविष्यति T1 G2 3 M1 मानसिंह, M3 रघूद्वह —[c]) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 च D6 M3 तत D11 [स]सि (for सं) Ś1 Ñ1 D1 2 10 [प्र]णाम्य M1 [स]हितम् M3 [आ]त्मानम् (for [प्र]णाम्य) Ñ2 V B D6 सा प्रणम्याहम्, D5 प्रणतो भूत्वा (for संप्रणम्यैनाम्) —[d]) D6 सूत्तम (for सहम्) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 T2 अभिज्ञागमने कृते Ñ2 V B D6 मामाजाम्याह (V3 B2 D6 °हि) ततः D12 गमनाभिमुखोऽस्मि M1 गमनाय मतिं कृत ◎ Cm t त्वरे त्वराश्रयतया प्रस्थातुं ◎

32 [a]) B1 तु (for च) D11 गमनम् (for गमने च) —[b]) Ś1 Ñ1 D1 2 4 10 11 मां वीक्ष्य D1 उद्य च T2 मां प्रेक्ष्य T1 damaged from वरवर्णिनी up to मुखी in [e] —[c]) Ñ2 V मां (for हि) Ś1 Ñ1 D1 2 10 11 T2 3 वद, Ñ2 V2 B1 3 D1 4 4 सुमध्यमा Ñ1 महत्तम् D6 M3 मां वाक्यम् (for च हि माम्) B1 वर्धमान °मवदत्तम् —[d]) Ś1 Ñ1 D1 4 10 11 T2 विविध (D1 4 T2 °वि) मध्याह्न (D2 °वि)मध्यमा —[f]) D11 T2 3 वाक्य (for भाषिणी) Ś1 Ñ1 B4 D1 2 4 10 11 बाष्पसंरुद्धया गिरा Ñ1 V B1 3 D6 5 मां समाभिगम्य गिरा —After 32, D1 2 5 ins

1384* सर्वोपकारकत्वात्तां सोऽब्रवीत्सहसा ह्ययम् ।

[G3 सर्वोपकारश्च त (sic) (for the prior half) D5 समाधुक्, T1 G1 M3 सर्वत्र T3 सत्ता (for त्वत्ता)]

—D1 2 T2 3 cont Ś1 Ñ1 V B D1 2 4 10 11 ins after 32

1385* आयुबाय मम गीता समाश्वस्तोऽसि महाकपे ।
यदुक्तमसि महाबाहु राम धर्मलोचनम् ।
श्रुत्वाथ च महाबाहु इत्थं में प्रकाशितम् ।
सीताप्रत्येकमुक्तोऽहमनुज मैथिली तथा ।
गृध्याताद मे दानि शिव भवकर्ता भूति ।
यावच्च दुर्दमयस्य सुग्रीव सहर्षमयम् ।
यावच्च महाभाग्य फलरमलितत्त्व ।
सामग्री मा वचो दृष्टो सैव धर्मो महात्मन ।
यथा गृह जिवेरात्र स्वरूपा हनुमन् ।
पुरा च यन्हु वीर राक्षस यत्रेषु रक्षसा ।
तस्याह किं कारण्यासि स्वल्पेलिपीडिता ।
गच्छ त्वं कपिशार्दूल यत्र तौ नृपत सुतौ ।
इत्युक्त सा समाया प सुव सदृशमानिता ।

[(l 2) D10 पुन (for त्व) Ñ2 V 1 D3 प यस्तु सुमित्रेति (for the prior half] —D1 4 om (hapl) l 2 8 —(l 2) Ñ2 V1 B D2 3 4 10 11 [illegible] (for [illegible]) V2 महाबाहो (for °बाहु) Ś1 D10 राघव (for राम) —(l 3) Ś1 Ñ1 D1 10 11 महात्मन Ñ2 V B2 3 4 D6 °कृति B2 D1 °भवं (for °बाहु) V2 D11 प (for

G 5 68 40
B 5 67 41
L 5 66 39

हनुमन्सिंहसंकाशौ तावुभौ रामलक्ष्मणौ ।
सुग्रीवं च सहामात्यं सर्वान्ब्रूया अनामयम् ॥ ३३
यथा च स महाबाहुर्मां तारयति राघवः ।
अस्माद्दुःखाम्बुसंरोधात्त्वं समाधातुमर्हसि ॥ ३४
इमं च तीव्रं मम शोकवेगं
रक्षोभिरेभिः परिभर्त्सनं च ।
ब्रूयास्तु रामस्य गतः समीपं
शिवश्च तेऽध्वास्तु हरिप्रवीर ॥ ३५
एतत्तवार्या नृप राजसिंह
सीता वचः प्राह विषादपूर्वम् ।
एतच्च बुद्ध्वा गदितं मया त्वं
श्रद्धत्स्व सीतां कुशलां समग्राम् ॥ ३६

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे पञ्चषष्टितमः सर्गः ॥ ६५ ॥

मे) —(l 4) Ś1 Ñ1 D1.3.10 T3 लोचन् D11 लोचन् (sic) T2 ममन् (for [अ]पेक्षम्) Ś1 Ñ1 D2.3.10.11 T2.3 तथा (for तथा) Ñ2 V B D6 एवमुक्तस्तौ सीता यथा उक्ता सुमध्यमा —(l 5) Ñ1 V B1 D6 देवि रामम् रावण(V1 मुग्रीवस्य V3 मामनुसारत) प्रसादय मे सुखे(D6 ते सुख) B1.2.4 देवि त्वं च दिवसं प्रसादेन म सुखे —(l 6) Ñ1 V B1.3 D1 मम त्वं दारिप्याले B4 राघव त्वा दारिद्र्ये (for the prior half) D6 मम (for सुग्रीव) V1 लक्ष्मण (subm) (for गदरक्षणम्) V2 B2 D1.4 समवीर स(D6 स्म [hypm])लक्ष्मण B3 D1 सुग्रीव च लक्ष्मण (for the post half) —(l 7) Ś1 Ñ1 D1.10.11 T1 महामान (for °मारे) Ś1 D11 [र]क्षण (for [र]क्षणे) Ñ2 V B D6 राघव पृथिवीपालसिंहे मे निशिता मति D6 सुग्रीव भाति राघव वानराणां वनौकसां —(l 8) D6 अवगीय (for सावरीत्य) —(l 9) D11 पुत्र (for पुत्रे) D1.4.11 T2.3 निवेदेह(D1.4 °ह) (for निपचेद्य) Ś1 Ñ1 V1 B D1.3.4.10 पत्रो पुरे(D6 °ह) निवेद्य (for the prior half) V3 सुमना (sic) (for रावणः) Ś1 Ñ1 D1.3.4.10.11 भार्या राघव पौरुष (for the post half) —(l 11) D1-4 वचसा वद T2 अवादय (for पुरा च वद) Ś1 Ñ1 D10.11 अवदा वचस् वीर Ñ1 V1 B D1 अवधारित्व वीर (for the prior half) B1 त्वयि (sic) D2 रक्षा (sic) D10.11 गूढ Ś1 Ñ V1 B D1-4.10 रामस्य D11 -रक्षत (for वायुस्) —(l 12) B1.4 अथाह T1 विगता (for तथाह) Ś1 Ñ V1 D10 [अ]घोरे देविता B D1 चरीति॰िता —(l 12) D1-4.11 T2.3 हरे (for करि) Ś1 D11 रामलक्ष्मणौ V1 सुग्रीवने Ñ1 V1 B D6 सुग्रीवेनाथ (for सुग्रीव सुखे) —D11 om (lap) from l 13 up to 33[b] —(l 13) Ś1 Ñ1 B1 D1-4 T2 तां D11 त्र (for मां) Ñ1 V1 B1.3 D6 मां चोरसनमध्य (for the prior half) Ś1 पुत्र (for पुत्र) D2 संदृश्य (sic) V1 V3 B1-4 अहमद, B4 भ्रमान D1 गदस्य D6 भावता (for भाषिता) }

33 D11 om 33[ab] (cf 1 l 3) —[a]) Ś1 V1.2.3 (also as in text) B D6 विभक्तौ (for भ्रातरौ) —[b]) D6 T1 M1.3 भ्रातरौ M3 तथौ तौ (by transp.) (for तावुभौ) —[c]) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 T2 महाबाहु(D1 °हुं) Ñ1 B3 D6 महासत्त्व, V2 B4 महामात्य (for सहामात्य) —[d]) Ś1 D10 सर्वानपृष्ट्वा Ñ2 V1 B D2.3 ब्रूया सर्वान् T1 G1 सर्वान्ब्रूया (for सर्वान्ब्रूया) Ñ1 D1.2.3.4.10.11 T G1.3 M अ(Ñ2 M3 स)नामय

34 [a]) D1 यथा (sic) Ś1 V2 V3 स च (by transp) D2 स तु (for च स) —T1 damaged from महाबाहुर् up to ° —[b]) D1 तस्मात् (sic) Ñ V2 D1.4.10.11 [त्व]पसंरोधात् Ñ1 V1 B D6 महासंरोधात् D6 [त्वे]वास°, T3 [अ]मुम॰ (for [अ]म्बुसंरोधात्) —[d]) T1 G2.3 M1.2 तत् (for तद्) Ś1 Ñ V1 B D1.4.10.11 तथा त्वं कर्तुम्, D1.4 T2 M1 समाधान्धा(T2 M1 °धा)तुम् (for तत्समाधातुम्) —After 34 Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 T1.3 ins.

1386* यथा रामसमर्थस्य त्वं दृष्टो वानरपुंगव ।

35 [a]) Ñ1 B1 D1.3-6 T1.3 G1 M1.2 इदं (for इमं) Ś1 Ñ1 D1.2.4.10.11 सु B1 T2 शीघ्र D1 तीर्थे (for तीव्रं) B1 -शरण (for वेग) —T1 mostly damaged for [b] —[b]) Ś1 च्य (sic) Ñ1 B1-4 D1.4 सुखं (for इति) D6 रावणसर्वसमानं D1 परितक्तन च —For 35[cd] B1 subst

1387* इमं तीव्र शोकवेगं रक्षोभिः परिभर्त्सनम् ।

—[c]) D1 G1 ब्रूयाश्च(G1 °स्तु) V1 V3 B1-4 D6 सर्वं (V1 °सु)वेदितव्य (for ब्रूयास्तु रामस्य) Ś1 Ñ1 B1 D1.4.10.11 रामस्य पार्श्व हि B4 °भाग्य D1.11 °र्वं हि) गतो समुद्रम् —[d]) T1 शिव B1 तत्तो B1 तु त D1 तत (for च ते) V2 दत्त (for ऽध्वास्तु) Ś1 Ñ1 B1 D1.4.10.11 शिवं शिवं तत्तु (for शिवश्च तेऽध्वास्तु) V1 T1 D1 हरिप्रवार

36 [a]) Ś1 T1 D1.4.10.11 एवं तदा(Ś1 °व) V1 इदं वच V1 V3 B1-4 D1.4 श्रुत्वायन्तु D1.4 पूर्वं तत T1 ततद

६६

अथाहमुत्तरं देव्या पुनरुक्तः ससंभ्रमम् ।
तव स्नेहान्नरव्याघ्र सौहार्दादनुमान्य च ॥ १
एवं बहुविधं वाच्यो रामो दाशरथिस्त्वया ।
यथा मामाप्नुयाच्छीघ्रं हत्वा रावणमाहवे ॥ २
यदि वा मन्यसे वीर वसैकाहमरिंदम ।
कस्मिंश्चित्संवृते देशे विश्रान्तः श्वो गमिष्यसि ॥ ३
मम चाप्यल्पभाग्यायाः सांनिध्यात्तव वानर ।
अस्य शोकविपाकस्य मुहूर्तं स्याद्विमोक्षणम् ॥ ४
गते हि त्वयि विक्रान्ते पुनरागमनाय वै ।
प्राणानामपि संदेहो मम स्यान्नात्र संशयः ॥ ५
तवादर्शनजः शोको भूयो मां परितापयेत् ।
दुःखाद्दुःखपराभूतां दुर्गतां दुःखभागिनीम् ॥ ६ G 5 67 5 B 5 68 6 L 5 67 6

(for पृच्छत) Ñ2 V D6 दृष्ट्वा (for [वा]वा) D2 मम (for सुत). Ś1 D14 वीरसिंह, Ñ1 B4 D1 3 4 11 सिंह वीर, Ñ2 V B1-3 D5 6 राघवश्री, D7 मघवान्सा, D9 हत वीर (corrupt) (for हरसिंह) —ᵈ) T1 damaged after ग्रा up to पु in ᵈ Ś1 B1 D10 11 -पुत्रा, Ñ2 D1-4 -पुत्र (for पुर्वम्) Ñ2 V B1-3 D6 रावणबधमिहान्मुवाच दृष्ट्वा —ᵉ) Ś1 D10 सीता, Ñ1 B4 D1 3 4 11 पुत्रा (for पुत्रा) D5 7 9 मदिहो Ś1 D14 तस्य त्व, B4 यथा तत्, D12 यथा त्व, D1 विवादा (for यथा हृत) —ᶠ) M4 समथ (for ससमाम्) Ś1 Ñ1 D14 सीतोपरमाम पुत्रस्य शीघ्रं (Ñ1 पुद्धिं) Ñ2 V D6 सीतया सह (V2 सया [sic]) ईति पुत्रस्य तुष्टिं, D1 (m. after corr.) 2 सीता (B3 यया) प्रत्याय (B1 before corr. as in Ñ2) पुत्रस्य तुष्टिं B4 यथा यथा स्येति पुत्रस्य तुष्टिं, B4 D3 11 सीतोपरमे च (D3 11 प्र) पुत्रस्य तुष्टिं, D1 4 सीतोपरमाणि (D2 °मायम्भे) M1 मद्वृत्तस्य सीतापुत्रस्य मम

Colophon —*Sarga name* Ś1 D3 10 जलिमाहात्म्यं (D3 °न), Ñ1 D1 जलिमानिमन्त्रणं (D1 °प्र), Ñ2 B4 D6 हस्तु (Ñ2 °तु) मद्वाक्य, V B1-3 प्रत्यागतहनु (V3 B4 °तु) मद्वाक्य, D2 सीतासंदेशप्रतिवचन D11 जलिमाप्रश्नाद् —*Sarga no.* (figures, words or both) Ñ1 B1-4 D1 3 4 10 11 om., Ś1 68 Ñ2 D6 70 V1 D5 7-9 T1 2 G M1 2 67 V3 59 B1 69 D2 71, T3 M3 66 —*After colophon* D2 concludes with राम. G M1 2 with श्रीरामाय नमः

66

1 ᵃ) D1 तथा (for अथ) Ś1 M1 D1 3 4 10 11 [इ] दम् (for [म]हम्) Ñ1 सीता (sic) (for देव्या) Ñ2 V B D6 राघवश्च पुनरात्य —ᵇ) Ñ2 V B D6 पुनश्चोक्तोऽस्मि (for पुनरुक्तः) B1 (with hiatus) कल्याण. B4 सुसंभ्रम, D5 त्वमम्भ्रम, D5 7 9 T3 G2 M3 4 Cv m g t सम्भ्रम, Ck as in text (for ससंभ्रमम्) Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 11 पुनरुक्तमसंभ्रम —ᶜ) D1 न च (for तव) —ᵈ) T1 3 M2 Cv t सौहृदाद्, Cm g सौहार्दाद् (as in text) D6 G2 3 M1 2 Cm as in text (for च) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 संवृते वा (D3 4 11 °तु) दक्षिणे, Ñ2 V B D6 ज्ञात यत्वा च सौहृद

2 Ñ2 V B D6 om. 2 —ᵃ) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 तथा (for एवं) D11 वाच्यो (sic) (for वाच्यो) —T1 damaged from ᵇ up to मामाप्नु in ᶜ —ᶜ) D6 मामाप्नुयाच्छ D1 2 Ct मां प्राप्नुयाच्छ Ck as in text (for मामाप्नुयाच्)

3 ᵃ) B1-3 वा D1 4 वा (for वा) M3 वाच (for वीर) —ᵇ) B1 त्वम्, D11 स च (sic) (for वस) —ᶜ) G2 कस्मिंश्च D5 गमते D11 सप्राप्ते (sic) (for संवृते) —ᵈ) B4 च (for श्वो) B4 D1 3 9 T3 (after corr. *inf lin pr m* as in text) गमिष्यति (sic) G3 विश्राम लोकमिन्यामि (sic)

4 B4 om. (hapl.) 4–6ᵃ —ᵃ) Ś1 Ñ V D1 2 D5-8 10 G1 चैव, T1 G2 3 चेद् (for चापि) D11 अल्पेन भाग्यायाः (sic) —ᵇ) Ś1 D10 सत्रद्धस्य Ñ1 D2 3 4 11 G1 2 M1 2 वीरेश्वर (for वानर) Ñ2 V B1-3 D6 दर्शनेन तवानघ —ᶜ) T1 damaged from अस्य up to त्वयि in 5ᵃ Ś1 Ñ V B1 D3 11 शोकस्यास्य प्रसंगस्य, B2 3 D1-4 10 शोकस्यास्यप्रसंगस्य —ᵈ) Ś1 Ñ1 D3 10 11 अपि क्षण Ñ2 V B1-3 D6 यदि क्षण, D2 4 अपि क्षण, G2 3 हि मोक्षणं, M3 हि रक्षण (for विमोक्षणम्)

5 B4 om. 5 T1 damaged up to त्वयि in ᵃ (for both cf. v. l. 4) —ᵃ) M3 च (for हि) Ś1 Ñ V B1-3 D1 2 3 4 10 11 हरिशार्दूल (D1 °ले) D5 7 9 T3 G1 M1 2 त्वयि विक्राव (for त्वयि विक्रान्ते) —ᵇ) Ś1 Ñ1 B1 2 3 10 11 व्यपगते त्वयि Ñ2 भागृहते त्वयि, V B1-3 D6 आगमनाय (V3 B1 °न स)पि (for आगमनाय वै) —D5 om. 5ᶜ–6ᵇ ※ Cr प्राणानामपि सन्देहो मम स्यान्नात्र संशयः इत परम्, तवादर्शनजः शोको भूयो मां परितापयेत् । दुःखाद्दुःखपरा भूत्वा दुर्गता दुःखभागिनीति ※

6 B4 D5 om. 6ᵃᵇ (cf. v. l. 4 and 5 resp.) —ᵃ) G1 2 चापि (for शोको) Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 11 तवा (D11 °वा)दर्शनसम्भवेत्, Ñ2 V1 B1-3 तवादर्शनज वीर, V2 तव दर्शन वीर D5 7 9 T1 2 G1 M1 2 तवादर्शनज चापि (D5

G 5 69 6
B 5 68 7
L 5 67 7

अयं तु वीर संदेहस्तिष्ठतीव ममाग्रतः ।
सुमहांस्त्वत्सहायेषु हर्यृक्षेषु असंशयः ॥ ७
कथं नु खलु दुष्पारं तरिष्यन्ति महोदधिम् ।
तानि हर्यृक्षसैन्यानि तौ वा नरवरात्मजौ ॥ ८
त्रयाणामेव भूतानां सागरस्यास्य लङ्घने ।
शक्तिः स्याद्वैनतेयस्य वायोर्वा तव वानघ ॥ ९
तदस्मिन्कार्यनिर्योगे वीरैवं दुरतिक्रमे ।
किं पश्यसि समाधानं ब्रूहि कार्यविदां वर ॥ १०
काममस्य त्वमेवैकः कार्यस्य परिसाधने ।
पर्याप्तः परवीरघ्न यशस्यस्ते फलोदयः ॥ ११
बलैः समग्रैर्यदि मां हत्वा रावणमाहवे ।
विजयी स्वां पुरीं रामो नयेत्तत्स्याद्यशस्करम् ॥ १२
यथाहं तस्य वीरस्य वनादुपधिना हृता ।
रक्षसा तद्भयादेव तथा नार्हति राघवः ॥ १३
बलैस्तु संकुलां कृत्वा लङ्कां परबलार्दनः ।
मां नयेद्यदि काकुत्स्थस्तत्तस्य सदृशं भवेत् ॥ १४

दु ख) —ᵇ) D₃₋₅ T₂₃ M₃ मम G₂₃ शोको (for भूयो) Ś₁ Ñ V B₂₋₄ D₂₋₅.₁₀.₁₁ तात्(M₃ D₁₁ °द्[sic])- विष्यति (for परिशोषयेत्) —ᶜᵈ) Ś₁ Ñ₁ D₃₋₆.₁₀.₁₁ M₃ दुःखाद् (Ś₁ D₁ °खद्) रत्तर(D₆ °र) भूत्वा(D₁ दुःख) D₁ दुःखाद् व्याधिभूता च G₁ दुःखाद् रवर याता M₃ दुःखाद् यमभुमतः (for °) ✻ Ck "दुःखाद् खवरीभूत्वा" इति सर्वत पाठः ✻ Ś₁ Ñ₁ D₃.₁₀ दुःखिता D₆.₁₁ G₁ दुःखिताः D₁ मत्वाद् (for दुःखेन) T₂ मद् (for दुःख) Ś₁ Ñ₁ D₁.₁₀ भागिनी Ñ₂ V B D₁ इद् दुःखात भूत दुःखाना समाकिनी

7 ᵃ) Ś₁ Ñ₁ D₃.₅₋₁₁ M₁.₃ Ct च Ñ₂ V B D₁ हि, T₂.₃ M₂ Ck ते (for तु) T₁ damaged after म up to हर्यृक्षे in ᵈ —ᵇ) B₃ तिष्ठतीह D₃ मस्तरीव (for तिष्ठतीव) —ᶜ) V₂ महान् (for मांस्) D₁₁ सुमहत्सु (for सुमहांस्त्व) D₃ स्तत्समक्षो D₁ G₁ त्वत्सहायेन, T₂ सत्सवय (for त्वत्सहायेषु) —ᵈ) Note hiatus between हर्यृक्षेषु and असंशय G₁ om (hapl.) हर्यृक्षेषु Ñ₂ V B D₁.₂ स(B₁ च)संशय, G₁ M₁.₃ हरीश्वर, Ct as in text (for असंशय) Ś₁ Ñ₁ D₃₋₆.₁₀.₁₁ वानरेषु महाबल

8 ᵃ) B₃.₄ D₁ खु D₅ हि (for नु) —ᶜ) Ñ₂ V B D₁ वानर (for हर्यृक्ष) —ᵈ) D₁₁ नृप (for वा) M₃ नृपात्मजौ

9 ᵃ) Ñ₂ B₂.₄ D₂.₃.₅ G₁ M₂ अपि (for एव) Ś₁ M₃ लोकानां (for भूतानां) —ᵇ) Ñ₁ [अ]भिलङ्घने, Ñ₂ D₃.₅ M₃ (ह °ह ते°, V B D₁ विल°, D₁.₁₁ [अ]भिल° D₁.₃ G₁ [अ] [ति]क्र°, D₁₁ T₂ M₂ प्र° (for [अ]स्य लङ्घने) —ᶜ) D₃ च (for स्याद्) —ᵈ) D₃₋₅ T₂ M₃ च (for second वा) Ś₁ Ñ₁ V₂ B₂.₄ D₂.₃.₁₁ T₂ M₃ तव वा मारुतस्य वा Ñ₂ V₁ B₁.₃ D₁.₅.₁₁ तव वा(D₁ तथा च) मारुतस्य च

10 T₁ damaged up to दि in ᵈ —ᵃ) D₁ तद्द (for तद्) Ñ₁ D₁₋₃.₁₁ सर्वो Ñ₂ V B D₁ तद्द (for निर्योग) T₂ M₃ वधिकम्, M₁ °कम्)र्दर निर्योगे —ᵇ) Ś₁ Ñ₁ B₁ D₂.₃.₁₀.₁₁ देवैरपि दुरासदे(B₁ °रासदं) Ñ₂ B₂ D₁ समासितीव दुस्तरे V B₁.₃ समासदं दुस्तरे(B₁ °रक्)रे, T₁ विधेन दुरतिक्रम (sic) —ᶜ) B₁ पश्यामि (for पश्यसि) —ᵈ) Ś₁ Ñ₁ D₃.₅.₁₀.₁₁ तत् मे, Ñ₂ V B D₁ तत् हि, D₁ वचि (for ब्रूहि) D₁₁ वाक्य (for कार्य) V B₁ D₁.₄ विदां वर, B₃ विशारद

11 M₁ damaged for 11ᵃᵇ —ᵃ) D₁ एक त्वम् (for एवैक) —ᶜ) D₁ पर्याप्त D₁.₃₃ पर्याप्तो (for °वीरघ्न) —ᵈ) D₁ स्यवश्यस् (sic) (for यशस्यस्) D₁.₃ तु (for ते) D₁ T₁ B₁.₃ M₃ Ct k फलोदय Ct as in text (for फलो°) Ñ₂ V B D₁ हि तु विजयपादि ग D₁.₄ यशस्तत्र फलोदय, D₁ यशस्तद्यफलोदयं

12 ᵃ) Ñ₂ V B D₁ निहत्य D₁ इह (for यदि) —ᵇ) Ś₁ Ñ₁ D₃₋₆.₁₀.₁₁ निहत्य (for हत्वा) Ñ₂ V B D₁ रावणं यदि संयुगे —ᶜ) Ś₁ Ñ₁ D₃₋₅.₁₀.₁₁ भवेत् Ñ₂ V₁ B₁.₃ D₁ नयेत V₁ न नयेद् (for विजयी) Ś₁ Ñ V B₁₋₄ D₃.₅.₁₀ स्व, G₁ स्वां (for स्वां) D₁ नयेद्यदि T₁ damaged from पुरीं up to 13ᵃ —ᵈ) Ñ₂ V D₁.₂.₃ D₁ तत्स्यात्तस्य D₁ तत्र तस्य D₁ नयेन्मां तद् D₁ नयेत्तस्य (for यशस्करम्)

13 T₁ damaged for 13ᵃᵇᶜ (cf v l 12) —ᵃ) Ñ₁ अहं, T₂.₃ यद् (for यथा) B₁ सहसा (for वीरस्य) Ś₁ D₃.₁₀ स(Ś₁ त)था तस्य गुणीतस्य —ᵇ) B₁.₃ D₁ बलाद्, D₁ सकाद् (for वनाद्) D₁.₄ इत्तविता T₁ दुष्कृतिना (for उपधिना) Ś₁ D₃.₁₀ वनाद्(Ś₁ °द्)वहना गुणा D₁.₄ धवना विधिना हृता T₂ हिता ... ग्रहण —ᶜ) Ś₁ Ñ₁ तत् (for तद्) Ñ₂ V B D₁ तेनैव रामामेव(D₁ °व) —ᵈ) Ś₁ Ñ₁ D₃₋₅.₁₀ transp तथा and न

14 ᵃ) D₁ शरैस् (for बलैस्) Ñ₂ च (for तु) D₁ बलैस्तु मारुती सैस —T₁ damaged from ᵈ up to वा in 16ᵈ —ᵇ) V B D₁ पुरीं D₁ इत्वा (for लङ्कां) Ś₁ Ñ₁ D₃₋₅.₁₀.₁₁ परपुरंजय (for °बलार्दन) —ᶜ) D₁₀.₁₁ मा (for मां)

तद्यथा तस्य विक्रान्तमनुरूपं महात्मनः ।
मनस्याहवशूरस्य तथा त्वमुपपादय ॥ १५
तदर्थोपहितं वाक्यं प्रश्रितं हेतुसंहितम् ।
निशम्याहं ततः शेषं वाक्यमुत्तरमब्रुवम् ॥ १६
देवि हर्यृक्षसैन्यानामीश्वरः प्लवतां वरः ।
सुग्रीवः सत्त्वसंपन्नस्तवार्थे कृतनिश्चयः ॥ १७
तस्य विक्रमसंपन्नाः सत्त्ववन्तो महाबलाः ।
मनःसंकल्पसंपाता निदेशे हरयः स्थिताः ॥ १८
येषां नोपरि नाधस्तान्न तिर्यक्सज्जते गतिः ।
न च कर्मसु सीदन्ति महत्स्वमिततेजसः ॥ १९
असकृत्तैर्महाभागैर्वानरैर्बलसंयुतैः ।
प्रदक्षिणीकृता भूमिर्वायुमार्गानुसारिभिः ॥ २०
मद्विशिष्टाश्च तुल्याश्च सन्ति तत्र वनौकसः ।
मत्तः प्रत्यवरः कश्चिन्नास्ति सुग्रीवसंनिधौ ॥ २१
अहं तावदिह प्राप्तः किं पुनस्ते महाबलाः ।
न हि प्रकृष्टाः प्रेष्यन्ते प्रेष्यन्ते हीतरे जनाः ॥ २२
तदलं परितापेन देवि मन्युर्व्यपैतु ते ।
एकोत्पातेन ते लङ्कामेष्यन्ति हरियूथपाः ॥ २३ G 5.69.22 B 5.66.[illegible] L 5.67.[illegible]

15 T1 damaged for 15 (cf v l 14) —a) D5 यद् (for तद्). —b) B1 महाबल (for °त्मन) —c) D1 M1 तथमेव Ck t as in text (for तथा त्वम्) Ś1 D2.10 उपपादये

16 T1 damaged up to वा in a (cf v l 14) —a) D4 तदर्थेसहित D1 यथायुक्त युक्त D5 तद्वाक्य हित (for तदर्थोपहित) —b) B1.4 D1-4.11 प्रसृत (for प्रश्रित) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 सयु(D3 °य)त, D6 सहित (for संहितम्) —c) Ś1 Ñ1 B1.4 D1.4.8.10.11 प्रलय, Ñ2 V1 [illegible] D1 प्रणम्य, V3 D3 प्रशस्य, B2 प्रहृष्य (for निशम्य) Ś1 Ñ1 D1-4.10.11 तस्या, B3 तया (sic) (for शेष) —d) D1 तमह, [illegible] तमथाह, D11 मथवीत् (for मब्रुवम्)

17 a) Ñ2 V B D3 वानर (for हर्यृक्ष) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 सैन्येन, V3 सिंहानाम् (for सैन्यानाम्) —b) Ś1 Ñ1 D1.10.11 सयुत, D5 सर्वेश (for ईश्वर) M1 प्लवगाधिप —c) B3 सत्य, G1 सत्व (for सत्त्व) —d) D1.4.11 T1 त्वदर्थे (for तवार्थे) —After 17, D11 ins

1388* दीप्तमेष्यति वैदेहि मा त्व भूयश्च तत्त्वाय ।

18 D5 om 18 T1 damaged from b up to हरयः in d. —b) [illegible] -सयत (sic) (for सकल्प) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 सिद्धार्थाः, V1 नमना, B2-4 सपाता, B1 सिद्धाश्च, D2 नव्या, D1 सिद्ध्यर्थं, D2.7 T2.3 G1 Ck -सदा (for सपाता) —d) B3 D6.12 निर्देशे (for निदेश)

19 a) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 G2 तेषा, T2 G1.3 M1 यथा (for येषां) Ñ1 V1 B नाधस, D5 नाथ°, T1 G1 नाथ° (for नाधस्तान्) —b) T G1 तिर्यक् (for तिर्यक्) D1 गमने, D5 G1 सज्यते (for सज्जते) D6 न तिर्यक्षस्य वर्णं गते (hypm) ¶ Cv न विम्बसज्जत गतिरिति सम्यक्पाठ । न च वै सज्जते गतिरिति च ¶ —After 19ab, D1 T1 ins

1389* भूमावुपरि चाधस्ताच्चाथवादं व्योमताश्रये ।

[T1 न (for च)]

—a) Ñ1 तत्र Ñ2 V1 B2.4 D6 न तु V3 B3 ते न (for न च) D5 सम्यग्, G1 सिद्धन्ति (sic) (for सीदन्ति) —d) Ñ1 V B D5 विक्रमा (for तेजस) T1 G1 वानरा अमितौजस

20 T1 reads 20ab twice —a) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 T1 (second time) वैश्वारीव, Ñ2 V B D5 मैनाकर्तरः, D2 ममपुत्र (for असकृत्तैर्) D5 M1 महोत्साहै, T1 (first time) G1 महावीरैर् M1 महाकायैर् (for महाभागैर्) —V3 om (hapl ?) 20b–21a —b) G1 damaged from वैर up to 21a M1 हर्षितै (for -संयुतैः) Ś1 Ñ V1 B D1-4.10.11 T1.2 (second time) M1 सागरधरा धरा (B1 °रान्ता) —c) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 सर्वा, [illegible] भूमी D2 सर्वा (for भूमिर्) —d) B2 वायु (for वायु) Ś1 Ñ1 D1.4.10.11 सत्त्वबद्भिर्महात्मभिः (Ś1 [illegible] °वैतुरा D2 °महाबलै)

21 V3 om 21 G1 damaged for 21a (for both cf v l 20) —a) B1 विशिष्टाश्च (sic) (for विशिष्टाश्च) T1 damaged from तुल्याश्च up to स in d Ñ1 V1 B D1 तथा तुल्या (for च तुल्याश्च) —After 21cd Ñ1 B1 D1 ins

1390* अतिव प्रतापाग्ये सुग्रीवस्य महात्मन ।

[illegible] V3 om. 22 (cf v l 20) —a) B1 पुनर् (for तावद्) D1 संप्राप्त (hypm) D1 स्वत (sic) (for प्राप्त) —b) D1.4 प्रकृष्टाः (for किं पुनस्) —c) D5 प्रेष्यते (for प्रेष्यन्ते) Ñ1 V1 B D1 न हि प्रकृष्टान्प्रेष्याश्च (V1 B1.4 °सृ) —d) D1 (marg) प्रेष्यत (for प्रेष्यन्ते) D1.4 त्वमता नरा , D11 हीनतेजस (for हीतरे जनाः) Ś1 Ñ1 V1 B1-4 D1.10 प्रेष्यमत्यवरानरान् (Ś1 D10 °त्वरा) B4 प्रेषयति हि वानरान् T1.2 प्रेष्यमपरान्हि ते

23 V1 om 23 (cf v l 20) G1 damaged for 23a —b) Ś1 Ñ V1 [illegible] D1-4.8.9 T1 M1 व्यपैतु, D1.4.11 मपैति (for व्यपैतु) —c) D1.4 एकावस्य, D

G 5 69 23
B 5 68 21
L 5 67 24

मम पृष्ठगतौ तौ च चन्द्रसूर्याविवोदितौ ।
त्वत्सकाशं महाभागे नृसिंहावागमिष्यतः ॥ २४
अरिघ्नं सिंहसंकाशं क्षिप्रं द्रक्ष्यसि राघवम् ।
लक्ष्मणं च धनुष्पाणिं लङ्काद्वारमुपस्थितम् ॥ २५
नखदंष्ट्रायुधान्वीरान्सिंहशार्दूलविक्रमान् ।
वानरान्वारणेन्द्राभान्क्षिप्रं द्रक्ष्यसि संगतान् ॥ २६
शैलाम्बुदनिकाशानां लङ्कामलयसानुषु ।
नर्दतां कपिमुख्यानामचिराच्छ्रोष्यसे स्वनम् ॥ २७
निवृत्तवनवासं च त्वया सार्धमरिंदमम् ।
अभिषिक्तमयोध्यायां क्षिप्रं द्रक्ष्यसि राघवम् ॥ २८

ततो मया वाग्भिरदीनभाषिणी
शिवाभिरिष्टाभिरभिप्रसादिता ।
जगाम शान्तिं मम मैथिलात्मजा
तवापि शोकेन तथाभिपीडिता ॥ २९

इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे षट्षष्टितमः सर्गः ॥ ६६ ॥

॥ समाप्तं सुन्दरकाण्डम् ॥

T1 G2.3 M3 के लकाम् (for ते श्ङ्गम्) —ᵈ) Ś1 Ñ1 D1.3.4.10.11 कपि(D11 हरि)चक्रा, Ñ2 V1 B D6 हरि युगपा

24 V1 om 24ᵃᵇᶜ (cf v l 20) —ᵃ) T1 damaged from गतौ up to नृसिं in ᵈ B1 हि, B2 G1 तु (for च) —For 24ᵃᵇ, Ś1 Ñ1 D1–4.10.11 subst

1391* कथा तुदा च वैदेहि भविष्यत्यचिरादिव ।

[D1.4 हनुदा D2 हनुदा D3 तुल हदा (by transp) (for हदा तुदा) D2.4 तु (for च) Ś1 Ñ1 वैदेहि Ś1 Ñ1 भविष्यति चिरादिव (for the post half)]

—ᶜ) D1 समीपं (for सकाशं) Ś1 Ñ V1 B D1–4.10.11 G2.3 महाभागौ (for °भागे)

25 D3 repeats 25 after 26ᵃᵇ —ᵃᵇ) M3 अरिघ्न (for °घ्नं) Ś1 Ñ1 D1.3 न(both times).4.10.11 विक्रान्त (for सकाश) —D1.4 om (hapl) 25ᵇ–26ᵃ Ñ2 V B D6 नचिराद्द्रक्ष्यसे राम सुग्रीवं च महाबलम् —ᶜ) D2.7–9 T3 G1 M1.2 धनुष्मन्त D5 महाबाहुं (for धनुष्पाणिं) —ᵈ) Ś1 N2 D5.7–10 T2 G1 उपागत (for उपस्थितम्)

26 D1.4 om 26ᵃᵇᶜ (cf v l 25) —After 26ᵃᵇ, D3 repeats 25 —ᶜ) T1 damaged from न्द्राभान् up to निकाशा in 27ᵃ Ś1 N1 V2 [illegible] to वानरेन्द्र च N1 V1 B3 D6 वानरेन्द्रांश्च B4 D2.8 T2 G1 वानरेन्द्रा भान्, D3.11 वानरेन्द्राश्च (for वारणेन्द्राभान्) —ᵈ) V2 B D6 च्चागतान् V3 चागतान् D5 (with hiatus) आगतान् (for संगतान्)

27 T1 damaged up to निकाशा in ᵃ (cf v l 26) B1 reads 27–28 in marg —ᵃ) B1 नील (for शैल) —ᵈ) B4 नदता Ñ2 V1 B D6 लैयता, D5 सिंहानाम् (for मुख्यानाम्) Ś1 Ñ1 D1.3.4.10.11 कपीनां नर्द(D10 °द्)तामर्थे —ᵈ) Ś1 Ñ2 V B2.4 D6.8.10 T3 नचिरात् T1 damaged (for अचिरात्) D5 T3 G2.3 M3.4 श्रोष्यति (for श्रोष्यसे) Ś1 D10 सिद्ध, Ñ2 V B2.4 D6 रव T1 ध्वनि M3 निस्वन (hypm) (for स्वनम्) Ñ1 D1.4.11 श्रोष्यसे नचिरादिह B2 नचिरात्श्रोष्यते ध्वनि D2 नचिरात् महारव (corrupt) D3 अर्थे श्रोष्यसि नि स्वन

28 B1 reads [illegible] in marg (cf v l 27) D1 om 28 —ᵃ) B4 निवृत्त (for निवृत्त) B1 M3 तु D1.4.5 तु (for च) —ᵇ) T1 G3 तारकम् (for सार्धम्) Ś1 Ñ1 D1 परिशिष्टे D2 परिशिष्टे (for अरिंदमम्) —After 28ᵃᵇ M3 ins

1392* देवै सेन्द्रैस्तथा सिद्धै पन्नगैश्च महर्षिभि ।
स्तूयमान रघुश्रेष्ठ त्वं द्रक्ष्यसि च लक्ष्मणम् ।

—ᶜ) D5 समायोध्यायां पुन प्राप्त

29 T1 damaged up to मया in ᵇ —ᵃ) Ś1 N1 D1–4.10.11 तथा (for ततो) D3 D5 वदाद (for अदीन) D5 G M2.3 G1 ... मानिषणा (G1 °णो [sic]) Ck t as in text (for भाषिणी) —ᵇ) N1 शिवाशिव (for शिवा°) Ś1 M1 B4 D1.3.4.10.11 शायास्तथा N1 B1.2 D6 इष्टाभिरि (Ñ2 °र)ति (for इष्टाभिरभि) G1 मप्रसादिता —ᶜ) Ś1 Ñ1 B4 D1.3.4.10.11 जगाम Ñ2 V B1.2 D6 G1 M3

Ck उवाच, D3.7.8 M1 Ct उवाह, Cr m g a m text (for जगाम) Ñ2 V1 B1-4 D4 मम चापि जानकी, D5 मन नापि मैथिली (for मम मैथिलात्मजा) —[d]) Ś1 Ñ1 D3.4.5.10 M3 न चापि, D1-4 तथापि (D5 °पि) T2.3 G3 तथापि, G2 तथापि, Cr m g a, in text (for तथापि) T1 damaged for शोकेन तथापि Ś1 Ñ2 B4 T2 G3 M1 तथापि, D2.7.8 Ct तथापि, D3.6.10.11 G1 तथापि, J3 M3 Cm g तथापि, G2 तथापि, Cr k m m text (for तथापि) Ñ1 पीडितामथद् (for पीडिता) Ñ2 V B1-3 D4 न चापि शोक (V1 सीता) म(V पि)हाशनिन्दिता D5 न चापि शोक विश्वाति चेतसा।

Colophon —*Sarga name* Ś1 Ñ1 D2.3.4.10.11 उक्तो मनोरथ, Ñ2 V B1.3.4 D6 हनूमद्वाक्य, D3 प्रत्यागमन् महाराज D5 हनुमद्वाक्य —*Sarga no* (figures, words or both) Ñ1 B4 D1.2.3.10.11 om T1 damaged Ś1 V1 D5.7-9 T2 G M1.2 68 Ñ2 D4 72, V3 60 B1 70 B2 64 B4 74 D6 72 T1 M3 67. —After colophon, D5 concludes with राम D1 ins the concluding st of Govindarajiya and then reads सवत् १८११ वैशाखमासे शुक्लपक्षे दशम्यां रविवारे। श्रीमते रामानुजाय नमः।

—D7.8 ins

इति सुन्दरकाण्डसपूर्णमस्तु (D8 om up to स्तु)। अत पर युद्धकाण्ड भविष्यति। तस्यायमाद्यश्लोक।

श्रुत्वा हनूमतो वाक्य यथावदभिभाषितम्।
राम प्रीतिसमायुक्तो वाक्यमुत्तरमब्रवीत्॥१॥

—D1 ins

श्रीमत्सुन्दरकाण्डमिद समाप्तम्।

—T1 ins

महत्वगुणहनुमत्समेतश्रीरामचन्द्रस्वामिने नम। श्रीगुरुभ्यो नम। शुभमस्तु। श्रीरस्तु।

—T2 ins

श्रीहनुमत्सीतालक्ष्मणभरतशत्रुघ्नविभीषणसमेतरामचन्द्रार्पण मस्तु।

—T3 ins

श्रीरामार्पणमस्तु।

—G1 ins

श्रीरामाय नम। सुन्दरकाण्ड समाप्तम्। हरि ॐ। शुभ मस्तु। सीतालक्ष्मणभरतशत्रुघ्नहनुमत्समेतश्रीरामचन्द्रस्वामिने नम।

—G2 ins

श्रीरामाय नम।

श्रुत्वा हनुमतो वाक्य यथावदभिभाषितम्।
राम प्रीतिसमायुक्तो वाक्यमुत्तरमब्रवीत्।
युद्धकाण्डे प्रथमश्लोकोऽयम्।

—G3 ins

श्रीमते रामानुजाय नम। हरि ॐ। शुभमस्तु। श्रीगुरुभ्यो नम। श्रीसीतालक्ष्मणभरतशत्रुघ्नहनुमत्समेतश्रीरामचन्द्राय मङ्गलम्। श्रीरामाय नम। शुभमस्तु।

—M1 ins

श्रीरामाय नम। सुन्दरकाण्ड समाप्त श्रीरामाय नम।

—M2 ins

इति श्रीमत्सुन्दरकाण्ड समाप्तम्। श्रीगुरुभ्यो नम। कारुण्याय हनुमद्भ्यो नम।

—M3 ins

श्रीमत्सुन्दरकाण्डे वाल्मीकीये आदिकाव्ये महाकाव्ये सप्तसप्ततितमोऽध्याये। काण्डस्य सुन्दरा।

APPENDIX I

This Appendix comprises 14 additional passages found in some of the 29 MSS which have been cited in the foot notes to the constituted text They are either too big or unimportant to be included in the foot notes below the text

The order of the MSS and the principles adopted in writing the foot notes to these passages are the same as those of the foot notes to the constituted text

1

After 5 3 19 D5 (after 19 1st time) 6-8 S ins D1 ins after 143*

अथ सा हरिशार्दूलं प्रविशन्तं महाबलम्।
नगरी स्वेन रूपेण ददर्श पवनात्मजम्।
सा तं हरिवरं दृष्ट्वा लङ्का रावणपालिता।
स्वयमेवोत्थिता तत्र विकृताननदर्शना।
पुरस्तात्तस्य वीरस्य वायुसूनोरतिष्ठत।
मुञ्चमाना महानादमब्रवीत्पवनात्मजम्।
कस्त्वं केन च कार्येण इह प्राप्तो वनालय।
कथयस्वेह यत्तत्त्वं यावत्प्राणा धरन्ति ते।
न शक्या खल्वियं लङ्का प्रवेष्टुं वानर त्वया।
रक्षिता रावणबलैरभिगुप्ता समन्ततः।
अथ तामब्रवीद्वीरो हनुमानग्रतः स्थिताम्।
कथयिष्यामि ते तत्त्वं यन्मां त्वं परिपृच्छसि।
[illegible] त्वं विरूपनयना पुरद्वारेऽवतिष्ठसे।
किमर्थं चापि मां क्रोधान्निर्भर्त्सयसि दारुणे।
हनुमद्वचनं श्रुत्वा लङ्का [illegible] कामरूपिणी।
उवाच वचनं क्रुद्धा परुषं पवनात्मजम्।
अहं राक्षसराजस्य रावणस्य महात्मनः।
आज्ञाप्रतीक्षा दुर्धर्षा रक्षामि नगरीमिमाम्।
न शक्यं मामवज्ञाय प्रवेष्टुं नगरी त्वया।
अद्य प्राणैः परित्यक्तः स्वप्स्यसे निहतो मया।
अहं हि नगरी लङ्का स्वयमेव प्लवंगम।
सर्वतः परिरक्षामि ह्येतत्ते कथितं मया।
लङ्काया वचनं श्रुत्वा हनूमान्मारुतात्मजः।
यत्नवान्स हरिश्रेष्ठः स्थितः शैल इवापरः।
स तां स्त्रीरूपविकृतां दृष्ट्वा वानरपुंगवः।

1

(I 1) D1 अथ वानरशार्दूल G3 अथ सा च हरिवरं (for the prior half) D5·7 G3 बली (for बलम्) —(I 3) D5 हरिवर (for °वरं) —(I 4) D5 स्वयमेवोत्थिता तत्र (for the prior half) G1 विकृता विकृताकारा (for the post half) —(I 5) D1 (before corr marg) तत्र (for तस्य) M3 पुरस्तात्कपिवर्यस्य (for the prior half) D5 वायुसूनोः पुर स्थिता (for the post half) ✻ Cr पुरस्तादिति। अस्यै स्वात्मानं प्रकाशितवती। प्रकाशनप्रकारः [illegible]। Ck अति ष्ठदिति देवतारूपं प्रकाशितवतीत्यर्थः। प्रकाशनप्रकारं [illegible]। Ct अतिष्ठत् देवतारूपं प्रकाशितवती ✻ —(I 6) D1 दानम् (meta) (for °नादम्) —(I 7) Note hiatus be tween the two halves D1 सः (for इह) D1 वनेचर D2·8 वनालय Ck t as above (for वनालय) —(I 8) G1 सत्यं (for तत्त्वं) T1 G1·3 M3 यावत् D5 वः (for ते) T1 G1 परिपृच्छामि (G2 °मि) G2 इच्छसि M1 इच्छामि ते (for धरन्ति ते) D1 कथयस्व मम तथ्यं न मां विशति वानर ✻ Cr तेन [illegible] प्राणा यावदरन्ति प्रियन्ते तावत्तत्त्वं तत्र यथार्थं कथय भृत्(न्?)अवस्थाने। विवरणादिप्रकार्थं। यावत्प्राणाः धारयसे इति वा पाठः। Cm ते तव प्राणा यावद्धरन्ति प्रियन्ते तावत्तत्त्वं तावत्कथय ✻ —(I 9) D1 G1 M1·2 न शक्यं D1·5 अशक्या ✻ Cr न शक्यमिति। लिङ्गव्यत्ययेन नपुंसकत्वम्। तथा श्लोके भवन्ति व्यत्ययेन—यथासिनाविति त्वं दुर्वृत्त(दुरात्?)न्तुष्टिरि॥ [illegible] न शक्या खल्वियमिति पाठ। Ct सर्वैषा प्रवेष्टुं व शक्यम्। प्रवेष्टुं समर्थासीत्यर्थः। न शक्या" इति पाठस्तु सुगम एव ✻ —(I 10) D1 G1 रावण (for रावण) D2 समन्ततः (for सम°) ✻ Cr रावणबलैः समन्ततः अभिगुप्तां समन्तात् अंतःप्राकारमपि रक्षिताम्। Cg चेति। अभिगुप्ता समन्ततः अंतः च रक्षिताऽस्त्येवेति पुनरुक्तिः ✻ —(I 11) G1 [अ]ग्रतः (for अग्र°) T वीरो (for वीरो) M3 अथ तामब्रवीत् (for the prior half) —(I 12) D1 यत् D1·3 G1 यत् (for ते) D5 यस्मात् T1 यथा (for यन्मां) D1 परिपृच्छसे —(I 13) D1 नयने (for °ना) D1 [पु]रि तिष्ठसि D1 M1 (पु)रं तिष्ठसि (for [ऽ]वतिष्ठसे) D5 पुरद्वारमुपाश्रिता (for the post half) —(I 14) Dr [illegible] D5·6 T1 G1 M3 कस्मात् T1·2 G1·3 M1·3 कथं (for क्रोधात्) T1 निर्भर्त्सयसि (for निर्भर्त्सयसि) D3·4 M1 दारुणे D1 G1 °णं (for दारुणे) —D1 reads I 15 in marg —(I 15) D5 transp लङ्का and सा —(I 19) T1 G1 प्रवेष्टुं(G2 °ष्टु) T1 M3 न शक्या (for न शक्यं) D6-8 G1 नगरीम् G1 नगर (for नगरी) D1·3·4 त्वं (for त्वया) —(I 20) D1 M3 अद्य प्राणपरित्यक्त (for the prior half) D1 स्वप्स्यसि (for स्वप्स्यसे) —(I 22) D1·4 (with hiatus) अवस्थे (for ह्येतत्ते) D1 यत्नेन [illegible] (for the post half) —(I 23) D1·2 G1 महता(D1 महता)त्मज —(I 24) D5 बलवान् (for यत्न°) D1 T1 G1·3 M1·3 हि (for स) G1 कपि (for हरि) —(I 25) D1 विकृता D1 विकृतां (for विकृतां) —(I 26) D1

आत्मभावेऽस्य मेधावी सत्यवान्कृतनिश्चयः।
द्रक्ष्यामि नगरीं लङ्कां साट्टप्राकारतोरणाम्।
इत्यर्थमिह सम्प्राप्तः परं कौतूहलं हि मे।
वनान्युपवनानीह लङ्कायाः काननानि च।
सर्वतो गृहमुख्यानि द्रष्टुमागमनं हि मे।
तस्य तद्वचनं श्रुत्वा लङ्का सा कामरूपिणी।
भूय एव पुनर्वाक्यं बभाषे परुषाक्षरम्।
मामनिर्जित्य दुर्बुद्धे राक्षसेश्वरपालिताम्।
न शक्यमद्य ते द्रष्टुं पुरीयं वानराधम।
ततः स कपिशार्दूलस्तामुवाच निशाचरीम्।
दृष्ट्वा पुरीमिमां भद्रे पुनर्यास्ये यथागतम्।
ततः कृत्वा महानादं सा वै लङ्का भयानकम्।
तलेन वानरश्रेष्ठं ताडयामास वेगिता।
ततः स कपिशार्दूलो लङ्कया ताडितो भृशम्।
ननाद सुमहानादं वीर्यवान्पवनात्मजः।
[illegible]: संवर्तयामास वामहस्तस्य सोऽङ्गुलीः।
मुष्टिनाभिजघानैनां हनूमान्क्रोधमूर्छितः।
स्त्री चेति मन्यमानेन नातिक्रोधः स्वयं कृतः।
सा तु तेन प्रहारेण विह्वलाङ्गी निशाचरी।
पपात सहसा भूमौ विकृताननदर्शना।
ततस्तु हनुमान्प्राज्ञस्तां दृष्ट्वा विनिपातिताम्।
कृपां चकार तेजस्वी मन्यमानः स्त्रियं तु ताम्।
ततो वै भृशसंविग्ना लङ्का सा गद्गदाक्षरम्।
उवाचागर्वितं वाक्यं हनूमन्तं प्लवंगमम्।
प्रसीद सुमहाबाहो त्रायस्व हरिसत्तम।
समये सौम्य तिष्ठन्ति सत्त्ववन्तो महाबलाः।
अहं तु नगरी लङ्का स्वयमेव प्लवंगम।
निर्जिताहं त्वया वीर विक्रमेण महाबल।
इदं च तथ्यं शृणु वै ब्रुवन्त्या मे हरीश्वर।
स्वयं स्वयंभुवा दत्तं वरदानं यथा मम।
यदा त्वां वानरः कश्चिद्विक्रमाद्वशमानयेत्।
तदा त्वया हि विज्ञेयं रक्षसां भयमागतम्।

असमाप्य (for आत्मभावेऽस्य). D5 धर्मात्मा. —(l. 27) D5 साट्ट- (for साट्ट-). —After l. 27, D6 G2 M3 ins.:

लिखितुमिच्छामि लेख्य सङ्कल्पान्मनोरथान्।

—(l. 28) T2.3 G1 अस्यार्थ, G2 तदर्थम्, Ct as above (for इत्य°). M3 इत्यर्थमिह प्राप्त (for the prior half). —(l. 29) D5 लङ्काया (for °या°). —(l. 31) D5 वै (for स). —(l. 32) M1 हि सा (for पुन). D5 भृशमेवाह वाक्य (for the prior half). G2 उवाच वचन हि मे (for the post. half). —(l. 33) T1 M3 °पाल्य (for °ताम्). —(l. 34) D5 नाद्य, D6 शक्य. D3.5 G2 न शक्यं त्व(D5 त्व)य ते द्रष्टुं. M3 न शक्यसे त्वया द्रष्टुं (for the prior half). ※ Ct: न शक्यमिति निर्णयमात्रे नपुंसकत्वम्। अन्यथा। पुल्लिङ्गादन्यलिङ्गत्वात्।; Cg: शक्यमित्येतदव्ययम्। यथाह कालिदास —"शक्यमरविन्दसुरभिः कणवाही मालिनीतरङ्गाणाम्। अङ्गैरनङ्गतप्तैरविरलमालिङ्गितुं पवनः" इति। पुल्लिङ्गस्य तु शक्यमिति द्विवचनं सामान्याभिप्रायं वा. ※ —(l. 35) D1 M3 हरि- (for कपि-). —(l. 36) D5 इदं (for अहं). G2 दृष्ट्वामीमां पुरीं भद्रे (for the prior half). ※ Cg: यास्ये यास्यामि. ※ —(l. 37) D5 M3 महद्वाक्, D6.7 भयकर, G2 भयावह (for भयानकम्). —(l. 38) G1 वरेण. —(l. 39) D5-7 हरि- (for कपि-). D5 T3 G1 लङ्का (for लङ्कया). G1 transp. लङ्कया and ताडितो. M3 लङ्काताडितो भृश (for the post. half). —(l. 40) D5.7 मारुतात्मज ; D5 कुञ्जर, Ck as above (for पवनात्मजः). —(l. 41) D5 तस्य (for सं॰). D5 G M3.5 °ङ्गुलि (G °लीन्), Ct m.k.t as above (for °ली). —(l. 42) D5 मुष्टिनाभ्यहनत्क्रुद्धो हनूमान्कपिसत्तमः. —(l. 43) D1 चेव, D6 चेति (for चेति). D5 तदा (for स्वयं). —(l. 44) D5 विह्वलाङ्गी (for विह्वलाङ्गी). —(l. 45) M3 [गा]पतेद् (for भूमौ). D5 विकृत, D6 T2 विकृत-, Cr.m.t as above (for विकृत-). [illegible] विकृतवदनी तथा (for the post. half). —After l. 45, D5 ins.:

लङ्काधिष्ठिता भीता हनूमन्तमुवाच ह।
कुरु क्षमां नैवकिंचित्तत्कृतं मम सर्वथा।

—D5 om. l. 46-47. —(l. 46) G1 च (for तु). D6.7.8 वीर (for प्राज्ञ). —(l. 47) D6-8 T3 च ता, M3 स्त्रियम् (for तु ताम्). —(l. 48) D5 T1.3 G2 M3 भृशमुद्विग्ना, Ct as above (for °संविग्ना). D5 लङ्का सा विकलाङ्गी (for the post. half). —(l. 49) D5 G1 गर्वितं (G1 °त) M3 [अ]गर्विता (for [अ]गर्वितं). —(l. 50) D5 त्व (for तु). D5 पाहि मां कृपया (for the post. half). —(l. 53) M3 विक्रमेण (for °ण). —After l. 53, M3 erroneously reads the prior half of l. 56 and brackets it. —(l. 54) T1.3 G1 M3 तु (for च). D5 G1 पथ्यं, D5 वृत्ते (for तथ्यं). D5 मे (for वै). D5.7.8 transp. वै and मे. D5 वानरोऽहं हरीश्वर (for the post. half). —(l. 55) T1.3 G2 M3 स्वयंभुवा पुरा दत्त (for the prior half). D5 मनोरथ, T2 यदा मम, G2 हरीश्वर, M3 यथातथम् (for यथा मम). —(l. 56) G1 यदा. G2 विक्रम (for °मा°). D5 विक्रम्य नियम्य (for the post. half). ※ Ct: यदेति। हे मरुतात्मज सर्वोऽपि निकामतीवाधिकं बलेन सर्वोऽपि विजयतीत्यत्र प्रसिद्धमिदम्।; Cm: यदेति। [illegible] रक्षसामपि नैव दुःखं तव निर्विकारता दृश्यते। अस्मिन्निवसने लङ्कासुरस्य समस्तनगरदर्शनं प्रसिद्धं इति कथानुबन्धिता।; Cg: यदेति। अत्र रावणस्य दिग्विजये नन्दिकेश्वरादिभिर्मुक्ताः तत्र निवासार्थं इदं वा वक्तव्यं तथा शापत्वात् विनाशो मे वा भविष्यति। स च वाक्ये वक्तव्यम्, त्वं यदा विनाशो न भविष्यति। यदा तु वानरस्त्वामभिभविष्यति तदा तु विनाशो भविष्यतीति वचोऽत्रैवार्थे. ※ —After l. 56, D5 ins.:

महाबलेऽपि हि तेजस्वी वानरेश्वर।
न कर्तुं लोकनिश्चयात् शक्यं वै वानरेश्वरि।

—(l. 57) G1 च, M1.3 [अ]पि- (for हि). D5 रक्षसां नाशो भविष्यति न संशयः. —(l. 58) D5 सुकृतस्य (for तव दर्शनं). —(l. 59) D5 तत्र तु, D5.8 तत्सम् (for °तु).

स हि म समयं सौम्य मासोऽद्य तत्र दर्शनात्।
स्वयम्भुविहित सत्यो न तस्यास्ति व्यतिक्रम ।
सीतानिमित्त राक्षसस्तु रावणस्य दुरात्मन ।
तस्मा चैव सर्वेषां विनाश समुपागत ।
तत्प्रविश्य हरिश्रेष्ठ पुरीं रावणपालिताम्।
विध त्व सर्वकार्याणि यानि यानीह वाञ्छसे।

प्रविश्य शाखेयहता हरीश्वर
पुरीं शुभां राक्षसपुरवपालिताम्।
यदृच्छया त्व जनकात्मजां सतीं
विमार्ग सर्वत्रगतो यथासुखम्।

Colophon

■ विशस्व पुरीं श्रेष्ठां लङ्कां तां कामरूपिणीम्।
विक्रमेण महातेजा हनूमान्कपिसत्तम ।
महातेजा महाबाहु प्राकारमवपुप्लुवे।

निशि लङ्कां महासत्त्वो विवेश कपिकुञ्जर ।
प्रविश्य नगरीं लङ्कां कपिराजहितकर ।
चक्रेऽथ पादं सव्य च शत्रूणां स तु मूर्धनि।

2

Before 57 D5 1 1 S ins Ś1 D1 4 6 ins after 57 15[ed]

स तस्य मध्ये भवनस्य संस्थित
महद्विमान मणिवज्रचित्रितम्।
प्रतप्तजाम्बूनदजालकृत्रिम
ददर्श वीर पवनात्मज कपि ।
तदप्रमेयाप्रतिकारकृत्रिम
कृत स्वय साध्विति विश्वकर्मणा।
दिव गत वायुपथप्रतिष्ठित
व्यराजतादित्यपथस्य लक्ष्मवत्।

M1 सर्वो (for मध्ये) D5 स्वयमुक्त मध्ये तस्य (for the prior half) D1 G1 तस्य नास्ति (by transp) (for नतस्यास्ति) ※ Ck न तस्य व्यतिक्रमोऽस्तीति भगवत्त प्रतिपादितोऽर्थ । Ct न तस्यास्ति व्यतिक्रमो मासद्वयस्य रावणस्य स्वकृताविशेषसुमित न्तिधेयप्रायात्स्तु मय मासो विनाश स्वयभूरवणादानास्तत्क्षयस्त प्रविश्य इति कथावासुसन्धेयेति शेष ※ —T3 om l 60 —(l 60) D3 राज्ञा (for राक्षस) D3 रावणेन दुरात्मना (for the post half); —(l 61) G3 समुपस्थित (for °पागत) D5 राक्षसानां विनाशाय रूपमेतत्र सामत —(l 62) G3 स्वां (for पुरीं) —(l 63) M1 च (for [इ]ह) D1 समय हरिपुङ्गव (for the post half) —(l 64) M3 [अ]व (for [अ]थ) M1 हित्वा (for हता) D5 पुरीमिम (for हरीश्वर) —(l 65) T3 M1 transp पुरीं and शुभां D1 राक्षसराज (for राक्षसपुरव) D5 सर्वेषां मायुर्वेदितां —(l 66) M1 अपि (for त्व) D5 मतो (for सतीं) —(l 67) D3 विचिन्व (for विमार्ग) T3 विमार्ग सर्वत्र यथासुख कपे ※ Ct प्रविश्येति । हरीश्वर मत्त यदृच्छया वैदेहीं विमार्गेति संबन्ध । यदृच्छया वैदेहीं देहप्रभया स्वादि (°दिवा देहप्रभया स्वात्मा विति) जनकात्मजाम् । Cm प्रविश्येति । यदृच्छया वैदेहीम् । Cg प्रविश्येति । शाखे श्रन्वेषणार्हा । यदृच्छयैव त्वं इति संबन्ध । यदृच्छया सन्निधिकृतं । Ck यदृच्छया वैदेहीम् । Ct शाखेयहता सम्यक्प्रयत्नाननेन नन्दिकेश्वर शापेन च प्राप्तिसाधकानां हरीश्वरस्य प्रविश्य यदृच्छया सर्वत्र रावणा न्तःपुरस्थल यथासुखं तत्र जानकीमनुपुरवासिन्यां जानकीं विमार्गैरेव । अनेन च वचनेन सीताऽन्वेषणे पुर गतेन हनूमता ※

Colophon D5 om (Sarga cont) —Sarga name D5 सुन्दर —Sarga no (figures words or both) D5 5 D1-3 S 3 —After colophon G M1 conclude with श्रीरामाय नमः —D1 om l 68–71 —(l 68) M1 पुरीं (for पुरीं) D5 transp श्रेष्ठां and लङ्कां —(l 69) G1 हरि (for कपि) T3 प्रविश्य हनुमान्कपि (for the post half) —After l 69 D5 reads 5.3.1[ed] followed by 5 2 47 and 53 colophon —D5 om l 70–73 —(l 70) D3 वीर्य (for बाहु) T G1 M1 कपि Ck t as above (for भव) —D5 T G1 M om l 71 —(l 72) G3 हरि (for कपि) D5 वायुसुत इस्तस्यां प्रविश्य हरियूथप —D3 om l 73 —(l 73) D1 T1 M1 च पाद G3 वामपाद (for सव्य पाद) G3 च (for तु)

2

M1 4 begin with श्रीरामाय नमः —Ś1 D1 3 4 om l 1–2 —(l 1) G3 तत्र स Cr m g k t as above (for स तस्य) D3 7 8 T3 G1 M1 3 संस्थितो —(l 2) D1 3 4 विमान (for विमान) D1 4 वज्राग्नि G1 चित्र (before corr —ताल)भूषित G3 —ताडित (for °चित्रित) ※ Cv मणिवज्रचित्रितमिति पाठ । अन्यथाऽनुप्रवेश्य पाठस्य सर्तो । Cr मणिवज्रविचित्रमिति पाठ । अन्यथा पुनरुक्तिर्स्यात् । Ct मणिरत्नैर्विचित्र । Ct मणिवज्रैर्विचित्रितम् ※ —(l 3) D1 3 4 —प्त (for —तप्त) Ś1 D1 3 T1 विचित्र (for —कृत्रिम) —(l 4) D2 4 वीरवान् (for वीर) Ś1 D1 —3 सर्वेषा (for पवनात्मज) —(l 5) Ś1 D1—3 T1 G1 Ck t प्रतिकार Cv r m g as above (for [अ]प्रतिकार) ※ Ck यदपेक्षयाऽधिकारेति पाठ । अपमेवैत्यपरिच्छेद्यमीन्तर्प्रतीति अनेकं प्रतिकार्य इयिम निर्दृष्ट विश्वोत्तमम्। Ct अप्रतेप्रतिकार कृत्रिमम् । अप्रमेयैरपरिच्छेद्यमानैर्प्रतीति प्रतिकार्यं प्रतिमां कि इति निर्दोषविश्वोत्तमम् । अपराजितं स्वर्गस्थविवक्षितिरिति पदम् ※ —(l 6) Ś1 D1—3 स्वय कृत (by transp); D3 कृत सर्व (for कृत स्वयं) —(l 7) Ś1 D1—4 दिव्य D1—4 Ct Pr m g as above (for दिव गत) D1 1 1 T1 G Ct वायुसुते Cr m g as above (for वायुपथ) —(l 8) Ś1 D3 प्रथम G3 दिवाकर (for आदित्य) D1 4 अविकार D1 3 Ct लक्ष्मवत्, Cv r m g as above (for लक्ष्मवत्) M1 त्रय लक्ष्मवत (D1 °बत्) लक्ष्मवत्. —After l 8, Ś1 D1 3 ins, D3 4 ins after l 11

न तत्र किंचिन्न कृतं प्रयत्नतो
न तत्र किंचिन्न महार्हरत्नवत्।
न ते विशेषा नियताः सुरेष्वपि
न तत्र किंचिन्न महाविशेषवत्।
[redacted] समाधानपरात्मशजितं
मन समाधानविचारचारिणम्।
अनेकसंस्थानविशेषनिर्मितं
ततस्ततस्तुल्यविशेषदर्शनम्।
मनः समाधाय तु शीघ्रगामिनं
दुरावरं मारुततुल्यगामिनम्।
महात्मनां पुण्यकृतां महर्धिनां
यशस्विनामग्र्यमुदामिवालयम्।

विशेषमालम्ब्य विशेषसंस्थितं
विचित्रकूटं बहुकूटमण्डितम्।
मनोभिरामं शरदिन्दुनिर्मलं
विचित्रकूटं शिखरं गिरेर्यथा।
वहन्ति यं कुण्डलशोभिताननाः
महाशना व्योमचरा निशाचराः।
विवृत्तविध्वस्तविशाललोचना
महाजवा भूतगणाः सहस्रशः।
वसन्तपुष्पोत्करचारुदर्शनं
वसन्तमासादपि कान्तदर्शनम्।
स पुष्पकं तत्र विमानमुत्तमं
ददर्श तद्वानरवीरसत्तमः।
Colophon.

यथास्थिच्चाचरिरायस्य
गवाक्ष भूमिरपि तस्य।
नारवादिक नामविरचरूर्ण
मातास्त किंचिदकाशेन वा।
घनानि हेला ल्परागि नव
सतानि चित्राणि न काञ्चनानि।
सते यत्रुः स्वविकान्तरागि
सविवर्भिमाने तपनो निधाने।
मृदुता दृशोरकल्पविगि
धींणां उहेमोत्पलपत्रेषु।
यथाविधा रत्नविचित्रमणि
मृदुतु मृदामणयो विभान्ति।
तथाविधाःस्म हसा विमाने
स्तम्भाश्च जालानि च वेदिकाश्च।
स्तम्भप्रतागान्यविलम्बितानि
स्तम्भानि चित्राण्यपि कोष्ठानि।
तथापि वैदूर्यकृत विशाल
यथा सनारागण्यास्तरिकम्।
तामानि मयीरचनान्धकानो
मनुसमुद्धेवकृत गुरुम्यम्।

[(l. 1) D3 अपि नागस्य (for अभिराम°).—(l. 2) D1.3.4 भूमितरेषु (for °तलेऽपि).—(l. 4) D3 न यानि; D4 नेराजक (for नाराजन).—(l. 5) D3 om. from नव in l. 5 up to नि in l. 6.—(l. 7) Ś1 बभूव (for °वुः). Ś1 D10 स्वर्वितिर्यत्(D10 °तेन)यानि.—(l. 8) D6 विमाने (for विमाने).—D1.3.4 om. l. 9-10.—(l. 10) Ś1 प्रम्य. D3 -रत्नचित्रे (for -पत्रेषु).—After l. 10, D3 ins.:

सुवर्णपद्मो परिषेमसेव
नवैव पर्यायवत्सरेव।
सुर्वादमं वेदितले च तस्मि-
न्नावर्तना लोहितचन्दनेन।
प्रसुदत्तवोरुत्पपत्रेषु
रत्नोनवर्णाश्च सुवर्णवेषु।

—(l. 11) Ś1 [उ]भमौ.—(l. 12) D1.2.4 चृपशु- (for °राशु).—(l. 13) Ś1 D10 विमान- (for विमाने).—(l. 14) Ś1 (after corr. as above) वेदिकाभि (for °काश्च).—D1.3.4 om. l. 15-20.—(l. 15) Ś1 [अ]श्च विमानि.—D3 transp. l. 17-18 and l. 19-20.—(l. 17) D1 वडीन- (for यथापि).—(l. 18) Ś1 ग्रुवापन (for सनारा°).—Ś1 D10 om. l. 19-20.]

—(l. 9) Ś1 D10 प्रयत्न; D1.3.4 प्रयत्नो, D6 प्रयत्नान्, Cm.k.t as above (for प्रयत्नतो).—(l. 10) D7.9 महार्घ- (for महार्ह-). Ś1 D1.10 -रत्न, Ct as above (for -रत्नवत्).—Ś1 D1-4.10 T1 G2 M3 transp. l. 11 and 12.—(l. 11) D1.3.4 नियता, M3 न तथा, Cm.k.t as above (for नियता).—(l. 12) Ś1 D10 -विशेषः D3 -विशेषण, Ct as above (for -विशेषवत्).—D1.3.4 om. l. 13-16.—(l. 13) D1 G1 तत: (for तत -). G2 तत° प्रयत्नात (for तत्र महाधान). D10 -[का]रित (for -[स]जित). Ś1 -वैः समाजिता (for परा-वर्जितं).—(l. 14) Ś1 गुन. (for मन -). Ś1 D2.10 T2 -विचारचारिण.—(l. 15) D3 -मकल (for -संस्थान) —(l. 16) Ś1 D2.10 सकल (for तुल्य-). D7.9 G1 -निर्मितं (for दर्शनम्).—(l. 17) T2 तु (for तु). Ś1 D2-4.10 सुराकुरापरपि दुमर्पणा.—(l. 18) Ś1 D1.3. 6.7.9.10 T2.3 Ct दुरासदं, D2 दुरावरं (sic), Cr m g as above (for दुरावरं). ⁂ Ct: दुरासदम्, धार्ष्टिकीति शेषः। "दुरावरम्" इति पाठे शत्रुभिर्दुर्निवाररतिशयं ⁂. Ś1 D2.10 -वेगदर्शनं, D1.3.4 -नाडवेग, Ct as above (for -तुल्यगामिनम्).—(l. 19) D6 महर्षिणां, G1.2 मनस्विनां (for महर्धिनां). Ś1 D2.10 अ(Ś1 स)यस्य कृतात्मना, D1.3.4 तप-साधि युक्तं (for [redacted]महतां महर्धिनां). ⁂ Cv: महर्धिनामिति। पुष्पकपुन्यार्थं नर्षीति दीर्घो न कृत। Cr m: महर्धिनामस्य दीर्घाभाव श्छान्दसः। Cg: महर्धिनां महर्धीनाम्। "अपि माष मषं कुर्याच्छन्दो भङ्ग न कारयेत्" इत्युक्तमात्मकृतसाहित्यवा व्यतोकारयत्।, Ct: महर्धि नाम्। दीर्घाभावश्छान्दसः। अत एवमधिकात्विस्थम पुस्तकम्। विमानं इन्द्रोश्रेवाहिविा ⁂ —(l. 20) Ś1 D2.10 पुष्पकोपा यथा(D2 °व तथा)न्य, D1.3.4 पुष्पकृतामिवालय. D3 तदाश्चर्य मस्तानिता सं, T2 यत्र समस्ते मधुराकाशमाल्य. ⁂ Ct: अग्र्यमुदां महासुखवतां पुण्यकृताम् आलयवत्स्थलम्। तत्र सम्यग् गर्भकोऽधर्ष. ⁂ —(l. 21) D7

3

After 5 7 29 D3 ins

पश्चात्मनीतसमुत्तम स्त्रिया
विमानवर्यं प्रसमीक्ष्य पुष्पकम् ।
अनेककपोतवलमालिताचित
स मारुतिर्विस्मयमागतः परम् ।
[पुष्पकदर्शनो नाम एकादश सर्गः ।]
ददर्शाथ विमानाग्रे विष्टरं सीतानुरूपम् ।
रामसेन्द्र महेन्द्राश्च रात्म्य हनुमान्कपि ।
आसीन चारुसुपात्र कान्तारे परमासने ।
कैलासशिखरप्रख्य यथा वैश्रवण तथा ।
नीलजीमूतसकाश रत्नचन्दनभूषितम् ।
मदोत्कट गजा मन्ये नर्दन्तमिव गोपतिम् ।
यथास्थानवदृश्यानः कन्यासि सर्वतो वृतम् ।
किंनरीभिर्नागपत्नीभि * * * * * सेवितम् ।
विद्याधराणा कन्याभी राक्षसीभिश्च राक्षसम् ।
सेव्य गुह्यककन्याभिर्गन्धर्वीभिश्च रावणम् ।
आहृता सिषेवे होर न करोति तपस्वितम् ।
धर्मेणापहृताभिश्च प्रसह्य च महासुरम् ।
तत्र दिव्यानि भास्वन्ति वस्त्राण्याभरणानि च ।
गात्रेषु परस्त्रीणां ददर्श स महाकपि ।
आसनानि चन्दनानि च धूपानां चैव सचितम् ।
मदर्थी हुतासिनोभ्यो विमाने पुष्पके शुभे ।
सर्वकामैरुपेता तां पानभूमिं महात्मन ।
ददर्श हरिशार्दूलस्तस्य रक्ष पतेर्गृहे ।
पानभोजनविक्षेपैः फलैश्च विविधैरपि ।
कृतपुष्पोपहारामूलमुपोषाविशत श्रियम् ।
सर्वैश्च फलधौतैश्च स्निग्धैश्च शयनासनैः ।
पानभूमिं विमानाद्रि प्रदीप्त चाभ्यवस्थित ।
बहुप्रकारैर्विविधैर्वरसस्कारसस्कृतैः ।
मांसैः कुशलसपर्कैः पानभूमिगतैः पृथक् ।
तथाम्ललवणोत्तसैर्विविधै रागषाडवैः ।
वासिकर्पासैः शाटैश्च विविधैः स्म विरराज ।
गोकन्दकमनोज्ञैश्च सपञ्चातरेषु च ।
वैडूर्यमणिचित्रेषु भाजनेषु सुगन्धिषु ।
शर्करासवमाध्वीकमैरेय च शुभ मधु ।

4

After 5 14 28 Ś1 Ñ1 D1-4 (I 67-70 after 5 14 30) D6 11 ins

शशिहीना न भास्वेया चन्द्रहीनेव शर्वरी ।
यदा तु वस्तु दु पश्च धार वास्यति मैथिली ।
एव चिन्तयतस्तस्य मारुतेर्विक्रमात्मन ।
प्रभाता शर्वरी पुण्या चन्द्रनक्षत्रमण्डिता ।
ततोऽल्पपरिस्पन्दमन्दीकृतवपु शशी ।

आरुह्य (for आरुह्य) Ś1 D6 विशेषतश्चमत्कारविशिष्ट, D1-4 विशाल्वाद्यामशाल (D3 °ल) मतिशील —(I 22) D10 -कृत T1 2 -वत Ck t as above (for कृ°) D1 6 8 नित्र कृत (D4 * *) तद्गुविषमलित —(I 23) Ś1 D1 2 10 शादीय (for °निड) —(I 24) Ś1 D3 10 महाकक्ष (for विविध°) G1 यथा गिरे (by transp) (for गिरेर्यथा) Ś1 D1 2 10 विविधामरूप (D2 °रूप) M1 शिखरे गिरेर्यथा (for शिखरे गिरेर्यथा) ❀ Cv कूट इत्यवयव । शिखर महाकूटम् । एतन्त्र भवनस्य प्रतिनिधत्वविशेषणे प्रयोगेणैव निर्दिश्यते । Cr विविधकूट (विविध) शिखरम् । गिरावस्मात्परान्तरविशिष्टत्वात् । Cm विविधकूट विविधशिखरम् । Cg विविधकूट शिखर गिरेर्यथा । कूटमाकार शिखरम् । शिखर महाशृङ्गमिति प्रतिपादयन्ति । विविधकूट मिति भावा सदृश्यते । यत्र विविधकूट विविधशालमन्वितमिति Ct गिरे र्विचित्र वा तस्याग्रवर्ति जलविशेष ❀ —(I 25) Ś1 D3 10 वद् D1 3 4 तद् Cg k t as above (for य) ❀ Cg य यत् । कार्मा न्यत्रय ❀ D1 गोभिमानना ❀ Cr मनस्वी (वहन्ती ?) तत्रैव गौरुः । विमानस्य रावणस्येव प्रतीयते । यथाकाश विन्यस्त तत्रोपपत्तये । अत्र पुरस्य रक्षणाय राक्षसाकारतायेन । अतोऽत्र उपमान विवक्षि तमम् । Cm नत्र इति वहनीय । दशस्योपमानार्थ य ❀ —Ś1 D2 10 om (hapl) I 26–27 —(I 26) D 3 4 महानता T2 योजिता —(I 27) D 3 4 विगुत (D3 °ति) विकूट (for विद्युतविघ्नस्त) D2 विशेष —(I 28) Ś1 D2 4 10 मनोजवा (for महा°) G1 महात्मना दूतयथा ❀ Cg महाजवा महानता इव स्थितः । भूतानां योधुमसाहता इव प्रतिमानेन स्थिता । अन्यथा रावण तु पुरे पुरुषसचारयोग्यत्वमनस्य विमानस्य नन्नार्थम याव । अत्र क्षितिजावरका इव भूतगणा मध्योमाने वर्तन्ते । द्वारैश्च आपवत्समति । चैतदधेश्य विनाश्यतनसचारस्वात्र तमद्विमलत्व श्री —(I 29) M3 रमति (for -अमत) G1 पुष्पोत्कर D6 -चित्रदर्शन Ś1 D1 4 पुष्पोत्करचित (D3 चैव) रतन D3 पत्र वासीकरसास्तीर्ण —(I 30) D1 2 6 वायदर्शन (for -भाव°) —(I 31) M3 पुष्पक Ś1 चैव D1 4 10 नाग (for तत्र) —(I 32) M3 (before corr) सवन (for -सम) —After I 32, D3 reads राम

Colophon —*Sarga name* Ś1 D1-4 10 पुष्पकवर्णन (D1 2 4 °न) —*Sarga no* (figures words or both) D1 3 4 10 om Ś1 6 D6 10 D2 3 S 8 —After colophon G concludes with श्रीरामाय नम

4

(I 2) D1 2 4 कथ (for कथा) Ś1 D10 11 तु (for तु) Ñ1 यस्य दुःखस्य तु कथ (for the prior half) —(I 3) D11 विप्रवासन Ñ1 कथ शोकाकुलात्मन (for the post half) —(I 4) Ś1 D10 च्यद D11 तत्र (for पुष्पा) Ś1 D10 11 अद्य (for च'द्र) —(I 5) D3 -चेतु (for -वपु) —(I 6) D1 परिहाय D1 परिहीण D11 परीतान (for परिमाण) —(I 7) Ñ1 illeg for द्वार प्रलय D3 प्रयाग (for प्रयाग) D6 प्रकम्पुवत —(I 8) D3 नन्दिनाद्रि (for हनुमत) Ñ1 हनुमानिवाक्यात (by transp) —(I 9) Note hiatus

दध्रे कामपरिक्षामतामिनीमन्दपाण्डुराम् ।
अधोमन्थे चिरमन्वं दृष्ट्वा तुरगसत्तमः ।
चिन्तयामास हनुमांस्तत्र बुद्धिमतां वरः ।
अदृष्टपूर्वा मे सीता इयं च वार्वर्णिनीम् ।
हृष्टैरभिजानामि सीतां शोकपरायणाम् ।
राक्षसीभिः सुघोराभिस्तर्ज्यमानां मुहुर्मुहुः ।
ध्यायन्तीं बाष्पपूर्णाक्षीं निःश्वसन्तीं पुन पुनः ।
अधोमुखीं निरानन्दामेकवस्त्रानुगुण्ठिताम् ।
एकामनेकरूपाभिर्मानुषीं राक्षसीवृताम् ।
सुरूपां मलदिग्धाङ्गीमेवविषमदर्शनीम् ।
रावणस्य पुरं श्रीमत्सर्वमन्तःपुरं तथा ।
गृहाणि रक्षसां चैव तथोद्यानानि सर्वशः ।
रामो मृगयता सीता विचरद्भिर्लक्षिता मया ।
न चात्र दुःखिता नारी नामसा नात्युविकृता ।
ना च बन्धुवियुक्ता च सुरवैरी राक्षसीवृताम् ।
अपश्यन्तं मया सर्वं रावणान्तःपुरं महत् ।
अत्र चित्तं समासक्तं ध्रुवं सीतेयमङ्गना ।
संपालितव्रतायापि आत्मान्येतामहं ध्रुवम् ।
रामस्य महिषी देवी लक्ष्मी नारायणस्य वा ।
न शक्या प्रसभं द्रष्टुं राक्षसीसंनिधौ मया ।
संकल्पमथ राक्षस्यः कार्यनाशनमो भवेत् ।
दृष्ट्वा मां यदि दुर्न्निम प्रत्युक्ता जनकात्मजाम् ।
कार्यस्यप्रतिघाताय विघ्नो मे भवेद्ध्रुवा ।
तस्मात्प्रच्छन्नरूपेण सांत्वं रुचयाम्यहम् ।
एनां रक्षिष्ये कृत्वा हृदि कोपीश देवताम् ।
इति श्रुत्वा समीरणाय मतिरेव च वपुः स्वकम् ।
तस्मिन्नन्तरमंशो काश्यपः पवनात्मजः ।
धन्वे रश्मिसहस्रेण सुवर्णैरंशुज्योतिषाम् ।
काञ्चनाभं जगत्कृत्स्नमुदितो विमलो रविः ।
द्विजातयश्च महादः शुश्रुवे सुमुखो भुवि ।
रात्रिचराश्च ये सत्वास्ते निद्रावशमागताः ।
रक्षोद्वारे राक्षसानां शब्दोऽभूद्भीमनिस्वनः ।
धावतामथ यानानां घनानामिव गर्जताम् ।
अतिहेषोऽतिरिक्तैर्धूर्मिराज्यमण्डश्च सा पुरी ।
मारुतेन समा[ ]णं च भूमिरिवाभवत् ।
शुश्राव राक्षसेन्द्रस्य नासाद्य समीरितम् ।
जयशब्दांश्च विविधांस्तुतिशब्दांश्च पुष्कलान् ।
ऋतुपूर्णान्सोऽभिधान्वेणुगीतस्वनांस्तथा ।
कथं तं राक्षसा घोरा गौतमाश्रमपश्चिमा ।
शाखा जवनकेन सपुष्पमधिरथसिरे ।

between the two halves. D3 सीता मे (by transp.). D11 स (for च). D3 तामिमां कमलाक्षीं (for the post. half).—(l. 10) D3 सहर्षैः (for हृष्टैः). D11 अपि (for अभि-). D3 सर्व- (for शोक-). D1.4 भैक्षिणीं शोककर्शितां (for the post. half).—(l. 11) D2 विरूप- (for सुघोरा°). D11 तर्ज्यमानां (for तर्ज्यमानां). Ñ1 अभीक्ष्ण (for मुहुर्मुहुः).—(l. 12) D2 -मुखी (for -अक्षी). Ś1 D3 उष्णमुक्ती, D11 उच्छ्वसन्ती (for निःश्वसन्ती). Ñ1 मुहुर्मुहुः (for पुनः पुनः).—Ñ1 illeg. from l. 13 up to ज्य- in l. 45.—(l. 13) D3 -[भ]ग्नमुखी (for °ताम्).—(l. 14) D11 एवं (with hiatus) (for एकाम्). Ś1 राक्षसीभिः समावृतां (for the post. half).—(l. 15) Ś1 सरूपां (for सुरूपां). D3 एवम् (for -विषम्). D1.3.4 सर्वं शोक (D3 सर्वविषी-) पर्षां (for the post. half).—(l. 16) D3 पुरी (for पुरं). D1.11 श्रीमत् (for श्रीमत्). D3 श्रीमद्- (for सर्वं). Ś1 सदा (for तथा).—(l. 17) D1.4 तद् (for तथा). D11 चोद्यानि (for [उ]द्यानानि).—(l. 18) D3 रक्षित; D11 रक्षितं (for लक्षिता). Ś1 विप्रमालक्षिता मया; D10 मया विचार्य लक्षिता (for the post. half).—(l. 19) D11 न चात्र दुःखिता चैव (for the prior half). D10 न दृष्टा (for नामसा). Ś1 न चात्मा न च विकृता (for the post. half).—(l. 20) D11 -वियुक्ता (for °क्ता), D1.4 वा (for second च). D2 सुचरेषा; D11 सुरवध्वा तां (for सुरवैरीं). Ś1 -गताम्; D2.11 -नयनां; D3 -भये (for -वृताम्).—D1-4 om. l. 21.—(l. 21) D11 रक्ष (for अप-). D11 रावणान्तःपुरं (for रावणस्य°).—(l. 22) D1.3 समायुक्तः; D11 मनस्सक्तं (for समासक्तं). D1.4 अत्र निलं समायुक्ता (for the prior half).—(l. 23) Ś1 चैव (for वर्णि). D11 [ए]नाम् (for [ए]ताम्).—(l. 24) D3.11 च (for वा).—(l. 25) D11 तथा (for मया).—(l. 26) D11 अपि (for अथ). Ś1 D10 शस्येऽस्मिन् राक्षसीनां तु, D3 शस्ये तु पर्यं हि राक्षस्यः (for the prior half). Ś1 D10 भविष्यति (for ततो भवेत्).—(l. 27) D11 मे (for मा). D10 मा (for [च]द्). D1.4 अप्युत्ता (with hiatus), D10 अप्युता (with hiatus), D11 तुष्टां (for प्रत्युक्ता).—(l. 28) Ś1 -नाशम् (for -घातम्). Ś1 D10 ध्रुवा भवेत् (by transp.).—(l. 29) D1 चैव पश्य (subm.), D2 रूपपश्य, D11 रूपपश्यं (for रुचयाम्यहम्).—(l. 31) Ś1 पुनस्तत् (for वपुः स्वकम्).—(l. 34) Ś1 D10 अशेष च (for काञ्चनाभं). D1.4 दिवम् (for जगत्). D3 सर्वं (for कृत्स्नम्). D3 कुसुमैः मधुपाः (for the post. half).—(l. 35) Ñ2 महाः (for महादः).—(l. 36) D1.4 नक्त- (for रात्रि-). D12 निद्रावशमागताः (for the post. half).—(l. 37) Ñ1 राक्षसानां (for राक्ष°). D3 भूरि- (for भीम-). D10 -निस्वनः; D11 -स्वनैः (for -निःस्वनः).—Ś1 D10 om. l. 38.—(l. 38) D11 धावमानानां (for धावतामथ यानानां). D2 गर्जिते (for गर्जताम्).—(l. 39) D3 विनेदुः (for -[अ]तिरिक्तैः).—(l. 40) D2 समुद्भूतः (for समाघूर्णं).—(l. 41) D10 आसाद्य (for शुश्राव).—(l. 42) D1.4 स्तुति- (for स्तुति-).—D11 om. l. 43-44.—(l. 43) Ñ2 -सोऽभिधान्; D14 -सौ-भिधा (for -सोऽभिधान्). D2.3 -स्वनैः; D10 -स्वनान् (for -स्वनांस्तथा).—(l. 44) Ś1 -गौतमा (for -पश्चिमा).—(l. 45) D3 संपुष्पानिलशिखरे, D2 सपुष्पाम्बुदशिखरे (for the post. half).—(l. 47) Ñ2 D2.3.4 विनिपात्यमाना (for सद्यः°). D11 गृहं च संक्षोभ्य (for the prior half). Ñ1 सानूनि विकृतानि च (for the post. h

उद्यानानि विहाराश्च पर्वतांश्च मनोरमान्।
गुहाश्च बहुप्रकाराः सानूंश्च विपुलानपि।
वेश्मानि चापि रम्याणि मनोज्ञान्यद्भुतानि च।
प्राकीदारान्विविधांश्चित्रशोभा पुलिनानि च।
वृक्षषण्डास्तथा दिव्यान्गह्वराणि वनानि च।
स्वच्छन्दगतयस्ते हि रावणाश्रयनिर्भया।
सर्वशो रेमिरे तेषु विहंगाश्च यथा पृथक्।
हनुमानपि संहृष्टः सीतालक्षणोत्सुकः।
सूर्यावर्तनमाक्रम्य तस्थौ वृक्षान्तरे स्थितः।
ततः समाप्य पृथिवीं जयपुष्पोपकल्पम।
शिलक्ष्मान्मन्दरशिखराद्रुत्सुकमुपागतः।
अथ सीता परित्यज्य राक्षसा विकृतेक्षणा।
इव स्व स्थानं समाश्रित्य दरथू रामागमे तदा।
अशोकवनिकामेव विहगाना प्रधावताम्।
सपक्षोऽभून्महाशब्दो गवामिव महाव्रजे।
ततो नानाप्रवृत्ताया स्वरचित्र कविस्वरा।
बहुप्रकारं निश्चित्य सीता सामित्यमन्यत।
इयं हि सीता नान्यैषा भविष्री सुरसासम।
पत्नी रामस्य दयिता रोहिणी शशिनो यथा।
स तां शशिवपुर्मूर्त्या चक्षुषा व्यवलोकयत्।
अवलोक्य च तेजस्वी जहर्ष च ननन्द च।
इयं हि सीता जनकात्मजा शुभ
सपत्नकस्य मम हर्षवर्धिनी।
यदोऽन्तरस्था मम हृष्टरूप
सिन्धुर्यथा चन्द्रमसोदयेन।

—(l 48) Śa Da₀ चापि, Da नानि (for चापि) —Da om l 49 —(l 49) Da₁ भव्यानि (hypm) (for °दान्) Ś₁ D₁₀ रम्यान् (for विमान्) —(l 50) Ñ₁ illeg up to गह्वरान् D₈ ₁₀ निर्झराणि (for °णि च) —(l 51) Da तपस्ते तु (for गतयस्ते हि) Da₁ मद्यवसत्मते हि (corrupt) (for the prior half) —(l 52) Da निवसन्ति तु (for °श्च) Ñ₁ D₁ पृथक् Da om (for यथा) —(l 53) Ñ₁ अथ (for अपि) —(l 54) Ś₁ Ñ₁ D₁₀ ₁₁ सुवेला (Ś₁ °रम)मतता(D₁₀ °भगा)गात्रा(Ś₁ D₁₀ °त्र) (for the prior half) —Ñ₁ illeg after सूर्या up to जया in l 55 D₈ ₁₁ वृक्षान्तराश्रित (for °रे स्थित) —(l 55) Da जयापुष्पोपलक्षम (hypm) (for the post half) —(l 56) Ś₁ Ñ₁ D₁₀ विमले Da विमलम् (for शिलक्ष्मान्) Ñ₁ D₁₁ उपागम्य (for °गत) Da मारुतोत्सुकमानस (for the post half) —(l 57) D₁₀ ₁₁ जगाम सा (for अथ सीता) Ñ₁ अथ सीतां परित्यज्य (for the prior half) Da निवृत्तेक्षणा (for विकृते°) —(l 58) Ś₁ D₁₀ उपागम्य Da समाश्रित्य D₈ समास्थाय D₁₁ समाश्रित (for समाश्रित्य) D₁₁ तदा (for तदा) —(l 59) Ś₁ D₁₀ -नविकासा च (for °कामेव) Ś₁ D₁₀ विहगाना —Ñ₁ illeg from सपक्षोऽभू up to व्रजे in l 60 —(l 60) D₈ ₁₁ महान् (for महा) —(l 61) Da प्रवृत्तायां (for प्रवृत्ताया) Ś₁ कविस्वरा Ñ₁ कविस्वना (for कविस्वरा) —(l 62) D₁₁ विनिश्चित्य (hypm.) Da बहि (for बहुनि) Ś₁ D₁₀ सीता दैवेन नान्यथा, D₁₁ सीतानिति मन्यत (for the post half) —(l 63) Ñ₁ सा (for हि) Da भविष्य (for ना चैषा) D₁ ₄ ₁₀ तु (for च) —(l 63) Ñ₁ illeg for the prior half D₁₋₁₁ स तां (for स ता) Ñ₁ D₈ ₁₀ व्यवलोकयन्, D₈ च व्यलोकयत् (for व्यवलोकयत्) —After l 65, Ñ₁ ins

सीता पश्य मरीचाणि हनूमान्पवनात्मज।

—(l 66) D₁ ₄ तु (for first च) Ś₁ D₁₀ ननाद (for ननन्द) —(l 67) D₁₁ च (for हि) —(l 68) D₁ ₄ ₁₀ हर्षवर्धनी —(l 69) Ś₁ D₁₀ यथा Da यथा D₁ यतो (for यदो) Da [illegible] (for हृष्ट) —(l 70) D₁₀ ₁₁ -(च)न्द्रोदयेन (for (च)न्द्रमसोदयेन)

5

After 608*, T₁ ₂ G₁ ₂ M₅ ins T₃ ins l 1-2 after 5 25 15 G₃ M₃ (l 1 5 and 9 only) ins after 17[ab] (1) D₅ ins after l 4 of 610*

ब्रह्माण्डं त्रिभुवनं भीमं सर्वतः सचराचरम्।
सर्वं प्रहतं मया दृष्टं रामेणाक्लिष्टकर्मणा।
क्षीरोदधिजले मध्ये श्वेतं शैलं समुत्थितम्।
तस्य मूर्ध्नि ततः श्वेतचतुर्दन्तो महागजः।
तस्य पृष्ठे स्थितः श्रीमान्रामो राजीवलोचनः।
लक्ष्मणेन सह भ्रात्रा सीतया सह भार्यया।
ततः सीता समुत्सृज्य भर्तुरङ्काश्रिता स्थिता।
बाहुभ्यां सपरिष्वज्य सपूर्णं चन्द्रमण्डलम्।
ततोऽन्यत्र मया दृष्टो रामो राजीवलोचनः।
आसीनः शाक्वरे श्रीमानासने परमे शुभे।
अभिषिक्तस्तु काकुत्स्थः सर्वदेवैरलंकृतः।
समहर्षिगणैः सिद्धैः सर्वतीर्थजलेन च।
शुक्लमाल्याम्बरधरः शुक्लगन्धानुलेपनः।
सीता तत्र पृथुश्रोणी रराज जनकात्मजा।
ततो देवाः सगन्धर्वाः सिद्धाश्च परमर्षयः।

(for हि) Da अपि (for ना चैषा) D₁ ₄ ₁₀ तु (for च)

D₅ reads l 1-2 for the first time after 5 25 15 repeating them here after l 22 T₁ damaged for l 1-2 (cf v l 608*) —(l 1) T₂ लोकं (for ब्रह्म) D₅ (first time) सर्वं, G₃ दीनं (for भीमं) D₅ (second time) सर्वं सर्वं त्रिभुवनं (for the prior half) D₅ (first time) T₂ M₂ सजङ्गम(D₅ °म)चराचरं, G₁ सकलं सचराचरं (for the post half). —M₅ om l 3-8 —(l 4) G₁ स्थितं (for ततः) —(l 5) G₁ तस्य (for तस्य) —T₃ G₃ om l 6-9 D₅ om l 6 T₁ damaged for l 6-17 —(l 8) G₁ चारुवदनं (for चन्द्रमण्डलम्) —(l 9) D₅ राजीवलोचनं —(l 10) D₅ परमासने, M₅ परमासने (for परमे शुभे) —(l 11) G₃ स (for तु) —(l 12) G₁ M₅ महर्षिभिः (for सिद्धैः) D₅ M₅ G₁ सर्वैः (for सिद्धैः)

महागमप्रत कृत्वा राम मम मन्दिरे।
पुनरेव मया दत्तो रामो रमयता वर।
त्रिगुणेव स्वय भूत्वा शमिकारते वरानने।
पर ब्रह्म पर सत्य पर ज्ञान पर वर।
पर बीज पर क्षेत्र पर कारणकारणम्।
महापद्मा श्रीमान्पुण्डरीकायतक्षण।
श्रीवत्सवक्षा नित्यश्रीरजय शाश्वतो ध्रुव।
एवमुक्तो महात्मा राम कमललोचन।
सर्वलोकेश्वर श्रीमान्राजा रघुनन्दन।
ततोऽमरेन्द्रा पितरो मुनीन्द्रा
गन्धर्वविद्याधरपन्नगेन्द्रा।
कृताभिषेक परिवार्य राम
मनुष्यवृ आश्रमस्य महाशा।
ततस्तु नयाप्सरस महत्सु
नृत्यन्ति गायन्ति च मधेन तत्र।
पाद्य प्रदुर्नन्ति सर्वन्ति मध्ना
यथाश्च वीणा सुरगाश्च भेर्य।

6

After 5 33 19[ab], D3 ins

त्रिगलक्षीर ससक्त पद्मसूक्ष्म प्रतापवान्।
चित्तोत्सवो दशावर्तो राम लक्षणलक्षण।
कक्षायां त्रिस्वेद च मुखे गात्रे मिमति च।
पुष्पाणां मत्स्यमत्स्या तथा मृगमदस्य च।
प्रोच्यते स चतुर्गन्ध पद्मलक्षणपूजित।
मृगमस्तकविन्यासा धर्मकामार्थयोऽस्य।
मणिविमहमालानां प्राजक्य स्यात्रिकमभित्।
अनसूया दया शान्तिस्त्रिकमेक प्रकीर्तितम्।
मङ्गलाचारयुक्त च शौच चैव तथा स्पृहा।
अनायासस्तत्कार्पण्य शौर्य चेति त्रयस्त्रिका।
त्रिक धर्मादिसयुक्त त्रिक स्थानादि चापरम्।
त्रिक नीतिश्च चान्यद्वैत्रित्रिकमुच्यते।
प्रकृत्य मैत्र्य यस्य प्रलम्बौ वृषणौ तथा।
प्रलम्बबाहुश्च तथा नरश्चैव प्रशस्यते।
उदाससमाहमधौ च तयोदारस्तनौ हि च।
स कान्तिगुणमयोगाद्गोरिष्यते सत।
नेत्रयोरे मुखे वत्सु दन्तमेकाक्षिता शुभा।
तत्रिव्याचरणम्लाश्च नृत्या च दृश्यत।
ततो रेखानुमावेन विस्रमेत त्रिधा तथा।
यश्चतुर्भिसमोऽरेषुप्रमुख्य स दृश्यते।
धनार्थकारमेवाय रेखा गाश्वद्वैन च।
प्रामोत्यनुत्तमाल्लोकान्नाप्नुया रजर्षितात्।
चतुष्क लोकपालाना वपुष्मानर नृप।
दाक्षिण्यभगाहीना तथा प्रभाविसत्त्व च।
पाणीपादौ चतुर्गत्वा पुरुषस्य भवन्ति।
चन्द्रमाश्चिपद तस्य पुरुष न कथन।
प्रमाणं पञ्चभि मार्गे देवहीन पुरोधना।
पञ्चन च रुक्य यद्यास्यौच्छ्राश्चौ सुनौ मलंर।
अङ्गुष्ठोऽङ्गुलिपर्वाणि हृदय च स्यादसया।
स्यात् गुणिदिर्भरम्य यस्य हयान्न धनु मत।
पुनरुक्त स्यात्मीमामार्यगृहाद्धमिधिता।
वेदा स्थानानि विद्याना धर्मस्य च चतुर्दश।
स्थानोमानि यथा क्रमा वाक्यश्रियादि पञ्चमी।
षडङ्गानि न भिन्नानि यस्य स्यु स नृपो मत।
सानुश्चाधुर्या यस्य सुपरासनुर्मा तथा।
कटाक्षश्च चैव पृष्ठभागश्च पार्श्व।
नाभिस्वरमनो यस्य सोऽरस प्रकीर्तित।
स्वर सत्य च नाभिश्च त्रिगम्भीर प्रकीर्तित।
पाणिपादतल रक्त नेत्रान्तानि नखास्तथा।
तालुजिह्वाधरोष्ठा च सप्त रक्त प्रशस्यते।
मुखमाल्य्यङ्गुलिपर्वाणि कायस्त्वक्दशना नखा।
पञ्च सूक्ष्माणि यस्य स्यु स च सम्राट्भवेदिति।

7

After 5 33 Ś1 Ñ V B D1 ‹ ‹ ‹ ‹ ‹ ins

स शोकमालसमोऽत्यर्थं ददर्श हनुमान्कपि।
विमुक्ता किंचरेषेव शिबिरी नक्षत्रभासाम्।
स निराक्ष्य विशालाक्षीं सीतां शिखिरोत्तमाम्।

—(l 23) D3 -स्त्यानुलेपन (for -मामा°) —(l 24) D3 [illegible] मा तत्र सुश्रोणी G1 सीता न तत्र सुश्रोणी (for the prior half) —T1 damaged for l 17–19 —(l 17) M3 वर (for वर) —(l 18) G1 [illegible] (for कारे) —(l 19) D3 मरे (for मय) —(l 21) D1 मन (for मन) —G1 om (hapl) from the post half of l 21 up to the prior half of l 24 —T1 damaged from the post half of l, 22 up to l 32 —(l 23) D3 मृत्वा (for -मूतो) —(l, 24) D1 स राजा G3 राजो (for राम) —(l 25) T1 G3 महेन्द्र, G1 नरेन्द्रा (for मरेन्द्रा) —(l 26) T1 नगेश्वरा (for °गेन्द्रा) —T1 G3 read l 29 after l 32 —(l 29) T1 G1 नदन्ते सुखा रमन्ता शर्म —(l 31) T1 G3 सुरेदनाम (for वदन्ति मधु) —(l 32) T1 G1 M3 सुरगाम

7

(l 1) Ś1 ना सन्तोकाम् B4 शोकार्ता गाम् (for स शोकार्ताम्) Ś1 Ñ1 [illegible] D1-4.10 11 सशोकार्ता (Ś1 D10 °कार्ता) (for सशोकार्थो) Ñ1 माससस्ता (for हनुमान्कपि) —(l 2) B1 (marg also) D1 विमुक्तं (for विमुक्ता). B3 D11 (श)व (for (श)व) D1 विमुक्तं किंचरेषेव (for the prior half) D1 दृश्य D1 विमुक्ता (for किंचरी). —(l 3) Ñ1 V B D1 निराश्य, D1 निरीक्ष्य (for निरीक्ष्य) Ś1 Ñ1 -रत्नविर्भ Ñ1 -रत्नजातां B1 -रत्नेपुर्गा B2 (marg also as above) -रत्नेकृता, B1 D2 -रत्नेति (D2 °(त्)ना-)

बाष्पसंदिग्धया वाचा पुनरेवमभाषत।
दूतोऽहमनवद्याङ्गि रक्षो प्राप्तो नृपाज्ञया।
त्वदर्थं प्रेषितस्तत्र राघवेण महात्मना।
स तस्य वचनं श्रुत्वा मारुतस्यैव मारुत।
अकरोत्कपिमाश्लिष्य च विचारं च विस्मयम्।
तथा मुञ्चन वैदेही वाक्यं राक्षसमध्ये।
वाक्यमाभाषत शोकेन रुदती च नदीकृता।
स मुहूर्तात्कपिश्रेष्ठो हनुमान्मारुतोऽब्रवीत्।
निपत्य पादयोर्मूर्ध्ना कीर्तयामास राघवम्।
यशसा तपसा चैव वीर्येण च समन्वितः।
मुख्यो योगविदां श्रेष्ठः स त्वां कौसल्यमब्रवीत्।
यः समुद्र इवाक्षोभ्यो हिमवानिव निश्चलः।
सत्यधर्मे इवारण्ये स त्वां कौसल्यमब्रवीत्।
प्रियो यस्य च सौमित्रिः सौमित्रश्चापि य प्रियः।
यो नाथो दाशरेन्द्रस्य स त्वां कौसल्यमब्रवीत्।
भ्राता कनीयसस्तस्य सुमित्रा येन सुप्रजा।
प्रणम्य शिरसा पादौ स त्वां कौसल्यमब्रवीत्।
पितुर्नदीक्षितं राम त्वां च पश्यति मातृवत्।
यो नियमात्तिष्ठति स त्वां कौसल्यमब्रवीत्।
तस्य तद्वचनं श्रुत्वा वानरस्य महात्मनः।
मुमोच दुःखिता सीता शोकोष्णं वारि नेत्रजम्।
अशोभन्त पतन्तोऽस्या नेत्राभ्यामश्रुबिन्दवः।
फुल्लाभ्यामिव पद्माभ्यां प्रस्रवन्तोऽम्बुबिन्दवः।
सा शत्रुज्यायसे नेत्रे कराभ्यां करुणान्विता।
तपस्वीनीर्निशानैर्भूत तमवगच्छत।

8

After 5 36 11 ✓ V B D1-4 6 12 ins while Ś1 D9 ins after 5 36 33

भूतलस्य रुपाणि सीता रक्ष्यमाणामपराणगा।
अशोकमूले कौकाला भूमौ सपितति पार्वती।
मरमण्डलादिधात्री शोकाश्रुकलिलानना।
यदन्यवदृशां विशृतेता वाभीत न विरामता।

D2 4 रुजिता D3 नार्तिनी (for रोदन्त्यात्) D3 निनी कथिता सिता (for the post half) —(l 4) D11 वाक्यं (for वाक्य) —(l 5) D3 हनुमानं (for अनवद्याङ्गि) B1 (marg also) मनोहि मैथिलि B1 प्राप्तो नृपाज्ञे (for प्राप्तो नृपाज्ञया) —(l 6) ✓2 B3 त्वदर्थ (✓2 °र्थं) (for त्वदर्थे) Ś1 ✓2 प्रेषित D1 प्रतिश्रित (for प्रेषितः) D11 मे प्रतिहारे (for प्रतिहारेण) Ś2 ✓ B1 3 D6 बलीयसा (for महात्मना) —(l 7) Ś1 मानित Ś2 ✓ B1 2 4 D6 वचन D11 भाषत (for मारुत) B3 मनुष्यमथर्थिनी (for the post half) —(l 8) Ś1 V B D6 सत्वर (for कपिम्) B1 आश्वाय D2 मानुष (for आश्लिष्य) B3 विषा नगु D1 सा सीता च न (for न विषा न) —(l 9) B3 D2 राक्षमा (B3 °तस्य)त्वे D5 राक्षसे D6 राक्षसम (for राक्षसमध्ये) (l 10) ✓ B वैदेन D7 वैदेही (for शोकेन) ✓ B शोकेन (for रुदन्) Ś1 D3 transp शोकेन and रुदत D3 हु (for च) —(l 11) D6 हु (for च) B1 हरि (for कपि) Ś1 हुरा (for हनुमान्) Ś1 D3 D12 11 महता श्रम B1 4 कपि° (for मारुतोऽब्रवी°) —(l 12) Ś2 Ś1 D2 1 10 11 पदयो (for पादयो) D3 वाचा (for राघवम्) —Ś1 D11 om l 13–28 —(l 13) Ś1 ✓ B D6 तेजसा (for तपसा) Ś1 D6 वर्णेन V B1–2 D2 वैर्येण (for वीर्येण) Ś1 D10 क्षमा एव D2–4 विनाशी (D2 °ते) (for समन्वितः) B1 धैर्येण विक्रमेण च (for the post half) —(l 14) Ś1 D10 देवतानां (D6 °तो) ✓2 B1 केन्द्रिय D1 3 राम सर्वो (for योगविदां) D6 श्रेष्ठः (for श्रेष्ठ) Ś1 D6 10 सः (for सत्) ✓2 D3 कौसल्य D1 दुःस्थ —✓2 om (hapl) l 15–18 D2 6 om (hapl) l 15–16 —(l 15) B1 हिम (for second इव) Ś1 D3 11 चावल (for निश्चल) —(l 16) Ś1 D10 सत्यो B1 3 D3 सत्ये (for सत्य) B1 धर्म (for धर्मे) D10 सा (for सां) D1 3 नु (D3 नो) त्वन्द् (for कौसल्यम्) —D1 om (hapl) l 17–18 —(l 17) B1 हि (for च) B1 transp यस्य and च ✓2 ✓1 B1 D4 6 वैरः B3 यश (for चापि) B1 हि (for च) —(l 18) Ś1 विक्रम (for यो नाथो) D10 त्वा (for सा) —D10 om (hapl) l 19–20 B1 D3 transp l 19–20 and 21–22 and B1 alone reads after l 24 —(l 19) B1 कनिष्ठो (for कनीयस्) ✓ B1 3 रामस्य कनीयाञ्च (✓2 °नी श्रा B1 3 °न्यो भ्रा B1 (also in marg) °नीयो भ्रा)ता B1 रामस्यानुजो भ्राता D3 भ्राता कनीयसा तस्य (for the prior half) D1 सुमित्रया (for °त्रा येन) —(l 20) Ś1 सा (for सां) ✓2 D1 3 सु(✓2 सौ)मित्र (for कौसल्यम्) —D3 om (hapl) l 21–22 —(l 21) Ś1 D4 10 पश्यति, D6 °पश्यो (for पश्यति) ✓2 सा (for सां) —(l 22) B1 D3 [स]ह (for [स]हि) B1 ते D10 त्वा (for सा) V1 D1 सु(✓2 सौ)मित्र (for कौसल्यम्) —(l 23) V B1 3 तस्य (for तस्य) —(l 24) B1 सीता D3 हसता (for दुःखिता) Ś1 D10 शोकोष्ण B1 [अ]न्य (for शोकेन) Ś1 D1–4 10 नेत्रजं (for वारि नेत्रजम्) —(l 25) Ś1 V अश्रु (for अश्रु) —D10 om (hapl) l 26 —(l 26) Ś1 D1 3 4 प्रस्रवत् (for °वन्ति) D6 स्रवन्ति कम्पित, D2 सरसस्या कंपित (for the post half) —(l 27) Ś1 D6 प्रमृज्य नत्नी ✓2 प्रमृज्ये (subm) (for प्रमृज्यसे) D3 प्रमार्ज्य नती नेत्र (for the prior half) Ś1 ✓ B1 D3 करुणावती (D3 °ते) (for °वती) —(l 28) B3 मुद्र (for दूत) B1 4 व्यत् (for तत्) Ś1 D11 त चपल वचन ✓2 तमभिवन्दन B1 D3 तमभिवाद्य D1 4 वदन (D6 त साहिं)त्पश्ये D3 यथा सेवी विभाविते (for the post half)

8

(l 1) B1 त नृप (for नृपे) ✓2 B1 2 सा त ✓2 दैव D1–4 11 मरा (for सीता) Ś1 D10 नृपादेश (for नृपि सीता) भूते संभव स च भवा (for the prior half) —(l 3)

शोकोपहतसर्वाङ्गी तव यद्विरहात्ता ।
सीता शोकार्णव मग्ना ता समुद्धर्तुमर्हसि ।
सशर सायुधश्चापि वीर्यवाश्च महीपते ।
म्रियते च यथाद्योऽय रावण कि न बुध्यसे ।
क्व ते तदायुध चित्र क्व शरा पावकप्रभा ।
क्व तेन क्व च शस्त्राणि यन्मामेनमुपेक्षसे ।
कि नु ते पौरुष नष्ट शङ्के मद्भाग्यसक्षयात् ।
यदय रावण पापो म्रियते जीवति राघवे ।
ये त्वा शूरमिति प्राहुस्तेषा तद्वितथ वच ।
न हि भार्यां परामृश्य कश्चिच्छूरस्य जीवति ।
शूरे हि रक्षते भार्या मायया शूरमुपागते ।
न च मा रक्षसे वीर किमिद शूरलक्षणम् ।
पूर्व नि हताति विना कोलाके रघुनन्दन ।
स्वया हीना हता राक्षसेन दुरात्मना ।
जनकात्म गुणै साला राक्षस्य मे वद ।
वक्षप्रदलनार्थेन दीना शासनवर्जसि ।
दत्त्वोक्ष्य समुद्रस्य पात पन्नसूर्ययो ।
चरन शैलराजस्य शीलस्य कृतकर्मण ।
शक्रदयादि सर्वानि पर्वतानि महेन्द्रम ।
तथानायंविन्ध सन्दे राघव पद्मपवारे ।
मनसान्त्व भक्तस्य कृपा कुशापया मयि ।
वायुरय धूमशायो हि वन दहति पावक ।
सनल्या रक्तगीवा न पन्ना पथी हि सर्वदा ।
तदहयुभय कल्याद्धंसन्यत्य मानस ।

Ḍ[illegible] -चरित-, B1 D5 -महत- (for मध्य) Ś1 Ñ1 D1-4 11 11 दुःख (for शोक-) Ś1 B1 2 D11 -क(D11 -नु)पिनाल्या, V2 -अतिप्रानना B1 D5 मश्निताननाः (for -नविनालया) —(l 4) B2 सुनासीता, B3 D1 मधुविता D5 च वनिता (for विमुदिता) D1 शापी न च (for शाचोम न). Ś1 D10 पुनि (D10 तव) शीश्मी (for न विरान्ते) —(l 5) B1 D4 10 महीसी (for °ती) and -शान्मं (for °म) —(l 6) Ś1 [illegible] D4 10 सीता (for भीता) and मया (for समा) Ś1 D1 10 तव (for तां) —(l 7) Ñ1 B3 D5 सालिन्, V2 B1 D1 11 चानि (for चापि) B3 च (for च) B3 D1 11 म्रीयति (for °ते) —(l 8) Ñ2 D5 हि (for च) Ś1 च जीवति, Ñ1 D11 जीवते च, D5 आत्मानो, D10 जानानि (for म्रियते च) Ś1 V2 B3 वध्यते (for बुध्यसे) —(l. 9) D11 हुन (for क ते) B1 पराङ्मुख (for तदा°) Ñ2 B3 4 D5 10 पावकोपमा —After l 9, D1 repeats l 8.—(l 10) Ś1 Ñ1 D1 10 क ते तेन क्व वा(Ñ2 हा)स्त्राणि, D3 4 11 क्व च (D4 तु) तेन च चापानि, D5 क तेन शक्ति चापानि (for the prior half) —(l. 11) D1 तद (for ते) Ś1 D10 सर्वे (for शङ्के) Ś1 तद (for मद्) —(l 12) D5 नीच (for पापो) Ś1 D10 विवर, D5 पश्यति (for म्रियते) Ś1 D10 विवर, B3 4 जीवित, D11 भुवति (for जीवति) D3 4 transp जानति and नयि —(l 13) D6 om वे (subm) Ñ2 D1 3 4 शूरं (for शूरम्) B3 तु (for तद्) Ś1 Ñ2 D1-4 10 11 वचन तथा, Ñ2 विहित वच (for वितथ वच) —(l 14) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 विना, B3 न न (for न हि) Ś1 Ñ1 D10 11 परामृश्याद, D3 4 परामृश्य, D1 दशग्रीवो (for परामृश्य). B3 शूरो हि, B4 D5 स्वस्य (for शूरस्य). Ś1 Ñ1 D1 3 4 10 11 को हि(Ñ1 कश्च) शूरस्य जीवन, [illegible] हरवापि हृदि जानति (for the post. half) —(l. 15) Ñ1 D3 11 शूरो हि रक्षते भार्या D1 3 4 शूरो रक्षति भार्या हि(D4 रे) (for the prior half) Ñ1 शूरेद्(for शूरम्). D10 ज्यामिता (for उपागते) —(l 16) D5 चत, D11 न हि (for न च) D5 मे (for मा) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 भावसे(D11 °ते) राजन् B1 रक्षसे यत (for रक्षसे वीर) Ś1 D1-4 10 11 कि(Ś1 क) नु ते, D5 कि तु (for किमिद) D5 कि नु शूरस्य स्वरूप (for the post half) —After l 16 D5 ins

तस्य न सत रक्षित मलेनासि ईदृशा ।

—Ñ2 illeg for l 17 —(l 17) Ś1 D4 10 पूर्व न D4 11 येन D5 कमेद (for पूर्व न) Ñ2 D5 रक्षते (for स्मृति) and विना (for विना) D1 भवता, D4 11 पुनरा (for रघुनन्द) Ś1 D4 10 जीवते पुनर् विना (for the post half) —After l 17, D11 ins

कि न रक्षसि महाबाहो पुत्र वधम ।

—(l 18) Ś1 D1 3 4 10 11 तया (for हता) V1 B3 हृता (for हता) Ś1 D1 4 10 भार D4 11 भार (for राजन्) —Ñ1 illeg from तर्दन up to l 20 D5 तत्राह जीवते वीर विरक्तान न शक्ति —(l 19) B1 राक्षस्य (for °सर्ग) —(l 20) Ś1 Ñ2 D1-4 10 11 तथा (for तस्मा) —After l 20 D1 ins

सुता इव्वाक्त रामु व दसा पुत्रम ।

—D5 om l 21 —(l 21) Ñ1 V2 D10 मदरीयत (for उद्वृत्य) —(l 22) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 transp जन्म and हैमवन्त B3 D5 कृतलक्ते, D5 सुभवन्त च (for कृतकर्म) —After l [illegible] D5 ins

सदा सर्वेश्वर शास्त्रवन्त विस्मरसि ।

—D5 om l 23 —(l 23) B3 समर्थि (for शक्रादि), Ś1 D10 शनि B3 D5 तथा (for तदा) Ś1 सर्वाणि (for सदा सत्र) —After l 23, D5 ins

तथा तवाप्युत्तम दक्षिणया तथा ।

—(l 24) Ś1 D11 न्यायेन D5 भगवान् (for तथा नार्यम्) D5 सह (for तद) Ś1 Ñ2 D1-4 10 11 कर्म(D11 °पु) रामस्य(D1 °पु) (for the post half) —After l 24, Ś1 Ñ2 D1-4 10 11 ins

समाप्तवासवीर त्वमि नाथे व्याम्विते ।

[Ś1 D11 वीर, °रस्य (for वीर) D5 (with hiatus) तिष्ठ्य सन्नवस, D5 समाप्तमस्त्वथ (for the prior half). D5 च दीनानि (for व्यास्थिते)]

—(l. 25) B1 अश्व (for वायन्) B1 2 D1 4 मद्य

ततस्तद्वचनं श्रुत्वा वैदेह्याः शोककारणम् ।
शोकेन महताविष्टो हनूमान्वाक्यमब्रवीत् ॥
एवमुक्त्वा वचनमिदं सीता शशिनिभानना ।
उदैक्षत ततो भूयः शिंशपां तां हिरण्मयीम् ।
प्रादेशमात्रे शाखाग्रमुपविष्टं प्लवंगमम् ।
ददर्श सीता कल्याणी प्राञ्जलिं प्रियवादिनम् ।
तं दृष्ट्वापि तत्र सीता तु [illegible] तपस्विनी ।
[illegible] दीर्घं वानरं पुनर्वचनमब्रवीत् ।
[illegible] रामस्य वदनं पुष्करेक्षणम् ।
[illegible] यथा पूर्णं विमलं चन्द्रमण्डलम् ।
दृष्ट्वा हि वदनं तस्य अहल्येव [illegible] ।
[illegible] तोयं प्राप्य वसुंधरा ।

9

After 915*, Ś1 D1 10 ins., while Ñ2 V B D2-4 ins. after Sarga 40:

[illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] पिधान्दुमान् ।
[illegible] [illegible] च ।
[illegible] [illegible] वनपाला समन्ततः ।
[illegible] सहसा गता यत्र दशाननः ।
[illegible] [illegible] गता ।
[illegible] [illegible] ।
[illegible] स महाश्लेष्म प्रहता राक्षसा हताः ।
[illegible] च तद्वनं सर्वं वानरेण गतायुषा ।
[illegible] महापादो कर्तुमर्हसि पार्थिव ।
[illegible] [illegible] तथा [illegible] विपरीतताम् ।
श्रुत्वा तेषां तु [illegible] स [illegible] ।

(for °[illegible]). D2 [illegible] (for the prior half). V2 [illegible] (for [illegible]). —Ś1 om. l. 26-29. —(l. 30) D1 [illegible] (for [illegible]). D2 [illegible] (for [illegible]). D2 [illegible] —(l. 27) D[illegible] (for [illegible]). V1 [illegible] (for [illegible]). Ñ2 D[illegible] (D2 [illegible]) [illegible], D10 [illegible] (for the post. half). —(l. 28) B2 [illegible] (for [illegible]). V1 B[illegible] (for °[illegible]). —For l. 28, Ñ2 D[illegible] [illegible]. —(l. 37) [illegible] (for [illegible]). —(l. 38) D[illegible] [illegible]. Ś1 Ñ2 D3 10 [illegible] (Ś1 D10 °[illegible]) (for पूर्णं) Ñ1 [illegible] (for [illegible]) Ś1 D10 [illegible] (D10 [illegible]) (for the post. half). —For l. 39 and 40, cf. 5.38 [illegible]. —(l. 39) Ś1 D10 [illegible], D1 [illegible] (for [illegible]) Ñ2 [illegible] for [illegible] [illegible], B1 D1 [illegible] (for °[illegible]). —(l. 40) Ś1 [illegible] रामास्येव [illegible].

9

आदिदेश गणं [illegible] राक्षसानां महाबलम् ।
ते घोरा महिषा नाम राक्षसाः पर्वतोपमाः ।
शुक्लाः सिंहनादांश्च प्रचक्रुर्घोरा वानराः ।
समासाद्य च तं वीरं हनुमन्तं महाकपिम् ।
ते समुद्गिरन्तः शूलं पट्टिशं सपरश्वधम् ।
अन्यैश्च विविधैः शस्त्रैर्हनुमन्तं तथा वरैः ।
तत क्रुद्धः स हनुमानगृह्य विपुलं द्रुमम् ।
जघान राक्षसान्घोरांस्तान्सर्वानसुराविव ।
ते वानरमिवासाद्य शस्त्रा जीवितसंशये ।
अभ्युपितास्तु परं वै विकटास्ते च राक्षसाः ।
निहतान्किंकरान्श्रुत्वा रावणो भयमास्थितः ।
प्रहस्तस्य सुतं वीरं जम्बुमालिनमादिशत् ।
आहूतो वानरं वीरं निगृहाणेति दुर्मतिः ।

10

After 3077*, T3 ins.

तां तथा परमोद्विग्नां सीतां शोकाग्निकर्शिताम् ।
हनुमति गृहीते तु रक्षोभिर्भीमविक्रमैः ।
उवाच सरमा वाक्यं तां विरामयितुं तथा ।
मा शुचो देवि वैदेहि हनुमन्तं महाकपिम् ।
निहत्यारक्षिणः सर्वांस्तापसानितस्ततश्च च ।
पुरीं लङ्कां दहति च साक्षादिव हुताशनः ।
भवनाद्भवनं गच्छन्नौनिलस्येव वीर्यवान् ।
प्रासादवरसंस्थाश्च गवाक्षजालाश्च योषितः ।
वह्निज्वालासमाकुलाः शरणं भयतस्त्वरिताः ।
ज्वलितेन विलपन्तो वह्निना सम्प्रधाविताः ।
कपिहस्त हरिणाक्षी सर्वाभरणभूषिताम् ।
महाविभवसम्पन्नं कनकं ज्वलितं हि ।
अभिभावन्ति महता शोकेन गदगदस्वरं ।
वाद्यं (गृ)हं निहत्य सर्वा वायोर्मित्रं विभावसुः ।
समर्थं रावणस्यैव प्रभावनिर्गमेन हि ।
दहनैश्च प्रदीप्यमानानि सहस्राणि विशेषतः ।
प्रासादाग्राणि सर्वाणि विदीर्णानि पतन्ति हि ।
दीप्यमानेन सा भाति लङ्का कालाग्निसंवृता ।
हरिरंशवधेनाहं हरिर्दग्धा निशाचराः ।
बहुधा विधावन्ति सा पुरी भूमौ शुभा ।
कान्ताभिः सह विप्रस्ता रुदन्तः शरणार्थिनः ।
अशोकमुद्दिश्य सा अगमत् समभिक्रमिता ।
महतीं तां पुरीं लङ्कां हनुमद्वीर्यधर्षिताम् ।
सर्व पुराणि नगराणि दग्धानि विशेषतः ।
वसितुं न समर्थाश्च सर्वे राक्षससत्तमाः ।
दग्धाः ज्वलनसमा गृहाणि च काञ्चनानि ।
धूमेन महता चैव शिखिनो दीप्ता समावृता ।
पांशुना च नभः सर्वं धूम इव समन्ततः ।
देवी पश्यतु पश्यन्ती हनुमन्तं प्रति प्रियं ।
श्रुत्वा लङ्कापुरीं सीता ज्वालिनीं घोरां प्रकाशिनीम् ।
शिवो वर्णोऽयमद्भुतश्चन्द्र इवामलः ।
प्रहृष्टवदना सीता शशिनिभानना ।
निर्वृतिं परमां प्राप्ता बाष्पसमन्विता ।

D5 चाधिक (for पठित) Ś1 Ñ2 V B D1 3.10.8, D5 च (for स). V3 चक्षिर (for महिषा) Ñ2 V B D5 राक्षसा (B3 °सा) प्रवरा (by transp).—(l. 11) Ñ2 V3 B D5 अथ तत्र (V1 B3.4 °तया D2 कोपेन B5 °तु तत्) मत (Ñ2 चत) ततः (for the prior half) B5 इता (for गता).—(l. 12) D5 ??? (for च) D5 न समाप्य (for समासाद्य) Ñ2 V B D5 मारुत (for पवित्र).—Ś1 D1.3.10 om l. 13.—(l. 13) Ñ2 शस्त्र (sic) (for शस्त्रैः) —(l. 14) Ñ2 V1 B D5 तु तेषां (by transp). Ś1 ततः V3 च तत् (for तु तत्) Ñ2 D5 ग्रहण (for ग्रहणं). Ñ2 D5 क्रोधेन, B5 क्रोधात्स (by transp.) [illegible] प्रसन्नचित्त —(l. 15) Ñ2 D5 राक्षसान् (for आदिदेश). V3 B3 D5 चक्रिरे, D5 गति (for गत) D1 lacuna after स Ñ2 D5 न्यविदेश (for राक्षसानां) Ś1 B3 D10 महाबल (B3 °बल) —(l. 16) B5 स्वेन (for स°) —(l. 17) Ś1 शुक्लाः (for शुक्ला) Ś2 D1-3.10 दे (for च) D5 प्रचक्रुः (for प्रचक्रुः) —(l. 18) B3 समासाद्य Ñ2 V B D5 मारुतं (for महाकपिम्). —(l. 19) Ñ2 V1 B3.4 D5 मारुतिं, V3 B5 महाबलम् (for ते तत्). D5 विविधं (for विविधैः). B3 वीरं, D5 शूले (for शूलं). Ñ2 सं-, V3 B5 D5 च (for स).—(l. 20) Ś1 D1-3.10 विविधैः, B3 तत्र वीरे (for तथा वीरैः). —(l. 21) Ś1 D1.10 तु (for स) [illegible] तत स हनुमान्

(for the prior half) Ñ2 V B D5 नगरं (for द्रुमं) D5 विपुलद्रुमान् —(l. 22) D5 lacuna for राक्षसान् Ñ2 V B सर्वांस्तान् (by transp) D5 सर्वांस्तान् (for तान्सर्वान्) B5 D5 यथान्तक (for असुर) —B1 om l. 23–26 —(l. 23) Ś1 D10 न (for स) V3 तत्र यावत् शत्रुघ्न (for the prior half) D5 स्वस्थो D5 सुख (for संशये) —(l. 24) Ś1 B5 तु ते, D1.3 मति (for परं वै) Ś1 D10 नाम राक्षसः, Ñ2 तत्र राक्षसाः, B3 निशाचराः D1.3 तत्र राक्षसाः (for च ते राक्षसा) —After l. 24, V3 D5 read an additional colophon

(*Sarga name* V3 B3 किंकरवधः —*Sarga no* (*figures, words or both*) V3 30, B5 38 ;

—(l. 25) D10 निहता (sic) (for °तान्) D1-3 रावण (for किंकरान्) —(l. 26) D1.3 प्रहस्त (for °स्त) —(l. 27) Ñ2 V3 वानरं (sic) (for वानरं) Ś1 D1 वीर, Ñ2 V B3.4 D5 शूर (for वीरं)

—Thereafter Ñ2 V1 B3.4 D5 read 5.40 35 with an additional colophon *Sarga name*: Ñ2 किंकरवध-वधः (illeg.). V3 जम्बुमालिवधः. B3 किंकरवधः, B1 जम्बुमालि-प्रस्थानं, [illegible] किंकरवधः.—*Sarga no* (*figures, words or both*) : B1 om., Ñ2 V1 D5 40, B5 43

आदिदेश गणं तत्र राक्षसानां महाबलः ।
ते घोराः परिघा तस्मा राक्षसाः समुद्यता ।
मुञ्चन्तः सिंहनादांश्च मथमुद्यन्त वानरम् ।
समासाद्य [redacted] ते वीरं हनूमन्तं महाबलम् ।
ते ऋष्टिभिर्मुद्गरैः शूलैः परिघैः परश्वधैः ।
अन्यैश्च विविधैः शस्त्रैर्हनूमन्तं तथा शरैः ।
ततः क्रुद्धः स हनुमान्प्रगृह्य विपुलं द्रुमम् ।
जघान राक्षसान्घोरांस्तान्समेतान्महाबलः ।
ते पावकमिवासाद्य शलभा जीवितक्षये ।
अभ्युपेतास्तं सर्वे वै किंकरास्ते च राक्षसाः ।
विद्रवन्निकराच्छ्रुत्वा रावणो लोकरावणः ।
प्रहस्तस्य सुतं वीरं जम्बुमालिनमादिशत् ।
सानुगो गच्छ वीर त्वं निगृह्णीष्व कपिं बलात् ।

10

After 1077*, T1 ins.:

तां तथा परमोद्विग्नां सीतां शोकाग्निकर्शिताम् ।
हनूमति गृहीते तु रक्षोभिर्भीमविक्रमैः ।
उवाच सरमा वाक्यं तां विनाशयितुं तथा ।
मा शुचो देवि वैदेहि हनूमन्तं महाकपिम् ।
निहत्याक्षिणः सर्वानाकाशोत्पतत एव च ।
पुरीं लङ्कां दहति नः साक्षादिव हुताशनः ।
अपयाद्वनं गच्छन्सीतामन्वेषितुं पुनः ।
प्रासादस्यस्तत्र महाश्रयाश्च योषितः ।
पश्चिमदीर्घनयना नाराःकुर्वन्ति पुष्कलाः ।
कश्चिन्मया विनाशश्चो पश्चिमानागता तदा ।
अपक्रान्तः कपिर्वीरो गर्भोऽप्रियमाकुलम् ।
यत्रालिशत्राणा कांचन सर्वाकारिते ।
पश्यत्वारिव महत्या श्रीमन्त्य नद धावकैः ।
स च(तु)त्र विदूरा स्यात्सोत्किंशिल्पामतः ।
स्कन्धे रावणार्थिनीभिः प्रशस्तविनाशिनः ।
रावणेन्द्रदिप्रहागमा स्त्री महारश्मीदीपिताः ।
मातरमा वृत्रा प्रविपन्ना पचन्ति हि ।
वृक्षपर्णे ता भाति लङ्का कालरात्रेव ।
कचिद्दृश्य सा कचित्प्रदीप्तानिता ।
पतुभेना विमानित्र मा गृहाणां भूमय शुभाः ।
कान्तमिः सह विप्रस्त दृश्यन्ते राक्षसान्तः ।
महोष्णां दग्धिस्य मा प्राकार कालिकात्रिरे ।
अमरावतीं पुरीं दृष्ट्वा हनुमतोऽर्जितवाम् ।
अन्तःपुराणि सर्वाणि दृष्ट्वा विद्रवन्ते तदा ।
कश्चिद्रुवमर्यादा. कश्चिदनुपमविशा ।
कश्चिच्छालनाट्यकलाः विन्यासांधकारिणे ।
भूमेन सङ्गताः केचिद्दीपा गजाकुलाः ।
पर्वताग्रेषु सप्ताङ्ग महा इव नराः ।
देवी स्ववशु प्रासादहनूमता दत्ति प्रियं ।
दृष्ट्वा लङ्कापुरीं सीता प्रोवाच वीरं सकाशतः ।
विस्फो सर्वोरसंतोपात्पुत्र वत्स इवारम्भ ।
पूजयन्तु वायवाल्मीका सीता तत्रैवनाशितः ।
विद्रुतिं परमां तासां वाण्य सत्यावनारता ।

D1 नातिहः (for परिघाः). Ś1 Ñ2 V B D1.4.10 सु- ; D8 च (for स). V2 -महाबल (for महाबलः). Ñ2 V B D8 सुब्रा: (D1 °स) सवत (by transp.).—(l. 21) Ñ2 V1 B D9 अत्र तत्र(V1 B2.4 °तम, B1 ध्वजेन, B3 °तु तदा) तत्र (Ñ2 तत्र) राक्षस् (for the prior half). B4 तस्य- (for समा-).—(l. 22) D8 तत (for तत्). D2 न सम्यक् (for राक्षसाः). Ñ2 V B D2 मानव (for वाक्य).—Ś1 D1.4.10 om. l. 23.—(l. 23) Ñ1 सम्पत (sic) (for वचेन). —(l. 24) Ñ2 V1 B D8 तु ऊर्ध्व (by transp.). Ś1 तथा; V2 + तत् (for तु तत्). Ñ2 D1 वचन (for तावन्). Ñ2 D8 कोपेन; D2 क्रोधात् (by transp.). B3 शशर्जिन.—(l. 15) Ñ2 D8 राक्षसानां (for आदिदेश). V2 B2 D8 कर्शत; D2 गतं (for गण). D1 lacuna after तु. Ñ2 D8 व्यादिदेश (for शशास्ता). Ś1 B2 D10 महाबल (B2 °बलै).—(l. 16) B3 सहिता (for स°).—(l. 17) Ś1 मुञ्चन्ते (for मुञ्चन्त.). Ś1 D1-4.10 वै (for च), D2 प्रकम्पयुः (for प्रचक्रुः).—(l. 18) B1 तथा + च. Ñ2 V B D8 समावृत्य (for महाबलम्).—(l. 19) Ñ2 V1 B2.4 D8 भ्रम्यद्भिः; V2 B1 भ्राम्यद्भिः (for ते ऋष्टि). D1 विविधैः (for विविधैः). B1 घोरैः; D8 शूलैः (for शूलैः). Ñ2 स्व-; V2 B3 D2 च (for स-).—(l. 20) Ś1 D1-4.10 विविधैः; B1 शस्त्रैः चोरैः (for तथा शरैः).—(l. 21) Ś1 D4.10 तु (for स). B4 ततः स हनुमान्क्रुद्ध (for the prior half). Ñ2 V B D8 भ्रामय (for प्रगृह्य). D1 विपुलद्रुमम्.—(l. 22) D1 lacuna for जघान राक्षसान्, Ñ2 V B समेतान् (by transp.). D8 समन्ताम् (for समेतान्). B3 D1 महाबलम् (for महाबलः).—B1 om. l. 23-26.—(l. 23) Ś1 D8 + न (for ते). V2 तथा पावक- भावम (for the prior half). D1 तूर्णं. D8 -सुत (for -सुते).—(l. 24) Ś1 B2 ते तेऽ; D2.4 यान्ति (for सर्वे वै). Ś1 D10 सह सुहृदा ; Ñ2 तेन राक्षसा ; B2 किंकराश्च , D2.4 तथा राक्षसा (for ते च राक्षसाः).—After l. 24, V1 B3 read an additional colophon.

[*Sarga name*: V2 B2 किंकर°.—*Sarga no.* (figures, words or both): V2 30; B2 38.]

—(l. 25) D10 विद्रुत (sic) (for °तान्). D1-3 राक्षसान् (for निकरान्).—(l. 26) D2.4 आदिदेश (for °शत्).—(l. 27) Ñ2 V2 तत्र (sic) (for मातर). Ś1 D8 वीरं, Ñ2 V B2.4 D8 तत् (for वीर).

—Thereafter Ñ2 V1 B2.4 D8 read 5.40.36 with an additional colophon. *Sarga name*: Ñ2 किंकरवध (illeg.) ; V2 जम्बुमालिवध ; B1 किंकरवध ; B4 जम्बुमालिप्रयाणं; D8 किंकरवध.—*Sarga no.* (figures, words or both): B1 om.; Ñ2 V1 D8 40; B4 43.

आविद्धेन गता तत्र राक्षसानां महाबल ।
ते घोरा प्रहिता राज्ञा राक्षसा बलदर्पिताः ।
मुञ्चन्त सिंहनादांश्च समयुर्यत्र वानरम् ।
समासाद्य स तं वीरं हनूमन्तं महाबलम् ।
ते शस्त्रुविपुलैः शूलैः परिघैः समवस्थिते ।
अन्यैश्च विविधैः शस्त्रैर्हनूमन्तं तथा शरैः ।
ततः क्रुद्धः स हनुमान्प्रगृह्य विपुलं द्रुमम् ।
जघान राक्षसान्घोरान्सर्वेतान्महाबल ।
ते पावकशिखाभास्य वानरेण जीवितक्षये ।
आमुनिपात सर वै किङ्करास्ते च राक्षसाः ।
निहतान्किङ्करान्श्रुत्वा रावणो लोकरावणः ।
महन्तस्य सुतं वीरं जम्बुमालिनमादिशत् ।
नाहत्वा वानरं वीर निवर्तितुमर्हसि ।

10

After 1077*, T2 ins.

तां तथा परस्तोद्विग्ना सीता शोकाभिकर्शिताम् ।
हनूमति गृहीते तु रक्षोभिर्भीमविक्रमे ।
उवाच सरमा वाक्यं तां त्रिजटापितु तथा ।
मा शुचो देवि वैदेहि हनूमन्तं महाकपिम् ।
निहत्वा रक्षिणः सर्वान्प्रभग्नांस्तत्र पुनः च ।
पुरीं लङ्कां दहति न साक्षादिव हुताशनः ।
भवनान्यथ गच्छत्रीमनन्तेन वीर्यवान् ।
प्रासादपरसद्यांश्च गवाक्षांश्च योधितः ।
वह्निमद्दीप्तमथवा नमाद्दुर्यान्ति तु स्त्रियः ।
कांचिदन्न विनानाथो वह्निनासन्नमागता ।
अपरा तु हविर्यातं सर्वतो द्रियमाणाम् ।
वह्नामशिखस्याशु कारवे कानिचित् ।
अभिधावन्ति सहसा पौरस्त्य सह वार्ड ।
मनु(पु)त्र विहृता स नार्योऽभिविभ्रमन्ता ।
एवमेव शास्त्रीति प्रासर्गाभिरामि ।
एवमनेकमास्यायुषा यहास्मिन्दोनिया ।
प्रासादस्य बहुधा प्रविश्य वर्तते हि ।
दीप्यमानेव सा पुरी लङ्का कांचिदेव ।
प्रविश्यस्य तु कमिदुर्विभिनारिता ।
बहुधेमा विमानं स गृहार्थं भूमय शुभाः ।
कानानि सह त्रिजटा दृष्टा रात्रमायता ।
महोत्पुर्वोत्पन्न स शाखां शाभिवत्ति ।
सर्वाङ्गं पुरीं लङ्कां हनुमद्विवधानाम् ।
कस्य पुराणि यथामि लङ्का विद्यानि तदा ।
अग्निरज्जुम्बस्तायाणा कीर्तिं रत्नमनिभः ।
प्रविष्यमाग्निमतान्ना निवाप्रोरुवातानि ।
धूमेन सहसा वन्दिप्रोरैणा समाहृतः ।
पर्यन्तेषु सर्वाणि गृहाणि समक्ष ।
इती व्यथयत्तु शापादनुदन्त प्रति प्रियेः ।
कृत्वा लङ्कापुरीं भीमां व्योम्नि वीर प्रजल्पन ।
स्त्रियो पतीस्सतोधाश्रुपन्द इत्यसम ।
नदरङ्घममस्योना सीता शशिनिभानना ।
निर्वृतिं परमां प्राप्ता पाप्मा व्यथामरस्यः ।

D1 नान्ति (for प्रहित) Ś1 Ñ1 V B D1-3.10 तु D3 च (for स) V3 महाविन (for महाविल) Ñ2 V B D6 राक्षसैर (B3 °स) प्रवरा (by transp) —(l 11) Ñ2 V2 B D6 ततः तम(V1 B1.4 °तम B2 वर्तेन च B3 °तु तत्) च न (Ñ2 तत्र) तावत् (for the prior half) B3 हता (for गता) —(l 12) D3 तत (for तद्) D6 न प्राप्त (for तत्प्राप्त) Ñ2 V B D6 मानद (for मानिव) —Ś1 D1-3.10 om l 13 —(l 13) Ñ1 वाक्यम (sic) (for वक्ष्येन) —(l 14) Ñ1 V1 B D6 तु तेषां (by transp) Ś1 तथा V1 तद् (for तु तद्) Ñ2 D6 वचन (for तद्वचन) Ñ2 D6 कोपेन B4 कोपितम (by transp) B3 प्रदारित —(l 15) Ñ1 D6 राक्षसानां (for आविद्धेन) V2 B3 D6 गताः, D1 गते (for गता) D3 lacuna after रा Ñ2 D6 व्याविद्धेन (for राक्षसानां) Ś1 B3 D10 महाबल (B3 °ले) —(l 16) B3 हरिता (for प्र°) —(l 17) Ś1 मुञ्चन्ते (for मुञ्चन्त) Ś1 D1-3.10 वै (for च) D3 प्रययुर् (for समयुर्) —(l 18) B3 समा ✶ ✶ Ñ2 V B D6 महाद्युत (for महाबलम्) —(l 19) Ñ2 V1 B1.3 D6 आयसैः, V3 B3 आयसैर् (for ते शस्त्रु) D3 विविधैः (for विपुलैः) B1 वरैः , D6 शरैः (for शूलैः) Ñ2 सह , V1 B3 D3 च (for स) —(l 20) Ś1 D1-3.10 विविधैः , B1 [illegible] शरैः (for तथा शरैः) —(l 21) Ś1 D3.10 तु (for स) B4 तत स हनुमान्

(for the prior half) Ñ1 V B D6 अन्य (for मह्त) D1 विपुलान् —(l 22) D1 lacuna for सर्वान राक्षसान् Ñ2 V B सर्वांस्तान् (by transp) D6 सर्वान (for सर्वानेतान्) B3 D1 समावृत् (for महाबल) —B1 om l 23–26 —(l 23) Ś1 D10 न (for वै) V1 तान् वानर (for the prior half) D1 इत्यं D1 -स्य (for -सते) —(l 24) Ś1 B3 त तौ D3 नदीं (for नीतौ) Ś1 D10 नाम रक्षस Ñ2 इव राक्षसा B3 नीतराक्षस D1.3 अस रक्ष (for तं न राक्षस) —After l 24 V1 B3 read an additional colophon

[Sarga name V3 B3 किङ्करवध —Sarga no (figures words or both) V1 30, B3 38]

—(l 25) D10 महन्तं (sic) (for °स्य) D1-3 तृणपात् (for किंनाम्) —(l 26) D1 अभिदेश (for °शत्) —(l 27) Ñ1 V1 प्राप्ते (sic) (for वानरं) Ś1 D1 वीरं, Ñ1 V B1.2 D6 धीर (for वीर)

—Thereafter Ñ1 V1 B1.2 D6 read 5.40.36 with an additional colophon Sarga name V1 किङ्करानां वध (illeg) V1 कङ्करवधः B1 किङ्करवध, B3 जम्बुमालिवधः D6 किंकरवधः —Sarga no (figures, words or both) B1 om Ñ1 V1 D6 40 B3 43.

ततस्तद्वचनं श्रुत्वा वैदेह्याः शोककर्शनम् ।
शोकेन महताविष्टो हनूमान्प्ररुरोद ह ।
एवमुक्त्वा वचस्तथ्यं सीता शशिनिभानना ।
उद्वेष्ट्य ततो मूर्ध्नः शिरस्थां तां हिरण्मयीम् ।
प्रादेशमात्रं शाखायामुपविष्टं प्लवंगमम् ।
ददर्श सीता कल्याणी प्राञ्जलिं प्रियवादिनम् ।
तं दृष्ट्वापि तत्र सीता दुःखितापि तपस्विनी ।
निःश्वस्य दीर्घं तद्धर्यं पुनर्वचनमब्रवीत् ।
द्रष्टुमिच्छामि रामस्य वदनं पुष्करेक्षणम् ।
पौर्णमास्यां यथा पूर्णं विमलं चन्द्रमण्डलम् ।
दृष्ट्वा हि वदनं तस्य प्रहृष्येयं प्लवंगम ।
अर्थेव शारदसस्येन सोमे प्राप्य वसुंधरा ।

9

After 945*, Ś2 D1.10 ins., while Ñ3 V B D3.5.6 ins. after Sarga 40:

किंकरान्सुबहून्हत्वा हनुमान्मारुतात्मजः ।
काञ्चनाग्र्यवनच्छन्नं बभञ्ज प्रमदावनम् ।
चम्पकाशोकपुंनागांस्तिलकान्बकुलानपि ।
नारिकेलानशोकांश्च तथान्यान्विविधान्द्रुमान् ।
बभञ्ज परमक्रुद्धो वृक्षशाखाश्रयान् च ।
तं दृष्ट्वा भज्यमानं च वनपालाः समन्ततः ।
विद्रुताः सहसा त्रस्ता गता यत्र दशाननः ।
बद्धाञ्जलिपुटाश्चैव शिरोभिरवनीं गताः ।
न्यवेदयन्रावणाय भयविह्वललोचनाः ।
धर्षितः स महांश्चैत्यः प्रबला राक्षसा हताः ।
मग्नं च सद्म सर्वं वानरेण गतायुषा ।
तत्प्रसादं महाबाहो कर्तुमर्हसि पार्थिव ।
यथा वध्येत दुष्टात्मा तथा यत्नो विधीयताम् ।
श्रुत्वा तेषां तु तद्वाक्यं स क्रोधात्संप्रज्वलितः ।

(for °म्) D2 तथा ये वरा वृता (for the prior half). V2 यथा, B1 यदि (for यदि).—Ś2 om. l. 26-28.—(l. 26) D7 [ऽ]पि (for हि). B2 वना (for वन). D3 मामुद्धर दशग्रीवं वला नयति मां लघु.—(l. 27) D1.2.6.10 11 दक्षिणया (for दक्षिणीया). V1 सैव हि (for हि कांदा). Ñ1 D3–6 11 एवं वला (D3 अमी एवं) सैव हि. D10 यदि हि प्रोक्ता मया (for the post. half.).—(l. 28) B1 प्रभाम् (for तरुम्). V1 B2.3 धर्मेशस्य (for °स्य).—For l. 28, Ñ1 D3–6.10 11 subst.

इममें निश्चय सत्ते कुरु सौम्य तथावद् ।

[Ñ1 illeg., D2 नाथ (for सत्ते). D10 यदि (for कुरु) D10 सौम्यमना अस् (for सौम्य भगवन्मम). D2 तथा स महतीति (for the post. half)]

—(l. 29) Ś1 D10 तत्वात् (for तत्). V B2–4 शोकदारुणम्.—(l. 32) Ś1 Ñ2 B2 D6.10 तदेशम्, D2 विवर च (for उदेश्य), Ś1 D1.2.6 11 पुनर्हीता, Ñ2 D2 तदा मूर्ध, D3 पुनर्हीतान्, D10 मूर्ध्नि (for ततो मूर्ध) D2 शिरसिरागुह्यस्थिता (for the post. half) —(l. 33) Ś1 स्थितं च (for उपविष्टं).—Ś1 om. l. 34-35 —(l. 34) B2 D10 प्रिय वादिनी —After l. 34, Ñ1 (illeg.) D2 ins.

भद्रा शोकभारेण सखाभाववृद्धि ।

—(l. 35) Ñ1 transp. त and दृष्ट्वा Ñ1 B2 D1.2.6 11 विस्मिता, D2.10 5 स्थिता (for [त]पि तत्र). D2.10 विस्मिता (for दुःखिता). B1 [त]थो, B2 हि, B4 [त]पि, D1.2.11 च (for [स]पि). V2 यशस्विनी. Ñ1 दु यशोभ्वपिहिता (for the post. half).—(l. 36) Ś1 Ñ1 D2.6.11 तत्वतः, Ñ2 V D6 उग्रं च, D1 तत्वम्, D10 सत्वरम् (for तत्र).—After l. 36, Ñ1 ins.:

वत्सूरूहरिशार्दूल पश्चिमे कुशलो यदि ।
कदीषि च्छें कृपासि कल्याणहितात्मना ।

—(l. 37) B4 पुष्करम् (for पुष्करेक्षणम्).—(l. 38) D1–4 11 पूर्णमास्या. Ś1 Ñ2 D6.10 चन्द्र(Ś1 D10 °द्र) (for पूर्णं) Ñ1 D6 पूर्ण- (for च-न्द्र-). Ś1 D10 -मालक्ष निर्मेक्ष च तव (D10 शुभ) (for the post. half). —For l. 39 and 40, cf. 5.38.4 —(l. 39) Ś1 D10 तु, D4 [अ]हं (for हि). Ñ2 illeg. for प्रेक्ष प्लवग V2 प्रहृष्यामि, B4 D1 प्रहृष्येद (for °य). —(l. 40) Ś1 अथवा त यथा निशु समाप्ते वसुधरा.

9

(l. 1) D1 lacuna for किंकरान्सुबहून्. Ś1 D1.6 10 कपि-दुष्ट°, V B हरिपुङ्गवः (for मारुतात्मज).—(l. 2) Ñ2 V B D6 वपाने द्रुम(B2 वन)संकुल, D2 शोचनमवदाहन (for the prior half). Ñ2 V1 B D6 गजदारुण(V1 B1 °रुण) (for प्रमदावनम्). V2 दुष्करमुत्सादाय (for the post. half).—(l. 3) Ś1 D10 चम्पदरान् (for चम्पकान्). Ñ2 नाग पुन्नाग, V B1–4 D6 नागपुन्नाग, D2 नागपुष्पाणि, D1 नाग पुष्पाश्च V1 D6 वकुलान् (for बकु°).—(l. 4) D1–4 नालिकेरान् (for नारि°). Ñ2 V B D6 तथाशोकान् (for अशोकांश्च). Ñ2 V B D6 अन्यान् (for तथा-न्यान्). B2 विविध (for °धान्). —(l. 5) D2 वृक्ष (for वृक्ष). Ś1 D10 वृक्षशाखा वभञ्ज च, B2 वृक्षपुष्पफलान्वितान्, D2 शाखान्ता(ल)श्च यान च (for the post. half).—(l. 6) V1 B1 (m. also as above) तं, D6 तद् (for त). D6 भज्यमान Ñ2 V B1–4 D6 तु (for च). Ś1 D10 भज्यमान वन दृष्ट्वा, B1 तान्दृष्ट्वा भज्यमानांश्च (for the prior half).—D10 om. l. 7-9.—(l. 7) V1 B2 जग्मुः (for गता). Ś1 दशग्रीवमुपागम्य वाक्यमूचुरिद तदा.—Ś1 om. l. 8-9.—(l. 8) D1 lacuna for the prior half. B1 बद्धा (for बद्ध). Ñ2 V1 B D6 [इ]दम्: V2 [इ]दम् (for [इ]व). D1 ऽ अवहि. Ñ2 V B D6 कृताञ्जलिपुटाः प्रभो इति (for the post. half).—(l. 9) Ñ2 V B D6 रावण तव हंकृत (for the prior half). Ñ2 V B D6 शोक- (for भय-). D1 -विह्वल- (for -विह्वल-). B2 -लोचन.—(l. 10) Ñ1 V B

आदिदेश गणं तत्र राक्षसानां महाबलः ।
ते घोरा प्रहिता राज्ञा राक्षसा दर्पिता ।
शुश्रुवुः पिङ्गलाक्षाश्च प्रययुर्यत्र वानरः ।
समासाद्य च तं वीरं हनूमन्तं महाबलम् ।
ते प्रभुर्विमलैः शूलैः परिघैः सपरश्वधैः ।
अन्यैश्च विविधैः शस्त्रैर्हनूमन्तं तथा शरैः ।
तत क्रुद्धः स हनुमान्प्रगृह्य विपुलं द्रुमम् ।
जघान राक्षसान्घोरान्मांसशोणितभोजनान् ।
ते पावकमिवासाद्य पतङ्गा जीवितक्षये ।
जग्मुर्विनाशं सर्वे वै किंकरास्ते च राक्षसाः ।
निहतान्किंकरान्श्रुत्वा रावणो लोकरावणः ।
प्रहस्तस्य सुतं वीरं जम्बुमालिनमादिशत् ।
गाहत्वा वानरं वीरं विनिर्यातस्तु हर्षितः ।

10

After 1077, Ts ins*

सा तथा परमोद्विग्ना सीता शोकाभिकर्शिताम् ।
हनूमति गृहीते तु रक्षोभिर्भीमविक्रमैः ।
जगाम सरमा वाक्यं [illegible] विशालाक्षिं तदा ।
मा शुचो देवि वैदेहि हनूमन्तं महाकपिम् ।
निहत्याक्षिणं संग्रामे राक्षसास्तत्र एव च ।
पुरीं लङ्का दहति न श्वशुरादिव हुताशनः ।
अयमालक्ष्यते तस्य श्रीमन्तस्येव वीर्यवान् ।
प्रासादवरसस्थाश्च गवाक्षस्थाश्च योषितः ।
वह्निपर्यस्तनयना मार्गान्त्वाविशन्ति तु स्त्रियः ।
कांश्चिच्च विपन्नांश्च वह्निना सम्प्रदह्यते ।
अपश्यन्त्य कपिश्रेष्ठं मनोऽतिप्रमाथिनम् ।
महावृष्टिसदृशं तु कर्तव्यं नाभिवर्तते ।
अभिधावन्ति सहसा क्रोशन्त्य सह बान्धवैः ।
प्रहर(गृ)न्ता निहताः का वानरोऽयं विभिन्नवक्त्रा ।
राक्षसं रावणाय प्रवाग्निवर्तमानैः ।
रथैर्नैकविधमायन्ता महाग्निभिर्वेष्टिता ।
प्रासादान्वहुधा प्रतिदग्ध्वा पतन्ति हि ।
दह्यमानेन सा भाति लङ्का कामप्रियंवदे ।
कश्चिद्भयार्दितास्तु कश्चिद्धर्मविनाशिताः ।
बहुधैव विनश्यन्ति च गृहाणि सुमध्यमे शुभा ।
काचिदपि मह विश्वस्ता दहन्ति राक्षसास्तदा ।
महोर्मुर्धदर्शनं च प्रासाद नाभिनन्दति ।
सर्वांस्ता पुरीं लङ्कां हनुमद्भिवर्धिताम् ।
अन्य पुराणि नगराणि लङ्कां विद्रावयिता तथा ।
कश्चित्कुसुमवर्णाभा कश्चित्कुसुमनिभाः ।
कर्णिकारसमन्विताः कशा निःसृतास्ता प्रकाशिता ।
पूर्वं सदृशं कपिश्रेष्ठेन सम्मदृशा ।
पर्वतेषु यथा सूर्य महा इव समभ्यसेः ।
देवी स्वपत्नु प्रासादक्षुद्र ध्रुव क्षितिं स्थिरे ।
दृष्ट्वा लङ्कापुरीं सीमा स्वोचिभिः वीर प्रकाशम् ।
स्निग्धो धर्मात्मा सर्वत्र सुरर्षेन्द्र इवामरः ।
कदम्बवापनसीता सीता शशिनिभानना ।
निर्वृतिं परमां प्राप्ता बाला स्वस्थमानसा ।

D1 नाशित (for भजित) Ś1 Ñ2 V B D1 a,10 तु, D2 च (for तु) V3 महाबैल (for महाबैल) Ñ2 V B D2 राक्षसा (B3 °स) प्रवरा (by transp) —(l 11) Ñ2 V1 B D3 मम तत्(V1 B3 a °त्य, B2 वनर च B2 °तु तत्) कथ (Ñ2 कृ) राजन् (for the prior half) B2 तदा (for तथा) —(l 12) D2 तत (for तत्) D3 न सभा (for सभायां) Ñ1 V B D2 मानद (for मति) —Ś2 D1 a,10 om l 13 —(l 13) Ñ2 वापत (sic) (for बचेन) —(l 14) Ñ1 V1 B D2 तु देश (by transp) Ś1 तथा V1 *तत् (for तु तत्) Ñ2 D2 वचन (for वचसा) Ñ2 D2 श्रीत्न D1 श्रोतस (by transp) B2 प्रत्यक्ष —(l 15) Ñ1 D2 राक्षसानां (for आदिदेश) V3 B2 D2 शतश, D2 गर्ग (for गण) D1 lacuna after तु Ñ2 D3 समादिदेश (for राक्षसान्) Ś1 B3 D10 महान्(B3 °द्वे) —(l 16) B2 सहिता (for प्र°) —(l 17) Ś1 शुश्रुवु (for शुश्रुव) Ś2 D1-3 10 वै (for च) D1 प्रययु (for प्रययु) —(l 18) D2 समासाद्य Ñ1 V B D2 महाबलम् —(l 19) Ñ1 V1 B1 a D2 प्रभुर्, V3 B2 a प्रभुर् (for ते प्रभु) D3 विविधे (for विमले) B2 शरै, D2 शूलै (for शूलै) Ñ1 सह, V3 B1 D2 च (for स) —(l 20) Ś1 D1-3 10 विविधै, D1 सह शरै (for तथा शरै) —(l 21) Ś1 D2 10 तु (for स) B2 तद न हनुमान्स (for the prior half) Ñ2 V B D2 मानव (for प्रयुक्त) D1 विपुलद्रुमान् —(l 22) D1 lacuna for जघान राक्षसान् Ñ2 V B महोगासतान् (by transp) D2 मनसा (for मांसभोजनान्) B2 D2 महाबलान् (for महाबल) —B1 om l 23–26 —(l 23) Ś1 D10 a (for न) V3 ता पावक (for the prior half) D1 दृष्ट्वे D4 -हृत (for -दृष्ट) —(l 24) Ś1 B2 ते सर्वे D1 a सर्वेरि (for सर्वे ते) Ś1 D10 भव राक्षस Ñ2 तव राक्षस B2 सैन्यानाम D1 a तस्य राक्षस (for ते च राक्षसा) —After l 24, V1 B1 read an additional colophon

[*Sarga name* V1 B2 वैशृषभ —*Sarga no* (figures words or both) V1 30, B2 38]

—(l 25) D10 निहता (sic) (for °तान्) D1-3 राक्षसान् (for किंकरान्) —(l 26) D1 a आदिदेश (for °शत्) —(l 27) Ñ2 V3 हता (sic) (for वानरं) Ś1 D2 वैर, Ñ2 V B1 a D2 तु (for वैर)

—Thereafter Ñ2 V1 B1 a D2 read 5.40 36 with an additional colophon *Sarga name* V1 किंकरवधो नाम (illeg), V3 जम्बुमालिवधः B1 किंकरवध°, B2 जम्बुमालिवध्यो D2 किंकरवधः —*Sarga no* (figures, words or both) B1 om V1 V1 D2 40 B2 43

11

After 5 52 7 D1 2 S ins

वज्रदंष्ट्रस्य च तथा पुप्लुवे स महाकपि ।
शुकस्य च महात्मन सारणस्य च धीमत ।
तथा चेन्द्रजितो वेश्म ददाह हरियूथप ।
जम्बुमाले सुमालेश्च ददाह भवन तत ।
रश्मीकेतोश्च भवन सूर्यशत्रोस्तथैव च ।
ह्रस्वकर्णस्य दंष्ट्रस्य रोमशस्य च रक्षस ।
युद्धोन्मत्तस्य मत्तस्य ध्वजग्रीवस्य रक्षस ।
विद्युज्जिह्वस्य घोरस्य तथा हस्तिमुखस्य च ।
करालस्य विशालस्य शोणिताक्षस्य चैव हि ।
कुम्भकर्णस्य भवन मकराक्षस्य चैव हि ।
नरान्तकस्य कुम्भस्य निकुम्भस्य महात्मन ।
यज्ञशत्रोश्च भवन ब्रह्मशत्रोस्तथैव च ।
वर्जयित्वा महातेजा विभीषणगृह प्रति ।
क्रममाण क्रमेणैव ददाह हरिपुंगव ।
तेषु तेषु महार्हेषु भवनेषु महायशा ।
गृहेष्वृद्धिमतामृद्धिं ददाह स महाकपि ।
सर्वेषा समतिक्रम्य राक्षसेन्द्रस्य वीर्यवान् ।
आससादाथ लक्ष्मीवाल्रावणस्य निवेशनम् ।
ततस्तस्मिन्गृहे मुख्ये नानारत्नविभूषिते ।
मेरुमन्दरसंकाशे सर्वमङ्गलशोभिते ।
प्रदीप्तमग्निमुत्सृज्य लाङ्गूलाग्रे प्रतिष्ठितम् ।
ननाद हनुमा वीरो युगान्तजलदो यथा ।

12

After 1086* Ś1 Ñ1 B4 D1 10 ins Ñ2 V B1-3 D5 ins l 1–14 after 1085* and l 15–25 after l 5 (B3 after l 4) of App I (No 14) D1 11 ins after 1083* D3 ins after 1083* while D4 T1 ins after l 12 of App I (No 13)

सीताभ्यर्थितो वह्निस्ता राक्षसकुलान् ।
ज्वालामालापरिक्षेपैर्दहन्मारुतान्वित ।
तेन शब्देन त्रिजटा धर्षितास्तेन वाहिना ।
अभिपेतुस्तता घोरा हनुमन्त निशाचरा ।
समुद्दीप्तैश्च शूलाग्रै प्रासै खड्गै परश्वधै ।
हनूमन्त महावेगैरावर्जुर्नैकराक्षसा ।
ते राक्षसा भीमबला नानाप्रहरणान्विता ।
धावमानास्तथा वानरादित्यसंनिभं ।
आवर्तं इव गाङ्गस्य तोयस्य विपुलो महान् ।

11

(l 1) l 1 = 5 5 18ᵃᵇ T3 G3 तत (for तथा) —For l 2–4 cf 5 5 19–20ᵇ —(l 2) G2 शुकस्य (for शुकस्य) M1 महावेग (for °वेश्म) G3 damaged for सारणस्य च T3 G3 वीर्यवान् (for धीमत) —(l 3) T3 अथ (for तथा) T1 2 तत (for ददाह) G1 वज्रे स महाकपि (for the post half) —(l 4) T1 damaged after जम्बु up to l 5 T3 तत (for तत) D5 T3 M3 तथा कुम्भनिकुम्भयो (for the post half) —After l 4 G2 reads l 7 —l 5–6 = 5 5 20ᶜᵈ and 22ᶜᵈ —(l 6) D5 रोमशस्य G1 om च (subst) —For l 7 9 cf 5 5 23–24ᵇ —(l 7) D5 हस्तकेसरस्य (for ध्वज°) M3 गाणिन (for रक्षस) —(l 8) G3 damaged for घोरस्य तथा —(l 9) T2 3 G1 2 M1 3 विशालस्य (for विशालस्य) D5 M2 च (for हि) ✿ Ck करालस्य विशालस्येति पाठ ✿ —(l 10) D4 M3 चैव च M1 चास्य (for चैव हि) —T3 damaged for the post half —D5 G3 M3 om l 11 T3 M1 transp l ■ and 12 —(l 11) T3 नरान्तकस्य (for नरान्तकस्य) T1 2 M3 कुम्भस्य (for महा°) —T3 om l 12 —(l 12) G2 सूर्य (for यज्ञ) —(l 13) G1 यक्ष Co as above (for प्रति) —For l 14 cf 5 5 24ᶜᵈ —(l 14) T G हरियूथप (for °पुंगव) M3 हनूमान्मारुतात्मज (for the post half) —l 15 = 5 5 25ᵃᵇ —For l 16–18 cf 5 5 25ᶜ–26 —(l 16) G1 M1 2 वेश्म G3 ऋद्धि (for गृहेषु) D5 [अ]भिरूपाम् (for [ऋ]द्धिमताम्) D5 सहसा कपि, D7 8 कपिकुञ्जर T2 G1 2 M1 2 हरियूथप, Cm as above (for स महाकपि) —T1 damaged for l 17–18 —(l 17) G1 3 तेषां (for सर्वेषां) G1 2 M1 भवनानि समन्तत (for the post half) —(l 18) M1 राक्षसेन्द्र (for रावणस्य) —(l 20) D1 4 M1 तस्य (for तत) D5 भूषिते (for °शोभिते) —(l 21) M1 परमम् (for उत्सृज्य) M1 हेतु वेश्मस्थ (for the post half) —(l 22) D1 ननाद (for ननाद) D5 G1 हरयो (for हनुमान्) D4 महाध्वनी (for °जलदो)

12

(l 1) D5 [अ]भ्यर्थितो (for °र्थितो) Ñ2 V B1-3 D5 11 तु समर्पितो वह्निर् B3 2 °समाविष्ट) D1 11 तु समर्पितो (D3 °र्पिते)तो वह्नि T3 तु समर्पितो वह्निर् (for the prior half) —(l 2) D1 4 परिक्षिप्तैर् (for °क्षेपैर्) Ñ1 V1 B1 2 D11 मारुतात्मज D5 मारुतेरित (for मारुतान्वित) —(l 3) V2 भेरी (for तेन) Ñ1 D5 सर्वे च (for शब्देन) Ś1 D11 सहसा V1 विस्मृता B4 D11 सकला (for त्रिजटा) Ñ1 B4 D1 वह्निना (for वाहिना) —(l 4) Ś1 D10 तत्रो (for तता) Ñ1 V B D1 8 राक्षसास्ते (for the post half) —Ñ2 V B D5 om l 5–6 —(l 5) Ñ1 D5 11 T3 न (for ऐ) D1 5 संमर्दै (for समुद्दीप्तैश्च) D11 अंगुले (for शूलाग्रै) D1 1 ■ T3 प्रासै (for प्रासै) D1 4 11 च तोमरै (for परश्वधै) —(l 6) D1 4 समभ्याय D5 अभिमन्त्र, D5 11 T3 अभिमन्त्र (for आवर्जुर्) —(l 7) D1 4 6 [आ]तुरा (for [अ]न्विता) —Ñ1 D5 11 T3 om l 8–14 —(l 8) cf 5 40 27ᶜᵈ V2 B4 नानायुध (for °मान) D5 ब्रवेश D5 नरेद्र (for वानरे) —(l 9) cf 5 41 12ᶜᵈ Ś1 D10 transp आवर्त and

परिक्षिप्य हनूमन्तं स बभौ रक्षसां गणः ।
ततो धाराहतः क्रुद्धो हेमरूप्यसमावृतम् ।
प्रासादस्य समुद्धृत्य स्तम्भं हेमविभूषितम् ।
भ्रामयित्वा शतगुणं नाम विश्राव्य चात्मनः ।
जघान राक्षसांस्तेषां तानलमेनेन्द्र इवासुरान् ।
निहत्य च वरांस्तत्र दिव्यो वोत्पपात ह ।
वालाग्निश्च सहसा सत्वरं गृहवृहम् ।
एवमादीपयामास वायुपुत्रः प्रतापवान् ।
स दग्ध्वा सर्वतो लङ्कां मृत्युरुपमादिव ।
भवं पवनसहस्रो ते गृह महद्भिः ।
वीरेषु नगरेषु हर्म्येषु शिखरेषु च ।
निष्पातास्तु पश्यन्ति राक्षसाः पुरगोपुरम् ।
मारुतो हनुमांश्च सचरन् पुरान्तरम् ।
हुताशन इवाकाशे ज्वालामालपरिष्कृतः ।
वनं पुरीमात्मानु रावणस्य महाकपिः ।
निष्पातयिमहितो मूर्तिमानिव पावकः ।

दीव्य —(l 10) cf 5 41 12[cd] D3 परिक्षिप्य (for °क्षिप्य) N2 V B D3 हरिश्रे D5 हरीश्वः (for हनूमन्त) Ś1 हरी (for स बभौ) —After l 10 N2 V B D5 ins

द्वे प्रणीतानि शूलानि प्रासान्वसुरसमवान् ।
तान् प्रति प्रभूतान् (?) नि रुक्षा निशाचराः ।

[(l 1) B1 transp प्रणीतानि and शूलानि Ñ2 शुद्ध (hypm) D1 D5 रुक्ष (for शक्त) V3 घा°र्घा°न B4 प्राशप्र (for प्रासांश्च)]

—(l 11) cf 5 41 13 B1 श्रीमान् (for क्रुद्धो) Ñ2 D5 भीम रूप V1 B3 (marg also हेमरूप) ३ ४ D5 श्रीमत्य (for हेमरूप्य) N2 V1 B D5 समाश्रित (B1 °त) V2 समाश्रित D1 3 4 समाश्रित D5 -समाश्रित (for -समावृतम्) —For l 12–14 cf 5 40 935* —(l 12) Ñ2 V B1 3 D5 समुद्यम्य D1 समुद्धृत्य D5 समुद्धृत्य (for समुद्धृत्य) B1 प्रासादस्तम्भमुद्धृत्य (for the prior half) N2 V D3 4 D1 4 रुक्ष (for हेम) —(l 13) V2 सुगुण D1 10 गुणान (for शतगुण) —(l 14) D1 4 तत्रैव D5 रक्षो (for भेदान्) D1 चकार गदयात्र (for the post half) —After l 14 D1 ins

ताश्च (?) भीमवेगात्मयुद्धे सम्प्रधाविताः।

—B1 om l 15 Ś1 (l 15 only) N3 B4 D1 3 10 11 repeat l 15–18 while D1 4 repeat l 15 and 18 after l 5 of App 1 (No 14) —(l 15) Ś1 Ñ V B2 D3 10 (Ś1 Ñ2 D10 second time) राक्षसान्वीरान् (V2 °सान् वीरान्) Ñ1 (first time) रक्षसांश्च D5 (first time) हिंसकान् and (second time) रुक्षसांश्च D1 4 (both first time) राक्षसान् D1 4 11 (all second time) सर्वान् D3 (first time) स महावीरः and (second time) च महावीरे D3 11 (first time) T3 च स वीरान् (for च वरान्स्तत्र) D3 (first time) भानु (for ह) Ñ2 T2 च D1 10 (first time) स (for ह) Ñ1 (first time with hiatus) रुक्षसान्ददृशे वीर्य (for the post half) —(l 16) Ñ1 (second time) 2 V B D1 3 8 10 11 (B2 D3 8 10 11 both times) अथ D1 4 अपि D6 T2 स च (for वालि) N1 V1 B 1 3 D5 स हरिर् V2 (with hiatus) अन्यार B4 (first time) समादाय D3 (first time) सहसा D3 T2 ज्वालाग्नेय (for सहसागत) D1 4 सुगुप्तान् D3 (second time) वायुपुत्रो महान् D11 (first time) लङ्कारम्यां पुर (for the post half) —(l 17) B4 D1 3 10 11 (all second time) महान् D11 (first time) ज्वलितान् (for महाकपिः) D1 (second time) गृहाद्गृहं वायुपुत्रो दीपयामास वानर —(l 18) Ñ2 D1 4 10 (all second time) पितृ (for वायु°) V1 B1 3 D1 4 (D1 4 second time) [अ]रिन्दम D3 T3 [व]र्धन (for [अ]तापवान्) D11 (second time) स ह पुरुषाम्भोधी (for the prior half) B4 पुरमुखो (by transp) B4 (first time) बभौ D1 second time) बभौ T1 सहसा (for पुरम्) —(l 19) Ñ2 V1 B1 3 D5 सर्वतः V1 B2 D11 सर्वतः B4 स सर्वतः D3 सर्वतः D1 सर्वतः T2 सर्वतः (for सर्वतः) B4 परान्निव (for म°) —(l 20) B1 स्थानान्तु (hypm) (for वीरेषु) N2 V1 B1 3 D1 4 5 (V2 प्रासादेषु D1 रत्नेषु (for हर्म्येषु) —(l 21) Ñ2 V2 B1 3 D5 निर्गतास्तु V1 B3 निर्गतास्तु B4 D1 3 5 निष्पत्य स्म D1 निर्गत्य स्म D11 निष्पत्य स्म (for निष्पातास्तु) D6 T2 निर्गता (T2 °ता) स्म ददृशुः (for the prior half) N1 D1 4 11 ददृशुस्ततः (for पुरगोपुरम्) —D6 om l 22–25 —(l 22) V2 V1 B1 3 D1 11 स मारुतो V1 B4 मारुतो D1 मारुतात्मज (for स मारुतो) —(l 23) V1 कुत्रो (for [अ]काशे) V2 ज्वालामाल (for ज्वालामाल°) Ś1 Ñ2 V2 D1 10 परिवृत B4 -मालया (for -परिष्कृत) —D5 reads l 24–25 in marg —(l 24) T3 अन्तःपुर (for भवनं पुरं) D5 विमानेषु (for विमानेषु) D11 नगरीं पुरं (for पुरगोपुरं) —(l 25) B4 D1 विचरन् B4 दृष्ट्वा (for [अ]भिनिर्भयो) —After l 25 B4 ins

वनीयमानस्तु वानरैर्गर्जितैव च ।
विमानं बहिर्गतं भवनं नाविशत् ।
सुवर्णमयाश्च सर्वा महाः ।
प्रासादा च शोभन्ते दिवमुत्पतन्तीव ।
पुष्पमाला च दम्यति शाला च प्रासादाः ।
दहितानि वानितानि शालाश्च कनकमयाः ।
मणि मणि च सर्वाणि रत्नानि पुरे पुरे ।
निपतन्ति महाशिखराणि महा महती ।
सपत्र पुष्प नग महान्तः भवनं पुष्पम् ।
महीतलेऽभिमानं च नगरीं तदा ।
समत्ता महती लङ्कां ज्वलितानि ।
सर्वेषां सर्वतो दग्धिरे शम्भुरे ।

13

After 5 52 13 D3 T2.3 M1.2 ins D7.8 G M3 Ñ5 t (om l 1-2) ins after 1086* D5 ins l 1-12 after 1086* and l 13-44 after l 8 (first occurrence) of 1085* while T2 ins l 3-12 after 5 52 13 and l 13-44 after 5 52 14 (first occurrence)

यपि किंशुकसंकाशा: क्वचित्पद्मालसंनिभा।
क्वचित्कुङ्कुमसंकाशा: शिखा वह्नेश्चकाशिरे॥
हनूमता वेगवता वानरेण महात्मना।
लङ्कापुरं प्रदग्धं तद्रुद्रेण त्रिपुरं यथा॥
ततस्तु लङ्कापुरपर्वताग्र
समुत्थितो भीमपराक्रमोऽग्नि:।
प्रसार्य चूडावलयं प्रदीप्तो
हनूमता वेगवता विसृष्ट:॥
युगान्तकालानलतुल्यवेग:
समारुतोऽग्निर्ववृधे दिविस्पृक्।
विधूमरश्मिर्भवनेषु सक्तो
रक्ष:शरीराज्यसमर्पितार्चि:॥
आदित्यकोटीसदृश: सुतेजा
लङ्कां समस्तां परिवार्य तिष्ठन्।
शब्दैरनेकैरशनिप्ररूढै-
र्भिन्दन्निवाण्डं प्रबभौ महाग्नि:॥
तत्राम्बरादग्निरतिप्रवृद्धो
रूक्षप्रभ: किंशुकपुष्पचूड:।
निर्वाणधूमाकुलराजयश्च
नीलोत्पलाभा: प्रचकाशिरेऽभ्रा:॥
वज्री महेन्द्रस्त्रिदशेश्वरो वा
साक्षाद्यमो वा वरुणोऽनिलो वा।
रुद्रोऽग्निरर्को धनदश्च सोमो
न वानरोऽयं स्वयमेव काल:॥
किं ब्रह्मण: सर्वपितामहस्य
सर्वस्य धातुश्चतुराननस्य।
इहागतो वानररूपधारी
रक्षोपसंहारकर: प्रकोप:॥
किं वैष्णवं वा कपिरूपमेत्य
रक्षोविनाशाय परं सुतेज:।
अनन्तमव्यक्तमचिन्त्यमेकं
स्वमायया सांप्रतमागतं वा॥
इत्येवमूचुर्बहवो विशिष्टा
रक्षोगणास्तत्र समेत्य सर्वे।
सप्राणिसंघां सगृहां सवृक्षां
दग्धां पुरीं तां सहसा समीक्ष्य॥
ततस्तु लङ्का सहसा प्रदग्धा
सराक्षसा साश्वरथा सनागा।
सपक्षिसंघा समृगा सवृक्षा
रुरोद दीना तुमुलं सशब्दम्॥
हा तात हा पुत्रक कान्त मित्र
हा जीवितं भोगयुतं सुपुण्यम्।
रक्षोभिरेवं बहुधा ब्रुवद्भि:
शब्द: कृतो घोरतर: सुभीम:॥

14

After 5 52, Ś1 Ñ2 D1-3.10.11 ins, Ñ3 V1 D4.8 D6 ins after 5 53 while B1 ins after 5 53 16

ततस्तु तस्यां नाम नगर्यां सीतानुगाय द।
दृश्यमाना स्वयं लङ्का सध्रामात्यातिथीमिव।
प्रशम गतया वैदेही हनूमता प्रति प्रिये।

13

D7.8 M1.2 om l 1 —(l 2) G1.3 वसु(with hiatus) (for वसु) —(l 5) D7.8 (for तु) M3 °तोपुर (for °पुर) ✻ Cm g लङ्कापुरस्याग्र लङ्कापुरपर्वतशिखरे (Cg इति शाम्यनगरं कि° । लङ्कापुरं नगरस्य गृहे इति वदन्ति) । so also Ck t ✻ —(l 7) T1 damaged from प्रदीप्तो up to l 8 —(l 8) D7.8 [ज]वेग G2 प्र°, Cm g as above (for वि°) —(l 9) D7.8 रू (for वे°) —(l 10) D3 f वसूव, T2 M1 f विवृद्ध(M1 °द्ध) Cm g as above (for दिविस्पृक्) —(l 11) M3 सर्पि (for °रश्मि) T2.3 मदेषु (for भवनेषु) —After l 12 D3 T3 ins a long passage relegated to App I (No 12) —(l 13) T2 सु° (for °सदृ) D5 दृश्य (for सु°) —(l 14) M3 समस्तां (for समस्तां) —(l 15) D1 T2.3 G1 शब्दं, Cv as above (for शब्दै:) —T1 damaged for l 17-18 —(l 17) [ज्व]ल Ck h as above (for [स] प्रवृद्ध:) —(l 18) D3 G2 रूप D3 T3 M3 रूप (for रूक्ष) —(l 19) D5 [स] (for [अ]भ्र) G3 शरदभ्र (for नीरद) —(l 23) D7.8 रुद्रो (for रुद्रो) T2.3 पशो (for सर्वे) —(l 25) T1 damaged after सर्व up to l 26 —(l 26) D7.8 नैकस्य, D5 om (for धातु) —(l 31) D7.8 transp अनन्तम् and अचिन्त्यम् T2.3 G1 एव (T1 °म्) (for एक) —(l 32) T1 मायया (for °मा) ✻ Cv अत्र (उपैभी यदा शात्रो, Cg अत्र (l 29) वानरेण स्थाने । विष्णो निष्के ✻ —(l 33) T2 विशेषा Cm g h, t as above (for विशिष्टा) —(l 35) T1 damaged from सप्राणि up to सवृक्षां in l 36 D5 सदृशं (for सवृक्षां) —(l 40) T2.3 सुपुण्यं (for सुपुण्यं सशब्दम्) —(l 42) D7.8 जीवितं भोगयुतं (for जीवितं भोगयुतं) —T1 damaged for l 43-44 D5 reads l 44 in marg —After l 44, D3 T3 repeat 5 52 14 and then D5 alone ins 5 52 1085*.

14

Before l 1, Ś1 Ñ2 B1 D1-3.10.11 ins
सर्वैर्जनैस्तत्र हनूमति महत्पदे।
[D5 सर्वजने (for सर्वैर्जनै) and महत्पदे सहस्रा (for the post half)]

गत स प्रियदूतस्ते दिव्वा पाशमिव द्विप ।
स राक्षसमहस्राणि निहत्य हरियूथप ।
दावाग्निरिव कोपेन कपि पावकसन्निभ ।
प्रदह्य पुरीं लङ्का कृत्या काल इवान्तक ।
कपिकोपविमुक्तेन दीप्तेनैव हुताशिना ।
सा सर्वा दह्यते पुरी शिशिरेणेव पद्मिनी ।
प्रासादा पाण्डुराभासा ज्वलनेन समावृता ।
पर्वता इव दृश्यन्ते धातुनाभूषिताश्च ।
अग्निज्वालाप्रदीप्ताश्च प्रासादाश्च शुभाः ।
राजमार्गेषु दृश्यन्ते गुरुकाश्च सहस्रश ।
स्वर्णहंसकलापाश्च विपरीताश्च सर्वश ।
सकाननं इवाभान्ति पुष्पिता कमलाकरा ।
काश्चित् किंशुकवर्णाभा काश्चिच्छाल्मलिसन्निभा ।
रक्तोत्पलनिभाश्चान्या दृश्यन्ते पावकार्चिष ।
व्याघ्रदुर्दिनविमर्शान्निहत्य स हुताशन ।
कृतार्थमिव प्रासाद् लब्ध्वोऽभ्यवहरन्नपि ।
रत्नगर्भ पुर चैव सर्वतोऽन्यकाशिना ।
नाम नु दह्यते देशो यत्राग्नि स्व वसितं ।
सा वायुविक्षिप्तहुताशनार्चिषा
पुरी दृग्गोचरविशेषेण सर्वत ।
प्रभग्न लङ्का हुताशेन दीप्यता
हुताशनाशोपहता यथा गति ।
कपिप्रमुक्तेन भृशं तु वह्निना
प्रभग्न लङ्का सभयाति दह्यते ।
बलाद्विनिर्मुक्तमेन दीप्तता
महाप्रमुक्ता हि कृता निशाचरा ।
न सन्ति वेश्मानि न सन्ति राक्षसा
गृहाण्यशेषाणि न सन्ति साम्प्रतम् ।

—(l 1) Ś1 Ñ1 B4 D1–4 10 11 त्वतीं शोक(Ś1 D8 10 दुरा-)संज्ञां ध्रुवा आश्वसमागात् —Ñ1 B1 D5 6 11 om l 2 —(l. 2) B1 तव तथा (for तवार्थ प्रयातः) Ś1 D10 कौसल्ये (for कौसल्यादिभिः) and यथा (for इव) D7 यो युद्धेर्नाशितो यथा (for the post half) —(l. 4) Ś1 Ñ1 D1 3,4,10 11 सप्रति (for स प्रिय) Ś1 Ñ1 D6 10,11 राक्षस (for राक्षसम्) —B3 om l 5–19 —(l 5) D2 राक्षसान् (for स राक्षस) Ś1 Ñ1 V3 B3 4 D3 10 निहत्य (for निहत्य) —After l 5, Ñ2 V B2–3 (B3 after l 4) D6 read l 15–23, Ś1 (l 15 only) Ñ2 B1 D6 10 11 repeat l 15–18, while D2 4 repeat l 15 and [illegible] only of App I (No 12) —Ś1 om l 6–19, V3 om l 6. D6 repeats l 6–10 after l 15 —(l 6) Ñ1 B1 D1 10 हेतु D4 11 शीतमं (for कोपेन) —(l 7) Ñ1 D4 5 11 दग्ध्वा, B1 दग्धैवं, D1 4 10 दग्ध्वा च (for प्रदह्य) V3 D1 2 11 transp त्वां and पुरीं D1 4 काल इवान्तक, D5 कालमन्युः यदि, D10 दग्ध्वा दग्ध्वा (for काल इवान्तक) —(l 8) V2 B2 कपिना च, B1 D6 (both times) °गत (for दत्त°) [illegible] तर्जिता (for दत्त°) Ñ1 B3 D1–4 10 11 सैन्ये रोप(Ñ1 अथ, D1 4 11 कृता, D3 अथ)यन्त्र कुपिते (D3 °तै)हीनाधिपेन —(l 9) Ñ2 B1 D1–3 10 कृत्वा लङ्का (B1 °लङ्का, D10 °रक्ष)स पुरा D11 कृत्वा प्रयातं स्वयं (for the prior half) V3 B2 3 D5 [स]त (for [इ]त) D6 शिशिरे कलत्रश्च (for the post half) —(l 10) Ñ1 V1 B1 पाण्डुराभासा, V2 °राभास B3 पाण्डुराभास B1 D2 4 10 11 °पाण्डु(B1 °ण्ड)राभासा (for पाण्डुराभासा) —(l 11) B2 (marg also) पर्वता (for पर्वत) —(l 12) D11 प्रदीप्ताश्च (for प्रदीप्ताश्च) Ñ2 अग्निज्वालाप्रदीप्ताश्च D1 4 10 अग्नि ज्वालाप्रदीप्ताश्च, D2 अग्निज्वालाप्रदीप्ताश्च (for the prior half) Ñ1 B1 D2 3 गृह(D2 गुरु°)काश्च, D1 4 10 11 गृह(D1 4 °रत्न)द्वारा (for गुरुकाश्च) D2 द्वाराणि (for गुरुकाः) —(l 13) Ñ1 D2 राजमार्गे महत्सु (for the prior half) Ñ2 D6 गृहगृह, Ñ2 B2 D1–4 10 11 तथा हेमगृहाश्च (for the post half) —(l 14) B2 गृहाणि (for स्वर्ण°), Ñ2 B2 D1 2 6 सकाननं (for °सं) Ñ2 B1 D1–4 10 निकम्पा D11 विकम्पवत् (for विपरीताश्च) —(l 15) V2 विकसन्त (for सकाननं) —(l 16) Ñ1 V2 B1 D1–4 10 11 कमित्र (for काश्चित्) Ñ1 B2 D4 6 पुष्पाभा, V3 दधासा (for आभा) Ñ1 V2 B2 D1–4 10 11 कचित् (for काश्चित्) —(l 17) B2 नवा कांचित D10 निरया रागे (for निरागाश्च). Ñ2 D6 पावकाचिष —Ñ1 D1–4 10 om l 18–19 —(l 18) D6 विद्युत्, D11 °अग्र (for °इव) B1 कदापि मारुतोऽपि यथादिव दुरासद (sic) —(l 19) V1 [अ]तु-लस्तान्, B6 [अ]नि° (for [अ]व°) V2 नभस्तलमस्तकान्, [illegible] अभ्युत्सरस्तकान्, D6 अभ्युद्गम्य दहन् (for the post half) —(l 20) D1 अन्ते Ś1 D10 हि (for चैव) Ñ1 B1 D1 3 4 11 सर्वे (for सर्वत) Ś1 D10 दह्यते महाबलिना (for the post half) —(l 21) B1 सहसा (for वसि°) Ś1 Ñ1 D1–4 10 11 न्वावेश्य तु देशोऽत (Ñ1 कुत्र-देशोऽत) यत्र न(D1 4 यत्र) हुताशन(D6 हुताशना) —B1 om l 22–23 —(l. 22) Ś1 V2 D1–4 10,11 सवायुना प्रच-(for स वायुविक्षिप्त) —(l 23) Ś1 D1 4 सर्वत (for °त°) —(l 24) Ñ2 D1 4 12 प्रदीप्त V2 दग्धा (for प्रभग्न) B1 D3 11 सदा (for लङ्का) Ñ2 पतिता, B2 D2 4 दीपिता (for दीप्यता) —(l 25) V2 [इ]तविशेष D1 3,4 11 [इ]त दिशा(D2 °शो) (for [अ]पहता) B2 यथा (for यथा) —D2 om l 26–27 —(l 26) V2 B2 D2 प्रमुक्तेन, D10 °प्रेरित (for °मुक्तेन) Ś1 D11 न (sic), D2 4 च (for तु). Ñ2 D3 भृशेन (for भृशं तु) B2 पुरस्तात् (for वह्निना). —(l 27) D11 नगरं तु (for सभयाति) B1 वह्निना प्रदह्यते, D6 सहसा नगरी (for सभयाति दह्यते) —(l 28) Ś1 Ñ1 D10 बले, V2 बलि (for बला) V1 वह्निना D1 4 दीपिता (for दीप्तता) —D2 reads l 29 after l 33 —(l 29) D2 कुशेन (sic) (for महाप्र) —B1 om (hapl) l 30–35 D2 om l 30–31 —(l 30) Ś1 Ñ1 D1 3 4 11 12 सन्ति (for वेश्मानि) D2 चैव (for second

कृता हि लङ्का सगृहासनद्रुमा
हुताशनेनाग्निविधेन भस्मसात्।
ततस्तु लङ्का कुपिताग्निदीपिता
समीक्ष्य सर्वे व्यथिता निशाचरा।
मुहुर्मुहुर्वानरपुंगवो भृशं
ननाद नादं स च हर्षितो हरिः।
पुरी प्रदग्धा तु हुताशनार्चिषा
सरावणा भाति सर्वतो दिशम्।
तवार्थसिद्धिं प्रवदामि राघवो
विनाशमेतद्धि वदन्ति पण्डिताः।

इत्यात्मबुद्धिं प्रवदन्ति सर्वत
कपिप्रवीरस्य निशम्य विक्रमम्।
पुरीमिमां रावणबाहुपालितां
विनश्यमाना प्रसमीक्ष्य सर्वत।
ततस्तु धैर्येण निशम्य मैथिली
विक्रम्य रोषाग्निमपा वदैरिव।
इत्थं हि सा तन्मधुरं यथा तदा
निशम्य तस्या ववृधे ननाद च।

Colophon

सर्वतो] —(l 31) Ś1 Ñ2 V2 D10 सर्वाणि (for [अ]भ्यवानि) Ś1 Ñ1 D3 3 4 10 11 जानकि (for साम्प्रतम्) —(l 32) Ś1 D10 भवद्रुमा Ñ1 D1 4 महाद्रुमा Ñ2 D2 5 सहद्रुमा V2 गणद्रुमा (sic), D8 महद्रिम (sic) D12 महार्चिषा (for [आ]सनद्रुमा) —D8 om l 34-35 —(l 34) B4 [s]पि (for तु) Ñ2 V2 B4 ज्वलिताग्नि V3 ज्वलदग्नि, B1 कपिनाग्नि°, D11 ज्वलदग्नि° (for कुपिताग्नि) Ś1 D10 °विवृता Ñ2 B4 विवृता, D5 विवृता D12 विज्वला (for दीपिता) B3 कपिना प्रदीपिता, D1 4 कुपितानिलेन हता (D2 हता) (for कुपिताग्निदीपिता) —(l 35) Ś1 Ñ1 B4 D4 10 कुपिता, D11 कुपिता (for व्यथिता) D1 4 समीक्ष्य सर्वां कपिना गवाक्षो —Ñ1 D1 4 om l 36-37 —(l 36) Ś1 B1 सर्वनाद (for भृशम्) —(l 37) Ś1 B4 D4 10 नादं तदा D8 ननाद नादं (for ननाद नादं) Ś1 B4 D10 transp स and च —(l 38) B4 D8 च (for तु) Ś1 D3 4 10 11 पुरी प्रदग्धा (D3 4 11 °दीप्ता) ज्वलनेन भासता, Ñ2 B4 D8 पुरी प्रदग्धा च हुताशनार्चिषा D1 4 पुरी प्रदग्धा (B1 °ग्धा) हुताशनार्चिषा —(l 39) Ś1 Ñ1 B2 3 D3 4 10 सरावणा, B4 सरावणी (for सरावणा) Ś1 D1-3 10 भासिता —(l 40) Ñ2 [अ]पि (for [अ]र्थं) Ñ1 D8 सिद्धि (for सिद्धिं) Ś1 V2 B4 D1 4 10 11 प्रवदति, D8 हि वदति (for प्रवदामि) Ś1 V2 B4 D1 3 4 10 11 सैवसा, Ñ1 D8 [अ]° वत, B1 3 वदसो B4 वद्रिन्ने (for सर्वतो) —D3 3 4 11 om l 41-42 —(l 41) Ś1 D10 कथा Ñ1 D8 मद (for इत्य) Ñ1 D3 D3 प्रवदति (for हि वदन्ति) V2 कपिप्रवीरेण निशम्य भाषिता (V2 भीषणा) —(l 42) Ñ1 V2 इ (V2 इ)त्यात्मबुद्धिं, V2 कृतार्थबुद्धिं (for इत्यात्मबुद्धिं) —(l 43) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 °मतीत्य (for प्रवीरस्य) Ś1 Ñ1 D3 3 10 11 निशम्य धर्षितां D1 4 निशम्यधर्षिता (for निशम्य विक्रमम्) —(l 44) D8 राक्षस (for रावण) —(l 45) B3 रक्षो विनाश D8 कपद्य° (for विनश्यमाना) Ś1 D10 च वदति D8 च समीक्ष्य Ś1 D10 पश्यत (for सर्वत) D1 4 विलक्ष्य चापि वदति पण्डिता, D11 तत चापि नष्टां प्रवदन्ति सर्वत —(l 46) D8 च (for तु) Ś1 B4 D3 4 10 11 विकाम, Ñ2 भाषि (for निशम्य) —(l 47) Ś1 Ñ2 V2 B1 D1-4 10 11 प्रशान्य (for विक्रम्य) Ś1 क्रोध, Ñ1 V1 B1 D1-4 10 11 शोक (for रोष) —(l 48) V2 स्वर (for मधुर) Ś1 Ñ1 D1-4 10 11 गता प्रसाद मधुराक्षर यथो —(l 49) B1 (m also) हृदये, B4 (m also) हृदय (for ववृधे) Ś1 Ñ2 D3 4 10 ननाद (for ननाद च) D8 च जगाम हर्ष (for ववृधे ननाद च)

Colophon —*Sarga name* Ś1 Ñ V B D1 3 4 6 10 दग्धाध्याय D8 11 लङ्कादाहे दग्धाध्याय —*Sarga no* (figures words or both) Ñ1 B2 D1 3 4 10 11 om Ś1 Ñ1 V2 D8 54 V2 43 D1 3 52, D1 50, D1 57

CRITICAL NOTES

AND

CORRIGENDA ET ADDENDA

I

1) चारण—वेदपाठिविशेष (Ct), स्तुतिपाठकैः देवगायकाः (Cg). They are called Ṛṣis, cf 53 24 and 27 चरणाश्रितैः पृथि In the sky. Locative used for Instrumental Cf Cg for different metaphorical interpretations of the stanza.

4-5) Syntax requires भवत् (= कुर्वत्) to be understood. Cf. comm in Crit. App.

14) रीढी—घोर प्रकाराः (Ct), रेखा (Cg).

15^{a}) V.l दृश्य probably due to failure to see that पीड्यमानेन is in apposition to शिखरेण

24) परिहार्य A wristlet. However, see Crit App. खस्थिता —because they were standing high up in the sky and were beyond danger

27) महावेगात्—Adv. Variants attempt to avoid महावेग being mistaken as an epithet of स्वरूप्

33) A peculiar use of आ+सिच् with वीर्यं etc 'attained his vigour etc. to the full'.

43-44) Note the aptness of the similes.

56^{d}) S MSS divided on the reading पुरुष It has, however, the unanimous support of such N codices as read the st.

68^{c}) Put a wavy line under कृत्यः

^{d}) The variant इव regularises the grammatical construction

72^{c}) V.l वार्तं of N MSS avoids the queer looking euphonically lengthened form वात्

84-88^{d}) Ck states that these four and a half st. are interpolated by an astute scribe, Ct notices Ck's view with apparent approval. As far as MS evidence is concerned, only D₁ and Ms omit these st All other MSS of both the recensions have them. Besides, the presence of च in 88^{c} presupposes one or more conjoints, if the conjunctive particle is to have any significance This would support the acceptance of 88^{ab} in the text at the very least.

88^{d}) Delete the wavy line under अनुग्रहम्

89^{b}) स्वरूपस्य —Objective Genitive. Or इव to be understood as comm suggest

108^{a}) Variants seek to avoid the redundant इन् termination affixed to a form that could be a regular Bahuvrihi compound

146-49) Despite the emphatic view of comm that these verses are later additions, the fact is that they are fully supported by MS evidence and therefore merit retention in the text Note the biting sarcasm of Ck in Crit App of st 145 The context would appear to warrant this detailed description of the competition between Hanumat and Surasa because the latter was commissioned by the gods to act as an obstacle to Hanumat and thus test his prowess However see Introduction for the Surasa episode as a whole

150^{c}) सुरसा-व्यादित would be a normal construction but it would result in Duranvaya More probably, it is an instance of the Instrumental case used for the Genitive, meaning 'the gaping horrid mouth of Surasa etc' Cf. the parallel case of सैन्यम in 23 9^{d}

171) This is a reference to 4 40 26 where the name of the female demon is given as अङ्गारा and not सिंहिका Rm IV 560 characterizes सिंहिका as छायाग्राही It should be noted that in 4 40 24-25, Sugriva does not mention Lanka by name but refers to the region as a द्वीप where Ravana resides Again अङ्गारा i e सिंहिका is mentioned after Lanka—further down southwards Here the female demon is referred to while Hanumat is on his way southwards—to Lanka

85* and 86*) The first two lines of these two star passages show a significant agreement between NE version and S recension as against NW and W versions.

Read line 3 of 86* हन्यते ह्यनया सा स्वरूपमिति। before st. 178 in the text In st 178^{ab} there is an abrupt reference to Simhika having dropped down as a result of the assault by Hanumat Thus

नाम् as 'pleasant of speech' and the second as 'having pleasant names

15^c) प्रसन्नेन्दुमुखा—a case of double Sandhi of प्रसन्ना इन्दुमुखा *metri causa*

21^d) V 1 प्रसेदिरे adopted unanimously by N MSS is inferior reading and only confirms the original प्रसेदुः against °नाम् found in some S MSS

5

13^c) The S recension has the reading महार्ह° while all N MSS except V$_3$ D$_2$ ... which read °मार्ह°, have महाजन° Now, the star passage 184* is supported by the entire S recension but it had to be dropped from the text as it had no support from N recension The prior half of 184* reads महाजनसमाकीर्णम्, the posterior half containing a simile महार्ह° has therefore the support of both the recensions although in slightly different locations On the other hand रत्न is mentioned in 13^a and it would seem improbable that it should be mentioned again in ^{c} Lastly, the text of 184* and the order of stanzas read in G$_1$ would lend strong support in favour of °जन° It therefore appeared safe and legitimate to accept महाजन° in the text

32^c) वाहिनी—सेना (Cg t) More probably 'Carries', 'Carriages' referring to the शिबिका in the following st In any case Comm are constrained to connect ^{cd} with शिबिका in st 33

6

4^c) Lanka was known to have been built by Visvakarman and not Maya Cf 7 3 26 and 7 5 20 ff (B ed) See Crit App for the efforts of Comm to reconcile स्वेन साक्षात् etc with this fact

5^c) Possibly there was originally a hiatus between गुप्तेन and अर्थान् which both the recensions have tried to remove in their own ways

9^d) No MS attempts to make this pada rhyme with the other three ending in ^{a}.

10^d, ^{e}) Cf Crit App for attempts to assure the end rhyme

14^d) पक्षिणि—पक्षपङ्क्तिः (Ct) So also Cg s The feminine form is more in vogue than the neuter

16) The st stands incomplete in sense N provides a finite verb through substitute readings. D$_5$ T$_2$ a M$_3$ a read ददृशे in place of °तान् in ^{d} some Comm. follow suit while others (Ct) remark ददर्श इत्यनुषङ्गः शेष t

16^d) ...—The variants ... and ... are meaningless Cf ...

7

1^{cd}) The ... line should be transferred from ^{b} to ... in ^{e}

^{e}) The variant ... accepted and interpreted as an ... form for ..., by C... would be in conformity with epic usage and would supply a finite verb to the st It has, however, very little MS support

21^d) ...—... (Cg t)

31^e) ...— stopped The root ... with ... generally has the sense of dying therefore some N MSS have attempted to replace it with the more familiar ... has been however used many times in this Kanda in the sense of 'desisting' Cf 8 8^e, 9^e etc

35^c) A possible original hiatus ?

43^d) Cf Ct ... ...

45^e) N MSS try to avoid the tautology of ... and ...

64^d) The augmentless Imperfect form ... appears to have been responsible for the variants The meaning is The golden lamps could observe the lovely ladies with steadfast eyes as it were, because Ravana was fast asleep!

68) Comm have found this st especially the last pada difficult to interpret Cg has a long inventory of alternate explanations The meaning appears to be Hanumat thought that if Sita were like those other wives of Ravana who, as stated in st 66 and 67, were not brought by him by force and were devoted to him, it would be good (सुन्दरम्) indeed for Ravana who in that case would be a person of a good faith or intentions (शुद्धि) In the following st, however, Hanumat is convinced that Sita was a virtuous lady and that Ravana, though ... ..., had committed an ignoble act in abducting her

8

276*) A characteristically southern insertion!

9

13) ...—Cg gives three meanings (1) ..., (ii) ..., (iii) ... (...)

18-19) These two stanzas present a syntactical difficulty, especially in st. 19, which in its case is solved in some N MSS. by reading it after st. 21 or 300*. N MSS. steer clear of the option between [illegible] and [illegible] by adopting variants which are inferior. [illegible] adopted by some S MSS. and supported by some Comm. is manifestly an attempt to solve the difficulty straightaway. [illegible] which is accepted by V2 D1-3.5 T1 G1.3 M1 and Ct is likely to be the original reading. Syntactically, Ct's suggestion '[illegible]' would perhaps offer the most acceptable solution.

28[b]) [illegible]—[illegible] (Cm.g.t).

38[d]) All N MSS. avoid the reading [illegible], probably, on account of its having another-unpleasant-meaning e.g., 'a widow'.

10

St. 1–5 all in the [illegible] metre of the Jagatī class (except 3[d]) really break the continuity of the narrative. In the last st. of Sarga 9 it was stated that Hanumat proceeded to think over the situation and st. 6 of this Sarga would be a very appropriate continuation. St. 1 at any rate is an unnecessary restatement of the situation. However, the st. have full MS. support.

20[d]) [illegible] (Ct). [illegible] is generally used in the sense of a daughter. Its unusual sense here has given rise to different variants.

23[c]) [illegible] and other variants due to the desire to avoid the repetition of the word [illegible] which already occurs in [d].

11

1[c]) Put a wavy line under [illegible] in [illegible]

5) See 4.57.21-22 and 25[cd].

7[c]) It is surprising that not a single MS. has tried to correct the irregular Genitive of [illegible] to the Ablative [illegible].

19[d]) Obviously, a finite verb and not a present participle is required here. The variant [illegible] of D1 T2.3 M2.3 (supported by B1 in its insertion passage 33[c]) is far outweighed in MS. support by the reading accepted in the text.

21[c]) For the construction [illegible], cf. [illegible] in st. 36 below.

35[d]) [illegible] 'will practise', 'will execute'.

50[d]) Cf. Cg: [illegible] I '[illegible]' [illegible] I

53) The reference is to 4.61.12 and 62.6 ff.

56-67) These st. are omitted in B1-4. N2 reads them all except 56 and 60–64; V1 reads all except 57–58[b]. D4 reads all except 56, 60–64. V1 is illegible. What is important to note is that st. 59 and 65-67 in which Hanumat reveres various gods along with Rāma, Lakṣmaṇa and Sītā are present in Ś1 V2 D6. NE version is thus divided in regard to this passage. Now see Bulcke, JOI Vol. V, no. 1 (1955) p. 80, no. 101.

12

1[cd]) Ct: [illegible] I

13[cd]) A striking simile: 'Like gamblers who have lost and pledged their clothes and ornaments'. [illegible] used in a technical sense.

29-31) These st. contain very imaginative similes based on the changing moods of a 'lassie'.

40) Ct's[a]: [illegible] I Cg connects [illegible] with [illegible] in st. 51. It is to be noted that no MS. except those of NE version felt the need to complete the sentence with a finite verb or its equivalent. Is the Gerund [illegible] to be understood as [illegible] used predicatively? Cf. [illegible] in 25.10.

42[c]) Note the word [illegible] applied to Rāvaṇa as against [illegible] as he is called more than once.

13

7-8) The words in the Instrumental are to be connected with [illegible] (understood) as suggested by Ct or to be understood in the sense of [illegible] as taken by Cg. Perhaps, the Instrumental case is used here in place of the Genitive which may well accord with [illegible] in 8[c]. Cf. [illegible] in 1.150[c].

11[c]) [illegible]—[illegible] (Ct).

13[c]) The variant [illegible] attempts to cover up the absence of [illegible] in the text.

15[c]) [illegible] can mean a place of worship in general. Cg t. are agreed, however, in interpreting it as a Buddhist temple. Cf. Ct: [illegible] I

34[c]) The variant [illegible] adopted by D7 T2.3 would be easy to interpret and would be in line with [illegible]

(and classical) convention ■ describing the features of a beautiful woman Cf 33 77 below. The variants in N MSS clearly indicate that they had before them the difficult reading वक्र and not the simpler वक्र which they would have had little reason to change. Indeed, the expression is clumsy. There is no need for the word वक्षि either.

46*) Note the unanimity of N MSS. in wrongly describing Sitā as स्तनीवस्त्रमा

39–52) Bulcke, JOI Vol V No 1 (1955), p 81 no. 114, remarks that "R (= Vulgate) 15 41–54 and R 17 26–32 has nothing corresponding to it in B (= Gorresio) 18 and 17." This is obviously due to oversight as most of these st are found in G ed in Sarga 19 (st 12 ff)

15

22b) NW and W MSS offer simpler variants because of the doubtful propriety of the reading बलात् which is supported by all S MSS except M1 which agrees in substance with N MSS 453* indicates that Ñ1 was aware of the reading बलात् Also cf Rm 5 182

24c) If the simile is to have any significance in the context, the variant पुष्पितामिव which has very strong MS support cannot be accepted In her present miserable plight, Sitā could hardly be compared with a creeper in blossom This reading would not be in consonance with the simile in d सपत्रामिव वेल्लिताम्. It appears that Sita's natural loveliness unaided by any decoration is what the poet has in mind Cf st 30b below This idea can be expressed with propriety by comparing Sita with a creeper with its delicate loveliness unaccompanied by the flaunting of blossoms Cf. अनुपुष्पलतामाकृतमासमकल्पतात् वपुषा सदृशीमपत्रमनोहरीमं।

29c) A rather rare case of disagreement of gender between the Upamana and the Upameya

16

469*) The passage shows how S rec, too, has an inflated text

21c) उपसकारात्—A contraction of उपसकारात्, metri causa? St 23 would show that Ravana entered the garden after Hanumat got ready ■ observe him closely

17

1d) Could the original reading be with a hiatus?

2d) An epic simile Cf 23 8b, 3 2 14cd.

8c) धूमजालम्-संग्रहमानान् (Cg), 'Being obscured' The word धूमेन is used in the place of मेघ

12c) Read तमोवरणम् in place of नरो°.

14c) उद्धृत—Used in the etymological sense, 'drawn out', 'plucked'

20) The st means 'Sitā had folded her hands and hence appeared as if she was passionately (याचे) begging the favourite deity for the defeat of Rāvaṇa at the hands of Rāma. रघुदयस्य—Subjective Gen

18

5) Cf Manu III 33 which defines the Rākṣasa form of marriage

7c) प्रणय—Compare the word प्रणय meaning 'love' Etymologically used—'Lead forth', i.e., offer thyself

13a) उत्तर—See the Notes on 7 31c.

21c) स्व(मां) looks strange as an expression but has good MS support. 'Accept me' Cf. 20 38c.

21c) पश्यामि—'Let me see', वर्तमानसमीपे वा। Cf. Ct अभिषेकेन युक्त ते स्व पश्यामि ममैवमाशंसा।

27cd) Cf Cg· दिव्यस्त्रविपु कौसल्यसिद्धुसुधानामिवेति वैशमुदूज्जा। अत कौसिद्धयैवा गार्धं रफले।

35c) काननानि विहर—Acc used instead of Loc.

19

3cd) Alone among NE MSS, B1 refers to the holding of a blade of grass or straw, although the custom is not unknown to NE MSS. Cf R. 3 54 1. Ru has the same expression in 265 17c, Rm 5 227d reads त्रिण कुरुमाले. For the custom of speaking to a low or unworthy person with a blade of grass held in between, Cf. Dūtavākya st. 36

9cd) निवासनिवासा—to be construed with b, then construe cd as follows· निवृत्ता यस्य वर उदर। (referring to the next st.).

10) Cf Kauṭilya Arthaśāstra VI. 1 16–17.

14c) N MSS transpose उच्छ्र and लङ्घ, thereby creating a hiatus between c and d. Could this N reading be the original, for this very reason?

S recension however supports the text unanimously

14^{cd}) राघवेण अनन्या—Idiomatic use [illegible] the Instrumental N MSS attempt to regularize the case with राघवस्य in the Gen अनन्या then probably meaning faithful or devoted only

502*) W version agreeing with S recension

26^{c}) Note the meaning of the word गोचरम्

28) युगग्रहणम्—Engaging a pair The meaning of the st appears to be In the case of a fight with those two your engaging the pair would be quite doubtful (impossible) just [illegible] in the engagement with the two arms of Indra the grip of the one arm of Vrtra was doubtful Cf Ct शक्रस्यैकबाहुना बहुबाहुमिन्द्रम सैकबाहुना युद्ध इव यथा संदिग्धं भवति तद्वत् ।

20

2) The Comm interpret वश्य as प्रिय or ग्रह and therefore encounter difficulty in explanation The meaning is The more conciliatory a man is the more he has to yield to women the more he speaks sweetly the more is he rebuffed

3^{cd}) There is no need to read अपूर्वो as comm suggest even though they have the support of अर्गलितम् of N MSS अप्रमत्त is a key word Again Ravana would hardly accept even by implication that his love for Sita was against the rules —An expert driver would restrain his speeding horses even on a smooth road for the sake of safety

11^{b}) The variant वैवेश्ये found in some S MSS arose probably from a desire to avoid the violation of the rule द्वंद्वश्च प्राणितूर्यसेनाङ्गानाम् । Pan [illegible] 4 2 which requires a neut sing ending in a compound consisting of words denoting the limbs of the body of a living being

17^{d}) V 1 याहि is a simpler reading न याहि etc. means you have not yet gone etc

20^{d}) There is little to choose between reading मत्स्वैरेतैरस्य as one word or separately as मत्स्वैरेतैरस्य

22^{b}) Read °शास्त्र for °शास्त्र

23^{b}) भर्तेह—A non causal form with a causal sense

35^{b}) Ravana would wish the female demons to bring Sita round (आवर्तेन) rather than appease (सान्त्वयत्) her—even with a flourish of the big stick !

21

16^{b}) सीतो रक्ष etc —Gen used instead of Abl.

17^{c}) Among S MSS D5 1 G M read मुञ्च D4 1 सृजन्तु and T1 3 मत्त The variants appear to have arisen from doubts regarding the propriety of connecting मुञ्चतु with शैला पाषाणम् although it could be properly used with जलम् in ^{d} Cf 1 13 but also Cf 1 14 where √ मुच is used to describe the mountain throwing up—releasing—boulders. However this distinction is not always observed for in 4 66 39 we find the expression मुञ्चेव उच्छ्रितं सौधम् Once the doubt was raised the variant सृजतु was only natural The word सृजतु however made the pada metrically abnormal with its third Vipula (Cf Hopkins GE p 221 f) which was regularized by the variant सृज —without real sing however that √मुच was altogether out of place here

22

19^{c} is to be read in parenthesis as the adjectives in ^{ab} qualify रावणम् in ^{d}

20^{d}) [illegible] MSS except M3 read वैदेही Nom sing while all N MSS except D2 11 read वैदेहि voc. sing The Nom sing cannot be construed grammatically and would be unnatural as a third personal reference to Sita in the course of a speech addressed to her The two adjectives in ^{ab} will have to be construed with त्वमसि understood Note how D2 has dealt with this part of the problem It appears that the long ई (Nom sing ending) is a scribal error perpetuated in S MSS

41^{d}) नृत्याम निकुम्भिलाम्—An idiomatic expression meaning Let us dance in front of the deity निकुम्भिला and propitiate her thereby [illegible] निकुम्भिला नाम लङ्काया पश्चिमभागवर्तिनी भद्रकाली ।

23

1^{ab}) Gen absolute constr

9^{b}) सीतया (Instr) [illegible] incongruous with the adjectives दैन्यस्य and रुदत्या in the Gen case That the unusual form of the Instr used in place of the Gen was known to both the recensions is indicated by the fact that S MSS record no variant at all while N MSS although divided among themselves are trying to avoid the glaring solecism NE version substituting सीताया and NW and W versions reading 579* in place of ^{ab} Comm assert षष्ठ्यर्थे तृतीया । Cf Crit App Now, it is noteworthy

that not a single S MS. attempts to rectify this irregular form. The original Gen. form सीतास was obviously metrically unsuitable in this place Phonetically, सीतास *could* be pronounced with the contraction into सीतया(स्त्रा), which later on was reduced to the correct Instr. form by dropping the final *visarga* of the Gen. case. The Instr. case would thus appear as the result of the erosion of an original Gen. form.

Another possible explanation may be in taking the clue from the NW and W substitute passage 579* which, at one stroke, eliminates the irregular Parasm. form वेपन्ता and the incongruous Instr. case in सीतया. It uses the adjective भाविना. If, following this clue, the reading वेपन्ता भाविना सता is hypothetically accepted as the original, the transformation of वेपन्ता भाविना into वेपन्ता सीतया would have to go through unusual mutations. In this connection, attention may be drawn to Rn. 265.23 सखा इयता मामिन्या दीर्घा वेणी सुमध्यमा । वहते रामिना शिखा शाली मालेव मूर्धनि ॥

For a parallel case, see the use of मूर्ध्ना in 1 150. The case cited by Dr. Vaidya in the Critical Notes on 2 2 4 does not really require the Instr. पूर्वे to be understood as standing for the Gen पूर्वेषाम् because पूर्वे is to be connected with मामकेषु

24

3^c) दशरथस्यामयस्य—Gen. abs constr. Cf. Crit. App. for attempts to simplify the rather difficult reading अमयस्य

13^d) अभिमृषे—In the sense of अभ्यवपत्ते (helps). However, Cf. 26.3 for a contrary meaning.

18^b) Cf: सर्वेषिवर्तिनश वायु॰ ।

23) The stanza presents syntactical difficulties which are only aggravated by the MS. evidence in regard to the words भूयो in ^a and रामम् in ^c. Let us discuss the reading भूय first: The variant भूयात् supported by T1.3 G1 1 is a *lectio simplicior* and would preclude the rise of different variants in N MSS. Of course, the subject of भूयात् will have to be रामः understood. Again, the Pot. or Fut. forms of verbs are generally used in such situations; the Benedictive hardly, if at all For instance, M1 reads भविष्यति. On the other hand, the reading भूय is supported by T2 G2 M1.2. This reading, however, does not complete the sentence which overflows into the next line ^d.

Now, in ^c the reading रामम् is objective Genitive and is the object of अविग्न. That is what the *only other significant variant* रामस्य indicates A further difficulty now is the absence of an objective-complement in the sentence रामः रामं कुर्वन् । The difficulty is sought to be solved by S1 Ñ2 D11 it by substituting वियरामम् for अविग्न रामम् and by Ñ2 D6 by reading नगम् in place of रामम्

The combination of two different ideas with a simile thrown in between has resulted in condensation which is confusing. With the readings adopted in the text, I would interpret the stanza as follows यथामेव स्त्री (दुःखाभि) तथा मन्दभाग रामः रामम् (= रामस्य) अविग्न विरामायता राक्षसीर्यो मूर्ते पूर्ते स्यूः भूय (स्त्रीयु to be *supplied*) कुर्वन् न रामम् । Cf. 24 29 below. —Lastly in 34 33^f, the variant मलहरिष्यत्रामम् of Ñ1 V1 B1 as well as V2 would support the interpretation of अविग्न रामम् proposed here.

25^cd) Read रिपयन् for रिपवेद्.

दुष्टवहान—Wicked, perverse, behaviour. Masc. in place of Neut. Gender.

40^d) Note the epithet परमहत्व applied to Rāma in both the recensions.

41^a) The variant बहुतरा is more archaic but has weak MS support. It is not unlikely that it came into existence out of a desire to balance with हृतवाने in ^c.

43^b) Read बहुतरम् in place of बहुतरम् The adj. has to be in agreement with राजास् in the Abl. सिंहेना in the proximity appears to have attracted the Instr. case of the word whose adjectival nature was overlooked.

44^a) स्वल्पती— used predicatively.

25

3^a) Read अत्र in place of इत्र

10) The sentence is to be completed by supplying इत्र from the following st. (which has इत्र) with which it is syntactically connected. That the two sts. are to be read together is clear from the conjunctive च in 11 ^a The constr. would be: निर्विष्ठ आत्मानं (= आत्मिन) राम इत्र वैदेहनसविना सीता च इत्र । —The Gerund शास्त्राय is used as an equivalent of आतिन . For a parallel case, see 12.40^c.

This elliptical construction is responsible for the insertion of 17^cd (पुरुषत्वात्मवतो यदनेन सनातन:)

after st. 10 in all S MSS. in an attempt to complete the sense of the sentence Apart from the lack of support in the N recension, there are other reasons for excluding this hemistich from the text here समागता would ordinarily mean अन्वित (accompanied) and not सह आगता. In that case, the sentence would still remain incomplete. That is why NW and W MSS as well as S MSS read सहागता in 17^{cd} which is read in its proper place by both the recensions. Secondly, as the description relates a dream-sequence, the statement should refer to Rāma being 'seen' as, indeed, Sītā is 'seen' or Rāghava is 'seen' in st. 12 Thirdly there are three spectacles in the dream in regard to Rāma, Sītā and Lakṣmaṇa: (i) शिखिरस्थे श्वेते, (ii) चतुर्दन्तगज and (iii) रथ The शिबिका scene describes Sītā, who was on the white Mountain, joining Rāma in the palanquin. The absence of a reference to Lakṣmaṇa here must have prompted the reciters or the scribes to rectify the deficiency —which they did by repeating 17^{cd} after st. 10. The simile in st. 11 would indicate that Rāma was alone in the palanquin when Sītā joined (संगता) him.

It is curious that Rm which generally follows the NW version reads a reference to Lakṣmaṇa here, although it is absent in NW MSS Cf लक्ष्मण तथा दिव्य तुरगवाहन युत ।—Rm. 5 285 ^{cd}. This reference is suspect because of आरूढ (sing.) in 285^{c} which would be quite natural if 285^{cd} is omitted, but particularly because in 287^{ab} Sītā is stated to have been accompanied by Rāma only (रामसहिता).

It may be noted that Ku does not mention the details about Rāma, Lakṣmaṇa and Sītā being in the sky or on the elephant etc. in Trijaṭā's dream. Cf. Ru. 264 261 ff

17] That सहागता means सह only is apparent from the word सह in ^{cd}. Here, too, सह will have to be understood to complete the sense The repetition in ^{d} and ^{e} is probably meant for emphasis, 'with Lakṣmaṇa—indeed, with Lakṣmaṇa and Sītā'.

614*) This S insertion attempts to cover up the deficiency in the description of the dream-sequence in the light of facts a reference to विभीषण cannot be omitted! Broadly, 617^{*} shows that N MSS. also refer to Vibhīṣaṇa; but, apart from the mere fact, the descriptions in N and S recensions differ in details.—Ru. 264.66-67 states that Vibhīṣaṇa and his four advisers climbed on a mountain and were destined to be saved

29^{ab}) Are the S MSS mistakenly worried about a hiatus and therefore substitute यस्या दुःखितायाम् or do they consider यस्या दुःखिताया of the text as a Gen Abs construction which they try to normalize by substituting the Loc. case?

38) Cg has a longish dissertation on kinds of poetry and the allegorical philosophical meaning of the stanza

26

1^{b}) The variant in N MSS. avoids repetition of the idea contained in ^{a} and provides better contextual relevance

5^{cd}) भाव अनुप्र-दा—To offer one's heart, to respond in love

6^{c}) The simile is interesting because of its reference to a form of surgery—Craniotomy.

9^{ab}) The variant in Ś1 Ñ1 B1 D1–4 10 11 shows that these MSS have missed the sense of the two lines

10^{c}) विमार्ग—The use of the Perf in the 1st. Pers is justified by सुप्ता

^{d}) How artificial!

11–20) NE MSS. are divided in regard to these stanzas V3 B1 a2 read only 19^{cd} and 20^{cd} and omit the rest. Ñ2 D2 read all stanzas except 16^{cd}, 17^{ab}, 18^{cd} and 20^{cd}. B2 reads all sts except 16^{cd}. G ed. has omitted these stanzas. Cf. Bulcke, JOI. Vol. V, No 1 (1955), p. 81 no. 115.

28

2^{cd}) क्षिप्ता क्षिप्तमाना—use of a cognate object.

21^{c}) ग्रहमाना—An irregular Pres Part form with the suffix मान applied to a root of the 9th conj.

35^{c}) अप्रत्यानि—unusual in sense, 'unreliable', 'doubtful'.

43^{d}) समाहते—Probably used in the sense of समन्विते.

29

8) Construe. तत महात्मन् सुपर्णे प्रवेपाना वेन (इव) बलवानिलपश्चिमे सस्ट्वा च मुक्तं यत्नेन जानकी मनसा अग्निवृ ।

30

2[c]) Put a wavy line under तु

4[d]) See Crit App for the attempt of some N MSS to restore the Dative in place of the Gen for grammatical correctness.

31

7[c]) वेदयित्वा–वेदयित्वी Gerund used in place of the Past Passive Part. Cf वासु in 12 40 and भाषया in 25 10

13-14) The readings द्वादश in 13[a] and अष्टादश in 14[a] are supported by all MSS except those of NE version which read पञ्च in place of द्वादश The variants have an important bearing on the question of the ages of Rama and Sita Prof G H Bhatt has discussed this problem in his Notes on 3 45 5 where he notices this stanza and the evidence of the MSS Viewing the problem as a whole he has chosen to accept the reading of NE MSS The reading adopted here in the text is in accordance with the principles accepted for constituting the present text

13) Incomplete sentence Cg अवसमिति शेषः । अवसमिति शेषः ।

19[cd]) Ct अस्तावं प्राप्तमिति शेषः ।

20[ab]) N MSS agree in reading दृष्टा in place of गैराम्, which, however, involves a hiatus between [a] and [b] as Ts boldly accepts They avoid the hiatus by substitutes in [b] This N reading with दृष्टा involving a hiatus may appear to be earlier However, it appears that N MSS are trying to elucidate the compact statement of S MSS which omit the mention of a naturally expected word like दृष्टा The S reading is idiomatic Rama having first accepted the words of his father mentally, accepted it later with words

23[c]) वनवासिनी—used proleptically

32

11[a]) Delete the wavy line under ग्राह्यं स Cf the Crit App for the anxiety of Comm to explain the reference to अशोक instead of शिंशपा

15[b]) Put the wavy line under वृत्त in °वृत्तम्

16[cd]) समानयति शोकाग्रम्—A verb with a cognate object Alternatively, भृशशोकम् could be an Adv. Cpd.

39[c]) विशङ्का—An unjustified or false doubt

33

14[c]) The reference to Yajurveda is pointless despite the solemn remark of Cg (cf Crit App). On the other hand, the variant ऋजु found in some N MSS may be an attempt at providing a significant reading The wavy line is not put because of the variant विष्° found in V1.

22[c]) दद्दशु—Irregular for ददृशु
कृतान्तिन्—सा प्रशान्तिन् (Ct)

23[c]) For the spelling कपाटक, Cf Mbh (Crit Ed) 3 263 34 where स of the S recension is accepted in preference to प of N recension Also cf Crit Note on R 3 64 12[c]

37[d]) If the Dative had been used instead of the Loc case the two words would have qualified प्रहरा in [c] and the construction would have been normal though in that case, the use of तस्मै would be hard to justify in the context It is obvious, therefore that this Loc Constr is to be understood as a Loc Abs Constr However, this would be a rare use of the Loc. Abs. Constr which would signify the subsequent and not the antecedent condition of an action he being hurt at heart as a consequence' The variants in Ga and W MSS are secondary विषण्णेषु may mean 'grief-stricken' or, perhaps 'fallen in a swoon

39[c]) Read तानि for वनं तानि—Acc in [c] and Nom in [d]

53 etc) There is no reference here to the कबन्ध incident described at length in 4.49 ff

56) Cf 4 52 19 ff

59[c]) आदातुम् Infinitive used in a passive sense

73[c]) The MSS are in utter disarray in regard to the name of the mountain—the S MSS more so than the N ones Although there are half a dozen variants seeking to give the name of the mountain the surprising fact remains that not a single MS reads the name as सुमेरु which is given in B (ed) 7 35 19 Cf सर्वकाञ्चनः सुमेरुर्नाम पर्वतः । तत्र राज्यं प्रशास्त्यस्य केसरी नाम वै पिता ॥ A few S MSS substitute माल्यवत् which is supported by Cg.S t which all, it may be noted, record सुमेरु in B(ed) 35 19 as the name of the mountain where Kesari resided! Ms reads कैलास and is supported by NE MSS NW and W MSS read कुञ्जर which appears to

be an attempt at rationalizing the reading कौरव found in M3 G1 T1-3. If मलयम्, the name of a southern mountain, were the original reading, it is difficult to understand how seven S MSS. should have as many as four variants. कुञ्ज, adopted by NW and W MSS. is the name of a mountain which is situated further south of Laṅkā. Cf. 4.40.34. कौरव accepted in the text is, frankly, less than certain and has an unfamiliar ring about it.

74ᵃ) The variant दिष्ट supported by some S MSS. is easier to explain than दृष्ट. दृष्ट (seen) would appear inadequate in the context and require to be replaced by a word of more positive import—दिष्ट (instructed, ordered) which derives confirmation from the expression महर्षिचोदनात् in st. 80ᵇ below. However, दृष्ट which has strong MS. support is to be understood in relation to the statement in the preceding stanza. Kesari used to go to Gokarṇa when, once, he was seen by the sages who asked him to kill the demon शम्बसादन.—Rm. (IV. 500-502) gives a different account of the incident: there was an overbearing elephant शङ्खशकल by name which harrassed the sages in the Prabhāsakṣetra. Kesarī killed him for saving the sages from his harrassment. Thereupon, sage Bharadvāja pronounced a boon that he would have a son born through the *prabhāva* of the Wind-god.

75ᵃ) हरिणः—Irregular Gen. sing. of हरि.

ᵇ) आहो वातेन—Instr. used in place of the Abl.

78) Read the figure 78 after ᶜ, making it a two line st.

34

4ᵉ) A rhythmically defective pāda with the third *Vipulā*. D7-9 T3 regularize the metrical form with the variant दर्शितश्च. See Hopkins, GE pp. 221-22. Ck's remarks (cf. Crit. App.) indicate that it read the pāda with seven syllables only.

11ᵈ) Read शरणमस्तु instead of शर°

27ᵈ) The N variant श्याम for हेम would offer little relief to commentators who attempt to justify the comparison of the dark, though lustrous, face of Rāma with bright gold.

—N MSS. conclude the sarga after st. 30 and begin a new one with st. 31. Four long-metre stanzas in the body of a Sarga would appear unusual; they might well conclude a Sarga. Indeed, st. 30 has all the appearance of a concluding st. S MSS. are unanimous in continuing the Sarga. A possible justification for continuation may be that these stanzas conclude Sītā's speech only and are followed by Hanumat's address in the Anuṣṭubh metre.

36ᵃ) S MSS. are divided between दर्दर and दुर्दुर. In Rm, all MSS. except G1 M3 read दुर्दुर, cf. Mbh. 3. 266.42. That the mountain was known as दर्दुर in the North since early times is shown by Kālidāsa's reference 'शैलौ मलयदर्दुरौ' in *Raghu*, IV. 51.

39ᵈ) N MSS. read षष्ठे in place of पञ्चम् and make the observance more rigorous!

35

12-13) Put a wavy line against these two stanzas. They are supported by N MSS. and D7-9 T3 from among S MSS. A reference to अविन्ध्य occurs in Rm. but is materially different in content: Trijaṭā informs Sītā that Avindhya had asked her to assure her that Rāvaṇa could not touch her on account of the curse of Nalakūbara. cf. Mbh. 3. 264. 55 ff. Rm. 5.340 refers to a demon Vindhya who had informed Sītā about the alliance concluded between Rāma and Sugrīva.

23ᶜᵈ) The simile has already occurred in 34.38ᶜᵈ. Its occurrence there appears natural: Rāma staying on the Prasravaṇa mountain may well be compared with Indra staying in his residence on high-heaven. Here, the reading नगराजस्य (which is strongly supported in 34.38ᶜᵈ) has no support at all. The word नाग occurs only in M3 which, however, has the meaningless variant नागराजस्य. नागराजस्य has better support than नगराजस्य. The idea of Indra sitting on high would call to mind either heaven or the celestial elephant which Indra usually rides. The variant नागपृष्ठ adopted by D5-9 would run into difficulties because of the word मूर्धनि. As a result, नागपृष्ठ may have given place to नागराजस्य मूर्धनि).

48ᵃ) Here, as well as in st. 50 below, the word न्यास is used in the rather unfamiliar sense of "a charge" (रक्ष्य–Cg), which need not be a woman. In 4.64.23, Jāmbavat tells Aṅgada: भवान्कलत्रमस्माकम्। Indeed, Jāmbavat gives a very definite meaning of the word in stanzas 23 and 24.

67ᵇ) For किष्किन्धा, cf. Jacobi, *Das Rāmāyaṇa*, pp. 6 f.

36

13[d]) Note how an unwarranted fear of a hiatus has prompted the MSS. to resort to various devices: interposing हि, तु or हि (despite a change of meaning!); changing the Abl. into the Loc., substituting वदुत्तं by मदीयं. or अंकिदुस (in a cpd.). Our oldest MS., Ñ1, alone has the reading accepted in the text.

834* and 835*) These two passages show that N MSS. except those of V version carried an additional detail, *viz.*, the *Tilaka* mark made by Rāma on Sītā's forehead. V version and S recension which omit this detail here mention it, however, in 63 21.

14–36) There is a plethora of variants in the stanzas dealing with the *Kāka*-episode, apart from insertions in MSS. of both recensions. The difficulty of selecting a reading is in many cases aggravated by the problem created by the use of direct speech and indirect speech. One thing, however, is certain: that Sītā uses direct speech in relation to Rāma while describing the Kāka-incident. This direct speech has to end somewhere and be followed by the frame—address to Hanumat. N recension has adopted readings in direct speech while S MSS. have readings of indirect speech so far as Rāma is concerned.

That both the N recension and S recension (except Gs M1) started the message addressed to Rama in the direct form of speech is beyond doubt as the verb as well as the pronoun °स्त्व (or मम) in st. 14[d] shows. The expression is either मत्कृतेऽपुत्र-स्थिरम् accepted by N MSS. and most of the S MSS. (°सुखस्थितम्) or मत्कृते सुखस्थित accepted by the rest of the S MSS. except Gs M1 which have the third personal (indirect speech) reading °स्थितम्. It is only natural that this direct form of speech should continue up to the end of Sītā's narration of the *Kāka*-incident. The situation is indeed complex. Sītā charges Hanumat with a message for Rāma in the course of which she refers to a highly personal incident known to Rāma and herself only. Sītā is not merely narrating the episode before Hanumat but addressing it to Rāma. After this reference to the Kāka-episode, Sītā speaks to Hanumat directly (stanzas 37–49) wherein she refers to Rāma in the third person. Thereafter, in stanzas 50–51 she adds another piece of a message addressed to Rāma where even the S MSS. (except Gs in 51[c]) have adopted readings appropriate to direct speech. As a matter of fact, Sanskrit does not know the indirect or reported form of speech as we have it, say, in English.

S MSS., as stated above, begin with the direct form of speech as stanzas 14–21 clearly show. From st. 22 onwards S MSS. adopt the indirect form of speech in the wake of the third personal reference to Rāma in 839* which was then continued in st. 15, 836* etc. in that order. Quite suddenly, however, they all revert to the direct form of speech addressed to Rāma in stanzas 33, 34, 853* and 35. In fact, comm. have found it necessary to explain this sudden switch-over to direct speech (cf. Crit. App.). In st. 36, S MSS. are divided as the variants in [d] show.

After a careful consideration of the evidence and other relevant factors, the direct form of speech appeared preferable to the indirect. Consequently, second personal forms have been accepted in the text—which has necessitated emendation in three places.

15[d]) भरतात (Nom.) of S recension is retained in the text instead of the Voc. *sing.* supported by N MSS. This line may be in parenthesis—addressed directly to Hanumat, probably, with a view to avoiding the inelegance and lack of feminine grace involved in a direct address to Rāma.

The contents of this single-line stanza are attested by Kālidāsa in *Raghu.* XII. 21[cd].

23[b]) क्रमेणहं—An emendation. See note on 14–36 above.

26[a]) Read दृष्टे° in place of दृष्टे.

26[b]) येनत्व—An emendation. See note on 14–36 above.

27[b]) इषिका—the word is attested by *Raghu.* XII. 23.

29[d]) यत्कृत्य—An emendation. See note on 14–36 above.

30[c]) N MSS. read the substitute passage 847* and complete the question of Rāma in a more specific form, it is to be noted that no S MS. has felt the need to do so. Besides, no other MS. ex-

cept Ms (cf. 845*) makes any mention of the reply of the crow.

852*) Dı has all along accepted 2nd pers. readings in reference to Rāma and now it inserts a stanza in the 3rd pers. probably to mark the conclusion of the description of the crow-incident.

33^{a}) Put a wavy line under अपि.

43) The st. is to be read together with st. 44 and the nouns in the Acc. case in [redacted] are to be construed as objects of स्मरन्त in st. 44 f.

51^{d}) The mythological reference is variously explained: Ct: पुरा किल बृहस्पतिभ्रातुरुतथ्यस्य स्त्री पाताल प्रविष्टा देवमार्गितो नारायण उद्धृत्य पुनरिन्द्रस्य प्रायच्छदिति पुराणगाथेति सीधे। Cg. कौशिकः इन्द्रः तत्सम्बन्धिनी श्री कौशिकी शचित्। Cg further remarks that according to some the simile refers to an episode in which Varuna carried off to Pātāla the wife of Utathya while she was bathing in the Yamunā and she was rescued by her husband by drying up the ditch.

53^{cd}) Comm. are at pains to explain the line in accordance with the size—minute or enormous—of Hanumat at this moment. The gem was obviously set in a frame with a small bore through which a thread or hair could pass and hold it in position. Hanumat's hand could not pass through it, his finger did.

37

The statement in the Crit. App. that this Sarga is omitted in Ñ1 V B D8, i.e., NE version (Ñ1 generally agreeing with NW version) is to be understood in the sense that it has no independent existence. For, a few of the stanzas in the beginning of this Sarga and one at its end are found in Sarga 38 (marked as star passages) as the following table shows:

Sarg 37		NE Version
st. 7	=	899*
„ 9	=	900*
„ 10	=	901* lines 1-2
„ 13^{ab}	=	901* line 5
„ 14^{cd}	=	901* line 6
„ 15	=	901* lines 7-8
„ 16	=	901* lines 9-10
„ 50	=	901* lines 11-12

More important, however, is the problem regarding stanzas 19-53 which are omitted in NE version. The passage consisting of these stanzas is called Abschied scene (Departure Scene) by Jacobi and occurs thrice [redacted] B. (Vulgate): (i) in Sarga 39 (= Crit. 37), (ii) in Sarga 56 (= Crit. 54), and (iii) [redacted] Sarga 68 (= Crit. 66). The occurrence of the passage in B. 68 (Crit. 66) is natural and does not raise any major problem. The Vulgate is supported in its repetition of the passage in Sarga 56 (= Crit. 54) by Ct and Cs' which both remark that these stanzas have been already commented upon in Sarga 39 = Crit. 37); while Cg reads the stanzas only in B. 39 (= Crit. 37) and omits them in B. 56 (Crit. 54).

Turning to our MS. evidence, it is noteworthy that S MSS. except D7 8 read the passage only in Sarga 37 and omit it in Sarga 54. D7 8 are the only codices of the S recension which, like the Vulgate, read the stanzas in Sarga 37 as well as Sarga 54. Among N MSS., NW and W versions read the stanzas in Sarga 37 and repeat them in Sarga 54, while NE version omits them in Sarga 37 but reads them in Sarga 54. In other words, NW and W versions read the passage in Sargas 37 and 54, NE version only in Sarga 54 and S recension only in Sarga 37. Ruling out the repetition of so many stanzas in two places without reason, the important question arises: Where [redacted] these stanzas originally belong?

Jacobi (*Das Rāmāyana* pp. 31 ff) has dealt with the problem in detail and expressed his considered opinion that the passage originally belonged to Sarga 37 (B. 39). However, on the basis of the evidence of the Southern recension before him which repeated the passage in Sarga 54 (B. 56) and [redacted] view of the fact that the entire [redacted] recension read this passage in Sarga 54, he asserted that the Ur-Rāmāyana, too, had repeated the passage in Sarga 54 "Da aber A B C die Stelle nach der Episode haben, so ist sicher, dass schon U sie dort wiederholte" (p. 33).

Now, let us consider the question on the basis of MS. evidence before us. The passage (37.19-53) cannot be accepted in Sarga 54 in the constituted text on principle because it is supported there by [redacted] recension (all versions) but not by S recension except D7 8 which have little independent value. In Sarga 37, however, the passage is supported by

S recension as well as by N recension except NE version. Therefore, as the passage is supported by both the recensions, it is entitled to inclusion in the text in Sarga 37. Jacobi has already pointed out the intrinsic absurdity of the repetition of the passage in Sarga 54 (cf. *op. cit.* p. 33).

With the evidence of the S recension MSS which *omit the repetition of the passage in Sarga 54*, Jacobi's conclusion that the Ur-Ramayana, too, repeated the passage in Sarga 54 would require re-consideration.

The question how NE version came to omit the passage in Sarga 37 and shift it to Sarga 54 where *it does not quite fit still demands investigation*. Cf. Jacobi *op. cit.* pp. 33–34.

4^c) सम् विनाश—object put in the Gen. Case.

5^c) Read विनाशयन् in place of विनाशयत.

18^d) अविनय—सर्वाणुकरण । according to the dictum गतिबुद्धि॰ etc. । Cf. Jacobi's attempt at interpreting this word, *op. cit.*, p. 33, specially note 2.

20^d) चैतान्—Though syntactically difficult it is supported by Ñ, D1–4 T1.2 G1.2 M1.2. चान्तं and चैतत् are inferior variants. D2 *struggles to make* the construction meaningful by reading च चैतान्, which, however, is pointless. चैतान् appears to be an irregular Voc. sing. form, if it is not a scribal error. T1.2 read चैतान् (Voc.). *A reference to* the conspectus of readings given by Jacobi (*op. cit.* p. 17 ff.) would be of interest.

28^cd) मां दृष्ट्वा निष्य— Cg. k.t. complete the sense by supplying पूर्णिता after मम्. Only D1–4.11 read सर्वेषु in ^d to complete the sentence. Could रामाम् (acc.) stand for रामात् (Abl.) under Prakrit influence? Cf. नरम् दुम्- तेसो । बसात 314.

39^c) अपनेतु—used in the etymological sense. See 38.20^a.

49) The verb इच्छसि is to be brought down from the preceding st. W version and some S MSS remove this deficiency *by reading* मोचसि etc. *in* ^d.

38

4^c) S MSS avoided the word राघव in the narration of the Kaka episode in Sarga 36. Here they all use it for the first time. Cf. note on 36.27^b.

5 ff.) Stanzas directly addressed to Rama.

12) ॰जयिनुग—दौर्ज विभुग

12–20^ab) These sts. are omitted in Ñ1 V B D1. *They are to some extent repetitive.*

39

4^c) ॰तु for स्तु Pot. 3rd pers. plu. of अस्. The initial अ is lengthened *metri causa*.

8^cd) The meaning is: How I with Ravana *brought me and his strong army together in* battle!

—The Sarga has a total of 17 stanzas out of which eight are in वसुतर metre and nine in Anustubh. The distribution of the metres is also worth noting.

40

13^b) Supply इति after वचनम् for clarification of meaning.

19^a) A case of N recension *versus* S recension. N MSS read ॰रत्न च (or other grammatical forms of रत्न) while S MSS unanimously read ॰सु though they are divided on स्व॰ or गुण॰ or शोभ॰ or शैलस्य. Probably the original reading was गान्तस्य, the N MSS somehow missed the word मात्र and substituted न for स्व while S MSS thought that सान्त would go better with a word like स्व or गुण or शोभ than with रत्न.

24^a) Note the unanimity of S MSS on ॰मनस्य and विशुद्ध which lack grammatical agreement and the efforts of N MSS to rectify this defect.

Note—S recension reads 41.4–9 after 25 and repeats them in their proper place. However the fact that 25^d reads मनाम च महात्मन् and 29^a reads सत्त महात्मनस् shows that the interpolating of 41.4–9 is not only unnecessary but *interferes* with the textual sequence.

41

9^d) *Gen. abs. constr.* पश्यते दरदे ।

12–15^ab) The statements in the *Cr. App.* are true as far as they go. However, the fact is that these three stanzas and a half constituting the *Hemasimbhika* episode are read by all the MSS of the N *recension in* Sarga 52 as lines 9 ff. in Appendix I (No. 12). The passage is therefore fully supported by both the recensions and

stitute °व यन्तु Construe: [illegible] [illegible]

17ᵈ) [illegible]—in the literal causal sense 'to cause to be', 'to establish', 'to assert'.

51

13ᶜ) Note the light (*laghu*) pronunciation of a before the conjunct consonant ह. NE version removes this Prakrit influence by transposition of words.

13) Ct has a long note on the chronology of the events beginning with Sītā's abduction and ending with Hanumat's setting fire to Lankā.

17ᵈ) [illegible]—'Covered on foot' Ct [illegible]

21ᵈ) [illegible]—in the etymological sense 'is being taken around'.

52

15ᵈ) For the mythological reference, cf. Ct [illegible] which implies a reference to the destruction of the world at the end of a day of Brahman. cf. Gītā 8.17-18. Cg: [illegible] but who the [illegible] is is not made clear. Cs' is more explicit [illegible]

53

26ᵈ) [illegible] —is obviously tautologous. Comm. have tried to rationalize the meaning. Cf. the speculations of Cg [illegible] MSS. variants are interesting. Most of the NE MSS avoid the apparent tautology by reading [illegible] or [illegible] and turning a declaratory statement into a phrase. [illegible] Ms read [illegible], perhaps, to be construed as follows: [illegible] Perhaps, the reading of Ś1 D1a [illegible] may provide an indication that the original reading was [illegible] involving a double Sandhi in [illegible]. The double Sandhi gave [illegible] which appeared irregular because [illegible] would immediately bring to mind [illegible]. So the easiest way out was to shorten the long [illegible] and read [illegible]—a reading which is intelligible but tautologous!

54

The vulgate repeats here a number of stanzas which are not found in MSS. of the S recension except the composite codex D2, though these stanzas are read here in the entire N recension. For a detailed discussion of the problem, see Notes on Sarga 37.

7) The stanza is supported by S recension but as it is omitted in N recension, it merits exclusion from the text. However, its exclusion would result in the absurd juxtaposition of st. 6 and st. 8 both of which refer to some words of consolation addressed by Hanumat to Sītā. In N MSS, st. 6 is followed by an elaborate description of Sugrīva and his monkey army and their might and an assurance that with their help Rāma and Lakṣmaṇa would attack Lankā, destroy Rāvaṇa and rescue her. S recension reads this stanza which is marked by relevance, compactness and firmness. It is therefore retained in the text—with a wavy line.

55

3ᵈ) Put a wavy line under °[illegible]

10ᶜ) Read [illegible] for [illegible].

56

8 f.) NE MSS. describe Hanumat's encounter with Surasā, Mainākā and Siṃhikā in that order here as well as in Sarga 1. NW and W MSS. except D1 agree with S recension in describing Maināka, Surasā and Siṃhikā encounters in that order in Sarga 1 but here they describe the Siṃhikā incident first and Maināka incident next, omitting the Surasā episode altogether. See Introd.

Bulcke's statement (JOI, Vol. V, no. 1, p. 80, no 112) that there are no verses in Vulgate 58 (= Crit. 56) embodying Hanumat's encounter with Surasā is not borne out by facts. The Surasā episode is found in Vulgate 58.22-34.

49) The subject of the verb is [illegible], understood, [illegible] being only pleonastic.

51ᵈ) NE variant [illegible] probably due to failure to realize that [illegible] may mean young and not necessarily dark-complexioned.

57) The stanza has no finite verb. N MSS. have attempted to provide it through variants

in ^{c} and ^{d}. Probably, सीता, a word naturally to be expected after शरोहा, is a scribal error for स्थिता in ^{b}. In st. 85 below, यारोहा is used independently of the word सीता.

55^{d}) N MSS. are trying to avoid इति because Ravana's speech is continuing.

66^{d}) Comm. have noticed the inconsistency in the statement that Mandodarī dissuaded Rāvana while earlier in 20.37 it was stated that Dhānyamālinī did so and have attempted to reconcile the two statements.

67^{ef}) Put a wavy line under both the pādas.

76^{d}) मम = मया

94^{cd}) Put a wavy line under the hemistich. Although N recension which has substitutes does not support it, yet the line is necessary to complete the sense. A reference to चत्य is indispensable.

The reference in N MSS. (cf. variant and 1210*) to the destruction of the *Caityaprāsāda* in this report of the female demons to Rāvana is gratuitous because the female demons did not mention it to Rāvana in their actual report to him as 40.12–21 would show and because the *prasāda* was destroyed by Hanumat only after the destruction of the *Kinkaras*. Cf. 40.22 ff and 41.1. A natural consequence of this reference to *Caityaprāsāda* here would be that N MSS. would omit st. 99 and 100 in which the incident is described.

99–100) See Notes on 94^{cd} above.

113^{b}) भयादह् = भया अह्. A case of double Samdhi.

118–119) The change-over to the 3rd pers. reference to Sugrīva in these two stanzas is variously explained by comm. N MSS. are aware of this interruption and have variants with 1st pers. readings.

122^{d}) S MSS. unanimously support the reading निमंत्रिता which is really pointless. N MSS. read an अ before नि° or मि° (Dn). But paying visits to gods without an invitation would surely be lacking in social decency. Ś1 D5 read अनिर्वाता which is appropriate in meaning but weak in MS. support. Probably, it is a case of a scribe misreading an original ष (अनियन्त्रिता) as म (अनिमन्त्रिता which in fact is the reading of Ñ1 D1.2.3.10) which through permutations ended up with निमंत्रिता, अनियन्त्रिता — unchecked.

57

5 ff) There is a varying degree of divergence in S MSS. in regard to the sequence of stanzas after st. 5. The facts are re-stated here with slightly greater clarity: T1.2 G1.2 read 58.1^{c}—13^{b} here and repeat them in their proper place, too. M1 reads 58.1^{c}–13^{b} here and repeats 58.3–12 after 58.16. M3 reads 58.1^{c}–13^{b} here and repeats only 58.1^{cd} and 13^{ab} in their proper place. G3 reads (in this order) 6, 8^{cd}, 58.1^{c}–13^{b} here and repeats only 58.13^{ab} in its proper place. D5.2.3 read 58.1^{c}–13^{b} here and repeat 58.3–4 after 58.16; only D7.9 repeat 58.13^{ab} in its proper place. D6 has the following sequence here: 6, 8^{cd}, 58.1^{c}–13^{b}, 6, 7, 8^{abcd} and repeats 58.1^{c}–2 and 13^{ab} in their proper place. M2 reads 58.1^{c}–16 here and does not repeat any stanza later. Lastly, to complete the tally of S MSS. T3 in glaring and significant contrast to S MSS. does not read any stanzas from Sarga 58 here, but reads them all in their proper place only.

It will be clearly seen that all S MSS. except T3 are agreed in reading 58.1^{c}–13^{b} after 57.5, while all N MSS. are agreed in reading them where they belong—in Sarga 58. Considering the problem simply from the text-critical point of view, we notice that two MSS. (T1.2) of the Telugu version, two (G1.2) of the Grantha Version and one (M2) of the Malayalam version repeat practically all the stanzas in Sarga 58, thereby agreeing with N recension. As it is, we can only proceed on the rational hypothesis that the stanzas could not have been read twice originally. As the stanzas are supported by both the recensions in Sarga 58, they have to be read in Sarga 58 on principle, in Sarga 57, they are supported only by MSS. of S recension and that too not uniformly. Besides, a consideration of propriety and circumstance would favour the boastful speech coming from the mouth of the young prince Angada who was the leader of the group rather than Hanumat who does not need to indulge in verbal bravado to prove his strength and capacity. For these reasons, the sequence of stanzas in N recension is preferred to that in S recension.

L. 2 of 1259*) A very well-known hemistich goes overboard for want of adequate MS. support.

58

1^a – 13^d) see Notes on 57 5 ff

10^d) It is quite understandable that S MSS read वालिपुत्र in the first occurrence of this stanza in Sarga 57 because the speaker there is Hanumat, while here in the second occurrence they read मधुपुत्र because the speaker is Angada Absurd is the case of D1 4 which read वालिपुत्र here Śi D10 revealing misplaced self consciousness on the part of Aṅgada read मधुपुत्रो मम !

1274*) It is important to note that this passage of eleven lines is an insertion of the N recension only. No MS of T (except T2 which quite frequently agrees with N MSS), G or M version supports it D1-3 are mixed codices the presence of this passage in them can scarcely be considered as amounting to support from S recension

Jacobi who considered B 61 – 64 (crit 59-62) comprising the episode of the destruction of Madhuvana to be superfluous and disturbing (*störend*) has suggested that B 60 19 (crit 1274* lines 10-11) can easily be followed by B 65 1 (crit 63 1) and the sequence would be natural (*Das Rāmāyaṇa*, p 37) He had thereby implied the omission of B 60 20 (crit 58 22) which, however, is supported by S recension as well as by N recension, the latter substituting lines 1 – 4 of 1274* by way of explication

59

5^b) Put a wavy line under मधु

This is a case of S recension *vs* N recension the former reading मधुम्, the latter मधु Among the comm , Ck & t read मधुम्, Cg does not mention any word but straightway connects अभिपूजित with समायान and explains समाया as दिविसंकल्प वा Ct offers the same explanation but interposes मधुम् समायाम मधु कर्तुं च विदिय यत्रा मधुम् is a feeble phrase and sounds unusual in the context On the other hand, one would expect a reference to Sugrīva in the glorious prospects that lie before the monkeys.

13) The contents of this stanza are supported by N MSS through 1294* lines 1 and 4

60

1) The beginning of the Sarga is considered abrupt by Cr which even asserts that a few stanzas have dropped out here

6^e) Read मदिरा for मद्य

16–17) Cr's statement, apparently based on hearsay (see Crit App), that some verses have been interpolated between these two stanzas is not borne out by any codex

17–28^e) This passage describing the attack which Dadhimukha and his followers led against Aṅgada and the monkey host is omitted in D5 T1 3 G2 M1 2 while it is supported by D1-3 T2 G1 3 M3 among S MSS This support is not confined to any single version of S recension though it has to be borne in mind that T2 is quite frequently in agreement with N MSS However G2 M1 2 have omitted the passage through haplology , this fact would materially weaken the grounds for its omission in the text.

29^d) Read अभिविश्य for ...

61

2^c) The line of approach in selecting the reading is as follows The place of अस्य in the pada has very strong support अस्य न भयं, however is mild in its assurance and rather unusual because one would expect here a phrase like भयं न अस्य है भयं has the support of T1 3 G2 M1 All other MSS are trying to accommodate the more familiar phrase with the रत्ना B1 4 adopt the straightforward reading अस्य दत्ताने है नैर but it is hypermetric ! Śi Ñ1 D1 2 3 10 accepted the epic looking form इति in place of दत्ताने and rectified the metrical defect By the bye these MSS confirm the position of है नैर in the pada Ñ1 V2 D6 dropped नैर and read दत्ताने (or °नि) D5 T1 T2 G2 M3 followed suit with है प्रहसन्नि B1 3 D2 are the only MSS to disturb the position of अस्य in the pāda—perhaps in an attempt to correct the hypermetricism of B1 4. Now, the very fact that there is such a large number of variants using the रत्न indicates that the original reading did not have the simple and familiar reading with the रत्न which, had it been the case, would have possibly left no room for variants That अस्य न भयं was probably the

original reading is confirmed by the reading अथम तेऽस्य धीर् of Ds G3 M1 which appear to have misread मे(ये) as (थ)

8ᵇ) Read मानवेन्द्र in place of °वेन्द्रा..

The N variant अङ्गदेन च is possibly intended to redeem Dadhimukha's statement in 60.29 that they would report to Sugrīva that Aṅgada was really at the bottom of all this mischief

9ᶜ) प्रहृत —used in the literal sense, ' dragged forth '.

25) The repetition of the word कपीश in ᵈ and ᵉ is supported by all S MSS. as well as NW and W MSS except D7, NE MSS. have omitted ᵈᵉ through haplology. Comm. explain the word once as सुग्रीव —an epithet of the monkey-chief.

62

4ᶜ) निरयाहृत्सताम्— a Cpd. of निरत+अनुद्धत.
'Sober and chastened '.

8) Omit the stanza from the text.

23ᵈ) Put a wavy line under the pāda.

The variant यज्ञाग्नि (or यज्ञेप्सिता) स्फीतम् of most of N MSS. is a *lectio simplicior*. Ck's reading यज्ञोत्थित स्फाजस्. and its interpretation are far-fetched. The reading adopted in the text is not easy of explanation It may mean like sparks thrown up from sacrifices (sacrificial fires)

24) Cf 8ᶜ. वायुरिति हेम । So also Cg.

63

9ᵈ) प्रवृत्ते— in the unfamiliar sense of being situated.

10 ff) Strangely enough, Hanumat does not mention the ring which he had brought with him for Sītā as a mark of recognition.

24ᵉ) Only D4 reads एतद् neut. which refers to the ring sent by Rāma एत or एव is difficult grammatically

64

8ᵃ) स्वायुम्—शुचिकम् (Ct.&). A rather unusual though not impossible meaning.

13) A case of disagreement in gender between the उपमान and the उपमेय.

15ᵉᶠ) Omit the hemistich from the text.

65

16ᵈ) Comm. explain स as referring to Rāma and try to circumvent the grammatical difficulty: Cs' adds भवान् to complete the sense; Ct is for the right: हितविस्तरित । स should apparently stand for सर्वे mentioned in st. 12. The stanza is identical with 36.31.

19ᵈ) अनिलमारिवृगुर्—°वाइुम् shortened into °विइम् metri causa.

31ᵈ) Put a wavy line under स्पृहन.

33ᵈ) Note how all MSS. are trying to avoid a supposed hiatus.

66

3-29) These stanzas repeat the departure-scene of Hanumat already described in Sarga 37. The following table will show the relationship of the two passages.

Sarga 66		*Sarga 37*
st. 3-12	=	st. 19-28
13	=	—
14-17	=	29-32
—	=	33
18-24	=	34-40
—	=	41-46
25-27	=	47-49
28-29	=	—
—	=	50-53

13) Translate: That I was carried off by that demon from the forest by a trick of (*i.e.* played on) that brave one, indeed through fear of him (Rāma)—that is not what Rāma deserves to do.

29ᶜ) मम—मये (Ls), पुरस्तात् (Cg).

ERRATA

Misprints in the Constituted Text and The Critical Apparatus are shown below.

TEXT

Sarga	St.	For	Read
6	5^a	[illegible]°	[illegible]°
17	12^c	[illegible]सात्	[illegible]मात्
20	22^a	[illegible]	[illegible]
24	25^a	[illegible]	[illegible]
24	43^b	[illegible]	[illegible]
33	39^a	[illegible]	[illegible]
33	75^d	[illegible] ।	[illegible] ॥७५॥
34	11^b	[illegible]°	[illegible]°
36	26^a	[illegible]-	[illegible]
37	5^c	[illegible]	[illegible]
44	17^d	°[illegible]°	°[illegible]°
44	34^b	°[illegible]°	°[illegible]°
50	4^{ab}	[illegible]	[illegible]
50	17^b	[illegible]	[illegible]
54	22^b	°[illegible]	°[illegible]
66	5^d	[illegible]त्	[illegible]द्

CRITICAL APPARATUS

	For	Read
P. 8, col. 1, l. 2	—Thereafter Ś1 D1-3.4 cont.	—Thereafter D1 3 cont., while Ś1 D2.4 cont. after 17^a.
P. 34, col. 2, l. 16, 86*	Add after—(l. 4) Ś1 D4 [illegible] (for [illegible]).	Ś1 D4 [illegible].
P. 58, col. 2, l. 7	Ñ2 V1 B D6 om. (hapl.) 34^c–37.	Ñ2 V1 B D6 om. 34^c–37
P. 72, concordance; st. 27	L. 5 4 28	L. 5.4.32.
P. 81, col. 2, l. 23	—After 4.	—After 3.
P. 84, col. 1, 248*, l. 1	[illegible]	[illegible]
P. 90, col. 2, l. 30	Add after st. 52—After 52, Ñ2 B (B 3 after 52^{ab} owing to om.) D6 read 5.8.33–45	
P. 92, col. 1, l. 29	Add before—For l. 3-4,—For l. 1–2, Cf. 5.9.32. L. 1-2 of 258* respy.	L. 1–2 of 260* respy.
P. 108, col. 2, l. 19	Ñ2 VB	—Ñ2 VB
P. 133, col. 2, l. 14	Add before Ñ2 variant—Cf. 36^{ab}.	
P. 134, col. 1, l. 31		L. 5.10.0
P. 142, concordance; st. 31	L. 5.10.22	

Errata

Sarga	St	Read
P 150 concordance st 8	B 5 17 28	B 5 17 8
	L 5 12 28	L 5 12 8
P 208 col 1 619* l 1	सदत्ता	सहिता
P 260 col 2 l 19	(for [ष] व)	(for [ए] व)
P 296 concordance st 17	B 5 41 31	B 5 41 21
P 302 col 2 l 6	Add before st 36 Ñ3 V1 B1 4 D1 read 36 with an addl colo after App 1 (No 9)	
P 326 col 1 l 6	M1 नदेकु	M1 न देकु

